

साहित्य अकादमी

ପ୍ରଥମ କଣ୍ଠ

ଧ୍ୟାନ ମାସ

ପ୍ରଥମ ସଂ ଲେଖା

ସଂପାଦକ - କୃମାର ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ମାଗନ୍ଦିପ ପ୍ରିନ୍ଟ ପ୍ରେସ

ରାଜ୍ୟର ମୁଦ୍ରା ଟ ୫୫

ପ୍ରତିଷ୍ଠାନୀ ୪୦

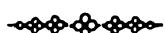
ପ୍ରମବଣ

ଶକ୍ତିଶୂନ୍ୟମାସ

୧୭ ଜାନୁଆରୀ

କୋଣଳ-କଳା-ମଣ୍ଡଳର

ମୁଖ୍ୟମ ରୂପେ ପ୍ରକାଶିତ

ପ୍ରମବଣ-ପଦ୍ମା

ଶ୍ରୀ କାଳଦ୍ଵାରା ଲଭେ ନାଚି ଗାଁଥା
ଶକ୍ତିଶୂନ୍ୟ ଶ୍ରୀ ବିଲଭାଦ୍ୟ ବିଷ୍ଣୁଦାର
ଶ୍ରୀ ହୃଦ୍ଭାବ କୁମାର ମୁଣ୍ଡନାରୀ ପଥାୟ
ଶ୍ରୀ ନିତ୍ୟାନନ୍ଦ ଦ୍ଵାରା
ଶ୍ରୀ ବିଷ୍ଣୁଭୂଷଣ ପୁରୁଷ
ଶ୍ରୀ ସାମୁଏଲ୍ ନାଥକ

ପଦ୍ମଶୂଳକ—
ମୁଣ୍ଡବାଟ ପୁରୁଷାଙ୍କ

ବିଷୟ	(ପଦ୍ୟ)	ଲେଖକ ମାନ୍ସ ନାମ	ଦୃଷ୍ଟି
୧ ଅନାଗତ		କୁମାର ବ୍ରଜକିତ୍ତ ନାରାୟଣ ପିତ୍ର ଦେବ	୧
୨ ସାହୁତ୍ୟର କାର୍ଯ୍ୟ		ଶ୍ରୀ ଶରୀରପଣ ଶାୟ	୨
୩ କଳା ଓ ନାଚବାଦ		ଶ୍ରୀ ସଜକିଶୋର ଶାୟ	୩
୪ ଜୟଦୂତ	(ଗଣ୍ଡ)	ଶ୍ରୀ କାଳିଦୀ ଚରଣ ପାଣିତ୍ରାହୀ	୮୦
୫ ଭାବ-ଜଗତ		ଡାକ୍ତର ବ୍ରଜବିହାର ମହାନ୍ତି	୧୫
୬ କଳାରେ ରୂପ ଓ ନର୍ତ୍ତ ସୌଦିର୍ଯ୍ୟ		ଶ୍ରୀ ଶୋପାଳ ଚରଣ କାନ୍ଦୁନ୍ଦ୍ରଗୋ	୧୭
୭ ପ୍ରଶ୍ନାତ୍ରର	(ପଦ୍ୟ)	ଡାକ୍ତର ମାୟାପର ମହାନ୍ତି	୨୧
୮ ଦୋଷ କାହାର ?	(ଗଣ୍ଡ)	ଶ୍ରୀ ବିଦୁ ଭୂଷଣ କୁରୁ	୨୨
୯ ଚନ୍ଦ୍ର କଳା		ଶ୍ରୀ କାଳିଆ ପାଣିତ୍ରାହୀ	୨୪
୧୦ ପ୍ରେଷଣ ଚନ୍ଦ୍ର ତଳେ	(ପଦ୍ୟ)	ଶ୍ରୀ ଲକ୍ଷ୍ମୀପର ନାରୂଳ	୨୮
୧୧ ଜାଗାନୀ ବୋମା	(ଗଣ୍ଡ)	ଶ୍ରୀ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ନାରାୟଣ ମହାନ୍ତି	୩୦
୧୨ ଆବର୍ତ୍ତି	(ନାଟକ)	—	୩୨
୧୩ ଛୁଦ ଓ ହରୀତ		ରାଜ୍ୟରତ୍ନ ଶ୍ରୀ ବିଳଭଦ୍ର ବହୁଦାର	୩୪
୧୪ ହରିଙ୍କର ଓ ନରସିଂହନାଥ		ଶ୍ରୀ ନବ କିତଶାର ଦାସ	୪୪
୧୫ ଭୌମମହାଶଜାମାନଙ୍କର ସମୟ ନିରୂପଣ		ଶ୍ରୀ କେଦାରନାଥ ମହାପାତ୍ର	୪୦
୧୬ ଜ୍ଞାନ ବିଜ୍ଞାନ		ଶ୍ରୀ ନିତ୍ୟାନନ୍ଦ ଦହିଦାର	୪୩
୧୭ ସାହୁତ୍ୟ-ସମାଲୋଚନା		“ଚିହ୍ନିର ଗ୍ରାହକ”	୪୬
୧୮ ପୁରୁଷାର୍ଥ	(ସମାଦକୀୟ)		୪୯

—○—

ଚୌଧୁରୀ ଭାଇଙ୍କୁ ପ୍ରେକ୍ଟରୀ ବିଲାଗ୍ରାମ

କାନ୍ତାଳୀ ପୁରୀକାର୍ଯ୍ୟ ମାନଙ୍କ ଦ୍ରତ୍ତଃ—

ଦୁଆ ବିଧିବ୍ୟାର ବରି ଲଭିବାନ ହୁଅନ୍ତି । ଦୂତାର ରଙ୍ଗ ହ୍ଲାୟ ଏବଂ ମଜିବୁତ ।

—○—

ପାଦାଦ୍ୱାରକ୍ଷଣର ସାଧୁନ ବିଧିବ୍ୟାର କହି ପାଦାଶାନ ପରର ଏ ସ୍ଵର୍ଗ ପରିଶାର ରଖନ୍ତି ।

ପ୍ରାଣରେ — ବିଭିନ୍ନ ଦୁଇଲ୍ଲାଲ ଚାରୀଥୁମ୍ବ
ଦିଲାପୀର

ପାଠ୍ୟାବ୍ଦୀ , ୫

ମହାବିର ସ୍ଥାନ ରାଜେନ୍ଦ୍ର ନାରୀଯଙ୍କ ସିଂହ ତେବେ

ପେ. ଟି. ଅର୍ପଣା

ଶ୍ରୀ ବେହା

ଭାବନାର ପ୍ରତିରୂପ ବାବୁ ଚିରଦିନ ପ୍ରମାଣିତ ପ୍ରଥାରୀ :

ଏହାର ପେର୍ବି ଭାବଧାରା ଏହାର ଭାଷାରେ ଦୁକାଣ ପାଏ, ସେହି ଭାବଧାରର ସୌଭାଗ୍ୟ ଉପରେ ବଥାର ସୌଭାଗ୍ୟ ଛିଦ୍ର । ଏହା ମନୋବିଜ୍ଞାନ ଚିରନ୍ତନ ତାଜମହଲ ହୋଇ ରହିବ ବା ଅତି ସାଧାରଣ ଫଣ୍ଡିକ୍ ହୃଠୀର ପର ଏପରି କିନ୍ତୁ ନଈର ସୋଇ ରହିବ, ଯାହାକି ଅତି ମୃଦୁ ପରିନ ମୃଦୁଳରେ ମଧ୍ୟ ଉଚ୍ଚ ଯାଇପାରେ, ଏହାର ବୀଦୁକାଳିକ ସ୍ଵପ୍ନ ସ୍ଵଜନାରେ ଏବଂ ଅପ୍ରକାଶ ରୀତି ଖାରରେ ଅନ୍ତିମ କାନର ଅନନ୍ତ ଅଣି ପାରିବ କି ନାହିଁ, ଏହା କିନ୍ତୁ ଏହା ପୂର୍ବକଳ ଉତ୍ତରଦିର ଆଧାର ହୋଇପାରିବ କିନ୍ତୁ ନାହିଁ ଏବଂ ପ୍ରମତ୍ତର ଅଗ୍ରଦୂତ ସମ ଉବିଷ୍ଟର ଆଶା ଓ ଆକାଶ୍ରମା ହେଲା କରି ପାରିବ କି ନାହିଁ, ଏ ସବୁ ନିର୍ଭର କରୁଛି ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ଏମାନଙ୍କୁ ଭାଷାଦିଏ ଭାବ ଗଢ଼ି ଓ ସାମର୍ଥ୍ୟ ଉପରେ । ଏହି ଯେ ଉତ୍ତରା ସାହୁତିରେ ମାସିକ ପଦିବୀ ‘ତ୍ରୈରଙ୍ଗ’ କୋଣକ କୋମଣ୍ଡଲର ମୁଖ୍ୟମରୁପେ ପ୍ରକାଶ ତ ହେଉଛି, ତାହା ନିଜର ବାଣୀପ୍ରତି ଏକନିଷ୍ଠ ହୋଇ ରହୁ; ଏହା ଚିରଦିନ ଉଚିକୋଟି ଭାବଧାରର ବାହନ ହୋଇ ରହୁ; ଏହାର ପ୍ରତ୍ୟେକୀଁ ପୃଷ୍ଠାରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ, ସାହସ ଓ ଅଶାର ବାଣୀ ଉପରକ ହେଉ ରହୁ; ପହିଁରେକ ସତ୍ୟ, ଶିଦ୍ଧି ଓ ମୁଦରର ଅଦର୍ଶକୁ ଅଗ୍ରସର କରି ଦେବା ପାଇଁ ଏହାର ଯେଉଁ ଲକ୍ଷ୍ୟ ରହୁଛି, ତାହା ସମଳାଙ୍ଗ ହେବ ॥

ପ୍ରମାଣିତ

Tele. 'AMAR'

AMARSINGH RICHPAL JAIN

**YARN-CLOTH. GENERAL MERCHANTS AND
COMMISSION AGENTS.**

**P. O. KANTABANJI. B, N. R.
Patna State, E. S. A.**

**OUR MOTTO HONESTY
OUR PRICES MODERATE**

Kerosene Oil

SUGAR

AVAILABLE ON CONTROLLED RATES

pure gold & silver bars

Always In Stock

I Y et BE

CCNVINCED

TO

THE SHARE HOLDERS.

**THE Koshal Transport & Trading Co., LTD
BALANGIR.**

PATNA STATE

GENTLEMEN.

It has been decided to start factories for the manufacturing of materials from **JUTE** and **HEMP** and for this business an estimated capital of Rs. 2,00,000/- Rupees 'Two Lacs' is needed.

We therefore request the pleasure of our existing share holders to subscribe fresh Shares in the Company.

On hearing from you the remaining shares will be offered to the public for subscription.

The Company is founded in 1938. and since then you have already received a dividend of Rs.155/- per cent

By order of the Board.

Sd/- Paramanand.

Managing Director

କୋଣକ ବ୍ରାନ୍‌ସପୋର୍ଟ ଏଣ୍ ଟ୍ରେଡିଙ୍ କୋମ୍ପାନୀ, ଲିମିଟେଡ୍

ଅଧ୍ୟେତ୍ତା ମହାଶ୍ୱରାଚାର୍ଯ୍ୟ

ମହାଶ୍ୱରାଚାର୍ଯ୍ୟ

କାର୍ଡିରିଆ ଓ ଛଣପଟ

ଜିନିଷ ନାହିଁ ନିରାଳେ ଗୋଟିଏ ଜାରଖାନା

କୁଣ୍ଡଳ ଚଷାଇପାତ୍ର ଉକ୍ତି ହେବୁ ପୁଣିକିଷ କଣ୍ଠା ନିର୍ମାଣ ଦ୍ୱାରା ଆବଶ୍ୟକ
ପର୍ଯ୍ୟାନ୍ୟାଳ୍ୟରେ ମାନ୍ୟୁ ଟକାମାନ୍ୟାଳ୍ୟରେ ଦ୍ୱାରା ଆବଶ୍ୟକ କିମ୍ବା ଏଇ ଅନୁରୋଧ କରାଯାଉଥିବା ।

ପ୍ରକାଶତକ ଅବଶ୍ୟକ ଶେଖାର ଚଷାଇପାତ୍ର ମାନକର ଶେଖାର କିମ୍ବା ମରେ ଅବଶ୍ୟକ ଶେଖାର
ନୂହିଲା ଶର୍ଦ୍ଦରଦାର ମାନକ ଠାରେ ବିକିଷ୍ଟ କରାଯିବ ।

ଦେଖିବା ପାଇଁ କାମାଳି ଏଣ୍ ଟ୍ରେଡିଙ୍ ପର୍ଯ୍ୟାନ୍ୟାଳ୍ୟରେ ପ୍ରମାଣିତ
ପର୍ଯ୍ୟାନ୍ୟାଳ୍ୟ କାମାଳି କାମାଳି ପର୍ଯ୍ୟାନ୍ୟାଳ୍ୟରେ ପର୍ଯ୍ୟାନ୍ୟାଳ୍ୟରେ ପର୍ଯ୍ୟାନ୍ୟାଳ୍ୟ

ଆଇନରକ୍ଷଣ ମାନକର ଆବ୍ୟାଗର୍ବୁ

ପରମାନନ୍ଦ

ମେନେଲିଂ ଆଇରେନ୍ଟର୍

ନାଟ୍ୟ-ସଂଗୀତ-ଚଉଁଙ୍କ ଯେ ସହିତ୍ୟ ବିଶାରଦ ୪
କଳାୟ କୁଣ୍ଠଳ ୫ ସବେ' ମହୀୟନ୍ତଃ ୧ ମହୀତଳେ

ପ୍ରଥମବର୍ଷ

ପ୍ରଥମ ସ୍ଵର୍ଗ୍ୟା

ଅ ନା ଗ ର *ଶ୍ରୀ

(ଶୁମାର ଲ୍ଲିକନ୍ଟ ନାଥମୁଣ୍ଡ ସିନ୍ହ ଦେବ)

ହେ ପାଗର୍ତ୍ତ

ନବାର ଉଶାର ସ୍ରଦ୍ଧମ ଆଲୋକେ

ଦଖିଲୁଏଁ ଶୁମେ ପତ୍ର

ଏତେଦିଲ ଶୁମେ ଲୁଟ୍ଟିଥିଲ ମୋର ମମେ'

ପଞ୍ଚତ ଶତକମେ'

ଆପଣା ଆଜ୍ଞାକେ ଆପଣେ ଉଜ୍ଜଳ

ଧନ ନିଜର ପମେ'

(ଅଳ) ଚକ୍ରତେ ଦେଖିଲ ମାତ୍ର-ଭାଲେ ଲିଖେ

(ଶୁମ) ମରଣୀର ମହାକୁତ

ହେ ପାଗର

କି ଶୁମେ କାହିଁ

ଲକ୍ଷ - ଶୁଭର ବିଶିର ଉଜ୍ଜଳ
କୁତ୍ର ଓଳେ ବଜା

ଶୁମ ଶିକନ୍ତ ରତ୍ନ ପୁଜା
ଆକାଶେ • କତାରେ ଉଦ୍‌ଧୂ
ମଜାଳେ ସୁନାର ତୋରଣେ ତାହାର
କନକ ଦିନି ପାତ୍ର

ଆସ ହେ—ଆସ କେ

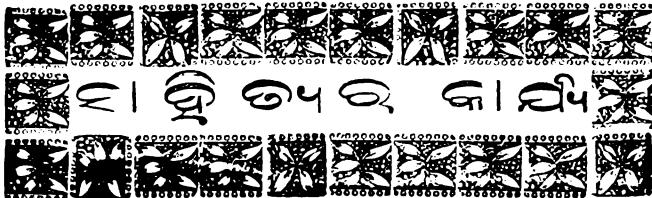
ତରକାନ୍ତିତ ଆସ ହେ

କିମ୍ବୁ-କିମ୍ବୁ-ଭଣ-ଭମ୍ବୁ-ଭଞ୍ଜନ

ଲୌରକ-ପରକାଶ ହେ

କାନ୍ଦର ଜାକରି ଶୁମେ ହାରତ ହେ ସାଗର
ହେ ପାଗର

• (କୋଣଳ କଳାମଣ୍ଡଳର ଶୁଭ ଉଦ୍ବୋଧନ ରୀତିକା)

(ଶ୍ରୀ ଶଶୀକୁଷଣ ଘନ୍ତା)

ଏହି ଲେଖକର ସାହିତ୍ୟାଳୋଚନା ଓ ସାହିତ୍ୟପ୍ରାଧନା ଅର୍ଥ ଶତାବ୍ଦୀ ଅତିକର୍ମ କରିଥିଲା । ମୁହଁବାଂ ଲେଖକ ଏତିକି କହିବାକୁ ବାପ୍ ଯେ ସାହିତ୍ୟର ଶକ୍ତି ଅପରି-ସୀମ ଏବଂ ଏହାର କାପ୍ରୀୟ ମଧ୍ୟ ଅସଂଖ୍ୟ । ମାତ୍ର ଏଠାରେ ପ୍ରଧାର ତିନୋଟି କାପ୍ରୀୟ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଆଜଳ-ଚନା କରିଥିଲା ।

ମୌଳିକ୍ୟମୁଣ୍ଡ, ରଷ୍ମୋଭାବନ ଓ ଜୀବର
ସମ୍ପାଦ—ଏହି ଚିଲୋଟି ସାହତ୍ୟର ପ୍ରଧାନ କାମ୍ୟ ।
ମୌଳିକ୍ୟ, ରସ ଓ ଭାବପ୍ରତି ମାନକ ହୃଦୟର
ଗୋଟିଏ ଅତି ଆଶ୍ରମ୍ୟ ଆକର୍ଷଣ ରହୁଥିଲା । ଜଗତରେ
ମୌଳିକ୍ୟ ବିକଶିତ ହୋଇ ଉଠିଲେ ମନୁଷ୍ୟଙ୍କାରୀ
ଦଶାନ୍ତିକ କରି ମୁଖ୍ୟ ହୋଇଯାଏ; ମନୁଷ୍ୟ ମୁମଧ୍ୟ
ରସ ମଧ୍ୟର ହୃଦୟର କୁଡ଼ାଇ ଦେଇ ଆନନ୍ଦରେ
ବହୁକ ହୋଇ ଭଣିତ ଏବଂ ସୁରକ୍ଷାର ଭିକ ମଧ୍ୟରେ
ଏକାବେଳକେ ଆନ୍ତର୍ବିଶ୍ୱାସ ହୋଇଯାଏ । ଏହିହେଉଛୁ-
ମାହୁତଥ ମନୁଷ୍ୟର ଅତି ସ୍ଵର୍ଗିଣୀୟ ସାମଗ୍ରୀ । କାରଣ
ସାହତ୍ୟ ଜୀବନର ସତ୍ୟ ଓ ଜଗତର ଗୁଡ଼ତଥିରୁ
ମୌଳିକ୍ୟ, ରସ ଓ ଭାବରେ ପୁଣ୍ୟ କରିଦିବିଳାଏ;
ମନୁଷ୍ୟ ମହାଜରେ ମେଘପ୍ରତି ଆକୁଣ୍ଡ ହୁଏ ଏବଂ
ସମେତୁ ମନୋରଜନାର ଏବଂ ଗୁଡ଼ତଥିରୁ ହୃଦୟର
ସାମଗ୍ରୀ କରି ନେଇଏ ।

ସାହୁହେଉ ଟକିଏ ଚିନ୍ତା କଲେ ରୁଷିହେବ
ପ୍ରତ୍ୟେକ ମନୁଷ୍ୟ ଓ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଜୀବ ଯେଉଁ ପରି-
ମାଣରେ ଜୀବନର ମଧ୍ୟ ଓ ଜୀବନର ଗୁଡ଼ିତଥୀ
ଆମୁଦି ବେଶ ପଢ଼େ ସେହି ପରିମାଣରେ ଭଲଭ
ପଥରେ ଅଛସର ହେବାକୁ ସମ୍ମନ୍ତ ହୁଅଛି । ଯାଏରଣତଃ
ବୋଲି, ଦର୍ଶନ, ଭାବନାର ଓ ମାନୁଷ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ

ମତ୍ୟ ଓ ତଥ୍ବ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଥାଏ । କିନ୍ତୁ ଏହା
ମଧ୍ୟରେ ମାହୁତ୍ୟର ବିଶେଷତ୍ବ ରହିଥାଏ । ବିଶ୍ଵାନ
କେବଳ କୌଣସିକ ତଥ୍ବ ଦର୍ଶନ ଓ ଉତ୍ତରାସ
କେବଳ ଦାର୍ଶନିକ ଏବଂ ଆଚିହ୍ନାସିକ ତଥ୍ବ ପ୍ରକାଶ
କରେ; ମାତ୍ର ସାହୁତ୍ୟ ଏହା ତିନିପ୍ରକାର ମତ୍ୟହୁତ୍ୟ
ପ୍ରକାଶ କରିଥାଏ । କେବଳ ଏହା ନୁହେ ।
ମାହୁତ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ସେହି ତିନିପ୍ରକାର ମତ୍ୟ-ଶୈଖ୍ୟ-ଯୈତ୍ରୀରେ
ମୁନିର, ରମ୍ଭରେ ମୁମଧୁର ଓ ଭବରେ ସୁରତ୍ତର
ହୋଇ ପ୍ରକାଶିତ ହୁଏ । ଏହା ହେଉଥି କୌଣସିକ,
ଦାର୍ଶନିକ ଏବଂ ଆଚିହ୍ନାସିକଙ୍କ ଠାରୁ ପ୍ରବାଣ ଓ ପ୍ରତିଭାବାଳୀ
ମାହୁତ୍ୟକଙ୍କ ପ୍ରଭୁକ ଅତ୍ୟ୍ୟନ୍ତ । ଯେ ସହଜରହୁତ୍ୟ
ମାନେବ ହୃଦୟ ଭବରେ ମାମ୍ବା ବିଷ୍ଟାର କରିଥାନ୍ତି ଏବଂ
ହୃଦୟର ପ୍ରାଚିରସ ମର୍ଗରେ ତଥ୍ବ ଓ ସତ୍ୟର ମିଶାଇ
ନିଅନ୍ତି । ଏହାହେଉଥି ଜଗତର ଅନ୍ତକୌଣ୍ଠିଲ ଲୋକେ
ବିଶ୍ଵାନ ଦର୍ଶନ ଓ ଉତ୍ତରାସଠାରୁ ସାହୁତ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ
ଅନେକ ସତ୍ୟଯହିତ ପ୍ରଚାରିତ ହୁଅନ୍ତି । ଏହା ସକୀଣେ
ଜଗତର ପ୍ରବାଣ ଓ ପ୍ରତିଭାବାଳ ଲେଖକଗଣ କେବଳ
ମାହୁତ୍ୟକ ନୁହେନ୍ତି, ଯେମାନେ କୌଣସିକ, ଦାର୍ଶନିକ
ଏବଂ ଆଚିହ୍ନାସିକ । ଯେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଅନେକହୁତ୍ୟ
ହୁଏତି କଲେଜର ଅଧ୍ୟାପକଙ୍କ ନିକଟରୁ ବିଶ୍ଵାନ, ଦର୍ଶନ ।
ଓ ଉତ୍ତରାସ ଅଧ୍ୟାତ୍ମାନ କରିଲାହାନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ପ୍ରାଚୀନ
କାଳର ଉପରିଷଦର ଉତ୍ସମାନଙ୍କର ଧର୍ମସାଧନ ମଧ୍ୟରେ
ସେପରି ଦର୍ଶନର ସତ୍ୟମନ୍ତ୍ର ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଥିଲା,
ସେହିପରି ସେମାନଙ୍କର ମାହୁତ୍ୟମାଧ୍ୟନା ମଧ୍ୟରେ ବିଶ୍ଵାନ
ଦର୍ଶନ ଏବଂ ଉତ୍ତରାସର ସତ୍ୟମନ୍ତ୍ର ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇ
ଅଛି । ମୁକ୍ତି ମାହୁତ୍ୟର ମର୍ତ୍ତ୍ଵଶ୍ରୀଷ୍ଟ ଓ ସର୍ବୋତ୍ତମା
ରହୁସମନ୍ତ୍ର ମଧ୍ୟରେ ଜୀବନର ନିର୍ଦ୍ଦିତମ ତଥ୍ବ ଏବଂ
ଜଗତର ଉତ୍ସମ୍ବେଦ କଥାହୁତ୍ୟ ସୁପରିଷ୍ଟଟ ହେଲାଥିଲା ।

ନାହିଁ ଦେଶର ସର୍ବପ୍ରଧାନ ପ୍ରତିଭାଗୀଙ୍କୁ ଲେଖକ ୩ ଦକ୍ଷମ
ଚନ୍ଦ୍ର ତାହାଙ୍କ ରଚନାର ଏକାଂଶରେ ନିମ୍ନ ମନ୍ତ୍ରବ୍ୟ
ପ୍ରକାଶ କରିଥିଲୁଛି—

“ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ ଓ ସମ୍ବଲପା ଉଭୟଙ୍କୁ ବିଜନତା କଳେ
ସ୍ଵାକ୍ଷରିତବେଶ୍ମ, ଦ୍ୟକ୍ଷାପଳ, ସମାଜରାତ୍ରିବେଶ୍ମ,
ଧର୍ମପଳଦେଶ୍ମ, ମାତରବେଶ୍ମ, ଦାଶନିକ, ବେଙ୍ଗାନିକ
ପ୍ରକୃତି ସର୍ବାପେଣା କରିବହୁଁ ଶୈଶ୍ଵର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରକାଶିତ ।
କରିବୁପରିବର ପେଇଲି ମାନସିକ ପ୍ରମତା ଆବଶ୍ୟକ
ତାହା ବିବେଚନୀ କଳି ମଧ୍ୟ କରିବର ସେହି ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ।
କରିମାନନ ଜଗତର ଶୈଶ୍ଵର୍ଯ୍ୟ ଶିଶ୍ଦାତା ଏବଂ ଉପକାର
କର୍ତ୍ତା ଏବଂ ସର୍ବାପେଣା ଅଧିକ ମାନସିକ ଶକ୍ତିମନ୍ଦ ।”

ନିମ୍ନମର୍ଦ୍ଦିକର ଏହି ଭଲି ପାଠକର ଅନେକେହୁଁ
ମନେ କରିବେ ଏହା ସାହୁତ୍ୟ ଓ କାବ୍ୟର ପଥ ମନ-
ଧର୍ମର କରିବା ସକାଶ ଅନ୍ତର୍କ୍ଷର୍ତ୍ତ ମାତ୍ର । ମାତ୍ର ପ୍ରକୃତ
ବୁଝିବାକୁ ଗଲେ ଏହା ଅନ୍ତର୍କ୍ଷର୍ତ୍ତ ନ ହୁଏ । ଏ ଦେଶରେ
ମଧ୍ୟଶ୍ୟ ଓ କେବାନ୍ତ ଭଲି ଅନ୍ତର୍କ୍ଷର୍ତ୍ତ ଦର୍ଶନାୟ
ରହିଥିଲୁ, ପୁଣି ଏହା ପାଶ୍ୟରେ ସମାନ୍ୟ ଓ ମହା-
ଭୁର୍ତ୍ତ ଭଲି ମହାକାବ୍ୟ ରହିଥିଲୁ । କିନ୍ତୁ ହାତମୁମାନର
ମର୍ମଶ୍ରେଣୀର ଲୋକଙ୍କ ଉପରେ ସାଂଖ୍ୟ ଓ କେବାନ୍ତର
ପ୍ରଭ୍ରାନ୍ତ ଅଧିକ ନ ହୁଏ । ସମାନ୍ୟ ଓ ମହାଭୁରତର
ସ୍ଵରବହୁଁ ଅଧିକ । ଆମ୍ବେମାନନ ଦେଖିଥୁବୁଁ ଯେପରି
ନିର୍ମଳ ସଲିଲା ସ୍ତ୍ରୀରେ ଘୋର୍ଯ୍ୟ ଓ କଳିତାନାରେ
ମନୁଷ୍ୟର ମନୋରଞ୍ଜନ କରେ, ଅନ୍ତର୍ମଧ୍ୟ ପ୍ରାଣୀଙ୍କ
ସୁମିଷ୍ଟ ବାରିବାନ କରି ସେମାନଙ୍କର ତୁମ୍ଭା ନିବାରଣ
କରେ, ଖରଭୁମିରୁ ସ୍ଫୁରଣ୍ୟରେ ପୁଣ୍ୟ କରି ମନୁଷ୍ୟର
ଅନ୍ତ ଯୋଗାଏ ଏବଂ କଷରେ ତରଣୀମନୁଷ୍ୟର ଧାରଣ
କରି ବାଣିଜ୍ୟର ସୁରଧା କରି ଦିଏ, ଯେହିପରି ସମା-
ନ୍ୟ ଓ ମହାଭୁରତ ଉଭୟ ମହାକାବ୍ୟ ଘୋର୍ଯ୍ୟରେ
ନରନାରୀର ହୃଦୟ ସୁଧାମୟ କରି ଦେଉଥିଲା,
ଭକ୍ତିରସରେ ମନୁଷ୍ୟର ଧର୍ମଚୂପ୍ତା ପରିବର୍ତ୍ତ କରୁଥିଲା,
ଜୀବନର ମହୁତ୍ୟ ଅଦ୍ୱୀତ ପ୍ରକାଶ କରି ଅନ୍ତର୍ମଧ୍ୟ ସୁରୁପ
ଓ ମଣିମାନଙ୍କୁ ଉଲତ ଅଢ଼ି ଅବସର କରି
ଦେଉଥିଲା । ଦେବନ ଏବନ ନ ହେ । ସାହୁତ୍ୟ-

କଗତର ଏହି ଦୁଇ ଶୈଶ୍ଵର୍ଯ୍ୟ ହେଲି ହୃଦୟର ନିଜତିର
ଧର୍ମର କେତେ ନିର୍ମଳତାର୍ଥୀ, ଦଶନର କେତେ
ନିର୍ବିତ ସତ୍ୟ ଏବଂ ଉତ୍ତରାସର କେତେ ମୁଗ୍ନମାନ୍ୟର
କାହାଣୀ ପ୍ରକାଶ କରୁଥିଲା । ଏହି ବଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର
କେତେ ଜୀବର ଉନ୍ନତି ହୋଇଥିଲେହୁଁ ଅଦ୍ୟାପି
ସହ୍ୟ, ନରନାର ସମାନ୍ୟ ମହାଭୁରତର ସମତରିତ,
ସୀତାରିତ, ଶ୍ରୀ ଓ ସାବିତ୍ରୀ ରହିବା ଆଦ୍ୱୀତ କରି
ଜୀବନପଥର ଅଗ୍ରର ହେଉଥିଲା ।

ଏହି ସୁରତର ମୂରକଥା ଛାପିବାଲେହୁଁ ମଧ୍ୟାବ୍ଦ,
ଅଞ୍ଚଳ ମୂର ଏବଂ ଆଧୁନିକ ମୂରର ଶୈଶ୍ଵର୍ଯ୍ୟକରିତା
ସାହୁତ୍ୟ ମଧ୍ୟର ଯେଉଁ ଉତ୍ତର ସତ୍ୟ ଓ ମହୁତ୍ୟ
ଭଲି ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଥିଲା ଉତ୍ତରଦେଶ ଜୀବନରରେ
ଓ ଅନ୍ତରସାରର ତାହାର ପ୍ରଭାବର ପ୍ରଭାବକ ହେବ-
ଥିଲା । ମଧ୍ୟମର ଜଗନ୍ନାଥ ଦାଶ, ଅରଣ୍ୟ ଦାଶ,
ଦୀନକୃଷ୍ଣ ଦାଶ, ଅଞ୍ଚଳ ମୂରର ସାଧ୍ୟାନ, ମଧ୍ୟାକନ,
ସମଶିକ୍ରି, ପଞ୍ଚରମୋହନ, ଗଙ୍ଗାଧର, ଆଧୁନିକ
ମୂରର ଜଳନର, ଚିନ୍ମତି, ପଦ୍ମରତନ, ଗୋପାଳ,
କାଳିଜୀବରଣ, କୌଣ୍ସିନାଥ, ମାନୁଧର, ସୁତ୍ରନିକର
ରତନା ମନ୍ତ୍ରୀରୁ ଯେଉଁ ସାହୁତ୍ୟ ସମ୍ଭାବ ହୋଇ-
ଥିଲା ତଥୁଁରେ ସମ୍ପର୍କ ଉତ୍ତରଦେଶ ପରିଚାଲିଲା । ଅତି-
ଏବଂ ସାହୁତ୍ୟର ଶକ୍ତି ଯେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅଧିକ ତାହା
ସୀତାର କରିବାକୁ ହେବ । ସାହୁତ୍ୟ ସତ୍ୟରୁ ଏବଂ
ଜଗତର ଗୁଡ଼ିତାର୍ଥୀ ଗୋକୁଳ୍ୟ, ରସ ଓ ଭବରେ
ମନୁଷ୍ୟର ଉତ୍ସକଷ୍ଣ କରିଥାଏ ବୋଲି ଯାହୁତ୍ୟର
ଏହି ଶକ୍ତି ।

କିନ୍ତୁ ସାହୁତ୍ୟ ତେ କେବଳ ଜୀବନର ସତ୍ୟ ଏବଂ
ଜଗତର ଗୁଡ଼ିତାର୍ଥୀ ଉତ୍ସକଷ୍ଣକ ଦରି ଦେଇଥାଏ
ଏହା ନ ହେ । ସାହୁତ୍ୟ ମଧ୍ୟର ପ୍ରାକୃତିକ ଦୃଶ୍ୟ,
ଜଗତର ତଥୀ, ମନୁଷ୍ୟର ବାହୀରର ଘଟନା ଓ
ମନର ବ୍ୟାପାର ସମ୍ପର୍କ ସୁନ୍ଦର ଓ ଆକାଶର କଷ୍ଟୀ
ହୋଇ ଛାପା ହୁଅଥିଲା । ସୁନ୍ଦର ଗୋକୁଳ୍ୟୀର୍ଯ୍ୟ, ରସୀ-
ଭାବନା ଏବଂ ଭବର ସମ୍ପାଦ ସାହୁତ୍ୟର ସାଧାନକାର୍ଯ୍ୟ ।

ସାହୁତ୍ୟର ଅପର କାର୍ଯ୍ୟ ଅଦ୍ୱୀତ ସ୍ଵର୍ଗି ॥

ଶକ୍ତିଶାଳୀ ଲେଖକମାନେ ସାହୁତ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ମନୁଷ୍ୟକୁ
ଏବଂ ଦେବତାର ନାମ ଆଦଶର୍ତ୍ତୁ ପରିଷ୍ଠାତ୍ କରି
ଦେଇଥାଆନ୍ତି । ଆମ୍ବେମାନେ ସେହି ଆଦଶର୍ତ୍ତୁ ଅନୁ-
ସରଣ କରି ଜୀବନ ପଥରେ ଅଗ୍ରପଥ ହୋଇଥାଏ ।
ଅପୁଣ୍ଡ ଅବସ୍ଥାରୁ ପୁଣ୍ଡଳ ଆଢ଼କୁ ଅଗ୍ରପଥ ଫେବାହି
ଯେପରି ମାନବ ଜୀବନର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ । କିନ୍ତୁ ଅନ୍ତିମ
ଅବସ୍ଥାରୁ ଉନ୍ନତ ଅବସ୍ଥାକୁ, ଅପୁଣ୍ଡରୁ ପୁଣ୍ଡଳାଆଢ଼କୁ
ଫିବାରୁ ହେଲେ ଜୀବନର ଆଦଶ ଆନନ୍ଦକ ।
ଏହିହେଉଛୁରୁ ଜଗତର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଲେଖକ ଏବଂ କବିମାନଙ୍କ
ସେମାନଙ୍କର ଧ୍ୟାନଦୃଷ୍ଟିରେ ମନୁଷ୍ୟକୁ ଓ ଦେବତାର
ଉଚ୍ଚ ଆଦଶ ଦଶାନ୍ତିକ କରିଥାଆନ୍ତି ଏବଂ ତାହା ସାହୁତ୍ୟ
ମଧ୍ୟରେ ଅଙ୍ଗଳ କରନ୍ତି । ସାହୁତ୍ୟ ଓ କାନ୍ଦମଧ୍ୟରେ
ମାନବ ଜୀବନର ମହତ୍ତ୍ଵ ଆଦଶର କଥା କବିତ୍ତ
ରିପମା ଏବଂ ଶିଳକ୍ଷାରିତିର ପଢିଥିଲୁ ଆକର୍ଷଣର
ସମାଜୀ ହୋଇ ଦଶାମୁମାନ ଦ୍ୱୀପ ଏବଂ ମନୁଷ୍ୟ
ସହଜରେ ସେଥିପୁଣ୍ଡ ଆକୁଣ୍ଡ ଦ୍ୱୀପ । ମନୁଷ୍ୟ ତନିକି-
ସାରେ ଜୀବନରଠାଳ କରିବା ସକାଶେ ବ୍ୟାହହୋଇ
ଉଠିଥାଏ । ଯେଉଁ ଶିଶୁକନ୍ଦା ପୁରୁଷ ସାହୁତ୍ୟମଧ୍ୟରେ
ନବୀ ଆଦଶର୍ତ୍ତୁ ଉନ୍ନତି ରପେ ଫୁଟାଇ ଦେଇପାରନ୍ତି
ସେ ପ୍ରକୃତ ଉଚ୍ଚଶ୍ରେଣୀର ସାହୁତ୍ୟକ । ତାହାଙ୍କର
ଦ୍ୱୀପରୁ ସମାଜର ପରମ ସହାୟ

ସାହୁତ୍ୟକମାନଙ୍କର ଉଦ୍ଦୀପନାପୁଣ୍ଡ ରଚନାରେ ମନୁଷ୍ୟ
ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟର ହୋଇ ଅମ୍ବାଳ କବିତାରେ ଯୁଦ୍ଧ ଶାଠକୁ
ବୁଝ କରି, ମହତ୍ତ୍ଵ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ପାଳନ ସକାଶେ
କରିପରିବର ଦ୍ୱୀପ ଏବଂ ସମାଜକୁ ନିରାପଦ କଲାଶ
ସକାଶେ ଆତ୍ମସାର୍ଥ କରିଥାଏ । ମାନବ ସମାଜ
ଅତସାର ବା ଉଚ୍ଚଶ୍ରେଣୀର ଉଦ୍ଦୀପନାପୁଣ୍ଡ ରଚନାର
ମହତ୍ତ୍ଵ ବିଦେଶ ଉତ୍ତିତ୍ତ ହୋଇ ପ୍ରକୃତ ମନୁଷ୍ୟକୁ
ଆଢ଼କୁ ଅଗ୍ରପଥ ହୋଇଥାଏ ।

ଭାବ ଦେଖିଲୁ ସବୁକେଳେ ମନେ ହେବ
ସାହୁତ୍ୟର ଉନ୍ନତ ଦ୍ୱୀପ ଦେଖିବ ଯଥାତ୍ ଉନ୍ନତ
ଦ୍ୱୀପ । ଶିଳ ସାହୁତ୍ୟ ମନୋରକ୍ଷଣ ସତ୍ୟ ଏବଂ
ଜୀବନରେ ଦ୍ୱୀପ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ, କବ ଓ ରସରେ

ତିତ୍ରାକଷ୍ଟକ କରି ପାରିଲେ ଆନ୍ଦିମାନେ ସହଜରେ
ସେଥିତ ଆକୁଣ୍ଡ ହେବୁ । ଉନ୍ନତ ସାହୁତ୍ୟ ମାନିବ
ଜୀବନର ନବ ନବ ଆଦଶର୍ତ୍ତୁ ଉନ୍ନତ କରି
ତୋଳିଲେ ମନୁଷ୍ୟ ଜୀବନରେ ଓ ଅଜୀବନରେ
ଧୀରେ ଧୀରେ ଗୋହି ଆଦଶର୍ତ୍ତୁ ହେଣ କରୁଥିବ ।

ଅନେକଙ୍କ ମନୁଷ୍ୟ ଏ ଭାବ ଅଭିଯୋଗ ମନ୍ତ୍ର
ଶୁଣାଯାଏ ଆଲିକାଳ ଉତ୍ତରକଳ ସାହୁତ୍ୟ ଯେବେରେ
ସମୁଦ୍ର ଅସାନକାଳ ଉପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ହୋଇଥାଏ । ଯାହାର
ଯେପରି ଲଙ୍ଘ ସେହିପରି ଲେଖି ଅଛନ୍ତି, କେବୁ କୌଣସି
ନିମ୍ନମ କିମ୍ବା ଶାମନ ମାନିବାରୁ ପ୍ରତି ନିନ୍ଦନ୍ତି ।
ରଙ୍ଗତ୍ରିର କବି Wordsworth ଏଭଳ ଯେବେରେ
ମହାକବି Milton କୁ ସୁରଣ କରିଥିଲେ ।

ମାତ୍ର କେବୁ କୌଣସି ନିମ୍ନମ ମାନିବେ ନାହିଁ
ଏହା କବାପି ବାହୁନମ୍ବ ନିନ୍ଦନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଉଚିତକାଳରୁ
ସୁଧାରନ ନୂତନକୁ ଶାଶନ କରିବ କିମ୍ବା ମାର
ଦେଖାଇବ, ଏହା ମଙ୍ଗଳକର କିମ୍ବା ସ୍ଵାଧୀକାଳ ନିନ୍ଦନ୍ତି ।
କୌଣସି ଦେଶରେ ଏହା ହୋଇନାହିଁ । ସମ୍ବୁଦ୍ଧ
ସାହୁତ୍ୟରେ ମଧ୍ୟ ଲିଙ୍ଗର ପ୍ରଗାଳୀର ନାମ ଶବ୍ଦ
ଦ୍ୱୀପ ହୋଇଥାଏ ।

ମମାଲେତନାର, ଶାମିନର ଓ ନିମ୍ନମର ପ୍ରମୋଦନ
ରହିଥିଲୁ, କିନ୍ତୁ ସର୍ବଦିନ୍ତୁ ମାଟିବଶ ଅବଧାନକ ଭାବ
ବେଷହୃଦୟରେ ନୂତନକୁ ରଚି ରଚି ଦେଖାଇବାର
ଅନୁଭାବ କାହାର ନାହିଁ । ଐସାହୁତ୍ୟ ଯେବେରେ
କାହାର ଏକତର ପ୍ରବୃତ୍ତି କାପ୍ରିବିକ ଅମଙ୍ଗଳକର ।
'ସାହୁତ୍ୟ ସମୁଦ୍ର' ଶବ୍ଦଟି ବଜା ପ୍ରକୃତି ପ୍ରଦେଶରୁ
ଆମଦାନ ହୋଇଥାଏ । ମାତ୍ର ରଂଘଜ ଭ୍ରାନ୍ତରେ
“Republic of letters” (ସାହୁତ୍ୟର ଯାଧାରଣ
ତଳ) କଥାର ପ୍ରତଳନ ରହିଥିଲା । ସାହୁତ୍ୟର ସାମ୍ବାଦ୍ୟ
ନ ବନ୍ଦ ଯେ ସାଧାରଣ-ତଳ ଲୁହା ଯାଇ ଅନ୍ତର ତାହାରୁ
ସମୁଦ୍ର ପମୀରିନ । ଏଥରେ, ପାଣ୍ଡାତ୍ୟ ମାନବର
ସାଧାନ ତଳରୁ ପ୍ରବାଶିତ ।

— କଳା ଓ ନୀତିବାଦ —

(ଶ୍ରୀ ସକଳଶୋର ରମ୍)

କଳା ବା ଆଠ' ବିଷୟ ଚନ୍ଦ୍ରାକଳେ, ଜୀବନ ସହିତ ତାହାର ମମନ ଘେନ କହୁ ତଥ୍ୟ ମନ୍ଦିର ଆସେ । ଜୀବନ ପରିବଳନା ନୁହେଁ; ଏହା ବାସ୍ତବ । ଜନ୍ମ, ଅଭ୍ୟନ୍ତର ଓ ମୃତ୍ୟୁ ଜୀବନର ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଏବଂ ବିଶେଷ ଅବସ୍ଥା ମାଫ । ସୁଷ୍ଠୁରଣୀର କଲସି ମଧ୍ୟରେ ପଦ, ଚମ୍ପନ କରିବାକୁ ଯାଇ ଯାଏ ହିଡ଼ାହୋଇ ଯେପରି ନିଃଶ୍ଵାସ ମାରିବାକୁ ହୁଏ, ସେହିପରି ଜୀବନର କର୍ମପ୍ରକାର ମଧ୍ୟରେ ଜନ୍ମ, ଦୃଢ଼ି ଓ ମୃତ୍ୟୁ ସୁଲବିଶେଷ ମାଫ । ଶେଷ ନିଃଶ୍ଵାସ ନିର୍ଭାପିତ ହେବା ପରେ ଯେ ଅବସ୍ଥା ଆସେ, ତାହା ଜୀବନର ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ନୁହେଁ; ତାହା ଅନସାନ ଓ ମୃତ୍ୟୁ ।

ଜଗତ ଓ ଜୀବନ ସତ୍ୟ ଉପରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ । ପ୍ରକୃତ, ସତ୍ୟ, ମନୁଷ୍ୟ ସତ୍ୟ ତାର ପ୍ରାଣ ଧାରଣ ଓ ନିର୍ବାଣ ସତ୍ୟ । ସତ୍ୟ ଏହି ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଏବଂ ସମ୍ବନ୍ଧିତ । ଜଗତ, ମନୀଖା କହୁ ଯେଉଁ-ମାନେ ପ୍ରାଣୀର ପ୍ରାଣୀକୁ ହର୍ବ କରନ୍ତି ଓ ତହିଁ ସଙ୍ଗେ, ଯାହା ମନୁଷ୍ୟ ସମ୍ମରେ ପ୍ରତିଭାବ ଓ ସମ୍ମରିତ—ଏପରି ପ୍ରଭୁତ୍ୱିଷ୍ୟମାନ ପ୍ରକୃତି ଜନ୍ମ କୋଣ ଅନୁଭବ କହୁ, ଏହା ଉପରେ ତଥା ସର୍ବପରି ଅଧ୍ୟାତ୍ମିକତାକୁ ପରମ ସତ୍ୟ କୋଣ ପ୍ରତିପାଦନ କରନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କ ଭ୍ରମଯାଏ ସହିତ ଯୌଗାନି ଓ କାର୍ଯ୍ୟ-କାର୍ଯ୍ୟ କଳା ବା ଆଠର ବିସ୍ତୃତ ଆଲୋଚନା କୋଧିତ୍ୱ ଏବଂ ସମୀଚୀନ ନୁହେଁ ।

କଳାବତ୍ତର ଜଗତ ଏହି ମାଟିର ପ୍ରଥମ— ଯେଉଁ ପ୍ରଥମ ଉପରେ ଯାଗର ତରଙ୍ଗ ତୋଳେ; ରୁଷମ କୁମୁଦିତ ହୁଏ; ଘରନୋଭାସିତ କେଣ୍ଟାକୁ କର୍ତ୍ତର ସ୍ଵର୍ଗବିରେ ଏବଂ ଯେଉଁ ଏମାତ୍ର ସ୍ଵର୍ଗର

ଅସ୍ତରାଜ ବୁଦ୍ଧ ଦ୍ଵାରା କହୁକଣ୍ଠର ମମ୍-ଶେହ ବିବୁଦ୍ଧ କର୍ମଶ କରେ; ଏହି ମାଟିର ମୃଥିବା ପାହା ଉପରେ ଲୁଙ୍ଗ ଓ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଦେବୀର ଦୁଃଖୀ ହାହାକାର କହୁଛି; ଥିଲ ରହିର ଭାଗୀର ଯେଉଁ ଭୋଗ ଦିଲାଗରେ ଜୀବ ହୋଇଥାଇଛି— ଏକ କଟାରେ ଯେଉଁ ମନୁଷ୍ୟର ଏ ଅଭ୍ୟନ୍ତର ଜୀବନର କହୁ ଅବସ୍ଥା, ବହୁ ଏମି, ବହୁ କଳାବିତର, ମୁଖ, ଦୁଃଖ, ଦୃଷ୍ଟି, ଅଶାନ୍ତି, ହଂସୀ, ମୁଦ୍ରା, ସାମାନ୍ୟ ଓ ମୌର୍ଯ୍ୟର ଏକ ବିଶେଷ ଚିତ୍ର ମ୍ରୋତ ସ୍ଵନାହୁତ ହୋଇ ଯାଉଛି ସେ ପ୍ରଥମ କବି ଓ କଳାବିତର ସପ୍ତର ଜୀବିମ୍ ସୁର-ଉଦ୍‌ୟାନ ନୁହେଁ, ତାହା ବାସ୍ତବ, ଅତିବାସ୍ତବ ଓ ଅତି ପାଞ୍ଚର ପ୍ରଥମା ।

ସତ୍ୟ ମନେ ଏହି ପ୍ରଶ୍ନା ଉଦ୍ଦିତ ହୁଏ ଯେ ଏହି ଅତିବାସ୍ତବ ପ୍ରଥମ ଯାହାର ସହି ଆକର୍ଷଣର ବହୁ ତାହାକୁ ଘେନ କଳାବିତ ଆଠର ଉତ୍ସାହାନ ସହି କରିବ କି ଏକ ଅତିକ୍ରୟ, ଧୃତିଶ୍ଵର ପ୍ରହାରାର ମହାତ୍ମା ବିଶେଷତ୍ବ ଓ ମୌର୍ଯ୍ୟର ଅତିକାଳନିଳ ଅଭିନନ୍ଦରେ ସେ କଳା ରାପଣ୍ଡା ଦେବ ?

ଅକଣ୍ୟ ଶାକାର୍ଯ୍ୟ ଯେ, ଏ' ଶତାବ୍ଦାର ଜଗତର ସଭ୍ୟତାକୁ ମହାଦାନ ଉତ୍ୱର ସମୟ ଓ ପ୍ରାନ୍ତର ପରିମାପ ଶିଖ ଘନତରେ ପର୍ଯ୍ୟବସିତ ହେବା ଏକ ମହୁତ ଦାନ । ବିମାନ ପୋତରେ ଶଶରକୁ ପୁରୁଷଗର ଏକ ଦେଶରୁ ଅନ୍ୟଦେଶରୁ ବୁଝାଇନାକା ଅଣି ବିଚକ୍ଷଣତାର ପରିଚାଳନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଶ୍ରୀଶିଶୁର ବୁଦ୍ଧାର ଲୋକ ସରେ ସରେ ଲୋକ ସତ ନକର ସ୍ଵର୍ଗ ମନ୍ଦିର ସେହି ଅନୁପ୍ରାତରେ ଦେଖ, ତାଣି ଓ ଭୁବର' ଲଦନ ବସଇ ନକର ସମ୍ମାନ

ଦୁଷ୍ଟିରଖାଲୁ ତୃତୀୟ ଦିଗ୍ବିଶ୍ୱରେ ଉନ୍ନତର
କରିପାରନ୍ତା ତେବେ କବି, କଳାବିତ୍, ସମ୍ବାରକ,
ମନ୍ତ୍ରୀ ଓ ଦାର୍ଶନିକ ମାନଙ୍କର କର୍ମର ଗୁରୁଭୂର
ଲୁଭବ ହୋଇପିବାର ଏବକାଶ ରହନ୍ତା । ମନର ଏହି
ଆରିକାତ୍ୟ ସଜ୍ଞାତା ମୁକୁରେ ଯାହା କିନ୍ତୁ ମନୁଷ୍ୟର
ଶୈସ୍ଵରୀ ତାହା ଅଶ୍ରେସ୍ଵ ଓ ବିକୃତ ହୋଇଯାଉଛି ।

ମାନ୍ଦର ପ୍ରାଣ ଉପରେ ମହୋଦାର ବିରାଟର
ସବ ପ୍ରଭୁକ ବିସ୍ତାରକରେ । ଯେଉଁ ଲେକ କେଳା
ଭୂମି ଉପରେ ଛାଡ଼ାଇଲୁ, ବିରାଟ ପ୍ରଶାନ୍ତ ସାଗର
ପ୍ରତି ଧୀର ଦେଇଛି, ସେ ସେହି ମୁହଁର୍କିଳ ପାଇଁ
ତାହାର ସଜ୍ଞା କୋଧ ଶକ୍ତିର ଶୁଣ୍ଠିଳ ଛିଣ୍ଡାଇ
ବିରାଟ ଓ ମହାନ୍ତର ଭକ୍ତି ଉପଲବ୍ଧ କରି ସ୍ଥିମ୍ଭୁ
ସତି । ହୁଣ୍ଡିଯାଉଛି । ମହୋଦାରର ଅଶାନ୍ତ ତରଙ୍ଗ-
ନୃତ୍ୟ, ତାହାର ପ୍ରୀଣ୍ତ ଭକ୍ତ ଏବଂ ମୁଷ୍ଟାର ଏହି
ମହୁରିର ଆଲେଖ୍ୟ କଳାଶି ସହିତରେ ମନୁଷ୍ୟ ଯେ
କେବେ ଶୁଣ୍ଠି ଓ ତାହାର କୋଳାହଳ ଯେ କେବେ
ଶିଖ ଏହା ମେ କୁଣ୍ଡିପାରେ ।

ଯାହା ଅର୍ଥାତ୍ ତାହା ମହିମାମୟ ଯାହା
ଦ୍ୱାରା, କେତୋରାର ଅନ୍ତରେ କଷ୍ଟଯାଧ ତାହା
ମ. ରେ ତୁଳିତ ଭାବ କରିବାଏ । ଯାହା ମନୁଷ୍ୟର
ଦରକଳିତା ଓ ପଣ୍ଡା ଶକ୍ତିର ବାହାରେ, ତାହା
ଦ୍ରବ୍ୟ ଧୀର ଦେଇଲେ, ପ୍ରତି ପ୍ରତିଶତ ସମ୍ମତ ଭାବ ଓ ମହା
କଳାଶରେ ଉଲ୍ଲଙ୍ଘିତ ହୋଇଯାଏ ।
ଯେଥୁପାଇଁ ବିଶୁଦ୍ଧତ କରିମାନଙ୍କ ର କାବ୍ୟ କବିତାରେ
ଫଳାଗତ ପ୍ରତି ଆହୁାମ ଓ ଆମନ୍ଦଶର ସତାଃ ପ୍ରାନ୍ତ
ମିଳିଥାଏ ।

ଯେଉଁ କଳାବିତ୍, କବି ଓ ଭାବୁକ ମୁଗ୍ଧରୁକ
ସଜ୍ଞାତାରୁ ଭାବାନ୍ତି ଭାବୁକ ନିଜି କରଣୀରେ ବ୍ୟକ୍ତ
କରନ୍ତି, ସେମାନେ ନାଚିବାଦୀ । ଯାହା ଉତ୍ତିଷ୍ଠା
ତାହା ନିରିଯ ସ୍ତ୍ରୀ । ଯାହା ମହାନ୍, ତାହା ନାଚି
ଉତ୍ତିଷ୍ଠର ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ । ତେଣୁ ରେଗାନ୍, ରେମାରେଲ୍
ବା ଠଳୁଶ୍ଵର ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ମହାମୂର୍ତ୍ତିନାମେ ଏକ ଯୁଗର,
ଏକ ଶତାବ୍ଦୀର ବା ଏକ ଦେଶର ଅନୁବାସୀ
ନିରୁତ୍ତ । ସେମାନେ ବିଶ୍ଵର, ଆମାୟ ବିକର୍ଷର, ପୂର୍ବ

ମୁହଁର୍କିଳ ସୁଣି ଥିବାକୁଟିତ ପତ୍ରର ପରିଚ୍ଛବୀ ମମି-
ବରଣ ସନ୍ତିଷ୍ଠକରେ ଦଶାୟମାନ ହୋଇ ସତ୍ୟ, ଶିକ୍ଷା
ଓ ମୁନ୍ଦରର ମହିମା ଗାନ କରିଯାଇ ଅଛନ୍ତି ।

ଗଣା ମୁହଁ ଅନ୍ତରେ ସ୍ଥିତ ହୁଏ । ଏ
ମୁନ୍ଦର ସାରମ୍ ମୁଲକର ବିଲମ୍ବ ଲଭେ ନାହିଁ; ତାହା
ସରିଯାଏ । ସୁଣି ଏହି ମୁହଁ ମୁନ୍ଦନକୁ ପ୍ରଥମେ
ଉପରେ କରେ ମେହି ଯନ୍ତ୍ର ଯାହାର ଶିଖ ଆଲୁ-
ଦଳରେ ସବ ମୁହଁର୍କିଳ ହୋଇ ପ୍ରସର ଯାଏ ।
ଠିକ୍ ମେହିପରି କରିବେ କଳାବିତ୍ତର ପ୍ରାଣ ଦୁଶ୍ୟମାନ
ତଥା ଅଦୃଶ୍ୟମାନ (ଏଠାରେ କଳାବା) ପଦାର୍ଥକୁ
ମମିଯ କରୁ କରୁ ଆବେଗମୟ ହୁଏ । ଏ ମୁନ୍ଦନ
ମୁଣ୍ଡ ହେବାବେଳେ ନିଜେ ଆଟିଷ୍ଟ ଏକ ପଳାର
ଅଳଦତନ ଶଳପାରେ ଥାଏ । ଯେଉଁ ମୁହଁର୍କିଳରେ
ଏହା ମୁଣ୍ଡ ହୁଏ, ମେହି ମୁହଁର୍କିଳରେ ତାହାର ଚଶ୍ମ
କାଶାଳୀନ ଓ ପ୍ରାଣ ଆବେଗଭରା ହୋଇଯାଏ । ବେଦନା
ଓ ଆଲନର ସମିଶ୍ରଣରେ ଏକ ଅନ୍ତର୍ଗ୍ରହ ଏବୁ ଭୂତି
ତାହାର ପ୍ରାଣରୁ ଉଦ୍‌ବେଳ ସ୍ଵର୍ଗ ଉଲି ଅଛିର
କରେ । କେବଳ କାହିଁନ? କାରଣ ମୁଣ୍ଡିକିରାର
ଯେ ଆମ, ତାହା ଏଠିକ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇ
ନାହିଁ । ଯେଉଁ ଶଣରେ ଯେହି ଆମାନ୍ ଦ୍ରବ୍ୟ ଶୁମ୍ଭାନ
ହୋଇପିବ, ତାହା କାନ୍ଦ୍ୟକରିବେ ରେ ମୁହଁର୍କିଳ ବା
ଶୁମ୍ଭାନ କିମ୍ବା ଦ୍ରବ୍ୟର ହେଉ, ଯେହି ଯେହି ମୁଣ୍ଡାନ୍
ମାନଙ୍କର ତାହା ଆମ ନିଜସ ହୋଇରନ୍ତିକ ନାହିଁ ।
ଯେଉଁ ଆମର ଅନ୍ତର୍ବୁଦ୍ଧରେ ଯେ ଉଲ୍ଲଙ୍ଘିତ
ହୋଇଥିଲେ ଯେହି ଓହୁକାନ୍ ଓ ଆବେଗ ଶକ୍ତିର
ହୋଇ ପାଠକ ଓ ଦାର୍ଶକ ମାନଙ୍କ ଆମ ପ୍ରଦାନ
କରିନ ।

ଯାହାର ପ୍ରକାଶଭଙ୍ଗୀ ଯେତେ ସ୍ତ୍ରୀ, ଯେ ସେକି
ଶିଶୁ ବିନୋଦନ କରିବାରେ ସମର୍ଥ । ଏହି ସ୍ତର
ସୁଣି ବିଶୁଦ୍ଧ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରେ । ବିଷନ୍ଦୁ-
ତିଥ ଅଧିମ କା ପତିତ ହେଲେ, ସବାନ୍ତିକାରୀ
ସେତେ ମନୋହର ହେଉ, କାହିଁକି ତାହିଁ ଆମାନ୍
ଦେବା ସମର୍ଥ ହେବାନାହିଁ ଏହିଠାରେ କବା
ମହିତ ନାମର ଠାକୁରୀ ନନ୍ଦନ ।

‘ମନୁଷ୍ୟ ସ୍ବରବରେ ନାତମାନ । ଶିଶ୍ବା, ସ୍ଵପ୍ନ ଓ ଅହରୁକ୍ତ ବେଷ୍ଟନୀ ଅଭ୍ୟବରେ ସେ ଅଧିମ ଛୁଏ । ମାତ୍ର ତାହାର ମାନସିକ ବୃଦ୍ଧି ସ୍ବରବେଳେ ନାଚ ସ୍ଵର୍ଗ ଆକୃଷଣ । ତେଣୁ ଯେଉଁ କଳାର ବିକାଶରେ ମନୁଷ୍ୟର କୁମନୋବୃତ୍ତିର (baser instincts) ପ୍ରସ୍ତୁତ ଓ ପ୍ରକାଶ ରହିଥାଏ, ତାହା ଉପଭୋଗ କରିବାରୁ ସେ ନିଜେ ଅସମ୍ଭବ ବୋଧକରେ ।

ଏହି ଜୀବ ବିଷୟ-ଜ୍ଞାନର ଯେତନି ନିଃସ୍ଵାଙ୍ଗ ହେବା କରିଲାର, ପ୍ରଜାପାତ୍ର ଭାଙ୍ଗି ଓ ଖୋଲାଇର ମଧ୍ୟ ଯେତକ ରଖା ହେବା ଉଠିବ । ଏହାର କିଛି ଲେଖା ନ ଯାଉ ଓ ଏହାର କିଛି ଅକ୍ଷିତନ ହେଉ, ଯାହାର ପଠା ଓ ବିଶ୍ଵାନାତର ମନୁଷ୍ୟର ଆତ୍ମା ପ୍ରସାରତ ନ ହେବ ।

ସବୀକ ଶିଳ୍ପର ଚମତ୍କାରିତା କୋଳିକର କୁହୁରେ ଅନନ୍ଦ ହୋଇଛି । “ଜୀବରେ ଆନନ୍ଦ ପାଇଁ ଗାନ୍ଧି”-ଏହା କୋଳିକ ଛଡା କିଏ ଗାନ୍ଧାର ପାଇବ ? ଏହି ଆନନ୍ଦ-ଗାନ୍ଧିର ମଳେନାମା ନାହିଁ ।

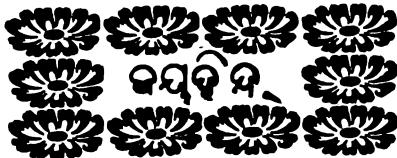
ଏହା ଶୁଣି, ନିଷ୍ଠକଙ୍କ ! ମନୁଷ୍ୟ ଯେତନରେଇ ପିକର କୁହୁତାନାରେ ମୁଗ୍ଧ ହୋଇ ନିଜ ଜୀବନର କିଂଶାଦଂ ଗାତିରୁ ଏହିଭଳି ସୁନାରେ ପରିଶଳ କରିବାରୁ ଶିକ୍ଷାପାଠ, ଯେତନରେ କୁହୁକାରୁ ହୋଇ ଯେ ସେ ନିଜେ ନୌତିକ ଅନ୍ତରେ ରହୁଥିଲାରୁ ତାହାର ଏପରି ମନୋଭବ ଉପରୁତ୍ତ ହେଲା । ଏଣୁ ଏଠାରେ ନେବେଳିକୁ ହେଉଛି “ବିମଳ ଆନନ୍ଦ” । ଏହି ବିମଳ ଆନନ୍ଦ ମେ ପରି ଭବନର ପ୍ରକାଶ ଦରିବ ଯାହା ଏପରି ହୁଦିନ୍ତିରୁ ଆଲୋକନା କରିବ । କିନ୍ତୁ ପର୍ବତ ନଦୀର ନାରଧାରୁ ରହେଣ ନ କରିବାରୁ ତାହା ଯେପରି ବିମୁଖ ହୋଇ ଫେରିଥେ ସେହିପରି ଯାହା ହୁଦୁପୁରେ ରସତପଳକରୁ କରିବାର ଶକ୍ତି ନାହିଁ, ସେ ଆନନ୍ଦରୁ ବଂଚିବ ହୋଇପର ।

କଳା ସହିତ ଜୀବର ସମ୍ବନ୍ଧ ଅବହୁନିବା ଅନନ୍ଦ-ବାଦ୍ୟ

ମୁହଁ ବାନ୍ଧବେ, ନିଃସ୍ଵାଙ୍ଗ ହୋଇ ପାଇବ ନାହିଁ । ସାହିତ୍ୟରେ ଅନନ୍ଦ ଭବ ରସାନ୍ତୁତରେ ପ୍ରତିବନ୍ଧିତ ଛୁଏ । ଦୁଃ୍ଖାତ ଦେଇ ରୁକ୍ଷାର ଦର୍ଶନ । ଏବାନ୍ତ ପ୍ରେମ କାଙ୍ଗାଳୁଣୀ ନାୟ ସାମୀର ଅବଶିମାନରେ ବରହ ସଙ୍ଗୀତବାନ କରିଗାର; ମାତ୍ର ଏବାନ୍ତ ଧାରା ବାଜାଳ କୁଣ୍ଡ ଦିବାର ଦ୍ୱାରା ତାହାର ସବଳ ଅପରୁତ କିଛି ପାଇଁ ସରୀତ ରତ୍ନା କରିଗାରେ ନାହିଁ । A maiden may sing of her lost love, but a miser can not sing of his lost money.

ମନୁଷ୍ୟ ମନରେ ନାନା ଭିନ୍ନର ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ ହୋଇଥାଏ । ଦେଖିନାରୁ ହେବା ସବ ଭବ ବ୍ୟକ୍ତ ହେବାର ଉପଯୋଗୀ କି ନାହିଁ । ଯେତବେଳେ ଲେକର ମନରେ କୌଣସି ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଭବ ସତରିଯାଏ, ସେ ସବ ବବ ବା ବଳାବିତ୍ ହୋଇଥାଏ, ସେ ନିଜ ମନରେ ଏହି ପ୍ରଶ୍ନ ପରିପ୍ରକାଶ କରୁଣାର ରପ୍ତାଣୀ ଦେଖି ମୁଗ୍ଧ ହୋଇଛି; ତାହା ତଳବଳ ପରୁତ୍ତ, ଲୁଳୁବାର ବନ୍ଧୁ ମୋର ହୁଦିନ୍ତି ଲ୍ଲାମମୟ କରୁଛି ଏହି କୁହୁ କେହି କବି ଅଳକର ଭୁବରେ, ଅରିନବ ମୁକୁଳା ଦେଇ ଗାନ କରି ପାରିବ କ ? ” ଯଦି ପାରିବ, ତେବେ ସେ କୁହୁ ଯୋଗନା ଆଇଁଶ୍ଵର ମହାତ୍ମା ସହକ, କର୍ମ-ନାଁନାର ପ୍ରକୃଷ୍ଟ ମନ୍ତ୍ରାଣା ସବ ଅନ୍ତର ଉତ୍ତର ଦର୍ଶନ ଏବେ ବଢ଼ି ନନ୍ଦମୟ ହୁଏ ଜୀବ-ଜ୍ୟାନନା କିମ୍ବା ସନ୍ତୋଷମୟ ହେବ, ତେବେ ତାହା କଳାର ଉତ୍ସବାଠୀର ଶାରକ ନୁହେଁ; ତାହା ଅନନ୍ଦ ।

ଏ ମତର ଦ୍ୱାରା ମତ ରହୁଅଛି । ତାହା ପ୍ରକଳ୍ପକରରେ ଆଇରତ୍ୟ । ମାତ୍ର ସୁପ୍ରସତ କଳାବିତ୍ ଜଳି ରଷ୍ଟିକେ ମତ “The fineness of the possible art is an index of the moral purity and majesty of the emotion it expresses.” ସହିତ ଲେଖଦର ମତର ଅନେବେ ନାହିଁ ।

(ଶ୍ରୀକାଳିନୀ ଚରଣ ପାଣିଗ୍ରହ)

ହାଠ ମଉଳି କେଳକୁ ମୁହଁ ଅନ୍ତର ଖୋଇ ଆସିଥାଏ । ଆମ୍ବକୋଟାରୁ ବିଲ ମଝିକୁ ରୁହଁଲେ ପିଲୁତ୍ତି ଧାତ ଭବି ମଣିଷ ଧାତ ଯେହା ଗାଁ କାଟେ ହାଠ ଲେଉଟାଣି ଗମୟତ କବି ପୁଣିଛନ୍ତି । କାଁ କାଖରେ ସାନ ଟୋକେଇ ଟାଏ କାକି ତାହା ଉତ୍ତରେ ଲୁଣ ଲଙ୍କା, କଦଳୀ ଦିଗଣ୍ଡା, କାଇଗଣ ପୁଣ୍ୟରେ, କଢାଏ ପାନ, ଗୋଟାଏ କଜାରୁ, ଗୁଆଗଣ୍ଡି, କୋଶଳା, ଶାଗ ସଜନା ଛାଇଁ, ଧନୀଆଁପଦ ପୁରୁଷ ପୁରୁଷ ହୃଦ ଉପର ପୁଣିଛି । ଆଉ ହାତରେ ଖୁଲୁଳ ଗୋଟାଏ କିର୍ବାର୍ତ୍ତିନ ବୋଲିଲ । ଏବୁ ମାଥରେ ପକାଇଏ କବାଣଶ ବର୍ଷର ଗୋଟାଏ ଦେହୁ ।

ଦେହୁ ଉପର ଚମତ୍କା ଗୋପି ନୁହେ କି କେଶୀ କବା ନୁହି, ମାବନା । ତେବେ ସେ ଚମତଳ ତଟକା ମାଂଗ ଆଉ ତାଜା ରକ୍ତ, ଉପରକୁ ୩୦ଲି ଭବି ରୁହଁଲେ ବି ଦେକ ଆଶିରେ ପଡ଼ୁଥିଲ । ତାହାର ଗାଲ, ୫୦ ପୁଣି କାଁକାଖରେ ଟୋକେଇଲୁ କାକ ଧରିଥିବା କଦଳୀ ପୁଆ ପରି ମୋଟା ବାହାଟାର ଯେଉଁ ପାଳକ ପଦାରୁ ବାହାର ଥିଲ ସେବକେ । ବାକି ଦେହଟା ଲୁଚି ଯାଇଥିଲୁ ଖଣ୍ଡେ କୋଳିବା ଶାଢ଼ୀ ତଳେ ।

ଶୁଭବାର ମା ତେଲୁଣି ବୁଡ଼ୀ ଆପଣା ଦୋକାନ ସରଦାତକ ଧରି ତାହା ପାଥୁରେ ଖଣ୍ଡେ କାଟ ଆମିଲି । ତେଣିକ ବାଟୁଙ୍ଗି ନିଜ ଗାଁ ଆଡ଼କୁ ମୋହିଲୁ । “ସେ ଯାନୁଗଛ କତକି ପିରୁନାରୁ ଲେ ଖୁବ୍ରାଗୋହର ପାଣଟା ଟିକିଏ ବୁଲପଡ଼ୁ ପଛକେ ସେଇ ନାଟେ ପିରୁ”

“ହୁତ ଯା ମାରସି, ଗାନ ଦିରୁନାରୁ” କହି ନୁପୁର କାଟି କାଟେ ରୁହିଲ । ଯାନୁଗଛ ନାଁ ଶୁଣି ମନ୍ଦରେ ବୁଡ଼ୀ ଉପରେ ଟିକିଏ ତିତନ୍ ସିନା,

ମୁହଁ ପାଠେଇ କହିଲୁ ନାହିଁ । ଯାନୁଗଛ ଯାଏ ବୁଡ଼ୀ-କଣ ଟିକିଏ ପହଞ୍ଚେଇ ଦେଇ ନ ଥାନ୍ତା । ମନ୍ଦରେ ମେ ଗଛଟାକୁ ତାର ସୁର ଢର । ତହଁରେ କୁଆଡ଼ି ଗାଟାଏ ପିଲାଶୁଣି ଥାଏ । ସତିହେଲେ କାହାରେ ଜଣକେତେ ବାଟୋଇ ସେଠାରେ ମରିଥିବାର ବା ଶୁଣା ପାଇ । କେଉଁ କାଳର ସେ ଗଛଟା । ଡାଳପଦ ଖୁଣ୍ଡା ହେଇଗଲଣି । ପୂରିପାଖ ହିତ ବନ୍ଦାଯାଇ ଶହ ଶହ କିଆଯ ଦୂର ଗାଁ ତଳେ ହିତିଛି । ଏମ୍ବୁଲିବେ ମିଳି ଉପରକୁ ଠାଏ ଠାଏ । ତେର ଦିନରୁ ମଣିଷ ମୁଣ୍ଡ ଭଲ୍ଲ ଗୋଟାଏ ଆରୁ ଭବିଛି । ଆରୁ ଉପରେ ଆଙ୍ଗୁଳେ ନହିଁଲର ବୁଆ ସିନିରୁ ପାଖରେ କେତେ ପୋଡ଼ା ମାଟିର ହାତୀ ଘୋଡ଼ା ।

ସେତେ ଛତି-ଦନ୍ତିଲୁ ହେଉ ପଛେ ନୁପୁର ମନ୍ଦରେ ଟିକିଏ ଦକ୍ଷ ପଶିଲୁ । ହାଠ ଲେଉଟାଣି ଏକାଟେ ସେ କେତେ ଠର ଯାଆସ କରିଛି । ଏକ କୁଆ ଅନ୍ତରେ ଯିବାକ କେବେ ତାକୁ ପଢ଼ି ନାହିଁ । ଏକା ଲକ୍ଷସରେ ସେ ଶୁଣିଥାଏ । କେତେ କୀଠରେ ଯାଉଥିବା ଦୂର କାଟୋଇଲୁ ଗପ ଆହୁର୍ବ ଦୂରକୁ ଦୂରକୁ ଶୁଣାଗଲୁ ଶୁଣିଥାବୁ ଯେମିତି ତୁନ୍ତି ହୋଇ ଆସୁଛି । ତାର ସାଥରେ ନୁପୁର ମନ ଉତ୍ତରେ ଉରଁଶ ଖେଳିଛି । ଗୋଟାଏ ଅନ୍ଧରଣ ଢର । ସେଇ ଢରଟାକୁ ତତକା ପାଇଁ ସେ ଗୁଣ୍ଣଗୁଣ୍ଣକରି ଗୋଟାଏ ଗାତର ସର ଧରିଲୁ । କମାରୁ ତାକୁ ଭଲ ବୋଲି ଆସେ ନାହିଁ । ତେବେ ସେତିକ ଆସେ ନିଜକାମ ଚଲେଇ ଏକାଟୁ ତାହା ଢେର ।

ନୁପୁର ସେତିକ ଆଗେର ବୁଲିଲୁ ଗଛଟା ସେତିକ ତାର ପାଖରୁ ଲାଗି ଲାଗି ଆସୁଥାଏ । ଗଛ ଆରପାଖ ଗୋଟାଏ କରନାଟ୍ର ତାପେଦଣ୍ଡା କେନାଲୁରୁ ବଣୀପାଇଁ

ଜୋଡ଼ିଛି । ଉପରି ରୂପୀ ଦେଖେ ଶାଠାଏ
ଯୋଡ଼ାଏ, ତିନିଟା ବୁରିଟା ପାଞ୍ଚଟା ଷୋଇ କେତେ
ତାପ ପଡ଼ିଲେଣି । ରୁଦ୍ଧ ଖୋଲ ଆଗରେ ଘରି କଣ
ଶାଠାଏ ଶନଦ ଶୁଣି ଚମକି ପଡ଼ିଲା । ତାଟକା ହୋଇ
ବୁରିଆଡ଼ିଲୁ ରୂପୀଙ୍କ । ତାପ ଆଳୁରେ ଧୋବିଲୁ ହୋଇ
କଣଠାଏ କରନାଳ ପାଖରେ ଦିଶିଲା । “ପୁରୁ
ଷାଙ୍କିଲୁ “କିଏମେ ?” ଆଉ ଝିଅଙ୍କଠାରୁ ନାର ସାହସ ଟିକିଏ
ବେଶୀ । ଶୁଦ୍ଧିଶାରୀ ଶ୍ରେଷ୍ଠରେ ଗାଁ ଝିଅଯାକ
କଡ଼େ ଶୋଇଥୁବେ କି ନାହିଁ ତା ନିଦ ଭିଜିବ ଆଗ ।
କାହା କବାଟ କାଡ଼େଇ, କାହାରିର ପଶି, କାରୁ
ଚମୁକି, କାହା ଚାଟି ଝିଙ୍କି, ଆଉ କାହାର ନାକ
କାଳରେ କୁଟା ଖଣ୍ଡେ ସଲୁସଲ କରି ସେ ସବୁ ଝିଅଙ୍କ
ଭଠାଏ । କିନ୍ତୁ ହୃଦୟରୁ, କନିରଣ୍ୟରୁ ତାରୁଏ
ଧର, ଆଉକିଏ କେଇ ହୁଲବାବୀ କାଞ୍ଚିଲୁ ଥବା
ଦାନ୍ତକାଠ ଧର, କୋଡ଼ିଏ କି ପଢ଼ିଶି ଝିଅ ଗାଁ
ଦାଣ୍ଡଠାରୁ ଗରୁଳ କରି ଗୁଲକ୍ଷି ତାଳ କୁଳକୁ ।
ଗାଧୋଇ ପାଖେଇ ପୁରୁଷାରି ଫେରିଲୁ କେଳକୁ
ପସର ପାଟି ଯାଇଥାଏ । ଏତେ ଝିଅ ଡିକାହକା
ହୋଇ ଆସୁଁ, କେବେ କିମିତି ପାହାନ୍ତା ହୋଇଗଲେ
'ଗାଧୋଇମାରି ଫେରିବାକ ମୁକାଳ ହୋଇଥାଏ । କୁଆୟାଣୀ
ଝିଅ; ଆଉ କଣ ଦିନ ଦିନ ଧରିବାରେ ଗାଧୋଇକେ ?
ମରଦମାନେ ଭୁଟୀ ନାଳ କୁଳକୁ ଆସିଲେ ଦେଖନ୍ତି,
ତୁଠୁ ଗାଳ ଉପରେ କେତେ ଗୁଡ଼ାଏ ପାଦ ଚିନ୍ତା
ଆଉ ହୁଲଦୀ ଦାଗ, କେଳାଇର ନେଲିଆ ପାଣିରେ
ଗୁଡ଼ାଏ ନାଲି ହୁଲଦୀ ରଙ୍ଗର କନିଥର, ହୃଦୟର
ଭୟଥାଏ । .

ହେଲେ, ଏମିତି ନିଷ୍ଠିଆ ଭମ୍ବ ଥାନ୍ତାରେ
ନୃପୁରୁ ଏକା । ଖାଲ ଡରରେ ତା ମୁହଁରୁ କାହାର
ଆସିଲୁ, “କିଏ ମେ ?” ଜକାବ ଶୁଣାଇଲୁ, “କିଏ
ଯିବାର ?” ନୃପୁରୁ ହୃତାତ୍ କାହାର ପାଟ କାରି
ପାରିଲୁ । ସେହି ତାଙ୍କ ଗାଁର କେଳା ସାହୁ । କେଳା
ନୃପୁରୁ ଆଡ଼କୁ ବୁଲି ବୁଲି ଆସିଲୁ । ନୃପୁରୁ ତା
କଥାର ଜକାବ ନା ଦେଇ ଆଗକୁ ପାଦ ପକେଇ
ଥାଏ । କେଳା ତା ପଛରୁ ଡାକିଲୁ, “କିଏ ଯିବାର,

ଗାହିର ହୁବି ନୃପୁରୁ ହେକୁ ଦୁଇ
କହିଲୁ “ସେ ମୁଆଡ଼େ ଯିବାର । ସେଥୁରେ କାହାର
କଣ ଅଛି ?” ନାଲ ଭୁଟରେ ସେଇର କେଳା ମୁହଁ
ଟା ଯେମିଳି ବଜା କରି ଦେଇଥିଲୁ ସେ କଥା
ଟା ମନ୍ତରୁ ଯିବାନାହିଁ । କେଳା ବଚନ କରିଲୁ
ଯିବ କେଳା ପାହାନ୍ତା ପହରୁ ଭୁଟ ନାଲ ଭୁଟକୁ
ଆସି ଆହୁ ଗର ମୁଳେ ଝାଡ଼ା ହୋଇଥିଲା । ପାଲେ
ଝିଅ ଦାନ୍ତଦର୍ଶି ସାରି ଭୁଟରେ କର୍ବ ହୁଲବାବୀ ଲଗାଇ
ଛି । ନୃପୁରୁର ଆଶି ପଞ୍ଚଗନ୍ତ କେଳା ଉପରେ ।
ସେ ଚମକି ଆସି କହିଲୁ, “ନାଲ କୁଳ ତୋଟାକ ତ
ପଢ଼ିଛି । ଏଇଠି କଣ ଝାଡ଼ା ହେବାର ଥାମିଲିଲି ?”
କେଳା ବିବୁ ମୁହଁଟାକୁ ଆମିଲି ହୋରାଣୀ ପିଇଲୁ
ପରି କରି ଏକମୁହଁ ଯେଠୁଁ ନାହିଁ ରିଜନ୍ । ଟିକିଏ
ହେଲେ ଝାଁ, ଚାକି କରି ନାହିଁ । ପଛରେ ନାହାର
କୋଡ଼ିଏ କି ପଦ୍ମିଶି ଝାଁ ଝାଁ ଝାଁ ଝାଁ ହୟି ଉଠିଲେ

କେଳା ସେ କଥାକୁ ପରୁଆ କରି ନାହିଁ ।
କାହିଁକି କେଳାଣି, ଗେଇଦିନେ ନୃପୁରୁ ସାଥୁରେ
କଥାଭାବ ହେବାକ ନେ ଭରି ଗୋଲେଇ
ମିଶେଇ ଦୁଇ । ଆଜିଯାଇକ ସେମିଲି ଦୁଇଧା ମୁକ୍ତ
କଥା ଥିଲା । ନୃପୁରୀ ମାଙ୍ଗୁଯାଥୁଙ୍କ ଭିନ୍ନରେ ଗପ
କରୁଥିଲକେଳେ ଦୂରରେ କେଳାକୁ ଦେଖି ଦେଇ
ଥରେ ଅଧେ ହ୍ୟା ଦେଇଛି । କେଟିଲାହୁ ପାଇଲା
ଭଲି କେଳା କିରିବକୁ ସେବନ ସାରିର ନିଦ
ହୋଇଲାନାହିଁ । ଆଜି ଏହିଟିଆ ପାଇ ନିର୍ବିଥିଲା
ନୃପୁରୁ ନିଷ୍ଠା ତାକୁ ଭଲିର ପଦେ କଥା କହିବ ।

ସେଥିପାଇଁ ନୃପୁରୁ କଢା ଜକାନଟା କି କେଳା
କାନକୁ ଗଲା ନାହିଁ । ସେ ଆହୁର ପଛକୁ ଲାଗି
ଆସି ପରିବିଲା, “ସତିଆ ପାହରୁ କିଛି ଭଲ କାତାନି
ଆସିଲାଣି” ନୃପୁରୁ ଶୁଣି ଶୁଣିଲା ପରି ଶୁଣିଥାଏ ।
‘ଡାକ ପିଣ୍ଡା କହୁଣେଲା, କଣ ପରି ଭିଠୀ ଆସିଛି ?’
ତେବେ କି କିଛି ଜକାବ ନାହିଁ ! ଏ କଣ ? ନୃପୁରୁ
ଏକାକେଳେକେ ପଥର ପାଇଛି ଯାଇଛି । ସତାନାନି
ତା’ର ସ୍ଵାମୀ ପାଞ୍ଚ କଷି ହେଲା ତାର ଏକା ଝଣ୍ଡ
ଯାଇଛି । କେଣ୍ଟ ବୈଜଗାର କରିନ; ଘର ଦୁଆରେ

କହୁଣା ଦୃଷ୍ଟି କଟେଇଲା ସୁନ୍ଦର ତ ଏଠେ ଜୀବିତ
ଯିବାର ଶୁଣୁଁ ଯାଏ । କାହୁଁ ବି କଥିବାର ଶୁଣା ନାହିଁ ।

ତେଣକ ମୁଣ୍ଡର ପାଇଁ ଲୋକେବା ଯେବେଳେ
ସାମାଜିକ ଯେ କୁଦୟାପ ନ କଲା, “ଆମର ନେଶ୍ବର
ଦେବିତାର ଲାଭା ନାହିଁ ।” ଯେତେବେଳେକି ତାର
ଲୋକ ଦୋଧା ମାନ୍ଦି କି ମୁଁ । କରି ଯାଇଥିଲେ
ଫୋକ କହିଯାଇଥାଏ ଲୋକ । ଯେ କଣ ଆଉ
ବୁନ୍ଦରେ ଯିବକୁ କହିଲେ ? ଯତଥାମନ କାହାର
କଥା ନ ଶୁଣି ଯାହାରିଗଲା । ମୂଲ୍ୟ ଲଗିବା ଛାଡ଼ି
ଯାହା କପାଳରେ ଅଭି କିଛି କୁଟୁମ୍ବ ନଥିଲ, ସେ
ଦଶ ପନ୍ଦର ଲେଖା ଘରରୁ ପଠାଇଲ । ପୁଣି ଯାମା
ଯୋଡ଼ ହୋଇ ଥିର ଦିନର ବୁଦ୍ଧି ଅଠ ଦିନପାଇଁ
ଘର ବୁଲି ଗଲା । ସେବି ନାହିଁ । ନୁହୁଣୁ
ଦେଖିଲୁ ଧଳା କାଗଜରେ ବନ୍ଧା ହୋଇଥିବା ପିକା ବି
ଜ୍ଞାନି, ଯାହାକୁ କାହିଁତୋଇ ବାବୁ ନ ପାଇ ଦିତାଙ୍ଗ ।

ମୁଁଠେ ତିନି କଷି ହେବ ସତ୍ୟାନନ୍ଦର
ଆଉ କିଛି ଖରର ଅନ୍ତର ନାହିଁ । ଟକା ପଇସାରୁ
କିଏ ପୁରେ, କେବୁଠି ଅଛି, ତିଠି ଖଣ୍ଡି ତ ଦିଅନ୍ତା ।
କାନଗୋଇ ବାବୁଙ୍କ ଘରେ ପର୍ଯୁଦ୍ଧ ଶେଷରେ ସେ
ତୁମି ହେଲା । ଘରରୁ ଘର ଲଗିଛି । ତାଙ୍କର
ଠିକଣାରେ ଟକା ତିଠି ପର ଅସୁଥିଲ । ନଇଲେ
ତା ଘରେ ଆଉ କିଏ — ସେ ତ ଏକାକୁ ଏକା ।
କାର ଲେଖା ଯୋଖା ଅନାଦି ମାନ୍ଦି ଅବି କହିଲେ,
“ଦେଖିଲୁ ? ମୁଁ କହୁଥିଲ କଣ । କଂଗେସ କଣ
ମାହାଲିଆ ମନା କରୁଥିଲ ମୁଦରେ ମିଶି ବାବୁ ।”

“ସେ କଣ ଏବା ଯାଇଛି । ଆଉ ତ କେତେ
ଲୋକ ଗଲେ । ଦାମା, ଶଧୁଆ, ତୋପୀଆ ସବୁରିବି
ମନା କଲୁ ନାହିଁ ।”

“ମନ୍ଦା କଲେ ମାନ୍ଦି ବେ ! ଆମେ ସିନା
ଶାକ ମନ୍ଦା କବରୁଁ । ଆଉ ତ ଯାମା ଜର୍ଣିଆ ଟୋପି

ଯୋଜା ସିଗାରେଟ ଦେଇ ପାରିବୁ ନାହିଁ । ତେଣକ
ସେ ଅଢାଇଦିନିଆଁ ସୁଖନ୍ତୁ କି ଲଭ ।”

ନୁହୁଣୁର ମନ ଅନାଦି ମାନୁ ଉପରେ ଚିତ୍ପାଏ
ତା’ ମୁହଁକୁ ଶୁଣିନାର ଲକ୍ଷା ହୁଏ ନାହିଁ । କିଏ
କାହାର କବୁଚି ଦେଖା । ଯେହା ନାଟରେ ତ ମର୍ମେ
ବୁଲିଛନ୍ତି । ତାଳ ପର ପାଇଁ ଭଲେଇ ହେବାର ତିଆର ।

ଗୋ ମୃଣରେ ପୁଣି କିଳାର ଶୁଠିକାଆ ତା’
କାଳରେ ନାଜିନ । ଏହା ବୁଦ୍ଧରେ ବାଟ ଯାକ
ସେ କେତେ କଣ ପେଇ ମେଥ୍ୟୁ ପଦ୍ମ ହୃଦୟ
ନୁହୁଣୁ ଶୁଣି ନ ଥିଲ । ପଛିକୁ ବୁଲି ପଡ଼ି ଏଥର ଜକାବ
ଦେଲ, “ନିରେ ଭରି ତ ବୁଦ୍ଧିପ ! କାନ୍ଦର ଘରେ
ମରିଗର ନାଟ, ନା ?” କେଳା ନିଳିବାଟ ଦେଖିଲ ।

ତିନି ନଶ୍ଚ ହେଲୁ ସଇତା ଚିଠି ପର ଦେଇ
ନାହିଁ । କେତେ ଲେକ କେତେ କଥା କହିଛନ୍ତି ।
ସବୁ ଶୁଣି ସେ ଶୁଣିବୁ ପଥର କରି ଦେଇଛନ୍ତି । ଯାହା
ତା କର୍ମରେ ଥିବ । ତେବେ ଏହି କେଳା ସାନ୍ତୁ
ଭଳି ଲେକେ ଯେତେବେଳେ ତା, ଉପରେ ପାପ
ନଜର ପକାନ୍ତି, ଟାହି ଟାଂବି କରନ୍ତି, ମେତେବେଳେ
ତାର ସାର ଯାକ ପଡ଼େ ଯାଇ ସଇତାଠାରେ ୧ ସତ୍ତେ
ତାର କି ଅଭିବ ଥିଲା ଯେ ସଇତା ମୃଣି ତାକୁ ଅନାଥ
କରିଗଲ । ମୂଲ୍ୟ ଲଗି ଚଲୁ ଥିବାକେଲେ ନୁହୁଣୁ
ତା ନାହିଁ ପଦାକୁ ବାହାରୁ ନ ଥିଲ । ସେ ପୁଣି ହାଟ
ସବଦା କରୁଥିଲା କେତେ ? ଏଣିକ କବୁ ଥିଲା
ହେଲ୍ଦୁରୁ ସିନା ! ନଇଲେ କି କ୍ଷାନଗୋଇ ଘରେ,
ପାଇଟି କରି ପେଟ ଗୋଷିବାକୁ ହୁଅନ୍ତା । ନୁହୁଣୁ
ହାଟ ସବଦାକୁ ବାବୁଆଣୀଙ୍କ ପାଶରେ ଗଦେଇଲ ।
ପଦ୍ମ କରି ଯାହା ପଇସା ନେଇଥିଲୁ ସବୁତକ ହୁଏବା
ଦେଲ । ହାଟ ସବଦା କରିବା ପାଇଁ ତାକୁ ସବୁକେଲେ
ଯିବାକୁ ହୁଏ ନାହିଁ । କାନଗୋଇବାକୁ ଘରରୁ
ମାଛ ପରିବା ସୁଇଲ ତାଳ କେତେ କିଏ ଅଣି ଦିଅନ୍ତା ।
କେବେ କିମ୍ବିତ ହାଟରୁ ଯିବାକୁ ପଡ଼େ । ସେ
ଏକ ମୁହଁ ହୋଇ ସବଦାତକ କରି ସାର ବାଟେ
ପେଇ ଅସେ । କାହାରିବ ବୁଝେ ନାହିଁ କି କିଛି

କହେ ନାହିଁ । ତେବେ ଆଜି ୯ବଳା ମାତ୍ର ନୁହେ , ହାଟ ମଝିରେ ଶ ଯୋଡ଼ା ଏ ଟୋକ ତା' ଆଗେ ଗୀତ କୋଳି ତାରୁ ପଢ଼େଇ ସୁହିଁ ହୃଦିଲେ । ପାନ ଦୋକାନଟା ବି ତାରୁ ଟାଙ୍କିଲି କରି କଣ କହିଲ । କାହିଁକି ତାରୁ ଲେକେ ଏମତି ବୁଝିବେ, ଟାପର କରିବ ।

ମନଟା ତାର ସବୁଆତୁ ଫିନା ପଢ଼ ଯାଇଥିଲା । ସରବା ଥୁଲେ କାହାର ପୁଣି ସାହସ ହୃଦୟକା ତାକୁ ଏମତି ବୁଝିବାକୁ ! ବାବୁଆଣୀଙ୍କି କହିଲା “ମୁଁ ଅଜି ହାଟକୁ ଯିବ ନହିଁ ।”

“ ବାହିଁକି ମ , କଣ ହେଲା କ ? ” ସରଦାତକ ସକାଳ ରଖି ବାବୁଆଣୀଙ୍କିରୁରିଲେ ।

“ମନ୍ତର ଆଉ ଏତେ ମରଦକ ଉଚିତରେ ଯିବାରୁ ଭଲ ଲଗନ୍ତି ।”

“ମଲ, ତମର ସବୁ ପୁଣି ଲଜ ସରମ କଣ ମ । ଆଉ କଣ ମୁଁ ହାଟକୁ ଯିବ ? ”

କାବୁଆଣୀଙ୍କ କଥା ଚିଆଁ ଭଲି ତା' ଦିନରେ ଲୁଗିଲା, ଲାଜ ସରମ ଖାଲି କାବୁଭୟାଙ୍କ ଘର ଉଚିତରେ ! .ଆଉ କେଉଁଠି ନାହିଁ ? ସେ ଗରିବ ହେଲା କେବଳ ତାର ତେବେ ମାନ ଅପମାନ କିଛି ନାହିଁ । ଦାଣ୍ଡରେ ହାଟରେ ସେ ଯାହା ଧାରିବ ତାରୁ କହିବ ସେଥିରେ କାହାର କୁଛି ଦୋଷ ଧରିବାକୁ ନାହିଁ । ଆଉ ସେ ଖାଲି ଜଣେ କାବୁଙ୍କ ହାତ ଧରିଛନ୍ତି ବୋଲି ହାଟକୁ ଗଲେ ତାଙ୍କମାନ ଯାକ ତଳେ ପଞ୍ଚପିନ । ଏମବୁ କଥା ସେତେ ଭଲେ ମନଟା ଖାଲି ଘାସି ହୃଦୟ ସିନା କିଛି ବୁଝି ପାରେ ନାହିଁ ।

ନୁହୁଣ୍ଟ କାବୁଆଣୀଙ୍କର ଭଲ, ଶାକି ପୁଣି ସୁଲା ଗହଣାକୁ ବୁଝି ମନେ, କେତେ ପାପ କରେ । କାନଗୋବ ବାବୁ କେତେ ପଇଶା ଉପାୟ କରନ୍ତି । ଦିନେ ସେବେ ଧାନ ସିଲ୍ କରିବାକୁ କାହାରିବେ ତହିଁ

ଏବଂ ଦିନ ଦେଇବ ଶାକୀ କେତେ ଗହଣା ଯେମି ତିକି କିଏଁ ଆସି ଘର ଯମା ହାଇଯାଏ । ତାଙ୍କ ସାଥୀରେ ଥାନା ଦାବେଗା ମିଶେଥିଲା ଘରେ ବି ପଇଯା ଖଣ୍ଡ ହୁଏ । ଯଇତା ପଇଯା ଥାରେ ଜାମ ମୁଣ୍ଡିଲାକୁ ଯାହା ଏବଂ, ଘରେଥିଲେ କଣ ଉଠିଯୁ କିମ୍ବା ତାଙ୍କା ।

ତାଙ୍କ କଥ ତଳେ ଯତନାମ ଯାମା ଜର୍ଣ୍ଣ ପାଇଁ ବୁଝିଟି ଦିନ ପାଇଁ ଆର୍ଯ୍ୟ ଥୁଲ । ଖଣ୍ଡ ଟିଣ ନାକମରେ ଆଖିଥିଲୁ ଶାକୀ ହୁଏର୍, ତେଲ, ମାଗୁଣ୍ଡ, ଦର୍ଶଣ, ପାନିଥିଁ । ପୁଣି ପୁଣିଯାଇଁ ହୁଏକି ଥିଲା । ବୁଦ୍ଧିଦିଲା ପରେ ତିକି ଗୁଡ଼ିରେ ପୁଣି ମେହି ନାକମ ଉପରେ ପୁରୁଷ ଓସ ରଖି ଦେଇଛି । ଯତନାମ ପେରିଲେ କାହାର କରିବ । ହୁଏକି ମେମନ୍ତ ରହୁଗ ପୋକ ଖାଇବ । ଏଥର ଯାମିଲେ ଯେ କାହାର ତଙ୍କ ଦୁଇମିଶ୍ର ଶାକୀ ହେଣା ଆଖିକ ବୋଲି କହ ଯାଇଛି । କାବୁଆଣୀଙ୍କ କେତେଟିଲେ ତମକ ପଞ୍ଚକେ । ତଳେପିଣ୍ଡ ତଳେ ଘରକୁ ଫେରି କାହିଁତଥାଇ କାବୁଙ୍କୁ ସେବକବିବଳେ ଲମ୍ବା ଚଉଡ଼ା ଯଳମ କରିଥିଲା, ସେବେକବିଲେ କିଏ କହନ୍ତା ସେ ଦିଲେ ସେ ତାଙ୍କର ଘରେ ଘୁରୁଣ କରି ତାଙ୍କର କାନାପଣି ଖାଇ ମଣିମ ହେଇଛି । କାନଗୋବ କ ଥାର ତାରୁ ତିର୍ପି ପାରିଲେ ନାହିଁ । ଫେରିଗଲୁ ଦିନ ପୁଣି ପୁଣି ଟିକିଏ ଚଳାଚଳ କରିବାକୁ ସେ ତାର ପୁଣା ଖାଇଦଙ୍କୁ କିମ୍ବା ଯାଇଥିଲା ।

ଯେତେଦିନ ମାସରୁ ମାସ ଟଙ୍କା ଆସୁଥିଲା ନୁହୁଣ୍ଟ ଚଳାଇବା ପାଇଁ ତାଙ୍କର କିଛି ଅସୁବିଧା ହେଲନାହିଁ । ତାହାପରେ ସକାଳ ପହରୁ ଘରରେ ଖାଇପିଇ ଶୋଇବାଯାକେ ନୁହୁଣ୍ଟ ହାତରେ ନିଜ ଘରର ସବୁ କାମପାଇଛି ଭୁଲର ସେ ତାହାକୁ ଚଳାଚଳ କଲେ । ଶର୍ପିନ୍ଦି ନ ପାଇଲାରୁ ଘରେ ଯାହା କିଛି ଥିଲା ଧୀରେ, ସବୁ ବକ୍ର ବଜି ସେ କେତେ ମାସ ଚଳିଲା । ଲୋକେ ବହୁତ ରକମ ନୁହାବୁଛି ହେଲେ ।

ଦେଖୁ କିମ୍ବା ସେ ଶୁଣିଲୁ ସ୍ମୀ ତାର ଲଡ଼ିଲରେ
ହାଶ ଖାଇଛି, ସେବନ ଠିକ୍‌କଳ ଆଉ ଜୀବନ
ରଖି କି କର ? ତାହାପାଇଁ କାହାନାକୁ କାଟିଥରେ
କେହି ନାହିଁ କି ଶାଶୁଣେର କେହି ନାହିଁ । ପଞ୍ଜିଆ
ଥିଲେ ଅବା ତାଙ୍କ ମୁହଁକୁ ଘୁଷୁଂ କାଳ କାଟିଲା
ଶୀଳ ପାଖରେ କରି ପୁଞ୍ଜାଏ କନିଅର ମଞ୍ଜି କାଟିଲୁ
ଜାହାର ଅନ୍ତର ମାନୁଁ ଘର ଉଚରନ୍ତି ପଶ୍ଚ ଆସିଲେ ।
ତାଙ୍କ ଆଗ୍ରହ ଲୁହୁର ପାରିଲା ନାହିଁ, ” ଶୀଳ କଢ଼ିରେ
କନିଅର ରୂପା ଦେଖି ସେ ପାଟିକରି ଭାବେ,
ଏ “ କଣ କରୁଚୁ ରୁ ? ”

ନ ପୁର ହୁାଏ ଶୀଳପତା ଉପରେ ଥିର ହୋଇ
ଦିନରଙ୍ଗ । କହିବୁଲେ କହ ନ ପାରି ସେ ଶାଳ
ବିଲ ବିଲ କରି ଘୁସୁଲୁ । ଅନାଦି କାର ହାତଠା
ଦେଇ ଠଣ୍ଡିଆଣି କହିଲେ, “ ହି, ହି, ଆମ୍ବହିତଖା
ମହାପାପ । କିଏ କଣ ଶୁଣି ଆସି ଏ କଥା ଉଠେଇଛି
ସତ କି ମୁଁ ନ ବୁଝୁଁ ଏମତି ହେଉଥିଲୁ । ଆଜି
କାହିଁ ତ ଏଠୁ ଠିଠୁ ଲେଖିଲେ କଟକରେ ପଢ଼ୁଏ
ପାରୁନି, ଲୁହୁର ଅନ୍ତରୁ ଠଠୁ ଆସି ବାକି ଯହିଲ ? ”
ସେ ତୁନି ଫହାଇ ଯକୁ ଫାଲି ଶୁଣୁଥାଏ । ଅନାଦି
କହ ଲୁହୁଲେ, “ ନୁ ଗୋଟାଏ କଥା କହିବ
ରଖିବ ? ଆମ ଘରରୁ ଘୁଲ । ଏଠୁ ତରିତ ଏକୁଠିଆ
ଖୟାପ ଲୁହୁଥିବ । ” ନିଜ ଘର ଛାଡ଼ି ତାଙ୍କ ଘରରୁ ସେ
ଯିନ କାହିଁକି । ପୁଣି ଅନ୍ତର କିହି ନ ତାର ନିଜ
ମନ୍ଦିଳା ଲୁହୁକି ନିଜ ମାନୁଁ ଘରରୁ ପିଲିଦିଲେ ଗଲି-
ବେଳେ କେତେ ଦିନ ସେ କାର ଘରରୁ ଯାହା ଦୂର
ସାଇଛି । ସେ ମାନୁଁ ନାହିଁ ।

ଅନାଦିଠାରୁ କାରଗୋଇ ବାବୁ ମନୁ ଶୁଣି
କହିଲେ, “ଆହେ, ଏ ତ ବଢ଼ି ବୁଝିମ କଥା ।
କାହିଁକି, ସେ ଯୋ ଘରେ ଅପେ ରହି । ତା
ଦେଇଥୁ ମୋର ପାଖରେ ତ ମଣିଷ ହେଇଛି ।
ମୋ ଘରେ ତ ସେ ହୁଅ ପରି ଚଲିବ । ଗେରସ୍ତ
ତାର ନେ ଦିନ ମୋତେ କହି ଯାଇଥିଲ ତାକୁ

ଚିଲାଚିଲ କରିବା ପାଇଁ । ଆଉ କୁଆଡ଼ି ଓସ
କାହିଁକି ପିଲ । କୁନ୍ଦା ନାହିଁ ବୋଲି ନାହିଁ
ଏକାବେଳେ ସୁଲମାଇଛି କରିବାର ଯାଉଛି ।
ଏ ତ କହି ବାଧନ କଥା । ”

ଦରଇଦରରୁ ଯାଇ କାନ୍ଦୁଗୋଇ ବାବୁ
ଜାକିଲେ, “ ଶୁଣିଲଣି, ସନ୍ଦାସ ଦୂରଧା ଖୁଲମାଇଛି
ତରିନାକୁ ଯାଉଛି । ” ନୃଷୁଣୀ ତାଙ୍କର ସବାବ
ଦେଇଲେ, “ମନ୍ଦିର, ସେଇଟି କଣ କରିବିମ । ନେଇଁ
ଧନ କହିଲ, ମୁଁ କରନ୍ତି । ” ସୁଲମାଇଛି କଥାଟା
ବାଙ୍କ କାନ୍ଦୁ ସୁଦଶା କୁତ ବୋଲି ଶୁଣାଗଲା ।

ପାହାନ୍ତରୁ ଏଣିକି ନୁହୁର ଦିନଯାକ ତାଙ୍କ
ଘରେ କାମ କରି ବୁଦ୍ଧିରେ ନିଜା ଘରେ ଯାଇ ଶୁଏ ।
ମନୁଁରେ ମନୁଁରେ ବାବୁଆଣିଙ୍କ ଝିଙ୍ଗାସ ତା’
ଦିନରେ ଢାମଣ ଭଲି ଚଲିଯାଏ । କାହା ଆଜି
ଅବା ଗୁହାର କରିବ । ନଳ କର୍ମକୁ ଆଦର ରହେ ।
କେବେ କେମିତି ବାବୁଆଣୀ ବାରିପାରୁ ଗଲି ବାବୁ
ତାକୁ କଞ୍ଚିଲେଇ ତାକନ୍ତି । କାହିଁକି ନା, କାଙ୍କଳ
କି ବାବୁଆଣିଙ୍କ ଯସି ଭର । ନୁହୁର ଏକା ପାକୁଲେ
ସେ କମିତି ଅଛି, ପେଟପାଶ କରି ଶାଉଛି କି
ନାହିଁ ପବୁନନ୍ତି । ଲାଜରେ ସେ କିନ୍ତି କହ ପାରେ
ନାହିଁ । ଏବେଳେ କେବେଳକୁ ସେ କିମ୍ବା ଉତ୍ତିର
ଦେବ ?

କେବେ ବାବୁଆଣିଙ୍କ ଝିଙ୍ଗା ଗୋପନୀ କଥା
ବାହାରୁ ସହ ନ ପାରିଲେ ସେ ପଦେ ଅନ୍ତର ଜକାନ
ଦେଇ ପଚାଏ । ନଇଲେ ସେଠୁ ବାହାରି ଯାଏ ।
ଘରରିତରେ ପଶି ନଇଲେ କାନ୍ଦୁ
ଗେରସ୍ତ ଦେଇଯାଇ ଥୁକା ଦର୍ଶଣ ଶାନ୍ତ ବାନ୍ଦରିତରୁ
ବାହାର କରି ମୁହଁ ଦେଖି । ଅତ୍ୟନ୍ତ ନାଲଗୁଡ଼ାକୁ
ପାନିଆରେ ଲୁହୁର ଟିକିଏ ସଜାତି ଦିଏ । ନିଜ
ମୁହଁକୁ ବୁଝି ଭବେ ତାଠାରୁ ତ ବାବୁଆଣୀ
କେଣ୍ଣି ସୁଲର ନହୁନ୍ତି । ତା’ କାନ ଦିଟାରେ
ସେମତି ସୁଲାପୁରୁ, ବେଳରେ ସେମତି ହାର,

ହାତୁଟିର ସୁନାକାଳ ବାହାରେ କଜଣ ଆରି ଦିହଟିର
ସେମିତି ଭଲ ଶାଶୀଖଣ୍ଡ ପିନ୍ଧିରେ ସେ ତ ତାଙ୍କ
ଠାରୁ ବେଶୀ ସୂନ୍ଦର ଦିଶନା । ପୁଣି ସେ ଯେତିକି
ପାଠ ପଢ଼ିଛି ବାବୁଆଶୀ ତ ସେଥିରୁ ବେଶୀ ପଢ଼ି
ନାହାନ୍ତି ବି କାଣି ନାହାନ୍ତି । ସେ ତ ହେଲେ
ସୁମାୟଣ ମହାଭାରତ ପଢ଼ିଛି । ପୁଣି ଚାଠୋ ଲେଖି
କାଣେ । ସେତିକି ବି ତାଙ୍କ ଜଣା ନାହିଁ । ଆଉ
ବେଉଁ ଗୁଣରେ ସେ ଅଧିକ ଯେ ତାଙ୍କ ଏବେ
ଗଞ୍ଜଣା ଦେବେ । ବାବୁ ଧାନ୍ ସିଲ କରି ବେଶୀ
ଉପାୟ ନ କରନ୍ତି ନା ବାବୁଆଶୀଙ୍କର ଏମତି
ବିଦେଇ ନ ବାହାରେ । ସାହା ହେଉ ଅରଷିକରୁ
ଦେଇବ ସାହା ହେଲା । ତାଙ୍କ ଏତେବେଳେ ତ
ଟିକିଏ ଆଶା ଦେଇଛନ୍ତି । ସାହା କହିଲୁ ପରେ
ନୃପୁରୁଷହିଁଯିବା ଭଲ । ବଧାରେ ତ ଅଛି,
ସପାର ଭିତରେ ଘର କରିଥିଲେ ପଥର ପଥିଲେ
ସଫ୍ଫି ।

ସେ ଦିନ କଟେଶ୍ଵର ମହାଦେବଙ୍କଟାରେ
ବଢ଼ି ଯାଏବା । ନୃପୁରୁଷ ଶିରବୁଦ୍ଧି ଉପାସ କରିଥାଏ ।
ସ୍ତରୀ ପାଇଁ ସେ କେବେ ଉପାସ ବାରନ୍ତି କରେ ।
ତେବେବେଳେ ତାର ତିନି ବର୍ଷ ହେଲା ଖବର
ନାହିଁ, ହାଟୁଆ ଜାତିରେ ତ ପଣ୍ଡିତ ଦୁଃଖ ଅଛି ।
ହେଲେ ତୁମ୍ଭୁରୁଁ ଅଗେ କେହି ମେ କଥା ଯାହା
କରି କହି ପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ଏମତି କାଣ୍ଡୋଇ ଯେ
ପଦେ କଥାରେ ହୃଦୟରୁ କର୍ଲ କରି ବପ୍ତିବ ।
ସେଥିମାରୁ ମାରଫେ ବି ତାଙ୍କ କିଛି କହନ୍ତି ନାହିଁ
ମରଦମାନେ ତାଙ୍କାଣି ।

ନୃପୁରୁଷ ଶିରବୁଦ୍ଧି ଉପାସ କଲା । ଠାରକ
ପାଶେ ଭୋଗ କରିବାକୁ ପଇସା ପଠେଇଗେଲେ ।
ନିଜେ ଆଉ ଗଲା ନାହିଁ । ତିନିବର୍ଷ ହେଲା ମୁଣ୍ଡ
ପିଟି ପିଟି କଣ ହେଲା ? ଏ ବର୍ଷ ନ ଗଲେ
ହେଲା କଣ ? ସହଳ ସହଳ ବାବୁର ଆଢ଼ି
ମାରି ସଞ୍ଚ ଅଗ୍ରରୁ ସେ ନିଜ ଘରରୁ ଫେରି ଯାଉଥିଲା,
କାଣ୍ଡ ପିଣ୍ଡାରେ ବାବୁଙ୍କ ପାଟ ଶୁଭିଲା । “କିଲୋ

ହିଂ, ଆଜ କଣ ଜାଗର ଯାତକୁ ପିଲୁ କି ନାହିଁ ।”
ମୁଣ୍ଡରେ ଲୁଗାଟା ଟିକିଏ ଟାଣି ଦେଇ ବାବୁଙ୍କ
ନ ବୁଝି ମେ କହିଲା, “ନା, ”
“ବାହିଙ୍କି ?”
“ଭଲ ଲାଗୁ ନି ।” କହି ନୂପୁର ପିବାରୁ
ବାହାରିଲା ।
“ହେ ଯା, ଯା,- ଆମ ଘରୁ ତ ମମଟେ ବାହାରିଛନ୍ତି ।
ମୁଣ୍ଡ ଶାକ ଘର କରିଅ ହେଇ ରହିବ ।”

ନୃପୁରୁଷ ଦୁଆର ତେଇଁ ତା’ ସାନ
ଘର ଶ୍ରେଷ୍ଠରେ ପଶିଲା । ପଶିଶା ହିଂ ଆଶା
ନୃପୁରୁଷ ଦେଇଥିବା ପଇସାରେ ଠାରକ ପାଠଶ
ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଲଗାଇ ପ୍ରସାଦ ଆଶି ଦେଇଗଲା । ସେ ଆଜି
ସକାଳ ଉପାସ କରିଛି । ଏବେ ପ୍ରସାଦ ପାଇବାକୁ
ତ ଭାଙ୍ଗା ହେଲାନାହିଁ । କବାଟ ବନ୍ଦକରି ଘର
ଭିତର ଘାର ଜାଳ ବିକାଶରେ ପଥି ରହିଲା ।
ସବେ କଣ କଥି ଦେବତା ଅଛନ୍ତି । ଆଜି ତ ଶହ
ଶହ ହିଂ ନାହିଁ କଟେଶ୍ଵରଙ୍କ ପାଶେ ଜାଗର
ଜାଳ ଥିଲେ । ସେ ନିଜେ ତ କେତେ ଜାଳିଛି ।
କାହିଁ କଟେଶ୍ଵରଙ୍କ ବନ୍ଦ ଆଶି ତ ତା’ ଉପରେ
ପଥିଲା ନାହିଁ । ନା, ନା, ସବ ମୁଣ୍ଡ, ମବୁ ଶାକ
ମନ୍ଦ ନାହିଁନା କଥା ।

କେତେବାଳ ଆଉ ସେ ତଥକଇ !
ଲୁହେଇ ତ କନ୍ଦ ହେଲା । କେତେବେଳେ ଲେଉଟିଲେଣି
ସତ୍ୟାନନ୍ଦ ବର୍ତ୍ତମାନେ ଅଜ୍ୟାତକ ରହନ୍ତା କେଉଁଠି ?
କୁଟି ମୁଲିଥିରେ ନୃପୁରୁଷ ପାଶେ ଦିଲେହେଲେ ସେ ତ
କାହିଁ ରହିବ ନାହିଁ । ବିଷ ଖାଇ ମରିଥିଲେ ଅଜ୍ୟାତ
ଦି’ ବର୍ଷ ହୃଥକାଣି । ଅନାଦି ତାଙ୍କ କାହିଁକି
ବର୍ତ୍ତମାନ ? ଏମତି ହୁନିମାନ ଜାକନ ଛତା ମରିବା
ତ ଶତରୂପ ଭଲ । ଶେଷ ଧର ପାଇଁ ସେ ପୁଣି
ବଦେଶ୍ଵରଙ୍କ ତାକିଲ । ଉଗାସରେ ତାଙ୍କ ଫୋଲ ମାରି
ଯାଉଥାଏ । କେତେବେଳେ ଅଶିବ ନିଦ ଅସିଗଲ
ସେ କାଣେ ନାହିଁ ।

ଦେବେ ସତି ମରିକି କବାଟରେ ଏକ ୩ବ୍ଦ ଶୁଦ୍ଧ ଶୁଣି ତାର ନିଦ ଭାଗିଲେ ଭତି ଥାରେ
ତା' କବାଟ ନାତନଷ୍ଟ କିଏ ? ସତେ ବସେଷୁର
ତାର ତାକ ଶୁଣିଲେ । ଦର୍ଶାନନ୍ଦ ଏତେ ଦିନୋ
ବାହୁଡ଼ିଲୁ ! ଅନ୍ତରେ ତାର ଦିନମନ୍ତ୍ର ଉଲୁମ୍
ଉଠିଲୁ । ମେହୁପରି ବିଜଣାରେ ପଢି ମେ ପବୁରିଲୁ
“କିଏ ?” ବାହୁରୁ ଅତି ଅସ୍ତ୍ରେ ଉତ୍ତର ଆଜିଲ,
“କବାଟ ପିଟା, ମୁଁ !”

ନୂପୁର ଆନନ୍ଦରେ ଅଧିର ହୋଇ ଉଠୁ
ବସିଲୁ-ହୁଁ ଏହି ତ ତାରି ସବ, ଏକନ ତାର
ସ୍ଥାମୀ, ତାର ସୁରୁଷ, ତୋର ଭରତୀ !

ସେ ପାପ ଜାଳୀ କବାଟ ପିଟାଇ ଦେଲୁ-
ଏ କିଏ ? କାନଗୋଇବାବୁ ! ଘର ଭିତରେ
ସେ ହୁହି ହୁସି ପଣିଲୁ ବେଳକୁ ନୂପୁର ପଦାକୁ
କାହାର ଆସି ପାହିକର ଉଠୁଥିଲୁ । କାନ୍ତିଗୋଇ-
ବାବୁ ତା' ୩୦ ପାଖର ଲୋକିଏ ହାତ ରଖି
ଆର ହୃଦରେ ତାରୁ ଟାଣି କହିଲେ, “ ଭିତରରୁ
ଅ କହିବ । ” ନୂପୁର ବୁଦ୍ଧିବଣା ହୋଇଗଲୁ ।
ତାର ଅନ୍ତଣାରେ ଗୋଟାଏ ହାତ ପେମତି ଅପେ
ଅପେ ତମକି ଆସି କାନଗୋଇକ କାନମୁଣ୍ଡାରେ
କସିଗଲୁ । ସେଥିରେ ଏମତି ଗୋଟାଏ ଶବ୍ଦ ହେଲା
ସେ ନୂପୁର ନିକେ ବି ଚମକି ପଡ଼ିଲା । କାନଗୋଇ-
ବାବୁ ଯେଉଁଠି ହିତା ହୋଇ ତାରୁ ଟାଣଥିଲେ

ମେଇଠି କମି ପଢ଼ିଲୁ । ନୂପୁର ଘରଭିତରେ
ପଶ୍ଚିମାନ୍ତର କରି କବାଟ କିଳି ଦେଲା ।

ଏ କଣ ? ସବାର ଗୋଟାଯାକ କେବେ
ଏହି ! କାନଗୋଇ ଦିନକୁଡ଼ା ହେଲେଣି ।
ତା' ବାପର ବନ୍ଦସ । ତାଙ୍କ ପ୍ରକୃତ ଯେବେ ଏମତି
ଦେବେ ଆଉ କାହାର କଣ ନ ହେବ । ନା, ନା,
ଏଣିକି ଅନାଦି ଛାତ ମହିଳା ଅନାଦି ହେଲେ ବି
ନୂପୁରକୁ କେହି ବଞ୍ଚେଇ ପାରିବ ନାହିଁ । ସବରେ
ଶାରେ ତା ମନ ଜଳ ଉଠିଲୁ । ସତି ପାହି
ଆସୁ ଆସୁ ପୁଣି ତାର ନିଦ ଲାଗିଲୁ । ସକାଳ
ଉଠୁ ସେ କୁଆଡ଼ି ପିକ କାହା ମୁହଁକୁ ବୁଝିବ
କିଛି କୁବ ପାରିଲୁ ନାହିଁ । ତାର ଏ ନିଦ ଆଜ
ନ ଆଜନା ହେଲେ !

କାନଗୋଇରୁ ସେ ନିଦରୁ ଉଠିଲୁ, ନକ୍ଷତ୍ର
ଦେବକ ପାହିରୁଣି । କବାଟ ପିଟର ଦେଖେ,
ଦାଣ୍ଡଯାକ ଲୋକ ରହି । ବଶ୍ୟାମ ଗଲାନାହିଁ ।
ତଙ୍କ ଭିତରେ ଖାକ ପୋଷାକ ପିନ୍ଧି ସତ୍ୟାନନ୍ଦ
ହୁସି ହସି ସମସ୍ତକୁ ସମ୍ମନ କରୁଛି । ଅନାଦି
କହୁଛି, “ “ସତ୍ୟାନନ୍ଦ ଆମର ଭରତ-କାଣ୍ଡୀ-
ବାହିମାର ବାର । “ “କମ୍ପହିନ୍ଦ୍” ସମସ୍ତେ ପାହି କରି
ଉଠୁନ୍ତି, “କମ୍ପହିନ୍ଦ୍ ! ”

ହିତ ଭିତରୁ କିଏ କଣେ ପବୁରିଲୁ,
“କାନଗୋଇ ବାବୁ ନାହାନ୍ତିକ ?” କାନଗୋଇକ
ସାତ ସୁନ୍ଦର କହିଲୁ, “ବାପାଙ୍କ ଦାନ୍ତମୁଳ ଧରିଛା ।”

ଭାବ-କଟକ

(ଅକ୍ଷର ବ୍ୟକ୍ତିବିଦ୍ୟାର ମହାନ୍ତି)

ମନ୍ଦିର ଅନ୍ତରରେ ଭ୍ରମିତ ଉଦ୍‌ଦେଶ ପିରଦିନ ଉଦ୍‌ଦେଶ ରହିଛି; କିନ୍ତୁ ଗୋଟାଏ ଅନୁଭୂତି ଆସିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏହାଙ୍କ ଭାଷାରେ ପ୍ରକାଶ କରିବା ମହଜ ହୁଏ ନାହିଁ । ବିଶିଷ୍ଟ କବି, ଭ୍ରମିକ ଓ ନିରକ୍ଷର ଅନୁଭୂତି ସବୁକେଳେ ଚୋଟାଏ ଶାଠାରଣ ସାମା ଅନ୍ତିମ କରି ବୁଲେ; ଯଦ୍ବ୍ୟାପ ସେମାନେ ଶିଳର ଗନ୍ଧ ଜଗତକୁ ଦେଖାଇ ପାରନ୍ତି ଯେମାନେର ଭ୍ରମ-ଧଳ୍କାରେ ଗୋଟାଏ ଅର୍ପନ୍ତ ଭୂପଦେବା ପାଇଁ ଯେଉଁ ଜୀବାନ, ସାଧନା ଓ ସତିତ କର୍ମ-ଫଳ ଦ୍ୱାରା ମୃଷ୍ଟଫୋରିଆଏ ତାକୁ ଅବଲମ୍ବନ କରୁଥାଇ ପାରେ । ଏହି ଅନଳମୁନ କବିର ଲେଖନ ଓ ଚିତ୍ରକରର ଭୁଲକାରେ ଆସୁ ପ୍ରକାଶ କରେ । ଦୟା-ସୁଖର ଅମର ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟରେ ଭ୍ରମିକ ଯେତି ମୁଗ୍ଧ ହେଲେ ସୁନ୍ଦର ଅବଲମ୍ବନର ବିଶେଷତା ଉପରେ ତାଙ୍କ ଦୁଇତର ନିଦର୍ଶନ ମିଳେ । ଆଜି ପୁଣି ଶାମାୟିଶ ହୁଇ କାରେ ଅଛି ମନ୍ଦାରେ ଯେପରି ସିଂହ ରହିଛି, ଓ ଏହାର ଶୈଳର ଯେ ଅମ୍ବୁକ, ଏହା କେବଳ ସେହି ମହୁଷ୍ଟ କାଳୀକରି ଶାମାୟିଶ ବଣ୍ଣିତ ଅମର ଅବଲମ୍ବନରୁ ପ୍ରକାଶିତ ହୁଏ । କାଳୀକି ହୃଦ୍ୟଜୀବ ପାଇଁ ପ୍ରେମରେ ଯେଉଁ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ଅଦର୍ଶ ଭଣି ଦେଇ ଭଲେ, ତାହା ଆଉ ପୃଥ୍ଵୀରେ ସମୁକ ହେବ ନାହିଁ । କାଳୀକର କୁଦତ୍ୟାକୁ ସରେ ଥୁଲ-ଗୋଟାଏ ମର୍ମମୁଖୀ ଅଶୀୟକାଣି, ଯାହାରୁ ରୂପ ଦେବାକୁ ଯାଇ ସେ ଅମର ହୋଇ ପାରିଛନ୍ତି । କାଳର ସୁଦୂର ଅଞ୍ଚଳରେ ଶାମାୟିଶର ସୁଣ୍ଠି କଥା ମନେ ବଲେ, ଏହାର କଥା-କୁରୁ ଶୈତାନିକର ବରୁର ଦୂରେ ନିଶ୍ଚୟ କରିବାକୁ ରଜାକୁ ଏ ନାହିଁ । କାରଣ ସାମାଜିକ ଅଦର୍ଶ ଉପରେ ଶୈତାନିକର ଲେଖନର ପ୍ରକାଶ

ରମ୍ଭେନାହୁଁ । କାଳର କେତେ ତେବେ ଅସ୍ତି ବୁଲି ଯିବ କିନ୍ତୁ ହୃଦ୍ୟାବଶ୍ରମ ମର୍ମମୁଖ—କାଳୀକି-କଣ୍ଠର ଶାମାୟିଶର ପରିଷକ ଲୁଚିବ ନାହୁଁ ।

ଭ୍ରମ-କଟକର ଦିଶାର ସିମାନ୍ତରେ ଅନୁଭୂତି-ମୃଷ୍ଟ ଅବଲମ୍ବନ ଯୋଗାଏ ସାମାଜିକ ଆଦର୍ଶରୁ ଲକ୍ଷ୍ୟକମ୍ବ ଯେଉଁ ଗନ୍ଧରେ ଗନ୍ଧକରେ ଚଦନ୍ୟାଦୀ ଭ୍ରମ-କଟକର ସୁପି ପ୍ରକାଶିତ ହୁଏ । କାନ୍ୟ, ଦୃଢ଼, କଷ୍ଟକର୍ତ୍ତା ଓ ମନ୍ଦିରର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପ୍ରକାଶ-ଦ୍ୱାଳାଳର ଏହାର ପ୍ରଦର୍ଶନ ପାଇଁ ହୋଇ ରହିଛି । କିନ୍ତୁ ଦୁଇଦୂର ଉତ୍ତରଜାରେ ଶାମାୟିକ କ୍ଷେତ୍ର-ମୋହରୁ ଡୋହରଣ କଲେ ଏଥର କାନ୍ତକତା କହୁଁ ଅମୃଷ୍ଟ ହୋଇଥିବା । ଅଜେକ ମନୟରେ ସନ୍ଧାନ ଓ ଗୋଦର ଆଧାରର ବିଦ୍ୟୁତ-କଟକର ବେଷ୍ଟନୀ ମଧ୍ୟରେ ସୁନ୍ଦର କରି ଯେଉଁ ତିଥି ପ୍ରକାଶ କରାଏ ଲାହୁ ମୂଳୋପଥୋଗୀ ହୋଇଥାରେ; କାରଣ ଏଥୁରେ ସାଧାରଣ ଅନୁଭୂତି ଯୋଗୁ ସମାଜ ନୁହେଁ । ସେମାନଙ୍କର ଅଶୀୟକାରେ ବିଶ୍ୱର ଚିରଜନ ଅବଦାନ—ସୌନ୍ଦରୀ ଓ ସନ୍ଧାନ—ଆସୁ-ଶକ୍ତିର ଉତ୍କୋଧନ ପାଇଁ ଯେପରି ବିରଜନ ଅବଲମ୍ବନକୁ ଆଶ୍ରୟ କରି ଅର୍ଥି, ସେହି ଅନୁଭୂତି ସାରେ ସେମାନଙ୍କର ଅଶୀୟକା ପାଇଁ ମାର୍ଗ ବନ୍ଧୁକୁ ହୋଇ ପାଇଛି । ଏଥରେ ଦେଶ ଓ କାଳର ବିରଜନ ସ୍ଵରୂପ ଦେଖାଯାଇ ପାରେ; କିନ୍ତୁ ସେହି ସାମାଜିକ ଆଦର୍ଶରୁ ତିରବିନ ପାଇଁ ଏକ ଅବନାଶୀ ରୂପ-ବଂଦଦରେ ଗୁଡ଼ ଦେବାପାଇଁ ପେରି କବି ଚିତ୍ରକର ବା ଶିଳା ସମର୍ଥ ହୁଅଛି, ତାଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ଅତ୍ୟଳ ।

ବାଲୁକର ଅମର ଲେଖନରେ ଏହି ମହା-
ବାକ୍ୟ ଶୁଣଧାରଣ କରିଛ ତାକୁ ସତ୍ୟ, ସୌଭାଗ୍ୟ
ଓ ପ୍ରେମର ସମସ୍ତ-ରେ ପ୍ରଥମ ନିଃପତ୍ରରେ
ଦୁହା ଯାଇପାରେ ।

ବିଶ୍ୱାଳ ଭୁବ-ଜୀବରେ ଅନ୍ତର୍ମାଳା ଫଳ୍ମୁଖରେ
ଏକ ଶାସ୍ତ୍ରକ ଭବଧାର ମୁଠେ ଧରି ରଖିଛି । ଅନ୍ତର୍ମାଳୀ ଆମ୍ବା-ଶକ୍ତି ପରି ଏହାର ତତ୍ତ୍ଵରେ ଅତ୍ରହିତ ଓ
ତିରନ୍ତିର । ମହାବବ ବାଲୁକର ଭୁବ-ବଜାଯରେ
ସେଇ ଭୁବ-ତେଜର ଦିନେ ଉଠିଥିଲ, ତାର ବିଷମ
ଆଜିଷ୍ଵାଦ ଆସିଲାହଁ ତୁମ୍ଭା କେବେହେଲେ ଆସିବ
ନାହଁ । ସାଧାରଣ ମନୁଷ୍ୟ କର୍ମର ଜଟିଳତା ଭେଦ
କରି ଭୁବର କୌଣସି ବୁଝିପାରେ ନାହଁ । ପାରି-
ପାର୍ଶ୍ଵିକ ଅବହ୍ଵାନୁ ସେ ବଡ଼ କରି ଦେଖେ ଓ ତଦନୁ-
ପାଦ୍ୟୀ ନିଜର କର୍ମ-ପଢାନୁ ଆଶ୍ରମ୍ଭ କରେ । ଏଥୁରେ
ତାର ନିଜତି ପାଦ୍ୟ କରି ରହେଲାହଁ । କର୍ମ-ଜୀବର
ପେ ଭୁବ-ଜୀବର ବହୁପ୍ରକାଶ ତାକୁ ବୁଝିବାକୁ
ଅବକାଶ ମିଳେନାହଁ । ଗୋଟିଏ ପଞ୍ଚପରି ସେ
ଗତିକରେ । ବେଳେ ବିଷମ-ଭୁବନା ତା ଅନ୍ତରୁ
ଅବଦି କରି ରଖେ ।

ଭୁବ କର୍ମର ପ୍ରସ୍ତୁତି । କର୍ମ-ଜୀବର ଜଟିଳତା
ଓ ବହୁମତୀ ଧାରରେ ପ୍ରତଳିତ ସତିମାନଙ୍କର
ପ୍ରଭୁକ ମନୁଷ୍ୟ ଅନ୍ତରରେ ପଡ଼ି ।

କରତରେ ଯେଉଁମାନୀ ମଣି-ପ୍ରକର୍ତ୍ତକର ହୁଏ
ଅଧିକାର ବହି କୌଣସି ଏକ ପ୍ରତଳିତ କର୍ମ-
ଧାରକୁ ବଦଳାଇ ଦେଇ ତତ୍ପରିବର୍ତ୍ତିରେ ନୂତନାର୍ଥ
କର୍ମ-ମାର୍ଗ ସୁଧି କରିପାରନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କର ଭୁବ-
ଧାରରେ ଗୋଟିଏ ବିଶେଷତା ଥାଏ । ଏହି ବିଶେଷତା
ଉପରେ ସୁରାମର ସ୍ଥିତି ନିର୍ଭରକରେ । ସୁରେ, ମାନଙ୍କର
ସାଧନା ସତ୍ୟ ଅସୁନ୍ନାନରେ କେବେ ନୂତନ କର୍ମ-
ମାର୍ଗ ଉଦ୍ଘାଟନ କରି ଅସିଲାଣି; କିନ୍ତୁ କାହାର ହ୍ୟାସ୍ତିତ୍ବ
ତିରବିନ ପାରି ରହି ପାରିନାହଁ । ଆଦିଶ୍ରୀ ହୃଦୟ
ବିଷମ-ତଳେ ସେଇକ ଉନ୍ନତ କର୍ମ-ମାର୍ଗ ସମ୍ମାନ

ହୋଇଥାରେ କୌଣସି ବିଶେଷ ପାଠକାଣ୍ଡ
ଦେଖିବାକୁ ମିଳିବ ନାହଁ; କାରଣ ସନ୍ତ୍ୟ ଓ ମନା-
ତାଙ୍କ ଆଦିଶ୍ରୀର ପରିବର୍ତ୍ତନ ନାହଁ ।

ମହାଭାବର ବିକାଶ, ଆନନ୍ଦକୁ ପହାୟତା
ଲେବନ୍ତି । କର୍ମ-ଜୀବରେ ଯେଉଁ ମହାୟୁଦ୍ଧମାନେ
କୌଣସି ପ୍ରତଳିତ ସତିମାନରେ ମନୁଷ୍ୟ-ଶୁଦ୍ଧୀ-
ସକାଶକାନ୍ତର କାଳିମା ପ୍ରଭୁକର ଦୂରକରି ଏକ
ଅଭ୍ୟନ୍ତ ଆଦିଶ୍ରୀର ନୂତନ କର୍ମମାର୍ଗ ଉଦ୍ଘାଟନ
ବରତ୍ତି, ସେମନଙ୍କର ଭୁବଧାରରେ ଏକ ମହୀୟୀ
ଶକ୍ତିର ସ୍ଥିର ଆମ୍ବ-ରୋପନ କରିଥାଏ । ତା ହୋଇ
ନ ଥିଲେ କଣେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ବା କଣେ ବୁଦ୍ଧ ସଂଖ୍ୟାତୀତ
ମାନବ-ଶୁଦ୍ଧୀକାର ହୁଦିନ୍ଦ-କନ୍ଦରକୁ ସେ କରୁଣ
ଦିଗିଣୀ ହୃଦୀତ ହଙ୍କୁ ହୋଇ ଉଠିଥିଲ ତାହା
ଆଜିଷ୍ଵାଦ ବବି ଜୀବକ ଶୁଦ୍ଧୀରେ ପ୍ରତିଧ୍ୟନିତ
ହେଉଛି । ଭୁବର କେଷମ୍ୟ ଦେଇ ଭୁବ-ଜୀବର
ଜାତି ପ୍ରଭାବରେ ଗୋଟାଏ ସମାନତା ଥାଏ । ଏହି
ସମାନତା ଉପରେ କ୍ରମ, ଦାର୍ଶନିକ ଓ ଚିନ୍ତକର-
ମାନଙ୍କର ଶ୍ରୀଦେଵର କଂସପାଇପାରେ । ଆହୁରି
ମଧ୍ୟ ଗୋଟିଏ ଭୁବର ପ୍ରକାଶ-ଶ୍ରୀନାର ଶିଳ୍ପାରେ
ସୌଭାଗ୍ୟ ଯେଉଁ ବକାଶ ନେଣିବାକୁ ମିଳି,
ତାହା ଦେଖି ଓ କାଳର ପ୍ରଭୁ ଉପରେ ଆରୋପ
କରୁଯାଇପାରେ । ଅଣେକ ଆଶ୍ରମରେ ଏକ ଆମ୍ବ-
ଶକ୍ତିର ବରତ୍ତି ବକାଶ ସଙ୍ଗେ ଏହାକୁ ତୁଳନା
କରୁଯାଇପାରେ ।

ସାଧାରଣ ମନୁଷ୍ୟ ଗୋଟିଏ ଭୁବର ଅଧୀନରେ
ସବୁନିକଳେ ରହି ପାରେନାହଁ । କାରଣ ତାର
ବ୍ୟକ୍ତିର ବିଶେଷ ସବୁନିକଳେ ରହିବାକୁଲିତ ଗୋଟାଏ
ଜଳାଶୟ ପରି ରହୁଥାଏ ରହିବାକୁଲିତ ଜଳାଶୟର
ପେପରି କୌଣସି ପ୍ରତିଦିନ ଦେଖାଯାଏ ନାହଁ, ସେହି
ପରି ମନୁଷ୍ୟ ଅନ୍ତରରେ ତଞ୍ଚିଲକା କୌଣସି ଭୁବ-
ଧାର୍ଯ୍ୟ- ସେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମନର ସ୍ଥିରତା ନ ଆସେ—
ପ୍ରକଟିତ କରିପାରେ ନାହଁ । ଅକଣ୍ଠ ଅନେକ

କାବ୍ୟ ଉପର୍ଯ୍ୟାମ ପ୍ରତ୍ୱନିରେ ଗୋଟାଏ ତରଳଙ୍କର
ଚିତ୍ତର ଦେଖାଯାଇଥାଏ କିନ୍ତୁ ମେପରି ଛାପନ୍ତି
ବେଶ ଦିନ ଆହୁତ ହୋଇଥାର ନାହିଁ । ତଞ୍ଜଳ
ମନ୍ତ୍ର ପାଠକମାନଙ୍କର ଶ୍ରୀ-ଚାନ୍ଦ୍ରଲୀ ହୃଦୀ ଦିଗରେ
ଏମାନେ ସହାୟତା କରିଗରିଛି; କିନ୍ତୁ ଗୋଟାଏ
ବାସ୍ତବ ଅନ୍ତରୁତିର ତହିଁ ପ୍ରକାଶ କରିବା ଏମାନଙ୍କ
ପଣେ ପ୍ରାୟ ସମ୍ବନ୍ଧ ହୁଏ ନାହିଁ । ତେଣୁ କବି,
ଭବନୁ ତିନିବର ବା ଯେ କେହି ଭବ ଜଗନ୍ତର

ପ୍ରତ୍ୱନ୍ତି ଆସିବନ କରିବାରେ ପ୍ରମ୍ଭାଁ ମେରେ,
ତାଙ୍କ ତିରିର ସ୍ତରିବା ଆଣିବା ପାଇଁ ମଧ୍ୟନାର
ମୟୁରୀଙ୍କ ହେବାର ପଢିବ । ଜିନ୍ଦିତ ସ୍ଵର୍ଗନ୍ତି
କଳରେ ଯେଉଁମନ୍ତର ଭାବୀଙ୍କୁମୁ ଦିନଟି ହୁଏଟି
୭୩୦ , ସେମାନଙ୍କର ଏ ସପଳୀ'ରେ ଟକ୍କିଏ ସ୍ଵାତନ୍ତ୍ର୍ୟ
ରହେ । ମାନବିକତାର ତରମ ବିଜାପୁରେ ଭବ-
ସମ୍ବନ୍ଧ ଅପରହିଣୀ ଓ ଭବର ଅବଶ୍ୟକତାରେ
କର୍ମ-କଗନ୍ତର ସ୍ଥାନ ଅଧିକା କହୁଥିଲ ଗଲ ।

କଳାରେ ରୂପ ଓ ନଗ୍ନୌଦୀନ୍ୟ

(ଶ୍ରୀଗୋପାଳ ରରଣ କାନ୍ତିଗୋ)

ଫଶ୍ଚପ୍ରକୃତି ଉନ୍ନତି ! ପରିଷ୍ଠିତୀ କାଳରେ ବିଚିତ୍ର
କଷ୍ଟକ୍ଷେତ୍ରରେ, ସକଥକିଶ୍ଚିତ୍ତ ପେଜନ୍ତିର ଲକଣ୍ୟ,
ପର୍ବତର ମାଳିମା, ଘନ୍ତା ପରିଶୋଭର କର୍ମିରୁତ ଚନ୍ଦ୍ର-
ଲୋହାୟୀ, କଳାନାଦିନା ଲାଗୁରଣୀ, ଦିନର ଦୁଇଁତ
କାର୍ଯ୍ୟ, ପଶୁପତୀ, କୃଣିଲାତା, ସମ୍ମନ୍ତ୍ର ଏ ପର୍ବତ ନାମ
ସୌନ୍ଦରୀ ଦ୍ଵେଶି ଦ୍ଵାରାକିରି ରମର ଏତେ ବନ୍ଦାଶ
ଦେଖି ଶିଳୀ ମୁଗ୍ଧ । ଏହି ମୌର୍ଯ୍ୟ ସାତର
ମନ୍ତ୍ରର କରି ସେ ଯାହା ଅହୁରଣ କରିବ ତାହା
ବିଭବନକରି ମାନକ ଟାଙ୍ଗରେ ଥାନ୍ତି ସମ୍ମାନିତ କରିବ ।
ପ୍ରକକ-ନାମ୍ତ୍ର ଥୁଣ୍ଡାକ ଲତାକୁ ପ୍ରାଣିରମ କରି
ବିରଶ୍ଵ ସମ ହୁଦିଦୂରେ ସୀତାଙ୍କର ମଧ୍ୟର ମୁଣ୍ଡର
ଜୀବରିତ କରେ । ସାଧାରଣ ଚଷ୍ଟରେ ଯାହା ଆହୁତିକିକ
ଶିଳୀର ଥିଲୋକିନ ଦୃଷ୍ଟିରେ ତାହା ଅନ୍ତରୁତ
ଅଣ୍ଟାକ ସାଧାରଣ ଚଷ୍ଟରେ ଦୃଷ୍ଟି କରି ଦୃଷ୍ଟିରେ
ତମ୍ଭଳତା-ପ୍ରକକ ପ୍ରାଣପରି ପରିବାର । ପର୍ବତୀର ନାମ
ସୌନ୍ଦରୀର ବନ୍ଦାଶ ଦେଖାଇଥାରୁ ଆଜି କାବ୍ୟ ଓ
କଳାରେ ରୂପର ଜୟ ଯାହା-କାବ୍ୟରେ ନାମ

ଯୋଗାଧିର ପ୍ରକଳ୍ପି ସମ୍ବନ୍ଧ ହୋଇଛି । ପ୍ରାଚୀନ
କଳାରେ ଏହି ସତର୍କ ମର୍ମାନ୍ତ ପାମନ୍ତ ମନ୍ତ୍ର ଓ
ଅନ୍ତର୍ମାଣିକ କରିଛି

କଳାର ଜନି ବିରହ । ଦିନର ପେତୁ ପେତୁ ପେତୁ
ପୋରିଥିଲୁ ପୋରିଥିଲୁ କାଳା ସୁରକ୍ଷିତ-
ହୋଇଥିଲୁ କାହା ଦୂରସ୍ଥାର ନମନ୍ତେ ହେଉ ପଥବା
ସାମାଜିକ ପରିବାହିନୀ ନମନ୍ତେହେଉ, କମେ ଲୁପ୍ତ
ହେବାର ନର୍ମିଳି । ଲେଣୁ କେଶ, ଭୂଷା, ଶୀତ,
ପ୍ରତ୍ୟରେ ଏକ ଶଙ୍କୋଚର ପବରୁଣ୍ଣନ ଏହାକୁ
ଅପ୍ରାକୃତିକ କରି ପକାଇଛି । ସଭ୍ୟନା ପଥରେ
ଅନ୍ତର୍ମାଣ ମାନକ ନିକଟୁ ଲୁପ୍ତକାରୁ ରେଣ୍ଡା କରୁଥିଲା
ଯାଇ ମନେହୁଏ । କିନ୍ତୁ ସତ୍ୟ, ଶୀତ, ସୁନ୍ଦରର
ଉପାୟକ କଳାବିକ୍ରି ଏ ଅନୁଶ୍ରାନ୍ତ ନମାନ ନାମ
ରୂପ ତର୍ତ୍ତରେ ଯାହା ନିଯୋଗ କରିଛି ।

ପ୍ରାଚୀନ ଭରତର ଶିଳ୍ପ ସମ୍ବନ୍ଧ ମଧ୍ୟରେ ରୂପ-
ଚର୍ଚାର ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ଏକ ଅଧିକ ଥିଲୁଥେ ରୂପର

ପରିମିତ ରେଣୁ ନମେନ୍ଦ୍ର ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର ଶାସ୍ତ୍ର ପ୍ରଣାଳୀ
ହୋଇଥିଲା । ଅଜନ୍ମା, ଏଲେଗ୍, ଶ୍ରଦ୍ଧା, କୋଣାର୍କ
କୋରବୁଦ୍ଧର ପ୍ରକୃତି ବିଭିନ୍ନ କଲାମନ୍ତିରରେ ନେଇ,
ନାଗା, ଦେବ, ଦେବୀ, ପୁଷ୍ପ, ଲକା, ପଶୁ, ପରୀ-
ମାନଙ୍କର ଦେବୀ ରେ ଓ ଅଜା ସୌଷ୍ଠଵ ଦେଖିଲେ
ଯେ କୋଣ୍ଠ ଦର୍ଶକ ରୂପର ମାଧୁରୀରେ ମୁଗ୍ଧ
ଛ ଦୟାତ ହେବ । ଏ ନମେନ୍ଦ୍ର ରାଜାଟିଏ ଉଦ୍‌ବିନ୍ଦୁ
ରୁଦ୍ରଣ ଓ ତିରଣ ଦେଲେ ପ୍ରକଳ୍ପର କଲେକର ଚାରି
ରେ କରିବ । ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ରୂପ ନିର୍ମାଣଶାହର ନିର୍ମିମ
ପାଳା କରି ଶିଳ୍ପୀ ପ୍ରକଟିତ ଅଗ୍ରପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷର ପରି-
କଳାମା କରିଛନ୍ତି ଓ ପ୍ରତ୍ୟେକ ମୂର୍ତ୍ତିକୁ ଓ ରୂପରୁ
ଅଭିନ୍ନ, ଦିରଜ, ଧ୍ଵିଭଜ ପ୍ରକୃତି ଭାଗୀ ଦ୍ୱାରା ଏପରି
ରମ ରମଣୀୟ କରିଛନ୍ତି ଯେ, ଦର୍ଶକ ତାହା ଦେଖି
ରୂପୁର୍ବେଦୀୟ କଲାରେ ରେଣୁ ମହମାରୁ ଛାଇ ମନୋକରିବ ।
ପାଣ୍ଡାତ୍ୟ ଶିଳ୍ପ କଲାରେ ଅଜା ରେଣୁ (anatomy)
ଅନ୍ତର୍ମାଣ ଏହା ପୁଢିକ, ହେଲେହେଲ୍ ଏଥୁରେ ପେଣୀ
କହୁଳତା ଓ ଅତି କାଢିବଳା ଦୃଷ୍ଟିଗୋଚର ହୁଏ
ନାହିଁ । ଶୁଣ୍ଟା *anatomy* ଅନ୍ତର୍ମାଣ ଲାଲିତ୍ୟ, ଭାବ,
ଆଦର୍ଶ ଓ ଭାର୍ତ୍ତାର ସମାବେଶ ଅଧ୍ୟକ ରମ୍ୟ ଓ
ହୃଦୟଶାନ୍ତି । ବଳ୍ପି ନରଦହ୍ମର ଓ ସୁଜୁମାର
ନାହର ତାଙ୍କୁଲାର ଆଦର୍ଶ କିପରି ହେବା ଉଚିତ
ସେ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଭାବର୍ତ୍ତମାନ ରୂପ ନିର୍ମାଣଶାହର ପ୍ରଗଳ୍ଭ ।
ପ୍ରତ୍ୟେକ ଭାବର୍ତ୍ତମାନ କିପରି ବିଭିନ୍ନ ନିର୍ମାଣରେ
ବିଭିନ୍ନ କରିବାକୁହେବ, କିପରି ଏହାର ୧/୫ ଭାଗକୁ
ଅନ୍ତର୍ମାଣ ବିଭିନ୍ନ କରିବାକୁ ହେବ ଏବଂ କିପରି ନରର
ଶରୀର ଅନ୍ତର୍ମାଣ ନାହିଁ ଦେଖୁ ଏକ ଅନ୍ତର୍ମାଣ କୁଦୁରୁ ହେବ
ପ୍ରକୃତି ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦିଆଯାଇଛି । ଏପରିକି ଦେହର ବିଭିନ୍ନ
ଅନ୍ତର୍ମାଣ ଅନ୍ତର୍ମାଣ, ମୁଖ, କପାଳ, ଚଷ୍ଟା, କଞ୍ଚି, ସୁନ୍ଦର,
ନାସିକା, ବାହ୍ୟ, କନ୍ଦା, ପାଦ, ଓ ଆଙ୍ଗୁଳିକୁ ସତର୍କ
ଆଦର୍ଶର ଅନ୍ତର୍ମାଣ କରିବାକୁ ହେବ । ଏହି ଆଦର୍ଶ
ନିର୍ଦ୍ଦେଶର ବର୍ଣ୍ଣଣା ପୁଷ୍ପ, ପଳ, ପଦି, ପଶୁ, ପଶି,
ପଦାର୍ଥମାନଙ୍କରୁ ସବୁହୁତହେଲା ଅଜ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷରୁ
ଅଜାବ ମନୋହର କରି ପାରିଛି । ଶାଖା ନିର୍ଦ୍ଦେଶ
ଅନ୍ତର୍ମାଣର, ପଦୁପରି ନେତ୍ର, ଶରୀରପରି ନମ୍ବନ,
ତଳ ପୁଷ୍ପ ପରି ନାସିକା, ଚନ୍ଦ୍ରପରି ମୁଖ, ବିମ୍ବ ପରି

ଅଧର, ସିଦ୍ଧକଟି, କପାଟବନ୍ଧ, ଗୋମୁଖ ଶବ୍ଦର, କରତ୍ତୁ-
ପରିଉର, ପଣ୍ଡିବପରି କର, ଚମକ ପରି ଆଙ୍ଗୁଳି
ହେବା ବିଧେଯ ହୋଇ ଥୁବାରୁ ରୂପ ଶାଲାର ପ୍ରତ୍ୟେକ
ରୂପ ସନନ୍ଦ ଓ ପ୍ରାକୃତିକ ହୋଇ ଜନମନ ହରଣ
କରୁଥି— ଅଧିକାରୀ ନର ଓ ନାଶର ପଶୁପତି.
ତତ୍ତ୍ଵଲତା, ପୁଷ୍ପଫଳ ସହିତ ଯେଉଁ ପ୍ରାକୃତିକ ଅନିଷ୍ଟ
ସମ୍ବନ୍ଧ ତାହା ମଧ୍ୟ ପ୍ରମାଣିତ କରୁଛି ।

ପାଷାଣ୍ଡ ରୁପଶାଳାରେ ନଗ୍ନ ମୌଳିକ୍ୟ ଏଥିରେ ମାତ୍ର
ତାହା ଯେପରି ପକୁଛିର ଠିନ୍‌ଯାଜନ୍ୟ କରୁଥିଲୁ ସହିତ
ସମ୍ବନ୍ଧିତ । ମାଂସପେଣ୍ଟିର ବାହୁଳ୍ୟ ଅଛି ମାତ୍ର ତାହାର
ସମ୍ବନ୍ଧ ଅନ୍ୟ କାହାର ସହିତ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ନାହିଁ ।
ତେଣୁ ପ୍ରାଚୀ ଓ ପାଷାଣ୍ଡର କଳାଶାଳାରେ ଏହି
ବିଶ୍ଵାସ କଥକାନ ଉଦୟମୁକ୍ତ ବଜ୍ରିନ କରି ରଖିଛି ।
ଏସୁଗରେ ଭାନ-ଭାଷା ଓ ରୁପର ଚର୍ଚା ପ୍ରଚଳନ
ଯୋଗୁଁ, ଆଦାନ ପ୍ରଦାନ ଯୋଗୁଁ, ଉଦୟମୁକ୍ତ କଳାରେ
ପାଠକ୍ୟ ହୃଦୟ ହୋଇଛି । ମାନ୍ୟ ରୁପ ଓ ମୌଳିକ୍ୟ
ଚର୍ଚାରେ ହାନି ଘଟି ନାହିଁ ।

ଭୁରଣ୍ଣାୟ କଳାଶାଳାରେ ନଗ୍ନ ସୌନ୍ଦର୍ତ୍ତମ୍ କହି
ପରିପାଳି ବିକଳ ଓ ନଷ୍ଟ କରି ନାହିଁ, ପୂର୍ବେ
ଏବେଶରେ ଅବରୋଧ ପ୍ରଥା ପ୍ରତିକିଳିତ ନଥୁକା କଥା
ଭୁରଣ୍ଣାୟ ରୂପ ଉଭୟକୁ ସ୍ଵର୍ଗ ପ୍ରମାଣିତ ହୁଏ
ଲକ୍ଷଣ୍ୟକୁ, ଶାହାନ୍ତମୋଦିତ ରୂପ ରଚନାପାଇଁ ବହୁ
ଯୋଜନାକୁ ଏପରି କୋଣଲ ସମ୍ମକାରେ ପ୍ରାଚୀନ
ଶିଳ୍ପୀ ସମ୍ବାଦନ କରିଛି ଯେ ଦେହର ସୀମା ରେଖାକୁ
ନହିଁ କୁଷଳ ନଷ୍ଟ କରି ନାହିଁ, କହି ଭୁରବ୍ୟାଷ ରୂପ-
ରେଖାକୁ କିନ୍ତୁ କରିବିବା ଅଭିପ୍ରାୟ ଭୁରଣ୍ଣାୟ ଶିଳ୍ପୀର
କଳ୍ପନାପ୍ରତିକାଳୀନ । ପାଣ୍ଡାତ୍ୟ ଶିଳ୍ପୀ ପୂର୍ବେ ଉଲଗ୍ନ ମନ୍ତ୍ରି
ଗଠନ କରି ଶିଳ୍ପ ପରକାଷ୍ଟା ଦେଖାଇ ଯାଇଛନ୍ତି;
ମାତ୍ର ଯେଉଁଠାରେ ବୟସ୍ୟାଜନୀ କରିବାକୁ ଯାଇ-
ଛନ୍ତି ମେଠାରେ ଦେହ ଅପେକ୍ଷା ବୟସର ପ୍ରାଧାନ୍ୟ-
ଅନ୍ତର ହୋଇଥାଏ । ପାଣ୍ଡାତ୍ୟ କଳାରେ ନହିଁକାନ୍ତିନ
(drappey) ଓ ଫୋଲ୍ଡ (fold) ଶିଳ୍ପା ଏକ ସ୍ଵର୍ଗ
ଅଧ୍ୟାୟ । ଆଧୁନିକ ପାଣ୍ଡାତ୍ୟ ଶିଳ୍ପୀ ଏଦେଶର ଆଧୁନିକ
ଶିଳ୍ପୀର ଆଭରଣଦିଗରେ ଯୁଗୀଏ କରିଥାଏ । ବନ୍ଦିଚେଳି,
ମାଲକେଳ ଏଣ୍ଡେଲୋ ଉଭୟଙ୍କର ଚିପରିରେ

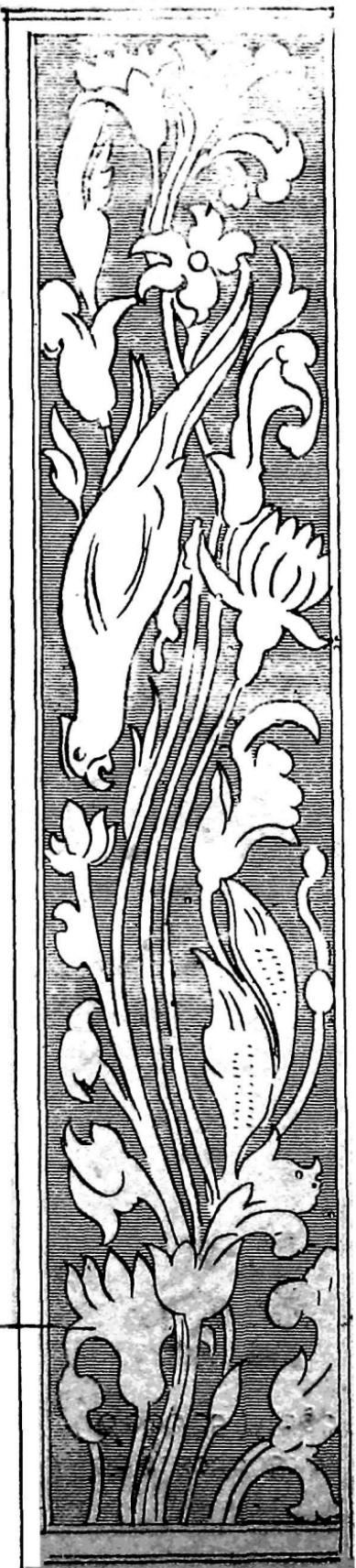
ନଈତୀ (ବୋରୁଦୂର)
କାମହୃଦୟରେଷ୍ମାଙ୍ଗ ରଗ୍ମ

ଯଶ - ଦଶବି (ଅଳକା)

ଲେଖିକା (ବୁଦ୍ଧକୋର)

କହୁଥିଲାଏ ଆମୁଖର ପଦାଶ୍ୟା ତାଏ ଏବଂ ମନ୍ତ୍ରୀ
ମନ୍ତ୍ର ଏଇ ତିନିଶ ମଧ୍ୟ ନିଶ୍ଚିପ୍ରତିରେ ଦେଖାଯାଇ
ଥାଏ । ମାତ୍ର ନତିରେଲିଙ୍କର ବୁପଲେଖାରେ କହୁ
ଦୋକଣା ଭରଣୀୟ ଧରଣ ବୋଲି କହୁଯାଇ
ପାରେ । ଭରଣୀୟ ବୁପଲେଖାରେ କହୁପରିଧାନ ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣାତି-
ସୁଷ୍ଠୁତିରେ କରାଯାଇ ଥିବାରୁ ତନ୍ତ୍ର କାହିଁ ମା ଜଣ୍ମ
ହୋଇନାହିଁ-ବରଂ ବୁପରେଖାଟି ଅଧିକ ରମଣୀୟ
ଓ ସଂପତ୍ତ ହୋଇଥିବାର ବିଦାୟାଏ । ଏ ଦେଶରେ
ଅଳଙ୍କାରର ବହୁଳ ପ୍ରତଳନ ଥିଲେଛିଁ ଦେହ
ଓ ବୁପଠାରୁ ଅଳଙ୍କାରକୁ ଅଧିକ ପାଧାନ୍ୟ ଦିଆଯାଇ
ନାହିଁ । ଓଜନ୍ତାର “ଯତ୍ତନ୍ତାଳ” ପ୍ରତି ଦୃଷ୍ଟି ନିଷ୍ଠେ
କଲେ ଜଣାସ୍ତାଏ ଯେ କେହି ନାହାନ୍ତି, ନାହିଁ ଶୋଭ,
ଭକର ଗାୟିକି, ଏପରି ସୁରତିତ ଯେ ତାହାର ବିଷ
ଉନ୍ନତ ପ୍ରାୟ ହୋଇ ଥିଲେଛିଁ କହିଁରେ ଯୌନ
ଆକଷଣର ମନ୍ଦିର ପଯ୍ୟକୁ ଦୋଷ ହୋଇଥାଏ ।
ପରିମିତ ତାନ୍ତ୍ରଶାସ୍ତ୍ରର ଏହା ପଥ୍ରକୀୟ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଭ-
ନାର ମୁକ୍ତିମାନଙ୍କମଧ୍ୟରେ ଅନ୍ତରମ । ବୁବଳେଖାରେ
“ତଳଶିକା” ଅଥବା “ପ୍ରସାଧନରତା” ଦୁଇଁ ମଧ୍ୟ
ଶିର୍ଷ ବୁପ ଓ ନାରୁ ଯୌନର୍ଥରେ ମହିମାନ୍ତିତ,
ଏମାଙ୍କ ଦେହରୁ ଆରଣ୍ୟ ଏପରି ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣାତିସ୍ଵର୍ଣ୍ଣ ଯେ
ଦେହର ମୀମାରେଖା (Contour) କୁ ପ୍ରକଟିତ
କରି ଏହି ଦୁଇଟି ମରି, ସୁଷମା, ଲକ୍ଷିତ୍ୟ, ଉଜୀକୁ
ମନ୍ତ୍ରତୋଭାବରେ ପ୍ରକାଶ କରି ବିଶ୍ଵଳମୀ ଗୁପର
ମୂଳ ସାଧିପରି ବିଶ୍ଵକଳାଶାଳାର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ମନ୍ଦିର ମୁଣିପ
ଦଣ୍ଡାମୀନା ।

ନାଶର ତାନ୍ତ୍ରଶାସ୍ତ୍ରର ଯୌନର୍ଥର ବିକାଶ
ନିମନ୍ତେ ଭରଣୀୟ କଳାକାର ଯେପରି ନୋମନତାର
ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣ ଦେଇ ପାରିଛି ପୁରୁଷର ଦେହ ଶୋଭରେ
ସେହିପରି ତେବେ, ବୀରୀ, ବିଶାଳତା ପ୍ରଭୁତି ଭାବ
ପ୍ରକଟିତ କରି ମମାହିତ ଉଜୀର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ନିରକ୍ଷଣ
ରଖି ଯାଇଛି । ପାଣ୍ଡାତ୍ୟ ଶିଲୀ ପର ସେ ମଂସ
ପେଣୀର ସଂଘାର ନିମନ୍ତେ ଶମ ସୀକାର କରି ନାହିଁ
ସତ୍ୟ—ମାତ୍ର ଦେୟାକଣା, ଓ ଶୌରୀ ଏବଂ ରାମୀରୀର
ପ୍ରକାଶଦ୍ଵାରା ଏହାକୁ ଅଧିକ ରମଣୀୟ ଏବଂ ମହିମା-

ନ୍ତିକ କରି ପାରିଛି । ଏହାକୁ ଘମନ୍ତି
ଅଳଙ୍କାର ବୋଲୁପ୍ତି, ନୋଶାକର ମୂର୍ଖଦେବ,
ମଧ୍ୟର ଉନ୍ନତ ନିଷ, ପ୍ରଶ୍ନ କପାଳ, ଦୟାଳସୁନ୍ଦ,
ଆଜାନ୍ତିରୁମ୍ଭିତ ନାହିଁ, ନିମୀଳିତ ନେତ୍ର ଶୋଭ
ଦେଖିଲେ ପ୍ରାଚୀନ କଳାରେ ବୁପରକର୍ତ୍ତା ଶେଷୁନ୍ତ
ସହଜରେ ଅନୁମାନ କରୁଥାଏ । ଏହି ପ୍ରମଜରେ
ବୋରକ ଦ୍ରୁରର ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ମୁହଁର କଥା ଉଲ୍ଲଙ୍ଘ
ନ କରି ରହି ଛୁଏ ନାହିଁ । ଏହି ମୁହଁଟି
ଯୌକମୁଦ୍ସ୍ୟ * ଓ ନାରୁ ଯୌଦର୍ପର ମହିମାରେ
ମମର ବିଶ୍ଵ କଳାଶାଳାରେ ଏକ ସମୁଦ୍ରିକ ରତ୍ନ
କହିଲେ ଅତ୍ୟକ୍ରମ ହେବାନାହିଁ । ଦେହ ଓ ବନ୍ଦର
ଅ କବି ମୁମ୍ବା, ନ୍ତିନର ତାଳରେ ଅନୁପାଣିର ତଳାଲୁକ
ନଥର ସଲାଭାର୍ଯ୍ୟ, ନେତ୍ରର ଭଣ୍ଡୀ, ପାଦ ଓ ଆଙ୍ଗଳିର
ନିପୁଣୀରତି, କାହୁ ଲଗାର ଉଚାନ୍ତାନ୍ତିତ ତାଳା,
ଦେଖିଲେ ଦର୍ଶକ ମୁଗ୍ଧ ହେବ । ଦୁଷ୍ଟପାତ୍ର
ହୋଇ ଅଦୃଷ୍ଟ ପ୍ରଣାଳୀ ଏହି ଶ୍ଵାରେହୁ
ଲକ୍ଷିତାଏ ବିଶ୍ଵ କଳାରେ ଲୋକ ଏହି ମୁହଁ
ନମନ୍ତରେ ସବିଶେଷ ଆଚନ୍ତୁରା କରିଥିବାରୁ ଏଠାରେ
ତାହା ପ୍ରକାଶ କରିବା ନିନ୍ଦାମୋକଳ ମନେ କରି ।
କେଉଁ ଅଞ୍ଚତ ଶିଲୀଙ୍କର ଶିଳୁକାଳିକ ଲହଣପୁର୍ବରେ
ଏହାର କଳୁଭଣୀ ଗଠିତ ହୋଇଥିଲ କାହା ଜଣା
ନାହିଁ । କଥାପି କଳିଙ୍ଗ ସର୍ବତା ଜଳାପିପରେ
ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ଲୁଭ କରିଥିବା କଥା ଉଚିତା ପ୍ରସିଦ୍ଧ
ହୋଇଥିବାରୁ ସେହି ଅଞ୍ଚତ କଳିଙ୍ଗ ଶିଲୀଙ୍କ
ଉଦେଶ୍ୟରେ ମନ୍ତ୍ରକ ସନ୍ତଃ ଅନନ୍ତ ହୋଇଯାଏ ।
ଏ ଦେଶର ଭରିଷ୍ଟ ନ୍ତିନର ତାଳାରେ ଏହି ମୁହଁର
ଅନୁରୂପ ପାଣ୍ଡିତ୍ୟ ମୁହଁଟ ହୋଇ କଳୁଣ୍ଟ ରୂପ
ମହିମାର ପାଣ୍ଡା ନିମନ୍ତେ ରଖାଯିବା ଉଚିତ ବୋଲି
ମନେହୁଏ ।

ନାରୁ ଯୌନର୍ଥର ଉପାସକ କବି-ଶିଲୀ ରୂପର
ବିକାଶ ନିମନ୍ତେ ସୌରୂମ୍ସ୍ୟର ପରିବେଶ ନିମନ୍ତେ
ଜୀବିକାର ନରସ ଅନୁଶାସନରୁ ଅବହେଳା କରି
ପରକାଳ ପାଇଁ ଯେଉଁ ଅମୂଳ ସମଦ ସାରତ
ପାଇବା ତାହା ସଥାର୍ଥରେ ପ୍ରଣାମନ୍ୟ । ମହାମାନକ

* ତିକ

୫ ଧର୍ମ ପ୍ରଗରକ ହେବା ପର୍ବତୀ ସେ ନିଳାଇ ରଖିବା
ରୂପକାର ହେବାର ବେଶ ଅଭିଲାଷ କରିଛି ।
କିନ୍ତୁ ଦେହର ଉପରେଇ ତାରୁ ଯେତେ ପରାଜିତ
ବରାହାହଁ ରୂପ ଓ ନଗମୌନ୍ୟ୍ୟ ପ୍ରକାଶ, ସତ୍ୟର
ଅଭିନ୍ୟକି ଗୋଲୁ ଅନ୍ତକ ଦ୍ୱାରା କରି ପକାଇଛି ।
ସୁନ୍ଦର ସୁମୁର ନୁମୁ ଗୋଲି ଦ୍ୱାରା କରିବାର
ନିଃସା ତାହାର ନାହିଁ ମଧ୍ୟ ବିକଶିତ କମଳର
ମୌନ୍ୟରେ ଅନୁଷ୍ଠାନିତ ହୋଇ ସେ ମୁଣ୍ଡିକରିଛି
ପୂର ଆନ୍ଦୋଳିତି—ଯାହାକୁ ନିର୍ମଣ ଥାରରେ ସେ
ଅଭିନ୍ଦିନ ଅଳକାରିକ ଚିତ୍ରରେ ଦରଶକ କରି
ସୁନ୍ଦର ପାଦମୋହର ଭଣର ଭରଣେ ସୁନ୍ଦର
ରତ୍ନରେ ପ୍ରମାରିତ କରିଦିଛି । ଯେପରିକି ନାଶର
ସୁନ୍ଦରମଳ ଅଳାଦା ପଞ୍ଚପଳ ଶୋଭିତ ହୋଇ
ପରମ ମା କି ହୋଇଯାଇଛି ।

ଶଶୀଲବା, ଯୋଜା ଆକର୍ଷଣ, ସୁଯୁଧାନ୍ତକରେ
କୁହଳି ଅପ୍ରାରିତ ହେଲାପରି ଦୂରଦର୍ଘଳମୁରେ
ଲୀଙ୍ଗହୋଇ ଯାଇଛି । ଆଜିକାନ୍ତର ବୟ ଜଗିତା
କୀର୍ତ୍ତିକ ପଦ୍ମଶାନ୍ତି ଆହୁ ତାହା ସନ୍ଧିତ ତୁଳନା
କଲେ ଏମୁର ନାଶ ଗୋଟାଏ ‘ପରହାମ’ ପରି
ମନେ ହୁଏ । ନଦ୍ୟାନ୍ତକ ମଧ୍ୟରେ ଯୋଜୁମ୍ୟର୍ଦ୍ଦ ଓ
ଦେହରେଣ୍ଟ ଏପରି ଲୁହିକାର୍ତ୍ତି ସେ ଏମୁରର
ନାଶରୁ ଆଧୁନିକ ସାହେବା ଦୋକାନର କାଷପ ତୁର୍ଲିକା
ସନ୍ଧିତ ସମାନ କରୁଥାଇପାର ।

ରୂପ ଓ ନଗମୌନ୍ୟ କଳାଶାଳାରେ ବିକଶିତ
ହୋଇ ମନରେ ଦିପର୍ବତୀ ଆନନ୍ଦ ସମ୍ପର୍କ କରିବା
ସଙ୍ଗେ ଶିଳ୍ପକଳାଶିଷ୍ଟାର୍ଟା ପଞ୍ଚରେ ଏକ ଶ୍ରେଷ୍ଠ
ଶିଷ୍ଟାମ୍ଭୁତ୍ୟ ହୋଇ ରହିଛି ଓ ଭରକାଳ ପାଇଁ
ରହିଥିଲା । ‘ରୂପି’ ଯୋଜୁମ୍ୟର ଆଧାର,
ଯୋଜୁମ୍ୟର ପୂଜାଶ ରୂପର ଭୁମିନାତା ଯୋଜାମଞ୍ଜସ୍ୟ
ସାମାନ୍ୟରେଣ୍ଟ, ଅନ୍ତପାତ ଚ୦୦ ପରମାପ, ଭରକେନ୍ଦ୍ର
ଦିନ ଅନ୍ତର ଦୃଷ୍ଟି ନଦେଲେ ଯୋଜୁମ୍ୟର ବିକାଶ
ସମ୍ବନ୍ଦ ହେବ ନାହିଁ । ଅଜପୁର୍ବତ୍ୟର ସଥାନିର୍ଦ୍ଦେଶ
ସେପରି କାମ୍ୟ, ତାହାର ଚ୦୦ ଯୋଜୁମ୍ୟ ସେହି
ପରି ଶ୍ରେଷ୍ଠ । ଭରଣୀ କଳାଶାଳାରେ ଏହିଦିଗରେ

ଶେଉଁ ପରାଜାଣ୍ଠା ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ, ଅଙ୍ଗୁଳି ପରା
କୁନ୍ତୁ ଅଗାତ ପର୍ବତୀ ଏପରି ସୁରାତିତ ଓ ପରି-
ମିଳ ସେ ତାହା ଯେତେଣିମ୍ଭି ଅନନ୍ତ
କରଣାମ୍ଭ । ରୂପରତା ଭୁକ୍ତ ହେଲେ, ଅଙ୍ଗ ପରି-
ମାପାନ୍ତ ହେଲେ କର୍ଣ୍ଣ-କମ୍ବ ଅଳକାର ଶୋଭିତ
ମୁଣ୍ଡି କଦାପି ଶ୍ରେଷ୍ଠରତା (Masterpiece)
ନ ପେ ପରିଚିତ ହୋଇ ପାରିବାହଁ ।

ଆଧୁନିକ କଞ୍ଚକିଲୀଙ୍କର ଭୂପଲେଖାରେ ଏହି
କୁମଧନାରୁ ବନ୍ଦାଳରଙ୍ଗାଳ ଭୟ ପର୍ବତୀ ଏହା
ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ ହୁଏ । ଏହି ଭୁମି ଯେଉଁମାନେ
ଲୁହରକାରୁ ଚେଷ୍ଟା କରନ୍ତି ସେମାନେ ଭୂପ ଚର୍ଚାର
ପ୍ରତାରଣ ବରିଥାନ୍ତି । ଏବଂ ନିଜକୁହଁ ବେଶୀ
ପ୍ରତାରଣ କରନ୍ତି ।

ଇତାର୍ଥୀ କଳାକାର ତିନି ଓ ଭୂମିରେ
ଭୂପ ଗଠନ କରିବା ପର୍ବତୀ ଆଦଶ ନର ନାଶର
ଦେହ ଶୋଭରୁ ସମ୍ମରିରେ ରଖି ଅମ୍ବାନ ଶୀମାରେଖା
ଟାଣି ବାରମ୍ବାର ତାହା ସଶୋଧନ କରନ୍ତି ଓ ଅଭ୍ୟାସ
ପରିମିଳ ବୁଝି ଚିତ୍ତର ନ ହେବା ପର୍ବତୀ ଅନ୍ୟ
କାମରେ ହାତ ଦିଅନ୍ତିନାହିଁ । ଭରଣୀ ପାତାନ
ଶିଳ୍ପୀ ଏହିଲେ ପ୍ରତି ଅଭ୍ୟାସରଣ କରୁଥିଲା । କିନା
ସେ ସମ୍ମନରେ ଲାଭହାର-ନାରକ । ତେବେ ସେମାନଙ୍କର
ବଳିତ ଭୂପ ପ୍ରତି ଦୃଷ୍ଟି ଦେଲେ ଅନ୍ତରଃ । ଏହା
କଣ୍ଠାୟାଏ ସେ ସେମାନେ ଭୂପଚକ୍ରରେ ନପାନ୍ତ
ଥିଲେ । ସମ୍ମନରେ ଆଦଶ ନ ରଖି ଥିଲେହେଁ
ସ୍ଵର୍ଗକୁ ପରିବର୍ତ୍ତନ କାହାର ଏକାର୍ଥରେ ସମେଷ୍ଟ
ସାହୁଯ୍ୟ କରୁଥିଲା ।

ଚାକଣ୍ଠିଲକୁଳାରେ ତିନି ଓ ଭୂମିରେ ନର
ନାଶର ଦେହ ସୌନ୍ଦରୀ ଦେଖିଲେ ସେ କୌଣସି
ଲୋକ ଏମାନଙ୍କର ଅସାଧାରଣ ନୋପଣ୍ୟ ଓ
ଅଭ୍ୟାସ ଭୂପ ପରିମାପ କଥା କୁଣ୍ଡ ପାରିବ । ନର
ସୌନ୍ଦରୀ ହଁ ଭୂପ ଚର୍ଚାର ସ୍ରଧାନ ଉପାଦାନ ଏକଥା
ସେମାନେ ହୃଦୟଜାମ କରୁଥିଲେ । ଭିନ୍ନ-ଭିନ୍ନମିଳେ
ମୁଣ୍ଡି ଶେଉଁମାନେ ଦେଖିଥିବେ ସେମାନେ କଣ୍ଠୀ
ଧୂଳେ ଯେ ନର ସୌନ୍ଦରୀ କହି ଶାହ୍ୟ ଦିଗ୍ବୁଦ୍ଧି

ରସ ମୁଣ୍ଡ ଗରୁ ପ୍ରଦୟାଜନୟ ଏହି ଭିନ୍ନମଙ୍କର
ଏହି ଅନନ୍ୟ ସାଧାରଣ ପଢ଼ାଇଲୁ ଦୂପ କଗତର
ଶ୍ରେଷ୍ଠ ନାଶୁଦ୍ଧ ମଧ୍ୟର ଅନ୍ୟତମ । ଏହି ମୁଣ୍ଡିଟି
କପର ପ୍ରାନ୍ସର ଦସର କୋଣାଳା ଲୁହରର ଅସିଲ
ତାହାର ସତର ରତନାସ ଅଛି । ଏହି ମୁଣ୍ଡର
ଦିଶିର ହୃଦୟ କିରଳି ଏଥିନ୍ଦୁରେ ଥିବ—ନହା
ନିର୍ଭାରଣ କରିବାପାଇଁ ଏପଥକ ପୁଅଳୀର କହୁ
କର୍ଣ୍ଣିଷ୍ଣ ରୂପକାର ମମଠ ହୋଇ ମାରିବାହାନ୍ତି । ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ
ଶିଳ୍ପୀରୁଙ୍କ ଏବେମନ୍ତ ଏହାର ପୁଅପୁଅ ଦିଶିର

କରି ମୁଦ୍ରା ଗୌନ୍ଦରୀ ପିପାନା ମେଖୋଇ ପାରିଲାହାନ୍ତି ।
ରୂପ ଓ ନଗ୍ନ-ଗୌନ୍ଦର ମହିମା ଓଳଶୁନ୍ମା !!

କାଞ୍ଚିନ୍ଦୁ ସାଇଁ ଓ ମମଦର ପ୍ରଜ୍ଞାକ ରୂପ,
ରୂପ ସନ୍ଦ ପ୍ରକାଶକ ରୂପ ନଗ୍ନ ଗୌନ୍ଦରୀ
ନହୁକାଳ ପାଇଁ ରମଣ୍ୟର ଚିତ୍ରହରଣ କରିବ ।
ଅନ୍ତରେ ପାକୁଳକ ଗୌନ୍ଦରୀର ମଦର-ପାଦକର
କଳାବଳ-ମେହିପର ରୂପରେ ରୂପରେ ରସ କିରଣ କରିବ,
ଏଥୁରେ ମନ୍ଦମୁହଁର ପକନାଶ ନାହିଁ ।

ପ୍ରତ୍ୟୋତ୍ସବ

(ଡକ୍ଟର ମାଧ୍ୟମର ମାଧ୍ୟମର)

(ମେଟ୍)

ପ୍ରତ୍ୟୋତ୍ସବ

ବିଶ୍ୱର ଅଗଣ୍ୟ ଦୁଃଖେ କବିର ଅନ୍ତର
ବେଳେ ବେଳେ ନେବନାରେ ହୃଦୟ ଧମନ୍ତରିତ,
ବିଦ୍ୟାରୁଳେ ଶୋଜେ ଘେ ନା ନା ପ୍ରଶର ଉତ୍ତର,
ସୁଧାରିନ କିମ୍ବ ? ମେତ ନିଜେ ନିଯାଧାତି ।

ପ୍ରଶାନ୍ତ ଗଗନ ଡଳେ, ନୀରନ ନିଶାରେ
ଉଦ୍‌ଧୂମୁଖେ କୋଳେ ବେଳେ କରେ ସେ ଜିଜ୍ଞାସା,
“ ବିଶ୍ୱମର ଅଛି ପର ତମେ ସବୁଠାରେ
ନ ହେଉଛି କିପାଁ ବିଶ୍ୱ-ଦୁଃଖର ମାମାଂସା ?

ଏକ ଏକ ଦୁଃଖର ଅଙ୍ଗୁଳୀ ସକେତେ
ଦେଖ ଦେଖ କି ଯାଇଲା ଝେତେ ଜାତି ଜାତି,
ହିଦାଇ ଧରଣୀ, ନର ଲୋତକେ ରକତେ,
ଶୁଣି ଶୁଣ ଦୁଷ୍ଟ ହ୍ରାସ୍ୟ କେତେ ପଣ୍ଡିତାଟି ।

କୋଟି କୋଟି ମରୁଛନ୍ତି ବର୍ଷର ମରଣ
ତମେ କି ଦେଖିଲୁ ସର୍ବ-ତତ୍ତ୍ଵ ନାଶୁଦ୍ଧିତା ?

ପ୍ରତ୍ୟୋତ୍ସବ

କବିର ଅନ୍ତର ଚର୍ଚା କେ ଯେହି ଉତ୍ତରେ
“ ହେ ଶିଶୁଭନ କବି, କହି ଯେ ବୁଝିଲା
ମୋହର ଅଶ୍ଵ ଦୟ କୋଟି ଜମ୍ବୁରୁ ଖୁରେ
ସ୍ଵାକର ଜଙ୍ଗମେ ହେବିବେ ମୁହଁର ପାତାନା ।

ତମେବ ଜାଣା କବି, ଶୁଦ୍ଧିତମ କହିବେ
କେ କାହଁ ଅନ୍ତରେ ହେଲେ ଦେଲେହୁହୁ କମଣ
ତା ବାହଁ କବିଲା, ଫୁଟି ମନ୍ତ୍ର ମୋର ତିତେ
କି ବୁଝିବ କି ମୋ କଥା ର-ନିର୍ଣ୍ଣାତ ।

କଷେ, ନେବୋ ୧୦୮ୟ, ଶଳୀ, ହୃଦକା, ଉପାସେ
ସେ ଜୀବ ଯେଉଁଠି ମରେ ଘେର ନିର୍ମାତରେ,
ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସ୍ଵର୍ଗ ଯିଏ ସହ୍ୟ ପ୍ରତ୍ୟେ ଶାନ୍ତି,
ସବୁ ତା ଭେଟେ ମୁମୋର ବିଦ୍ୟା ମରମେ ।

ସର୍ବମରୁ ମୋ ହୃଦର ଜାଣ ତମେ କବି,
ରହମାନେ ଜଳ-ଦୁଃଖ ନାହିଁ ଅନୁଭୂତି ?

ଶୁଣୁ ପାଦମୁଖୀ ଦୋଷ କାହାର ?
ଜୀବନାନ୍ତରେ କୌଣସି କୌଣସି କୌଣସି
(ଶ୍ରୀ ଶଧୁ ଲୁଗଣ ରୂପ)

୧

“କ'ଠା ନାହିଁନାହିଁ, “ରିଆଣି ସାଜିଛ ଯେ !

ଶବ୍ଦ ପାଦମୁଖରେ ମାଳା ଆହୁର ଗାଁ ପଥାନ୍
ସୁଅ ଆଦିକବେଳେ ରତ୍ନୋଦ୍ଧୁ ଟୋକାଙ୍କ ମହିନ ମିଶ୍ର
କହେ, ମାଳା ଯେତେବେଳେ କାଣରେ କାଣନୀ
ଦେଇ ବନ୍ଧୁଗାଠ ଆହୁର ପାଣିଗାଇଁ ପାରଥାଏ ଖାଲ
ଗୋଟାଏ ଘାର୍ଷ୍ୟାସ ଢାଳ ମେ କନ୍ତ ଆଉ ଉପରେ
ପାଦ ପକାଏ । ପଥାନ ପୁଅ ପୁଣି କର୍ବୁ କରେଇ
ହୁଏ କହେ— “କ'ର କରଣର ତପସ୍ୟା ଶୁଣୁଆ
ପୋଡ଼ାରେ ବେମିତି ଶେଷ କରିବେଇ ଧନମଣି”
ପଥାନ ପୁଅ କଥାରେ ଆଉ ଗୋଟାଏ ଛତର ଯୋଗ
ଦେଇ କହେ— “କୁଆଡ଼ି ଗଲେ କି ମେ ସାହେବ
ପାଦପରା ଅଛ କୁଇଁରେ ନାଗୁନ ଥିଲା”?

ମାଳା କାହାରୁ କିଛି କହେ ନାହିଁ । ଜୀବନରେ
ପହଞ୍ଚି ହୋଇ ଯେଉଁ ଧନ୍ତା ପାଇଛି, ତା’ର ପରିସର
ତା’ର ବ୍ୟଥା ସେହାତି ଉଚରେ ଅନ୍ତରୁକ୍ତ କରେ ।
ଅଞ୍ଚଳ ଘଟଣାର ଅନୁଶୋଚନାରେ ସେ ଜଳ ପୋଡ଼ି
ମରେ- ଢାରେ ଧିରେ ଆରହି ଭବ ମାଠେ ଧରି
ଘରରୁ ପେରେ ।

ମାଳାର ପରିଚୟ ? ସେ ବୁଝମୁକୁ ଗାଁର
ଗୋଟିଏ ଗରିବ ହୀନ । ତା’ବାପର ପୁଣ୍ଡ ପରିଚୟ
ଏବେ କାର୍ଯ୍ୟ ସମୟ ପରେ ବିଶେ ‘ମା’ ଠାରୁ ପାଇ
ପାରିଲି । ବାମ ନ କଲେ ମୁଠିଏ ଖାରବାରୁ ମିଳିବ
ନାହିଁ । ଏଥଥ ପାଇଁ ସେ ଗାଁ ହାଠର ଗୋଟିଏ
କୋଣରେ ବର୍ଷ ପାଇ ବିବେ । ଗୌବନର ପାତଳା
ପରଦାର ଅନୁରଳରେ ଯେତେବେଳେ ମାଳାର
ଗୌବନପୁ ସନ୍ଦେଖ ତେବେବ ନାକଚର୍ଚ ପରି

ଆଜି ପାଠ ଶ୍ରୀ ଧାରଣ କରେ, ଯେତେବେଳେ
ତା’ ମାନ୍ୟର ମୂଳକ ମନ୍ଦିର କ୍ଲେନେ ପ୍ରାଥିମି
ଯେ ଅଧ୍ୟାତ୍ମ ପତ୍ରର ଲାଲ କଳ ନାହିଁ । କେବେଳେ
ଅନ୍ତରୁକ୍ତ କେବେଳ ପ୍ରାଥିମି କ୍ଲେନେ ପ୍ରତ୍ୟେନର
ବାଣୀ ମଳା ଶୁଣିଛି, ହେବି ସେ କାହାରୁ ଜଳାଳ ଦେଇ
ନାହିଁ । ପଥାନ ପୁଅ ଗୋହପ୍ରାଥି ଉତ୍ତର ଜଣେ ନ
ଅତୁଳ ଧନ ସମ୍ପର୍କ । ମାଳିକ ପଥାନ ପୁଅ
ସେଥିରେ ସବୁ ପ୍ରକାର ସେହାରୁରତା ଓ କ୍ୟାନ୍ତରର
ମଧ୍ୟ ମାରିବ ସେ ।

,
ମେଘ ରାତରେ ଏବେ ନୃଆ ହୋଇ ଗୋଟେ
ବମେନ ଖୋଲିଛି ବମେନ- ଅଫିସରେ ଅନେକ
କର୍ମଚାରୀ ବାମ ବରନ୍ତ । କର୍ମଚାରୀ ମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ
ବାର ବାବୁଙ୍କ ନାଁ ବେଶୀ । ବାରବାବୁ ମୁଦକ,
ଶିଶୁଙ୍କ, ମୋଟା ଦରମା ପାଇଁ । ହାଟଦିନ ବୁଲୁ ବୁଲୁ
ମାଳାର ପାନ ଦୋକାନ ପାଖରେ ବାରବାବୁ ପହଞ୍ଚି
ମୁହିଁ ମାଳାରୁ ଦେଖିବାର ସୁଯୋଗ ପାଇଲେ ।
ବାହାର ସୁରତ ମୁହିଁର ବନ୍ଧକ ଶୁହାଣୀ, ଗୋଲପୀ
ଶତର ଅଫୁଟା ହସ୍ତ, ମୁକତି ସୁରକ୍ଷାରେ
ବାରବାବୁ ମୁଖୁ ହୋଇଲାଲେ । ଶିଶୁରସିନ୍ଧ
ପଦ୍ମଲକ୍ଷ୍ମୀ ପରି ମାଳାର ସୁଦର ପଙ୍କପଠନ ତାବୁ
ବଚନିତ କରିଦେଲେ । ପାନ ଦୋକାନ ପାଶୁ ପାଇ
ବହଲେ “ଶହେ ପାନ ଦେବ” ? ମାଳା ବହି ନ
ବହ ପାନ ପାଇ କରିଲା । ଉତ୍ତରକଷା ପୁଣ୍ଡ ଶୁହାଣୀ
ଧରି ବାରବାବୁ ପୁଣ୍ଡ କହଲେ, “ଭଲ ଭଲ ପାନ
ବାହାର” । ପାନ ରଖିଯାଉ ଗୋଟିଏ ସରବର୍ଷ ପକର
ମୁଣ୍ଡରେ ରହିବି ମାଳା ବାରବାବୁକୁ ଧରିବା

ଦେଲୁ । ବାରକାବୁ ତା ଅଛିରୁ ବୁଝି କହିଲେ ‘କେତେ ପଇସ ?’ ଟିକିଏ ଅନ୍ୟ ଅଛେ ବୁଝି ମାଳା କହିଲୁ “ଦଶ” । ବାରକାବୁ ଟକା ମୃଣିକୁ ବୁରଣୀ ଟେ କଢ଼ି ଧରେଇ ଦେଲେ ଓ ବୁଲି ଅସୁଥିଲେ । ମାଳା ଦରତ ଆସି ତାଙ୍କର ବାକି ଛାଟଂ ପଇସା ଦେଖାବୁ କହିଲୁ । ବାରକାବୁ ଅଚତ୍ୟା ରହଣ କଲେ ।

ବାରକାବୁ ଦିଲାକିକେ ଉଚିତରେ ଗାଁର ଟୋକା ମାନଙ୍କ ମହିତ ମିଶିଗଲେ । ଲଣ୍ଠନ ଉଚ କମ୍ପୁଶର ଛୋଟ ଲେକେ ସହ ମଳମିଶା ଦେଖି ଗାଁର ଦୁଇ ଶ୍ରେଣୀର ଲେକେ ଶିଶ୍ରା ଜାଣା ପାଇବୁ ବୋଲି ଅନ୍ତର ପ୍ରକାଶ କଲେ । ଉଚିତରେ ଉଚିତରେ ବହୁ ମାଳାର ଫରିନାରର ପୁଣ୍ୟ ଉତ୍ତରପ ଓ ତାହାର ଚରିତର ବୌଷିଷ୍ଣ୍ଵ ଜାଣିକାବୁ ବାରକାବୁ ଚେଷ୍ଟା ତଳେଇଲେ ।

ତୋହର ଏକ ନରକ ସନ୍ଧା- ଗାଁ ଆହୁରି ଉଚିତବୁ ମର୍ବଳ ଓ ଗୀତର ମଶ୍ରିତ ଧ୍ୱନି ଭୟ ଅନୁଷ୍ଠାନି । ନୂର୍ମଳ ଆଳାଶରେ କୋଟିଏ ତାର ପୁଥିଆ ଅଛେ ବୁଝି କଷିଛନ୍ତି । କେତେବେଳେ କେମିତି ଆକାଶ ଥଥ ଦେଇ ଦଳେ ଦିଲ ଦଳ ଚଢ଼ିର କଳ୍ପନାଦ କରି ଉଚିତ ପାଉଛନ୍ତି । ମାଳା ‘ତା’ ଘର ପିଣ୍ଡାରେ କସିଛି । ମଧ୍ୟର ଗାଁରେ ଟିକିଏ ସନ୍ଧା ଜମି ଆମିଲେ ସମ୍ପ୍ରେ ଶାଇ ପିଇ ଶୋଇ ପଡ଼ିଲା । ବାରକାବୁଙ୍କ ନରିଆଣୀ ସ୍ଥାନ “କୁଣ୍ଠଣ କରୁବୁ ଲେ ମାଳା” କହି ଆସି ପିଣ୍ଡାରେ ବସି ପଢ଼ିଲା । “ଏଇତ ମାରମୀ, ମାଛ କଟା ପୁଣ୍ୟ ମା ନୁଆଢ଼ି ଗଲୁ ଯେ ଟାକି ବସିଛି” ମାଳା ଉଞ୍ଚିର ଦେଲା । ସ୍ଥାନ କହିଲୁ “ଦେ” ବାରକାବୁଙ୍କ ପାଇଁ ଶହେ ପାଇ ବିଶ୍ଵର ଭୟ ଭଲ ମଣିମ, ଭୟ ସନ୍ଧକ, କାଳି” । ମାଳା କିଛି ନ କହି ଗମ୍ଭୀର ହୋଇ ପାଇ ଦେଲୁବେଳେ ତା’ମା ଆସି ପହଞ୍ଚେ । “ବୁଝିଲେ ସ୍ଥାନ ଏତେବେଳେ” ? ମାଳାର ମା ପବୁରିଲା । “ଗୋଟାଏ କଥା ଥୁଲ ଯେ-

ତୋ ପାଖରେ” ଅଧା ଶ୍ରୀ ପୁଟାର ସ୍ଥାନ ଉତ୍ତର ଦେଲୁ । ତା’ ପରେହିସ ଆଉ ମାଳାକେଉ ହିନ୍ଦେ ଦୂରରେ କଥା ପୁଷୁର ପୁଷୁର କଥା ହେଲେ କେଜାଣି !

ତିନିଦିନ ପରେ । ସନ୍ଧାରେ ସ୍ଥାନ ଆସି ମାଳା ବୋଲିରୁ କତରିଆ ସାରେ, ଶାଢ଼ୀ ଶଣ୍ଡେ, ଆଉ ଟକା କୋଣ୍ଡଏଟି ଦେଇ ଯାଇଛି । ସତ ଟିକିଏ ପେମିତି ଜମି ଆସିଲା ମାଳା ବୋଲି କହିଲା, ‘ମାଳା - ରତ୍ନ ପାଇନ୍ ଲେ ଉଚିତ ଖାଇ’ ! ମାଳା କହିଲା ‘“ବୁଝିଲେ ମା” ? ମା ମୁହଁରୁ ଅସଲ କଥା ଶୁଣି ମାଳା ଟିକିଏ କୋର, ଦେଇ କହିଲୁ “ମୋକେ କାହା ଉଚିତର କଥା ? ଦେଖି ମା - ମୋତେ ତୋ’ପର ଭସେଇ ଦେଖା - ?” ମା’ ଉତ୍ତର କହି “ନିଷ୍ଠନ୍, ନୋଇଲେ ଏତେ ଖାଇ ବିଶ୍ଵର କରନ୍ତା ?”

ସ୍ଥାନ ସଙ୍ଗରେ ନୀଆ ଶାଢ଼ୀଟି ପିଲି ମାଳା ବାନ୍ଧାରିଲୁ କେଉଁଆତେ କେଜାଣି ! ଅନ୍ତର ମଧ୍ୟରେ ତାର ପ୍ରଥମ ପ୍ରଶ୍ନାରୁ ପ୍ରଥମ କାମନା ଧରି ।

+ + X X

ମୁକଣ୍ଠ ମାଳାର ସରଳ ବିଶ୍ଵାସରେ ବିଷଦେଇ ପ୍ରକ୍ରିଯାର କୁଣ୍ଡଳରେ ବୁଢ଼ାଇ ଦେଇ ତାହା ଅସହାୟ ଅନନ୍ତାରେ ପକାଇ ବାରକାବୁ ତା’ ଆଉ ଦିଲ ବଦଳ ପରିଶ୍ଵାନା ପାଇ ବୁଝାଇ ବୁଲି ଯାଇଛନ୍ତି । ଗାଁର ଗଞ୍ଜୋଡ଼ ଟୋକା ଆଉ ପଧାନ ପୁଅ ଏ କଥା ଶୁଣି ହୁଏ ରତ୍ନରେ । ବ୍ୟଙ୍ଗ, ବିଦ୍ୟୁତ, ହିନ୍ଦୁପା କରି ଶୈଷରେ ପଧାନ ପୁଅ ମାଳାକୁ ମଧ୍ୟ ନିଜ ବାଟକୁ ଟାଣି ନୋଇଛନ୍ତି । ଏଥପାଇଁ ଦୋଷ କହାର ?

କଣ୍ଠେ ଶୁଣୁ ତଥାର ସମ୍ବନ୍ଧକ
ସାହାର ଯନ୍ମନ୍ଦିରକବା
କହୁମଧ । କାବ୍ୟର ପ୍ରତି ହୋଇଥିଲା ଉଛଳ
ଯାହାର ରେ ଗୋଟିଏ ମେଲୁ ମଣି ହୋଇ
ଦେଖା କାହିଁର ସପ୍ତମ ରଯାହାକାର ଲଗ୍ନ
ହୋଇଲା ଅମକର ହୁଁ ।

ତନ୍ତ୍ରକଳା ପାଇଁ କିମ୍ବାତୁ କିମ୍ବକିଳି ॥
ପ୍ରତି ଶବ୍ଦ । କୋଦେଖଣ ଶଳାଶୟର ପୁଣ୍ୟଶ୍ରୀ
କାବ୍ୟ ପୌରତିକ ଆଖ୍ୟାର ଉପରେ ନିର୍ଭର କରି
ରଚିତ ହୋଇଥିଲେହୁଁ କିଳାକାଳରେ କାବ୍ୟ
ରଚନ କରିବାରେ ଉଚ୍ଚତା ଉଚ୍ଚ ଉଛଳ ଯାହାରେ
ଶେଷରେ ଓଡ଼ି ଦଶଟା ଓ ଦୃଢ଼ିଲ୍ଲିର ସହ ସୁରିପାତ
କରିଥିଲେ ତେ କଳିତା ଆଖ୍ୟାମୂର୍ତ୍ତିକା ମୁକ୍ଳକ କାବ୍ୟ
କହୁଁ ତ ଲେଖି ପରବର୍ତ୍ତୀ ଲେଖକମାନଙ୍କପାଇ ଗୋଟିଏ
ତୁମ ଆଦର୍ଶର ଧାର୍ଯ୍ୟ ଫିଟାର ଦେଇଥିଲେ ।
ସେହାପରୁ ଅନ୍ତରଣ କରି କବିତାରୀ ତାଙ୍କ
କଳିର ଅନ୍ତରାକ ସମୟର ତନ୍ତ୍ରକଳା କାବ୍ୟ
ଆରମ୍ଭକାଳ । ତତ୍ପର୍ତ୍ତରୁ କାବ୍ୟ ରସିକ ଓ
ରାଜିକାମା ଲାବାଣ୍ୟକତା ପଢ଼ି ଯେଉଁ
ରସାୟନକର୍ମ କରିଥିଲେ ପୁଣି ଉଚ୍ଚ କରିବର ଆଦର
ସହିତ୍ୟର ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଯେପରି ଧାର୍ଯ୍ୟ ବାହକ ରୂପେ
ତଳି ଆବୁ ଥିଲା ସେହି ଆନନ୍ଦ ପ୍ରକାନ୍ତ ଓ ଆଦର
ନେଇ କବି ସୁର୍ଯ୍ୟଙ୍କ ପରିଲବ୍ରନ୍ଧ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିପାଣି
କରିପୁରୁ ଲେଖକଙ୍କ ପଣ୍ଡରେ ତୁମ ସମ୍ବନ୍ଧର
ଏହି ଧାର୍ଯ୍ୟରେ ଜଳନ୍ତରାଧିପ ଧରିଥିଲୁ ପ୍ରେସି ସମ୍ବୁଦ୍ଧ
କବିତୁ ତନ୍ତ୍ରକଳା କାବ୍ୟରଚନା କରିବାରୁ ଅନୁଯୋଧ
କରିଥିଲେ । ତନ୍ତ୍ରକଳା ଲେଖିବାରୁ ଯାଇ ସେ
ବ୍ୟାପ୍ତି ଆବଶ୍ୟକ ଅନୁସ୍ଵରଣ କରିଥିଲେ ସତ୍ୟ, କାବ୍ୟର

କଂକାଳ କାଷ୍ଟ ଉତ୍ସାହ ପାକାରରେ ଜଠ ତ ହୋଇ
ଥିଲା ନବ, ମାତ୍ର କାନ୍ଦର ଭ୍ରମ, ରତନ ପରିଗାଟୀ
ରୀତିକାଶ ଆଳଂକାରର ନିର୍ମଳ କରିବର
ସପ୍ତମ ନିଳକ୍ଷେତ୍ରକାଳି କହିଲାହୁ ହେଲା, ପୁଣି କେବଳ
ଉତ୍ତିଷ୍ଠାନ୍ତି, କାବ୍ୟବର୍ତ୍ତ ନିମନ୍ତେ କରିବୁ ଆହୁରି
ଅଧିକଦ୍ୱାର ଯିବାକୁ ହୋଇଥିଲା । ସେ ନୋଷଧାଦି
ଅତ୍ୱିଷ୍ଟ କାବ୍ୟର ହୁମ୍ମା ମଧ୍ୟ ଅନଳମୁନ କରିବାରୁ
ଦ୍ୱାରା ପଦ ଥିଲା । କାବ୍ୟରଦ୍ୱାରେ ସେ ଏହି
କଥା ମୁଣ୍ଡ ଭବରେ ନେଇ କରିଅଛନ୍ତି

ମରସ ଶ୍ରୀ ହରପାଦ ମହାକବିମାନେ
ବିହୁରିଲେ ମହୋନ୍ତ ବିଜନ ବିମାନେ
ସେ ବିମାନ ଚେତି ସେ ବିମାନ ଅନାନ୍ଦ,
କଲି ତନ୍ତ୍ରକଳା ହୁନ୍ତାରମ୍ବ ସକଳପ । ହେ ।

ବିଜନ ସମ୍ବୁଦ୍ଧ ସାହିତ୍ୟରେ ଗଞ୍ଜର ପ୍ରୀବେଶ
ଥିଲା । ସମ୍ବୁଦ୍ଧ ସାହିତ୍ୟରେ ତାଙ୍କର କୁତ୍ତିଦ୍ୱାରା
ତମ୍ଭକା କର୍ମ୍ମତି ସମ୍ବୁଦ୍ଧ କାବ୍ୟକଲୀରୁ ମୁଣ୍ଡ ହୁଏ ।
ପୁଣି ସେ ସମ୍ବୁଦ୍ଧ ବାବ୍ୟ ତର୍କାରୁ ଏତେ ଆଦର
କରୁଥିଲେ ସେ କାବ୍ୟର ନାର୍ତ୍ତିକାରୁ ମଧ୍ୟ ଜଣେ
ସମ୍ବୁଦ୍ଧ ମାହିତ୍ୟ ସେବକା କରିଛନ୍ତି ।

ଶୀତା ଶୀତାଧବ ମାଳଙ୍ଗ ମାଧବ

ଶୀତା କାତା ଧବ ଚରିତ,
ରତି ପଞ୍ଚ କାଣ ଘଟଣା ପୁଣ୍ୟ

ଶ୍ରବଣେ ବିଜାରିଲେ ତିର୍ଯ୍ୟ
ତମ୍ଭ
ତମ୍ଭଦେବ କୁତ୍ତ ରଜେନ୍ତ୍ର ପପରି ମୋତଣ ରେପାଜମା
• ଶୀତା
ପାଠକଙ୍କ ଅବୁ ମନାର ସେ ବୁବୁ ତମ୍ଭ ନୟନ
ବନିବା ।

ନୌଷଧ କାବ୍ୟର କୃତି ଏଇରଇ ବଞ୍ଚିଲାଇ
ମିଳାଇ ଚନ୍ଦ୍ରକଳା କାବ୍ୟର ମହାଗନ୍ଧେମପୂର ଓ
ମଣି ମଞ୍ଜୁଳା ସନଧାମ ବଞ୍ଚିଲା ପାଠକରେ ଉତ୍ସବର
ବିବ ଅନନ୍ତାର ଓ ଭ୍ରାତା ସାମଞ୍ଜସ୍ୟ ଜଣାସାଏ ।
ତଥାର ଚନ୍ଦ୍ରକଳାର ବବ ଯେ ନୌଷଧର ଅନୁବାଦ
କରି ଲାହାନ୍ତି ଏହା ଆୟୁମାନଙ୍କୁ ଭୁଲିବାର ହେବ
ନାହିଁ । ଅତରଙ୍କଳ ବା ଚନ୍ଦ୍ରକୁ ପୁଣି ରପ୍ରକାଳଙ୍କା-
ରର ବ୍ୟକ୍ତିଭାବକଣ୍ଠସ୍ୟ ଏପରି ବଞ୍ଚିଲା ଗୁଡ଼ିବର
ବଶେନ ଲିଖିଛି । ଏପରି ମମୟରେ କଳ୍ପମା-ଶଶର
ଗତ ସମ୍ରତ ରହିଲାହିଁ, ଖବାଧ ଗନ୍ଧରେ ତାହା
ଧାଏଁ । ଏହା କଳ୍ପନାର ପମାନରେ ଆୟୁମାନଙ୍କେ
ଆବେଦନକରି ଏତେ ଉତ୍ସବ ସୁଲିପାର ଯେ ଯୁଧୁବାର
ବାହୁବଳା ଯନ୍ତ୍ର ଆୟୁମାନଙ୍କର ସମ୍ମନ ହିନ୍ଦ ଏ ।
ଏପରି ଏତି ରହିଲା କାରଣ କଣ୍ଠ? ଏପରି ଚନ୍ଦ୍ରକୁର
ଅବଶ୍ୟକତା କବର୍ତ୍ତାରେ? ଏହାର କହୁଳ ବ୍ୟବହାର
ସାହୁତ୍ୟ ଶେଷନର କେତେବୁଦ୍ଧି ଆମାର୍ତ୍ତା ଏପରି
ଶୁଣୁର ଦେଖିର ଫଳାମ୍ବୁ ଭୁବି ଉପରେ ନିର୍ଭର କରେ
ମୂଳ ଏପରି ବଞ୍ଚିଲା ଯେ ବିଶ୍ଵ ପାଠକର ଉପରେ
ତୁ ଏଥୁମର ସତ୍ୟକର ହୋଇ ନାହିଁ ସାହୁତ୍ୟ ମମାଳର
ଦିପଣ୍ଡ ବୋଲି ତଣ ଉଠିଲେ କବି କହିଲି, ଏହା
ବୁଝିକରେ ବନ୍ଦୁଜିହ୍ଵାର ବଞ୍ଚିଲାର ଶାସ୍ତ୍ରକରା ଶୁ
ହୁଏ ମାତ୍ର ପ୍ରକ୍ରିଯାରେ ଯାହାତ୍ୟ କରିଣ ତେଣା ଆଉ
ଟିକିଏ ଦେଖି ଦିରଣ ପ୍ରୋଟୋଟାର୍ଟୋ ରେ
ଅମ୍ବେ ନିର୍ବିଜ ଦେଖି ତାହା ପ୍ରକ୍ରିଯା କିମନ
ଅନେକା କୁଳ ମୁଖ୍ୟକାଳୀ ହୁଏଛି । ଆମେ ଯଦି
ସ୍ଵର୍ଗତ ଆମହୁଲ୍ଲେଖ ଦେଖିବାରୁ ଆଉଁ, ପ୍ରକ୍ରି
ତିଳିକାରେ ତୁ କରିଥାରୁ, ପ୍ରକ୍ରି ବୌଘଣିକର
ଉପରୁ ଦେଖି ମମାନ୍ତରେହୁଲେ ଦେଖିବ ଏ ଗୁଡ଼ିରୁ
ବୋଟୋଟେ ଦିନରେ ଦେଖିବା ରହି
ହେବ ରଣ ପ୍ରକ୍ରିଯା କିମନ ଦେଖି ତାହାର
ଶତଦିନର ମୁଖ୍ୟ ନିର୍ମିତର ମାତ୍ର ସାହୁତ୍ୟରେ
ପ୍ରକ୍ରି କିମନ ମୁଖ୍ୟ କରିଯାଏ, ଏହାରେ କିମିଷ
ସ୍ଵର୍ଗତ କିମିଷ ଦେଖିବା ମୁଖ୍ୟକାଳୀ ବୋଲି
କେବେଳେ ପାତ୍ରରେ ଏତେ ଆଦିର କରନ୍ତି । ତେଣୁ

ପାତ୍ରଦିନକରିବାର, ଦ୍ଵାରା ଦେଇ ମାହୁତ୍ୟକ ବଞ୍ଚିଲାର
ବୌଶିଲାନ ଦେବା ଠିକ ନାହିଁ । ସାହୁତ୍ୟ ଉପରେ
କରିବାର ବନ୍ତୁ । ଏହାର ସରକେଷଣ ଉତ୍ସବ
ପାତ୍ରରେ ନହେଲେ ବୁଦ୍ଧି ଉପଲବ୍ଧ ସମ୍ବନ୍ଧର ହେବ
ନାହିଁ । ନଗରସର ଆୟୁମାନଙ୍କର ଅନ୍ୟଗମ୍ୟ ହୋଇ ନ ଥାନା ।
ମାତ୍ର ନୌଷଧ କାବ୍ୟର ଭୁଗୋଳ ପଠ ନାହିଁ, ବାହା
ମାହୁତ୍ୟ, ତେଣୁ
ଯେ ପୁରୁ ଅନ୍ତିମ-ଅଳ୍ପ-ତ ଲେ ବୁଦ୍ଧିର କେବଳ
କାବ୍ୟର ଅନ୍ତିମ ଭୁଗୋଳ ନାହିଁ ଲଭିଣ
ତାତ୍ତ୍ଵ, ଗମନ ଅପଣା ଯେ କେବ ବିବସତ ଉଚଙ୍ଗମ
ବିଭିନ୍ନ ଅନ୍ତିମ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ପଣେ ବିଜଳ ବିଶ୍ଵାମ
(ନୌଷଧ ମୃଦୁ ଲେ)

ସେହି କାବ୍ୟକୁ ଭଲ ମର୍ତ୍ତ ଅବଲମ୍ବନ କରି ଚନ୍ଦ୍ର-
କଳାରେ କବି କଥକ କରି ଥହିଲି
ରଣ ପ୍ରବେଦ୍ୟ ଡିମ୍ବବନଲୟ ମଳାଶ୍ର କରାନର ନିଷି
ଲଭିଲ ବନ୍ଦୀ ଗୁରୁ ପାତ୍ର ମିଶି ରମ୍ଭମ ଗୁରୁତ୍ୱ ରସି
ତଳ ରସମ

କାଳ କେ ସନ୍ଦର୍ଭ ଧରେ
ସମୀରଣ ଭାବା ପୁରୁ ଭୁମି ହିତା ହୋଇ କେ
ତାହାରୁ ହେବାରେ,
ଏଥୁକୁ କଣ ଯାଏ ପଞ୍ଚଲକା ପୁତ୍ରକ ତାପସ୍ତୁର
କେବେ ନିକଟରେ ଚନ୍ଦ୍ରଲେକ ପର୍ବତ ସୌଭାଗ୍ୟ
ପ୍ରକ୍ରିଯା ଦେଖିବା କାପିଶି, ଏହା ବହନାରୁ ପାଇ
କବି ଅର ଗୋଟିଏ ମନୋମୁଗ୍ଧବର ବିଜଳ
ବିରହିତ
ଏହୁଁ କେବି ରୟ ଲମ୍ବଟ ପୁରୁଷ-ବରାଟ ପାଣେ
ବରସିଥିଲୁ

ପଣଦର୍କ ଶଶୀ ଶଶୀ ଶେଷୀ କବି ଭୁମି
ରୁଦ୍ଧିଦେଲ ।

ରଣ ହେବାରୁ
ମାତ୍ରପୁଣୀ ବୋଲିଲ ତାତ୍ତ୍ଵ
ସେହି ଦିନୁକର ରହି ଦ୍ୱାରାକୁ ପାଇଲା ଉତ୍ସବ କିନ୍ତୁ

ମଠର ପରେରେ, ତୁ ଏହି ମନ୍ଦିରର କଳା
ଓ ଶୂନ୍ୟରମ୍ଭର ଛବି ଯଦି ଲଭିବ ହୋଇଥାଏ
ତାହା ରଖିବାର ଉପାଦାନ ହେଲା ପରେକ ଭକ୍ତିକ
ବିଷୟରେ କଳା। ଯେବେଳେ ର ଏହି । “ହୁ
ମେ ମହାଜନ ଘୋଷ ରାଜୀ ର ପରିପାଦିତ
ବିଷୟ ପ୍ରସମ୍ପଦ୍ଧ ସମ୍ପଦିତ କାର୍ଯ୍ୟର
ଏହା କବିତାର ନିଜୀ ସମ୍ବନ୍ଧ, କାହାର କାର୍ଯ୍ୟର
ତାହା ହୋଇଥାଏ”

ମାପେ ର ମହାଜନ ମହୋତ୍ସବ ଗତ
ଶୁଣି ଦେଖ କୋହେ ମନେ ଗୋଟିଏ ।
ଦେବକର ଯଜିଲ ମହାନ କାଳ ନିତ
ଦେବ ଦୀର୍ଘମାନେ ହୋଇ ମନ୍ଦରୁମ ପଣ୍ଡା ।
ସ୍ଵର୍ଗଚିତ କଳୟଟ ଦୁଃଖ ନାହିଁ ଆର୍ଦ୍ଦ,
୫ରନ୍ତି ନାହିଁ ତଙ୍କ କାଳକ କଳା ।
ମରନ୍ତ ହୃଦୟର ଅରଜିକ କେଉଁଠିରେ,
ପଚାକା ଦେଖ ହି ଯ ମନ୍ଦର ।
ଯହୁପୁର ଯୋଜ ମୁଲ ନିଜ ମନ୍ଦର,
ମାର କାର ବୁଦ୍ଧର ହୋଇ ଦାଚମତି ।
ନିଜ ଅନ୍ତରେ କୁମେ ପଣ୍ଡାରେ ମ ପୁରେ,
ଦେଖିଲେ ଶୋଭି ନାଲା ଲେଜ ଉପରେ ।
ନିଜ ଯର୍ଯ୍ୟାଜ ତ ଦା କୁମେ ରତି କରୁ,
ନିଦ୍ରାଭିଷେଷ ପରାଇନ ତେ ହେମ ରମ୍ଭେରୁ ।
କାହିଁ କେବୁ ଆସିଲୁ ଏ ଦେମନ ମନ୍ଦର ।
ଶୁଣି ସଂକୋଚନର ବୁଝାଇଲେ ହୃଦୟର ।
ପୂର୍ଣ୍ଣ ଶରତକୁ ମୁଣ୍ଡିକୁର୍ତ୍ତ ହୁଏ,
ଜଞ୍ଜପୁର ପାଶ କୁମେ ମତି ଦେଖିରେ ।
ମୁର ଚରୁ ଧାନ୍ୟ ଏଥୁ ହେଲିଲୁ ମୁକେଶ,
ଏହି ତତେ ନ ନାହିଁ କଥିବାର ଦୋଷ ।
ଏହା ରର୍ତ୍ତାମ ଜାତହୃଦାକ ଯେବେଳେ କ
ଏ ରାଜ୍ୟ ରାଜପୁରର ହେଲା ଶିର୍ମରିତ
ଅମୁହୁଳ୍ୟ ରୂପନାଳ ବଦିନ କଳ ହେଲା
ଏବେ କହୁ ଦେଖିରୁ ବେଳେଜେ ଜାନ

କଳାର ଆଶ୍ରମ୍ୟ ଓ ବିବ ସାତନାର ଅପ-

ନିକଳାର ଛାତା ଏହି କ୍ୟାନିଗୁର ନିମାନ୍ଦାର ବାରଣୀ
ଅନ୍ୟ କିନ୍ତୁ ଅଛି ନୋଲ୍ ମୋର ମନେ ହୁଏ ଗାହିଁ ।
କବିଜ ପଣ୍ଡର ଏପର ମୀମାଳେଙ୍କା କରିବା ଭବିତ
ଥିଲା । ଶ୍ରୀରା କାବିତ ମନ୍ତ୍ର ଓ କବିଜ ପଣ୍ଡର
ହୁଏ ହୋଇଥାଏ ।

ଦ୍ୱାରା ଦ୍ୱାରା ପୁର୍ବକାନ୍ତ ହୃଦୟର କଣ୍ଠନାମ
କା ଏର ଦ୍ୱାରା ଲାଗିରେ ଦିଆଯାଇଥାଏ । କେନେକ
ଅଶ୍ଵର ଦ୍ୱାରା ଲାଗିଶବ୍ଦିତାର ଭିନ୍ନ ହେଲି ମଧ୍ୟ
ତାହାର ଆଦଶ ରେ କବିଜ ଭବିତ ହୋଇଥାଏ ।
ମନ୍ତ୍ର ଜନ୍ମିତାମ୍ଭ ଆଶ୍ରମ୍ୟକାରୁ ତୁଳିବାର
ଦିଶେଷରେ ବୌଦ୍ଧ ଧୂଗୋଜର ହୁଲ, ଧର୍ମଗୁନ୍ନ
ବୁଦ୍ଧିକାର ମନ୍ଦଶେଷ କଣ୍ଠରେ ରହିଛି । କାଳିଦାୟ
ବାଣଭିତ୍ତି ପରିତ୍ରାଣ କବିମାଳା : ମେମାଳର
ବ୍ୟାକାନଥ ନମାନ୍ତ ଦଶଶ ଲବି ପୌର୍ଣ୍ଣିକ ଆଶ୍ରମ୍ୟା-
ନ୍ଦ୍ରିକା ଭବରେ ଯର୍ତ୍ତରେ କରୁଥିବାରୁ ରଘୁବ୍ରଦିଶର
ଲଭୁମତ ହୃଦୟ ପୁଣି କାଦମ୍ବ ପ୍ରଭୁତ୍ବ କାନ୍ଦରେ
ଦାର୍ଢକାନ୍ତ ହୃଦୟର କଣ୍ଠା ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଵାରା ହୋଇ ପଢିଛି ।
ସୁଣି କାଳିଦାୟକ ପରି କେନେତ କବି ନାଟକ ପରିକର୍ତ୍ତେ
ଦୋଷକ ଲେଖି ପାଥ କି ଜାନ୍ମି ମନେ ଅପାର୍କନ୍
କା ପାରିଦେଖିବାର ଜାନ୍ମିର ସମ୍ପଦ କରିବାର ନାମ
ହୋଇଥାଏ ସଥି କରୁଥିବା ନକରୁ ମୁକ୍ତ ନିର
କପାଳ କଲିବି କଥାନ୍ତରେ ମମକ ନ କାନ୍ଦ ରତନାର
ଦର୍ଶନକ ମହା ଉତ୍ସବରେ ପାତାର ମଧ୍ୟ
ଏହି ଲୋକକ ପୁର୍ବକାନ୍ତ ହୃଦୟ ନିଷ୍ଠା ଅଭ୍ୟା-
ମଭୁ ନିଷ୍ଠାତ ଲଭ କର ପାର ହୁଲେ । ଲାଗିଶ-
କଣ୍ଠ ବ୍ୟାକ ତମ୍ଭେଲା ପାନ ଜାନ୍ମି ହୃଦୟ
କାବିର ପତା କା ବିକାଶ ନମନେ କୌଣସି ପକାର
ମାହାୟ କହୁଥାଏ । କଥିନ କାନ୍ଦରେ ଗୋମର୍ଦ୍ଦିକ
ମୌନତା ବିକାଶରେ ପଢ଼ୁଥିଲୁ ହେଉଛି । ମେହି
ପର ତନୁକଳ କାନ୍ଦରେ ଶିଖେଯ ଶବ୍ଦର ଆବ-
ଶବ୍ଦବତା କହିଲାଏ । ଭାସ୍ତୁମୁ ସତରୁ ଅନହେତା
କର କବମ୍ୟ ସଦ ଏହି କରୁଟି ରତନା କର
ଧାରେ, କାନ୍ଦରେ ସ୍ଥାନ ଅଧିକ ଜବରେ ରହିଥାନ୍ତା ।

ମାତ୍ର ଯେତେବେଳେ କରିମୁଣ୍ଡ ଆମୁମାଙ୍କୁ ଛିନ୍ଦି
ଦେଇଛନ୍ତି ତାହାର ମତ ନ୍ୟନହାର କରିବାରେ
ଆମୁମାଙ୍କର ତୁଟି ଶୋଭନାୟ ହେବ ନାହିଁ ।
ଲକଣ୍ୟଧୂଳ ଓ କେଳିମଞ୍ଜୁଳା ଉତ୍ତର ସଭିତର
ପ୍ରକେଶ କରି ଯେଉଁ ମୌନଶୀର ପ୍ରଭାବ ବିସ୍ତାର
କରିଥିଲେ ତାହାର ଅନ୍ତରୁତ ଚନ୍ଦ୍ରକଳା ପାଠକ
କଂଶିତ ଆଉ କାହା ଭଗ୍ୟରେ ଉଚ୍ଚ ନ ପାରେ ।
ମୌନଶୀର ରମିକ କରିବା ଲେଖନାରୁ ଏହି କଣ୍ଠନାରେ
ଯେଉଁ ଭାଷା ମଧ୍ୟ ପରିଅଛି ତାହା ଉଚ୍ଚକ ଯାହିଁ ତଥ୍ୟର
ମଧ୍ୟମରୁ କରି ବେଳକଳ ରେଖିବ ଏଥରେ ମନେହ
ନାହିଁ ।

କେଳିମଞ୍ଜୁଳା ମିମହିତ ଯାହାଟ
ଦେଇ ମୌନଶୀର ମିମହିତ ଯେ ।
ପ୍ରକେଶ ହୋଇ ଦନ ମଧ୍ୟର ତଳେ,
ଦଂପତ୍ର ଶୀରେ କର ଯୋଗିନା କଳେ, ଯେ ।
ଏକାନଳକେ ସର୍ବ ନେତ୍ର ମଣିରୀ,
କଳ ଯେ ମୁଗଳର ଉପରେ କେଳି, ଯେ ।
ଶକ ମାନମେ ଏହି ଚନ୍ଦ୍ରା ରହିଲି,
ଏ ଶତକାଟି ଆହୁ ନୋହି ନୋହିଲି, ଯେ ।
ସଂସକ ତେତେ ନଦୀ ଶବ୍ଦ ସଭ,
ମଦନେ କଂଶିଗଲ ରୁହୁଣି ଶୋଭି, ଯେ ।
ପରିବ କଳ ରାଣୁତ୍ତାଳ ମଂଦୟାଗ,
ତାରମା କଳ ମନୋରଙ୍ଗନା ରାଗ, ଯେ ।
ମୂଳେ ରୁହୁ ରହି ଏପରିମିତ,
ଶବନେ ଶୁଣି ମନୋରିର ରାଗାର, ଯେ ।
ମୁହ ଦିର୍ଘାତ୍ମକ ହେଲୁ ପର ଯା ଲେଖା
ମେଦିନୀ କୋଲାଇଲେ ରାମାଶେ ଲେଖା, ଯେ ।
ଘକା ରମ୍ପିଲ ବନ୍ଧ ମନୁଷ ଗଡ଼,
କାର ଡମ୍ବର ସଠା ହପାଇ ସଢ଼ି, ଯେ ।

ଶିଖୁ ଦୁହିଙ୍କ କର ଲାଙ୍ଘ ନାଳିଲ,
ନିକରଙ୍ଗର ତେଜଃ ପୁଣ୍ୟ ଭଲିଲ, ଯେ ।
ନିକରଣାଲିତ ପର ହେବାରୁ ଶିଶ,
ପୀକରଣ ନଳୀ ତିତେ ହେଲ ଏହି ଯେ ।
ଭୁମରେ ହେଲେ ଏହା ମମରେ କେହ,
ଅମରେ ଆମେ ଦଶିଲଇଁ ତ ନାହିଁ ଯେ ।
ଭୁମର ଭଲିଥ କେଶଠାର ନିରେଶ,
ଚମର ନାୟନାରୁ ତାହାର ଦେଖି ଯେ ।
ଅମର ବିରବିଲେ ଚମର ଆମେ,
କାହିଁକି ମରିଥାଏ ଦେହର କମ୍ବେ ଯେ ।

ଲକଣ୍ୟଧନର ପ୍ରକଳନ ହୃଦୀନ ଏହାଠାରୁ ପୁଣ୍ୟକ,
ପାନ୍ତଙ୍କ ମାରୁ ଲାଜହେନା କନ୍ଧର ରୁପ ବଣ୍ଣନା
ଏବେ ଦିପକଳ୍ପନେ କର୍ଯ୍ୟାବ ନାହିଁ । କେଣୀ ନକହ
ଉଜ୍ଜକବି ଭୁଲି ପଦରେ ପାନ୍ତଙ୍କ ମୁଖରେ ଶେଷ
କରିଛନ୍ତି ।

ହର ନେତ୍ର ପାଦ ଯେବେ ହେବ ଏ ଶୋଭାଜ
ସିର ସିନା ମୋହର ସୁଭଗ ପଣ ଭାର୍ତ୍ତି, ଯେ ।

କରିପୁର୍ଣ୍ଣ ଭୁଲି ଠାରୁ ଏହି ଭବତି ପାଇଥରେ
ସବ୍ୟ, ମାତ୍ର ତାହାରୁ ନିଜ ମୌଳିକ ରୁଚି ଓ ଶକ୍ତି
ଅନୁମାରେ ବ୍ୟନହାରକରି ଗୋଟିଏ ଅପ୍ରକାଶୀର୍ବଦ୍ଧ
ଭଣ୍ଟାର ମୁଣ୍ଡ କରିପାରିଥିଲେ ।

ଦେନକାମାନଙ୍କ ଅନ୍ତିଶାପରେ ରଜନି ବିଜନ
ଦେହ ଦ୍ୱାରାହୋଇ ଅନ୍ୟ ରୂପରେ ରହିଲେ ।
ନାରଦଙ୍କ ମୁମ୍ବମ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣରେ ଲକଣ୍ୟଧୂଳ ଚୁକଚବୁ
ଓ କେଳିମଞ୍ଜୁଳା ଦ୍ଵାଶାଲତାହାର ଦିନ ଦିନ
ସ୍ନାନରେ ରହିବାରୁ ଲାଗିଲେ ।

ଚମର

ପେଣଗ ଚକ୍ ତଳେ

(ଶାଲକ୍ଷ୍ମୀଧର ମୃଦୁକ)

କାର କାର ମନେ ହୁଏ, ମୁଁ ଯେ ହୋଇ ପାରିଲିବି' କିନ୍ତୁ
ଜୀବିନଙ୍କୁ ଦେଇ ଖାଲି ନାହା ମତେ ହୃଦୀରେ ଖେଳିଛି
ସୟାରର ପଣ୍ଡ ହୁଅଟେ କଥା
ଜିନିବା ତ ଦୂରକଥା ହୁବରିଛି ପାଶେ ଥିଲୁ ଯାହା ।

ଆଶା ଦେଇ, ଭ୍ରମା ଦେଇ, କଳିତା-ଜଳନା
କୌଣସିରର ସପ୍ତ ଦେଇ, ଘୋବନର ସଫ୍ର-ଉଦୀପନା
ରତିଥୁଲି ଅଭିପାତ
ଭୁବନ୍ଧୁଲି, ହେବ ବଡ଼, ହେବ ଏକ ବସ୍ତ ମହାନା ।
ହେବ କବି, ହେବ ଶିଳ୍ପୀ, ହେବ ମୁ ବାଦକ,
ଜଗତର ସବୁ ଯେବେ ପରମ ସାଧକ ।
ଭୁବନ୍ଧୁ' ଯା,' କରିବ ତା'
ଗାଇ ଚାଇ ଆପଣା କବିତା
ଉତ୍ତମିଦ ଦଶଦିଶେ ରଜ-ମୁଣ୍ଡ ଯମ,
ପତ ପୁଟେ ଦେଇ ନମନୁଣ୍ଡ,
ମାର୍ଦିକତାର,
ଦେଇ ଦୁଇ ଦ୍ଵାର,
ସବୁ ମୁ ଦେବଜୀ ଶୋଳି ନଶ୍ଵାସର ଝେଳେ
ମବଳେ କହୁଅ ଢାକି, ଅସ ମୋର ପଛେ ନପ ଉରେ ।

କିନ୍ତୁ ହାମ୍ !

କଳାନାର ତିବ ବିପର୍ଦ୍ଦ,
ପରିବୁଦ୍ଧ ସମ
ଆଗେ ବୁଲି, ଉନ୍ନନ୍ଦି ମକଳ ବନ୍ଦ ।
ଦୁନିଆରୁ ନେବା ଡାକ, ମେତ ଦୂର ନଥା
ଅପଣାର ବୋଟ୍‌ବୁରେ ଆପ ଟେକ ମଧ୍ୟ
ସୁଲବା ଯେ ବଡ଼ମୁଖ
ପଦେ ପଦେ ଅଭିନର ଲାହିତ ଶୋଚିଲା ।

ମୋ ଉପରେ କହୁଯାଏ ବଇଶାଖ ଝାସ୍ତି
ଅକାଳ ଆଶାଦ୍ଵି-କଳ୍ପ ପତେ ଅଛି ବଜି ।
ଚଉପାଶେ ମୋର,
ପରିନ୍ୟାପ୍ତ ତମିଶ୍ଵାର ଅନ୍ଧକାର ଘୋର,
ମୋହର ସଞ୍ଚୁଖେ
ଦିଗନ୍ତ ବସ୍ତୁର ସିନ୍ଧୁ ରୁଦ୍ଧୁରି ଡାଙ୍କେ ।

ଚଉପାଶେ ନାଚେ ମୋର ଅମଙ୍ଗଳ ନରୁ ଧୂମକେନ୍ଦ୍ର
ନୌରୁଣ୍ଡର ପୁରୁଷ ହାହାକାର, ଭୁବି ଆମେ ଅସୀମ ଦିଗନ୍ତ ।

ବୁଝି ଦେଖେ,
କିନେ ଯେ ପଣ୍ଡାଳେ ଥୁଳେ, ଅଜି ଏକେ ଏକେ
ମକଳେ ମୋ ଢାଖ ଦେଇ ମନେ ଅନ୍ଧକିମ୍
ରଲେଖି ପରିଚେ—
ଜନ୍ମଦିନୀ ଦାର ମମ ଧାନୀ ପଟୁଆର
ଶୋଣିତ କଙ୍କର ଖଡ଼ିଗ ଝଙ୍କାରେ, ଝଙ୍କାରେ,

ଅପଦାର୍ଥ ଏକା ମୁହଁ, ସାର ସମରେ
କ୍ଲାନ୍ତ ପରିହତ ପତ ପତିତ ଭୁଲେ ।
କଳାନାର ସୌଧ ମୋର
ଅନୁଷ୍ଠର ପରିହାସେ ଭରୁ ଚର ମାର ।
କବିତ୍ତ ମୋ ଦୀନ ଦୁର୍ଲଭରେ
ପଞ୍ଚ ଅଜି, ଧୂମ ଅଜି ପେଷଣର ରଥ ଚକଳେ ।

ଜୀବନ ପାଦମରିର କାହାରେ ଯାଏଇଲୁ
ଜୀବନ ପାଦମରିର କାହାରେ ଯାଏଇଲୁ
ଜୀବନ ପାଦମରିର କାହାରେ ଯାଏଇଲୁ
(ଶ୍ରୀ ଲକ୍ଷ୍ମୀଲାଲସ୍ବାମୀ ମହାନ୍ତି)

ସୁନ୍ଦର ପ୍ରାନ୍ତର । ମଧୁରେ ଶଦ ପଳ୍ଲୀରେ
ମୃଦୁ ଟେକ୍ ଅନାଇଛି । ତରୁକୀରିର ଶସ୍ତର ଶ୍ୟାମଳ
ଶମ୍ଭୁର ଶେଷ ତରୁଶାର ନମ୍ବର ଉଚ୍ଚନ୍ତର ମମ ନକ
ପରରେ ସୁର ଦୁଷ୍ଟ ଏହା ଉପରେ ସନ୍ତିକତ । ଜୀବନର
ଜୀବନପ୍ରକାଳ କଳି ତରଙ୍ଗ ଉପରେ ତରଙ୍ଗ ଫେଲ ଯାଉଛି ।

ଜୀବନ ପାଦରେ କମି ନିର୍ମିଳେଖ ଦୁଷ୍ଟରେ
ଯୋଗି ରହିଛି କାହିଁ, ଯୋଜ ସଂତୁଷ୍ଟ ସୁନ୍ଦର
ତେବେବୁ ଭୁମିକା ନିର୍ମିତ, ଭୁବନାର ଧାର
ଅର୍ଥାତ୍ ତା ଜୀବନ ଆଜି ପ୍ରତ୍ୱେଳିବ କିପ୍ରାକୁତିବ ।

ଜୀବନ ଆଜି ଯେ । କିମ୍ କଣ କିମ୍ ହୁଇ
କରି ଯାଏନାହିଁ । ଯବୁ ଅବିନାଶିର ! ଯେହାର ଏକାକାର ।

କରିଟ ଶିଖିଲାର ବିକ୍ରି ହେଲା । ଅନ୍ତର
ପରେ ଅଳୁଟ ପରି ରେଣ୍ଟର କମନ୍‌ହୁ ଅବିଭବ ।
ସୁଠାମ ସୁରାଳ ସୁକାନ୍ତ ଅନନ୍ତର ରଜନଗନ୍ଧାର
ଛବି । ସବୁଅ କିମ୍ବାଟା ବିନ୍ଦୁର ପାଠଳି ତନିମାରୁ
ଘୋଡ଼ାର ରଚିଛି । ସେ ଅର୍ଥ ଦୁଆର କନ୍ଧରୁ
ଅଭିର ଅଭିର ହେଲ । ତ ଦୁଷ୍ଟ ମଧ୍ୟ ସେଇ ସାମାଜିକ
ଦିର୍ଘକରୁ ଅଛେ ।

ଦିଦି ନରନ । ସୁମା ପୁରୁନାହିଁ ।

ଦାନ ମୃଦୁ ଦେଖନ । ମନର ଗମ୍ଭୀର ଉତ୍ସବ
ହୃଦୟକୁ ଧାରି ଅଣି ପରିବିଲ- ରେଣ୍ଟ, ବୁ ଅଣି ଏମିତି
ଶୁଣିଲା ଦେଖା ଯାଉଛି କାହାକି ?

ହୁ ?

ହୁ ।

ରେଣ୍ଟର ଦୁଷ୍ଟର ଦାମକ ଥରେ ଦେଖିଲେ ।
କିକିଏ ତିନାକୁ କିମ୍ବା କିମ୍ବା କିମ୍ବା - ଆମେ ଏଠୁ ବୁଲ
ଯାଉଛି ।

ଏ, ବୁଲ ଯାଉଛି ? କିମ୍ବା କିମ୍ବା ? କେବେ ?
ଏକ ନିର୍ବାପକ ଗୋଟିଏ ପ୍ରଶ୍ନାସ୍ତରକ ତିନ୍ତ ।

କାବା କହୁଥିଲ ଏଠୁ ରହି ଥିଲ ଥିଲ
କଲ ପାରିବୁ ନାହିଁ କାଳମଟି ପିନ୍ଦ ଦୁଲି କାମ
କରିବା ଲାଗି ।

ଥିଲ ଏଠୁ କଣ କାମ ନାହିଁ ?
ଥିଲ କିମ୍ବା କିମ୍ବା କିମ୍ବା ଏମିତି ହିନ୍ଦ୍ରା
ହେଲ କେବେ ଦିଲ ଆବର ଏଠୁ ହାଲିବୁ ?
ଆବ ହୁ ?

ଦାନ ପାଟି ଯେମିତି ଲୁହ ଦେଇ କବ ହେଲ
କଲ ଆଉ ପଦେ ଶିକି ଉଣ୍ଡରୁ କାହାରିଲ
ନାହିଁ ।

ରେଣ୍ଟ ନମ୍ବର-ମୁଗ୍ଲର ନମ୍ବର ମେଘଦୁଷ୍ଟ
ଅବହୁ ପ୍ରକଟାର କହିଲ- ତା ହେଲ ପାରିବ
ନାହିଁ । ଆମେ ଜୀବନର ପ୍ରେତ ଗୋଟି ମରିବା
ମନା କଲେ ।

କିନର ଆଳୁଟ ନିଜ ଅମାନିଶାର ଅନ୍ତର
କା ରତ୍ନ ସମସ୍ତରେ ଘନବୁତ ହେଲଗଲ । ଦାମ
କଣ କହିଲ କହିଲ କହିଲ କହିଲ ନାହିଁ । ବହୁକ
ହେଲଗଲ ତାର ସଜଳ ସଜଳ ଦୁଷ୍ଟ ।

ହୃଦୟ, ଅଞ୍ଚଳ ଉତ୍ସବେ ମୁହଁ ତାକି
ରେଣ୍ଟ ଗର ଉତ୍ସବରୁ ପଲେଇଗା ।

+ + + +

କହିବନ ପରେ ।

ଦାମ ବନ୍ଧର ଘାଟା ପ୍ରକାଶ କର ବନ୍ଧଳ-
ଅଜି ସାଜିଛି, ରେଣୁ ।

ରେଣୁ ଶ୍ରୀ-ବନ୍ଧୁ-ବନ୍ଧୁ ହେଉଲୋ - କୀମତ ?
- ବନ୍ଧର କାମ କରିବ । ଆମ ଗାଁର ତେବେ ଲୋକ
ସେଠି ଅଛନ୍ତି ।

- ବନ୍ଧବାନ୍ତି ?

ସେଇ ପୁରୁଷ ସୁଖକାଷ କରିବାକୁ ଆଜ ଭଲ
କରୁନାହଁ । ରେଣୁ ପାଇଁବୁ ବଢା ବାହାରିଲୁ ନାହଁ ।

ଦାମ ଉଠି ଠାଏ ହେଲା । ରେଣୁର
ନରମ ପାସୁଲାର ଅଣ୍ଡେ ଦୂରର ବନ୍ଧର କହିଲା-
ରେଣୁ, ସବୁ ଭୁବ ଯିବାକୁ ହେବ । ଯେମିତି
ବାହାର ସାଙ୍ଗରେ ଦେଖା ହେବାହଁ । ଏବେ
ମାଟି ହୁବଁ ପ୍ରକାଶ କରିବା, ଜାନନରେ ଆଜ
ବାହାରକୁ ଭଲ ପାଇବା ନାହଁ ।

ବନ୍ଧିଙ୍କ ତତ୍ତ୍ଵ-ପଂକ୍ତୀଙ୍କ ସଂକ୍ଷିପ୍ତ ହେଉଗଲା
ଅନିର୍ଭିତ୍ତି କିଛିର ଅଶକାରେ ।

+ X + +

ବୁମ୍—ବୁମ୍—ବୁମ୍

ଶବ୍ଦର ଅର୍ଥ ଚିତ୍ରବାରରେ ଫେରର ଘର-
ଘୁଡ଼ାକ ଯେମିତି ପାଇଁବା ।

ବୁମ୍ ଅନବାର ମାଟି ଭପରେ ପଠର
ମର ନଜର ଦୂର ଅପ୍ରକାଶ ପାତ ଦେନେ କରିରେ ତି
ଦୂରରେ କରିବି ସାଡା ପକ ନାହଁ । ଅନଶ୍ଵର
ମଞ୍ଜୀଣ୍ଠ ଅପ୍ରକାଶ କଳାଏ ରଖି ମାଟି ଘରଗୁଡ଼ାକ
ଅନବାର କରିରେ ପୁରୁଷ ହୋଇ କାହିଁ ରହ
ଥାଆନ୍ତି ! ଦୌନନ୍ତିନ ଜାନନର ନିଶ୍ଚଳ ରତ୍ନଶ୍ଵରତା
ମଝିରେ ଅଜି ହଠାତ୍ ଏବଂ ପରିବର୍ତ୍ତନର ଦକାଷ
ଭବନ ।

କାମା ପଣ୍ଡିତ । ପିତା ର ଛାତ୍ର-
ଅଭିଭୂତ, କାନ୍ତାନନ୍ଦ । ଘରର ମିଶନମୁକ୍ତ
କଲ ମନ୍ଦ ପାତ୍ର ପାତ୍ର । ତାର ମଧ୍ୟରେ ପାପିଲେ
ପଲେବନନ୍ଦ । ପୂରିଆମ୍ବେ ପରବାସୁ ଭାଇ
ମନ୍ଦିରକ ।

ମଙ୍କ ଧରିବା ଦା ପାତ୍ର
ର ଅଭିଭୂତ ପଣ୍ଡିତ ପାତ୍ର ପାତ୍ର ।

କାନ୍ତାନନ୍ଦ ପାତ୍ର କାନ୍ତାନନ୍ଦ
ନିଶ୍ଚାନ୍ତିନ ପାତ୍ର କାନ୍ତାନନ୍ଦ କାନ୍ତାନନ୍ଦ
କାନ୍ତାନନ୍ଦ ପାତ୍ର କାନ୍ତାନନ୍ଦ କାନ୍ତାନନ୍ଦ
କାନ୍ତାନନ୍ଦ ପାତ୍ର କାନ୍ତାନନ୍ଦ କାନ୍ତାନନ୍ଦ ।

ଆମର ଏ ତତ୍ତ୍ଵ ଶାଲ ପୁଣ୍ୟ
ଭପରେ ହଁ । ଦୁଃଖ ଲାକିଥି ।

ମେହି ଆମ୍ବାର ପ ଲାକିଥି ଦେଖି
ରେଣୁ ଶହୁର ହୁଠା ।

ନେମ ପଣ୍ଡିତ ପାତ୍ର କାନ୍ତାନନ୍ଦ କାନ୍ତାନନ୍ଦ ।

ଫେର ଟାଙ୍କର ଆମ୍ବା କାନ୍ତାନନ୍ଦ ।

ଏହର ଲୋକଠିନ୍ଦ୍ରି କାନ୍ତାନନ୍ଦ

କାନ୍ତାନନ୍ଦ ?

+

କାନ୍ତାନନ୍ଦ !

କାନ୍ତାନନ୍ଦ !

ତକିଏ କାନ୍ତାନନ୍ଦ ପାତ୍ର ମା ଖେଳ ।

ମୋକ୍ଷନବାନେ ତ୍ରୈତର ଗାଢି ଅନବାରରେ
ରେପୁରରେ କୁଳ କାନ୍ତାନନ୍ଦ କାନ୍ତାନନ୍ଦ କାନ୍ତାନନ୍ଦ
କାନ୍ତାନନ୍ଦ କାନ୍ତାନନ୍ଦ କାନ୍ତାନନ୍ଦ କାନ୍ତାନନ୍ଦ
କାନ୍ତାନନ୍ଦ କାନ୍ତାନନ୍ଦ କାନ୍ତାନନ୍ଦ କାନ୍ତାନନ୍ଦ ।

ଏହର ତ୍ରୈତର ଘରର ଘୋଷି କାନ୍ତାନନ୍ଦ
କାନ୍ତାନନ୍ଦ କାନ୍ତାନନ୍ଦ ।

ଶ୍ରୀ—ଆବତ୍ର

[ଶତ]

ପ୍ରମଦ୍ଧଶ୍ରୀ

ଶ୍ରୀ—ସିନ୍ଧୁଳ ହୀପ । ଅଜନ୍ମ ଓ ସୁଲତା

ଅଜନ୍ମ—ଆପଣଙ୍କର ନାମ ସୁଲତା ଦେବୀ ? ଏ
ଭିଜିଂ କାଢ଼ି ଆପଣ ପଠାଇଥିଲେ ?

ସୁଲତା—ହଁ

ଅଜନ୍ମ—ଏହି କୁଳ ରୀତିନିଲ ଦୁଃଖରେ ଉଣେ ଶତା
ଶତି ସଙ୍ଗେ ଦେଖା ଦେବ—ଏ ନେବନି
ଏ ଦେଶର ପାରୁଛି ଏ କଥା ଆପଣ
ନ ପିଲେ ପପର ?

ଶ୍ରୀ—ହଁ ସିନ୍ଧୁଳ ଯରକାରଙ୍କ ପବର ବରଗ୍ର
କବର ଏଇ ବୁଝି ଯେ ପରିଦିଶ ଆରନ
ଜାବା ଅଜନ୍ମ କାହା, ଯରକାରଙ୍କ ଆମନ୍ଦଶର
ଶ୍ରୀନିଲର ଆମନ୍ଦଶ ପାଇଁ ଆପଣଙ୍କର
ପଦ୍ଧତିକରିବାରେ ।

ଅଜନ୍ମ—ହଁ ଏହି ଅବଳ କାହିଁକି ଦେଖା କରିବାକୁ
ଦୃଢ଼ିଛି ?

ସୁଲତା—ଆଜି ମେହେ ପଠି କାଣନ୍ତି । ବନ୍ଦ
ଦୁଇ ପରେ ଆଜି ଯୋହିଏ ମଦଜମା
ରହିଥିଲେ ବରହମହିର ଆମଥିଲେ,
ଅବେଳର ଏହି ?

ଅଜନ୍ମ— ଜେହି ମର ଜଳ ଶିପାଠିର ବୋଟ ଦେ
ମେଉ କାମ ହୁଏ ।

— * —

ଅଜନ୍ମ—ଆପଣ ମିଠି କିପାଠିକ ହିଂଶ । ମେ ମୋର
ପରମ୍ପରାକାଶୀ ଘୁଲେ । ମିଠି କିପାଠି
ବୋଧନ୍ତିଏ ଆପଣଙ୍କ ସରଜ ଆମିତି ?

ସୁଲତା—ନା, ମଁ ଏକା ସହିଲ ଅମ୍ବିତି

ଅଜନ୍ମ—ଏକା ଆମିତି !

ସୁଲତା— ତେବେ ଶୁଣନ୍ତି । ବାପା କିମ୍ବଦିନ
ଆଗେ ରିଟାମ୍ବାର କରି ପ୍ରସରେ Settle
କରିଛନ୍ତି । ମେ ଗୋର ଥୁଅମର୍ତ୍ତି ବୁଦ୍ଧି
ବୁଦ୍ଧି ପାଇଁ ଦେଇ ମେର ବି ଶିଥାଇ
ହେଲେ ଥୁଅମର୍ତ୍ତି ଚର୍ଚା କରିବାକୁ । ମେଥିପାଇଁ
ଗଲ ମାତ୍ରାକର ଉପକଷରେ ଥାନ୍ତାରକୁ ।
ଯେଇ ପାଇଶା ଥୁଅମର୍ତ୍ତିଶୁମାରିଙ୍କ କେନ୍ଦ୍ର

ଅଜନ୍ମ—Excuse me ଆପଣଙ୍କ ଆସିବା କାରଣଟା
ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜାଣି ପାଇଲି ଆହଁ

ସୁଲତା—ହଁ କବୁ ପବଦିର ପଞ୍ଚ ଆପଣଙ୍କ ସଙ୍ଗେ
ଦେଖା କରିବାକୁ ଆସିଛି

[ଭିଜିଂ କାଢ଼ି ଧରି ଦିରତ୍ୟାନର ପ୍ରଦେଶ]

ଅଜନ୍ମ—ଶ୍ରୀନିଲର ଆରନ ମନୀଙ୍କ କାଢ଼ି । ଆପଣ
ପଦ କହି ମନେ ତ କରନ୍ତି, ତା ହେଲେ
ମାତ୍ର କଣ୍ଠରୁ ଯାଇ କିଛି ସମ୍ମ ଅପେକ୍ଷା
କରିବାକୁ ଅନୁରୋଧ କରିବି

ସୁଲତା—ଆପଣ ମନୀ ମହାମୂଳ୍କ ହାଳ ପଠାନ୍ତି
ମଁ ଏହି ବରି ରହିଛ । ତାଙ୍କୁ କହିବେ,
ମଁ ବୌଦ୍ଧ ଧର୍ମର ଶୁନ୍ନ ଅନୁରକ୍ତ ।

[ବନ୍ଦିତ ପାଇ ଦର୍ଶଣାନର ପ୍ରସ୍ତାନ]

ଅଳ୍ପ—ଏ କଣ ! ଆଶା ହଠାତ୍ ଉବେଳିତ ହୋଇ ଗଠିଲେ !

ମୁଖ୍ୟତା— ମୋତେ—ମୋତେ—ଆଶାକ ସ୍ତ୍ରୀ ବୋଲି
ପରିଚୟ ଦେବେ ।

[ଅଳ୍ପ କଣ ବହିବାରୁ ପାରଥିଲା, ମନୀ
ପ୍ରବେଶ କଲେ । ଅଳ୍ପ ନିକରୁ ସମ୍ମାନ
ନେଇଲେ]

ଅଳ୍ପ—[କର ମର୍ଦନ କରି] ଏ ହିଲର ମନୀ । ଆଜ,
ଏ - ଏ ମୋର ସ୍ତ୍ରୀ ।

ମନୀ—ନମସ୍କାର ମିଶ୍ରସ ଦାସ । ଆଶାକରେ, ଆଶାକର
କୌଣସି ଅନୁଭିତି ହେଉ ନାହିଁ ମିଃ ଦାସ ?

ଅଳ୍ପ—ନା, ଧନ୍ୟବାଦ ।

ମନୀ—ମୋର ଜଣେ ବନ୍ଦୁ ମୋତେ ଲେଖିଛନ୍ତି, ଯେ
ଆଶା ଜାଲି ସରକାରୀ ଡକିଲ ବୋଲି ଯେ
ନାମ କରିଛନ୍ତି, ତା ନୁହେଁ, ଫୌଜଦାରୀ ଅବଳ
ସ୍ଵପ୍ନକର୍ତ୍ତା ଆମା ଜନ୍ମ ଦିଶନଙ୍କ ।

ଅଳ୍ପ—ପାଶେକ ନନ୍ଦୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ କରିଛନ୍ତି ।

ମନୀ— ଆଶା ଅନ୍ତର୍କ ଲଜ୍ଜିତ ଦେଉଛନ୍ତି । ଆଶାକ
ଗୋଟିଏ ତମିକାର ଆର୍ଗ୍ୟମେଣ୍ଟ ଲ ରିପୋର୍ଟରେ
ପଡ଼ିଥିଲା । କେଉଁ କେହିଟା ଲାଗନ୍ତି ? ନିଶ୍ଚି
ର୍କୁ ଆସାମା ମନ୍ତ୍ରସ୍ଥ-ବିକ୍ରି ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ପାଶିଲା
ବନ୍ଦିଲା । ସେହି କେମ୍ବ ।

ଅଳ୍ପ—ତମାର ଦୁଃଖ ଦୁଃଖ ହୋ ଲୋକଙ୍କ ତାର ଜଣେ
ସଂଶୋଦ ମନ୍ତ୍ର ମରି ନିମର୍ଗ ଭାବରେ ହତ୍ୟା କରି ବି
ପାତି ଯାଇଲା ନାହିଁ । (ଟିକିଏ ରହି)
ଅନ୍ତର୍କୁ ତମମ୍ଭି ଡାକଟା ଦେଇବୁ ତାର

ଏବି, ସେ କିଏ, ବିକ୍ରିତ କଣା ପଡ଼ିବ ନାହିଁ ।
କଷଣଥ କଦମ୍ବ ବେଶ । ଜାବନରେ ବୋଧନ୍ତୁ
କେବେ ହେଲେ ଗାଧୋର ନାହିଁ । କେବେ କୈ
ଗୋଟିଏ କଥା ବି ତା ମୁହଁରୁ ବାହାର କୈ
ପାରିଲ ନାହିଁ ।

ମନୀ—ତାର ସମୀକୁ ସେ ଜାବନ୍ତ ପୋକାର ମରିଥିଲ ।
କିନ୍ତୁ ଅବନ୍ତ ସେ ଜାବନ୍ତ ମୁଗର କୌଣସି
ପ୍ରତିବାର କଲ ନାହିଁ ।

ଅଳ୍ପ—ସାମୀ ପରେ ସାମୀ- ସେହି ବାଦସ ତୃତୀ
କର୍ଣ୍ଣିଳା କରି ଗଲେ । କିନ୍ତୁ ତାର ମୁହଁର
ଟିକେ ବି ପରିବର୍ତ୍ତନ ଦିଶନ ନାହିଁ । ମୁଁ ତାରି
ସାମନାରେ ଠିଅ ହୋଇ ଦଶ୍ମ ପରେ ଦଶ୍ମ
ତାକୁ ଜଗତର ଅଭିରେ ପିଶାଚ ପ୍ରତିପଳ କରି
ଥିଲା । କିନ୍ତୁ ସେ ରହିଲା ନିର୍ବାକ ନିଶ୍ଚିନ୍ତା ।

ମନୀ—ଆଶାକର କଣ ମନେ ଦୁଃଖ ସେ ପ୍ରକୃତରେ
ପାଗଳ ଥିଲ ?

ଅଳ୍ପ— ନା, ସେ ପାଗଳ ନ ଥିଲ । ତାର ଭାବଭାଙ୍ଗୀ,
ଭାକ୍ତିରର ସୁନ୍ଦର ରିପୋର୍ଟ ଦେଖିଥିଲେ, ଆଶା
ତାକୁ ପାଗଳ କହିଥାନ୍ତେ ।

ମନୀ—କିନ୍ତୁ ଆମାର ନାମକ କହନ୍ତି ନାହିଁ କାହାଙ୍କି ?

ଅଳ୍ପ—ମୁଁ ତାର ଅଦ୍ଭୁତ ରୂପାଶା ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିଛୁ
ନାମକ ପରି ଭଦାପ ଦୃଷ୍ଟିରେ ସେ ଗୁହଁ
ରହିଛୁ । ଆର୍ଗ୍ୟମେଣ୍ଟ କରୁ କରୁ ହଠାତ୍ ତାର
ଅତକୁ ନଜର ମରିଲେ ଦେଖିଛୁ, ତାର ଅଭି
ଦୂରତା କୁର ହିଁପାରେ ରହ । ଯେପରି
ଗୋଟିଏ ଜାବନ୍ତ ଶୟତାନର ଛବି ମୁହଁର୍ବିକ
ନାକ ତା ମୁହଁରେ ଦେଖା ପାଇଥିଲ ।

କିନ୍ତୁ ମୋର ସହସ୍ର ସୂର୍ଯ୍ୟ ସଙ୍କେ ପାଇ

ହୁକୁମ ପାଇ ବି ଚୁମ୍ବେ ମଲ୍ଲ ନାହିଁ । ପାଗଳ
ପ୍ରତିଏକ ସେବାରୁ ତାକୁ ବସି ପାଗଳ ଗୁରଦକୁ
ପୂରାଗଲା ।

ମନୀ— ତା ହେଲେ ଦେଖନ୍ତି, ଫୌଜଦାର ଆଜନର
ସଶୋଧନ କରିବା ଦରକାର । ଗବଣ୍ଟିମେଣ୍ଡ
ଗୋଟିଏ ନରପିଣ୍ଡାରକୁ ଖୁଆଭାବୀ, ଡିମାଇଛି ।
ଆଜି ଜୀବନ ମାଦ୍ରାକୀ ଝିଅ ତାଙ୍କ ଦ୍ୱାପର ସମ-
ବ୍ୟସ ଗରିବହିନ ସ୍ଥାମାକୁ ଖୁଣ କରି ପାଇ
ପାଇଲୁ ।

ପୁଲତା— ବିଶୁଦ୍ଧତା ଏଥାପରୁ ନିଷ୍ଠାବାନ୍ ତ୍ରୁଟି
ଥିଲା

ମନୀ—ନରପିଣ୍ଡାର ଆଜନକା ନିଷ୍ଠାଯୁ ଆହଣକୁ ଭଲ
ଲାଗୁନାହିଁ, ମିସେସ ଦାସ ?

ପୁଲତା—ଆଜି ଦୁଇ ଶାତଛନ୍ତି ଯେ ମୋର ସ୍ଥାମି ଦିନ
ବାତ ମାରିଛି ଖୁବର ଉଦ୍‌ବାର ବେଳେ ବ୍ୟସ୍ତ
ଏହା ହିତା ତାଙ୍କ ମୁହଁରେ ହିତାଯୁ କଥ
ନାହିଁ ।

ମନୀ—ସମା କରିବ ମିସେସ୍ ଦାସ, ମୋର ଗୋଟିଏ
ପ୍ରତି ଅଛି । ଆପଣ ଏହିର ଫଳ ଦେଇ ମେଇଲ
ଅପାରିଜି । ଆପଣ ଦୁଇ ସପାଦ ଆଗରେ
ଏବଂ ଏବଂଶକୁ ଆପଣଙ୍କ ବେଳିକି କୌଣସି
ପ୍ରଦାନ କରାଇ ନ ଥିଲା ।

ଅଜୟ—ଚାନ୍ଦିକୁ ବୀଦ୍ୟା ଶାସ୍ତ୍ର Study କରିଛନ୍ତି ।
ବିଦ୍ୟାରେ ଦେଖ ତାଟିଏ ଦେହ ଲେଖିବେ ।
ଦେହନାର୍ଥ ବିଦ୍ୟା ପରେ ଦେବ ବୀଦ୍ୟା ଧରି
ଜାରି କରିବାକୁ ଦେଖିବାକୁ ବାହାରିଛନ୍ତି ।

ମନୀ—ଆପଣମାନଙ୍କ ଗୋପନ କିବାହର କଥା ମିତ୍ରଙ୍କ
ଦ୍ୱାସ୍ତି କରିଛନ୍ତି ॥

ଅଜୟ—ଗୋପନ ବିବାହ ! ଓ ! ହୁଁ ! ଗବରଣ୍ଟେ
କୌଣସି କାରଣରୁଁ ଗୁପ୍ତ ରଖା ହୋଇଥିଲା ।

ମନୀ—ଏହା ଫଳରେ ମିସେସ୍ ଦାସକୁ ଦ୍ୱାସ୍ତ
ଅବୁଧିଗାରେ ପଡ଼ିବାକୁ ହେଲା ।

ପୁଲତା— ନା ନା, ଏହାର କିଛି ନୁହେଁ । ମୋ ସ୍ଥାମାଙ୍କ
ପୁରୁଷଙ୍କ ନାହିଁ ବୋଲି ମୁଁ ଏକାହିଁ ଅଗ୍ରିଥିଲି
ସିମ୍ବିଲ ଦ୍ୱାପର କିମ୍ବାତ ବାନ୍ଦ ମନ୍ଦର ଦେଖି-
ବାକୁ ।

ଅଜୟ— In fact , ମୋର ସ୍ଥାମାଙ୍କ ପଞ୍ଚିଲରେ
ଅଛନ୍ତି ବୋଲି ମୁଁ କାମ କରିଛନ୍ତି ବ୍ୟକ୍ତ ଥିବା
ସବୁ ଆପଣଙ୍କ ଆମନ୍ଦଗ ରଖା କରିଛି ।

ମନୀ—ଆପଣ ଏଥର ଟିକିଏ ବିଶ୍ଵାମ କରନ୍ତି । ନମସ୍କାର ।
[ମନୀଙ୍କ ପ୍ରଷ୍ଟାନ]

ଅଜୟ—ତା ପରେ ?

ପୁଲତା— [ସହି] ତାରେ କଣ ଜାଣିବାକୁ ଗୁହାନ୍ତି !

ଅଜୟ— କେବେ ଏହି ବିବାହଟି ହେଲା ?

ପୁଲତା—ମାସକ ଆଗରେ ମାଦ୍ରାଜର ।

ଅଜୟ— ସେତେବେଳେ ମୁଁ ମାଦ୍ରାଜର ଥିଲି ନିଷ୍ଠାଯୁ ?

ପୁଲତା—ସେ କଥା ମୁଁ ଜାରି କାଗଜରେ ଛିଥିଲି

ଅଜୟ— ଏହି ଶୁଣ ବିବାହର କାରଣ କଥା, ପରୁର
ପାଠର କି ?

ପୁଲତା— ଆପଣ ଡ୍ୟାନ୍ତର ବିଦ୍ୟୁତ କରିଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ
ବିଶ୍ଵାମ କାନ୍ତି, ଆପଣଙ୍କ ସ୍ଥାମି ବୋଲି
ପରିଲ୍ଲେ ନ କରି ନ ଥିଲେ ବିଦ୍ୟୁତ କୋର
ଅଧ୍ୟାତ୍ମ ନ ଥିଲା ।

ଅଜୟ—ମୋର ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ଦେଲେ ନାହିଁ ଯେ ?

ଖୁଲତା— ଅପଣଙ୍କର ବୋଧ୍ୟୁଏ ଜଣା ଥିଲା, : ଯେ ସିହିଲିମାନେ ଘରଜୟମାନକୁ, ବିଷେଷତଃ ତମିଲମାନଙ୍କୁ ପସଦ କରନ୍ତି ନି । ଏହି ଉବ୍ଦର ଦ୍ୱାରା ମୁଣ୍ଡ ମନ୍ୟ ସିହିଲି ଭୋଗ କରିବାକୁ ଗୁହ୍ୟାନ୍ତି ।

ଅଜୟ—ଏହା କି ସେମାନଙ୍କର ଅନ୍ୟାୟ ହେଲା ?

ଖୁଲତା— ନିଶ୍ଚଯ ! ଇଂରେଜମାନଙ୍କ ଯୁଦ୍ଧର ଶେଷ ପ୍ରାନ୍ତରୁ ଆପି ଗୁ, କପି, ରବରର କଷ୍ଟଧୟାଧ ଲାଗିପାରିଛା । ତେମାନେ ଆସନ୍ତୁ ଛତ ନାହିଁ ଅର୍ଥର ପ୍ରତିବେଶୀ ତମିଲମାନଙ୍କର ସିହିଲିଟଙ୍କ ପ୍ରବେଶ ନିଷେଧ, ଏହା କି ଅନ୍ୟାୟନ୍ତରେ ?

ଅଜୟ—ସିହିଲିମାନଙ୍କ ତମିଲ ବିଦ୍ୟୁତ ସହିତ ଆପଣଙ୍କ ସମ୍ପର୍କ କରି ? ମୋର ବିଶ୍ଵାସ, ଥିଥିରେ ମାନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଏ ବିଷୟରେ ମୁ ପୁରୁଷ କାଳୁ ମୁଁ ଏକାଧିକ ।

ଖୁଲତା—ଆପଣଙ୍କ ଅନୁମାନ ତୁଲ ନୁହେ । ମୁଁ ଏହୁ ନାଳି କଷ୍ଟପୁଣ୍ଡି । ମାତ୍ରାଜରେ ଗୋଟିଏ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ ଅଛି । ଏହାର କାମ ପେଣ, ଏହି ବୁଲ ଧୂପକୁ ତମିଲ ଶ୍ରମିକ କାଗଜ ଗୁମଣି ଦେବା । ମୁଁ ଏ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ କରିବାକୁ ସିହିଲ ଆସିଥିଲା ।

ଅଜୟ— ଏ କାହିଁ ଲାଗେ ଅବିବହିତା ଓଡ଼ିଆ ବିଅକ ମନ୍ୟରେ ଶୋଭନ୍ୟମନେ ହୁଏନା ।

ଖୁଲତା— ଦେଖନ୍ତୁ । ଶତକର ପ୍ରାଯୁ ୯୮ ଜଣ ଓଡ଼ିଆ ବିଅକର ଜାହିନ ଏକାଦେଶକ ମାମ୍ପି ନାହାନି । ସ୍ବାମୀ, ସନ୍ତ୍ରାନ ଆଉ ଫସାର ଦାହାରର ସେମାନେ କିନ୍ତୁ ଜାଗନ୍ତି ନି, ଜାଣି ଯାଇନ୍ତି ନି । ଆଜି ବିବାହିଏ Per cent ରୁକିଳା

ଅଧିକ ପୁରୁଷଙ୍କ ଦାସତି କରି ଜାବନ କଷାନ୍ତି

ଅଜୟ—ବାକା ରହିଲା, one per cent ର ବିନ୍ଦୁ ଦେଣି ।

ଖୁଲତା—ସେମାନେ ଅନ୍ତରେ ଜାବନର ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟର ମନ୍ତ୍ରାଳ ପାଆନ୍ତି ।

ଅଜୟ—ଦୁଃଖର ବିଷୟ, ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟର ସନ୍ଧାନ ପାଇ ସୁଦ୍ଧା ଆଶକ୍ତି ସେହି ମାମ୍ପି ବିବାହର ନାହାର ଛୁନିକା ଅଭିନୟ କରିବାକୁ ପଡ଼ିଲା ।

ଖୁଲତା—ଏହା ଝାଡା ହେଲା । ଦୁଇ ଦିନ ତଳେ ସିହିଲ ସରକାର ମୋତେ ସଦେହ କରିଥିଲେ । ମୋତେ ଲେବା କରି ହେଲା ।

ଅଜୟ—ଆପଣ କି ଉତ୍ତର ଦେଲେ ?

ଖୁଲତା—ମୁଁ କାଣି ଥିଲି, ଆମେ ସିହିଲ ଆୟୁଷକ୍ଷିତି । ଆପଣଙ୍କ ଭଳ ମାନନ୍ଦୀୟ ଅତିଥିର ସ୍ତ୍ରୀ ଦୋଳି ମରି ଯାଏ ଦେବାରୁ ସହଜରେ ନିଷ୍ଠତ ପାଇଲି ।

ଅଜୟ—ମାତ୍ରାଜରେ ଆମର ଶୋଧ ହୋଇଛି ଏ କଥା କହିଲା କାହିଁକି ? ବିବାହ କାହିଁଟିକା ତ ହେଲା । ଡାକତିର ସମିଲ ନୁହେ, ଯେ ଶୋଧନରେ ସାରିବାକୁ ଧେବା ।

ଖୁଲତା— ମୋର ଭିନ୍ନ ହେଲା ତେ ପୁଲିଶ୍ କାଠଳ ଦାବାକୁ ଚିଠି ଲେଖି ପାରନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଶୋଧନ ବିବାହ କହିଲେ ସେମାନେ ଆପଣଙ୍କୁ ନିଧର୍ଣ୍ଣି କିନ୍ତୁ କରିବେ ନାହିଁ

ଅଜୟ—ତେମାନେ ମୋତେ ଚିଠି ତଳେଖିଥିଲେ ମୁଁ ବିବାହ ବୃତ୍ତାନ୍ତ ଅର୍ପାଜାର କରି ଥାଏନି ।

ଖୁଲତା—ମୁଁ ଭାବିଲା, ଆପଣ ଯେତେବେଳେ ଏଠାକୁ ଅସ୍ତରିତି, ସେମାନେ ଆନ୍ଦୋଳକୁ ଚିଠି କି ତଳେଖି ଦି' ଦିନ ନିଶ୍ଚଯ ଅମୋଦା କରିଲୁ

ଅକ୍ଷୟ—ବେଶ୍ କରିଛନ୍ତି ।

ସୁଲତା—ଏପରି କହିବା ବି ଅନ୍ୟାୟ ହୋଇଛି ।

ଅକ୍ଷୟ—କିଏ କହିଲା ?

ସୁଲତା—ଅପଣଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ବୋଲି ପରିଚୟ ଦେଇ ନ ଥିଲେ
ମୁଁ ଧର ପଡ଼ ଯାଇଥାନ୍ତି । ସେଥିପାଇଁ ବାଧା
ହୋଇ—

ଅକ୍ଷୟ—ଅପଣ ଅନିର୍ଦ୍ଦିତ କୁଣ୍ଡିତ ହେଉଛନ୍ତି କିନ୍ତୁ ଏ
କଳ ପ୍ରତାରଣା କେତେବେଳେ ବଳାଇ ପାରିବି
ମିସ୍ କୁଣ୍ଡାଟି ?

ସୁଲତା—କୁଷ ! ମୋ ପଛରେ **SPY** ଅଛି । ଅପଣ ମୋ
ନୀ ଧରି ଡାକିବେ । ସ୍ତ୍ରୀ କୁ କେହି ମିସ୍
କୁହେନା ।

ଅକ୍ଷୟ—Sorry, ମୁଁ ଭୁଲି ଯାଇଥିଲି । ମୁଁ ଅପଣଙ୍କ
ସ୍ଵାମୀ ।

ସୁଲତା—ସ୍ତ୍ରୀ କୁ ତାର ସ୍ଵାମୀ ଅପଣଙ୍କହିଲୁ ନି ।

ଅକ୍ଷୟ—ମୁଁ ହାର ମାନୁଷି । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଘରୁଛି [କୁଣ୍ଡ
କରିଲା]

ସୁଲତା—କ’ଣ ?

ଅକ୍ଷୟ—ଏପରି ଛଳ ଗୁଡ଼ିଶ ବଲ ହେବ କି ?

ସୁଲତା—ଅପଣଙ୍କ ଆପରି ଥିଲେ ମନୀ ମହାଶୟକୁ
ନାବର ଦିଅନ୍ତି । ମୁଁ ନିଯଦିତନ ସହିବାକୁ
ପ୍ରସ୍ତୁତ ଅଛି ।

ଅକ୍ଷୟ—କି ଖବର ଦେବି ? -ଯେ ମୁଁ ଭୁଲରେ ତୁମକୁ
ମୋର ସ୍ତ୍ରୀ ବୋଲି ପରିଚୟ ଦେଇଥିଲି ? ଆଜ
ଠିକ ପଦର ମନୀଟ ନରେ ସେ ଛୁଲ ବୁଝି
ପାଇଲା ?

ସୁଲତା—ହଁ । ସେହି କଥାହଁ କହିଦେ ।

ଅକ୍ଷୟ—[ହଁ] ତୁମେ ବଜ ଭାବ ପ୍ରଦାନ କରି ହୃଦୟ ତୁମର
ଆମୋଦ ମାରି

ଯାଉଇ, ତମେ ଓଡ଼ିଆ ହିଂମ । ଆଉ ତୁମର ବାପାଙ୍କ
ସହିତ ମୋର ପରିଚୟ ଅଛି ।

ସୁଲତା—ଅପଣ ନିଶ୍ଚୟ ମୋ ଉପରେ ଘରିଛନ୍ତି ।

ଅକ୍ଷୟ—ନା-ତା ନୁହେ, କିନ୍ତୁ ଦେଖ—

ସୁଲତା—କ’ଣ କହୁଛନ୍ତି ?

ଅକ୍ଷୟ—ମୋତେ ଏ ଦେଶରେ ସାତଦିନ ରହିବାକୁ
ପଢ଼ିବ । ତୁମେ କି ସ୍ତ୍ରୀ ସାକ, ମୋ ଏହି
ଶତ କଟାଇ ପାରିବ ?

ସୁଲତା—[କିନ୍ତୁ କଣ ଭାବି] ପାରିବ; କଲେବରେ
ପଢ଼ିବାବେଳେ ଥରେ ଅଭିନୟ କରିଥିଲ
ସେଥିରେ ନେଇଥିଲି ନାୟିକାର ପାଠି । ଏ
ଥର ସେ ଅଭିନୟ ହେବ ନାବନ୍ତ ।

—୨୫ ଦୃଶ୍ୟ—

ଛୁନ—ପୁଣ୍ୟ ଦେଖନ ।

ଅକ୍ଷୟ—ଏହି **adventure** ତୁଳିବାର ନୁହେଁ, ସୁଲତା ।
ଏହାର ସ୍ମୃତି ମୋ ମନରେ ଚିରଭିନ୍ନ ଉତ୍ସବ
ରହିବ ।

ସୁଲତା—ମୁଁ ପୁରୁଷ ମାନଙ୍କ ଆଚରଣରେ ଆସ୍ତା ହରାଇ-
ଥିଲି । ମୋର ଧାରଣା ଥିଲା, ପୁରୁଷ ମାତ୍ରେହି
ସ୍ଵାର୍ଥପର । ନାରକୁ ଉପରେ ବିଳାସର ସାମଗ୍ରୀ
ଛତା ଆଉ କିଣ୍ଠି ଭାବନ୍ତି ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ—

ଅକ୍ଷୟ—ତୁ କଲ କେ ?

ସୁଲତା—ତୁମର ମହିତ୍ର ମୁଁ ଆଦିପି ତୁଳିବି ନାହିଁ ।
ଦିନେ ଆଇନଙ୍କ ଦୂସାରେ ତୁମେ ଆହୁରି ଭାବ
ଦୀପନ ପାଇଦ । ସେନତବେଳେ ଏହି ସାତ-
ଦିନର ଘଟଣା ମନୀ କିମ୍ବା ହୃଦୟ ତୁମର
ଆମୋଦ ମାରି

ଅଜୟ—ମୁଁ ଗୋଟିଏ ଖେଳ କଥା ଶ୍ରଦ୍ଧା ସହିତ
ମନେ ରଖିବ — ଯେ ନିଜର ସମ୍ମାନ ବଜାୟ
ରଖି ଜଗତରେ ଅବାଧରେ ମିଶି ପାରେ ।

ମୁଲତା—କ’ଣ ବହୁବ, ମନେ ଅଛୁ ତ?

ଅଜୟ—ହଁ, ମୁଁ ସମସ୍ତକୁ କହୁବି— ‘ଫିଲିଙ୍କେ
ଫେରିବା ବାଟରେ ମାନ୍ଦୁକରେ ତୁମ ସହିତ
ଦେଖା ହେଲା । ଦୂର କଣ ଏକ ସଙ୍ଗରେ
ଫେରିଲୁ’ ।

ମୁଲତା—ଠିକ୍ ହୋଇଲା ।

ଅଜୟ—ତୁମର ବ୍ୟାପା ଷ୍ଟେଶନକୁ ଅପିଲେ ନାହିଁ
ବାହିଁ କି ?

ମୁଲତା—ବୋଧ ହୁଏ ଟେଲିଗ୍ରାମ ପାଇବାକୁ ଦେଇ
ହୋଇଲା ।

ଅଜୟ—ଏହି ଯେ ବିପିନ ଅମ୍ବାହାରୀ ।

ମୁଲତା—କିମିଳି କିଏ ?

ଅଜୟ—ତୁମାର ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ବନ୍ଦୁ ।

ମୁଲତା—ମୁଁ ଘରକୁ ଯାଏଁ । ଦେଇ ହେଉଛି ।

[ମୁଲତାର ପ୍ରସ୍ତାନ । କିନ୍ତୁ ପରେ ବିପିନର ପ୍ରବେଶ]

ବିପିନ— **Congratulation** ମନ୍ଦିରମୟ ଉଚ୍ଚବାନକ
ଆଶୀର୍ବାଦରେ ନବ ଦକ୍ଷତ ଜାବନରେ ସୁଲୀ
ହୃଦୟକୁ ।

ଅଜୟ—କେଉଁ ଦକ୍ଷତକ କଥା କହୁଛି ?

ବିପିନ—ଫେରୁ ମାନେ ମାନ୍ଦୁକରେ ବିବାହ କରି ଫିଲିଙ୍କେ
ଦ୍ୱାରକୁ ମଧୁତଂଦ୍ରମା ଯାପନ କରିବାକୁ ପାଇ
ଦିଲେ । ଶାକ୍ତା, ଏ ବିବାହ ଖବର ଶୁଣ
ରଖିବାର ଭାବଦେଖ୍ୟ କ’ଣ ?

ଅଜୟ—କ ସବୁ ବାଜେ କଥା କହୁଛି ।

ବିପିନ—ଅସୁମାନଙ୍କୁ ନ ଜଣାଇ ତୁମେ ବିବାହ କଲ !

ଅଜୟ—ମୁଁ ବିବାହ କରିଛୁ କେ ତୁମକୁ କହିଲା ?

ବିପିନ—ମୋତେ ୧୦ବର ପାରିବ ନି । ଏହି ଦେଖ,
କାଲିକାର **statesman** ଫିଲିଙ୍କେ ଜଣେ
ଖବର ପଠାଇଛୁ ଯେ ତମେ ମାନ୍ଦୁକରେ
ଗୋପନରେ ବିବାହ କରି ସମ୍ମାନ ଫିଲିଙ୍କେ
ଯାଇଛୁ ।

ଅଜୟ—ପରାଦିଦାତା ଭୁଲ ଖବର ପଠାଇଛୁ ।

ବିପିନ—ଏକଥା କହିଲେ ମାନିବ କାହିଁ କି ? ସେ
ଲେଖିଛୁ ଫିଲିଙ୍କେ ସରକାରଙ୍କ ପ୍ରଗ୍ରାମ-ବିଭାଗରୁ
ସେ ଏ ଖବର ପାଇଛୁ ।

ଅଜୟ—ପ୍ରଗ୍ରାମ-ବିଭାଗର କାମ କ’ଣ ବିବାହ ଖବର
ଦେବା ?

ବିପିନ—ତୁମ ମନରେ ଏତେ **romance** ଅଛୁଁ - ଏ
ଅମର ଜଣା ନ ଥିଲା, କିନ୍ତୁ ତୁମର ଭିତତ
ଥିଲା, ବିବାହପରେ ଅନ୍ତରି ଆମକୁ **wire**
କରିବା । ମିଶ୍ର ପାଠିକୁ ତାଙ୍କ ଇଅର ବିବାହ
ଖବର **statesman** ପଢି ଜାଣିବାକୁ ହେଲା ?

ଅଜୟ—ମିଶ୍ର ତୁପାଠି ଡାକ୍ତରଙ୍କେ ଏକଥା ଜାଣିଛନ୍ତି ।

ବିପିନ—ଜାଣିଛନ୍ତି ଓ ଜାଣି ସୁଜୀ ହୋଇଛନ୍ତି । ହିଂ
ମୁପାତ୍ରରେ ପଡ଼ିଲେ ସମସ୍ତେ ଯେହାର ହୃଦୟରେ

ଅଜୟ—ତୁମେ ଚପୁକର ବିପିନ । ମୁଁ ଏହିଷମି ମିଶ୍ର ତୁପାଠି
ପାଗକୁ ପାଉଛୁ ।

ବିପିନ—ଯିବାର ଦରଖାର ନାହିଁ । ସେ ନିର୍ଭେଦୀ
ଅନୁଭବି

[ମିଶ ତ୍ରୁପାଠିଙ୍କ ପ୍ରବେଶ]

ତ୍ରୁପାଠି—ଅଜୟ ତୁମେ ଲଭାର ଭବିଷ୍ୟତ ଜୀବନର
ଭାବ ନେବାରୁ ମୁଁ ନିଷ୍ଠାନ୍ତ ହେଲି । ତୁମେ
ଭାବାଦେଲେ ସିହଳ ଯିବା ବାଟରେ ମାଂଦ୍ରାଜି-
ରେ halt କରିଲି ।

ବିହଳ—ମାଂଦ୍ରାଜରୁ ସିହଳ ଯିବା ପୁଣିଆ ହୁଏ ।
ତ୍ରୁପାଠି—କିନ୍ତୁ ବିବାହ ସମ୍ବଦ ରୁଷ୍ଟ ରଖିବା ଦିବକାର
ନ ଥିଲା । ମୁଁ ଆନନ୍ଦରେ ସମ୍ମତ ଦେଇ ଥାନ୍ତି ।

ବିହଳ—ମାତ୍ର କରିବେ, ମିଶ ତ୍ରୁପାଠି ! ଏତେ ଭାବି ଚିନ୍ତା
କାହିଁ ହେଲେ romance ହୁଏନା ।

ଅଜୟ—ଅମ୍ଭାଯଦି କିଣି ମନେ ନ କରନ୍ତି ତେବେ—
ତ୍ରୁପାଠି—ତୁମେବୁଝା ଲଜ୍ଜିତ ଧେଉଛ ଅଜୟ । I shall
not play the heavy Father-in-law,
because you have stolen my
daughter !

ବିହଳ—ମିଶ ତ୍ରୁପାଠିଙ୍କ ପରି ଉଦ୍ବାରଚେତା ଭଦ୍ର ଲୋକ
ଜୁମ ଦେଖିବାକୁ ମିଳିଛି ।

ତ୍ରୁପାଠି—ପୁଲଭାର ସ୍ବାଧୀନ ଲଜ୍ଜାରେ ମୁଁ କେଉଁ
ବାଧା ଓଦଇ ନ ଥିଲି । ମୁଁ ଜାଣେ, ତାର ମନ
ସତ୍ତତେ— ଆଉ ସାହସ ଦୂର୍ଜୟ । ସେ ଯେତେ
କରିବି ଆଉଥର ଯାଇ ଥିଅଜପି ପଢ଼ିବାକୁ
ରୁହିଁଲା ମୁଁ ବାଧା ଦେଇ ନ ଥିଲି । ଅନେକ
ଦିନ ଆଜି କୌଣସି ଚିଠି ପାଇ ନ ଥିଲି ।
ବିଶିଷ୍ଟ ତୁ ହେଲି ।

ଭଦ୍ର—ମୁଁ ସୁନ୍ଦୁ ଦ୍ଵାରା ପ୍ରକାଶ କରି ଆପଣଙ୍କ ଠାରୁ ପ୍ରମା
ନ୍ଦିଷ୍ଟି

ତ୍ରୁପାଠି—ନାହିଁ ! ପରା କାହିଁକି ? ମୁଁ ତ କହି ଦେଇଛି;
ଦ୍ୱାରା ତୁ ସମ୍ମତ ଥିଲା ।

ଅଜୟ—ଗୋଟିଏ ବନ୍ଦ ଭୁଲ ଯୋଇ ଯାଇଛି ।

ବିହଳ—ବିବାହଟା ସମ୍ମତ ହିଦୁଶାସ୍ତ୍ର ଅନୁୟାୟୀ
ହୋଇନାହିଁ ବୋଧହୁଏ ।

ତ୍ରୁପାଠି—ହୁଲଭା ତୁମକୁ ପସଦ କରିଛୁ, ଅଜୟ ।
ତୁମେ ସର୍ବାଶରେ ତାର ଯୋଗ୍ୟ । ତେଣୁ
ତକରେନୁତ୍ତିଏ ଆନୁସ୍ରଗିକ ଅନୁଷ୍ଠାନ ବାଦ
ପଡ଼ି ଗଲେ ମଧ୍ୟ ବିବାହର ମୂଳ ଉତ୍ତରଣ୍ୟର
ଅଙ୍ଗସାନି ହୁଏନା । ଆପଣ କ'ଣ କହନ୍ତି
ବିହଳ ବାବୁ ?

ବିହଳ—କିନ୍ତୁ ପ୍ରତି ଭୋଜନ ବୋଲି ଆନୁସ୍ରଗିକ
ଅନୁଷ୍ଠାନଟା ବାଦ ଦିଆ ଯାଇ ପାରେନା ।

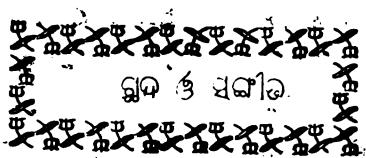
ତ୍ରୁପାଠି—ଠିକ୍ କହିଛନ୍ତି । ଧସଭର ଟିକିଏ ଦୂରରେ
ସମୁଦ୍ର କୁଳରେ ମୋର ଗୋଟିଏ bungalow
ଥିଲା । ସେଇ ଘର ମୁଁ ପୁଲଭା ଆଉ ଅଜୟଙ୍କ
ପ୍ରୋତ୍ସହ ଦେଲି । ଧେମାଟନେ କିଣ୍ଠି ଦିନ
ବସାରେ ଯାଇ ରହିଥିଲେ ।

ଅଜୟ—ତେବେନୁଁ Statesman ନବରଟା ଅତି-
ନାହିଁତି । ପ୍ରକାଶ ପଟ୍ଟିବାଟି ହେଉଛି—

ତ୍ରୁପାଠି—ଏବେ ଗୁଲ ମୋ ସଂଗେ, ଘରକୁ ଯାଇ ଏବି
ଉଦ୍ବାଦ ସବୁ କଥା ଶୁଣିବି । ବିହଳ ଦାବ !
ଆପଣ ମଧ୍ୟ ଆସନ୍ତୁ ।

ବିହଳ—ଧ୍ରୁତି ଭୋଜନର ଆଯୋଜନ କେତେ ମଧ୍ୟ
ନୂହୁ ଘରଟାର କରନ୍ତୁ ।

ତ୍ରୁପାଠି—ଭଲକଥା । କାଳି ରତ୍ନରେଷ୍ଟି ମେଲେ
ନୀତି ଭୋଜନ ହେବା !

• (ଶକ୍ତିରନ୍ତି ଶ୍ରୀ ବଳଭଦ୍ର ଦୁର୍ମାର)

କାବ୍ୟ, ନାଟକ, ଗଲ୍ପ ଅଧିନ୍ୟାସ ଆଦି ଯାବତ୍ତାପୁ
ସୁପ୍ରକଳ୍ପ ସାହିତ୍ୟ ବୋଲି ଯାଏ; ଏବଂ ସଙ୍ଗଠିତ
ପ୍ରତିଶୀଘ୍ର ଗାନ । ସଙ୍ଗଠିତ ଅନ୍ୟ ପ୍ରତିଶୀଘ୍ର ଟେଲିଫ୍ରେଣ୍ଡ୍‌ଷ୍ଟ୍ରୀକୁ
ତୈର୍ଯ୍ୟକୁ ବୋଲିଲୁ ନାଚ, ଗାନ ଏବଂ ବାଦ୍ୟକୁ
ବୁଝାଏ । ଅତିଥିବି ସଙ୍ଗଠିତ ଶକ୍ତି ମଧ୍ୟ ନାଚ, ଗାନ, ଏବଂ
ବାଦ୍ୟକୁ ବୁଝାଏ । ଏ ପଦ୍ଧତିରୁ “ଅମୁକଙ୍କ ସରତାରେ
ସଙ୍ଗଠିତ ହେଉଥିଲୁ” ଏତିକି କହିଲେ ସାଧାରଣତଃ
ଲୋକେ ବୁଝନ୍ତି ଯେ ସରତାରେ ନାଚ, ଗାନ ଏବଂ
ବାଦ୍ୟ ହେଉଥିଲୁ ।

ସଙ୍ଗୀତ ପ୍ରଥମେ ଜନ ସମାଜରେ କେବେ
ଆଗ୍ରହୀ ହେଲା, ଏହା କିମ୍ବା ଯୁଦ୍ଧରେ ଗୋଟିଏ ସୁନ୍ଦିନ
ଦ୍ୱୟାପାର । ଆଶା ଉତ୍ସବରେ ମାନଙ୍କିତ ଏହି ଯେ
ବାଲ୍ମୀକି ହିତ ଏବଂ ଦୀଦା ତମରୀ ଉତ୍ସବରେ ସ୍ଥାନ କରିବା
ନିମନ୍ତ୍ରଣ ପାଇଥିଲେ । ସେଠାର ନୈୟଗୀକ ଶୋଭା
ସର୍ବର୍ଗନିର୍ମଳ ବିମୁଦ୍ରା ହୋଇ ଉତ୍ସବରେ ବିଚରଣ କରୁଥିଲା
ଏହାରେ ଏହାରେ ସମୟରେ ଜଣଣ ଦ୍ୟାଧ କାମ ଫାନ୍ଦା-
ସନ୍ତୁଷ୍ଟ କୌଣସି ପିଥୁନେ ମଧ୍ୟରୁ ପୁଂ କୌଣସିକୁ ଶର ଧୂର
ଦିଧ କଲା । ଉତ୍ସବରେ ବାଲ୍ମୀକି ଅତ୍ୟନ୍ତ ଶୋକା-
ଭିତ୍ତିର ହେବା ହେତୁରେ ଡାକର ମୁହଁରୁ ସମୟା ନିର୍ମାଣ
କରିବା କରୁଣ ରଖାଯାଇ କବିତା ନିର୍ମାଣ ହେଲା ।

ମା ନିର୍ବାକ ନୁହିସୁ । ତୁମେମୁ ଶାଶ୍ଵତଃ ସମାପ୍ତ
ଶ୍ରୀନାଥୀଷ୍ଟ ମନ୍ଦିରାଦେଲନବାଣୀ କାମତୋହୁତୀ
ଏହାହୁ । ଆବି ଜାହିଗା ଏବଂ ଏ ଚନ୍ଦ୍ରଭୂଷ୍ମ ଦୀଳୀକୁ ଧାରି-
କରି ନାମରେ ଖ୍ୟାତ ।

ଏହି କବିତାଟି ସଂସ୍କୃତ ଭାଷା ର ରଚିତ । ଉତ୍ତରାଜ୍ୟରେ, ନୁହିମ ମହାଦେବ ସଙ୍ଗୀର ଗୀତ ପ୍ରକାଶ, ଏହା

ବର୍ତ୍ତମାନ ହୁଏଥିଲା । ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ କରିବାରଙ୍କିରଣ
 କରୁଥିଲୁଛି ସେମାନେ କଷିତ୍ତ ଏବଂ କରାଇଲି
 ଉତ୍ସାହିତୀର ପ୍ରଥମ ଜାଗିତା ପୁଣ୍ୟ । ତାଙ୍କୁ କାରଣରୁ
 ସେମାନେ ଏହି ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଉପରୀତ କଷାର ଅଛନ୍ତି ।
 ଏହା ସେମାନଙ୍କ ଚାଗାର । ମାତ୍ର ଏହା କବିତାରେ , ୮୯
 ପ୍ରାଚୀନ କ୍ଷଣରେ ସାହିତ୍ୟର ପଥ୍ୟ ଦା ସମ୍ବନ୍ଧ ପୁଣ୍ୟ
 ଦେଖି । ସେଇତିବିଚଳ ଗଦିଧୀର୍ମାଣିର୍ଥ୍ୟ ଧ୍ୟାନ ତେଜିଲା ଅଧ୍ୟୋ
 ଧ୍ୟାନ ଦେଇ କି ଥିଲେ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଧ୍ୟାନରୁ ଉଦ୍‌ଦେ
 ସବୁ ଗଦିଧୀ ସାହିତ୍ୟ ମଳିଅଛି ଜାହା ଗ୍ରାମ ବା ଭୂମିଦାନ
 ସମୃଦ୍ଧି ତାମ୍ରଶାପନ ଏବଂ ପୁଣ୍ୟ ଧ୍ୟାନରେ
 ମହାଭୂକ ଦେଖିଲାଭର ରଷ୍ଟର , ମାଦଲା ଗାନ୍ଧୀ
 ଅବଶ୍ୟକ ସେ ସବୁ ରେ ତାଳ ପଡ଼ୁଣ୍ଠର ଚିଠିର ବ୍ୟଦିତାର
 ଥିବ । ମାତ୍ର ସେ ସବୁ ନଷ୍ଟ କଷାର ପାଇଅଛି ।

କଳୁଳ ସାହିତ୍ୟର ଜୀବନକାଳକୁ ଛିନ୍ନ
ଭ୍ରାତର ବିଶ୍ଵକୁ କଷ୍ଟ୍ୟାରପାଇଁ; ଯଥୀ:—ଶ୍ରୀଗୋଟିନ ଦୂର
ଅର୍ଥାତ୍ ସାମାଜିକ ଚୂର୍ଣ୍ଣବ୍ରତ୍ତ ସମୟ; , ରାଜାନାର୍ଥ ଦୂର
ଏବଂ ଧ୍ୟାନିକ ଦୂରା । ଶ୍ରୀଗୋଟିନ ଦୂରରେ କରନ୍ତେ ପ୍ରତ୍ୟାମଳ
କବିମାତରଙ୍କ ଉତ୍ତରଳ ସାହିତ୍ୟ ଓ ରତ୍ନର ନାନାରୀ
ବହୁମୂଲ୍ୟ ରହୁ ସମ୍ଭବ କରେ ଯାଇଥିଲୁଛି ଉତ୍ସମାନଙ୍କ
ମଧ୍ୟରେ ରସକଠିଲରଙ୍କେ ତା ଦାନକଷ୍ଟ ଦାସ ବିଦୟା
ଶିଳ୍ପମଣ୍ଡଳ ରହେଇ ଅରିମନ୍ଦ୍ୟ ହାତରେ ହିଂସାର,
ଦେଖିବେଶୀଶ ବିଲାସ ପାଦର ରହିଲେ ଅନେକବେଳେ ଏହି
କିଶୋର ଲ୍ୟାନ୍‌ଡେମ୍-ଲେନ୍ସ୍‌ରୁ କବିତ୍ତ
ବଳତବେଳ ରୂପ ସମୟ ରହିଲା କ୍ରିଜନା
ଗୋଟିଏ ଭ୍ରାତର ରହିଲା କପାଳ ଦାସ ମହିଭାବୀ
ରହିଲା ପାରିଲା ପାଶି ବିରାଜ ସାମାଜିକ ରହିଲା

ବିଶ୍ଵନାଥ, ପ୍ରେମ ପଞ୍ଚମୀ ରତ୍ନୀତା ଛୁଟି, ମହାଭାବତ ରତ୍ନୀତା କୃଷ୍ଣପିତା, ପ୍ରବଳ ପୂର୍ଣ୍ଣତା ରତ୍ନୀତା ପଦ୍ମମଣି ମହାପାତ୍ର ଅଧି ପ୍ରାଧାନ । ଏମାନଙ୍କ ବରତ ପୁଷ୍ପମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଅନେକ ପୁଷ୍ପକ ସୁକ୍ରାପଲ ସ୍ଥାପିତ ହୋଇ ପରେ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଅଛି । ଏମାନଙ୍କ ଅନ୍ୟ କେତେବେଳେ ପୁଷ୍ପକ ମୁଦ୍ରା ହୋଇ ନ ଥିବା ଅଥବା ବାଲକୁମେ ନଷ୍ଟ ହୋଇ ଯାଇଥିବା ସ୍ଥାବ । ଏମାନଙ୍କ ବିଜ୍ଞାତ ଆରା କେତେବେଳେ କବିତା ମୁଦ୍ରା ହୋଇ ଆରାହିଁ, ଏବଂ ଏ ହେଉଥିରୁ ସେମାନଙ୍କୁ ଏବଂ ସେମାନଙ୍କର କବିତା ଗୁଡ଼ିକୁ ପ୍ରାଚିକ ରକ୍ତକର କଳ ସାଧାରଣ ତାଣ୍ଡରି ନାହିଁ । ଏସବୁ କବିତା ମଧ୍ୟରୁ ଅନେକ ଜୀବଦ୍ୱାଷ ହୋଇ ନଷ୍ଟ ହୋଇ ଗଲାଣି ଏବଂ ଅବଶିଷ୍ଟ ପାହା ଅଛି ତାହା ମୁଦ୍ରା ନ ହେଲେ ନଷ୍ଟ ହୋଇଯିବ ଏଥରେ ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ । ଏହି ପ୍ରାଚୀନ ବଦିମାନେ ପାହା ଲେଖିଥିଲେ, ସେ ସବୁ ପଦ୍ମ ବା ସବୀତ ପୁଷ୍ପକ ।

ସଧାନାଥୀ ସୁରରେ ଗଦ୍ୟ ସାହିତ୍ୟ ପ୍ରତି କେତେବେଳେ ମନ ଅବସ୍ଥା ହେଲା ସତ୍ୟ, ଅଥାପି ସେ ସମୟରେ ପୁଦ୍ଧା ପଦ୍ମ ବା ସବୀତ ପ୍ରତି ଅଫୁକ ଖାନ ଦିଅ ଯାଉଥିଲା । କାରଣ କବିବର ରାଧାନାଥ ସାଧ, ଉତ୍ତର କବି ମଧୁସୁଦନ ରାତ୍ରି, କବିବର ଗରାଧର ମେହେର ଏହି କବିବର ଚିନ୍ତାମଣି ମହାନ୍ତି କବିଶେଷରଙ୍କ ଲେଣା ମଧ୍ୟରୁ ଅଧ୍ୟକାଂଶ ପଦ୍ୟାସ୍ତ୍ର ରତ୍ନା । ଏ ଦୂରରେ ନୁହିଲେ ମଧ୍ୟରେ ମୟୁରରଙ୍ଗ ରଜ୍ୟର ବାରିପଦା ଏହରେ ଶୋଟିଏ ମାର୍ଦିକ ଉତ୍ତରା ପତ୍ରିକା ପ୍ରକାଶିତ ହେଲା ଏବଂ ଉତ୍ତରରେ ସ୍ଵର୍ଗତ ବିଶ୍ଵନାଥ କରଙ୍ଗଦ୍ୱାରା ସନ୍ଧାଦତ “ଉତ୍ତଳ ସାହିତ୍ୟ” ମାସିକ ପତ୍ରିକାର ଜଳନ୍ତି । ଏହି ସମୟରେ ଗୋଟିଏ ମାର୍ଦିକ ଉତ୍ତରା ପତ୍ରିକା ପ୍ରକାଶିତ ହେଲା ଏବଂ ଉତ୍ତରରେ ସ୍ଵର୍ଗତ ବିଶ୍ଵନାଥ କରଙ୍ଗଦ୍ୱାରା ସନ୍ଧାଦତ “ପମ୍ବଲପୁର ହିତେଷିଣୀ”, କଟକରୁ ପ୍ରକାଶିତ “ଉତ୍ତଳ ଦର୍ଶକ” ବାଲେଶ୍ଵରରୁ ପ୍ରକାଶିତ “ସମ୍ବାଦାହିତି” ଅନ୍ଧାରୀ ପ୍ରକାଶିତ “ପ୍ରଜାବନ୍ଧୁ”, ବାରିପଦାରୁ କାଶିତ, “ମା” ଗଞ୍ଜାମରୁ ପ୍ରକାଶିତ “ଗୁଣଦର୍ଶଣ” ଏହି ମାନ୍ଦ୍ରାଧୀକ ସମ୍ବାଦପତ୍ର ମାନ୍ଦ୍ରାଧୀକ ଏ ଦେଶରେ ପ୍ରତଳନ

ଥିଲା । ଏ ସମୟରେ “କନ୍ଦୁଧନୁ” ଏବଂ “ବିଜୁଳି” ନାମକ ଦୂରଗତ ସାପ୍ତାହକ ପତ୍ର ମଧ୍ୟ ବାହାରିଥିଲା । ମାତ୍ର ଏ ଦୂର ପତ୍ର ଦେଶକୁ ସମ୍ବାଦ ଯୋଗାଇବା ଅପେକ୍ଷା ପରମ୍ପରା ଦୋଷ ଜାରିକ ବା କୁଷା ରତ୍ନାରେ ବସ୍ତ୍ର ଥିଲେ ଏବଂ ଅଳ୍ପ ସମୟରେ ଉଦୟପତ୍ର ଦିଲ ହୋଇଗଲା ।

ଏ ସମ୍ପ୍ରଦ୍ୟ ପତ୍ର ପତ୍ରିକା ଦ୍ୱାରା ଗଦ୍ୟ ସାହିତ୍ୟର ପ୍ରସାର ଅପେକ୍ଷାକୁ ବେଶୀ ପରିମାଣରେ ହୋଇପାରିଲେହେଁ ପଦ୍ମ ବା ସବୀତ ରତ୍ନାରୁ ଲୋକଙ୍କ ଅନ୍ତରେ ଉତ୍ସାହ ହୋଇ ନ ଥିଲା । ବାରଣ ଏ ସମୟରେ ସ୍ଵର୍ଗତ ନନ୍ଦ କିଶୋର ବଳ ପ୍ରଭୃତି କବି ମାନଙ୍କ କବିତା ବିତ୍ତ ପତ୍ର-ପତ୍ରିକାରେ ଯ୍ୟାନ ପାଇ ଥିଲା । ଏବଂ ଏହି କବିମାନଙ୍କଦ୍ୱାରା ଅନେକ କବିତା ସ୍ଵପ୍ନକ ପଣୀତ ଏବଂ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଅଛି ।

ଛାତ ରଗ ଛତଶ ରଗିଣୀ ବୋଲି ସାଧାରଣତଃ ଲୋକେ କହୁଥିଲା । ମାତ୍ର ଉତ୍ତରା ରଶାରେ ଶତାଧିକ ରଗ ଏବଂ ଶତାଧିକ ରଗିଣୀ ଥିବାର ଦେଶାଯାଏ । ଏହି ରଗମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ କଳଣା, ମାଲବଗୌଡ଼ା, ବସ୍ତ୍ର, ମଙ୍ଗଳ, ପ୍ରଭୃତି କେତୋଟି ରଗ ଦୂରଗାଦ ବିଶିଷ୍ଟ ଏବଂ ଏଥରେ ପ୍ରତି ପାଦରେ ୧୪ ଟି ଲେଣାଏଁ ଅଷ୍ଟି ଶାର୍ଦ୍ଦିର । ତେବେ ଏହି ରଗମାନଙ୍କର ନାମ ଉଚ୍ଚଭିନ୍ନ ହିଁଲା କାହିଁକି ? ଏ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ମୁଁ ଅଲୋଚନା କନି କୌଣସି କାରଣ କାଣି ପାଇନାହିଁ । ବୋଧଷ୍ଟୁସୁ ପ୍ରାଚୀନ କାଳରେ ଲୋକେ ଏହା ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଭାବରେ ଗାନ କରୁଥିଲେ ଏବଂ ସେ ହେଉଥିରୁ ରଗମାନଙ୍କର ନାମ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଦିଅ ଯାଇ ଥିଲା । ଆଜି କେତେକ ରଗର ଗାନ ପ୍ରତାଳୀ ଏବେ ଏକ ପ୍ରକାର ହେଲେହେଁ ସେହି ରଗ-ମାନଙ୍କର ନାମ ଭିନ୍ନଭିନ୍ନ ଦେଶାଯାଏ ।

ଯେଉଁ ସବୁ ରଗ ମଧ୍ୟରେ ଏକପ୍ରକାର ସାମ ଜ୍ଞାପ୍ୟ ଦେଶାଯାଏ ତାହା ଏହି:—

- ୧- ମଙ୍ଗଳ ଧନାଶ୍ରୀ , ବରତ୍ର [କଳଣା ବାଣୀ]
- ୨- ଚିନ୍ତା କାମୋଡ଼ୀ, ଧନାଶ୍ରୀ
- ୩- କଲ୍ୟାଣୀ, କଲ୍ୟାଣ ପଢ଼ିତାଳ,
- କଲ୍ୟାଣୀ, ରସକେଦାର,
- ୪- କଲ୍ୟାଣ ଆହାର , ଚିନ୍ତା ବରତ୍ର ,
- ବସନ୍ତ ବରତ୍ର , ସାମଗ୍ର୍ଜିକା
- ୫- କେଦାର , ଜୟନ୍ତୀ
- ୬- ଶେଷଟା ମତ୍ତୁଆଳୀ , ଦାର୍ଢିପଦୀ
- ୭- ନଟ୍ ବାଣୀ , ବିଭାଷ କେଦାର
- ୮- ମେଘ ମନ୍ଦିର , ମଙ୍ଗଳ କାମୋଡ଼ୀ
- ୯- ପୋଇ , ସାନ ଭୂପାଳ

ଏହି ଶାଶ୍ଵତ ମଧ୍ୟରେ ସାମଞ୍ଜସ୍ୟ ଥୁଲେହେଁ
ସେମାନଙ୍କର ନାମରେ ପ୍ରଭେଦ କାହିଁ କି ଏ ସମ୍ବନ୍ଧରେ
ସଙ୍ଗୀତଙ୍କ ମାନେ ଆଲୋଚନା କରିବା ଦରକାର । ଏହା
ଛିତା କାମୋଡ଼ୀ, ଗତମାଳିଆ, ପୋଇ, ବରତ୍ର, ଭାଟିଆର,
ଏବଂ ଶୋଇ ନାମୋଡ଼ୀ ରାଗ ମଧ୍ୟରୁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ରାଗ ଦୁଇ
ଦ୍ରୁକାର ଦେଖାଯାଏ । ଏ ମଧ୍ୟରୁ ଯୋଡ଼ିଏ ରାଗର
ଉଦାହରଣ ଓହିଲ ଉଦ୍‌ବ୍ୟାପ୍ତିଶୈଖ ହେବ ।

ଗତମାଳିଆ

(ପ୍ରଥମ ପ୍ରକାର)

କର୍ଣ୍ଣ କର୍ପୁର ମଣି
କଳା ଘନେ ଉଦେକି ଦିନମଣି ଗୋ
ରହୁ ହାର ନବଗ୍ରହ ମଣି ୨-୨-୨-୨
ସୁନ୍ଦରୀ ଗୋ (ବିଦରା ଚିନ୍ତାମଣି)

(ଦ୍ୱାଦ୍ସ୍ୟ ପ୍ରକାର)

ଚନ୍ଦ୍ର ବଦନୀ ରାତ୍ରି
ପୁଲ ତୋଳିବାକୁ ଶରଧା ହୋଇ ଗୋ
କୁଷକୁ ମଦ୍ଦା ପାଇଁ ୨-୨-୨
ସଜନୀ ଗୋ (ପୁଲତୋଳା)

ଏହି ଉତ୍ସବ ପ୍ରକାର ଗତମାଳିଆ ରାଗର ତୃତୀୟ
ପାଦ ବିଭାଗ ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତ ପାଦ ସମାନ । ପ୍ରଥମ ପ୍ରକାର
ରାଗର ତୃତୀୟ ପାଦରେ ଶୋ ୧୦ ଟି ଏବଂ ଏହୁ ପ୍ରକାର
ରାଗର ସେହି ପାଦରେ ୮ ଶୋଟି ଅକ୍ଷର ଅଛି । ନଦୀଧ୍ୟୁଷ
ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତ ପାଦ ସମାନ ଥିବାରୁ ଉତ୍ସବ ପ୍ରକାର ନାଥର
ଶୋଟିଏ ନାମ ଦିଆ ହୋଇଥିଲା ।

ପୋଇ
(ପ୍ରଥମ ପ୍ରକାର)

ଦିନୟ ହୋଇବାରେ ପୁଣି ମନ୍ଦରକ ଆଶୀ
କହୁ ବ୍ରଦ୍ଧିରୁରୀ ଏଥୁଥେ ହରି କି ଜୀଲା କଲେ
ବ୍ରଜପୁରେ
(ଶ୍ରୀ କୃଷ୍ଣଜୀଲା)

(ଦ୍ୱାଦ୍ସ୍ୟ ପ୍ରକାର)

କାହା ନିକଟକୁ ଯିବି ଦୁଃଖ ଜଣାଇବି
ପାହା ହେଲନ୍ତି ତ୍ୟା ମାତମାଚ
ଗୁରୁ ଗଭରବ ଜନ ଲାଜ ଉତ୍ସ ମାନ
ଏହି ପକାଇବି କି ପ୍ରକାର
(ପ୍ରବର୍ତ୍ତ ଅଶ୍ରୁତୁ)

ଏଥରୁ ଲଣ୍ଠାଯିବ ଯେ ପ୍ରଥମ ପ୍ରକାର ରାଗର ପ୍ରତି
ପାଦରେ ୨୨ ଶୋଟି ଲେଖାଏଁ ଏବଂ ଦ୍ୱାଦ୍ସ୍ୟ ପ୍ରକାର
ରାଗର ପ୍ରତି ପାଦରେ ୨୪ ଶୋଟି ଲେଖାଏଁ ଅକ୍ଷର
ଥୁଲେହେଁ ଉତ୍ସବ ପ୍ରକାର ରାଗର ଗାନ ପ୍ରଣାଳୀ ପ୍ରାଣ
ସମାନ । ଏ ହେଉଥିରୁ ଉତ୍ସବରାଗର ନାମ ପୋଇ ରଜା-
ଯାଇଶ୍ଵରା ସୁନ୍ଦର । ଅବଶିଷ୍ଟ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ରାଜର ଅକ୍ଷର
ସଂଶ୍ଲେଷରେ ପ୍ରଭେଦ ଥୁଲେହେଁ ତାହା ଗାନ କରିବାରେ
ଏହିପରି ସାମାନ୍ୟ ପ୍ରଭେଦ ଦେଖାଯାଏ ।

ଆଜିଯାଏ ଯେଉଁ ସବୁ ଝାଇ ପୁଣ୍ଡଳ ମିଳିଥିଲୁ
ତହିଁରେ ଶୋଟିଏ ପ୍ରକାର ମାଲଣୀ ରାଗ ତ୍ୱରିତାକୁ

କେ । ମୁଲ୍ଲଧୂର, ପାଠଣୀ ଓ ବସନ୍ତପୁର ଅଞ୍ଚଳରେ
ଏହି ରାଗର ମୁନଳକ ନାହିଁ ଏ ଅଞ୍ଚଳରେ ଯେଉଁ
ମାନ୍ଦା ହୁଏ କୁଳାଳ ତାହା ଏହି—

ଅୟୁଜ୍ଯୁଁ ଲଗନନା ଜୟତ୍ରୁଁ ଅଭୟ ବଦାୟିନୀ
ଗାମୀ ବିନବାରୀଣୀ ଦୁଃଖଶାରୀଣୀ । ଘୋଷା ।
ଭ୍ରାଷ୍ଟା ଫଙ୍ଗାମେ ବାର ଗୌହାଣୀ
ଦ୍ଵାରାଳେ ଚପବେ ଆପଣା ପ୍ରାଣୀ
ବ୍ରାଜୀ କଂ ପତା କରୁଣା ବଳେ
ଆସଲେ ନିର୍ବିଦ୍ଧେ ଏହି ଅଞ୍ଚଳେ
ନାଥାଙ୍କ ଧୂର ଖୁଭାଗଦକ୍ଷେ ସେବିଲେ ତୋତେ ସାଦରେ
ନାକ୍ଷରୁତ ଦେବ ନୃତ୍ୟ ରହିଲେ ସବେ କାତରେ
ପାଠଣୀ ଶୀ ଅଶ୍ରୁମଣି ଲଭିଲା ତତ୍କୁ ସପାରେ
ନିମା ଗୀ ପ୍ରାଣୀ ବସନ୍ତ ତୁ ଅଠରଗଠି

(ପ୍ରକଳ୍ପ)

ପ୍ରକଳ୍ପ ହାତ ଏ ଅଞ୍ଚଳରେ ପ୍ରତଳିତ ତାହା
କୋଣେଥି ଅଞ୍ଚଳରେ ବୋଧନ୍ତୁ
ନାମ ହୁମ୍ମେ । ଏହି ରାଗ
ପାଠଣପତ୍ର ମାନ୍ଦା କୁଳାଳରେ ଦୁଃଖାଳନ ହୁଏ
ଏହା କୁଳାଳ ସାହୁ ଏଥର ଲିପୁନା ଏହି—

କୁଷ୍ଟରଦୁ ଜନ୍ମ ହେଲେ ବୋଇଲିରେ
କୁଷ୍ଟରଦୁ ଜନ୍ମ ହେଲେ ରେ ।
ନନ୍ଦର ଆନନ୍ଦ କହିପାରେ
କଂସରଜା ତରିମରେ ବୋଇଲିରେ
କଂସରଜା ତରିମରେ ରେ !

—ପ୍ରକଳ୍ପ—

ଭାଲାର ନାମରେ ଯେଉଁ ରାଗ ଏ ଅଞ୍ଚଳରେ
ପ୍ରତଳିତ ତାହା ଉଲ୍ଲଙ୍ଘନ ଅନ୍ୟ ଅଞ୍ଚଳରେ ନାହିଁ ।
ଶୁଣି ଶୁଣ ପଞ୍ଚ ପ୍ରମାଣ ଅଶୁଣୀ ଦିନ ତୁମାଙ୍କ କୁଳା

ପ୍ରକଳ୍ପ କେତେକ ଜାତିର ଦୋଷକାମାଟେଣ୍ଟ ଉପଦ୍ୟାସତର
ରହନ୍ତି । ଏବି ଆପଣା ଆପଣା ଭୁବର ମଙ୍ଗଳ କାମନାଟରେ
ଦେବାକ୍ତାରେ ପୁଜା କରନ୍ତି ଓ କାରନ୍ତି । ସେତେ-
ତବଳେ ସେମାନେ ଯେଉଁ ରାଗରେ ଗୀତ ଗାଆନ୍ତି
ଭାବାର ନାମ ଭାଲାର । ଏହି ରାଗର ପୋଷିଏ ମଦ
କିମ୍ବରେ ଦୁଦତ ହେଲା ।

ଭାଲାର ରେ
କେତେବୁପେ ମାଗୋ ! କେତେ ଜାଗାରେ
ରହିଅଛୁ ତୁହି କେ କହିନାବରେ ?
ପକ୍ଷାର ମାଝଲୀ ଅଠନକ ଲାମେ
ପାତରାର ମୂଳା ତୁ ଗ୍ରାମେ ଗ୍ରାମେ
ଦିନଦିନ ପଡ଼ିଲେ ଯେ ତୋତବ ଚିତ୍ତରେ
ରକ୍ଷାକର୍ତ୍ତୁ ନାକୁ ମାଆ ଗୋ ସଦୟଚିତ୍ତେ କି
ଭାଲାର ରେ
(ଭାଲାର)

ଏହିପରି ଅନେକ ରାଗ ଏ ଅଞ୍ଚଳରେ ଆହୁ । ଏହି
ସ୍ଵରମ୍ଭ ହୋଇ ପାରିଲେ ଶେଷିଆ ରାଗର ପ୍ରଶାୟା କୁଳ
କେବଳ ବୁଦ୍ଧି ଲଭନ୍ତା ଏହା ନିତ୍ୟ, ଠକ୍କଠକ୍କ
ଶ୍ରଦ୍ଧାପଦ୍ଧତି ମଧ୍ୟ ରୁଦ୍ଧି ଆରିର୍ଦ୍ଧି କିମ୍ବରୁ
ମନେ କରେ । ସଂକ ୧୯୪୩ ବର୍ଷ ବଲାଙ୍ଗରେ କୁର୍ବା
ସମ୍ପିଲନାର ଗୋଟିଏ ଅଧୂତବଶନ ହୋଇଥିଲା ।
ସେଠାରେ ଯେଉଁ କାନ୍ଦି ନିବାହିକା ସ୍ଵମିତ ଗଠିତ
ସୋଇଅଣୁ ତହିଁର ସଭ୍ୟମାନେ ଏ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଧ୍ୟାନ
ଦେଇଥିବାର ଘଣ୍ଟିଥିଲି । ଏହା ଆନନ୍ଦର ବିଷୟ । ମାତ୍ର
ଏହା ବିଶେଷ ଗଠବଶକା ଏବି ପରିଶ୍ରମ ସାମେ
ପଥୋଚିତ ଗଠବଶକା ଏବି ପରିଶ୍ରମ କରାରିଲେ ଅନେକ
ଲକ୍ଷ ରତ୍ନର ଉଦ୍‌ଧାର ହୋଇ ପାରନ୍ତା ।

ଛୁଦ ରାଗରେ ନାଚିବାଦ୍ୟ ପ୍ରାୟ ଚଳିପାରେ ନାହିଁ ।
ମାତ୍ର କେତେକ ଛୁଦ ରାଗ ଲୋକେ ଏପରି ଭାବରେ
ଗାଆନ୍ତି ଯେ ତହିଁର ଗାନ ସଙ୍ଗରେ ନାଚ ଓ ଦାଢି
ଉଭୟ ଚଳିପାରେ । ପାଠଣୀ ସ୍ଵାନପୁର ଏବି ସମ୍ବନ୍ଧପୁର

ଆନ୍ତଳରେ ଭାଦ୍ରବ ଶୁକ୍ଳ ଏକାଦଶୀ ସାତ୍ରରେ ହମାର,
କୁଳି, ଛତ୍ରଧାଳ ପ୍ରଭୃତି କେତେକ ଜୀବିତ ଚଲାଇଲୁ
ଉପକାଷ୍ଠର ଭାବୁକରମେସନୀ ନାମକ ଦେବତାଙ୍କୁ ପ୍ରକା
କୁରିଲୁ ଏବଂ ମାଧ୍ୟମ ବଜାଇ ଗାଁତ ଗାଇ ନାଗନ୍ତି ।
ଏହି ନାମକୁ ‘କରମା’ ବୋଲାଯାଏ । ଏମାନେ ଯେଉଁ
ଖାଗରେ ଗୀତ ଗାଆନ୍ତି ତାହା ଶକ୍ତିଭବଣା । ଏହି ଗାଗ
ଶିରି ଧ୍ୟାନେ ପ୍ରାୟ ନିମ୍ନ ମତରେ ଗାଇଥାନ୍ତି ।

ଧ୍ୟାନେ ଶୁଭନାମୀ ଘମକୁଷ୍ଟେ ବେନି ଭାଇ
ଅନ୍ତର ଆମୁଷ୍ଟେ ତାଙ୍କୁ ଦେନି ନିବା ନାହିଁ ।
ରଜ ପଞ୍ଜୀଜା ସହିତେ
ସଜ ହୋଇ ଥାଏ କାଳି ଚଳିଦେ ପ୍ରଭୁତେ ଯେ

(ମଧ୍ୟ ମଙ୍ଗଳ)

ଏହି କବିତାଙ୍କୁ କରମା ନାଚରେ ନିମ୍ନ ମତେ ଗାନ
କରାଯାଏ ।

ଦା ରେଶ୍ମ କିଲାରୀମ ହୃଦୟ ବେନି ଭାଇ
ଅକ୍ରୂର ଆସୁଛୁ ତାଙ୍କୁ ଦେନିପିହା ପାଇ
ରଜା ପରଜା ସେହିତେ
ସଜ ହୋଇ ଥାଏ କାଳି ଚଳିବା ପ୍ରଭୁତେ

ଏହିପରି ଭାବରେ ଗାଇଲେ ଗାନ ସଙ୍ଗରେ ବାଦ୍ୟ
ଓ ନାଗରେ କୌଣସି ଅମୁକିଖୀ ହୁଏ ନାହିଁ ।

ତତ୍ତ୍ଵ ଦ । ଯାତ୍ରାର ସୁଆଜ ମାଣା କାରେଁ *
ଯେଉଁ ସବୁ ଗୀତ ଗାଏ ତାହା ଦ ଯାତ୍ରାର ରାଗ ବୋଲି
ସାଧାରଣ ଲୋକେ କହୁଥିଲେବେ ପ୍ରକାଶର ଦ ଯାତ୍ରାର
ରାଗ ନାମକ ସ୍ଵଭବ ରାଗନାହିଁ । ଦୀଗାରାରେ ଯାହା
ଗାଏ ତତ୍ତ୍ଵରୁ କେତେକ ବିଜ୍ଞାନୀ ରାଗ ଏବଂ
କେତେକ ରସକୁଳ୍ୟ ରାଗର ଜବିତା । ବିଜ୍ଞାନୀ

*ଦ୍ରୁଷ୍ୟାଦୀ ଯେଷ ସମୟକୁ ଦୋଷାର୍ଥ । ଧୂରାତ୍

ରାଗର କବିତା ସାଥୀରଣ୍ଡିତଙ୍କ ଚନ୍ଦରାଜୀ । ୫୮ ଟଙ୍କା
କଲାପାଇ । ଜାହା ଏହି—

କୟ ବେଦବ୍ୟାସୀ	କୟ ବେଦବ୍ୟାସୀ
ଭରତ ପ୍ରକାଶନ ନିଧନ	ମଧ୍ୟକାଳ
ତୁମ୍ଭ ବିଦ୍ୟାବ୍ୟାସୀ	(ପ୍ରମୟକଣ୍ଠ)
ଲିଲାଟ ଶୋଭା ନିଧନ	ଜାହା ଧାଇଁ

ଏହି କବିତାରେ ଚର୍ଚେ ଏବଂ
ନୀତିକାରୀ ଗାଏ—

ଜପ୍ଯ ବେଦବ୍ୟାସୀ ଜଃ କାଳିନାମ ଖୁବନ୍ତେ ପ୍ରକା
ତୁମ୍ଭେ ବିଦ୍ୟାବ୍ୟାସୀ କବି ମାନ

ପାଞ୍ଜା ୦୫୩
(ମଧ୍ୟ ବନ୍ଦର)

ରସକୁଳ୍ୟ ରାଗ ଯେମନ ଗାଇନ ହୁଏ ତାହା
ଏହି—

ଏକ ତ ଅଭ୍ୟାସ୍ୟା	ନିଶାନ ଧ୍ୟାନ
ଦେବ ସବ୍ରା ମଧ୍ୟେ	ନିରାପଦ ପ୍ରେସର୍
ସିନ୍ଧୁ ବିଷ୍ଣୁ ସଥୀ	ରମା ସୁଧାରୀ
ସରୟୁର ଅଳ୍କେ	ରମ୍ୟ ନିରନ୍ତରୀ ପ୍ରେସର୍
ବିରାଜିତ ଲୁଲା	ଲୋକନ କୌମୁଦୀ
ଲୋକନ କୌମୁଦୀ	ଚାରୀପାତ୍ର ପ୍ରେସର୍
ଶେଳଇ ଶୋଭା	ତେଜିଷ ପ୍ରେସର୍

(ଶ୍ରୀମ ବନବାଧ)

ଏହାକୁ ସାଶାକାରୀ ଯେବେ ଗାଏ ତମ୍ଭେ ନମ୍ବର
ଦେଖନ୍ତୁ ।

ଏକ ତ ଅଯୋଧ୍ୟା	ନିଶାନ ଧ୍ୟାନ
ଦେବ ସବ୍ରା ମଧ୍ୟେ	ନେଚ୍ଚନ ପ୍ରେସର୍
ସିନ୍ଧୁ ବିଷ୍ଣୁ ସଥୀ	ରମା ଧୂଦରୀ
ସରୟୁର ଅଳ୍କେ	ରମ୍ୟ ନିରନ୍ତରୀ ପ୍ରେସର୍
ବିରାଜିତ ଲୁଲା	ରବର୍ଷି
ଲୋକନ କୌମୁଦୀ	ତାମ୍ରି ପ୍ରେସର୍
ଶେଳଇ ଶୋଭା	ତେଜିଷ

(ଶ୍ରୀମ ବନବାଧ)

ସାହାରେ ଛୁଦ ରାଗ କିପରି ବ୍ୟବହାର ହୁଏ
ଉପର୍ଯ୍ୟକ୍ତିକେତୋଷି ଉଦ୍‌ବାହରଣ ତହିଁର ନିରଣନ ।
ଏହାକୁଡ଼ା କୁମାରେ ଜୀବ କରୁଥିବାବେଳେ, ହଳିଆ
ମାନେ ଶେବେ ଯୋତୁଥିବା ବେଳେ, ଗାତୀବାଲା ଗାତ
ବଳାଇଥିବେ । ୧୯୮୯ ଭଲିଆ ଲଗା ବୁଣୁଥିବା ବେଳେ
ଗୀତ ଶାର ଅନଦ ଉପଭୂଗ କରେ ।

ଓହ୍ୟୁଁରୁ ଫଳେନାଦ୍ୱାରା ଏହା ପ୍ରମାଣିତ ହୁଏ
ଏହା ପ୍ରାଚୀନ କାଳରେ ଲୋକମାନେ କବିତା ବା ସଙ୍ଗୀତ
ନିରାରେ ମହିମା ଆଗ୍ରହ କାଣ କରୁଥିଲେ । ରାଧାନାଥ

ସୁରରୁ ବରମାନ ପ୍ରୟେନ୍ତି ଗଦ୍ୟ ସାହୁତ୍ୟ ପ୍ରତି ଧ୍ୟାନ
ଦିଆ ଯାଉ ଥିଲେହେଁ କବିତା ବା ସଙ୍ଗୀତରୁ ପୂରିଗ
ଅଗ୍ରହ ଜଣା ପଡ଼ିନାହିଁ । ଏହା ସାମାନ୍ୟ ହଳିଆ ଠାରୁ
ଅରସୁ କରି ସ୍ଵକଳ ଶ୍ରେଣୀର ବ୍ୟକ୍ତମାନକର ମନ
ଏବେ ମୁଢା କବିତା ବା ସଙ୍ଗୀତର ଅବୃତ୍ତିରେ ଦ୍ରପୁଣ୍ୟ
ହୁଏ ।

ଏସବୁ ବିରୁଦ୍ଧ ୫ଲି ଖଣ୍ଡିଆ ଶାପାରେ ଛୁଦ ଓ
ସଙ୍ଗୀତରହାନ ଅତ ଉଚ, ଏହା ଅସ୍ତ୍ରୀକାରକରାଯାଇ ନ-
ଗାରେ ।

ହରିଶକ୍ର ଓ ନରଦିଂହ ନାଥ *

(ଶ୍ରୀ ନବ କିଶୋର ଦାସ)

ପାହିନ୍ତା ପ୍ରସରରେ ନିଦ ଭାଙ୍ଗି ଥିଲା । ଆକାଶରେ
ଗାରକା ଶୁଦ୍ଧ ଦ୍ୱାରା ନିର୍ଦ୍ଦିନ । ନିର୍ଦ୍ଦିନତା ଦେଲେ
ନିର୍ଦ୍ଦିନ ଭାବୀ ଯାନ୍ତ୍ରିକ ଶିଶୁର ଦୁଦନରେ ଅବା ମାତାର
ଶ୍ରାଦ୍ଧାନ ବାର୍ଷିକାରେ ଏତକି ।

ଶୁଦ୍ଧଶା ଦେଶୀୟ ରଜନୀତି ହ୍ରାମ ଜୀବନ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣରେ
ପ୍ରଦିଷ୍ଟି ! ଦେଶନିକ କାଦନର ହୁଣ ଦୁଃଖ ମୋ ପ୍ରାଦିରେ
ମହୁର ଚିତ୍ତାନାମ ନାହିଁ । ଜୀବନ ସବ୍ଦା ମୋର
ପ୍ରିୟ ! ମୁଁ ଦ୍ୱାରା ଲମ୍ବ-ଶାଖ ପାୟକ । ପ୍ରାତିକାଳିରୁ
ବୁଲିଯାଇ ହୁଳ ମନେ ଚଲେ । ନାର୍ମାନେ ଉଠି

ଚଲା ! ହ୍ରାମ ଜୀବନର ମନେ ଦ୍ୱାରା ଉପରେ
ଅର୍ପଣ ସାର ପାଇଛି ହୋଇଲା । ପାଁ ‘ଡ଼ମଣ ମାଳ’

୧୯୮୮ ଜାନ୍ମତି ହେଲା ହେଲା । ପାଁ ‘ଡ଼ମଣ ମାଳ’

(ନଂଦପଣ୍ଡି) ଗ୍ରାମ ଅନ୍ତମୁଖରେ ଧାରା କଲି । ଏଠାରୁ
ନାଂଦୁପଣ୍ଡା ତନି ମୃକଳ ମାତି ।

ନାନ୍ଦୁପଣ୍ଡା ଗ୍ରାମରେ ନିମ୍ନାପରିମିକ ସ୍ଥଳିଟିଏ ଅଣ୍ଟି
ବିଂଧାଳ, ଜନି (ଦଳ-କଷମ), କଣ୍ଠାର ଗ୍ରାମର ଅଧ୍ୟାସୀ ।
ଏହାହୁ ସରିଶକ୍ର ମନ୍ଦର ଏକ ମାରଳ ମାତି । ଆଜ
ଗ୍ରାମ ନାହିଁ । ଗ୍ରାମ ନିକଟରୁ ଶ୍ରୀମଦ୍-ଭଗବତାନ୍ତିତ
ଶରୀରରେ ଓ ଶ୍ରୀମ ଦିନାନାର ଶୋଭା ନୟନ-
ଦ୍ରତ୍ତକର ! ସରିଶକ୍ର ହେତ୍ରାର ପାଣି ମଧ୍ୟ ଏହିଗାମକୁ
ନାହିଁ ଦ୍ୱାରା ଦହ ଆଘୁଞ୍ଚି । ଗ୍ରାମ ଦାଣ୍ଡରେ ଅବିରତ
କିମ୍ବା ଦ୍ୱାରା ପାଇଥିଲୁ ଶିଳମାନିକ ଧାର୍ଜି ଗୋଟିଏ
ଦ୍ୱାରା ପାଇଥିଲୁ କରିବାକୁ ପାଇଥିଲୁ !

୧୯୮୮ ଜାନ୍ମତି ହେଲା ହେଲା । ପାଁ ‘ଡ଼ମଣ ମାଳ’

*ନବନିକାନ୍ତ ଅନୁକାଶନ
୧୯୮୮ ଏହି ଦୁଇ ପାତା

ଦ୍ୱାରା ଉପରେ ଦେଖିଲ ଦେଖିଲ
ପ୍ରେସ୍ ନବନିକାନ୍ତାର୍ଥ

‘ନିମ୍ନ’ ଗ୍ରହରୁ ଏହା ଅଧ୍ୟାସୀ । ଲେଖକ ଗଢ଼ିତାତ
ବିଦେଶନା କରି ଅଛନ୍ତି ।

ବିଶାର ଶ୍ରୀଧାର ଦୃଶ୍ୟ ମନେ ପଡ଼ିଗଲୁ । ମୁଁ କିମେ ହରିଶଙ୍କର ଅଭିମୁଖରେ ଗତି କଲି । ଗନ୍ଧମାର୍ଦ୍ଦନ ପରିଚର ପ୍ରାନ୍ତ ଦେଶରେ ହରି ଓ ଶଙ୍କରଙ୍କ ମନ୍ଦର ଅବସ୍ଥାରେ । ଏଠାରେ ପାଠଣା ରଜିମ୍ ଦିଗ୍ବୟ ଦୂରତି ଅଛି । ଗରି ଶାମଳ ଲାଲୁ, ତରୁଳତା ମଣ୍ଡିତ । ଦୃଷ୍ଟି ପୂର୍ଣ୍ଣ ଶ୍ୟାମଳ । ଛାନ ସୁଣୀତିଲ ଓ ଉପଭୋଗ୍ୟ । ଅନବରତ ଜଳଧାର ଗିରି ଶିଖରର ଦିନ ଆସୁଅଛି । ବୈଶାଖ ମାସରେ ଝିଙ୍କାରର ହଁ-ହଁ ସ୍ଵନ ଓ ଜଳର କଳତାନର ଏକ ମଧ୍ୟର ମିଳନ ସ୍ଥଳ ହୋଇଅଛି । ହରିଶଙ୍କର ମନ୍ଦର ନିକଟର ଦର୍ଶକମାନଙ୍କର ରହିବା ନିର୍ଦ୍ଦିତ ଏକ ଶୈଳ ପକ୍କା ଘର ଅଛି । ଏହି ମନ୍ଦରର କୌଣସି ରଜ-ଶଞ୍ଚା ବୃତ୍ତ ନାହିଁ । ଦଳ :

(ହେଲିକର ମନ୍ଦର ଓ ବନଛୁଲୀ)

ହରିଶଙ୍କର ଏକ ଅତି ମନୋରମ ଲୀ । ଦଶାରତ ଶ୍ରୀଧାର, ଦାମଣାର କୁରୁକୁଟୁମ୍ବୁ (ଶରବାନନ) ଓ କେଂକାଳାଳର ଲିଳାସ ଭଲ ଏହି ଅତି ରମଣୀୟ ଓ ନମ୍ରାହିକାରୀ । କେବଳ ଭରତ ଦିଗରେ ଗେରି ନାହିଁ କିମେ ରଜିମ୍ ହରି ଆସୁଅଛି । ଏହି ଜଳଧାର ୯ ମିନିଟ୍ କିମ୍ବା ଲାଲୁ, ତରୁଳତା ମଣ୍ଡିତ ।

କରି ମାନେ ଏହି ମନ୍ଦରର ପୂଜକ । ପାଦିମାନଙ୍କର ଆଦୟ ସେଇଥିବା ପଇସାରେ ମନ୍ଦରର କାର୍ଯ୍ୟ ଚଲେ । ପ୍ରତିଥି ଦୁଇ ଡଳୀଠାକୁର ଶେଷେର ହୁଏ । ‘ହର’ ବୋଇଲେ ଏକ ଜଗନ୍ନାଥ ମୁତ୍ତି ଅଛନ୍ତି । ଶଙ୍କର ଏକ ମନ୍ଦରରେ ଅଛନ୍ତି । ମନ୍ଦର ଗୁଡ଼ିକର ସଂଘାର କରାଯାଇଅଛି । ଏଠାରେ ଏକ ବୁଦ୍ଧ ମୁତ୍ତି ଦେଖିଲ । ବୁଦ୍ଧ ଦଶାୟମାନ । ଶିର ଉପରେ ସପ୍ରଫେଣ୍ଟୀ ନାଗ । ବୌଦ୍ଧ (ବୌଦ୍ଧିକ) ର ବୁଦ୍ଧ ମୁତ୍ତି ଭଲି ଏହି ମୁତ୍ତିର ନାମ ଚତୁର୍ବୀନା । ହୁଅ ଉତ୍ତର ଦେଶିଦ୍ୱାରା ପରି ଦିଲାନ ଏହି ମୁତ୍ତିରେ ହୋଇଅଛି । ଲୋକମାନେ ମୁତ୍ତିଟିକୁ ‘ବୁଦ୍ଧ-ମୁତ୍ତି’ କହନ୍ତି ଏହା ବୁଦ୍ଧର ନାମାନ୍ତର, ଏଥରେ ହରିଶଙ୍କ ନାହିଁ ।

କଲେକରେ ଦର୍ଶକମାନେ କିଣ୍ଠିଦୂର ପାହାଡ଼ ଉପରକୁ ଯାଇ ପାରନ୍ତି । ଜଳଧାରରେ ଦ୍ଵାନ ଅତି ଦୀତକର ! ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ପଢ଼ର ଉପର ପାଣି ଦଶ-ପୁଟ ତଳକୁ ନୟ ମହୁଆଣ୍ଟି । ସେଠାରେ କୁଣ୍ଡ ଭଲ ଗୋଟିଏ ଛାନ, ବନଗାତ୍ରରେ ହୋଇ ଅଛି । ସେଠାରୁ

ବାଣି ପୁଣି କିମ୍ବକୁ ଦେ ଯାଉଅଛୁ । ସେହି କୁଣ୍ଡରେ
ଶୁଭା ହୋଇ ଗାଧୋଇବା ଶେଷସ୍ଵର । ଉପରୁ ପାଣି ସ୍ନାନ-
ଶିଳ୍ପିକ-ବ୍ୟକ୍ତିର ଶିର ଉପରେ ପଡ଼ିବ । ଏଠାରେ ପାଣି
ଅର ଥଣ୍ଡା । ଏଠାରୁ ପାଣି ଡଳକୁ ଦୂରିଗଲ ଦେଲେ
ଭକ୍ତ୍ୟୋତ୍ତର ଚେଳେକେ ଡଳକୁ ଶୁଷ୍ଟି ହାଇ ପାରନ୍ତି । ଏହା
ଏକ ଆନନ୍ଦ-ଦାୟକ ସ୍ନାନ-କୀତା ।

ଏହି ହେଠାରୀ କୁଳରେ ଶୁଭାହୋଇ ଅନାରତଳ
ଗିରି, ବଶର ଶ୍ୟାମ ଶୋଭା ନିଯନ୍ତ ଅଗଳ କଠର । ଶ୍ୟାମ
ପବିତ୍ର ହୋଇ ଉଠେ । ଗିର ପ୍ରଦେଶର ପ୍ରାକୃତକ
ଶୋଭା ପିର ନିର୍ବିର, ଶ୍ୟାମ ବନାମା, ଶ୍ଵାନ୍ତିକୁ
ନାଟଙ୍ଗ ରାଜ୍ୟ ବନ ଦୁଦ୍ରବ୍ୟଙ୍କିର ଶୋଭା-ସଦବରେ ପଢ଼ି
ଶବ୍ଦ ଅଛି । ଆହା ! ସୁରିଶଂକର ଯଦି ମୁଁ ପ୍ରତିକର୍ଷ
ହିନ୍ଦର ଫ୍ରେଷ ପାରନ୍ତି !

ପ୍ରେଶର ଏହି ସମୟ ପ୍ରାକୃତକ ସମ୍ମ ଉତ୍ସବ
ଦୁଇବୀ ଦୁଇତା, ଶ୍ୟାମକ ଉତ୍ସବଶୁଳକଙ୍କ... ଧନ୍ଦରର
ଧନ କୁଳର ଧରି ? ସୁରିଶଂକର ମୁଁ କାଳିଶୁଳକଙ୍କର
ଦୂଇଟି ଭାବର ମିଳନ ହୋଇଅଛି । ଗୋଟିଏ
ପ୍ରେଶର ଅନ୍ୟଟି ସହାରର । ତାହାହୁଁ ସୁଷ୍ଟିରେ ନିତ୍ୟ
ପରିତ୍ରଣ୍ୟମାନ ।

ଆଜି ମୋ ଜୀବନର ଏକ ପରିଦିନ । ମୁଁ ଆଜି
ନିର୍ମଳ ଚିତ୍ରରେ ଶବମନ୍ଦରେ ବସି ଶୁଷ୍ଟି ଗାୟତ୍ରୀ
ଜପ କଲି । ପ୍ରାର୍ଥନାରେ ପ୍ରାର୍ଥିତ ମଜ୍ଜି ଓହାଇ ରହିଛୁ ।
ଶ୍ଵାନ୍ତିକୁ ଶୁଷ୍ଟି ଯିଦାକୁ ଏହିଦୌ ଉଛ୍ଚା ନଷ୍ଟେବାରୁ
ଏଠାରେ ପ୍ରସାଦ ସେବନ କରି ପରାହାରେ ସୁରିଶର
ପରାହରେ ଶାନମଣ୍ଡ ହେଲି । ସୁରିଶର ମନରେ ଦସ
ଜ୍ଞାନାତ୍ମିକ ଲେଖିଥିଲି ଏହା ଏହି :—

ପ୍ରକୃତର ଲୁଳାଳେ, ମୁଁ ‘ହୁରି ଶଙ୍କର’!
ଶାମଳ କାନନ ଶୋଭା, ପିରିର ନିର୍ବିର ।
ଏକ ମୁଦ୍ରାକର ନ୍ୟାନ୍ୟ, ଉଛ୍ଵଳ ଜନନୀ !
ହୁଲି ।

ଆସ ଧୀରେ, ଧରିବ ବନ୍ଦୁ ! ଏଗିରି-ଶାବଦେଣ୍ଟ;
ମନ ଯହିଁ ଶଶ ମତୀ ଘୁଲିଯାଏଁ ଉଚ୍ଚେ-

ମହାଭାରତେ ସ୍ଵର୍ଗ ଶୁଦ୍ଧ ଆନନ୍ଦେ ଅନ୍ତର
ଗିରି ନିର୍ଭରଣୀ ପାଏ ମୋହନ ମନ୍ତ୍ରର !

ଶୁଣ ଶୁଣ ଶୁଣ ମାତ୍ର ! ଉଲି ଧରା ଗୋଲି ହୁ
ପ୍ରକୃତ ମରମ ମରି ମନ ମନା ଭୋଲ ।

ଅଞ୍ଚଦିୟ ଭାବରକି ରାଜକ ମନା ମନେ
ଭରିଦିଏ ପିରି ପରମ ସୁନ୍ଦରମା ସୁନ୍ଦରନ ।

ପ୍ରକୃତ ମରମ ଶୋଭା ସ୍ଵତ୍ୟ, ଧାନ୍ୟତଳ;
ଶିବ୍ୟ, ଆନନ୍ଦ-ଅନ୍ତର, ନ୍ରୀ ମା ଜାବନୀ ।

ମହାଭାରତ ହୁରିଶର ପରାହାର ପରାହାର ପରାହାର
ସହିତ ଶୋଭାତ୍ମା ହେଲାର ସୁନ୍ଦର ମନେଥିଲି । ‘କଲିନି
ମାପିକେ ମନକୁ ପିକ୍ତାଦା’ ଏହାହୁଁ ଏକର ପ୍ରଗ୍ରହିତ
ନାତ । କାଠ ଦଳ ମନକୁ ମନା କରିମାତିଲେ
‘ଜୀବନକୁ’ ହୋଇ ଆରିଦି ହୁଲି, ମୁଳି,
ଜପ, ତପର ଅନ୍ତି ଶୁଦ୍ଧାଳନ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ କିମର
ମନର ଏହି ନିଷ୍ଠାପନ୍ତରମ ମଧ୍ୟ ତୁଳାଧ୍ୟାଦ୍ୟତ୍ତ । ଆସିବ
ସେ ବିଷୟରେ ମୋ ମାରଦି । ମନୁଷ୍ୟର ମୂଳ କି ଏକ
ବିଚିନ୍ତା ବସୁ ! ସୁରିଶରର ସମୁଦ୍ରାନ୍ତି ଦିନ କାଳିଶର

ସର୍ବାବେଳେ ଶୁଷ୍ଟି ନାଦମୁଣ୍ଡ ଘୁଲିପୁଣ୍ଡ
ଅନ୍ତିମୁଣ୍ଡରେ ଗତ ନି । ପରିବ କରିବିର ଦାବାନିଲ
(‘ମାଙ୍କଡ଼ବିଶା’ ଏବଂ
ଆଜେ ଦଶ । ଉପରିଚିତ ଓ ଅଣିବିଲ
ଅପରିଚିତ ନାରା
ଏହା ଏକ ଜୀବନ

ମଜ୍ଜୀ, କରବାର ପ୍ରାଳିର ‘କିମ୍ବକ’ (ହୁଲି) ଘୁଲ
ଦିଗିପୁରୁ ଶୁଷ୍ଟି ମୁଁ ନରକ ମୁଣ୍ଡର
ଶିଶୁ ଦଳ ନି ଘଲ

୨
ରୂପିତିବିନାଥ

ପ୍ରାତିଶ ରବି ମୁଣ୍ଡରୀ ଆକାଶର ଉଦିତ । ମୁଁ ନର-
ଷ୍ଟିହିନାଥ ଯିବାକୁ ଉତ୍ତର ତେବେବା ମୁଣ୍ଡରୁ ମୋର ବାଠ-
ଦେଖନ୍ତା ସାଥୀ ଦିଲକଷ ଆସି ଉପରୁତ । ସୁରିଶକରତାରୁ
ନରଷ୍ଟିହିନାଥ ନଥ ମାରିଲ । କିନ୍ତୁ ପାହାଡ଼ ଉପରେ
ଯିବାକୁ ପଚାଡ଼ । ସୁରିଶକରତ ଯାଠିଆ ରଜାର ପଶ୍ଚିମ ଓ
ଉତ୍ତର କୋଣ ସୀମାରେ । ସେଠାରୁ ଦୁଇମାରିଲ (ପ୍ରାୟ
୧୪୫୦ଲଙ୍ଘ) ଗଠିଲ ଗନ୍ଧିମାଦନ ପାହାଡ଼ ଉପରେ ପାଠିଆ-
ରଜା-ଭାକ୍ ଦିଙ୍ଗଲା ମନ୍ତର । ଏ ପ୍ରାୟରିଶକରତାରୁ ଏହି
ଦିଙ୍ଗଲା ଏକ ପାହାଡ଼ ଲଠାକୁ ପଚାଡ଼ । ରାତ୍ରା ଦଢ଼
ଦେବୁର । ତରିକା କିମ୍ବାକୁ ଯିବାକୁ ଦୁଇଟି ବାଟ ।
ପ୍ରାଚିଏ ପ୍ରଶର ଘଜ-ବନ ଅନ୍ତର୍ଭିତ ସାଧାରଣଙ୍କ
ଦ୍ୱାରା ଚିନ୍ତିତ ରାତ୍ରା । ପ୍ରଶ ଘଜ-ବନ-ପ୍ରଶର ଯିବା
ନିରାନନ୍ଦ ଓ ଦୁଇଖା ଲିନକ । ଏ ଦୁଇ କରିବର ବାଆଣ
ଲାଗିଲ । ନର ଦିନ ଦ୍ୱାରା ମତନାରମ ରୁହୁର । କାବା-
ଲା ଦ୍ୱାରା ପ୍ରାୟ ମାତ୍ର ରୁହୁର । ଏହି ପାନିକର ଉତ୍ତରା
ପ୍ରାୟ ତନି ହାତର ଦୁଇ ଏହୁ ପବନର ଶାର୍ଦ୍ଦିରିକୁ ଦେଖି
ଦେଖି ପାନ୍ତି ପାନ୍ତି ଦୁଇ ଏହୁ ପବନର ରାତ୍ରର
ପଚାକୁ ଦୂର ପବନର ଦ୍ୱାରା ପରିପାତ ପରିପାତ କୁଣ୍ଡି
କୁଣ୍ଡି ପ୍ରଶର ଓ ବିନ୍ଦୁଟି ଏହାର କ୍ଷେତ୍ରପଳ ପ୍ରାୟ ଦୁଇ
ଦାତା ମାରିଲ ଦେବ । ଏହି ସମତଳର କିଣ୍ଟି ଦୂର ଅତି
ଦୂର ଦେବ ଆପର ସିଠାର ପ୍ରାୟ ପଥକମାନଙ୍କ ନିମ୍ନ
ଭୂମିକୁ ଲସିବାକୁ ପଚାଡ଼ । ରାତ୍ରା ବଡ଼ ଦୁର୍ଗମ । ଟିକିଏ
ଅସାଧାନତାରେ ପ୍ରାଣ ଯାଇ ପାରେ । ଏହାରେ ଏକ
ପ୍ରାନରେ ପବନ ତଳେ ଜୋଲ ଅଛି । ଉପରେ
ପବନ ମେହରାବି ଭଲ ରୁହୁର । ଏହାକୁ 'ଭୂମ-
ମୋତ୍ୟା' କହିନ୍ତି ।

ପ୍ରବାଦ ଅଛି ଯେ କ୍ଷେତ୍ର ଅନୁର ସର୍ବଜ୍ଞ ଭ୍ରାମ
ଏଠାରେ ସୁଦୃଧ କରିଥିଲେ । ନରଷ୍ଟିହ ନାଥ ଓ ସୁରି-
ଶକର ଯାତ୍ରୀମାନେ ଏଠାରେ ରଗ୍ରୁ ମାଟି ଗନ୍ଧାରୁ

ଚକରେକ ରଙ୍ଗମାଟି ଦେହେ, ମୁଣ୍ଡରେ ବୋଲି ହୁଅନ୍ତି ।
ପବନ ଦେହରେ ମଧ୍ୟ ଗୋଟିଏ ହୁଏ ଅଛି । ସେଠାରୁ
ପୁଣି ନିମ୍ନ ଦିଶକୁ ଗତ କାଠିବାକୁ ଦୂର । ଅର୍ଥାତ ପବନ
ଓହୁଣି ସମୟ । ଦୁର୍ଗମ ଟିକି-ବନ ପଥ ଦେଇ ତନି-
ଗୁରୁ ପରଳଗ ଗଲାପରେ ପଥକମାନଙ୍କ କଣ୍ଠର
ଚିର-ନିର୍ଭରର କଳକଳ ଦୂର ପହଞ୍ଚେ ।

ସୁରିଶକରରୁ ବାଧା ଏବିଲେ ମୋର ସର୍ବଜ୍ଞ
ଧାର୍ଯ୍ୟ ଜଣ ସହିଯାଦୀ ଥିବଳ । ଜଣଙ୍କ ଦୁଇକା ସନ୍ଧା ॥
ତନ ଜଣ ସହିଲିଯୁଗେ । ମୁଁ, ଆଉ ଜଣଙ୍କ ମୋର ମୁଖ୍ୟ
ଦେଇ କଣ । ପାତ୍ମମାତନ ଯାଇ ସ୍ଵମନ୍ତ୍ରେ ଏକ ମୁଣ୍ଡର କଣ
ହୃଦୟରେ ବିଶ୍ଵାମ ଠନ୍କିଲ । ଏଠାରେ 'ସର୍ବ' ମୁଁ
ଡବାଳି ଏକ ଗାନ୍ଧ ଅଛି । ସୁରଷ୍ଟିର ଏହା ଲିଗାଇଦ୍ଵାରା
ଦେବାଲି ହେବାଦ ! ଏହା ଚାନ୍ଦାସମ୍ବରେ ଜମିଦାରୀ
(ମୟଲପୁର ଜିଲ୍ଲାରେ) ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଦର୍ଶି । ଯୁଝାତଳ ଯୁନିମଳ
ପାଇଁର ଜଳ, ଯୁଝାତଳ ପୁଷ୍ପପୂର୍ବ ସମବି ପତି
ମଧୁର । ବନ ଦେବାଳ କୌତୁକ ପାଇଁ ଉପରିକି
ଏହା ଚିର ଲାଲା ଭୂମି ରୁମେ ଅଭିଭୂତ । କି ସଙ୍କ
ଶାତମ ଏହୁ ଲଳ ! କାହାପାଇଁ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଦର୍ଶା ନାହିଁ, କାହା
ନାହିଁ ଭୂତ୍ୟେନ ନାହିଁ । ପ୍ରକୃତିର ଏହି ମରମ ଗୋଟିଏ
ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଠାରି ନାହିଁ । ନାହିଁ ପ୍ରାଣର ଦେବାଳି
ପାଇଁ କିମ୍ବାକୁ ହେଲେ ମାତ୍ର ମାନ୍ଦୁତଳ ତଣାଭ ସମେ ଅବି
ଦୁଃଖ ।

ନରଷ୍ଟିହିନାଥ ଯିବାକୁ ହେଲେ ପ୍ରାୟ ଏହି ରତ୍ନଶାର
ତାର ଦେଶରେ ଗତ କାଠିବାକୁ ଦୂର । ତକର୍ତ୍ତାରେ
ଜଳ ଲଙ୍ଘନ୍ତାନ କରି ଅନ୍ୟ ଏକ ଚିଲା ଶାନ୍ତ ଉପରେ
ପଡ଼ୁଥିଲ । କାହିଁ ଜଳ ଧୀର ଗତି କୁଳକୁଳ
ନାଦ କରି ଦିନ ପାଇଥାନ୍ତି, କାହିଁ ଅଛି ପ୍ରକଣ୍ଠ ଦେବାଳ
ଶର କରି ଜଳ ଦ୍ୱୀପ ମୁବାହିତ । ଗନ୍ଧମର୍ଦନ ବନ୍ଦରେ
ପଥ ଦକ୍ଷାର ହେଲେ ମାତ୍ର ମାନ୍ଦୁତଳ ତଣାଭ ସମେ ଅବି
ଦୁଃଖ ।

ଏହୁ ହେଲି ତନି ମାରିଲ ଗତ କରିବାକୁ ଦୂର । ଅର

ବେଶୀ ଚନ୍ଦାଣି ମହିଳା ଜାନ୍ମି । ଚର୍ଚାଲେ ଝକ ଟିକି
ଘୁର ଉପରୁ ଧାଣି ନେଇ ପ୍ରତିଫେଶକୁ ଲାଗେ ଥାଇ କାହୁଆଛି ।
ପରିଆଢ଼େ ବନ୍ଦଳକ୍ଷେତ୍ରର ଶ୍ୟାମଳ ବୃକ୍ଷ ସହି । ଜଳଧାର
ଦୟୀ ରଖିଲେ ଉଚ୍ଛ୍ଵୟି ।

ଏହାର ନାମ ‘ସ୍ପୃଧାର’ । ଏହା ନାମର ପୁଣି
ଯାହାଙ୍କର ଗତି ଦୂଷ ଦୀରିଥ ଅତି ସକାର୍ତ୍ତ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଘଟିଲା
ଦେଇ । କିନ୍ତୁ ଦୂର ଏହି ପଣ୍ଡର ଗନ୍ଧ ମନେ ‘କପିଳ-
ଧାର’ ପଡ଼େ । ଦୂଷତ ଏହା ପୂର୍ବାଶ୍ରମ ପ୍ରସ୍ତୁତ କପିଳରଣ୍ଠି’
ଛି ନାମନୁଷ୍ଠାର ! ଏହଠାରେ ଚାଣି ଏକ ଉଚ୍ଚ ପ୍ରସ୍ତୁତ
ଶତ୍ରୁ ନିମ୍ନ ପ୍ରସ୍ତୁତ ମଧ୍ୟକୁ ଲାଗୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରୁଛି । ତରିଯା
ପୃଷ୍ଠ ଉପରୁ ମାଣି ଆସି ଉଲୋ ପୁଣ୍ଡରୀ ମାଣି ଧାର ଧାର
ହୋଇ ନ ପଡ଼ି ଅସରଣ ଜଳ ଶାତର ପରିଣତ ହେଉ
ଅଛି । ଏହି ରେ ଶତିତକ ଶତ ଧର କରୁଥିଲୁ ସୁନ୍ଦର
ବିଳମ୍ବ ଲାଭ ଅଛି । ନଥକମାଳିନ ଏହଠାରୁ ଦୁଇକି
ଦାଟିବେ, ନଥକମାଳିନୀ ଏହିରୁ । ନଥକମାଳିନୀର ପାତାରୁଣ୍ୟ
ଅନ୍ୟକି ଏହି ଦୁଇମା ।

ଉଦ୍‌ବରତ ଗିରି-ହରଣ ସ୍ଥୋଳ, ଧର୍ମଶାଖର ନବାଚମାଳା,
ମହିଳାଙ୍କ ୧୪ । ପାଦିତ୍ୟ ପାଇଁ ଏହି ପ୍ରତିର ଜଣ୍ଠ
ଅଭ୍ୟାସ । ଏହି ଗନ୍ଧମାଧ୍ୟାନ କଣିତ କଂଦାଭୁଲୀଶ ଅନେକ
ପରମାଣୁରେ ଚକରାଯାଏ । କମେ ଆଚହମାନେ ହରଣାର
ଘାସଗାନେ ଫିମନିନ୍ଦ୍ର ଛୁଟିଲୁ ଥିଲୁବୁର ହୋଇ
'ଗୁଡ଼ିଳ ଧାର' ଛୁନାଠର ପହିରିଲୁ । ଏଠାରେ ପବତ
ଗାନ୍ଧିର ଚତୁର୍ବୀ, ବିଷ୍ଣୁର ମଞ୍ଜି ମାତ୍ରରେ ମୂର୍ଖ ଖୋଦିତ
ହୋଇଥିଲା । ଏଠାରେ ବି ଅନେକ ପଥ୍ୟର ସ୍ଥାନ ସମାପନ
କରନ୍ତି । ଏହାର ଅଳ୍ପ ଦୂରରେ ହି ନାଥ ମନ୍ଦିର ।
ପୁଣି ଏକ ଶୈତାନ ମୁଣ୍ଡିଆ ପାଇଁ କେତେବେଳେ ଜଳ ଧାର ଲଜ
ଦେଖି ଦଶକ ମନ୍ଦିର ଚକରା ଧୀକୁ ଉତ୍ତିଷ୍ଠାନ କରେ ।

ନିର୍ମଣପାଇଁ ପାଇଁ ଦିଗି ଚାହିଁଥି ଭୁଲୁଁରେ ।
ଆଜିତକୁରରେ ଅଛି ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣାନ୍ତିର ଅଛି । ତୀର୍ଥ,
'ଦୁର୍ଗାଧାଳି' । ଏହାକୁ ପଣ୍ଡିତ ଦିଗଠର ଦୁଇ ମାଇଲ
ଦୂରରେ 'ପାଇକ ମାଳ' ଗ୍ରାମ ନାହିଁ । ଏହା ବୁଢ଼ାସମ୍ବର
ଜମିକାରୀର ଏକ ଗୋଳି ଖାଲି ପାଇଁ ।

ନରସିଂହନାଥ ମନ୍ଦିର ଅତି ଚକ୍ରି । ସୁରିଶକ୍ତ ଓ
ପାତ୍ରସିଂହନାଥର ଉଦ୍‌ଧର୍ମ ଦୟା ପରିପରା ପ୍ରକୃତ ।
ଯୁଗରୀ ଦେଖାଣୀ ପ୍ରାଚୀନୀ ମୁଦ୍ରା ଲାଗେ । ପ୍ରକୃତର ଏହି
ଚିରମୁଦର ଲୁଳା ଦୁଇଁ କୁ ଜନସାଧାରଣଙ୍କୁ ଆଣିବାକୁ
ହେଉଳ ଜ୍ଞାନ, ମନ୍ଦର ଓ ମୁଦ୍ରା ବ୍ୟଙ୍ଗର ଅନ୍ୟ ଜ୍ଞାନୀ
କଥା ଅଛି ? ଏଠାରେ ଗୋଟିଏ ଶିଳ୍ପ ଦର୍ଶକ ସାମାଜିକ
ଦୃଷ୍ଟି ଆକର୍ଷଣ କରେ । ତାହା ପ୍ରତ୍ୱର ଶୋଦିତ ମୁଦ୍ରା
ସକଳ । ପରିତ ଦେଖିବା ଶ୍ରାବନ୍ତ, ଦୁର୍ଗା ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ
ମୁଦ୍ରା ଶୋଦିତ ହୋଇଥିଲୁ । ନରସିଂହନାଥ ମନ୍ଦିରର
ପିତ୍ତଦ୍ୱାରରେ ମଧ୍ୟ ଅତି ଧୂଦର ମୁଦ୍ରା ପ୍ରତ୍ୱର ଜ୍ଞାନିତ
ଲତା-ବନ୍ଦ ଅଛି । ମନ୍ଦିର ବାହୀର ପଣ୍ଡରେ ନରସିଂହ,
ବାମନ ଅବତାର ମୁଦ୍ରା ମଧ୍ୟ ଧୂଦର ଭାବରେ ମୁଦ୍ରାନୀ
ପ୍ରତ୍ୱରରେ କିମିତ ଜ୍ଞାନିତ ଅଛି । ଜଳାଧାର ଲଗି ଯେ
ଏଠାରେ ଦେବତାର ଅଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଏଥିରେ ସନ୍ଦେହ କଥା
ଅଛି ? ଏଠାରେ ‘ସଦାକୃତ’ ସବୁଦିନେ ଦିଦ୍ୟାବା ।
ଦୂର ପଥକ ଏଠାରେ ପରିଷା ଚାରିଟଳ ମଧ୍ୟ କିଣ୍ଠି ପାଇବ

ନ ହୁଁ । ତେଣୁ ଏ ପ୍ରୟୋ ପ୍ରଶଂସନ୍ତିକୁ ନ ରସ୍ତ ସ୍ଥିନାଥ
ମଦିଗରେ ରେଣ୍ଟାଇ ଦେବା ଧୂବିଜୁ ଆସି ଦେବା
ଦଶକ ଏଠି ‘ଅତିଥି’ । ତାହାରହେ କର୍ତ୍ତାହୁଁ ।
ଏଥାନ୍ତି ପଥକମାନେ ତୃଷ୍ଣିଦେବା ହେଉଛି । ଅତି-
ଥିରୁ ଏହି ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର ଅର୍ଥ ହୁଏ ଏ ତଳିଟବଳେ
ଦଶକମାନେ ଯେହିଁ ହିତାଶ ନ ହେବାକୁ !

ନରପତ୍ର ନାଥ ମଦ୍ଦରର ଉତ୍ତରରୁ ଘଣ୍ଟିମଳୁ
ଜଳଧାର ବହୁ ଯାଉଛି । ଏହି ଜଳଧାର କୁଳିତର
ଏକ ସୁନ୍ଦରୀ ପୁଣ୍ୟକୁ ବକୁଳିତଳେ ମଧ୍ୟାହ୍ନ କଟାଇଲି ।
ବୈଶାଖ ମାସରେ ନରପତ୍ର-ରତ୍ନକୁ ଶ୍ରୀ ଦିନ
ଏଠାଠର ଏକ ବଢ଼ି ଫେମଲା ହୁଏ । ଏହିତେବେଳେ
ଏଠାରେ ଦୋକାନ ବଜାର ବେଳେ । “ଦିନି
ନଗରରୁ ” ଯେଉଁ ରେଲିଞ୍ଚନ ଶୟପୁ
ଯାଇଥିଲୁ, ସେହି ରେଲିଞ୍ଚନ ଯେବାକୁ ମୁଦିବ ।
ଲକ୍ଷନୀ ଷ୍ଟେସନରୁ ଏଠାକୁ ଯେବାକୁ ପଡ଼ିବ ।
ଷ୍ଟେସନରୁ ନରପତ୍ର ନାଥ ପ୍ରାୟ ଦାଟ ଧାର ତେର
ମାଇଲ । ଶ୍ଵର୍ତ୍ତା ଲିପ୍ତି କଙ୍କଳ ମାଠରେ । ତଗାଇ-
ଗାନ୍ଧି ଧନ୍ୟା ସମୟରେ ମରିଲା । ଏହି ଅଲୋକିତ
ନରପତ୍ର ଅଜ୍ଞାତ ପ୍ରାଚୀଶାର ଚରାତ୍ମା ହୁଏ ମଧ୍ୟାହ୍ନ
କୁରାଙ୍କରୁ ଯାଏନ୍ତି । ଏହି ସ୍ଵର୍ଗଶାରରୁ ପାଇଁ
ତାଙ୍କର ମାଇଲ ଷ୍ଟେସନ ।

ନିର୍ବିଦ୍ଧ ସ୍ଥାନାପ ଓ ସିରଶିଳ୍ପରେ ଯାନ୍ତି, ଉତ୍ତାଜୀନୀ
ସମ୍ମର୍ତ୍ତମ, ପଢ଼େ ସତକ-ବାହା ଧର୍ମର ନିକୁ ଜିତୀଙ୍କି-
ତେବା ଉଚିତ । ଅନ୍ତର୍ବ୍ୟକ୍ତ ଉତ୍ତାଜୀନୀପାଇ ଏଣ୍ ପ୍ରକ୍ରି-
ସଇତର ବାନ୍ଧ ନେବା ଉଚିତ । ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଆବଶ୍ୟକ
ଜଳାଧାରରେ ପରିଷ୍ଠା ଧାର୍ଣ୍ଣ ଥିଲୁ । ତାଙ୍କ ଏହି ଦୂର
ଛୁନ ପାଣି ବିଦ୍ୟୁତର ବେଶୀ କରିବାକୁ ଛୁନୀଯୁ ତଳାଟ-
ବାରଣୀ କରିଥାଯନ୍ତି । ଦୂରାସମ୍ବରର ଏହି ଅଞ୍ଚଳରେ
କୁର ମଧ୍ୟ ବରଷ୍ୟ ବର୍ଷ ସାର ଆଶ୍ୟ ନେଇଥାଏ ପୁଣ୍ୟ-
ସ୍ଥଳୀ ପାଣିରେ ମଶକମାନେ ଦ୍ଵିତୀୟର ଦର୍ଶନ୍ତ ସନ୍ଦା !
ଫୁଲ୍ ରମ୍ପଣ୍ଡାନରେ ଦୋକାନ ଆଦୋ ନାହିଁ । ନଈ-

ପ୍ରଦ୍ଵାନାଥ ଗୁଣ ମହି ମ ଉଚାରି ଅଛି ଏ କି ମାତ୍ରକୁ
 ଦୁଇଦର୍ଶିକା ପାଇଲା । ପ୍ରାଦେଶ ମୁଦ୍ରା ଦେଖି ଅନ୍ୟ
 କିମ୍ବା ମିଳିଲା ନାହିଁ । ଯୁଦ୍ଧକାଳୀନ ନାମାନ୍ତରିତରେ ମହା
 ଗୋରଧ୍ୟ, (ଦୁଇ ଏକାନ୍ତର କଥାରେ ଅଳକାନ୍ତୁରିଲା) ଦେଖି
 ଚନ୍ଦ୍ରାକିରଣ ଥିଲା ମିଳା । ମହାରାଜାଙ୍କ ଏକାକୁ ମଳ
 ମହା ଦେଖିଲାମେବୁଂ କିଣିଦାକୁ ମିଳିଲା । କିନ୍ତୁ ଏହି
 ସମସ୍ତ ଦୁଇଥିର ଲାଭ ଲାଭିଲାମେ ନିର୍ମିନ କରିବା
 ସୁକିତରବନା ନୁହୁଥି । ଉପରେଲାମେ ପ୍ରଧାନ ପରମ କିନ୍ତୁ ଏ
 ତେଣୁ ସାଥୀ ସାଥୀ !

ନରପତିହିନୀଧାରୀ ପଦ୍ମପୁର ବା ବୁଦ୍ଧାସମ୍ବର
ରଜାଙ୍କ ରହିବାଛାନ କୋଣିଏ ମାଇଲି । ପାଇକମାଳ
ଗ୍ରାମଟି ଛେଟ । ତଣ୍ଡିବଳ ଚିଆଳ, ଗଭିଷ୍ଠ ପ୍ରଭୃତ ଜାତ
ଅଧିଦାସୀ ଅଟେନ୍ତି ଦ୍ୱାରା ନାହିଁ ଏହାର
କୋଣାର୍ଥ ସଂଖ୍ୟା ଧରି କି ନାହିଁ କିଏ କାହାକ ?

ନର୍ବସ ସିନା ॥ ପ୍ରାଣିନିଆ ପ୍ରସଙ୍ଗ ଆଲୋଚ୍ୟ ।
ମନ୍ଦକୁ ଛାଡ଼ି ‘ଜଗମାହନ’ ଅଛୁ । ‘ଜଗମାହନ’ରେ
ଧୂଫର ଧୂଫର ପ୍ରାମାନି ୬ ଅଛୁ । ‘ଜଗମାହନ’ ଦଶମ
ଶତାବ୍ଦୀର ପ୍ରାମାନି ୮ ଅଛୁ । ଶତାବ୍ଦୀର ଧରିଥୁବୁ
ରହାଯାଇଲୁ କିନ୍ତୁ ଏବେ କିନ୍ତୁ ରହ ସବୁ ନୁହି
ଚଳାଦିବ ରହାଇଥିଲୁ ଅଷ୍ଟା ଶିଖ୍ୟାଦିଗୁ । ଏ ଧୂଫର
ଶତାବ୍ଦୀର ମୟ ଅପାରମିନା । ଏହି ପରିଧି କାଳି-
ରେ ଧ୍ୟାନିଥ ଲାଭ କରିଥିଲୁ । ଏହି ମନୀ । ମନୀ
୧୨୭୦-୧୩୧୧ ଶ୍ରୀଶ୍ଵର ଅବ ମଧ୍ୟରେ ଦେଖିଲ ସଂପ୍ର
ଦ୍ୟବିକ ଦ୍ୱାରା ହୀନ ଏହାଙ୍କ ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ ଦେଖି
ସଂରକ୍ଷଣ କରିବ ମଧ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ଛାଇନ କରିଥିଲେ । ଉତ୍ତରେ
ପ୍ରାକୃତିର ମରମ-ଚନ୍ଦ୍ରମାଣ ଦୂରେ ଏଇ ? ନରସଂଘନାଥ,
ମୁଦ୍ରିତିକର, କାଳି କି ଏପରି ରତ୍ନନ ଗନ୍ଧିମାର୍ଦନ
ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ ଏକ ଦ୍ୱାରାଲିନୀଧୂ ଓଶାଭା ସମ୍ବନ୍ଧର ଗନ୍ଧାଘର
ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ ଗନ୍ଧାରା ମାନ ଦୂରି ଦୂରି ଦେଇ ପ୍ରାକୃତିକ
ଶୋଭା ଦେଖୁଥିଲି, ତାହା ଏଠାରେ ଏକମ୍ବାନରେ ସବୁ
ଦେଖିଲି ।

ପୁକୁଡ଼ିର ଶୋଭା ସବଦୀ ମନ୍ତନାରମ । ଅବଳୀ-

ଅଛୁରର କୁଳେ ରୀ ମାନସରେ ମଧୁଶାରା ଢାଳୁ-
ଅଛୁନ୍ତି । ସେ ସବହି ପରିବ୍ୟାପ୍ତା ନିଯନ୍ତ୍ରଣ୍ଟ ଏ ମଧ୍ୟା
ଦେଖାମଣ୍ଡଳିଠରେ, ନାଲି-କାଠଙ୍ଗଳବିଶ୍ୱାସିର ଧାରା
ବିଷଠର, ଡି-ଶ୍ୟାମ-ଧୂମର୍ଦ୍ଦ୍ଵା-ମଣ୍ଡଳ, ନାଲି-ନିର୍ବନ୍ଦୀ-
ବିକାଶିତ ଏ ଗିରିଦ୍ରୁଦେଶରେ ଦେଖିର ଦ୍ରକ୍ଷୟମାନୀ ।
ଏହାହୁଁ ଝୁରନ ଜେଳ । ସାମା ଓ ଝୁପ ମହାରେହୁଁ ମୁ
ଅରୁପ ଓ ଅର୍ପିନର ପକାନୀ । ଏହି ଦୃଶ୍ୟମାନ ଲଗଭ
କୋଳରେହୁଁ ଅସ୍ତ୍ରୀୟ ଓ ସାମାର ମହୁର ମିଳନ ଦୋଳି
ମୋର ଦୃଢ଼ ବିଶ୍ୱାସ । ସବାନ୍ତିତ ଏ ବି-ବୋର୍

ବି କୁ ବାଦ ଦେଇ ନୁହେ ଇନ୍ଦ୍ରୟ ସମଳକୁ ଦା
ଦେଇ ନୁହେ । ଦୁତେଥକ ଇନ୍ଦ୍ରୟଦ୍ୱାରା ବି କୁ ଉଚ-
ଲଦ୍ଧ୍ୟ କରି ମୃତ୍ୟୁ ବୀପାଇଁ ପ୍ରାଣରେ ଯୋଗ ଶୁଣି । ଏହାଦ୍ୱ
ତମାର ଦର୍ଶନ । ଜୀବନର ସନ ମୃଶ ଲାଭ କରି କେଳୁ
ମନୁଷ୍ୟ କହୁବ ଯେ ଜୀବନ ନିର୍ଦ୍ଦିକ । ମୁହଁତର ହିନ୍ନ
ଧୂଫେର ଲାଲା ଓ ପ୍ରାଣପୂର୍ଣ୍ଣୀ ପ୍ରରମ ଶୋଭା ସମ୍ବଦ ଅନୁ-
ଦେବ କରି କେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି କହୁବ ତେ ଏହା ଅନୁମୟ-
କମାୟ ? ମୁଁ ସେ ନିବୋଧତାର ଦାଷ ନାହାକୁ ଦା
ନନ୍ଦନାକୁ ଧୂଫେର ନୁହେ ।

ଭୌମ ମହାରାଜାମାନଙ୍କର ସମୟ ନିରୂପଣ ।

କେଳି । ତା ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରୁ ପାଠୀଙ୍କ ଏହି
ଗ୍ରୂ ବିନ୍ଦୁଧୂକର୍ମ ଶ୍ରୀ ମହାଶୟୁ ‘Orissa under the
Bhouma Kings’ ନାମକୁ ପୁସ୍ତ ପ୍ରକାଶନକରି ଆବଲମ୍ବନ
କରିଥିବା ପରିଚାରିତ ହେଲାଛି ଯୁଦ୍ଧରେ ଜିବିନେ ଆବଲମ୍ବନ
ସମ୍ଭାବ କେବଳ ଛନ୍ଦୁ ତାଙ୍କ ପ୍ରାଚୀ ରୂ ଯେଉଁଥାଏ କା
ଦ୍ଵାରା ଧୃତ ଦ୍ୱାରା ଦ୍ୱାରା ନାହିଁ ମହାଶୟୁ ଏବରିଜ
ପୁସ୍ତକରେ ରଖାଯାଇଛି । ୧୦ ବର୍ଷ ଏମ୍ବେଳିତରେ ଉପରି
ବିବରଣୀ ପ୍ରଦାନ କରିଥିଲୁ (1) । ଏଥାରୁ ଏହି ମହା-
ଶୟୁଙ୍କ ଆବଲମ୍ବନ କରି ଆଶବାଧୁ । ଯୁଦ୍ଧ ଘଟେଇ
ଉପରିବର୍ତ୍ତନ ନିତ୍ୟ କରି ମହାଶୟୁ ଉତ୍ତରାଞ୍ଚଳ ଏବଂ
ଦେଶର ବିଜବିଶ୍ଵର ଆଶବାଧକ ଉତ୍ତରାଞ୍ଚଳ କାଶି କାଶି

ଥିବାରୁ ସେମଣି ଉଜ୍ଜ୍ଵଳର ଧନ୍ୟବାଦର ଜାତ୍ରା କିନ୍ତୁ ହେ
ତୋମର ମହାଶୂନ୍ୟମାନଙ୍କର ସମୟ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଯେତେ
ନିର୍ବିଚଳିତ କରିଛନ୍ତି ତାହା ନାନା କାରଣରେ, ସୁଧାରିତ
ଏ ଗ୍ରହିଣୀରୀଯାଗ୍ୟ ନୁହେଁ ।

ଭୌମ ତାମ୍ର ଶାସନ ମାନଙ୍କର ଦ୍ୱାରା ହେଲା
ଅବଳୁ ଏହି ମଧ୍ୟାଶୟରୁଷ୍ଵର୍ଷାଙ୍କ ବୋଲି ଗ୍ରହଣକର
ଗନ୍ତି ! କିନ୍ତୁ ଉତ୍ତରକଳରେ ହରାଶାବନ୍ଦର ଦ୍ୱାରା ହାର
ଆଏବୋ ପୁରୁଳିତ ନ ଥିଲା ବୋଲି ମୁଁ 'ନବଭାଜନ'
ମାସିକ ପଞ୍ଚକାରେ ଦୀର୍ଘପ୍ରଦିନ ପ୍ରକାଶ ଦ୍ୱାରା
ଏମାଣି କରିଥିଲି । (2)

ହର୍ଷଙ୍କ ସଂପର୍କରେ ଏଣ୍ଡିତହାସିକ ଡାକ୍ତର ଶ୍ରୀ ରମେଶଚନ୍ଦ୍ର ମଜୁମଦାର ଗୋଟିଏ ବହୁଗବେଷଣା-
ଧ୍ରୁଣ୍ଣ ପ୍ରଦକ୍ଷିଣପ୍ରକାଶ କରି ଥିଲେ । (୩)

ସେଥିରେ ସେ ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣାବ୍ଦର ବ୍ୟବହାର ଅତି
ସୀମାବଦ୍ୟ ଥିବାର ନିଃସଂଦର୍ଭରେ ପ୍ରମାଣ କର
ଥିଲେ । ଏବଂ ପ୍ରତ୍ୱ ଉତ୍ସବରେ ପଣ୍ଡିତ କାଳହର୍ଷଟଙ୍କ
ମତ ଖଣ୍ଡନ କରିଥିଲେ ।

କାଳହର୍ଷଟଙ୍କ ସାହେବ ନିମ୍ନ କିତ୍ତୋଟି ହାର୍ଷନି
ଚଲାଇଥିର ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣାବ୍ଦର ବ୍ୟବହାର ହୋଇଥିଦାଃ
ମତ ମୁକାଶ କରିଥିଲେ ।

(କ) ହର୍ଷଙ୍କ ଦୁଇଟି ଲେଖ (ଖ) ନେପାଲରୁ
ପ୍ରାପ୍ତ ୧୧ ଟିଃ ଲେଖ

(ଗ) ମଗଧର ରଜା ଆଦି ତ୍ୟଥେନଙ୍କଗୋଟିଏ ଲେଖ

(ଘ) ୨ ଟି ପ୍ରତିହାର ଲେଖ (ଙ୍ଗ) ଅନ୍ୟ ଟଟି ଅନି-
ଦୀଷ୍ଟ ଲେଖ ।

ଏମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ, (ଖ) ଶ୍ରେଣୀଭୁକ୍ତ ନେପାଲରୁ
ଚ୍ଯାପ୍ଟ ୧୧ ଟି ଲେଖରେ ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣାବ୍ଦର ବ୍ୟବହାର
ସମ୍ବନ୍ଧରେ ସଂୟୁକ୍ତ ମନୋର୍ଧ କାଳହର୍ଷଟଙ୍କ ସନ୍ଦେହ ପ୍ରକାଶ
କରି ଥିଲେ । ବିଭିନ୍ନ ସଂକଳନଙ୍କରେ ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣାବ୍ଦର
ପ୍ରମାଣିତ ହେଲାଣି । (ଘ) ଶ୍ରେଣୀଭୁକ୍ତ
ଧୂତିଧୀରୁ ଲେଖ ଦୁଇଟିର ଅତ୍ୟକୁ ଅତିହାସିକ:
ଭାରତର ମହାଶୟ ବିକମ୍ବ ସମ୍ବନ୍ଧ ୧୯୫ ଓ ବି:
୧୯୫ ବ୍ୟବହାର କରିଛନ୍ତି ।

(ଙ୍ଗ) (ଙ୍ଗ) ଶ୍ରେଣୀଭୁକ୍ତ ଲେଖମାନଙ୍କରେ ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣାବ୍ଦର
ପ୍ରାପ୍ତି ଜଣେଗନ ନାହିଁ । ତଥା କେବଳ ହର୍ଷ-
ବନ୍ଧନଙ୍କ ଲେଖମାନଙ୍କର ବର୍ଣ୍ଣିତ ଅବ୍ଦ ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣାବ୍ଦ
ତଥା ରପାରେ ଓ ଏହା ଅତି ସ୍ଥାଭାବିକ । ଏହି-
ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ନାନା ସୁତ୍ତିକ୍ରିତ ଯୁକ୍ତିଦ୍ୱାରା ମଜୁମଦାର
ମହାଶୟ ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣାବ୍ଦ ବିକ୍ରମ ସମ୍ବନ୍ଧ, ଶକାବ୍ଦ ଓ

ଗୁପ୍ତାବ୍ଦ ପରି ସମଗ୍ର ଭାରତରେ ପ୍ରତଳିତ ହୋଇ
ନ ଥିବାର ଅଜାଣ୍ୟରୁଥେ ପ୍ରତିପାଦିତ କରିଛନ୍ତି ।

(୨) ହର୍ଷବନ୍ଧନ ସମଗ୍ର ଡକ୍ଟରକୁ ନିଜ ଅଧ୍ୟା-
ତରେ ରାଜୀ ପାଇନଥୁଲେ । ଡାକ୍ତରଜିତର ମଧ୍ୟଜାଗା-
ଠରେ ଜଗାକଳାପୁ ତକାଙ୍କୁ ରାଜ୍ୟ ବିଭଦ୍ୟାସ
ବାରୁ ହପ୍ତ ତାହା ବିରୁଦ୍ଧରେ ଅଭିଧାନ ଚଳାଇ-
ଥିଲେ ଓ ସେଥିରେ ଅକୁଳକାରୀ ମଧ୍ୟ ହୋଇଥିଲା ।
ଏଣ୍ଡିତହାସିକ ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣ ସାମାଜିକ ବାନ୍ଦୁଜୀ
ମହାଶୟଙ୍କମତରେ “Some modern writers are
distinctly wrong when they state that
Orissa was included in the Empire of
Harsha” ୪

ହର୍ଷଙ୍କ ଶାସନାଧାରୀ ଥିବା ରାଜ୍ୟରେ ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣାବ୍ଦ
ପ୍ରତଳିତ ନ ହୋଇଥିବା ହେଲେ ବିଦେଶୀ ଉତ୍ୱ-
କଳରେ ଏହାର ପ୍ରତଳନ ଥିଲୁ ଗୋଲି କଷିବା
ଆବୋ ଯୁକ୍ତି ଯୁକ୍ତି ଓ ଗ୍ରାହିୟ ନୁହିସି । ଏହି
ଉତ୍ୱକଳରେ ମୈଟାବ୍ଦୀ ଜାଲୁଧାରୀ ତାହାରୁଥିଲେ
ହର୍ଷଙ୍କ ସମକାଳୀ ନ କିଛି କାଳ ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣଙ୍କ ଅଧ୍ୟା-
ନିନା ସ୍ଥାବାର ନେଇଥାରେ ଏହି ମାଧ୍ୟମ ସାମାଜିକ
ବାନ୍ଦୁଜୀରେ ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣାବ୍ଦ ୫୫ ମାର୍ଗ ନକ୍ଷତ୍ର ୩୭୦
ଗୁପ୍ତାବ୍ଦ କାହାଙ୍କି ବ୍ୟବହାର କରିଥାନ୍ତେ ? ଉତ୍ୱ
ଚର୍ଚା ଦିନପରମାନଙ୍କରେ ବ୍ୟବହାର ଅଭି ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣାବ୍ଦ
ନୁହେ; ଏହା ଗୁପ୍ତାବ୍ଦ ଦା ଅନ୍ୟକୌଣସି ଲୌକିକ
ଅଭି ହେବା ସୁନ୍ଦରିତି ।

(୩) ଚାରୀମାନଙ୍କର ଆଦିମ ଘୁରୁଷ ଗୁପ୍ତ-
ଦେବ ବା ଗୁପ୍ତଶିବ ଦେବାଳି ଧର୍ମିତ ମହାଶୟ ସ୍ଥାବାର
କରିଛନ୍ତି ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣ ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣାବ୍ଦ ଏଣ୍ଡିତହାସିକ କାଶୀପ୍ରାଦାଳମୟସାଲ

ନୁହିଦେବ ବା ଗୁହ୍ୟ ଶିବ ଗୁପ୍ତ ଯୁଗର (୩୧୦ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ-
୪୫୦ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ) କିମ୍ବା ଚାରି ବିଧ୍ୟମାନଥିବା
ସମ୍ବନ୍ଧରେ ନାନା ଅକାଶ୍ୟପ୍ରମାଣ ଉପଲ୍ବଧିତ କହି-
ଅଛନ୍ତି (5) ଯଥା:-

କଳିଙ୍ଗ ମହିଶାଟଣ୍ଡିଙ୍କ ମତସ୍ଥିତ୍ୟରେ ଲିପ୍ଯାଷନେ।
 ଏତାହୁ କନ୍ଦପଦାନ୍ ସବାନ୍ ଚାଲୁଧିଷ୍ଟନ୍ତି ବେବି ଗୁମ୍ଭେ
 (ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ) । ଅଧ୍ୟାତ୍ମରଣ
 କାଳିଙ୍ଗ ମାହିଷିକ ମାହେନ୍ଦ୍ର ଜ୍ଞାମାନ୍ ଗୁପ୍ତାହୁ
 ହୋଷ୍ଟ୍ୟନ୍ତି (ଶିଖ)

ପୁରୁଣ ବଣ୍ଟିତ ଭୌମ ଗୁହାଦେବ ଓ ଭୌମ ଲେଖ-
ମାନଙ୍କରେ ବଣ୍ଟିତ ବଶର ଶାନ୍ତିମ ପୁରୁଷ ଗୁହ-
ଦେବ ଏକ ଓ ଅଭିନ୍ନ ଛୂତେ ପଣ୍ଟିତ ମହାଶୟ-
ଶ୍ରସ୍ତା କହିଛନ୍ତି । ଯଥଃ—

'I am tempted to assume that Guha was the founder of the Bhouma rule in Orissa, for Guhadeba pataka or Guh-
eswar pataka, the place of issue of the Bhouma plates seems to have owed its origin to Guha.'⁶

ନୁ ରାଶିଦିଷ୍ଟିତ ଗୁମ୍ଭିଠିପାଦି ନାହିଁ ଶତାବ୍ଦୀର
ନେହିଁ ବୋଲି ଚାକ୍ ଟର ମହାଶୟଦର କରୁଥିଲେ ।
ଜିଧୁଲି ମହାଶୟ ଗୁମ୍ଭିଠିପଦ ସମ୍ବନ୍ଦ ଗୁପ୍ତର
ସମକାଳୀନ ଏ ସାମନ୍ତର୍ଥଦା ନିମ୍ନାକ୍ତ ପାତ
ପାତାକ୍ଷଣ କାହିଁଛି ।

"That a ruler over Kalinga with the name Guha (Guha Siva) was a feudatory under the Emperor of All India and beyond (Jambudvipa) ruling from Pataliputra, who was Brahmanical in faith is described in the legendary History of the Tooth relic of Ceylon which

is believed to belong to the 4th century A. D. It seems to have its foundation in the fact of Guha's Governorship under Samudragupta. "

ଜୟସ୍ତାଳ ମହାଶ୍ରୀ ନାରୋପୁ' ଶତାବ୍ଦିରେ ରକ୍ଷଣ
ପ୍ରସିଲର ଦ୍ୱାରା ବନ୍ଦ ଗାଁତ୍ରି ସମ୍ବନ୍ଧରେ
ନିମ୍ନାଙ୍କ ବିବରଣେ ମଧ୍ୟ ଭକ୍ତିର କରିଛନ୍ତି ।
“ଗୁରୁ ଶିଦାନ୍ତପ୍ରେସରକା” । “ତଥ୍ୟରଜା ମହାତେଜୋ
ଜମ୍ବୁଦୀଯସ୍ୟ ଉଣଠେଣ୍ଟି” ‘ଉଦ୍‌ବ୍ରତ ସାମନ୍ତ-ଭୂପାଳେ ।
ଗୁରୁଶିବେ ନଦୀଧୂନା, ଦିତୋ ତାଦିଶେଦେବେ
ଛତ୍ରପୃଷ୍ଠା ଦେଖନ୍ତ ଉତ୍ତି” (7) ଅର୍ପାତ କଳିଙ୍ଗ ରାଜ
ଗୁରୁଶିବ କବିତାମାନଙ୍କୁ ନେବାକର୍ତ୍ତର ମୃତବ୍ୟକୁରୁ
ଅପ୍ରକୃତ ଧୂକାକୁରୁଥିବାରୁ (ଦେବୀକଥାବାରୁ) ଅନ୍ୟ ହିନ୍ଦୁ
ସାମନ୍ତ ନୃପତିମାଟିନେ ନାଈଲାଟାତୁର ମହାତେଜା
(ପ୍ରବଳପ୍ରତାପ) ହିନ୍ଦୁ ସମ୍ବାଦିକ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ତାଙ୍କ
ବିରୁଦ୍ଧରେ ଆପତ୍ତି କରିଥିଲେ । ଏହାକୁ ଓ ଅନ୍ୟ-
କେତେକ ମୁମାଶିକୁ ଅର୍ଦ୍ଧପୂର୍ବ କରି ଜୟସ୍ତାଳ
ମହାଶର ପ୍ରମାଣ କାଳିଛନ୍ତି ଯେ ଗୁରୁଶିବ ବା ଭୌମ
ଗୁରୁଶିବ ସମ୍ବାଦ ସମ୍ବନ୍ଧ ପୁରୁଷ ଅର୍ପାନ ଜଟେ
ପରାକ୍ରମ ସାମନ୍ତ ଥିଲେ ।

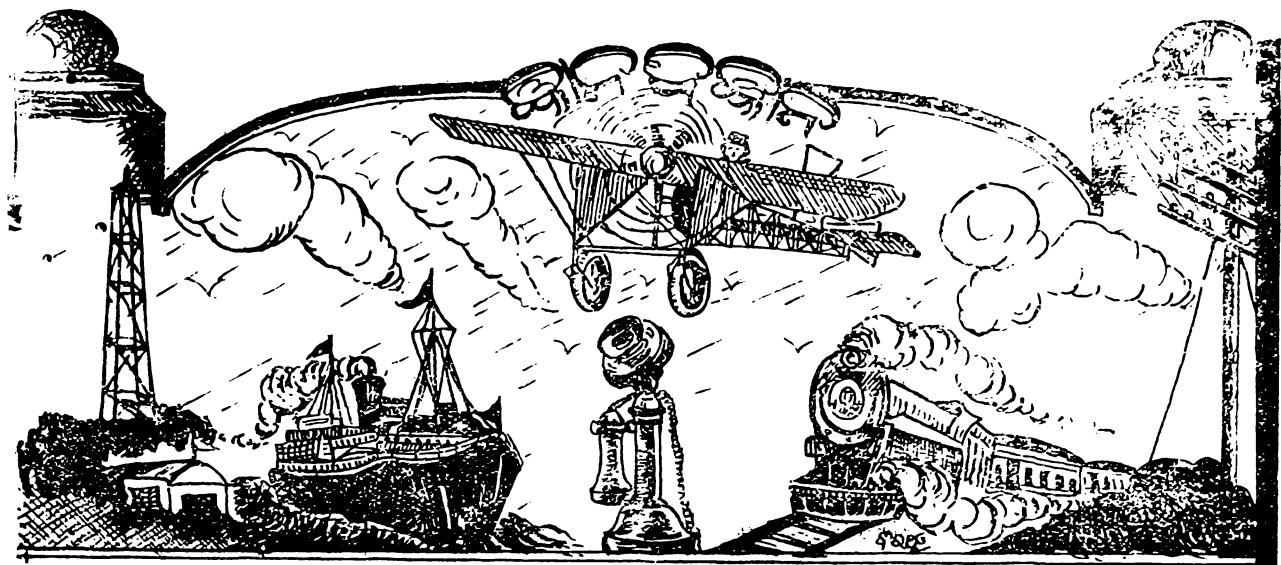
ଅତେବେ ଡିଲୋମ ବଶର ଭାଷା ଭୋଲିମ ରାଜଧାନୀ ଗୁଡ଼ିକ
ର ନାଟକ ଗ୍ୟାସ୍ଟୋରିପାର୍କ ଚାଟକର ପ୍ରତିଷ୍ଠାତା
ଗୁମ୍ଭିଶ (ନୃତ୍ୟବିଳା) ପ୍ରଦ୍ରିଶ ଶତାର୍ଥାର ସାମନ୍ତରୀ
ହିଙ୍ଗାଧୀନର ମୁଖ୍ୟ ମାଣିକ ଉଦ୍‌ଘାଟା । କିନ୍ତୁ ପୂର୍ଣ୍ଣ ତ
ମହାଶୟ ଏବଂ ଏଥାନେ ମଧ୍ୟାରଜମାନେ ସର୍ବାଧ୍ୟ
ବିଧବସ୍ଥାର କାଳୁଥୁଲେ ଦୋଳି ଗୁହଣ କଲେ ଦେଇମି
ରାଜତ୍ରି ଓ ରାଜଧାନୀ ପ୍ରତିଷ୍ଠାତା ଗୁହଦେବ ଓ
ଭୋଲିମ ବଶର ପ୍ରାଚୀନତମ ନୃପତି ଲକ୍ଷ୍ମୀଙ୍କର ଓ
କ୍ଷେମଙ୍କର ମୁଖ୍ୟତିକ ମଧ୍ୟରେ ଦ୍ୟାୟ ୨୦୦ ବର୍ଷର
୬୫୬ ବାବ ରହିଛି । (କ୍ଷେମଶିଳ)

ଶ୍ରୀକେଦାରନାଥ ମଂହାପାତ୍ର

5. History of India by K. P. Jayswal. P. P. 124 & P. P. 128 & Foot-note

6· Orissa under the Bhouma kings by Pandit Binayka Mishra. P. P 82.

7. Journal Pali Text Society 184, P 109 verses 72-94.

ଶ୍ରୀ ନିତ୍ୟନନ୍ଦ ବହୁଦାର

ଦୂରଦର୍ଶୀ ଦୂରବାଷଣ ଯତ୍ନ :—

ଯେଉଁ ମାନଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟି ପହଞ୍ଚିଲ ଧୂଳି ଦା ଧୂଆଁ-
ନର ନଷ୍ଟ ଚନ୍ଦ୍ରନାହିଁ କିମ୍ବା କୌଣସି ରଷ୍ଟ୍ରରେଣରେ
ଶୀତାଳ ଏବାଇ ଘର୍ଜନାହିଁ ଉସମାନେ ଖାଲି ଆଶିତର
ପ୍ରାଚୀନ ସାହିତ୍ୟର ଧର୍ମନ୍ତର ତାର ଦେଖି ପାରନ୍ତି । ସ୍ଵପ୍ନ
କିଛି ଫଳ ପୂର୍ବିଚଂ ଏକ ପ୍ରାଚାର ଶକ୍ତିଶାଳୀ ଦୂରବାଷଣ
ନାନ୍ଦା ବାଚିନ ଚନ୍ଦ୍ରଅଛୁଟ୍ଟି, ଯାହା ସାହାଯ୍ୟରେ ପ୍ରାୟ
ଚର୍ବି ଶବ୍ଦ କୋଟି ତାର ମନୁଷ୍ୟ ଗର୍ଭରେ ଦେଖା
ଯାଏ ।

ପ୍ରତ୍ୟେକି ଉତ୍ସବ୍ୟ—

ଧ୍ୱାରାନ ଚନ୍ଦ୍ରମକମାନଙ୍କ ଅମଳରେ ସିରକୁଞ୍ଜ
ପ୍ରତ୍ୟାଣର କୁନ୍ତାଥାତ୍ ଅତ୍ୟାଚୂର୍ଯ୍ୟ 'ଡିଓ ନିର୍ଯ୍ୟାସ' ସିଦ୍ଧିକି
ଦ୍ଵାରର ପାଶାଶ୍ଵ ପ୍ରୁଧ ଭେଦ କାହିଁ ଗଢ଼ର ଆକାରରେ
ଚପାଟିଏ ଦର୍ଦାଶାଳା ନିର୍ମାଣ କରୁଥିଲେ । ଏହାର
ନିର୍ଦ୍ଦର୍ଶନ ଦେଖିମାନ ଧୂଆୟ ରହିଛି । ଏହି ବର୍ଦାଶାଳାର
ନିର୍ମାଣ କରୁଥିଲ ଏହାର ବିରିତ୍ତ ନୟ ଏହାର ଅଭ୍ୟନ୍ତରେ

ପ୍ରଦେଶରେ ସାମାନ୍ୟ କୌଣସି ଦାର୍ଘ୍ୟାସ କିମ୍ବା ଅନୁତ୍ତ
ପୁସ୍ତି ପାସ କଥା ପ୍ରତ୍ୟେକିତ ହେଲେ ତାହା ଉପରେ
ମେଘ ରଜନି ଭଲି କାଳାହଳ ଧୃଷ୍ଟି କରିଥାଏ ।
ମେଗନିପାଇଙ୍ଗ୍ ଶାସର ମଧ୍ୟ ପଦେଇ ନିରାଶିତ ଦୃଶ୍ୟର
ବିଷଠ ପ୍ରାଚୀରଣ ପରି ଏଠାରେ ଧୂଦ୍ୟା ଶବ୍ଦର ପ୍ରତ୍ୟେକି
ଗହୁରର ଗଠନ କୌଣସି ଏବଂ 'ପ୍ରତିପଳନ' ଶୁଣରୁ
ଶବ୍ଦ-ମୁଣ୍ଡରିତ ହୋଇ ଶୁଣି ଚାହେ ହୋଇଥାଏ ।

ମନୁଷ୍ୟ ଶବ୍ଦର ସାହାଯ୍ୟକ ଉପାଦାନ —

ମାନବ ଶରାର କେତେ ଟଙ୍କାର୍ ସାହାଯ୍ୟକ ଉପଧାନରେ
ଗଠିତ ତହିଁର ଏକ ମୋଟା ମୋଟି ହୃସାବ
ଚର୍ବିଜୀନିକମାତନ ଦେଇଛନ୍ତି । ତହିଁରେ ଉଦ୍ଦର୍ଶାୟାସ,
ଗୋଟିଏ ମଣିଷ ଶର୍ଵରର ଥାଏ ଏଣ୍ ପାଇଁ ଅକ୍ଷ୍ୟ-
ଜଳ, ୫୨୩ାଲ୍ପ କାର୍ବନ, ୧୫ ପାଇଁ ଶାଇଟ୍ରୋଲନ,
୪ ପାଇଁ ଧାତବ ଜାଳଶିଯୁମ, ସାତେ ତନି ପାଇଁ
ନାଇଟ୍ରୋଜନ, ଦୁଇ ପାଇଁ ପ୍ରସରସ୍ତ, ସାତେ ତନି
ଆଜନ୍ସ ଗନ୍ଧକ, ସାତେ ତନି ଆଜନ୍ସ ଟାକ୍‌ରିନ-
ଗେସ୍, ତନି ଆଜନ୍ସ ପଟାଶିମ୍‌ସ, ଅଢାର ଆଜନ୍ସ

ସୋଡ଼ୀଯୁମ, ଦୁଇ ଅଞ୍ଚଳ ମେଗନେଶୀୟମ, ଦେଇ
ଆଉନସ୍ତ ଲୋସି । ଏହାଛିଥା ତମ୍ଭା, ଶିଶୀ, ଶିଖବିଷ
ଏଲ୍‌ମିନିୟମ ପ୍ରଭୃତ ପଦ, ' ହୁଦ୍‌ଧା କିଣ୍ଠି କିଣ୍ଠି ମିଳ
ଥାଏ ।

ଜଳର ଅଉନବ ଖୁଣ—

ଜଣେ ଉଚ୍ଚାଲ୍‌ଯୁ ବୈଜ୍ଞାନିକ ମୋଟର ଗାଡ଼ର ପେଟ୍ରୋଲ
ପରିବର୍ତ୍ତିରେ ଜଳ ବ୍ୟବସ୍ଥାର, ଉପାୟୀ ଉଭାବନ କରି
ଛନ୍ତି । ବୈଦ୍ୟତିକ ଯନ୍ତ୍ର ସାହାଯ୍ୟରେ ଜଳକୁ ଅକ୍ଷ୍ୟ-
ଜଳ ଓ ସାଇଭ୍ରୋଜନ ବିଶ୍ଵାସୀ କରି ଅକ୍ଷ୍ୟଜନ ଭାଗକୁ
ପୂର୍ଣ୍ଣକ, କରିପାରିଲେହି ସାଇଭ୍ରୋଜନ ଭାଗ ଦ୍ୱାରା
ଚମକ୍ରାର ପେଟ୍ରୋଲର କାର୍ବି ମିଳିଥାଏ । ଏହିପରି
ବୈଜ୍ଞାନିକ ଜଳ ଦ୍ୱାରା ମୋଟର ଚଳାଇବା ଖର୍ଚ୍ଚ
ପେଟ୍ରୋଲ ଖର୍ଚ୍ଚ ଅପେକ୍ଷା ଖର୍ଚ୍ଚ କମ୍ ଧରେ । ହିସାବ
କରି ଦେଖା ଯାଇଥିଲୁ ଶଷ୍ଟି ମାଇଲ ବାଟ ଅତିକାନ୍ତ
କରିବାରେ ଖର୍ଚ୍ଚ ପଡ଼ିଛୁ ମାତ୍ର ଛଅ ହେନି ଅର୍ଥାତ୍
ପାଞ୍ଚ ଛଅ ଅଣାରୁ ଅଧିକ ନୁହେଁ । ଅଥବା ପ୍ରଭୃତତାରେ
ହୁଦ୍‌ଧା କୌଣସି ଦ୍ୟକ୍ଷତମ ସଠି ନାହିଁ ।

ଦସ୍ତନ୍-ରେଗ ଟିକାର ଆବିଷ୍କାର—

ବିଶ୍ଵାର ରେଗରେ ଟିକା ଦାନର ମୁଖ୍ୟ ପ୍ରତିମରେ
ଆବିଷ୍କାର କରିଥିଲେ ଏତିର୍ଥ୍ୟାର୍ଥ ଜେନାର । ଏସ ଗୋ
ଶର୍କରାର ଦସ୍ତନ୍-ରେ ଜାବାରୁ ଚଲଇ ତାଙ୍କ ନିଜ ପୁନ୍ତ
ଉପରେ ପ୍ରତିମର ମାତ୍ରା କରିଥିଲେ ଏବଂ ୧୯୯୭
ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦର ମଇ ତା ୪ ଜାନ୍ମନର ଜେନିସ୍ତ ପିଲାର୍-ନାମକ
ଟିଗାଟିଏ ବାଲକ ଦେଖିଥିଲେ ତକ୍ତ ଟିକା ମୁଠାଗ କରି
ଥିଲେ । ଏହାହିଁ ତାଙ୍କର ମୁଖ୍ୟ ସାପନ୍ତ ।

ବିଚିନ୍ତନ ନାତ୍ରୀ-ନିରେଖ ସନ୍ଧି—

ଏହି ମୟୋ ଯୁଦ୍ଧରେ ଗୋଟିଏ ଅନ୍ତର୍ଭାବ ହେଲା ଆବି
ଷ୍କାର ହୋଇଥିଲା । ଦେଖିବିଲେ ମୋଟର ଗୁଲିକ ଏବଂ

ଦେଖିଲା ବାହିନୀର ପ୍ରକାଶମାନଙ୍କ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ସମୟରେ
ପ୍ରଭୁତ୍ବରେ ଜାଗରିତ ରହିଥିବା ଏକାନ୍ତ ବାହିନୀଯ ।
ଏମାନଙ୍କ ଚକ୍ର ସଠାତ୍ତାର ନେତ୍ରାକର୍ଷିତ ହୋଇ ମୋଟର କୌଣସି
କୌଣସି ହୃଦୟଟିଙ୍କା ନ ଘଟେ ସେଥିପାଇଁ ଏକ ପ୍ରାଚୀର
ନିଦ୍ରାନିବାରଣ ମାତ୍ର ଉଭାବିତ ହୋଇଥିଲା । ଜାଗରି
ଦ୍ୱାରା ଯୋଗାକ ମୁଣ୍ଡାରେ ଗୋଟିଏ ବେଶେର ପୁଣ୍ୟ
ଏବଂ ତାହା ଏହି ନବୋଭାବିତ ଯନ୍ତ୍ରିତ ସହିତ
ଗୋଟିଏ ଧୂଷ୍ଣ ତାରରେ ସଂୟୁକ୍ତ ରହେ । ଯେତୋଷ୍ଟ
ଧୀନ୍ତ ଧ୍ୟାନକ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଜାଗରି ରହି ଯାଇ ଯାଏ
ଚ୍ୟାତେଶଶ ଏହି ଯନ୍ତ୍ରିତ କୌଣସି ଗୁରୁତ୍ୱ ମାତ୍ର
ଲକ୍ଷିତ ହୁଏ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଚକ୍ର କୋରକ ମୁଦ୍ରିତ
ମୋଟର ଆସିଲାମାତ୍ରର ଯନ୍ତ୍ରି ଉଚ୍ଚ ରବରେ ଘଣ୍ଟାଦ୍ୱାରା
କରି ନିଦ୍ରାଲୁ ଦ୍ୟକ୍ଷତା ସାବଧାନ କରି ଦିଏ ।

ଦୁର୍ଗତ ଜାତ କୃତିମ ରେଶମ ତନ୍ତ୍ର—

କିଣ୍ଠି ଦିନ ତଥାଲ ଆମେରିକାର 'ଶ୍ଵେତ ପେ କୁଣ୍ଡି'
ଏବଂ 'ଆଲ' ହୁଇଟିଯୁର' ଏକ ଅଉନବ ଜାନିଷ ପାରି-
ଶାର କରିଦାରି-ସମ୍ପନ୍ନ ହୋଇଛନ୍ତି । ସେମାନେ ଏବଂ
ଆଶ୍ରୟ ପଦ୍ଧତି ଥାଲମ୍‌ଦିନ ପ୍ରେରଣାରେ ପ୍ରାର୍ଥନା
କରିଛନ୍ତି । ଏଥା ଦେଖିବାକୁ ଠିକ ରେଶମ କୁଣ୍ଡି
ଆବିଷ୍କାର ଏବଂ ନୁହନ ଏସ, ଏବେ ସୁଦୃଢ଼ୀ ଏମାର
'ମୋଟର୍' ଦିଣ୍ଠା ହୋଇ ନାହିଁ । ଏଥରୁ ଅତି ନିଲାଟିରେ
ମୋଟାର୍ ପରିଜ୍ଞାନର କିମ୍ବା ତିଆରି କରି ଦିଏ ।

ଉଦ୍ଭବ ତନ୍ତ୍ରର କୃତିମ ପଶମ ତିଯାରି ପଦ୍ଧତି
ସହିତ ଏହି ନବ ଆବିଷ୍କାର ପଦ୍ଧତିର ଅନେକଟା
ଧାରଣୀସ୍ଥ ରହିଛନ୍ତି । ଭାକିଟର ଏଥୁପୁରେ ଅର୍ଦ୍ଦେଶ
ପ୍ରତିମନକୁ ଅର୍ଦ୍ଦେଶକ ଖାଣ୍ଡ ପଶମ ମିଶାଇ ଏବଂ
ପ୍ରକାର ନଶମ ଯାଏ ତଥାରି ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିଲା; କିନ୍ତୁ
ଆମେରିକାର ଏହି ଦୁର୍ଗତ ଜାତ 'କେଷିନର୍' ମୁଦ୍ରି
ପଶମର ତୁଳନା ନାହିଁ ।

ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ କାଟ ପତଙ୍ଗ—

ବୈଜ୍ଞାନିକମାନେ କଷତି, ଏକଦା ପୃଥିବୀ ବନ୍ଧରେ କାଟ ପତଙ୍ଗ ମଧ୍ୟରେ ଏକମାତ୍ର “ଡ୍ରାଗନ ଫ୍ଲାଇ” ନାମକ ପତଙ୍ଗ ସବୁଠାରୁ ବୃଦ୍ଧତକାୟ ଥିଲା । ଏହା ଆକାରରେ ଗୋଟିଏ କୁକୁଟ ପଣ୍ଡ ବିପ୍ରାର କଲେ ଯେତିକି ବଡ଼ ଦେଖାଯାଏ ସେତିକି ବଡ଼ ଥିଲା । ବର୍ତ୍ତିମାନ ଏହି ପତଙ୍ଗର ବଂଶଲେପ ହୋଇ ଯାଇଥିଲୁ । ସଂପ୍ରତି ଦର୍ଶିଣ ଆମେରିକାରେ ‘ହାରକିଭଲସ ବିଟଲ’ ନାମକ ଏକ ଜାଗିଯୁ ଗୋବର ପୋକ ଆବଶ୍ୱତ ହେଉଥିଲୁ । ତସି ରୁକ୍ଷିକ ଲମ୍ବରେ ପ୍ରାୟ ୫ ରଞ୍ଚ । ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଏଗୁଡ଼ିକନ୍ତୁ ପୃଥିବୀରେ ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ କାଟ ।

ଦୁଗ୍ଧକାଠ—

ଦୁଗ୍ଧ କାଠ ଗୋଟିଏ ଆଣ୍ଟି ଉଭାବନ । ଏହା କାଠ ଭଲ ସ୍ଵର୍ଗ । କିନ୍ତୁ ଇଛ୍ଳାନୁସାରେ ଏହାକୁ କପଡ଼ା ପରି ଚଢ଼ିବା ଚାହିଁ କରି ରଖାଯାଇ ପାରେ । ଏହା ପ୍ରାୟ ୧୮୯ ଟିକ୍ ଉଚ୍ଚର ପରି ଗୋଟିଏ ଜିନିଷ । ଏହି ଆଣ୍ଟି ଜିନିଷର ଆବଶ୍ୱତ ହେଉଛିଲୁ ଲାଭେ ସ୍ଵିଦ ଓ ଏଇବେଳେ କାରଣ୍ଟି । ମୀଳିକାଣ, ଜଳ, ତେଲ, ବା କର୍ବି ଏହି ଦୁଗ୍ଧ କାଠକୁ ଉତ୍ତରଦିକ୍ କାହିଁ ପାରେ ନାହିଁ । ସେଥିପାଇଁ ତମ୍ଭୁ, ଜାହାଜର ମାଲ, ବେଳନର ଲଗା ଦ୍ରବ୍ୟର କାମରେ ଏହା ବ୍ୟକ୍ତି ହୋଇଥାଏ ।

ସବୁଠାରୁ ବିଷ୍ଣୁଘୁର ବିଷ୍ୟ ଏହି ମେ କଷ-
ାଷ୍ଟ ପ୍ରତିରୋଧରେ ଏହି କାଠ ଆଣ୍ଟି ଭାବରେ
ଅଣ୍ଟିକାଣ୍ଟ— ପଳିରେ ଦଢ଼ି ଦଢ଼ି ଗଲାର ନାଣୀ ପ୍ରଭୃତିର
ମଜୁରିଆଙ୍କ ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଘୋଷକ ପଦରେ ଏହା ବ୍ୟବହୃତ
ଛୁଟି । ବିଷଦ୍ବ୍ୟାକ ବୋମା ମାନି ଦେଲେ ଏହି ଜିନିଷ ଦଢ଼ି
ନମଜୁର ଧର୍ମବାସୀଙ୍କ ମୁଦର୍ଦଳ କରିଥିଲା । ଆବାଳ
ଦ୍ୱାରା କିନିତାର ପାନୀମୁଦୁର୍ବାହୁ ଉପରନଦେଲେ ଏବଳୀ

ବସ୍ତୁର ଆବଶ୍ୱାର ହୋଇ ପାରୁଛି ‘ ଭବିଷ୍ୟତରେ ଏଥିରୁ
ବିଜାନ ଯେ ଆହୁରି କିଣ୍ଠ ଭାଷଣ ମମକୁଦ ମାରଣାୟ
ଆବଶ୍ୱାର ନ କରିବ, କିଏ କହିପାରେ ?

ବିତ୍ତ ସ୍ଵତ୍ତ ବ୍ୟବସାୟ—

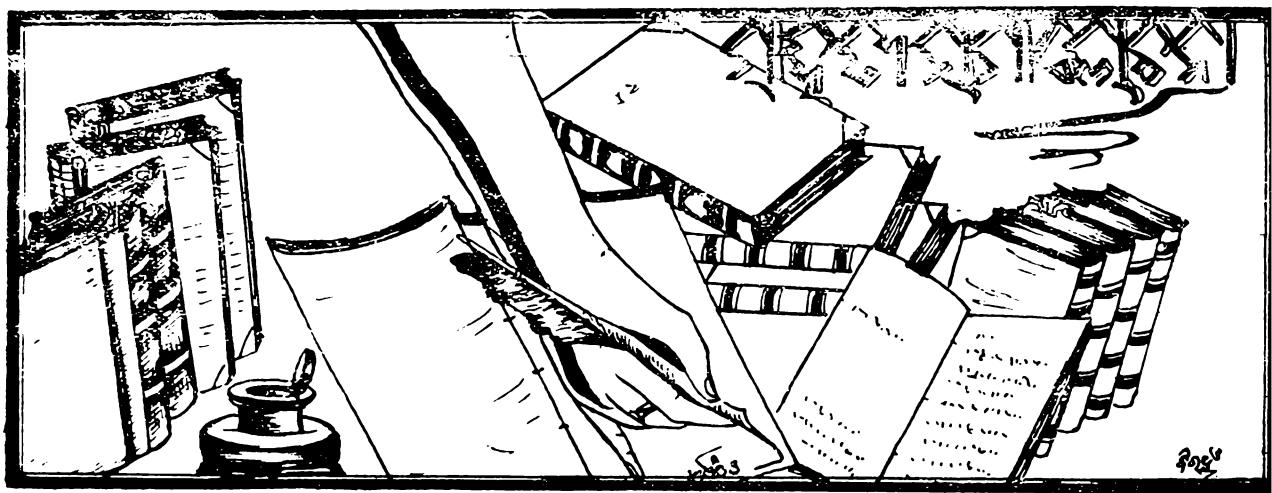
ଆପ୍ରିଳ ଉପକୁଳର ମାଦାଗ ସ୍କାର ଦ୍ୱୀପରେ ଏକ ଅଭ୍ୟାସ ବ୍ୟବସାୟ ରହିଥିଲା । ସେ ଦେଶରେ ଏକ ପ୍ରକାର ଦ୍ରବ୍ୟାଣ୍ଟ ମାଙ୍କଡ଼ିପା ଜଳ ଥାନ୍ତି । ସେମାନେ ପ୍ରାୟ ଦୁଇ ତନି ଉପରେ
ଲମ୍ବା । ଏହି ମାଙ୍କଡ଼ିପାରୁ ଏକ ପ୍ରକାର ଶକ୍ତ ସ୍ଵତା ବାହାର
କରାନ୍ତିଏ । ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ମାଙ୍କଡ଼ିପାରୁ ପ୍ରାୟ ୪
ହଜାର ଗଜ ସ୍ଵତା ମିଳେ । ଏହା ଏତେ ଜଣ ଯେ
ଏହିପୁତା ନିର୍ଦ୍ଦିତ ଜାଲରେ ଅଛି ବୃଦ୍ଧତକାୟ ପରୀମାନକୁ
ଧରି ହୁଏ ।

ଅଭିନବ ଘଡ଼—

ସୁଲଜରକେଣ୍ଟରେ ‘ ଜେଲସର ଲି କୌଟାର’ ନାମକ
ଏକ ବ୍ୟକ୍ତି ଗୋଟିଏ ଅଭିନବ ଘଡ଼ ନିର୍ମାଣ କରିଛି ନି
ଏଥିର କେବେ ରୁବି ଦିଣ ଛୁଟ ନାହିଁ, କିମ୍ବା ଏହା
କାଠାର ବନ୍ଦ ହୋଇଥାଏ ନାହିଁ । ଏହା ଶାତ ଗ୍ରୀଷ୍ମର
ତାରତମ୍ୟରେ ଏବଂ ଚବ୍ଦରେମିଟିର ରୂପଫଳରେ ରୁବେଳ
ଏପରିକି ଏହାର ଗୋଟିଏ ଦ୍ଵାର ଖୋଲି ଡହିଁରେ
ନାଶିଷ ପକାଇଲେ ତାହା ପଳିରେ ଯେତିକି କିମ୍ବା ପ
ସ୍ଵର୍ଗ ଛୁଟ, ତହିଁରେହିଁ ଏବଂ ବେଳତେକ ଘଣ୍ଟା ରୁବେଳ
ଥାଏ ।

କାଗଜର ଜଳ କାଠ—

ଶାଖାଙ୍କ ଶିଳନ୍ତିବାର କାଠ ଦୂରଶେଷ ବର୍ଷ ମୁହଁରେ
ନାନୀ ଦେଶରେ ସବୁଠା କାଗଜ କାଠର ହୋଇଥିଲା ।
କିନ୍ତୁ ସମ୍ବନ୍ଧ ଦୂରବାରେ କାଗଜର କାଠର ମେଲ ଯୀଶ୍‌
ଶାସ୍ତ୍ର ଜଳିବାର ୧୫୨ ୧୦ ବର୍ଷ ପରେ । ଦ୍ଵାଦଶ
ଶତାବ୍ଦିରେ ଦୂରବେଳ ମାନେନାନ୍ତର ଯକ୍ଷପୁଣ୍ୟ କାଗଜର
କାଠର ହେଲା । ସେମୁଁ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଏକମାତ୍ର ଶ୍ରେଣୀ
କାଗଜର ହେଲା । କାଗଜ କାଠର ମେଲରେଲା ।

“ଶ୍ଵର ଗ୍ରାହକ”

କ ସିଙ୍ଗୀର ତୁଳୀରେ ଶିତ ଶିଙ୍ଗୀ:—

ବହୁ ସମାଲୋଚକ ମତରେ ଜୀବିତ ରଂଗେଜ
ଆପନାୟିକଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସୋମରଷେଷ୍ଟ୍ ମୋରମ
(Somerset Maugham)ସର୍ବତ୍ରସ୍ଥ ବିବେଚନ ହୋଇ
ଅଛନ୍ତି । ସେ ପଥରି ସହରରେ ଜନଗ୍ରହଣ କରି ସେହି-
ଠାରେହିଁ ଶେଷଦ ଅଭିଭାବିତ କରିଥିଲେ । ତାହାପରେ
ଇଂଲଣ୍ଡକୁ ଅଛି ଡାକ୍ଟର ଅଧ୍ୟନ କଲେ । ସେଷ-
ଟେମାସ ହସିଟିଲର ଅଭିଜ୍ଞତାକୁ ଘେନି ତାହାକର
ପ୍ରେସ ଉପନ୍ୟାସ ଲିସା ଅପ୍ରାଲାମ୍‌ବେଥ (Liza of Lam
beth) ୧୯୩୭ ଖ୍ରୀଷ୍ଟରେ ଲିଖିତ ହୋଇଥିଲା । ଏହା-
ଏହା ଏହା ଅଟନ କୁଣ୍ଡିଏ ଉପନ୍ୟାସ ଲେଖିଥିଲେ ।
କିନ୍ତୁ ଡାକ୍ଟର ଅଭେଷା ସେବୁଦ୍ଧକରୁ ଅଧିକ ଅର୍ଥାଗମ
ଦେଖାଇ ପାରି ନହିଁ । ଏହାପରେ ଲେଖି ପ୍ରେସରିଙ୍କ
ନାମକ ନାଟକ ଲେଖି ସେ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସାହିତ୍ୟ
ପାଇଁ ଫୁଲାଟିପୁ ତି ହେଠଳେ । ଅନ୍ତର୍ଜାଲପରେ
ତଥା ୧୯ ନାଟକ ଏବଂ ସମୟରେ ଲାଗୁନାରେ
ଅନ୍ତର୍ଜାଲ ଉପରେ ଦେଖିଲୁ ସେ ପ୍ରଚୁର ଏବଂ ଉପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ
ତଥା ପାଇଁ ଆ ହେଠଳେ ମୁଁ
ପ୍ରାଣ୍ୟ ଏବଂ ଦେଖିଲୁ

ଓ ପରେ ଗୁ ପ୍ରଦିଗରରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଥିଲେ । ଏହା
ଅବସ୍ଥାରେ ସେ ସୁଦୂର ପ୍ରାଚ୍ୟରେ ନାନାପ୍ରାନ୍ତ ଭ୍ରମଣ
କରି ବହୁ ଅଭିଜ୍ଞତା ଅର୍ଜନ କଲେ ।

“ମୋଟ ଉପରେ” (The summing up) ।
“ନିପଟ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ” (Strictly Personal) . ନାମକ
କେତେଗୋଡ଼ି ଆମ୍ବଲାବଜୀ ମୂଳକ ଉପନ୍ୟାସ ମଧ୍ୟ
ସେ ଲେଖିଛନ୍ତି । ଶେଷ ଗ୍ରହନ୍ତି ଏହି ଯୁଦ୍ଧ ଅରସ୍ତରୁ
ଜର୍ମାନ ମାନଙ୍କର ଆଫିମଣ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରାନ୍ତରେ ତାହାକର
ଅନୁଭୂତି ସେ ଲିଖିବିଦ୍ୟା କରିଥିଲେ । ସେଥରେ ମୁଁ
ତାଙ୍କର ଇଂଲଣ୍ଡକୁ ପଳାଦ୍ୱାନ କରିଥିବାର ଶେମାଞ୍ଜକର
ଘଟଣା ବର୍ଣ୍ଣିତ ଅଛି । ଇଂଲଣ୍ଡରେ ଅନ୍ତକାଳୀନ ରହି ସେ
ଆପେରିକୋ ମାଦା କରିଥିଲେ ଓ ସାତାମ ଦାରେଲିନାରେ
ବର୍ତ୍ତିମାନ ଗୃହ ନିର୍ମାଣ କରି ଅବଧ୍ୟାନ କରୁଛନ୍ତି ।

ତାହାକର ସୁଦୂର ପ୍ରାଚ୍ୟ ଭ୍ରମଣ ଲବ୍ଧ ଅନୁ-
ଭୂତିର ଅନ୍ୟତମ ଅତ୍ୟାନ “ଚତୁର୍ଥ ଓ ଛାଣ ପଇସା”
(The moon and six pence) ଏବଂ ଅନ୍ତରୁତ ପରି-
ବଳିନୀ । ଜଣେ ଶିଙ୍ଗୀର ଜୀବନବୃତ୍ତାନ୍ତ ଆପନାୟିକଙ୍କ
ର ଲେଖନ ବୃତ୍ତିରେ ଦ୍ୱାରା ତଳି ବିକର୍ଷିତ ହୋଇଥାଏ,
ତଥା ହୋଇଥାଏପରି ଦିନଶବ୍ଦୀ ଲାଗନ ମୁହଁରର

କଣେ ଧନୀ ଦଲ୍ଲଙ୍କର ଜୀବନକୁ ଶିଳ୍ପୀର ପ୍ରେରଣା
କିପି ଆଶ୍ଚର୍ମୀ ଭାବରେ ପରିବର୍ତ୍ତି କରି ଦେଉଥିଲା
ତାହା ଏହି ଉପନ୍ୟାସର କଥା ବସ୍ତୁ । କଣେ ଭାଗାୟ
ଅବସରପାତ୍ର ଥାଇ, ସି, ଏସି କର ରୂପବତ୍ତା କନ୍ୟାଙ୍କୁ
ଶୁର୍ଷସ ଶୁର୍ଷସ କଲ୍ପାଣୀ ବିବାହ କରି ପୁନଃକନ୍ୟା ସହିତ ପରମ
ସୁଖରେ କାଳାତ୍ମକ କରୁଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଏହି ଧନୀ
ଦଲ୍ଲଙ୍କର ଅନ୍ତରର ଗୋପନିତମ ପ୍ରଦେଶରେ ଯେଉଁ
ଶିଳ୍ପୀ ଲାଗି ରହିଥିଲା ତାହା ହିଠାତ୍ର ଦିନେ ଆସି ପ୍ରକାଶ
କଲା । ଜୀବନର ମଧ୍ୟରେ ଦିନେ ଅକସ୍ମାତ୍ ଶ୍ଵା
ସପାର ପୁଣି କନ୍ୟା ଦେବପଞ୍ଜତି ପରିତ୍ୟାଗ କରି ଏହି
ଶିଳ୍ପୀ ଲାଗୁନ ସହିରରୁ ପ୍ରମାନ କଲେ ପ୍ରାନସକୁ ।

ଗ୍ରାନ୍ତାରମ୍ବରେ ଅପନ୍ୟାସିକ ଉଜ୍ଜ୍ଵଳ କରିଛନ୍ତି ଏହି
ଦୁଃଖମେ ରୂପୀ ଶୁଣ୍ଠି କଲ୍ପାଞ୍ଚକୁ ଦେଖି ସେ ମୁହଁର୍ତ୍ତିକପାଇ
ମଧ୍ୟ ବିଗ୍ରହ ନ ଥାଲେ ଏହି ବିଦ୍ୱବସାୟଙ୍କ ଠାରେ
ଅସାଧାରଣରୁ ବୋଲି କିଣ୍ଠି ହେଲେ ଥିଲା । ସେତେ-
ବେଳେ ସେ ପରିବାରକୁ ଉପରି ଲକ୍ଷନର ଗୋଟିଏ
ମୁସଳ୍ଲିତ ଗୁହ୍ୟରେ ଦାସ କରୁଥିଲେ । ଘ୍ରମୀଷ୍ଟାଙ୍କ
ମଧ୍ୟରେ ଅବେଦିଯ ନ୍ଯୂତ ଥିଲା । ଘୁଣ୍ଠି ପୁରୁ କନ୍ଦା ମାନଙ୍କ
ପ୍ରତ୍ଯାମାଙ୍କର ପ୍ରେସ୍ ଓ ଆକର୍ଷଣ ଲୋକସି ସାଧାରଣ
ଗୁହ୍ୟରୁ ପଠେଷ୍ଟା ସ୍ଥାନ ନ ହାଏ । ଠଳେଦିଲା ସ୍ତ୍ରୀ ପୁରୁ କନ୍ଦି
ମାନଙ୍କ ଅଗୋଚରରେ ସେ ପ୍ରତି ରାତରେ ଗୋଟିଏ ଶିଳ୍ପ
ବିଦ୍ୟାଲୟକୁ ଯାଇ ସେଠାରେ ଶିକ୍ଷାକଳ ଶିକ୍ଷାକର୍ତ୍ତା
ଥିଲେ । ଥରେ ତାହାଙ୍କର ସ୍ତ୍ରୀ ପ୍ରମାଦକଲେ ଯେ ଖୁଲ୍ଲ
ପରିବର୍ତ୍ତନ ପାଇ ସେ ପ୍ରାନ୍ତରେ କିଣ୍ଠି ଦିନ କଟା-
ଇବେ । ଶୁଣ୍ଠି କଲ୍ପାଞ୍ଚ ସେଥିରେ ରାଜି ହୋଇ ସ୍ତ୍ରୀ ଓ ପୁରୁ
କନ୍ଦାମାନଙ୍କୁ ଲୋତତକ ମାସ ଯାଇଁ ପ୍ରାନ୍ତରୁ ପାଇ
ଦେଲେ । ଏହି ଅଦ୍ସରତର ସଂଧାର ତଥାତ କାଳୀଙ୍କ
ତାଙ୍କର ମିଳାଯ୍ୟର ଅଧୀନ ଦେଖାଇ ଉଠିଲା । ଜୀବନରେ
ପ୍ରବୁ ମାତ୍ରା ମନୀଗ ମନ୍ଦିରକୁ ଦେଖାଇଦେଇ ନିଷ୍ଠ ସାଧନୀରେ
ହୁଁ ମନ୍ଦିରରୀ ସମସ୍ତ ସମୟ ବିନିଯୋଗ କରିବାକୁ ଦେ
ପ୍ରବୁର ପାଇଲା । ଦେଇ ଦେଇ ପୁଣୀ କନ୍ଦାମାନଙ୍କ
ଶୁଣ୍ଠିକୁ ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟରେ କାହାରାକାରୀ । ଏହି ଦିନ ଶୁଣ୍ଠିକୁ ନ୍ଯୂତ୍-ଏ

ପଦ ଲେଖିଦେଇ ସେ ଗୁହ୍ନ ତ୍ୟାଗ କଲେ । ମତ୍ତୁ ଶଣ୍ଡିକ-
ରେ ଲେଖାଥିଲୁ :—

ପ୍ରେସର ଏମି,

ମୁନେ କରେ

ଦେଖିବ । ପରକୁ ଫେରିଲେ ସବୁ ଜନିଷ ଠିକ୍‌ଥିବାର ଦେଖିବ ।
ତୁମପାଇଁ ଓ ପିଲାମାନଙ୍କପାଇଁ ଶତ୍ରୁ ଭୋକଳ ଦୁଷ୍ଟ
ରଖିବାକୁ ମୁଁ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରି ଯାଉଛୁ । ମୁଁ ତୁମକୁ
ଭେଟିବାକୁ ନ ଥିବ । ମୁଁ ତୁମଠାରୁ ଦୂରରେ ରହିବାକୁ
ପ୍ରିର କରି ଯାଇଛି ଓ ଆଜି ସକାଳେ ଯାରିସ ଘରୀ
ଯାଉଛୁ । ଯାରିସରେ ପହଞ୍ଚି ଏ ଚିଠି ତୁମକୁ ଡାକଟରେ
ପଠାଇବି । ମୁଁ ଆଉ ଫେରିବ ନାହିଁ । ତମ ସେଇଧ୍ୟାନ-
ର ବ୍ୟତିକରଣ ଘଟିବ ନାହିଁ ।

ତୁମର ସ୍ଵର୍ଗ କାଳର

ଶ୍ରୀମଦ୍ଭଗବତ

ବାସ୍ତ୍ଵ, ଏହି ସାନ ଗଠି ଜଣ୍ଠିକାତେ ସ୍ଥାନ ଶିଳ୍ପୀ
ଜୀବନର ଜଞ୍ଚାଳମୟ ପ୍ରଥମ ସାଂସାରିକ ଅଧ୍ୟାୟ ସମାପ୍ତ
ହୋଇଗଲା ସେ କୁଆଡ଼ର ଯିବ, କଥାଗଜାରିବ ନିଜ ଜୀବନ
ସରିନାକୁ ମଘ ସେ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଟିକିଏ ଦେଖିଲେ ସୁତା
ଦେବାର ଆବଶ୍ୟକ ମଣିଲୁ ନାହିଁ । ଦେଖିଲାଲ ତାଙ୍କ
ପାଶେ ଧାରେ ରହୁ ସ୍ମୃତି ମଧ୍ୟ ଶେଷାର୍ଥ ଦେଖିଲେ ଯୁଗ କର
ବାକୁ ଦୁଃଖୋଗ ପାଇ ନଥିଲେ । ସେ କେବଳ ତାଙ୍କୁ
ସ୍ବାମୀ ହିସାବରେ ଓ ଜଣେ ଆଦର୍ଶ ଗୁରୁତ୍ୱ ଫୁଲରେ ଦେଖି
ଆପେଥିଲେ । ତେଣୁ ଆଜି ତାଙ୍କର ଏହି ଆଗରଣୀରେ ଦସ୍ତ
ଅବାକୁ ଓ ଅଭିଭୂତ ହୋଇ ଦଢ଼ିଲେ । ବନ୍ଦୁ ସ୍ଵଜଳ
ନାନା ସଂଦେହ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ ଶ୍ରୀକଳ୍ପାଣ୍ଡି ପ୍ରତି
ରାତ୍ରରେ ଶ୍ଵାନାନ୍ତରକୁ ପାଇଥିବାରୁ ତଥ୍ୟ କେହି ଆହୁର୍ଯ୍ୟ
ମନେ କରିଲେ ଯେ ତୁ ଅପର କିମ୍ବାର ତୁମର ସଂଖ୍ୟ
ଅଛନ୍ତି । ଅପରାହ୍ନର ଏହିଘର କାହାର ଏହିତ ଘନିଷ୍ଠିତ
ତଣ୍ଡପିତା ହୋଇ ଥିଲାର ମୁହଁକୁ ଧ୍ୟାନିବା
ଠିକୁ ଶ୍ରୀକଳ୍ପାଣ୍ଡିଙ୍କ ସମୀନରେ ଦୀର୍ଘବିଳାସିଲେ । ଠିକୁ
କିନ୍ତୁ ରାତ୍ରରେ ଯେ ବିଲାସର ଜୀବିତରେ ନାହିଁ ନିଶ୍ଚିନ୍ତା
ଏକ ଶୁଦ୍ଧଶୈଳୀ ଦୂର୍ଦେଶ କୁ କଣ୍ଠରେ ଦୀର୍ଘ ବାହୁଦୀର୍ଦ୍ଦି ।

କିନ୍ତୁ ପେତେବେଳେ ତାଙ୍କର ସନ୍ନାନ ପାଇଲେ
ସେତେବେଳେ ଦେଖିଲୁ ଯେ ଟଗାଟିଏ ଅସ୍ତ୍ରୀୟକର
ଗଲି ଭିତରେ ଏକ ଅନ୍ଧକାରମୟ ଭଣ୍ଡ ଘୁଷିରେ
ଷ୍ଟ୍ରି_କଲ୍ପାଣ୍ଟ ଏକାକୀ ଦୀପ କରୁଛନ୍ତି । ପାଶରେ ଶିଳ୍ପୀର
ତ୍ରିଲୀ, ରଙ୍ଗ ଓ ନଟ ପ୍ରଭୃତି ଟକାଟକୁନ୍ତିଏ ସରଞ୍ଜାମ
ଇତ୍ୟଥିବ ବିଷିଷ୍ଟ । ଷ୍ଟ୍ରି_କଲ୍ପାଣ୍ଟ କିଣ୍ଠିଦିନ କ୍ଷର ଘେରେ
ନେତୀତ ହୋଇ ଏକାକୀ ଶୟାଶ୍ଵାୟ । ରୂପା ଟିକିଏ କଥେ
ଦେବା ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ପାଶରେ କେହି ନାହିଁ । ଅଗତ୍ୟା
ଠଳଶକ୍ତି ରୂପା ପ୍ରଭୃତି କରି ଏହି ଅଭ୍ୟନ୍ତ ଶିଳ୍ପୀର
ଶୁଣୁଣା କରିବାକୁ ହୋଇଥିଲା ।

ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ ଷ୍ଟ୍ରି_କଲ୍ପାଣ୍ଟଙ୍କ ପାଶରେ ଘୁଷି, ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟଙ୍କ
ମାର୍ତ୍ତିଲେଜନଙ୍କର ସବୁ ଯୁଦ୍ଧ ପରାକିତ ହେଲା । ଶିଳ୍ପୀ
ତାହାର ଜୀବନର ପୁଅମେ ଅନ୍ୟାୟ ଶେଷ କରିଥିଲୁ । ସ୍ତ୍ରୀ
ପୁଅକନ୍ୟାମାନଙ୍କ ପାଇଁ ପାହା କର୍ତ୍ତିବ୍ୟତହୁଁ ରୁ ଆଉ ଅଧିକ
କରିବାକୁ ସେ ଆଦଶ୍ୟକ ମନେ କରିଲାହୁଁ । ସେଥିଅଜି
ନେତୀତ ଆସ୍ତିନ ଶଣିଛି ତାହା ଦେଖିବି ଏହି ମୁଖ୍ୟାମ୍ଭାଷ୍ଟିକୁ
ଫୁଲ୍ଲ କରି ଦେଇଛି

ପ୍ର୍ୟାରେସତ୍ର ଦ୍ଵାରର୍ଷ କଳା ସ୍ଥାନରେ ଶରୀର
ପାଇ କରି ମଧ୍ୟ ଷ୍ଟ୍ରି_କଲ୍ପାଣ୍ଟ ନ୍ୟାତ ଲାଭକର ପାରିଲେ
ନାହିଁ । ତେଣୁଥେ ସତରୁଳିଶ ଦର୍ଶ ଦୟାପତର ସୁଦୂର
ପ୍ରାଚ୍ୟ ଶାହୁଟିକୁ ଯାତ୍ରାକରିଲା । ସେହି ଅର୍ଥାତ୍

ଶ୍ଵାନରେ ଜଣେ ନିରଶର ଆଦିବାସୀ ରମଣୀକୁ ସରିନା
କୁଣ୍ଡରୁଷି କରି ଏକ ଶ୍ଵାନ୍ତ କୁଣ୍ଡରରେ ଶିଳ୍ପୀରାହାର
ଅନ୍ତିମ କାଳ କୁଣ୍ଡ ବ୍ୟାପୁତ୍ର କହାଇ ଦେଇଥିଲୁ । ଏ
କୁଣ୍ଡରର ନାନ୍ଦରେ ସେ ଯେଉଁ ସବୁ ଚିତ୍ର ଅଙ୍କନ କରି
ଯାଇଥିଲେ ତାହା ତାଙ୍କର ମୃଦୁ ପନେ ଧୂଥିବାର ସବା
ଶ୍ରେଷ୍ଠ ସମ୍ପଦ ରୁପେ ପରିଗଣିତ ହୋଇଥିଲା ।
ତାହାଙ୍କ ନିଜ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଅନୁସାରେ ମୃଦୁପରେ ତାଙ୍କର
ସେହି ପଳିଠନସୀୟ ସର୍ବିନ୍ଦ୍ରିୟ ରିତ ନୁହିକୁ ବିନଷ୍ଟ କରି
ଦେଇଥିଲେ । କେ ଲ ଯେଉଁ ଛବି ନୁହିକୁ ଅପରା
ସହିକାରେ ପିଙ୍ଗି ଦେଇଥିଲେ, ପରେ ତାହା ଦେଖି ଶିଳ୍ପୀ
ଜଗତ ଏକ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପ୍ରତିଭାକୁ ସିରାର ଥିବାର ଜାଣି
ପାରିଲା ।

ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟଟିକୁ ଅନୁଲାଭୁତ ମାତ୍ର କୁଠା ମଧ୍ୟ
ରୁ ଯେବେହା ଉପନ୍ୟାସ ନୁହିବି ଜୀବନୀ; କାଳିନିଳି
ନୁହେ ସତ ବା ବାପ୍ରବା । ଏହି ବାପ୍ରବତୀ ପ୍ରତିପଦ
ଲାଗି ଲେଖକ ବିଭିନ୍ନ ପଦ ପତ୍ର ପତ୍ରକାରେ ଷ୍ଟ୍ରି_କଲ୍ପାଣ୍ଟଙ୍କ
ସମ୍ବନ୍ଧେ କାଣିତ ବିଦରଣୀ ମଧ୍ୟ ସ୍ତ୍ରୀଯ ଗ୍ରହିରେ ସନ୍ତି
ପଦିତ କରି ଥିଲା । ସତର୍ବାର୍ଷ ଜୀବନ୍ତ ଭ୍ରାତା ଓ
ବନ୍ଦିନା ପରିପାତୀରେ ଜଣେ ଚିତ୍ର ଶିଳ୍ପୀର ଜୀବନ ଚିତ୍ରଣ
କରିବାକୁ ଯାଇ କଥାଶିଳ୍ପୀର ମନ୍ଦିର ମଧ୍ୟ ପୁଣି ଲାଗି
ଥିଲା ।

॥ମର ଲକ୍ଷ୍ୟ—

• ଜାତର ଜାଗରଣ ଯେବେ ଆସେ ଏକ ଉନ୍ନତ ଜାଗ୍ଯ ବୋଧ ଦେଶ ମାଟିରେ ଆସୁ ଦ୍ରକ୍ଷା କଟିଥାଏ । ଓଡ଼ିଶାରେ ଆଜି ସେହି ଦିନ ସମାଗତ । ଏ ଦେଶର ମାଟି ଓ ଆକାଶରେ ଏକ ସଙ୍ଗାବ ଜାଗ୍ଯ ବୋଧ ଚଞ୍ଚଳ ହୋଇ ଉଠିଛି । ଜାଗ୍ଯ ଜାଗରଣର ଏହି ସନ୍ଧି କ୍ଷଣରେ ‘ଚତୁରଙ୍ଗ’ ନିଜର ଷ୍ଟ୍ରେମସ୍ଟକ ଉତ୍ସେଳନ କରିଛି, ତେଣୁ ଏହାର କେତେବେଳେ ଦାୟିତ୍ବ ରହିଛି ।

ପ୍ରଥମରେ ‘ଚତୁରଙ୍ଗକୁ’ ଓଡ଼ିଶାର. ଅଖା ଓ ଆକାଂଶା. ଅନନ୍ତ ଉତ୍ସେଶର କାହାଣୀ କହିବାକୁ ଦେବ । ଓଡ଼ିଶାର ଗ୍ରାମୀୟ ଜୀବନର ମେହି ଓ ବିବାଦ, ଗୁରୁ ଜୀବନର ନିରବକୁଳ ମା ଭଜାଇର ଦ୍ଵେଷର କଥା, ସବୁଦେଶର ଓଡ଼ିଶାର ରୁଚି, ସତ, ନାତ, ଗୁଲି, ଚଲିବ ଅଭ୍ୟବ ଓ ଧୂରଦୟା, କବିତା, କଥା ଓ ବିବରେ ପ୍ରକାଶ କରିବାକୁ ଦେବ, ଏହି ଦର ସ୍ଵରେଶ ବ୍ୟେନ ପରିବୃକ୍ଷ ଦ୍ଵେବ ।

ଦ୍ୱାଦ୍ସର ଓଡ଼ିଶାର ମାଟିରେ ଯେ ଅମୃତ, ପବନରେ ଯେ ମାଦକତା ରହିଛି, ଶ୍ରୀତଥର ସୀମାନ୍ତରେ ଓହିଁ ଲାଲୁପିଲା ଧାନମୟ, ମଣିଭ୍ରଦ୍ଵା ଅଦି କେତେତ ମନ୍ଦିରମାନର ଦରନୀରୁ ଚାର୍ମିର୍ବିନ୍, କେତେକ ମଙ୍ଗୀ ଅଶ୍ଵିନ

ସୀମାହାନ ସୌଦର୍ଯ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତ କରି ମାଟିର ମୋହ ଆହୁରି ଗାଢି କରିଦେବାକୁ ‘ଚତୁରଙ୍ଗ’ ସବୁଦିନ ଗୋଷା କରିବ । କିନ୍ତୁ ତହିଁରେ ବିଶେଷତ୍ବ କିଣ୍ଠିବି ନାହିଁ । ଦ୍ରତ୍ୟେକ ସୁରରେ ସାହୁତ୍ୟ ଏହି ଗୋଷାହିଁ କରି ଆସିଥିଲା ।

‘ଚତୁରଙ୍ଗ’ର ଆଦର୍ଶର ଆଜି ଗୋଟିଏ ଦିନ ରହିଛି, ଯହିଁରେ କି କୃତକାରୀ ହୋଇ ଗରିବିଲ ଦିନର ଏହି ମାହିକ ପଦ୍ମିଲାଟି ସ୍ଵତରେ ଗାହିଁ ଅନୁଭବ କରି ନାହିଁଦି ।

ଓଡ଼ିଶା ପେ କଳାର ଲୋଳାଷେଷ ଏଥୁରେ କାହାର ସଦେହ କରିବାର କିଣ୍ଠି ନାହିଁ । ଏହାର ଶର ଓ ଦେହର ମୟ ମାଟି ଉପର ଠିଆ ହୋଇ ଦିନେ ସପ୍ତା-ସତ୍ୟ-କିତ ମାର୍ତ୍ତିଷ୍ଠ ମନ୍ଦର ଦ୍ରାଶବନ୍ତ ହୋଇ ପାଇଛି । କୋଣାର୍କ ଓଡ଼ିଶାର ଏକ ଅନୁବିଦ୍ଧି—ଓଡ଼ିଶା ମୁତ୍ତରୁ ଏକ ରେମ ବିକାଶ । ଏହି ଦେଉଳ ଡେବରଣ ସମ୍ମନନ୍ଦର ଠିଆତ୍ମାର କି ସ୍ଵଦେଶୀ କି ଭିବନ୍ଦୀ ସଜଳ ନିରାକୁ ବିପ୍ରମୁଖରେ ହିନ୍ଦୁ ସଭ୍ୟତାର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଅଭିଭୂତହିଁ ଦେଖି ଅସ୍ତିତ୍ବରେ କୋଣାର୍କର ଦେଖି ଅସ୍ତିତ୍ବରେ ଉତ୍ସାହରେ ରସ ସହିତ କାଣ୍ଡାର ଜାଗ୍ଯ ଜୀବନରେ ଦ୍ଵାରା ପେଇଁ ଗର୍ବର କଳାନୟର ଜାଗ୍ଯ ଜୀବନରେ ଦ୍ଵାରା ପେଇଁ ନାହିଁନ୍ତି ରହି ଦାରେ ସରବର୍ଷ ରହିବ ।

ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ଓ ଅଭ୍ୟବ ଦୌର୍ଯ୍ୟ-ଦ୍ଵାରା ନାହିଁ କଥ-

ଦେ । ଉତ୍ତାର ସେହି ରୂପ ଆଜି ନାହିଁ । ତହିଁରେ
ଅନେକ ବ୍ୟତିକ ମ ଏ ଟିକୁ । ଆଜି ଆମ ଲେଖନାର ର
ବବିଦୂଷିକର ସେହି ସରଳତ୍ୱାଙ୍କଳ ଭାଷାର ଭାବାଭବାନ୍ତି
ବାହାରେ ନାହିଁ କଂବା ମନରେ ଏକାମ୍ବା ଜାନନର ସେହି
ବିଶ୍ଵାସ ପରିକଳ୍ପନା ଧର ଦିଏ ନାହିଁ । ହୁଏତ ଅନେକ
ଷ୍ଟୁଲିଙ୍ଗ ବିଶେଷୀ ଆବହାର୍ତ୍ତା ସଙ୍ଗରେ ଯୁଦ୍ଧକର ନିବାଶ
ଗ୍ରାହ ହୋଇଥାନ୍ତି । ଯାହାତେବେଳେ 'ନତୁରଙ୍ଗ' ଉତ୍ତାର
ଦେଖି ପୁଣ୍ୟତନ ରୂପି ଫେରାଇ ଆଣିବାର ଠେଣ୍ଟା
କରିବ ।

ପ୍ରଥମରୁ କହିଛୁ 'ନତୁରଙ୍ଗ' ଯୁଗର ସନ୍ଧି କ୍ଷଣଚର
ଅସ୍ତ୍ରପ୍ରକାଶ କରିଛୁ । ଏହି ପରିବର୍ତ୍ତନଶୀଳ ଯୁଗରେ କେବଳ—
ଯ ଯୁଦ୍ଧବିଶ୍ଵାସ ସଂଗ୍ରାମ ଆଦୋଳନ ଘଟି ଯାଉଛୁ
ଆହାର କିନ୍ତୁ ଠକ୍କାହିଁ । ଦିନୁଁ ଦିନ ଆମ ଦୂଷି
ଭଙ୍ଗାର ମଧ୍ୟ ପରିବର୍ତ୍ତନ ହେଉଛୁ । କେତେ ନୂଆ ଭାବନା
ତେବେଳେ ନୂଆ ଧାରଣା ବୁଝୁ ବୁଝୁ ଧର ଅଠୁଟି—ଆଜିର
ବିଜ୍ଞାନ ଦେଉଛୁ ।

କେତେ ଦୈର୍ଘ୍ୟାବଳୀ ଅବିଷ୍ଵାର ଆମର ଭାବନାର
ଅନ୍ତର୍ଭୁତିକୁ ଏକାନ୍ତଦିଲେଖକ ବିପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ, ଅନ୍ତର୍ଭୁତ କାର୍ଯ୍ୟ-
ଦରକ ଯାଉଛିଛୁ । ଆଜି ଆଣିବିକ ଯୁଗର ହୁଅଛୁ ।

ଆଣିବିକ ଦୋମାନ୍ତ ଅନ୍ତର୍ଭୁତିକୁ ଧରି ଧରି ଆମର
ଭାବନାର ପ୍ରୋତ୍ତମ ମଧ୍ୟ ଦୁଇ ରୂପିତା । ଆଜି ପଥ ଗୁଲିବାର
ଧର ସାହସ ଓ ଅନ୍ତର୍ଭୁତ ଦରକାର ।

ଏହି ଜତଶଳ ଯୁଗର ଆସିଲା ସଙ୍ଗଚର ଭାଷାକୁ
ମଧ୍ୟ ସମତାଳ ରଖି ଚାଲିବାକୁ ଦେଖିବ ; ଏହି କାହା
ପାଶୁତ୍ୱ ସାହିତ୍ୟ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଧ୍ୟାନ ଆପ ପ୍ରତିଭାଳୀ ପ୍ରାର୍ଥିବୀକ
ଭାଷା ଅନୁଭୂତି ଛାଇ ନୁହୁ ପରିପର ତୁଳାଶ ଅଛି
ଚକ୍ରଭାରି—ରୁଦ୍ର ରାତି ଭୁବନ ଆଦିଧୀନ । ଶାନ୍ତି-ମଧ୍ୟ
ମଧ୍ୟ ଦ୍ୱାରି ଗୁଲିତା । ଏହିଙ୍କ କିମ୍ବା ଭାବାର ଏମତି
ରକ୍ଷା କରିବା ଦ୍ୱାରି ଧରିବା । ଅନ୍ତର୍ଭୁତ ପ୍ରୟୋଜନ
ଅନୁସାରେ ନିଜେଇ ଭାଷାକୁ ପାପିରୁ ମାନାନ୍ତର ସଜୀବ

ନେଇଛନ୍ତି । ଉତ୍ତା ଭାଷା କି ସେହି ମାତ୍ରା ରକ୍ଷା କରି
ପାରିଛୁ ।

ଆଜି ଆମର ଅଭାବ ଓ ବିଚୁତି ପ୍ରତି ନିଜର ଦୃଷ୍ଟି
ଆକୃଷଣ ହେବା ଗୁରୁ ଦରକାର । ଏହି ଆଣିବିକ ଯୁଗର
ପ୍ରାରମ୍ଭରେ ଆମର ଥରେ ଭାବ ଦେଖିବା ଦରକାର ଏହି
ପ୍ରଗତିର କେତେ ପଛରେ ଆମେ ପଡ଼ି ରହିଅଛୁ । ତାହାର
କାରଣ ବା କି ? ନ ହେଲେ ପରେବର୍ତ୍ତନ ଯାଇଁ ଯେଉଁ
ସାହସ ଓ ଦୂରତ୍ୱାଙ୍କଳ ପ୍ରୟୋଜନ ତାହା କେବେହେଁ ନିଜ
ଅନୁଭବେ ଅନୁଭବ କରି ପାରିବା ନାହିଁ ।

'ନତୁରଙ୍ଗ' ଯୁଗର ଏହି ପ୍ରୟୋଜନାୟତା ହୁତ ସମସ୍ତ-
କର ଦୃଷ୍ଟି ଆକୃଷଣ କରିବ । ଦେଶ ଓ ଭାଷାର କଳାଳି
ପାଇଁ ଯାହା ଉଚିତ ବୋଲି ବିବେଚନ କରିବ ତାହା
ସାହସର ସହିତ କହିବ, 'ନତୁରଙ୍ଗ' ଏହି ଆଶା ଗୋପନୀ
କରେ ।

୭ ନତୁରଙ୍ଗ:—

'ନତୁରଙ୍ଗ' ଏହି ଶବ୍ଦର ଟିକିଏ ବ୍ୟାଖ୍ୟା ଦରକାର ।
ଦୃଷ୍ଟିର ଗୁରେଷ୍ଟି ପ୍ରଧାନ । ଅଜ — ସାହିତ୍ୟ, ନୂତ୍ର,
ସାହସର ଓ ଚିତ୍ରକଳା— ଏହି ଗୁରେଷ୍ଟି ବିଭିନ୍ନ । ଏତେବେଳେ
ଓ ଉଚିତ ସାଧନ ଦୂରଙ୍ଗର ଏକମାତ୍ର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ।

କାଳା ଓ ସାହିତ୍ୟ:—

ଜୀବନରେ ପ୍ରତିଧିକଟିର ପ୍ରୟୋଜନାୟତା ରହିଛୁ ।
ମାନଦ ଦାରମାର ନିଜକୁ ଏହି ମୁଶ୍କୁରୁଁ କରେଲୁ ତଥା
ଜୀବନରେ ଏତେ କୁଳା, ଏତେ ଦୈନିକ ପାଇଁ ଧାର୍ଯ୍ୟ
କଲାପୀ ମନ ନେଇ ଫର୍ମାଇ କରିବା ? ତା ପାଇଁ କି
ବ୍ୟାପକ ନୂତ୍ରର ନୂତ୍ରରେ ନେଇ କରି ପରିପରା ନିଜର ଜୀବନ
ନିଜକୁ କରିବେବା ? ହେଲେ ଠାରେ ଅଭିନା ଓ ଦୂରିବ ।

ପ୍ରପୀତିତ ମାନବ ଜୀବନରେ ଅଶ୍ଵ ମୋରକୁ କରୁଛି ?
କଳା କେବଳ ଭାବୁକ ମନର ସ୍ଵପ୍ନ ବିଳାସ ନୁହେ,
କର୍ମୀ କର୍ମଷେଷରେ ଯାହା କିଛି କରି ପାଇଛି, ଶିଳ୍ପୀ
ତା ଠାରୁ ଢେଇ ବେଶୀ କାମ କରିଥାଏ । ଆଜି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ
ଜଗତରେ ଯେତେ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଆସିଛି, ପ୍ରଥମେ ଶିଳ୍ପୀ
ନିଜର ମନରେ ତାହା ଅନୁଭବ କରି, ନିଜର ଶିଳ୍ପରେ
ତାର ଅଗନ୍ତୁକ ରୂପ ପ୍ରକାଶ କରି ଦେଇ ଯାଇଛି ।
ତାପରେ ଆଦିଶ୍ରୀ କର୍ମୀ, ଯେ ସେହି ପରିକଳ୍ପନାକୁ
ବାସ୍ତବରେ ପରିଣତ କରିଛୁ । ତୁଏ ତ ପ୍ରେସ୍‌ରିଭଲ୍‌ସନ୍
କେବେହଁ ଆସନ୍ତା ନାହିଁ ଯଦି ରୂପେ ଓ ଭଲ-
ଟଙ୍ଗୀର, ତା ପାଇଁ ପଥ ପରିଷାର କରି ଦେଇ ନ
ଆନ୍ତେଁ ସମାଜ ତନ୍ତ୍ରର ରୂପ ମଧ୍ୟ ପ୍ରଥମେ ମାର୍କେସ୍
ଟଲାଟିଯୁଣ୍ଡ ଡ୍ରାଇଭ୍‌ସ୍ପ୍ରିଂର ମନରେ ଧାରା ଦିବ

ଧାରଣା ଧାରଣ—କର୍ମ ପରେ । ଧାରଣା କାରଣ—କର୍ମ-
ପରିଣାମ । ମଣିଷର ପ୍ରତ୍ୟେକ ବଢ଼ି କାମର ପଛରେ କଳ୍ପନା
ରହିଛି । କଳ୍ପନାଲୋକକୁ ବାଦ ଦେଲେ ଏକ ସଙ୍ଗରେ
କର୍ମ ଜଗତର ମଧ୍ୟ ଅନ୍ତିର୍ଭୀତି ଲୋପ କରି ଦିଆଯାଏ । କଳା
ଶିର ଦିନ ଆମର କଳ୍ପନାକୁ ପରିପୁଣ୍ଡି କର ଆସିଛି ।
ନତଶୁଳ୍କାଣ୍ଡ୍ ଜୀବନରେ ଏହାର ମୂଳ ଅପରିମେଯ ।

ଆହୁରି ମଧ୍ୟ ଜୀବନର ଦୁଇଟି ଷେଷ ରହିଛି—ଏକ
ବିହିର୍ଜଗତ, ଅନ୍ୟଟି ଅନ୍ତଜଗତ । ଏହି ଦୁଇଟିର ଧୂର୍ଣ୍ଣ
ଅନୁଭୂତି ନ ସେଲେ ଦୃଷ୍ଟି ରଖିରିଦ୍ୟ, ଅଭ୍ୟକ୍ତ ରହି
ଯାଏ । ଯଦି ଆନନ୍ଦ ଲୋଗହୁଁ ଜୀବନର ପ୍ରାଣକ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ,
ତାହାରେଲେ କଳା ଛାଡ଼ା କିଏ ଆନନ୍ଦ ଯୋଗାଇ ପାରିବ ?
କାରଣ ଏହି ଦୁଇଟି ଷେଷରେ ମିଳନ ସ୍ଵାପନ ଓ ସାମ-
ସ୍ପ୍ରେସ୍‌ରିଗ୍‌ନାହିଁ ଶିଳ୍ପର ଏର୍ପି । ଶିଳ୍ପୀ ବାହ୍ୟକ ରୂପ ଦେଖି
ଦୂରେ ନାହିଁ । ମୁଠଭେଦକ ଧୂର୍ଣ୍ଣଟି ବାହ୍ୟକ ରୂପର
ଅନୁରାଳରେ କ୍ୟ ତେତନା କାର୍ଯ୍ୟ କରିଛି, ଶିଳ୍ପୀ ଆମକୁ
ଜୀବାର ସାଧାନ ଦେଇବା ଏ । ତାହାରୁ ଶିଳ୍ପୀର ସପଳ-
ନାର ଗୋପନ ରହିଥିଥା ।

ଆଜି ମଧ୍ୟ ଧରେ ଧରେ ଏହିନାହିଁ ସମୟ ଆସେ ଯେ,
ମନ୍ଦିରକାନ୍ତିଆ ଜୀବନ ଧାରା ଆଉ ଯୋଗରି ବହିକାକୁ

ଶୋଇଲେ ନା— ଜୀବନଟା ନିରାଳେ ଜୀବସ ବୋଲି
ପ୍ରଗାଢ଼ିମାନ ହୁଏ । ସେହି ସମୟରେ କଳାର ଅସରନ୍ତି
ରସ-ଭଣ୍ଟାରହୁଁ ଆଉଥରେ ଜୀବନର ପ୍ରତି ଶୁଦ୍ଧିଆ ଓ
ମାୟ ଆଣି ଦେଇପାରେ ।

ଦ୍ୱାଦ୍ସିତ ଓ ଶିଥି:-

ଏହି ଗୁରେଟି ବିଭିନ୍ନର ନିଜ ନିଜର ଷେଷ ରହିଛି
ପ୍ରତ୍ୟେକଟି ନିଜ ନିଜ ଷେଷରେ ସ୍ଥାପିତାତ । ଏହି
ବିଶ୍ଵର କେତେକଟିକିଏ ବା ଭାଷାରେ ପ୍ରକାଶ ପାଇଛି ?
ଶାନ୍ତି ବିନ୍ଦୁ ପ୍ରକୃତ ମୌନ, ନିବାକ । ତାର ଅଭବନ୍ତି
ଭାଷାରେ ନୁହେ— ରେମାରେ, ଭଙ୍ଗୀରେ ଓ
ମୁକ୍ତିନାରେ । ଯାହା ଅବ୍ୟକ୍ତ, ଭାଷାର ଶକ୍ତି ନାହିଁ
ନିମାକୁ ରୂପ ଦେବାକୁ । ଯେଉଁ ହିମାଳୟର ନିର୍ମାଣ
ଗ୍ରାନ୍ଟି ବନ୍ଦୁନା କରିଦାକୁ ଯାଇ କବି କାଳିଦାସଙ୍କ
ଲେଖନା ପରାଭବ ମାନିଛୁ, ହୁଏକି ଶିରକରର ତେଣିଥି
ରେଣାରେ ବା ନନ୍ତିକର ଗୋଟିଏ ଭଙ୍ଗୀରେ ତାହାର
ଅସ୍ତ୍ର ବିକଣିତ ହୋଇ ଉଠିବ । ଅମର ଦେଇନନ୍ଦନ
ଜୀବନର ରହିବ ଚିନିଶରେ— ଅମର ଅଶା ଅକାଶା
ଅନନ୍ଦ ଓ ଉଦ୍‌ଦେଶକୁ ରୂପ ଦେବାରେ, ସାହୁତଥର ଅସନ
ଅନନ୍ଦକିମଣ୍ଣିୟ କଥା ଏବଂ କବିନାରେ ଆଚେତନ ଦୂରିତ
ମଧ୍ୟ ସନ୍ତେଷ ହୋଇ ଉଠିବ । ତଥାପି ଏକଥେ ଅସ୍ତ୍ରୀକାର
କରାଯାଏ ନାହିଁ ଯେ ଯେଉଁଠାରେ ଭାଷା ମୁକ୍ତ
ଜୀବାରେ ସେହିଠାରେହୁଁ ସଙ୍ଗୀତ ଚିରକଳାହୁଁ ନାହାର
ନୃତ୍ୟ ଉତ୍ସବ ଉତ୍ସବ ପାଇଛି । ସେହିମର ଯେଉଁ ମନନ
ଭରିବାକୁ ସାଗର ଲକ୍ଷ୍ୟ କେବଳ ସାମାଜିକ କାର ମୃଦୁ ମୃଦୁନରେ

ପରେ ଛନ୍ଦ ଆସିଥୁବା ତାହା କେବଳ ନାଚ ମଧ୍ୟରେହିଁ
ଯଥାର୍ଥ ପ୍ରକାଶ କରାଯାଇ ପାରେ । ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ବରଷା
ତଳେ ଏହି ଧରାର ବରଷରେ ଯେଉଁ ଅଧିମ ମାନବ ବାସ
ଜୀବଥିଲା, ଏତେ ଯୁଗର ସହିତ ପରିଦିତ ତା ଉପରେ
ଏମଧ୍ୟ ରଚି ଦେଇଛି; କିନ୍ତୁ ସୃଷ୍ଟିର ପ୍ରଥମ ସକାଳରେ
ଯେ ଯେଉଁ ଅନନ୍ଦ ଅନୁଭୂତ କରନ୍ତା, ଆଜି ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ
ବରଷା ରେ ମଧ୍ୟ ମାନବ ତାହା ହଲି ନାହିଁ । ପ୍ରତ୍ୟେକ
ଜୀବ- ଶକ୍ତିରେ ସେହି ଅଧିମ ମନ ପରାସରେ କାହିଁ
ନୁହିଁ । ନୃତ୍ୟ ଅମନ୍ତ୍ର ସେହି ଅନନ୍ଦର ସନ୍ଧାନ ଦିଏ ।

ଏହି ଦୃଷ୍ଟିକୁ ସବ ଦିଗରୁ ଉପଭୋଗ କରିବାରୁ
ବିଦେଶରେ କେବଳ ସାହିତ୍ୟର ସାଧନାହିଁ ଯଥେଷ୍ଟ ନୁହେଁ;
ତାର ସର୍ବଜ୍ଞ ଏନ୍ୟାନ୍ୟ କଳାର ମଧ୍ୟ ସମାନ
ସାଧନା ଓ ଚର୍ଚା ଆବଶ୍ୟକ; ଏହି ଦୃଷ୍ଟିରୁ ତୁରଙ୍ଗ
ଦୃଷ୍ଟି କର ଯାଇଛୁ ।

ନବଲବ୍ୟ ଜୀବନର ସକଳ ଅନନ୍ଦ ଓ ଅଗ୍ରହ ନେଇ
ଯେଉଁ ନିବାଶତ, ବାଣୀ ମନ୍ଦରେ ଆଜି ଉପନୀତ,
ଶତଶାର ଭ୍ରାଣ୍ୟ-ବିଦ୍ୟାତା ତା ପ୍ରତି ପ୍ରସନ୍ନ ହୁଅନ୍ତି—
ଏହି ଆଶାହିଁ ସ୍ଵତଃ ସ୍ଫୁରିତ ହୁଏ ।

କୋଶଳ କଳାମଣ୍ଡଳ:

ମହାରାଜା ସାର୍ବଜ୍ଞେନ୍ଦ୍ର ନାରାୟଣ ସିଂହଦେବଙ୍କ
ପୁଷ୍ପପୋଷକତାରେ ବଲ୍ଲଙ୍ଘିରେ ଏକ କୃଷ୍ଣିଲକ
ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ ଗଠିତ ହୋଇଅଛି । ଏହାର ବାଣୀ:—
ପ୍ରତ୍ୟମ, ଶିବ, ଦୁର୍ଗା ! ଜୀବନର ଜୀବନରେ ଯାହା
କିନ୍ତୁ ଅସମ୍ଭବ, ଅନୁଭୂତ ଓ ଅଶ୍ୱର ରହିଛି, ତାହାର ମୁଲୋ-
ପାଠନ ନାହିଁ ଏହି ପ୍ରତିଷ୍ଠାନଟି ବିଦ୍ୟପରିକର ।
କାରି ଉତ୍ସର୍ଗପାତା କେବଳ କଳା-ମଣ୍ଡଳର ଚରମ
ଲକ୍ଷ ନୁହୁଥ ତୈଥୁ ସର୍ବଜ୍ଞ ସର୍ବଜ୍ଞ କୋଶଳ ତଥା
ଶତଶାର ଜୀଜୀବ ଜୀବନରୁ ଅକାରଣ ଦୃଶ୍ୟକଷ୍ଟ
ହୁଏଥିୟ ଲକ୍ଷ୍ମୀ, ଯେହି ଅର୍ଥାତ ହୁଏ, ଏହୁ
ତଥାନଟି ତୈଥୁତ ଏହିଥିୟ ଅଛି । ଜନସଂଘର
ପାଠନକେ, ମା... । ଏ ଅଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଏହି ତ୍ରୁଟିକ ଉଚିତ

କଳାମଣ୍ଡଳ ଚରମ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି ରଖିଛି ଯହିଁରେ କ
ସ୍ଵପ୍ନ, ସବଳ ଭବିଷ୍ୟତ ନାଗରିକ ଗଢି ଉଠିଲା । ଜୀଜୀବ
ଜୀବନରେ ଯେପରି ଆଲସ୍ୟ ଓ ମନ୍ତ୍ରରତା ଆସି ନ ପଡ଼େ
ସେଥି ନିମିତ୍ତ କୀତା, ବ୍ୟାୟାମ ଦିଗରେ ମଧ୍ୟ ଏହି
ପ୍ରତିଷ୍ଠାନଟି ବିଶେଷ ଜୋର ଦେଉଛି । ଗ୍ରାମୋକରି,
ଶିଳ୍ପୋନତି ପ୍ରଭୃତ ଲୋକହିତକର କାର୍ଯ୍ୟରେ ଏହି
ଅନାଥାଶ୍ରମ, ଦରିଦ୍ର-ନିବାସ ପ୍ରଭୃତ ହ୍ରାସନରେ ଏହାର
ଧ୍ୱନି ସମୟ ଓ ଅର୍ଥ ବ୍ୟବହୃତ ହେବ । ଏହି ସମସ୍ତ
ପରିକଳ୍ପନା ମନରେ ନେଇ କଳା-ମଣ୍ଡଳ ପ୍ରାପ୍ତି
ହୋଇଛି । ଏହାର ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟଗୁଡ଼ିକ ଯେ ସାଧୁ ଏ
ପରମ କଳାଶକର ଏଥରେ ସଦେହ ବିନ୍ଦୁ ନାହିଁ ।

ଗତ ଫେବ୍ରୁଆରୀରେ ଏହାର ଶ୍ରଦ୍ଧାଦ୍ଵାରା ସପ୍ତାବ୍ଦୀ
ଅନୁଷ୍ଠାନ ହେଲା । ସେହି ସମୟରେ ଏକ ବିଶ୍ୱ
ପ୍ରଦର୍ଶନାର ଆୟୋଜନ କରାଯାଇଥିଲା ଯାହାର ବିଶାଳମ,
ଅଭିନବତ୍ର ଓ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ସମସ୍ତଙ୍କ ମନରେ ପ୍ରଶଂସାର
ଉଦ୍‌ଦେଶକ କରିଛି । କଳା-ମଣ୍ଡଳ ପ୍ରଦର୍ଶନାର ବିଶେଷ
ଏହିଯେ ଏହା କେବଳ ଆମୋଦ ମୂଲକ- ନୁହେଁ ।
ଅନେକ ପ୍ରଦର୍ଶନାରେ ଆମୋଦ ନାମରେ କେତୋତ୍ତମ୍ଭୁ
କୀତା କୌତୁକର ବ୍ୟବସ୍ଥା ହୋଇଥାଏ । କିମ୍ବା ଏହି
କଳା-ମଣ୍ଡଳର ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ-ବିରୋଧୀ ହାତଥିବାରୁ ତହିଁଟି
ଯେ ସବୁର ହାନି ନଥିଲା ।

ପ୍ରତିତ ଜୀବିତର୍ଲାଲ ନେହେରୁ, ମେଡ଼ିମ ସପ୍ତାବ୍ଦୀ
ଧ୍ୟାନିଆ ଓ ସାର ମରିଷ-ଶାୟାର ପ୍ରମୁଖ ଭାବରେ କିମ୍ବା
ଉତ୍ତରିତ ବିଶ୍ୱ ଦ୍ୱାରା ମନ୍ଦିରର ମନ୍ଦିର
ନାମନା କରି ବାଣୀ ପ୍ରେରଣ କରିଥିଲେ ।

ମହାମ୍ବା ଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ବାଣୀ ବିଶିଷ୍ଟ, ସ୍ଵକୀୟ ଓ ସ୍ଵତଃ
ଯେ କହିଅଛନ୍ତି ପ୍ରତ୍ୟେକ ସତ୍କର୍ମ ମୂଲରେ ନିର୍ମିତ
ନାମନା କରି ବାଜି ନିର୍ମିତ ଥାଏ । ତାହାରୁ ଉଚ୍ଚିତାକାରୀ
ପ୍ରକାଶ ବାଣୀ । ମହାମ୍ବା ଏହି ପ୍ରତିଧ୍ୟାନଟିର ପରିମାତ୍ରା
ଦେଖିରୁଛନ୍ତି, ତାହା ଏହିଦୁଇ ଲୋକରୁ ଏହାପାଇଁ
ନାମନା ।

- ୧—ଚତୁରଙ୍ଗର ଦାଖିକ ୯୯ ଟଙ୍କା ଟ ୫୯ ଟାଙ୍କା ଟ୍ରେନିକ ଟ୍ରେନ୍ ଟଙ୍କା । ଟମ୍ପେକ ସଂଖ୍ୟାର ଟ୍ରେନ୍ ଟଙ୍କା ୫
ମାତ୍ର । ଗ୍ରାସିକ ଗ୍ରୀଡ଼ା ଅଗ୍ରିମ ଦେସ୍ ।
- ୨—କୌଣସି ମାସରୁ ଗ୍ରାସିକ ହୋଇ ପାରିବେ ।
- ୩—ଗ୍ରାସିକ ଛାତ୍ର କଲେ ଡିପ୍ଲାମ୍ ରେ ମୁଁ ପଠାଇ ଦିଆଯିବା ।
- ୪—ବିଜ୍ଞାପନ ସାର ଫମ୍ବର ଟର୍ମିନ୍‌ଲକ୍ଷ୍ମି ପତ୍ର ମଳିଖିବା ।
- ୫—ଦେଉ ମାର୍ଚ୍ଚି ବିଜ୍ଞାପନ ଟମ୍ପେକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଟଙ୍କା ମଧ୍ୟ ପଠାଇବେ । କିମ୍ବା କି
ଡାକ ମର୍କ୍ ପଠାଇ ଦ୍ୱାରା ପରିବର୍ତ୍ତ ନେଇ ପାରିବେ । ଦ୍ୱାରା ଭ୍ରାତ୍ରିଗଲେ ପରିଶୂଳିତ ଦାୟୀ
ନୁହିନ୍ତି ।
- ୬—କୌଣସି କାରଣ ବୃଦ୍ଧତଃ ଗ୍ରାସିକ ଯଥା ଫମ୍ବରେ 'ଚତୁରଙ୍ଗ' ନ ପାଇଲେ ଗ୍ରାସିକ ନେଇ ସହ
ପରିଶୂଳିତକୁ ଜଣାଇବେ ।

ପରିଶୂଳିତ
'ଚତୁରଙ୍ଗ'

୨୧୯୯୯୯ : —

(୧) ଚତୁରଙ୍ଗ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଉତ୍ତରା ମାତ୍ରର ପ୍ରଥମ ଦିନ ପ୍ରକାଶିତ ହେବ । ଲେଖକମାନଙ୍କ,
ଅନୁରୋଧ ଯେ ନିଜ ନିଜର ରଚନା କାଗଜର ଗୋଟିଏ ପାଲରେ ଲେଖିବେ ।

(୨) କୌଣସି ପ୍ରକାଶ ବା ରଚନା ସାଧାରଣତଃ ଚତୁରଙ୍ଗର ଓ ପୃଷ୍ଠାରୁ ଅନୁକ ନ ହେବା ବା ଅନୁକ୍ରମୀୟ
ଉପସ୍ଥିତ ତାବ ଟିକଟ ପୋଗାଇଲେ ଅମନୋନୀତ ରଚନା ପେରିଷ୍ଠ ଦିଆଯିବ । ଅମନୋନୀତ
ରଚନା ପାଇଁ ସପାଦିକ କୌଣସି କାରଣ ଦର୍ଶାଇଦାକୁ ବାଧ୍ୟ ନୁହିନ୍ତି ।

(୩) କେବଳ ରଚନା ସପାଦିକଙ୍କଠାକୁ ପଠାଇ ଗ୍ରୀଡ଼ା, ଗ୍ରାସିକ, ବିଜ୍ଞାପନ ଇତ୍ୟାଦି ପାଦତୀର୍ଥ
ପରିଶୂଳନା ସକ୍ରାନ୍ତ ବିଷୟରେ ପରିଶୂଳିତ 'ଚତୁରଙ୍ଗ'କୁ ଲେଖିବେ । —

ସମ୍ମାଦକ
ଚତୁରଙ୍ଗ
ବିଷୟିର ।

—*—

OVER 15 YEARS DEVOTED BANKING SERVICE TO THE
COUNTRY.

BHARAT INDUSTRIAL BANK

H. O. Calcutta. H.Q. of Orissa - Cuttack.

FOR THE INDUSTRIAL AND COMMERCIAL
DEVELOPMENT OF ORISSA.

20 Branches are going to be opened in the important business centres
of Orissa of which the arrangement of
opening 10 branches has been completed.

CUTTACK OFFICE
CHOUDHURY BAZAR

ପ୍ରଥମ ରକ୍ଷଣ

ଆଶାନ ମାସ

ଦ୍ୱାତରୀୟ ସଂଖେ ।

ଚନ୍ଦ୍ରମାଲା

ସଂପାଦକ - କୁମାର ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ମାଣ୍ଡଳ୍ ସିଂହ ଦେବ

ବାର୍ଷିକ ମୂଲ୍ୟ ୫ ଟଙ୍କା

ଟ୍ରେଟ ଫଣ୍ଡା ଟେଲିକମ୍

କ୍ଷୁଣ୍ଣତାଳ

ପ୍ରଥମ ବର୍ଷ

ଆଶାତ ମାସ

ଦୂରୀୟ

କୋଣଳ-କଳା-ମଣ୍ଡଳର

ମୁଖ୍ୟ ରୂପ ପ୍ରକାଶିତ

ସମ୍ମାଦକ-ସଂଘ: —

ଶ୍ରୀକାଳିଦୀ ଚରଣ ପାଣିଗୁହୀ
ଶଜ୍ଦରହୁ ଶ୍ରୀ ବଳଉଦୁ ବହିଦାର
ଶ୍ରୀ ପ୍ରଭୃତ କୁମାର ମୁଖ୍ୟାମାୟ
ଶ୍ରୀ କିତ୍ୟାନନ୍ଦ ବହିଦାର
ଶ୍ରୀ କିଧୁରୁଷଣ ଗୁରୁ
ଶ୍ରୀ ସାମୁଏଲ୍ ନାୟକ

ପରିଗୁଲକ...

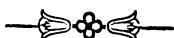
ସୁବୋଧ ଚନ୍ଦ୍ର ଦାସ

BALANGIR TRADING Co, Ltd

(Incorporated in Patna State.)

WE RUN SO MANY BUSINESSES

H. O. TITILAGARH

RICE AND OIL MILL

Balangir Soap works

BALANGIR DYING WORKS

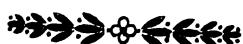

Branches at:

Kantabanji

Fusra

Harishankar Road

K. L. Jhunjhunwala

Director

ସୁତୀ

ବିଷ ଯୁ		ଲେଖକମାନଙ୍କ ନାମ	ପୃଷ୍ଠା
୧ ଯାମିନୀ ଯାଏ ବିତ	(ପଦ୍ୟ)	ରଜକୁମାର ଶୁଭେଦୁ ନାରୟଣ ସଂହ ଦେବ	୩୩
୨ ରଣା ରୁମାଳ	(ଗାଁ)	ଶ୍ରୀ କାର୍ତ୍ତିନ ବିହାରୀ ପ୍ରକଳ୍ପକ	୩୫
୩ ଶ୍ରୀଆ ସାହୁତ୍ୟରେ ଆଶ୍ରମିକ ଯୁଗ		ଶ୍ରୀ ରଜକିଶୋର ରାୟ	୩୬
୪ କୋଟିଲ୍ ଅର୍ଥଶାସ୍ତ୍ରର ଲେଖକ କିଏ ?		ଶ୍ରୀ ଗୌରୀ କୁମାର ପ୍ରକ୍ଷ୍ଵା	୩୭
୫ କୋଣାର୍କ	(ପଦ୍ୟ)	ଶ୍ରୀ ଶହୁନାଥ ମୋହନ	୩୮
୬ ମର୍ଦ୍ଦ-ପ୍ରାନ୍ତର	(ଚାନ୍ଦ)	ଶ୍ରୀ ନବାଗନ୍ଧି —	୩୯
୭ ନାରାଯଣ ରୁବେୟା		ଶ୍ରୀମତୀ ସ୍ଵରଳ ଦେବା	୪୦
୮ ଚନ୍ଦ୍ରକଳ		ଶ୍ରୀ କାଳିଆ ଧାଣିଗ୍ରାୟା	୪୦୭
୯ ଗୌମ ମହାରାଜାମାନଙ୍କର ସମୟ ନିରୂପଣ		ଶ୍ରୀ କେନ୍ଦ୍ରାନ ନାଥ ମହାରାଜ	୪୦୯
୧୦ ବ୍ୟାକୁଳ କପୋତ	(ପଦ୍ୟ)	ଶ୍ରୀ ଚବ୍ରିଶ୍ଵନାଥ ପ୍ରକଳ୍ପକ	୪୧୯
୧୧ ଅବତ୍ରି	(ନାଟକ)	ଶ୍ରୀ ପ୍ର —	୪୧୦
୧୨ ଦ୍ଵିଦୁନୃତ୍ୟକଳର ପାରିଶାଷ୍ଟିକ ଅର୍ଥବୋାୟ		କୁମାର ଶ୍ରୀ ଶୁଭେଦୁ-ପ୍ରତାପ ସଂହ ଦେବ	୪୧୦
୧୩ ସାହୁତ୍ୟ ସମାଜେତନା		ଶ୍ରୀ ଶୁଭେଦୁ ଶର୍ମୀ	୨୭୬
୧୪ ଯୁଗଧାର	(ସଂକଷିପଣ୍ୟ)		୧୩୦

—○—

ଗୌଧୁରୀ ଡାଇଙ୍ ପେକ୍ଟରୀ ବଲାଙ୍ଗୀର

କମତା ବୃକ୍ଷାଳାର ମାନଙ୍କପ୍ରତି :—

ଆମୁ ପେକ୍ଟରୀର ସୁତୀ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ କରି ଲକନୀନ ସୁଅନ୍ତ୍ରୀ ସୁତାର ରଙ୍ଗ ଛାୟା
ଏବଂ ମଳବନ୍ତୁ ।

—○—

ଗୌଧୁରୀ ସୋମ ପେକ୍ଟରୀର ସାବୁନ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ କରି ଆପଣାର ଶରୀର ଓ ବନ୍ଧୁ ପରିଷାର
ରଙ୍ଗନ୍ତୁ ।

ଦ୍ରୋଘନ୍ତର — ଶ୍ରୀ ପ୍ରଭାତଚନ୍ଦ୍ର ରୁଚିମଳ୍ ଗୌଧୁରୀ
ବିଜ୍ଞାପିର,
ଚାଟଣାଚଷ୍ଟ

Tele. 'AMAR'

AMARSINGH RICHPAL JAIN

Yarn-Cloth. General Merchants

AND

COMMISSION AGENTS

P. O. Kantabanji B. N. Ry.

PATNA STATE, E.S.A.

Our Motto Honesty

OUR PRICES MODERATE

KEROSENE OIL

SUGAR

Available on controlled rates

PURE Gold & Silver Bars

ALWAYS IN STOCK

**TRY & BE
CONVINCED**

ନାଟ୍ୟ-ସଂଗୀତ-ତଡ଼ିଙ୍କ ଯେ ସାହିତ୍ୟ ବିଶାରଦୀଙ୍କ
 • କଳାଧ୍ୟ କୁଶଳାଙ୍କ ସବେ ମହାଯୁଦ୍ଧାଂ ମହାତଳେ ।

ପ୍ରମ୍ରଦିର୍ଷ

ଆପାତ ସଂକାନ୍ତି; ମିଥ୍ରନ୍ ୧୦ | ୩ | ୪୭

ଦ୍ଵିତୀୟ ସଂଖ୍ୟ

ୟାମିନୀ ଯାଏ ବିତି

(ସଜକୁମାରଙ୍କ ଶୁଭେଦ୍ର ନାର୍ଯ୍ୟଣ ସିହି ଦେବ)

କୁଅର ଯେ ମୋର ରହିଛି ଲୋକ
 କଣେ କରୁଣ ଗୀତ
ସତ୍ୱ ଶେଷର ଯାତୀ ହେ ମୋର
 ଯାମିନୀ ଯାଏ ବିତି ।

କପୋଡ଼ା ତାକେ ତରୁର ଶାଠଣ
 ନିବିଡ଼ ଗୋପନ ପୁଚ୍ଛ,
 କାହାର ବାଗେ✿ ଦୋଳନ ଲଗେ
 ତାର ବେଦନାର ସୁରେ ।

ତାର ବିରହର ଛବେ ଶୁଦ୍ଧ
 ଅନେକ ଦିନର ଅନେକ କଥା
 ଅକାରଣର ଅକୁଳତା
 ଅଶ୍ରୁ- ଲାଭର ଦ୍ରୀତି ।
ସତ୍ୱ ଶେଷର ଯାତୀ ହେ ମୋର
 ଯାମିନୀ ଯାଏ ବିତି ।

● କବିକୁଳମ

କେତେ ଯେ କୁମୁଦ ପାଇଲୁ ହଣ
ନାହିଁ ତ ତାର ବାବୀ
ମ୍ଲୋର ଯେ ମନର ସଙ୍ଗୋପନେ
ଅଛିଲୁ କୁଟୁମ୍ବ ଲକ୍ଷି

କାହାର ମନ୍ଦର ନିଚୁତା
(କାର) ସ୍ଵପ୍ନ - ମଧୁର ରାତି
ରାତି ଶେଷର ଯାନ୍ତି ହେ ମୋର
ଯାଦିଲା ଯାଏ ଶିତି ।

ହେଠା-ବୁମାଳ

(ଶ୍ରୀ କାର୍ତ୍ତିନ ବିହାର ପଢ଼ନାୟୁକ୍ତ)

ଗହନ ରାତର ନିଶ୍ଚନ୍ତା ଛୁଟରେ କମାନ
ନେଲାଇ କେଜଣି କି ଗାଡ଼ିଏ ଯେଉଁଦେବନଳ
ଦୂରରେ କାଠଯାତୀ ଚୋଲ କ୍ଷେତ୍ରର ସବୁ ଘର୍ଗୁଳି-
ବାକୁ ଲାଗିଲା ଗୋପାଳର ମହୁଳିଆ ନିଦଟା ଗୁଲ୍‌
କୁନା ଭାଙ୍ଗିଗଲା । ଆଖି ପଟୀଇ ଝରକା ବାଠି
ଦାହାରକୁ ଗୁହଁ ଉପରେ ଦେଖିଲୁ ଥାକାଶରେ ଅଞ୍ଚମା
ଗୁଡ଼ ଶଣ୍ଡ ଶଣ୍ଡ ଧଳା ମାଛକାଣିଆ ଦରଦ
ମେଲରେ ଲୁଚକାଳି ନେଲୁଛି । ଶିଥାଳି ଶ୍ରୀ ମବନଟା
ଚଗଲୁ ଦେଲାଇ ପରି ଥରେ ୨ ଦୌଡ଼ ଆସି ଫୁଲଗୁ ଚୋଲା
ଝରକା ଦିଁଟାକୁ ବାଟେଇ ବାତେଇ ଚୋଲାତୁଳା କରୁ-
ଥାଏ, ଆଉ ପାଖରେଥିବା ଚେବୁଲ କୁକୁ ମୁହଁଷାରେ
ପୁଣି ଉଠୁଆଏ ଗୋଟାଏ ‘ପାଞ୍ଚ ମିନିଟ’ । ଆରେ,
ଏଗାରଟା ବେଳୁ ଏ ର୍ଘ୍ରନ୍ତ ନ ସେ ଶୋଇନାହୁଁ ।
ଆଖି ବୁଜି ବିଛଣାରେ ପଡ଼ି ମଧୁର ଅଳ୍ପ ସ୍ଵପନରେ
ବିଶ୍ଵେର ହୋଇ ଭାବୁଥିଲ ନାଲି କୁନା କାହା ! ଛଳ
ହସ୍ତ ଓ ମିଠା ମିଠା କଥା ସୁଆଣିଆ ରୂପାଣୀ ଜୀବିତ
ଅଭିମାନ, ଧାରାଗୁରୁଥିବା ଚର୍ବିରକୋ ଏ ମଜଳିଆ
ବୋକାନି, କୁନାର ଏମତି କେତ୍ତୁଟା ଧନ୍ଦ ଧାନ ଧାନ
କାରବାର ଗଲା ଦୁଇଦଶ୍ଶ ଧରୁ ସିଲି ମୀଳି ଧାରୁ
ନେଲାଇ ଭାବି ଧାରୁଥିଲ ତା ଆଏ ଚର୍ବନର ମଠ-
ମଠ ସୁଅରେ ।

ଗୋପାଳ ମନକୁ ମନ ସିଖିଲା । ସବୁ, ସାବିନା,
ଦରହାସାଁଙ୍ଗ ନାକ-କାନ୍ଦୁଣୀ କୁନା ଯାହାକୁ ତସ୍ବ
ନିହାତ ନାବାଳକା ଦୋଳି ଭାବେ ସେ ପୁଣି କେନେ-
ବେଳେ ଛୁଯା ପରି ଅଜାଣିରେ ତା ମନ ଲାଗିରେ
ପୁଦେଶକରିଯାଇଛି । ଗୋପାଳର ମନ ! କେତେ ସୁଦର୍ଶନ
ଓପୁଣିର ହୁଅସବୁ ସିନେମା ଛବି ଭଲ ଗୋଟାକ
ପରେ ଗୋଟେ ଆସି ତା ଉପରେ ଲୋଳ କେଳି ଏଇ-

ଥିଲେ ସୁନ୍ଦର କୌଣସି ଗୋଟିକର ବି ଛୁଟା ମତ ନ
ଥିଲ ସେଥିରେ ଆଜି ଯାଇଲୁ । ଟ୍ରେମ-ବିରହେ ଟିକା
ଠଣ ଶୁଣି ନ କି କୁ କୁ କୁ...
ବାଧାଫୁଲେ ଗାନ୍ଧୁଲା । ଧନ୍ତୁରୁଷ ଧଳା ଅଧ୍ୟାତ୍ମି ମୁଁ
ମୋତତ କିଏ ଧରାଇର ? ” ରସଦୁ ଦାହୁଳ ଧଳାକେ
ମନ ଏଠତ ଦିଠନ ଧରା ଧରିଛୁ । ଜଳାପାଦ ଧୂରାଳିତା
ମଣିଷ ପ୍ରକୃତକୁ ଜାଧ୍ୟତି ଧରିଥିଲା ପରି କୁଣ୍ଡ ପୁଣି ଆଜି
ଜାଧ୍ୟତି ଧରିଛୁ ତାକୁ । ବେଶ ! ଗୋପାଳ ମର
ମୁରଦ୍ବୀରେ କାହିଁ ଆଖି କୁଡ଼ା ଧରିବା କୁ ହିନ୍ଦା-
ପଦେଶ ଧରେ ଟ୍ରେମଣୀ ଦୁବିଲ ମନୀ ଅସ୍ତ୍ରାଷ୍ଟନାମ
ବିକାର ବୋଲି ।

କଣ ସବୁ ଭାବିବେ ? କୁନାର ବାପ ! ଗୋପାଳକୁ
କେଡ଼େ ଶ୍ରୀ କରନ୍ତି, ତା ଉତ୍ତରକାଟି ଉତ୍ତରିର ଉକାଟିର
ଦୃଶ୍ୟା ଗାଆନ୍ତି ; ଆଉ ସାମାଜିକ ବ୍ୟକ୍ତିଗାନ କୁଣ୍ଡର
ଦିବାମ୍ବ ଅସ୍ତ୍ର କଣି ଏକ କୁଣ୍ଡ ହୁଏ ଯାଏ । ନ
ଉକାଟିର ସ୍ବାଧାନେବା ବନ୍ଧୁତା । ଗଙ୍ଗାର ଧରିଲେ ଧିର୍ଯ୍ୟ,
ଆଜି ଭରିଯା । ଏଇ କେବେ କିନେ ନର ମୁଣ୍ଡରିତି,
କଲେଜର ବଡ଼ ନେମାନିକ ନାଟର ଉକାଟିର କଥା
ପୁଣି ଆମେ କିନ୍ତୁ, କୁଠମ ଦାଧନୀଶ୍ଵର କୁନା ।”

କରି ଲେଉଠାଇ ଗୋପାଳ ଟିକିଏ ଚିନ୍ତିତ ଭାବରେ
ପୁଣି ଦାହାରକୁ ଅନାଜି । ମେଘ ନୁହାକୁ ଉକାଟିରେବେଳେ
ଏକଜୋଟ ହୋଇ ଦିଗ୍ବୁନ୍ଦର ପୁଣ୍ଡରେ କୁଣ୍ଡ କାଳିଦେବାଳି
ଦେଇଥାଏ । ଛୁଟ ରହି ଧାଇଥିବା ପଦିନଟା ଦେଇଲେ-
ଦେଇଲେ ଦିଲ୍ ଦିଲେଇ ଉଠୁଆଏ । ପୁଣ୍ଡରେ ଯାହା
ରହିଆଏ ଉକାଟକା ଗୋଟି ପିଲା ଅକ୍ରା ଏଇନି
ଥାକାଶଟା ଉତ୍ତର ସୀଠି । ୧୨ ଉତ୍ତର
ଯୋଜାଇ ହୋଇ ଧାରୁଆଏ, ଉପରେ ଶୁନ୍ଦିତର ହେଲି
ଉଠୁଆଏ ଆଉ ଗୋଟିଏ ଜୋନ୍ ମନ୍ତ୍ରିକ ଉତ୍ତରରେ

ଗୋପାଳ ଦେଖିଲୁ ଏକ ନାହର ମୁଁ । ତାହାକି କୁଜୀର ତରାସିଲା ମୁଁ, ଯେଉଁଠାକ ଗୋପାଳକୁ ଆସିବାର ଦେଖିଲେ ଅପୂର୍ବ ଆନନ୍ଦରେ ଚହୁଟି ଉଠେ ? କିନ୍ତୁ ଅକାଶର ଚାନ୍ଦତାରୁ ସେ ଆହୁରି ଉଛୁଳି , ଶାତିଳ, ସୁନ୍ଦର ଓ ମନୋରମ । କାରଣ ସେଠା ହେଉଛି ଜୀବନ୍ତ; ଆଉ ଦୁନିଆର ସବୁ ସୁନ୍ଦର ଜିନିଷମାନଙ୍କର ସାଥାରେ ଚନ୍ଦ୍ର ତିଆର କରିଥାଏ ତାକୁ ମଣିଷର ସହସ୍ରବରଣୀ କଳ୍ପନା ।

ଚଷକୁ ଡଳ୍‌ପାତାମନ୍ତ୍ରିଲ ଉତ୍ତରୁ ଜଳୁଥିବା ଓ ଲିଭୁ-
ଥିବା ରଙ୍ଗିନୀ ବିଜୁଳି ବିଜା ପରିଜା ଫିମାନ୍‌ଡ୍ୟୁ ଛଳକି
ଉଠୁଥିବା ହସ ଓ ଝଲକି ଉଠୁଥିବା ପୁହାଗ ଗୁହାରୀଙ୍କୁ
ଦେଖୁ ଦେଖୁ ଗୋପାଳର ବିଶୁର ନିକିତ ତଳେ
ପଡ଼ିଗଲେ ମନ ଠାରଠାରିବଲେ ପୁଣି ଦେଖି ଭାନ୍ତରକୁ
ଫେରି ଆସିଲୁ ଗୋପାଳ ଧେଖିଲୁ ତା ନିଜର ସହ
ଭିତରେ ଗୋଟିଏ ସବୁକଣ୍ଠା ଟକରାଯୁଗି ଛାତ ତଳର
ଦୁଇ ଦୁଇ ସହିତ ତାଳ ରଙ୍ଗି ବୈଦନାର ପରି ବାଜି
ଉଠୁଣ୍ଡି । ଆଉ ବେହି କଣ୍ଠାଟ ଦେଖିଲୁ ବାସୁଦ ଓ
ମଧୁର, ସତ୍ୟ ଏବଂ ଅପରିହାରୀ ! ବାର୍ତ୍ତିତକ ମୁଳାପ !

X X X

‘ଟନ୍ଦୁଷ୍ଵର ଅଶୋକ !

ସତେ ଭାବ ଆଶ୍ରମୀ ମଣିଷ-
ଟ ଏ ଏ । କିନ୍ତୁ ମୋତେ ବୁଝି ହୁଏ ନାହିଁ । କୁଳ
ନିଜ ପଢା ଘରର ଦସ୍ତି ସହିଗାତିନା ରେବା ପାଞ୍ଜକୁ ଚିଠି
ଲେଖୁଥିଲୁ ।

“କେତେ ଲୋକ ଆଣ୍ଟି ଆମ ଘରକୁ; ଦେଖାନଙ୍କ
ମୁଁ ସୁଜା ଏ ଲୋକଟିକେ କୌଣସି ଅନ୍ତି ପାଇଲି ନାହିଁ
ଆଜି ଧାଇ । ଭାବି ଗାହୁର, ଭାବି ଚାଲ; ଭାବି ଶୁଣିଲ
ଭାବି ସରସ; ଆଉ ଭାବି ଭଦ୍ରାସୀନ ଓ ଭାବି ଦରଦୀ !
ସବୁବେଳେ ଜାଲି ଲାଗିଲା ଚାଲ । ବେଳେ ବେଳେ
ଭାବି ରାଗ ଲାଗେ । ଭାବଦେ ଏହିର ଆସିଲେ ସପା
କହିଦେବି, ‘ଦେଖା, ତମର ଏ ଅଭିନୟ ମୁହାକ ମୋତେ

ମୁହଁ ଲାଗେ ନାହିଁ । ମୁଁ କାହାଠାରୁ କିଣ୍ଠି ଗୁହୁଁନି ।
ତମେ ଆଏ ମୋର ଏ ଜୀବନିଟାକୁ ଆଉ ଏମତି ସନ୍ତୁଳା
ସନ୍ତୁଳି କରନା’ !

“ଦେଖିଲେ କିନ୍ତୁ ସବୁ ରାଗ ପାଣି ପାଠି ଯାଏ ।
ଜଣାପଥତ ତାଙ୍କର ସମସ୍ତ ଅଭିନୟ ତଳେ ପେମତି
ଦିନ ରାତ ଲାଗେ ରସିଣ୍ଠି ଦ୍ୱାଦ ପୁର । ଧର୍ମଶେଷ
କୁରୁଷେଷର ପାଠପୁଣ୍ୟ ଭିତରେ ଟଣାଓଟେର । ଆଉ ମେଂ
ତାରୁ ସେ ସହସ୍ରଗୁଡ଼ିକ ଅସୁରୀ ! ଭିତରଟା ମୋର ସମ୍-
ବେଦନାରେ ଭର ଉଠେ । ମନରେ କେତେ ସାତ ପାଞ୍ଚ-
କରେ ମୁଁ ପିଠାଇ ଜଣାଇ ଦେବି, “ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ, ତୁମେ
ସିନା ମୋତେ ପର ଭାବ, ଅଜାଣିଲେ ଦୋଲି ସିଏ
ଉଡ଼ାଇ ଦିଅ । ମୁଁ ସବୁକଥା ବୁଝେ । କିନ୍ତୁ ତମ ପାଇଁ
ଜାବନଟା ମୋର ରାତ ଦିନ ଯେ କେତେ ଦିନଗଞ୍ଜି
ଦେଉଛୁ ତୁମେ ସେ କଥା ବୁଝ ନାହିଁ । ଜାଣ ତୁମ
ମୁଁରେ ତୁଙ୍ଗ ଟିକିଏ ହସ ଦେଖିବାପାଇଁ ତୁମ ତୁଣ୍ଠରୁ
ଫରଦ ମନ ପୁଲୁଣିଆ କଥା ଶୁଣିବାପାଇଁ ମୁଁ ତୁନିଆର
ସବୁ କିଣ୍ଠି କଥା କର ପାରେଁ !”

“ସତେ ରୁଦ ଏଇ କେତେ ଦିନ ହେଲା ମୁଁ ଯେ କି
ରକମ ବକିଟିରେ ଦେଖା ଦେଖିଲୁ ପରି ଦେଖା ଦେଖିଲୁ
ଜାଣିଲେ ନିଷାତ ଦୁଃଖୀ ମଧ୍ୟ ମମାତେ ଦୟା କରିବ ।
ପଢା ପଢି ଯା ହେଉଥିବ ଏଥିରୁ ବୁଝିବ । ଆଗରେ ଏହି
Inductive Logic ବାହିଟା ଗୋଲ ହୋଇ ପଡ଼ିଲୁ
ବାରଟା ଟବଳୁ । ପଢ଼ରେ ସୁଜା ଓଲିଟା ହୋଇନାହିଁ ।
ବିଷ କେମତି ଲୁଟେଗ ମୁଁ ଜାଣିନି; କିନ୍ତୁ ଭାବୁଛି ବିଷ-
କ୍ଲାଲା ମଧ୍ୟ ଏତେ ଉଛିଟ ହସାଇ ନା ଥିବ ।”

ଜେଲରେ ଘଣ୍ଟା ବାଜି ଉଠିଲ ଦୁଇଟା । କୁଳା
ହଠାତ୍ ଉଠି ବାହି ଟିଟାକୁ ଟିକି ଟିକି ଟିକି ହରକା
ଦ୍ୱାରା ଦେଖାଇଲା ପେଟାଇଲା । ମଶାନ୍ତା ଟାଣି ଲେଖଟାକୁ
ପୁଙ୍କି ଲିଖିବାରେ ତାଙ୍କିଆ ଉପରି ମୁଁରୁ ମାତ୍ର କୁଳକାନା
ଶୋଇଗାନ୍ତିର । ମୁଁରୁ ଘୋଡା ରାଗ କିମେ କିମେ ଭିତରେ
ତତ୍ତ୍ଵଦ୍ୱାରା ଦେଖାଇଲା । ପୁଙ୍କି ପୁଙ୍କି ପୁଙ୍କି ପୁଙ୍କି

ତା ଛୁଟି ଡଳେସେମତି ବ୍ୟଥା, ଅନ୍ଧମାନ, ଅନ୍ତରୁଷାଠକା
ଅସହାୟତାର ଡତଳ ବାଙ୍ଗ ଟକ୍ଟକ୍‌, ପୁଣି ଲୁହୁଳୁ—
ବାହାରକୁ ଉଛୁଳି ପଢ଼ିବାର ଟଙ୍ଗୀରୁ ବୋଯା
ନବାଣି ।

—ସାତଦିନ ପରେ—

କୁନୀରୁ ଜଣି ପଡ଼ା ବୁଝାଇ ଦେଉଁ ଦେଉଁ ତଣାଏଳ
ରୁମାଲଟାଏ କାଢି ମୁହଁ ଘୋଷିଲୁ । କ୍ୟାଲିଠକା ମେଲର
ସଭକିନିଆ ରୁମାଲଟାଏ; ରୂରଗାନ ପିକା ଦୋଇଗଣି
ରଙ୍ଗର କିନାର; ପୁଣି ବିଶେଷ ପରିକା ଧଳା ଦେହରେ
ପଡ଼ିଥାଏ ନେଳିରଙ୍ଗର ସବୁ ସବୁ ହରଣାଧାର । ରୁମାଲ
ଦେଖି କୁନା କହି ପକାଇଲା,

“ବାଣ, ଭାବ ହୁଏଇ ହୋଇଲୁ ଏଠା ! ଏତେ
ଆପଣକର ଭାବ ଚମଜାର ପସନ୍ଦ”

ଗୋପାଳ କୌତୁଳ ଦୃଷ୍ଟିରେ କୁନା ଆଡକୁ
ଅନାଇ ଟିକିଏ ପୁଲୁଣିଆ ଭାବରେ ଉତ୍ତର ଦେଲା,

“ସବୁ ଥରେ ତ ମୋର ପସନ୍ଦ ଚମଜାର. ମାତି
ରୁମାଲ କିଣିବାରେ ନୁହେଁ” ।

କୁନା ଆଖି ଟିକିଏ କଣେଇ ରୂପୀ ଏ ଏତ
ଗୋଟାଏ ଦୁଷ୍ଟମିଆ ହସି ହସି ନଗ୍ନି,

“ଆଉ ଲେଉଁ କେଉଁ ବିଷୟରେ ଆଧିକଂର
ପସନ୍ଦ ଚମଜାର ହୋଇଲୁ ଦୋଳି ଭାବୁଛନ୍ତି” ?

ଗୋପାଳ ଟିକିଏ ଗାଁର ଭାବରେ କହିଲା,
“ସେ ସବୁ ନିର୍ମାଣ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ କଣ । ନିଜ
ଅଗରେ ହୁକା କହି ହୁଏ ନାହିଁ । ପୁଣି ଛାଥା ସବୁ ସେ
କଥା ବୁଝିପାରିବେ ନାହିଁ,”

କୁନା ଟିକିଏ ଅଭିମାନୀୟ ପ୍ଲଟର ପ୍ରତିବାଦ କଲା,

“ଦେଖନ୍ତୁ, ମୁଁ ଏବା ଅଧିକାରୀ
କହିଲୁଁ, ମୋତେ ହୁଏ ହୁଏ ଦୋଳି
କାଣନ୍ତି, ମୋର ଅଠର ବର୍ଷରୁ ଗଲଣି” !

ଗୋପାଳର ରଙ୍ଗା ହେଉଥିଲା କହିଦବାକୁ ଯେ
ସତର ଅଠର ବର୍ଷର ହୁଅ ସବୁକୁ ହୁଏ ଦୋଳି
ପଞ୍ଚମାନେ ଭାବନ୍ତି ବେମାନେ ଯେ କେତେ ଦତ୍ତ
ଭୁଲରେ ପଡ଼ିବି ଯେ କଥା ତାକୁ ଆଉ ବୁଝାଇବାକୁ
ହେବ ନାହିଁ । କିମ୍ବା କିନ୍ତୁ

“ଏଠତ ଟଙ୍କା ଦିନରୁ ଉଜ୍ଜ୍ଵଳା ଧଳିଟି ଗାୟଣି
ଏତେ ”?

କୁନା କହିଲା, “ଏପରି । କେଉଁ ଦୋକାନରେ
ମିଳୁଣ୍ଡି ଏ ସବୁ ରୁମାଲ ? ଆଉ ମିଳିବ ?”
ଗୋପାଳ କହିଲୁ, “ହଁ” ।

ଭାବ ନାହାଏ ତମ୍ଭିଲୁ ତ ! କୁନା ତୟ ରୁମାଲଟାକୁ
ଖୁବ୍ ରୁହୁଁ ଥିଲା ଏଥରେ କଣ ଆଉ ସତରଷେ ଅଛୁଟ ? ଦେଇ
ତଦିନରେ ତ ଶୁଣିଥାନ୍ତା ! କିନ୍ତୁ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ରୁମାଲ—
ଶୁଣ୍ଡି ! ଗୋପାଳ ତୟ ଦିନ ଧରିବାରେ ଦିନ ଦିନ ଧରିବାରେ
ତଜନେ ହରିବାରେ ରୁମାଲ କଣି ଠନ୍ଜା ।

ଧରିଦିନ ଧରିଦିନ ରୁମାଲ ଭେଦା ଧରିଦିନ
ସେଇ ପୁତ୍ରିର ସାଇତକଳ ଛୁଟାଇ ଆସୁ ଯେମତି କୁନା
ଘର ଦେନା ପଢ଼ିଲୁ ଧରିଦିନ ଗତ ଆଠଟି ଆଟ୍ରେ
ମନ୍ତ୍ରର ଦୋର ଏକାଟିବଳିଟା ଅଠକଗଲୁ । ଗୋପାଳ
ସାଇତକଳ ରୁହୁଁ ଉତ୍ତରାଙ୍ଗର ଟିକିଏ ଇତ୍ତରାଙ୍ଗ ଧରିବି
ଦିନରେ କିମ୍ବା କିମ୍ବା ଆପଣି ଆପଣି ମାତି
ଆପଣି ନାହିଁ ନାହିଁ ନାହିଁ । କିମ୍ବା କିମ୍ବା
ଧରିବି ଉତ୍ତରାଙ୍ଗ ମୁଣିର୍ଦ୍ଦିନ ଧରିବି :—

“ହଁ ! ଏ ସବୁ ନେଇ କୁଆତେ ପାଇଲୁ ?”

“ନାହିଁ କି କୁନା ଗାନ୍ଧୀ ! କାଳି ସେ ରୁମାଲ ନେବା-

ଯାଇଁ କେତେ ଗୃହଁ ଥିଲା । ମୁଁ ଦେଇ ପାରି ନାହିଁ । ଭାରି କୃପଣ ଭାବିଥିବ ମୋତେ ।”

“ବାହୀ, ବେଶ୍ଟ ତ ! ବିରାଟି ପରିଆଜି ବୁଜିବୁକି ଦୂଧ ଲିଖା ! ଏ ହେଉଛି ପ୍ରାତି-ଉତ୍ସାର । ଏ ଉତ୍ସାର ଚାରିଲେ କୁମାର ଦୋଷ ମା ଦେଖିବେ । ଜାଣିବେ ତୁ କୁମାର ଲାଗୁ ଗୁରୁତ୍ବ ଗୁରୁ ଭଲ ଭାଲ । ଆଉ ଭାବିବେ ତୁ ତାଙ୍କ ଦ୍ୱାସନୋ ଦିଷ୍ଟ ଦେଇଛୁ !”

“ଭାବନ୍ତୁ, ଯିଏ ଯାହା ଭାବିବେ । ମୁଁ ଏ ଗୁଡ଼ାକ ଟଙ୍କା ଦେଇ କିଣି ଆଣିଛୁ ଯେତେବେଳେ ନିଶ୍ଚୟ ଦେବି । ଦବୋପାଇଁ କିଣ୍ଠି ମୁଁ ଗୃହଁ ନ ଥିଲା, ଦବାକୁ ପଡ଼ୁଛି ! ଆଉ ଲାଗୁଇ ଲାଗୁଇ ଆଶା ମନେକୁ ମୁଁ ଯଦି କୁମାର ଟିକିଏ ତୁଙ୍କା ଭଲ ପାଇଁ କାହାରେ କଣି କଷତ କରୁଛି ମୁଁ ? ମୋ ଭିତରର ନିଅଁ ମୁଁ ଭିତରେ ଗୁରେଇଣି ଆପେ ଆପେ ଜଳି ପୋଡ଼ି ସେବାରେ ସୁଖ ପାଇଛୁଁ । କୁମାର କିମ୍ବା ତା ଦାଘ ମାଙ୍କର କି ଲୋକସାନ ସେଉଠି ଚରିତର ?”

“ତୁ ଜାଣୁ ନା । ତେବୁଳୀ ଜୀଣି ଶୁଣି କିମ୍ବା ଚକ୍ରାଣିଃ କର୍ମ ପତି ଆଶାରି ନୁହିଲା ଧାଏ ନାହିଁ ; ପୁଣି ପ୍ରକୃତିରେ ପାଇବା ଡାଳେ ଅଧିକାରୀ-ଆକାଞ୍ଚିତ୍ବର ପାଇଁ ପୁଣି ପୁଣି ଆନନ୍ଦରେ ତୁଙ୍କା ଟିକିଏ ଗୁହେ ବୋଲି ବିଚୁକ୍ତ ସୁର୍ଯ୍ୟଆନନ୍ଦ ଓ ନିର୍ବିରାମ ଲେଖନ ପାଇସିନ୍ତି । ତୁ ଏ ଭିତରେ ପଶ ନା । ପଳ ଭଲ ହେବ ନାହିଁ । ଶେଷରେ ଯାମ୍ବାନୁତ୍ତି ଏତତ ଭଲ ପାଞ୍ଚ ଗାର ତୁମ୍ଭର ବିରାଟ କଷତ, ଯାହାକି କେବେ ସୁଧରି ପାଇବ ନାହିଁ ।”

“ବାହୀ, ଭାବ ବିଚିନ୍ତନ୍ୟକ ତୁ ! ଫଳକୁ ଦେଶ୍ଟ ତାଳ ରୁ ପାରୁ । ତୋ କଥା ଯେ ଶୁଣିବ ଦୂରେ ଜାଗାରୁ ସେ ଉଠି ପାରିବ ନାହିଁ । ଭାବନ୍ତୁ, କିଏ କଣ ଭାବିବେ !

ସବୁବେଳେ ସବୁକଥାରେ ଦୁନିଆକୁ ଗୃହଁ କାମ କଲେ ମଣିଷର ନିଜକୁ ଗୁଲି ଯିବ । ଯିଏ ଚକରେ ପଢ଼ ହେବେ ହୁଅନ୍ତି ! ମନ ମୋର ସ୍ଵର୍ଗ । ମୁଁ ନିଶ୍ଚୟ ବୁମାଲ ଦେବି ।”

X X X

“ବୁମାଲ ନରୁ ଅଶୋକା ? ଭାର ପୁଦ୍ରର ହରଣା-ବୁମାଲ ”। କୁମା ପରାଗିଲା ରେବାକୁ ।

ରେବା କହିଲ, “କେଉଁଠୁ ଆଣିଲା ?” ତୋର ତ ପୁଣି ଦରକାର ହେବ !”

“ବହୁତ ବହୁତ ଅଛି ମୋର । ଆ ଟିକିଏ ଦାଣ୍ଡାତେ ବୁଲି ଆସିବା ।” କୁମା ଡାକିଲା ।

ରେବା ପରୁଁ ଲ, ଆମେ କେମନ୍ତ ଗୁଲିଯିବା ! କୁମା ହେମ, ପାବଜା ହେରିକା ତେଣେ ବସିଛନ୍ତି କଣ ସବୁ ଭାବିବେ” !

“ମା ପାଇଁରେ କଷେ ତ ଧେମାନେ ରପ କରୁଛନ୍ତି । ଭାବିବେ କଣ, ଆ ନା” ! କୁମା କହିଲା ।

ଯାଉଁ ଯାଉଁ ରେବା ପରୁଁଲା, “କିଏ ଆଣିବେ କି ?” କୁମା ଅମନୋଯୋଗୀ ଭାବରେ ଉତ୍ତର କଲା, “କେହି ନା ।”

ଦାଣ୍ଡରେ କିନ୍ତୁ ସାଇକେଲ ଛୁଟାଇ ଗୋପାଳ ଅସୁଥିଲ ପ୍ରାତିଥିବା ରେ ବୁମାଲ ବାକ୍ଷ ଘେନେ ।

ବୁମାଲ ତବା ହାତରେ ଗୋପାଳ କୁମା ଘର ଭିତରକୁ ଡଗଡ଼ିଗ ପଶିଗଲୁ । ଗୋପାଳକୁ ଥିବା ରେବା ଟିକିଏ ଆତେଇ ହୋଇଗଲା । ଆଉ କୁମା ଥରେ ରେବା ଅତକୁ ଥରେ ଗୋପାଳ ଆତକୁ ଗୃହଁ ଟିକିଏ ହସି ଶୁଣି ଗୋପାଳକୁ କହିଲ,

“ବସନ୍ତ ସେ ଘରେ ; ମୋ ଯାଏନ୍ତିଲି ଏବଂ
ଆସିଛନ୍ତି । ମାନ୍ଦୁ ଡାକ ଦେଇଛୁ ।”

କିଣ୍ଠି ସମୟ ପରେ କୁନୀର ମା ଜଳଖଣ୍ଡା ୮ୟନି
ଆସି ଗୋପାଳକୁ ଖାଇଦାପାଇଁ ଅନୁଶେଁ କଲେ ।
ଗୋପାଳ ଖାଇ ବର୍ଷିଲାରୁ ନମ୍ବ ପୁଣି କହି କହି
ଗୁଲିଗଲେ,

“ହଁ ଯାଉଛୁଁ, ତୁମ ପାଇଁଟି ପୁଣି ରୁ ଆଣିଦାକୁ
ହେବ ।”

ଗୋପାଳ ଖାଇଁଖାଇଁ ବୋଧକରୁ କବାଟ
ଆନ୍ଦୁଆଳରେ ଲୁଚିରହୁ କେତେ ଗୁଡ଼ିଏ ରୁହାଣୀ
ଆସି ତା ଉପରେରୁଣ୍ଡ ହୋଇଛୁ । କୁନୀର ପାଇ
ଲିମାନେ ଲୁଚି ଗୋପାଳକୁ ଦେଖୁଆନ୍ତି

“ବାହ, ମୋର ସୌଭାଗ୍ୟ ! ଲୋକେ କହୁନ୍ତି ଆଖିର
ଅଗସ୍ତ୍ୟ ପୂରୁଷ ରମ୍ୟ କାଇଲେ ଦିନରେ ତାର ଦେଖା-
ଯାନ୍ତି । ମୁଁ କିନ୍ତୁ, ଖାଲି ଖାଲି ତ ଟିକ୍ଟି ଟିକ୍ଟି ସହୁ-
ଥିବା ସରଗ ତାର ସବୁ ଦିନ ଦି ପହଞ୍ଚର ବେଶ
ଦେଖି ପାଇଛୁ,” ଗୋପାଳ ସମ୍ମଦ୍ଦିଷ୍ଟ ନାହିଁଲା ।

ତାର ସବୁ ଅନୁକ ହାସ୍ୟ ଚାଳି ଓ ଅଧିକ ମଞ୍ଜୁ-
ରଣରେ ଶୁନ୍ୟ ଥରଇ ପୁଣି କାହିଁ ଝାଲାଗ ନାହିଁ ।
ରବିବାର, କାତେଶ ବଦ, କୁନୀର ଦାପା ଆସିଲେ
ସେ ସରକୁ ଗୁଲିଲା ଗପ । ବୁଢ଼ା ଟୋକାଙ୍କ ଭିତରେ
ଭଲ ମଦ ଲଥା ବାହିର ପେଇଁ ସବୁଥରେ ଟୋକାମାନଙ୍କୁ
ଜାକିବାନ୍ତି ହୋଇ ଖାଲି ଶୁଣିବାକୁ ଫୁଲ । କୁନୀ
ପଢ଼ିଥିଲା ରୁ ହାତଠର; ପରିଲାଇ,
“କାହିଁ, କିଣ୍ଠି ତ ସବୁ ଖାଇଲେ ନାହିଁ ?”

ଗୋପାଳ ଗ୍ଲାସଟାରୁ ପାଣି ପାତ୍ର ନାହିଁ
“ବହୁତ ଖାଇଲି ଆଜି ! ତୁମ ଘରେ ପକ୍ଷାଠଦ୍ୱାରା ନାଇଲେ
ମୋତେ ସପ୍ରାହେ କାଳ ସଜମି ନାଇବାନ୍ତି ତେ” ।

କୁନୀ ହିସ ରୂପେ ରୁ ଥୋଇ ଦେଇ ଗଲାଇବ
କାପା ସେତେବେଳେ ତାଙ୍କ ପିଲାଫିନର କୌଣସି କଥା
ଶୁବ ଉତେକିତ ଘରରେ କହୁକହୁ ଅଟକି ଯାଇଥିଲେ;
କୁନୀ ଯିବାକୁ ଲୁଟେବାରୁ ସେ ପୁଣି ଆଦେଶରେ
ଶିଅ ଧରିଲେ । ଗୋପାଳ ହସ୍ତ ସବୁ ଶୁଣି ଜଠଳଙ୍କ
ରୂହିଁ ଦେଖିଲା କୁନୀର ଏବଂ ଦିନ ତୁମ୍ଭଙ୍କ
ଯାଉଛୁଁ

ଘରୁକା ପରେ ଗୋପାଳ ଧ୍ୟାନଠବିଠଳ ଧ୍ୟାନିଙ୍କ
ପ୍ରାତି-ରହିବାର ଦେବା ପାଇଁ ସମୟ ଅନୁକୂଳ ନୁହେ,
କୁନୀର ଦାପାଙ୍କ ଠାରୁ ବିଦାୟ ସେନିଲା

ଯାଉଛୁଁ କୁନୀ କେଉଁ ଆହୁ ଦେଖିବ ଆହେରୁଙ୍କିଂଳ,

“ଆପଣଙ୍କ ହାତଠର ଟେବ ଡବାଟାଠର ଲକ୍ଷ ଅଛୁଁ
ଦେଖାଇଲେ ନାହିଁ ?”

ଗୋପାଳ ପଛକୁ ପେଇ ରୂହିଁ ଦେଖିଲା କୁନୀ
ଓ ତା ଧକ୍କାକୁ ଖୁବୁ ଅଳ୍ପ ଦୂରରେ ଠାଙ୍କ ସ୍ଵାକ୍ଷରିତ
କିନ୍ତୁ ତା ବାଧା । ଅଳ୍ପ ସ୍ଵପ୍ନ ଗୋପାଳ କହିଲା,

“ନା ନା ଗେଞ୍ଜେ କଟାଇଛୁ ଏ ଭତତର !”
କୁନୀର ମୁଁ ଟି ପେକା ପାହିଗଲା ।

ତରତରେୟ ଭାବର ସାଇଟକଳଟା ଦେଖି
ଗୋପାଳ ତରତର ହୋଇ ରୁଳିଗଲା ।

ଆରେ, କୁନୀ ନିଶ୍ଚଯ ଭାବିଥିଲ ଗୋପାଳ ତା ପାଇ
ରୁମାଲ ଆଣିବ । ବିଶୁଶୁର ମୁହୂଟ ପେକା ପାହିଗଲ ।
ଭାବ ଖରାପ ହେଲା ସତର ! ନିଶ୍ଚଯ ପେଇ ଯାଇ ଦିଲ
ଆସିବ ସେ ରୁମାଲ ଚୁଡାକୁ । ଗୋପାଳ ପରିବଲେ
ବାଟ କିନ୍ତୁ ନଥାଏ ପେଇବା ଲାଗି । ହସ ସବୁ
ସଦ୍ୟ ବିଦାୟ ନେଇ ଆସିଲୁ । ପୁଣି, ଏତେ ସବୁ
ଜଳାକ ଆସିଲୁ । ପୁଣି, ବୁଲିପାଇ ଆଗକୁ ରୁହୁଙ୍କା
ଗୋପାଳ । ଦୁଇଁ ପାହୁଣ୍ଡ ନ ଯାଉଗୁକୁନୀର ପେକା-

ଚତୁରଙ୍ଗ

‘ମୁହଁଟି ଅସ୍ତ୍ର ବାଠ ଓଳକଲା ।

ଠିଆ ହୋଇ ରହି ଗୋପାଳ ସିଙ୍ଗାରେଟ୍ ଶାଏ
ନଗାଭିଷ୍ଟ ଦେଖିଲା ଟୋଟିଏ କର୍ଣ୍ଣର ହୃଦୟ ସେ । ତାହିଁ
ଧାଇଁ ଧାଇଁ ତଥାକ । ଗାନ୍ଧି ଗାନ୍ଧି ଗାନ୍ଧି ଏ ପାଞ୍ଜ
ପେ ପାଞ୍ଜ ଅନାଇ । ଆସୁଛି । ଭଲ ରକମ ଉଡ଼ି-
ଶିଖି ନଥିବା ଚତେଇ ଛୁଆ ସବୁ ସିଠାନ୍ତି ବିଦ୍ୟାରୁ ତଳକୁ
ଶ୍ରୀପତି ବସି ରହିଥିବା ଦେଲେ ବାଠିଲା
ଲୋକକୁ ଦେଖି ଉପ୍ରେ ଯେତେ ଜନମନ ହୁଏ
ହୁଅଟି ଗୋପାଳକୁ ଭେଟି ସେ ରକମ କନିମନ
ହୁଅଛିଲା ।

“ଆରେ କୁମା ! ଦେଖିଲି କେମିତିକା ସବୁ
ଦ୍ରବ୍ୟ ରୂପାଲ ଅଣିଛି, ନବୁ ।” ଗୋପାଳ
ହୁଅଛିଲା

ହୁଅଟି ଟିକିଏ କାବା ହୋଇ ଗୁହି ରୂପାଲତବାଟାକୁ
ଶିଖି ଅଳ୍ପ ଦେଖିଲା, ତଗାପାଳ ପୁଣି ଘରୁଇଲା,

“ ଓ ଅଭିମାନ କରୁଛୁ ପର ! ତୁ ମତେ ଚତେବେ
କାଳି ହୁଅଇଥିଲା ।”

ହୁଅଟି କଣ କେଜାଣି ଭାବି ମୁଣ୍ଡ ଦ୍ଵାରା
ହୁଏ ।

ତା ଦେଖିଲ ଏ ରୂପାଲ ସବୁରେ ଏଇ ଦିଆସିଲି
ଲଗାଇ ତଥା ଆଗର ଅଟେ ଜଳାଇ ଦେବି । ଗୋପାଳ
କହିଲା ସୁମି ସୁମିକା ।

ହୁଅଟା ମଧ୍ୟ ହୁହି ହସି ତୁଣ୍ଡ ମୁଣ୍ଡ ଦ୍ଵାରା
“ନା, ନା,” ।

ଗୋପାଳ କହିଲା, “ ତେବେ ନେ ଏସବୁ
ରୂପାଲଯାକ ! ଏ ଡବାଟାକୁ ଦେନି ଏକ ନିଃସରେ
ଘରକୁ ଧାଇଁ ପଳା । କିଏ ଦେଖିଲେ କତାଇ
ନେବେଟି ” ।

ହୁଅଟି ରୂପାଲ ଡବାଟା ଧରି ଠାଇଁଗଲା । ସିଠାନ୍ତି
ଶୁଭାହୋଇ ଗୋପାଳ ଆତେ ଥରେ ଗୁହୁରେ ଦେଇ ପୁଣି
ଧାଇଁବାକୁ ଲାଗିଲା ।

ଗୋପାଳ ସେଠି ସେମତି ଶୁଭାହୋଇ ଦେଇନୁଥାଏ ।
ଆରେ ମୁହଁ ଉପରେ କାହିଁ କାଠକୁ ଧରିବା ପୁଣି
ଉଠୁଥାଏ ତୁଙ୍କା ଶୁଭିଲା ସୁମି ।

ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟରେ ଆଧୁନିକ ଯୁଗ

(୩ ସଂ ବିଶେଷ ସ୍ମୃତି)

(ମାର୍ଚ୍ଚ ୨୫ ଡାଇନରେ ଲଳିକତା ଉଦ୍‌ଘାଟନ କେନ୍ଦ୍ରରେ
ଦ୍ଵଦ୍ୱା ଭାଷଣର ସମ୍ପଦାବଳୀ ଛଲନା ।)

ଅନ୍ତର୍ଜାତିକ ତଥା ଭାରତୀୟ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ
ପ୍ରାଦେଶିକ ସାହିତ୍ୟରେ ଆଧୁନିକ ଯୁଗର ବିକାଶ
ଯେଉଁ ପରିମାଣରେ ଚିହ୍ନିତ, ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟରେ
ତଥା-କଥତ ଆଧୁନିକ ଯୁଗର ଧୂକାଶ ସେହାର
ଭାବରେ ଧୂମ୍ରଷ୍ଟ ନୁହେଁ । ଶିଥା, ଅଂଶୀତ ଓ ସାମା-
ଜିକ ଜୀବନର ବିଦ୍ୱିନରେ ପଛରେ ପଢ଼ିଥିବା
ଓଡ଼ିଶା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପ୍ରଦେଶ ସହିତ ତାଳ ଦେଇ ଅଭା-
ଗତ କରିବା ସେତେ ସମ୍ବୁଦ୍ଧ ନୁହେଁ । କିନ୍ତୁ
ଓଡ଼ିଶାର ସାହିତ୍ୟ, ସମାଜ ଓ ବହୁବିଧ ଶୈଖରର
ଯେ ଜାଗତ ଅଛି, ତାହା କେବଳ ସ୍ଵର୍ଗର
ସଂକେତ ଦସ୍ତନ କରିଛି ମାତ୍ର । ଭାରତବିର୍ଷ ହୁଏତେ
ଜଡ଼ ଓ ନିଶ୍ଚିଷ୍ଟ ହୋଇ ରହିନାହିଁ । ତାହା ଏକ କୁମ୍ଭ-
ଶିଳ୍ପୀଙ୍କ ରାଜନୀତିକ, ଅର୍ଥନୀତିକ ଓ ସାମାଜିକ
ବିଜ୍ଞବର ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଏହି ବିଦ୍ୱବୀର ମୁକ୍ତିପ୍ରାପ୍ତିକୁ ମୁକ୍ତ
ପ୍ରାଣରେ ଭାବା ପୁଣୀକରି, ନିଷ୍ଠୁରିକୁ ଫିରୁବାଳ
କରିଛି ଏବଂ ଶତାବ୍ଦୀ ଧରି ଦେଉଁ ମନୁଷ୍ୟ ସ୍ଵର୍ଗ
ମୌଳିକ ଅଧୀକାରକୁ ଉତ୍ତରର ଜୀବ ମାନ୍ୟର
ବଳିଦେଇ ନିଃସ୍ଵ ଭାବରେ କେବଳ ମାତ୍ର କରୁଣାହୁଣ୍ଡ,
ସେ ଅଜ୍ଞ ନବ ଆଶା, ନବୀନ ନ୍ରୋଦଶୀ ଓ ନ୍ଯୂନୀ
ଚୌତନ୍ୟ ଲଭ କରି ମନରେ ଦର୍ଶ ସମ୍ମଧ କର
ପାରିଛି । ଦ୍ରୁତ ମନୁଷ୍ୟ ଭାବରେ ଦୀର୍ଘରୁହିବା,
ଅପର କର୍ତ୍ତ୍ତିକ ଶୋଷିତ ହେବାକୁ ଦୃଶ୍ୟ କରିବା ଓ
ଅନ୍ୟାୟ ଅପାରିତ ଗୁଣ ବିରୁଦ୍ଧର ସାରାମ କରି
ପ୍ରାଣପାତ ପାଇଁ ବୁଝ ପତେଇ ଦେବା ଫଳକର
ଜାଗୃତ ନୁହେଁ । ଏ' ବିରାଟ ଜାଗୃତର ଅନୁଷ୍ଠାନରେ
ଉତ୍ସପ୍ତ ମନୁଷ୍ୟ-ଆମ୍ବା ଯେ କହିବ ଭାବରେ ଶତା-

ଧକ ଦ୍ରୁତ ଧର୍ମ ଶୋଷିତ ଓ ପିଷ୍ଟ ହୋଇଛୁ, ତାହାର
କରୁଣ ଉତ୍ସାହ ବୋାହୁଁ ଆଜିପାଏ ଲାଗୁଦିନ ହୋଇ
ପାରି ନାହିଁ, କିନ୍ତୁ ଦିନ ହେବ, ଏ' ଅରସା ଅଛୁ ।

ଏହି ଜିନ-ଜାଗରଣର ଅର୍ଥରେ ସାହିତ୍ୟର ଦାନ
ସୁମଧୁର ହୋଇ ପାରିଛୁ କି ନାହିଁ ତାମା ଅଲୋଚନା
କରିବାର କଥା । ଜନବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀ ଉତ୍କଳ
ସାହିତ୍ୟର ଉତ୍କଳ ରୋମଣ୍ଟିନି । ବେଶ୍ ପରି-
ପ୍ରାଣୀତିର ଯେଉଁ ଦେବିକୁଣ୍ଡର ସ୍ବର୍ଗ ଉପଜାତ କରି ଦ୍ଵାରା
ତାହା ରାଜନୀଅଙ୍କର କାବ୍ୟ କରିବାରେ ଅନୁବ ରସ
ପରିବେଶର କରିଛୁ । ସାମାନ୍ୟ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟରେ
ଆଧୁନିକ ଯୁଗର ପ୍ରତିକି ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଦେ
ହୁଏ ପାରିବ ସେଇ 'ଆଧୁନିକତା' ଏହି ଶକ୍ତି, ବିଂଶ
ଶତାବ୍ଦୀର ବିଦ୍ୱବୁନୀ ଭକ୍ତ୍ୟର ସହିତ ମୁୟୁକ୍ତ,
ସେମରି ଭାବରେ ରାଜନୀଅଙ୍କୁ ଆଧୁନିକ ଯୁଗର କରି
ଦେବାଳ ମାନି ନେବାକୁ ଉଚ୍ଚା ଉପନାହିଁ । ଅର୍ଜିଷ୍ଠ
ଆରେତ କାବ୍ୟ ମାର୍ଗରୁ ଜୀ. ଶୀତି ସ୍ଵର୍ଗନ୍ତ ମନାଶ
ଓ ମାଣ୍ଡାତ୍ୟ ଭାବଧାରର ସଜ୍ଜିତ ରାଜନୀଅ
ପ୍ରକୃତିଶଶି, ଅଭିନବ ଛଇ ପରିନିରେ ଆଦେଶ ଓ
ଅନୁଭୂତ ମୁକ୍ତି କରି ଉତ୍କଳ ସାହିତ୍ୟରେ ରୋମଣ୍ଟି-
ଟିକେମ୍ ଯୁଗର ପ୍ରବର୍ତ୍ତନ କରି ଅବନ୍ତି । ଦ୍ରୁତ
ସଭାରରେ ଅନୁଭୂତ କରି ମୁକ୍ତିରେ ସୁତୁରେନା ନାର
ଶୋଭାରେ ରସାମୁତ କରି ଅଛନ୍ତି ତାହା ଅନୁବଦ୍ୟ ସତ୍ୟ,
ମାତ୍ର ଗୋଟିଏ ଭାଷା ଗୋଟିଏ ବନ୍ଦୁଭାଷା କିମ୍ବ
କୌଣସି ରୂପସୀମା ଚିହ୍ନିତ କରିବା ବା ସେମା-
ନକ୍ଷ୍ଟ ଉତ୍ସାହ ସତ୍ୟ ଉତ୍ସାହ ରେ ଅନୁଜାଲିକ
ନାଲ ପଟଳ ଉପରେ ଅଛନ୍ତିବା । ରୋମଣ୍ଟିଷିକେମ୍ବ

ରମ ଅଭିଷ୍ଟକୁ ସେଇଲେ ପୁଣ୍ଡିଆ, ଏହି ମାଟି, ଏହି
ଶାଶ୍ଵତ ସଂହିତାକର ଦୟିତୀଯ, ମନୁଷ୍ୟର
ପାଖରେ ଜୀବନପ୍ରକାଶୀଯା ସହିତ ଜାହାର ସ୍ଵର୍ଗ ଓ କାଦ;
ଐନୁଷ୍ୟର ଧୂଳି, ଧୂଳି, ଉଚ୍ଛବିନା, ବ୍ୟଥା, ଜୃଦ୍ଧି,
ମୁଦେଶ ଓ ଅନୁମୁଦ ସଂଦ୍ରାଳ ନବିର ଅନୁକାଂଧୀ ଉପରେ
ଶାଳପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରକାଶିତ ନ ଚୟାଇଛି ଏବଂ ଏହି
ଶାକୁତ୍ତର ଚନ୍ଦ୍ରବିହର ମଧ୍ୟ ଉପର ଏକ ନବ ଶାଶ୍ଵତ
ବୀନ ମୋହର ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ବସ ନଦେଇ ପାରିଛି,
ସତ୍ତବଦିନ ଦର୍ଶନ ଧାରିବ୍ୟାଙ୍ଗ ଜୀବନର ପରମ୍ପର
ମୀଳମ ଛୁଲି ଭୁବନ୍ଧୀ ଓ ଓ ବିକ୍ଷିନ ରହୁଯିବ।

ପେଞ୍ଜ ଆର୍ଟିଷ୍ଟ ମାଟନ ସାହୁତ୍ୟ ଓ କଳାକୁ
ବୁନଠାରୁ ବିକ୍ରିନ୍ଦ କାରାଇ ନିଜି ମନର ସ୍ଵାକ୍ଷ୍ରୀ
ବରେ ନିମଙ୍ଗିତ ଗହୁ ଜୀବନର ଦଶକୁ ଏକ-
ମିତ୍ର ପଲାୟନକାବିତର ପର୍ଯ୍ୟବସ୍ଥିତ କରନ୍ତି,
ବୁଝମାନେ ଆର୍ଟକୁ ଆନ୍ଦ ପାଇଁ ରଧା କରିବାକୁ
ହି କରନ୍ତି । ଉତ୍ତରା ସାହୁତ୍ୟରେ ଉପେକ୍ଷାଭାଙ୍ଗ-
ର କାବ୍ୟ ଚନ୍ଦ୍ରପତ୍ର ଧୂକୁତ୍ୱ ରାଗାନୀଧି-
କାବ୍ୟ ପାଦେଷ୍ଟା ସହି ଗୋଟିଏ
ଗାତର ଅଭିନ ଦେ କୁଟେଷ୍ଟ ଦେହ ସ୍ଵର୍ଗ-
ଭାଙ୍ଗରେ ବି କାଳୀ ମାତ୍ର ଶକ୍ତିଥିଲେ ।
ବୈଷ୍ଣବିତା
ବୁନନ ଏହାଳି ସ୍ଵର୍ଗ କୁଞ୍ଜରେ
କାଳି । ରାଘନ ଶୌର ତାତୀଏ ଦେଖାନ ଥିଲା
କିମ୍ବା କାହିଁ ଲୁହିଯିଥିଲୁ କରାର ତନୁତର ସୁନ୍ଦର-
ମି ପିଲାଇ ଶୁଣିଥାଏ ଏହ ଭାଙ୍ଗତର ତାକୁ ଅଛ-
ନ୍ତିର ଇନ୍ଦ୍ରାଜ ଦ୍ୱାରିକଣ୍ଠ, ଅଥବା ଅୟନ୍ତି ଦୂଧସୀ
ଦୁରାଗାକୁ ମନ୍ଦିର ଅଳ୍ପଦାର ଭ୍ରଗଥିତୁ କରଇ
ପୃଷ୍ଠର ପ୍ରଶନ୍ତ ଶାନ ଅଇଛନ୍ତି । ଦଣ୍ଡନୀର ରୂପୀ-
ତର ସ ହୁଇଟି ଦଶା ଧୂଫର ଦ୍ୱୋକଣ୍ଠ,
ଦେଖି ନିହିଁ; ମାତ୍ର ମୀନୁତ୍ୟ ଦ୍ରାକୀର ଧ୍ୟୁତି, ଅଦେଶ
। ଅନୁଭୂତି ଏହଳି ସାହୁତ୍ୟର ଅର୍କତ ଦ୍ୱୋକ-
ଣ୍ଠିତ ? ବିନ୍ଦୁଗା ଓ ଚପାଅନ୍ତିଷ୍ଠି ରାଗାନୀଧି-
କାବ୍ୟ କେବଳ 'ଧୂରଦ୍ଵାର'ର ସମ୍ବନ୍ଧକୁ ଅବ-

ଧାରଣା କରିବା ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ କେଉଁଥରେ ତାଙ୍କୁ
ଆଗାମୀ କାଳ ପ୍ରତି ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଉଥିବାର ଦେଖି-
ବାକୁ ମିଳେନାହିଁ । ତଥାମି ‘ଦରବାର’ ରେ ଶାୟି-
ନାଥଙ୍କର ଏହି ଢୁଣ୍ଡି କୋଣକୁ ଆଜିର ‘ଭାତ’
‘ଛୁଟି’ର କବିର ଢୁଣ୍ଡି ଡକାଣ ସହିତ ମିଳାଇ
ଦେଖିଲେ ତାହା ଅମେଳ ଉଦ୍ଘାସିବ ନାହିଁ ।

ରାଧାନାଥଙ୍କର ଶେମାଣ୍ଡୁ ସିଜମ୍ ଯାହାକି ଏକ-
ଦେଶୀ ପ୍ରକୃତିଚିତ୍ରରେହୁଁ ବିଶେଷଭାଗରେ ପର୍ଯ୍ୟ-
ବିଦ୍ୟତ — ତାହା ସହିତ ଠିକ୍ ସମାନ୍ତରଳ ଭାବରେ
ନା ହେଲେ ବି ଅନୁତଃ୍ର ସେହି ଦିଗାଭିମୁଖୀ ଆଜ
ଏକ ନାମନ ଭାବରୂପ ଶେମାଣ୍ଡୁ ସିଜମ୍
(Neoromanticism) ବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ପୁଅମ
ଭାଗରେ ଓ ପରେ ସବୁଜ କଳିତା ଓ ତରଙ୍ଗାୟତ୍ର
ତରଳ ବାଣୀସମ୍ବନ୍ଧରେ ଉତ୍ତା ସାହିତ୍ୟକୁ ସମ୍ବନ୍ଧ
କଲ୍ପିବାକୁ ପୁଅମାନିକରିବାକୁ ପୁଅମାନିକରିବାକୁ
ବଳିଷ୍ଠ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତିରେ ମାୟାଧର ମାନସିଦ୍ଧ ଯେଉଁ
ଅନିବାଚନୀୟ ଖଣ୍ଡ କବିତାର ସୁରଙ୍ଗପୂର୍ବ ନିର୍ମାଣ
କଲେ ତାହା ଉତ୍ତା ସାହିତ୍ୟରେ ଅଭିନବ ସଂଖେତ ।
ଉଞ୍ଚିଯୁ ଆଦିରସର ସବୁର ମାୟାଧରଙ୍କର ମନ୍ଦିରର
ପାଶର ପାଶନାହୁଁ । ତାହା ଯେତକି ଉଲ୍ଲଙ୍ଘ ଯେତକି
କରକଣ । କିନ୍ତୁ ମାୟାଧରଙ୍କର କବିତାରେ କାନ୍ତି
ଭାବ ସହିତ କମନୀୟ ଶେଳୀ, ତରୁଣ ତରୁଣୀର
ଶର୍ତ୍ତ ଭର ଧୂଣୀୟର ସୁରଭିତ ପୁଣ୍ୟକିର ପ୍ରକାଶ
ସହିତ କବିଙ୍କର ସରସ କଳିତାରେ ଉତ୍ତା ସାହିତ୍ୟ-
ତରେ ଏକ ସରଳ, ତରଳ, ଛୋଟାନ ଜୀବନର
ଅବ୍ୟାଧ ପ୍ରଦାହ ପ୍ରଦାହ । ଆର୍ଟରେ ମହାଦାନ
ଆନନ୍ଦ ଓ ପୌଦରୀ । କବି ଚୋତରୀ ଦେଇଛନ୍ତି
ଆନନ୍ଦ ବି ଭୁଞ୍ଗାଇଛନ୍ତି ; କେବଳ ସାତ ବଢାଇ
ଆରନାହାନ୍ତି ଜୀବନର କୌଣସି ବିଶ୍ଵାସ ଦର୍ଶନ
ଦିଗକୁ । ରାଧାନାଥଙ୍କର ଜୀବନ ନୁହ ଏକ ଦର୍ଶନ
ରହିଛି, ମଧୁସୁଦନଙ୍କର ଜୀବନ ପ୍ରତି ଦର୍ଶନ ବିଦ୍ୟ
ମାନ, କିନ୍ତୁ ମାୟାଧରଙ୍କର ଜୀବନ ମୁହଁ ଦର୍ଶନ ନାହୁଁ ;

ନିରଣ ମାତ୍ର ଥଣ୍ଡି । ମାତ୍ର ଲକ୍ଷ୍ୟ ଛାଡ଼ି ଉପଲକ୍ଷ୍ୟର
ସେବା କଳାବିଭବ ଏହି ନୁହେଁ । ସତ୍ୟ, ଶିବ ଓ
ପୁଦୂର ଦେବାରେ ଉଚଳକ୍ଷ୍ୟର ଛାନ ନାହିଁ ।

ଧୂପକାର ଅମର କବି, ତାଙ୍କର ତୃତୀୟ ତାଙ୍କର
ସାବଳୀଳ ଅଭିଭ୍ୟନ୍ତ ଦେଖି । ତରୁଣୀର ଅର୍କନା କରି-
ବାକୁଥାଇ ଯେ ହୃଦୟ ରୁଚି ଓ ନାତକୁ ମୁକ୍ତ୍ୟା କରି-
ଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ମୁକ୍ତ ବିହିଙ୍ଗମ ପରି ସବୁଜି କବି ପ୍ରତି-
ବେଳେ ଲଦ୍ଦନକରି ଯାହା ଚିରନ୍ତନ, ଆଦିମ ମନୁଷ୍ୟର,
ସାଧୀ ଆଦିମ ଧୂରୁତ୍ତ ତାକୁ ସରସ ସୁଦୂର ପୁଷ୍ପମାଳାରେ
ଧୂରୁତ୍ତର କରି ଗଦାସ ପାରର, ମଧୁରତ୍ତର ସ୍ଵର୍ଗକ
ଆମ୍ରପିଠର, ନିରୁତ ନିଳପୁର ଅନ୍ନାର ଓ ରଶୀର
ଅନ୍ତକାରିତ ପ୍ରତ୍ୟନ୍ତରେ ରୂପଦାନ କରିଅଛନ୍ତି । ମାୟାଧର
ବାଣୀ ଆବେଗମୟୀ । ଏ ସ୍ବୋତମୟ ଆବେଗ
ଆଗର କବିପ୍ରାଣ ଉଦ୍‌ବ୍ରୁଦ୍ଧ—

‘ ପୁରୀ ଜଳୁଣ୍ଡି କିମ୍ବା, କିଭାବ ତାହାର
ତବୁପ ଶିଖା ଜଳୁ ସନ ଅନ୍ତକାରେ
ଠାଏ ହୃଥ କଷ ମଧ୍ୟ, ଧୀରେ ଧୀରେ ଧୀରେ
ଅନ୍ତ-ଆବରଣ ଅନ୍ତ ତେଜି ଏ ମଦ୍ୟରେ
ପଢ଼ୁ ଶାନ୍ତ ଭରି ସମ । ଶୁଣୁଟି ପୁଷ୍ପରେ
ବୃନ୍ଦ ଆବରଣ ଦେଇ ମୁଖୀତା କେ କରେ
ଦେଖିଛ କେଉଁ ତୁ ସମି ? ହୃଥ ଦିଗମ୍ବରା
ମେଘ ମୁକ୍ତ ଉଷା ସମ । X X X ’

ଗ୍ରୀସୀୟ ଧୂର୍ଣ୍ଣ ସୁଗତିତ ଅବୟବ କାନ୍ତିରେ
ବିଭୁଜମାଣ ନିର୍ମା ନାରୀମୁଠୀ ସଂଦର୍ଭନରେ ଦ୍ରାଶରେ
ଧେଂ ଚିରନ୍ତନ ଉନ୍ନୟପ୍ରାନ୍ତ ଭାବାଦେଖ ଅଙ୍କୁରିତ ହୃଦୟ
ଠିକ୍ ସେହିପରି ଶାସତ କବିତାମଞ୍ଚକୁରେ ବାଇରନ୍ତର
ରେଖିତା ଓ କିଟ୍-ସ୍ଵର ଦେଖିଦୀ ହରିଦେଶଶିଳ୍ପୀ ଆହୁରି
ସ୍ତର୍ଣ୍ଣକର ଏ ଯେଉଁ “ଶାନ୍ତ ଭରି ସମ’ ସଙ୍ଗଜ ନାହିଁ
ଓ ପ୍ରାଥିତ ପୁରୁଷମାନର ବିନ୍ଦୁଲାଭ ତେଉ ଭାବ
ଆମୁଣ୍ଡ, ତାହାର ତୁଳନା ଅନନ୍ଦୟ ନୁହେ କି ?

ମାୟାଧରଙ୍କର ଶତ ଧୟାଦ୍ୱାରା ନନ୍ଦିତ କବିତା ନନ୍ଦିତ
କମନାଦ ଭାବ ରେଖା ଅଙ୍କିତ ଚମ୍ପାଛନ୍ତି । ନନ୍ଦିତ, ନ
ନୁହୁ ତନତୁମ୍ବନ ଥିବା ଅବରୁ ଦୁର୍ଲାଭ-ଦ୍ଵାରା ସିଂ
ତୋଳି ଧର୍ମାଙ୍ଗଳର ନନ୍ଦିତ ଶିଖନ ପୁଷ୍ପରେ ରୁ
ଦାଖାର ଓ ଅଭ୍ୟନ୍ତର ମନ୍ତ୍ରିତ ଚମ୍ପାଛନ୍ତି ନନ୍ଦିତ
ଦକ୍ଷ କୁର ଓ କଟି, ଏ ସାର ଛାନ ଦିନ । ଏହା
ଯମାର କୁଞ୍ଚିତର ଶାକର୍ତ୍ତବ ଧାରି ଧାରି ନନ୍ଦିତ ଏହା ଏ

ଅନେକଙ୍କର ଭ୍ରାନ୍ତ ଧାରିତା ଅଛି ୮୦ ମଧ୍ୟ
ଅତିଭ୍ରାନ୍ତ ତକାବଳ ତଭ୍ରାନ୍ତିକ ନାହିଁ ଜିନା । ଏହା
ସହିତ ସଂସ୍କର ରଖି କବି ଆସାକୁ ବିଦ୍ୟୁତ ନନ୍ଦିତ
ଛନ୍ତି ! ମୁଁ ଧୂର୍ଣ୍ଣରେ କର୍ମଜଙ୍ଗ ଯେ ଅବିକଳ ଦିନ
ତଜାକିବାକୁ ଗମଳ ନିରାଶ ଦେଖାଇଲୁ ଛୁଟା । ତାହା
ମଙ୍କ ଦେଖର ପବିତ୍ରତା ସହିତ ଜନ୍ମିତ, ୯୮
ପେହିର ଶୁର୍ଗାତା ସହିତ ସଂତୋଷକିତ, ପେହିରରେ ଜା
ସହିତ ନାତର ଘନ ସଂସ୍କର ରହିଥିଲୁ । ପେହିରା
ଦୁଃଖନିଃଶ୍ଵର ରୂପମାୟୀ କବି ସନ୍ଧିର ଉତ୍ତର ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ଦିନ
କି ଆସାର ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟରେ ଦେଖି ସୁନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରମାତ ଜୀବା
ଛନ୍ତି:—

“ନନ୍ଦି ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ରେ ଭାକୁ ସମ ଅଛି ରହି
ପୁରୁଷ ନନ୍ଦିନର
ଲେତେବାର ସମି ମୁହଁ ବିଦଗ୍ଧ ସୁନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ
ସୃଷ୍ଟିର ମହିମା ଧୂରି; କିନ୍ତୁ ଗୋ ଆସାର
ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ତହିଁରୁ ବଳି; ଯାର ସମ୍ମନିତର
ମନୁଷ୍ୟ ନୁଆଁଏ ମଥା; ତବ ରୂପ ତଳେ
ସେ ରୂପର ସଂଖ୍ୟା ମୁଁ ପାଇଲୁ ଧୂଦରା ”

କାଳଦୀ ଚରଣକୁ ଉତ୍ତିଷ୍ଠା ଧୀଠକା ଧୀଠକା ଅଳି
କରେ ତାଙ୍କର ସଂଖ୍ୟା, ଧୂନପୁର ଶୋଲାବିନ୍ୟାସ ପାଇ
ସବୁଜ ସାହୁଭ୍ୟର ଜତନ ଉତ୍ତର ପ୍ରଗତିଶାଳା କବିତାମଞ୍ଚ
ସେ ଧୂର୍ଣ୍ଣ ଓ ଅଭିଭାବର କବି ମାନସିଭକିର ସମ
ସାମରିକ । ହୃଦୟର ସ୍ଵର୍ଗ ଆବେଗମାନ ଏହି ନନ୍ଦିନ

ଶବ୍ଦ-ଶିଳାରେ ପ୍ରବହ୍ମାନ କରି କାଳଦୀ ଜୀବନର ଏକ ବିଶିଷ୍ଟ ଦ୍ଵାରା ନାହିଁ ମୁଖରିତ କରି ଅଛନ୍ତି । ତାଙ୍କର ଦବ୍ୟ ଚଶ୍ମା ଅଗଟେ ନେଇବର ମୁକ୍ତର ନଳିନୀ ବିଜ୍ଞାତ । ସୁଗା ପାଇଁ ବାଲିମା ଅବିଲୋକନ ତର ପ୍ରେସ୍‌ମାଣି କାଳଦୀ ଅନାଗନ ଅଥବା ଆଗତପ୍ରାୟ ମୁକ୍ତ ମନ୍ଦୂଷ୍ୟର ଉତ୍ତରପୁଣ୍ୟନ ଆଶାକୁ ତାଙ୍କର କବିତା ଓ ଧ୍ୟାନ୍ୟାସରେ ରୂପ ଦେଉ ପାରିଛନ୍ତି । ତାଙ୍କର ଷ୍ଟୁଡ଼୍ଯୁ ଗାଁ ଓ ଉନ୍ନତ୍ୟାସରେ ଅବାୟବ ଅଥବା ମନୋରମ ସ୍ମୃତିକୁଞ୍ଜିରିଛାନ୍ତି ନାହିଁ । ଯାହାରକିଛି ନାହିଁ ତାକୁ କବିମନ ଚନ୍ଦନିବସନ୍ଧୁ ଦତ୍ତାତ୍ରେବା ଓ ଏ ପୁଗର ଅସାମିଷ୍ୟକୁ ନିରାଟ ବାହୁଦାତରେ ପ୍ରକଟ କରିବା କାଳିରୀଙ୍କାଳମନୀୟ ଭାଷାର ତାପିଥି ।

ବେଳୁଣ୍ଡ ରାଧାନାଥରେ ପ୍ରଭାବ ସମ୍ମର୍ତ୍ତୁରେ ଏଣ୍ଠାରିନାସାନ୍ତି । ବେଳୁଣ୍ଡଙ୍କର କଳିନୀ ଓ ଭାବ-ବିନ୍ଦୁର ଧୂର୍ବଳ ଶର୍ମତ ଦୁଇ କବିଙ୍କ ଅପେକ୍ଷା ସ୍ଵରଳ ନୁହେଁ । ତାଙ୍କର କବିତାରେ ଶନ୍ଦେହାଦର (mysticism) ଛୟାପାତ ଚହାଇଛୁ, ମାତ୍ର ତାହା ଠିକ୍ ଶୁନ୍ଦବାଦ ନୁହେଁ । ତଳକୁ ସମତର ସମଦେଖ ଶହିଅସି ସେ ନିରାନ୍ତରିତରେ ପ୍ରାଣକୁ ଟଣଳାଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିଛି ସତ୍ୟମାତ୍ର ଅନନ୍ତରେ ସ୍ମର୍ଣ୍ଣକାର ଯେଉଁଠାଣ୍ଟି ପୁନା ନେଇ ଦୁଇା ପ୍ରାଣିର ଚାହିଁ କହିବାର ତାକୁ କିଞ୍ଚିତ ଶ୍ରାନ୍ତି ପାଇଲୁ ପରିଦେଶ, ବେଳୁଣ୍ଡ ସେହିପରି ପ୍ରତିବିଶ୍ଵାରକୁ ଶୁନ୍ଦେହି ଦବ୍ୟ ଦେଖିବାରେ ନିହତ କରିବାକୁ ଯାଇ ସମୟେ ସମୟେ ଅଷ୍ଟେତୁକ ରସ ଉପଲବ୍ଧରେ ବ୍ୟାପାକ ଦାଙ୍ଗାଇଥାନ୍ତି । “ପ୍ରଣୟର ଜୀବି ଅନୁନ୍ତ” ରେ ସେ ଲେଖି ଛି:—

କାହିଁ ପାଇଁ କୌତୁଳ୍ୟ !
ନିରୁଦ୍ଧବେଗକର ବନ୍ଧୁମନ
କି ଭାବି ମୁଦିଦି ମୋର ପୁଣିଧାରୀ
ଦୂଷ ଅବରଣ !

ବିନୟ ଗୁରୁର ଭଙ୍ଗୀ ବ୍ରୀତ୍ତାନତ
ମୋ ନୟନ ତଳେ
ତାକୁ ଅଭିଲାସ ତବ ଦେଖିବାକୁ
କି ଆଲୋକ ଜଳେ ?
ତରାଲପ ମାଧୁର ଅବା ପଦ୍ମ ଗଙ୍ଗେ
ନୁହେଁ ବନ୍ଧୁ ଭୁଷି
ଶ୍ରୀ କରେ ବୃନ୍ଦଦଳ ପେହେଁ ବୈଜ୍ଞାନିକ
ଦୂରତ୍ୱ ”

ଏହି ‘ଅନୁନ୍ତୟ’ଟି ମାୟାଧର ବା କାଳଦୀଙ୍କର ଲେଖନୀରୁ ବାହାରଥିଲେ ଏତେ କର୍କଣ୍ଠ ହୋଇ ନ ଥାନ୍ତା । ସେ ଯାହାହେଉ ବୈକୁଣ୍ଠର ଦାନ ଉପେକ୍ଷାର ବନ୍ଧୁ ନୁହେଁ । ଗମ୍ଭୀର ଭାବ ସହିତ ଉପଦେଶାର ତାପୀକ୍ ଭଙ୍ଗା ତାଙ୍କ କବିତାରେ ଅଛିତ । ଥରେ ଥରେ ବୈକୁଣ୍ଠ ସଂସାରମନାହୋଇ ଦୂରିଆର ଅନାତ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଅସ୍ତ୍ର ଗୁଲବାପାଇଁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଇଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଏ ଅବିଜ୍ଞାନ ତଳେ ତାଙ୍କର କବି ପ୍ରତିଭା ଲ୍ଲକ୍କାର୍ଯ୍ୟତ ନ ରହି ପ୍ରକଟିତ ହୋଇ ପାଇଛି । ସୁଗା ସଂରକ୍ଷଣୀ ସାହିତ୍ୟ ଗଢିବାରେ ସେ ସିନ୍ଧୁହସ୍ତ ନୁହେନ୍ତି । ତାଙ୍କର ପ୍ରକାତ ମୁତ୍ତଷ୍ଠା ଭାବୁକ ଫୁର୍ବାଦରେ, ଉପଦେଶା ଦୂଷାବରେ ନିଦର୍ଶ ରହି ଥାଇଛି ।

ଆୟୁକ୍ତିକ ଓ ଅନ୍ତା ସାହିତ୍ୟର ବୈକୁଣ୍ଠ ରାଜନୀତି ଧାରା ସଂଜୀବିତ ର୍ହାଇଛୁ, ଏଥରେ ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ । ଭାରତୀୟ ସାହିତ୍ୟରେ ଏହା ଲେଖକଙ୍କର ଦୂଷିତିକାଣ ସମ୍ମର୍ତ୍ତ୍ୟାବତର ପରିବର୍ତ୍ତନ କରିଦେଇଛି । କିନ୍ତୁ ରାଜନୀତି ଓ ଭ୍ରାତ୍ରାଗାନ୍ତ୍ରାର ପାପୀ ଶୁଣୁରେ ଆଟକୁ ବନ୍ଦ ନିର୍ମନ ଭାବରେ ସତ୍ୟାକାର ପେତ୍ର ମାନେ ଆଜି ଭଲ୍ଲ ସାହିତ୍ୟ ଷେଷର ଗଣମନୋବୁର୍ତ୍ତିକୁ ଶିକ୍ଷିତ କରି ସମାଜ ଓ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ବିନ୍ଦୁକ ଆଶିବାକୁ ପ୍ରସର କରୁଥିଛନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ସ୍ଵର୍ଗଦାନନ୍ଦ ରାଜତରମାନ କିମ୍ବଳନ ଦ୍ୟାଗ୍ୟ । ତାଙ୍କର କବିତାରେ Neoromanticism ଯାଇବାତ ଦୂରର କଣ୍ଠ, ଅର୍ଟର ମୁଧାନ

ଉପାଦାନ ବି ରଷ୍ଟା ଉତ୍ସାହ ପାରିନାହିଁ । ରଜନାତକୁ ତାହାର କାର୍ଯ୍ୟ ପରିଧୂର ଇକିଆଣ ଦ୍ଵାରାମୂଳକ ଶବସଙ୍ଗା-
ଦ୍ଵାରା ଦଳଗତ ଭ୍ରମକୁ ପୁରୁଷାର କଳା ବୋଲି
ବିପଣୀରେ ବିକିଦେବା ହୁଏତ ପୁଣ ରୁହଁଣ୍ଡି, ଓ ସେଥି-
ପାଇଁ ତାଙ୍କର କବିତା ଭାଇ ଅନୁକରଣ ଓଡ଼ିଆ
ସାହିତ୍ୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ ବେଢି ଗଲିଛି । ଏହି ପୁରୋତ୍ତମ
ବିଦ୍ୱବ୍ମବକୁ କବି ସତିଦୀନର ନିର୍ବାଟ ହତ୍ୟା ଓ ବାସ୍ତବ
ଲେଖନାରେ ରୁହ ଦେଇ ସଂବନ୍ଧରେ କବି କୋଳି
ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହୋଇଛି । ତାଙ୍କର ନିଜ କଥାରେ:—

ଆରେ ଆରେ ପଳାମୁନ ପନ୍ଦୀ
ପଳାଇବୁ ଆଜି କାହିଁ ଛୁଲା କର
ଧରଣୀର ଗନ୍ଧୀ
ଲକ୍ଷ୍ମିବୁ ବା କାହିଁ ?

ମୁଢିକାର ଏତେ ଦାବା, ପାରିବୁ କି ଆଜି ତୁ କଟାଇ
କାହିଁ ଭାବୁ ନେବୁ ରେ ଆଶ୍ୟ
ତୋର ସେଇ କୁଞ୍ଜବନ ଦେଇ କିସେ ପାରିବ ଅଭୟ ?

ତାଙ୍କର କବିତାରେ ହ୍ରେତ୍ତିନାର କୁଳୁ କୁଳୁ
ନାହିଁ ବା ପ୍ରଭୁତର କାଳକି ନାହିଁ । କବିତା ଏକପ୍ରକାର
ଶକ୍ତି ଶିଳାନ୍ତରେ ଗଢା । କବିତାର ଭାବ ଆଭରଣ
ଶୁଣ୍ୟ; କେବଳ କଙ୍କାଳ ମାତ୍ର । ଯଦି ଏହି କଙ୍କାଳରେ
ରକ୍ତ ମାଂସ କିଣ୍ଠି ଯୋଡ଼ି ଦିଆଯାଇଥାଏ, ତାହା ଏହିପର
ମାତ୍ର:

“ସାପର ଚିକୁର ମେଲି”; “ଶତ ଶତ ସପ୍ତିଳ
ଭଲ୍ଲପାରୀ”; “ଆକାଶର ନାଲ ଘୁର”; “ଚାରୁଦାଗରୀ
ସତ୍ୟତର ହାତ” । କିମ୍ବା “ମନିନ ହୈ ପାରବେ
ହୋଇଅଛି ରୁକ୍ଷ”; ଅବଶ୍ୟ ସାଧାରେ ଚିକୁର
ଆରେପ କରିବା ଆର୍ଟ ଫରୋରେ ଅନ୍ତରମ୍ଭ ହେଉଥିଲେ-
ପୁରୁଷ, ପାଠକର ମନରେ ଯେ ପୁଣ୍ୟତ୍ଵ ବିଦ୍ୟୁତ୍ ଓ ତମକ
ଆନନ୍ଦମୂଳକ କରୁଛି, ତାହାହିଁ ସତ୍ୟଦାନଦଙ୍କର କବିତାର
ସକମାଦ ଲକ୍ଷ୍ୟ । ଏଥିମାର୍ଜନ ତାଙ୍କୁ କେହି ଶାହୁ ନାହିଁ ।

ଅଧୁନିକ କବିତାର ନିର୍ମାସ ଓ ଭବି ସମ୍ବନ୍ଧରେ କହି
ଅନ୍ତର୍ଭାବର ବଳେ ତାହା ପରିଷ୍କାର ଦୃଷ୍ଟାପିବ

ଅଧୁନିକ ମାନବର ଆଶା ଆକାଶ୍ୱାସ ଦେଇର
ସ୍ଥାଧୀନତା ସହିତ ସମେ ଜଣନ ହୋଇ ଯାଇଛି । ଏବେ
ସ୍ଥାଧୀନତା ପାଇଁ ସଂଗ୍ରାମ କରିବା ଅନ୍ୟ କଥାର
ନିର୍ମିତ ରଜନାତର ଆହ୍ଵାନ ଓ ବିଦ୍ୟୁତ୍ ରଖିବା । ଦେଶର
ଜନନୀୟକ ବିଦ୍ୟୁତ୍ କରେ ଯେ ଦଳିତ ଜାତ ବା ଅନୁ
ନନ୍ଦା ଓ ଅତ୍ୟାରୁରିତ ଜନତାରୁତ ସହାନୁଭୂତ ଦଫନା-
ଛଳେ, ତାହା ସମ୍ବନ୍ଧ-ସ୍ଥୋତ ସହିତ ଶୁଭ୍ରାଚାପ ଶାର
ପାରିବ । ଏଣୁ ଅଧୁନିକ ବଚି ସ୍ଵଭାବ ଅନ୍ଧେବିହିତ
ମୁଦ୍ରା ହ୍ୟାଣବିଲ ବାଡିଷ୍ଟ, ଗୁପ୍ତ ମଜିହିର ଫାଇ
ଦେସୁଗାନ ଗାଏ, ଉତ୍ସୁକବୋର୍ଡରେ ସର୍ବ ହୋଇ ପାପା
ନିର୍ମାଣ ବା ମରମତ ପାଇଁ କଣ୍ଟ୍ରାକ୍ଟରୀ ନିଏ.କିମ୍ବା
ଶ୍ରୀମିକ ସଂଗଠନ କରି ନିଜେ କିଣ୍ଠି ମୋଟା ଦରମାର
ବିଦ୍ୟୁତ୍ କରି ନିଏ । ଏହାପରେ ଓ ସବୁକଥା ପଛରେ
ତସି କବିତା ଲେଖେ । କିନ୍ତୁ ସୁରଣ ରଖିବାକୁ ମୁହଁ
ଦେଇ ଯେଉଁ ନିର୍ମାତର ଦଳିତଭିତ୍ତା ଜୀବ ମାର୍କ ଅନ୍ୟ
ନିର୍ବନ୍ଦବେଗ ଭାବରେ ଆଶିରୁ ଲକ୍ଷ୍ମି ଗଢ଼ିଇ ଦେଇ
ଦେଖିବାରେ ସବୁବେଳେ ଆମ ସାଥୀର ରହିଛନ୍ତି, ତେଣୁ
ତାଙ୍କ ପାଇଁ କବିତା ଜିଲ୍ଲାଓଡ଼ା ବା ସବୁଦ୍ଵିଜନତ୍ୟାର
ହେବା ଭବିତ ନୁହେଁ । ଏକ କଥାରେ ଏବଳି କବିତା
କିମେ ସାବଜନନତା ହସଇ ବିଦୁଷୀ । ଅର୍ଟର ଏହି
ସାବଜନନ ରକ୍ଷଣାତିଥି ଅର୍ଟିତନ ହେଲେ ତାହା ଅର୍ଟ
ହେବ ନାହିଁ, ଆର କିଣ୍ଠି ହୋଇଗାରେ ।

ତେଣୁ ଅଧୁନିକ କବିତା ଶକ୍ତି ଓ ଶାର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟିଅ । ରୁଷ
ଅଧୀର ଭାଲ ଭାବିତିକକ ଅଭିନନ୍ଦ ବିଦ୍ୟୁନ । ତେବେ
ଏତକି, ମର୍ମ ପୁଲରେ ଏହା ପଦିଷ୍ଟ ଅଭାବ କରେ, ସେ
ଅଭାବକୁ ଚରନ୍ତନ କରିବାକୁ ଉପଯୋଗୀ ସଂଗାର
ଅଭାବ ଥିବାରୁ ତାହା ସମ୍ପାଦୀୟ ହୁଏ । ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପୁଲ-
ର ଅଭାବ ପଣ୍ଡାୟୀ ନୁହେଁ । ଉର୍ବଣୀର ଉପଳ ନୃତ୍ୟ

ଏ ତାର ଶିଳ୍ପେଦରେ ପୁରୁଷବାର ମର୍ମାଘାତ ସଂଭାବ
ଶୂନ୍ୟ ନୁହେଁ । କେବଳ ଯେ ନିକୁଞ୍ଜ କାକଳି ଭଲ
ପୁରୁଷବାର ଭମାଣ୍ୟା । ଏହୁତର ଯୋଜନା ସୁଗ୍ରୀ
ଯୁଗୀ ପରି ପ୍ରତି ମନ୍ଦିରାଳା ନୁହେଁ , ଯେବୋଣିମି
ପ୍ରାପାରଣ ସହିଦର ତିକ୍ତ ଚିରନ୍ତନ କରିବାକୁ
ଗଲେ ପ୍ରକଳ୍ପ ରଜନୀତି ଓ କ୍ଷେତ୍ର ଆଶେପକୁ ଦୁରକୁ
ଲାଗୁ କରିବା ଉଚିତ । ଆଧୁନିକ କବି ପାଠକରୁ
ପାଠକୀ କାହୀ ଠିପା' ଶୁଣାଇ ତନ୍ଦ୍ରାଙ୍ଗନ କରେ-
ନାହିଁ । ତାର ମୁଖର ଜୀମନୀ ଯେ ସେ ପାଠକକୁ
ବିସ୍ମୃତ କରିଦେବ, ଜୀମକ ଦେବ; ଅପିମ ଶାଇ ଆମ୍ବ-
ଷିତ୍ୟା କରୁଥିବା ରେଣୀକୁ ଯେପଣ ସନ ଘନ ତନ୍ଦ୍ରାଙ୍ଗନ
ନହେବାକୁ ରେଣୀ କରାପାଏ ଆଧୁନିକ କବି ସେହି-
ପାଠକକୁ ତନ୍ଦ୍ରାଙ୍ଗନ କରିବାକୁ ରହ୍ତା କରେନାହିଁ ।
କିନ୍ତୁ ଏହେ ଦ୍ରୁତବ୍ୟାନ ସହେ ପାଠକ ଉଦ୍‌ବୁଦ୍ଧ ହୁଏ
ନାହିଁ । ଦ୍ୱ୍ୟାପାଣିଭାର ବିଷ ଏହଠାରେ ଅର୍ଟକୁ ପରାୟ
କାହିଁ କେବଳ ଗୋଟାଏ ସାମୟିକ ଫେରନରେ ନିବର୍ଣ୍ଣ
ଗନ୍ଧିତାଏ ! ଏହି ଦୃଷ୍ଟିକୋଣରୁ ସକିଦାନଦିକର
କ୍ରିଯାର୍ଥୀ ଆଲୋଚନା କଲେ, ତାହାର ଚିରନ୍ତନ
କାହୁରୁ ବିଷୟରେ ମନ୍ଦରେ ଶଂସ୍ୟ ଆର୍ଥିବ । ଏହାର
ଜୀବନକୁ ଏମନ୍ତାନ ସମୟ ଜଣିଛି ଦିବ

ହକି ବାନିଅଙ୍କର 'ସର୍ବର ଶିଳ୍ପର ମେଲି' ରେ
ଚନ୍ଦ୍ରକିଳାତା ନାହିଁ । ତାପରେ ଓଡ଼ିଆ ମାଟିରେ ଏହା
ଆହୁର ସ୍ଥାପନାମୂଳ୍ୟ ସରଳତା ସବୁଠାରେ ଶୋଭ-
ନୀୟ କଟିଲତା ଜୀମକ ଦିଏ ସତ । ତାହା
ବିବିର ଉଚ୍ଚବ୍ୟାନ ମୂରଣ କରେ ନାହିଁ ଗାଢ଼ୀତ୍ୟର
ପ୍ରଭୁ ଓଡ଼ିଆକ ବହୁ ଲୋଗକାଙ୍କ ଉପରେ ପଡ଼ିଛି ଓ
ପଡ଼ିବ । ଏହା ଗୋଲି 'ହୋଟେଲ', ଫାଇଲ' ନେଇ
ବାବିତା ଲେଖି ଆଧୁନିକ କବି ହେଉଥାର ଆକାଶ୍ୟା
କଣ ସମର୍ଗନ ? ଏହି ପ୍ରସରରେ ଆଧୁନିକ ଉଚିତେଜ
କବି ସ୍ଟେପେନ ପ୍ରସ୍ତରଙ୍କ (Stephen Spender)
କବିତାଙ୍କୁ ମନେପଡ଼େ—

Consider his life which was
valueless,
In terms of employment, hotel
ledgers, news files.
Consider; only one bullet in ten
thousand kills a man.
He has made "Simple and direct
satire possible again".

ଅଧିକା:—

I am four monkeys,
one hangs from a cimb,
Tail - wise,
Chattering at the earth;
Another cramming his belly
with coconut.
The third is up in the top branches
Quizzing the sky.
And the fourth --
He's chasing another monkey
How many monkey's are you ?

ଅଧିକା:—

For me wait other women,
for you wait other men---
But the ghosts of our old
madness
will rise and walk again.

--H. Kemp

ଆଧୁନିକ କବିତାର ନିର୍ମାସ ହେଉଛି ସହାନୁ-
ଭୂତର ଆତମେୟତା (Hospitality of sympathy)
ଏହା ଆଧୁନିକ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟରେ ଦୃଷ୍ଟି ହେଉଛି କି ?
ଗୋଟାଏ ଚଳନ୍ତି ବାତାବରଣ ମୋହରେ ପଡ଼ି କବି

ସାହା ଗାନ କରୁଣ୍ଟି ତାହା ସବୁରା ପାଇଁ ସେଉ ଦା ଆମେରି ସାହେବ ପାଇଁ ସେଇ, ସେଥରେ ସୌଧିରୀର ଅର୍ଜନା ଓ ଅନୁଭବ ପାଇଁ କିଣ୍ଠି ଅବକାଶ ରହୁଛି କି ?

ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟ ସମବଳୀଷ୍ୱୟମାଣା । ଉପର୍ଯ୍ୟାୟ, ଲୋଟ ଗଙ୍ଗା, କବିତା ଓ ପ୍ରବନ୍ଧରେ, ନୂତନ ଦୃଷ୍ଟି କୋଣ୍ଠାଙ୍କୁ

ଓ ଉନ୍ନତ ଉନ୍ନିଲୀ ରହିଥିଲା । ଆଜିର ଏହି ଏହି ହୃଦୟରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ । ଶାଖାର ନୟରେ ଶକ୍ତି ହେବ, ସୈଞ୍ଚି ଚନ୍ଦ୍ରର ସରଳ ରହିବ; ଓଡ଼ିଆ ମାତ୍ରରେ ଦୂର ଦିନ୍ଦଳମୂରି ଉଠିଲା ନଦୀଅଞ୍ଚଳର ସ୍ତରର ପ୍ରାଣକୁ କୁଳାଇଲା କରୁଣ୍ଠି ।

କୌଟିଲ୍ୟ ଅର୍ଥଶାସ୍ତ୍ର ଲେଖକ କିଏ ?

ଶ୍ରୀ ଗୋପ କୁମାର ବ୍ରତ୍ତା

କୌଟିଲ୍ୟ ଓ ଅର୍ଥଶାସ୍ତ୍ର— ଏ ଦୁଇଟି ଶବ୍ଦ ଆଧୁନିକ ଶିକ୍ଷିତ ମଣ୍ଡଳୀର ଅବଦିତ ନୁହେ । ଉକ୍ତ ଅର୍ଥଶାସ୍ତ୍ର “ଭାରତୀୟ—ଅର୍ଥଶାସ୍ତ୍ର” ବା ପ୍ରତ୍ୟେତାଙ୍କ ନାମାନୁସାରେ “କୌଟିଲ୍ୟ ଅର୍ଥଶାସ୍ତ୍ର” ନାମରେ କଥିତ ହୋଇଥାଏ । ଏହା ହେଉଥି ଅର୍ଥ ଓ ରାଜନୀତି ମୂଳକ ଏବଂ ଏ ଭାର୍ଯ୍ୟ ନାତର ପୁଣ୍ୟାନୁପୁଣ୍ୟ ବିଗ୍ରହାୟକ ଏକ ଉକାଶ ସଂସ୍କୃତ ରହିଲା । କୌଟିଲ୍ୟ ଏହାର ପ୍ରତ୍ୟେତାଙ୍କ ଅବଶ୍ୟ ଏହି ପ୍ରତ୍ୟେତାଙ୍କ ବେଦ-ବ୍ୟାସ କୃଷ୍ଣଦେବ୍ୟାମ୍ବନଙ୍କର ଅଧ୍ୟାଦଶ-ପୁରାଣ-ରତନାର ତୁଳନା ନୁହେ କି ଦେବ ପରି ଅପୋରୁଷେୟ ନୁହେ । କୌଟିଲ୍ୟ, ଅର୍ଥଶାସ୍ତ୍ର ଗ୍ରହନ ଶ୍ରୋତ୍ରା ଦା ସ୍ଵର୍ଗୀୟ ନୁହୁଣ୍ଟି । ସେ ତତ୍ତ୍ଵାଳରେ ବିଦ୍ୟମାନ ଅର୍ଥନୀତି ଓ ରାଜନୀତିମୂଳକ ନିବନ୍ଧ ଗୁଡ଼ିକର ପର୍ଯ୍ୟାଳୋତନା କରି ବଢ଼ି ସୁଦୃଢ଼ ଯୁକ୍ତ ଓ ଅନୁଭୂତ-ଭର୍ତ୍ତା ଉପରେ ଅର୍ଥଶାସ୍ତ୍ରରୁପୀ ସୁରମ୍ୟ ସୌଧ ନିର୍ମାଣ କରି ଯାଇଛନ୍ତି । ଅର୍ଥଶାସ୍ତ୍ର, ଭାରତୀୟ ଉଚ୍ଚତରୀତା ଓ ପ୍ରତାତ ସାଧନା-ପ୍ରତ୍ୟେ ରାଜନୀତି ଓ ଅର୍ଥନୀତର ନିଷ୍ପଳଙ୍କ ଦର୍ଶଣ କହିଲେ ଅତ୍ୟକ୍ରମ ହେବ ନାହିଁ । ଉକ୍ତ ଗ୍ରହନ ସଜନେତକ ଧାରଣ ଅନୁସାରେ ଶାସକ ଦା ରଜାଙ୍କୁ ଏକ ବିଶାଳ ପରିବାରର ଗୁଲକ ସଙ୍ଗେ ତୁଳନା

କରି ଯାଇନାଥର । ଗାରିଦାରି ସମୟ ଦିନ୍ଦଳ ଶୁଭ୍ର ମରିଗୁଲିନ ଓ ଶୁନ୍ଦିନି ରେ କୁଳାଙ୍ଗ ପରାନତମ ଲକ୍ଷ୍ୟ, କରୁଥିଲା ରଜ୍ୟର ସୁଧାନ୍ତର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ, ନିର୍ଭନ୍ଦାରୁ ରେ କିମ୍ବା ବେଗୀତାରୁ ନାନରା ମର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କରି ହାଲ ଅଭ୍ୟାସ ଅଭ୍ୟାସର ଦୂରକରଣ ନାହିଁ । ସେ ସେଇତ୍ତିକାରୀ ରଜନିର ମୂର୍ଖ କରିବେ । ଦିନ ନିର୍ମାଣ ଓ ହଂତର ହଂତର ଏହର କିମ୍ବା ସାନ ଏବଂ ନାତିନାହିଁ, ଶାସକଙ୍କର କାମ୍ୟର ଅନୁସାରେ ଦୀପିତ୍ତ ସମର୍ପଣ ଓ ସର୍ବାଦ୍ୟୀ ପ୍ରସାଦରେ ଯୋଗ୍ୟତା ସମ୍ବନ୍ଧର ଏହର କାର୍ଯ୍ୟରେ କୁଳାଙ୍ଗ-ଶୁନ୍ଦିନି ଦିଗ୍ବ୍ୟାଗ ନାହିଁ, ଶାକ୍ତ ଶୁନ୍ଦିନି ଲାର ସଂରକ୍ଷଣ ଦିଗ୍ବ୍ୟାଗ ଏହର କିମ୍ବା ଉତ୍ତରାଂଶ ଅବଲମ୍ବନ ନାହିଁ, ମାତ୍ରା ଅର୍ଥଶାସ୍ତ୍ରର କୌଟିଲ୍ୟ ଦିଗ୍ବ୍ୟାଗ କରି ନାହାନ୍ତି ।

ଆଧୁନିକ ବୁଦ୍ଧର ବ୍ୟାତିଥାସିକ ଫର୍ଦେଶଶ ମଳରେ ବୁଦ୍ଧିଲିପର ବୁଦ୍ଧିତାନ୍ତର୍ମୁଖ ପ୍ରାଣିକୁ ନାହିଁ ବାହୁଦୂର ଦିଆଯାଇଛନ୍ତି । କିମ୍ବା ଉତ୍ତରାଂଶ ନାହିଁ ରତ୍ନିଷ୍ଠାପନ କରିବାର ଏହା ମୁଣ୍ଡିତା-ପ୍ରାଣିକୁ ନାହିଁ ଏବଂ ନାକଟ ଉଦ୍‌ଦିଷ୍ୟତା ତ ଦୂରର କଥା, ଦୂରର ଉଦ୍‌ଦିଷ୍ୟତରେ

ମୟ ସେବାର ସମ୍ବାଦନୀ ଅଛୁ କି ନାହିଁ, କେହି କହୁ ଚାରିଦେ ନାହିଁ । କୋଠିଲ୍ ଅର୍ଥଶାସ୍ତ୍ର ସଂପର୍କରେ ଥୁଣେକ ଜ୍ଞାତବ୍ୟ ବିଷ୍ଟ ବିସ୍ତ ତି ସାଗରେ ଅଜଳ ପର୍ବତରେ ଦୁଇଯାଙ୍କୁ । ଏପରି କି, ‘କୋଠିଲ୍’ ଦେବେ ନାମିତ ଜଣନ ଦ୍ୟକୁର ସହ ଧର୍ମନ୍ତି ସ୍ଵାକାର କରିବାକୁ ଅତିକ୍ରମ ଘାଷାତ୍ୟ ପଞ୍ଚ ତ ପଣ୍ଡାପୁଦ୍ରହୋଇଲୁ । ଉକ୍ତ ସମସ୍ୟା ଏ ପ୍ରବନ୍ଦର ଆଲୋଚ୍ୟ ବିଷ୍ଟ ଦ୍ୟାକ୍ଷୟବାବୁ ଅର୍ଥଶାସ୍ତ୍ର-ଲେଖକଙ୍କର ନାମକନିଶ ସମ୍ବନ୍ଧ ପଢ଼େ ଅତ୍ୟ କହିବା ନିତାନ୍ତ ଆବଶ୍ୟକ । ଯେବେ ତାନୁଗଭକ ପକ୍ଷାରେ ପଥକ ସେବା ଆମେ କହୁଁ, କୋଠିଲ୍ ଅର୍ଥଶାସ୍ତ୍ର ଲେଖିଥିଲେ ତେବେ ତୁମ୍ଭ ଭବେ, କୋଠିଲ୍ କିଏ ? ରହେଥାଏ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ତନୁଗୁପକର ଦିଗ୍ନାତ ପରମର୍ଦ୍ଦାତା କଣ ଏଇ ପ୍ରକରଣଗତ କୋଠିଲ୍ ନା ଏ ଦୁଇଁ ପରମ୍ପରା ଠାରୁ ଭିନ୍ନ ?

ଶୈମଂଦ୍ର-କୃତ ଅଭିଧାନ ବିଜ୍ଞାମଣିର ‘ମତ୍ୟ-କାଣ୍ଡରେ’ ଲେଖାଥିଲି:—

ବାହ୍ୟାୟନା ମଜ୍ଜନାଗର କୋଠିଲ୍ ଶୁଣିକାହିଜା
ପ୍ରାଚୀଳ ଉଷନ ସ୍ଵାମୀ ବିଷ୍ଣୁରୁପ୍ରୋତ୍ସଂଲକ୍ଷ୍ୟସାହି ।

ଏହାହୁ ବାହ୍ୟାୟନ, ମଜ୍ଜନାଗ, କୋଠିଲ୍, ପାଠାକାହିଜା,
ପ୍ରାଚୀଳ, ଭୟଲକ୍ଷ୍ମୀନା, ବିଷ୍ଣୁରୁପ୍ତ ଡ୍ର. ଅଂଶୁଳ — ଏ
ଆଠଟି.. ନ କୋଠିଲୁଙ୍କର !

ପୁଣି ପୁତ୍ରତ୍ରାତମ..ଦେବକୃତ, ‘ବିଜ୍ଞାଶେଷର’
ପ୍ରକରଣର ଲେଖା ଅଛୁ:—

ବିଷ୍ଣୁରୁପ୍ତ କୋଣ୍ଠିନ୍ୟ ଶ୍ରୀଶିକେଦା ପ୍ରାମିକଳାଂଶୁଳଃ
ବାହ୍ୟାୟନା ମଜ୍ଜନାଗର ପରିଲସ୍ତାମି×××

ଅର୍ଦ୍ଧାହ ବିଷ୍ଣୁରୁପ୍ତ, କୋଣ୍ଠିନ୍ୟ, ଶ୍ରୀଶିକେଦା, ପ୍ରାମିଳ,
ଅଂଶୁଳ, ବାହ୍ୟାୟନ, ମଜ୍ଜନାଗ, ଏ ପରିଲସ୍ତାମା—ଏ
ଆଠଟି ନାମ ପୁଣିକଥାଙ୍କର । ଏଠାରେ ଦେଖାଯାଏ
ଅଛୁତ ଅନ୍ଧାର ପଞ୍ଚକରର ବାହ୍ୟାୟନ ପ୍ରକରଣ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ

ଅଛୁତ । କିନ୍ତୁ ପୁତ୍ରତ୍ରାତମ ଦେବଙ୍କ ତୁମ୍ଭର କୋଠିଲ୍
ବା କୋଠିଲ୍ ପରିବର୍ତ୍ତି କୋଣ୍ଠିନ୍ୟ ଦୋଲି ଲେଖା-
ଅଛୁତ । ତେବେ ଜିତ ହାତ୍ୟ ଦେବଙ୍କ ଦାଶ୍ତାତ୍ୟ ପରିବର୍ତ୍ତ
ହୁଏ ଅଧିକାର କରିଲୁ ଯେ ବାହ୍ୟାୟନ ନାମରେ
କୋଠିଲ୍ ପରିବର୍ତ୍ତ ଦେବଙ୍କରେ ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସେ ସୁଧ୍ୟରେ
ଭାବିତାଧ୍ୟ ଅର୍ଥଶାସ୍ତ୍ରର ପ୍ରତିକ୍ରିଯା ଦୁଃଖୀ । ବାହ୍ୟାୟନଙ୍କର
ଅନେକ ଭାବର ପାଞ୍ଚିତ୍ୟରୁ ତୁରଦେଖିତା ତଥା
ଦ୍ୟାପଳ ଜୀବ-ଧାର୍ଯ୍ୟ ସଂସ୍କରଣ ଗ୍ରହି ତେବେଶବାକୁ
ମଠଳ । ସୁଧ୍ୟରେ ‘କାମଶାସ୍ତ୍ର’ ବାହ୍ୟାୟନ ପ୍ରକାର ।
କୋଠିଲ୍ “ନ୍ୟାନ୍-ଦର୍ଶକ”ର ଭାବିତାର ସେଇହିନ୍ତି
ବାହ୍ୟାୟନ । ଦିଗ୍ନାତ ଅର୍ଥଶାସ୍ତ୍ର ମଧ୍ୟ ଏହାଙ୍କର
ଲେଖନ ନାହିଁ । (ବେବେ ଜିତ ଅଳ୍ପଧର୍ମିକ ବ୍ୟକ୍ତତା)
ଏବେ ଦୁଇଦେଶ୍ୟ ବେଦାନ୍ତ ଦର୍ଶନ ଉପରେ ମଧ୍ୟ
ବାହ୍ୟାୟନ ଭାଧ୍ୟ ଲେଖିଥିବାର ଦେଖାଯାଏ । ତେଣୁ
ବାହ୍ୟାୟନ ଏକାଧାରରେ କାମଶାସ୍ତ୍ର-ଦିଶାରେ, ଅର୍ଦ୍ଧ-
ନିର୍ଦ୍ଧିକ, ଦର୍ଶନଶାସ୍ତ୍ର ପାରଗ । ପ୍ରସିଦ୍ଧ କିମେ ଏବେ
ଦୂରନାହିଁକ ଭ୍ରମିତ୍ୟ ଏଠାରେ କେତେଜିତା ପାଞ୍ଚାତ୍ୟ
ପରିବର୍ତ୍ତ ମଧ୍ୟ ମଧ୍ୟ ଅବତାର କାର୍ଯ୍ୟାନ୍ତରିତ ।
ତେବେଶବାକୁ କଷତ୍ରୁ, ଜିତର ବ୍ୟକ୍ତ ଏବେ ଦିଗଭାବ ଦିଦ୍ଧିଅ
ଧାରାଜା କାର୍ଯ୍ୟ ଆତ୍ୟଦୀ ସମ୍ବନ୍ଧ ନୁହେଁ । ଯେବେ
କୋଠିଲ୍ ପରିବର୍ତ୍ତ ବାହ୍ୟାୟନ ଏକ ବ୍ୟକ୍ତ ବେଦାନ୍ତ
ଦେଶ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତ ନୁହେଁ । ଏଠାରେ ଏତିକି ମାଧ୍ୟ କୁଷ୍ମା-
ଧାର ପାଠର ଏବେ, ସୁତ୍ରପାତ୍ର ପୁରୁଷ ଆଶ୍ରମଧାରୀଙ୍କ ପ୍ରସବ
ବିଭ ଜଣାଶୀଳା କଥା । ଯୋଗୀ ଅରଦିଦିନ ଭାଷାରେ
କହିବାକୁ ତେବେ ଧାରାତ୍ୟ ପରିବର୍ତ୍ତ ସରବର୍ତ୍ତ-
ଦୂରନିଧରଙ୍କ ବିଦ୍ୱାନ୍-ଅନୁଶୀଳନ ଦେଖି ପ୍ରସବ
ହୋଇ ଯାଇଛନ୍ତି; କିନ୍ତୁ ଭାବତରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ପରିବର୍ତ୍ତ
ଜିତର ଜଣେ ଦ୍ୱାନ୍-ସର । ତେବେ ଜାଧା ସେଇହିନ୍ତି,
ବାହ୍ୟାୟନ ଜିତର ନା ବିଦ୍ୱାନ୍ ଥିଲେ ? ଯେବେ
ସେ ଜିତ ଦ୍ୱାନ୍ ପୁରୁଷ ଏବେ କୋଠିଲ୍କଠାରୁ ବସ
ଦୃଶ୍ୟକୁ ନୁହେଁ, ତେବେ ତାଙ୍କୁ ବାହ୍ୟାୟନ ସମ-

ସାମୟିକ ଦୋଳ ଧରିବାକୁ ସେବ | ଆଲୋଚନା କଲେ,
ଜଣାଯିବ, ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ସାହୁତ୍ୟରେ ଅନେକ ବାସ୍ତ୍ଵାୟନ-
ଙ୍କର ନାମ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ ଏବଂ ଏ ଦ୍ଵାରା ମୁଲ,
କାଳର ପାର୍ଶ୍ଵକ୍ୟ ମୟ୍ୟର ନିଶ୍ଚିନ୍ତା କରିବାକୁ ସେବ |
ଚନ୍ଦ୍ରକୁପୁର୍କ ବହୁ ଅଟରୁ ଲିଖିତ ଶାସ୍ତ୍ର-ପୁରାଣମାନଙ୍କରେ
'ବାସ୍ତ୍ଵାୟନ' ଶବ୍ଦର ବ୍ୟବସ୍ଥାର କର ଯାଇଛି | ଶତପଥ
ବ୍ୟାକ୍ତିତ୍ତର ଧୂଙ୍ଗା ବାସ୍ତ୍ଵାୟନ ନାମର ଉତ୍ତଳିଶ ଅଛି |
ଏଥରୁ ଥୁମାନ କରିଯାଇପାରେ ତ୍ରୈମ ବସ୍ତ୍ରବଂଶ
ଜନା ଚନ୍ଦ୍ରକା ଧୂତର ଚଲାଇ | ପଦ୍ମପୁରାତ ରାମାଣ୍ଡ-
ମେଘ ଅଧ୍ୟାୟତର ଚଳାନ୍ତାର୍ଥୀ:—

ଉତ୍ତରପଠର୍ ବାସ୍ତ୍ଵାର୍ ଧୂଷ୍ଟବାନ୍ ଭୁଜଗେସ୍ଵରମ୍
ବାସ୍ତ୍ଵାୟନୋ ମୁନିଦ୍ୱାୟ କଥାମେତାଂ ପୁନିର୍ମଳାମ୍

ଏଠାରେ ବାସ୍ତ୍ଵାୟନ ମୁନିଙ୍କର ନାମ ଦେଖାଯାଏ |
ଏ ସବୁ ଆଲୋଚନା କଲେ ସବତନ୍ତ ସମନ୍ୟ ଲାଗି
ଏତକି ମାତ୍ର ଧୂଙ୍ଗା ଯାଇଯାଇର ଯେ ବାସ୍ତ୍ଵାୟନ ସେଉଳିନ୍ତି
ଦସ୍ତ ଦଂଶ ଜନା | ତେଣୁ ଯେତେଜିଶ ଦସ୍ତ ଦଂଶରେ
ଜାତ, ଏଥେ ଧରିବାର ଦାସ୍ତ୍ଵାୟନ | କିନ୍ତୁ ବିଭିନ୍ନ
ଦୁଇର ଉତ୍ୟଦିଶରେ ଧୂତାଗ୍ୟ ସନ୍ତ୍ରାନ ମାଟନେ ଦୁଇଶି
ଧାର୍ତ୍ତିତ୍ୟତର ଦ୍ଵାରିତ ଚନ୍ଦ୍ରାର ବଂଶ ଗୋରିଦରେ
ନିଳ ନିଜକୁ ବାସ୍ତ୍ଵାୟନ ନାମରେ ଧରିବା କରିଥିଲେ |
ହୁଏବ ଚନ୍ଦ୍ର ଦଂଶର ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରିଥିବାରୁ ଶୂର୍କଣ୍ଠ
ମୟ୍ୟ 'ବାସ୍ତ୍ଵାୟନ' ନାମରେ ଧରିବା ଥିଲା | ତେବେଳେ
ଚନ୍ଦ୍ରଶର ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରିଥିବାରୁ ତାଙ୍କର ନାମାନ୍ତର
ଥିଲା ଶୂର୍କଣ୍ଠ |

କୋଟିଲ୍ ଓ ଚନ୍ଦ୍ରକୁପୁର୍କ ସମୟ ନେଇଥିବା
କରିବା ଦତ୍ତ କଣ୍ଠ | ଏଥା ନିଃସମେଷ ଯେ କାମଶାସ୍ତ୍ର
ଓ ଅର୍ଦ୍ଧଶାସ୍ତ୍ର ପ୍ରତକତା ବାସ୍ତ୍ଵାୟନ ଜେତଣ ଧ୍ୟନ୍ତି
ଶାନ୍ତିକାର କାମଶାସ୍ତ୍ର ଶେଷତର ଚନ୍ଦ୍ରକୁପୁର୍କ ଦିକ୍ଷାତିଥିବା
କାଳାରେ ନଜିର ସମୟପୂର୍ବକ ଏବଂ ଚନ୍ଦ୍ରକା ଲେଖିଛନ୍ତି |
ଏଥା:—

ବାସ୍ତ୍ଵାୟନ ଧୂର୍ମଧୂର୍ମ | ନାଗମଂ ଧୂର୍ମମ୍ୟତ୍ୟତ
ବାସ୍ତ୍ଵାୟନ ଶୂର୍କାରେତ୍ୟ କାମଶାସ୍ତ୍ର ଯତ୍ତବ୍ୟ

ଏହି ଶୋକ ଅନୁସାରେ ତାଙ୍କର ସମୟ ଆଜିକୁ ପ୍ରା
ତିନିଷ୍ଠିଜାର ଦର୍ଶ | ନବ୍ୟ ଏତିଷ୍ଠିକମାନେ ହୁଏ
କରିଛନ୍ତି ଯେ ଖାଃ ଦୂଃନ୍ତରର ଆଲୋକଜେଞ୍ଚ
ଆରତ ଆଦିମଣି କରିଥିଲେ | ଚନ୍ଦ୍ରଗୁପ୍ତ ତାଙ୍କୁ
ସମସାମୟକ | ଏ ସିଂହାଦରେ ଉଦ୍ଦିଶ୍ୟରେ ଚନ୍ଦ୍ରଗୁପ୍ତ
ସମୟ ଧାର୍ତ୍ତିଧୂର୍ମ ୨୨୦ ବର୍ଷ ମାତ୍ର | କୋଟିଲ୍କାମ
ସମୟ ରୁକ୍ଷ କରିବା ଏ ପ୍ରବେଶ ଲିଖ୍ୟ ନ ହେବା
ଏଠାରୁ ଉଚ୍ଚ ଏତିଷ୍ଠାପକ ମତ ବିବୁଦ୍ଧରେ ହୁମା
ଉପଲ୍ଲାପନ ଦୂରକ ଆଲୋଚନା କରିବା ସମାଜ
ନୁହେ | କିନ୍ତୁ ସଂଶୋଧରେ ଏଠାରେ ଏତିକିମା
କୁଦ୍ଵାଯାଇପାରେ ଯେ ଚନ୍ଦ୍ରପୁରାଣ, ବିଷ୍ଣୁପୁରାଣ, ଶ୍ରୀମାତ୍ରାପାରିତି
ଭାଗବତ, ଦେବା ଭାଗବତ, ମଧ୍ୟାଭାଗବତ, ଚାନ୍ଦ୍ରପାରିତି
ଓ ଦର୍ଶନ ଶାସ୍ତ୍ରର ଶ୍ରୀମାତ୍ରାପାରିତି ଅନୁସାରେ ଚନ୍ଦ୍ରଗୁପ୍ତ କା
ଆଜିକୁ ଅନ୍ୟନି ଗ୍ରହଣ ଗ୍ରହଣ ୩୮୦ ବର୍ଷ |

ଉଦ୍ବାଧରଣ ସ୍ଵରୂପ ଗୋଟିଏ ଧୂକୁ ଆପ୍ତ
ଏତିଷ୍ଠାପିକ ଦେବାନ୍ତ ବିବୁଦ୍ଧରେ ଉପଲ୍ଲାପନ କରିଯାଏ
ପାରେ | ଏଥା ସବବାଦା ସମ୍ଭବ ଯେ ଖାଃ ଦୂଃ ୫୨୭
ଜେଣେ ଧର୍ମ ଦୁର୍ଗରଳ ମହାବାରକର ମୃତ୍ୟୁ ଦ୍ୱାରିଥିଲେ
ସେ ଯେତେବେଳେ ଆଜିକୁ ୨୫୦୦ ବର୍ଷ ତାଙ୍କୁ
ସ୍ଵାୟତ୍ତ ଗ୍ରହନକରେ ଆରତୀଯ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଧୂର୍ମଧୂର୍ମ
ମୟ୍ୟତ କୋଟିଲ୍କାମ ମନ୍ଦିରର ଠିକ୍ ଏବଂ ତାଙ୍କର ସମୟ
୨୨୦୦ ବର୍ଷ | ମହାବାଦ ସ୍ଵାୟତ୍ତ ଅନୁଯୋଦିତ
ଦୁଇତର ଲେଖିଛନ୍ତି:—

"ଜାଂ କିମ୍ ଅକାଶାର୍ଥି ମେଲ୍ଲାଦିହିତୀର୍ଥ ଧଙ୍କେଦାର
ମର ଦିଗିଧୂର୍ମ, ତାଂ ଜହା ଭାବିଷ୍ୟ, ରାମାଣ୍ଡ
ଶ୍ରୀମାତ୍ରାପାରିତି, କୋଟିଲ୍କାମ, ଦ୍ୟାତ୍ରୀ ସ୍ଵାୟତ୍ତ
ଆଗମର ଭାବ ଧୂର୍ମମ୍" ।
ମହାବାଦ ଏଠାରେ 'କୋଟିଲ୍କାମ' ର ଅସାରତ ଦର୍ଶ
କରୁଣ୍ଟିରୁ | ଏଥେ ସ୍ଵାୟତ୍ତ ଉଗବତୀ ହୁଏ ଓ ନଦୀଧୂର୍ମ ପ୍ରକଟିତ

- ମୟ ଏମ୍ପାର୍ ‘କୋଡ଼ିଲ୍ଡୁ’ ରେ ସମଲୋଚନା
କରିଛନ୍ତି ।

ଶ୍ରୀ ଜିନ୍ଦା ବହୁତ ବର୍ଷ ଧୂର୍ବ ଆଗତର
ନାନାବିଧି ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲା । କାଳର କରାଳ
ମାତ୍ର ଓ ରାଜତନ୍ତ୍ରିକ ଅଭ୍ୟାସ-ଧରନ ଫଳରେ ସେ
ମଧ୍ୟରୁ ଅଧିକାଂଶ ଲ୍ୟାଟ୍ ହୋଇ ଯାଇଛି । ମସାଭାରତର
ଚାରିଏ ଶୋକରୁ ଜଣାଯାଏ, ସେ ଧୂର୍ବରେ ମୟ
‘ଶତକାଟ’ ଗ୍ରହ ଥିଲା । ଶ୍ରୀରାଜ ଆଗତାୟ ଗ୍ରହ-
ମାନଙ୍କର ସଂଖୀ, ସ୍କ୍ରୂପ, ଓ ଧୂର୍ବପରିଭାବ ସଂପର୍କରେ
ଅନୁନ୍ଦନକାଙ୍କର ପାରଣା ଦକ୍ଷ ଅମୃତ । ଏହା ଧୂର୍ବପରର
ମଧ୍ୟ ସଂକଷିତ ସେବା ଫଳରେ କେତେଜଣା
ଧୂର୍ବଧାୟ ଦିଲ୍ଲି ଭାଷା ପ୍ରଗ୍ରହ କରିବାରେ ଧୂର୍ବବେନାଟି
କରିବାର ହୋଇଛନ୍ତି ଏବଂ ଅନେକ ମୂଲ୍ୟବାନ ଗ୍ରହର
ଦର୍ଶକ ସାକ୍ଷାତ କରିବାକୁ ଧୂର୍ବର ନୁହିଛି । ଏବେ ସୁଜ୍ଞ
ଧୂର୍ବ ଭାଇ ଶିଷ୍ଟକର ପାରଣା ଯେ ପାଣିନି ଉପରେଇଛନ୍ତି
ତୁମ୍ଭମ ଦେଖ୍ୟାକରିବା ଏହି ତାଙ୍କୁ ଅଣ୍ଟାଧ୍ୟାୟୀ ଆଗତର
‘ମ ଏକଠନ ଗ୍ରହ’ । କିମ୍ବା ତାଙ୍କ ଧୂର୍ବ ଅର୍ଥାତ୍
୩୨୦୦ ମ୍ରତ୍ତଧୂର୍ବ (ଅନେକ ମତରେ ୨୮୦୦)
ଶତବିତ୍ତର ଅଭିନି, କାଶ୍ୟପ, ଗାର୍ଚ୍ଛ, ଆର୍ଦ୍ର,
ଶୁଦ୍ଧବିମନ, ଚାଲିଦୀ, ଆରିଧ୍ୱାଜ, ଶାକାତ୍ୟାୟନ, ଶାକିଳ,
ପାତାଳ, ରଘୁରାଧ୍ୟାନ, ରାଧୁରାମା ହୃଦ୍ଭବଙ୍କ ପ୍ରାୟ
୩ ରୁ ଶିଥୁର ଦ୍ୟାକରଣ ଗ୍ରହ ଥିଲା । ସଂଧୁଡ଼ି
ପାର୍ଶ୍ଵଧୂର୍ବ ଏଥି ଚକରେକା ଧ୍ୟାନ ଦେବାର ଦେଖିଲା-
ଏବ, ଯାହା ପାଣିନ ଦ୍ୟାକରଣର ସୁଦ୍ଧାର ସିଙ୍ଗ
ପର୍ମାଣ୍ଜ ନାହିଁ । ଧୂର୍ବ ତମାତେ କଷାୟାନ୍ତି ଏଅଳି ଅତିନାକ
ଦ୍ୟାଧିଙ୍କ ଦ୍ୟାକରଣରେ ସଙ୍ଗ କରିପାଇ ପାରୁ-
ଲାଇ । ମସାଭାର କାଳିଦାସଙ୍କର କେତେଜେଗାଟି
ଦେବା ମୟ ପାଣିନ-ସମ୍ବନ୍ଧ ନୁହେ । ଯଥା ସମ୍ବନ୍ଧ
କାଂ ସମୟର ଅନ୍ୟ କୌଣସି ବିଦ୍ୟାକରଣଗ୍ରହର
ନୁହେଇଥାରେ ସେ କେତେଗାଟି ଅପାଣିନାହୁ ଶବ୍ଦ
ଯୋଗ କରିଥିଲେ । ଏହିପର୍ଯ୍ୟା ଅର୍ଥନାତ୍ମିକ ରାଜନୀତି
ପରିବର୍ତ୍ତର ମୟ ଧୂର୍ବ ଲେଖକଙ୍କର ଗ୍ରହମାନ ବିଦ୍ୟମାନ

ଥିବା ନିଃସଦେହିଭାବେ ଓ ଦ୍ଵାରା ଅକାଶ୍ୟ ଯୁକ୍ତିଭାବା
ସୁପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହୋଇଥାଇଛି । କୋଟିଲ୍ ସ୍ଵାୟତ୍ତଶବ୍ଦର
ଆମାତେଥାପ୍ତି ଅଧ୍ୟାତ୍ମରେ ତାଙ୍କ ନୁହିବର୍ତ୍ତୀ ସାତଜଣ
ରାଜନୀତି ବିଶ୍ୟକ ଲେଖକଙ୍କର ନାମୋଜ୍ଞଶପୁର୍ବକ
ମତ ଉଦ୍ଧାର କରିଛନ୍ତି । କୋଟିଲ୍କଙ୍କ ଦୁର୍ବ ମାନବ
ଧ୍ୟାନତ୍ୱ, ଭାଣନ୍ୟ, ଆରିପ୍ରାଣ, ବିଶାଳାଶ, ପରାସର,
ଶିଳ୍ପ, କୌଣସିଦେବୀ, ଦୋତବ୍ୟାତ୍ମା, ବହୁଦର୍ଶପୁତ୍ର,
ଭୂତକିଂ ଅର୍ଥ-ରାଜନୀତିଲ୍ଲାଙ୍କ ବହୁ ଗ୍ରହ ଥିଲା ।
ଆଜି ମୁହଁ ଯେଉଁ ମାନେ ଏହା ସାମାଜିକ କରିବାକୁ
ଧୂର୍ବର ନୁହିଛନ୍ତି ସେମାନଙ୍କ ଲିଖିତ କାହିଁ କୁହୁ ଯାଇ-
ଥାଇଃ—

ଅହୁ ମେବ ରୁହୁ ଧୂର୍ବାରୁହାନ
ମନ୍ତ୍ର ସାଲାହିଲ ମାଧୁତାତ ତୃତ୍ୟୀ ।
ନୁହୁ ସନ୍ତ ଭବାତୁଶାନି ତୁଯୋ
ଭୁବନେଶ୍ୱର ଦେବାନାନି ଦୁର୍ଜନାମ୍ ॥

ଭବିଷ୍ୟାଲାହିଲ, ସମୟକୁଠାରୁ ତୁ ତୁହା ଓ ଭୂତଙ୍କର
ଦିଷ୍ଟବୋଲି ଗବ କରିବା ଜରିବ ନୁଠିମୁ, ଧେହେତୁ
ଏ ସଂମାନିତର ଦୁର୍ଜନମାନେର ଦେବାନ ତାତାରୁ ଅଧିକ ।
ଅତ୍ର, ପ୍ରାଣୀ ଓ ଭୂତଙ୍କର ।

ବର୍ତ୍ତମାନ ଏଠାରେ ଆମର ଆମାରେ ବିଷୟ ଏହି ଯେ
ଆୟନିକ ପୁରୁଷ ଗତେବଣାଶ୍ରି ଯୁଦ୍ଧାନ୍ୟ ପାତ୍ରିତ-
ମାନେ କୋଟିଲ୍ ଅର୍ଥଶବ୍ଦକୁ କି ତୃତ୍ୟାତ ଦେଖିଛନ୍ତି ।
ଏଠାରେ ପ୍ରାମରେ ମୁଲନ୍ତିର ଏତକି ନାହିଁ କହିବା
ଦିରକାର ଯେ ଅର୍ଥଶବ୍ଦର ପ୍ରତିତା, ତତ୍ତ୍ଵପ୍ରତ୍ୟେ ଓ
ତକିଲ୍ଲଙ୍କର ସମସ୍ତାନର କତା, ନଗପାତ୍ରେନିର୍ଦ୍ଦିତ
ଭାରତ ଆଗମନ ଓ ତାଙ୍କର ଭାରତ ବିଶ୍ୟକ ଲିଖିତ
ବୃତ୍ତାନ୍ତ ପରିବର୍ତ୍ତରେ ସେମାନେ ନାନା ମତବାଦ ଉପ-
ବ୍ୟାପନ କରିଛନ୍ତି । ସମ୍ଭବ ସେହି ମତବାଦରୁତକୁ
ତଳା ତଳ ବିଶ୍ୟର କରି ମେନ୍ଦ୍ରିଯକର ହୋକୁଳନା ଓ
ସତ୍ୟତା ପରିଷା କରିଯାଉ ।

୧ । ପ୍ରଥମ ଆଲୋଚନା:— ଅର୍ଥାତ୍ ଦେଶର ଜୀବିତଜ୍ଞବିଶ୍ୱାରଦ ଭାକ୍ତର ଭିକ୍ଷୁରନିଜ୍ଞ କହନ୍ତି ହେ ସୁଧମତେ କୌଟିଲ୍ୟ— ଆର୍ଥି ଶାସ୍ତ୍ର ଚନ୍ଦ୍ରପ୍ରକଳ୍ପିତ ରାଜତ୍ରି କାଳର ଲିଙ୍ଗିତ ଦ୍ୱୋର ନ ଥିଲା । ଏହି ଶାସ୍ତ୍ରରେ ଅର୍ଥଶାସ୍ତ୍ର ଜଣନ ଲୋକର କୃତ ନୁହେ । ଏହା ଏକାଧିକ ଯତ୍ତ ଚନ୍ଦ୍ରପ୍ରକଳ୍ପିତ ରାଜତ୍ରି କୌଟିଲ୍ୟ ପାଇ ସେ ଦୂର୍କ୍ଷାତ୍ମକ ପାଇଁ ଏହା ଅର୍ଥଶାସ୍ତ୍ରରେ ରାଜ୍ୟ ପରି ଏ ବିଶାଳ ରାଜ୍ୟ ସମ୍ପର୍କର କିଣ୍ଠି ଲେଖା ଯାଇଲାହୁ । ଯେତେବେ ଚନ୍ଦ୍ରପ୍ରକଳ୍ପିତ ସମୟରେ ଜଣନ ଲୋକ ଅର୍ଥଶାସ୍ତ୍ର ଲେଖିଥାନ୍ତା ତେବେ ସେ ଜଣ ତାଙ୍କୁଲିନ ରାଜାଙ୍କର ରାଜ୍ୟ ବିଷୟରେ ପାଦେ ପୁନକା ଲେଖନ୍ତା ନାହିଁ । ସ୍ଥା ଦ୍ୱୀପାର ସମ୍ପର୍କ ଅର୍ଥଶାସ୍ତ୍ରର ଚନ୍ଦ୍ରପ୍ରକଳ୍ପିତ ବିଶ୍ୱାସ ରାଜଧାନୀ ପାଠଳୀପୁରର ନାମ ପୁନକା ନାହିଁ । ଅର୍ଥଶାସ୍ତ୍ରର ଶତାବ୍ଦୀ ଯେତେ ଚନ୍ଦ୍ରପ୍ରକଳ୍ପିତ ରାଜତ୍ରିକାଳରେ ଜାରିନ ଥିଲେ ସେ ପାଠଳୀପୁରର ନାମ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କିପରି ସ୍ଥାପି ବିରାଟ ରାଜାଙ୍କ ଗ୍ରନ୍ଥରେ ଲେଖିଲେ ନାହିଁ ?

ଦ୍ୱିତୀୟ ଏହି ପୁନଃବୁଦ୍ଧିକୁ ପରିଷା କରିଥାଏ । ଚନ୍ଦ୍ରପ୍ରକଳ୍ପିତ ବିଶାଳ ରାଜ୍ୟର ସୁତନା ଯେ ଅର୍ଥଶାସ୍ତ୍ରରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ମିଳେ ନାହିଁ ଏହା ସତ୍ୟ । କିନ୍ତୁ ଏଥରୁ କଣ ଗ୍ରନ୍ଥକାରଙ୍କର ସମସ୍ତାନିକତା ଅଗ୍ରମାଣିତ ହେଲା ? କୌଟିଲ୍ୟ ଅର୍ଥଶାସ୍ତ୍ରରେ ସାଧାରଣ (General) ରାଜନୀତି ଅର୍ଥତ୍ ରାଜ୍ୟଶାସନରେ ଯେ କୌଣସି ରାଜା କିମର ଆଇନ କାନ୍ତିନ ଗଠନ କରିବେ ଏବଂ ରାଜ୍ୟର ଅର୍ଥନୀତି କିମର ନିଯୁନ୍ତିତ ହେବ— ଏ ସବୁ ବିଷୟରେ ଚର୍ଚା କରିଛନ୍ତି । ତେବେ ସାଧାରଣ ରାଜ୍ୟ ନାହିଁ ଦା ରାଜନୀତି ବିଶ୍ୱାସିତ ଗ୍ରନ୍ଥରେ ସେ ଏକ ଅସାଧାରଣ (ଅର୍ଥାତ୍ ଯାହା ସବୁଦେ ସମାନ ନୁହେ) ନାମର ଜ୍ଞାନୀ କରନ୍ତେ କାହିଁକି ? ଜଗତରେ ସବୁ ଦେଶର ରାଜଧାନୀର ନାମ ତ କେବେ ପାଠଳୀ-

ପୁନଃ ହୋଇ ପାରିବ ନାହିଁ । ଅବଶ୍ୟ ଭିନ୍ନ-ଭିନ୍ନବା ଭଦ୍ରାଶବ୍ଦେ ନୁହେ । କିନ୍ତୁ ଏହାର ଅଭିରେ ଏକ ଅଧିକ ପକ୍ଷର ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ ମିରୀକୃତ ହେବା ଅନିଷ୍ଟାର୍ଥ ? ଦିଉପୁର୍ବ କୌଟିଲ୍ୟ ଚନ୍ଦ୍ରପ୍ରକଳ୍ପିତ ଜାମ ଭିନ୍ନଜାମ କରି ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ତାର ବୁନ୍ଦନା ଚନ୍ଦ୍ରପ୍ରକଳ୍ପିତ, ସମ୍ବାଦ ଭାକ୍ତର ଭିକ୍ଷୁରନିଜିକଙ୍କର ସ୍ଵର୍ଗ ଅମ୍ବଳକରୁଥେ ପ୍ରମାତ୍ର ହେଉଥିଲା । କୌଟିଲ୍ୟ ଠାଏ ଚନ୍ଦ୍ରପ୍ରକଳ୍ପିତ,

“ଚନ୍ଦ୍ର ଶାସ୍ତ୍ରଂ ଏ ଶାସ୍ତ୍ରଂ ନିର୍ବଶ୍ୟ ଜଗତା ତେବୁଂ ଅର୍ଥରୀତିକୁତ୍ତାନାଶୁ ତେବେ ଶାସ୍ତ୍ରମିଳିବୁ କୁତ୍ତମ୍ ।”

ଅର୍ଥାତ୍ ତେ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ନିର୍ମାତା କହିଥିଲା ସେ ସେଇକ୍ଷି ଏହି ଗ୍ରନ୍ଥର ପ୍ରକଳ୍ପିତ । ନନ୍ଦମାନେ ଓ ପାଠଳୀପୁରରେ ଶାପନ କରୁଥିଲେ ଏବଂ ମୌରୀ-ଦଶର ପ୍ରକଳ୍ପିତ ତିର୍ଯ୍ୟକ ଯେ ଶେଷ ନିର୍ବଶ୍ୟର ନିକଟତମ ପରବର୍ତ୍ତୀ ରାଜା ଏଥରେ ସଫେହର ଅବଳାଶ ନାହିଁ । ପାଠଳୀପୁରର ନନ୍ଦମଣ୍ଡିଷ୍ଟ ନିର୍ବଶ୍ୟର ପାତି ଓ ଚନ୍ଦ୍ରପ୍ରକଳ୍ପିତ ରାଜଧାନୀର ସ୍ଵର୍ଗନା ମିଳେ ନାହିଁ କହିବା ଅଭୂରଦର୍ଶିତାର ପରିଗ୍ରାୟକ ମାତ୍ର ।

୨ । ଦ୍ୱିତୀୟ ସମାଲୋଚନା:— ୧୯୧୪ର Calcutta Review (କଲିକତା ରିଭ୍ୟୁ) ପଦକାର ଅଟ୍ରେଲ ହମ୍ବାରେ Dr. Winternitz (ଭାକ୍ତର ଭିକ୍ଷୁରନିଜି) କୌଟିଲ୍ୟ ଅର୍ଥଶାସ୍ତ୍ର ଶିର୍ଷକ ଏକ ପ୍ରକଳ୍ପିତ ହେଲେ । ସେ ତିର୍ଯ୍ୟକ ପୁନଃ କରିଥିଲେ ଯେ ଯେବେ ଚନ୍ଦ୍ରପ୍ରକଳ୍ପିତ ଅର୍ଥଶାସ୍ତ୍ର ଅଶ୍ରେଷ୍ଟ ବୋଲି ଏରାଏ, ତେବେ ସେ ଚନ୍ଦ୍ରପ୍ରକଳ୍ପିତ ସମସ୍ତାନିକ ବୋଲି ଦାତି କୁଷାଯାଇଧାରୀ ହେଲା କାରଣ ଚନ୍ଦ୍ରପ୍ରକଳ୍ପିତ ଦରବାରକୁ ତେବେ ନନ୍ଦମଣ୍ଡିଷ୍ଟ ଦୂରତ୍ବରେ ଆରିଥିବାକୁ ସେ ତାଙ୍କର ସମସ୍ତାନିକ । ତେବେ ନନ୍ଦମଣ୍ଡିଷ୍ଟ, ମେଗାଫୋନିସ୍ ଓ କୌଟିଲ୍ୟ— ଏକାନେ ସମଚ୍ଛ୍ଵାସ ଯେବେ ସମସ୍ତାନିକ ହୋଇଥାଏ ତେବେ ଏମାନଙ୍କର ଲିଙ୍ଗିତ ବିଷୟରେ

ସାମଜିକ ରହିବା ସ୍ଵାଭାବିକ । କିନ୍ତୁ ମେଗାଟ୍ରୋନିସ୍ ଭାରତ ବିଷୟରେ ଯାହା ବର୍ଣ୍ଣନା କରିଛନ୍ତି ଏବଂ ଅର୍ଥଶାସ୍ତ୍ରରୁ ଭାରତର ଭାଲ୍କାଳିନ ଅବସ୍ଥା ସମ୍ପର୍କରେ ଯାହା ସ୍ମୂରନା ମିଳେ ତହିଁ ମଧ୍ୟରେ ସର୍ପ—ସମାଜଳ ପ୍ରତ୍ୱେଦ ପରିଲକ୍ଷିତ ହୁଏ । ତେବେ କୌଠିଲ୍ଲଙ୍କୁ ତତ୍ତ୍ଵପ୍ରକଳ ଦରବାରରେ ଥିବା ମେଗାଟ୍ରୋନିସ୍କର ସମସ୍ତାମହିକ ବୋଲି କିମ୍ବା କୁହା ଧାଇ ପାଇବ ?

ଦ୍ଵିତୀୟର ଜର୍ମାନାର ବିଶେଷଜ୍ଞ ଡାକ୍ତର ଯୋଲି ଜିଲ୍ଲାଖିତ ବିଷୟରେ ଡାକ୍ତର ଉଚ୍ଛବୀରନାମଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଏକମତ । ସେ କହିନ୍ତି, ଯେବେ କୌଠିଲ୍ଲଙ୍କୁ ତତ୍ତ୍ଵପ୍ରକଳର ସମସ୍ତାମହିକରୁପେ ଧରାଯାଏ ତେବେ ସେ ତତ୍ତ୍ଵପ୍ରକଳର ଦଶିତରୁପେ ଓ ମନୀ ଥିଲେ ବୋଲି ନିଶ୍ଚଯ ମାନିବାକୁ ହେବ । କିନ୍ତୁ ଯେଉଁ ମେଗାଟ୍ରୋନିସ୍କ ଭବରଣୀରୁ ଆମେ ଡାକ୍ତରଙ୍କାଳିନ ଭାରତର ତଥା ତତ୍ତ୍ଵପ୍ରକଳର ରାଜ୍ୟ ସଂପର୍କରେ ନାନା କଥା ଜାଣିବାକୁ ସମର୍ଥ ହେଉଁ, ତହିଁରେ କୌଠିଲ୍ଲଙ୍କର ନାମ ଧୟେନ୍ତି ନାହିଁ । ଜଟକ ସଜିଦୂତ ରାଜ୍ୟ ରାଜ୍ୟ ବିଷୟରେ ଲେଖିବା ବେଳେ ରାଜାର ଦଶିତରୁପେ ମନ୍ତ୍ରାଳୀର ନାମ ଧର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଝଟିଲିନ କରିବାକୁ କଣ ଭୁଲି ଯାଇଥିଲେ ? ତେଣୁ କୌଠିଲ୍ଲ ଓ ତତ୍ତ୍ଵପ୍ର ଏକ ସମୟର ଲୋକ ନୁହିନ୍ତି ।

ଦେଶମାନ ସହି ସୁଶ୍ରୁତିକର ଦୀଗୁକତା ଧ୍ୟାନ—କର୍ତ୍ତର ପରାମର୍ଶା କରାଯାଉ । ଡାକ୍ତର ଉଚ୍ଛବୀରନିସ୍ ମନ୍ତ୍ରର କୌଠିଲ୍ଲ ଓ ମେଗାଟ୍ରୋନିସ୍କର ବିଭାଗରେ ପ୍ରତ୍ୱେଦ ଦେଖା ଯିବାକୁ କୌଠିଲ୍ଲ ତତ୍ତ୍ଵପ୍ରକଳ ସମସ୍ତାମହିକ ହୋଇ ପାଇବି ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଏଠାରେ ଏହା କୁହା ଯାଇପାରେ ଯେ ତାହାର ଦୃଷ୍ଟିରେ ‘ମେଗାଟ୍ରୋନିସ୍ ଇଞ୍ଚିକା’ ସତେ ଯେହିର ଇଚ୍ଛାପର୍ଯ୍ୟ ପରିବଲସ୍ତର ଏକ ଅଧ୍ୟାୟ । ଡାକ୍ତର ଉଚ୍ଛବୀରନିସ୍ ପ୍ରେରଣ ସୁଶ୍ରୁତିକରି ସେମନି କହିବା ଅନ୍ତର୍ଭାବ ମାର୍ଗରେ ପୁକ୍ତିକଲେ କଥାଟା ଦିର୍ଘ

ପୁକ୍ତିପୁକ୍ତ ହେବ । ଅର୍ଥାତ୍ ଯେହେତୁ ମେଗାଟ୍ରୋନିସ୍ କୌଠିଲ୍ଲ ମାତ୍ର ଜଟକ ପ୍ରଧାନ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ନାମ ଉଚ୍ଛବୀ କରି ନାହାନ୍ତି ସେ ମୋଟେ ତତ୍ତ୍ଵପ୍ରକଳ ଦରବାରରେ ଆସି ନ ଥିଲେ । ଅବଶ୍ୟ ଏକଦେଶଦର୍ଶୀ ସମାଜୋଭକ୍ଷଣ ଉପଯୁକ୍ତ ଉତ୍ତର ଦେବା ଛଳରେ ଏହା କୁହା-ଯାଇପାରେ । କିନ୍ତୁ ଏତିକରେ ସମସ୍ତାର ସମାଜର ଧର୍ମର ପାଇବ ନାହିଁ । କଥା ହେଉଛି ଯେଉଁ ତତ୍ତ୍ଵ ଆଜିକାଳି ‘ମେଗାଟ୍ରୋନିସ୍କ ଇଞ୍ଚିକା’ ନାମରେ ଦେଶାଧ୍ୟ ତାହା ମେଗାଟ୍ରୋନିସ୍କର ଲେଖା ହୋଇ ନ ପାଇରେ । ମେଗାଟ୍ରୋନିସ୍କ ଭାରତ ବିଷୟରେ ଯାହା ଲେଖିଥିଲେ, ତାହା ଲୋପ ଧାଇ ଯାଇଛି । ଯେଉଁ ଅବଶିଷ୍ଟାଂଶ ମେଗାଟ୍ରୋନିସ୍କର ଲେଖା ଡକାଳ ଏତିହାସିକମାନେ କହିନ୍ତି ତାହା ପାଠ କଲେ ମନୁଷ୍ୟ ବିଦ୍ୟାପ୍ରାୟକ ହାସ୍ୟ ସମ୍ବନ୍ଧ କରିବା କଷ୍ଟ । ଆଧୁନିକ ଯୁଗର ପ୍ରଗତିଶାଳ ଇଂରେଜ ସାହିତ୍ୟକମାନେ ହୁଏତ କହିଦେବେ ମେଗାଟ୍ରୋନିସ୍ Nonsense Literature (ନିର୍ବାପ ଧାହିତ୍ୟ) ର ଜନ୍ମଦାତା । ଜଟକ ବିଶିଷ୍ଟ ଆରତୀଯ ଅନୁସର୍ଷ୍ୟ ମୁକ୍ତିପ୍ରକଳ ମେଗାଟ୍ରୋନିସ୍ ଇଞ୍ଚିକାର ଅନ୍ତମାଣିକତା ଦିଗ୍ବ୍ୟାପି କରିବାକୁ ଯାଇ ତାଙ୍କର ଏକ ସମ୍ବୂଦ୍ଧ ଗ୍ରନ୍ଥରେ ଲେଖିଛନ୍ତି ,—

“ ପରା ତୁ ଯକ ଭୁମେଷ୍ଟ ତ୍ରୁତି ଭାରତବର୍ଷସ୍ ତତ୍ତ୍ଵପ୍ରକଳିତିରୁ ନିର୍ମିତିରୁ ————— ଭାରତ ବର୍ଷାଧିନୀ ମନୁଷ୍ୟାଳୀନ କାର୍ତ୍ତିକୁପେଣ ପ୍ରତ୍ୟାମା - ଭେଦବିଭିନ୍ନ ଏକଜାଗାଧ୍ୟ ମନୁଷ୍ୟା ଏତାତ୍ମା ଦୃଷ୍ଟିତ୍ରୁତି ପରିଷାର ମୁଖ୍ୟ ନାତ୍ୟଧିବ, ତେ ଜାଲୁ ମୁମାଦ୍ୟାଧ୍ୟ ପଳିଷ୍ୟ ଦ୍ୱୀରଭି ଗରମାଦ୍ୟାଧ୍ୟ ଜାବନ୍ତ୍ରାତ୍ୟାଦି ପ୍ରଳିତି— ଶନ୍ଦେହିରା ମନୁଷ୍ୟାଳୀନ ଧର୍ମତ୍ୟକ, ସିଦ୍ଧେଷ୍ୟ ଅଷ୍ଟାବନ୍ଧାବନ୍ଧୁତ୍ୱ ଭବତ୍ରେଣି” ॥

(ନ୍ୟାୟବାତୀକ ଭୁମିକା—ଟ୍ରେଟ୍ରିଷ୍ଟା ୭)

ଆର୍ଥାତ୍ ଯେଉଁ ଗ୍ରନ୍ଥରେ ଲେଖା ଯାଇଛି ଭାରତର ଆକାର ଗୁରୁତ୍ୱକାଣିଆ, ଭାରତର ସାତ କାତି ମଧ୍ୟରେ

ଏପରି ଏକ ଜାତି ଅଛି ଯେଉଁ ଜାତିର ଲୋକଙ୍କର ମସି
ନାହିଁ, ଏପରି ମାନେ ପଳକର ସୌରଭ ଆୟୁର୍ଵେଦିକର
ଶୁଦ୍ଧିଧାସା ନେବା ରଣକରନ୍ତି, ଯେଉଁ ଗ୍ରହିତର ଲୋକଙ୍କା
ଅଛି ଯେ ଭାରତୀୟ ମନୁଷ୍ୟଙ୍କର ଆଠ ଆଠଟା ଥାଙ୍ଗୁ
ଅଛି, ସେ ଗ୍ରହିକୁ ଏକ କବିର ଦା ଭାଷନ୍ୟାସିକର
କାଳନିକ ବିଶ୍ଵନାଈତା ଆତି କଣ କୁଣ୍ଡା ଯାଇଥାରେ ?
ତଥ୍ୟ ଗ୍ରୂପ୍‌ର ମୁଦ୍ରାବର୍ତ୍ତୀ ଜ୍ୟୋତିଷ ଗ୍ରହିମାନଙ୍କର
ଭାରତର ଆକାର ତ୍ରିକୋଣାଖ୍ୱାଦେ ଦର୍ଶିତ, ଯଥା :—

“ଲଙ୍କା ଉଦ୍ଦଶାକିମଣିର ରୂପଗ୍ରମେଘ— କୁଟୋଟେ ତେଜ୍ଜ୍ଵା
ଭୟାଗୁତେନ୍ଦ୍ରା ନିଷପି ରତି ତେ ପିତ୍ର ଧର୍ମନ୍ତି ଧର୍ମପାତ୍ର
ଏବଂ ସ୍ଵିକା ଦୁଦଶପି ପୂରା ଶୃଙ୍ଗଦଙ୍କିମାଳା
ବର୍ଣ୍ଣଶେଷପାଠ ଜଗୁରସି ବୁଦ୍ଧା ଅନ୍ତରେ ଦେଖୁଣିତ୍ୟଶାସ୍ତ୍ର
(ପୂର୍ବପ୍ରିକାନ୍ତି)

ଯେତେବେଳେ ଦିଗୁଦନ୍ତା ପଣ୍ଡିତ ଚକୋଟିଲୁଙ୍କର
ସଂସରରେ ମେଗାଚମ୍ବନିସ୍ତ ଆସେଥିବେ, ତୁ ଯେତେବେଳେ
ଏସ ଭାରତର ନାମ ଦିଶ୍ୟ ଅନୁସରିବାନ କରିବାକୁ
ଯାଇଥିବେ, ପଣ୍ଡିତମାନଙ୍କଠାରୁ ଏସିହି ଶାସ୍ତ୍ର-ସନ୍ତୋଷ-
ପୁଣ୍ୟର ଏସ କଣ ଠିକ୍ ଭାବର ଧାଇ ନଥିବା ?
“ଚକୋଟିଲ୍ଲ ଅର୍ଥଶାସ୍ତ୍ର” ଉଦ୍ଦଶିତ୍ତେ ସାତ ଜୀବତର
ଭାରତର ବିଭାଗ ପ୍ରତ୍ୟେ ନିଭାନ୍ତ ଭାବରେ ଉଦ୍ଦଶ୍ୟ-
ଧ୍ୟାବ । ତା ପଥର ମେଗାଚମ୍ବନିସ୍ତ ‘ତଥ୍ୟ ଗ୍ରୂପ୍’ର ନାମ
ଠିକ୍ ଭାବେ ଚକୋଟିଯେଠାର ଲେଖି ନିବାନ୍ତ । ଏସ
ଜାତିର ରାଜାଙ୍କର ନାମ ଯାଥା ଲୋକିତନ୍ତ୍ର ଏତିଷ୍ଠାପିକ
ଜୀବନିକ ମତରେ ଭାବ ଭାବରଣ “ତଥ୍ୟ ଚଳାତ୍ୟ” ।
କୁଣ୍ଡାସ୍ତ କାଟିଯୁଦ୍ଧଙ୍କ ମତରେ ‘ଜୟମଧ୍ୟ,’ ଭାଙ୍ଗୁତବାଙ୍ମ
ମତରେ ସେବ୍ରୁ କୋତ୍ସ୍ଵ, ସର୍ବଭାଙ୍ଗିଯୁମ ଉପାନଙ୍କ
ମତରେ ‘ସେବ୍ରୁ କୋତ୍ସ୍ଵ’ । ଏପରି ଗ୍ରହିତର ରାଜାଙ୍କୁ
ନାମ ଧର୍ମନ୍ତି ଅଛି ଶିତ ‘ଚହାରନାହିଁ’, ଉଦ୍ଯାତ୍ମିତି ଗ୍ରହ
ଅମ୍ବଳକ କଳ୍ପନାରେ ଧରିପୁରିତ, ତାକୁ ଭାବି କର
ଲିଖିତ ପ୍ରମାଣର ବିଶୁଦ୍ଧ ମତ ଚୋପଣା ନାହିଁ ।
ଅସରତ । ଯାହା ଉପରେ ଏତେ ପ୍ରାମାଣିକତା ଆଠରାପୀ

କଣ ଭାବୁର ଉତ୍ତରାଳିତ ଏହି ବିଦ୍ୟୁତ ମତ ଉପରେ,
କର୍ମକ୍ଷତ୍ର ସେହି ମେଗାଚମ୍ବନିସ୍ତ କାର ପ୍ରତ୍ୟେ
ଧୂରୁତ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ବକ୍ଷିମରଦ୍ଵାରା ଉତ୍ତରାଳିତ
ନେତୃତ୍ୱିତ ମତେ ପ୍ରକାଶ କରାଯାଇଛି ।

“ ମେଗାଚମ୍ବନିସ୍ତ ଭାବର ସମ୍ପର୍କୀୟ ଦ୍ୱାରା ବିଦ୍ୟମାନ ନାଇ, କେବଳ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦ୍ୱାରା କରିବା
ପରିପାତ ଯେ ସବଳ ଅଂଶ ତାହା ଦିଗର ନିଜ ନାମ
ପୁଣ୍ୟକେ ଉଚ୍ଛିତ କରିଥାଇଲେନ, ତାହାର ସଂକଳି
ଦୂରକ ଭାବୁର ଘାନ୍ତବ୍ୟକ୍ ନାମକ ଏକଜନ ଆଧୁନି
ଧ୍ୟାବ ଏକ ଶାନ୍ତ ଗ୍ରହ ପ୍ରତ୍ୟେ କରିଥାଇନ୍ତି, ତାହା
ଏବଂ ମେଗାଚମ୍ବନିସ୍ତ ଭାରତ-ବୃତ୍ତାନ୍ତ ବଳ
ପ୍ରତିକିତ” ।

ଏଠାରେ ଜଣ୍ଠିକା ଗ୍ରହିର ମୌଳିକତା ଓ ଶ୍ରୀମା
କାତା ଦେଶ ପୁଣ୍ୟ ଭାବୁରେ । ଶୀଳ ଲୋକର ଥବି
ଦ୍ୱାରା ଛାପନ କରିବାର କଣ୍ଠ । କିନ୍ତୁ ଅଧ୍ୟକାଂଶ ଜ
ଣିବାରେ । ଯାହା ମଧ୍ୟ ସମ୍ପର୍କ ଜୀବନ୍ତ କୁଟୁମ୍ବ ତାହାର ସମ୍ବନ୍ଧ
ନେତୃତ୍ୱିତ ଏକ ଦୁରୁଷ ବ୍ୟାଧାର । ବେଳାର
ବ୍ୟାଧାର କାଟିଲାଇରେ ଠାର୍ଟେର୍ ଶୀଳାଟଳେ
(Inscriptions) ରଷ୍ଟିତ ଠାର୍ଟେର ତାର୍ଥିକାନ୍ତି ତାର୍ଥ
ଠାର୍ଟେବିଷଣ କରି ଜିରି କର୍ମକ୍ଷତ୍ର ଯେ ଶୀଳାଟଳେ
ଧୂରୁଷରେ ସମୟର । ଅନ୍ୟ ଜିରି ଅନୁସର
ତଥିରେ ‘ଧାଳ’ ଶାନ୍ତ ଦେଖି କର୍ମକ୍ଷତ୍ର ଧୂ
ଅନୁସରିଷ୍ଟ ହେଠାରେ ବୁଝି ଧୂ । ଅଧିକ ଟାଙ୍କ
ତାହା ରୂପ ପୁଗର ଶୀଳାଟଳେ ଠାର୍ଟେଲି ଟେଲାର୍ ରିଟ୍ରି
ଏବଂ ଛୁଲେ ଗ୍ରହି ଲିଖିତ ପ୍ରମାଣଠାରୁ ଶୀଳ
ଟଳେର ପ୍ରାମାଣ୍ୟ ଅଧ୍ୟକା ଡାଳି କୁଣ୍ଡା ଧାଇ
ପାତର ।

ଦର୍ଶମାନ ଭାବୁର ଠାର୍ଟେଲି ରୁକ୍ଷ ବିରୁଦ୍ଧ କାଠ
ପାଇଁ— “ମେଗାଚମ୍ବନିସ୍ତ କଣ୍ଠିକା”ର ସାରବ୍ଦ

ଶ୍ରୀ ହେଉନା କାହିଁକି, ସେ କୌଣସିଲୁଙ୍କର ନାମ
ପ୍ରତି ଲେଖି ନ ଥିବାରୁ ତାଙ୍କର ମନ୍ତ୍ରୀତି ଓ
ନୂପୁରକର ସମସ୍ତମୟଜଳା ଡାକ୍ତର ଯୋଳି
ମାଟାମ୍ବାଲି କହିଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଅଜ ସମ୍ବାଦନା
ଏଠାରେ କରା ଯାଇଥାରେ । କୌଣସିଲୁ
ଗୁପ୍ତକର ମୃଷ୍ଟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମନ୍ତ୍ରା ଥିବାର ଫ୍ରାମାଶ
କ୍ଷେତ୍ର ବୈଜ୍ଞାନିକାହିଁ । ହୁଏତ ବୁଦ୍ଧି କୌଣସିଲୁ ପୁରୁଷ
ନୂପୁରକର ଅଳ୍ପ କେତେକାଳ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମନୀ
ଏବଂ ତାଙ୍କର ମୃଷ୍ଟ ପରେ ମେଗାପ୍ଲେନିସ୍

ନାଜଦୂର ରୂପେ ନଦ୍ରାପୁରକ ଦରବାରକୁ ଆସିଥିବେ ।
ହୁଏତ ସେତେବେଳେ ମୃତ ବ୍ୟକ୍ତିର ନାମ ଉଲ୍ଲେଖ
ଦାର ଆଦିଶ୍ୟକତା ନବାଗତ ମେଗାପ୍ଲେନିସ୍
ଆଜୁ ଭାବିକ ନଥୁଡ଼ିବେ । ତେଣୁ “ମେଗାପ୍ଲେନିସ୍-
ତଣ୍ଟ୍ରିକା”ର ଦାସ୍ତଖତା ଓ ଏହି ସମ୍ବାଦନାର ଭାବି-
ପଳକତା—ଏହି ଉଭୟ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ବିଗୁରକାଳର ଡାକ୍ତର
ଯୋଳିକରଣିକୁ ଏକ ଦଳିଷ୍ଟ • ସୁନ୍ଦରିତିନ ପ୍ରତିଷ୍ଠାତ
ହୁଏ ନାହିଁ ।

(କମଶଃ)

—*—

କୋଣାର୍କ

ଶ୍ରୀ ଶନ୍ତୁନାରାୟଣ

କରୁଚି କା ଯାଇ ସମ୍ବାଦର ପରା
ଦଳର ଦଳ୍ୟା ବିହାର ତବିଗେ
ରଖିଯାଏ ଶୌରୀର ସ୍ମୃତି
ନାହିଁର ହୁଏ ଅଠାଇ ମେଘେ ।

ଦୟା ହିନୀ ସତଙ୍ଗ ଦସ ଦେନି
ଶୁଣି କନ୍ଦର ମଣିଧ ମାଟି
କୁଳା କଳାର୍ ନ ପଢ଼ି
(ତୋର)ହାତ କାଟିଲ ଯାଏ ପାଶାଶ ପାଟି ।

ଦୟା ନିରପେକ୍ଷ ! ଫିର୍ବାସନରେ
ଏ ସ୍ଵପନ କେବେ ଦେଖିନି ତୁମେ
ଶିଳ୍ପା-ଚନ୍ଦନ ଦୃଷ୍ଟିର ଧନ
ଦୃଷ୍ଟିର ଦୃଷ୍ଟିର ଦୃଷ୍ଟିର ଦୃଷ୍ଟିର
ମାଗି ଏ ମାଟିଛୁ ତୁଙ୍କ ଶିଳା
ନିରିଗଲ ଶକ୍ତି ଅଛୁଳ କାହିଁ
ନିର୍ମଣ ଶିଳ୍ପ ସାଧନା କୁଳା ।

ଏ ମହା ସାଧନା ଶ୍ରେଷ୍ଠମ ତୁମ
ସତ୍ୟ ହୋଇଛୁ ଜୀବନେ ବୁଝା—
ଦେଶ କୟ ନୁହେଁ ଶେଷ କୟ ବାଜା
ହୃଦ-ଜୟେଷ୍ଠରେ ସ୍ଵତର ତୁଳା ।

ଧନ୍ୟ ଧୀମାନ ଭଲଲୀ ତୁମେ
ସାର୍ଥକ କଳ ସ୍ଵଦେଶ ଆମ
ସାର୍ଥକ ତିର ଶିଳ୍ପୀ ମଧ୍ୟଳ
ଅଖିଳ ଶାଖିରେ ଉତ୍ତରା ନାମ ।

“ଶ୍ରୀ ଗାଉବ ଗଭିରର ଦୀର୍ଘ

ଦେଖି ଏ ବନ୍ଦିଭଳେ କିଳାର କାମ
ଧାରାଶର ଏହୁ ନିର୍ବାଚିତ କିମ୍ବା
ଭଲନ୍ତା ଅଛି ଆମ କାମ ଆମ ।”

ଏ ଆଶା କି କାହିଁ କେବଳ ନାହିଁବା !

ଦେଖିଲ ଦେଖିବର ଲିପାଇ କାରି

ନିଜକୁ ଲାଗୁଇ ବୁଝାଇ ବଦିକରୁ
ମୁଣ୍ଡ ଶାନ୍ତର ଘୂର୍ଣ୍ଣମା ହୁଏ ।

ସମୟର ବ୍ୟାଟର ସଳିଲର ମାତ୍ର

ଦ୍ଵିତୀୟ ପଥର ଦରଶ ମାସ

ଆକାଶେ ଉଠିଲ ଅରକ ଦେଖିଲ

ତୁମର ଶକ୍ତି ଦ୍ଵାରା ପ୍ରାପ୍ତ ।

ଆସଇ ଶରତ ହସଇ ଶେଷାଳୀ

ଗନେ ଭରଇ ଭୁବନ ସାର

ନବ ବ୍ୟବଦାଳଯ ଶାଲେକେ ଭଲୁଳେ

ଝରି ପୁନେଇଲେ ଜୋଛନା ଧାର ।

ପୁଲକିତ ପ୍ରାଣ ଶିଳ୍ପୀ ଶିଳାରେ

ଗଢିଲୁ ଦୁଇମା ଦୁଇଧାର କଥା

ଟମାର କୁଞ୍ଚିତ କବରା ବାନ୍ଧ ଦୟ

ବିବିଧ ଛତର ନିର୍ବାଚତା ।

(ଯେବେ) ତତ୍ତ୍ଵ ଆସଇ କ୍ଲାନ୍ତ ନିଧିନେ

ଶିଶିର-କ୍ରିଶିରେ ତୁମର ଘର

ଦ୍ରବ୍ୟାବୀ ଦ୍ରବ୍ୟର ଅଧିର ଦ୍ରବ୍ୟରେ

ନବ ବିରହର ବନ୍ଧା ନ ଧରେ ।

କଳ କି ପ୍ରକାଶ ଆଜର ଆଗରେ

ଶାନ୍ତ ଜାମିନାର ସ୍ଵରନ ଖୋଲେ

ଶ୍ରୀଦେଖଣ ଶିଷ୍ଟର ବିଧୁ କି ଲେଖିଛି

ଉପରଳ ଭାହାର ବିନିଯଠି

ଆଂକିଛି ଏକାଳା କିବା ସୁନ୍ଦରି

ବନ୍ଦୁର ମିଥ୍ୟା ମାତ୍ରା ପ୍ରାଣରେ ?

ପ୍ରକାଶ ହୋଇ ତା' ବିଟ କରିଲେ

ଏହା ଦେବ ଆଜି ହାତିଦ ଗାନ୍ଧେ ।

ଆସେ ମଧୁ ମାସ ଆସେ ମଧୁ ମାସ

କୁଞ୍ଜେ କୋକିଳ ଭିଠଇ ଡାକି

ନିଦ ଭାଙ୍ଗି ଜାଗେ କଢ଼ିର ଭୁମର

ମୁଜାପତି ଉଡ଼େ ପରାଗ ମାଖି ।

କର୍ମ-ମଗନ ଭୁମର ନୟନେ

ପଡ଼ନି ଏ ଶେରୁ-ଶବର ପର

ଫୁଲ ଘାଷାଣରେ କାନ ଦେଇ ସଦା

ଶୁଣୁ ଥାଅ ପ୍ରାଣ-ସ୍ଵପନ ସ୍ଵର ।

ରୁଦ୍ର ନିଦାନ ବରଷର ନିଆଁ

ବିଦ୍ରୋହୀ ବାତେ, ଝକ୍କର ବଢ଼ି

ଭନମୟ ଭୁମେ କାରୁର କାରାରେ

ସାତର ହାତୁଡ଼ି ତଳେ ନ ପଡ଼ି ।

ଶୁଭ ଶୁଭ ମେଘ ଘନ ଘନ ଭାକେ

ଆକାଶେ ତଣ୍ଡର ଦରଶାଧାର

ଦେଖାମ କେବିର ବନମାଳତୀର

କାନନେ କୋନିଟନ କୃଷ୍ଣମ ହାର ।

ଚାନ୍ଦିଲକୁ ଦେଖି ନାଚଇ କଳାପା

ଧାରଇ ଲତକା ପୁଟିଲ୍ଲ ପୁଲ

ତୁମ ମନେ ଗତ ଗୁପ୍ତ ଜାବନିର

ଶିତ୍ତ ହୃଦି ଥିଲି ହୃଥିଲ ତୁଳ ।

ଶୁଷ୍ଠ ଶୀଳାରେ ଶୁରଭି ଭରିଛି

ଆଂକିଛ ଅକୁଳ ରଖେବ ଛତି

ମୁହଁର ପରାର ମୋହନ୍ୟ ଭବ

କଥା ଓ କାହାଣୀ, ମାତ୍ରା କବି !

ବନ୍ଦୁରଙ୍ଗ

• ଶେଷ ହୋଇ ଆସେ ମନ୍ଦର ତୋଳା
 କର୍ମ ନମ୍ବଣ୍ଡ କଠିଣତର
 • ଭାବିଗଲା ଚଢ଼ା ଶତ ଚେଷ୍ଟାରେ
 ଭାବିଗଲା ଆଶା ଧରକୁ ଥର ।
 • ବିନ୍ଦୁ ହୋଇ ବାରଶ ବିତେଇ
 ଭାବୁଥିଲେ ଯେବେ ଦେଉଳେ ସେଇ
 . ଗଲ୍ପ ସମ୍ମାନ ଶିଳ୍ପୀକୁଳର
 କିମ୍ବା ଧର୍ମକାର ଜଳଧୂ ଫଞ୍ଚି ।

ଭାଗ୍ୟର ହୃଦୟ କିଏ ତୁ ବାଲକ
 ଧେନ୍ଦା ଧଦିଳ ଥାମି ଦେଉଳ ତଳେ
 ଶେଳା ସାଥ୍ ତୋର ପଥ ଗୁହଁ ଗୁହଁ
 ଖୁଣ୍ଡ ଜଗିଲୁଚର ନୟନ ଜଟଳ ।
 (ତୋର) କିଶ୍ଲକ୍ୟ-କର ପକ୍ଷ ପରତିଶ
 ଲୁଗିଲୁ କଳସ ଉଛିଲୁ ଧୂଳା
 ଚହିଲ ଘରିଲୁ କାରିଗରକୁଳେ
 ପରିଚୟ ତୋର ଧର୍ମିଲି ତୋକା ।

ବିଶ୍ୱ ବତାରର ବଂଶ ଦୁଲ୍ଲାଲ
 ବିନ୍ଦୁ ପିତା ଧରିଲୁ କୋଳେ
 ସଜାର ଆଦେଶ ହୁରଣେ ସହସା
 ଶିହର ଉଠିଲ ନୟନ ଜଟଳ ।
 (ଜାଣି) ସଞ୍ଚୁ ହେବ ଏ ବିଶ୍ୱପୁ ସ୍ଵତ
 ଜାତର ମଥାରେ ଲାଜ୍ଜା ଅସି
 ଜାତ ମାନ ପାଇଁ ଜାତର ଜୀବନ
 କଣ୍ଠୀଳ କୋଳେ ପଢ଼ିଲୁ ଖାଇଁ ।

ଧନ୍ୟଧରମା ଅମର ଶୁଣିଆ
 ତିର ସୁରଣୀଯୁ ବିଶ୍ୱ ପ୍ରାଣୀ—
 (ତୋର) ଭିନ୍ନତ ଶିର ଏ ଦେଉଳ ପର
 (ତୁ) ତିର ବରଣୀଯୁ କରିବ ଗାନେ ।

ମୁଦ୍ରା-ପ୍ରାଚୀର

ଶ୍ରୀ ନବାଗତ

ମରୁ-ଶାନ୍ତିରରେ ଗୁଲିଥଳୁଁ ଆମ କେବୋଟି ଯାହା ।
ଗୁରୁଦିଗେ ବାଲ୍ମୀକିର ସୁପ—ଚତୁର୍ବୀ ଅସ୍ମମତଳ ଭୂମି ।
ମଧ୍ୟ ଜନର ମଧ୍ୟାହ୍ନ ଦୂରୀର ଛାନ୍ତି ଲୁଳା । ନବନ ଆଇଁଛି
ଅବ୍ୟାୟ ଘତନର । ଗାରେ ଏକ ଶତାବ୍ଦୀ ଦୁଇ ଶତ ଓ ଦୂରୀଟି
ଦୟାହୁକୁ ଚଞ୍ଚିଲ ଦି । କାଳ ଉତ୍ତର ପଲଶ, ଆମର ଶ୍ରାବିକୁ
କରୁଥେବକୁଣ୍ଡ କାଶାଗତ । ତଥାହା ଗୁଲିଛୁ ଝୁରେ ଝୁରେ—ନ
ଶୁଳ୍କ ଉତ୍ତର ନାହିଁ ଦେଖାଲି ।

“ ଆଜି ଟକ୍କାର ବାଟ -ଖେ ! ଏ'ର ଦିନଧନର ଦିନ
ପରି ତାତିଲ ମରୁପ୍ରାନ୍ତରେ ଯାଏ । ଆଜି ସହି ଷ୍ଟେଲିନାରୁ
ଦୀର୍ଘ । ”

“ତା’ ଲଗ ନା ମୁଁ କହୁଥିଲି ତୋର ଏହି ପୁକୁ-
ମାର ଦେଖିବାକି ଏହି ଆସିବା ଉଚିତ ବେଶନାହିଁ
ହୋଲି ।”

“ଉଚିତ ଓ କାହାର ଉଦ୍ଘାଜନିମ୍ବୁ, ଏକଣା ମୁଁ ହିବି ।
ଏହି ଲାଗୁ, ଏହି ବାଲି, ଏଠିରେ ଉଚିତ ଅନୁହିତରେ ଲାଗୁ
ଏକାଟେବେଳିତକ ଲେଠିଟ ନାହିଁ । ଧରନକା ନା ଆଖି ଭାବୀ
କାହା ? ତୁ କାହା ଭାବୁ ଏଠିତ କାଷ୍ଟି ଉଦ୍ଘାଜୁ ଶର୍ପାଚର
ଦିନ କଟିଲ, ଯହିମ ! ନା କାଟିବେଳାକୁ ଯିବାର ଅନ୍ୟ
ଶିଶୁ ଥିଲେ ତକମ୍ଭି ଶର୍ପା କାହିଁ ଏହି ଶବ୍ଦାତର
ଥାବନ୍ତା ? ମହୁରୁମିତର ସବୁ ଦୂର୍କ୍ଷଳ ଦିଲ ଦୂର୍କ୍ଷଳ ସୁର୍ଯ୍ୟ ।
ସୁର୍ଯ୍ୟ ଛାତା ହେ ଆଜି କାହାର ଅନ୍ତେରେ ଅଛି, ଏ କଥା କହି
ନାହାର ମନେ ଯେତାଣ୍ଡି, ରହିମ ? ସବୁକରି କାହା ।”

ଟିକିଏ ରହୁ ଚୁଣି କହିଲୁ “ ବାପ ତର, ଖରର ତାମ
ମୋଳେ ଦାନୁଷ୍ଠି ମୁଁ କହିଲି - ଏହି ଫେଲ୍ ମୋର ଦୋଷ ।
ଡୋତେ କି ଦାନୁଲାହିଁ ? ତୁ କୁଁ କରି ରହିଛୁ, ଏହି ଯାହା ।
କହିଲେ ତୁ ରଗ କୁଁ ରହିମୁଁ, କିନ୍ତୁ ରଶର ଗୁପ୍ତର
ଅଧିକୁସ୍ତ ଉଦ୍‌ଦେଶ ଆଜି ଯ’ ପକ୍ଷେ ସହିବ ହେଉ, ତୋବାର

ଭାବନାଟ୍ଟା ଗପର ସାଙ୍ଗେ ନାହିଁ ।” ମୁଁ ନୂପୁଁ କରଥିଲି ।
ମୋର ମଠର ଛେତ୍ରଥିଲେ ଖରର ବାର ଟିକିଏ ହୃଦୟ କରି
ଦୋଷାଳ୍ପି ସମ୍ପଦ ଅବଶ୍ୟକ ବକି ଗୁଣିତ ଓ ମୁଁ ଚାହୁଁ
ଲ ରହୁଥିଲି ତାର କଥା ଦ୍ୱୟାତ ଥିବା ଏରେ ଗୁଣିତବ ।
ନୂପୁଁ ଏହି କୁଳକର ସାଙ୍ଗ ତାଙ୍କିବାର ବୁଦ୍ଧି ଦେଖି
ନୀମାଟିର ଆମାଦ ଜ୍ୟୋତିଷ୍ଲୋମ୍ ମଧ୍ୟ । ପ୍ରିନ୍ତୁ ତରେ ତାହାହିଁ
ଚମ୍ପିଲା । ତୋଟ ନୂପୁଁଙ୍କର ରହିଥିବାର ଦେଖି ସାହିତ୍ୟ
ଅଧିକ ଗୁଣିତ ।

“ଶ୍ରୀ ଦୁଇନାଟିଟିଆର ଲାଗ୍ନ କସିନାହିଁ । ଏ
କଥା ତୋର ସ୍ବା ଜଳଭାବରେ ଲାଭଣୀ । ମୋର ତ ଆଉ
ଘର ସ୍ତ୍ରୀନାହିଁ ଯେ ଅପିସ୍ତ ଯିବା ଆଗେ ପଣ୍ଡକାନିରେ
ଲେଖା ଦୁଇଟା ଦେଶକୁ ସପା କରିଦେବ । ଆଉ କାମିଜର
ଭାଲିର ଠା ଭଲ କରି ବସାଇ ଉଦ୍‌ଦେବ ।”

ସର୍ବପ୍ରକାଶ ଏହି ଶେଷ କଥା ଗୁଡ଼ିକରେ
ଦୁଁ ଟିକିଏ ରାଗ ଗଲି । ଗାଁର ଚାଲୁ ତର ଲୋକ ହେଲେ
ମଧ୍ୟ ନାରୀର ଅସ୍ତ୍ରକୁ ଠର ମଣାଟା ସବୁ ସମ୍ପଦର ଥଣ୍ଡା' ରଖି
ପାଞ୍ଜୁନ ଥିଲି । ଆଉ ସର୍ବପ୍ରକାଶ ନିର୍ବାଧ ଭାବରେ ଏତେ
ଦୁଃଖ ଯାଦୀ ଆଗାମେ କାହିଁ ମଳାଙ୍ଗଳ ସେ କଥାମେ ଆଗାମାଟା
ମନ୍ଦତା ଥିଲା । ଡାକ ସ୍ଵାମାଜିତର ଟେଲିଫୋନ ବୋଲି ମୋର
ଟିକିଏ କୁଣ୍ଡାତ ଥିଲା । ଚତୁରୁ ଚମାର ତା' ଉପରେ ରାଗ
ହାବାଟି ସ୍ବାଭାବିକ । ମୁଁ କହିଲି, “ମୁହଁନ ଧରି କି ସବୁ କହି
ଆଉଛୁ ସର୍ବପ୍ର ? କହିବାର ଗୋଟିଏ ସୀମା ଅଛି, ବୁଝିଲ ?”
“ସ୍ବାମାନ୍ୟ କ୍ଷାଣିଏ ଯେ ବୁଝେନାହିଁ ତା ସଂକେତା କଷିବି
ନ କଷିବି ସ୍ବାମାନ ” ଏହା କହି ସର୍ବପ୍ର ମୁହଁଟା ଭାବିକର
ନାହିଁଲ ।” ତାର ବିଦୁତ-ବିଳପିତ ଭାବାବନ୍ତର ମେଘ ପରି
ଯଳ ମୁଁଷଟାକୁ ଢବିଶି ମୋତେ କିନ୍ତୁ ଆମାଦ ଲାଗାଲ
ଏଥର । ସମସ୍ତ ଦିନ ଆଉ କଥାକାର୍ତ୍ତ ହେଲନାହିଁ । ଏହି
ତପ୍ତ ମରୁର ‘ଧୂ’ ‘ଧୂ’ ର ପରି ଆମର କଥାକାର୍ତ୍ତ ମଧ୍ୟ ଉତ୍ତପ୍ତ
ହୋଇ ଯାଇଥିଲା କିପାରି ।

ସମରକଦ ଛୁଡ଼ି ଆମେ ପାଦ ଦେଇଛୁଁ କାଇରୋର
 ପଥେ । ସାତ ଦିନର ରାତ୍ରା । ପଞ୍ଚଶିଲ ମରୁଶୀ ଉପେଷ୍ଠିଷ୍ଠର
 ସବୁଜ ସ୍ଵେଚ୍ଛପାଶେ । ଏଠାରେ ପାତାଳମୂର୍ତ୍ତି ଝଣାର ଗୁର-
 ଧାରେ ସାହି ସାହି ଝାଉଁ ଗଛର ତଳେ ଭିତ୍ତି କରିଛନ୍ତି
 ଅଷ୍ଟଖ୍ୟ ଉଠଇ ଗାନ୍ତି । ବନ ଗୋକୁଲପର ବାଢ଼ା ଦେଇ ଘେଷ
 ଶଖାମ ଦୁର୍ଗାଦଳ ହେଠାରେ ମଧ୍ୟ ଟେକିଛୁ ଖକୁଶ ଗଛର
 ଫଳାୟେ, ମାରଦ୍ଦିତ ତାଳିଗୁର ମରେ ରଙ୍ଗିବଦେଇଲୁ—
 ଛୁଦ—କିଏ ବା ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର ଚଣଳମର ବ୍ୟକ୍ତି—କିଏ
 ପଥାଦ୍ରି ଆହାରର ପରେ ଛୁକାର ନିଳରେ
 ମୁସ୍ତି ଦେଇଛୁ । ସମୟକଠାରେ ସେହି ଏକ
 ଆଶ୍ରୁର ଭାବ । ଅନେକ ଦିନର ଯାତା ପରେ କ୍ଷାନ୍ତ
 ଶିଶୁ ହୋପର କି ଘରକୁ ଫେରି ଆସିଛୁ !

ହିଜାର ୨ ବରସ ଧରି ପରିହୀର ଥାଇଛି ମାତ୍ରା-ମର୍ମାଦା
ଲୁଳନ କରିଛି ଏହି ଶ୍ଵେତ ମରୁଶ୍ରୀକୁ--ଏକମାତ୍ର ସନ୍ତ୍ରାନର
ସକଳ ବାସିଲୁ ତାର ମଥା ଉପରେ ତାଳିଦେଉ ।
ଏହି ବିରାଟ ବିନ୍ଦୁର ମଝରେ ଧରଣୀର ପ୍ରତିନିଧି
ଶ୍ଵେତ ମରୁଶ୍ରୀକୁ ଦେଖି ମୋର ମନେହେଲ, ଏହି ରୂପେହୁଁ
ଜନନୀର ମାତ୍ର-ମହିମା ଏକାନ୍ତ ନିରୁଘାୟ ପଥଭ୍ରାନ୍ତ ଶିଶୁର
ଅତ୍ୟାଗୁର ସମ୍ବନ୍ଧ କରି ଆସିଛି, ନିଜର ଭଲ୍ଲୁସିତ କରୁଣା
ସହସ୍ରାରେ ବିନ୍ଦୁର ଲାଗି । ମୁଁ ବସିଛି ବାତାୟନର ଏକ-
ଆରେ । ମୋର ଦାର-ଦାର ମନେ ହେବାକୁ ଲାଗିଲା, କେ
ଯେପରି ଆସିବ ମୋର ଘାନ୍ତଶାଳାର ଦ୍ୱାରେ ତାର ଘେଲିବ
କରଇ ଢୁଢ଼ୁ ଆଘାତ ଦେବାକୁ । ତାର ଲାଗି ମୋର ସମସ୍ତ ମନ
ଜଦି ଚାହିଁ ହିଲାଇ ରହିଲା । ରାତରେ ଯେ ଭଲ ନିଦ ହିଲା
ନାହିଁ, ଏହାହିଁ ତାର କାରଣ ।

ସକାଳୁ ଉଠି ଶୁଣିଲି ଆମର ପାଦା ଛୁଗିଛି । ଦିନ୍ଧୁ...
 ଭର୍ଯ୍ୟ—ଅନେକ ଯାହା ଏକବି ନ ଡେଖିଲେ ଭଣ ଚାଲିକ ମାନ-
 କର ସାହସ ହେଉନାହିଁ ଅଗ୍ରଭାଷ ହେବାକୁ । ଏହି ଧର୍ମ
 ଭାବରେ ତନିଦିନ କଟିଗଲା ମରୁଶ୍ରୀରେ । ତତ୍ତ୍ଵଦିନ ଶତା-
 ଧୂକ ପାଦୀର ସାଥରେ ଆମେ ବାହାରି ପଡ଼ିଲୁ ଆମର ଗନ୍ଧଦ୍ୱା-
 ପଥେ । ଫେର କେହି ନାହିଁ ଜାଗଣା ମରା । ତୋର ରସ୍ତେ

ବାଲକା--ପବନର ଭତ୍ତପ ପରଶ । ଦିନେ କଟିଲା--ଦୁଇଦିନ
କଟିଲା । ତିନିଦିନ ଦିନେ ସମ୍ମଧର ଠିଳ୍-ଫାଳ୍-ଲେ ମାହା
ଘଟିଲା ତାହା ମୋର ଏହି ଷ ଦେ କାହାଣୀର ବିଷୟ ଛାଡ଼ି ।

ସୁମ୍ମି ତୁ ବିଗାଇଛୁ । ସନ୍ଧାକାଶର ଡଳଳ ପୁନି
ଗୋଧୂଳିର ଧୂସର ପାଣ୍ଡିରତାକୁ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରି ରହିଛୁ ।
ମୋର ମନେ ହେଲା ଦଫ୍ଟରୁରେ ଶୁଳ୍କ ଉତ୍ତାର କି ସବୁ
ଅସୁନ୍ଦର କଳା । ଦାଣ ମନ୍ଦର ଦକ୍ଷିଣତରେ ଭ୍ରମ୍ୟମାଣୀ ଦୂର-
ତାକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କଲେ ଏମାନେ ଜ୍ଞାରେହୁଁ ଯାନ୍ତିରିଲେ ଦା
ଆସୁଥିଲେ ଠିକ୍ କରି କଷି ପାରିବ ନାହିଁ ।

“ହାବଖାନ, ସାହାନ ! ଆଜ୍ଞାର ଚଗଲାମମାଟିନ୍,
ଆୟରକ୍ଷାର ମାତ୍ର ପୁଣ୍ୟ ଦୂର, ” କୁଳାଙ୍ଗ ଉଠାଇରୁ ରଖି
କରିବା ଧାଉଁ ହେ ତୁଳାନୀ ତାମ୍ଭାର ଏବଂ ଧା
ଉଠାଇ ମୋର ଓଠେରୁଲକ ସାଙ୍କି ଉଠିଲା । ଏହି ଜାହିନ୍ଦୀ
ପରଥରୀ ପରଶତ୍ରୁ ଶତାଧିକ ହୃଦରେ ଆରବିଜ ଉଠବାର
ଓ ଛାଷକୁ ଛୁରିକା ଇଲାସ ଉଠିଲା । ସେହି କଳା । ଦାଗ
ଆମ ଥାଟେ ଆସିଲା ପରି ଜଣାଗଲା । ମୁଁ ମନ୍ଦମୁଗ୍ଧ ପରି
ଚାହିଁ ରହିଲି ଅଜାର ଏହି ଉଠବଗମୟ ଭୟ
ବିଭ୍ରାତିକାର ମହିରେ । ତାର କିଣ୍ଠିତଶବ୍ଦ ପରେ ରଖିଦେଖାଇ
ଦୂରୀ ନିନାଦ ଶୁଣାଗଲା । ଏବଂ ପରଶବ୍ଦ ତେଜସ୍ଵୀ ଆରଦି
ଘୋଡ଼ା ଉପରେ ଆସିନ ଯେତ ଥଥିବା ଶୋହଲ କିମ୍ବା
ସବାର ବିଦ୍ୟୁତ୍ ବେଗେ ଆମକୁ ଆକ୍ରମଣ କରିବାକୁ ଅଗ୍ରଯତ
ଦେଖି ମୋର ମନେ ହେଲା ଆମର ସମ୍ବନ୍ଧର ବିଲାଟି ରଞ୍ଜିତ
ହୋଇ ଉଠିଲା । ମୁଁ କିନ୍ତୁ ଅଗରିଶାଖୀକୁ ମାନି ନେଇ
ବେପ୍ରିଷଣେ ।

“ଖାଡ଼ାରଷ୍ଟି” ନାହିଁ ପରି ଉକାମଳ ଢାଳୀଠି
ଦୋଧରି କେଉଁ ଅର୍ଥାତ୍ କଣ କଣ ଫୁଲିମୁହଁ ଡେଲା । ଆଖି
ଥରେ ରଣ ସିଂଘାର ନୁହିନାଦ ଶୁଣିଲୁ । କି କୁ ଏହି ଅଳ୍ପ
ସୁରରେ ।

ଭବ୍ୟତ୍ତ ଧାରିମଣିକାରପଣୀ ଗାନ୍ଧି ଚନ୍ଦ୍ରପାତ୍ର କ.ଟିଲୀ

୬ କଥାର ମୁଁ ସୁନ୍ଦର କିମ୍ବା ତାଙ୍କ କିମ୍ବା ତାଙ୍କର
ପାଇଁ ରହି ଏବଂ ଯାହାରେ ମାନ୍ୟ ଫଳିଲା । ଆମର
ଏ ତଥାରେ ତାଙ୍କ ମୁଁ ଏହି ଅଧିକାନ୍ତର ଧର୍ମାନ୍ତର
କିମ୍ବା । ୨୨ । ୧୦ । ୧୦ । ନଈମାର୍ଗାନ୍ତର ଧାରା ।
ମୁଁ କିମ୍ବା ଏ ଏକି କଥା ଅତିରାହୁ ଏ କିମ୍ବା
ଦାରୀର ପାଇଁ । ୧୦ । ୧୦ । ମୁଁ ମୁଁ ମୁଁ ମୁଁ ମୁଁ ମୁଁ
ଦାରୀର ପାଇଁ । ୧୦ । ୧୦ । ୧୦ । ୧୦ । ୧୦ । ୧୦ । ୧୦ ।
ମୁଁ ମୁଁ ମୁଁ ।

ମୁଁ ତମାର ଠାକୁଳକଣ୍ଠ ଜଳା । କିମ୍ବା ତଥାର ଆମର
ଠାକୁଳ ଯିବାକୁ । ଅନ୍ୟମାର୍ଗର ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟରେ ନାହିଁ । ମୁଁ
କାଳିତଥାରେ - ତଥାର ମଧ୍ୟ ନିଜର ବାଟିଛାଣ ଅବାକର
ଯିବାର ମନ୍ତ୍ରର ଏମାନଙ୍କର ଥିଲା ନାହିଁ ; ତଥାରେ ତୁମାରିନେ
ରାକୁଳର ତାଙ୍କର ଗଞ୍ଜିଷ୍ଠ ପଥର । ମୁଁ ମୁଁ ତଥାରେ ତୁମାରି
ରାକୁଳ । ଅମର ପଥର ରାକୁଳର ଠକାହୁଁ । ତଥାରେ ନାହିଁ ରସିଦା
ପଥର ଯାହାର ଧାଳଣିଟର ଏବଂ ଧ୍ୟାନାବିକ ତେ ତମାର ଯିବାର
ଏବଂ ତଥାର ଲିଖିଥାଇଲେ ତାମ୍ଭା । ତଥାର ଦାଖାଦେଖିଲେ
। ଦିଅନ୍ତା ସରପା । ମୁଁ କଳମ୍ବର
ମୁଁର ତେବେ ତଥା ତେ ମୁସିଂହ ଭାବ କାରି ଦସ୍ତ
ଛେଥିଥିଲା, ଏବଂ ବଳ୍ପାରେ ଅଳ୍ପ ଦ୍ଵିତୀୟ କଥାଟିଥି
। ତଥାର ନାହିଁ ନାହିଁ । ତମାର ଅସ୍ତ୍ର କ୍ଷେତ୍ରର କ
ପାଇଁ ନାହିଁ ନାହିଁ ।

ଏହାରେ ଅଧିକାର ମୁଁର ଆଜି ହଳାକ କେ ଏହି
ତେ ପୁଣି ଠାକୁଳର ପାଇଁ ପୁଣି ପାଇଁ ପାଇଁ
ଏ ମନୋର୍ଧିକୁ ଅନ୍ତରେ ଠାକୁଳରେ, ଶାନ୍ତିପାଇଁ
ଦିବ ଠାକୁଳରେ ଏହାର ପାଇଁ ଦୁଇବାହୁ ନୁହାର ଏ
ହୁଏଲା । ନେବେ ନାହାର ଏହି କୁରାଳରେ ବିବାହର
ଦ୍ୱାଳିରେ ପାଇଁ ପାଇଁ ପାଇଁ ପାଇଁ ପାଇଁ
ହୁଏଲା । ମୁଁର ତଥାର ନାହିଁ ! ଯାହା ରାକୁଳାର
ଏହା କିମ୍ବା କିମ୍ବା କିମ୍ବା କିମ୍ବା

ମୁଁରାରେ ଏମାର୍ଗର ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଏହାର କଥା ନେଇ
ପାଇଁବା । ସମ୍ବନ୍ଧ ସେବାର ତ ବାକି ନାହିଁ । କେବେ
ମିଳିଲେ ବ୍ୟବସାର ମାତ୍ରା ।

ମୁଁ, ଏହି ତ ପଥର ଏହି କୁଣ୍ଡଳ । ଏହି ଦିନ ଗଜର ବ୍ୟବ-
ଧାର । କିମ୍ବା ଏ କାଣ । ସିଂହ । ଏହି ଶାନ୍ତିପାଇଁ ହୁଏଲା
ମୋର କାନେ ତଠଳ ଦାସାର ଗଲା ।

“ନାହାରସି, ଯଦି ଏକବାଦ ଅଗ୍ରବର ହୃଥିତ ମୁଣ୍ଡର
ଆଶା ନାହିଁ । ” ଏହି ପେହିର କଣ୍ଠ କଥା ନୁହିଲା ସବୁ
ଏ ଶରୀର ମୁଁ ପେର ଏହା ହୁଏଲା ଠାଣି ଦାସାର କଲା
ଏ କଣ୍ଠ ! ଏହେ ନାହା ! ମୁଁ ଲିତିକାର ପରି ଏହି ଉତ୍ତରି
ବାକିଲାର ପରେ ପ୍ରେରିଦରୀ ଓ ଶାରୀ ତାଇ ନିର୍ଭୀଳ ଆଶା
ପ୍ରତାତିତର ପଥର ରହିଛି । ଏହା ରାକୁଳକ ହୁଏଲା ଦାସାର
କଣ୍ଠ ତା । ତମାର ନିର୍ଭୀଳ କିମ୍ବାକୁ ଜୋକିଲେ ମୁଁ
ଦାସାର କଲା ।

‘ ତୋର ଗତିନ୍ତର ନାହିଁ । ଦାଳିକା, ଆଶ ସମ-
ର୍ପଣ କଲ । ’ ମୁଁ ମୁଁ ଅଥବା ତମାର ଗଲାର କାହିଁ
ଭିତ୍ତିରେ ।

ବ୍ୟାପକାଳ-ନିପତ୍ତିର ସରଣୀ ପରି ଦେଖିବାକୁ
ନିର୍ମାଣ କାଣିଲୁ । ଦାସାର ଜିଗ୍ର ରୂପାକୀ ହୁଏର ହୁଏର
ନିର୍ମାଣ କମ୍ପାଇ ଆଧିକ ଓ ଆଶୀର୍ବାଦ ପରିବତର୍ତ୍ତ ତା’ର
ଆଶିର୍ବାଦ ପାଇଁ ପାଇଁ ଅତିକୁ ଦାସା ଏତେବେଳେ ଯାଏ
ମୋରେ ଦିନ୍ଦ୍ରିୟରେ ପିଲାଲୁର ହିଂଦିବ । ଶାକା ପାଇଁ
ତାର ଧାରଣର ଆଶୁରୀର ଧୂକୁଣ୍ଡ ଧୂକୁଣ୍ଡ କିଳି
ଭିତ୍ତିରେ, କିମ୍ବା ପରିଷରେ ଏହି ଦୁଇ ରାତ୍ରିମୁହୂର୍ତ୍ତ ଗତି-
ପଥର ଦେଇ ଏହା ଭୁବନମୋହିନୀ ଶଶାତଶୀ ପଥରର କି
ମୋର ସମସ୍ତ ଅନ୍ତରକୁ ସିଂହ ନେବାକୁ ତୋଢା ଝୁରି-
ଥିଲା ।

ବିପଦର ମୁସିଂହର ଏହିପରି ଏହା ପ୍ରତିଭାର ଜଭାବ
ଦ୍ୱାରା, ଯାହା, ଯେ ଭୁକ୍ତରେତୀ ଦେଖି ହିଁ ରୁହିବ । ମୁଁ
ଦେଖିଲି ମୋର ନିଜ ଭାସରେ ଆଉ ମୁଁରାର ନାହିଁ ଏବଂ

ମୋର ଅନିଛା ସବେ, କିଏ ଯେହିର ମୋର ମୁହଁରୁ
ଏହି କଥାଟଣି ବାହାର କରିନେଲା, “ଉଠ ବାଳିକା ।
ତୋର ଭୟର କୌଣସି କାରଣ ନାହିଁ । ମୁଁ ତୋର
ଦେଖିବାର ଆସିଛୁ, ଶବ୍ଦ ପରି ନୁହେ । ଉଠ, କଷି,
କାହାର ଲାଗ ତୋର ଗୁରୁ ନରଣ ଦୁଇଟି ଏହି ତ୍ରୁ
ଜନମ୍ବାନ ବାଳିକାର ଜୀବି ଦିଶ ଶାତଳ କରିଛି ।”

ବାଳିକାର ଗୋଲାରୀ ଅପରିବ ବିଦ୍ୟୁତ ସ୍କୁରଣର
ପରି ଧ୍ୟାର ରେଣ୍ଟା ପୁଣି ଉଠିଲା, ଏହି ପ୍ରଥମ ଥର ।
ତସି ବୁଝିଲା ତାର ଅଧ୍ୟମ ସମ୍ବଲ ହୋଇଛି । ହିତାର
ଦେଖି ବନ ମଙ୍ଗିଲା ଧାରାର ଗନ୍ଧ ମୋର ଧ୍ୟାନିକୁ
ଉଠିଲା କର ଦେଇଥିଲା ପେହିଷଠଣ, ମିଳାଇ ଧାଇ
ଡାର ଦିଦଳର ପ୍ରାପ୍ତିନ ମରୁ-ମଞ୍ଜନର ନିକଷ ଛୁଟ
ଆସି ଦେଖାଇଦିଲା । ମୁଁ ସ୍ଵର୍ଗପତି ପରେ ଗୁହଁ ରହିଲା ।
ମୋର ଅଖିର ସତରବୀ ପୁଣି ଉଠିଲା । ବାଳିକା
ବୋଧିଏ ତାହା ବୁଝି ଧାରିଲା । ଫେର ମୋର ଆଖି
ଆଗର ଦେଖିଲି ସେହି ମନେମାହି ନା ଦିନମଙ୍ଗିକା ।
ମୁଁ ମୁଖ୍ୟ-ଅଭ୍ୟାସ ! ମୋର ମୁହଁ ଦେଇ କାହାର ବାହାରୁ
ନାହିଁ । ଏ କଣ ? ଏହାଠାରୁ ଆଶ୍ଵିଷେ ଆଭାକଣ ମେହାଇ
ପାରେ ?

ଏହି ହେଠାରୁ ନଇଠି ମୋତତ ସଂମୋଦନକଲା ।
“ଯା, ରଖା । ତମାତେ ନିରୁପ୍ୟ ଦେଖି ମୋ” ଉଠିଲା.
ଏହି ଜ୍ଞାନ କରି ବାକୁ ଆସନିଛି, ଏହି ଯାଚନିଛି । କିନ୍ତୁ
ଦିନେ ତୁମର ବୁଝିନଶ୍ଚ ପରିଚକ୍ଷୁ ମିଳିଲା ନାହିଁ ।
ଏହି ଏ ମୁଁ ତୋତା ଘାଟିରୁ ପାଇଁ ଯାଇଛି — ଯାହାକି
ଆମର କେତେବେ ହୁଏନାହିଁ । ହୁଏତ । ତମାର ସାଥିମାତ୍ରେ
ପଳାଇଯିବା ଦେଗରେ ଏହା ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିଯାଇ ନାହାନ୍ତି ।
କିନ୍ତୁ ଯେତେବେଳେ ତୁମାତ୍ରେ ମୋର ଅଭାବ ଅନୁ-
ଭବ କରିବ, ମୋତେ ଜ୍ଞାନବା ପାଇଁ ଯେ ଆର୍ଥିରେ
ଆସିବେ, ଏ ସମ୍ବାଦନ ବୁଝିତନଦା ପରି ବୁଝି କି ଭଗ-
ବାନ ତୁଳୁଙ୍କୁ ଦେଇ ନାହାନ୍ତି । ସେତେବେଳେ ତୁମର
ଦଶା କି ହେବ ?”

ସତ କଥାତ ! କି ବୁଲୁ ଯେ କରିଛୁ । ମୁଁ ବିଦ୍ୟା
ପ୍ରେଇ ପାଇଲି ।

ଏହି ବାଳିକାରୁ ମୋତତ ସାନ୍ତ୍ବନା ଦେଇ ।
ନାହିଁ କିମ୍ବୁ ଭୟନାହିଁ, ବନ୍ଦୁ । ଆବଶ୍ୟକ ଜଣା-
ଧୀରଙ୍ଗୁ ତୁମର ଦେଖି ଭବୁ ! ମୋର ଭରପରୁ ତୁମେ
ନିଷ୍ଠାନ୍ତ ହୁଅ ”

ମୁଁ ବୁଲି, “ ଯଦି ତୁ ଲାଗୁ ଯେ ମୋର ସାଧାରଣ
ନିତା ଏ ବ୍ୟା ଅପରିବ ନିର୍ବର୍ତ୍ତ କରୁଛି ବାଳିକା,
ତାହାମେତିଲେ ଏ ଛଳନାର କି ଦରନାର ଥିଲା ? ”

ଦାଳା ଗାଠି ସାଧ କହିଲା “ ଥିଲା । ଏହି ତୁମେ
ଯଦି ତୋତା ଧ୍ୟାନର ମାର ଦିଅନ୍ତି । ସେ ସମ୍ବାଦନା ତ
ଥିଲା । ତୋ ଧ୍ୟା କରିବାର ଚବଳ ଏତେବେଳପାଇ
ଆସିଲା । ତାହା ଆପନ୍ତା, ଯଦି ଛଳନା କରି ତୁମକୁ,
କିନ୍ତୁ ସମୟ ଖୁଅଳ ରଖି ଧାରନ୍ତି । କିନ୍ତୁ, ଆଜି ତାର
ଦରନାର ନାହିଁ । ତୋତା ନିଃସମ୍ବାଦୁ ଜାଣି ଯେବେ
ଦ୍ୟବଦ୍ୟା, ନଦୀରେ, ନମାରୁ ବି ସେଇନୁ ଆଶା କରି
ପାର ।

ଧା, ବର୍ଣ୍ଣି ଲି ! ଟକିଏ ଶାନ୍ତିରୀ ଧର୍ମାର କହିଲି,
“ କିନ୍ତୁ ଏ ଏ ! ତୁ ତେ ଦ୍ୟବଦ୍ୟାରେ ତେଜା, ତାହା
କଣ ନେଇବୁ ବୁଝି ଆରିଛୁ । ତୋତା ଏହି ଦ୍ୟବଦ୍ୟ, ଏହି
ଦ୍ୟବଦ୍ୟ । ଏ ଧାର୍ମାଧୂରିଙ୍କରିବା ଧାଇଁ ନୁହେବାଲିକା । ”

ଧାଳା ଲାଟି ଦୁଇ ପ୍ରାକୁଶୀଳା କାହିଁନ୍ତି, “ ନୁହେ ? ”
କିନ୍ତୁ କି ଭାବି ଜାପେଇ ବିରକ୍ତ ଧର୍ମାରେ ଯେହିର କି ଏକ
କାରୁଣ୍ୟ କି ମନେର କରାଇ ଚନ୍ଦ୍ର ମୋର ଏ ଦ୍ୱାରା
ପରିଷରର ନିଜକୁ ସମ୍ବାଦ ତେଜର କହିଲା, “ ସବୁ
ଜନିଷର ତଥାଟିଏ କାରଣ ଅଛି । ମୋର ଏହି ତେଜା-
ତେଜା ଆଖାକି ତୁମେ ଦୂଶର ଆଖିର ଦେଖନ୍ତୁ ତାର
ମଧ୍ୟ ତଥାଟିଏ କାରଣ ଅଛି । ”

ଟିକିଏ ରହି କହିଲୁ, “ତୁମକୁ ଭଲ କାଗିଛି । ମୋର ଏହି ପରିବୟ ନେଇ ଫେରିଯିବାକୁ କେବେ ଦେବିନାହିଁ । ଆସ ପ୍ରିୟ ! ପାଶେ ଆସ । ମୋର ମୁହଁରୁ ଥରେ ମୋର ଜୀବନ କାହାଣୀ ଶୁଣିନିଅ ।”

ମୋର ସକଳ ଫ୍ରେମର ବନ୍ଧ ଭାଙ୍ଗିଦେଲୁ ଏହି ଅଳଖା ଲଳନା କଣୁର ‘ପ୍ରିୟ’ ସମ୍ମେଲନ । ମୁଁ ଝେଇ ପିଠିରୁ ଫେରି ପଢ଼ିଲି ଏବଂ ଝେଇ ରୂଳକକୁ ଟିକିଏ ଦୂର ଯିଠାକୁ ଇଣ୍ଡିତ କର ତା’ ଆଉକୁ ଅତ୍ୱାସର ସେଲି ।

ସେ କହିଲୁ, “ବସ. ମୋର ଜୀବନ କାହାରୀ ଶୁଣି-ଭଣ୍ଟି ।” ଏହା କହି ସେ ତାର ଝେଡିଶାର ପାର୍ଟ୍ ପାଇ-ଦେଲୁ । ତାହାର ଉପରେ ବସି ଓ ତାର ସ୍ଥିରତଃ ଭାବ ନୟନ ପଞ୍ଜିକ ଦୁଇଟିକୁ ଅନାଇ ମୋର ସକଳ ଅସ୍ତ୍ରିତ୍ତ ଭୁଲିଗଲି ସେହିଷଣେ । ତାହାର ଚିତ୍ରକ ଭଠାଇ ଲ୍ଲାଙ୍କ ଅଧର ଛିପାଇ ରୂପନ କଲି—ସପେନ ସରବର ପର ତା’ର ଲ୍ଲାଙ୍କ ଅଧରଟିକୁ । ବାଲକାଟି ଆପଣି କଲନାହିଁ ।

ମୁଁ ପରୁଣିଲି “ନାମ କଣ ?” ସେ କହିଲୁ, “ମେହେ-ତାବ୍ ।” କିନ୍ତୁ ତାର ଗଲରୁ ବୁଝାଗଲ ଯେ ଦାଳକାଟି ମିଳ କହିଛି । ପୁନରାୟ ସେ କହିଲୁ “ତୁମେ ଅଣ୍ଟିଯି ହେଉଛୁ ବନ୍ଧୁ, ମୁଁ କାହିଁକି ଏହି ଦଳରେ ମିଶିଛି । ମୋର କଥା ଶୁଣି ଯଦି ମୋର ମନଶ୍ଚାରୁ ଟିକିଏ ବୁଝିଦାର ଚେଷ୍ଟାକର, ତେବେ ହୃଦୟ କଣ ପାରିବ କି ଦୁଃଖପ୍ରଭ୍ରବେଦିନା ମୋତେ ଏହି ପଥରେ ଠେଲି ଦେଇଛୁ ।”

ଏହା କହି ମୋର ସମ୍ପତ୍ତି ଅପେକ୍ଷା ନ କରି ମେହେ-ତାବ୍ (କାହିଣି ଏହି ନାମରେହିଁ ମୁଁ ଏହାପରି ତା’ର ନାମ ଉଚ୍ଛିନ୍ନ କରିବି) ତା’ର କାହାଣୀ ଆରମ୍ଭ କଲା ।

“ମୋର ବାପା ବାଗ୍ଦାଦର ଜଣେ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ମାଳୀ । ଶାଇଧିଧିର ଆବେ ଅମର ସାନ କୁଡ଼ିଆ ଘର-ବେନରେ

ତଥାର । ତା’ର ଆମେ ନାମ ରଖିଥିଲୁଁ ବେତସ କୁଣ୍ଡ । କୁଣ୍ଡରୁ ଅଁକାବୁଙ୍କା ସୋଧାନ ଖେଳାଇ ଯାଇଛୁ ଟାର-ଗ୍ରିସର ଜଳର୍ମେନ୍ଟ । ତାହାର ପାରରେ ବାବା ନିଜ ହାତର ଲଗାଇଥିଲେ କେତେବୁଡ଼ିଏ ଖୁବୁମାର ପୁଲ ଗଛ-ଗୋଲପ ସେସନାହେନା କାଣ୍ଟାୟ ।

ଦାବାର ଚଗାଟିଏ-ନିଶା ମୁଁ ମୋର ଜୀବ ହେଲା ଦିଲତାରୁ ଚନ୍ଦ୍ର ଶାମଟି । ପୁଲଗଛର ମୂଳରେ ଧାରି ଢାଳିବା; ତାର ଆଳିବାଳର ମାଟି କୋଣ ନିତ୍ୟ ବଦି-ଲାଇବା ଏକ ଶାଖାରୁ ନୁହନ ନୁହନ ରଙ୍ଗର ପୁଲ ଉତ୍ତର କରିବା - ଏହି ମେଲୁ ତାଙ୍କର ଦେବନନ କର୍ତ୍ତା ତାଳିବା । ଆହାର ନାହିଁ-ନିଦ୍ରା ନାହିଁ ବୃଦ୍ଧିର ସେହି ଚଗାଟିଏ କାନ । ବାରଣ କଲେ ବା କିନ୍ତୁ କଳେ ଦାବା କହିଛି, ‘ଶେଷ ନ ହେଲେ ତ ତାର ରାତିରେ ନିଦ ହୁଏ ନାହିଁ, ମେହେତାବ୍ । ପୁଲଯାକ ଯେ ତୋଠାରୁ ବି ଜ୍ଞାମଳ । ମାଟି ଉତ୍ସାହୁ କରି ନ ଦେଲେ ଏମାନଙ୍କ କେତେ କଷ୍ଟ ଦେବ ଭାବନ ।’

“ଆହାରର ପାଇଁ କିନ୍ତୁ କଲେ ଦାବା କହିଛି, ‘ମୋର ଆହାର ତ ଆଉ ମଳଇ ଯାଉନାହିଁ । ଦେଖନା, ଆସି ଏହି ମରୁର ଲତା ନୁଡ଼ିକୁ । ଆହା ! ପାଣି ନ ପାଇଲେ ଯେ ଏମାନେ ହାଇଁଲି ପଡ଼ିବେ ।’

“ସବୁଠାରୁ ତାଙ୍କର ପ୍ରିୟ ଥିଲୁ ଏକ ଅକୁର ଲତା । ସଞ୍ଜର ଅନ୍ଧାରେ ଏହି ଲତିକାର ଦାଢ଼ ଘୟାଟାତଳେ ଦସ୍ତ ବୃଦ୍ଧିର ଦିନ ପରେ ଦିନ କାଟି ଯାଉଥିଲା ।”

ମେହେତାବ୍ ପୁନରାୟ ଷୁନ ଅଭିମାନର ! ସୁନରେ କହିଲୁ, “ମୁଁ ତ ବାବାର ଏକମାତ୍ର କନ୍ଦ୍ର-ଭାଙ୍ଗି ମୁଁ ଏ କଥା କହିପାରେଁ ତେ ଆମର କଣ୍ଠରୁ ଲତା ନୁଡ଼ିବା ଯେ ବାନ୍ଧିଲୁ ବାଦାଙ୍ଗଠାରୁ ପାଇଛନ୍ତି ତାର ଅଠବ ବାବା ମୋତେ ଦେଇ ନାହାନ୍ତି ।”

ବାଲକା ହଠାତ୍ ଅନ୍ୟମନସ୍ତା ହୋଇ ପଡ଼ିଲା ।

ମୋତେ ଭଲ ଲିପୁଥଳ ତାର କଥା । ତାର ଧାନ ଭାଙ୍ଗିବି କି ନାହିଁ ଭାବୁଣ୍ଡ ସେ ଆରନ୍ତୁ କଲୁ “ହଁ, କଣ କହୁଥିଲି ?” ମେଘେତାବ୍ ମୋ ଆଡ଼କୁ ଗୁହଁ ପୁନରସ୍ଥ ଆଖି ନତ କରିଲେ ।

“ଆମେ ତ ଗରିବ । ବାଦାର ଗୋଟିଏ ଦୁଃଖ ଥିଲା ଯେ ବଗିରୁଟିକୁ ବଢାଇବା ପାଇଁ ମନମାପିକ୍ ପ୍ଲାନ ମିଳୁନାହିଁ । ସେହି ବଗିରୁ ଦାବା କି ଯେ ମାୟା ମରାଶିବା ଦେଖିଥିଲେ ସେ ହଁ ଜୀବନକୁ । ମା ମଳା ଦିନଠାରୁ ସେହିମାତ୍ର କିଶା ଗୋପନ-ଲୁଳିତ ଅଣ୍ଟୁ ପର ବୁଝଇ ମନରେ ଦିନୁଦିନ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ଘୋଲ ଉଠିଲା । ଏହି ବଗିରୁକୁ କେନ୍ଦ୍ରକରି ଜୀବନର ପ୍ରଦ୍ରାଶାର ଅନ୍ତାରଳର ମୁଣ୍ଡାଜୀବି ରହିଛି । ମୁଢ଼ି ନାଗାର ମଧ୍ୟରେ ସ୍ଥିତ ଦାବାର ପୁଲେ ପୁଲେ ଦାଙ୍ଗ ଦେବାର ଅବିରତ ରେଣ୍ଟା । ସାଯ୍ୟ ! ଯେ ଅନେକ ଦିନର କଥା ।

ଗୋଟିଏ ଦୁର୍ଗାଷ୍ଟ ବାଲିକାର ଅଞ୍ଜଳୀତେ ଦାସାର୍ଥାସେ ।

“ଓଁ ! ତେଣୁ ପର ତୁମେ ପୁଲର ଟକଟିକେ ଗୁଡ଼ିଏ-ଖୁଣ୍ଡ ପାଇଲା ।” ମୁଁ ଲହ ଉଠିଲା । ବାଲିକାଟି ସୁପ୍ରତ୍ଯେଲୁ, କହୁଲା “ଦେବତାଏ । କିନ୍ତୁ ମୋର କାହାଣୀ ଶେଷ-ଚାକିଲାହିଁ ମୋତେ ଦାଖ ଦିଅନାହିଁ ।”

“ଦେବାରେ ବାଗ୍ଦାଦର ଯେତେ ଧୂକୁଳ ଆମ ଧନ୍ୟକୁ ଆସିଥିଲା ପୁଲ ନେବାକୁ । କିନେ ଜତେ ବିଦେଶୀ ଆସିଥିଲା ଆମ ଘରକୁ । ଯେ ଅନେକ ଦିନର କଥା । ତମାର ସେତେବେଳେ ରଞ୍ଜିତ ବରଷିଁ ମୁଁ ଘୋବନରେ ପାଦ ଦେଇଥାଏଁ ।” ଲଜ୍ଜାରେ ବାଲିକାର ଗାଲ ଦୁଇଟି ଝପତି ଲୁଲ ଘୋଲ ଉଠିଲା କିନ୍ତୁ ସମ୍ମାଳିତନିବୁ ପୁନିର୍ବାଦ କରିଲା,

“ତମାର ନିଜର ମନ ପ୍ରସତବେଳେ ମୁଣ୍ଡାଳୁ-

ତେଣୁ ଯାହାକୁ ଦେଖେ ମନେହୁଏ ଏକି ପୁନର । କିନ୍ତୁ ଏ ଯାର କଥା କହିଛୁ ସେ ପ୍ରକୃତରେ ନୁହୁ ମୁଦର ।”

ବାଲିକାର କଣସ୍ଵର ଅସ୍ତ୍ରାଭାବିକ ଭାବେ ନରମ ହୋଇ ପଡ଼ିଲା । ମୁଁ ଦେଖିଲି ଏହି କଥାର ଭୁଲ୍ଲ ବାଲିକାର କପଠର ଫ୍ରେଷ ମମତାର ପଳକ୍ ଦେହ ପାଉଣ୍ଡି । ମୋର ଆଗ୍ରହ ଉଦ୍‌ବ୍ରତ ହୋଇ ଉଠିଲା ।

ବାଲିକା ପୁଣି କହିଲା, “ଏତେବଳ ମୁଁ ଦେଖିଥିଲି ମଣିଷ କେବଳ ଦେଖିଛୁ ତମାର ଘୋବନଟାକୁହି । କିଏ ଦା ମୋର ରୂପ ସଂବନ୍ଧରେ ଯତ୍ଥ ଅତେ ରୁକ୍ଷ କଥା ଶୁଣାଇଛୁ । କିଏ ଦା ପୁଲ କିଣିବାର ଛଳେ ମୋର ଧୀତର ପରଶ ମାଟିଛୁ । ଏତେବଳ ମୁଁ ଏମାନଙ୍କ ରୂପ୍, କଥାର ମଦ ରୀତ ଆସିଥିଲି । ଦୁଇଟା ଗର୍ବ ଯେ ମୋର ହୋଇନାହିଁ, ଏହା ନୁହେ କିନ୍ତୁ ଏ ଯାହା ତେବେଳେ ଦେଖ ସମ୍ଭବ୍ରୁ ଅନ୍ୟ କିନିଷ । ଷୁଦ୍ରୁଏକ ସଣର ଭିତରେ କେହି ଯେ ଏତେ ଘନଷ୍ଟ ଘୋଲପାରେ ଏହା ମୁଁ ବୁଝାଇବା କିମ୍ବା ?”

ମୁଁ କହିଲି, ‘ବୁଝିଛୁ ମେଘେତାବ୍, ଏହାକୁ କାବି-ମାତ୍ରନ କହୁଣ୍ଡ, ମୁଥିମ ଦେଖାର ପ୍ରେମ ।’ ମୋର କଥା କୁଡ଼ିକ ବାଲିକାର କାନଟେଇଁ ଆଏନାହିଁ । ସେ କିମ୍ବା ଅନ୍ୟମନ୍ତ୍ର ଉପ୍ରାପନରେ ପୁଲରେଣ୍ଟ ୧୩ ଭୁବନେର କଟିଯାଏ ତମାର ମୁଣ୍ଡ ଉଦ୍ଧବ ଆଜି ଟେଣ୍ ଦୁଃଖାଳୁ ନାହିଁ । ନିଧରୁ ଜାଗି ଉଠିଲେ ମୁନିରାଯୁ ଯେ ଆରନ୍ତୁ କାହିଁ ।

“ମୁଁ ଯେତେବେଳେ ଡବିଟାଁ ସେ ଠାଁ ହୋଇଥିଲେ ସାର ଅଙ୍ଗୁର ଲାଗାଟିର ତଠଳେ । ପଛେ କୌଣସି ଉପ୍ରାକ ମନ ବା ଅନ୍ୟତ୍ର ଅଙ୍ଗୁର ଲାଗାଟିର କଷିକଷି ପାଇଁ ନୁହୁଳା ଉପରେ ଅତ୍ୟାଗୁର କରେ, ଏକୁ ଦାବାର ବିଶେଷ କରି ବାରଣ ଥିଲା କାହାରକୁ ବୁଝି ତର, ମାନକୁ ପରାମାର୍ଦ୍ଦ ନ

ଦେବାକୁ ମୁଁ ହିତ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦୋଷ ମାର ଟିକିଏ ରୁଷ
ଗଲାରେ ଯରୁଛିଲି “ଏବାର କି ପରକାର” ? ସେ
କହିଲା, ‘ଟିଶେନ କିଣ୍ଠି ନିମ୍ବେ । ତୁମର କୁଞ୍ଜରୁ ଫୁଲ,
ଟେନଟାକୁ ଆସିଥି

“କାହାର ସବୁ । କିନ୍ତୁ ଏହି ଭାବରେ
ରୂପୀ ମୋଇଥିଲା ଏବା ମୁଁ ଟିକିଏ ଅନ୍ତରୁତ ଦୋଜାତିଲି
ନକ୍ଷା କରିବି କିଣ୍ଠି ଭାବ ନ ନାହିଁ ତତ୍କଷଣାତ୍ ପାର୍ବତୀ
ଗାଟିଏ ଫୁଲର ଗୋଟା ଉତ୍ତାଇଚନଇ କହିଲି, ‘ଏହି
ନିଅ । ଦାମ ଦିଅ ।’

“ସେ କହିଲେ, ‘ସବେ ଯଦି ଫୁଲ ଦେବ
ବାଲିକା, ତ ତୁମର ଅଙ୍ଗୁଳିରେ ତୁମ ବଶିଗ୍ରେ ସବୁତାରୁ
ଏ ଗୋଲାପ ତୋଳ ଦିଅ । ସେହି ମୋର କାମ୍ୟ ।’

କଥାରୁତିକ ଖୁବ୍ ସହଜ ଭାବରେ କୁଷା ପାଇଥିଲା ।
କିନ୍ତୁ କିଏ ଜାତିମୋର ଗାଲ ଦୁଇଟି କାହାର ମାୟାର
ଫାଲ ଦୋର ଭାବିଲା ? ସେହି କଥାମାନ ଏହି ମିନ-
ର ପରିଲାପିଲା ଯେ ମୁଁ ଆଜି ମୁଁ ସବୁ ନ ପେରଇ
ଗାଲାପଟିଏ ତୋଳି ଟବିଲି ଓ ତାଙ୍କ ହାତରେ ଦେଇ,
ଦିବ ମଧ୍ୟ କର୍ଣ୍ଣା ନ କହି ଦ୍ରୁତ ଗଢ଼ର ରୂପିଗଲା । ସେ
ତଳ କି ରହିଲେ ମୁଁ ଆଜି ଦେଖିନାହିଁ ।”

“ଏହି କି ପ୍ରତିମ ଦେଖା ?”

“ହଁ, ଆଉ ଏହି ଶେଷ ଦେଖା, ” ବାଲିକାଟି
ତ୍ୟନ୍ତ ଦୁଃଖର ସହିତ କହିଲା ।

“ଆରପରଦିନ ଗୋଟାଏ ରିଠି ଆସି ମୋତାରେ
ଥିଲା । ତୋର ପ୍ରତିକିମ୍ବନ ପାଞ୍ଚ ମୋର ମଠନେ ଥିଲା ।

“ବିଠିଟର ଲେଖା —

ମେତହତାଦ୍ୱାରା
‘ତୁମର ଦିଆ ଫୁଲଟି ହୁଏବ ଦିନର
ଛିଲି ପଢ଼ିବ । କିନ୍ତୁ ଆଜି ସହିଲି ଆହୁରି
ଦୀ ଦେଇଛି । ଜୀବନର ଡିଗି ମୁହଁରୁ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ

ତାହା ମନ୍ଦିର ପିବେନାହିଁ । ଅକି ଭାଗ୍ୟସ୍ତ୍ରାତା
ମୋର ଶାଶ୍ଵତ ନେଇ ଯାଉଛି କେଉଁ ଅଜଣାର
ତାର ପ୍ରାନ୍ତେ । ସେହି ଦୁର୍ନିର୍ଦ୍ଦାର ବସ୍ତ୍ରାତର ମୁଁ ଭାଷି-
ଗଲି । ତାରମାଝେ କାମାକି ଉଚ୍ଚର ମୋର ଆମେଷ
ନାହିଁ । ଦିଶ୍ଟକରୁ ଚଂପନୀ ତୁମର ମନରେ ଚାଲିଗଲୁ
ରେଖାପାତ ଲାହିରୁ କା ନାହିଁ ଜୀବନାହିଁ । ତାମାର
କିନ୍ତୁ ଏହାହିଁ ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ର । ମହାନ୍ୟ ଦେଇ ଆଉ ତୁମକୁ
ଭାବନାନ୍ତ କରିବି ନାହିଁ । ନାଲି ଏତକି ଲାଶିରଜ ଯେ
ସୁତ୍ତଭ୍ରମ୍ୟଯେଉଁ ମାଟନ ସେମାନଙ୍କର ପରିଚୟର ଗୌରବ
ନାହିଁ । ବିଦାୟ ।

ତୁମର ସିତଭାଗ୍ୟ
ବିଦେଶୀ”

ବାଲିକାର ଆଖିରେ ବତା ବଡ଼ ଦୂର ବିଦ୍ୟୁ ଅଣ୍ଟ
ଆସି ଦେଖାଦେଲା । ସେ କହିଲା “ତୁମର ଏହି ଧର୍ମ ।
ମୋର ନାମଟି ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ର ସେ ଜାଣି ରଖିଥିଲ । କିନ୍ତୁ ମୁଁ
ତାଙ୍କର ନାମ ଜାଣେ ନା । ସେହି ଦିନଠାରୁ ଏହି ସମ୍ବୁଦ୍ଧ
ଏକ କଷର ଧାର୍ମକ ରୂପିକ ଓଲଟ ପାଲଟ କର କେତେ
ଯେ ମାଲା ରହିଛି, ତାହା ମୁହଁ ଜାଣେ । ସେହିଦିନ
ଠାରୁ ମଧ୍ୟ ମୋର ଏହି ଦୟୁମ୍ବୁଦ୍ଧର ଆଶ୍ୟ । ଏହି ଜନି-
ହୀନ ଛପ ବାଲିକାର ପ୍ରୁଣେ ପ୍ରୁଣେ, କନ୍ଦରେ କନ୍ଦରେ,
ଗଲି ଗଲି ମୁଁ ଶାକି ମଣ୍ଡଳୀ ଯଦି ତାହାର ଦେଖାମିଲେ
ଏହି ଆଶାରେ । କେତେ ନିର୍ମୟ, ନିଃସଫାୟ ମରୁ
ଯାଦୀର ଧୀରର ଭୟ ଓ ଆଗକ, କେତେ ନିରୀତି,
ଲିଖିତ ନରନାରୁର ଦଶଧତା ଦେବଦନର ଆସୁବଳିରେ
ମୋର ଜୀବନ ପଥିତାର ଧୂଳି ମୁହଁ କର ଆସିଲା ।”
ଭଲ କହିଲୁ କି ମଦ କରିଲି ତାହା ଭାବିଦାର ଅନ୍ଦଳାଶ
କେବେ ପାଇନାହିଁ । ଆକି ସେ ଶେଷାମିଲ ବର୍ଷ ଦେବ ।”

ଦୁଃଖସବ୍ରମିତିର ଭାବ ହାତିଦେଇ ଲଭିବ ପେନ୍ଦି
ଆଜାଶ ଆଜକୁ ନିର୍ବାକ ବାହୁ ପାଶ ମେଲାଇ ଦିବ;
ବାଲିକାଟି ତୋଷାକାର ନିଜର ସମ୍ବୁଦ୍ଧ ଦୁଃଖ ଦେବନାର
ଗୁରୁ ଭାବ ପ୍ରେସକ ଦ୍ୱାରା ପଥିତ କାହିଁଲା, “ ତକଣି

ମୋର କାହାଶୀ ପେନ ମୋହିଛୁ । ତୁମାର ଘର୍ଯ୍ୟ ଦେବାର ସାନ୍ତୁନା ଯେ ଠକ୍କର ବଡ଼ ଏ ଅଭିଜ୍ଞା ମୋର ଅଳଙ୍କାର ରହି ଯାଆନ୍ତା ଚିରକାଳ, ଯଦି ନା ଦେଖେ ବଶେ ତୁମର ଡେଣ୍ଟା ମିଳି ଥାଆନ୍ତା । ମୋର ସାଧୁମାନେ ଏତେବେଳିଯାଏ ଆସି ନାହାନ୍ତି । ଯଦିର ଅଭୟ ଦେଇଥିଲ ଦକ୍ଷ, ସ୍ଵାର୍ଥୀତାର ସ୍ମୃତି ମୋର ଆଉ ନାହିଁ । ଏଥର ଯାହା ନୁହି କହି ପାର ।”

ଏହି ମରୁ-ମଞ୍ଜିଥର ଡବଦଳାର ସମ୍ମାନ ଭୂତରେ ମୋର ସମସ୍ତ ଅନ୍ତର ଯେହିରିକି ଦିଦ୍ବୀ, ଶମା ଓ ପ୍ରାତିରେ ଗଲିଗଲା । ମୁଁ କହିଲି—

“ ଏକାଗ୍ରନାର ଯଦି ଦାମ ଥାଏ, ତୋର ଏହି ସୁଗ ସୁଗ ଧର ବାସ୍ତି ତକୁ ଗୁହୀ ରହିବାର ଦାମ ଦିନେ ତୁ ପାଇବୁ ବାଲିକା; ଏହି ଶୁଭ ଇଚ୍ଛା ଯିବା ଆଗରୁ ଜଣାଇ-ଯାଏ । ଏହାର ଡବଶି କିଣ୍ଠି କହିବାର ମୋର ନାହିଁ । ତୋତେ ଲୋକେ ଦିଦ୍ୱୟ ବୋଲିଦ୍ଵି ଜାଣିବେ । ହୁଏ ତ ତୋର ପ୍ରକୃତ ପରିଚ୍ୟ ଜୁବୁ କମ୍ ଲୋକର ଆଖିରେ ପଡ଼ିବ । ସାପର ମଥାରେ ଯଦି ମଣି ଥାଏ ତ ତୁ ମଧ୍ୟ ସେହିହି କିଣ୍ଠି ହେବୁ । ଯା, ତୁ । ତୁ ସ୍ଵାର୍ଥୀ । ତୋତେ ଦର୍ଦୀକର ନିଜକୁ ଅପରାଧୀ କରିବାର ସାହସ ମୋର ନାହିଁ ।”

ମେଘେତାବ କହିଲା, “ ନୁଁ ଗୁଲିଲି ଦକ୍ଷ - କିନ୍ତୁ ତୁମେ ତୋର ମନ୍ଦିର ପିଲାନାହିଁ । ” କୃତ୍ତିର ଅବଦତ ସମ୍ବନ୍ଧକାରେ ତୁମାରଙ୍କ ଅଭିଦାନନ କରି ଯେ ଧୀରେଇ ଗୁଲି ଗଲା ।

ମୁଁ ଯେତେବେଳେ ମୋର ସହପାଦୀମାନଙ୍କ ସହ ମିଳିବ ସ୍ଵର୍ଗ ଯେତେବେଳେ ରାତି ପ୍ରାୟ ଅନେକଟା ଆଗେଇ ଗାଇଛି । ତୁ ମିଳି ତୁମାର ଅଭିଦରେ ମୋର ବନ୍ଧୁଶାର ରଙ୍ଗକ ଓ ଅଯ୍ୟକୁଳ । ମୋର ଦେଖି ସେମାନେ, “ କାହିଁ ହଲ ? ” “ କିଣ୍ଠି ବିନଦ ପଢ଼ିନାହିଁ ତ ? ” କର୍ତ୍ତାଧ କେତେ ଯେତ୍କୁ କରିଗଲେ, ତାର ମୁଁ କିନ୍ତୁ ଜଦାବ ଦେଇଥିଲି ତୁମାର ମନେ ନାହିଁ ।

ମୋର ଏତିକି ମନେ ପଡ଼େ ଯେ ସେ ଦିନ ଆମୋଦ ଆହ୍ଵାଦରୁ କିଣ୍ଠିଲ ଶତ ଅନ୍ୟମନସ୍ତ ଭାବେ କେବଳ ଏହି କଥାହିଁ ଭାବିଥିଲା ଯେ ବାହ୍ୟକ ରୂପ ଦେଖି ମାନବର ମନକୁ ଅପରାଧୀ ସାଦ୍ୟତ୍ତ୍ଵ କରି ନେବାଠାରୁ ଭୁଲ ବୋଧ ହୁଏ ଆଉ କିଣ୍ଠି ନାହିଁ ।

ଦେଶାଶ ଇତ୍ତର ଉତ୍ତର ରେଷ ଦେଖି ଆମେ ଶାସରେ କଷିତ୍ତିତ୍ତୁ । ତରୁଳତା, ଶାଶୀ ଶ୍ରିଶାଶୀ ଭାଙ୍ଗି ଚରମାର କରିଦେବାକୁ ଯିଏ ଟିକିଏ ମାତ୍ର କାତର ନୁହେ, ତାତାରେହିଁ ତ ପୁନା ପଦନ ପ୍ରକ୍ଳନ ରହିଛି— ତାର ଅନ୍ତରରେ ତ କେଉଁଳ ବନସନାନ୍ତର ବାଜି, କେତେ ଅଫ୍ଟା ପ୍ରକୃତ ମଧ୍ୟ ମଦିରା, କୁମାର ବାଲିକାର ବଶେ ଅଜାତ ଶିଶୁ ସନ୍ତାନର ଚନ୍ଦ୍ର ଲାଲପା ପରି ନିଃସ୍ଥୁପ ରହିଛି ।

ଭାବୁଁ ଭାବୁଁ ଡଳେତେବେଳେ ଯେ ତଶାଇ ପଢ଼ିଥିଲି ମୁଁ ଲାଭନାହିଁ । ସରିପ୍ ଯେତେବେଳେ ମୋତେ ଗବର ଦେଲା ଯେ ଜୀବବାର ପ୍ରିୟତ - ମୋ ପାଇଁ ସମ୍ବନ୍ଧ ଆପରା କାହାରେହିଁ, ଯେତେବେଳେହିଁ ପ୍ରିୟମ ଅନ୍ତର କଲି ଯେ ଆତିଥେ ବାନ୍ଧବିତାରେ ତୋତ ଦେଇଛି ।

ନାରୀଗୁରୁ ରୂପେୟ

ଶ୍ରୀମତୀ ସୁରଳା ଦେବୀ

ଜିଗତରେ ବିଭିନ୍ନ ଧରମ ର ପ୍ରଗ୍ରହକ ଓ ଗୁରୁତ୍ବକୁ
ଆଶ୍ଵମାନେ ଧରମ୍ ଗୁରୁ ବା ମହାପୁରୁଷ ଅଣ୍ୟା ଦେଉଁ ।
ଗୁରୁ କହିଲେ ଆଶ୍ଵମାନେ ମଠନକରୁଁ ଜତଙ୍ଗ ମହା-
ପୁରୁଷ । କିନ୍ତୁ ଅଣ୍ୟାକ ଜାଳିତର ନାରୀ ଧରମ୍ ଗୁରୁମାନେ
ମଧ୍ୟ ଜଗତର ଜନ୍ମ ଉଥାଇଲାନ୍ତି । ଭାରତର ପରମହଂସ
ଶ୍ରୀ ଶମକୁମ୍ବ ଦେବକର ପଢ଼ୁମାତ୍ର ଶାରଦୀ ଦେବୀ
ମଧ୍ୟ ପଞ୍ଚକର ବିଠପ୍ପାଗାନ୍ତେ ଧରମ୍ ଗୁରୁ ହୋଇ ପାଇ-
ଥିଲେ ଏବଂ ଶିଷ୍ୟଗଣଙ୍କୁ ପତଙ୍ଗ ଧ୍ୱାରେ ଦାସି ତ କରାଇ-
ଥିଲେ । ଶ୍ରୀରୂପ୍ ଧରମ୍ ରେ ମଧ୍ୟ ଏହାର ନାରୀ ଧରମ୍ ଗୁରୁ-
ମାନେ ପୁରୋହିତ ମଧ୍ୟୟୁଗର ଧରମ୍ ଗୁରୁ କରୁଥିଲେ ।
ମୁସଲମାନ ଧରମ୍ ସମ୍ମଦ୍ଦାୟରେ ପୁରୀ ଧରମ୍ ପ୍ରଗୁରିଳା
ଧରମ୍ ଗୁରୁ ରୁଦ୍ଧବୟା ଜତଙ୍ଗ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ମହାନାଶାରୁପେ
(୧୯୭-୮୦୧ ଶ୍ରୀଜ୍ଞାନ) ମଧ୍ୟ ଏଷିଆର ବସର ଦେଶରେ
ଜନ୍ମଗ୍ରହିତି କରିଥିଲେ । ତାଙ୍କର ନାମ ଦେଶନାମାନ୍ତ୍ର-
ମାରେ ବସର ଥିଲା । ସେ ସୁଧୀମାନଙ୍କର ଆଡ଼ି ସମ୍ମ-
ଧ୍ୟ ଭୁକ୍ତା ଥିବାରୁ ତାଙ୍କ ନାମ ରୁଦ୍ଧବୟା ଆଡ଼ିଆ ଦୋଳି
ବିଜ୍ଞାପନ ଥିଲା । ସେ ଅଛି ଦିନଦିନ ପରାମରଶରେ ଜନ୍ମ-
ଗ୍ରହିଣ କରିଥିଲେ । ଏବଂ ଶେ ଶବ କାଳରେ ପିତୃମାତୃ-
ମୂଳ ହୋଇଥିଲେ । ସେହିକାଳରେ ବସର ନିଗରରେ
କରିଲା ଦୁର୍ବିଷ୍ଟ ପଡ଼ି ରୁଦ୍ଧବୟାକୁ ପାଙ୍ଗର ଅନ୍ୟ ଭଜନୀ-
ମାନଙ୍କଠାରୁ ଛାଇଁ ମାର୍ଦି ଦେବିତଥିଲା । ଜେଠି ଦୂଦୂକୁ
ଡାଙ୍କୁ ଅନାଦି ରହିଲି କିନ୍ତୁ ଅନାଦି ନିକଟରେ ଫିତ୍ତ-
ଦାସୀ ଭାବରେ ବିକିନ୍ତୁ କାରି ଉଥାଇଥିଲା । କିନ୍ତୁ ରୁଦ୍ଧବୟା
କାଳରୁ ଧରମ ଉତ୍ତରନୀ-ଗର୍ବଯୁଦ୍ଧା ଥିବାରୁ ମୁକ୍ତିକି
ଦୂଦୂକର ଦିନ ଦ୍ୱାରା ଜେଠାର ପରିପାନ ଖୁଜି
କରି ଉଠି ଶିକ ଅପଦାନ, ଅପାପନୀ ଶୁଣୁ ତ ଧରମ୍-
କାରୀରୁ କଥାର ଶିରର ଧରିଲ ତି ଥିଲେ । ଅନ୍ୟାକ ଅଣ୍ଣି
ଧରମ ନିର୍ଣ୍ଣାତ କାଳରେ ରୁଦ୍ଧବୟା ଲେଖାପନାରେ ତନ୍ତ୍ର

ଥିଲାଦେଲେ ତାଙ୍କର ମୁନ୍ତିବ ତାଙ୍କର ମସ୍ତକୋପରି
ଗୋଟିଏ ଗୋଲାକୃତ ଡକ୍ଟଲରଶୀ' ଆଭା ଦେଖି ଅତ୍ୟନ୍ତ
ଦିପ୍ତିଭୂତ ହୋଇ ତାଙ୍କୁ ଶୀତଦାସୀଭ୍ରତ୍ତ ମୁକ୍ତ କରିଥିଲେ ।
ରୁବେୟା କ୍ରମ୍ଭରଦୀ ଅବଳମ୍ବନ ପୁର୍ବକ ଆଜାବନ ଶିଶୁ-
ରେଗାସନା ଏବଂ ଜନ ସମାଜରେ ଝାଞ୍ଚର ଭକ୍ତ୍ତ ପ୍ରଗ୍ରହ-
ରେ ଦିନାତିଧାତ କରି ଯାଇଛନ୍ତି । ତାଙ୍କର ବହୁ ଶିଷ୍ୟ-
ଭକ୍ତ ଥିଲେ ଏବଂ ସେ ସେହି ସମୟର ଦୁଇଁ ଧର୍ମ ପ୍ରଗ୍ରହ-
ରକଣାଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଅନ୍ୟତମା ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଗୁରୁଭୂପେ
ସମାତୃତା ହେଉଥିଲେ । ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦୁଇଁମାନଙ୍କ ଭଲି
ରୁବେୟା ମଧ୍ୟ ଝାଞ୍ଚରଙ୍କଠାରେ ଆସୁଥିମର୍ତ୍ତା କରିବା
ମନିବର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ବୋଲି ନିର୍ଦ୍ଦେଶ କରି ଯାଇଛନ୍ତି ।
ସେ ସବ୍ର ବିଷୟରେ ଝାଞ୍ଚର ନିର୍ଭରଶାଳା ଥିଲେ ଏବଂ
ଭକ୍ତ ଶିଷ୍ୟମାନଙ୍କର କୋଣସି ଆର୍ଥିକ ସାହାଯ୍ୟ ଦା
ଦାନ ତ୍ରୈଶତର ପରାମ୍ରମଣ ହୋଇ କଟାର ଦାରଦ୍ରୁଷ୍ଟ
ବ୍ରୁତ ଧାଳନ କରିଥିଲେ । ଏସେ କାଳରେ ବହୁ ସାଧୁ-
ଧର୍ମ ଏବଂ ଉତ୍ତାସନାକୁ ପାରଲୋକିକ ପୁଣିଲାଭର
ଉତ୍ତାସ ବୋଲି ମଶୁଖିଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ନାରାତ୍ରୁ ରୁବେୟା
ପ୍ରାର୍ଥନା, ଉପଦାସ, ସନ୍ଧାନ, ଦାରଦ୍ରୁଷ୍ଟ ପ୍ରଭୃତିକୁ
ସ୍ଵାର୍ଥସର୍ବର ଉତ୍ତାସ ସ୍ଵରୂପ ଅବଳମ୍ବନ କରିବାକୁ
ଧୂନ୍ତର ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରିଛନ୍ତି । ତାଙ୍କ ମତରେ ସମସ୍ତ ଧର୍ମ
ମୂଳକ ଆଶ୍ରତ ବ୍ୟବହାର ପାରଲୋକିକ ପୁଣି ନିର୍ମିତ
ନୁହେ ; ଏକମାତ୍ର ଝାଞ୍ଚରଙ୍କ ସହିତ ମିଳନ ଘାଇଁ
ତାମ୍ଭା ହୁଅଲ୍ୟ । ରୁଦେୟାଙ୍କର ବହୁ ପ୍ରାର୍ଥନା ବିଭିନ୍ନ
ଧୂପା ଗ୍ରହରେ ଉଚ୍ଚିଷ୍ଟ ରହିଛି । ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ
ଫୋଟିଏ ବିନ୍ୟାତ ପ୍ରାର୍ଥନା ଏହିଧରି ଯେ:— ସେ ପ୍ରଭୁ !
ମୁଁ ଧଦି କୋଦଳ ନରକ ଯନ୍ତ୍ରଣାରୁ ପରିଷାର ପାଇବା-
ଚାଇ ତୁମେ ଉତ୍ତାସନା କରେ ତୁମେ ମୋତେ-ନରକ
ଧନ୍ତରୀର ଦଗ୍ଧ କର । ମୁଁ ଧଦି କୋବଳ ସ୍ଵର୍ଗ ପୁଣି

ନିମନ୍ତେ ସେହି ଆଶାରେ ତୁମର ପୂଜା କରେ ତମାନର
ସ୍ଵର୍ଗରୁ ବଞ୍ଚିତ କର ଏବଂ ମୁଁ ଯଦି ତୁମକୁ ଆଜିଦା
ନିମନ୍ତେ ତୁମର ଉପାସନା କରେ ମୋ' ଲଠିଟିବ
ତୁମର ସ୍ଵର୍ଗରୁ ସୌଦର୍ଯ୍ୟକୁ ଆବୃତ କରି ରଖନାହିଁ ।
ରୁଦେୟାଙ୍କ ଶ୍ରଦ୍ଧାତ୍ୟକ ଧ୍ୟାନକାରେ ଏହିକା ନେଇବା
ଭକ୍ତ ଓ ଝୁରଙ୍କେ ପ୍ରତି ସ୍ଥାର୍ଥପ୍ରାନ୍ତରେ ଏହିକା
ଅଛି ।

ସନ୍ତୋଷପ୍ରଦାଦ ଓ ନିଷ୍ଠୀୟବାଦ ପ୍ରାରମ୍ଭ ପୁଣ୍ୟ
ମତର ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ ଥିଲା । ସେମାନେ ସନ୍ତୋଷ ତ୍ୟାଗ କରି
ଓ କମ୍ ତ୍ୟାଗ କରି ସନ୍ତୋଷ ବ୍ରତ ନିର୍ମିତ ହେଉ
ଧ୍ୟାନରେ ନେମନ୍ତ ରହୁଥିଲେ । ଅନେକେ ଏହି ନିଷ୍ଠୀୟ
କେବଳ ସବୁ ଶକ୍ତିମାନ୍, କାତାର ବିଦ୍ୱାଳୀ, ଓ
ନିର୍ଭୟେ ଦଶ୍ତବ୍ଧାତା ବୋଲି ଅସ୍ତ୍ର କରି ଉପାସନା କରି
ଥିଲେ-ସେ ଯେ ଯେତମ କାରୁଣିକ ଏବଂ ସବୁ ଦସ୍ତିଦୟି
ମାଧ୍ୟମର ଆଜର ସେ କଥା ବିନ୍ଦୁ ତ ହୋଇଥିଲେ । କିନ୍ତୁ
ଏହି ନାଶ ଏମର୍ଗୁରୁ ରୁଦେୟାଙ୍କର ମନ୍ଦବାଦରେ
ପାଗିନ ସୁପ୍ରାମାନକର ନିଷ୍ଠୀୟ ସନ୍ତୋଷବାଦ ଦ୍ୟାତ
ପରଦର୍ତ୍ତୀ ସୁଗରେ, ସୁପ୍ରାଦର ଦର୍ଶନରେ ଅକ୍ଷିଦାଦର
ସୁରନା ପୁଣ୍ୟ ରହୁଥିଲା । ରୁଦେୟାଙ୍କ ନିର୍ମିତର ଝୁର
କେବଳ ଭୟନ ପାଦ ନ ଥିଲେ, ତାଙ୍କ ମତରେ ଝୁର
ଓ ମାତ୍ରର ସମ୍ବନ୍ଧ ପ୍ରେମ-ପ୍ରୀତିମୂଳକ, ନିର୍ମିତ,
ସୁମଧୁର ଉତ୍ସବନାମୟ ସମ୍ବନ୍ଧ । ଏହାର ସୁମଧୁର ଅନୁ-
ରଗ ଘନ ସମ୍ବନ୍ଧରୁ ମରମୀୟାବାଦ (mysticism)
ପ୍ରଥମ କଥା । ଏ ପ୍ରକାରେ ରୁଦେୟାଙ୍କ ଏମର୍ଗୁର
ପଳରେ ସୁପ୍ରାଙ୍କର ଦର୍ଶନ ପରିବର୍ତ୍ତନ ହୋଇଥିଲା
ଏବଂ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଦର୍ଶନରେ ନବସୁଗର ସ ତମା କରାତ୍ସାର
ଥିଲା ।

ଇସ୍ଲାମୀୟ ମରମୀୟାବାଦ ବା (mysticism)
ର ପ୍ରବର୍ତ୍ତକରୁଥେ ସୁପ୍ରାମାନେ ସମୟକୁ ନିର୍ମିତ
ପରିଚିତ । ସମେତରେ ମରମୀୟାବାଦ ଝୁରଙ୍କେ ସହିତ

ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ଅବାଧ ମିଳନକୁ ମାନବ ଜୀବନର ଚରମଲାଭ୍ୟ
ବୋଲି ନିର୍ଦ୍ଦେଶ କରେ । ଏହି ମତରେ ମାନବ ଓ
ଝୁରଙ୍କ ସମ୍ବନ୍ଧ ପ୍ରତିଭ୍ରତା କରି ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ସମ୍ବନ୍ଧ । କିନ୍ତୁ
ମାନବଙ୍କ ବିଶ୍ୱାସ କୁଣ୍ଡଳୀ (କିମ୍ବା) ତର୍କ ଅନ୍ତର୍ମାନା
ଦ୍ୱାରା ଝୁରଙ୍କ ଭୁବନୀଦା, ଜାଣିଦା ଦା ଲାଭ କରିବା
ଅପରାଧ । କେମ୍ବ ବା ମୁଣ୍ଡିଷ୍ଟି ଝୁରଙ୍କ ଲାଭ କରି-
ଦାର ଏକମାତ୍ର ଉତ୍ସବୀ, ଶୁଷ୍କ ଜୀବନ ନିର୍ମିତ । ଝୁରଙ୍କ
ଠାର ପୁଣ୍ୟ ଆସୁ ସୁମନ ଶାଶ୍ଵାଳ ଓ ତାଙ୍କରୁ ପ୍ରାଚୀତି
ଏବଂ ରାଗ ସମ୍ବନ୍ଧ ଭକ୍ତ ପ୍ରଦେଶକୁ ରସ ସ୍ଵର୍ଗ ଯୋଜନାକ
ରଶ୍ମି ଉପରେ ଉତ୍ସବର ପ୍ରକାଶନ ସାକ୍ଷାତ୍ ବା ଉତ୍ସବରେ କରି
ପାରନ୍ତି - ଅନ୍ୟ ତକାର୍ତ୍ତି ଉତ୍ସବ ନାହିଁ । ଧୂପୀ ମର-
ମାୟାବାଦ ଏହି ତର୍କ ଭାବରେ ପ୍ରଦେଶ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ପରିବାର
ଦାର୍ଶନିକ ହତ୍ତି ଓ କିମ୍ବଳ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ଦାର୍ଶନିକ ନାହିଁ ।

ରୁଦେୟାଙ୍କର ମତଦାଦରେ ସୁମଧୁର ସୁନ୍ଦର ଦାର୍ଶନିକ
ମାନବଙ୍କ ନାହିଁ । ତାଙ୍କ ମନ୍ତ୍ରର ଝୁରଙ୍କ
ସହ ମିଳନରେ ମାନବାଦିର ଏକମାତ୍ର କାମଣ ଏବଂ
ତାଙ୍କ ଉତ୍ସବରେ ତାଙ୍କ ଲାଭ କରିବାକୁ ପାଇଲା
ତକାର୍ତ୍ତି ଉପରେ ଏହି ନାଶ ଜଟିଲ ଦାର୍ଶନିକ ତର୍କ
ବିଭିନ୍ନ ବ୍ୟାପାର ସମୟ ନଷ୍ଟ ନ କର ଭଗବତ୍ ଅନ୍ତର୍ମାନ
ପରିଚିତ ସତ୍ୟରେ ସାଧନ ମାର୍ଗ ତର୍କ ଅଗ୍ରହରେ ଭୟବାକୁ
ଧରିବା ଏହି ପାଗ ରେ କରିବାକୁ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ହେବାକୁ
ବା କମନ୍ୟୁରେ କଟାର ସାଧନ ରହିଛୁ । ଅକ୍ଷି ଏହି
କଟାର ସାଧନ ପଥ ଅତିକର କଲେ ଫିନ୍ ବିକାଶ
ପଥରେ ଝୁରଙ୍କ ନ କଟାବିର୍ତ୍ତୀ ପଥର ଏବଂ ଅବଶେଷରେ
ଝୁରଙ୍କର ବ୍ୟାପକ ଯୋଜନା ଏବଂ ସୌଦର୍ଯ୍ୟ ମାଧ୍ୟମ
ଉତ୍ସବରେ କରି ତାଙ୍କ ସହିତ ମିଳନ ରହିବା । ଏହି ପଥ

ହୁରଲାଇ ଅବଶ୍ୟ ମାନବର ସ୍ଥାଯୀ ଚେଷ୍ଟା ଉପରେ
ନେକାଂଶରେ ନିର୍ଭର କରେ କିନ୍ତୁ ଜିଶ୍ଵରଙ୍କର ଅନୁ-
ସି ବ୍ୟାଖ୍ୟାତ କେହିଁ ହେଲେ ଜିଶ୍ଵର ଉପଲବ୍ଧ କର ନ
ଚାନ୍ତି । ରୁଦ୍ରବୟାଙ୍କ ମତରେ ସାଧନର ଆଠଗୋଟି
ସୋପାନ ଅଛି । ଯଥୀ— ଅନୁତାପ, ଧୈର୍ଯ୍ୟ, କୃତଙ୍କତା
ସ୍ଥ୍ୱ, ଦୀର୍ଘ ସମ୍ପଦ, ସମ୍ମର୍ଶ ଏବଂ ପ୍ରେସ୍
ପରେକ୍ଷକ ବୁଣ୍ଡାତକ ଶର ରୁତ୍ତିକର ଯାହା ସହଜ
ୟାମ୍ୟା ଅତ୍ୟମାନର ସାଧାରଣତଃ କରି ଥାଇଁ ରୁଦ୍ରବୟା
ର ଶାକୀ ତାମ୍ବାରୁ ସମ୍ମର୍ଶ ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର ଅଟେ । ଯଥୀ—

ଅନୁତାପ :— ନେଟିକ ଜୀବନର ପ୍ରଥମ ସୋପାନ ।
ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସାଧୁ ମହାପୁରୁଷ ମାନ୍ଦକ ପର ରୁଦ୍ରବୟା
ସ୍ଵାମ୍ୟ ଦୋଷ କୁଟୀ ହମ୍ମନ୍ତରେ ଅତି ସଜାଗ ଥିଲେ ।
ସେହି କାରଣରୁ ସାଧନ ମାର୍ଗରେ ଅନୁତାପର
ପ୍ରତ୍ୟାଜନୟତା ଏବଂ ଭଦାତି କଣ୍ଠରେ ଘୋଷଣା
କର ସିଫନ୍ତି ପାପ ମାନବ ଓ ଜିଶ୍ଵରଙ୍କ ମିଳନ-
ତର ପ୍ରାନ୍ତମଦାସୀ । ଅନୁତାପ ହାତ ନିଜର
ପାପ ଦୋଷ ଶାଳନ ନ କଲେ କେହିଁ ତାଙ୍କ ନିକଟକୁ
ଦେବା ସମ୍ବନ୍ଧ ନୁହେଁ । ଏହି ଅନୁତାପ ମଧ୍ୟ ଭଗ-
ବିତ୍ତ ଦ୍ୱାନି । ତାଙ୍କ ଝାପା ବିନା ଅଛି ମାନବ ତୁଳ୍ଳ
ହୋପାର କା ଦୁଃଖ୍ୟାଧିକ୍ରମ ମୁକ୍ତ ହୋଇ ତାଙ୍କ
ପାଇ ପାରେନାହିଁ ।

ଧୈର୍ଯ୍ୟ :— କୁଣ୍ଡଳେ ମନ୍ତ୍ର ସମ୍ମ ପ୍ରକାର ଦୁଃଖ,
ବିପଦ୍ୟ ସାମ୍ୟ ମୁଖରେ ଶାନ୍ତଭାବରେ ସହ୍ୟକରିବା
ନାମ ଧୈର୍ଯ୍ୟ । ଧୈର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରତାପ ବିଶ୍ୱାସର ପଳ ।
କୁଣ୍ଡଳାମୟ, ନ୍ୟୁଦ୍ଧାନ୍ତ ଭାବାନ୍ତକର ବିଧାନ
ମନ୍ତ୍ର ପ୍ରଥମ ମନ୍ତ୍ରର ନିର୍ଣ୍ଣୟ ଏହି ବିଶ୍ୱାସ ମନୁଷ୍ୟ-
କୁ ବିପଦ୍ୟର ଧର୍ମ ସାକ୍ଷାତ୍ ବଳ ଦିଏ । ଧୈର୍ଯ୍ୟ
ଅନୁତାପର ପରମ ଭାବୀ ଉତ୍ସମ ସୋପାନ ।
ଜାଗଣୀ ଅନୁତାପର, କୁଣ୍ଡଳ ବିଶ୍ୱାସ ଦୂତ ଦୂର
ଏବଂ ବିଶ୍ୱାସର ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଜିନ୍ଦଗି ହୁଏ ।

କୃତଙ୍କତା — କୃତଙ୍କତା ଧୌର୍ମିର ଅପର ଦିଗ । ଅନୁ-
ଯୋଗନ କରି ଦୁଃଖ ବରଣ କରିବା ନାମ ଧୈର୍ଯ୍ୟ ।
ଲୋଭ ଓ ଅନ୍ଧକାଳ ନ କରି କୃତଙ୍କ ତିତରେ ସୁଖ
ବରଣ କରିବା ନାମ କୃତଙ୍କତା । ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଭଲ
କୃତଙ୍କତା ମଧ୍ୟ ବିଶ୍ୱାସ ପଳ । ଜଗତତର ସମସ୍ତ ଧୂମ
ଜିଶ୍ଵରଙ୍କ ଦାନ । ସିଂହ ଶକ୍ତି ମାନ୍ଦ ପ୍ରଭୁ ଶ୍ରୀଦୁ
ମାନବକୁ ସମସ୍ତ ପ୍ରକାର ଦୃଦ୍ଧିଧାନ କରିବାରେ
ସମର୍ଥ ହେଲୋହେଁ ଅଂଶପ ଦୟାବଣରୁ ତାକୁ
ଧୂମର ଅଧିକାର କରିଛନ୍ତି, ଏହି ବିଶ୍ୱାସ ମାନବ
ପ୍ରାଣରେ ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର ପ୍ରଗାଢ଼ ଭକ୍ତି ଓ କୃତଙ୍କତା
ଉଦ୍‌ଦେଶ କରେ ।

ଉଦୟ :— ଉଦୟ ଅର୍ଥ ହୁଏ ସନ୍ତିଶ୍ଵର ଦୂରେଇ ଯିବାର ।
ଉଦୟ ଏବଂ “ଆଶା” ର ଅଥ ଉଦ୍‌ବ୍ୟାକ ସମ୍ବନ୍ଧିତ
ମିଳନର ଆଶା । ଉଦୟ ଓ ଆଶା ସାଧନ ମାର୍ଗରେ
ମାନବକୁ ପ୍ରଯୋଜନ କରି ଉତ୍ସାହିତ କରେ ।
ଉଦୟ ସହ ଶୁଣ୍ଟ ମିଳନର ଆଶାରେ ଏବଂ ଜିଶ୍ଵରଙ୍କ
ଠାରୁ ପୁଅକ୍ରମ ଦେବାର ଉଦୟରେ ଭକ୍ତିରୁ ସାଧନ
ମାର୍ଗର ସମସ୍ତ ପ୍ରକାର କଟୋର ବିଦ୍ୟବ୍ଧାନ ସହ୍ୟ
କରିବାର ଶକ୍ତି ଦିଏ । ରୁଦ୍ରବୟାଙ୍କ ମତରେ ଯେ
ସ୍ଵର୍ଗାଭିରାତ ଆଶା ଓ ନାମକ ଯନ୍ତ୍ରିଣୀ ଉପ୍ରେତର
କେବଳ ଉଦୟର ଉତ୍ସାହନାର କରେ ସେହି ସ୍ଵାର୍ଥ-
ସବସବ-ବ୍ୟକ୍ତି ପ୍ରକୃତ ସାଧୁ ନାମର ଅଯୋଗ୍ୟ ।
ଶୁଭେଶଂ ସାଧନ ମାର୍ଗର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସୋପାନ ଭଲି
ଉଦୟ ଓ ଆଶା ମୋହାନଚର ମଧ୍ୟ ଲେଖମାତ୍ର ସ୍ଵାଧ
ଥିଲେ ଏକବିନ ନାହିଁ ।

ଦାର୍ଢୁର୍ଦ୍ଵୟ :— ଦୁଃଖ ସାଧନ ମାଗନ୍ତ ଅନ୍ୟତମ ପ୍ରୁତ୍ଥାନ
ଦ୍ୱାରା । ସୁଧୀଗଣଙ୍କ ମନ୍ତ୍ରରେ ବାହ୍ୟକ ଧନ ପ୍ରଭୁତର
ଅଭ୍ୟବ କେବଳ ଦରଦ୍ଵୟ ନୁହେଁ; ଅନ୍ତରକ
ଧନ କାମନାର ଅଭ୍ୟବ ଓ ନ ତଳୀଅଭାବୁଁ ପ୍ରକୃତ
ଦାରିଦ୍ର୍ୟ । ଏହି କେବଳ ପ୍ରକୃତ ଦରଦ୍ଵୟ ସାଧନ

ଧନ ନାହିଁ ଏବଂ ଧନ ପ୍ରତି ଦାସନା ବା
ଲୋଭ ବି ନାହିଁ । ସେହି ପ୍ରକୃତ ସଂକ୍ଷାସୀରେ
ସଂସାର ବନ୍ଧନ ଏବଂ ତଡ଼ିଷ୍ଠା ଭୋଗ ଦାସନା
ଶୁଣ୍ଟଳ ମଧ୍ୟ ଛୁଟ କରିମାରନ୍ତି । ରୁବେୟା ସ୍ମୃତି
ସମସ୍ତ ପ୍ରକାର ଭୋଗ ବିଳାସିତା ଓ କାମନା
ଦାସନା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ କର୍ଜ୍ଞନ କରିଥିଲେ ଏହିକି ଧର୍ମ-
ବୁଦ୍ଧି ରୂପେ-ଓ ସାଧୁ ରୂପେ ଯେ ଜ୍ୟାତି ଦେବୀଶାରୀ-
ମାନେ ଅନ୍ତରୁଳିରେ କାମନା କରିଥାନ୍ତି ତାହାର
ବିଦୁମାଦ ଯଶ କାମନା ତାଙ୍କର ନ ଥିଲା ।

ସଂକ୍ଷାସ :— ସୁଧା ଧର୍ମର ଅପର ଗୋଟିଏ ପ୍ରାଚୀନ
ସାଧନ । ସୁଧାଶକ୍ତି ସାଧାରଣତଃ ସଂସାର ତ୍ୟାଗ-
କରି ବ୍ରତ୍ରିରୀ ଅବଳମ୍ବନ କରିଥାନ୍ତି ଏବଂ ନିର୍ଜ୍ଞନ-
ରେ ଝୁର ଚିନ୍ତାମଣୀ ରହି ସମାଜ ଜୀବନକାଳ
ଅତିବାହିତ କରନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ମତରେ ଝୁର
ବିଷୟକ ଚିନ୍ତା କରିବା ପୁରୁଷ ମନ୍ଦୁ ଅନ୍ୟ ଚିନ୍ତା
ମାନ ଦୂର କରିବା ପ୍ରଯୋଜନ ! । ବସଥିଥାଇଁ
ସଂସାର ଛାଡ଼ିବା ପ୍ରଯୋଜନ । ପରଦର୍ତ୍ତା ଧୂଧା
ମାନେ ଝୁର ଚିନ୍ତା ସହି ତରେ ଅବଶ୍ୟ ମାନବ
ସେବା ମିଶାଇଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କ ମତରେ ପ୍ରକୃତ
ସାଧୁ ସଂଧାରର ଠାର ମାନବ ମଧ୍ୟରେ ଝୁର
ସେବା କରନ୍ତି । ଧୂତରାଂ ବାହୁବିକୁ ସଂସାର ତ୍ୟାଗ
ଅତ୍ୟକ୍ଷା ସଂଧାରର ଆସକ୍ତି ପରିଷାରରେ ପ୍ରକୃତ
ସାଧୁର ଲକ୍ଷଣ । ରୁଦେୟା ମଧ୍ୟ ସଂକ୍ଷାସ ବ୍ରତର
ବାହ୍ୟଦିଗ, ସଂଧାର ତ୍ୟାଗ ଓ ମାନବ ସଙ୍ଗ ଧର୍ମ-
ହାତ ଅତ୍ୟକ୍ଷା ଆନ୍ତରିକ ଦିଗ, ନିଷାମତା ଓ
ଦେବୀରାଗ ପ୍ରତି ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ଭଜାର ଦେଇଥିଲେ ।
ସଂକ୍ଷାସନା ହୋଇ ମଧ୍ୟ ସେ ମାନବ ତ୍ୟାଗରେ
ଆତ୍ମାହୃତ କରିଥିଲେ ଏବଂ ସମସ୍ତଙ୍କର ଆମାର୍ଥିକ
ପଥ ପ୍ରଦାଶିକା ଥିଲେ ।

ଆମ୍ବୁଧମର୍ପଣ :—ଅତି କଟୋର ସାଧନ । ଅଧିଂ ଭାବର
ଦାସ ମନୁଷ୍ୟ ଉତ୍ସର୍ଗ ଝୁର ନ କଟର ଧୂତୀ

ଆମ୍ବୁଧମର୍ପଣ ଅତି କରିଲ । ଆମ୍ବୁଧିଗା, ସ୍ଵାର୍ଥ-
ଭରନା ଓ ସ୍ବାଧୀନକାଳୀ ପୁଣ୍ୟମାଧ୍ୟାରେ ବର୍ଜନ କରି
ନିର ମନ୍ତ୍ରକରେ ବିଧିର ବିଧାନ ମାନିନେବୁ, ଧୂତୀ
ନିଷାମ ଭାବରେ ତାଙ୍କର ଆଦେଶ ପାଲନ କରିଲା
ଷ୍ଟ୍ରୁ ‘ମୁଁ’ ଲାର ଖାତିର୍କୁ ଧୂତୀର ମଧ୍ୟରେ
ସାଧାର ସ୍ଵାର୍ଥ ସାଧାର ବିଲୋଚନାରୂପରେ ଆମ୍ବୁଧମର୍-
ପଣ ମନ୍ତ୍ରର ମୁଖୀନ ଲକ୍ଷଣ । ଆମ୍ବୁଧମର୍ପଣ ରତ୍ନମର୍-
ମାନା ନିଷ୍ଟିପୂତା ଏବଂ ନ୍ଯାଗିନ ପୁଣ୍ୟମାଧ୍ୟାରନ ନିଷ୍ଟି ସ୍ଵ
ବାଦୀ ଥିଲେ । ଅର୍ଥାତ୍ ସେମାନେ ଅଗବାନଙ୍କ
ଉପରେ ନିର୍ଭର କରି କିଣ୍ଠ କର୍ମ କରୁନ ଥିଲେ ।
କିଣ୍ଠ ପରଦର୍ତ୍ତୀ ସୁଧାମାଧ୍ୟାର ଏ ମତ ଗ୍ରହଣ କରି
ନ ଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କ ମତରେ କର୍ମତ୍ୟାଗ ଅଳ୍ପ-
ତା ଓ ଦୁର୍ବଲତାର ଅପର ନାମ ମାତ୍ର । କାହାରେ-
ପଦିଷ୍ଟ କର୍ମରେ ନ ଥାମ ଭାବରେ ଧୂତୀର ଦ୍ୱାରା
ଆବେଦନ ଆମ୍ବୁଧମର୍ପଣ ପ୍ରକୃତ କାଥା । ରୁଦ୍ଧଦ୍ୟା
ମଧ୍ୟ ଝୁରତାରେ ଆମ୍ବୁଧମର୍ପଣ କରିବା ଅନ୍ୟତମ
ତ୍ୟାଗସାଧନା ଦୋକି ପରିଗଣିତ କରୁଥିଲେ ଏବଂ
ଏବଂ ବିଷୟରେ ଝୁର ନିର୍ଭର ରଣିଲା ଥିଲେ ।
ତାଙ୍କର ଗୋଟିଏ ଧୂତୀରେ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଧୂପର :
“ଦେହ ମୋର ଦ୍ୱାରା ! ଉତ୍ସର୍ଗାନ୍ତରେ ତୁମରୁ ଧୂତୀର
କରିବା, ଏବଂ ପରିଲୋକରେ ତୁମ ସହିତ ମିଳାଇ
ତ୍ୟାବା ମୋର ଏକମାତ୍ର ଜୀବନ ଓ ଅବୈକ୍ଷେଣ୍ୟ । ମୁଁ
ଠାକୁବଳ ଏହା କରସ୍ତେ, ତୁମର ଅଙ୍ଗୀ ଧୂତୀ
ତବିଲେ ।”

ଚତୁରଷ୍ଟୀ :—ସାଧନ ମାତ୍ର ରେ ତେଣୁ ଓ ତଣିକ ଚତୁରଷ୍ଟୀ ।
ଚତୁରସ୍ତ୍ରୀ ଝୁର କେନ୍ଦ୍ରିଯ ମେଲିଲ ପରେ
ଏବଂ ଦୁଇକୁ ଏକ କରିବାର ଏକମାତ୍ର ଧୂତୀରେ
ଏହି ନିଷାମ ଏକାଗ୍ର ଏବଂ ନ୍ୟାଗାର୍ଥ ଦେବା ପ୍ରଯୋଜନ ।
ପ୍ରଥମ ମାନବ ତୁମ୍ଭୁରୁଷେନରୁ ଶର୍ଷା,
ଭକ୍ତି, ପ୍ରେମ, ପ୍ରତିର ଅର୍ଥ ଚକ୍ରବଳ ମାନ
କଣ୍ଠରେ ଉତ୍ସର୍ଗରେ ଅର୍ପଣ କରେନାକୁ ତୁମର
ପାଦିରେ ଅନ୍ୟକିମ୍ବ ଦୁର୍ବଧରୁ ଆସକ୍ତି ବର୍ଜନ କରି

ଏକମାତ୍ର ଝରନଙ୍କଠାରେ ଆସନ୍ତି ଏଖିଦାକୁ ଧ୍ୟାବା।
ଯେଉଁ ପ୍ରେମରେ ସ୍ଥାର୍ଥ ବା ସଂକଳନ ବା କାମନା-
ର ଲେଶମାନ ଥିବ, ତାହା କ୍ଷେତ୍ର ପଦିଦୀର୍ଘ
ନୁହେ । ଝରନଙ୍କ ନିମନ୍ତେ ଝରନଙ୍କ ଅନୁରାଗ
ଅଛି ବା ପାରଚେଲାକି ସୁଖଧାର୍କ ନୁହେ ।
ରୁଚିବୟା ପ୍ରେମର ଏହି ଦୂଇ ବିଶିଷ୍ଟ କଥା ଦାର-
ସ୍ଥାର୍ଥ କହିଛନ୍ତି “ ଏକାଗ୍ରଭାବରେ ନ ସ୍ଥାର୍ଥ-
ଭାବରେ ଭଗବାନଙ୍କଠାରେ ଅନୁରାଗ ହୁଅ । ”
ଏହାହିଁ ଥିଲା ତାଙ୍କ ଉପଦେଶର ସାରକାରୀ
ନାଗାନ ସୁପ୍ରାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସେହି କୋବଳ
ଭଗବତ୍ ପ୍ରେମ ସ୍ଵରୂପ ତତ୍ତ୍ଵ ବିଜ୍ଞାପନକାରୀ ପ୍ରଗ୍ରହ
କରିଥିଲେ । “ ଭିଜୁର ଭାବତି ନୁହନ୍ତି, କାନ୍ତି ମଧ୍ୟରୁ
ଓ ଆନନ୍ଦଘନ ପ୍ରେମମୟ, ସମସ୍ତ ସୌଭାଗ୍ୟ ମାତ୍ରର
ଅଧିକ ସ୍ଵରୂପା ସେ କେବଳ ଅମର ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ପ୍ରଭୁ
ନୁ ହିନ୍ତି ନୁ ଯୁଦ୍ଧମ ସଙ୍ଗ ମଧ୍ୟ, ଏହାହିଁ ରୁବେଯୀ
କ ମୁଦ୍ରାନ ଦାଣୀ । ରୂପୀ ପ୍ରଭୃତି ପରଦିତୀ
ବିଜ୍ଞାତ ସୁପ୍ରାନଙ୍କ ଯେ ପୁମ୍ପରୁ ପ୍ରେମ ଯାବନ-
ରେ ସମଗ୍ର ଜଗତ୍ ଦ୍ୱାରା କରିଥିଲେ ଝରନଙ୍କ
ପ୍ରେମକା ରୁଚିବୟା ତାମ୍ଭାର ଉପଦେଶାକ୍ରା ଓ ପ୍ରବ-
ରିଚା । ପୁର୍ବମାତ୍ରନ ପ୍ରେଥମାର୍କ ଗତର ଶକ୍ତି
ପ୍ରାଣି ହିନ୍ତୁଠିଲି କିମ୍ବା ନାମ ଧୂରତୀ କରନ୍ତି ।

ରୁଚିବୟା କୋବଳ ପରିପରିଗିତ ଉପଦେଶି ଅନ୍ୟ-
ମାନଙ୍କ ତଥା ଧୀର୍ଘ ନୁହେଲା, ନୋଟେ ଉପରୁ ସାଧନ
ପ୍ରଶାଲିର ପତ୍ରପାତ୍ର ଦ୍ୱାରା । ପଥରୀ ତେ ଜାଳର
ସେ ଅନ୍ୟତମ ଧର୍ମ ଜ୍ଞାନ ଥାର୍ଥ ତଥା ଉଚ୍ଛ୍ଵସିତଳେ
ତାଙ୍କର ଶିଷ୍ୟାଦ୍ଵାରା ଓ ଜ୍ଞାନପଦିଷ୍ଟାର ଅବସାନ ତଳାଦେ-
ହେବଳ ଜୀବନିତରେ ଚମ୍ପନାହୁଁ । ତେ ଆଜୀବନ ଅତ-
ନିଷ୍ଠା ଓ ସାଧାନତା ଏହି ତଳାଦେହର ସାଧନ ପଥର
ସବୁ ବିଦ୍ୟାଗାନ ଧାଳନ କରିଛନ୍ତି । ସାଧନ
ବଳତର ମାତ୍ରା ତାଳତର ଉଚ୍ଚତ୍ରରେ ଉଚ୍ଚତ୍ରରେ ଉଚ୍ଚତ୍ର
ଏହି ମହାଯୁଦ୍ଧ ରମ୍ଭା-ଜୀବନ ଭାବର ଜ୍ଞାନରେ
ଅତ ଦର୍ଶି ଅଶୀଷ । ଧର୍ମବାରତର ଜ୍ଞାନଲୈଭ ତେ
ଅସାଧ୍ୟ ଅବସ୍ଥା ମଧ୍ୟରେ ସ୍ଵାଧ୍ୟ ତଳାଦେହର ଜଗ-
ତର ଆପାର୍ଵିନ ନୁହେଗାଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଉଚ୍ଚତ୍ରାନ ଧାର-
ଥିଲେ । ତାଙ୍କର ସୁମୁରୁ ଅମୃତମର୍ଯ୍ୟା ଦାଣା ଯୁଦ୍ଧର ଏ
ସଂପାଦତାଧାରୀଙ୍କୁ ମାନଦିନ ପ୍ରାଣରେ ଶାନ୍ତିଦାର ହେବଳ
କରିବ ଏବ ସାଧନ ପଥର ଉଦ୍ଧବ କରିବ । ହଂଗା
ସଂକୁଳ-ଆଜିକାର-ସଂପାଦ-ସମୁଦ୍ରରେ ଯେଉଁ ସବୁ
ମହାଯା ଯୁଦ୍ଧ । ଆଜାନାଦିକା ହୁନ୍ତରେ ମଧ୍ୟ ମୁଦ୍ରଣ
କରେ ଯାଇଛନ୍ତି ପୁଣ୍ୟଧାରୀ ରୁଚିବୟାକ ନାମ ଚିତ୍ର-
କାଳ ହେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଧର୍ମାସତରିକ୍ତି ଦକ୍ଷ ରହି-
ଥିବ, ସଦେହନାହୁଁ ।

ବ୍ୟକ୍ତି

ଶ୍ରୀ କାଳିଆ ପାଣିଗ୍ରାମ

(ହେବ ପ୍ରକାଶିତ ପରେ)

ଭାଙ୍ଗିବ ଲାବଣ୍ୟବତ୍ତା ଏଂତେ ଶୁଣାର ବହୁଳ
ଯେ, ସେଠାରେ ଅନ୍ୟ ରସ୍ତା ତଷ୍ଠିବା କଣ୍ଠ ସାଧ,
ପେପର ଜଳବହୁଳ ଉତ୍ତିଶାଳେ ଗମନ ତଷ୍ଠି ନ ପାରେ ।
ଡେଣ୍ଟିଲାବଣ୍ୟବତ୍ତାଙ୍କ ଜନ୍ମବୃତ୍ତାନ୍ତ ପ୍ରତି ଆୟୁମାନଙ୍କର
ମନ ସେତେ ଆକୃଷଣ୍ଟ ହୁଏ ନାହିଁ, ମାତ୍ର କବିଦ୍ୱୟଙ୍କର
ନାଧୂଳ ନାରିକାଙ୍କ ଜନ୍ମ ବୃତ୍ତାନ୍ତ ନିର୍ମିନିବନ୍ଦଳ
ପାଠକର ମନ ପୁଣି ବାସ୍ତଵରସ ଲାଭକାର ନିର୍ମଳ
ଓ ଶାନ୍ତିର୍ଦ୍ଦୀ ହୋଇ ପଡେ, ଚତୁର୍ଥ ସର୍ଗରେ କାବ୍ୟର
ନାୟକ ଥନଙ୍କ ସୁଦ୍ଧରଙ୍କର ଜନ୍ମ ଧୂର୍ବିରୁ ତାଙ୍କ ମନୀ
ମାତାଙ୍କର ସନ୍ତାନଭାବର ବର୍ଣ୍ଣନା କବି ଅତି ଧୀର
ଓ ପ୍ରାଞ୍ଜିଲଭାବରେ ପ୍ରକାଶ କରିଅଛନ୍ତି । ସ୍ତ୍ରୀଜନ
ସୁଲଭ ଅପତ୍ୟଚିନ୍ତା ଗୋଟିଏ ଅତି ସ୍ଵାଭାବିକ ଝାଲୁର-
ଦତ ଅଭିଲାଷ । ଏହି ଚିନ୍ତାମୟେ ଧ୍ୟାନକ୍ୟ ନାହିଁ ଏହିର
ପ୍ରସ୍ତରବଣି । ରଣୀ ସନ୍ତାନମୁନା ହୋଇ ଯେଉଁ ମାନସକ
କଣ୍ଠ ଅନ୍ତର୍ଭବ କରୁଥିଲେ ତାହା ଧ୍ୟାକାଶ କର କବିଦ୍ୱୟଙ୍କ
ମାନବିକ ମନସ୍ତ୍ରଭାବ ମନ୍ଦିରକର ଅଭିଜନନ ଥିଲା
ଜଣାଇ ଅନୁଭି ।

ଏତେ ଭାଗ୍ୟଦିତ୍ତ ଚଷିଟଳିଠିଁ ସେ ସଜ୍ଜ
ଶିଖାମଣି ପ୍ରତି ଦିନନ
ଏହାକି ଅଭିଭ୍ରାନ୍ତ ଚିନ୍ତାରୁ ଲାଘବ
ଲଭି ବିଶ୍ଵରୂପ ମନେ ।

ଆମ୍ବଣ ମଣ୍ଡଳ ଥାଳୀ ଖଣ୍ଡଳ କର ପାଇବ. ଧଇଲି,
ଲକ୍ଷ ଧାମନ୍ତାଶୀ ଶର ଭୁପାମଣି କିରଟଣ ପଦ ପୋଇଲି
ରତ କେନ୍ଦ୍ର ବିଶାରିଦ୍ଵା ଦ୍ୱୋଇଲି ସନ୍ଦର ଚହେଲା ଦୟେ
ମୁଢ ତାଙ୍କ ଧାଳି ଥାଜି ଧାରନ ସ୍ଵତର ମନଗ ଲେଶ

ମୋର ସଙ୍ଗେଥୁଳି ଗୁପ୍ତ ରତ୍ନ ଟକଳି କରୁଥିଲେ ଧୟତଳ
ସ୍ଵାତଂ ରଖି ତତଳ କୁଷାଦିବା ବେଳେ ଲାଭତୋ ନ ଧାରିଲି
ଗୁପ୍ତ ।

ମନୁଷ୍ୟ ହୃଦୟର ଗତିର ବାଣୀ ସାହାର ଶୁଣି—
ଗୋରର ଛୁଏ, ଧାରାର ଭାବାର ମନୁଷ୍ୟର ମନେର ଅଧ୍ୟାତ୍ମିକ
ଭାବପୁଣ୍ଡ ମୁଢ଼ି ଲଭି ଅନ୍ୟର ସମତ୍ରଳ ଭାବପୁଣ୍ଡରୁ
ସଂଜୀବିତ କରିଯାଇଲୁ ତାହାରେ ଥିଲେ ଅଟେ କବିତା । ଦିନ୍ୟା
ସ୍ଵାର ମର୍ମନ୍ତ୍ରର ଦୁଃଖ କବି ବିନା ଆଉ କିଏ ଜାଣି
ପାରେ ? ସନ୍ତ୍ରାନ୍ତିମାନ ମାତାର ମର୍ମନ୍ତ୍ରର ବେଦନୀ
କବି ଛଡ଼ା ଆଉ କିଏ ଜାଣି ଧାରେ ? କବି ଛଡ଼ା
ଆଉ କାହାର ସମ୍ବାନ୍ଧ ଭୂତ-ସୂଚିକା ଉଚ୍ଛରି ଶଶିକାଳୀଳ
ମାନବ ଶାନ୍ତିଲାଭ ଲାଭିଗାରେ ! ସାଧ୍ୟ ସ୍ଵା ଚକ୍ରର ଆହୁ-
ଦେଦିନା ଲ୍ଲାଘାରଙ୍ଗ ଏକମାତ୍ର ତଥାପି ସ୍ଵାପ୍ନ ସ୍ଵାମୀ ନିକଟ
ରେ ଆହୁ-ଦ୍ୱାରାଶି । ମାତ୍ର ଲଙ୍ଘାଶୀଲା ସନ୍ତ୍ରୀଳ ପରିଷ-
ପତଙ୍କ ପ୍ଲାମୁକର ସେବାର କରିବା କିଞ୍ଚିତ୍ କଷ୍ଟପାତ୍ର
ହୋଇଥିଲା । ତେଣୁ “ହେବାରୁ କାତର ଜଣାଇଲୁ ତାର
ଶ୍ରୀୟ ସନ୍ମା ରସବନ୍ଧା”—

“ ଦେବ ମେ ସଜନୀ
 ତୁମ୍ହେ ବିଭାବିରୀ ଧବ,
 ଘେନ ମାନ ଠଦେଶ
 ନ କହୁ ଲାଟକ ଦହୁଦ,
 ନ ଛୁଇଁଲା ଶିଶୁ
 ବିଧନ ରୂପନାଂଶୁଳେ,
 କଙ୍କବଳ ଏ ବଳ-
 ବଧା ତୟନି କଟର ଶୋଳ ”
ଧୂର୍ଣ୍ଣମା ରଜନୀ
 ଅଞ୍ଜନ-ଆବିଲ

ଏହି କଥାପକଥକ ପରେ ପୁନଃ ସମ୍ଭାନ ଲାଭ ସକାଶେ ତାହା ଲୋଟକ ସାମାଜିକ ନାତ ଅନୁଷ୍ଠାନେ କରନ୍ତି, ତାହା କରନ୍ତା । ତା ପରେ କୋମିଶାରଣୀ-ଗତ ଯତନ୍କ ସର୍କାଙ୍କ ଦେଖାଯେଲା । ଓ ତାଙ୍କ ପ୍ରସାଦରୁ ତୁଳପଳ ଶାଇ ଶଣୀ ଗର୍ଭଦତ୍ତ ହେଲେ । ଯତନ୍କ ପ୍ରବେଶ ଅଛି ଆକୁଣ୍ଡିକ ମାତ୍ର ତାହା କାବ୍ୟର ଗତ ଚଳାଇବାକୁ ଏକାନ୍ତ ଅବଶ୍ୟକ । ତା ନ ହେଲେ ତୁଳପଳ ପରିଣତ ଲାବଣ୍ୟକର ଅନନ୍ତମୁଦ୍ରର ରୂପେ ଶଣୀଙ୍କର ଗର୍ଭ ସଂଭୂତ ହେବାରେ ଅନ୍ୟ ଉପାୟ ନାହିଁ । ଏପରି ଆକୁଣ୍ଡିକ ଘଟଣା ଅସ୍ଵାଭାବିକ ଝୁଠିପ ପ୍ରତ୍ୟେମାନ ହେଲେ ସୁନ୍ଦର ବାସ୍ତବ ଜୀବନରେ ଏହାର ଘଟଣା ଭରଳ ନାହିଁ । ମନୁଷ୍ୟ ଭବିଷ୍ୟତ-ଅନ୍ତ । ଆଜି କେଉଁ ଘଟିବେଣୁ ଦ୍ୱାରା ତାହାର ଜୀବନର ଗତ କେଉଁ ମାର୍ଟରେ ଗୁରୁତ ହେବ ସେ ସମ୍ମନର ସେ ସମ୍ମର୍ତ୍ତ ଅଜ୍ଞା । ତେଣୁ ତୁଳପଳ ଲାଭ ଆକୁଣ୍ଡିକ ଟେଲିଲେ ସୁନ୍ଦର, ଦେଖିବା-ବିଧାନ ଗତ ହେଲେ ସୁନ୍ଦର ଅସ୍ଵାଭାବିକ ନାହିଁ । ଏଠାରେ ଆଉ ଗୋଟିଏ କଥା ଭୁଲିଯିବା ଉଚିତ ନ ହେବୁଁ ଯେତେ ଦେବଦତ୍ତ ପ୍ରସାଦର ଲାଭ ହେଉ ପଛକେ ଶ୍ରାବ୍ୟତିକ ନିୟମ ଲଂଘନ କରିବା କାହାର ପେ ସାଧ ନାହିଁ । ଏହା କବିପୂର୍ଣ୍ଣଙ୍କର ଅଜ୍ଞାତ ନ ଥିଲା ସେ ତେଣୁ କଷ୍ଟ-ଦାକୁ ଭୁଲି ନାହାନ୍ତି:—

ଦେବା ସେବି, ସେ ବିଶ୍ଵକ ସିଦ୍ଧ ଧଳ
ସଭରର ମହା ମୁଣ୍ଡ
ପୁରୁ ସେ ନିର୍ଣ୍ଣାଥ କୃତ ମନୋରଥ
ପଢୁଛିଲା ପ୍ରିୟ ପାଲେ

ଏହି । ର ପଳରେ:—

ସେହି ଦିନ କିମ	କିମରେ ସେ ସେମ
ମଞ୍ଜିର ଶନ୍ତିନନ୍ଦିଶା	
ବିଜାତୀୟ ଶୋଭା	ବ୍ରହ୍ମ ହେଲା ଗର୍ଭା-
ଆନ ବିଧାନସାକସ୍ତ୍ରା	

କବିଙ୍କର ଯୌନ ସମ୍ମିଳନଠାରୁ ପୁନଃଜନି ସଂସାର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏହି ଦୁଃଖାନୁମୁଖ ଦଣ୍ଡିଲା । ଆଧୁନିକ ବୃତ୍ତି ବିଗ୍ରହିତ ହୋଇପାରେ । ମାତ୍ର ଏହାର ନିବ୍ୟ ରୂପି ଶାନ୍ତମାନଙ୍କର ସ୍ଵପ୍ନାମାଜିକ ନୁହେଁ କି ସ୍ଵଦେଶୀୟ ନୁହେଁ । ଏହା ବିଦେଶାଗତ । ଏହାର ରୂପି କେତେବୁର ପୁନଃପୁରେ ଶିଥିତ ମଞ୍ଚଲାଙ୍କର ପୁନଃବୁରୁର ଆବଶ୍ୟକ ବେଳି ମନେହୁଏ ।

ବାସ୍ତଵିକ ରସର ପ୍ରକାଶ ନେମନ୍ତେ କବି ଅନ୍ୟ ଏକ ସୁଯୋଗ ପାଇ ତାହାର ସଦ୍ୟ ବ୍ୟବସାର କରିବାକୁ ଛାଡ଼ିନାହାନ୍ତି ‘ପୁନଃଦତ୍ତମାନେ ଦୁହୁତା ମୁଣ୍ଡ ଦର୍ଶନାଥ୍’ ଆକାଂକ୍ଷିତା ଏହା ଡଶାଟିଏ ସରଳ ସତ୍ୟ । ତଦ୍ରୁକଳାଙ୍କର ଜନ୍ମ ପୁନଃବୁରୁ ଏହି ଅଭ୍ୟବିଷ୍ଟ ମଣି ମଞ୍ଜୁଲାର ଶଣୀ ଦେଶ ଅନୁଭବ କରୁଥିଲେ । ତଦ୍ରୁକଳା କାଦ୍ୟ ପେଉଁ ଧରିଛୁ ତଥର ଜଳନ୍ତର ଶଳବାଟାର ରାମରଦ୍ଵାରା ପ୍ଲେଟ୍-ଶାୟଙ୍କ ଅନୁରୋଧରେ ତାଙ୍କ ସାଭାକର ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲେ, ସେହି ଧରିଛୁ ତିରିତ ଶଣୀଙ୍କର ଏହି ଦୁଃଖିତାକାଂକ୍ଷା ନିମନ୍ତେ ବହୁତୁଳ୍ଯ ଧ୍ୟାନ ହୋଇଥିବ ଦେବାଲି ମନେହୁଏ । ନ ହେଲେ ଲାବଣ୍ୟବିଜ୍ଞା ଭାବେ ତଦ୍ରୁକଳାର ଜନ୍ମ ମଧ୍ୟ ଅଳ୍ପ କେତେବେଳେ ଧଂକୁଟିରେ ରହ୍ୟାଇ ପାରିଥାନ୍ତା । ତଦ୍ରୁକଳା ସ୍ଵପ୍ନ ଜଳନ୍ତର ଶଜା ଓ ଶଣୀଙ୍କର ପାଳିତା-ଦୁହୁତା । ତାହାଠାରେ ରଜଦିଂପଣ୍ଡ ସମୟ ଅନ୍ତର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରସ୍ତରେ ତାଳିଦେଲା ମନ୍ତର ସେହି ସେମକୁ ମୁକ୍ତିମାନ୍ଦିବା କରିବା ସକାଶେ ‘ତଦ୍ରୁକଳା’ ସୌଧ ନିର୍ମାଣ ଭାବ କବିପୂର୍ଣ୍ଣଙ୍କୁ ଦିଆ ଯାଇଥିଲା । ସେ ତେଣୁ ଏହି ଦୁଃଖିତା -ଲାଭ-ଲାଲମ୍ବା -ରହିବୁ ସହଚର୍ତ୍ତ ହୃଦୟର କରି ବାକୁ ଚଂପା କରିଅଛନ୍ତି ।

କେଳୀକଣ୍ଠୋଳା !
ତାର ଧ୍ୟ ପାଠ ଅଗନା
ମାର ତୁଳ୍ୟ ତିନି
କୁମାର ଜନମା
ନନ୍ଦନା ବିନା ଦ୍ୱାଳମନା

ଶଣୀ ଦୁଷ୍ଟିତା ଲାଭ ସକାଶେ ସନଳପ୍ରକାର ସାମା-
ଜିକ ଧର୍ମ ଅନୁସରଣ କରିବାକୁ ଦ୍ଵିଧା କଲେନୋହଁ ।
ବାର ବ୍ରତ ଓଷା ଉପବାସରେ ତାଙ୍କର ଦିବସ
ଅତିବାହିତ ସେବାକୁ ଲାଗିଲା ।

ଏପରି ବୟସ ସେଲା ଉନବିଶ ପଢ଼ିଛିଲା ନାଥ-
କୋଳେ ।

ସେ ବାଳା ରତ୍ନ ଲଭିଲା ସ୍ଵପନ ଦୀପାମା ଅବସାନ
କାଳେ
ପୂର୍ଣ୍ଣକିନ୍ତକ
କୁମୁ ଧରିଛୁ କନ୍ଧା କେହି,
ବିଭୂଷିତା ବାଲୀ ଲଣେ କେ ମରଳୀ ନିଜ ପୁରତେ
ଅଛୁ ଦ୍ଵା

ସେହି ସ୍ଵପ୍ନରେ କେବଳ ରାଣୀ “ସୁପୁଣ୍ଡ ଗୋପ୍ତନୀ
ଲଭିକାରୁ ଗୋଟିଏ ରହିପକୁ ପଳ ” ପିଲି ଗର୍ବଦତ୍ତ
ହେଲେ । ତା ପାଇର ଚନ୍ଦ୍ରକଳାର ଜନ୍ମ ।

ଚନ୍ଦ୍ରକଳା ମାତାଙ୍କଠାରୁ ଯଥେଷ୍ଟ ଆଦର ପାଇ
ତାହାର ଦୀଳବ୍ସ୍ତ୍ର ଅଭିଭୂତ କାଳା । ତାହାର ଗୋଟିଏ
ସ୍ଵରଳ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ “ଜନନୀଙ୍କ ଜଣାଇଲା, ବାଣୀଯନ୍ତ ଅଣା-
ଇଲା ତହଁ ବିଜ୍ଞିତା ହେବାକୁ ପ୍ରବାଣା ଚଣ୍ଡିତ୍ରବ
ଗୁଣାଇଲା ।” ମାତ୍ର କେବୋତ୍ତମାନ ଲୁଳାଦେଖଳ ଜନନୀ-
ଙ୍କର ନ କାଟ ବାସ ଫଟମ ଫଟମ ବିରଳ ହେଲା ।
କେବଳ ନୀମତ ଓ ନିର୍ମିଷ୍ଟ ସମୟରେ ଜନନୀ ଧର୍ମର୍ଥ
ତା ପଢ଼େ ସମୁଦ୍ର ହେଲା ଯା ।

ସାର ଦରଶନ ବିଦୁକି ଥସ ଜନ ନୟନ-ମୃଗ-ଦବ୍ର-ପାଶ
ଲାବଣ୍ୟ ଜନିକି ରଙ୍ଗେଜନନୀଙ୍କ ଜୁହାରେ ଦ୍ରତିଦିନ ଆସି
ଆଗେଷ

ତୁଳେ ଧ୍ୱନି ଚାନ୍ଦୁ ସୁଗଳୀ
ମତଶାହୁତିକାଠାକୁ ଅବସାନ ତାକୁ
ଦଥନ୍ତୁ ଆସ ବିପ୍ରାଳୀ-

ଦୁହିତାର ସୁରିଯା, ଅସୁରିଯା, ଦୂନାମାର ରତ୍ନାଦ
କଥା ବୁଝିବା ମାତାର ଚିରକ୍ଷନ ଅଭ୍ୟାସ । ସେ ରାଣୀ
ଦୃଥୁର ବା ମହାରାଣୀ ଦୃଥୁର ଏହି ସ୍ଵାଭାବିକ ଅଭ୍ୟାସ
ବଜନ ତାଙ୍କପଥେ ଘୋଟନାୟ ନୁହ୍ନ୍ତ୍ଯ କି ସମୁଦ୍ରର
ନୁହେ । ତେଣୁ:—

ମାଏ ଦେଲେ ଦେଲେ କବଳେ କବଳେ ଧ୍ୱନିତେ-
ସବତ୍ତ ରୋମଣୀ

ପାୟୁଷ କଲାପ	କବଳ ଅଲପ
ଅଶନ କରନ୍ତେ ଆପଣୀ	
ପ୍ରକଟ — ନ କର ଅତି ରୁଚିକି ଥସ	
ସୁରଭିତ ବନେ	ତର ଆଗମନେ
ରସେ ମଦ-ଗଜ-ଗଢି ସେ	

ସମ୍ବଲ ଶ୍ରେଷ୍ଠାର ଜାହିଦାକୁ ଗତଳ ମା ରୁଣ୍ଡା ।
କରି ରାଣୀ ମାତାର ପଳାର ଦେବିତୁମର ଜୁହାନ୍ତି - ମାତ୍ର
ଚଦ୍ରକଳା ଆମ୍ବା ଶାତ୍ରୁ ଆରଥେର ଧକାନ୍ତି । ଓଡ଼ିଆ
ଭରର ଏହି ଦୌନିଧଳ କରନ୍ତା ଓଡ଼ିଆ କାହିଁଙ୍କ ଲେଖ-
ନୀରୁ ଓଡ଼ିଆ ରାଜ୍ୟ ଜିଲ୍ଲାପ୍ରଦରେ ନିଃସ୍ଵତ ହୋଇଥିଲା-
ମାତ୍ର ହାୟ ଚର୍ବି ଜାନାନ୍ତିର ଥକି ଓଡ଼ିଆ ଦେଶରେ
ଅନ୍ତର୍ଭକ୍ତି ହୋଇ ଜାମ୍ବାର ମାତ୍ର ଭାବା ସ୍ଵାଭାବିକ
ଭାବାର ମାତ୍ର ରାଜତ କାନିଟନ୍ ତୋହାର ସ୍ଵାତ ପୋଟି-
କାହଁ ? ସେହିଅତ ପାଇଁ ତା ଏକଷଟ କାହିଁ ପାଇଁ
ଭାବାର ଦ୍ୱାରା କାହିଁକିଟି ।
ଜନ୍ମଦ୍ଵାରା ଲୁଗ୍ର ତାଳାରୀରେ ରଖାଗ ମୋହନ ମୁହଁ-
ମୁହଁ ଚୋତଙ୍କେ,
କର୍ମର ବିଭିନ୍ନ ବିଭିନ୍ନାଳୀ ଥାଲୀ ଉଦୟି ସ୍ଵାଜିର
ହୋଏ ପଢ଼େ

ତାମ୍ବୁଳ

ରୋମାଣ ପରମାସ ମାଏ—
ଅନ୍ତର ଦୃଥୁରେ ଦେବତା ସନ୍ତୁତି କଟିବା ନଈନୀ
ଦାମାଏ

ଏହି ସବୁ ବଣ୍ଟିନା ମାଠକଲେ ଜଳନ୍ତର ଶଣୀ-
ମସିଲାର ତୁଳାତ ଉଛୁଳି ଚାମନ୍ତୁ ଛବି କାଳ ଗୟିବରୁ
ଉତ୍ଥିତ ଘୋର ମାନ୍ଦେ ମନ୍ଦୁଷ୍ଟକ ଅତି ନିକଟରେ
ଉଦ୍‌ଘାସିବ ହୁଏ । ଏହି ହିଁସାବତେର ରୂପ ଉତ୍ସାହ ଓ
ଧୂଳି ସମ କାର୍ଯ୍ୟ (Dry as dust) ପୁନଃ ବିବରଣୀ
ଅଂଶେଷ ସାହିତ୍ୟ ଅଧ୍ୟକ ଉପଧୋଗୀ, ସତ୍ୟ, ପ୍ରକାଶ
ସୁଷମ ଓ ହୃଦୟ ରଙ୍ଗିନ ଅଛି ।

କନ୍ଦୁକଳାର ଅୟୀବନାଗମ ମଠର ନିନାଟହୁ
ତାଙ୍କପକ୍ଷେ ଦୂର୍ଧିତର ସେବାକୁ ଲାଗିଲା । ଧ୍ୟାବନ
ଲାଭ ଉଥରୁ କେବଳ ଶାରୀକିଠାକୁ ସମ୍ବାଦ ଗଲା, ସେ
ସମ୍ବାଦ ଶୁଣି ଶାରୀ ନୁହୁଁ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ଚିତ୍ତରେ ଓ ‘ନିଜ କର
ରେପାତ ସୁନ୍ଦାଳତା, ସତେ ସୋଇଲା ମଣି କୁଦୁମିତା
ମୋହି ଆରନ୍ତର ବିଭିନ୍ନ ସଜୀବିତ୍ୟେ ତଳ ନିଜ ଅଙ୍ଗ
ଭୂଷା ବାଖାଇ ।’ ଉତ୍ସାହ ଭ୍ରମା ନଗରବାସୀ ଖୁବ୍
ଆନନ୍ଦର ସେବିଲୁ, ଠାକୁର ଦାର୍ଢିନ ଶେଷ ସେବିଲା । ସବୁ
ଶେଷରେ ସନ୍ତମାନିନ୍ତା

“ଉତ୍ସାହର ମାତାଙ୍କ ଥାତଗ ନେଇ
ଦେଖିଲ ଧ୍ୟାନ ମାନଶାନ୍ତି ଦତ୍ତାର ।
ହୃଦୟର ମନୋତ୍ସମ ମନ୍ତ୍ରର ହସି
ନିଜୀବିକ କରି ଶୋଭ ସରସୀ
ମନ୍ତ୍ର ମନ୍ତ୍ରର ହୃଦୀ ଜ୍ଞାନିଲା
ଶାମ ଜନମ ପଣ୍ଡିତି ହେଲା ।
ଚନ୍ଦ୍ରକିଳି ଜନନୀ ତ୍ରୁଟି ତ୍ରୁଟି ତ୍ରୁଟି
ମୁଖ ତନ୍ଦୁର ତନ୍ଦୁ ପାତା ଭାବ,
ଶିଶୁମନ୍ତ୍ର ବିଳାର ଗେତଳ
ଚିତ୍ରକ ଏ ଆଶୀର୍ଵଦ ଦେଲେ
କେମା ହାତୀ ମୋ ନୟନ ସମ୍ଭବ
ଦ୍ୱାରୁ ହୃଦୟ ନରିନ ହ୍ୟାତ୍ମନଙ୍କା ।

ଅନୁରୂପ ଲକ୍ଷବର୍ତ୍ତୀ କୁମାର
କର ଗ୍ରହିଣ କର ଧନ ମୋର ।
କାଳସାକ ତୋ ପଦ ଅଲକତ
ନାଥ ମୁକୁଟ କରୁ ଆରକତ ।
ଜୀବି ଶତାର ପର ଶିରକାଳ
ନୁହି ମଣିଲୋ ମଣି ଦୂରକୁଳ ।

ଶଳ-ବସା-ପକ୍ଷ ଜଳନ୍ତର ଦେବାନ୍ତ ଓ ସାହକରି
ଜବିଷୁଦ୍ଧ ଏହି ସବୁ କବିତା ଲେଖିଲାବେଳେ ଜଳନ୍ତର-
ର ରାଜୀକୁ ମନରେ ନଖିଥିଲେ ପୁଣି ତାଙ୍କ ହୃଦୟରେ
ପାଳିତା ଜନ୍ମିଲା ପ୍ରତି ଥିବା ହେବି ମମତା
ସମ୍ମର୍ତ୍ତ ଲାଣିହିତଳ ଚନ୍ଦଳ ବନ୍ଦିକର ଏହି ମନ୍ତ୍ର ନିନ୍ଦ୍ୟ
ସୁଧାଶାବା ବାସ୍ତଵ ନମ୍ବର ଉତ୍ସାହରେ ଆମ୍ବମାନଙ୍କର
ସନ୍ତୁଷ୍ଟତା ମନକୁ ଶାତିଳ କରୁଣ୍ଟି । କାବ୍ୟର ଲବିକର
ଦୋଲ ଦା ଅନ୍ୟ କାହାର ଚବାଲ ପ୍ରକୃତ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱ, ପୁଣି
ନ ଉଠିଲା ମାଠକର ହୃଦୟ-ତଣ୍ଡୀ ବାଜି ଉଠି ନ
ପାଠର । ଚନ୍ଦୁକଳିମା ମଧୁର ହେବାକୁମ୍ବେଲ ତାକୁ
ବୋଦ୍ଧବତା ଉପରେ ହ୍ରାପନ କରିଲା ଅନ୍ୟନ୍ତ ଆକଶ୍ୟକ
କବିଷୁଦ୍ଧ ଏହି କରଣୀରେ ଜ୍ଞାନ କୃତିତ୍ବ ଦେଖାଇ
ଅନ୍ତର୍କ୍ଷି— ପ୍ରେତହୃଦୟ ତାଙ୍କର କବିତା ଏତେ ମଧୁର ଓ
ହୃଦୟମୂର୍ଖୀ ଅଛି ।

ବାସ୍ତଵ ରସର ଆଦାନ ସଂଗେ ଦ୍ୱାନ ନ ରହିଲେ
ତାହା ପୁଣ୍ଯ ନୁହେଁ । ଶାରୀ ଯେପରି କନ୍ୟା-ବନ୍ଧୁଲା
ଚନ୍ଦୁକଳା ପ୍ରସର ମାତୃ-ବନ୍ଧୁଲା । ମାତାଙ୍କ ସେ ବନ୍ଦ
ଚନ୍ଦୁ ଜରୁଥିଲେ ପୁଣି ସୁଦ୍ରତା ସୋଇ ହୁଙ୍କା ତାଙ୍କ ହେବି
ପାଶରୁ ଦି ମୁକ୍ତ ହେବାକୁ ତଳେ ରଙ୍ଗା କରୁ ନଥିଲେ ।
ଶିଦ ବିଦ୍ୟା ନିପୁଣୀ ରଙ୍ଗଜେମା ନିଜ ଶଯ୍ତନ କଷରେ
କାନ୍ଦୁରେ ଗୋଟିଏ ହୁଏର ଛବି ଆଜିଥିଲେ । ଦିନେ
ରଜମହୁଷୀ ଜେମାଙ୍କ କଷକୁ ପାଇ ବସି ଛବିଟି ଦେଖି
ପରୁଣିଲେ “ କାହାର ଏ ଶିଳ୍ପ ବିଦ୍ୟା ? ” ତାହାର
ଉତ୍ତର ଜଣେ ଧନ୍ତା ଚନ୍ଦଳ, “ ଜେତୁ ତୁମୁର ଉପରାଙ୍ଗୀ

ବ୍ୟାକୁଳ କପୋତ

ଶ୍ରୀ ବେଂକୁଣନାଥ ପଞ୍ଜନାୟକ

ବ୍ୟାକୁଳ କପୋତ କାନ୍ଦେ ବସି ବୁଝଡାଲେ,
ମର୍ମଭେଦା ଡାକ ଶୁଣି ମାନ୍ଦବ ମୁଁ ଭାଲେ—
କିଏ ସେ ଶୁଣୁଛି ? ବୁଥା ଦୁଃଖ ହେଉ କହି,
କାଳ ସ୍ଵେଚ୍ଛା ପର ପାନୀ ମୁଥ ପାଏ ବହୁ !

ଉଜ୍ଜ୍ଵଳ ତୋ ଶୁଦ୍ଧ ନାତ, ନିର୍ଭାବ ତୋ ବନ୍ଦ
ସମାର ମାଧୁରୀ ବହି କପୋତ ତୋ କତ
ଆସେ ନାହିଁ ଉଛି ! ସେଥି କାର କିବା ହାନି
ଉଦାସ ପଥକ କହେ 'ପୁରାଣ କାହାଣା !'

ପୁରାଣ ଏ ଅଶ୍ରୁପୁରାତନ ମୁଢ଼ି ବ୍ୟଥା ।
ପୁରାଣ ଏ ଦୃଷ୍ଟି ପ୍ରୀତି - ତରୁଣ - ମମତା,
ମୁକ୍ତ ଏହି ଶେଳ ସମ ! କାହିଁ ସମାଧାନ ?
ଗ୍ରାଙ୍କ ପରିଷତ ପହିଁ ଛୁର ପଣୀ - ପ୍ରାଣ !

ତେବେ ପୁନ୍ଧା କାନ୍ଦେ ପଣୀ, ପାଠକ ବନ୍ଦୁଶା,
କାନ୍ଦେ ହ୍ରୀତ ବିଷଣୀରେ ଶେଷ ଯା ସଜ୍ଜଦା ।

ଆବତ୍ରୀ

ଶୀ ପ୍ର—

(ପୂର୍ବ ପ୍ରକାଶିତ ପରେ)

—ଡୃଢ଼ୟ ଡୃଢ଼୍ୟ—

ସମୟ—ରାତି ।

ଦେଉଜନ ପରେ । ଅଜୟ, ସୁଲତା

କୁଳତା— ଜୀବଣ ତୁମେ ମୋ ଉପରେ ରଗ କରିଛ
ହେଠାତେ ଯେପରି ଆମକୁ ବିପଦରେ ପକାଇବା
ଏହା ପରିଚାଳନା କରିଛନ୍ତି ।

ଅଜୟ— ଏହୁ ଘଟନା ତୁମର ମା'କୁ ଖୋଲି କହିଥିଲ
କି ?

କୁଳତା— ମା ତମର କୌଣସି କଥାରେ କାନ
ଦେଇ ନାହିଁ । ଏହା ସଜ୍ଜାଇବାରେ ଆଉ ପ୍ରୀତି
କହିବାରେ ଆଜ୍ୟାଜନରେ ସେ କାଳିଠାରୁ
ଦେଇ ଦେଇ ଦେଇ । ସବୁ କାମ ସହିବା ପରେ
ଶୁଣିବାର ପୁରୁଷଙ୍କ ହେବ ।

କୁଳତା— ମୁଁକି ତଥାୟ ?

କୁଳତା— କିମ୍ବା ତୁ-ର ଜାଣ ଏ ମିଥ୍ୟା ଅଭିନୟ
ଆବରି ନା ।

କୁଳତା— ଏହା ଜୀବଣ ନାହିଁ । ପ୍ରୀତି
କହି ନ, ଅପ୍ରସାର, ଶୁଣାଇବା - କିନ୍ତୁହିଁ ବାକି
ନାହିଁ ।

କୁଳତା— ତୁମେ ସମସ୍ତର ସମାଧାନ, କର ପାରିବ
ନୁ ?

ଅଜୟ— ମୁଁ ତ ଆଗରୁ କହିଛୁ ସୁମାଜ ପ୍ରତିଶୋଧ
ନେବାକୁ ଜାଣେ । ଆଜି ସମସ୍ତେ ଆମକୁ ଅଭି-
ନୟତ ଝରୁଛନ୍ତି । ଏବେ ମୁଁ ଯଦି ପ୍ରକାଶ
କରେ, ଆମର ବିବାହ ଚାହାଇ ନ ଥିଲ, ତୁମେ
ମୋର ସ୍ତ୍ରୀ ନୁହି-ତାହାରେବେଳେ ଲେକେ କ'ଣ
କହୁବେ ଜାଣ ?

ସୁଲତା— (ମୁସ୍ତି ଲାଗୁଇ) ଜୀବଣ,

ଅଜୟ— ଗୋଟିଏ ଉପାୟ ଅଛି - ମିଥ୍ୟାକୁ ସତ୍ୟ
କରାଯାଇ ପାରେ — — — ତା କ'ଣ
ହୋଇ ଯାରେ ନା ସୁଲତା ?

ସୁଲତା— ତୁମେ ତୋତେ ଅପରାଧିରୁ ଦିନ୍ଦାଇବ
ବୋଲି, ବିବାହ କରିବାକୁ ରୂପି ? ମୁଁ ତୁମର
ଜୀବନରେ ଏହୁ ମନେକାରୁ ଧରି ଦେଖା ଦେଇଛୁ ।

ଅଜୟ— ଧୂମକେତୁ ନୁ ହେ — ଧୂ ଦ ତାର ପର ।

ସୁଲତା— ସିଂହିଲକ୍ଷ୍ମୀର ମୋ ମାର୍କ (ତୁମେ) ପ୍ରତାରଣାର
ଆୟ୍ୟ ଦେଇଥିଲ ଆହଁ ବି (ତୁମେ ମୋତେ)
ବିଦର୍ଭ ରକ୍ଷା କରିବାକୁ ରୂପୁନ ।

ଅଜୟ— ତୁମେ ଧୂମକେତୁ ମୁଁ ଦୟା କହି ତୁମକୁ ସ୍ତ୍ରୀର
ମନୀଧା ଦେଖାକୁ ରୂପୁନ । ତୋତେ ବିଦ୍ୟାସ
କର ସୁଲତା, ମୋର ମନୋଭାବ ସେପରି
ନୁହେ । ମୁଁ ତୁମକୁ ଭଲ ମାଏ ।

ସୁଲତା— କୌଣସି କାରଣରୁ ଆମର ବିବାହ ଅସ-
ତ୍ତବ୍ ।

ଅଜୟ— ଅସମ୍ଭବ ! ଏହାର କାରଣ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପାରେ କି ?

ସୁଲତା— ମୁଁ ବିବାହିତା ।

ଅଜୟ— ତୁମେ ବିବାହିତା !

ସୁଲତା— ହଁ, ମାତ୍ରାଜରେ ଜଣେ ଓଡ଼ିଆ ଭଦ୍ର—
ଲେକ ସହିତ ବିବାହ ହୋଇଛି ।

ଅଜୟ— ସେ କଣ କରନ୍ତି ?

ସୁଲତା— ଯେବେ ହୃଦୀ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ ଫିଲିଙ୍ଗକୁ ଅବଶ୍ୟକ
ଭାବରେ ଭାବତ୍ତାୟ ଶ୍ରମିକଙ୍କ ପଠାଉଥିଲା, ସେ
ଥିଲେ ତା'ର କର୍ମକର୍ତ୍ତା ।

ଅଜୟ— ତାଙ୍କର ନାମ ? ଥିବାଣ୍ୟ ସ୍ଵାମୀଙ୍କ ନାମ ଧରି-
ବାକୁ ତୁମର ଯଦି ଆପଣି ନ ଥାଏ ।

ସୁଲତା— ତାରଣୀ ନିଦ । ତେବେ ତାଙ୍କର ଆଉ ଦୁଇ
ତିନୋଟି ନାମ ଥିଲା, କେଉଁ ନାମଟି ଠିକ୍
ଜଣା ନାହିଁ ।

ଅଜୟ— ସେ କ'ଣ ମାତ୍ରାଜରେ ଅଛନ୍ତି ?

ସୁଲତା— ନା, ଦିବାହର ପରଦିନରୁଁ ସେ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ
ର ଟଙ୍କା ଆସ୍ତାତ୍ କରି ପଳାଇଗଲେ । ତା'—
ପଚାର ତାଙ୍କର ଶାତ କିଣ୍ଠି ଖଦେର ପାଇନାହିଁ ।

ଅଜୟ— ସମାଜର ତୁମକୁ ମୋର ସ୍ତ୍ରୀ କୋଳି ପରି-
ଚାଯୁ ଦେବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଅଥବା ତୁମ ମୋର
ସ୍ତ୍ରୀ ହୋଇ ପାଇବ ନି ?

ସୁଲତା— କିନ୍ତୁ ଲେନେଦିନ ଏହି ଅଭିନୟ ଲଳିବ ?

ଅଜୟ— ଲାଣେ ନା ।

ସୁଲତା— ମମାର ବେଳେ ବେଳେ ମନେ ହୁଏ ଆସ-
ପ୍ରତିଧ୍ୟା କରିବା ଛତା ଆଉ କିଣ୍ଠି ପଥ ନାହିଁ ।

ଅଜୟ— ତୁମେ ଆସୁଥିଥା କଲେ କଣ ନିଶ୍ଚିତ
ପାଇବ ଭାବେ ? ସମାଜ ପ୍ରତିଧ୍ୟା କରିବ ଏମାନେ
ଦେଖିଶ୍ବର ନାମ୍ବରକୁ ଧସନ କରିଥିଲେ ।

ଦିଗ୍ବିଜ୍ୟର ପରେ ? ଆସୁଥିଥାର କାରଣ କଣ ?
ଲେକେ ତୁମ ନାମରେ ମିଥ୍ୟା କୁଣ୍ଡା ରଖିବା
କରିବେ ।

ସୁଲତା— ଆଜ୍ଞା ଆମେ ଯଦି କିଣ୍ଠି ଗୋପନ ନ ରଖି
ସମସ୍ତ କଥା ପ୍ରକାଶ କରୁଁ ?

ଅଜୟ— It is too late ତୁମର ବାପା ଲଜ୍ଯାରେ
ମୁଁ ଦେଖାଇ ପାରିବେ ନାହିଁ । ସମସ୍ତେ ମୋ
ଆଜକୁ ଅଛୁଳି ଦେଖାଇ କହିବେ— ମୁଁ
ଜଣେ ସମ୍ମାନ ବନ୍ଦର ହିଅର ସୁନାମ ନହିଁ
କରିଛି ।

ସୁଲତା— ତେବେ ତୁମେ ମୋତେ କ'ଣ କରିବାକୁ
କରୁଛ ?

ଅଜୟ— ମୁଁ କହେ, ଘଟଣା ସ୍ତ୍ରୀତ କେତେ ଦୂର
ବହୁତ ଦେଖାଯାଉ । ଫିଲିଙ୍ଗରେ ଯେଉଁ ଅଭି-
ନୟ ଆର୍ଦ୍ଦ ହୋଇଥିଲା । ଏଠାରେ ତା'ର
ପୁନରସ୍ଵକୃତି ହେଉ ।

ସୁଲତା— ତା ପର ! ଏହି ଆସୁ-ବଞ୍ଚନାର ଶେଷ
କେବେ ?

ଅଜୟ— ତୁମର ଭଗଦାନଙ୍କ ଉଠରେ ବିଶ୍ୱାସ ଅଛୁଳି ?
ମୋର ସମ୍ମାନ ବି ସେ ଅଛୁଳି । ମୋର ଦୃଢ଼ ଧାରଣା,
ଭଗଦାନ ବିନା ଦୋଷରେ ଆମକୁ ଶାନ୍ତି
ଦେବିବ ନାହିଁ ।

[ରଘୁଅର ପ୍ରଦେଶ]

ରଘୁଅ— ବାବୁ, ତଳେ ଜଟେ ଉଦ୍‌ଦେଶ ଅପେକ୍ଷା
କରିଛୁଟି ।

ଅଜୟ— ଏତେ ରାତର ତାଙ୍କର କି ଦରକାର ?

ରଘୁଅ— ସେ କଣ ସେ କିଣ୍ଠିନାମାନ୍ତି । ନାଲି କିଣ୍ଠି
ଛନ୍ତି ଡେଣାନାନ କରି ବସ ଯିବେନାହିଁ ।

ଅଜୟ— ଆଜ୍ଞା, ନଗ୍ରେତ୍ତବନ୍ଦୀ ଭଦ୍ର ଲୋକ ତାଙ୍କୁ
ଉପରକୁ ଡାକି ଦିଆ ।

[ରସୁଆର ପ୍ରସ୍ତାନ]

ହୁଲିତା, ତୁମେ ତୁ ମୁର ରୁମ୍ରେ ଯାଇ ଶୋଇ
ପଡ଼ି । ଅନେକ ରସ ହେଲଣି ।

[ହୁଲିତାର ପ୍ରସ୍ତାନ, କିଣ୍ଠିଷଣ ପରେ ଜଣେ ଭଦ୍ର-
ଲୋକର ପ୍ରବେଶ]

ଆଗନ୍ତୁକ— ନମ୍ବାର ! ମୋତେ ବୋଧକ୍ଷେତ୍ର, ଚିନ୍ତା
ପାରୁ ନାହାନ୍ତି ।

ଅଜୟ— ନା । ଏତେ ରସରେ ଆସିବାର କାରଣ କଣା?

ଆଗନ୍ତୁକ— କାରଣ ଅବଶ୍ୟ ଜାଣି ପାରିବେ । ଆଗେ
ପୋଟିଏ ସିଗାରେଟ୍ ଦିଅନ୍ତୁ ତ । ଆପଣ �Drink
କରନ୍ତି ନି, ନୋହିଲେ ତାହିଁ ମାଗିଥାନ୍ତି
— — — Thanks

[ଦିଗାନେଟ୍ ପୁକ୍କିବାକୁ ଲଗିଲା]

ଅଜୟ— (ଅସହିମ୍ଭୁ ହୋଇ) ଆପଣ କାହିଁ କି ଆସି-
ଛନ୍ତି, ଜାମିଗାଳି ନାହିଁ ଯେ—

ଆଗନ୍ତୁକ— ରସିରୁ କହୁଛି । ମୁଁ ତ ପଲାଇ ଯାଉନାହିଁ ।

ଅଜୟ— ଆପଣଙ୍କୁ କେଉଁଠି ଦେଖିଛୁ ବୋଲି ମନେ
ହେଉଛି ।

ଆଗନ୍ତୁକ— ନିଶ୍ଚୟ ଦେଖିଛନ୍ତି । ଆଜିକାର ‘ସମାଜ’
ପଢ଼ିଛନ୍ତି କି ?

ଅଜୟ— ନା, ମୁଁ ବ୍ୟସ ଥିଲି ।

ଆଗନ୍ତୁକ— ପ୍ରୀତିଭେଜନର ଆସ୍ତୋଜନରେ ? [ପରେ
ଠରୁ କାଗଜ ବାହାର କରି] ଏହି ଶବରଟା
ପଢ଼ନ୍ତୁ ତ ! ମୋ ଆତକୁ ଗୁହ୍ନ୍ ରହିଲେଥେ ?
ଓଡ଼ିଆ ଭ୍ରାଷ୍ଟାଭ୍ରାଷ୍ଟିଗଲେ କି ? ହେଉ— ମୁଁ
ନିଜେ ପଢ଼ି ଦେବାଇଛି । “ ଗୁହ୍ନ୍କର ଘଟଣା ।
ବିକୃତ ମହୀୟ ହତ୍ୟାକାରର ଗୁହ୍ନ୍କ ପାଗଳ
ଗାରଦରୁ ପଳାୟନ ”

ଅଜୟ— ଧୂକ୍ରି ପାଗଳ ଗାରଦରୁ ପଳାଇ ଯାଇଛି ?

ଆଗନ୍ତୁକ— ହିଁ, ମୁଁ ପଳାଇ ଆସିଛି ।

ଅଜୟ— ଆପଣ ! ତୁମେ ଧୂକ୍ରି ?

ଧୂକ୍ରି— ଆଜି ହିଁ । ଗୁହ୍ନ୍ କାଗାଟା ସ୍ଵାପ୍ନକର;
ସେଥିରେ ସ୍ଵଦେହ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଆଉ ଗାରଦ
ଘର ରହିବାଟା ଭଲ ଜାଗିଲ୍ଲାନାହିଁ । [ସିଗା-
ରେଟ୍ ପୁକ୍କି] ବଡ଼ Shock ପାଇଛନ୍ତି ।
ନ ହେବୁ ? ଭାବୁଛନ୍ତି, ସେହି ଭକ୍ତା ବେଶ
ପରିବିତ ବୋକାଟା କଣ ଏହି ସୌଭାଗ୍ୟ ଭଦ୍ର
ଲୋକ ହୋଇପାରେ ? ସେତେବେଳେ ତେଲ
ଅସ୍ତବରେ ବାଲରେ ଜଟା ପଢ଼ିଥିଲା । ଏବେ
ତେଲ ପଡ଼ି ବାଲ ଚିକିତ୍ସା ହୋଇଛି । ପ୍ରକା-
ରର ମୋତେ ଏବେ ଚିନ୍ତା ପାରିବା ସହିତ
ନୁହେ ।

ଅଜୟ— କିନ୍ତୁ ଯେତେବେଳେ ଚିନ୍ତାଛି, ସେତେ-
ବେଳେ ମୋର କତ୍ରିବ୍ୟ କଣ ଜାଣ ?

ଧୂକୁଳି— “ପୁଲିସ୍ କୁ ଖଦର ଦେବେ ? ଆପଣ କଣ୍ଠୀ
ଭାବନ୍ତି, ଯେଉଁ ଲୋକ ପାଗଳ ସାଜି ନିଶ୍ଚିତ
ମୃତ୍ୟୁକୁ ପାଞ୍ଜି ଦେଇଛି, ଯେ ଗାରଦ ଘରର
କଢ଼ା ପହଞ୍ଚି ସବେ ପଳାଇ ପାରିଛି, ସେ ଆପ-
ଣଙ୍କ ପାଶକୁ ଆସିଛୁ ଧର ଦେବାକୁ ? — —
ଆପଣଙ୍କ କ'ଣ ସତରେ ଟେଲିଫୋନ କରିବାକୁ
ଯାଉଛନ୍ତି ?

ଅଜୟ— .ହଁ ।

ଧୂକୁଳି— ରହିଲୁ ! ମୁଁ କାହି କି ଆସିଛି, ଜାଣନ୍ତି ?
ମୁଁ ଆସିଛି ମୋର ସ୍ତ୍ରୀର ସନ୍ଧାନରେ ।

ଅଜୟ— କା’ର ସନ୍ଧାନରେ ?

ଧୂକୁଳି— ମୋର ସ୍ତ୍ରୀର । ଅଥାତ୍— ସୁଲଭାର

ଅଜୟ— ସୁଲଭା, ତୁମର ସ୍ତ୍ରୀ ! [ଟେଲିଫୋନ ରଖି
ଦେଲେ]

ଧୂକୁଳି— ଥାନାକୁ ଫୋନ୍ କଲେ ନାହିଁ ଯେ ?

ଅଜୟ— ନା ।

ଧୂକୁଳି— ମୁଁ ଆପଣଙ୍କୁ ଧରିବା କରେ । କାହିଁ କି
ଜାଣନ୍ତି ? ଆପଣ ମୋ ପାସି ନିମନ୍ତେ ନମଜାର
ଧୂକ୍ତ ଦେଖାଇଥିଲେ । ଆପଣଙ୍କ ପ୍ରତିଭା ଅଛି,
ଏହା ମୁଁ ମୁକ୍ତ କଣ୍ଠରେ ସ୍ତ୍ରୀକାର କରିବି ।

ଅଜୟ— ତୁମର ପ୍ରଳାପ ବନ୍ଦକର ।

ଧୂକୁଳି— କିନ୍ତୁ ଗୋଟିଏ କୁଣ୍ଡର ଅଭିରୁ ଆସି
କଷ୍ଟ ପାଉଛନ୍ତି । ଆପଣଙ୍କର Sense of hi-
our ନାହିଁ । ଭାବି ଦେଖନ୍ତୁ — ଯାକୁ ମା-
କାଠରେ ପ୍ରାୟ ଓହଳାର ଦେଇଥିଲେ, (
ଆଜି ନିଶ୍ଚିନ୍ତା ମନରେ ଆପଣଙ୍କ ସାମନାର
ବସି ସିଗାରେଟ୍ ପୁଣ୍ଡିଛି । ତାର କାଗଜି -

ଅଜୟ— (ବାଧା ଦେଇ) ତୁମେ ଚାପୁ କର ।

ଧୂକୁଳି— ତାର କାରଣ, ମୁଁ ଜାଣେ ଆପଣ ଚମାଦ
ଧରଇ ଦେବେନାହିଁ ।

ଅଜୟ— କିନ୍ତୁ ଆଉ ଗୋଟିଏ ଉପାୟ ଅଛି ଲାଗି ?

ଧୂକୁଳି— ଜାଣେ । ଆପଣ କିନ୍ତୁ ଦିନ ତତ୍ତ୍ଵ ତତ୍ତ୍ଵ
ବ୍ୟାକ କିଣିଛନ୍ତି, ମନର ପାଇଲି ।

ଅଜୟ— ତୁମକୁ ହତ୍ୟା କରିବା ଉଚିତ ।

ଧୂକୁଳି— ସେ ବିଷୟରେ ମୁଁ ଆପଣଙ୍କ ସହିତ ଏକଥି
ମୋତେ ପୃଥିବୀର ଦ୍ୱାରା ଦେଇ ପାଇଛି
କାହାର ଜାଣିବାର ଅବ୍ୟାପ ରହିଲା ନାହିଁ
ତେ ଆପଣ ପ୍ରକୃତରେ ସୁଲଭାର ସ୍ତ୍ରୀ ନୁହେଁ
କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଯେ ବର୍ଷି ରହିବାକୁ ଗୁରୁତ୍ୱରେ
ସୁନ୍ଦର ଧରଣୀର ଭୋଗବଳାସ ଛାଡ଼ି ମୁଁ ମା-
ବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ନ ହେଁ ।

ଅଜୟ— ତୁମର ବଞ୍ଚିବାର ଅଧିକାର ତୁମୁଠାଠର ନାହିଁ
ତୁମେ ପାଗଳ ସାଜି ନ ଥିଲେ ତୁମର ପାଞ୍ଚଥାନ୍ତା ।

ଧୂର୍ଜ୍ଞ— ଆମି ତମାଟଙ୍କ ଶୁଣୁଁ କିମ୍ବା ଆପଣଙ୍କର ପାଦଧର୍ମ କହିଲୁ କାହିଁବାକୁ ଗୁହ୍ୟାନ୍ତି । କିମ୍ବା ଅଜୟ ଦାରୁ, ମୋତେ ଶୁଣୁଁ କଲେ ସମସ୍ତେ ଜାଣିପାଇଦିବ ଶୁଣୀ କିଏ । ମୁଁ ଆଗରୁ ତାର ଦିନୋଦୟ କରି ରଖିଛୁ ।

ଶ୍ରୀ— ତୁମେ କି ଉଚିଦେଶ୍ୟରେ ଏଠାକୁ ଆସିଛ ?
ତୁମର ଠଙ୍କା ଦରକାର ?

ଧୂର୍ଜ୍ଞ— ନାଁ ମୋର ଅର୍ଥର ଅଭାବ ନାହିଁ ।

ଶ୍ରୀ— କେବେ କଣ ?

ଶ୍ରୀ— ମୋର ଝଜ୍ଜା, ଏଥର ଦର୍ଶା ଯିବି । ଆଜି ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପୁରୁଷ ତୃଷ୍ଣନରେ ରାଶି ଗାରଦି ଘରର ପୁରୁଷଙ୍କର ବକ୍ତୁ ସହିତ ଦେଖାଯାଇଲା । ସମ୍ବଲିପା ମୋତେ ତ୍ୟକ୍ଷି ପାଠି କର ଅଠାୟ । କୋଣାର୍କ ରକମତର ଜୟ ପଳାଇଲି ।

ଶ୍ରୀ— ଏ ମୁଁ ଚ୍ୟାନ୍ତିଷ୍ଠି ।

ଶ୍ରୀ— ତେଣୁଠାର୍ତ୍ତି ଫିନ ମୋଟଙ୍କ ଶୁଣୁଁ ସତର୍କ ରହିଲୁ ଥାଏଇ । ଶୁଳ୍କିପ୍ରମା ସନ୍ଧାନରେ ପୁରୁଷ ନାହିଁ କେହିଁ ନାହିଁ । ଧୁର୍ଜ୍ଞରୁ ପଳାଇଦୋର ଜ୍ଞାନୀ ନାହିଁ ଶୁଳ୍କିପ୍ରମା ଗୁଣାଧିକ ନାହିଁ କାହିଁବାକୁ ରଖିଛୁ । ତୋ ନାହିଁବ୍ୟାଧି ହୁଏଥିରେ ଧୂର୍ଜ୍ଞର ନାହିଁ କାହିଁବାକୁ ରଖିଯିବି ।

ଶ୍ରୀ— ତୁମେ ଧର୍ମ ନାହିଁଲୁ ମୁଁ ଶୁଣୁଁ ଦେଇବି ।

ଧୂର୍ଜ୍ଞ— ମନେକର ଦେଖାରୁ, ମୋ ପଣେ ସବୁଠାରୁ ନିରାପଦ ହୁଅ କେଉଁଠି ? ଯେ ସରକାର ଓକିଲ ମୋର ପରମ ଶହୁଁ ଯେ ମୋ ଶ୍ରାଣିଦଣ୍ଡ ପାଇଁ ପ୍ରାଣଗତ ଚେଷ୍ଟା କରିଥିଲେ, ତାଙ୍କ ଘରେ ମୁଁ ଲୁଚି ରହିଛି, ଏହା ସ୍ଵପ୍ନରେ ମୁକ୍ତା କେହି ଭାବିବେ ନାହିଁ ।

ଅଜୟ— ତୁମେ ମୋ ଘରେ ଲୁଚି ରହିବ ?

ଧୂର୍ଜ୍ଞ— ଠିକ୍ ଲୁଚି ରହିବି ନାହିଁ । ମୁଁ ବର୍ମା ଯୀବା ଆଗର କେତୋଟି ଦିନ ଆପଣଙ୍କ ଅତିଥି ହୋଇ ଏଠି ରହିବି ।

ଅଜୟ— ମୋ ଘରେ ତୁମକୁ ରହିବାକୁ ଦେଖିନାହିଁ ।

ଧୂର୍ଜ୍ଞ— ଆପଣଙ୍କ ଘର ! ଦିପାଠୀ ସାହେବ ତାଙ୍କର ଜୁଆଁରଙ୍କୁ ଏ ଘର ଯୌତୁକ ଦେଇଛନ୍ତି । ଆପଣ ତାଙ୍କ ପ୍ରତାରଣା କର ଏଠି ରହିଛନ୍ତି ।

ଅଜୟ— ତା ହୋଇପାରେ । ମାତ୍ର ତୁମକୁ ଆଶ୍ୟ ମିଳିବିନାହିଁ ।

ଧୂର୍ଜ୍ଞ— ଆଶ୍ୟ ତୁମକୁ ଆପଣ ବାଧ । ମନେ ରଖିବେ, ମୁଁ ଧର ପଡ଼ିଲେ କଳଙ୍କର ସୀମା ରହିବ ନାହିଁ । ଲୈକେ ଜାଣିବେ, ଆପଣ ଆଉ ଧୂଲତା ଧ୍ୟାମୀ ସ୍ତ୍ରୀ ସାଜ ଏହି ଘରର ରାତ କଟାଇଛନ୍ତି ।

ଅଜୟ— ଧୂଲତା ସମ୍ବନ୍ଧେ ତୁମର ମନୋଭବ କଣ ?

କ'ଳୁଟି— ମୋର ମନୋଭାବ ! ମୋର ଏକାନ୍ତ ଇଚ୍ଛା,
ଆପଣଙ୍କର ଆଜି ସୁଲଭାର ଜୀବନ ଧୂଳିମୟ
ହେଉ ।

ଅଜୟ— ତୁମେ କହା ଆମର ଦୁଃଖ ଶା ଦେଖି ବିଦ୍ରୁଧ
କରୁଛ ?

ଧୂଳୁଟି— ମୋଟେ ନୁହେ । ମୁଁ ସୁଲଭାରୁ କେବେ-
ହେଲେ ଭଲ ପାଇ ନ ଥିଲି ।

ଅଜୟ— ତେବେ ତାକୁ ବିବାହ କରିଥିଲୁ କାହିଁ କି ?

ଧୂଳୁଟି— ନାରୀଙ୍କ ମନ ଚନେଇ ଚେଳିବାକୁ ମୋତେ
ଭାବ ମଜା ଲାଗେ ମାଦ୍ରାଜରେ ଏହି ଭାବ-
ପ୍ରବଣ ତରୁଣୀକୁ ଆୟୁତ୍ତରେ ଆଣିବା ମୋ
ପକ୍ଷେ କଠିଣ ହେଲନାହିଁ । ଭାବିଥିଲି ତାକୁ
ବିଦାସ କରି କିଣ୍ଠି ଦିନ ସମ୍ବାଧ ହେବି । କିନ୍ତୁ
ବିବାହର ପରଦିନ ମାଦ୍ରାଜରୁ ଗୁଲିଯିବାକୁ
ହେଲି ।

ଅଜୟ— କାହିଁ କି ?

ଧୂଳୁଟି— ମୋର ଜଣେ ବିଦ୍ୟାଧ୍ୟାତମା ଦିନ୍ମୁ ଧୂଲିଧ୍ୱ-
କୁ ଖବର ଦେଇଥିଲ । ଭାବିଥିଲୁ କଟକ କିଶ୍ଚାର
ଗୋଟିଏ ଟକାଣରେ ଆୟୁଗୋପନ କଲେ ମୁଁ
ତାର ସ୍ଵର୍ଗାନ ପାଇ ପାଇବି ନାହିଁ । ମୁଁ
ସେହି ବିଦ୍ୟା ପାଇକିବୁ ତଣକ ବାହିର କଲି ।
ତାକୁ ଉପସ୍ଥିତ ଶାନ୍ତ ଦେଲି ।

ଅଜୟ— ତାକୁ କିଅନ୍ତା ଟପାଡ଼ାଇ ମାର ?

ଧୂଳୁଟି— କିନ୍ତୁ ଧର ପଞ୍ଚଗଳି „ମୋର ସ୍ଵାମାନ୍ୟ
ହୁଲରେ ।

[କଥା କହି ୨ ସୁଲଭାର ପ୍ରଦେଶ]

ସୁଲଭା— ମନ୍ଦିରମାର କାଗଜ ଧରି ରଖି ଟଶାଇବ ଯାଅ

ଧୂଳୁଟି— [ସୁଲଭାର ସାମନାରେ ଆସ] ଆଶା କଟରୁ
ମୋତେ ଚିହ୍ନିପାଇଛ ସୁଲଭା ?

ସୁଲଭା— ତୁମେ, ତୁମେ ଏଠାରେ ?

ଧୂଳୁଟି— ତୁମେ ଏହି ଚେଯାଇ ଅପରାଧ ଦସ ତି ।
ନୋହୁଲେ ମୁଣ୍ଡ ଘୁରୁର ପଢ଼ିଯେବା ! [ସୁଲଭା
ବିଧିରୁ] ଶୁଣି ସୁଲଭା, ମୁଁ ଏଠବେ ଧୂଳୁଟି ଆଏ ମା ।
ଧୂଲିଧ୍ୱ ମୋ ସ୍ଵର୍ଗାନରେ ଚାହୁଆଏଇ ବୁଲିଷ୍ଟି ।

ସୁଲଭା— [ନୃଦୂଷ୍ଟରୁ] ତୁମର ସହିତ ପୁଣି ଦେନା-
ନ୍ଦରବ ଏହା ମୁଁ ଭାବି ନ ଥିଲି ।

ଧୂଳୁଟି— ତୁମର ଚାପାଏ ନାହିଁ । ଆଜାବନ ମୁଁ ରୁଁ ଚକ୍ର
ପାଗଳ ଗାରଦେଇର ଅନ୍ତର ରହିବି, ଏହିପରୁ
ଦିନଦୋଷପ୍ରତି ହୁଏ ।

ସୁଲଭା— ତୁମେ କି ଅଜାନ୍ତର ଚସିବୁ ଘଟଣାଟାକୁ ମନେ
କାହାର ଟଫନାକୁ ଆସିବ ?

ଧୂଳୁଟି— ଭୁଲ୍ୟ ଧୂର୍ବନ୍ତ ଧୂର୍ବନ୍ତ ! ମୁଁ ତୁମ ଯକ୍ଷାଚଟନୀ
ଆସ ନାହିଁ । ମୋ ପରି ତେବେବାନ୍ତ ଟଙ୍କା-
ନାହାକୁ ଟଙ୍କାବା ପୁତୁଳା ଛଣ୍ଡା ଆଜି କିଣ୍ଠି
ଭାବିଷ୍ୟ ନାହିଁ ।

ଅଜୟ— ଏ ଜିଟ, ଆମ ଘରେ କିଣ୍ଠିଦିନ ରହିବା, ସୁଲଭା

ଧୂଳୁଟି— ଧୀଁ, ମୁଁ ଦିନାଟିକଟେ ଏଠାରେ ଅତିଥି ଚାହିଁ
ରହିବା । ମୋ ନାମ ଧ୍ୟାନ ତାରଣୀ । ନ'ଠା

ସୁଲତା ନିଷ୍ଠୟ ପଦ୍ଧତି କରିବ ନାହିଁ (ଫରେ-
ଖୁଲତା ଓ ଅଟର ଅଜୟ ଆଡ଼କୁ ଗୁମ୍ଫେଁ)
କିମ୍ବା ଯଦି ହୃଦ ? ତାହାହେଲେ ଚଳିବ
ବୋଧନ୍ତିଏ ? ମୁଁ କହିବି, ବର୍ମାର ଆକ୍ୟାବ
ସହରରେ ମୋର କାଠର କାରବାର ଅଛି ।
ମୁଁ ଗୁମ୍ଫେଁ, ଆପଣଙ୍କ ବକ୍ଷ ମାନଙ୍କ ସହ ପରି-
ଚିତ ସେବାକୁ ।

ଅଜୟ— ତୁମେ କି ସଂତ ଭାବୁଛ, ମୁଁ ମୋର ବକ୍ଷ
ମାନଙ୍କ ସହିତ ପରିଚୟ କରାଇଦେବି ?

ଧୂର୍ଜ୍ଞ— ଆପଣଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ବୁଲିଲେ, ଆପଣଙ୍କ ବକ୍ଷ-
ମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ପରିଚିତ ହେଲେ, କେହି
ମୋତେ ତଳମାତ୍ର ସନ୍ଦେଶ କରିବେ ନାହିଁ

ଅଜୟ— ମୁଁ ଯଦି ରାଜି ନା ହୃଦ ?

ଧୂର୍ଜ୍ଞ— ଆପଣେ ଭୁଲି ଯାଉଛନ୍ତି ଅଜୟ ବାବୁ । ଆମ
ତନିକଣର ଜୀବନ ନେନଇ ଗୋଟିଏ ଆବର୍ତ୍ତର
ସୁନ୍ଦର ହୋଇଛି । ଆଜି ମୁଁ ତାର ନିଯନ୍ତ୍ରଣ
କରିଛୁ ।

ସୁଲତା— ତୁମତାରୁ କଣ ଆମକୁ ନିଷ୍ଠୁତ ମିଳିବ-
ନାହିଁ ?

ଅଜୟ— ତୁମେ ସିତାଶ ହୁଅ ନା ସୁଲତା । ଦିନେ ଏ
ଦୁଇହାର ଅବସାନ ନିଷ୍ଠୟ ହେବ ।

ଧୂର୍ଜ୍ଞ— ଭବାଦାନ ଆପଣଙ୍କ ମନୋଦାଢ଼ୀ ପୁଣ୍ଡକରନ୍ତୁ
ତମାତତ ଆରି କିମ୍ବା ମାତ୍ରିଷ୍ଟି ।

ଅଜୟ— ରୁଲ । ତୁମର ଟିଶ୍‌କରିବାର ବିଚାରିତ୍ୟ କରି-
ଦେଁ ।

•ଧୂର୍ଜ୍ଞ— ମୁଁ ବନ୍ଦ କାନ୍ତ ହୋଇଛି । ବଶାସ କରନ୍ତୁ
ମୁଁ ଶିଶୁ ଭଲ ନିଷ୍ଠିତ ମନରେ ଶୋଇପାରିବି ।
ମୁଁ ଜାଣେ, ପୁଲିସ୍ ଇନ୍‌ସ୍‌ପେକ୍‌ଟିର୍ ମନ-
ବୋଧ ବାବୁ ମୋ ସନ୍ଧାନରେ ଆପଣଙ୍କ ପାଖକୁ
ଆସିବେ, ଆଜି ଆପଣ ମିଥ୍ୟା କଥା ବୋଲି
ଆଜି ଦିଦାଯୁ କରିଦେବେ ।

ଅଜୟ— ତୁମର ବକ୍ଷ ତା ବନ୍ଦ କର ମୋ ସହିତ ରୁଲ

ଧୂର୍ଜ୍ଞ— ରୁଲନ୍ତି । ଗୋଟିଏ ସିଗାରେଟ୍ ଦିଅନ୍ତି ।
[ସିଗାରେଟ୍ ଲଗାଇ] ଭାରି ଭଲ କିନିଷ
ଏଇ Three Castles Cigarette. ଶିରି
ଗାରଦ ଘର ଭିତରକୁ ସିଗାରେଟ୍ Sumggle
କରୁଥିଲି । କିମ୍ବୁ ଭଲ କିନିଷ ପାଇ ନ ଥିଲି ।

[ଧୂର୍ଜ୍ଞ ଓ ଅଜୟର ପ୍ରମାନ ଓ କିଣ୍ଠିଷଣପରେ ଅଜୟର
ପ୍ରବେଶ]

ଅଜୟ— କଣ ଭାବୁଛ ସୁଲତା ?

ସୁଲତା— ଭାବୁଛି, କାହିଁକି ତୁମକୁ ବିପଦର ମୁହଁକୁ
ଠାଣି ଆଣିଲି । ତୁମର ମହିତର ସୁପୋଗ ନେଇ
ମୁଁ ତୁମର ମାନ ସମ୍ମାନ ବିପଳ କରିଛି ।

ଅଜୟ— ପୁରୁଷ ମୁଁ, ବିପଦର ବିଚଳିତ ହେବା
ମୋ ପକ୍ଷରେ ଶୋଭା ପାଏ ନା ।

ସୁଲତା— ମାତ୍ରାଜରେ ଦୁଇଦିନର ମୋହରେ ମୁଁ
ଧେଉଁ ଭୁଲ କରିଥିଲି ସାରା ଜାବନ କଣ ତାର
ଧ୍ୟାନିଷ୍ଠିତ କରିବାକୁ ହେବ । ଏହାର କି
ଶେଷ ନାହିଁ ।

ଅଜୟ— କିଏ କହିଲ ନାହିଁ ? ଆମେ ପୁଣି ସୁଖର
ଦିନ ଦେଖିବା ।

ସୁଲତା— ବିପଦ ଯେ ଅଛି ବଡ଼ ସର୍ବନାଶର ସ୍ଫୁରନା
କରୁଛି । ଦିନେ ଏହି ତାସର ଘର ନିଷ୍ଠୀୟ
ଭାଙ୍ଗି ପଡ଼ିବ ।

ଅଜୟ— ମୋର ଧାରଣା, ଧୂର୍ଜଟି ଆମର କିଣ୍ଠି ଅନିଷ୍ଟ
କରିବ ନାହିଁ ।

ସୁଲତା— ମୁଁ ଜାଣେ, ତୁମେ ମୋତେ ମିଥ୍ୟା ପ୍ରବୋଧ
ଦେଉଛି ।

ଅଜୟ— ଧୂର୍ଜଟି ଏଠାରେ ନଜରଦୀ ଥିବ । କିଣ୍ଠି-
ଦିନ ଭିତରେ ସେ ବର୍ମା ରୂପିବ ।

ସୁଲତା— ତୁମେ କଣ କହିବାକୁ ରୁହଁ ପେ ସେ ଦିନ-
ରାତି ଘର କୋଣରେ ଲାଗି ରହିବ ? ତାର
ଭଦ୍ର ବେଶ ସତ୍ରେ ତାକୁ ଚିନ୍ତି ପାରିଲି ।

ଅଜୟ— କିନ୍ତୁ ମୁଁ ତ ତାକୁ ଚିନ୍ତିପାରି ନ ଥିଲି ।

ସୁଲତା— ହୁଏ ତ ଆଉ ସମସ୍ତଙ୍କ ଚକ୍ଷୁରେ ସେ ଧୂଳି
ଦେଇପାରିବ । କିନ୍ତୁ ମୁହଁରେ ଭୁଲରେ ସେ
ଧର ପଢ଼ିପିବ । ତା ପରେ ଆମର କଳଙ୍କ
ସହିତ ଏହା ମଧ୍ୟ ପ୍ରଗ୍ରହ ହେବ ଯେ ଆମେ
ଜାଣି ଶୁଣି ଜଣେ ଶୁଣୀ ପଳାତକକୁ ଆଶ୍ରୟ
ଦେଇଥିଲୁଁ । ଆଉ ସେହି ଅପରାଧର ପରିଣାମ
କଣ କାଣ ?

ଅଜୟ— ଜାଣେ, ମୁଁ ସେଥିପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତର ।

ସୁଲତା— [କିଣ୍ଠିଷଣ ଜାରି ରହି] ତୁମର ଉଚିତ
ମୋତେ ଘୃଣା କରିବା । ତୁମର ଅବସ୍ଥାରେ
ଥିଲେ ମୁଁ ତୁମକୁ ଘୃଣା କରିଥାନ୍ତି ।

ଅଜୟ— ତଳରେ ମନବୋଧ ବାବୁଙ୍କ କଥାବାର୍ତ୍ତ
ଶୁଣି ପାରୁଛି । ସେ ନିଷ୍ଠୀୟ ମୋ ସହିତ ଦେଖା
କରିବାକୁ ଆସିଛନ୍ତି । ତୁମେ ଶୋଇବ ଯାଆ ।
[ସୁଲତାର ପ୍ରାଣାନ୍ତି । କିଣ୍ଠିଷଣ ପରେ ମନବୋଧ
ବାବୁଙ୍କ ପ୍ରବେଶ]

ଅଜୟ— କି ଖବର ମନବୋଧ ବାବୁ ? ସିଂତା
ଏତେ ରାତରେ ଆବର୍ତ୍ତିବ ଯେ ।

ମନବୋଧ— ଆମଟା ଚନ୍ଦ୍ରପତ୍ର ଶୁଣିଥିବ, ଚନ୍ଦ୍ର
ଧୂର୍ଜଟି ନାମର ନୁହାଟା ରୁଚିର ଧାଳେ ଗାର-
ଦିରୁ ପଳାଇଛି ।

ଅଜୟ— ନା, ମୁଁ ଶୁଣି ନାହିଁ ।

ମନବୋଧ— ମୁଁ ଶାରୀଙ୍କ ନାମକୁ ସାଧୀଯ ପାଇଁ
ଆପଣୁ ।

ଅଜୟ— ମୁଁ କଣ ଏହାଠର ଜଣ୍ଠୁ ? ଆହା ଚନ୍ଦ୍ର-
ଧୂର୍ଜଟାକୁ ତା ରୁଚି କରିଥିଲ । ଏହାର ମଧ୍ୟ
ତାକୁ ଧରିଲୁ । ଚନ୍ଦ୍ରପତ୍ର ତମା ଜାମ ଆରହ
ପରିବ ।

ମନବୋଧ— ଲୋକଟାକୁ ଆଜି ଭୋରଟର ପୂର୍ବ ଶୈସ-
ନରେ ଡଦଣ ପାଇଥିଲ । ତା ପଚର ଆଜି
ପଥ ମିଳୁନାହିଁ । ତମା ବିଶ୍ୱାସ ସେ ଚାନ୍ଦର
କେଉଁଠି ଲାଗି ରହିଲୁ ।

ଅଜୟ— ମୁଁ କି ପ୍ରକାରର ଆପଣଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ କରି-
ପାଇବି, ତୁ ଏ ଧାର୍ଯ୍ୟନାହିଁ ।

ମନବୋଧ— ମୋର ମନେ ଥିଲା, ଧୂଳିଟି ସମ୍ବନ୍ଧରେ
ଆପଣ „ଆ ଜଦକ ଡଦକ ମାରିବେ । ତାର
ମକଦ୍ଦମାଟା ଆପଣ ଶ୍ୟାମ୍ Study କରିଥିଲେ ।

ଅଜୟ— I am so sorry ନୀଆ କିଛି ଖବର ଦେଇ-
ପାରିବି, ମନେ ହୁଏ ନା ।

ମନବୋଧ— ମାଘ୍ୟ କରିବେ, ଆପଣଙ୍କୁ ବୁଝାରେ କଷି
ଦେଇ ।

[କଥା କହି କହି ଧୂଳିଟିର ପ୍ରବେଶ]

ଧୂଳିଟି— ଅଜୟ, ମୋ ୧୦୦m ର ଇଲେକ୍ଟ୍ରିକ୍ ଲ୍ୟାଟ୍
ଲ୍ୟାନ୍ ହସ୍ତାକ୍ଷର ଗାଇଛୁ । Excuse me ତୁମେ
କଥିବ ତୁ ରେ ବ୍ୟକ୍ତ ଅଛ, ମୁଁ ଜାଣି ନ ଥିଲି

ଅଜୟ— [ନିଜକୁ ସଞ୍ଚାଳି] ସେଥରେ କଣ ଅଛି ?
ମୁଁ ତୁମର ଲାଇନ୍ଟର ବ୍ୟବହାର କରି ଦେଉଛୁ—
ଏ ତେବେଇଛନ୍ତି ସୁଲିଖ୍ ଉନ୍ସ୍ ପ୍ରେକ୍ଟର୍ ମନ-
ଦ୍ୟାଧ ଧାର୍ଯ୍ୟ । ଆଉ ଏ ସେବେଇଛନ୍ତି ମୋର
ଦକ୍ଷ କିମ୍ବା ନନ୍ଦ । ଦର୍ଶାରେ ଏ ରହନ୍ତି ।

ଧୂଳିଟି— ନ ନାହାର । ଆପଣଙ୍କ ସଫ୍ଟର ଏକ୍ସାର୍ଟ ଟହାର
ଅନ୍ଦର ତେବେଇ । କଲେଜରେ ପର୍ଚିବା-
ଦେଲେ ପାଠ୍ୟପୁଟ୍ଟକ ଛାଡ଼ି ଗାଲି Detective
ଉପନ୍ୟାସ ଧରିଥିଲି । ସେଥିପାଇଁ ଆଉ ବିଃଏ:
ଗାସ, ସେଲନାହିଁ । ତଠୁଳକୁ ଯେ ?

ମନବୋଧ— ମୁଁ ଜଣେ ଆସାମୀଙ୍କ ସନ୍ନାନରେ ବାହା-
ରଙ୍ଗ । ତେଣୁ ଟିକିଏ ବ୍ୟକ୍ତ ଅଛି ।

ଧୂଳିଟି— ଆଜ୍ଞା, ଦୁଇମିନିଟ ବସନ୍ତ । ଯଦି ଗୋପନ
କିଛି ନ ହୁଏ, ତାହାହେଲେ ଘଟଣାଟା ଜାଣି-
ପାରିବ କି ?

ମନବୋଧ— ଧୂଳିଟି ନାମରେ ଗୋଟିଏ ଶୁଣି
ଆସାମୀ ଧାଗଳ ସାଜିବାରୁ ତାକୁ ଶାଗଳ
ଗାରଦ ପଠାୟାଇଥିଲା । ସେଠାରୁ ସେ
ପଳାଇ ପାଇଛୁ ।

ଧୂଳିଟି— ତା ପରେ ? ଆଜ୍ଞା, ସେଇଥାର ସନ୍ନାନ
ପାଇଲେ କି ?

ମନବୋଧ— ନା, ଏବେ ପୁନ୍ରା ପାଇନାହିଁ ।

ଧୂଳିଟି— ଆପଣଙ୍କ ଉଚିତ ଥିଲା, ଶୁଣିଟାକୁ ସେହି
ସମୟରେହିଁ ପାଶି କାଠରେ ଓହିଲେଇ
ଦେବା ।

ମନବୋଧ— ସେ ପଳାଇବ ଜାଣିଥିଲେ, ସେହିପର
ବ୍ୟବହାର କରିଥାଇଥାନ୍ତା । ମୁଁ ପାଉଛୁ କିମ୍ବା
ବାବୁ ! ଆଉଦିନେ ଆପଣଙ୍କର ସହିତ ଗଲି
କରିବ ।

ଧୂଳିଟି— ଭଲ କଥା । ମୋତେ କିଛିଦିନ ଏଠାରେ
ରହିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଅଜୟ ମୋର ବାଲ୍ବବନ୍ତୁ ।
ମୋତେ ସେ ସହିତରେ ଛାଡ଼ିବ ନାହିଁ ।

[ମନବୋଧର ପ୍ରମ୍ଲାନ]

ଅଜୟ— ଗୁଲ, ତୁମର ୧୦୦m ୮୦. ଏହି ନଗାଟିଏ
ବଳ୍ବ ଲଗାଇ ଦେବି ।

ଧୂଳକ୍ଷି— ମୁଁ ମନବୋଶ ବାବୁଙ୍କ ସହିତ ଦେଖାକଣ୍ବ
ବୋଲି Switch ଖରପ କରି ଦେଇଛୁ । I took
no risk.

ଅଜୟ— ତାହାହେଲେ ଆଉ ଟଙ୍କୋଣସିଠାରେ ତୁମର
ଚଣ୍ଡାବାର ବନ୍ଦୋବନ୍ତ କରି ଦେଇଛୁ ।

ଧୂଳକ୍ଷି— ଆପଣଙ୍କ Taste ଅଛି । Room ଟି ସୁନ୍ଦର
ସଜା ହୋଇଛି । ଭାବ ସୁନ୍ଦର ଘର ପାଇଛନ୍ତି ।
ମାସେ ରହୁଯିବାକୁ ଲୋଭ ଦେଇଛୁ ।

ଅଜୟ— ତୁମକୁ ରହିବାକୁ ଦେଲେ ତ ।

ଧୂଳକ୍ଷି— ମୁଁ ସୁଖୀ ହୋଇଛୁ, ଆଜି ବହୁତ ଫଳ ପରେ
ସୁଲୁତାକୁ ଦେଖି ଅଜ ତାର
ସାଥ ଦେହିରେ ମୁକୁଳିତ ପୌଦନର ଇଣ୍ଡିଚ
ଜଣା ଯାଉଛୁ ।

ଅଜୟ— ସାବଧାନ ! ଧୂଳକ୍ଷି ! ମୋର ଧୈର୍ଯ୍ୟର ସୀମା
ଅଛି ।

ଧୂଳକ୍ଷି— ନବିମାତନ କଷ୍ଟାନ୍ତି - ଧୈର୍ଯ୍ୟର ସୀମା ଅଛି,
କିନ୍ତୁ ଏହାଯେଇ ସର୍ବମା ନାହିଁ । ବିଶାଖ ସମ-
ସ୍ଥାନେ ପୁଲୁତାର ଆଖି ଦୁଇଟି ଏହିପରି
ଉଦାସ, ସ୍ଵଧୂରବ ନ ଥିଲ । ଆପଣ ଏଣେ
ରାଜୁଛନ୍ତି କାହିଁକି ? ମୋ ସ୍ତରୁ ମୁଁ ଯଦି
ସୁନ୍ଦର କହେଁ, ତେବେ ଆପଣ ରାଜ କରିବେ
କାହିଁକି ?

ଅଜୟ— ମୋର ଖୁଣ୍ଡ ମୁଁ ରାଗିବି ?

ଧୂଳକ୍ଷି— ମୁଁ ଆପଣଙ୍କ ସହିତ ରାଜତା କରିବି ନାହିଁ ।
ଗୁଲିତୁ ୮ମା ଶାଇବାର ବନ୍ଦୋବନ୍ତ କରି
ଦେବେ ।

ଅଜୟ— ଗୁଲ । [ଦୁଇଜଣ ଛୁଡ଼ା ହେବା]

ଧୂଳକ୍ଷି— (ସ୍ଵର୍ଗ) ମୋର ସ୍ତରୀୟ Bed room ଟା
କେଉଁ ଦିଗରେ ?

ଅଜୟ— Shut up.

ଧୂଳକ୍ଷି— ବଡ଼ ଉତେଜିତ ହୋଇ ପଞ୍ଚଇନ୍ଦ୍ରିୟ ଦେଖୁଣ୍ଡି ।
ଏ କେବଳ Sense of humour. ଅଭାବରୁ

ହିନ୍ଦୁ ନୃତ୍ୟକଳାର ପାରିଭ୍ରଷ୍ଟିକ ଅର୍ଥବୋଧ ।

ମୂଲଚଲଣୀ [‘Significance of Hindu Dance Technique’]

by Kumar Hirendra Pratap Sing Deo.

(କୁମାର ଶ୍ରୀ ମ୍ରାତରେତୁ ପ୍ରତାପ ସଂହ ଦେବ)] ର ଅନୁବାଦ

ଅନୁଭୂବ ଶକ୍ତିର ବହୁଲ ପ୍ରସାର ଅଛି । ମାନଦର
ଅନୁଭୂବକାରୀ ଉତ୍ସୁକ୍ତ ସକଳ ଭଜନ ଧରଣର ଅନୁ-
ଭୂତ ଦ୍ୱାରା ପରିଚ୍ଛଳିତ ସେଲେ ତରମ ଅଭିଧ୍ୟାୟ ସାମାଜି-
କର ସହିଯୁ ହୋଇପାରେ । ଅପରାପ ସୌଦର୍ତ୍ତ ମଧ୍ୟ-
ଦେଇ, ଉତ୍ସୁକ୍ତର ନିରାନନ୍ଦମୟ ଦୃଶ୍ୟ ମଧ୍ୟଦେଇ ଏହି

ଅନୁଭୂତ ଜଡ ଅବରୋଧ ଅତିକମ କରେ । କିପରି ବା
କୁନ୍ତୁମର ନିଗୁତ ରହସ୍ୟ ବୁଝାଇଦିଆଯାଇ ପାରିବ ?
ଜଡ ଯାନୁଭୂତ ସଙ୍କଳିଷ୍ଟ । ତେଣୁ ଏହା ମୌଳିକ
ସ୍ଵର୍ଗତ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣତାରେ ନାହିଁ । ଯଦି ବା ଅବୟବ
ଦୃଶ୍ୟର ଏହି ଫୁଲ ଏହାର କୋମଳ ଦିଲ, ତୁରି ତୁନ୍ତ,
ତୁନ୍ତର ଏହି ଫୁଲ ଏହାର କୋମଳ ଦିଲ, ତୁରି ତୁନ୍ତ,

ସାମର ନୃତ୍ୟର ଶୁଭେତ୍ର

ଲକିତପରଗରେ ସୀମାବନ୍ଧ ତଥାପି ଏହାର ଉତ୍ସୁକ୍ତ
ସୀମା ଭାଙ୍ଗି ନିଜର ମଧୁର ସରଳତା ପ୍ରକାଶ କରୁ
ବାରେ ସତତ ବଧାକୁଳ । ଏହାର ମାନଦର

ଚାଲୁର ଚିନ୍ତାରେ ସୁଷ୍ଠୁ ଉତ୍ସୁକ୍ତ ନିୟକ୍ତ ହୁଅନ୍ତି ଏବଂ
ଏହି ଲକିତ ପରଗ ସମସ୍ତ ରୂପ ଜଗତକୁ ପୂର୍ଣ୍ଣ କରେ ।
ଆମମାନଙ୍କର ଧାରଣା ଶକ୍ତି ମୁକ୍ତ ହୁଏ ଏବଂ ଏହି ରୂପ-

‘ଧୀରର’ ରେ ଲେଖକ (ସତର୍ବିଳାଳ ଛଡ଼ିଲାଙ୍କ)

ଜଗନ୍ନରେ ଶରିପରିତ ହାତକ୍ୟ ରହେ ନାହିଁ ।

ଏହିଁ ରହସ୍ୟ କୌଣସି ଉପାୟରେ ବୁଝାଇ ଦିଆ-
ଯାଇ ପାରିବ ନାହିଁ କିମ୍ବ ଏହାକୁ ବିଶ୍ଵେଷଣ କଲେ ମଧ୍ୟ
ଏହାକୁ କିଏ କଳନଶକ୍ତି ଦିଏ ତାହା ଜାଣି ହେବନାହିଁ ।
ଏହା ସୌଦର୍ଯ୍ୟର ଏକ ସାର୍ଥକତା ଯାହା ଅନୁଭବ
କର୍ଯ୍ୟାଇପାରେ କିନ୍ତୁ ପ୍ରକାଶ କର୍ଯ୍ୟାଇପାରେ ନାହିଁ ।

ଏଥରେ ବହୁ ପାଞ୍ଚଭାର ସୁଗଠନ ଓ ସୁନିୟୁକ୍ତି ହିଁ
ମନକୁ ଟାଣିନିଏ, ସେହି ସମୟ ପାଇଁ ଜଡ଼ ଓ
ଭୋଗିକ ଜଗନ୍ନ ସୁନ୍ଦର ଓ ଅସୁନ୍ଦର ଭେଦା-
ଭେଦ ଭୁଲାଇ । କଳନା ଶକ୍ତି ପରାପର ହୁଏ, ଜନ୍ମୟ
ମୂଳ ହୁଏ ଫେତେବିଳ ମନୁଷ୍ୟର ସବୁ ଅନୁଭୂତ
ଏହାର ଜୟଗାନରେ ନୃପୁତ୍ର ରହେ ।

କେବଳ ଯେ ପୁଲ ବା ସୁଗର ମନ୍ଦିର ସରଣୀ
କରେ ଏହାର ନୁହେ । ତଥାପି ତାର ମାଧୁରୀ ରୂପ ଜଗନ୍ନାଥ
ସେବର୍ଷର ପରିବାହାପ୍ରତି ହୋଇ ରହିଥାଏ । କିନ୍ତୁ
ଏହାହିଁ ଯ ଥେଣୁ
। ଏହା ଅର୍ଥପୂର୍ଣ୍ଣ ।
କାରଣ ଏହା ଏକ ଜୀବନୀ ଶକ୍ତି । ଆତ୍ମମାନଙ୍କର
ଜୀବନ ସୀମା କିନ୍ତୁ ଏହା ସେହି ସୀମା ପେ-ଏହାକୁ
ମଧ୍ୟ ଉପର କରେ ।

ସେଠାରେ ଏହା ଦେଖାଯାଇ ପାରୁଥିବା, ଶୁଣାଯାଇ
ପାରୁଥିବା ଏବଂ ଅନ୍ତରୁବ କରାଯାଇ ପାରୁଥିବା ସଫିୟ
ଅନ୍ତରୁ ଜଗତ୍ । ଆହୁର ମଧ୍ୟ ଏହି ରହସ୍ୟମୟ
ଅର୍ଥ ସବୁ ପଦାର୍ଥରେ ରହିଥାଏ, କାରଣ ନିଜେ
ଶ୍ରେମାଟନ ପଦାର୍ଥ ନୁହେନ୍ତି କିନ୍ତୁ ପ୍ରକୃତର ପ୍ରତିକ୍ରିୟା
ମାନ୍ୟ । ପ୍ରକୃତରୁ ଏହି ସଫିୟ ଶକ୍ତିକୁ ସହେତୁ ଏହିରୁ
ରୂପରେ ପ୍ରକାଶ କରୁଛି; ପଳଟର ସେହି ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱ ଅନ୍ତରୁ,
ଅବିଭିଜ୍ୟ, ନିଜିଣ୍ଣା ଜୀବୀରୁଚେପ ପ୍ରକାଶିତ ସେ... ।
ପୁଲରେ, ଭଦ୍ରଧନରେ ଏବଂ ଜନଦେଖାତରେ ବିଜୟ
କରୁଥିବା ଏହାହିଁ ସେହି ଶକ୍ତି । ଏହି ସବୁ ଗତିହିଁ ଦୃଷ୍ଟି-
ର ପରିଭ୍ରାଣ ଅଟେ । ଏହା ଛତା ମନ୍ତ୍ର-ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣରେ ଅନ୍ୟ
କିନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଯାହା ତା' ଦେହରେ ଦେଖାଯାଏ
ଯେ ସବୁ ପ୍ରକୃତଠାରେ ଥିବା ଗତର ଭିଦାହରଣମାନ ।

ବିରହବିଦ୍ୟାର ଆସାର ହତାଶ ଭାବ, ମୟୁରର ଦ୍ୱାରା,
ସାଗରର ଶିପୁଳତା ଏବଂ ଦୟାରେ ଏହାର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପ୍ରକାଶ-
ବ୍ୟକ୍ତି ଯାହା ପ୍ରକୃତର ବିକିରଣ ପଦାର୍ଥ ସହିତ ଘନିଷ୍ଠ
ଘବରେ ଜାହାନ ତାହା ନୃତ୍ୟକଳାର ବିଜ୍ଞାପି ଲ୍ୟାଙ୍କ
କରୁଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିଭୁବ ଅପଣନ ଅମ୍ବଲ ରତ୍ନଶକ୍ତି । ଚତୁର୍ବୁଦ୍ଧ
ନୃତ୍ୟକଳାର ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ପରିଭ୍ରାଣମାନ କହିବା
ରତନା କରିବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରୁଥିବା ମର୍ମାଟାମର୍ମ
ଶବମାଳା ପର ନୁହି; ମନୋନାତ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ
ଓ ପ୍ରତି ଭାବ ପ୍ରତି ଭାବ ମାନି । ଛତାରେ 'କାହାପାଦ',
ତୀର୍ତ୍ତବ ଲକ୍ଷଣର 'ଭୁଜାପାପତ', କଥକାଳିର 'କନ୍ତା'

'କଟକ', ତାଣ୍ଡବଲକ୍ଷଣର 'ଲକିତଭ୍ରଷ୍ଟିକ', ସଙ୍ଗୀତ ରତ୍ନ-
କରର 'ନଳିମା ପଦ୍ମକୋଷ' ଛତାର ଗୋମନ୍ତ ଛାତ୍ର
ଏବଂ ଆଉ ନାଚ ଗୁଡ଼ିକ ଶିଳ୍ପୀର (ଆସାର) ଅସ୍ତ୍ରିଗତି
ଓ ଆବେଗ ପ୍ରକାଶ କରୁଥିବା ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ନୃତ୍ୟ ପରି
ଭାଷାରେ ଗୁପ୍ତତ ଗତି ଅଟେ । ଏହି ବାହାର ଗତି କିନ୍ତୁ
ପ୍ରକୃତର ଅନୁରାସାର ବିକାଶ ।

ଏହି ନେଇଶ୍ୟମୟ ଜଗତ୍ରେ ନିଜକୁ ପ୍ରକାଶ
କରିବାପାଇଁ ସବୁବେଳେ ତେଣ୍ଟା କରୁଥିବା
ଶିଥେଣ୍ଟା ତ ର ଆ ଶା ର ଅତି ଶୀଘ୍ର
ଆଲୋଜ, କଳାରତନାରେ ପ୍ଲାନ ପାଇଁ ଶିଳ୍ପୀ
ହୃଦୟରେ ପ୍ରତିପଳିତ ହୋଇଭିଠେ । ତେଣୁ ଶିଳ୍ପୀ
ନିଜର ଭଦାର ଦୃଷ୍ଟିରେ ଜଡ଼ ଓ ତେତନ ପଦାର୍ଥକ
ନୃତ୍ୟ କରିବ ଏବଂ ତାହା କରିବା ପଳରେ ସେ ପ୍ରକୃତି-
ର ମହାବ୍ୟକ୍ତିଭୁବ ରୂପ ଗ୍ରହଣ କରି ନିଜ ସୀମା
ଲିଙ୍ଗନ କରେ । ଧେ ନିଜ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତିରେ ନିଜ
ସ୍ରୁଷ୍ଟାର ଆସନ ଗ୍ରହଣ କରିଥାଏ । ଅଧାର ଗୌରବରେ
ମୁଗ୍ଧ ଏବଂ ସମ୍ବନ୍ଧ ଦୂରଳ ସେହି ଶିଳ୍ପୀ ଜଗତର
ବିଭିନ୍ନ ଜଡ଼ ପଦାର୍ଥରେ ତଥାନ୍ୟାବିଧିବା ସାର ଆହ-
ରଣ ପାଇଁ ତେଣ୍ଟାକରେ ଏବଂ ସାଧିଷ ବାନ୍ଧି ସେହି
ମାନବାନ୍ତାତ ପ୍ରତିଭା ପ୍ରକାଶ କରିବ ।

ଏ ସବୁ ମନୋନାତ ସୌଦର୍ଯ୍ୟ ନେଇ ହୃଦ୍ୟ ନୃତ୍ୟ-
କଳା ଦେଖିବା ସକାଏ, ଧେଜୁଁ ଦେବତା ନିମନ୍ତେ
ଶୁଭର ଗୀତ ଗାଏ, ଭାସ୍କର ମୁତ୍ତି ଗତି ଏବଂ ଆସୁ-
ମାନିଙ୍କର ହୃଦୟରେ ବାସ କରୁଥିବା ସେହି ଦେବତା
ନିମନ୍ତେ କାର୍ଯ୍ୟଗର କଷ୍ଟ ସୀମାର କରେ । ଏହି ଅବି-
ବିମ ସୃଷ୍ଟିରେ ଆଦିମ ମହାସତ୍ତ୍ଵ ସେହି ବ୍ୟକ୍ତିଭୁବ, ମହା-
କାଳର କୋଳରେ ବିଶ୍ୱାସ ନେଇ ସୌଦର୍ଯ୍ୟରୁପେ ପ୍ରକା
ଶିତ ହୋଇଛି । ଏହି ଜୀବନୀ ଶକ୍ତି ଦାତ୍ର ବେଦ୍ୟାମ ମଣ୍ଡଲ
(ether) ମଧ୍ୟ ଦେଇ ଦହ୍ୟାଏ, ତେଣୁ ବ୍ୟକ୍ତିଭୁବ ମହିରେ
ସାବଜନାନତା ଭଦ୍ରଭୂତ କରିବାକୁ । ଅବ-
ତେତନ ମନର କାଠିନ୍ୟ ନିଜର ଲଜ୍ଜାଶୀଳତା ଜୟ

କର ଚନ୍ଦ୍ର ଓ ତାର ପ୍ରତି ନିଜର ଅତିଲେଖନ ପ୍ରକୃତି-
କୁ ଉନ୍ନତୁଣୁ କରିଦିଏ ଏବଂ ସେହି ବ୍ୟକ୍ତିର କୁଷ୍ଠେଳି
ଅବରୋଧ ଭେଦକର ସୌଭାଗ୍ୟର ସାବଳମାନ ବିଶିଷ୍ଟ-
ତାଯାଏଁ ବ୍ୟାପ୍ତି ହୁଏ । ଏହାପରେ ହେଲାମତି ଧୟାମର
ଶେଳେ ସେ ମେଲିବ, ନିର୍ବିରଣୀ ପେପରଭାବରେ ଯାଏଁ
ସେ ଧାଇଁବ, ଏବଂ ଏପର କିନ୍ତୁ ଅଭିଜ୍ଞତା ରହିବ ନାହିଁ
ଧ୍ୟାକ ତାର ଅଜଣା । ଚିରନ୍ତନ ଯୌବନ ଚିରନ୍ତନ
ସୌଭାଗ୍ୟକୁହିଁ ଭଲ ପାଇବ ଏବଂ ଆସା କିନ୍ତରେ ଯେଉଁ
ଆସୁରକ ଭାବ ରହିଛି ସେ ସତ୍ୟ, ଶିବ ଓ ଘୁରନ୍ତକୁ
ଧଂସ କରିବାକୁ ଶୋକିବ ।

ଏହାର ଭରିବ ପ୍ରତିଭାରୁ । ଅନନ୍ଦକୁରଣୀୟ ଅତୁଳ
ପ୍ରକୃତିର କେତେବୁଦ୍ଧିଏ ମନୋମାତ ଗତି କିମ୍ବା ଅନ୍ୟ
କୌଣସି ପ୍ରକାର ଗତି ଯଦି ମାନବ ନିଜ ମନର ସ୍ଵର୍ଗିତା
କରେ, ତେବେ ତହିଁରେ ଆଦିମ ପ୍ରତିଭାର ସ୍ଵର୍ଗ
ପୁଣ୍ୟ ରହିବା ଉଚିତ । ତେଣୁ ହିନ୍ଦୁ ନୃତ୍ୟ-
କଳାର ପଢ଼ି କୌଣସି ଧୂଗର ନୁହେଁ
ଏବଂ କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି ବିଶେଷର ନୁହେଁ । ବହୁଶକ୍ତିର
ଆବେଦନ ଭାବକୁ ଯେଉଁ ରୂପ ଦିଏ ତାହା ସ୍ଵଭାବରେ
ଅପ୍ରାୟୀ, ତେଣୁ ଛାତ ନାଚରେ ଛାତର ବ୍ୟବହାର କରା-
ଯାଇଛି । କଥକାଳୀ ଓ ଛାତନାଚ ଭାବ୍ୟରେ ସ୍ତ୍ରୀ ଓ
ପୁରୁଷ ଶିଳ୍ପୀର ମଧ୍ୟରେ କୌଣସି ପ୍ରାର୍ଥକ୍ୟ ଧୀରାର
କରସାଇନାହିଁ । ସେ ଦୁହେଁ ଏପର ଏକ ଶିଳ୍ପ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ
କରିଅଛନ୍ତି ଯହିଁରେ କି ସ୍ତ୍ରୀ ଓ ପୁରୁଷ ଶିଳ୍ପୀ ନ ଦ୍ଵା-
ରେଣେ ଉବ୍ଧାର ଉବ୍ଧାର ଉବ୍ଧାର ଉବ୍ଧାର ଉବ୍ଧାର
ଅନ୍ତରର ଯୌବନୋହ୍ଲାସ ସହଜରେ ଅନୁଭବ କରି-
ପାଇବ ଏବଂ ଚିରନ୍ତନ ନାରୀ ମନର ଆଦି ରସ୍ତେସ୍ୟ ପୁଲର
କାନେ କାନେ କହୁଦେଇ ପାରିବ । ତେଣୁ କିଟଶାର
ଶିଳ୍ପୀ ନୃତ୍ୟ ପଢ଼ିର ଶୈଶ୍ଵର ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି ହୁଏ ଅନ୍ୟ-
ରୂପ ପାଇ ରମଣୀର ଦ୍ୱାପ୍ତ ନେଇ ସାବ ଜଗତ୍ ସମ୍ମନ୍ଦରେ
ରିତି ହୁଏ । ସେହି ସୌଭାଗ୍ୟ ନିଜର ଅନ୍ତରାଠିକା-
ରେ ନିଜେ ଉଭ୍ୟିତ । ଏହି ଯେଉଁ ତମସା ମହିନେ
ପ୍ରକାଶ ଲଭିବାପାଇଁ ଶିଳ୍ପୀ ଅନ୍ତରର ଅଭିରାମ ତୋଷା,
ଭାବ ଧାରାକୁ ଏକ ମୁହଁ ଦେବାଧାରୀ ତାର ବିରାମମୁନ୍ଦର

ଫର୍ଗ୍ରାମ, ତାହା ଶିଳ୍ପୀ ଜୀବନର ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ । ନୃତ୍ୟକଳା-
ରେ ଶିଳ୍ପୀ-ଅନ୍ତରର ନୃତ୍ୟକ ଗତ ସଂରକ୍ଷଣ ସତ୍ୟର
ଅନୁଭୂତି ଓ ଶ୍ରକାଶ ବିଶେଷଭାବରେ ଲଭିତ । ତେଣେ
ଏହା ସ୍ଥାନାବିଳ ଯେ ନୃତ୍ୟମାନଙ୍କ ଓ ଶିଳ୍ପୀର ଶିଳ୍ପୀ-ନିଧି
ଶର୍ଣ୍ଣ ମଧ୍ୟରେ ଘନିଷ୍ଠ ସମ୍ବନ୍ଧ ରମ୍ଭିଦ । କିନ୍ତୁ ପଢ଼ିପ୍ରାପ୍ତ
ନୃତ୍ୟକଳା/ନୃତ୍ୟଶର୍ଣ୍ଣ ସର୍ବିଦ୍ୟ ପର୍ବିଦ୍ୟ ଲେଖୁ ମରାପାଠାରୁ
ଭଲାଇଛି । ଏହା ନୃତ୍ୟକଳାର ବିଶିଷ୍ଟତା । ନୃତ୍ୟରେ ଯାହା
ଦୁଇର ରମ୍ଭିଦ୍ୟ, ନୃତ୍ୟକଳାର ନିକତ ତାହାକୁହିଁ ବ୍ୟକ୍ତି
କରିବାକୁ ବେଶ୍ବା କରିଥିଲୁ । କାରଣ ମା ଧାରଣ ଜାଦନ-
ଧାରାରେ ଆମ୍ବେମାନେ ଯେତକି ଅନୁଭୂତର ଗଭୀରତା
ସମ୍ପଦକାରୀର ନାମାରୁ ତେର ଦେଶୀ ଜୀବନ ବା
ଗାତ ଅନୁଭୂତ ହୀର ଏହା ଆମ୍ବାନ୍ତା ।

ଗତ ମା ସିର ଦେବିର୍ଯ୍ୟ ଓ ସ୍ଥାନକ୍ୟ ଅଛି । ସମ୍ମୁଦ୍ର
ଗତିଶୀଳତାରୁ ଅଳ୍ପ କେବଳାଟି ଗତ ସୁମୁଦ୍ର ହୋଇ
ଦେଖି ଦିଅନ୍ତି ଏବଂ ସେମାନଙ୍କର ମଗ୍ନିଟିବ ଓ ସମ୍ବାଦିତ
ନେଇ ବିଶେଷଭାବରେ ତୁମ୍ଭି ଆକର୍ଷଣ କରନ୍ତି । ତାଙ୍କ-
ର ଭଙ୍ଗୀ ଓ ରେଖା ବ୍ୟବର୍ଥିତ ଶିଳ୍ପୀର ଶିଳ୍ପୀର ଶିଳ୍ପୀର
ଆଖିଲୁ ମୁଗ୍ଧ କର, ନିଜର ପ୍ରକାଶରେ ପାଇଦାକୁ
ଦାନ ଜଣାଏ । ଏ ସମ୍ମୁଦ୍ରମନ୍ତର ଉଚ୍ଚତାକାଣୀ ଜଳାର
ଉଚ୍ଚମଣିକା ।

ମାନବ ନୃତ୍ୟକାର ମହିନ୍ଦୁ ଜୀବ । ନୃତ୍ୟମାର ଗନ୍ଧି-
ପୂର୍ଣ୍ଣ ମଧ୍ୟ ଉଚ୍ଚମନ୍ତର ଧରନାର । ତାର ଅଙ୍ଗ-ଗଠନର
ପୂର୍ଣ୍ଣ ତା ଓ ସୌଭାଗ୍ୟ, ତାହାକୁ ଏପର
ଦିଶା ବା ଭାବ ପ୍ରକାଶରେ ସାହାଯ୍ୟ କରଇ
ପାହାକି ଶିଳ୍ପୀ ନିଜେ ମଧ୍ୟ ଅନୁଭବ କରି ନ ଥାଏ । ତଥାନେ
ଏହି ଗତ ଦେବିର୍ଯ୍ୟ ମଛରେ ଏକ ସାଧାରଣ
ତେଣା କାମ କରୁଥିଲୁ । ତେଣୁ ଶିଳ୍ପୀ ଯେଉଁ ସବୁ ଗତିଶ୍ରୀ
ଭଙ୍ଗୀ ପ୍ରକାଶିତାରୁ ଧାର କରିଛୁ ତାର ଲଭ ପରିଶୋଧ
କରିବା ନାମନ୍ତରେ ସେ ନିଜ ଦେବି ସାହାଯ୍ୟ ର କଟିଛିନ୍ତା
'ଲମ୍ବଟ-ଟିଲକ' ଏବଂ ଏପରି ଆହୁରେ କେବଳ ଭଙ୍ଗୀ ଦୁଷ୍ଟି
କରେ, ଯାହାକୁ ମାନବ-ସ୍ଵଭାବ-ଅନୁଭୂତି ନ ଭୁବନ ।

କୁତ୍ତିଠାରୁ ଏହି ଆଦାନ ପ୍ରଦାନ ଖୁବ୍ ଅର୍ଥପୂଣ୍ଡି ।
କି ସାଧାରଣ ନେତନା ରହିଛି ଦୋଳି ଏହା ସମ୍ବନ୍ଧ-
ର । ଗିରି ହରଣାର ଝରି ପଢିବାର ଆବେଗ, ପାହାର
ବଣ ବସରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠନିତ ହୁଏ । ସଙ୍ଗେ ହୃଦୟ ତଳୀ-
ର ସ୍ଥାନୁ ରୁହିର ଝଙ୍କାର ବାଜିଭାଟ । ତାନ୍ ସେନ-
॥୨, ପଳରେ ସହପ୍ର ଦ୍ୱାମାଳା ଜଳିଭାଟ । ମମତାଜ
ଅ ନାହିଁ କିନ୍ତୁ ଚତୁର୍ଥ ତାର ସେହି ମର୍ମର କବିତା
ଯଥେର ଆଜିଯାଏ ଶିଶିର-ଅଶ୍ଵ ମୁଞ୍ଜନ କରୁଅଛନ୍ତି ।

ବାହ୍ୟ ଆକୃତି ର ପାର୍ଶ୍ଵକ୍ୟ ରହିଛି ସତ କିନ୍ତୁ ତା
ଛରେ ଯେଉଁ ଚେତନା ରହିଛି ତାହା ଏକ ଓ ଅଭିନନ୍ଦ ।
ଛତ୍ର ଅନୁକୂଳରଣ ନ ହେ, କାରଣ ମୌଳିକ ଉପା-
ଧାନକୁ ଏହା ପୃଥକ୍ । ନୃତ୍ୟକଳା ପାଇଁ ଏହି ପଢ଼ନ
ଅନ୍ତରୁନ ହେବ, ଯେ ପରୀକ୍ଷାନା ମୂଳ ଉପାଦାନର ଛଦ ଓ
ପାଇତ୍ୟ ଏହି ପଢ଼ନୁଭବରେ ରୂପ ପାଇଛି । ଏକ

ଆସାର ଅଭିନ୍ଦନ ଏକ । ଶିଳ୍ପୀର ଗତସ୍ଥିତି କେବଳ
ସେତକିବେଳେ ମୁଗ ଶାବକର ତଥାଲ ନୃତ୍ୟ-କୀତାକୁ
ପୂଣ୍ଡଭାବରେ ରୂପଦ୍ରେଷ ପାରେବ ଯେତେବେଳେ ସେ
ନିଜକୁ ମୁଗଶାବକ ରୂପରେ କଳିନା କରିପାରିବ ।

ନୃତ୍ୟକଳାର ପ୍ରକୃତ ପଢ଼ନ ତାହା, ଯାହା କି
ଶିଳ୍ପୀକୁ ବିଜ୍ଞାନର ଦୋଳନରେ ତାଳରଣ ଦୋଳିବା-
କୁ ସାହାଯ୍ୟ କରେ— ତାହା ପ୍ରକୃତ ସଙ୍ଗେ ମନର
ଆଦାନ ପ୍ରଦାନ ହ୍ରାପନ କରେ । ଓ ଏକ ସୁନ୍ଦର ବପୁରୁ
ଆଉ ଏକ ସୁନ୍ଦର ବିପ୍ଳବ ଯେଉଁ ସାଧର ଭାବ-ବିନିମୟ
ଗ୍ରାହ୍ୟ, ତାହାର ପ୍ରାପ୍ତରେ ସାହାଯ୍ୟ କରେ । କେବଳ
ଅଭ୍ୟାସ ଦ୍ୱାରା ଏହା ସମ୍ବନ୍ଧ ନୁହେ, ଏହାର ପ୍ରାପ୍ତ ପାଇଁ
ଗର୍ଭର ଅନୁରୂପ ଏବଂ ଚରଣ-ବିନିମୟ ଆବଶ୍ୟକ । ଏହି
ଲକ୍ଷ୍ୟ ରଖି ଶିଳ୍ପୀ ସ୍ଥିତି କଲେ, ଘଟଣା ଓ ଭାବ ପଥାର୍ଥ
କଲାର ଅବଦାନ ପାଇବ ।

(ସତ୍ରେକଳା ଛତନାଚ)

‘ନୃତ୍ୟା’ ନୃତ୍ୟର ଦୃଷ୍ଟି ଛୁମିକାରେ ୮ ଶ୍ରେଣୀ ।

(୧୭୩)

ଶ୍ରୀ ଶୁକ୍ଳଚଦବ ଶର୍ମୀ
ଇଂରେଜ ସାହିତ୍ୟର ଗତିଧ୍ୟାନ

ପ୍ରାଚୀନଯୁଗ :—

ଜୀବନର ବିକାଶରେ ପରିପ୍ଲିତର ସାତ ବର୍ଷବର
ରହିଥାଏ । କୌଣସି ଜୀବନର ଦୃଷ୍ଟିକୋଣ, ଚିନ୍ତା ଓ
ଭାବଧାର ଏହି ପରିପ୍ଲିତ ଦ୍ୱାରା ଅନେକ ପରିମାଣରେ
ନିୟନ୍ତ୍ରିତ ହୋଇ ଆୟୁଷ୍ମକାଶ କରେ । ତେଣୁ କୌଣସି
ଲାଭର ପରିଚୟ ମାରିବାକୁ ହେଲେ ଆମ ତାର
ଭୂଗୋଳ ଓ ଇତିହାସକୁ ଅବଜ୍ଞା କରି ପାରିଦା ନାହିଁ ।
ଇଂରେଜ ସାହିତ୍ୟ ଯେଉଁ ପ୍ରାଚୀନ୍ୟବନକୁ ଲିପିବର
କରିଛି, ଯେଉଁ ଆଶା ଆକାଂକ୍ଷା, ଯେଉଁ ଆଦର୍ଶ ତା ଅନୁ-
ଭୂତକୁ ପ୍ରକାଶ କରିଛି ତାହା ବୁଝିବାକୁ ହେଲେ ଆମେ
ସେ ଦେଶର ପାଶିପଦନ, ଏସେ ଦେଶର ପ୍ରାକୃତିକ ଦୃଶ୍ୟ
ସେ ଜୀବନର ଉତ୍ୟାନ ପତନ, ଏସେ ସମାଜର ଆଚ୍ଚର
ବ୍ୟବସ୍ଥାର, ପ୍ରବାସ ଓ ସଂକଟ ଓ ପାରିପାଶ୍ଵକ ପ୍ରଭାବ
ପ୍ରତି ଅବହେଲା ପ୍ରକାଶ କରି ନ ପାରୁ ।

ଯୁଗେପ ମହାଦେଶର ପଣ୍ଡମରେ ଆଜଳନ୍ତିକ ମହା
ସାଗରର ଏକ ପ୍ରାନ୍ତରେ ଏକ ଦ୍ୱାରା ଇଂଲଣ୍ଡ, ଆୟୁତନ-
ରେ ବଙ୍ଗପ୍ରଦେଶ ଭଲି । ଗୁରୁପାଠ ଦରିଆ, ସେ

ଦେଶରେ କୌଣସି ଉନନ୍ତ ଉଦ୍‌ଧାର ହିଁ ମାଳା ନାହିଁ
କିମ୍ବା ଦାର୍ଢପ୍ରବାହିତା ନଦୀ ନାହିଁ । ସ୍ମରଣ ଗୁଷଳି
ନେଇ ସେ ଦେଶର ଲୋକେ ମେଷ ମାଳିବାକୁ ଜୀବନରେ
ପ୍ରଧାନ ଅବଲମ୍ବନ କରିଥିଲେ । ଏହି ନନ୍ଦଶର ଆକାଶ
ଅଧ୍ୟକ୍ଷା ବେଳେ ମେଘାଛଳ, ସୁର୍ଯ୍ୟର ପୁନଃନିଲି କିରାତ
ତହିଁ ମୂଳବାନ୍; ତନ୍ଦୁର ରଜିତ କାନ୍ତି କୁଠାଷିଳିର ପରିପାର
ପାରର ମଳିନ ଫିଶେ । ଶାତ ଦିନରେ ଇଂଲଣ୍ଡ ଦରପାର
ରେ ଶୁଭ ଦେହାରାଏ, ଅଛୁଟ ଟମ୍ ନୁହନ୍ତର କୃଷଳିତା
ସେ ସବୁ ପଥେଇଥା ଦେଇ ଗ୍ରାନ୍ଟିକାଲକୁ ଅନୁଷ୍ଠାନିକ
ରହନ୍ତି । ଗ୍ରାନ୍ଟିକାଲଟର୍ ବରପା ଏବଳେ, ଠନ୍ଡିଙ୍ଗ
ଶର୍ଷ୍ୟ ଛୁଅନ୍ତିଏ, ତରୁଳତା ପୁଣି ଜ୍ଞାନର ଫୁଅନ୍ତି, ଏହିଏ
ପୁନଃ ସଂଭାରରେ ସିଏସେ ।

ଏହି ଟ୍ରୋଗୋଲିକ ଭିତ୍ତି ଭିତ୍ତିର ଡିକ୍ଷାରେ ଜୀବିତ
ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ସେ ଜୀବିର କବିକଣ୍ଠରେ ଟମ୍ ପ୍ରବଳ କରି
ଦ୍ୱେରଣା ବାଜାରଠିବ, ତାର କବିତା ଉଚ୍ଚରଣ ଯେ ବିଷ
ଦର ଗଭୀର ଶ୍ଵେତପାତ ହେବ, ଏହା ଧ୍ୱାନିକ ମାତ୍ର,
ଇଂରେଜ ସାହିତ୍ୟରେ ବାହୁଦ୍ୟାନ ଯତ୍ତାତତା ।

କଳ୍ପନା ବିଳାସିତାର ଅଭ୍ୟବ ଧାଦିର କାରଣ-ସନ୍ଧି
ବ୍ୟକ୍ତି ତାର ଶ୍ରୀର ଭିତ୍ତର ପାଇବ ସେ ଦେଶର
ଭୌତିକିକ ଅବଳୁ ତିରେ ।

ବ୍ରିଟିନ୍‌ମାନେ ଉଲ୍ଲଙ୍ଘନ ଅଦିନ ଏଥିବାସୀ । କୁଣ୍ଡ-
ଚାର୍ମ୍‌ପ୍ରାସେ ଶକ୍ତିଭାବର ଜୁଲିଆସ୍ ଏକିର ଉଲ୍ଲଙ୍ଘ
ଆକିମଣି କରି ବ୍ରିଟିନ୍‌ମାନଙ୍କୁ ପରାତ୍ମ କରିଛୁ ଓ ଉତ୍ସତାରେ
ରୋମନ୍‌ରେଖା ହୋଇ ହୁଏ । କିନ୍ତୁ ରୋମନ୍‌ମାନେ
ଉଲ୍ଲଙ୍ଘ ଛୁଟିଯିବାରୁ ଆଂଗ୍ରେ, ସାକ୍‌ସନ୍ ଓ ଜୁଟ୍‌ମାନେ
ଏବଂ ଚକ୍ରି ଆକିମଣି କରି ବ୍ରିଟିନ୍‌ମାନଙ୍କୁ ପାଇଦ୍ୟ
ତବ୍‌ଲ୍‌ସ ଅବଲକୁ ଉତ୍ତିଦିନ ସମତଳ ଅଞ୍ଚଳରେ
ରୋମନଙ୍କ ଦେବାତ୍ମାପାଇନ କଲେ । ଆଂଗ୍ରେ, ସାକ୍‌ସନ୍
ଓ ଜୁଟ୍‌ମାନ୍ ଦୁଇନ୍ତି ସମରପ୍ତିୟ ଜାତି ଥିଲେ କିନ୍ତୁ
ରୋମନଙ୍କ ପରାତ୍ମା ଉକ୍ତର ଅଳକ ନ ଥିଲା । ଉଲ୍ଲଙ୍ଘରେ
ରୋମନଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟର ଧରି ରୋମନର ପରାତ୍ମାର ଆୟୁର୍‌ଶ୍ରୀ
ଓ ରୋମର କ୍ରୁଷ୍ଣମ୍ ପ୍ରଗୃହିତମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା କ୍ରୁଷ୍ଣ
ଶର୍ମରେ ଦୁଇ ହେଲେ । ଏହି ରୋମାୟ ଧରି ଆଂଗ୍ରେ-
କଙ୍କ ଦେବାତ୍ମାର ରୋମନ ସର୍ବତା ଓ ରୋମ ହଙ୍କରେ
ପିଠିରେ ପିଠିରେ ଆଂଗ୍ରେନ୍‌ମାନର ପିଠିରେ
କରୁଥିଲା ଉଲ୍ଲଙ୍ଘର ଧାଦିନ ତଳୀନାମାନ ଏହି ଅଟ-
ନଟର ଲଟକ ଭୁବନେ ପନ୍ଦୁକାରିତିରେ ଉଠିପଲାଭାବୀ ।
ଏ ଅଧିକ ଦୂର ଠଣ୍ଡ ଏବଂ କ୍ରମି, ମାତୃଭୂତାର ପିଧର
ବିଭିନ୍ନ ।

ଆଂଗ୍ରେ ବାକ୍‌ବଳ୍ ଆଜ୍ଞାର କବିତା, ଆମେ
ପରାତ୍ମା ଧାର ଅଭିନ ଧରି ଜାଗିମା ମଧ୍ୟତର । ଏହି
କ୍ରୁଷ୍ଣମ୍ ହନ୍ଦୀ କବିମାନଙ୍କୁ ଏ ହତିର ପରାତ୍ମାପରିତାରୁ
ଏହି ଏହିର ଆଜ୍ଞାକ୍ରୁଷ୍ଣମ୍ ତାର ସମାଜେ ରିହ ନଟିଲେ
ବ୍ରିଜ୍‌ଟି (Widsith) ଠାରିପିର (Dear) ଓ ବୁର୍‌ବୁର୍‌ଫ୍ରେଂ୍‌ଫ୍ରେଂ୍ (Beowulf) ଏ ଜାଗିର ଅତ୍ୟନ୍ତମୁହଁତାରେ ଲାଭାବୀ ।
ବ୍ରିଜ୍‌ଟି (ଅନ୍-ମୋହିଦ୍ୟାଜିକ) ତର କବି ଧରି
ବ୍ରିଜ୍‌ଟିର ଅନ୍ତରୁ ପୁରୁଷ ଛିଲିତର ବିଭିନ୍ନ ସାହୁପୁରୁଷ-
ମାନଙ୍କ, ପରିତ୍ରିତ ଅନ୍ତରୁ ଏହି ନାଧିତାରୁ

ଜଣାପଡ଼େ ସେ ସେହି ସମୟରେ ରାଜଦିରବାରରେ
ଭାଟିମାନେ କବିତା ପାଠ ଓ ଗୋତରାନ କର ପୁରସ୍ତୁତ
ହେଉଥିଲେ । ତୋଥରୁ କାନ୍ଦିତା କବିତାରେ ଅପର
ଏକ କବିକୁ ରଜାନ୍ତିରାମ ମିଳିଥିବାରୁ ଓ ନିଜେ ତହିଁଲୁ
ବଞ୍ଚିତ ହୋଇଥିବାରୁ କବି ଶୋକାର୍ତ୍ତ ହୋଇଛନ୍ତି ଓ
ଅପରା ମନକୁ ଆଂସନ୍ଦାନ ବାଣୀ ଶୁଣାଇଛନ୍ତି । ବିଞ୍ଚିଲପ
କବିତାରେ ବିଞ୍ଚିଲପ, ନାମକ ଏକ କାଳ୍ପନିକ ବାରଙ୍ଗର
ଅଭୁତ ବାତ୍ରେପାର୍ତ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟାବ୍ଲେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରାଯାଇଥିଲା ।
ତ୍ରେନ୍-ତେଲ୍ ନାମକ ଏକ ରାଷ୍ଟ୍ର ହୁଏ ରାଷ୍ଟ୍ରର ରାଜା-
କବି ଜଣେ ସମ୍ବରକୁ ଧରି ଶାରଯାଏ । ବିଞ୍ଚିଲପ,
ଭାଷଣ ଧାତାହାତ ଘୁରୁତର ରାଷ୍ଟ୍ରର ଏକ ଅଂଶ ଛେଦି
କଲେ ଏବଂ ରାଷ୍ଟ୍ର ବିକଳରେ ପଳାଇଲା । ଏଥରେ
ରାଷ୍ଟ୍ରର ମାତା ରାଜୀଯାର ରାଜଧାନୀରେ ନାନା ଅତ୍ୟା-
ଗୁର ଅବେଳା କଲେ । ରାଷ୍ଟ୍ରରୀ ଧ୍ୱନି ପାଣି ତଳେ ବାସ-
କରେ । ବିଞ୍ଚିଲପ, ରାଷ୍ଟ୍ରରୀ କୁମାରେ ପ୍ରବେଶ କରି
କୁହୁକା ତରିବାରରେ ରାଷ୍ଟ୍ରରୀ ନ ସିଦ୍ଧ କଲେ ଓ
ତ୍ରେନ୍-ତେଲ୍ର ଶିର ଆଣି ରାଜୀଙ୍କୁ ଉତ୍ତିଷ୍ଠିତ ଦେଲେ ।
ବିଞ୍ଚିଲପ ଏକ ରାଜ୍ୟ ଧାର ପରିପାତ ରାଜା ହୋଇ ବର୍ତ୍ତ
ବିଷ ରାଜ୍ୟାସନ କଟିଲା । ଥିରୁ ଏକ ଦୁର୍ଦ୍ଵାନ୍ତ ସର୍ବ-
ସହିତ ଲିତେଇ କଥ ସେ ଖେଳ୍‌ବ୍ରେ ପ୍ରଦେଶ ମଧ୍ୟ
ଆସିଥ ହୋଇ ସେହି ବିପଳିକାର୍ତ୍ତ ଦେହି ତ୍ୟାଗକଲେ

ତ୍ରୀନି ସାହୁତ୍ୟର ତକଟିରୁଣ୍ଟିଏ ଗୀତ
କବିତା (Lyrics) ଏବଂ ଶିଳ୍ପ (Ellegies) ମଧ୍ୟ
ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ । ଏହି ସବୁ କବିତାରେ ସାଧା-
ରଣତଃ ଦ୍ୟକ୍ଷଗତ ଦୁଃଖ ଓ ଦେବନୀ ରୂପ ପାଇ-
ଅଛି । ତକଟିରା ସମ୍ବନ୍ଧିତା ମଧ୍ୟ ଏହି ପୁରାରେ
ଲେଖା ହୋଇଥିଲା । ଏହି ବିଳାମାନଙ୍କର ବିଶ୍ୱା-
ବ୍ରତ ଲାଭ ଜାତ ମଧ୍ୟରେ ଦିତ୍ତେଷ, ସମର
ଆତ୍ମପ୍ରର, ବିରତ ଓ ବିଲ୍ଲାପିକା ।

ଏହି କାଳର ଆଙ୍ଗ୍ରେସନ୍ ସାହିତ୍ୟରେ
ଦ୍ୟକ୍ଷପଲ୍ୟା ପ୍ରଦେଶିକା, ରତ୍ନିତ ହୋଇଥିଲା । ଏହି

ସବୁ ପ୍ରହେଳିକା ଲାଟିନ୍ ସାହିତ୍ୟ ଛାଞ୍ଚରେ ପ୍ରଥମେ
ଲେଖା ହୋଇଥିଲା । ସମ୍ବଦତଃ ରାଜ ଅତିଥିମାନ-
ଙ୍କର ଚିତ୍ର ବିନୋଦ ଲାଗି ଭାଟିମାନେ ପ୍ରଥମେ ଏହି
ପ୍ରହେଳିକାମାନଙ୍କର ବ୍ୟବସ୍ଥାର କରିଥିଲା । କିନ୍ତୁ
ପ୍ରହେଳିକାମାନଙ୍କର ବିଶ୍ଵାର କରିଥିଲା । କିନ୍ତୁ
ଗୁଣବର୍ଣ୍ଣନାଦ୍ୱାରା ଧିନ୍ଦୁକୁ ଉଚ୍ଛିତ ଦେଖା ଓ ତ୍ରୋତାର
ଉତ୍ତକଣ୍ଠ ଜାତ କରିବା ପ୍ରଭୃତି ଚେଷ୍ଟାଦେଶତଃ
ଏହା କ୍ରମଶଃ ଶୁଦ୍ଧ ବଣ୍ଟିନାୟକ ବିଭାବ ପ୍ରବର୍ତ୍ତନ
ଉଠିଲା । କେବେଳକାଠ ଏପରି ଦେଖାଯାଏ ଯେ କବି
ବିଷୟବିଷ୍ଟ-ବଣ୍ଟିନା-ତ୍ରୋତରେ ଭାର୍ଯ୍ୟାଇ ପ୍ରହେଳିକା
କରିବାକୁ ଏକବାରେ ଭୁଲିଯାଇଛନ୍ତି ।

ସବୁ ଦେଶ ଭକ୍ତି ଇଂଲଣ୍ଡରେ ସାହିତ୍ୟର
ଆଦିମ ଭର୍ତ୍ତା ହୋଇଛି ଧର୍ମର ପ୍ରେରଣା । ତେଣୁ
ଅତ୍ୱକାଂଶ ପ୍ରାଚୀନ ସାହିତ୍ୟ ଧର୍ମକୁ ଅବଳମ୍ବନ କରି
ରଚିଛି । ଏମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ କବି କେତ୍ତମନ୍ତ୍ରଙ୍କ
କବିତାମାନ ଅତିଶୟ ବିଶ୍ଵାରିତା । କଥୁତ ଅଛି ଯେ
କେତ୍ତମନ୍ତ୍ର ମୁଖ ଥିଲେ କିନ୍ତୁ ଭାଷାଙ୍କଠି ଭଗବତ
ଶକ୍ତି ଥିଲା । ଧର୍ମର ଏକ ପଣ୍ଡତରେ ସେ ବସଇଛନ୍ତି;
ଏହି ସମୟରେ ପ୍ରସ୍ତାବ ଦେଇଲା ସମସ୍ତେ ଗୋଟିଏ ।
ଗୀତ ଗାଇ ଶୁଣାଇବେ । କେତ୍ତମନ୍ତ୍ର ଧାଳି
ଯେତେବେଳେ ପଡ଼ିଲା! ସେ ଲଜ୍ଜାରେ ସଭାଙ୍କଳ
ଶ୍ଵର ପଲଇ ଆସି ଆପଣାର ନୁହିଲାନଟର ମନକଷ୍ଟରେ
ଶୋଇ ପଡ଼ିଲେ । ନିଦ୍ରାରେ ଏକ ଦିବ୍ୟ ପୁରୁଷ
ଆସି ତାକୁ ଏକ ଗୀତ ବୋଲିବାକୁ ଅନୁରୋଧ
କଲେ; କେତ୍ତମନ୍ତ୍ର ତାଙ୍କ ଆମେର ଆମଣାର ଦୁଃଖ
ଜଣାଇଲେ । ତହୁଁ ଦିବ୍ୟ ପୁରୁଷ କହିଲେ ଯେ
କେତ୍ତମନ୍ତ୍ର ତାକୁ ଗୀତ ଶୁଣାଇ ଧାଇବେ । କି
ଗୀତ ବୋଲି ପାରିବେ ପରୁବାରୁ ଦିବ୍ୟପୁରୁଷ
ଦୃଷ୍ଟିର ସଙ୍ଗାତ ଗାଇବାକୁ ଆଜ୍ଞା ଦେଲେ । ତହୁଁ
କେତ୍ତମନ୍ତ୍ର କଣ୍ଠରୁ ଅଭ୍ୟତ ଫଳାତ ନିଃତ ହେଲା ।
ସେହି ଦିନୁଁ କବି କେତ୍ତମନ୍ତ୍ର ମୁଖ୍ୟକ ଦେଇ

କବିତା ରଚନା କରିପାଇଲ ।

ଇଂଲଣ୍ଡର ଏହି ପ୍ରାଚୀନ ବିଭାବମାନଙ୍କର ଛନ୍ଦ
ଥିଲୁ ବିଚିତ୍ର । ଏଥୁଠର ନାତାଳ୍ ନାତ ଆଦୌ
ନଥିଲା, କେବଳ ନାତକ ଦ୍ୱାରା ବିଭାବମାନଙ୍କରେ
ସର୍ବାତ୍ମାନୁରୋଧ ମେଣ୍ଟୁଟୁଲା ଯାହା । ପ୍ରତିଭ୍ୟକ ପଂକ୍ତିରେ
କେତୋଟି ଦ୍ୱାନମାଦା ରହିବ ନାମାର କୌଣସି
ଛିରତା ନ ଥିଲା । ପ୍ରତିଭ୍ୟକ ନାଂକ୍ ସାଧାରଣତଃ
ଦୁଇ ଭାଗରେ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରେଇଟିଲା ଏବେ ପ୍ରତିଭ୍ୟକ
ବିଭାଗରେ ଦୁଇଟି ଗୁରୁ ଦିନ (accent) ରହିବାର
ବାତିଥିଲା । ନିମ୍ନଟଃ ଏହି ନାତରେ ଲିଖିଛି କବିତାର
ଏକ ନମୁନା ଦିଆଗଲା :—

Steady stanlitho — stinge narrow
Steep stone slopes, paths narrow.

ଏହି କାଳର ସାହିତ୍ୟରେ ଦିନକାକୁର ବହୁଳ
ପ୍ରସାର ଦେଖାଯାଏ । ତାମ୍ଭୁ ଶୁନ ଦୋଳି
'ମସ୍ତକର ମଣି' ରୂପରେ ନୁହାଇ ନାହା । କବି ଶୁଭର
ଦୋଳି ଗଣ୍ୟ ପ୍ରେଇଥିଲୁ; ମଣିର ବିଭାବମାନଙ୍କର ପ୍ରେଇ-
ଥିଲୁ 'ପୃଥିବୀ ଅତ୍ୱକାରୀ' କୁହୁଢ଼ ନାମରେ 'ପବନର
ମୁକୁଟ' ।

ଆଂଗ୍ରୋ ସାକ୍ସନ୍ ନାମ୍ ରେ ନାମ୍ ମଧ୍ୟ-
ରେ ବହୁତ ଧାର୍ଯ୍ୟକ୍ୟ ନାଲକ୍ଷେ କିମ୍ବା କାହା ଗଦ୍ୟର
ଦୁଇ ଦୁଇ ମଧ୍ୟରେ ପାର୍ଶ୍ଵକ୍ୟ ଅଛି । ଆଂଗ୍ରୋ
ସାକ୍ସନ୍ ଗଦ୍ୟର ଉଚ୍ଚଭ୍ୟାଣ ରିପ୍ରେସ ଥିଲା, ଥିଲା
କେବଳ ପଟନାର ପ୍ରକାଶ, କାନ୍ଦାନ କିଳିପ୍ରି । ଗଦ୍ୟ
ତଳିତ ଉଚ୍ଚଭ୍ୟାଣର ଲିଖିତ ପ୍ରେଇଥିଲୁ ଏବେ ଏଥରେ
ପଦ୍ୟପୁଲଭ କୌଣସି ବିଭାଗକୁର ନୁହୁଣାନ ନ ଥିଲା ।

ରାଜା ଆଲ୍ପ୍ରେତ ସାହିତ୍ୟର ନୁହୁଣାନକ ଥିଲେ ।
ସେ ନିର୍ମଳ ଅନେକ ପୁରୁଷଙ୍କ ଇଂଟରିଜ ଅନୁବାଦ କରି
ଥିଲେ । ତାଙ୍କର ରଜ୍‌ପତିର ଦେଖାଏ କୁ ଉଚ୍ଚଭ୍ୟାଣ
ଲେଖାଇଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଏହି ଦେଖି ॥ କର୍ଯ୍ୟିବା

ଦେଶ୍ୟରେ ଲିଖିତ ମେଉ ନ ଥିଲୁ; ଧର୍ମପାଳକମାନେ
ଏହି ପରି ଭାବରେ ମେଂତୁର କାରଣ୍ତି, ସେହି ଗଦ୍ୟର
ଛଳୀ ମୁଖ୍ୟତଃ ଜନସାଧାରଣଙ୍କୁ ପଢ଼ି ଶୁଣାଇଦେବା
ଦେଶ୍ୟରେ ଲିଖିତ । କିନ୍ତୁ ଏହି ସମୟରେ ଗଦ୍ୟ
ହିତ୍ୟ ଯେଉଁ ଦୂର ପାଇଲା, ତାହାର ବାବୁ ଇଂରେଜି-
ହିତ୍ୟରେ ବିଦିନ ରହିଗଲା କିନ୍ତୁ ଆଂଟାର୍କା ସାକ୍-
ନ, ପାଇଁ ଏହି ଦୂରାନ୍ତର ତ୍ରିଭିତ୍ତି କରିବାକୁ ବାଧ-
ସଳି ।

୧୦୬୭ ଶ୍ରୀହାତେଜ ନାନ୍‌ମାନ୍‌ମାଳେ ଉଠଣ୍ଟି
କିମଣି କରି ହେଲେଇର ନରମାନ୍ ଶାସନ ପ୍ଲାପନ
କଲ । ନରମାନ୍‌ମାଳେ ପ୍ରାନ୍‌ସ ଦେଶର ଅଧିବାସୀ
ଲେ ଏବଂ ପ୍ରାନ୍‌ସ ଅଷ୍ଟୁଡ଼ିର ସେମାନେ ପର-
କ୍ଷିତି ହୋଇଥିଲେ । ନରମାନ୍‌ମାଳଙ୍କ ସର୍ବଗରେ
ସି ଉଠଇଲେ ସାହିତ୍ୟରେ ଏକ ନୂତନ ସୁରା ସ୍ତୁଷି
ଦିଲା । ପ୍ରାନ୍‌ସର ସାହିତ୍ୟ ସେ ଦେଶର ଜଳବାୟୁ
ନୁହିପ ଜାରି ପୁରୀମୟ, ଛଦମଧୁର, ବୌଚିନ୍ଦମୟ
କ୍ଷ ଉଚ୍ଛଳ । ନରମାନ୍ ଘରଜାଳୀ ଓ ପ୍ରାନ୍‌ସର କବି
ଶଙ୍କଦ୍ଵୀ ସାକ୍ଷନ୍ ସାହିତ୍ୟକୁ ନୂତନ ଅର୍ଦ୍ଧ ନୂତନ
ଶୁଣି ଓ ଭାବରେ ଅନୁପ୍ରଣିତ କରି ଏକ ଉତ୍କଳତର
ଶ୍ୱାଗନକୁ ଉଠାଇଲେ । ନରମାନ୍ ଆଖମଣି ପୂର୍ବରୁ
ଶଙ୍କଦ୍ଵୀ ସାକ୍ଷନ୍ ସାହିତ୍ୟ ଏକ କୃତିମ ଥକାର ଆରଣ୍ୟ
ଶୁଣିଲା । କୁ ତମ୍ଭର ପଦ୍ମରାଶର ସାଜିଷଙ୍କାରେ
ଶପ୍ରସାଦ ଭୁବନେଶ୍ୱରାରେ
ରୂପ୍ସିଣୀ, ପରିବାର ହଳୀ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଦିନ୍ୟ ଅନ୍ତର
ଶିଶୁର ଅତି ଏ ଜି ଶିଶୁ ଶୁଣି କ୍ଷିରକୁ
ଦିଲା । କ୍ଷିରକୁ ମୁଖ ପାଇଁ ପାଇଁ ଦିଲା
ଶୁଣି ଆର ଏକମାତ୍ର ଲିଖିଥିଲା ।

କବିତାର ଛବି ଓ ଉଦ୍‌ଘାଟନୀ ମଧ୍ୟ ସହାଯତାର ଛୁଟା-
ପ୍ରତିକରିତ ଗ୍ରହିଣୀ କଲା । ପ୍ରାନ୍ତିକ ପଦିଖାର ଅନୁକୂଳତାଟିର
ଶୁଣ୍ଡରକ କବିତାର ଯଥିଯାଉ ଶୁଣି ଅନୁଷ୍ଠାନିକ ସେଲା
ପୂର୍ବାରଣ୍ଡର ଯମକ ଶୁଣି ଆଜି ଆତ୍ମକ ସେଲା ନାହିଁ ।
ପ୍ରାନ୍ତିକ ପଦିଖାର ଅନୁକୂଳତାଟିର ପ୍ରକାଶର ଭାଲିର

ପ୍ରଯୋଗ ହେଲ ଏବ ପ୍ରତ୍ୟେକ ପଂକ୍ତିରେ ସମାନ
ସଂଖ୍ୟକ ଧୂନିମାଦା ବ୍ୟବହର ହେଲ ।

ଏହି ରଜନେତକ ଓ ସ୍ଵାମାଜିକ ପରିବାର୍ତ୍ତନରେ
ପ୍ରଥମ ଏକଶତ ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ଇଂରେଜ ସାହୁତିଥରେ
କୌଣସି ନୁଆ ଲେଖା ଦେଖାଯାଏ ନାହିଁ । ବିଜେତା
ନର୍‌ମାନ୍‌ମାନେ ବିଜିତ·ଆଂଗ୍ରୋଧାକ୍‌ସନ ଭ୍ରାଷ୍ଟାକୁ
ପ୍ରଥମେ ଆଦର ନ କରି ରଜନୀରବାରଚର ପ୍ରେସ୍ କବି
ମାନଙ୍କୁ ସ୍ଵାନ ଓ ସହାନ ଭୁଣ୍ଡ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରୁଥିଲେ ।
ଫିମେ ବିଜେତା ଓ ବିଜିତ ଉଭୟ ଜାତି ପରମ୍ପରର
ସାନିଧ୍ୟରେ ଆସି ଦେଖର ଭ୍ରାଷ୍ଟାପ୍ରତି ଅନୁଚ୍ଛକ୍ର
ହେଲେ ଏବଂ ଇଂରକ୍ଷି ଭ୍ରାଷ୍ଟରେ ପ୍ରାନ୍‌ସର ବହୁ କବିତା
ଓ ଗଦିୟ ରଚନା ଅନୁଭୂତ ହେଲା । ବିଜେତାମାନଙ୍କ
ଆଗରେ ଏକ ବିଶାଟ ସମସ୍ୟା ଥାଏ, ରାଜିଧର ବିଭିନ୍ନ
ଅଞ୍ଚଳ ମଧ୍ୟରେ ଏକତା ପ୍ରାପନ କରି ଶାସନ ସୁଗ୍ରୂରୁପେ
ଲାଇବା । ଏହି କାରଣରୁ ଏହି ସମୟର ସାହିତ୍ୟକ
କୌଣସି ନା କୌଣସି ଉଚ୍ଚଶାଖା ସାଧନ ଲାଗି
ଦ୍ୱାକୁଳ ହେଲିପରି ବୋଧନ୍ତୁଏ, ତେଣୁ ସାର୍ଥି ତଥରେ
ଉଠିଦ୍ୱାଶ ଓ ନାତର ସ୍ଵର ଅତ୍ୱାପୁଣ୍ୟ ।

ନରମାନ୍ ଅଧୁକାର ପଳିଠର ଆଂଚଳୀ ସାକ୍ଷିତ୍ତନ୍
ଏଥୁ ତି ନଷ୍ଟ ହେଲା ଅଥବା ତଳାକଙ୍କ ଧର୍ଷଠର ନବା-
ଗତ ପରାମର୍ଶ ଏଥୁ ତି ଗ୍ରେହିତ କରିବା ସମୟସାରଚାର୍ଯ୍ୟ ।
ପଳିଠର ଆଂଚଳୀ ସାକ୍ଷିତ୍ତନ୍ ମାନଙ୍କନ୍ ଶିଷ୍ଯ ଓ ଏଥୁ ତି
ଏ ଲାଗି ଛିଏ ଯାଇଥିଲା । ଶାଖକ ସମ୍ମଦ୍ଵୀପ
ଛଂଲୀ କୁ ଆପଣାର ଦ୍ୱାରା ନିର୍ମିତ ବାହିଠର ଦ୍ୱାରିଶ
ଓ ଶାତର୍ଯ୍ୟାଧିଶ ଶାଖକରେ ଏମ ଯାଜିକମାନର ଇଂରେଜି
ଉତ୍ତରର ପୁଣି ଧର୍ମପୁତ୍ରକମାନ ଧର୍ମମୂଳକ ପଦ୍ଧତି ଓ
କବିତାମାନ ରତ୍ନା କରିଥିଲେ । ଅବଶ୍ୟ ଏହି
ଧାର୍ମିତ୍ୟ ପ୍ରାଚୀନ ଇଂରେଜ ସମ୍ବନ୍ଧିତ୍ୟଠାରୁ ଭାବ,
ଶୈଳୀ ଓ ଶାତରେ ପୃଥିକ । ଏହାଗରେ ଇଂରେଜ
ଧାର୍ମିତ୍ୟର କିମେ କିମେ ଅନ୍ୟ ଦ ପରିବହୁ ଓ ଭାବ
ଘେନି କବିତାମାନ ରତ୍ନା ହେଲା । ଏ ସମୟ

ଲେଖାରେ ପରସ୍ପର ରୂପକଥାର ଶ୍ଵର୍ଗ ଜଗତ ଭାବରେ ପଡ଼ିଛି । ସମ୍ବୋଦଶ ଶତାବ୍ଦୀରେ ‘ଚନ୍ଦ୍ର ଓ ନାରାଟିଂଚଳି ନାମକ’ ଏକ କୌତୁକଳୁଣ୍ଡ ଦୁର୍ତ୍ତାର୍ଥ ବୋଧକ କବିତା ଲେଖା ହୋଇଥିଲା । ପୁଲବାତ ଉପରେ ନାରାଟିଂଚଳି ବସିଛି ଓ ଗୋଟିଏ ଶୁଣିଲା ଗଛଗଣ୍ଡି ଉପରେ ପେଣ୍ଠି ବସିଛି । ଅଜୟକୁ ଉତ୍ତରେ ସେମାନଙ୍କ ଶାନ୍ତି ଦୋଷ ରୁଣା ଆତମାତାନା ହେଲା ଏବଂ ଶେଷରେ ସେମାନଙ୍କର କଳିର ମୀମାଂସା ଲାଗି ଉଭୟେ ନିକୋଳ ନାମକ ଜଣେ କବିଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଛାଇର କଲେ । ଏ କବିତାର ନାରାଟିଂଚଳି ଚିତ୍ରାମ୍ବନ ଯୌବନ ଓ ପେଣ୍ଠି, ବୃକ୍ଷର ବିକ୍ଷତା ବ୍ୟକ୍ତ କରନ୍ତି । ଏକ ତାହାର ଉଚ୍ଛ୍ଵାସମୟ ଶାନ୍ତିଭାବ ଭଗବାନଙ୍କୁ ଦୂର କରି ତୃଷ୍ଣ କରିବାରେ ପରିପାତା; ଅପର ଗାଂଭ୍ରାତା, ସାଧୁକାରୀ ଓ ଆସନ୍ନିଯୁନ୍ଦର ପ୍ରଗ୍ରହ କରେ । କବିତାରେ କିନ୍ତୁ କୌଣସି ମୀମାଂସାର ଇଂଗିତ ଦିଆଯାଇ ନାହିଁ । ଏହି କାଳରେ କେତେକ ରଜିତନୀତିକ ଷ୍ଟର୍ଟ କବିତା ଲେଖା ଯାଇଥିଲା । ଏ ସବୁରେ କବିତାର ରମଣ୍ୟତା ନ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଛଦର ସ୍ଥାନ୍ ଓ ବ୍ୟକ୍ତି ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିବାର ବିନ୍ଦୁ ।

ନିଜମନି ଆକମନ ଫଳରେ ଆଂଶଳିକସାକଷ୍ଟର ଓ ପାବନ୍ୟ ପଞ୍ଚଳର ଅଧିକାସା କ୍ରି ଟିନ୍‌ମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଘୋଷାର୍ଥୀ ଛୁନ୍ତିତ ହେଲା । ଏଥିରୁବେ କ୍ରି ଟିନ୍‌ମାନଙ୍କ ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର ଏକ ଶୋଷଣା ଓ ସମାଜର ରହିଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ନାରାମାନମାନଙ୍କ ଉପରେ ଅଧିକାର କରି ଯେ ଅଶ୍ରୁଙ୍କର ତାଙ୍କର ଶାସନ ହୋଇଲା କରିବାରୁ ଓ ନାରାମାନମାନଙ୍କ ଟ୍ରିନ୍‌କ୍ ଓ ଆଂଶଳିକ୍ ସାକ୍ଷାତ୍ ଅଭୟକ୍ରମ ଶାସନ ହୋଇବାରୁ ଏ ଦୂର ଅଧିକାସା ଗୋଟିଏ ମଧ୍ୟରେ ଭ୍ରାତୃଭାବ ଜାତିହେଲା । ଏବଂ ଦୂର ସମ୍ବନ୍ଧରେ ସମିଶ୍ରିତ ହେଲା । ଏହାର ଶ୍ଵର୍ଗ ସାହିତ୍ୟର ପ୍ରତିପଳିତ ହେଲା, ବିନ୍ଦୁଧାତ ଆରଥ୍ରେ ଚାହିଁ-ଧୂଷିରେ ।

ନାରାମାନ ଶାସକମାନଙ୍କର ଅଳ୍ପ ସମୟରେ ପ୍ରାନ୍ତୀ ସହିତ ସମନ୍ତ୍ର ସର୍ବକ ତୃତୀୟ ଏବଂ ସେମାନେ ଦେଶର ଅଧିକାରୀମାନଙ୍କ ଜାତୀୟତାନର ଅଧିକାର ସ୍ଵାର୍ଥ ମିଳାଇଥିଲେ । ଏହି ସାଧ୍ୟତାକୁ ସମ୍ମିଶ୍ରଣ ଫଳରେ ଇଂରେଜ ଭାଷା ଓ ସାହିତ୍ୟର ନୂତନ ପର୍ଦ୍ଦାୟ ନୋଲିଲା । ଏତୁକେଣ ଧତାନୀର କବି ପାଇଁ ଭିକାଙ୍ଗ ସାହିତ୍ୟରୁ ସମନ୍ତ୍ର ସାମଗ୍ରୀ ସଜଳ ହୋଇ ରହିଲା — ଏତୁକେ ଭାଷାର ବିଦୁଲ ଅଣ୍ଟାର, ଜୀବନ୍ତ ଓ ସ୍ଥୁର୍ମିଥୁ ଛବି, ଭରଳ ଓ ଉନ୍ନାସମୟ ଭାବ-ରାଶି ।

ଯୁଦ୍ଧ ଓ ସାହିତ୍ୟକଃ—

କଳାର କାର୍ଯ୍ୟ ସୁନ୍ଦିର । ତେଣୁ ବିଗନ୍ତ ଯୁଦ୍ଧରେ ପୃଥିବୀବ୍ୟାପୀ ଧ୍ୟାବଲୀଲାର କୋଳା- । ମହିରେ ସ୍ଵର୍ଗର ଶଙ୍ଖଧୂନି ପେତେବେଳେ ଯାଇଛି ସେହିରେ ଆଚ୍ମାମାନେ ଆଶ୍ରମୀ ଦ୍ୱୀପ- । ଏହା ସାହାବିଜା । ଯୁଦ୍ଧରେ ମହିରେ ତ୍ରୈ ବା ଶିଳ୍ପର ତକ୍ତିଶ୍ଵର ଏକ ବତ ସ୍ଵର୍ଗ- କର୍ତ୍ତବୀ ବିଥା । କିନ୍ତୁ ଯୁଦ୍ଧରେ ଦଜ୍ଞାରରେ ତ୍ରୈକା ଓ ଶିଳ୍ପା, ତେଜ୍ଜ୍ଞାନକ ଓ ଭାବୁକ ଜି ଧୀରଙ୍ଗୁ ଥେବାର ଭାବରେ ବିଦୟୁ କରୁ ଦେଲା, କିମ୍ବା ଧୂକୁଣ୍ଡରୁଣ୍ଡରୁ କିମ୍ବା ଏଠିବିଠିଲା । ତାହା ତଥା ତକ୍ତିଦିଲ ତଳୀଧରେତେହେତେହେ ଦସ୍ତ ଦୂର ଘାଇଁ ଆରମ୍ଭିକୁ ଅରମ୍ଭିକର ମାର- ଅରମ୍ଭିକୁ ଅଭାବିନ କରିବାକୁ ଦେଖିବା ନିଷେ, ର ଦୁର୍ବିର୍ତ୍ତ ରତ୍ନନୀତିକୁ ନ୍ୟାୟ ତକ୍ତି ଦିନ କରିବା ପାଇଁ ନୁହିନ ଯୁଦ୍ଧ ଓ ଦର୍ଶନ କରିବାକୁ ମଧ୍ୟ ଯାହାକି ରାଧାଯୁଦ୍ଧକ ଅସ୍ତରକୁ ଦିରିବାକୁ ଆରମ୍ଭିତର ।

ଯୁଦ୍ଧ ଶେଷ ଦ୍ୱୀପ ଶାନ୍ତି ପଦରେ ଆରହ ଛାଇ । ଶାନ୍ତି ଯେବେ ହେଉ ଯୁଦ୍ଧର ବାକ୍ କୁହାରୁ କିମ୍ବା ହିଂଦୁର ହିଂଦୁର ଉତ୍ସବରେ

ଶିଳ୍ପୀ- ଅନ୍ତର ପୁଣି ନିଜ ଆଦର୍ଶ ପେର ପାଇବ, ଯେଉଁ ଆଦର୍ଶକୁ ଜାବନର ଧ୍ୟାବଲାର ସମ ଲକ୍ଷ୍ୟ ରଖି, ଶିଳ୍ପୀ ନିଜର ଧୂମଧୂର୍ଜୀର୍ଣ୍ଣ ତୁଳ କରି, ଆମ୍ବଲୀର ପଥର ଅଗ୍ରପର ଦ୍ୱୀପ ଗୁଲେ । ଶାନ୍ତିର ସଙ୍ଗେ । ଶିଳ୍ପା କାର ସିଲିଙ୍ଗ ସ୍ଵର୍ଗ, ସିକିଲ ଧାଧନା ଓ ପ୍ରେରଣା ଧେରାଇ ଦାଇ ।

ଦୁଃଖରୁକୁ ଯତ ବିଷତ ଧରଣୀ ବିଷତର ଶାନ୍ତିର ପ୍ରଳେପ ତଳୀଧାକୁ ଦେବ । ଏହି କାମ ଶିଳ୍ପୀ ଛାଇ ଆଉ ତଳୀଧା ଧାର୍ଯ୍ୟର ନାହିଁ । ଆହୁର ମଧ୍ୟ ମାନଦ ପୁଣ ଧୂମ ଧୂମ ନଜ ନଜ ନିଜ ମହିରରୁ ଜାତ, ଦିନ୍ତି, ତଳୀଧାତଳୀଧର ଯେଉଁ ଅସ୍ତରାବିକା ଧୂର୍ଜୀର ଧୂମ୍ବୁ ନାହିଁ, ଆମାର ଅଧ୍ୟାତ୍ମିକ ସବ୍ୟା ବିଶ୍ୱାସୀ- ଯେହା କି ଏହି ଶାନ୍ତି ଅବିଜ୍ଞାନ ଓ ଶିରଜ୍ଞାୟୀ ହେବ । କାଳେ ଶାନ୍ତି ଧାନ୍ୟ ଭିତ୍ତି ଭିତ୍ତିରେ ଧୂମ୍ବୁର ନୁହୁ, ତୋହା ଦେଶା ସଙ୍ଗ ହୋଇ ନ ଯାଏର ରୁହ ର ମାନଦ ଶାନ୍ତି ଗଠନର ଭାବ ତଥା ଯାହାର ରାଜୀନାଳ ରାଜୀନାଳ ସାତରେ ଶୁଭିଦେଇ ହୁଲେ କାହିଁ । ଏମାତର ଦୁଃଖରୁକୁ ଗୋଟିଏ ଦୁଃଖରୁ ଆଉ ତାରେ ଦୁଃଖରୁକୁ ତାତିତନିକ ଗୁଲିଙ୍ଗି । ଶାନ୍ତି ଗଠନର କାର୍ଯ୍ୟ ସାହିତ୍ୟକ ଓ ଭାବୁକର କାର୍ଯ୍ୟ । କାର୍ଯ୍ୟ ଏମାନଙ୍କ ସ୍ଵର୍ଗରେହୁଁ ସାମ୍ୟ ଓ ମେହିର ଯାର୍ଥ ଦୁଃଖରୁକୁ ଦେବ । କେବଳ ଏହିମାନେହୁଁ ସବ-

ଶ୍ରେଣୀ ଓ ମବକାତିର ମିଳନ ସ୍ଥଳ ସହଜ, ସରଳ
କରି ଦେଇ ପାରିବେ । ଯେତେଦିନ ରାଜମାନିଙ୍କମାନେ
ଶାନ୍ତିର ଦୀତନକ ନେଇ ଖୋଲ କରିବାକୁ ବଧିବେ
ସେତେଦିନଯାଏ ଚିରପ୍ଲାଯ୍ ଶାନ୍ତି କେବଳ ଭାବୁ-
କର ସ୍ଵର୍ଗ ସୋଇହିଁ ରହିବ ।

ଲିପି ଅପ୍ରେ ନେସନ୍ସ ବାଂ ବିଦ୍ୟୁତ୍-ଜାତ - ସଂଘ:—

ତେ ଦିନ ଲିଙ୍ଗ ଅପ୍ରତିକଳା କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ କହିଲେ “ଲିଙ୍ଗ ଅପ୍ରତିକଳା ଏକ ବିଂଶତି ଓ ୮ ଶଶ ଅଧୁତବେଶନର ପରିସମାପ୍ତି ଘୋଷଣା କରୁଣ୍ଟି ।” ୨୭ବର୍ଷ ପରମାଧୁ ପରେ ଲିଙ୍ଗର ମୃଦ୍ଦ-ଦ୍ୱାରା କରାଯାଇଛି । ଏହାର ୨୫ବର୍ଷର ଉତ୍ସବାବସରି ସଜେ ସମସ୍ତଙ୍କ ନରୁପଦ୍ରବେ ବନ୍ଦବନ୍ଧୁ ଦ୍ୱାରା ଦୃଥିବାରେ ସବୁ ଶ୍ରଥମ ଶାନ୍ତି ପ୍ଲାପନର ଢେଣ୍ଟା ସଂଗ୍ରହିଷ୍ଟି । ଏହାର ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ ଯେତେ ସାଧୁ ହେଉ ପଛକେ ଏହା ଭାଗ୍ୟର ଯେ ଏହିପରି ଏକ ପରିଣାମ ଥିଲା, ତାହା ବେଶ ବୁଝା ଯାଇଥିଲା । ଜାପାନ ମାନ୍ୟ ରିଆ ଆନ୍ଦମଣି କଳାବେଳେ ଏବଂ ଉତ୍ତାଳି ଆବଶ୍ୟକ ଆନ୍ଦମଣି କଳାବେଳେ ଲିଙ୍ଗ ଯେଉଁ ଦୁଇଲକ ମନୋରୁଦ୍ଧର ପରିଚୟ ଦେଇଥିଲା, ତାହାର କାପୁରୁଷତା ତାକୁ ଏହିପରି ବିଳପ୍ତିର ପଥକୁ ଠାଣି ଢନ୍ଦର ଯାଇଛି ।

ଆଜି ଇଉଃ ଏନଃ ଶୁଃ ବା ସମ୍ପଦିଲିତ
ଜାତି ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ ଲିଗ୍ରେ ଉତ୍ତରାଧିକ ଶା କହିଲେ
ଚଲେ । ଜାତି ପ୍ରତିଷ୍ଠାନଟି ଖାଣ୍ଡି ପୁନା କି ନା
ଏତେବେଳ୍ୟାଏ ସମସ୍ୟାର କଷ୍ଟ ପଥରରେ ତାର
ପରାଯା ଚମାଇନାହିଁ । ଶୁଣାଯାଏ, ଦର୍ଶଣ ଆପ୍ନିକା-
ର ଶ୍ରୀରଞ୍ଜିମ୍ବ ସମସ୍ୟା ଏଥରେ ଶୀଘ୍ର ଉତ୍ତରାଧିତ
ଦେବ । ସେ ଦିନ ଏହାର ପ୍ରକୃତ ଅଗ୍ରମରାଜ୍ୟା-
ର ସମୟ ଅର୍ଦ୍ଦବ; କିନ୍ତୁ ଏହା ଯଦି ସୁତ୍ୟର
ଭିତ୍ତି ଉପରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ନୁହେ, ତାହାଙ୍କେଲେ
ଏହା ଭାଗ୍ୟରେ ବି ଯେ ସେହି ଏକ ପରିଣାମ ଲେଖା

କର୍ମଚାରୀ, ଏବଂ ଶବ୍ଦ ଅବଧିରେ ବୁନ୍ଦୀ ଥିଲା।

(କେନ୍ଦ୍ରାଳେ ପାଇଲା ପ୍ରମିଳାଙ୍କ ହିଁ ସତାଃ—

ଜୀବନରେ କାହିଁଏବେ ପାଇଲୁ ଯେ ସାହୁତ
ଶ୍ରେମିକ ଶ୍ରୀମାତ୍ର ଶାଂମଳୀଙ୍କ ଅଧୀନ ଭାଷାକାବିକା
ଥିଲୁ ତୋହାର ନାମେ ପ୍ରଦେଶୀକ୍ରମ ଦାସି ଛୁମି ଉଚ୍ଚତା
ପେଇଁ ହୁଏ ପ୍ରତି ନିର୍ମିତ ଚଂଖାଇଥିଲୁ ତାର ।
ପଳକି ଉଠିବାରେ କଲେ । ସ୍ଵର୍ଗରେ ପ୍ରଦେଶୀକ୍ରମ
ଆଗ୍ରାଣ୍ଡି ଅଧ୍ୟମରେ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ସମ୍ମର୍ଦ୍ଦ
ଦେଖିଛନ୍ତି । ସମାବେଶ କରି ଲେଖାଟନ କରି ସାହାରା
କାହିଁଥିଲା, “ପ୍ରଦେଶୀକ୍ରମ ଧାତନାଣ୍ଡ ଭାଷାକାବି
ରଚି ଉଞ୍ଜଶାଠରେ ଅମର ଚମ୍ପାଇ ରହିଥିବେ । ଉଞ୍ଜଶ
ଭାଷା ହୃଦୟରେ ବସିରେ ପେତେକାଳ ଦର୍ଶନ
ପ୍ରଦେଶୀକ୍ରମ ଭାଷାକାବି ସ୍ଵେଚ୍ଛକାଳ ଅଷ୍ଟମୀ ଅଷ୍ଟମୀ
• ବିବଜ୍ଞାନିବ୍ଦ । ତାଙ୍କାଳିତନ୍ତ୍ର ଭାଷାକାବି ଉଞ୍ଜଶାଠ
ଦିନରେ ତିଷ୍ଠ ଥିବା ଧାର ସପ୍ରତି ଭଲି ବିବଜ୍ଞାନି
ରହିଥିବ । ”

ଟପାଶିଳକ୍ଷେତ୍ରରୁ ଆଜୀବନ ସାଧନ । ତାହା
ଓଡ଼ିଶାରେ ଶିଖେନ୍ଦ୍ରାୟ କର ରଖିବ ।

କେଉଁ ହୁଏ ତ କି ବାରିକା:—

- • • କହୁଣ୍ଡି ସୁନ୍ଦର ସମ୍ବନ୍ଧ ପରଶରୁ ଉଜ୍ଜ୍ଵଳ
 • ଅମର ଲେଖି ସୁର୍ଯ୍ୟର ଦିଲାତଦବ ରଥଙ୍କ ସୁନ୍ଦର ଦାର୍ଶିକା
 ମଧ୍ୟା ସମାତରିଷ୍ଠରେ ପାଳିଲେ ଚାହୋଇଛନ୍ତି । ଏହି
 ଉତ୍ସବକୁ ଧାର୍ଯ୍ୟକ ତଥା ସବୁ ସାମାଜିକ ଜ୍ଞାପ-
 • ତୋର୍ଯ୍ୟ କହିଦାନାଇ ସଙ୍ଗୀରେ ସତ୍ୱଳନୀ ଓ
 ଧୃତିଶୋଭିତା ଏବଂ ଧାର୍ମିକ ସଭା ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ କରା-
 ପାଇଥାଏଲା । ଉଦ୍‌ୟାଟିକ ଶ୍ରୀମିଳ୍ଲ ବିଜୁଲି ରାଜା
 ପକ୍ଷନିଧିକ ସଙ୍ଗୀତ ସତ୍ୱଳନୀ ଓ ଧାର୍ମିକ ସଭାକୁ
 ସୁନ୍ଦର ଦର୍ଶିକା ଉତ୍ସବରେ ଥାନ୍ତୁଭ୍ରତ୍ତି କରି ନିଜେର

କବିମନ୍ତର ପଢିଥିଲୁ ପରିଚୟ ଦେଇଛନ୍ତି । ସ୍ଵର୍ଗତ ଜୀବିଙ୍କ ଜୀବନର ସବୁଠାରୁ ପ୍ରିୟ ହୋଇ ଯାହା କିଣିଛି ଥିଲା, ତାହାର ଆଳାଏନା ଓ ଅନୁଭବଠାରୁ କିଣି ଧୂର୍ତ୍ତି ରଷା ଆଉ କିଣି ହୋଇନପାରେ ।

କବିମୁଖୀ ଆମର ଏତେ ପରିଚିତ ଯେ ତାଙ୍କର ଅଳଗା ପରିଚୟ ଦେବା ପ୍ରୟୋଜନ ନାହିଁ । ଚନ୍ଦ୍ର ଅମର ଗାନ-ମାଳାରେ କବିମୁଖୀ ବହି ରହିଛନ୍ତି ଓ ରହିବେ । ଏହି କବିଙ୍କର କବିତା ଓ ପ୍ରାଚୀନ ଶିଳିରସିକ୍ତ ପ୍ରଭାତର ପ୍ରଥମ ପୁଲ ପରିବନ ସଜ ରହିବ ।

ବାର ହୁଏ :—

ବାରହୁଳୀ ଜାତୀୟ ଜୀବନରେ ଏକ ଅହରି-
ଶାୟୀ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ । କୌଣସି ଏକ ଲୋକପ୍ରିୟ
ମାନବ ଚରିତର ପ୍ରିୟ ଆଦର୍ଶ କୁଣ୍ଡଳୀ ପୂଜା କରି
ଶ୍ରୀନାନ୍ଦମାନନ ନିଜ ଜୀବନର ଦେୟ ଓ ଶୈୟକୁଷ୍ଠ
ଜୀବିତାଳୁ । ଏହାର ଜାତୀୟ ମୂଳ ଯତ୍ତେଷ୍ଟୁ
କୈପଣ୍ଡିତୀ । ଏହାତେବଳି ଆମ ଜୀବନ୍ହୁଳୀ ନ ଶିଖିଦି
ପଢ଼ିବିଦିନ ଯାଏ ଜୀବନକୁ ମୁହଁ ଭଲ ପାଇ
ଶୁଣିଦି ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଦୁଃଖ ହୁଏ ଯେ ଉତ୍ତିଶାନର
ପ୍ରମାଣିତ ଅନେକ ଲୋକ ଅଛନ୍ତି, ଯେତେ ମାନଙ୍କର

ଏହି ଶଙ୍କା ଓ ସମ୍ମାନ ପ୍ରାପ୍ୟ । ଅନେକେ ହୁଏଇ
ଗୁଲି ଯାଇଛନ୍ତି । ସେମାନେ ଆଜି ମାନ ସମ୍ମାନର
ଦ୍ୱାରା ଉତ୍କର୍ଷ ଦେଇବା ପରିଚାରକ ଆମେ ତାଙ୍କର ପ୍ରାପ୍ୟ
ସମ୍ମାନ ଦେଇ ପାରିନାହୁଁ ବା ସେମାନଙ୍କୁ ଶିର୍ଷି-
ପାରିନାହୁଁ । ଏହା ମଧ୍ୟ ହୋଇଗାରେ ଯେ
ଆମେକ ସ୍ଵର୍ଗତ ଶୁଣୀଙ୍କର ନାମ ପର୍ମିନ୍ତ ଆମେ
ଜାଣି ନାହୁଁ । ଏହାର କେତେ ଘଟିଛି, ଆହୁର
କେତେବେ ଘଟିବ । କାରଣ, ଏ ଦିଗରେ ଉତ୍ତିଶାନ
ଦେଇନା ଦୁଃଖ । ସାମାଜିକ ଯୁଗରୁ ଆରମ୍ଭ କରି
ଆମ ଆମର ଏହି ଗୁରୁତ୍ବିକ ଦୁର୍ବଳତା ନେଇ
ବୁଝି ବିଲାପ କରି ଅସିଥାରୁ ମାତ୍ର । କିନ୍ତୁ କେବଳ
ଦେଖିକି— ଆଉ କିଣି ନୁହେ । ଦିନେ ନିଦର୍ଶ
ଉଠିଲା ମଧ୍ୟ ଆମେ ହଠାତ୍ ଅବିଷ୍ଵାର କରି ନେଉଁ
ଯେ, ଜୀବନୀ କୁଣ୍ଡଳୀ ଗୁଲି ଯାଇଛି— ଯାହାକୁ
କି ଜୀ ବିତାବ ହୁଏ ରେ ଆମେ ଶିର୍ଷି ପାର
ନିଥିଲୁଁ । ତାପରେ ଆରମ୍ଭ ହୁଏ ବିଲାପପଦ—
ହୀ ସୁତାଶ । କିଣି ଦିନ ଗୁଲି ଧାଏ । ଫେର୍ ଫେର୍
ଦୁଃଖକୁ ଦେଖି ଦୁଃଖ !! ଏହି ଭାବରେ
ଉତ୍ତିଶାନ ଆମ ଉକାଟି ଦିନ ଯିବ ?

ଏ ଦିଗରୁ ବିରାର ଜଳେ ଯେଉଁମାନେ
ଏ ସ୍ଵର୍ଗ ମାତ୍ର, ସମ୍ମିତ ଦ୍ରବ୍ୟର ଯୋଗାଦି କରୁ-
ଛନ୍ତି ମେମାନଙ୍କ ପ୍ରମାଣିତ ପ୍ରଶଂସନାୟ ।

— ସ ମା ପ୍ର —

-XOX-

ଜାମସେବଦ୍ୱୀର ପାଇଁ ଚତୁରଙ୍ଗର ସୋଲ୍ ଏଜେଣ୍ଟ୍—

ଶ୍ରୀ ବଶୀର ଧୂଯାଁ

C/o, ପର୍ଦ୍ଦିକା ଏଜେନ୍ସ୍

L 4, No 67, କୋରହାର

ଫୋ: ଅ: ଜାମସେବଦ୍ୱୀ

ବିଜ୍ଞାପନ

- ୧—ଚତୁରଙ୍ଗର ବାର୍ଷିକ ୨୯୮ ସତ୍ତାକ ଟେଙ୍କା ଗାନ୍ଧୀସିକ ମୂଲ୍ୟ ଟେଙ୍କା ମାତ୍ର । ପ୍ରତ୍ୟେକ ସଂଖ୍ୟାର
ମୂଲ୍ୟଟି ୧ ମାତ୍ର । ଗ୍ରାହକ ରୂଦ୍ଧ ଅଗ୍ରିମ ଦେଇ ।
- ୨—ଯେ କୌଣସି ମାସରୁ ଗ୍ରାହକ ହୋଇ ପାରିବେ ।
- ୩—ଗ୍ରାହକ ଉଚ୍ଛ୍ଵାସ କଲେ ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ଘଠାଇ ଦିଆଯିବେ
- ୪—ବିଜ୍ଞାପନ ହାର ସମ୍ବନ୍ଧରେ ପରିଗୁଳିକଙ୍କ, ପଦ ଲେଖିବେ ।
- ୫—ଯେଉଁ ମାନେ ବିଜ୍ଞାପନ ଦେବେ ନିଜର ଦ୍ୱାରା ଦେବାକୁ ରୁହୁଁଲେ ବୁକ ମଧ୍ୟ ଘଠାଇବେ । ଉତ୍ସବକୁ
ଡାକ ଖର୍ଚ୍ଚ ପଠାଇ ବୁକ ଫେରସ୍ତ ନେଇ ଚାରିବେ । ବୁକ ଭାଙ୍ଗିଗଲେ ପରିଗୁଳିକା ଦାୟୀ ନୁହିଛନ୍ତି ।
- ୬—କୌଣସି କାରଣ ବଶତଃ ଗ୍ରାହକ ଯଥା ସମୟରେ ‘ଚତୁରଙ୍ଗ’ ନ ପାଇଲେ ଗ୍ରାହକ ନିମ୍ନର ସହ
ପରିଗୁଳିକଙ୍କ, ଜଣାଇବେ ।
- ୭—ଅଳ୍ପଦିନ ପାଇଁ ପ୍ଲାନେଟରକୁ ଗଲେ ହାନୀୟ ମୋଷ୍ଟ ଅପିସକୁ ଏବଂ ବହୁଦିନ ପାଇଁ ଗଲେ ଆମ୍ବ
ଅପିସକୁ ଜଣାଇଲେ ଗ୍ରାହକ ଗ୍ରାହକା ମାନେ ‘ଚତୁରଙ୍ଗ’ ସତ୍ତର ପାଇ ପାରିବେ ।

ପରିଗୁଳିକା
‘ଚତୁରଙ୍ଗ’

ନିୟମାବଳୀ:—

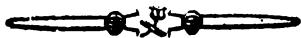
(୧) ଚତୁରଙ୍ଗ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଓଡ଼ିଆ ମାହର ଦ୍ୱାରା ଦେଇ ଦ୍ୱାରା ଦେଇ ଦ୍ୱାରା ଦେଇ ଦ୍ୱାରା ଦେଇ
ଅନୁରୋଧ ଯେ ନିଜର ରତନା କାଗଜର ଗୋଟିଏ ପାଳିତର ଲେଖିବେ ।

(୨) କୌଣସି ଦ୍ୱାରା ଦେଇ ଦ୍ୱାରା ଦେଇ ଦ୍ୱାରା ଦେଇ ଦ୍ୱାରା ଦେଇ ଦ୍ୱାରା ଦେଇ
ବାଞ୍ଛିନ୍ତାଯୁ । ଉତ୍ସବକୁ ଡାକ ଟିକଟ ଉତ୍ସବକୁ ଅନେତନାକାତ ରତନା ଫେରସ୍ତ ଦିଆଯିବ । ଅମନୋ-
ନାତ ରତନା ପାଇଁ ସଂପାଦକ କୌଣସି କାରଣ ଦର୍ଶାଇ ଦାକୁ ବାପ ନୁହିଛନ୍ତି ।

(୩) ଟକ୍କଦିଲ ରତନା ସଂପାଦକଙ୍କ ଠାକୁ ପଠାଇ ରୂଦ୍ଧା, ଗ୍ରାହକ, ବିଜ୍ଞାପନ ଉତ୍ସବ ଯାବଣ୍ୟ
ପରିଗୁଳିନା ସକାନ୍ତ ବିଷୟରେ ପରିଗୁଳିକା ‘ଚତୁରଙ୍ଗ’କୁ ଲେଖିବେ

(୪) ପରାଦି ଆଦାନ ଦ୍ୱାରା ଦ୍ୱାରା ଦ୍ୱାରା ଦ୍ୱାରା ଦ୍ୱାରା ଦ୍ୱାରା ଦ୍ୱାରା ଦ୍ୱାରା ଦ୍ୱାରା
ସହିତ ଠକଣା ଲେଖିବା ପାଇଁ ଲେଖନା ଲେଖନା ମାନଙ୍କ ଅନୁରୋଧ ।

ସମାଦିକ
ଚତୁରଙ୍ଗ
ବଲ୍ଲାଙ୍ଗିର

OVER 15 YEARS DEVOTED BANKING SERVICE TO THE COUNTRY

BHARAT INDUSTRIAL BANK, Limited

H.O.-Calcutta, H.Q. of Orissa-Cuttack.

FOR THE INDUSTRIAL AND COMMERCIAL DEVELOPMENT OF ORISSA

20 Branches are going to be opened in the important business centres of Orissa of which the arrangement of opening 10 branches has been completed.

CUTTACK OFFICE
CHOUDHURY BAZAR

Kalamandal Printing Press.

P O BALANGIR
PATNA STATE

OUR SPECIAL FEATURES ARE

QUALITY

PROMPTNESS

S E R V I C E

WE UNDERTAKE ALL KINDS OF
JOB WORKS

Cash-memos, Bills, Vouchers, Letters, Invitation cards, Books Etc
can be printed here

ପ୍ରଥମ ବର୍ଷ
ଶାରୀରିକ ମାତ୍ର
ତୃତୀୟ ସଂଖ୍ୟା।

ବ୍ୟାଙ୍ଗନ
C. ଦେବ

ମୁଦ୍ରାଦକ - କୁମାର ଶ୍ରୀଦେବ ନାନ୍ଦନ ଶ୍ରୀନ୍ଦ୍ର ଦେବ

**OVER 15 YEARS DEVOTED BANKING SERVICE TO THE
COUNTRY**

BHARAT INDUSTRIAL BANK, Limited

H.O.-Calcutta, H.Q. of Orissa-Cuttack,

FOR THE INDUSTRIAL AND COMMERCIAL DEVELOPMENT OF ORISSA

20 Branches are going to be opened in the important business centres
of Orissa of which the arrangement of
opening 10 branches has been completed.

CUTTACK OFFICE
CHOUDHURY BAZAR

Kalamandal Printing Press.

P O BALANGIR

PATNA STATE

OUR SPECIAL FEATURES ARE

QUALITY

PROMPTNESS

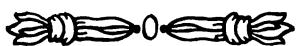
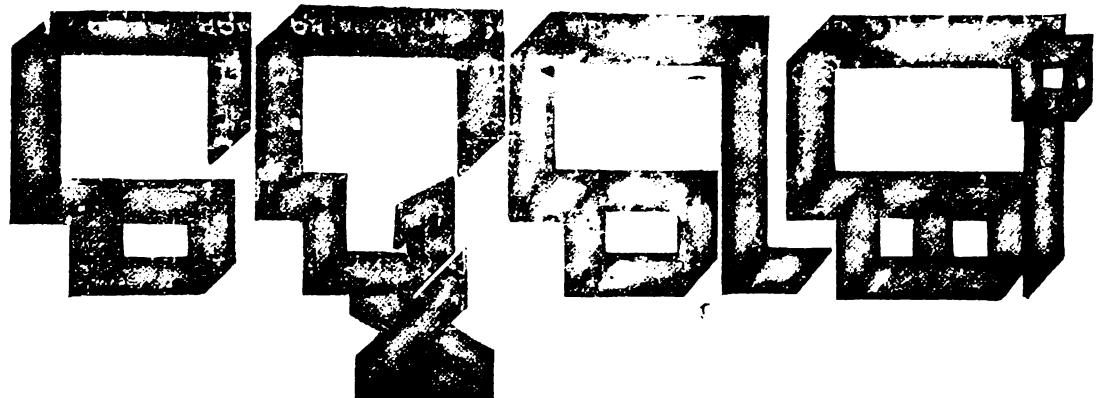
S E R V I C E

WE UNDERTAKE ALL KINDS OF

JOB WORKS

Cash-memos, Bills, Vouchers, Letters, Invitation cards, Books Etc

can printed here

ଥମ ବଣ

ଶାବଣ ମାସ

ତୃତୀୟ ସଂଖ୍ୟା

କୋଣଳ—କଳା—ମଣ୍ଡଳର

ମୁଖ୍ୟଦ୍ୱାରେ ପ୍ରକାଶିତ,

ସଂପାଦକ ସଂଘ :—

ଶ୍ରୀ କାଳିନ୍ଦୀ ଚରଣ ପାଣିଗ୍ରାମୀ
ଶଜ୍ଯରହୁ ଶ୍ରୀ ବଳଭଦ୍ର ବହୁଦାର
ଶ୍ରୀ ପ୍ରଭୃତ କୁମାର ମୁଖୋପାଧ୍ୟୟ
ଶ୍ରୀ ନିତ୍ୟାନନ୍ଦ ବହୁଦାର
ଶ୍ରୀ ବିଧୁଭୂଷଣ ରୁଦ୍ର
ଶ୍ରୀ ସାମୁଏଲ୍ ନାୟକ

ମଣ୍ଡଳକ

ଶ୍ରୀ ସୁବୋଧ ଚନ୍ଦ୍ର ଦାସ

BALANGIR TRADING Co., Ltd

(Incorporated in Patna State)

WE RUN SO MANY BUSINESSES

H.O. TITILAGARH

RICE AND OIL MILL

Ballangir Soap Works

BALANGIR DYING WORKS

Branches at:—

Kantabanji

Tusra

Harishankar Road

K. L. Jhunjhunwala

Director

ବସନ୍ତ

ସ୍ତ୍ରୀ

କବ୍ୟ		ଲେଖକମାନଙ୍କ ନାମ	ପୃଷ୍ଠା
୧ ଅଭିଯାନ	(ପଦ୍ୟ)	ଶ୍ରୀ ମୁଖୀ ନାଗୟକୁଣ୍ଡଳ ପାତୀ	୧୩୩
୨ ଶିଳ୍ପୀ, ଶିଳ୍ପ ଓ କଳା		ଶ୍ରୀ ବିମ୍ବାଧର ବର୍ମା	୧୩୪
୩ ମୁକ୍ତି	(ଗଲ୍ପ)	ଶ୍ରୀ ପ୍ରକଳ୍ପକର ମୁପ୍ରକାର	୧୩୫
୪ କୌଟିଲ୍ୟ ଅର୍ଥଶାସ୍ତ୍ରର ଲେଖକ କିଏ ?		ଶ୍ରୀ ଗୋପି କୁମାର ବ୍ରତ୍ରୀ	୧୪୪
୫ ମେହେନ୍ତର	(ଗଲ୍ପାସ୍ତ୍ରକ ପଦ୍ୟ)	ଶ୍ରୀ ବୈକୁଣ୍ଠ ନାଥ ପଞ୍ଜନାୟକ	୧୪୫
୬ ବର୍ମାପ୍ରେରଣ୍ଟି	(ଗଲ୍ପ)	ଶ୍ରୀ ଜାନଙ୍ଗ ବିଶ୍ଵଭୂତ ମହାନ୍ତି	୧୪୬
୭ ଚନ୍ଦ୍ର କଳା		ଶ୍ରୀ କାଳିଆ ପାଣିଗ୍ରାଣ୍ଡ୍	୧୪୭
୮ ଧର୍ମଶାଳା	(ଗଲ୍ପ)	ଶ୍ରୀ ଅନନ୍ତ ପ୍ରସାଦ ପଣ୍ଡା	୧୪୯
୯ ଆଦର୍ଶ ମାନବ ସାକ୍ଷାତ		ଶ୍ରୀ କୃତାର୍ଥ ଚନ୍ଦ୍ର	୧୫୫
୧୦ ଆସିବ-ଯେବେ ମରଣ ଭାକ	(ପଦ୍ୟ)	ଶ୍ରୀ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ନାଗୟକୁଣ୍ଡଳ ଚୁରୁ	୧୫୯
୧୧ “ଚନ୍ଦ୍ରରେ” ୧୯ ଓ ୨ୟ ସଂଖ୍ୟାର ସମାଲୋଚନା	(ପଦ୍ୟ)	ପ୍ରତିବନ୍ଧୁ	୧୬୦
୧୨ ଅବର୍ତ୍ତି	(ନାଟକ)	ଶ୍ରୀ ପ୍ର —	୧୬୧
୧୩ ସାହିତ୍ୟ ସମାଲୋଚନା		ଶ୍ରୀ ଶୁକ୍ଳଦେବ ଶର୍ମୀ	୧୬୩
୧୪ ଦୁଃଖାର୍ଥ	(ସମାଦକାୟ)		୧୬୬

—○—

ଚୌଧୁରୀ ଡାଇଙ୍ ଫେକ୍ଟରୀ ବିଲାଙ୍ଗିର

କପଞ୍ଜା ବୃକ୍ଷାଳାର ମାନଙ୍କମୁଢ଼ି : —

ଆମୁ ଫେକ୍ଟରାର ସ୍ଥାନ ଦ୍ୟବହାର କରି ଲାଭଦାନ ଦୁଅନ୍ତ୍ରୀ ସୁଭାର ରଙ୍ଗ ପ୍ରାୟୀ
ଏବଂ ମଜବୁତ ।

—○—

ଚୌଧୁରୀ ସୋପ ଫେକ୍ଟରାର ସାବୁନ ଦ୍ୟବହାର କରି ଆପଣାର ଶର୍ଵର ଓ ବନ୍ଧୁ ପରିଷାର
ରଖନ୍ତି ।

ଚ୍ଯୁନ୍ଦାଇଶ୍ଵର — ଶ୍ରୀ ସୁଅଭଗତ ଛୁଟମଳ୍ଲ ଚୌଧୁରୀ
ବିଲାଙ୍ଗିର,
ପଟ୍ଟଣାଶ୍ରେଷ୍ଠ

Tele:- 'AMAR'

AMARSINGH RICHPAL JAIN

Yarn-Cloth. General Merchants

AND

COMMISSION AGENTS

P. O. Kantabanji B. N. Ry.

PATNA STATE, E.S.A.

Our Motto Honesty

OUR PRICES MODERATE

KEROSENE OIL

SUGAR

Available on controlled rates

PURE Gold & Silver Bars

ALWAYS IN STOCK

**TRY & BE
CONVINCED**

ନାଟ୍ୟ-ସର୍ବାଳ୍ଲଙ୍ଘ ମେ ସାହୁତ୍ୟ ବିଶାରଦାଃ ।
କଳୟ କୁଣ୍ଡଳାଃ ମର୍ବେ ମଞ୍ଜୁମୃତ୍ତାଂ ମଞ୍ଜୁତଳେ ॥

ସ୍ରୀମଦ୍ଭଗବତ

ଶ୍ରାବଣ ସଂକାନ୍ତି; କର୍କଟ ୧୪ । ୭ । ୪୭

ବୃଜାଧୁ ସଂନ୍ଦା

ଅଭିଯାନ ।

(ଶ୍ରୀ ମୁଣ୍ଡନାରାୟଣ ମାଟୀ)

ଆଗେ ଚାଦ ଦାତ ଯାଏଇ
ହେଲେ ହେଉ ପରେ ରାତି,
ହେଲେ ହେଉ ଗରେ ଅଛ ତମସା ଦୁଯୋଗ ଘୋର ଲିଙ୍ଗ
ହେଲେ ହେଉ ପରେ ସଦେଶ ତବ ଦୂର ଅନାଗତ ସ୍ଵପ୍ନ ।

ନଗଶ୍ୟ ଅଦ୍ଦା ଧକ୍ଷା
ନାହିଁ ତହିଁ ତଳେ ଲକ୍ଷ୍ମୀ,
ଶୀଶ ଦୁବଳ ଶର୍ପ ଦଫିଦା ଦଳ ଅତ ଉମରଜଣ
ଦ୍ଵାନ ଅବା ତବ ରଥର ମାଟେୟ ମଳିନ ଅଗଦରଣ ।

ଚାଲ ଚାଲ ବାର ଅତ୍ରେ
ଚାଲ ନିର୍ଭୟେ ବ୍ୟତ୍ରେ
ନାହିଁ ଯଦ କେହି ଦିବ ବ୍ୟରମାଳା ଲିପୁ ଟୋକା ଅବା ଭାଠଲଚର
ନ ଶଖାଏ କେହି ମଙ୍ଗଳ ବାଣୀ ଆଶିଷ ଶାର ନ ତାଳେଟର;

ସଦି ବା ସ୍ଥାନ୍ୟ ମଧୁର
ଲକ୍ଷିତ ଲାବ୍ୟ ଦଧୁର
ଅବା ବନ୍ଧୁର ‘ଶ୍ଵାଗତ’ ନ କରେ ଧୃତ୍ୟା ମାତ୍ରଶପରେ
ନାହିଁ ବା ଜନନୀ- ଚନ୍ଦ୍ର ଅଞ୍ଚଳ ମମତା ମୟର ଉତ୍ତରପରେ;

ଯଦି ବା କୁଣ୍ଡା ମଦ
ମୁଢି ଅହମିକା ଅଛ
ଲାଞ୍ଛିନା ଶତ ଗୁରେ ପଣ୍ଡାତେ ଉପହାସେ ଅପମାନ ରେ
ଯଦି କଳକ ନିର୍ମାତନା ବା ହୃଦ ବିଷ୍ଵର ଦାନରେ ;

ଯଦିବା ବଜ୍ର ଗରଜେ
ପ୍ରଳୟ ଝଞ୍ଜା ତରଜେ
ବିଦୂଧ ଯଦି ପୁଣ୍ୟରେ ପଣା ନିବିଦି ହୃଦ ତମିତ୍ର
ଗହୁରେ ଆଖ ଗହିରେ ଯଦି ହଂକାରେ ପଣ ହିଂସ୍ର;

ନାହିଁ ତହିଁ ଭୟ ଶକ୍ତି
ଗୁଲ ବାଇ ଜୟ ଡଙ୍କା
ଦୁର୍ବାର ମଦେ ଗୁଲ ବାର, ତଳେ ନ ରଖ ଚିତ୍ରେ ଶୋତନା
ଆପେ ମରାଳ- ପ୍ରୟୁସ ତୋ ଦେବ ଚିର ଅମୃତ ଦେ୍ଖାତନା ।

ଗୁଲ ଆଗେ ଆଗେ ପାହୁ
ଚିର ଅଧୀର ଅଶାନ୍ତ
ହେଲେ ହେଉ ମଛେ ଯାଦା ତୋହର ଧୂମକେହି ସମ ଧୂନ୍ତ
ତ୍ରପ୍ତ ଉପର ମରୁ ଅଦା ପଥ କଠିନ ବ୍ରୁତ ଏକାନ୍ତ ।

ହୃଦି ଅସ ଆରେ ତରୁଣ !
ପ୍ରସାର ଆଲୋକ ଅରୁଣ
ଫୁଟି ଉଠୁ ନବ ଜୀବନେ ତୋହର ନର୍ମ ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣ ସ୍ଵର୍ଗ
ହୃଦି ଜାଲ ଚର ନାଚୁ ଉତ୍ସାଳେ ସଫଳ କାମନାବର୍ଗ !!

ଶିଳ୍ପୀ, ଶିଳ୍ପ ଓ କଳା

ଶ୍ରୀ ବିମୁଖ ବର୍ମା

ଏ ଚବିଶ ନମ୍ବର ଗ୍ରେ ସ୍ଟ୍ରୀଟ । ତଳେ
ଶ୍ରୀମତୀର ଚିଗାଠା ଷ୍ଟୁଫ୍ଫେଜ୍ । ତତାଲାର
କୋଠାଟି ବି ବେଶ୍ । କଲିନତାର ଜନ ପସଳିରୁ
ଜାଗାଠା ଟିକେ ରଷା ପାଇଛି । ତାହେଲେ ଏଇଠି
ବନ୍ଦା ଯାଉ ବର୍ତ୍ତମାନ ନାହିଁ । ଦ୍ୱାର୍ଘ ଭ୍ରମଣପରେ
ବି ଟିକେ: ନିଶ୍ଚାସ ମାରି ହେବ । ଜୀବନ ପାଇଁ
ପୁଣି ଶାନ୍ତି ତ ଦରକାର; ତା'ପରେ ଅତ୍ସ୍ଵାପରୂର
କରିବା କି ଭ୍ରମଣ ବବରତା !

ଏହି ଭ୍ରମଣ ଭତରେ ଆମ୍ବଗାପନ କରି-
ଥିଲା ଶିଳ୍ପାନୁସନ୍ଧ୍ୟା । ମାତ୍ର ତାହାକୁ ପରିତ୍ତୁପ୍ତ
କଳ ମୁଁ କେଉଁଠି ? ଅବଶ୍ୟ ଅଭିନନ୍ଦତାର ଧଳିରେ
ଭଷା କିନ୍ତୁ ସାର୍ଥିତ ହୋଇଛି । କିନ୍ତୁ ଏଇ
ଅଭିନନ୍ଦତାକୁ ଶିଳ୍ପ କୁହାଯିବ କପର ! ସାର
ଦିପରଟା ବସି ସେଇ ବହିରୁଡ଼ାକ ଖେଳେଇଲି ।
ନାହିଁ ! ଏଥରେ ଧରା ଦେଇନାହିଁ ସେ ପପଳା ।
ପପଳା ? ତପଳା ତ ସିଏ ନୁହେଁ । ଶରତ୍ତର
ଆକାଶରେ ଭ୍ରମିଯାଏ ଶୁଭମେଘ ; ସେଠି ତପଳ
ଛନ୍ଦ କାହିଁ ! ବରଞ୍ଚ ଅଳସ, ମନ୍ତ୍ରର ସେ । ହୃଦୟ
ତପଳ ହେବା ତା'ର ଉଚିତ । ଜୀବନକୁ କେତେ
ହାଲ୍କା କରିଛି ସେ, ତଥାପି କେଉଁଥିପାଇଁ ସେ
ମନ୍ତ୍ରର ? ତଥାପି ତାକୁ କେଉଁଥିପାଇଁ ଶୁଣେଁ କବି !
କେଉଁଥିପାଇଁ ବା ଶିଳ୍ପୀ ? ତାହାର ରସମ୍ବାନତା
ଯୋଗୁ ତାହାର ସଙ୍ଗ ତ୍ୟାଗ କରିଛି ପ୍ରଭଞ୍ଜନ ।
ସେ ଆଜି ଆଶାତର କାଦମ୍ବିନୀ ନୁହେଁ । ତାକୁ
ରୁହିଁ ଲେଖି ହୃଦୟନା ମେଘଦୂତ; ଗାଇ ହୃଦୟନା
ବିରହ-ରୁଞ୍ଜନ ! ତଥାପି ଏହି ଶରତ୍ତ-ମେଘ ଶ୍ରିୟ
ହୃଦୟ କାହିଁକି ? ଅଳସ ଅରହଳ ଶରତ୍ତ-ମେଘ;
ଯାହାକୁ କହେ କେହି ପାଇଦ୍ଵାର ଥୋହା, କହେ

କେହି ସାବୁନ ଫେଣ ! କେହି କଠିଷ୍ଟ ସୁମନ୍ତର
ଶୁଭ୍ର ଘୋଡ଼ା ।

ଆଉ । କଥାଠା ହୃଦୟ ଭିନ୍ନ ଇନ୍ଦ୍ରିୟାକୁ
ପାଦ ପଢ଼କରି । ମାତ୍ର ସେ ଏତିକି ପ୍ରମାଣ
କରି ଦେଇଗଲ ଯେ, କଳା-ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଚପଳା ନୁହେଁ,
ରସର ପ୍ରତିବିମ୍ବ ମଧ୍ୟ ନୁହେଁ । ମାତ୍ର ତଥାପି ସେ
କଳା । ତାହାର ରୂପ ଅଛି । ସେହି ରୂପରେ ଅଛି
ବିଭ୍ରମ । ଅଛି ଆକର୍ଷଣ । ଅଛି ଅନ୍ତେତନ ।
ସେହି କଳାର ବହୁରଙ୍ଗ ହୃଦୟ ଶିଳ୍ପ ।

ଏହିଠାରେ ପୁଣି ତାଳଭଙ୍ଗ ହୃଦୟ । ହୃଦୟ
ଭାଙ୍ଗି ପାଏ ଦୂର ଥର୍ମରିଗୁଡ଼ାକର ବୁନିଆଦ—
ଭଣ୍ଟା । ଶ୍ରୀପି ଥାସେ ସେହି ମନ୍ତ୍ରର ଶରତ୍ତ-ମେଘରେ
କଳକଣ୍ଠ । ହେଠା ନାତା ପିଙ୍ଗିଦେଇ ଭତରର
ଶିଳ୍ପୀ-ପୁରୁଷ ହୃଦୟ ଉନ୍ନତି । ସେ ଶୁଭ୍ରତା,
ଶରତ୍ତର ସମୀରଣ ଭତରର କଳକଣ୍ଠ, ସେହି
କଳକଣ୍ଠ ଭତରର ମଧ୍ୟ ରୂପ— ଯାହାର ସମଗ୍ରତାରେ
କେବଳ ନାହିଁ । “ହଁ, ନାହିଁ ବାପ୍ରବିଳ,”
ଉପେକ୍ଷା ଶିଳ୍ପୀ-ପୁରୁଷ ଦେଖେ । ମାତ୍ର ନାହିଁ
ସବା— ଗନ୍ଧିର, ଆକୁତରେ କଳକା ।... ପଢ଼ିଶା
ସବର ବିରାଟ ହର୍ମଣ୍ଡ-ଦେବକିରେ ଗୋ ଟି ଏ
ତପଳଛନ୍ଦା କିଶୋର କୀତାରତା । କଣ୍ଠର ତାର
ଭାଷା, ତନୁରେ ତୁତାର ରୂପ । ରୁହିଁ ରୁହିଁ
ସେଠି ଶିଳ୍ପୀ କହେ— କଳା-ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଚପଳା ।
ଧାଁକ ବସେ ସେ ତାର ରୂପ । ସେ ରୂପରେ
ରତ୍ନ ଗତ । ପୁଠିନା ରୂପଙ୍କ । ମାତ୍ର କିଏ
କହେ ତାହା ଏକ ଚପଳା କିଶୋରର ରୂପ ନୁହେଁ ।...
ପ୍ରତିକଳ ଏଠି ଗତ— କଣ୍ଠନ୍ତର । ଦେଖେ

ଏହିକଣାର ରେଣ୍ଟରେ ରେଣ୍ଟରେ ଅଶେଷ ରୂପଳର
ବାଲ, ମୁଣି ଧାହା ଅମର— କାଳଜୀଣୀ । ସେହି
କଣେଖାଟିର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ରୂପଳର ଧ୍ୟାନ, ଏପରକି ତାର
ସମଗ୍ରୀ ସାଥେ ଧ୍ୟାନ ପରେ ମଧ୍ୟ ସେହି ରୂପଳ ରହେ
ଦ୍ୱାରାମାନ । ଏଇଠି ଶିଳ୍ପ ହୃଦୟ ସମବାଳର ।

ମାତ୍ର ଶିଳ୍ପ ଧାହା ହେଉ, ଶିଳ୍ପୀ ପ୍ରକୃତାର
କଣ ? କେବେ କଣ ଏହି ହୃଦୟ ଲିଖନ ଦେଇ ଖାଲି
ଅରୁପର ସନ୍ଧାନ କରେ ? ଏହି ଶାକାଶା ଦାର୍ଶନିକ-
ତାର ବୋଇ ଶିଳ୍ପୀ ଅପରେ ଲଦା ହୃଦୟ କାହିଁକି ?
ମନେ ଧାରେ, ‘ଓପକାର ଓଡ଼୍ଯାଇଲ୍ ଟ’କର ସେହି
“ଇଅପ୍ରଦ୍ୱାର୍ପିତ” । ତୁମ୍ଭର ଅନାତମର ଅନ-
ଭିଳାତ ଦାଳକ, ତାକୁ ପୁଣି ଅଭିଜାତ୍ୟର କି
ଜପନ୍ୟ ଆଦର୍ଜନା ବହୁବାକୁ ନ ପଡ଼ିଛି ! କାହିଁକି
ସେ ହେବ ରଜା ? ତାହାର ଜୀବନର ମୌଳିକ
ସହାରେ ଏହାର କି ଲାଭ ? ସେହିପରି କହେ
ଶିଳ୍ପୀ— ତୁମ୍ଭୁ କିଏ ଶାମର ସଞ୍ଜ ପ୍ରସ୍ତୁତ କର-
ଦାକୁ— ଆମ ଉପରେ ବଢ଼ି ବନ୍ଦ ଦାର୍ଶନିକ ବୋଇ
ଲଦି ଦେବାକୁ ? ଆମକୁ ଏହି ବନ୍ଦୟ ପୃଥିବୀ
ଠାରୁ ଅନ୍ତର କାହିଁ ଦେବାକୁ ତମେ କାହିଁକି
କରିବ ପ୍ରୟାସ ? ତମେ ଆମକୁ ଝୁର୍ରାଇବା ଛାଡ଼ି
ହୃଦୟ ଆମର କଥା ବୁଝିବା ଉଚିତ । ଶିଳ୍ପୀ
ମଣିଷ, ତାର ଜୀବନ ଅଞ୍ଚଳ; ସେ ରକ୍ତମାଂପର ।
ସେ ମାଟି ଧରଣୀର ଶିଳ୍ପୀ । ତାହାକୁ କେଉଁ
ସ୍ଵର୍ଗକୁ ତମେ ପଠାଇବାକୁ ରୂପ୍ତି ? ସେ ସ୍ଵର୍ଗରେ
କଣ ହେବାରୀ, ହୁତ, ସୌଭାଗ୍ୟ ଅଛି ? ଅଛି
ମାଟି ? ଅପ୍ରକାଶ ମାଟିରେ ବିଚିନ୍ତି ବର୍ଣ୍ଣିବ ବୃକ୍ଷ,
ଲକ୍ଷା, ପୁଲ, ପଳ ? ତମେ ଆମକୁ ତ୍ରିକୁଞ୍ଜ
କରିବାକୁ ରୂପ୍ତି କାହିଁକି ତା’ହେଲେ ? ସୁର ଧର
ଧନ୍ୟ ଆମେ ତମକୁ ଦେଖୁଁ ଅନଦି, ରଷ୍ମ; ତମର
ଦୃଷ୍ଟାକୁ କଳ୍ପ ପରମ ଦୃଷ୍ଟି, ତାହାର ବିନିମୟରେ
ତମେ ଆମକୁ ଦେବ— ବାୟୁ, ହୃତାଶନ,
ପ୍ରିସ୍ଟନ୍ନା ?

ବାହି ! ସୁଦର !... ମଣିଷର ଅଖିରେ ମଣିଷ-
ଶିଳ୍ପୀ ଦେଖେ ଦୃଥିବାକୁ । ସେ ଦୃଥିବାର ଅଂଶ
ସେଠି କଲିକତା ସହର । ମଣିଷର ଏମୁଖୀ ପେଠି
ଉଚ୍ଛ୍ଵସିତ, ଉଚ୍ଚେଷ୍ଟି— ପର୍ମାସିତ । ସବୁ ମଣି
ସେହି ସୁଦର— ସୌଭାଗ୍ୟର ଏକ ସମଗ୍ରତା ।

ସୁଦର ! ଖାତା ଧର ଖେଳୁ କରିବାକୁ
ଶିଳ୍ପୀ ସେଠି ଭୁଲିଯାଏ । ସେ ମଣିଷ, ଏହା
ଅସ୍ପୀକାର କରିବା ମହାପାପ । ସେହି ମଣିଷ ସବୁ
ମଣିଷଙ୍କ ପର ଆଗେ ଖାଇ, ପଛେ କାମ କରିବା
କାହିଁକି ଅସ୍ପରତ ହେବ ?

ସୁଦର ! ଗ୍ରେ ଶ୍ରୀଟିର ଆର ପାଖ ତୁତଳ
ବାତାୟନ-ଧାରରେ ଏକ ତରୁଣୀ । ସୁଦର
ତା’ର ତନ୍ତ୍ର । ସୁଦର ତା’ର ଶା । ସୁଦର ତାର
ଦେଶ— ତାର ରୂପ-ବିକାଶର ଆଧାର ।

ତା’ପରେ, ଅନେକ ଦିନ ପରେ ଶିଳ୍ପୀ
ତାକୁ ଆଁକେ । ସେଠି କେବଳ ନିମିତ୍ତମାତ୍ର ସେହି
ଦିନର ସେହି ତରୁଣୀ— ମାତ୍ର ଶିଳ୍ପୀ ଆଜି ଆଁକି
ଦେଇବ ଅନେକ ତରୁଣୀର କଥା, କାମଳା, ଚିନ୍ତା !
ତାର ଶେଷରେ ନାଁ ରଖିଦେଲା Window of
Worth । ନିଷ୍ଠାପୁତ୍ର ! ମାତ୍ର ସେ ଦିନ ତ କଳା
ମେଘ ନ ଥିଲା ଆଜାଶରେ ? ଛବିର ଏହି ନାଣ୍ଯ
ମେଘ କୃଷ୍ଣାର କାହିଁକି ?

ଭୁନ୍ତ ଦର୍ଶକ ! ସେହି ରକ୍ତମାଂପର ମଣିଷ
ଯେ ସେଠି ପ୍ରସ୍ତା । ସେହି ଜଡ଼ ବର୍ଣ୍ଣରେ ସେ
ଯେ ଲେଖି ଦେଇଛୁ ଅନନ୍ତ- ପ୍ରାଣର ବ୍ୟଥା । ରୂପ-
ତଳେ ଅରୁପର ସନ୍ଧାନ ନୁହେଁ, ତାହା ତମର
ସଞ୍ଜ ହୋଇପାରେ, ଶିଳ୍ପୀର ନୁହେଁ । ତମେ କଣ
ଧରେ ହେଲେ ସେ କଥା ବୁଝିବ ।... ଶିଳ୍ପୀର
ରକ୍ତ ସେଠି ହୋଇପାଇଛୁ କଳା— କୃଷ୍ଣ, ‘ନିଷ୍ଠ

ବିବନ୍ଦ୍ର । ଉଥିପି ସେହି ମଣିଷ-ଶିଳ୍ପୀ ଦିଶେ—
ଯେଉଁ ବହୁବା ଭିତରେ ସେ ଯାଏ ତମର ବିଦ୍ୟୁତ୍
ଓ ଉପହାସ ।

ଡାହାପରେ ଦିନେ ଶିଳ୍ପୀର ଆଦଶ୍ୟକ
ହୃଦ ନୂତନ ପ୍ରେରଣା । ଶେଷାଖାର ହୃଦୀ ଦୁଇର
ସୁଷମାର ସହର ଆଉ ନାହିଁ । ସେହି ଉପଳ ଛଦ୍ମ
କିଶୋର, ସେହି ସ୍ଵର୍ଗପୁରୀ ସଙ୍କାଶ ସମ୍ମର ବାତାୟନ
ପଥର ପୁନରୁର ଫେଲିବା ତାରୁଣ୍ୟ ଆଜି ଧୂଶାନର
ସମ୍ପଦିଂ ସେପୁଣି ଫେରେ ଥରେ ସେହି ସହରକୁ ।...
ହିଁ ସତେତ, ପଚଥେ ଏଥେ ଆଜି ରୂପର ଶୁଶାନ,
ସରୀତର ମୃତ୍ତି ! ! ଏକଣ ? ସବୁ ପରଦର୍ଶିନ
କରି ଦେଲୁ କିଏ ? ହିଠାତ୍ ତାର ଆଖି ଫେର
ଯାଏ ଭିନ୍ନ ଦିଗକୁ— ସେଠି ମଟରରେ ଉତ୍ସାହ
ଅସ୍ପର । ଖୋଜେ ସେ ପୁଣି ବାତାୟନ, ସେଠି
ଗ୍ରେ ଶ୍ରୀର ସେହି ବାତାୟନ ନାହିଁ, ସେହି ତରୁଣା
ମଧ୍ୟ ଏ ନୁହେ— ମାତି ଏ ତରୁଣୀ ସହିତ ସେ
ତରୁଣୀର ପରକ ହୃଦନା, ଏ ବାତାୟନ ମଧ୍ୟ
ସୁନ୍ଦର ! ତା'ହେଲେ କିଏ ମରିଛି ? ରୂପ ତ
ଅଛି, ଥୁଅ ସେହି ରୂପକୁ ଆଶ୍ୟ କରି ବଶୀ-
ରହିଛି ତ କଳା, ତାର ଅଭିଧିକ୍ରି ତ ହେବ
ଶିଳ୍ପ । ଆଉ କ୍ଷତି କଣ ?

ଓଁ, ଏ ଯେ କରୁଣ ଚିନ୍ତାର !
ସୁବନ୍ଧୁର କଙ୍କାଳ ଗୁଲି ଯାଏ ଚିନ୍ତାର କହି !
ହୃଦୟକୁ ଆସାନ କରେ ପୁଣି ସିଏ ! ଏଠିତ ନାହିଁ
ସ୍ଵପ୍ନ ! ଏଠି ତ ନାହିଁ ରୂପ ! ପୁଣି ଏଠି ଶିଳ୍ପ-
ପ୍ରାଣର ଆଲୋଚନ କାହିଁକି ? ତା'ହେଲେ କଣ
ଏକ ଅରୂପ— ଏହି ସ୍ଵର୍ଗାଞ୍ଚତ ? ସେହି ରୂପ ଭିତର
ଦେଇ ମୁଁ ଏହି ରୂପାଞ୍ଚତରେ ଆସି ପହଞ୍ଚିଛି ?
ତାହେଲେ ଏହି ଅରୂପ କଣ ମୋର ଯେତ୍ର ? ଏହି
ଅରୂପ ! ଏହି ଅନିକାର— ବ୍ରାକ୍ ଆଇଟି ! ଏହି
ଜନନ୍ୟ ପ୍ରେତପୁରା ?-- କିଏ ତମେ ?

ପାହାକୁ ଶିଳ୍ପୀ ପରୁରେ ସେ ଏକ ବିବ
କଙ୍କାଳ । ସେ କହି କହି ଗୁଲିଗଲ— “ଏଠ ସବ୍ବ
ପଠ ସତ୍ତା, ଘଟର ମୃତ୍ତିରେ ପଠର ମୃତ୍ତ ହୁଏ
ନାହିଁ”— ମାୟା । ଏ ଅରୂପ ନୁହେ, ଏ ବାପ୍ରାଣ
— ତଥାପି ଏ ମାୟା ।”

“ତଥାପି ଏ ମାୟା— ଅଥବା ବାପ୍ରାବ !”
ଶିଳ୍ପୀ ଗାନ୍ଧା ଆନ୍ଦୋଳନକୁ— ପୁଣି ଭାବେ, ତାହେଲେ
ଏ ମୃତ୍ତ ବି ମାୟା ? ଏମାନେ ଆଉ କଦମ୍ବ
ପେରିବେ ନାହିଁ, ତାଙ୍କର ରୂପକୁ ଧର ମୁଁ ଆଉ
ଶିଳ୍ପ ଗଢି ପାରିବ ନାହିଁ— ତଥାପି ମୁଁ ଏହାକୁ
କହିବି ମାୟା ? ରହସ୍ୟ କାହିଁକି ନ କହିବି ?...
ହୃଦର ଏହି ନାମର ପୃଥିକର୍ତ୍ତରେ ନିଯାମକର ପୃଥିକା-
କରଣ ହୋଇ ଧାରାଇଛି । ହୁ, ମୁଁ ଏହାକୁ କହିବି
ରହସ୍ୟ— ଏ ରହସ୍ୟକୁ ତଥାର କର ହୃଦ, ଏ
ରହସ୍ୟକୁ ଭେଦ କର— ହୃଦର ଧ୍ୟାନ ମଧ୍ୟ କର
ହୃଦ ! ଆଉ ଥର ସବୁ ଓଳଟ ପଳଟ ହୋଇଥାଏ ।
ମନେହୃଦ ମୁଁ ଶିଳ୍ପ ଭୁଲି ଯାଇଛି— ରୂପ, ରହସ୍ୟ,
ସ୍ଵପ୍ନ ସବୁ ଭୁଲି ଯାଇଛି । ଏ ସବୁ ଯେ ବିତମ୍ପିତ
ହୃଦ ମୋ ଧାରାଇ ! ମୁଁ ଶିଳ୍ପୀ ! ମୁଁ କଣ ତା'ହେଠଲ
ମାୟାର— ମଧ୍ୟାର ଶିଳ୍ପୀ ଥିଲି ? ମୋର ଟକାମଳ
ପ୍ରବୃତ୍ତିର ବିଲାସ ଧାଇଁ ଶିଳ୍ପ ଗତୁଥିଲି ?
କାର ଆଦଶ୍ୟକତା କିମ୍ବା କିମ୍ବା ନାହିଁ ? ଜୀବନ
ଧାଇଁ ଆଉ ଦୁଲ୍ଧ କଣ ନାହିଁ କିମ୍ବା ? ଗୁର୍ବାଠତି
ଶବ୍ଦ । ମୋର ମନ ହେଲେ ଏହି ଶବ୍ଦ ଭିତର
ମୁଁ ବି ଜିଠଗ— ଯଦି ଦା ତାରୁ ମୁଁ ଧୃଥିକ୍;
ଦେଖିଲି, ଏହି ଶବ୍ଦ ମୋତର ତୟରର ଶାଖାନ କରିଛି ତା
ସଙ୍ଗେ ମିଳି ଏକ ସେବାକୁ । ତା'ହେଲେ ଏହି
ଶବ୍ଦର କଣ ମୁଁ କହିବି ନାହିଁ କାହିଁକି ? ମୁଁ
ଜୀବନ ଧାରାଇଠାରେ ଏହି ଶେବି ନାହିଁ କାହିଁକି ?
ହିଠାତ୍, ମୁଁ ଆଁକି ପକିକଲି, ଶାଖା, ବାନ୍ଧୁକ,
ଭାଲ— ଜଳଞ୍ଜାର । ଦେଖିଲି ମୁଁ ସେହି

ଟେଲିକ ଭତ୍ରୁ ମଧ୍ୟ ଜଣେ । ସେହି ମିଳିମାର
ମନ୍ତରରେ ମଧ୍ୟ ମୋର ଶିଳ୍ପ ଅଛି । ତା'ହେଲେ
ବିମୁଦ୍ର, ବିଦ୍ରୋହ ଭତ୍ରେ ମଧ୍ୟ ଅଛି ଶିଳ୍ପର
ଶେଷ ବିକାଶ—ଯାହା ଆଜି ଅନନ୍ତ ଜୀବନକୁ ରଷ୍ଟା
କରିବ, ଅନ୍ୟାୟକୁ ଧୂମ କରିବ । ଏ ସତ୍ୟକୁ ମୁଁ
ବା ଅସ୍ତ୍ରୀକାର କରି କିପରି ?

ଗୋଲା, ଗୁଲି, ତୋପ, କମାଣ, ଶବ,
ଶିଳାର, ମୁଖ । ତା'ହେଲେ ଏଇ ହେବ ବର୍ତ୍ତିମାନ
ମୋର ଶିଳ୍ପ—ଯାହାକୁ କଳ୍ପନା କର ନଥିଲି ଦିନେ !
ତେବେ ତ ସହାୟ ପେହି ରୂପାଖନ, ଯାହା ମୋର
ରୂପ-କଳ୍ପନାର ବାହାରେ ଥିଲା ଦିନେ !!

ମୁକ୍ତି

ଶ୍ରୀ ଶିକାକର ସ୍ମୃତିକାର

(୧)

ମେଘ ସହର ଯେତେବେଳେ ନିଦରୁ ଉଠିଲା,
ସେତେବେଳେ ଉଅତ୍ତର ଜେଲ କୋଠର
କବାଟ ଖୋଲି ନ ଥାଏ । ତେଣୁ ମେଘ ଜେଲ
କୋଠର ଭତ୍ରେ ଶୋଇ କେତେ କଣ ଭାବୁଆଏ ।
ଶୁଣୁ ମକଦମାର ଅସାମୀ ସେ । ଗୋଟିଏ ଅଞ୍ଚଳ
ଅଷ୍ଟକାରେ ତାର ଛୁଟିଟା ଥରେ ଥରେ ଥରେ ଥରେ ।
ଏଇ କେତେବେଳେ ତଳେ ଗୋଟିଏ ଶୁଣୁ ମକଦମାର
ଅସାମୀ ପାଣି ପାଇଛି, ତାର ପାଣ କୋଠରେ
ଥିବା ଅସାମୀ । ମେଘ ପ୍ରତିଦିନ ସବାକୁ ଉଠିଲା—
ବେଳେ ହଣା ହେବାକୁ ଅଣା ଯାଉଥିବା ଜେଲ
ପରି ଉପ୍ରେରେ ଶିଥିର ଉଠେ । ଛେଳି ପେମିତ
ନିଜର ଶେଷ-ଅବସ୍ଥା ଅସିବା ଜାଣିପାଇଲେ ଉପ୍ରେରେ
ଅଣ୍ଟିନାଦ କରେ, ନିସ୍ତରଳ ଚିଛାରରେ ନିଜ ଜୀବନର
ଶେଷ ମୁହଁରୀର ପ୍ରତିବାଦ ଜଣାଏ, ଅଜି ମେଘର
ଅନ୍ତରସାହା ମଧ୍ୟ ସେମିତ ବହୁଣ ଅଣ୍ଟିନାଦ କରି

ଉଠୁଛି । କିନ୍ତୁ ମଣିଷ ପିଲା ସେ, ପାଟି କରିବାର
ଶକ୍ତି ତାର ନାହିଁ, ଏ ବନ୍ଦନରୁ ମନ୍ତ୍ର ହେବାପାଇଁ,
ଏ ନିର୍ବିନ୍ଦୁ କୋଠର ବାହାରବା ପାଇଁ ତେଣା
କରିବାର ଶକ୍ତି ସୁଜା ଆଜି, ନାହିଁ । କେବଳ
ନାରବ ଅତକରେ ଅଦସନ ହୋଇ ଉଠୁଛି ତାର
ହାତ ଗୋଡ଼ ।

ଅଜି ତାର ମକଦମା ଜଇ ସାହେବଙ୍କ
କୋଠରେ ପଡ଼ିବ । ଏତେ ଦିନ ଯାହା ତଳେ-
ତଳେ ମରିଛି, ଏକୁଟିଆ, ଘରଦ୍ୱାରରୁ ବଢ଼ ଦୁରରେ
ଅନ୍ୟ କର୍ମଦାମନଙ୍କଠାରୁ ଦୁରରେ ଥାଇ ଆସନ
ମୁଖର କବଳିଯୁଗୀ ତାରୁ ହୁତ ପରି ଆତକିତ
କରିଛି, ସେହି ଅତକର ଗୋଟିଏ ନିଷ୍ଠିର ହୋଇ
ଯିବ ଏହି ଦିନେ ଦୁଇଦିନ ଭତ୍ରେ ।

ଧିତାରୁ ଉଥାତ୍ର ଆସଦାର ଶ୍ରୀ ପଟ୍ଟିଲ୍ ।
ତାର କୋଠର ତାଳୀ ଶୋଲୁଁ ଶୋଲୁଁ ଉଥାତ୍ର
କହିଲୁ, “ତେର କନିଆଁ ଧାସିଛେ, ତୋର ସାମଙ୍ଗ
ଭେଟ୍ ହେବାକେ ।”

ଦେଇ ମାସ ପରେ ଆଜି ଗୁରୁବାର ଧାସିଲୁ
ଭେଟ୍ ହେବାକୁ ତା ସାଙ୍ଗରେ । ମେଘୁର ଅନକାର-
ମୟ ମନରେ ଷଣିକ ଆନନ୍ଦର ଷୀଘ ଅଲ୍ଲେକ
ଦେଲାଗଲୁ । ତାର ସ୍ତ୍ରୀ ଗୁରୁବାର ଓ ଦୂର ଦୂର
ହିଅ ନୁହି — ଏଇ ଦୂର ଜଣକୁ ନେଇ ତାର
ଦୁନିଆ । ଏଇ ଦୁନିଆ ଓ ନିଳ ଭିତରେ ଆଜି
କେତେ ଗୋଁ, କେତେ ଖେତର ବ୍ୟବଧାନ; ସଦା
ଶେଷରେ ଏଇ ଜ୍ଞାନାର ମୋଟା ମୋଟା
କାନ୍ଦ ତାକୁ ବାହାର ଦୁନିଆରୁ ବହୁତ ଦୂରରେ
ରଖିଛି ।

ଶୁଭ୍ର ବାହାରୁଥିବା କୋଷକୁ ଜବନଦୟତ୍ତ
ରୁଦ୍ଧ ଧରି ମେଘୁ ସହିର ଧୀରେ ଧୀରେ ଗୁଲିଲୁ
ଉଥାତ୍ର ପଛେ ପଛେ ।

ମୋଟା ମୋଟା ଲୁହାର ଝରକାର ସେ ପାଖେ
ଠିଆ ହୋଇଥାଏ ଗୁରୁବାର କାଶରେ ତାର ନୁହିଲୁ
ଧରି । ହାତରେ କାରର ଚୁଡ଼ି ଦୂର ଦୂର ପଟ
ଛଢା ଆଉ କିଣ୍ଠି ଅଳକାର ପଦ ନାହିଁ, ମୁଣ୍ଡରେ
କେଉଁ କାଳରୁ ତେଲ ଦିଣ ପାଇ ନ ଥିବା ତ୍ୟାଗୁଁ
ବାଲଗୁଡ଼ିକ ଅସଂସତ । ତାର ହୃଦୟର ସମସ୍ତ
ଢିରୀ ଯେପରି ଛଳ ଛଳ ଆଖି ଯୋଡ଼ିକରୁ ଲୁହି
ଆର ହୋଇ ଗଢି ଯିବାକୁ ବପ୍ରେଷ୍ଟି ।

ବାପକୁ ଦେଖି ନୁହି ଆଉ ସମ୍ବାଦି ପାରିଲୁ
ନାହିଁ ! “ବୁଆ-ଲୁ ନିକି ଯିମି, ବୁଆ-ଲୁ ନିକି
ଯିମି ଗୋ” ବୋଲି କାନ୍ଦ ଉଠିଲା । ମାଆ କାନ୍ଦରୁ
ଅଧୀର ହୋଇ ନାହିଁ ଅସିବାକୁ ତେଣ୍ଟା କାନ୍ଦ ତାର
ବାପ ଅଢକୁ । ଗୁରୁବାର ଓ ମେଘୁର ଶୁଭ
ଦିନରୁ ରହିଲା ନାହିଁ । ଦୂର ଜଣାକ ଜିନିକି ପାଇ

କାନ୍ଦବାକୁ ଲୁହିଟିଲା । କାହାର ପାଠରୁ କଥା ବାହାର
ନଥାଏ ।

ନୁହି ମାଆ କାଶରୁ ନାହିଁ ଆପି ବାନ୍ଦ ପାଶକୁ
ଯିବାକୁ ବାହାରିଲା । କିନ୍ତୁ ଧାଇଲ ନାହିଁ । ମେଘୁରେ
ଝରକାର ଲୁହାର ବାତମାନ ଭିତର ଦେଇ ପାଇ
ନ ପାରିବାରୁ ମାଟି କରି କାନ୍ଦ ଉଠିଲା । ମେଘୁ
ବାତ ମେଘୁରେ ଦୂରମ୍ବାତ ଗଲାଇ ଦୂର ହାତରେ
ନୁହିଲୁ ତେବେ ଧରି ନିଜର ଛୁଟରେ ଲିପାଇଦାରୁ,
ତେଣ୍ଟା କଲା । ଆଉ କାନ୍ଦ ଥାଏ ।

ଉଥାତ୍ର ଅନ୍ୟ କାମ ଥାଏ ଲାହିଲା,
“ପାଞ୍ଚ ମିନିଟରୁ ଟବଣୀ ହେଲେ ଜେଲର ବାକୁ
ଶବ୍ଦିବେ । ଯାହା କଥା ହେବ ଜଳିଦି ଜଳିଦି
ସାରି ନିଅ ।”

ବାପୁବର ଧକ୍କା ଧାଇ ଗୁରୁବାର ପଣତରେ
ଲୁହି ଟବାଙ୍ଗ ଯୋଛି କହିଲୁ, “ କେତେ ଶୁଭୀ
ଗଲ ନେ । ଦିନରୁ ଆମର ଆଜେ ଭାବୁର କାଏଁ ?
ଆମର ଆଜେ ବିନ୍ଦା ନାହିଁ କରଦି !”

ତେଣ୍ଟା କହିଲୁ, “ ତୁର ଭି ତ ପାଠା ବାପିର
ଶୁଭୀ ଧାଇଲୁ । କାଣ୍ଡା ନାହିଁଥିବା, ଟାଙ୍କଟାଙ୍କ ତାଙ୍କଟାଙ୍କ,
କାଣ୍ଡା ଧାଇ ଭାବି ରାତରୁ ମୋର୍ ଶୀଘ ଦୂରୀ ନାହିଁ
ଲିଗବାଏ । କାଣ୍ଡା କରିମା । କରିମ ଯାଏ
ଅଟଙ୍ଗ ।”

ଶୁଭୀବାର — କାଳି ଉକିଲୁ ନିଚକ ଧାଇ-
ଥିଲି । ତମାର ଧୂଳି ଧୂଳି ଧାରାଥିଲୁ ପାରିନା କରି
ଠକ୍କା ଧୂଳିଗ୍ରାହଣ ଆନ୍ତରିକ, ଧେନ୍ତି କୁଣ୍ଡିଏ ଠକ୍କା କାଳି
ଉକିଲୁଟଙ୍କ ଟାଙ୍କି ଆଜି ତାର ନୁହେ ତେଲ ପଢ଼-
ଗଲି । ଦଇଲି ‘ଇ ହୁକି ଜେ ଟଫନ । ଭାତର ଥାଇ
ମୋର୍ ତେବେ ସାଧା ଭରିଯା କାଇ ନେ । ତୁମେ
ଧରମ୍ ଉକିଲୁ ହେଇଛନ୍ତି । ଧରମ୍ କର । ଆମକୁ
ଉକାର କର ।’ ଉକିଲୁ ବିଜ୍ଞାନ୍ ପାଇଦାରି

ହିଂଶୁତା ହେଉକରି ପେଡ଼େବେଲେ ମକନମା ହେଉଛି ମୁଣଁ ସାକି କର କହୁଛେଁ ତୋର ବର୍ତ୍ତକେ ପାଶି ନାର ଛୁଏ । ଛି ମାସ ବର୍ଷରେ ଜହାନ୍ତି ହେଉପାରେ । ମୁଣଁ ଦେଖୁଛେଁ ତେଣ୍ଟା କର ତୋର ବର୍ତ୍ତକେ ଏକ ଦମ୍ ମୁଳସ୍ କରିବାର ଅଟି । ଲଭ୍ରନ୍ ଲଭ୍ରନ୍ ଯାହା ହେବା । ସାହେବ ଦଇବ ତା' ମୁଣଁ ଉକିଲ୍ କେ ଦଇଲି ‘ତୁମେ ସିଲୁର ଆମର ବୃଥା ମାଆ । ମାହାତ୍ମ୍ୟ ତୁମର ଶ୍ରୀ ପୁଣ୍ୟ କର ଥାଉନ୍ ଜହାନ୍ ହେଲେ ଆମକୁ ନାର୍ ଦାଖେ । ସାହା ବନସ୍ତରେ ଥିଲେ ତ ରଜାର ଆଏ । ତୁମେ ତାଙ୍କୁ ପାଶି କାଠଧୂ ବଞ୍ଚେଇ ଦେଲି ବରଲେ ଆମେ ତମ ପ୍ରାଣୀ ତୁମର ନନ୍ଦକର ହେଉକର ରହଥିମୁ । ତୁମର ଧରି ଗାଇଥିମୁ । ଆଉ ଆମେ ତ ଗରବ ଲୁକ । ଟଙ୍କା ପଇସା କେନ୍ଦ୍ର ପାଇମୁ ଯେ ତୁମକୁ ପିସ୍ ଦେମୁ । ଇ ଟଙ୍କା କୁଣ୍ଡରୀ ନିଅ ଆଉ ଆମକୁ ଉକାର କର ।’ ଉକିଲ୍ ଟଙ୍କା ନାର୍ ନିଏ ବଲ୍ଲାଥାଏ । ବଜଳା ‘ମୁଣଁ ଧରମ ଉକିଲ୍ ହେଉଛେ । ସରକାରର ମତେ ଇ ମୁକନମାର ଲାଗି ଟଙ୍କା ଦେଇଛେ । ତୁମେ ଗର୍ବ ଲୁକ । ତୁମର୍କୁ ଆଉ ଟଙ୍କା କାଣା ନେମି, ’ ମୁଣଁ କେତେ ଜିକର କଲ ଦଲି ଯାଇ ଯେ ଟଙ୍କା ରଖିଲା । ଦତେ ଭଲ୍ ଯାଇ ।’

“ ଟଙ୍କା ପଇସା ଦେଖି ଦମ୍ (ଦ୍ୟୁ) ନାର୍ କରିବୁ । ଆଗ୍ରହ କଥା ଦେଖି ରୁହୁ କର ତ ଚଲିବାକେ ହେବା । ଆଉ ଘର ଆଡ଼େ କେନ୍ତା କେନ୍ତା ।”

“ ଘରେ ଯାହା ଧାନ ଦୁଇମାହ ଅଛେ ସେଥି କେତେ ମାତ୍ର ଲକ୍ଷିବା । ତେବେକେ ଦୁଃଖରୁତ କର ଖାଇମୁ । ମାହାତ୍ମ୍ୟ ପେଟନ୍ତର ହେଉ ଚଲେଇ ନେବେ । ତୁମେ ଆମର ଆଡ଼େ କିଛି ପିକର୍ ନାର୍ କରିବ ।”

ଉପାତ୍ତର ଏ କଥା ବାହିରେ ମୂଣ୍ଡରେବେ ପକାଇଦା ପାଇଁ କହିଲା “ମୁଁ ବେଳ କଥା ରାଷ୍ଟା ହେଲଣି । ଆଉ ସମୟ ନାହିଁ ।”

ମେଘ କହିଲା, “ନୁନିକେ ଧର କର କରିରିକେ ଯିବୁ । ଫେର ଦୁଃଖ ପୁଣ ଦେଖିମା ।” ଏହା କହି ନୁନିକୁ ପୁଣି ଛାନ୍ତରେ ଲଗାଇବାକୁ ତେଣ୍ଟା କଲା । ନୁନି ତାର ବାପକୁ ଛାନ୍ତବାକୁ ରହିଛି ନ ଥାଏ । ଗୁରୁବାବା ତାକୁ ଛାନ୍ତବାକୁ ତେଣ୍ଟାକଲରୁ ସେ ଆହୁରି ଜୋର ରେ ବାପ ଦେହରେ ଆଉଜି ହୋଇ କାନ୍ଦିଲ୍ । ଗୁରୁବାବା କହିଲା, “ହେ, କାନ୍ଦବୁ ବୋଇଲେ ଦିପେଇ ଧର ନେଇ ଯିବା; ନାର୍ କାନ୍ଦ ।” ନୁନି ଉଥାତ୍ତର ଆଉକୁ ଦେଖି କାନ୍ଦ ବଦ କଲା । କିନ୍ତୁ ମୁଣଁ ମୁଣଁ ହେଉଥାଏ । ଦୁଇ ବର୍ଷର ଲିଲା । ଏଇ ଦୁଇ ତନି ମାସ ମଧ୍ୟରେ ତାର ବାପ ଓ ତାର ମଧ୍ୟରେ ପେଉଁ ସୁନ୍ଦର କାନ୍ଦୁର ବ୍ୟବଧାନ ଠିଆ ଚନ୍ଦାର ଦୁଇ ଲଜନ୍ତୁ ବିଜ୍ଞାନ କର ଦେଇଛି, ସେ ତାହା ବୁଝିବ କିପରି ?

ଆଖିର ଲିଲା ଆଖିରେ ମାର ମେଘ ପେରିଲା ତାର ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ କୋଠାକୁ । ଏଇ ଗୁରୁବାବା—ଯାହାକୁ କି କେବେ କେବେ ତଥିନ ମଦିନ ମାତାଳ ହୋଇ କେତେ ପିଟିଛୁ । ଏ ସବୁ ସହିଲୁ ଗୁରୁବାବା । ଆଉ ସେ ସବୁ ଭୁଲି ଯାଇ ଆଜିର ନିଜର ଦେହର ଅଳକାର ସବୁ ଗହନା (ଦରକା) ଦେଇ ତାକୁ ଆସନ ମୁଣ୍ଡରୁ ରଖି କରିବା ପାଇଁ ସମୟପୂର ଆଣ୍ଡ ଉକିଲଙ୍କ ଧରାପରି କରିଛି । ନାରବ କୃତକ୍ଷଣାରେ ତାର ଆଖିରୁ ହର ପଢିଲା ଦୁଇଧାର ଲିଲା ।

(୧)

ତନ୍ଦିନ ଧର ବିଶୁର ଗୁଲିଲା । ମେଘ ଆସାମାର କାଠ ଗଢି ଭତରେ ଠିଆ ପଢାଇଥାଏ । ତା’ ଧାନରେ ରୁହି ମାଞ୍ଚକଣ ପୁଲିଧ୍ ପିଗାମ୍ବା ପହିର ଦେଉଛନ୍ତି । ସର୍କାର ଦାନକୁ ଦେଖିବାକୁ ଧପଧର ଲୋକେ ଆସ ତାକୁ ମୁଣ୍ଡରୁ ଗୋଡ଼ ପରୀନ୍ତ ଥିଲା-

ଆନ୍ତି, ସେହିପରି କେତେ ଲୋକ ଅଣି ତାକୁ
ମୁଣ୍ଡରୁ ଗୋଡ଼ ପରୀନ୍ତ ଅନାଭିଜନି । ମେଘ
ବିଶାଙ୍କିତ ପର ଦେଖୁଥାଏ ସେ ସବୁ । ତାର ଆଗରେ
ଯେଉଁ ଦୃଶ୍ୟ ଦେଖା ଯାଉଥାଏ, ସବୁ ତାକୁ ଗୋଟିଏ
ଅଭ୍ୟନ୍ତ ନାଟକ ପର ଦେଖା ଯାଉଥାଏ । କଳା-
ପୋଷାକ ତିକ୍ର ଜଳ୍ପାତ୍ମକ, ଉକଳମାନେ, ମାଟିଆ
ପୋଷାକ ପିନ୍ଧା ପୋଲିସ୍‌ବାବୁ ଓ ଜନ୍ମଭୂଦେଲ୍‌ମାନେ
ଆହୁରି କେତେ ଲୋକ— ନାଟକରେ ଦେଶ ହୋଇ
ବାହାରିଥିବା ପର ତାକୁ ମନେ ହେଉଥାଏ । ଗାର୍ଢାର
ଗଭିନ୍ନିଆ, ହରି ପଧାନ, ମୃଦୁ ସହିତ ଆଦି କେତେବେଳେ
ପାଷା ଜଣକ ପରେ ଜଣି ପାଷା ଦେଇଗଲେ ।
ମେଘ ସହିତ କମି । ପଇସା ପଦର ଅଭିଭ
ହେବାରୁ ସେ ସେଥିରୁ କେତେ ଜମି ପ୍ରାୟ ତନି ବର୍ଷ
ହେଲା, ଗଭିନ୍ନିଆଠାରେ ବନ୍ଦକ ଦେଇଥିଲା । ଏ ବର୍ଷ
ଆଜି ମର୍ହର୍ଗ ହେବାରୁ କିଛି ଟଙ୍କା ଜମା କର ମେଘ
ଗଲା ଗଭିନ୍ନିଆଠାକୁ ଜମି ମୁକୁଲାଇବାକୁ ।
ଗଭିନ୍ନିଆ କହିଲା, “ଆ, ନାଲିସ କାହିଁ ଜମି
ମୁକୁଲାଇ ନେନ୍ଦ୍ର । କାହିଁ ଜମି ନାହିଁ ଦିବ୍ୟ ।”
ମେଘ କହିଥିଲା, “ମୋର ଜମି, ମୁର କାହିଁକି
ନାଲିସ୍, କହ ଯିବି । ଟଙ୍କା ନେନ୍ଦ୍ର କି ନା । ନାହିଁ
ନେଲେ ଧରମ୍ ସାଷା କହ ଆଜି ବୁନ୍ଦି ।”
ଗୋଟିଏକା କହିଥିଲା, “ଦେଖିମା କେନ୍ତା ବୁନ୍ଦି
ଜମି ନାହିଁ ମୁକୁଲାଇ କର । ଜବରଦିନ୍ଦ୍ର ଧାନ୍
ବୁନ୍ଦେ ତତେ ଜହିଲଖାନା ମଳାମ୍ ।” ଗୋଟିଏକାର
ଧ୍ୟାକସତ୍ତ୍ଵେ ମେଘ କେବଳ ବୁନ୍ଦିଲା ଧାନ୍ ।
ଗୋଟିଏକା ନାଲିସ୍ ଲଲା । ମନକମାରେ ଅନେକ
ଟଙ୍କା ଖର୍ଚ୍ଚ ଟଙ୍କାରେ ମେଘ ନାଲାସ୍
ହେଲା । ମୁଁ ତ ଉତ୍ତା କରିଛୁ କାବି ୬୫, ସେ
ଗୋଟିରୁ ଧାନ୍ କାଟିବାକୁ ଗଲାବେଳେ ଗୋଟିଏକାର
ପୁଅ ସାଇରେ ତାର ହଶାତା ହେଲା ଓ ସେ
ହଶାତରେ ଗୋଟିଏକାର ପୁଅ ତାକୁ ଧନୁଶରରେ
ବିକଳା । ଏଥିରେ ଗୋଟିଏକାର ପୁଅ ତାକୁ
ହାଣି ହେଲା । ଏଇଥାା ହେଲା ଯଠନୀ । ଅତାକୁ

ଦେଖନାମାନ ଗୋଟିଏକାର ନହାଇ ତାର ଆଖି ଆଗେ
ଶେଳିଗଲା ଧାର୍ଷାମାନଙ୍କ ଉର୍ବରରୁ ।

X X X X

ବିରୁଦ୍ଧ ସରିଲା । ମେଘ ସହିତାକୁ ପାଞ୍ଚ-
ବର୍ଷ ଲେଲୁ ହୁକୁମ ହେଲା । ପାଣିକାଠୀରୁ
ଦ୍ୱାରୀଥିଲେ ସୁନ୍ଦର ମେଘର ମନରେ ଆଜି ସୁନ୍ଦର
ନାହିଁ । ପାଞ୍ଚ ବରସ ! ଏ ପାଞ୍ଚ ବରସ ଉତ୍ତରେ
ଧାରୁବାଟ ଓ ନୁନିର ଦଶ କଣ ହେବ, ସେମାନେ
କିଏବେ ନାଭଦେ, ଦର୍ଶିତବ — ଏଇ ଚନ୍ଦ୍ରର ବାଣୀ
ହେଉଥାଏ ତାର ମନ ।

ପାଞ୍ଚ ବରସ ! ମେଘ କାନ୍ଦ ପକାଇଲା ।
ଦିନ ଥିଲା ଯେତେବେଳେ ସେ ଦିନେ ଦୁଇଦିନ
ଲାଗି ଗାର୍ଢା ଛାକ ଅନ୍ୟ ଗାର୍ଢାକୁ ଗଲେ ନରୁବାଷ
କଣ୍ଠ ଭାବି ଭାବି ଶତରେ ଭଲ ନିଦି ହୁଏ ନାହିଁ ।
ଗୁରୁ ଦିନର କାମ ଦୁଇ ଦିନରେ ସାଇଦେଇ, ବା
ବନ୍ଦୁବାନ୍ଦବଳଠାରୁ ବିଦାୟ ନେବ ଗାର୍ଢାକୁ ପୂର୍ଣ୍ଣ-
ଅପେକ୍ଷା । ଆଜଠାରୁ ପାଞ୍ଚ ବରସ ଯାଏ ଏଇ କୁରୁବାହୀ,
ଏଇ ନୁନିଠାରୁ ବହୁତ ଦୁଇତର ରହିବାକୁ
ପଢିବ ।

ମେଘକୁ କାନ୍ଦିଥିବାର ଦେଖି ନୁହୁଦିବା ଓ ନୁହୁଦିବାର
ନୁହୁ କାନ୍ଦ ପକାଇଲେ । ମେଘ ଶେଷରେ ହୁଇଲା,
“ନୁହୁର ଦେଖ ଧା ସୁଜା କର ଥିବୁ । ଆଜି
ମାସରେ ନେବ ଲେନା ଉତ୍ତରେ ଏହି ଧୟାକୁ ।”

ନରୁବାହୀ ‘ହୁ’ କହି ତାର ମନେ ମନ୍ଦେ
ତକଳ ପାଞ୍ଚକ ଧାର୍ଯ୍ୟ ଗଲା । ତାକୁ ଉତ୍ତରକୁ ନେବ
କରିଲା । ତାକୁ କଳା ମନେ ସୁନ୍ଦର ପଢିବ ତକଳ
ଦେଖି କରିଲା ଆଜି ଅନାଜ ଲମ୍ବା ହେଉଥାଏ
ପୁଅବୁବାହୀ ।

(୩)

ଦୁଇ ମାସ ନ ଯାଉଣୁ ମେଘକୁ ବିଧି
ହେଲା ବର୍ଷମୂର୍ତ୍ତି ଜେଳକୁ । ଦିନପାକ ଦିଗ୍ନୀ-
କାମ, ଲୁଗା ବୁଣା ଆଦି କାମ କରିବାରେ କୌଣସି-
ମତେ କଟି ଯାଏ । ସାଧାରଣ କଏଦିମରି ଦେଖିଥେ-
ପ୍ରାନ ନେଇରାଶ୍ୟମୟ, ଜୀବନ ତାର । ଦିନପାକ କାମ
ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗ କଏଦିମାନଙ୍କ ମିଳାମିଶା କଥାବାର୍ତ୍ତି-
ରେ ଦିନଶ ଏତେ ଖରାପ ଜଣାଯାଇଛି ନାହିଁ ।
ରାତରେ ମନେ ପଡ଼େ ତାର ସର କଥା । ଆସିଲୁ
ବେଳେ ହଠାତ୍ ଦବଳ ହୋଇଯାଇରୁ ଚିଠି ପଦ
ଲେଖାଇଲୁ କରିବା କଥା ଗୁରୁବାବାକୁ କହି
ଆସିଲାହୁ । ମେଘର ମନଠା କେତେ ଘାଣ୍ଡି
ଗୋଲେଇ ଦୁଇ । ସେ ନିଜର ତ ହାତରେ ପରଧା-
ଟିଏ ଜମା କରି ନ ଥିଲା । ବିବାହତ ଜୀବନର
ସାତ ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ଯାହା ଯାହା ଶେଜିବାର କରିଛି,
ସେଥିରୁ ଅଧିକାଂଶ ସେ ମଦରେ ଉତେଇ ଦେଇଛି ।
ଶେଷକୁ ବନ୍ଧୁ ଶୁଣିବୁ ଦୋଳି ଯାହା ପରଧା
ରଖିଥିଲା, ତାହା ମଧ୍ୟ ମୋକଦମାରେ ନାହିଁ ହୋଇ-
ପାଇଛି । ସେ ଆସିଲାଦେଲେ ଘରେ ସାମାନ୍ୟ
କେତେ ମାସର ଶର୍ତ୍ତ ପାଇଁ ଧାନ ଥିଲା । ଏବେ
ଗୁରୁବାବା କମିତି ହନ୍ତୁଥିବ ? ମାଆ ହିଅ ଦେଇରେ
ଶୋଇ ନ ଥିବେ ତ !

ଏହାପରି ସେ କେତେ ଭାବେ । ଯେଉଁମାନଙ୍କ
ପେଣିବାପାଇଁ ଲାଞ୍ଛିଦ୍ୟ, ଯେଉଁମାନଙ୍କୁ ଘରେ ଛାଡ଼ି-
ଦେଇ ଆସିଛୁ ସେମାନେ ହୁଏତ ଆଜି ଘୋକରେ
ଦିବଳ ହୋଇ ଯାଉଥିବେ । ଅଥବା ପାଇବା
ବିଷୟରେ ତାର ନିଜର କୌଣସି ତିଆ ନାହିଁ ।
ଧାନ, ଗୁରୁକଳ, ରତ୍ନ ବଢାର କିଛି ପିବନାହିଁ ।
ହାତରଙ୍ଗା ମେହନତ କରି ଦୁଇଦେଲ ନିୟମିତ
ଭୁବରେ ଖାଇବାକୁ ମିଳିଛି ।

ସେମାନଙ୍କର ଦେହ ପା ଭଲ ଅଛି ତ ? ଗୁରୁବାବାର

ଠଥିଥି ଠବିମାର ଫ୍ରେଟଲ ଗାର ହିଅ କଥା ବୁଝିବ କବା
ଗାପ୍ରିଂଟର ତ ଗର୍ଜନ୍ତିଆ ଦକ୍ଷର । ଜାଆଁ ଗର୍ଜନ୍ତିଆ ଓ
ଠଥି ନାମଟିରେ ଦୁଇଟି ନୁହୁ ଦୀର୍ଘମୁହୂର୍ତ୍ତ ଶିଖିଗଣ କରିଥିବା
ଗାପ୍ରିଂଟର ଡିଜିଟଲ କ୍ଲୁଟିକ୍ କରୁଥିବା ।

ଜାଳି ପଦି ତେ ସେ ସବୁ ନାହିଁଏ ଚିଠି ପାଆନ୍ତା ।
“ ଆମ ଦୁଇଁ ଭଲ ଅଛୁଁ ” ଏ ଦୁଇଧବ ଲେଖା ବୁଝି-
ବା ଦୋହା ପାଇବିଲେ ତେ ଆଜି ଜେଳାନାମର ସବୁ
ଦୁଃଖ ଭୁଲିଯାଆନ୍ତା । ଦିନ, ମାସ ଓ ବର୍ଷର ଏ ମନ୍ତ୍ର
ଗତ, ସମ୍ବଲପୁର କିନ୍ତୁ ସେହି ନିଭୂତ ପକ୍ଷୀ ଓ ଦୂର
ଦୂରସ୍ଥିମ୍ ପୁରୀ ହେବ ମଧ୍ୟରେ ଉପରେ ଶହୁ ଶହୁ କୋଶର
ଦ୍ୱଦ୍ୱାରା ଧାରି, ତାହା ଧସି କଥା ପଦକରେ ପାଶେର
ପାଶେର । କୁନ୍ତୁ ଧସି ଚିଠି ଅଭ୍ୟବ୍ରତ, ସର୍ବ ଜଗର କା-
ଧାର୍ଯ୍ୟା ଯୋହୁଁ ଦିନକୁ ଦିନ ତାର ଆଶା ବଢି
ଭୁଲିଛି । ଅମୟ ଧେଖିବି ଗତ ଗୁଲିଛି ସମୟର ଗତି
ଅକୁ ସେବିକୀ ଧୀର ଦୋଳି ମନେ ହେଉଛି; ପର ଓ ଏ
କବିତା ମଧ୍ୟରେ ଦୂରତା ତାକୁ ସେବିକେ ଅଧିକ ଦୋଳି
ମନେ ହେଉଛି ।

ଏମିତି ଭାବୁ ଭାବୁ ତଳାପତ୍ରଦେଲ ଲାଗେଯାଏ
ନା ।

ଏହି ଜୀବନ ଦିନକୁ ଦିନ ପଢ଼ି ଭୁଲିଥାଏ ।
ଏହି ମନରେ ଆଏ ସବୁଦେଲ ଠାର୍ଟିଏ ଶେଷ ଚିନିର
କଣ୍ଠୀ—ଧେଇଁ ଧନ କି ଏହିପରି ଲାଗୁଣିର, ଏହି
ଦେବାୟଥିଲୁର ଦମନର ଧେପ ଧେପ । ଏହି କାନ୍ଦୁତ୍ତମାନ
କାନ୍ଦୁତ୍ତମାନ କେତେବେଳେ ଦ୍ୱାରା ଦ୍ୱାରା ଶୋଇ ମିଳିଦ
ପର୍ବତ । କଥାରେ ପୁଣି ଲ ନ ହୋଇ ସ୍ଵାଧୀନ ବିନ୍ଦୁ
ମର ମୁହଁ ଅକାଶ ତଳେ ଧାଇଁ ବୁଲିବ ନେଇସମାଜ-
ଅନ୍ତର୍ଗତ, ଜାଦ୍ବୀ ପୁଣ୍ୟ ସମ୍ମରଣ ।

ପଲ୍ଲେବ ଯେମିତି ଘଣ୍ଟାର କଣ୍ଠୀ ସୁରାର ଫୁରାର ଦନ-
ମାନ ସଂଷିଷ୍ଟ କରିବାକୁ, କେଳେଣ୍ଟର ହୃଦ୍ୟ ଚିନ୍ତା
ସମୟର ଗତି ଉଞ୍ଚିଲ କରିବାକୁ ରୂପୀନ୍ତି, ସେମିତି ମେଘୁ
ଦୁଷ୍ଟ ରୂପୁଣ୍ଡିଲ୍ ପାଞ୍ଚବର୍ଷର ସମୟ ପାଞ୍ଚଟି ଦିନରେ
ସାରି ଦେବାକୁ । କେନ୍ତୁ ସମୟ ମେଘୁର ପୂର୍ଣ୍ଣ ଧ୍ୟାନ
ଓ ଅତୁଳ ସ୍ଵାମ୍ୟରୁ ଦିନ ଦିନ ଅଧିକ୍ୟ କରି, ମଣିଷମରା
ଅପରାଧର ଶାନ୍ତି ଦେଇ ଦେଇ ରୂପିତାଏ, ତାର ଦ୍ୱାରା
କୁଷ୍ମନ୍ଦକେଶରାଶିର୍ରୁ କେତେଟିକୁ ଧଳା କରିଦେଇ ।

ଶେଷରେ ଆସିଲା ସେହି ଚିରତ୍ରିଷ୍ଟତ ଦିନ ।
ପାଞ୍ଚ ବିଷର ସମୟ କୁନ୍ତି, ସମୟ ଅବସାଦକୁ ଦୂର-
କରି ଶଳାସ ହେବା ଦିନ ଆସିଲା ଆଉ ସେ ନ ତାର
ଆଶା ଓ ଉତ୍ସାହ ନେଇ ବାହାରିଲା ଘରକୁ ।

ସାଥୀ କଥି ରାମ ଜେନା କହିଲା! “ ମେଘୁ
ଭ୍ରାତା, ଭ୍ରାତା ସଙ୍ଗ ପାଇ ଏବେ ଏ ଆମକୁ ଭୁଲିଯବୁ ।
ଭ୍ରାତକୁ କହିଦେବୁ, ଆମକୁ ମନେ ପକଢିଥିବ । ”

(୪)

ସଞ୍ଚିତବିଲେ ଖେଳଗାଢ଼ି ଥାଏସ । ତେଣୁ ଦିନ-
ଧାଳ ଧାର୍ମିମ୍‌ପୁରୁତ୍ତର ଅଧେଷା କରିବାକୁ ଧେବ ।
ତୁ କୁତୁହାରୁ ଓ ନୁହି ଧାଇଁ କାହିଁ କଣି କଣିନେବ
ଧେବ କଥା ଭାବ ଜୋକି ବୁଲିଲା ବରହମ୍‌ପୁରୁତ୍ତ
ଦୋକାନମାନଙ୍କରେ ।

ନୁହି କେତେ ଦଢ଼ ହୋଇଥିବି ! ବାପକୁ
ଧେବିଲେ ଚିହ୍ନିବ କି ନାହିଁ ? ତାହିଁ ନାହିଁ, ପଦ ନାହିଁ
ହିତାତ୍ ଯାଇ ଘରେ ହାଜର ହୋଇଗଲେ ତଳକୁ
ମଜା ହେବ । ଗାଢ଼ ଲୋକେ ବି ଧନ୍ୟେ ଧମକି
ପଡ଼ିବେ । ଏମିତି ଭାବ ଭାବ କୁତୁହାରୁ ଓ ନୁହି ପାଇଁ
ଭଲଭଲ ଶାତୀ ଦୁଇନାଟି କଣି ରୂପିଲା ଧନ୍ୟଶଳକୁ ।

ଗାଢ଼ରେ ଧର୍ମଶଳିଲା ଦେଲକୁ ରାତ୍ ହୋଇ ଯାଇ

ଥାଏ । କୁତୁହାର ଦେଶିଲା ତାହାର ତୋତା ହିକିଗଲା ।
ଦେଶିଲାର ଶାନ୍ତି ତାର ମାଟି ଗୁଲ ଘରକୁ ଥିଲା,
ସେଇଠି ଦେଶିଲା ଚାଟିଏ ଧକ୍କା ଛପର ଘର । ସେ
କିମ୍ବା କୁତୁହାର କାରିଲା ନାହିଁ । ଯଠର ଡାକିବ କି ନାହିଁ
ଅବସ୍ଥା, ଏପରି ସମୟରେ ତାର ପାଶ ଘରୁ ତାର
ପଚାଶାଶି ମଧୁ ମନ୍ଦିର ନାଳୁ ହାତ୍ତିମାନି କହିଲା,
“ କିଏ ? ମେଘୁ ଭାଙ୍ଗିଛା ? ଏତେବେଳେ ପର୍ବତୀଲ ?
ନ୍ୟୁ ସାଙ୍ଗରେ ପଚାଶାଶି ହୁଏବନେ ପିଲାଧିନୁ
ମେଘୁର ମାସୁ-ଭଣିଷ୍ଠା ସଂକରି । ”

ମେଘୁ କହିଲା, “ ଇଠା ତ ପରିଷ୍ଠୁରେ ମାମୁ +
ଜୁହାର । ”

“ ଧାର୍ମ ଆମର ଘରୁଟକ । ହେ ଘରେ ଆଉ ତୁମର
କେହି ନାହିଁ । ”

“ କାହିଁଗଲେ କୁତୁହାର ଆଉ ନୁହି ? ଦୁଃଖ
ଟାଙ୍କାଟକ ଉଠିଗଲା କାଏ ? ”

“ ଅମକୁ ଶିଠି ଧରି, କେହି ନାହିଁ ଦେଇ ?
ଆମା, ବିଦେଶୀ ରହିଲ, କାହିଁ ଜାନିବ ? ଦୁଃଖ
ମାରିପାଇଲା ର ଗାଢ଼ିଥ ଦୁଃଖେପୁଣେ ରହିଥିଲେ ।
ଗୌତ୍ମିଶ ବଜା ବଜାଯ କରୁଥାଏ । ଗାଢ଼ିରୁ ନେବୁ-
ଥାଏ । ଶେଷକେ ତୁମେ ଯିବାର ବର୍ଷ ଭାବରୁ ନୁହିଟକ
ଜର ଧେଇକରି ମରିଗଲା । କୁତୁହାର ପାର ମାଆ
ଘରର ଗାଢ଼ିଟକ ବାହାଠିଗଲା । ଶୁନାଯାଉଛେ ଯେ
ତୁ ରେଡାନୋଲ ଇଲାକାକେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକାରି
ବାହାରି ଯାଇଛେ । ଆଉ ତୁମର ଯେତି ତୁମ ଦାର
ପଢ଼ିଆ ପଢ଼ିଥିଲା, ସେତାର ଗୌତ୍ମିଶ ଘରୁ ବନେଇଛେ ।
ଆୟା ମୁଖ ଉଗବାନ । ”

ଆଜି ନାହିଁ ରଣ୍ଜିନୀର ତେଣୁଟି ମେଘୁର ନ ଥିଲା ।
ସେ ନାହିଁ, “ ମୁହଁ ମରିର କାର୍ଯ୍ୟ କି ଥିମି ର ଗାଢ଼ିଥ
ଧାର୍ମିତାଙ୍କ ଜିହାର । ” କହିରେ ତାର କଣ୍ଠରୁଷ ହୋଇ
ଆୟାଏ । ନ୍ୟୁ କହିଲା, “ ଏତେ ରାତ୍ ଧେଲାକେ
ଏତେ ଧାର୍ମିତାଙ୍କ କାହିଁ ଯିବ ଆଜି । ଶାତୀ ରହିଯାଏ

ଅମର ଘରେ । ସକଳ ପେନ୍‌ଟା ହେଉ ବିଶୁର କରିମା ।”

ମେଘ କହିଲା, “ଆଉ ଧରିଏ ତ ନାହିଁ ରହିଗାରେ ମାସ୍ତୁ । ମୋଡ଼ ମାପି କର ।”

ଯେଉଁ ଆଖି ଅସିଥିଲା, ସେହି ଆଡ଼େ ଦୁଇ-ଗାନ୍ଧିରେ ରୂପିଲା ମେଘ । ଏ ଗାଣ୍ଠର ବାୟୁରେ ନିଃସମ୍ମରଣ ରହୁଛି ହୋଇଗଲା ପରି ତାକୁ ମନେ ହେଉଥାଏ ।

ମଧୁ ସହର ପଛଅତ୍ତୁ ଡାକୁଆସ, “ଜଗଳ ବାହୁଦୀ ଏତେ ରାତିରେ କାହାଁ ଯିବ, ଖଣ୍ଡା । ଆମେ କାଣା ତୁମର ପର ହେଲୁଁ ?”

ମେଘ ତାର କଥା ଶୁଣିଲା ନାହିଁ । ଏ ଗାଣ୍ଠରେ ତାର ଆଉ ପ୍ଲାନ ନାହିଁ । ବର୍ଷପୁର ଜେଲ୍‌ରେ ଦୁଇଦିନ ଆଗେ କେବେ ଯୁଗରେ ସେ ଦିନ କାଟିଥିଲା । ସେଇ ଜେଲ୍‌ର ଦୁଆର ଆଜି ଦଦ । ସାତକିଛି ଜେଲଖାନାର ଭଜ କାନ୍ଦୁମାନ, ଜେଲଖାନାର ସାଙ୍ଗ କବଦିମାନେ, ପିତୃପୁର ଶ୍ରାଵ ଘର ଦୁଆର, ଉମିଦାନ୍ତି ଶୈଶବର ନୁହି ଆଉ ନୁହୁବାହ — ସମସ୍ତ ଅଜି ତାକୁ ଶଳସ କରି ଦେଇଛନ୍ତି ।

ମେଘ ସହର ରୂପିତାଏ । ପଛରେ ତାର ସମସ୍ତ ବରନ, ସାମନାରେ ଗମ୍ଭୀର ଆଉ ଅଗ୍ରାନ୍ତି ।

ମେଘ ଆଜି ମୁକ୍ତ ।

କୌଟିଲ୍ୟ ଅର୍ଥଶାସ୍ତ୍ରର ଲେଖକ କିଏ ?

ଶ୍ରୀ ଗୋପନ୍ନମାର ବ୍ରଦ୍ରା

(ପୁଷ୍ପକାଶିତ ପରେ)

। ହୃଜୟ ସ୍ମରାନ୍ତେବନା :— ଅନ୍ୟ ଜଣେ ସୁଧିକ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ବିଜ୍ଞ ତଳର କିଥ୍ କହନ୍ତି ଯେ, “କୌଟିଲ୍ୟ” ଅର୍ଥଶାସ୍ତ୍ରର ପ୍ରତ୍ୱେତା ନୁହନ୍ତି । କାରଣ ଅର୍ଥଶାସ୍ତ୍ରର “ଯୋଗବୃତ ଅଧିକରଣ” ନାମରେ ଦେବେ ଶ୍ରିକରଣ ଦେଖାଯାଏ, ତହିଁରେ କୌଟିଲ୍ୟଙ୍କର ମତ ଭାରତୀୟ ଜନଶ୍ରମ କରନ୍ତି । ଯେବେ କୌଟିଲ୍ୟ ଅର୍ଥଶାସ୍ତ୍ର ହାତୁ ଲେଖିଥାନ୍ତେ ଏବଂ ଯେବେ ସେ ତନ୍ତ୍ର-ପ୍ରକର ସମସ୍ତାନ୍ୟିକ ହୋଇଥାନ୍ତେ ତତବେ ତାଙ୍କର ସ୍ଥିର ପତ ଜଣେ ପୂର୍ବତ୍ତୀ ଲେଖକ କିମ୍ବା ସମାନେନା ଦା ଜାଣନ କରିଥାନ୍ତେ । ଅତିଥି କୌଟିଲ୍ୟ-ଅର୍ଥଶାସ୍ତ୍ର ପ୍ରତ୍ୱେତା ନୁହନ୍ତି ।

ଏହି ସୁନ୍ଦର ଆଦୋ ମୁଦ୍ରିତଙ୍କର ନୁହେ, କାରଣ ତଳର କିଥ୍ ସେହି ପ୍ରକଳନର ଧାରାନ୍ତିକତା ପ୍ରତି ଦୃଷ୍ଟି ଦେଇନାହାନ୍ତି । କୌଟିଲ୍ୟ ଅର୍ଥଶାସ୍ତ୍ରର ବିଶ୍ଵାମତ ବିଶୁର କଲବେଳେ ଦୁଇଜଣାଟି ଭାବୁ ଅଦଳମୟ କରିଛନ୍ତି । ଶ୍ରିଥମତୀ ଅନ୍ୟାନ୍ୟକରଣ ମତବାଦ ତିନ୍ଦାପାନ କରି ନିଜର ମତ ପରେ ଅଭିର୍ବଦ୍ଧ କରିଛନ୍ତି ଅଥବା ନିଜ ମତ ଶ୍ରିଥମେ ବ୍ୟକ୍ତ କରି ପରେ ଅନ୍ୟ ଲେଖକମାନଙ୍କ ମତ ପ୍ରକାଶ କରିଛନ୍ତି । ତଳର କିଥ୍ ଯେଉଁ ଅଧିକରଣ କା ଅଧ୍ୟୋତ୍ସାନ୍ତରଙ୍ଗା କରିଛନ୍ତି ସେଠାରେ କୌଟିଲ୍ୟ ହୃଜୟ ମହା ଅଦଳମୟ କରିଛନ୍ତି । ଯେଣ୍ଟ ଭାରତୀଳ ମତ କୌଟିଲ୍ୟଙ୍କ ନୀଳ ମତ ଅନ୍ତିମି

ହେବା ପରେ ଲେଖାଯାଇଛୁ ଧିନା, କୌଟିଲ୍ଯଙ୍କର ମତ ଶାନ୍ତି ତ ହୋଇନାହିଁ । ‘ଯୋଗବୃତ୍ତ ଅଧିକରଣ’ରେ ‘ଏକ-ମେଳେ ଫୈମାତ୍ୟେ କାରତ୍ୟୁଦୟତ କୌଟିଲ୍’ ପ୍ରଭୃତ ଯାହା ଲେଖାଯାଇଛୁ, ଓସଠାରେ କୌଟିଲ୍ଯଙ୍କର ମତ ଭାଜ-ହାଜ ନଶ୍ଵନ କରୁନାହାନ୍ତି । ଏହାର ଅର୍ଥ ମୋ ମରରେ ମନୀକୁ ସଜ୍ଞ୍ୟାସନର ଷ୍ମମତା ସଜାକଠାରେ ନିର୍ମାସ କରିବାକୁ ହେବ କିନ୍ତୁ ଭାବହାଜ ଏହାର ବିପରୀତ ମନ ଅଭିଧ୍ୟେତ୍ର କରିଛନ୍ତି ଯାହା କାର୍ଯ୍ୟରେ ପରିଶ୍ରାନ୍ତ ହେଲେ ଲୋକଙ୍କର ଅସନ୍ନୋଷ-ବାହ୍ୟ ଜଳିଭିତିବ ଦେଖୁ ଉକ୍ତର କିଥିଙ୍କର ସ୍ଵର୍ଗ ସବଧା ଭାବେଇବାନି ।

‘କାନ୍ତିର୍ପର୍ଷ ସମାଚଳ୍ୟଙ୍କନା’ :— ଉକ୍ତର କିଥି ଏବ ଉକ୍ତର ଉଲ୍ଲଙ୍ଘନକେଳ୍କୁ ଏ ଉଭୟ ବିକ୍ରି କରିଛନ୍ତି ଯେ ଯେବେ ଅର୍ଥଶାସ୍ତ୍ର ଲେଖାଯାଇର ନାମ କୌଟିଲ୍ ବୋଲି ସବ୍ୟାଏ ତେବେ ସେ ତତ୍ତ୍ଵପ୍ରକଳ୍ପ ମନୀ ଥିଲେ ବୋଲି କହିଦା ଅସୁଦର । “କୌଟିଲ୍” ଶବ୍ଦର ଅର୍ଥ କୁଟିଲନା (hypocracy) । ତୁଳାପଶଳୀ ତତ୍ତ୍ଵପ୍ରକଳ୍ପ ଏହି ଅଭ୍ୟାସ ନାମଧାର ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତ ମନୀ ଥିଲେ ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟକୁ କହିଦା ମୁକ୍ତିଧ୍ୟୁତି ନୁହେ ।

କିନ୍ତୁ ଦିଗ୍ବୀର ଲେ ଦେଖାଯିବ, ଏହି ଉଭୟ ଦିକ୍ଷକର ଉତ୍ତ୍ର ମନଦାତି ଏକ ଦ୍ରୁମାସକ ଭିତ୍ତି ଉପରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ । ଜନଶ ବ୍ୟକ୍ତିର ନାମକରଣର ମୂଳରେ କିନ୍ତୁ ସ୍ଵାର୍ଣ୍ଣକ ଉଦେଶ୍ୟ ଅନେକ ଛଳରେ ନ ଥାଇପାରେ । ତେଣୁଗୋଟିଏ ନାମର ଆପରିକ ଅର୍ଥ କରି ବିଶ୍ଵର ତନ୍ଦ୍ୱ ଉପରେ ଦୋଷ ଆବେଦ ବରପାଇ ନ-ପାରେ । କବିଦର ଗାନ୍ଧାର ମେହେବକ ସୁଲକିତ ଲୋମଳ କାନ୍ତ ପଦାଦଳରେ କହିବାକୁ ଗଲେ “ମାତା ନେବେ ଦର୍ଶମୁଖୀ ତତ୍ତ୍ଵବନା” । ଅବଶ୍ୟ ଏହାର ଅର୍ଥ ନ ହେ ତେ ସ୍ଵାଧ୍ୟ କୌଟିଲ୍ ସଜାକ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଅସାଧୁ ଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଦ୍ୟନ୍ତର ପ୍ରକ୍ରିତ ରୁପ ଓ ନାମର ପ୍ରତ୍ୟେବ ଦେଖାଇଦାପାଇଁ ଏହା ଏକ ଅପରିମିକ ସ୍ଵର୍ଗ ।

ଉଳଣ୍ଡରେ ଅନେକଙ୍କର ନାମ ମିଃ ପାତ୍ର ମିଃ ଶୋନ୍ ବୋଲି ଅମେ ଜାଣ୍ଟ । କିନ୍ତୁ ମିଃ ଶୋନ୍ ମଧ୍ୟ ରେ ଅଗେତନ ବୋଲି କଣ ସ୍ଵର୍ଗ କରାଯିବ ? ମିଃ ଲିଭାର୍ଟଣାନ୍ର ଅର୍ଥ କଣ ଜାବନ୍ତ ପଥର ? ତଥାନ୍ ଭକ୍ତର କଥି ସ୍ଵର୍ଗ ଛଳରେ ଗୋଟିଏ ନାମର କଦମ୍ବ କାଣ୍ଡାକୁ ପ୍ରସ୍ତାବ କରିଛନ୍ତି । ତାହା ଛୁଟା ପ୍ରାଣନ ଭାବରେର କୌଟିଲ୍ ନାମରେ ଜଣେ ମହିଷୀ ଥିଲେ କୁପ୍ରା ଶବ୍ଦର ଅର୍ଥିତିବା । ତେବେ ସେହି ମହିଷୀ ନିର୍ଣ୍ଣୟ ଥିଲେ ଅଥବା ଆହୋତୀ ତାକର ଅପ୍ରତ୍ଯେତ୍ର ନ ଥିଲୁ ବୋଲି କଣ ସ୍ଵର୍ଗ କରାଯାଇ ପାରିବ ? ଏ ଧରନର ଅନେକ କଥା ଅଧ୍ୟାପକ ରଙ୍ଗପ୍ରାମୀ ଉତ୍ସୁକାର ସ୍ଵାର୍ଯ୍ୟ Consideration On Some Aspects of Ancient Indian Polity ରେ ବିଶ୍ୱର କରିଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଶ୍ରୀମତିର ଜୀବନର ପ୍ରକାଶ ଭୟରେ ତାକର ମତ ଉତ୍ସୁକାର କରିବାର ଦିରତ ହେଲି ।

କେବଳ ଏତିକି ନ ଉଦ୍ଧବ ! ଉପର୍ଯ୍ୟ ଉକ୍ତିଲ୍ ଶକ୍ତି ଉପରେ ଯେହି ଦିଗ୍ନଦିନାନକେର ନିର୍ଭାରଣ-ସୌଧ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ, ତାହା ଏବଂ ଭାଲୁ ଶବ୍ଦରେ ଉକ୍ତିଲ୍ ସ୍ଵାର୍ଯ୍ୟ “ନାନାର୍ଦ୍ଦ୍ଵିଦି ସଂତ୍ରେଷ ଗ୍ରହିତର ଲେଖିଛନ୍ତି” :

“ ଅଥସାତ୍ କୁଟିଲନାଭା ଦୀ କୁଟିଲୁପତ୍ରୀ ପୁଂଧନମ୍ଭ-
ମୁଳଃ କୁଟିଲଙ୍କ କୁଷିତେ ଭାତ୍ରତ୍ର । ” ଧର୍ମାତ୍ମକ କୁଟିଲ
ହେଉଥିଲି ଜଣେ ଗୋଟି ପ୍ରଦତ୍ତ ପ୍ରାଣର ଦିଶ ।
ସୁତ୍ରଃ କୁଟିଲ ଗୋଟି ହୋଇଥିବାର ପ୍ରାଣକ୍ୟକର
ଅନ୍ୟ ନାମ କୌଟିଲ । କୌଟିଲ ଏକ ଅପରିକଳ୍ପ
ମାତା । ପେଇଁ ପୁରାରେ ଭୂତ୍ର ଅଧ୍ୟାତ୍ମିକରଣର ଭାଲପଦିତର ଲେଖା-
ନାର ଫିଦ୍ୟା ପରିଦେଶର ଥୁଲ୍ଯ ଉତ୍ସେତେବଦଳ ସାଥୀରଣ୍ଣ
ଅପରିକଳ୍ପ ସାମାଦ ସାଧିବା ପଥ ସାଧାରଣ ଥାଏ, କହିବା
ବାତୁଳ ମାତା । ମୁଁ ଅଜ ଉଗୋଟିଏ ଜୀବନ୍ତ ପ୍ରମାଣ
ଅପରାଧାନକର ଅନ୍ତର୍ମୁକିତ ଅମରତାନାନ୍ତର୍ର ଦର୍ଶାର
ଦେଇପାରେଁ । ଅପରତୋପର ଦତ୍ତନୀନମ୍ଭ ବର୍ଣ୍ଣତର
ଶରର ଗଛର ନାମ ନିମ୍ନଲିଖିତ ମତର ଲେଖନ୍ ପାଇଛୁ:-

‘ଗ୍ରୀବୀ ବାଲତନୟଃ ଶଦତସ ଧନ୍ତ୍ଵାବନଃ’ ଅର୍ଥାତ୍ ଗ୍ରୀବୀ, ବାଲତନୟ, ଶଦତ ଓ ଧନ୍ତ୍ଵାବନ-ଏହି ରୂପରେଣାଟ ନାମ ଶରର ଗର୍ଭର । ଏଠାରେ “ବାଲ-ତନୟ” ଶବ୍ଦର ଅସାର୍ଥକତା ଓ ଅଗ୍ରନ୍ତ ସାଧାରଣରେ ଲାଭିତ ହୋଇ ନ ଥାଏ । ଶର ଗର୍ଭକୁ ବାଲତନୟ କରି ବାର ବିଶ୍ଵ ଜାରଣ ନାହିଁ । ତେବେ ‘ବାଲତନୟ’, ପ୍ରଦ୍ୱର ଦ୍ରୁବିତିନ ତେ ପ୍ରବଳନ ହେଲ କପର ? କଥା ହେଉଛି, ଶର ଗର୍ଭ ପଦିଗୁଡ଼ିକ ଖରୁଟ । ତେଣୁ ବାଲ ବା ଷ୍ଟୁ ଅଟେ ପଦ ଯାହାର ତାହାର ନାମ ବାଲପଦ । କାଳକମେ ତାଳପଦ ଲେଖାର ଅମୃତକା-ତ୍ତ୍ଵକୁ ବାଲପଦ ପରିବର୍ତ୍ତେ ବାଲପୁର୍ଣ୍ଣ ଦୋଳି ପଢା-ଗଲା । ତାର ପୁଣି ପରବର୍ତ୍ତୀ ଧୂଗରେ “ଗ୍ରୀବୀ ବାଲ-ପୁର୍ଣ୍ଣ” ନ କହି ଅନ୍ୟ କେହି ପ୍ରଥାରତ୍ରୀୟ ମୂଳ ପ୍ରତିତି “ଗ୍ରୀବୀ ବାଲତନୟ” ଦୋଳିଲେଖି-ଦେଲେ, ଜାରଣ ତନୟର ଅଥ ପୁଣି । ତେଣୁ ବାଲ-ପୁର୍ଣ୍ଣର “ନ ପଢି ଅମେ ବାଲତନୟ ଦୋଳି ପଢ଼ିବେ । ଅତେବେ ଏ ସବୁ ପ୍ରମାଣ ବିଶୁରିଲେ ଉକ୍ତର କଥି ଓ ତକ୍ତର ଉତ୍ସୁକନିକ୍ଷି ଯାହା ପୁର କରିଛନ୍ତି ତାହା ଯେ କେତଳ କହେଇଲାମିତି ପର୍ଯ୍ୟ ଅପଳଦ୍ୟ ହୃଦ ଏଥରେ ପ୍ରକଟ୍ୟ ନାହିଁ । ବୈଜୟନୀ ଲୋକରେ ‘ଦୋହିଥୁ’ ଯଥ ହିତିର ପାଇଁ ‘ତୋହିଥୁ’ ଦୋଳି ମୟ ଲେଖାଯାଇଛି । ସମ୍ମ ‘ଦୋହିଥୁ’ (ଦୋହିଥୁ ନୁହିଥିଲା) ଶବ୍ଦରୁ ଓଡ଼ିଆ ହୋଇବି ଶବ୍ଦର ଉପରି ।

ନନ୍ଦ ସମାଜେତନା:— ଉକ୍ତର ଉତ୍ସୁକନିକ୍ଷି ପୁଣି ଧୂତ କରନ୍ତି ଯେ କୌଟିଲ୍—ଅର୍ଥଶାସ୍ତ୍ରର ବିଷୟ ଦିଗ୍ବୁର କଲେ କୌଟିଲ୍କୁ ଯାହାର ଲେଖନ କୁଣ୍ଡାଯାଇ ପାଇବି ନାହିଁ । ଜାରଣ କୌଟିଲ୍ କଣେ ନିଷ୍ଠାପର ପ୍ରତି ତ ଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଅର୍ଥଶାସ୍ତ୍ରର “ ଯୋଗାଦୃତ୍ୟ-କରଣ ” ନାମର ଦ୍ରୁତରଣରେ ଅନେକ ଚନ୍ଦ୍ର ମିଶ୍ରାୟ-ର ବର୍ଣ୍ଣନା କରିପାଇଛି । ଅନ୍ୟ ଦେଶର ରଜାଙ୍କୁ କିମ୍ବା ପରାଜ୍ୟ କରିବାକୁ ହେବ, ଦରକାର ହେଲେ ନାଲି ବୁଝି ନାହିଁ ଯେବୋଗ କରିବାକୁ ହେବ, ଏ ସବୁ

କଥା ମଧ୍ୟ ଅର୍ଥଶାସ୍ତ୍ର ଶିକ୍ଷା ଦେଇଛନ୍ତି । ହିନ୍ଦୁ ଧର୍ମର ଅଦର୍ଶ ଅନୁସାରେ ଏହି କୁଟିଲାର ଏମର୍ଗନ୍ତର ବନ୍ଦୁଭୂତ । ଜଣେ ନିଷ୍ଠାପର ହିନ୍ଦୁ ପ୍ରତିତ ଯେବେ ଅର୍ଥଶାସ୍ତ୍ର ପ୍ରଶନ୍ତ କରିଥାନ୍ତେ ସେ ଏହି କୁମାର ପ୍ରଶନ୍ତ ଶିକ୍ଷା କାହାକୁ ଦେଇଥାନ୍ତେ ? ଅତେବେ ପେବେ ଏବା କୌଟିଲ୍ ନାମରେ କେହି ଜଣେ ଥିଲେ ଦୋଳି କୁହା-ପାଏ, ତଥାପି କଳ୍ପର ଉତ୍ସୁକନିକ୍ଷି ମତରେ ସେ ଅର୍ଥଶାସ୍ତ୍ର ଲେଖି ନାହାନ୍ତି ।

ଏହି ମତବାଦକୁ ନଣ୍ଣନ କରି ପ୍ରତ୍ୱଶିଖି ଗଣନା ଶାସ୍ତ୍ରୀ ଲେଖିଛନ୍ତି, “Dr. Winternitz thinks that it is quite inconsistent in an author to profess himself to be a follower of Dharma & at the same time advocate unfair methods. But we are however of opinion that even the sage Buddha would not but have given similar advice had he written the Artha Shastra. Suppose a good king but weak and helpless and in the danger of attack by a cruel and powerful opponent approaches a master of the Artha shastra for advice as to how he should save himself and his kingdom from the enemy, then what will be his counsel?!” ଏ ସବୁ

ସକ୍ରିୟ ସାର ଏହି ଯେ ସଜା ଯେତେବେଳେ ପ୍ରକାଶରେ ପ୍ରକାଶନକର ହୃତନିତିକ, ସେ ସେହି ହୃତ ତିନାକୁ କାର୍ଯ୍ୟରେ ପରିଶଳ କରିବାକୁ ହେଲେ ନିଜର ସ୍ଵାଧୀନତା ବିଜ୍ଞାପୁ ରଖିବାକୁ ହେବ । ଏହି ସ୍ଵାଧୀନତା ଲକ୍ଷଣରେ ଯେବେ କିନ୍ତୁ ନାହିଁ ଅଗ୍ରଯୁ ନେବାକୁ ହୃଦ, ନେବେ ତାହା ଧର୍ମନାତର ବିଭବାଧ କାହିଁ ହେବନାହିଁ । ପାଣ୍ଡାଧ ପ୍ରତିମାନେ ଭାବର ମଷ୍ଟି କହିଦେଖିବ ହେବାକୁ ‘ଧର୍ମ’ ଶବ୍ଦର ବ୍ୟାପକ ଅର୍ଥ ହୃଦୟରେ କରି ପ୍ରାଣିନାହାନ୍ତି । କେବଳ ଭୁବନେଶ୍ୱର ଧର୍ମ ନୁହେ । ଯାହାର ଯାହା ନ୍ୟାୟ କରିବ୍ୟା, ତାହାର ପାଳନ ତା’ ପରିଷ ସରଣେଷ୍ଟ ଧର୍ମ । ମୁଁ ଶାଖରେ କରିଥିଲି ଅର୍ଥଶାସ୍ତ୍ର ଅଦର୍ଶ ଅନୁସାରେ ଶକାଙ୍କୁ ଏକ ପରିବାରର

ପରିଗୁଳକ ସେଇ ତୁଳନା କରିପାଇପାରେ । ଶଙ୍କା
ପ୍ରକାମାନଙ୍କର ଦିତା ତୁଳ । ଯେତେବେଳେ ଲକ୍ଷେ
ଶବ୍ଦ ଶବ୍ଦର ପୁଣକୁ ବଧ କରିବାକୁ ଉଦ୍‌ଦୟନ, ସେତେ-
ଦେବତଳ ଶବ୍ଦ କୁ ବନ୍ଧକରି ପୁଣକୁ ରଖା କରିବା ଦିତା
ନମ୍ବରେ ଅପର୍ଯ୍ୟ ନହିଁ ।

ଟେଟବ ସ୍ତ୍ରୀ ଓ ସନ୍ମାନକର୍ତ୍ତା ଅଳ୍ପଶାୟ, ଯେବେ
ଶୁଣୁଥୁ ଲୋଗନ ସବୁ ଉପାୟରେ ଜୀବନ ବିବାହ
କରିବାକୁ ଅସ୍ଵର୍ଗ, ଯେବେ ଏହି ଅସାମର୍ଥ୍ୟ ଦେଉ
ତାହାର ସ୍ତ୍ରୀ ଓ ସନ୍ମାନକର୍ତ୍ତା ଶୁଧା-ପୀଡ଼ାରେ ମୃତ୍ୟୁ
ହୁଏବଦ୍ରଷ୍ଟି, ତେବେ ଚେତ୍ତେ ବୁଝି ଯେତେ ଜୀବନ୍ୟ
ଦେଲେ ମଧ୍ୟ ତଥା ସମ୍ବାର ଯୋଗଶିଖି କରିବା
ଶୁଣୁଥୁ ଅଧିକତା ନାହିଁ । ଅତେବ ଦୂରତ୍ତକୁଣ୍ଡି-
ସମନ୍ତ ରଜନୀତିକ ପଠନ ଆବଶ୍ୟକ ପ୍ଲାନରେ ଏତାଦୁଃଖ
ଉପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କେବା ଯେ ସ୍ବାକ୍ଷରିକ କଥା, କହିବା
ଅନାବଶ୍ୟକ ।

ଶ୍ରୀ ପ୍ରମାତ୍ମକନା :—ଡକ୍ଟର ପୋଲି କଷ୍ଟକୁ,
ଯଦ୍ୟଏ ଅଠଳକ ପ୍ରାଚୀନ ଅର୍ଥଶାସ୍ତ୍ରର ନାମ ଟଳାଟଳ
ଅର୍ଥଶାସ୍ତ୍ରର ଉଦ୍‌ଦିନାକୁ ମିଳେ, ତଥାପି କୌଟିଲ୍ୟ ଅର୍ଥ-
ଶାସ୍ତ୍ର ପୁଣେ ଭାବନାରେ ସଜନାତି ଓ ଅର୍ଥନାତି ଦେଖ-
ଯକୁ ଅନ୍ୟ କିଛି ଗ୍ରେ ନ ଥିଲା । ତାଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଅର୍ଥ
ପ୍ରାଚୀନ ଜ୍ଞାନରେ କୌଟିଲ୍ୟ ପୂର୍ବେ ଭାବନାରେ ତ୍ରିତୀ-
କିତ୍ତ ବିଶାଳାକ୍ଷ ଅର୍ଥଶାସ୍ତ୍ର, ବାହୁଦ୍ୱାର୍ଯ୍ୟ ଅର୍ଥଶାସ୍ତ୍ର,
ଭାରତୀକ ଅର୍ଥଶାସ୍ତ୍ର, ଲୋହଶଦନ୍ତ ଅର୍ଥଶାସ୍ତ୍ର ପ୍ରୟୁତ
ଅଠଳକ ଅର୍ଥନାତି ବିଶ୍ୱପୁଳ ଗ୍ରହମାନଙ୍କରୁ କୌଟିଲ୍ୟ
ଯେତେ ସବୁ ବାକ୍ୟ ଓ ଶ୍ରୀମାଣ ଉକ୍ତାର କରିଛନ୍ତି ସେ-
ସବୁ ମଧ୍ୟା । ଡକ୍ଟର ପୋଲି ପୁଣି କଷ୍ଟକୁ, ଧୃତି ଗଜନାତି
ଶାସ୍ତ୍ରକୁ ସରସ ଓ ଧୂତବାୟ କରିବା ଲାଗି କେତେଜୀଣ
କାହାର ବ୍ୟକ୍ତିର ନାମରେ କେତେବୁଦ୍ଧିଏ ନଣ୍ଣନୀୟ
ମନ ଉପପ୍ରାପନ କରି ପରେ ନିଜେ ସେବୁତିକୁ ନଣ୍ଣନ
କରିଛନ୍ତି । ଉତ୍କରଣ୍ୟାଳି ଲେଖିଛନ୍ତି:- The whole
work is likely to have been composed by

single person probably a pundit belonging to a school of polity and law who to render a dry subject interesting introduced debates in which the purvapakshya is put in the mouth of eminent sages whose names he got from the Mahabharat or from tradition while the uttarapakshya or siddhanta is reserved for kautalya ” এহার ঘার মুঁ এহার অব্যক্তিত পূর্বে যুক্তি ছিলরে বিদ্যুৎ করি দেখিলু । তেবে শেষ কথা ষেজলু উকুর যোগিক মততেরে ধ্রাগীন ভুবনেরে কৌশল অর্থশাস্ত্র ব্যত্তির রাজ-নাতি মুলক অন্য কৌশল চুক্তি ন থিল । কিন্তু উকুর ধোলি যে দেখে দেখে আছিল, এ কথা পছন্দজরে প্রমাণ করায়ার গাঁথব । যুদ্ধার্থক যাঙ্গ-বল্ক্য সুতির ঠাকাকার বিচ্ছুরুগারুণ্যকর দ্বীপায় নাম দেখিলু যুতেরুগুরুণ্য । যাঙ্গবল্ক্য সুতি ধমগ্র ভুবনেরে বরেণ্য সুতি এব আজি আজন কলেজরে আমর উকিলমানেন হৃদয় ‘ল’ বোলি যাহা পঢ়িতু তাহা যাঙ্গবল্ক্য সুতির প্রারম্ভচার মান্ত । বিশুরুপারুণ্য পেছে ঠাকা ধাঙ্গবল্ক্য দুই উপরে লেখিথলে, তার নাম হৃদেশলু ‘বাল-কীতি’ ! যাঙ্গবল্ক্য সুতির শুভ্র প্রাণায়ৰ ৩০৭ শ্লোকৰ ঠাকারে বিচ্ছুরুগারুণ্য কৌশলক অর্থশাস্ত্র লিখিত হোবা অগুরু ভুবনে বালক বাস্ত-পত্য অর্থশাস্ত্র এক বিশাল প্রচেষ্টন উক্তার করিছিন্তি - পথা:—‘পদার্থ দৃষ্টস্মরণ’ ঠারু ‘অ-ধৰক প্রাণ’ পঢ়িত । পৃষ্ঠি কঞ্চি স্বনাম অন্য ঠাকাকার ৩০৮ শ্লোকৰ ঠাকারে কৌশলক নব-বঙ্গী বিশালাক্ষণ অন্য এক অর্থশাস্ত্র কলেজের প্রাপ্তিক অংশ উক্তার করিছিন্তি । এব ঠিকিত্বা:- “ এব চ বিশালাক্ষণ

ବନ୍ଧୁମାନ୍ ବନ୍ଦଗତେକି ଅୟିମଣ୍ଡଳରୁଥାଂ ଉଥା-
ବିଷେଷୀଃ” ରତ୍ୟାଦି । ଏଠାରେ ଶୈଖ ଦିଶେଣ ଉଦ୍‌ବା-

ଷ୍ଟରଠୋର ଅଦ୍ୱୟାନଶୀ ଅନ୍ତିମବିଶ୍ୱସକ । ଭକ୍ତର ପୋଲି ସିନା କହି ଦେଲେ, ନେଇ ଉଷ୍ଣର ମାଥାଫ୍ରେ ଶ୍ରୁତିପାଦନ କରେବା ଲାଗି ଚାହିଁବ, ବସୁରେ କେତେଗୋଟି ଅବାୟବ କହୁଛି ଆଶ୍ରମୀରୁ ସମ୍ମର୍ଗୀୟ ଗ୍ରହ ଉଲଖନକୁର ନାମରେ କେବେ ଅଂଶ ଉଚ୍ଚର କରେନ୍ତି ଦୋକି, କିନ୍ତୁ ଦାଳକ୍ଷାତ୍ମା ଠୀକା ସମ୍ମର୍ଗର ଡାଙ୍କେ ଲହିଦାକୁ ଜଣା ଅଛି ? ଭକ୍ତର ଚାଲିଙ୍କ ଦ୍ୱାପରଦର୍ଶନ କେବଳ ଅଞ୍ଚିତ ଓ ଅନ୍ତର୍ମାନୀ-ରହିଥ୍ୟ ଉପରି ଶ୍ରୁତିଷ୍ଠୁତ ।

ଦ୍ଵିତୀୟ କେବଳ ଛ ଗୋଟି ସ୍ଵକ୍ଷି ଏଠାନେ ମୁଁ ଅଲୋଚନା କରିଛୁ । ଏହାଛିବା ସେମାନଙ୍କର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବତ ଅନେକ ସ୍ଵକ୍ଷି ରହିଛି । ଜଣା ଭାବନାଯୁ ଲେଖକ-ଙ୍କ ଠାରୁ ଆର ଗୋରବ ଅଭିଭବତ କରେ ତା' ଉପରି ଦେବିତବିଶିଷ୍ଟ ଆଶ୍ରମ କରେବା ଲାଗି ପାଶ୍ଚାତ୍ୟଦେବତଙ୍କ ଭ୍ରମର ଉପାୟାବ୍ୟ ଦିଇ ବତ ବୁଦ୍ଧି ମହିରେ ଅନେକ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବତ ସ୍ଵକ୍ଷି ଉପରୁପନ କରିଛନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କର ଏ ସ୍ଥାନୁ ଉଦ୍‌ଦେଶ କଥା ମନେନିମୁନ୍ଦରିୟାକୁ ଉପରୁପନ କରିବାର ପରିପରାର ଶୁଭ୍ୟପୂର୍ବ କବିଦର ରାଗାନାମକ ଜାଗାପିତି ପାଦା ମନେ ପଡ଼ିଥାଏ । ତେର କବିତର ତାଙ୍କର କଥା ପାହିତ୍ୟକ ସହିଦୟ ଦିନୁକ ପହିତ ଭୁବନେଶ୍ୱର ସମୀପରେତ୍ରୀ ଜାଗାରେ ଅନ୍ତର୍ମାନିମାନ୍ୟ ପାଷାଣ-ଶିଖ-କଳା-ବିଭବ ଦେଖିବାକୁ ଆଜିଥିଲେ । ପଦିଦରଙ୍କ ଦିଶାଳ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ଓ ସଦାଚାରୀ ଅକ୍ଷ ଅସାଧନା କବି ପ୍ରତିଭା ତାଙ୍କୁ ଏକ ଅନ୍ତର୍ମାନିମାନ୍ୟ ଅନ୍ତର୍ବାଜାନ୍ୟ ନେଇଗଲା । ଶ୍ରୀଗର -ଶ୍ରୀରାଜକର ସମ୍ମର୍ଗନରେ ତାଙ୍କର ଅନ୍ତର ଅନ୍ତରୀୟ ତ୍ରୁଟି ସମ୍ମର୍ଗରେ ନାନା କଥା ମୁଣ୍ଡିମଣ୍ଡା ଦେଖିବାର ଠ ଥି ଦେଖାଇଗଲା । ଆନନ୍ଦାଶ୍ରୀ ଅଭିନନ୍ଦିଭାବ ଗୁମଣିତ ନ୍ଯାନିତ କରି ମୃଦୁମଦ ଗଢ଼ରେ ଘରିଗଲା । ବ୍ୟଞ୍ଜନା ମମଳିତ ଭାଷାରେ ଓ ଜାଣାଯୁ ଗେମାର ଟୁରିନ୍ତାରେ ସେ ଉଦ୍‌ବୁଦ୍ଧ ଷେଇ କହିଲେ, “ ମୁଁ, ତୁମେ ଜାଣନା, ଏ ଧରୁ କାହିଁ ଉନ୍ନିମାନିମକର ନିର୍ଦ୍ଦେଶ । ଆଜିକି କେତେ ହଳାର

ଦ୍ୱର୍ବଳେ ଗ୍ରୀବନ୍ଦଶର କୋଟିଲଙ୍ଘନ କାର୍ବିଗର ଏ ଦେଶକୁ ବୁଲି ଆସିଥିଲେ । ତେମାନେ ନେଇ ଅଦ୍ୱୟାନିବିଶ୍ୱସର ଶିଖିଦା ଆଶାରେ ଏ ସର୍ବ ଭାଲୁ ଦେଇ-ପାଇଛନ୍ତି । ନହେଇଲ କି ଏ କର୍ମାଳ ଉତ୍ତିଶ୍ବା ଦେଶରେ ଆଜି ଏ ବିବଦ୍ଧ ଉତ୍ତିଶ୍ବାକୁ ମେଲନ୍ତା ? ” ତାଙ୍କ ବଜ୍ର ଏ କୌତୁକ ଓ ମାର୍ମିଳ ଉତ୍ତର ସାରବନ୍ଧ ହୃଦୟମପ କରେଗାରି କହିଲେ,—“ ହଁ ୦କ୍ରମ । ଆପଣ ପାଦା କହିଲେ ତାହା ମୁଁ ନାହିଁ କରେବାକୁ ସାହସ କରେ ପାରନାହିଁ । ବିନ୍ଦୁ ଆଜି ଆପଣକୋଠାରୁ ଏ କଥା ଶ୍ରୀ ଆଜି ଗୋଟିଏ ଠେକ୍ ଏହାରି ସତ କଥା ମୋର ମଧ୍ୟ ପଡ଼ିଛୁ । ମୁଁ ଶୁଣିଛୁଁ, କେବି କାଳିଦାସଙ୍କ ନାଟର ପେଲ୍ ଶକୁନ୍ତିଲା ନାଟକ ଅଛି, ତାହା ଭାବନାଯୁ କେହି ଲେଖିନାହିଁ । ଥାରେ ଏତଥିନ୍ଦର କେତେଜଣା ନାହୁଆ ଶାରତ ଦାତ ମୁଣ୍ଡକୁ ପାରିଥିଲେ । ଯେବାଠବଳେ ଏ ଉପରିଶର ସମ୍ମର୍ଗ ଶିଖ ଶକୁନ୍ତିଲା ନାଟର ନାଟକଟିଏ ଲେଖି, ଛାଡ଼ି ବୁଲିଗଲେ ପରେ କାଳିଦାସ କହିଲେ, ‘ଏହା ମୁଁ ଲେଖିଛୁଁ ।’ ତେଣୁ ଯେଉଁ ଶକୁନ୍ତିଲା ନାଟକ ସଙ୍ଗେ ତୁଳନା କରାଯିବା ଭଲି ନାଟକ ଏ ପରୀନ୍ତ କୌଣସି ଦେଶରେ ଥିବା ଜଣା ପାରନାହିଁ, ତାହା ସେହି ସର୍ବ୍ୟ ଗ୍ରାନ୍କମାନଙ୍କ ଲେଖନା-ପ୍ରତିତ । ” ଧନ୍ୟରେ କୀର୍ତ୍ତିବା ! ତୋରେ ଯୋଗେ ଏହିଏହି ବହୁ-କଥା ଭାବନାଯୁମାନକୁ ଶିଖିବାକୁ ପଚାର । ଆର୍ଦ୍ଦାନିର୍ଦ୍ଦିତ କଗତରେ “ନ ଭୁବେ ନ ଉଦ୍‌ବ୍ୟତି” କୋଟିଲୁକର ଅର୍ଦ୍ଦ ବାଏଁ ବାଏଁ ଉତ୍ତାର ଦେବାକୁ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ପଣ୍ଡିତମାନେ କମ୍ ଉଦ୍‌ଦେଶ କରି ନାହାନ୍ତି ।

ପରେନର କହିବାକୁ ଗଠଲ ପ୍ରେମାନେ ପ୍ରେମେ କହିଛନ୍ତି କୋଟିଲ ନାମକ ଉତ୍ତରୀ ବିଶିଷ୍ଟ ବ୍ୟାନ୍ତ ନ ଥିଲେ । ଯଦି ବା ଥୁଟେଲ ତ୍ୱର୍ତ୍ତ ପ୍ରକଳ୍ପ ସମୟରେ ନ ଥିଲେ । ଯଦି ବା ତ୍ୱର୍ତ୍ତ ପ୍ରକଳ୍ପ ସମୟରେ ଥିଲେ ତ୍ୱର୍ତ୍ତ ପ୍ରକଳ୍ପ ସମୟରେ ନ ଥିଲେ । ଯଦିବେ ବା ମନ୍ଦିର ଥୁଟେଲ, ଅନ୍ତର ସେ ନେଇ ଏ ଅର୍ଦ୍ଦଶବ୍ଦ ଲେଖି ନ ଥିଲେ । ଯେତେବେ ବା ନ ତେଜ ଲେଖିଥିଲେ, ତାହା

ଚନ୍ଦ୍ରପୂର୍ବ ସମୟରେ ଲେଖି ନ ଥିଲେ । ଯେବେ ବା
ଗ୍ରହ ଚନ୍ଦ୍ରପୂର୍ବ ସମୟରେ ଲେନାଯାଇଥିଲା, ତଥାପି
ଜଣକଦ୍ୱାରା ନୁହେ, ବହୁ ଲୋକଙ୍କଦ୍ୱାରା ଲେନା ପାଇ-
ଥିଲା । ଯେବେ ଅଦା ଜଣେ ଲେଖିଥିଲେ ଦୋଳି
କୁହାୟାଏ ତେବେ ସେ ଜଣକ ଶାର୍ମିକ ନ ଥିଲେ
ଇଥାଦି !

ବର୍ଷିମାନ କେହି କେହି ଧାର୍ଷାତ୍ୟ ପଞ୍ଚିତ କହି-
ଲେଖି—ଅବଶ୍ୟ ମୁକ୍ତ କଣ୍ଠରେ, ରୁଦ୍ଧ କଣ୍ଠରେ ନୁହେ—
ଘରତର ଅଦିକାଦ୍ୟ ବାଳୀକ ସମାୟଣ ଓ ମହିଶୁରତ
ମୌଳିକ କାଦ୍ୟ ନୁହେ । ଶ୍ରୀକୃତିବାବୁ ଏବଂ ଉଚ୍ଚତ-
ସେସ୍ତର ଶ୍ଵର୍ଗରେ ସମାୟଣ, ମହିଶୁରର ଲେନାଯାଇଛୁ ।

ମୋର ଆଶକା ହୁଏ, ଅନ୍ତର ଉଦ୍‌ବିଷ୍ଣୁକର ଦିନେ
କୌଟିଲ୍ୟ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଏହାର ଶ୍ରିଦାଳୁ ତେବେ ନେ
‘ଅର୍ଥଶାସ୍ତ୍ର’ ଗ୍ରହ କୌଣସି ଭାରତାରେ ମହୁ ଫୁଲପୁର
ନୁହେ । ଶ୍ରୀପ୍ରଦେଶର ଅତେଳାର ପଣ୍ଡତ ଭାରତାଯାକୁ
ଶିଖିତ କରିବା ପାଇଁ ଭାରତକୁ ଆସିଥିଲେ ।
ସେମାନେ ଶେଷରେ ଭାରତାଯାକୁ ସହିତ ଗ୍ରହଚାଳ
କରି ସ୍ଵଦେଶକୁ ପେରିଗଲେ ତେଣୁ ଗ୍ରହଚାଳିଙ୍ଗ
ଓ କୁଟିଲତା ବା କୌଟିଲ୍-ସମ୍ବନ୍ଧ ଶ୍ରୀକୃମାନକତାରୁ
ଶିଖିଥିବା ଭାବୁଡ଼ିକ ପେଇଁ ଗ୍ରହର ଭାରତାଯାମାନନ
ଲିପିବକ୍ଷ କଲେ ସେ ଗ୍ରହର ନାମ ପେଲା——

“ କୌଟିଲ୍ ଅର୍ଥଶାସ୍ତ୍ର । ” ଅଳମିତ ବିଜ୍ଞାନୀ ।

ମେହେନ୍ତର

ଶ୍ରୀ ବୈକୁଣ୍ଠନାଥ ପଟ୍ଟନାୟକ

ଦେଖିଥିବ ବରିଗାଡ଼ି ଦୁଃଖିଦିଆ ଅଳ,
ଶାପ ମାପ ନାହିଁ କେଉଁ ପଥେ ଚଲେ ଚକ,
ତେମନ ତା' ଗଢ଼ି, ଦିଶେ କଳାଭୁତ ପର,
ଚିଲେବ ପଲାନ୍ତି ଦୁରୁ ଦେଖି ତାକୁ ଡରି ।

କଳା ପଇଲାମା ଖଣ୍ଡ ଅସ୍ମାନ-ବସନ,
ଦେଖେ ନାହିଁ ଦିନେ କେବେ ରଜକ ଉବନ ।

ଶାକ ଅଭରଣ ଦେଖେ ପାଞ୍ଚଶହ ତାଳ,
ଅନ ଅଭରଣ କଥା କହ ଦେବ ଗାଳ ।

କୁଷ୍ମଦ୍ଦ ତା' କର୍ମ, ଦେଶଭୂଷା, ବ୍ୟବହାର,
ସେଥିକି ଭୁଷେଯ ତିଳେ ନ ଥାଏ ତାହାର ।

● ରଂଗକୁ **Sentry, Sentinel** = ଭାରତାୟ ସନ୍ଦ୍ର — ଭାରତରୀୟ, ଶୁଦ୍ଧରୀୟ ।
ପାଇଥିବାର ସମଣୀୟ — ରତ୍ନିତା ।

ନରକର ସନ୍ଦ୍ର ମୁହଁ କି ?

ନକୁ ମୁହଁ ନାହିଁ ? ।

ମୁହଁଲେ ସ୍ଵପ୍ନ ଲେନେ ଧାନ୍ତକୁ ନିଜାଙ୍କି

ହସ୍ତଲେ ଉତ୍ତର ମୁନ୍ଦ-ଦୁଃଖର ହସ୍ତକା,
ଶୁଦ୍ଧିଲେ ପରାତ୍ମ ହୁଏ ଚାଟି ବିଭାଗେ ।

ଲେହିତ ପୁଣାଳ ନେତ୍ର ସଦା ଧାନ-କଳା,
ମଦ୍ୟ ବିନା ମରଜରେ ନୁହେ କିନ୍ତୁ ନୁହେ ।

ତବିଶ ଘଣାରୁ ପତଣ୍ଟ ନିଶା! ତେବେଳ କାହାରେ

ଉପୁଜେ ପ୍ରଳୟ ! ବିଭୁଦନ ନାହାନାର । ୩୧

ମିଥ୍ୟା କହୁନାହିଁ, ମୋର ଦୁଷ୍ଟେ ଏ କଳଚନା,
ଚୁମ୍ବ ଦେଖି ସମ୍ଭବ ନର କୁଣ୍ଡ ହେବ ବୁଣା ।
ହୁଜାଏ ନା କିନ୍ତୁ ଜୀବିନ୍ଦୁ ॥

କରମ-ତ୍ରୈପର

ଡାକ ପେଟେବାତବେଚଲେ ଧଶେ ହେବା ଧସ ସାଜର ।
ମାତ୍ର ତମେତ୍ତେନ୍ତୁର' ତଦାଳି ନ ଭାକିବ ଠେର,
ଭାକିଲେ ତେବେ ଠେବେ ଲହୁ ମଗଜରେ ।
ନ ଥାଉ ପଛଟଳେ ଲହୁ ପଳେ କଳା ଠଦ୍ଦେ,
ଭାକିବ 'ତବେତସର' ଅବା 'ମଧୁ' ବୋଲି ଢେହେ ।
ଗୁଳିଶ ସେଧାର ତାର ତେବେ ତ ବୟୁଧ,
ଗଲମ ସାଗର ନୁହେ ॥

ମାତ୍ର ଅଛି ତଶି ଶାଶି ।

କଷେବାରେ ନିଜ ଜୀବନରେ ଅନୁଭୂତି,
ଘଣିଲେ ଅକାରଳ ଚାନ୍ଦନ୍ତୁ ଲାଦିବା ମୁହାତ' ।
ଦଙ୍ଗଲାର ତମେତ୍ତେନ୍ତୁର ॥

ଧୂଣି ତା ଜୀବନ ?

ପରି ବଜ୍ର କଥା ଧର ଠେବ୍ବୁ ତ୍ରସ୍ତନ !
ଦେବଲ ତାକୁ ପୁରୁଷାର ଅବ ତାର ପ୍ରାପ୍ୟ
କିଏ ଦେଖନ ତା ଆନନ୍ଦ ! ପୁଣି ଶିଶୁନାଟି !
ଧରଶିଦ୍ଵା ଠାତ୍ରାକ ଉଚଳ କେବଳ ମଧେ,
ସରିଯାଏ ସୃଷ୍ଟି ଠେବେ ମଦ୍ଦ ନିଶା ନାସେ ।
କଳୁଣି କିବା ମଧୁରାଙ୍କ ଅଳପେ ଅଳପେ । ୪୦ ।
ଦୁଇହାତେ ଗଣି ମୁଦ୍ରା ନଳଇ ସଲନେ ।
ନିଳାରୁ ଦୀର୍ଘ ଠେବ୍ବୁ ଆସଇ ଗରନ୍ତି
ସୃଷ୍ଟି କେ ତଣ୍ଡ ତମ୍ଭ ତମ୍ଭ ॥

" ଅଣିନ୍ତି ଅରଜି ? "

ଭାକେ ଭାତେ ଦନ୍ତୁ-ଧରୀ —

" ଅରେ ନର-ଶୁଣି —

ଶାଇଲୁଣି ମନ୍ତ୍ରରେ ଧରି ପରସା ଦେଇ ଯା ! "

ନସ ପତ୍ର ସବୁ ସ୍ଵପ୍ନ ! ମନୀଯାଏ ମର ।

" ଦେବି, ଦେବି, ଅସ୍ତ୍ରର ! " କହେ ଥର ଥରି

ସକୁଳ ଶୁନେମ ! ପଲାଇଲେ ରଷ୍ଟା,

ବାର୍ତ୍ତାରେ କହେ —

" କାହିଁ କାହିଁ ଗଲି ସଜା ? "

ସଜା ଆନ ଏକ ଛୁଟ ! ରେଳବାଇ କୁଣ୍ଡି,

ସବାର ଠାରେ ସଦା କୋଇଲାଇ ଥୁଳି । ୫୦ ।

ବଙ୍ଗଲା ନିକଟ ମୁଦ୍ରି ଶ୍ଵରଲି ଘର

ସର-ସବୁଣି କି ତୁର ନ ଥାଏ ଶାତର ।

ଅଭୁଣ୍ୟ ବରାହ ସମ ଷୁଦ୍ଧ ଶୁଣ୍ଡ କୀମ୍ବି,

ବନ୍ଦୁ ହାତେ ବାନ୍ଦିଏ ଅବେଳା ତା ଆସ ।

ସରଣୀ ଅଛିତା ! ଧୂର୍ଣ୍ଣ ଗାୟାରୀ ନିଷାରେ;

ତା' ଅର୍ଜନ ନେବ କିଏ ? କିବା ଅଧିକାରେ ?

ଦେବ ଜନକର ଆୟା ହରିଷର ପ୍ରାତି',

ପ୍ରିୟରାଗ୍ୟ ସରଣୀର ଶାପର ଇଙ୍ଗିତ ।

ସବୁ ଜାଣି ଶୁଣି ନାହା ନ ପିଟାଏ ଗାଟି ।

ମାଗ ପୁଣେ ମେତ୍ତେନ୍ତୁର ସନ୍ଧା ଦିଏ କାଟି । ୫୩ ।

ରୁହିଲାନ ! ଧନ୍ତୁ ପରେ ତା' ପାକ ବ୍ୟବପ୍ରା,

ପେଥୁଲଗି କେବେ ତେବେ ନ ଦିଏ ପରସା,

କୋମଲା ହୃଦୟାୟା ବନ୍ଦୁଜୀପ୍ରା ସଦାଶୟା

'ସୃଷ୍ଟି କିନ୍ତୁ ଅରସକୁ କିଏ ହେବ ସାହା ?'

ଭଲ, ଦିଏ ମୁହଁ ଥଳ; ଯେଷ୍ଟେ ପାଶା ଶ୍ଵାନ,

'ଶୁଣ !' ନିଜ ସ୍ଵାମୀ ଭଲ ସେତ ଶୋଟେ ପ୍ରାଣ ।

ପରସା ଦେଲକୁ 'ମାତି' ତିଳେ ଛାଡ଼ନାହିଁ,

ତାର ସ୍ଵରେ କହେ,—

" ପଦେବ ତତ୍ତା ନିଶା ଛାଡ଼ାଇ;

ଦୁଇ ସାଥୀ ଉତ୍ଥାବ ନିଶାପାଣି କରି,

ମାର୍ଜିଷ୍ଟା ଦିନଶୟର କଟୁଥିବ ମରି ? ୫୫ ।

ପୋତାଟୁ କାହିଁ ଥାନି ?

ଖୁଆରବି ଦସି ?

ଏଥୁଲଗି ପର ଭାବୀ ପଳାଇଲୁ ଜପି ?

ମଲାପଛେ, ପୋଡ଼ାମୁହଁ ଅନାଇଷୁ ଥର ?

ଦୁଇ ଭୁତ ଥିଲ କାହୁଁ ମୋହ କପାଳରେ !

କ ଏ ତୁହି ଅବା ମୋର ? . . .

ଏ ଅଶ୍ଵିନୀ କଥା—

ତୋହିଲାଗି ମୋର ପୁଣି କଥା ଶିର ବ୍ୟଥା ?

ତୋ ସାଥୀ ନିତ ମୋ ଆମଗ ଦେଉଛୁ କୁଠାର,

ସେ ଲାଗି ଯତନ ରଖେ ନୁଆଇ ପେଆଇ;

ତୁଟା ମୋର କେସ ? —

ତାର ଘନା ନିଶା-ସାଥୀ ?

ତୁ ମଲେ କାହାର ଅବା ସୁନ୍ଦିରିକ ଥାତ ? । ୧୦

ପୁଅ ବୋହୁ ଭାଙ୍ଗାଟି ନ ରୁଲେ ଯାହାର

ଖୋଇବି ପେଇବି ତାକୁ କର ଆମାର ? ”

ଦାନ୍ତ ନିକୁଟୀର ହସ ଦିବ ମେଫେନ୍ଦର—

“ମୁଁ ନୁହୁଁ ସାଥୀର ମୋର ? ” . . .

“ମୁଁ କି ତୋର ପର ? ”

‘କାହିଁ ତୋର ଆଖ ଏହିଷୁ ନାହା ?

କା ଅନ୍ତ ଖାଇଷୁ କହୁ ?

ରଣି ! ତୋହୁ ରାଗ ? ”

ବନ୍ଧୁ ଆସି ମିଳିଗଲୁ ଏତକି ଡବଲାଁ

ସବୁ ଦୁଃଖ ଶର୍ପତେ ବିଦୁଃଖ ତଳାକୁ।

“ଆସ ଭାଇ ଭାଇ !” ବୋଲି ଶାନ୍ତି ପାତ ଏବି

ଉଡ଼ନିଏ ଝଣ୍ଡେର ଠଳ ଠଳ କରି । ୧୦ ।

“ଆସ ନା ଆସିବା କିଛି କରି ନିଶାଚାଣି,

ଦୁନିଆର ତୋ ଭାରିଧା ଏକା ମହାଶରୀ ।

ଦେଇ ନିତି ମୋତେ ଅନ୍ତ ରଖେ ତୁ ମୋ ଶାନ୍ତି

ନିଶାଚାଣି ଦେଇ ତୋରେ ବଢାଏ ମୁଁ ମାନ ।

ପରହା ମାଳିଲାହାହି ? ”.

“ନିତ ଠମାଟର ମାଟର”, ।

“ଆହୁଜାହା ! ଠମାଟର ଖାଣ କହିବି କା ଅଟେ ?

କିଏ ଅଛୁ ମୋର ? ” . . .

ନାଚ ନାର ନୁହୁ କଳି !

ରୁହି ଧାର;

ତେବେଳ ବନ୍ଧୁ ପାନ୍ତି କଳି ନଳି ।

X X X X

ଅଧିଭୂତ ଏ. ଟିନି ଜୀବ !

ବସନ୍ତ ମେହେନ୍ତର !

ତା ମଦ୍ୟପ ଦର୍ଶି, ଦର୍ଶି-ଜୀବୁ ଅନ୍ତରେ । ୧୦୦

ଶୁଭରତ୍ନ ମଦର ନାର ଗଲା ତା' ବାହାର ;

ପୁଅ ଦର୍ଶ ଦଳ ଗଲି ସମତ ତଗାହ,

ପୁରାନେ ଦୂଷ ପର ଲଞ୍ଚିତ, ଦୃଣିତ,

କା' ଲଜି ସର୍ବଦ ଅର୍ଥ ? —

ମାତ-ଦାନ୍ତିଧୂଷିତ —

କରେ ପଦା ନିତ ଦସ ଦୁଃଖ-ସାରିଲ

ଅବାରିତ ମଧ୍ୟରେନି ?

ପାଏ ଜୀବର !

ଶୁଣେ ତୃପ୍ତି ଶାନ୍ତି ଦ୍ୱାରା ଧୂମ ଜୀବ

ସବୁ ପରିତ୍ରମ ପରିତ୍ରମ ମେଧ ସର୍ବମେଲ ।

ମଦା, ଦର୍ଶିରୁଷି, ଧୂଣି ଶୁଦ୍ଧି, ନଦୀ ହଳି,

ସାଥାରେ କରୁଣ କିବା ଜାଗରକାହଁ କଳି, । ୧୧୦

ପରାରିଲେ ଗୁହାଳା ଦୂର ଦିଇରା ।

ଦୃଣା ବିରକ୍ତିର କିଷେ,—

“ତେବେଳ, ତେବେଳ,

“ ପେତେ ଦେଖ ବୁଲିବୁଣ୍ଡି ପୁଲାଙ୍କଣ ଶୁଭ

ସବୁ ତୃପ୍ତି କାହା ଦଳି

ମାତ ଜାକୁ ଲାହୁ !

“କି ଅବା କରବେ ମୋର ? କାହାକୁ ଗାତରା ?
କେବଳ ମୋହର ସାଥୀ-ଶର୍ପାକୁ ତର ।”

X X X X

ଜାର ସ୍ଵରେ ଡାକେ ଏହି କାଳେ ବନ୍ଦୁଜାଯା,--
“ଗାତର୍ଯ୍ୟାଦଳ, ପୁଣି କାହିଁ ଗଲେ ଗୁହଁ !
“ନୀରବାକୁ ମର ଆମି !

“ଛୁଟିବଣି ନିଶା !

“ଶୁଭ ଆଶ ପାଶେ କିଏ ପାଇବଟି ଦିଶା ? । ୧ ୨୦
“କେବେ ସରବ ଏ ଚାଲିପଶାଙ୍କର ପାଲା ?
“କେବେ ମୁଁ ମରି ହାରେ ପଡ଼ିବ ତାଲା ?”

X X X X

ସେମନ୍ଦିକୁ କାନ୍ତ ସ୍ଵରେ କହେ ମେହେନ୍ତର,—
“ଏ ବଡ଼ କଥାଏ ସଣି ! ତୁ ମୁଖେ ନ ଧର ।
“ତୁହି ଥିଲେ ସବୁ ଅଛି !

ଗୋଡ଼ୁ ସବୁ ଥାତ,
“ନୋଡ଼ୁ ଏ ସଂସାର !

“ତାକୁ ଲାଥୁ ମାର ଲାଥୁ ।

“ନ ଥିଲେ ତୁ କୁକୁରଙ୍କୁ କିଏ ଦେବ ଅଳ ?
“ମୋର ଶତ ପରମାୟ ନିଅ ତୁ ଦେହନ ।”
ହୃଦୟର ଦନ୍ତୁଜାଯା

ମୁହଁ ପୋଡ଼ୁନାହିଁ ?

“ଆଜି ହୋଡ଼ା ଦେଖିବା ଦେଇଛୁ ତଢାଇ । ୧ ୩୦
“ତହିଁ ତକୁଟିଛୁ ପ୍ରାତି !

“ରଶ୍ ସାଥୀ ଲାଗି,

ଜଳାୟୁଣ୍ଡ ଆଜି କିଅଁ ସଂସାର ବିଶାରୀ ?

“ସକାଳୁ ଦଶକ ମୁହଁ !

କିଥିବ ତାଳେ ?

“ଅଦୀ ପଞ୍ଚବଣି ଯାଇ ଆଜି କାହା ପାଲେ ?

“ଦେଖିବ ଗୁଡ଼ର ଅସୁ !.....

“କି କହିଲୁ ସଣି ?

“ଏଡ଼େ ବଡ଼ କଥାଏ ତୁଣ୍ଡରୁ ନ ଆଣି !

“ସେଠା ପୁଣି କାହିଁ ଲୁହିବ ଅମ୍ବାଇ ?

“ଧମକ ଗୋଟାକୁ ତୋର କୋଟି-ଅନୁଷ୍ଠାନ-

“ବହୁଯିବ ନରିମୁଦ !—

“ମରିବା ଏକାଠି !.....

ତନ୍ତ୍ରିଳଣ ପମ ହାରେ ଅଛୁ ଗାର କାଟି ।” ୧ ୪୦

“ମର ପର ପୋଡ଼ାମୁହଁ !

“ମରବି ମୁଁ କିଅଁ ?

“ମୋ ମରଣ ତୁଣ୍ଡ ଧରୁ ଲଗାଇବ ନିଅ

“ଜାଣିଥାଅ !”

ନାଶ ହସି ଘୁଷେ ପାଏ ପଣି
ତୁପ୍ରିର ନିଯୁଷ ଲୁହେ ମେହେନ୍ତର ଦସି ।

ବନ୍ଦୁ ଅସେ ! ଲାଗିଯାଏ ହାସ କୋଳାହଳ,
କହ ତାକୁ ଜାବନର ସୁଧା ବା ଗରଳ,
କରିବାକୁ ତା ପଶବ ନାହିଁ ଅବସର,

ଜାବନ ନଭକା ଭସିଯାଏ ଗରତର ।

X X X X

ଏ କଠୋର ବାପ୍ରବତା, ନୁହେ ମୋ ସ୍ଵପଳ
ନାତବାଘ ଧମ ଧୂଳା ନାସିକା କୁଞ୍ଚିତ— । ୧ ୫୦
କରିବାର ଅବିଚିନ୍ତି !

କହି, ରସଗ୍ରାହୀ,
ବିଶେଳେ ବିଷଳ ଲାଗି ଅଶୁ ଦେବେ ବାହି ।

ବିଶିଷ୍ଟ ଜାବନ ରଷ୍ ତିର ହେବେ ଧନ୍ୟ
ତୋଳିବେ ସାଗର ଗର୍ବ ପ୍ରତ୍ତଳ ରତନ ।

ଅମୃତକୁ ଲୁହ ପେବା ଗୋକ୍ତି ରୁଲେ ବିଷ
କୁଷିତ ସେ । କୁହାରୁଛି ତାକୁ ଅହନି ପି । ୧ ୫୧

ବର୍ମାପେରନ୍ତି

ଶ୍ରୀ କୀଳକଣଠିଭ ମହାନ୍ତି

ପ୍ରଥମ ଘଣ୍ଟା ବାକିଲୁ । ପଦର ମିନିଟ୍ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ରଙ୍ଗା-
ଲୟ ନିଷ୍ଠବ୍ଧ ହୋଇଗଲା । ଦର୍ଶକମାନେ ଯେହା
ପ୍ଲାନଟର ନାର୍ଦ୍ଦ ହୋଇ ଉତ୍ତିପୁ ନେବରେ ଅନାର୍
ରହିଲେ । ।

ଦୃଢ଼ାଯୁ ଘଣ୍ଟା ହେଲା - ରଙ୍ଗାଲୟର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ରଙ୍ଗାଲକ
ରଙ୍ଗମଞ୍ଚ ଉପରକୁ ଆସି କହି ଡଦଙ୍ଗଲେ, “ ନାଟକ
ଆଉ ପାଞ୍ଚ ମିନିଟ୍ ପରେ ଆରମ୍ଭ ହେବ । ” ଦର୍ଶକ
ମହଲରେ ଗୁଞ୍ଜିଲ୍ୟ ଖେଳିଗଲା ମୁହଁର୍ଭକ ପାଇଁ
ସେମାନେ ପାଞ୍ଚମିନିଟ୍ ବିଳମ୍ବ ଦୀର୍ଘତା କଲନା କରି
ପାଇଲେ ନାହିଁ । ମନେ ହେଲା, ସେମାନି ଯେହାଙ୍କ
ଅଭିନ୍ୟାତ ଆରମ୍ଭ ଦେଖିଦା ପାଇଁ ଅଧିକ ଚହାଇ ପଢ଼ି-
ଥିଲେ ।

ଦୃଢ଼ାଯୁ ଘଣ୍ଟା ବାଜୁନ ଦାଳୁଣ୍ଡୁ ରଙ୍ଗମଞ୍ଚର ଧଦ-
କିକା ଓ ଗାଲା - ଭୂମିକାର ବିଷୟ ‘ନାର
ଚିତ୍ରଣ’ । ନାରା ପୁଣି ନାହିଁ; ବରିଶ ଭୂପାତର ପାଇଁ
ତିକ, ଆଧୁନିକ, ଲୋକୁଦିଲ ଦ୍ୱାଦ୍ସି । ଏହି ଅନ୍ତରିଧୀନ
ଆରମ୍ଭର କୁହର୍ଦ୍ଦ ଦଜ୍ହାଯୁ କିମ୍ବା ଧାରିଲେ । ତାଙ୍କର ଅଙ୍ଗ-
ରଙ୍ଗା ଓ ଅଭିନ୍ୟା ସତର୍କ । ତାଙ୍କର ନାରା ଧୂଳିଲ
ଶିଖ ମଧୁର ସ୍ଵର ଦର୍ଶକମାନଙ୍କୁ ମନ୍ତ୍ରମୁଗ୍ରହ କାହିଁ ଧଳା
ଇଲା ।

ଦୃଶ୍ୟ ଶେଷ ହେଲା । ରଙ୍ଗମଞ୍ଚର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ରଙ୍ଗାଲକ
ଦୃଶ୍ୟ ପରବର୍ତ୍ତନର ସ୍ଥଳନା ଦେଲେ । ଧଦନିକା
ଧଢ଼ିଲ, ରଇମହଲ କଂପାଇ ଦନ ଦନ ଶ୍ରାଗାଗଲ ଦର୍ଶକ-
ମାନଙ୍କର କର କାଳି ଆଉ ପାଠି ।

•
ଯବନିକାର ଉତୋଳନ ହେଲା । ସୁଧାର ଆସ
କହି ଦେଇଗଲେ, “ ନାଟକର ଶୈଖାଂଶେ ଯେହିଁ ନାରା

ପ୍ରଥମ ଦୃଶ୍ୟରେ ଉତ୍ତାଇଗଲେ, ସେ ନୁହନ କରି ଗଲା
କେତେବେଳେ ହେବ ନାହିଁ । ଦଳର ଅନ୍ତିଭୁକ୍ତ ଚହାର-
ଛନ୍ତି । ସେ ଅତ୍ୟ ପରିଦାରର ଆସିଲୁଛି । ତାଙ୍କ ମାର
ନାଟକ ଦଳ ତାଙ୍କପ୍ରତି ରୁଣ୍ଡି । ତାଙ୍କ ସହିତ ତାଙ୍କର
କନିଷ୍ଠା ଭଗିନୀ ମଧ୍ୟ ଅଛିଲୁଛି । ତାଙ୍କର ଅଭିନ୍ୟାର ସମୟ
ଅଧିନାହୀଁ ଏହି ଅଭିନ୍ୟାର ମହିନେ ତାଙ୍କର
ଅବିଭାବ ବିବହିବ । ”

ଅଭିନ୍ୟାର ସମ୍ପ୍ରଦାତାରୁ କରତାଳି ହେଲା - ଜଣା
ପଡ଼ିଲ, ତେବେ ନାହିଁ ତାଙ୍କର ପ୍ରଥମ ଏବଂ ନୁହନ ଅବି-
ଭର୍ତ୍ତରେ ଦର୍ଶକ ମଣ୍ଡଳର ଏତେ ପ୍ରୀତି ଓ ସହାନୁଭୂତି
ଆକାଶ କରି ପାରିଲୁଛି, ତାଙ୍କୁ ତାଙ୍କ ଭଗିନୀଙ୍କ ସହିତ
ଅଭିନନ୍ଦନ ଜଣାଇବାକୁ ସେମାନେ ପୁର୍ବର ସ୍ଥାନ
ହୋଇ ରହୁଥିଲେ ଯେତର ।

× × ×

ଦୃଶ୍ୟର ଏହି ବର୍ତ୍ତନ ଦେଖିଲା ଦୃଶ୍ୟ ମତର ଦୃଶ୍ୟ
ଗତ ଗୁଲିଲା । ଦୂର ଗୀନାକର ଏକହି ସମାଦେଶ !
ଏକ ରଜ୍ୟାସାଦର ଅଧ୍ୟାତ୍ମିକା-ଅନ୍ୟ ଏକ ମଥ ନାହିଁ-
ଗାମିନା । ଯେତର ଜାଗା ମଧୁରାଲ, ଦୂରଜାଙ୍କର ଅଭ-
ପ୍ଲାଗେ ଏହିହି ପ୍ରତ୍ୟେଦ - ଏହିହି ପାର୍ଥକ୍ୟ; ଏଇ-
ରୁପେ ଜୀବନ୍ତ ଜୀବନ୍ତର ଦୂର କ୍ରିଯାକାର ଗଠିନ
ଦୂରିତି ପ୍ରାଣୀ । ଦୂର ଭଗିନୀ ନୁହିଲୁ - କେତୋରେ
ରକ୍ତର ସଂପର୍କ ନାହିଁ, ଆକ୍ରମିତର ସମନା ନାହିଁ !
ଅଛି ରଙ୍ଗମଞ୍ଚର ଉପଯୋଗୀ ପରିଚାଳି - ଏଥାର୍ଥ ତର
ଗୋଟିଏ ଭିକାରୁଣୀ - ଜଣେ ରାଜୀନାମ ଅଧ୍ୟାତ୍ମିକା

× × × ×

ମୁଁ ଅଭିନୟାର ବିଦରଣୀ ଚଢୁଥିଲା । ମଧ୍ୟ କିନର ଏହା ଅସ୍ତ୍ର ଦେଖାଗଲା । ମୁଁ କୌଣସି ପ୍ରକାରର ଅନୁମାନ କରି ପାରିଲା ନାହିଁ , କିନ୍ତୁ ଫୁଲଟି ସହୋଦର ଉତ୍ତରଣୀ ସ୍ଵାଧୀନ ନିବାରଣ ପାଇଁ ଏତେବେଳେ ଜନତା ଅଗରେ ସ୍ଵାଭାବିକ ଘେରୁ ଅଧିକରାର ନିଜକୁ ନିଜେ ବର୍ତ୍ତିତ କରି ଏତେ ବଢ଼ି ଅନୁତ୍ତମତାର ଆଶ୍ୟ ନେଇ ପାରିଛନ୍ତି । ଅତି ଏହା ଏକମୁଖ୍ୟ ସମ୍ପର୍କ କରୁଛି ଏ ମୁଖ୍ୟ ଜନତା । ହୁଏତ କେବେ ଯୁଧ୍ୟୋଦୟରେ ମୁଖ୍ୟ ହୋଇ ସିନ୍ଧ୍ୟାସନ ଅଧିକାରଣକୁ ପଦକ ଦେଇଥିବା ଛୁଟେ କେହି ବା ସଂଗୀର ମୁକ୍ତିନାରେ ଉଭାଙ୍ଗଣୀ ଅଂଗଠର ତା ପଦକ ହୁଲୁର ତେବେଳୁ । ଜୀବାର ଜୀବା ପ୍ରତି ଭୁଷେଷ ନାହିଁ । ଦୁଇଁ ଜନତାକୁ ଅକାଶଶ କରିବାରେ ବ୍ୟକ୍ତି-କର୍ତ୍ତା ଯୁଧରେ, ଅନ୍ୟଜିତେ ସଗାତରେ ।

ତୁମ ପଞ୍ଚବିତ୍ତର୍ନ ପତର ନାଟକ-ପ୍ଲାନ୍ଟା ଆସିବି ଦେଇଗଲା, ତେବେ ମାନେ ଏତେ ପ୍ରଶାସା ପଦ ପାଇଗଲେ, ଏ ଦୁଇଜନମାନ ସହାଯତା ଅଟାନ୍ତା, ଦୁଇଁ ଉତ୍ତରଣୀ, ବର୍ଷା ଓ ପରାନ୍ତିତ । ଆଗରେ ଅର୍ଥିକ ଅବସ୍ଥା ଶୁଦ୍ଧ ଭଲ ଥିଲା । ଦର୍ମାରୁ ଓହି ଜୀବିକା-ନିବାସ ନିଯନ୍ତ୍ରଣ ନାଟକ ଦିଲର ଆଶ୍ୟ ନେଇରିଛି । ଉତ୍ତରଣୀ ସ୍ଵର୍ଗ ନାହିଁ କାହାକୁ ଦର୍ଶନ ପାଇନା ଅପରାଧ । ତେବେହିତେବେହି ଦର୍ଶକ-ଗଣ ଏହା ମାଜ ନା କରିବେ । ”

× × ×

ଟଙ୍କକିଆ ଟିକିଟ ଫଳାନ୍ତି କି ଆଶ ବାମନା କରିକ ଆଜିରେ ଦେଇଥିଲୁ ତମିନ ଆଜି ମୁଁ । ମନର ପଥର ଅଧିକ ଅଧିକ । ହୃଦୟ ଭିନ୍ନଭିନ୍ନ ଫୁଲର ଦ୍ୱାରୀ ଜିଲ୍ଲା ଜିଲ୍ଲା । ଉତ୍ତରଣୀ ହିଂମ ଜୀବନ ଭାବୁରେ ଦର୍ମାରୁ ଧଳାଇ ଆସି ଉତ୍ତରଣାରେ ଜୀବନ ରକ୍ଷା କରିବା ଉଠଦଶ୍ୟରେ ଗୋଟିଏ ନାଟକ ଦିଲର ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ଘୋଷିଲା । ନିରୋତ୍ତର ଆର ଉତ୍ତରଣାରେ ହୀନ ନାହିଁ । ଉତ୍ତରଣାରେ ଜୀବନ ନିବାସ କରିବାର ଧର୍ମା ଦିଦି । ମୁଁ ଉଦ୍‌ଦିଲେ ମୁଁ ଧରି ରୁଦ୍ଧିଷ୍ଟି

ଟଙ୍କାଟି ଦେଇ ଥାରି ନ ଥାନ୍ତି ଅଭିନୟ ଦେଖିଲାର ଲକ୍ଷ୍ୟା ଦିବାର ରଖି କେବେ ଉତ୍ତରଣୀ ହିଂମ ଆଜି ଏପରି ଗୋଟିଏ ବ୍ୟାସାୟୀ ନାଟକ ଦିଲର ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ହେବାକୁ ପଡ଼ି ନ ଥାନ୍ତା ।

X X X

ସନ୍ଦୂର ପାଠି ଆସୁଥାଏ - ଶୀତଦିନର ଜାତ୍ୟା ଦେଇ ଶତତା ପାହି ଅସୁଧାଏ ଏକାଟିଲଟେ ଦିନ ହୋଇ ନ ଥାଏ । ଜୀବାଙ୍କ ଜୀବାଙ୍କ ବାତ ଥାଏ । ଉତ୍ତାପି ବାଠ ବାରି ଦେଉଥାଏ । ସକାଳୁଆ ଭୁମଣର ବାହାରି-ଧାର୍ଯ୍ୟ ରହନ ଆଜି ମୁଁ ।

ସମୟର ଜୀବବତା ଭାଙ୍ଗି ରହନ କହିଲା, “ ମୋ ଧାର୍ଯ୍ୟ କିଛି ଗୋଟିଏ ମାମାପା କଲୁନଇବା , କାର ? ” ମୁଁ କହିଲି, “ ଠିକ୍ କଥା । ତମାର ବି ମନେ ପଢ଼ିଲା । ତୁ କାଳିର ସମାଦି ପଢ଼ି ଦେଖିନାହୁଁ ? ଗୋଟିଏ ବିଧବା-ଧାର୍ଯ୍ୟ ପାଦ ଧାରଣ୍ୟକ- ସେ ମଧ୍ୟ ନର୍ଧେଇ ପଡ଼ୁ ଅଛନ୍ତି-ମଦ ଜଣ ? ” ରହନ ନାଗବରେ ତାର ସମ୍ପତ୍ତି ଜଣାଇଲା ।

ରହନ ମୋର ଚାଲୁଦିନର ସଙ୍ଗୀ ଧୂକିତଣିଲକୁ ଥାରୁଥି ନାହିଁ ଜୀବନର ପ୍ରତିବେଳେ ଶେଷରେ ସେ ମୋ ପାଇଛେ । କୁତୁହାର କିମ୍ବା ରଖି ଆଖିଲୁ ! ସେ ଆଜି ବୁଦ୍ଧିଧ୍ୟା-ଲକ୍ଷ୍ୟର ଉତ୍ତରଣୀ ହୋଇ କିନ୍ତୁ ଧର୍ମ ବର୍ଷିଷ୍ଟ ଯେ, ବିବାହ ସ୍ଵର୍ଗର କିଛି ଗୋଟିଏ ସ୍ଵମାଳ ସଂସାର କରିବ, ଯାହା ତାଙ୍କ ଗାସ୍ତୁରୀର ନ ଥିଲା ଦା ନାହିଁ । ଏହି ସଂରକ୍ଷଣେ ସେ ମୋ ଉଠରେହୁଁ ବେଶ କିମ୍ବା ର କହିଲୁ । ହୁଏ ତ ଧନ୍ୟ ଜୀବାତାରୁ ଏବଂ ଧୂମାଦ ଶୁଣିଥିଲେ, ମୁଁ ତାକୁ ସାମରଣ ଉତ୍ତରଣୀ-ସମାଜ ତାକୁ ଜୀବି-ଦ୍ୱାରା ଧର୍ମର ସାଦ୍ୟତା କରିବ, ଏହା ତ ନିର୍ମାୟ । ସମାଜ କାହୁରାରେ ଠାର ଆହୁରା ଫରକାର । କିନ୍ତୁ ଆଜି ମୋତାତର ମେଘ ଏ ପ୍ରାଦୁର୍ଦ୍ଧି ଅଣ ଦୁନ୍ତର କହିଲୁ— ଆଜି ଉତ୍ସମ୍ମାନେଁ ମୁଁ ଧ୍ୟାନିଲୁ ଏହି ମତନାଳୁରେ ତାର

ସାହାୟକାରୀ— ଏଇଠା ମୋ ପଶେ ଅସ୍ଵାଭାବିକ ହୋଇନାହିଁ ।

“ ମୋର ଯଦି କାହିଁ ପାଇଁ ବାର ଶକ୍ତି ଥାନ୍ତା ବାର, ତେବେ ମୁଁ ତୋର ସାଧାୟେ ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟାନ୍ତି କାହିଁ କି ”? ମୋ କଥା ସରୁ ନେ ଏହାଜୁ ଉପର କହି ସାରିଥିଲା । ସୁଧୀ ଦେବଙ୍କର କଥାକୁ କରଣ ତେଣା ଖୁବ୍ରାଜା ବିଗୁଡ଼ି ହୋଇ ପଡ଼ି ପାଇଥିଲା ତୁଆ ଓ ଗଛ ତେବେ ଆଜିମ ରାଖିଥାଇଁ । ଆଜିମ ତେବେ ଥିବା ଗଳି ପେ ଥାଓଡ଼ ଖର ଆମ ଉପରେ ।

ମୁଁ କହିଲି “ ତୁ ମୋତେ ମୋର କାହିଁବାର କଥାଟା ଦେଖିଇ, ମୋ ହୃଦୟର ଆଗାର ଦେଖିଲୁ କମଳ ! ମୁଁ କଣ ତୋ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଭୁଲିଯାଇଁ ? ” ତେବେ ଆୟୁଷ ହେଲା । ଆଶ୍ରମିଷ୍ଟର ପ୍ରମୁଖଙ୍କରେ ସେ ଯେହିର ନିଭର ର ଝାଇ ଦୟା ରହିଲା । ଏତକିବଳେ ଗୋଟାଏ ଖୁଣ୍ଡି ମୂଳ୍ଯ ତୁମା ଦିଗନ୍ତ ମୂଳିତଦର ରାଜିଗଲା । ସେ କହିଲା “ ଖୁଣ୍ଡି ମୂଳ୍ଯ କେତେ ଭାଗ୍ୟବାନ୍ତି ତା ପାଠ ତେ ଏହି ତନିଟି ପାର ଦେଖୁଛୁ ? ” ମୁଁ କହିଲି, “ ହଁ ” । ସେ କହିଲା, “ ସାମାନ୍ୟ ଖୁଣ୍ଡି ମୂଳ୍ଯରେ ସମରଦ୍ଧି ନାହିଁ ତେବେ ଦାଖିଦଳ— ତୁ ଯ ତୁମରୁଥିଲାଇଁ ସ୍ମୃତିତଥୀରୁ ତାକୁ ଆର୍ଦ୍ଧିତଦେଇ ତା ନାଠ ତେ ଖାତ ମାର ତେବେ ଥିଲା । ” ମୁଁ କହିଲା ବିଦୁତ୍ୟ ଲାଗି କହିଲି, “ ତୋର ଏ ସବୁ କହିବାର ମାତନେ ? ”

ମାତନେ, ଖୁଣ୍ଡି ମୂଳ୍ଯରେ ସାମାନ୍ୟ ଉପର ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇ ତାର ଏତେ ବୁଝି— ସମରଦ୍ଧିର ଫୁଲା ଧୂର ବିରହ ବୁଝି ଧାର ଡାକିମାରୁ ତେ ସେ ଏତେ କିଣ୍ଠି କହି କଲା । ଆଜି ତୁ ମନୀଷ ଧ୍ୟାନ, ସରବରର ଜୀବ ମନର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଶ୍ରେଷ୍ଠର ଦ୍ୱାରା ବୁଝିମାରୁ ଗୋଟାଏ ସାମାନ୍ୟ କଥା କରି ପାରିବୁ ନାହିଁ ?

ମୁଁ ଟିକିଏ ଘୟ କହିଲି, “ ମୋର ନାମନୀ ମୋ

ଦୁଲି ଯାଉଛି, ତଦନ । ନାମର ତ ଗୋଟିଏ ମାହାୟ ଅଛୁଁ ? ”

ସେ ମଧ୍ୟ ସେହିପରି ସର୍ବ ଜବାବ ଦେଲା, “ ତୋର ନାମର ସାର୍ଥିକତା ତୋର ନାମର ଅପର ଗୁଡ଼କରେ ନାହିଁ ବାର, ଅଛୁଁ କାର୍ମରେ । ”

ହସନ୍ତର ସେଲ ତଠିଲ୍ ପାଇଁ । ଆମେ ସେ ଏହିତ ଗପ କର ଆୟୁ ଆୟୁ ଗୀ ଶେଷ ମୁଣ୍ଡ ହାତ ପଡ଼ା ଯାଏ ଗୁଲି-ଅସ୍ତିଲଣି କାହାର ଖାଲ ନାହିଁ । ସତକ କରରେ ଥିବା ଦୁଇତ୍ର ମନ୍ଦିରର ପଥର ଉପରେ ମୋର ନଜର ପଡ଼ିବାର ମୁଁ କହିଲି, “ ଆମେ କଣ ଦୂର ମାଇଲ୍ ଆସି-ଗଲେଣି ? ”

ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଗତ ବଦ - ଦୁହେଁ ନିପ୍ତବ୍ୟ - ଏଇ ମୁଁହର ପେଇ ଅସିବାକୁ ହେଲା ।

X X X

ଜୀବନର ଜଟିଲ ଷେଷରେ ଏହି ଜ୍ଞାନ କିଥିବା ନିଷ୍ଠାପନ ପଢା ଶେଷ କହି ନ ପାଇ ପଥର ବସିଛନ୍ତି । ମୁଁ ବିବାହର ପ୍ରମୁଖକାରୀ - ମଧ୍ୟାବ୍ଦୀ ! କଥା ମୁଁ ସଙ୍ଗରେ ପଶୁରଳି; “ ଆମଙ୍କର ଏଥରେ ମତ ? ”

ତେ କହିଲେ, “ ମୋର ଉତ୍ସାହ ବୋଧନ୍ତେ ଅଧିକ ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ । ମୋ ମଥାରୁ ସିଦ୍ଧର ଗାର ଲଭି ନାହିଁ । ହାତରୁ ଚାନ୍ଦ ନୟ ନାହିଁ । ମୁଁ ଖାମୀ ଧୂରା ଦୈନିକ । ମାତ୍ର ସ୍ଵାମୀ ମୋର ନିର୍ମାଣକଣ୍ଟ ତାକର ଜୀବ ନାହିଁ । ତେବେ ତେବେ ମୋର ଟଳଟଳ ଜୀବ ସିଦ୍ଧର ରହିଲା । ସିଦ୍ଧର କରିବାର ପଦିକାର ଭକ୍ତି ଏହି ନାନ୍ଦି କି ପ୍ରକାଶ କରିଥିଲା । ମୁଁ ଆଜି ତାହାର ବିରୁଦ୍ଧ ସ୍ମୃତିର ଦେଇ ଅଛୁଁ । ତଥାହୁଁ ତାହା ନାଲି ରହିବାର ପ୍ରକାଶ ଧାରିବ । ମୋର ଭାଇ ଓ ମାଆ ମୋ ପାଶରେ । ତାହା ଦୂର ଜଗିନୀ ଦେ କି ଏହି ଦ୍ୱିଦ୍ୟାହୀ ନାଟକ-

ଚତୁରଙ୍ଗ

ଦଳର ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ, ସେମାନଙ୍କ ଭତ୍ରୁ ଆପଣଙ୍କର ସ୍ଵାମୀ ଏହି । ” ସେ ଆଉ ବିଠଶଷ କିଣ୍ଟି କହି ନାହିଁ ଲେ ନାହିଁ । ଟିକିଏ ରହି ମତେ ପ୍ରଶ୍ନ କଲେ “ ଏହିବେ କି ? ”

ଏହିକୁଡ଼ିଏ କଥା ସେ ଅନର୍ଗଳ କହିଗଲେ । ମନେହେଲ ଯେଉଁ ତାଙ୍କର ମୁଁରୁ କେତେ ଧୂଗର ଉତ୍ସାହ ମର୍ତ୍ତି ହେଉଛୁ ।

ମୁଁ କହିଲି, ‘ ଭାବି କହୁବି, ନମ୍ବାର । ” ସେ ପ୍ରତି ନମ୍ବାର ଜଣାଇଲେ - ମୁଁ ଯେଉଁ ଆସିଲି ।

ଏହାର ଏକମାସ ପରେ —

ଏହି ମାନତକତା ଆଉ ସମାଜ ସମ୍ବାଦର ଏହି ବୟ ଦେବ ଦୂନିଆ ଆଗର ମୁଁ ଜନତାର ଭ୍ରାନ୍ତି ଦର୍ଶାଇ ନାଟକର ଅନ୍ତରେ ବିଶ୍ଵାସ କରି ସାର ହି । ଦୁଇକୁ ଜୀବନ ଲାଲିନ୍ୟମୟ - ଘାଟିଏ ବୁନ୍ଦିଲେ ଦୁଇଟି ପୁଣି ।

ଜ୍ଞାନୀ ଅଗିନୀ ସଂଖ୍ୟା ନିଜର ସତ୍ତ୍ଵ ବଜାୟ ରଖି ଭରି ଯେତେ ଯେତେ ଲାଗି ନିଜର ମନ୍ଦିର ଦେଖି ନେଇଛନ୍ତି । ହିନ୍ଦ, ରମ୍ପାର ସ୍ଵାର୍ମୀ ଥିବା ହୁଲେ ଯେ ବ୍ରିଜୀଯ ଦାର ଗ୍ରହିଣ କରି ନାହିଁ । ଯେବେ ଦ୍ୱାରା ଯେହେଲେ ମଧ୍ୟ କିନ୍ତୁ ଅଛି । ତାଙ୍କର ସମୁଚ୍ଛିତ କର୍ତ୍ତବ୍ୟର ମରବୟ ଦେଇ ଦିନବୟାରୀ ନାଟକ ଦଳରୁ ସେ ଛନ୍ଦିଷ୍ଟ ଉଠେନା ସାମାଜିକ ନିଜିତାଙ୍କ ନାଟର ରଖିଛନ୍ତି । ସାତାର ନାଟକ କାଷ୍ଟ ଉତ୍ସାହ ପରିବତ୍ତି ହୋଇ ଆରମ୍ଭ କରିଛନ୍ତି । ଏହାରେ ତାର

ନାମ ସୁଲଭ କୁଣ୍ଡିକ ଫୁଟି ପାରିଥିଲା । ଅଭି ସେମାନଙ୍କ ଭ୍ରାନ୍ତି ନିଜର ଲୁହ ଜୀବନରେ ଅବ୍ୟାହତ ଦେଇ ସମ୍ବାଦର ଜଟିଲ ଜୀବନ ମୁଣ୍ଡ ପାତି ବହୁ ନେଇଛି । କର୍ମମୟ ଜୀବନରେ ଭୁକ୍ତ ହୋଇ ସେ ଜୀବନର ଦାସିତ୍ତ ହାସଲ କରି ପାରିଥିଲା ।

ଏବେ ସେ ରେଲ୍‌ବ୍ରାଇ କଂପାନୀର ଦୌନନନ୍ଦ ଛୁଟିନ୍ ମଧ୍ୟ କାମ ପତେ ମଇଲବାର ଛୁଟାରେ ସରେ ବସିଲେ କହେ, “ ମାଆଲୋ, ବର୍ମା ଜୀବନ କି ସୁଖ-ମନ୍ଦ ? ” ମାଆ କହେ, ‘ ଯେତେହେଲେ ତ ଓଡ଼ିଶା ମାଟେ ପୁଅ, ଦର୍ମା କେଇଦିନ ସହିତା ? ” ଅଖିରୁ ଦୁଇଧାର ହୋଇ ପାଣି ଚଢିପଡ଼େ ।

ନିତି ସକାଳ ପାଇ ସଂଜ ଆସେ - ସଂଧ୍ୟା ପରେ ସତି ରହିର ଅବସାନରେ ସକାଳ ପହଞ୍ଚିପାଏ- ଦୁନିଆର ନିତିଦିନିଆ ଇତିହାସ ଭତରେ, କର୍ମ କ୍ଲାନ୍ ଜୀବନର ଦୈନିନ୍ଦନ ରୁକ୍ଷିନ୍ ଭତରେ ମୁଁ ଏହି ବର୍ମା ପେରନ୍ତି ଓଡ଼ିଆ ପରିବାରର ଶିକ୍ଷା ଓ ମୋ ତିର ଜୀବନର ସାଥୀ ଏକନର ମହିତ୍ତ ଭୁଲ ପାରିନାହିଁ । କର୍ମର ଗଭୀର ନୁହୁପରେ କେତେଥିର ଏ ଗୁଡ଼ାକ ଭୁଲି- ଯିଦାକୁ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଭୋକର ଜ୍ଞାନରେ କେହି ଆସି ଥିଲେ ଦୁଆରେ ତିଆ ତଥାର କହିଲେ - ‘ ମୁଁ ବର୍ମାରୁ ପଳଳର ଆହୁରୀ - ବାବୁ ଗଣ୍ଡାଏ ଭିକ ଦିଅ - ମୁଁ ଓଡ଼ିଆ । ’

ଉଳ ଦେଲାଦେଲେ କଣକ ପାଇଁ ମୁଁ ରହିଯାଏ- କଣ ଗୋଟାଏ ଭାବନାର ଶୀଘ୍ର ମୁଢି ଯେଉଁ ଜାଗି ଉଠିବାର ମନ ଭତରେ ।

—()()()●()()()—

ବ୍ୟକ୍ତି

ଶ୍ରୀ କାଳିଆ ପାଣିଗାସ୍ତ୍ର

(ପୁର୍ବ ପ୍ରକାଶିତ ପରେ)

କାମିନାର ଝୁପରେ ପୁରୁଷ ସବଦା ମୋହତ ଏହି
ଝୁପର ମୋହ ନ ଥିଲେ ମନବ ସମାଜର ଭବିଷ୍ୟତ
ବଶ ରଖା କାହିଁ ସରଳ ଗତିରେ ରୂପି ନ ପାଇବେ ।
ସୌଦର୍ଯ୍ୟାନ ଭୁତ୍, ତତ୍କଷା ମନୁଷ୍ୟର ଅଛୁଟ ଦେବାଳି
ତାହାର ପୋନୀ ଲୁଲା ନିରସ ଜୀବ ବିଜ୍ଞାନର ଶୁଣୁ ତେତ୍ତ
ନ ହୋଇ ଧୂଫର ସରସ ଓ ବୈମାଞ୍ଚିକର ହୋଇ
ପାରିଛୁ । *ସ୍ଵୀ ପୁରୁଷର ଟ୍ରେମ ମୁଲରେ ପରମ୍ପରା
ସୌଦର୍ଯ୍ୟାକର୍ଷଣ ରହିଛୁ । electricity ର like ଓ
unlike poles ପରି ଭାବ୍ୟ ଜାତି ପରମ୍ପରକୁ ଆଜରଣ
କରୁ ମିଳିତ ହୁଅନ୍ତି । ଏହି ଆକର୍ଷଣ ନାମହୁଁ ଟ୍ରେମ
ଓ ସଭ୍ୟ ସମାଜରେ ଏହି ଆକର୍ଷଣକୁ ବିଧୁଦେଇ କରି
ବ୍ୟଭିଗ୍ରହ ମୁହଁରୁ ରଖା କଥାରୁଣ୍ଣି—ବିଦ୍ୟାଧୀ ନାମଳ-
ଧାମାଜିକ ଅନୁଷ୍ଠାନବ୍ରାହୀ । କାବ୍ୟରେ ନାୟକ
ନୟିକାର ଏହି ଆକର୍ଷଣ ଓ ମିଳନ ଟାଙ୍କାଳିଷ୍ଟ କଟେ-
ବାକୁ କବି ସବଧା ଉପର । ଧ୍ୟୋଦର୍ମି ବିଜ୍ଞାନର
ପରିମାଣ ଉପରେ ମିଳନର ମାଧ୍ୟମ ନିର୍ଭର କରନ ।
ସେତେହିତୁ ତନ୍ଦୁଳିଳାର ଝୁପ ଦର୍ଶନୀ ମାଝେ କହି
ମକୌଣସି ପ୍ରକାର ଅବଭବିଲା ଜେତନାହାନ୍ତି, ବାଲାଦ୍ୱାରା
ଜେଠିଶାର ଓ ଧେବନ ବର୍ଣ୍ଣନା କଣେ କଣେ ଶ୍ରୀମାନ୍ତକୁ
କାମିନା ଝୁପର ଧ୍ୟୋଦର୍ମାନୁ ଡେବୁଗରେ ନିମଜ୍ଜନ
କରି ଅଛନ୍ତି । ଏହରେ ପୁନଃନୁ ପୁନଃ ଦର୍ଶନୀ, ଏହାରେ
ଆମୁଲରୁ ଦର୍ଶନୀ ଆଧୁନିକ କୁଣ୍ଡର ଅନୁକୂଳ
ହେଉ ବା ନ ହେଉ ତାହା ଗ୍ରାହିନ କାଳରୁ ଥାରେନ
ହୋଇ ଆସୁଥିଲୁ । ତାହା ଶ୍ରାହର୍ଷ, ଦାଶଭକ୍ତ ଠାରୁ
ଅଗରୁ କରି ଉପେକ୍ଷ ଭଣ୍ଡ ମର୍ମିନ୍ତ କରି ଆସୁଥିଲେ ।
ସେହି ରାତ ଅନୁ ସରଣ କରି କବିଷ୍ଟିର୍ମ ନନ୍ଦୁଳିଳାର
ଝୁପ ଦର୍ଶନୀ କରିଅଛନ୍ତି । କବି ପାହା ଭାଷାରେ ‘କୁ
କରେ, ଚିଦକର ତାହା ତଳେ ଦ୍ଵାର ପୁଣୀ ଏ ମାତ୍ର

କଷଟ୍ଟି ଯେମନ ଆୟୁମାନଙ୍କର ନମ୍ବୁ ସମ୍ମାନତର ପ୍ରାଞ୍ଜଳି
ପ୍ରତିଭାତ ହୋଇଗାରେ, ଭ୍ରାଷ୍ଟାବ୍ଦ ଦଶ୍ତିନା ପ୍ରସମ୍ଭାବ
ହୋଇ ପାରେନାହିଁ ବିଶେଷତଃ ବିଷ୍ଣୁ ଉତ୍ସବରେ,
ଏମର ପ୍ରାଣେ ଆଧାମନ୍ତ୍ରକ ଦଶ୍ତିନା ବ୍ୟାତାତ ପାଠକ
ସମ୍ମାନତର ଜନଶୀ ପୂପରୀ ନମଶ୍ରିତ ଖୁଦର ଛବି ପ୍ରକାଶ
କର କି ଅନ୍ୟ ଭାଗୀର୍ଥ ଅଛି ? କେଣ୍ଟ ପୁରୁଷଙ୍କ କବି-
ମାନଙ୍କର ପୂର୍ବ ଦଶ୍ତିନା ପଶିଲା ପ୍ରତି ତାଙ୍କୁ କଟାକ୍ଷଣାତ
କଲୁ ପୁରୁଷୁ ପାଠକଙ୍କ ଜାଣି ରଖିବାକୁ ହେବେ ଯେ
ସେମାନେ ମାଠକର ଶୁଭେ ରଞ୍ଜନ ନିମ୍ନେ କେଳେ
ନୁହେ ଚଷେ ରଞ୍ଜନ ଧାରୁ ମଧ୍ୟ ସେମାନଙ୍କର କବିତା
ଲେନ୍ଦୁଥିଲେ । ଏହି ହୃଦୟାବଳେ ସେମାନଙ୍କର କବିତା
ଏକାଶାବଳେ ଥିଲା ସମୀକ୍ଷା ଓ ଶିତ । ଥକିଲା ଛବିଟି
ଆଜିଙ୍କ ଦେଇ କବି କୁଣ୍ଡଳ ନୁହେନ୍ତି । ଆଗୁର ଖ୍ୟାତିର,
ପୂର୍ବିଳିକା, ଆମର କଷ୍ଟାବ୍ଦ ମେନ୍ତ୍ର କି ତାମ୍ଭୁ
ଚାର୍ଦିତ ଠାରୁ ପରୁ ଶୁଦ୍ଧରେ ଶିଶ୍ରୀର ପରୀତି ଧାର୍ଯ୍ୟ କୁର୍ବାର
ଫେରିଦନ କାହିଁର ପରାଯାଇଥିଲା ଦଶ୍ତିନା କଥ୍ୟ କବି
ତାଙ୍କ ଶ୍ଵାମେରିକୁ ଗୋଟେ ଜଳିଦିନେ କାହିଁଦିନେ । ତୁମ୍ଭେ
କାହିଁ ବିରଳତା, ଜଳିଦିନେ ଅର୍ଥାତ୍ ଧୂରୀଙ୍କର
ଅଳ୍ପନର ଅପରିକ୍ଳୟାନ ପୁରୁଷର କଣ୍ଠୀୟ ନାମର କର
କାହିଁ ଦଶ୍ତିନ ତୁମ୍ଭାକୁହିଠିଲି ପାଠକମାନଙ୍କର
ତୁମ୍ଭର ଦୁଷ୍ଟ କୁଣ୍ଡଳ ଆଶ ପାରିଦିନାକୁ । ନେବୁଙ୍କା
ସକାଳୁ କଠିନ ଲୋଗୋଦ୍ଦାତା, କଷା କଷିଦାକୁ କାହିଁ
ନାକିରୁ ଧୀ କହିଦିନ୍ତି (ସମ୍ପ୍ରଦାମିତି)

ଆକୁଣି ଉଦୟେ ସମୟ ସମୟରୁ ଦେଖିଲୁଛି ଦେଖିଲୁଛି ନାହିଁ ଏକାଳୀ,
• ଶାନ୍ତି କି ପାଲାଟି ହଳି ଦିନିତାଠି ପ୍ରାଣକର ରଜି ପାକିଲା,

ବାଜିଲୀ,

ପାଳିକ' ମାଜଣା- ଟେକ୍ ବି ଶଣ
ମାଜିଲା ମୁକୁଷାପ୍ଯନ୍ତ୍ର । ୦୮ ।

ବେଷ୍ଟଳ ବିରିଦ୍ଧ ସୁପତ୍ର ଚିତ୍ତ
ଆସନେ ରକିଳା ଗେଲାଇ
ଗୁହ ଆଦରଶେ ଶୁଣ୍ଠ ମାଶୀ ପାଶେ
ଜଳମାକୁନ୍ତଳ ବୁଲାଇ
ଅଳିତଳେ,
ମଣ୍ଡନ ତଳା ପୟନିଲା
ଲଞ୍ଜ ମଞ୍ଜିମାଳା ଜର୍ବେ ସେ କମଳା-
ସନାକୁ ଆହାକ ମାନିଲା ।

ସନ୍ଧ୍ୟାକାଳାନ ଚଗାଟିଏ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ଦେଖନ୍ତୁ:—

ବେଦାମଳତା ପଳ ମାର୍ତ୍ତିଣ୍ଣ ମଣ୍ଡଳ
ବାସରବସାନ ସମତର,
ଦ୍ରାମା ପ୍ରତିରୋଧ ସମୁତ୍ଥା ହୃଦୟକୁ
କୁମୁଢ଼ି ମାନନ୍ତ ଖୁମରେ,
କିଶୋର,
ଦତ୍ତାର ସନ୍ଧ୍ୟା ଦରଶନ
ସଙ୍କାତ ମଞ୍ଜାକ, ପୁଅଣ ଚଶାଲୀକ
ଏହି ତା ନାହିଁ ନିତ ଦିନ

ନୂଦିତାପ୍ରତିକଳା ପରି ପାତ୍ରକଳା ନାବିଧର ମଧ୍ୟ
ଚିତ୍ରମାଳାର ଦେଖି ଦ୍ଵୟାନୀ କରାଯାଇଛି । ପ୍ରତ୍ୱଦି
ଏହିକି - ଚନ୍ଦ୍ରକଳାର ଦେଖି ଦାସିଶାତ୍ର ତଇରେ
କରିଦେଶୀର୍ବାନ ରାଶାକର ଆଠଦଶ ! ସେ ସମୟରେ
ଗଂଲାମର ଗଢ଼ଳା କୁଣ୍ଡକରେ ଅନେକ ଆନ୍ତି ଓ
ତାମିଲ ଆସି ରାଜିକାର୍ଥୀ ବା ଧର୍ମ ଜୀବିତର ନିୟମକୁ
ହୋଇଥିଲେ । ବିଦଶରତ୍ର ପାରଳା, ମଞ୍ଜିଶା, ଜଳନ୍ତର,
ବିକଟି ପ୍ରତ୍ୱଦି ଅଞ୍ଚଳରେ ଦାସିଶାତ୍ରାଗତ କୋତେ
କ୍ରାନ୍ତିକ ପର ରାଜଚମ୍ପଦା କର ରହୁଥିଲେ । ମହିଳା-
ମାନଙ୍କର ଦାସିଶାତ୍ର ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ ସେହି ଅଞ୍ଚଳର
ଜଳାତକ ପରି କରୁଥିଲେ; ପୁଣି ଅନୁଭାବର କରି ବାକୀ

ରହୁଥିଲୁ ଥିଲେ । କବି ସୁଧୀ ଏହି କଥାଟି ତାଙ୍କ ଜଳ-
ନ୍ତର ଅଧିଷ୍ଟାନ ସମୟରେ ଦେଖିଥିଲେ । ତାଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟିରେ
ଆନ୍ତି ମହିଳା-ଦେଶ ସୁନ୍ଦରରେ ଶୁଣାମାନ ହୋଇ-
ଥିବ । ଚତୁର୍ବୁ ଚନ୍ଦ୍ରକଳାକୁ ଦାସିଶାତ୍ର ଦେଶରେ
ସଜାଇବାକୁ କବି ଠେକ୍ କରିଥିଲେ । କବି କାଳି-
ଦାସକୁ ଅନୁଷ୍ଠାନିକ କରି ମେହେର କବି ଗାଇଛନ୍ତି—

“ ସୁଭାବ ସୁନ୍ଦର ଅଙ୍ଗକୁ ଜଣାତି ନ ହେବ କିମ୍ବ
ମଣ୍ଡନ ? ” ସେହି ପର ଚନ୍ଦ୍ରକଳାର ଅନ୍ତିଦୟୁମ୍ବର
ଅଙ୍ଗକୁ ଯେ କୌଣସି ଦେଶ ଯେ ସୁନ୍ଦର ଦିଶିବ
ଏହା କବି ସୁଧୀଙ୍କୁ ଭଲ ଜଣାଥିଲା । ଖୋଜା ପର-
ଦରେ ଚନ୍ଦ୍ରକଳାକୁ ସମୀମାନେ ଗୋଟିଏ ବେଶୀ
ପକାଇଦେଲେ, ତାହା ଦ୍ଵାନୀ କାରି କବି କହୁଅଛନ୍ତି:-

ଦେଶା ନୁହଇ ସେ କି ଶିଶୁଶେଷ
କର ସୁରାଳୟ ଧରା ପ୍ରଦେଶ
ଦସ ଦସନ ନ ଥିଲା ବିବେକ ଲେଶ
ଜଳା ପଡ଼ିଗଲା ନିଜ ଅସର ସେ
ଦେଖିଲା ଏହି ପ୍ରତିତ ଡି,
କେଳି ଚଲାଳକଳା କୁଣ୍ଠଳୀ ଛାରକି
ଜିତ୍ତ ପାହା କଟଳ ମତି ଡି ।

ତେବେ ଶାହୁଧା ଧ୍ୟାନ ଦେଶପଦ୍ମାଦା । ଦେଖି ଜଣା ସଙ୍ଗି
ଚାଲିମାଙ୍କ ଧାରିତରେ ଅଳିତା ଦେଖିବା ସମୟରେ ତାଧାର
ଦେଖି ଅମ ଜାତତ୍ସଙ୍ଗିଲା ତାହା ଧାଠ କଲେ ଚିତ୍ରାଧାଏ
କବି କି କୌଣସିଲରେ, କି ବିଦିଷ ଭାବେ ଚନ୍ଦ୍ରକଳାର
ଛୁଟ ଟୁନୀ କାହିଁ ଧାଠକାହିଁ ମଟନାରିଞ୍ଜିନ୍ କର୍ତ୍ତ୍ୟାକୁ
ଚେଷ୍ଟା କରଇଛନ୍ତି ।

ପକାଇକୁତ ଦେଖିବା ଧାତେ ଦଳି
ଧାରା ରଖି ଥିଲା ଧେଉଁ ଦାଳି
ମୁଖାଳ ମଞ୍ଜ ଦାମା ଦାମ ଧାରେ
ଦାସି ଶି ରାଶି ଗୁଡ଼େ ପ୍ରମାଦବ ସେ
ଲଭ ସେ ଭାଲିନ ଭ୍ରାନ୍ତି ଧେ,

ଆଲେଖ୍ୟ ଶଳାକା ଗୁଲଟ୍ଟେ ଦାଳିଳା
ହସିଦେଲା ମଥା ହୋଇ ଯେ ।

ଏହା ଶୃଣିଲେ ତଢ଼ୁକଳାଙ୍କର ହେମ ଦର୍ଶି ମାଦ
ଓ ଯାବକରଞ୍ଜିତ ପଦତଳ ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣାର ତୁମରେ ଦକ୍ଷିଣ
ପାଦକୁ ସୁନା ଅଳଟା ମାଦ ଭାବ ତଢ଼ୁଁ ରେ ଆଲେଖ୍ୟ
ଶଳାକାକୁ ବୁଡ଼ାଇବାକୁ ୬୦୩୩୮୬୬୦ ପୁଣି ଜେମାଙ୍କର
ମଥା ପୋତା ମଧୁର ଦରପୁଣୀ ସ୍ଵର ଆଖି ଆଗରେ
ହେଲସି ଯାଆନ୍ତି । ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣାର ଏହା ମଧୁର ଭ୍ରାନ୍ତର ସୁରକ୍ଷାମ
ଆହୁର ମଧୁର ଘୋରଣ୍ଡି ।

ଆଳ ହସି କରତାଳି କି ଘେନି
ଜଣାଇଲେ ଆଗର ଦରଦର୍ଶିନି
ସପାଦିଲୁ ଭାବ ଲୁଦିଶାରୁତ
ଭରମ ନ ଯୀବ କାହାର ମତ ହେ
ଏହାର କି ଦୋଷ ହେଲ ଯେ,
କାହାର କରିବ କଞ୍ଜିଯୁତ ଟଙ୍ଗତେ
ତାହାର ଧୂକୁତ ଖଲ୍ଲ ହେ ।

ଆଲେଖ୍ୟ, ଆଲେଖ୍ୟ ଶଳାକା', ଆଲେଖ୍ୟ ଏ ଏ
ଏମନ୍ତ କି ଚନ୍ଦ୍ରକଳା ଧରୁ ରଜିଟରେ ଗାଇଦାକୁ ଦୃଷ୍ଟିର
ହୋଇ ନ ପରେ । ମାତ୍ର କବିସ୍ତୁର୍ମିଳି ବିନା ଏହି
ପଥାଦିଲୀ, ଏହି ବିଚିତ୍ର ଦର୍ଶିନୀ ଟୋଶଳ, ଏହି
ଶାନ୍ତିଧୂଣୀର ଆନନ୍ଦ ଚକ୍ରଦର୍ଶ ସତ୍ରୁଗ ଜାବିତାର ମୃଦୁ-
ମଦ ଲୀଲା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ନୁହୁଥି । ଚନ୍ଦ୍ରକଳା
ହୃଦୟରେ ବିସ୍ତୃତର ଦାନବିଧୀନ ଓ ଲିଳିକେଳି,
ଲାବନ୍ୟବେଶ କିମ୍ବା ଟାନ୍‌ପାଠୀରୁ କିଣ୍ଠି ବିଶିଷ୍ଟ ନୁହେ ।
ମାତ୍ର ଲାବନ୍ୟବେଶ ଓ ଉତ୍ସୁକଳାଟର ଗୋଟିଏ ଦୃଶ୍ୟ
ସାମଞ୍ଜସ୍ୟ ଲକ୍ଷ୍ୟ ଲାଭବାର ବିଷୟ । ତତ୍ତାଗାକୁ ଥାର୍ଜନା
ଦୋଳି ବିରୁଦ୍ଧ କରି ଭାବୀଷ୍ୱ କବି ସେମାନଙ୍କର ଶ୍ରମାର୍ଥ
ଦେଇଛନ୍ତି ।

ଭାଞ୍ଜିକ ମତରେ—

ନାହିଁ କାର ଦୀର୍ଘ ଟାନ୍‌ପାଠୀରୁ ତହୁଁ ଘଣ୍ଟିଏ ଯାଏ
ଦ୍ୱାସ କୁମଦ, ନେହମୀନ, ମୁନୀ କମଳ ପ୍ରାତିଧ୍ୟ,

ଜୟନ ପୁଲିନ, ଭରଜ ରତ୍ନବାନ ମିଥ୍ଯନ,
ଶେମାବଳୀ ଅଳି ଆବଳୀ ଗତ ହଂସ ସମାନ,
ଶୁଦ୍ଧର କମଳ ପଲାଶ ନାଭ ଜଳ ଭତ୍ତି ଶି,
କରକୋଳନଦ ସୁବାହୁ ଯହୁଁ ମୁଖାଳି ସବି ।

କବିସ୍ତୁର୍ମିଳି ଉପମା ଆଉ ଟିକିଏ ବିନ୍ଦୁରତ—

ଶୁର୍ମିର ରତ୍ନ ଦରଶନ ଚକିତ ନମର ଶୁରୁନିସୁନା,
ତେ ଅଙ୍ଗ ଆଳିବାନ ଚଲାଇବ ତଥାଗ ବେଦିଶ

ହୋଇଲୁ ଅଙ୍ଗନା ସେ,
ଚଲାଇଲ ଶଷ୍ଟାଶ୍ରାଲିଲାଟାଳ ଦାଳା ନେବ ପରିଷେ,
ଅରଦିଭତ ଦଦନ ସବୁ ସେ । ୧୧ ।

ଜଳକ ସନ୍ତୁତ ଧୂନ୍ତ୍ର ଗ୍ରାମା କାନ୍ତି
ଗୈର କଲାପଥ ଦିଶେ,

ଆଲିଙ୍ଗିର ଅଙ୍ଗ ଧୂଙ୍କ ରଥାଇ
ମୁଦୁ ମୁଦୁ ସବୁରିଶ ଗୋ,

ସତେ ଟକଟକ ପୁଗମ, ଜଳନାଳ ଶେମରକି ସମ ଗୋ
କଳ ଭୁମି ନାହିଁ ହୃଦୋଧମଗୋ । ୧୨ ।

ହେବ ଦସମାନ ଆବଳୀ ଧରିଲାରୁ ଦଳିଲୁ
ଲାଲିନା ଲାଲି

ଏହୋ ଲେଖେବ କି ହୁଣ୍ଡି ଦକ୍ଷିର କି
ଦୁଲ୍ଲିଟ୍ୟଟରେ ଦରିବନେ ଟେଟୋ

ରତ୍ନ ପର୍ମିଲୁ ତାମଳିଧ ଧାରୀ ଧାରୀ ରତ୍ନ ରତ୍ନ-
ରତ୍ନ ଜାପାନୀ ଏ ଫରାରା ରତ୍ନ । ୧୩ ।

ଏହି ଦୁଇଟି ଛୁଦ ନରଦୂର ନିକଟେରେ ରଖି ରୁ
ଦେଖାଇ ଦ୍ୱାଦଶ ଶୁରୁତ୍ୟେ ରତ୍ନ, ଲକ୍ଷ୍ମିକର
ଦା ଶ୍ରାବନ ଶୁଭର ଅବଲମ୍ବନ ହୀଥାଲେ ଧୂନ୍ତ୍ର
ତାହା ସମ୍ମର୍ମୂଳର ସମ ଉଦୟଟଳ ଧରିଲାଗତି ନୁହେ । ରତ୍ନ
କଂକାଳିଟକୁ ଟକଦଳ ଥାଣି ରତ୍ନ-ଧାରୀ
ଅମ୍ବ ନିର ରଶାଳ ଦୟାରଥନଳୀ । ଭାବରେ କିମ୍ବା
ଭାସାରେ ସେ ନିଜର ମୋଳିଲାତା ନିଜର ଚନ୍ଦ୍ରକଳ
ନୁହୁଁ କୃତ୍ତିମାର୍ଯ୍ୟ ଦ୍ୱାରାନ୍ତରୁ ଟାନ୍‌ପାଠୀ ମଟନୁହେ ।
ସେ ଅନ୍ୟର ଥାନ୍‌ପାଠୀରେ କାବ୍ୟ ନିଜର ବିନ୍ଦୁରକୁ

ହେଉ ନାହାନ୍ତି । ଏହା ଗୋଟିଏ ଖୁଦୁ ଦକ୍ଷ ଓ ଲକ୍ଷ୍ୟ-
କରିବାର ବିଷୟ । କବିପୂର୍ଣ୍ଣଧଙ୍କ ଭାଷା, ଶୈଳୀ ଓ ଭାବର
ବ୍ୟକ୍ତି ଏତେ ଅଧିକ ଯେ ସାମାନ୍ୟ ଅଭ୍ୟାସ କଲେ
କେଉଁ ଲେଖାଟି ନାହାର ଓ କେଉଁଟି ଅନ୍ୟର କହି
ଛୋଇଯାଏ । ସାହୁତ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିର ଏହାର ବ୍ୟକ୍ତି
ପ୍ରତିଭାର ଦିଜାଶ ସବୁ କବିଙ୍କ ଭାଗ୍ୟରେ ଘଟେ ନାହିଁ ।

ନୟନାଳାର ଦିବାର ଯୋଗ୍ୟ ବ୍ୟୁଷ ଷେଳ ।
ବ୍ୟକ୍ତି ଆଜିର ପରିଷ୍ଠ୍ୟ-ଅନ୍ତରୀଳ ରଜା କରେଦାକୁ
ଲାଗି ଡଳ । ମନୀ କହୁଥିଲେ, “ଛୁମଣ୍ଡଳରେ କନ୍ୟାର
ଅନ୍ତର୍ଭୂତ ଦର ଦୁଇଅଳ୍ପ ଅଟଠ ।” ଏହା ମାମୁଳି କଥା । କିନ୍ତୁ
ଏତକା କହିଥାକୁ ମନ୍ତର ଶ୍ରାୟ ଗଠିତ ପଦ୍ମ ଧଂକୁ ବ୍ୟୁଷ
କରଅଛନ୍ତି । ଏହାର ସାର ରାଖିଟି ମନକାରେ ପାହୁ-
ଗଲା । ମାତ୍ର କୌଣସି ସମାଧାନରେ ଦୁଇଥିଁ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ
ହେବାର ଲେଖାନାହିଁ । ପରିଶେଷତର ରଜାଙ୍କୁ ଜଣେ
ଆଦୁଳାକର ଆଶ୍ୟ ନେବାକୁ ବେଳା । ଗାକୁ ଭାବ
ଦିଆଇଲା ଠଥ, ଠଥ ବ୍ୟକ୍ତି ଦିବଶ ବୁଲି କେମା ଅନୁ-
ରୂପ ଦୟା କେବଳ ଦାସୀର ମାନ୍ଦି । ଶଳାକର ଏହି
ଅନୁଭାବର ମନ୍ତ୍ରକର “ଚନ୍ଦ ଚନ୍ଦ” ନାତି ନ-
ଥିଲା । ଏସ ପାଯୁଳା ନିଷେଳିକୁ ଚନ୍ଦରାତ୍ରିରେ କୃତି
କହିବାକିଲେ ଯାହାକୁ ଏହି ଦର କିମ୍ବାର ଧାରିବେ । ଏହି
ସମ୍ବ୍ରଦ୍ଧି ପାଲାର ମଧ୍ୟ ସମକଷ ଧ୍ୟାନ ଦର, ଚନ୍ଦରି
ମାଯାରୀ ନାମାନ ଉଦ୍ଭୁତାଳୀ ଧରି ନାଯାର ପରିଶାମ
କହିବାକୁ ରଜାଙ୍କ ପାଇଁ କହାଇବା ପରିଶାମ
କହିବାକୁ । ଏହାର ଶ୍ରୀମଦ୍ଭଗବତର ଲକ୍ଷାଇଦା ନୟନାଳା ।
ଏହି ପାଇଁ ମନ୍ତ୍ରାଳନ କରି ନିଷେଳକ ମହାବଜ
ନୟାପୁରକୁ ଧାଇ ଧ୍ୟାନ ରଜାଙ୍କ ନିକଟରେ ଧରି ଅଧି-
ଭୁତ କରିଣି କଲା, ତାହା ବ୍ୟାପର ଯୋଗ୍ୟ ନୁହେ ।
ମାତ୍ର ସଥର ନୟ ସ୍ଵୟଂ ଅନ୍ତର୍ଭୂତ ଭଞ୍ଜି ଓ ଶିଥ୍ୟ କବି-
ଦୂର୍ଦ୍ଵ୍ୟ । ଦି ଯେ କର ବା କର କର ଉଦ୍ଭୁତାଳିଟିର ବିଦ୍-
ରଣ ଅନ୍ତର ଶଣିଯାଏ ।

ଏହାର ନାମାନମଣି ସେବତ ନାମାନମଣି
ପ୍ରାତିକ ନା ରୁକ୍ଷିମଣି ତେଣେ ଦିବଦି

ମନ୍ତର ଦର ଦନ୍ତୀର ଦଶାରେ ଦିବସାନ୍ତର
ଦୁଅନ୍ତେ ନଟ ପ୍ରକଟ କଲା ପ୍ରଭୁବ ।
ଦନ ଥାଇଁ ହେଲା ଦୈଯାମା,
ପିଣ୍ଡଲା ବେୟାମ ଅନ୍ତର ମୁନ୍ମାଳ ଜାମା । ୫୬ ।
ନ ଦିଶିଲା ସନ୍ନ ଆଳା ଜଳିଲା ପ୍ରଦାପାବଳୀ
ଜଳି ଲଳିତ ଉଦୟା ତନ କଣ୍ଠିଲା
ମିଶିଗଲା ରୁକ୍ଷି ନେତି, ଦିଶିଗଲା ଦୁଇ ଗାନ୍ଧି
ପ୍ରପୁଲକ ହୋଇ ପୁର ଶରେ କଣ୍ଠିଲା ।
ଭରୁ ଭରୁ ନର ଚିରୁକେ-
ଜଳିଲା ବେଧୁମ ଦୁଇ ଶ୍ରାବନ୍ଧୟାକେ । ୫୭ ।
ଧନରେ ମୁଁ ମହାଗଳ ଘୋଷ ମନ୍ତ୍ରଦ୍ଵାରା ତନୁଳି
ଧନରେ ମୁଁ ସ୍ଵରସଜ କୁଳ ଦୁଲାଳୀ
ଏତେ ମାତ୍ର ସଳାପରେ ଧନୁନ ରୂପ ରୋପରେ
ଗଲା ଗୁଣ୍ଡା ପରି ଦୁଇ ଶବ୍ଦର ହାଲ
ପରମ୍ପର ରଦନ ବାସ
ନିବିଦେ ମୁଁ ପିଇଲେ ତହୁଁ ପାଇୟିଷ ।

ଏହାର ନଟ ଅନ୍ୟ ଗୀତ ଶାରକାରୁ-ମାୟା-
ଜେମା ପ୍ରକୃତ ସାଦେଲାର ଅନ୍ତର୍ଭୂତ ହେଲେ ।
ଠିକ୍ ପେତକିବେଳେ “ଷେ ଦିନ ଷେ ସମୟେ”
ଏକୁକଲା ସ୍ଵର୍ଗର ଅନନ୍ତମୁଦ୍ରର ସର୍ବସ୍ତ୍ର ଲାଭକଲା ।
ସ୍ଵର୍ଗ ଧରନ ନାଯିଲାର ବିଳାପ ଅନ୍ୟ ଏକ ଛାନ୍ଦରେ
ଦ୍ଵର୍ଷିତ ହୋଇଥାଏ । ଏହି ଛାନ୍ଦଟ ଅଧିଷ୍ଟାନ୍ତ କାବ୍ୟର
ଶେଷା ଛାନ୍ଦରୁଠର ଦେଖାଇଥାଏ । ଛାନ୍ଦର ଶେଷ ଭାଗରେ
ଜଣା ସନ୍ନ ଜେମାକର ଦିବହ ଜେଦ ଦେଖି କହିଅଛୁ—

“ଅକ୍ଷୁତ ରଙ୍ଗି ସତରଶତର ମୁହଁଥିବ,
ଦୁଇର ଅଭ ହର ଦରଶନ ମହାପ୍ରବି,
ନ ଦେଖିଲେ ପ୍ରିୟ ଲେଖ,
ସ୍ଵପନକୁ ସତ ମଣି ଲଭିବ କେ ସୁଖ ।”

ଏହାର ଉତ୍ତରରେ କୁଦଳତା କହିଲା—“ରୁପ୍ତ
ଜଣାଶ ଲେଖିବା ” ମାତ୍ର ଏହି ଛାନ୍ଦର ପରିବର୍ତ୍ତି ଛାନ୍ଦ
ନୟକରେ ନାୟକ ନାଯିଲାଙ୍କ ଚିଠି ପର ଆଦାନପ୍ରଦାନ,

ନାୟକର ବିଦେଶରୁ ଚିଠି, ପୁଣି ମିଳନ ଓ ସହିତର ରୁଷ୍ଟି ଉକ୍ତ ଦର୍ଶିତ ହୋଇଥିଛି । କେଉଁଟି ଆଶ କୋଣ୍ଟି ପଛ ଟିକ୍ଟାପେ ଲଜ୍ଜା ଯାଉନାହିଁ । ତେଣୁ କାବ୍ୟର ଏପର ନାହାରିବା ଅବଶ୍ୟକ ସମାଲୋଚନା ଦେଖାଇ ଅନ୍ୟାୟମୂଳକ, ସମାଲୋଚକ କେଣେ ସେଇରି ବିପରୀତନକ । ତମଣୁ ଲେଖନକ ପେଥିଲୁ ସାନ୍ତ୍ରେଲେ ।

ଚନ୍ଦ୍ର କଳା ଯେଉଁ କାରଣରୁ ଅସଙ୍ଗ୍ରୁଣ୍ଟ ରହୁ ମନ୍ତ୍ର, ତାହା କବିଃରୀଙ୍କ ପ୍ରତିରୁ ବିକାଶରେ ସଙ୍ଗ୍ରୁଣ୍ଟ ସ୍ଵର୍ଗମୁଣ୍ଡ । ମାତ୍ର ତାହାର ଅମନ୍ତୁଷ୍ଟିତା ଉତ୍କଳଭାଷୀଙ୍କର ଦୂର୍ଭାଗ୍ୟ । ମୋର ଆଶା ଦୁଃଖ ହେ, ତନ୍ଦୁ କଳା କାବ୍ୟଟି

କବି ସଙ୍ଗ୍ରୁଣ୍ଟ ଥାଳେ ସୁନ୍ଦା ତାହାର କାବ୍ୟ ଦଂଶ ମାତ୍ର ଦର୍ଶିଗାନ୍ ଆୟନକିର ମୁଦ୍ରିଗତ ହୋଇ ଥିଲା । ଅନ୍ୟ ହୀନ ନୁହିଲ ଅଭିନ ଗର୍ଭର ଲକ୍ଷଣିତ ହୋଇ ଲମ୍ବିଥିଲା । ନୁହିଲାର ଅସଙ୍ଗ୍ରୁଣ୍ଟ ଅବଶ୍ୟକ ଦେଖିଲେ ତୋଣାକର୍ଣ୍ଣର ଭାବରୁ ମଜେମଜେ । ପୁଣି ମନରେ ଗଭୀର ଦେବ ଜୀବିତେ ଏହେ ଶୁଣିଆ ଜୀବ କେଉଁ ଅଳିଆ ଦୋହିଲୁ କେଉଁ ଅଭିନ୍ୟ ଦେବିନାଙ୍କ ହାର ସବୁ କାଳରେ ଅଭିନ୍ୟ । ଲଦ୍ଧିତ୍ୟକର ଶାର ମୋରର ମନ୍ଦିର ଏହି ସମ୍ବିତ ଜୀବିନ ଶାର ପ୍ରାକିତ ଦେଇ ଏହାହିଁ ବିଭୂତି ମଦାତର ପାତର ଶ୍ରାନ୍ତିନ !

—××*××

୧ମଣିଶାଳୀ

ଶ୍ରୀ ଅନନ୍ତପ୍ରସାଦ ପଣ୍ଡା

ଫିଦ୍ଦୁ ଧର୍ମର ତ୍ରୈ କଶତର ମଞ୍ଜନ ମଣି ଧୂର୍ବା ଶ୍ରେଷ୍ଠର ଆଜି ଗୋଟିଏ ଭା'ର ଗନ୍ଧିକା କରିବ ଲାଗିଛି । ବତ କେବଳର ଧୂଳିଆ ଦେଖି କାଣ୍ଠ ଅପରେ ଦଢ଼ ଦଢ଼ କୁତୁରୁତର ଭାବ, ତାଳ, ଥାମ୍ରିଲା-ସାକର ପ୍ରତ୍ୱତ ମହାପ୍ରସାଦ ବୁଝି ଗୁରୁତ୍ୱ । ମୁଣ୍ଡ ବୈହିକୀ କୁତୁଆ ଦେହରୁ କାଜ ବିଲ ପ୍ରତ୍ୱତ ଚରେଇ କୁଆକ କୁଠମ୍ବ କୁମ୍ପେ ମାର ନେବିଥାନ୍ତି ଆଜ ସେ ଗୁଡ଼ାକୁ ଉତ୍ତବୀ ଗୋଟିଏ ହାନିଭର ତାଳ ଖଣ୍ଡ ଏହି ହୋ ହା ହୋ ହା କର । ଆଉଁମନ୍ଦିର ଆଜି ଭାରତର ରାଜ୍ୟର ମଧ୍ୟ-ପ୍ରସାଦ ଉପରେ ବତ ଦାଣ୍ଡର ନାଳି ରଗର ବ୍ରାହ୍ମଦୂଳି ଉତ୍ତବ । ପ୍ରସାଦ ଗୁଡ଼ିକୁ ସୁରଞ୍ଜିତ କରି ଦେଖିଥାଏ, ଆଜି ଅସଂଖ୍ୟ ମାଛି ସେଇ ସୁରଞ୍ଜିତ ମହାପ୍ରସାଦ ଉପରେ ଦମି ତାର ଶୋଭାକୁ ଧୂର୍ବା

ବିଭାଇ ଦେଖିଥାନ୍ତି । ପୁଣି କେବେ ମୁଜୁଦ୍ୟାଧୀ ଭୟକିଳି ଯାଦିନୀଏ କେବଳ କଣିକାଟିଏ ମାର ମୁଖ ଲଭିବା ଆଶାରେ ତୟିକି ଦା ଜିଦ୍ଧାଳୀକା ର ମାତ୍ରମେ ଧାଇଁ ଦେଇ ଘାନ ଦିନତିର ଦିନର ଦ୍ୱାରା କୁତୁରୁ ପୁଲାଏ । ତମଣୁ ମାଟିରେ କୁମ୍ବର ମଧ୍ୟରେ ଆସାଏ, ପୁଣି ମସର ହାତ ଥାଇ ଗୋଟିଏ କୁତୁରୁନାମ ଦୂରର ଦେଖିଥାଏ । ଏ ଥିରେ କାହାର କିଣ୍ଠି କହିବାର ଅଧିକାର ନାହିଁ । ଏ ଏହି ମହାପ୍ରସାଦ ! ଅମୁର-ମୁଖରୀହି !! ଏଥିରେ କ'ଣ ଦାର ବିନ୍ଦୁ ଆସ କିଣ୍ଠି ?

କୁତୁରୁ ହାତି ଧାନ୍ତକୁ ଧାଇ ଧାଇ କୁମ୍ବର କିମ୍ବା ଧାର୍ଯ୍ୟ ଧାରି ହେ ମହାପ୍ରସାଦ କୁତୁରୁ ହୁହା ହୋଇ ଥାଇଥିବା ହୀନକୁ ଅସଂଖ୍ୟ କୁମ୍ବ କରିବାକୁ

ବିକଳାଙ୍ଗ ଭିକାଳଦଳ ଧାର୍ଣ୍ଣାନ୍ତି ବଜ ଦାଣ୍ଡ ଅପରେ
‘ପତତାବନ-ବାନା’ କର ଅଶେଷ କରୁଣାର ମହାୟ
ଗାଇ ଗାଇ ।

ଆଜି ସହରର ବଜ ଦାଣ୍ଡ ଉପରେ ଗୋଟାଏ ଡ୍ରାଙ୍କ
ନୂଆ ଧର୍ମଶାଲା ଖୋଲ ପାଇଛି । ଏକ ବିରାଟ ପ୍ରତିର
ସୌଧ । ମାର୍ବଳ ପ୍ରସ୍ତରରେ ମେଜିଆ । ତନି ନାଲ୍
କୋଠା । ଅଗରେ ଗୋଟାଏ ବଜ ମାର୍ବଳ ଫଳକରେ
ହିନ୍ଦ, ଓଡ଼ିଆ, ବନ୍ଦଳା ଓ ରଙ୍ଗଜାରେ ଲେଖା
ପାଇଛି ଧର୍ମଶାଲାର ଦାତା କଳିବାର ଧନ କୁଦରର
ଶେଠ ରଘୁବାହାଦୁର ଡ୍ରାଙ୍କାରମଳ୍ ସଜାରିମଳ୍କର ନାମ ।
ଏ ନୂଆ ଧର୍ମଶାଲର ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଆଜି ।

ସହରର ସରକାରୀ, ଦେସରକାରୀ ବହୁ ଗଣ୍ୟ
ମାନ୍ୟ ଦେବୀ ଓ ମଠ ମନ୍ଦିରାରୀଙ୍କ ମହାନ୍ତମାନଙ୍କୁ
ନିମନ୍ତଣ କର ଯାଇଛି । ସେମନଙ୍କ ପାଇଁ ବଜ
ଦେଉଳରେ ଅମାଲ, କାକରୀ ପୁରୀ, ଶିର, ଶିଳ୍ପି
କାନିକା ପ୍ରଭୃତି ଦ୍ୱାରା ସରସର ଦନ୍ତ ଭାନୁଦେବୀ ପୁଣ୍ୟ
ମହାତ୍ମାଦର ବସଦ ହୋଇଛି । ଆଜି କାଙ୍ଗାଳି
ଭ୍ରମିତାରୁ ମଧ୍ୟ ମହାତ୍ମାଦର ଶାନ୍ତ୍ୟାଜନ ରହାଇଛି
ତେବେ ସେ ମହାତ୍ମାଦର ଭିନ୍ନ ଧରଣର । ତଥା
ମହାତ୍ମାଦର ରାତ୍ରି ଉପରେ ବୁଝା ହୋଇ ରହିଛି
— ବଗଜା ନାଲି ରୁକ୍ଷିଲର ଭାବ, ଉଳି, କାଞ୍ଚି,
ଅମ୍ବିଲ, ଦେସର ଦ୍ୱାରି ।

ବଜ ବଡ଼ା ନିମନ୍ତି ଉତ୍ତର ବ୍ୟକ୍ତିର
ସହରେ ଦାନମାର ଡ୍ରାଙ୍କାରମଳ୍ ଶେଠଙ୍କିର ଦାନର
ଦ୍ୱାରା ଦୁଇ ଦ୍ୱାରା ଓ ପ୍ରଶନ୍ତି ଦାନ କରିଗଲ । ବଜୁ
ବରୁତା ଦିଅଗଲ । ତାଙ୍କର ଏ ବିପୁଲ ଦାନ ଲାଗି
ସମସ୍ତେ ତାଙ୍କ ଧନ୍ୟ । କଲେ । ଆଜି ଶେଠଙ୍କ ନିତଜ୍ଞ
ମଧ୍ୟ ବିଜେ କହିଥିଲେ ଏ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଉପସଦ ଦେଖିଦେ
ପାଇଁ । ତାଙ୍କର ସୁଗୋଲ ପୃଷ୍ଠାଲ ଶରାରିତ ଉପରେ
ବାସନା ପୁଲର ଗଜଶମାଲ, କର୍ଣ୍ଣର ଭାନୁର ଉମାତା

ମାଳ ଓ ଜଳ ଦନୀତର ଦ୍ୱାରିଦ୍ରିଣୀ ମାଳ କେତେ
କଣ ସବୁ ଲମ୍ବାର ଦିଆଗଲ ।

କାଙ୍ଗାଳି ଭ୍ରମନ ସଭାରେ ମଧ୍ୟ ଶେଠଙ୍କ
ଦିଶମାନ ଦେବିତଳେ ଅଧିକାରୀ କାଙ୍ଗାଳିପାଲ
“ଜୟ ଶେଠଙ୍କର ଜୟ,” “ଜୟ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କର
ଜୟ” କହି ପାଠି କର ଉଠିଲେ । ସେ ଧର୍ମଶାଲ
ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିଛନ୍ତି । ଅଧିକାରୀ କାଙ୍ଗାଳି ଓ ଜନ ଦେବ
ଦାନର ଧର୍ମ ଅଳ୍ପନ କରିଛନ୍ତି । ଦେଖିର ବଢତାରୁ
ସାନ ଧର୍ମନ୍ତର ସମସ୍ତକ ଅଭିଭାବ — ସେ ପୂଜ୍ୟ ହୋଇ
ପାରିଛନ୍ତି । ଆଜି ଦେଖିର ଫଳତତ ଓ ଗନ୍ଧ ନେତା
ତାଙ୍କ ଦୁଆରକୁ ଧାଡ଼ି ଦେଇଛନ୍ତି କିଏ ବକରେ ଆଶା
କରି । କିଏ ଗୋଟିଏ ଅନାଥାତ୍ମମ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିଛନ୍ତି
ଦେଖିଥାର୍ ରୂପା ଦରକାର । କିଏ କୁଣ୍ଡାଶମଟିଏ
ହ୍ରାପନ କରିଛନ୍ତି ଦେଖିଥାର୍ ଦାନ ଦରକାର । କିଏ
ଶୁଲ, ତାତ୍ତ୍ଵର ଜାନା, ମଠ ମନ୍ଦିର ଉତ୍ସାଦକେତେ
ପ୍ରକାର ଅନୁଷ୍ଠାନ ପାଇଁ ରୂପା, ଦାନ ଦ୍ୱାରା ମାରିବା
ପାଇଁ ଆଜି ଶେଠଙ୍କ ଦ୍ୱାରାପୁଣ୍ୟ । ଶେଠଙ୍କ ଆଜି
ମୁକୁଷିତ । କାହାକୁ ଗଠିଥି, କାହାକୁ ପାଞ୍ଚଶିର, କାହାକୁ
ହଜାରେ ଏମିତ ଦାନର ଧୂଅ ଛୁଟି ରୂପିଷ୍ଠ ଆଜି
ଶେଠଙ୍କ ଦୁଆରୁ ।

ଏମିତ ଗମଳ ନିଷଳ ରୁତ ଅଧି ପାଏ ଗୁଲି
ଆଏ । ତା ମରେ ଅନ୍ତରୁ ଲୋକମାନେ ଭୁବି ଭ୍ରମନ
ଧାର ଦାନ ରୂପା ପ୍ରଭୃତି ନେଇ ମନ ହୁଣ୍ଡରେ
ଦାତାଙ୍କର ଜୟଗାନ କରି ଓ ଘରକୁ ପେରିଲେ ।
କାଙ୍ଗାଳି କୁଣ୍ଡାକ ମଧ୍ୟ ପେଟେ । ଶାର ହାକୁଟି ମାରି
ମାର ଦାତାଙ୍କର ଓ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କର ଜୟଗାନ କରି ।
ବିକଳାଙ୍ଗ ରୂପଶ ଉଦ୍‌ଦ୍ୱାରା କୁଣ୍ଡାକ ଧରି ସତକ ପାଶ
ପିଣ୍ଡା ତଳକୁ ଆଜକି ପଡ଼ିଲେ । ଆପ୍ରେ । ସବୁ
ନିଃଶ୍ଵର ନିଶ୍ଚିନ୍ତା ହୋଇଗଲ ।

ସତକ ଉପରେ ନାଲି ଜେଗାଘର ଫେରନ୍ତା

ଗଞ୍ଜୁ ଓ ଶେକା ଦି ଗୁରିଷା ନିଶା ହୁକୁଟର ନାନା ପ୍ରକାର କୃଷିତ ଅଙ୍ଗ ଭାଙ୍ଗୀ ସହିତ ଗାଁଠ ଗାଇ , ଫେର ଥିଲେ । ବଢ଼ ଦେଉଳରେ ପଢୁଣ ହେବା ତୁରୁରୁ ଦିଅଁଙ୍କ ଲାଗେ ସୁଖ ନିଦ୍ରା ଆକଷେଣ ଆଜାଡ଼ଶାରେ ଦୁଇ ଗୁରେଷି ତନୀ ଦେବଦାସୀ ଲକିତ ମୁଗୁ ସଙ୍ଗୀତ ସୁନ୍ଦର ତାଳରେ ନୃତ୍ୟ ଲାଗୁଥିଲେ । ସେ ସ୍ଵର ହେବାରରେ ନିର୍ଜବ ଦିଅଁଙ୍କର ସୁଖ ନିଦ୍ରା ଆୟୁ ବା ନ ଆୟୁ କେତୋଟି ସଜାବ ସୁବେଳ ଧାର୍ତ୍ତା ପୁଜାରକର ଗଞ୍ଜିକା ମାଦକ ଗ୍ରହ୍ୟ ରକ୍ତାଖ୍ୟ ବୁଝିକ ନୃତ୍ୟରତା ଦେବଦାସୀଙ୍କର ସାବଧଳ ଅଙ୍ଗ ଭାଙ୍ଗୀ ନିର୍ଜଶି କରୁଁ , ଛୁଲୁ , ହୋଇ ଆୟୁଥିଲା ।

ଶେଠି ବଢ଼ ଠାକୁରଙ୍କର ମାହାତ୍ମ୍ୟ ନାର ଦେଖି ସାରି ଆରଣ୍ୟ ବାସିଯାନକୁ ପରିପାଇ ଦୂରପ୍ରଞ୍ଚେନନିଭୁ ସୁକୋମଳ ଶର୍ଯ୍ୟା କେନତର ପୁଣୁଳ ଅଙ୍ଗୁଠିକୁ ତଳର ମଦିଲେ । ବାହାରେ ଏତେ ଦାନ ଧର୍ମ କଲେ ସୁନ୍ଦର ଓ ଏଠତ ତଳକଣ୍ଠଠାରୁ ଏଠତ ପ୍ରଶଂସା ଓ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଗାନ ଶଣି ସୁନ୍ଦର ଶେଠିଙ୍କର ଉତ୍ତର ମନର ଅତ ଗମ୍ଭୀର ତଳାଶିଠରେ ସେ କିମରି ଗୋଟିଏ କଣ୍ଠୀ ପରାତିଲି ଏହି ପରିଷକ୍ଷଣା ଦେଖାଇ କରୁଥିଲେ । ଅନେକକ ବେଳ ଯାଏ ତସି ଏହିତାରେ ତସି ଛଟିପଣ ହେବାକୁ ଲାଗିଲେ । ଏଦୟ ତଳର ମେ ସୁଲୋମଳ ଶର୍ଯ୍ୟା ତାଙ୍କୁ ଗୋଟିଏ ମୁନିଆଁ ସମ୍ପଦେଶିଆ କଣ୍ଠାର ତଶ୍ୟ ପରି ଜଣା ଯାଉଥାଏ । ମନେ ପଢ଼ୁଆଏ କେବଳ ଦିନର ଜଣା ।

.୧୯୪୩ ସ୍ଥାଳର ପ୍ରେସ୍‌ଟିମ୍ସର ମାସ । ବଙ୍ଗ ଦେଶର ଦୁର୍ବିଷ୍ଟ , ମୁଠାଏ ଗୁରୁଳ ନ ଧାଇ ସଜାର । ନା ନା ଲକ୍ଷ । ଲୋକ ମୁଣ୍ଡ ଡଟିଲେ । ସୁନା , ରୂପା , ଟକା , ପରମା ରଙ୍ଗି ମଧ୍ୟ ଟକି ପଡ଼ିଲେ । କଳିକତାର ପିତ୍ତରଦା ଗଟା ଉପରେ ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ଶବ ଜଡ଼ିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ବମବନ୍ଦୁରର ଶବ ତୁମ୍ଭା ଗାଡ଼ି ସେ ଗୁଡ଼ାଳ ବୋହିବାକୁ ଅଷ୍ଟମ ହେବାରୁ

ଆରନ ହେଲା ଯେ ସଂହର ତଳରୁ ଦଶ ମାରଳ ଦୂରର ଜୁଆଳ ବହି ଏ ବିକାର ଗୁଡ଼ାକୁ କଲିକତାର ଲକ୍ଷ୍ମୀ ସହର ଭତ୍ରେକୁ ଧରିବାକୁ ଦିଆଯିବ ନାହିଁ । ପେତେବେଳେ ଶେଠ ତଙ୍କାରମଳ୍ଲ ଫଜାରମଳ୍ଲ ଥିଲେ ଜଣେ କଣ୍ଠ୍ୟାଳ ଧାନ ଗୁରୁର ଦେଖାରୁ । ତଙ୍କାର ସମ୍ବଲପୁର ଓ ବାଲେୟର କିନ୍ତାରୁ ତସି ଆରଣ୍ୟ ବୁଦ୍ଧି ବଳରେ ଲକ୍ଷ । ମହିଳା ଧାନ ମହିଳା ଦଶ ବାର ଟଙ୍କାରେ କଣି ନେତ୍ରଥିଲେ । ଆଉ ସେଇ ମହିଳାକୁ ସେ ବିନ୍ଦି କରୁଥିଲେ ପରିଶ ଧାଠେ ଟଙ୍କାରେ ବସିଲେ । ସେ ଛୁଟୁମ ଦେଖି ଯେ , ଦ୍ରିଷ୍ଟେୟ ଗୁରୁର ବସ୍ତାରେ ଅନ୍ତରେ ଦଶ ସେଇ ସରୁ ଗୋଡ଼ି ଓ ବାଲ ମିଶାଇ ଦିଅ । ଟେଠିଙ୍କର ଛୁଟୁମ ତାମିଲ୍ ହେଲା । ଶେଇ ପଇଦା ଦେଇ ଗୁରୁର କଣି ନେଲେ ସତ , କିନ୍ତୁ ପେତକ ପୁଣୀର ଶାରିବାକୁ ତର ସହିଲ ନାହିଁ । ପେମିତ ଅନ୍ତରେ ରୁଦ୍ଧିଲ ପାଟିରେ ପକାଇ ଗୈବାରଦାକୁ ଲାଗିଲେ । କିନ୍ତୁ ଗୋଡ଼ି ଦାଳ ରହେ । ଲାଗି ପାଟି ଛୁଟିଗଲ ମାଦି , କିନ୍ତୁ ପେତର ଭୋକୁ ମନନୀହାଁ । ଶେଠରେ ଅନ୍ତରେ ରହୁଥାମରୁ ବିଦ୍ୟାଧୁ ନେଇଲେ । କିନ୍ତୁ ଶେଠିଙ୍କର ଧନ ଭଣ୍ଟାର ଅନ୍ତରୁଦ୍ଧି ପ୍ରକାର ବେତ୍ତା ଭାବିଲେ । ଶତଶ୍ରୀ ଟଙ୍କା ନାଟାର ସିଜିଟର ଟଙ୍କା ଲାଖ କଟିଲେ ଟଙ୍କା । ଅନ୍ୟ ତସି ଟଙ୍କାରୁ ଧର୍ମ କେତେ ଦାନ ଧର୍ମ କରିଛନ୍ତି , ସୁଲୁଳ ଟିଲିଜିକୁ ଦାନ ଭବନ୍ଦିଷ୍ଟି , ଧର୍ମଶାଳ ଅନ୍ତାଶାଶ୍ଵମ ତଳାରିଛନ୍ତି ପେଥୁଗାଇଁ ତାଙ୍କୁ ରାତ୍ରି ଦାସାଦୁର ଟାଇଟିଲେ ମିଳିଲୁ । ତଥାପି ଧନ୍ୟର ଧନ୍ୟ ତାଙ୍କର ଉତ୍ତର ଅନ୍ତା ଶାନ୍ତି ଧାର୍ମ ମାରୁନାହାଁ ।

ଏମିତ ନେତେ ଚିନ୍ତା ଟେଠିଙ୍କର ମନକୁ ବିନ୍ଦୁତ ଉତ୍ୟକୁ କର ପକାଇଲୁ । ଆଜିକୁ ଟିକିଏ ଛୁଇ ନିପ ମାତ୍ର ଆୟିଲା । ଶେଠି ସ୍ଵର୍ଗି ଦେଖିଲେ ।

..... ଦେଖିଲେ, ଅସଂଖ୍ୟ ନର କଙ୍କାଳର ପ୍ରେମମୂର୍ତ୍ତି ଶେଠ୍‌ଜୀଙ୍କୁ ରୁହିଆଏ ଯେଉ ଆସୁଛନ୍ତି । ଓଁ, କି ଉଚ୍ଛ୍ଵାସ ତଙ୍କାର ତଙ୍କ ! ‘ଶେଠ୍‌ଜୀ ମୁଠାଏ ମିଳି ଯାଉ’—ଶେଠ୍‌ଜୀଙ୍କର କଳିକତା ବଡ଼ ବଜାରର ଗୁଡ଼ିଳ ଗୋଦାମ ଅଗରେ ଏପଣ ଅସଂଖ୍ୟ ଭଡ଼ । ଆଉ ଗୋଦାମ ଭଡ଼ରେ ଶେଠ୍‌ଜୀଙ୍କର ଆଦେଶର ଗୁଡ଼ିଳ କାନ୍ତିରେ ମିଶା ଯାଉଛି ଗୋଡ଼ ଆଉ ବାଲି । ଶେଷରେ ସେଇ ପ୍ରେତ-କଙ୍କାଳ ଶୁଭାକ ଶେଠ୍‌ଜୀଙ୍କର ଗୋଦାମ ଘରର ଲୁହା ନାଟକ ଭୁଲି ଭିନ୍ତରେ ପଶିଗଲେ । ଶେଠ୍‌ଜୀ ପାଠି କଥ ଉଠିଲେ — “ପୋକିଯୁଁ, ପୋକିସ୍ୱୁଁ, ଟେଲିଫୋନ୍, ଟେଲିଫୋନ୍ ଆଖ, ମୁଁ ପୋକିସ୍ୱୁଁ ଥାନାକୁ ଖବର ଦିଏଁ— ଏ ଯେ ଅଧ୍ୟାଗୁର , ଲିଣ୍ଣନ ଗୈର, ବଦମାସି ” କିନ୍ତୁ ଶେଠ୍‌ଜୀଙ୍କର ସବୁ ଶିତ୍କାର ବ୍ୟର୍ଷ ହେଲା । ଟେଲିଫୋନ୍ ପନ୍ଥକୁ ଚାନ୍ଦି-କଙ୍କାଳ ଗୁଡ଼ାକ ଭୁଲି ରୂପ ପୋପାଣି ଦେଇଛନ୍ତି । ଆଉ ରଖା ନାହିଁ । ଶେଷରେ ପ୍ରେତ ଶୁଭାକ ବିକଟ ତଙ୍କାର

ଜଣି କହିଲେ— “ଶେଠ୍‌ଜୀ ଆମର ଲକ୍ଷ ଜାବନର ବଦଳାର ଗଢ଼ି ଉଠିଲୁ ତୁମର ଏଇ ଯେ ପୃଷ୍ଠାକୁ ଶରୀର , ତାକୁହିଁ ଆମେ ଆଜି ଭରଣ କରି କଠର ନିଆଁ ନିଭେଇବୁଁ । ” ଶେଠ୍‌ଜୀ ଅଭିଜିତ ହୋଇ ଉଠି କହିଲେ — “ ରଖା କର, ରଖାକର । ” ପ୍ରେତ ଶୁଭାକ ୮୦ ଟୋ ଟୋ ହସି ଉଠି କହିଲେ— “ରଖା ? ରଖା ନାହିଁ ଆଉ । ” ସବୁ ପ୍ରେତ-କଙ୍କାଳପାକ ଶେଠ୍‌ଜୀଙ୍କର ପୃଥୁଳ ଉଦିତକୁ ମୁନିଆଁ ଦାନ୍ତରେ ପୁଲାଏ ପୁଲାଏ କାମୁକ ନେଲେ । ଓଁ, କି ଯନ୍ତ୍ରଣା ! କି ନିର୍ମମ ପିଶାଚ ଏହେତୁ କଙ୍କାଳଶୁଭାକ !! ଶେଠ୍‌ଜୀ ଅସୀମ ଯନ୍ତ୍ରଣାରେ ଆର୍ଦ୍ଦନାଦ କରି ଉଠିଲେ । ଶେଠ୍‌ଜୀ-କର ନୌକର ଧାଇଁ ଅସି କହିଲା, — “ହୁନ୍ତୁ, କ୍ୟା ହୁଆ ? ” ଶେଠ୍‌ଜୀଙ୍କର ନିଦ ଗୁଡ଼ିଁ କିନା ଭୁଲି-ଗଲା—ଦେଖିଲେ, ରାତ ପଦ୍ମ ଗଲାଣି । ଦୁଆର ମୁହଁରେ ଗୋଟାଏ ଜାଅନ୍ତା ନରକଙ୍କାଳ ଡାକୁଛୁଁ — “ଭିକ ମୁଠେ ମିଳିଯାଉ ସାଥେନ୍ତେ .”

ଆଦର୍ଶ ମାନବ ସମାଜ

(ଶ୍ରୀ କୃତାର୍ଥ ଚନ୍ଦ)

ପୃଥିବୀର ଅଞ୍ଚଳ ଉତ୍ତରାସ ମାନବ ଜୀବର ନାନା ବିଚ୍ଛୁଲନକ ଓ ଦେବିତ୍ୟମୟ ଘଣ୍ଟାଦଳୀର ପରିମୂଣ୍ଡି । ତଥାପି ବିଗନ୍ତ ବି ବ୍ୟାଧି ଧ୍ୟାନର ତୁଳନାମ୍ବକ ଦୃଷ୍ଟିକୁ ତହୁଁରେ ଖୋଜିଲେ ମିଳିବ କି ନା ସଦେହିଜନକ । କାଳ ସ୍ମୃତର ଅଭିଭାବ ଗତରେ ଧୟବିଷ୍ଵର କେତେ ଦେଶ, କେତେ ଜୀବର ଚିର ବିଲେପ— କେତେ ୨ ଉତ୍ତାନ ପତନ ସପତିତ ହୋଇଥିଲେହେଁ ସମୁଦ୍ର ଓ ବ୍ୟୋପକ ଭାବରେ ସମ୍ବିଳିତ ସ୍ଵର୍ଗର ଏତେ ବିଦେ ଜୀବ ଓ ମାର୍ଗକ ସରସର ଆଉ କେବେ ଉପରୁ ତ ହୋଇଥିଲୁ ବୋଲି ବୋଧନ୍ତୁଏ ନା । ଏ ମେ ରଙ୍ଗ ଉଛୁରୁ ଆଜି ସମର ଦ୍ୱାବାନଳ ନିର୍ବାପିତ ହୋଇଛୁ । ଯେଉଁ ଆୟୁରକ ଶକ୍ତି ସାରି ପୃଥିବୀକୁ ଗ୍ରାସ କରିବାକୁ ବଧୁ-ଥିଲା, ତାହାର ପରିଜୟ ପଟିଛୁ; କିନ୍ତୁ ପୃଥିବୀ ଦୟରେ ଶାନ୍ତି ଛୁପିତ ହୋଇନାହୁଁ । ମାନବ ଜୀବର କଲ୍ପାଣା-ପାଇଁ ସାବଧନାର ଭାବରେ ଉଚିଷ୍ଟତା ଗଠନ ବିବାହ ଯୋଜନା ସବୁ ଉଚ୍ଚାପିତ ଉତ୍ସର୍ଥଭଲଭୟରୁ କୌଣସି ବାନ୍ଧିଦିବାର ପୁଣ୍ୟ ଆକାର ଧ୍ୟାନକାହୁଁ । ବିଗନ୍ତ ବ ୫୦ ବୀର ଉତ୍ସର୍ଥ ଆତମନା କଟଳ ପୃଥିବୀର ଆର୍ଥିକ, ସାମାଜିକ ଓ ରଜନୀତିକ ପରିଷ୍କାରରେ ଉତ୍ସର୍ଥ ପ୍ରଦାନ କରିବାକୁ ପୃଥିବୀର ପ୍ରଦାନ କରିବାକୁ ଅନୁରୋଧ କରିବାକୁ ଅନୁରୋଧ କରିବ । ବିଶେଷତାକୁ ପ୍ରାତ୍ୟନୀୟତା ମାନବ ମନର ବିଚନ୍ଦ୍ରର ଦ୍ୱିତୀୟ ସ୍ତରରେ ଉତ୍ସର୍ଥ କରିବାକୁ ଅନୁରୋଧ କରିବ । ଜୀବନର ସକଳ କ୍ଷେତ୍ରରେ ତାର ଗଢ଼ିଗଢ଼ି ପୁହରୁଷୁ । ଶିକ୍ଷା, ସଭ୍ୟତା ଓ ସମ୍ମୁଦ୍ରର ତୁଳନାମ୍ବକ ଉତ୍ସର୍ଥ କି ଅନୁମତି ଦେଇବାର କାହାର ମାନବ ଜୀବ ଉତ୍ସର୍ଥରେ ଉତ୍ତରାଳ ଉତ୍ସର୍ଥ କରିବାକୁ ଉତ୍ସର୍ଥ କରିବାର ନିର୍ମିତର ଦିନ ଆସନାହୁଁ । ଗୃହାକ୍ଷମିତିର ବାଜ

ଆଜି ସୁନ୍ଦର ମାନବ ପ୍ରାଣରୁ ଉତ୍ସର୍ଥର ହୋଇନାହୁଁ । ପରତ୍ୟେକ ଚିନ୍ତାଧାର ଅଭିଦ୍ୟନର ମାର୍ଜନ ଜୀବି ଉତ୍ସର୍ଥର ଭାବରେ ଜଣନ୍ତ । ଅଞ୍ଚଳ କେତେ ୨ ସମ୍ବାଦ ମନରେ ବହୁ ମାନବ ଆଜି ବିନ୍ଦୁ କର୍ମ ପ୍ରାଣରେ ଦଶ୍ୟମାନ । ଅଞ୍ଚଳ ଅଭିଜ୍ଞତାର ତତ୍ତ୍ଵ ଉପରେ ଦେଖିମାନର ଉତ୍ସର୍ଥର ପରିପ୍ରେକ୍ଷା କରି ଭବିଷ୍ୟତ ଗଠନ ଦିପୁଳ ପ୍ରସ୍ତର ଆଜି ତେଣୁ ସବବି ପରିଦୃଷ୍ଟ । ମହାମା ଗାନ୍ଧୀ ଓ ପଣ୍ଡିତ ଜନ୍ମରୁଙ୍କ ମୁହଁରେ ରଜତଜର ଆଦର୍ଶ ଛାନ୍ଦାୟ “ବନ୍ମରଳ୍” ଓ ଗାନ୍ଧନର ଶାନ୍ତିଛାନ୍ଦାୟ “ପଞ୍ଚା-ମୂତ୍ରାଙ୍କ” ର ସନ୍ଦର୍ଭ ଉତ୍ସର୍ଥର ଉତ୍ସର୍ଥର ପ୍ରମାଣ । ଆନ୍ତର୍ଜାଣ୍ୟତାର ଏହି ସମ୍ବଲନ ସୁଗତର ମନୁଷ୍ୟ ଆପଣାର ଶୁଦ୍ଧ, ଓ ପଞ୍ଚାମୀ ସୀମା ମଧ୍ୟରେ ଆଦବ ରହି ଜୀବନର ସୁନ୍ଦରଶାନ୍ତି ଉପରଭାଗ କରି ଯାଇବ, ଏହା ବାନ୍ଧବତାର ଦିରେଖା ଦୋଳି ବୋଧନ୍ତୁଏ । ଆଶବ୍ଦିକ ବେଦମାର ଶାନ୍ତିଧାର ଓ ତହୁଁର ଉତ୍ସର୍ଥଭାବରେ ଏହି ଉତ୍ସର୍ଥର ରୂପରେ ପୁଣି ଦ୍ୱାରାନ୍ତିର । ସଜ୍ଜାର ସଜ୍ଜାର ବର୍ଷ ଦୂରରେ ଭାବରେ ଜୀବନ ଆରଣ୍ୟର ନିର୍ମାଣ ମାନବ ସମ୍ବଲପୁଣ୍ୟ ଦିଗ୍ବିଜୟୀ ବାର ଆଲୋକାଙ୍ଗ୍ରେନ ଉତ୍ସର୍ଥକିରଣ ଉତ୍ସର୍ଥକିରଣ ଉତ୍ସର୍ଥକିରଣ ବାର ଦିଲ୍ଲି ମାତ୍ର ଦିଲ୍ଲିକି ନ ହେବ ଆହୀର ଅମ୍ରତାର ଉତ୍ସର୍ଥ ନିର୍ମାଣ ଉତ୍ସର୍ଥକାର ଉତ୍ସର୍ଥକାର ଏହି ମଧ୍ୟଭାଗରେ ଭାବରେ ଆଉ ଜଣନ ଅକ୍ଷର ନିର୍ମାଣ ମାନବ “Atom bomb can kill 40 crores of Indians but there is no power in Atom bomb to kill our souls” (ଆଶବ୍ଦିକ ବେଦମା ୪୦ ଲୋକଟି ଭାବରେ ଧ୍ୟାନ ନାହିଁ କରିବାର କିନ୍ତୁ ଶାନ୍ତିର ଆହୀର ଦିନାଶ ସାଧନ କରିବାର କିମ୍ବା ନିର୍ମାଣ ଆଶବ୍ଦିକ ବେଦମାର ନାହିଁ ।) ଏହି ଆହୀର

ସନ୍ଦାର ବାଣୀ ଶଶୀଇଥିଲେହୁଁ, ଜୀବନର ବିପଦ-
ସ୍ଵକୁଳ ଦ୍ଵର୍ଷ ପଂଚେ ଆଶ୍ରୟମଣାନ୍ତର ସଗନ ନ ପାଇ
ଦୁବଳ ମାନବର ମନ ପ୍ରାଣ ଶାକ ଅଛିର । କର୍ମମୟ
ଜୀବନର ବାହୁବତାର ପଣ୍ଡାତ୍ ଦେଶର ପେଉଁ ଦିଶାଟ
ସତ୍ୟ ନିଷ୍ଠତ, ଉତ୍ସର୍ଗ ଭାବର ଯଦି ମାନବ ଜାତିର
ଭବିଷ୍ୟତ, ଗଠିତ ନ ହୁଏ, ତେବେ ତାହା କେବେହେଁ
ଦାର୍ଘ୍ୟାୟୀ ହେବନାହୁଁ । ଜାତୀୟ ଚରିତ୍ର ଅଧିର୍ଷ
ଅନୁୟାୟୀ ଜୀବନରକର୍ମପଥ ବାହୁ ନେବା ଆବଶ୍ୟକ;
କାରଣ ଅଧିର୍ଷର୍ହୁଁ ମାନବ ଜାତିର ପ୍ରାଣ । ଅଧିର୍ଷ-
ବିପ୍ରାନ୍ତ ଜୀବନ ଅସୀମ ସମ୍ବୁଦ୍ଧ ଲକ୍ଷ୍ୟଦିପ୍ନାନ
ମୌକାତୁଳ । ଅଧିର୍ଷର ଜଳ ଶିଖରକୁ ଉଠିଦାକୁ
ହେଲେ କର୍ମ ଜୀବନହୁଁ ଏକମାତ୍ର ସୋଗାନ । ଆସୁ-
ମାନଙ୍କର ବର୍ଣ୍ଣମାନ ଅତ୍ୟନ୍ତର ମୂଳରେ ଅଞ୍ଜନେ ଅଧିର୍ଷ
ଦିଦ୍ୟମାନ ଓ ବର୍ଣ୍ଣମାନର ଅଧିର୍ଷରେହୁଁ ଦିପଣ୍ଡକ୍,
ଗଠିତ ହେବ । ଧ୍ୟାହୁଁ ଭାବର ଜାତୀୟ ଜୀବନର
ପ୍ରଧାନ ଅଧିର୍ଷ ଓ ଅନୁମାନଙ୍କର ପୁରୁଷାନୁଷ୍ଠାନ ଜାତୀୟ
ଅପଦ । ଯେଉଁ ଦିନ ଭାବର ଏହି ଅଧିର୍ଷର୍ହୁଁ ହେବ,
ସେହି ଦିନହୁଁ ତାର ପତନ ହୁନିଶ୍ଚିତ । ଏହେହେହ
ଶର୍ପାକୃଷ୍ଟ କହନ୍ତି, “ It is religious idealism
that has enabled India to endure and
survive centuries of misrule, war and
pestilence and if it disappears India
will lose her Historic character.” (ଧରମ ର
ଅଧିର୍ଷର୍ହୁଁ ଭାବର କୁ ଶତ ଶତ ବର୍ଷର ଅଭଜନତା,
ସୁକୁ ଓ ବିଗ୍ରହର ଧକ୍କା ସମ୍ବୁଦ୍ଧ ନେଇ ଜାର୍କ ରହି-
ବାର ଶକ୍ତି ଦେଇଛି । ଏହାର ବିଲେପ ହେଲେ, ଭାବର
ତାର ଶାନ୍ତିହାସିକ ନିରନ୍ତର ହରାଇ ଦସବ ।) ଏହି
ଯୋଜନାମୟ ସୁଗରେ ଜୀବନର ସବଦୟ ଭଲାଟ
ପାଇଁ ଭାବର ଅର୍ଥିକ, ସାମାଜିକ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବନ୍ଦୁ-
ସେଜନାର ନୁହୁଗାର ଯେଉଁ ମାନଙ୍କର ହୁଏରେ ନ୍ୟୟ,
ସେମାନେ ସ୍ଵ ସ୍ଵ ଯୋଜନାରେ ଏହି ଅଧିର୍ଷର୍କୁ ଅଶ୍ଵର୍ଣ୍ଣ
ରଖିବାକୁ ପଢିବାନ୍ ହେବେ ଦୋଳି ଆଶା କରିବା
ଅପୋକ୍ରିକ ନୁହେ । ସ୍ଵାଧୀନତା ଦେବିର୍ଜିତ ଭାବର ଦୋଷା

ଶାକ ଧର୍ମର ପତି, କର୍ମର ଭ୍ରମ୍ଭ; ଭାବର ଶିଶ୍ବ,
ଧର୍ମ୍ୟତା, ସମ୍ପୁତି ଆଜି କିଂଭୂତ କିମାଳାର ଭାବରେ
ଦିବୁତ; ସବୋପର ଅର୍ଜନା ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ
ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ପଞ୍ଜୀରେ ଆଜି ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ଓ ଶେଶର ନଗ୍ନ-
ମତ୍ତୁ ପ୍ରକଟିତ । ଏ ସମୟର ମୂଳ କାରଣ ଅନୁସନ୍ଧାନ
କରି ଯୋଜନାର ଦିବୁତ ପ୍ରତିକାରର ଉପରୁ ସମ୍ଭ୍ୟ
ଏବେ ଉପସ୍ଥିତ । ଜୀବନର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଷେଷରେ
ଜାତୀୟ ଅଧିର୍ଷର ଅଭାବ, ଅଭି ଅଭିଷ୍ଟ, ଏବଂ ବାହ୍ୟ ଭଲାଟି ପ୍ରତି
ପଞ୍ଜୁଣ୍ଣ ଅନ୍ଧା, ଏହି ଅଗୋଗତର ଦବୁଦ୍ଧିବିଧ କାରଣ
ମଧ୍ୟରେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଉଦ୍ବାଲ ମନେହୁଁଏ । ସହସ୍ରାବ୍ୟକ ବର୍ଷ
ଦେଇ “ ମହି ମାୟା ଏ ସମ୍ବାର ” ରୁପ ସମ୍ମାନର
ଗାନରେ ଭାବର ଦୋଷା ଦଶିଭୁତ । ଏହାର ପଳମ୍ବୁଧ
ଅକର୍ମଣ୍ୟତା ଓ ସାମର୍ଥ୍ୟମୂଳନତା ବଶ ପରମଶ କରେ
ଆଜି ଭାବର ଅଶ୍ଵମହାଗତ । ଶିଶ୍ବର ଅଭାବରେ
ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ପଞ୍ଜୀ ଗୁହେ ଅନ୍ଧାବାସାନ୍ତି । ଜାତୀୟ ଜୀବନର
ଦୁଷ୍ଟ ଦୂରେ, ଦେହ ଯୋଜନାର ମୂଳରେ ଜୀବନର
ସନ୍ଧାନ ଖୋଜିଲେ ମିଳେ ନା । ଆଧୁନିକ ଧ୍ୱନି-
ପରିପର ଦିଶାଗ୍ରୀ ଦୋଲି ଅନେକେ ଅମର୍ଭ ଯୋଜନାରୁ
ନିବାଧନ କହିବାକୁ ରୁହାନ୍ତି । ଅନେକଟ ଅର୍ଥନ୍ତି
ଓ ସାମ୍ୟବାଦର ଆଦେଶଗାରେ ଭାବା ସମାଜ-ଗଠନ
ପ୍ରୟୋଗୀ । ପୁରୁଷଠର ଦିଶାଳ ଛନ୍ଦ ତଳେ ଲକ୍ଷ-
ଲକ୍ଷ ଦରିଦ୍ରର କୁଠାର ଦିନାଶ ଦୂର୍ବଳ କେତୋଟି
ଧୂତ୍ରଶ ପ୍ରସାଦ ନିର୍ମାଣ ବହୁ ଯୋଜନାର ଲକ୍ଷ
ଦୋଲି ମନେ ହୁଏ । ଅର୍ଥିକ ବୈଷମ୍ୟ ଦୂର କରି
ଲକ୍ଷ । ଦରିଦ୍ର ପଞ୍ଜୀଦାସକର ଅନ୍ଧବସ୍ତର ସମ୍ବୁଦ୍ଧ
ଯେମାନେ ଘୋର ଧାରିବ, ଅର୍ଥଗତ ଯୋଜନାର ମୂଳ
ଲକ୍ଷ୍ୟ ତାହାହୁଁ ଦେବା ବାହୁନାମ । ନ ବସୁଗର
ଏକଷନଟର ଆଦ୍ୟର୍କୁ ସ୍ଵାମୀ । ଦେବକାନନ୍ଦକର

ଗୋଟିଏ ଉଦ୍‌ବୋଧନ ଏହି ଛାନିର ବିଶେଷ ପ୍ରକିଧାନଗୋର୍ଯ୍ୟ । “ ସମାଜ କେ ? ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ତାହାର ? ନା ଏଇ ତୁମି ଅମି ଦଶ୍କଳନ ବନ୍ଦ ଜାତ ? ଦରିଦ୍ରେ କୁଠାରେ ଆମାଦେଇ ଜାତିର ଜୀବନ୍-ଦେହ ସବକବୁଦ୍ଧ ! ଦକ୍ଷିତ୍ର, ଅଙ୍ଗ, ଅତ୍ୟାରୁରତ୍ନାଶତ ଜନଗନେଇ ଜନ୍ୟ ତୋମାର ପ୍ରାନ୍ କାନ୍ଦୁଳ୍ - କାନ୍ଦତେ କାନ୍ଦତେ ତୋମାର ତୁମୟ ରୁଦ୍ଧ ହତକ୍ - ମସ୍ତକ୍ ବିଦୂଷ୍ଟିତ ହତକ୍ । ” ଅର୍ଥାତ ଯୋଜନାରେ ମନେ ରଖିବାର ପ୍ରଥାନ ବିଷୟ ଏହି ଯେ ମାନବ ଅର୍ଥ-ନୈତିକ ଅବସ୍ଥାର ଫାନ୍ଦିବାର ନୁହେ; ପୁତ୍ରାଂ ଯୋଜନା-ସ୍ଵତ୍ତ ମାନବ ଅର୍ଥାତିର କୁରୁଳ କରିରେ ବିଦୂଷ୍ଟିତ ହେଉ ତାର ଅବିଶ୍ଵତ ଯନ୍ତ୍ରତାରୁ ଯେପରି ଦ୍ୱାରା ହୋଇ ନ ପଡ଼େ । ବାର୍ତ୍ତେଣ ସାଧେଲ କହନ୍ତି, “ Man is flying away from himself ” (ମାନବ ନିକଟାରୁ ଦୂରବୁ ଦୂରକୁ ଚାଲିଯାଇଛି ।) କୃତିଗତ ଯୋଜନାରେ ଦୃଷ୍ଟି ଦେବାର ମୂଳ ବିଷୟ ଏହି ଯେ, ନତେ ନବ ଗଠନ କୁଳ ଆବିଶ୍ଵାର ଯେଉଁ ଜାଗାୟ ମସ୍ତିଷ୍କର ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ, ତାହାର କୃତ୍ତି ସନ୍ତାନଗତକର ଅନୁକୂଳଶିଥୀୟତା ଓ ରମ୍ପମୁଖା-ପ୍ରେଷତା ନିତାନ୍ତ ନିଯନ୍ତ୍ରୟ । ଦାସସ୍ଵରୂପ ମନୋଦୂର୍ଘତ ଭାବୀ ଗଠନର ସମ୍ଭାବ୍ୟ ଅଭ୍ୟାଗ୍ୟ । ଶତ ଶତ ବର୍ଷ ଧରି ଗଠିତ ସତ୍ୟର ପରିଚିତ ଯଦି ନିରମ ଶୁଣ୍ଟ, ତାହାର ପୁନଃବୁଦ୍ଧରେ ଜୀବନର ସୌଭାଗ୍ୟ ଲେଞ୍ଜିଟି ? ଗୀତା, ଉନନିଧି ମହେଞ୍ଜୋଦାତାର ଅମର ସତ୍ୟକୁ ଉପେକ୍ଷା କରି ନୁଷ୍ଟିଆ, ଧାରେରିକା, କିମ୍ବା ବିଜ୍ଞନର ଯନ୍ତ୍ରାଗାରରେ ଜୀବନର ପରିଷ୍କାର ଆବଶ୍ୟକତା କେଉଁଠାରେ ? ଅବଶ୍ୟ ବାହାରର ମନ୍ତ୍ର ବାୟୁ ଓ ଆଲୋକ, ଜୀବନର ସ୍ଥଳ, ସ୍ଥାନ୍ତର୍ଯ୍ୟ ଓ ମର୍ମଳ ପାଇଁ ଯେତିକି ଆବଶ୍ୟକ, ସେତିକି ଘରର ଦୁଆର ଖୋଲି ଉଚ୍ଚତା ମନଚର ପ୍ରସତା କରିବାକୁ ହୁଅ ଦ୍ୱା ପକୁତିତ ହେବାର ଟକୀଶିଥ କାରଣ ନାହିଁ । ଆଜି କିନ୍ତୁ ପାଇୟାକୁ କୁଣ୍ଡଳ ପ୍ରତ୍ୟେକ ସତ୍ତା ଆମାଦାନା କଲେ, ଅମାର ଦୀର୍ଘ ରହନୀ ପଥର ଭାରତ ମାତା ହେଲା

ନେ ଉନ୍ନାଳନ କରିଥିବାର ସ୍ମୃତି ଦେଖାଯାଏ । ସଜନୀତିର ଅପରାଧ କୋଳାହଳ ଓ ସ୍ଵାଧୀନିତାର ବିପୁଲ ରବତର ଭାରତର ଗାନ୍ଧି-ପଦନ ମୁଖରିତ । ନବ ଜୀବନର ନବାନ ସ୍ବୁତା ସର୍ବତ୍ର ପରଲକ୍ଷିତ । କିନ୍ତୁ ବଢ଼େ ଷେଷରେ ଜାଗାୟ ଆଦର୍ଶର ଭାବ ଶ୍ରୀ ପକେତ ମିଳେ ନା । ସଜନୀତି ଜୀବନର ଅଂଶକ ଅଭାବ ମୁଣ୍ଡ କରିପାରେ । କିନ୍ତୁ ଜୀବନର ବଢ଼ୁମୁଣ୍ଡ ସମସ୍ତା ସମାଧାନ କରିବାରେ ସମର୍ଗ ନୁହେ । ସାଧୁ ତାପ୍ତାନୀ କହିଛନ୍ତି, “ The noisy politics of the nations would never find the real remedy of the ills of life ” (ଜାତିର କୋଳାହଳ-ମୟ ସଜନୀତି ମଧ୍ୟରେ ଜୀବନର ଦୁଃଖ ଓ ଦେବିନ୍ୟର ସମାଧାନ ମିଳିବ ନାହିଁ ।) ଏହି ଭାରତ ତୁମିର ସଜନୀତିର ଆଦର୍ଶ ଯଦି ଧର୍ମକୁଳକ ନ ହୁଏ, ତେବେ ତାହା କବାପି ପ୍ଲାସ୍ଟିକ୍ ହେବ ନାହିଁ । ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧିଙ୍କ ମତରେ .. politics without a religious backing are dangerous pastimes reacting in nothing but harms to individual ” (ଏହିଭାବ-ସ୍ଵାନ ସଜନୀତି ଦିବିଜ୍ଞନକ ଫାଂଡାକୋନ୍କୁ ପରି; ତତ୍ତ୍ଵାବ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତି ବିଜ୍ଞାନର ଷେଷି ତତ୍ତ୍ଵ ଆଭି କିନ୍ତୁ ସ୍ଵର୍ଗ ନୁହେ ।) ଜୀବନରେ ଶୃଙ୍ଗଳାର ଅଭାବ ହେଲେ, ସ୍ଵାଧୀନତା ଓ ସ୍ଵାତ୍ମାଗୁରୁତାର ପରିଚିତ ଉପବା ଅସ୍ତ୍ରା-ଭାବିକ ନୁହେ । ସ୍ଵାଧୀନତା ଲିମ୍ବାର ମନ୍ତ୍ରର ଏକିନ୍ତ୍ରୀର ଦୃଢ଼ତା ଏକାନ୍ତ ଆବଶ୍ୟକ । ଆକାଂଶ୍ରିତ ବନ୍ଦୁ ପାଇଁ ତ୍ୟାଗ, ସଧମ ଓ ସାଧନ ଯେତିକି ଅବଶ୍ୟକ, ତାର ସରକ୍ଷଣ ପାଇଁ ସେ ସମ୍ଭାବ ଉତ୍ତାପିତା ଆବଶ୍ୟକ । ପ୍ରପେଷର ସଥାନ୍ତର ଲମ୍ବାତ୍ମିତି, “ Real freedom is that which can never be destroyed This freedom is the freedom of the soul or inner life of the self. World to-day is thriving for freedom in the political, social and economical spheres but such freedom can be destroyed at any moment,

This type of freedom will not therefore be any use to Humanity." (ପ୍ରକାଶ ସ୍ବାଧୀନତା କେବେହେ ନଷ୍ଟ ହେବାର ନୁହେଁ । ଏହା ଆସାର ଅଥବା ସ୍ଵକ୍ଷୟ ଅନ୍ତରୟୀ ଜୀବନର ସ୍ବାଧୀନତା । ଜଗତ ଆଜି ଜଗନ୍ନାନ୍ତିକ, ସାମାଜିକ ଏବଂ ଅନ୍ତନୀତିକ ଷେତ୍ରରେ ସ୍ବାଧୀନତା ପାଇଁ ଗତି କରୁଥିଲୁଣ୍ଡି, ମାତ୍ର ଏହିର ସ୍ବାଧୀନତା ଯେ କୌଣସି ମୁହଁ ଭାବେ ନଷ୍ଟ ଘୋରିପାରେ । ଏଣୁ ଏହି ପ୍ରକାର ସ୍ବାଧୀନତା ମନସ୍ବତାର କଳାଣ୍ଟର୍ଦ ନୁହେଁ ।)

ସମ୍ପଦର ଏତକ ଲକ୍ଷିତେ ଯତ୍ଥକୁ ଦେଖିବ ଯେ ବାହ୍ୟ ଓ ଅନ୍ତର ଉଲ୍ଲଙ୍ଘ ସାଧନ କରି ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକତାର ଭବିତରେ ଜୀବନ ପ୍ରତ୍ୱସ୍ଥାହୁଁ ବ୍ୟକ୍ତି ପ୍ରୟାନ ଆବଶ୍ୟ । ଭଗବାନ୍ ସବ୍ରତରେ ସମାନ ଆବଶ୍ୟର ବିଦ୍ୟମାନ୍ ଏହି ଅନୁଭୂତିରେ ଶରୀର, ମନ, ମୁଖର ବିକାଶ ସ୍ବାଧନ କରି ସେହି ଦ୍ୱୀପ ବିକର୍ଷିତ ଶକ୍ତି ପରିବର୍ତ୍ତନ ଘୋରାରେ ନିଯୋଗ କରିବାହୁଁ ମାନବ ଜୀବନର ଚେଷ୍ଟ ଲକ୍ଷ୍ୟ । ପ୍ରେମହୁଁ ଏହି ସାଧନାର ଆଦି, ମଧ୍ୟ ଓ ଅନ୍ତ; ଏହି ତ୍ୟାଗହୁଁ ଏଥର ମୂଳ ଉପାଦାନ । ବ୍ୟକ୍ତିର ଏହି ଆଦର୍ଶ-ଗଠିତ ସମୟିଗତ ସମାଜହୁଁ ମନ୍ଦ ଜୀବର ଆଦର୍ଶ-ମାନବ-ସମାଜ । ମୁଣ୍ଡିମୟ ବ୍ୟକ୍ତିର ଏହି ଆଦର୍ଶ ଏବେ ଅଷ୍ଟମୁଁ ରହିଛୁ । ଏହା କିନ୍ତୁ ସମୟାଗତ ଘୋରାରିଲେ ଭାବୀ ଜୀବର ପରମ ମଞ୍ଜଳ ଦିନ ଥିଲା, ଯେତେବେଳେ ବର୍ତ୍ତମାନ ପାଠଶାଳା ନାମାଶ୍ରମ ପୁର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରାତଃକଣ୍ଠୀୟ ଅଦର୍ଶ ନରପତି ଶମନତ୍ରଙ୍ଗର ଦୁଇତ୍ୟ ପୁରୁଷ କୁଣ୍ଡଳର ବିଶଳ କୋଶଳ ସାମ୍ରାଜ୍ୟର ଅଂଶ ଥିଲା । ଦିନେ ଏହି ଭୂମିରେ ସୁଖ, ସମ୍ମାନ, ଶିକ୍ଷା ଓ ସବ୍ୟାବର ବିଜୟ କେତନ ଉତ୍ତରିଲା । ଯେଇଁ ମାନେ ଏହା କଳିନାର ବିଳାସ ବା ଉତ୍ସାହର ଭୁକ୍ତ ଦୋଳି ଭାବନ୍ତି, ସେମାନେ ଏହାର ଉପକର୍ଷରେ ଆଜି ସୁଜ୍ଞ ଭଗ୍ନବିଶେଷ ଝୁପରେ ବିଦ୍ୟମାନ ରାଜ୍ୟପୂର୍ବ-ଇଂଲର କାର୍ଲକାର୍ଲାଣ୍ଡର ପ୍ରସ୍ତର ନିର୍ମିତ ଦେହାଳୟ ଓ ତୁରିଷ ନିକଟରୁଁ ‘ଗୁମାଗତ’ ଦେଖି ମେହି ଆରଶା

ଦୂର କରି ପାରନ୍ତି । ବର୍ତ୍ତମାନ ରଜବଶର ମୁହଁ ବିଶ୍ୱାସ ରମାର ଦେଖି ଏହି ରଜ୍ୟର ଶାସନତନ୍ତ୍ରରେ ହାଦଶ ଶତାବ୍ଦୀରେ ବିଭାଗ ଦ୍ୱୀପ କରି ପେଇଁ ଏତିହାସିକ ଜୀବି ରଖି ଯାଇଛନ୍ତି, ଆଜି ସୁଜ୍ଞ ସେ ସମସ୍ତ ଦେଶର ପ୍ରକାନ୍ ରଜାନ୍ମା ପାଠଶାଳାଗତରେ ବିଦ୍ୟମାନ୍ ଏହି ସମସ୍ତ ପରିଦର୍ଶନ କାଳେ ତୁମ୍ଭର ଗର୍ଭର ତନୀରୁ ଆଦେଶ ଉଚ୍ଛାସର ଦିପୁଳ ରକ୍ଷାର ଭବି ଅନ୍ତର କେତେ କଥା କାନେ କାନେ ନାହିଁପାଏ ।

ଭଗବାନଙ୍କର ଶୁଭ ଆଶାବାଦ ସେବି ବର୍ତ୍ତମାନ ମହାସକାଙ୍କର ଅନୁଭୂତିରେ ଅନ୍ତତର ପୁଣ୍ୟ ପୁଣ୍ୟ ବିଷତର ଦସନ ନୁହେଁ ‘କୋଶଳ-କଳା-ମଣ୍ଡଳ’ ଆଜି ସେହି କୋଶଳ ଭୂମିରେ ଆବିଭୂତ । ଶିକ୍ଷା, ସମ୍ଭାବନା ଓ ପ୍ରଦ୍ୱାତର ଭତ୍ତିରେ ଆଦର୍ଶ-ମାନ୍ଦ୍ର-ସମାଜ ଗଠନ କରିଲାଭ ଓ ଦେଶର ବ୍ୟବସାରେ ଆମ ନିଯୋଗ କରିଦାହୁଁ ମଣ୍ଡଳର ପ୍ରୟାନ ଲକ୍ଷ୍ୟ । ‘ଧର୍ମ, ଶିବ, ମୁଦ୍ରର ଦାର୍ଢା ଶୁଣାଇ ମୃତ ନୁହେଁ, ସୁତ ଜାତର ପ୍ରାଣର ଜୀବିନୀ-ଧର୍ମ ସହିତ ମଣ୍ଡଳ ସମ୍ମାନ ନ୍ୟୟ ନ୍ୟୟ । ତାହାର ଦୁଇତ୍ର କର୍ମ ଭୋଗନାରେ ଶାର୍ଦୁଳୀ, ମାନ୍ଦ୍ରିକ ଓ ଆଧ୍ୟାତ୍ମି ଭାବିତର ମହିଳା ଗଠନମୂଳକ ହାତିକଳିନ୍ଦା ପୁଣ୍ୟ । ଜାତର ମନେରେ ସମ୍ମାନ ଆଦର୍ଜନାକୁ ଅପସାରିବି କରି ଦେଇ ପାଇଲେ, ମାଲ ନିଜକୁ ଧାର୍ମ ମନେ-କରିବ । ଜୀବନର ମୁଖ୍ୟତିକ ପ୍ରକାର ସୁନିପୁନ୍ତ କର୍ମ-ଧୂମର ନୁହେଁ ନନ୍ଦ ଜାତର ଜୀବନରୁ ସମସ୍ତ ପ୍ରକାର ଅନ୍ତିମ୍ୟାଧ, କୁମ୍ଭାଧାର ଓ ପକାନ୍ତିରାର ଧାର ଅପସାରିବି କରେ ମାନସାୟତାର ଜୟ-ଧାରାପଥରେ କଳାମଣ୍ଡଳ ନିଜର ପଥ ଦ୍ୱାରା ନେଇଛୁ । ଏହି ବିଶ୍ଵାସ ମୁଗେଷ୍ଟରେ “କଳାମଣ୍ଡଳ” ନିଜର କୌଣସି ମୋଳିକତା ବା ନୁହେଁନାର ଦାର୍ଢା କାନୁନାର୍ଥ; ଆର୍ଦ୍ଦର ରଶରତି ପଞ୍ଚାର ପୁନଃବର୍ତ୍ତନ କାନୁନ୍ତି ମଧ୍ୟ । କେବେଳ ତାର ଅଧ୍ୟେତର ମୁଖ୍ୟରେ ଏହି ଧୂଗର ନୁହେଁ ଦୁଇତ୍ର ନିକଟ ରହିଗଲା ରହିଛୁ । ନଗ୍ନବେଦିତର ଆର୍ଦ୍ଦରୁଷି ମାନବ-ଜୀବ କଳାଶ ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟରେ ଯେଉଁ ଶୁଭ ଆଧ୍ୟାତ୍ମ

କହିଛନ୍ତି “କଳ ମଣ୍ଡଳ ” ସେହି ଆଖାନ, ଜଗିତ,
ମନ୍ଦିର-ଆଶୀର୍ବଦ ମଥାରେ ନେଇ ସବୁ ଶକ୍ତିମାନ୍
ମରମେ ରଙ୍ଗର ଅମାର କରୁଣାରେ କର୍ମଯୁକ୍ତ ଜୀବନରେ
ସଫଳତା ଲାଭ କରୁ, ଏହାହିଁ ଶ୍ରୀର ପ୍ରାର୍ଥନା

“ଓ ସମାନୋ ମନ୍ଦିର, ସମିତଃ ସମାନୀ, ସମାନଃ
ମନଃ ସହି ଚିତ୍ତମେଷାମ୍ ।”

ଓ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତି ।

— ×୦୩*୩×୦ —

ଆସିବ ଯେବେ ମରଣ ଡାକ

(“When I am dead my dearest ”

ପଦ୍ୟର ଅବଲମ୍ବନରେ ଲିଖିତ)

ଶ୍ରୀ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ନାର୍ଯ୍ୟଣ ରୂପ

(୧)

ଆସିବ ଯେବେ ମରଣ ଡାକ ଗଲାର ଅମା ବାଢ଼ି
ଗାଇବ ନାହିଁ ରହୁ ହେ ସଖା ଏ ଭବେ ତୁମ ସ୍ଵାଥେ
କଜଳ ସମ ତମିର ରତ
ଏକାଜା ଧଥ ଗୁଲିବି ସାଥ
ପାଳିବ ନାହିଁ ବେଦନା ତରୁ ଆଖିର ଧାଣି ଗାଢ଼ି
ଆସିବ ଯେବେ ମରଣ ଡାକ ଗଲାର ଅମା ବାଢ଼ି

(୨)

ତୋଳିବ ନାହିଁ ସମାଧି ମୋର ବକୁଳ ଗଛ ତଳେ
ଧାକିବ ନାହିଁ ତଗାଳେ ପୁଲେ ତୋହାଗ ଉରେ ଅଚେ
ମୋ ଘାଇଁ ଚଳିବ ବିଧାଦ ଗାତି
ଗାଉଦ ନାହିଁ ବିରତହୁ ନିତି;
ନହୁବି ପୁଠନ ଅଜଣା ଭାତବ ଅଭୟନା ତୋହାର ନତେ
ତୋଳିବ ନାହିଁ ସମାଧି ମୋର ବକୁଳ ଗଛ ତଳେ।

(୩)

ବଢ଼ିବ ବେଶେ ଲକ୍ଷ୍ମୀଲ ଦାସ ଆଦର ମୋର ଶିର
ପୁନାରୁଁ ଶାତ ତଜାଛନା ଶାର ତାଳିବ ଅଛି ପାର
ଶୋଭା ଆଲାଶୁଁ ମତିବ ଜସ
ମୁକୁତାହସ ଶଶିର ଶାର
ବଢ଼ିବ ଦେଶେ ଲକ୍ଷ୍ମୀଲ ଦାସ ଆଦର ମୋର ଶିର ।

(୪)

ଶୁଭବ ନାହିଁ ଏଇ ଦେଶର ମଧୁର ଟିକ ଗାତ
ବାଧୁବ ନାହିଁ ଶୁଣରେ ଆଉ ଜାଗ ବରଷା ଶାତ
ତୃତୀବ ସବୁ କେବିଦା ଆପ
ଛୟା-ଆଲୋକ- ମୋହନ ଶସ୍ତ୍ର
ଗୋଧୂଳି ବେଳା- ଲକିତ ଲୀଲା ଉପାର ଇଂଗିତ
ଶୁଭବ ନାହିଁ ଏଇ ଦେଶର ମଧୁର ଟିକ-ଗାତ ।

(୫)

ବିଶକେ ଯହିଁ ତେବେ ଆଲୋକ ହରେ ପୀପୁଷ ଧାର
ନ ଥାଏ ମୋହ ଛଳନା ମାୟା କପଟ ଅଭିରୁଦ୍ଧ
ଭୁଲଇ ଜୀବ ଅଞ୍ଜତ କଥା
ସେନେହ-ମୁଖ-କଳପ-ଲଭା
ହେଠାରେ ସନ୍ତା ରୁଦ୍ଧି ତୁମ ପ୍ରେମର ଅଭିସାର
ବିଶକେ ଯହିଁ ତେବେ ଆଲୋକ ହରେ ପୀପୁଷ ଧାର !

—* * * * *

‘ଚତୁରଙ୍ଗ’ ୧ମ ଓ ୨ୟ ସଂଖ୍ୟାର ସମାଲୋଚନା

ସମ୍ବାଦକ ମହାଶୟ,

ଅପରାଧ ପ୍ରେରିତ ‘ଚତୁରଙ୍ଗ’ ୧ମ ଓ ୨ୟ ସଂଖ୍ୟା
ପଢି ଦୃଷ୍ଟି ଦେଲି । ତାର କଲେବର, ସାଜପତ୍ର
ଓ ଆଭ୍ୟନ୍ତରବଣ ଶକ୍ତି ତାର ଉତ୍ତାକାଞ୍ଚା ଦୃଷ୍ଟିରେ ଆଶ୍ରୟ
ଦେଲି । ଜନନ୍ଦରୁହିଁ ‘ଚତୁରଙ୍ଗ’ ପରିପକ୍ଵ ସହିକାରର
ମାଧ୍ୟମ ଓ ଜନ୍ମିତା ନବଭାବର ଓ ଉତ୍ତଳ ସାହୁତ୍ୟର
ଅଭିନ୍ନତା ଦେଇ ପାରିଛି । ଉତ୍ତଳପାହିତ୍ୟାକାଶର
ବିକ୍ରିଲ ସାହୁତ୍ୟକର ସହିତ୍ୟାନ୍ତା ପାଇଥିବାର ଦେଖି
ସମ୍ବାଦକଙ୍କ ଚେଷ୍ଟାର ଜାହାନ୍ତ କିନ୍ତୁ ରହୁ ହୀରୁନାହିଁ ।

ପୃଥ୍ବୀବିଦ୍ୟାପୀ ଏ ଶାଦି ସକଳ ସମୟରେ

ଉତ୍ତଳରେ ପଦିତ ପଦିତ ଦାନା ପାଇଁ ପଢି
ଅନ୍ତିମରେ ଆବଶ୍ୟକ ଦେବାକୁ ପଡ଼େନାହିଁ ତଥାପି ଶିକ୍ଷିତ
ବୁଝୁଥୁ ମନର ଚାହେଁ ନାଦ୍ୟ ଏ ପ୍ରତିଦଶର ନାହିଁ । ଏ-
ସମୟରେ ନାତୁରଙ୍ଗ ଦଳ ନେଇ ଓଡ଼ିଶାର ମନ ରଜ୍ୟ
ଜିନ୍ଦଗିରେ ବୁଝୁଥୁ ମନକୁ ନାଦ୍ୟ ଯୋଗାଇବା
ଉତ୍ତଳଶିଖରେ କୋଣାଳେର ସଳ ରାଜକୁମାରଙ୍କର ଏ ଅଭି-
ଯାନ ଦ୍ୱାରା ବିକ୍ରିତ ଦ୍ୱାରା ପାଇଯାଏ । ‘ଚତୁରଙ୍ଗ’ କଳାର ମୁଖାନ
ବୁଝିଅଛି-- ସାହୁତ୍ୟ, ସର୍ବାତ୍ମା, ଚିତ୍ତ ଓ ନୃତ୍ୟର ଚର୍ଚା-
କୁ ତାର ଜୀବନୀ-ଜୀବନ ଦବାଳି ଏହିମାରିଛି । ଯେହେତୁ
ଏହା କଳାମଣ୍ଡଳର ମୁଖପତ୍ର । କିନ୍ତୁ ପ୍ରତ୍ୟେକ
ବିଭାଗର ଲେଖା ସମ୍ବାଦକ ମହାଶୟ ଯୋଗାଡ଼ି କରି-

ବାରେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣରୁଥେ କୃତକାରୀ ହୋଇ ପାରିନାହାନ୍ତି । ଆଶାକରୁଁ ସଜ୍ଞାଦକ ମହାଶୟ ଏ ବିଷୟରେ ତୁଟି କରିବେ ନାହିଁ ଏବଂ ଉଲ୍ଲଙ୍ଘ ବିଭିନ୍ନ କଳାଶିତ୍ରମାନେ ତାଙ୍କୁ ଯଥେଷ୍ଟ ସାହାଯ୍ୟ କରିବେ ।

ମୁଖ୍ୟମେ ପ୍ରକ୍ଳଦଧର ଶିଦ ବାନ୍ଧବକ ଚତୁରଙ୍ଗ ଶରୀର ଭାବବ୍ୟଞ୍ଜିକ । ତେବେ ଶିଦ ଦିଶାଗ ବୁଝାଇବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଶିଫଟର ‘ଚତୁରଙ୍ଗ’ ନ ଲେଖିଥିଲେ ଅଛିରି ଭଲ ହୋଇଥାନ୍ତା । ପ୍ରକ୍ଳଦଧ ପଟେର ଶିଦର ରଙ୍ଗ ଅଣିକୁ ଅକୁଣ୍ଠ କରି ପାରୁନାହିଁ । ତେଣୁ ଶିଦର ରଙ୍ଗ ପରିବର୍ତ୍ତନ କଲେ ଭଲ ଫୁଅନ୍ତା ।

ବିଷୟ ତୁରୀରେ ଉଲ୍ଲଙ୍ଘ ଲବ୍ଧ ପ୍ରତିଷ୍ଠ ଲେଖନମାନଙ୍କ ନାମ ଦେଖି ଲେଖା ଦିଶିଯୁରେ କିଛି କହି ପାରିବି ବୋଲି ଉଦସା କରି ପାରିଲି ନାହିଁ । ଯାହାହେଉ ବିଷୟ ନୁହିଳ ଆମୂଳରୁଳ ପଢ଼ିଗଲି ।

ପ୍ରମ୍ପମ ସଙ୍ଗ୍ୟାରେ ସଜ୍ଞାଦକ ମହାଶୟକ ‘ଅନାଗତ’ ପଡ଼ିଲି । କବିତା ତଳେ foot note କୁ ନ ପଡ଼ିଲେ ମନେହୁଏ, ଯେତାରେ ଏହା ‘ଚତୁରଙ୍ଗର’ ଉତ୍ତରାଧିକା ଗାତ୍ରକା ପଦିର୍ଣ୍ଣ ଏ କବିତା ଚତୁରଙ୍ଗର ଜତ୍ରର ୧ ମାସ ପୂର୍ବରେ କୋଶଳ କଳାମଣ୍ଡଳୀର ଶୁଭ ଉତ୍ସବାଧିକା ଉପଲବ୍ଧ ରଖେ ରଚିଲା ।

୧ମ ସନ୍ତ୍ୟ ପ୍ରମ୍ପମ ଉତ୍ସବ ନୁହୁତ; ତେଣୁ ଭଲ ହୋଇଥିବ ଭାବ ଯେ ସମ୍ପଦ ନ ଦେଖି କିନ୍ତୁ ମନ ବ୍ୟକ୍ତ କରିବା ପ୍ରମାଣିତ ନୁହେ । କିନ୍ତୁ ଯେ ସନ୍ତ୍ୟ ୧ମ ସନ୍ତ୍ୟା ଠାରୁ ଡକ୍ଟରପାଦିଶିଯୁରେ ନୁହନ ନୁହେ । ଏବଂ ସଜ୍ଞାଦକ ମହାଶୟକ ନିବାରନ ଯେ ସନ୍ତ୍ୟାକୁ ମଧ୍ୟ ଭକ୍ତାଙ୍ଗପଦିକା କରି ପାରେନ୍ତି । ୧ମ ସଂଖ୍ୟାରେ ମାନସଂଘ ଓ ଲକ୍ଷ୍ମୀପର ନାୟକ ଲୋକାର୍ଥ ଓ ଦେବିଶୁଦ୍ଧବାବୁଙ୍କ ବ୍ୟାକୁ କହେଥିବ ସେ ଆରକ୍ଷକୁ ରଷା କରି ପାରେନ୍ତି ।

ଯେ ସଂଖ୍ୟାର ଗଲ୍ପରୁଡ଼କ ମଧ୍ୟରେ ନବାଗତଙ୍କ ମରୁ-ଧ୍ରାନ୍ତରେ ଏକ ଅଭିନବ ଦାନ । ବାଲିକାର ଚର୍ଚିଦରେ ଲେଖନକ ମରୁର କବିଶତା ଓ ଦଶିଶୁର ପୁଲୁର କମ-ନୀଯତା ଖୁବୁ ଭଲଭାବରେ ପୁଣ୍ଡର କାଳନିକତାର ଜ୍ଞାପ-ସ୍ଵର୍ଗ ପ୍ରକାଶ କରି ପାରିଛନ୍ତି । ଗଲ୍ପଟି ଅଳ୍ପ ଦ୍ୱାରା ମଧ୍ୟ ଅନେଦଦାୟକ । ଏହା ଲେଖନଙ୍କ ଶୈଳୀର ମର୍ମାଦା ବୁଝି କରିଛୁ । ତଙ୍କୁ ତଥାପି ସବ୍ରହ୍ମତ୍ତୁ ଲେଖନକ କାର୍ତ୍ତିନ ଦିଶାଶ୍ଵକ ‘ଇରଣ୍ୟ-କୁମାର’ ମଧ୍ୟ ସନ୍ତ୍ୟର “ଦୋଷ କାହାର ?” ବା ‘ଜୀଧାନୀ ବୋମା’ ଠାରୁ ଉତ୍ତରାଧିକାର ଅଟେ । ୧ମ-ସଂଖ୍ୟାର କେତେକ ଅସ୍ମାପ୍ତ ପ୍ରବନ୍ଧ ଯେ ସମ୍ପଦ ପୁନବାର ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଛି । ସାହିତ୍ୟକ ତଥା ଏତିହାସିକ ପ୍ରବନ୍ଧଗୁଡ଼କ ଗବେଷଣାମୂଳକ ଏବଂ ନୂତନ ତଥ୍ୟକୁଁ । ବଜକିତଶୋଭ-ବାବୁଙ୍କ ମାହିତ୍ୟ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଅଲୋଚନା ଯେ ସଂଖ୍ୟାକରେ ଛୁନ ପାଇଛୁ । ଦିବର ମଧ୍ୟରେ ବର୍ଷା-ଧୂକ ଲେଖନକ ଓ ସାହିତ୍ୟକ ଶର୍ମିବାରୁ ଓ Dr ମାହାନ୍ତିକ ପ୍ରବନ୍ଧ ଉତ୍ତରାଧିକାର ଯେ ଲୋକଶିଥି ପରିଚ୍ଛାଯାଇଥିବ । ୧ମ ସଂଖ୍ୟରେ ‘ଚିର୍ମୁଖ’ ପ୍ରକାଶକ ଓ ଯେ ସମ୍ପଦ ସଂଖ୍ୟାର ଶୁଦ୍ଧଦେବ ଶର୍ମା ବିଦେଶୀ ସାହିତ୍ୟର ଆଲୋଚନା ଆରମ୍ଭ କରିଛନ୍ତି ।

ଏଥୁ ସଂଖ୍ୟା ୨ ପୁରୁତନ ଉତ୍ତରାଧିକା ଓ ଦେଖାଣୀ ସାହିତ୍ୟର ଆଲୋଚନା ରହିଦା ଭବିତ । ପ୍ରାଙ୍ଗନ ନାଟିକା ଆଦିଶବାଦା ଓ କାଳନିକ ଅଟେ । ଯାହାହେଉ, ନାଟ୍ୟକାର ବିଷୟ-ବସ୍ତୁଟି ସୁଖ୍ୟାଠ୍ୟ କରେ ପାରିଛନ୍ତି । ପ୍ରଦର୍ଶନଗୁଡ଼କ ମଧ୍ୟରେ ଯେ ସମ୍ପଦ ସଂଖ୍ୟର ପ୍ରକାଶିତ କୁମାର ସ୍ଥାନେନ୍ଦ୍ରିକ ନାଟ୍ୟ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ନୂତନ ଜାତ୍ୟକାଳୀନ ଗର୍ଭରେ ଜାତ୍ୟକାଳୀନ ଗର୍ଭରେ ଜାତ୍ୟକାଳୀନ ଗର୍ଭରେ ଜାତ୍ୟକାଳୀନ ଗର୍ଭରେ ଜାତ୍ୟକାଳୀନ ଗର୍ଭରେ

ପ୍ରଦେଶକୁ ସ୍ମର୍ଣ୍ଣ କରି ନାଚରନାହିଁ । ସେ ଶୁଣି ମାଣି
ଉପରେ ସନ୍ତୁଷ୍ଟି ପାଇଁ; କିନ୍ତୁ ମୁଖ୍ୟମତ୍ତ୍ଵରେ ଲେଖି ଗଭୀର
ଜଳରୁ ମୁକ୍ତା ଆସିରଣ ହେ ପ୍ରକୃତ କଳାଭାବ ନି-
ହେଲେ ଏ ପ୍ରଦେଶର ପ୍ରକୃତ ନାହିଁ ବୁଝିବାକୁ ପଞ୍ଜିଦିଗାମ୍ଭି
ପାଠକମାତ୍ରନ ସମର୍ଥ ହେବେନାହିଁ । ଆଶାକରୁଁ, ସମ୍ଭା
ବକ ମହାଶୟ ଏହୁପ ପ୍ରଦେଶ ବୁଝି ଦିଅନ୍ତି ଅଛାଇଁ

ବୋଲାଡ଼ କା ବାକୁ ସଂବନ୍ଧ ନାହିଁ ।

ସମାଦିକୟ ‘ଯୁଗଧାର’ ଯୁଗଧାର ସଂଗେହି ଗତ
କରୁଣ୍ଣ ଆଶାକନ୍ତୁ ‘ଚତୁର୍ବେଳୀ’ ଯୁଗର ଗତରୁ ମହିଳ
ପଢିବ ନାହିଁ

ପ୍ରତିବନ୍ଧ

ଆବର୍ତ୍ତ

ଶ୍ରୀ ପ୍ରଥମ—

(ପୂର୍ବ ପ୍ରକାଶିତ ପରେ)

ଚତୁଥ ଦୃଶ୍ୟ—ସମୟ-ବନ୍ଦି

ମି: ଦିପାଠୀ, ମିଶ୍ରମ୍ ଦିପାଠୀ, ଅଜୟ ଓ ହୁଲିଙ୍କା

ମିଶ୍ରମ୍ ଦିପାଠୀ— ତୁ ମାନଙ୍କର କଣ ହେବାରେ
ବୁଲିତା ? ତୁମେ ସବୁ ଯେହା ଏ କେବାଣ୍ଟି ଦିନ
ଉତ୍ତରେ ଏକେବାରେ ବୁଢ଼ା ହୋଇ ଯାଇଛି ।

ହୁଲିଙ୍କା— ନା, କିନ୍ତୁ ତ ହୋଇ ନାହିଁ ମା !

ମି: ଦିପାଠୀ— ଅଜୟ, ତୁ ମେ ଶରୀର ହେତି ନଜର
ରଖିବ ।

ମିଶ୍ରମ୍ ଦିପାଠୀ— ତୁମେ ବଜ ଦେଖି ମାନପକ
ପରିଚ୍ୟ କରୁଣ୍ଣ ବୋଲି ମନେ ହେବାଣ୍ଟି ।

ଅଜୟ— ନା ପେପର କିଣ୍ଟି ନାହିଁ ।

ମିଶ୍ରମ୍ ଦିପାଠୀ— ମୋର ମନେ ହେତୁ, ତୁ ମାନଙ୍କର
କିଣ୍ଟି ଦିନ କୁଅପେ ବୁଲି ଆସିବା ଫରକାର ।

ଅଜୟ— ବନ୍ଦିମାନ ମୋର ଏତେ କାମ ଯେ କୁଆଡ଼େ
ଯିବା ସହିବ ନାହିଁ । ତା ଛଢା ମୋର କଣେ
ବନ୍ଦୁ ବର୍ଗରୁ ଆସିଛନ୍ତି ।

ମି: ଦିପାଠୀ— ଏସ କଣ କରନ୍ତି ?

ଅଜୟ— ଅକିଯୁବ ସହରରେ ତାଙ୍କର କାଠର କାଠ-
ବାର ଅଣ୍ଟି ।

[ନନ୍ଦମଣ୍ଡ ପୁର୍ବକି—ମୁଁ ଆସି ପାରେ କି ?]

ଅଜୟ— ଆସ କିମ୍ବାଣି ।

[ପୁର୍ବକିର ପ୍ରବେଶ]

ଏହାର କଥା ମୁଁ ଆପଣଙ୍କୁ କହୁଥିଲା ।

ଧୂର୍ଜଟି— ଆପଣମାନେ ଆସିଲୁକ୍ତି ଶଶି ପରିଚ୍ୟର ଲେଉ
ସହିଲି ପାରିଲି ନାହିଁ ।

ମି: ଦିପାଠୀ— ଅଜୟ ଅଧ୍ୟନ ପରିଶ୍ରମ କରୁଣ୍ଟି ।
ଆମଙ୍କ ଗାହାର ବନ୍ଦୁ ; ତାକୁ ମନୀ କରୁନୀଥାନ୍ତି
କାହିଁକି ?

ଧୂଳିଟି— ମନାଳଲେ ଶୁଣୁଣି କିଏ ? ମୁଁ ଦେଖିଛୁ, ସତ
ଦୁଇଟା ଦାକି ଆଇଛି, ତେବେ ସୁଜା ତା’ର
ନଥପଦ ଏହା ଫେଣ ହୁଏନି ।

ମି: ଦିପାଠୀ— ଅଜୟ murder case ପାଇଲେ
ଆସାର ନିବ୍ାର ଭୁଲିଯାଏ ।

ମିଶ୍ରେସ୍ ଦିପାଠୀ— ଗୋଟିଏ ସୁନ୍ଦର ସବଳ ଲୋକକୁ
ପାପି କାଠରେ ଝୁଲାଇବା ପାଇଁ ଅଳ୍ପାନ୍ତ ପରିଶ୍ରମ
କରିବାର ମାନେ କଣ ମୁଁ ବୁଝି ପାରୁନାହିଁ ।

ମି: ଦିପାଠୀ— ତାହାରେଲେ ଆଇନର ମର୍ଯ୍ୟାଦା ନ-
ଆଏ ।

ଧୂଳିଟି— ତା, ସତ ।

ମି: ଦିପାଠୀ— କିନ୍ତୁ ସବୁ କେବରେ ସୁବିଶ୍ଵର ହୁଏ-
ନାହିଁ । ଧୂଳିଟି ଦୋଳି ଜଣେ ଶୁଣି, ଆଇନର
ଗଲଦ ହୋଇଁ ରଖା ପାଇଗଲା ।

ଧୂଳିଟି— କିମତ ?

ମି: ଦିପାଠୀ— ସେ ପାଗଳ ସାକିଲା । ତାକୁ ପଠା-
ଗଲା ପାଗଳ ଗାରଦ୍ବୁ । ବେଠାରୁ ସେ ପଲାଇଛି ।

ଧୂଳିଟି— ପୁଲିସ୍ ରନମେହିର ସେ ଦିନ ଏହାର
କଥାହିଁ କହୁଥିଲେ ।

ମି: ଦିପାଠୀ— ସେହି ନର ପିଶାନ ତାର ବନ୍ଧୁଙ୍କ
ନିର୍ମମ ଭାବରେ ସନ୍ତ୍ୟା କରିଥିଲା । ତାକୁ ପାପି
ଦେବା ଉଚିତ ଥିଲା ।

ଧୂଳିଟି— ଅଜୟ ସେଥିଥାକୁ ପଥାସାଧ କରି
ଥିଲା ।

ମି: ଦିପାଠୀ— ଲୋକଟାର ଶେଷ ସନାନ ମିଳିଛି,
ପୁରୁଷଙ୍କର ଧାରଣା, ସେ ନିକଟରେ
କେବୁଦ୍ଧି ଲୁଚି ରହିଛି ।

ଧୂଳିଟି— ମୋର ବିଶ୍ୱାସ, ନିଶ୍ଚୟ କେହି ତାକୁ ଆଶ୍ୱର
ଧଦିବିଲା । ତୁମେ କଣ କହୁଛ ଅଜୟ ?

ମି: ଦିପାଠୀ— ଲୁଚି ଏତେ ବିମର୍ଶ କାହାଙ୍କି ?

ଅଜୟ— ମୁଣ୍ଡଟା ଧରିଛି । ସେଥିଗାର ଦୋଧନ୍ତୁ—

ମି: ଦିପାଠୀ— ତା’ରେଇଲେ ଆଉ ବର୍ଷ ରହିବା ଉଚିତ
ନାହିଁ । ଗୋଟିଏ Aspirin ଗାଇ ଶୋଇପଡ଼ି ।

ମିଶ୍ରେସ୍ ଦିପାଠୀ— ଆମେ ଏଥର ପାଇଁ, ପୁଲିତା ।
[ଉଠି ଠିଆହେଲେ]

ମି: ଦିପାଠୀ— ଆମଙ୍କ ସହିତ ପରିଶିଳିତ ହୋଇ ପୁଣୀ
ଦେଲି କରିଛି ବାବୁ । ଦିନ ଆମ ପରକୁ ଯିବେ ।

ଧୂଳିଟି— ଯଦି ଧୂଳିଟି ମିଳେ, ଯିବାକୁ ରେଖା କରିବା

ମି: ଦିପାଠୀ— ମାନସକ ପରିଶ୍ରମ କମାଇ ଦିଆ
ଅଜୟ, ନ ଧୁଲିଟି ଦିନ nervous break
down ହୋଇଯିବ ।

[ମି: ଓ ମିଶ୍ରେସ୍ ଦିପାଠୀଙ୍କ ପଞ୍ଚାମାନିଙ୍କ)

ଧୂଳିଟି— ଏ ତୁମର ଭାବ ଅନ୍ୟାୟ ଧୂଲିଗା । ତୁମୁଁ
ବାଧାମାଜର ଯିବା ସମୟରେ ମୁହଁ ତୁଳି ଦିପ୍ତ
ରହିଲ, ଏତେ ବି କଥା କହିଲ ନାହିଁ ?

ଅଜୟ— ତୁମର ସଙ୍ଗ ମୋର ଅନ୍ୟାୟ ହୋଇ ଅବିଶ୍ଵି ।
ତୁମକୁ ଶୁଣି କଲେ ତମାର ରାଗ ଶାନ୍ତି ହେବ ।

ଧୂର୍ଜ୍ଞି— ଅସହ୍ୟ ବୋଲି ଫେଲା ଦେଲି ଜରିବା
ମନୁଷ୍ୟଙ୍କୁ ଖୁଶି କରିବେ ? ଆମଙ୍କର Sense
of humour ଥିଲେ, ଆମି ଏହାର କଥା କହି
ନ ଧାନ୍ତେ ।

ଅଜୟ—Shut up !

ଧୂର୍ଜ୍ଞି— ମୋର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ମହାଶୟ ବଡ଼ ଅନାୟିନ୍ ଅତ୍ର
ଲୋକ । ସେ ଏହି ଘର ଖାତିଏ ଯୌନୁ
ଦେବେ ଜାଣିଥିଲେ, ମୁଁ ସୁଲଭକୁ ଛାଡ଼ି ଯାଇ
ନ ଧାନ୍ତି ।

ସୁଲଭ— ଅମକୁ ବିଗଳ କଟି ମଧ୍ୟ ଭୁବର ତୃପ୍ତି
ଦେଲା କାହିଁ ? ସେଥିମାର ଏହା ନିଷ୍ଠାର
ବ୍ୟଙ୍ଗ କରୁଛ ?

ଧୂର୍ଜ୍ଞି— ଅମକୁ ଦିଚନ୍ତ କରି ! ଅର୍ଗାନ୍... ଅଜୟ
ବାରୁଙ୍କ ? ଛି, ସୁଲଭ, ଏହା କଥା
ସ୍ଵାମୀଙ୍କ ମନରେ କଷି ହୁଏ

ଅଜୟ— ତୁମେ ଯାଥ, ଅମକୁ ଦିବକ୍ତ କରି ନା

ଧୂର୍ଜ୍ଞି— ଆହୁ, ରଜତ ଆଉ ଆଖୁନାହୁ କାହାଁକି ?

ଅଜୟ— ମୁଁ ତାକୁ ଆସିବାକୁ ମନୀ କାହିଁ ନେଇଛୁ ।

ଧୂର୍ଜ୍ଞି— ଆମଙ୍କର ଆଉ ସବୁ ଦକ୍ଷି ଜୁଆତି,
ଗଲେ ?

ଅଜୟ— ସେମାନଙ୍କ ସହିତ ମୁଁ ଆଉ ଏକକ ରଙ୍ଗୀ
ନାହିଁ !

ଧୂର୍ଜ୍ଞି— (କିଛି-ସମୟ ଅଜୟ ଅଭିକୁ ରୁହିଁ) Nervous
break down ର ଧୂର୍ଜ୍ଞି ଲକ୍ଷଣ । ମିମେଦୁ
ଶିପାଠ, ଠିକ୍ କହିଛନ୍ତି । ଆମଙ୍କର କିଛିଦିଲ
କୁଆତୁ ରୁଲି ଅମିଦା ଦରକାର ।

ଅଜୟ— ତମ ଲ୍ଲିପି ରହି ଆମର କଥାଦାରୀ ଶୁଣୁଥିଲ କିଁ

ଧୂର୍ଜ୍ଞି— (ହୁଏ) ମୋର ମୁହଁ ବଦ୍ଧଅଭ୍ୟାସ ଥାଏ

ଅଜୟ— ତୁମେ ସମ୍ବାନ୍ଦ ଜାବନ୍ତ ଧୂର୍ଜ୍ଞି ।

ଧୂର୍ଜ୍ଞି— ଅଜୟ ବାବୁ, ଏହି ସମୟରେ ହିନ୍ଦୁପ୍ଲାନ
ତେଅଲମ୍ବନଶୁଣୁ ତକାମାନିର ଗୋପ୍ୟର କେତୋଟି
କଣି ଏହାହୁ । ମାସକ ଭିତରର ଏହାର ଦାମ କଢ଼ି
ଦିବା ।

ଅଜୟ— ମୋର ମହିତର ମହିତର ରଙ୍ଗା ହୁଏ—ମନ-
ଭବାଧ ବାବୁଙ୍କୁ ଆକି ତୁମକୁ ଧରାଇ ଦେବି ।

ଧୂର୍ଜ୍ଞି— କଣ ହୁଇ କଲେ ? ଶେଷାଂକ କଣିବେ ?

ଅଜୟ— ମୁଁ ଟଗ୍ୟାର୍ କଣିବାକୁ ରୁଣ୍ଡିବେ ନା

ଧୂର୍ଜ୍ଞି— ଆହା ରହୁଣ୍ଟି ମୋତେ ଧରାଇ ଦେବାକୁ ।

ଅଜୟ— ସି ରୁଣ୍ଡିବେ ।

ଧୂର୍ଜ୍ଞି— ମୁଁ ଜାଟିକ ଟା, ଦୁଷ୍ଟ ନା ଯୋଗୁଁ ଆପଣ
ଧ୍ୟାନ ଧାରି ତ୍ୟାଇ ଧାରାଇ । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଆପଣ
କିମ୍ବା କଠାଂହୁଁ ପ୍ରତିକ୍ରିୟା କରୁଣ୍ଟି । ମୋର ସମୟ
ଗର୍ଭର ଗୋଟିଏ ସାମା ଅଛି । ଜବରିଧାରୀ ମୋତେ
ବିପଦିର ପକାଇଦାର ଠକଣ୍ଡା କରିବୁ ଦିଲା । ମୁଁ
ଧାଏ, ଏଠାର ପଢ଼ିବି ।

(ଧୂର୍ଜ୍ଞିର ପ୍ରକାଶ)

ଅଜୟ— ଧୂର୍ଜ୍ଞି ଠିକ୍ କହିଛନ୍ତି । ମୁଁ ତାକୁ ଧରାଇଦେଇ
ପାରେ ନା ।

ସୁଲଭ— ମେଘଧାଇ ମେଘଧାଇ ମନରେ ବୁଲିବୁଲି
କହିଛନ୍ତି । ଏ ଦିନ ଛାତ୍ର ଦେ ପିଲା ନା ସନ୍ଦେଶ ।

ଅଜୟ— ସୁଲଭ, ତୁମେ ଦାଧ ଦରକାର ପେରିଦେବାକୁ
ରୁହିଁ କି ?

ସୁଲତା— ତୁମେ ଜାଣ, ଦାଖା ଡାକୁ ସେଠାକୁ ଯିବାକୁ
କହିଛୁନ୍ତି ।

ଅଜୟ— ମୁଁ କୌଣସି ଉପାୟ ଭବି ଛିର କରି ପାରୁ-
ନାହିଁ ।

ସୁଲତା— କାଳି ରାତିରେ ମୁଁ ଶୋଇ ପାଇଲି ନାହିଁ ।
ମୁଁ କଣ ଭାବୁଥିଲି ଜାଣ ?

ଅଜୟ— କାଳି ଶୋଇ ନ ଥିଲ ? ଏଥରେ ଯେ ଦେଖି
ଭାଇପିବ ।

ସୁଲତା— ଆଁର ତୁମେ ? 'ଦିନଯାକ' ପରିଶ୍ରମ ପରେ
ବିନିଦ୍ର ଆଖିରେ ରାତି ଲାଗାଉଛି । ଏ କେବଳ
ମୋର ଭୁଲ ଘାରୁ ।

ଅଜୟ— ମୁଁ ତୁମକୁ ଭଲ ପାଏ । ଭେଣୁ ଏ ମୋର
ପରିଷା ।

ସୁଲତା— ମୁଁ ଭାବୁଥିଲି—

ଅଜୟ— କଣ ?

ସୁଲତା— ଏହି—

ଅଜୟ— ତୁମ୍ହାର ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଚଂପା

ସୁଲତା— ଯଦି ମୁଁ ଏଠାକୁ ରୁକ୍ଷିତାଏଁ ।

ଅଜୟ— କେଉଁଆଡ଼େ ?

ସୁଲତା— ଜାଣେ ନା ।

ଅଜୟ— ତା ତୋର ପାରେ ନା । ସମାଜର ଦୁଷ୍ଟିରେ
ଦୁଃଖ ମୋର ସ୍ଥାନ । ମୋତେ ଉଦ୍‌ଦେଶ ଦେବାକୁ-
ଦେବ, ତୁମ୍ହାର କଥାକୁ ଯାଉଛି-ଆଉ ନାହିଁକି ।

(ଟେଲିଫୋନ ବାଜି ଲାଗିଲା । ଅଜୟ ଫୋନ ଧରି
ଛନ୍ତି ଶଶିଲା ।)

ସୁଲତା— କଣ ହେଲା ? କୌଣସି ନାହିଁ ନାହିଁ
ପାଇଲା କି ?

ଅଜୟ— ଜିବୁରୀ କାମରେ ମୋତେ ଏହିଷମି ଯିବାକୁ
ପଡ଼ିବ ।

ସୁଲତା— ଏତେ ରାତରେ ?

ଅଜୟ— ହଁ, ମୁଁ କିମ୍ବୁ ଯିବି ନାହିଁ ଭାବୁଛି ।

ସୁଲତା— ଯିବ ନାହିଁ କାହିଁକି ?

ଅଜୟ— ଧୂର୍ଜଟି ଏହି ଘରେ ଅଛି । ମୋର ପେରିବାକୁ
ଡେହି ହୋଇଗାରେ ।

ସୁଲତା— ନା, ତୁମେ ଯାଅ । ବେହେରୁକୁ ସାମନା
ବରଣ୍ଣାର ବସି ରହିବାକୁ କହିବ । ତା' ଛାଡ଼ି—

ଅଜୟ— ତା' ଛାଡ଼ି ଜାଣ ?

ସୁଲତା— (Drawer ରୁହି ଭଲଭାବର ବାହାର କରି)
ମୁଁ ଆସୁରବା କରି ଜାଣନା । ତୁମ୍ହାର ନିଷ୍ଠିତ
ମନରେ ଯାଇ ପାର ।

ଅଜୟ— ଯଦି ଧୂର୍ଜଟିକେ ହୁଏ—

ସୁଲତା— ଧୂର୍ଜଟିକେ ଉପ୍ରେତି, ମୁଁ ରିଅଲଇଟ୍
ବ୍ୟକ୍ତିଗତ କାହିଁକାଳୁ ଦ୍ୱାରା କରିବି ନାହିଁ ।

ଅଜୟ— ମୁଁ ତୁମ୍ହାର କଥାର ଯାଉଛୁ ଧୂର୍ଜଟି
ଯେପରି ଜାଣି ନ ପାରେ । ତୁମ୍ହାର ଏହିଠାର
ଆଥ ।

(ଅଜୟର ଶ୍ଵାସ)

ସୁଲତା— ବେଳେଇ ! ବେଳେଇ !! (ଟଳିଏ ଗଢ଼ି
ରହୁଣ୍ଟାର ପ୍ରତିବନ୍ଦି) ବେଳେଇ, ଦୃଶ୍ୟ ଏ
ସାମନା ବରଣ୍ଣାରେ ଆସ ବସନ୍ତାଥ । ଧରିଲାର
କ୍ଷେତ୍ରର ଉପରି ମୁଁ ତୁମ୍ହାର ଆଜି ପାତର । —
— ତୁମ୍ହାର ଶହର ନାହିଁ ହୋଇଛି କି ?

ରହୁଥା— (ତୁଳନା ଦ୍ଵାରା) ମୋ ଦିଲ୍ଲି ଅଳି
ନାହିଁ ମୁଣ୍ଡ ନୁହେ ହୁଲାଉଛି, ଆଜି ନିଦ
ମାଟୁଛି ।

ପୁଲତା— ସନ୍ଧାବେଳେ ତତ୍ତ୍ଵ ତ ଭଲ ଥିଲ !

ରହୁଥା— ଟିକିଏ ଆଗରୁ ମାନ ତବାରୁ ଯାନ
ନାଇଲି । ଖାଇବା ମାତ୍ରକେ ମୋର ଏ ଦୂର୍ଘାଶା ।

(ଶୁଣୁଟିର ପ୍ରବେଶ)

ଧୂର୍ଜ୍ଞଟି— ନିଦ ହେଲା ନାହିଁ । ସେଥିପାର' ଖଣ୍ଡ ବିଷ
ନେବାକୁ ଆସିଲି ।

ରହୁଥା— ମୁଁ ଯାଉଛି ଶୋଇବାକୁ । ଆଜି ରହୀ
ପାରୁ ନାହିଁ ।

(ରତ୍ନାର ପ୍ରହ୍ଲାନ)

ଧୂର୍ଜ୍ଞଟି— ତୁମେ ଛିତା ହୋଇ ରହିଲ ତେ ? ଦସ ।
ମୁଁ shelf ରୁ ଗୋଟିଏ ଦିଲ୍ଲି ନେଇ ଚାଲିଯିବି ।

ପୁଲତା— (ବ) ଆଜ୍ଞା ।

ଧୂର୍ଜ୍ଞଟି— ଅଜୟ ବାବୁ ଫେରିଦି କୋଟିବେଳ ?
ପୁଲତା— ଜାଣେଲା ।

ଧୂର୍ଜ୍ଞଟି— ତୁମ୍ଭୁ ଗୋଟିଏ ଖରର ଦେବାକୁ ଚାହୁଁ ।
ଜାଲି ବିଜୟା ତୁମ୍ଭୁ ସହିତ ଦେଖା କରିବାକୁ
ଆସିବ ।

ପୁଲତା— ବିଜୟା କିଏ ?

ଧୂର୍ଜ୍ଞଟି— ମୋର ଭୁଭୁର୍ବେ ପ୍ରଶନ୍ତିନା । ମୋର ମାତ୍ରାଜ
ଜୀବନର ମୁର୍ଦ୍ଦ ଅନ୍ଧାରେ ତାକୁ ତୁମେ ପାଇଁ ।

ପୁଲତା— କାଳି କେବେ ମୋ ଘରକୁ ପାରିବ ନାହିଁକି ?

ଧୂର୍ଜ୍ଞଟି— ତରେବେ ଶୁଣ । ବିଜୟା କଲିକତାର ଗୋଟିଏ
ଗାର୍ଲ ସ୍କୁଲର ଟିରୁର । ତାର ମନ ନେଇ ଟେଙ୍କୁ-
ଟେଙ୍କୁ ଦିଲେ ହଠାତ୍ ଶିଅଳ ଫୋଲ୍ କିମ୍ବା -- ତାକୁ
ବିବାହ କରି ସନ୍ଧାନକୁ ଫେରିପିବି । ସେତେ-
ଦେଲେ ମଧ୍ୟ ମୋର ଅଧିକାନ ସମ୍ମତି
ହୋଇନି ।

ପୁଲତା— ତାହାକୁ ବିବାହ କଲ ନାହିଁ କାହିଁକି ?

ଧୂର୍ଜ୍ଞଟି— ଜବୁନ କାମରେ ମାତ୍ରାଜ ଯିବାକୁ ହେଲା ।
ପେଠ ହେଲା ନୁହେ ସହିତ ପରିଯୁ । ପୁଣି ଆର୍ଯ୍ୟ
ହେଲା ନାହାର ପ୍ରେମ ଦେଖି ଅଭିନ୍ୟା । ବିଜୟାକୁ
ଗଲି ଯାଶେବାରେ
କିନ୍ତୁ ସମ୍ବାଧ
ହେବାର ବ୍ରିତ୍ତିଯ ତେଣ୍ଟା ମଧ୍ୟ ବ୍ୟଥି ହେଲା ।
କାହିଁକି ଜାଣ ?

ପୁଲତା— ମୁଁ ଶୃଣିବାକୁ ଚାହୁଁନା ।

ଧୂର୍ଜ୍ଞଟି— 'ନା, ତୁମ୍ଭୁ ଶୃଣିବାକୁ ହେବ । କାଲି ସମ୍ମ୍ରେ
କୁଳକୁ ବିଲି ପାଇଥିଲି । ହଠାତ୍ ବିଜୟାକୁ
ଦେଖି ପୁଣି ତାହା ସହିତ ଆଳାଯୁ କରିବାରୁ
କହା ହେଲା । ତାକୁ କହିଲି--“ମୁଁ ତାରଣୀ
ନବକୁ ଚିନ୍ତିଥିଲି ।”

ପୁଲତା— ତୁମେ ନାହିଁକି ତୋରେ ଏ ସବୁ ଅଧା-
ର୍ତ୍ତର କଥା ଶୁଣିଅଛନ୍ତି ?

ଧୂର୍ଜ୍ଞଟି— କଥା ହୁଏଗରେ ତାକୁ ଖୁଣୀ ଆସାମି ଧୂର୍ଜ୍ଞଟି
ନନ୍ଦର ଉତ୍ତରାସ କହିଲି । କାହିଁକି ଜାଣେନା,
ସେଇ murder case ତାର ଆଲୋଚନା କର-
ଦାକୁ ମୋର ଅଳ ଲାଗେ--ଭାରି ଭଲ ଲାଗେ ।

ପୁଲତା— ମୁଁ ଏ ସବୁ ଶଣିବ ନାହିଁ ।

ଧୂର୍ଜ୍ଞି— ମୋର ଅସାଧାରଣ ପ୍ରତିଭା ମଧ୍ୟରେ ଏଇଟା
ଦୂର୍ବଳତାର ଶିଥୁଁ । ଏ ଦୂର୍ବଳତା ମୁଁ ଦଗନ
କରି ପାରିଲି ନାହିଁ ।

ସୁଲତା— ତୁମେ ଏଥର ବହୁ ନେଇ ଚାଲିଯାଅ ।

ଧୂର୍ଜ୍ଞି— ବୁଝି, ତୁମକୁ ସବୁ କଥା କୁଷା ହୋଇନାହିଁ ।
ମୁଁ ଆଗରୁ କହିଛି— ବିଜୟାକୁ ଦେଖି ମୁଁ ଦାକ୍ଷର
ସମୟ ହରାଇଥିଲି । ଧୂର୍ଜ୍ଞି ନଦର ବିଶ୍ଵର ଓ
ଶେଷରେ ପଳାୟନ ସମ୍ପର୍କରେ ମୁଁ ତାକୁ
ଏପରି ଅନେକ କଥା କହି ପକାଇଛି, ଯାହାକି
ଅଜୟ ବାବୁଙ୍କ ଅତିଥି ବର୍ଷାବାସୀ କିରିଟା ପରେ
ଜାଣିବା ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ ।

ସୁଲତା— ମୋତେ ଏ ସବୁ କଥା କାହାଁକି କହୁଛ ?

ଧୂର୍ଜ୍ଞି— ମୋର ମନ ଚାହୁଡ଼ିଛି, ବିଜୟା ମୋତେ
ସବେହି କହିଛି । ତାକୁ ବୁଝାଇବାକୁ ଚାବ ଏହି,
ମୁଁ ଏଳାତକ ଆସାମି ଧୂର୍ଜ୍ଞି ନଦ ନୁହେଁ ।

ସୁଲତା— ତୁମେ ତାକୁ ବୁଝାଅ ।

ଧୂର୍ଜ୍ଞି— ତାକୁ ବୁଝାଇବାର ଭାବ ତୁମକୁ ନେବାକୁ
ହେବ ।

ସୁଲତା— ମତେ ?

ଧୂର୍ଜ୍ଞି— ହଁ ତୁମକୁ । ଏଠାକୁ ତାକୁ ଆସଦାକୁ କହିଛି,
ତୁମ ସହି ପରିଚୟ ପାଇଁ ।

ସୁଲତା— ଘେରୁଥର ଲାଭ କ'ଣ ?

ଧୂର୍ଜ୍ଞି— ତା'ହେଲେ ସେ ବୁଝିପରିବି. ଧୂର୍ଜ୍ଞିର ମଧ୍ୟ-
ଶତ ଅଜୟ ଦାସଙ୍କ ଅତିଥି କିରିଟା ନଦ ଲେବେ
ଧୂର୍ଜ୍ଞି ହହାଇ ପାରେ ନା ।

ସୁଲତା— ମୁଁ ପଦି ତା ସବେ ଆଲାପ ନ କରେଁ ?

ଧୂର୍ଜ୍ଞି— ତୁମକୁ କରଦାକୁମ୍ବୀଁ ହେବ । ଜଗତତର ସ୍ଵାର୍ଥ
ଅନେକା ବଢି ମୋ ପାଶର ଶାର କିଣି ନାହିଁ ।
ମୋର ସ୍ଵାର୍ଥ ସଙ୍ଗେ ତାର ମୁଁ ଅନାୟାସରେ ମା'ର
ବୁନ୍ଦରୁ ତାର ଶିଶୁକୁ ଶାଶି ଆଣି ଦେବ ଚିଂ ମାତ୍ର-
ପାରେ ।

ସୁଲତା— ତା ମୁଁ ଜାଣୋ । ତୁମେ ଚାଲିଯାଅ ଏଠାରୁ ।

ଧୂର୍ଜ୍ଞି— ଏହା ଯିଦୀକୁ କହୁଛ । ତୁମେ କଣ ତମାତର
ପୃଷ୍ଠା କର ସୁଲତା ?

ସୁଲତା— ହଁ, କରେ । ତୁମକୁ ମନ ଶ୍ରାନ୍ତରେ ଦୂର୍ଜ୍ଞା କରେ ।

ଧୂର୍ଜ୍ଞି— [ବ୍ୟଙ୍ଗ ସ୍ଵରେ] ତେବେ ହେ ପୁନରୁ ନାହିଁ !
ମାଦ୍ରାଜର ସମୁଦ୍ରକିଳରେ, ବିଲୀୟମାନ ସନ୍ଧ୍ୟା-
ଲେକେ ତୁମ କାହାର ଆନନ୍ଦ ଆଭିଶାକୁ ରୂପୀଁ
କହିଥିଲ— “ମୁଁ ତୁମକୁ ଲେ ପାଏଁ !”

ସୁଲତା— ମୁଁ ଝମାର ଦିପ୍ତୟରେ ନିଶାନ୍ତ ଅନନ୍ତରେ
ଥାବାରୁ ନୁହାର ଧୂର୍ଜ୍ଞି ହୁଏ କିଣି ଦାରି ନ ଥିଲି ।

ଧୂର୍ଜ୍ଞି— ଏହି ଥାର ଅନୁଭାବ କାହିଁ କଣ ଚାହିଁ ? ମୁଁ
ତୁମର ପଢ଼ ଚାହିଁ ତା । ଅପରତ ବିଶ୍ଵର ଅନୁପାତୀତ
ଏହି ଧୂର୍ଜ୍ଞାଗରେ--

ସୁଲତା— ତୁମେ କାପୁରୁଷ ।

ଧୂର୍ଜ୍ଞି— Bravo ସୁଲତା !

ସୁଲତା— ତୁମର ଦିବେକ ଦବାଲି କିଣି ନାହିଁ । ତୁମେ
ନିର୍ମପ, ସ୍ଵର୍ଗମାନ ।

ଧୂର୍ଜ୍ଞି— ଆଉ ତୁମେ ସତା, ସାର୍ଦ୍ଦୀ ! ନେହୁଁ ସୁଲତା ?

ସୁଲତା— (ରୁକ୍ଷ କଣେ) ତୁମେ ଗୁଲିଗାଅ
ତୁମେ drink କରିଛୁ !

ଶୁଣ୍ଡଟି—ହଁ, କରିଛୁ । କାହିଁ କି ଜାଣ ? ମନରୁ ସତକାଳ
ଦୂର କରିବାକୁ । ମୁଁ ମୁଁକୁ — ମୋର ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ
ଘେଷେ । ମୋର ଅଧିକାର ହଁ ଛାଡ଼ି ଯାରେ ଦା ।

ସୁଲତା— (ପାଠ କର ତାଙ୍କିବା)ବେହେରା ।

ଧୂଳିଟି— ରାଗିଗଲେ ତୁମକୁ ଭାବ ସୁଦୂର ଦେଖାଏ
ଯୁଲତା— (ଅଛୁରି ଲୋରେ) ଦେଖେବ !

ଧୂଳିଟି— ଦୁମେ ରୁକରକୁ ବୃଥା ଆକୁଛି । ନାକ ପାନ ସହିତ ମରପିଆ ଲୁଣ୍ଡ ଲୋଇଛି । ମୁଁ ନଦୀର ଗାଉଥିଲି - ଅଳୟ ବାବୁଙ୍କ ପରିକାଳୀ କାମଚଳ ଅଜି ଶବ୍ଦରେହିଁ ଯିବାକୁ ମଡ଼ିଦ । ଅଭିଜା ଜଗି-ଅଛୁଁ କେବଳ ଅମେ ଦୁଇଳଣ । (ଅଗ୍ରାଷନ-ସୈନ୍ଧିଵ)

ପୁଲତା— (ଦିଲାଖାର ଧର) ମାଝ ଏହି ଚନ୍ଦେ ମୋ
ପାଖକୁ ଅସିଲେ ମୁଁ ଶୁଳ୍କ କରିବାକୁ ଦୁଃଖ କରିବି
ନାହିଁ ।

କୁର୍ରିଣ୍ଣି - ସୁଦରା ! ମୁଁ ସୁଖ ପାନ କରିଛି, ଏଥର ତୁମର
ଅ ର-ସୁଧା ପାନ କରିବାକୁ ଗୁଡ଼େଁ ।

ଶୁଣିବା - ନବରେଦିର !

(‘କୁଳ’ଟି ହସା ଆହୁତି ଅଗ୍ରଧର ଦେଲେ । ମୂଳତା ଟିଗାର ଟିଲିଲ । ଶନ ପ୍ରେଲାନାହଁ ।)

ଲୁକ୍ଟି - (ଉଚ୍ଚ ପ୍ରାସାଦ ଜରି) - କଣ ? କିମ୍ବା ହେଲା-
ନାହିଁ ତ ! ମୁଁ ଜାଣେ, ତୁମେ ମୋତେ ହତ୍ୟା
କରିବାକୁ କଣ୍ଠିତ ହେଉ ନାହିଁ । ସେଥିଗାର୍
ଆଗରୁ Cartridge କାହାର କରି ଦେଇଥିଲା ।
(Shelf ରେ ସଜ୍ଜିତ ବହି ଗୁଡ଼ ଦେଖୁ ଦେଖୁ)
ଏଥର ମୁଁ ଅଛ ସବୁଜରେ ତୁମକୁ ମୋର ଜଳାର
ବଶିଭୁତ କରିପାରେ । ମୋର ଭକ୍ତାହେଲେ, ତୁମର
ଦେହ ମୋର ଲାଲସାର ଭଙ୍ଗନ ଧୟାଗାଇବ ।

(ବହୁ ନେଇ ବାହାର ସ୍ଥିତି ସ୍ଥିତି)

ସୁଲକ୍ଷଣା ! ତୁମର ଭୁଲ ମୁଁ ଭାଙ୍ଗି ଦେବାକୁ
 ବୁଝେଁ । ତୁମ ଧୂପ ମୋ ମନରେ ଟିକିଏ ମାତ୍ର
 ରେଖାଚାତ୍ ଲରେ ନାହିଁ ମୁଁ ରୁଳିଲି ।
 ତୁମ ଦନ୍ତରେ ଯାଇ ଶୋଇପଡ଼ । ଶବ୍ଦର
 ଅଶଙ୍କାରେ ଜଣି ବନ୍ଧୁଥିବା - ଏହି ନାଟକୀୟ
 ତୃଶ୍ମର ଏହିଠାତେହିଁ ପବନିକା ପଢନ ଘେର ।
 (ଧର୍କ୍ଷର ପ୍ରମାଣ । ସୁଲକ୍ଷଣା ପ୍ରବନ୍ଧହୋଇ ବର୍ଷି ଗଛିଲା)

୨୫୬୪

ଇଂରେଜ ସାହିତ୍ୟର ଚନ୍ଦ୍ରାସ

ଶ୍ରୀ ଶୁକ୍ଲଦେବ ଶର୍ମା

(୨) ଉପରେକୁ ମୁଗା (ଜ୍ଞାଣାଦ ୧୩୦୦-୧୫୦୦)

ନରମାନ, ଆଂଦୋଧାକ୍ଷଣ୍ଠ ଓ ଦ୍ଵାରିଳ କାତି-
ମାନଙ୍କର ସମ୍ପର୍କରେ ଜେହାଜୀ ଲାଭ ନୀଳେ ଯାଏଁ ତଳ
ଫମୁଛେ ଲୋକ କାଳୀ, ତାମୀ ପ୍ରକାଶ ମାଜଳ ନେତ୍ରଦର୍ଶ
ଶତାବ୍ଦୀର ସହେନ୍ଦ୍ର ମଲ୍ଲୀ ବିତା (Ballad), ଭାଷା
ସଗାତ (Folk-song) ଓ ମାତ୍ର ବିତା (Lyrics)
ମାନଙ୍କରେ ।

ପଞ୍ଜୀ-ଲବିନୀ ଦୁଃଖରେ ଆନନ୍ଦ ଗାଇଁ ଲୌଗିଷ୍ଠ
ଘଟନାର ସହି ଦ୍ରିଳାଶ । ଏହି ବର୍ଣ୍ଣନାମୁକ କବିତାର
ଆଦିମ ଶ୍ରୀରାଜ ପ୍ରେକ୍ଷ ଦୃଢ଼୍ୟ ପ୍ରସରରେ । ତେଣୁ ଏହା
ମୁଖ୍ୟରେ ବୋଲି ପେବା ଉଚନକଣ୍ଠରେ ରଚିଲି ପଞ୍ଚାର-
ଥିଲା । ପଞ୍ଜୀ କବିମାନଙ୍କର ଏହି ସାଦଳିଲା ପୁଣ୍ଡି ଏକ-
ଦିଗରେ ଶୁଦ୍ଧମୁଲ, ଅମର କରିବେ ଗଭୀର ଭାବେ
ହୃଦୟ-ପୂର୍ଣ୍ଣି । ପଞ୍ଜୀ ଲବିତାର କେତୋଟି ପଥର
ପୋତିପୁନିକା ପାଦୁଡ଼ି ଏକ ବିଶିଷ୍ଟ ଦ୍ରୁଣି । ଏହି କବିତା

ନୁହିଲ ଏପରି ଭାବଦେଖ କିନ୍ତୁ ଯୁ ଡ୍ରାଇଭିଟିଲା ଯେ
ଇଂରେଜ ସାହିତ୍ୟର ଏହାର ଛଦ୍ମ ଓ ଲାଭକଣ୍ଠରେ
ଏକ ବିଶେଷତା ରୂପେ ଗଣ୍ଯ । ମରଦିଣୀ ଯୁଗମାନଙ୍କରେ
ବନ୍ଦୁ ଓ ଏହି ପ୍ରତିନିଧିତବେ ତଳାତଳକ ପଞ୍ଜୀ-କବିତା
ରଚନା କରୁଥିଲାକୁ ପ୍ରଧାରୀ ଡ୍ରାଇଭିଟିଲ ମଧ୍ୟ, ପଞ୍ଜୀ-
କବିର ଏହି ସାହିତ୍ୟର ସରଳ ଭାବରେ ପ୍ରକାଶ, ପ୍ରକଷର
ଏହି ସହିଳ ନିର୍ବିଧାନ ଆଗରେ ପ୍ରସାରନ ପରିବର୍ତ୍ତ୍ୟ
ପ୍ରୀକାର କାହାରେ ନାହିଁ ।

ଗାତ୍ର-କବିତାରେ (Lyrics) କବି ଆଧିକାର
ଭାବଦାକୁ ପାଇଁ କିନ୍ତୁ କିନ୍ତୁ ଏ ଦ୍ରୀକାର
କବିତା ମୁଣ୍ଡମେ ବାଗା (Lyre)- ମାତ୍ରାଗରେ ଗାତ୍ର
ଭେଦବା ଉଚନକଣ୍ଠରେ ରଚିଲି ଡ୍ରାଇଭିଟିଲା, ଡ୍ରାଇଭିଟିଲା-
ଯୁଧ ଏହାର ନାମନାରଙ୍ଗି ଭେଦବା । ଇଂରେଜ ସାହିତ୍ୟର
ଗୋଟି କବିତାର ଶାଖର ପ୍ରାଚୀନତର ଦ୍ରାବିଦ ଅଷ୍ଟାଷ୍ଟା
ରହ୍ୟାଧିକୁ । କବି ଆଧିକାର ଗଭୀରତମ ଆଚବଗ ଓ
ଅନୁଭୂତିକୁ ଦୂର ଭେଦବାକୁ ଏହି ଗୋଟି କବିତାର-ଆଧ୍ୟ

ନେଇଥାଏ । ଗୀତ ଉଦେଶ୍ୟର ରଚିତ ହୋଇଥିବାକୁ ଏହାର କଲେବର ଅଛି କେତୋଟି ପଦ ମଧ୍ୟରେ ସୀମା-ବନ୍ଧ ରଚିଛି । ପର ସୁଗମାନଙ୍କରେ ଗୀତ କବିତାର ଅର୍ଥ ବ୍ୟାପକ ହେଲା । ଗୀତ ଉଦେଶ୍ୟର ଲେଖା ନ ହୋଇଥିବା କବିତା ମଧ୍ୟ ଗୀତି କବିତା (Lyric) ମଧ୍ୟରେ ଗଣ୍ୟ ହେଲା ।

ମଞ୍ଜୀ-କବିତା (Ballad) ମୂଳଭାବରେ ବର୍ଣ୍ଣନାବିକ କବିତା; କୌଣସି କାହାଣୀ ବା ଘଟନାକୁ ଆଶ୍ୟ କର ତାହା ରଚିଛି । ଗୀତି-କବିତା ହୃଦୟର ଏକ ଅନୁଭୂତି, ମନର ଏକ ଅଭିଷ୍ଟାକୁ ରୂପ ଦିଏ । ମଞ୍ଜୀ-କବିତାର ପ୍ରତିଳନ ଆଂଶ୍ଳୀ ସାକ୍ଷନମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ମୁଦ୍ରଣ ଥିଲା ସତ, କିନ୍ତୁ ନର୍ମାନ୍ ମାନଙ୍କର ସାରଗରେ ଆସ ତାହା ଭାବା, ଛଦ ଓ ଭାବ ଦିଗରୁ ଅନ୍ତର ପରିମର୍ଜିତ ହୋଇ ସାହିତ୍ୟ ହିସାବରେ ରୂପିକର ଦେଲା ।

ଏହିଏହି ବର୍ତ୍ତମାନ୍ୟକ ଜ୍ଞାନ କାହିଁ ଯେଉଁ
ପାଇଁ ଡିକ ଜାଗରଣର ସ୍ଥାନା ଅନାମଧ୍ୟ ପଞ୍ଜୀ କବିର
ଶଖାଶିଳ୍ପ-ପ୍ରୟାସ ହେଉଁ ସାହିତ୍ୟକ ମନୋଭାବର
ଆବସ, ତାର ଦୁର୍ଲ୍ଲଭର ବୈକାଶ ମିଳେ ଉଚିତିଧ୍ୟାନ୍
ଲାଙ୍ଗଲାଡ୍ (Willam Langlad) ନାମକ କବିକ୍ଷା-
ଠାରେ, ତାହା ପରିପକ୍ଷତା ଲାଭ କରେ ଏକବିନ୍ଦୁ
(Chaucer) କର “କାଣ୍ଡୁବ୍ଦୁଶ୍ୱର କଥାମାଳା”ରେ !

ଫରୁର୍ଯୁ ଉଚିତିଧ୍ୟାନ୍ ଲାଙ୍ଗଲାଡ୍ ଲଙ୍ଘନର ଏକ
ଗାନ୍ଧିତର ଜାର୍ମି କରି ଦ୍ୱାରା କଷ୍ଟରେ ଆପଣାର ଭରଣି-
ପୋଷଣ କରୁଥିଲେ । ସ୍ଵଭାବତଃ ଅଳ୍ପଭାବା, ପୁଣ୍ଡଳ
ତାଙ୍କର ସମ୍ବନ୍ଧର ଥିଲା । ସେ ଲଙ୍ଗନ-ଜୀବନ ପାପନ
କରି ସୁମାଜର ଦ୍ୱାରିଥ ଅଭିଜନ୍ତା ଲାଭ କରି ପାରି-
ଥିଲେ । ଗିର୍ଜି ସହିତ ଫର୍ମକୁ ଥିବାରୁ ସୁମାଜର
କୁନ୍ତିଧାରର ତାଙ୍କର ମୁଣ୍ଡ ସୁଦୃଢ଼ ହୋଇଥିଲା ।
ତାଙ୍କର ପ୍ରେସ୍ବ କାବ୍ୟ ‘କୃତକ ପିଆର୍ବେର ସ୍ଵର୍ଗବେଶ’ରେ
(The vision concerning Piers the

ploughman) ସେ ଉଲଙ୍ଘନ ତଥାନାନ୍ତର ଜୀବନର
ଚିତ୍ର ସାମାଜିକ (ଧର୍ମଯାକଳ ମାନଙ୍କର ବି)
ଦୋଷଶୁଣ ଦର୍ଶାଇ ସଂପ୍ରଦୟ ସଂଧାନ ଦେଇଥିଲୁଣ୍ଡି ।
କାବ୍ୟଟି ସାତ ସର୍ଗରେ ବିଭକ୍ତ । ସ୍ଵଧରେ କବି
ଦେଖିଲେ ଏକ ଜନାକଣ୍ଠ ପ୍ରାନ୍ତର । ବହୁ ବଣିକ,
ଜାର୍ଯ୍ୟାଶୀ, ସନ୍ଧ୍ୟାସୀ, ଏକ ସକା ଓ ଏକ ସ୍ଵରତ୍ତ
ସମସ୍ତେ ସେଠି ମୁଲ ହୋଇଥିଲୁଣ୍ଡି । ଏହି ପ୍ରାନ୍ତରେ ଏକ
ପ୍ରାନ୍ତରେ ସତର ମନ୍ଦିର; ଅପର ପ୍ରାନ୍ତରେ ନରକ ଅଦ୍‌
ପ୍ରି । ସ୍ଵଧରେ ସମାଜର ବିଭିନ୍ନ ଅନୁଷ୍ଠାନରେ କାର୍ଯ୍ୟ-
କଲାପ କବି ଦେଖି ପାରୁଛିଲୁଣ୍ଡି । ଜନତାର ଶିଖି
ଦେବାକୁ ଯାଇ ସମାଜରେ ପାପ ଆଚରଣ ଓ ତାହାର
ଶେଷ ପରିଣତ ବିଷୟ କରି ଗାନ୍ଧି ଛଳିରେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରି
ଅଛିଲୁଣ୍ଡି । ଏହି ମହାକାବ୍ୟତର ଚରିତ-ଶିଖଣ କରିବାରେ
କବି ସପଳ ହୋଇନାହାନ୍ତି ସତ୍ୟ, ତଥାଟି କବିକର
ବିଶିଷ୍ଟ କଙ୍କନା ଓ ଶାସ୍ତ୍ର ତୁମ୍ଭି ତାଙ୍କର ଗଲ୍ଲାର ଅନ୍ତର-
ବିକତା ଓ ମହିତ୍ତ ଭବନିତୟ ଏହି କବିତାକୁ ଉଚି
ଆସନ ଦେଇଲୁଣ୍ଡି ।

ଲାଙ୍ଗଲାଡ୍ ତାଙ୍କର ଅବଦାନବ୍ୟାପ ଉଂଶାନ୍ତି
ସାହିତ୍ୟର ଉପରେ ଛାପ ରଖିଗଲେ ସେହି ଛାପ
ଉପରେ ରୂପ ତିଥି କଥଳ ମହାକବି ଚଶର । ବଜୁପରି-
ବାରର ଟେଲିଜନ୍ ରୂପକରୁଥେ ଜାବନ ଆର୍ଦ୍ଦେ କରି-
ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଚଶର ସମାଜର ଦ୍ୱାରିଥ ଅନୁଷ୍ଠାନ
ବିଷୟରେ ଜାନ ଓ ଅଭିଜନ୍ତା ଲାଭ କରିବାର ସୁପୋଗ
ପାଇଥିଲେ, ବହୁ ଲୋକଙ୍କ ସର୍ବରେ ଆସ ପାରି-
ଥିଲେ ।

ଚଶର-ଙ୍କ ସମୟରେ ଉଲଙ୍ଘ ପ୍ରାନ୍ତ ସହିତ
ସୁକର ଦ୍ୟାଧୂତ; ତେଣିଟି ଶେଷ-ପୋତ୍ର ସହିତ
ଉଲଙ୍ଘର ସମ୍ରକ୍ଷ ତିକ୍ତ ହୋଇ ଉଠିଥାଏ । ତେଣୁ ବଜୁ-
ନେତ୍ରକ ପେଶକର ଉଲଙ୍ଘବ୍ୟାପିକ ମନର ଜାଗାଧୂତ
ପ୍ରତିକର ପଳିତର ଗୋର୍କାର ସ୍ଵେଚ୍ଛାଗ୍ରହିତର
ଦେଇଥିଲେ ।

ଲୋକେ ସତେତ ହୋଇ ଉଠୁଆନ୍ତି ; ଏହିଲିରେ ଟେ
ବହୁ ଭାନ୍ତି ଓ ଅନ୍ତିଶ୍ଵର ଅତ୍ୟାଗୁଳ ଗୁଲିଛି, ଏହି
ଭାବ ଲନସାଧାରଣଙ୍କ ମନରେ ଫିମେ ପ୍ରସାର କରିବାକୁ
ଥାଏ । ପ୍ରାଚୀନ ନାତ ଓ ସତ୍ୟ ଉପରେ ଚଲକଙ୍କର
ଆହା କମିଯାଉଛି ; ସାଧାରଣତର ଏକ ଅସତ୍ତ୍ଵାଧିକ
ଭାବ ମୁଣ୍ଡ ଟେକିଛି । ସମାଜର ଏହି ଦକ୍ଷିଣିକ ସମ୍ବନ୍ଧ
ଶଣରେ ଚଶର୍କର ଆଦିଭାବ । ଜାଗାଯୁ ସମ୍ବୂଧି
ଏହାନ୍ତ କେବଳ ଗର୍ଜାର ଷୁଦ୍ଧଗୁଣ ମଧ୍ୟରେ ସାମାଦିକ
ଥିଲା । କାବ୍ୟକବିତା, ଦର୍ଶନ ଓ ବଜ୍ଞାନ ଧର୍ମ ପ୍ରଗତିକଙ୍କ
ଏକଗୁଡ଼ିଆ ବିଦ୍ୟା ଥିଲା । ଏହି ଯୁଗରେ ଜନସାଧାରଣ
ଦ୍ୱାରା ପାଇଁ ଜାଗାଯୁ ସମ୍ବୂଧି କୁଠା ଆପଣାର କରିବାର
ଚେଷ୍ଟା କଲେ, ଜନସାଧାରଣଙ୍କର ଅନୁଭୂତିକୁ ଖୁପି
ଦେବାର ଦୟାୟୀତ୍ବ ତାଙ୍କର କବି ଦ୍ୱାରା ନିର୍ଣ୍ଣୟ
କଲେ । ପଞ୍ଚା-କବିତା ପ୍ରଭୃତିର ସୃଷ୍ଟି ସେହି ବିରାଟ
ଜାଗରଣ ଓ ସମ୍ପ୍ରସାରଣର ପ୍ରାଣ ଅଧିକ ମୁଣ୍ଡ ଆହୁସି ।

ଜନସାଧାରଣଙ୍କର କର୍ବ ଚଶର୍କ ଲେଖନୀ ଧର୍ମ-
ପ୍ରଗତିକର ନାତ-ବ୍ୟାଖ୍ୟାନ ଏବେଶଣର ଦୂଳିତ
ହୋଇ ନ ଥିଲା । ଜନସାଧାରଣଙ୍କ, କୃଷ୍ଣଙ୍କ ଓ ଦେଖିବା
ଧ୍ୟାନ ଓ ଜ୍ଞାନପୂର୍ବ, ମାଳିକ ଓ ଶ୍ରମିକ ସମୟକର
ଜାବନର ନିଃଶ୍ଵର ଛବି ଦେଖାରେହୁ ତାଙ୍କର ଧ୍ୟାନପ୍ରାପ୍ତ
ସାର୍ଥକତା ଲାଭ କରାଯାଇ । ଜନସାଧାରଣଙ୍କର ଧୂନ୍ତି ଧୂନ୍ତି
ଦେବନା ଓ ଆଶା, ଗବ ଓ ଅଧିକାର ପ୍ରତିଧିକ ଧ୍ୟାନ
ପାଠକ ଆମରେ ଯଥାପଥ ଭାବରେ ଆପଣିଛନ୍ତି । ଧାରା
ତହୁଁ ରୁ ନାତ ଓ ଅଧିତଥିର ସାଥୀ ଗ୍ରହଣ କରିପାରି ।
ସମାଜ ସହାରର ଜାତି ତାତିନା ଦୀ ଏହି ପ୍ରଭୃତିକଙ୍କର
ନାତିଶିକ୍ଷା ସାହିତ୍ୟକ ମର୍ମାଦାରେ ହାନି ଘଟାଇଥାଏ ।
ଚଶର୍କ ଜାବନ ରେହିବାରେ ତତ୍ତ୍ଵର; ଅଧିକ ଚିନ୍ତା-
ଧାରାକୁ ସାହିତ୍ୟକର କର୍ତ୍ତବ୍ୟକୁ ବିନ୍ଦୁତ କରି ପାଇ-
ନାହିଁ ।

‘ କାଶର୍କ ବିଶାର କଥାମାଳା ’ (Tales of
Canterbury) ଏହି ମହାକାବ୍ୟରେ ଚଶର୍କ, ଧରା
ଶାର୍ଥାଧୀନଙ୍କର କଳ୍ପନା କରିଛନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ

ମଧ୍ୟରେ ବହୁ କିସମର ଲୋକ ଅଛନ୍ତି । ସମସ୍ତେ ଆସି
ଗୋଟିଏ ରତ୍ନରେ ଜୁଟିଛନ୍ତି, ସେବେ କେନ୍ଦ୍ରରସାକୁ ।
ଦର୍ଶ ପାଦ ଅନ୍ତକର କରିବାର ଅବସାଦ ଦୂର କରିବା
ଲାଗି ପ୍ରଦ୍ରାବ ହେଲା, ପ୍ରତ୍ୟେକ ପାଦୀ ଗୋଟିଏ ୨ କଥା
କଳ୍ପିବ । ଏହି ସ୍ତରରେ କବି ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର ଗଲ୍ପ ରୁଷିକୁ
ଏକତ୍ର ପୁରୁଷ ତାଙ୍କର ମହାକାବ୍ୟ ରଚନା କରିଅଛନ୍ତି ।
ଏହି ଗଲ୍ପମାନ ଚଶର୍କର ନିଜ ଧୂଷି ନୁହେଁ; ବିଭିନ୍ନ
ସ୍ଥାନରେ ସମ୍ବୂଧିତ ଗଲ୍ପକୁ ଚଶର୍କ ସୁଦର ଓ ସୁଷ୍ଠୁକରି
ତହୁଁର ଜାଦୁନ୍ୟାସ କରିଛନ୍ତି । ବହୁତ ନୁହେଁ ପୃଥିକୁ
ଗଲ୍ପର ସମନ୍ୟାପୁରେ ଚଶର୍କର ମହାକାବ୍ୟ ରଚିତ
ହୋଇଥିଲେ ବି ତାଙ୍କର ବର୍ଣ୍ଣନା ରୂପରେ ସେ ମୂଳ-
କଥା ବୁଝିର ବୀକ୍ ଅନାହତ ରଖି ପାରିଛନ୍ତି । ଏହି
ମହାକାବ୍ୟ ୧୭,୦୦୦ ଧାତ୍ର ପଦ୍ଧତିରେ ରଚିତ, କେବଳ
ଦୁଇଟି କଥା ଗଦିଧରେ ଲେଖା ।

ଚଶର୍କ ସ୍ଵର୍ଗ-ବିଲୋପୀ କବି ନ ଥିଲେ । ଅତି ସହଜ
ସରଳ ଓ ପ୍ରାକୃତିକ ଭାବରେ ସେ ଆହୁତିର କଥାବସ୍ତୁ
ପ୍ରକାଶ କରି ଅଛନ୍ତି । ଧର୍ମପାଳକର ଗୁରୁଗୁରୁର ବାଣୀ
ଚଶର୍କ କଣ୍ଠରେ ପୁଟିବାର ନୁହେଁ; ଇତିର ଜନ ଧ୍ୟାନ
ତାଙ୍କର ପୃଶ୍ରାବ ନାହିଁ । ଅଦାରାଶ୍ରମରେ ସେ ପ୍ରତ୍ୟେକ
ଚଶର୍କ ଧାର୍ମକ ଆଗରେ ଛୁଟା କରିଛନ୍ତି । ଜାହାର
ଧୂତାରେ ତେ ମୁଗ୍ଧ ହୋଇ ପ୍ରଶଂସାମୁଖର ହୋଇ-
ନାହାନ୍ତି, କାହାର ଧାର୍ମକର ସ୍ଵର୍ଗ ହୋଇ ସେ
ଭ୍ରମିନ୍ତା କରିନାହାନ୍ତି । ତାଙ୍କର ବ୍ୟାପକ ଅଭିଭାବିତା ଓ
ସାଜିନାନ ସହିନ୍ଦୂତ ପଥେତୁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଏବନ୍ତି
ଜାହନ୍ତ ଓ ଦିଲାଶାଲା ପଞ୍ଚାରପାରିଛି ।

ଚଶର୍କ ଲେଖନୀ ଇଂରେଜ ଧ୍ୟାନପ୍ରକାଶକ ପଥ-
ପ୍ରଦର୍ଶକ ଡାକ୍ଟର ଇଂରେଜ ଜାତିର ଭାବରେଣ୍ଟିକୁ ପ୍ରକାଶ
କରିବାର ପ୍ରକାଶ ଭାଷା ଓ ଶୈଳୀ ଅବଶ୍ୟକ କଲା ।
ମହାକବି ଚଶର୍କକୁ ପ୍ରଦର୍ଶକ ରେବନ୍ଦା ସାହିତ୍ୟର
ଆବୁଦ୍ୟ (‘Father of the modern English
Literature’) ଅନ୍ୟା ଦ୍ୱାରା ପାଇଥାଏ ।

ସୁଶ୍ରୀଧାରା

ମନ୍ତ୍ରୀ ମଧ୍ୟକୁ :—

ସ୍ଵାଧୀନତାର ଦାରିଦ୍ରେ କି ହୃଦୟ, ମୁଖଲମାନ, କି ଦେଖିଯୁ ସଜଳିଥବଗଣ, କି ଶିଖ, କି ପାଣି, କି ଗ୍ରାଣ୍ଡାନ୍ ସମସ୍ତେ ଏକମତ । ଏହି ସ୍ଵାଧୀନତାର ସ୍ଵର୍ଗ ଦିନକୁ ଦିନ ବାହୁଦିନ ହୋଇ ଉଚ୍ଛ୍ଵେ । ରଶେଷରେ ଆଜି ଭାବର ସ୍ଵାଧୀନତାର ଦ୍ୱାରା ଫେରିଥିଲେ ଉପର୍ତ୍ତି । ମିଶନ୍ ନାଙ୍କ ମର ମାସ ୧୩ ତାରିଖର ଦୋଷଶାରେ ଭାବତାୟ ସ୍ଵାଧୀନତାର କଥା ଅଛିଲେ ନ କଲେ ମଧ୍ୟ, ଏହି ସ୍ଵାଧୀନତା ଯେ ବେଶୀ ଦୂରବର୍ତ୍ତୀ, ଏହି ମନେ ହୁଏ ନାହିଁ ।

ଆହୁମାନେ ଶୁଣି ହୋଇଛୁ ଯେ କଂଗ୍ରେସ ଓ ମୁଦ୍ରିମ୍ ଲିର୍ ମିଶନର ଦୀଗକାଳୀନ ବ୍ୟବସ୍ଥା ମାନି ନେଇଛନ୍ତି । ହୁଏଇ ପ୍ରଦେଶମାନଙ୍କ ସମସ୍ତିକରଣ ନେଇ ଗୋଲ ଉଠିବ । କାରଣ ମନ୍ତ୍ରୀ ମିଶନ୍ ର ଦୋଷଶାର ବଂଗ୍ରେସ ତାର ନିଜ ବ୍ୟାଗନ୍ୟ ଅନୁସାରେ ଗ୍ରହଣ କରିଛୁ । ମୁଦ୍ରିମ୍ ଲିର୍ ତାର ଅନ୍ୟ ଆନ୍ କରିଛୁ ଓ ମନ୍ତ୍ରୀ ମିଶନ୍ ପରେ ନିଜ ବିଦ୍ୟୁତକୁ ଅନ୍ୟ ଭାବରେ ପ୍ରିସାଇଛନ୍ତି । କଂଗ୍ରେସର ବ୍ୟାଗନ୍ୟ ଅନୁସାରେ ଶ୍ରୀତେଜେନ ପ୍ରଦେଶର ମନୋକାନ୍ତ ସଭ୍ୟମାନେ ହୃଦୟରେ ନିଜ-ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରିୟ କରିବେ, ପ୍ରଦେଶକୁ ଅନ୍ତର୍ଭାବରେ ବିଶ୍ଵାସ ପ୍ରାଦେଶିକ ସମସ୍ତିର ଅନ୍ତର୍ଭାବରେ କରାଯାଇଛୁ, ତାର ଭିତରେ ନା ବାହାରେ ରହିବ । ତାହାରେଲେ ଭାବର ଭାବ ଶାସନତଙ୍କ ନିର୍ଣ୍ଣୟର କରିବା ପାଇଁ ଅନ୍ତର ପ୍ରସ୍ତୁନକାରୀ ସଭାର ସିନ୍କାନ୍ସର୍ ରୁକ୍ତିକୁ ରୁକ୍ତି ଦୋଳି ପରିଗଣିତ ହେବ । ମୁଦ୍ରିମ୍ ଲିର୍ ମତ ଅନୁସାରେ ସ୍ଵମସ୍ତିକରଣ ବାଘତାମୂଳକ ଏହି ଉଚ୍ଚା ଶାତି ଦୀନ ଥାର ପରେ ନିଜ ଦୋଷଶାରକୁ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ପ୍ରାଦେଶିକ ସମସ୍ତି ଉତ୍ତରେ ରହିବାକୁ ହେବ । ମନ୍ତ୍ରୀ ମିଶନ୍ ପରେ ନିଜ ଦୋଷଶାରକୁ ଅନ୍ତର ପରିଷ୍ପରା କରିବାକୁ ଯାଇ କହିଛନ୍ତି ଯେ ଏହି ପ୍ରାଦେଶିକ ସମସ୍ତିକରଣ ଦ୍ୟାନତା-ମୂଳକ ନୁହେଁ । କେବଳ ଏହି ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅନୁସାରେ କେତେବୁଦ୍ଧି ପ୍ରଦେଶର ମନୋକାନ୍ତ ସଭ୍ୟ ଏକ ସମ୍ବରେ ସମ୍ବନ୍ଧିତ ହୋଇ ପ୍ରାଦେଶିକ ସମସ୍ତି ଗଠନ

କରିବା ନ କରିବା ଦିଶ୍ୟ ପ୍ରିୟ କରିବେ । କିନ୍ତୁ କୌଣସି ଏକ ମୁଦ୍ରିଦେଶ ଉଚ୍ଚା କଲେ କୌଣସି ଏକ ବିଶ୍ଵାସ ପ୍ରାଦେଶିକ ସମସ୍ତିର ବାହାରରେ ରହିପାରେ । ଏହୁଠାରେ ତିନୋଟି ବିପର୍ଯ୍ୟତମାଣୀ ମତର ପ୍ରର୍ଥିତ ଅନିବାର୍ଯ୍ୟ । ତାର ପଳାପଳ କଥା ହେବ ସମୟ ଏକା ଦେଖାଇଦେଇ ପାରିବ ।

ଦୁର୍ଭିଷ୍ଟ-ପ୍ରତ୍ୟେକିତର ଭାବତର ବର୍ତ୍ତମାନ ପରିପ୍ରକାଶରେ ଏକ ଲେନ୍ୟ ଜାଗାୟ ଗଭର୍ଣ୍ଣମେଣ୍ଟ ବିଶେଷ କରୁଥା ହୋଇ ପଡ଼ିଛୁ । ଆହୁର ମଧ୍ୟ ଆଜନ ପ୍ରଣୟନକାରୀ ସଭାର ସଫଳତା ଅନେକାଂଶରେ ଏହିପରି ଏକ ଜାଗାୟ ଗଭର୍ଣ୍ଣମେଣ୍ଟର ଗଠନ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରୁଛି । ମିଶନ୍ ଓ ଭାବତାୟ ଦଳ ଗୁଡ଼ିକର ଅନ୍ତରକ ତୋଷା ସଭ୍ୟ ଏହା ଗଠିତ ହୋଇ ପାରିଲା ନାହିଁ । ହୁଏ ତ ଏହି ଅନୁକାରୀତା ସାମୟିକ । ବର୍ତ୍ତମାନର ‘କେଅର-ଟେକାର’ ଗଭର୍ଣ୍ଣମେଣ୍ଟ ବେଶ ଦିନ ତଥି ପାରିବ ନାହିଁ । ଜାଗାୟ ଗଭର୍ଣ୍ଣମେଣ୍ଟ ଅତିରେ ଅସିବାକୁ ବାଧ । ଏହା ଭାଗିଯିବାର କାରଣ ଯାହା ଥାଉ, ଆହୁସେ ଅଶା-କରୁଁ ଯେ, ଭାବତାୟ ଦଳଗୁଡ଼ିକ ନିଜର ସ୍ଥାଦୁ ଦଳଗତ ସ୍ଵର୍ଗ ବର୍ଜନ କରି ସବ ଭାବତାୟ ବୃଦ୍ଧିତର ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଏହାର ବିରୂର କରିବେ ।

ଭାବତରେ ଦୁର୍ଭିଷ୍ଟ :—

ତିନିଟେ କିନ୍ତୁରେ ଭାବତରେ ଦୂରକ୍ତି ଦୁର୍ଭିଷ୍ଟର ଶୁଭ୍ୟ ମତିଛି । ଧର୍ମମଟିରେ ବିଜ୍ଞାର ପ୍ରାୟ ୧୫ ଲକ୍ଷ ଲେକ ମରିଛନ୍ତି । ବର୍ତ୍ତମାନ ଧେଇଁ ଦୁର୍ଭିଷ୍ଟ-ଦାନବ ମଧ୍ୟ ଟେକିଛି, ତାର ଭୟାଦବିତା ଅବଶ୍ଵନ୍ତା ଅବଶ୍ଵନ୍ତା । ଶ୍ରୀମାତାଜୁନ୍ଦି ଯେ ଠିକ୍ ସମୟରେ ଜୀବିଧରୁ ଧ୍ୟାନ ଆପନାରେ ଧ୍ୟାନ ୨୦ ମୁଁ ୧୦ ଲକ୍ଷ ଲେକ ଅନାହାରରେ ମଧ୍ୟଯିବେ ।

ଧୂର୍ମବାର ଧ୍ୟାନ ୫ । ୧୦ ଟି ଦେଶରେ ଦୁର୍ଭିଷ୍ଟ ଏକ ସମୟରେ ଚଦମୀ ଚଦର ଭାବତକୁ ପ୍ରସ୍ତୁନକାରୀ ଜୀବଧ୍ୟାନ୍ୟ ଡ୍ୟାନାଇବାର ସମସ୍ତ୍ୟକୁ । ଆହୁର ଜୁରୁତର କାହିଁ । ତଥାପି ଏହି ସମସ୍ତ୍ୟାକ୍ଷି ପଥ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଦୋଷଶାର ସମ୍ବନ୍ଧରେ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ମନେ ହୃଦୟନାହିଁ । ଧୂର୍ମବାର

ପଥେଷ୍ଟ ଶାଦ୍ୟଦ୍ରୁଦ୍ଧ ରହିଛି । ବିଗତ ମୁକ୍ତିର ଫଳରେ ପୃଥିବୀର ଦେଶ ବୃତ୍ତିକ ନିଜନିଜର ଆହୁରି ନିକଟେକୁ ଅସ୍ତିତ୍ବ ପାଇଲା । ସମସ୍ତେ ଏକପ୍ରକାର ଏହି ଜାତ ମାନି ନେଇଛନ୍ତି ଯେ ସମବେଳ ଚେଷ୍ଟା, ଆଦାନ ପ୍ରଦାନ ଓ ଚେତ୍ରୀ ଉପରେ ପୃଥିବୀ ମଙ୍ଗଳ ନିର୍ଭର କରୁଛି । ଚୋଟିଏ ଦେଶର ଲୋକେ ଅନାହାରରେ ମରୁଥିବା ବେଳେ ଅନ୍ୟ ଦେଶ ଅଧିବାସୀ ସୁଖସାଙ୍ଗେ ଓ ବିଲାସରେ ରହି ଶାଦ୍ୟ ପ୍ରବ୍ୟ ଅଧିଥା ନଷ୍ଟ କରୁଥିବା କେବଳ ଅନ୍ୟାୟ ନୁହେ, ଅଧର୍ମ । ପୃଥିବୀର ଦେଶ ସୁମୁଖ କେବଳ ଜୀବତ ସ୍ଵାର୍ଥ ଦୂଷିତ ଏହି ସମସ୍ତାନିକୁ ବୁଝି ବିରୁଦ୍ଧ ନ କରି, ଯଦି ଆନ୍ତରିକତା ଦୂଷିତ କୋଣରୁ ଦେଖି ଥାଆନ୍ତେ, ତାହାହେଲେ ଏହି ବିଧଦ କେବଳ କାଳରୁ ଅପସାରିତ ହୋଇ ସାରନ୍ତାଣି । ଦୁଃଖର ବିଷ୍ଟ, ଧେ, ମାନବ ଉତ୍ସାହରେ ଏହି କରୁଣ ବିଧଦ ବେଳିତର ପୃଥିବୀର କେତେବୁଡ଼ିଏ ଜାତ ଶାଦ୍ୟ ନେଇ ରଜନୀତିକ ଖେଳ ଖେଳୁଛନ୍ତି । ଆହୁରି ଲଜ୍ଜାର କଥା ଏହି ଯେ ଏତେ ବେଳ କରୁଣ ଭୟାବହିତା ମଧ୍ୟ କେବଳବୁଡ଼ିଏ ଜାତର ବିଭବକ ପୁଣ୍ୟ କରି ପାରୁଥାହିଁ । ତାର ଅଧାସରଣ ଭାବରେ ୪୦ ଲକ୍ଷ ଲୋକ ଅନାହାନ-ମୃତ୍ୟୁର ସମ୍ମାନୀୟ ହୋଇଥିବା ସମୟରେ କେବଳତା, ଜଜନାଇଛେତ୍ର ହେଠିଏ ପ୍ରଭୃତି ଦେଶର ଅଧିବାସୀ-ମାନେ କେବଳ ଗାଈ ଚାରୁକୁ ନୁଆଇନା ଗାଇ ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ମହିତା ଗହମ ନଷ୍ଟ କରୁଛନ୍ତି ।

ବର୍ତ୍ତମାନ ଭାବରେ ଦୂରଟି ମନ ଦେଖା ଦେଇଛି । ଶ୍ରୀମଦ୍ ମତରେ 'ଆମେ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଦେଶର ଦ୍ୱୟା ଉପରେ ନିର୍ଭର କରିବା ଉଚିତ ନୁହେ । ପୃଥିବୀର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦେଶ ଜୀବିତବ୍ୟ ବିରୁଦ୍ଧ ଦିଗରୁ ଆମକୁ ଶାଦ୍ୟ ଶର୍ଵ ଦିଅନ୍ତି ତ ଅଳ, ନ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ଆନ୍ତରିମାନେ ନିଜର ଚେଷ୍ଟାରେହି ଦୂରୀଷ-ଦାନବକୁ ଦଶତର ଆଣି ଦାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିବା । ଏମାନଙ୍କର ବିଦ୍ୟା ଯେ ଠେକ୍ ଦିଗରେ ଉଦୟପାଗ କଟିଲ କେବଳ ଭାବତବାସୀଙ୍କର ମିଳିତ ଚେଷ୍ଟା ବଳରେ ଦୂରୀଷକୁ ଦୂର କରିଗାଇ ପାରିବ । ଦ୍ୱିତୀୟ ମତରେ ଏତେ ବିଳମ୍ବ ଧରିବର କେବଳ ନାମ ଚେଷ୍ଟା ମଳରେ ଭାବତବାସୀ ଦୂରୀଷ ଏତାର

ଧାରବେ ନାହିଁ । ଆନ୍ତରିମାନେ ବୁଝୁନାହିଁ, ଅନ୍ୟ ଦେଶରୁ ଜାଦ୍ୟଦ୍ରୁଦ୍ଧ ଅନଦାନ କା କଲେ, କିମ୍ବର ଦୂରୀଷର ନାମକ ଦୂଷିତ ଏହାର ପାରିବା ।

ଓଡ଼ିଶା ଶ୍ରାବନାନ୍ ଧେ, ଏହି ଦୂରଟି ଦୂରୀଷରୁ କୌଣସିଏଟି ଏହାକୁ ପୁଣୀତ ପାରିନାହିଁ । ତା'ର ଅପେକ୍ଷାକୁ ପୁଣୀତ ଅବହ୍ଵାରେ ଦୂରୀଷ ଦୀର୍ଘତ ହତଭାଗ୍ୟ-ମାନକୁ ଓଡ଼ିଶା ଧେଇ ଦୂର ନ ପାଏ । ଦୂରୀଷର ଅଧ୍ୟାବତୀ ଲଗେ ଓଡ଼ିଶାର ଅନେକକ କିଛି ଜାହାର ଅଛି, ଧେଇ ଭାବତର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପ୍ରତିଦିଶ ଗୁଡ଼ିକର ମଧ୍ୟ କରିବ୍ୟ ରହିଛି ।

ଜାତୀ ବ୍ୟାପ ଭାବତର ଏହି ସକଳ ସମୟରେ ଛାନ୍ତି ଲକ୍ଷ ମହିତା ଗୁରୁତ ଭାବତବାସୀ ଧ୍ୱନିଗୁଡ଼ି ଧେ ରହିଛାମାନ୍ କୁତକୁତା ଅର୍ଜନ କରିଛି ।

ଉଲଜ୍ଜନାମା ନାମ୍ ପ୍ରତି :

ସମସ୍ତେ ଜାଣନ୍ତି ଯେ, ନାମକରଣ ଅନୁ-ସାରେ 'ବୁଝୁରଙ୍ଗ' ସହିତ୍ୟ, ସରୀତ, ନୃତ୍ୟ ଓ ଚିନ୍ମଳର ରତ୍ନ । କରିବା କଥା ; କିନ୍ତୁ ଆମ ପାଇବୁ ଅଧିକାର୍ଯ୍ୟ ସାହୁତବ୍ୟ ସବ୍ୟାୟ ଲେଖାହିଁ ଅସୁଜ୍ଞ । ଅନ୍ୟ ବିଶ୍ୱାର ଲେଖା ଅଛି ଅସୁଜ୍ଞ ଏବଂ ଅସୁଜ୍ଞର ମଧ୍ୟ ଏକ ସମୟରେ ଏକ ଫଳ୍ୟ ପଇଁ ଅନ୍ୟ ତନୋଟି ବିଶ୍ୱାର ଲେଖା ଅସୁନାହିଁ ।

ପ୍ରମେୟ ଦେଶର ପଟ୍ଟିର, ନୃତ୍ୟ, ଶିଥି-କଳ, ଭାବୁର୍ମ ରତ୍ନାଦ ବିଷଟ୍ଟର ଲେଖିବା ପାଇଁ ଭାବ ଏକ ଦଳ ଲେଖନକ ପ୍ରାଣୀନ୍ତି । ଧ୍ୱନିମାନେ ଏହି ସବୁ ବିଶ୍ୱାର ଭାବନ୍ତି, ଅଧ୍ୟାତ୍ମ ଓ ଆଲୋଚନା କରିଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଓଡ଼ିଶାର ଧେଇ କୌଣସି ବିଶ୍ୱାର ଦଳ ନାହିଁ, ଧେଇମାନଙ୍କ କି ଏଶାଭାସେ ଏହି ସବୁ ଲେଖା ଲେଖିବାକୁ । ତାର କାରଣ, ପ୍ରମେୟ ଓଡ଼ିଶାର ଏହି ସବୁ ବିଶ୍ୱାର ଏକା କରୁଥିବା ପଦ ପାଇଁକାର ଅଭିବଦିତ; ଦ୍ୱିତୀୟ ଏ ସବୁ ଲେଖା ଅନେକା ସାହୁତବ୍ୟମନ୍ଦର୍ମୟ ଲେଖାକୁ ଅଧିକ

ଚତୁରଙ୍ଗ

ଉଲ୍ଲ ପାଉଥିବା ଉଡ଼ିଆର ସ୍ଵାଭାବିକ ମନୋଦୂର୍ଘ୍ରି । ଅଞ୍ଜଳାର ନୃତ୍ୟ, ଚିମଳା ସମ୍ବାଦୀୟ ଚଲନା ସାହୁତ୍ୟକ (କବି ର ଅଧିନିଧିକ) ମାନେନ୍ତି ଲେଖନ୍ତି । ସବ କହିବାକୁ ଗଲେ ଏଠାରେ ଏହି ଦୁଇ ଦଳ ଭାତରେ କୌଣସି ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ସୀମାରେଣ୍ଟ ନାହିଁ । ତେଣୁ ଶୁଭକଳସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଚଲନା ମଧ୍ୟ ଖୁବ୍ ଭିତ୍ତି ଧରିବାର ହୁଏ ନାହିଁ । “ଚତୁରଙ୍ଗ” ପାଇଁ ଏହାମନି ଏକ ଭିତ୍ତି ଦଳର ମୁଁ ହେଲେ ଆମ୍ବେମାନେ ମାର୍ଗରେ ଜୁମ୍ବ ହେବୁଁ । ଏହା ନ ହେବା ଯାଏ, ଲେଖକମାନଙ୍କୁ ଅନୁଷ୍ଠାନିକ, ଶୁଭକଳସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଲେଖନା ମଧ୍ୟ ଯେପରି “ଚତୁରଙ୍ଗ” ପାଏ ସେଥିପ୍ରତି ନଳର ଦେବେ ।

ଚତୁରଙ୍ଗର ପ୍ରକାଶ :

“ଶଙ୍କ” ର ପ୍ରଥମ ବର୍ଷର ଏକାଦଶ ଓ ଦ୍ୱାଦଶ ସନ୍ମା ସମାଦିନୀୟ ମନ୍ତ୍ରବ୍ୟରେ ‘ଏକ ବର୍ଷର ଅନ୍ୟ ଅଭିଜ୍ଞତା ଶୀର୍ଷକ’ ପ୍ରମ୍ବ ପଢିଲୁ ନିମ୍ନୋକ୍ତ ବାକାଣ୍ଠି ଦେଖି ଆଶ୍ରମୀ ହେଲୁ —

‘ ଏ ପ୍ରୟେନ୍ତି ଉଡ଼ିଶା ରଜ୍ୟାନୀ କଟକରୁ କୌଣସି ଏହିବାର ଭତ୍ତବ ହୋଇନାହିଁ, ଏବଂ ହା ଦେଖି ଦେଖି ବଲାଙ୍ଗରରୁ ‘ଚତୁରଙ୍ଗ’ ନାମକ ଏକ ପଦିଜୀ ମ୍ବାଳକୁ ପ୍ରକାଶ କରି କରିଛି । ’

ଏଠାରେ ‘ୟା’ ଶବ୍ଦଟି ‘ଶଙ୍କ’ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଦ୍ୟବହୁତ ହୋଇଛି । କିନ୍ତୁ ‘ଶଙ୍କ’ ଧରି ‘ଚତୁରଙ୍ଗ’ ର ଲକ୍ଷ୍ୟ ଅକହୁକ ନୁହେ । ଅଜକୁ ତନି ଦର୍ଶ ହେବ ପାଇଣା ମହାସଜ୍ଞଙ୍କ ପୃଷ୍ଠାପେଷକତାରେ ଜୋଶଳ କଳା-ମଣ୍ଡଳ ଗଠିତ ହୋଇଛି । ଏହି ଅନୁଷ୍ଠାନର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଓ ଲକ୍ଷ୍ୟ କୋଶଳ କଳା ମଣ୍ଡଳର ଅନୁଷ୍ଠାନ ପଦ (ଚାନ୍ଦ୍ରପଦକଟ୍ଟସ) ରେ ଲିପିବିକ ହୋଇ ରହିଛି । ସେଥିନ୍ତୁ ଜଣାଯିବ ଯେ, ‘ଶଙ୍କ’ ଜନାନ୍ତ କହିବାର

ଅନେକ ଦିନ ଆଗ୍ରହୀ ‘ଚତୁରଙ୍ଗ’ କଳା ମଣ୍ଡଳର ଗର୍ଭରେ ଥିଲା । ରତ୍ନ ମଧ୍ୟରେ ତନି ବର୍ଷ ଶିଶୁ କନ୍ୟାର ଗର୍ଭରୁ ଆକ୍ରମିତ ହୁବରେ ଜାତ ଶାଶ୍ଵତୀ ଶାଳିବାହିନୀ ଧରି ସଠାତ୍ ଯଦି ‘ଶଙ୍କ’ ର ଭୂମିଷ୍ଟ ହେବାର ସୁପୋଗ ମିଳିଯାଇଛି, ତାର ମାନେ ନୁହେ ଯେ ପାହାର ପଛକ୍ରେ ଜନ୍ମ, ସେ ଦୁଇବର୍ଷୀ ଆକ୍ରମିତ ଜାତ କର୍ମର “ଦେଖା ଦେଖି” ବା ଅନୁକୂଳଣର ଫଳ ।

ଆମ୍ବେ ଆଜି ଥିରେ କହି ରଖି ଯେ, ‘ଚତୁରଙ୍ଗ’ର ଜନ୍ମ ଆକ୍ରମିତ ନୁହେ । ଏହା ଧକ୍କାଶଳ କଳା ମଣ୍ଡଳର ଗର୍ଭରେ ମୂରାହାର ଦଶ ମାସ ଦଶ ଦିନ ଭୋଗ କରିଛି ।

ପ୍ରାଚ୍ଯୀନାର —

ନିମ୍ନଲିଖିତ ପୁସ୍ତକରୁତକ ଆମ୍ବେ ଉପହାର ପାଇ ଲେଖନକଟଲିଖିତାମାନଙ୍କୁ ଅନୁରିକ ଧନ୍ୟବାଦ ଅର୍ପଣ କରିଛୁ ।

ପ୍ରବନ୍ଧ ପ୍ରଦାହ — ରଜ୍ୟେତା ଶା ଶିଶୁଭୂଷଣ ଶାୟ ମୂଲ୍ୟ ଟ ୧ ।

ଶାରଦୀ — ରଜ୍ୟେତା ଶାମତୀ ହରାପ୍ରିୟା ଦେଖି ମୂଲ୍ୟ ଟ ୦ ।

ଶାତାବ୍ଦୀର ସଂକଳନ — ରଜ୍ୟେତା ଶା ବିଳରମ ନନ୍ଦ ମୂଲ୍ୟ ଟ ୦ ।

ତୁମ ମରମ କଥା — ରଜ୍ୟେତା ଶା ଧନେଶ୍ୱର ମହାନ୍ତି ମୂଲ୍ୟ ଟ ୦ ।

ଜାଗରଣୀ — ରଜ୍ୟେତା ଶାମତୀ ହରାପ୍ରିୟା ଦେବି ମୂଲ୍ୟ ଟ ୦ ।

ଅବିଷ୍ୟକ୍ତତର ପଥରୀ ମାନେ ଉପହାର ସୁଦେଶ ପୁସ୍ତକ ପଠାଇବେ ତାହା କେଉଁଠାରେ ବିଦ୍ରୀ ହୁଏ ଲେଖିବା ପାଇଁ ଅନୁଭବ କରୁଁ । ଏପରି କାଳେ ଦେଖିବା ମାନଙ୍କ ପଥେ ସୁବିଧା ହୁଅନ୍ତା ।

ଜାମ୍ବେଦମ୍ବର ପାଇଁ ଚତୁରଙ୍ଗର ସୋଲୁ ଏଜେଣ୍ଟ ନିଜକ ପେପାର ଏଜେନ୍ସ୍ ଏଲ୍. ୧, ନଂ ୧୦ ଗଣ୍ଡକ ରେଡ଼ ଧୋ: ଅ: ଜାମ୍ବେଦମ୍ବର

ରୂପାଳୀ:—

(୧) ଚତୁରଙ୍ଗ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଉଡ଼ିଆ ମାନ୍ଦର ପ୍ରଥମ ଦିନ ଦୁକାଣିତ ହେବ । ଲେନକମାନଙ୍କୁ ଅନୁଶେଷ ଯେ ନିଜ ନିଜର ରଚନା କାଗଜର ଗୋଟିଏ ପାଳରେ ଲେଖିବେ ।

(୨) କୌଣସି ଦ୍ରବ୍ୟ ଦା ରଚନା ସାଧାରଣତଃ ଚତୁରଙ୍ଗର ଶ ମୃଷ୍ଟାରୁ ଅଧିକ ନ ସେବା ଭାର୍ତ୍ତିକାରୁ । ଉପସ୍ଥିତ ଡାକ ଟିକଟ ଉଧାରାଇଲୁ ଅମନୋନାତ ରଚନା ପେରନ୍ତୁ ଦ୍ଵାରା ପରିପ୍ରକାଶିବ । ଅମନୋନାତ ରଚନା ପାଇଁ ସପାଦକ କୌଣସି କାରଣ ଦର୍ଶାଇ ବାକୁ ବାଧ ନୁହନ୍ତି ।

(୩) କେବଳ ରଚନା ସପାଦକଙ୍କ ଠାକୁ ପଠାଇ ଗୁଡା, ଗ୍ରାହକ, ବିଜ୍ଞାପନ ଇତ୍ୟାଦି ଯାବଣ୍ୟ ପରିଚୁଳନା ଫଳାନ୍ତି ବିଷୟରେ ପରିଚୁଳକ ‘ଚତୁରଙ୍ଗ’କୁ ଲେଖିବେ

(୪) ପରାଦ ଆଦାନ ଦ୍ରଦାନର ସୁଦିଧା ପାଇଁ ସ୍ଵ ଦ୍ରବ୍ୟ ଆଦିରେ ଆପଣା ଆପଣା ନାମ ସହିତ ଟିକଣା ଲେଖିବା ପାଇଁ ଲେଖକ ଲେଖିବା ମାନଙ୍କୁ ଅନୁଶେଷ ।

ସମ୍ମାଦବ
‘ଚତୁରଙ୍ଗ’
ବଲ୍ଲାଙ୍ଗିର

ବିଜ୍ଞାପନ

୧— ଚତୁରଙ୍ଗର ବାଟିକ ମୂଲ୍ୟ ସତାକ ଟ୍ରେଣ୍ ପାଶୁମିକ ମୂଲ୍ୟ ଟ ଟ୍ରେନ୍ ମାତ୍ର । ପ୍ରତ୍ୟେକ ସଂଖ୍ୟାର ମର୍ମ୍ୟାଟ୍ ମାତ୍ର । ଗ୍ରାହକ ଗୁଡା ଅଗ୍ରିମ ଦେଇୟ ।

୨— ଯେ କୌଣସି ମାସିର ଗ୍ରାହକ ହୋଇ ପାରିବେ ।

୩— ଗ୍ରାହକ ଭାକ୍ତା କଲେ ଭିଂଟି ରେ ମଧ୍ୟ ପଠାଇ ଦ୍ଵାରା ପରିପ୍ରକାଶିବ ।

୪— ବିଜ୍ଞାପନ ହାର ସମ୍ମନରେ ପରିଚୁଳକଙ୍କ ପଦ ଲେଖିବେ ।

୫— ଯେଉଁ ମାନେ ବିଜ୍ଞାପନ ଦେବେ ନିଜର ବୁକ୍ ଦେବାକୁ ଗୁହ୍ୟାଙ୍କୁ ବୁକ୍ ମଧ୍ୟ ପଠାଇବେ । ଉପସ୍ଥିତ ଡାକ ଟିକଟ ପଠାଇ ବିକ୍ ପେରନ୍ତୁ ନେଇ ପାରିବେ । ବୁକ୍ ଭାଇଙ୍ଗଲେ ପରିଚୁଳକ ଦାୟୀ ନୁହନ୍ତି ।

୬— କୌଣସି କାରଣ ବିଶତଃ ଗ୍ରାହକ ଯଥା ସମୟରେ ‘ଚତୁରଙ୍ଗ’ ନ ପାଇଲେ ଗ୍ରାହକ ନାହିଁ ସେହି ପରିଚୁଳକଙ୍କ ଜଣାଇବେ ।

୭— ଅଳ୍ପବିନି ପାଇଁ ଛୁନାନ୍ତରକୁ ଗଲେ ଛୁନାନ୍ତି ପୋଷି ଅପିସକୁ ଏବଂ ବହୁଦେନ ପାଇଁ ଗଲେ ଆୟୁ ଅପେସକୁ ଜଣାଇଲେ ଗ୍ରାହକ ଗ୍ରାହକା ମାନେ ‘ଚତୁରଙ୍ଗ’ ସଭ୍ୱର ପାଇ ପାରିବେ ।

ପରିଚୁଳକ
‘ଚତୁରଙ୍ଗ’

OVER 15 YEARS DEVOTED BANKING SERVICE TO THE
COUNTRY

BHARAT INDUSTRIAL BANK, Limited

H.O.-Calcutta. H.Q. of Orissa-Cuttack.

FOR THE INDUSTRIAL AND COMMERCIAL DEVELOPMENT OF ORISSA

20 Branches are going to be opened in the important business centres
of Orissa of which the arrangement of
opening 10 branches has been completed.

CUTTACK OFFICE
CHOUDHURY BAZAR

Kalamandal Printing Pre

P.O. BALANGIR
PATNA STATE

OUR SPECIAL FEATURES ARE

QUALITY

PROMPTNESS

S E R V I C E

WE UNDERTAKE ALL KINDS OF
JOB WORKS

Cash-memos, Bills, Vouchers, Letters, Invitation cards, Books Etc

can be printed here

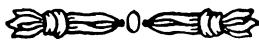
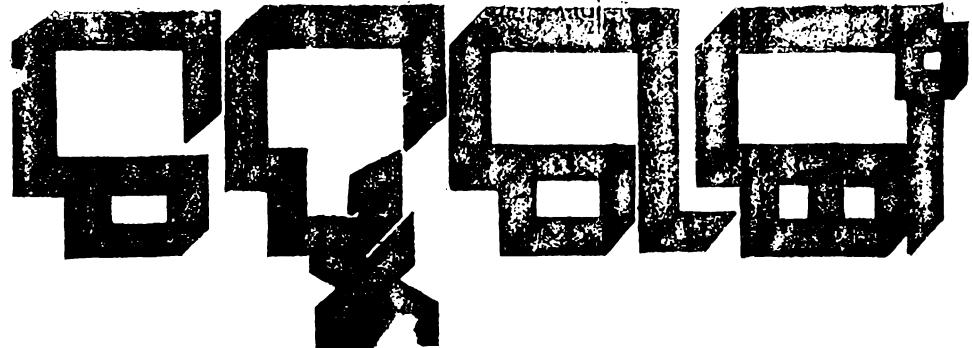
ପ୍ରଥମ ବର୍ଷ

ଭାଦ୍ରକ ମାସ

ଚତୁର୍ଥ ସଂଖ୍ୟା

ସଂପାଦକ - କୃମାର ବ୍ରଦ୍ଧନ୍ଦୁ ନାନ୍ଦନ ସ୍ଥିଂହ ଦେବ

ଥିବ
ବର୍ଷ

ଶତ୍ରୁବ
ଦାସ

କରୁଣ
ପଣ୍ଡିତ

କୋଣାର୍କ—କଳା—ମଣ୍ଡଳର

ମୁଖ୍ୟାବ୍ୟୂହେ ଲାଖିତ

ଫର୍ମାଦିକ ପତ୍ର :—

ଶ୍ରୀ କାଳିଦୀ ଚରଣ ପାଣିଗ୍ରାସ୍ୟ
ସଜ୍ଜରହୁ ଶ୍ରୀ ବଳଭଦ୍ର ବହୁଦାର
ଶ୍ରୀ ପ୍ରଭୃତ କୁମାର ମୁଖୋପାଧ୍ୟୟ
ଶ୍ରୀ ନିତ୍ୟାନନ୍ଦ ବହୁଦାର
ଶ୍ରୀ ବିଶ୍ୱରୂପଣ ଗୁରୁ
ଶ୍ରୀ ସାମୁଏଲ ଚନ୍ଦ୍ର

ମରିଗୁଳକ

ଶ୍ରୀ ସୁବୋଧ ରତ୍ନ ଦାସ

BALANGIR TRADING Co, Ltd

(Incorporated in Patna State)

WE RUN SO MANY BUSINESSES

H.O. TITILAGARH

RICE AND OIL MILL

Balangir Soap Works

BALANGIR DYEING WORKS

Branches at:--

Kantabanji

Tusra

Harishankar Road

K. L. Jhunjhunwala

Director

ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଶ

ଓମ ନେହାନ୍

ସୁତୀ

ବିଷୟ		ଲେଖକମାନଙ୍କ ନାମ	ଦୃଷ୍ଟି
୧ ଦଲମା	(ପଦ୍ୟ)	ଶ୍ରୀ ନବକିଶୋର ଦାସ	୧୮୫
୨ ସାହୁତ୍ୟର ବବଧାର		ଶ୍ରୀ ଶଶିରୂପଶ ରାୟ	୧୮୭
୩ ସାପୁଅ	(ଗଳ୍ପ)	ଶ୍ରୀ କାଳିଦୀ ପାଣିଗ୍ରାମୀ	୧୯୩
୪ ଲପିଙ୍ଗମ୍ୟାନ୍ ଉପନ୍ୟାସରେ ଭକ୍ତର ହୃଦ୍ୟଗୋ		ଶ୍ରୀ ସ୍ରୋମନାଥ ହୋଡ଼ୁଶର୍ମ	୧୯୯
୫ ର୍ୟାଣୀ	(ପଦ୍ୟ)	ଶ୍ରୀ ବେଣୁଧରେ ରାଉଡ଼	୨୦୨
୬ ମହେନ୍ଦ୍ରପା	(ଗଳ୍ପ)	ଶ୍ରୀ ରାଜକିଶୋର ରାୟ	୨୦୪
୭ ମାନ୍ଦ୍ରଭୂମି ମାଳଭୂମି		ଶ୍ରୀ ନବକିଶୋର ଦାସ	୨୧୦
୮ ଅବତ୍ରିୟ	(ନାଟକ)	ଶ୍ରୀ ପ୍ର —	୨୧୯
୯ ଟେଲିଗ୍ରାମ୍	(ଗଳ୍ପ)	କୁମାର ନଦିନୀ ପାଣିଗ୍ରାମୀ	୨୨୭
୧୦ ସିଂହୁୟାଁ କୁଷି		ଶ୍ରୀ ପ୍ରସନ୍ନ କୁମାର ନଦି	୨୨୮
୧୧ ଅଷ୍ଟାତ୍ମ ସଙ୍ଗୀତ	(ପଦ୍ୟ)	ଶ୍ରୀ ଧରେଜ କୁମାର କବି	୨୩୩
୧୨ ମନ୍ଦିର ମହୁରା	(ଗଳ୍ପ)	ଶ୍ରୀ କିମ୍ବୁଦ୍ଧିଧାରୀ ମିଶ୍ର	୨୩୪
୧୩ ସାହୁତ୍ୟ ସମାଲୋଚନା		ଶ୍ରୀ ଶୁକ୍ଳଚନ୍ଦ୍ର ଶର୍ମି	୨୩୫
୧୪ ସାହୁତ୍ୟ ଓ ରାଜନୀତି		ସମଦର୍ଶୀ	୨୩୬
୧୫ ଦୁର୍ଗାରା	(ସମାଦିକାଣ୍ଡ)		୨୩୩

—○—

ତୌଧୂରୀ ଡାଇଙ୍କ୍ ଫେକ୍ଟରୀ ବଲାଙ୍ଗିର

କପତା ବୁଣ୍ଡାକାର ମାନଙ୍କପ୍ରତି : —

ଆମ୍ ଫେକ୍ଟରୀର ସୁତୀ ବ୍ୟବସ୍ଥାର କରି ଜୀବିତାନ୍ ହୁଅନ୍ତିରୁ । ସୁତାର ରଙ୍ଗ ସ୍ଵାୟମ୍ଭର
ଏବଂ ରକ୍ତବୁନ୍ଦି ।

—○—

ତୌଧୂରୀ ସୋଧ ଫେକ୍ଟରୀର ସାବନ୍ଦ ବ୍ୟବସ୍ଥାର କରି ଆପଣାର ଶବ୍ଦର ଝୁବସ୍ତ ଏହିଥାର
ବନ୍ଦନ୍ତ ।

ତୌଧୂରୀର — ଶ୍ରୀ ହରଭଗତ ରୁଚମଳ୍ ତୌଧୂରୀ
ବରାଇର,
ପାଠାଙ୍ଗିର

Tele:- 'AMAR'

AMARSINGH RICHPAL JAIN

Yarn-Cloth. General Merchants

AND

COMMISSION AGENTS

P. O. Kantabanji B. N. Ry.

PATNA STATE, E. S. A.

Our Motto Honesty

OUR PRICES MODERATE

KEROSENE OIL

S U G A R

Available on controlled rates

PURE Gold & Silver Bars

ALWAYS IN STOCK

**TRY & BE
CONVINCED**

ନାଟ୍ୟ-ସଙ୍ଗୀତ-ତତ୍ତ୍ଵଜୀବ ପେ ସାହିତ୍ୟ-ବିଶାରଦାଃ ।

କଳୟ କୁଣ୍ଡଳାଃ ମବେ ମଧ୍ୟୋଯୁନ୍ତାଂ ମଦ୍ୟାଭଲେ ॥

ପ୍ରଥମ ବର୍ଷ

ଭାଦ୍ରବ ସଂପାଦିତ; ମୁଦ୍ରଣ ୧୮ । ୮ । ୪୬

ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଶ ସଂପାଦିତ

ଦଲମା *

ଶ୍ରୀ ନବ କିଶୋର ଦାସ

ନିଷ୍ଠବ୍ଧ ମଧ୍ୟାହ୍ନ, ନିର୍ଝନ ମୋ କଷ,
 ସମ୍ମନେ 'ଦଲମା' ମୁକୁଲାଇ ବଷ
 ଭର୍ତ୍ତା; ନାଲମୟ, ଗିରି ପରେ ଗିରି—
 ମୌନ ମୁଦୁବାଣୀ କିର୍ତ୍ତବ ହୃଦ ଚିତି
 ନାଲ ପ୍ରରେ ପ୍ରରେ; ଜନ୍ମତ ନୟନ,
 ନାଲମୟ ଆଜି ଜୀବନ ସମନ

ମୁଦ୍ରାନି ମଧ୍ୟ ଗରି ମାଳ ମାଳ,
 ସଂପାଦନ ଭାବେ ଛିଦ୍ରମାନ ତାଳ
 ଗର୍ଭର ଅନ୍ତରେ; ଶ୍ରୀଲିଙ୍ଗ ପୁଞ୍ଜ ସମ
 ଭାବଦାଏ ବିଚ୍ଛୁଦ୍ଧ ଅବା ଆଜି ମନ !
 ସାଥୀ-ମୁନେ-ତ୍ରୀଣି ଲୋକେ ଏକ ସାଥୀ;
 ଯାହୀ ସ୍ତରେ, ସ୍ତରେ ହାତ ଉପାର ପାତ
 ମିଳାଇ ଦିଅନ୍ତିର, ପ୍ରାଣ ଯା'ର ଦ୍ରାଚିତ
 ନାହିଁ ତସେ ଧାରେ, ଜାଣେ ମୁହଁ ଜୀବନ
 ନାହିଁ ହୋଇଗାରେ ଭୁବନୀ ବିଚ୍ଛୁ ପର,
 ହେ ଦଲମା ! ତୁହି ପରିବ ମୋ ଅନ୍ତରେ
 ଜନ୍ମ ଅଛୁ ଶିଶୁ ପୁଣି ସଙ୍ଗ ସମ;
 କଣେ କଣେ ଗୁରୁତ୍ବ; କର କଣାଜା ମନ୍ଦ !

ବର୍ତ୍ତନ ଉତ୍ତର ଅନ୍ତଳ-ଦର୍ଶକ ମାନକୁ ନେଇ ପାଦାର, ଯାହା ଯାନତେଷେବିଧୂରର ଭକ୍ତିକ ଅଗ୍ରାଧିଷ୍ଠାନର ରଦ୍ଦିକାଳିତଳେ.
 ଲେଖକର ନିର୍ଝନ-ଜୀବନର ସାଥୀ ହୋଇଥିଲୁ—ଲେଖକ ।

ଚତୁରବ

ପୁଣ୍ୟ-ସାଧ ! ମୋର,
ଏକା ଏକା କାଳ
ଦେଇଦେ ଶୁଣି ; ପୁଣ
ପୁଣମୟ ହୃଦୟ--
ପୁଣେ ଭାଲେ ଭାଲେ,
ଉଦ୍‌ବେଗ ନିଦ୍ରା-ମୋର

କେତେ ଦିବା ରାତ
ଦିଏଁ ବସି କଟି
ଶ୍ୟାମ ଡରୁ ଲତା
କଳପନା-ଜଥା
ପରୀର କଳନ
ଉଦ୍‌ବେଗ ବିଜନ ।

ଛୁନ୍ଦମୟ ଚିତ୍ର,
ନିର୍ବ୍ୟ ମୁହଁ ପ୍ରମେ
ସୁଗ ପର ସୁଗ
ନକରେ ଦା କାହାଣୀ
ଲେଖା ଖେଳ ; ହଡ଼
ସଦା ନାଲମର୍ଦ୍ଦ
ଧାନ ମର୍ଦ୍ଦ ଖେଳ ?
ଭୁଲିବି ଠକ୍-ସନେ ?
ମାତୁ ନିତ ମର୍ତ୍ତୀୟ,
ପରବାସେ ପ୍ରିୟ !

ମୁକୁଳେ ବନନ,
ରଣଞ୍ଜି ଦବନ ।
ଦହିତ ଜଗତେ,
ଫୁଲର ରକତେ
କମ୍ପିଲ ଗରନେ;
ତହିଁକି ସପରନ
ଦେଲ୍ ପେଇ ଶିଷ୍ଟା
ପ୍ରାଣ ନାଲ-ଦିଷ୍ଟା
ହେ ତର-ଉଦାର !
ସାଥ, ସଞ୍ଚାଦର !!

— ×○×*×○× —

ପାଦ୍ମିତ୍ୟର ଶ୍ରବଧାରା

ଶାନ୍ତିଭୂଷଣ ସମ୍ପଦ

ସାହିତ୍ୟ ରସର ଅଣ୍ଟାର । ମାତ୍ରା ଆସାଦିନ କାହିଁ
ଯାଏ ତାହାକୁ ଉସ । “ରସ୍ୟତର ଆସାଦିଯଠର ଅଟେବୀ”
ସାହିତ୍ୟ କଥାଟିର ମୂଳ କଥାଶା ଲେଖକର ଅଜ୍ଞାତ ।
ତେବେ ‘ସହିତ’ ଶାଙ୍କୁ ଏହା ଅସିଅଛି ଏହା ନିଷ୍ଠାର ।
ଆଉର୍ଦ୍ଧରୁ ଏତକି ପିଲେ ଯେ ସାହିତ୍ୟର ଅର୍ଥ ସମ୍ବଲନ୍ତ
କିନ୍ତୁ କାହିଁର ସମ୍ବଲନ୍ତ ? ମନୁଷ୍ୟର ପରମାନନ୍ଦ
ଲନ୍ତର ପେବେ ଏହି କଥାଟି ଜନ୍ମ ଦିନରେ ଏ,
ତେବେ ଦୁଇବାକୁ ମନ୍ଦବ ଯେ ଏକାଧିକ ଦ୍ୟନ୍ତ ସମ-
ବେତ ଭାବରେ ଯାହା ଉପଭୋଗ କର ପାରନ୍ତି ତାହାକୁ
ସାହିତ୍ୟ । ଉପଭୋଗ କିମ୍ବା ଆସାଦିନ କାହିଁଦାକୁ
ଦେଖିଲେ ରସ ଆଦିଶାଳ । ମୁକ୍ତରଂ ସାହିତ୍ୟ ରଧାର
ବିଷ୍ଟ ଏହା ନିଷ୍ଠାତ । ଟକିଏ ଚାଲାଇ କହିଲେ କୁହାଦାରେ
ଯେ ସାହିତ୍ୟ ଭାବ ଓ ଭାଷାର ସତଃଲନ୍ତ । ଆପ
ଯେଉଁ ଠାର ଭାଷା ସହିତ ନିବିତ ଭାବରେ ସମ୍ବଲାତ
ହୁଏ ସେଠାରେ ସାହିତ୍ୟର ଜନ୍ମ । ଭାବ କଥାଟିକୁ
ଗଭୀର ଭାବରେ ହୁଇଲେ ପେହି ରସ ନିକଟରେ ଚାହିଁବ
ଦେବ । ମନର ଛୁଟିର ସମୁଦ୍ରରେ ଯେଉଁ ତରଙ୍ଗ ଉଠିବ,
ଯେଉଁ କଣ୍ଠେଳ ପାଏଁ ଲାହୁକୁ ଭାବ । ମନୁଷ୍ୟର
ଦୟକି ଦ୍ୟାମ ମନ୍ଦବାଦୀ, ମନ୍ଦବାଦୀ ମାନ୍ଦିଯାନ
ଯେବେତି ଅନୁଭୂତି-ଅନୁମାନ, ସମ୍ମତିଦ୍ୱାରୀ ଏହି ଭାବ
ତୋଳ । ଧାରୀ ଏହି ଭାବକୁ ପ୍ରେସରିଆ ଦିଏ ତାହାର
ନାମ ରସ । ଶିତ-ସମୁଦ୍ରରେ ଯେବେଦେଲ ରସର
ପବନ ବେଳେ, ସେତେବେଳେ ଭାବୀ ଭାବୀ
ଭିତ୍ତିତ୍ତ ହୁଏ । ଲୋହିଲେ ଶିତ ଶାନ୍ତ, ସମ୍ମାନ ଓ
ନିମ୍ନରଙ୍ଗ ଭାବରେ ଅବସ୍ଥାର କରିଥାଏ ।

ରସ ସହିତ ଖାଦ୍ୟ ଏହି ନିରିକ୍ଷା ସ୍ମୃତି ଆପଣଙ୍କ-
ମାନେ ଆପୁଣ୍ଠ ଭଲ ଜୀବନର ଗୁଣୀୟତା ଦେଖାଇଥାଏଇ କାହାର
ଆପଣଙ୍କମାନର ଦୂରିତା ଲବଧିତାରେ ତିଥ କବିତାଟିରେ
ସାଧିଯାଏ ଜୀବନ । କବିତା ଓ ଜୀବନ ଉପର ଏହିଏହି

ଶ୍ରୀମନ୍ତନ ଶିଖିଦୁ । ଭାବ ଉପରେବିଠଳ ଭାଷାକୁ
ରସତ ପାଇରେ ପକାଇ ଆବର୍ତ୍ତିନ କରି, ଉପରିକି-
ବେଠଳ ଛାଁଟି କାହାର ଜଳେ ଦିଷ୍ଟିଲାଗାଏ ।
କାହାର ପରିଣାମରେ ଉପରି ରହିର ଦାନା ଦାନା
ଏ ଭଲି ଥାଇ ଆହୁର ଲେ ହୋଇ କି ଥାଏ । ତାର
ଏହି ଉପରସର ଦାନା (crystals) କେବଳ ଏହି
ସମୟ ସମୟରେ ମୁରକ୍କ ଦ୍ୱାରା ଜିଗାର ଅଛିଲା,
କରେ ନାଲିକାପଙ୍କ କୁମାର ଘୟାର, ଅଧିକୁଳକେ
ଉଦ୍ଭବ ସମ୍ପର୍କ, ଉଚ୍ଚେଷ୍ଟେ ଉଚ୍ଚିକେ ଉପରିକିବିଠଳ,
ରାଧାନାଥଙ୍କ ଚିତ୍ରକା, ଏ ନୂତନ ରସର ମୁରକ୍କ ଏହାର
ଦାନା ବିତରଣ ଅର୍ଥାତ୍ ଫିଲ୍ମାର ।

କୁରିତୀର ଉଚ୍ଚଲଘର ମଧ୍ୟରେ ସାହୁତ୍ୟର ଉଚ୍ଚଲଙ୍କ
କଟିଗଲିଥିଁ, କେବଳ ଏବଂ ଧୀରନାର ସାହୁତ୍ୟର
ନାମେ ଯେଉଁରେ ରସର ଅନୁସରିବାରୁ ପ୍ରଭାବୀ ହୁଏ
ସେତେବେଳେ ସାହୁତ୍ୟର ଉପରି ଧାରା ସାମାଜିକ
ରହିଥାଇଁ ଛଙ୍ଗା କରିବାରେ ଫିଁ ମନୁଷ୍ୟର ହିନ୍ଦ୍ୟାଜୀନର
ପରିପୃଷ୍ଠା ଉପରିଭାବରେ ବିଶ୍ଵାସ ହୁଏ, ଉଚ୍ଚଲଙ୍କରେବେଳେ
କେବଳ ରହିଥିଲା ବିଶ୍ଵାସ ସାହୁତ୍ୟ ତୁଳିଷ୍ଟାରେ ନାହିଁ ଏବଂ
ଆମ୍ବାମାଟିନେ ଉପରେ ଆମା ରହିଥାଇଁ ଜୀବି ବିଶ୍ଵାସ ହୁଏ
ଯେବେ ଆମାକୁ ଆମ୍ବାମାନଙ୍କର ଜୀବି ଦୁଇଁ ହାଏ, ସବୁରା
ସେହିପ୍ରାତିକୁ ନୀତିମାନଙ୍କରେ ଆମା ବିଶ୍ଵାସ କରିଥାଏ
ସାହୁତ୍ୟ ଉଚ୍ଚଲଙ୍କରେ ବିଜଳିବା, କେଣାକରି, ଆମ୍ବା
ବେଳୀ, ପଶୁଧାଳା ପ୍ରକୃତି ସମ୍ପଦ ବିଷୟକୁ ଅପଣାଏ
ଅଗ୍ରାହୀତ କରିବାରେ । ବୁନ୍ଦଶଂ ସାହୁତ୍ୟ ସବକିମ୍ବା ଶାସ୍ତ୍ରର
ସମ୍ବଲନ ଅଣ୍ଡା ମିଳନକରିବା । କିନ୍ତୁ ବ୍ରାହ୍ମମଧ୍ୟରେ
ଏହାର ମହିନ୍ଦ୍ର କିମ୍ବା ଏହି ଉପରେ କୁଣ୍ଡଳ ପାତା ମାତ୍ର ଏବଂ
କିମ୍ବା ଶୈଳପାତା ସାହୁତ୍ୟ, କୋଣାର୍କର ସାହୁତ୍ୟ
ଦାର୍ଶନିକ ସାହୁତ୍ୟ ହୁଅଛି । ବିଶ୍ଵାସକରଣ ଅବଶ୍ୟକ
କିମ୍ବା ଉଚ୍ଚଲଙ୍କରେ Specialisation ଦ୍ୱାରା ପାଇଲାକୁ କେବେ

ଦୁଃଖର ଶିପୁଳ ଅବସୂର ଛୋଟ କରି ଉତ୍ସାହ, ପର୍ମନ, ବିଜ୍ଞାନ ପ୍ରଭୃତି ସାହିତ୍ୟର ଶୋଣୀ ବିଭାଗ ରି ହୋଇଥିଲା । ଏହି ବିଶିଷ୍ଟାବଳୀର ସବୁଆଠକ ସୁବିଧା-ଲକ୍ଷଣ ମନେହୁଏ । ଉତ୍ସାହ, ବିଜ୍ଞାନ, ଅର୍ଦ୍ଧ-ତି, ସବନାତି, କାବ୍ୟ, ଉପନ୍ୟାସ ସଥିରୁ ଗୋଟିଏ ଗାଟିଏ ଏ ଭଲ ଶିପୁଳ ଆକାର ଧାରଣ କରିଛି ଯେ

ଶୁଣିବ ମଧ୍ୟରୁ ପ୍ରତ୍ୟେକଟି ମଧ୍ୟରୁ ପୁଣି ବିଶିଷ୍ଟା ରଖିଲ ପ୍ରଯୋଜନ ହୋଇଥିଲା । ଉତ୍ସାହର ଅଙ୍ଗ ଛୋଟ କରି ପ୍ରାଚୀନ, ମାଘ୍ୟମିକ ଓ ଆଧୁନିକ— ଏହି ଭାବୀ କରିବାକୁ ହୋଇଥିଲା । ଏହି ଭଲ ବିଜ୍ଞାନରେ ଯ ଅଳ୍ପକ ବିଜ୍ଞାନ, ତାପ ବିଜ୍ଞାନ, ଜୀବ ବିଜ୍ଞାନ, ତିର୍କ ବିଜ୍ଞାନ ପ୍ରଭୃତି ଶାଖା-ବିଭାଗ ସ୍ଵର୍ଗତ ହୋଇଥିଲା ।

ହିନ୍ଦ୍ରାର ଧାର ଗୋଟିଏ— ତାହା ସତ୍ୟ । କିନ୍ତୁ ବର ଉପଳଙ୍ଗରେ ଆହୁର ହୋଇ ଏହା ଶତ ହୁଏର ପ୍ରଦାହତ ହୁଏ । ଏହାପରି ଶତ ଆଶରେ ପରି ୩୮ିଳ ଚିତ୍ରର ଉତ୍ସ ଧାରୀ, ଉତ୍ସର ନମ୍ବର କୁଟୁମ୍ବର

ତ ହୁଏ ଜଳ ଶ୍ରୀପାଠର ମୁନ୍ତିକିନିଶ
ଛୁଟୁନ୍ତର ବିଜ୍ଞାନ ଦ୍ୱାରା ଉତ୍ସଲାଗ ହୁଏ,
ପ୍ରାଚୀନର ଯ କରିବୁଥିବ ପ୍ରତିକାର
ଅନ୍ୟ ଦ୍ୱାରା ଉତ୍ସର ଅନ୍ୟରୁ ହୁଏ ।
୧.୧୫୨ ପ୍ରଦାହତ ହାତର ଧାର ହୁଏ

ହୁଏ ଆହୁର କୁଟୁମ୍ବର ଉତ୍ସର ଧାରୀ
ହୁଏ ପାଦ କିପରି ହୁଏ ।

ପର୍ମକାଳ ଯ ପୁରୁଷର ଜୀବ ମର୍ମପରେ
ଜୀବନକିନାମ ଧରିବା ଲାଭ ଲାଭରୁ ଭାବି-
ଯେଇଁ ସାହିତ୍ୟ ହେଉଥି ଅପର୍ଯ୍ୟାପୀ
କି ୮ । ୧୫୨ ଏହି
ପ୍ରଦାହତରେ ଆହୁମାନିନ ଯାହିତ୍ୟର
କାମ ପ୍ରଦାହତ ହେବେ ସେତେବେଳେ କବି-
ଭାବର ଅବଳାବଣ ହୋଇଥିଲା ସେତେବେଳେ କବି-

ଏ ଆହୁମାନେ ଯେତେ ଗୌରବ କରୁଁ ପଛକେ, ଆହୁମାନଙ୍କ ସାହିତ୍ୟ ଅଧିକ ଦୂର ଅଗ୍ରପର ହୋଇ-
ନାହିଁ । ବର୍ତ୍ତିମାନ ଆହୁମାନଙ୍କ ସାହିତ୍ୟ ବେଶ
ସାହିତ୍ୟ ଦୂରାବନର ବହୁ ପଣ୍ଡାତର ପଢ଼ ରହିଥିଲା ।

ଆହୁମାନଙ୍କ ସାହିତ୍ୟ କବିତା ଏବଂ ଉପନ୍ୟାସରେ
ଉପରିର ରହିଥିଲା । ଆହୁମାନେ କଥା, କାହାଣୀ ଓ
କଲ୍ପନା ଭଲ ପାଇଁ । ସଂସ୍କୃତ ସାହିତ୍ୟ ଅମଲରୁ
ଆହୁମାନଙ୍କର ଏହି କଲ୍ପନାପ୍ରିୟତା ଦେଖାଯାଏ ।
ଉପରିପଦରେ ମଧ୍ୟ ଗଞ୍ଜର ପ୍ରଭାବ ରହିଥିଲା । କଥା-
ସରିତ୍-ସାମାର କଥା-ସାହିତ୍ୟର ଅପୂର୍ବ ସଙ୍କଳନ ।
ବୌଦ୍ଧ ସାହିତ୍ୟର ମଧ୍ୟ କଥା-ସାହିତ୍ୟ ଅନେକ ହୁଏନ
ଆବୋଦ ରହିଥିଲା । ବୌଦ୍ଧ ଜୀବକ ଶୁଣିବ କେବଳ
ଗଞ୍ଜର ସମୟ ନୁହେ, ବୌଦ୍ଧ ଧର୍ମ ସହିତ ଏହି ଗଞ୍ଜ-
ଶୁଣିବର ସମ୍ବନ୍ଧ ଅଛି ଘନିଷ୍ଠ । ପୁରାଣ ଓ ଉପପୁରାଣ
ଶୁଣିବାକୁ ଆହୁମାନଙ୍କର ଗଞ୍ଜ ପ୍ରିୟତାର ଅନ୍ତର୍ଭାବ ନିର୍ଦ୍ଦେଶନ ।
କବିତା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଆହୁମାନଙ୍କର ଆଗ୍ରହ ସମୟକ ।
ସେହି କେବଳ ଦିନ ଜମସାଙ୍ଗରର କିମାଦ କର୍ତ୍ତିକ
କୌଣସି ମିଥୁନରୁ ଗୋଟିଏ ଦ୍ୱାରା ଉପରେ, ପ୍ରେକ୍ଷିତଙ୍କ
ହୃଦୟ ଦିଶାପାତର ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ଫୋଇ ଉପରେ ଆମ୍ବାକ
କବିତାର ରୂପ ଶ୍ରୀପୁରାଣ ମୁକ୍ତ କର ଉପରିଧୂଳୁ, ଏହା
ଭାବରୁ ସମୟଗାନ୍ତ ଅଭିଭ୍ୟାସ ହୋଇଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଜୀବିତର
ପ୍ରେକ୍ଷିତଙ୍ଗ ଚିତ୍ରନ୍ତର ପ୍ରଦାହତର ରୂପିତାରୁ । ସଂସ୍କୃତ
ସାହିତ୍ୟ ନ କବିତାର ଛନ୍ଦୋମୟୀ ପତିତର ନିର୍ଣ୍ଣୟାଳେ ।
ଲଗ୍ନବଦର ଦୃଷ୍ଟିତହରୁ ଆରଧ କରି ଥିଲୁବେଦର
ଦେଖିବାକୁଟୁମ୍ବର-ପ୍ରାଚୀନ ଧର୍ମକୁ କବିତାର କଲ୍ପନର
ନିର୍ମାଣ । ତଥାଥ, ନାଟକ ଓ ମଞ୍ଚମଣ୍ଡଳୀପରିପୂର୍ଣ୍ଣର ଦକ୍ଷତା
କେତେ ବେଳେ କବିତାର ମୋହ କଟିଲ ତଥାତର ମଧ୍ୟ
ଦେଖାଯାଏ, ଯେତେବେଳେ କୌଣସି ସାରବାନ
ଭାବର ଅବଳାବଣ ହୋଇଥିଲା ସେତେବେଳେ କବି-
ଭାବର ଆଶ୍ରୟ ପ୍ରାସାଦ ଅନିବାରୀ ମୋହ ଉଠାଇଲା । ଜୟ-
ପଦବିକର ଗୌତ୍ମଗାନ୍ଧାରୀ ପାଇଁ ୧୦୦ ୧୦୦
୧୦୦ ୧୦୦ ୧୦୦ ତାହା ମମଭାବରେ ପୂରିଥିଲା ।

ମଧ୍ୟ ମଧ୍ୟ ମହାକାବ୍ୟର ତୁମ୍ହେ ନିନାଦ ଶୁଣିଗଲେଠି
ତାହା ଗାତି କାବ୍ୟର ମୁରଳୀ ଧୂନିର ମିଶି ଯାଇଥିଲା ।
ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କାଳା ଯେ କେତେ କବିଙ୍କ କଲ୍ପନା-ପୁଣ୍ୟକୁ
ଜାଗ୍ରତ କର ଉଦ୍ଦିତଖଲ ତାହାର କଥା କରିଦା କିମ୍ବା ।
ଏତେ ବଢ଼ କାବ୍ୟ-ସାହିତ୍ୟ ଧୂନିର ଆଜ କୌଣସି
ଜାନିର ଅଛୁଟ କି ନାହିଁ ସଦେହ । ଭାରତବର୍ଷର ବିଭିନ୍ନ
ଭାଷାରେ ଏହି ସମ୍ବନ୍ଧର ଧ୍ୟାୟ ଲକ୍ଷାଧିକ କବିତା ରସି-
ଅଛୁଟ ।

ଭାରତଦାସୀ ଯେ କଲ୍ପନାଦୀଲାୟୀ ତାହା ଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କା
କବିତା ଓ ଅଧିନ୍ୟାସର ଶ୍ରୀ ବୃଦ୍ଧିକୁ ବୃଦ୍ଧିକାଳୀ ଯ୍ୟାଭ-
ଆସ । କବିତା କିମ୍ବା ଅଧିନ୍ୟାସ ଧର ମନ ଜାଗାନ୍ତିମ୍ବୁ ।
କିମ୍ବା ନାୟର ସଜ୍ଜ ସହିତ ସଞ୍ଜକ ଶୁଣିଦେଖିଲ ସାହୁତ୍ୟ
କିପରି ସବାରଧୁଡ଼ର ଘରକ । ଉତ୍ତଳ ସାହୁତ୍ୟକୁ
ସବାରଭାବରେ ପରପୁଣ୍ଡ ନ ଦେଖିଲେ କାହାର ମନ
ଫୁଲ୍ପୁ ହେବ । ଦିନେ ଜଣେ ବିଦେଶୀୟ ସମ୍ବନ୍ଧର ଦ୍ୟନ୍ତ
ଏହୁ ଲେଖନ ନିକଟରେ ଅଜ ଶିକ୍ଷାର ଲପନୋଗୀ
ଓଡ଼ିଆ ଭୁବନେଶ୍ୱର ଓ ଉତ୍ତରାସ ପୁସ୍ତକର ନାମ ଜାଣି-
ବାକୁ ଲୋଚିଥିଲେ । ଲେଖନ ଭାନ୍ଦାଙ୍କୁ କୌଣସି
ସଂତ୍ରାଷକିନଳ ଉତ୍ତର ଦେଉ ପାଇଲ ନାହିଁ । ଏହାର
ପଦାର୍ଥ ବିଦ୍ୟା, ରୂପକାଣ୍ଡ, ବ୍ୟୋମନ, ଦୁରୁତ୍ତି ପ୍ରଭୃତି
ସମ୍ବନ୍ଧରେ ମଧ୍ୟ ଆୟୁମାନଙ୍କର ଦେଇ ସ୍ମୀକାର କାହିଁ
ବାକୁ ହେବ । କେବେ ଆୟୁମାନଙ୍କର ଆଶା ଚାହୁଁ ଚହୁଁ,
ଚାହୁଁ ନାହିଁ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଆୟୁମାନଙ୍କର ବାନ୍ଧ ଦୁଃ
ଓଡ଼ିଆ ବହୁ ଦେବନ ଅର୍ଥନାତ, ସମାଜନାତ, ଦୁଃ ବିଜନ
ପ୍ରଭୃତି ବିଷୟ ଅଧୂରୀତ କର ଯାଇବୁଁ ?

ଆୟୁମାନଙ୍କର ଏହି ଦେଇନ୍ଥ ଯେ କେବଳ କଲ୍ପନା-
ସମ୍ବନ୍ଧର ସକାଶେ ଏହା ବୋଧିବୁଁ ସମ୍ବନ୍ଧର ନୁହେ ।
ଉତ୍ତରା ଭାଷାରେ ସମ୍ପୁର୍ଣ୍ଣ ପାହିର ଓ କଟିଲ ବିଷୟର
ପୁସ୍ତକ ମିଳେ ଏବଂ ଆୟୁମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ହେଲ୍ମାନେ
ବିଶେଷ ଭାବରେ ଜନପିଯାୟ ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଧ୍ୟାୟ
ସମ୍ବନ୍ଧର ଉତ୍ତରା ଭାଷା ଆଧୁନାତିନ; ଏଣୁ ଓଡ଼ିଆ

ଭାଷାରେ ଏହି ସମ୍ପୁର୍ଣ୍ଣ ବିଷୟର ଗ୍ରହ୍ଣ ରଚନାର ଅବ-
ଶ୍ୟକ ହୋଇନାହିଁ । ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ଏହି ପ୍ରକାର
ଗ୍ରହ୍ଣ ରଚନା ହେଲେ ପାଠକ ପିଲାଦି ମଧ୍ୟ କାନ୍ଦି
ବର୍ତ୍ତମାନ ମମୟରେ ପାଠକ ସମ୍ମାନ ଦ୍ଵାରା ଏବଂ
ଲେଖନର ମନେହୁବୁ ଏ ଜଳି ପାଠକ ବର୍ତ୍ତମାନ ଅଧୂରୀ
ଯେବେମାନେ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ଉଚ୍ଚ ଗ୍ରହ୍ଣ ଯାଇଲେ
ଜ୍ଞାନାର୍ଥନ ପକ୍ଷରେ ଅଧୂରଙ୍ଗର ପୁଣ୍ୟକଳକ ଦୋଳି
ମନେ କରିଦେ । କେବେ ପାଠକ ସମ୍ବନ୍ଧର ହେଲେ
ଯେ ଗ୍ରହ୍ଣକାର ସେତେଦେଲେ କିମ୍ବା ହେବେ ଏ
ଉଳି ଆଶା ମଧ୍ୟ ବିଭ୍ରମନା । ପାଠକର ସମ୍ମାନ୍ୟକୁ
ଗ୍ରହ୍ଣକାରଙ୍କ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରେ । ପୁନ୍ରୂପଣ ମିଳ୍ଟି
ଯେପରି ଲେଖନମାନଙ୍କର ରୁଚି ବିକାଶରେ ସମ୍ମାନ୍ୟକା
କରନ୍ତି ପ୍ରତିଭାଦାନ ଗ୍ରହ୍ଣକାର ମଧ୍ୟ ସେହିଭଳି ଜ୍ଞାନ
ମିଥିଷ୍ଠା ପୃଷ୍ଠା ପୂର୍ବକ ତାହା ଆହୁତାର୍ଥ କିମ୍ବା ଯୋଗ
ପାରନ୍ତି ।

ରୁଚିର ବିଷୟ କହିବାକୁ ହେଲେ ଆଜିକାରି କିମ୍ବା
ନିଧି ସାହୁତ୍ୟର କଥା ମନେ ପଢ଼ିଯାଏ । ଆଜି ସର୍ବଧିନ
ତାର ଭିତରାସରେ ଅଚ୍ଛେମାନେ ଗୋଟିଏ ନାଲକୁ
ଅଧ୍ୟାୟ ପଦାର୍ଥ ମରଚିବ ହେବାକୁ ଦିମାନ୍ତରୁଁ । ଏତେବେ
ବିଷୟରେ ଏ ଅଧ୍ୟାୟଟ ଏକମାନଙ୍କର ଅଭିଭାବ ସମ୍ମାନ୍ୟ
ଜାଲକୁ ଛାନ ଭିନ କର ଦେଉଥିଲୁ ଏହିନାମାନ
ଆଦରଶ ଅଭିଭାବ ଆଦରଶର ଦେବକ ତମାତ ବିଦ୍ୟା କରି,
ଦେବାକୁ ଅଗ୍ରପର ସେବାକଥିଲୁ । ନିତ୍ୟ ନୃତ୍ୟ ମାତ୍ରିକାର
ପ୍ରଭାଦରୁ ଅନ୍ତେମାନେ ବିଶ୍ୱାସ ଓ ପ୍ରଦିଷ୍ଟ । ଲେଖନ
୧୯୭୨ ସାଲରେ କଲିକତାରେ ପାଠେବିଦିନରେ ନଦୀ-
ବିଷୟ ଦେଇଦୁଇତଳ ଆମ୍ରକ ଓ ପନ୍ଦିତାମାନଙ୍କ
(ପାହା ମନ୍ଦିରକୁ ପାଠେବିଦିନର ଜାମାତର ମହାଶ୍ରୀ
ଏ ଲାଲରେ ନଳୁଅଛୁ) ଏବଂ କଟିଲର କିନ୍ତୁ ମଧ୍ୟରେ
ଦେଲୁନ (ବେଦାମଧ୍ୟାନ) ୧୯୭୩ ସାଲରେ ପ୍ରଦିଷ୍ଟ
ଦେଶିଲ ମେନନବେଳେ ଏହି ନୁହିଲ ଦ୍ୟନଶିଥିଲା
ସକାଶେ ଅଗ୍ରପର ଉତ୍ତରାକଣ୍ଠର କି ଅଗ୍ରହ—୧୦୯୮୮୮୯
କର ରକତେ ଲୋକ ବର୍ତ୍ତ ପଢ଼ି ଜନମ୍ବନ୍ଧୁକ ଧାର-

କୁଣ୍ଡିତ । ପାଇ ଥାକ ? ଗୁଣଶାତ୍ରେ ଅଭାବନୟ ପଦ୍ମ-
ଭାଜ । ଆମ୍ବୋମାନେ ଏହି ପରିଦର୍ଶନର ଛବି ଶୈଶ-
ବ ଗୁଲି ପାଇନାହିଁ । ଏହା-ଉପରେ ପୁଣି ଆମ୍ବୋମାନଙ୍କ
ଭାବୁ ତିର ଚନ୍ଦ୍ର ଯେନି ଠଣ୍ଡା ଖେଳିଥିଲୁ ।
କୁଣ୍ଡ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ବର୍ଷର ସର୍ବଭାର ଉତ୍ତରାପାଶ ଶତବ୍ରୁତିର
ଅଧିଷ୍ଠାତ୍ରକ ସମ୍ଭାର ଗଠନ କରି ଦେଇଅଛି ।
କୁଣ୍ଡ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ବର୍ଷର ଦ୍ରୁତିଶାନ ମଧ୍ୟ ଦେଇ ଗୋଟିଏ
ତର ଚିତ୍ରବୃତ୍ତ ସାମଞ୍ଜିଷ୍ମ୍ୟ ଉତ୍ତର କରିଅଛି । ସେ
କୁଣ୍ଡ ଦ୍ରୁତିଶାନକୁ ଧଳିଲା ଦେଇଲେ ଚିତ୍ରର ସାମଞ୍ଜିଷ୍ମ୍ୟ
ପା ଦିଶ ହୋଇ ପଢ଼ି, ସମ୍ଭାର ମାତ୍ରା କୌଣସି
ନାହରେ କଲେନାହିଁ । ଅଗ୍ନିହୋତ୍ରୀ ଦ୍ଵାରା ଶୈଶବ ଯେପରି
ଜୀବନ ଅଗ୍ନି ପ୍ରକୁଳିତ ରଣିଦାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିଛି,
ତେବେମାନେ ମଧ୍ୟ ସେହିପରି ସେହି ପ୍ରାଣପେଶା ପ୍ରିୟ
ଶକ୍ତିନାଶକ କୁଣ୍ଡର ରହି ବର୍ଣ୍ଣିତାକୁ ରହିଥିଲା ।
ଲମ୍ବତର ବିରୂର ଏହିପରି ଗୋଟିଏ ପ୍ରାଥମିକ ପ୍ରତି-
କ୍ରମ । ଯାହା ଭଲ, ଯାହା ସମ୍ଭାର ତାହା ଆମ୍ବୋମାନଙ୍କର
ପଦ୍ମଭୂତ ତ୍ରିକା ଆକର୍ଷଣ କରେ । ଯାହା ମନ, ତାହା
କୁଣ୍ଡ ପରିଚ୍ୟାକୁ ହୁଏ । ଯେଉଁ ସାହିତ୍ୟ ଏହି
ଲମ୍ବତର ବିରୂର ବୁଦ୍ଧିକୁ ବିଧ୍ୟା ଓ ବିଜ୍ଞାନକୁ
କରିବାର କାହିଁ ଦେବାକୁ ଲେଖି ସେହି ବିହୁବା
ପ୍ରତି ସମାଜର ଘୋର ଅନିଷ୍ଟ କରେ । ମାନବ ଜୀବ
ତତ୍ତ୍ଵ ଦିନରୁ ଦିବାହ ଦ୍ରୁତିଶାନକୁ ଦରଶ କରିଅଛି
ଯା ଜଣା ନାହିଁ । ତେବେ ଏହା ନିଃସମେତର ତତ୍ତ୍ଵ
ଏହି ଦ୍ରୁତିଶାନ ଉପରେ ସମାଜର ଭାବ ପ୍ରୋଥିତ ।
ଏହି ସାହିତ୍ୟ ସେହି ପ୍ରତିଶାନକୁ ଉତ୍ତରାରେ ଲଙ୍ଘିତ
ନାହିଁ ଦିଲିତ କରିବାକୁ ଉପାଦାନ ହୁଏ ତାହା ସାହିତ୍ୟ
ପ୍ରତି, ସାହିତ୍ୟର ବ୍ୟବରୂପ ମାତ୍ର । ଆଜିକାଳି ନାହା
ହୁଏର ଏହିପରି ବନ୍ଧୁବର ସ୍ଵର୍ଗପାଦ ଓ ସୁନା ଦେଖା-
ଯାଏ । ଏହା ଦ୍ଵାରାବତା ଧବାଳ କଥାତ ଜେଇଅଛି, ମାତ୍ର
ମା ଦ୍ୱାରାବତା ନୁହେ, ଦିଲ୍ଲିପିକା ମାତ୍ର । କିମାର
ପ୍ରତି ବୀରା ବାପୁମାର ଦୋଳି ମନେ ହୁଏ, ଲଖା
ପ୍ରତି ହୁଏ, ତେବେ ଏହି ଅନାଗୁର-ଦୁଃ
ଖ ଦୁଃଖ-ଦୁଃଖକ ସାହିତ୍ୟ ଦ୍ଵ୍ୟାପାରିତ ।

ଦେବାହର ଭିତ୍ର ଶିଥିଲ କଟି ଦେଇ, ଭଲମନ କରେ
ଜିତାଇ ଦେଇ, ନ୍ୟାୟ ଅନ୍ୟାୟର ଦିବେଜା ଦିଲ୍ଲିକ
କରି କ୍ଷେତ୍ର ବିଷ ବୃଷର ଗୃଷ ଚେତିଅଛି ତାହା ଅଚି-
ନାହାର ଅଧିକାରର ଦ୍ଵାରା ଦେଇ ଅନେକ ରମଣୀ
ସତ୍ତାରୁଗେ ଜଳାଞ୍ଜଳି ଦେବା ଦୋଷ ଦୋଳି ମନେ-
କରନ୍ତି ନାହିଁ । ସତ୍ତାରୁ ଧୟଦେ ଜଥାର କଥା ହୁଏ
ପୁଦିଣୀ କିଂଦା ଦ୍ଵ୍ୟାକନ ଅନୁସାରେ ଯେବେ ତାହା
ଉତ୍ତରାପାଶ କରିବା ଜଳପାରେ ନନ୍ଦଦେବ ଗୁମ୍ଭର ପଦିତତା
ରଷ୍ଟତ ହେବାଟିକି ? ନାହାର ଏବଂ ଜନନାରୁ ମର୍ମାଦା
ମଧ୍ୟ କରିବି ରହିବ । ମାତ୍ରଦ୍ଵାରର ମର୍ମାଦା ନ ଥିଲେ, ଗୁମ୍ଭ
ପ୍ରମାର ନ ରହିଲେ ସମାଳ ରହିବ ନାହିଁ । କାଞ୍ଚିତ
ଗୋଟିଏ ଅଧ୍ୟାତ୍ମିକ କୁଣ୍ଡର ଅନ୍ତରୁକ୍ତ ଉତ୍ତରାରୁ ମର୍ମାଦା
ମନୋବ୍ରତ ନାଲରୁ ଫେ ଏ ସାହିତ୍ୟ ଜଳାଞ୍ଜଳି କରୁଥିଲୁ
ଏବଂ ଜନନାର କରି ଅତ୍ୟଳ୍ପ ସମୟ ମଧ୍ୟରେ ଦ୍ଵାରଦ୍ୟାତ୍ମ
ହେବାଇଅଛି ଏହା ଭାବିତିଲ ଦିପ୍ତି ତେବେବାକୁ ହୁଏ !
ପ୍ରାନ ଦିଶେଷତରେ ଉତ୍ତ ଶିଷ୍ଟିତ ସାହିତ୍ୟକର ଅଭି
ଜୟନ୍ୟ ଓ ନ୍ୟାୟକାରଜନକ ପ୍ରତିକୁ ପଢ଼ିବି ଉତ୍ତରାରୁ
ପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନ ହେବାକୁ ହୋଇଅଛି ।

ଜଗନ୍ନାର ଯେବେ କାଦ୍ୟ-କବିତା, ଯେବେ ତା ନାହିଁ
କଲୁନା, ସେମାନଙ୍କର ମୁଖ୍ୟ ଅଦ୍ୟଦେବ ତ୍ରେମ
ମନୁଷ୍ୟ ଜୀବନରେ ଯେବେ ତ୍ରେମ ଭଲି ମଧ୍ୟର ଆଜି
କିଛିହୁ ନାହିଁ । ହୃଦୀ ମଧ୍ୟରେ ଜୀବନ ତମାରାହିତ
ବିଷପୂରେ ଶେଷ । ଜୀବନରେ ପୁଣି ତ୍ରେମହି ଧରମ
ରମଣୀୟ ବୁଝ । ତ୍ରେମ କାମ ପରମାର ଅଭି ନିକଟରେ
ଅବସ୍ଥିତ । ତ୍ରେମ ସ୍ଵର୍ଗ, କାମ ମଳିନ । ତ୍ରେମ ଅଶେଷ
ମଧ୍ୟ, କାମ ଜୀଲାମୟ ମଧ୍ୟ । ତ୍ରେମ ମୁଦ୍ରର, କାମ
କୁଣ୍ଡର । ମନୋବ୍ରତ ଦ୍ୱାରା ଜୀବ ନିରାର ଉତ୍ତରା-
ରହି ଆଧୁପାତ୍ୟ ଦିଦିମାନ । ସାହିତ୍ୟରେ ଉତ୍ତରାର
ବିଶେଷଣ ଜୀବାଜପାରେ । କିମୁ ଏକର ମନୁନାରେ
ଅମୃତ ଧିତିବ, ଏହର ମନୁନାରେ ଉତ୍ତିବ୍ରା ହିଲାପିଲ ।
ଯେଉଁ ମାନେ ଅଧିନ୍ୟାମ କିଂଦା କାଦ୍ୟକିର ମନୁପୁଣିରେ

ଦ୍ଵାଦ୍ଶ ତୁଳି ମନୁଷ୍ୟର ଲକ୍ଷ୍ୟର ଭିନ୍ନର ଧାରଣା
ଜନନୀରତର ବ୍ୟକ୍ତ ସେମାତର ମାନଦ ଗର୍ଭର
ମାତୃତ୍ୱ ଆସୁବନର ପ୍ରମାଣର ଦର୍ଶକ । ଉସମାନଙ୍କର
ହାତ୍ମା ଛାତ୍ର ତାହା କରି ପାରନ୍ତି ସ୍ଵର୍ଗ; କିନ୍ତୁ ସମାଜ ଓ
ସାହିତ୍ୟ ସେମାନଙ୍କର ଦିନତ ରୂପ ପ୍ରଭାଦୟ ଅଧ୍ୟତ୍ମ
ଯେତିତ୍ତର ହସାଇଥାଏ । କାରିଙ୍କ ମନୁଷ୍ୟର ମନ ଡଳିଲ ।
ତାରିଲ ପଦାର୍ଥ ଧେଇର ପାହର ଆକାରର ଶାକାରାତ୍ମିକ
ଦ୍ଵାଦ୍ଶ, ମନୁଷ୍ୟ ମନ ମଧ୍ୟ ଧେନ୍ତିର ଧେଇଁ ଭାବ-
ଦେଖିଲା ମଧ୍ୟର ଅବସ୍ଥାକ ସେହି ଆକାର ଲାଗୁ ଲାଗୁ,
ଏହା ସବଳନ ବିଦିତ ସତ୍ୟ । ସୌଦର୍ଯ୍ୟ-ପାତ୍ର-
ଗୋରଦରର ପେଉଁ ଭାବଦେଖିଲା ଗଠିତ ଦ୍ଵାଦ୍ଶ କାମା
ମଧ୍ୟର ଅବସ୍ଥାକ ମନ ସେହି ସୌଦର୍ଯ୍ୟ ମାତୃତ୍ୱ
ଗୋରଦରର ଦିକ୍ଷାର ଦ୍ଵାଦ୍ଶ, କୁଞ୍ଚିତ,
କଦର୍ମ, ଫଳୁଷ୍ଟିତ ଦେଖିଲା ମଧ୍ୟର ଯାହାର ଜନ୍ମ, ସେ
ପ୍ରତିଶାମରର ତାହାରହିଁ ଉପଗୋଟି ହୋଇଗାଏ ।

ଆସୁମାନନ୍ଦଭାବର ସୁନ୍ଦର ଯେଉ ଭାବ
ସଜଦ ଧାଇଥିଲୁଁ, ଓର ସେ ଦିଶ୍ୟରେ ଭାବେନବିନିଲ
ବୁଝାଯିବ, ଆତ୍ମମାନେ ଲେଖିବାର ତାଙ୍କୁ ଲାଗୁଥିଲୁଁ । ଆତ୍ମମାନେ ଯେଉଁ ଭାବଦେଖିଲା ମଧ୍ୟର
କଳ୍ପନାର କରିଥିଲୁଁ ତାହା ଗୋରଦ କରିବା କଲୁ ।
କଥମୁଁ ପ୍ରାଚୀନ କାଳର କଥା ଚିନ୍ତାକଲେ ବୁଝାଯିବ,
ଯେଉଁ ସମୟରେ ଆତ୍ମମାନଙ୍କର ଆନୁମାନିକତା
ମର୍ମିଣି ଉଦ୍ବାଧ ସୁରତେ ଉପନିଷତ୍ତର ଦୀର୍ଘ ପ୍ରକାଶ
କରି ଆକାଶ ଓ ମଦନ ପ୍ରମୁଖ କରି ଦେଇଥିଲା । ଏ
ଉଳି ବାଣୀ ଆଉ ଲେଖି କୌଣସି ଉଦ୍ବାଧର ଶୁଣି
ନ୍ଦ୍ରାଶ୍ଵର । ଦେଖ ବିଦେଶର ଆଜିପରିନ୍ତ ସେହି ଦୀର୍ଘ
ଦୃଷ୍ଟିକୁଳନୁଆମଣିମାନଙ୍କର ସବୁମ ଦେଖୁଥିଲା
ଦିନ କରିଥିଲୁ । ବୌଦ୍ଧ ଜାତକର ମିଠାପଦେଶ ଭଲି
କାହା ସାହିତ୍ୟ ଆଉ ଲେଖି ଦେଶର ହୋଇଥିଲୁ ?
କାଳବାସ, ମାତ୍ର, ଭାବିତ୍ତର ତୁଳନା ଏ କାଳର
ଓ ତାଙ୍କ କାଳର ମିଠାପଦେଶ ? ଆତ୍ମମାନଙ୍କର ପୁରୁଷ,
ସୀମା ଓ ଜୀବ ସଜା ଆହୁ ଉଳି ମଧ୍ୟର ପଢ଼ିଯିବୁ ।

ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଲାଭ ମଧ୍ୟର ଏ ଉଳି ଏକାଶରରେ
ଲାଦ୍ୟ ଜନିଷାପ ମାତ୍ରିଷ୍ଟ ଦେବିଲ ପାହିତ୍ୟ ଅଛି କ ?
ରମାଯାତ୍ରି, ମହାଭାରତ ଉଳି ଗ୍ରହ ଅନ୍ୟ ଉଳି ଜୀବନ
ସାହିତ୍ୟର ମିଠାପ ।

ଏହି ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ସାହିତ୍ୟ-ସଜଦ ସ୍ଵରଣ ମଥକୁ ଥାଣି
ଦେବାର ତେଜ୍ବୀ ପଥ କେବଳ ଅଞ୍ଜିତକୁ ଦେବନି
ଗୋରବ କରିବା ପାଇ, ତାହା ନୁହେଁ । ଅଞ୍ଜିତର
ଗୋରବକୁ କୁଣ୍ଡଳ ଧରି ବର୍ତ୍ତମାନକୁ ଦିବର୍କାନ ଦେବା
କୌଣସି ପ୍ରକାରର ଅନୁମାଦିତ ନୁହେଁ । ପୁଣି ଦର୍ଶ-
ମାନକୁ ଆଲିଙ୍ଗନ କରି ଅଞ୍ଜିତକୁ ତୁଳି କରିବା କାହାର
ମୁଖ୍ୟକୁ ନୁହେଁ । ବର୍ତ୍ତମାନର ଉଦ୍ଦିନମୁକୁ ଅଞ୍ଜିତ
ଗୋରଦରର ପ୍ରାଚୀନରର ତେଜ୍ବୀ କେଲାନ୍ତିରୁଁ ତୁଳ-
କାର୍ଯ୍ୟ ହେବାର ସମ୍ବନ୍ଧରେ ନାହିଁ ।

ଏକିକି ବୁଝିବାକୁ ହେବ ଅଞ୍ଜିତର ଇତିହାସ ଦର୍ଶ-
ମାନର ପଥ ମୁଦରଶକ ! କଥ ପାଇ ? ଏହି ପ୍ରଶ୍ନ ମନେ
ହେଲେ ସୁନ୍ଦର ଭାବିବାକୁ ଉଚ୍ଛାତ୍ତର କୁତ୍ରା ଆସାଇ ?
ତକର୍ତ୍ତାକୁ ଆସିଲ ? ଆତ୍ମମାନେ ଉପରେ ପଥ ଅନ୍ତି-
ବାହିତ କରି ଆସିଲ, ମସଥରୁ କଥା ସମ୍ବନ୍ଧରୁ ଅଗ୍ର-
ପଥ ହେବା ସକାଶେ ପଥର କୌଣସି ସନ୍ଧାନ
ଧାର ମାରିବୁ ନାହିଁ ? ପେଉଁ ମାର୍ଗରେ ଗୁଲି ଏକ
ସମୟରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରିମୁହଁ ଲାଭ କରିଥିଲୁଁ, ସେ
ମାର୍ଗ କଥା ଅନ୍ତି ସଙ୍କଟୀର୍ଣ୍ଣ ଗଲି ମାତ୍ର ? ଏହି
ତକର୍ତ୍ତାକୁଁ ହୋଇ ନ ପାରେ । ଆତ୍ମମାନଙ୍କ ଜାତିର
ସ୍ଵରାଦିକ ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ସେହି ଅଞ୍ଜିତ ସାହିତ୍ୟର ମୁଦ୍ରିତ
ହୋଇ ରହିଥିଲୁ । ଆତ୍ମମାନେ ସେ ସାହିତ୍ୟର ଉଚ୍ଛାତ୍ର
ଯେବେ ଉଲ୍ଲବ୍ଧ ରୂପ ରୂପ ନ ପାଇଁ, ତେବେ ଆତ୍ମମାନେ
ବିଦ୍ୟର ହାତର ଗଣ୍ଡଗାଲ ମଧ୍ୟର ପଢ଼ିଯିବୁ ।

ଆତ୍ମମାନଙ୍କର ବର୍ତ୍ତମାନକୁ ଧାରା
ମଧ୍ୟରେ ଆତ୍ମମାନଙ୍କ ସାହିତ୍ୟ ଦ୍ଵାରା ସ୍ଵର୍ଗର ଭୁବନ-
ପୁରୁଷ ତେଜ୍ବୀ ଲାଭ ସଜା ଆହୁ ଉଳି ମଧ୍ୟର ଅନ୍ତକାର

କଷରେ ପଥ ପ୍ରଦର୍ଶନ ସକାଶେ ସର୍ବଦା ପରେ ପଛେ ହୁଲିଅଛୁଟୁ । କିନ୍ତୁ ଆଖ୍ୟାନାନେ ମନ୍ଦରେ ଶ୍ରବେଶ ନ-
କରି ପେବେ ପାର ପଚାଶାନାଳ ମଧ୍ୟରେ ମତିର
ଦେଇଁ, ତାହା ଅମ୍ବାନଙ୍କର ଅଢୁକୁର ଦୋଷ ଦ୍ୟଗ୍ନାନ
ଆଜି କଥଣ କହିବୁଁ ? ଯାହା ଅଛୁଟୁ, ତାହାହିଁ ଥିବ;
ଜୀବନ ତାହାର ଧ୍ରୀଣ ଶକ୍ତି ରହିଅଛୁଟୁ । କିନ୍ତେଜନା
ଦ୍ୟଗ୍ନାନେ ତାହା ହୃତାର୍ଥ ଶକ୍ତିରୁଚ ହୁଏ, ତାହା ଘନିଦାନୀ
ନିଃଶେଷରେ ଲଳି ଉସ୍ତୁ ହୋଇଯିବ । ଯେଉଁ
ସାମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଏକାତନ ବର୍ଣ୍ଣ ରହିଅଛୁଟୁ, ତାହାର ଜୀବନ
କିମ୍ବା ଅଢୁକ୍ୟ ମୁନାଫାରୁଥିଲେ ରଷ୍ଟିତ ନହାଇଅଛୁଟୁ,
ତାହା ଶ୍ରୀମାନର ବିଷୟ ନୁହେ କି ? ଏହି ମର
କିମ୍ବାତର ଅନ୍ତର୍ଯ୍ୟ ନୁହିର ପଦାର୍ଥ ସଙ୍ଗରେ ସଂବନ୍ଧ
ରଖିଥାଏୟ ଆଖ୍ୟାନରେ ଦ୍ୟଗ୍ନ । ଦୁଇଦିନର ସମ୍ମନ
ଦୁଇଦିନରେ ମନ୍ତ୍ରୀୟାସ । କିନ୍ତୁ ଯାହା ନିତ୍ୟ, ଶାନ୍ତି,
ସନାତନ, ଆହା ଏକଣଶୀଘ୍ର ତଳି ଯିବନାହିଁ । ଆମ୍ବନଙ୍କ
ସାହୁତ୍ୟ ମେନ୍ତର ଏହି ସକାନଟିକ ବୋନାହୁଏ
ମିଳେ ନୟ, ଯାହା ଅବିନ୍ୟାର ସମ୍ଭାବୁ ଅଶ୍ରୁ କରିଅଛୁଟୁ,
ଯାହା ଜୀବନ । ଆହୁ ଯାହା କିମ୍ବା ଏହି ବୁଦ୍ଧିର ଭଲି
ଦୁଇ ଦ୍ୟଗ୍ନର ସାମ୍ବନ୍ଧକରନ ଯେତି ବିଲୀନ ହୋଇ
ଯାଇଅଛୁଟୁ । ଆମ୍ବନଦୁ ଦ୍ୟଗ୍ନାଳ ପର୍ମିନ୍ତ କେଉଁ ସାହୁତ୍ୟ
ଧୂମ୍ରଗ୍ର ପ୍ରତି ଯା ? ଅଗଦିତ୍ୟାନୀ ବିଜାଳୀ, କୁରିଶାହି,
ମର୍ଯ୍ୟାକୀ, ଶତ୍ରୁଗ୍ର, ନରିକ୍ଷା, ଆମିଲ, ଆସାମୀ ପ୍ରଭୃତି
ସମ୍ବନ୍ଧ କାହିଁର ବସନ୍ତ ଧନ ଏହି ଅଗଦିତ୍ୟାନୀ ଶିକ୍ଷାର
ଦ୍ୟଗ୍ନର ମୂର୍ଯ୍ୟାବୀ, ମହାଭାତର ଅଦରର ସାମଗ୍ରୀ,
ଦ୍ୟଗ୍ନପରିମା ଶତ୍ରୁଗ୍ର ଜାତର ଭାଗବତ । ଆଜି କେଉଁ
ହୁଏ ଏ ଅଳି ହାତିଦ୍ଵାରା ନୟ କରିଅଛୁଟୁ ? ମହାକବି କାଳି-
ଦାନ ଏହି ସମ୍ବନ୍ଧ ବୁଝିଥିଲା । ଏହି ଷେଷତ୍ରୀତୀର୍ଥାକର
ରୂପଶ, କୁମାରସହିବ ଓ ଶକୁନ୍ତିଲା ! ଅମର । ମାନବର
ମର୍ତ୍ତ୍ୟମାନର ଅନେକ ଅର୍ଦ୍ଧରେ ଦେବତା କିମ୍ବା ନର-
ଦେବତାର ଲୀଳା ଯେତି ସେମାନଙ୍କର କଳିନାର
ଦିଗିଦ ବିଳାପ ଦୃଷ୍ଟି ହୋଇଥିଲୁ । ଦେବତାର
ଲୀଳାରେ ମାନବତାର କାର୍ଯ୍ୟ ଓ ତେବେମଳତା

ସଞ୍ଚାର କର ଗୋଟିଏ ଅପୁର୍ବ ମାଧ୍ୟମର ସୃଷ୍ଟି କଲେ—
ମହାକବି କାଳିଦାସ । କୁମାରସହିବର ସେହି ଦୁଃଖ—
ଯେଉଁଠାରେ ଭିମ ପଦ୍ମନାଭ ମାଳ ଗୁରୁ ଧାନ୍ତ୍ର
ମହାଦେବଙ୍କ ପଦାଙ୍ଗସୁରେ ଲଳଟ ପୁର୍ଣ୍ଣ କର ମୁଖାମ
କରୁଥିଲନ୍ତି ! କି ସୁଦର ! ଦେବତାର ଲୀଳାଟର କି
ମାନବକ ମଧ୍ୟରତା ! ଉତ୍ତର ରାମ ଚରିତର ଆଲେଖ୍ୟ
ଦର୍ଶନର ଭବିତ୍ୱ କି ଅପାରିବ ଲୋମଳତା ଓ
କରୁଣା ସଞ୍ଚାର କରିଅଛନ୍ତି ! କବି ତୁଳପୀ ଦାସଙ୍କର
ରାମ ଚରିତ ମାନମ ଅମରତା ଲାଭ କରିଅଛୁଟୁ, କେବଳ
ଜବିତ୍ରର ନୁହେ, ଦେବତାର ଚିତ୍ତରେ ଏହି ଆଶ୍ରୀ-
ମ୍ବିକନାର ବିକାଶରେ । ମର୍ତ୍ତ୍ୟମାନ ଚିତ୍ତରୁ ମୁଦ୍ରି
ବସନ୍ତେ ଧରି ସେ କାବ୍ୟ ଅମର ହୋଇଅଛୁଟୁ ।

ଟେଲ୍‌ଶ୍ଵର କହିଯାନେ ଧେତରବେଳେ ନିର୍ଜନ କୁଟୀର
କିମ୍ବା କୁଷଳାୟାରେ ବସି ପୋଥୀ ରଜନାରେ ବ୍ୟାପ୍ତି
ଥିଲେ ସେତେବେଳେ ସେମାନେ ଜନମାଧାରଣଙ୍କ
କଥା ଭାଲୁନ ଥିଲେ । ସେତେବେଳେ ମୁଦ୍ରାସନ
ପ୍ରସ୍ତର ସମ୍ବନ୍ଧ ଉତ୍ସର୍ଗ ପର୍ମିନ୍ତ ଭଲି
ବାହାର ଲାଭ ଦେବା ସକାଶେ ଶକ୍ତିର ଫୋଇ ନ-
ଥିଲ ଏହି ସମାଦ ପତି ସମ୍ମନ ଦେଖି ବିଦେଶନର
ନାଗର ବିଳାରଗାର ଆମ୍ବନାଳରେ ସେତେବେଳେ
ନିମ୍ନକୁ ହୋଇ ନ ଥିଲ । ତଥାର ସେହି ତାଲମତି
କାନ୍ଦନଷ୍ଟ ହୋଇ ସୁକ୍ତା କାଳଜାଣ୍ଟ ଅସ୍ତ୍ରଭର୍ତ୍ତ ମୁକୁଳର
କଳା କେଉଁ ବିଳା ? ସେ କୁତ୍ତକର ଉପଜୀବ୍ୟ ଅବି-
ନ୍ଦ୍ରନ ପଦାର୍ଥ ବୋଲି ହଜାର ହଜାର ସମ୍ବନ୍ଧରେ
ବର୍ଣ୍ଣ ରହିଅଛନ୍ତି ।

ଏଥରୁ ଏତକି ଅନୁମିତ ହେବ ଯେ, ସାହୁତ୍ୟ କି
ଅପୁର୍ବ ଭାଦ୍ୟାରର ପ୍ରେରଣା ପାଇଲେ ପ୍ଲାଯିଡ୍ ଲାଭ କରି-
ପାରେ । ଆବର୍ଜନାର୍ଥୀ ପ୍ଲାଯିଡ୍ କର ଆଖ୍ୟାନାନେ
ଯେବେ ମନେକରୁଁ ଯେ ବୃଦ୍ଧ ଅଞ୍ଚାଳିକା ନିର୍ମଣ କରୁ-
ଅଛୁଟୁ, ତାହାରେଲେ ଆମ୍ବନଙ୍କର ନିର୍ମାଣିତାର ପରିମାଣ
ମେଦାସନ ପରିମ ମଧ୍ୟ କର ପାରିବ ନାହିଁ ।

ସାପୁଅ

(ଶ୍ରୀ କାଳନା ଜରଣ ପାଶିତା ଦ୍ୱାରା)

କଟକ ଷ୍ଟେସନରୁ ରେଲରେ କଢି ଦକ୍ଷିଣମୁହଁ
ଗଲେ କାଠେଯାଡ଼ି ପାର ଖାଇ ଆଗ ପଡ଼େ ବାରଙ୍ଗ;
ତା' ପରେ ମଞ୍ଚେଶ୍ଵର । ମଞ୍ଚ କେହି ୨ ରେଲ-
ଯାସୀ ଓକୀତୁଳ କର କହିଥାନ୍ତି ମ୍ୟାଞ୍ଚେଶ୍ଵର । ଏଠାରେ
ଗୋଟାଏ କାର କାରଖାନା ସେବ ବୋଲି କେଉଁ କାଳୁ
ସରତୋଳା ସରିଛି । କାରଖାନାର ଦେଖା ନାହିଁ ।
ଓଡ଼ିଶା ସରକାର ଏ ପଟକୁ ରଜାଖାନା ସୁନ୍ଦରବେ
ବୋଲି ମଧ୍ୟ ଶଣୀୟାଏ ।

ମଞ୍ଚେଶ୍ଵରଠାରୁ ପଟିଆ ଗାଁଟି ବାଟ ଦୁଇ ତନି-
ମାଇଲ । ଗାଁ ମୁଣ୍ଡରେ ଗୋଟାଏ ବଜ ଆୟ ତୋଟା
ତଳେ ଧାଉ ମୂଳିଆ ସାନ ୨ ଛପର ଘର । ସେନ୍ୟ
ଛାତିରେ ତମ୍ଭୁ ପଡ଼ିଲ ଭଲ ଦୁରକୁ ଫଣେ । ଘର
ଗୁଡ଼କରେ ରହନ୍ତି ସାପ ଆଉ ସାପୁଆକେଳା ।

ରଜ ସମୟ । ଦିନକୁ ଦିନ ଏହି ସରବୁତ୍ତକ ମଣିଷ
ଗହଳରେ ପାଠି ପଡ଼ୁଛି । ରଜଫକାନ୍ତଠାରୁ ଦଶହିର-
ଯାକେ ସେଠାରେ ସାପୁଆମାଟନ ଜମା ଛାନ୍ତି । ତା'-
ପରେ ସବୁ ଶୁନିଶାନ୍ ।

ଦଳ ଦଳ ମରଦ ମାଇଦ୍ୟ କେତେ ରଜକ ଦୁଲି
ଫେର ଆୟୁଛନ୍ତି । ମଦନ ଦେହେର ଭାରତାକୁ କାଷିରୁ
ଓହ୍ନ୍ତାର ତଳେ ରଖିଦିଲା । ଭାର ଭତତର ଗୋଟାଏ
ପାଖରେ ଅହ୍ନାୟୀ କୁଣ୍ଡିଆ କରିବାକୁ ଏକ ରକମ
ଫୋଲତିଂ ଡାଟି, ଲୁଗା, ଝାନ୍ତା, ପ୍ରାଣ୍ତି, ଧଳମ; ଆର-
ପାନେ ସାନବଢ଼ ରକା ୨ ପେଣ୍ଠି ।

ସାନ ଘେଡ଼ିରେ 'ଭାବିଦ ମୃଷା' । ନୂଆ ଦୋମ୍ବୁ
ଦ୍ୱାରା କୁଅ ଭତରୁ ଦେଗ ୨ କର ସେ ପାଣି କାଠର,
ମାନ୍ୟ ଲୋକ ଅଧ୍ୟଥିବେ ବଦାଲି ଏଣ୍ଠକ ତେଣିକି ରୁହୁ

ଆନ ଗୁମ୍ଫାଏ, ପୁଣି ଦେବଶୁର ଆସିଲେ ଡରିତର ହୋଇ
ସରକୁ ପଳାଏ ।

ବଜ ୨ ପେଡ଼ିରେ ଅହିଶଜ, ନାଗ, ତଙ୍ଗ— କିଏ
ସାତଚିଲାଶ, କିଏ ମଣିନାମ, କିଏ କପିଲାସ ଅବା
ଦୂରଶକ୍ର ପବତରୁ ଧରା ହୋଇ ଆସିଛନ୍ତି । ମଦନ
ପେଣ୍ଠ ପିଟାଇ ତାହା ଭତରେ ଟିକିଏ ପୁଙ୍କି ଦେଇ ଗାଏ
“କଂସର ସରଣୀ, ପଦ୍ମାବତୀ ରାଣୀ,
ସେ କଲ ଧନିତର ଉଷା;

ଲଚ୍ଛ ଭାର ପଦ୍ମ ଦେବୁ ରେ କହାଇ
ନ ଥିବ ପାଣୁତ୍ରା ମିଶା
କି ଗୋବିନ୍ଦ ହରି ୨”

ସାପଠା ପଣା ଡେକି ଗଜନ କରେ, କିଅ ଲିଖ ୨
କର ଧଜୋରେ ମଦନ ଉପରକୁ ଚୈଠ ମାରେ ।
ଦେଖଣାହାରକ ଛୁଟ ଦୁଲିକି ଭାଟେ । ମଦନ ଧାର୍ତ୍ତ
କାଟଇ, “ଭାଇରେ ୨ ବୁଢ଼ା, ଗଢ଼ ଅଛି ଶୁତର୍କ-
ଦେବି ମାର ଧାରିବୁ ନାହିଁ

ସଞ୍ଜ ଆଗରୁ ଚନ୍ଦ ଅନ୍ଧାର ଆୟ ଭୋଣାର
ଦନେଇ ଆସନ୍ତି । ଚନ୍ଦ ଅଳି ହିଚି ୨ ପାଣି ବର୍ଷ ଆୟ
ପଥର ନାହାର ଆକାରରେ ଥିଲା ୨ ତଳକୁ ନୀତୁଛି । ଧର
ଚଦହୁରୁ ଲକ୍ଷ୍ମନଠା ପଟାଇ ମଦନ ଶାଲିଆ ଜାଳିଲୁ । ଘର
ଆଗ ସାନ ମଞ୍ଚ ଭପରେ ସଭରା ଭାର ମୁଣ୍ଡ ଦେବଶିକୁ
ଚାହିଲା । ପିଠିରେ ଲୁଗା ଧାର୍ଜିଲାରେ ବନା ଯାଇଥିବା
ଦିବଶରେ ଧଳାଟିକୁ ଦେବାଖ ପାଲିତର ରଖିଦିଲା ରୁଳିଲେ
ଘର ଲାହୁକବାକୁ ।

ଚନ୍ଦପୁଣ୍ଯ ଚନ୍ଦିଲର ରି ହାଲିପର ଦିଷ୍ଟ ଅନ୍ଧା ଚହାଇ-
ପାରିଛି । ଶିରପା ମଞ୍ଚ ମୁଣ୍ଡରୁ ପଟାଇ ମଦନ ପେଣ୍ଠ
ଭାରକୁ ଆଜକି ସେଥାରେ ଟିକିଏ ବିଶ୍ଵ ହୋଇ । ଆହୋର
ସ୍ତ୍ରୀ ସଲିନ୍ଦର ଘର ପହଞ୍ଚିବା ପାରିଲା ଏହି ବାହାରିଗା

ଶାଣି ଅଣିଦାକୁ । ମଦନ ସେହିପରି ଭାରକୁ ଆଉଜି ଶାନ୍ତିକଣ୍ଠ ପଢ଼ିଲୁ ପଢ଼ିଲୁ ଦିନ ଦିଆଏଲି କାଢି ଲିଗେଇଲୁ । ସ୍ଵା ପଣି ଆଣି ରୋଷେଇ ଯୋଗାତ କଲା । ପ୍ରେସ୍‌ଟାର୍ ଆଖି କାହାଠିଲୁ ତାର କିଣ୍ଠି ସହାୟ ଲେଡ଼ାନାହିଁ । ଏଣେ ମଦନ ମସା ଆରମ୍ଭରେ ବିତି ଶାଶୁଣ୍ଠି । କାହାରି ମୁହଁଟେ କଥା ନାହିଁ । ପଣ୍ଡା ଉପରେ ଦୁଆ-ଚାରଥିବା ଦି'ବର୍ଷର ଛିଲା ବି ଏକ ଅତି ଉଚ୍ଚ ଧର-ନୀର ବିଦେଶୀ ନାହିଁ ସ୍କୁଲରେ ଶିକ୍ଷିତ ହେଲ ଭଳି ତୁନି ହୋଇ ପଦ ଗହଳର ପାଣି ଥିପ ୨ ଶୁଣୁଥାଏ ।

ବୈଷଟକୀ ସରଜ୍ଞ ପରେ ଟିକିଏ ଥଣ୍ଡା ପଦନ ବାକି ମଦନର ଆଖି ଦୁଇଟି ଘୋଟିର ଘୋର ଆସିଲା ।

ହାତରେ ମୁଣ୍ଡରେ ଝଟିରେ ଟୋପା ୨ ପାଣି ପ୍ରତ୍ୟୁଷାଏ । ତହିଁକି ପର୍ବତୀ ନ କରି ନିଷମ ନିଦରେ ଥୁବ ଶୋଇଗଲ ।

ସଜ୍ଜର ଚଦାହଳରେ ନିଦ ଭାଙ୍ଗିଲା ସେ ଶ୍ରୀମିଳୁ, “ ତ୍ରୁଟି ନ , ଭିନନ୍ଦକୁ ରାତ୍ରି !! ” ନିଦ ମଳ ମଳ ହୋଇ ଥେବ ଭିଲୁ । ପାଣି ତାଳିଖ ନେଇ ହାତ ମୁହଁ ଥେବ ଘର ଭିତରେ ପର୍ବତୀ । ଗୋଟିଏ ଚାମରେ ଦି'ବର୍ଷର ଛିଲାଟି ଶୋଇ ପଢ଼ିଲୁ । ନୂରାରୁ ନିଆଁ ତକ କାନି ଅସିଲାଣି । ଚିକ୍କ ହୋଇ ମଜା ଯାଇଥିବା ବର୍ତ୍ତ କଂସା ଭିତରୁ ଗରମ ଆତ ଆଉ ତାଙ୍କା ଶୁଣୁଆ ଭିତରକାନ୍ତର ପାସ ବାହାରୁଣି ।

ହୃଦୟ ହୋଇ ମଦନ ପଚାରିଲା, “ଭାବି କି ସହିଳ ଯେଇଗଲା । ”

“ ହୃଦୟ ଦସ୍ତ , ସହିଳ କାଣ । ରାତ କେତେ ହେଲାଣି ! ”

ସତକୁ ସତ ପର୍ବତିକିମା ରତ୍ନେଇ କୁଣ୍ଡାଟୁ ଆ ଡାକ-ଛାଡ଼ି ରତ ଅପ ସେବାର ଜଣାଇଦେଲେ । ପଣିଶା ଘର ମାନଙ୍କଣ୍ଠ କାହାରି ପାଇ ତୁଣ୍ଡ ଗରୁନାହିଁ । ଦୁରବୁ ରହୁ ୨ ତମାଞ୍ଚାଏ ଚୁଲ୍ଲାକୁଣ୍ଡ ଦାଦାଦୁଦିଆ କରି ତୁଳାରେ ସ୍ଵର୍ଗ ମୁହଁ ଲମ୍ବୁପ ଘୁମୁଛି ।

ଶାଇ ସାରିଲା ବେଳକୁ ଘର ଭିତରେ ଶଣ୍ଟେ ଶଙ୍କୁରି ପାଇ ପରି ଶେଷାଇଥିଲା । ତାହାରି ଉପରେ ମଦନ ଲମ୍ବ ହୋଇ ପଢ଼ିଗଲା । ସତରୁ କେତେବେଳେ କଣ ଶାଇ ଶୋଇଲା, ସେ ମନର ତାକୁ ରୁଇଦାକୁ ହେଲାନାହିଁ । ଘର ଭିତରେ ବି ପିଲାର୍କ ପର ଆମ-ପରିଶୁ ଗୁଲ ଉପରେ ପୁଣି ଗୁଲ ସନ୍ଧରୁ ମଦନ ଆଉ ସତରା ଦେଖିବେ ଥିପ ୨ ପାଣି ପଢ଼ିଲୁ । ପେଡ଼ ଭିତରେ ସାପ ଗଲିଲୁ, ମୁଖୀ ଚିଁଚି ହେଲ । ଦୂରତର ବୁଲ୍ଲ କୁଣ୍ଡ ରହି ରହୁ ଭୁକିଠଲ , ଚଠିକ ଉପରେ ପାତି ମଦନ ସତରାକର ନାକ ବି ସେଥି ସମେତ ତାକିଲା ।

କେଳା ଧାରୁ ଘର ସବୁ ରକ ଗଲେ ଛପର ହୁଏ । ଚାଟା ଯାକ ସମତପ୍ତ ତ ବାରଗଇଲ ବୁଲ୍ଲଥାନ୍ତି । ଛପର କରିବ କିଏ ! କବାଟ ଶଣ୍ଟମାନ ପୁଣି ଶିଳ, ପନିକ ଆଉ-ଆଉ ଘର କରଣା କନିଷ୍ଠ ପଟିଆ ଗୀର ରକ ଭାନୁପି ସଙ୍ଗାତ ମଇତ୍ର ଘରେ ରଖିଦେଇ ପାନ୍ତି । ରଜକୁ ଲେଲଟି ଘର ଛାର କରି ବର୍ଷା ଦିନଟା ସେଠାରେ କଟାନ୍ତି ।

ମନାଳୁ ଅଟି ଦାନା ଦାଳିର ଦରୁ ମଦନ ତାର କବାଟ ଶଣ୍ଟ ଆଣିଦାକୁ ପାଲି । ଶିବ ପଧାନକୁ ଆଗରୁ ଦିନୁନା ଦେଇ ଯାଇଥିଲୁ, ନତା ଆଣି ଘର ଛପର କାହିଁ । ଆଗ ଦୂନା ଦୁଆରେ ପର୍ବତୀ ପାହା ଦେଖିଲ ସେଥିତର ତାକୁ ତାଳେ ଲାଗେଲା । ଦାନା ଦୂରୁ କଂସା ଲୋଟା କବାଟ ଗାଇଁ ସବୁ ଦାହୀର ଧାନ୍ତ ମର୍ଦିରେ ଚାଦା ହୋଇଲୁ । ନୀମା ଭିତରେ ମଦନିର କବାଟ ଆଉ ପାର-ଶୁଣ୍ଡ ତୁମ୍ଭେ ନାହିଁ ବି ଉପରେ ନୂତା ହେଇ ପଢ଼ିଛି । ଫଳିଲର କିମ୍ବା ମୁଣ୍ଡରେ ହାନ ଦେଇ ବର୍ଷିଣି ଆଉ ତାର ଘରମଣିଷ ଭିନ୍ନରୁ ଦାହୁନା ଚକେଇଲୁ ।

ଦାନ୍ତ ମହିନେ ଲୋକ ଟୁଟା ହୋଇଛନ୍ତି । କାହାରୁ ମୁହଁରେ ଥା ନାହିଁ । ଜମିଦାରଙ୍କ ଗୁମାପ୍ତ ଆଉ ଚନ୍ଦ୍ରକଟର ମୋଜିଦ୍ବୀ ମାନାଇଥିବା ଅବାଳିତ ପିଅନଙ୍କୁ ଦିପେଗାନ୍ତର ବ୍ୟାପିଲା । କାଣିଦାର ମୁମ୍ବାଦାକୁ ସେ

ଚିତ୍ରେ । ପରୁ ବୁଦ୍ଧିଲା ଜଙ୍ଗଶା ନାଲିଶ ହୋଇ ଦାନା-
ଦିଳେଇର ଘର କୋକ ହେଉଛି । କୋକ କିନିଷ
ନିଲାମ ହୋଇ ଜଙ୍ଗଶାକୁ ଦେଇ ଦେବ ।

ଦାନା ଦିଳେଇ ମଦନର ପିଲାଦିନର ସଙ୍ଗାବ ।
ମହାପ୍ରସାଦ ଦକ୍ଷ ହିସାବରେ ବାହା ପୁନେଇରେ
ବେଶର ଦିଆନିଆ ବି ଚଳେ । ଦିହିଙ୍କ ଉତ୍ତରେ ପାଣି
ଗଲେନାହିଁ । ଦୁର୍ବୁ ମଦନକୁ ଦେଖି ପକେଇ ଦାନାର
ଏମିତି କୋହ ଉଠିଲା ଯେ, ସେ ଆଉ ବସି ନ ପାରି
ଗାମ୍ଭାନାରେ ଆଖି ପୋଡ଼େଇ ଘର ଉତ୍ତରକୁ ପଳେ-
ଇଲା । ତାହାର ଘର ମଣିଷର ବାହୁନା ଆହୁରି ତେଜି
ଉଠିଲା ।

ଜମିଦାରଙ୍କର ଏହି ମଧୁଆ ଶୁମାତ୍ରାକୁ ଦେଖିଲେ
ମଦନର ହାତ ଜଳେ । ତା' ମୁଁ ରୁହୁଁ ବାକୁ ଇଚ୍ଛା-
ହୃଦୟନାହିଁ । ଏହି ଲୋକଟା କେଳା ସାହୁରେ ଜଙ୍ଗଶା
ବରସେବାକୁ କେତେ ଥର ଡରି ଧଇଲାଣି । ମଦନ
ବେହେର ଯୋଗରୁ ସେଠାରେ ମୁଁ ପୁରେଇ ପାରି-
ନାହିଁ । ମଧୁ ଶୁମାତ୍ରାକୁ ଦେଖିଲେ ମଦନ ବାଟ ବିକେଳ୍କ
ଚାଲିଯାଏ । ତାକୁ ଦଶବନ ହେବାକୁ ଇଚ୍ଛା ହୃଦୟନାହିଁ ।
ତେବେ ଆଜି ଆଉ ଉପାୟ କଣ ? ଦାନା ଦିଳେଇର
ଘର ଫୋକ୍ ! ସେ କଥା ମଦନ ବୁଦ୍ଧିଦ ନାହିଁ ତ ଆର
କିଏ ?

ସିଧା ଯାଇ ଶୁମାତ୍ରାକୁ ପରୁଇଲା, “ବାବୁ ଆଜି,
ଶଞ୍ଚିଶା ବାକି ତାର କେତେ ଧାରି କି ?”

ଶୁମାତ୍ରା ! ଯିବା ଫୋପତା କର କହିଲେ, “କିରେ
ତା' ପାଇଁ କାହାଁକି ତୋ ମୁଣ୍ଡ ଦର୍ଶକଲା ? ନିର୍ଜଳ ଜ
ଗୁରୁଣା ପରିସା ଶଞ୍ଚିଶା ଦେଇ ପାରିନ୍ଦି । କୁଳର୍ଥାଁକୁ
କିଆଁ କାହାଁ ଗରୁ !”

କଥାଗୁରୁଙ୍କ ମଧୁନାକୁ ବିନୁଣ୍ଡ ମାରିଲା ଖଲି-
କାଟିଲା । ଆଉ ଟପିଲା, ଟଥିଅଥିଟିଲା ଧରିକୁ ପଥିବେ

ଜବାବ ଦେଇଥାନ୍ତା । ବହୁ କଷ୍ଟରେ ନିଜ ମୁଁ ସମ୍ବାଲ
କହିଲା, “ନାହିଁ ଆଜି, ପରୁରୁଥିଲ ବୁଦ୍ଧିବ ଦୋଳି ।
ମୋର ପର କବାଟ ନଣ୍ଟ ତା' ଉତ୍ତରେ ଅଛି ।”

“ ସେଥିକି କାହାର ବଳ ନାହିଁ, ବୁଦ୍ଧିଲ ?
ଦାନା ତ ତୋର ଭାଇ ସବୁଦ୍ଧି ଲୋକ । କାହାଁକି, ତା'
ପାଇଁ ଟଙ୍କା କେତୁଠା ଦେଇ ମଳଇନ୍ଦି । ତୋର ମେଲେ
କେତେ, ଆଉ କାହାର ମେଲେ କେତେ । ଶଞ୍ଚିଶା
ନାଲିଶ, ବୁଦ୍ଧିଲ ? ତା' ଘରୁ ଧାରା କାହାରିବ ସବୁ
ନିଲାମ ଦେବ । ”

“ କେତେ ଶଞ୍ଚିଶା ସା'ନ୍ତ ? ସେଇ କଥା ଟିକିଏ
ପରୁରୁଣି । ଆମେ ଭାଗାର ମୁଣ୍ଡ, ଶଞ୍ଚିଶା ଦେବକୁ କାହାଁ
ସାହାର କରିବୁଁ ? ”

“ ଭାଗାର ମୁଣ୍ଡ କାହାଁକି ? ତମ ଶେଜଶାର
ପାହା ସେ କଥା କଣ ଆମକୁ ଲୁଚେଇବ ? ହଜି, ଭଲ
ଦେଲା । କହିଦେବଟି ମେଅନ ବାବୁ, ଦାନା ଦିଳେଇ
ଉପରେ କେତେ ମାର୍ଜଣା ? ଏ ତର ହିଁତ ବନ୍ଦି
ନିରାଟ ଟଙ୍କା ଦେଲେ ତା' କିନିଷ ସେ ଉଣିବ । ”

ଦିଅନ ବାବୁ ଟଙ୍କାଲ୍ ପରସ୍ପରାନା ଲାଭ ହୃଦୟର
କୁଟୁମ୍ବାକହିଲେ, “ ହୁର କିନ୍ତୁ ର ଜଙ୍ଗଶା ପୁଷ୍ପମୂଳ ମିଶି
ଦ୍ୱା ଟଙ୍କା, ଫେର ମାର୍ଜାବିର୍କା । ହୋଇ ପାଞ୍ଚ ଟଙ୍କା ତେବେ-
ଅଣା । ଏହୁଏ ଗାୟ ମୋଟ ପଦର ଟଙ୍କା ତର ଅଣା । ”

ଘରକୁ ଟଳଖଟି ମଧୁନ ସାଠିର ଟଙ୍କାତକ ଅଣି,
ପାଇଦା କ୍ଷାତରେ ଶଣିଦେଲା । ସାହି ତତ୍ତ୍ଵକର
ଲୋକକ କାବା ଦେଇଗଲେ । ଜିତଣ ଦ'ଜଣ ପୁରୁଣା,
ମଣିଷ ମଦନକୁ ନୁହୁ ସାହାର କଲେ । ମଧୁ ଶୁମାତ୍ରାକୁ
ମୁଁଷ୍ଟା କେପର ପଢ଼ିଗଲା ।

ଧନ ଶାଠା ପାଇଛୁ କି ନାହିଁ, ଅନ୍ଧାର ମାଝଦା

ପର ଗୁମାତ୍ରା ଆସି କେଳା ସାହିରେ ହାଜିଲା । “ ଘର ପିଲ୍ଲ ଅଣାଏ ଲେଣ୍ଠି ଖଜଣା ଦେବାକୁ ହେବ । ସମସ୍ତେ ତତ୍ତ୍ଵ ଶୈଳାରପଦ କରୁଥିଲା । ସ୍ଵାଲ୍ପ ନ ଦବିକାହିଁକି ? ”

ମଧ୍ୟନ କହିଲା, “ ଆଜିଯାକେ ତ ଦଉ ନ ଥିଲୁଁ । ଆଜି କାହିଁକି ଦବୁଁ । ”

ଗୁମାତ୍ରା ଗୋପା ହେଉ କହିଲେ, “ ଆଜିଯାକେ ଦଉ ନ ଥିଲୁଁ ତୁମକୁ ଦୟା କର ଛାଇ ଦିଆପାଇଥିଲା । ଏବେ ତ ଘର ଦୁଆର କର ରହିଲଣି । ”

“ ମାସ ଛାଟା ପରେ ରହିବୁଁ କି ନାହିଁ, ସେଥିପାଇଁ ଖଜଣା ଦେବୁଁ ? ”

“ ଦିନଟୀଏ ରହିଲେ ବି ଖଜଣା ପାବିବ, ବୁଝିଲ ? ସେ ସବୁ ବାକ୍‌ଶୂନ୍ୟ ଅଭି ଏଣିକି ପଢ଼ିବ ନାହିଁ । ”

“ ବାକ୍‌ଶୂନ୍ୟ କଣ ବାବୁ । ଆଜି ଖଜଣା ଦେଲେ କାଳି ତମେ ଘର ତକାରଖି କରିବ । ଜମିଦାରଙ୍କର ଆମେ କଣ ନାହିଁ, କଣ ସାରିଲୁଁ ଯେ ଖଜଣା ମାରୁଥିଲା ? ଗଛରୁ ଆମ୍ବ କରୁଥାଏ କି ଗାଡ଼ିରୁ ମାଛଟାଏ ପାଇଁ ତ ଆମେ ଭାଜନ କଲାହୁଁ । ଲୁଅରୁ ମୁଦେ ପାଣି କା ଚିଇବାକୁ ତ ମନା । ତତ୍ତ୍ଵ ବାଟରେ ଗୁରୁଥିଲେ ଅନ୍ତର ଯିବୁଁ ଅବାଟର । ଆଉ ଖଜଣା ଦେବୁଁ ତେ ? ଥାରୁ ? ପୁଣି ଆଜି ଆମ ପଢ଼ିଆଇର ଥିଲେ କାଳି କଟକ, ଆ' ଆରଦିନ ତେଜନାଳ, କାହାକୁ ଦେବୁଁ ରଜିଷ୍ଟର ? ”

ଗୁମାତ୍ରା ମଦନକୁ ଛାଡ଼ି ଆଉମାନଙ୍କୁ ପରୁଇଲା । ସମସ୍ତେ ଜବାବ ଦଦିଲୁଁ, ‘ ମଦନ ମାହା କହିବ, ସେଥିରେ ଆମର ରାଜି । ’

ବଢ଼ ବଢ଼ ଆଜି ଦେଖାଇ ଗୁମାତ୍ରା ମଦନକୁ କହିଲେ, “ ତୁଲ ତେବେ ସବୁରେ ଶୁଭରେ ମେଲିଆ ! । କହିଲେ, “ ତୁଲ ତେବେ ସବୁରେ ଶୁଭରେ ମେଲିଆ ! । କାହିଁକି ବାର ରାଜକ ରୁଲିବ ? ରୂପବାସ କର ତ ମହାଧୂନରେ ଛେକେ ଚଲୁଛନ୍ତି । ଆମର କାହିଁକି ଏହିତ ହୁନ୍ତା ? ଗାଁ ତତ୍ତରେ କାହାଦରୁ ଗେଣି

ମଧ୍ୟନର ଆଖି ଦୁଇଟା କି ଲାଲହୋଇ ଉଠିଲା । ନିଶରେ ସାତ ମାରି ସେ ଜବାବ ଦେଲା, “ ଦୁଁ, ବୁଝିବ, ସେ ଧମକ ଆଉ କାହାକୁ ଦେଖେଇବ । ”

ଗୁମାତ୍ରା ଶଗରେ ଫେରି ଯାଉଥିଲେ । ହଠାତ୍ କିଏ ଆସି ତାଙ୍କ ବାଟ ଓରାଲି ଛାଡ଼ା ହେଲା । ଗୁମାତ୍ରା ଦେଖିଲେ ମଧ୍ୟନର ଭୁରିଯା ସଜରା । ସେ ସାତ ଯୋଡ଼ି କହିଲା, “ ଆଜି, କେତେ ଖଜଣା, ମୁଁ ଦେବି । ”

ସମ୍ପିଯାକର ମରଦ ମାଇପେ ଗୁମାତ୍ରାକୁ ଫେରିଗଲେ । ଯେତେହେଲେ ସରକାରୀ ଓଲାକ । ତାଙ୍କ ଏମିତି ରଗେଇଲେ କଣ ଭଲ ହେବ ? ଗଲା ବୁଝି ବର୍ଷର ଖଜଣା ହୁଏବ ହେଲା । ଟଙ୍କାଏ ଆଠଣା କରି ସବୁ ଦାଖଲ କଲେ । ଟଙ୍କା ଦେଖି ଗୁମାତ୍ରା ମିଳାଇ ଥଣ୍ଡା ଧରି ଆସିଲା ।

ଖଜଣା ଦାଖଲ ପରେ ସାପୁଆମନେ ବିଗୃହ କଲେ ! ମଦନ କହିଲା, “ ତମେ ସବୁ ଯାହା ଇଚ୍ଛାକର । ମୁଁ ଏଥର ବାହାରିଲି । ” ବୁଢ଼ା ସାପୁଆ ନିଷ୍ଠା ପରିଲା, “ କୁଆଡ଼େ ଯିବୁ ? ”

“ ଯୁଆଡ଼େ ମୋର କଙ୍ଗା, ମୁଁ କାହାରି ପ୍ରଜା ହୋଇ ରହିବ ନାହିଁ । ”

ଜଣେ ଟାପରା କରି କହିଲା, “ ପ୍ରଜା ହବୁନି ତ ଆଉ କଣ ରଳି ? ”

ସମସ୍ତେ ହସି ଉଠିଲେ । ବୁଢ଼ା ନିଷ୍ଠା କହିଲା, “ ଆରେ ସମ୍ପିଦା କଥା ନୁହି । ସବୁରେ ଗଲେ ବି ତମର କଣ ଶାହ ଅଛି ? ମୁଁ କହେଁ କଣ କି ସାପ ଖେଲେଇ ଏଣିକି ଆଉ ତମର ସବୁ କଲିବ ନାହିଁ । ଖଜଣା ଯଦି ଦେଲ, ତେବେ ଗୁଣେ ପାଏ ରୂପ ଆରମ୍ଭ କରିବା । କାହିଁକି ବାର ରାଜକ ରୁଲିବ ? ରୂପବାସ କର ତ ମହାଧୂନରେ ଛେକେ ଚଲୁଛନ୍ତି । ଆମର କାହିଁକି ଏହିତ ହୁନ୍ତା ? ଗାଁ ତତ୍ତରେ କାହାଦରୁ ଗେଣି

ଗଲାନ୍ ପୁଲିସ୍ ଆସି ଶାମର ଖାନଚଲାସ କରିବ ।
କାହାକୁ ସାଧ ମାରିଲା ତ ଦୋଷ ହେଲା ଆମର । ”

ମଦନ ମନକୁ ସେ କଥା ପାଇଲା ନାହିଁ । ଗୈରି
ଡିକେଇଛି ନିଷାଳେ ପୁଲିସ୍ ଅଗ ତାଙ୍କୁ ସମେଷ କରେ
ସତ । ମାଡ଼ ପରିଜଣିତ ଖାନଚଲାସ ସବୁ କରେ । ଭଲ
ଘର ଥିଲେ କି ଜମିବାଢ଼ି ଧନ ସମ୍ପଦ ଥିଲେ ଏହିତ
ସାହସ କରନ୍ତା ନାହିଁ । ତେବେ ପ୍ରକାହେଲେ ଯେ
ଦାନା ଦିଲେଇ ଭଲ ଗଜଣା ନାଲିସରେ ଘର କୋରକି
ଆସିବ, ସେତେବେଳକୁ ଟିରେ ପଢ଼ିବ କିଏ ? ସତ୍ୟ
ତ ତାକୁ ଆଗରୁ କେତେ ଲଗେଇଛି, ଭାଗଦନୀସ
ଦେଲେ ବି ରୂପ କରିବାକୁ । ଗୁପ୍ତକାମ ସେ କେବେ-
ଦେଲେ ଶିଶିନାହିଁ । କରନ୍ତା କିମିତ ! ଯାହାହେଉ
ମଦନ ଠିକ୍ କଲା ସେ ଆଉ ଏ ଗାଁରେ ରହିବ ନାହିଁ ।
ତେବେ ତାର ସାଇସାଥି ଦନ୍ତ କୁଟୁମ୍ବ ତିନିଶଷ୍ଟ
ସାମୁଅଙ୍କ ଛାଡ଼ି ସେ ଯିଦି କୁଆଡ଼େ ! ସମସ୍ତେ ତାକୁ ତ
ଜାଗାତି ପରିନାହିଁ । ସେ କହିଲେ ତ ସମସ୍ତେ ଆଜି
ନିଆଁକୁ ତେବେଁବେ ।

ମୃଣର ଦାଳୁଡିକୁ ଆଙ୍ଗୁଠିର କୁଣ୍ଡେଇ କହିଲା,
“ଏ ଲାଗେ କଣ ଆମ ହାତରେ ରୂପ କାମ କବ କି ?”

ବୁଢ଼ା ନିଧିଆ କହିଲା, ତ ହବ କଣ ଆମ
ହାତରେ ? ବଣ ସାହୁଡ଼ିରେ ବୁଲି ସାଧ ପ୍ରଭ ଜିମ୍ବୁ
ଯେ ଫୋଷ ମନଭଣ, ତା’ମାତରେ ନ ହବ ପୁଣି କଣ ?
ଆମର ଭତ୍ରୁ ତ ସତ୍ତ୍ଵ, ଦାସିଆ ପରମୁଆର ମୁଧଦାସ
କରି ରହିଲେଣି । ”

ହିଲ, ହିତା, ପାଣି, କାଦୁଆ ସର୍ଜ ମଦନର ମନେ
ଶବ୍ଦିଲା ନିଃସାଧାରି, କିନ୍ତୁ ଅକାଶର ଚତୁର ଭଲ
ଏହି ଦୁନିଆ ଭୟଦୁଥିଲା ଯେ ଆଜି ପଞ୍ଜୁଗୁ ଭତ୍ରେ
ଦଦ ହେଲା ଭଲ ଘରକର ରହିଦ କିମିତ !

ଧର୍ମରା ତାଙ୍କୁ ଦୁଇହିଙ୍କ କହିଲା, “ ନୂତନ ନ ଲାଗିଲୁ

ନାହିଁ । ତାବ ଶାନ୍ତିପ୍ରଭାତିଲେ କରୁ । ତେବେ ତ ଆଜି
ଗୁମ୍ଭା ଆସି ଉତ୍ତରାକୁ ନ ଥିବ । ”

ସତ୍ୟ ଟେକଟି ଜାଲୁ ଲଗେଇଛି କିମି କିମି ସାର-
ଗୋଲିନାକୁ । ଯାହାର ସଙ୍ଗାତ ଦାନା ଦିଲେଇ ବି ମାନ
ଦିପୁ ନାହିଁ ଦବ ଟବାଲୁ ତନି ଛକ ଯାଚିନାଣି । କାହାର
ପ୍ରଳା ତହିବାନ୍ତି ଟବାଲୁ ଟୁଟ୍ସ କିଣି ଶ୍ରୁତ ଥିଲା ।
ପୁଣି ନିଜର ସାରମାଳ ଛାଡ଼ି ଧାହିରୁ ଏଇ ଅଇତା
ଘର କରି ରହିବାକୁ ତାକୁ ଜମା ଥୁଣ୍ଟାଲୁ ନ ଥାଏ ।
ତେବେ ବୁଢ଼ା ନିଧିଆର କଥା ଶୁଣି ତା’ ମନ ଟିକିବ
ଦିଲିଲା ।

ସେହିଦିନ ଦାନା ଦିଲେଇ ସାରଙ୍ଗ ନେଇ କଥା କର
ଆସିଲା । ଦାନା ଶୁଣି ନହାଇ କହିଲା, “ରେସମନ
ଦିଆନିଆ ପଠିଛ ହିବ । କବାଲାଟି କାଳି ଜୀବିତକର
ପରିଷ ତରିଶ ଯାହା ଟଗାଗାଏ ଦାନ ଦିଲୁକର ଦିବା । ”

କାଠ ବାଜୁଶ ମାରୁ ଟବଣି ଧନ ହେବାକୁ ପଞ୍ଜିଲା
ନାହିଁ । ସଜନ୍ ନିଜ ଟବରୁ ଦୁଇ ଟାଙ୍କିଶିଖ-
ମାଲିଟା କାହିଁ ମଦନ କାହାକୁ ଦିଲେଇ ନଦିଲା । ମଦନକ
ସେ ନ ଦେଇଗାନ୍ତର କର ? ନେଇ ନେଇ ତାକୁ ଜାବନ
ଦେଇଲୁ ! ଟେକ୍ଟି ଜଳ ଦୟା ନାହିଁ କହାର କହାର
କୋଣିଏ । ସାନ ମୁଖରେ ଅଳଗା ନଦେଇ ନାହିଁ
ଥିଲା । ତୋଗକୁ ମାନାନ୍ ନୂହିଁ, ଶୁଣି ନେବା ନ-
ଲଗାଏ କି ଗବ ନ ଆସି, ଏବେ କିନ୍ତୁ ନୁହିଁ ଦିଲା ।
ହୋସ୍ ଆପିଲାରୁ ବେତ ଆଖି ପଞ୍ଜିଶିଖ, ପଦିନଲେ
ନଜର ଶତିଲା ମଦନ ନେଇର । ମୃଣର ତାକୁ ଦାଳ,
ପୁରସାଖ ଟଠା ନାହିଁ ତାଙ୍କ ହୋଇଲୁ, ନାହିଁ ତଳେ
କଲା ମରମର ଦିନାନ୍ ନାହିଁ, ବାହୀତର ନଗାଶାଏ ରୁମା
କଙ୍କଣା । ବଣିଶା ଏବେ ବିନାଦା ନେଇ ଶକ୍ତିର ମୁଦିଶା
ଗୋଟିଏ ଦତ ନିଃଶ୍ଵରପାତା ଧୂଳି ଉତ୍ତରାନ୍ । ଯାହାପରେ
ତେବେ ଦିନ ଟେକ୍ଟି ଜୀବିତକୁ ପଞ୍ଜିଶିଖ ତା’ର
ଜୀବନକିବାର ଧାରଙ୍ଗ କିମି ଆସିଲୁ । ସମେତ କେବଳା
ମଦନ ତାଙ୍କୁ ପଞ୍ଜିଶିଖିଲୁ । ତାମ ଲ କେବଳା ଜାତି,

ଗାଁ ଗାଁ ବୁଲି ପେଟ ପୋଷୁଁ । ତୁ ଜଣ ବୁନି ପାରିବୁ ? ”
ସଭାର ଜିବାପ ଦେଉଥିଲା, “ତୁ କେଳା ହେଲେ ତମୁଁ
ମିଳିଲୁଣୀ । ” ଦୁହିଙ୍କ ଉତ୍ତରେ ଦିନେ ଛାଇତି ନାହିଁ ।
ସେ ଦିନ କଥା ଦୁଷ୍ଟେ ଆଜି ପାଶେରି ପକାଇଛନ୍ତି ।
ଡେବେ ସରଭିତରେ ଯେ ଟିଲାଦିନୁଁ ରହି ଆସିଛି,
ତାକୁ ସବୁବେଳେ ବାହାରେ ୨ ବୁଲିବକୁ ସୁନ ଲାଗିବ
କିମିତ !

ସେଥିଗାଇଁ ଏଣିକି ସବୁବେଳେ ସଭା ମନ
ଉଠିବି ହୁଏ । ଘର ଖଣ୍ଡିଏ କରନ୍ତା । କଣ୍ଠାରୁ, କଲିଷ,
ଗଛ ଦିଁଠା ଲଗନ୍ତା । କଂସା, ଲୋଟା କି ଶିଳ, ତକି
ଦିଁଖଣ୍ଡ ରଖନ୍ତା, ଆଗ ତ ଖଣ୍ଡିଏ ଠାବ ଲୋତା ।

ମଦନ ବେହେରର ଘର ତଥାରି ବେଶି ଦିନ
ଲାଗିଲା ନାହିଁ । ଆସିତୋଟା ତଳୁ ଛିପର ଖଣ୍ଡି
ଉଠାଇନେଇ ଦ୍ୱାନା ଦିଲଇତାରୁ କବାଲା କରିଥିବା
ନିଜ ଡିଲ୍ଲିରେ ରଖିଲା । ଶିଳ, ଚକ୍ର, କଂସା, ଲୋଟା,
କଜାଛୁ କଲାଇରେ ଦିନଯାକ ଲାଗି ସଭାରୁ ତର
ମିଳିଲା ନାହିଁ ।

ବୁଢା ନିଧିଆ କହିଲା, “ହିଁ; ଯା ନା ଯେ ପୁଅ-
ପଣିଆ । ” ମଦନକୁ ଟିକିଏ ଫୁରିଥିବ ମିଳିଠିଲ ସାଙ୍ଗ-
ମେଳ ଭାତାଟିର ଦିନ କାଟାଏ । ଏଣିକି ସାଙ୍ଗସାଥିକ
ଉଠିବି ଟକ୍କି ତାକୁ ଟିକିଏ ଶାନ୍ତିର କାଠିଲ ।
ଯେତେବେଳେ ତ ସେ ନିଜର ଖଣ୍ଡିଏ ଠାବ କଲାଣି ।
ମଦନ ସି ସରର ଉଡ଼ାଇ ଫଦକ କହି, “ଆରେ, ଯାକୁ

କହିନ୍ତି, ଆ ବଳଦ ମତେ ବାନ୍ଧ । ଆଜିଯାକେ ରାଜା
କଣ, ସଜସ୍ତ କଣ ଜାଣି ନ ଥିଲ । ଏବେ ନିଜ-
ସାତରେ ନିଜେ ବେଢି ନିଶିଲ । ଖାଲି ସଭାରୁ ଯୋଗୁଁ
ସିନା, ନଇଲେ ମୁଁ କିଏ, ଘର କିଏ ? ”

ଦଶହର ଅଳ୍ପଦିନ ଥାଏ । ଲାଗେ ୨ ଗାଁ ଉତ୍ତରେ
ତିନି ଗୁଟିଟା ଗୈରି ହୋଇଗଲା । ପୁଲିସ୍ତ ତଦନ୍ତ
ଗୁଲିଲା । କେଳା ସାହି ଉଚ୍ଚରେ ପଡ଼ିଲା ଏବୁରି
ନଇର । ଘର ଘର ତଳାସ ହେଲା, ଗୈରି ଜନିଷର
କିନ୍ତୁ ସନ୍ଧାନ ମିଳିଲା ନାହିଁ । ତୁ ପ୍ରାତି ଜଣ କେଳାକୁ
ସଦେହରେ ଗୁରପ କରଗଲା । ମତ ପଞ୍ଚତରେ କିନ୍ତୁ
ପଳ ହେଲନାହିଁ । ଶେଷରେ ହଳ ହଳ କରି ସାତକାନ୍ତି
ପିଞ୍ଜ ଗୁମ୍ଫା ହେଲେ ।

ସଭା ମଦନକୁ କହିଲା, “ ଦେଖିଲୁ ତ ହାତ ଅଲଗ
ହୋଇ ଘରଖଣ୍ଡ ଥିଲାବୋଲି ତ ଥମେ ଛୁଟ ପାଇଲୁ । ”

ମଦନ କହିଲା, “ ଖାଲି ମିଛୁ, ଖାଲି ମିଛ । ଆଉ
କିଏ ଗୈରି କରି ତାକ ମୁଖରେ ଥିଲା ବୋଲିଛି । ମୁଁ
ମକଦମା ଲାଦି ସମୟକୁ ମୁକୁଳେଇ ଅଣିବ । ”

ସାପୁଆମାନେ ଗିରପ ହେବା ପଛେ ପଛେ କେଳା
ସାହି ଖାଲି ହୋଇଗଲା । ସାତ ଆଠଟା ରଳ ବିତ-
ଗଲାଣି । ଆସିତୋଟା ତଳ କୁଣ୍ଡିଆ ନୃତ୍ତିକ ମାଟିରେ
ମଣିଯାଇଛି । ସଭା ଆଜିପ କେ ତମରିଲୁଣ୍ଡି । ମକନ
ମକଦମା ଲାଦି ସାଧ ପେରି ନାହିଁ ।

‘ଲାପିଂମେନ୍’ ଉପନ୍ୟାସରେ ଭିକ୍ଟର ହୃଦ୍ୟଗୋ

(ଶ୍ରୀ ସୋମନାଥ ହୋତ୍ର ଶର୍ମା)

ପରସ୍ପୀ ସାହିତ୍ୟରେ — କେବଳ ମାତ୍ର ପରସ୍ପୀ-
ସାହିତ୍ୟରେ କାହିଁକି ସମଗ୍ର ବିଶ୍ୱ ସାହିତ୍ୟରେ ଭକ୍ତର-
ହୃଦ୍ୟଗାଙ୍କର ଛୁଅ ଅତି ଉଚ୍ଚ । ସେ କେବଳ ଭତ୍ତି
ଉପନ୍ୟାସକ ନୁହନ୍ତି, ଲୋକଣ୍ୟେ ଯେ କବି ଏବଂ ଶ୍ରୀରାଜ
ସହିତ୍ୟ ସମାଲୋଚକ ମଧ୍ୟ ।

ଦୁରିତ୍ୟ ନିର୍ମାତିତ ମାନବ ସମାଜ ପ୍ରତି ସାଧାରଣୀୟ
କାହାରେ ଦୁରିତ୍ୟର ଆଏ, ଏହାରେ କି ଅନେକ କବି ପୁଲେଜେ-
କର ମଧ୍ୟ । ମାତ୍ର ଆଲୋଚଣ୍ୟ ମହାସ୍ଵାକ୍ଷର ସେହି ଦୁରିତ୍ୟ
ନିଯାତିତ ମାନବ ସମାଜ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଦେଖାଯାଏ ଗଭୀର
ସହାନୁଭୂତ । ଏ ଧୂଳାର ସହାନୁଭୂତିରେ କବିଙ୍କୁ କରି
ପକାଇଥିଲା ନିର୍ଭୀଳ, ସ୍ଵାଧୀନଚତ୍ରତା । ପରିଶେଷରେ
ସେମାନଙ୍କର ଯଥାର୍ଥ ଉପକାର ସାଧନ କରିବାକୁ ପାଇ
ସ୍ଵଦେଶର ଶାସନ ଶକ୍ତି କର୍ତ୍ତାଙ୍କ ଦେଶରୁ ନିବାପତ
ସେବାକୁ ଧୂଳା ଲେଖାମାତ୍ର କଣ୍ଠାବାଧ କେବେବେହେଁ ବିତ୍ତ-
ନାହାନ୍ତି ଦସ । ତେବେଳ ସେତକି ନୁହେ ପ୍ରସରିତ ନିବାପତ
ଜୀବନରେହୁଁ ତାଙ୍କର ଶାପା କିଣ୍ଠି ଅବଶୀଷ୍ଟ ଥିଲା, ଏହି
ସ୍ଵରୂ ଚକ୍ର ଦୁଃ ଶିଖାନ୍ତିର ଧର୍ମ ମାନବ ସମାଜକୁ
ଦାନ କାର ଧାରିଅଛନ୍ତି । ଏହି ଅନୁରୋଧ ହୃଦୟବାହୀ
ଭଗାରତାହୁଁ ତାଙ୍କ ଚରିତ୍ୟର ସର୍ବତ୍ରସ୍ଥ ବେଶିଷ୍ଟ୍ୟ ।

Laughing man (ଲାପିଂମେନ୍) ଉପନ୍ୟାସ
ତାଙ୍କ ଏ ଦେଖିଷ୍ଟାର ଅନ୍ୟତମ ପ୍ରମାଣା । କବିଙ୍କର ଅନୁରୋଧ
ହୃଦୟବାହୀ କଳନା କରିବାକୁ ଉଚ୍ଛାକଲେ, ତାଙ୍କ
ଭଗାରତାର ସ୍ଵରୂପ ଅବଶତ ହେବାକୁ ଉଚ୍ଛାକଲେ, ଲବି
କେପରି ନିର୍ଭୀଳ, ସ୍ଵାଧୀନଚତ୍ରତା, ଦୁଃଖ ଦର୍ଶନ ମାନବର
ଅକୁର୍ଦ୍ଦମ ବନ୍ଧୁଧୂଲେ, ଏହା ହୃଦୟବାହୀ କାହିଁବାର
ବାସନା ଜାଗରି ଚାହାଇଥିଲେ ତେବେଳ ଏହି ଅନୁରୋଧ
ନିଃସମ୍ମାନ କହୁଁ ଧର୍ମପାତ୍ର ।

ଏହାର ନାମ ‘ଲାପିଂମେନ୍’ । ତେବେଳ ଏ
ନାମରୁ ଯେ କେହି ମନେ କରି ନେଇ ପାରନ୍ତି ଯେ ଏ
ଏକ ସ୍ଥାସ୍ଥରସାମ୍ବକ ଲେଖା ବା ଅନ୍ତରେ ଏହାର ଚାହିଁ
ଟିକିକ ସାସ୍ଥରସାମ୍ବରେ । ମାତ୍ର ଭାଷା, ନୁହନ୍ତି, ମନ୍ଦା
ଦୁଃଖ କହିବେ ହୀଁ ଏହାର ଆରମ୍ଭ; ମର୍ମଦାତୀ ଓ କାଳ
ଏହାର ପରିଣତ ! ଏହାର ଆରମ୍ଭ ଯେହାର ମାତ୍ର
ପରିଶେଷରେ ନାପୁର ପ୍ରତି ସହାନୁଭୂତ ଉଚ୍ଚଦ୍ରୁକ କହିବା
ତାହାର ପ୍ରତି ଆନ୍ତରିକ ମମତା ଆନ୍ତରିକ କହିବା
ଏହାର ପରିଣତ ଦର୍ଶନରେ ଧୂଳା ଅବିକଳ ଦେଖାଯାଇ
ଆମ୍ବ ଦରଂ ପରିଣତ ଆରମ୍ଭ ଅପେକ୍ଷା ଅନ୍ତରିକ ମମତା
ବାଜା ବେଳି ମନେ ଦୋଷଥାଏ ।

ଭାଗ୍ୟ-ନିର୍ଭୀଳ ଦଶ-ଗ୍ରୂପ, ଆବାଲ୍-ସବଲନେ-ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ
ଷତ, ଦୁଃଖ-ଚନ୍ଦ୍ରିନ୍ୟ ପ୍ରାପ୍ତ, ପୃଷ୍ଠା ଓ ସମ୍ମାନନ୍ୟ ଜୀବିକାର
ଭଦର ପରିଚ୍ଛାତ୍ରିକାରୀ ବିଦ୍ୟୁତିରେତ୍ତପ ଦ୍ୱିତୀୟ
ପରସ୍ପୀ ନେଶ୍ନୀୟ ସଂକ୍ରାନ୍ତ ପରିବାରର ଚଦାଲ ଆନ୍ତରିକ
ମେଲା, ସଂପ୍ରାନ୍ତ ପରିବାରକୁ ନାତ ତେଲାଳୀ
ଦେଖିଲେହେଁ ସ୍ଵତନ୍ତ୍ରଶାଖ୍ୟ ତାଜାକିଳା ସଂପ୍ରାନ୍ତ ପରିବାର
ଚନ୍ଦ୍ରପାଦଲାବ ପ୍ରତି ପ୍ରଦାନ ଲାଲାରୀ, କୁଦୁରୁ
ପ୍ରାନ୍ତା, ଅମନ୍ତୁଷ୍ଟାତା ସର୍ବବାଧିତ ନୃଶଙ୍କ ଭାଜା ପ୍ରତି
ତରସାନେକି ଉତ୍ତର ଜୀବନାତିଥି ଭାବମାନ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ
ଆର ଧାର ସେଠାଠର ରହିବାକୁ ଉଚ୍ଛା ଦେଖିଲାନାହୀଁ—
ସେଠାଠର ପ୍ରତି ରହିଲା ଆସିଲାମ୍ । ଆପ ତାର ତେଲିକୁ ପୁର୍ବ ପା
ତିତ ଆଶ୍ରୟଦାତା, ତଥା ଆଶ୍ରୟଦାତାଙ୍କ ୨ ପାଲିତା କମ୍ବ
ପୁର୍ବର ପରିଚିତା ତାର; ନାଦୀକାର ବହୁତ ଅନ୍ତର
ସମାଜ କଲା । ପରିଚେଷ୍ଟା ନାଯାକା ସାଧୁତ ଆର ମେଲନ ନା
ତେଲିକୁ ନାଦୀକା ତାର ଚିନ୍ତାଠର ଆଶ୍ରୟ ଜୀବନ୍ତ ପାଇଲାମ୍ ।

ଚତୁରଙ୍ଗ

ଦଶ ଭୁଞ୍ଜି ଥିଲା ଦେଖି ଏହରିକି
ତାକୁ ମୁଖ୍ୟାପ୍ତ ସେବାର ଶ୍ରୀନ୍ୟଷ
ଗଭୀର ଜଳତର ପନ୍ଥନ ଦୂରକ ହୈ
ଉପନ୍ୟାସଟିର ଏହାହିଁ ହେଲା ସାହୁ

ଏହା କେବଳ ଶ୍ରେମ ପାଇଁ ଥ
ଏଥରୁ ଶିଶ୍ରା କରିବାର ବିଷୟ ଯଥେ

ପାଣ୍ଡାତ୍ୟ ଜଗତରେ — ଭୋଗଦିନ
ଫଗିତ ଭୋଗଧର୍ମ—ସମର୍ଥକ ପାହା
ପରିପ୍ରକାଶ କରିଥିଲେହେଁ କବିକର ଛୁଟିଲା
ଛିପାଦାନନ୍ଦରହିଁ ଗଠିତ ଥିଲା

ସେ, ଯାହାକି ଆଦସମାନ କାଳି
ସହପ୍ରଥାନ ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ ଦୋଲିବାକୁ
ତାଙ୍କ ଛଲମ ମୁନ୍ଦରୁ ପରି ଅନୁଭୂ
ର୍ତ୍ତାବ ସନ୍ଦୂପର ହୋଇଥାଏଁ !

ଦିବିଦୂର କେଟିନିଧିଲାଭ ପରି ଅନୁ
ସହସା ସଂଭ୍ରାନ୍ତ ପରିବାରରେ ଏଥରୁ
ଘଟଶାରେ ହୁକ୍କା ଆଚନ୍ଦୀ ବିଚଳିତ
ବରଂ ଦିଶବିରୁ ଆର ସନ୍ଦୂପ ନାହିଁ
ଅଛୁଟୁ ! କୁଟୁମ୍ବ ସମ୍ବଦଦର୍ଶନରେ
ଲିତ ମନ୍ଦିର ପାଇ ନାହିଁ — ସେ

ଦିନିଶ୍ଚାନ୍ତ କର ଦୂର ଦାନୀନ୍ତି
କରିବ ଏଇ ତାର ତଳେ ମାନି
ନାହିଁ ପାଣ୍ଡା ପାଣ୍ଡାତ୍ୟ ଥେବା
କାହିଁକି ଏ ଅରଣୀ ମାନଦର ଏହା
ପରିଦେଖିନ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଵାବା । ଦରଂ ଏ
ଭୀର୍ଯ୍ୟ ପରିଦେଖିନ ଦୋଳି ମାନି ଥିଲା
ଦୂର ଭୁଷୁକ ପକ୍ଷରେ ତ କଥା ନା
ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ପରିଦେଖିବା, ଧନୀକ ସମାଜ
ଚକ୍ରରେ ନାୟକ ପଦାୟାତ୍ର କରି
ସନ୍ତୋଷ ଦେଖାଇ ପାଇଥାଏଁ — ତେବେ
ଜାପନର ତୁଳନାତର ନିତାନ୍ତ ହୁଏଇବା

କ୍ରି ଟିକ୍ ପରେ
ସେହି ନାହିଁକ
ପର୍ଜନ କଲା ।
ଆବସ୍ଥା !

ଜିଦାନ ନୁହେ--
ମେଣ୍ଟି ।

ଉପାଦାନରେ
ଜଗତରେ ଜନ୍ମ
ତ୍ୟାଗ-ଧର୍ମର
ଧର୍ମର ସମର୍ଥକ
ଜାର୍ଯ୍ୟ ଜଗତର
କର । ତେଣୁହିଁ
ନ୍ୟାସର ଆବିର୍ତ୍ତ
ମୃଦୁ ନାୟକ
ଦୂର ଅବସ୍ଥାରୁ
ଦ୍ୱାନ ପ୍ରାପ୍ତି-
ଏ ପାରିନାହିଁ ;

କରି ଯାଇ-
ମୁଗ୍ଧ ବା ବିର-
ଶୁଭ ଅତେଇ
ଜାବନ ଯାପନ
ଏ ଜନ୍ମ ପାରି-
ଥିରେ ହେଉ ନା
ହେବା ର ମନର
ନିଜ ଜାବନର
ଏ— ଦାନ-
ଭରିବେପାଇୟ
ଦୀପ୍ୟ ରୂପ-
ଅଛୁଟୁ, ସେହି
ର ଜାବନ ତା’
ହେବା ! ଯେବେ

ଦାନଦୂର ଦଶ ପ୍ରାପ୍ତ ହେଲେହେଁ
ତା’ଜାବନରେ ମାନଦର ଜାବନର ଯଥାଥ ସୁଖ, ଯଥାର୍ଥ
ଶାନ୍ତି ବୋଲି ଯାହାକୁ କହିଲୁ ସେହି ଆସୁ ପ୍ରସାଦ ଅଛୁ—
ଯାହା ନାହିଁ ଆଦୋ ସେମାନଙ୍କର । ସଂଭ୍ରାନ୍ତ ସମାଜ,
ଧନୀକ ସମାଜ, କେବଳ ତ୍ୱରଣବିଲାସରେ ମର
ନୁହୁନ୍ତି; ଏ ସୁଖରେ ଯାବଜ୍ଞାଯୁ ନୃଣ୍ୟପ୍ରତାର ଅନୁଷ୍ଠାନ-
କାର୍ଯ୍ୟ ମଧ୍ୟ — ସୁତ୍ସଂ ମହାପାପୀ । ସେମାନେ ଆସୁ-
ପ୍ରସାଦକଳନିତ ସୁଖତାରୁ ଚିରକାଳ ବଢ଼ିଦୂରରେ
ରହିଛନ୍ତି । ପ୍ରକୃତ ସୁଖ ଭୋଗ ବିଲାସ ବା ପ୍ରଭୁତ୍ବ
ଧନ ସଙ୍ଗର ମଧ୍ୟରେ ନାହିଁ — ଅଛୁ କେଳେ ନିଜର
ମନୋମଧ୍ୟରେ । ଯଥାର୍ଥ ପୁଣ୍ୟବାହୁ ବ୍ୟକ୍ତ ଘୋର
ଦାରଦ୍ରୁଦ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ କେବଳ ସେହି ଆସୁପ୍ରସାଦ
ବିଲରେହେଁ ସୁଖ ଲଭ କରିପାରି ଏବଂ ଦାରଦ୍ୟରୁ ହୋଇ
ମଧ୍ୟ ଏପରିବି ପଥର ଭୁଷୁକ ହୋଇ ମଧ୍ୟ ନିଜ ଜାବନକୁ
ସାପଲମଣ୍ଟିତ କରି ଧନ୍ୟ ହୋଇପାରେ; ତାର
ଜାବନକୁ ଆଦର୍ଶ ପ୍ରଦାନ କରିବାକୁ ପାଇ ନାୟକ ପୂର୍ବ
ଜାବନର ଅଭ୍ୟନ୍ତ ଦାରଦ୍ୟକୁ ସାଗ୍ରହେ ବରଣ କରି
ନେଇ ଅଛୁ — ପରିଶେଷରେ ଘଟିଅଛୁ ପ୍ରମ୍ପ ପାଇଁ
ଆସୁବଳିଦାନ ! ଆସୁପ୍ରସାଦ ନିକଟରେ ସେ ସବୁକୁ
ତୁଳାତୁଳା ଜାନ ଲଭ ପାଇଥାଏଁ ସେ ! ପ୍ରେମ-ମୁଦ
ବ୍ୟାଗ ନିଜ ଜାବନକୁ ପରିଶେଷରେ ତୁଳା — ଅତି
ତୁଳା ମଣି ସହସ୍ର ମୁଖ ବିପୁଳନ କରିଥାଏଁ ସେ !

କହୁବା ଶାତ୍ରୁଲଙ୍ଘ ଯେ ଉପନ୍ୟାସଟି କେବଳ
ପରାସୀ ସାହିତ୍ୟ ଭଣ୍ଡାରର ନୁହେ — ସମଗ୍ର ବିଶ୍ଵ-
ସାହିତ୍ୟ-ଭଣ୍ଡାରର ଏକ ଅମୂଳ ରହୁ ।

ପ୍ରକୃତରେ ଉପନ୍ୟାସଟି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ପବିତ୍ର,
ମହାନ୍, — ଯାହାର ଆର୍ଥି ଅଗରୁ ଦିଆ ସରିଥାଏଁ ।
ଏହା ଏକ ଗତାନୁଗ୍ରହକ Love (ଲେଭ) ବା ପ୍ରେମ-
ମୂଳକ ଉପନ୍ୟାସ ନୁହେ — ଭିକାର୍ଧପୂଲକ ଅତିବା
ଶିଶ୍ରାପୁଦ ଏକ ସାମାଜିକ ଉପନ୍ୟାସ — ଯେଉଁ ଉତ୍ତର
ଆଦର୍ଶ କି ଜଗତେ Digi ଅନ୍ତର୍ଭାବେ srushti@deula.org

ଇହିକାଳୀ-ସବୁସ୍, ତ୍ୟାଗଧର୍ମଦ୍ଵେଶୀ ମାନବସମାଜକୁ
·ଏହି ଘୋର କଢ଼ିମନ୍ତର-ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ସ୍ଵଗରେ ପଥଭ୍ରାନ୍ତ
ପଥକକୁ ବିଦ୍ୟୁତାଲେକ ପଥ ଦ୍ରଦର୍ଶନ କଲା ଭଲି
ତ୍ୟାଗ ଧର୍ମର ପଥ ଦ୍ରଦର୍ଶନ ଫୁଲେ କାଳ କାଳକୁ
ଉପକୃତ କରି ପାରୁଥିବ । ସେ ହୁମାବରେ ଏହା
କାଳଜୟୀ ।

ଗୋଟିଏ ଭାବରେ ସ୍ଵକ୍ଷା ଏଥରେ ଅନେକ
ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ସାଥୀତ ହୋଇଥିଛି । ଆଁନିକ ଜଗତର
ଅଭିଜାନ ସମ୍ବ୍ରଦ୍ୟ କିମ୍ବର ଅମନ୍ତ୍ରଣ୍ୟତା ଏବଂ
ନୃଶଂଖତାର ଗୋଟିଏ ଲେଖାଏଁ ଜୀବନ୍ତ ବିଗ୍ରହ, ତାର
ଦିଦି ଏଥରେ ଅଙ୍ଗବ ହୁଦରରୁପେ କବି କିଜନ
ସେହି ଅଶୁଳନୀୟ ଲେଖନୀ ସାହାର୍ଯ୍ୟର ଶିଷ୍ଟରେ କରି
ଯାଇ ଅଛନ୍ତି । ଆଧୁନିକ ଜଗତର ଧନୀକର ହ୍ରାନ
କେଉଁଠାରେ, ଭିଷ୍ମକ କିମ୍ବର ଅଦ୍ୟଶୈଳୀଭାର୍ତ୍ତ ଅନ୍ତିକର
ଦ୍ୟା-ବିଧିକିରି, ସବାଧାରି ସ୍ମରଣ୍ୟାତ୍ମର ଏକାଳୀନିତ
ହିନ୍ଦୁକ ଉଦ୍ଧର କ୍ଷାଲାର ଦ୍ୱାରା ଯାଇଁ ଅନ୍ତିକର
ହ୍ରାନୀ ମୁକ୍ତିଦରତଳ ଉପରି କିମ୍ବର ଆଦରନେ ଉନ୍ନତ୍ୟ,
ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଏବେ ଏବେ ଏବେ ନାନିତ ହୋଇ ଉପରି ଆପଣାଏ,

ଏହୁବେ ରିହା ନାବି ଏଥରେ ନୀତ ନିର୍ମିତିଳେ ଧେନ୍ତାଠରେ
ଦୁଇମାତ୍ରାବେଳୀ । ତୁମ ମାତ୍ରରେ କୁଟୀ କୁ
ର ତା ଭୁଲିଯିବୁ, ଧର୍ମ ମୁଖ ଏହି ଧା
ତ୍ୟାଗକୁ ନିର୍ମିତାବେ, କିମ୍ବର ଏହି ତଣ୍ଡରିନ
ଲୋତରୁ, ଏହି ଦୀନ ପଞ୍ଚମୀ ଏହି ତଣ୍ଡରିନ
ଅନ୍ତିର ଏବଂ ଏମାନଙ୍କେ ଦୀନ ପଞ୍ଚମୀ ଏହି ତଣ୍ଡରିନ
ଛିଲାଠର ଅନ୍ତକାଳୀଙ୍କ ସମୟରୁର ରାତରିକାଳୀନାହାନ୍ତିଆ ଦୀ
ତେଳିଆ ମୁଣ୍ଡିଠର ତାଳୀଲା ଧରି ଏହା ଠିକ୍
ଏହୁଠର କବି ହିଁ ପରିଷ୍ଠିତ ଭିବନ୍ଦୁ ଏକାଠ କାହିଁ
ପାଇଅଛନ୍ତି ।

ଆମ୍ବାର୍ଯ୍ୟ ଝଗଦ୍ଵି ବରତର୍ଣ୍ୟ ମୟାମନୀର୍ବିଜିର
କେବଳ ଏ ଗୋଟିଏ ବ୍ୟାଧିଧାର ନୁହେ — ହୁନ୍ତିର୍

ଗଞ୍ଜ, ଉପନ୍ୟାସ ଏ ଧରଣର ଉକ୍ତାଦଶ୍ୟକୁଳକ —
ମାନବ ହୃଦୟର ଅବ୍ୟକ୍ତ ନବଦିନା ଅଭିବ୍ୟକ୍ତ କରି-
ବାରେ ସେ ଗୁଡ଼ିକ ସବାଦା ବ୍ୟାପୁର । ସ୍କୁଲତଥୀ ଡାଙ୍କୁ
ଚିହ୍ନ ରଖିବାକୁ ହେବ ଯେ ଅନ୍ତାଗୁରୀର ମାନବର
ବନ୍ଦୁ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଶବ୍ଦରେ ସେ ନିରଜ ପରିପରେ, ସାହୁତ୍ୟ
ଜଗତରେ ଡାଙ୍କୁ ଲେଖନୀ ମଧ୍ୟ ପ୍ରସରି !!

ଏହାର କାରକ ଥାଇ କିମ୍ବି ନୁହେ—ଅନୁବ ହୃଦୟେ
ଦଶା ଉଦ୍ବାଗତା, ଧାର୍ଯ୍ୟ କି ଉଦ୍ବାଗନ୍ତାତ-ପରି-ପରିଦ୍ୱାଯୁ
ନିର୍ବିଭବନିର୍ମାଣର ସମ୍ବ୍ରଦ୍ୟ ସମାଜର ଦୁଃଖ, ଅଭ୍ୟାସରେ ଦୁଃ
ଖଦ୍ୱାରେ ବିରତପର । ଏହି ଜାରକା ଉଦ୍ବାଗ୍ନୀ କିମ୍ବା ଭାବୀ
ବିଜନ୍ତିତ ଉଦ୍ବାଗ୍ନୀ ବିଶ୍ୱାସରେ ଜୋଖାଙ୍କ କା
ଏତେ ଉଚ୍ଚ ଓ ଉଚ୍ଚ ଉଦ୍ବାଗ୍ନୀର ନାମେ ଉଦ୍ବାଗ୍ନୀର ଏମତ୍ତେ
ହେବାର ଏଠି ଏଠି ଏଠି ଏଠି ଏଠି ବିତରିବା !

ଦେଇ ରାତର ଦୁଇମାତ୍ରାଧାର ଦୁଃଖ ଏଥରେ
ପୁଣ୍ୟକୁ ରହୁଥିବ, ଦେଇ ହୃଦୟର ନାମର ଏ
ମାନବର ଜହାନର ଦେଇ ଏହି ଏହି
ବିଠଲାର ସା ଏହାକୁ ଧର୍ମ ବି —
ନିରଜ ମୟାମନୀର୍ବିଜି ନାହିଁ — ଏହି ଏହି ଏହି
ମୟାମନୀର୍ବିଜି !

ଦେଇ ରାତର ଏହି ଏହି ଏହି
ରାତର ଏହି ଏହି ଏହି ଏହି
ଏହି ଏହି ଏହି ଏହି !

ଏହୁଠର ଆମ୍ବାର୍ଯ୍ୟ କିମ୍ବର ଉପରି ଉପରି ଉପରି
ଅନ୍ତରେ ଏହି, କୁଟୀରେକାଙ୍କ ଉପରିରୁ ଏହିପାଇଁ,
ଅନ୍ତରେ ଏହି ଏହି ଏହି ଏହି ଏହି ଏହି ଏହି ଏହି
ଏହି ଏହି ଏହି ଏହି ଏହି ଏହି ଏହି ଏହି ଏହି !

ତାଙ୍କ ଉଦ୍ବାଗ୍ନୀ ଶିଳ୍ପର ଅନ୍ତରେ ଉପରିରୁ ଉପରିରୁ
ଅନ୍ତରେ ବିଶ୍ୱାସ ହୃଦୟର ବିଶ୍ୱାସ ! ତାଙ୍କ ଉଦ୍ବାଗ୍ନୀ ଶିଳ୍ପର
ପାଣ୍ଟ କଣ୍ଟ — ମଣିକାନ୍ତ ନାମରୀରା !

ଯୋଗୀ

(ଶ୍ରୀ ଚନ୍ଦ୍ରଶୁଧର ରାଜତ)

(୧)

ଏଇ ଉମ୍ବନାଦ-	ପାଠେରୁ- ସିଂହ ତରୁଣ ଯୋଗୀଏ	ଦୁଆରେ ସଖି ଉଦ୍‌ବ୍ରାହ୍ମ ଦିଲେ ଆସି,
ଏ ମହେ-କ୍ରାସ-	କନିକ-ଚାତାର ଇଶାର ବୁକୁରେ	ଦୃଢ଼ି ରଖି ନାରୀ ଅଶ୍ରୁଶି,
ଥର ଥର ତାର ଅଧର ସୁଗଳେ	ଗାନ୍ଧି	
ତଠୁଳ ପୁଣି	ଲକ୍ଷ ସୁଗର	ବହି କବା ଅଭିମାନ କେନ୍ଦ୍ର-ତାରେ
		ମୁକ୍ତିନା ମୃଦୁ ଲେଖି ତଠୁଳ କରୁଣ ଧୂର ତା'
		ହୋଇଥିଲ ଗୁରୁ ଦ୍ୟର୍ଥା କବା ଗାଇଲୁ ସେ ଖାଲି ଗଲୁ ଜୀବନରେ ତା'ର କୋପନି ପ୍ରାଣପ୍ରେ ଭାଗ୍ୟ ଭାଲିଛି
		ନିଷ୍ଠୁର ହାହାଲାର ।

ଯୋବନ-ଚହମ-	ଆଦ୍ୟ ପରଶେ	କିନ୍ତୁଗୁଡ଼ିଏ
	ନେଇ ତାର ଖିଲ	ତୁମ୍ଭୁ ପରାଗ ଅରେ,
କାଣି ନ ଥିଲ ଯେ	ଏବନେ ନି ଯାହା	କୁଣ୍ଡୁ ଶିଏ
	ତେବେଳ ପୁଣି ତା'ରେ	ଦାନି କାନ୍ଦାନି ରେ ।
ଶୁଣିଲୁ ଯେ ଦିଲେ ଛୁଦୟ-ରତ୍ନାଳ ତା'		
କେଉଁ ଦୂର ଦେଖି ସାରି-ଚୂଅ ଯେ	ନିର୍ମିଳାରେ ।	(୨)
	ଦେଇ ଦିନ୍ଦୁ ତାଗୀ	ବୁଲଇ ନିତ
	ଆହାର ଫର୍ଗି	ଦେଖିବାକୁ ଥିଲେ ହେଲେ,
	କାହିଁ ଅଛି ତା'ର	ଅଶ୍ରୁ-ଗୀତ
	ଯେଇ ବନ୍ଦୁ ତାଏ	କେନ୍ଦ୍ରଗୁଡ଼ିଏ
	ଦ୍ୟର୍ଥ-ପ୍ରାଣ୍ୟ-	ମାଥି କରି ସବୁବେଳେ ।
	କାନ୍ଦିଲୁ ଅକୁଳ	କରଶାତୁରେ—
“ଶବ୍ଦାନ ତା'ର	ଦୁଇତ ପାଇବି	ଏ ଜୀବନ ଆଇ ପାରେ ।

“ତଥାହି ପ୍ରିୟାରେ	ଖୋଜି ବୁଲିବି ମୁଁ	ମରଣାଏ
	ମିଳୁ ଦୀ ନ ମିଳୁ	ତାମ୍ଭାରି ମୁଁ ର ଡକଣା ।”
ଅପ୍ରତିରେବ	ଶିନ୍ତରେ ଏ କାଳେ	ଫର୍ମାଇ ତାଏଁ
	ଲାଗିଲ ଅତ୍ର-	ସ୍ଵଦିନାର ନାଶରିଲାଣା ।
କନକ ଉପାସ କୁଞ୍ଚାରୁ ନିଭିଲ	କେନ୍ଦ୍ରି	
ରଥାଙ୍ଗ ତେ-	ଶାତମାନ ହେଲେ	ଦ୍ୟନ୍ତିରୁ ଦ୍ୟନ୍ତିମାତି ।

କନନ ଉତ୍ସାହ-	ଗବାଶେ ଯୋଗୀ	ଗୁଡ଼ିଲା ପୁଣି
	ଉଜଳ ଉଠିଲା	ଶଶିକର ଧାଇଁ ମୁଖ,
ଶାଶ୍ଵତ ଗାଲେ	ଅଶ୍ଵ-ମୁକୁତା	ନୟନ ଦୂଷି
	କାହାଲାଗି ହେଲା	ଚଞ୍ଚଳ, ଉତ୍ତରୁଳ ।
ଦୁର୍ବଲ ରେଣ୍ଟ ଅଥରେ ରହିଲା ଲୋକି		
କମ୍ପିତ ତା'ର	ଅଧର ସୁତେଳେ	ନୀରଟେବେ ପାପାଠରେ ଡାକି

(071)

ତଗାରୁଳୀ ପଟ୍ଟିଲା	ମନ୍ଦୁରେ ସୁଖି,	ଆଶକାରେ;
	ପେଣିଲି ସାବଦ	ଧାନ ଚଦାମୁହୁ ପାଇଛି ଦୁଃ
ଶୁଣ୍ଡି କିତ୍ତାଳ	ଉଜି ଇ ଉର୍ଦ୍ଦ୍ଵା	ଆହୁ ଧାରଇ,
	ବାନ ଡଢ଼ିଥୁଲା	ଶୁଣିବା କୁ କା ଝୁରି
ଆଶାର ଚକାଳେ ମୁଖୀ ଥାଏ	ବାଗାଯୁଠନ	
ଦୁଷ୍ଟି ନିର୍ଦ୍ଦେଶୀ	ଘରସ୍ଥ ଦୁଆର	ଶୁଣି ଥିଲା ଆହ ମେନେ ।

ଶର୍ଵରିଳି ଧୀରେ, “କାନ୍ଦୁତ୍ତ ସଖି, କି ଲାଗି କଷି;”
 ବିଧୂତ କଣେ ଉତ୍ତର ଠଙ୍ଗଲୀ ବାଲା
 “ନିଷ୍ଟର୍ମୁଦ୍ରୁଷ୍ଟ ଏ କନକ ଉଥେ ଦୁର୍ବ୍ୟୋ—
 ଜାବନ, ପେବେ ତା’ ଯୋହୁ ମାଲାନୀ ଦ୍ଵାଳା ।”

କହିଲି, “ମୁୟ ନ ଅଛିରେ ପେଟୁଦେ ଏ-
 ତନୀ କହିଲା, “ସଜନି, ପାରିତ ପର୍ଯ୍ୟ କି ନେଇବା ଦୁଇ?”

ସବୁ କି	ଦେଖିବାର କିମ୍ବା କିମ୍ବା	ବିଜୟ ମାରି
ତଥା-ଆଲାପ-	ବାହୁଡ଼ିଲା କେବେ	ଅନ୍ଧର ଦାରୁଷ କାଳୀ,
	ଧାର୍ଯ୍ୟ-ଲିଙ୍ଗ୍ୟ	କି କି କାହିଁ
	ଶ୍ରୀରାମଙ୍କ ଲଠିଲା	ମନୀର ଦ୍ଵାରାକା ।
ଦେଖିନ୍ତି	ଏପୂର୍ବ ଶନ୍ତ କାରି ଦେଖିବାର	
ଧାର୍ଯ୍ୟ ହେବୁରେ	ଦେଖିଗଲା କଣ୍ଠାଗାଁ	ଅବ୍ୟାକ୍ଷର ମାଣୀ ।

ମୁଦ୍ରଣଦୀ

ଶ୍ରୀ ଶାକକିଶୋର ଶାସ୍ତ୍ର

କର ନେଉଠକ ଶୋଇଲି ।

ବାହାରେ ଅପ୍ରକଟିତ ରତ୍ନ ଲେଖକ । ପ୍ରକଟିତ ଦେଶା-
ଭାଷାରେ ହୁଏ । ଗଦାଷର ଚରଦା ଟେକି ଦେଖିଲା ଶର୍ମି
ଶ୍ରୀ ଶେଷ ଯାମର ରମ୍ପଣ୍ଡିତ ।

ପ୍ରମାଣିତ କୁ ବିଳମ୍ବ ଥିଲା । କାଳିର
ଅନ୍ଧାରେ ଦୃଶ୍ୟ ଏହିରେ ଥିଲା କୁ ବୁଲି-
ଦିଲା । କିମ୍ବା ଫିଲ ଘଣ୍ଟି ରାତି ।

ତୁ କେବଳ ମୋର ଗାନ୍ଧି ବିଜ୍ଞାନ ଉପରେ ।

କାଳି । ପରେ ନାହିଁ । ସ୍ଵାତନ୍ତ୍ର ମାତ୍ର ଅଣିଲି ।
ବେଳେ ଗାରେ କାନ୍ଦିଲାଟିଗ ଶର୍ଷଧାରୀର ଉଦ୍‌ଘାଟନ
ଥିଲା ଯିବଳ, ବେଳିଠ ରୁହିଲା ।

କୁ ଉଠିଲା କାହିଁ ସ୍ଵପ୍ନଭାବ
କାହିଁ କାହିଁ ନିର୍ମିପ କଥିଲେ ଗଲାଜୀ
କାହିଁ କାହିଁ କାହିଁ କାହିଁ କାହିଁ ।

ମହାକବୀ ର
ପଦ ମେ କୌ ।

କାହିଁରେ ଏହିଲି । ତା' ଛିନ୍ଦିବା
 କୁଟୀ ପାଇଁ ଶବ୍ଦ ଲାଗି ଦେଖିଛି ।
 କିମ୍ବା କିମ୍ବା କିମ୍ବା କିମ୍ବା
 କିମ୍ବା କିମ୍ବା କିମ୍ବା କିମ୍ବା
 କିମ୍ବା କିମ୍ବା କିମ୍ବା କିମ୍ବା

ନେହିଟ କ୍ରିସ୍ତ । ୧୯୫୨ ୨ ଏଣୁ ଠଙ୍ଗିଲୁ ଦ' ପଦ
ଦାଖି ଦୂର ପଞ୍ଚାଶିମୀ । —
—ମାଝ

—୩୫

ଏ' ତାର ନିତ ଶତର ଅଭ୍ୟାସ । 'ମା' ଡାକିବା
ଷଣି ବାଣୀ ମୋହୁତ ଉପରେ ସେ ପଟ ବିଛଣାରୁ ଢଳ
ପଞ୍ଚ ହାତ ବିଦେଇ ଶେପାଲୀର ଗଣ୍ଡରେ ଥାପନ୍ତର ।
କହେ,— ଶୋଇପତ ଲୋ ମାଆ, ହେଉ କଳା ମିଠି ।
କିଏ ଗୋଟାଏ ଖୁତା ହେଉଛି । ଶୋଇପତ ।

ଯୁ' ଭିନ୍ତରେ ମୋର ଦୁଷ୍ଟାମି ଆରଣ୍ୟ ହୋଇ
ପାଇଛି । ବନ୍ଧୁ ମୋ ଛୁଟ ଭିପ୍ରତର ଏକ କରିକିଆ
ହେଉ ଯାଇ କହେ—

—ତେମ, କିଲାଟା ଗଣପତି, ଭଠିଲେ ପାର୍ଯ୍ୟ
କରିଦି । ତମ ନିତ ଭାଙ୍ଗିଲା ପଥ ।

ଆଜି ଏତିକି ସେହି ଦ୍ୟାନୀରବା ପାଇ ଯେପାରି
କେମିନାହିଁ । ଗଣ୍ଡାର ଦ୍ୟାନୀ ଗନ୍ଧୀ ।

ଶେଷାଳୀ ଡାକ୍‌ଲା,—ମାଆ । ତା' ହଦସ ଉପରେ
ଧ୍ୟାତ ଥାଏଁ ସ ଅଣିଲି । ଆଣ ଯ କମଳି—

—‘ମା’ଟ ମସି ଶୋଇପଡ଼ି; ମାଆ କୋ ପାଇଁ
ଯେ ଘରେ ଖଣ୍ଡିଲାଗା ତଥାର କରୁଣ୍ଣି । ରଶାଇପାଇ,
ସାଲ ଖେଳେ, ଖାଇବ । ’ ଏତିକି ଆଦିଗରେ
ଖେଳାଳି ଦି । ଏହି ଜୀ ତାଁ ହୋଇ ଚାକନ୍ଧୀ ଘରୁଣ
ଦେଲା ଯେ କୁଞ୍ଚି ବା ଦିନତାରୁ ତାର ମୟେ
ବାହିଦା ସଠା ସିଂଗ ଉପରି ସାଧା ଦ୍ୱାରାଙ୍କିଲେ ଦୂର
ରହୁଣ୍ଟି, ତେଣୁ ହାତର ଅଭ୍ୟବର ମୋର ଛୁଷ ହାତ
ଖେଳାଳିକି କେତେ ବା ସାନ୍ତୁନା ଦେବ ?

ଅତକ୍ରିତରେ ମୋ ଅଶିରୁ ଅଶ୍ରୁ ବିଦ୍ୟୁତ ତଳି
ପଡ଼ିଲା । କିମ୍ବା ଗାନ୍ଧୀର ଅବିଭିମାନରେ ଶେଷାଳିଲୁଣ୍ଠନ
ଦିଲେ ନୁହେଁ, ମାସେ ନୁହେଁ, ବର୍ଷା ନୁହେଁ ଦିଲୁକର୍ଷଧାରେ—
ମାଥ ଯେ କେ ଏବେ ଆଉ ଶ୍ରେଷ୍ଠେତା ତାପର କହି

କାହିଁ — ଏ କଥା କୁହିଲକ ? ହୁ ନାହିଁ
ଶତନ ଆଖି କଣା ହୃଦୟକାହିଁ । ଶ୍ରୀଶ ଉପରେ ଶିଳା
ଜଣ୍ଠେ ରଖି ମୁଁ ପୂଜ୍ୟାଏ । ସେ' ଗଳନରେ ମୋହି-
ନାହିଁ; ମଧୁନାହିଁ — କେବଳ ଶୂଳବାକୁ ହେବ
ଦୋଳି ଶୂଳାଏ ।

ରାତ ପ୍ରସାଦ ଥାଏ । କାଉ କା' ଡାକିଲ ଦେଲକୁ
ଶେଷାଳୀ ବିଛଣାରୁ ଉଠିପଡ଼ି । ମୁଢି ସମାନ
ପ୍ରଭୁନରେ ଜୀବ-ପୂଜାଲନ ଫୋନ୍ ମୁଖର ହୋଇଯାଏ ।
ମୋଠାରୁ ଶିଖି ଶେଷାଳୀ ‘ରାମ-ରାମ’ ଅଥବା
ଦରେଷ୍ଟି ତୁଣ୍ଡରେ ‘ଲମ-ଲମ’ କହି ଶହରୁ ଓଷ୍ଠୀଙ୍କ
ଦର୍ଶନେ ମାଆ ପାଶକୁ ପେଉଠି ଶିଶୁର ସରଳ
ଦ୍ଵ୍ୟାସରେ ମାଆ ତାର ଶତ୍ରୁଘୋଡ଼ା ତଥାର କରୁଣ୍ଠି ।
ବାଜା ଶୂଳଯିଦାତାରୁ ସେ ଘରଟି ମୁଁ ବଦ କରି
ଦେଇଛି । ଭିତରେ ଆଶ୍ରାନ ଉପରେ ପିତଳର ଦୁଇଟି
ସୀତା-ରାମ ଦୂର୍ଭିଅପୂଜାରେ ରହିଛନ୍ତି । ସେହି ଘର
ଆଡ଼କୁ ଶେଷାଳୀ ସକାଳେ ବିଛଣା ଛୁଟି ଦର୍ଶନ୍ୟାଏ ।

ଗ୍ରାସୁ ଧରିବି, ଆଶା ଶାଦିଶ ହେଉ ବା ଶାତ
ଠଥିତ — ଏହି ରତ୍ନ ଧରିବିନା କାହିଁକି — ପ୍ରତି
ସିଙ୍ଗାଳନର ରଖାଳୀ ଦେଖିଆଏ ସେହି ଅବରୁଦ୍ଧ
ପ୍ରତକାଷ୍ଟ ଆଉ ତା' ହାତର ସଂଗ ଆଉ ଜନକର
ଦ୍ୱାରା । ଆରିହ ଧସାଇଥାଏ ଶେଷାଳୀକୁ ଦାଟରୁ
ନିର୍ମିତୀର ମାଆ ଥିଲୁ, ଏନ ଟେଲୁ କହି କାହିଁଠର
କୋଳରେ କରି ରୁଧାଇବାକୁ ।

ଦ୍ରୁଥିର ଭବିଷ୍ୟ — ଏଥର ପ୍ରତାକାର କଥାଣ
କାହିଁ ? ତୁମ୍ଭମୟୀ ବାଶାର ପୁଷ୍ପଦାମ-ତାତିର
ଦ୍ଵିତୀ ପ୍ରତିର ତେବୁଲୁ ଉପରୁ ମେହର ମଠର ଛାଇ
ଦିଏ—ଯା'ର ପ୍ରତାକାର ଅଛି, ତୁମ୍ଭେ ଜାଣି; ତାହାହିଁ
କରି, ଥମା ଅନ । ତାହାରୁଲେ ମୋର ପ୍ରାଣର
ଶେଷାଳୀ ଆଉ ସେ ଘରକୁ ଦର୍ଶନବନି କି ମାଆ ଠାରୁ
ଶତ୍ରୁଘୋଡ଼ା ଆଣିଦାକୁ ଅଳି କରିବନି । ପ୍ରତାକାର କରି

ଧନ; ଜାବନିରେ ବିହୁ ହୁଆଗ, ବିହୁ ପ୍ରାର୍ଥନା ତୁମ୍ଭ
ମୋର ଧୂଣ୍ଡ କରିଛି ! ଆଜି କିନ୍ତୁ ପରପାନରେ ସହି
ଅମୃତ୍ୟ, ଅତୁଶ୍ୟ, ଅଦେହ୍ନ ତୁମ୍ ପ୍ରାଣଧୂକା ବାଶାର
ପ୍ରାର୍ଥନା ଧୂଣ୍ଡ କର । ନୋହିଲେ ତୁମେ ଭାବି ଭାବି
ପାଗଳ ହୋଇଯିବ; ଶେଷାଳୀ ବି ଦିମେ ନିଜ ଉପର
ଆସନ୍ତି ହିତରକ ବର୍ଷିବ ।

କପୋଳରେ ମୋର ଚପ୍ପଦଶଦ୍ଵାରା ଭାବିଯାଏ । ଶାର
ଅବଶ ହୋଇଯାଏ । ଥାଣି ଚଲନ୍ତକଥାର ମାଠର ନାହିଁ ।
ସେହି ବିଦୟକୁ ଅନାଇ ଅନାଇ ମୁଁ ବାପାରକୁ
ନିଷ୍ଠାନ୍ତ ହୋଇଯାଏ ।

ବାହାରେ ବି ବାଶାର ମୁଣ୍ଡ । ଛାଯାମହି କେବୁ ତମା
କାହ୍ୟା ପଛରେ ପେପର ଶୂଳିଷ୍ଟି । ନା- ଆଉ ଆହିବି
ନାହିଁ । ବୋଧଦ୍ଵାରା ଅଛିରେ ପାଗଳ ହୋଇଯିବ । ଶା-
ଭଗବାନ୍ ।

ସେବିନ ପଞ୍ଜରେ ଆକାଶର କାଉଁଲିଯା କୁରେ
ଦେହରେ ମୋର ଜରଜର ଭାବ ତେବେଇଥାଏ । ଶା
ଟିକିଏ ଅବସନ୍ଧ ଥିଲା ପରି ଲାଗୁଆଏ । ଏହିଲିଙ୍କି କହେ—
ଲିଅ ପଞ୍ଜରେ ଦେହେ ଟିକିଏ କଥା ତେବେଇ ବାଶାର
କପୋଳ ରେଣା କୁହୁକ ହୁଏ । ସବୁ କାମ କାମ
ମୋ ପାଶରେ ସେ ଦିପରତ୍ତ; କଟଷ୍ଟ, “ଏହି ତୁମ୍ଭ
ପାହିବିନି । କାହୁକାହୁକୁ ତୁମ୍ଭେ ତେବେହ ନେଇନ ନେଇ,
ମନୁଳି ହୋଇ ମୁହଁ ସନ୍ତି ଏକା ମହିନ !” ନେପଥ୍ୟ
ପରିଷା ଜଣି କାହେ, “ନାହିଁ ନ, ରମିତ ଟିକିଏ କିନ୍ତୁ
ଲାଗୁଣ୍ଠି କାହିଁ ଗୋଲେର ଗୁ କେବେ ମେଆଇଦେବି !” ନେପଥ୍ୟ
ମନ ଭୁଲାଇବାକୁ ତେ ଆରମ୍ଭ କର । “ଆଜ୍ଞା କହୁଲୁ,
ଶେଷାଳୀ ଏଗନେବନେଳ ଟିକି ପାଦରେ ତୁଳୁ ତୁଳୁ
ହୋଇ ଏଇ କିମ ତାମ ମହିନର ତାମ ଭର୍ତ୍ତ ତେବେଳେ,
ନେପଥ୍ୟଦେବନେଳ ଏ ସର ହୁଆର ମୁହଁ ଜାହିଦ ?
ହୁଁ, ତମେ କାହିଁକି ନୁହାର ତେବେଳ ? ହିଅନ୍ତା ରହାନ୍ତିର

‘ମୂଳରୁ ମନ ଉଣା କର ଦେଉଥିଲ ମମାର ମନେ
ନାହିଁକି ?’

ଧନ୍ୟ ବ୍ୟସରୀ ଶାଜ କିଛି ମୁଁ ଭାବ ପାରେନା ।
ସବୁ ଯେହି ମମାର ଚଗଳମାଳ ହୋଇପାଏ ।

ଉଷ୍ଣହୃଦୀଳ ଏକ ସଜରେ ବସୁଣ୍ଡି । ବାଣୀର ୫,
ତାହିଁ ଖାନିଟର ଉଦ୍‌ଘାଁ ଅବଶୀ ଓ ଅସୁଷ୍ଟ ବୋଧ ହେଉ-
ଦୂର ମଧ୍ୟ ମନିଟର ତା ପାଇଁ ନାହିଁ ଅନୁଭୂତ ଯେତି
ମୁଁ ବସୁଣ୍ଡି ।

— ଦାୟୀ

— କେବେ ?

ଦେଖିଲି, ଆଗରେ ଆଖ । ଆଖି ଦୁଇଟି ଅଶ୍ଵତ୍ରି ।
ନୁଣ୍ଡିକୁ ଆଜକି ଶୁଣା ହୋଇଛି ଯେ; କଥଣ ମନେ
କହିବ ଦେବାଳି ପାଞ୍ଚୁଣ୍ଡି, କହିପାରୁନାହିଁ । ଦିନୁ ଦେଇ
ପରୁଣ୍ଡି—

— କଥଣ କହିନ୍ତି ?

— ଦେଖିଦିଆ ଆସ । ଏହିକା କହି ମନେ ଦିରି
ଦିଲି... ଯିବ କୁ ସଠିକେ ଦବିଲା । ଅତିକା' ଏଠ ୨
ମୁଁ ଯର ଉତ୍ତରକୁ ଗଲି । କିଛି ପାଇଁ ଦୁଇ ଜୀବିଦାକୁ
ଦିଲ ମନୀ କରିପାରିଲା ।

ହୃଦୟ ମୁଁ ଦେଖିଲି ବାଣୀର ଛବିଟିକୁ
ଠର୍ମ୍ମୁଳ୍ମୁ ଅପରଂ ରୂପୀ ପୁଷ୍ପ ଚଂଚଳି । ‘ମାଆ ମାଆ’
ବାଣୀର ଅନ୍ଧାରୁ । ତଣିବରେ ହିଅର ଏ ଦୁଇ ଦେଖି ମୁଁ
ପାଞ୍ଚୁଣ୍ଡି ଚମଳି । ତର ଛବି ତେ ତା’ ମାଆର, ଏ କଥା
ଆଜି କର ଶାନ୍ତିଲା ? କଥ ଦା ଶାନ୍ତିଲା ? ବାଣୀର
ବେଳେ, ବାଣୀର ତୁମ୍ଭେ, ବାଣୀର ନାଶର, ବାଣୀର
ଜନେନ୍ତି ଭାବ— ସବୁ ଯେହି ଦୁଇ ଦେଖିବ ଚଗାଟିଏ
ନୁହୁ ପରିଶ୍ରବ କଥ ଦେଖାଲାଠାଠା ଦୁଇପାଞ୍ଚୁଣ୍ଡିର ଦ୍ଵୀପ
ଧୀରଙ୍ଗୁ । ଏହିକା ମାଆ । ଠକ୍କର ଦେଖାନେ, ସୁରର
ଧୀରଙ୍ଗୁ କଥ ଦା କଥଣ ଶିଠଳାର୍ପି ?

ଆଜୁ ଠକ୍କାଳି କଥ ତାର ଶିଠଳାର ଅଶ୍ଵତ୍ରି ପାର ମୁଁ

ପାଇଁ ଆଣିଲି । କେବଳ ସା- ଭଗବାନ୍ ଛାନ୍ତି ଆଜି
କିଛି ତୋ ତୁଣ୍ଡ ମୂର୍ଖ କଲାନାହିଁ । ଏତକିବେଳେ
ମୋର ହୃଦ-ଘଞ୍ଜିର ଅଗ୍ରର ପୁଣି ଧରେ ଶେପାଳୀ
ତାଳିଦେଲା— ମାଆ କାହିଁ ?

ତା’ ବ୍ୟସର ପିଲା ଏତେ ଶାନ୍ତ ହୋଇ ପାଇବେ
ନାହିଁ । ସେ ଏକଶ୍ରଦ୍ଧାର ମନମର ହୋଇପାଇଲି ।
ନାଭବାଟର ଅଳି ନାହିଁ, ବୁଲିବାଟେ ଅଛି ନାହିଁ,
କେଉଁଥରେ ତାର ହୃଦୟ ପାଖନାହିଁ । କେବଳ
ଏତକେ । ସବାଳ ଦେଇଲୁ ବିଛଣା ଛାନ୍ତି ଯେତେ ପ୍ରତି-
ବେନକ ଥାଜ ନା କାହିଁକି ସବୁ ଏତ ସେ ଦଭତ୍ତିଯିବ
ମାଆର ଦୂଜାଦୟ ଆଡ଼କୁ ଆଉ ତାଳିଦି,—ମାଆ,ମାଆ,
ମନ୍ତର ଶଣ୍ଟିଦ୍ୱାତା ଦେବ ।

ବୁଝିପାରେ ନା କିମର ବାଣୀର ହୃଦ-ମାଳ ପରିହିତ
ରିଦ୍ୟୁତ ଜାନିକା ଦୂର୍ଦ୍ଵିତୀ ଦେଖିତି ତାହାର ରକ୍ତର ଶିଶୁ
ଧାରନା ପୁରୁଣା କରିବାକୁ ଆବତାର ନିଅନ୍ତି ନାହିଁ ।
ବୁଝନ୍ତି ମନର ଅଥା ଦ୍ରିଲାପ ଭାବ ତୁନି ରହିଲେ ।

— ଦାୟୀ

— କଥଣ ପାଇଁ ?

— ରାତିର ଯଥେ ତେବେ କହିବି । ଧାର୍ଣ୍ଣକୁ ଅଭୟ
ଦେଖି କହିଲା—

— କେବଳ ଦେଖିଲୁ ମୁଁ ରାତିକୁ ? ମୁଁ ତ
ରତ୍ନାର୍ଥ କାଠ ଧାଲିବି ଲେଖି । ରତ୍ନେ ତେବେ
କାଠରେ ରାତ ଛାନ୍ତି ଆଉ ଧାଧବ କୁଅନ୍ତୁ ?

ଆଖୁ ଆପୁଷ୍ଟ ତସିଲା । ମୋ ପାରିବୁ ତିକିଏ ଲାତି
ଅପି କହିଲା—

— କାଳି ରାତରେ ସପନା ଠଦିଲ୍ଲି ।

— କି ସଧା ?

— ତାର ଠଦାଳା ଦେଇ କଥା କହିଲେ ।

ନାରବ ସେଲି । ତାହାରେଲେ ବାଣୀ ମନେ ତୁ
ମୋ ଭାବ ସମାରକୁ ଭୁଲିନାହିଁ । ପରିଲି— ଧର
କଥା ଠଦିଲ୍ଲି ?

— ୬୫ ମେଡି କାଣ ହୃଦୟ

ପାଇଁ ଯାଣି ଚାହୁଁ ଆଣିଲା ।

ନାଲାମ୍ବର ଚାହାସ ଶାନ୍ତିକୁ ମୁଁ ବୁଝି ରହିଲି ।
ଦାଖା ଚାହାସକୁ ଏହି ଉପାର-ଶବ୍ଦ ମେଘପୁଞ୍ଜ
ନଥକରେ ବିଳାଳ ଚହାଇବାରକୁ । ମୋର ସମୁଦ୍ରାମ୍ବ
କାଯା ବ୍ୟାପ୍ତ ପ୍ରକାଶ କରିବର ନାଲି
ଏହି ଚାଳିକ ଆଣିଦା ଅଳି ଏ' ବିରାଟ ଆକାଶକୁ ପଢ଼ି
ଆଣି ମୋ' ରତ୍ନ ନାଲାମ୍ବର ବାଗାକୁ ପରାଳି
ଆଣିବିକି ?

ସିଠାକୁ ଦୂର ସାନ ମମାର ଭାବକୁ ଧୂଅ କାଟିଲା—
ଅଳି ପ୍ରସାରର ଚହାଇଗଲା । ପରେ ଦୂରତିରୁ ସେଇ ।
ନୀ- ଏ' ସବାରର ଆଜ ମୁଁ ରହି ଗାରିବିନି । ଏ'
ଚିନ୍ତାରେ ମୋର ହୃଦୟ ଦିନର ସର୍ବ ଲୋପ ହୋଇ
ଯିବି ।

ଯାଇବ କଥା ସବ ନ ଥିଲା ସେ ଜହିଲା !—

— ୬୬ କହିଲେ, ‘ସାରୀ ତାଙ୍କ, ବୁଝେଇବୁ ।
ବେଳାତିଥିଲେ ତୁ ଯାଏଇ ନହିଁବନ୍ତି; ତେଣିମେ, ଦିନକୁ-
ପାଇ କିମତ କଲାମାଟ ପଡ଼ି ଏହିନ୍ତି । କିଏ ଅଛି
ତୁ ମୋ ଜାଣି ଏହି ବୁଝି କିଏ ? ମୁଣି ପରାକ୍ରି କିଏ
ଚିନ୍ତା ହୁଏ କି ? ତାଙ୍କୁ କୁଣ୍ଡ ମୁଁ ହିଲୁ ଆଜ
ଠାରିଏ ଧାରା ମୁଁ । ଦୁ ନାହିଁ ଏହି ।’

ପ୍ରାତିର ଯାଇଲେ ମଣିକି । ଡିନର ଦୀତାର ଏଇ
ଜଣ୍ଠା ? ତାଙ୍କ ଅଭ୍ୟାସର ତେବେ ଛୀନ ପୁନିୟ ନାହିଁଲୁ,
ତାଥା ଅନ୍ୟ ଖାତା ଡକିବେ ପୁଣ୍ଡ କରିଯାଇରେ ?

X X X X

କର ନେବାର ଚାହାଇଲା ।

ଚାହାସକୁ ମମାର ଫୋଜାଣ୍ଟ ଉଷ୍ଣତା ଭାଙ୍ଗ-
ଯିବାରୁ ଚଣନାଲାମ୍ବାଣ୍ଟ ଅମ୍ବାଣ୍ଟ ଚାହାସର ତାଙ୍କେଲା ।

— ମାଆ

ତାକୁ ଦୁଇଦିନ ତମିଲା ଜର ଚହାଇଲୁ । ୧୫
ରୂପେରଟି ଗ' ଡବେଠ ମୁଁ କି ଆଣିଥାଳି
ଏସ ବ୍ୟକ୍ତିର ଜାବ ଡିଇ ଲାମିଲା ।

— ମାଆ ମାଆ

ଦାମ ବିଛାଣ ଉପର ନିଦ୍ରିତି ଏହୁବି
ସିଲାଇ ଦେଇ ତାଙ୍କେ — ଶିଶୁ, ଓ ଏ କି
ମୈଟ ମହିଳାଙ୍କ ଉପର ଦିଲୁ ଉପର କିମ୍ବା ଏ
ଅଛି, ଆଣି ଚଶମକୁ ନୁଆଇଦେଇ । ଉଠିଲେ, ଶିଶୁ

ଅନୁଷ୍ଠାନ ନିଦିରି ଦିଖାଇ ଅଛିଲୁ ତେ
ବିରକ୍ତ ହେଲା ।

— କି' ତିଲାଟାମ ? ଲାଲି କାହି କାହି
ଖଟି ଖଟି ଦିନଯାକ ମଣିଷ ଟିକିଏ କଥା ଗୁରୁ
ଭିତ ଭିତ ।

ଅସଲି ଯୁନି ସିତରେ ତେବେ ମାରେଲୁ
ରହିଲି । ପୁଣିଆଟି ଶୁଆଇ ନହିଁ
ଶେଷାଳୀ ମୁସ୍ତିର ତଥାରେ ଦେଖେ ଅନୁରୂପ । ଏହି
ଯାକ ପାଣି ତା' ମୁସ୍ତିର ତାଳିରବଳା । ଏହି
ମ୍ବାଲ କାଦଣା ! ମୁଁ ଟିକିଏ ବିରକ୍ତ ହୋଇ ଘଲି —

— ଯାଣି ଟିକିଏ ତିଲାଟା ମୁସ୍ତିର ନାହିଁ
ଏହୁଲି ?

ବେହି ରାତ ଅନ୍ତର ନିର୍ଜନ ଘର ପ୍ରାତି
ଅନୁରୂପ କହି ରୂପିଲା ।

— ଏଣିକି ଏହି ତିଲାଟା କଥା ତମ ବୁଝ;
ତାହିବିନି । ଅନ୍ତା ନାହିଁ ମୁଁ କିମ୍ବା ପାଇବିନି
ମୋ କରିବର କର୍ମତ ରବେଇ ଜାତିର ମୁଣ୍ଡ ଗୁରୁ ।
ଏହି କହି ନାହିଁ ଏହିକୁ କିମ୍ବା କିମ୍ବା
ଲାଲି ମୁଣ୍ଡକାରେ ଅନୁରୂପ ତାଳିର ଚାହାଇବାରୁ ।

ଭାଣିଥାଳି ପାଇ ସବାରରେ ଦାବୁଲ ମୁଣ୍ଡ ଗୁରୁ । ଏହି

ଆସ, ସେଠାରେ ନାଶ ନାଶ ଭିନ୍ଦରେ କିଣ୍ଟୁ ମୁଖେଦ
କଣ୍ଟାଏ । ଆଜି କିନ୍ତୁ ମୋ ଆଖି ପଢିଛି । ଯେ ଗରଳ
ମୁଁ ଗଲିଛି, ତାର ଉଦ୍‌ଗାରଣର ହେଉଥି ଦୂରା,
ଜୀବର ଭିନ୍ଦରେ ତାର ଅବଶ୍ୱାନ ଯାଇଁ ସେତିକି ଦୂରା ।

ଅନୁରାଧ ମୋ ହସାନକୁ ଆସିବା ଦିନଠାରୀ
ଟାରେ ବ୍ୟାପକ ପରିବାସ ଦୂରୀ ନିବାସିତ ହୋଇ-
ଛିଛି । କୁଳ ମନ୍ଦର ତାର ପ୍ରସାଦର କଷରେ ମହାନାନ୍ଦ
ଦ୍ୱାରାଇଁ । ପ୍ରସାଦର ସାମଗ୍ରୀର ଘରଟି ପେଞ୍ଜକା
କୁଳ ଶାନ୍ତିର ବ୍ୟବହିତ ଖୁବୀସତ । ଏ ପରିବର୍ତ୍ତନରେ
ମନ୍ଦରାଳୀର କିମ୍ବା ଯାଏ ଆମେ ନାହାଁ । ପ୍ରତି ସକାଳେ
ଯେ ଧର୍ମଧାରୀ ସେବା ଘରକୁ, ମାଆକୁ ବି ମାଗେ
କୁନ୍ତୁଥାନ୍ତା । ଅନୁରାଧ ବେଳେ ଘରଥିବା ବେଳଳ
ବେଳେ ଭିତରକୁ ପରଶନାହୁଁ, ନାହିଁ ବେଳେ ପାଇଦର
ହେବା ବା ଅନ୍ତାରେ ସାତ ଦେଇଥା ।

ମୁଁ ତୋର ଦିନର ଦ୍ୱାରିଛି । ଶେଷକୁ ମନ
କାହୁଁ ଗେରୁ ଦେବ; ମନୀ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ମାନିର୍ବଳା ?

ହୁଏ ଚାହାଇ ନ ହୁଲା ବେ ଧାନ, ଦୁଲ ଦାଖାଇ-
ପରିଦ୍ରାଙ୍ଗ । ଠଠଠାଏ ଦାଣ ଦୁଆରାରେ ଆଖକୁ
ନାହିଁ ବେଳେ ଦେଇ କାହିଁ ଦୁଆର ତଥାରୀ । ଦୁଇମାଳୀ
ଦେଇ ଏ ନାହିଁ ଆଖି । ଆଖକୁ ଆସି ତରିଯକୁ
ଚାହାଇ ଆଖିଲା କି ନାହିଁ ଏ ଏବା ।

ନାହାଯୁ ଅନୁରାଧ ବସିଥିଲୁ ଦସନ ଦ୍ୱାରା ମତର
ଦୁଃଖ ଦେଇ ଦ୍ୱାରିଛି । ହୁଲା—

— ତେବେଳାକୁ ଆଜି ମାରିମାର ତାରଙ୍ଗାନ୍ତିର
ଦେଇଥିବ । ଏମତ୍ତେ ଜୋଡ଼ିଛି ମୁଁ ସବୁତାହା ।
ଏହିରେ କିମ୍ବା ପରିବାର ମାଧ୍ୟମିଯା ? ମୁଁ
ଏହିରେ କିମ୍ବା ପରିବାର ମାଧ୍ୟମିଯା ? ମୁଁ
ଏହିରେ କିମ୍ବା ପରିବାର ମାଧ୍ୟମିଯା ?
ଏହିରେ କିମ୍ବା ପରିବାର ମାଧ୍ୟମିଯା ?

ନିବାକ ମୁଁ । କେବଳ ପଶୁରିଲି କାହୁଁକି ଇମତ
ଦେଇଛି ।

ଅନୁରାଧ କୋଧ ଯେପରି ପୁଲିଙ୍ଗ ଉଦ୍‌ଗାହୁଛି ।
କହିଲା—

— କାହିଁକି କଥା ? ଯାଥ ଦେଖିବ, ଅଇନା
ଭାଙ୍ଗି, ପାତତର ଟଣ ଘରପାକ ବଣି ଅଳକ୍ଷଣି ହେବ
ତମର କଥା କରିଛି । ସି, କଷିଦେଖିଛି, ମୁଁ ଏ ସବୁ
ବରଦାସ୍ତ କରିବି ନାହିଁ । ତାକୁ ଉତ୍ସାରସରେ ଭର୍ତ୍ତିକାର
ତାଳା ପକେଇଛି । ଅଖିଆ ଅଖିଆ ସେଇଠି ସେ ସିଂହ-
ଧୀର ।

ନାଶ ଯେ ଏ ମୁକ୍ତି ଧରିପାରେ, ଏହାର କଳନା
ମୁଁ କେବେ କରି ନଥିଲା । ମୁଁ କୋଧାନ ହେବା
ଉପରେ; ତଥାହି ଶାନ୍ତି ଲଶୁରେ ଭିକ୍ଷା ମାଗିଲା ଭଳି
ଭଣ୍ଟାଙ୍କ ଘର ରୁହି ମାଗିଲି ।

— କି, ରୁହି ? ଦେଖି ତ ଭଲା କେମିତି ନବ ?
ତମର ସବୁଦେଇ ତ ମୋର ଦିନେ ।

ଚିତ୍କାର ଭଲା—

— ଅନୁରାଧ ରୁହିଦିଅ ।

ଧାରାନ୍ତା ଉତ୍ତର ଦେଖଲା—

— ତା, ମୁଁ ଦେବିନାହୁଁ; କଥା କରିବ ? ସାଂ
ଭିତ୍ତରେ ? ଦେଖି ତ କମିତି ହାତ ଉଠିଲା ?

ଆଜି ରାତର କଥା ? ଲାଜରେ ମୁଁ ନିଜକୁ ଶତ
ପ୍ରକାର ଦେଇ ଅନୁରାଧକୁ ରୁହେଇଲି—

— ଛାଇ, ସାର ଧର୍ତ୍ତିଶା ଲାଜରେ କଥା କହିବେ ?
ମାନ ମସିଥ ଆଜି ରହିବାଟି ? ଗର୍ଭରେ ଦିନ ମାସ ନ-
ଧରିଛି ବାଲାକୁ ଦେଖା କଥା ପାପ କରିଛି । ତଥାରେ
କିମ୍ବା ତାଲକୁ ନିଷ୍ଠ ଦ୍ୱାରାଇଁ, ଦଶ ଟଙ୍କା ମୁଁ ଦେଖି,
ତଥାରେ ଦ୍ୱାରା ଦେଖି ଭାଙ୍ଗିଛି, ଦଶକ ଦରଶ ମୁଁ ଦେବି ।

ଗ୍ରେଲାଟିକୁ ଏତେ ମାଡ଼ ମାରି ପୁଣି ଘର ଭିତରେ ବଦଳି ଗୁଣ ପକେଇ ଦେଇଛ ? ଆସ, ବାସ୍ତାଣୀ ହୃଦୟନାହଁ । ଘରଟା ପିଣ୍ଡାଇତଥି । ମୁଁ ଶେଷାଳୀକୁ ମୁଦ୍ରିତି ନ ଦେଖିଲେ ବରି ରହି ପାରିବିନି । ସେ ଯେ ମୋର କାନ୍ଧା ତା' ତତମ ରୂପ ପାରିବିନି । ବାଜା ନିତକେ ଅନୁମତି ନ ଦେଇଥିଲେ, ଆଜି ତୁମ ଏ' ଫସାରରେ

ଆଉ ସବୁ ପାରିଲି ନାହଁ । ପିଲା ଭଲ କଇ କଇ କାନ୍ଧ ମୁଁ ଦାହାରକୁ ବାହାରିଗଲି ।”

ବାସାଟର ଶେଷର ଧାର୍ଜବୁଢ଼ୀ ବସଥିଲା । ମୋର ଖାଦ ଶରି କହିଲା, “ମତେ ଗଣ୍ଠେ ଟିକଟ କାଟି ଦିଅ ବାବୁ ମୁଁ ଆଉ ରହି ପାରିବିନି । ବାଜା ଦେଇ ଗୁଲି ପାଇଛନ୍ତି, ତୋର ସବୁ ଧୋପି ଯାଇଛି ।”

‘ଆ’ — କଷି ତାକୁ ସାଥୀରେ ଧରି ଗୁଲିଲି । କଜାରରୁ ଦୁଇମଣ୍ଡଳ ଜାଦା, ଝାତରେ ଧରିଛି ଟଙ୍କା ଦେଇ ଧାର୍ଜବୁଢ଼ୀକୁ ଗାଡ଼ିର ଉଠନ୍ତିରେ ଉଠନ୍ତିରେ ଗଲାବେଳେ ତେ କଷିଗଲା— ଶେଷାଳୀ ଲାଗିଲା । ତାର ବାସାରରେ ମତେ ଭୁଲିବନି ? ତିଥି ବୁଝିଥିବା

ଶାବକୁ ଝାଡ଼ି ଆସିଲା ଦିଲିକୁ ଲିଙ୍ଗର ପ୍ରମାଣ ଦିଲି କହିଲାଗି । ମନେ ପଡ଼ିଗଲା ଶେଷ ଯାଦି ଜଳଥିଏ, ତେବେ ମାଆକୁ ପୀର ମାରି ବାଜାର ଛବିକୁ ଅଠନଇ ଅନେଇ ମିଳିଥିବ । ଭଲ ନ ଥିଲେ ?

କବାଟ ଶୋଲି ହୋଇଗୋଲା । ମୋ ଆଗଠର ଅନ୍ତରେ ରାଧା । ମୁଁ ଉପରେ ତାର ଆଶକାର ପ୍ରଲେପ ।

ଉତ୍ତରିଶାରେ ଧରୁରଲେ, “ଶେଷ କାହିଁ ?” ? ଧରୁରା ମୁଁ ତଳକୁ ପୋତି ଡିକର ଟ୍ୟୁଳା, “ତାକୁ ଜଣନ, ବେଳେ ପଟ ହେଉଛି, ତାକୁର ଭାକ ।”

ଅନୁରାଧାର ନିର୍ମି ଆମାରରେ ତାର ଠାର୍ଯ୍ୟ ? ଏହା ପୁଲିଧାର ରକ୍ତାଭ ହୋଇଛନ୍ତି । ଠର ଶେଷାଳୀକୁ ? ଅନୁରାଧାକୁ ରୂପେ ଲୁହା ପାଇଁ ଲୁହା ପାଇଁ । ସେ କାଥି ଅନୁତ୍ପତ୍ତି ? ପାରିଲି ନାହିଁ ।

ମରୁନଦୀର ତଳବେ କଥା ପ୍ରବାହ ଶେଷାଳୀ ? ଏହା ନଦୀ ଷିଶାରୁ ଷିଶାରା ହୋଇ ନିର୍ମିଷ୍ଟ ଫୋଅପକ କିନ୍ତୁ ସେଇ ଷିଶାରା ମରୁନଦୀର ହିଁ ନତର ସ୍ଵା ଗୋଟି ପେଟି ଧାଁବିବାକୁ ହେବ ।

ଶେଷାଳୀ ? ମତ୍ର ଉପର ତୁ ହୁଏ ଦ୍ୟାମପରିବର୍ତ୍ତନ ମୋର ଅନ୍ତରାଜୀ ବାହୁନିଲା । ତେ ସ ଆଜିଲା — ‘ଦୀରା’ । ଜିବନରେ ପ୍ରମା ଧର ଗାର୍ଜ ଦସ ମତେ ‘ଦୀରା’ ନାମ ଶେଷାଳୀ ତତ୍ତବ କାହା ଆଜି ମୁକ୍ତ ।

‘ହଁ, ମାତ୍ର, ମୁଁ ଏଇଟି ଚାମ ମାନତର ମୁଁ ଶେଷାଳୀର । ତୁ ମୁହଁନି ନାହିଁ ।

ଡଦଶିଳ ରାଜୁରୁ ବାଜା ଚିଦିପଟିକୁ ରୂପେ ଦୁଇ ଆଶିରୁ ଏହା କୁଞ୍ଚିତ ଆର ନାହିଁ ଆପୁରୁ

—()ଓ()ପ()ଓ()—

ଦକ୍ଷିଣ ମାନ୍ଦୁମି

ଶ୍ରୀ ନବ କିଶୋର ଦାସ

୧। ମାଙ୍ଗ—

ଯାମସେବପୁରରେ ଥିଲୁଟିବଳ ମାନ୍ଦୁମିର
ଚାଟିଏ ଗ୍ରାମର ନୀଂ କାନରେ ପଡ଼ିଥିଲା । ଗାଟ ନୀଂ
'ମାନ୍ଦୋ' ନା 'ମାଙ୍ଗ' । ଗ୍ରାମର ନାଁଟି ଡ୍ୟନି
ମନରେ ହୃଦୟ । ପୁଣି ଉତ୍ତିଶା ସୀମା ନିବନ୍ଧ ଶକ୍ତି
ଫିଲୋର୍ ଚନ୍ଦର ପୃଷ୍ଠାରେ ଥିଲା ଡକ୍ଟରାଟ ଧାଉ
ମନେ ପଡ଼ିଗଲା । 'ଏହି ଜିଣିରେ ଏମିତି ଲାଭ ନାହାନ୍ତି
ଯାହାକୁ ଉତ୍ତିଆ କୁହାଯାଇ ପାଇବ ।' ପୁଣି ସମୁଦ୍ରାଧୂ
ଜିଲ୍ଲରେ ୧୯୩୧ ଜନଗଣନାରେ ମାତ୍ର ୧,୫୫୩ ଜଣ
ଉତ୍ତିଆ ଅଛନ୍ତି । ମନରେ ପ୍ରଶ୍ନ ଉଠିଲା ଏହା କ'ଣ ଠିକ୍ ?
ଉତ୍ତିଲ ସମ୍ବଲିନୀରେ ମାନ୍ଦୁମିର ରୂପମ, ବାନ୍ଧାଜୁମ୍ବ,
ମାନବଳାର ଚରିତ୍ରନ୍ୟ ଥାନା ଉତ୍ତିଆଙ୍କର ଦାବୀ ଅଞ୍ଚଳ
ବୋଲି ଘୋଷିତ । ମାନ୍ଦୁମି କିନ୍ତୁ ମୋର ଅଜଣା,
ଅଚିନ୍ତା, ଅଦେଖା ଥିଲା । ମନୁଚ୍ୟ ଯାହାକୁ ହେବ ନିଜ ଅନ୍ତରେ ହୀତି-
ରକ୍ତରେ ବାନ୍ଧେ । ଜଣା, ଦେଖାର ଝୁମ୍ରିଯ ମନୁମ୍ୟକୁ

ମୁଗ୍ଧ କରେ । ଆଉ ଅଦେଖା, ଅଜଣା, ଅଚିନ୍ତା ? ଏହି
ଅନ୍ତରିତର ଆଧ୍ୟାତ୍ମ ଆସି ଅନ୍ତରେ ଆପାତ ଦେଲା ।
ତେଥିପାଇଁ ଯାମସେବପୁର ଉତ୍ତିଲ ଆସୋଧିଏସନରେ
ରହିବା କ୍ଲାନ୍ଟିକର ମନେରେଇ ।

ଉତ୍ତିଲ ଆସୋଧିଏସନର ଶୁନ୍ୟ କୋଠାଟି—
ଦୁକାଣ ମୟ । ଏହା ଉତ୍ତିଆ ଜାତର ଜାଣ୍ଯ ବିଶ୍ଵା
ରୂପତା ଗୁଣକୁ ମନୁଚର ପକାଇ ଦେଉଛି; ପୁଣି ଏହାର
ଉତ୍ତରରେ ମାନ୍ଦୁମିର ମୁଦ୍ରର ହୁନୀଳ ଦିଲମା ପାହାଡ଼ ।
ଏ ପାହାଡ଼ଟା ମୋ ନାୟରେ ଚର କଳାମୟ, କମନ୍ୟ
କଳା କୁଣଳା ଉତ୍ତିଆଣୀଙ୍କ ଭଳି ।

ଏହି ଆସୋଧିଏସନକୁ ପୁରୁଷ ଓ ପାହାଡ଼କୁ ନାହା
କଷିତିନା କରିବାରେ ମୋର ଏକ କୌତୁକ ଜାତ
ହୋଇଥିଲା । ପୁଣି ମନୁର, କର୍ମର ମୁଁ ନାନା
ଦିନିରେ ପଢ଼ି ପାଇଥିଲି + ଚିଠିର ସଜ୍ଞା, ଶ୍ରମିକଙ୍କ

ଜାମସେବପୁରର ଦିଲମା ପାହାଡ଼ର ଦୁଶ୍ୟ

ହାର ଗୁହାର, ଓଡ଼ିଆଙ୍କ ସ୍ଥଳ ଘର ପାଇଁ ଅର୍ଥର
ଆସୋଜନ, ଶ୍ରମିକ-କଳୟ-ଘଣ୍ଠନ, ସଭାରେ ବକ୍ତ୍ଵା,
ଏହା ସଙ୍ଗକୁ କଟକ ଓ କଟକ-ଇତର ସଂଖ୍ୟାଧିକ-
ମାନଙ୍କର ପ୍ରଦର୍ଶନ, କବିତା ପାଇଁ ଦାବୀ । କବିତା,
କଷାୟ, କଂପ୍ରେସ, କଲା, କମିଟି କିନ୍ତୁ ସବୁଠି ଓଡ଼ିଆ;
ଏମନ୍ତି ନାନା ଶବ୍ଦ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ମୋର କର୍ମ । ପୁଣି
ମନରେ ଭାବାୟ, ଭାବରେପାୟ, ଚାନ୍ଦ-ଜାପାନ ମୁଦ୍ରାର
ବିଭିନ୍ନ ରଜନୀତିକ ସମସ୍ୟାର ଭାବ; ଏହାର ମନରେ
ମନ ମୁକ୍ତି-ଇଚ୍ଛାକ ।

ମଧ୍ୟାହ୍ନର ସ୍ଥଳରେ, ପୁନର ପୁନାଳ ଅମ୍ବରରୁ ଶକ୍ତି
ରଖି ହେବ ପଢ଼ୁଥିଲ, ମୁଁ ମାଝ ଗ୍ରାମ ଅଭିମନ୍ତି ହେଲି ।
ମୋ ସଇନେ ଓଡ଼ିଆ ପୁରିକ ମଧ୍ୟ କହନେଜଣ ସାଥ-
ହେଲେ । ଉଲ୍ଲଙ୍ଘ ଅଚ୍ୟାସେସନ, ଘକ୍କାଳ ବିଦ୍ୟା
ସତକ, ସାକ୍ଷି ଦଜାର ପାର ହୋଇ ଆତମାନେ
ଦିଲମା ଧାହାଡ଼କୁ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଲଜି ପୁରୁଣ୍ଟରଖା ନଦୀ
କୁଳର ଉପରେ ହେଲୁ ।

ପୁରୁଣ୍ଟରେଖା ଖାରରେ ବହୁତ ପଞ୍ଚାର । ଏମାଟିର
ହାତ ବାହୁଡ଼ା । କେହି କେହି ଆଚବର ଓ ଭବଦଗରେ
ନଈ ପାଶିର ସରି ଡଙ୍ଗାକୁ ରହିଥିଲେ । ମଣିଷ
ମନ ସକାମନ । ଲାଙ୍କ ଟ୍ୟୁନାରଦଶ ଅନ୍ଦାନେ ମୁଁ
ପାଶିର ଧରିବାକୁ ଦିଶା । ସ୍ଥଳୀର ସ୍ଥଳୀରେ
ରେଖାର ଜଳ ପୁନର, ସଙ୍କୁ ଏବଂ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ଵକ— ଗଞ୍ଜିଶୀଳ
ଜଳର ଛଳ । ତଥାର ଆମନେ ଓ ଉତ୍ସାହାମନ ଏବଂ
କର୍ମକ୍ଳାନ୍ତ ହାତ ବାହୁଡ଼ା ନର, ନାରୀ ମୋତେ ଅନ୍ୟ
ଏକ ଗଭୀର ଦର୍ଶନ ଭୁଲିକୁ ଟାଣିଲନଟଳ । ମୁଁ କାନ୍ତି-
ମନ୍ତ୍ର ଉଥିଲି । ଡଙ୍ଗା ଆସିଲ, ଭିତ୍ତି, ୬୦ୟିଟଳି, ଗାନ୍ଧୀ,
ଶାତ — ଏ ମାନର ମୁଁ ମୁକ୍ତ, ମୁଗ୍ଧ ହୋଇ ରହିଥିଲି । ମୁଁ ଶୋଭା । ଏହାରି ପାଶିକୁ ଫେଣ୍ଟି
ବାରେ, ରୁହିବାରେ ପ୍ରଗୁର ଆନନ୍ଦ ମେଟଳ ।

ସନ୍ଧାର ଘର ଛୁଟୁ ପରଶୀକୁ ଅବ୍ୟାପ୍ତିରେ ଲାଭକା
ଧୂମର ମାଙ୍ଗ ଗ୍ରାମ, ମାଙ୍ଗ ଗ୍ରାମର ଅକ୍ଷେତ୍ର, ଧୂମର
ଶ୍ରେସ୍ତ-କେବାର, ଶାଲ ଦିଲମା ଚାମାତ, ଗ୍ରାମ ନିଜଟିଥୁ
ରଙ୍କା ବରଗଛ ତଳେ ବାସ୍ଥିବା ଓଡ଼ିଆ ଗୁହାଳୀ, ଓଡ଼ିଆ
ପିଲାମାନଙ୍କ ମଧୁର ଓଡ଼ିଆ ଗାନ୍ଧର ଶ୍ରେସ୍ତାନ,
ଗ୍ରାମରେ ଧନୀଙ୍କର ଅତ୍ୟାରେ କାହାଣୀ, ଗ୍ରାମ ଜାବନିର
ଅତିଥେସ୍ତା, ମୋ ମନରେ ଏକ ଗଭୀର ଗରମାପାତ
କରିଥିଲା । ମାଙ୍ଗ ଗ୍ରାମଟି ଅନ୍ତିବଢ଼ି । ଏହାର ଉତ୍ତରରେ
'ବାଲିଗୁମା,' ଉତ୍ତରରେ 'ତିମଣା,' ମଣିମରେ 'କାମଳ-
ଗ୍ରାମ' । ଏହା ଯାମଦେବପୁର ସମ୍ବନ୍ଧରୁ ଦୁଇ ମାଜଳ
ଉତ୍ତରରେ ଅବସ୍ଥିତ । ଗ୍ରାମର ଶାତ ମହିନେ ହୋଇ
ପର, ଖାପରେ ଛୁଟଣୀ ଗ୍ରାମର ଅଧିକାରୀ ପ୍ରାୟ
ଗଭଢ଼ି ।

ବିଦାୟ । ଗ୍ରାମବାଷୀଙ୍କ ଅଭ୍ୟବ, ଅଭିନ୍ୟାଗ ସବୁ
ମନଯୋଗ ଉଦ୍ଧର ଶ୍ରୀଥିଲି ଆଧାରରେ ବାସୁଦେବ
ମଧ୍ୟରେ ମୋ ମନ କେ ଗଭୀର ଚିନ୍ତାରେ ମନ୍ତ୍ର
ଥିଲା । ତୁମ୍ଭ ଆକାଶରେ ଦୁଇ ପୁନର ସଙ୍ଗୀ
ଜ୍ୟୋତିଃ-ଶୌତ ନାଲା ଥା । — ସମୁଦ୍ରାକାଶକ କର୍ମ-
ଥିଲା । କିନ୍ତୁ ତମା ମନ ଏକ ସମ୍ବନ୍ଧ ଦେବ୍ୟ
ଦେବ୍ୟ !!

୨। ଶୁଣ୍ଟିଲ (ଶୁଣ୍ଟିଲ)

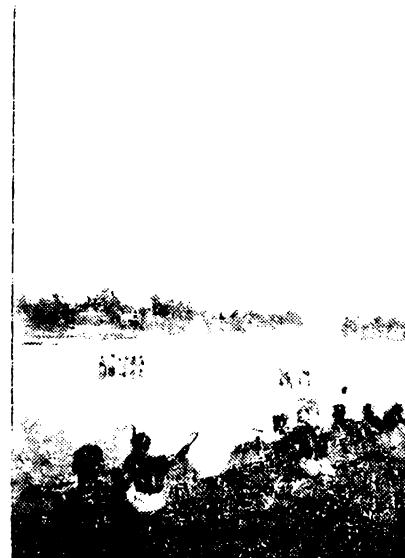
ଯାମରୁଦ୍ଧରୁତର ଚାକିନ ଶାତ କୁରି ନୟାର
ରହୁଗାରିଲ ନାହିଁ । ୨୦ ମାର ପଢ଼େବିବ ଠଳେ
କାନ୍ତର ଶୁଣ୍ଟିର, ମନ୍ଦିରା ଶ୍ରେସ୍ତ-ଥର୍ମନ୍ତି ଦୂର; ସନ୍ଧାର
ମାନ୍ଦା ମନ୍ଦରେ ଥିଲେ ଅନ୍ତରଦ୍ଵାରରେ, ତଥା କାନ୍ତ
ଶାତ ଶୁଣ୍ଟି ପାତରନାହିଁ । କଷିତି ମାନ୍ଦରେତର ଓଡ଼ିଶା
କେହି ନାହାନ୍ତି ପରା ? ମୁଁ କାନ୍ତଦିନ ହାତ ପାହି
ପ୍ରେସର୍କରର ଘର ନିଶ୍ଚା ମଧ୍ୟର ସାମରଦ୍ୟ
ଶାତ ଶୁଣ୍ଟିଲ ଅନ୍ତରଦ୍ଵାର ପାତା ପଥିଲି । ଶୁଣ୍ଟିଲ
ଏକ ରେଲନଷ୍ଟର । ଏହା ଉତ୍ସାହପୂର - ଆଦ୍ୟ-

ଲଜନଟର । ଏହା ଯାମସେବପୁରକୁ ଏକୋଇଶି-
ମାଇଲ । ଏହା ଏକ ଛୋଟ ଷ୍ଟେସନ । ରାତିଟା
ଟେସ୍ଟନଟର କଟାଇ ସକାଳୁ ମୁଁ ଷ୍ଟେସନ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ
ଗ୍ରାମ ସବୁ ଦେଖିବାକୁ ଗଲ୍ଲ ।

ଗୁଡ଼ିଲ ଗ୍ରାମ ଉତ୍ସନରୁ ମାତ୍ର ଏକ ମାଇଲ
ଦୂରର, ପଣ୍ଡିମ ଦିଗର ଅବଶ୍ୱିତ । ଗୁଡ଼ିଲରେ
ଏକ ଛୋଟ ବଜାର ଅଛି ତକତୋଟି ମାରୁଆଡ଼ିଙ୍କ
ଦେଇ ବଜ କୋଠାଘର, ପୁଲକ ଅପିସ, ଧୂଳ ଶୁଭ୍ର-
ଦିନରେ ବଜାରରେ ଅନେକ ଉଙ୍ଗା, ଦରଉଙ୍ଗା ଘର
ନିଜରେ ପଡ଼େ । ଏହାହିଁ ହ୍ରାନ୍ୟ ଅଧିବାସୀଙ୍କ
ଦ୍ୱାରା ପ୍ରେସ୍ତ ନମୁନା । ଗୁଡ଼ିଲର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ହ୍ରାନ୍ୟ
କୁଣି ଦେଖିବା ପୂର୍ବ ମୁଁ ଭାଲ୍‌କକଗୁ ନାମକ ଏକ
ଫୁଲ ଗ୍ରାମରେ ବିଶାମ ନେଲି । ଗ୍ରାମରେ ତନୋଟି
ଓଡ଼ିଆ କରଣ ପରିବାର ଅଛନ୍ତି । ଗ୍ରାମର ଉତ୍ତର,
ପୁରୁଷ “ବ୍ରାହ୍ମଣ ଗଢା” ଗେରିଥା । ଗ୍ରାମଟିର
ପୁରୁଷ ପାରିଲ ଧାନଶେତ, ଆଖି ଉତ୍ତର ଦିଗରେ
ଦୁଇରୁ ଆଖି ଲକ୍ଷିଥିଲା “କରାଳଠାଣ” ହୃଦି ଉପରେ ।
ଏଥେ ଶ୍ଵାମ-କୁଳାଳାଦିତ । ଗ୍ରାମର ଛପର ‘ଶପର’ରେ ।
ଏହା ଗ୍ରାମର ମୁଖ୍ୟ ଅଧିବାସୀ “ଛବା” । ଏମାନଙ୍କର
ମେନ୍ଦୁରଭଂଜରେ ଅଛନ୍ତି । ଗ୍ରାମର ସମସ୍ତେ ଓଡ଼ିଆ
ଦୁଇଲି, କହିବାରେ ସେମାନଙ୍କର “ବଟେ”
“ଦୁଇଲ” ଦ୍ରୁଯୋଗ ମାତ୍ର ଦେଖା । ଉତ୍ତାପିରଣ
ପ୍ରକାର ଏମାନେ କଷତି “ଜୀବକେରୁ ।” ଅଜ ଗୁଲି,
ଲୋଟି ମ୍ୟାୟ ଓଡ଼ିଆଙ୍କ ଭଲ । ମୁଁ ତେଣୁ ପରିବାରରେ
ଯହିଁ ଚନିଲଥାରୁ, ସେମାନେ ମୁଲିଆ ଶେଣୀର । ଦିନ
ମନ୍ଦୁର କୁର୍ଗ ଏମାନେ ଯେଣେ ଗୋପନ୍ତି । କୃଥିତ
ଦେଖାଇଲେ ମୋତେ “କଣି” ଜୀବବାକୁ ଅନୁମତି
ଦେଖାଇଲନାହିଁ । ଅହା ଏମାନଙ୍କର କି ପରା ଓ ଯହି !
ଏ ନିଜର ବହୁ ସିଦ୍ଧିଭୂମିରେ ଅଛନ୍ତି ।

ପଠନ ଦୁଇଲାକେ ସମସ୍ତେ ଓଡ଼ିଆଣୀ— ଓଡ଼ିଆ

କହୁଛନ୍ତି । ଓଡ଼ିଆ ଗୀତ ମୋଠାରୁ ଶୁଣିବାପାଇଁ
ସେମାନଙ୍କର କି ଅଛନ୍ତି ଓ ଅନୁରାଗ ! ଏହି ଗ୍ରାମ
ନିକଟପୁ ଅନେକବୁଡ଼ିଏ ଗ୍ରାମର ନୀତି ଜାଣିଲି । ଅଧିବାସୀ
ଅଧିକାଂଶ ରୁଆଲ (ବଗାଳ-ଗଭତ), ତନ୍ତ୍ରୀ, କୁମ୍ବାର,
କରଣ (ମହାନ୍ତି), ଭୁଦୀ ଦୁଇତ । ଏମାନେ ସେବ
ଓଡ଼ିଆ । ଗ୍ରାମମାନଙ୍କରେ ଆଦିମ ଅଧିବାସୀ—ମଣ୍ଡଳ,
ଭୁମିକ, ମାହନ୍ତି ।

ବାଟ ବାହୁଡ଼ି

ଗୁଡ଼ିଲ ଗ୍ରାମ ନିକଟପୁ “ ସାହେବବେଳ ” ଏକ
ଦେଖିବାର ହ୍ରାନ୍ୟ । ବନ କହିଲେ ବଜ ପୋଖରୀ ବୁଝ-
ବାକୁ ହେବ । ଏହାର ଗୁରୁତ୍ୱରେ ଧାହାଡ଼, ପାହାଡ଼ରୁ
ଗତ ଅସୁଥିବା ପାଣିକୁ ଅଟକାଇ ଟେଷ୍ଟନକୁ ଏଠାରୁ
ପାଣି ନିଆଇଅଛୁ ।

ଗୁଡ଼ିଲ ଦିଲାରରେ କେତୋଟି ଲକ୍ଷ କାରଣାନା
ଅଛି । “ମାଇନର ଧୂଳ”, “ସରସ୍ଵତ ଲାଲଭଦ୍ରୁଗ” ମୁଁ
ଏଠାରେ ଦେଖିଲେ । ଗ୍ରାମମାନଙ୍କ ପାଶରେ ଏ ଅଞ୍ଚଳରେ

‘ମୋହନ’ ଖୁବ୍ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ । ଏହା
ଷେନନ ପାର ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ । ଟେଲିଫିଲେମ ସୋନ୍ତା-
ରଣନୀତି ଦ୍ୟାନନ୍ଦ ଗାନ୍ଧି ଘର କାମଟିଟି ଲାଗାନ୍ତି ।

ଗୁରୁ ଲର ଧାନଜେତ, ପଳାନତ ଖୁଷ, “ଶିକୁଳି”
ପାହାଡ଼ର ରୁଚି ସହିତ ପ୍ରାଣରେ ଆଯାନ ଉଦ୍‌ଦିତଥିଲେ
ଶିକ୍ଷାପ୍ରାଣ ମାନପ୍ରାଣ, ମାନଭୂଷି ଶିକ୍ଷାକ ଜୀବନ ଚିନ୍ତା ।
ପଳବତ୍ତା ଧରଣୀ-ମାକାର ଚିତ୍ରବୁଦର, ଲଦାର ଗାହାର
ମୂର୍ତ୍ତି, ଦୀର୍ଘଲୟରେ ଶାମ ବନାବୁନ ଗେଣିଶଙ୍କା ।
ଲଜ୍ଜାଗାଳୀ ଶିକ୍ଷାପ ଦଢ଼ର ଜଳ ଆହାରଣ ଓ ସ୍ଵନ୍ତ
ମଧ୍ୟରେ ମୁଁ ପୁରୁଳିଆ ପାପୀ ହେଲି ।

୩ । ପୁରୁଳିଆ—

ପୁରୁଳିଆ ସହର ମାନଭୂମି ଜିନ୍ଧାର ଦ୍ୟାନ ରଜକାୟ
କେତ୍ର । କର୍ତ୍ତବ୍ୟ, ସ୍ଥଳ, ବିଜାର, ବଳାତ ସବୁ ଏକ-
ଦିତ । ମାତ୍ର ଏହା ପୁରୁଳା ସହର ନୁହେଁ । ଏହି ସହର

ଯାମରସଦ୍ୱୁରରୁ ରତ୍ନ ମାଇଲ ଦୂରରେ ଅଛିଛି । ମୁଁ
ପୁରୁଳିଆ ସହିତ “ମୁଁ” ନାମର ଅଞ୍ଚଳରେ
ଜନ୍ମାଇ ଉଦ୍ଧିଆ ଉଦ୍ଧିନଙ୍କ ନାମ ଅଛି ତମେଲି । ଏହା
ସହରର ଦିକ୍ଷାତ ଦିପାନର ଅଛିଛି । ପୁରୁଳିଆରେ
ଅଧ୍ୟକ୍ଷାଂଶ ଉଦ୍ଧିଆ ଉଦ୍ଧିନ ଏହି ଅଞ୍ଚଳରେ ରୁହିଛି । ମୁଁ
ଯାହାଙ୍କ ଦସ୍ତାବେଳ ରହୁଥିଲି, ତାହାଙ୍କ ନାମ ଦାକୁ
ରଜାଶାହୀ ମହାନ୍ତି । “ମହାନ୍ତି” ନାମର ଉଦ୍ଧିନଙ୍କ
ମଧ୍ୟ, ଏମାନେ ହ୍ରାସୁର ଏହି ପରିଦାର ବାର୍ଷିକ୍ରମ
ରାଜା (କର୍ମକାର—ବର୍ତ୍ତମାନ) କର “ରୂପାଳ୍ୟ ”
ଥିଲେ ! ତେଣୁ ରାଜବାନ୍ତି ପାଦାଥୁ ଏମାନଙ୍କର ‘ମହାନ୍ତି’
ଏହି ବରତ ଧୂର୍ବ ପଦକାରୀ ଦି । ରଜାଶ ବାରୁ ଉଚିଲୈ
ଓ ସେଇତିବେଳ ଠଳ ଉଦ୍ଧବିଲାବାର୍ତ୍ତର ଭାଇତଳ୍ୟାର-
ମଧ୍ୟର ମଧ୍ୟ ଥିଲେ । ଏମାନଙ୍କର ତେଗାଟିଏ ପ୍ରାଣ
ଦେଖିଲି ଯେ, ରାତିରେ ଅତିଥିକୁ ଘରର ଉପାର୍ଥ
ଶୋଇବାକୁ ଦିଅନ୍ତି ନାହିଁ । ଘରେ ନିମ୍ନନାନଙ୍କ
ବିକ୍ଷାର ଥେ, ଏହାପ୍ରାବ ଅନ୍ତର ହୁଏ ।

ପାହେବ ବନ୍ଦ

ପୁରୁଳିଆ ସହରରେ ଦେଖିଦାକୁ ଅଛି ଗୋଟିଏ
ଦତ ମୋହନ, ନାଁ— “ଶ୍ଵାରଷ୍ଟେ ଦିନ ” । ଏହା
୧୮୪୪ ସାଲରେ କଟଘୁଦମାନଙ୍କ ଶିଖରେ ୧୫୦ ଦିବା
କରିବିଲେ ତୋଳା ପାଇଥିଲେ । ଗାନ୍ଧି ସ୍ଵାତନ୍ତ୍ର ମୁଣି ମନେ-

ଦର ମଧ୍ୟର ଜ୍ଞାନିଏ ଖୋଟ ହୀପ ଭଳ ହୁାନ ଅଛି,
ତହିଁର ଶାଖା ହବି ଧୂତର । ସରେଦେବରୁ ଲାଗି
ପଶ୍ଚିମ ଦିଶରେ ଜ୍ଞାନିଏ ଖୋଟ ଦଗିରୁ । ସରେଦେବର
ଦିଷ୍ଟିର କୁଳର ଭିତକାରୀ ଲୁହୁଲି କୋଠା । ଏଥିର

ସ୍ବାସ୍ଥ୍ୟଭାଷନ ବିଭାଗର ଅପେସମାନ ଅବଶ୍ରୀତ । ସହନର ଆଉ ଏକ ସୁଦୃଢ଼ିତ କୋଠା ଉପରେ ଦର୍ଶକ-ମନଙ୍କର ଆଖି ମଡେ, ତାହା ଅଧାଳତ ଶୁଣିଲି ଏହି ଜିଜ୍ଞାସା ମନ୍ଦରମ୍ଭ ପାଇଁ ପ୍ରସିଦ୍ଧ । ଆଦିମ ଅଧ୍ୟବାସୀ ଏଠାରେ ଦେଶୀ ମଳଦରମ୍ଭ ମୁଁଯୁ । ସହନରେ ଦୁଇଟି ଛଂଶକ ବିଦ୍ୟାଳୟ ଥରୁ । ପୁରୁଳିଆ ସହନରେ ଆଉ ବିଶେଷ କିଣ୍ଠି ଦେଖିବାକୁ ନାହିଁ, ଛେଠ ବଳାରଟିଏ, ସହନ ପାନର ସର୍ଥିତରେ ପାଇଛି । ସହନର ଦେଇ ଦତ୍ତ କୋଠା ବଜାଳୀଙ୍କର ।

ସହନର ଦୁଇଟି ଦୃଶ୍ୟ ମୋ ଆଖିରେ ବିଶେଷ ପଢ଼ିଥିଲ, ପ୍ରଥମ— ତଙ୍କ ମାଟି କାଳୁ ଘେର ଜେଲ ଚେତ୍ରରେ କାମ କରୁଥିବା ବଦାଗଣ, ଦ୍ଵିତୀୟ— ପ୍ରସରନ ଭୁବ୍ନୀଁ, କନ୍ତ୍ରୀ, ବାଉରା ପ୍ରଭାତ ଓଡ଼ିଆ ରିକ୍ସା-ବାଲୁ ନୁହୁକ । ମୁଁ ଅନେକ ସମୟରେ ଏମାନଙ୍କ ହାତଙ୍କ ଦୂରୁଛାନା କହିବା ଆରହୁ କ ଚି, ମାତ୍ର ଦୁଇ ତତ୍ତ୍ଵ ପଢ଼ କଣ୍ଠ ଏମାନଙ୍କ ତୁମ୍ଭିରୁ ଶୁଣିଲେ ଜାଣେ ଯେ ଏମାନଙ୍କ କୁଟୁମ୍ବ ଓଡ଼ିଆ । ଏମାନଙ୍କର ସମୟ ଦେବିଦାହୁଳ ଫର୍ମର୍ନ ସିବ୍ରିଲ୍‌ମିର ।

୪ । ମାନଭୂତି— ମାନଭୂତି ଛୁଏତି ‘ମାଲର୍ମୀ’ର ଅଧ୍ୟୁଗ କିମ୍ବା ଟଙ୍କେଲ୍ ଦୁଇର କାହାରେ ‘ମାନ’ ରଖିଲୁ ଦେଲି ଏହାର ନାମ ‘ମାନଭୂତି’ ଦେଲି; ନାହା ଅଜ ତୋଜି ଦାସାର କାହାର ସ୍ଵର୍ଗ ନୁହୁଥି । କିନ୍ତୁ ଅଜର ଜଳିଅ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ଅଜ ଭୁଲି ପଢ଼ିଲୁ— କୋଣାର୍କର ଦେଖିଲ ତୁନା ଦିଅନ୍ତି ଏହି ବିଜ୍ଞାନ ଅଞ୍ଚଳର ଓଡ଼ିଆ-ପଶ । ମାନଭୂତି ଜିଜ୍ଞାସା ତମାଟ ଚଞ୍ଚଳପଣ୍ଡା ୧୯୩୯ ଜନଗଣନାନୁହାରେ ୧୦, ୧୦, ୧୯୦ ଜଣ । ଜିଜ୍ଞାସିକୁ ଭାବ ଦିଗନ୍ତ ତିନୋଟି ଭାଗରେ ବିଭିନ୍ନ କରିଯାଇପାରିବ । ମାନଭୂତି ଦର୍ଶଣାଶ ଅର୍ପିବା ପ୍ରତିକରି, ଦାର୍ଶନିକିମ୍ବା ଓ ମାନଦକ୍ଷର ଟରିଭୁନ୍ୟ ଅନାମାନ ଜାଣୁ ଓଡ଼ିଆ ଅଞ୍ଚଳ । ଏହି ଅଞ୍ଚଳର ଷେଷ-

ପଳ ୧୯୫୦ ବର୍ଗମାଇଲ । ଗୁଣ୍ଡିଲିର ଷେଷପଳ ଟା ୫, ଦାର୍ଶନିକିମ୍ବା ୫୦୯, ଓ ମାନଦକ୍ଷର ୨୫୭ ବର୍ଗମାଇଲ । ଗୁଣ୍ଡିଲିର ଲୋକପଣ୍ଡା ୧୯୩୯ ଟର ପ୍ରତି ବର୍ଗମାଇଲ ୩୨୧ ଜଣ, ଦାର୍ଶନିକିମ୍ବା ୫୦୯, ବାର୍ଷାଭୂତିର ମୋଟ ଲୋକପଣ୍ଡା ୧୬୨, ୧୦୭, ମାନଦକ୍ଷରରେ ୧୦୯, ୫୯୦ ଗୁଣ୍ଡିଲିର ୧୩୩, ୧୧୬ ଜଣ । ଅର୍ପାତ୍ର ୧୯-୩୧ ଜନଗଣନା ଅନୁଯାୟୀ ଦଶିତା ମାନଭୂତିର ଲୋକ ପଣ୍ଡା ଥିଲା ୩,୫୪ ୨୦୩ ଜଣ । ୧୯୪୯ ଜନଗଣନାନୁହାରେ ଏହି ଜିଜ୍ଞାସା ଶତକତା ୧୨.୨ ଜଣ ଲୋକ ଚିହ୍ନିତି । ଏହି ଜନପଣ୍ଡା ମଧ୍ୟରୁ ଓଡ଼ିଆ ସଂଗ୍ରହ । ଏକଲକ୍ଷ ଉତ୍ତର । ବାକି ଦୁଇଲକ୍ଷ ଆଦିନିଦିବାସୀ । ଏହି ଅଞ୍ଚଳରେ ମୁଖ୍ୟ ସର୍ବ ଅଧିବାସୀ ଓଡ଼ିଆ । ବିହାରମାନଙ୍କ ସଂଗ୍ରହ ନଗଣ୍ୟ । ଓଡ଼ିଆ ମାନଙ୍କ ପ୍ରଭୁବ ସମାଜ ଉପରେ ସୁମୃଦ୍ଧ । ବ୍ରାହ୍ମିଣ, କରଣ, ଜଣାୟତ, କୁହାର, କନ୍ତ୍ରୀ, ଗଭତ, ବାଉରା, ଭୁବ୍ନୀଁ ପ୍ରଭୃତି ନାନା ଜାତିର ଲୋକ ଅଛିନ୍ତି । ଏମାନଙ୍କ ଭୂଷା ଶତକତା ୧୦ ଭୂଗ ଓଡ଼ିଆ । ଭକ୍ତଗଣ ଓ ଦିଯୁତିର ଟିକିଏ ପରଦିନ ନହାଇଛି । ଏହି ଦଶଶାଂଶ ଓଡ଼ିଆ ଅଞ୍ଚଳର ଉତ୍ତରକୁ ମାନଭୂତିର ମଧ୍ୟ-ଅଞ୍ଚଳ । ଏଥରେ ତୁଳ ଦଗରୁ ତହୁ ବଗବାସୀ ଥାଏ ରହିଗଲେଣି । ଠକତେକ ଗୁକିରା, ବ୍ୟବଦୟାୟ ସୁରେରେ ଆସ ଏଠାରେ ରହିଛନ୍ତି । କେତେକ ବଗ ଅଧିବାସୀ ମୁସଲମାନ ପ୍ରମାତ୍ରନରେ ଆସ ଏଠାରେ ବହୁକାଳରୁ ଅଶ୍ୟ ନେଇଛନ୍ତି । ଅଲୁକର ଯେପରି କଳିଙ୍ଗ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ଥିଲ, ସେମତି ବଗର ରଂଭରକ ଆମନ ପରେ “ଗୁକିର ସାମ୍ରାଜ୍ୟ” ଭାବରେ ଥିଲା । ବଗବାସୀ ବିଶେଷ ରକ୍ଷଣଶିଳ (Conservatives) ନୁହିଲା । ଏମାନେ ସବଦା ଗତେଶୀଳ ଏବଂ ରଜନୀଯ ଶକ୍ତିର ସୁରିଆ, ସୁତୋଯାଗୀର ନିଜକୁ ସଗଠିତ କର ନିଅନ୍ତି । ଏହାର ବିପରୀତ ନୁହି ଓଡ଼ିଆ ଜାତିର । ସେଥିବାର ମାନଭୂତି ଓଡ଼ିଆ ମାତ୍ରକୁମ୍ବରୁ ନହୁକାଳରୁ ବିଜ୍ଞାନ

ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ, ଏମାନେ ଏମାନଙ୍କ ଗୁଲିନଳ୍କି”, ପରିପରାଶ୍ରୀ, ସାମାଜିକ ସଂସ୍କୃତି ଭଲ ନାହାନ୍ତି । ଏପରିକି ଏମାନେ ଏତେଦିନ ମାନଭୂମିରେ ରହି ମଧ୍ୟ ସେମାନଙ୍କ ବୈବାହିକ ସଂପର୍କ ମଧ୍ୟ ଅନ୍ୟ ଜାତିମାନଙ୍କ ସହିତ ସ୍ଥାପନ କରିବାହୀନ୍ତି । ଏମାନଙ୍କର ଭାଷା ଯେ କେତେକ ପରିମାଣରେ ବିନ୍ଦୁତ, ତାହାର କାରଣ ରଜକ୍ଷୟ ରୂପ । କବିତା, ସ୍କୁଲରେ ରଜକ୍ଷୟ ଭାଷା ବଗଲା, ହୃଦୟ, — ତେଣୁ ଏମାନେ ନିଜର ମାତୃଭାଷା ଭଲିବାକୁ ବାଧ୍ୟ । ତଥାନ୍ତି ମାନଭୂମିର ଓଡ଼ିଆ ତାର ମାତୃଭାଷା ଲୁଣନାହୁଁ । ମାନଭୂମିର ଜମି ଉବ୍ରତ ନୁହେ । ଏହି କିଛାରେ ଖଣିଜ ପ୍ରକାଶର ବହୁ କାରଣନା ଅଛି । ସ୍ଥାନାୟ ଅଧ୍ୟାତ୍ମୀ ଅଶ୍ଵିଷତ, ତେଣୁ ବାହ୍ୟରୁ ବଗର ପ୍ରଭାବ ଜିଲ୍ଲାରେ ଦେଶୀ ପଢିଛି ।

ସେ ଯାହାହେଉ ମାନଭୂମିର ଦକ୍ଷିଣାଶ ଖଣ୍ଡି ଓଡ଼ିଆ ଅଞ୍ଚଳ । ଏହାର ଦକ୍ଷିଣରେ ସୁଦର୍ଶନରେଣ୍ଟା ନଦୀ, ଏହି ଅଞ୍ଚଳରେ ରୂପିଳ, ଦାର୍ଢାଭୂମି ଓ ମାନବଳୀର; ସବୁଠି “ଶଜା” (ଜମିଦାର) ଅଛନ୍ତି । ଏମାନଙ୍କ ସହିତ ଓଡ଼ିଆ ଭକ୍ତ ଜାତର ଚୋତକ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ । ଏହି ଦକ୍ଷିଣ ମାନଭୂମିକୁ ବୁଦ୍ଧିଦେଶ ତଥା ମନ୍ଦିରର ଓଡ଼ିଆ ଅଞ୍ଚଳ ଓ ମୂର୍ଦ୍ଵର ଦକ୍ଷିଣ ଦାକୁତ୍ତାର ଓଡ଼ିଆ ଅଞ୍ଚଳ ଲାଗିଥିଲୁ । ସୁଦର୍ଶନରେଣ୍ଟା ଦ୍ୟନ୍ତର କଂରାର ଓ କୁମାର ନଦୀ ଏହି ବିଶ୍ଵାଳ ଓଡ଼ିଆ ଅଞ୍ଚଳରେ ପ୍ରଦାନିତ ।

୫ । ଭାଗବତ—

ପୁରୁଷିଥିରେ ମୋତେ ଏହି ଓଡ଼ିଆ ଅଞ୍ଚଳର ବିରଳ ସ୍ଥାନ ଉଦ୍‌ଘାଟବାପାରୁଁ ଓଡ଼ିଆ ଓଙ୍କାଳମାନେ ଏକ କାର୍ଯ୍ୟମ ଛୁଟିର ଲବ୍ଧିତିରେ । ଧ୍ୟାନେ ‘ହୃଦ୍ଧା’ ଓ ‘ପୁଣ୍ଡା’ ପୁଲିଶ ଥାନାକୁ ମୋର ପିକା ପୁଣ୍ଡର ହେଲା । ଏହା ଦକ୍ଷିଣ ବାକୁତ୍ତାକୁ ଲୁଣିଥିଲୁ । ତତ୍କାଳେ ଏ ଅଞ୍ଚଳରେ ଧରା ଶ୍ରୀଭାବ ତଥା ତଥା ମନୁଷୀତ ହୁଏ ।

ଏହା ପୁରୁଷିଥିର ଠିକ୍ ପୁଦ୍ରଦିଗରେ । ଆହୁମାନେ ପ୍ରଥମେ “ଭାଗବତ” ନାମକ ଏକ ଶ୍ରୀମତ୍ତ ଗଣ୍ଡି । ଏହି ଅଂଚଳର ବିଧୁବାନ୍ତବ ମନ୍ଦିର ଦେଶୀ ଦକ୍ଷିଣ ବାକୁତ୍ତାର ଓଡ଼ିଆ ଅଞ୍ଚଳ ସହିତ ।

‘ଭାଗବତ’ ଗ୍ରାମ ପୁରୁଷିଥିର ଜ୍ଞାନାଳ । ଗ୍ରାମ ନିକଟର “ଶିଳାଦତ୍ତ” ନଦୀ । ‘ଶିଳା’ ପୋରୁ ନଦୀ ଯେପରି ନିଜ ନାମକୁ ସାର୍ଵକ କରିଥିଲୁ । ଦୌକି-ସଂସ୍କୃତରେ “ଶାଳ” ଏକ ସୁନ୍ଦର ଓ ସୁତ୍ରଧିକ ଶବ୍ଦ । ବିଶ ନୁହେ । ‘ଶାଳ’ରୁଁ ମନୁଷ୍ୟର ନିଯାମକ । ଶାଳର ଉକାର ଭେଦରେ କି ଅର୍ଥର ପାଠକ୍ୟ ? ଏକ ଦୃଶ୍ୟ, ଏକ କଥା ମନିଚର ଟକ୍କେରେ ଅଞ୍ଜାତ ଧୂରର, ଅଞ୍ଜାତ ଗ୍ରହର ସ୍ମୃତ କାଗ୍ରତ ଲାଗେ । ମୁଁ ରେମନ୍ତର ଜନ୍ମ ଭଲି ସେହି ସକଳ ସ୍ମୃତ ଚନ୍ଦ୍ରକଟରୁଁ । ଗ୍ରାମରେ ପର୍ଯ୍ୟାଣି-ଦେଲକୁ ଏହା ପ୍ରାୟ ପୁରୁଷ ଶୁନ୍ଦି । କାରଣ ଗ୍ରାମ-ବାସୀମାନେ ଏକ ଧାରା ପଦିଶିବାପାରୁଁ ଅନ୍ୟ ଗ୍ରାମକୁ ଯାଇଥିଲେ । ଏକାଳୁ ସଭା କାର୍ଯ୍ୟ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଗଲା । ଲୋକମାନଙ୍କ ଅପ୍ରାପ୍ତ ପରିଶ୍ରମ । ଏ ଅଂଚଳର ହିତ୍ତ ପରିବାରରେ ଏକାଳବର୍ତ୍ତ । ପରିବାର ମୁଧୀ ଆଜିଆଏ ଅଷ୍ଟଟୁ ରହିଥିଲୁ । ଏକ ଏକ ପରିବାରରେ ୮୦ । ୯୦ ଲୋକ । ତଥାନ୍ତି ଏମାନେ ଏମତ୍ରେ ଏକାଠି ଚାଲୁଛିନ୍ତି । ମାଣ୍ସାତ୍ୟର ଶାୟ ପରିବର୍ତ୍ତି ସ୍ବାର୍ଥ (Self circled-selfishness) ଏମାନଙ୍କୁ ହୁଇ ନାହିଁ । ଓଡ଼ିଆର ଅବସ୍ଥା ଏହାର ଠିକ୍ ବିଧିରୁ ଥିଲା । କିନ୍ତୁ କିମ୍ବା ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ମୁହଁବ ଆମୁମାନଙ୍କ ଗ୍ରାମ ଜୀବତର ଉତ୍ସବାଳାଣି ତେଣୁ ବହୁ ପରିବାର ପ୍ରାୟ ଅଜଳାଳି ଭାଙ୍ଗିଗଲାଣି ।

୬ । ବୁଧପୁର ବା ତବୀତପୁର—

ସ୍ଵିତ୍ସି, ସୁନାଳ ଅମ୍ବତର ଶୀତକାଳୀନ ତକାମଳ-ରାତ୍ରି । ତେଜଦାର ପକ୍ଷୀ, ଅର୍କଏଲ୍ ସାହାରତର ମରଧର୍ମ । ପୁଣି ଦୁରରେ ଶାରୁଥ ଦଶ, ଧାନବିଲ, ନଦୀଜାର, କଦମ୍ବ ଆଶୁରିଶୁ, ସତରବର — ବୁ ସୁନ୍ଦର । ଏହି ସୁନ୍ଦର

ଶ୍ରୀବିଜୟଙ୍କ ଶୋଭା ମଧ୍ୟରେ ଖେଳିଆ ଜାଗାପୂର୍ବ ପ୍ରାଣକୁ ଅସୁରକୁ ଦେବତା ରଥିଲା । ଏହି ଭାଗଟିକା ଗ୍ରାମରୁ ବିଦ୍ୟୁତ୍ ଉତ୍ସନ୍ନ ଆଚନ୍ଦମାନଙ୍କ ଏକ ନବୀଙ୍କ କାହିଁ ଦେଖିବାକୁ ଦେଇଛା । ଗ୍ରାମ ନାମ କୁଣ୍ଡପୁର ଏହା ନିଷ୍ଠାଯୁ ‘ଦ ଅନ୍ଧାଧୂନ’ର ଅମନ୍ତୁର । ଏହା ଦିନ୍ ମାତ୍ର ନିର୍ଦ୍ଦେଖିବାରେ । “ପୁରୀ” ପୁଲିଶ ନାମାବ୍ଦି ଏହା ଦୁଇ ତତ୍ତ୍ଵ ମାଜଳୀ ଦୂରରେ ଅବସ୍ଥା । ଗ୍ରାମର ପ୍ରାକାଳିନ ମେନଟ ଗ୍ରାମ-ପାଇଁ, ଗୋଟିଏ ଧ୍ରୁଣ୍ଡ୍ ସ୍ମାନ ପୁରୁଷୁତ୍ତି ଖୁବିର ଗର୍ବଶ ମୁହଁ ଏମାରେ ସୁର୍ବେ ଦେଖିଲି । ମଧ୍ୟ କେବଳ ଗୋଟିଏ ଶିଳାଳିନୀ ଅଛି । ମନ୍ଦର ଧାରନର ପାଇଁ କୁଣ୍ଡପୁର ଗବାଷ ଦୁଇଟି ମହିଳା । ନାମ କରି ପରିଚାରର ଏକ ନୃତ୍ୟ ମନ୍ଦର ଜାତୀ ଗାଉଛି । ମନ୍ଦର ଗଠନ କରିବି ମନ୍ଦରମ୍ଭାବ ଏଥରେ ଖେଳିଆର ପାଇଁ କଳା ପରିଷ୍ପରା । ଶିଳାଳିନୀଙ୍କ ମାଲି ଘାପରେ ଲିପିର । ମାନ୍ଦୁନିର ଏହି ଅଂକଳରେ ଜେଳ ଓ ଦୌର୍ଜନ୍ୟ ବିଚକ୍ଷଣ ପ୍ରସାର ଲାଭ କରିଥିଲା ଏବଂ “ସରକ୍” ଜଜିନ ବିଶ୍ଵକ୍) ମାନେ ବନ୍ଧୁତ ସବେଦର ଖୋଲାଇଥିଲା । ‘ଖୌତମ୍ଭୁର’ ମନ୍ଦରରେ ଅନେକଗୁଡ଼ିଏ ଅନ୍ତର୍ବେଳୀ ଖୋଲାଇ ଛବି ଦେଖିଲି । ବାଟରେ ‘ହାତ୍ମା’ ପାଇଁର ଏକ ଅନ୍ତାଗାନୀନ ‘ଅନନ୍ତ-ମଠ’ ଦେଖିଲା । ବିଜ୍ଞାନ୍ୟାସିଙ୍କ ବନ୍ଧୁମନ୍ଦର ଅନନ୍ତାସର୍ଥୀଙ୍କ ମଠ ନାମର ଜଳିଥାନ୍ତା । ମଠର ଚାରି ସୁର୍ବେଦିନ, ପ୍ରାୟ ୧୦୫ ଦିନ ଜମି ସେନି ଗଠିତ । କୌଣସି ବଜ ଅତ୍ରଦ୍ୟକୁ ଭାଜରେ ମଠଟି ଛାପନ ହୋଇଥିଲା । ଏଠାରେ ସଂସ୍କରଣ ହେବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ହୋଇଥିଲା । ମଠରେ ଲାଭ-ଦ୍ୱାରାଟିଏ ଅଛି । ମଠର ସନ୍ଧାରୀ ମର ଯାଇଥିବାରୁ ମୋ କ୍ରୂଣ ସମସ୍ତରେ ମଠଟି ଅନଳ ଅବହ୍ଵାରେ ପଞ୍ଚଶିଥିଲା ।

ଗର୍ଭଶାଲ ମଠର ଧାନରେ ଦର୍ଶ ସୁର୍ବେ ଶ୍ରାବନ୍ତକ ଦୃଷ୍ୟ ଦିଦିଥିଲା । ଦିଗନ୍ଦିନୀଯର ଦୃଢ଼ର ଶ୍ରୀମ ଶୁଳ୍କ କିମ୍ବା ପ୍ରାଦୁଳାର ନେତୀକୀଁ, ଅତି ଶାହୀ ବିଦ୍ୟାର୍ଥୀଙ୍କ ସ୍ଵାରପି-

ଶେରି ସହିନ୍ଦ୍ରପୁରାନ ଶୋ ବାଟର ଅତ ଏକ ଜାଗର ଲୋକମାନଙ୍କ ସବେ ଦେଖାଇଲା; ଉତ୍ସମାନେ “ଶକୁଅତ” । ଏମାନେ ମୁଣ୍ଡ ଖୁବିପାଇଲା । ଏମାନଙ୍କ ଭାଷା ଖେଳିଆ ର୍ଧେଲେ ମଧ୍ୟ ବାଗ ଦ୍ରବ୍ୟକିରଣ । ବାଟର ମଠ ଦେଖିଲା “ମରନତ” ଓ “ବିଶୁଦ୍ଧିଆ” ନାମକ ଦୁଇଟି ଗ୍ରାମ ଦୁଇକିମାନଙ୍କ ଦେଖିବାକୁ ଗଲା । ଲୋକ-ମନଙ୍କର ଉତ୍ସମାନ ପଥଥୁବୁ । ଏମା ଭାଗରୁ ଖୁବିଅଛି ଲିଟି ଲୋକିଟିଲେଇଲା ।

ଏହି ସବୁ ଅଂଠଳିତ ଦେଖିଲି ଖେଳିଆ ରୂପାଳୀ ପ୍ରଥିମ ପକ୍ଷପାଏ ଅଶ୍ରୁ ରହିଥିଲା । ବୃକ୍ଷଶାଳୀର ଶିକ୍ଷକ ଖେଳିଆ ବ୍ୟାହରୀ ! ଲୋକମାନେ ଶୁଳ୍କପାଇର ଏଠା, ଅକ ବଢ଼ ମାଟିରେ ଘୋଷୁଧିଲେ । ଗ୍ରାମର ଦେଖିଲି ଲିଲା-ମାନଙ୍କ ଗା ସପାନ୍ତୁଷ୍ଟି, ମାତ୍ର ସ୍ଵାକ୍ଷ୍ରେତର । ଅମ ବାଟର ଅତ ଏକ ବିରିଷ ସରେବର ପଢ଼ିଲା; ନୀତାହାର “ମରବା-ଦିଆ-ଯୋଗନ୍ତା” । ଯେଉଁ ମଠପାତୀମାନେ ଏହି ବାଟର ପାଥରୁ ପଇସୁଟିଏ ଏହି ପାଶର ପାଣିକୁ ଫୋରାଇଦେଇ ପାନ୍ତି; ତେଣୁ ତ୍ରୁଟେକ ଶାକ୍ଷୀ, ଲାଗ ତ୍ରୁଟେର ଏଠାରେ ପଇସାଟିଏ ଫୋରାଇ ଦେଇ ପାନ୍ତି । ମୋର ଏ ମୁଣ୍ଡରେ ଅଦୋବିଶ୍ୱାସ ନ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ, ଅନେକ ସମସ୍ତରେ ସବୀ-ମେଲରେ ମଣିଷକୁ ଅନେକ କାହିଁ ଦ୍ୟାମ ହୋଇ ପାଳିଦାର ପଥେ ।

୭। ବାର୍ଷାଭୂମି—

ମାନଭୂମିରୁ ଆସିଲାପରେ ଅନେକଗୁଡ଼ିଏ ‘ଭୂମି’ର
ନାମ କାନରେ ପଡ଼ଗଲା । ତେଣୁ ଏକ ଶିତହାସିକ
ଆଲୋଚନା ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ଯଥେଷ୍ଟ ଶାଦ୍ୟ ମିଳିଯାଇଛି ।
ମାନଭୂମି, ସିଂହଭୂମି, ଧଳଭୂମି, ବାହୀଭୂମି, ଶଖରଭୂମି,
ସାମନ୍ତଭୂମି, ତୁଳଭୂମି, ବାରଭୂମି, ମଳଭୂମି, ଦୁଣି ଭଞ୍ଜ-
ଭୂମି । ଏମତି ଦଶଟି, ଆଉର ମଧ୍ୟ ଆଇଗାରେ । ଏହି
‘ଭୂମି’ ଗୁଡ଼ିକର କୌଣସି ଶିତହାସିକ ସଂଘକ ଅଛି କି
ଦଶଟି ମାନଭୂମି ପଥମେ ‘ଜଙ୍ଗଲ ମହଲ’ର ଅନୁରୋଧ
ଥିଲା । ଏହି ‘ମହଲ’ ମେଦିନୀଧୂର କିଣାରେ ରହି
ଓଡ଼ିଶା ଅନ୍ତର୍ଭକ୍ତ ଥିଲା ।

କୁମାରୀ ନିଧା ପାଇ ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟରେ ଗାତୋଇ ବାର୍ଷିକୀୟ କେନ୍ଦ୍ରୀୟଲୀ ବାର୍ଷିକବିଧାର ନିକଟରେ ହେବେ ।
ଆଚନ୍ଦୁମାନେ ‘ରାମକୁର’ ଗ୍ରାମରେ ରାଷ୍ଟ୍ର ବିଶ୍ୱାସ ନେଲୁଛୁ । ଏଥା ଏକ ଅଭିଆ ଦ୍ଵାରାଣ୍ଜଳି ଗ୍ରାମ । ଏଥାରୁ ନିକଟରେ ଥିବା “ଦୁମୁରିଡ଼ିହ” ନାମକ ଅନ୍ୟ ଏକ ଅଭିଆ ଦ୍ଵାରାଣ୍ଜଳି ଗ୍ରାମରେ ଏକ ପ୍ରାଚୀନ କାଠ - ଠାକୁ - ଘାର ଦେଖିଲି । ଏହା ଏକ ଧାଳଚର ତିଆର । ଜାଠ ଓ ପାନ୍ଦିଶା ପରିଣାମ ଉପରେ କାଠି କମ ଠାକୁ ଅଭିଆ ଧାରଣା ପରିଣାମ ।

ବାର୍ଷା ବଜାରର ଅନ୍ୟ ପାଶରେ ଲୋହସାଳ
ନଦୀ । ଏହି ବଜାର ବାର୍ଷାଭୂତ ରାଜାଙ୍କ ନଥର ।
ମୋ ଭ୍ରମଣ ସମୟରେ ନଥର ଦ୍ଵୟ ଶୁନ୍ୟ ରାଜା
ପାଗଳ (?); ବାର୍ଷାରେ ସେ ଆନ୍ତ୍ର ଭାଷାଙ୍କ ଧର୍ମ ମ
ଦେଖାଯି ବଡ଼ ରାଜୀଙ୍କୁ ଘେନି । ସାନ ରାଜୀ ଏଠାରେ
ରହୁଥିଲେ; କିନ୍ତୁ ରାଜ ପାଇ । ସାଜବଣୀଯ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ
ଷଷ୍ଠୀ ପୁରୁଷ ଗଢ଼ ଧାରାରେ ଅଛନ୍ତି । ଗଢ଼ ପ୍ରାଚୀର
ଶୁଦ୍ଧିପାଶରେ ପରିଶା ଧୂମ୍ରଷ । ଗଢ଼ ମଧ୍ୟରେ ‘ମନ୍ଦର’
ଶବ୍ଦମଦିର ପ୍ରଭୃତି ଦେଖିଲି । ଅନ୍ତଃପୁରର ଉକଟତଳ
କୋଠୁ ମଧ୍ୟ ମୋତଳ ଦେଖାଇ ଫୁଆଗାଲ । ଧାର୍ତ୍ତନ

ବଲମ୍, ବଞ୍ଚି, ସୁନ୍ଦର କୁଟିକମ ଅଙ୍ଗ ଆସମ ବୌକି
ପ୍ରଭୃତି ଆସବାବ ପଦ ମୁଁ ଏଠାରେ ଦେଖିଲି । ପୁଣ୍ୟ-
ମାସରେ ଏଠାରେ ଜେଣେଶ୍ଵା ଯିବା ପ୍ରଥା ଅଛି । ଏହି
ରାଜବିଶ୍ଵର ସମ୍ମନ ଉତ୍ସବରେ ଗଭିରାତିର ମନ୍ଦିର
ସମ୍ମନଶବ୍ଦ ଦୁଇଟି ବ୍ରକ୍ଷ ମର୍ତ୍ତ୍ଵ ଦେଖିଲି । ପୁଣି ଶୁଣିଲି
ଯେ ଏଠାରୁ ପାଂଚ ମାଛଳ ଦୁଇରେ “ଭୂନି” ବୋଲି
ଏକ ଘାନ ଅଛି; ସେଠାରେ ଅଟିନିକି ରୁତୀଏ
ଦୁଇମୁଣ୍ଡ ଧରୁଛି ଅଛି । ହେଉଥି “-।
କମ” ଦୁଇମ୍ ” ଚର ଅବଳକନ ନାହିଁ, ଅ
ଅଛି । ଏହି ସମସ୍ତ ଆଶିଷାଦ୍ୟାଙ୍କଳୀ ବାହୀନାଳ ଯେତ୍ର-
ଦ୍ୱାରୀକରିବାକି ଦୃଷ୍ଟିକୁ ଆସନ୍ତାକୁ କହାଲି ହିଁ ଏବଂ କ
ମାଛଳି ।

ଦେଉ ଜାତ ଥଣ୍ଡାକୁ ସମ୍ମାନ ଦର୍ଶନାଇ
 ପୋଟକେ, ଡସ କିମ୍ବା ‘ଅଗାର’ ପଢ଼ିଲେ
 କାହିଁ ଦି ? ଉତ୍ତରୀତର ମାଧ୍ୟା ତମ ମନ ହବେ ଯାଏଇ
 କରେ । ଇତି ତୁ ଆମ୍ବାଦିନଙ୍କେ ଫଳୁ ବା ଡସ
 ଅଚିତ । କିମ୍ବା ଆଜି କ୍ଷେତ୍ରର ଲାଗୁନାହିଁ
 ମନ୍ଦିର-ମାଳୀ ସହିତ ଛୁଟି ନାହିଁ । କେବଳ କାହିଁ
 ଦେଖିଲୁ ତାଣି ବନ୍ଦିଲୁ ଏବଂ ଏ ପାଇଁକେ ବୁଝିଲା
 ଏବଂ କାମ କରିଲାକୁ ଅଛି ଫୁଲି । ଏହି
 ଅଗାର-ଫୁଲୁଣ୍ଡି ଏବଂ “ଅଦଖଣ ଘୋଟରୀ” (Yarrow-
 unvisited) ଭଲି ଲାଗିଲା । ଧୂଣ ହାତୀ କହି-
 କହିଲେଲାବେ ମୁଁ ହ୍ରାମରୁ ଶାନ୍ତିକୁ ହେବା ଦସ୍ତାଗଲା ।
 ଦେଇଁଠ ଥଣ୍ଡାର, ଅନ୍ଧାଗୁର, ଅଞ୍ଜଳି, କିନ୍ତୁ ପରି,
 ନିର୍ମାତାକା, ତୁମ୍ଭିଠର ଆହୁଥ ଲୋକାରେ ମଜ୍ଜିପାଇଁ

‘ବଡ଼ର’ ଗ୍ରାମେ ଶୀଘ୍ର ସକା ପ୍ରିଣ୍ଟରୀ
ଆଜିଦର ପଢିଲୁ । ଗ୍ରାମର ଚଷ୍ଟମେ ଉନ୍ତକଷ୍ଟର ଦୂରକାନ୍ତ
ଧ୍ୟୁର ପଳକ ମାଠିରେ ଠାରାତା ଖୋଲେ ରହିଛି । ଅମ୍ବାତା
‘ଗଜିଧଂସ’ “ଥାରେଲ୍ଲା ଟେନ୍ଡିୟ” କା ଛବି ଲଖା
ଖୋରାଇଛି ।

ତମାଙ୍କ ଏହି ଭ୍ରମରେ ଦେଖିଲି ଯେ ସବୁଠି ତ
ଅଞ୍ଜା ଭନ୍ତୁ ପୋଇ ରମ୍ଭାଣ୍ଡି ! ସମସ୍ତେ ଉଞ୍ଜଳୀ
କଷ୍ଟିତିରୁ, ଘରେ ଦୋଢ଼ି, ଭୁଣ୍ଟୁଣ୍ଟାଏ ଉଞ୍ଜଳୀ । ମାତ୍ର
ଖୁଲ୍ଲା ନାହିଁ ତେବେ ଏହି ଭାଣୀର ଝୁଲା ନାହିଁ । ଭାଣୀ
କାହାର ଜାଣ୍ଯିବା ? ଏହାର ଭାବ କିଏ ଦେଖ ?
— ଲାକ ଧରେଦୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ ହୁଏ
ଚାହିଁ :—

There is a large number of Oriya Brahmins known as Utkal Brahmins, distributed over the central part of Pragana Barahubhum and there were formerly ever more of these people in Patkum, where it is said they joined the Patras in dethroning and killing a Raja but were overthrown and massacred by the Raja who surprised them at Patra. These Brahmins are mostly Mahanties and Tewaries (Tripathie's)

ଆଜି ଶ୍ରୀଭୂମି ଉଗଗାର ମଧ୍ୟଭାଲରେ ଅନେକ
ଶ୍ରୀମୁଖ ଅଛିରୁ ଏମାନଙ୍କ ଭାଲୁ ଶ୍ରୀଭୂମି
କୁଣ୍ଡ ଏମାନେ ନାହିଁମିଠର ଆହୁରି ଅପ୍ରକ
ପଂଖ୍ୟରେ ହୁଲା । କିମ୍ବଦିନ୍ତା ଅଛି ଏହି ଏମାନେ ପଢ଼ି-

ଯନ୍ତ୍ର କଣ ଧାରିମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ମିଳି କୌଣସି ଶକାନ୍ତୁ
ଗାଢିବୁଥ କରଇ ମାରିଦିଲେ । କିନ୍ତୁ ରଜପୁରଙ୍କ ହାର
ଏମାରନ ପ୍ରତାପପୁରଠାରେ ଥକିପାଇଁ ଭାବରେ ହାଶ
ଗାଇଥିଲେ । ଏହି ବ୍ରାହ୍ମିଣମାନେ ‘ମହାନ୍ତି’ ଏବଂ
ତେଞ୍ଜୀବି (ଦିଗଠା) ।

ଦେଖିଣ ମାନ୍ଦ୍ରାଷ୍ଟରଙ୍କ ବିଛିନ୍ନ
ଓଡ଼ିଆ ଅଂଳକର ବୁଲିଲାଦେଇଲେ କଟାଇଯୁ
ନେତା ମାତ୍ରମାଙ୍କ ଗୋଟିଏ କଥା ମୋର ବେଶୀ ମନେ ପଡ଼ୁଛି;

“ Do not be led away by the idea of improving material conditions without first solving the national question, you can not do. ”

ଅଣ୍ଟାତ୍ରୀ ପ୍ରଥମ ମୁଖ୍ୟ କାଣ୍ଡାୟ ସମସ୍ୟା ସମାଗମ
କି ଲାଗି ଉକ୍ତବଳ ଜୀବିତ ମର୍ବିଚାରିଙ୍କ ଉନ୍ନତି ବିଧାନ କରି
ଦାରୁ ଚତ୍ରକୁ ଜରନାହିଁ, ତୁମେ ଏହା କରି ପାରିବ ନାହିଁ ।
ପ୍ରେରଳାଦବିଲକୁ ମାନ୍ଦ୍ରାଷ୍ଟର କେତେକ ଉତ୍ତରା ଗେତା
ଦୟାତେ ଫୁଲିଲେ, “ ମାନ୍ଦ୍ରାଷ୍ଟର, ସଂଭୂମି ଉତ୍ତରା-
ମାନଙ୍କ ବିହାର ଚାଙ୍ଗାର ରହାଇ ଉତ୍ତରାଏ ଭନ୍ତାମାରନ
ଉଞ୍ଜଳି ପ୍ରଦେଶ ଗାଁ ପୁଣ୍ଡର ରହିଲେ । ”

ଏହି କଥା ଏବାକ ମନିବେଦି ଶର ଭଳି ଉପାର୍ଜ
ମଧ୍ୟ ଚାହେ କରିଥିଲା ।

ଆବର୍ତ୍ତ

ଶତ—

(ପୁଣ୍ଡ ପ୍ରକାଶିତ ପରେ)

ପଞ୍ଚମ ତୃତୀୟ

ସମୟ— ତା' ପରଦିନ ଉଚ୍ଚରତିବଳା

[ଅଳ୍ପମୁଖ ଓ ପୁଲଜା]

ପୁଲଜା— ମୁଁ ଏହି ଆଉ ସମ୍ମିଧ କରି ପରୁନାହିଁ !
ଜାଣିବ ଏ ମୋର ଭଲର ପ୍ରାସ୍ତୁତିର । କିନ୍ତୁ ମୁଁ
ଅନ୍ତରେ କିମ୍ବା ବନ୍ଦିଛି । ଏମିତି ଆଉ କରୁବିଲି
ଗୁଣିତଳ ମୁଁ ନିଷ୍ଠାଯି ଧାଗଳ ଟେଙ୍କାରୀବ ।

ଅଳ୍ପମୁଖ— କାଳେ ଯାଇବାରେ କାପର ଘଣା ଗର୍ବିତ
ଦେଖିବାରେ ଧାଗଳ ଠଥ୍ବାଇପାଇଥା । ବିଶେଷ ମୁଁ ପ୍ରତିଷ୍ଠା

ପୁଲଜା— ମୁଁ ମୁହଁ ଗୁର୍ବି, କାହାର ସାଡରୁ ମୁଁ ମୁହ୍ୱା-
ଗୁର୍ବି । ମନେ ମୋର ଟାରୀର ସ୍ତରା ଅଛନ୍ତି
ରିଛି ।

ଅଳ୍ପମୁଖ— କିନ୍ତୁ ତେବେବୁ ତ ବେଳ୍ପୁଣ୍ଡ ଥିଲା !

ପୁଲଜା— ତେବେବୁ ତେବେ ବୋଟ ଫଳ ପଠାଇର ଥା
— ମାତ୍ର କିମ୍ବା ଆଜି କିମ୍ବା ଧର୍ମିତ ।
[ବୁଝିବ ଶୁଣି] କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଆଉ ଧାଗଳ ନାହିଁ ।

ଅଳ୍ପମୁଖ— କେବେ ! ମୁଁ ମନେବୋ ଦାଖୁଣ୍ଡ ସବୁ କିମ୍ବା
କିମ୍ବାତ୍ୟବି । ମୁଁ ଜାଣିବ କିମ୍ବା, କିମ୍ବା କିମ୍ବାତ୍ୟବି
କୁଣ୍ଡିତ କବା ।

ପୁଲଜା— ଭୁଟନେ ଯାକୁ କୋଇଠା ଦିଲା ଶାଶ୍ଵତ ଟବାର୍କ
ପୁଲଜା— ଠପ କା । ପାଶୋଭ ଧବିନାହିଁ ।

ଅଳ୍ପମୁଖ— ଘଣନା କେବେବୁ ମୁଁ ଗାନ୍ଧୀ ଅଶ୍ଵମୁଁ ହଦାନାକୁ
କାପ ଦିଲାଇଥିଲା । ଶ୍ରୀପାଇଁ ଯାଇବ ଶାଶ୍ଵତ ଲାଗୁ
ମେବ ।

ପୁଲଜା— ତା' ଧରେ ?

ଅଳ୍ପମୁଖ— ମୁଁ କଳକର ଦୋହ ମୁଣ୍ଡରେ କୌଣ୍ଡି
ପୁଣ୍ଡର ପାନ୍ଦୁ ପାଇ ଆଶ୍ରମଗା ବି
ନ୍ସଦି ଅଜ୍ଞା ପାଇନେ ସଂକା କିମ୍ବା ଥା-
ଦାସର ଅର୍ପି ତୁ ମାତ୍ର ପଇବ । ତାଙ୍କ ?

ପୁଲଜା— ଏହାର ପଥ ଭୁବନ ହୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ କାହିଁ

ଅଳ୍ପମୁଖ— ହୁଏବ କା କିମ୍ବା ?

ପୁଲଜା— ତା' ଭୁବନ

[କାହିଁ କାହିଁ]

ପୁଲଜା— ତା' ଶାକକୁ କୁଣ୍ଡର କିମ୍ବା କିମ୍ବାତ୍ୟବି
କିମ୍ବାତ୍ୟବି ।

“

“

“ କୁଣ୍ଡ

କିମ୍ବାତ୍ୟବି କିମ୍ବା

“

ଅଳ୍ପମୁଖ— ଭୁବନ ପାଇବାକି...

ପୁଲଜା— ତା' ଏପରି ପାଇବାକି, ଲାହିତ କୁଣ୍ଡ ।

ଅଳ୍ପମୁଖ— କେବେ କାହିଁ !

— କାହାରେ କାହାରେ ।

କାହାରେ କାହାରେ

କାହାରେ କାହାରେ କାହାରେ । କାହାରେ

କାହାରେ କାହାରେ କାହାରେ । କାହାରେ

କାହାରେ କାହାରେ କାହାରେ ।

ତ୍ରୈଗ

ଅଜୟ— ଶୁଣ ଧୂର୍ଜଟି !

ଧୂର୍ଜଟି— ମୁଁ ତାଙ୍କୁ କହିଲି, “ ଧୂର୍ଜଟିର ଚାନ୍ଦିରେ ପରିଷା ଥିଲେ ଖବର କାଗଜରେ ଏକାଶ କିମ୍ବା ଦିନରେ ” କିନ୍ତୁ ମୁଁକି ଉପରେ, ତାର ପଶେ ନୁହାଇଁ ।

ଅଜୟ— ତୁମେ ମୋର ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ଦେଲାହୁଁ କେ ?

ଧୂର୍ଜଟି— ଆଜିକାର ଖବର କାଣକରେ ଗୋଟିଏ interesting ଖବର ଥାଏ । ରେଲ-ଦୁର୍ଘଟନାରେ ଟଙ୍କଠାଳକ ଲୋକ ମରିଛନ୍ତି, ବେଶୀ ନୁହେଁ, ମାତ୍ର ଏବଂ ଜଣା । ଆଜ୍ଞା, ଏହା ଘଟି ଯାଇର ନା ? ଦୁଇଟା train ଦୁଇ ଆଡ଼ି full speed ରେ ଧାଇଁ ଆସିଲା । ଭ୍ରମଣ ପରିମାଣ ଫଳରେ ଟ୍ରେନ୍ ଯୋଡ଼ାକ ଭାଙ୍ଗି ଦୂରମାର ହୋଇଗଲା । ଏହା ବିଜ୍ଞାନ ନିର ମାପ-ନିର୍ଣ୍ଣୟ ଧାର୍ଯ୍ୟ ଦେଇ ରକ୍ତର ଆବଶ୍ୟକ ବିପ୍ରାଇ ଦେଇଲା । [ହିଁ-ହିଁ] ତୁମେତ ଏଥି ଦୃଶ୍ୟ ଦେଖିବାକୁ ଭଲଲାଗେ, ତା ଅଳ୍ପ ଲାଗେ !

ଅଜୟ— ତୁ ମୁଁ ହୁଲାପ ଦକ କର । ମୁଁ ଜାଣିବାକୁ ବୁଝିଁ, ତୁମେ କେତେ definitely ଏଠାଏ ଚାଲି ଯା ?

ଧୂର୍ଜଟି— ତୁମେ ଚାହିଁରେ କିନ୍ତୁ ଉପରେ ।

ଅଜୟ— ତୁମକୁ କାଲି ଏଠାରୁ ଚାଲି ଯିବାକୁ ଧେବ ।

ଧୂର୍ଜଟି— ଯଦି ନ ହାଏ ?

ଅଜୟ— ତା'ହିଁଲେ ମନବୋବ ବାବୁ ଜାଣି ଯାଇଦେ— ତୁମର ପାଇଁ ତକ ଆସାମୀ ଧୂର୍ଜଟି ନନ ।

ଧୂର୍ଜଟି— ମୁଁ ଏହା ମୁଁ ଜାଣିବି ନୟ ଧୁଲତା ପଳା-

ତକ ଆସାମୀ ଧୂର୍ଜଟି ନନର ସ୍ଥା !

ଅଜୟ— ଲାଶକୁ ।

ଧୂର୍ଜଟି— ମୋତେ ଆଶ୍ରୟ ଦେବା ଥପରାପରେ ଆପଣ ଶାନ୍ତ ଧାଇବେ ।

ଅଜୟ— ଶାନ୍ତ ହେଉ !

ଧୂର୍ଜଟି— ତା'ହିଁଲେ ଆପଣଙ୍କ ମାନ ସମ୍ମାନ ଯେ ଏକା-ବେଳେ ନଷ୍ଟ ହୋଇଯିବ !

ଅଜୟ— ମୁଁ ଅଳ୍ପ କାଗାକୁ ରୁଳିଯିବ ।

ଧୂର୍ଜଟି— ଆଉ practice କରିବେ ନାହିଁ ?

ଅଜୟ— ନା ।

ଧୂର୍ଜଟି— ଏହି ଆଶ୍ରୟ ଆତମର ଶୁଭ ମାର ପାରିବେ ?

ଅଜୟ— ମୁଁ ଶୁଭ ଯିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଥିଲୁଛି ।

ଧୂର୍ଜଟି— ଆଉ ପୁଲତା ? ସେ କଣ ଆପଣଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଦାଢ଼ିୟ ଘୋଗ କରିବାକୁ ଯିବ ? ଧନବାନ୍ ନୀତାର ଏକମାତ୍ର ସନ୍ତୁତି ସେ ।

ଧୁଲତା— ମୁଁ ମଧ୍ୟ ଯିବ ।

ଧୂର୍ଜଟି— ଗଲେ ସମାଜ ଭୁମକୁ ଧୃଣା ଓ ବିଦ୍ୱାପ କରି କଣ କହିବ ଜାଣ ?

ଧୁଲତା— ଜାଣି ।

ଧୂର୍ଜଟି— [ବ୍ୟାଙ୍ଗ ସ୍ଵରେ] ନା—ତୁମେ ଜାଣ ନା । ତୁମେ ଆକାଶ କୁଣ୍ଡମର ସମ୍ମା ଦେଖନ୍ତୁ । ସମାଜର ବିରୁଦ୍ଧର ତୁମେ ଚାହିଁର ଦୋଳି ଗଣ୍ୟ ହେବ । ତୁମର ସନ୍ତ୍ରାନ ଜରିବ ଜାରକର କଳକ ମାଣି ।

[ମୁଲତା ଦୁଇ ସାତରେ ମୁଁ ଛାଇଛା । ଅଜୟ ଧୂର୍ଜଟିର
ଗଳା ଚିପି ଧରିଲା । ଧୂର୍ଜଟି ଅନାୟାସରେ ନିଜକୁ ମୁକ୍ତ
କରିନେଲା ।]

ଧୂର୍ଜଟି— କଣ କରୁଛନ୍ତି ଅଜୟ ବାବୁ ? ଆପଣ
ମୋତେ ବେଳ ଶିମି ମାର ପକାଇବେ କି ? ମନେ
ରଖିବେ ମୁଁ ଲକ୍ଷାର ବାତ ଭାଙ୍ଗି ଗରଦରୁ
ପଲାଇ ଆସିଛି । ମିଶ୍ରନ
ହିପାଠୀ ଅସୁନ୍ତି । ମୁଁ ଯାଏଁ । ମୋର ମିଳାଇ
ଉଲ୍ଲଙ୍ଘନ ନାହିଁ ।

[ଧୂର୍ଜଟିର ପ୍ରକାଶ]

ମୁଲତା— ଭୁମେ ମନଭଦ୍ରାଧ ବାବୁଙ୍କୁ ସଂଦାଦ ଦିଅ ।
ମୁଁ ସମାଜର ନିର୍ମାନର ସହ୍ୟ କରିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ
ଥାଏଁ ।

ଅଜୟ— ତୁଁ ! ଭୁମର ବାପା ଆସୁଛନ୍ତି ।

[ମିଃ ହିପାଠୀଙ୍କ ପ୍ରଦେଶ]

ଅଜୟ— ଅଜି ଭାରି ଗରମ ପଡ଼ିଛି ।

ହିପାଠୀ— ଏହି ଯେ ଅଜୟ । କହିଟି ବାବୁ ଘରର
ଥାନ୍ତି କି ?

ଅଜୟ— ନା କୁଆଠତ୍ତା ଧାଇଛି ।

ମୁଲତା— ଆପଣ ବସନ୍ତ ।

ହିପାଠୀ— ମୁଁ ଆଉ ବସନ୍ତ ନାହିଁ । ମେଜର ରୀତିକୁ
ପାଖକୁ ଯିବାକୁ ଥେବେ ।

ମୁଲତା— ମେଜର ରୀତି କିଏ ?

ହିପାଠୀ— ସେ ରୀତି ପାଗଳ ଗରଦର ବୁଝିଦ୍ବି-
ଟେଣ୍ଡରେ । ବାର୍ତ୍ତାନି ଛୁଟିରେ ଥାନ୍ତି । ଧୂର୍ଜଟି
ଗରଦରୁ ଧଳାଇ ଯିଦାରୁ ତାଙ୍କର ଭାବ ଏବଂ-

ନାମ ହୋଇଛି । ଏବେ ରିଟୋୟାର୍ କର ଅକ୍ଷୟାବୁ
ଯିବେ ବୋଲି ଛୁଟିର କାହିଁଛନ୍ତି ।

ଅଜୟ— ଅକ୍ଷୟାବୁ ଯିବେ କାହିଁକି ?

ହିପାଠୀ— ଦୂରଟର ସେଠାକାର ସୈଭିଲ ସର୍କାର ଥିଲେ
ଅକ୍ଷୟାବୁରେ ପୁଣି ଚିକିତ୍ସା ବ୍ୟବସାୟ ଆରା
କରିବେ । କିମ୍ବା ବାବୁ ସେଠାରୁ ଆର୍ଦ୍ଦନ୍ତ ଶୁଣି
ନାବର ନେବାକୁ କାଲ ଏଠାକୁ ଆସିବେ ।

[ରହୁଆର ପ୍ରଦେଶ]

ରହୁଆ— [ମୁଲତାଙ୍କ] କିଏ ଜଣନ ଆପଣଙ୍କ ସନ୍ଦର
ଦେଖା କରିବାକୁ ଆସିଛନ୍ତି । ଆଜି ଜାମ ଟଳେ
ବିଜ୍ଞାପାନ ।

ହିପାଠୀ— ମୁଁ ଶଳିଲ ଅଜୟ, ରୁମର ଅବଳା ଲାମ
ଥାଏଁ ?

ଅଜୟ— ନା, ମୁଁ ଥାଏଁ ଥାଏଁ ।

ହିପାଠୀ— ତା'ହେଠିଲ ଗୁଳ ଟମା ଏଠଙ୍ଗ । ୧୯୨୯
ଜାଧୁଙ୍କ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ପରିଚୟ କରାଇ ଉଦ୍‌ଦେଶ ।

[ଅଜୟ ଓ ମିଃ ହିପାଠୀଙ୍କ ପ୍ରକାଶ]

ମୁଲତା— ମାର୍କ୍ସିସ୍ଟାଙ୍କ ଡାକ ଦିଅ

[ରହୁଆର ପ୍ରକାଶ] କିଣ୍ଠିତ ଏଠର କିମ୍ବା ୧୯୨୭]

ବିଜ୍ଞାପାନ— ନମଜାର ! କିମ୍ବା ବାବୁ ଗରଲ କୁଣ୍ଡଳ ?

ମୁଲତା— [ଶୁଣି କଣେ] ଦସତ୍ତ ! କଣେ ହୁଏ
ହିତାର୍କିଳାର କାମର ବାହୀର ଆଇବନ୍ତି । ଅବର
ଫେରିବେ ବୋଧକ୍ଷେ ।

ବିଜ୍ଞାପାନ— ଆପଣଙ୍କ ସହିତ ପରିନୟୋଗ କଣ ଏବଂ
ହେବ, ଏକୟା ମୁଁ ଚକଟେ ଭାବିନ ଦିଲି
ଭାବୁ କଣ୍ଠୀ ଦ୍ୱୀପ ଉପରେ ନାହିଁ ନିଜ

ସାହିତ୍ୟକ ପତ୍ରର କାଳିକାନ୍ତର୍ଗ୍ରହ—ଲାଙ୍କି ସମ୍ବନ୍ଧ
ପରିଚୟ ଚନ୍ଦ୍ରମାରୁ । ଆପଣ ସାହିତ୍ୟର ନିଯମ ଅଭିଭୂତ
ଦ୍ୱାରା ଉପସ୍ଥିତିର ।

ଶୁଣି— ଏହାକିମେ ଲାଙ୍କା ପଦେତି ନାହିଁ ।

ବିଜୟ— କିମ୍ବା ମୁଁ ଏହାକି ନି । ମୁଁ ଦକ୍ଷ ଭବ-

ଶୁଣି— ଏହାକି ଏହାକି ଆପଣ ନାହିଁ ।

ବିଜୟ— ଏହା ଏହେଁ ଦାସ— ଆପଣ ତ ମାନ୍ଦୁ—
ଜଠର ଥିଲା, ବସିଥାଇର ତାରଣା ନିଦକ ନାଁ
ଶୁଣିଥିଲା କି ?

ଶୁଣି— ।

ବିଜୟ— ଏହାମାନଙ୍କ ଠଗାପନା ବିବାହ ଦେଖି
ମାନ୍ଦୁଙ୍କ । ମାନ୍ଦୁଜର ଦୁଇ ଭାବ ଆପଣ ଅନା-
ବଳ ଅଛି ଏହା । ତମାର ଜୀବିନିର ଉତ୍ସବରେ
ଏହି ଦେଖ କୁମୁଦ ସହିରଟଙ୍ଗ ଉଠିଲାନ ଅଛି । ମୁଁ
କିମ୍ବା ଦୁଇ ଆଏ । [ଠକିତ ଉପର] ଆପଣ
ଏହାକିମ୍ବା ଏହାକି ଆପଣର ଉତ୍ସବ ପରିବ
କାନ୍ଦୁଙ୍କ ନି ?

ଶୁଣି— ପ୍ରାତିର ଦୁଇ କାହିଁକି ଆପଣଙ୍କ ମନେ
ଦେଖିବାକୁ କାହାର ପାତର କି ?

ବିଜୟ— ସ ସବୁ ପୁରୁଣା କାହାକୀ ଆପଣଙ୍କ ଭଲା
ଲାଗିଥାଏ ।

ଶୁଣି— ଆ— କିମ୍ବା ମୁଁ ଆପଣଙ୍କ ସହିତ ଶୁଣିବି ।

ବିଜୟ— ମାର ନିକଟ ଆହୁର୍ମା ଠକିତ
କାନ୍ଦୁଙ୍କ ଦୋଷ ! ବେଳାଯେଷୀନ ତମାର
କାନ୍ଦୁଙ୍କ ନିଯମଟର ବିଭି

ଶୀଘ୍ରକୁଳା [କିମ୍ବା ଶୁଣିବାକୁ] କିମ୍ବେ ତାଙ୍କର
ଦେଖିବା ଉପରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ ।

ଶୁଣି— ପରେ ?

ବିଜୟ— ଦିନକ ଉପର କହିଲେ “ ବିଜୟ,
ମୋର ଖାତୀ କର ଶୁଣେ ନିଆ ” । ସେହି ଦିନ
ତାଙ୍କୁ ମୁଁ ଠକିତର ଭୁଲ ପାଇବ ନାହିଁ । ଗଲା-
ଲୁଳଠର କିମ୍ବା କିମ୍ବା ଦେଖାଇ ଘଣ୍ଟା ପରେ ଘଣ୍ଟା ଆମେ
ଦୁଇଁ ଦେଖ ରହିଥିଲୁଣ୍ଟ— ସାତ ଉପରେ ସାତ ରଖି ।
ଆମ ଅନ୍ତର କିମ୍ବା ସମ୍ପର୍କରେ ମୁଁ ଥିଲି ବିଭାବ ।

ଶୁଣି— କୁଣ୍ଡ ହେଲେ ଯେ !

ବିଜୟ— ତାର ଉତ୍ସବର ମେ ସତାଙ୍କ ମାନ୍ଦୁଙ୍କ ଗୁଲି-
ଗଠର । ଏ କଣ ଆପଣା ଅନ୍ତେ
ମନେ ଖୋଲ ପଡ଼ିଲେ ଯେ !

ଶୁଣି— ନା— ନା— ମେ କିମ୍ବା ନୁହେ ।

ବିଜୟ— ଯେ କହିଥିଲେ, ମାନ୍ଦୁଜର ଶିଶୁ ଫେର
ଆମର ମନ କିମ୍ବା କିମ୍ବା ଦିନ ପଠର ଦିନ ବିଭି
ଗଲେ । କିମ୍ବା କିମ୍ବା ଦେଖ ତ ପେରିଲେ ନାହିଁ !

ଶୁଣି— ଆପଣ କଣ ତାମିଶୀ ବାବୁଙ୍କୁ ଭୁଲି ପାରି
ନାହାନ୍ତି ।

ବିଜୟ— ତାକୁ ଦୁଇବିଧି ! ମୋର ମନିତର ପେହି
କୁଣ୍ଡ-କୁଣ୍ଡ ତାମିଶୀ ନାହିଁ ଅମ୍ବାନ ରହିବ ।
ତାମିଶ ଅଞ୍ଚଳ ଅଭାବ ନ ଥିଲା
କିମ୍ବା ତେ ଗରେତ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ତାକୁ ମନିର
ରାଜୀ କାହା ଅଜୀବନ୍ତି ।

ବିଜୟ— କୁଣ୍ଡ କୁଣ୍ଡ ଶୁଣି— ଶୁଣି ମଧ୍ୟ କାହା କିମ୍ବା
ନାହିଁ । ବିଜୟ— କିମ୍ବା କିମ୍ବା କଣୁଠେ ପୃଣି କିମ୍ବା କିମ୍ବା
ନାହିଁ ।

ବିଜୟ — ପ୍ରତିଦିନ ମୁଁ ତାଙ୍କର ପଟୋ ସାମନାରେ ଦସି ତାଙ୍କ ସହିତ କଥା କହେଁ । ମୁଁ କଥିଲୁ, ତୁମେ ମୋର ଜୀବନା ନେଇଗାଣ୍ଡରେ ଭରି ଦେଇଛୁ । ତେବେମଧ୍ୟ ମୁଁ ଭୁଷକୁ ଭଲ ପାଏଁ । ମୁଁ ଜାଣେନା, ତୁମେ କେଉଁ ଅଛୁ । କିନ୍ତୁ ଦିନେ ତୁମେ ନିଶ୍ଚଯ ପଥର ଆସିବ । ଜୀବନର ସୁଦୃ ଭୁଲଭୂତି ହସି ଦୁନ୍ତି ଆମରି ନାରକଳିଙ୍କ ସୁଖର ଅନ୍ତରୀୟ ସ୍ଥୋର ପାଇବ ନାହିଁ । ଆପଣଙ୍କ ଅଖିରେ ଲାଖୁ କାହିଁ କି ?

ପୁଲତା — ଆପଣଙ୍କ ଶୁଣଇର କଥା ଶୁଣି ।

ବିଜୟ — ଆପଣ ଭୁଲ ହୁଏଇଛୁ । ଭାବୁଛନ୍ତି, ମୁଁ ବଡ଼ ଫୁଲାଖା ଏବଂ ତା' ନୁହିଁ । ମୁଁ ଜାଣେନି, ସେ ପେର ଆପଣର ରହୁଥିଥାଏଇ ମନର ରହୁଥିଲାର ମୋର ଚର୍ବିତା ଧ୍ୟାକୁ ସାମିଧ୍ୟାପାଇଁ କାଳି ରଗେଁ ।

ପୁଲତା — ଏସ ଆପଣଙ୍କ ପ୍ରେମ ଉଲ୍ଲେଖ କରିଛୁ । ତାଙ୍କ ମଠର ମନେ ଜାଇ ଆପଣଙ୍କ ନାହିଁର କି ଅନ୍ତରୀକ୍ଷନ କାହିଁ ନାହାନ୍ତି ?

ବିଜୟ — ମାର ମନେହୁଏ, ଆମଗାନଙ୍କ ଜନ୍ମ ସୋଇଛି ଭଲ ପାରବା ପାଇଁ । ଆମର ଜୀବନର ସାରଙ୍ଗଜୀ ସେଇହୁ କାମନାପ୍ରାନ୍ତ ପ୍ରେମତର । ମାର ପ୍ରତିବାନର ଆଶା ରଖି ଭଲ ପାଏଇବା ।

ପୁଲତା — ପ୍ରତିବାନର ଆଶା ଫରା କାହିଁ ଅନ୍ତରୀୟ ?

ବିଜୟ — ନାହିଁର ମନ ଦାସ ଭୁବାପନ୍ତ । ଯେଉଁନାହିଁ ଭଲହାଏସମ ଶ୍ରୀଭାବରେ ନିଜକି ସମର୍ପଣ କାହିଁପାଇବ ସୁଖ ।

ପୁଲତା — କିନ୍ତୁ ?

ବିଜୟ — ତେମର ମାନୁଷୀ ଚରମ ଆସୁ ନିତବିଦନ ବିନା, ଆସିଥିବ କାହିଁ ହୁଏ ନା ।

ପୁଲତା — କିନ୍ତୁ ଅଧିକାଂଶ ପୁରୁଷ ଯେ ସ୍ଵାର୍ଥପର !

ବିଜୟ — ମୁଁ ତ କହିଲୁଁ ନାହିଁର ତେମ ପୁରୁଷଙ୍କ ପୁରୁଷର ପ୍ରଜ୍ଞା କରେନାହିଁ । ନାହିଁଏମ୍ବ ଧେଲୁ ଭଲ ପାଇବା ପ୍ରଜ୍ଞାଶା କରିବି ନୁହେ ।

ପୁଲତା — ଏହାଏ କି ତାରଣୀ ବାବୁକୁ ଏତତ ଭଲ ପାଇଥିଲେ ?

ବିଜୟ — ସେ ଦିନେ ମୋତତ ଏଇ ପ୍ରଶନ୍ଧି କରିଥିଲୁଁ — “ତୁମେ ଜାହିଁକି ମୋତେ ଏତତ ଭଲ ପାଇଥିଲୁଁ କିମ୍ବା ?” ମୁଁ ଉଦ୍‌ଦେଶ ଦେଲି — “ଜାଣେ ନା । ଜାଣିଥିଲୁଁ ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ ମେର ତ୍ରୈମତର ଏତତ ଭକ୍ତଯ ଦେଖାଇ ପାରି ନା ଥାନ୍ତି ।”

ପୁଲତା — ଥାଣ୍ଡା, ଏସ ମାନ୍ଦ୍ରାଜିକୁ ଫେରିଲେ ନାହିଁ କାହିଁ କି ?

ବିଜୟ — ଶୁଣିଲୁଁ — ସେଠାଏ କିମ୍ବେ ହେବା ଆଜିର କାହିଁର କାହିଁ କରିଛି ।

ପୁଲତା — [ବୁଝିପାଇବା] ଆଜା, ଆପଣ ଏସ ବିଶ୍ୱାସ କରନ୍ତି କି ?

ବିଜୟ — ନା ମୁଁ ନିଜିକୁ କାହିଁ କରିଛି । “ବିଜୟ ତୁମ ହତ୍ୟାକୁ ଭାଙ୍ଗୁ କରି ଲାଭାବେ ନା ।

ପୁଲତା — ତା' ଷେଳେ ଆପଣ ସେହି କି ଆ ହିଅଟିକୁ କ୍ଷମା କରନ୍ତୁ ।

ବିଜୟ — ତା'ପ୍ରତି ମୋର ବିଦେଶ ନାହିଁ । ଏ ଭାବରୁଥୁଏ ମୋ ଭଲ ଜାଣି ଆମ୍ବାଜାହିଲା ନା ।

ମୁଲତା—[ନିଜକୁ ସଂଶୋଳି ନେଇ] ହେଉ ବିଶ୍ଵାରୀବାବୁ
ଆପ୍ନେକିନ୍ତି । [ପୁଣ୍ୟକାରୀ ପ୍ରଚେଷଣ]

ଜ୍ଞାନ—[କିଂଜମୁଦ୍ରାକୁ] ଏହି ମାତ୍ର ଧେଇ ଥାଏ ଶୁଣିଲି—
ଆପଣି ଥାଏଇନ୍ତି । ମେଷେସ୍ ଦୀପଙ୍କ ସହିତ ଘରଚଢ଼ୁ
ଖେଳ ?

ବିଜୀଥ୍ୟା— କହୁ ଆନନ୍ଦରେ ସମୟ କିମ୍ବାଇଲ୍

କୁଟୀ — ଅ. ହରିନ୍ଦୁ ପତ୍ର କଥା ଆଗନ୍ତୁ କହିଲୁ ତହେ ଅଜେମୁ
ବାପୁ ଏହିପାଦାନ୍ତି ଧୂରସ ।

ବିଜୟ— ମୁହାର୍ରତ୍ତ ମିଠେଖୁଣ୍ଡାସ ।

କୁଳା — ମହାତ୍ମା ମହାତ୍ମର ଆସୁଥିବା ବିଜୟା ନାନା !..

ବିଜୟା—ଆସନ୍ତି ! [ପଞ୍ଚାତ୍ନାବ୍ୟକ୍ତି] .

କୌଣସି — ଆପଣ ଯାଏଇବୁ ? କିମ୍ବା କାହିଁବା ରେ ଥିଲୁ ।

କୁଳିତୋ— ଚବ୍ରା ଛ ! ଆପଣଙ୍ଗନେ ଏଠାରେହି
ଦୟା, ମୁଁ ଆତ୍ମା !!.

[ସୁଲତାର ପୃଷ୍ଠାନ]

ବିଜୟା - କଣ କହିବେ କିମ୍ବା ବାବ ?

ଧୂକୁଟି - ତାରଣୀ ନିଦର ଛଟେ ଅପଣଙ୍କ ପାଖରେ-
ଥଣ୍ଡ ?

ବିଜୟା— ଘୁଁ, ତାଙ୍କର ପଟୋ ସେ ମୋତେ ଉପହାର ଦେଇଥିଲେ; ମୁଁ ତାକୁ ଏନ୍ଦ୍ରଜଳକରିଛୁ ।

ଧୂଳଟୀ— ମୁଁ ଦେଇଥିଲି ! ଓ ! ଅବକା
ମନେ ପଡ଼ୁଛି; ମୁଁ ବିଲ କଲ ପାଶୋର ପାଥିଥିଲି ।

ବିଜୟ— ଆପଣ ଦେଇଥିଲେ ?

ଧୂର୍ଜ୍ଞି— ତାରଣୀର ଖେଳ ଗୋଟିଏ ଗର୍ବର ଯତ
ଚିହ୍ନ ଥିଲ, ଆପଣିକିର ମନେ ଥିଲ ?

ବିଜୟା— ହଁ, ସେହି ଜାଗାର ଟିକିଏ ଦୈଶ୍ୟ ଥିଲା ।

ଦୁଇଟି —— · ସେଇଟାକୁ ତାଙ୍କିବା ପାଇଁ ତ ଦାଖି
ରଖିଛି !

ବିଜୟା — [ଗଲାରେ ବସୁନ୍ଧରେ] କିଏ ଆପଣ ?

କେଣ୍ଟି - [ହସି] ଚିହ୍ନ ପାଇଲ ନାହିଁ ?

ବିଜ୍ଞାନୀ । — ଆପଣ, ତୁମେ

ଶ୍ରୀ— ହଁ, ମୁଁ ତାରଣୀ । ମୁଁ ଅନୁଭବରେ ଥାଇ ତୁମ
ଦୁଇଁଙ୍କର କଥାଦାରୀ ଗୁଣିତ୍ବ ; ମୋର ପଟୋଟା
ମୋତେ ଫେରାଇ ଦିଅ !

ବିଜୟା— ନା, ମଁ ଦେବିନାହିଁ ।

୪୯୬ - ମୋର ବିଶେଷ ଦରକାର ଅଛି ।

କଇୟା — ତୁମେ ମୋତେ ଦିନେ କହିଥିଲୁ — “ମୁଁ ତୁମଙ୍କୁ
ଚଲ ପାଏଁ ।” ଏଇ ପଠୋ ଯେ ସେ କଣୀ ମନେ
କରାଇ ଦିଏ !

ଧୂର୍ଜ୍ଞି — [ଅଣିର ହୋଇ] ଶୁଣ କଲ୍ପା ; ଧୂର୍ଜ୍ଞି ଦୋଳି
ଜଣେ ଦେଖାକାବ ସିର ପାଗଳ ଗାରଦୟ ପଳାଇଛି
ଜାଣି ?

ବିଜୟା — ହଁ ଖବର କାଗଜରେ ପଢିଥିଲି ; ସେ ପଳାଇ ଆସି
ଏଇ ସହିତରେ କେଉଁଠି ଲାଗି ରହିଛି ।

ଧୂର୍ଜ୍ଞି — ମୁଁ ଖାତ୍ରିର ଭୟରେ ପାଗଳ ସାଜିଥିଲି ।

ବିଜୟା — ତୁମେ ଧୂର୍ଜ୍ଞି !

ଧୂର୍ଜ୍ଞି — ଏବେ ବୁଝି ପାରୁଛ — ପାଠୋଟା କାହିଁକି
ଲେଡ଼ିଛି ! ପୁଲିସ ଯଦି ସେହି ରହୁବେଶ ପରିହିତ
ପାଠୋର ସନ୍ଧାନ ପାଏ, ତା'ହେଲେ ମୁଁ ବଡ଼ କିମ୍ବା
ଦରେ ଘଡ଼ିବ । ସେହି କ୍ଷତରିଷ୍ଟି କୋଣେ ଅନ୍ତର୍ଭାବ
ମୁସ୍ତିରେ ମୋତ୍ତି ପରାଇ ଦେବ ।

ବିଜୟା — ଚବିଶ୍ଵର, ମୋର ଶେଷ ସମ୍ବଲ ପାଠୋଟା ବି
ଶୁଣି ଦେଇଦେବ ।

ଧୂର୍ଜ୍ଞି — ଏହିପଣି ଦିଅ ।

ବିଜୟା — ଭୁବନେ କି ମୋତ୍ତ ଅବଶ୍ୟକ କରୁନ୍ତି ?

ଧୂର୍ଜ୍ଞି — !, ତା' ନୁହୁଁ, ଆଜି ରାତିରହିଁ ମୋତ୍ତ
ଏ ଦର ଝୁକ୍ତ ଫଳାର ପିଦାକୁ ଦେବ ।

ବିଜୟା — ଆହଁକି ?

ଧୂର୍ଜ୍ଞି — କାଳ ସାଲେ ଜେତନୀ ଭୁବନେକ ଏଠାକ
ଆସିବେ । କିଏ ଜୋଣି ? ତାଗଲ ଗାରଦୟ ଧୂର୍ଜ୍ଞି-
ନିଟେଣ୍ଡର୍ଗ୍ରେ । ସେ କବିଟା ନିରଙ୍ଗ ସହିତ ଆଲାଟି
କରଦାକୁ ଗୁହାନ୍ତି । ଅଳୟ ବାବୁ ମଧ୍ୟ ମୁଁର କରି-
ଛନ୍ତି, ମୋର ପରିତ୍ୟୁ ପ୍ରକାଶ କରିଦେବେ ।

ବିଜୟା — ତା'ହେଲେ ଗୁଲ ମୋ ସତ୍ତା ।

ଧୂର୍ଜ୍ଞି — ବିଜୟା ! ତୁମ ମୁଁ ଅବଶ୍ୟକ କରିଥିଲା ।

ବିଜୟା — ଏ କି ତୁମର କରୁଣା ?

ଧୂର୍ଜ୍ଞି — କରୁଣା ? କରୁଣା ନୁହୁଁ । ତୁମକୁ ସଜ୍ଜିନୀ ଝୁଟେ
ପାଇଲେ ଅବଶ୍ୟକ ଜାବନ ସତ୍ତ ପଥରେ କଟାଇବାକୁ
ଚେଷ୍ଟା କରିବ ।

ବିଜୟା — ଗଙ୍ଗାକୁଳରେ ବି ଦିନେ ଏପରି ଆଖାସନା ,
ଦେଇଥିଲ ।

ଧୂର୍ଜ୍ଞି — ମୋତେ ଭୁଲ କୁହନାହିଁ, ବିଜୟା !

ମୁଁ ବାହୁଦ୍ଵାରି ଅନୁତ୍ତପ୍ରାଣ । ଆଜି ଶବ୍ଦର ଟେନ୍କର ପୁଣ୍ୟ
ଛୁଟି ପଳାଇବି । [ବିଜୟାର ହାତ ଏରେ] ତୁମେ
ଗୁଲ ମୋ ସୁନ୍ଦର ।

ବିଜୟା — ଗୁଲ !

ଧୂର୍ଜ୍ଞି — ଯିବ ? ମୁଁ ତୁମକୁ ପରାବରଣ କରିଥିଲି । ମୁଁ
ଜଣେ ମୁଣ୍ଡିଆସମା । ଏ ସତ୍ୱ ଜାଣି ଶୁଣି ମଧ୍ୟ ହିନ୍ଦି ?

ବିଜୟା — [ନୀତି ସିଦ୍ଧାନ୍ତ] ମୁଁ ନେଇ ତୁମକୁ ଉଲପାଏ । ତୁମର
ଶତ ଅପରାଧ ମୋ ନଳରତର ପନ୍ଥନାହିଁ । ରାତି ଏ
ଥର [ଦୁଇକଣ ବିଆଟିଲେ]

ଧୂର୍ଜ୍ଞି — ତାମ ପାଇଁ କଣ୍ଠୁ ବିଶ୍ଵାସ ଦରିଯି କରି ନେଉଛି
ବିଜୟା ଆରିବା ?

ବିଜୟା — ତାମର ପାଇଁ ତୁମର ଧାରି ପାଇଁ ଧାରି
ଦେଇବାକୁ ।

ଧୂର୍ଜ୍ଞି — [ଅରଜୁତ ହୋଇ] ତୁମେ କିମାରେ ମୋତ୍ତି
ଏବେ କିମାରେ, ବିଜୟା ?

ବିଜୟା — ଜାରଣୀନା, ଜାଣିଥିଲେ ବୋଧନ୍ତି ତୁମର
ତୁମରେ ଏହେ ତନ୍ଦୁ ହୋଇ ଯାଇନ ଶାନ୍ତି !

[ଅନ୍ତରିକ୍ଷ]

ଟେଲିଗ୍ରାମ

କୁମାର ନନ୍ଦନ ମାଣିଗ୍ରାହୀ

୪୦ ୪୦ ୪୦ ।

ସବୁଦିନ ପର ଅଜି ମଧ୍ୟ ସେ ଦାଣ୍ଡକୁ ଦୌଡ଼ିଲେ— ସାଇଚକଳ ଘଣ୍ଟି ଶୁଣି । ଦାଣ୍ଡ ଝବାଟ ପାଖରେ ଅଞ୍ଚ ହୋଇ ପରୁରିଲା ‘କଣ’ ?

ଟେଲିଗ୍ରାମ ପିଆନ୍ ଉତସ୍ତଳେ ହେଲା— ସେ କିନ୍ତୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ'ର ଶାତରେ ଦାଣ୍ଡଯୁମାନାଂ । ‘ବାବୁଙ୍କ କୁହ ଟେଲିଗ୍ରାମ ଆସିଛି’ ଅବଶେଷରେ ପିଆନ୍ କହିଲା । ମୁହଁଠାଙ୍କ ନାନାରୁ ଟେଲିଗ୍ରାମ କଥା ଶୁଣି ପୁରୁ ବାବୁ ମଧ୍ୟ

ପାଇବକୁ ଆସିଲେ । ଟେଲିଗ୍ରାମଟି ଧର ଉତ୍ତରକୁ ନାହିଁଦେଲେ ସେ ବାପାଙ୍କ ପରୁରିଲା— “ ସେଇଟା କଣ ଆସିଛି ବାବା ? ”

ବାବା ନିର୍ବୁଦ୍ଧ— ଅନେକ ସମୟ ପରେ କହିଲେ, ‘ଅଜି ଆମକୁ ପିବାକୁ ଦେବ ।

ଉତ୍ତର ଏହାର ବର୍ଣ୍ଣର ହିଂସା ସେ । ଦେଖିବାକୁ ଭଲ; ନାଁ ଟି ମଧ୍ୟ— କାହାରୁ । ମୁହଁଠାଙ୍କ ପାଦ ପରୀନ୍, ଶୁଣି ଏ ବାପାର କାହାର କାହାର । କିନ୍ତୁ—

ମନୁଷ୍ୟ ଜୀବନର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବ୍ୟାପାର ଅଭିଵାଦ । ଅତି ଲୁହିଲୁହିଲୁହିଯ ଅସକର ସେବରେ ତାର ସ୍ମୃତି ଲେପ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ବୁଝେନି— କିନ୍ତୁ ଭାବନି ।

ତମ କଥେ, ‘ମା, ମୁଁ ଅଜି ବାନ୍ଧବ । ତୁମେ ତାମ ଅଜି ଦେବ । ’ ଦଢ଼ି ଉତ୍ତରଣୀ ବୁନ୍ଦି ପରଦା କଟା ଲାଭ ନାଲୁ ଅଣି ଦେଖାଏ । କହେ, ‘ଦୁର୍ଗ ଦୋକା ହୁଅ । ଏହି ପୂଣି ରହିବ ।

ଦୁର୍ଗ ସାଥେ ଏହି ଫେରାଏସେ । ରାତ ଅରମାନ ବୁଝେନି । ଦାଢ଼କୁ ଦେବ କରେ, ‘ମୋର ଠିକ୍ ଆପାର ଧାରୀ ଏହି ଶାର୍ଦ୍ଦିନଟ ଦେବକାର । ଅପା ତାର ପାଇବାର

ମେତା ଦତ୍ତନି । ମୋତେ ଗୋଟିଏ କଣିଦିଅ ।’

ବାବା ସିସନ୍ତି । ତାକୁ ଖୁସି କରିବାକୁ ହିଁ ଭରିଦିଅନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଅକାରଣ ଖର୍କ କରିବାକୁ କୁଣ୍ଡିତ ହୁଅନ୍ତି । ସେ ଦ୍ଵିତୀୟ ଥର ମାଗେନି । ସବୁ କଥା ସେହି ମୁହଁଠିରେ ଭୁଲିଯାଏ ।

ମା ବିସ୍ତ୍ର ହୁଅନ୍ତି । କଣ କରିବ ସେ ? ସବୁ କାମ ମାର୍କ ତ ଅଯୋଗ୍ୟ ! ବାବା ଦେବଦ ଦେଲେ ପ୍ରତିଦିନ ଚିଠି ପଦ ଆଣିବା ଏବଂ ଦାଣ୍ଡରେ କିଏ ତାକୁଛି ଦେଖିବା ତାର କାମ ହେଉ ।

‘ଜୋ’ ସେଥିରେ ଶୁସି ହେବ । କାହାର ତାକ ବା ସାଇକଳ ଘଣ୍ଟି ଶୁଣିଲେ ସେ ଦାଣ୍ଡକୁ ଦୌଡ଼େ । ଶାଇବା ପିଇବା ଭୁଲିଯାଏ । ଭାଇ ଉତ୍ତରଣୀ ହସନ୍ତି । ‘ଛି, ଏତେ ବେଳ ହିଅଟେ କଣ ଇନିଷ୍ଟି ଦୌଡ଼ୁଛି ମା ! ’

କାହାର କଥାରେ ଶାଇର ନ ଥିଏ ତାର ।

* * *

ବାପାଙ୍କର ବଦଳି ହେଲା । ଟେଲିଗ୍ରାମ ଆସିଲ ଶୀଘ୍ର କର୍ମ ପୁଲରେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତବାକୁ । ସ୍ତ୍ରୀ କିନ୍ତୁ ଯିବେ କପର ? ତାଙ୍କର ଶଶିର ଅପୁରୁଷ । ଶେଷରେ ସୁରବାରୁ ଦୂରିଟି ହିଂସା ଓ ଦେବ ପୁଅଟିକୁ ଧର ବାହାରିଲେ ।

ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ପାଖରେ ରହିଲେ ବଜାଇଅ ଓ ମହିଅଙ୍ଗ ପୁଅ । ‘ଜୋ’ ସୁରବାରୁଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ଯାଉ, ଏ ରଙ୍ଗ କାହାରି ନ ଥିଲା । ସେ ଗଲେ ବୁଝି ହେବଶା । କିନ୍ତୁ ଶୁଣିବନି କି ବୁଝିବନି । ଯାହା ଦେଖିବ, ସେ’ମ୍ବା କରିବାକୁ କହିବ । ବାହାପର ବାଜା ବାଜିଲେ କହିବ, ‘ମୋତେ ଏହିଷଣ ବାହା କରିଦିଅ ।’

ଯଦ୍ବାର ସବୁ ପୋଗାତ ଗୁଲିଲା । ଜିନିଷ ପରି, ‘ବନ୍ଦାଦିନ ଧରିଲୁ । ‘ଜୋ’ ନାରଦରେ ସବୁ ଦେଖି ପାଇଥାଏ । ଗାଉ ଅସ ଦୁଆରେ ଠିଆ ହେଲା ।

ସମସ୍ତେ ଗାଡ଼ରେ ବସିବାକୁ ଗଲବେଳେ ଦେଖିଲେ
‘ଜୋ’ ନିକଟ ଧରି ଗାଡ଼ ଉଲେ ଶୋଇଛି ।

ଆକୁ କଥା । ବହୁ ଧମକା ଧମକା ପରେ ସେ
ନିକଟ ଛାଡ଼ିଦେଲୁ ଥତ, ବହୁ ଯିବାପାର୍ କିନ୍ତୁ ଧରି
କାନ୍ଦିଲୁ, ଗଢ଼ିଲୁ । ଅନେକ ଉର୍କ ବିତର୍କ ପରେ ତାକୁ
ନେଇ ଯିବାର ହୁଏଇ ହେଲା ।

‘ଜୋ’ ଆନନ୍ଦରେ ଗାଡ଼ ଉତ୍ତରକୁ ପାଇଗଲ ।

ଦୁଆର ବନ୍ଦ ପାଶରେ ଠିଆ ହୋଇ ମାଙ୍କ ଆଖିଲୁ
ଦୁଇ ଧାର ଲାଖ ଗଢ଼ ପଢ଼ିଲା । ବନ୍ଦ ପୁଅର ଠଂଠ ଧରି
କହି ପକାଇଲେ, “ବନ୍ଦ ସତଭାଗ୍ୟ ‘ଜୋ’ ଟି ମୋର ।
ତାକୁ ଅଣିଷ୍ଟଲା କରଦୂନି ଦାଏ । ମାର ଧର କଟଲ
ସେ କଣ ଦୋଳି କଣ କରି ବିଷେବ ।”

ଗାଡ଼ ଚାଲିଗଲା—

ରେଲ ଉତ୍ତରେ ବସି ସେ ଭାବି ଖୁସି ଉହିଲ । ଷେଷ-
ନରେ ରସଗୋଲ ଖାଇ ତାର ଆନନ୍ଦ କହିଲେ ନ-
ସରେ ।

* * *

ଲୋଲ ସାଇକେଳରୁ ଓହ୍ନୀର ଟିଆନ୍ ଡାକିଲୁ “ଟେଲି
ଗ୍ରାମ୍ ନିଅ ।” ‘ଜୋ’ ଆସିଲା । ଟେଲିଗ୍ରାମ୍ ଠଂ ଉତ୍ତରକୁ
ଦୌଡ଼ିଗଲା । ‘ଦୋପା, ଦୋପା ଟିଲି ନିଅ । ପୁଣି
ଚରଳରେ ଠାରିବା । ମଜା କରିବା ।’

ସୁର ବାବୁଙ୍କ ଛାଡ଼ ଧରୁ କରି ପଢ଼ିଲ— ଆଜି ପୁଣି
କି ଟେଲିଗ୍ରାମ୍ । ଦାବାଙ୍କ ମୁହଁକୁ ଏକ ଦୃଶ୍ୟରେ ରୁହଁ-
ଥାଏ ସେ । ଆଜି ବାପା ଉମିତ କାହଁ କି ହେଉଳ ?
ପୁଣି ରେଲରେ ଯିବା ତ ? -- ରଗଲରେ ଯିବା କଥାଟି
କେବଳ ତା ମନେ ଥିଲୁ ଥରିଛି କେବାଣି ?

ବନ୍ଦ ପୁଅର ଭାବ ସୁରଦାବୁ କହୁଲେ, ‘ମା ଦେଖି
ରାଶଣ ଶରୀର, ଆଜି ସରକୁ ପୈବାକୁ ହେବ ।’

ପୁଣି ଜନିଷପଦ ବନ୍ଦାଦିଶ ହେଲା ।

‘ଜୋ’ ମା’ର ଦେହ ଶରୀର ଶୁଣି କାନ୍ଦିଲୁ
ବହୁ ପର ମୁହଁଟିରେ ସବୁ ଭୁଲିଯାଇ ତା କାମରେ
ଲାଗିଲା ।

ସେ ଜାଣିଥିଲୁ ଟେଲିଗ୍ରାମର ଅର୍ଥ— ରେଲରେ ବସି
ଯିବା । ତେଣୁ ଏଥର ମଧ୍ୟ ସେ’ଯା ଭାବ ସେ ଖୁସିଫେଲା ।

ବହୁ ସୁରଦାବୁ ତାକୁ ନେବାକୁ ମଞ୍ଜିଲେ ନାହିଁ ।
ଏକେ ତ ଘରେ ଉମିତ ଥୁବିଥା । ତା ପରେ ଦ୍ୱାକୁ
ନେବା ମାନେ ଥୁବିଥାକୁ ଦ୍ୱାନ୍ତିତ କରିବା ।

ତୁସିରଠି ମାଉର୍ବା ତାଙ୍କ ପାଶର ଟିଆ’କୁ ଛାଡ଼ି-
ଦେଇଯିବାକୁ ପ୍ରସାଦ କଲେ । ସୁରଦାବୁ ତାଙ୍କୁ କଣ୍ଠ
ଏକୁ ଟିଆ ସେଠାଠର ରଖି ଯିବାକୁ ରାଜ ହେଲେନି ।
ଧରିପରେ ସବୁ ପିଲାଏ ସେହିଠାରେ ରହିବାର ହୁଏଇପେଲା ।

ସୁରଦାବୁ ଗାଡ଼ରେ ବର୍ଷିଲେ । ‘ଟିଆ’କୁ ମାଉର୍ବା କି
ହିଥ ନିନି ପଖରେ ଦସାଇ ଗପ କଲା । ସମସ୍ତ ଜାଣିଥିଲୁ
ଏପି, ‘ଜୋ’ ପାଶରେ ଥିଲେ ବାପା ଦାଇ ପାରିବି ନାହିଁ ।
କିନ୍ତୁ ସମୟ ପରେ ଗାଡ଼ ଚାଲିଗଲା । ‘ଟିଆ’ ସବ ଉତ୍ତରକୁ
ପାଇ ଦାବାଙ୍କୁ ଦେଖିଲେ ନାହିଁ ।

ସଙ୍ଗେ ଧରିବା ସେ ଦାବାଙ୍କୁ ଟୌଡ଼ି ଆଏଇ । ଫୁ-
ଦୁରକୁ ଚାପାଇଗାନ୍ତ ରହିଲୁ ମୁଠାରୁ ବାଧାକୁ ଦେଖି ତାଙ୍କ
ରାଜ । ତେବେଷଣି ତେ ଗାଡ଼ ପଛରେ ଦୌଡ଼ିଲା । ମନେ
ପତିଗଲ ତାର ରେଲରେ ବସିବା କଥା ।

ଘରର ସମସ୍ତେ ଚିଲାର କଲେ । ତାକୁ ଫେରି ଆସ-
ବାକୁ ଡାକିଲ । ତେ କିନ୍ତୁ କିନ୍ତୁ ଶୁଣିଲାନି । ଭାଇ ମଧ୍ୟ
ପଛରେ ଗୋଟାଇଲା ।

ସେମିତି ଦୌଡ଼ି ଦୌଡ଼ି ସେ ହେବିଲର ପହାରୀଲା ।
ଗାଡ଼ ବୁଝିଲୁ ମାରି ଚାଲିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରିଛି ସେତେ
ଚିଲାକୁ । ସେ ଆଜି ସମ୍ବାଦ ପାରିଛ ନାହିଁ । ତାଙ୍କ
ପାଶକୁ ଛାଡ଼ିଗଲା ।

ଚକ୍ରଲିଙ୍ଗ ବନ୍ଦିକାର ଅନନ୍ତର କୌଣସି ଦାଁ
ବିପଦ୍ଧତି ସେ ଜୀବିତର କାଳାନାହୁ । ଭାଇ ଦୌଡ଼ିଯାଇ
ଛି କୁ ଧଂବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲେ । ମା'କର ବିଦ୍ୟାୟ
ଚକ୍ରଲିଙ୍ଗ ଅନୁରୋଧ ମନେ ରାଜାଙ୍କ ଚେଷ୍ଟ ଚିତ୍ରାର କର
ଛି ଏହି । ପାଞ୍ଚାତ ଉତ୍ସର୍ଜନ ଚକ୍ରାଜୁ ଦୋଷିତାଙ୍କ

‘ଜୋ’ ଶୋଭ ନାମ ଗାଉ ତଳକୁ ଗଲି ପଡ଼ିଲା ।

ଭାଇ ଦୌଡ଼ିଗଠିଲ ଧରି ପକାଇଦାକୁ । କିନ୍ତୁ ଠିକ୍
ପ୍ରେତକବେଳକୁ ତଳ ଗୁଡ଼ାକ ଛୁଟ ଉପର ତାର ସବୁ
ଘର କରି ଗୁଲିଗଲା ।

— × × • × × —

ସିଂହୁପୁଣୀ କୃଷ୍ଣ

ଶ୍ରୀ ପ୍ରସନ୍ନମାର ନନ୍ଦ

ପିଲ୍ଲୁମର ହାତୁତକ ଅଦ୍ଵୀତ ଓ ପରଦେଖୁନା ତଥା
ବଜାରନିତିକ ଓ ଶିତହାସକ ଅବସ୍ଥା ତା'ର କୁଣ୍ଡି ଓ
ନିଜିକୁ ଏକ ଅଭିନଦ୍ର ସ୍ଥାତନ୍ତ୍ର ଦାନ କରିଅଛି । ଦେଖ
ଦୁଇକାଳକୁ ପିଲ୍ଲୁମି ତନେଟି ବିଶାଳ ଓ ମୃଦୁ
ହୃଦୟ— ମନ୍ଦ, ମର୍ମ ଓ କଳିଙ୍ଗର ହାତୁ ପ୍ରତିବେଶ-
ଦ୍ୱାରା ତନେଟିର କୁଣ୍ଡି ଓ କଳାର ପାହାକିଣ୍ଠି
ଅ ତାକୁ ପ୍ରାଣୀ ଜୀବ ଏବଂ ଭବରେ ଏହି ବିଶ-
ିଷ୍ଟ ତୋର ଅଶ୍ରଳର ରକ୍ଷାକରିଣ୍ଠି ଏହି ପିଲ୍ଲୁମା

ସାମ୍ରାଜ୍ୟର ହୃଦୟ ଅର୍ଦ୍ଧଭୂତ ନ ହୋଇ
ଦେଖି “ପିଲ୍ଲୁମା କୁଣ୍ଡି” ଦ୍ୱାରା ରହିଅଛି ।

ପ୍ରମିଳୀ ଧରଦେଖୁନ କୁ ଦେଖି ଦଶ ପାହାକୁ
ବନ୍ଧୁଙ୍କୁ ତେବେ ତାହାର ଦେଖି ପୁଣିକୁ ରକ୍ଷାକରି ଏହି
ମାଟିରେ ବିଶାର ରଖିଛି । ତେଣୁ ପିଲ୍ଲୁମା, ତା'ର ଦେଖା
ମାଟିରେ ଛୁଟ ରହିଛି ତାହା କାଳି, ଦେଖି କୁଣ୍ଡି,
ତାକୁ ସ୍ଥାପନିକ ଭବରେ ମରନରେ ଦାଖନିଛି ।
ପିଲ୍ଲୁମାର ଜୀବନର ପାହା କରି ଶୈସ, ଶ୍ରେଦ୍ଧ—ତା'ର
ପଦ୍ମ, ମନ, ଭାଗୀ, ସାଧ୍ୟତା, କଳା, ଧର୍ମ, ଶିଳ୍ପ,
ପ୍ରମାଦ କାର ଜୀବନପରିସ୍ଥି, ପରିଧାନ ମଧ୍ୟ ଆକାଶୀତି

ତା'ର ସେହି ଗତାନୁଗତିକ ସ୍ଥାତନ୍ତ୍ରକୁ ବଜାୟ ରଖି
ଗୁଲିଛି ।

ପାହାଡ଼ୀ ପିଲ୍ଲୁମା ବନ୍ଦିର ପାହାଡ଼ ଓ କଣ୍ଠକାଳୀନୀ
ଦଶର ଜିତରେ ବୁଲି ଦୁଲି ତାର ଦେଖିକୁ କରିଛି
କେବଳ ଓ କଷ୍ଟଧରିଷ୍ଟୁ । ପୁଣି ବିଭିନ୍ନ ସମୟରେ ମରଧ,
ବସ, କଳିଙ୍ଗରୁ ଏକର ସୀମାନ୍ତ ପ୍ରଦେଶରୁପେ ରହି
ଅପରାଧ ବିଶାଳ ବାହିନୀର ଅଭ୍ୟାନକୁ ପ୍ରତିରୋଧ କରି-
ବାର ଭାର ଏହାର ଅପରେ ଧରିଛି । ତେଣୁ ପିଲ୍ଲୁମା
ଦେଖି ଧୂପଳାଳକୁ ଏହି ସନ୍ଧି ଛଳରେ ରହି ସତତ
ଥାତ, ପ୍ରତିବାତ ଓ ସର୍ବାଶୀ ପଳରେ ନିଜ ଶରବରକୁ
କଟିଛି ଓ ମନକୁ ତିର ଧରିଛି ରଖିଛି— ହୃଦୟପୁଣ୍ୟ
ବାରି ଓ ଦେଖ ଶ୍ରେମରେ ଆୟୁତ କରିଛି ।
ତେଣେ ଧାର୍ମାତର ନାତାଶଳ ହରଣ ଓ ଅରଣ୍ୟାନାର
କୋମଳ କୁରୁମ ତା'ର ପ୍ରାଣ ଓ ହୃଦୟକୁ ତିର ଉଚ୍ଛୁଳ,
ଚଞ୍ଚଳ ଓ ନୃତ୍ୟଶାଳ କରି ରଖିଛି । ତେଣୁ ପିଲ୍ଲୁମାର
ହୃଦୟ ଯେତେ ନରମ, ତା'ର ବପୁ ତେତେ କଠନ ଓ
କାର୍ଯ୍ୟବିଧି ।

ପ୍ରତିକୁଣ୍ଡା କୃଷ୍ଣର ଦେଖିଷ୍ଠ୍ୟ ଓ ସ୍ଥାନର ଏହି
ବିଭିନ୍ନ ମୁଣ୍ଡା କୃଷ୍ଣ ଓ ସଂଘୁତର ପାତା, ପ୍ରତିଯାତ ଓ
ସଂରକ୍ଷଣ ପଳକ । ଦେଖିବାକାନ ପ୍ରତିକୁଣ୍ଡା କୃଷ୍ଣର ପ୍ରବାସର
ଉପରୁ ଛାଲକୁ ଗଢିକର ତାର ଅବବାହିକାର ବିଭିନ୍ନ
ଉପରୁଦୀର ଅନ୍ଦେଶଣ କଲେ ଦେଖାଯାଏ — ପ୍ରାଚୀନ
ସୁଗ୍ରୀର ବିଭବସମ୍ମନକ କଳିଙ୍ଗ, ବର୍ଷ ଓ ମଗଧ ତଥା
ଏହି ମାଟିର ଆଦିମ ଅଧିଦାସୀ, କୋହୁ, ସାନ୍ତ୍ରାଳ,
ଭୁବିଜ ଓ ଭୁବିନ୍ଦାର ଜୀବନ-ଆଶ ନିଜର ସହ ଦୂରାଳ
ପ୍ରତିକୁଣ୍ଡର ଜୀବନଧାରରେ ନିଃଶେଷ ହୋଇଥାଇଛି ।
ଦେଖିବାକାହା କାହାର ନ ହୋଇ, ହୋଇଛି ପ୍ରତିକୁଣ୍ଡର ।
ପ୍ରଥମ ଦୃଷ୍ଟିର ଉପରିବ୍ରତ ନ ହେଲେ ମୟ ପୁଣ୍ୟାନୁ-
ପୁଣ୍ୟ କୁଷ୍ମଣ୍ଡଳ ବିଦ୍ୟାପତନ କଲେ ଆଶ୍ରମ ମିଳେ ଯେ ଦୃଷ୍ଟି-
ପୁରୁଷାଳାର ଜୀବନ, ସର୍ବକ୍ଷ, ତୁରାଳ, କୁରାଳ, ମାନ
ପ୍ରଭୃତି ବିଭିନ୍ନ ଧଳ (tribe) ର ଜୀବନ ପଳିରୁ
ଆଶ ମହ ପ୍ରତିକୁଣ୍ଡର ଜୀବନକୁ ଆର୍ଦ୍ର କରିଛି । ପ୍ରତିକୁଣ୍ଡା
ଏହି ସର ବିପରିତଗାମୀ ବିଭାଗ ଜୀବନର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଜିନିଷକୁ
ଗ୍ରହଣ କରିଛି; କିନ୍ତୁ ମୟ ଗୁଡ଼ିକୁ ଦେ ନିଜ ଭିତରେ
ଏହାରୁବେଳେ ବୁଝାଇ ମଧ୍ୟକରୁ ଯେ ସେନାନେ
ତାଙ୍କର ସାଥୀ ସର୍ବକ୍ଷ ପ୍ରତିକୁଣ୍ଡା ବୋଲି ପରିଚୟ
ଦିଅନ୍ତି ଏବଂ ପ୍ରେମାନ୍ତର ତାଙ୍କର ନିଜ ଜନିଛାନ୍ତର
ଦୋଷକୁଣ୍ଡା ହୁବର ଜାଣ୍ଟି ପ୍ରତିକୁଣ୍ଡା ସୋଇଛନ୍ତି ।

ନିଳକୁ ସଂଭ୍ରମୀ ହବାଳି ଗବ ଅନ ଭବ କରୁ-
ଥିବା ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଦେଖିଲେ ଜଣାଧାଏ, ସେମାନେ
ଏକ ଏହି ଛୁଟିର ଶୁଣ୍ଡା, ଶୁମ୍ପିଳ, ତକାହୁ ଡାରୁତି,
ନୋହିଲେ ବ୍ରାହ୍ମଣ, ସର୍ବ କରଣ ପ୍ରଭୃତି ଉଚ୍ଚିଆ
ଦ୍ୱାଦୁ ମାନେ । ସଫ ସିଂହମିଳ ମାଟିର କାହାର ବେଶ
ଅଧିକାର ଆଏ, ଯୋମାଟେ ଷଷ୍ଠୀତକ୍ତି ଏହି ମାନେ ।
କିନ୍ତୁ ଦୁଃଖର କାହା ଶାଶନଗରର ବିଷ ସିଂହମିଳର
ଧୂନିରଙ୍ଗ ଡକାନ କର ତନଭିତ୍ତି ଘାରୀ, ବିହାରୀ
ମାତ୍ରାଙ୍କି ବଗାଳୀ; ଧ୍ୟତ ସିଂହପୁଣ୍ଡ ଉଚ୍ଚିଆ ଉ
ଆଦିଦାସୀମାଟେ ତଳଳକା ପର ରୁହଁ ରସିତ୍ତୁ ।)

ଏହିମାନେହିଁ ସଂଭ୍ରମୀ କହିଲେ ଯେବେ-
ସାଧୁ, ଗୁକରା ବା ଅନ୍ୟ ଅଭିନ୍ଦାପୂରେ ନେତୃତ୍ବ ନୁହେଁ
ସହରର ନବାଗତ ଅଧ୍ୟକ୍ଷାମାନେ ନୁହେଁ । ଯେମା-
ନଙ୍କ, ମାଟିରେ ଦରଦ ନାହିଁ ; ଅଛୁ କେବଳ କଂସ-
ଇର ଛେଳି ମେଣ୍ଡୁ ପ୍ରତି ଯେପରି ଲୋକୁଷ ଯହୁ ଥାଏ
ସେପର ସ୍ଵାର୍ଥପୂର୍ଣ୍ଣ ନଙ୍କର । ସଂଭ୍ରମୀର ଭାଷା
ମୂଳତଃ ଉଡ଼ିଆ ଭାଷା ହେଲେ ମଧ୍ୟ ଏହା ଉଡ଼ିଆ ଅଚେଷା
ଅଧୁନା ବର୍ତ୍ତନ ବ୍ୟଞ୍ଜନ । ଯୁଦ୍ଧର ବଜାଲୀ, ଭତ୍ତରିତର
କିହାରୀ ଓ ଆଦିବାସୀର ଭାଷା ସଂରକ୍ଷଣ ଚାଲୁ
ଏହା ଏହର ଏକ ଅନୁଦାନ ଲାଭକାରୀ ଯେ ବିଜ୍ଞାଳୀ
ବିଜ୍ଞାଳୀ ବୋଲି ଦ୍ୱୀପାର କରେନୋହିଁ, ବିଷାଳୀ ସିରି
ବୋଲି କହେ ନାହିଁ, ଉଡ଼ିଆ ଉଡ଼ିଆ ଏକି କଠିନ
ନାହିଁ ଏବଂ ଆଦିବାସୀ ନିଜର ବୋଲି ସ୍ଵାକ୍ଷର କଠର
ନାହିଁ । ତତ୍ତ୍ଵ ଏ ଭାଷା ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର ସଂଭ୍ରମୀ ଭାଷା ।
ଏହି ଭାଷାର ଫଳର ସେ ଉଡ଼ିଆ କଟିବି ଓ ଚଲିବି,
ବିଜ୍ଞାଳୀ ପଟା ଓ କଷେତ୍ରର, ଦ୍ୱିଧ ଶୁଭର ଏବଂ
ପ୍ରକାଶ କରିଯାଇର ଏବଂ ଆଦିବାସୀ ଏବେ ନିଜର
ଦୈନିକିନ ଜୀବନ ଧାରା ଦୁଇନୁହୁଣ୍ଡର ହଲୋକାରେ ।
କିନ୍ତୁ ବର୍ଷାନୁଭବ ଏବଂ ପଠାଳାଲୀ ଦେଖିଯାଇ
ଏବଂ ଏବେ ଖୁବି ଦୟାପାଇଥିଲା, ତକରା, ଆନନ୍ଦପୂର
ଓ ଶଳମୂଳର ଦୁଇନୁହୁଣ୍ଡର ପଠାଳା ପିତାମହ
ମଧ୍ୟ ଉଡ଼ିଆ ଆଗଦିନ ଧୟାକୁ ଦେଖିଯାଇ
ଶିଖନ୍ତି । ବିଜ୍ଞାଳୁତକଷର ଶାସନାଧାନିତର ଥିଲାପରିଚଳନ
ସ୍ଥାନରେ ବିଜ୍ଞାଳୀ ଓ କିହାରର ଧାନିତର ଥିଲାପରିଚଳନ
ଦ୍ୱାରା ପଢିଯାଇଲା ଏବଂ କଠରର ଧାନ୍ ସବେ ଧାନ୍ ଜୀବୀ
କରୁଥିବା ଦେବୁରୁ ଦେଖିଯାଇ ଏବଂ ଭାଷା ଜୀବୀ କୁ
ପଢିଥିଲା ଏବଂ ତାର ନାମକ ଭାଷା ଏବୁନେବେ ତତ୍ତ୍ଵ
ଫଳରେ ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର ଲାଭ କରେଥିଲା । ତତ୍ତ୍ଵର ଉଡ଼ିଆ,
ସିରିଯାର ମୂଳଭାଷା ଥିଲାକୁ ଉଡ଼ିଆ ଧାନ୍ ମା ।
ରେ ଦିନବୁନ୍ଦେ ତଥୀଅଧୁନ ଏବଂ ଶୀଘ୍ରବାଧାରୀଙ୍କୁ
ଧରୁଥିଲ ଓ ମୁଣ୍ଡ କରେଥିଲା । କୋଣ୍ଡ କୁରୁତ କୌଠାର
ଉଡ଼ିଆ ଶବ୍ଦ ଓ ତତ୍ତ୍ଵ ଆମ୍ବୁଶ ଶବ୍ଦ ଜୀବିତର ୬୭ ତା

ଗୁଡ଼ି, ଏହି ବା ବଗଳା ଶବ୍ଦ ବସନ୍ତ ନାହିଁ । ନେଣି ଉତ୍ତିଶୀର ଗାନ୍ଧିଆ ଏମାନଙ୍କ ମାତ୍ର ବା ଦୂରାଜଙ୍କ ନାହିଁ । ଚାଉଲି-ଚାଉଲ, ଦାରୁ-ଗଛ, କିନ୍ତୁ ବୁଟ୍ଟି-ବୁରୁ ଗୁର, କେବୁ, ସରଗେଛ, ବଦାଦା ଓ ପାଶା, ଦୁନ୍ତର, କେବୁ ଗୁରରା ମୁଣ୍ଡିଲେ ଥିଲେ କଣେକ ଶବ୍ଦ ବ୍ୟବହାର କଣେକ ବ୍ୟବହାର ମଧ୍ୟ ଅଛି । ସମ୍ବନ୍ଧ
ମାତ୍ରେ ‘ର’ ବା ‘ଅ’ ଦ୍ୱାରା ଓ ଛାନ ପାଇଁ ‘ତର’

‘ତର’ ଦ୍ୱାରା ଭାବ ପ୍ରକାଶ କରାଯାଏ । ‘ଏ ନିମନ୍ତେ’ ର ବଳିତର ‘ଏ ନାମେନ୍ତେ’ ଓ ‘କି ନିମନ୍ତେ’ ବଦଳିବର ‘ବିନାମିତନ୍ତେ’ ର ବ୍ୟବହାର ଏଥର କେତେକ ଉତ୍ତିଶୀର ମାତ୍ର । ସାହିତ୍ୟରେ କିନ୍ତୁ ଉତ୍ତିଶୀର ଭାଷା, ଦ୍ୟାନରତି, ଛଦ ଓ ଛଦଛୁଣ୍ଡ ପ୍ରତିକିତ ଯଥା— ‘ଉତ୍ତିଶୀର ନାର୍ଯ୍ୟାଗ୍ରହଣିବଳା,’ ‘କାର୍ତ୍ତିପାର’ କେବଠାକୁ ରଙ୍କର ‘ଅନିତିଷ୍ଠିତ’ ଅଜମ୍ବର ସଂହକର ‘ଚାରୀ’, ଜରୁଅର ର ବାତକର ‘ରମଲାଲା’ ପ୍ରତିକିତ । ଲେଖନ ମଧ୍ୟ ଲିପିବିରେ । କଥିତ ଭାଷାରେ ମିଶି ଥାଇ ମଧ୍ୟ

ସିଂହୁଣ୍ଡା କବି ଓ ଚଲନକମାନେ ଉତ୍ତିଶୀର ଦୂର ହାଲକାର ଅବ୍ୟାନଙ୍କ ଚାଉଲାରେ ପଢ଼ିଥିବାରୁ ହାତୁ-ଭେଟର ଭାଷା ଓ ଛଦରେ ବିଶୁଦ୍ଧ ଉତ୍ତିଶୀର ରଖିଯାଇଛନ୍ତି । ହୁଏ ଆମୁନିକି ଚଲନକମାନଙ୍କ ଚଲନା ଅନେକାଂଶରେ ଦୁର୍ମର ଭାଷାରେ ଲିଖିତ, ଧାରାକ ଆମ୍ବି ପଢ଼ିବାରୁ ହାତାରିତ ‘ମାଳିକା’, ‘ଅଭିରମିର୍ବଂଧ’ ପ୍ରତିବର୍ତ୍ତନ ଓ ଏ ଭାଷା ବଗଳା ନୁହିସି, ପସାନ୍ତର ଉତ୍ତିଶୀର ଅବ୍ୟାନ ହୁଏ ପ୍ରଦୟନ୍ତରୀଣ ।

ଏହାର ରୂପକଳା ଚିଦାକନ, ମୁଣ୍ଡିଗଠନ, ମନ୍ଦର-କର୍ମିଙ୍କ ମଧ୍ୟ ଉତ୍ତିଶୀର ପଢ଼ିଦିଲୁ ସ୍ଵଭବ । ଧୂର ର ଚିତ୍ର-କଳାରେ ଏ ଭାଷ୍ୟରେ ସିଂହୁମିତର ଉତ୍କଳିତ୍ୟୋଗ୍ୟ ବିଠଗେତ କିନ୍ତୁ ଅନେକ ସାହୁତ ଦ୍ୱୟାଙ୍ଗନାହିଁ । ଅନୁ-ମାନିକ ଏକ ଦା ୧୨ ଶତାବ୍ଦୀର ଭାଷ୍ୟର କିନ୍ତୁ ନିମ୍ନା ସ୍ଥିତ ପଢ଼ିବଳାର ଇଂଟାଗରର ଅନ୍ତିକାଳ ପଢ଼ିବଳା ପଢ଼ିବଳାର ପଢ଼ିବଳାର ରେ କେଣ୍ଟିତ ଦ୍ୱୟାଙ୍ଗନ

ଅଛି । ତୋଡ଼ାହାଟର ଦୂର ରାଜଧାନୀମାଦ ନିଜାଟରେ ମଧ୍ୟ କେତେକ ଉତ୍ତିଶୀର ରହିଅଛି । ଏହି ପ୍ରସ୍ତର ମୁଣ୍ଡିର ଜୋଦନ ଚାଲାପାଇସ୍ ଏମ, ୧୦ ମ ଶତାବ୍ଦୀର ରାଜଧାନୀ କରୁଥିବା ବଗର ପାଲକଣୀଯ ରାଜଧାନୀ ସମୟର ଭାଷ୍ୟରେ ଶୈଳୀର ଶୌଭାଗ୍ୟ ଦେଖିଲୁ । ଧନ୍ଦବା ଗାଁଶାରେ କେହି କେହି ଶିଳ୍ପୀ ବିନ୍ଦୁ କରିଯାଇଥିଲେ ବସ ସବୁ ଅଳ୍ପକାଳରେ ହୁଏତ ଲେପ ପାଇ ଯାଇଥିବ । ହ୍ରାୟ ୧୦ । ୫୦ ବର୍ଷ ଦୂର ଖଣ୍ଡ ତାଳପଦ୍ମ ‘ଶାତ୍ର-ଚାବିନ’ ଅପରେ ବିରଳ ଦୃଶ୍ୟର ଚିତ୍ର ଲେଖନରେ ଚିରି ଦ୍ୱୋରଥିଲା । ତହିଁର ନାୟକ ନାୟକାର ଗର୍ବର ଓ ଗଠନ ସମ୍ମର୍ମୂଳପଦ୍ମିଶ୍ର ଧରଣର ଦୋଳି ମନେ ହୁଏ ନାହିଁ; ତେବେ ଉତ୍ତିଶୀର ପ୍ରଭାବ ଅଞ୍ଚଳର ମାଧ୍ୟରେ ଥିବାର ଅନୁମାନ କରାଯାଏ । ଆଧୁ-ନିକ ଧରଣର ଚିଦାକନ-ରୂପ-ଅନୁଭବ ପଦ୍ଧତିକଳାର ପାଣିଗ୍ରାସୀ, ଦିତ ଚନ୍ଦ୍ରମୋହନ, ଖର୍ଦ୍ଦୁଆର ଓ ଉପେନ୍ଦ୍ର ପତି, ଜଗଦିନ୍ଦୁ ପତି ପ୍ରତିବିଳକ ନିର୍ମିତ ପ୍ରତିନ୍ଦ୍ରି ଦେଖିଲେ ସେବୁଜିକ ଉତ୍ତିଶୀର ବା ବଗ-ରାତର ନୁତ୍ତେ ଦୋଳି ପ୍ରତିମାନ ହୁଏ । ଚନ୍ଦ୍ରମୋହନଙ୍କ ନିର୍ମିତ ଶ୍ରୀ ଜଗନ୍ମାତା ମଧ୍ୟରର ଦଶ ଅବତାର ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ମୁଣ୍ଡ, ଶର୍ମ୍ଭୁଆର ରାଜ ଧୂମାଦର ଚିତ୍ର, କରିଧରପୁରର ରାଜଧାନୀ ଏବଂ ଭାଷ୍ୟର ପଦ୍ମମିରର ପଦ୍ମକଳାରେ ଘେରି ଦେବ-ଦେବୀ ମୁଣ୍ଡ ନିର୍ମିତ ପଦ୍ମକଳାର ପଦ୍ମମିର ପଦ୍ମକଳାର ସେବୁ ପୂରାତନ ରାତ ଅନୁଷ୍ଠାନରେ ଗଠିତ ହୁଏ । କିନ୍ତୁ ବିଭିନ୍ନ ପଦ୍ମକଳାର ବିନ୍ଦୁଗୁଡ଼ୀ ଓ କଳାବି-ମଧ୍ୟାବଳୀ ଏହି ସିଂହୁମ୍ବା ରାତିକୁ ବକ୍ଷି ରୁକ୍ଷିତ, ସୁଷ୍ଠୁ ଓ ଧୂରୁଚିରମଳ କରିବାରେ ଚେଷ୍ଟା କୁତ୍ତାପାନୀତା ଲାଗୁ କରିଅଛନ୍ତି । ଏ ନୁତ୍ତନ ଅନେକ ନିଜାଟିପୁ ବଶର ଭିନ୍ନଭିନ୍ନ କଳାନୁକୂଳଗଣରେ ନୁତ୍ତେ । ଏହା ସମ୍ମର୍ମୂଳବରେ ମୌଳିକ ଓ ଶାଖୀ ଜଣି ସିଂହୁମିର ରାଜଧାନୀ ଅଭିବିତା ପଢ଼ିବଳା ନୟାଗାନିକ ପଢ଼ିବଳା ସିଂହୁମିର ଏହି ନୁତ୍ତନ ଶୈଳୀ ପଢ଼ିବଳାର ‘ରାତ’ରେ ଦୃଷ୍ଟି ହୁଏ । କିନ୍ତୁ

ଏ ଦିଗରେ ଶିଳ୍ପୀର ଖଲନା ବିଶେଷ ଦୁଃଖର ବିଷୟ ।
ମନ୍ଦର ନିର୍ମାଣ ଦିଗରେ ମଧ୍ୟ ସିଂହର୍ବୁଦ୍ଧି ଶତ କଣ ଓ
ଓଡ଼ିଆର ପରଶରୀ ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର । ବଗର ମନ୍ଦରଗୁଡ଼ିକ ସାଥୀ
ରଣତଥେ ସ୍ଵଳ୍ପ ଉଚ୍ଚ ଓ ବତ୍ରେଷ୍ଟୋଣବିଶେଷ । ଓଡ଼ିଆର
ମନ୍ଦର ଖୁବିଲା ଅଭ୍ୟକ୍ତ , ଗୋଟିକାର ଓ କିମଣିଙ୍କ ସର୍ବ-
ହୋଇ ଶର୍ଷି ବନ୍ଦୁରେ ଶେଷ ହୋଇଥାଏ । କିନ୍ତୁ ମୂଳ
ମନ୍ଦରର ଭୁବନୀ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଜଗତମାସିନ ଅଳ୍ପ ଉଚ୍ଚ ।
କିନ୍ତୁ ସିଂହର୍ବୁଦ୍ଧି ମନ୍ଦରଗୁଡ଼ିକର ଭୁବନୀ ଜଗତମାସିନର
ଭୁବନୀକୁ ଅଳ୍ପ ଅୟବ । ମନ୍ଦର ଆଦର୍ଶରେ ଶ୍ରୀ ଜଗନ୍ନାଥ
ମହାପଦ୍ମନାଥ ରଥ ଓଡ଼ିଆରେ ନିର୍ମିତ ହୋଇଥାଏ । ତଳୁ
ସିଂହାସନ କମ ଉଚ୍ଚ ଅଥବା ସିଂହାସନରୁ କୁଣ୍ଡ ପରିନ୍ଦ
ଶୁରୁ ଦେଖା ଭୁବନୀ । କିନ୍ତୁ ସିଂହର୍ବୁଦ୍ଧିର ରଥଗୁଡ଼ିକର
ସିଂହାସନ ବେଶ ଉଚ୍ଚରେ ଥାଏ ଏବା ତା' ଉପରେ ନଥ
ମଣ୍ଡପର ଭୁବନୀ ଶୁରୁ କମ । ତେଣୁ ଏହା ମୂଳତଥ ଓଡ଼ି-
ଶାର ବୁଦ୍ଧି ଅନୁଷ୍ଠାନିକ କରି ମଧ୍ୟ ତା'ଠାରୁ ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର ।
କୂପ, ପୁଷ୍ପବନୀରେ ମଧ୍ୟ ସାମାନ୍ୟ ପାର୍ଦ୍ଦକ୍ଷ୍ୟ ଦୃଷ୍ଟିଗୋଟର
ହୁଏ । ପୁଷ୍ପବନୀ ମଧ୍ୟରେ ଦ୍ଵୀପାଞ୍ଚି ବଦଳର ସଂକ-
ତ୍ରୁମିତର ମାଳକୁଣ୍ଡ ' ନାମରେ ଚନ୍ଦସି କାଷ୍ଟକୁଣ୍ଡ
ହୋଇଥାଏ ।

ସଂଭୂମି କୃଷ୍ଣର ସ୍ଵାତନ୍ତ୍ୟର ସବୋଜ୍ଞିଷ ପ୍ରମାଣି— ସଂଭୂମିର ନୃତ୍ୟ ଶିଳ୍ପି । ସଂଭୂମିର ନୃତ୍ୟ-ଶିଳ୍ପ କହିଲେ ଛିଉକୁହିଁ ଖୁବୀଏ ! କୁଳେ କିମ-କିକାଶିର ବିରାଙ୍ଗା ଅବସ୍ଥା ସଂଭୂମର ଚୌଶ୍ରାବ ଅରମ୍ଭ କରି ଖର୍ବୁଆଁ, କେବା, ଗୋଡ଼ାହାଟ, ଅନନ୍ଦପୁରରେ ପ୍ରତଳିତ ହୋଇ ପଢ଼ିକଳାରେ ଧୂଣିତା ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଥାଣ୍ଟି । ଭାରତ ତଥା ଭରତ ବାହାରେ ଏହାର ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ ସ୍ଵାକ୍ଷର ହୋଇ ସାରିଛୁ ଏବଂ ଏହାର ଆସନ ପୁଣ୍ୟତର୍ଣ୍ଣର । ସଂଭୂମର ଏହି ଛାତି ନାଚର ମୂଳ ନାଚ ଭାବଜାୟ ନୃତ୍ୟର ବିଶେଷତି ଉପରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠାତ ହେଲେଥିଁ, ଏହାର ଧଙ୍ଗତ ଏକ • ସୁନ୍ଦର ସ୍ଵକୀୟ ନାଚ ଅଗରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠାତ । ଉପର ନୃତ୍ୟ ଭାବରେ ଉତ୍ତର ଓ ଦିଷ୍ଟିଗ ଭାବରେ-ନୃତ୍ୟ ଭାବର ସମ୍ମନୀ ପ୍ରକାଶ ପଢ଼ିଥାଣ୍ଟି ଏହାର ପଢ଼ିପାର ପ୍ରକାଶ

ମୟ ପରିଲକ୍ଷଣିତ ହୃଦ ନଥାପି ଏହାର ଛବି, ଏହାର
ଅଧିବେଳୀର ଦୂରୀତା, ଭୁବର ଗାସ୍ତୀର୍ମ ଏବଂ ସ୍ଵଜାହା
ଅଭିନବଭୂତର ଛୁଅନାବରଗଣ୍ଯ ସକଳ ନୃତ୍ୟ ପରିଚିରୁ
ସଙ୍ଖ୍ୟା ସ୍ଵତତ୍ତ୍ଵ । ଏହାର ଉପରୁ ଯେ କେବେ ହୋଇଥିଲା
କେହି ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ ତଥାପି କାଳର ବାଲି-
କଣା ଏହାର ଗତ ପଥରୁ ଅବରୁଦ୍ଧ କରି ପାଇନାହିଁ ।
ଡେଶ ଏହା ଶିର ମୁବନ୍ଦମାନ ; ଏଣ୍ଟ ଏହାକୁ ଟକବଳ
classic କହିଲେ ଯେବେଳେ ଉପରୁ ଉପଦଳାହିଁ । ଏହା classic
ଓର romantic । ଏହା ଦ୍ୱିଂଭୂମ୍ୟ ଆଦିବାସୀନାଙ୍କ ନାଲ
ଓ ନୃତ୍ୟଭଙ୍ଗୀ ଗ୍ରହଣ କରି ଏହରେ ଭାବରେ ନିଜୀକ ନ
ଫେରିଛି ଯେ ଏ ସବୁ ମଧ୍ୟ କ୍ଲାସିକ ଲୁକ୍ଷିତରେ ଡଲାଓପାଇଁ
କାର୍ଯ୍ୟକ ହୋଇ ପାଇଛନ୍ତି ।

ସଂଭୁବୀର ଛରନାଗ ପରି ତା'ର ଏମ ମଧ୍ୟ ବଗା ଓ
କଲୁଳିଯୁ ଶାକ୍, ଓ ବୈଷ୍ଣବ ତଥା ଶେବ ଧର୍ମର ନାଟି-
କରେ ପର୍ଯ୍ୟବେତ ହୋଇଲେ ମଧ୍ୟ ଅଦିବାସୀର _ ଖାଦ୍ୟ
ସେ ଏମକୁ ଏହା ଧରିବ ତୁମ୍ଭର କାହାର ଟେଙ୍କାରୁ ଠାରୁ-
ଶାତ୍ରୟାକୁ ଏମରୁ ଏକ ବହୁ ଭାବର ଭିନ୍ନ ଟର୍ମିନ୍ ମାତ୍ର
ଲକ୍ଷିତ ଛୁଟ । ଶାକ୍ ଦିଗର କାଳୀ ଶିଦକ ଜେତା
ପାଦ ହୃଦୟର ଆଚି ଏ ମାହୀତି ଦେଖଇର ‘ଗନ୍ଧାରୀ’ ଏ
‘ମା ପାର୍ଵତୀ’ ଦ୍ୱୀପକୁ ଏବି ଉଚ୍ଚ ଟାଂକେ ଲୁଳା ଦ୍ୱାରା
ବୈଷ୍ଣବ ଉତ୍ସାହ ତା'ର କାଳିଆଠାଠର ବିତ୍ତା ମଧ୍ୟ
ମନର ଘୁଣିଲି ଭାବର ଟେବା ସମୟର ଧାର୍ତ୍ତାଶା ଥିଲୁ-
ବାସୀ ମନର ଆନନ୍ଦର ଶତ୍ରୁ ନ ପାଇ ତା'ର
ଆନନ୍ଦ ପାଇଁ ମାଝ ମାଂସର ଆଶ୍ୟାଜନ କରିଛୁ । ଶିତକେ
ପବରେ ଏବି ଗଞ୍ଜା ମୁଣ୍ଡିମାତର ଦୋଦା ଓ ଶାବେର
ବ୍ୟବସ୍ଥା ଉତ୍ସାହ କଂବ ବଗଲା ଧରିର ନାହୁଁ ।
ତେବେ ଏ ଏବି କିମ୍ବା କୁଠାର ଥିଲୁ ଥିଲୁ
ତାହା ବୈଷ୍ଣବ, ଶାକ୍, ଶେବ ଧର୍ମର ନେତୃତ୍ବ, ନେତୃତ୍ବ
ସଂଭୁବୀର ସ୍ଵଭବ ନାହର । ହିନ୍ଦୁ ଉତ୍ସାହ ତା'ର ଅଦି-
ବାସୀ ଭାଇ ସତ୍ର ମିଶି ତାର ବୁଣ୍ଡାଳୀ, ଜାହିରାଫୁଲୀ,
ଆଶାଭା ଫୁଲୀ, ବଡ଼ାମ ଫୁଲୀକୁ କିମ୍ବା ଧର୍ମର ଅଙ୍ଗ କୁଠା
କରେ ମନରେ । ତା'ର ଧରିର ଦେହରେ ବରା ବରା ଅତି

କୁଣ୍ଡଳାର ହିନ୍ଦୁଧର୍ମ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଆଦିବାସୀର ଅହିନ୍ଦର୍ମର ଅନ୍ତର୍ମୟ ସମ୍ପଦିଳନ ଘଟିଛି । ଜୀବନରେ ମୟ ସେହି-
ମର୍ମର ବିଶେଷ ଉତ୍ସବରେ ମସ୍ତ୍ର ସଙ୍ଗେ ଶିକାଯାଇସ୍ଥୁ
ଆଦିବାସୀର ମାଂସ ମୀ ସମାନ ପ୍ଲାନ ମାନ୍ଦିଛି ।

ନଗାଶାକ, ଅଳଂକାର, ଖାଜିଷଙ୍କା ମଧ୍ୟ ବଗନା ଓ ଉତ୍ସବରୁ ପୃଥିକ୍ । ସତତ ଆନ୍ତିମଶ ପ୍ରତିଭାବ ନାହିଁ ପ୍ରକୃତ ଓ ପାଦାନ୍ତ ଜଂଗଳରେ ବିରତିଶ କରୁଥିବା ସିଂ-
ହୁଣ୍ଡୀ ନାର ମାଲକଙ୍ଗା ଓ ଗାନ୍ଧା ପିଙ୍ଗା ପିଙ୍ଗ ଅଣ୍ଣାକୁ ଶକ୍ତି
ନିରଜିକୁ କାର୍ଯ୍ୟାଦ୍ୟୋଗୀ କରେ ରଖିଆଏ, କାଳେ
ପ୍ରାଚୀକା ଉତ୍ସବଗଲେ ଅଣ୍ଣା ଦୁଃଖି ହେବ, ମାଲକଙ୍ଗା
ମାଲକ କୁଞ୍ଚ ଲମ୍ବାଇଲେ ପାଦରେ ପଡ଼ି ଗଢକୁ ଛାଇ ଓ
ମଞ୍ଚର କବ ଉଦ୍‌ଦେଶ । ସ୍ଵାମୀନଙ୍କର ଅଳକାର ମଧ୍ୟ ବଗନ
ଓ ଉତ୍ସବର ଅଳଂକାରରୁ ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର ଧରଣର ।

ସିଂହୁଣ୍ଡାର କୃଷ୍ଣ ଓ ସମ୍ବନ୍ଧିତ ବିରଳ ବିଭାଗରେ
ଏ ଦେଖି ସାତଥ୍ୟ, ତାହା ଫେରୁ-ରାଜାଙ୍କ ସିଂହୁଣ୍ଡମି
ଦେଲ ସମ୍ବନ୍ଧରୁ ବିଶେଷ ଭବତର ସରତୃଷ୍ଟ ହୁଏ, କିନ୍ତୁ
ଦେଖିମାନ ଏହି ବୈଜ୍ଞାନିକ ଉତ୍ସବାଜାଳ, ଟେଲିଗ୍ରାପ୍,
ଅନଳିଟାନ୍ ପଳଟର ହିମାଳୟ ବା ଭରତସ୍ଵାଗର
ପରିପରିଦିନେ ଭାବତିକୁ ଦ୍ରାର୍ଚନା ଏବଂ ପରିଶୋଚ୍ଯେ
ପଠନ୍ତେ ଦ୍ରିତ କରି ରଖି ପାହୁନୀହାନ୍ତି, ମସିଦେବେଳେ
ଦୁଃ୍ଖ, ନ୍ୟ ଦଳିମା, ଡଳାମ, ମଧ୍ୟାତ୍ମାହାତର ବକି ଧେ

ଦୁଃ୍ଖୁଣ୍ଡା କୃଷ୍ଣକୁ ସନ୍ତୁ ରଖିବେବି ତାହା ଭାବି ହୁଏ-
ନାହିଁ । ବର୍ତ୍ତିମାନ ହୃଥିର ସଂକାର୍ତ୍ତ ଉତ୍ସବରୀତିରୁ ଏବଂ
ଦେଶ ଦେଶ ପରିଭାଷା ପରି ନାସ କରୁଛନ୍ତି; ତେଣୁ
ଏକର କଳା ଓ କୃଷ୍ଣ, ଅନ୍ୟର ସଂପୂର୍ଣ୍ଣରେ ତା'ର
ନିକର୍ତ୍ତା ଯେ ସରାଇବ ଏଥିର ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ । ତେବେ
ସମାନ ଆସନରେ ବସି ବିଶର କୃଷ୍ଣ-ସଭାରେ ଜାତି-
ଜାତ ମଧ୍ୟରେ ଏହି କୃଷ୍ଣର ଆଦାନପ୍ରଦାନହିଁ ଦେଶ-
ଦେଶ ମଧ୍ୟରେ ଦ୍ରବ୍ୟ ଶାନ୍ତି ଆନନ୍ଦନ କରି ଯାଇବ ।
ଦ୍ରୁଦିନରୁ ପତ୍ରଭାଶ ଭାବରେ ରହି ଆସୁଥିବା ଗୀନ ଓ
ଭରତ ମଧ୍ୟରେ କୃଷ୍ଣ ଓ ଶିକ୍ଷାର ଆଦାନପ୍ରଦାନହିଁ ଏ-
ଦୁଇ ପତ୍ରଭାଶ କାତକୁ ଦ୍ରୁଦନ ପୁଣ୍ଯରୁ ନିବୃତ୍ତ କରି
ଶାନ୍ତିନ୍ଦ୍ରିୟ ଥବାରେ ରଖିଛି । U N O ବା ସମ୍ମିଳିତ
ଜୀବିତ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଭାଙ୍ଗର ନିରପତ୍ର ସଭା ଅଧୀନରେ ସୁଶୀ-
ଳିତ ଓ ଆଶବକ ଉଦ୍ବାଗମ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଅଧ୍ୟନାତମ ମାରଣାସ୍ତ୍ର-
ସହିତ ବିଶଳ ଷେନେଖ ବାହିମୀ ନ ରଖି ଯଦି ଶିକ୍ଷା ଓ
କୃଷ୍ଣର ପରିଷରେ ଦେଶ ଦେଶ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ଲାନ୍ଟର ଆଫାନ
ପ୍ରଦ୍ୟାନର ବିଦେଶୀ କରନ୍ତେ, ତା-ପରିଦିନେ ପୃଥିବୀରେ
ଚିତ୍ରପ୍ରାୟୀ ଶାନ୍ତି ପୁନ୍ରଦିଷ୍ଟିତ ଉଦ୍ବାଗର ଆମ ସୁନିଷ୍ଠିତ
ହୁଅନ୍ତା । ଆଶା, ସୁକ୍ଷମ-ନୀତିନ ବିଶାଯାରୀ କୃଷ୍ଣ ଓ
ସଂପୂର୍ଣ୍ଣତର ଅନୁଷ୍ଠାନକୁ ନଷ୍ଟ ନ କରି ସେ ପ୍ରତିକ ସୁପ୍ରତିଷ୍ଠିତ
କରିବା ।

— ଶାନ୍ତି —

ଆପାତ ସଙ୍ଗୀତ

ଶ୍ରୀ ସବେଳ କୁମାର କବି

[୧]

ତୁମର ଆସାର
ଜାଗିଛି ଧରଣୀ ହରଷେ
ଉଠେଇ ଯେ ନବ
(ରୂମ) କଞ୍ଚକ କେଶ ସରଷେ
ଗାଇ ହାଏ ନଦୀ ଆଶାଢ଼ ମଧ୍ୟମା
ନୁହ ଲଭ ଆଜି ମାନେନାହୁଁ ସୀମା,
ସେ ଆଜି ମାତାଳ
ଥରାଇ ଗାତ୍ରୀ ହରଷେ ;
ଦିଦି ଅନ୍ଧାର
• ଗଭୁର ବରଷା ବରଷେ ।

[୨]

ବନ୍ଦେ ନଈ ଜଳ
ଦେଶରେ ଧରି ଉରଣି
ଶୀତ ଜଳ ବ୍ୟାକି
ହୋଇଥାଇ ଆଜି
ଶୀତଳ, ତୃପ୍ତ ଧରଣୀ ।
ଉପାନିଷତ୍ ସମ ଆସଇ ଆପାତ,
ସାତଥ ଭାଗାରଥୀ ନେଇ ଏ ଆସାର,
ଦେଖିଲୁ ଶାନ୍ତି,
ଆଜି ଏ ସ୍ଵର୍ଗ ଧରଣୀ
ବିଦ୍ୟୁତ ଥିଲେ
କଳା ମେଘ ପରେ,
“ଆଲୋକିତ କର ସରିଯା ।

[୩]

ଥାଲୋକ ଘୁଷାର
ତଥାର୍ଯ୍ୟାଏ ମେଘ ଝାବଟା
ଧିକ୍ରୁ ପଗଟନ
ଉଦ୍‌ଭିର-ମୁଣ୍ଡା ପାଟନ ।
ତମୟ ଦିଲେ ଦୁଣି ଉତ୍ତିର୍ଯ୍ୟାଏ ଧାନୀ,
ଧୂତନ୍ତ ଗ୍ରାମ ଗାଇ ନାଟତ ଝି ରଖି,
ଗାଇ ଗାଇ ତାର
ମାଟ୍ଟୁନ୍ତ ଶୀତଳ ଧବିଟା ।
କାଟେ ସ୍ଵାଗତ
ଦେବତା ନ୍ୟାନ ତେବେଟା ।

[୪]

ବେଦ ଅଷାଢ଼
ଗାଇଲ୍ ଗୀତକା ମଧୁର,
ଶ୍ରୀମତୀ ଆଜି
ଗାନ ସମ ଦିଗ ବଧୁର !
ମୁଦ୍ରର ବିଭାନ ତତ୍ତ୍ଵ ଶ୍ରୀର ଗାତ
ଅଭିନୟ କିବା ହୃଦ ଅଭିନାତ !
ଶକ୍ତାର ଶ୍ରୀର
ନୂପୁର ବରଷା-ବସ୍ତୁର,
ନିଦାନ ପ୍ରକଟି,
ଆଜି ଏ ଜୀବନ ବଧୁର ।

ଛିଦ୍ରେ ବିଧିଗ
କାଟେ ମୋର ବାଜି
ଶାନ୍ତିର ବୁଦ୍ଧି
ଶାନ୍ତି ଲକ୍ଷ୍ମୀ
ଶାନ୍ତି ଏ ଜୀବନ ବଧୁର ।

[୫]

ମୁଦ୍ରର ପ କ
କରିଛି ପରଣୀ ଗୋପନ,
ପରାହତ ବୋଲି
ଉତ୍ତିଳ ମୁଖ ଉପନ ।
ଶ୍ରୀମଳ ପରଣୀ ଶାନ୍ତି ପ୍ରଗୃତିର,
ମୌଘୁମୀ ରୂପେ ନବ ସମ ରୂପେ,
ଭବନେ ଭବନେ
ଦେଖାଏ ମଧୁର ସପନ
କୋମଳେ ପରଶି
କକଦାର, ସରସୀ
ପଞ୍ଚ, କୁଷ୍ମନ ଲପନ ।

ଆକାଶ ବିଷ୍ଣୁ
ନ ପାରଇ ତୋଳ

[୬]

ନବ ଜାତ ଧାନ
କରିଛି ଅଷାଢ଼ ଯେସନ
ଜିନିପଦେ ତବ
ଶୁଭୁଅଛୁ ଆଜି ତେସନ ।
ତାକିଲା କଣ୍ଠ ରୂପ ହେଲଣି,
ରଙ୍ଗାରୀ ଆଜି ନେଇଛି ମେଲଣି,
ଧାଳାକା ଉତ୍ତିଲେ
ସୁତକାମଳ ଧାସ ଆସନ
ଚର୍ଦିକାର ଧେ ପାର
ତୁମର କାରତ ଏମନ ।

ଅକୁର ଧାନ
ଗୁଣୀ ଗାନ ରଦ୍ଦ
ଆଜି ଧାନ ବିଲେ
ଆସନ ନରଗୁରୀ

ମଙ୍ଗଳ ମହୁରୀ

ଶ୍ରୀ କମ୍ପୁତିହାରୀ ମିଶ୍ର

ଠିକ୍ ସେ ଛକ ଯାଗରେ ପହଞ୍ଚିଲୁ ବେଳେ କଟେଇ
ଘଣ୍ଟା ୧୫୦ ମୁଣ୍ଡ କରି ବାଜି ଉଠିଲା ଛୁ' ।

ଉଳ ଟିକିଏ ଚମକିଲା ପର କହିଲା—ଆରେ ଛୁ'ଟା
ବାଜିଗଲ ଯେ !

ସୁନା ମୁଣ୍ଡର ବାଳ ଲେଖାକ ବାଜି ବାଜି କିଶୋର
ସୁଲଭ ସିଂହ ହସି ଉତ୍ତର ଦେଲା-- କଥା ଉଦ୍‌ଦେଶ
ଏତେବେଳେ ? ଏଇ ଗଟକ୍ଷେତ୍ର ତ ! ବାଟ ତିନି ମାଇଲର
କଥା । କେବଳ ଏଇକି ହେ କାଠକ ଆଜି ଜିଲ୍ଲାଦି
ବିକା ସିର ପାହିଲା ନାହିଁ ମବାଲି ଟିକିଏ ଉତ୍ତର ସାଜିଛି ।
ଗାଁରେ ପହଞ୍ଚିବୁ ଧର୍ମରୁ ଟିକିଏ ଅନ୍ଧାର ହଦ । ବାଟରେ ତ
ଜିଙ୍ଗଳ ନାହିଁ-ଗାଟିଏ ପତରା । ତୁମକୁ ସେ ବାଟ ଉତ୍ତର
ଯିବାକୁ କଣ ତର ଲାଗେ ଭଜ ଦାଦା !

“ ବାପ ରେ, ଭାର ନ ଭୁବିବା ଥିଲାକ ତ । ” ସିଂହ-
ରହୁ କଣିଁ ଆନିଧିବା ମୁହଁ ଅନୁଭାବୁ ଦୁଇ ଦାନୁଟିଲା
ସୁନାର ପତର କାନିରେ ଦକ୍ଷ ଦକ୍ଷ ଅଜି ଘରୁଅଣ୍ୟ--
ସେ ଦିନ କଥା ମନେ ଅଛୁ ନାଁ ?

ପାଠ୍ କଥାକୁ ଲାଗେଥିଲା ଏବେ ଏ ପ୍ରଶ୍ନା ଉତ୍ତର-
ଥିଲା, ସୁନା ତା ଠଦଶ କୁହିଥିଲୁ । କିନ୍ତୁ ଉଜେ ତୁଣ୍ଡରୁ ଉପ-
କଥା ପଦକ ଅରେ ଶିଳିବା ଶୁଣାକୁ ଦାବେଇ ନ ପାରି ମୁହଁ
ହସି ଘରୁରିଲା— କାହିଁ ଦିନ କଥା ?

“ କାହିଁ ଦିନ କଥା ? ତଳକାଣି । ” ଉଳ ଟିକିଏ
ଗମ୍ଭୀର ହାତ ମୁନ୍ଦରିମଣିଆ ନବାଜାକ ଉତ୍ତର ଦେଲା, “ ମୁଁ
ଦିନ- ଦେଇବୁର୍ବର୍ଷ ଜଳର ଗାଟିଏ ଦିନ- ଯକ୍ଷ ଦିନ ତୁଁ
ପହଞ୍ଚି ସଇ ତୀ ମାଇଟିକ ସତଙ୍ଗ ଧାଇଥାଲୁ ରିଜାର୍ଡ
ଜିଙ୍ଗଳକୁ-- କାଠ ଭାଙ୍ଗି ଓ ପତର ତଳାଳ । ଜଙ୍ଗଳ
ରତ୍ନର କଣ ତା ନାହିଁ, ଶୁଣାଯିବାକୁ ନସମାନେ ଦାରିଢ଼ିଟାରେ

ବାଘ ମନେ କରେ । ତୁ ବି ଦୌଡ଼ିଲୁ ଭରିଯାଇ । ହେଲେ
ଝୁଣ୍ଟିଯାଇ ତୁ ପତିଗଲ । ତା ପରେ ସତଙ୍ଗ ସତଙ୍ଗ ମୁକ୍ତି
ଏତେବେଳେ ମୁଁ ଜଙ୍ଗଳ ରତ୍ନର ପତର ଆଏ— କାନିରେ
କାଠ ଭାର ବୋହେଇ ତତେ ପତିଥିବା ଉଦ୍‌ଦେଶ ମୁଁ ଦେଇଲା
ଅବାକ୍ । ଭାବିଲି— ଇହ ଏକି ଆସାନ ତକମିତ
ଦେଇଟର ସାତ ମାରେ ଦେଖିଲି— ଆଣ୍ଟୁ ତୁ ଗନ୍ଧି
ଥିଲୁ ହର ହର । ଏଠକାଠିବଠିଲେ ତୁ ତିକାର ଲାଗି କାଠିଲେ
‘ବାଘ’ । ଯା ସାଇ, ତତେ ମୁଁ କାନିରେ ଠଦାହି କାଠିଲୁ
ଚାଙ୍ଗୁ । ଏ କଥା ବାତର କଣ ମନେ ନାହିଁ ? ” ଭାଜା ଧୁଣ୍ଟ
ସୁନାକୁ ନାଟତର ସିର କାନ୍ଦିଲୁ, “ ଯେବେ ବାଘ ନ ଦେଖିଲା ତା
ନାଁ ଶୁଣି ଏଠକାଠିଲୁ ମୁକ୍ତି । ଯାଏ, ସିଂହ ପତର କହିଛି—
ପତରା ବାଟ ଦେଇ ଏଠକାଠିଲେ ଯିଟାକୁ ତୁମକୁ କାନ୍ଦି
ଦିର ଲାଟଗ ଭଜ ଦାଦା ! ”

“ ସତଙ୍ଗ ଭଜ ଦାଦା ! ନେବେ ଦିନ ତୁମନ ମନେ ଗୁ
ରଣି ନ ହେଲେ, ମୁଁ ନହ ନଥା ସରିଲୁଛି, ତୁ ନେବେ
କର ଧାରୁନାକେ । ” ଧୁଣ୍ଟା ଧୀଏ ଦେଖିଲେ ନାହିଁ,
“ ଦେଇଲେ, ମୁଁ କାନିରେ ନହ ଧାକି ରହ
ରହିଗଲା, ପତର କି କିଥି !!”

ସୁନା କଣ କହିଲାକୁ ଲାଜୁଛି ଜୀବିଥିଲେଠିଲୁ— ଏକେ
ନ ଜାଣିଲୁ ପର ପଚାରିଲୁ— କାହିଁ କାନାହା ?;

— ଯକ୍ଷ କଥାକାଣା ଏଇତନ କହୁ ଯାଉଥିଲା ।

— ନାଁ, ମୁଁ ତ ଏଇତନ କଥାକାଣା କହୁ ନ ଥିଲା ।
ମୁଁ କହିଥିଲି— ଜଙ୍ଗଳରେ ନେ ଦୁଃଖ ପଡ଼ିବା ଓ ମୁଁ
ତତେ ଦବାହୁ ଶାନ୍ତିବା କଥା ।

— ହୁଁ, ଦେଇଯା ତ ! ତା ପତଙ୍ଗ କଣ ଦସାନେ କହୁ !! ।

“ ଧାରାଳା ! ” ଏବେ ସିଂହଦିବି କହିଲୁ, “ ତାହା
ପତଙ୍ଗ ଆଜି ଦସାନେ କଣ ? ତେବେ ଦିନ ଧାରାଳା ମୁଁ

ଭାଇ ଦେଲ ଗୋଟିଏ ଗୋଲମାଳ—ସେ ମାରଣି
ମନେ ତିକଟ ଏକାଳ କରାନରେ ଛାଡ଼ିଦେଇ ରୂପ
ଅର୍ଥରେ ଚବାଲି । ତା'ର ପଳକର ଆମ ଦୁଇମର
ହେଲେ ଏତାବାସିଙ୍କ ଶହୁଁ ! ସେ କିନଠୁଁ ମା ତୋର
କୁଳ ଜରିବିବେଳେ ମୋ ସନ୍ଧା ଜଙ୍ଗଲକୁ ଆସିବାକୁ ।
ତହୁଁ ମୁଁ ସବୁଦିନେ ତତ୍ତ୍ଵ ଜଙ୍ଗଲକୁ ନିଏ । ସେଇଠି
ଦୁଇଟା ଭାଇଙ୍କ, ଦୁଇଟା ଭାଇଙ୍କ ପହି ତୋଳୁ ।
ଏବେଳେ ବେଳେ ମୁଁ ବି ତତେ ସାହାଯ୍ୟ ଦିଏ । ଦି-

ଏ ସବୁ ବେଳେ ଦଳଙ୍ଗରେ ବିକିବାକୁ ଆଶ୍ରୁ
କାହିଁ ମନ୍ତ୍ର ଶବ୍ଦ ପରିଷାରେ ଆମ ଦୁଇ ସର
ମୁଣ୍ଡ ପଳିଯା ଏହିକି ତ ! ଏ କଣ କଥାଶା ?
ତୋର ମୋତା ଜାତନର ଗୋଟିଏ ଦେଖା ।

ବାହୁଦିନ ସିଲ କି ଦିତ କଥା ହତ, ଯାଇଦିଅ ।
ଦୁଇ, ଦେଲି ଠାନିତ ବୁଝି ଯାଇଛି—ଆମ ତାଁ ଡିକ୍-
ରୁ ରୁ ଅରୁ ଯେ ପାଳିଟ ଦଶିଲୁ
ଏହି ଧୂତଙ୍କ ଲାଲ ! କେତନ ଥିଲାର ମାତ୍ର ଆମେ
ନୀ ! ଦୁଇଟିଏ କିମ୍ବା କିମ୍ବା ତାହି ପ୍ରକାଶ ନୀ !

ଧାର ରେ, ମୁଁ ଶୁଣୁଁ ଅଠୁଟୁ ଅଠୁଟୁ, ଆଉ ତୁ
କୁ ଲିଲିଦିକ ଜଳନୀ ? ଚନ୍ଦରେ ପଣ୍ଡକୁ କିଆ
କଷ ଦେଖି ! ! ଆତ ଶୁଦ୍ଧ ତଜିରେ ରୂପ ପାଦକୁ
କୁଣ୍ଡ ନେବା କିମ୍ବା ? ଏଠା ତ ମନ୍ଦିର ଲାଲ ଶିଳା
କି ମୁଣ୍ଡ ଦେ ମେଟର ରୂପୁଁ . ଦୁଇଟି ତାଁ ପାଇଁ
ଏହି ଆମର ଦିନ ଜାରି ଦେଇ ଅରିଧଳ୍ଟର ପାଇଁ
ଦୁଇ ପକ୍ଷ ଦେଖି ଚନ୍ଦରେ ମାହୁଁ ଭାବୁଥିବି ଯେ
ତଙ୍କର ରଞ୍ଜିତ ଅଟଳା ତାଁ ଦେଲିଯାଏ ଦେଖି ନ ହୁଅ
ଦେଲି । ସବେଳେ ଧୂନା, ମୁଁ ଆହୁସ୍ତି— ଦସିବ ମନ୍ତ୍ର କି
ପାଇଁ ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ ଦେଇ ନ ଥିଲା ।

—ଏ, ଜାମ ଧୂନା ନୁହୁ ଦେଶା । ତେବେ ପିଲୁ
କିମ୍ବା— ପରିଷାର କମରି ?

କାହିଁ ନ ମାର କହୁଲା, “ ଶୁଅଟିଲି ନୁଟମ୍ବା ?

ତା ହର ନ ଥିଲେ, ମାହୁଁ ତ ମତେ କହି ନ ଥାଏ ଯେ
ଏଣିକି ତମ ଘରର ଜାରିବାକୁ । ”

“ ତମକୁ କଥା ସଜେଇ କହି ଆସେ ଭଜ ଦାଦା,
ତମେ ଲୋକକୁ ସହାଯ ସହାଯ ମାର ଦେଇ ପାର । ”
ସୁନା ଖୁବ୍ ଜୋରିବେ ହିଂସା ସହିଲ ।

ଫକ୍ରେଲ ଗୋଟିଏ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଗୋଟିଏ ଦକ୍ଷେଣ-
ପଣ୍ଡମେଟର ଶ୍ରୀଯୁ ତନି ମାରିଲ ଦୁଇରେ । ଟାଟି ପ୍ରାକ୍-
ତଳ ବୈଦ୍ୟମେଟର ଭର । ତାର ଶୃହପାତର ସାନ
ବିଭ କରିବିକି ପାଧାତ ଓ ଜାଲ । ଗୌ ପାଶରେ
ଗଣ୍ଠା (ପାଶ) ପାର । ମତାବାସର ଗଣ୍ଠା ସଂନୋ, କିନ୍ତୁ
ସେଇମାନେ ଧରି ଭକ୍ତିଶବ୍ଦ କାରଣରେ ଧରିଦର
ବିସନ୍ତ, ବିଲାଙ୍ଗର ଏକ ଚାର୍ଦୂର୍ଧାଂଶ ଲଳକଙ୍କ ସରେ
ତଳୀ ଜୀବିବ ନାହିଁ । ସକାଳ ୩୦ ସାତଟା ଦେବିଲେ ଓ
ଅଧିକ ପାରିବା ଦେବିଲେ ଶ୍ରୀଯୁ ପରି ଗଲିବର ଏଇ ଗୌର
ମଣିର ଓ ମାରିଯାଏ କାଠ, ଦାନ୍ତକାଠ ଓ ପହି ବୋହି
ବୁଲୁଥିବବ ବିକିଦା ପାଇ । ପତାରେ ଭଜ ଓ ଧୂନା
ମା’ର ଦିଅଟ କୁଣ୍ଡିଆ ସର ଲଗାଇବା ହୋଇ । ଗଲା
ଦି ବର୍ଷ ତଥାର ଗାଠର ଦେ ମରୁଭୁ ପଢ଼ିଥିଲୀ,
ଦସଥିର ନଜର ଚାପାଇବି ଅଞ୍ଚାଇବାକୁ କହୁଥି ଏହୁଲେ-
ନାହିଁ । ନବା ବିବାହିତା ସ୍ତ୍ରୀକୁ ହରାଇ ଭଜ ବିରୁଦ୍ଧ ଏ
ଯାଏ ଧୂଣି ବିବାହି କରିବି ନାହିଁ ବାକି ଦିନକା ଧରି,
ବାର ଅଟା ଚରାଜଗାର କରି ହେଠ ଦୋଷେ । ଅନ୍ୟ
ପରିବାରରେ ଧୂନା ଓ ଭର ମା । ଧୂନାମା ନିର
ଜଙ୍ଗଲକୁ ପାଇ ଦାନ୍ତକାଠ ଭାବୁଁ ଓ ପହି ତୋଳେ ଓ
ବେଳେ ଧୂଣିକୁ ବିକିଦାକୁ ଆବଶ୍ୟ । ଭକ୍ତାରା ସେ
ପେଇ ମାତ୍ର ଛାତ ଅଶା ବୋଜଗାର କରେ, ସେଥିରେ
ମା’ ଇଥକେ ମୁଁଏ କିମ୍ବାଏ ଓ ଯେଉଁ ଅଣେ ଛାନ୍ତି
ପରିବା ଧରୁଇ ରଖେ, ଆଖୁ ତନି ରୂପ ମାଧ୍ୟରେ ଲୁଗା-
ନାହିଁ କିଣିବାରେ ସାଧିଯାଏ କରିବ । ଧର୍ମ ଧର୍ମ-
ବାରତର ଦସତର ଧାରିମ୍ବିତକ ମପକ ଧୂତିରେ

ଉଜ ପୁନା-ମା'କୁ “ମାରି” ଓ ପୁନା ଉଜକୁ “ଦାଦା” ବୋଲି ଡାକିନି ।

ଥରେ ସୁନା-ମା'କୁ ଖୁବ୍ ଜର ହେଲା ଓ ତାର
ଫଳରେ ନିଜର ଦୂର୍ଲଭ ଦେଖି ନେଇ ସେ ଅଭି
ରୋଜଗାର କରି ପାରିଲା ନାହିଁ । ତେଣୁ ବାଧ ହୋଇ
ସେ ଦିନ ନିଜ ଦଶ ବର୍ଷର ହିଥ ସୁନାକୁ ଜଙ୍ଗଳକୁ
ପଠା ରଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଜଙ୍ଗଳରେ ଯେ ଘଟଣା ଘଟିଗଲା,
‘ତାହାହିଁ ଦେଲା -- ତୁ ଭାସ୍ୟ ପରିବାରର ସଂପର୍କକୁ ଢୁଢ଼ି-
ତର କରି । ତା ପର ଦିନଠୁଁ ସୁନା ରଜ ସାଥୀରେ ଯାଏ
ଜଙ୍ଗଳକ ।

କିମେ ଉଜ ଓ ସୁନା ମଧ୍ୟରେ ସେ ସ୍ଥିଷ୍ଟ ବର୍କ୍ଷତ ହେଲା,
ପ୍ରତ୍ୟେକ ପ୍ରତ୍ୟେକଙ୍କ ଶ୍ରୀର ହେଲେ ଅଧିକ ଆକୃତି । ସୁନା
ପାଇଁ ନିଜକୁ ଲୋକସେ କାମରେ ନିର୍ଯ୍ୟାନିତ କରି ଉଜ
ମନେକରେ ନିଜକୁ ଖୁବ୍ ଗୋରଦାନ୍ତିତ । ଉଜଙ୍କର
ସୁନ୍ଦର ଓ ସୁବାସିତ ଫୁଲ ତୋଳି ଉଜ ଘେଟେତେବଳେ
ସେ ସବୁ ସୁନାର ଚକଶରେ ମୁଠିନ କରିବାକୁ ଯାଏ,
ସେ ଥାପତ୍ରି କାରେନାହିଁ; ବରଂ କିଶୋରଧୂଲିର
ଆଗ୍ରହରେ ମୁ ଦେଖାଇଦିଏ--- ତା ଥାପତ୍ରି । ହରଜୀ,
ପାହାଡ଼ତଳ ଓ ଯଥ ଭାବରେ ବଢ଼ିଥିବା କୁଳିତା ପ୍ରଭୃତି
ସୁନାକୁ ଦେଖାଇ ତା ମନରେ ଧୀର ଉପାଦନ କରି ଉଜ
ପରୁଣେ, ‘ ସୁନା ! ତୁ ମୋଟତ ଭଲ ପାଇ ? ’ ସୁନା
ଘେଟେବେଳେ ମୁଦୁ ସର୍ବ ଲଜ୍ଜା ମେଘତ ସ୍ଵରରେ କଥେ-
“ ଯାଏ ”, ଘେତକିରେ ଉଜ ହୁଏ ଉଠି ଲୋକିନିଧୁ
ପାଇଲାଏରି ।

ଧନେ ତରତ ମାସର ସକାଳ; ଅଜ ଓ ପୁନା
ପାରଥାନ୍ତି ଜଗଲକୁ । ଏହି ସୁନା ଧାରୁ କାଠ ଭାଙ୍ଗି ଓ
ପଦି ଚାଲି ଦେଇ ନିଜେ କାଠ ସଂଗ୍ରହ କରିବାକୁ ଚାଲି-
ଯିଭଥାଏ ଟକ୍କେ ଆଶକୁ । କିନ୍ତୁ ଶେଷ ସୁନା ତାର ଫେରୁ
ଓ ମନଠର କି ଏକ ମରଦର୍ଶିନ ଅନୁଭୂତି ଲାଲା । ସେ ଖେ
ଇତିମଧ୍ୟରେ କକଟେ ବିଦଳି ଯାଇଛି, ତାହା ନିରଜ

ଭାଣେ ନାହିଁ । ଆଜି ସୁନାଳଣା ସୁନାରି ପୁଲୁର ତଳେ
ଆଇ ତାର ମନେ ଦେଲା ଯେ ଏହି ବଣରେ ଏକାଜୀ
ଉଜ ଦାଦା ସଙ୍ଗରେ ସମୟ ବଢାଇବା ତା ପରେ
ଏକାବେଳକେ ଅସମ୍ଭବ । ଦେଖିଲା, ଉଜ ଦାଦା ଟିକିଏ
ଦୂରରେ କାଠ କରିବାରେ ଲାଗେଛି କ୍ଲେର୍‌ଲାଇନରେ ।
ସେ ଡାକ ପକାଇଲା, “ଉଜ ଦାଦା ! ମୁଁ ପାଇଛୁ ।”
ଉଜ ତା ଶୁଣିଲା, ମାତ୍ର ନିଜ କାନକୁ ବିଶ୍ଵାସ କରି
ପାରିଲା ନାହିଁ ସେ । କାରଣ ସୁନା କେବେ ଜଙ୍ଗଲରୁ
ଏକଲୁ ଯାଇନାହିଁ । ଉଜ ଘାଟି କରି ପଚାରିଲ,
“ ବାଟରେ ଡ୍ରାଇବ୍ ନାହିଁ ତ ! ” ଉଭୟ ଆସିଲୁ,
“ ନାଁ । ସୁନା ଜଙ୍ଗଲ ସମ୍ମା ଦେଇ ଫେରିଲୁଠବିଲେ
କେତେ କଥା ଭାବି ନେଲା ଓ ନିଜକୁ ନିଜେ ଟ୍ରାନ୍ସଲଟ୍‌
ଭକ ସାଧିତର ତାର ଜଙ୍ଗଲ ଛୁଲା କଣ ଏତକିତର
ମଶିଷ ହବ ? ଏଇ ଝଣ୍ଟର ଉଭୟ ଦସେ ତାର ବିଦବକାଠୁଁ
ପାଇଲା-- ନାଁ, ସେ ଯେ ତୋର ଜୀବନ ବିଶ୍ଵାସକୁ
ଓ ମତାତତ କେବେତ ଭଲ ପାଏ ! ତା’ ଧରେ କି
ତୋର ମଶିଷାବୁଲା ଦନ୍ତ ଉଦ୍ଧୋଜାତର ? ସେଁ, ଉଦ୍ଧୋଜ-
ପାତର କେତେବେଳେ ପାଇଁ । କିନ୍ତୁ ତା ମଠର

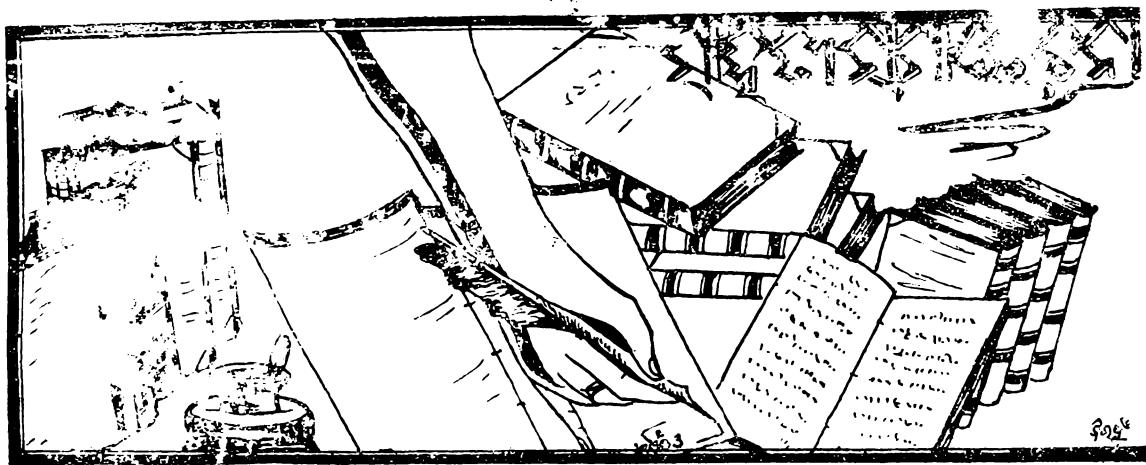
ପୁନା ଶୁଣି ଆସିବାପରେ
 ଅଜ କାରଣ ନନ୍ଦାକ ଦୟାଲୀ, କିନ୍ତୁ କିଛି ଠିକ୍ କେଉଁ
 ପାଇଲା ନାହିଁ । ଏହୁଡ଼ିଏହୁ କିମ୍ବା ଲାଈ ଭାବି
 ଶିଖିଥିବେ କାଠ ଭାର ଦୋଷି ଘରକୁ ଆହଳା ଓ ସଂଗେ
 ସଂଗେ ହୁନା ଘରକୁ ଧାଇ କହିଲା, “ ମାଝୁଁ ଫେଣିଲ,
 ପୁନା ଆଜି ଏକଲା ଜଙ୍ଗଲରୁ ବାହାରି ଆପଣ୍ଟି, ତେ କିନି
 ପରି ଯଦି ସ୍ଵର୍ଗ ଆପଣ୍ଟା ! ” ଏଠାତ କାହିଁ ହୃଦୟା ଧାରିବୁ
 ଗଲା ଓ ମୁଦୁ ସ୍ଵର୍ଗ ଭାର ଗାଲିଚର ଚଣାଟିଏ ଛେଠ
 ରୂପୁଡ଼ି ବସାଇ ଦେଲା । ଅନ୍ତରେ ପୁନା ବି ଭାକୁ ଗ୍ରହଣ
 କଲା ଆଶ୍ରମର ସମ୍ମାନ ଶ୍ରୀକୁ ଅନନ୍ତ କାହିଁ ଓ ଭାର
 ସେଇ ଲାଲ ଓଠେଇ ଚଣାଟିଏ ଖେଳି ସିମର ନରଜା
 ପୁଣୀଇ । ଭାର ମା ସ୍ଵିପନ୍ଦର କହିଲା, “ ମୁଁ ନାହିଁ
 ହୁନାଠା ଦାକୁ ଫଳ ଦୁଷ୍ଟ ସ୍ଵର୍ଗ ଯାଇଛୁ । ରହ, ନୁ
 ଭାକୁ ଠିକ୍ କରୁ ଦାଖିଲା ତେ ! ”

ସେ ଦନ ସୁନା କାଠି ପଦ ବିକବାକୁ ଭଲ ସାଥରେ
ଅଭି ଗଲାନାହିଁ; ସେ ଗଲା— ଗୀ ମାରପିକ ସଙ୍ଗରେ ।
ତା' ପରଦନ ସକାଳେ ବି ୦ କ୍ ସେଇ କଥା । ପଡ଼ାଇ
ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସ୍ଥିକ ସଙ୍ଗରେ ସୁମା ଜଙ୍ଗଲରୁ ଗଲା
ଗାନ୍ଧିଏ ଦଶର; ତେଣୁ ରଜ ବାଯ ହୋଇ ଏକଲା
ଚଲା ଅନ୍ୟ ଚାନ୍ଦିଏ ଦଶରେ । ତାର ବୁଝିଦାକୁ ଦାକି
ହୁଲା ନାହିଁ ଥେ, ସୁନାର ବୟସ ଧ୍ରାପ୍ତି ହେମାନଙ୍କ
ଦକ୍ଷିଦର କାରଣ—ଲୋକ ଚଷ୍ଟ ଭୟରେ । କିନ୍ତୁ ସେ
ଏହି ପ୍ରାଚୀ ଅନୁଭବ କରୁଥାଏ ସୁନାର ଅନୁଭୂତି ।
କେବଳ ସୁନା ବି ଉପଲବ୍ଧ କରୁଥାଏ—ଏକ ଗୁରୁତବ
—୫୩

X X X

ଦିନ ଦେଖିବାକୁ ମିଳିଲା—ସୁନା ଘର ଆଗରେ
ଗୋଟିଏ ଢାଳ ମଣ୍ଡୁଆ । ତାର ତଳେ ତଥାଟିଏ ଶ୍ଲେଷ
ଦେଖ । ବେଦାରେ ଗୋଟିଏ ଦୁର୍ବିକର୍ଷ ଓ ମାଟି ଛୁକ୍କାରେ
ପ୍ଲାନ୍ଟ ଦାପଟିଏ । ଦେତବେଳେ ବେଦା ପାଶରେ
ଗଣ୍ଡାମନେ ନିଜ ଦାଦି ଦଜାଇ ମହୁରା ପୁଞ୍ଜି ଦେଲେ,
ଘର ଭବରୁ ମାରିଏ ହୁଲହୁଳ ଦେଇ ଧଳଦାନ ଲୁଗା
ପିଙ୍ଗଥବା ଭଲ ଓ ସୁନାକୁ ଆଣି ଦସାଇ ଦେଲେ ତସଇ
ଦେଖରେ ।

(ଶିହୁ ଗ୍ରାହକ)

ଉଦ୍‌ଧେନ୍ଦ୍ର ମତସ୍ଥାଦୟ

ଆଜିକୁ ପ୍ରାୟ ଦୁଇଶ ବର୍ଷ ଭଲର ଜଥା । ସେତେ-
ବେଳେ ଉତ୍ତିଶାର ଦିଆ ଉତ୍ତିଶା ସଜ୍ଜମାନଙ୍କର ଅବସ୍ଥା
କଣ୍ଠା ଥିଲେ, କବି କିମ୍ବା ନାଟ୍ୟକାର ଲେଖନୀରୁ ତାମା
ଜାଣିଦେଖିବୁ ଧୂମ ଆଗ୍ରହ ଲଠନ । ଆହୋନେ ଏଠାରେ
ସେହି ପ୍ରମଦ୍ୟର ଏକ ନାଟ୍ୟକୟ ବଣ୍ଟିନା ଆଭଲାନା
କରିବୁ ।

“ଉଦ୍‌ଧେନ୍ଦ୍ର ମତସ୍ଥାଦୟ” ଗ୍ରହୁର ରଚିତା ଏବି
ନିଲାପନ୍ତ କୋମୁର୍ର ରାଜ୍ୟର ନରଧଂଧପୁର ଶାପନିର
୧୯୪୮ ତାମାର ଶୈଖ ଭ୍ରାତରେ ଜିଜ୍ଞାସା କରିଥିଲେ ।
ଦ୍ୱାରକା ଉତ୍ତିଶା ଉତ୍ତିଶାସତର ଗ୍ରହୁଟିର ଛିଲେଖ ଥିଲେ-
ହେ ଆଜି ମୁଢ଼ା ତାହା ଲୋକଟଳାଗନର ଗୋରଙ୍ଗୁଡ଼ି
ଖୋଇ ଥିଲା ! ଅଛଳ ଖୁଣ୍ଡିଯାନ୍ତିକ ଲେଖକର ଅଧ୍ୟ-
ପକ ହଣ୍ଡି ତାମାମର ଆପୁର୍ବ, ସାହୁଭ୍ରାତାପୁର୍ବ, ତାହାର
ସମ୍ମାଦନ କର ସାରଣଙ୍କର ଏନ୍ୟବାଦହୁଁ ପ୍ରାର-
ଥିଲା । ଗ୍ରହୁର ମୁଖ୍ୟ ବେଳମିଛନ୍ତି ପଣ୍ଡିତ ବିନାମ୍ବୁନ-
ମାନ୍ଦି । ନାନକୀଯ ସାରଣେ ଉଚିତ ବେଳମିଛନ୍ତି ପଣ୍ଡିତ ବିନାମ୍ବୁନ-
ମାନ୍ଦି ପ୍ରାଣିତାର କାଣ୍ଡେଖକଥନର ସମ୍ବନ୍ଧି ବବ୍ଲିଦାକୁ-
ଧେବ । ଅପୁର୍ବାଂଶ ରହନୀ ଧଂଧୁ ତ ଶକ୍ତିକ ଓ ଝାତନୀ
ଧାରନୀ ଧଂଧୁର ଗନ୍ଧର ପମାରବାପ ତୋଷାରଥଙ୍କ ।

କବି ମୁଖ୍ୟତଃ ଅଧ୍ୟାଦଶ ଶତାବ୍ଦୀର କେବୁ ସ
ତୁପତି ବଳଭଦ୍ର ଉଦ୍‌ଧେନ୍ଦ୍ର ଓ ତାଙ୍କର ଭାତ୍ରବାହିକାରୀ ଜନ
ଦୂର ଅଞ୍ଜଳିର ବିବରଣୀ କିମ୍ବା କିମ୍ବା ପାମିଶ୍ର
ଧୂପତ ପ୍ରକାଶକୁଦ୍ଵେବ (୧୯୪୪-୧୫ ପ୍ରକାଶକ
ଉତ୍ତିଶାର ମରଧିକା ଧୂବାଦର ରଜାରାଜ ପଣ୍ଡିତ
ମୁକ୍ତରେ ପରାସ୍ତ କରିଥିବା, ପୁଣି ଏକନୟରେ ଠକେଯେ
ହରର ବଳଭଦ୍ର ଉଦ୍‌ଧେନ୍ଦ୍ର ଅନ୍ୟ ଦେଖନ୍ତା ଚାମ୍ର
ଧୂତଳ ଦେବଙ୍କ ମାରେ ଧୂକ୍ରର ଦେଲ ଧୀନା ଏ
ଗ୍ରହୁରେ ସତି ବାହୁ ଥାବା ଯୋଜାନ୍ତ ଦୃଢ଼
ଦେବର ମୁଖ୍ୟମାନ୍ ସାହୁତ୍ୟ ସେହିତ ମଧ୍ୟ ଉତ୍ସମ୍ମାନ
ଆଦ୍ୟରକ୍ତାବୁ ।

ନାନପ୍ରେୟ ଉଦ୍‌ଧେନ୍ଦ୍ର ରତ୍ନକୁଶିଲାନୀ ବଣ୍ଟିନା କାଃ
କବି ଗୋପନୀୟ ବାତ୍ରଜେନାଙ୍କର ‘ସମର ତରଙ୍ଗ’
ଉଦ୍‌ଧେନ୍ଦ୍ର ସାହୁତ୍ୟ ଶୈଖର ଭାବେ ଭାବରେ ପ୍ରାଚୀ
ଧ୍ୟାତନ୍ତ୍ରିକ ସାହୁତ୍ୟମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରସର ଏ
ଥିଲାଯୁ ଅବକାନ ସଂଘୁତ ଭାବରେ ଲୁହତ ହେବ
ମଧ୍ୟ “ଉଦ୍‌ଧେନ୍ଦ୍ର ମତସ୍ଥାଦୟ” ର ପରାମର୍ଶା । ଓ ରତ୍ନ
ପରାମର୍ଶ ଉତ୍ସମ୍ମାନି ବାଜନ୍ତି ବିଷ୍ଣୁକ ଓ ଜାତୀୟ ଉତ୍
ପନ୍ଥ ।

କବି ନାଲକଣ୍ଠ ଏହି ଶ୍ରଦ୍ଧରେ କେବୁଝରର ନିଯମ
ପଢ଼ଇ, ମନ୍ତ୍ରର, ଅଭିନ୍ଦିକୁ ସ୍ଥିର ବିଶ୍ଵିନା ଗୁରୁଭୂତର
ଭାଷା ବରବ ଓ ଉପମା ଅଳଙ୍କାରରେ ଅଛି ପ୍ରାଣବନ୍ତ
ଚର ପାରିଅଛନ୍ତି । କେବୁଝରର ଭାଷାର ପ୍ରସ୍ତର ଜୀବି
୪୩୨୯ । ତୁ ଦେଖିରାଣୀର ଜନକୁଳୀ ଗୋନାସକାର
ଶ୍ରୀଜନ ନାରଦାକୁ ମଧ୍ୟ ଦେଖ ଭୁଲ ନାହାନ୍ତି ।

ତେବେ ଶେଷପୁଣ୍ୟତ୍ରନ୍ଦିଗନଦିନ ଦିନଗରସାର୍ଥକ-
ନାକାନ କୃତ୍ତବ୍ୟାତ୍ମକ ତତ୍ତ୍ଵାଚନୀ ଶ୍ରଦ୍ଧେତରଶ୍ରୀତତ୍ତ୍ଵାଶୀ-
ର୍ମାନ୍ତୁମ୍ଭିକା । ଗୋନାସିକାନ ନାମ ପୁଣ୍ୟତ୍ରନ୍ଦିଲୀ । ତତ୍ତ୍ଵାଚନ-
ନାନାକୁତ୍ତିତୁହ । ”

କବି ଏକବୁଝର ଜୀବିନ ମାନଙ୍କର ଯେଉଁ
ବିରାମ ଚିନ୍ତଣ କବି ଅଛନ୍ତି ତାହା ପ୍ରାଚୀନ ସାହିତ୍ୟରେ
ମୁଣ୍ଡ ବିରଳ ବୋଲି ମନନକ୍ରିୟା । ନିମ୍ନ ଶ୍ରୀଜନ୍ମ
ନାନାକ ତାହା ସହିତେର ଅବଧାରଣା କରି ପାରିବେ ।

ନାମ ପଳିଲୁଙ୍ଗାତରିତୟ ଶୁନ୍ୟରେଯୋହ କୋଧନା
ଏହିକୁ କନାର ଦିତାଧିରହିତା ମୁକ୍ତାଶ୍ଵିତମାଧେନ ଯେ
ମୁକ୍ତି ବିନାନ ଜନାର୍ଥନୀପରା ମାତ୍ରାର୍ଥ ଦୁନାଶ୍ଵି ହେ
ବୁନ୍ୟନ୍ତି ଶର୍ଵାଶ୍ରୀଦିନ୍ଦ୍ରି ଚନ୍ଦ୍ରାମମୀ ପକ୍ଷୁଶିର ।

ଶ୍ରୀନାନଙ୍କ ପ୍ରତି ଏ ଭଲି ସହାନୁଭୂତି ସମ୍ମନ
କୁଦୟନ୍ତର ଏହି ପରିମ୍ବନ ଅଭ୍ୟାସ କବିଙ୍କ ଲେଖନାରୁ ମିଳି-
ଏ ଦୈର୍ଘ୍ୟନାଟି ଯେ କୌଣସି ପ୍ରାଚୀନ ଦିନ୍ତି-ଶ୍ରୀମ
ଦୁଇ ମନ୍ଦିରରୁ ମୁକ୍ତାର ପାଇବାରେ । ଏହି ଶବଦମନେ
କନାରୁ ନାନାକ ଅଭ୍ୟାସରେ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ । ଦଶାଧ୍ୟାନ
ଓ ନିତିଲାଭ ର୍ଷତ କିମ୍ବା ମୁକ୍ତାର ବିବାହ ସେମନଙ୍କର
ନାହିଁ ସେମାନେ ଗବ ଶୁନ୍ୟ ଅଛିଥିପରାମ୍ଭନା ।

ଏହାନ୍ତର କବି ନୃତ୍ୟରେ ଶବଦ ମାନଙ୍କର
ଦେଇ ଅଭ୍ୟାସ ଦୈର୍ଘ୍ୟନା କହି ଅଛନ୍ତି ତାହା ବି ସାହିତ୍ୟର
ନାନାନ ପାଇଦାର ଯୋଗ । ଏହି ଦୈର୍ଘ୍ୟନା ପାଠକଲେ
ଏପରି ନୃତ୍ୟରେ ନାନାମାନଙ୍କର ଅଭିଜଳ
ପ୍ରତିଭାବ ସ୍ମୃତି

ଏହାନ୍ ପଶ୍ୟ ସମାନଗାଢ଼ିକଳାତ୍ମାବନ୍ଦମ୍ଭାନା

ପୁରୁଷଙ୍କ ତୁଳପଦେଶର ସୃଷ୍ଟିପୁଣ୍ୟ ଓ ପଞ୍ଚକୃତାତ୍ମା
ଯାତାପୁତ୍ରବିଧାନମୁଦ୍ରନଟିନଂ ବାଦିଶିଶୀତୋଷ ତେ
ପୁଣ୍ୟ ସ୍ଵେଚ୍ଛମତ୍ତେ ସ୍ଵପାବିରହିତାନ କୁଷନ୍ତ୍ର ବନ୍ଦୀଭାନାନ ।

ସେମାନଙ୍କର ରୂପ, ଦେଶ, ବ୍ୟକ୍ତି ସମାନ । ସମସ୍ତେ
ସମାନ ଧାର୍ତ୍ତର ଓ ସମାନମୁଦ୍ରପ ମସ୍ତକ ଅବନତ କରି
ସମାନ ପାଦବୁଲନାଟିର ନୃତ୍ୟ କରୁଛନ୍ତି ।

ପୁଣ୍ୟ ଶବଦ ଏକାତ୍ମର କୁକୁଟର ବିଶ୍ଵିନା ଅନ୍ତର
ଶିଖକର୍ମକ ହୋଇଥାଏ । କୁକୁଟା ତାହାର ଶିଶ୍ଵମାନଙ୍କ
ସଇରେ ଘେନି ପାଦର ଭୂମି ଜୋଳି କି ଭଲି ଆହାର
ଦୋଗାଇଥାଏ, କବି ଅଛି ନିପୁଣ ଭାବରେ ସେହି ଚିନିର
ଅବତାରତା କରିଥାଏ ।

କାଟୁଲାଂ ସ୍ଵଚରଣୋ ଲିଙ୍ଗିତଂ ଜନନ୍ୟାଃ-

ଦ୍ୱାଂ ଦୁର୍ବି-କାଦ୍ରୁ ତ ଗତାତତ- ଦୁତପ୍ରକାଶାଃ ।
ଲିକ୍ଷ୍ୟ ଶରାରବ ଜଦାରୁଚିରଂ ବୁନ୍ଦେ

ଲୋଲା ମିଳନ୍ତି ଶିଶ୍ଵଦ୍ଵିତାଶ୍ଵାସ ଧାନା ।
କବିଙ୍କର ଅଭନବ ବିଶ୍ଵିନା ଦୃତୁରୁ ଓ ଶାସ୍ତ୍ର
ଦୃଷ୍ଟିର କନତେଳ ସାମାନ୍ୟ ଆଶ୍ଵାସ ମାତ୍ର ଉପର ଦିଆ-
ଗଲା । ଯୁଦ୍ଧ ଦୈର୍ଘ୍ୟନାରେ କବିଙ୍କର ଦିନ ହସ୍ତର ପରେବୁ
ଏଠାଟି ଗୋଟିଏ ତଥାକର ଉତ୍ସାର କରି ଦିଶାଧାର-
ପାଠର । ଅମାନଙ୍କର ମୁଗାଧାତ ଦ୍ଵାରା ଯେଉଁ ଧୂଳି
ପଟଳ ଆକାଶକୁ ଆଛଳ କରିଥିଲା ତାହାକୁ ମୃଥନାର
ସଦାଶ୍ଵର ଦୀର୍ଘାସ ସଙ୍ଗେ ରୁଳନା କରି ସେ କହି ଅଛନ୍ତି ।
ପୁନ୍ୟ ପୁନରୁ ମହିଳାତ୍ମକ ସମୁଧିତ ।

ଦ୍ୱାଂ ସ୍ଵପ୍ନରବାଲୁ କୁନଧୁଳିଷ୍ଠଂ ସମ୍ମୁଦ୍ରଃ ।
ମୁହୂର୍ତ୍ତେ ନେଇ୍ୟାଦବ୍ୟାପ୍ତାଭୂତ—

ସୁଦା ପିତେରୁଛୁ ସତ୍ତ୍ଵମଂ ଦଧୋ ।

ଶ୍ରୀମତ୍ତ ଆମୂଳର ପାଠ ନ କଲେ ଏହାର
ମାଧ୍ୟମ ସଂକ୍ଷିପ୍ତ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣମ କାହିଁ ହେବ ନାହିଁ । ଏହା
କେବଳ କେବୁଝର ନୁହେଁ ସମର ଉକ୍ତକର ଏକ
ଅନୁଭୂତି ଦୋଲିବାକୁ ଥିବା ।

ସାହିତ୍ୟକ୍ଷେତ୍ର ରାଜନୀତି

‘ଚତୁରଙ୍ଗ’ ସମ୍ବାଦକ ମହାଶୟୁ,

ସାହିତ୍ୟ ଓ ରଜନୀତି ସଂପର୍କରେ ଦୁଇଟା ମତ
ଦେଖାଯାଏ । ଗୋଟାଏ ମତରେ ସାହିତ୍ୟ ରଜନୀତିରୁ
ପୃଥକ୍ ପୂଣି ସେୟ ସଙ୍ଗେ ଏହା ସଂଚଙ୍ଗ୍ରହ ରହି ନ ପାରେ ।
ଅନ୍ୟ ମତଟି ଠିକ୍ ଏହାର ଉଲଟା । ‘ଚତୁରଙ୍ଗ’ ରେ
ଏହି କିମ୍ପୁଚର ଗୋଟିଏ ଆଞ୍ଚଳ୍ୟରାଜ୍ୟକ ପ୍ରମୁଖ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ
ମଞ୍ଜୁର କରିବେ ବୋଲି ଅନୁରୋଧ ।

ଡକ୍ଟର ପଣ୍ଡିତ ନାନ୍ଦୀନୀ କଲେ ଦେଖିଲୁ-
ଯାଏ ପେଉଁମାନେ ସାହୁତଙ୍କୁ ରାଜନୀତିରୁ ଥିଲା କରି
ରଖିବାକୁ ଚାହୁନ୍ତି ବସମାଠନ କଷଣି---

୧ । ସାହୁତ୍ୟର ଛୁନ ରାଜନୀତିରୁ ଅନେକ
ଉର୍ଦ୍ଦ୍ଵରେ । ଏହା ମୂର୍ଖବାର ଆଦିଳତାକୁ ଉଠେଷା କରି
ସ୍ଵର୍ଗ ରାଜ୍ୟରେ ବିଚରଣ କରିବାର ଦୟା । ସମର୍ପ ମାନଦ୍ଵୀ
ସମାଜର ସମସ୍ୟା ଓ ସମ୍ମନ୍ଦ୍ର କଲାଶ ଏହାର ଆଦର୍ଶ ।
ରାଜନୀତି କିନ୍ତୁ ତାହା ନିର୍ମ୍ଭେ । ଏହା ପାଣୀର ବିଷୟ-
ବସ୍ତୁରେ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ । ସମାଜକୁ ଜ୍ଞାନ ଶାନ୍ତି କରି ଧର୍ମର
ମଧ୍ୟରେ ଦୃଢ଼ ବିଚାର ସମ୍ମନ୍ଦ୍ର କରିବା । ଏହାର ଲକ୍ଷ୍ୟ ।

୨ । ରାଜନୀତି ଓଦ୍‌ବ୍ୟାଳକ ବିର୍ତ୍ତମାନ ମାତ୍ରା ବୁଝି-
ପାଏ କିମ୍ବା ତଥା , ଏହି ଧ୍ୟାନ, ଭାବ, ଜୀବ ପ୍ରଭାବ
ଭଲ ଭଲ ଦିଲ ଓ ଚେତ୍ୟାର ସଂପର୍କ ହଜାର ଉଦ୍‌ବିଶ୍ଵା
ବିଷ୍ଟ ନାହିଁ । ବିନ୍ଦୁ ସାହିତ୍ୟ ଭବଜୀବିର ଦ୍ୱୟ ।
ଏଥରେ ଦଳ, ଗୋଷ୍ଠୀ, ଜାତ ଏମ୍, ଜୀବ ବା ଭୌଗ-
ଳିକ କମ୍ପା ଅର୍ଥନୀତିକ ବିଭିନ୍ନର ମୁାନ ନାହିଁ । ଏହା
ସମଗ୍ର ମାନକ ସମାଜକୁ ଉଗାଟିଏ ଜୀବ, ସମଗ୍ର ଧୂମନାଳୁ
ଗୋଟିଏ ଦେଖାଏ ଗେଟିଏ ସଂସ୍କୃତିକୁ ଅନୁଷ୍ଠାନ
ରୂପେ ବିର୍ଭବ କରେ । ତେଣୁ ରାଜନୀତି କ୍ଷେତ୍ରକୁ ଓହ୍ଯାଇ
ଅମ୍ବିଦା ସାନ୍ତିତ୍ୟ ପାଶରେ ଅଧିପତ୍ରକ ।

କ । ରତ୍ନ ରଜନ ପଗାଣ୍ଡୀ ବା ଜାଇ ଭୁବନେଶ୍ୱର ପ୍ରଦୀପ୍ୟ.

ସୁଷ୍ଠି କରିବା ରାଜନୀତିର ଦ୍ରକୃତି । ତେଣୁ ଏହାର ନାମ
ଅପ୍ରକଟ ପରିବର୍ତ୍ତନଶୀଳ । କିନ୍ତୁ ସାହିତ୍ୟର ମାତ୍ର
ତାହା ନୁହେ । ଭାଷା ପୃଥିକ୍ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ସବୁ ଉଚାର
ସାହିତ୍ୟ ଜାତି ଧର୍ମ ଦେଶ ନିର୍ବିଚେଷ୍ଟରେ ଆଡ଼ୁଛ ହେବାର
ଦେଖାଯାଏ । ଓମର ଖୟାମଙ୍କ କବିତାକୁ ମୁଖଲମାନ
କରି ଲେଖା ବୋଲି ହିନ୍ଦୁ ମୁଖନ ପେଣ୍ଠେ ଦିଅନ୍ତି ନାହିଁ ।
କିମ୍ବା କାଳିଦାସ ଭାଗତୀୟ କବି ବୋଲି ଦୁରୋଧାୟ-
ମାନଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ଦୃଷ୍ଟି ନିଷ୍ଠନ୍ତି ।

୧ । ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷର ସକ୍ତି ଏହି ଯେ ସାହୁତ୍ୟ ଚଳବଳ
ନୈସିଟୀଙ୍କ ଦୟା ନୁହେ; ପାର୍ଥବ ମଧ୍ୟ । ଚନ୍ଦ୍ରନାଥଙ୍କ ରେ
ଦୂପାଶ ଦେଖିଲୁଛୁ ଉତ୍ତରକ୍ଷେ ଉତ୍ତରକ୍ଷେ ମଳବାନ ତଙ୍କ—
'Types of wise who soar but never roam
True to the kindred points of home
and home' ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷର ସମାଜୀର୍ଣ୍ଣର ଦୟା ଏହିତର ଦ୍ୱାରା
ସମସ୍ୟା, ସକ୍ରିୟତାରେ ଜୀବିତ ସାହୁତ୍ୟ ଚଳବଳ ଦ୍ୱାରା
କଞ୍ଚିତନା ରାଜ୍ୟର ବିନ୍ଦୁରେ କାଠରୀ, ଆମାରିତରେଲେ
'ସାହୁତ୍ୟ' ଶବ୍ଦର ଆପଣଙ୍କ ଅର୍ଥଟି ମଧ୍ୟ ତଥାଧିକ
ହୋଇ ପାରେନାହିଁ ।

୨। ଦେଖ ସମୟରେ ପୁରୋଧାରେ ‘Art for Art’s sake’ ଅର୍ଥାତ୍ କଳାରେ ଅନ୍ତରେ କେବେ କଳା ସ୍ମୃତି, ଲାଭ କିମ୍ବା ଉଚ୍ଚତରଗ୍ରହୀୟ, ଲିଖ୍ୟାନ ଜୀବନ୍ଦୀ ଏ ଆନନ୍ଦର ଦ୍ୱାରା ବୋଲି ବିବେଚନ ହେଉଥିଲା ଏବେ ସମୟ ଅଛି ନାହିଁ । ଅର୍ଥାତ୍ ନିରାପଦ ପରିଚାଳନାରେ ନିରାପଦ ନାହିଁ ।

ପରେଖାତ୍ମା ଓ ଦୟାଳି ଏକ ହୃଦୟ ଅଭ୍ୟନ୍ତ ଚାଲିବା ପାଇଲା
କରିଥିଲେ । ସାହୁତଥର ପଦ ସମାଜ ସ୍ଵରୂପ, ଦେଶ
ସହିତ, ନାୟକ, ସହିତ ସର୍ବକ୍ଷଣ ନ ରଖେ ତେବେ ଆହୀ
ସାହୁତ୍ୟ ଏକବାଟ୍ୟ ଉଦ୍ଧାର ନ ପାରେ । ନାରତ୍ନ ବିହୁ
ସମେତା ଦ୍ୱାରା ଧ୍ୟାନ ଓ ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟକୁ ଘେନି ସମାଲ

ଶରୀରକିଛି । ସାହିତ୍ୟକୁ ପଦି ସର୍ବତାର ମାପକାଠି ଚିବାଲି ବିଶୁର କରିଯାଏ ତାହାହେଲେ ସମାଜ ପରି ମାହିତ୍ୟର ମଧ୍ୟ ନାହିଁ, ଅଦର୍ଶ ଓ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଅଛି ଦୋଳି ମାନିବାକୁ ହେବ । କାରଣ ଅଜାତରୁ ଆଜି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସମାଜ ଗଠନ ଦିଗରେ ସାହିତ୍ୟର ଦାନ ଅସ୍ଵାମାନିୟ ।

ତ । ସାହିତ୍ୟ ଭାବବଜନ୍ମର ସାମଗ୍ରୀ ହୋଇଥିବାରୁ ଏହା ସର୍ବଦ୍ୟାଧୀଁ । ସମାଜର ଯେଉଁ ଠାରେ ଫର୍ମଷ ତେବେରୁ ତରି ଦୂରକୁ ପଳାଇ ନ ଯାଇ ସେହି ସବୁ ପରିଶ୍ରମ, ବିଭେଦ ଓ ସମସ୍ୟାଗୁଡ଼ିକୁ ଯଥାର୍ଥ ଉଦାର ହୃଦୟର ବିଶୁର କରି ସମ୍ମୁଖ କଳାଳି ପାଇଁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦିଦିବା ଉତ୍ତାଙ୍ଗ ସାହିତ୍ୟର କାର୍ଯ୍ୟ । ତେଣୁ ରାଜନୀତିକୁ ଶୁଣି ମୃଦୁକ୍ରମିତିରେ ରହିବା ସାହିତ୍ୟ ପରିଷେରେ ଅସ୍ଵର୍ଦ୍ଧବ ।

ଉପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ରାଜନୀତିକ ପୃଥିବୀ ଉପରେ ଦୃଷ୍ଟି ଯେଉଁଲେ ବୁଝାଯାଏ ଯେ, ପ୍ରାୟ ପ୍ରତି ଦେଶର ରାଜନୀତି ଯେହାରେ ନାୟକମାନେ ଅଳ୍ପାଧୃତେ ସାହିତ୍ୟକ ପଦି--ଠାର୍ଯ୍ୟ । ଚାରୀଲି, ହୃଦୟନ, ହିଟିଲିର, ମୁଖୋଲିମଙ୍କିଳାରୁ ଅରିବୁ କିମ୍ବା ଗାନ୍ଧି ଜବାହାରିଲିଙ୍କ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଦୃଷ୍ଟି ଯାଇନ ସେମାନଙ୍କର ସାହିତ୍ୟକ ଚନ୍ଦ୍ରା, ବଳିଷ୍ଠ ଭିଧା

ଓ ବିକ୍ରିବ୍ୟର ବିଶିଷ୍ଟତା ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ବିନ୍ଦ୍ୟାତନ୍ତ୍ରମୁକ୍ତି କି ? ଆପଣି ହୃଦୟ ସେମାନଙ୍କୁ ସାହିତ୍ୟକ ଶେଣୀଭୁବନ୍ତି କରିବାକୁ କୁଣ୍ଡିତ ହୋଇ ପାରନ୍ତି । ଏଥି ସଙ୍ଗେ ସବେଳା ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଦେଶର ରାଜନୀତିକ ଧ୍ୟାନ ପରିପ୍ରକାର ଲାଗି ପୁଣି ପୁନଃକାଳୀନ ସ୍ଵପ୍ନକୁ ସମର୍ଣ୍ଣ କରି ହେଉଁ ଗଦା ଗଦା, ଗଞ୍ଜ, ଉପନ୍ୟାସ, ନାଟକ ବା କବିତା ରଚିତ ହୃଦୟ ସେବୁଣ୍ଡକୁ ମଧ୍ୟ ଏହି ପୃଷ୍ଠିରୁ ସାହିତ୍ୟ-ଅନୁଗତ କରି ନ ପାରନ୍ତି । କେବେଳି କହୁନାହିଁ ଯେ ଶୁଦ୍ଧ ଶୁଦ୍ଧ ରାଜନୀତି ବାର୍ଥକୁ ଯେତି ଯେଉଁ ସାହିତ୍ୟ ରଚିତ ହୃଦୟ ଜାହାନ୍ତି ଉତ୍ତାଙ୍ଗ ସାହିତ୍ୟ ଯୁଗେ ଶ୍ରଦ୍ଧା କରାଯାଉ ।

କିନ୍ତୁ ସାହିତ୍ୟର ଉତ୍ତିଷ୍ଠାପନୁ ଜଣାଯାଏ ତେ ରାମା-ଯୁଣି, ମହାଭାରତ ବା ଉଲିଯାତ୍ର ଭଲ ଉତ୍ତାଙ୍ଗ ସାହିତ୍ୟ ମଧ୍ୟ ଏହି ସବୁ ପରିଷର୍ଷ, ବିଭେଦ ଓ ସମସ୍ୟାକୁ ଯେତି ବୃଦ୍ଧି ହୋଇଥିଲା । ସଜାର ବର୍ଷ ପରେ ଏଠବି ମଧ୍ୟ ସେ ଗୁଡ଼ିକର ଯାପି ମନ୍ଦିଳ ନାହିଁ । ଚର୍ବିରୁ ମଧ୍ୟ ରାଜନୀତି ମୃଦୁ ହୋଇନାହିଁ । ତେଣୁ ରାଜନୀତିକୁ ସାହିତ୍ୟରୁ ଅଳମା କରି ଡେବିଡିବାର ଯୁଗେ ବା ପ୍ରମାଣ ଅଳ୍ପ ଅଣ୍ଟ ଦୋଳି ମନେହେବ ।

ଆପଣଙ୍କ
‘ସମଦର୍ଶି’

ସୁଗଧାରା

ସାହିତ୍ୟକର ଆଖିକ ପରିମିତ :—

ଗରବ ଏହି ଶ୍ରୀଶରେ ଅଧ୍ୟକ୍ଷାଂଶ ସାହିତ୍ୟ-
କାରବ ଗରବ । ଏମାନେ ପ୍ରଥମେ ନିଜର ଜୀବିକା
ଉପାର୍କନ କର କେବଳ ଅବସର ସମୟରେ ସାହିତ୍ୟ
ସେବା କରନ୍ତି । ତେଣୁ ଅନେକ ଅଭିଭାଗ କରୁଛନ୍ତି
ଯେ ଉତ୍କାଶ ସାହିତ୍ୟ-ସୃଷ୍ଟି ପାଇଁ ଦେଖିଁ ଏକାଗ୍ରତା,
ସାଧନା ଓ ନିରବଙ୍କୁଳ ଶାନ୍ତ ଦରକାର ଏଠାରେ ତାର
ଉପଯୁକ୍ତ ଷେଷ ମିଳୁନାହିଁ ।

କଥାଟିକୁ ବିଚ୍ଛର କରି

ଦେଖାଯାଉ । ସୃଜନ-ଶକ୍ତି ମଣିଷର ଏହିପରି ଏକ ଶକ୍ତି
ପାହା ଉଦ୍‌ଦେଶ, ଧ୍ୟାନ, ଲାଲାକାଳ, ଆଖିକ
ସୁଜ୍ଞଦେହୀ ବା ଦୂରଦେଖୀର ଅଭେଦୀ ରତ୍ନ ନାହିଁ ।
ଜୀବନ-ସାଗର ମହୁନରେ ସ୍ଫଳାହିଳ ଯେତକି ତାବୁ
ହୋଇ ଉଠିଛୁ, ଏହି ଶକ୍ତି ମଧ୍ୟ ବସ୍ତୁତକ ଦଳିଷ୍ଟ ହୋଇ
ଦେଖା ଦେଇଛୁ । ଆବହାର୍ତ୍ତ୍ୟା ଉପରିକ ବିଶେଷୀ ହୁଏ,
ଉଭ୍ୟିଦ ଯେମ୍ବର ଉତ୍ସତକ ଦଳଶାଳା ହୋଇ ଉଦ୍‌ଦେଶୀ-
ଯାଏ, ଏହି ଶକ୍ତି ମଧ୍ୟ କେତେକଟା ବେହିପରି । ଉତ୍ସାହ
ଏହାର ସାଷ୍ଟ ଦେଇଛୁ । ଉତ୍ସନ୍ତ ଲେଜନକର ଆଖିକ
ଦୂରବୟୀ ଯେ କେବଳ ଉତ୍କାଶ ସାହିତ୍ୟ-ସୃଷ୍ଟିର ଅନ୍ତଃ-
ଶୟ ହୋଇ ଥିଲାହୁ, ଏହା ଏବଂ ଆର କଥା ।

କେବଳ କଳା-ସାଧନା ଉଚ୍ଚତର ନିର୍ଭର କରି
ଜୀବିକା ନିବାସ କରିଲା ତଳେ ନାହିଁ । ଭାରତର
ବିଚଶେଷତଃ ଶ୍ରୀଶରେ ଏହା ଏବଂ ଆତ୍ମତ ହୋଇନାହିଁ ।
କେବଳ ଭାରତରେ କାହିଁକି ଉତ୍ସବରୂପରେ ମଧ୍ୟ ଏହି
ସାଧନା ସଂଗେ ସ୍ମେଲ୍ଲାରେ ଦୁଃଖ ଦରଶ କରିନେବା
ଓଡ଼ିଶାରେ ପାତ୍ରାନ୍ତର ପରେ କେତେକ ସାହିତ୍ୟକ ଓ ଶିଳ୍ପୀ
ଦୂଦିନର ମୁହଁ ଦେଖନ୍ତି । ଅନେକଙ୍କ ଭାଗ୍ୟରେ ତାହା କି
ସୁତେ ନାହିଁ । ଏହି ମଧ୍ୟ ତ ହୋଇଛୁ, ଏବଂ ହିନ୍ଦୁତ୍ୱକ
କା ଶିଳ୍ପୀ ମରିପିଦାର ଅନେକ ଫଳ ପାଇର ଜଗା

ତାର କଳା-ରତ୍ନର ମୃଦୁ ହୁଏ ପାଇଛି । ଅଥବା ହସିଛି
ମାହୁତିକ ବା ଶିଳ୍ପୀ ତାର-ସମ୍ପତ୍ତି ଜୀବନ ଦୁଃଖ ଓ
ଅନାହାରରେ କଟାଇଦେଇଛି ।

ଯେଉଁ ପ୍ରତିକୁ ଭୁବନ ଲକ୍ଷ୍ୟ ଏବଂ ସୃଜନ-ପ୍ରେରଣା
ଥିଲେ ମାନବ ଏହି ବିପୁଲ ତ୍ୟାଗ ସ୍ଵାକ୍ଷର୍ଯ୍ୟରୂପରେ,
ସାହିତ୍ୟ ସାଧନରେ କିଛି ଆଖିକ ଲାଭୀ ଜୀବି ଦୁଇକା
ସାହିତ୍ୟ ସେବାକୁ ଜୀବନର ଏକମାତ୍ର ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି
ରଖିବ, ଅଧ୍ୟକ୍ଷାଂଶ ସାହିତ୍ୟକାରତାରୁ ତାଙ୍କା ଆଶା କରି
ପାଏ ନାହିଁ । ସେହିପରି ଜୀବନାବ ସାହିତ୍ୟକ ସମ୍ପତ୍ତି
ଦେ ମୁହଁ ଉଚ୍ଛିତ କରି ପାଇର ସତ, କିନ୍ତୁ ତା
ଚକାଳି ଭ୍ରାତାର ସମୁଦ୍ର ଓ ବିଚଦିତା ପାଇଁ ଅନ୍ୟନ୍ୟ
ସାହିତ୍ୟକାରକ ଧ୍ୟାନକୁ ଅବ୍ସତ୍ତାକାଳୀ କରିବାର
ପାଇର । ଉତ୍ସନ୍ତ ଏମାନଙ୍କର ଆଖିକ ଉତ୍ସନ୍ତ ଆଖିକ
ଜାତ ଅଦ୍ୟାସୀନ ତ୍ୟାଗ ହେବେ ନ ପାଇର ।

ଦୁଃଖ ଓ ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ପୃଷ୍ଠା କରିବାର ଜିନିତ । ତଳେଖ
ସେଇଠେ ଏ ସବୁ ଦରଶ କରିବାରୀକୁ ନାହିଁ । ମଣିଠର
କଳିତା-କୁତ୍ର କେବଳ ପବନ ଆହାର ଉପରେ ବର୍ତ୍ତି-
ପାରେ ନାହିଁ । ଚିନ୍ତା କରିବା ଓ କଳୁନା କରିବାର
ପଠାଯା ଅବଳାଶ ପାଇବା ପାଇଁ ସାହିତ୍ୟକାର ମଧ୍ୟ
ଆଖିକ ସ୍ଵରୂପିତା ଆବଶ୍ୟକ । ଏଠାରେ ମହାରାଜା
ଶିକ୍ଷାଦତ୍ୟକ ସାହିତ୍ୟର କାଳିଦାସଙ୍କ ଅନ୍ତି ମଠନୀପାତ୍ରେ
ଦିନେ ମଧ୍ୟ କବିକୁ ଅଭାବିକ ଭାବରେ ନାରବ ଦେଖି
ବିକ୍ରମାଦତ୍ୟ ନାରଦାର କାରଣ ପର୍ବତିରେ । ମହାକବି
ତାର ଭାବର ଦେଲେ “ଅନନ୍ତରୀ ତମାଙ୍କା କାନ୍ତରେ
କବିତା କୁତ୍ର । ” ଏହି କିମ୍ବଦନ୍ତାଠର ଶିଶ୍ରା
ରହିଛି । ଯଦି ଏହେ ବନ୍ଦ ପ୍ରତିକୁ ଅଜଳ ଅଭାବରୁ ଏହି
ଦଶା ହୁଏ, ଅନ୍ୟମାନଙ୍କର କି ନ ହେବ ?

ଦେଖିବ ପଦ ପଦ୍ମିକାମାନେ ଉପଯୁକ୍ତ ପାର୍ଶ୍ଵମିଳ
ଦିଲେ ପ୍ରାହୃତ୍ୟକାରର ଏହି ଆଖିକ ଦୂରବୟୀ ବ୍ୟ-

ଦାନଗେ ଦୂର କରି ପାରନ୍ତି, ଏବ ଏ ଦେଶର ସାହିତ୍ୟ-ସେବାକୁ ‘ଅନସରର ସମ୍ମା ସମ୍ମାନ’ ? ଶ୍ରୀରାଜ ‘ଦରଳାଜା କଣ୍ଠ’ ବା useful something ର ସ୍ତରକୁ ନେଇ ଯାଇ ପାରନ୍ତି । ଏଥା ଦରଳାଜ ମଧ୍ୟ । ‘ଅନସରର ସାହିତ୍ୟ-ସୃଷ୍ଟି’ ମନୋହାର୍ତ୍ତ ବୁଝିଭାବର କିନ୍ତୁ ଅଶା କରିଯାଏ ନାହିଁ । ସାହିତ୍ୟର ମଧ୍ୟ ଏକଦିଲ ସବ୍ୟାମ୍ୟକ ଦେବିର ରହିବା ବାସ୍ତିନ୍ଦ୍ରିୟ, ଏବରଦିନ ଯାଏ ଉତ୍ସବର ସାହିତ୍ୟକମାନେ ପାରିଶ୍ରମିକା ନ ନେଇ ପଦ୍ଧତିକାମାନଙ୍କୁ ନିଜର ଲେଖା ଯୋଗାଇଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଦେବମାନଙ୍କ ନିୟାଯ୍ୟ ପାରିଶ୍ରମିକ ସେମାନେ ପରିଦେନାହିଁ କାହାକି ? । ନେ ଯେ ଏହି ବିଷୟ କାହାର କାହାର ସାହିତ୍ୟକମାନଙ୍କ ସଠିକ୍କରି ହୋଇ ଉଠିବ ଏଥିର ଅସ୍ତର ସାହିତ୍ୟକତା ବିଷୟରେ ନାହିଁ ।

ଦୂରେ ଶ୍ରୀ ଜନମାନଙ୍କର ସମ୍ମା ବ୍ୟୁତର ରାଜୀ ମହାରାଜମାନେ ବନ୍ଧନ କର ସେମାନଙ୍କୁ ଅବାଧ ବିନ୍ଦାର ଅବକାଶ ଦେଉଥିଲେ । ଅବକାଲ ସାମାଜିକ ଥିଲା ଦିଲ୍‌ଲାଗ୍ନ ପାଇଁ । ଅଜଳାଳି ନିଜର ସ୍ଵାର୍ଗରୂପା ଜାହାଜ ଶର୍କ୍ର ପାଇଁ କିମ୍ବା ନିଜର ମଧ୍ୟରେହିଁ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଶୁଣି ସୁଜା ଉତ୍ତମ ଦେଖିବେ, ଏହି ଉତ୍ତକେଶ୍ୟ ମନରେ ଚନ୍ଦର କଟକର ଲେଖକମାନଙ୍କର ଏପରି ଏକ ଧୃଷ୍ଟିଷ୍ଟାନ ଗଠିତ ହୋଇଛି । ଲେଖକମାନେ ହେଲେ ଭାବ-ଚିନ୍ତା ଅଗ୍ରଣୀ । ତେଣୁ ସାହିତ୍ୟକର ଗୋରନ୍ତ ଓ ଦେଖାଦା ଅନୁଯାୟୀ ‘ଚତୁରଙ୍ଗ’ ଏହି ପ୍ରତିଷ୍ଠାନଟିରୁ କେବଳ ସ୍ଵାର୍ଗରୂପ ସାହିତ୍ୟକାଠାଠାରୁ ବି ଆହୁରି କିନ୍ତୁ ମହତ୍ତ ଅଶା କରେ ।

ସାହିତ୍ୟର ଅନନ୍ତର ଅବଦାନ ରହିଛି ବୋଲି ସାହିତ୍ୟ ସବୁ ସୁଗରେ ସବୁ ଦେଶରେ କେତେକଣ୍ଠକୁ ନିଜର ସେବକ ହିସାବରେ ଯୋଗାଇ କରିନିଏ ଏହିତ୍ୟ ସେଠା ଯାଇଁ ସେମାନେ ଯେଉଁ ପାରିଶ୍ରମିକ ମନୋହାର ନାମ ପରିମାପ କରେଲ ସ ।

ମହି ଅନନ୍ଦର ଅବଦାନଟିକୁ ବାଦ ଦେଇ କେବଳ ବ୍ୟେଷାସ୍ତରର ଦୃଷ୍ଟିରୁ ସମସ୍ତ ବିଷୟକୁ ବିଶ୍ଵର କଲେ ତାହାହିଁ ଦିନେ ଉତ୍ତକ ସାହିତ୍ୟ-ସୃଷ୍ଟିର ଅନ୍ତରାଜ୍ୟ ପ୍ରତିରେ ଠାରେବ । ଏହି ସାହିତ୍ୟକାଠାଠ ବିଶୁଦ୍ଧିତର ‘ଚତୁରଙ୍ଗ’ ଅଗରୁ ସତର୍କ ବାରୀ ଦେଇ ରମ୍ଭଣୀ ।

ଏଠାରେ କୁଷା ପାଇଯାଇର ଖୋ, ଦେଶର ବିଶ୍ଵା ଲେଖକମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟଥଥ ପାରିଶ୍ରମିକ ଦେବା ଜାତ ‘ଚତୁରଙ୍ଗ’ ଅଗରୁ ସାହିତ୍ୟକାଠାଠ କରି ସାରିଛି ।

ଦୁଇ କଲେଜ ଶୁଦ୍ଧମାନଙ୍କର ପ୍ରଥମ ସାହିତ୍ୟର ପରିଚୟ ଏହି ମାସିକ ପଞ୍ଜିକାମାନଙ୍କର ମାଧ୍ୟମରେ ହୋଇଥାଏ । ଏମାନେ କେବଳ ଯେ ନୂଆଁ ପ୍ରତିଭାକୁ ପ୍ରଥମ ଚିନ୍ତା ଆଖା ନୂତ୍ତା, କାହାର ମନରେ ସାହିତ୍ୟକ ବାଜ ଦେଖି ତାହା ଅନ୍ତରିତ ହୋଇ ଉଠିବାର ପୁଯୋଗ ଓ ପୁରୁଷ ମଧ୍ୟ ଦେବଥାନ୍ତି । ତେଣୁ ମାସିକ ପଞ୍ଜିକା ହୁଏ ଏମାନଙ୍କ କୁତନ୍ତ ହେବା ଉଚିତ । ଏମାନେ ଏବ ଏପରି ଆହୁରି ଅତନକ ଅପ୍ରକାଶିତ ଲେଖକ ଅଛନ୍ତି ଯେଉଁ ମାନଙ୍କ ନିଜର ମାସିକ ପଞ୍ଜିକାରେ ପ୍ରକାଶ ପାଇଲେ ନିଜକୁ ଗୌରବାନ୍ତିତ ମନେ କରିବେ । ଏମାନଙ୍କ ପାରିଶ୍ରମିକ ଦେବା ନିରାପତ୍ତ ।

ଯେଉଁମାନେ ସାହିତ୍ୟକୁ ସାଧନା ହିସାବରେ ନେଇଛନ୍ତି, ସାହିତ୍ୟକ ହିସାବରେ ଯେଉଁମାନଙ୍କର ପରିଷା ହୋଇ ଯାଇଛି, ସେମାନଙ୍କୁ କେବଳ ପାରିଶ୍ରମିକ ଦେବା ଉଚିତ ।

ଲେଖକମାନଙ୍କର ଆର୍ଥିକ ମନ୍ତ୍ରୀତ ପ୍ରତିଲିପି ପାରିଶ୍ରମିକ ଦେବାର ଜାତ ଧର୍ମଧ୍ୟକ ଧର୍ମ ପଦିକାର ମାନ ନେବା ଉଚିତ । ବ୍ୟାଦ୍ସମ୍ବିକ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ‘ଚତୁରଙ୍ଗ’ ର ମୃତ୍ୟୁ ହୋଇନାହିଁ । କଳା ଓ ସାହିତ୍ୟ ସେବାରୁ ଏହାର ଏକମାତ୍ର ଲକ୍ଷ୍ୟ । ଉଥିପାଇ ‘ଚତୁରଙ୍ଗ’ ଏହି ନାତି ମାନ ନନ୍ଦିତ । ‘ଶଙ୍କ’ ମଧ୍ୟ ଏହି ନାତି ମାନ କଲୁଛି । ଏହାପରେ ଉତ୍ସବର ପଦି କୌଣସି ନୂତ୍ତା ।

ମନ୍ତ୍ର ପଦ୍ଧିକା ଅରସୁ ହୁଏ, ସେମାନଙ୍କର ମଧ୍ୟ ଏହି ନାତି
ଅନ୍ତର୍ଷରଣ କରିବା ଉଚିତ ।

ବୁଦ୍ଧ ଲୋକମାନଙ୍କର ଆର୍ଥିକ ଅବଶ୍ୱର କଳନ୍ତି
କରିବା ଦିଗନ୍ତର ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ଦାସିରୁ ରହିଛି ନାହିଁ
ପ୍ରତ୍ଯେକିତ ଉଜ୍ଜଳ ଶିଖଦ୍ୟାଳୟର ଏବଂ ସାହୁତ୍ୟାନୁ-
ରାଗୀ ଅର୍ଥବାନ୍ ଦେଶକୁ ଦୈଶ୍ୟିଶୀମାନଙ୍କର । ୩୮୭,
ମାଟକ, ମୁଣ୍ଡଗଣ୍ଠ ପ୍ରତ୍ଯେକିର ପ୍ରତିବାଚିଗରେ ଉପରୁକୁ
ପୁରସ୍କାର ଯୋଗଣ କରି ଏବଂ ସାହୁତ୍ୟକ ମବେଶ୍ୟା
ଆର୍ହେ ଦୁଇ ଶ୍ଵାପନ କରି ଦେଶର ଏହିପର ଏକ ଧରେସୁ ତ
ଜଳ ଯାଇଗାଏ, ଯହିଁରେ ଦେଶର ପୁରସ୍କାର ଲେନାନ
ମାନେ ଅଶା ଦେଖିବ ଏବଂ ନୃତ୍ୟ ପ୍ରତିଭାଦାନ୍
ପ୍ରକଳର ଆନ୍ତର୍ଷ ହେବେ ।

ଏଇତିଂ କି. ୬୯୫୪ :-

ମୁଣ୍ଡର ସାତ ମୃଥିବାର କଠଣ ସବୁ ତ୍ରେଷ୍ଟ ପ୍ରତିଭାଦାନ୍କୁ
ନାଶିନେଇଲା । ହାବାଟ କର୍ଜ ବେଳୁସ୍ ଥିଲେ ଏବା ଆରିଟିଲ
ବେଜନିକ, ରାଜନାତକ୍ଷ, ଆନ୍ତର୍ଜାପନ ଓ ଉପନ୍ୟାସକ ।
ଏହି ପୁନ୍ରକଳ ବିଭାଷିକା, ବେଖାମ ସୁନ୍ଦର ରାଜ୍, ଭାର୍ତ୍ତ
ଓ ଆଶବ୍ଦକ ବୋମା, ସେ ଅଚନକ ଆଗରୁ ଦେଖନିକ
ନାହିଁଯକର ଅନ୍ତର୍ଜଳ ହୁଏଇ ? ଏତେ ଥିଲେ ଏକ
ଧୂମାଦ୍ୟ ଯା ଖାଇଯୁଥି ନୀ ଯେବା ଅଦ୍ୟା ମୂରିତା ନାହାନ୍ତି
ଆଗରୁ ଅବିଷ୍ୟତ ବାଣୀ ସ୍ଵର୍ଗ ଲାହୁ ଧାଇଥିଲେ ।
ଦସତବେଳେ ସେ ଏହି କିମ୍ବା ପ୍ରତିଷ୍ଠିତକାଳୀ ପରି ଲାଗୁ
ଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଏହି ମୟୋଧ୍ୟ ପ୍ରାତି ଏତେହିର ଅର୍ଦ୍ଧକାଶ
ନଶିଦେଇ ନାହିଁ ।

ତାଙ୍କର ଭପନ୍ୟାସର ସ୍ତର ଅଧିକାଂଶ ନାହୁକ
ନାହିଁକା କେଉଁ ଅଳଖା କଳନ୍ତେଇର ଶ୍ଵାମୁତ୍ତି ।
ହୁଏତ ସେମାନେ କନ୍ଦ୍ର, ବୁଝି ବା ମଞ୍ଜଳ ଲୋକର ଧ୍ୟ-
ଦାସୀ, ସେମାନଙ୍କର ମେଖୁତି ମର ଗୋଟି, ନେବୁଣ୍ଣ
ପରତମାଳା ତଳତର ଜାଗୁର ଗହର ଧାରି ବାପ୍ର
ନାଶି । କନ୍ଦ୍ରକେକରେ ଷଷ୍ଠୀଶ୍ଵାସୀ ଧ୍ୟାନିଜଳ ପଢ଼ିଲେ

ଏମାତନ ଚଞ୍ଚଳ ପଦବିଶେଷରେ ଗହର ଉତ୍ତରୁ କାଷ
ଏବଂ ତମ୍ଭେ କରିପାରୁତ ବସ୍ତୁତ ପାନ୍ତରରେ
ସମୟ ମଧ୍ୟରେ ନିଜର ଆହାର ସାମାଜିକ କର, ଆ
ଦେଖାଇପିବା ଦୂରରୁ ଉପର ଗହିର ରତରେ ଯାଇ ଏ
ନିଅନ୍ତେ ଅବସ୍ଥାର ଅବଧାରଣା, ଏହି ଜୁଲ୍ହର ଶର୍ତ୍ତ
ବେଜନିକ ଶ୍ଵାମୁତ୍ତିର କଳନ୍ତା-ପ୍ରବଣତା ତା
ସାହୁତ୍ୟ ଧୃତିକୁ ପ୍ରଭାବିତ କରିଛି ଏବଂ ତାଙ୍କର ।
ନ୍ୟାସ ଶୁଣିକୁ ବିଶେଷ ଭବରେ ସରସ କରିଛି । ।
ତାଙ୍କ ଉପନ୍ୟାସ ଶୁଣିକର ତମ୍ଭାରିତା ଏହି ଯେ
ଯାହା ତଥାର ବର୍ଣ୍ଣ ଆଗନ୍ତୁକ ଅସ୍ତ୍ର ମାନି ନେଇଥି
ତାହା ଏବଂ ଏକେ କଳନ୍ତାର ସକ୍ଷେଷ୍ଟ ଛାଡ଼ି, ବାପ୍ରବେ
କଟଣ ମୃତକା ଉପରେ ପଦାର୍ପଣ କରୁଛି ।

ତାଙ୍କର କଳନ୍ତାରେ ସେ ଏପରି ସବୁ ଥିଲେ
ବିଜନ-ଅବିଷ୍ୱତ ବିମାନ ଦେଖି ଯାଇଛନ୍ତି, ଯା' ରୁଧ
ମାଆକର୍ଷଣ ଶକ୍ତି କରେନାହିଁ-ଯାହା ସାହୁତ୍ୟ
ମନିଷ ଇଜାନୁସାରେ ଯେ କୌଣସି ଗ୍ରହ-ମନ୍ତ୍ରକର ଦେ
ଖାଇଲେ ପାରିବ । ସମସ୍ତେ ଜାଣିଥିବେ ରକେଟ୍ ଦେ
ଓ ରାତାର ରଣ୍ଯ ଅବିଷ୍ୱତ ଫଳରେ ଦେଇ ମାନ
କନ୍ଦ୍ରକ ଅଭିଧାତା କେବଳ ଦେଖେଟୋଟି ବଜ୍ର
ଦ୍ୟାହାର ଦୋଷପଦ୍ଧତି । ଯେଉଁଦିନ, ଏହି ମାନ
ମନିଷ ଲାଜୁକେବେଳେ ଶ୍ରମ ପାଦ ଦେବ, ସେ ଦିନ
ନିଶ୍ଚାର ସବୁ ଭାବୁକ ମାହିତ୍ୟକାଳୀ ଶକ୍ତାର ସହିତ ସ୍ଵ-
କାର୍ଯ୍ୟ । ଏହି ଦିଗରୁ ବିଚୁର କରିବାକୁ ଗଲେ ହେ
ଖୁଗର ସବୁଶ୍ରେଷ୍ଠ ଅବିଷ୍ୟଦ ବନ୍ଦା ।

୩୯ ବର୍ଷ ବୟସରେ ବେଳୁକର ଦେଖାଇ
ଥିଲାଇଛି । ଦୁଇବର୍ଷ ହେଲା ସେ ବହୁମୁଦ୍ର ରୋଗ
ଚାର ଥିଲେ । ଏହି ସମୟ ମଧ୍ୟରେ ତାଙ୍କର ଆ
ଚକତେବେଳେ କୁରୁତର ଅଶକ୍ତ ଉପକାଳାଇଛି, ତେବେ
ବେଳେ ବା ସେ ସତାର ଭଲ ହୋଇ ଯାଇଛନ୍ତି ।
ସମ୍ଭାବ ଆଗରେ ତେ ଅଭ୍ୟନ୍ତର ଦୁଷ୍ଟଳ ହୋଇ

କିନ୍ତୁ ମୁଣ୍ଡର ଦୁଇଦିନ ଦୂରେ ଅବସ୍ଥାର ଜଳନ୍ତିଥିଲୁ ଓ ଆଶା କରା ଯାଉଥିଲା, ଏ ଥର ସେ ରଷା ନିଯିବେ । ଏପରି ଅବସ୍ଥାରେ ତାଙ୍କର ମୁଣ୍ଡ ଅକ୍ଷୟକ ।

ରଙ୍ଗଳୁଣ୍ଡର ନିମ୍ନ ମଧ୍ୟକର୍ତ୍ତା ଶ୍ରେଣୀରେ ତାଙ୍କର ଜଳ । ଥମେ ସେ ଦୋକାନୀ ସିଥାଦରେ ଜୀବିକା ନିବନ୍ଧି ମୁହଁଲେ । ପଥର ବିଦ୍ୟାଳୟର ଶିକ୍ଷକ ଏବଂ ଶୈଶବରେ ଶୀଳ ଛାତ୍ର ଦୁଇଟି ନିଜର ଆସନ୍ ନେଇ ବି. ଏସ. ସି. ପି. ପାଧାନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଅଳ୍ପ ସମୟ ମଧ୍ୟରେ ଏ ସବୁ କୁ ଦେଇ ଜନପ୍ରସ୍ତୁ ଗଞ୍ଜ ଲଳଟକ ହିସାବରେ ଆବଶ୍ୟକ ହେବାର ।

ନିମ୍ନ ସ୍ତ୍ରୀରୁ ଜୀବନ ଆରହୁ କରି ସମାଜର ଉତ୍ସାହନ ପାଇନାକୁ ଉଠି ଦସ ସମାଜ ଓ ଭାର ବର୍ତ୍ତିମାନ ଅବସ୍ଥା-କିମ୍ବା ଭାବରେ ଆକିମଣ କରି ଯାଇଛନ୍ତି । ଅଟେକ ମୁହଁରେ ଜୀବନ-ଚଳଣର ସ୍ଵର ଦୂଃଖସାଧ୍ୟକ ଭବନେଇ, କିନ୍ତୁ ଓ ଫିତନ୍ତୁଧ୍ୟାସକ । ଚର୍ଚାକାର ଦୃଷ୍ଟି ଭଙ୍ଗ ଓ ଜୀବନ ଓ ସମାଜର ବିଚ୍ଛର ତାଙ୍କର ଲେଖାର ॥

ଦେଲ୍ଲିନ୍ ଭାଙ୍ଗର କାଳିନିକା ଦୁଃଖସାଧ୍ୟକାରେ ପାର ଚିନ୍ତା ଏହାକୁ ଉଦ୍‌ଭ୍ରାନ୍ତ କିମ୍ବା ଦେଇ ପ୍ରତି ଭାଙ୍ଗର ମୁଣ୍ଡରେ ଘୃଥିବାର ଜରଣ ସଙ୍ଗତରୁ ଏହାକାନ୍ ଚିନ୍ତାନାୟକ ରହିଗଲ୍ ।

ମହାରାଜଙ୍କ ଶିଳ୍ପ :—

ହୁଏଦର୍ଶ କି ବିଠ ଶୁଣି ସମୟଙ୍କର ଦୃଷ୍ଟିଅକଷଣ ଛାଇ । ବାଜନୀତି ପାହୁଣ୍ଡର ଦ୍ଵାନ ପାଇବା ଭରିତ ନୁହେ ଏହି ସମନ୍ୟା ଏ ଯୁଗର ବଢ଼ି ବଢ଼ି ପ୍ରତିଭାନ ବାହୁଦିନଙ୍କ ମନରେ ଅନ୍ତଦାଳନର ସମ୍ଭାବ ହୁଏ । ଏହାର ଧର୍ମପାତର ଓ ବିପକ୍ଷରେ ଉତ୍ସୟ ପ୍ରକାରୁ ମୁଣ୍ଡ ଦେଖାଇ ଶୈଶବରେ ‘ସମଦରା’ ସାହିତ୍ୟରୁ ଜନନୀୟା ଅଭିନନ୍ଦା ସପକ୍ଷରେ ନିଜରମତ ଦେଇଛନ୍ତି । ଶ୍ରୀ ନାନ୍ଦଙ୍କ ମନରେ ସାହିତ୍ୟରେ ଦ୍ୱାନ ପାଇବାକୁ

ହେଲେ ରାଜନୀତିକୁ ଭାବ ସୁଦ୍ର ଗଣ୍ଠିର ସୀମା ଭାଗ କରି ଭାବର ନେଇକ ରତ୍ନ ଉପରେ ଠିଆ ହେବାକୁ ହେବ ।

କଥାଟା ନିର୍ମାଣ ଆମୋଦପ୍ରଦ । ତେଣୁ ଏ ବିଷୟ ଆଲୋଚନା କଟେବାପାଇଁ ‘ଭରୁରାଜ’ରେ ଏକ ଅଲୋଚନା ମଳକ ପ୍ରସ୍ତୁ ଖୋଲାଯିବ । ଯେଉଁ ମାନେ ଏ ବିଷୟରେ ଉତ୍ସାହୀ, ସପକ୍ଷ ବା ବିପକ୍ଷ ଆଲୋଚନାରେ ଯୋଗଦାନ ପାରନ୍ତି । ଏତକୁ ଭାବ ଉତ୍ସାହର ପାଠକ ସମାଜ ଉପରୁ ହେବେ ବୋଲି ଆମର ବିଶ୍ୱାସ ।

‘ଶୁଭେଦ୍ର’ ସଂଖ୍ୟା :—

ଶୁଭେଦ୍ରଙ୍କ ଅକାଲ ମୁଣ୍ଡରେ ମର୍ମହିତ ତଥାର ଭାବତ୍-ବିନ୍ୟାତ କଳା-ସମାଲୋଚକ ଶ୍ରୀ ଅର୍ଦ୍ଧଭୂତ ତ୍ୱର୍ତ୍ତୁ ଗାଙ୍ଗାଲୀ ଏବଂ ନାରୀ କବି ଶ୍ରମଣୀ ସରେଜନୀ ନାଭତ୍ତ ହେଉଁ ତଶାକବାତ୍ରୀ ପ୍ରେସ୍ର କରିଥିଲେ, ତହୁଁରେ ଯଥାର୍ଥରେ ଭାବନ ସାବାର ହେବେ ପୁଣୀ, ପେତେ କଳାବିତକର ହୃଦୟର, ଆବେଳା-ସ୍ଵତନ୍ତ୍ରକର ହେଉଛି ।

“ × × × ଏହୁ ବିରାଟ ପତି ଆପଣଙ୍କ ବିଦ୍ୟୁତ କା ଆପଣଙ୍କ ସାମାଜିକ ବିଶମଧାରର ସୀମାଦରି ନାହିଁ । ଏହା ସମତ ଭାବର ମାତି, ବିଶ କଳାର ପତି-ପତ୍ନୀରେ ସେ ଥିଲେ ଏକ ଉଛୁଲ ଜେଣ୍ଯାଇସି × × ”

“ × × ହେଉଁ ଶିଳ୍ପୀ ତାଙ୍କ ଅହରୁଚ ନୃତ୍ୟକଳା ମଧ୍ୟ ଦେଇ ଭାବନାୟ କୃଷ୍ଣର ଲାଲିତ୍ୟ ଓ ମହିମା ପ୍ରତିବନ୍ଦିତ କରିଥିଲେ କଳାକର୍ତ୍ତା ଆଜି ସେହିପରି ଏକ ପ୍ରତିଭାରୁ ଦ୍ୱାରା ହେଉଛି × × × ”

ଭାଙ୍ଗର ପ୍ରତି ଛାଇ, ପ୍ରତି ଗନ୍ଧରେ ପ୍ରୌଦୀନୀ ଓ ଉନ୍ନନ୍ଦିନୀ ରହିବାକୁ ହେଉଥିଲା × × ”

ଶୁଭେଦ୍ରଙ୍କ ଅଟେକ ଶୁଭେଦ୍ରଙ୍କ ନାମ ଶ୍ରୀ-ତ୍ରିଭୁବନାର ଅଟେକ ଶୁଭେଦ୍ରଙ୍କ ନାମ ଶ୍ରୀ-ଥିଲେହେଁ ଏହି ଅମର ନୃତ୍ୟ ଶିଳ୍ପୀର ଜୀବନୀ ଓ

ଶିଳ୍ପାଦଶ ବିଷୟରେ ଜୁବ କାହିଁ ଜୀବନ୍ତି । ଭାରତ ଜୁଷ୍ଟିର
ବିଜୟ-ପାତାକା ଯିଏ ସାମର ସେପାରକୁ ବହି ନେଇ
ପାଇଥିଲେ, ଯାହାଙ୍କର ଚରଣ-ଛର ନୂହର ଦିନର
ସାବ ଜୀବନରେ ଉତ୍ତିଷ୍ଠାର ଆଶାର ଦୀର୍ଘ ନାର ଦାଳି
ଉଠୁଳେ, ଉଦ୍‌ଧୂ ଶିଳ୍ପର ଯାର୍ଥି ସମ୍ମାନ ଫେରାଇଲା ।
ପାଇଁ ‘ଚରୁଗଙ୍କ’ର କୌଣସି ଏକ ସମ୍ମାଳି
“ଶ୍ରୀଅଧ୍ୟେ ସଂଖ୍ୟା” ରୂପରେ ପ୍ରକାଶ କରିଦାର ମନ୍ଦିର
କରୁଛୁ । “ଶ୍ରୀଅଧ୍ୟେ ସଂଖ୍ୟା” ପାଇଁ ଶୁଭଜନ୍ମଙ୍କ
ଜୀବନୀ ଓ ଶିଳ୍ପ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଲେଖା ବ୍ୟାପାତ ବୃଦ୍ଧି, କଳା
ଚିକିତ୍ସା, ଭାଷ୍ୟ, ସଂଚାର, ଅଭିନୟ, ଛାତ୍ରତ୍ୟ, ସାହିତ୍ୟ
ସାହିତ୍ୟାଳଙ୍କାର ବିଷୟର ଉଲ୍ଲଙ୍ଘ ଧରଣର ଲେଖା ମଧ୍ୟ
ମୁଦ୍ରାତ ରହିବ । ଆମର ଆଶା ଯେ ସାବ ଉଡ଼ିଶାର ଯୁଗୀ-
ବୁନ୍ଦ ଆମର ଏହି ଉଦ୍ୟମରେ ଉପାଗ ଦେବେ । ଯେଉଁ-
ମାନେ ଶ୍ରୀରତ୍ନଙ୍କ ଜୀବନ ଓ ଶିଳ୍ପ-ବିଷୟରେ ଜୀବନ୍ତି
ସେମାନେ ତଥ୍ୟ ବିଷୟକ ଲେଖା ଏବଂ ଅନ୍ୟମାନେ ଜପ-
ରୋକୁ ଶିଳ୍ପ-ବିଭାଗର ଅଣ୍ଣାହୁତ ଯେ କୌଣସି ବିଭା-
ଗରେ ଲେଖା ପଠାଇ ପାରନ୍ତି ।

ଗତ ଜୁଲାଇ ୩୦ ଖାଃ ୮୯ ଶୁଭେ
ଦ୍ଵିତୀୟ ମୁଣ୍ଡ-ନାରୀଙ୍କ ପଞ୍ଚଥିଲ । ଏହିକୁ ସମୟ
ଅର୍ଥାତ୍ ‘ନାରୀ’ର ଏହି ସଂହାରୀଙ୍କୁ ‘ଶୁଭେ-
ସଂହାରୀ’ ରୁହାର ଦାଖାର କରିଦାର ଛାକ୍ଷୁ ଥିଲେବି
ଫୁଲଜର କିଷକୁ ସମୟ ଓ ଉତ୍ସବକୁ ଲେଜା ଅର୍ଥ
କୃତକାରୀ ଠଥ୍ରାଇ ପାଇଁଲୁ ନାହିଁ ।

ସଠିକ୍କ ଜୀବର ପାଇଛୁ ଯେ ‘ଡ଼ଗର’
 ‘ଶୁଭେନ୍ଦୁ’ ସଂଖ୍ୟା ବାହୀର କେଉବାକୁ ସ୍ଵର କରିଛି

ଓଡ଼ିଶାର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସମ୍ବନ୍ଧକାଗଜ ଯଦି ଅନୁ
ସଂକଳନ କରନ୍ତେ ତେବେ ଆମେମାନେ ଯଥାର୍ଥରେ
ହୁଅନ୍ତିରୁ । ତାହାରେଲେ ବୁଝନ୍ତି ଯେ ଯେଉଁ ପାଇଥା
ଅବିଷ୍ଟା କେବିକର ରୂପାନାଥଙ୍କ ଖବର-ଗ୍ରହ୍ଣ ମାତ୍ର
ଦିନରେ ‘ପଠାଣି ସାଥୀନ୍ତି’ ବିଷୟରେ ତାଙ୍କର ପ୍ରଦେଶ
ରନନୀଟର ପ୍ରତିତ କରିଥିଲୁ ତାର ପରିବର୍ତ୍ତନର ସ୍ଵର୍ଗ
ମିଳିଛି ।

એણીએ :-

କେନ୍ଦ୍ରକ ସହୃଦୟ ଦ୍ୟାନ୍ତି “ଚରୁଣଙ୍ଗ” ର
ବାଣୀଙ୍କ ବା ପାଶ୍ଚାଯକ ମୂଳ୍ୟ ପାଇ ବର୍ତ୍ତାରୁଷ୍ଟ ଏହାର
ଗ୍ରାହକ ହେବା ପରି ଲକ୍ଷଣିତ୍ବ ହେବାରୁଷ୍ଟ । “ଚରୁଣଙ୍ଗ” ମୁଢି
ଧେମାନଙ୍କ ଏ ପ୍ରକାର ପାହାଯେ ସକାଶ ଅଟେବେ ଧନ୍ୟ-
ବାଦ ଦେଇଥିଲୁଛି । ମାତ୍ର ଏହାର ସମ୍ମାନ ରେତେଇ-
ଖାଲୁ ଛାପା କରାଯାଇଥିଲା ତଥା ଶେଷ ହୋଇଥିବାରୁ
ଆମ୍ବେ ଉପମାନଙ୍କୁ ଶୟ ସଂଖ୍ୟାରୁ ଗ୍ରାହକ ଉତ୍ତରାତ୍ମକ
ଜ୍ଞାନଥାରୁ ଏବଂ ଧେମାନଙ୍କ ଅବଗତି ସକାଶ ଲେଖାଥିଲୁଛି ।

ତେ ଯେଉଁ ଗ୍ରାମକୁ ବାହିକ ମୂଲ୍ୟ ପଠାଇ ଅଛନ୍ତି ସେ କିମ୍ବା
ସଂଖ୍ୟାର ୧୦୩ ସଂଖ୍ୟା, ଶାଖା ତେ କାଣ୍ଡାସିଙ୍କ ମୂଲ୍ୟ
ପଠାଇଛନ୍ତି ସେ ଏହି ସଂଖ୍ୟା ମାରିବା କର୍ତ୍ତାଙ୍କୁ ତାଙ୍କୁ
ଗ୍ରାମକୁ ଝୁମାର ଦେବ । ଏଣିକି ଯାହାଙ୍କିଠାରୁ କାର୍ଯ୍ୟ
ବା ଶାଶ୍ଵତ ମୂଲ୍ୟ ପାଇବୁଁ ତାଙ୍କୁ ଯେଉଁ ସଂଖ୍ୟା ୧୦୫୫୫୫
“ଚାରିରଙ୍ଗ” ଦୋଗାର ପାଇବୁଁ ତାଙ୍କର ଶାଶ୍ଵତ ପାଇବା
କୁଳା ଦସି ସଂଖ୍ୟାରୁ ୧୦ ମାସ ବା ୫ ମାସ ପରେବୁଁ
ଧର୍ଯ୍ୟବ ।

ପର୍ବିଗୁଲଙ୍କ ‘ଚନ୍ଦ୍ରରଙ୍ଗ’

ଶିଶୁମାବଳୀ:—

(୧) ଚତୁରଙ୍ଗ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଉତ୍ତିଆ ମାଦର ତ୍ରେମ ଦିନ ତୁକାଣିତ ହେବ । ଲେଖକମାନ୍ଦୁ ଅନୁଷ୍ଠେଧ ଯେ ନିଜ ନିଜର ରତନା କାଗଜର ଗୋଟିଏ ପାଳରେ ଲେଖିବେ ।

(୨) କୌଣସି ତୁବନ ବା ରତନା ସାଧାରଣତଃ ଚତୁରଙ୍ଗରୁ ପୃଷ୍ଠାରୁ ଅଧିକ ନ ହେବା ବାହୀନ୍ୟ । ଅପ୍ୟାକ୍ରମ ଡାକ ଟିକଟ ପୋଗାଇଲେ ଅମରନାମାତ ରତନା ଫେରସ୍ତ ଦିଆଯିବ । ଅମନୋ-ନାତ ରତନା ଆରଁ ସଫାଫକ କୌଣସି କାରଣ ଦର୍ଶାଇ ବାକୁ ବାଧ ନୁହନ୍ତି

(୩) କେବଳ ରତନା ସପାଦକଙ୍କ ଠାକୁ ପଠାଇ ରୂପା, ଗ୍ରାହକ, ବିଜ୍ଞାନ ଇତ୍ୟାଦି ଯାବଣ୍ୟ ପରିଗୁଳନା ସନ୍ଦାନ୍ତ ବିଷୟରେ ପରିଗୁଳକ ‘ଚତୁରଙ୍ଗ’କୁ ଲେଖିବେ ।

(୪) ପଦାଦ ଆଦାନ ତୁଦାନର ସୁର୍ବିଧା ପାଇଁ ସ୍ଵ ତୁବନ ଆଦିରେ ଆପଣା ଆପଣା ନାମ ସହିତ ଠିକଣା ଲେଖିବା ପାଇଁ ଲେଖକ ଲେଖିକା ମାନଙ୍କୁ ଅନୁଷ୍ଠେଧ ।

ସମ୍ପାଦକ
‘ଚତୁରଙ୍ଗ’
ବଲ୍ୟାଂଗେର

ବିଜ୍ଞାପନ

୧—୦୭୭ର ବାର୍ଷିକ ତୁଲ ସତ୍ତାକ ଟ ୫୯ ପାଶ୍ଚାଯିକ ତୁଲ ଟ ୩୯ ମାତ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ସଂଖ୍ୟାର ମୂଲ୍ୟଟି ୦ ୫ମାତ । ଗ୍ରାହକ ରୂପା ଅଗ୍ରିମ ଦେୟ ।

୨—ଯେ କୌଣସି ମାସରୁ ଗ୍ରାହକ ହୋଇ ପାରିବେ ।

୩—ଗ୍ରାହକ ରୂପା କଲେ ଭି. ଟି. ରେ ମଧ୍ୟ ପଠାଇ ଦିଆଯିବ ।

୪—ବିଜ୍ଞାପନ ସାର ସଂକଷିତର ପରିଗୁଳକଙ୍କୁ ପରି ଚଲାଇବେ ।

୫—ଯେଉଁମାନେ ବିଜ୍ଞାପନ ଦେବେ ନିଜର ୮୫୮୦କୁ ରୂପାରୁ ଲେ ବୁକୁ ମଧ୍ୟ ପଠାଇବେ । ଉପ୍ୟାକ୍ରମ ଡାକ ଟଙ୍କା ପଠାଇ ବକ ଫେରସ୍ତ ନେଇ ପାରିବେ । ବୁକୁ ଭାଙ୍ଗିଗଲେ ପରିଗୁଳକ ଦାୟୀ ନୁହନ୍ତି ।

୬—କୌଣସି କାରଣ ବଶତଃ ଗ୍ରାହକ ଯଥା ସମୟରେ ‘ଚତୁରଙ୍ଗ’ ନ ପାଇଲେ ଗ୍ରାହକ ନରେ ସହ ପରିଗୁଳକଙ୍କ ଜଣାଇବେ ।

୭—ଅଳ୍ପଦେନ ପାଇଁ ହୀନାତ୍ମକ ଗଲେ ହୀନାୟ ଯେଷା ଅପିସବୁ ଏବ ବହୁଦେନ ପାଇଁ ଗଲେ ଆସୁ ଅପେକ୍ଷକୁ ଜଣାଇଲେ ଗ୍ରାହକ ଗ୍ରାହକା ମାନେ ‘ଚତୁରଙ୍ଗ’ ସତ୍ତ୍ଵର ପାଇ ପାରିବେ ।

ପରିଗୁଳକ
‘ଚତୁରଙ୍ଗ’

OVER 15 YEARS DEVOTED BANKING SERVICE TO THE COUNTRY

BHARAT INDUSTRIAL BANK, Limited

H. O. Calcutta. H. O. of Orissa-Cuttack

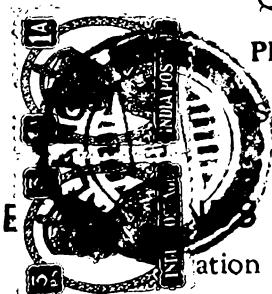
FOR THE INDUSTRIAL AND COMMERCIAL DEVELOPMENT OF ORISSA
20 Branches are going to be opened in the important business centres
of Orissa of which the arrangement of
opening 10 branches has been completed

CUTTACK OFFICE
CHOUDHURY BAZAR

Kalamandal Printing Press

P. O. BALANGIR
PATNA STATE

OUR SPECIAL FEATURES ARE

QUALITY
PROMPTNESS
SERVICE

WE UNDERTAKE

Cash-memos, Bill, Vouchers, Station cards, Book Etc,

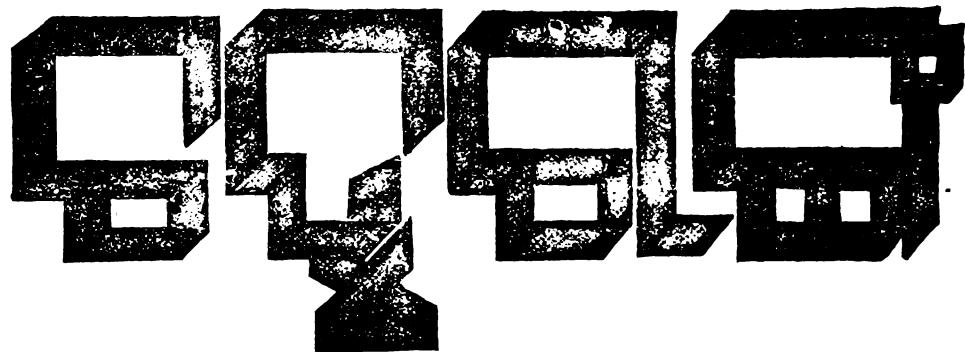
ପ୍ରଥମ ବର୍ଷ

ଆଶିନ ମାସ

ପଞ୍ଚମ ସଂଖ୍ୟା

ସଂପାଦକ - କୃମାର କୃତ୍ତବ୍ୟ ନାନ୍ଦୀଶ୍ଵର ଶ୍ରୀହୁ ଦେଖ

ସ୍ତ୍ରୀମ ବର୍ଷ

ଆର୍ଥିନ୍ ମାସ

ସ୍ତ୍ରୀମ ସଂଖ୍ୟା

ରିକାଣିକ - କଳା - ମଣ୍ଡଳର

ମୁଖ୍ୟପଦ୍ଧତିରେ ପ୍ରକାଶିତ

ସଂପାଦକ ସଂସଃ:—

ଶ୍ରୀ କାଳନୀ ଚରଣ ପାଣିଗ୍ରାହୀ
ଶ୍ରୀରତ୍ନ ଶ୍ରୀ ବଳବନ୍ତ୍ ବହୁଦାର
ଶ୍ରୀ ଶିଶୁର କୁମାର : ପ୍ରୁଣୋପାଧ୍ୟୟ
ଶ୍ରୀ ନିତ୍ୟାନନ୍ଦ ବହୁଦାର
ଶ୍ରୀ ବିଜୁରୁଧଣ ଗୁରୁ
ଶ୍ରୀ ସମ୍ମର୍ମଲ ନାୟକ

ପ୍ରରୂଳକ

ଶ୍ରୀ ସୁବୋଧ ଚନ୍ଦ୍ର ଦାସ

BALANGIR TRADING CO. LTD.

Incorporated in Patna State

WE RUN SO MANY BUSINESSES.

H. O. TITILAGARH

RICE AND OIL MILL

Balangir Soap Works

BALANGIR DYING WORKS

Branches at:

Kantabanji

Tusra

Harishankar Road

K. L. Ghoraihawale

Director

ସ୍ତ୍ରୀ

ବିଷୟ		ଲେଖକମାନଙ୍କ ନାମ	ମୁଦ୍ରଣ
୧ ଶାବଣୀ	(ପଦିଥ)	ଶ୍ରୀ ସାମୁଯେଳ ନାୟକ	୨୪
୨ ସାହୁତ୍ୟର ଅଳକାର		ଅଧ୍ୟାପକ ଶ୍ରୀ ବିନାୟକ ମିଶ୍ର	୨୫୧
୩ ଭୃପେଷ୍ଠା	(ଗଲ୍ପ)	ଶ୍ରୀ ଜୟବିକାରୀ ମିଶ୍ର	୨୫୩
୪ ସାହୁତ୍ୟର ସୁଦୃଗନ୍ଧ		ଅଧ୍ୟାପକ ଶ୍ରୀ କାନ୍ତ୍ରାଚରଣ ମିଶ୍ର	୨୫୫
୫ ଭଣ ମୁଠେ ମିଳୁ	(ପଦିଥ)	ଶ୍ରୀ ଲକ୍ଷ୍ମୀଧର ନାୟକ	୨୫୯
୬ ନିର୍ବାସନେ		ସତ୍ୱମାର ଶ୍ରୀ କ୍ରୁଜେନ୍ଦ୍ର ନାୟକଣ ଦ୍ୱାରା ଦେବ	୨୬୧
୭ ପାରଲାଗେମୁଣ୍ଡରେ ତନଦଳ		ସତ୍ୱମାର ଶ୍ରୀ ବଳଭଦ୍ର ଚହୁଡାର	୨୬୫
୮ ପ୍ରାଚୀନ ଭୁବନେ ଭାଙ୍ଗୁଳ ସେବନ		ଶ୍ରୀ ପ୍ରକ୍ଳାଦ ପଧାର	୨୬୩
୯ ଅବଶୀ	(ନାଟକ)	ଶ୍ରୀ ପ୍ରଃ—	୨୬୫
୧୦ କୁଞ୍ଜିଆ କୋଣେ	(ପଦିଥ)	ଶ୍ରୀ ପଦ୍ମଲେଚନ ଦେ	୨୮୩
୧୧ ଆରେହିଣ୍ଠ	(ଗଲ୍ପ)	ଶ୍ରୀ ଗୋପୀନାଥ ମହାନ୍ତି	୨୮୫
୧୨ ସାହୁତ୍ୟ ସମାନ୍ଵେତନା		ଶିଦ୍ଧବ୍ରା ପ୍ରାହକ	୨୯୪
୧୩ ସୁଗଧାସ		ଅଧ୍ୟାପକ ଶ୍ରୀ ବିଜେନ୍ଦ୍ର	୨୯୮

— — —

Tele:- 'AMAR'

AMARSINGH RICHPAL JAIN

Yarn-Cloth. General Merchants

AND

COMMISSION AGENTS

P. O. Kantabanji B. N. Ry.

PATNA STATE, E.S.A.

Our Motto Honesty

OUR PRICES MODERATE

KEROSENE OIL

S U G A R

Available on controlled rates

PURE Gold & Silver Bars

ALWAYS IN STOCK

**TRY & BE
CONVINCED**

ନାଟ୍ୟ-ସଙ୍ଗାଳ-ନେତୃଜୀବୀ ହୁଏ ଯାଏଇ । ଏହାରକା

ଲେଖୁ କୁଶଲାଙ୍ଗ ପଠିବ ଅଧ୍ୟାୟତ୍ତାଂ ମୟୋଦିଲ ॥

ଶ୍ରୀମ ବିବ୍ରତ

ଆଁନ ସଂଧାରି; କାନ୍ତି ୧୮୦୯ ୧ ୩୨*

ଚାରି ।

ଶ୍ରୀବିବ୍ରତ

ଶ୍ରୀମଦ୍ଭଗବତ

ଶାନ୍ତିର ଦିରଷଣ ରାତ
 ତ୍ରୈ ଗୋଟିଏ ଧାରି-
 କୁଷିତ ଧରା ଅବେଳା,
 ନାନା ମର୍ମରେ ଜାଗେ—
 ଭିଶାମାନ ବିଶର ଦେବନ;
 ଉନ୍ନତ ବିଭାଷ,
 ଦୂରବନ୍ତ ବିଦ୍ଵିଆଶ—
 ଗୃଭମଲର ମୌନ ଦାର୍ଶନାସ;
 ଶିଥିଲ ବିକୁଳ ଝରେ—
 ବନ ବାଧୁପରେ—
 ମରଣ ଶୁଣେ,
 ଗନ୍ଧ ତା'ର ସ୍ତର ଆଶ—
 କ୍ରେତରା ଦିନଙ୍କ ନିମ୍ନଲେ,
 ମର୍ମତଳେ ଉଠେ ତା'ର ଅଶ୍ରୁର ଦ୍ଵାବନ
 କିଏ ତା'ର କଷେ କାନେ କାନେ
 ଫେରିଛୁରେ ଫେରିଛି ଶାଦିଶ ॥

ଗେରିଛୁ ଶ୍ରାବଣି,
 ଶ୍ରାବଣର ପ୍ରାତେ ଆପେ ପ୍ରାପେ
 ଅନ୍ତର ଭୁଲା ବିସୁରି;
 ଯେ କଳ ଜାଲିଲା ବିନ ମାଳତୀ ପଞ୍ଜିର
 ଶୁମେଳିର ଭୁଲ ହିୟା
 ଅଠିଥୁଲା ସ୍ଵପନେ ଶିଥର,
 ଦୂର ବାନେ ପୁଣିଥୁଲା କଥ,
 ଅହେତୁକ ଶିମ୍ବରଣ ଶିମ୍ବରିଲା କିମ୍ବର ସିର୍ବା !
 ରଜନୀମନ୍ଦିର ଦାସ
 ଅକୁଳିଲା ଯେ ଲମ୍ବାନ ଶ୍ରାବଣ ଆକାଶ,
 ଓସ ଲୁଗନେ
 ଧରୋପନେ
 ଶୁଦ୍ଧିଧୂଳି ଠମା ବିଜନ ବାସେ,
 ଶୁଦ୍ଧିଧୂଳି ଠମା ଏହି
 ଲମ୍ବଥୁଲା ହୃଦର ନିଷାପେ,
 ସେ ଦରେ ଜାଲିଲ ଭୁମେ ବଜା,
 କବା ଭୁଲ ଯତ !
 ଅଣି ନାହିଁ ବରଣର ମାଳ,
 କଣ ନାହିଁ ତହୁଁ —
 ଯେ ଯେ ପୁଲର ଜାଞ୍ଜାଳ,
 କାତ ପର ରଖି ଶୂନ୍ୟ ସାତ,
 ମର୍ତ୍ତଳେ ଦେଲ କି ଯେ —
 କିମ୍ବମ ଅଗାତ,
 ଯେ ଅଗାତେ,
 ନୟନର ପାନେ —
 ଜାଲିଲା ମୃଥମ ଅଣ୍ଜିଲ,
 ମର୍ତ୍ତଳେ ମୁଖରିଲା ଦେଦନୀର ତ୍ରୈମ ଶତଦଳ;
 ଜାବନକ କର ଅଣ୍ମୟ,
 ମର୍ତ୍ତଳ ଲେଖିଲ ଯେଉଁ ପରିଚୟ
 ଜାବନର ଲତ୍ତାତ୍ମେ ଧେଯ ତମାର ନରମ ବିସୁୟ ;

ତୁମର ଜୋପନ ହ,
ବିଶେର କଣ୍ଠାଷ ଥାଏ ଡ୍ୟାଇନି 'ଲୁହା',
ଦେ କି ଭୁଲ୍ଲ ଦେଇ !

ଶବ୍ଦନିତ ମନ୍ଦୁପତ୍ର
ସେ ଯେ ମୋର ପରମ ପାଞ୍ଚୟ ॥

ଫେରିଛି ଶାଦି,
ଫେରିଛି କି ଆଜି ଅବାହା ?
ଶାଦିଶ ବିଦ୍ୟାଧୂ ମାତ୍ର
ଢୁକୁ ଧୁକୁ ଧୀର,
ନେଇଛି ଯେ ଅନ୍ତମ ବଦାଧୂ-
ଆବଶ୍ୟର ଫେରା ପଡ଼େ
ଫେର ଦେ କି ଆସିବିନ ବାରେ
ଶାଦି ଜୋପନ ଅଲ୍ପାରେ ॥

ଆବଶ୍ୟ ଧର୍ଜୁ, ର୍ଧାଖେ,
ଗୃମେଲିର କରୁଣ ନିଶାଯେ,
ବଦମର ଅଧୀର କଷନେ,
ମାଧବୀର ଅଶେଷ ସପନେ,
ମାଳଙ୍ଗର ଶକୁଳ ନୟନେ,
ବକୁଳର ମରଣ ଶୟନେ,
ସୁତ ଯା'ର -
ଜାଗର ବାଦବାର,
୧ ଜାବନେ ସେ କି ଭୁଲିବାର ?

କୁହିଁ ରେତ କୁହିଁ ବିଦାର
ସେ ମୋର ଆବଶ୍ୟ ॥

ସାହିତ୍ୟର ଅଳଂକାର

ପ୍ରେସର୍ ଷ୍ଟ ବିନାୟକ ଶିଖ

କୁଟ ସୃଜନ କରି ଦିଲ; ମନୁଷ୍ୟ ରଚନା କରି
ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟରେ । ବନର ଧ୍ୟୋନେର ମୁଗ୍ଧ ସୋଇ ମୁକ୍ତି-
ଲାଭରେ ବନର ବାସ କଲେ ମଧ୍ୟ ବନକୁ ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ-
ରେ ଏହିଶତ କହିବା ପାଇଁ ସେମାନେ ଯଦୁ କରନ୍ତି ।
ଦୁଇ କଣ ଆଦିକ ଦେଖିବା ଥାରୁ ଉତ୍ସମଦିନ କୁଣ୍ଡଳ-
ଶିର୍ଷରେ କରନ୍ତି ଓ ଫଳ-ମୁଦ୍ରାର ରୂପରେ ପାଇଁ ଲାଗା-
ଦିଯା କୁଶଲତା ରୋଧନୀ କରନ୍ତି । ଏହିମାତ୍ରା ଏହି ନିଜ
ପାଦର ମୁଦ୍ରା ଦେଖିବାରେ ଦୁଇ ଦିନରେ

କହି ଏମତାରେ ନିଜ ନିଜ ପାଶ୍ରମ ପ୍ରାପନ ଲାଗୁଥିଲେ ।
ତାହାରୁ ? ମନୁଷ୍ୟର ସ୍ଵକିଳ-ଶବ୍ଦ ଥାଏ । ଯଥାରୁ ଶବ୍ଦର
ଅବଦ୍ୟ ଦେବାରେ ତାହାର ସର୍ବଦା ହେଲ ଦେବ

କୁଠର ସ୍ଵକିଳ-ଶବ୍ଦ କରି ତାମର୍ଯ୍ୟ । ମେଦ ବିଚି-
ନ୍ତା ପ୍ରତ୍ୟେକ ମନୁଷ୍ୟ ଥିଲେବ୍ୟ କରେ । କିନ୍ତୁ ବିଚି-
ନ୍ତର ମଧ୍ୟରେ ଏକବୁଦ୍ଧ ଏବଂ ସମତ୍ତେ ଥିଲେବ୍ୟ କରି
ପାପନ୍ତର ନାହିଁ । ଏତେବେଳୀ ବ୍ୟକ୍ତିକର ପିଲା-ଶବ୍ଦ
ବିଜତାର ଅନ୍ତରକୁ ଏହା ସହକୁ ଦେଖିଲୁଣୀ କରି-
ଦିଏ । ଯେତେବେଳେ ବିଜତା ମଧ୍ୟରେ ଏକବୁଦ୍ଧ
ସୌଦର୍ଣ୍ଣ ଅଧିକ ପରମାଣୁରେ ପଢ଼ାଇ ଦୁଇ କିମରି ?
ପରମ୍ପରତାରୁ ବହୁଦୂରରେ ପାଷାଣ, ବୃକ୍ଷ, ଲାବ ପ୍ରଭୁତି
ଶିପ୍ରଗୁରରେ ପଢ଼ିଥିଲେ ସେମାନେ ପବନ-ଶାରୀ
ବନ୍ଦାନ କରି ଦିଲୁ ନାହିଁ । ଏକଟି ଡିନରେ
ଯଥାରେ ଶ୍ରୀମଦ୍ଭଗବତ ମଧ୍ୟ ବିଭିନ୍ନାଙ୍କରେ
ପଢ଼ିଲା ଦୁଇ । ଏତେବେଳେ ଦିନ, ଦୁଇତିନ୍ତିମାନଙ୍କରେ
ପଢ଼ିଲା ପାଦର ସ୍ଵର୍ଗରେ ପାଦର ପାଦର ପାଦର

ଏହା ମ୍ଲାଦୀ ଓ ସୁନ୍ଦର ଉତ୍ସମ୍ଭବ ଦୁଇ । ଆହାରରୁ ବିଶ୍ୱା-
ବାର ପଥର ଆଶି ବିଶ୍ୱାସିଲ ଭବତରେ ରଖିବଳ ବୁଝ
ନିର୍ମିତ ଘେବନାହିଁ । ଏଗୁଣ୍ଯାସ୍ତିତ୍ୱ ଓ ଶୈଦିନୀ ମନୁ-
ଷ୍ୟର ସ୍ଵକିଳ-ଶବ୍ଦର ସ୍ଵାମୀ ଲକ୍ଷଣ । ଏହି ଲକ୍ଷଣ
ପହିଁର ପୁଣି ଅର୍ଗନ୍ତ ମତନାଯର ସ୍ଵକିଳ-ଶବ୍ଦ
ପହିଁର ରୂପାସ୍ତିତ ଦୁଇ ତାହାରୁ କଳା କରନ୍ତି । ଚିତ୍ର-
କଳ, କବିତା-ରଚନା, ଥିଏର ଶୋଭା ବିଦ୍ୟାର ଧର୍ମରୂପ
ଚରପଟି କଳା ବିଦ୍ୟା ଅଛି ।

ଯାହା ମନୁଷ୍ୟର ସହିତରେ ଅଛୁ ତାହାକୁ 'ସାହିତ୍ୟ'
କରୁଣ୍ଟି । ଦେଖି ତିରୁ ଏମନ୍ତରୁ ମନ୍ତ୍ରିତ କରନ୍ତି ।
ମନୁଷ୍ୟର ସହିତରେ ଏହି କୁଞ୍ଜ ଅଛି । ରୂପ, ଅର୍ଦ୍ଦ, ଶିଖ,
ଶବ୍ଦ ଓ ପୁଣି ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ସାଧାର୍ୟରେ ଚିତ୍ର ନିଜଟିରେ ଲମ୍ବ-
ଶ୍ରୀତ ଦେଖିଲେ ତିରୁ ତାହାରୁ ଉତ୍ସମ୍ଭବ କିମ୍ବାଦିବଳେ
ତିରର ଦୁଇ ଜାତ ଦୁଇ ଦୁଇନାମନ ତିର ମନ୍ତ୍ରର
ସଜ୍ଜକାର ପରିଚନ୍ୟ ଦିଏ । ମନୁଷ୍ୟର ସହିତରେ ଥିବା
ଚିତ୍ରକୁ ରଜନୀରୁ ରୂପାସ୍ତିତ ହେଉଥିଲା ଏହାକୁ
ସାହିତ୍ୟ କରନ୍ତି । ଏଗୁ ସାହିତ୍ୟ ଜୀବନର ଅଧିକାରୀ
(Literature is the representation of life)
ଆର୍ଥିକ ମନୁଷ୍ୟ ଯାହା ଦେଖନ୍ତି, ଶୁଣେ ଓ ଅନୁଭବ-
କରେ ତାହା ସାହିତ୍ୟରେ ଦେଖିପାଇଲି ଦୁଇ । ଯେଉଁ
ମାନେ ନିଜର ଅନୁଭବରୁ ସାହିତ୍ୟର ପ୍ରତିପାଦିତ
କରୁଣ୍ଟ ସ୍ରୋତରେ ସ୍ଵକିଳ-ଶବ୍ଦ ଏବଂ ଯେତେମାନେ
ସ୍ଵକିଳର ଶୀଘର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରାପନ ଦେଖିପାଇଲି ଏତିଭାବରୀ
ମାନ୍ଦିଗାନେ ତାହାରୁ ଅଦର କରୁଥାଇଲି । ଆଦର
ମନୁଷ୍ୟର ପ୍ରେସ । ଦେଖି ସମ୍ମାନରେ ଭାବି ମନୁଷ୍ୟ ନିଜି

ଅଙ୍ଗର ଶୋଭା କିନ୍ତୁ ସାହୁତ୍ୟରେ
କଳା-ପ୍ରୌଦୀର୍ଥୀ ପୁଷ୍ଟିରବା ଧାଇଁ ହେଉଁ ଆଦର୍ଶ ଅଛି
ତଥାକୁ ଅଳକାରୀ-ଶାସ୍ତ୍ର କଷତ୍ତି । ଫର ପ୍ରୌଦୀର୍ଥୀ-
ସମ୍ମାନେନ ନିମନ୍ତେ ଧ୍ୟାଳରୀଙ୍କ ଅନୁଭୂତିର ଅଦ୍ୟବ୍ୟକ୍ତି-
ପ୍ରୌଦୀର୍ଥୀ ପଣ୍ଡିତରବା ପାଇ ଅଳକାରୀ-ଶାସ୍ତ୍ର ଟଙ୍କାଭାବେ ।

ଶାହା ପାଠକରେ ଚିତ୍ତ ଆନନ୍ଦ ଉପରିଷାଗ କରେ
ତାହାକୁ ଯଥାର୍ଥ ସାହିତ୍ୟ ଲାଭିନ୍ତି । ଏଣୁ ସାହିତ୍ୟ ସ୍ମୃତି
କରିବାବେଳେ କି ବିଷୟ କିମ୍ବା ରୂପରେ ପାଠକ-ସମ୍ମନ୍ଦ୍ରି
ଶରେ ଉତ୍ସାହିତ କରିଲୁ ପାଠକର ଉଚ୍ଚଭାଗୀୟ ଖେଳି
ତାହା ଲେଖକ କରୁର କରିବା ଅପରି । ନିଜୀତ ଶିଶୁ
ଆବର୍ଜନାମୟ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ଜନସାଧାରଣ ତାହାକୁ
ଦେଖି ଆନନ୍ଦର ହୁଅନ୍ତି । ସେପରି ଅନ୍ତରୁତ୍ୱର ଅରବିଯକ୍ତି
ଅସୁନ୍ଦର ହେଲେ ମଧ୍ୟ ଲେଖକ ମଦି ନୃତ୍ୟ ବିଷୟ
ପାଠକ ସାନ୍ତୁଷ୍ଟରେ ଉତ୍ସାହିତ କରିଥାଏ ତେବେ ତାହା
ମନୋହର ହେବ । କିନ୍ତୁ ନୃତ୍ୟ ବିଷୟ ଲେଖନକୁ ଧ୍ୟାଯୁ
ମିଳକାହୁଁ । ବସ୍ତୁ ବିଦ୍ୟା ନୁହୁଁ ନେଇଲୁ କିମ୍ବା ସାଧା-
ରଣଙ୍କର ଚିତ୍ରଲିପି ହୋଲୁ ଭଲି ପୁରୁତ୍ୱର ବିଷୟ ଥଭି-
ବ୍ୟକ୍ତର ନୃତ୍ୟ ଛଟାରେ ପାଠକର ଚିତ୍ତ ହିତରେ କାଟିର ।
ଏଣୁ ବ୍ୟାସଙ୍କ ବର୍ଣ୍ଣିତ ଧାର୍ଣ୍ଣବେଳେ ସ୍ଵର୍ଗଭାବରେ ପୁରାତନ
ବିଷୟ ହୋଇ ରାଧାନାନ୍ଦଙ୍କ ତୁଳିଯେ ନୁହେନ୍ତି ରୂପ ଆରଣୀ
କର ମନୋହର ହୋଇଥିଲୁ । କିମ୍ବାନ୍ତରୁ ଓ ଅର-

ବ୍ୟକ୍ତିର ଛାତାରେ ରାଧାନାଥଙ୍କ ମହାଯାଦୀ ନିଷ୍ଠ୍ୟମୂଳର
ଆକରଣ-ନିଳକ୍ଷଣର କଷ୍ଟରେ ଭାଷାର ସୌଭାଗ୍ୟ
ଯେପରି ଉପଲବ୍ଧ ହୁଏ, ଅଳଙ୍କାର-ଶାସ୍ତ୍ରାସ୍ତ୍ର ନିଷ୍ଠା
ଯେପରି କାବ୍ୟର କଳ୍ପନା-ସୌଭାଗ୍ୟ ଓ ଅଭିଭ୍ୟାନ-ଛାତା
ଉପଲବ୍ଧ ହୁଏ । ଏଣୁ ଅଳଙ୍କାର-ଶାସ୍ତ୍ର ସାହିତ୍ୟ
ଯୁଗାଧି ପ୍ରକାଶକ ।

ଉପରେ କୁଣି ଧାଇଅଛୁ ଯେ ପେଲ୍ ରତନା ଧାର
କଣ ଆନନ୍ଦ ମିଳେ ତାହାକୁ ସାର୍ଥାର୍ଥ ସାହୁତ୍ୟ କଷ୍ଟକୁ
ଦର୍ଜିମାନ ପ୍ରଶ୍ନ ଦ୍ୱାରାରେ ଯେ, ତୋଷାମେଲ ଡେଉ
ରତନାରେ ଶୋକ, ଦୃଶ୍ୟ ପ୍ରଭୃତିର ଅରଦକ୍ଷିତ୍ଵ ଅଛି
ତାହା କଥା ସାହୁତ୍ୟ ନିର୍ମାଣ ? ହୃଦୀର ଅକିଞ୍ଚିତ
ଆନ୍ଦୋଳକ ଅବା ଅବିଜ୍ଞାନ ଅନ୍ଧକାର ନାହିଁ । ଅବିଜ୍ଞାନ
ଆନ୍ଦୋଳକ ଦୂଃଖର ମଧ୍ୟ ଲାଭକ ଫୁଲ ଓ ବସନ୍ତରେ ଚଳି
ଅନ୍ଧକାର ଆନନ୍ଦ ଦିଏ । ଦେଖିବ ଶୋକ କିନା, ଥବିଜ୍ଞାନ
ଆନନ୍ଦ ଉପରେଭାଗର କିଷ୍ଯୁ ଫୁଲନାହିଁ । ଶୋକ ମଧ୍ୟ
ମନୁଷ୍ୟର ନଶାଟିଏ ମନୋବୁଦ୍ଧି । ନୁହେ କୁଣି ଧାଇଅଛୁ
ଯେ ମନୋବୁଦ୍ଧି ସାହୁତ୍ୟରେ ଝୁମାର୍ଯ୍ୟ ଫୁଲ । ଏକୁ
ଶୋକ, ଦୃଶ୍ୟ ପ୍ରଭୃତିର ଅରଦକ୍ଷିତ୍ଵ ଡେଉ ରତନାର୍ଥ
ଥିବ, ତାହା ମଧ୍ୟ ସାହୁତ୍ୟ ପରିବାର୍ୟ । ଏହି ବିଜ୍ଞାନ
ମନୋବୁଦ୍ଧିର ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଳଙ୍କାର-ଶାସ୍ତ୍ରରେ ନିଦେଖ
କରି ଧାଇଅବ ।

ଉଚ୍ଚସା

ଶ୍ରୀ ଜୟତିହାର ମିଶ୍ର

ସେବେବେଳେ ସମୟ ପାଇଁ ସଂଧ୍ୟା ୨୩ । ସରଣେଷ ହେଲା, ଦର୍ଶକମନ୍ତ୍ରଳୀ ହେର ଯାଉଥିଲେ ପେ'ଟା ଘରକୁ । କେହି କେହି ସାନ୍ତ୍ୟ ସମୀରଣ ସେବନ ଦିନ ପାର୍କ୍‌ର ସୌନ୍ଦରୀ ଉପରଗଣ କହିବା ଯଳିବା ରଖି ଦୁଇ ବୁଝି ଥିଲେ ତାର ମଧ୍ୟରେ । ଏତେବେଳ ବସି କୁ ଫେ'ଟା । କଣ କହିବି କବି ମୁଁ ବସି ପଢ଼ିଥାଏ ଗୋଟିଏ ଚବ୍ଦି ଦେଅରେ । ଦେତେବେଳେ ମୁଁ ଭାବ ବସିଲି—
ଅଳକା ମୋର ସବ୍ସିଗ ଜୀବନରେ ଦେନାଦେନ୍ୟ କାହିଁକି ? ତାର ଅକୁଞ୍ଜମ ତ୍ରେମ, ସରଳ ଓ ନିଷ୍ଠାରେ ହୃଦୟ ଯେ ବାନ୍ଧ ରଖିଛି ମୋତେ ! ସେ ଧନୀର ଦୁଇଲା, ସେହିରେ ପାନିତା ସୁଶୀ, ତମା, ତରୁଣୀ; ଆର ମୁଁ ଦରିଦ୍ର, ସବହର । ଅର୍ଥିକ ଅବହ୍ଵା ତୃଷ୍ଣିରେ ମୁଁ ହୋଇଥିଲୁଗାରେ ! ଭାଗ୍ୟଲକ୍ଷ୍ମୀ-ଶ୍ରୀ ଦର୍ଶନ ବା ସାହୁଙ୍କ ଅଗାନ୍ କରୁଣାରୁ ଗ୍ରେଜୁଏଟ ସେ ଇ ପାଇଛି,
ସେହିଁ ମୋର ସାନ୍ତୁଦା ଓ ସଂପଦ । ତେବେ ସେ କହା ଏତିବର ମୁଣ୍ଡା ଓ ସେଥିପାଇଁକି ଯେ ରୁଚିହଁ—ତାର ଅନୁର ମୋ'ଠ ଉତ୍ସର୍ଗ କରିଗାନ୍ତି, ନୀ ସେ ମୋର ଅନୁଭବ ପହିଚାନ ପାଇଛି ? — ଯାହାକି ହେବୁ ଓ ପ୍ରାର୍ଥିତର ପ୍ରାର୍ଥିତର ଗଠିତ ।

ଠକ୍ ଏତକ ଦେଲେ ସାନ୍ତ୍ୟରେ ଦେଖିବାକୁ ପାଇଲି ଗୁରେଷିତ ତରୁଣୀ । ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଅଳକା ଜଣେ । ଚନ୍ଦ୍ରାଳ୍କରେ ମୁଁ ମୁଖ୍ୟ ଦେଖି ପାରିଲି ତାର ମୁହଁକୁ, ଅଜ ସେ ବି ଉଦ୍‌ଦେଖି ପାଇଲୁ ମୋ'ଠା । ମୋତେ ଦେଖି ଧାରି ସେ ତାର ସଙ୍ଗ ନାମନିକୁ କହିଲା—“ମୁଁ ସାହୁଙ୍କ ତଣାକୁଥିଲା ତାଙ୍କ ଧାଇଛୁ ଯେ ! ତୁମେମନ୍ ପାଠ; ମୁଁ ରହିଲି ଏଠି” ସମ୍ଭା କହି ସେ ଆସି ବେବେ ଦେଅରେ ହେବୁ ପଢ଼ିଲା ମୋ ଧାରରେ ସେ ମୋତେ

ଚନ୍ଦ୍ରିତ ଓ ବିଷ୍ଣୁ ଦେଖି ପଚାରିଲୁ— “ କଣ ହୋଇଛି ତୁମର ? ”

— ନା, ମୋର ତ କିଣ୍ଠି ହୋଇନାହିଁ ।
— ଓଁ ବୁଝିଲି, ତୁମେ କବି କିନା, କୌଣସି ଗଞ୍ଜ ବା କବତାର ମୁଠ ଚିନ୍ତା କରୁଥିବ ନିଶ୍ଚେ । ଆଉ ସେଥିରେ ଅମୃତକାଶ କରିବ ପୁଲର ସୁଗନ୍ ଓ ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନାର ମାଦିକତା । କାହିଁକି ନା, ଏଇ ପାର୍କ; ଆଉ ଏଇଠି ଅଛି—ସବୁଜ ଦୁଃଖାସ, ପୁଲ, ଉପରେ ରଜତକଣା ଚନ୍ଦ୍ରର ଶୁଭ୍ରକାନ୍ତି । ତାକୁହିଁ ଦ୍ୱିପରେଗ କବି ତୁମର ଏ ଚିନ୍ତାର ଉଦ୍‌ଦେବକ । ନିଷେଷ ?

— ଠିକ୍ ଧରି ପାରଇ ଅଳକା, ମୁଁ ଚିନ୍ତା କରୁଛି—ଶୋଷିଏ ଗଲ୍ପର ମୁଠ । କିନ୍ତୁ ତୁମକୁ ସତାଶ ସେବାକୁ ପଢ଼ିବ ଯେ, ସେଥିର ମୁଁ ଶ୍ରାନ୍ତ ଦେବାକୁ ଗୁହେନି—ପୁନର ସୁଗନ୍ ଓ ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନାର ମାଦିକତା । ଅବଶ୍ୟ ଯେଇଠି ଶ୍ରେମର ଧାରୁର ହୋଇଛି; କିନ୍ତୁ ତାର ପରିଶାମ ମୁହଁ, ବିରହ ଓ ଦ୍ୱାରାସ ।

— ତା’ ସେବଳ, ଗଲିଠା ଯେ ଟ୍ରେଜେନ୍ଟ ହୋଇଯିବ !

— କଣ କଣ ? ଦୁନିଆରେ କଣ ସେପରି ଘଟଣା ଘଟନାହିଁ ଅଳକା !

— ହେଉଛି ଅବଶ୍ୟ ! ତେବେ ଟ୍ରେଜେନ୍ଟିଟା ମୋତେ ତାର ଲାଗେନା । ତୁମେ ତ କବି, ସ୍ରଷ୍ଟା, ଦିଅନ୍ ଯେଥିରେ ଭରି ଗାଣ୍ଡି ଭୋମାନ୍ସ !

— କିନ୍ତୁ ମୋର ହୃଦୟରେ ଯେ ରେମାନ୍ସର ସ୍ତ୍ରୀ ନାହିଁ ! ତୁମେ କାଣ, କବି ଯେ ଲେଖା ଲେଖେ, ତ କହିପାଳକକଣ୍ଠ ହେଉ ନା କାହିଁକି, ସେଥିରେ ହୁକୁଳ ଧାରେ ରଖି ଦେଇଥାଏ — ତାର ଅନୁନର ନିଭତ ଦାଣୀ

— ତା ତ ଠିକ୍, କିନ୍ତୁ ହଠାତ୍ ଏ ପରିଦ୍ଵାରା କରାଯାଇଲା
ମାନେ ? ଏଇ ଜେତତ ଦିନ ତଳେ ଯେ କବିତାଟି
ଲେଖିଥିଲା. ସେଥିରେ ତ ବୋମାନ୍ଧୁ ପୁଣି ଉଠିଥିଲା
ଦେଶୁ ଭାବରେ ।

— ଠକାତଦିନ ଅଳାର ଓ ଆଜିର ଭାବ ତ
ସମାନ ନୁହେ ? ହେବା । ଆହୁା, ତୁମ ଗଞ୍ଜର
କୁଟ୍ଟା କହୁଯାଆ ଦେଖି !

— ତା ତ ତୁମେ ଜାଣ, ଅବଶ୍ୟ ଗଲ୍ପର ଶ୍ରଦ୍ଧମେ
ଅଧ୍ୟାୟ । ଆଉ ତାର ପରିସାପ୍ତି ହେବ ଦ୍ଵିତୀୟ ଅଧ୍ୟାୟ
ମୂରର ବିରହ ଓ ଧାର୍ଣ୍ଣାସ କେଇ ।

କଥାଟା ଅଳକା ବୁଝିପ ରିଲ ଏଥର । ମୋ ମୋର
ହାତକୁ ଜାବୁଡ଼ି ଏହି କର୍ମିଲ — “ କ'ଣ କହୁଛ ତୁମେ ? ” ଏତେବେଳେ ମୁଁ ଅନ୍ତର୍ଭବ କଲି, ସତେ
ଯେପରି ତାର ହାତଟା ନିଆଁ ଏହି ତାର ଉଠିଲା । ମୁଁ
ତାର କାନ୍ଧରେ ହାତ ଦେଇ କହିଲି — “ ମୁଁ ମୋର-
ଭବିଷ୍ୟତ ଜୀବନକୁ ଲିଖି କରି ଗଲ୍ପ ତେଣିବି !
ଦେଖିଥିରେ ତୁମର ବିଚଳିଯ ହେବାର ତ କହିନାହିଁ
ଅଳକା ! ”

ଏତେବେଳେ ତେବେଳେ ଦେଖିଲା ତାର ଆଖି ସଙ୍ଗଳ ଶୋଇ
ଚଠିଲା । କିନ୍ତୁ ସେ ଅନ୍ତରେ ଆବଶ୍ୟକ ହୁଅ
ପରିଲାଗ, “ ତେବେ ତୁମେ ଭଲ ଘାଅନ ମୋତେ ? ”

— ତୁମର ହୃଦୟରେ ଏହି ସେପରି ଭାବ ଶୋଷଣ
କରିଛି, ତା ନିତାନ୍ତ ଭଲ ଅଳକା ! ମୋର ସଂଭାଗୀ
ଜୀବନରେ ଯଦି ମୁଁ କାହାଠାରୁ ସେହି ଓ ସଂଧାନକୁ
ପାଇଥାଏଁ ତା’ କେବଳ ମୁହଁଠୁଁ ।

— ତେବେ ମୋ’ଠି ଧନ୍ତକୁ ହେବାର ମାନେ ?

— କାହିଁ, ତୁମ ପ୍ରତି ବିଶେଷତଃ ମୋର ରୂପରା
ଧ୍ୟାରବାରେ ତୁମ ଦାଯାଙ୍କର ଯେ ହାତ ଥିଲା, ତାଙ୍କ ପ୍ରତି
ମୁଁ ଅନୁରକ୍ତ ହୁଅଛି, ଆଉ ତା ମୁଁ ମୁକ୍ତ କଣ୍ଠରେ ସ୍ଥାକାର
କରୁଛି । ଅଧିକ ତୁମେ କଣା ଗୁହଁ ?

“ ଅହୁା କଣ ଗୁହଁ ? ” ସେ ଆଜି ସମାପ୍ତ
ନାହିଁ ନାହିଁ କାହିଁ ଧକାଇ ସେ କର୍ମିଲ ତୁମୁକୁ
କବି, ଲେଖକ ଭ୍ରମେ ପର ଜାଣିପାର ଫରଦୀ ଏବେ
କ୍ଷେତ୍ର ! ତେବେ ତମାର ଅନୁରକ୍ତ କଥା ଜାଣି ଏବେ
ତୁମେ ? ଜାଣି ପାଇନ ଯଦି କହୁଛି — ମୁଁ ଗୁହଁ
ମୁଁ ଗୁହଁ ତୁମୁକୁ

— ବିବାହ କରିବାକୁ ? ମାପ୍ କର ଏବାକା, ମୁଁ
ତୁମେ ସମାଜର ନୁହେଁ ।

— କାରାହା, ମୁଁ ଏମାର ହେତୁ ଆଜି ତୁମୁକେ ନିଃଦ୍ଵାରା
ଦରିଦ୍ର, ଏଇ ହେତୁ ତ ?

— ହୁଁ !

“ ହୁଁ ? ” ସେ ଟିକିଏ ଭୁତେଜିତ ତଥାର କହିଲା
“ ତୁମେ କବି ହୋଇ ଜାଣନା ଯେ, ତେମର ସମସ୍ତରେ
ତେବେ ପଦ୍ମ-ମର୍ମାଦାର ହେବାର ନାହିଁ । ”

— ଲାତା, କିନ୍ତୁ ମୁଁ ତେପରି ତେମର ମଧ୍ୟାତ୍ମା
ନୁହେଁ । ତୁମୁକୁ ମୁଁ ଡେଖି ତେମାର ଦା ଏହୁଁ ତୁମୁକୁ
ଦେଖିବାକୁ ଗୁହଁ ନା — ତୁ ତାକୁ ଦେଖିବାକୁ ଗୁହଁ
ଥାହିଁ ରୁହୁଥିବା ଆସନ । ଆଉ ସେଇ ତୁମୁକୁ ଏହି
ଦୁହିଁଙ୍କ ବିଦ୍ୟା ଆବଧି ସୁନ୍ଦର ନୁହେଁ ।

ଏହି ବାଜନବାଣରେ ଏକାତ୍ମକା ମନ୍ତ୍ରାବ୍ୟମିଳିତ
ହେବ ଗଢ଼ିଲ ହେସ । ମଧ୍ୟରେ ମୁଖ୍ୟୀ ତୁମୁକୁ ନାର
ଦିଗ୍ବିନ୍ଦି ମୁଁ ତାତକାଦେଲେ ‘ଅଳକା’ ଦିବାର କଳି,
ମୋର ମହାନ ରୂପରେ ଯେବାକାର ତାର ମୁଁ କ୍ଷେତ୍ର
ନାହିଁ । ତାର ମହାନର ହେବା ମାତ୍ର ତୁମୁକୁ
ପର୍ଯ୍ୟେ ୧୦୦ ଡର୍ଜା । ସତର ସତର ରିକ୍ଷ୍ୟା ଏହି କାଳ
ତାକୁ ନେଇଗଲା ତାଙ୍କ ଦିଲକୁ

X X X

ବି: ଏ: ମାତ୍ର କାରେ ଗୁକିନ୍ୟ ଗାଇଁ ଦାଶ ସାତ ଶଣ୍ଠି
ଦିରଖାସ୍ତ ନାମ୍ବୁର ତହିଲ । ମୋ ଅନ୍ତରେଷୀ ଏହି ତେବେ
ଦିବାନ ମୁଦ୍ରକ ଯେ ଗୁକିନ୍ୟମାନଙ୍କର ମୁଁ
ଦିଲେ, ତା’ନୁହେଁ ! ମୋର ନ ହେବା । ତାଙ୍କ
ନିଃସ୍ଥ, ମୋର ମାତ୍ରକାର କହୁବାକୁ କେବୁ ନ ହେବା

ମାତ୍ରଭୁବି ପ୍ରତି ବିଶୋଭ ଜାଗ୍ର ସେଇ । ସଂକଳିତ କଲ୍ପି—
ଧନଜୀନ-ଦୁର୍ଗ୍ରୁ କଲିଜିତା ନଗରରେ ମୋ ପରି ଯୁବକର
ନିଶ୍ଚୟ ଆଦିଶ୍ୟକତା ଥିବା । ସେଇ ଆଶା ନେଇ ଆସି-
ଥିଲି— କଲିଜିତାକୁ ପ୍ରଥମ ଥର ପାଇଁ । ସେଠାକୁ ଆସି-
ବାର ପରଦିନ ପୁଷ୍ଟଧାର୍ଥେର ଗୁଲି ଗୁଲି ବାସର ଯାଇ-
ଥିଲି ନୁହ ଭୁବନ୍ଦୁ—ନଗର ସୌଭାଗ୍ୟ ଉପଲବ୍ଧ କରି-
ବାର ଉଚ୍ଛବିଶ୍ୟତର । ହଠାତ୍ ସେତେବେଳେ ଆକା-
ଶରେ ମେଘର ସଂଗୁର ହୋଇ ମାତ୍ର ଅସିଲା— ହଡ଼ ଓ
ବର୍ଷା । ହ୍ଵାତର ଛାତା ନାହିଁ । ପୁଷ୍ଟଧାର୍ଥେ ଦୌତିଲି
ଚାହା ଉଚ୍ଛବିଶ୍ୟତର । ଯେତେବେଳେ ମୁଁ ସଂଖ୍ୟେ
ଭାବର ତନ୍ତ୍ରଗଲି ଓ ଆଗକୁ ଅଗ୍ରଭର ହୋଇ ପାରିଲି-
ନାହିଁ, ଉଠିଲା ଧାନତର ଥିବା ତଣାଟିଏ ସରର ବାର-
ଥିଲା । ତିକ୍ରି ସେତେବେଳେ ଅଳକା ଦେବୀଙ୍କା କୋଠ-
ର ପ୍ରଦେଶ କରି ଇତେକୁଣ୍ଠିକ୍ ଲାଇଟର ପୁରୁଷ ଟିକ୍ଟି
ଦେବେଶ ଓ ବିଜୁଳିବତ୍ତର ଆଳ୍ପାଥର ସେ ମୋତେ ଦେଖି
ପାଇଲା— ବାରପ୍ରାତର ଠିଆ ହୋଇଥିବାର । ସେ ମୋତେ
ଦେଇଲା ରେ ହୃଦୀ ଜଳି— “ଆମଙ୍କ କିଏ ?” ମୋତେ
ଦେଇଲା କହୁ ଆସୁଥିଲେଦେଖେ, ଝାତାର୍ ମୋ ଭୁଣ୍ଟିରୁ
ହୃଦୀ ପରେ ଚାହାଇ ପଡ଼ିଲା— “ ଜଣେ ମଧ୍ୟକ । ଦାର୍ଢା
ଦେଇଲୁ ଆଶ୍ୟ ତନେକିଛୁ । ” ସେ ତହିଁରୁ ଉତ୍ତିଥାତର
କହିଲା— “ ଭତକୁ ଆସନ୍ତୁ । ” ବୁଝିପାଇଲି ଯେ, ଏ
ଗେଟିଏ ଉତ୍ତିଥା ପରିବାର । ବିଦେଶରେ ସ୍ଵକାଳୀୟ
ତରୁଣୀର ଆସିଲା ଓ ସମାନୁଭୂତି ଲାଭ କରି ହୃଦୟରେ
ମେ ଏକ ନିବାନ ଆଶାର ସଂଗୁର ସେଇ । ତିକ୍ରି
ଦେଇବେଳିର ନୟଶିଳ, ପେଇ ତକାତରେ ପ୍ରଦେଶ
କହିଲୁ ପଞ୍ଜି ମୋର କଟଳେଜ ଜାବନକ ସାଥୀ । ସେ
ଏହି ଏହି କର ଧାର୍ତ୍ତାରେ ପ୍ରତିପଦିତ କର । ଦୂର୍ବଲ
ଶୁଣିଲି ମେ, ତାର ବାପା କଲିକାନର ଜନେକ
ଜନ୍ମନିଥିବା । ଏଇତା ଯେ ତାଙ୍କର ଘର, ଏଥିର ମୋର
ସମୟ ରହିଲା ନାହିଁ । ପଞ୍ଜି ମୋତେ ଦେଖି ପାର
ଆମୁଖ ମିଶା ସୁରତର କହିଲା— “ ଆରେ ବିନୋଦ-

ଯେ ! ତୁ କାହିଁ ଇଥାଡ଼େ ? ”

— ପହିଲେ ଶୁଣିଲେ ଧୋଇ ନାହିଁ ଆଶ ତ, ପରେ
ଅନ୍ୟ କଥା ।

— ଆରେ, ସତେ ତ, ତୁ ଯେ ଏକଦିନ ତିନି
ଯାଇଛୁ : ଅଳକା, ତୁ’ର ଯୋଗାଢ଼ କର ତୁ !

ତା’ ପରେ ମୋ ପାଇଁ ଅସିଲା— ଧୋଇ ଓ ଜାମା ।
ପଞ୍ଜିବ ଓ ମୁଁ ପାଇ ବର୍ଷିଲୁ ଟେବୁଲ ପାଶରେ । ମିଛାନ
ଓ ରୁ’ ପରବେଶି କଲ ଅଳକା । ତା ପରେ ଆରରୁ
ହେଲା ଆମ ଦୂର ବନ୍ଦୁକ ସୁଣଦୁଃଖ । ଅଳକା ବି ଯୋଗ
ଦେଇଥିଲୁ ସେଇ ଆଳାପରେ । ଏଥି ମଧ୍ୟରେ ପଞ୍ଜିବର
ବାପା ବି ପରେଥି ଯାଇଥିଲେ ଘରରେ । ମୋର କରୁଣା-
କାହାଣୀ ତାଙ୍କ ହୃଦୟକୁ ବେଳୁଷ୍ଟି କଲ । ସେ ପ୍ରସାଦ
କଲେ ଯେ, ଗୁକିଶ ଠିକ୍ ନ ହେବା ଯାଏ ମୁଁ ତାଙ୍କ
ଘରେ ରହିବ । ଆଉ ପଞ୍ଜିବ ବି ତାକୁ ସମର୍ଥନ କଲ
ହୁଏ ଜୋର ଦେଇ । ସୁତ୍ରବାଂ ଏ ସୁବର୍ଣ୍ଣ ସୁଧୋଗକୁ ମୁଁ
ଏହି ଦେଇ ପାରିଲ ନାହିଁ । ଆଉ ବି ମୋର ଆଶା,
ତାଙ୍କ ଦେଇ ମୋର ଗୁକିଶ ହେବ । ତେଣୁ ମୁଁ
ସେଇଠି ରହିଲ । ପଞ୍ଜିବ ଦୂରଦିନ ମାତ୍ର ମୋ ସଙ୍ଗେ
ରହି ଗୁଲିଗଲା ପାଠଣ । ବନ୍ଧୀମାନ ଅଳକା ହେଲା ମୋର
ସାଥୀ । ତାର ସଂଖେ ଆରରୁ ଦେଇ ମୋର ପ୍ରଗାଢ଼
ବିଷୁଦ୍ଧ ।

କିନ୍ତୁ ଦିନ ପରେ ମୋର ଗୁକିଶ ଠିକ୍ ହୋଇଗଲା
ଗୋଟିଏ ଉତ୍ତିଶେଷେନ୍ ପାର୍ମିରେ ମାସିକ ଟ ୮୦ ୯
ବେତନରେ । ଦୂର୍ବଲ କଥା ଅନୁୟାୟୀ ସେ ଘର ତ୍ୟାଗ-
କରିବା ଉଚ୍ଛବ ମନେ କଲି— ବନ୍ଧୁତାକୁ ବଳାୟ ରଖିବା
ପାଇଁ । ଅବଶ୍ୟ ପଞ୍ଜିବର ପିତା ଓ ଅଳକା ନ ଥିଲେ
ତାର ସପରି । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଠିକ୍ କରିବାର ଗୋଟିଏ
ସ୍ଵତତ୍ତ୍ଵ ବସା । ଅଳକା ଘରକୁ ବି ଯିବା ଆସିବା କର-
ଥାଏ ସମୟ ବିଶେଷରେ ଆଉ ସେ ବି ମୋ ବସାକୁ
ଆସୁଥିଲା ।

ଗୁକିଶ କରିବାର ମୋର ଦୂରମାସ ହୋଇ ପାଇଲା ।

ଏଇ ହୁଇ ମାସରେ ହୃଦୟକ କଣ ଦେଖିଲୁ ଆୟୋଜନ ନ୍ୟୂନ
ବାହି ଉପରେଲି, ବାକି ରହେ ଥିଲା । ୧୦ ମାସ ତଥାକୁ
ଠେଠେ ବାକ କରିବା ଅବଳି- ଏହି ଚଲିବା
ଅପରିବି ! ମୁଁ ଓହିଲକ ଡାର ମେହି ଗୁଣଙ୍କିତ ପେଣି
ଆସିଲାକି ବିବାହ କରିବି, ପରଦ୍ଵାର କରିବି । ଗୁରୁରେ
ବିବାହ କରିବାର ପାଇଁ ଅନ୍ତରାଷ୍ଟ ରହୁ ନ ଥିଲା ।
ତେବେବି ।

ଫିଲନ କଥା ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ଯୁଦ୍ଧ ଧାରନି ହେ, ଅଳକା-
କୁ ବିବାହ କରିବା ପାଇଁ ତାର ବାନୀ ରୁହୁଣ୍ଡିଲୁ
ମୋର ମତ । ମତ୍ରକରେ ବିନ୍ଦୁ ପଡ଼ିଲା ଯାଇ ଅନୁଭବ
କଲି ମୁଁ । ଭବିଲି - ଅଳକା ଧରେ ହିଅ, ଆଜି ମୁଁ ନିଃସ୍ବ,
ଦର୍ଶଦୁ; ଅବଶ୍ୟ ବିବାହ କଲେ, ଏକିବ ଓ ତାର ଦିତାଙ୍କ
ଠାରୁ ସାହାଯ୍ୟ ପାଇବି ଚାହୁଁ । କିନ୍ତୁ ତଢାର ହେବ
ମୋର ଆସୁ ସମ୍ମାନରେ ବାଧା; ଆଉ ଏଇ ସୁଯୋଗରେ
ଅଳକା ନିଶ୍ଚଯ ପ୍ରଭୁତ୍ବ ଉପ୍ରାର କରିବ ମୋ' ଉପରେ ।
ମୁଁ ତ ମଣିଷ; ବିଶେଷତଃ ଯୁବତୀ ହୋଇ ତା ସହ୍ୟ କରିବା
ମୋ ପକ୍ଷରେ ନିତାନ୍ତ ଅସମୁଦ୍ର ! ନା, ମୋତେ ଏହା
ପ୍ରତିଧ୍ୟାନ କରିବାକୁ ହେବ ଆମ୍ବୁମାନଙ୍କ ବୈଦାହିଲା
ଜୀବନରେ ଧୂମର କଳ୍ପନା କରି ଯା ବୃଥା ପ୍ରସାଦ । ସମ୍ମା
ସମ୍ମାନ ଓ ବନ୍ଦୁତାକୁ ଛାନ କରି ଅନୁଭବ ଦୁଃଖତାକୁ
ନିଷ୍ଠାନ୍ତ କରିବାକୁ ହେବ ମୋତେ ।

ସୁଦେଶକୁ ପ୍ରତ୍ୟାବର୍ତ୍ତନକୁ ଶ୍ରେଷ୍ଠର ଭାବ ଉପ୍ରାପା
ଦେଲି । ଏଇ ଉତ୍ତରେ ମୁଁ ଅଳକାଠେ ନିଜକୁ ରହି
ରଖୁଥାଏଁ । ୧୦ ଦିନ ହେଲା । ଅଳକା ମୋ' ଠାକୁ
ଯେତେତେବେଳେ ବୁଲି ଆସିବା ଦିଅ, ସେତେବେଳେ ମୁଁ
ବସାରେ ଆଏଁ ଅନୁପ୍ରାତ । ଯେବେଳା ପରେ ଶଣିଦାକୁ
ପାଏଁ - ଗୋଟିଏ ତରୁଣୀ ସବ ନ ନେଇଥିଲା ମୋର
କିନ୍ତୁ ଅପ୍ରତ୍ୟାନିତ ଭାବରେ ସେ ଦିନ ଆମ କୁଷ୍ମଙ୍କ
ଦେଖା ହୋଇଥିଲା ଦେଶକରୁ ପାର୍କର ।

X X X

ଦୂରଭାବ ତାର ।

ମୋର କୁଟୁମ୍ବ ଠାକୁ କରି ବିଦେଶ ଏ । ଏହି
ଦେଶୀୟର ମୂଳର ଅଳକାକୁ ପରିପାତ ଆଜି
ଦେଖି ଯିବା ଉଚ୍ଚ ମନେକଲି । ବିଶେଷତଃ ତାଙ୍କ ଜର
ଦେବୁର ତାଙ୍କ ଘରେ ଛୁଟି ଆସିବା ପରେ ମୁଁ ଆଉ
ତାଙ୍କ ଘରକୁ ଯାଇ ଥିବାରୁ ମନରେ ଟିକିବ ଉଦ୍‌
ଦେବ ଜାନ ଦେଖିଥିଲା । ସବରେ ଦେବଙ୍କ ଆଜି

ଦେବ କିମ ଅଳକ ପର ପାଇ ଦେଖନ୍ତି ହେ, ଦସ୍ତ
ଖୁଣ୍ଡ ଥିଲା, ମୁଖର ପାଇଲା । ଏହିକିମ କିମିର କିମିର
ଜାହା ଦେଖିଲା । କିମ୍ବାକୁ ଯେ ମୁଁ ଛୁଟି ପାଇଲା, ଏହା
ମତର କାହିଁ ଆନନ୍ଦ ଅପେକ୍ଷା ଦୁଃଖ ଥିଲା । ମୁଁ
ତାଙ୍କହିଲି - “ଅଳକା ! ମୁଁ ଆଜି ଧରକୁ ଉପର
ପାଇଲା । ଉପ୍ରାପ ଦେଇ ସାରେଛି । ” ସେ ଆଉ ତାର
କାହିଁ ପରୁରିବାରୁ ସାହାସ କଲାନାହିଁ । ଗୋଟିଏ ଦର୍ଶ
ନିଶ୍ଚ ସମାରି ଦେଇ ରୁହିଲା - “କେବେବେ ଏବ ? ” ଯୁ
କହିଲି - “ଏଇ ତ କାହାରିଲୁ, ମାତ୍ରାସ ମେଲ୍
ବୋଲି । ” ସେ ଥାର ଅବି ଏ କର ପାଇଲା ନାହିଁ
କହିଲା - “ରୁହି ତେବେ, ରୁହିକୁ ଟେକ୍ନିକର ବସାର
ଦେଇ ପରେବି । ” ମୁଁ ଜାହିଲି - “ ଧନ୍ୟବାଦ
ଅଳକା ! ତମର ବସାନୁହୁତ ପାଇଁ । ”

ତା ପରେ ଅ ମେ ପାଇ ବିଷିଳି ବିଷିଳି । ବସ୍ତୁ
ଗୁଲି ଏ, ଆଜି ଦୂରହୁ ଥାଉ ନିବାବ୍ - ନିହିଦ
ଶ୍ରେଣିରେ ପାଇ ଏହିକୁଣ୍ଡ । ଟେକ୍ନିକ ଛୁଟିବା ମହିମା ନିଷ୍ଠା
ପାଇଥାଏ । ମୁଁ ଜାଲିଦ ଜାଟେଣ ଟିକେଜଟ କର - ପରିଜେଳେ
ଗୋଟିଏ ଇନ୍ଟରନ୍ୟୁଅର ତବାକୁ । ଟିକ୍ ଟକ୍ରାନ ଛାଇଲା
ବେଳେ ଅଳକା କହିଲା! - “ନମସ୍କାର, ତିତେ ଦେବ । ”
ମୁଁ ଏତ ନମସ୍କାର ମଶାର ଭାବର ଦେଲା - “ଶିର
ଦେଇ ଲାଭ ? ” କଥା ଏବନ କହିଲେ ପିନା, ଆଖିରୁ
ଗଢି ପଞ୍ଜା ଦୁଇ ଟାଙ୍କା ଦିଲା । ହରକା ଦେଇ ଅଳକା
ଆପକୁ ଦେଖନ୍ତି - ସେ ଆଖି ପାଇଁ ଯୋଗୁ ଅନାର
ରହିଲା - ସେ ରାଜ୍ଞୀ ରେଲ ଗାତ୍ରକୁ ।

ସାହିତ୍ୟର ଶୁଦ୍ଧ ଗଣ୍ଡ

ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ କାନ୍ତି ଚରଣ ପିତ୍ର

ମତାକାର୍ୟର ମୃଜାପତର ନାଟକର ଅଭ୍ୟଦୟ ।
ଇଂରାଜ ସମ୍ରାଟ୍ୟର ଏହିଜୀବଦେଶାନ ସୁରକ୍ଷା ନାଟ୍ୟ
ଶାହିତ୍ୟ ଛାତର ଚରମ ମାତ୍ରର ଉପରେ ସେ ଅଥିଲା ।
ନାରତୀ ରଜଙ୍ଗର ଦ୍ୱାରା ସେ ସମାଦୃତ ହେଉଥିଲା
ଏହିଷେଷ ପରିମାଣରେ । ନ ଖେ ସାହିତ୍ୟର ମୂଳରେ ଥିଲା
ହଜାରଙ୍କର ପରିପୋଷକତା ।

କିନ୍ତୁ ପରଦର୍ଶୀ ଯୁଗର ଯେତେବେଳେ ହଜାରଙ୍କର
କ୍ରମ ସେଇ ଫେତେବେଳେ *pa diamentary-yestm* (ଚାଲାମେଣ୍ଟ୍ ପିଛେମେ) ଜର୍ନଲ କର ।
ଏହି ସମୟରେ *industrial revolution* ଆମ୍ରିକା ବୁନ୍ଦୁଷ୍ଟ୍ୟ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ମୁଣ୍ଡରେ କି ଆ ଲେ ।
କ୍ରିଶାଂ ମୁଣ୍ଡମୟ ଜନାଧାରଣା ମଧ୍ୟରେ ବୁନ୍ଦୁଷ୍ଟ୍ୟର
ବୀର ହେଲା । ଉପରେ ବିରାଟ ଆକାର ଏହି
ଏଣ୍ଜେ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଘୋଲାଥିଲା । ବୁନ୍ଦୁଷ୍ଟ୍ୟରେ ସେହି-
ମୟୁରର ରଚିତ ପ୍ରାକାଶିତ୍ତ । ଜାରାଟା ସେବାନକର
କୁଠି ଅବକାଶ ଓ ପ୍ରତିର ଅର୍ଥ ଥିଲା । ତାର ଏଲରେ
ସମ୍ବନ୍ଧରେ କାଳିକାନକତାରୁ ଓ ଯେମାନକଟେ ସମାଜାଧାରୀ
କ୍ଷମିତାରୁ ଉପରେ ଯାଇଲା ଏଥେଷ୍ଟ ଉପାର୍ଥ ।
ବୁନ୍ଦୁଷ୍ଟ୍ୟ କାଳିକମେ ଯେତେବେଳେ ସାମାଜିକ ଏରିଟ୍ୟୁଶନ
ପିଲାଗିଯା ସେତେବେଳେ ମନୁଷ୍ୟର ବ୍ୟପ୍ରଦା ସହିତ
ଏହିତ୍ୟର ଗୋଟାଏ ପାଇସନ୍ ବ୍ୟକ୍ତିତା ଏଇଲିପିତ
ଥିଲା । ଏହି ପଳକର ମନୁଷ୍ୟର ତେଲା ଶ୍ରୀ ଗନ୍ଧିର
ମନୁଷ୍ୟ ।

ଶୁଦ୍ଧ ଗନ୍ଧିର ଅଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଅର୍ଥର ମାଥର
ଏହିଏ *Edgar Allan Poe* ଆମ ଲିଖିତ
ଏହିତ୍ୟର ମୁଦ୍ରଣ ଗନ୍ଧିର ଗନ୍ଧି ।

ଶୁଦ୍ଧ ଗନ୍ଧିର ବୈଣିଷ୍ଟ । ହେଲା ଏହି ହେ, । ଏ ଉପା-

ନ୍ୟାସ ପରି ଏତେ ବ୍ୟାପକ ପରିବେଶ ନ କେଇ ତାର
ଶୁଦ୍ଧ ଆୟୁତ ମେର ଗୋଟିଏ ବିଶିଷ୍ଟ ଘଟନାକୁ ବା
ବିଷୟକୁ ଅଳମନ କରି ତାକୁ ପରିଷ୍ପରଟ କରିବାକୁ
କ୍ଷମ ହେବା । ଶୁଦ୍ଧ କୌଣସି ସହିକାରେ ଅଳ୍ପ ଆଚବସ୍ଥ-
ନାରେ ଗୋଟା । ପରିପ୍ରତ୍ତ ବିଶ ଦେବା ଏହାର ଉଦେଶ୍ୟ ।
ମୁନ୍ଦରାଂ ଏହାର ଅଭ୍ୟନ୍ତରେ ଉପନ୍ୟାସୋରିତ ନାନା-
ବିଧ ଉପକାପ ର ଅବକାଶ ନାହିଁ । ଗୋଟିଏ ବ୍ୟାପକ
ଘଟନାକୁ ସଙ୍ଗୀତର ଗୋଟାଏ mood (ଭାବ) ପରି
ପ୍ରକାଶ କରି ଶୁଦ୍ଧ ସହିତ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟକିରଣ କରିବା ଏହାର
ମୁଣ୍ଡତମ ଭବିତ୍ବ । ଆଜ ମଧ୍ୟ ବୁନ୍ଦୁଷ୍ଟ୍ୟର ମଧ୍ୟରେ
ଜୀବନର ତଣଟିଏ ଶୁଦ୍ଧ, ତୁଳି ଖଣ୍ଡାଶକୁ ବା କୌଣସି
ଦିଶେଷ ଅଛି ଦ୍ୱାରା ବା ବାସ୍ତବ ଅନ୍ତର୍ଭବକୁ ଦୂର ବା
ଭାବରେ ଆମାକିରଣ କରି ତାକୁ ସାରବିକ ପରିଣାମ ଦାନ
କରିବା ଶୁଦ୍ଧ ଗନ୍ଧିର ଲକ୍ଷ୍ୟ ।

ଶୁଦ୍ଧ ଗନ୍ଧିର ଆରହୁ ଭୂମିକା ଉପରେ ସ୍ଵର୍ଗ ପରିଷ୍ରର,
ଏହାର ସମାଦ୍ର ମଧ୍ୟ ଯେହିପରି ଆଜସ୍ତାକ । ତେଣୁ ଶୁଦ୍ଧ
ଗନ୍ଧି ଲେଖିବା ଆଗାତତାମାର, ଜୁବ ସହିତ ବୋଲି
ମନେ ସେହିହେବେ ବାସ୍ତବରେ ଏହା ଅଭ୍ୟନ୍ତ ଦୂରତା ।

ଆମେ ହାଣ୍ଡୁ ହେ, ଏହାକାଣିଧି ଲେଖାକୁ ସାହିତ୍ୟ
ବୁନ୍ଦାରା ନ ପାରେ । ସାହିତ୍ୟ ପଦବାର୍ଥ ହେବାକୁ
ହେଲେ ତାମାର କିମ୍ବାତୁମ୍ବ ବିଶେଷତ୍ବ ଥିବା
ଦରକାର । ଏଥେର ସ୍ଵର୍ଗର କିମ୍ବାତୁମ୍ବ ଥିବା, ଶୁଦ୍ଧ ସହିତ୍ୟର
ପଦବାକ ଥିବା । ନାଟକ, ଉପନ୍ୟାସ, ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକର୍ତ୍ତା ପରି-
ମୂର୍ଖ ଦାର୍ଶକର, ପ୍ରବନ୍ଧ ସକଳନ ପରି ଶୁଦ୍ଧ ଗନ୍ଧିର
ଲାଗନା ନିଶ୍ଚୂ ତନେପୂର୍ଣ୍ଣହାତେଷ ଓ କୃତିତ୍ତବ୍ୟ ପରି-
ଗୁମ୍ଫାକ । ହାଥା ଦ୍ୱାରା ଗନ୍ଧିକୁ ଅଛି ସୁଦରଭାବରେ
ନାଟକ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ପଦବେଶର କରିଯାଇ ପାରିବ, ସେ
ବିନ୍ଦୁଷ୍ଟ୍ୟର ହେଲେ ନ ହୁଲେ ଗନ୍ଧି ଲେଖିବା ସହଜସାଧ

ହେବନାହିଁ । ଗୋଟିଏ ଘଟନାକୁ କେବୁ କରି ଦୂର ବା
ତତୋଧ୍ୱକ ନାୟକ ନାୟକାର କାହିଁକିଲାପକୁ ଆଶ୍ରୟ
କରି ସାଥୀରଣ୍ଡର ଗଲୁ ଲିଖିଛି ହୁ । ଏଥିରେ ଘଟନା
ବାହୁଦିଲ ବା ଅଭିମର୍ଯ୍ୟ ପରିଚାର୍ଷି ଦିଶ୍ଵନାର ଥବିକାଶ
ନାହିଁ । ଧୂରଙ୍ଗ ଫୋର୍ମ ବର୍କ୍‌ଜନ ସଜ୍ଜାତଶ
ଶକ ବିନାସରେ ଓ ଦ୍ରବ୍ୟାଶ ଭାର୍ତ୍ତାରେ ବିଠାଇ ଉପରୁ
ଶ୍ରୀର ଶ୍ରୀଯୋଜନ ହେଉପଡ଼େ ।

ପ୍ରାଧାରଣତଃ ଗଞ୍ଜ ମଧ୍ୟରେ ନିନୋଟି ବିଷୟର
ସନ୍ଧାନ ମିଳେ । ହିଂଥମନ୍ତଃ ଦାସୁବତା, ଦ୍ଵିତୀୟମନ୍ତଃ ପୁର-
ଶତ ବିଷୟରେ ସବେହି ଓ ଭୂମ, ଦୃତୀୟମନ୍ତଃ ଏକନାର
ଆମ୍ବାୟୁକ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଆମ୍ବାକୁ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଏହି କିମ୍ବା କି-
ର ଅଭାବ ଥିଲେ, ତାହା କାହାପାଇଁ ଧାରକର ମନୋଭେନ୍ଦ୍ରି-
ଯର ପାରବନାହିଁ ବା ତାହା ଉଚିତକାଟି ଶୁଦ୍ଧ-ରାଷ୍ଟ୍ର-
ସାହିତ୍ୟର ଦରବାରରେ ହୁନ ପାଇବ ନାହିଁ । ତାର ମେଘ
ଅମୁଖ ହୋଇଛି ଏହା ଆମେ କହିବାକୁ ଦ୍ୱାରା ସେଇଁ ।
ପ୍ରତିକ୍ରିୟକ ଗଞ୍ଜରେ ଘଟନାର ବର୍ଣ୍ଣନା, ଏହିଥା ଚିହ୍ନଟ ଓ
ମହିତର ୨ ପ୍ରକୃତ ସଙ୍କରେ ଚରାକାଏ ନିବିତ ଯେ
୨୩୩ କହିବା ଉଚିତକ ଶୁଦ୍ଧ-ଗଞ୍ଜ ଲୋକଙ୍କର ଧର୍ମ
ହେବା ଉଚିତ । ୧୦ବ୍ୟକ୍ତି-ବିଶେଷତର ଧୂମ-ଧୂମି, ଚକ୍ରାଂଶୁ
ବିଶେଷ ଘଟନା ଫଣିଷ୍ଠ ଦେଖିଲାକୁ ଲୋକ
ସମସ୍ତଙ୍କର ଦୂଃଖ ଓ ସମୟଙ୍କର ଦେଖିଲା ମଧ୍ୟରେ ।
ବ୍ୟକ୍ତି କହିପାଇଲେ, ହାହା ଅତ୍ତାର ହୃଦୟପ୍ରାଣୀ ହେବେ ।
ଲୋକଙ୍କର ସ୍ଵପ୍ନ ଅନ୍ତର୍ଭୂତି, ଧ୍ୟାନ ଅନ୍ତର୍ଭୂତି ଏବେ ଥର-
ହୁଏ ମନୋବିଶ୍ଵାସଙ୍କର କ୍ଷମତା, କ୍ଷୁଦ୍ର ଗଲାକୁ ବାୟୁ-
ବିକ୍ଷମାର୍ଦ୍ଦମୟ କରେ । ଅପରୁଚ ମନୋଦିଶେଷର
କ୍ଷମତାରେ ଓ ସବ୍ୟାକ୍ରାତର ବୈଶ୍ଵି, ଚନ୍ଦ୍ର ପରିଭୂତି
ହୃଦୟବୃତ୍ତର ଯଥାର୍ଥ ଲାଲାର ଧୀର୍ଘ ସ୍ମୃତି ଶାମ୍ର
ଦେଖିପାରୁ । ଏହି ହୃଦୟବୃତ୍ତର ଲାଲା ବେଶଭୂତର ଆୟୁ-
ପ୍ରକାଶ ସାମାଜିକତଃ ଉଚିତରଣର ଶୁଦ୍ଧ ଗଞ୍ଜର ଚର-
ତୃଷ୍ଣ ହୁଏ । ଦ୍ୱୟାନିଷ୍ଠ, କାଣ୍ଠ ବିଦୂଷ ମନୋବାହିନୀ,
ଯଳାପ ରହିରୀ ଏବେ ଅନ୍ତର୍ଭୂତ ଗଠନ ନେଇପୁଣ୍ୟର ମଧ୍ୟ
ଦେଇ ଗଞ୍ଜ ଦେଖି ଗୋଟିଏ ଅନ୍ଦାମୀ ଭାବେର

॥୭୬— ତାର ହତଶ୍ଵା ଭଉ ରହିବ, ସବ ମାନବର ଚିତ୍ତ ଶଫୁଳ । ଶୁଦ୍ଧ ଗଲ୍ପରେଖିଲୁବେଳେ ଟାହିତ୍ୟର ଏହି ବେଶମାନ ମତକୁ ଉଠିପଣ୍ଡା କଲେ ଅନ୍ୟାୟ ହେବ । ଟଙ୍କିର ମଧ୍ୟ ଏହି ରହୁତର ରସାୟିତ ହେବ— ପେପରି ନୂତି ଦୁଇର ବ୍ୟାପ୍ତିଶିଳିତର ପରିଷ୍କୃତ ହୋଇ ଏବେ ବିରକାଳର ପରିନୟ ଏହି ଦେବ ।

ଶୁଦ୍ଧ ଗଲ୍ପର ସମସ୍ତ ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ ପର୍ମାଲେବନା କରି ଆମେ ଯେତେବେଳେ ଆନ୍ଦୁନିକ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ଶୁଦ୍ଧ

ଗଲ୍ପକୁ ବିଶ୍ଵର କରୁଁ, ତେତେବେଳେ ମନରେ କେବଳ ନିରାଶ ଭବ ଆସେ । ଏ ପର୍ମାନ୍ତ ଉତ୍ତରକୋଟି ଶୁଦ୍ଧ-ଗଲ୍ପର ଲେଖକ ଅମ ସାହିତ୍ୟରେ ଆମେ ପାଇଲୁ-ନାହିଁ । ଲେଖକର ଯେ ଅଭବ ମୁଁ ତାହା କହିଲାହିଁ । କେବଳ ତୁରେଷାର ଧର୍ମରେ ଆଜି ଆମେ ଆମ ସାହିତ୍ୟରେ ସବ ଶ୍ରେଣୀର ନରନାରାମାନଙ୍କର ଦୌନନ୍ଦନ ଜାବନର ଖବର ରଖିଲୁ ଭଲି ଜଣେ ସାହିତ୍ୟକଙ୍କ ବିପାରଣାହିଁ— କେବେ ସେହି ଶୁଭ ମାହେନ୍ଦ୍ର ବେଳ ଅସିବ ?

ଭିଟ୍ ମୁଠେ ମିଳୁ

ଶ୍ରୀ ଲକ୍ଷ୍ମୀଧର ନାୟକ

“ ଭିଟ୍ ମୁଠେ ମିଳୁ ”

ଶୁଦ୍ଧିଲେ ଭିଗାର କରୁ, ସବରୁଣ ଭାବୁ !

ବିଶେଷିତ କାରେ ପ୍ରାର୍ଥନା !

ଭ୍ରାତୀର ମୁଠାଏ ଭାବ,

ଧିଅ ବାବୁ କର ସେ କରଣା !! ”

“ ଅଗେ ଯାଥ ” ହ୍ରାଜିଲୁ ଗୁକର—

ପ୍ରାଗଣ ସେପାଣୁ,

“ ଆଜ ଯିବ କାହିଁ ବାବୁ ” ଉତ୍ତରିଲା-ଦିଷ୍ଟ—

ମିଳୁ ମୁଠେ ଭାବ,—

ଜଙ୍ଗ ନାହିଁ ବନ୍ଦୁ ଦିନୁ ଜିନ୍ଦାଯାଏ ହେଠ ”

ମଧ୍ୟାହ୍ନର ତହ୍ରୀ ଗଲା ଭାଜ,

ବାହାରେ ଦେଖିଲି ଆସି,

ଅଛୁ-ତମ୍ଭ ସାର

ଉତ୍ତର ଏକ କୁଣ୍ଡିତ କଙ୍କାଳ—

ପ୍ରତିନିଧି ମହା ଦୁର୍ଭିଷ୍ଟର !!

ମତେ ଦେଖି ଦାଢ଼ୁଛୁ ସାରି

ଜାମାରିଲା ନତ ମାର୍ଦା ଲାଙ୍ଘାଳ ଭିଗାର

“ କାହିଁ ଯିବ ଆଜ ବାବୁ, କିଏ ମତେ ଦବ ? ”

“ କିଏ ଦବ ? ଦବ କିଏ ? ? ” ପ୍ରଶ୍ନ ଅଭନ୍ଦ

କାମେଲା ମୋ ମନ ଧର୍ଥ, ଶାଶିତ ଜିଜ୍ଞାସା

ଏ ଦୁଇର ନିର୍ମମ ସମସ୍ୟା ।

ହତଭାଗ୍ୟ ମଣିଷର ବିକଳ ପ୍ରାର୍ଥନା

“ଶାତବାର ଦାନା କାହିଁ ? ବର୍ଷିବାର କାହିଁ ସମ୍ବାଦକା !!

କୁବେର ଅର୍ଥ ମହା ରମ୍ପାତି ସହିତ
ଏକ ପାଣେ ପରିବ୍ୟାପ୍ତ, ପାଇଁର ଲୁହା ରୁ

ଚେମଳ-ଗମ୍ଭୁତ, ଆଉ ମିଳ-ପଥନିସ୍

ଧୂମ୍ରାଦିତ ଅଷ୍ଟନ୍ଦେଶ୍ୱର ।

ଅନ୍ୟପାଣେ, ପ୍ରାଣିତ ଧୂଫିର, ଧୂଦୂଶି,

ଦିରିଥା ରମ୍ପା, ପିଲେଖର ପୁଟ୍ଟାହାଁ, ଆଜ—

ଚାଲାତାର ଏନ୍ଦ୍ରକାର ।

କିନ୍ତୁ ଏ ଦୃଶ୍ୟକୁ ବଳ ଆଜି ଏକ ଦୃଶ୍ୟ
ଅନ୍ତର, ଆଶ୍ରମୀ । —

ସବୁକୁ ସେ କରେ ଅଞ୍ଜଳାସ୍ତ୍ର—

ଛିନ୍ତା ଦର୍ଶନ, ମେଘନ ନାର ଶାଶିତ ବିଦ୍ରୁପ
ରମ୍ପାର ସେ ମାଝେ ସେଇ “ରେସନର ରମ୍ପା ।”

ସମ୍ମୁଖେ ତାହାର
ଧର ପଢ଼ କାର୍ତ୍ତ

ଧାତ୍ର ଧାତ୍ର ଲାଗି ହୁଅ ଘର୍ମାଙ୍କ ଜନତା,
ଆସଣାର ହାତେ ଆଖେ ଦେଖି ମରେ ମଥା !!

ରମ୍ପାପରେ କୁଟିମାଏ କୋଟିପତି ଗାଡ଼ି,

“କିମ୍ବ” ଆଉ ମିଳଟର ଲାଇ—

ଦେବ ବି’ ଯାଏ ଦର୍ଶେ କୁଟି ଘର୍ମାଙ୍କ ନିର୍ଯ୍ୟାଣେ,

କଣ୍ଠୋଲ ଦୋକାନ କିନ୍ତୁ ନିର୍ବିକାରେ ହସେ ।

ଦୁଇସ ତାର କୋଳାହିଲ, ରୂଳବାଜ ବୌତୁଳିଲ ନେଇ

ମଜା ଲାଇଟେ ନଗ୍ନ ନଗ୍ନ—

ମଣିଶକୁ ପୁତ୍ରଲିକା ସମ,

ସେ ନୃତ୍ୟରେ ତାଳ ଦିଏ—

ଗତମତ କୃଷ୍ଣ ବେୟାମପାନ !!

‘ ରମ୍ପା ମୁଠେ ମିଳୁ ଦୟାକରି’

ଆଜି ଥରେ ମାଗନ୍ତେ ରଖାଇ

ଡାକିଲା ମୁଁ ଶୁକୁଟି କାହା, ମୁହି ଅଞ୍ଜଳାସ୍ତ୍ର—

“କାନ୍ତ କାନ୍ତ ଗଲ —

କାଲ ଆମ ରେସନର ଜାଳ । ”

ଶୁକର ଶୁହୁରା ମତତ, ମୁଁ ଶୁହୁର ଲି ଗାତ୍ର,

ତେବେନର ସମ୍ମ ଦୂର ରମ୍ପାର ଉସାଙ୍ଗୀ—

ଧୂଫଳା ଶୁକୁଟି କାହା, ମୁହି ଅଞ୍ଜଳାସ୍ତ୍ର ।

ଉଜ୍ଜାରୁଣୀ କେବଳ ଯ’ ଏଇ ଅବକାଶେ,

ଧାଇଲା ତା’ ଧଳାଇବା ରମ୍ପା ।

ହେ ବିଧାତା, କବ ଆଜି ଜାହାନାର ଆହା—

କରିବ କୁହତ’ ? —

ଆମେରିକା ଧାରତ ହେବ ହାତ,

ତଥା ଆଜି ମାଗେ ଯଦି ମୁନାର ଭାବତ !!

ନିର୍ବାସନେ

[ପଣ୍ଡକଟିଃ ଚେକର]

(ଅନୁବାଦ)

ଶଜକୁମାର ବ୍ରଜେନ୍ ନାଗାୟଣ ସଂହ ଦେବ

ବୃଦ୍ଧ ସେମିଥନ (ଡାକ ନାମ ଜ୍ଞାନବୁଦ୍ଧ) ଏଥି ଜାଣ
ତୁମ୍ଭା ଯୁଦ୍ଧକ ନିଆଁ ଧାରୀର ନଦୀ କୁଳର ବିଷ-
ଦୁଲ୍ଲାଳ । ତୁମ୍ଭା ଯୁଦ୍ଧକର ନମ ମାର୍ଗାରକୁ ଜୀବା ଥିଲା ।
ଏହି ତନୀଜଣ ନାମରୁ କୁଠାର ଉତ୍ତର ଗଡ଼ିତେବେ ଗଡ଼ିତେଲ ।
ଏଥିଥିନ୍ ଧାରୀ ଦେଖିବୁ ବୁଢ଼ା ତାର ବଳିଷ୍ଠ ବାର୍ଜିନ
ଗଠନ — ଆଟିରୁ ଦାନ୍ତ ଦିନ ଯାଇଥିଥିବେଷେ ଏହି ବେଶ
ସ୍ଵର୍ଗଧାନ୍ ଏବଂ ତାର ଛାତ୍ର ଜୀବ ଅସ୍ତାର । ବୁଢ଼ା ଦେଖି-
ପାନ ମାତାଳ ଅବସ୍ଥାର । ଏହି ଅତନା ଆଗରୁ ଶପ୍ଥୀ-
ଶୟା ଦେଖାଇ ସାରନ୍ତାଣି, କରୁ ତା' ପରକାଟେ ଯେଉଁ-
ପ୍ଲେଗନ ഥିଲା, ସାଥମିତନ ରତ୍ନକା (ଶୁଷ୍କ ଧଦଶାୟ
ଏବଂ ପ୍ରକାର ମଧ୍ୟ) ମାତା ଭାସା ଜାର୍କି କା ପଦବାର
ତୁମ୍ଭ କରୁ ବାହାର ଏହିପରି ଭବରେ ବିଶାର
ଦେଖିଲା । ତୁମ୍ଭା ଯୁଦ୍ଧକଟି ଅଯୁଷ୍ଟ ଶାନ୍ତି । ନିଜର
ନାମର ଏଥିରେ ଏ ଏହି ଦେଖିଲାନ୍ତ ବିଶିଷ୍ଟ
ଜୀବନ, ଏବଂ ଧଳିତର ଛାତ୍ର ଆପରଦା ଫୁର ଦେଖିବା ଏହି
ବୃଦ୍ଧର ଅତରଙ୍କତ ବିଶ୍ଵାରେ ମାତା ଭବିଥିଲା ।

ଜୀବ ବୃଦ୍ଧ ମନ୍ତ୍ରବ୍ୟ ପ୍ରକାଶ କରି ବିଦୁଲା—
“ ନିର୍ଦ୍ଦୟ, ଏ ଯାଗାତ ତ ଆଜି ସ୍ଵର୍ଗ ଦିଖି । ଥରେ
ବୃଦ୍ଧିରେଲେ ସାଧୁ ହ୍ଵାନିତ ନଜିଗରେ ପଢ଼ିଯିବ —
ହୁମ୍ କୁଟି, ରୁଚି ତ ତ ଦୁଃ - ଅରେ କିଣ୍ଠ
କୁ ପ୍ର ଝ ଦିନ ଗୁଲି-
ଦାଳିଶି, ନିର୍ମଳ ଧରି ରୁଷିଣ୍ଠ ଅଜି
ସଙ୍କାଠିଲି କରି କରିପାଇଛି । ”

“ କେବଳ ଧ୍ୟାନ୍ୟ, ତୁମରି ଧ୍ୟାନ୍ୟ ” ଗୁର-
ଆଚିତ ପରି ଥାଣି ତୁମି କି ବନ୍ଦ ତୁମ୍ଭା ଯୁଦ୍ଧକଟି
ଜ ଶିତା ମ ଅଳିଲା ।

ମୁଦ୍ରା

Holy week.

ଦେଶ ପାହୁଣ୍ଡ ଭଲେ ନଈ ଶର୍ତ୍ତ ପାହୁଣ୍ଡ ରେ
ନିଜର ମଥା ଟିକିଟି ଶ୍ରୀ ଗତରେ ସୁତୁରସମ୍ବ୍ରଦ୍ଧିକୁ ଧେ
ନିଜର ଥିକାର୍କା ଧଥ ବାହି ନେଇଥିଲା । କୁଳର ଅଛି
ନିକଟରେ ପଢ଼ି ଆଟିଏ ବନ୍ଦା ଥିଲା । ଆର ପାଶରେ ଖୋଲ
ଛେଷ କ୍ଲିନ୍ଟ ସଂ ପ୍ରତିରୁ ଘୁଲିଥିଲେ । ଏହା ଗତ
ବର୍ଷର ଶତମାତ୍ରା ନିଆଁ । ସମ୍ପିଲ ଅଛି ପଛରେ
ଆଉ ଥରେ ନିବିତ ଅନଳାର ।

ତୁମ୍ଭା ଯୁଦ୍ଧକଟି ଆକାଶକୁ ଗୁହିଲା । ତା'
ଦେଶର ଧ୍ୟାନକି ତାର ଆଆନ୍ତି, ଏଠାରେ କି ଠିକ୍
ଦେଶରକି, ତାର ଗୁରିଥାଣେ ହେଲି ଏକା ଅନ୍ତର ଘୋଷି
ରେଖାଟି । କିମ୍ବା ଏ ଦୁରୁରେ କି ଯେଥି ଗୋଟିଏ
ଅଭ୍ୟାସ — ତର ଦେଶ ସମ୍ପ୍ରଦୟର ତାରଗୁଡ଼ିକ ଆହୁରେ
ଉଜ୍ଜ୍ଵଳ ଏବଂ ଆକାଶ ଅନ୍ୟ ଧରଣର ।

“ ତଥିନ୍ୟ, ଦେଇନ୍ୟ ” ସେ ଆଉଥରେ କାତର
କଣ୍ଠର କହି ଉଠିଲା ।

ଜୀବବୁଦ୍ଧ ସମ୍ପର୍କ ଦେଇ କହିଲା— “ ଦିନେ ତୁମ
ଦେଶର ସର୍ବ ସହିଯିବ । ତୁମର ଲିଲା ବସ୍ତୁ, କଣ
ତ ଅରଙ୍ଗଳା ଅଛି ? ଗାଲ ଚିନ୍ତାରେ ଦୁଧ ବାହାରବ ।

ତ ଲ ନିଜର ଦେବାଜାମି ତୋରୁ ଭାବୁଛି ଯେ, ତୁମ-
ଦ୍ୱାରୁ ଆଜି କୋହି ମନ୍ତ୍ରଭାଗ ନାହିଁ । ଦିନେ ସମୟ
ଥିଏବା, ତୁମେ କହିବ — ‘ଭଗବାନ୍, ସମସ୍ତକୁ ଏହି-
ପର ଜୀବନ ଧାର ! ’ ଦାର୍ଢମାନ ମୋତେ ଦେଖ । ଏହି
ସମ୍ମାନ ରହିଥର ନଈ ତୋଳିପାର । ଆମ୍ବେମାନେ ସାନ
ଦିଙ୍ଗାଟି ନାମର ଧାକାରଦା, ତୁମ୍ଭ ସାରବିଦ୍ୟାର ଗୁର
ଅନ୍ତର ତୁମି ଥିଲେ । ମୁଁ ଏଠାର ପଢ଼ି ରିହା ଏକ
କୁଳରୁ ଅନ୍ୟ କୁଳକୁ ଡିଙ୍ଗା ଦୋହିଥିବି — ଯାହାକି ମୁଁ

ଦନସୁତ ଧର ବାଜଶ ଦର୍ଶ ହେଲା କର ଆସିଛି । ପାଣି ତଳରେ ମାଛ ଏବଂ ଡିପରେ ମଁ । ‘ଏହା ଛବି କି କିନିତ୍ରଣୀ ନାହିଁ । ତଥାି ଉଗବାନଙ୍କୁ ଧର୍ମଦାଦ, ତମାର ଆଜ ବନ୍ଦ ଲୋଡ଼ ନାହିଁ । ଉଗବାନ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଏହିପରି ଜୀବନ ଦେଇ ।’

ତୁଳୀ ଯୁବକଟି ନିଅଁରେ ଆଉ କଟକ ଜାଣ କାଠ ପୋରାଇ ତାର ଆହୁରି ପାଣକୁ ଧାଇ ଲୁହିଲା— “ବାହା ତମାର ଦେମାର । ସେ ମଲା ଘରେ ମା ଓ ତମାର ସ୍ତ୍ରୀ ସଠାକୁ ଆସ ମୋ ସଙ୍ଗେ ମିଳିଦେ । ଦେମାନେ ଆଏ ବେ ଫୋଲି କଥା ଦେଇଛନ୍ତି ।”

“ମା, ସ୍ଵାଙ୍କର ଧରକାର କଣ ? ଏହା ନିତାନ୍ତ ବୋକମି ଭର ଶିଖ ଏହି ସବୁ ଧରକା ତୁମ ମଥାରେ ଜୁଠାଇଛି । ତାର କଥା ଶୁଣନାହିଁ । ସେ ଧନ ତୁମକୁ ସ୍ଥାମାନଙ୍କ କଥା କହେ, କହ ଯେ ତୁମେ ତସମାନକୁ ରୁହ ନାହିଁ । ଧନ ହେ ମୁକ୍ତର କଥା ଆରମ୍ଭ କରେ, ଏଇ ଉତ୍ତର ଦିଅ । ତୁମର କିନ୍ତୁ ଧରକାର ନାହିଁ, ମା ବାଘ, ଭାରୀ, ଘର, ଦ୍ୱାର, ମୁକ୍ତ— କୌଣସିଥିରେ ତୁମର ପ୍ରତ୍ୟାଳନ ନାହିଁ । ସବୁ ରସାତଳକୁ ଧାଇ ।” ଜୀବନକୁ ତବାତଳରୁ ତତାଳେ ପିଇ ଦେଇ ପୁଣି କହ ରୁହିଲା— “‘ମୁ ସାଂକଣ ରୂପୀ ନୁହେ ଭାଇ । ତମାର ବାପା ଜଣନ ଧର୍ମବୁଦ୍ଧ ହୁଅଲ । କୁଞ୍ଚିତର ଏଥିନ ଭାବର ଧାସ କରୁଥିଲା— ବେଚଳ ମୁଁ ଗୋଟିଏ ପ୍ରଳ୍ପ ଡଳାଟ ଦେଇ ରୁହିଥିଲା କିମ୍ବୁ ବାର ମାନ ମୋର ଏପରି ଥର୍ମ୍ୟସ ହୋଇ ପାଇଛି ଯେ, ତଥା ଦେବାଳୀ ଦେବାଳୀ ଏବଂ କଟକ ପାରିବି । ଉଗବାନ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଏହାର ଜୀବନ ଦେଇ ! ଏହା କିନ୍ତୁ ଜିନିଷ ନାହିଁ, ଧାସ ମୁଁ ଧୂରେ; ଏହା ଲୋକ ନାହିଁ, ଧାସକୁ ମୁଁ ଝୟ କାର୍ତ୍ତର । ମୁଁ ଜାଗ୍ରୋ— ନୋ’ଠୀ ଧନ, ତମା’ଠୀ ଧାସନ ଲୋକ ସାରା ମୁହଁରୀତର ନାହିଁ । ଏହାର ଜୀବନ ରୁହିଥାଇ ଏହାକୁ ନିବାରଣ

ହୋଇ ଆସିଲି, ସେ ଦନଠୀ, ମନେ ପରି ୧୦୧
ଯେ, କିନ୍ତୁ ରୁହିବି ନାହିଁ । ଶିକ୍ଷା ତମାତର ସବୁ, ।
ସମ୍ଭାବ ଓ ମୁକ୍ତର କଥା ଶୁଣାଇଥିଲା; କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଧୂରୁଲ
ଦେବଳେ ଜବାବ ଦେବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲି— ‘ଦେଇ
ବନ୍ଦ ଦରକର ନାହିଁ ।’ ମୁଁ କେବଳ ସେହି ନାମ
ଅନେକରଣ କର ରୁହିଲି । ତାି ପଳରେ ବେତ ମାନ ତଥା
ଦେଖି ଗାଇଲା ତମାର ଦିନାତ୍ମିକ ବୈଦ୍ୟ ଗୁଲାମାଏ ଏକବିନ୍ଦ
ମୁଁ ଡବଣ ପୁଣି । ଶନିର ଥତର ମାତ୍ର କିମ୍ବା ଶୀଘ୍ର,
ଦେଖିବା— ତୁମର ଜୀବାଦର ଆଜ ଉତ୍ସମ୍ଭୁତ ନାହିଁ ।
ତୁମେ ସେହି ହେଲେ ଏହିଏ ଭୁବନ, ସେହିର ଥର
ଇଠି ପାଇବ ନାହିଁ । କେବଳ ଯେ ଆମର ଜାଗି
ଭର ରହିଲ ହୁଏ, ତାଙ୍କୁ ନୁହିମି; ଲେଖ ବି ନ ଶେଷିବ
ଲୋକକେ ମଧ୍ୟ ଦ୍ୱାରାପାଞ୍ଚି । ଯୁଦ୍ଧ ନାହିଁ ଦିନ କିମ୍ବା
ରୁହିଥାବୁ ଚିଶେ ଉଦ୍‌ଦ୍ଵାଳାକ ଏହାକୁ ନିବାରଣ
ଆସିଥିଲେ । ସେ ତାଙ୍କ ଭୁବନମଙ୍କ ସତଙ୍ଗ ଭୁବନ କାହା
କଟିଲ ନାହିଁ । ତଥାିଏ ଜାଲ୍ ଦିଲେଲ ନେଇ
କଟି ଟିକିଏ ଗୋବନଳ ଥିଲା । କେବେଳେ
କେବେଳେ କହିଥିଲେ ତେ, ତେ ସେ ବଜିବଶିବା । କେବେଳେ
ହୁଏ, ସା ନରତ ଉଚାକିତିକୁ ନାହିଁ । ନାହିଁଏ ସେଇକ୍ଷିତବ୍ୟ
ଧାସାପ୍ରେତି ଏହାକୁ ଆଜି ତାଙ୍କର ଏହି କାହା ଦ୍ୱାରାଲୋ-
ମିଶ୍ରାହାର୍ତ୍ତସ୍ତୁ ତର ନିବେଦନେ ଏହା ତୋଠା କିମ୍ବା
ଧାଗା କିମ୍ବା । ମୁଁ କିମ୍ବା ଏହି
ସେ କେନ୍ଦ୍ରତଳେ, ‘ମୁଁ’ ଏଣକି ଅଧ୍ୟାତ୍ମିକ ନୁହେ—
ଜିତଣ ଅନନ୍ତ ଧାରା ମା ଧାରା ନାହିଁ ।
ଏହା କି ନିଜର ନାଦାରୀଏ ଓ ମା ଧାରା
କାହାରୁଟଳେ ତେ ତବରାତ୍ରି ଧାରାରୁଟଳେ । କିମ୍ବା ଧାରା
ଧାରା କାହାରୁଟଳେ ଧାରାରୁଟଳେ । ଧାରାରୁଟଳେ ଧାରାରୁଟଳେ ।

“ତୁମର ଏହାରେ କିମ୍ବା ଧାରାରୁଟଳେ ଏହା
ସେ ଏ ଜୀବନ ତେ ଜୀବନ କରିବାକୁ ଅଳ୍ପ ପାଞ୍ଚଟଳେ ।
ଏହା କି ନିଜର ନାଦାରୀଏ ଓ ମା ଧାରା
କାହାରୁଟଳେ ତେ ତବରାତ୍ରି ଧାରାରୁଟଳେ । କିମ୍ବା ଧାରା
ଧାରା କାହାରୁଟଳେ ଧାରାରୁଟଳେ । ଧାରାରୁଟଳେ ଧାରାରୁଟଳେ ।

ହରଷ୍ଟୁ ତ ତୋଷି ଅପେଷଣ୍ଟି ଗୋଡ଼ାରେ ରହି ପ୍ରଦାନ୍ତି
ହ୍ୟାସ ରଖେ । ସେ ମନେ ନାଆମର ଠିକ୍ ଫୋଲ
‘ନିର୍ବାସଟିଏ ପକାଇ ବହୁଥିଲେ, ‘ହାୟ ସାମେଥନ୍,
ସମାନେ ପଚାରୁ ଟଙ୍କା ୧୦ ଟଙ୍କାକୁ ଏହେ ତେ । କବୁ
ତ୍ରି ଲାହିଁବି’ । ‘ତୁମର ଟଙ୍କା ହରାବାର କହି ଦରକାର
ହିଁ କେବେଳି ସାର୍ଟେଟିଭି’ । ମୁଁ ହାୟ କହୁଥିଲା, ‘ଏ
ହୁରେ ତୁମର କି ଦରକାର ? ତୁମର ଅଞ୍ଚାତରୁ ପର-
ର କର— ବୁଲିଯାଅ ହେ ଏହାର କବରେ ହେଲେ
ତୁଭୁ ଥିଲା । ଆଜାମ ଜୀବନ ଆରମ୍ଭ କର;
ତୁମର ଧର ନିହିଁ, ପଳ ଖରାପ ହେବ ତୁମ
ହାରେ ଧୟା ଦାଖି ହେବ ମାତି ! ଏବେଷଣି କବଳ
ହେ ଧରା ତାହୁଙ୍କ, ଧରି ଥାଇ କହି ତାହି ଯାଏ । ତା’
ହେ ଥାଇ କେବଳିଧ ଜିନି ତ ହୁଏତ ତୁମର ମନ ଆକା-
ଶ କରିବ, ତା’ ହଠର ଡୋର ଆଉ କହୁ । ଯର ସୁଖ
ହି ତ ମୋର କଥା ଶୁଣି, କୌଣସିଥରେ ମୁଁ ହାତିଲା
। ଆଗାମ ଆମ ପ୍ରତି ବିମୁଖ ହେଇରହେଁ, ଆମେ
ଠୁରିଖ ମାଟିବା ନାହିଁ । ଆମେ ତାକୁ ପୃଷ୍ଠା ରିବା,
କୁ ଅତିବାହି କରିବ । । ଦେଖିବ, ସେ ଆମ
କି ସଜ ହେବ । ’ ମୁଁ ତାକୁ ଏହାହର କହୁଥିଲେ ।
ତୁ ଦୁଇର୍ଦ୍ଦ ହଠର ମୁଁ ହିର ତାକୁ ପାଇ କରାନ୍ତିଥିଲା ।
ଏ ହିର ସବ ନିଜର କଠିଲା ସମ୍ବନ୍ଧ କହୁଥିଲେ — ‘ମୁଁ
ହିରେ ଯାତଙ୍କ, ସ୍ଵର୍ଗ ସରେ ଦେଖା କରିବି । ତା ତିଥି
ପଦ୍ମ ପଦର ଶିଥାର ଏଠାମୁଁ ଆସିଛି । ତା ଏ ଅଳ
— ଏହେ ଦୟାକୁ ! ’ ସେ ଆମରେ ଉଛଳ
ଥିଲେ ।

“ ଦିନର ଦୁଇଦିନ ଦିନ ସ୍ତ୍ରୀ ସରେ ସେ ଫେର
କଲିଲା । ଆକର ସ୍ତ୍ରୀ ଯୁଦ୍ଧା- ଜ୍ଵଳ ଯୁଦ୍ଧା । ମୁଣ୍ଡରେ
ର ଢୋଇ, କାନ୍ଦରେ ଶିଶୁ କନ୍ୟାରେ । ତାର
କଟର ନାନା ପ୍ରକାରର ଜନିତପଦ ଆହୁମାନ ।
ହିଲି ଧାର୍ତ୍ତେତିଭି ତା’ ଗୁରୁଧାରଣର ଦୂର ବୁଲି-
ଲ । ସ୍ତ୍ରୀ ଉପରେ ତାର ଅଖି ଲୁହି ରହିଲା—

ଶ୍ରୀଯମୀନ୍ଦ୍ରମୋଦତ ଏକ ପଦ । ଏହା ଥିଲା ୧୯ ତାରିଖ ବନ ଅନୁଷ୍ଠାନ କୁହା ।

ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଥିଲେ ନଜର ନାହିଁ ।

“ ‘ଭାର ସେମିଆନ୍ ଏ ମୋତେ କହିଲେ,
ସାରବିରାମେ ବି ଜୀବନଟା ଏତେ ଦୁର୍ବଲ ନୁହେ । ’
ମୁଁ ମନେ ମନେ କହିଲି, ‘ଏହି ଭବନା ବେଶିଦିନ
ନୁହେ । ’ ସେହି ଦିନଠାରୁ ସେ ପ୍ରତି ସପ୍ତାହରେ
ଚିରିକୋ ଯାତଥିଲେ ଝୁମ୍ପାରୁ ଟଙ୍କା ପରିଷା ଅଧିକ
କି ଲାହି “ଦେଖିବାକୁ । କେତେ ଯେ ଟଙ୍କା ସେ ଦରକାର
କରୁଥିଲେ ତାର କିନ୍ତୁ ଜୟତ ନାହିଁ । ସେ ମୋତେ
କହିଲେ, ‘ମୋ ପାଇଁ ସେ ତାର ରୂପ ପୌକନ ମାର-
ଦିରିଆରେ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ କରୁଣ୍ଟି ଏବି ମୋ ଦୂଃଖ-ଜୀବନର ଭାଗ
ନେଉଛି । ତାର ପ୍ରତିବଦିଲରେ ତାକୁ ଅମୋଦ ଦେବା
ପାଇଁ ମୁଁ ପାଇଁ ପାଇଁ କରିବ । ତାର ଜୀବନ
ଅନୁଭବ ଆନନ୍ଦମୟ କରିଦେବ ପାଇଁ ସେ ଶଳକର୍ମରୂପ ଓ
ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଅଧ୍ୟ ସାକର ପରିଷ୍ଵ କାମନା କରେ ।
ଅବଶ୍ୟକ ସବୁ ବନ୍ଦୁବାନ୍ଦମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଶାଦ୍ୟ ପେଣ୍ଟ
ଯୋଗାଢି କରି ତାକୁ ପଢ଼ୁଥିଲା । ଏଥାନୋଟିଏ ଅଣାଗଲ
ଅଭି ସୋଧା ପାଇଁ ଛୋଟ କୁକୁରଟିଏ ବି । ଏକ
କଥାରେ ବିଲାସ- ବ୍ୟାପ୍ତି । କିନ୍ତୁ ସେ ସ୍ତ୍ରୀ ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ
ବେଶୀ ଦିନ ଦେଖିଲାହିଁ । କିପରି ବା ରହନ୍ତା ? ଗୁରୁ
ଅଭେ ଘାଣି, କାଦୁଥ । ଏତେ ଶୀତ ! ଶାକ ସବକି
ବା ପଳମୂଳ ଦିଲନାହିଁ । ଲୋକ ସବୁ ଚର୍ଚା-ମାତାଳ-
ସେମାନଙ୍କର ଦସ୍ତକ ନାହିଁ । ନିଶ୍ଚଯତ ! ଏ ସବୁ ସେ
ଅଭି ଠକାନ୍ତରେ ଦିଲା ପଦମ୍ବା ସହିତ-ଜୀବନ ପ୍ରତିକା-
ବଚର ନିଷ୍ଠା ଦେଖିଲା ଥସ । ତାର ସ୍ଵାମୀ ତ ଆଭି
ଭାବୁର୍ବାକ ନୁଷ୍ଟିତ୍ରୀ, ସାମାନ୍ୟ ଉପନିବେଶୀ ମାତି—
ଏଥାର ତ ସମ୍ଭାବ ନାହିଁ !

“ ତନିବାର୍ତ୍ତ ବିବରଣ୍ୟ । ତମାର ମନେ ଥିଲା
ଏହା-ପ୍ରଥମ * (Assumption) ସମ୍ଭାବର ଶୁଣିଲି କିଏ
ଜୀବନ ଅଧିକ ବୁଲିଯାଉ ତାକୁଛି । ଭାଙ୍ଗା ବାହୁନେଲି ।
ଦେଖିଲି ତଥା ଅଧୁ ପହଞ୍ଚିଲା । ତାର କାନ ପରେକୁ

ଗରମ-ୟାନର ଛୁକ୍କା । ସବୁରେ ଜୀବିତ ଯୁଦ୍ଧକ—
ଶଳକ ପର୍ଵତ ମାନଙ୍କ ମୁହଁଷୁ ଜିତେ । ଯେମାନଙ୍କ ବାର କାହାର
ଟୁଇକାଟିଏ * ଥିଲା । ମୁଁ ଯେମାନଙ୍କ ବାର କାହାର
ଟୁଇକାଟିଏ * ଥିଲା । ମୁଁ ଯେମାନଙ୍କ ବାର କାହାର
ଥେବେବୁର ଆଖି ଧାଇଲେ ଆଖ କାହାରକୁ
ଫେରିଲି ନାହିଁ । ପରଦିନ ସାତାଳେ ଠରସଲ ବଂଚି-
ଦୁଇରୁ ଚାହାଡ଼ର ବସି ଉଚନର ଘୋଷ ମେଷିଥୁଣ୍ଡିଲେ । ଠର
ମେଷିଥୁଣ୍ଡିଲ—‘ପ୍ରେମିଥନ, ମୋର ଖୁବ୍ କି ଲୋଟିଗ ପରମା-
ଶ୍ୟାଳା ତଳେକ ସବେ ଧାର ଘୋଷିଛୁ’? ‘ହୁଁ, ମୁଁ
ଅଭିଜ ଦେଲି, ‘ତୁମେ ବରଞ୍ଚ କେବରେ ପବନକୁ
ଆୟୁତ୍ତର ରଜିବାକୁ ଠରଣ୍ଣା କର ।’ ଯେ ପାଞ୍ଚଦିନ
ପରେ ସମାଜଙ୍କ ଅନୁସରଣ କଲେ; ପଢ଼ିଲେବେଳେ
ମୋ’ ନାଥରେ ଶାନ୍ତ ପଞ୍ଚାର କଷ ପଡ଼ିଲେ ଏକ ନାଥ-
କଢ଼ିର ମଧ୍ୟ ପିତାମହାକୁ ଝାଗିଲେ । ‘କାଳିତର କି
ଏହା ଲେଖା ସ୍ଥଳେ’ କହି ପଥ କାଢ଼ିଲେ । ମୁଁ ହୁଁ
ସୁମଧୁର ମନେ କଷାଯଦେଲି—‘ସାଇବିରିଆରେ ବି
ଜ୍ଞାନଟା ଏତେ ଶରୀର ନାହିଁ ।’ ତେ କାନ୍ଦିବାକୁ
ଲେଗଲେ । ତା’ ପରେ ନସ ନିଳିର ମୁହଁ ରୁହଣିଲେ ।
ତାଙ୍କର ସ୍ତ୍ରୀ ବୃକ୍ଷିଆକୁ ଫେରି ଯାଇଥିଲା, ପଥ ଆକୁ ଦେଖିବାକୁ
ଇଚ୍ଛାକାଳିତର ତାଙ୍କ ନାମକୁ ଆଖିପରିବର
ଆସିଥାଏଇ ଅନୁନେଧ୍ୟ କାକୁ ରୁହଣିଲେ । ହୁଁ, ଆଜି !
ତେ ବନିଠୁଁ ଯେଥି ଅନ୍ତରେ ସମ୍ପଲେ କାହିଁ ପଥ ନାହିଁ
ଦେ ତା, ଠିକର ଦୀର୍ଘ ପଥ କାହିଁ ସମ୍ପଲେ ନାହିଁ
ଧାଇଥିଲା । ରୁହଣିକୁ ବନେ ନା ଆମିତା ଦୀର୍ଘ
କରି ଦରନାସ୍ତ ଅନିନ୍ଦନ କାହିଁଲା । ଠିକର
ଗୋଟିଏ ତେଳିଗ୍ରାମ କାହିଁକାକୁ ତାଙ୍କୁ ଶହେ ଶବଳେ ଫୁ
(trouble) ଲା ଗା ସ୍ଥଳେ । ଠିକର ନିଳିନ ନିମି
ବକି ଦେଲେ, ନିଳିନ ଘର ଛାପିଦୀରେ ବିନା
ଦେଲେ । ତାଙ୍କର ଧା ନାଶିଗଲା, କାନ୍ଦି ଦୁଇଟି
ନିର୍ଜ ପଢ଼ିଲା । ମୁଁ ହୁଁ ଧାଇଥିଲା । ଠାରୀଙ୍ଗପାଳ —

ପେହର କି ନୟା ଏଥି କଣ କହିଲେ ଦେଲେ
ପାଞ୍ଚ ମଧ୍ୟ ତଥା ଉଠୁଥିଲୋ ଏବଂ ପାଖି ଦୁଇଟି
ଯାଣିକର ଏବଂ ଯାଇଥିଲା ।

“ ପ୍ରମାଣ ଭାବିତର କାଙ୍କର ଆଦିଶ୍ଵର କଟିଗଲା ।
ତାହାର ଏହି ଭୁଲି ଦସ ପୁଣି ନୁଆ ଜୀବନ ପାଇଲେ;
କାହିଁ ସାନ୍ତୁଷ୍ଟ ମିଳିଲା । ଧରନୀ
ତାଙ୍କୁ ହିଂଶ ଦଢ଼ି ଚାଲିଥିଲୁ ଦସ ତାଙ୍କୁ କୋଠିଦେଇ ଅଳି
ଯାଇଥିଲୁ କାହିଁ ହୁଏବାଛି । ସତ କହିବାକୁ ଗଲେଇ
ତାଙ୍କୁ ହିଂଶ ଠବାଣିକେ କୁ ମମ ନୁହେସ୍ବୁ - ପୁଣୀ; ଭୁଲିଥିଲା
ଗୁଡ଼ିକ ଲା, ଧବର ଫୁଲ୍ବିଦାଳ । ଶ୍ରୀ କବିବାର ଦିନ
ଦସ ତାଙ୍କୁ ଗରୁନେଇ ଗର୍ଜାକୁ ନେଇ ଯାଉଥିଲେ ।
ନାହାଇଲୁ ଦସମାନେ ଧାନ୍ତାପାଖି ତିଆ ହୋଇଥିଲେ
ବାଳିକା ମୁହଁରେ ଦସ ଲାଗି ରହିଥାଏ ଏବି ଅଗ୍ରି-
ଭାବକ କିମ୍ବା ଉପରୁ ଥାଏ ଭୁଲାଇ ଥିଲା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ
ଅକ୍ଷର । ‘ହୁ’ ହସିଥାଏ, ଦସ ଲାକୁଥିଲେ, ସାଇବିର ଆ-
ଜିବନ ବି ଏହି ଜାଗାପ ନିତିଥ । ସାଇବିର ଥାରେ କି
ଜଟର କିମ୍ବା କୁଣ୍ଡ ଡହା ଭାବାର । ଦସନେ, ତମାରେ ହିଂଶ
କାଠର ଥିଲା ! ମଜାରେ ମାରି ଭାବିତର
ବାନାର କୁଣ୍ଡ ବାଲିକାଟିଏ ପାଇଥିଲାଛି ।

ଶୋଭାମେଲି ଖୋଲ, କିନିକିଟି ଦୁଇ ବା
ନ ଶୁଣେ ଶୋଭା ପଥ୍ରୀଙ୍କଳା; ଏହି ଡଫେଷ୍ଟି ଯାଇ
ନେଇଲା; ॥ ୧ ॥ ତ ଜାଣ ଠାରୀ ଡର ତୋରୀଙ୍କଳା ଧଳ
୨ ॥ ଯଶ୍ରୀନେ ଯଶ୍ରୀ । ସମଟକୁ ଯଶ୍ରୀନାଲି ‘ଶକ୍ତିର
ଡମେ ଛଞ୍ଚ ।’ ଯଶ୍ରୀ ତ ବାଜିବାଟୋ-ଦୁଇ । ସମ୍ପଦ

* troika— એ એ બુધેની ગતિ એથીંર જોણે કે નયાજી રહ્યાંનાનાનું
એ રૂપસૂદ્ધાં એ તૃતીયાંની કુલું ઉદ્યો ૧૦ ૭-૦ ૦ ૫૦૦

ର ଏ ପାଇଁ କିମ୍ବା ଲାକ ଜୀବନ ଯାଏନ
କୁ ଏହିଲାକଟ ଡ୍ରାଙ୍କରମାନିଖ ରେ ଧୀ ଧଳ୍ଲ
କୁ- ସେମାନଙ୍କୁ ଆଶି ହିଅକୁ ଏହିଜୋଇଲେ । ଯଦି ମେ
ହିଂସା ଭାଙ୍ଗର କିମ୍ବା ଅନଭିଜ୍ଞ ବୈଦ୍ୟର ଜୀବନ
ଛି, ଶିଳିଶ ମାରି ଯିବାକୁ ଘେରେ ଧାଇବେ, ତାକୁ
କା ପାଇଁ ଉତ୍ସଶାତ୍ ବାହାର ଏହିଥିଲେ ।

“ ଭାକୁରମାନଙ୍କ ପେଣେରେ ହେ କେତେ ଯେ ଟଙ୍କା
କହିଛନ୍ତି । ତାହା ଆଉ କର୍ତ୍ତ କହିବି । ବର୍ଣ୍ଣ
ଟଙ୍କା ମଦରେ ଅଛେ । କିଥିରେ କାହିଁ ଲାଗ ହୁଏ ।
। କିନ୍ତୁ କଟେଲ ବି ତେ ଦେ ମରିବ ନିଷ୍ଠିୟ କହି
ରୁ ରଖି ପାରିବେ ନାହିଁ । ତା ଦତ୍ତର ଅପ୍ରତିକ୍ରିୟା
। କଣୀ ସେବ, ହବି ଦେଖି । ସତକ ଏ ତେବେ
ର ନିଜ ଗଲାରେ ପାସେ ଦେଇ ମରିବେ ବା
ଅକୁ ପଲାଇବା ଧାଇଁ ତତ୍ତ୍ଵା କରିବେ ଯଦି
କୋଣି ତ ଧର ପଡ଼ିବା ସୁନିଷ୍ଠିତ । ତା ଏହିର
କିମ୍ବା, କାରାଦଣ, ହୃଦୟ ଦାଶ

“ ସୁନ୍ଦର, ସୁନ୍ଦର !! ” ଶାନ୍ତର ଅଛି ଥିଲୁ ତୁମ୍ଭୀ
କହି କହି ଉଠିଲା ।

“ ସୁନ୍ଦର ? ମନେ ? ” ଶାନ୍ତରୁ ଧରୁଇଲୁ ।
“ ସ୍ତ୍ରୀ କାନ୍ଦ୍ୟ । ସ୍ତ୍ରୀ, କାନ୍ଦ୍ୟାତୁ
ସ୍ଵାର୍ଗଲ ପରେ ହୁତାଶ, କାରାଦଣ କି ବା ଆହୁସେ
? ତୁମେ କହୁଛୁ, ମଣିତ କିନ୍ତୁ ଆଶା କରିବନାହୁଁ--
ଦୁଃଖ । ସ୍ତ୍ରୀ ତା’ ସତକ ଚିନିବର୍ତ୍ତ ବାବିକଳା—
ଅଗବାନଙ୍କ ଦାନ ! କିମ୍ବାତାହୁଁ ଦୁଃଖ । ଉତ୍ସବ
ଟି କର୍ତ୍ତର କଣ ନ ଥିଲୁ ? — ତୁମେ ବୁଝିଦୁ
” ।

“ଏହେ ମୁଁ ହି ଏହି ନିଜକୁ ହୁକାଶ କରିବା
ଶୁଣ ଛୁଟିଯି ଶବ୍ଦ ଦିଲାପ କାହିଁ କାହିଁ ତୁମ୍ଭୀ
ଏହି କହିବାକୁ ଲାଗିଲା । ର ଥାଏ ତମ, ଭାବ-
ଭାକୁ ଅଛୁଟ ବହେ ଏହି ଅନିନ୍ଦନ ହୁଏମନ୍ତ ମନ
ଦେବେନାହୁଁ ” — ଯେଉଁଠାର କି ସେ ଏହି—

ଲାଲ ମାଟେର ତ ନ ସମାଧୁ ପାଇବା,— ତାର ଥୀ ଯଦି
କେବଳ ଟାର୍ଟ ଦିନ ଗୋଟିଏ ଘଣ୍ଟା ପାଇଁ ନା’
ମାଖକୁ ଥେବେ, ବସପର ସୁଖ ପାଇଁ ସେ ସ ର ଜୀବନ
ଅକଥିମ ଯନ୍ତ୍ରଣା ହେବା କରିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଏବଂ ବସଥ-
ପାଇଁ ହେ ଭରଣୀନଙ୍କୁ ଧନ୍ୟବାଦ ଦେବ । ତେବେ
ମାନ ସୁଖ ନ ପାଇବାଠାରୁ ଦିନକର ହୁଣ୍ଡ ତେବେ
ଉଳ ।

ପୁନରପୁ ସେ ତାର ଘରର ଛାଡ଼ ଆପଥିବା
ଖୁବରୁ, ଦୁଇମତ୍ତା ସ୍ତ୍ରୀର କଥା ଆଗେରେ ଲାଗି । କହି
ଅଛୁଁ ମା ଟିକୁ ଇ ପାଇବେ ରଖି ଲାଭ ଧକାଇଲା ।
ବସିଥିଥିବାକୁ ତେ ବୁଝାଇବାକୁ ନେବ୍ରାକଳା ଯେ ତାର
କାହିଁହି ପଦାଳ ଆହୁଁ - ଅନ୍ୟାଧୁ ଭ୍ରମିବର ତାକୁ ଦଣ୍ଡ
ଦଶ ସେ ଇଣ୍ଡି ତାର କକା ଓ ଭରମାନେ ମୌଳି
ତଳାକଟି ତୋଡ଼ା ଗେବି କରିଥିଲେ ଏବଂ ଦୁଇତାକୁ
ମାନ ଥାଏ ଦରି ଏ କାହିଁ ଦେଇଥିଲେ କିମ୍ବୁ ତାକୁ
ତୁମ୍ଭିଠାରୀ ଦଣ୍ଡ ବାହାଇଲା । ତନି ଭାଇଙ୍କୁ ସାଇ-
ବିରାଙ୍ଗା ଏକାଶ କରାଗଲା କିମ୍ବୁ ଧନ୍ୟବାନ୍ କକା
ପରିଚାର୍ଯ୍ୟ ରହି ଲା ।

“ ଧନେ ଏହୁ ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟରେ ସହାୟିକ ” ସେମି-
ଅନ୍ତରୁକ୍ତିରେ କଟୁଟରେ ସାଇ ମାଟ୍ଟୁ ମାରୁ ଥାଏଲା ।

“ ତୁମ୍ଭୀ ଧରୁକୁ କହି ଲହିଲାନାହୁଁ । କେବଳ
ଅଛୁଁନ୍ତି ଆଶିନ ନିଆଁ ଆତମ୍ଭୁ ରୁହିଁ ରେହିଲା ।
ତାର ମୁଁଏହି ଏ ନା ଅଛୁଁ ର, ଇତ୍ତମରେ, ଶୁଭେତ୍ର ରେ
ପୁଣ୍ଟି ଆତମ୍ଭୁ, ତମ୍ଭେ କି ଥେ ହୁଏଥାଏ ଥୁଲା
କାହିଁକି ଏ ଶାନ୍ତ ଓ ଅନିର୍ବିର୍ଯ୍ୟ, ନିଜ ଉଦ୍ଦେଶ
ଓ ଜାହର ଏହା ଦୁଇତର, ଏହି ଅନିନ୍ଦା, ନିର୍ବାଦିବ
ଦିତଦଶୀମା, କି ସତର ତାମ୍ଭେ କାଳାଚିଧାର କାରିପାଳୁ
ପଢ଼ିଲା । ଜ୍ଞାନପୁରି ନିଆଁ ପାଥରେ ଚଂଶାର ଆୟେ
ଅନ୍ତର ମୁକୁକି ସିମୁଦ୍ରିଲା ଏବଂ କାହିଁ ନାହିଁ ଗୋଟି
ଗାଇନିଲା ।

“ତା’ ବାନ୍ଦା ମାଜାରେ ରହିଲେ ତାକୁ ଲଣ ବା ସୁଲା
ମିଳିବ ? ” କିଛିପଣ ଏବଂକିମେ ପୁନରାୟ ଶାର କଳା,
“ଏହାଁ ସବ କେ, ଏହାଁ ତା’ ବାନ୍ଦାର ଏକମାତ୍ର ସାଙ୍ଗୀନା
ଏବଂ ଉଦ୍‌ବୃତ୍ତିଲାଳ ତାକୁ ନୁହୁ ଅଳ ଚାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଜଟିଳ
ନୀତି - ଶିଆଜୁ ବୁଝା ଏବଂ ତଳିବା ଧ ସବୁଜେ ନୁହେ
ଯୁଦ୍ଧଜୀବ ତ ଆଜି କବିତାରଙ୍ଗ ଶ୍ରୀଧ୍ୟାଶା ଜରେନୋକୁ ।
ତ୍ୟ ଚଖାଇଲ ଗ୍ରେନାର, ସ୍ଥା ! ସ୍ଥା ! ବା ! -ଆଜି ଖୁବାହିଁ - ଆଜି
ପ୍ରସାରନ । ସ୍ଵ, କାହାଟି ଗୁରୁ ସବୁଜେ ନୁହେ ! ” ଧେରିଅନ୍ତି
କଷି ସମକାଠର ଅଟୁ ଜିତ୍ର ଦ୍ୱାରା ନିର୍ବାସନ୍ତିର ଧକାଇଲା
“ ଅତ୍ରିଲା ଶେଷ ଚହାଇଯାଇଛି । ତା’ ମାନେ ଉପାଇବୁ
ସମୟ । ଆଜୁ ଭାର, ମୁଁ ଗୁଲିଲି ”

ଏକାଙ୍କା ରହୁ ତୁମ୍ଭା ସୂଦିନଟି ନିଆ” ଅପରେ
ଆହୁର ଲାଠ ତୁଳ ଲାଲା ଏବଂ ଶିଖା ଉପରେ ତୁଣ୍ଡି ନିବାଞ୍ଚି
ରି ନିଜ ଗ୍ରାମ ଏବଂ ସ୍ଥାନଟିରେ ସ୍ଵର୍ଗ ଭୟଜିବାକୁ
ଲାଗେଲା । ଧନ୍ତ ତକଖାଲ ମାତ୍ରକା ପାଇଁ — ଦିନକ ପାଇଁ
ତା’ ସ୍ଥାନ ଆଚେ, ତପର ରୂପଗତରେ ମଧ୍ୟ ତଥୀ କିଛି
ମନେ କିମ୍ବା ନାହିଁ । କିଛି ନ ପାଇବାଠୁଁ ମାଧ୍ୟକର ଦା
ଦିନକର ସୁଖ ଦେଖି ଭଲ । ଯଦି କାହା ରଖି ସ୍ଥାନ ତା’
ଘାଣକୁ ଘୁଲିଆଏ, ତା’ ହେଲେ ମସି କିମ୍ବା ଭାବରେ
ତାକୁ (ଝାକୁ) ଚପାଇବ ? ତକରୁ ଠାର ଦା ଚପ
ରହୁବ ? ସେ ଦେଖି ତଜୀର ଗଲାରେ କିମ୍ବା ପରିଶଳା,
“ଧନ୍ତ ନୀଇବାକୁ କିଛି ନାହିଁ”, କିମ୍ବା ଶବ୍ଦରେ ତୁ
ଦୁଃଖ ? ” ସାର, ଦଳ, ସାରା ହାତ ଦାଢ଼ି ଧାର୍ଯ୍ୟ
ସେ ମୋଟେ ଧନ୍ତ ତକାପେଲୁ ✽ ତାଙ୍କପାଇକରେ ।
“ ଏହା ସବୁ ତେ, ତକରବି ତକରବି ଥବା କିମ୍ବା ସ୍ଥାନ
ଦୂଷାବିରେ ସେ କିଛି ଅଧିକା ପାଇବାଏ, କିମ୍ବା
ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ନାହିଁ । ତଥ ସବୁ ତା’ ଠାରୁ ତକରିଯାଇ
ନିଜ ନିଜ ଭାବରେ ଭାଗକାର ନିଅନ୍ତରୁ । ତହମାନେ
ତୁମ୍ଭା ଦୂରକଟିକୁ ପ୍ରାୟ କିଛିଫୁଲ୍ଲ ଦିଅନ୍ତରୁ ନାହିଁ, ବରଂ
ତାକୁ କିମ୍ବା ଲାଗେନ୍ତି ଓ ତାକି ଦିଅନ୍ତରୁ ତରକ
ଶାଖାଟର ନାହିଁ ତାକି ଅଧ୍ୟାତ୍ମି ଶାଶ୍ଵତ

ଶୀଘ୍ରର ଅର୍ଥବାଚି, ଏପରିକି ଉପରେ ଲେଖ-

ପ୍ରତିକ ବି କା କାରୁଦ୍ୟାର ପୁଣ୍ଡିଆ ରହିଛି
ଯାଇ ଚଶାଇ ନାହିଁ କାରି ଉଚିତ ଥିଲା ଓର । କିମ୍ବୁ
ପୁଣ୍ଡିଆ ରହିରଣ ଅନୁଷ ହୁଁ ! କାରିଙ୍କି ତାର ଏବରି
କିମ୍ବୁ ଏଥିଲା ଗାଁ ସୁଜାନିର ଠବିର କୁଟୀପାତାର ରଖିବ ।
ଏଠାଠର ଶାତ କଞ୍ଚକୁ ଲେଧା ଗାଇ ଏବଂ ଅନ୍ୟ ଚାଲୀକୁସେ
ପୋଣ୍ଡି ନ ଥିଲାକୁଁ, ଥର୍ଗାର ସାନ୍ଧୀ ଏ ଅନୁଷ ଅନୁଷବ
ରୁଥିଲା ତସ । ସପ୍ରାଣୀକ ଲେନର ବାଣୀ ଧରେଥେଣ୍ଠ ପର-
ମାଣିର ଶୁଣିଗାଠଲେ, ନେତ୍ରମାନେ ଲେଖି ନାଆଟିକୁ
ବ୍ୟବସ୍ଥାର କାରୁଦ୍ୟର ଏବଂ ଠରମେଥନ୍ତେ ଛଢା ଅନ୍ୟ
ନାହିଁ ବୀର ଫରିକାରି ଧରେବ ନାହିଁ । ଠରୁତୁତୁବାଳେ
ଶୁର୍କା ଧୂରକାଟିଲୁ ଗାଁ ଗାଁ ଭିନ ଶ୍ରୀକାମ
ମାଟେ ବୁଲିବାକୁ ଘେଦି । ତାର ଝୁର ବସୁନ୍ଧର ମେଣଟେ
ସନ୍ତର ବାର୍ଷ । ଠର ଠରମେବାକୁ ଖୁଲେର ଅହନ୍ତୁ
କି ଲଜ୍ଜା । ତାମୁ ବି ଜାଣି ସବୁ ମାନେଷଙ୍କୁମର
ତବୋହ ଦୁରଳ୍ମା ଠରିଲ ଗାଁ ଗାଁ ରଜ ମାଗବାକୁ
ଧକ୍ଷିଣ ? ତାମୁ... ନା, ଏହା ଠର ଆରଣୀ
କି ହୁଏ ନାହିଁ !

ପ୍ରକାଳ ଠଣ୍ଡାର ଆସୁଥିଲା । ତଥା,
ଗନ୍ଧାରୀ ଓ ଶାହିର ପ୍ରତି ମୁଣ୍ଡ ଭବତର ପୂର୍ଣ୍ଣ
ଅଟେଲା । ଘୁରୋଇଲା ନ ପୁଣୀ ଗାନ୍ଧାରୀଙ୍କ ଛୁଟେ ଏବଂ
ଆ' ଅଳିବ ନୀତିଧାରୀଙ୍କୁ ଠଣ୍ଡାରୀଙ୍କୁ — ଏବଂ ତା'
ନୀତିଧାରୀଙ୍କୁ କୁଦାନୀ-ହର ପୂଣ୍ଡ କୁ । ତୋରୁ କୁଳୁଆର
ଠଣ୍ଡାର ଗୁଣୀ ଏ କରିଲୁ

ଭୁକ୍ତି ଯୁ „ତେ ଅବଳୀ — ଏହି ଲାଲ ଗଡ଼ାଣିଆ
ଧୂର୍ମ , ଏଇ „ଛି, ଏ ଥରିଗା ଅବିଷ୍ଟା ଠାର୍ଯ୍ୟନାଦାନ,
ଠାର୍ଯ୍ୟା, ଧାର୍ଯ୍ୟ, ଠାର୍ଯ୍ୟା — ଏକଷ୍ଟର ଏ ଧୂର୍ମ ଅନ୍ତରେ
ଫୁଁ । ଠାର୍ଯ୍ୟାଧୂର୍ମ ପିଲା ଏକ ମୃତ୍ୟୁ ବିବରଣ ଗାର
ନରାଜ୍ୟରେ ଠାର୍ଯ୍ୟକ କେ ତସି ଶୋଇମାନ୍ତି ନିଜ ନାକର
ଅନ୍ୟ ଶୁଣି ଆଖୁରୁ ଧୂ, ଠାର୍ଯ୍ୟ ଠାର୍ଯ୍ୟ ନିଜ ଘର ଠାର୍ଯ୍ୟ ଫୁଁକୁ
ଠାର୍ଯ୍ୟ ବାହୁଦୂର୍ମ । ଗାନ୍ଧି ଜୀ ଧୂର୍ମ ଆକିବାର ବାକି,
ଠାର୍ଯ୍ୟ ଲାଲ ତୋର ଧୂର୍ମ ଫୁଁକୁ ଲୋକର ଦ୍ୟାନ୍ୟଧୀନାବନ୍ଧାଣି ।

ଆଜି ନାର ମା ପାଶ ଦକ୍ଷାତର ବହିଟୁ... । ଲେଖକ
ବିଷାଧିତକ ସ୍ଵର୍ଗ ଦେଖାନ୍ତି । ଏ ସବୁ କିମ୍ବା ଦା ନିରଜା-
ପାଏ ? ବୁର୍ଜୀ ସୁବ୍ରତ ଆଖି ମେଳାଇ । ଏହା କି ନିଷ୍ଠ ?
ଭଲ୍ଗା ? ଆକାଶରୁ ବରପ ପଡ଼ୁଥିଲା ।

“କିଏ ଥାବେ ! ”କିଏ ଜଣେ ଅଧିକ ଲୁଲିରୁ
ଜାବ ପକାଇଲା, “ଡାଙ୍ଗ ଆଶ ନା ଭାଇ ! ”

କିଦରୁ ତେମକି, ଉଠିବେଷ ଭୁବୀ ଯୁଦ୍ଧକଟି ନିଜର
ସାଥମାନଙ୍କ ଡାକିବାକୁ ଗଲା । ଯିଏ ଧାର ଛିଣ୍ଡା
କୋକ ଦିନ୍ଦୁ ଦିନ୍ଦୁ ଏବଂ କର୍ଜୀ ନିଦୁଆ ପାଲାରେ ଘାଟି
ଦରୁ କରୁ ନାରାଶମାନେ କଳକୁ ଦିଅଇଲେ । ନିଷ୍ଠ
ଉପରେ ଥିବା ପବନ ବହୁ ଆଶଥିଲା । ନିଦରୁ
ଉଠିବୁବା ନାଜରମାନଙ୍କ ଆଗରେ ଦେହ ନିଷ୍ଠ ଓ
ତହି ତର ବଢ଼ୁଥିବା ଶ୍ରୀ ଏବନ ହେମାନଙ୍କ
ବଜ୍ର ଶୁଷ୍ଟି-ଅମରତା ଏହ ଫଦାପଦିଲା । ଅନିତ୍ତା-
ସତ୍ତା ସେମାନଙ୍କ ନାଥ ଉପରକୁ ଉଠିଲେ । ତୁର୍କୀ
ମୁକକଣ୍ଠ ପାଇ ତିନିଜଣ କାତରୁଣ୍ଡକୁ ଧାରିତର ମେଳେ—
ଅନାଗରେ ହେ ସବୁ କଞ୍ଚକାନଗାନ୍ତ ଏହ ଦିଧାଇଲା ।
ବେମିଅନ୍ତ ନାଶ-ମନ୍ଦରେ ଉଚ୍ଚ ଦେହାଜ ମାତ୍ରାପଲା ।
ଅପର କୁଳରୁ ବେହି ଡାକ ବରଦର ଆଧୁନାଏ ଏବଂ
ଦୂରପର ପେଜଲ ଭରି ଥାଇଲୁ ଶୁଣିଗଲା । ଏହ
କେହି ହେଉ, ନିଷ୍ଠିର ଭବିତବ୍ୟ ହେ, ନାଜରମନେ ହେ ଏ
ତ ଶୋଇ ପଢ଼ିଦୁଦେ ବା ହେଅଗ ବେଶ୍ୟାଲୟକୁ ଧାଇ-
ଥିବ ।

“ ଠିକ୍ ଅଣ୍ଟି; ପୁନର ଯେବେହି ସବୁ ଭବିତବ୍ୟ ,”
କିନ୍ତୁ କିମ୍ବା ଦେଖି ବେଶ୍ୟାଲୟ ଦେଇ କହିଲା —
ପେହରି ସେ କିମ୍ବା କିମ୍ବା କିମ୍ବା କିମ୍ବା , ଏ ଦୁନିଆରେ
ଭରିବ ହେବାର ଚକ୍ରପାତାକୁ ଜନ ନାହିଁ ।

ସେହି ବିଶିଷ୍ଟ ଦୁଷ୍ଟିର ନାମକି କୁଳ ଛାତିଲା । ଏବଂ
ଧୀରେ ଗୀତେ ଉତ୍ସବି ପଢ଼ିବୁବା ଉଚ୍ଚାରିଲା ଗାନ୍ଧିର ଶିରୀ
ଉତ୍ତର ଦେଇ ଗଲାଗଲା । ଗାନ୍ଧିର ନିଜାନ୍ତା ହେବାର
ନ ଥିଲେ, ମନେ ହୁଅନ୍ତା ହେ ଆଣି ହେ କିମ୍ବା ।

ନ ରେଶମାଟନେ ସମାନ ଭ୍ରମିତର କାହିଁ ଟାଣ୍ଡରେଲା । ଜୀବ-
ବୃଦ୍ଧ ମର ଉପରେ ହେଲା । — — —

ଶ୍ରୀଶାନିଲାକ୍ଷ୍ମୀ ମନ୍ତ୍ର ସେଇଲୁକୁ ଉପରିରକ୍ଷଣ
୬. ମାତ୍ରନ ଏକ ବିଜାତ ପ୍ରାଚୀନ୍ତିତାନ୍ତର ଜନ୍ମୁ ଉପରେ
ବିଛିନ୍ନ, ପାର କିମ୍ବା ମନ୍ତ୍ର କିମ୍ବା ପାଦ ରସ୍ତେଲୁ ଏବଂ
ଆ ସତ୍ତା ଦୁଃଖ-ଦୀର୍ଘ ଲୋକାୟ ଏକ ଥିଲା,
ଜ ପ୍ରାକୀଯାନ ଅଜିହା ମନ୍ତ୍ରର ଭାବୁ ପୁଲିନ୍ଦିନ୍ତି ଗର୍ବପରୁ
ଧ ଏବଂ ଧାରି ରସ୍ତେଲା । ମେମାଟନ ଅତିକଳ ଜଳରେ ଗୁଲି-
ଆନ୍ତି । କାତ ବାହୁର୍ବା ପରମତ ମାତ୍ର ଅଧିକାଳୀର
ଏ ହେ ଶୁଣାଗଲା ।

“ ଜୋରିପର, ଜୋରିପେ । ” ଅର୍ଦ୍ଦିତ ତାଙ୍କାକୁ
ଧାରି ସେ ପାରେ ଧାରିଲା । ଧାରିନିରି ପରେ ନାମିକି
ଓହ୍ମାଇଲୋର ମଞ୍ଚଭେଦରେ ଧାରିନିରି ଆସାଇ କାହିଁ ।

“ ଦୁଃଖ, ଦୁଃଖ, ଏହିଥିରେ ଧାରିନିରି
ହେଲା । ” ମୁଁ ହେବ ଏହି କିମ୍ବା ହେଲା ପ୍ରସମେଅନ୍ତରେ
ବିଶ୍ଵାସ କରିବେ କାହିଁଲା, “ ଅର୍ଦ୍ଦିତ ଜିମ୍ବୁ ଗୋରେ
ଏ ସବୁ କେବିଦୁଃଖ ଥାଏ । ”

କୁଳ ଉପରେ ଲାଙ୍କା ଧାରିନିରି, ଛୁଟି ଧାରିନିରି ଥା
କାହିଁଲା । ତାଙ୍କର ନାରୀ ନାରୀ ନାରୀ ଏ ଶୁଭାଳ
ରୀ, ତାଙ୍କ ଏବଂ ମୁହଁରା ଗୋହିର ମମ୍ପଶାବକ ରମେ
ରମେ । ନିଜ ଧୋଧାର ଅନାନ୍ତିରରେ ଧାରିନିରି
ତୋର ଶୁଭା ତାଙ୍କାକୁ ରମେ । ନାହିଁ ମୁହଁରେ
ପୁରୀ ଉଠିଲା — ଏ ମୁହଁରା ଉପରିଭାବ,
ଦେଖି କି ହେ କିମ୍ବା ଧନାତାକୁ ହେଲା : ନାକୁ ନାନ୍ଦା
କିମ୍ବା ନିଜର ଅଦ୍ଵାତ ସନ୍ଦର୍ଭ ଉପରେ ରମେ ଏ କିମ୍ବା
‘ମୁ’ ଏନାହାତେଭୁଲାକୁ ନାହିଁ, ନସମିଥିନ୍ ତାଙ୍କ
ପାଖକୁ ନାହିଁ କିମ୍ବା ମଧ୍ୟ ନିଜର ମହାରୀ କଠାର
ଦେଖି କିମ୍ବା, “ ନାହିଁ ହୈଥାର ଅର୍ଦ୍ଦିତ ଆକ୍ରମି
ନ ହାତ । ସମ୍ମାନ କୁଳକୁ କିମ୍ବା ନୁହି ଆକ୍ରମି
କିମ୍ବା ନାହିଁ ରସ୍ତାର ପରମାନ୍ତର ନାହିଁ । ”

ତାଣ୍ଡିକୁ ୮. କୋ ଉତ୍ତରକୁ ନିଆଗେଲୁ । ନାହାଇ ଗା
ପାଚନେ ଧର୍ମ ୧୯୫୧ ମୁଦ୍ରାଟଳେ । ପାଶରେ ପାଲା-ପାତା ପରିମ୍ବନ
ଅନ୍ତରେ କୋଷଳି ଦେଖିଲୁ ପଦାଳି ଏମଧ୍ୟରେ କଲି,
ସେ ସବୁଦେଖଳ ନାଶକ ଘର ନିଶ୍ଚଳ ପଥାର ଠିଆ
ହୋଇଥିଲେ । କେବଳତଥିବଳ ଥିବା ସେ କିମ୍ବା ଓଠରେ
ଓଠରେ ସବୁଥିଲେ, କେବେବେବଳ ବା ଶୂନ୍ୟ ତୃଷ୍ଣିରେ
ପ୍ରାମନାକୁ ଥିଲାଇ ହୁଅଥିଲେ । ନାହାଇମାତରେ ଦୁଆଁ
ଶାଶିବାକୁ ଅନୁମତି ମାଗଲେ ମୟ, ସେ ତାର କଥର
ଦେଖଲନାହିଁ, ଯେବେବ କି କାହାରୁତ୍ତିକା ତାଙ୍କ କାନାରେ
ପଣିଲା ନାହିଁ ।

ମର ଉପରେ ଗଡ଼ିଆଇ ସେମିଅନ୍ କହିଲା
“ ସାଇବିରାରେ ବି ଜୀବନଟା ଏତେ ଶରଧ ନୁହୁ । ”
ତିନବୁଦ୍ଧର ମୁସିରେ କଜ୍ଯାର ଆଭାସ — ଯେପରି କି
ତାର ଧରିବ୍ୟତ୍ତ ବାଣୀ ସଫଳ ହେଉଛି ନୃପିର ଆଉ
ସୀମା ନାହିଁ । ଧକ୍ଷ- ସ୍କୁନ୍ କୋଟି ଦେଇଥିବା ଭଦ୍ରାଲେକ
କୁର ମୁସିର କରୁଣ, କରୁଣାୟ ଭବ ତାକୁ ପବନ
ଆମୋଦ ଯୋଗାଉଥିଲୁ ପରି ଜଣାଗଲା ।

“ ଏହି . ପାଗରେ ଯଦି ଯାଆନ୍ତି ତ ସାବ ବାଟ
ଗାଲି କାଦୁଥ ପାଇବେ, ” ଚନ୍ଦ୍ରାନ୍ତିକ ସଲା ପରିଚ୍ଛିର-
ଖୁଲା ବେଳେ ସେ କହିଲା, “ ଆପଣଙ୍କର ଆଉ
ସପ୍ରାଦେ ନାହିଁ କଣିବା ଭବିତ ଥିଲା । ସେତେ-
ବେଳେ ଏ ସବୁ ଶିଖ ଯାଆନ୍ତା । ନ ଗଲେତ ଆହୁରି
ଭଲ ! ଲୋକେ ଖାଲି ଖାଲି ବର୍ଷ ବର୍ଷ ଧରି ଧାଁ ଧପଡ଼
କରି ଭୁଲନ୍ତି ? ଫଳ କହି ହୁଏନାହିଁ କ’ଣ କହିଛନ୍ତି
ଆଜି ? ”

ପଢ଼େ କଥା ନ ନାହିଁ ଭେଷଳି ଧାର୍ଗ୍ୟଭିନ୍ନ
ନାହାଇମାନକୁ ବଜ୍ରଶିଷ୍ଟ ଦେଇ ଗାଡ଼ିଚର ଉଠିଲେ ଓ
ଶୁଣଗଲେ ।

“ ଯେବେ ତ୍ରୁଟିର ନାହିଁ ଧାଇଁଛି, ” ନିଜ ହାତ
ପାପୁଲିଙ୍ଗୁ ଗରମ କରିବୋ ହୁଅଥିବା ଥଣ୍ଡା ମାଟେର ପରିମଳ
ଉପରେ ନିଜର ଦେହଟିକୁ ବେଶ ଲମ୍ବ କାଂଠର ଜାହୁଲେ
ଥିଲା, “ ହୁଁ, ଖବ ଶୀତ, ” ଆଜଜନ୍ମେ ସ୍ତର, କୋଣ
“ ବନ୍ଦୀର ଜୀବନ ! ”

ସୁମାନ୍ ପଳାତା ନାହିଁ ନାହିଁ ପରି ନ
ଏବେ କମ୍ପ ନାହିଁ ନାହିଁ ନ
ଏବେ କର୍ଣ୍ଣବା ନାହିଁ ନାହିଁ ନ
ଭାବଧାନ୍ ପଳାତା କି ଦୋ ନାହିଁ
ପରି ନାହିଁ ନାହିଁ । ”

ତୁଳି ଦୁଇନାଟି ସେମିଅନ୍ ନାହିଁ ଗଲା ଏବି
ଦୁଇତିକ ପାଇଁ ଦୁଇତିର ପୁଣୀ ଓ ତିବର୍ତ୍ତ ଦେଇବା ଏବି
ଅଭିନ୍ଵାନ୍ ଅଭିନ୍ଵାନ୍ ଅଭିନ୍ଵାନ୍
ଭରେଇନା ଦସି ତାତାରାୟ ଶବ୍ଦ ପ୍ରତ୍ୟାଗ କରୁ
ସେ ଗଞ୍ଜି ଭଠ ଲା, ‘ ‘ ସେହି ଲୋକଟି ଅଳ — ଅଳ—
ଆଉ ତୁ ଲଜେ ବନମାସ — ଖେତର ତାଙ୍କର ହୃଦୟ
ଅଛି, ଆଉ ତୁ ଧଣ୍ଡ- ଧୃଣ୍ୟ ପଣ୍ଡ । ତାଙ୍କର ଧାରା ଅଛି—
ତୁ ମରିଯାଇଛୁ । ଭଗବାନ ମଣିଷକୁ ପୁଣୀ, ଦୁଃଖ, ଦତ୍ତାଶ
ତ୍ରୁଟି କରିଗାପାଇଁ ସୁଷ୍ଟି କରିଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ତୁ କିଛି
ଖୋଜୁନାହିଁ । — ତୁ ପଥର — — ତୁ ମାଟି
ଦେଲା । ପଥର କହି ଖୋଜେନାହିଁ, ତୁ ବି ଭାବା । ତୁ
ଗୋଟିଏ ପଥର । ଭଗବାନ ବିଶ୍ୱାର ଲୋକଟିକୁ ଭଲ-
ପାନ୍ତି— ତୁ ପାଉ ନା । ”

ସମସ୍ତେ ହସି ଉଠିଲେ ଏବି
ତୁଳା ଦୂରକଟି ତଗାଟିଏ ଖାପଛା ଭଙ୍ଗାରେ ନିଜର
ଛିଣ୍ଡା କମଳରେ ଆହୁରି ଟିକିଏ ଯୋଜାଇ ହୋଇ ନିଆ
ପାଖକୁ ପେରଗଲା । ସେମିଅନ୍ ଓ ଅନିଧାନ୍ ସମସ୍ତେ
କୁହିଅ ଆହୁରି ଗୁଲିଲେ ।

“ବେଶ ଶୀତ କରୁଣ୍ଣି, ” କର୍କଣ୍ଠ ଗଲାରେ ଜଣନ୍ତି
ନାହାଇ ପୁଆଳ ବିଶ୍ୱାର ହୋଇଥିବା ଥଣ୍ଡା ମାଟେର ପରିମଳ
ଉପରେ ନିଜର ଦେହଟିକୁ ବେଶ ଲମ୍ବ କାଂଠର ଜାହୁଲେ
ଥିଲା, “ ହୁଁ, ଖବ ଶୀତ, ” ଆଜଜନ୍ମେ ସ୍ତର, କୋଣ
“ ବନ୍ଦୀର ଜୀବନ ! ”

ସମସ୍ତେ ଗଢ଼ିଲେ । କେଉ ଆହୁ ରଗଲା ଧନ ନ
ବହୁ ଆସି କବାଟକୁ ତଗାଲ ଦେଲା । ସଂଗ୍ରହ

ସୁରଙ୍ଗ ବେଶ ମଧ୍ୟ ପଣି ଆସିଲା । ଉଠିଯାଇ ତାକୁ ଶୁଣି ଦିବ କରିଦେବାକୁ କେହି ସେଇରି ଆଗ୍ରହୀ ବ୍ୟକ୍ତିଶାସ କଲେନାହିଁ - ସେମାନଙ୍କ ଏତେ ବେଶୀ ହିଁ କିଛିଥିଲା ଓ ଅଳ୍ପ ଲାଗୁଥିଲା ।

‘ ମୁଁ ଠକୁ ଅଛି;’ ତୁଳାରୀ ତୃତୀଆ ପେମିଅନ୍ତରୀଳ, “ଭଗବାନ୍ ସମ୍ପଦକୁ ଏବଂ ଜୀବନ ଦିଅ ।”
“ତୁଁ ସାତରୁଣ ଦୁଣ୍ଡା; ଶିଖି ବି ତୋତେ ଦୁଣ୍ଡା

କରିବ ।” କୁକୁର ଘର୍ ଘର୍ ଶବ୍ଦ କଲାପର ବାହା-
ରରୁ ଏକ ଆଦାଳ୍ ଆସିଲା ।

“ ଏ କଣା ? କିଏ ସେଠାରେ ? ”
“ ତୁଳା ଯୁବକଟି କାହାକୁଣ୍ଡିଲା । ” “କି ବୋକା ! ଦିନେ
ତାର ଏ ସବୁ ସହିଯିବା ! ” କହି ସେମିଅନ୍ତ ଶୋଇ ପଡ଼ିଲା ।
ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସମସ୍ତେ ତାର ଭଦାହରଣ ଅନୁସରଣ
କଲେ । କବାଟଟି ଖୋଲା ରହିଲା ।

- ×*× -

ପାରଳାନେମଣ୍ଡିରେ ଚିନି ଦିନ

(ଶଳ୍ପରହୁ ଶା ଦିଲଭଦ୍ର ବହୁଧାର)

ମୁଁ କାଠମୌରିଷର ଏଥରୁଚିବ ଏଲାପୁକ ଥର
ମାତ୍ର ଅଞ୍ଚଳକୁ ଆସୁଥିଲେଦ୍ୱୟ କେବଳ ପାରଳା-
ନ୍ଦିରୀ ଦିଲାନ ତମା ଭାଗ୍ୟରେ ଘଟି ନ ଥିଲା । ସମ୍ପୁର୍ଣ୍ଣ
ମେଳେ ଦିନ ବ୍ରଜପୁରରେ ରହିବାର ପ୍ରୟୋଜନ
ହେଲା ଏତିର ପାରଳାନେମଣ୍ଡି ଦେଖିବାର ପୁରୁଷାଙ୍ଗ
କୁଳ ଏହି ଗଞ୍ଜାମ ଅଞ୍ଚଳର ଚାଟାଟିଥ ତ ସମ୍ପର୍କ
ହୁଏଥିଲା ଏହି ମାରିଲ ଦୂର । ଏବୋକୁ ଆସିବା-
ରୁ ଦୁଇଟେଟି ମାର୍ଦି ଅଛୁଟ — ଚାଟାଟିଏ ଚାଲେଦ୍ବାଷ
। ଅନ୍ୟଟି ଦସ (ଲୁହ) ଦ୍ଵାରା । ଏତିଦିନ ବ୍ରଜପୁରରୁ
କୁଳ ପୁରୁଷର ଅତେବି — ଏ କାଳିରେ
। ଅର୍ଥାତ୍ ଅନ୍ତରୁକ୍ତର । ମୁଁ ଅନ୍ତରୁକ୍ତ ଦସରେ ବ୍ରଜ-
ରୁ ଦ୍ଵାରା ପାରଳାନେମଣ୍ଡିର ରାତ୍ ଯେ ଯାଏ
ର ପରିମାଣ । ସମ୍ବଲପୁର ଅଞ୍ଚଳର ବସନ୍ତର ସ୍ଥାନଙ୍କ
କୁଳ ବ୍ୟକ୍ତି ପାଇଁ ଉପରେ ପୁରୁଷ ଅଛୁଟ ଏ ଅଞ୍ଚଳର

ବିଷ୍ଵରେ ସେମର ନାହିଁ । ବ୍ରଜପୁର ଧାରକାନେମଣ୍ଡି
ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସତକ ପୁରୁଷଙ୍କୁ; ମାତ୍ର ଏହାର ଉଲ୍ଲଙ୍ଘନାଶର
ଉତ୍ସବ ପାର୍ବ୍ତୀ ଦିନ ଅରଣ୍ୟରୁ ।

- ପାରଳାନେମଣ୍ଡିର ସୁରତରେ ବସନ୍ତ “ ପୁରୁଷା
ପାଠଣୀ ” ନାମରେ ଅଭିନନ୍ଦିତ । ତାହା ପାରଳାନେମଣ୍ଡିରୁ
ପ୍ରାୟ ୩ ମାର୍ଗଲ ଦୂରିରେ । କ୍ଷାନ୍ତର ଅନ୍ତରେ ଡାଳ ଶଳମାର୍ଗ
ଦୁଇଟାଟି—ଗୋଟିଏ ମୁଖ୍ୟ ରାଜମାର୍ଗ (ମେଳି ଚନ୍ଦାର୍)
ଏବଂ ଅନ୍ୟଟି ବଳୀର୍ ଏତ୍ତକ (ମାଟକେନ୍ ଚନ୍ଦାର୍) । ମୁଖ୍ୟ
ରାଜମାର୍ଗ ଅନ୍ତରୁକ୍ତ ଶିଥୁ ଏବଂ ରାଜମାର୍ଗରୀଳାରୁ
କଥାକୁ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବିଶ୍ଵରୁ । ଏହି ଉତ୍ତରପୁରୁଷ ରାଜମାର୍ଗ
ଗୁଡ଼ିକର ଛୁଟ ଜାତୀ ବା ହିଙ୍କେର ନିର୍ମିତ ଏବଂ ନାୟକ-
ପ୍ରଣାଳୀ ଅତି ଗୁଡ଼ିକ ଓ ଧୂଶିଥୁ । ଏ ହେଉଥିରୁ ଘର

ଭାବ ମାର୍କୁ ଶୀଘ୍ର ପାଇଁ ଏହି ଦାଟ ମୁହଁଠେ
ପର । ଅନ୍ୟ ନାଥ କିମ୍ବା ପରିଲୋ ଥାଏ ।
କହିବାକି କବିତାକୁ କବାଲିଲାର ସବୁଙ୍କ କାହାରଙ୍କ ଏହି
ଧୂଗୁଣ ପୁରୁଷ ପ୍ରତିଶାଳା ହାର୍ମାର ଏଥେ
ଦୋଳି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ହୁଏ । ପରିଲାରୁଖମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଜାଜି-
ମଧ୍ୟଲ, ଏକାଳ ସ୍ଵାଇଧୁଲୀ, ଦୋଳକ ସ୍ଵାଇଧୁଲୀ, ଏବଂ
ଇକର ଯୁଦ୍ଧିଷ୍ଠିର ରୂପ ଦେଖିବାର ମଧ୍ୟରେ କଟେଇ ଓ
ପଞ୍ଚମ ଲାଭଲକ ପ୍ରାଚୀନ । ପରିଲାଭମଣ୍ଡଳ କଟକ, ଧୂରୁ
ପ୍ରତୃତି ଜିଜ୍ଞାର ହେଉଥିବା ଏହି ଗୋଟିଏ ସହର ନ
ହେଉଳିମେ ବହୁ ବର୍ଷରୁ ଏଠାର ଉଚ୍ଚ ଉଚ୍ଚପୁରୁଷ କଲେଇ
ହୁଏଇ ହୋଇଥାଏ । କଲେଇ ସ୍ଥାପନ ସମୟରେ
ଆଶଳ ମାନ୍ତ୍ରଜ ପ୍ରତିଶର ଅନ୍ତରତ ଥିଲ । ମହାରାଜା
କଲେଇ ଏବଂ ବାଲକ ସ୍ଵାଇଧୁଲୀ “ତୁରୁସି
ପଦତର ପାନ୍ତରକର ଅବସ୍ଥାର । ଏହି ନାରାଧୁଲୀ
କୁଳ ଧୂରମ୍ୟ ଦୁଇତଳ ସମ୍ମଦ୍ୟ ଓଡ଼ିଶାର ଅନ୍ୟର ନାହିଁ ।
କିନ୍ତୁ ଏହା ମହାରାଜା କଲେଇର ପଛରଗତର ଥିଥାରୁ
ଏଥର ଘୋଷଣା ଉପରଭଗ କରିବାର ଧୂରିଆ ହୁଏ
ନାହିଁ । ଏହି ସମ୍ମଦ୍ୟ ଧୂରୁତ ପାଇଁ ଏହି ଧୂାନ କାହିଁକି
ନିବାରନ କରାଇଲା ଜଣା ପାତନାହାଏ । ଏହି ସ୍ଵାଇଧୁଲୀ
ଲାଭତୁରାଗାନେ ଅଳ୍ପପ୍ରାଣୀଳ ଓଡ଼ିଶା ପୁରୁଷ ଅଛି ଏବଂ
ଆଶ୍ରମର ବିଷୟ ଏହି ପଥ ମହାରାଜା କଲେଇର ଲୋକ-
କ୍ରୀଏ ଅତି ଧୂରାନନ୍ଦ ହେଉଳେହେଁ ଏଠାର ଧୂାନୀୟ
କ୍ରିତ ନବିଜି “ଗୋପାଳକୁଷ ପଦିଧାବାଲୀ” ନାମକ
ଗ୍ରହବଳୀ ନାହିଁ । ଏଷହର ମନ୍ଦରବୁଦ୍ଧିଲ ସ୍ଥତିଷ୍ଠାନ
ଏବଂ ବ୍ୟକ୍ତିଗ୍ରାୟାମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଅଧିକାଂଶ କୁମୁଦି
ଲାଗର ନିକାଳ ସମ୍ମଲପୁର ଅଞ୍ଚଳର ମାରାଗାନ୍ଧାନଙ୍କ
ପଥ ଏମାନଙ୍କର ଉଚ୍ଚରିଷ୍ଟା ଉପର ଶଙ୍କା ନାହିଁ । ଧ୍ୟାନାନ୍ୟ
ଲୋକାପଥା ଶିଖିଲ ପଚର ଏମାନନ ନାଶିଜ୍ୟ କରୁଥାଇର
ଜାଗିନାହିଁ । ଏମାନଙ୍କ ଧାରିବାକାର ଜାଗ ଆୟ ତୁଳନାରେ
ଆଯିଲା । ତେଣୁ ସହରଦାସୀମାନେ କୁଳୁ

ପାଣି ବ୍ୟବହାର କରିଛି । ମାତ୍ର ମୁଁ ଶିଳ୍ପିଙ୍କ ଏ
ଲାଙ୍ଘ କୁଣ୍ଡ ପ୍ରତିକାଳର ଶିଳ୍ପିଙ୍କ ଏ ଅନ୍ତରିକ୍ଷ ଧରେ
କୁଆଁ ଧୂଲେତୁଥୁ ପରିମୁଦ୍ରାକ୍ରିଯାନ୍ତିରାଙ୍ଗାନ୍ତିରା ଏ ଏହି
ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଧୂଆଁ ର ପାଣି ପାରିବାରୀ ।
ହେଉଥିବୁ ଶିଥିର ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ଥାଏ ।
ପରିବା (ଲୋହୁ ଲୋହୁ ଚାରିପରିଷର) ଦେବ ଦେବ । ଏହୀଦୁ
ଦେଇ ଉଚ୍ଚ କୁଆଁର ପାଣି ଅଣାନ୍ତି । ପରିଲାଭମଣ୍ଡଳ
ମହାରାଜା ସାହେବ ପରିପରି ଉଚ୍ଚ ଶିଥିତ, ବସନ୍ତ ପ୍ରତିବାଦ-
ବିଷ୍ଣୁଲ । ପ୍ରାକୃତିକ ଉତ୍ତିଶାର ଅନ୍ୟ କୌଣସି କାନ୍ତରେ
(କଟକ ଓ ଧୂରୁ ଛତା) କଲେଇ ସ୍ଥାପିତ ହେବା ପ୍ରତିକୁ
ଏଠାରେ ମହାରାଜା କଲେଇ ଓ ସଂଘୁତ କଲେଇରେ
ସ୍ଥାପନ କରିଥିଲୁଣ୍ଡି, ସବ୍ବପାଶାରଣଙ୍କ ଯାତ୍ରାବୁନର
ସୁରିଧି ପାଇ । ନିରପଢ଼ାରୁ ପରିଲାଭମଣ୍ଡଳ କୁ ରେଲୁ
ଅଣାଇ ଅଛନ୍ତି ଏବଂ ବିଶେଷତଃ ତାଙ୍କର ଉଚ୍ଚକାରେ
ସ୍ଥତିଷ୍ଠ ଉତ୍ତିଶା ପ୍ରଫେଣ୍ଟ ଗଠିତ ହୋଇଥାଏ । ତାଙ୍କର
ରାଜଭାକୁ ଆର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସୁମୁଖ ହେଉଥିବୁ ଉଚ୍ଚରାଜି
ଗଭର୍ଟର୍ମେମଣ୍ଡଲ ଏ ଦର୍ଶ ତାଙ୍କୁ କେବେ ଦେଇ ଆଜି କି
ଉଦ୍‌ବ୍ୟାପର ଭୁବନେ କରିଥାନ୍ତି । ଏଥର ସମଗ୍ର ଉତ୍ତିଶା
ବାସି ଆନନ୍ଦତ । ଏହି ସହରବାସୀଙ୍କ ଜଳକଷ୍ଟ ଧୂରୁ
କରଣ ପାଇଁ ସେ କୌଣସି ଜାରୀନୁଷ୍ଟାନ କରିବେ-
ବୋଲି ମୋର ଆଶା ।

ଏହି ସହରର ତଥା ୨୨ ଟି ମଠ ଅଛି । ତନ୍ଦୁପରୁ
ଗୋ ୭ ଟି ପରିଲାଭମଣ୍ଡଳର ଧୂରାନନ୍ଦ ମହାରାଜା-
ମାନଙ୍କ ହାରା ଏକ ଅବଶିଷ୍ଟ ଗୋ ୧୫ ଟି ଧୂାନୀୟ
ବିଭିନ୍ନଶାଲୀ ଉତ୍କୁମାନଙ୍କ ଧୂରା ଧୂରା ଉପ୍ରାଇଅଛି
ଏହି ମଠମାନଙ୍କ ଧର୍ମରୁ ଜାମସ୍ତାମୀ ୮୦ ଅଧିକୁ ।
ଚର୍ଦ୍ଦିତା ଏ ସହିତର ଅଧିକାରୀ ଏବଂ ମନ୍ଦିର ପାଇଁ ଏକାନ୍ତ
ମଠର ସହିତିଥୁ ପାଇଁ ଧୂରୁତଶାପାର୍କ ଏବଂ ମନ୍ଦିର
ମାନଙ୍କ ଦୀର୍ଘର ।

ବୁଦ୍ଧମୁର ଏବଂ ପରିଲାଭମଣ୍ଡଳ ମଧ୍ୟରେ ମଞ୍ଜୁଷା-

ଶିର୍ଦ୍ଦ ୮୯ । ଏଠାଟର ବସ୍ତୁ ଅପରାହ୍ନ ଧାୟି ଘ ୪-
 ଶ୍ଵାସ ଏବଂ ଯାଦିମାନିଙ୍କର ଜୀଳିଯୋଗ ମାରୁ
 କାହିଁ ୯ । କେତେକିଣଙ୍କ ସଂଖ୍ୟାରେ ଲାଆବାହୀ
 ହେଲା ଯେ ମଞ୍ଜୁଶ୍ଵାର ଅନ୍ତରୁ ଧୀମାନଙ୍କ
 ୧୦୫୫ ୨୩ । ଉଥାପି ଏବେ ଏହା ମାତ୍ରାଜି
 ଚିତ୍ରଣ ୧୨ । ଏ ଷ୍ଟେଟ୍‌ରୁ ଉଡ଼ିଶା-ମାତ୍ରାଜି ସୀମା
 କିନ୍ତୁ ଶ୍ଵାସ ମଧ୍ୟରେ ନିର୍କାରିତ ଚକ୍ରାଳିଥିଲୁ
 ମଣି ୧୦ । ମାର ଆଗ୍ରହ କରିଲୁ । ମାତ୍ର ଚକ୍ରାଳିର
 ୧୦୫୬ ୧୨ ଟଙ୍କାଦି ମୋଟତି ଏହା କୁହାଇ ପାଇଲା-
 ଏହି ଏବଂ ବୀଳାଚନ୍ମଣ୍ଟର ଟଙ୍କାତଳିକ ଧରିଲା ପୁଣ୍ୟବିରାମ
 ମଧ୍ୟ ୧୦ । ରଙ୍ଗ । ଏଠାଗ ଧୂଳିମାନଙ୍କଟେ ନୁହିଲା
 ଉଠା ୧୧ । ମା ସମ୍ମନୀୟ କୁରଗାଳ-ଶିକ୍ଷା ଦିଅଯାଏ-
 ଏହି କି

ଭଗାଗାଳକୁଷ୍ଟ ପଦ୍ଧାବଳୀ ॥” ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାର
ଠ ଯୁ ତନ ସଙ୍ଗାତ ଶୁଣିବା । ଏହି ମାରଲାଖେମଗ୍ର୍ରି
ମୁର୍ଗତ ପୁକଣ୍ଠ ଶୋଭାଳକୁଷ୍ଟ ପକ୍ଷନାୟକଙ୍କ
ବିରଚିତ । ସେ ମହାମ୍ବା ୧୯୭୨ ଜୁଣୀଥିଲେ
ଅର୍ଦ୍ଦର ପ୍ରାୟ ୮୪ ବର୍ଷ ହେଲେ) ଉତ୍ତରାମ ତ୍ରୈଗାଗ
ଚିଲ୍ଲଟି ଏକ ତାଙ୍କର ପ୍ରତ୍ୟେବମାନେ ବାତିମାନ ଜୀବିତ
ହୁଏ । ଏଠାର ମହାରାଜୀ କଟଳଜର “ଓଡ଼ିଆ”
ମୂଳକ ଶ୍ରୀ କାନ୍ତି ଚରଣ ମିଶିଙ୍କ ସହିତ ମୁଁ ଶୋଭାଳ-
କୁଷ୍ଟଙ୍କ ଗୁର୍ବାଜୁ ନାହିୟିଲା । ଏଠାରେ ଏହାକୁ ପ୍ରମୁଦ୍ର
ରହିଲା ଡୋକିଅଛି । ଏହୁ କୁଟୁମ୍ବ ପକାଇ
କ୍ରାନ୍ତିଶର ନାଦ ବୋମ ଜାନ୍ମର ରଖି) ବିଷା ପାଇଅଛି
କି ମୁଦ୍ରର ଅଳତା ନିଃମୁଦ୍ରା ଶିର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଦୁଇଜାତ
ପାଇଥାଗଲା । ଏହାକୁ ଧେଖିଲେ ଜୀବିତ୍ତ୍ଵ ଓ କୁଳ୍ୟ
ପାଇମାନ ହୁଏ । ଏହୁ ମୁଦ୍ରା ୧୯୭୨ ଜୁଣୀଥାରେ
ନିଶ୍ଚିନ୍ତା ସ୍ଵର୍ଗତ ଚିନ୍ମାଦିନ ପକ୍ଷନାୟକଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଚାଲ-
ଇବାରେ ନିଶ୍ଚିତ । ଏହାର ଶାଶ୍ଵତ ଗଠନ, ଦେଖି
ଉଦ୍‌ବ୍ରତ ଶୋଭାଳକୁଷ୍ଟଙ୍କ ଅନ୍ତର୍ମୁଖ ଦୋଲ ଶୁଣିଲାମାଦେ
ଚିଲି, “ଭଗାଗାଳକୁଷ୍ଟଙ୍କ ମୁଦ୍ରର ବ ୫୦ ଟଙ୍କ ପଚର
ଟଙ୍କ ଗଠନ ଘୋରାଇଅଛି ; ଉତ୍ସର୍ବୀ ମୁଦ୍ରା ଥିଲେ

ତାଙ୍କ ନାର ସୌଭାଗ୍ୟରେ ରୁମାଣି କଥା ?” କାହିଁଏ ଦ୍ରୁଟିର ପାଇଁ ରାମକୃଷ୍ଣ ପାଞ୍ଚନାମ୍ବଳେ ଜାହାନ୍ତଲେ, “ମୁହଁ କିମ୍ବା ଏହି-
ଦାବିନ ଗୋପାଳକୃଷ୍ଣଙ୍କ ଉତ୍ସବରେ ମୁହଁ କିମ୍ବା ଏହିର
ଗୋପାଳକୃଷ୍ଣଙ୍କ ସମସ୍ତାମୟେଇ କେତେକ ବୃକ୍ଷତଳେକି
ଏହା ଗୋପାଳକୃଷ୍ଣଙ୍କ ସୌଭାଗ୍ୟ ବାଲି ମଧ୍ୟ ପ୍ରକାଶ
କଲେ । ଉତ୍ସବର ଗୋପାଳକୃଷ୍ଣଙ୍କ ବଡ଼ ପୁଅର ହିଆନ୍ତି
ଗୋଟିଏ ଦୂରଗେତ୍ରୀ ଗ୍ରାମରୁ ଅଣାଗଲୁ ଏବଂ ମୁହଁ କିମ୍ବା
ଗୋଟିଏ କୋଠାରେ ରଖିଦେଇ “ଜଣେ ମୋନବୁଣ୍ଡା
ସନ୍ଧିଏ ଆସି ଦସ୍ତଖତି, ତୁଠମ୍ବ ତାଙ୍କୁ ସାନ୍ତ୍ରଥର
ଦ୍ୱୟାମ ଜାତ ଥାଏ, କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କୁ ଡଢ଼ କହୁଣ୍ଟିନାହିଁ,
କାହାରଙ୍କ ଠରେ ମୋନବୁଣ୍ଡା ଅବଲମ୍ବନ କରୁଥିବାରୁ ତୁଠକୁ
କିଛି ଭାବେ ତଥିବେନାହିଁ” ବାଲି କୁମାରଙ୍କ ତାଧୀ-
ନୁଷ୍ଠାତର ତସିରୁ ଘୁଷ୍ଟା ସ୍ଵା ଭକ୍ତ ମୁହଁ କୁ ସାତିଲୀର ମୁଦ୍ରା-
ଶିଖ କାମ ଘର ଘରରକୁ ଫେରି ଆସିଲେ ଏବଂ କାନ୍ଦି-
ବାକୁ ଲାଗିଲେ । ରାମକୃଷ୍ଣ କହିଲେ “ ତୁଠକୁ କାନ୍ଦିବୁ
କାହିଁକି ? ” ଦୂଷା ସ୍ଵା ଜଭର ଦେଇଲେ “ ଏହୁ ସନ୍ଦାସୀ
ଅବିକଳ ମୋର କେତଜେ ଦାତା ଗୋପାଳକୃଷ୍ଣଙ୍କ ପରି
ଦଶୁଣ୍ଟି । ବୋଧନ୍ତୁ ଏ ସେ ମଳା ପଞ୍ଚର ପୁନଃ ଜନ୍ମ-
ପ୍ରାଣଶିଳ୍ପ କରି ସନ୍ଦାସ ଦ୍ରୁତ ଅଳଦିନ ଜାତରେ ଘୁଷ୍ଟା
ଏ ଘରର ମାୟାମମତା ଛାଡ଼ିନ ଧାରା ଏଠାକୁ ଆସ-
ଇଲୁ । ଅତିବର ତାଙ୍କୁ ଦିନାଳେଟତେ ରଖିବ ” । ରାମ
କୃଷ୍ଣଙ୍କଠାରୁ ଏହି ବୁଝନ୍ତି ଶୁଣି ମୁହଁ କି ପ୍ରକୃତରେ
ପରତ ଗୋପାଳକୃଷ୍ଣଙ୍କ ଅନୁଭୂତି ଅନ୍ୟାନ୍ୟାନ୍ୟ ବାଲି
ମୋର ବିଦ୍ୟା ହେଲା । ମୁହଁ କୁ ନୁ ସଂକ୍ଷିପ୍ତ ପ୍ରଗାମ
କରି ନିଜକୁ ଧନ୍ୟ ମନେକଲେ ଶୀଘ୍ର ମନେ ମନେ
ଶିଳ୍ପୀ ଘୁମାଦିନଙ୍କ ଧନ୍ୟବାଦୀ ନ ଉପର ରହିଯାଉଲେ
ନାହିଁ । ରବିଲ, ସ୍ଵର୍ଗତ କବିଦର ପଠିପ୍ପୁ, ଦାନ-
କୃଷ୍ଣ, ଅଭମନ୍ୟ ଏବଂ କବିଧୀନ ଦିଲଟଧିବାଙ୍କର ଧରି
ଗୋଟିଏ ଲେଖାଏ ପ୍ରତିମୁହଁ ପୂରାକାଳୀନ ଶିଳ୍ପୀ-
ମନେ ନିର୍ମାଣ କରି ଧାର ଥିଲେ ଭାଙ୍ଗିଲାର ମଠବା-
ପକାର ସାଧତ ହୋଇଥାନା ।

ଯେଣା । ଏହି ଶୁଷ୍କକାରୀ ଆଜିକୁ ବରଷା ଦେଲା
ସ୍ଥନୀୟରେ ଅଛନ୍ତି ଏହି ତାଙ୍କର ଧର୍ମ, ପାତ୍ରଗୋଟି
ନାଦାଳକ ପୁରୁଷନା । ସମ୍ଭବ ହେଉ ଥିଲା ।
ଏହି ଶୁଷ୍କର ରୂପକାଳ ନାହିଁ । ଶୁଷ୍କର ଯେ ଫେରେ
ରୂପକାଳ କଣେ ଥିଲା ତା ଉଚ୍ଚତାରେ କାରଣରେ ଶତାବ୍ଦୀ
ରେ କଣେବିନ ଦେଲା ଆଖୁମାୟ । ଶୁଷ୍କକାଳ
ନାଦାଳକ ସମ୍ଭବବଣାର ମୁଖ୍ୟ ମନ୍ତ୍ର । ସେ ଥରି
ପଞ୍ଚପତ୍ର ଉଠି ପଞ୍ଚମେ ବରଦ୍ଵାର ହୁଅ କରନ୍ତି ।
ଅପ୍ରତିର ଶୁଷ୍କ ଥଗାରୁ ଦୁଆର ଧାଣି କାଢି ସ୍ଵାନାଦ
କାଣି ସମାଜକ ପରେ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ମନେ ପାଣି ରଖି
ଥାବନ୍ତି ଏବଂ ରଖିନ କାର୍ଯ୍ୟ ରେ ଲାଗନ୍ତି । ଏହର
ସମୟରେ ତାଙ୍କର ହିଥ (ଯେ ସମସ୍ତ ପୁରୁଷକନ୍ୟା
ମଧ୍ୟର ଦତ୍ତ ଏବଂ ଯାହାର ବୟସ ବ୍ରତୀମାନ ପ୍ରାୟ
(୨୧୨୨) ଶର୍ଯ୍ୟାତ୍ୟାଗ କାଣ ଭାବରେ ଶୁଷ୍କକାଳକୁ ଧାଣି
ଦାନ୍ତରେ ରଖିବାର ଦିବ । ଏମାଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ କେବେଳେ
ତକ୍ଷେ ମଧ୍ୟ ନିରଳ ଥାନ୍ତରୀ ଥାଧଣା ମାଣି ଦାନ୍ତରୀ
ଆଣି ମୁଖ୍ୟ ଥୁଅନ୍ତି, ଦାନ୍ତ ହନ୍ତି ଏବଂ ଶୁଷ୍କକାଳକୁ ଧାଣି
ଦାନ୍ତ କିମ୍ବା ଆଣି ଓ ଶାରସାର ଏବଂ ବସନ୍ତ ।
ସେତେବେଳେ ସତ୍ତା ସାନ ଲୁଟି (ଆଖୁମାୟ ବୟସ
ପ୍ରାୟ ବର୍ଷରେ) ତେଲୁଗୁରେ । ଏହି ସାନ ଦିଲା
ଦ୍ୱାରା ଅନ୍ୟ ସମର୍ଥୀ କୌଣସି ନା କୌଣସି
ଧୂଳିତର ନାହିଁ । ଦଶଶ ଏକାଳ ପ୍ରାୟ-
ସମ୍ଭବ ଶାରସାରର ଶୁଷ୍କକାଳି, ବ୍ୟାପନକୁ ଦରଖାନେ
ଠାର ଠାର ପରିପାଳନ କରିବାର ନାହିଁ । ଏହି ଥାନ୍ତରେ
ଶାରସାର ନାହିଁ । ବ୍ୟାପନ କିମ୍ବା କିମ୍ବା କିମ୍ବା
ଶାରସାର ନାହିଁ । ବ୍ୟାପନ କିମ୍ବା କିମ୍ବା କିମ୍ବା
ଶାରସାର ନାହିଁ ।

ଶୁଷ୍କ । ପୁରୁଷକନ୍ୟାମାନଙ୍କୁ ସ୍ଥିତି ସମ୍ଭବ ଥିଲା ଥିଲା
କୋଟିରେ ୧୫,୮୫ ପରିଚି ବର୍ଷା ଦାସାରି ନୁହେଁ ବିଅ
ନାହିଁ । ସମ୍ଭବ ଦାସା କୌଣସି ଦାଳକିର୍ଣ୍ଣ ଲିଙ୍ଗ ସତା
ଦଳିତାଳ ନ ଉଠିବା ପାଇଁ ତାଙ୍କର ଦରଖାନେ ହେବି ହେବି
ନାହିଁ । ଶୁଷ୍କକାଳି, ଏହି ସ୍ଵର୍ଗରେ ବର୍ଷା ମଧ୍ୟରେ ନାହିଁ
ବିଅରେ ଦେଖିବା ଅଶ୍ରୁ କିମ୍ବା ହେବିରେ ଶୁଷ୍କକାଳି
କିମ୍ବା ଶୁଷ୍କକାଳି ଥାବନ୍ତି ଭାବୁରେ ଶୁଷ୍କକାଳି
ଅବଶ୍ୟକ ହେବିରେ କାହାର କିମ୍ବା ଶୁଷ୍କକାଳି
ପୁରୁଷକନ୍ୟାମାନରେ ଶୋଇଲେ ପରେ ସତରେ ସେ ଏକାହି
କାହନ୍ତି । ଝୁଲୁତି କହିବାକୁ ଗଲେ ବାସନ ମାତ୍ରରେ
କୃଶ୍ଚିରୁ ଧାଣି କାହିବା ଓ ସଜ୍ଜୁଡ଼ି କଠାରବା ଆଏ
ଶୁଷ୍କର ପାବଜ୍ଞାନ କାହିଁ ଦେ ନିଜେ କରନ୍ତି ; ଏବଂ
ଦୋଷକାଳିତବ୍ୟବେଳେ ଏ ସବୁ କାହିଁରେ ଏକମାତ୍ର
ସାହାଯ୍ୟକାରୀଙ୍କ ତାଙ୍କର ଦରଖାନେ ହେବିଥିଅ । ଏହି ସନା ଆଦିତ୍
ଶୁଷ୍କର ନାହିଁ । ବ୍ୟାପନ ଏପରି ଶୁଷ୍କର ଶୁଷ୍କରଷ୍ଟ
ପରେ ଉତ୍ସୁକ, ଏହା କିମ୍ବା ଅସ୍ତ୍ରାକାର ହେବିବ ?

ଆଜି ଟୋଟି ଏ ଉତ୍ସୁକରାଗନ୍ଧ କଥା ଏହିକ ଏଠାରେ
କଣେ ଶୁଷ୍କର ଶୁଷ୍କର ଏକାରକେ ଶିଥୋଟି ସମ୍ଭାନର
କିମ୍ବା ଦ୍ୱାରା ଅଛେ । ଏମାଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଯୋଗ୍ଯିତା ହିଥି
ଏହି ଗୋଟିଏ ଦୁଆର । ଏମାଙ୍କେ ଦ୍ୱାରା ଶୁଷ୍କର ନୁହେଁ
ଥାବନ୍ତି ଏବଂ ଏମାଙ୍କର ଦ୍ୱାରା ବର୍ଷା ବରଷା କେମାଏ
ଦେଇଲା । ଏହିର ସମ୍ଭାନ୍ଦୟ ଆଶ୍ରୁରୀ ନୁହେଁ ଦେଇଲା
ଥାବନ୍ତି । ଶୁଷ୍କରାକୁ ସ୍ଥିତି ଦେଇବାରେ କାହିବା
କାହିବା ମାନ୍ୟ କାହିବା ସାମାଜିକ ।

ପ୍ରାଚୀନ ଭାରତରେ ତାଙ୍କୁ ସେବନ

ଶ୍ରୀ ପ୍ରିହାଦ ପ୍ରଥମ

ଏହା ଭାରତବର୍ଷରେ ଗୋଟିଏ ନିତ୍ୟ ବ୍ୟବହାରୀ
ଦାର୍ଶି ବିଶେଷଜ୍ଞ ହେଉଥର । ଭାବନେ ଧ୍ୟାନିଷ୍ଠ
ଯୁଦ୍ଧର ଏଥାର ସନିଷ୍ଠ ଯୁଦ୍ଧ ଅଛିଅଛି । ନଦୀଜୁଲି,
ଅନ୍ତର୍ଧିରଜୁଲି, ସମ୍ମାନ କଣ୍ଠ୍ୟାଦ ଦୃଢ଼ି
କ୍ଲାନ୍ଡନ ଏଥାର ଉପର ଗାଢ଼ ହୁଏ ।

ଦେଖାଇଲୁଗାରେ ଯୋକୁ ଧାନ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ
ଯୁଦ୍ଧର ଏଥାର ଅନ୍ତର୍ଳାଳେ ଯେତୀଯୁଦ୍ଧ କିମ୍ବା ଅଛି
ଯେ— ଗମ୍ଭୀରାଧୀନୀ, ନାନ୍ଦୁଲୀ, ନାନ୍ଦୁଲି, ନାଗରଜ୍ଞୀ,
ନାଟିନୀ, ନାଗରଜ୍ଞୀ, ଅନ୍ତର୍ଳାଳୀ, ପଞ୍ଚାନ୍ତୀ, ଶ୍ରୀରା,
ଧର୍ମଲୀଳା, ପରିଦେଶୀ, ଭୁଲଗଲତା, ଅନ୍ତର୍ଧିରଜୀ ଇତ୍ୟାଦ
ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଶର୍ମିନ ନାନ୍ଦର ହୁଏ ତୁମ ଏହି କଣ୍ଠାନ୍ତେଷ୍ଟି । କିନ୍ତୁ
ଯୁଦ୍ଧରେ ହେବାଟି ଶର୍ମି ତାତେ ମହିଦୁର୍ଘର୍ଷ । ଆଜେ ସବୁ ଶର୍ମି
ଏହିମାନେର ଶଳାନ୍ତି ଦୀ ବ୍ୟାନ୍ୟାନ୍ତର ମାତ୍ର । ଏହି
ଦୂରଟି ଶର୍ମିକୁ ନାନ୍ଦକୁ ଏବଂ ନାଗରଜ୍ଞୀ ।

ଦେଖାଇଲୁଗାରେ ତାଙ୍କ ହାତ ହୁଏ ଦ୍ଵାରା ଦ୍ୱାରା
ଦ୍ୱାରା ଅନ୍ତର୍ଳାଳେ ନେହି ଏ ନାଗରଜ୍ଞୀର ଏବଂ ଧାନ ଖାଇ-
ଦାର୍ଶି ଏ ନାଗରଜ୍ଞୀଙ୍କ ନାନ୍ଦ ଯୁଦ୍ଧରେ କ୍ରେଟିବାନ୍ତିକର
ଏହି ଅନ୍ତର୍ଳାଳେ କେବଳ ଜଣା ନାହିଁ । ଏଥାର ପରମ
ନାନ୍ଦର ଏହି ଦୀଠ ଉଚ୍ଚକ୍ଷଣ ନାଗରଜ୍ଞୀ ।

ହେଲେ ଶର୍ମିର ସ୍ଵର୍ଗ ପରିଷିକୋଠନର ଦ୍ୱାରାକ
ଜ୍ଞାନ୍ୟାନ୍ତର କିମ୍ବା ଅନ୍ତର୍ଳାଳର ଅନ୍ତର୍ଜାତି ଅଛି ଏହି ନାଗ-
ରଜୀ ଏହିକିମ୍ବା କଣ୍ଠ୍ୟା ଦ୍ୱାରାକେ ହାତୁଥିବା । ଫଳର
ସମୀକ୍ଷାନକେ ସଙ୍ଗରେ ହେଲୋଗାନ୍ତର ଏକ ଉଦ୍‌ୟାନନ୍ତର
ଦ୍ୱାରା ଏହି କୁ ଏ ବାହୁଦାର । କୁଡ଼ାରିଲ ଦେଖି
ନାନ୍ଦାନ୍ତର କେ ତକ ନାହିଁଲ ଶର୍ମି ଉଦ୍‌ୟାନନ୍ତର
ଦେଖାଇଲା ଏହି ନାନ୍ଦାନ୍ତର ଅଲୋକି
ହୁଏ, ଏହି ଧରି ଦେଖି ନେବୁ ସବୁକ ରଜୀ ଅନ୍ତର୍ଜାତି

ସୁନକ୍ଷ ଓଦିଲା । ରଜୀ ଉଦୟନ ସେଠାକୁ ଆସି ବସୁ-
ଦତ୍ତର ରୂପ ଦେଖି କାମମୁଦ୍ରିଷ୍ଟ ହୋଇଗଲେ । ରଜୀଙ୍କ
ଆସିଥ ସତେ ସଙ୍ଗେ ସବୁ କଣ୍ଠ୍ୟା ଅନ୍ତର୍ଜାତି ହୋଇ
ଗଲେ ଏବଂ ଯେତେବେଳେ ବସୁଦତ୍ତ ପାତାଳ ବିଦ୍ୟାରତର
ପ୍ରଦେଶ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ; ସେହି ସମୟରେ ରଜୀ
ଉଦୟନ ତାଙ୍କର ପନ୍ଦୁଲାଜିଳ ପ୍ରବାହ ସବୁଶ ବେଶା
କାଟି କାଇବିଲା । ଏଠାରୁ ପେର କାମାନ୍ତିତ ରାଜା
ଉଦୟନ, ରଜିକାର୍ଯ୍ୟର ବିମୁଖ ହୋଇ ଅନାନ୍ଦମାନଙ୍କୁ
କହିଲୁ ଏହି ବେଶୀକୁ ସିହାସନରେ ବସାଇ
ରାଜ ମୀଳାଅ । ଅମାତ୍ୟମାନେ ମଧ୍ୟ ରାମାନ୍ତରା
ପରି ଏହି ତବଣୀକୁ ସିହାସନରେ ବସାଇ ରଜିକାର୍ଯ୍ୟ
କଳାନ୍ତି ନାହିଁ ଲାଗିଲେ ।

ଗଲଟର ପୁଣି ବସୁଦତ୍ତଙ୍କ ଦେଖି କଥା ଦୋଷ-
ଥବା ଦେଖି ଦୂଜ ବାସୁକି ପରାଭବ ଦେଇଥିବା
ରାଜା ଯୁ ସରାଷ୍ଟ୍ର ଦୂଷ କରିଦେବାକୁ ଆଜି ଦେଇ
ତଷ୍ଠକରୁ ହଠାତରେ । କିନ୍ତୁ ତଥାକ ରାଜାକୁ ଏହି
ଅନ୍ତର୍ଳାଳ ଦେଖି ପେର ଆଦିଲା ଏବଂ ତାଙ୍କ ଏହିକ
ବସୁଦତ୍ତଙ୍କ ବାସୀ କରିଦେବାକୁ ପରାମର୍ଶ ଦେଲା ।
ସେହି କିମ୍ବା କିମ୍ବା ରାଜାଙ୍କୁ ଯୌତୁଳରେ ବାସୁକି ରକ୍ଷିତ
କିମିତ ଦେଇଥିଲେ— — ସମସ୍ତ କାମପେନ୍ଦ୍ର
ଦିଗିଷ୍ଟ ନାଗରଜ୍ଞୀ, ଉତ୍ସାହାନ ସତ୍ତ୍ଵକାଳୀ ଜାତ ଏବଂ
ରହୋନବ୍ୟାତ ଦୀପ ।

ଚମ୍ପାମନେବ ରକ୍ଷକ କଥା ସତ୍ତ୍ଵାଗରତର ଆଜି
ଗୋଟି ଏହି ଅଛି (କଥା ମୁଖ ଲମ୍ବକ, ତରଙ୍ଗ ୧)
ରାଜା ସମ୍ମାନନାନ୍ତର ରାଜୀ ମୁଗାବଜାକର ଥରେ
ଗୋଟି ରୁଷ୍ଟିକୁଣ୍ଠେ ଲାଲାଦାପିରେ ସ୍ଥାନ କରିବାର
ଦୋଷି, ଉପରେ ହେଲା । ଅନନ୍ୟଗଣାକ ରାଜା ଅନାତ୍ମ

ମାନଙ୍କ ପରାମରଶରେ ବଜୁଣ୍ଡୁ ମର ଦେଖା ଯାଉଥିବା
ଲାକ୍ଷାରସର ଡଗାଟିଏ ବୋଧୀ ତଥାର ଖାତ ଲାଲେ ।
ଝୟଥରେ ରାଣୀ ମୁଗାବଜା ଗାଠାଅଭୟଦାବେଳେ
ଗଢ଼େବଣୀୟ ଏକାପଣା ତାଙ୍କୁ ଏକ ମାଠୀ, କିନି
କାହିଁ ଇପଟି ନେଇଗଲା, କିନ୍ତୁ ରାଣୀଙ୍କ ଦୌର୍ଘୟାବ୍ୟା ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ
ଭବ୍ୟ ପବତରେ ଛୁଟିଦେଲା । ଡଗାକବି ରୀତି ଆଜୀ
ଭଗ୍ୟମରେ ଅଳଗର ଏବଂ ଦନ୍ତପୁଣୀଙ୍କଠାରୁ ରହ୍ୟ, କିନି
ପ୍ରସାଦରେ ଡକ୍କାଙ୍କ ନିଷ୍ଠୟ କାହିଁ ବିଳାପ କାହୁଥିବା-
ଦେଲେ ଗୋଟିଏ ମୁକିପୁରୀ ଆସ ତାଙ୍କୁ ପରଦର୍ଶିଙ୍କ
ଆଶ୍ରମକୁ ନେଇଗଲା । ଦେବଠାର ଜମାରୁ ଉପର
ପୁତ୍ରସ୍ଥିତ ଏବଂ ପୁନଃପତି ସରଗର ଆଶ୍ରମନା ଥେବ
ରାଣୀଙ୍କ ନିଜ ଆଶ୍ରମରେ ରହିବାକୁ କରୁଲେ ।
ଦେବଠାର ଉଦୟନଙ୍କର ଜଳ ହେଲା । ଦେବଠାର ରେ
ଷଷ୍ଠିୟ ସମ୍ମାରତର ସମ୍ମତ ହୋଇ ବିଦ୍ୟା ଏବଂ ଧନ୍ୟ-
ଦେବତର ଅଭ୍ୟାସ କରିବାକୁ ଲାଗେଲେ । ଜନମୋ ମୁଣ୍ଡା
ବିଜ୍ଞାନ ମଧ୍ୟ ପ୍ରେମଦଶରେ ସମ୍ମାନାକନାମାକିତ କାହାଣି
ଉଦୟନଙ୍କ ହାତରେ ଫିଲାଇଦେଲେ ।

ଦନେ ଲକ୍ଷ୍ମିଲିଙ୍ଗରେ ବୁନ୍ଧିଥିବା ଦେଲେ ଉଦୟନ
ଦଦଶିଲେ ଉପର ଗୋଟିଏ ଶବଦ ଗୋଟିଏ ସାପକୁ
ଧରୁଛି । ଉଦୟନ ତାଙ୍କୁ ଛୁଟିଦେବାକୁ ଲାଗୁନାହିଁ । କିନ୍ତୁ
ଶଦର କହିଲା, “ସାହ ଜେଲାଇ ନେଟ ପାଳିବା
ଦ୍ୱାରା ଜୀବିତା । ପ୍ରଥମ ପାଠ ମହିନୀ । ନାହିଁ ଦ୍ୱିତୀୟ
କଷ୍ଟରେ ଏହି ସାପଟ ନେଇଛି । ମୁଁ ଛୁଟି ପରିବାହୀଁ ।”
ଏହାପରେ ଦୟାର୍ଥୀ ଦାଳକା ଅଧୟାତ୍ମ ମାଙ୍କ ଥରଥୁବା
କବକବ ଶବଦକୁ ଥେବା ସାହକୁ ଛୁଟିଦେବାକୁ ଲାଗୁଲା ।
ଶଦର କିନ୍ତୁ ପାଇ ବାହ୍ୟରୀଦିବା ପରେ ସାଧା କିମ୍ବା
ଯୁନକୁ କହିଲା, “ମୁଁ ତୁ ମୁଁ ବ୍ୟବସାରତର ଅନାନ୍ତି ହୀନ
ଦୟାରାଇଥିଲୁ । ମୋର ନାମ ଦ୍ୱ୍ୟାନେମେ ଏବଂ ବାଧୁକି
ଦ୍ୱାରା ବିଭିନ୍ନର ଭାବରେ ରହା କରିଛୁ । ତେ-
ମାନାର ସମ୍ମାନାରୁ ଏହି ଧ୍ୟା କିନିମ ଚାହେ
କର , ବାଣୀ (ନାମ ନାହିଁ) ତାମ୍ବୁଲା, ଏବଂ ଅନ୍ତରେ

ମାଳା ଓ ନେକର ବୁନ୍ଧା ।” (କଣ୍ଠପରିଷକ୍ଷି ସାମର ୩,
୧, ୮୦—୮୧) । ପରେ ସେହି କଜିଶରୁ ସେମାନଙ୍କ
ନବର ମିଳିଲା । ଏବଂ ରାଜୀ ସମ୍ମାନାକଙ୍କ ସୁହିତ ପୁଣି
ମିଳନ ମଧ୍ୟ ଦେଲା ।

ପ୍ରେମକୁ ପୁଣ୍ୟ କଣ୍ଠପରିଷକ୍ଷି କଣ୍ଠ ପରିଷକ୍ଷି କାହିଁ
ପର କାହିଁ ହୁଏ । ପ୍ରେମର ମାନ୍ୟ ଅନ୍ତର ଅଛି ।
ଏଥରେ ତାଙ୍କୁ ଏକା ନ୍ୟାୟିକା ହେଲା ଏବଂ ଅନ୍ୟ-
ପ୍ରକାରରେ କୁଣ୍ଡଳ ଦାରୁର ଅଛି । ଧାର୍ଯ୍ୟ ମଧ୍ୟ ରହିଥିଲେ
ପବତରିର ଦୃଷ୍ଟି ଆଶ୍ରମର ପାଳିଥିଲା । ଏଠାରେ
ନାଗର ନାମ କିନିର ଏବଂ ତାର ତାର ନାମ ଧୂତ-
ଶବ୍ଦି । ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଏହି ଭାବାକୁ ବା ଏବରେ ବୌଦ୍ଧ
ସାହୁତାର ଏଥି ଦିନ୍ତୁତମାନଙ୍କିଟି ହେଲା । ନିଜ କିନିର
ଦେଇ ଶବ୍ଦରେତାରୁ ଉଦ୍ଧାର କିମ୍ବା ଧ୍ୟାରା ଉଦ୍ଧାର
କିନିର ନାମ ଉଦ୍ଧାର ପୁଣ୍ୟକୁ ପାଠାଳ ଥିଲା ଯାଇଥିଲା
ଏବଂ ସେଠାର ନିଶ୍ଚିତ ଭେଟାନୀ ନାଲିବା ସମ୍ମାନ ବିବାହ
କରି ଦେଇଥିଲା । ତା ସଙ୍ଗରେ ତୋତୁକୁଟରେ ତାମ୍ବୁଲୀ,
ଅମ୍ବାନାମାଳା ଏବଂ ଦ୍ୟାରଦେଖା କଣ୍ଠ ମଧ୍ୟ କାହିଁଲା ।
(ଧୂତକଣ୍ଠ ମଞ୍ଜନାଳ, ୮୮) ଧୂତକଣ୍ଠ ନେଇକରେ
ମଧ୍ୟ ଚନ୍ଦରର ମଧ୍ୟ ନାମ ଆପାହୁ । ଧୂ ଧ୍ୟାମୀଙ୍କ
ଧୂପିତ କଣ୍ଠକୁ ପରିଷକ୍ଷି ନେ ଧୂତର ନାମ
ଚନ୍ଦରଦେଖା ଏବଂ ଏହି ମଧ୍ୟ ଏହି ପରିଷକ୍ଷି ଅନ୍ୟ
ଦୂରତର ଅଛି । ଧୂପୁ କାମ୍ତୁଳ ଧାର୍ମିକ ଧୂପର ଅନ୍ତର
ନାହିଁ । ତା କି ଚନ୍ଦରଦେଖାର କିନିର ଅଛି । ଧାର୍ମା-
‘ଧାରାଗମ୍ଭେତ୍ତ’ । ଶାହୀ କଣା ଚନ୍ଦରଦେଖା ଭୟା । (କୁ),
କ, ତଶ୍ଶା, କ କ । ॥ ॥ ॥) ନାମ୍ବୁର୍କ ॥ ॥ କଣ କଳୀଶ୍ୟ
ବିଚଶିଷ୍ଟ ମୁକ୍ତି ଲା ଅଛି କି ? ଧାରାଗର୍ଭଜନ ପ୍ରାଦ୍ୟ ।
ଧୂପରେ କିମ୍ବା ସାମଣ୍ଗ ଏଥ୍ୟ ମଧ୍ୟ

ଆହୁଟି ଏକ ପ୍ରକାର ପ୍ରବାଦ କାହିଁ ରୂପ କିମ୍ବା ଧୂପର
ଦିବାର ଜୀବନରେ ପ୍ରତିକିଳି ଅଛି । ଧେମାଟ, କିମ୍ବା
ଧେ ମହାବିଦ୍ୟା ଏହିପରିଷକ୍ଷି ପା କିମ୍ବାକ ଅନ୍ତରେ

ପାନର ପାନର ଆଜଣ୍ଯକାଳୀ ହେବା ? ପାତାଲଘୁର
ସକ୍ରିୟ ପଠାଇଲେ । ରାଶା ବିଷ୍ଣୁଙ୍ଗ ନିଜ କମିଶ
ଅଭ୍ୟନ୍ତର ଗୋଟିଏ ପଥ କାହିଁ ତା ଠେବଳ ୧୫୦
ବିଷ୍ଣୁଭଲ ଯେ ସହାକୁ ଲଗାଇଲେ ପାନର ଲାଗ
ଭୂଷଣ ଦେବ । ପେଣ୍ଠ ଅନୁଦ ଲଭାଗୁ ଏହ
ଦେଶର ଧାନ ଅଛି ତଥେବ କୁ ନାହିଁଲା । ବରାଚ
ମାଟେ କହେନ୍ତି ତେ ଏହ ଲାଗ ଯରୁ ଭୂଷଣ ଦେବ
ଥିବା ରୁ ଏଥିରେ ଫଳ, ଫୁଲ କି କୌଣ କୁଣ୍ଡଳାରେ
କେଳେ ପଶ କାହିଁ ଲଗାଇଲାଏ ଲାଗ ଭୂଷଣ
ହୁଏ । (Tribes and Castes of the Central
Provinces of India Vol, II)

ଏହି ପ୍ରବାଦ ମନ୍ଦିରର ସାମନ୍ୟ ଅନ୍ତର ଅଛି ।
ଯଥିର ପ୍ରବାଦ ଅସୁରର ଦୁଲ ଦ୍ୱାକିଠା
ଭଦ୍ରାନ୍ତକୁ ମିଳିଥିଲା ତାହାର ଡୋତ୍ରିକରେ ।
ଦୃଢ଼ୁ ଅନୁଷାରେ ଦୁଲମଠା, କିଳିଠା ୧୬,
ତାହି ପ୍ରତିପକ୍ଷର ପାତାଲର । ତୃତୀୟରେ ମଧ୍ୟ କିଳି
ନାଗଗାରୁ ଦ୍ୱୀତୀକରେ ମିଳିଥିଲା । ଚତୁର୍ଥ ପ୍ରବାଦ
ଅନ୍ତରେ ନାଶିବାନ୍ତର ଅଣନ୍ତର ଏହି ଧାର୍ଯ୍ୟ ନାହିଁ
ତଥା ଯରୁ ମରାଇଥିଲେ । କିମ୍ବା ୧୦ଟଙ୍କ ବିଠଗ୍ର-
କୁଦାର ଲକ୍ଷ୍ୟ କଥାରେ କାହିଁ ଏହି ତେ ସମ୍ଭବ
ହୁଏ ନାଗ । ଏହୁ ସହାର ନାମ ନାଗବନ୍ଧା ।
ଏହୁ ତାନ୍ତ୍ରିକ ନାମକୁ ଆପଣିଟି ଯୁକ୍ତମ୍ବନ୍ଦ
ପଣ୍ଡିତ ଦେଖିଲା । ୧୦୦ର ଆର୍ଯ୍ୟ ଗୋଟିଏ ଲକ୍ଷ
କରି କଥା ଏ ଯେ ତାଙ୍କ ତୃତୀୟକୁ ନାଗ-
ଦ୍ୱାରା ଆଶ୍ରମରେ ଆଶ୍ରମ ମିଳାଇଲା ୧୦୦
ଏହି ଆଶ୍ରମରେ ତଥାର ମଟକାର୍ତ୍ତାଳରେ ଓ ଏହା
ମଧ୍ୟ କଷେତ୍ରର ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଭିନିଧି । ସେଠାରେ
ଏହି ଭର ନାଗମାନକର ଅଭିନିଧି ଉପାଦିତ ହିଲା ।
ମନ୍ଦିରର ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ନାଗକୁ ଏଥି ରବାର ପଟକ
ଏହି ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ପାତାଲ । ରବାର ଧାନ ଏହି ଅଶ୍ରମ
କେବଣୀରେ ପାତାଲ ।

ଏହି ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଶ୍ରମ ପାତାଲ ଶବ୍ଦରେ

ତାଳି । ଜଣାପଡ଼ୁଥୁ ‘ତାମୁଳ’ ଶବ୍ଦ ସମ୍ମତ ବା ଅଞ୍ଚି
ମାନ୍ଦିର ନୁହେ, ଏ ପ୍ରୀତିରମାନଙ୍କର । ଏହାରେ କଷତ୍ର
ତେ ‘ବୁଲ’ ଦୂଳାଧା (ପ୍ରକାଶ) ଅଟେ ଏବଂ ‘ତ୍ରୁ’ ଆଦି
ତ୍ରୁଥ୍ୟ । “ବୁଲ” ଅଷ୍ଟ୍ରୋ-ଏଶିଆଟିକ୍ (ନିନ୍ଦାରଣ୍ଟା-
ଏଥାନ୍) ‘ବାଲ’ ରୁ ଆସିଛି, ଧାରାର ଅଥ “ଗୁଡ଼ା
ଦୋଇଥିବା କୌଣସି ଜିନିଷ” । ଏହି ଅଚମ୍ପା-ଏଶିଆଟିକ୍
ଭାଷାର ପାନପାଇଁ ବଲ, ମୁହଁ, ବାଲନ, ମୁହଁ, କୁ
ମୁହଁ, ଭତ୍ୟାଦି ଶବ୍ଦ ଥାଏନ୍ତି । ତାମୀଶସ କୌଣସିଠାଠର
ଅଥ ପ୍ରତ୍ୟୁଷିତ — ବା କ— ଲାଗର ଧାରା ଲାମ୍ବୁ ଜାଲ୍ମୁ
ତ— ରହି ଯାଇଥାକୁ ତାଳି ସମ୍ମତ ଶବ୍ଦ
ତାଳିରେ ।

ପ୍ରଥମରେ ଧାନକୁ ‘ବୁଲାର୍’ କଷତ୍ର । ଏଥିରେ
ମଧ୍ୟ ‘ବୁଲ’ ରହିଥାଏ । ଆଉ ମୋଟିଏ ଶବ୍ଦ ‘ରତ ବୁଲାର୍’
ତେ ଠାରେ ପ୍ରତକିଳା ଅଛି ଏବଂ ସହା ଏକ ଅନ୍ତରିକ୍ଷ ଜାଗି
ପାର ବାତକ ଅଟେ । ରତ ଶବ୍ଦରେ ଜୀବିତରେଣ୍ଟି ଯେ
ଏହା ବାହାରୁ — ସମୁଦ୍ରର ଭାରତବର୍ଷରୁ —
ଯାଏନ୍ତି । କାରଣ ସାମାଜିକ ଭାରତବର୍ଷରୁ
ଆଧ୍ୟବା ପଦାର୍ଥମାନଙ୍କ ପ୍ରଥମରେ ସଂଝୁଲୀମାତନ ରତ
(ରତ୍ନ) ଶବ୍ଦ ତୋତି ଦିଅନ୍ତି ।

ଗୀନରେ ଏହାକୁ ମେଳାନ୍ତି କଷତ୍ରି । ଅନେକେ
ଏହାର ନାନାପ୍ରକାର ଅର୍ଥ କରାନ୍ତି । ତାନ୍ତ୍ରିକାରେ ୧୦୦
ଅର୍ଥ ଅଥିଥୁ ଏହା ଲାଙ୍ଘା ଅର୍ଥ ମଧ୍ୟ ଅତିଥି । ଏହି ଅଥିଥି
ଆମ୍ବଲ ଏହା ଧାରାପାଏ ଦୋଲ ଏହାର ଏନ୍ଦିପରି ନାମ
ଦେଇଲା ବୋଲି ନଷ୍ଟିରେ । ଅନ୍ୟମାନେ କଷତ୍ରି ଯେ
କେବଳ ଅର୍ଥ ଗୋଲ ଧୂପାର ଏବଂ ଲାଙ୍ଘା ଅର୍ଥ କେବଳ
ଧୂପାର ଏହାର ନାମ ଜଣାନ୍ତି ବୋଲି କାହାର କାହାର
ମତ । କିନ୍ତୁ ଏହା ‘ବୁଲ’ କ ଅଷ୍ଟ୍ରୋନାମର ବୋଲି ଜଣାନ୍ତି
ହୁଏ । ଗୀନରେ ବର୍ଣ୍ଣମାଳା ନ ଥିବାରୁ ଧୂପାରମ୍
ନେଇ ଅଷ୍ଟ୍ରୋନାମର ବୋଲି, ଏବଂ ଧେହି ଶବ୍ଦରିତ ଉକା
ରେ ସମୟାନ୍ତରେ ପରିବର୍ତ୍ତି ହେଉଥିବାରୁ ଏହିପରି

ନାନା ବିରୁଦ୍ଧ ଘଟେ ।

ଏହୁ ଏହି ମୂଳ ଶବ୍ଦର ଆଲୋଚନାରୁ ମଧ୍ୟ କଣା
ପଢ଼ୁଣ୍ଡ ଯେ ଏହା ମତ୍ - ଶ୍ଵେତ ବା ନାଗମାନଙ୍କଠାରୁ
ଆସିଛି । ଅତୁର ମଧ୍ୟ ଖୁବିରେ ପ୍ରାଚୀନ ସଂସ୍କୃତ
ସାହିତ୍ୟ ବା ଦିନକାଳୀ, ଟଳାଶିଯିଠାରେ ଏହାର
ଉଜ୍ଜ୍ଵଳ ମିଳେନାହିଁ । ତେବେ ବେ ଦ୍ରାଘିଣ ଗ୍ରନ୍ଥରେମୟ
ଏହାର କୌଣସି ଗତ । ନାହିଁ । ଜ୍ଞାପଦ୍ମିଣ୍ଡ ଯେ—
ଆସିମାଠନ ଚନ୍ଦ୍ରପତିରେଲେ ଧର୍ମନେବ ବା ମଧ୍ୟଦେଶରେ
ଥିଲେ, ସେହି ସମୟର ଧାନ ନାଇବା ପ୍ରଥା ଏମାନଙ୍କ
ଭିତରେ ଆସି ଥିଲ । ଯେବେବେଳେ ଆସିମାନେ
ଆସିର ବିଷ୍ଣୁ ବିଷ୍ଣୁରେ ଏବଂ ଦୁଇ ଭାରତରେ ଅନ୍ୟ-
ମାନଙ୍କର ସଂସ୍କରଣରେ ଆସିଲେ, ସମ୍ବନ୍ଧରେ ସେହି ସମ-
ସ୍ଥିତର ତାମ୍ରଲର ଦ୍ୱାରାର ଏମାନଙ୍କ ଭିତରକୁ ଆସିଲା ।

ବ୍ୟୁତି ଆମେ କୋଡ଼ି ଦୁଃଖାତ୍ମକ ଅଗ୍ରସର
ହେଉଁ, ପାନର ପ୍ରଭୁର ଏବଂ ଆମଦାନି ସେତେ ଦେଖି
ଦେଖିବାକୁ ଧାଉଁ । ପରବର୍ତ୍ତୀ ମନ୍ତ୍ରର ଭାରତୀୟ ଆୟ୍ୟ
ସଭ୍ୟତା ଏବଂ ସଂସ୍କୃତର ବିଦ୍ୟର ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ
ପାନର ମଧ୍ୟ ପ୍ରଭୁର କିଣି ବିଦ୍ୟ । ଆଜିକାଳ ପାନର
ପ୍ରଭୁର ଭାରତବର୍ଷ, ଉଷିଣ ତିବିହାର, ଚାନ୍ଦ, ପୁରଣ୍ଣରୂପି
(ବ୍ରହ୍ମଦେଶ, ଶାମ, ମଲୟ, ଦ୍ୱାରା ଭାରତୀୟ ଦ୍ୱାରାପୂର୍ଣ୍ଣ),
ନ୍ୟୁଗନୀ, ଟିଳୋଟିଆ ଧର୍ମନ୍ତ୍ର ଦେଖିଯାଏ । ଅଟ୍ରେ-
ଲିଙ୍ଗରେ ମାନ ନାହିଁ ।

ଧାନ ନାଇବାର ପ୍ରାୟ ପ୍ରାୟ ଟଙ୍କାଟାରୁ ଆରମ୍ଭ
ହେଲା, ଏହା ଏ ଧର୍ମନ୍ତ୍ର ନିର୍ମାଣ ହୋଇନାହିଁ ।
ତକଟତ ବିଦ୍ୟାନ୍ ପାତ୍ରରେ ଧାନ ଏ ମ ଆରମ୍ଭ ହୋଇ-
ଥିବ ତବାଲ ଅନୁମାନ କରନ୍ତି, ତକଟତ ପୁମାଦାରେ
କେତେ ବା ବୋଣ୍ଡିଙ୍କରେ । କିନ୍ତୁ ଏହା ଆଜି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ
ବଢ଼ ସଂଧର୍ଣ୍ଣ । ତକଟା ଏତକି ମାତ୍ର କୁହାଯାଇ
ଧାରେ ଧୟ ଏହାର ପ୍ରାଚୀନତା ଆହୁର ଭାରତର ଦୁଇ
ଅନ୍ଧକଳ ବା ଏହି ଦ୍ୱାରାମାନଙ୍କର କୌଣସିଠାରେ
ଅବଶ୍ୟ ଦ୍ୱାରଥିବ — ଯେଉଁ ତାହିଁ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ମିଳିଲା ।

ଶ୍ରୀବର୍ଷରେ ମଧ୍ୟ ଏହି ପ୍ରାୟ ଟଙ୍କାକି ପଳିଲା
କଷିବା କରେନ । ତେବେ ବା ତବିବକ ସାହିତ୍ୟର
ଏହାର ଜାଗିନ୍ ମିଳିଲାହିଁ । ତଥାର ସୁନ୍ଦର ଏହି
ବହୁତ ପ୍ରାଚୀନ । ତାମ୍ରଲର ଉତ୍ସନ୍ଧ ଭାରତୀୟ, ନେପାଳ
ଭରତ, ବୌଦ୍ଧ ଜୀବଳ, ମହାବିଷ୍ଣୁ, ଟଳୀନ ପ୍ରାଚୀନ,
ସୁଦ୍ଧର ମିଳିଲା । ଧାଳି କୋଡ଼ିର ସମୟ ଥାଏ କୁଣ୍ଡଳ
ଶର୍ବତ୍ତୀ ମନିରତି, ଧାନ ଜୀବିବାର ପ୍ରାଚୀ ନିଃ
ସମେଷ୍ଟ ଏହୀର ଦୂର ତବାଲ ଧୀନାର କରିବ କୁ ତଥିଲା

ମହାକବି କାଳିଦାରକିର ମତ୍ତିନ୍ଦ୍ର ଏବଂ ମଳୀ
ପ୍ଲାଟିରେ ତାମ୍ରକ ଦୁଃଖୀ ପଥାରୁଛି ହୋଇଥିଲ । ରଦ୍ଦକ
ଦିଗ୍ବିଜୟ ଅବସରର ତାଙ୍କର ଯୋଜାମାନେ ଲିଙ୍ଗ,
ମତ୍ତିନ୍ଦ୍ର ପକଳରେ ଆଧାନ ଭୂମି ରଗନା କରି ତାମ୍ର
ଦିଲରେ ନାଗିକେଳ ଆସଦ ଧାନ କରିଥିଲା । (ରଦ୍ଦ । ୪୭)
ଏବଂ ଇନ୍ଦ୍ରତା ସ୍ଵରୂପ ସମୟରେ ଧାନ
ରାଜାଙ୍କ ତବିବଦି ପ୍ରସରର ମଳିଯୁ ପ୍ଲାଟିର ତାମ୍ରଲ
ଦିଲୀ ଦୀପା ଆବଳ ମୂର୍ତ୍ତି, ଏଲାଲ ଗାଲିକା ଏବଂ
ଏବଂ ତମାଳ ନବର ଆସୁରଙ୍ଗ ଅଭିକୁ ପୁନିଦ୍ୟ କରିମୁହୁ
କର ଧାନ ଆକୁଣ୍ଡ କରିଥିଲା । (ରଦ୍ଦ । ୫୪) କ
ଅଧିକବ ବଲୁକି ଏକା ସତରାବୁଦ୍ଧର ନାଗକଣ୍ଠେ
ଦେଖିନ କରିଥିଲା । (ରାମ, ଗ । ୩୫ ଶ୍ରୀ ।)

କିନ୍ତୁ ଟଙ୍କାମରର ଟଙ୍କା ନାଇବା ନିମନ୍ତ୍ର
ବାସ ବା ରାଜୁରଜ୍ୟର ତାମ୍ରଲ ପ୍ରସର ଦୋ କ
ଅନ୍ତର୍ଭାବରେ । ଅରଲଟେଗଣ ଚିନ୍ତାମଣିରେ ଟଙ୍କା ନାହିଁ ଥିଲା
ଯେ — ଦନବାସ ବା ରାଜୁରଜ୍ୟର ପରିବର୍କ
(କପୁରୁଷ) ବା ନାଗଦିଲୀ ଧାନ ପରି ହେବ ଆହୋନ
ଲଭାରେ ଏକାହିଏ ଧର୍ମନ୍ତ୍ର ଉଗନା (ଦିଲାକ) କା
ଥିବ । ଅତୁର ମଧ୍ୟ ଟଙ୍କାମରର ମଧ୍ୟକୁ ନାହିଁ ଏଲେହ
ସଜ୍ଜ କର ନାହିଁ ର ଓ କରି କରିବାରେ ଶରୀର
ଭରିବ । (ଅଳି ଗ । ୫ । ୧୦, ୧୦ ୦୦, ୦୦)
ମାନଘୋଷାଯ ୧୫୫ ୨) । ଧାନ ଟଙ୍କାମରର ପ୍ରସରର ନାହିଁ
ଅନ୍ତର୍ଭାବ । ଦିଲ ମାନଙ୍କର ଦେଖିବାର ପ୍ରସରର ନାହିଁ ।

। ଏ ପାଇଁ ସଜିଶେଖଇ ହୁଅଛନ୍ତି , ‘ ଦ୍ଵିମାନ ତଞ୍ଚଣୀମାନଙ୍କ ପାଣ୍ଡୁ ଟେଲିଜ୍‌କାର୍ଯ୍ୟ କାହାରେ ନାହିଁ । ଦଳରେ ନିଜର ଛାନି ଚାଲିଥିଲା (କାବ୍ୟ- । ଶାନ୍ତିପାଠ ୧୩) ।

ବଢ଼ା ଭାଙ୍ଗିବା ପାଇଁ ପାନ, ନୂଜ, ନରର ଏବଂ ପୁରାର କାନ୍ତ ପ୍ରୟୋଜନୀୟ ଅଟେ । ଅଧିକତ୍ତୁ ହୃଦୟ ଦ୍ରବ୍ୟ ଏଥାପାରେ । ଏଇଲା ତାର୍ଥ ନିମ୍ନମଣି ଅନୁ- ୨ର ବଢ଼ା ଭାଙ୍ଗିବା ସମୟର ପାନକୁ ଏହି ରଖିବା ଚିତ୍ତ ପେରି ତାହାର କ୍ଲାଉଗ ବାହାରକୁ ରହିବ । ତା ଏବଂ ଖରର ସମ୍ବନ୍ଧର ଚାଟିଏ ପ୍ରସିଦ୍ଧ କାହାଣୀ ହୁ । ଥରେ ଭବତ୍ତୁ ଏବଂ କାଳିଦାସ ଯାଉଁ ପାଇଁ ନାଟିଏ ପାନବିକାଳୀ ପାନରେ ପରିଷ୍ଵରେ ଏବଂ ପିମାନେ ତାକୁ ପାନ ମାଟିଲେ । ଆନନ୍ଦ ମିଳିବା ରେ ଭବତ୍ତୁ କହିଲେ ‘ କୁଣ୍ଡିମାନାୟନାଂ କୁଣ୍ଡିମୁଣ୍ଡି- ନ ନିବନ୍ଧନେ ! ସେ କୁଣ୍ଡିଗନ୍ତ ନିବନ୍ଧନେ ! ଶାତ୍ର ନ ଅଣ । କିନ୍ତୁ ଏହିର ଚମଜାଗତାରହିତ ରୁଚି ଓ କତା ଦେଖି ରୁଷ୍ମଭାବରେ ଘେରି ସ୍ତ୍ରୀ ଲୂନ ଟିକିଏ ଡିଫଲ । ତା’ପଠର କାଳିଦାସ କହିଲେ—

‘ ବିନା ଅଦରପାଠରକି ହାରେଣ ସାରିଶି ଶାତ୍ରିତୁଶାମ ଧରେ ଜାୟତେ ରାତରା ମନ୍ଦରାଗାୟ ପ୍ରୟୋଗରେ ।

ଏବଂ ସାର ବିନା ମୁଣ୍ଡଲେବନାମାନଙ୍କର ଅଧିକ ୧୦ ପରମାଧରର ରାଗ ଓ ଅନୁରାଗ ଜାତ ହୁଏନାହିଁ । ଯାତନାର ଭାଙ୍ଗି ଏବଂ ଗୁରୁତ୍ବରେ ପମ୍ବିତ କୁଳନା ବହୁତ ଅଦରଚାଳକ ପାନ ହୁଅଇଲା । ୧ । କାହାଣୀର ଯାତନାପିକ ମୁଲ୍କ ନ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ କୁଳ ଏକବି ଲିଣାପରୁଷ୍ମୟେ ପାନରେ ଚଢ଼ିଲା ଏବଂ କୁଳ ଦେଇ ଜାରଦା କଥା ପୁଣ୍ଡଶା କାଳିରେ ମଧ୍ୟ

ପୁରାଜ ଦ୍ରବ୍ୟ ପ୍ରସରେ କର୍ମର

ର ପରିଷ ଅଛି । ତମୁ ନିମିତ୍ତନ୍ତ ଏବଂ କାନ୍ତ ଉପରଦୟ ବୋଲି ସ୍ଥାନ୍ତ ମୋଇଥିଲୁ, ପାନୀର ଲିତା ମଳିଧାରେ ସମ୍ମୂତା ହୋଇଥିବ, ଧାରା କଥା ଲିତି ହେ ଉପରି ହୋଇଥିବ ଯାହା ମୁଣ୍ଡକ ପରି ଭଜିଲୁ, ତଦ୍ବୁକାନ୍ତ ପରି ଧଳି, ସମ୍ବକାର ପରି ସୁରକ୍ଷା ହୋଇଥିବ ଏବଂ କଶାଦାସ ଜାନାଯୁ ହୋଇ ଥିବ । କଶାଦାସ ବା ଶଙ୍କରାଦାସ ଏକ ବିଶେଷ ଜାତ କର୍ମର ନାମ ଅବେଳା । ଶବ୍ଦପ୍ରଳାପର କୁଳ ହୋଇଥିଲୁ କି ପଦ୍ମଲାଲ ଅଭୋଷା ଅପରାଜିତ କର୍ମର ଅଧିକ ଭଲ ହୁଏ । ନାନ ଦେଖିଲେ ଏକ-ପ୍ରକାର ଗୀନକ କର୍ମର ହୁଏ । କାବ୍ୟମାନସା ଅନୁଷ୍ଠାରେ ଗୀନ ଭିନ ଅନ୍ୟତା କର୍ମର ବର୍ଣ୍ଣନ କରିବା ଦେଖିବାକୁ ଦୋଷ ଦେବାଲି ପରିଚିତ ହୁଏ ।

କୁଣ୍ଡ ଦ୍ରବ୍ୟ ଦ୍ରୁଷ୍ଟ କୋତେବୁନ୍ଦିଏ ଦ୍ରୁଦ୍ୟ ଉପରେ ମିଠଳ । ସଥି— କର୍ମର, ଏବଂ କର୍ମର ସମାନବୁଗରେ ମିଳିତ କୁଣ୍ଡ, କର୍ମର, କର୍ମର, କର୍ମର ଏବଂ କର୍ମର କର୍ମର ମିଶ୍ରିତ ଜାଦିର ବଟିକା, କେବାନ୍ତି (୧) ସହିତ ଜାତିପଳ ଚଣ୍ଡମିଶ୍ରିତ ଜାଦିରଘାର, କର୍ମର ବା ବାଜିପୁର କଳିକା ଅଥବା କର୍ମର ସହିତ ମୁଗ୍ଧାର । ଏହି ସବୁ ତାମ୍ବୁର ବିବିଧ ପୁରାଜ ଗୋଟ । (ଅଭିଲାଷିତାର୍ଥ- ତାମ୍ବୁଳ) ।

କଥାପରିଶ୍ରାଗରରେ ଦୁଇଜାଗାରେ ପଞ୍ଚପଳର ଉପରେ ଅଛି ଦୁଇତପରାଜତ ପୁଣ୍ଯତୁଳ ଚନ୍ଦ୍ରମୀ ନିମନ୍ତେ ଉପରସ୍ତାଦିନା ବିଦ୍ୟାବଳରେ ଲିତା ତାପସ ଗୋଟିଏ ଦୁଇତପରାଜତ ଉପରକଳେ । ସେଠାରେ ଅଭିନବ ସୁନ୍ଦର ଧର୍ମ ଏବଂ ସେମାନେ ନନ୍ଦଧାମାଲୁ ସ୍ତ୍ରୀର କରାର ଦ୍ରବ୍ୟ ଭାଗନ ଦେବାପଠର ‘ ମଞ୍ଜପଳ ସ୍ତ୍ରୀର ତାମ୍ବୁଳ ’ ଦେବାଲିତାମ୍ବୁଳ (୧୦ । ୧୦) । କୋଣସି କୌଣସିତାରେ ପଞ୍ଚପଳ କାଗାରକାଳିପଳ

ସଠ ମୟ ପିଠଳ । ଅନ୍ୟ ଏକ ଲାଧିତର ମଦର ଦିତା
ଦ୍ରୁଷ୍ଟଙ୍କ ଶୁଦ୍ଧିକ ଜାନକୀ ପ୍ରମହିପଳ ନାଁ । ଆଶି ଶୀ-
ଦଳ ସମ୍ମାତ ପାଳଶ୍ରୀ ମୁଖ୍ୟର ଚଣ୍ଡିଏ ଏକାଳୀ
ପଠାଇଥିଲା (୧୩ । ୧ । ୪୭)

ମନ୍ତ୍ରମୂଳ ବା ଧୂଗନ୍ଧ ଏକାଳୀର ଅଠନଳ ମତତମଦ
ଅଛି । ମନ୍ତ୍ରମୂଳ ଏଥିର ଦ୍ୱାରା ଗତ ମୟ ଜାରଣ
ଦ୍ୱୀପାଥର । ଯାହାତେଇଲେ— ସବୁ ଏକାଳ ସୁଗନ୍ଧ
ଦ୍ୱାରା ହେଉଛିଲୁ ଏହିସବୁ କଳ୍ପକୋଳ, ଲବଳୀ, ପଳ
(ଜାତିପଳ) ପାରିଜାତ, ଅରୁଦ୍ଧ, କର୍ଣ୍ଣର, ଲବଙ୍ଗ,
କଷ୍ଟୁଳ ଏବଂ ଅଳାଇବା । ଏଥିରୁ ଜାତିପଳୋଳ ଏକ-
ପ୍ରକାର ପୁଣ୍ୟ, ଯାହାକୁ କୌଣସି କୋଣସିଠାରେ
ବାଜଳା କହୁନ୍ତି ।

ଲବଳା ଶଫର ଅଳ୍ପ କିନ୍ତୁନାବଶ୍ଵର (୪ । ୮)
ର ତାଜାଠର ରକ୍ତନାଥ କଷିଅଛନ୍ତି । ‘ଲତା-
ବିଠଗସ, କାହାର କାହାର ମତର କୁଷା’ । କିନ୍ତୁ
ଏହା ଠେକ୍ ବୋଲି ପ୍ରତି ତ ଦେଖିଲାହୁ । କରଣ
ପ୍ରାୟାଳତା ଅଥିନାଥ ଶାତ ପ୍ରତକରିଶରେ ଓ ବାୟୁବ୍ୟ
ଟାକାଗରେ ହୁଏ । ପରମ୍ପରା ବରାହମୟେର ଅତ୍ୟନ୍ତ
କଷିଦ୍ଵାର୍ତ୍ତମାଳର ଯଦି ନେର୍ଜତାବାସ ସୁନ୍ଦର ଏଳା,
ଲବଳୀ, ଲବଙ୍ଗ ଆଦି ସମୁଦ୍ରର ନିରନ୍ତର
ବ୍ୟାକୁଳ ଲାଠର, ଉତ୍ତବେ ମୃଥବା ଶୁଧା-ପାସା ପ୍ରପି
ତ୍ତିତ ମୁକ ମନୁଧ୍ୟମାନଙ୍କର ଅନ୍ତିଳକରେ ବ୍ୟାପ
ହୋଇ ମତ ପ୍ରେତବଧ୍ୟ ସଢ଼ିଶ ପରିଲକ୍ଷତ ହୁଏ । —
ସୁତ୍ରଶ୍ରୀଲା ଲବଳୀ ଲବଙ୍ଗ ନିର୍ଯ୍ୟାନ ବ୍ୟାକୁଳ୍ୟନ ସାଗରେ
ଭାନୋରସ୍ତମ୍ଭୟ ମୁହଁ ଭାବିତ୍ୟକରିତ ବାସୁଦ୍ଵାଦୀ ନେଇର୍ଦ୍ଧିତଃ ।
ପ୍ରତ୍ୟୁଷାମୁତମାନୁଷ୍ଠାନ୍ତି ଶଳକ ଧ୍ୟାର ଭରିଛିଦା
ମଞ୍ଚ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଧୂରୁବୋଗ୍ରବପଳା ରୂପିଷ୍ଠଦା ଲକ୍ଷ୍ୟରେ ।

(ବୃ, ସ, ୨୨ । ୪)

ଅର୍ଥାତ୍ ଲବଳୀ ନେଇର୍ଦ୍ଧିତ କୋଣରେ ହୁଏ । ଅଛର ମଧ୍ୟ
କୁଷା ପାନ ସଙ୍ଗରେ ବ୍ୟବହାର କରିବା କୋଣସି-
ଠାରେ ଶୁଣିବାକୁ ମିଳେନାହୁଁ । ଅଳ୍ପବନଦେଇ ‘ମାର-

ବିଜ୍ଞାନ ମଧ୍ୟ ଅନୁକ୍ରମି-ଶ୍ଵେତାମ୍ବାଦୀ (Indian studies
vol 1) ନାମରେ ଜୀବନର ପଥ ଓ କର୍ମକୁଳାଙ୍କ ପ୍ରକାଶ-
ମାତ୍ରର ଲେ କା ପାଲର ନାର୍ତ୍ତିନ୍ଦ୍ର ଲେଖକ ରେ ନାର୍ତ୍ତିନ୍ଦ୍ର-
ପାତ୍ରର ଏହାକୁ ‘ନଥର ଡକାଳ’ ନାମିଟି ଏହି
ହିତରେ ‘ମୁର୍ଦ୍ଧାରେବତି’ । ‘ନଥର’ ଏବଂ ‘ହିତ-
ପାତ୍ରର ଲବଳୀ ଶକ୍ତି ଭୂପାନ୍ତର ଚନ୍ଦାଳ ପ୍ରତିକାର
ହୁଏ । ମହାଠର ଏହାକୁ ‘କାନ୍ତ ଅମଳା’ କହନ୍ତି ।
ଉଚ୍ଚର ଅରଲସିତାର୍ଥ ଚିନ୍ମଣିଠର ‘ତକାଶ୍ଵାମ୍ଭ’ର
ପ୍ରଯୋଗ ମିଳିଛି । ତାହା ଏହି ଲବଳୀ ଅଟେ କି ?

କେହି କେହି ପାରିଜାତକୁ ସୁଗନ୍ଧ ଖଦର ବୋଲି
କହନ୍ତି । ପାରିଜାତ ଦେବତର ପୁଣ୍ୟ ଅଠଟ ଏବଂ ଲବଙ୍ଗକୁ
ମଧ୍ୟ ଦେବତର ପୁଣ୍ୟ ବୋଲି କମନ୍ତି । ଏହୁ ପାରିଜାତର
ହାରା କେହି କେହି ଲବଙ୍ଗକୁ ଗ୍ରହଣ କରିଥାନ୍ତି । ଏହା
ବା ଏଲାଇର ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଅଠଟ । ଏହା ଦୁଇପକାର ହୁଏ,
ଶ୍ଵେତ ଏବଂ ବଜା । ବଜକୁ ଆସୁବେଦନର ପ୍ରଶ୍ନ ଚବଳ
ମାନିଥାନ୍ତି । ଶ୍ଵେତ ପୁଣ୍ୟନାଶକ ଅଠଟ ।

ଏହିପରି ଗରିପୁଣ୍ୟ ସହିତ ଚାନ୍ଦ ଏବଂ ଜାଗର
ଲଗାର ଧୂପାର ଦେଇ ତାମ୍ବୁଲ ଚବଣ କରିବା ଉଚିତ ।

ପାନ ଭଙ୍ଗିବା ମଧ୍ୟ ଗୋଟିଏ କଳା ଅଠଟ ।
ପ୍ରାଚୀନ ଭାବରେ ପାନ ଉପର ସୁଗନ୍ଧ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରାୟ ହାରା
ଅନେକ ତିର ଅଙ୍ଗିତ ଦେଉଥିଲା । ନଳଙ୍କ ବରଣ ପରେ
ଦିମୟନ୍ତିକ ଭାଇ ଦିମ ଯେତେବେଳେ ନଳା ନୁଆୟା
ରଜାମାନଙ୍କ ଧାନ ଦେଇ ସ୍ତରୀର ଜାତେ, ତେତେ-
ବେଳେ ସେହି ରାଜାମାନେ କେବଳ ଧୂପାର ଶାଇଥିଲେ
ଏବଂ କର୍ପାର କଷ୍ଟୁର ଶତ୍ରୁଗୀ ଖଦରାଦି ହାରା ଅଙ୍ଗିତ କୁଣ୍ଡିକର
ଜାବନ୍ତ ତିରକୁ ଦେଖି ଭୟରେ ଧାନକୁ ପାଇଁ ଦେଇ
ଉପକାଶର ପାଦ ଫୋଇଥିଲେ । (ନେଇପଥ ୧୭ ।
୧୧୦) ସୁତ୍ରବଧୀ ସେହି ସୁଗନ୍ଧର ସୁଧାର ଏବଂ ଧାନ୍
ଅଳଗ ଅଳଗ ଦିଶାଯାଥିଲା । ଅଙ୍ଗିକାର ମଧ୍ୟ
ଲିଙ୍କାରେ ଧାନକୁ ନ କରି ଧୂପାର ପେଣ୍ଟ ଫିଅନ୍ତି ।

କିମଣି

ଆବର୍ତ୍ତ

ଶ୍ରୀ ପ -

(ପୂର୍ବ ପ୍ରକାଶିତ ଅରେ)

ପଚାତୁଶ୍ୟ

ସମୟ— ଦୁଇଘଣ୍ଡ ହନ୍ତା । ବିଜଳରେ ସୁଲଭର
ଶୟଦିନକେଷ । [ଅଫିଲାର୍ଟ୍ ଡ୍ୱିଲ୍ ଆସୁଛି । ସୁଲଭା
ବିଜଳାଟର ଟେଲାରିଟ୍ ହୁଏଲା । ଧୂର୍ଜ୍ଜିଟ୍ balcony
କୁ ଯଦାର ବଜ୍ର କାର୍ଗାଟିପଟି - କ୍ଲିକ୍ ଟେଲାର୍]

ଧୂର୍ଜ୍ଜିଟ୍— ହୁଲା ! କାର୍ଗାଟ ହନ୍ତାଲ, ଶାସ୍ତ୍ର ଲବାଟ ଖୋଲା
[ସୁଲଭା କାର୍ଗାଟ ହନ୍ତାଲା ଧୂର୍ଜ୍ଜିଟ୍ ରିଭରକୁ ପ୍ରବେଶ
କଲା । ତାଙ୍କ ଶିଖି ରଖାଏଛି । ନୁଦିମାଟା ଛିଣ୍ଡା । ହାତ
ଗୋଡ଼ କଟି ଝାକ୍କି ମୋଇଛି !]

ଶୁଭଭ— ତୁମେ ତୁମେ କଣ ରଖୁଁ ?

ଧୂର୍ଜ୍ଜିଟ୍— ସୁଲଭା, ମୁଁ ହୁଏ ବାମା । ତୁମେ ମୋତେ
ଦେଖାଇ ହୋଇଥିଲା କୁହାକୁହା ଫସିବ ।

ସୁଲଭା— ଦେଖାଇବ ? ନାହିଁ ମୀରାଦୁ ?

ଧୂର୍ଜ୍ଜିଟ୍— ପୁଲିଏଟ୍ । କ୍ଷୁଣ୍ଣି ଶାଠଦିଅର୍କ ଦାଳେ ଲେକ
ନମା ହେଉଥିବ ଗୋଢ଼ାଇଛନ୍ତି ।

ସୁଲଭା— ତୁମେ କୁହାକୁହା କାହିଁ ?

ଧୂର୍ଜ୍ଜିଟ୍— କିମ୍ବା ସିତା କାହିଁ ?
ସୁଲଭା— [ଅନ୍ଧାରୀ କାନ୍ଦୁ] ସିତା କାହିଁ

ଧୂର୍ଜ୍ଜିଟ୍— ହୁ, ହୁ କାହିଁ ପାକୁ ଧାଇଥିଲି
ତମାର ହେଠଟା ଆଧାର୍ ଦାକୁ । ଧରିଦିଲେ,
ପୁଲିଏସି ପର ଦଳାଟ କର ପାହାର ନାହିଁବାଇଛି ।

ଧୂର୍ଜ୍ଜିଟ୍— କିମ୍ବା କିମ୍ବା କାହିଁ କାହିଁ ?
କାଳେ ତସି କିମ୍ବା କାହିଁବାର ତାକୁ
ଦରଖନିପାଇଁ ନାହିଁ ହେଲାଇ । କିମ୍ବା ମଳାଇ-
ପାରେଲାଇ— ପୁଲିଏସି ନାହିଁ ଏହାର ।

ସୁଲଭା— ତୁମେ ଉପରକୁ ଉଠିଲ କିପରି ?

ଧୂର୍ଜ୍ଜିଟ୍— ଏଇସି ଧରି ଧରି ଉଠିଲା [ଦୁଇଟର ଜୋଲା-
ବିଲ ଶୁଣାଗଲା] ଶିଖ, ସୁଲଭା ଶିଖ ଆସିଗଲେଣି
ମୋତେ ମୋତେ ଏ ଘର ଆଡ଼କୁ ଆସିବା ବଦଳ
ଛନ୍ତି । ମୁଁ ଧରାପଡ଼ିଗଲେ ତୁମର ଓ ଅଜୟ
ବାବୁଙ୍କର ସବନାଶ ହେବ ।

ସୁଲଭା— ମୁଁ କଣ କରିପାରେ ?

ଧୂର୍ଜ୍ଜିଟ୍— ମୁଁ ତମ ବିଜଳାରେ ରୂପର ତଥାତାର ଶୋଇ
ପଡ଼ୁଛି । ଶର୍ପ କର କୋଷ୍ଟ ଆପତଳ କୋଷ୍ଟ ମୁଁ
ଅଜୟ । ମୁଁ ବିଜଳାରେ ପଡ଼ୁ ପଡ଼ୁ ଶୋଇପଡ଼ିଛି,
ମୋର ଭାବ ମୁଣ୍ଡ ଧରିଛି ଦବାଲି । ଶର୍ପ କର
ତୁମେ ମୋତେ ଧରାଇ ଦେବନାହୁଁ । ଯଦି ନ-
କର ତାହେଲେ ତାହେଲେ...

ସୁଲଭା— ମୁଁ ଶର୍ପ କରିବି ନାହିଁ ।

ଧୂର୍ଜ୍ଜିଟ୍— [ଖଣ୍ଡି ସ୍ଵରେ] ତାହେଲେ ତୁମେବ ମର ।

ଆମର ସହ ମରଣ ହେବା ।

[ସୁଲଭାର ଗଲା ଚିପରିଲ । ଶାଠଦିଅ ପୁଲିଏଟ୍-
ସୁଲଭା ଥରେ ମାଥ ଆଣିନାଦ କରିବାର ଅବରତ ଆଜି
ଥିଲ । ଉନ୍ଦ୍ରପଦ୍ମକର ମନବୋଧ ରତର ଦରଜା ଦଫନ
ପ୍ରବେଶ କଲେ । ଧକ୍କା ମାରି ଧୂର୍ଜ୍ଜିଟ୍ କୁଠାର ପକାଇ
ଦେଲେ । ଧୂର୍ଜ୍ଜି ସଙ୍ଗେ ୨ ଭାବ ଦାଳାଇଲା । ତା'ର
ଆଖି ଲାଲୁଥିଲା । ସେ ଆକନ୍ଧ ନାହିଁବାରୁ ଅଗ୍ରବର
ହେଲା ।

ମନବୋଧ— ସାବଧାନ ଧୂର୍ଜ୍ଜି ଏହି ନାହିଁ ଆଗରୁ
ଆସିବ ମୁଁ ତୁମକୁ କୁକୁର ଧାର ଗୁଲିକରେ ମାରିବି

ଧୂର୍ଜ୍ଜି— ହୁତାନ ଦିନକୁ ଚିହ୍ନ ଧାର ।

ମନବୋଧ— Hands up ଆଶାକଟର୍ ଏଥର
ତୁମୁଁ ପାଶା କାଠରେ ଝୁଲୁଇ ଧାରିବ ।

ଦୁଃଖ— [ଉଜ୍ଜ୍ଵାଳ୍ସି କରି] ରୁମେ ସତରେ ପାରିବ
ଗବିଛି ?

ମନବୋଧ— ନିଷ୍ଠୁଯି । ପଲାଞ୍ଚବାର ବୁଆ ଗେହା
କରନାହିଁ ।

[ଶୁଣି ତୁମର ନିମିଷରେ ବାହାରିଆସି balcony ର
ତଳାକୁ ଡେଲ୍ ପଥିଲା । ମନବୋଧ ତଳାକୁ ଧାଇ କିନ୍ତୁ
ସମ୍ମୁଖରେ ଗେଟି ଆସିଲା । smelling salt ଫିଲ୍
ଆଣି ମୁଲଭାର ନିକ ପାଖରେ ଝାଲେ । ଧାରେ ଧାରେ
ଦୁଲଭାର ଝାନ ଘେର ଆସିଲା ।]

ମନବୋଧ— ଆପଣ ଭୟ କରିବେ ନାହିଁ ମିଳସ୍
ଦାସ । ମୁଁ ତଳେ ରହୁଥାଏ ସଙ୍ଗେ କଥାଦାରୀ କରୁ
ଦୁଇ । ସଠାଏ ଆମକ ଆଣିନାଦ ଶୁଣି ଭାବାକୁ
ମଦାତିଗଲ । ଆଉ ଟିକେ ତେବେ ମହିଳାଙ୍କରେ
ପାଶକୁ ମାଝ ପଳାଇଥାନ୍ତା । ତଳକଟା ମୋଡେ
ଦେଖି ଅମାର ଡେଇଁ ମଧ୍ୟରେ ।

ଦୁଲଭା— ତା' ମନେ ?

ମନବୋଧ— ତଳକଟା ପ୍ଲାଟଫର୍ମଲ୍ କରି ପରିଛୁ
..... ତଳେ ତୋଳିଯାଇ ଶୁଭ୍ରି । ଯେତେ ମାନେ
ତା' ପଛରେ ଗୋଡ଼ାଇଥିଲୁ ଉସମାନେ ପରେଥିଲୁ
ଭଲଣି । ମୁଁ ବାହ୍ନା କହିବ ତା'ର ପ୍ରକାଶାଦ
କରିବେ ନାହିଁ । ମଭନ ରଖିବଦ ମୋର ଜାତକ
ବୀ ଉପରେ ଅଳୟ ବାବୁଙ୍କର ଧୂନାମ ନିର୍ଭର
କରୁଛି ।

ଦୁଲଭା— ଆହୁ ।

ମନବୋଧ— ଆପଣମାନେ ଧୂନ କରୁଛୁ ଆଣିଛୁ ଦେଇ
ଥିଲେ— ଏ କଥା ଧୂନାପଥର ଯେତରେ ପ୍ରକାଶ
ନ ପାଏ ।

ଦୁଲଭା— [ଚକଳରେ] ଆପଣ ତା'ଦେଲେ ତା'କୁ
ଚକଳ ପାରିଛନ୍ତି ?

ମନବୋଧ— ନିଷ୍ଠୁଯି । ଶୟତାନର ଏହି ବାରଷ୍ଟ ପ୍ରତି
ମୁହଁ ଧୂନାର୍କି କିମ ଆଉ କେହି ହୋଇଯାଇବା
ନାହିଁ । କି ଥାମ କଥାରେ rest କରେ

ସେତେବେଳେ ଠିକ୍ ଏହିପରି ଦେଖିଲୁ । ବିନ୍,
ଜନ୍ମ ପରିତାର ହିଂସା ସ୍ଵକବ ସମ୍ବନ୍ଧର ଧାର ଧୀ
ଆବରଣର ଅବୁଳ ଦୁଇ ।

ଦୁଲଭା— ସତେକଣ ଆପଣ ଆମକ ସାହାରୀ ରଖିବା
ମନବୋଧ— ଏହିଏ ନିଷ୍ଠୁଯି ରସିତୁ ଥାରେ ବାହ୍
ପାଞ୍ଚର ମୁଁ ଲାଗି । ତୁର ମିଥ୍ୟା ଥ ପାଞ୍ଚ
ମୋର ଚକଳା ହିଟାକୁ ବସିଲା । ତମାର
ବୈଜ୍ଞାନିକ କଥାର ଦୁଇଲା ।

ଦୁଲଭା— ଆମଙ୍କ ପାନ୍ତର ଆପ କିମି କିମି
ରହିରୁ

ମନବୋଧ— ଅଜୟ ଦାନ୍ତ କାହିଁକି କିମି
ଦେଖିବାକୁ ଗମନ ମୁଁ ଲାଗିଗଲା । ତମାର
ମନ୍ଦିରର କୁଣ୍ଡି ଆମଙ୍କ ତାର ଅଳ ବା କାହିଁ
କାହିଁକି ଦୁରାଳିର କୁଣ୍ଡିର କାହାର କାହାର
କରିଥିଲୁ ଥିଲୁଥିଲୁ ତଥବାକି ।

ଦୁଲଭା— ଆମଙ୍କ ଥନ୍ତରିମ ସତ୍ୟ ।

ମନବୋଧ— ଏହି ରହ ସବାକେନ୍ଦ୍ରିୟର ପ୍ରତିକି ।

[ଲୁଣି ଏହିଏ ରହ ସବାକେନ୍ଦ୍ରିୟ ପ୍ରତିକି]
ତେବେଳେ ମରିଯାଇଲୁ sir

ମନବୋଧ— କାହିଁ ମୁଁ ଜାରି ।

ସବ୍ରକଳନ୍ତୁଷ୍ଟକର— ଆମଙ୍କ ନିର୍ଦ୍ଦାଶ ଅନେକବୀ
ସେବେ ଧୂ ତୋଳିବେ ଯାଏ ତାନାରେ ତ ଥିଲେ
କାର୍ଯ୍ୟିକ । ତଳକଟା ପରେ ଭାବିତରେ ଯାଏବେ ସଙ୍ଗେ
ଆମର ଅଭିଭବ କୁଣ୍ଡିଗଲା । ବାହ୍ନର ଆହୁ
ଭାବ୍ୟ ପଥର ଧାଗଲ ମରି ତଥାତିବାକୁ ଥାରେ
କାହା । କେ କି ତଥାତି ! ମୋର ସାଇତକି ଏ
ହାହ୍ ମାନିଲୁ ।

ମନବୋଧ— ତଳକଟା ସର୍ବରେ ନାଶକ ଥିଲୁ । ଏ କିଏ
ଜାଣିଲା ?

ସବ୍ରକଳନ୍ତୁଷ୍ଟକର— କିଏ sir ?

.ତମକ ଭାବରେ ନାହିଁ । ଏ ଆମ ଦୂରାଳି ଦିନ୍ଦୁ
ରୁଷି ନାହିଁ ମୁଁ ଅଜୟ ଦୀର୍ଘ ମାର ଅନ୍ତରେ

କିମ୍ବଳି । ସେଠାର ମିଶ୍ରମ ଦାସଙ୍କ ଆର୍ଦ୍ରନାଦ
ଶୁଣି ଉପରକୁ ଦୋଡ଼ିଗଲି । ଶୁଣିଲ ଧୂର୍ଜଟି କହିଛୁ—
“ନକରିବି ମୋର ମହାଶୟା ଅଜୟ ଦାସ ଥାଇ
ତାକୁ ନିଷ୍ଟାର ଖଣ୍ଡ କରିବ ।”

କ୍ରିନିଟ୍ରେକ୍ଟର — ଏ ଯେ ରାତିମତି thrilling !

ନନ୍ଦାଧି — ଅଜୟ ବାବୁଙ୍କୁ ନ ପାଇ ସେ ମିଶ୍ରମ
ଦାସଙ୍କ ଗଲା ଚିଠି ମାରିବାକୁ ପାଉଣ୍ଡିଲା । ମୁଁ
ପରିଷ୍ପରା ତାକୁ ଆମ୍ବ ସର୍ପଣ୍ଟ କରିବାକୁ ଆଦେଶ
ଦେଲା । ସେ ମୋତେ ଦେଖି ତଳକୁ ତେରି
ପଢିଲା । ତମେଷରୁ ପାଥ ଧୂର୍ଜଟିର
ଲାପ୍ତ ନେବାର ଶୀଘ୍ର ଦର୍ଶାବିଷ୍ଟ କର । ମିଶ୍ରମ
ଦାସ ବଜ୍ର shock ପାଇଛନ୍ତି ।

[ସବୁ ଉନ୍ନତ୍ତେକ୍ଷର ପ୍ରସ୍ତାବ]

ନନ୍ଦାଧି — ଧର୍ଜଟି ଯାଗଲ ନ ଥିଲା । ଆମେ ଏତେବେଳେ
ଜଣେ ଯାଗଲର ସନ୍ଧାନରେ ଥିଲୁ ବୋଲି ତା'ର
ପ୍ରିୟାର ନ ଥିଲୁ । ସେ କେବଳ ଗୋଟିଏ
ବିଷୟରେ abnormal ଥିଲା । ଲୋକକୁ ୧୦କାର,
ଟଲ୍‌କାର କଷ୍ଟ ଦେଖି ୮୦ ଏବଂ ୮୦୦ ମୋଦ ଖର୍ବେର
କରୁଥିଲା । କାହିଁ କି ଜାଣେ ନା, ନିଜର ଅପରାଧର
ଆଶ୍ରୟତନା କରିବାକୁ ତା'ର ଭଲ ଲାଗୁଥିଲା ।
ତା'ର ପ୍ରତିଭା ମଧ୍ୟରେ ଏଇଟା ଥିଲା ଦୁଃଖିତାର
ଚିହ୍ନ ।

କ୍ରିତା — ଅପଣ ଠିକ କହିଛୁନ୍ତି ।

ନନ୍ଦାଧି — ଏ ଘରେ ଯେତେବେଳେ ସେ କିମ୍ବାଟି
ନାମରେ ନିଜର ପରିଷ୍ଯ୍ୟ ଦିଏ ମୁଁ ତାକୁ
ସଫରେ କରି ନ ଥିଲା

କ୍ରିତା — ଅପଣଙ୍କ ସଫରେ ଯେଲା କିମ୍ବରି ?

ନନ୍ଦାଧି — ଅକ ସକାଳେ ତା'ପହିତ ଦେଖାଯେଲା
ମୁଁ ତାକୁ କହିଲି ଧର୍ଜଟିର ସକାଳ ଏବେ ମଧ୍ୟ
ପାର ନାହିଁ ।

କ୍ରିତା — ତା'ପରି ?

ନନ୍ଦାଧି — କି ଛାନ୍ଦୀଯିଟିଙ୍କ ଧୂର୍ଜଟି ଏଇଯାଇ ପାଠର

ସେ ବିଷୟରେ ମୋତେ ଉପରେଦଶ ଦେଲା ! ଦୁଇ
ଶୁଣି ଅସତକ କଥାରୁ ମୋର ଟୈକ ସନ୍ଦେଶ
ହେଲା କିନ୍ତୁ ଅଜୟ ବାବୁଙ୍କ ଅତିଥି ଯେ ଧୂର୍ଜଟି
ହୋଇଥାରେ ଏପରି ଆରଣୀ ଅସ୍ମବି, ତେବେ ବି
ମୋ ମନରୁ ସଦେହ ଗଲନାହିଁ । ମୋର କେବଳ
ମନେ ହେବାକୁ ଲାଗିଲା — ବର୍ମାର ବିଦେଶୀ
ବିଶ୍ଵାସୀ ନନ୍ଦ ଏ ଲୋକର ପ୍ରକୃତ ପରିଷ୍ୟ ନୁହେଁ ।

ସୁଲତା — ତା'ର ଗର୍ଭର ଆମ୍ବ-ପ୍ରତ୍ୟେ ତା'ର ପତନର
କାରଣ ହେଲା ।

ମନବୋଧ — ଆମେ ତା'କୁ ଆଉ ତା' ସଙ୍ଗୀ ବିଜ୍ଞାନ
ବୋଲି ଜଣେ ସ୍କ୍ରିଲୋକକୁ shadow କରିଲୁ ।
ବିଜ୍ଞାନ ଅନୁଯ୍ୟ ତରେ ତା'ର ଘର ଡିଲ୍ଲାସ କର
ଧୂର୍ଜଟିର enlarged ପଟୋ ପାଇଲା । ପଟୋ ସହିତ
ବିଶ୍ଵାସୀ ସାତ୍ତ୍ଵିକ ଦେଖି ସଦେହ ବନ୍ଦିନ୍ଦ୍ରିୟ
ହେଲା । ମୁଁ ଅଜୟବାବୁଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଦେଖା କରି-
ବାକୁ ଅଗରୁ ରାତ୍ରି ଅସ୍ତିତ୍ବ, ବାଟରେ ଗୋଟିଏ
ଦୂର୍ବିଶାରେ ତେବେ ହୋଇଗଲା । ଏଠାକୁ ଆସି
ଅଜୟବାବୁଙ୍କ ଖର ନେଉଥିଲି, ଏପରି ସମୟରେ-

[ଅଜୟ ପ୍ରବେଶ]

ମନବୋଧ — ସେ ଆସି ପହଞ୍ଚିବା ଗଲେ !

ଅଜୟ — [ବ୍ୟଗ୍ରଗତରେ] ଧୂର୍ଜଟି ମଧ୍ୟାଇଛି !

ମନବୋଧ — ହଁ ଆପଣଙ୍କ ଶର୍କୁସ୍ତେହ ପାଗଲଟା,
ଆପଣଙ୍କ ଦୃଶ୍ୟ କରିବାକୁ ଆସି, ଆପଣଙ୍କ
ନ ପାର ମିଶ୍ରମ ଦାସ ଉପରେ ପ୍ରତିଶୋଧ ନେବାକୁ
ବସିଥିଲା ।

ଅଜୟ — ମୁଁ ତ କିମ୍ବି ବାହି ପାରୁ ନାହିଁ

ମନବୋଧ — ଆପଣ ଆଉ ଟିକିଏ ଆଗରେ ଆସିଥିଲେ
ବିଶ୍ଵାସୀବାବୁଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଦେଖା ହୋଇଥାନ୍ତା । ଏସେ
ଏହୁମାଦି କେଉଁ ଅଜନ୍ମା ଜାଗାକୁ ମୁହଁଯାଦାକଲେ ।

ଅଜୟ — ଘରଶା କଣ ସଲତା ?

ସୁଲତା — ମନବୋଧବାକୁ ସବୁକାଥା ଜାଣି ଯାଇନ୍ଦି ।

କିନ୍ତୁ ଆମ ଅଛିଥିର ପ୍ରକୃତ ପରିଚୟ ସେ ପ୍ରକାଶ
କରିବେ ନାହିଁ ।

ଅଜୟ :— [କର ମିର୍ଦ୍ଦନ କର] ଧନ୍ୟବାଦ !

ମନବୋଧ :— It is just human ! ଧନ୍ୟବାଦର
କାରଣ ନାହିଁ ।

ସୁଲତା — ଅପଣଙ୍କ ରଣ ଆମେ କେବେ ଶୁଣି ପାରେବୁ
ନାହିଁ ।

ମନବୋଧ :— ଚବ୍ଦି ! ଆଜୀବନ ସୁଦ ଦେଇଯିବେ,
ସ୍ଵତ ରବିଦୀର ନିମନ୍ତଣ କରି । ମୁଁ ଯାଉଛି,
ନମ୍ବାର ।

ସୁଲତା } :— ନମ୍ବାର ।

[ମନବୋଧର ପ୍ରଶ୍ନାନ]

[ଅଜୟ ସୁଲତାର ସ୍ବାତ ଧରିଲା । ଦୂରଙ୍ଗଣ ବିଷ୍ଟ ସମୟ
ନାରବ ରହିଲେ]

ସୁଲତା :— ଶୁଣୁଛ ?

ଅଜୟ :— କଣ ?

ସୁଲତା :— ମନେ ତ୍ୟାଗିଛି ଡଗାଟେ ସୁଗାରି ଏ
ନରକ ଧ୍ୱଣା ଧ୍ୱାଗ ଜ୍ଞାନଥିଲୁ ।

ଅଜୟ :— ଆଜ ଆମ ଦୂରନ୍ତର ଅବସ୍ଥାନ ତ୍ୟାଗିଛି
ମୋର କିନ୍ତୁ ରଧୁ ହେଉଥିଲା ଧୂଳିଟି ଦିନେ
ଦିନେ ଧରାପଡ଼ି ସବୁକଥା ପ୍ରକାଶ କରିଦେବ
ସ୍ଵପଣ ଘଟଣା ଚନ୍ଦର ଆମେ ପଡ଼ିଥିଲୁ ।

ସୁଲତା :— ବିପଦର ମେଘ ଅସ୍ଥିଥିଲା ଅବସ୍ଥାକୁ ସେହି
ଥତକିନ୍ତ ବରରେ ସେ ମେଘ ପୁଣ୍ୟଗଲା ! ଆମ
ଜଣାକର ଜୀବନ ଚନ୍ଦ ଗୋଟିଏ ଆବର୍ତ୍ତର
ହୋଇଥିଲା, ଏଥର ଆବର୍ତ୍ତର ସମାପ୍ତି ହେଲା

ଅଜୟ :— ତୁମ ଅନେକ ଦୂଃଖ ପାଇଛୁ ।

ସୁଲତା — ଏ ଦୂଃଖ ମୋର ପ୍ରାପ୍ତି ।

ଅଜୟ — କାହିଁକି ?

ସୁଲତା :— ତୁମ ଦିନ ମଧ୍ୟ କହିଥିଲା, ନାୟକ ଜୀବନ
ପଥ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଅଟେ । ସେ ପଥାରୁ ଅଜଣା ଦୈତ୍ୟ
ପଥରେ ଶିବା ଦୁଃଖ ନୁହେଁ । ମୁଁ କିନ୍ତୁ ଦୂଲି
ପାଦ ବିହାରଥିଲି । *

କୁଡ଼ିଆ କୋଣେ

ଶ୍ରୀ ଲୋକନ ଦେ

ହୁନ୍ଦୁନେଖା ନଈ କୂଳେ
ଛାଟ କୁଡ଼ିଆଟି ବହୁଦନୁ ଥିଲା
ପୁଷ୍ଟିଜା ବହର ମୁଳେ ।
ଗାଆଁ ଦେବ ତାଙ୍କ ମାଝ ଥିଲା ପାଶେ
ଶ୍ରୀଷମେ ଚସ ଝାନ ମସିଠିଲା ଚାନ୍ଦା ବାଧେ
ଗାଆଁ ଘର ସବୁ ଥିଲା ଟିକ ଦୁରେ
ଦୁର୍ଚଳ ଥିଲା ନଈ ପାଠ,
ମଣ୍ଡପ ଅତ କିଛିଆ ମହିରେ
ପଡ଼ିଥିଲା ଗାଆଁ ବାଟ ।

ଶୁଷ୍ଣା ହେଥା ଛୋଟ ଭଇଟିକୁ ଏହି
କୁଡ଼ିଆରେ ନିତି ପଡ଼ି ରହିଥାଏ
ଦୁଃଖ ସୁଖକୁ ଆଦରି ।
ବୁଢ଼ା ବାପ ତା'ର ଦକ୍କାଳରୁ ଉଠି
ଯାଏ ନିତ ଧନୀ ଘର,
ସାର ଦିନ ଖଣ୍ଡ ରୁଜି ପୁଞ୍ଜି ଏ
ଥର ସଞ୍ଜବେଳେ ଧରିବା ।

ଶୁଷ୍ଣା ହେଥ ସେ— ବୟସ ବାର କି ତେବେ
ପତନ ଅସି ଛାଁକ ମାରିଲାଣି ମଳନ ଅଟଙ୍ଗ ତାର
ବୁଢ଼ାର ଶିଆଇ ନାହିଁ,
ଶିଅ ବାହାଘର ଭାବିବ ସେ କେବେ
ଅବସର ତାର କାହିଁ ?

ଫର ଛନ ଦିନ ନ ପାର କେବୁନ୍ତୁ କହି
କହିଲା—“ ମାଆ ଲୋ ! ହଲଦୀ ପଦା ପାଉଛି
ଶାନ ଆଣିବାକୁ ଗାଆଁ ଲୋକ ସାଠର ଆଜି
ମୁଦୁ ମୁଠେ କରା ଥିଲା ଦେବ ମାଆ କର
ଲେଖିଛି ଆହିବି କାଲି,
ବେଳ ଲାଶେ ଲୋ ମା ଚକରେ ବାଟ ୪୦,
କେମିତି ପାରିବ ଗୁଲି । ”
ଶୁଣି ହେଅଳ ଭାଇଟିକୁ ଏହି ମତରେ ରହିଲା ଘରେ
ତରୁଗଲା ନିମ୍ନ ହେଠର

ତେସ୍ଵାଳିଶ ସାଲେ— ଅଜାଲ ଆପିଲା ମାଡ଼ି
କେତେ ଲୋକ ମଲେ କେତେ ଗଲେ ଗାଆଁ ଛାଇ ।
ପଇସା ପାଇ ବି ଧାନ କି ରୁହିଲ
ମଳଲା ନାହିଁ ମୁଠେ ।
ନିକୁଳ ବୁଢାଟା ବୟସ ତାର ପାଠେ
ତଥାପି ଦଖିଛି ମାସକେ ସେ ଦିନ ସାତ
ପୁଅ ହେଅ ମୁହଁ ଦେଉଥାଏ ମୁଠେ ଭତି

ବ୍ରତର ପଦ୍ଧତି

ଦନେ ଦୁଇ ଦିନ ତିନି ଦିନ ଗଲା ଗୁଲି
(ଦନେ) ପୂରୁବ ଆକାଶ ଦିନି ଆସୁଥିଲା ନାଲି
ଗାଥାଁ ଲୋକେ ଯେତେ ଘରକୁ ଆସିଲେ ଫେରି
ଥିଅଟା ଥିଲା ତା କବାଟେ କାନକୁ ଢେରି
ଦାଣ୍ଡକୁ ଦକ୍ଷତ ପାଇ

ଯଗୁରିଲା, “ତୁମେ—
ବାପ ମୋର ଗଲା କାହିଁ ?”

ସବୁ ତ ଆସିଲ
ଥାନା ଧାରେ ଆଜି ଗୁଡ଼ଳ ହେଉଛି ଦାନ,
ମିଳ ଯିବ ମୁଠେ
ଭୁଲି ମାନ ଅପମାନ ।

ଦେଲା ରତ ରତ
ବେଳେ ନାଥ ତେଜନା

ସମାଦ ଦେଲା ଆସି
‘ତେମି ଲୋ ! ତୋହର ବାପ ଆଜି ବାଟେ

ହୋଇଲା ସରଗ ବାସୀ ;
ଖୋଲିଛି ଭାଇଟିକୁ ଧର

ଦୁଇ ଡେଣେ ମାରି
ଏଠି କିଆଁ ଯିବୁ ମର ?

ଗୁଣ୍ଣା ହିଥାଟା
ତା’ ନୟନେ ନ ଥିଲା ଲୁହ,

ଅଖି ଆଗେ
ହୃଦୟେ ଉଠିଲା କୋହ ।

ଭାଇଟିକୁ ତାର ଧର
ତକ ତକ କର ।

ପାଣି ପିଆଇଲା
ସେ ଗଲା ସେଣିଣି ମରେ ।

ଦୁଇଆ ଦଶିଲା ଅଂଧାର ତାହା ଆଗେ

ବବିଲା—‘ପ୍ରାଣ ମୋ ଯାଆନ୍ତାକି ଏହି ଲାଭଗ’ !

ଦନେଇ ଆସିଲା ଖୁମ ଅଂଧାର ରାତି,

କୁଣିଆରେ ଶାଲ ମଲା ଭାର ତାର ସାଥୀ ।

ସିନ୍ଦୁର ପାଟିଲା କୁଆ କଲା ‘କାଆ’ ‘କାଆ’,

ଦୁଇର ବାଟେଇ ଧଇଲେ ଧେ ଯାହା ରାହା ।

ଧେହି ବାଟେ ଡକତେ-ଗଲେ ଡଦନ୍ତୁ ବା କିଏ,

ମଲା ଭାର ଧାରେ ନୟନ ମୁହଁଙ୍ଗ ସିଏ !

ପଞ୍ଚ ଆ କହିଲା, “ଶଣିବୁଟି ଆଲୋ ହୁଅ
ସିଏ ତୋର ପାଇଁ ଗଡ଼ାଇଛି ବାଟେ ଲୁମ୍ବ ।

ବଥସ ଗଲାଣି ଗୁଲି ପାରୁଚି କି ଥାଉ !
ଫେଟରେ ତ ପୁଣି ନିଆଁ ଜଳେ ଦାଉ ଦାଉ ! !

ସଂଜେ ଆସିବ ଫେରି,
ତୁ ତ ଲୋ ନ ଜାଇ
ଶଣିଲୁଣି ଯାଆ,
ଆନାକୁ ନ କର ଢେର ! !

ବେଳେ ନାଥ ତେଜନା

ସମାଦ ଦେଲା ଆସି

ବାପ ଆଜି ବାଟେ

ହୋଇଲା ସରଗ ବାସୀ ;
ଖୋଲିଛି ଭାଇଟିକୁ ଧର

ବଂଚିବୁ ଯା, ଶାଲ
ଏଠି କିଆଁ ଯିବୁ ମର ?

ତାଠକା ହୋଇଲା
ତା’ ନୟନେ ନ ଥିଲା ଲୁହ,

ଅଖି ଆଗେ
ହୃଦୟେ ଉଠିଲା କୋହ ।

ଭାଇଟିକୁ ତାର ଧର
ତକ ତକ କର ।

ପାଣି ପିଆଇଲା
ସେ ଗଲା ସେଣିଣି ମରେ ।

ଦେଲା ପହରକେ ପକରା ମା’ ସେଇ ବାଟେ,

କଳସୀଟି ଧରି ଆସୁଥିଲା ନଈ ବାଟେ,

ବବିଲା—ଦୁଆର ହୋଇଲାହି’ ବିଆଁ ଶୋଲା,

ତେମି ଏତେବେଳେ କେଉଁଆନ୍ତ ଥିଲା ଗଲା ! !

ଦୁଆର ଧାଖକୁ ପାଇ

ଦୋର ଶ କବାଟ
ମେଲାଇ ନନ୍ଦିନୀ—

ତେମି ଅଉ ଧ୍ରାଣେ ନାହିଁ”।

ଆରୋହଣ

(ଗାଁ)
ଶ୍ରୀ ପତ୍ନୀକାଥ ମଧ୍ୟାନ୍ତି ।

ପିଲାଟି କିନ୍ତୁ ଅଭ୍ୟାସ , ଗୋଟାଏ କିଛି ଚର୍ଚିବୋକୁ
ଦେଖିବ ।

ବିଶ୍ଵାସି ଫେଣିଲେ ଜଣାଯାଏ ଯେପରିକି ଅଭ୍ୟାସଟା
ମୋର ନୁହେ, ନୁହୁଷୁଷୁଷମାନଙ୍କର । ବସମାନେ ଆମଣା
ଜୀବନର କାଳରେ ଶାନ୍ତ ନ ହୋଇ ପରବର୍ତ୍ତୀ ବିଶ୍ଵାସ-
ମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ନିଜର ଅଭ୍ୟାସ ଆଶା ନିଜର କାହାକୁ
ମନ ଦିଲାନ୍ତି, ଦେଇ ଯାନ୍ତି ନୁହାଏ ଅଭ୍ୟାସ । ଦେଖିବେ,
ଅଭ୍ୟାସ ଏବଂ କୁଣ୍ଡ ଓ ଆକୃତର ବିଶିଷ୍ଟତା କହା
ନୁହୁଷୁଷୁଷମାନଙ୍କଠୁଁ ମୁଁ ଆଜି କଣ ଚାଇଛି ତାହା ମୁଁ
କାମନା ନାହିଁ ।

ଯାହା ଦେଖିବ, ମନେ ପଢ଼ୁଛି କିଏ ଜଣେ ଧୂବପୁରୁଷ
ଗାଁ ତହିବେ ଧୂରଙ୍ଗର ଥିଲେ, ବିଶେଷତଃ ସଜନା
ଗାଁରେ । ଆଜି କିଏ ଜଣେ ଘୋଡ଼ା ଚଢ଼ୁ ଥିଲେ ।
ଦେଖାଉ ନ ନାହିଁ , ଜଣେ ଘୋଥ ରହି ଯାଇଛି,
“ ଯୋଡ଼ାଙ୍କ ଅବହୁଁ ” । ତହିବୁ ଚିହ୍ନ ଦେଖି ଯୋଡ଼ା
କିଣିବାକୁ ଦେଖି ତହିବେ ତହିବୁରେ ଲେଖା ଅଛି । କେବଳ
ଠଳମ ନାହିଁ କିଏ ତପାଧୁ କାଠର ଦେଖା କିଣିବାକୁ
ଟଙ୍କା ମିଳିବ । ସେଇଟା ସେଇବେ ବେଳେ ନୁହେ ଦେଖାଏ
ଦୂର, ତାହା ଇହା ଶାସ୍ତ୍ରରେ ଅନିର୍ଦ୍ଦେଶ ମୂଳର ଧରିବା
ନାହିଁ ।

ଅରେଇଣି କିମ୍ବାର ଉଦ୍‌ଦେଶ ଯାଏଇବେଳେ ତଥାରେ
ନନ୍ଦ ମୁଁ ଜନ୍ମ ଦସିଲି । ତଥାରେ କଣି ବଢ଼ି ଧରି
ମନୀ ନାହିଁ , କିମ୍ବା ଜିନାର ପ୍ରଥମ ଅନୁଷ୍ଠାନର ମୋର
ଅବର ନିଜନାମର ତଥାରେ ପରାର ସବୁ ଯାକ
ଅକିମ୍ବା ମୁଁ ମୁହଁ ନିଜିବନୀ ତଥାର ତଥାର କନ୍ଦର ।
ଗୋଟିକି ପାଇବି ଅକିମ୍ବା ପୁଣି ତଥା ତଥାର
ଅନୁଷ୍ଠାନି ମୁଁ ତଥାର ତଥାର ପାଇଁ ଦୁଇର

ଦୁଆରରୁ ଗୋହିରକି ଗତ କରୁଥିଲି, ଆମଣା ତୁଣ୍ଡର
ଦେଖାଇ ବାଣୀ ଅକୋରଣ କରି ଝୁଙ୍କାର ଛାପୁଥିଲି,
ସ୍ଵର୍ଗ ଦେବବଳା ଅବଶ୍ୟ ଦେଖିବାକୁ ଆସଥିଲି ।
ସେମାନେ ସନ୍ଧାବଦୁଲ, ତେଣୁ ତମାର କୁରଣୀ ନାହିଁ ।
କିମ୍ବା ମନେ ଅଛି ପଞ୍ଚଶିମାନେ ସାବାସ୍ ସାବାସ କରି
ତାଳ ମାର ଉପ୍ରାହ ଦେଇଥିଲେ ଏବଂ ଘରର ଚଳିବେ
ଆକୁଳ ହସାର ଆଳାୟୀତ ବେଶରେ ପରିପ୍ରକାଶ
ଦେଖିବି ଆୟୁ ଥିଲେ , ସେମାନଙ୍କର ଆଶକ୍ତା ଦେଖିଥିଲା
ଦେବାଧ୍ୟାଏ ତୟ କଳିତାଳକର ରଜପୁର ଧରି ମୁଁ ବି
ସାରୀନ ସ୍ଵାଇ ଉଦ୍‌ଦେଶ ଯିବି । ଯାହାଦେଖି, ତକିଆତକ
ଦ୍ୱାରା ଦେଖାଇଥିଲା । କିମ୍ବା ଏହି କଣ ? ନୁହିନ ମୁଣ୍ଡି
ପାଇ ତ ।

ଏହିମର୍ଦ୍ଦ, ତକିଆ, ତହିଁରୁ ଉକତର ପଦାର୍ଥ,
କେତେ କଣ କିମ୍ବି ଚଢ଼ି ମୁଁ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆମଣିଲା ତାର
ଦୁସାବି ଲାଗିବାକୁ ସମୟ ଲାଗିବ । କର୍ତ୍ତିମାନ, କେଉଁ
କମ୍ବୁ ତମାର ଅଭିଭିତର ଆରେସୁତି କିମ୍ବା ସୁନ୍ଦର ପାଇଛି ।
କିଏ ତହିଁ ଯାଇଛି ତକିର ଯାଇପରି, ନମାର ପରିଶିଳି
ନାହିଁ ଏ ଠଳିଠଳ ତୋକି ଅଭିଭିତର ଦେଖିବେ ମୋର
ରଜଧାନୀଏନ । ତାର ପ୍ରାଣୀନ ଦେଖିବୁ ଶଣ୍ଟିଏ ହାତ
ଛୁଟାଇଛି, ତାର ଉଦ୍‌ଦେଶ କାଠିଲାଦର ଝୁରଚପାକ
ପ୍ରଭୁଙ୍କ ଅଭିନକ ଜୀବଜନ୍ମ କୁଣ୍ଡ ଆଶ୍ରୟ ଦେଇଛି । କିମ୍ବା
ଏହି ଧାତାନ ପାଠର ଆଭରାମ ମୁଁ , ସନାତନ ଦେବ
ଶଣମ ।

ନାମକିନ୍ତୁ ଯାକି “ କିମ୍ବରୁଙ୍କ ନିଜନାକୁ ଯାଏ ।
ଦୁଇକଟିକାଳୀ ନାହିଁ ପ୍ର୍ୟାଳ୍ଟିକାନ୍ତି କେଷା କରେଁ ।
ଅଧରଂ ସିଦ୍ଧାପରକୁ ପରିଶା କରେଁ , ତାଙ୍କର
କାମଳୀର କାଠ ଜୋତାର ମାଲିନ୍ ବିଶୁରର ମୌଳିକତା

ପ୍ରତ୍ୟେକ କଥାକୁ ବିବିଧ ଉପାୟରେ ପ୍ରଶଂସା କରେ । କେବେଳାଟାଙ୍କ ଖକ୍ଷିତରେ କହିଲେ ବିଜ୍ଞାପନ ଆବୋଦଣ ଛାଡ଼ି ଅଣ୍ଟାଇ ଅବଲମ୍ବନ କରେ ସେଠି ।

କିନ୍ତୁ ଆଧିକୀୟ ହାନିକୁ ଫେରି ଆଧିକୀୟ ବେଳାକୁ ମୋର ନାକ ଅପେକ୍ଷା କରିଥାଏ । ତୋକିତଳର ପ୍ରଜା ବର୍କେକୁ ଆବୋଦନଟର ଯେଉଁଠିବେଳେ ଦେବର ତର୍ମ ଓ ମାଂ ଏଣ୍ଟିଶିଆନଙ୍କଠାରେ ନୁହନେ ଜୀବଜୀବା ଆସେ ସେବେଗେବେଳେ ମୁଁ ଘୋଟା ଗାତ୍ର । ତାର ଗୋଟିକିଆ ଦୀ ହାତ ଉପରେ ଦୃଢ଼ ଭରାଦେଇ ଲେଖିବର କୋରନ୍ତିର ଦୂର ଗୋଡ଼ ହଲାଏ । ମୋର ବାଦନ ଘରୁଲ ଚୌଇ କାନା ବିଶ୍ଵାସ ଗର୍ଜନିରେ ମୋର ମାନ୍ଦୁ ଲସ୍ତାହି ଦିବ । ନାରସ ଦରଦୁ ଶୁଭିରର ମାୟୁରେ ମୋର ଅଭିଜାତ୍ୟର ସେତିକିମାତ୍ର ଦ୍ୱାରକ ।

ନୂପୁରୁଷଙ୍କର ଅଭ୍ୟାସ । କେବଳ ନୂପୁରୁଷର ନୂପୁ କାଳେବର ।

କିନ୍ତୁ ଗୋଟିଏ ବିଷୟରେ ମନରେ ତର୍ମଧ ଉପସାଧା ।

ସେ ତନାର ଦୂରାଶା । ତେ ଏ ସୁଗର ଧାନଦୀ, ମଟରଟାଙ୍ଗ । ତମ ର ସ୍ଵପ୍ନ । ପାହା ମୋର ରୁଲିଏ ତଳା ଦେବନାରୁ । ହାତର ।

ଦିନାର୍ଥକ ନାଟଣି ଗେଗେତର ଯେତେଠେବେଳେ ମୁଁ ଦାରିକୁ ଠାରିପାଇଛି ମୋର ଧନୁଶକ୍ତି ରାଜେଧୁରୁଠାରେ ଠବତଖି ତୋକି ଶାବକ ଟ୍ରଙ୍କ୍ ବାକ୍ୟ ମହାନ୍ତା ଠନ ସହି ଉପରେ ଯାଦା ବୁଲୁଳାଠର ବସ ଟେଷ ଟେଷ ଦେଖିଲୁଛି, ଆରଟି ଦାରମାର ଧର୍ମସ କରୁଛି ଝରଳା ଉପରକୁ ସାଥରିଦାକୁ ଏବଂ ଗୁମ୍ଭାଶି ବାକର ପନ୍ଥକି ଉନାର ଆରମ୍ଭାସିଣ କାରି ମଧ୍ୟାହ୍ନାମହେ ମଞ୍ଜ ଅଛନ୍ତି, ମନେର ମେର ଅଧ୍ୟାତ୍ମିକ ମୂର୍ଖ - ଯୌବନର ଆଶା - ତବକଳ ଆଶାମାନ । କ୍ଲାନ୍ତିର ଅଞ୍ଜିନ ଦୋଳିଦୋଇ ତୁର ରଥ ସଧନାଟି ଧାର ଅଣିବୁକ ଭାବେ । ଦ୍ୱାରି ଏବଂ ଧରିଲା ତଙ୍କଟଳ ।

ମୁଁ ବି ନିଆଁ, ତକବଳ ଜାଳିଣି କାଠ ଲୁହେଁ । ସଂଶୋଭି ଆସ ଲକ୍ଷର ଏଂକାର୍ଷିତା ପଥାରୁ ଅଥନକ ଆଶା ଅନ୍ତର୍ଭେଦ ରହିଛି, ଗୋଟାଏ ଗୋଟାଏ ଧାରାସଠାର ସେଇହି ତଗାଟା ତଗାଟାକୁ ମୁଁ ପାଇଲି ନାହାଇବୁ କିନ୍ତୁ ମନୀର ଗାଡ଼ି, - ଜନଭାବ ପଟ୍ଟାର ଆଗର ରାଜଠାରୀ ତମାର ଆଶିକାତ୍ୟର । ଭୁଲ ପାଇବେହିଁ । ଦିନ ତବକଳ ପ୍ରାଚେତ୍ରଧାରା ସୁଗର ଅଥ କିନ୍ତୁ ରାତରେ ଦୁଇଟି ଭାଇଙ୍କ ତାରା, ନାହିଁ କୁହାର ରୁଲିଛି ।

ବଢ଼ ପାଠକ ଖୋଲିଯାଇଛି । ମୁଣ୍ଡରେ ପଗଡ଼ ଖାତ୍ରେ ନାଲିଧାର୍ତ୍ତି ତୁଣ୍ଡରର ଧଳା ଧାତ୍ର ଆୟୁ ଛନ୍ତି ଧାର୍ମିଆୟ ପାଧ୍ୟ, ମୋର ବିଶିଷ୍ଟ ଆଶିକାତ୍ୟକୁ କୁର୍ମିଶି କିରିଦାକୁ ।

ପଢ଼ୋଶା ଦବଶର ଉପନିଧାସର କାହାଶା ଧର ।

ମଠରାତ୍ରି ।

ବିଗତ ଜୀବନର ଅଧିତ୍ୟାଗପବ ବେଳଟର ପଢ଼ିଥିବା ଇଂଚରକ କବିତାର ଧାତ୍ରାନ୍ତିକ ମନେ ପଡ଼ିଯାଏ ।

“ ଦୃଢ଼ ଘରର ଦୁଲ୍ଲାଲୀ ଧରି,
ଧ୍ୟାପାକ ପାତ୍ରର ବକାଳିନୀ
ଧ୍ୟାମ ଉଦ୍ବାଦିତ ଧାରା କାଠ ଧେବ
ଧାର୍ମିଲୁହି କିମ୍ବ ନିରଜନେ

ପ୍ରାତର ତନି ଧମ ମେଠା

ସଂଗାତ ବିଦୟେ ଦେଇ ହେବି
ଧାସାଦେ କାରା ନୂପୁର ।

ମଠରାତ୍ରି ।

ନିଦି ଆସେ, ଆଶା ମେତଣୁଳାହି ।

ଆଶିକାନ୍ତୁ ସାକୁନୀ ଦିଏଁ ଏ ଜେବର ଆଶା ଧର-
କମ୍ପନ୍ତର ମନ୍ଦିର ଉପରେ ।

ଏହି ଶୁଣିନ୍ତି ଦ୍ୱାରର ଲବିଲାହି ମଠ-ଗାଡ଼ିଲାହି
ଜୀବନର ଧସ ଧୁଗର ସଭ୍ୟତାରେ ।

ନସଦିନ ଶୁଣିଥାନ୍ତି ପଥର ଅଭ୍ୟାସମତ୍ତ ମୁକ୍ତ
ମନୋହାର ଲକ୍ଷ୍ୟରେ, ମୋର କ୍ୟବିଧାରୀ ଧାରି ନୂପୁର

ବାବୁ ଆସିଲେ । କଣ୍ଠେଲୁ ବଜାର ହେଲଦିନୁ ମୋ-
ପ୍ରତି ଡାଙ୍କ ଦେଖି ସେ ବାରମାର ଦୂରଣ କରାଇ-
ଦେବାଦ, ଚେଷ୍ଟା ଲାଗେଇଥିଲେ । ଆମେ ଦିହେଁ ପାଶ
ପାଶ ବନ୍ଦରାରେ ଥିଲାନା । ପ୍ରତିଦିନ ସଜାଳେ
ସ୍ଵର୍ଗରେ ଗୁଡ଼ାଟୁ ପାଇଁ ସେ ମୋ କୋଠିକ ଆୟୁ-
ଧରି । ଅର୍ଥାୟ ମୋର ବି ଥିଲା ତାଙ୍କର ବି ଥିଲା
ନୁହେଁ । ବାରମାର ମୁଁ ପୂର୍ବଜନ୍ମ ସ୍ଵରଣ କର ତାଙ୍କ
ଦୂରା ବିଦ୍ୟାସକରେ, ବିଦ୍ୟାସକରେ ନାଳଦ ଜାର୍ଥରେ ପାଞ୍ଚ-
ଶହ ଘାଟିଏ ଜଣକ ରତ୍ନ ସେହି ମୋର ଅତି-
ଆପଣାର । ଆଜିକାଳି ମୋର କର୍ମପୁଲ ତାଙ୍କର
ଶାର୍ଦ୍ଦ ହୋଇଛି । ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ତାର୍ଥ କାଙ୍କପର ସେ-
ହି ସେଠିକ ଧାରାନ୍ତି, କେବେ ରକ୍ଷାରେ କେବେ
ଚିଯାତାଗାନ୍ତରେ । ଏହି ମାଥାନ୍ତି ପୁଣ୍ୟ, ମୁଁ ମାର୍ଗ
ଲାଙ୍ଘର ପ୍ରେମ । ପ୍ରେମହୃ ସାରତ, ଆଜ ଜାଣି ଅଛୁ ?

ଦୁଇ ଦୁଇ ଅଛିବାର ଉଲ୍ଲମ୍ବିତୁ ନିଜାକ୍ତ ସାରତର
ପରାଇତଦିବାଟୁ ଦୁଇର୍ଥ ଆସି କୁକୁରମାଟୁ ପରି ଝାଗି-
ଗଲେ । ତୁମୁଁ ସେଇ

କାହା, ବାବୁ ଆସିଛୁ । ରୂପ । କିମ୍ବା — ”

“ କାହାର ବାବୁଠର ? ” ଦେଶୀ କାହୁବାକୁ ତୁଣ୍ଡରେ
କାଗା ନଥିଲା ।

“ ହେଉ ଦେଖୁନ୍ତା, ଧେଇଛନ୍ତି । ”

ଏହିଦୀ ବର୍ଣ୍ଣର ଗାର ମୁଖ୍ୟ ପାଶର ଢିର କୁଣିକୁ
ପିଧାଇର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଚିବାମାନଙ୍କ ଅତକୁ ସଫନ୍ତର
ଟଣି ଧରି ବୁଝିଗା କହିଲେ “ ଯାଇନା, ଧେଣିବ
କିଏ ସେ ”

ତାଙ୍କର ଧାରି ଧାନିପଥ ମର ଧାରମୁଁଟି
ଦୁଇରେ ଅଶିତ୍ୟାଙ୍କ ଦୁଇକ ଦଶିଲେ । ଠକାଇ
ଦିନୁ କାହାର । କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କର ଆଶାୟ ମୁଖ୍ୟକୁ
ଅନେଇଁ ହି ରଖିଲି

“ ଦୁଇଦ୍ରୁଷ୍ଟ ମୁଁ ତତ୍ତ୍ଵ ଉପଧାସ କରି । ”

“ କିମ୍ବା ଏ, ମାପ - ”

“ କି କୁହା ନାହିଁ ମର ହାତ ଦେଖ,

ଲକ୍ଷ ଅଛୁ ଦେଖନ୍ତି — ” ଆର ହୁଅଟି ଦୟା ବିଶିଷ୍ଟ
ଲେମଞ୍ଜୁଟେ ଛାଡ଼େଇବାକୁ ବ୍ୟସ୍ତ, ପୁଣ୍ୟ ପୁଣ୍ୟ
କହିଲେଣି “ ଯାଉନ୍ତି — ” ବାହୀରୁ ପାଳା ନାହାରି-
ବାର ନାହା ପ୍ରକାର ଶବ୍ଦ ଶୁଭେତ୍ତ ବିଭିନ୍ନ ସ୍ଵରତର୍ଦାରେ,
ଦାଣ କବାଟ ପଟ୍ଟାଇ ଦେଖିଲି, — ‘ ବ୍ୟସ୍ତ ’ ।

ଦେହର କେତେବେଳୁ ତାଙ୍କୁ ମୁଁ ଦେଖା କରି
ଦିପିଥିଲ । ହିଠାର ଚିନ୍ତକାର କଲି - “ ଅଭର । ”

ସଂଗେ ସଂଗେ ପକେଟରୁ ତାଙ୍କର ଉଜନ
ସିରାରେହ କେସିଟି ବାହାର କର ବନ୍ଦ ଗୋଟିଏ
ସିନ୍ଧାରେହ ମତେ ଦେଲେ, ଶାପ ଗୋଟିଏ
ଲାଗେଇଲେ । ଦୁଇଟି ଛୁଆ ଆଁ କର ସିରାରେହ କେସି
ଦେଖୁଆନ୍ତି । ପୁଣି ସେ ପକେଟରେ ରହିଲ । ବନ୍ଦ
କହିଲେ “ କାହିଁ, ଅମର୍ଯ୍ୟ ପାଲନାହିଁ,
କହିଥିଲ ଯେ — ”

ଦେହିକୁ ଚାମାତ୍ର ପ୍ରାତିର ସାତ ରଗତି ନମ୍ବୁ ଦେଖାଇ
କହିଲି “ କାହିଁ ଭାବ ସମୟ, ତୋର ଜାମ - ”
“ ମୁଁ ଭାଗାଟାଏ ମନେର କଣିଛି । ”

ଏଁ । ”

କେତେବେଳେ ତିଆଟାଏ ମାରଦେଇ କୁକା
ହୋଇ “ଆ” କରି ଠିଆହେଲେ ଜାଣେନାହୁ ” । ନିର୍ମାୟ
ଟାଣି ଟାଣି ଗୋଟି ଗୋଟି କଥ କହିଥିଲ -

“ ମଠର ! କେବଳ କଣିଲ ? କି ମଠର ? ”

ମୋର ସାଧନାରେ ସିରି ପାଇଁ ଏଇଛି ଏ, ପ୍ରେତେ-
ହେଲେ ବନ୍ଦ ତ ।

ମୋର ଧାଣ୍ଟ କବାଟ ଆଗରେ ପଡ଼ି କେହିଦିନୁଁ
ଖଣ୍ଡ ଗଣ୍ଠିଗଣ୍ଠିଆ ମୁଁ କାଠ ଏହିରହିଆଏ, ପଡ଼ିଶା
ଦରର କୋଠାକାମ ଏଇ “ଆସନ୍ତାକାମ । ସେଥିର ଦତ୍ତ
ବନ୍ଦ ଛାତ ପୁଠେ । ଏହି ମୋର ଦାନରର ସ୍ଵୀନ୍ଧର୍ଯ୍ୟ:
ବନ୍ଦନ କରେ । ସମୟ ସମୟରେ ମୋର ଦିଲାମାନେ
ତାକୁ ଆଶେଶ କରିପାରୁ ଏବଂ ମୁଁ ନାହାର ଆତକୁ
ଅପ୍ରାପ୍ତ ନଧାନାର ନମାନ ଅଭ୍ୟାସ କରିବାକୁ ଆପ୍ରାପ୍ତ
କର୍ମ୍ୟ ଦେଖନ୍ତି ପାରୁ । ” ନମାନ ପାଦକୁ ଧରିଲୁ

ବାଟ କଣାଇ ନେଇ ଆପେ ବସ'ପଡ଼' ଅଳଗଳ ଶ୍ରୀଷ୍ଟ
କରି ଗଲି ମଟର ବିଷୟରେ ଏବଂ ବନ୍ଦୁଙ୍କର ମତାମତକୁ
ଆହୁ ଓ ସେ ବିଷୟରେ ମୋର ଅଭିଜାତ ବଣାଣି
ଦେଇଲା । ମୋର ମନେ ଥାଏ ରୋଗମାନେ ତେଷଳରୁ
ଚଢ଼ି ପଳେଇଲା ବେଳେ ଡିଟେକ୍ଟିଭ୍ ଏବଂ
ବେଶ୍‌ଲିରେ । ଶକ୍ତିମାନେ ଶେଲ୍‌ସ୍ ଚଢ଼ି ଦିଦ୍ଧାର
କରନ୍ତି । ଯାର୍ଥାବାହୁ ମଟରମାନଙ୍କର ମେଷ୍ଟିନ
ସେବୁଲେ ଏବଂ 'ଦଢ଼' ତିଆର ଦୁଇ ଦେଇବାରୁଙ୍କ
କାରଖାନାରେ ଦା ଅମ୍ବି କାରଖାନାରେ । ସୁରୁ
ମଟର ଥଣ୍ଡା, ଭୁଲ ନାହିଁ, ଭୁଲ ନାହିଁ । ବନ୍ଦୁ ଉମାର
ମଟର କଣିଛି, ମୋ ବଳିଅସ୍ତରର ନିଶ ଭୁଠିଛି ।
କି ଆନନ୍ଦ ଚବିଷ ଘଣ୍ଟା କଣ ନିଜେ ଚଢ଼ି ବୁଲକ ?
ମାରେଲେ ଦେବତ ଟିକିଏ !

ତୋର ମନୋରଞ୍ଜନ ପାଇଁ ବିଜା ଆପରିରେ
ବନ୍ଦୁ ମଧ୍ୟ ସେହି କାଠ ଗଣ୍ଠିକୁ ଆପେ କରି ବସି
ପଡ଼ିଲେ । କଣ ବା କରନ୍ତେ ? କଣ୍ଠେଲୁ ବଜାର,
ସାଧନ ପଥ ବଜ ଦୁର୍ଗମ । ତାଙ୍କର ସଦା-ଶ୍ରୀଷ୍ଟ
କୁଷ୍ଟି ହସି ବିଶ୍ଵର୍ତ୍ତି ଦେଲେ,

"ଶଣ୍ଟେ ମରିଷ୍ ଗାନ୍ଧି ।

ଅବଶ୍ୟ ଟିକିଏ ପୁରୁଣା, ମାଟନ, ରନ୍ ଟିକିଏ
ଦେଶୀ ନରିଛି । କିନ୍ତୁ କଣ ନହିଲା, ଭାରା ବଳୁଅ
ରଞ୍ଜିନ୍, ଅଖ ଶକ୍ତି କଣ ଭଣା ? ବଜ କଷ୍ଟର ମିଳିଲ,
ବଲ ଗାଉ ବୋଲି ସମତ୍ରେ ତାକୁ ଆଶେଇ ଥିଲେ ।
କଥା କଣ କି, ଅଗ ସେ ଗାନ୍ଧିଟି ବିଲାତରୁ ମଗେଇ
ଥିଲେ— ରଜା, ତାପରେ ତାକୁ ସାହେବ 'ଶାସ୍ତର'
କଣିଲେ । ସେ ସୁନ୍ଦର ଗଲାବନତଳ ଜଙ୍ଗଲ
ବାନ୍ଧିଗାନ୍ତି ତାକୁ କଣିଲେ । ତା ପଥର ସତର ବାଟଚର
ଭୁଲ ମୋ ପାଶକୁ ଆସିଛି । —"

ଏହି ଦୁରାଧି ଗାନ୍ଧିଟି ସତ ବର୍ଣ୍ଣନା ଶୁଣି ମୋର
ମଳ ଟଳିଥିଲା କୁଝକ୍ଷୁଣ୍ଯାଳୁଙ୍କ ଏ ଦୁରୋତର ଜଳିଥିଲେ
କାହାର ଦେଖାଇଯାନ୍ତା ! ମଟନ ଧାରିଲା, ନାକ ଉପରୁ

ବିଷ ଦେଖଇ କହିଛି —

"Bucephalus-Bucephalus was a horse
A horse has four legs."

ସେହି ଲଜିକ୍ କ୍ଲାସ୍ ।

ସେଇଠୁ ବନ୍ଦୁ ସହିତ ମୋର ମମତା । ଅନ୍ତରୁ
ସାମାରେ କଥ —

ତିନ୍ଦା ଆଗେଇ ଗଲା ।

ବନ୍ଦୁ କହିଛନ୍ତି ପରା "ମଟର କିଣିବାକୁ ବାଧ ହେ
ଇବି ମିଥି ସାହେବ ଗ୍ରେଟରେ ଯାଉଛନ୍ତି । ଅନ୍ୟମାନ
ପ୍ରତିଯୋଗିତା କରୁଛନ୍ତି । ଉପାୟ ନ ଥିଲା ଯେ
ତାଙ୍କର ଦରକାରରେ ଆସି ପାରିବ । ତାପଥର,—କେ
ଆରବିଅନ୍ତି ବସି ଗାଡ଼ି ଭଡ଼ା ଯୋଗି ଦିଜାଇ ।

ତୁଁ, ତ୍ରିମର ବି କଣ ଦରକାରର ଆସିବ ନାହିଁ
ଦଶରା ଦୁଲଣ କି ଦାୟିତ୍ୱାଧି । ଯେବେ ଉ
ହେଲେ ଟିକିଏ ଭୁଲ ଆସିଦାକୁ । ଗୁଲ ଥିରେ ।

ସମାଧିଷ୍ଠା ଏକୁଟିଆ ସଂଭାଳି ଗାହଳି ନାହିଁ
ଭତରକୁ ଗଲି ।

" ଏ ଯ୍ଯା'ଡବାଜ୍, ଶୁଣିଲଣି, ମୁରଲୀବାବୁମ —
ସ୍ଥା-ବୋଇ ପ୍ରତାପଧିମାଣା । କହିଲି 'ପାନ ଦତ୍ତନ୍' :

'ସେ ଲଣ ଯିବାକୁ ବାହାରଲେଣି ?'

'ହଁ, ଆଜ କଣ ପାନ ଖଣ୍ଡିବ ନାହିଁ ଦାସ୍ତଖତରେ
ହସ ହସ ସେ ଧରୁଇଲେ, 'କୁଆଜେ ଆସିଥିଲେ' ।'

'ସେ ସବୁ ସରକାରୀ ଲଥା, ଭୁମ ଦୁଃଖ ପାଇ
ନାହିଁ ।'

'କିମାପଠା ନାହିଁ, ବଜାରକୁ ଯାଇଥାକୁ ପରା
ତମ କାମିଜ, ତିର ଗଲାଣି, ଆଜ ଶତ୍ରୁ କର
କହିଥିଲା—'

ଗୁମ୍ଭାର ହୋଇଗଲା । ଏ ମଟତ ଭୁଲାଇବାକୁ ରୁଥେ
ନାହିଁ- ହିଃ ।

କହିଲି 'ଦେ ସବୁ ବାଟେ କାହା ଛୁଟ, ମୁରା
ବାବୁ ନାହିଁ ମଟର କଣିଛନ୍ତି ।'

'ତୁଁ ଦସଇ କଣ୍ଠ କାହିଁବାକୁ ଆସିଥିଲେ ?

‘ଉଲ୍ଲ ହେଲା ନାହିଁ’ ? ଯେତେବେଳେ ମନ କରିବ ମାଟେ ଆଣିବା । ସେତ ମୋର ସାଙ୍ଗ, କହିଲେ ମନ୍ଦିରର ଚକବେ । ପୁରୀ ଯିବା, ଭୁବନେଶ୍ୱର ଯିବା, କହିଲୁ ଏଥି ତୁମ ଗଞ୍ଜାମ୍ ବି ଯାଇ ପାରୁଁ କେବେ—’

‘ସୁର୍ଯ୍ୟ ଥାଏ ଥାଏ, ସ୍ଵତ ଗଞ୍ଜାମ ନକେଇ ଖେଳିଯିବ ମୁଁ ଯାଏ’ । ସବାଳୁ ମନୀଷର ଆଉ ବିଟ୍ଟ କାମ ନାହିଁ ଜାଇ କିଏ ମଟର କିଣିଲା କିଏ କଣ କଲା—’

‘ପାନ ?’

ମୁଁ ପଣ ପଣ କରି କହିଲେ ‘ତୁମେ କଣ ମଠରେ ଜାଇ ଖଟରେ ଗଡ଼ିବ କି ? ନିଆଜିତ ଜାଣ ଗରେ କୁଆ ନାହିଁ’, କୋଇଥିରେ ଧାନ ଭାଙ୍ଗି ବୋଲି ଲଗେଇବ କହିଲା ?’

ଦାଣିକୁ ଧାଉ ଯାଉ ଶୁଣିଲା, ଟେଲାଟେକୁ ଦିଇପାନ୍ତି । ଟେଲା ଜାଧିଲା । ଗର୍ଜୁ କୁ ‘ନିଆ ନିଚା କୁଆ, ଯୋଇଥିରେ ମନୀ କାବ୍ୟ ନସଇଥିଲେ ଲାଗେବ ।’

ଯଥାକୁ ଆସିଲା । ସିଂହ ସିଂହ କହିଲା, ‘ଧୁଇଲନି ନୁହିଲୀ, କୁଆ ନାହିଁ ବୋଲି ଧାନ ଖଣ୍ଡ ଦେଇ ମାରିଲି ନାହିଁ, କଣ କରି କଷି ।’ ମୁରଳୀ ସିଂହା କହିଲା - ‘ସେଥିନାଙ୍କ କୁକୁଛି ? କଣ ଚଢ଼ିଲା, ଥାରୁ ।’ ଅଜ ଖଣ୍ଡ ସିଂହରେଟି ଲଗେଇ ମତେ ଯାଚିଲା । ‘ନାହିଁ କବି’ ‘ନାହିଁ ଭାଇ’ କିମ୍ବି ସିଂହରେଟି ଖଣ୍ଡ ନେଇ ଲଗେଇଲା ।

କେଉଁଠି କଣ ମାଦା ପଡ଼ି ଯାଇଛି ।

ବଦଳୁ ଲାଠା କାହୁଁଛି ।

ତାର ଆଜିକା ବିଷୟରେ ସାମାନ୍ୟ ତଥା କେତେକ ଆଚିକ୍ଷାର କରିବା ଭାର ମନେ ଦେଇ ହଠାତ୍ ମୁରଳୀ ଚାର ବା ହାତ କାରଟି କୁଠଣ୍ଡର ହେଲା । ସିଂହକ ଅଞ୍ଜାମ ଅଳ୍ପକେ ଉଠିଗୋଲା ଯେଉଁଠି ତାର ସୁନା ଘଣ୍ଟା ଦେଖି ଫୋଇଥାଏ ସେଇଠି । କୁଠଣ୍ଡର ସେବା କରି କହିଲା, “ଯାଏ, କିଏବେ ଧନ ସାହେବଙ୍କ ବସାକୁ ଯିବାକୁ ନାହିଁ । ଉତ୍ତରଙ୍ଗି ଆସିବ ।”

ତାର ଦ୍ୱାରା ବିଦେଶୀରେ ମନେ ଯାଇଥାକୁ ଗୁରୁତ୍ବରେ ଦେଇଲା ।

ମୁରଳୀ କଥା ଭାବିବାକୁ ସମୟ ମିଳିଲା ବନ୍ଦିତ । ଗୁରୁତ୍ବାକୁ କହିଲା ‘ଆଜାଲେ ସକାଳେ ବନ୍ଦ କୁଣିଶା’ ଅଦିବେ ଯେ ଧାନ ଖଠ୍ଟେ ଦବ ନାହିଁ । ଏମିତି ଅଲ୍ଲଷ୍ଟା କଥା ଘଟିଲା ବୋଲି ତଳଷ୍ଟା ଛାଡ଼ି ପାଉଛି, ଅଧାର ଜୁଟୁ ନାହିଁ, ବୁଝିଲା ।’

‘କଣ ମୁଁ ଆଜି ଘରେ ରହିବ କିମ୍ବା କରିବାକୁ ନା କଣମୁଁ, ସବାଳୁ କଣ ନା ଅଲ୍ଲଷ୍ଟା —’

‘ତମେ ତ ଶ୍ରୀ ଅପର ବିବଜ୍ଞିତା, ଅଲ୍ଲଷ୍ଟା କହିଲା କି ସୁଲଷ୍ଟା କହିଲା ବୁଝିବ କାହିଁ’ । —’ ବିଧାପି ସେ ଭବିତର ଦେଲେ ନାହିଁ ।

ଫେର କହିଲା ‘ବୁଝିଲା, ଏମିତି ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଲୋକ ପଣିଥରେ’ ତମେ ଆମ ଘର ନାଁ ବୁଝାଇବ । କଣ କରିବି, ତୁମ ବାପ ଅଜା ସେମିତି ।

ଏହାର ଶବ୍ଦ ଅଧ୍ୟାନ ଶୁଣିଲା । ଜର୍ଜନାହରି ସେ ପାଠି କାବଲୁ ‘ପରେ ଏମିତି କହିଲା ଧାଳା । ଭାବ କହିଲା ବାଲା । କୁଳ ନ ଲାଗିଲେ ତୁଳ ଲାଗିବ ନାହିଁ ଫେର ମୋ ଦିଅ ଅଜା ଭାବାଲୁର । ଯାଏ ଘର । — ଅଲ୍ଲା ଘର । —’

‘ଆମ ଘର ଭାବା ହେଲେ ବି ଭାବ ଭାବା କବାଟ ତମ କୋଠାଠୁ ବେଶୀ ଧାମ୍ । ମନେ ଘର । — ତମେ ସେଠି ଡାକ୍ତାଶାଳା ନାଣୀ ହେବାକୁ ଅପ୍ରକୃତ ।’

ଲାଗି ରହିଲା ଆମ ଦୁଇକାମ ମଧ୍ୟର ସମୋଧନ ବନ୍ଦିତ ଚକଳ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ । ଏଇ ଆମ ରବିବାରିଆ ଗତ, ପାପ୍ର ହିଁ ହିଁ ।

କାହିଁକି ଯେ ମୁଁ ଦୁରୁଶେଇ ଘୋଇ ଏପରି କଳି-ମଞ୍ଜି-ଧୋତିବାରେ ଲାଗିଥିଲି ଜାଣି ନାହିଁ, କିନ୍ତୁ ଏହାର ପରିଣାମ ମୁଁ ଜାଣେଁ । ବୋଧନ୍ତୁ ନାରସ ଜାବନରେ ବିଶିଷ୍ଟ ଆଣିବା ଧାର୍ଯ୍ୟ ଏହିପରି ଉଦ୍‌ଦୀପକ ଅନୁଧାସ ଆଦିଶ୍ୟକ ପତେ, ନୃତ୍ୟ ଭୂଷି ସେବି ଶେ ଅବଭାବ ଦୁର୍ଥାନ୍ତି, ମନ ଲାଗେ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଆଜିର, ଏ ଘଟନାର ମୁକାବେ ଦୁଇ ଭୋଇ ଥିଲା । ଦୁଇ ମୁରଳୀର ମଧ୍ୟ ଘାଷ ।

(ଳ)

ଗୁରିଖା ନ ବାଜୁଣୁ ମୁଁ ବାହାରି ପଡ଼ିଲି । ମୁରଳୀର ଅନୁଭାବ ରଷା • କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ନ ସେଇଁ କାଳେ ସେ ମନରେ କଷ୍ଟ କରିବ । ଆଜି ମନେ ଫେଲା, ମୁରଳୀର କଷ୍ଟ ମୁଁ ସହି ପାରିବ ନାହିଁ । ଯିବାକୁ ଦେବ ।

ବାଟରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ମଠରକୁ ମୁଁ ନିଧା କରି କରି ଯାଉଥିଲି, ଆଜି ପୁଣି ମଠରର ନିଶା ମୋତେ ଭଲ କରି ଧରିଛୁ । ଅଳ୍ପ ଧୋଇ ଅନନ୍ତରେ ୨, ଯିବାକୁ ପ୍ରତ୍ୟେ ଦେଲ ଅଛି । କାରଣ ସରେ ଯେଉଁ ସମ୍ବନ୍ଧ ମୁଁ ଲଗେଇ-ଦେଇ ଅଛି ସେଥିରେ ଆଜିକ ସକାଶେ ଅନ୍ତରି ଭାଙ୍ଗର ପର୍ମିସରୁ ରଷା ମିଳିବ । ‘କଥଂଳିଆ ନାହା ପର୍ବତ୍ୟବ ଆଣିବ । ଧୃଅଂଧ୍ର ଆଣିବ ଚୁଣ୍ଡି ଦେବ, ହୃଷ୍ଟ ଭାଇ ଯାଇଛୁ’ ସତେବ ଜାତାତୁ କୁଞ୍ଚି ଧର୍ମିନ୍ଦ୍ର ଏକାଠି ଛଞ୍ଚି ରଖିଛୁ ଗୋଟିଏ ଦୋକାନରେ କିଏ ।
ତାଙ୍କର କଳିନା ନାହିଁ ।

ଯାହା ହେଉ ଆଜି ସେ ବିପଦ ନାହିଁ ।

ମଠର ପଳୋଭାଣୁ । ରହି ଯାଉଛୁ କିଛି କାଳ କାଳ ଧାଇଁ ତାର ଗତି-ଶୀଳ ରଂଗ, ତାର ଶର, ତାର ଧୂଳି ।

ବନ୍ଧୁର ପାଶ ହୋଇ ଅସୁନ୍ଦି ।

ଚଢ଼ିବା ଅଗ୍ରହ ଭଦ୍ରାମ ହୋଇ ଉଠୁଣ୍ଡି । ଏହି ମୁହଁରୀ ପାଇଁ ମୋର ଜନ୍ମ, ମୁହଁରୀକର ବତ ପଣ ହେବ ମୋରି ! ଉପରକୁ ଉଠି ତଳେ କିଳିବିଲି ସେବତ୍ୟବା ମଣିଷଦଳଙ୍କ ରୁହିଁ କିପରି ହେବ ମୋର ଅସୁନ୍ଦାଦ ! ଅଗୁଷାର ହେବା ନିଶା । ଗୋଠରେ ନ ଉଦ୍‌ଧାର ଧାରୁ ପଳାଇବାର ସୁଖ । ଉଷ୍ଣମିହାଦେଖି ଦସିବାର ଗର, କୋଳି ପରେ ଭାଷିବାର ଆଜନ୍ତ, ଗପିବ ମୁଣ୍ଡ, ସବୁ ଏକାଠି । ଧୂର୍ବଲୁକୁଷକ ସଂବେଦ ଅନ୍ତର୍ଭାବ କରୁଛି ଅନ୍ତର ଅଶ୍ଵ ରିତର ମୋର, ମୋର ଆଗରୁ, ଯନ୍ମୁ ଅପେକ୍ଷା କରିଥିବ

ବନ୍ଧୁ ଗରର ହର୍ମ୍ୟ ଆଗରର ପ୍ରଶନ୍ତ ଘଜିର ଲମ୍ବିଯାଇଛୁ ଅଞ୍ଚତରୁ ଭବିଷ୍ୟତ । ବୃଶାଳ ଦୋଃ ଦ୍ରୁମ ସେଠି । ଦୁରରୁ ଦିଶୁଛି, ମୋର ବନ୍ଧୁ ଶତିଯୁ ପଦ ପରି ବରାଟ ସେଇ ତଥାକୁ ବା କା ଦୋହରାଖାନ । ପ୍ରାୟ ପହଞ୍ଚାନି ।

କିନ୍ତୁ ଏ କଣି । ଶପ୍ତାରେ ଏଠତ ଭିତ ଲାହିଁକି ଗୋଟିଏ ମଠର ଗାପର ଫିଟି ଦିଶିଲା । ପାଖକୁ ଅସିଲ ଜନତା ବ୍ୟେହ ଭେଦ କରି ନିକଟକୁ ଯାଇ ଦେଖି ସ୍ବୟଂ ବନ୍ଧୁର ମଠର ଦେବତାକୁ ପ୍ରଣିତାତ ଲାହିଁ ଭାଙ୍ଗିର ତାର ମୁହଁ ପଟେ ପ୍ରଲାପ ହୋଇଛନ୍ତି । ମଠରର ନାକ ତଳେ ଦୁଇ ହାତରେ କଣ ଯେବା ଅବଧାର କରୁଛନ୍ତି ତାଙ୍କ ମନର କଥା ଅନୁମାନ କରି ପାରିଲି, ‘ପ୍ରସାଦ ଦେବା ପ୍ରସାଦ ।’ ଏହି ଆଠତ ଏ ଦୁଇ ତନି ଜଣ ଯୋଦା ଲାଗେଇଛନ୍ତି । କିଏ କିନ୍ତୁ “ପ୍ରକୁ ପ୍ରକୁ” । ଆଉ ଜଣେ,— “ପଞ୍ଚ ମାର” ପର୍ବତ୍ୟ ଜଣୁରେ ଅନ୍ୟ କିଏ କହୁଛି, “ଠେଲି ଦି ଟିକିଏ, ଠେଲିଦିଥ” । ପ୍ରଶନ୍ତ ରାଜ ନଥ ଉପରେ, ଯେଉଁଠି ଜନତାର ସମାନ ଦାନା । ଆମ ସହରତଃ ସତରାଚର ଏପରି ଚମକପ୍ରଦ ତୃଷ୍ଣ୍ୟ ବିରଳ ଅଣ ତେଣୁ ସନ୍ତାନା କେତେ ଗୁରୁତ୍ୱରେ ଗୁରୁତ୍ୱରେ କହୁଛନ୍ତି । ଚିକିତ୍ସାବାଳା, ଜୟନ୍ତୁ ପ୍ରେରନ୍ତି ଶାର୍କ ଏବଂ ସମନ୍ତିକ ସହିତ ମଧ୍ୟବଳିଆ ଭାଇ କେତେ ଜଣ ଦିତିରେ କାଠ ଗୁରୁତ ଆଦି ଗାସ ମୋଟ ହୋଇଛୁ କାବା କାହା ଦୁଜୁଲାରୁ ସଜନାକୁରୁଁ ଝକି ମାଟେ ଦିଶୁଛିତ କାହା ଦୁଜୁଲାରୁ ନାହିଁ; ସହରର ଦିଶା ଖବର ସଗର କରି ନେଇ ଥାରୁ ଶାମ ଲୋକମାନଙ୍କ ଆଗରେ ବନ୍ଧାନ୍ତି ଦେଖିବାକୁ ଗଠି ନମାନ ସମ୍ପର୍କ ମୋହାରମାଟ ଦେଖିବାକୁ ଗଠି ନମାନ ସମ୍ପର୍କ ପ୍ରତିନିଧି ଏକାଠ ହୋଇଛନ୍ତି, ଲ୍ପାଖ ତ୍ୟାଗି ଏକାଠିନିଧି

ମର୍ଜା ଦେବତାଙ୍କୁ, ସଦୃଶବନ୍ଧ ଦେବତାଙ୍କୁ ଆପହିଗେ ।

“ଠେଲ” “ହଁ” “ଶାଣ୍ଡିଲ୍” “ପଞ୍ଚ”

ଆଏ ଆସେ ମୋ ତୁଣ୍ଡ ହୁଣ୍ଡିଲୀ ପଟିପଢ଼ିଲା, — ‘ଦା’

କିଏ ଜଣେ କହିଲା “ବାବାରେ ଆଳୁଅ—”

ତାଳ ମାରି ଜନତା ତାଳା ସମର୍ଥନ କଲେ ।

ଏଥର ବାଧୁ ଉଠିଲେ । ସମ୍ଭାବ ଧୂଳି ଛୁଟରେ
ଲାଗିଛି । ସେଥିରେ ବା ଯଦି କଣ ? ଯତହାସିକ
ସୁକରର ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଫୁଲିଙ୍ଗା, ତାର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଅଣୁ
ପରିଷ ଅଛି ପରିଷ । ବଂଧୁର ଉଠିପଡ଼ି ରେବେ-
ବାର କିଏ ଗୋଟିଏ ଗଲେ,
କହିଲେ “ବାବାରେ ଆଳୁଅ କଣ ? ମଠର କଣ
ଖରାପ ହୁଏ ନାହିଁ ? ” ଥୋଡ଼ାଏ ଲୋକ ପାତଳ
ପଢ଼ିଗଲେ । କରୁଥୁ ନମାତନ ମୁଣ୍ଡ ସିଲାଇ କହିଲୁ
“ଅଳଦେତ୍ ଅଳଦେତ୍ । ତଳାରୀଶ୍ ଲଗାଥ ବାବୁ
ଗାଡ଼ ଗୁଲିବ ହେ—”

ତାପରେ କେଟେ ମୋ ଆତକୁ ତୁଣ୍ଡ ଏତିଗଲା,
ଅପ୍ରସୁତ ହୋଇ ଦିନ୍ଦୁ ନାହିଁଲେ “ଆଏ ସନାତନ
କେତେବଳି ଆମଳ ? ”

କହିଲା “ମୋଠେ ସମୟ ନଷ୍ଟ କର ନାହିଁ ।
ଏଇ ମଠର ତ । ”

କହିଲେ ‘ହଁ । ଏଇ ମଠର । ଟିକିଏ ଅତ୍ୟା
ହୋଇଲୋ ଯନା ସେ କିଣ୍ଠି ନୁହେଁ । ’

ମୁଁ କହିଲି “ନା, ତେ କାଣ୍ଡ ନୁହେଁ । ”

“ କଣ୍ଠିଶନ୍ ଦତ୍ ପାଷ୍ଟି କାଷ୍ଟ ଥିଲା । ”

“ ଅବଶ୍ୟ । ତକ୍ତ ତକ କରେଇ ବେଦାକୁ
ହେତେ ଦେଲି ଲାଗିବ ବା—”

ବେ ବହିଲେ ‘ ଦାହାର ନକ୍କ ଚକ୍ରର କଣ
ଆସ, ଅବେ ବାରଜାନାକୁ ନେଲେ ନିଆ ଚକାଇଯିବ ।
ହେତ ମେସିନ୍ କେତେ ଦିନ୍ ଦେଖ । ’

ଦେଖି ନାହିଁ ନାହିଁ ମେସିନ୍ କେଉଁଠି,
ମୁଲୁକ୍ ବୋତ୍ରେ ହାତ ମାଝିଥିଲେ ନା ଅଧ୍ୟାତ୍ମ
ଯେଉଁଠି ହୋ ହେବି ଗୁଲି । ଗାନ୍ଧିର ହୋଇ ମୁଁ

କହିଲା

“ଏହି ମତେଲୁ ମୁଁ କେଉଁଠି ଦେଖି ନାହିଁର—

“ଠିକ୍ କହିଛି, ଆଜ କାଲ ମତେଲୁ ଯୁଗାବ
ପଞ୍ଚା, ଠକାମି । ସ୍ଵେ ପୁରୁଣା ମତେଲୁ । ନାହା । ”

“ ରାଜା ସିଥା ବିଲାତରୁ ମଗେରିଥିଲେ ନା,
ସେଇଥିପାଇଁ । ”

ମୁଣ୍ଡ ହଲେଇ ସେ କହିଲେ — ‘ହଁ’ ।

ପରୁରିଲି ‘ଅଛି କେତେ ବେଳ ଲାଗିବ । ’

“ ଦେଖି ନୁହେଁ ଦୋଧନ୍ତୁଏ, ଗ୍ରାମ ସର
ଆସିଲାଣି ” ପୁଣି ସେ ବ୍ୟପ୍ତ ହେଲେ । ରୂପି,
ମଠରଠାର କଣ ଶକ ନାହିଁ, ସେ କଣ ନିର୍ବାଦ
ହେଲାଣି । କେତେ ଅତ୍ୟା କେତ୍ର କେନ୍ତି ଭୂତ ଉପି
ପୁଣିଲାଇ । ତଥାି ତସ ଠକୁ ନାହିଁ । ଠେଲାଙ୍କି ତାର
କର୍ମରେ କେଖାଥିଲ ଏହି ଦରଗଛ ମୁଣ୍ଡର ନାର
ନିବାଣ ପ୍ରାପ୍ତି ।

କାଳ ପ୍ରକା କାଳ ମମାତା ଗୁଲିଥାଏ, ଟଗାଟିଏ
ମାଲୁ ଲାହ ଅଟକିଲା । ତିକ୍ତା ତ୍ରୁଟିରର । ମୁରଲୀର
ଅନୁଭବାଧରେ ପରାମା କରି ଲାଖୁଳା “ଏହି ମୁଁ
ସଜାନ୍ତି ତଥାକୁଣ୍ଡ । ” ଅଗ୍ରମୁ ସେ କଲା ଦୋଳି କିମ୍ବ
ଗାନ୍ଧୀ, ଆପଣା ଗାନ୍ଧୀ ଏଇ ବାଟ ଦେଖିବା ଆଗରୁ
ଉପଦେଶ ଦେଇଗଲା — “ଠେଲ— ”

କିମ୍ବୁ ଠେଲିବ କିଏ । ଏହି ଦ୍ୱାଦୁତିର ନାମ
ଶୁଣୁ ଶୁଣୁ ଜନତା ଅତ୍ୟା ହେତୁରି । ସକିମ୍
ଆଗତପ୍ରାୟ । ସମ୍ବପ୍ନେ ମୁରଲୁ ଲାଖୁଳି,

“କୁକିଏ ତ୍ରେତୀ ତୋର ଗଲାଣି, ନୁହେଁ ।
ମଠରଠା ଗୁଲିଲେ ତୁମ୍ଭକୁ ସାଙ୍ଗର ହେଇଯିବ
ବରିଥିଲା । ବାରରେ ଛୁଟି ଦେଇ ମେତା ସାହେବଙ୍କ
ଘରକୁ ଯାଇଥାନ୍ତି । ଅଛି ଅଛି ଟିକିଏ ବେଳ
ଲାଗିବ, ତୁମେ କଣ ତରତର ହେଉଛୁ ।

କଣ କାଣି ଦେଇ କୋଣ ବାଟ ଗୁଲି ଗୁଲି
ଏତେ ଦୂର ଅପ୍ରକାଶ, ସେବକବୁର ତଜାଜ ଗାନ୍ଧୀ ଗାନ୍ଧୀ
ଫେର ଯିବାକୁ ଧାରିବ । ଧୂରଙ୍ଗା ତାମ ଏଇ ସେବାଗ୍ରହି

ମୁଁ ତ ଭାଇ ବନ୍ଦୁ ହେଲା । ଯଦି କାଳି ଅପିଧରେ
ମୋର ଡେଇ ହେବ ନଗଠବ ତ ତୁମର ଅଧୂରୀୟ
ଷେଷ —

ନା, ତୁମେ ନିଷ୍ଠୁର ଆସଦ । ମୁଁ ତ ଥରେ
ବନ୍ଦୁ ଅଦ୍ଵିତୀୟ —

‘ଡେକ୍ନାୟିବ ଜାହୁ ହାମ ଦେଇ ବିଦ୍ଯା ହୋଇ
ପାଏଲି, — ପୁଣି କାଳିକୁ ମାର୍ ମାର୍— ଠେଲା
ନମଶ୍ରମ !

ଯାଜି ମୁଁ ମଠରକାର ଚଢ଼ିଛି ।

କିନ୍ତୁ କିଏ ଜଟାଠୀ କୁ କହିଥୁବେଳପର୍ଯ୍ୟ, ଯାଇଲୁଠିଁ
ତୁ ନିରାଶା ଅଛି କିଛି ନାହିଁ । ଘରକୁ ଫେରିଲବାଟରେ
ମୁଁ ଦବି ପାଇଥିଲି । ଜୀବନର ଗୋଟିଏ ସ୍ମୃତି ଠାନା
ହିଂଦୁଗାଇଥିଲ ଦୟାପତ୍ରର ପ୍ରଣଟ ଧଳକା ବାକି ।
ଯାହାଠରେ ମଠରଗାର କବୁଳିତରେ ଚଢ଼ିବା ଆଗ୍ରହରେ
ମନ ଚଞ୍ଚଳ ହୋଇ ଦୁଇଁ, ଅବେଗରେ ତାର ପୁଣ୍ଡି
ମୁଖୀ ସି ପକାର୍ଦ୍ଦି, ରୁମାଲରେ ଖାତ୍ର ପକାର୍ଦ୍ଦି ତାରି-
ମୁକ୍ତି, କବେ ଅବା ଠେଲେ ଟିକିଏ । କିନ୍ତୁ ମଠର
ମୁହଁ ନାହିଁ ।

ସେବନ ରାତ ଦର ଘରକୁ ଧେଲାନୀତ୍ରେ ଗୃହଶୀ
ଅନ୍ତିମ ସ୍ଵରରେ କହିଲେ ଏମେହି ହୁମ୍ମା ବାୟୁ ଲାଗେ
ଉନ୍ନାଥ । କିନ୍ତୁ ନିଜାତ ଖାତ୍ରାଧିକ ଗୁଲିଗଲ ଅଇଲୁ
ପଥ୍ରକୁଟ । ଲୁଜନାହୁ ତୁମେ ହୁପୁଣ୍ଡି । ସତ ସତ, ଭାତ
ହୋଇଗଲାଟି ଉତ୍ତାର୍ଥ ବାବିକୁ ହୁମ୍ମା ଏ ପିଠା
ଖଣ୍ଡକ ଜାଇଥା ।

ପିଠା ଖଣ୍ଡକ ଆବୋଧ ଦୟାଲା ବେଳକୁ
ଦିନରେ କାଜିରେ ଲାଜ ହୋଇ ଏତି ଶାବକମାନେ
ଆଲି କଠଲ “ଦୀପା ମତେ ” “ଦୀପା ମତେ ” ।
ଅମୃଜ ଦୁହିକୁ ବସ୍ତେହର ଅବେଗର ପିଠାଖଣ୍ଡକ
ସମାନ ତନିଧିଗ କଲା ବେଳକୁ ହଠାତ୍ ନାଟକୀୟ
ଭାଷାରେ ତୁଣ୍ଡର ବାହାରିଲା ।

“ଦୀପଦୁତା, ମୁଁ ତତେ ଭାବାସ ଲାଗେ । ”

ପାଣି ନେଇ ମୃଦୁବାଜ ଆସିଲେ । ଲାହିଟରେ
“ପିଠା ଭଲ ହୋଇ ନାହିଁକି; କଣ ଉପହାସ କାହିଁ
ବହି ।

(ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଧୁରାଜ୍ୟକ)

ସାହୁର୍ଯ୍ୟରୀ ଓପେଲ୍ସ ।

ଅଗମ୍ବ ମାସରେ ଏହି, ତି, ଓଡ଼ିଆଲ୍ ଏକ
ଛିରାଧାନପୁରୀର ଉଚ୍ଚାକ ସାହିତ୍ୟ ଉତ୍ସବର ଏକ
ପ୍ରୟୋଗ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବିଷ ଶୋଇ ଯାଇଛି । କବିତା
ନାଟଳ ଦ୍ୱାରା ସାହିତ୍ୟର ପ୍ରାୟ ସବୁ ବିଭାଗରେ
ସେ ଲେଖନୀ ଗୁଲନା କରି ପଣସ୍ତି ଶୋଇଛନ୍ତି ।

ତାଙ୍କର ଉପନ୍ୟାସ, ସମାଲୋଚନା ବା ପ୍ରକଳ୍ପ-
ଅତି ବୈଜ୍ଞାନିକ, ଅତିଧାର୍ଯ୍ୟିକ, ସଂକଳନିକ କିମ୍ବା
ସାମାଜିକ ବିଷୟବିଷ୍ଣୁ ଉପରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ । ବିଷୟବିଷ୍ଣୁ
ଶୁଣିକର ବିସ୍ତୃତ ଓ ପରିସର ଏତେ ବରତ ଧେ
ସେ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ତାଙ୍କଠାରୁ ବଢ଼ ସାଧକ ଏ ସୁଗରେ
ଖୋଜ ପାଇବା ଦୁଇତମ । ତାଙ୍କର ଲିଖିତ ଗ୍ରହ୍ୟଶୁଣୁକର
ସଂଖ୍ୟା ଏତେ କେଣ୍ଟି ଯେ ତହିଁରେ ଏକ ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର
ଗ୍ରନ୍ଥାଳୟ ତୋରିପାରେ ।

ଅନ୍ତର୍ଦୟଳ-ସ୍ଵ-ନିଧାତ୍ରୀଙ୍କର ଗୁରୁ ପ୍ରସ୍ତୁନ କରଇଲୁ
ତାହା ମୋଟର ଉପଦ୍ୟାସର ସଂଖ୍ୟାହୁତି ଅଧିକ ହେ
ଯେହୁ ଜାଗଶୁଭ ମୁଖ୍ୟତଃ ତାହାକୁ ସାହିତ୍ୟକ୍ଷେତ୍ରରେ
ଆଗନ୍ୟାସର ଦେବାଲି ଥରୁ ପାଇଥାଏ । ତନୁ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ
ବିଗାରେ ବିଶେଷତଃ ରତ୍ନାଶ ଓ ବିଜଳ କ୍ଷେତ୍ରରେ

ଅକଟ ସ୍ଥାନୀୟ ଶିଳ୍ପୀ ହେଲାମୁ । ୩
 ଅଛି । ଏସ ଦିଗଠର ଚର୍ଚ୍ଚ ନିବବ ହାତରେ ନ । ଇହ
 ଓ ବୈଜ୍ଞାନିକ କୁଣ୍ଡଳାନଙ୍କ ଆଖି ରହି । ଧୋକ୍କ ଦିନାକଳ
 ପାଇଲାମା । ଦୀର୍ଘ ପାଇତେ ବିଚାରିବା ଏବଂ ପାଞ୍ଜାଳୀ
 ଉପର୍ଯ୍ୟାନାଳୀ ହେଲାମୀୟ । କେବଳ ତୁ କରିବାକୁ
 ମାତ୍ରକେ ସାଧନୀ ଓ ପ୍ରକଟ୍ର ଥ ଥରା ମେଲି
 ମନେ ଘୋରଥାଏ ।

ବେଳେ ପ୍ରଥମ ଛୁଟିକ ମଧ୍ୟାହ୍ନର ଅବସାନ

କାଳିତର ଏହି ଗ୍ରନ୍ଥ ଚନ୍ଦନାର ଆରହେ ଘୋଲଥିବା କଥା ଶ୍ରୀଜାର ଅପ୍ରକଟିତ କବିତାଙ୍କ କହିଛନ୍ତି, ଯେତେବେଳେ ନସ୍ଥାସମରରେ ବର୍ଷତ୍ରୁ, ଉପ୍ରାଣିତ ମାନବ ସମାଜ ତାହାର ନିର୍ଭିନ୍ନାନ ଓ ଉବିଷ୍ୟତ ସମକ୍ଷରେ ସମ୍ବନ୍ଧାନ ଘୋଲ ଗଢ଼ିଥିଲା, ଜୀବନର ଦୂଲ୍ହା ଶିର୍ଷାରଣ ଏହି ବିଷମ ସମସ୍ୟା ହେବାକିଲା; ମୁଁ ଆସୁଥିବ ସଂଖ୍ୟା! ଲୃଷ୍ଟ ନିଯୁକ୍ତର ଥଣ୍ଡେ ବ୍ୟାକିଧୂଳା, ତତ୍ତ୍ଵଦୟ-ପ୍ରାତିକ ବିଜ୍ଞାପ ଦୂଲ୍ହର ମୁଣ୍ଡରିତ ବ୍ୟାକ ଭୁଟ୍ଟିଥିଲା, ପୁଣି ସର୍ବେତା ଓ ଜୀବନର ନଶପ ମୀମାନ୍ତରେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ନିର୍ମାଣ କଲାକେ ଅନ୍ତର୍ଭବ କାହିଁଥିଲେ, ତାହାରୁ ଏହି ଶ୍ରୁତି ରହିଲା କାଳ । ସେତକିବେଠଳ କବି, ଶିଳ୍ପୀ, ନାଟ୍ୟକାରୀ, ଔହନ୍ୟାସ୍ତିକ, ଅତିହାସିକ, ଚର୍ଚାକାଳିକ ବା ଚାହିଁ ଜୀବିକ ଦିନ୍ଦରେ ନିର୍ବିନ୍ଦ ନିର୍ବିନ୍ଦ ତିର୍ଯ୍ୟାନାର ଅତ୍ୟନ୍ତକ ଦେଖିଲା । ବେମାଠନ ସ ଚଦିଶିଲେ ମାନବ ସର୍ବ୍ୟତ୍ତର ଏହି ଦରାଟ ଅଣ୍ଟାର ଓ ଉବିଷ୍ୟତ । ରତନା କଟଳ ପୁନିଟନର ନନ୍ଦ ନବ ଯୋଜନା । ଜୀବସୃଷ୍ଟି ଦୂର୍ବଳ ଦୃଥିବାର ଆରହୁ ଓ ଜନ୍ମ କିପରି ଓ କେବେ ସମ୍ବନ୍ଧ ଦେଖିଲା, ପୁଣି ଜୀବଜଗତର ପ୍ରାଥମିକ ଥବ୍ବାରୁ ବେଳେ ରାଜନୀତି, ଶିଳ୍ପ, ସାହିତ୍ୟ ପ୍ରଭୃତି ବରନ ଦିଲା ଓ ସୁରୋପ, ଆମେରିକା, ଏପଥା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବିଭିନ୍ନ ଭଦ୍ରଶିତର ସର୍ବ୍ୟତ୍ତର କମବକୋଶ କିନ୍ତୁ ତେପ ସାବୁତ ଦେଖିଲା, ଆଉ ମଧ୍ୟ ନାନା ସଂଘର୍ତ୍ତ ରହଇବ ସାର୍ଦ୍ଦିଜ୍ୟବାଦ, ଏକଛିନ୍ଦି ଶାବନୀ ଓ ସାମ୍ରାଜ୍ୟନାର ପ୍ରଭୃତିର ଛରବ ଦେଖିଲା, ତାହାର ଦିନ୍ଦରତି ଅଧି ଧୂର୍ମର ସରଳ ଓ ହୃଦୟଶୁଭାଙ୍ଗୀ କବି ଏହି ଅଭ୍ୟନ୍ତର୍ଯ୍ୟନ ସୁନ୍ଦରେ ଦସ ମାତ୍ର ଦେଖିଲା । ମାନ୍ଦ ତିଆରର ଅମୃତ୍ୟୁ ଓ ଏହି କିମ୍ବାର ଭାବ ଅପ୍ରେକ୍ଷକରେ ଅସ୍ତାନ୍ତ ଜାଗରତ କାହିଁକୁ ଜାଣି ଓ ଫରତଶାଳ ଦିବ୍ଯା ଦିଗରେ ସାମ୍ରାଜ୍ୟକାର ଦିନ୍ଦରତି ଏଥିରେ ପ୍ରାଣି ।

‘ଇତିହାସର ଖଣ୍ଡକ’ ପ୍ରକାଶର ଠଥେ ଜାଗାଇଛନ୍ତି
ଏହି ଲକ୍ଷ୍ମୀ ପାଦର ପଦାଧିକ ହୁଏଥା ନାହିଁ । କିମ୍ବା ଖାରି
ପାଦ ପାଦର ଅତିଧିକ ଧରି ଅନ୍ତରକୁ ଓ

ନିଜର ଟିଏପଣୀ ଧାରାବାହିକ ଭବରେ ଲେଖି ରଖୁଥିଲେ ।
ପୁଣି ସାମାଜିକ ଯେଉଁ ସଜଳ ଘଟଣା ଇତିହାସ
ଗଠନରେ ସାହାଯ୍ୟ କରେ, ସେଥିପରି ସେ ସବୁବେଳେ
ଅବସ୍ଥିତ ଥିଲେ । ବିଜ୍ଞାନର ଛାତ୍ର ଥିବା ବେଳେ ମଧ୍ୟ
ଇତିହାସପାଇଁ ସେ ଟିଫାଙ୍କାତା ରଖୁଥିଲେ । ଇତିହାସପରି
ପକ୍ଷପାତ୍ର ତାଙ୍କର ଗୋଟାଏ ମାନସିକ ସଂସ୍କାର ବୋଲି
ସେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରିଛନ୍ତି ।

୧୯୫୬ ସାଲରେ ‘ସମୟର ସହ’ (The Time machine) ନାମକ ତାଙ୍କର ପ୍ରଥମ ପ୍ରକାଶିତ ଉପନ୍ୟାସ ମାନବ ସମାଜର ଭାଗ୍ୟ ନିଯୁତ୍ତଣର ଏକ କାଳିକା ସମ୍ବନ୍ଧରେ । ଏହା ପରେ ପ୍ରକାଶିତ ହେଲା, “ସୁତ୍ର ଘେତେବେଳେ ଜାଗ୍ରତ ହୁଏ” (When the Sleeper Awakes) ସର୍ବ୍ୟତାର କ୍ରମୋଳତି ବିଷୟରେ ଏହା ଏକ ଅତିରକ୍ତି ତ ଚିତ୍ର । ୧୯୦୦ ଖ୍ରୀଷ୍ଟରେ ତାଙ୍କର ‘ଆଗାମୀ ଆଶା’ (Anticipations) ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇ ପ୍ରତିକିତ ପଢ଼ିବି ଗୁଡ଼ିକର ସଂକୁଦ୍ଧ ପଳାପଳମାନଙ୍କର ଭିତ୍ତର କରିଥିଲା । ପୁଣ୍ୟ ପ୍ରକାଶିତ ହେଲା ଗୁଡ଼ିକ .୫୮ ଏଥରେ ମଧ୍ୟ “ଇତିହାସ ଖ୍ୟାତୀ’ର, କେବଳକ ମୌଳିକ ବୀଜ ଶୋଭା ହୋଇଥିଲା । ପରବର୍ତ୍ତୀ ରତ୍ନା ‘ମହାତ୍ମା ଗାବେଷକୀ’ The Research Magnificent ଓ “ମୃଦ୍ଦୁମୃଦୁନ୍ଦ୍ରିୟ” Undying fire ପ୍ରଭୃତି ବହୁ ଗନ୍ଧ ‘ଇତିହାସ ଖ୍ୟାତୀ’ ଧାର୍ଯ୍ୟ ମୁଲାଭାବର ଦୂରନା ଦେଇ-ଥିଲା ବୋଲି ସେ ସ୍ମାକାର କରିଛନ୍ତି ।

ଏହୁ ଗ୍ରନ୍ଥ ଲେଖି ସାଇଁ ଓପ୍ପୁଳ୍ସ ଅନୁଭବ
କଲେ ତେ ସମାଜର ପୁନର୍ଗଠନ ପାଇଁ ଏହା ପଥେଷି
ପୁଣ୍ୟସ୍ଥିତି । ଡାକ୍ତର ଲକ୍ଷ୍ମୀ ପାଠୀକର ଅନୁଷ୍ଠାନିକ
ଚିତ୍ର ଭିତରେ ଆହୁର କୋଡ଼ୋକ ଖାଲିଯ୍ଯାନ ରହି
ଯାଉଛି, ପାହାକୁ ନୃତ୍ୟ ଚିନ୍ମୂଳ ଓ ନୃତ୍ୟ ବିଶ୍ୱାସରେ
ଦୂରତା କରିବା ଅବଶ୍ୟକ । ଏହା ପାଳରେ ଡାକ୍ତର ଶାରୀ
ଦୁଇଟି ଛନ୍ଦ ଲେଖିଥାକୁ ଦ୍ୱାରାଥିଲ୍ଲ । ଏହୁ ଗ୍ରନ୍ଥ
ଦୁଇଟି ରଚନା ଜରିବା ପାଇଁ ଲେଖକଙ୍କ ମନରେ

ସନ୍ତୋଷ ଅସିଲ ଯେ ତାଙ୍କାର ଅମୃତାନଳ ଜଗନ୍ନାଥ
ଏକ ସାଖାରଗ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ତଥା ସେ ଦେଇ ପାଇଛନ୍ତି ।
ଆଧୁକଳ ନାଗବିକର ଚିନ୍ତାନ ପଚୟାଳମୀୟ ଜ୍ଞାନ ସେ
ଡକ୍ଟର ଦୁଇଟି ଗନ୍ଧରେ ଦେଇଥିବାନ ବିଶ୍ୱାସ
କରନ୍ତି ।

ପ୍ରାଣ ପତ୍ରଟିରେ ପ୍ରାଣୀ ବିଦ୍ୟ ଆଲୋଚନା କରି-
ଯାଇଥିବୁ । ସେହି ଧନ୍ୟାରେ ମଧ୍ୟ ତାହା ନାମିତ
ହୋଇଛି “ଜୀବନ ବିଜ୍ଞାନ” The Sceince of
Life । ଆମୁମନଙ୍କର ପାଇଁ ପାଶ୍ଚିକ ତଥା ଅନ୍ତର୍କର୍ଣ୍ଣ ହିତ
ଜୀବନର ପ୍ରଚଳିତ କ୍ଷେତ୍ର ବିଷୟ, ଆମର ପ୍ରାଣ୍ୟ,
ମାନସିକ କ୍ଷେତ୍ର, ଆମର ଭୂଷାର ପୁଣି ଆରମ୍ଭର
ଜୀବନର କ୍ରମବିକାଶର, ସମ୍ଭାବ ଅବସ୍ଥାର ତଥ
ପୁଣ୍ୟକ୍ଷମିତ୍ର ହୁଏ ଏଥରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ । ମନୁଷ୍ୟର ସାହିତ୍ୟ
ନାତି, ସମ୍ବାଦ, ବିଜ୍ଞାନ ପୁଣି ସ୍ଵର୍ଗର ହେଉଥିବା ଓ ଆଇନ
ତଳରେ ତାହାର ଅବସ୍ଥା ତର କାରଣ ଏହି ଗ୍ରହିରେ
ଆଲୋଚିତ ଧର୍ମବା ପରେ ତାହାର ବୈଷୟିକ ଜୀବନ
କାର୍ଯ୍ୟକଲାପ, ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ ଓ ବୈଜ୍ଞାନିକ ଜୀବନର
ଅର୍ଥନାତି ସମ୍ବନ୍ଧିତ ସମସ୍ୟାରେ ବିଗ୍ରହ ଲାଗି ଥାଇ ଏକ
ଗ୍ରହ ଅବଶ୍ୟକ ହୋଇଛି । ତାହା “ମାନ୍ଦବ ଜୀବନର
କର୍ମ ଅର୍ଥ ଓ ଫୁଲ” The work wealth
and Happiness of mankind. ନାମରେ
ପରିଚିତ ।

ବଜ୍ର ଗ୍ରହିତର ଥାନାର ବିଠପୁଷ୍ଟ ସଂକଳିଷ୍ଟଙ୍କ
ମନୁଷ୍ୟର ସ୍ଵର୍ଗଧ୍ୟାକ୍ଷୟ ପାଇଁ ଧାର ଆଦଶ୍ୟକତା ,
ଜୀବଜୀବନରେ ଫୁଲିଲାଟକ ସମ୍ମନ ଶେଷ ବାଣିଜ୍ୟର
ପ୍ରସାର , ୧ନୋପାର୍କନ୍ , ନିଯମନ ଦା ନନ୍ଦବୟ ଅଦି
ପ୍ରାଣିଲ ଭବତେ ଆଲୋଚନା ଉପାଦ୍ଧତ୍ତ ବିନ୍ଦୁ ‘ ଇତି-
ହାସର ଗଣ୍ଡା ’ ଗ୍ରହିତ ଧେଇ ଧିମାଣିତର ଲୋକ-
ପ୍ରେସ୍ ହୋଇ ପାଇଲୁ , ପରଦିନୀ ଦୁଇଟି ଗ୍ରହ ଆହା
ଦ୍ୱୀପ ପାଇଁ ନାହିଁ । ‘ ଜୀବ୍ - ବିଜ୍ଞାନ । ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପ୍ରକାଶର
ପ୍ରଥାନ ପାଠ୍ୟ ବିଷୟ ଅଭିନିତତଃ୍କୁ , ଧୂମି ଜୀବ୍ ବିଜ୍ଞାନର
ବିଶୀର୍ଦ୍ଦ ହୃଦୟର ତାଳର ନିଳାପୁଣ୍ୟକାରୀ ପ୍ରତେକାଙ୍କ

ଯାହାପଥରେ ଏହି ଶାନ୍ତି ହେଲା । ଯୁଦ୍ଧ କୁଣ୍ଡଳିକାରୀ
ମୋହରଣ ଜ୍ଞାନ ଲାଭ ଆର ମନ୍ତ୍ରରେ ଉପାଦାନରେତିଥିଲା
‘ଉତ୍ତରାସର ଶୁଣି’ ଅଳି ‘ଯେ ମନୀଳିକାଙ୍କ ସୁନ୍ଦାରୀ
ଓ ଚିତ୍ରକାରୀଙ୍କା ଭାଷାର ପା ନାହିଁ । ଯେଥୁ ଅଳି
‘ମାନବ ଜାତିର କର୍ମ, ଅର୍ଣ୍ଣ ଓ ପୁଣ୍ୟ ନାମକ ପୁସ୍ତକଟି
ମଧ୍ୟ ବିଶେଷ କୃତତ୍ତ୍ଵ ଅର୍ଜନ କରି ନାହିଁ । ବିଂଶ ଉତ୍ତର
ବିଷୟରେ ଜି, ତ, ଏଇନ୍ତିକାଳୀକାଳୀ ଦୀ ମ୍ୟାଗଲେ ଓ ଲୋକୁ
ପ୍ରମୁଖ ବିଭାଗଙ୍କମାନଙ୍କ ରତନୀ ଥିଲୁକ ଶୀଘ୍ରରଣୀଯ
ହୋଇଛି । ତଥାପି ‘ଉତ୍ତରାସର ଶମତା କୁ ଅନୁକିମ
କଲାଭଳି କିମ୍ବା ଅଧ୍ୟାତ୍ମିକ ସମକଷ ଭାବେଲୁଭଳି ଗ୍ରନ୍ଥ
ଆଜି ସୁନ୍ଦର ସାହିତ୍ୟ ପ୍ରେସରର ବଦଳା ଦେଇ ନାହିଁ ।

ଓତ୍ତେଯଳୁସ୍କର ଚବିଜ୍ଞାନିକ ମହିନେ ଧାରିଛି
 ଜଗତରେ ଅବିଷ୍ୟକ୍ତିକଣୀ ଶୁଣାଇଦାର ଅବ୍ଦିଜୀବୀ ।
 ତାଙ୍କର ପ୍ରାୟ ପ୍ରତେତିକ ରତ୍ନାଟର ସହା ଚାଟିଏ
 ବିଶେଷତ୍ବ । ମାନବ ଜୀବର ଅପ୍ରଗତି ତକେତେ ଧରେ
 ଅଭିମୂଳୀ , ଅବିଷ୍ୟକ୍ତ ମାନ୍ୟ କିଞ୍ଚିତାନ୍ତି ଧାରନେ
 କରିବ, କି କି ଅସ୍ତ୍ର ଶବ୍ଦ ବା ଯତ୍ନାର କି କଷ୍ଟର
 କରିବ ଅଥବା କି ରୂପରେ ଆରା ରାତ୍ରି ସବୁତେ ଉତ୍ସବ
 ସହି ସକଳ ସ୍ଵରୂପ ଏହାନ୍ତର ଏହାନ୍ତର ଏହାନ୍ତର
 ଭଲି ଭାବାଙ୍କ ରତ୍ନାଟର ତକୋତ୍ୱମଳ ତୁ ଅନ୍ତରୁକ୍ତ୍ୟର
 ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟକ କରାଇଥାଏ । ବିହୁ ଦୂରାଷ୍ଟ ତସ କୁଥାରୁତ୍ତି
 ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ବାଣୀ ଦେଖିଥିଲେ ତସ ପରିବାରୀ ସତ୍ତାମ
 ପ୍ରଧାନତଃ ଆଜାଧର ଆବଶ୍ୟକତାର । ପାତର ସୁନ୍ଦର
 ଜର୍ମାନର ଭି-୨ (V 2) ନାମକ ଧୂପୁରଗମା ଚବାମାର
 ପରିକଳ୍ପନା ସେ ଆଗରୁ କର ଆରାହିଲେ । ଧୂକୀ
 ୧୯୧୦-୧୮ ମସିଥା ମଧ୍ୟାହ୍ନରେ କିମ୍ବା ଅବ୍ଦି ଚନ୍ଦ୍ର
 ବା ଶିନ୍ହାରାଜିଙ୍କ ଏମିଲିନୀ ଗଠନର ପୂର୍ବ ଦର
 ଥିଲେ । ‘ଭାବ ଦୂରାଷ୍ଟ (Shape of things
 to come) ନାମ ପ୍ରକଟିତ ହେଲା
 ଦୂରାଷ୍ଟ ଅନ୍ତର ଲୋକର ନାମ । ॥ ୧ ॥
 ସମ୍ମାତିତା ଯେବେ ହେଲା । କିମ୍ବା
 ବାହୁନା ପୁଣ୍ଡର ରୁଦ୍ଧିର । ॥ ୨ ॥

ମେସାହ ପ୍ରକଟିତ କବ ପାଇଛୁ । ଶିଳ୍ପୀ ଓ ଦୈଜ୍ଞନିକର ମିଳନ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଉତ୍ସଲ୍ସହିଁ ପ୍ରମା ଓ ପ୍ରଧାନ ସାହିତ୍ୟକ ବୋଲି ନିର୍ବିବଦ୍ଧରେ ଘୋଷଣା କରାଯାଇଗାଏଇ ।

ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବହୁ ସାହିତ୍ୟକ ଓ ବିଶ୍ଵାସ ଜନନେତାଙ୍କ ଭଲ ଉତ୍ସଲ୍ସମଧ ସ୍ଥିର ଆସୁ ଚାହେ (My Experiments with Autobiography) ଲେଖିବାକୁ ଭୁଲ ହୋଇଛନ୍ତି । ଏହି ଦୁଃଖିତ ପ୍ରକ୍ରିୟର ତାହାଙ୍କ ଜୀବନର ଯେତେ ସମସ୍ତାମୟୀକ ଉତ୍ସଲ୍ସର ବହୁ ତଥ୍ୟର ସମାନ ମିଳେ । ଗଲ୍ବସ, ଉତ୍ସିତି, କି, ତଳ ତେଷିରଟନ୍, ସମାନ-ଉତ୍ସଲ୍ସ, ବିଶ୍ଵାସ ପ୍ରଭୃତି ସାହିତ୍ୟକ ଓ ମନୋଧାରକ ସ୍ଵତ୍ତତ ତାଙ୍କର ବ୍ୟକ୍ତିର ସମ୍ରକ୍ଷ ଓ ଉତ୍ସାହକ ସମ୍ବନ୍ଧର ତାଙ୍କର ମତାମତ, ପୁଣି ସ୍ଥାସ୍ଥ ସାହିତ୍ୟର ଜୀବନ ଗଠନରେ ତାହାଙ୍କର ସାଧନା ଓ ସାହିତ୍ୟର ବିଷୟକ ତାନା ଉପରିଦ୍ୟ ବିବରଣୀକାରୀ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଦୂରବାନ ।

ଗୋବନରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ ଶି, ଉତ୍ସଲ୍ସ ପ୍ରକ୍ରିୟକ ସଙ୍ଗେ ସାମଦାଦର ନାତ ଶୁଦ୍ଧିତ କରୁ ସେ ଯେଉଁ ଫେରିଯାନ୍ ସେବାରେ ଶିଥିତ ରହିଥିଲେ ପୁଣି ବର୍ଣ୍ଣିତ ଶି କି ସଙ୍ଗେ ସାହିତ୍ୟ ଯେବରେ ତାଙ୍କର ପ୍ରତିଯୋତ୍ତା କଥା ଅତି କୌଣସିରେ ସ୍ଥିର ଅତ୍ୟନ୍ତ କରୁଛନ୍ତି । ତଳକିଷ ସ୍ତରର ସୁଗରେ ନାଟକର ଦୂର୍ବ୍ୱାପେଷା ହ୍ରୁଷ ହୋଇଥିବାରୁ ସୁଗରୁ ନାଟକ ସୁଗରି ଅବସାନ କଥା ସେ ଯେପରି ପ୍ରତିବାଦନ କରିବାକୁ ଯାଇଛନ୍ତି, ବର୍ଣ୍ଣିତ ଶି ମଧ୍ୟ ପ୍ରମା ଉତ୍ସାହ ତଥା ପରି ଏହା ନିର୍ମିତ ଶ୍ରେଣୀଯ ଶିଳ୍ପର କାର୍ଯ୍ୟ ବୋଲି ସ୍ଵେଚ୍ଛାର ଘୋଷଣା କରି ନାଟକ ରତ୍ନାଟର ଧାନ ଦେଇଛନ୍ତି ।

ଜୀବନର ସାଥୀ କାଳରେ ଉତ୍ସଲ୍ସ ନିଜ କଥାକୁ କାର୍ଯ୍ୟରେ ପ୍ରମାଣିତ କରିବାପାଇଁ ଅମେରିକାର ପଳକିନ ନଗର ହିଲର୍ଡରେ ଅବସ୍ଥାନ କରି ଭଜନ କେତେ ଶଣ୍ଟି ଉତ୍ସାହକୁ ଅଭିନାତ କରାଇଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ସେ ଶୁଣ୍ଡକର ପ୍ରାପ ଆଶାନ୍ତର୍ଦୟ କରାଇଥାରି ନାହିଁ । ଦେଖିବାକୁ ଶ ମଧ୍ୟ ନାଟକ ରତ୍ନାଟାର ଆ ଧୂନି କ ସେବକିଯର ଉପାୟ ଲୀର କରିଥିଲେ ହେଁ ରଙ୍ଗମଞ୍ଚରେ ତାଙ୍କ ନାଟକାବଳୀର ଅଭିନ୍ୟା ବହୁଳ ଭାବରେ ହୋଇ ପାରିନାହିଁ ସେଥିଲାଗି ରଙ୍ଗମଞ୍ଚର ପରିଗୁଲକମାନଙ୍କ ନିବୋଧନ ଉପର ଅନ୍ତର ଆନନ୍ଦ କରି ତାହାଙ୍କ ଶେଷରେ ନିରସ ହେବାକୁ ପଡ଼ିଥିଲୁ ।

ଉତ୍ସଲ୍ସକ ପାଣ୍ଡିତ୍ୟର ପରିସର ଯେବଳି ବିନ୍ଦୁର, ତିର୍ଯ୍ୟା ମଧ୍ୟ ସେହି ଅଳି ସୁଗରୁର, କିନ୍ତୁ ସବୋଧରେ ବିଜ୍ଞାନର ପ୍ରଭାବ ତାଙ୍କ ଉପରେ ସୁପ୍ରମ୍ଭରୁପେ ପଢ଼ିଥିଲୁ । ପୁଣି ତାଙ୍କ ରତ୍ନାଟର ନରମାଣ ଅଭ୍ୟାସକ ହେବାକୁ ଦାଧ ହୋଇଛି ଓ କଳାର ସରସତ ହୁବାର ବସିଥିଲୁ । କିନ୍ତୁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଶେଷ ଶିଳ୍ପୀ ଦା ସାହିତ୍ୟକକୁ ସମାଜର ଯେଉଁ ବିଶିଷ୍ଟ ନେତୃତ୍ବ ନେବାକୁ ହୋଇଥାଏ, ସେବଗରେ ସବଦା ସେ ଅଗ୍ରଣୀ ଥିଲେ । ନିର୍ଭୀକ ନିରପେକ୍ଷ ସମାଜେତନା ପାଇଁ ଚଷ ଦୂର୍ଥିବାର କୌଣସି ତନ୍ମାର୍ଗାଳ ଦେଖନାୟକ ଦା ଧମ୍ବାକୁ ଅପେକ୍ଷା ନାହିଁ ନେଥିଲେ ।

ପଳତା ଏହି ନିର୍ଭୀକ ସମାଜେତନାପାଇଁ ସେ ହତଦଶ ଓ ସ୍ଵଜାତ ସମପରେ ବାରଂବାର ଅପିଧି ହୋଇଥିଥିଲେ । ସ୍ଵଦେଶର ସରକାରକଠାରୁ ତାଙ୍କ ଯଥାଚିତ ସମାଜ ମିଳ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କର ଲକ୍ଷଣପାଠକ ଚିତ୍ରରେ ସେ ଯେଉଁ ଶାସନ ଅଧ୍ୟକାର କରି ବସିଛନ୍ତି, ତାହାଠାରୁ ଆଉ କୌଣସି ସମ୍ବାନ ଅଧିକ ହୋଇ ନ ପାର ।

ଯୁଦ୍ଧଶ୍ରାବ

କଳିକତାର ସାମ୍ବଦ୍ଧିକ ଦିଲ୍ଲା ହିନ୍ଦୀମା :—

କଲିକତା ମସାନଗ୍ରହର ଠୟର୍ ନିଶ୍ଚିହ୍ନାତ୍ୟେ
ନରନାରାତ ରକ୍ତପାତ ଘଟି ଗଲା, ତାର ବାଉପ୍ରତାରେ
ସର୍ବ ସମାଜ ଲଜିଲେ ମଥା ପୋଡ଼ିବେ । ଗ ଦିନ
କଲିକତାରେ କୌଣସି ସତ୍ୟ ଗଞ୍ଜିମେଣ୍ଟୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ
ନ ଥିଲା । ଗ ଦିନ ଧର କୁଣ୍ଡାମାନଙ୍କର ଲିଙ୍କେ ତରଜ,
ଓ ସ୍ଵତନ୍ତ୍ରବା କଲିକତାର ରଜିସ୍ଟର୍ କଲକିତ କଲା ।

ଅଗଷ୍ଟ ୧୯ ତାରିଖ । ସୁମନ୍ ଲିମ୍ ଲିଙ୍ଗର ସାଧାରଣ
ସଭା (General Council) ବିଷେ ଅଧିବେଶନରେ
ନିଜର ଦ୍ୱାରା ସଂକାନ୍ତର ପୁନର୍ବିଚାରନା କରି ପରୀ-
ମିଶନର ଦ୍ୱାରା କାଳୀନ ପ୍ରତ୍ୟାବ ନାକର୍ତ୍ତାଙ୍କ ଏବଂ ଅଗଷ୍ଟ
୧୯ ତାରିଖ ଦିନ ହିନ୍ଦୁମାନଙ୍କର ଓ କୃତିଶ
ଗଭୀରତୀମେଣ୍ଡ ବିରୁଦ୍ଧରେ ପେହାନ୍ Direct Action
(ପ୍ରତ୍ୟଷ୍ଠାନ ପତ୍ରାମ ; ଦିବସ ରୂପେ ଧାଳନ କରିବାକୁ
ମୁସଲମାନମାନଙ୍କ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଇଥିଲା ।

କେତୁ ପେହି ଦନର ସାମ୍ବଦ୍ଧାୟିକ ଦଙ୍ଗା
ଥିଲାମା ଅଶଙ୍କା କରିବା ସ୍ଵାଭାବିକ । ତେଣୁ ଦୁଇଟି
ପ୍ରତିଦିନରେ ମୁସଲିମ୍ ଲିଙ୍ଗ ମନ୍ଦିର ପାଇଁ , ପେହି
ଦୁଇଟି ପ୍ରତିଦିନରେ ଏହି ଉତ୍ସବାଦ୍ୟ ଦିବସ ଖୁବ୍
ଚକ୍ରବରର ପାଳିତ ଧୀବାର କଥା । କିନ୍ତୁ ଏଠାରେ
ପଦଶିବାର ବିଷୟ ଏହି ଯେ ସିନ୍ଧୁ - ପ୍ରତିଦିନରେ
ସେଇନ କୌଣସି ଗୋଲଗୋଟିଏ ସଠି ନାହିଁ ।

ବଇଳାର ମୁସଲିମ୍ ଲିବ୍ ମନ୍ଦୀ ଅନ୍ତର ସକଳ
ଦିଲର ଆପତ୍ତି ସଭେ ଅଗଣ୍ଟ ୧୭ ତାରିଖକୁ ସବ-
ସାଧାରଣ ଛୁଟି ଦିବସ ମୋଲି ଯୋଗଜୀ କଲେ ।
‘ତାର ପରିଶାମ ହେଲା ଉତ୍ୟାଦିବ । ଏହାର କରିବା ଦ୍ୱାରା
ଚୋକମାନଙ୍କର ମନରେ ଏହି ଖାରଣା ଦ୍ୱାରା ଗାନ୍ଧୀ ଓ ଯ
ଛୁଟି ଦିବସ ପାଳନ କାଶଇବା ପାଇଁ ଯାହା କିନ୍ତୁ
କୁଷ୍ଯପିବ , ତା’ ପଛର ବଇଳା ଗର୍ଭିମେଣ୍ଡର ନାରବ
ସମର୍ଥନ ଦରତା ।

ପ୍ରିକ୍ଟ ନୂତନଶିଳ୍ପ ଏହି ଦ ସ ଦ । ୧୯୫
ଛୁଟି ଦିଦିଷ ଛୁଟିର ଖୁଣାଳିଟ ଠେଣିବା ଗାଇଁ ନୟତାକାହ
ଲିଙ୍ଗ ମନ୍ତ୍ରାଗଣ୍ଠିଲ ଘୋଷଣା କରିଥିଲେ ନିକଟ୍ ମୁଦ୍ରିତ
ଗର୍ଭତର ତାହା ନାକର୍ତ୍ତା କରି ଠଥିଲେ— ଡାକ୍ତର୍ସ୍ଟେ
ସାମର୍ପୀକ କଢା ବ୍ୟବହାର ଯୋଗ୍ଯୁ ଧେଠାରେ ଧେବନାହୁ
ଶାନ୍ତି ରତ୍ନା ସହିବର ଡ୍ୟାଇରଥିଲା ।

ପାନ୍ଦିର ମିଳିଛୁ ତାହା ଏବି ବିଦ୍ୟାଶ୍ରଦ୍ଧାଗର୍ଭ
ହୁଏ ତାହାକୁଲେ ଅଗ୍ରତଃ ୧୭ ତାରିଖ ୮ସାଂହୁତି
ମୁସଲିମ୍ ଲିର ଶଶାଘାତୀ ଆରାତ୍ ଥିଲା । ଶୋଭା-
ପାର୍ଵତୀମାନେ ସଙ୍ଗରେ ଲାଠି, କଞ୍ଚା, କଞ୍ଚା, ଓହାତୀ-
ଓଡ଼ିଶିର ବୋତଳ ପ୍ରଭୃତି ଜେବେ ଥିଲେ । ଏମାନଙ୍କରେ
ସଙ୍ଗରେ କୌଣସି ପୁଣିଶ ପ୍ରେଜି ନ ଥିଲା । କଲିକାନୀ
ମଇଦାଳରେ ଫେତେ ଉତ୍ତାପନୀ ମିଳିତ ଉପ୍ରେତଳେ ।
ସେତାରେ ବଙ୍ଗଲାର ପ୍ରଥାନ ମନ୍ଦୀ ସୁରବକ୍ଷେତ୍ର ପାଞ୍ଚଦିଶେ
ପ୍ରେମାନଙ୍କୁ ବଜ୍ରତା ଦେଲେ । ମଇଦାଳ ୮ଶାଖକୁ
ଗଲୁ ଉଦେଲେ ଏମାଟନ ହିନ୍ଦୁ ଉଦ୍‌ବାକୀନାମାନଙ୍କ
ପ୍ରେମାନଙ୍କ ଉତ୍ତା ବିବୃତରେ ଉଦ୍‌ବାକନ ବିଦ ଉତ୍ତିବାକୁ
ବାଧ କାଟ ଏବଂ ଚେଲେମାଟନ ଦାୟା ନେବଲୁ
ପ୍ରେମାନଙ୍କ ଉପର ଥିଶାଯୁର କଟଲ । ମଇଦାଳ ।
ଶୋଭାର ପେରିଲି ବେଳେ ଏମାଟନ ହିନ୍ଦୁ ଉଦ୍‌ବାକନ
ଗୁଡ଼ିକୁ ଆକିନ୍ତା କଲେ , ତହିଁର ଜନିଷ ପରେ
ଲୁଟପାହି କଲେ ଏବଂ ନ୍ୟାଜାନ ଘରରେ କିମ୍ବା
ଲିଗାଇଥିଲୁ । ଏହି ସମୟରେ ଧୂଳେକୁ ଶାହାନ୍ୟ
ଦ୍ଵାରାନା କର ଥିଲା ତକଳିତନ ବାର୍ତ୍ତା । ତଳା, କିନ୍ତୁ
ଏହା ସତତ୍ୟ ବି ପୁଲିନ କିମ୍ବା କିମ୍ବା ରଖିଲା । ସମ୍ବାଦର
ଏହି ଦ୍ୱାରା ସଜାନା ତା କିମ୍ବା କିମ୍ବା କିମ୍ବା
ବେଦାଏ ଗଲା । ତୁ ପର୍ବାଦ, ପର୍ବାଦ ପ୍ରଭୃତିର
ମୁସଲିମ୍ ମହାତ୍ମା ନୃତ୍ୟାନାନେ ଧୂଳୁ ମହାଲ-
ଗୁଡ଼ିକ ଆକିନ୍ତା କାଟିଲି ଓ ପ୍ରେମାନଙ୍କର ନୌନ ନ
ଅନ୍ତର ଲାଗିଲା ।

ସାହା ଜୀବର କାଗଜରେ ବାହାରୁଣ୍ଡି ତାହା ଏହି ବିଶ୍ୱାସ କବନ୍ଦାଏ ତାହାରୁଣ୍ଡିଲେ ପୂର୍ବସ କୌଣସି ଚକୋଣିଧ ଦୁଲିରେ ଲୁଣ୍ଡିତ ସଙ୍ଗଭିର ଭାଗ ଚନଇଛି ଓ ରୁଣ୍ଡା ମାନଙ୍କୁ ଉତ୍ତାହିତ କରିଛି । ଅନେକ ଦୁଲରେ ପୁଲିନ ରେଣ୍ଟିନ ସମୟରେ ତୁରିବାଗାନ ଓ ୧୦ଟିତ ଦ୍ୱୀପର ଅନ୍ତରେ ନେଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ହେବାନାନ କେବଳ ଦର୍ଢିକ ଦ୍ୱାରା ଏ ସ୍ବର୍ଗ ଦଶୀ ଦେଖିଯାଇଛି ।

ପ୍ରାୟାବଳ ୧୦୧ ରେଣ୍ଟରେ ୫୦୦୦ ରୁ ଅଧିକ ୬ ଦିବିକ ଓ ପ୍ରାୟ ୧୦୦୦ ରୁ ଅଧିକ ଅହାତ ହି । ବୁଣି ଚକୋଣି ଚକାଟି ଟକାର ସଂମତ ନିଷ୍ଠ ଦେଖିଯାଇଛି । ଏହା ଏହି ଧାରିଯାନର ପ୍ରକାର ହୁଏ ତ କଲିକତା ମହାନଗରରେ ହି ପାକିନାନକୁ କରିବ ଦିଅଗାର ।

କଲିକତାରେ ଯାହା ଘଟିଗଲୁ, ଦୁଃଖୀର ଚକୋଣି ସର୍ବ ଗର୍ଭିନ୍ମୟ ତଳରେ ତାହା ଯାଇ ପାରେ ନାହିଁ ।

ଯେହିଁ ଗର୍ଭିନ୍ମୟ କରସ ଶାନ୍ତ ପ୍ରିୟ ନରନାହର ଜୀବନ ଓ ସଂପତ୍ତି ରଖା କରିବାରେ ଅକ୍ଷମ ତାର ଦ୍ଵାରା କୌଣସି ଅଧିକାର ନାହିଁ ।

ଜୀବର ସବୁ ପଦ ବିଶ୍ୱାସ କବନ୍ଦାଏ, ଯଦି ବୃଦ୍ଧ କବନ୍ଦାଏ ଯେ କୌଣସି ଦ୍ରୁତଶ୍ଵାନ ଦା ଦ୍ୟକ୍ଷିବର୍ଗ ଅକ୍ଷମତାରୀ ମାନଙ୍କୁ ବୁଝି ବାରୁଦ ଏହି କି ଦ୍ୟା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯୋଗାଇଥିଲୁ, ଗୁଣ୍ଠା କଳର ପ୍ରକମଣ, ଜୀବିତରୁପରି ନେବାରିଦା ଏବଂ ନୁଣ୍ଡି ତୁର୍ଯ୍ୟ ଚଞ୍ଚଳା କରି ନେଇଗଲା ଶୁଣ୍ଗଲାରେ ନବ ବିଶ୍ୱାସ କରିବାଏ, ତାହାରୁଣ୍ଡିଲେ ଏହି ଅପ୍ରତ୍ୟେହିତ ଅକ୍ଷମତା ଆଗରୁ ନିର୍ଦ୍ଦିତ ହୋଇଥିଲୁ ବୋଲିଯିବ ।

ଶୁଣାଯାଇଛି ଯେ ଦ୍ୟମ ଦୁଲଦିନ ହିନ୍ଦୁମାନେ ଏହି ଅନୁତ୍ୟାରିତ ଅନ୍ତର୍ଗତ ତାର ୨୫ତ ନ ଥିଲେ । ଦୁଲାନ ମନ୍ଦୀ ଦୁଲାନକ ଯାହେଦକେ ଅନ୍ତର୍ଗତା ବାଣୀରେ ବିଶ୍ୱାସ କରି ଦୁଲାନ ଭବିଥୁଣ୍ଟିଲେ ୦୬

ତାଙ୍କ ଶାନ୍ତିରେ କଟିଯିବ ।

ଏହି ଅନର୍ଥକ ସ୍ଵତନ୍ତ୍ରାକାଣ୍ଡ ପାଇଁ ଦାୟୀ କିଏ ? ଏହାର କାଗଣ କା କଣ ? ଏହା ନିଷ୍ଠାପନ ପେ ମୁସଲିମ ଲିଙ୍ଗ ନେତାମାନଙ୍କ ଦାୟୀ ଦୁଲାନ ବହେପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଉଚ୍ଚ ଏହି ଦିଗାହାମା ଧାର୍ ପନ୍ଥିଷ୍ଠ ହିଂସା ଯୋଗାଇଛି । ବନ୍ଦୁ ଏ ଦିଗା ହାମାମା ସାଂଦ୍ରଧାରୀଙ୍କ ନିଷାନ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ଅପରିହାସି ହରିଶାମ । ଭାବତର ପେଉଁ ମାନେ ଦୁଲ ସଂଦ୍ରଧାୟ ମହିରେ ଭାବ ଭାବ ଅଣିବାକୁ ଦେଖି କରୁଛନ୍ତି ସେମାନଙ୍କର ପ୍ରଥମ କର୍ତ୍ତିବ୍ୟ ଏହାର ମୂଳ କାରଣକୁ ଅପସାରିତ କରିବା । ଶୁଣାଯାଇଛି ଦିଗା ବିଜ୍ଞାମାର କାରଣ, ତୁଳାର ଓ ଏଥୁଗାଇ " କିଏ ଦାୟୀ, ଏ ସବୁ ବିଷୟ ତଦନ୍ତ କରିବା ଧାର୍ ନିରଧେଷ ବିଶୁରକମାନଙ୍କୁ ନେଇ ଏକ ତଦନ୍ତ କମିଟି ଗଠିତ ହେବ । ଏହା ଭାବ ଜୀବର । ହୁଏତ ଏହି କମିଟିର ତଦନ୍ତ ଅନ୍ତର୍ମାରେ ହାମାମାଗାର ପ୍ରତ୍ୟୋତନା ଦେଇଥିବା ଏହି ସବୁ ଲେବର ନାମ ଦାହାରୁଦ, ପେଉଁ ମାନେ ଆଇନର ଅଶ୍ୟ ତତ୍ତ୍ଵ ବର୍ତ୍ତିମାନ ନ୍ୟାନି ରହିଛନ୍ତି । ସିଂହା ବିଷୟରେ ସତ୍ୟତା ଜୀବିବାକୁ ସମତ୍ତେ ବ୍ୟବ ।

ମୁସଲିର କରୁଣା ଚହାର, କୁଣ୍ଡାର ଜୀଷ୍ଣା କୁରିକା କାବଲାରୁ ପଳାୟମାନ ଭୟାବିର ଅଭିନାଦ, ଲାଠି, ଗୋଡ଼ା ଔଡ଼ିଟର ଦୋଖଲ, ବିର୍କା କୁରିକା ବନ୍ଦୁକ ପ୍ରତିବି ର ଦୁଷ୍ଟିତ ଗୁର୍ବା ଦିଲର ଦୋକାନ ଲପରେ ଆକର୍ଷଣ ଓ ଦୋକାନ ଘରରେ ଅଗ୍ର ସଂଘୋଗ ଶିଶୁ ନାରୀ କରି ଶେଷେ ନିଷ୍ଠାର ସମଗ୍ର ହତ୍ୟାକାଣ୍ଡ, - କେବଳ ଏତିକି ଜାଣିଲେ କଲିକତା ଦିଗା ହାମାମାର ଦ୍ୟାପକତାର ସକଳ ଜଣା ଯାଏ ନାହିଁ । କାରଣ କଲିକତାରେ ଯାହା ଘଟିଥିଲୁ, ତାହା ଏହାଠାରୁ କି ଜୟନ୍ୟ, ବାରସ କଦମ୍ବୀ

ଏବେ ଦନ ଧର ଯେଉଁ ଦୟା, ସମା, ପ୍ରିତିର
ଅର୍ଦ୍ଧ ଶର୍ମାନଙ୍କ ଅନୁରଗେ ଗଢି ଉଠୁଳି କଲିକତାର
ସାହସ୍ର ହିନ୍ଦ୍ୟାକାଣ୍ଡ ତା' ମୂଳରେ କୁଠାରାଘାତ
କରିଛି ।

କେବଳ ଏକକ ମାତ୍ର ସାନ୍ତୁନା ଯେ ଏହି ବିଚବ୍ଦିଷର
ହଞ୍ଜାରେ ବିଷେପ ନ ହେଉ ଲୀଦନର ସମ୍ମତର ପ୍ରତିଭା
ବୁଦ୍ଧି ପ୍ରତି ନିଷ୍ଠାଦାନ୍ ଏକ ସମ୍ମଦ୍ୟାୟ ଭୁକ୍ତ ବିଦ୍ରୋହ
ଅନ୍ୟ ସମ୍ମଦ୍ୟାୟ ଭୁକ୍ତ ଦେଖିବ ଜୀବନ ଓ ସମ୍ମତି
ରକ୍ଷା କରିବାପାଇଁ ବିପଦର ସମ୍ମନୀନ ହେବାକୁ
ପଣ୍ଡାର୍ଥଦ ସୋଇନାହିଁ । ଏହି ନୋର ମସିମନ୍ଦା
ଦିବ୍ୟ ପର୍ବତର ଗାନ୍ଧି ସନାତନା ଠର ମଣିଷ ମହିତର
ଏହିକୁଠ, ଆକର୍ଷଣ କରିବାର ବିକାଶ ରୂପାଳିତରଙ୍ଗା
ରହନା କରିଛି ମାତ୍ର । ନ ହେତୁଲ ଏହି ହିନ୍ଦ୍ୟାକାଣ୍ଡର
ସାହସ୍ରତାର ଭୁଲନା ମିଳନ୍ତାନାହିଁ ।

କଲିକତାର ଶିକ୍ଷା :

କଲିକତାରେ ଧାରା ଘଟି ଯାଇଛି ତାହା ପ୍ରତ୍ୟେକ
ଶିକ୍ଷାଶୀଳ ଭାବରେବାପୀକୁ ଶିକ୍ଷିତ କରାଇବ । କଲିକତାର
ହିନ୍ଦ୍ୟାକାଣ୍ଡ ଧେନକ ବାରପ୍ରତି ଓ ଛପନଥ ରହାଇଛି,
ତରତ୍ତକିମ୍ବାରେ ଠତତକ ପରେମାନରେ ଠତ ଗାନ୍ଧି ଓ
ମଙ୍ଗଳ ଆସିବ ନାହିଁ ଏକଥା ବିଦ୍ୟାସ କରି ହୁଏ ନାହିଁ ।
କାରଣ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଫିୟାର ଅନୁଷ୍ଠାନ ପ୍ରତିକିମ୍ବା
ରହିଛି ।

ଏହି ଜନନ୍ୟ ରକ୍ତଧାତ ଡଦଖାଇ ଦେଉ ଯାଇଛି
ଯେ ଅନ୍ୟର ବି । ସ ଓ ମତ୍ୟ ତ ଅସହିଷ୍ଣୁ ହେବାରେ
ଶାନ୍ତିର ମଥ ବିରାଜେ ନାହିଁ, ଏଥରେ ହିନ୍ଦୁ କିମ୍ବା
ମୁସଲମାନ ନକହି ଉପରୁ ହୃଥିତ ହୃଥିତ ନାହିଁ । କେବଳ
ଧୂର୍ମ ଓ ବିଦ୍ୟାର ଧାରାଳ୍ୟ ଧାଇଁ ନିଳର ଭାଇକୁ
କେହି ନ ମାରୁ ।

କଲିକତା ହିନ୍ଦ୍ୟାମାର ଆଜି ଏକ ଶିକ୍ଷା ଏହି ଦୟା
ନିଜର ଜୀବନ ଓ ସମ୍ମତ ଧାର୍ଯ୍ୟ କରିବା ଧାଇଁ ଆମର
କାହାରେ ଦୟା ଉପରେ ନିର୍ଭର କରିବା ଉଚିତ

ନାହିଁ । ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ ବିଦ୍ୟା ମାନ୍ୟ ଓ ଗ୍ରାମ ଧାରା
ପଣ୍ଡିତ ହୋଇଥିବ ନିଜର ମାସ୍ତକା ବର ପାରେ ।

ସାମ୍ରଧ୍ୟକାର ବିଷ ଧାରା ଭାଗରେ ହୃଦୟପୂର୍ବ
ପ୍ରତ୍ୟେକ ପରିପାଳନ ବେବ ଦୋଳି ପଥର ଧେଇ ନାହିଁ, ଏହି
ସାମ୍ରଧ୍ୟକାର ବିଦ୍ୟାର ସମ୍ମାନ କରିବା ସାକ୍ଷେ
ଅନେକ ଅନେକ ମୁକ୍ତାର ପ୍ରତ୍ୟାବନୀ ଆଖି ଅଛିନ୍ତି ।
ଆମ ମନରେ ଭାବରେ କୃଷ୍ଣାଲୁକ ଅନୁଷ୍ଠା
କୁତୁଳର ସମ୍ମାନ ବିଭାବକୁ ଉପର ଓ ଲାଧୀ-
କଳାପର ପରିଷ୍ଠିତ କେତେ ଜଣ ଉଚିତ ଶିକ୍ଷାତାନର
ସୀମାବେଳେ ନ ହୋଇ ଏହା ଯେତେ ଜନତାରେ
ବି ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ କରିବାର ଉପରେ ଅନ୍ତରେ ବିଦ୍ୟାର
କରିବାକୁ ମୌଳି; ଦୁଇୟ କେତେ ବା ମୁସଲମାନ
ହେଉ ଜୀବ ପଥାର୍ଥ ସମ୍ମାନ ହାତେକି ପ୍ରତିକାର
ହୋଇ ତାର ମନକୁ ଶୁଣି କର ଯାଇନାହିଁ, ପଣ୍ଡିତ-
ନେହେଇ ଓ ମୌଳିନା ଆଜାଦ୍ ଏଥର ପ୍ରକଟି
ଭାବିତରି । ଭାବରେ ମନ୍ତ୍ରର ଓ ଆଜାଦ୍
ସମ୍ମାନ ଦେଖିବାକୁ ପଦିନ୍ଦ । ଏହି ନିଯୁମର ସମ୍ମାନ
ଶାନ୍ତି ବିରାଜ କରିବା ।

କଲିକତାର ନିମ୍ନ ଶିକ୍ଷା :—

କଲିକତାରେ ଦିଶା ହିନ୍ଦ୍ୟାମାରେ ହୁନ୍ତ ଓ
ମୁସଲମାନ ଉଭୟ ସମ୍ମଦ୍ୟାୟର ଯେତେ ଲୋକ
ମରିଛିନ୍ତି ତାର ଏକ ନାତ୍ରୀଂଶ ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ । ଏହି ଜୀବର
ଦେବାରମାନେ ନ କେବେ ଯେ ଆମେ ଜୀବିତରାଜକୁ
ପାର୍ଶ୍ଵକ୍ୟ ପାର୍ଶ୍ଵକ୍ୟ କରିବାକୁ । ଏକ କି । ୮
ପ୍ରକାରମାନେ ଏକ ଜୀବ, ଆମେ ସମ୍ମତର ସତ୍ୟ
ସ୍ଵର୍ଗର ଜୀବିତକୁ, ଏବଂ ମାନେ ସମ୍ମତର ସହାନୁଭୂତି
ପାଇବାକୁ ପିଧାର୍ଯ୍ୟ, ଆମେ ଏହି ନାଦର ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ
ଏହୁ ଯେ, ଯୋର ଦୁଇକାମ ମହିତର ପ୍ରତିବାସୀ ସମ୍ମାନ-
ମାନଙ୍କ ଦିଶା କହି ନମ୍ବିଲା କାଣିବାକୁ ଉଦ୍ଦିଶ୍ୟ
ସ୍ଵର୍ଗକ୍ୟ ଦ୍ୱାରା ଏବଂ ହିନ୍ଦ୍ୟା ମାସ୍ତକା ପ୍ରତିକା

ପରିଚର ଏହି ଖନର ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଶୋଭର କରଇ
ଦେବା ଅମର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ରଖିଲା ।

କଲିନାର ସିଙ୍ଗାମରେ ୧୦୦୦ ଡକ୍ଟରୀ ମୁଣ୍ଡ
ବାଗ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ଷେତ୍ରରେ ଏ ଘରୁ ଅଧିକାଂଶ ମୁୟ ଗରେ,
ଦୁଇଥା । କାର୍ଯ୍ୟକ୍ଷେତ୍ରର ଅନ୍ତରକ ଡକ୍ଟରୀ ପର ବାର
ଦେବା ନିଜର ସମେତ ବସନ୍ତାନ ଛୁଟି ପଳାଇ
କରିଲା । ଏମାନଙ୍କର ବାଗ ସବୁଟ୍ ଗୁଣମାନେ
କେବେଳାକୁ ଦେବାର ବିଦେଶର ବସବାସ
ପାରିବା ଭଲ ଏମାନଙ୍କ ଯେହିର ଯତେଷ୍ଟ
ଦେବା ସାହୀପଥ ଆଶକ୍ତି ସାବା ଡକ୍ଟରାର ଏହା
ପରିଚିତ କଥା ।

କି ଅବ ଠଣ ଡକ୍ଟରୀ ମନ୍ତ୍ରାମାନେ ନିଜର
ଦୀର୍ଘଥିଲେ, ତାର ବିବରଣୀ ଓ ଭାବିତ ଅମୃତ
ନାଟି ପଢ଼ିବାରେ ସମ୍ମାନକାରୀ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ କରି
ବାହିର ଲେଖା ପ୍ରକାଶ ପାଇଥିଲା । ପରି ଲେଖିଥିଲେ
କାଣ୍ଡ Journalists Association
[ସାଫକ୍-ସଂଗ] ର ସେବନେଟରୀ ଶ୍ରୀପୁରୁଷ ସର୍ବନାରାୟଣ
ପାତ୍ର, ଏବଂ ଏ । ସେହି ବିବରଣୀ ଡକ୍ଟରୀ ଜାତର
ନାନ ଦର୍ଶନ କରେ ନାହିଁ । ସମସ୍ତଙ୍କ ଜାଣିବାପାଇଁ
ଏହି କାନ୍ତିକ ଅଂଶ ଏଠାରେ ଉଚ୍ଚତ କଲା ।

“ମିଲୁ ଅଞ୍ଚଳ ଡକ୍ଟରୀମାନଙ୍କର ଦଶା ସବୁଠାରୁ
ଦେବା ହୋଇଥିଲା । ମେଟିଆ ବ୍ରୁଜି ଅଞ୍ଚଳର ଡକ୍ଟରୀ
ମାନଙ୍କୁ ଅପ୍ରାସନା ଦିଆଗଲା ଏହି ସେମାନଙ୍କର
ପଢ଼ି ପେଇ ନାହିଁ । ସବୁକ ବିଶ୍ୱାସି
ଦେବା ନାହିଁ କଣ୍ଠେ କଣ୍ଠେ ପଳକ ପଳକର
କିମ୍ବା କିମ୍ବା ଅଭୁତାବ୍ଦୀ ବ୍ୟାଧ ସତ୍ୟାକଣ୍ଠ
କାଳା । ଡକ୍ଟରୀ, ବିହାର, ହିମାଚଳା, ମାଦ୍ରାସୀ,
ନେତ୍ରମାନଙ୍କୁ ଗୋଟିଏ ବିଶ୍ୱାସ ଦ୍ୱାନିତର ଜମା
ହୋଇଲା । ନେତ୍ରମାନ ନିରାପଦ ଦେବାକ
ମାନଙ୍କ ମାନଙ୍କ ଧାର୍ଯ୍ୟ ଧାର୍ଯ୍ୟ କରେଲା ।

ପରେ ସେମାନଙ୍କୁ ଧାଉ ହୋଇ ଦସିବାକୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ
ଦିଆଗଲା । କେତେ ଜଣ ମୁସଲମାନ ଗୁଣ୍ଡ ହୁଏ
ନେଇ ପଥାଇଲେ । ପୁରୁତନ ବନ୍ଦିମାନଙ୍କ ହାତରେ
ହୁଏ ଦେଖି ନିର୍ବ୍ୟ ହିନ୍ଦୁ ମଜୁରୀମାନେ ଅଧ୍ୟ
ପାଇଲେ । ସେମାନେ ଯେତେ କାହିଁଲେ ଆଗର ଭୁବନେ
ଭଦର ବ୍ୟାହୁ ଦେଲେ ମଧ୍ୟ, ରଣ୍ଧା ପାଇଲେ ନାହିଁ ।
କେବେ ମିନିଟ୍ ୨୪ଟି ଟକବେଳ ଟର୍ମିନ୍ ପ୍ଲାନଟେର୍ରୁ
ଶତ ଜାବନ ନିର୍ବିଚିତ ଧେଲା ” ” —
ଏହି ଘଟଣାରୁ ଡକ୍ଟରୀମାନଙ୍କର ଅଭି ଜୋକି ସବା
ଭାବିତ ।

ସବ ବିଶ୍ୱାସ ଯୋଗ୍ୟ ହୁଏ ଏହି ଘଟଣା ଏକ ଦିଗରେ
ଯେତେବେଳ କେବେଳ ଜଣ ମୁସଲମାନ ଗୁଣ୍ଡଙ୍କର ନୃତ୍ୟର
ସାଥ୍ୟ ଦେବିତ୍ତା ଅନ୍ୟ ଦିଗର ଡକ୍ଟରୀ ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ
ପ୍ରତିଧିଶର ମଜୁରୀମାନଙ୍କର ଶ୍ରୀରାତା ପ୍ରକାଶ କରୁଛି ।

ସମସ୍ତଙ୍କ ଜାଣିବା ଭାବିତ ଯେ ପ୍ରବାସୀମାନଙ୍କ
ଦ୍ୱାରା ଉପରେ ଧର୍ମଦଶର ଆୟ ସମ୍ମାନ କରୁଛିତ
ହୁଏ । ସବ ମରଣ କୁନିଶ୍ଚିତ ତାହାଙ୍କରେ କୀର୍ତ୍ତି
କାପୁରୁଷ ଧରି କେହି କାହିଁକି ମରନ୍ତି । ଏହି
କିମ୍ବାକିମ୍ବା ବିହାରୀ, ହିନ୍ଦୁମାନୀ, ମାଦ୍ରାସୀ ନାମ
ରଖିଲା ଦେବାକ ଡକ୍ଟରୀର ଲଜ୍ଜା କିମ୍ବା ଉଠା ହୁଏ
ନାହିଁ ।

ସପରି ବିଧି ବେଳରେ ଅଷ୍ଟେପ କରିବା ୦୩
ନୁହେ । ତାହା ଏହି ଧାରଣା ଦୂରକେରୁ ସହି ନାହିଁ
ଏହି ଡକ୍ଟରାର ନେତାମାନେ ବାଜେ ରାଜନୈତିକ
କାମରେ ସାତ ନୀଦର ସଦ ଅଗଣ୍ୟ ଗର୍ଭବ ଅଧିବାସୀ
ମାନଙ୍କର ଅୟ ସମ୍ମାନ ଜାଗରି କରିବାରେ ଲାଗେ
ଥାନେ ତାହାଙ୍କରେ ଦାହାରେ ଡକ୍ଟରାର ଅନେକ
କିମ୍ବା ଜ୍ୟାତି ହୋଇ ସାରନ୍ତାଣି ।

କେଉଁ, ଶାସନ ରେ ମଧ୍ୟ ତ୍ରୀକାଳାନ ଗଭର୍ଣ୍ଣଟେଣ୍ଟୁ—

କେଉଁ ଶାପନିଟର ମଧ୍ୟବତ୍ତୀକାଳୀନ ଗର୍ଭମେଣ୍ଡୁ
ସ୍ଥାପନ ଏକ ନୃତ୍ତନ ସ୍ଥାନର ଦୂରେ । ୮୦ଟିଟିଲୁଙ୍କ । ମଧ୍ୟାମ୍ରା
ଚାକୀଙ୍କ ଆପରେ କହିବାକୁ ଗଠିଲା, “ସ୍ଵରାଜର ଦ୍ୱାର
ଭାବେ ଘାଟିଛି ହୋଇଛି ।

ଏହା ସତ ଯେ, ମଠ-ଚର୍ଚାକାଳାନ ସରକାରଙ୍କ
ଶ୍ରୀମତୀର ପଦ୍ମପାଲ ସଂକ୍ଷିପ୍ତ— ସତ ଯେ, ଏଥୁ ନିମିନିମୁ
ବୃଦ୍ଧିଶ ଧାର୍ମିକପଣ୍ଡରେ ଆଜନଗତ ପରିବର୍ତ୍ତନ
ଅଣ୍ଟା ଯାଇ ନାହିଁ । ଏହାର ସଭ୍ୟମାନେ ଆଜନାନୁୟାୟୀ
ଭାବରେ ସତାବ ଓ ବଢ଼ିଲାଈକତାରେ ଦୀପୀ । କିନ୍ତୁ
ଦିନଲାଈ ସତେ ଏହି ବୁଝ ଏକ ବୁଝାମଣା ହେଉଛି ଯେ
ଦେବନନ୍ଦନ ଶାସନକାରୀ ନିର୍ବାସି ବିଷୟରେ ସେ
ନୌଣ୍ୟ ହୃଦୟକ୍ଷେପ କରିବେ ନାହିଁ । ତା ପରେ ସବ୍ରାଜନପ୍ରିୟ ନେତାମାନଙ୍କୁ ନେଇ ଏହି ସରକାର ଗଠିତ
ହୋଇଥିବାରୁ ଆଜନତ୍ତ୍ଵ ନ ହେଲେ ହେଁ ପ୍ରକୃତାକ୍ଷେତ୍ର
ଏହି ସରକାର ଲେଖିଯୁ ବିଦ୍ୟୁତ୍ତ୍ଵାୟକ ପରିଷଦ ଉତ୍ତରେ
ନିର୍ଭରଶିଳ୍ପ ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ଶାସନ ପଠନ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବି ।

କେନ୍ଦ୍ରର ମଧ୍ୟବତ୍ତାଳୀଳ ସରଜାର ଭାବର
ନରମାନାକାଣ୍ଡଶ୍ରୀ ନୁହେଁ । ସ୍ଵାଧୀନିତା ଏଥେତ ଚନ୍ଦଳ
ଧାର୍ଯ୍ୟ ଅପାଦାନ୍ୟ । କିନ୍ତୁ ଏହି ଧାର୍ଯ୍ୟରେ ପ୍ରତିଧାର୍ଯ୍ୟ
ଠେଲୁ ଦରରେ ହାତ ଧାରା ଥାଇଛି ଚର୍ଚାଳ ଆମେ
ନେତାମାନଙ୍କ ଅବନନ୍ଦନ ଜ୍ଞାନଭାବୁ ।

ଏହି ଶାମର୍ଥୀଙ୍କ ଗର୍ଭଶିତ୍ସଣ୍ଠର ଦେଖିନିଧନ ଶାସନଚର
ପୂର୍ଣ୍ଣ ଷମଳା ରହୁଥିଲେ କବ୍ରାସ, ଆଶ ଓ ସାଧୁସନ
ସହିତ କାମ ଲାଗିଲା ଭାବତର ଅନ୍ତରେ ମହାନ୍ତିର୍ମାଣ ଦିକ୍ଷା
ଗର୍ଭବାର ଦୀଜ ଏହା ପ୍ରମାଣିତରେ ରହୁଥିଲା ।

ଏଥାରିତର ଶାଦ୍ୟ ଓ ଅର୍ଥନୈତିକ ସମସ୍ୟାର ଗୁଡ଼ିଛୁ
ଦୃଷ୍ଟିରୁ, ଭାବର ସମ୍ବୂଧନ ମଳ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଲେଖନର
ଏହି ପଢି ଏକ ସମ୍ବନ୍ଧର ପଠନ ଆତ ଜାଣି ଖୋଲ-
ପଡ଼ିଥିଲା । ଆମ୍ବଳୀର ଜଗାନ୍ତର ମଧ୍ୟ ଭାବର
ବାଣୀ ଉଚ୍ଚର ଗଲାରେ ଶୁଣାଇବାର ସମୟ ଯାହାତୁ ।

ଶାନ୍ତି ଓ କୀଳି-ମୟା ଲଗନରେ ଭାବୁଙ୍କର ଧୂର୍ବଳ ନିଷ୍ଠାରେ
ଦରକାର । ଉପର୍ଯ୍ୟାମାଟନ ବିଶ୍ଵେଷ୍ଟିର ଜୀବିନା କରି
ଆମ ଆଶା ଓ ଆକାଶକ୍ଷଣର ବିଷ୍ଟ ତଳିତଙ୍କ ଉଦ୍‌ଦିଲି
ଏହି ମଥ ବର୍ଜନ କାର୍ଯ୍ୟାଚା ସମେତର ଧୂତଳେ
ସେମାଟନ ସମୟର ପ୍ରଦେଶାଲିକାଯୁଦ୍ଧା ପ୍ରତି ଥିଲା
ଦେଖି ମନେ ହୃଦୀ ।

ଗଣ ପରିଷଦରୁ କିଛିଲା କରେ ଦେଖିଲେ ହୁଏତ
 ଏହି ସରଜାରେ ନୂତ୍ରିତ ନିଳିରନ୍ତର ପଞ୍ଚ ନାହିଁ ।
 କିନ୍ତୁ ଗଣ ପରିଷଦୁ ଓ ଏହି ସାମୟକ ସରଳାର
 ପରିଷ୍ଠାର ପରହୁରଙ୍ଗ । ଗଣିଧିଅଧିକାରୁ, ଅଳ୍ପକାଳୀ
 ଭିତରେ ଦିଲ୍ଲାରେ ଧାର୍ଯ୍ୟର ଅଧିବେଶନ ବସନ୍ତ,
 ଭରତର ଆଶା ଓ ଆକାଶ୍ରମ ମୁଣ୍ଡି ସେବାର ସମ୍ବନ୍ଧାବନୀ
 ଉପରେ ବେଳି ଏହି ମନ୍ଦ୍ୟକା ବନ୍ଦକାରୀ ଓ ଜୀବାଳୀ
 ପ୍ରଭାଜାନୀୟ ନତଃ ଥରେଷ୍ଟାରୀ ଥିଲେ ମୟୁ

ଏହାର ୧୪ଟି ଆସନ୍ତି, ୫ଟି ଆପଣଙ୍କ ମୁସଲିମ୍ ଲିଗ୍‌କୁ
ଘାରିଛି ଦେଖାଇଥିଲା । ଅନ୍ୟ ଅଧିକ କୁଞ୍ଜିକରୁ ୨୪
କଂଟ୍ରାଯ ଓ ୩୮ ସଂଖ୍ୟା ଲାଗୁ ସଂପ୍ରଦାୟ ଘାଇଁ
ଚମିଳା ।

ମସା ମେଶନ୍ ସତର କଥାବିର୍ତ୍ତା । ଚଳାଇଲୁଠିଦେଇଳ
ମୁଦଳିନ୍ ଲାଟା ଏବାହୀ ଧ୍ୟାନପୂର୍ଣ୍ଣ ପାନ କୋଳିଥୁବୁନ୍ଦି
ମଧ୍ୟ ଧାରୀ ମା ଏହି ଧ୍ୟାନପୂର୍ଣ୍ଣ ରାତି ଧ୍ୟାନପୂର୍ଣ୍ଣ
ଅନୁମତି ।

ମୁସଲିନ ଲିଗ୍ ମୟଦିତ୍ତ କାଳୀନ ହରେକ ୧
ଶିଖିଏଥିଏଥିଏଥିଏ ଠଥିଗା ଉଦ୍‌ଦେଖ ଦୂରି ଦୂରି ଦୂରି । କିମ୍ପୁଣି
ଓ ଅକାଶଟି ଅଶାନ୍ତିର ଅବସ୍ଥାନ ଘଟନା । ଝରନ୍ତି
ଦିନୁ ଦିନ ଆସୁଥିଲୁ ଓତ୍ତିକୁ ଚିତ୍ତ କାନ୍ତିଲି । ଏହି
ଆମ୍ବାଦା କି ହରିଶ ମହିନା ମୁଢିଲେ କାହିଁ ପଥିଦି ?

ଦୁଇ ମନେ ମୋ ପାଥର ହୋଇଯାଇ କଟିଦିଆଇ
ମୁସଲିମ ଲିଙ୍ଗ ପୁନଃ ପ୍ରତିକଣ୍ଠର ପରି ଠଣ୍ଡାଳା ରଣ୍ଜି
ଧାଇଛୁ । ଏହା ଅଛି ବଳିଶିତା ଘରେଯେଇ ବି ବାହୁଦାର
ଶର୍ଣ୍ଣ ପୂର୍ବତା ପଳାଦିଲେ ଏହା ଚାହୁଁ ପୁରୁଷଙ୍କ ସ୍ଥଳର
ଝାଗି ଆପରେ ।

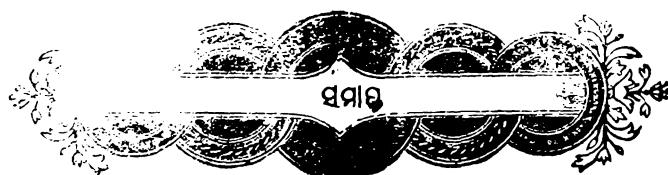
ପ୍ରତିବିରାଗ

୧	କିମ୍ବଳ ଶାଖାରମ ସନ୍ଦା କନ ବନ୍ଦେ	
୨	ମହାଶୁଣ୍ଡର ଏ ପାତା ବିଜନ୍ତର	
୩	୧୭ ୮	ଘ. ଆନନ୍ଦ ଏଷି
୪	୯୬	କଣ୍ଠର ଦର୍ଶ-
୫		ଖଂଦରୀ
୬	୧୦ ୨୦୭	ଏହ ଯଦ୍ବୂଳା ମନୀ
୭	୧୮୮୮	ବିଦେଶ ନାୟି ଧଂଗତି ସ୍ଵଚନା
୮		
୯	ନ କରିଲୁ ନାହିଁ ରା ସଭାମନ୍ତି	
୧୦	ନି	ନାହୁଁ ନାହୁଁ ନାହୁଁ
୧୧	ନ୍ତି	କର ସି ସନ୍ଦରମ୍ଭି
୧୨	ନି	ଜଗ ପ୍ରାଣି
୧୩	ବିଜଗ ଅନ୍ତି	ପରିବର୍ତ୍ତକ
୧୪	ଶତା କରିଲା କନ୍ତୁ	୧୨୦୨୦ କରିଲୋର
୧୫	ଚନ୍ଦି ଦ୍ରି ।	
୧୬	କେ ଅନ୍ତରିକ୍ଷରେ -୨	୧୩ ମଧ୍ୟବାନର
୧୭	ନ କି	କ ନାହିଁ ?
୧୮	କିବା କନ୍ତୁରୀ	, ମୃଦୁଲିମଳିରେ
୧୯	ହା ତାର ଦିନୀ ଶହୁଁ ଶନିନର କି	
୨୦	କନ୍ତୁ, ଅପ୍ରାୟୀ ଉଅଧ୍ୟ ଦ୍ୱଦୟା ମାନୀ	
୨୧		

ମଧ୍ୟବର୍ତ୍ତୀକାଳୀନ ଗଭଣୀମେଘୁ ଉପରେ ରୁଦ୍ଧ କାନ୍ତର ଭାବ ପଡ଼ିଛି । ଭାବର ଭାବ ସବଜକପ୍ରିୟ ନେତାମାନଙ୍କ ହାତରେ ନାନା ସମସ୍ୟାର ସମାଧାନ ଶୋକିବ । ଯେତେ ମାନନ୍ତି ରେ ଅସନ ଗ୍ରହଣ କରିଛନ୍ତି, ସେମାନେ ଧଳଟ୍ଟ ସ୍ଥାନିର୍ତ୍ତ ସଂଗ୍ରାମର ବିଜ୍ଞାପନ୍ୟାଗ୍ୟ ପରୀକ୍ଷିତ ସେନାନୀ । ସେମାନେ ଭାବର ଜୀବିତ୍ୟ, ସୁତକ୍ଷାଭାବ ଯୋଜନା, ସାଂପ୍ରଦାୟିକ ଓ ଆନୁର୍ଜିତେକ ସମସ୍ୟାର ଯଥାପଥ ସମାଧାନ କରି ଆବଶ୍ୟକ ନିଷ୍ଠୟ ।

ମାଠେ ଦର୍ଶିଷ୍ଟାନ୍ତ୍ରମ ପରେ, ଯେଉଁ ଶକ୍ତି ବିରୁଦ୍ଧରେ ସଂଗ୍ରାମ ଚଳାଇଥିଲେ, ତାର ଶର୍ଷିଷ୍ଟାନରେ ନେତାମାନଙ୍କୁ ମାନଦାର ହୃଦୟ କମ୍ ହୃଦୟ ଶୁର୍ଣ୍ଣ ନୁହେ !

ଭରତ ଦ୍ରଗତ ପଥରେ ଧାବମାନ୍ । ଭଦ୍ରାମ ଅଣ୍ଟି ନେଇ ଅସରନ୍ତି ବିଶ୍ୱାସ ନେଇ ଅଣ୍ଟି ସେ ନବ ଯୁଗର ହ୍ରାର ଦେଶଭଲ ଦଶ୍ତାନୁମାନ । ପଣ୍ଡିତ ଜହୁରଲାଲ ନେହୁଁହୁଁ ଭାଷାରେ କବିବାକୁ ଗଲେ, ଅସ୍ତ୍ର, ଏହି ମୟତ କର୍ମଠର ସମତ୍ୟ ଯୋଗଦାନ କରିବା ଏକ ଭାବତରୁ ଆହୁର ହୃଦୟର ଗର୍ବ ଧୂର୍ପ, ଦେଶ ଓ ଜାତର ମଧ୍ୟରେ ମହାୟାନ ଏବଂ ଶାନ୍ତି ଓ ପ୍ରଗତିର କଳାରେ ଆଗୁଆନ କରିବା ।

ଶ୍ରୀମାବିଲୀଃ—

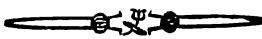
(୧) ଖଳ ଓଡ଼ିଆ ମାଦର ଦ୍ରୁତମ ଦିନ ଦ୍ରୁକୋଣିତ ହେବ । ଲେଖକମାନ୍ଦୁ ନୁହେସ ଯେ ନିଜ ନିଜର ରଚନା କାଗଜର ଗୋଟିଏ ପାଳରେ ଲେଖିବେ ।

(୨) କୌଣସି ଦ୍ରୁବନ ବା ରଚନା ସ୍ଥାରଣତଃ ଚତୁରଙ୍ଗର ଶ୍ରୀ ପୂଷ୍ପାରୁ ଅଧିକ ନ ହେବା ପାଇନାଯୁ । ଉପସ୍ଥିତ ଡାକ ଟିକଟ ପୋଗାଇଲେ ଅମନୋନାତ ରଚନା ପ୍ରେରଣ୍ଟ ଦିଆଯିବ । ଅମନୋନ ରଚନା ପାଇଁ ସଂଧାଦକ କୌଣସି କାରଣ ଦର୍ଶାଇ ବାକୁ ବାଘ ନୁହନ୍ତି

(୩) କେବଳ ରଚନା ସଂଧାଦକଙ୍କ ଠାକୁ ପଠାଇ ରୁଦ୍ଧା, ଗ୍ରାହକ, ବିଜ୍ଞାପନ ଇତ୍ୟାଦି ପାବତ୍ୟାୟ ରୁଦ୍ଧାଲାନ ସଫାନ୍ତ ବିଷୟରେ ପରିଚୁଲକ ‘ଚତୁରଙ୍ଗ’କୁ ଲେଖିବେ ।

(୪) ପଦାଦି ଆଦାନ ଦ୍ରୁଦାନର ସୁଦ୍ରିଥା ପାଇଁ ସ୍ଵ ଦ୍ରୁବନ ଆଦିରେ ଆପଣା ଆପଣା ନାମ ଛାତ୍ର ଠିକଣା ଲେଖିବା ପାଇଁ ଲେଖକ ଲେଖିକା ମାନକୁ ଅନୁରୋଧ ।

ସଂଖ୍ୟାଦତ
'ଚତୁରଙ୍ଗ'
ବିଜ୍ଞାପନ

ବିଜ୍ଞାପନ

— ଚତୁରଙ୍ଗର ବାର୍ଷିକ ମୂଲ୍ୟ ସତ୍ତାକ ଟ ୫୮ ଶାଖାପକ ମୂଲ୍ୟ ଟ ୩୮ ମାତ୍ର । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଜଣ୍ୟର ଲିୟଟ୍ ମାତ୍ର । ଗ୍ରାହକ ରୁଦ୍ଧା, ଅଗ୍ରମ ଦେବ୍ୟା

— ଯେ କୌଣସି ମାସରୁ ଗ୍ରାହକ ଠଥାଇ ଘାରିବେ ।

— ଗ୍ରାହକ ରଙ୍ଗା କଲେ ଭିନ୍ନ ପରିମା ପଠାଇ ଦିଆଯିଦ

— ବିଜ୍ଞାପନ ହାର ସମ୍ବନ୍ଧରେ ପରିଚୁଲକଙ୍କ, ମହେତଲେଖିତରେ ।

— ଯେଉଁ ମାନେ ବିଜ୍ଞାପନ ତଥିରେ ନିଜାରେ କେବଳକୁ ରୁହୁ ତଳ ଦ୍ୱାରା ମଧ୍ୟ ପଠାଇବେ । ଉପସ୍ଥିତ କି ଖର ଗଠାଇ ବକ ପ୍ରେରଣ୍ଟ ତଥାକୁ ଧାରିବୁ । କୁଝ ଭାଙ୍ଗିବଳେ ପରିଚୁଲକ ଦାସ୍ତା ନୁହନ୍ତି ।

— କୌଣସି କାରଣ ବିଶାର୍ଦ୍ଦ ଗ୍ରାହକ ପଣ୍ଡା ମାତ୍ୟଟା, ‘ଚତୁରଙ୍ଗ’ ପାଇଲେ ଗ୍ରାହକ ନଦ୍ଦର ସ୍ଵ ରୁଦ୍ଧାଲକଙ୍କ ଜଣାଇବେ ।

— ଅଳ୍ପଦିନ ପାଇଁ ହୁନାନ୍ତରକୁ ଗଠର ଛାନାଯୁ ଠଥାଙ୍ଗୁ ଅପସ୍ଥିତ ଏବଂ ବିହୁରେ ହାର୍ ଗଲେ ଆବ୍ରଦ୍ଧ ଜଣାଇଲେ ଗ୍ରାହକ ଗ୍ରାହକା ମାତ୍ରନ ‘ଚତୁରଙ୍ଗ’ ସବୁର ପାଇ ପାରିବେ ।

ପରିଚୁଲକ
'ଚତୁରଙ୍ଗ'

CHATURANGA

Regd. No.

OVER 15 YEARS DEVOTED BANKING SERVICE TO THE
COUNTRY

BHARAT INDUSTRIAL BANK, Limited

H. O. Calcutta. H. O. of Orissa-Cuttack

FOR THE INDUSTRIAL AND COMMERCIAL DEVELOPMENT OF ORISSA
20 Branches are going to be opened in the important business centres
of Orissa of which the arrangement of
opening 10 branches has been completed

CUTTACK OFFICE
CHOWDHURY BAZAR

Kalamandal Printing Press

P. O. BALANGIR

PATNASTATE

OUR SPECIAL FEATURES ARE
QUALITY
PROMPTNESS
SERVICE

WE UNDERTAKE ALL KINDS OF

Cash - memos, Bill, Vouchers, Letters, Invitation cards, Book Etc

ପ୍ରଥମ ବଂଶ

କାର୍ତ୍ତିକ ମାତ୍ରା

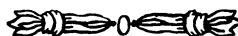
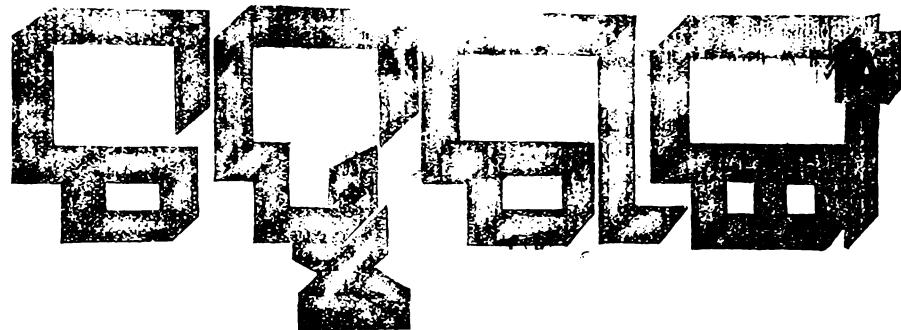
ଶ୍ରୀ ସଂଗ୍ରହ

ମୁଦ୍ରାଦକ - କୃଣାର କ୍ରିକେନ୍ଦ୍ର ନାନ୍ଦନ ପ୍ରିଣ୍ଟିଂସ ଲିମିଟ୆ଡ

ବାର୍ଷିକମୂଲ୍ୟ ୫ ଟଙ୍କା

ପ୍ରକାଶନ ସଂଗ୍ରହ ଆଠ ଅଳ୍ପ

ପ୍ରଥମ ବର୍ଷ

କାର୍ତ୍ତିକ ମାସ

ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶିଆମା

କୋଣଳ - କଳା - ମଣ୍ଡଳର

ମୁଖ୍ୟପଦ୍ଧରୁପେ ପ୍ରକାଶିତ

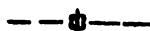

ସଂପାଦକ ସଂଗ୍ରହ:—

ଶ୍ରୀ କାଳିକୀ ରତ୍ନ ପାଣିଗ୍ରାମୀ
ଶକ୍ତିରତ୍ନ ଶ୍ରୀ ବଳବତ୍ ବହୁଭାର
ଶ୍ରୀ ପ୍ରଭୁତ କୁମାର ମୁଖ୍ୟାଧ୍ୟାୟ
ଶ୍ରୀ ନିତ୍ୟାନନ୍ଦ ବହୁଦାର
ଶ୍ରୀ ଦୃଦ୍ଧିପତନ ଗୁରୁ
ଶ୍ରୀ ସାମୁଯେଲ ନାୟକ

—ପରିଗ୍ରଳକ—

ଶ୍ରୀ ସୁବୋଧ ଚନ୍ଦ୍ର ଦାସ

Tel: - 'AMAR'

AMARSINGH RICHPAL JAIN

Yarn-Cloth. General Merchants

AND

COMMISSION AGENTS

P. O. Kantabanji B. N. Ry.

PATNA STATE, E.S.A.

Our Motto Honesty

OUR PRICES MODERATE

KEROSENE OIL

SUGAR

Available on controlled rates

PURE Gold & Silver Bars

ALWAYS IN STOCK

TRY & BE

CONVINCED

ସୂଚୀ

	ବିଷୟ	ଲେଖକମାନଙ୍କ ନାମ	ପୃଷ୍ଠା	
୧	ଶେଷ୍।	(ପଦ୍ୟ)	ଶ୍ରୀ ବିନୋଦଚନ୍ଦ୍ର ନାୟକ	୩୧୦
୨	ସୁର୍ତ୍ତ ଏବୁ, ତି, ଶେଳସ୍		ଶ୍ରୀରତ୍ନାଥ ଦାସ	୩୧୨
୩	କୋଡ଼ିଏ ବର୍ଣ୍ଣ ପରେ		ଶ୍ରୀ ବାରବିଶ୍ୱାର କର	୩୧୦
୪	ଭାବତର ହାତୀନା ଚିତ୍ତ ଶିଳ୍ପ		ଶ୍ରୀ ବିଳବିମ ସାହୁ	୩୧୩
୫	ମାଟିର ମୋହ	(ପଦ୍ୟ)	ଶ୍ରୀ ନଟବିର ପ୍ରଧାନ	୩୧୭
୬	ନିଶ୍ଚାପ ଶିଶୁ		ଶ୍ରୀମତୀ ଲକ୍ଷ୍ମୀଲତା ଦେବୀ ବଦୁଣୀ	୩୧୯
୭	ସହିତ୍ୟ ଓ ରଜନୀତି		ଶ୍ରୀ ଦୁର୍ମିଳାନ୍ତ ଦାସ	୩୨୨
୮	ବ୍ୟଥାର ଛବି	(ପଦ୍ୟ)	ଶ୍ରୀମତୀ ରଜିଷ୍ଟ୍ରା ଦାସ	୩୨୧
୯	ମାସିକ ପଢ଼ିବା		ଶ୍ରୀ ଜଗଦ୍ୟଶ ପ୍ରସାଦ ମହାନ୍ତି	୩୨୨
୧୦	ପ୍ରାଚୀନ ଭାବତରେ ଭାଷ୍ଟୁଳ ସେବନ		ଶ୍ରୀ ପ୍ରକ୍ଳାଦ ପ୍ରସାଦ	୩୨୭
୧୧	ଭାବତାୟ ସଙ୍ଗୀତ		ଶ୍ରୀ ରଧାରମଣ ରାୟ	୩୪୧
୧୨	କୋଣଳ କଳା ମଞ୍ଚଲର ଅନୁଷ୍ଠାନ ଲିପି		ଜତିନ୍ ଧର୍ମିକା ପାଠକ	୩୪୮
୧୩	ସଞ୍ଚାଦିକଙ୍କୁ ପଦ		ଶ୍ରୀଶୁକରେବୀ ଶର୍ମୀ	୩୫୦
୧୪	ସହିତ୍ୟ ସମାଲୋଚନା		—	୩୫୫
୧୫	ଧୂପ୍ରକ ପରିଚୟ		ସମ୍ମାଦିକାୟ	୩୫୭
୧୬	ପରଧାର			

BALANGIR TRADING CO. LTD.

Incorporated in Patna State

WE RUN SO MANY BUSINESSES.

H. O. TITILAGARH

RICE AND OIL MILL

Balangir Soap Works

BALANGIR DYEING WORKS

Branches at:

Kantabanji

Tusra

Harishankar Road

K. L. Jhunjhunwala

Director: rrujanika@gmail.com

ନାଥ-ସତୀତ-ଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କାଃ ଯେ ସାହୁତ୍ୟ-ବିଶାରଦାଃ ।
ଜଳୟ କୁଶଲାଃ ଏବେ ମନ୍ଦ୍ରୟନ୍ତାଂ ମନ୍ଦ୍ରମଳେ ॥

ମେଘା

[ଶ୍ରୀ କନୋଦ ରତ୍ନ ନାୟକ ଏହୁ ଏ
ମୁଣ୍ଡ ଭବତା ; ଛନ୍ଦ-ମାତ୍ରାବୁଦ୍ଧ ; ପତ୍ର- ଶାର... [ଶମା ଶା]]

- ୧ -

ସନ୍ଧା ଅସିଲେ ନରୀ-ଅଳସେ
ମାମିର ମାଳଭୂମିର କାନନେ
ଖାଇବିତ ସଂକଟ ଧାର ଗିରିବିଶ୍ରେ ବାହୁଦାଳେ
ଭୂଷାରର ହଟିବା
ଇଶକନ କେଉଁ ଏକ ତୁର ଲେକାଳୟରେ
ଭରିବଟ ମରୁବୁର ସଲିଲେ
ମେଢ଼ୀ ପେରଇ ତାର ଗତିପଥେ ପୁଟାଇ
ତାଳେ ତାଳେ ରୂବାଇୟାଇ ପଦ୍ମି ।
ଅସମାନୀ କାଞ୍ଚିଲୀ ଜାପ୍ରାନୀ ଉତ୍ତନୀ
ତଳେ ଶେଳେ ଧୂରମାର ଭୁଲତା
ରଙ୍ଗିତ ଓଠିଲା ଲକିମାର ହଟିଥୁ...
ଭୁବତ ପ୍ରତେକବା ଫୁଟେ ସୁଗୀ କବିତା
ଉଦ୍‌ଗମ ପଦ୍ମ ମିଳନ ଉପର ।
ବିଦ୍ୟୁତ୍ ଚାନ୍ଦିର ସୁଚାନୁ ଡଟରେ
ଯଭିବନ ଭାର ମଠ ଗମନ
ଇଶକୁ ତରୁଣ ଥାଏ ପଥେ ତାର ଥନାଇ
ମାତାଲ ପିପାସା ଲେଖି ଘଷେ ।

[ଶେଷୀଁ]

ଭରନ୍ଧା ସେ କଳିବା
ନାହିଁବା ସେ କେତେ ଶତ ଜିର
ଛବିରେ ଲେଖିବା ଲୁଗେ ଶିଳ୍ପୀର ସାଧନା
ଚୂଳିକାରେ ଖୋଜ ରୁଲେ ରଙ୍ଗ ...]
ଦୁର୍ବାଦଳର ଶିରେ ଜାଲେ ଯେବେ ପ୍ରଦାପ
ଭାଦ୍ର ଶିଶୁର ମୋଡ଼ ମାଣିକେ —
ସୁପ୍ର ଶିଶୁର ନିଦ ଜାଗଇ
ପରିଶତ ଫଳ ଶ୍ୟାମ କାନନେ

ଗୁଲିପ୍ଲାନ ସିରନ୍ତି ବିଷୋଷ-ର-ଗୋଲାପେ

ମସ୍ତରୁ ହୃଦ ସାର ଭରନ୍ଧା

ଚେଷ୍ଟୀ

[ପୁଷ୍ପାଗଳ ବନେ ସାଥ୍ବହର ପାଦ୍ୟା]

ତମ ସୀମାରେ ମିଶାଇ ନୟନର ମାଳିମ
ଦେଖେ କାର ଅଗମନୀ ସ୍ଵର୍ଗ ।

— ୨ —

ବଜମୁତାନାର ମର୍ଦ୍ଦୁମିର
ପ୍ରାନ୍ୟରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଏକ ହେସନ
ହାଉ ଓ ବେଦାକା ବନେ ରମ୍ୟ
ବାସୁ ସ୍ବାତୁ କଟୁ କପି ଗଲେ ।

ରାତ୍ର ର ନାରଦତା ତେବି ତହୁଁ ଆସିଲେ

ପାସେଞ୍ଜର ଗଢି କରି ହୁାନ୍ତି

ମଳିନନା' ମରହିତ ରେଶମର ଲକ୍ଷ୍ମୀ

କୁଞ୍ଜାରେ ଜାଗେ ଶନ ଥରୁବ
ଦ୍ୱାର୍ତ୍ତ କେଶ ଦାମରେ ଅବସାଦ ଆଶିଷ

ଦିଦେଖି ତରୁଣ ଅସ ତାକିପାଏ ଅଧିରେ

“ଲେ...’ଲେ ! ଦୀଅର ଗେଜ୍ଜୁ ସନ୍ଦା... !!”

ରଙ୍ଗନ ଧୂମ ଲେଗେ ତା’ର ଗାଲେ ଲଙ୍ଘଣେ

ବୋରବର ପୁଣିତ ବାଲିମା

[ଗୁରୁକାର ପୌବନ ମଦେୟ

ଭର୍ଷ ଜନାନା ଅଶି ଦର୍ଜାରେ ହାଣର

ଶୁଷ୍କପଟା ପରିହାସ କଟାଇଲୁ]

ତ
ଆ
ହ

ଯୋଜନ ପତ ଗାରେ ସେ ମେରୀର ସ୍ଵଧ୍ୟ !!
 ତା ଲାଗି
 ଦୁଇଟି -
 - ନାଳ ଅଖିରୁ ହରଇ
 ମଙ୍ଗଳ ଆଳାଇ ଓ କବିତା ।

— * —

ପରେକା ହାବେଳି ଜାଳି ଗାଗଣେ

ରହୁ ଆସେ ଆସେ ପୁଣି ଫୁଣି

ରୂପରହେଆରା ଛୁଟେ ବିଟିନେ
 ମଦର ସମୀର ଧାଏଁ ଥକ ।
 ମଳୟାର ହତ ଲଗେ ଥାଲରେ
 ଅନ୍ଧର ତେଉ ଲଗେ କାତ-ରେ
 ଦୁଇ ହୀପ ଲଜା ବିତାନରୁ ଆସେ ଲଳିତେ
 ମାୟାଗିନୀ ଘରଛତା ଗୀତକା
 ତଥାପି ନାଉଟା ରହେ ଥନାରୁ
 ମନର କାନ୍ତିର ଦୂର ତାରେ
 ଆକାଶ ଅୟନେ ଧରୁ ଜାଲର
 ଧୂବଲେକେ କିନନ୍ତୁ ବାଲିକା
 ଅଳିବୁ ତା କଜୁ ଭାବୁ ଦାମାଳି ।

— × ()-●-() × —

ସର୍ଗତ ଏଇ, ଚି, ଓେଲ୍ସ,

ରଦୁନାଥ ଦାସ

ହୁବଟ ଓେଲ୍ସ ଇଂଲଣ୍ଡର ଏକ ଦରିଦ୍ର ପରିବାରରେ, ୧୮୭୭ ଖୃଷ୍ଟବୟାଦରେ ଜନ୍ମ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ତାଙ୍କର ଦିନ ଯେଶାଦାର ଫିଲେକ୍ ଶେଳାଲୀ ଥିଲେ ଏବଂ ସ୍ଵାର୍ଗ ସ୍ଥାନର ଗଣ୍ଡର ଟ୍ରେଟ୍ ମନୋହରୀ ଅନ୍ଦାଳାନ ଦେଇଥିଲେ । ଓେଲ୍ସଙ୍କ ଯେତେବେଳେ ୧୩ ବର୍ଷ, ସ୍କୁଲ ଛାତ୍ର ତାଙ୍କୁ ଲୁଗା ବ୍ୟବସାୟରେ ପଣିବାକୁ ହୋଇଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଉପରେ ସେ ଏକ ରସାୟନିକ ଦୋକାନରେ ଗୁରୁତବ କରି ବିଦ୍ୟାଚିନ୍ତା କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ଏଥୁପରେ ତାଙ୍କୁ ଏକ ବିଦ୍ୟାଲୟରେ ଶିକ୍ଷକ କାର୍ତ୍ତ କୁଟ୍ଟିଲ ଏବଂ ଏହିଠାର ସେ ବିଜ୍ଞାନଶିକ୍ଷା ଲାଗେ ରଖିଲାଗରେ ପଡ଼ିଲେ । ଫଣେଶ ସମ୍ବାନ ସହିତ ବି, ଏସ୍‌ସି ଡିପାର୍ଟ୍ ଲାଭକଟି ସେ ବିଶ୍ୱାଳ ଶିକ୍ଷକତା କରିଲୁ ଏବଂ ବିଳକା ସମୟରେ ସାମଣ୍ଡିକ ପ୍ରତିକାଦି ଲେଖାଲେଖି କରୁଥିଲେ । କଠିନ ପରିଶ୍ରମ ରସିତୁ ତାଙ୍କର ସ୍ଵାମ୍ଭବକର୍ତ୍ତା ହେଲା, ତେଣୁ ସେ ବାଧଚପାଇ ଲଣ୍ଡନ ଛାଇଲେ ।

ଏହାପରେ ନାହିଁ ସାହିତ୍ୟକ ଜୀବନ ଆରମ୍ଭ । ତାଙ୍କର ଶ୍ରାନ୍ତିକ ଲେଖା ଠକତେକ ହୀସିରସମୂଳକ ରଚନା ଇଂଲଣ୍ଡର ବିଶ୍ୱାଳ ଲେଖକମାନଙ୍କର ଦୁଃଖ ଆଜର୍ଣ୍ଣଣ କରୁ । ତନ୍ତ୍ର ୧୮୯୯ ଖୃଷ୍ଟବୟାଦରେ ଯେତେବେଳେ ତାଙ୍କର ପ୍ରଥମ ଉଚ୍ଚନ୍ୟାବ ହିକାଣିତ ହେଲା, ସାହିତ୍ୟକ ଓ ସମାଜଲୋକ ମହଲରର ତାହା ଅଧିକ ଲାଭ କରି ନାହିଁ । ଓେଲ୍ସ ନିର୍ମାଣ ନ ହୋଇ ତାଙ୍କର ନିର୍ଭାବତ ମାର୍ଗରେ ସାହିତ୍ୟ ରଚି । କରିବାରେ ଲାଗିଲେ ଏବଂ ସମ୍ରଧ ତାଙ୍କର ଜୀବନି ବର୍ଣ୍ଣିତ ହୋଇ ସେ ଇଂଲଣ୍ଡର ସବୁ ଉପରେ ଲେଖକ ପ୍ରେରଣାରେ ପାଇଲା ।

ଓେଲ୍ସ, ବହୁବ୍ୟାହିତ ଗ୍ରନ୍ଥ ଲେଖି ଯାଇଛନ୍ତି,
ପାଇ ୧୦ ଖଣ୍ଡ । ଉଚ୍ଚନ୍ୟାବ ଭାବରେ ସେ ପାଠକ

ସମାଜରେ ପରିଣାମ । ତାଙ୍କ ଲେଖାର ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ ଅଛି, ମୁଦ୍ରର ଚିତ୍ରକର୍ତ୍ତଙ୍କ ଅନ୍ୟାୟିକାହାର ପାଠକର ମନୋ-ଚଞ୍ଚିନ କରିବାର ପ୍ରସାଦୀ ଓେଲ୍ସନ ଥିଲେ । ସମାଜ ଓ ତାର ବନ୍ଧୁବିଧ ଜଟିଳ ପ୍ରଶ୍ନ ତାଙ୍କର ମନକୁ ଏପରି ଆଧୋକିତ କରିଥିଲୁ ଯେ ସେ ଗଞ୍ଜର ଛଳନାୟାର ମାନବର ଦର୍ଶନାମନ ଓ ଉଦ୍ଦିଷ୍ୟତକୁ ଭୁଲି ଯିବାକୁ ନାଶକ । ସମାଜ କେଉଁଆତ୍ମ ଗତି କରୁଛି ଏବଂ ତାର ପରିଣାମ କଣ ହୋଇ ପାରେ ଏହା ନେଇ ସେ ବ୍ୟକ୍ତି, ଚିନ୍ତିତ ।

ସମାଜଜ୍ଞରେ ଗରୀର ନିବେଶ ଓେଲ୍ସଙ୍କ ବ୍ୟକ୍ତିଭୂର ଏକ ଦିଗମାନ । ଶକ୍ତୀହିସାବରେ ଓେଲ୍ସଙ୍କ ଯେତେବେଳେ ଉପନ୍ୟାସ, ଗନ୍ଧ ବା ପ୍ରବନ୍ଧ ଲେଖି ବସୁଥିଲେ, ତାଙ୍କୁ ପ୍ରକାରିତ କରୁଥିଲୁ ଚଳନ୍ତି ରାଜନୀତି, ନୂତନ ବୈଜ୍ଞାନିକ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ, ବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ମର୍ଯ୍ୟାଦାର ଗତି, ସ୍ମୁଲସ୍, ଜୀବିମାନଙ୍କର ମନୋଭବ । ଏହିସବୁ ସାମଣ୍ଗୀ ନେଇ ସେ ତାଙ୍କର ସାହିତ୍ୟ ରଚନା କରିବାକୁ ଏବଂ ପାଠକକୁ ସାହିତ୍ୟ ଜରୁଦୂରେ ତାର ବିଭିନ୍ନାମାନ ଓ ଉଦ୍ଦିଷ୍ୟରେ ଚେତାଇ ଦେଇଲାନ୍ତି । ଓେଲ୍ସଙ୍କ କଳନା ଶକ୍ତି ଅତି ଜ୍ଞାନୀୟ ଥିଲା । କଳନା ବିଳରେ ସେ ଉଦ୍ଦିଷ୍ୟରୁ ଦ୍ରୁଷ୍ଟ ହୋଇ ବହୁ ଆଗମୀ କଥା କହିପାଇ ଛାନ୍ତି । ଓେଲ୍ସଙ୍କ ଉଦ୍ଦିଷ୍ୟରେ କେତେକ ବିଷୟରେ ଟିକେ ଟିକେ ସମ୍ଭାବିତ ଯାଇଛି ଏବଂ ସେଥିଲାଗି ଓେଲ୍ସଙ୍କ କଳନା ଓ ବିଶ୍ୱର ଉପରେ ଦୁନିଆର ଅଗ୍ରାହି ପରିମାଣରେ ବଢିଯାଇଛନ୍ତି । ଓେଲ୍ସଙ୍କ ତାଙ୍କ ଗ୍ରହ-ମାନଙ୍କରେ ଟ୍ୟାଙ୍କ, ବେଦାମପାନ, ହିତାୟ ମହାସମର, ଘରମାଣୁତୋମା, ଓ ଆକାଶ ପୁଷ୍ପ ବିଷୟରେ ଉଦ୍ଦିଷ୍ୟ ଭାବୁ କରୁଥିଲେ ଏବଂ ପରେ ସେହିସବୁ ପଲାତ ଓ ଅଗ୍ରାହି ହେଲା ଏବଂ ଘଟନା ଘଟିଲା ।

ଓେଲ୍ସ ଗତାନୁଗତକ ପାଠାରେ ଭ୍ରମନ୍ୟାସ

ଲେଖି ନ ଥିଲେ । ତାଙ୍କର ପ୍ରାଗମ ଉପନ୍ୟାସ ‘କାଳର କଳ’(The TimeMachine)ସାହିତ୍ୟ ଜଗତକୁ ଏକ ନୃତ୍ୟ ଅବଦାନ । ବୈଜ୍ଞାନିକ ରୂପକଥା (Scientific Romance) ପ୍ରଥମେ ଓପେଲ୍‌ମ୍ବ୍ ସଫ୍ଟ୍ କରନ୍ତି । ବୈଜ୍ଞାନିକ ଆବିଶ୍ଵକାର ଫଳରେ ସାମାଜିକ ଜୀବନରେ ବହୁ ନୃତ୍ୟ କଥା ସବର ହେଉଛି ଓ ସମାଜର ରୂପ ବଦଳି ଯାଉଛି, ମନୁଷ୍ୟ ନୃତ୍ୟ ଅନୁଭୂତି ଲଭ କରୁଛି । ଓପେଲ୍‌ମ୍ବ୍ ନାନା ବୈଜ୍ଞାନିକ ତଥ୍ୟ ନେଇ ନୃତ୍ୟ ପ୍ରକାରର କଳକବ୍ଜାର କଳିତା କରଇଛନ୍ତି ଏବଂ ପ୍ରସରି କଳକବ୍ଜାହାସ କିପରି ମନୁଷ୍ୟ ଅଭ୍ୟନ୍ତର ଅନ୍ତରୁ ଭୂତ ଓ ଘଟନାବଳୀର ସମ୍ବନ୍ଧିତ ହେଉଥିଲା, ତାହା ତାଙ୍କର ଉପନ୍ୟାସରେ ପ୍ରକାଶ କରି ତମକୁପ୍ରଦ ଚଳିର ସ୍ଥିତି କରିଛନ୍ତି । ହୁଏ କିରଣର ମହାକାଶ (Space) ରେ ଚନ୍ଦ୍ର କାଳ (Time) ଜୀବନର ସ୍ଥିତି—ଏହି ଡିପରେ କି ପ୍ରକାର କଳ ଉଭାବିତ ହୋଇ ଯାଏ ଓ ତାର ଫଳାଫଳ କଳିତା କରି ଓପେଲ୍‌ମ୍ବ୍ ଟୋରିଲେ ତାଙ୍କର ‘କାଳର କଳ’ ଉପନ୍ୟାସ: ଏହି କଳ ସାହାଯ୍ୟରେ ମନୁଷ୍ୟ ଅନ୍ତର ଓ ଉବିଷ୍ୟତକୁ ଗତିକର ପାରୁଛି । ସେହିପରି ‘ ବିରଳ ବନ୍ଦ ମଧ୍ୟରେ ଆଲୋକ ଗଢ଼ କଲିଦେବଳେ ଆଲୋକର ଧାରାର ବିଭିନ୍ନ ପରିମାଣରେ କୌଣସିତା (Refraction) ପରିଣାମରେ ଦୂର ଏବଂ ଧେବେ କୌଣସି ପଦାଥ ଆଲୋକରଗତିକୁ ଛାପିକୁ କରି ନ ପାଠର ତାହାରେଲେ ତାହା ଅନୁଷ୍ୟ ହୋଇଯିବ’ ଏହି ତଥ୍ୟ ଉପରେ କଳିତାର ତୁଳିନ୍ଦରର ଓପେଲ୍‌ମ୍ବ୍ ଲେଖିଲେ ‘ଅନୁଷ୍ୟ ମାନବ’: ଜାଣି ବୈଜ୍ଞାନିକ ନିରାଶାରେ ଅନୁଷ୍ୟ କରିଥିଲେ କିମ୍ବା ସମାଜ ମଧ୍ୟରେ ରାଶିଲ୍ୟାଣ୍ଟ ଅନୁଷ୍ୟ ମାନବରେ ଅଣିଦ୍ୱାଳୁ ।

ଏହିକାର ଉପନ୍ୟାସର ବୈଜ୍ଞାନିକ ତଥୀ
ଆଶ୍ଵାସୀୟକାର ତକତୁ ଓ ପ୍ରଧାନ ଶ୍ରୀଯୁ ଠଥ୍ରାଇଏ ।
ତଥୀ ଉପରେ ଡେଲିଜେନ୍କର ଚାରିରତ୍ନ ପ୍ରତ୍ୟାଧିତ
ଚାଲୁଥାରୁ ମଧ୍ୟ ଅନ୍ତର୍ବାସୀଙ୍କ ନର୍ତ୍ତମାଣୀ କରଦିନ୍ଦର ।

ନାହିଁବୁ ପରିମ୍ବରେ ସ୍ଵର୍ଗ କରିବାରେ ଓ ତରିଷାମନଙ୍କର
ବ୍ୟକ୍ତିରେ ଓ ମଧ୍ୟନାତ୍ମବ ବିଶେଷଣ କରିବାରେ ଓ ଉଦ୍‌ଘୋ-
ଲ୍ୟକ୍ଷର ବିଶେଷତ୍ତି ଓ ମନ୍ତ୍ରରେ ଥିଲା । ଜେବଳ ବୈଜ୍ଞାନିକ
ପରିକଳ୍ପନାବାରୀ ପାଠକର କଳ୍ପନା ଶକ୍ତିକୁ ଅଦ୍ଵିତୀୟ
କରିବା ଯେତେବେ ଉଦ୍‌ଘୋଲ୍ସଙ୍କର ଲକ୍ଷ୍ୟ ହୋଇଥାଏନ୍ତା
ତେବେ ସେ ସାହିତ୍ୟକ ହିସାବରେ ଉଚ୍ଚ ମୂଲ୍ୟ
ପାଇବାକୁ ଯୋଗ୍ୟ ଦୋଷ ନ ଥାନ୍ତେ । କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କର
ଚିନ୍ମୟାତ୍ମକ ଯେପରି ନିଖଣ୍ଡ ସେପରି ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱମ୍ବୁ,
ଲାବନ୍ତି । ଉତ୍ସମ୍ମାନ ତାଙ୍କର ସମସ୍ତ ବୈଜ୍ଞାନିକ ପରି-
କଳ୍ପନା ମଧ୍ୟରେ ମନୁଷ୍ୟର ଅନ୍ତିତ୍ତକୁ ସ୍ଵଜାତ ଦେଇ
ନାହାନ୍ତି, ମାନଦିବ ପୁଣ୍ୟକୁଳି, ଆବେଦନିତ୍ତକୁ ସ୍ଵର୍ଗ
ଅବଜ୍ଞା ପ୍ରକାଶ କରି ନାହାନ୍ତି— ଏହିତାରେହିଁ ତାଙ୍କର
ଆଶ୍ୟାସିକାରୁତିକର ସାହିତ୍ୟକ ମହିଦା ।

ବେଳାନିକ ରୂପକଥା ବଣତାତ ଉପ୍‌ଯୋଗୀସ୍ ସାମାଜିକ ଜୀବନ ସବଳିତ ଅଟେକାନୁଭବ ଉଚ୍ଚନ୍ଦ୍ରାସ ଡଲଖିଆଇ-
ଛନ୍ତି ଏବଂ ଏ କ୍ଷେତ୍ରରେ ମଧ୍ୟ ରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନୀୟ ଭାବେ
ଅଛନ୍ତି । ଏହି ଉଚ୍ଚନ୍ଦ୍ରାସ ସମାଜରେ ଉପ୍‌ଯୋଗୀସ୍
ସମାଜରେ ଆଟେଲାଗନୀ କରାଯାଇଛନ୍ତି ଏବଂ ସମାଜର ଚିନ୍ତା
ଆଗିଛନ୍ତି । ଏହି ସମାଜର ଯୁଦ୍ଧ ଅନୁଷ୍ଠାନମାନ ପାଠକ
ଆଗରର ଚକବଳ ଆଦି ଆପଣଙ୍କର ଦ୍ୟାୟାଭକ୍ରୁ ଲିପ୍‌ଯୁକ୍ତ
ନାଥାନ୍ତି; ବସନ୍ତ ଶୈଳରଜ କାର୍ତ୍ତ ନିର୍ମାଣ କରାଯାଇଛନ୍ତି ।
ଟୁନୋବଂଗ୍‌ (TonoBungay) ନାମକ ଉଚ୍ଚନ୍ଦ୍ରାସ ରେ
ପ୍ରଥମ ମହାସମରର ଧୂକବାର୍ତ୍ତା ସମାଜର ବସ ଦେଖି ଚିନ୍ତା
ଦେଇଛନ୍ତି, ତାହା କୃତିତ୍ଵ ଉଚ୍ଚନ୍ଦ୍ରାସର ମେତେ ।
‘ଅଧୁନାକ କଳ୍ପନାପୂର୍ବ’ ରେ (A Modern utopia)
ସେ ସମସ୍ତ ପୃଥିବୀର ଏକ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଓ ଜୀବଜୀବ ମଧ୍ୟରେ
ବସିଥାର୍ଦ୍ଦର (World brotherhood) ଅବିର୍ଯ୍ୟକ
ପରିକଳ୍ପନା କରାଯାଇଛନ୍ତି । ଆଗାମୀ ଜୀବନର ଚିନ୍ତା
of things to come) ଉଚ୍ଚନ୍ଦ୍ରାସର ଉବିଷ୍ୟକ
ପୁଣ୍ୟ ବାଦରେ ସେ ଅବିଷ୍ୟକ ସମାଜର ଛୁବି ଆଇଛନ୍ତି ।

ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟରେ କୋଣରେ ଧରାବନ୍ଦି

ଅନୁସରଣ କରିବାର ପ୍ରସତ୍ତା ନ ଥିଲେ । ସାମାଜିକ ଉପନ୍ୟାସ ଗୁଡ଼ିଳରେ ସେ ପାଦକୁ ଥଣ୍ଡାଯିଲା ଛଳରେ ଭସେଇ ତନବାକୁ ଗୁଡ଼ିଲା ହିଁ । ସମ୍ବଲ-ତରୁର ଅଠିଲାଗନା, ବିଭଳ ମନ୍ଦିରାବ୍ୟ, ଶୁଦ୍ଧ ଓ ବୃଷତ୍ ସର୍ବ ପ୍ରକାରର ଉପସର୍ବ ତହୁଁରେ ଛୁଟି ପାଇଛି । ଏବେ ଏହାର ମଧ୍ୟରେ ଅନ୍ତରେ ଆଖଣ୍ଡାଯିଲାର ରସମୟ ଛବି ପୁଣି ଛାପିଛି । ଅପନ୍ୟାସର କଥାବ୍ୟ ଏହାଦ୍ଵାରା ସଂଚାରିତ ନ ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଡେବ୍‌ଲେ ଏବେ ଏହାର ପ୍ରସତ୍ତା ତହାର ଧାର ନାହାନ୍ତି ଏବା କଳ୍ପନା ବିଜ୍ୟତର ଏକ ଅଭିନବ ସଂଧାର ଓ ସମାଜର ଚିହ୍ନ କାହିଁକିନ୍ତୁ କିମ୍ବା ଏକାର ଅପରାଧ ପରିଣତ ହେବ, କିମ୍ବା କାମ ଓ ଆଧାର ଦ୍ୱାରା ବିଭାଗରେ ପରିଣତ ହେବ, ସେ ବିଷୟର ସେ ଦ୍ୱାରା, କିମ୍ବା । ଉପ୍‌ୟଳ୍‌ସ୍ଵ ଜୀବନର କୌଣସି ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ତଥ୍ୟ ଅପରାଧ ଆପଣାର ଚିନ୍ମାତାଙ୍କୁ ପ୍ରତିଷ୍ଠି ତ କରନ ଥିଲେ । ତାଙ୍କର ମନ ମୁକ୍ତ ଥିଲ ଏବା ବିଭାଗ ଭାବଧାରା ତାଙ୍କ ଧ୍ୱାରିତ କରିଥିଲୁ । ଫଳତଃ ତାଙ୍କର ସାମିତ୍ୟରେ ଜୀବନର କୌଣସି ଆବଦାହିକ ଚିନ୍ମା ପ୍ରକାଶ ଲାଭ କରି ନାହିଁ । ତାଙ୍କର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଗ୍ରନ୍ଥ ଜୀବନର ଚିକିତ୍ସା ଦିଗନ୍ତର ଚିତ୍ର କରିଛି, ପାଠକ ଆଗରେ ନୃତ୍ୟ ଭବ ମାନ ମୁକ୍ତିଲାଭିତ୍ତି ପତ୍ୟ କରୁ ଏକ ଗ୍ରନ୍ଥ ଓ ଅପର ଗ୍ରନ୍ଥ ନିର୍ବରେ ସାମାଜିକ କୌଣସି ବିଶିଷ୍ଟ ମତବାଦ, ଦର୍ଶନ ବା ଚିନ୍ମାହାଦ ଥିବାର ଲିଙ୍ଗିତ ହୁଏ ନାହିଁ । ଏହାକି ବିଭଳ ଅଧର୍ଣ୍ଣବାଦ ମଧ୍ୟରେ ଓ ପ୍ଲେଃ-ସିଦ୍ଧାଂ୍ତ ହୋଇ କେଉଁ ମାର୍ଗ ପ୍ରକାଶ କରିବି, ଜାହାଙ୍କୁ ପ୍ରତିବଦି ତାହା ହିର କରିଯାଇ ନାହାନ୍ତି । ‘ଆମୀ ଜୀବନର ଚିତ୍ର’ ଅପନ୍ୟାସର ଉପ୍‌ୟଳ୍‌ସ୍ଵ ସେହିପରି ଏବା ସ୍ମେନ୍ଦରରେ ପଡ଼ି କେବଳବେଳେ ଉପ୍ର ବ୍ୟକ୍ତିବାଦ (individualism) ନ ଏଥ ଦର୍ଶାଇ ଛନ୍ତି, କେତେବେଳେ ବା ଉପ୍ର ସମ୍ବନ୍ଧବାଦ (collectivism) ସମାଜର ଜାମା ଭବାଳ ଦର୍ଶାଇ ଛନ୍ତି । ସେହିପରି ମନୁଷ୍ୟର ଭବ (Sentiment) ଓ ଚିନ୍ତା (intellect) ମଧ୍ୟରେ ଉପ୍‌ୟଳ୍‌ସ୍ଵ ତାଙ୍କର ‘ନୂଆଦୁନିଆ’ (New World for Old) ଅପନ୍ୟାସରେ ଦୋଷମାନ । କୌଣସି ଏବା ଉପ୍ର

ଉପ୍‌ୟଳ୍‌ସ୍ଵ ଆଧୁନିକ ଜୀବନର୍ଥର ଉପାସକ ଥିଲେ ଏବା ଏଥ ଭୁବରେ ତାଙ୍କର ଆମା ଥିଲା । ଏହି ସଭ୍ୟତାର ତିର୍ଯ୍ୟକ ନାମରେ ତାଙ୍କର ଅନୁରଥିମାନ । ଜାମା-

ସଭ୍ୟତାରେ ମଣିଷର ବ୍ୟକ୍ତିଭିତର ସାନି ଘଟୁଣ୍ଠ ଭବାଳ ମାନ୍ୟଭିତର ବି ଏହା ବିରାଜିତର ମସି ବିଭ୍ୟାସ ଦୋଷଶା କାହାର ଥିଲେ । ତଳନ୍ତି ସମାଜର ଉତ୍ସାହ ଦୂରୁତ୍ୱ ତାଙ୍କର ନିଜରରେ ପଢ଼ିଥିଲେ ବି, ଏ ସମାଜକୁ ଉପ୍ର ଅଧାଗ କରିବାକୁ ଅନିଚ୍ଛାକୁ । ଏହି ସଭ୍ୟତାକୁ ପ୍ରୟୋଗକାରୀ କରି ଏହାର ଦୁର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରସତ୍ତା ତହାର ଧାର ନାହାନ୍ତି ଏବା କଳ୍ପନା ବିଜ୍ୟତର ଏକ ଅଭିନବ ସଂଧାର ଓ ସମାଜର ଚିହ୍ନ କାହିଁକିନ୍ତୁ କିମ୍ବା ଏକାର ଅପରାଧ ପରିଣତ ହେବ, କିମ୍ବା କାମ ଓ ଆଧାର ଦ୍ୱାରା ବିଭାଗରେ ପରିଣତ ହେବ, ସେ ଦ୍ୱାରା ନାହିଁ । ଉପ୍‌ୟଳ୍‌ସ୍ଵ ଜୀବନର କୌଣସି ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ତଥ୍ୟ ଅପରାଧ ଆପଣାର ଚିନ୍ମାତାଙ୍କୁ ପ୍ରତିଷ୍ଠି ତ କରନ ଥିଲେ । ତାଙ୍କର ମନ ମୁକ୍ତ ଥିଲ ଏବା ବିଭାଗ ଭାବଧାରା ତାଙ୍କ ଧ୍ୱାରିତ କରିଥିଲୁ । ଫଳତଃ ତାଙ୍କର ସାମିତ୍ୟରେ ଜୀବନର କୌଣସି ଆବଦାହିକ ଚିନ୍ମା ପ୍ରକାଶ ଲାଭ କରି ନାହିଁ । ତାଙ୍କର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଗ୍ରନ୍ଥ ଜୀବନର ଚିକିତ୍ସା ଦିଗନ୍ତର ଚିତ୍ର କରିଛି, ପାଠକ ଆଗରେ ନୃତ୍ୟ ଭବ ମାନ ମୁକ୍ତିଲାଭିତ୍ତି ପତ୍ୟ କରୁ ଏକ ଗ୍ରନ୍ଥ ଓ ଅପର ଗ୍ରନ୍ଥ ନିର୍ବରେ ସାମାଜିକ କୌଣସି ବିଶିଷ୍ଟ ମତବାଦ, ଦର୍ଶନ ବା ଚିନ୍ମାହାଦ ଥିବାର ଲିଙ୍ଗିତ ହୁଏ ନାହିଁ । ଏହାକି ବିଭଳ ଅଧର୍ଣ୍ଣବାଦ ମଧ୍ୟରେ ଓ ପ୍ଲେଃ-ସିଦ୍ଧାଂ୍ତ ହୋଇ କେଉଁ ମାର୍ଗ ପ୍ରକାଶ କରିବି, ଜାହାଙ୍କୁ ପ୍ରତିବଦି ତାହା ହିର କରିଯାଇ ନାହାନ୍ତି । ‘ଆମୀ ଜୀବନର ଚିତ୍ର’ ଅପନ୍ୟାସର ଉପ୍‌ୟଳ୍‌ସ୍ଵ ସେହିପରି ଏହାକି ସ୍ମେନ୍ଦରରେ ପଡ଼ି କେବଳବେଳେ ଉପ୍ର ବ୍ୟକ୍ତିବାଦ (individualism) ନ ଏଥ ଦର୍ଶାଇ ଛନ୍ତି, କେତେବେଳେ ବା ଉପ୍ର ସମ୍ବନ୍ଧବାଦ (collectivism) ସମାଜର ଜାମା ଭବାଳ ଦର୍ଶାଇ ଛନ୍ତି । ସେହିପରି ମନୁଷ୍ୟର ଭବ (Sentiment) ଓ ଚିନ୍ତା (intellect) ମଧ୍ୟରେ ଉପ୍‌ୟଳ୍‌ସ୍ଵ ତାଙ୍କର ‘ନୂଆଦୁନିଆ’ (New World for Old) ଅପନ୍ୟାସରେ ଦୋଷମାନ । କୌଣସି ଏବା ଉପ୍ର

ଉପରେ ସେ ଜୀବନର ସମାନେତନା ଓ ଅଭିନ୍ୟକ୍ଷ
ଥାଏ ନ ଥିଲେ ବି, ସେ ପାଠକରୁ ବସବଗ ଦୂରନ
ସବଧାରୀ, ସବୁଜ ଚିନ୍ତା ଶବ୍ଦାନ କରିଛନ୍ତି ।

ଓଡ଼ିସ୍‌କ ମୃଦୁ ଘଟେଛି ଅଣଷିମାସ ୧୩ ତାରିଖ

ଦିନ । ଡାକର ହିରେଥାନରେ କେବଳ ରଙ୍ଗଳୁ ନହେଁ,
ସମ୍ବନ୍ଧ ପୃଥିବୀ ଫରାଇଛୁ ଏକ ବିଶକ୍ଷ ମନୀଶୀ, ଶିନ୍ଦୁଶିଳ,
ବିରଷଣ, ଦ୍ରଶ୍ୟାଠ୍ୟ ଲେଖକ ।

—X-●-X—

କୋଡ଼ିଏ ବରଷ ପରେ

ଶ୍ରୀ ବାରକିଶୋର କର ଏମ. ଏ

“ରହିମ୍ ରହି ! ସିଆଡ଼େ ଅନାର କ’ଣ ଏତେ
ଭାବୁଛ ? ରହି ! ମଲ; ତୁ କାହିଁକି ଏମିତି ଏମିତି
ବାଦୁଛ ? ନିଜ ଏଇ ଉତ୍ତର ଉଦୟା ଦିପହରଣତର
ଏ ଉତ୍ସବ ମୂଳେ ବପ୍ରି ଆମର ଘରଆଡ଼େ ରହିଛି
କଣ ଏମିତି ଭାବୁଆର ? ରହି ! ରହି !... ।”
ଏତକି କହି ପଢ଼ିଲ ବୁଢ଼ା ରହିମ୍ବ ଛୁଟା ଲକ୍ଷ
କୋଟି ଶାନ୍ତ ଧର ହିଲାଇଦେଲ ।

ବୁଢ଼ା ରହିମ୍ କିଛି ନକହୁ ହାତରେ ଆଖିରୁ
ଲୁହି ପୋଛିଦେଇ ଯହିଲକୁ ପାଖକୁ ଟାଣି ଆଣି ତା
ଦିଟରେ ହାତମାରି କହିଲ, “ ପହଞ୍ଚ ! ତୋର
ଯେହିସୁ ଶୁଣି କଣ ଲାଭ ? ଗଲାକଥା ଗଲାଶି
ଆଣି ହୋ ଆକବରୁ ।”

“ନା, ସବୁଦିନେ ଏମିତିଲା କିଛି ନା କିଛି
କହିଦେଇ ଭାବାଇଦେଖି ? ତା’ ଧବନ —
ଆଜି ତୋଡ଼େ, ନିଷ୍ଠିମୁ କହିବାକୁ ପଞ୍ଚମ ରହି —
ଆମଦିନ ଆଡ଼େ ଶୁଣି କଣ ନିଜ ଏମିତି ଭାବୁଆର
ପହଞ୍ଚାର ଛିଗର ଦେଖି ବୁଢ଼ା ରହିମ୍ ଛାପା

ପରାମର୍ଶ ବଂନ୍ଦ କଲା — କାନ୍ଦର ଏଷମାର ମୁଦ୍ରା ପିଷ୍ଟାଇ,
ଦୂର୍ଦିନିଃସାଧ ପଜାଇ କହିଲା, “ଆରେ ବଜା, ଏତରବନ
ଯାଏ ତୋଡ଼େ ସେ କଥା କହିନଥିଲି — ଦ୍ଵାରିଥିଲି
କହିବ ନାହିଁ ବୋଲି କେବେବି । କିଂତୁ..... ” ଆଜି
କହି ନଧାର ରହିମ୍ ରୁଢ଼ା ନିଜା ପଢ଼ଇ ଚଟେଇ
ତୁମର ଭାବ ପୁରୁଣୀ ସତିଆର ମୁଖୀ ଖାତି ସଲାଦି
ରଖି ଉତ୍ସବ ଶିଅ ଭାବରକୁ ଆଜିକ ପଡ଼ିଲା ।

“ଯେ କଣ ? ଏମିତି ହେଉଛି କାହିଁ ବିରହ ?
ଆଜି ଥାତ ମୁଁ ଆଉ ଧରିବୁ ନାହିଁ ।”

ଆରେ ନା — କିଛି ନିଷ୍ଠି — ଶୁଣି, କହିଛି” —

“ଆଜି କୋଡ଼ିଏ ବରଷ ଭଲର କଥା —
ଏ ତୋରକଥା ଗାଁ ଶାନ୍ତିକ — ହିଂଦୁ, ମୁସଲମାନ
ତୋର ପ୍ରାୟ ରୁକ୍ଷର ସରଥିକ ଘରଥିଲ ଜାପ,
ଆଜି ଅମଲକୁ ଅମେସକୁ ଏକାଠ ଭାବୁରାଇ ନାହିଁ
ତଳ ଅସୁଥିଲୁ” ଆମ ମହାରମ୍ ଯାଏ ବେବେ, —
ମୋଡ଼େ ଏବେ ବି ଜଳ ଜଳ ଦେଖା ଧାରିଛି —

ଦନ୍ତା , କାଳିଙ୍କ ରମା ସମଟେ ଶାମ ସଂଗରେ
ନିଆଁଣେ ଖେଳନ୍ତି ; ଏକା ୯ୀ— ଯାନି , ଯାତ
ସବୁ ମନ୍ତ୍ରବ ଏକାଠି । କୋଣାଏ ବରଷ ବିତ୍ତ-
ଜଲାଶି , ତଥାପି ମୋର ହସାନ୍ ମା କଥା ମନେ-
ଅଛି । ଗୀରେ ଯାଇ ବୁଦ୍ଧିଶ୍ଵର ଫହିଲା , ସେଠି
ଯାଇ ହସାନ୍ ମା ଘାଜଇ । ଏଇଥୁ ଲାଗି ଏହିଲା !
ହସାନ୍ ମାର ଗୀର ଉତ୍ତର ଶାତର ଥିଲା , ସବୁ
ପୁଣ୍ୟ ପଦରେ ତାର ଡକର । ଦୋଳ , ଦଶଶବ୍ଦ,
ଚାନ୍ଦୀ ପରବ ସବୁଥିରେ ଆମ ମୁସଲମାନ ଘରଙ୍କର
ନିମ୍ନଶା ଘେରିଥିଲା । ଚାନ୍ଦୀ , ତୁ ବର୍ଷକର ଟିଲା
ସେତେବେଳେ-- ତୋ ଦାପା ନିଯମରଣା ! ଆମ ଘର
ସାଥରେ ତାର କେନ୍ତର ଭାବ ପ୍ରିତି.....ନିଯମା
ସେ ଦନ୍ତ ନିଯମରଣାର ବିକଳାଣ୍ତି .” । ଏତକି
କହୁ କହୁ ରହିନ୍ ବୁଦ୍ଧାର ଅଖି ଛଳ ଛଳ ହୋଇ
ଅପଳ । ଏହିଲା ମୁହଁକୁ ଗୁହ୍ନ ବୁଦ୍ଧା ପୁଣି ଗୀଆଡ଼େ
ଅନାଇଲା । ପହଲର ଆହୁରି ଧାରିଲୁ ପାଇ ଜାହିଲ,
“ଧୋଇ , ସେଇ ଦୂରରେ ଥୁଣ୍ଣା ନଢ଼ିଅ ଗଛଟା ଡଦଖୁରୁ
ଧର୍ମଲୀ,— ତା ପାଇରେ ସେଇ ପେଇଁ ତରିତରା,
ସେଇଠି... । ” ଆଉ ଦୁଃଖ କହି ପାରିଲା ନାହିଁ ।
କେବେଳ ଗଛଟିକୁ ନିର୍ମିତମଣ ନୟନରେ ଅନାଇ
ରହିଲା ।

ଶିଳେ ହୋଇ ପର୍ବତୀ ଦେଖିମନ୍ତ୍ର କୁଣ୍ଡିର ଧଳାଇଲା ।
“ଆଉ , ଆଉ ଗୁରୁ ! ସେ କଥା କହି କହିଲା । ତୁ ଏମିତି
କାଂଦିଲେ ମୁଁ ଜମା ସଂଭଳି ପାଇବ ନାହିଁ । ଏପରି
ଜାଣିଥିଲେ ମୁଁ ତଥାତେ ଏ କଥା କହିନାକୁ ଅନୁରୂପାଧ-
ନ୍ତରି ନାହିଁ । ”

ରହୁନ୍ ଟିକିଏ ଧ୍ୟାନର ପୁଣି ଆରଂର କଳା—

“ହୁଲଗ ଯାଇ ଯାଇଥାଏ ଗୁହ୍ ଦିନ ହେଲା— ଗୀ
ଦାଣ୍ଡ ଛମୁଢିଅ ସବୁ ପୂରପୂର ଭଙ୍ଗା ଦ୍ଵାରା ନଥାଏ ।
ଗୀରେ ସମଟ୍ଟେ ଥାନ୍ତି । ଉତ୍ସ ଦିନ ଦିନପରି ଥେବ ।
ଆମ ଗୀକୁ କଲେକତାରୁ ଧାଳେ ମୁସଲମାନ ଟୋକା ଶୁଣ୍ଟି

ଥାନ୍ତି । କଲେକତାରୁ ଆପଣିଟୁ— କ'ଣ୍ଠି ବକ୍ତ୍ତା
ଦେବେ , ଶଣିବାଲାଗି ଆମେ ସବୁ ଆସି ଚାହିଁବ ମାଝ
ପଢ଼ିଆରେ ଜମା ହେଲା । ସେମାନଙ୍କ ଚତୁରୁ ଜଣେ
ଛିନ୍ଦା ହୋଇ କହିଲା । ଆଜି ମୋର ସେ ସବୁ କଥା
ମନେ ଏହୁନି ଏତକି ମନେ ଏହୁନ୍-କଲିଜାଟିର ଫୁଲ୍ ,
ମୁସଲମାନମାର୍ଜିଇ ଲଗିଛି , ହିନ୍ଦୁମାନେ ମୁସଲମାନମାନଙ୍କ
ମେତା ପରି କାଟି ପକାଇଛନ୍ତି । ଅଜି ଦର୍ଶିମାନ ହଦି
ସବୁ ମୁସଲମାନ୍ ଏକାଠି ନ ହୋଇ ପ୍ରତି ଗୀଟୀ ବୁଲି
ହିନ୍ଦୁମାନଙ୍କୁ ମାରି ନ ପକାନ୍ତି , ତା ହେଲେ କଲେକତାରୁ
ହିନ୍ଦୁମାନେ ଆସି ଏଠକା ହିନ୍ଦୁମାନଙ୍କ ସହିତ ମିଳି
ସବୁ ମୁସଲମାନମାନଙ୍କୁ ମାରି ଦେବେ ; ସେମାନଙ୍କର
ସଙ୍ଗତି , ବାଢ଼ି ନଷ୍ଟ କର ଦେବେ । ଆପଣାର ମାନ ,
ମହିତ ରଖିବା ଧାର୍— ଆଶିକ ହୁକୁମ୍ , ପ୍ରତିମୁସଲମାନ
ଦ୍ୱାରା କାହିଁ ଅଲଗା ରହିବ ; ତାଙ୍କ ସହିତ କୌଣସି
ସଂପର୍କ ରଖିବ ନାହିଁ । କଲେକତାରେ ଯେଉଁ କାଣ୍ଡ
ହେଉଛି , ତାର ପ୍ରତିଶୋଧ ବୁଝିପାଇବ ପ୍ରତି ଗୀଟୀରେ ସବୁ
ହିନ୍ଦୁ ଘର ହୋଇ ଦେବାକୁ ହେବ , ସବୁ ହିନ୍ଦୁଦୋକାନ
ଲ୍ଲିଟ୍ ରେ ନେବାକୁ ହେବ । ଏମିତି କେତେ ଜଣ
କହିଲା । ଆମେ ସବୁ ଶୁଣି ନୁହିୟ କହିଥାଏ । ଆମ
ତାର ହେତୁ ଲୋକେ ଏ ସବୁ ଶୁଣି ଭେଷରେ ପଞ୍ଚାଶ
ଶୁଣି ପେହା ଘରକୁ ପଲାଇଗଲେ କାଠଟିପର ମୁଁ
ଛିନ୍ତା ଧୟାର ଶୁଣ୍ଟାଏ । ତରାଜା ଉତ୍ସାହିତର ଭାବି
ସାଲିଆ ହୋଇ ପଢ଼ିଥାଏ । ତଥାପି , ଛିନ୍ତା ହୋଇ
କଷେଳି,— “ତ ଧୋଇ ଧାରି ନା । ଥମ ତାର
ତା ଆମେ କହାଇ ଦେବୁ ନାହିଁ । ” ତମା କଥା ଶୁଣି
ଧେ ଚଟାକା ତମେ’ର ଆହୁରି ତମକି ଆସିଥାଏ କଲା ,
‘ହୁତମାନେ କେହି ପ୍ରକାର ମୁସଲମାନ ନିଃସ୍ତରି’ ; କେହି
ଆଶାକର ଆଶିକାଦ ପାଇବ ନାହିଁ । ତୁମେମାନେ
ଭୀରୁ , କାପେରୁ । ” ତାର ଏ କଥା ଶୁଣି ଆମ ଗୀର
ମୁସଲମାନ ଟୋକା ସବୁ ତମା ଆହୁରି ଚିହ୍ନକି
ଆସିଲେ । ଏକ ସ୍ଵରତେ ଧାଟି କରି ଉଠିଲେ ,
“ନା , ଆମେ ସବୁ କଥା ଠିକ୍ ଧାଲିବୁ । ମୁସଲମାନ୍

ବରୁ ଆମେ— ତୁଠିଠଶାପ ହେଲୁ ଆଟେ, ନିଶ୍ଚିପ୍ତ
ନେବୁ । ଆଜ୍ଞା ନହା ଆଜ୍ଞାର୍” । ତା ଏହି
ପଦଳା ! ସେ ଦୃଶ୍ୟ... ... କହି ନାହିଁ ମୁଁ... ... ।

“ ଶେବା ନୁଡ଼ି ଘରେ ଘରେ ପଶିଗଲେ— ଘର
ଆସବାବ ସବୁ ଆଣି ଦାଖିବର ବିଶ୍ଵେଷିତ ହେଲେ । ଆଉ
ତାପଚର ଘରେ ଘରେ ନିଃସଂଗାଇବିଲେ । ମୋତତ
ଜଳ ଜଳ ଦେଖି ଯାଉଛି— ଆମ ଗାଁର ସେ କାଳିଦୀ
ଦିନିଆ, ରତ୍ନ କିମନ୍ଦ କାକୁତ ମିଳନ ସେଇଥାନ୍ତି—
ମାରିବେ କିମିତି ବିଳଳରେ ଗାଁ ଚାହିଁର ଆନନ୍ଦ ଦିନିତି
ଧଳାଉଥାନ୍ତି । ଏତେ ଲୋକ— କାହାଟି ହେମତ,
ହେଉ ନ ଥାଏ, ପଦେ କଥା କହିବାକୁ । ତୋ ବାଘା,
ନିଯୁଆ... ... ସେତେବେଳକୁ ସେ ଘରେ ନ ଥାଏ ।
ତୋ ବାଘା ଫେରି ଦେଖେ ତ, ଭ୍ରମ ଘର ସ୍ଥିରୁ ହୋଇ
ଜଳୁଛି । ତୋ ମା ତୋତେ ଧରି ଆମରି ଘରକୁ
ଦିନିତିଛି । ନିଯୁଆ ଟିକିଏ ହୃଦୟାଳିଆ । ଝଣ୍ଡେ ଠେଣ୍ଡା
ଧରି ବାହାରି ପଡ଼ିଲା ସଂଗେ ସଂଗେ । ତା ସଂଗରେ
ଆଉ କେତେଟା ଟାଙ୍କା ବାହାରି ପଡ଼ିଲେ । ହେଲା
ଭୟକ୍ଷର ମାରିଛି; ସମସ୍ତେ ଖଣ୍ଡାଆ ଖାରୁବା,
ଦରମରା । ଉକ୍ତାଧି କାହାର କଥା ଶୁଣୁ ନାହିଁ— ଜାଳି
ପାଠି, ବିଳଳ । ନିଯୁଆ କେତେବୁନ୍ଦକୁ ଖଣ୍ଡିଆଦଣ୍ଡିଆ
କଟି ପକାଇଲା । ଆପଣାର ମୁଣ୍ଡ ପାଠିଯାଇ ରକ୍ତ
ଧାର ଧାର ହୋଇ ବହୁଥାଏ । ଶୁଣିରେ ଠେଣ୍ଡା ପାହାର
ବାଜ ଶୁଣି ହାତ ଦଦରା ହୋଇ ଯାଇଥାଏ । ଜୀବନ
ବିଳଳରେ ମୁଁ ଘର ଭିତରେ ଶଶି କବାଟ କିନିଦେଇ
ରହିଗଲା । ଘଢ଼ିଏ ଦୁଇ ଘଢ଼ି ଗଲା, ଶୁଇ ଲେଉଠିଲା
ପାଠିଗୋଲ ଟିକିଏ ଅମିଥାମି ଗଲା । କବାଟ ପିଟାଇ
ବାହାରକୁ ଯିବି ଭାବୁଛି, ଏଇ ସମୟନଚ ଦୁଆର ମୁଣ୍ଡରେ
ଗଥୁ ଗଥୁ ଶବ ଶୁଣିବାକୁ ମାରିଲା । ତର ତର କର
କବାଟ ପିଟାଇ ଦେଖେ ତ ... ତୋ ବାଜା ନିଯୁଆ ।
ଦୁଆର ମୁଣ୍ଡ ୧୦, ପାଇକା ପାହାର ଉପରେ ଚିତ୍ର ପହାର
ପଡ଼ିଲା । ତା ମୁଣ୍ଡରୁ ରକ୍ତ ବାହାରସମୁଦ୍ରାଧିପାକାରି
ରହିଲା ନାହିଁ । ହୋଇ ଯାଇଥାଏ । ମୋତତ ଦେଖି ନିଯୁଆ ।

ବିଳଳ ହୋଇ କହେଲା, “ରହିବ କଲ, ମୁଁ ରହିଲି...
ମୋ ପହାରଟି ତୋତେ ଲାଗେଲା... ରହ, ସବୁ ଦୋଷ
ମୋର ରୁ- ଲି- ଯି- ରୁ । ” ଆଉ ତାର ପାଠି ପଟ୍ଟିଲା!
ନାହିଁ । ଆଖିରୁ ତାର ଦୂରାଧାର ହୋଇ ଲୁହ ବୋଲି-
ଯାଉଥାଏ । ବହୁ ଲକ୍ଷ୍ୟର ତାକୁ ଟେକା ଟେକ କରେ
ଆଣି ସେଇ ରକ୍ତରା କରିରେ ଶୁଆଇ ଦେଲୁ । ତା
ମୁଣ୍ଡରେ ପାଣି ଶୁଅ ଦେଲା ବିଂତୁ... ଆଉ ଜାହିଁ
ଥାଏ । ଅପ ଦ୍ୟା ରତ୍ନର ନିଯୁଆର ହୈନ୍କା ଟେବିଲା...
ତା ଏହି ସବୁ କରିବାକୁ ବିଶ୍ଵାସ କରିବାକୁ
ନାହିଁ । ନିଯୁଆପରେ ସାହସ୍ରି ତେଜ୍ଜ୍ଵା ମରଦୂଷିତ...
ଶୁଣ୍ଡିଶୁଣ୍ଡି, ସବୁକ ଉତ୍ତରେ ଶୁଳିଗଲା, ସମସ୍ତେ ‘ଆହା’
କାହିଁବା ଛାଡ଼ା ଆଉ କ’ଣ କରେ ପାରିଲେ ? ସେହି
ଦିନଠୁ... ... ।

ପହଲା ! ଏଇ ଗୋଟିଏଥା ଗାଁ ଖଣ୍ଡିକ ହତିଶ୍ରୀ
ହୋଇ ପଡ଼ିଲୁ । ସେ ପଳେଇଲୁ ସେ ପଳେଇଲୁ;
ଆଉ ପେରିନି । ଆମ ମୁସଲମାନ୍ ଗର କେତେ ବି
ଗାଁ ଶୁଣ୍ଡି ଶୁଳିଗଲା । କ’ଣ କରିବେ ସେମାନା ।
ତାକର ବେଶସା ବୁଦ୍ଧଗଲା — କିଏ ମାତ୍ର ମାତ୍ରଥିଲା,
କିଏ ଗାନ୍ଧି ବୋହୁଥିଲା ୧୫ ମୁନ୍ଦ ବିକୁଥିଲ ...
ସବୁ ଏକାବେଳକେ ବନ । ”

“ସେ ଥର ଶୁଳଣ ଯାତ ପରେ କେତେ ଥର-
ଶୁଳଣ ଯାତ ଗଲାଣି... ଆଉ କିଂତୁ ସେ ମଳା,
ମରିଛବ ନାହିଁ । ଗାଁ ଦାଖିବର ଆଉ ଶୁଣ୍ଡିଆ ବନ୍ଧା
ହେଉନି । ଗାଁ ଦାଖିବର ଆଉ ବେ ବାଟିଖେଳ
ହେଉନି । ଆମ ମ-ସ-ର-ମ୍ ! ହୁଁ, ଶୁଳିଛି; କଂରୁ
କାହିଁ ବସନ୍ତା ତଣଳ, କାହିଁ ପେ ବାଜା, ତାଙ୍କଥା ।
କାଳିଦୀ ପରେ ଆଉ ଏମିତ ସୁନ୍ଦର ତାଙ୍କଥା ବିନନ୍ଦବ
କିଏ ?

“ପହଲା ! ସର ଉଦ୍‌ବ୍ରଦ୍ଧିଥା ଖରାଟବଳ ସେଇ

ଚଉତରା ଆଜେ ଗୁହଁଲେ ତୋ ବାମା ନିଷ୍ଠାର
ମୁହଁ କଳ କଳ ହୋଇ ଦେଖାଯାଏ ମୋତେ... ।
ନିଷ୍ଠାର ସେ ବିକଳ ଗୁହଁଣି, ତାର ସେ କରୁଣ
କଣ୍ଟା...”

ଆଉ କ’ଣ କଷି ଧାରଥାନ୍ତା— ପଦିଲାଟ ଆଖିରେ

ଲମ୍ବ ଦେଖି ବୁଢ଼ା ତା’କଥା ବନ୍ଦ କଲା । ଆପଣା ଛୁଣ୍ଡା
ମୁଣ୍ଡି ଧଟି ଭାବେ ଝିତା ହେଲା — କଷିଲା,

“ପହଲା, ଆ, ଭାବ, ସିବା ।”

ବୁଢ଼ା ବାଡ଼ି ଖଣ୍ଡ ଧରେ ଆମଗ ଆଗେ ଗୁଲିଲା —
ତା ପଛରେ ପହଲା ।

—X-●-X—

ଭାରତର ପ୍ରାଚୀନ ଚିତ୍ର-ଶିଳ୍ପ ॥

[ଫର୍ମାନ]

ଶାବଳରମ ସାହୁ

ଲଣେ ଚିତ୍ରକରଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଭାରତ ଏକ ବିରାଟ
ଚିତ୍ରଶାଳା, ଏହି ଚିତ୍ରଶାଳାରେ ଅଧି ମାନବଠୀ ଆରମ୍ଭ
କଣ ବର୍ତ୍ତମାନ ସ୍ଵରା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆଧୁନିକକଳାଧୂର୍ମ ଚିତ୍ରର
ଯେତେଯେତେ ନମୁନା ରହି ଯାଇଛି, ତାହା ଅନ୍ୟ
କୌଣସି ଦେଶର ବୀ ଜାତିର ନାହିଁ କହୁଲେ ତଳେ,
ଦୟାତ୍ମକ ଭାରତୀୟ ପ୍ରାଚୀନ ଚିତ୍ରର ଉତ୍ତରାସ ଚିତ୍ରକଳାର
ହୃଦୟ ଓ ସମ୍ମଣ୍ଣ ଉତ୍ତରାସ ଥିଲା ।

ଭାରତର ଉତ୍ତରାସ ଅଛେନିକା କଲେ ଆମ୍ବୁ-
ମାନେ ଦେଖିବାକୁ ପାଇଁ ଯେ ଖାନୀଯ ଓ ସାମୟିକ
ଟଙ୍କେ ଦୃଷ୍ଟି ଭାରତେ ପରାମରି ଚିତ୍ରର ସ୍ଵାତନ୍ତ୍ର୍ୟ
ଭାଗୀୟ ଟଙ୍କେରେ ସବ ସହିଁ ରହି ଯାଇଛି, ତେବେ
ଭାଗୀୟ ଟଙ୍କେରେ ପରାମରି ଭାରତ, ତାର ସଠିକ
ଦ୍ୱାରା ପରାମରି ଧୂଙ୍ଗା ଦାହାର ନାହିଁ । ସାଧାରଣତଃ
ଭାଗୀୟ ଟଙ୍କେର ସଠମାନର ପ୍ରାଚୀନ ଭାଗୀୟ ଭାଗୀୟ
ଦ୍ୱାରା ଅଭ୍ୟାସିତି, କିମ୍ବା ଅମର ପ୍ରାଚୀନତମ ଚିତ୍ରର

ଯେଉଁ ନମୁନା ଆଜିଯୁଙ୍କା ବନ୍ଧୁ ରହିଛି. ଯେଥରୁ ଜଣା-
ଯାଏ ଏ ସବୁ ବୁଦ୍ଧ-ସୁଗର କିଛିଦନ ଦ୍ୱାରା ବା ପରେ
ଅଟେ ।

ଭାରତେ ପ୍ରାଚୀନ ଚିତ୍ର- ଶିଳ୍ପ ନିର୍ଦର୍ଶନ ଆମ୍ବୁ-
ମାନେ ନୁଷ୍ଟାତିଦାବଳିରେ ବ୍ୟବଶୀ ପରିମାଣରେ ଦେଖି-
ବାକୁ ପାଇଁ । ସେ ସମୟରେ ଧର୍ମର ପ୍ରାଣ ଥୁଲ, କହୁ
ଅର୍ଦ୍ଧରେ ଓ ଶିଳ୍ପ ଧର୍ମକୁ ଆଶ୍ୟ କରି ଗଢ଼ି ରୁଠିଲୁ ।
ସୁନ୍ଦର ଧର୍ମନୁଭୂତର ଏହି ପ୍ରାଚୀନ-ଶିଳ୍ପ ଆଜି ପାର୍ଥିନ୍ଦ୍ର
ଭାରତବର୍ଷର ଭୁଲତ, ସାହୁ, ସୁପ୍ରଭା ଜାତିର ପ୍ରତାକ
ହୋଇ ରହିଲୁ ।

ବର୍ତ୍ତମାନ ଯେଉଁ ପ୍ରାଚୀନ ଶିଳ୍ପ-ଶାସ୍ତ୍ର ଦୃଷ୍ଟିରେ
ହୁଏ, ତସଥର ଭଲେଖନ ଅଛି ଯେ— ଶିଳ୍ପୀଙ୍କୁ
ସାଧାରଣତଃ ଛାତି ବିଷୟରେ ସତେଜନ ହେବାକୁ
ପଡ଼ିଥିଲା, ତାହା ଏହି—

“ଦୁଃ-ଭେଦାଖ ପ୍ରମାଣାନି ଭାବ ଲବଣ୍ୟ ଯୋଜନମ୍‌
ସାତୁଶ୍ୟବଣ୍ଟିକାରଙ୍ଗ ଉଚି ଚିଂହ ପଡ଼ିଛକମ୍” ଅର୍ଥାତ୍
ବିଷୟରେ ଅଭିଜ୍ଞାତା, ମାପର ଜୀବ, ଅଭିଧିକ୍ଷି ଓ
ଲାଦଶ୍ୟ, ଅଦ୍ୟବ୍ରଦ୍ଧି, ବଣ୍ଟ ଉତ୍ସାହର ସୌମ୍ୟଦାତ୍ରଶ
ଏବଂ ଶିଳ୍ପୀର ପୁଣିଷ୍ଠ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ପରିଵାଳନା—ଏହି ଛିଂଗୋଟି
ବିଷୟ ଉପରେ ଚିତ୍ରନ ସାର୍ଥକତା ନିର୍ଭର କରୁଥିଲା ।
ରଷ୍ଟିକ ଶିଳ୍ପୀ ସମୟ ନିୟମ ମାନି ନେଇ ଓ ନିରାପଦ
ପ୍ରତିବଳନର ବନ୍ଦୁ ପ୍ରାଣବନ୍ଦୁ ମନ୍ଦନାହର ଆଲେଖ୍ୟ
ଅଜନ କରିବାକୁ କ୍ଷମ ହେଉଥିଲା । ଆଭିମଧ ଅନ୍ୟ
ଏକ ଗ୍ରନ୍ଥରେ ଉଚ୍ଚିନ୍ଦା ଅଛି ଯେ, ପ୍ରାଚୀନ ଶିଳ୍ପ-
କାରଗରମାନେ କେଣିମି ଚିତ୍ରକନ ଅଥବା ମୁଦ୍ରି
ନିର୍ଣ୍ଣାନରେ ଚିନୋଟି ବିଷୟରେ ବିଭାଗତଃ ସତର୍କ ଏହି
କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିଲେ—ତାହା ଏହି (କ) ଦସ୍ତ—ବାସ୍ୟ
ଜଗତର ହୃଦିରେ ଅନ୍ତଦା ଶିଳ୍ପୀର କନ୍ତୁନାରେ ଏହି
ବସୁର ଅସ୍ତ୍ରୀ, (ଖ) ଶିଳ୍ପୀର ମନ—ବସୁକୁ ଅବଲମ୍ବନ
କରି ଶିଳ୍ପୀ ମନରେ ପ୍ରସରି ଅଭିଜ୍ଞାତା, (ଗ) ମାଧ୍ୟମ—
ରଙ୍ଗରେଖ ଅଥବା ପ୍ରସ୍ତରରେ ଶିଳ୍ପୀର ଅନୁଭୂତିହାତ୍ମକ
ରୂପାନ୍ତରିତ ବସୁର ପ୍ରକାଶ । ହୃଦିରେ କହିବାକୁ ଗଲେ
ପ୍ରାଚୀନ ଶିଳ୍ପକଳାର ସାର୍ଥକତା ଶିଳ୍ପୀ ଓ ଦର୍ଶକର
ସୌମ୍ୟଦାତ୍ର ଭୂତ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରୁଥିଲା !

ଯାହାଦେଖ ପ୍ରାଚୀନ ଚିତ୍ର-ଶିଳ୍ପର ଉତ୍ସାହ
ଆଚଳାଗନ୍ତା କରିଲେ ଅମ୍ବାନଙ୍କୁ ପ୍ରପତ୍ତି ସମ୍ମୁଦ୍ର ଗ୍ରହନ
ଅପ୍ରସ୍ତୁ ମନ୍ଦିରାକୁ ପର୍ଯ୍ୟବ । ସମ୍ମୁଦ୍ର ମହାକାଶ୍ୟ, ବିଷ୍ଣୁ-
ପତନୀତର, ଶାନ୍ତିରେ, ଶୁଣିମାତ୍ରୀଧାର, ଓ କାମ୍ପୁତ
ଦେଖୁଥିଲା ପାଞ୍ଚଶିରରେ ଫାଦି ଓ ଚିତ୍ରଶାଲାର ଅନ୍ତର୍ମଳେ
ଅଧ୍ୟାତ୍ମ ମଂଚନ । ‘ଭଦ୍ରଭ-ରମନାତ’ ଏବଂ ରଦ୍ଧବିଶ୍ୱାସର
ଏପର ଚିତ୍ରଶାଲାର ଅନ୍ତର୍ମଳେ ଅଛି । ଜୀବର୍ତ୍ତ ମନ୍ଦିରିଷ୍ଟ୍ରୁ—
ବାଜିକାର୍ଯ୍ୟ ଚିତ୍ରଶାଲାଟଙ୍ଗ ମୁନି ଓ ଅନ୍ତର୍ମଳକର
ପ୍ରକାଶ ଧମ୍ଭମିତର ଅନ୍ତର୍ମଳ ଚିତ୍ର ପୁତ୍ରଶାତ୍ର ଥିଲା ।
କାବ୍ୟର ଏହା ମଧ୍ୟ ଅନ୍ତର୍ମଳ ଶିଳ୍ପୀ ଏକ ପ୍ରକାର ଚିତ୍ରଶାଲା

ଥିଲା । ଯେଉଁ ତାତର କାମ ଓ ରତ୍ନ ଶୁଭାରମ୍ଭ
ଚିତ୍ର ସମ୍ମୁଦ୍ର ହେଉଥିଲା ।

ଶାନ୍ତିନଙ୍କର ଚିତ୍ରଶାଲାରୁ ଜନ ସାଧାରଣଙ୍କ
ଚିତ୍ରଶାଲା କୌଣସି ଶୁଭରେ କମ୍ପ ନ ଥିଲା, ତାହା
ପୁଷ୍ପଶରେ ବଣ୍ଟିତ ହୋଇଥିଲା । ‘ବିଷ୍ଣୁ ପର୍ମାତ୍ମର’ ଚର
ଭିନ୍ନଶିଖ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଯେ-ଯେ ସୁଗରେ ରଜପତିବାର, ରଜ-
ସଭର ଅଭିଜାତବର୍ଗ ଓ ସମ୍ମାନ ନାଗିନିକାନଙ୍କ,
ଚିତ୍ରଦ୍ୟା ଶିକ୍ଷା କରିବାକୁ ହେଉଥିଲା । ଚରତରେ
ବେଳେ ବାସଗୁଷ୍ଟ, ପ୍ରାସାଦ ଓ ମନ୍ଦର, ପ୍ରାଚାର ଓ
ଶୁଭରେ ଏବଂ ଶଳେପ ଗାର୍ଜରେ ଶ୍ଵାସ୍ତ୍ରୀ ଓ ଅନ୍ତର୍ମଳୀ
ଚିତ୍ରମାନ ଅକଳ କରା ହେଉଥିଲା । ଏହାମଧ ଚାଟିଏ
ଚାଟିଏ ଚିତ୍ରଶାଲ ଥିବାର ଯଥେଷ୍ଟ ପ୍ରମାଣ ମିଳେ ।
ତେବେ ବାଣରକ୍ତ ଭିନ୍ନଶିଖ କରିଛନ୍ତି ଯେ ସାଧାରଣ
ଚିତ୍ରକଳ ସୁର, ଅଷ୍ଟୁର, ନାଗ, କିଳର, ପତନ ଏବଂ
ଗନ୍ଧିମାନଙ୍କର ଚିତ୍ରରେ ଶୋଭିତ ଥିଲା ।

ଭରତର ପ୍ରାଚୀନ ପଟ୍ଟଚିତ୍ରକୁ ପଦି ଅମ୍ବେମାନେ
ଟିକିଏ ବିଶେଷ ଭାବରେ ଆଲୋଚନା କରୁଁ ତାହା-
ହେଲେ ଦେଖିବାକୁ ଆଇହୁଁ ଯେ ପ୍ରାଚୀନ ଭାତ୍ରପାତ୍ର-
ଚୁଡ଼ିକ ସଙ୍ଗେ ଏହାର ଯଥେଷ୍ଟ ସତ୍ତ୍ଵା ଅଛି । ଚରକାଳରେ
ରତ୍ନପଦହୁଁ ଚିତ୍ର-ଶିଳ୍ପ ମଧ୍ୟରେ ବିଶେଷ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ
କରିଥିଲା । ‘ମହା ଅନୁଗ’ ଜୀବକରେ ତୃତୀୟ
ଗୋଟର ହୁଏ । ତେବେ ପଟ୍ଟ-ଶିଳ୍ପ ଓ ରତ୍ନପଦହୁଁ ଅପର
ହୃଦୀ ପକାଇ ଏହା କୁଷାଧାରିଥାରେ ଯେ— ରେଣ୍ଟ-
ଅପର ଏହା ଅଧିକାର ହୃଦ କମ୍ ଦେଖଇ ଜୀବନର-
ମାଟନ ଦାନା ଜାହା ପାରନ୍ତି । ସେ କାଳର ଶିଳ୍ପୀର
ଦୈର୍ଘ୍ୟ ଥିଲା ଅଧିକ— ତେବେ କିମ୍ବାର ଜଣନ୍ତେ ଜଣନ୍ତେ
ଦ୍ୱାରା ଉତ୍ସାହ କରିବାକୁ ଏକମାତ୍ର ପର୍ମାନ୍ତ ସମୟ ନେଇ-
ଥିଲେ ।

ଏଥେରୁ ଜଣାଗଭିତ୍ତି ଏବଂ ଶିଳ୍ପୀ ଯାହା କରିଛନ୍ତି

ଅନ୍ୟଥ ତାହା କହୁ ସାଧନାରେ ହୋଇ ପାଇନାହିଁ ।

ବୌଢି ଧର୍ମର ପ୍ରାଚୀଯରେ ଦେବ ଦେବୀ ମୁଣ୍ଡର
ମୃଦୁ ଶିଳ୍ପୀର ମାନସ ମନ୍ଦରକୁ ପ୍ରାୟ ଲୁହୁ ହେଲେମଧ
ତାହାର ସ୍ଵର୍ଗ ଦୋଷ-ବ୍ୟାହର ଓ ଚିତ୍ତତ୍ଥାପରେ ଏବଂ
ପ୍ରାଚୀରତ୍ତର, ପ୍ରାପାଦ ହର୍ଷି ଶକ୍ତିରେ ଚତୁର ଓ ଅଳକନ
ଦୟରୁ ପୁଣି ଚତୁରଥିଲା । ତେଣୁ ଭାରତର ପ୍ରାଚୀନ ପୁଷ୍ଟା
ଚିତ୍ରବିଳୀ ଦେଖାୟ ଓ ବିଦେଶୀୟ ପରିମଳାନଙ୍କର
ମହା ଅକର୍ଷଣର ବସ୍ତୁ, ପ୍ରାଚୀନ ଚତ୍ରମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ
ଅମୃତାନଙ୍କ ପାର୍ବତୀ ଚତ୍ର ଆଳି ପଞ୍ଚକୁ ରଖି ରହିଛି
ଅଜନ୍ମାର ଭିତ୍ତି ଚତ୍ରର ଛାନ ଏମାନଙ୍କଠାରୁ ସନ୍ଦେଶ
ଓ ଚିତ୍ରକଳାର ସବେଳାଙ୍କି ନମ୍ବନା ଥାଏ । ତେବେ ଏ
କୁଟାର ବିଶିଷ୍ଟ ଅଜନ୍ମା ଦୁଃ୍ଖା, ଶଳ୍ପ କଳାର କରମ
କୌଣ୍ଠରେ ଶୋଭିନ୍ଦ୍ରବ୍ରଦ୍ଧ ରହିଥିଲା । ଏହାର ଦ୍ଵାପରି
କୌଣ୍ଠର ଏକ ପ୍ରାଚୀର ଗାନ୍ଧୁରେ ଅଳିତ ଚତ୍ରବିଳୀ
ବର୍ତ୍ତମାନ ପୁରାରେ ପାଣ୍ଡାତ୍ୟ ଜୀବ ଗଢକୁ ଖରକରି
ଭାରତର ଅନ୍ତରେ ଗୋରଦର ସାର୍ଷ ହୋଇ ରହିଛି ।

ଅଜନ୍ମାର ଭିତ୍ତି ଚିତ୍ରର ଆଟେମାନ ଭାବିତାଯୁ
ଶୈଳ୍ୟର ଅଧ୍ୟାବଳୀ ନେପୁଣ୍ୟର ପରିଚୟ ପାଇଁ,
ସତ୍ୟରେ କଣ୍ଠ ଚିତ୍ରରେ ଦର୍ଶନ କରେ ଓ ଭାବରେ
ଚିତ୍ର ଜଗତର ଏକ ଅନ୍ତରବ ସମ୍ବନ୍ଧ ହୋଇଛି । ତେବେ
ଅଜନ୍ମା ନୂହାଛି ତିତ୍ରୁଣ୍ୟକ ଥିଲା ପ୍ରତିନିଧି । ଏହା
ଅନ୍ତରେ ଶୁଣ୍ୟ ସଜ୍ଞାମନକଷାରା ଅନ୍ତର ହୋଇ
ଥିବାର ଜଣାଯାଏ । ଧରି ଅଜନ୍ମାର ଟକତକ ଚିତ୍ର
ଇମ୍ବୋମ ଦୃଢ଼ିଲୁ ମଧ୍ୟ ମସିଦ୍ଧି ଥିଲା ଅଟେ । ଦୂଦାକରଣ
ସ୍ଵରୂପ ଏଥରେ ‘କାଳା-ବିଜୟ’ ଓ ‘ଲକ୍ଷ୍ମୀ-ବିଜୟ’ ଚିତ୍ର
ପ୍ରକଟିତ ଶୈଳ୍ୟର ସ୍ଵାଧୀନ ଆଦ୍ୟାରାକୁ ଅନ୍ତରେ କରି
ତୁଳିଗର ଟାଣରେ ପ୍ରାଣରେ ହୋଇ ଉଠିଛି । ଏଠାରେ
ଆମୟ ସୁଲକ୍ଷଣାର ରାଜ ଦିରବାର, ଯାନିମୁଁ ବୁଝ
ମୁଣ୍ଡ ଏବଂ ସ୍ଥାନ ପ୍ରାଚୀନତରେ ତେଷି ଶଳିପ୍ (Fresco)
ଦ୍ୱାରି ଶିତ୍କାର୍ଯ୍ୟ, ବିନିଷ୍ପିତ୍ୟାଳି ଅଜଗର ସାପ,
ଥିଲା କେବଳ ଦ୍ୱୟବ୍ୟାଖ୍ୟାତ ଜାତିଶାବ୍ଦ ଚିତ୍ର

ଅନୁକଳନୀୟ । ଏହି ବୃଦ୍ଧିର ମନ୍ଦରଗ ଭାସୁରୀ ଚିତ୍ର
ପଦ୍ଧତି ଏହି ଚିତ୍ରବୃଦ୍ଧିରଙ୍କ ଅନେକ ପରିମାଣରେ
ସୌଧାବ୍ରତଶ୍ରୀ ରହୁଥିବାର ମଞ୍ଜିମାନ ଛୁଟ ।

ଏ ଦେଶରେ ଅଳନ୍ତା ଗୁହାର ରଜନୀହାର୍ ଏକମାତ୍ର
ଦୃଷ୍ଟି ନୁହେ । ଅଳନ୍ତା ଛଢା ଆମ ଦେଶରେ ଆହୁରି
ଅନେକ ଚିତ୍ରଶାଳାଙ୍କ ଖାଲିର ପ୍ରଭାବରୁ ନଷ୍ଟ ହୋଇ
ଯାଇଛି । ଯାହା ବହୁ ଅବଶିଷ୍ଟ ଥିଲୁ, ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ
ବାଗୁହ୍ୟା ଓ ଘାଦୁକୋଟା ରାଜ୍ୟ ଅନ୍ତର୍ଗତ ସଂତ୍ରନ୍ଦବେଳେ
ନାମକ କେନ୍ଦ୍ର ହାର୍ଦିର ନାମ ବିଶେଷ ଉଲ୍ଲେଖନୀୟ
ଅଟେ । ସିଦ୍ଧାଂ୍ତ ବସଲର ଚିତ୍ରଗୁଡ଼ିକ ବର୍ଣ୍ଣିମାନ୍ କେତେ-
କାଂଶରେ ନଷ୍ଟ ହୋଇ ଯାଇଥିଥିଲୁ ମଧ୍ୟ, ଅବଶିଷ୍ଟ
ଦଶନୀୟ ଅଟେ । ଏହି ସ୍ଵର୍ଗ ଚିତ୍ରରେ ବିଭିନ୍ନ ରଙ୍ଗର
ସମାବେଶ କରିଥିବାର କୁଣ୍ଡଳ ଓ ଏହା ‘ପ୍ରେରଣା ବୋଗେ’
ନାମକ ଉଠାନ୍କଣ୍ଠନ୍ ପ୍ରଣାଲୀର ଅଳ୍ପକୁଣ୍ଡଳ ଅଟେ । ତେବେ
ଏହି ଚିତ୍ରର ଅକଳ କାର୍ଯ୍ୟ ସଫଳତାର ରଚନା ସୀମାରେ
ପଦ୍ମଶିଲପର ମନେହୁଏ । ଯଠାର ଚରାଟିଏ ‘ରାଜା’ ଓ
‘ସ୍ତ୍ରୀ’ ର ଚିତ୍ରକୁ ଦେଖିଲେ ଜଣାଯାଏ, ଏହା ଅଳନ୍ତା-
ଠାରୁ ଡକୌଣ୍ଡେ ଦୁଃଖରେ କାହିଁ ନୁହେଁ, ଏହା ବେଣାତ
‘ଦୋଗ ଚୁପା’ ରେ ପ୍ରାଚୀନ ଚିତ୍ରର ଟଳକଟକାଂଶ ରହି
ଯାଇଛି, ତାହା ଅନୁମାନଙ୍କୁ ପ୍ରାଚୀନ ଉଠାନ୍କର ଭାର
ଚିତ୍ର କଥା ସ୍ଵର୍ଗର କରାଇ ଦେଉଛି । ପ୍ରାଚୀନକୁ ଦୃଷ୍ଟିକୁ
ଦିଗ୍ବ୍ୟାପ କଲେ — ଗ୍ରୀସ ଓ ପାରସ୍ଯର ଚିନକଳାକୁହି
ବାଗ ଓ ଅଳନ୍ତାର ସମସ୍ତପଦ୍ମର କୁହାଯାଇ ପାରେ ।

ଭାବରେ ଅଥ୍ୟନ୍ତରକୁ କୁଷ୍ମା ମନ୍ଦିରମାନଙ୍କ ବ୍ୟକ୍ତତ
ଦ୍ୱାସାରରେ ମଧ୍ୟ ଭାବରେ ଶିତ୍ର-ଶିଳ୍ପର ପ୍ରଭାବ ଯଦେଖି
ପଡ଼ିଥିବାର ଜଣାଯାଏ । ବୌଦ୍ଧ କାର୍ଲାନ ଶିତ୍ର-କଳାର
ଭାବ ଲିଙ୍କାର ଦୌଷିଂ ମନ୍ଦିରମାନଙ୍କରେ ମଧ୍ୟ କୁଷ୍ମା
ଛୁଟେ ଦେଖାଯାଏ, ଆଉ ମଧ୍ୟ ଲାପାନର ନାହିଁ ସୁରକ୍ଷା
ମନ୍ଦିର ଚାହିଁ, ସଂପ୍ରଦାଯର ମହିଳା ଓ ପରିଗ୍ରାନ୍ତିକାର
ଭିତ୍ତି- ଶିତ୍ର ନୂହିଲା ଅତି ମନୋରମ । ଏ ସବୁ ଶିତ୍ରରେ
ଭାବରେ ଶିତ୍ରର ଛାପ ପଢିଲା ।

ମଧ୍ୟକାଳୀନ ଚିତ୍ରକଳା ଦୃଷ୍ଟିରେ ସବୁଠାରୁ ସୁଦେଶ
ଚିତ୍ର ପତେପୁର ସୀନୀରେ ଅଛି, ଏହି ଚିତ୍ରରେ ତୀଳ
ଚିତ୍ର-କଳାର ପ୍ରଭାବ ପଡ଼ି ଥିବାର ଜଣାଯାଏ, ଏଠାରେ
ଆର ଗୋଟିଏ ଚିତ୍ରରେ ବୃକ୍ଷ ଦେବ ଜୀବନ୍ତ ମୂର୍ଖଙ୍କର
ଜଣାଯାନ୍ତି, ଆଉ ମଧ୍ୟ ଅନ୍ୟ ଗୋଟିଏ ଚିତ୍ର— ‘ଆହସବ
ଓ ନବଜାତ ଶିଶୁ’ ଅନ୍ୟନ୍ତ ମନୋରମ ଥାଏ । ଏହି
ଚିତ୍ରର ରେଖା ଗୁଡ଼ିକ ସଜାବ ଓ ଚିତ୍ରଟି ବିଭିନ୍ନ ରଙ୍ଗ-
ଫ୍ଲାର ଆବଶ୍ୟକ ହେଉଥିବା ଅନ୍ୟନ୍ତ ପୁରୁଷ ଦୃଷ୍ଟି କରିଛି ।
ଏହା ଅଜନ୍ମାର ଉତ୍ତର-ଚିତ୍ରଠାରୁ କୌଣସି ଗୁଣଠର
ଭିତ୍ତି ନୁହେ ।

ଭରତର ପ୍ରାଚୀନ ଚିତ୍ର-ଶିଳ୍ପ ଯେପରି
ଗୋଟିଏ ଦିଗ ଦେଇ ସୁକୁମାର ଶିଶୁର ନୈପୁଣ୍ୟର
ପରିଚୟ ଦେଉଛି, ସେହିପରି ଅନ୍ୟ ଦିଗରେ ଛବି
ଗୁଡ଼ିକ ଆୟୁମାନଙ୍କ ଅନ୍ୟରେ ଏକ ଅନ୍ତର୍ବିଦ୍ୟୁତ୍ତମାନୀ
ସୃଷ୍ଟି କରିଛି । ଏହି ଛବିଗୁଡ଼ିକମଧ୍ୟରୁ ଆମ୍ୟମାନେ
ସାର୍ଥି ଶିଳ୍ପୀର ରାତ୍ରର ଦୃଷ୍ଟି ଅର୍ଦ୍ଧାର ଧରିବିଦ୍ୟୁତ୍ତମା ଗାଇଁ ।
ଏଠାରେ ଶିଳ୍ପୀର ପ୍ରତେଷ୍ଟା ପ୍ରକୃତରେ ସାର୍ଥକ ହୋଇ
ଉଠେ । ବିଷୟର ଗାୟାରୀ ଓ ଚିତ୍ରାଳନର ଥିବା ଦିଷ୍ଟା

ସମ୍ମିଳନର ଏହି ଚିତ୍ର ଗୁଡ଼ିକ ମନୁଷ୍ୟର ଦୃଷ୍ଟି ଶକ୍ତିର
ବିଷୟ ସାପନ୍ତର ପ୍ରତାକ ହୋଇ ବହିଛି ।

ଯାହାହେଉ ଏହି ପ୍ରକାର କଳାର୍ଥୀ ଚିତ୍ର ଆୟୁମାନଙ୍କ ନନ୍ଦିର ଓ ଗୁମ୍ଫାମାନଙ୍କରେ ବିରାଜିତ । କାଳର
ଦ୍ୱାରା ଲାଲା ଅଭିନନ୍ଦ କର ଭାରତର ଗୁହା, ମନ୍ଦିର
ଗୁଡ଼ିକ ଆରଜୀଯ ସାଧନା ଓ ସମ୍ମାନ ଅନ୍ଦରେ ଦିଷ୍ଟରେ
ଧାରଣ କରି ଆରତବାସୀଙ୍କ ସୃଷ୍ଟି ଶକ୍ତି ଅପ୍ରକଟିତ
ଦିଷ୍ଟର ଓ ସାପନ୍ତର କାହିଁ ଆଜି ମୁକ୍ତା ଧ୍ୟାନକାଳୀନ
କରିଛି । ସୁତରଂ ଯଦି ଆୟୁମାନଙ୍କ ଶିଳ୍ପ ସମ୍ମାନର
ଏଗୋରବ ଅଶ୍ୱିତ୍ର ରଖିବାକୁ ପଥବି— ତେବେ ଶିଳ୍ପ
ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ ଗୁଡ଼ିକ ପେଇ ଥିଲେ ସୁପ୍ରତିଷ୍ଠାତ ହେବ, ସେ
ଦିଗରେ ଦେଶବାସୀଙ୍କର ଦୃଷ୍ଟି ଆକର୍ଷଣ କରିବା
କରିଛି । କିନ୍ତୁ ଦୁଃଖର ଦିଷ୍ଟରୁ ପେ, ଧରିବାସୀଙ୍କ
ବର୍ତ୍ତିମାନ ମଧ୍ୟ ଏ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଉଦ୍ବାଧୀନ । ଏହି
ଉଦ୍ବାଧୀନଙ୍କ କାରଣ ସମଞ୍ଜକ ମନରେ, ଏପରିବି
ଶିଷ୍ଟରେ ଲୋକଙ୍କ ମନରେ ମଧ୍ୟ ଶିଳ୍ପ ଚେତନା ବର୍ତ୍ତିମାନ
ସୁକ୍ତା ଜାଗି ନାହିଁ ।

ମାଟେର ମୋହ

ଶ୍ରୀ ନାଟବର ପ୍ରଧାନ

(୧)

ପହଳି ଆଷାତ ଗର୍ଭୀର ବାଦଳ ଏ ପଥେ ନୂହୁର ବଜାଇ,
ଗଲଣି ପ୍ରୟୁ ମୋ ସରୁ ସରୁ ଦୁରେ ଏ ଧରଣୀ ତନୁ ସଜାଇ;
ମାଟେର ଗନେ ଆକୁଳ ଛଠି ପବନ,
ପରଶେ ଜଣାଏ ପରଶଣ ଅଳକା-ସପନ;
ମାଲଙ୍ଗ-ଗନ୍ଧ କଦମ୍ବ ବାସ ଜଗତ ଦେଲାଣି ମଜାଇ,
ଆଷାତ ଗଲାଣି କେକା କେକା ଧୁରେ ଏ ପଥେ ନୂହୁର ବଜାଇ ।
ବନଙ୍ଗରେ କିଏ ତୋଳେ ସଙ୍କୀର୍ତ୍ତ
ମଧୁର ବଜୁଁ ଶୀ-ଲିହିରା,
ସବୁଜ ଗଛର ସବୁଜ ପଡ଼ରେ
‘ସବୁଜ’ ନାଚୁଣୁ ଚହଳି,
ଆଷାତର ଏଇ ନୂହୁ ଅଭିସାରେ ପରାଣ ଉଠଇ ଆକୁଳ,
ସବୁଜ ଗଛର ସବୁଜ ପଡ଼ରେ ‘ସବୁଜ’ ଶେଳିଛୁ ଭର୍ଜିରା,
ସାରା ଦିହ-ମନ ତେତାଇ
ପହଳି ଆଷାତ ଗଲଣି ବନ୍ଧୁ ! ଏ ପଥେ ନୂହୁର ବଜାଇ ॥

ଚତୁରଙ୍ଗ

()

ନଗନା ବନ୍ଧୁ ! ଦୁନିଆଁ ଦୁଆରେ ଶୁଣି ଥର ଶୁଣି ପରାଣେ
 ଶତ କଂକାଳ ମୁମୂର୍ତ୍ତି ସୁର ଏକ ମନ ଏକ ମୁଖାନେ
 ବୁଦ୍ଧିଷ୍ଠ କୌଠର କରୁଣା ନୟନ ସଜଳ
 ଧୂଏ ନାହିଁ କସି, ତୁମର ନୟନ କଳଳ ?
 ଲଙ୍ଘଳ ଭର ନେଇଥିଲୁ ଯେହୁ ସୁଖ ନାହିଁ ତା’ର ଗିଆନେ,
 ନଗନା ବନ୍ଧୁ ! ମୁହଁ ସୁର ଶୁଣି ଥରେ ଶୁଣି ପରାଣେ ॥
 ସୁଖର ତଳପ ତଳଳି ଦିଅ ପ୍ରିୟା !
 ମନୁଦ୍ଵାରା ସୁଖ ପଶାଳି,
 ଆପାତ ମାଟିର ଏ ନୃତ୍ତନ ଭାଳ
 ପାରେ ନାହିଁ ତକହୁ ଉଗାଳି;
 ଆପାତ-ବାଦିଲ ଶଂଖ ବଜାଇ କହିଗଲା ପରା କାନେ ଗୋ,
 ମଧୁ ମଉଛବ ସୁଖ ଅବସର ନାହିଁ ପରା ଆମ ପ୍ରାଣେ ଗୋ ॥
 ଦ୍ୱାରା ବନ୍ଧୁ ଆଖି ଛଳ ଛଳ କରନା,
 ବାନ୍ଧବ ମୋରେ ଅଞ୍ଚଳେ କିପାଁ ଲିଲନା ?
 ସାଥ୍ୟ ମଣିଷର କନ୍ଦରେ ଥାଳ ଶିଥରେ ଉଠିଲୁ ଗଗନ
 ମାଟି ଧର ଥର ତାବ କହୁଅଛି ଡେବିବାକୁ ସୁଖ ସଫଳ
 ଆସ ଗୋ ଆସ ଗୋ ମାଟିର ରଚିବା ସରଗ,
 ପୁହାଇବା ତହିଁ ତୁମ ମନ-ମଧୁ-ପରବ,
 ଛାତର ବେଦନା ମାଟିର ମିଶାଥ ଲିଭୁ ଯୌବନ ଗରବ,
 ଆସ ଗୋ ଆସ ଗୋ ମାଟିରେ ରଚିବା ସରଗ ॥

ନିଷ୍ପାପ ଶଶୁ ।

(ହିନ୍ଦ ଭାଷାର ଶେଷ ସାହୁତିଥିକ ପ୍ରେମରୂପଙ୍କ ଗଳଙ୍କୁ)

[ଲବନ ଲଭ ଦେବ ବିଦୁଷୀ]

(୧)

ଗଣ୍ଯ ମୋର ଲଜ୍ଜା ରୁକର । ଲୋକେ ତାକୁ ବ୍ରାହ୍ମଣ ବୋଲି କାଣନ୍ତି, ଆଉ ସେ ମଧ୍ୟ ବ୍ରାହ୍ମଣ ବୋଲି ନିଜର ପରିଚୟ ଦିଏ । ମୋର ଆଉ ଦିଜଣ ରୁକର ଥିଲେ — ଜଣେ ସରବେ, ଆଉ ଜଣକ ଆଠ ପ୍ରହର ଲାଗି କାମ କରେ ' ବଂଶ ଗଙ୍ଗା ଲେବେହେଲେ ମୋତେ ନିମ୍ବାର କରେ ନା, ସେ ମୋତେ ଶାରିମନ୍ଦ କରେନା । ମନେ କରେ, ମୋର ସେବକ ହୋଇ ସେ ମୋତେ କୃତର୍ଥ କରିଛୁ । ମୋର ଅଇଁଠା ଗିଲସକୁ ସେ କେବେ ହୁଏନା । ମୋର ମଧ୍ୟ ଏହି ସାହସ ହୁଏ ନା ଥୁ, ମୁଁ ତାକୁ ଜହାନ ଥସ ମୋତେ ଟିକେ ପଞ୍ଜା କରୁ । ଯେତେବେଳେ ମୁଁ ଖାଲରେ ବୁଝି ପାଏଁ, ଆଉ ମସତାତନ ଯଦି ଅନ୍ୟ ରୁକର ତେବେ ନ ଥାନ୍ତି, ତା' ହେତୁଲ ସେ ଦୟାକର ଛୁଏଁ ଛୁଏଁ ଅଛି ଅନ୍ତେ-ଅନ୍ତେ ପଞ୍ଜା ଚଳାଇବାକୁ ରହା କରେ । ଏପରି ଭାବରେ ମଞ୍ଜା ଧରି ବିଷେ ଫେ, ସେଥିରୁ ଜଣାପାଏ ସେ ଯେପଥ୍ର ମୋର ବନ୍ଧୁତ ଉପକାର କରୁଛି । ଯେପରି ଏହା ତାର କାମ ନୁହିଁ । ମୋର ମଜରେ କଣ ହୁଏ ଜାଣେନା ତତ୍ତ୍ଵଶାସ୍ତ୍ର ତା' ହାତରୁ ପଞ୍ଜାଟା ନେଇମୁଁ ନିଜେନିଜେ ବିଶ୍ଵାସ ହୁଏ । ଭାଷାର ମିଞ୍ଚାସ ଟିକ କଢା ଥିଲ । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ତାକୁ ଜାହା ସଙ୍ଗରେ ଅଶ୍ରୁଷ ବିଦ୍ୟବଦ୍ଧାର କରିବାର ଚନ୍ଦ୍ର ନାହିଁ । ମୋର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ରୁକରମାନଙ୍କ ସହି ସେ ହେବେ ବସେ ନାହିଁ । ତସେ କାହା ସହିତ କଲ କଣ୍ଠ ଦିଲ୍ଲା ଥାଏ ଥରିବା ମଧ୍ୟ କରେ ନା । ଏହି ଡରଗୀର ଲୋକମାନଙ୍କ ପର ଭାଷାକୁ କେବେ ସେଲେ ଗରୁଙ୍କ କିମ୍ବା ଅପ୍ରେମ ଜାଇବାର ମଧ୍ୟ ମୁଁ ଦେଖିନାହିଁ । ଆଉ ମଧ୍ୟ ଭାଷାକୁ ଚାହିଁବେଳେ ମୁକ୍ତା-ଅଳ୍ପ ନା କରି-

ବାର ମଧ୍ୟ ଦେଖି ନାହିଁ । କୌଣସି ମୁକ୍ତା-ପାବଣରେ ଭାଷାକୁ ନଦୀର ଗାନ୍ଧେରବାର ଦେଖି ନାହିଁ । ସେ ଥିଲ ବ୍ରାହ୍ମଣ, ସେ ଆଶାକରି ଥାଏ ଯେ, ଲୋଟିକ ତାକୁ ବ୍ରାହ୍ମଣ ବୋଲି ମନ୍ଦ ମନ୍ଦ କରିବେ ।

ମୁଁ ସ୍ଵଭାବତଃ ରୁକରମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ଦେଖି କଥା କହେଁ ନାହିଁ । ମୋର ମଧ୍ୟ ନିୟମ ଥିଲ, ଯେତେ-ବେଳ ଧାର୍ଯ୍ୟ ମୁଁ ଜାହାକୁ ନ ଭାକିଛୁଁ, ସେତେ-ବେଳ ଯାଏ ଯେତେ କେହି ମୋ ପାଶକୁ ନ ଆପେ । ସାମାନ୍ୟ ଜାଗଣରେ ରୁକରମାନଙ୍କ ଡକାହିକା କରି ହାଠ ବସାର ତଥବା ମୋତେ ମୋଟେ ଭଲ ଲାଗେ ନା । ସୁରେଇରୁ ପାଣି ତାଳ ଦେବା, ଅଳ୍ପଅଟା ଜଳେଇ ଦେବା, ଧ୍ୟାତାଟା ଠାର କରି ଦେବା, ଅଥବା ଆଲ-ମାରୁ ଭତ୍ତା କୌଣସି ବହୁ ବାହାର କରି ଦେବା— ଏହିପରି କାମ ନିଜ ହାତରେ କରିବାରେ ମୁଁ ଶୁଭ ଆଶା ଚବାଏ କରେଁ । ଏହି ପ୍ରକାର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଶ୍ରେଷ୍ଠ କାମପାଇଁ ମୁଁ ଜାହାକୁ ଡକା ହଜା କଲେ ନାହିଁ । ଏଥିରେ ମୋର ଆସୁ ନିର୍ଭରତା ଓ ସ୍ଵାଧୀନତା ଗୁଡ଼ି ଦୂର ହେଉ ଥାଏ । ସୁମାନେ ବିନା ପ୍ରସ୍ତୁତିକାଳରେ ମୋ ପାଶକୁ ଅସନ୍ତି ନାହିଁ । ଏହି ଜାଗଣରୁ ମୋତେ ଶୁଭ ଅଶୁଭ ଚବାଧ ହେଲ । ଯେତେବେଳେ ବିନେ ଭୁରୁଷ ଗଙ୍ଗା ଅସେ ମୋ ପାଶରେ ଛୁଟା ହୋଇ ରହିଲ, ରୁକରମାନେ ଯେତେବେଳେ ବିନା ପ୍ରସ୍ତୁତିକାଳରେ ମୋ ପାଶକୁ ଅସନ୍ତି, ଚପତିଭବେଳ ସେମାନଙ୍କର ଦୂରୀ ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ ଥାଏ । ଦୂରର ସେମାନେ ଦେଇନ ଟକା ଆଗାମ ରୁହାନୀ କିମ୍ବା ଅନ୍ୟ ଚକର ରୁକର ବିବୁଦ୍ଧରେ ଅଭି-

ଗୋପଜଣାରବକୁ ରୁହାନ୍ତି । ମୁଁ ଏହି ଦୂରକ୍ଷି ଅଧ୍ୟାସ
କୁ ହିଁ ଫୁଶା କରେ । ମାସର ପହଞ୍ଚରେ ହିଁ ପ୍ରତ୍ୟେକ
ରୂପରକୁ ଦରମା ଦେଇଥିବୁ । ମାସ ମଧ୍ୟରେ ଯଦି
କେହି କିଛି ଖରୀମ ଗୁହେଁ ତା' ହେଲେ ମୁଁ ଖୁବ୍ ବିରକ୍ତ
ବୋଧ କରେ । ମହିରେ ମହିରେ ବିଶ୍ଵ କିଛି ଦେଇ
କିଏ ଏହାର ହୃଦୟର ରଖିବ ? ସେମାନଙ୍କୁ ଯେତେ
ବେଳେ ମାସର ପହଞ୍ଚରେ ସମସ୍ତ ଦରମା କୁଣ୍ଡାର ଦିଆ-
ଯାଏ, ସେତେବେଳେ ମାସ ମଧ୍ୟରେ ଟଙ୍କା ଗୁହୁଁବାର
ସେମାନଙ୍କର କି ଅଧିକାର ଥରୁ ? କାହିଁ କି ସେମାନେ
ଅପଥା ଖର୍ଚ୍ଚ କର ଦିଅନ୍ତି ଏବଂ ଆଗରୁଷ ଟଙ୍କା ଗୁହୁଁ-
ବାର ଲଜ୍ଜା ସ୍ଥିକାର କରନ୍ତି ? ବିଜ୍ଞାମ୍ ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟକୁ,
ଅର୍ଥାତ୍ ଗୋଟିଏ ଗୁକର ବିରୁଦ୍ଧରେ ଅପର ଗୁକର
ଅଭ୍ୟୋଗ ଅସିବାଟାକୁ ମୁଁ ଅନ୍ତରକ ଫୁଶା କରେ ।
ସୁତରାଂ ମୁଁ ସକାଳୁ ସକାଳୁ ଗଙ୍ଗାକୁ ଦେଖି ବିରକ୍ତ
ହୋଇ ପରୁଇଲି—“ଗଙ୍ଗା କଥା କଣ ? ମୁଁ ତ ତମକୁ
ତାକି ନାହିଁ” ।

ଆଜ ତାହାର ତେହେସ ଉତ୍ତରେ ଲଜ୍ଜାର ଭବ
ଦେଖି ମୁଁ ଅବାକ୍ ହୋଇ ଗଲା, ମୋ’ର ମନେ ହେଲା
ସେ ଯେପରି ବିଶ୍ଵ କହିବାକୁ ରୁହେଁ, କିନ୍ତୁ ତାହାର
ସାହିସ କୁଳକ ନାହିଁ । ମୁଁ ଉପର ଛାପ ଭବରେ
କହିଲି—“କଥା କଣ ? କହୁନା କାହିଁ କି ? ମୋର
ବର୍ଣ୍ଣମାନ ବୁଲି ଯିବାର ସମୟ, ତେଣୁ ହୋଇ ଯିବ” ।

ଗଙ୍ଗା ଆଂଶୁ ପାଶୁ ହୋଇ କହିଲା “ଆପଣ ଏଇ-
ଷଣ ହାଉଥା ଖାର ଅସନ୍ତୁ । ମୁଁ ପଛେ ଆସି ଦେଖା
ଦିବି” ।

ତାହାର ଏହି ମୁହିଁ ଆହୁର ବେଦନାଦାୟକ ।
ଏହି ବ୍ୟକ୍ତିତା ଉତ୍ତରେ ସେ ଦୁଇତି ମନିହକରେ ତାର
କାହାଣୀ ଶୁଣାରବାକୁ ବସିବ । କାରଣ ସେ ଜାଣେ,
ମୋର ଅବସର ନାହିଁ । ଏହି ମତ ଲୋକଟା ଭରଣ
ସମୟରେ ମୋର ମୁଣ୍ଡ ଆସି କଣି ବସିଲା । ମୁଁ ଶାନ୍ତିତ
ହୋଇ କହିଲା, “କଣ, ଆଗରୁର ବିଶ୍ଵ ରୁହୁଁ ଛ ? ମୁଁ

ଆମା ଦେବ ନାହିଁ” ।

“ନା ହୃଦୟ, ମୁଁ ଆମା କିଛି ରୁହେଁ ନା” ।

“ତାହିଲେ କଣ କା’ ବିଶ୍ଵରେ କିନ୍ତୁ କହିବାକୁ
ରୁହେଁ ? ମୁଁ ସେଷବୁ ପସଦ କରେ ନା” ।

“ନା, କାହା ବିଶ୍ଵରେ କୌଣସି କଥା କହିବାକୁ
ଅସି ନାହିଁ” ।

“ଡେବେ ଏମିତି ଭାବରେ ମୋର ମୁଣ୍ଡ ଏଣି
ବସିଛ କାହିଁ କି ?”

ଗଙ୍ଗା ନିଜର ହୃଦୟକୁ ଶକ୍ତ କର ନେଲା ।
ମନେ ହେଲା, ସେ ଯେପରି କୌଣସି ରୁହୁଡ଼ର କଥା
କହିବା ପାଇଁ ସମସ୍ତ ଶକ୍ତ ପରିବାରେ ଲାଗିଛି ।
ଶେଷକୁ ଏକ ନିଃଶାସନର ଲହୁ ପକେଇଲା; “ମତେ
ଅପଣ କୁଟୁ ଦିଅନ୍ତି । ମୁଁ ଆଜ ଅପଣଙ୍କର ବୃଦ୍ଧିରକର
ପାରିବ ନାହିଁ” ।

ମୁଁ ରକରମାନଙ୍କ ସନ୍ତ ସବୁବେଳେ ସଦ
ବ୍ୟକ୍ତାର କରେ । କାଗାର ହେଲେ କୌଣସି ଅଭ୍ୟ-
ଯୋଗର କାରଣ ରଖେ ନାହିଁ । ତାହାର ଏହି କଥା
ଅର୍ଥାତ୍ ଦୋଧ ହେଲା । ଜଞ୍ଜଳି କଲ, “କାହିଁ କି,
ତମର କଣ କିଛି ଅସୁବିଧା ହେଉଛି ?”

ସେ କହିଲା, “ନା, ହୃଦୟ, ଅପଣକ ଭଲ ମୁନିବ
ପାରିବ କେଉଁଠି ? କିନ୍ତୁ କଥା କଣକି, ମୁଁ ଆଜ ଅପଣଙ୍କ
ପାଶରେ ରହି ପାରିବ ନାହିଁ । ପରେ କୌଣସି ବିଶ୍ଵ
କଥା ଉଠିଲେ ଅପଣର ସୁନାମ ଥାନି ହେବ, ଏହା
ମୁଁ ରୁହେଁ ନା । ମୋଳଟି ଅପଣ ଲଜ୍ଜାରେ ଗଢିବେ,
ଏହା ମୋର ସହ୍ୟ ହେବ ନାହିଁ” ।

ତାହାର ଏହି କଥା ଶୁଣି ମୁଁ ବ୍ୟକ୍ତି ତଥାର ପଢ଼ିଲା ।

ମୋର ଆଉ ପ୍ରାଣ ଭୁମିଶା ଉଚ୍ଚାର ନାହିଁ । ତୋଯୀରରେ ବିନ୍ଦି ପଡ଼ି କହିଲା, “ତମେ ପରିଷାରକରି କୁହି ନା, ଘଟଣା କଣା ?” ।

ଗଙ୍ଗୁ ବିନ୍ଦୁ ସହିତ କହିଲା; “କଥା ଏହି ଯେ; ସେଇ ହୁଅଟିକୁ ଯାହାକୁ ଏବେ ବୁଝ ଆଶ୍ରମରୁ ବାହାର କରି ଦିଅ ଖୋଜିଛୁ ସେଇ ଗୋମଣୀ ଦେବୀ” — ଏହା କହି ହୁଏ କିମ୍ବା ରହିଲା । ମୁଁ ଅର୍ଯ୍ୟର୍ଥ ହୋଇ କହିଲା, “ହୁଁ ତାକୁ ବାହାର କରି ଦିଅ ହୋଇଛି; କଣ ହେଲା ? ତମର ରୂପରୁ ସଜରେ ଏ କଥାର କଣ ଫଳକ ?” ମନେ ସେଇ ଗଙ୍ଗୁ ରୁ ମୁଣ୍ଡ ଖରୁ ଯେପରି ଭାବ ବୋଲି ଗୋଟା ଜାଇଗଲା । ସେ କହିଲା “ହୁୟର, ମୁଁ ତାହାକୁ ବିଭା ଦେଖାକୁ ଗୁହେଁ ।

ମୁଁ ଅବାକୁ ହୋଇ ତାହାର ମୁହଁକୁ ଅନାର୍ଥ ରଖିଲି । ଏହି ପ୍ରାଚୀନ ମନୋବୃତ୍ତର ପ୍ରାତିଶାନି ଗଙ୍ଗୁ ଯାହାର ଶରୀରରେ ନବ ପୁରୀର ଶୁଦ୍ଧ ନାତର ପବନ ବାନ୍ଧିଲାଏଁ, ସେ ଏହି ହୁଅଟିକୁ ବିଭାତହବେ ? ଯାହାକୁ ଡେକ୍କିଲା ଭଲ ତଳକା ନିଜର ଘରେ ପର୍ଵିବାକୁ ଦିନିନ୍ତି ନାହିଁ । ଗୋମଣୀ ଏହି ଅଞ୍ଚଳରେ କିନ୍ତୁ ଦିନ ହୁଏ ଏକ ଘଟଣା ଥିଲା ରୂପରୁ ଦୂଷିତ ହେଲା—କେତେବେଳେ ବର୍ଷା ଦୂଷିତ ସେ ଦୂଷିତ ଅଶ୍ରମରେ ଶ୍ରୀଦେଖ କରିଥିଲା । ଆଶ୍ରମର ନିଜକ ମାଠନ ତିନିରେ ତାହାର ବିଦୀହ ଧଦିକ ଥିଲେ, କିନ୍ତୁ ପ୍ରତିଷ୍ଠ୍ୟକ ଥରିଥିଲେ ସେ ପଳାଇ ଆହୁତି । ଅବିଶେଷରେ ଅଶ୍ରମର କର୍ତ୍ତା ଭାଷାକୁ ବିର୍ଦ୍ଧିଷ୍ଵର କରଦେଇ ଯାଏ ଧାଇଲେ । ସେ ଏହି ଅଂଚଳର ଗୋଟିଏ କୋଠାଠର ଥାଏ ଏବଂ ଅଂଚଳ ସାଥ ରୂପରୁ ସୃଷ୍ଟି ଜାରିର । ଗଙ୍ଗୁ ରୁ ସରଳ ହୃଦୟ ଧାଇ ତୋର ତା’ ଭିପରେ ସଗ ତଥିଲା । ପୁଣି ଦିନୀ ମଧ୍ୟ ଜରିଲା । ଏହା କିନ୍ତୁ ଏହି ତଳାନାଟିର ଭାଗରେ ଏ ରୂପନରେ କୌଣସି ଦୂଷିତ ଯୁଦ୍ଧକା ନାହିଁ ଯେ; ସେ ଏହାକୁ ବିଦୀହ କରିବାକୁ ଦେଇଲା ? ଏହି ହୀଥ ତିନିଥିର ସ୍ଥାନୀ ଘନ୍ତୁ ପଳାଇ ଆହୁତି;

ସେ ଏହା ପାଶରେ କେତେ ଦିନ ରହିବ, ଗଙ୍ଗୁ ପଦ ଅର୍ଥଶାଲୀ ଲୋକ ହୋଇଥାନ୍ତା ତା’ ହେଲେ କୌଣସି କଥାନ ଥିଲା । ମାସ ପାଞ୍ଚ ହିନ୍ଦୁ ରହେ ପଳାଇ ଯାଉ ପାଞ୍ଚକେ, କିନ୍ତୁ ଗଙ୍ଗୁ ଏକଦମ ଦୂର୍ଗ—ଏହା ପାଶରେ ହୁଅଟା ବୋଧନ୍ତିବ ଏକ ସପ୍ରାତ୍ମା ରହିବ ନାହିଁ ।

ମୁଁ ସାମାନ୍ୟ ତିରପାର ସ୍ଵରରେ କହିଲା; ଏହି ହୁଅଟାର ସବୁ ଖବର ଜାଣନ୍ତି ?

ଗଙ୍ଗୁ ଯେପରି ସବୁ କଥା ଜାଣେ, ଏହିପରି ଭାବରେ କହିଲା; “ସବୁ ମେଛି । ଲୋକେ ବୁଥାରେ ତାର ଦୂର୍ନାମ ରହେଇଲାନ୍ତି” ।

ମୁଁ କହିଲା, “ମାନେ ? ସେ ତିନିଥିର କିମିର ସ୍ଥାନୀ ପରିତ୍ୟାଗ କରି ଆସି ନାହିଁ ?”

ସେମାନେ ତା କୁ ବାହାର କରି ଦେଇଛନ୍ତି; ଏହି ଅଭିକଣ କରିବେ ?

“ତମେ ଦୋକା, ଲୋକେ ସତେ ଦୂରରୁ ଅପି ବା’ ହେବେ; ତଙ୍କା ପରିଷା ଖରୁ କରିବେ; କେବଳ ବାହାର କରିଦେବା ପାଇ ?”

ଗଙ୍ଗୁ କରିଦୂଷ୍ଟ ଭାଷାରେ କହିଲା, “ ପେଉ ଠିକାର ପାଇବା ହୁଏ ନା, ସେଠି କୌଣସି ହୁଅ ରହି ଥାଇବେ ନାହିଁ । ସ୍ବି ଲୋକ କେବଳ ଦାନା କନା ରୁହେଁ ନା, କିନ୍ତୁ ଦ୍ଵେଷ—ହେମ କି ରୁହେଁ ! ସେମାନେ ମନେ କରନ୍ତି ତବାହୁକୁ ଦିଭା ହୋଇ ତା’ର ଭ୍ରମକାର କରିଦେଲେ । ସେମାନେ ରୁହାନ୍ତି, ବୋହୁ ମନ ପ୍ରାଣ ଦେଇ ସେମାନଙ୍କର ସେବକା ହୋଇ ରହିବ, କିନ୍ତୁ ବୋହୁକୁ କିମି ମନ ଅନୁସାରେ ତଥାର କଥିବାକୁ ହେଲେ ତାହାକୁ ମଧ୍ୟ ଦେବାହୁ ହେବ । ହୁୟର ସ୍ଥା ଦେଇଲା ଅମଲ କଥା । ତା’ ହେବା

ଏଇ ହୁଅନ୍ତାର ବେମାନ ଅଛି । ଯନେହୁଏ ତାହାକୁ
ଯେମିତି ଦେବତା ଗ୍ରାଧିଷ୍ଟ । ଧ୍ୟ ଠଦଳେ ଠଦଳେ ବିଳା-
ବକି ଆଗସ୍ତକରେ । ତାହାପରେ ଅଜ୍ଞନ ହୋଇ
ପଡ଼େ ।

ମୁଁ କହିଲି; “ଆଉ ତମେ ଏହି ଖୁଅଣ୍ଡାକୁ ବିଭା
ହେବାକୁ ଚାହୁଁ”? ଭାବି କର ଦେଇ । ନ ହେଲେ ତମର
ଜୀବନ ତିକା ଷ୍ଟୋର ଉଠିବ” ।

ମୁଁ ତ ମନେକାରେ; ମୋର ଜୀବନ ଠିକ ଭାବରେ
ଶୁଣି, ସବୁ ଉଗବାନଙ୍କର ଛାଟା । ”

ମୁଁ କଥା ଉପରେ ଯୋର ଦେଉ କହିଲି, “ତମେ
ଟେକ କର ସାରିଛୁ?”

“ହୁ ହିସ୍ତର;” ।

ଅସ୍ତ୍ର ମୁଁ ତମର ପଦତ୍ଥାଗ ମଞ୍ଜୁର କଲି । ମୁଁ ଅର୍ଥ-
ପ୍ଲାନ କାର୍ଯ୍ୟର ମୋଟେ ଦାସ ନୁହେଁ । କିନ୍ତୁ ଯେଉଁ-
ଲୋକ ଏହିଭଳି ଗୋଟିଏ ବାଲିକାକୁ ବିଚାହି କର-
ବାକୁ ଗୁହେଁ, ତାହାକୁ ମୋ-ପାଶରେ ରଖିବା । ଠକ
ମନେ କଲି ନାହିଁ । ହୁଏତ କେତେ ଧରନ୍ତା ଘେବ,
କେତେ ନୂଆ ନୂଆ ବନ୍ଧାଟ ଦେଖା ଘେବ, ପୁଣିସ ଆସି
କେତେ ଗଣ୍ଡଗୋଲ ଦୁଷ୍ଟି କରିବ, କି ଦରକାର ! ଗଛୁ
ବୁଦ୍ଧିଷ୍ଠ ଉଳି ଚେନାଏ ରୁଷି ଦେଖି ପ୍ରଳୁଦ୍ଧ ହୋଇଛି-
ସେ ରୁଷି ଶୁଣି, ବିମାଦ । ଜିନ୍ତୁ ସେ ଦିଗକୁ ତାହାର
ଶାତର ନାହିଁ । ଧୀର ଶାନ୍ତି ବୁଦ୍ଧିରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା
ତାହା ପକ୍ଷରେ ଅସମବୀ ।

ମୁଁ ତାହାକୁ ବିଦ୍ୟାୟ ଦେଇ ଯେପଣ ଶ୍ରୀ ନିଃଶାସ ମାର ବଞ୍ଚିଲ ।

କବିତ୍ତି, ଏ ଅସ୍ତଳରେ କେଉଁଠି ଗୋଡାଏ ଖୟାତ ଘର
ଉଦ୍‌ଧା ନେଇ ଖ୍ୟାଳର ରହିଛି । ସେ ଜିତଶ ମହାଲନ
ପାଶରେ କଣ ଗୋଟିଏ ଶୁକର ନେଇଛି । କୌଣସି
ମତେ ତାହାର ଚାଲାକାଣ ମେଘୀ ଯାଉଛି । ମଧ୍ୟ ମଧ୍ୟ
ବକାର ଉତ୍ତରେ ତା' ସଙ୍ଗଜେ ଦେଖା ହୁଏ । ତାହା
ପ୍ରତି ମୋର ଆଗ୍ରହ କାତ ହୋଇଥିଲା । ତାହାର
କିପରି ଅବସ୍ଥା ହୋଇଛି ଦେଖିବା ପାଇଁ “ଓସ୍ତାନ୍ୟ
ଦେଖା ଫେର ଥିଲା । ତାହାକୁ ଖୁବ୍ ପରିଷ୍କାର ଦେଖିବା
ମୁହଁରେ ଦେଖିବାକୁ ପାଏଁ । ମନେ ହୁଏ, ସେ ବେଶ
ଆଗାମ ସାତଦ୍ୟ ଭାତରେ ଥାଇ । ତାହାର ନେହେରାରେ
ମଧ୍ୟ ଗୋଟିଏ ଆମ ବିକାଶ ଓ ସତତାବିର ଭବ ପୁଣି
ଜିତ ଥିଲା । ନିଶ୍ଚିତ ପ୍ରାଣର ପ୍ରଦୀପ ଆଜା ତା'ର
ସବ ଅଂଗରେ ବିକଶିତ ।

କିନ୍ତୁ ଦିନକରେ ଶୁଣିଲି, ଟଗାମଣ୍ଡଳ ଗର୍ଭର ସମ୍ବାର
ଛାଡ଼ି କେଉଁ ଥାଏଁ ଧଳାଇ ଯାଇଲି । ଏ ସଂବାଦରେ
ମନରେ ମୁଁ କିଣ୍ଠି ଆନନ୍ଦ ଅନୁଭବ କଲି । ମତନ-
ହେଲା ଏଥରକ ଗଂଗାଉଠେପୁକ୍ତ ଶାନ୍ତି ଭରଗ କରବ ।
ତାହାର ସରଳ ବିଜ୍ଞାନୀର ପୁରସ୍କାର ଓସ ପାଇଲା ।
ଏଥର ଦେଖାନିବ ଓସ କିମ୍ବା ଭାବରେ
ସମାଜରେ ମୁସି ଦେଖାଇବ । ବର୍ତ୍ତିମାନ ନିଷ୍ଠାପି-
ତାହାର ଆଖି ଶୋଇବ, ଏବଂ ଓସ ବୁଝିବ ଚେତ୍ତ-
ମାତ୍ରକ ଭାଷାକୁ ଏହି ବିନାଧିରୁ ନିବୁଢ଼ି ନହିଁ କୁ-
କହୁଥିଲେ, ଉପମାନଙ୍କର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ କିମ୍ବା ମହାକୁ-
ଥୁଲା । ଆସ୍ତାର ଖାଦ୍ୟକରେ ଏକ ମୁହଁନେ ଅରକ୍ଷିତ
ଜାତ ଧ୍ୱନି, ତାହାର ମୁକ୍ତର ଦ୍ୱାରା ଏହିଜେ ଧରାଇ
ଆସିବ । ତଳାଠକ ତାହାକୁ ତଳାଠକ କୁହାଇ ଦୂରଲ୍
ହେ, ଏହି ହୁଅଥା ବିଜ୍ଞାନର ଯାଶୀ ନୁହେଁ । କିମ୍ବୁ
ସେହି ସରଳ ସଫୁପଦେଶର ଲୌକିକ ପଳ
ହୋଇ ନାହିଁ । ବର୍ତ୍ତିମାନ ଜିଲ୍ଲା ଜିଲ୍ଲାର ନାଲ
ବୋଗ କରୁ । ଏହେଷଣି ଯଦି ତାହା ସଙ୍ଗଠର
ସାମାଜିକ ହୃଦୟ, ତା'ଷେଲେ ଟିକେ ପରିବହି, “କି
ମହାରାଜି, ତଦ୍ବାଜୀ ତୁମକୁ ଦୁଇ ରଙ୍ଗ ଏହିକୁ କି ?

ତୁମେତ ତା'ର ଅଜ୍ଞପ୍ରଶଂସା କରୁଥିଲ, କହୁଥିଲ ଯେ, ଲୋକ ତା'ର ଅନିଷ୍ଟ କଟିବାକୁ ବୁଥା ଦୋଷ ଦେଉଥିଲେ ! ବର୍ତ୍ତିମାନ କୁହା କିଏ ଭୁଲ କରିଛି, ବର୍ତ୍ତିମାନ ମୁଁ ବୁଝି ପାଇଲି ଯେଉଁମାନେ ରୂପର ବେଉସା କରନ୍ତି । ଲୋକ କାହିଁକି ସେମାନଙ୍କଠାରୁ ଦୂରତର ରହନ୍ତି ।

ସେଫନ ହଠାତ୍ ବଜାରରେ ଗଈ ସଙ୍ଗରେ ଦେଖା ଏହାରଗଲା । ଦେଖିଲ, ସେ ବିଲକୁଳ ଉଦ୍‌ବସୀନ । ତାହାର ଚଷ୍ଟୁ ଲେତକରେ ମୁଣ୍ଡ ହୋଇ ଯାଇଛି, ଥିନ୍ଦୁ ଶୋନାରେ ନୁହେଁ, ଅନୁରର ବ୍ୟଥାରେ ! ମୋର ଏକାନ୍ତ ନିକଟବିରୀ ହୋଇ କହିଲ, “ବାବୁଜୀ ଗୋମତୀ ମୋ ସଙ୍ଗର ମଧ୍ୟ ପ୍ରତାଗଣ କରିଛି, ମୁଁ ମନେ ମନେ ରାଗ ଯାଇ ଯାହାରେ ସହାନୁଭୂତି ଦେଖାଇ କହିଲି “ତମକୁ ପ୍ରଥମର କହୁଥିଲ, ତମେ ମୋର କଥା ମାନିଲ ନାହିଁ । ବର୍ତ୍ତିମାନ ତେଣେଥର ରହ । ତାହାରଙ୍କ ଉପାୟ କଣ ଅଛି ? ଟଙ୍କା, ପରମା ସବୁ ଉତ୍ତର ଦେଇ ଯାଇଛି, ନା କିଛି ରଖିଦେଇ ଯାଇଛି” ।

ଗଲୁ ଛାଇରେହାତଦେଲା, ମନେ ନେହିନ ପେପର ମୋର ଏହିପ୍ରଶ୍ନ ତାହାର ହୃଦୟର ଧାର ଆଘାତ ଦେଲ ।

ସେ କହିଲ, “ବାବୁଜୀ, ଏପରି କଥା କହିବେ ନାହିଁ । ସେ ତମାର ଗୋଟେ ଅଧିଳା ବି ମୁଣ୍ଡ କରନ୍ତି । ତାହାର ନିଜର ଯାହା ଥିଲା, ତାହାକ ଯେ ପିଙ୍ଗ ଦେଇ ଥାଇଛି । ଜାଣେ ନା, ସେ ମୋର କଣ ଦୋଷ ଦେଖିଲା । ଦୁଃଖ ମୁଁ ତା'ର ଉପସ୍ଥିତ ନ ଥିଲ । କଣ ଅଭି କହିବି, ସେ ଲେଖା-ହଢା ଜାଣିବା ହୁଅ ଥିଲା, ଅଭି ମୁଁ ଛପି ମୁଣ୍ଡ । ଏତେ ଦିନ ଯେ, ସେ ମୋର ଘର କରିଛି ଏହି ମୋର ପଥେଷୁ । ଯଦି ଅଭି କହ ଦିନ ମୁଁ ତା' ସଙ୍ଗରେ ରହି ପାରଥାନ୍ତି, ତା' ହେଲେ ତ ମୁଁ ମଣିଷ ହୋଇ ଯାଇଥାନ୍ତି । ତା' କଥା ଅପଣଙ୍କ ଅଗରେ ମୁଁ କଣ କହିବି ? ଅନ୍ୟ ପାଖରେ ସେ ଯା' ହେଉ, ମୋ ଧାରେ ଦେବତାଙ୍କ ଅଶୀବାଦ । କେ ଜାଣି ମୋର କଣ ତୃଟି ହୋଇଛି, ସିଏ ତିନ୍ତୁ

ଭୁଲରେ ମଧ୍ୟ ମମା ବରୁକ୍କରେ କୌଣସି ଅଭିଯୋଗ କରି ନି । ବାବୁଜୀ, ମୋର ଷମତା ବା କେତେ ନିତ ଦଶବାର ଅଣା ସେଇଗାର କହୁଥିଲି, କିନ୍ତୁ ତା' ଲିତରେ ଉମ୍ବିତ ଗୁଣ ଥିଲା, ସେ ସେଇଥରେ ସଂସାର ଚଲେଇ ଦେଉଥିଲା,’ କିନ୍ତୁ ହେଲେ କଷି ଜମା ଦେବନି । ତାହାର ଚେହେଶରେ କେବେ ହେଲେ ଦୁଃଖ ଦେଖି ନି ମୁଁ ।”

ତାହାର ସମସ୍ତ କଥା ଶୁଣି ମୁଁ ହତାଶ ହେଲ । ମୁଁ ଭାବିଥିଲ, ସେ ଗୋମତାର ବିଶ୍ଵାସ ଯାତକତାର କାହାଣୀ ବର୍ଣ୍ଣନା କରିବ, ଆଉ ମୁଁ ତାର ନିଷ୍ଠାତି ଦେଖାଇ ସହାନୁଭୂତି ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିବ, ତିନ୍ତୁ ସେହି ନିଷ୍ପାଦନ ରଷ୍ଟୁ ବର୍ତ୍ତିମାନ ବି ଗୋଲିଲା ! ନାହିଁ । ବର୍ତ୍ତିମାନ ବି ସେ ତାହାର କଥା ଚିନ୍ତା କରୁଛି । ନିଷ୍ଠାଯୁ ଗଲୁର ମୁଣ୍ଡ ଖରପ ହୋଇ ଯାଇଛି । ମୁଁ ପ୍ରଶ୍ନ କଲି, ‘ତା' ହେଲେ ସେ ତମର ସବୁ କିଛି କିନିଷ ପଥ ନେଇ ଯାଇ ନାହିଁ ?’ସେ କହିଲା, ‘କିନ୍ତୁ ହେଲେ ନେଇନି ବାବୁଜୀ ! କାଣି କରୁନ୍ତିକର୍ବ ବି ଜିନିଷ ନେଇ ନି ।

ଆହୁର ଜିଜ୍ଞାସା କଲି “ତମେ ତା' ହେଲେ ତାକୁ ଖୁବ୍ ଭଲ ପାଉଥିଲ ?”

ଗଂଗା କହିଲା, “ଆପଣଙ୍କ, ସେ କଥା କଣ କହିବି ବାବୁଜୀ, ସେ ଭଲ ପାଇବା ମଳା ପର୍ମଣ୍ଡ ମନେ ରହିବ ” ।

“ଏହା ସବୈ ସେ ତମକୁ ଖାତି ରାଖିଗଲ ?”

“ସେଇତ ଆଶ୍ରମୀ କଥା ” ।

“କୁଳଟା ହିଅର ନା” କେବେ ଶୁଣିଛି ? ”

ବାବୁଜୀ, ସେପରି କଥା କହିବେ ନାହିଁ । ଯଦି କେହି ବେକରେ ମୋର ହୁଣ୍ଟ ବିଷେଇ ଦେ, ତେବେବି ମୁଁ ତାହାର ପଶ ଗାଇ ବୁଲିବ ।

“ତା’ ସେଲେ ତାକୁ ପୁଣି ତମେ ଟର୍ଗାଙ୍କ ବାହ୍ୟର
କର” ।

“ହଁ, ସେଇଆ କରିବ ।” ଯେତେବେଳେ ଯାକେ
ତାକୁ ଖୋଜିଛି ବାହାର ନ କରିଛି, ସେତେତେବେଳେ
ଯାଏ ମୁଁ କଷ୍ଟକୁ ହୋଇ ଥାଇବି ନାହିଁ । ସେ କେଉଁଠି
ଅଛି ତା’ ଯଦି ମୁଁ ଟିକେ ଲାଗି ପାରନ୍ତି, ତା’ ହେଲେ
ମୁଁ ନିଷ୍ଠା ତାକୁ ପ୍ରେସର ଆଶନ୍ତି । ବାବୁଜୀ, ମୋର
ମନ କହୁଛି; ସେ ନିଷ୍ଠାପୁ ଆହେ । ସେ ମଧ୍ୟ ମୋ ଉପରେ
ବଶ ରଖିନି । କିନ୍ତୁ ମନ ଜମା ମାନୁଳି । ତାକୁ ଖୋଜିବା
କାବୁ ମୁଁ ଯିବା । କଣ ଜଗନ୍ନାଥର ତାକୁ ଖାଇବି । ଯଦି
ସେ ବର୍ଷ ରହିଥାଏ, ତେବେ ଆପଣଙ୍କର ଦର୍ଶନ ନେଇ
କରେଇବି । ଏହା କହି ପାରାଳ ଜଳି ଓସ ଗୋଟିଏ
ଦିଗକୁ ଝଳିଗଲା ।

କିନ୍ତୁ ଦିନପରେ ଟଗାଟିଏ ଜିଶୋରା କାମରେ ମୋତେ
ନେଇନାଲ୍ ପିବାକୁ ଚାହୁଡ଼ିଲା ମାସକଳହର ଏହି ପ୍ରତିଶ୍ରୀ
ପେରି ଅଛି । ଲାଗା ପଢା “ଏ ପର୍ଦେନ୍ତୁ ଘାଲଟି ନାହିଁ ।”
ଦେଖିଲି; ଗଞ୍ଜୁ ଗୋଟାଏ ଲାଦାକ ଶିଶୁକୁ ଲୋଳନେ
ଏହି ଗଣ୍ଯ ପାସ୍ୟରେ ମୋ ମାନନ୍ଦର ଛୁଟା ମହାଇନ୍ଦ୍ର ।
ଦୋଧୁର ଶ୍ରୀମତୀଙ୍କୁ ପାଇଁ ନନ୍ଦ ସମୟ ଆନନ୍ଦ ବିଚାରି
ହୋଇ ନ ଥିଲା । ମନେ ହେଲା, ତାହାର ଦେହ
ମଧ୍ୟରୁ ଆନନ୍ଦ ପୁଣି ଦୋହାରେ ଆହୁ । ତାହାକୁ ଧରୁଣ୍ଠି
ଦେଲି, “କି ମହାରାଜ, ତାମତ୍ତା ଉଦ୍‌ବାଙ୍ଗର କିନ୍ତୁ
ଖବର ମିଳିଲା କି ?”

ଗଂଗୁ ଗଦାଗଦ ଭାବରେ କହିଲି, ହଁ ବାବୁଜୀ,
ଆପଣଙ୍କର ଅଶ୍ରୁକାହାରୁ ତାକୁ ଡଜାଙ୍କ ଧାଇ ର ଜାହାନ୍ତି ।
ତାକୁ ଲିଚଣ୍ଠିତର ଗୋଟିଏ ଜନାନା ସ୍ଥାସନାତାଳହର
ପାରିଲି: ଏହି ପୁଣି ଯିବା ସମୟରେ ସେ ତାହାର
ଜଣତା ଧାଇକୁ କହି ଧାରିଥିଲା ତେ, : ପଦ, ମୁଁ ଖାଦ୍ୟ
ଅଛୁଟେର ହୋଇ ପଡ଼ିବି, ନେବେ ଟମାଟୋ ଟମାଟୋ ଟମାଟୋ

ଲାହିଦିଏ । ମୁଁ ଶୁଣିବା ମାଦେ ଲାଶୀ ଗଲ । ଆଜ
ତାକୁ ନେନି ଅସିଲ । ମନପାସ୍ୟରୁ ଏହି କଥାଙ୍କା
ପୁଅଟିବ ବି ନାହିଁ । “ ନବଜାତ ଶିଶୁକୁ ମୋ
ଆଜକ ଦିନାର ତଥା ମନ୍ଦିରର ଦିନାକରି । କିନ୍ତୁ ତମର
ଆଶ୍ରମ ଅବଧି ରହିଲା ନାହିଁ । ମୋଟେ ଛି’ ମାସ
ହେଲା ତାହାର ବିଦ୍ୟା ଖୋଜିଲୁ, କେବେ ଧୂରା
ସେ କି ନିରଜ ହାବରେ ଏ ଶିଶୁକୁ ନିଜର ଦେଲି
କହୁଣ୍ଟି, ଆଉ ତାହାକୁ ମଧ୍ୟ ଲୋକଙ୍କୁ ଦେଖାଉଣ୍ଟି !
ମୁଁ ମଜା ଚନ୍ଦରିବା ଥାଇଁ ହେଲା, ନେଲ କଥା, ଗୋଟିଏ
ପୁଅ ବି ମିଳିଗଲା । ତଥାଧନ୍ତ୍ଵେ ତଗମଜ ଏକଥି ଲାଗି
ଏହୁ ରୂପ ପାଇ ଥିଲା ।

ମୁଁ ପୁଣି ପରେହାସ କରି ନାହିଁ, “ଏଇ ତମର
ପୁଅ ?”

“ତମର କାହିଁ କି ହବ ବାବୁ ? ଏ ଆଶକତ ମଧ୍ୟ
ପୁଅ, ଅଗବାନ୍ତର ମଧ୍ୟ ।”

ମୁଁ—“ଏହି ଲାଶୀରୁ କିମ୍ବା ରହିଛି ?”

ସେ—“ହଁ ବାବୁଜୀ, ହେଇବା ନାଲ, ଏକମାତ୍ର
ପୁଅଗଲା ।”

ମୁଁ—“ତମର ବିଭାଗର ତକତ ଦିନ ହେଲା ?”

ସେ—“ଏଇ ଛି-ବାତ ମାସ ହବ” ।

ମୁଁ—“ତା’ ଦେଲେ ବିବାହର ମାସ ଏହିର ଯାର
ଜିମ୍ବ ହେଇଲୁ ।”

ସେ—“ହେ ଯା ହୁଏ ଲାଗି ବାବୁଜୀ !”

ମୁଁ—“ତା’ ରହିଲା ଜତନ କହେବ ଏ ତମର

ପୁଅ ?”

ସେ—“ହଁ, ତେଣେ କି ମୁଁ କଷା ବି ଏ ମୋରପୁଅ”। ଲାହୁର ଏ ନିରଜ କଥା ଶୁଣି ମୁଁ ବିଶ୍ଵିତ ଷେଳି, ମୁଁ ଠକ୍ ଦୁଇ ପାଚିଲ ନାହିଁ, ସେ ମୋର କଥାର ଅର୍ଥ ବୁଝି ପାରୁଛି କି ନାହିଁ । ସେ ତାହାର ସରଳ ହୃଦୟର ଉଚ୍ଛ୍ଵାସରେ କଷା ଉଠିଲା “ଘରେ ରହି ଥିଲେ ହୁଏତ ଗୋମତୀ ଦେବୀ ମରିଯାଇ ଥାଆନ୍ତା । ଆଜି ତାର ନବଜନ୍ମ ହୋଇଲୁ । କସ ତିନି ଦିନ ତିନି ରତ୍ନ ଧରି ଧାରେଇ ଚାହିଁ ଷେଷଥିଲା । ବିନ୍ଦୁ ଷେଳେ ମତେ ପରିବିନ୍ଦୁ ନାହିଁ ।

ମୁଁ କିମ୍ବିତ ବିରକ୍ତ ଘୋର କହିଲା, “ଛ’ ମାସରେ ପୁଅ ହୁଏ, ଏକଥାମ୍ବ ଆଜି ପୁଅମ ଶିଶିଳି” ।

ମୋର କଥାଟି । ଠକ ଧାଗାର ଯାଇ ଧକ୍କା ଖାଲେ । ସେ ଫିଲାତ ଭାବରେ କହିଲା, “ବାବୁଙ୍କା, ତସି କଥା ମୋ ଖିଆଲୁରେ କି ଆସନି । ଏହି ଲଜ୍ଜାରେ ତ ଡଗାମତୀ ଧରିଲାଇ ଯାଇଥିଲୁ । ମୁଁ ତାକୁ କହିଲା, ତେଣେ ଗୋମତୀ, ଯଦି ମୋ ଠାରେ ତମର କିଛି ଦେଖିଲେ ମାୟା ଲାଗି ନ ଥାଏ, ତା’ହେଠିଲ ତମେ ମତତ ପୁଅଦିଅ । ମୁଁ ଏହି ହୁଣ୍ଡିର ହଁ ରୂପି ଯିବି, ତେବେ ଦେଖିଲେ ତମ ଧାନକୁ ଆସିବି ନାହିଁ । ଯଦି ତମର ଜୀବିଯ ଜିନିପର ଦରକାର ହୁଏ, ମତେ ଜଣେଇବି ମୁଁ ଅନ୍ତରୁ ତୋର ସାଇଅନ୍ତ୍ୟାୟୀ ସାଧାର୍ୟ କରେବି । ତମ ଉପରେ ମୋର କୌଣସି ରଗ କରାଗି ନାହିଁ । ତମେ ତୋର ହୃଦୟର ଏଷଣି ବି ସେହିପରହିଁ ଅଛ । ମୁଁ ଏଷଣି ବି ତମକୁ ଦସିବ ଆବରେ ଦେଖେ । ନା, ଆହୁର ଅସବ ଭାବରେ ମୁଁ ଦେଖୁଛି । ଯଦି ମୋ ପ୍ରତି ତମର ହୃଦୟର ଟାଙ୍କ ନିକ୍ତ ଦେଖାଇ ନ ଥାଏ, ତେବେ ମୋ ସାଇର ରୂପ — ଗଞ୍ଜ ବିଶ୍ଵାସ ପାଏ ତମସ୍ତର ବିଶ୍ଵାସାତକିଳା କରିବ ନାହିଁ । ୧୯ମ ଦେବୀ ଏହା ଭାବି ମୁଁ ଅନ୍ତରୁ ବିବାହ କରିନି । ଏଇଥି ଧାର୍ଯ୍ୟ ବିବାହ

କରିଛି ଯେ, ମୁଁ ତମକୁ ଭଲ ପାଏଁ, ଆଉ ମୁଁ ମଧ୍ୟ ଏହା ବୁଦ୍ଧିଥିଲ ଯେ ତମେ ମଧ୍ୟ ମତେ ଗୁହଁ । ଏହି ନୂରୁନ ଶିଶି ଅମରହଁ ସନ୍ତୁଳ । ମୋର ନିଜର ସନ୍ତୁଳ । ମୁଁ ଗୋଟିଏ ଆବାଦି କର ଖେତ ତନେଇ ତାହାର ପସଲକୁ ଛାଡ଼ି ଦେବ ?”

ମୁଁ ଲୁଗା ପାଲଟିବାକୁ ରୁଲ ଗଲା । ମୋର ଅଖିରେ ପାଣି ଦେଖାଦେଲ । କାହିଁ କି ଦେଖା ଦେଲା କହି ପାରିବ ନାହିଁ । ମୋର ମନରେ ଦୃଢ଼ାର ଜମାଟ ବାନ୍ଧ ଥିଲା, କିନ୍ତୁ ନ କାଣେ, ତାହା ସବ୍ରେ ଓ କେଉଁ ଏକ ଅଜ୍ଞତ ଶକ୍ତି ତାହା ଆହୁର ସାତକୁ ମୋର ପ୍ରସାରିତ କରଦେଲୁ । ମୁଁ ଯେହି କିଷ୍କାପ ଶିଶିକୁ କୋଳକୁ ତନେଇ ଗଲା । ତାହାକୁ ଦେଖି ପ୍ରବନ୍ଧ ଭବରେ ଚମ୍ପନ ଧେବାକୁ ଲାଗିଲା — କିମ୍ବା ପୁଅକୁ ମଧ୍ୟ କେବେ ସେପରି ଆଦର କର ନାହିଁ ।

ଗଙ୍ଗା କହି ଉଠିଲା, “ବାବୁଙ୍କା, ଆପଣି ଜୁବ ଭଦ୍ର ଲେକ । ମୁଁ ଗୋମତୀର ବରବର ଆପଣଙ୍କ କଥା କହୁଛି । ତାକୁ କହିଲା, ରୂପ ଥରେ ବାବୁଙ୍କର ଦର୍ଶନ କର ଆସବା, ବିନ୍ଦୁ ଲଜ୍ଜାହେତୁ ସେ ଅସି ପାରିଲା ନାହିଁ ।

ମୁଁ ମନେ ମନେ କହିଲା, “ମୁଁ ପୁଣି ଭଦ୍ର ! “ତମାର କଣ ମଧ୍ୟାଦାର ପରଦା ଅଖି ଅଗରୁ ଅପସର ଗଲା ।

ମୁଁ କହିଲା, “ନା, ନା, ସେ ମୋ ଧାଙ୍କକୁ କାହିଁକି ଅସିବ । ରୂପ, ମୁଁ ତା’କୁ ଦର୍ଶନ କରବାକୁ ଯିବି । ତମେ ମତେ ଭଦ୍ର ରାଗୁଛ ଗଲା ! ବାହାର ମୁଁ ହୁଏତ ଭଦ୍ର । ବିନ୍ଦୁ ହୃଦୟରେ ମୋର ଆବର୍କଣା ଅଛି, ପ୍ରତିତ ଭଦ୍ରତା ଅଛି ତମର ଭତରେ । ଆଉ ଏହି ନିଷ୍କାପ ଶିଶି ହେଉଛି ଗୋଟିଏ ପୁଲ, ଯାହାର ମଧ୍ୟଦେଇ ତମର ଭଦ୍ରତାର ସୌରଭ ଭାବ ଆହୁତି ।

ମୁଁ ଶିଶ୍ରୁତିକ ବିଷରେ ଧାରଣ କରି ଗଲା ର ଅନସରଣ କଲି ।

—X-●-X—

ସାହିତ୍ୟ ଓ କ୍ଲମତି

ଶ୍ରୀ ସର୍ବିକାନ୍ତ ଦାସ

ଦୁଇଆର ଯାବଣ୍ୟ ବିଷୟ ରଳି ସାହିତ୍ୟ ଓ
ସଜନାତ ସଂପର୍କରେ ଦୁଇଟା ମତ ଦେଖାଗଲେ
ସେଥିରେ କିମ୍ବୁ ତ ହେବାର କିଛି ନାହିଁ । ବରଂ
ବାଦାନ୍ତବାଦ ମୂଳକ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଷ୍ଟେଟ୍‌ରେ ବହୁମତ
ଓ ବହୁ ପଥର ଗୋଲକଧନ ଉପରେ ସାହିତ୍ୟବନାମ
ସଜନାତ ସଂପର୍କରେ ଯେ ଦୁଇରୁ ଥିଥିବା ବିପରୀତ ମତ
ଦେଖାନ ଯାଏ ତାହାହିଁ ଆଶ୍ୟରେ ବିଷୟ । ୮ତେଣୁ
ସାହିତ୍ୟ ବନାମ ସଜନାତ ଘଣ୍ଟା ରକଟାର ଏକମାତ୍ର
ନିଷ୍ପତ୍ତି ହେଉଛି, କଣେ ଇଂରେଜ୍ ଅର୍ଟନାତିବିର ଓ
ସଂପାଦକଙ୍କ ଭାବାରେ, — “as with similar
controversies, the truth lies between the
two extremes.”

ପ୍ରାୟ ଶବ୍ଦ ଥାଣ୍ ଆଗରୁ ସାହିତ୍ୟ ଓ ରଜନୀତିର
ସଂପର୍କ ନେଇ ଧାର୍ଯ୍ୟାତ୍ୟ ସାହିତ୍ୟର ନାଟ ନିର୍ଭାଗଣ
ଶେଷ ହୋଇ ଯାଇଛୁ । ଆଜିକାଲ ସାହିତ୍ୟ ଦେଶର
ଇଷ୍ଟଗଣୀଳ ବା ବାମଧରୀ ଏହି କୌଣସି ସାହିତ୍ୟ
ଓ ରୂପକଳାର ବିଭିନ୍ନ ନାହିଁ ଯାହା କଥରେ ସେ
ଦେଶର ରାଜନୀତିର ଛୁଟ ନ ପଢ଼ି ଓ କିମ୍ବାଗତ
ନ ପଡ଼ୁଛି । କେବଳ ରଜନୀତି ନୁହେଁ, ଅର୍ଥନୀତି
ସମାଜନୀତି, ଦର୍ଶନଶାୟୀ, ମନସ୍ତ୍ରୀ, ପ୍ରକୃତି “ସମାଜ-
ବିଜ୍ଞାନ” ର ବିଭିନ୍ନ ବିଭାଗ ଗୁଡ଼ିକ ସାହିତ୍ୟ ଓ
ରୂପକଳାର ଅଧ୍ୟ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦେଶ ରହୁ ପ୍ରତିପଦ୍ଧିତ

କରୁ ଅଛନ୍ତି । ଏହି ଜେକୁ ସାହୁତ୍ୟ ପଢି ଆଚମ୍ଭାନେ
ଲେଟୋଡ଼ୀଙ୍କିଆ ର ଶୁଳ୍କନେତ୍ରକ କ୍ରୂଗ୍ରାନ ନବନ
ତଥା ଫିଟ୍‌ଯାକଟ ନେମର୍କ୍‌ସର କିମ୍ବା ନ ଜାଣିଲୁ କିମ୍ବା
ଜେକୁ ସାହୁତ୍ୟ ଉଚ୍ଚର ମୂଲ୍ୟ ନେହୁଁ । ଏହି ଦିନ
ସାହୁତ୍ୟ ଆଚମ୍ଭାନେ କରୁ ଭାବୁର କାବ୍ୟ, ଉତ୍ସନ୍ଧ୍ୟାସ
ଗଲ୍ଲି, ନାଟକରୁ ଆଚମ୍ଭାନେ ବଜା ଶାଳେ ଉଚ୍ଚେ ତିକ୍କା
ମତବାଦର କାହାରେ ଏହିତିବୁ ନ ଧାରଣ କରାଯିବା
ବେଂଗ ସାହୁତ୍ୟକର୍ତ୍ତା ଅନ୍ତର୍ମଣ୍ଡି ରହୁଯିବ ।

ବ୍ୟାକ ପ୍ରତିକାଳୀନ ଶବ୍ଦରେ ଲେଖନକ ଲଙ୍ଘିତା
ଯାହିଏ ଓ ସଜ୍ଜାତର ଦକ୍ଷିଣା ସ୍ଥାନର କର୍ମକୁଳ
କହିଲେ ଗଲେ । ତଥାପି ଶୁଣୁ ବରନା ଲୋଭଦିଲ
ପୂରସ୍କାର ପାଇବାର ଯୋଗ୍ୟ ବିବେଚନ ହୋଇଥିଲୁ
ପେଶୁଥିଲୁ ଅଧ୍ୟକ୍ଷାଂଶୁର ସାଙ୍ଗ ଜୀ ତି ର ଟକୋଣିଏ କା
କୌଣସି ବିଭବ (aspect) ଅତିରିକ୍ତ ହୋଇଥିବାର ଦେଖାଯାଏ । କୈପିପର ପଲଜେର ପ୍ରତିକାଳୀନ
ପ୍ରାଚୀନ ଆମ୍ବରିକାର କିରଳ ଏକାଡ଼ମୀ କର୍ମକୁଳ
ପ୍ରକାଶ ଦକ୍ଷିଣା ଲୋଗିଟାମାନଙ୍କୁ ଦର୍ଶନ ଦିଲୁ
ପୂରସ୍କାର ଦିଅ ଯାଏଥାଏ, ତେ ଇତିର ଅଧ୍ୟକ୍ଷାଂଶୁ
ପୁସ୍ତକରେ ସାହଚର ଓ ସଜ୍ଜାତର ଅଙ୍ଗାଣୀ ସଂଘରେ
ପୁରିତ ହୁଏ । ଏ ସବ୍ବରେ ସର୍ବକାର ସହିତ
ରୂପୀପୁ ସାହିତ୍ୟର ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟରେ କର୍ତ୍ତାଙ୍କାଳନା କର୍ମକାଳ-
ନାମ । କିମ୍ବା ଗାନ୍ଧୀ ପ୍ରାଚୀନ ଦୁଇଜନାକ କ୍ଷେତ୍ରଧାରୀ ॥

ଅଧିକ ଗଣ୍ଡ ମନୋବିଜନ କଣ୍ଠ-ସହିତ୍ୟ ହେଲେ ମାନେ
ଅଛେବନା କିମ୍ବା କିମ୍ବା ଉପରିମାନରେ ଏଥର ସନ୍ଦାସତ୍ୟ
ବିବେଚନା ହାବେ ।

ପ୍ରାଚୀ ନାଟ୍ରିଆ ପରିଷକୁ ସଜନୀତି-ପ୍ରାଣ ଦ୍ୱାରା
ଜୀବିତ ଆଶ୍ରମା ଦେଖି ଦିନିମ୍ବାରୁ ଏ ଜୀ ନା ତି ମନୁଷ୍ୟ
ଜୀବନରେ ଏକ କିନ୍ତୁ ପରିଷକ ସଂପଦ ଦା ବିଚକ୍ଷିତ ଘୋଷ
ଅଧିକାରୀ । ପ୍ରାଣ ଏ ହିମରେତ ସଜନୀତି ସମାଜର
ପ୍ରତିଭାଙ୍ଗ ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ନିୟମିତ କାହା ସାଇଳାଣି ।
ଆଜି ରାଜନୀତିର ମନୋବିଦେ ବ୍ୟକ୍ତ ବାନ୍ଧୁ ଲାଭି କି ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ
ଦ୍ୱାରା ଲାଗି ଏଇ ସମସ୍ୟା ନେଇ ବିବନ୍ଦର । ସାମାଜିକ
ଜୀବନିତି ସଜନୀତି ଏକାନ୍ତ୍ର ଭାବେ ଦେଇ ବସିଲାଣି ।
ଜୀବନିତି ଯାହାରୁ ଆଶା-ଆକାଶା, ବ୍ୟଥି-ଦ୍ୱାରା
ମାନ-ଅରମାନ, ଅନୁଭୂତି-ଅଭ୍ୟମାନ, ସଜନୀତିର ତରଫା
ଓ ମୁଲ୍କେଲିଦ୍ୱାରା ବ୍ୟସର ପ୍ରଭାବିତ ସହିତ
ଯଦି ଉପରି ଆଶା, ପାଚାଶା, ଦେଖିଥେ, ଅପ୍ରସାଦର
ଦ୍ୱାରା ପରିବାଶି ହୁଏ ନ ଦେ ନା ଶି ରାଜନୀତି ସଂପରକର
ଅରମାନ ତ ଅଛି ସାମାଜିକ କାହା । ତେଣୁ ସହିତ୍ୟ ଆଜି,
emotion recollected in tranquility.
ଅବସ୍ଥା ଠାର ହେଉ ଦୁଇ କୁ ରୁଳି ଅଧିକ ।

ଅକଶ୍ୟ ଏ କା । ସୁରୂପ ରଖିଦା ଉଚିତ ପେ
ସଜନୀତି ଜୀବିଲେ ଅନୁମାନରେ ଏଠାରେ କାଂଚିତ୍ତବସର
କି ଲିର୍ ସଜନୀତି ଅନ୍ତରେ ତେମୋକେଟିକ୍ କି
ରିପ୍ରବଲିକାନ୍ ସଜନୀତି ଅର୍ଥରେ ପ୍ରତିଶା କାନ୍ତୁ ନାହିଁ ।
ସେ ଭଲି କୋଳାହଳମୟ— ଏକ କେ ତେ କଣ୍ଠ
କଳୁପିତ— ସଜନୀତିକୁ ସଜନୀତିଅକ୍ଷାମା ଆଧୁନିକାଦ ଠାରୁ
(political philosophy) ଦ୍ୱାରା ଭାବର ରଖିଦାର
ସାହିତ୍ୟର— ଧୂରାଧ ମନୋବିଜନ ଅନୁମାନର ପରିପାତା ।
ସଜନୀତିର ଭଗିତତାକୁ ଦ୍ୟାନ୍ୟରେ ତା ସହିତ
ପାହନ୍ତର ଯେବାକୁଣ୍ଡଳୀ ଓ ତ୍ୟାଗ ସ୍ଵାଧାନ ଧ୍ୟାନ
ପ୍ରକୃତ ଏକାଧିକ ପଥ । ତ୍ୟାଗରୁ ତମି ପଦିତିକୁ

ରେଖାରୁତ କରି ଦେବା କା ଉପର; କାରଣ ସାହିତ୍ୟ ଓ
ବଜାନିତିର ଘନ ଶ୍ଵେତମ୍ବାଗର ଅର୍ଥ ନୁହେଁ ତେ
ବଳକୀତ ସଂଦର୍ଭରେ ତଥା ସଂବଳିତ ଲେଖାକୁ
ସାହିତ୍ୟ ବୋଲି ପ୍ରକାଶ କରାଯିବ । ତେ ତୁମ୍ଭୁ ଜୀବୀ
ସଜନୀତି ଶାସ୍ତ୍ର ଓ ଜୀବୀ ସାହିତ୍ୟର ରଚନା ସବଦା
ଦୃଢ଼କୁ ରହିଥିବ । ସାହିତ୍ୟକୁ ସରନାରୀ ଧଳା ନସତା
କିମ୍ବା ବହି (Blue Book) ଭବିତରେ ହଜାର
ଦ୍ୱାରା ଆନୁମାନରେ ସବଦା ଅନିତ୍ତକୁ ।

ସଜନୀତିକୁ ଲେଖି ଉତ୍ସାହ କୁଦାୟିବୁ ସତ;
ଯାଏ ଉପରି ସାହିତ୍ୟକୁ ଉତ୍ସାହର ପାଞ୍ଚାମ୍ବକୁ ଧନେଇ
ଆପଦା ଅନୁଚିତ । ଅବଶ୍ୟ ସାହିତ୍ୟକୁ ସଜନୀତିରକ
ସଂହ୍ରାବ ଖଲଗତ ପ୍ରଗରହ ଆସ୍ତ୍ରାଧୂପେ ଅପରାଧିଦ୍ୱାରା
କାହା ଯାଇଲୁ । ସେ ଭଲି ଚାହ୍ୟ ପଦ୍ଧ୍ୟ
ଅଧିନ୍ୟାସ, ନାଟକ ଗଣ୍ଡରେ ଆମେମାନେ mass
production ର ଭାବୁପ ଉଦ୍ଦର୍ଶ ପାରୁ, କିନ୍ତୁ ତାକୁ
ତାହିଁ କୋଣେ ସାହିତ୍ୟ କିମ୍ବା ନା । ସାଧାରଣ
ଧାରା ସୁଜ୍ଞା ଭାବୁପ ଅନ୍ତରେ ଅନ୍ତର ପରିକାଶ କରି— ଏତେ
କୋଟିର ଧାରୀର ତ ପ୍ରିନ୍ସିପିଆକୁ ଆଶି
ଦେଲି ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀକୃତିବିଜ୍ଞାନ ପାଦାଧିକାରୀ ପାଦାଧିକାରୀ
ଲବନ୍ଧକଷ୍ଟ ସହିତ୍ୟକ ଭାଷାରେ— “ ଅବର୍ଜନା
ରାଶି ପ୍ରାପ୍ତିକୁ କହି ଆମେମାନେ ପେଟକ ମତନ କରୁ
ତାହିଁ କୁହିଦ୍ ଅଟ୍ଟାଳିକା କିର୍ମିଣ କରୁଥିଲୁ, ତାହାରେତେଲେ
ଆମାନ୍ତର ନିଷ୍ଠାକୁର ପରମାପ ମେ ଥା ସ ନା
ପରିତ ମଧ୍ୟ କାହିଁ ପାଇଁ ନାହିଁ ।

ଆହୁର୍ ମଧ୍ୟ ପ୍ରଗରହ ଉଦେଶ୍ୟରେ ଲିଖିତ ସେ ଭଲି
ରାଶି ରାଶି ଗାନ୍ଧି ନାଟକ କବିତାର କୌଣସି କୁଣ୍ଡ
ଚାକର କଳକରେ ହାତ ଦେଇ ନିଧାରର । ପର୍ଯ୍ୟାନ୍ତର
କୌଣସି କଳାବିଦ୍ୟା କଳାର ସେଇ ଅପବିବହାରୀ
prostitution of art ସହିତ କାହାକୁ କିମୁଖ
ଭାବର ପାଇବ । ପ୍ରଗରହ ବିଶ୍ଵାର ନିକଳ ନବାସ୍

“ ହାହିଲଣ ହେଠଳ ରୁ ” ମାନ କି ସଂସର ବୃତ୍ତରେ
“ ଜାପାନିଆ ଅସେ ଧାର୍ ” ଲେଖି ଥାରବ; କିନ୍ତୁ
ଓଡ଼ିଶାର କନେକ ତର୍ଣ୍ଣ ଯୁ ରାଧାମୋହନ
ଚନ୍ଦ୍ରମାୟକ ସେ ଭଳ ଗଲାକୁ କୁଣ୍ଡିତ
ହେବେ ।

ସମସ୍ତେ ଲାଗନ୍ତୁ ବାପ ସାମ ପକାଇ ଢିକି ଗିଲାଇଲୁ
ପର ପ୍ରଶ୍ନର ଉଦେଶ୍ୟରେ ସାହିତ୍ୟ ଏହରେ ରଙ୍ଗନାଟିର
ଜୁଆଳ ପକାଇ ଦେଲେ ଏହାର୍ ଅନ୍ତର୍ଦୀର୍ଘ ଜାତ ହୁଏ
ତାପା ସାହିତ୍ୟ ପଦବାତ୍ୟ ହୁଏ ନା— ଉପରନ୍ତୁ
ପ୍ରଶ୍ନର ଉଦେଶ୍ୟ ମଧ୍ୟ ସାଧୁତ ହହାଇ ପାରେ ନା ।
ଉଦାହରଣ ଦ୍ଵାରା ଏହାର ସତ୍ୟତା ପରିଷାପା କରାଯାଉ ।

ଦୁର୍ଭିଷ ଓ ଜ୍ଞାନ୍ୟାନ୍ୟବର ତାଂ ତ ବଲୁ ଲା
ଦେଶକୁ ବିପତ୍ର ଜାଳିମାତର ଛୁଟ ଦେଇଛି । ଏହି
ସମୟରେ ଦେଶର ବୃତ୍ତସ୍ତ୍ର, ଦିନ, ଦୁଃଖଙ୍କ ହିତ
ମାନବକତାର ଦୃଷ୍ଟିର୍ ଅଧେଷାକୁତ ଥିଲାଲା,
ଭାଗ୍ୟବାନଙ୍କର ଅବଶ୍ୟ ଚିତ୍ତ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ରହିଛି ।
ସେମାନେ ଯେତେବୁର ପାରନ୍ତ୍ର ନିଜର ବ୍ୟଯ ସନ୍ଦେଶ
କର ଅପଥା ବିଲାସରୁ ପାନ୍ତି ରହି ନିରାଶ୍ୟ, ପ୍ରଥାତିଂକ
ସେବାଲାଗି ମୁକୁଷସ୍ତ ହେବା ଉଚିତ । ଦେଶର ଏହି
ନିଦାରଣ ଅର୍ଥନେତିକ ଘନ୍ୟତାକୁ ସାହିତ୍ୟରେ ହୁଏ
ଚନ୍ଦ୍ରମାୟ ହେବ ।

ଠେକ୍ ଏଇ ଅବସ୍ଥାକୁ ସାହିତ୍ୟକ ରୂପ ଦେଇଛନ୍ତି
ଓ ପ୍ରଶ୍ନର ବି ରୂପ ଦେଇଛି । ଉତ୍ତିଆ ସାହିତ୍ୟର
ମୁଣ୍ଡପୁଣି ଅଥି ଜୟ ଗଲ ଲେଖକ ଶ୍ରାବ୍ୟକୁ ରଜନୀନଶାର
ଶ୍ରାବ୍ୟ ‘ନାଳ ଲଞ୍ଚର୍’ ବହିରେ ‘ପୁନଦା ତେଜନାଲୟୁ’
ଓ ‘ଦଶହର ଚନ୍ଦର’ ଶାର୍ଷକ ଗଲ ସମସ୍ତେ ପଢିଥୁବା ।
ପୁନଶ୍ଚ କରଇ ସରକାରଙ୍କ ଜ୍ଞାନ୍ୟ-ବିଭାଗ ପଥ୍ୟେଶିତ
ଗଲୁ-ଛଲାଇର ବିଜ୍ଞାପନ ‘ଧ୍ୟେନ ତ ବୋକ ପ୍ରରାଜଙ୍କ
ବେଳ’ ସମସ୍ତେ ଜବର କାଗଜରେ ଦେଖିଥିବେ ।
ସାହିତ୍ୟକ ସାହିତ୍ୟ ହିସାବରେ ଲେଖି ଯାଇଛନ୍ତି,
ନିର୍ବାକ, ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ରସ-ସୁଷ୍ଠି ଉଦେଶ୍ୟରର । ପ୍ରଶ୍ନକୁ

କିନ୍ତୁ ଗଲାଗି ଅନ୍ୟ ଉଦେଶ୍ୟରେ— ଏଠା ମନରେ
ଗାସାର ପ୍ଲାଟ ଉଗିବା ଲାଗି ଧାଠକର ଚିନ୍ତାର
ଭିତ୍ତିର କରାଇବା ଲାଗି । କିନ୍ତୁ ନାହିଁ ଏହା
ପ୍ରଶ୍ନର ଅଧ୍ୟାସସାଧ ଉଦେଶ୍ୟ ବିପଳ ମେ ଅଛି;
ଏବଂ ସାହିତ୍ୟକର ଉଦେଶ୍ୟ ଅନ୍ୟ ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ ବି ଜାମ୍ବା
ଧାଠକ ମନରେ ଆଜିବନ ପ୍ରଭାତ ଦ୍ୱାରା କି ହି
ବିପଥ୍ବକ । ପ୍ରଶ୍ନର ଧାରା ଗୁହଁଛୁ ତାର ଶାକାଶର
ଏକାଂଶ ଯାଇ ନାହିଁ; ଅଥିର ସାହିତ୍ୟର ଅନ୍ୟାନ୍ୟର
ସାହିତ୍ୟ ସ୍ଥିତି କିମ୍ବା ଉତ୍ସର୍ଜନ ନାନାକାନ୍ତର ଭାବେ
ପ୍ରଶ୍ନର ଉଦେଶ୍ୟ ମଧ୍ୟ ଏହାରୁ ପ୍ରଶ୍ନର ସମ୍ବନ୍ଧରେ
କରିଛନ୍ତି ।

ବାପୁବିକ୍ ଏ ଦୂରତି ଲକ୍ଷ୍ୟ କାଳେ ଡିଶ୍ଟ୍
ପରଶାର ଜଣାୟାଏ ସାହିତ୍ୟ କଣ ଓ ପ୍ରଶ୍ନର କାମ ସବୁ
ଯେଉଁମାତର ସାହିତ୍ୟ ସତ୍ୟବିରକୁ ପ୍ରଶ୍ନ ବୋଲିଥାଙ୍କ
ଜଣାନ୍ତିର ହସାପଜିତ କାମ ଉଗିବାକୁ ବିଶ୍ଵାସ
ପେମାନ୍ତିର ଅତିଶ୍ୟ ଭୟପୂରୁଷ ପଞ୍ଚବିଧ କୌଣସି
ଭାରତ ନାହିଁ । ସାହିତ୍ୟର ଗୋଟିବୋଲାକୁ ଦୁଷ୍ଟିର
ପ୍ରଶ୍ନର ମଳିନତା ସାମ ସବର କଥା । ରତ୍ନ-ଲୋପିଲ
ବିଶାରଦ ଭାଷାରେ କାହିଁଲେ ଓ ଶୁଣି କହିବାକି ସାହିତ୍ୟର
ସୀମାରେ ସ୍ଥାନ୍ୟାବା ଅକ୍ଷମଣିକରି ଧାରେ ବେଂତୁ
ସାହିତ୍ୟ-ପୋଷିକୁ ମାରନ୍ତି ନିର୍ଦ୍ଦେଶ କରି ଉତ୍ସର୍ଜନଙ୍କ
ବୁଥା ଅପ୍ରାଳନ ମାତ୍ର ।

ନାଶ୍ତ ସାହିତ୍ୟ ଓ ପ୍ରଶ୍ନ ମୂଳକ କିଥା ନଥିଅ
ରଜନୀନେତିକ ସାହିତ୍ୟର ଉତ୍ସର୍ଜନଙ୍କ ଆଠେବରାହି
ଜଣାଯିବ ରୁଧ ଧାଠକ ଉତ୍ସର୍ଜନ ସାହିତ୍ୟର
ଏ ଅଥୋଗତ ଘଟିବାକୁ ନ ଦେବା ବିଷ୍ଟିତର
ସତ୍ୟରିତନ । ଅଥାଏ ଏହି ସାହିତ୍ୟ ଓ ରଜନୀନେତି ସମ୍ବନ୍ଧ
ଯାହୁଁ ସାହିତ୍ୟ କଳାକାର ହୋଇ ପଢ଼େ ଚନ୍ଦର
ଆହା ସାହିତ୍ୟର ସୁର୍ତ୍ତ ନଥିଁ— ଠେକ୍ ଯେ ଅଜଳ
ଅଣିବକଣୋମା ଓ ବିଷାକ୍ତ ବାଷପୁ ଦୁଃଖ କାର୍ଯ୍ୟରେ
ବ୍ୟବହାର କରାବେଳେ ଅବିଷ୍ଵାସ ଦେଇବାକି

ବିଶ୍ୱର ସେଥରେ କୌଣସି ହାତ ନ ଥାଏ ।

ବ୍ୟୋମ ଦରଗାନର ସାହିତ୍ୟ ଓ ରାଜନୀତିର ଏହି ସମାନ୍ତରାଳ ପ୍ରମତ୍ତୁ ଉଚ୍ଛବି ସାହିତ୍ୟର କ'ଣ ଫେଣି ଶଖିବାର କିଛି ନାହିଁ ? ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ଦ୍ୱାସାବ ପର୍ଦ୍ଦ (Balance of the Academy) ଅଲୋଚନା କଲେ ଆମେମାନେ ବ୍ୟବସାୟ ଗୋଟି କଲା ଭଲି Liquidation ଏହି ଦୂପ ଅଶାଙ୍କାଜନକ ପର୍ଦ୍ଦୁଟି ଦେଖିନ୍ତି କାର ଅଦେଶ ବିଦ୍ୱାନ୍ତ କାରଣ ରହିଛି । ସାହିତ୍ୟକ ଅସାହିତ୍ୟକ ପ୍ରଭେଦକ ଉପର କଟି କଷାନ୍ତି ଆମ ସାହିତ୍ୟ ଥନ୍ୟ ଦେଶର ସାହିତ୍ୟ ତୁଳନାଟର ବହୁ ଧରନରେ ପଡ଼ିଛି । ସେ ଭଲି ଆୟ-ଫିନ୍ୟ ଯଥାର୍ଥ ଟ୍ରେନଲଞ୍ଚେ ଅଶୋଭନୀୟ । ୮୯୨୦ ମୌଗିର ବା ଜୀ କର ରକାନ୍-ଶ୍ଵର ହାତ ସ୍ମର୍ଣ୍ଣରେ ଲାଗ୍ବିଳ ମୁଦ୍ରାର୍ଥିଙ୍କେ ଉଠଇଇ ଯିବ ନାହିଁ । ତାର ପ୍ରତାକାର କାଗ୍ଜ ସମବେତ ଭବରେ ସମ୍ମ ଦିଗ୍ନ୍ଦୁ ଉପାୟ ଉଭାବିନି କହିବା ଦିରକାର ।

ବ୍ୟକ୍ତତେକାଂଶରେ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟ ଆଜି ପର୍ମନ୍ତ ଅବସର ଶିତନାଦନର ସାମଗ୍ରୀ ହୋଇ ରହୁଛି କଷିଲେ ଅମାର ଏକଟି ମନୋଭବ ସେବ ନାହିଁ ୨୦୧୫ମ୍ବେ । ମୁହଁତର ଓ ପରିମାଣରେ ଓଡ଼ିଆ ଗଲ୍ଲ, ଉପନ୍ୟାସ, ନାଟ୍ୟକ୍ରମ ଅତିଶ୍ଲିଖପୋର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରଗତିଶାଳ ଅବସ୍ଥାକୁ ଅଣିବାକୁ ଓ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ସର୍ବାଂଶୀଳ ଭନନିତି କରିଦାକୁ ଉପରେ ବିଦ୍ୱାନ୍ତ ସାହିତ୍ୟର ଗତି ହିତ ଲକ୍ଷ୍ୟ ରଖିଦାକୁ ପଞ୍ଚିଦ । ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟକୁ ବେଳି ରାଜନୀତି ନୃତ୍ୟ, ଧନ-ବିଜ୍ଞାନ, ସମଜ-ବିଜ୍ଞାନ, ଧର୍ଣ୍ଣ-ଶାସ୍ତ୍ର, ମନ୍ୟୁଭ୍ୟ ପ୍ରକଟି ବିରଳ ଶାସ୍ତ୍ରକୁ ରହୁ ଆବରଣ କରି ସମ୍ବନ୍ଧିତାକୁ କାରିବାକୁ ହେବ । ଭାବତର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପ୍ରାଦେଶିକ ସାହିତ୍ୟର ସମକାଷ ହେବାକୁ ମଧ୍ୟ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟକୁ ଏଥିଥାର୍ ବିଦ୍ୱାନ ଲାଗିଯିବ । ସାହିତ୍ୟକୁ ପ୍ରକାର କାର୍ଯ୍ୟରେ ଲଗାଇଲେ ମଧ୍ୟ ସାହିତ୍ୟର ମୌଳିକ ସ୍ଵତ୍ତ ଓ ରସ ଦ୍ୱାରା ବିଲିଷ୍ଟ ଶକ୍ତିକୁ କିରି ଅପ୍ରକାଶ ଯାଇପାରେ ତା' "ଧରତୀରେ ଲାଗ୍" (Children

of the Earth) ଓ 'ଅଭ୍ୟଦୟ' ନାମକ ସ୍ଵତ୍ତ ଓ ବଂଗାଳା ଗଣନାଟ୍ୟ ଦୁଇଟିର ବହୁଳ ଲୋକପ୍ରିୟତାରୁ ଅନୁମିତ ହୁଏ ।

ତେଣୁ ସାହିତ୍ୟ ଓ ରାଜନୀତିର ସଂଧକକୁ ଓଡ଼ିଆର କେବଳ ପାଣ୍ଡିତ୍ୟପୁଣ୍ଡି ବାଦାନ୍ତବାଦ Academic discussion ପ୍ରରତେ ନ ରଖି ତାକୁ କାର୍ଯ୍ୟରେ ପରିଣତ କରିବା ଦରକାର । ୧୯୩୦-୩୧ରେ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ଉପନ୍ୟାସ ଶୈଖଳେ ଯୁଗାନ୍ତର ଅଧିକାରୀବା ବେଳେ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ରାମନ୍ତରାଦ ସଂପ୍ର ପ୍ରଭୃତି କେତେକା ଏ ଦିଗରେ ଅଗ୍ରତ୍ତତ ହୋଇ ଦେହାରେଥିଲେ । ରାଜନୀତିରୁ ଉପାଦାନ ନେଇ ଓ ରାଜ ନେଇ କି ବାତାବରଣରେ ଉପନ୍ୟାସରେଣୁ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟରେ ତା' ମର ଠାରୁ ପାଇଁ ଆରଂଜେ ଦେବାଇନାହିଁ ଅଧିକାରୀ ଚାଲିଲେ । ରାଜନୀତି ମୂଳକ ଜାଦ୍ୟ-ଜୀବିନୀ ଟଳାଶିବା ସୁଧାଗାତ ଦେବାଇନ୍ଦ୍ରାଜ ପଟ୍ଟିତ ଗୋପଦିଂଧୁ ଓ ସୁତଳାଶିବା କୁଣ୍ଡଳିକୁମାରଙ୍କ ପରେ ଥାଇ ଟଳାଶି କରିଲୁଥିଲେ । ଏବେ ଅବଶ୍ୟ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ସତ୍ରାଜିତର ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟ ତଥା ତଥା କାର୍ଯ୍ୟ କେତେକଟା ଏ ଦିଗରେ ଆଗେଇ ଦେଇଲୁନ୍ତି । ତେଣୁ ଆଜି ଓଡ଼ିଆ ଜାତକର ହୁଏ 'ରାଜି ରାଜିତ' ଓ 'ରାତ୍ର ମହାନ୍ତି' ଉପରେ ଦେଖା । କିନ୍ତୁ ତା' ସତ୍ରେ ବି ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟ ଏହି ଦିଗର ଏକାନ୍ତ ଅନୁନନ୍ଦିତ ।

ଏ କଥା ନିଃସମ୍ବନ୍ଧ ଯେ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ରାଜନୀତି ସହିତ ସଂପର୍କ ସ୍ଥାପିତ ନ ରହିଥାଏ ସାହିତ୍ୟ ଅନ୍ୟ ବିଭାଗରେ ପ୍ରୟୋଗ ପାପି ରହିବ ନାହିଁ । ସାହିତ୍ୟକୁ ସେଇ ରକ୍ଷଣଶାଳ ଦୃଷ୍ଟି କୋଣରୁ ଚରି । କଥାକାରୀ ପର୍ମନ୍ତ ଅମ୍ବାନବର ଅନେକ ଅଭାବ ରହିଯିବ ।

ପ୍ରଥମତଃ କାଷ-ରସ ଓ ବ୍ୟାଗ, ବିଦ୍ୱାନ୍ତବାଦ କାଦ୍ୟ-କରିତାର ବିବାହ ଲାଗି ଉପାଦାନ ଆଖରଣର

ବିଶିଷ୍ଟ ଓ କରାଟ ଯେଉଁ ଚାଲା ରାଜନୀତି । ଅନ୍ୟାନ୍ୟ,
ଯେ କୌଣସି ସାହିତ୍ୟ ଏମ ବିଳାଶର ଉତ୍ତିଷ୍ଠାପ
ଅବଳାଚନା କଲେ ଏହା ମୁଣ୍ଡ ଉଚିଲିଦ୍ୟ ହୁଏ ।
ଦ୍ଵିତୀୟାବ୍ଦୀ; ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ବିଳାଶ ଓ ଦର୍ଶନାୟୀ
ପର, ପତ୍ରିକା ପ୍ରକାଶ ଓ ସଂପାଦନ ଲାଗି ସାହିତ୍ୟ ଓ
ରାଜନୀତିକୁ ପୃଥିକ୍ ରଖା ପାଇନ ଧାର୍ତ୍ତର । ଏହାର
ସତ୍ୟାସତ୍ୟ ଅଭିଜ୍ଞତା-ସାମେଷ । ତୃତୀୟରେ
ରାଜନୀତି ଶାନ୍ତିର ବିଶ୍ୱାସ ସରଳ ଓ ନିରପେକ୍ଷ
ଆଲ୍ଲାନନ୍ଦା କର ସାଧାରଣ ଧାରକକୁ ପୃଥିବୀର
ନୂତନ ନୂତନ ଚିନ୍ମାଧାରା ସହିତ ପରିଚିତ କରିବାକୁ
ହେଲେ ସାହିତ୍ୟକୁ ରାଜନୀତିକ ମତବାଦ ସହିତ
ସଂପର୍କ ରଖିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ତା'ହେଲେ ଓଡ଼ିଆ ଗଦି-
ସାହିତ୍ୟର ଦାର୍ଢିଦ୍ୱୟ ଘୃଷ୍ଟ ଯାଇ ପରିଭ୍ରାଷା, ଭାବ,
ପ୍ରକାଶ ରଙ୍ଗ! ଓ ଦେଲିତର ଅଭ୍ୟନ୍ତର ପରବର୍ତ୍ତିନ
ଅସିବ । ସବୁ ସମୟରେ ସାହିତ୍ୟରୁ ବିଭିନ୍ନ ବିଦ୍ୟାର
Clearing bank ର କାମ କର ଆସିଛି । ଚର୍ଚାରେ
ଧାରକର ମନୋଭବ ଦିନରୁ ଦେଖିଲେ ସାହିତ୍ୟ ଓ
ରାଜନୀତିକୁ ପରିଷ୍ଵରର ପରିଶ୍ରବ ହେବାକୁ ଦେବା
ପଡ଼ନ । ଏକଥା ନିଷ୍ଠାତ ଯେ ଆମେ ଧାରକ
ଅଜକାଳି ପତ୍ରିକାରୁ ଖାଲି ‘ଆପାତ ସାହିତ୍ୟ’ ଶବ୍ଦ
ସହୃଦୟ ରହିବା ଅବସ୍ଥାରେ ନାହିଁ । ମାଧ୍ୟାରଣ ଲୋକର
ଏ ଶତାବ୍ଦୀରେ Century of the common
man ସୁଲେଖନକୁ ଧାରକର ମନୋଭ୍ରତ ଅଗେ
ଠାରେଇବାକୁ ପଡ଼ିବ । ବିନ୍ଦୁ ଦୁଃଖର ବିଷୟ ଯେ
ଓଡ଼ିଆ ପତ୍ରିକା ସାମାଦିକ ପାଠ କର ମନୋଭ୍ରତ
ନିରେଖିବାରେ ମନ ନ ଦେଇ ଅବରତ ଧାରକ
ପକେହଁ ଉପରେ କଟାପି କଟା ତୁଣ୍ଡଗଲ୍ଲ ମାରନ୍ତି ।

ଏଇ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ସଂଦର୍ଭର ସମ୍ବନ୍ଧରେ କୌଣସି ପାହିତ୍ୟର ବସପର କିନ୍ତୁ ଆକାଶରେ କାହା
ବେଳୁକକ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଓ ଅଗ୍ରଗତି ଦ୍ୱାରା କରାଯାଇଥାଏ
ବିଶ୍ୱାସ ହୁଏ ନା । ସେପରି ସ୍ଵାତଂତ୍ର୍ୟ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପାହିତ୍ୟ
‘ନିର୍ଭରଣୀ’ ଓ ‘ପ୍ରକାଶ ପଲ୍ଲିର’ ନ ପଢ଼ି ପଢ଼ି ସତ୍ତବାକୁଙ୍କ
“ବାଜି ରାଜତ” କି ରଜନୀପାତ୍ରଙ୍କ “ରାଜୁମହାନ୍ତି”
ପଢ଼ିବାରେ ଅଗ୍ରହି ପ୍ରକାଶ କାରେ କରିବ କରିବ । କାହାର ? ଅବଶ୍ୟ ଏଠାରେ ଯେପରି କୁଟୁମ୍ବ .. ହୁଏ ତୋ
‘ବାଜି ରାଜତ’ । କୁ ‘ନିର୍ଭରଣୀ’ ସଙ୍ଗେ ତୁଳାନୀ
କର ଯାଇଛି କିଂବା କେବଳ ଧାରକ ଅଭିନନ୍ଦ
ନେଇ ସାହିତ୍ୟ ସ୍ଥାନ ଲାଭିବାକୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦିଆଇଛି ।
ତା' ହୋଇ ନ ନାହେ; କାରଣ ଦୁଇ ଦୁଇ ବିଦ୍ୟନ
ଶ୍ରେଣୀର ସାହିତ୍ୟ । ଟକବଳ ଧାରକର ମନୋଭ୍ରତର
ଇଂଗ୍ରିଜ୍ ଫେବରାକୁ ଏହାର ଭିତନ୍ତି ।

ମୋଟ ଉପରେ ସାହିତ୍ୟ ଓ ରାଜନୀତି ପୁନିଯୁନ୍ତ୍ରୀତ ବନିଷ୍ଟ ସଂପର୍କ ଉଭୟ ନିଷର୍ତ୍ତରେ
କଲ୍ପନାକର । ମୁକ୍ତ ବିଭାଗିକାରେ ଧୂମ୍ର ବାଣୀ, ସର୍ବଜୀବ
ଏ ସଂକଟ କାଳରେ, ମାନବ ସମକ୍ଷରେ ସମ୍ବନ୍ଧ-ଶିଳ୍ପ-
ସୁନ୍ଦରର ବାଣୀ ଶୁଣାଇବାରେ ଏକମାନ ସାହିତ୍ୟ ଦ୍ୱାରା
ସମ୍ପର୍କ । ମଧ୍ୟ ଯେ ଅପି ଠାରୁ ଅର୍ପିମ ଶିଳ୍ପଶଳା
ଓ ଶୈଳିଙ୍କ ଭାଷାରେ କବି ଯେ ଦୁନିଆର ସବରେଣ୍ୟ
ଆଇନ ପ୍ରଣୟନକାରୀ ଏଇ ଦୁଇଟି କଥାର ମୁହଁରେ
ସବୁ ଦିନ ଅଭ୍ୟାସ ଆଜି ହଁ ଖୁବ୍ ଉଦ୍‌ବିଗ୍ନୀ ।
ପରାଧୀନ ଦିଶର ରାଜନୀତି ଓ ସାହିତ୍ୟ ସମ୍ବନ୍ଧର
ଅନ୍ୟ କିନ୍ତୁ ସେ ଭଲ ଗୁରୁତ୍ୱରୁ ଓ ଜୀବିତରୁ
ଆର ନ ପାରେ ।

‘ବ୍ୟଥାର ଛବି’

ଶ୍ରୀମତୀ ବଜଣୀ ଦାସ

ପ୍ରକୃତିର ଅହୃତ ପ୍ରେମଯୁନେ ଏଇ
ମନଲୋଭ ନିଶା ଜ୍ଞେଯାସ୍ତ୍ରୀ । ଗୁରୁ ସମାବେଶ,
ତମାଙ୍କର ଖାତ୍ର ଅଳ୍ପ ଦୃଷ୍ଟି ପ୍ରାନ୍ତେ ମେର
ଛିନ୍ଦ୍ରାଚେଣ ନାହିଁ ତା'ର ମାଧୁରୀ ପରିଷ ।

ପୌର୍ଣ୍ଣମାସୀ ରଥ ଅଳ୍ପ ପ୍ରଭକର
ଧୂମାଂଶୁ ନିଗାତି ଦିଏ ପେଲିବ କୋଛନା,
ଧର୍ମରୀର ଶାନ୍ତିକାଳେ ସମୀର ସରାଗ
ଧୂମିକାର ମୃଦୁ ଗନ୍ଧ ପ୍ରଣୟ ଯାଚନା ।

ଶବ୍ଦର ଶୀଘ୍ର ରତ୍ନ ଝର ପଡ଼େ ଏଯେ
ଚନ୍ଦ୍ରମଙ୍ଗୀ ଚନ୍ଦ୍ରଧରୁ ଗୁରୁ ଚନ୍ଦ୍ର ହାସ,
କଣ୍ଠାନେ ରସିଆସେ ସହକାର ବନ୍ଦ
ଦେଦନା ଜନ୍ମିତ ଧୂରେ ମୃଦୁତ ଆବେଶ ।

ଅବସର ଦରଦୀଏ ଉଚ୍ଛଵାଣେ ମୋର
ଅଳକନ୍ତୁ ବ୍ୟଥା ଅଳ, ବ୍ୟର୍ଥ ତାର ଘାତେ,
ହଜିଯାଏ ହୃଦୟ, ସଂତୁତ ନେତ୍ରାସ
ଉଚୁଇତା ଲଇ ହାୟ ଲୋତକର ଦ୍ରୋତେ ।

ଆଶ ନାହିଁ ପାଣେ ମୋର କରୁଲୋକ ଧୂପା
ପଂଚଦଶୀ ଯାମିନୀର ଟୁଇେ ମାତ୍ରିମା
ବାଳ ଉଠେ ନିଃସ୍ଵ ଲେ ନମ୍ର ବୁକ୍ କୁର
ରଥାଙ୍ଗର ଗୀତ ବ୍ୟଥା ତରହ ଗଣମା

ଅନ୍ତିକ ତା ଗଢିଯାଥୁ; ଶ୍ରୀପଳି ବିଦ୍ୟା—

ଉଦ୍‌ବେଦ ଶିଖିବୁ ଅଣି ସହିତ ମର୍ମର,
ବିଶ୍ୱାଦ ତାଳିଛୁ ସଂନା, ସେଇ ମୋର ଲୋଡ଼ା
ଦୁଃଖଦର୍ଶ୍ୟ, ଦର୍ଶାସ ଦେଇ ଦେଖି ତାର ।

ଶୁଣେଣୀ ମୁଁ କନ୍ଦନର ଅନ୍ତିକ କଣ୍ଠିକା

ଅନ୍ତର ହେଉ ମୋର ଏବଂ ପରିଷ୍ଵର,
ବ୍ୟର୍ଣ୍ଣ ଆଶେ କବା କର କରି ସମ୍ମାଳିଲ
ନିଶ୍ଚିର ମିଳନ ଶିଶୁ, କବାଟେ ଭାବ ।

ମାସିଦିନ—ପତ୍ରିକା

ଶ୍ରୀଜଗଦାଶ ପ୍ରସାଦ ମହାନ୍ତି ।

ପ୍ରଭୁର ଉପଦେଶବଳେ ଅପିଦ୍ଧି ଫେଲୋ
ଅନବସର କିଶ୍ରନ ଜୀବନର ଛିନ୍ନରେ ଛିନ୍ନପଣ୍ଡ ଦ୍ୟୋନ
ଦସ୍ତତେବଳେ ଡାକ୍ଟିଏ ଶର୍ତ୍ତ ପଞ୍ଚ ଅସ୍ତ୍ରକାଶ କହି-
ଥିଲା । ରଙ୍ଗ ହେଲା ତାର ୦୦କାଠେବେଳେ ନିଷ୍ଠାଟ
କୁଳରେ ବସି ଟିକିଏ ଏଇ ବାଦାମୀ ଫଳକୁ ଉପଦେଶ
କରନ୍ତା ।

ଦିପାଦ୍ମନ୍ତ ଆଗେଇବି କି ନାହିଁ ମନ ପଢ଼ିଗଲ,
ତାର ୦୦ ଅଂସକୁ ପାଇଥିଲ ବେଳେ ତାର କୁ ଉରଣ୍ଣ
କହିଥିଲା—ଠଣ୍ଡା ହେତୁରୁ ଭାବେ ଜୀବ; ଏହି ଅବସର
ଫେର ତାକୁର ପାଶକୁ ଶିବ ସେଥିର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବା
ପାଇଁ... ...

ମନମାର ସେ ଫେରିଲା ଗୁହାରିମୁଣ୍ଡନ ।
ତା'ର ଶୈରୁଲୁ ଉଚ୍ଛବି “ଚତୁରଙ୍ଗ ଓ ଶିଖ” ପତ୍ରିକା
ଦୂରଭ୍ୟ ଦେଖି ଥେ କେବୁ ଅନନ୍ତ ଅନୁଭବ କଲା :

ତାର ଥରବ, ଅନାଇନଟା ତେବେ ବାହାରକୁ ଆହୁ-
ପକାଶ କରିନାହିଁ । ନରେହ ପଦେ କଥାଚର ବିଶ୍ୱାସ
କରି ପତ୍ରିକା-ଏଠଳଶାଠା ତା’ ଘରେ ପତ୍ରିକା ଦେଇ
ଯାଆନ୍ତା କାହିଁକ !!!! ସେ ଗୁପ୍ତର ଗୋଟାଏ ନିଜୁର
ମାରି ଅଛି ଅଗ୍ରହରେ ପୃଷ୍ଠା ଉଲଟେଇବାକୁ ଲାଗିଲା ।

ରେଣ୍ଟ ପ୍ରଶ୍ନରେ ସେ ଆଖି ତେବେ ଶିଖିଲା ।
—“ଏ ବହୁ ଦୁଇଟା କ’ଣ, କି ୧ ଆମସରେ ଥେଇଗଲ”
—“ହୁଁ ଶ୍ରୀମାସରେ ଏମିତି କହି ଅନ୍ତିକ ଏଣିକି”
—“କ’ଣ ପଇସା ନବ”

ଦିପତ୍ର କିଶ୍ରନ—ଜୀବନର ଅର୍ଥନୀତ ଉରଣ୍ଣକୁ
ବେଶ ଜଣା । ସୁତରାଂ ମାସ ଶେଷରେ ଦରମା ଗଣ୍ଠାଳ
ଗାଇ ପ୍ରଭାତ ସବୁତକ ରେଣ୍ଟ ସାତରେ ଉଦ୍‌ବିଧି
ଅଥବା ଶାକ ରେଣ୍ଟର ବିନାନୁମତରେ ଏ ଡାକ୍ଟିଏ କୁତନ
ଶର୍ତ୍ତର ଯୋଜନା କରିଛି ସେ । ଧ୍ୱନି କହିଲା—ନା
କା ପାଇଁ ମେ ଏ ଅଗ୍ରହିତାରେ ଏହି ଗୁମ୍ଫ,

ଏହିକାରେ ହୋନ ପାଇଥିବା ଗଲି, ପ୍ରବନ୍ଧ ଓ କବିତା ଗୁଡ଼ିକ :

ରେଣୁ ପଣି ଆସି କହିଲା—“ହଇସ, ସେ ଗୁଡ଼ିକ କଣ ବହୁ ପଢ଼ିଲା—

କିଛି ପାଇଁ ଏହା ଡକ୍ଟରମାଙ୍କୁ ଯିବେ...”

ପ୍ରଭାତ ସେବେଦେଲ ଚନ୍ଦ୍ରିଳ ସମ୍ମାଦିକଙ୍କର ସମାଜକନ୍ତା ଅମ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ପଦିକାର ଦାର୍ଶନ୍ୟ ବିଷୟରେ—ଅମ ଦେଶର ସୁଦେଶମାନଙ୍କର ଉପରେ ଅଭିଭବ୍ରତ ସାହିତ୍ୟ ଅଗେଇ ପାରୁନି;...

ସମ୍ମାଦିକ- ଲେଖିଛନ୍ତି—ପେରକି ଖଣ୍ଡ ମାସିକ ପଦିକାର ଗ୍ରାହକ ହେବାର ବିଳାସ ଅମ ଜାତି ଅଭିଭବ୍ରତ... ଖଣ୍ଡ ପଦିକା ହେଲେ ଠସ ଘଷେ ଜଣକର ଫଂକଣକୁ ଚବ୍ଦିତ କରି ପାରିବ ।

ପ୍ରଭାତ ମନରେ କିନ୍ତୁ ସମ୍ମାଦିକଙ୍କର ଏଇ ଅନ୍ୟାୟ ଅଷେଷରେ ଏକ ବିରୁଦ୍ଧତକିଯା ଘେଉଥିଲା । ବିଲାକିଳ ପହଟନେଇ କି କେତେ ଜାତ ରସ-ଚର୍ଚା କରିପାରେ !!! ଏହିକବେଳେ ବୁଦ୍ଧିମନୀଙ୍କର ପ୍ରଶ୍ନରେ ତକିତ ଚଞ୍ଚଳ ହୋଇ ସେ ମୁଁ ଟେକିଲା ।

ପ୍ରଭାତ ଏହି ଭାବମାନ ବୁଦ୍ଧାଶୀରେ ଉତ୍ତରିଷ୍ଟ ଚହାର ରେଣୁ କହିଲା—‘ଚମଧିରୁ କ’ଣ ରସ ଚାଲିବ... ଯାତ୍ରେ ଯେ ‘କୁଆଠା ତାତରେ କୁହୁରୁଚି’ ।

ପ୍ରଭାତ ଅର୍ଦ୍ଧ ସମାପ୍ତ ସମାଜାତନ୍ତ୍ର ଓ ତାର ବିଷୟ ଚନ୍ଦ୍ରମାରାଙ୍କୁ ଗାଏନ କାହା ଫୁଲ ପଦିତର ଘରୁ ବାହାରି ଗଲା

“ଚମଧିରୁଚାଲିଟା” ଏଇ କବିତାଟି ପ୍ରଭାତଙ୍କ ଭାବେ

ଭଲ ଲାଗିଛି .. କର୍ମମାନ ଶିଳ୍ପୀର ଜାଗତ ଭାବଧାର କର୍ମଚି ଅଭିବ ଅନାଟନ ୭ଲେ ଦିଶୁ ହୋଇ ଯାଉଛି .. ତାର ସାଧନା କପର ଅଭିବର ହୃମାନା ଅପ୍ରିଭ୍ଵ ଭିତରେ ପଇଁ ହୋଇ ଯାଉଛି । ପଦେ ପଦେ କବି ତାର ଗୋଟିଏ ବାନ୍ଦ୍ରବୁଧ କବିତାଟିର ପ୍ରତ୍ୟେକ ହାତରେ ପୁଷ୍ଟାଇ ପାରିବନ୍ତି । ଏସ ବିଭେଦ ହୋଇ କବିତାଟିକୁ ବାର ବାର ଆବୁଦ କରି ରୁକ୍ଷିତ ।

ବାହାରେ କାହାର ଶଖରେ ସେ ପେର ଅସିଲା ନିଜର ବାସ୍ତବ ଅବସ୍ଥା ଭିତରକୁ—“ପ୍ରଭାତ ବାବୁ” ବାହାରେ କିଏ ଡାକିଲା ।

ପ୍ରଭାତ ଭୁଟିଗଲ ବାହାରକୁ ପଦିକାଟା ହାତରେ ଧରି

“ବାବୁ, ବାଗଜର ପଇସାଟା ୦୦” ପଦିକାର ଏଜେଷ୍ଟ କହିଲା ।

ଏତେବେଳେ ନିର୍ମମ ସର୍ଦର୍ଶ ପାଇଁ ହୁଏ ନ ଥିଲ ପ୍ରଭାତ । ତା ଗୁହାଣୀରେ ସୁତରାଂ ପୁଣି ଦିଶିଲ ବିସ୍ମୟର ସୁନ୍ଦର ଅଭସ । ପଇସଣଟେ ହେବିଲୁ ହୋଇ ପ୍ରଭାତ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ—“କାହାର ?”

ବିନ୍ଦୁମୁଖ

“ପ୍ରଭାତ ! ଆଠଥା ଦେଲେ ଚଳିବ ।”

ତା କଣ୍ଠେ ଇଣ୍ଠୀ ଉପର ନିର୍ମମ ଭାବରେ ଆପାର ଜାଲା ଏଇ “ଏଇ ଆଠଥା”

ଏଇ ଭିତରକୁ ପଣି ଆସ ସେ ଅନ୍ତିମୟ ସ୍ଵରରେ ରେଣୁକୁ କହିଲା—‘ଆଠ’ଟା ପଇସା ଦିଅ ରେଣୁ’ “କ’ଣ ହବ ବିନ୍ଦୁମୁଖ” ରେଣୁ ହରଜା ବିନ୍ଦେ ବାଧାରକୁ ରହିଲା “ଓ, ସେ ଦିନର ଦାମ .. ଏଇ ଯୁକ୍ତ ଚଲାଗନ୍ତା ଅପରି ସେଇତି ସେ ଦିନ ବହିଟା ଦେଖି ପାଇଥିଲା” ।

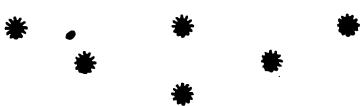
‘ପ୍ରଭୃତ ନାଗବ ରହିଲା ।’

ତଥା ଗଲାରେ କହିଲା ରେଣୁ—“ତମର ଏତେ ସ୍ଵର୍ଗକ କୋଡ଼ିଗୁଣକୁ ବଢ଼ି ଶଳିତି ଶୁଣେ—ଦେଖୁବ ଠିଲାଟା ମବସାଲ ହୋଇ ପଡ଼ିଛି ଯେ ଯଥେ ପାରନ ଦବାକୁ ହାତରେ ଗୋଟିଏ ବୋଲି ପଇସା ନାହିଁ .. ଉଧାର ମାଗିଲେ ବିତ କେହି ମୁଁକୁ ରୁହୁ “ନାହାନ୍ତି .. ଆଉ ସେ ବହୁ କ'ଣ ଅମକୁ ସ୍ଵର୍ଗକୁ ନବ” ।

ବାର ଦୁଆରେ ମୁଁରେ ଦୁଃଖ ଦେଲୁ ଲୋକର ଡାକ ଶୁଣି ରେଣୁ ବାହାର ଗଲା ।

ପ୍ରଭୃତ ଶୁଣିଲା ଠିଲାଟା ଭାବ ଅମମାନିଆ କଥା କହୁବି ରେଣୁକୁ .. ତା’ର ମାସେ ହେଲ ପଇସା ବାକା ରହିଲାଣି ।

ତିକୁମନ ନେଇ ବାହାରକୁ ପଳାଇ ଆସିଲ ପ୍ରଭୃତ ଅଜ କହିଲା—“ଦେଖ, ଦାମ୍ଭା ତ ଏଇନେ ଦେଇ ପାରୁନି ଦରମା ମୀଳିଠଲ ନେଇଶିବ ! ଆଜି ହଁ, ମତେ ଏଣିକ କାଗଜ ଦବି ନାହିଁ, ଆମ ଏ ଓଡ଼ିଆ କାଗଜର ପଡ଼ିଲା ଭଳିଆ କିଣୁ ଜନିସ ନାହିଁ” ଏକାଦିମ୍ବର ଏତକ କହି ପ୍ରଭୃତ ପର ଆସିଲ ଘରଭିତରକ ।

ପଡ଼ୋସୀ ରଙ୍ଗନାଥଙ୍କ ଘର ଭିତରକୁ ଧାଇ ପ୍ରଭୃତର ହଠାତେ ନଜର ପଡ଼ିଲ ତାଙ୍କ ଟେଟୁର ଝପରେ ଅବିନ୍ୟସ୍ତ ଫହାଇ ଏତି ଭାଷ୍ଟଥିବା ଦୂର କିମ୍ବା ଖାତ୍ର ମାହିକ ପଦିକା ଅଧରେ । ପ୍ରଭୃତ ସକୁତଳ ଚହାଇ ଶ୍ଵରୁ ସନ୍ଦେର ‘ଚତୁରଙ୍ଗ’ର କୌଣସି ଗୋଟିଏ ଗଞ୍ଜ ଭିତରେ ମନୋକଟବେଶ କରିବାକୁ ଚଢ଼ି କରୁଥାଏ । ..

ଏକା ସାଇରେ ଘର ଭିତରକୁ ଧରି ଆସିଲ

ରଙ୍ଗନାଥ ଓ ତାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ସଲାଲା । ରଙ୍ଗନାଥ ପ୍ରଭୃତି, ଅଦର ସମ୍ମାପଣ କଣ ହସିବାକୁ ଅନୁରୋଧ କରିଲ; ଅଜ ପ୍ରଭୃତ ବିଷ ସାଇଲ ପଟା ହଠାତ୍ ସଲାଲା ପ୍ରଶ୍ନ କଲେ— “ଏପଣ୍ଡା ‘ଚତୁରଙ୍ଗ’ର ପକାଶିତ ବେବେ ବାବୁଙ୍କର “ତମହେନ୍ଦ୍ର” ପଢ଼ିବିଲୁ ?

ପ୍ରଭୃତ ଅପ୍ରତିଭ ହୋଇ କହି ପକାଇଲା— “ତମହାର ହୋଇଛି” “ବୁଝିଲେ ପ୍ରଭୃତ ବାବୁ” ରଙ୍ଗନାଥ ବାବୁଅର୍ଥ କଲେ “ଆଜେ ଆଉ ସମ୍ମାଦନ ମାନଙ୍କର ଆପେକ୍ଷା ସହି ନ ପାର ବିଲାଶ କାଇଦା ଧରିବୁ, ବସାଇଲେ.. ବିଲାଶରେ ଯେମିତ କାହା, ମାଆ, ପୁଅ, ହୁଅ ପ୍ରତ୍ୟେକଙ୍କ ର ଅଳଗା ଅଳଗା ପଦିକା, ସେମେତ ସଲାଲାଙ୍କର ଅଭି ତମା.. ଅଳଗା ଅଳଗା ଧରିକା ମଗା ହେଉଛି । ବାପ୍ରକିଳ .. ଏତକ ଅନ୍ତର ନ ଦେଇଲେ ତ ଆମ ପଦିକା ମୁଣ୍ଡ ଟେକି ପାରିବ ନାହିଁ”

ପ୍ରଭୃତ ହ୍ଲାଣ୍ଡୁ ପଟି ଦସ ରହିଲା

ସଲାଲା ପ୍ରଶ୍ନ କଲେ—“ଆପଣ କି କି ପଦିକା ମଗାନ୍ତି” ।

ପ୍ରଭୃତ ଟିକିଏ ରକ୍ଷଣ ତଥାଦାର ଦେଖାଇଲା.. କହିଲା—“ମଗାଏ “ମତଣ୍ଟିରିରିବର”

“ଆଉ ଓଡ଼ିଆ ପଦିକା କିଣୁ, ଯାହାତ ରେଣୁ ଏହି ପାରିବେ”

—“ନୀ ଏଥର ମଚଗଇବାକୁ ଠେଣ୍ଟା କରବି—“ପ୍ରଭୃତ ବିପରି ଅସାଧ ବୋଧକଳା ।

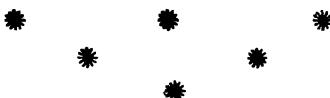
ଆ’ର କିଣୁ ତଥାଜଥିଲା ଟେଟୁର ଅପର୍ଦ୍ଦ “ଚତୁରଙ୍ଗ” ଗଣ୍ଡକ ତାଙ୍କ ଅଣି ଆଜି ତା’ ଭିତରେ ଧାର ଭିତରକାକୁ । ମାତ୍ର ଲଜ୍ଜାରେ ସେ ଆ’କି ଗାଇଲାକି’ । ଉଠାଇ ଲାଗିଦିଲେ ତାର ପ୍ରଦେଶ

ଅଗ୍ରଥିକୁ ସେ ଦିନଙ୍କ ଗେ ମାହିଲି ପାଇଲା
“ଦିନକ ପାଇଁ ଏଇ ‘ଚାହୁଣ୍ଡ’ ଟା ଟିକିଏ ନାହିଁ
ପାରେବି ?”

ସଜ୍ଜଳା ମୁହଁ ଅଭିଯୋଗ କଠଳ ଓ କହିଲା—
“ସେଇତା ଆପଣକୁ ଦିବା ମାତ୍ର ଏମେ ଆମ କାହାର
ସାହୁତ୍ୟକୁ ପ୍ରତାରକା ନାହିଁ । । ।

ପ୍ରଭାତ ହାତରୁ ଓ ନାନ୍ଦୀ
ସିଂହାସ୍ନ-ଚାଣୀ ଉପରେ ।

ରଙ୍ଗନାଥ ପ୍ରଭାତକୁ ଏଇ ଅପରାନ୍ତର ବପି
କଟିବାକୁ ଯାଇ କହିଲେ—“ସଜ୍ଜଳା, ହୁଅ କୁଣ୍ଡ
ପରି ସାହୁତ୍ୟ ବିଳାସିକୁ ଏକଥା କିଛି ଏମର
ଅନ୍ୟାୟ । । । ତା’ପରେ ପ୍ରଭାତକୁ ଲିଖିଲା
କହିଲା ସେ “ଆପଣ କିଛି ମନ କଟିବାକୁ
ପ୍ରଭାତ ଧାରୁ ଏହିକାଟା ନେଇ ତା’ନୁ”
ପ୍ରବାତ ଗର୍ବୀ ଲଜ୍ଜା ଓ ଅପରାନ୍ତର ନାମ
ହୋଇ ନାହିଁ କଣ୍ଠେକ ଧରି ନିଷ୍ପାତ୍ତ ଘୋଲା ।

ଅପେକ୍ଷା ଠପର ଅର୍ଧ-ସମାପ୍ତ ପ୍ରଦେଶକାରୀ, ତରିଶ
କଟ ଦିବାର ପ୍ରଭାତ ଯାଇ ବୋଲିତବେଳେ ଏହି ପାତ୍ରଗର୍ବ
ଖେଳ ନେଇ ବହି ପଞ୍ଜଳା ଫେର ପମକି ନାହିଁ
ଏ ଶ୍ରୀ ପ୍ରଦେଶକ ଦାକୀ ଦୁଇଟା ପୃଷ୍ଠା ଦେଇଟାହୁ
ତୁଣ୍ଡର ନେଇଲା କିଏ !!!
ତରା ଗଲାରେ ସେ ଡାଳିଲା “ନରନ୍ଦୀ !”

ରେଣ୍ଟ ଆମି ମାଧେ ଥସ ଅର୍ଧର ବିରକ୍ତିରେ
ପର୍ବତି ଦାଳିଲା “ଏଥୁରୁ କାଳକ କିଏ ତିନେଟାଳା”
“ତେ, ଏକଥି ପାଇଁ ଏହିତ ବିରକ୍ତିର ଡାଳା” ଠାରୀ
ଦାରହାସିରିଲା ତଙ୍କାର ରେଣ୍ଟ ଉଦ୍ଧରି

ଦେଲା , “ଏହିପରିଲେ ନାହିଁ ଦିବାଳି ମୁଣ୍ଡ
ନାହିଁ ନାହିଁ ପାଇଁପାଇଁ ଏ ଚାହୁଣ୍ଡାକୁ କାଗଜ କଟିଲା
ତାରି ଦେଇଲା । ଏ ହୁଆ କ’ଣ ଦଣ୍ଡ ବରସିଲ
ଉଠେଇ ବେଳେଣାହିଁ ” ।

ପ୍ରଭାତର ମୁଣ୍ଡ ଦୁଇଲା ଶୁଣି ପଦ
ଉପରେ ଏ ପଶ୍ଚାତ ତଣ୍ଡୁ ଦେଇ ତା ମୁଣ୍ଡର ଶୋଇ
ଥିଲା, ତା ଛାଡ଼ି ଧରିଲା ଏହି ତା’ ନିଜେର
କୁଣ୍ଡେ । ଅଖ କିଛି ଭବ ପାରିଲା ନାହିଁ ପରେ ।
ମୁଣ୍ଡକୁ ବ’ ଦ୍ୱାରେ ପୃଷ୍ଠା ଧରି ଶେ ଦେଖିଲୁ
ଅଛି ମାହାରେ ଗଂଭୀର ହୋଇ ।

ତା ଧରେ ପରିଷିଖି କଣ୍ଠ କହିଲୁ ପରିଦେ-
ବେଳେ ପ୍ରଭାତ ସଜ୍ଜଳାଙ୍କ ସାତକୁ ବଦଳିପାରିଲୁ
ପେରୁଥିଲା, ରଙ୍ଗାଥ ପରିରୁ ତାକିଲେ । ପ୍ରଭାତ
ଫେର ଗଲା ଓ ରଙ୍ଗନାଥଙ୍କ ଏକାନ୍ତ ଧରିବାରେ
ବିଶିଳା ତାଙ୍କ ଘରେ । ରଙ୍ଗନାଥ ପାରିଲେ—
“ପର୍ଦ୍ରାକାଟି ପଢି ସାରିଲେ;” ?

ଭାତ ବଞ୍ଚଳ ହୋଇ ଉଦ୍ଧର ଦେଲା—“ମୋର
ଦେଖି ଇଲ ନଥିଲା ଶେଷ କଟି ପାରିନି” ।

ତାଙ୍କ ଠିଙ୍ଗଧେଲାଟି ରଙ୍ଗନାଥ ଅନୁଭବ
କଲେ “ମହାନ୍ତିଶେଷ ତାଙ୍କ ଠଥିଯିବୁ ଧାରି ।

ସବେ ସବେ ପ୍ରଭାତର ମୁଣ୍ଡ ରକ୍ତାବ ରଖାଇ
ଦିଲା । ତଥାଳ ପଦଚେଷ୍ଟର ତଥ ଧିଦ୍ୟାୟ ମନେଇ
ଶୁଣି ଶାତ୍ର ଯାଇଁ ଭାବିଲା । । । ମାତ୍ରକା ମନେଇ
ନେଇ ଶାତ୍ର ଆଭିଜାତ୍ୟର ଦାରୁଗ ଦୁଇଟାବ ଦୋହରୁ
ରୁଷା ପାଇ ପାଇଚି ଥସ ଅଛି ‘ଆଲାକୁ’ ଭାବତର ଆଜି ।

ପ୍ରଭାତର ପଦିଶ୍ରୀ ପ୍ରସାଦର ରଙ୍ଗନାଥ ଆଖୁପାଣୀ
ହୋଇ ପହାକୁ କିଛି ମରି ଭବା ଅଗ୍ରର ସଜ୍ଜଳା ଅନ୍ତରେ

ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଶ୍ବର ଟିକି ଅଠାଇ ଟଙ୍କର ଆଗ ପୃଷ୍ଠା ଶିଳଶାଲ
ଅବାକୁ ଉଦ୍‌ବେଳେ ଦେଖିଲେ ତାର ଅଚନକ ମୁଣ୍ଡର ପୃଷ୍ଠା
କିଏ ଯାହିଁ ନେଇଛି ।

ଗଙ୍ଗାନାଥ ଏକ ଦୀର୍ଘନିଃଶ୍ଵର ନିଷେଧ ॥
ଫହିଲେ... “ଖାଧୁ, ହତଜୁଗା ପୁରତ” !

ପ୍ରାଚୀନ ଭାବତରେ ତାମ୍ରଲ ସେବନ

(ବି ପ୍ରକାଶିତ ପରେ)

ଶ୍ରୀ ପ୍ରତାପ ପ୍ରଧାନ

ପ୍ରାଚୀନ ଭାବତରେ ମାନର ଜାନା ପ୍ରକାର
ଉପଯୋଗ ସେଇଥିଲା । ସାହିତ୍ୟର ପ୍ରତ୍ୟେକ ରେଣ୍ଡରେ
ପାନର ଉନ୍ନେଶ ଦିଲେ । କବିମାତର ପାନର ମୌଳାକୁ
ଛାଡ଼ି ନ ଥିଲେ । ପରବର୍ତ୍ତୀ ଦୂଶ ଅର୍ଥାତ୍ ଶବ୍ଦମୂର୍ତ୍ତର
ପୂର୍ବରେ ପାନର ଏତେ କୁରାବୁଢ଼ ହେବାକୁ ଲାଗଲା
ଏବଂ ନାୟିକା ଗାଲିରେ କବିମାତର ଏବଂ ଗାନ୍ଧାରି
ଲାଟିଲେ ଯେ ତଙ୍କହିଁ ଜିତେ ଅଣ୍ଣାତେ ଅଦ୍ଭୁତ
ଉତ୍ସାହ କରି ଲେଖି ଯାଇ ଅଛନ୍ତି ।

“ଇତ୍ୟାହି ବିବାହରେ ମୁଖେ ରହିଅଛୁ ପଥ
ସ୍ଵିକାର ।” ଇତ୍ୟାହି ଅର୍ଥ ଚବ୍ଦିକାଳେ କେବୁ ରହିଥିଲା । ଏବଂ
ପଥଦ୍ରିଙ୍ଗା ଅର୍ଥ ପାନ (କାଗଦେଖୀ ଚିତ୍ର ହୁଇଲା)

ଶକ୍ତି ସାହିତ୍ୟର ପାନ ଗୋଟିଏ ପାନରେ ବସ୍ତୁ
ଦୋଷ ପରିଚିତ ହେବିଥିଲା । ବିବାହ ନାଶବିଂଶତିର
ଦିନମୁକ୍ତ ଶାନ୍ତିକାଳ ଶିକ୍ଷୁ ପଳ ହୁଏବର ରାତ୍ରି ସ୍ଵର୍ଗରେ
ପର୍ଯ୍ୟାଣ ରଜାଙ୍କ ହାତରେ ପଳ ଉତ୍ସାହ ଦେଇ ପଛର
ଶକ୍ତି ତାକୁ ତାମ୍ରଲ ଏବଂ ଅସ୍ଵନ ଦେଇ ପଛର
କରିଥିଲେ । ଅଧିକ ସମ୍ମାନ ଦେଶାଳବା ନିମିତ୍ତ ଦୁଇଟି
ପାନ ଦିଅ ଯାଇଥିଲା । ତନେଷ୍ଠକାର କବି ଶିର୍ଷର୍ଷ
ଦିବ୍ୟ ଶକ୍ତି ଲେଖି ଅଛନ୍ତି:— ‘ତାମ୍ରଲହୁ ଯାମନଂ ଚ
ଲୁହିତଃ ପାତା ଜାନ୍ଯଲୁ ଦୁଇଅଧିକି ।’ ୧୯୫୫ ମେ
କାନ୍ୟକୁର୍ବଜୀଯପଦକାରୀ ଦୁଇଟି ତାମ୍ରଲ ଏବଂ
ଅସ୍ଵନ ପାଞ୍ଚଟିଲେ । ତଭବଳ ପ୍ରଭୁର ଅରମ୍ଭରେ
ନୁହେ, ସଭାରଙ୍ଗ ସମଦ୍ରରେ ମଧ୍ୟ ପାନ ଦିଆ
ହେଉଥିଲା । ସୋମନାଥ କବି ଶକ୍ତି ଭେଜିଲାଙ୍କ
ଦରବାରରେ ବିଶ୍ୱାସ କବି ଉପରେ ଅନେକ କଲା ପରେ

ଶକ୍ତି ସମସ୍ତକୁ ପାନ ଦେଇ ସବୁ ରଙ୍ଗ କର ଦେଇ-
ଥିଲେ । (ତଭବଳ ପ୍ରବନ୍ଧ)

ସୁନ୍ଦରେ ମଧ୍ୟ— ବିଶେଷ କର ଦରବାରୀ ଯାଥା
ଏବଂ କଟକ ପ୍ରୟାଣ ସମୟରେ ଲୋକେ ପାନ
ଆଇଥିଲେ । କୌଣସି କବି ଲାହିଅଛନ୍ତି:—
ମୁହୂର୍ତ୍ତ ଥାଏ, ତମ୍ଭେ ସତ୍ତବ ଧରି ଯୁଦ୍ଧ,
ପଶୁ କୁଳରେ ନାହାନ୍ତି, ପଶୁରେ ନାହାନ୍ତି । ତମ୍ଭେ ଯୁଦ୍ଧରେ
ବିଜ୍ଯାତିରେ, ପଶୁର ତାମ୍ରଲ ଏବଂ ଶୁଭତୁର ଏହି
ପଦି ପରିଚାର ଆନ୍ତି, ତେବେ ତାହାକୁ ପିତ୍ତମାନେ
‘କଟକ ପ୍ରଦାନ’ ଦେଖି କହନ୍ତି, ଅନ୍ୟଥାରେ ପ୍ରାଣ ପ୍ରଦାନ
ପାଇ ଯଦିବାର ଧାର୍ଯ୍ୟ ଦୋଷଗାସ ।

ମାତ୍ର ଗୁରୁଗରିଃ ଶଶକ ଧବଳଂ ତୁଷ୍ଟଂ ହେତ୍ପା ପୃଷ୍ଠାତଃ
ପ୍ରୋତ୍ସୁନମଞ୍ଜଳା ବଜାନ୍ତିଲୋ ପ୍ରଥାଃ ପୁରୀ
ପଞ୍ଚଶାଃ ।

ତାମ୍ରଲଂ ପ୍ରକୁରଂ ସର୍ବା ସୁରବୁରିଃ ସଂପଦ୍ୟତିତି

ତତ୍ତ୍ଵପ୍ରତି କଟକ ପ୍ରୟାଣ ପାଶତ୍ତ୍ଵାନ୍ତି ହୁଏ ॥
(ଗାୟତ୍ରି ପଞ୍ଚମ ପଦି ୧୫୫)

ତନ୍ମାତ୍ରକର ଦରବାରୀ ଯାଦା ସମୟରେ ପାତା କାଳି
କାଳିକ ବାହିନୀ ପଦବିଲଙ୍କା କରିଲାକୁ ହେବାରେ ଯେ
ଶକ୍ତି ପାଞ୍ଚଟି ଥିଲା । ତାମ୍ରଲ ପୁରୀ ପଦି ୧୫୫

ଶକ୍ତି କରିବା ପଚାର ମଧ୍ୟ ପାନ ନାହିଁଦିଅ
ଦିଅ ଅଛୁ । କାମଶାସ୍ତ୍ରରେ କାଗରକ ତାର୍କ କାମନୀ
କରି ଦୋଷଗାସରେ ଥିଲେ, ସେ ପାତାକୁ କେତେ ନିର୍ମାତା କୁ ୧୫୫

କ୍ଷମପ୍ରକର ଦନ୍ତ ଯା ଜନ କରୁଥିଲ ଏବ ଧୂଣି ମାଦାରେ
ଅନୁଲୋଦନ, ଧୂ, ମାଲ ଧାରଣ କର ସକ୍ରଥଳ ଏବ
ଅଳକ୍ରାକ ଲଗାଇ କର୍ଣ୍ଣଚର ମୁହଁ ଦେଖୁଥିଲା । ଏତିକି
ଲୋକ ପରି ଟମ ମୁଖବାସ ତାଙ୍କୁ ପ୍ରାଣ କରୁଥିଲା
ଏହି ଫା' ପରେ କାମରେ ଲାଟି ଯାଉଥିଲା । (କାମ ପ୍ର
୧- ୩ ୦୭) । ଶୀକାଜାର ଚାରିଟିଏ ପାନ ଲୋକ
କାମରେ ଲାଟି ଯିବାରେ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ନ ମହାର ସରରେ
ନଗାର୍ଥ ପାରେ କହିବା ନକେବାକୁ ମଧ୍ୟ ପରାମର୍ଶ ଦେଇ
ଅଛନ୍ତି ।

ଅତିଥ ସହାର ନିମନ୍ତେ ମଧ୍ୟ ପୁଲଏବଂ ଶର୍ଦ୍ଦତ ପରେ
ପାନ ଚାରିଟିଏ ଧରମ ଅବଶ୍ୟକ ବ୍ୟୁଥିଲା । (ମାୟ)
କାମ୍ୟ ପ୍ରତି : କରୁଣାଶୀ (ପତ୍ରବୃତ୍ତା) ସ୍ତ୍ରୀ ନିମନ୍ତେ ଏହା
ଅବଶ୍ୟ କର୍ତ୍ତିକ୍ୟ ରୋକି କୁହା ହୋଇଥିଣ୍ଡି ଯେ, ସେ
ମାଦା ଏବ ତାଙ୍କୁ ଦେଇ ନାୟକର ମିଦମାନକୁ
ସଞ୍ଚାନ କରିବ । (୧- ୧-୩୭) କାଦିବରେ ମୁଖ୍ୟ
ଦର୍ଶନ ସମସ୍ତର ଲକ୍ଷ୍ମୀପଦ୍ମତ ପାନଦେଇ ତମ୍ଭାପାଦକୁ
ସହାର କରୁଥିଲା ସାଧୁସପରାବୁଳା ଲଜ୍ଜାବଜା
ତାଙ୍କଠିରେ ବାଶଭକ୍ତ ଅଭ୍ୟନ୍ତ ଧୂକୁମାର ଭାବରେ
ଚିନ୍ତି ଅଳ ତ କର ଅଛନ୍ତି । (କାଦ ପୃ ୨୫୫) ।
‘କରୁଣାମାର ତମ୍ଭାର ଅବନ୍ତି ଧୂଦା ମଧ୍ୟ ନିଜର
ପରୀ ଶାଲ ଲମ୍ବୁକୁ ର ହାତର ଗମ କୁଥୁମ-ଅଷ୍ଟତ
ଶତ ପାଦିକୁ ଶଦ ଉଦ୍‌ଧି ଲ ହାର ନେଇ କିମ୍ବା
ବାଲୁମର ଗାଳ ଦାଖି କୁଳ କରୁଥିଲା (ପୃ ୨୯) ।
ଫନ୍ଦ୍ରୋଦ୍ୟାଟକର କନ୍ୟ ଧରୁଥିଲା ମଧ୍ୟ ପାଞ୍ଚପୁଷ୍ପ
ବିକୁ ମୁକୁଟକୁ କହିଥୁଲେ ତେ, ଆପଣଙ୍କ ସଖା ତୁମର
ଭାବ ଏହନ୍ତି । ଏଣୁ ତାଙ୍କୁବିଦ୍ଵାର ତାଙ୍କ ସହାର
କରିବା ଯେଇ ପ୍ରତି କର୍ତ୍ତିକ୍ୟ ଏବ ଏହି ବାହାନାରେ
ସେ ମର୍ମ ପୁରିକୁ ହିମ ନତକ ହିଲା । (ଦଶ ସର୍ବଗର) ।
ଲିଙ୍ଗମାନ ନାମକେଳ ଜଳ ଏବ ଅନ୍ତି ହିମୁକ
ଦୀପାର ଦିଦି ଦିଲ ।

ଦେଖିଯାଇର ମଧ୍ୟ ଅନ୍ତିମ ଦର୍ଶନ

ହେଉଥିଲା । ଶୋଭଣେପରାର ପରେ ସବୁ ଉପରୁ
ହୁଜାର ତାଙ୍କୁ ଅନ୍ତର୍ଭାବ । ଭାଗବତରେ ମଧ୍ୟ ଅଛୁ
ଯେ ନେବେଦ୍ୟ ଛ' ଥର ଆମନ ଏବ ଅତ୍ରନ ପରେ
ତାଙ୍କୁ ଦେଦା ଘରତ । (୮- ୧୨- ୪) । ଅଶ୍ରୀଶ୍ଵର
ଶାକର ଶୋଭଣ ଦାନ ମଧ୍ୟ ସପ୍ରମ ହେଉଛି ତାଙ୍କୁ,
ଏହାର ଅଟନକ ଫଳ ଦୋଳ କୁହା ହୋଇଥିଲା ।
ବିଲକ୍ଷଣ ଶପ୍ତାଧାନ ପ୍ରସରର ବାଚ୍ୟୁ ମିଶ୍ର
କହୁ ଅଛନ୍ତି ଯେ, ତାଙ୍କୁଲାଦି ଉପକରଣ ରହିବାରୁ
ଏହାର ବିଲକ୍ଷଣରେ ଅର୍ଥତି ଶୈଖ ଉପର ପାନର
ଗୋଟିଏ ତଥା ରଖି ଦିଆ ଯାଉଥିଲା । ନୃତ୍ୟ ଗୀତ
ଏବ ଅଭନ୍ୟନ୍ତ ପ୍ଲାନିକ ଗନ୍ଧର୍ତ୍ତର ମଧ୍ୟ ପାନର
ବ୍ୟବହାର ଖୁବ୍ ହେଉଥିଲା । ରେବତୀ ବିବାହପରେ
ଏହାର ପ୍ରସ୍ତୋଗ ଉପସର ଏକ ଅଳ ଥିଲା ।

[ହରକଣ ୧୮- ୪୭- ୭୪]

ବିବାହବ ଉପସରରେ ପାନ ବନ୍ଦ ଦିଆ ଯାଉଥିଲା ।
ହର୍ଷ ଚରତରେ ଅଛି ଯେ ଶକ୍ତିକ୍ଷୀଳ ବିବାହ
ବାସରରେ ତାଙ୍କୁ ଏବ ପଟକାସ (ଅବିର)
ଜଦାମ ଭାବରେ ଫିଆ ଯାଉଥିଲା । ତାଙ୍କୁ ଦଳ
ଅନେକ ମାଙ୍ଗଳିକ କାର୍ଯ୍ୟରେ ମଧ୍ୟ ଲାଗେ । ନବ ଜାତ
ଶଶୁକୁ ଦେଖିବା ନିମନ୍ତେ ସ୍ତ୍ରୀ ମାନେ ତାଙ୍କୁ ଧନର
ପାଇସିଲେ । ଶର୍ଵର୍ଷକ ଜନ ଧରେ ସାମନ୍ତ୍ରମନକ
ଅନେକ ଅନ୍ତର୍ବୁରବୁରଣୀ ପରିଜନବର୍ଗ ସହ
ଦେଖିବାକୁ ପାଇଥିଲେ । ଏହି ପରିଜନମାନଙ୍କ ଧାରରେ
ଅନେକ ମାନ୍ଦିଲ ତ୍ରୁଦ୍ୟ ଥିଲା । ତାଙ୍କୁରେ ଗୋଟିଏ
ତାଙ୍କୁ ବୃକ୍ଷ ଥିଲା । ଏହି ତାଙ୍କୁ ବୃକ୍ଷର ବାଳ
ଲତା ମାନଙ୍କରେ ହେଠି ତାଙ୍କୁ ପରିବ କଟକ ବା
ବିଦା ଲାଗେ ଥିଲା । (ହର୍ଷ ରହିପ ପୃ ୧୩୦) । କାହାରୁ
ଅଧିକାର ଦେବା ସମୟରେ ମଧ୍ୟ ପାନ ଦେଇ ଅପସର
ଦିଆ ଯାଉଥିଲା । ବଜା ଶୁଦ୍ଧିକ ତାଙ୍କୁ ନିୟମ କରି ଥିଲେ
(ହରକଣଦେଖ ୩- ୧୦୨) । ଏହି କରବିବର

ନାଂବୁଲ ମେଦିନ ଗୋଟିଏ ଯମଦତି ମଧ୍ୟମନ ଥିଲା
ଏବ ଏଥିର ସେ ତିନି ଶତେ ହୁଣ୍ଡି ଖେ
କରୁଥିଲେ ।

ଏହାର ସବୁଠାରୁ ଦେଖି କେବଳ କୁଏ
ଶୃଙ୍ଖରକ ବିଦ୍ୟମାନକରେ । କାହିଁ ସତର ପ୍ରତ୍ୟେକି
ପ୍ରପୋଗରେ ତାଂବୁଲର ଅନ୍ୟୋଗ ବହିତ ହୋଇଥାଏ ।
କୌଣସି କବି ଠିକ୍ ମଧ୍ୟ କହି ଅଛନ୍ତି:—

କିଂ ବିଜୁମୋରୁର ନ ମନ୍ତ୍ର ସହିଁ ଗୋଧନ୍ୟା
ଯା ସାଂ ଦଳାଳ ନ ପତ୍ରଘରୁଣ୍ଡ ରଖନ୍ତେ ।
ଏବେବ ବିଜୁହୁ ବିଦ୍ୟାର ନାଗବନ୍ଧୀ
ଯା ସୁନ୍ଦର ରଗନ ଚନ୍ଦ୍ରମଳଂ ନାହେଠି ।
କଣ ପୁରୁଷାଠର ଶାର ମଳାର ଦଳାର ଲନା
କାହାନ୍ତି, ଯାହାକର ଯଦ ପରିମାନକର ଛୁଟକାଳ
କରନ୍ତି ନାହିଁ ? କିନ୍ତୁ ସବୁ ବିଜୁମୋରୁକୁ ମଧ୍ୟରେ
କେବଳ ନାଗବନ୍ଧୀରୁ ଉପ୍ରେସ୍ତ ଦୋଳି ବିବେଚିତ
ହୋଇ ପୁରୁଷମାନକର ନ ନାହିଁ । ଅଳଂକରି
କରୁଥାଏ ।

ମୁଖବାସ ଛଡା ଦାନକୁ ରଙ୍ଗେଇବା ନିର୍ମଳେ
ମଧ୍ୟ ସୁନ୍ଦରମାନେ ପାନ ଶାଖଥିଲେ । ବୁଝି ସଂହିତାରେ
ଉଦୟ ଏଣ୍ଟରେ ନଳ୍କବାକକୁରା ଅପ୍ରସ୍ତ ଏବ ସମ୍ବନ୍ଧ
ହିଁ ପରିତ୍ରକ୍ତ ଆରଣ୍ୟ କାହାରା ନାହିଁ ତାଂବୁଲର
ଲାଳମାଦ୍ବାର ଲକ୍ଷ ପ୍ରଦେଶରେ ଏ ସୁନ୍ଦର ସହିତ
ହଜନା କରିବୋଇଥାଏ ।

ପାର୍ଵ୍ତିହୃଦୟପ୍ରତି ଚକ୍ରବାବା
ମା ପୁଣ୍ୟତ ସମ୍ବନ୍ଧ ଧୀର ଧାରି ଧାରି,
ତାଂବୁଲ ରକ୍ତାଳପତାଗରନ୍ତି
ବିରାଜ ଯୋଗେବ ସହିତ ସହାୟା ।
ଏହା ଦାହୀରେ ତାଂବୁଲ ଶିଳ୍ପମାନକର
ଅଧର ପ୍ରାକୁପିତ ଘୋଟର୍କୁ ଅଛୁଦ ଦଢାଏ ଏକ
ତିକ୍ତାରେ ସହାୟକ କୁଏ । ପାର କରି କ୍ରେତାହିଥାରୁ

ଯେ, ସ୍ଵର୍ଗ କଳତର ସ୍ଥାନକ୍ଷାରା ଭାଷୋତ ଅଳ, ତାଂବୁଲ
ଦ୍ୱାରା ବିଶଦ ଉପ୍ରସ୍ତ, ଏବ ବ୍ୟାକ ପୁଣ୍ୟତ ଦେଶ
ଏକିକ ନାମ ତୁମା ବିଲାସ ବିଲାସିନ୍ତା । ୬୨୫

ଅଟେ — ଅବଶ୍ୟ ଧର କୁମୁଦବାଗଠର ଧ୍ୟାନାଶୀନ୍ୟ
ହୋଇନା ଥାଏ ।

ଦୁଇଧୂପ ପ୍ରପନ ଭିଶ୍ଵାତମଙ୍ଗ ମୋଷ ତ୍ରାଂବୁଲ
ଦୁଇ ଦିଶଦୋ ବିଲାସିନ୍ତାମ୍
ପାସମ୍ଭୁ ପ୍ରତିନ୍ଦୁ ବିବିଦ ମୁଦ୍ରାଯୁକ୍ତା କଠଳା
ଯଦ କୁମୁଦେଶ୍ଵରୀ ନ ଧୂନ ୪ !

କାମଶୁଦ୍ଧରେ ବୋଧକୁ ଏପର ପ୍ରପୋଗ ନାହିଁ,
ଯେଉଁଥିରେ ତାଂବୁଲର ଦ୍ୱେବତାର ବହିତ ହୋଇ
ଥାଏ । ନାମ୍ବା-ବିମୁଖତାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ରତାରୁକୁ
ବିଶାନକ ଥନ୍ତ୍ରମୂରର ଯଳ ରୁହ ନାର୍ମନ୍ତ ପ୍ରତ୍ୟେ ଏବା
ଧେଶ୍ୟକ ବନ୍ଦୁ ଭୁନେତର ସ୍ଵାକ୍ଷର ଦେଖାବଗତ୍ତୁ । ୬୩୦
କବି ଧାନ ପ୍ରସଙ୍ଗକୁ ଲୁହନ୍ତି ନାହିଁ । ମାନିନା, ବିଲାସିନ୍ତା
ମାନକ ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ମଧ୍ୟ ଧାନ କୌଣସି ନା କୌଣସି
ବାହାନାରେ ଆସି ଯାଇଥାଏ । ଅଛୁଦ ମଧ୍ୟ
ମାନଶୋଭାସରେ ଅଛୁ ଯେ ନିଳ ପ୍ରିୟତମ ମାନକୁ ଧାନ
ପଠାଇବୋ କିନର ଜାଞ୍ଚା ସ୍ଵାର ଲକ୍ଷଣ ଅଟେ ।

ଶାତ ଲତୁରେ ଏମାକୁ ଅଭ୍ୟନ୍ତ ଉପାଦନ୍ତେ
ଦୋଳି ସ୍ଵିକାର କରି ଯାଇଛି । ଶାତରବୁର ଉପାଦନ୍ତେ
ସପ୍ତ ତକାର ମଧ୍ୟରୁ ତାଂବୁଲ ମଧ୍ୟ ଏକ । ସପ୍ତ ତକାର
ହେଉଛି—

ତେବେ ତମନ ତାଂବୁଲ ଭୁଲିଜି ଉପ୍ର ତେଜନ୍ତୁ
ତରୁଣୀ ଉପବିଷତ ଶୀତେ ସପ୍ତ ସୁନାନିହି ।
ଶାତ ବାଲରେ ଦେଖାନେ ତାଂବୁଲ, ବିଲେପନ ଏବ
ମାଲାଆରଣ କରି ଏବ ସୁନ୍ଦର ସୁନ୍ଦର କରିବାକରୁ
ଅମୋଦତ କରି ପ୍ରାକୁପିତ କାଳମୁହୂର୍ତ୍ତ ଧୂପ କୁମ୍ଭ ରମ୍ପିତ
ଓପା ଶବ୍ଦକୁ ଉପ୍ରକରଣାବ ପ୍ରଦେଶ ପରିହାରେ ।
ମହା କବି କାଳିଦାସ ଦେଖିବାରେ ଏହାକୁ ବର୍ଣ୍ଣନ

ଦେବବାକୁ ଭୁଲ ନାହାନ୍ତି ।

ଗୁରୁତ ତାଂବୁଲ ବଳେପନ ହୃଦୀ ।

ସୁଣା ସବା ମୋଦତ ବଢ଼ ପକଜାପ ।

ପ୍ରକାମକାଳାରୁରୁ ଧୂପବାସିତ ।

ବିଶ୍ଵି ଶୟାମ ବୁଦ୍ଧମୁସ୍ତକାପ ସ୍ଥିଯିଃ ॥

(ବତ୍ର ୫।୫)

ତିନୁ ରଜ ତେଣର ତାଂବୁଲକୁ ଗୀତ ବନ୍ଧୁର ବିଳାସ
ବୋଲି କହି ଅଛନ୍ତି ।

କୁର୍ତ୍ତର ବୁଝି ସମ୍ବକାର ଭଙ୍ଗ-

ସ୍ତ୍ରୀବୁଲ ମାର୍ତ୍ତିକମୁଦ୍ରକାପ କୁପ୍ରମ୍,

ହାରାନ୍ତି ତାଷ ପୁନୁଦ୍ଵେ ପେନନ୍ତ-

ପାର ସ୍ବେଦିଂ ଶିଶିର କୁପ୍ରାୟାଃ ।

(କାବ୍ୟ ସୀମାଂଶ୍ଚ)

ତ୍ରୀଷ୍ଠ ରତ୍ନରେ କର୍ପୁରବୁଣ୍ଡି, ସମ୍ବକାର ଭଙ୍ଗ;
ଅର୍ଦ୍ଧକମୁଦ୍ରକ ତାଂବୁଲ, ଉତ୍କଳପାର, ସୁରାନିବସ୍ତୁ
ଏହା ଶିଶିରବୁପ୍ରାର ମହାରଷ୍ଟ୍ର ଅଟେ ।

ଧାନ୍ ମାଇବା ସମୟର ଅମୀର କୈକମାନେ
ପାନ୍ତରେ ପତଦ୍ରଷ୍ଟ ବା ନିକାନ ରଖୁଥିଲେ ।
ନାଗରନ୍ତର ଶୟାମ ପାନ୍ତରେ ଏହା ସବୁରେଲେ ପଡ଼ି
ରହୁଥିଲା (ଜାମ୍ବୁଦ୍ର ୧୩।୮।୯) । ବିବାହସମୟରେ
ଗର୍ବ ଭୂତ କିନ୍ତୁ ଶୋଷିଏ ନିତି ଭଇ ମଧ୍ୟମୟ
କିନ୍ତୁ କିନ୍ତୁ ଦେଇଥିଲେ । (ଚନ୍ଦ୍ରପତ୍ର ୧୭-୧୭) । ଏଥିରେ
ନିକମ୍ପ ଶାର୍କ କିମ୍ବା ପିତୃତଳା ଦେଇଲ କୈକକୁ
ସନ୍ଦର୍ଭ ପଞ୍ଚଅଧିତଳା ତ୍ୟ ମାନରେ ପିଂଗୁଛୁଟି ବିନାହିଁ ।
କାରଣ ନିକମ୍ପ ଶର୍କ ପେହିପରି ଲାଲ ଥିବାରୁ ଜଣା
ପଡ଼ି ନ ଥିଲା । ପରମ୍ପରା କେବେ ବାହାରେ
ମୟ ଧାନ୍ତିକ ହଂଦିବାର ଦେଖିଲ ମିଳେ । ବାଜକନ୍ଦ୍ରା
ଅନ୍ତର୍ଜାଲ ପରେ, ନୟୁତ କିନ୍ତୁ ପରମ୍ପରା ରାଜକୁମାର
ନାଗଦିନ, କେବଳ ପରମ୍ପରା ଚାହିଁ ସଜନିନୀ ଏବଂ
ବିଜର ତ୍ୱର ଅଛିତ କରୁଥିଲା । ଏକ ବୁନ୍ଦ ହୁଏ ଜିପା
ହୋଇଥିବା ସ୍ଵର୍ଗ କାହା ଉପରେ ଏପରି ଦାହାଦୁରା
ସହିତ ଧାନ୍ତିକ ପିଂଦ ଥିଲା ଯେ ସେଠାରେ ରହିବାର

ମିଥୁନ ଅଛିତ ହୋଇ ଘାଇଥୁଲା ।

(ଦିଶ କୁମାର ପୁ ୧୯୧-୧)

ରକା, ରହିସମାନଙ୍କ ପାନରେ ପାନ ଦେବାକୁ ତାଂବୁଲକୁ
ରହୁଥିଲେ । ସାଧାରଣ ଲେକନ୍ତ ପାନ ବିକ୍ରି କରୁଥିବା
ଲୋକଙ୍କ ମଧ୍ୟ ତାଂବୁଲକ କରୁଥିଲେ । ଥିବାମାର
ଅନେକ ଜୀବ ମଧ୍ୟର ତାଂବୁଲକ ମଧ୍ୟ ଥିଲେ ।
(ସମାଧାର ୨- ୫୦- ୨୩) ଜାତର କଥାରେ ମଧ୍ୟ

ତାମ୍ବୁଲ ବିକ୍ରେତା ତାମ୍ବୁଲକର ଉଲ୍ଲେଖ ମିଳେ ।
ଗୋଟିଏ ଧୂର୍ତ୍ତ ସାରା ନିର୍ଦ୍ଦେଶର ଦୁୟତରେ ପରସ୍ତ
କରିବା ନିମନ୍ତେ ଗୋଟିଏ ବ୍ରାହ୍ମାର ଅଗର ସୁରକ୍ଷିତ
ଭର୍ତ୍ତାର ସଜ୍ଜା ନଷ୍ଟ କରିବା ନିମନ୍ତ୍ର ତାର ଘର
ପାଖରେ ପାନ ଏବଂ ଗନ୍ଧ ଦ୍ରୁବ୍ୟର ଦୋକାନ ଦେଇଥିଲେ
ଏବଂ ରତରକୁ ଯାଉଥିବା ଏକମାତ୍ର ଧାସୀକୁ ହାତ କରି
ତାମ୍ବୁଲାଦି ଉପହାର ପଠାଇ କୃତକାରୀ ହୋଇଥିଲା ।
ଅନ୍ତରୁତ ଜାତକ -- ୭୧) । ତମ୍ବୁଲଦାୟକ ମଧ୍ୟ ବିଟ,
ବେଟ, ବିଦୁଷକ ନିର୍ମାଣ କରିବାର ଶୁଣ୍ଟି ଏତୀର ସହା -
- ଦୂକ ବୋଲି ଗୁପ୍ତାତ ହୋଇ ଅଛି । (ସହିତ୍ୟ ଦର୍ଶଣ କ-
୩୦। ୪୧ , ୪୭। ୪୭) । ରଜର ତାମ୍ବୁଲକ ନିର୍ମାଣ
ବିଧାସ ପାଇ ହେବା ଅଛିତ । ଅନ୍ୟଥା ଅନର୍ଥ କରି
ପାରେ । କାମଦକାୟ ନାତ ସାରରେ ମଧ୍ୟ ଏହାଠାରୁ
ସାବଧାନ ରହିବାକୁ ଉପଦେଶ ଅଛି । ମହ୍ୟପୁରାଣର
ମଧ୍ୟ ଏହାର ବିଧାସ ପାଇ ହେବା ଉପରେ ଜୋର
ଦଶ ହୋଇଥିଲା ! ଅଜ ମଧ୍ୟ ଅନେକ ଗଢ଼କାତରେ
ଅନେକ ଜାଗରଦାର ଅଛନ୍ତି, ଯେଉଁମାନଙ୍କର କେବଳ
କାମ ହେଉଥିଲା; ସଜାର ଧାନତିନା ବା ଦଟ୍ଟୁଆ ନେଇ
ପାଇରେ ପାଇରେ ଯିବା । ଏକକଷ୍ଟ ନାମ୍ବୁଜ ବିଳିଯୁ
ନଗରର କୃଷ୍ଣ ରାଜକର ‘ହତ୍ପଦ’ ବା ପାଠ ଦଟ୍ଟୁଆ
ନେଇ ଯିବା ଲୋକ ଥିଲେ । କବି ବାଣଭକ୍ତକର
ଦିଲରେ ମଧ୍ୟ ଚଣ୍ଡକ ନାମ୍ବକ ଜଟା ତାଂବୁଲଦାୟକ
ଥିଲା । (ହର୍ଷପୁଣ୍ୟ ୪୨) ।

ଏହି ପାନ ତବାକୁ ସମ୍ବୁଦ୍ଧ କରିବାର ‘କରନ୍ତ’ ଏହି

ବେଳାକୁ 'ସୁତ' ବା 'ରିଟେକ୍' କହନ୍ତି । ସୁତ
ସାମାଜିକ ପରିଵାର ତାଙ୍କୁ କାହାର ଦ୍ୱାରା ଶାମାନିକର
ଆନ୍ଦୋଳିକ ଲକ୍ଷ୍ମୀର ମନେ । ହିତ ଚାରିତରେ ଝାପ୍ତୁଣ୍ଡ
ସରଦୃତାକୁ ମାତ୍ରା ଯଚାନବେଳ ତାଙ୍କ
ସ୍ଵର୍ଗରେ ଯୋଡ଼ା ଆମର ତାଙ୍କୁଲା କରଂ ଏ ଦ୍ୱାରା ନା
ମର୍ତ୍ତ୍ୟ ଥିଲା । କାହାଦିରେ ରାଣୀ ବିଲାସଦତ୍ତଙ୍କର
କରକାହିଁନାର ନାମ ମକରଙ୍କା ହିଲା ଏବଂ ସେ
ରଜାଙ୍କ ହାତକର ବିଶାଦର କାରଣ କଣ୍ଠର ହିଲା ।
ଚନ୍ଦ୍ରପ୍ରାତିଷ୍ଠକର ତାଙ୍କୁଲ କାଳ ଦିନିମ୍ବ ଧନ୍ତୁଲେଖନ
ଏବଂ କାହାଦିବଟର ଉଠାଳିକା । ଏମ୍ବେ ଦୁଇଜନାଯାନ
କାବ୍ୟରେ ଦ୍ଵାତର ବିଶସନୀୟ ସମେଶ ଦିନନ କର
ଥିଲେ । ଚନ୍ଦ୍ରପ୍ରାତିଷ୍ଠକର ଘରେବେଳେ ନିଜ ପିତାଙ୍କ
ସ୍ଵର୍ଗରେ ସାଧାର କଟକେକୁ ଫଳେଟ ଧନ୍ତୁତିଖିବେଳ
ପିତାଙ୍କ କରକ ଦସିନା ଶାନ୍ତି ନିଜର ଉତ୍ତରାୟ
ଆଧନିରୁଧ୍ଵର ବିଛାଇ ଦିଇଥିଲା । ତାମି ଚନ୍ଦ୍ରପ୍ରାତିଷ୍ଠ
ଭୂମି ଉପରେ ବର୍ଷିଥେଲା । ମଧ୍ୟାପ ଅଧ୍ୟକ୍ଷପାଳ
ଖାଇବା ଭଲ ବେଳ କୁଣ୍ଡା ଚାରି ନ ହିଲେ, ତଥାପି
ଏହି ଲକ୍ଷ୍ମୀର ମାନେ ତଥା ୫୫, ୮୦୯ ଆଦି
ଏତେ ପାନ ଖାଇଥିଲେ ଯେ, ଶାମାନିକର ଓଷ୍ଠୁ ଜଳା
ପଢ଼ି ଯାଉଥିଲା । ମାଲତୀର ଅଧିକାଳର କୃଷ୍ଣଙ୍କ
ସ୍ଵାର ଏବେ ଜଳା ମୋଙ୍ଗ ଶାର୍କାଲ ରେ ଦେଖିପିର୍ବଳ
ଦେଖେ ଏତଥ ଲୋକାନ୍ତଙ୍କଳେ କୁଣ୍ଡ ମନେର ମୁଣ୍ଡ
ଛୁଟାଇଥିଲା ଲିଲି ସ୍ଵର୍ଗଦ୍ୱାରା ଦେଖିଲାନ୍ତଙ୍କୁ
ବିମନ କରୁଥିଲା । (ଖର୍ତ୍ତ ପୃଃ ୩୨୫) । ପହଞ୍ଚଲେଖା

ଏହି କେହାରକର ଉପ୍ର ମଧ୍ୟ ବିମ୍ବ ନାହିଁ । ଗଜ-
କନ୍ୟା ଅନ୍ତର୍ଲିଙ୍ଗ ରକମର ଠାରୁଥିଲା । ଗଜ-
ଶ୍ରୀରଥିଲା, ଏହି କାହାର ଶଳିକରିବ କାହା
କରିବ, ଏହି ପିଣ୍ଡ ରକିଟାର ତିରିବି କଳା
ଦେବାର ଥିଲା । ଏହା ମେତାର ମଧ୍ୟରୀର ତିରି-
ଥିଲା, ଯୋଧାଙ୍କୁ ‘ଅଧିକାରୀ’ କହିଥିଲା । ଚୁଣିବିଷ
ଏହିର ଅଧିକାରୀଙ୍କରୁ ପାନ ଦାଖାର ନରତଥରିଥିଲା ।
(ସେ ଦୂରାର ପୃଷ୍ଠା ୩୦) ଏଥିରେ ଧାନ୍-ରନ୍ ଜର୍ଣ୍ଣର
ଧାନ୍ କାତି ଶୁଦ୍ଧ ଘୁଣି ପ୍ରବାନ୍ଦ ପଥ ରହିଥିଲା
କହାର ଦକ୍ଷ୍ୟ ରହୁଥିଲା ମଧ୍ୟ ମେଇଥିଲା, ଦକ୍ଷମଧ୍ୟ
କେବିନ୍ତକାହିଁ ରହିଲା ଏହି କାହିଁ ମେଇଥିଲା ।
କୁଟର ଧ୍ୱାନା ‘ମିତିରାତ୍ର ସମ୍ମାନିତ ଆର୍ଟ’ (ପୃଷ୍ଠା ୩୪)
ରେ ଗୋଟିଏ ଶୁଦ୍ଧ ଶ୍ଵାଶରୁ ଦକ୍ଷ ହନ୍ତାର ଅନ୍ତର୍ଲିଙ୍ଗ
କରିଅଛନ୍ତି ।

ଶ୍ରୀ ପାତ୍ରିତ୍ୟରେ ମୟ ଏହାର ଉପଯୋଗ
କିମ୍ବା ନୁହେ ; ଏଥା ବାହୀନର ଜାନ ଏହିକିରେ ଅଳେକ
ଲୋକକ ପ୍ରବାଦି ଏକ ଜୀବିନ୍ଦୁ ପ୍ରାୟ ସମ୍ମାନ ଉଚ୍ଚ
ଅଛି । ସମୟାନ୍ତର ତାହାର କର୍ତ୍ତାଙ୍କର ଉଚ୍ଚା
ରହୁଲା । ଆଗମ୍ବା ଅନୁସରଣ୍ୟ ପଠନ ପରିନିଜର ଦ୍ୱାରା
ସମୃଦ୍ଧତ ଦିଅଣିଲୁ ଅପରାଧିକାଙ୍କୁ ର ଅନୁଭାବନ୍ତର
ଦ୍ୱାରା ପରିଷର୍ପ କରିବା ପାଇଲା । *

* ଦେଖିରେ ସ୍ଵଳ୍ପିତ ଏବଂ ଶବ୍ଦଭାବରୀତି ପରିକାରେ ପ୍ରକାଶିତ ପ୍ରଦକ୍ଷିଣ ଲୋକଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଅନୁଯୁଦିତ ଏବଂ ମନ୍ଦିରରେ ଉପରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ ହେଲା ।

ଭାବତୀୟ ସଂଗୀତ

[ଶ୍ରୀଧାରମଣ ରୟ]

କରନ୍ତୁ ହେଉଥିରେ କରନ୍ତୀସ ଅଲୋଚନା କଣ-
କୌଣସିଲେ ଏହା ଏତେ ପ୍ରାଚୀନ ଯେ ଏହାର ଉପରେ
କେବେ ୨୫ ୨୩୮, କେତୋ କଟକ ସମ୍ବନ୍ଧ
ସାଧିତୁଥିବା ଏହାର ଉପରେ ଦୃଷ୍ଟିରେ ପ୍ରାଚୀନ
ପ୍ରସ୍ତୁତ ପ୍ରକାଶକୁ ରୁଦ୍ଧ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ବିଭଗ କରିଯାଇ
ପାରିବ। ଯଥା :— ପ୍ରମେ ମଳ ବା ବୈଦିକ ସୁଗ,
କୁଞ୍ଜାୟତ୍ତିଷ୍ଠ ସୁଗ, କୁଞ୍ଜାୟ ପ୍ରାତ୍ମକାସୁଗ, ଏବଂ କର୍ତ୍ତରେ
ଦୃଷ୍ଟି ସୁଗ ।

ଆଜିର ଗଭିରର ଲ୍ଲିକ୍‌କାରିତ ଏହି ଥିଲ ପ୍ରାତନ
ସୁଗ କୁଞ୍ଜାୟତ୍ତିଷ୍ଠ ଉପରେ କାରି ଯେ, ସେତେ-
ଦେଖିଲେ ଭାବରେ ମର୍ମାତର ଭେବଳ ଅସ୍ତ୍ର
ଥିଲା ଏହାର ନିର୍ବିର୍ମାଣ, ତସି ସମୟରେ ସଙ୍ଗାତ ପରିଦ୍ଵାରା
ତଥା ଉଚ୍ଛବିତ୍ୟ କଲାପରେ କରିବାର ପରିପରା ପରିଦ୍ଵାରା
ଏହା ତସି ଏମଧ୍ୟରେ ଏହାର ସୁର ରତନା ଓ ଲକ୍ଷ୍ମୀ
ବିଜ୍ଞାନର ପୂଜାରୀ ତଥା ସୁତରାପତିଯାରୀ ସରୀର
ସନ୍ଦର୍ଭୀ ଗରେଷଣା ଦେବିକ ଉତ୍ସମାନକହାର ସ୍ତର-
ଦ୍ୱାଳୀ । ଅତେବେଳେ ଏହାର ମନେ ହୁଏ ଯେ, ଅର୍ଥ ନିଷ-
ମାନେ ସଙ୍ଗାତକୁ ଅନୁଭବ କରିବ ସାମାରେ ଅସମ୍ଭାବ
ହୁଳେ । ନିର୍ମାଣ ଯିଲା ଭାବୀ ସୁଗର ବିରକ୍ତ ପାଞ୍ଚାହିଁ
ଆସାନ ପ୍ରମାଦ ।

“ମଳ ବା ବୈଦିକ ସୁଗ” :—

ଏହି ସୁତରାପ ଦେବିର ଦୃଷ୍ଟି । ତେବେଳେ ମଧ୍ୟରେ
ସାମରଦ୍ବୀପରରୁ ସଙ୍ଗାତର ଦୃଷ୍ଟି ଅତ୍ୱା ମଳେ ।
ପଣ୍ଡିତଙ୍କର ମୂଳରେ ସାମଦେବୀର ପ୍ରତିବିରକ
ଭାବ ପାର ଘେରିବାରେ ପୁଷ୍ଟ ମନ୍ତ୍ରରେ, ତହିଁରେ
ପାପର ସାମାନ୍ୟର ଶ୍ରୀମାତା ପଢି ଅଛି ।

ସାମଦେବୀକୁ ପ୍ରକାଶରେ ସାତ ଗୋଟି ଅଧ୍ୟାତ୍ମ
ଅଛି । ପହିଁର ଦେବଦ କିମ୍ବା ଗାନ୍ଧୀଜିବାକୁ ହୁଏ
ତା’ର ଦେଳୀ ଭାବରେ ଅଛି ।

ଅପର, ଶବ୍ଦ ଶଶ୍ର ତଥା ଥୁନିର ପ୍ରଳାପ ଏବଂ
ଦିକେତ ଧର୍ମଦାର ଦତ ଭାବୀ ସେମାନଙ୍କର ଉପରେ
ଲିଯୁତହେବ ଭାବର ମଧ୍ୟ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଅଛି ।
ସଙ୍ଗାତ ସହିତ ଦେଖିବାର ଏତେ ସନ୍ଧି ସମନ୍ବନ୍ଧ
କାରଣ ଏହି ଧେ, ପ୍ରମାଦରେ ଦେବଦର ପୁତ୍ର ଗାନ୍ଧି,
ଦେଖି ଆରାଧନାର ଗୋଟିଏ ଅଳ ଥିଲା । ଉପରେବେଳେ
ମଧ୍ୟ ଏହି ସଙ୍ଗାତ କଲାକୁ ମୁହଁ ଦେବଦ ଅନ୍ତର କରି-
ଥିଲା । ଏବେଳେ କାରଣକୁ ପ୍ରୀତିମହିଳାଙ୍କ ସଙ୍ଗାତକୁ
ବିଦ୍ୟାଧୟୟାନ ମଧ୍ୟରେ ସନ୍ଧି କରିଥିଲେ । ତେଣୁ
ମୁହଁର ବ୍ୟାକରଣ, ଜାଗାଣ, ନ୍ୟାନ, ଦର୍ଶନ, ଦୂତ,
ଦେବାକୁ ଅସ୍ତ୍ରବଳ୍ୟ ଉତ୍ସାହ ପ୍ରତ୍ୟେକଟି ସଙ୍ଗାତର
ଦ୍ୱାରରେ ରଚିଛି ।

ମହିମାନେ କହିନ୍ତି ଯେ ଗାନ୍ଧି ଦେବ ସାମ-
ଦେବର ବହୁ ଦୃଷ୍ଟି ଲିଖିଛି । ଅତେବେଳେ ଏଥିରୁ
ପୁଷ୍ଟ ବ୍ୟାକାଜାତକୁ ଦେଖି, ଦେବିକା ଦୃଷ୍ଟିର ବହୁ ଦୃଷ୍ଟି
ଭାବରେ ସଙ୍ଗାତ ନାହିଁ । ଥିଲା । ବର୍ତ୍ତିମାନ ଅର୍ଥ
ନିଷ ମାନଙ୍କର ବେଦାଦି ଶର୍ମି ଶାସ୍ତ୍ରର ଶ୍ରମାଣ ମେଲେ-
ଯେ, ଦେବିକ ବା ମତ ସୁଗର ଭାବରେ ସଙ୍ଗାତର
ହୁଏମାତ୍ର ଥିଲା । ତୁମେ ରହିଥୁବା; ଏ ପୁଗରେ
‘ଯାଜିବଳକ’ ସୁଧ ଥୁବୁମ୍ ଦେଖିବେ ରଚିଛି । କବି-
ମାନେ ନିଜ ଭାବ ପରିପରାଦାର ଭାବ ଅନୁଷ୍ଠାନିକରେ
ଦୃଷ୍ଟିକରି ରହିଲା ପ୍ରାତିକାର କରି ପାରୁଥିଲେ ।
ମହିମା ଯାଜିବଳକ ପେତ୍ ଶ୍ରୋଦିତର ନିଜ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ

ଲକ୍ଷ୍ୟ କିମ୍ବା କିମ୍ବାଳ ବିଷୟ କହିଛନ୍ତି, ତହଁରେ
ଜ୍ଞାନୀ ଏକ, ଜୀବ, ସ୍ଵର୍ଗି, ଏଥିଂ କିମ୍ବା ଭାଗରେ ବିଭିନ୍ନ
ବିଭିନ୍ନଙ୍କି । “ସା—ରେ—ଗା—ମ—ା—ଧ—ନ”
ଏହି ସାତିଟି ସ୍ଵର ମଧ୍ୟରେ ‘ରେ’ ର ‘ା’ ସହିତ,
‘ଗା’ ର ‘ନ’ ସହିତ ଏବଂ ‘ସା’ ର ‘ମା’ ର ‘ଧା’
ସହିତ ସମ୍ପଦ ଥିଲୁ ବେଳି ସଂଚଳର ଦେଇଛନ୍ତି । ଅନ୍ୟାନ୍ୟ
ହିନ୍ଦୁଜୀବୀ ସଙ୍ଗାତ ପଢ଼ି ଅନ୍ୟାନ୍ୟରେ ଏହି
ନିଯମରେ ‘ବାଦୀ’ ‘ସବାଦୀ’ ନିର୍ଣ୍ଣୟର ବିଷୟ ଥିଲୁ ।
ଅତିଏବ ଏହି ହିନ୍ଦୁଜୀବୀ ବିନାନ୍ତରୁ ହିନ୍ଦୁଜୀବୀ ଏବଂ
ଅଛୁଟ କଥ, ଏ ଦୁଇତର ମଧ୍ୟ ଏହି କଥ ଡେବଲୋ ନାହିଁ
ନୁହେଁ କୃଷ୍ଣ ମଧ୍ୟ ଭାବରେ ଥିଲା । ଏକାର୍ଥ୍ୟର
ପ୍ରାଣୀ ଦୂର ! ଉପନିଷଦ୍ ଏହିର ସାହିତ୍ୟ । ଏଥିର
ଶୋକମାନଙ୍କୁ ଧର୍ମର ଗୁଡ଼ ଭବ୍ରୁ ସ୍ଵର୍ଗ କାଠନ୍ୟ
ଆଖିରଣ୍ଟକୁ ଦାଦ ଦଦଲେ ଧାରୀ ରଖେ ତାହା କେବଳ
ସର୍ବତର ସ୍ଵର ମୁର୍ଛିଲା ଓ ସ୍ଵର ଗ୍ରାମ ଭବ୍ୟାଦ ଏବଂ
ତାହାର ସୁଷ୍ଠୁ ଭାବର ସଙ୍ଗାତର (ଶାକ, ହିନ୍ଦୁଜୀବୀ
ସଙ୍ଗାତ ପରିଷାନ୍ତନୁଷ୍ଠାତର) ‘ନାହ’ କଥା ଭାଙ୍ଗାଲାନ
ସମୟକୁଳପନ କରୁଥିଲୁ । ଏହିପଦ୍ଧତର ଏମାନ୍ତ ଥିଲୁ,
ଧାରୀ ସାଧାରଣ ହୁଏଥାଇ ଭିନ୍ନ ଭଳମର ଥିଲେ ।
ଦେବତାମାନଙ୍କର ନାମ ଓ ଗୋତ୍ମାନଙ୍କର ନାମ
ବିଲଭିତ ଛନ୍ଦପୂରୁଷ ଶ୍ଲୋକ ବୁଦ୍ଧିକଳ୍ପ ଟାଇ ଆକାରେ
ଗାନ୍ଧୁତରେ । ଆହୁଃ ମଧ୍ୟ ଚନ୍ଦର ମାତ୍ର ସମରରେ
ମହିଷିମାନେ ଦ୍ରୁଷ୍ଟିକୁଳ ତେବେ ‘ତ୍ରି’ କାଳ କାଳରେ
ନାହିଁ ତାହା ଶିତଶ୍ଶିଷ୍ଟର କାଳର ଚନ୍ଦରାଏ ଉଦ୍‌
, ‘ତ୍ରି’ କାର ସଙ୍କଷିତ ଧାରୀ ପରିଷାନ୍ତ ଅନ୍ତରୁ ଏବଂ
ପରମ ପରିଷାନ୍ତ । ଆହୀ ମହିଷିକ ମତରେ, ଦ୍ରୁଷ୍ଟିକୁଳ
ଦତ୍ତଜୀବୀ ‘ତ୍ରି’ କାର ସପ୍ତଧୂନିର ଶଶିର ମନୁଷ୍ୟର
ଦୁଦିନାଜୀବର ଦୂନିତ ଦୁଇ, ଏହା ମନ୍ଦିଳ ଏହିରୁତର
ବିଷୟ । ଅତିଏବ କ୍ରିତ ‘ତ୍ରି’ କାର ହୁଏ ଓ ଶବ୍ଦପୂର୍ବ
ସଙ୍ଗାତର ଦୁଇ ଅଚିତ । ‘ଦୁଇଗୁ’ ଏହାର ପରଦର୍ଶି
ସମୟ ଧାର ସୁଦର୍ଶର ଦେବ ଗାନ୍ଧାର ରାତି, ଏବଂ
ତାହାର ଅକରଣର ସୁଦର୍ଶ ନିଯମ ବର୍ଣ୍ଣିତ ଦେଖିଲା

ଥିଲା । ନାହିଁ ମଧ୍ୟ କୌଣ୍ଠର ଦେବର ଛନ୍ଦ ତଥା
ଗାନ୍ଧାର ଶେଳୀକୁ ଲାଗିଥ କରୁଥିବା ସବେଳୁଟୁ
ଦୁଇ ଗୁଡ଼ିକରେ ସଙ୍ଗାତର ଭବ ତତ୍ତ୍ଵର ଅଭ୍ୟାସ
ମଠର । ସେ ଯୁଗର ଆର୍ଦ୍ଧମନ ଏହା ଯେ, ପାତ୍ର-
କାଳରେ ଯେଉଁ ପୁତ୍ରରୁହୁତ ସାମଦେବ ଗାନ୍ଧାର କରିବେ
ଆଜିର କଣ୍ଠ ଦ୍ରୁଷ୍ଟ ତାହା ମୁହଁଭାବର ଦେବ । ଦରକାର ।
ପାଇଲ ଦୁଇର ରତ୍ନର ମହିଷି ପାଇଲାଙ୍ଗ
ଦୁଇ ମୁଗରେ ଏହାକୁ ଛନ୍ଦର ପ୍ରାଣୀ ପ୍ରାମାଣିକ
ଆହୁ ନାହିଁ ମାତ୍ରମାତ୍ର ମନ୍ଦିଳର । କବି
କାଠାନ୍ତର ମଧ୍ୟ ନାହିଁ କିମ୍ବା । ଆଜିର ଭତ୍ତର
ଅନ୍ତର ଶାସ୍ତ୍ରର ‘ଗାନ୍ଧୁଲ ବିକାଶର୍ତ୍ତ’ ‘ଜନ୍ମ-
ବଜ୍ରା,’ ‘ମଳନୀ,’ ‘ମରାକାନ୍ତା,’ ‘ଶିଂଧ୍ବା,’ ‘ଶାଳିନୀ,’
ପ୍ରତିଧର ପ୍ରତିଭାବ ହୁତମାନଙ୍କର ନିର୍ମିତ ବସନ୍ତ ବର୍ଷିତ
ଥିଲୁ । ତତ୍ତ୍ଵ ଏଥିରୁ ଶୁଣ୍ଟ ବୁଝା ଯାଉଥିଲୁ ତେ ଏହି
ଦୁଇ ଯୁଗରେ ସଙ୍ଗାତ ଆହୁରେ ଶୁଭେ କୃଷ୍ଣର ଭତ୍ତ-
ପ୍ରତିଭା ଆପଣିଲା ।

ଏହି ସନାତନ ଭାରତୀୟ ସଙ୍ଗାତ କେମେ ଭାରତୀୟ
ଆର୍ଦ୍ଧମାନଙ୍କ ସାଧନାଦ୍ୱାରା ସହୃଦୀ ଲାଭକର
ଭାବରେ ଏକ ଦୌରାଦାନ୍ତିକ କଳାରୂପରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠା
ଲାବ କରୁଥିଲା । ଆହୀ ମହିଷିମାନେ ଯେଉଁ ‘ତ୍ରିକାର’
ଧରି ବା ନାହିଁ ବିଶେଷ ଦୁଷ୍ଟ ଦିବାଲି ଅବଧାରଣ କରୁ-
ଥିଲେ, ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ ନାହିଁ ଶାଶ୍ଵତ କାଳର ସାତୋତ୍ତ୍ଵ
ସ୍ଵର ଯଥଃ—“ସା, ତର, ଗା, ମା, ପା, ଧା, ନି,”
ପୁଣି ଉକ୍ତ ସାତି ଦ୍ଵରା ସମ୍ପଦରେ ନାନାକୁଳର
ଶବ୍ଦ ହାତେଶ ଦୁଷ୍ଟ କରିଲ । ଆହୁତା ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ
ଦେଶମାନଙ୍କରେ ନିଜ ନିଜ ହୁତିଥିନ୍ଦ୍ରାୟୀ ଯେଉଁ
ମନୋରଞ୍ଜିକ ଗାନ୍ଧାର, ବାଦ୍ୟ ଓ ନୃତ୍ୟମାନ ଦୁଷ୍ଟ
ହେଲା ସେ ସବୁର ନାମ ଦେଲେ ‘ଦେଶ’ ଅର୍ଦ୍ଧକ
ଦେଶ କଟଶରେ ଦୁଇକଳ ମନଶାର ଶବ୍ଦ, ଯେଉଁ
ରାଗ କି ଶାସ୍ତ୍ରର ନିୟମ ସହିତ କୋଣି ସମ୍ମନ

ଦୟା । କେତେ ପ୍ରତି ଦିନ ଶାସ୍ତ୍ରର ମାତ୍ରାନ୍ୟରେ
ଗଠନ , ତାହାର ୧୯ ‘ମାର୍ଟ’ ଏହାରି । ଏହି ମର୍ତ୍ତ
ସଂଜ୍ଞାର ସନ୍ଧେରେ ଛଥ ରଣ ଓ ଛିତ୍ରଶ ସଗଣୀ । ହାୟ
ଦେବିଙ୍କ କାଳରୁ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ କାଳ ବା ମହାବିରର କାଳ
ଏହିନ୍ତି ସେ ରତ୍ନଶକ୍ତିର ସୂର୍ଯ୍ୟ ବା ନିୟମକୁତ୍ତକ
ଦେଖିବା ଶୁଣି ଶୁଣି ଆୟୁର୍ କର ଅନ୍ତରୁଲେ । କିମେ କିମେ
କେତେବେଳେ ଆହଁ ଏଣ୍ଟ ତ ଉଚ୍ଚର ସଗଣଶକ୍ତିର ସୂର୍ଯ୍ୟ-ଧୂର୍ବ
ଲିପିଦେଇ କାଳ ବାକୁ ଚଢ଼ା କଲେ । କାଳ କିମେ
କେତେବେଳେ ସାରୀତ ସ୍ଵର୍ଗକୁ ଗ୍ରହ ମଧ୍ୟ ପ୍ରକାଶ ପାଇଲା ।

ପର୍ଥ ଫର ଶତାବ୍ଦୀ ମଧ୍ୟରେ ଭାରତ ମୁନି ନାଟ୍ୟ-
କାଳୀ ସ୍ଵର୍ଗକୁ ଏକ ପର୍ମହାତ୍ମି ଗ୍ରହ ରତ୍ନା କଲେ ।
ଯାହାର ନାମ ‘ଭାରତ ନାଟ୍ୟଶାସ୍ତ୍ର’ । ତେଣୁ ସର୍ବାତ
ସ୍ଵର୍ଗକୁ ଗ୍ରହ ରତ୍ନାର ଭରତ ମୁନିଯେତେଳେ
ସବୁ ଶୈଶ୍ଵରୀ । ୧- ଶ ଶତାବ୍ଦୀର ମଧ୍ୟ ରତ୍ନରେ ଲୋହନୀ
ବକି ୧୦ନୀ ରତ୍ନରେ ‘ରତ୍ନ ରତ୍ନଶାସ୍ତ୍ର’ । ୧ଶ ଶତାବ୍ଦୀ-
ରେ ଶାମାନୀ ଶାର୍କର୍ ଦେବ ଅତି ଏକ ନୃତ୍ୟ ପରିକଳିତ
ସର୍ବାତ୍ମା ଗ୍ରହ ଲୋହନୀରେ, ଯାହାନାମ ‘ସର୍ବାତ୍ମାକଣ୍ଠ’ ।
ରତ୍ନ ନାଥ ପ୍ରତ୍ୟେ ଅକ୍ଷୁଣ୍ଣ ଶାର୍କର୍ ପଣ୍ଡତ ଏ ଗ୍ରହର ପ୍ରତ୍ୟେ
ପ୍ରତି ଶୀକା କାହିଁ ଅଛନ୍ତି । ୧୯୪୪ ଶତାବ୍ଦୀରେ
ଚାରି ପରିଧିର କର୍ତ୍ତା ଲୋହନୀରେ ସର୍ବାତ୍ମା କଳିପିଥିମ୍ ।
ଆହୀପରିର ‘ରତ୍ନଶାସ୍ତ୍ର’, ‘ରତ୍ନଶକ୍ତି ଦାର୍ଶି’ ‘ସଂଗୀତ-
ପାରିଶଳନ’ ଏବଂ କବି ରତ୍ନଶକ୍ତି ଲିଖିତ ‘ଅନ୍ତରଭିଲାଷ’
ଦେଖୁଣ୍ଡ ଅନ୍ତରଭିଲାଷ କବି ସର୍ବାତ୍ମା ଶାସ୍ତ୍ରର ଭ୍ରମିତାରେ ।

ପରିପରାର ସମ୍ବନ୍ଧ ବୌଙ୍କ ଦୂରରେ ବୌଙ୍କ
ଶର୍ମର ପ୍ରବର୍ତ୍ତନ ଆବଶ୍ୟକ ସର୍ବାତ୍ମା କୃତି କରିଗଲା ।
ତାହାର ଶ୍ରୀପଦର ପୁଷ୍ପମାନାର ଶାସ୍ତ୍ରକୁପରେ ।
ରତ୍ନଶକ୍ତିରେ ରତ୍ନଶକ୍ତି ହିନ୍ଦୁମାନେ ସଂଗୀତର
ପ୍ରତିନିଧିତ୍ବ କରି ରତ୍ନଶକ୍ତିର ଧୂତରେ ମନ ପାଇବା
କାଳ ଦେଖାଇଁ ରେହା କାହିଁ ପାଠର ଅତିର ସଂଗୀତ
ପାଠ ଦସେଇଁ । କିମେ କୃତି ଅନ୍ତରଭିଲାଷ ଏହି ପିଲାଷ

ଦେଖିବାର ମଧ୍ୟରେ ଅତି ଦେଖାଗଲା ନାହିଁ ।
ଅସିଲା ମହାତ୍ମାରେ କାନ୍ଦେନ୍ ଘୁର । ଯଦି ତେ
କାନ୍ଦେନ୍ ହିନ୍ଦୁ, କିନ୍ତୁ ଶାର୍କର୍ ପ୍ରତିକର ଜୀବାରେ
‘ତାକୁ ଅଗର୍ଥୀ ମୁଖଲିମାନ ହେବାରୁ ପରିଥିଲା ।
କାନ୍ଦେନ୍ ପ୍ରତିକର ଅନ୍ତର ଗୋଟିଏ ସର୍ବାତ୍ମା ପରିଶାରୁ । କିମେ
ତାକୁ ରତ୍ନଶକ୍ତି ପ୍ରମାଣେ ମୁଖଲିମାନ । ସେମାନେ ସର୍ବାତ୍ମା
ଶୈଶ୍ଵର ତାନ୍ତ୍ରସନ୍ଧି ଅତିରୁ ହେବାରେ ବେଳେ ବେଳେ
ଶ୍ରୀଦୁର୍ଗାର ଏହି ପାଠର ଭାବର ଭାବର ଭାବର ।

‘ପଶାର’ ରତ୍ନରେ ଗୋଟାଏ ଦୁଇଟା ସ୍ଵର ଭଲଟ
ଧାରିଟ କଟି ନାମ ଦେଲେ ‘ଦିନକ ମନ୍ଦିର’ । ଆମର
ଜିବା ସାହେବ ପାକିଶାନ କଲାପରି ସେମାନେ ବେଳେ
ଦସିଲେ ଏହୁଆକ ଆମର ‘ଗର୍ଭ୍ୟାନା ଶିଳ’
ଚିତ୍ରିତ ସମ୍ମର୍ଦ୍ଦି । ଅମର ରତ୍ନମାନଙ୍କ ନାମଥିଲା ‘ଶ୍ରୀ’
‘ନଟ’ ‘ରତ୍ନରବ’ ‘ପମ୍ପମନନ୍ଦା’ ‘ରତ୍ନବ’ ‘ରୂପାଳ’
‘ଶର୍କରାଭରଣ’ ‘ନଟନାରଯୁଦ୍ଧ’ ‘ମଧ୍ୟମାଧବ’ ରତ୍ନଧାର ।
ଏହି ଶୁଭମାନଙ୍କର ନାମ ଥିଲା ଶାବା; କୁମୁଦଭାଗ-
ମର୍ତ୍ତା; ରତ୍ନବିଜି; ରତ୍ନନା, ଦୟାଦିଜା; ରୋଦ୍ରୀ
ବୁଦ୍ଧ । ଆମରେକୁ ରତ୍ନ କିନ୍ତୁ ଶୁଭମାନଙ୍କ ନାମରୁ
ଠାୟ ନାଟା ନିଶ୍ଚଯ ଅନୁମାନ କରିଥିବା ଯେ,
କିନ୍ତୁ ନାମ କିମେ ରତ୍ନ ମୂଳ ସମ୍ବନ୍ଧ କିନ୍ତୁ, ଏହି
ମୁଖଲିମାନଙ୍କର ‘ରତ୍ନଶକ୍ତି’ ରତ୍ନଶକ୍ତି ନ ପାଠର,
ଯଦି ସେମାନେ ଆମର ରତ୍ନଶକ୍ତି କହନ୍ତି ତାକୁ ‘ପିଲାଷ
ପାଠ ମୁଲକ ତାର’ ନାମ ରତ୍ନା ଅତି କଣ ବହିବା ।

ପୁରା ବିଷୟ ଦିନକ ଶତାବ୍ଦୀର ଧୀରେ ଧୀରେ
ବାରିଭାସୁ ସଂଗୀତ’ ପୁନେ ରାଧୁ ଅବଶ୍ୟ ହିନ୍ଦୁକ ହାତରୁ
ଅସିଲାଣି । ରତ୍ନଶକ୍ତି ହିନ୍ଦୁ ବୁଦ୍ଧ ନିଜ ଧରଣର
ବାଦୁକ ପୁରୁଷ । ରତ୍ନଶକ୍ତି ଲାଭ ମଳନି,
ଅତି ମୁଖଲିମାନ, ଓପ୍ରାଦୁକ ଗୋଟିଏ ରତ୍ନଶକ୍ତି

ମନ୍ଦିର ପାତା ପାତା ପାତା

କେତେବେଳର ନାମ ଏହି— ୧ ପଞ୍ଚିତ ବ. ଏବୁ
ଭାଷ୍ୟ ସେ ଭାବତାୟ ଲକ୍ଷଣ ସରୀର
ନାମର ଶଶ୍ର ପୁଷ୍ପର ବଗୀର କରିବାକୁ ଦେଇ
ଥମର ହୋଇରନ୍ତି । ଏପରିମାତ୍ରା କେତେବେଳ ଲକ୍ଷ
ସାରାଶୋର ଅଜ୍ଞାନ କେବୋର ଥିଲା ବର୍ତ୍ତମାନ,
ଗାଲପୁର ପ୍ରତିକର ମୁଁନ୍ଦ୍ରାନ୍ତିର ଏହି—

୩୫ ପାତା, ୩୬ ପାତା,
ପାତା, ପାତା, ଏ ପରେପର ଦଳିଲ ଦେଖି
ଏ ପଞ୍ଚିତ ତେବେଳ, ୬ ୮ କଣ ମାତ୍ର;
୭ ଶମ ଦାସ; ୮ ମନୋହର ଭାରରେ; ୯ ଲକ୍ଷ-
ଦଳିଲ, ୧୦ ପ୍ରଫେର ପଞ୍ଚବର୍ଷନ; ୧୧ ପଞ୍ଚିତ
ଚାରିପରେ; ୧୨ ନାରୀଶଶ ଭ୍ୟାସ ।

କୋଣାର୍କ କଳାମଣ୍ଡଳର ଅନୁଷ୍ଠାନ ଲିପି

ଉପକ୍ରମ ସଂଶୋଧ ଉତ୍ସାହ :—

୧୯୫୩ ଶାହରେ କେନ୍ଦ୍ରିକ ଭାଷା ସମ୍ପଦ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ
ପରିବଳିତ ହୁଏ । ଏହି ବିଦ୍ୟାବିଗମ ଚିନ୍ତାତା ହୃଦୟ-
ବରେ ଶିଳ୍ପୀ ଦ୍ୱାରେ ଧରାଦାର୍ଦ୍ଦିତ । ଏହାର ସାହି-
ତ୍ୟରେ ବିନେ ଛବିନାଟରେ ବିଶ୍ୟାତ ଅମର ନୂତିଶ-
ଶିଳ୍ପୀ ୮ ଶୁଭେତ୍ର ସର୍ବତ୍ରିକଳା ଶ୍ରୀ ଜଳାଶୀଲ ବିଶ୍ଵା-
ଧର୍ମବିଦ୍ୱାନୀ କଥାଖଲେ । ଏହି ଦୁଇଟି ଧରଣୀର ଜ୍ଞାନ
ପ୍ରାୟ ଏକ ପରମାଣୁର । ତାହାର ଜଳାଶୀଲର ପରି-
ବଳନାକୁ ଏକ ବିଶ୍ଵିଷ୍ଟ ଖୁପ ଦେବାକୁ କିନ୍ତୁ ବନ୍ଦ୍ୟ ଲାଗି
ଥିଲା । ବାଲର ଜତ ସତ୍ତବ ସରଗ ଏହି ଆନନ୍ଦ କମଳାଙ୍ଗର
ପ୍ରମାଣ ଲାଭ କଲା । ଟ୍ରେରିକମାନଙ୍କ ଅଧିକର ଏହାର
ପ୍ରଭାବ କ୍ରମେ କ୍ରମେ ଦିଦିବାକୁ ଲାଗିଲା । ଅବଶେଷରେ
ଫଳେ ଏହି ଉତ୍ସାହ ସଂଜଳି ଥରେ ଅଭ୍ୟାସର ହିନ୍ଦବାକୁ
ଅବହୁ କଲା । ହେମରୂପ୍ ଏହି ପରିବଳନାଟି ଧାର୍ତ୍ତା
ପରାମରଣାକୁ ହରାନ୍ତା ଓ ଶୁଭେତ୍ରା ଲାଭ କରିଛି । ଭାବର
ପ୍ରେରଣାରୁ ଏହି ଧର୍ମବଳନାଟିକୁ ଏକ ବିଶ୍ଵି-
ଅଳାଚରିତ ପରାମରଣ ଦାରେ ତାମି ଶକ୍ତି ପରାଗାଏ ।
ଏହୁ ପ୍ରତିଶ୍ଵାନାର୍ଥିକିମୁ ସମୟ ଯାଏ ଫିଦ୍ଦରେ ଅଦ୍ଵୀତୀୟ ଶ୍ରଦ୍ଧା
ନ ଥିଲା ସମ୍ମର୍ତ୍ତି ଏହା ୮.ଶାନ୍ତିଏ ୮ରତଳୀନ୍ଦ୍ରିୟ କୁତ

ଶ୍ରୀ କନ୍ତି ମହିଳା ଟେଲିଫଣ୍‌ଟାର୍ମିନ୍ସ୍, ୧୯୯୫ ସାଲର
ରୁକ୍ଷ ପଦାଳୀ କରୁଥିଲେ ରାତଜେମେ ପଦାଳୀ କରିଯାଇଲେ
କହିଛି ପ୍ରକାଶର ଗୋଟିଏ ଟଙ୍କା କହିଯାଇପାଇଁ
୧୯୯୮ ରୁକ୍ଷ ହେଲା ।

କ୍ଷେତ୍ର ନିର୍ମାଣଙ୍କ ପାଇଁ :-

ଶ୍ରୀ ନାନାରାୟଣ ସମ୍ପଦ ପିବେ :—

ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ପରିମାଣରେ ଯେତେବେଳେ ଏହାର ପରିମାଣ ହେବାକୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦିଲାଗଲା

ଧେଶରେ ପ୍ରବାହିନ କିବାହାଁ ଏହୁ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନର ପ୍ରଥାନ
ଉଦେଶ୍ୟ । ଅପର ପଥେ ଯାହା -ଅସମ, ନାଗ ବିଷେଣୀ
ଆସାମାଜିକ ବା ଅସୁକର; ସେ ସବୁ ଏହି ପ୍ରତିଷ୍ଠାନର
ଦୃଶ୍ୟ ବିଚ୍ଛୟ ଦେବ । ତେଣୁ ଏହି ଘଜ୍ୟର ଜୀବନରୁ
ସେ ସବୁର ଅଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଲୋକ ଏହି ର ସମସ୍ତ ଶତ୍ରୁ ନିୟମରୁ
ହେବ । ଏହି ପ୍ରତିଷ୍ଠାନର ଉଚ୍ଚତତ୍ତ୍ଵ ବିନ୍ଦୁ-ଜୀବନ ଓ ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ
ହେଲେ-ହୁଁ; ଏଥାର କିମ୍ବା କଳାଧର୍ମଭିତର
ଫଳ୍ପୂତ କିଛି ସମୟ ଯାଏ ସାଧ୍ୟାରଣତଃ କୋଶଳ
ଅଞ୍ଚଳରେ ଏହି ବିଶେଷତଃ ମାଟେଣା ସକଳର ଶୀଘ୍ରବନ୍ଧ
ନହାଇ ରହିବ । ଏ କଥା ନାମରୁ ଅନୁମିତ ହୁଏ ।
କୋପଳ କଳା-ମଣ୍ଡଳ ବୃଦ୍ଧିଗତ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ । ତେଣୁ
କୋଶଳ-କୃଷ୍ଣର ବିଭିନ୍ନ ଶାଖା ଏହାର ଦୃଷ୍ଟି ଅବର୍ତ୍ତଣ
କୁଟିବ ।

କାଣ୍ଡୟ ଜୀବନରେ କୁଣ୍ଡିର ଅର୍ଥ, ମୁଲ୍ୟ ଓ ସ୍ଥାନ :—

କୁଣ୍ଡ କହିଲେ ମନର ଦୂଷତର ପ୍ରବୃତ୍ତି ରୁଦ୍ଧିବର
ମନିଶର ଓ ଅନ୍ତରୟା ଘସନ୍ତିର ବିକାଶ ଦୂଷାଏ ।
ସମ୍ବେଦିତର ଅର୍ଥ ଧୂଣ୍ଡ ଚର । ସମ୍ବେଦିତ ପ୍ରକଟ ଅପରେ
ମାନବର ପ୍ରବୃତ୍ତର ଘରବାହୀଙ୍କ ଅଗ୍ରଗତ ଦୂଷାଏ ।
କୃଷିର ଅର୍ଥ ଆକୁଳ ଦୋଷକ, ସମ୍ବେଦିତା ଏହାର ଅନ୍ତକୁ କ୍ରାନ୍ତିରୁ ପ୍ରକଟ ହେଉଥିଲା—ଯେହି ଜ୍ଞାନ ପୁଣି କୃଷିର
ଏକ ଗୋଟିକ ଅର୍ଥ ଯାହାତଥିଲ କୁଣ୍ଡ ଓ ସମ୍ବେଦିତ
ପରମ୍ପରା ନିର୍ଭରଶୀଳ ଏବଂ ଏହର ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଫୁଲ
ଏବଂ ଦିଗରେ ସମ୍ବେଦିତ କୃଷିକାର ହେଲେଥେଣେ, ଅଳ୍ପ
ଦିଗରେ ଏହାହୁଁ କୃଷି-ଲାଭର ଅନ୍ୟତମ ଧନ୍ତା । ଯେହି
ଦେଶ ଓ ପ୍ରେସ ଜୀବ ସମ୍ବେଦିତ ଓ ଧେତ୍ତମାନେ ସଜ୍ଜିବ
ରହିଦାକୁ ଲାଭୁକ, ମେମାନେ କୃଷି-ମୂଳକ କିମ୍ବା ଭାଲାପର
ଅନୁଗୀଳନକୁ ଉପରେବେଳେ ଅବଶେଲା କରି ପାରିନାହିଁ ।
ଏହି କାରଣକୁଣ୍ଡ ସମ୍ବେଦିତ କରିବାକୁ କୃଷିମୂଳକ
ପରମାର ଦିଗରେ ଅପରିଚିତ ଅର୍ଥ ଦେଖି କରିବାର ଦେଶ-

ଥାଇ । ପୁରାକାଳୀନ ଜଗତୀୟ କୃଷ୍ଣ ସଙ୍ଗ ଓ ସମ୍ପ୍ରଦାୟ-
ମାନଙ୍କତାରୁ ଉପରି ଅନୁକୂଳୀ ହେଉ କର୍ତ୍ତା ଅସ୍ଥିଲୁ,
ଏହାର ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ଉଚିତବସରୁ ମିଳେ । ଅଛି ମୁଣ୍ଡା ଜଗତୀୟ
ଦେଶୀୟ ରାଜ୍ୟଗୁଡ଼ିକ ରାଜତୀୟ କୃଷ୍ଣର ମାନଶ୍ୱରଗତ
ରଷ୍ଟକ । ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ନ ହେଲେ ମୟ, ଅଚୋଳା-
ଶରେ ନରପତିମାନଙ୍କ ସାହାଯ୍ୟ, ଅନ୍ତର୍ମାସ ଓ ସହ-
ଯୋଗିତାର ପଳରେ ଭାବରେ ପୁର ତନ ସ୍ଵାକ୍ଷ୍ରଳ କୃଷ୍ଣ
ଅଭିପାଦ ଅଷ୍ଟଷ୍ଟ ରହିଛୁ । ଆମ ନିଜ ଅଞ୍ଚଳରେ ଆମେ
ଦେଖି ମୋ, ଆନ୍ତର୍ଗାୟକ ପ୍ରଦେଶୀ ସଙ୍ଗର ସତର୍କିକାର
ବିଜ୍ୟାରେ ନେଇନାହିଁ, ହା' ମାନ୍ ନକଳ ପଥାର୍ଥରେ ଗଢ଼
ଅନୁଭବ କରି, ରାଜକୀୟ ପ୍ରସତାବକରୀ ଯୋଗୁ
ଅଭିପାଦ ବର୍ତ୍ତି ରହିଛୁ ଓ ଉତ୍ତରୋଡ଼ର ଦେଶର ଲାଭ-
କରୁଛି । ବେହିପରି ସାହିତ୍ୟ, କଲା, ନୃତ୍ୟ, ମଣିତ, ଅଭି-
ନୟ ଓ ଜୀବା କୌଣସି ଯେଉଁ କେତେକ ନାଜୀ ମହା-
ରାଜାଙ୍କ ଉତ୍ସାହ ଓ ଅର୍ଥୀଙ୍କ ସାହାଯ୍ୟ ଧାଇ ଥରେବ ଦୂର
ଆଗେଇ ପାରିଛୁ, ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ସତର୍କିକାର, ମୟୁର-
ଭଣ୍ଡ, ବାନ୍ଧ୍ଵ, ଚନ୍ଦୀର ଓ ଲାପାଣ୍ଟ ପ୍ରକ୍ରିୟରେ କେତେବେଳେ
ଦେଶୀୟ ରାଜୀର ନାମ ଏଠାରେ ଦିଅଗଲା । ଆମ ନିଜ
ରାଜ୍ୟର ଏ ଦିଗଭର କିମ୍ବିଦୂର ଆଗେଇ ଥୁଲିଲେଖା
ଅନେକ ବିଛୁ କଟିବାର ଦାକି ରହିଛୁ : ଦେଶୀ ଓ
ବିଦେଶୀ ନାନାବିଧ ଡଖଳ ଓ ଜୀବା, ଶିଳ୍ପିଙ୍କା, ସମୀତ
ନୃତ୍ୟ, ଅଭିନ୍ୟା ସାହିତ୍ୟ ପ୍ରକରର ପୁନଃ ସର୍ବଦାନ ଅନୁଭ
ସାଧକ ଓ ଦ୍ୱସାରକ ବିଭିନ୍ନ ଜ୍ଞାନରୁ ହୋଇ ପଢ଼ିଛୁ ।
ରାଜ୍ୟର ସୁଦୂର ସୀମା ଯାଏ ଏ କୁଣ୍ଡଳ ଦ୍ରୁଷ୍ଟାନ୍ତ ଫେବା
ଦିରକାର । କେବଳି ନୟ ନଳୀ ଓ ଶରୀରରେ ପରମ୍ୟେ
ପପୋଗି ସୁଯୋଗ, ସୁରିଯା ଓ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଦୂର କିମ୍ବ-
କଲାପର ଯୋଗାତ କିମ୍ବ ଦେବକୁ ହେବ ଅଷ୍ଟା ନେଇ,
ଅବସର ସମୟର ଉପରି ସଫ୍ର ଦ୍ୱୀପଶୀର କର୍ଯ୍ୟାବା-
ଘାରେ, ସେ ଦିଗଭର ମଧ୍ୟ ଶାକୀ ଉଦ୍ଧବାକୁ ଠଷ୍ଟବୁ ଏହି
ଅଞ୍ଚଳର ସବୁଠାରୁ ପ୍ରଗତଶୀଳ ଦେଶୀୟ ରାଜ୍ୟ
ପାଠକାକୁ ଜ୍ଞାନକୁ ଟର୍ମିନ୍ଡି ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ଚାହିଁ
ଏବଂ ପ୍ରାତିନିଧିତ୍ୱ କୋଣାରକ କୁଟୀ ମହିଳା ଏବଂ ଅଧିକର

ତଥାପିନୀ ଏହାରେ ଧାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ କଳା ଉଷ୍ଣତାରେ
ଦେଖିଲୁଛାନ ଅଧିକାର କରିପାରେ, ତାହାରେ ଏହାର ଲକ୍ଷ୍ୟ
ହେବ ।

କୋଣଳ କଳାଟ୍ୟକର ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ ଓ ଲକ୍ଷ୍ୟ :—

ପ୍ରତ୍ୟେମାନେ ବିଦାଟ କାମର ଭାବ ନେଇଛୁ । ଏ
ଭାଜିଖ କୃଷ୍ଣର ଡୁଲ୍‌ସ ବୁଢ଼େ ନିଶ୍ଚୟ । ଅନ୍ତରେ, ଶିଳ୍ପିଙ୍କଳା,
କୀଡ଼ା ଏ ସବୁର ବିସ୍ତର ଦିଗରେ ଯେ ଏ ରାଜିଖ
ଅଭିନନ୍ଦ କିଛି କହୁଛି, ଏ କଥା ରହସ୍ୟରେ । ସାହିତ୍ୟ
ପୁସ୍ତକାଗାର ଓ କ୍ଲାବ ଦ୍ୱାରା ଷ୍ଟେଟର ଆମ୍ବିକ
ସାହାଯ୍ୟ ପାଇ ଅପ୍ରକଟିତ । କିନ୍ତୁ ଏତକ ପଥଥର୍ମ ନୁହେ ।
ଏ ସବୁ ଏକ ଅଭିନନ୍ଦ, ନୁହେ, ମନୀତ ଧ୍ୱନିର ଦ୍ୱାରା ଅବ-
ହେଲିଛି ଶାଖା ଗୁଡ଼କ ଅବୁରେ ସାହାଯ୍ୟ ଓ ସହଯୋଗିତା
ଅବଶ୍ୟକ କରେ । ଲୌଣ୍ୟ ଦେଶ ବିଶେଷ ପକ୍ଷରେ
କୃଷ୍ଣର ଅବଶ୍ୟକତା ଦୂରଣ ନରବା ପାଇ
ଦେବଦଳ ଷ୍ଟେଟ ପ୍ରତ୍ୟେକାହିଁ ପଥଥର୍ମ ନୁହେ । ଏହାର
ପାରେ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ, ସ୍ଵର୍ଗା ପ୍ରତ୍ୟୋଦତ ବେଶରକାରୀ
ମୁଠେଶ୍ଵା ରହିଦା ଦିବ୍ରକର । ଦୃଷ୍ଟିମାନ ଯାହା କିନ୍ତୁ
ଦ୍ୟକ୍ଷଗତ ପ୍ରତ୍ୟେଦି । ଓ ସହାନୁଭୂତି ରହେଇଛି, ସେ ସବୁ
ଅନିପୂର୍ଣ୍ଣ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ନର୍ତ୍ତମ ଚହୁଡ଼ାରୁ ପରିପ୍ରକାଶ
ଦେଇଛି । ଏହା ଛାଡ଼ି ସୁଧା ସହାନୁଭୂତର ଧେଇଁ ଏହା
ବିଶାଳ ପ୍ରେସ ରହିଛି, ସେଠାକୁ ରକ୍ଷାଗାନ୍ତ ଦ୍ୟାନ୍ତର
ପାଇ ଟିଆ ଫେବାର ଲାହୋଟ ଲେଖଦ ମନେ ପଛିନ ହିଁ ।
ଏହା ପ୍ରତିଷ୍ଠାନର ଅଭିନନ୍ଦ ଆମ ପାଇ
ନୁହେ । ଏହା ପ୍ରତିଷ୍ଠାନର ସମ୍ବନ୍ଧରେ କରିପାଇ ପାରି
ନାହିଁ । ଏହା ସମ୍ବନ୍ଧ ଏକ ବୁନ୍ଦୁକିରିତ ବର୍ଣ୍ଣ-
ଆବରତର ଘନ ଏହାତ ନେହୁ ତାମ୍ବୁ ରଖିବ ଦା ଚପରର
କିଶ୍କର ଅଧ୍ୟା ଅପନିଯୁ ନ ହୁଏ । ଏକା ଧାରରେ ଭବ
ରବ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନର ମେଘ ଓ ଶବ୍ଦ ନିଶ୍ଚତ ହୋଇ ନାହିଁ
ହୋଇ ନ ଗାଏ ଏକ ଅର୍ଦ୍ଦ ଓ ଅଧ୍ୟମର ଅନିଦିଷ୍ଟ ଓ
ଅନିଯୁକ୍ତ ଅଧିକ୍ୟ ଦ୍ୟାରୁ ଧରି ମୁଖ୍ୟାର ଭବିବାକୁ

ନ ହୁଏ । ତେଣୁ କୋଣିଲ କିମ୍ବା ମଣିଲାର ନିତିଦିଶୀଙ୍କ ଲକ୍ଷ୍ୟ ହେବ :—

୧ । ଏପରି ଏକ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ ସ୍ଥାପନ ଯାଦା ଜନ ସାଧା ରଣକ ଶାଖାକ ମାନସିକ ୫ ଟୌର୍ ଅବସ୍ଥାର ଉଚ୍ଚତ ସାଧନ ପାଇଁ ୫ବ ଜିନିଷା ତଥାକ ଯାହା ତୁ କ ଆବଶ୍ୟକତା ଦର୍ଶକ ତୁମ୍ଭଙ୍କ କଳାଗନ, କ୍ରୀଡ଼ା-ଗତ, କୃତ୍ତିମତ ଅନୋନ୍ଦିକୁ ଉଚ୍ଚତ ହିଁ ପାଇବ ।

୨ । କୃତ୍ତିମତ ଉଚ୍ଚତସାଧନ ଦର୍ଶକ ପ୍ରତ୍ୟେକ ପ୍ରତ୍ୟେକର ସହଯୋଗିତା କରିବା ।

୩ । ଏହି ସରତନ ସକାଶେ ଥିଲୁ (ପାଣ୍ଡି) ସତ୍ରାହ ।

୪ । ରାଜ୍ୟର ପ୍ରତ୍ୟେକ କ୍ଷେତ୍ର ଓ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଅଞ୍ଚଳରୁ ଏହି ପ୍ରତିଷ୍ଠାନର ବାର୍ଷି-ଧର୍ମକ ଅଧୀକାରୀ, ଅସତ୍ୟ ଓ ଅଭିକାରୀ ଦୂର୍ଜ କରିବାର ଦୁଇଜଣି ।

୫ । ସ୍ଵର ମାନଙ୍କ ଛାତ୍ର କୁବ ଓ ଅବସ୍ଥେପନୋଗା ଯୁଦ୍ଧାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ।

୬ । ଶାସନକ ଉଚ୍ଚତ, ବିଦ୍ୟାମ ଓ ଗେଲର ଉଚ୍ଚତ ଓ ସହସାରଣର ବ୍ୟବସ୍ଥା ।

୭ । ନାନାକିଧ କୀତା କୌତୁଳର ଉଚ୍ଚତ ସାଧନ ଓ କ୍ରୀତ୍ୟକାରୀ ।

୮ । ପରୀତ ବିଦ୍ୟାର ଉଚ୍ଚତ ସାଧନ ଓ ସୁନ୍ଦରିତା ।

୯ । କ୍ରତ୍ୟାପତ କଳା (ନାଟକ) ର ଉଚ୍ଚତସାଧନ ।

୧୦ । ପ୍ରାଚୀନ ଓ ପ୍ରାମଣ ନୃତ୍ୟ କଳାର ଉଚ୍ଚତ ସାଧନ ।

୧୧ । ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଶିଳ୍ପକଳାର ଉଚ୍ଚତ ସାଧନ ।

୧୨ । ସାହିତ୍ୟର ସାହିତ୍ୟନି ଓ ବ୍ୟାକ ସାଧନ, ଦିକ୍ଷାତା ଦ୍ୱାରା ପୋଶାତ, ତର୍କବିର୍ତ୍ତନ ସର୍ବ (Debate)କଥା;

ପ୍ରଦତ୍ତ ପ୍ରତ୍ୟେକ ସାହିତ୍ୟକ ମୁଦ୍ରିତୋଚିତାର ଅପ୍ରୋତ୍ତବ୍ୟାକନା ।

୧୩ । ପ୍ରତିର୍ଦ୍ଦିନ ଓ ମେଲାର ବତୋବସ୍ଥ କାଜାଯୁ ଲୌକିକ ପରିପାଳାଣାର ସମ୍ବନ୍ଧକ ପାଳନ, ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଓ ଶିରର ବ୍ୟବସ୍ଥା ।

୧୪ । କୃତ୍ତିର ବିରନ ଶାଖା ଓ ରୂପକଳାର ଗବେଷଣା ପ୍ରସ୍ତରିତ, ବିଦ୍ୟ, ଅଭ୍ୟାସ ତଥା ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ ପରିପାଳନ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ ।

୧୫ । ଦୁର୍ମାନେଶ୍ୱର ଏବଂ କୀତା ସପକ୍ଷୀୟ ପ୍ରତିପଦିତ ଅନୁଧାବନ ।

୧୬ । ବିଭିନ୍ନ କୀତାକୌଣ୍ଡଳ ପାଇଁ ଶିକ୍ଷକ ଓ ଶିକ୍ଷାଧାନର ବ୍ୟବସ୍ଥା ।

୧୭ । ମୁସ୍ତକାଗାର ଅନୋନ୍ଦିକ ସରତନ ଓ ସରକାରୀ, ନିରକ୍ଷରତା ଦୁଶ୍କରଣ ଓ ସ୍ବର୍ଗ-ଶିକ୍ଷାର ଉନ୍ନତ ବ୍ୟବସ୍ଥା ।

୧୮ । ସ୍ଵେଚ୍ଛା ସେବକ ଦଳ, ଅନାଥାଶ୍ରମ, ରକ୍ଷଣ ଓ କଟିଦ୍ରୁ ନାରୀପ୍ରକଳ୍ପ ଅଶ୍ରମ ପଟ୍ଟିଗୁଲନ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଲୋକାନ୍ତରକ କାର୍ଯ୍ୟ ଗ୍ରହଣ ।

୧୯ । ସାମ୍ବନ୍ଧିତ ଆମୋଦପ୍ରମେଦ, ପ୍ରେସ୍ ବିଷୟ ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କୃତ୍ୟତା ଅନୁଧାବନରେ ବିପରୀ ଅବଧର ହମୟ ଟିକର ସମ୍ବନ୍ଧରେ ବିଭାଗାରେବ, ଅଳସ୍ଥ ଓ କୁଚିନ୍ଦାର ପରିବର୍ଜନ କରାଯାଇ ପାରିବ ଏ ବିଷୟରେ ଜଳ-ପରିକ୍ଲିପ ଶିକ୍ଷାତ କରିବା ଏବଂ ସ୍ଵାମ୍ୟରେ ବିଜ୍ଞାନ, ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଓ ପ୍ରେସ୍ ବିଷୟରେ ଉତ୍ସାହିତ କରିବା ।

୨୦ । ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ ଉଲ୍ଲଙ୍ଘନ କିମ୍ବା ରିତ ପ୍ରୟୋଗ ପାଇଁ ରାଜ୍ୟର ସମ୍ବନ୍ଧ ଶାଖା ସ୍ଥାପନ ।

୨୧ । କୃତ୍ତିର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଶାଖାର ପରିବର୍ତ୍ତନ ।

ହୀରାକୁଡ଼ କଣ୍ଠକୁଣ୍ଡାର

(୪୩)

ସମାଦିତ ମହାଶୟ,

‘ହୀରାକୁଡ଼ ଜଳଭଣ୍ଡାର ପରିକଳନା ପରିଦ୍ୟାଗ କର’ Abandon the Hirakud Dam Project ନାମକ ଖଣ୍ଡ ସ୍ଥାନକା ଧମାର ସିମ୍ବଲ ଉତ୍ସବ ଉତ୍ସବରେ ଉତ୍ସବରେ । ଏହା ହୀରାକୁଡ଼ ଜଳଭଣ୍ଡାର ବିରୁଦ୍ଧ କମେଟିବ୍ୟାର କଲିବତାରେ ମୁଦ୍ରିତ । ମୂଲ୍ୟ ୩୦୫ ମରାକୁଡ଼ ବନ୍ଦ କରିବାରେ ବିରୁଦ୍ଧ ଲୋକମତ ପଗଠନ ପାଇଁ ଏହା ଗୋଟିଏ ପ୍ରଗ୍ରାମ-ବ୍ୟାବସ୍ଥା । କିନ୍ତୁ ପୁଅଳାଟି ରଙ୍ଗେଜୀ ଭାଷାରେ ମୁଦ୍ରିତ ହୋଇ ଥିଲାଛି ବିଶ୍ଵିତ ବିଷୟ ଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରତି ବିଶେଷତଃ ସରକାରଙ୍କ ଦୁଷ୍ଟ ଅକଷଣ କରିବା ଅଭିପ୍ରେତ ଚୋଲି ଅନ୍ତର୍ମତ ହୁଏ । ଏଥୁ ସବେ ଉତ୍ତରା ଅନ୍ତବାଦ ପଥୋକତ ହୋଇଥିଲେ ପ୍ରାଚୀକର ଉତ୍ତରାର ରଙ୍ଗେଜୀ ଭାଷାନ୍ତରିତ ଅଧିକାଂଶ ବିଶ୍ଵିତ ବିଷୟଗୁଡ଼ିକର ଯୁଝତା ଉପରିବ୍ୟ କରି ଆରିଗନ୍ତୁ । ଏହା ପୁଅ ୧୩ ଶ୍ଵାର ଖଣ୍ଡାଏ ପୁଅଳାଟା । ଯମଟି ଶ୍ଵାରଦୟର ବିଶ୍ଵିତ ପୁଅଳାଟା ଲେଜେ ୩୦୫ ଲେଜାଏଁ ନବର କଣିଂହା, ଏହା ଉତ୍ତରାର ସମ୍ବନ୍ଧ ପର ନୁହେଁ । ମୂଲ୍ୟ ମୂଲ୍ୟ ଅନ୍ତର୍ମତ ହାଜିଥିଲ ଅଧିକ ସଂଖ୍ୟକ ଲେଜା କଣି ନାଗାନ୍ତର୍ମତ, ଏବଂ ତଥାର କମେଟିର ଅନବଶ୍ୟ ବିହୁ ମରାକୁଡ଼ର ମରାକୁ ହୋଇ ଆବା ।

ପୁଅଳାନ୍ତରେ ବିଷୟ ଯୁତିକୁ ପ୍ରାନ୍ତରେ ଦୂର-
ଭାଗରେ ବିଭିନ୍ନ ନାରୀ ମାଇପାନ୍ତି—() ହୀରାକୁଡ଼ ଜଳଭଣ୍ଡାର ନିର୍ମାଣ, () କୁତୁମ୍ବା ଜଳପ୍ରଧାତ ।

ହୀରାକୁଡ଼ ଜଳଭଣ୍ଡାର ସମ୍ବନ୍ଧରେ ପୁଅଳାଟାରେ
ଧାରା ଲିପିଦଙ୍କ ମେହାର ଅନ୍ତର୍ମତ ପାଇଁ ମରାକୁ ଏହି
ଯେ, ସ୍ଵା ୧୮୮ ଉତ୍ସବରେ ଯେଉଁ ବିଶାରଦ କମେଟି

Committee of experts

ଓଡ଼ିଆ ବନ୍ଧୁ ପ୍ରତିବାର ଉଦେଶ୍ୟରେ ଅନୁସନ୍ଧାନ କରି-
ଥିଲେ ପ୍ରାଚୀକର ଜଳ ପ୍ରବାହର ପ୍ରତିବେଧକୁଡ଼ିକ
ଅନ୍ତର କରେବା ମାର୍କ ଚେମାନେ ମୁଖ୍ୟତଃ ପରମର୍ମ
ଦେଇଥିଲେ । ସ୍ଵା ୧୯୩୭ ଉତ୍ସବର ବନ୍ଧୁ ପରେ ଶାଶ୍ଵତ
ସର୍ବବିଶ୍ଵାସ୍ତ୍ଵ ପ୍ରତିବେଧକ କରିବାରେ ଶାଶ୍ଵତ
କଲେ ସ୍ଵା ୧୯୬୮ ଉତ୍ସବର ପରମର୍ମକାରୀତିର ପରିଶର୍ତ୍ତ
ହେବା ସକଷେ ପ୍ରଥମେ ନିକଶା ଏବଂ ଏହି ମେଲ୍
ପାରି ପାଇଁ ମତ ଦେଇ ଥିଲେ । ତେଣୁ ମରାକୁ ଶାଶ୍ଵତ
ସାଜାର ଶିଥ୍ ଉତ୍ସବରେ, ପୁନାର ସେଣ୍ଟ୍ରୁଲ୍
ରରେସନ୍ ହାରହ୍ରୋଟାଇନାମିଲ୍ଲେସିର୍ ମହକମାର
ତାଲବେଳର ଏବଂ ଉତ୍ତରାର ଶିଥ୍ ଉତ୍ସବରେ ନିର୍ମାଣ
ଗୋଟିଏ କମେଟି ଗଢା ଗଲା । ଏହି କମେଟି ଜଳ-
ଭଣ୍ଡାର ନିର୍ମାଣ ବିପରେ ମତ ପ୍ରକାଶ କରିଥିବାର
ଜଣାଯାଏ । ଏଥିରେ ଏହା ପୁଅଳାଟରେ ପ୍ରଜାସାମନ
ଦୁଷ୍ଟ ଯେ, ଉପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅରକ ବିଶ୍ଵାମାନକ ମଧ୍ୟରୁ
କେହି ଜଳ ଭଣ୍ଡାର ସପରିତରେ ମତ ଦେଇ ନାହାନ୍ତି ।
ମାତ୍ର ଜଳଭଣ୍ଡାର ପ୍ରସ୍ତୁତ ସପରିତରେ ଶାଶ୍ଵତ ସର୍ବ
ବିଶ୍ଵାସ୍ତ୍ଵ ମତ ଦେଇଥିଲେ ଚୋଲି ଉତ୍ତରାର ପାରିପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ମହକମାର (ପ୍ରଗ୍ରାମ ବିଭାଗ) କହୁନ୍ତି । ଏଥୁ
କାହାର କଥା ବିଭାସପୋଷଣ, ପୁଅଳାଟା ପରାମର୍ଶର
କମେଟିର ନା ପାରିପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ମହକମାର ? ପରିଶେଷତର
ପଞ୍ଚାବର ଉତ୍ସବର ରାତ ବାହାଦୁର ଶୋସନ
ସ୍ଵା ୧୯୪୫ ଉତ୍ସବରେ ଉତ୍ତରାର ପାରିପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ଏତାର
କେତେବେ ପ୍ରାନ୍ତ ପଦିଦର୍ଶନ କରିପରେ ୧୦୦ ଉତ୍ସବରେ
ଏବଂ ଗର୍ବର ସାହେବଙ୍କ ଏତ୍ତାବଜରଙ୍କ ସହିତ
ତଥା ବାହାଦୁର ହୋଇ ଜଳଭଣ୍ଡାର ନିମ୍ନଲିଙ୍ଗ ସପରିତର
ନିରାଶ ଅଭିମତ ପ୍ରକାଶ କରିଥିବା ଜଣାଯାଏ ।

ଶ୍ରୀପ୍ରତିଷ୍ଠିତ କଳଭଣ୍ଡାରତାବାଦ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ପାଇଁ

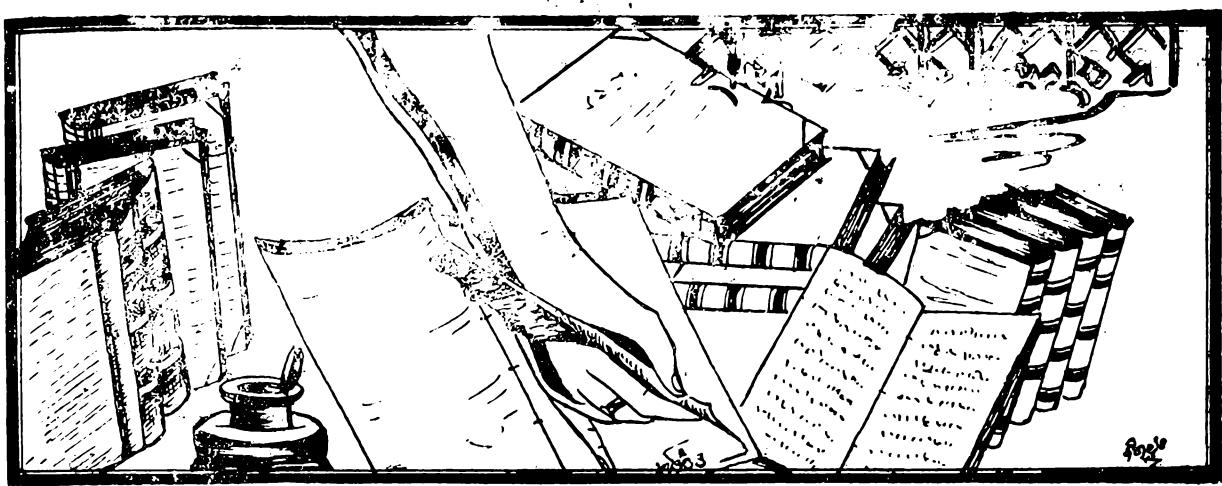
ହେଉ ଅଞ୍ଚଳ ଜଳପତ୍ର ଉପରେ ଏହାର ବାଣୀକ
ଖାରିଥାଏ ୨୦ ଲକ୍ଷ ମେଟ୍ରି ମେଟ୍ରି କଲ ରୁକ୍ଷି ଆଧାରୀ
କୁଏ ଦେବାଳେ ପୁଣୀଲାରୁ ଫକାଟି ପାଏ । ଏହାରଭା
ମୁଗ, ବିଷ୍ଟି, ପଦ ଅନେକ ପ୍ରକାର ବର ସାଧ୍ୟ ଉପରେ
ଦେଇଥିବ, ଏଥିର ପିଚନ୍ତ ହେ । ଅଞ୍ଚଳ
ଶୈତିପଳ ୧୩୦ ବର୍ଗ ମିଟ୍ରି ଏବଂ ବିଶେଷ ଲକ୍ଷିତ
ଅଧିକାରୀଙ୍କ ବାନା ଗ୍ରାମ ! ତାହାରେ ପ୍ରକାର କାହାରେ
ଜଣ ବ୍ୟକ୍ତି ପାଇନ ହେ । ଏହା ପରିମାଣରେ ମଧ୍ୟର
ଅନୁଭବ ଆପଣା ଅପଣା ହତ୍ତି ତେଣାମେଙ୍କ ରୁହମରକ
ଅଧିକାରୀରୁ ତରଫାନ ପାଇଁ ଦେଖିବ ତଥାର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ
ଠାର ପାଇଁ ଟାର୍ଟିଆ ସ୍ଥାନରେ ଏହା ଆବଶ୍ୟକ ହୁ
ଦୁଇମାଣ ଡଖାଇଯାଏ । ‘କୁଏ କାହା କଲନ୍ତି ପରାଳ
ସଜାଶେ’ ଏବଂ ଏ ପ୍ରକାନ ସନ୍ଧି, ତେବେ ଏହି
ଦୁର୍ଘାତ୍ମକ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କ ପାଇଁ ସେ କି ମରିଲାଗାନ୍ତି
କରିବେ ତାହା ତାଙ୍କୁହୁଁ ଗୋଟର ।

ଅନୁ ବିପତ୍ତି ତୁମ୍ଭୁଆ କଳ ପାତ । ଉଡ଼ିଶା
ପାନୀ ନିର୍ବର୍ଷକ ଜନଶଳେ ମେଟ୍ରି ଅନୁସାରେ

ଏହା ଏମ୍ବୁର୍ଦୁଃଖୀ ଓଡ଼ିଶା ପ୍ରଦେଶର ଅନ୍ତରେ । ଏହା
ଏମ୍ବୁର୍ଦୁଃଖୀ ମାତ୍ରାକୁ ଓଡ଼ିଶା ପକ୍ଷରିକ ମଧ୍ୟରେ
ମେଟ୍ରି ୨୦୨ ୮୫୫ ଅଛି ତଥାର ସାଥେ ବିଦ୍ୟୁତ ଉପରେ
ଅନ୍ତରେ କାହାର ପାଇଁ ପାଇଁ କାହାର କାହାର । ମାତ୍ର
ମେଟ୍ରି ପକ୍ଷର ପୁଣି ଏଥିରୁ ୨୦ ଭାଗ ମାତ୍ରାକୁ
ମେଟ୍ରି ୧୯୬୧ ମାତ୍ରାକୁ ଏଥିରୁ ପାଇଁ ପାଇଁ
ଏହା ପୁଣ୍ୟ ମେଟ୍ରି ପକ୍ଷର ଅନ୍ତରେ ଏହା ଅନ୍ତରେ
ପକ୍ଷର ପକ୍ଷର ପକ୍ଷର ପକ୍ଷର ପକ୍ଷର ପକ୍ଷର
କାହାର ପକ୍ଷର ପକ୍ଷର ପକ୍ଷର ପକ୍ଷର ପକ୍ଷର
ଏହା ପକ୍ଷର ? ଏବଂ ସତ୍ୟ ହୋଇଥାଏ ପକ୍ଷରରେ
ଓଡ଼ିଶା ସରକାର ଏହାର କାହାର କାହାର କାହାର
ସାଧାରଣାକୁ ଜଣାଇବା ତାକର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ନୁହେଁକି ?
ଏହା ଆଜିକ ସରକାର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ? ପକ୍ଷରୁ ୩୦ ଭାଗ
ବିଦ୍ୟୁତ ଶକ୍ତି ଉପରେ ଏହେ ଓଡ଼ିଶା ସରକାରଙ୍କ
ହିତ ଅଛି ତହିଁର କିମ୍ବରି ସଦ୍ବ୍ୟକହାର କରାଯିବ
ଦେଖିବାକୁ ଅନେକେ ଉଦ୍‌ବୀବ ।

ଅପଣଙ୍କ

ଜଣେ ପୁଣ୍ୟକା ପାଠକ

ନବଜ୍ଞାନାଳୋକ (୧୪୦୦—୧୭୭୦)

ଶ୍ରୀ ଶୁଭଦେବ ଶର୍ମା

ଚପରଙ୍କ ମୃଷ୍ଟ ପଚର ବହୁବର୍ଷ ଧରି ଉଠିବରଙ୍କ ସାହୁତ୍ୟର ପୃଷ୍ଠାର ଚରଣାଗାତ ତେହାରନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଏହା ଅଧାର ଦୂର ଛରେଯୁଏ ବନୁଲଗା ମାତ୍ର ।

ସ୍ଵାଦଶ ଶତାବ୍ଦୀର ଯେଉଁ ସାମନ୍ତବାଦ Feudalism ଉଠିବର ସାମାଜିକ ଜୀବନର ମେରୁଦିନ ହୋଇ ଶିଥା ଓ ସାମ୍ରାଜ୍ୟର, ସମ୍ବୂଦ୍ଧ ଓ ବିଜାଗ ପଥରେ ଜୀବିତକୁ ଭିଦ୍ଧିଲାଭିତ କରିଥିଲା, ପଞ୍ଚଥିଶ ଶତାବ୍ଦୀର ଯେଉଁ ସାମନ୍ତବାଦର ଚାନ୍ଦ୍ର କୁଣ୍ଡଳୀ କୁଣ୍ଡଳ କାନ୍ଦିତ କାଳ ଜୀବିତ ଚାନ୍ଦ୍ରଶିଳ ହୋଇ ଉଠିଲା । ଉଠିବର ରାଜନୀତିକ ଷେଷରେ ସାମନ୍ତ ସାମନ୍ତ ମଧ୍ୟରେ ନାନା ରକ୍ତାନ୍ତ, ଭିର୍ତ୍ତା ବିଭିନ୍ନ, ପତ୍ରରେ ଓ ସୁନ୍ଦର ନାଗରକ ଜୀବିତକୁ ଅଗ୍ରାନ୍ତ ଓ ଛକ୍ର କରି ଦୟାଇଥିଲା, ତେବେବେ ପ୍ରାନସ ସହିତ ବିହାରିକାଳବ୍ୟାହୀ ଛରଣକ ସମରହାର ଉଠିବର ଶାସନ ଶିଥିଲ ହୋଇପଡ଼ିଥିଲା । ଅଜ୍ଞ ସୁନ୍ଦରହାର ଶଳା ଓ ସାମନ୍ତ ଶଳ୍କ ଦୂରକ ହୋଇଗଠିଲା ଏବଂ ଜୀବନାଗାରର ଅନ୍ତଶାଲୀ ହୋଇ ଉଠିଲେ । ଜୀବନାଗାରର ସୁଖ ଓ ବିଜ୍ଞାନ ଲାଭ ସମ୍ପାଦନ ଥିଲା କମ । ବ୍ୟବସାୟର ପ୍ରସାର, ଧନବୃକ୍ଷ ଓ ନାଗରକ ଜୀବନର ଶାନ୍ତିଶଳୀ—ଏହାହିଁ ଥିଲା ଧ୍ୟମାନଙ୍କର କାମ୍ୟ । ଯେବେଳେ

ସାମନ୍ତ ସାମନ୍ତ ମଧ୍ୟର ବିବାହର ଧୂଳ ଉତ୍ସୁଳା, ମଧ୍ୟ ବିଭାଗୀ—କୁଣ୍ଡଳ ଓ ବିଶ୍ଵାମୀ—କୁଣ୍ଡଳ ଓ ବିଭାଗୀ ବିଜ୍ଞାନ ଓ ତୁଆ ଆପନାରୁ ଦୂରରେ ଆପନାର ଭୁଗ୍ୟ ଗଢ଼ୁଥିଲା । ପ୍ରମୁଖଶାଲୀ ମଧ୍ୟରେ କାନ୍ଦିତ ବିଭାଗୀ ସମ୍ବୂଦ୍ଧର ଭିକୁନୀ ଶାମନ୍ତକୁଳ ଶାମନ୍ତର ଉପରେ ଉପରେ ବିଭାଗୀ ରାଜଶର୍ମାର ମଧ୍ୟରେ ପଥର କରିବାକୁ ଲାଗିଲା । ଶାମନ୍ତର ପଥ ନିରନ୍ତର ଦୁଇପଥର ଆୟୁର୍ବେଦ୍ୟ ଲାଗିଯୁଥିଲା ନିରନ୍ତର ଦୁଇପଥର ଆଣିବାକାଳ । ପ୍ରମୁଖଶାଲୀ କରିବାକୁ କୁଣ୍ଡଳ, ରଜର ଉତ୍ସମାଧନ ମାତ୍ର ଦେଇ ଗାହା ମୁଣ୍ଡ, ଥରେ ଚଦିଶମାନଙ୍କ ମହୁର ପୁରୁଷ ରାଜଶର୍ମାର ପଥର କରିବାକୁ ନିରନ୍ତର ଦୁଇପଥର ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଆନନ୍ଦ । ଧାନକ ମଧ୍ୟରେ ବିଭାଗୀର ଯେଉଁ ଦ୍ୟକୁମାରନେ ଶାନ୍ତିଶଳ୍କ ପାଇଁ ପାଇଁ ରାଜ୍ୟଶାସନରେ ଉପରେ ଉପରେ ଥାଇବା ଅନୁରୋଧ କରିଲେ । ଦ୍ୟକୁମାର କାଶିଜ୍ୟ ବୁଝି କରିବା, ଦ୍ୟକୁମାର ଶାନ୍ତିଶଳ୍କ ଜୀବନ ଧାରନ କରିବା ଲାଗି ଅପେକ୍ଷା ଦ୍ୟକୁମାର ଦୂରେ କରିବାର ଦେଇ ସେମାନଙ୍କର ଭୁବନଶ୍ୟ । ଦ୍ୟକୁମାର ଦୂରାନନ୍ଦ, ଜୀବନ ଉପାର୍ଥ ବିଜ୍ଞାନ ଓ କାମ୍ୟ କାମ୍ୟ—ଏହାକୁ

ଜୀବନର ମୂଳବାନ୍ ବସ୍ତୁ ବୋଲି ମଧ୍ୟବିଦ୍ ଶେଣୀର ସତ୍ତ୍ଵରୁ ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ଜୀବ କଲେ ।

ନୂଆ ଅନୁଭୂତିର ଶିଷ୍ଟରଣରେ ମନ ଓ ପ୍ରାଣ ଉଦ୍‌ବେଳ ଚହୋଇଥିବା; ଯାହା ଗତାନୁଗ୍ରହକ, ଯାହା କବି, ତାହାର ସୀମା ଅତିକର କରି ମନୁଷ୍ୟ ନୂତନର ସଧାନ ପ୍ରୟୋଗୀ ହୁଏ । ନବଜୀଗଣରେ ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ମନରେ ଯେଉଁ ଭାଙ୍ଗନ ଭାବ ଜୀବତ ହୋଇଥିଲା, ଯେଉଁ ସନ୍ଧାନ ଜୀବ ହେଲା ତାହାର ବନ୍ଦରଣୀ ହୋଇ ୧୯୫୨ ମହୀୟରେ କଲମ୍ୟ ଅତିଲକ୍ଷିକ ମହାସାଗର ଦୋଷ ଭରତକୁ ନୌୟଥ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଦଶ କରୁ କରୁ ଆମେ-ଜୀବ ଅବିଷ୍ଟର କବନ୍ତି । ୧୯୫୮ ମହୀୟରେ ବସ୍-କୋଡ଼ିଗାମା ଉତ୍ତମାଶା ଅନ୍ତରାପ ହାଟେ ଭରତକୁ ଜୀବିଧି ଅବଧାର କଲେ ।

ପ୍ରତ୍ୟଦଶ ଶତାବ୍ଦୀର ଉତ୍ସବଗକୁ ଏହିପରି ବେତେକ ଘଟନା ଘଟିଲା, ଯଥାର ଛୁଟା ସାର ସୁରେପର ସାମାଜିକ, ସଜଳେଖକ, ଆର୍ଥିକ ଓ ଅଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଜୀବନ ଅପରେ ଗାନ୍ଧାରଭାବର ପଢିଲା ।

୧୯୫୩ ଶ୍ରୀପାତ୍ରର ଟର୍କିମାନେ ଶ୍ରୀଧରର ପ୍ରଧାନ ଶ୍ରୀପାତ୍ର କନ୍ଧାଣ୍ଟି ନୋପାଲ୍ ଦିଶରୁ କରିଯିବା ପଳାରେ ସେଠୀର ଥିବା ଦିନ୍ତି ପଞ୍ଚମାନଙ୍କର ଶ୍ରୀ ଧର୍ମ ସୁଚରାପର ବିନା ଦେଶକୁ ପଳାୟନ କଲେ । ଏହା ପଳାରେ ସମସ୍ତ ସୁଚରାପର ଗ୍ରୀକ୍ରିଯା ମାନଙ୍କର ଅଲୋଚନା ପ୍ରସାର ଲାଭକଲ ଏବଂ ସକର୍ତ୍ତା ଏକ ସାସ୍ତ୍ରିକେ ଜୀବରେ ପରିଦ୍ରିଷ୍ଟ ହେଲା । ଏଥିରେ ସୁରେପର ଜନ୍ମାନ୍ତର ଭବତ ଓ ବନ୍ଦୁମଣୀ ଗ୍ରୀକ୍ରିଯା ବା ଗ୍ରୀକ୍ରିଯାତି ଏହିତ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଚରିତର ବିବାର ଖୁଲୋଗ ପାଇନ ଥିଲେ, ଚିର୍ଜାର ଧର୍ମାଜକ ମାନଙ୍କ ଜରିଯାରେ ଦେଶର ଶିକ୍ଷା ଓ ସମ୍ବୁଦ୍ଧି ଅଭିଭାବ ପରିବାପ୍ତ ଅଭିକାର ମଧ୍ୟରେ ଏକମାତ୍ର ସାରା ଅଲୋକରେଣ୍ଯାପାତ କରୁଥିଲା । ବ୍ୟକ୍ତିମାନ ପ୍ରଥମ ଥର ଲାଗେ ଜନସାଧାରଣ ଶିକ୍ଷାର ନବ-

ଅଲୋକ ପ୍ରାପ୍ତହେଲେ, ସ୍ଵାନେ ଶ୍ରାନେ ବିଦ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ ବର୍ଷିଲ, ବିଦିଧ ଶ୍ରୀମାନଙ୍କର ଅଲୋଚନା ହେଲା । ଏହି ସାସ୍ତ୍ରିକ ନବ ଜୀଗରଣ (Renaissance) ପଳାରେ ତିର୍ଯ୍ୟା ମୁକ୍ତତର ହେଲା, ଲୋକମାନଙ୍କ ମନତର ବ୍ୟାପିବା ବୁଝି ଲଭ କଲା, ପଳାତ୍ମଣ ସାମାଜିକ ଜୀବନରେ ରୁହାନ୍ତର ସମ୍ପର୍କ ହେଲା । ଏହି ଜୀଗରଣ ଜର୍ମାନାରେ ଅମୃତକାଶ କଲା ଧର୍ମର୍ଷସ୍ଵାର ବୁପରେ, ଉତ୍ତାଲୀରେ ତାହା ଆକାର ଧାରଣ କଲା ଭୋଗବିଳାସର ଉପାସନାରେ । ଇଂଲଣ୍ଡ ଉପରେ ଏ ସୁରେ ଜର୍ମାନା ଯେତେ ପ୍ରଭାବ ବିପ୍ରାର କରିଥିଲୁଛି, ତଦପେଣ୍ଠା ଅଧ୍ୟକ୍ଷା ଶ୍ରୀପାତ୍ରାତ କରିଛି ଉତ୍ତାଲୀ ଜୀବନ ଓ ଅଦର; ଭାବ ଓ ରତ୍ନ ।

ଯେତେବେଳେ ବଜ୍ରୀର ତଦାନାଂତନ ପ୍ରଧାନ ତଳକ—ସମନ୍ତମାନେ ବିବାଦରେ ପରିଷ୍କାରକୁ ୫୦ୟ କରିବାରେ ବ୍ୟସ୍ତ, ଲଣ୍ଠନର ଏକ ଅପରିହିତ ବୁଝି-କାଣରେ ଜତଣ ଅକିନନ ବ୍ୟକ୍ତି ଉଦ୍ବିଷ୍ଟ ଇଂରେଜ ସାହିତ୍ୟକୁ (ଇଂରେଜ ଜୀବନକୁ ବି) ବୁଝ ଦେଉଥିଲା —ତାଙ୍କ ନାମ ଉଚ୍ଚଲମ୍ବନ୍ କାଳ୍ୟ ଟନ୍ । ପ୍ରାନ୍ସରେ ଜୀବନର ପ୍ରଥମ ଭାଗ କାଠାର ଉଦିଶକୁ ଉପରିଲମ୍ବନକୁ ସେଇକ ଛୁଧାକଳ ଅଣିଥିଲେ—ତାହାରୁ ଇଂଲଣ୍ଡର ପ୍ରଥମ ଛୁଧାକଳ (୧୯୭୨ ଶ୍ରୀଦାତ) । ଏ ସମୟରେ ଛୁଧା କଳରେ ଛୁଧା ଦେବାର ପ୍ରଶାଲୀ ଥିଲା କାଠଦିପ୍ତାରେ ଅର୍ଥର ଖୋଦିତ କରି । ତଥାପି ହାତଚଲମାତାରୁ ଏହା ଅଧିକ ଧୂର୍ଥିକା ଜନକ, ସହଜ ଏବଂ ଶ୍ରୀ । ଏଥିପୁଣ୍ୟ ଅଳ୍ପଦିନ ଆଗ୍ରହ କାଗଜର ଉଦ୍ଦ୍ଦିଶକ ଦୋର ପାଇଥାଏ ଏହି ଛୁଧାକଳର ପ୍ରତିକାଳ ଦ୍ଵାରା ସଙ୍ଗସାଧାରଣ ଲାଗି ଜନର ଦ୍ଵାରା ଖୋଲାଗଲା, ସମେତ ପଢ଼ିବାର ସୁଯୋଗ ପାଇଲେ । ମଧ୍ୟରେ ପାଣ୍ଡିତ୍ୟ ବାଣିଜ୍ୟ ଆର୍ଦ୍ଦ ଏକବିନାର ନୁହେଁ ।

କିନ ଆଲୋକ ଥରେ ଜଳି ଉଠିଲେ, ଅଭାବ ଅପେ ଅପେ ଅପେ ଅପେର ପରିପରିପରି ରୁହାନ୍ତରେ ସୁଲ କରେଜ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହେଲା ଓ ତତ୍ସହିତ ଶିକ୍ଷା ୬

ବ୍ୟୁତି ପରିସର ବୃକ୍ଷ ଲଇ କଳା ।

ଛଥାକଳ ପ୍ରତଳନ ପରେ ଇଂରେଜି ଭାଷାରେ ଗଦ୍ୟ ସାହିତ୍ୟର ପଦର ବଢ଼ିଲା । ବିନ୍ଦୁ ଏ ସମୟକୁ ଗଦ୍ୟର ଦେଖିବ ଅନ୍ତରୀ, ଗଦ୍ୟ କୌଣସି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ବୁଝି ଚଷିବା କରି ନାହିଁ । ଏ ଯୁଗରେ ବି ମଣିତମାନେ ଚିରାଗରୁତ ପ୍ରଥା ଅନୁସାରେ ଲାଟିନ୍ ଭାଷାରେ ଗଦ୍ୟ ଲେଖିଥାକୁ ଉପ୍‌ସ୍ଥର ମନେ କରୁଥିଲେ । ବିନ୍ଦୁ ଏ ହାତି ବିରୁଦ୍ଧରେ ଜନମତ ଜାରି ହୋଇଥିଲେ । ମାତ୍ର ଭାଷା ପ୍ରତି ଏ ପ୍ରକାର ଥିବା ଦର୍ଶନରେ ହୁବୁଧ ସୋଇ ମୁର୍ବ ଲେଖିଥିଲେ “ଆହାର ଭାଷାକୁ ହେୟ ବାହିବା ଅଭିନ୍ନ କଥା ନାହିଁ । ... ଯେବେ କେହି କହେ ଯେ ଆମ ଭାଷାରେ ଯଥେଷ୍ଟ ଶବ୍ଦବ୍ୟାକ ନାହିଁ, ତେବେ ତାକୁ ଏତିତ ଉତ୍ସର ବିଆୟାର ଘାରେ ଯେ ଯେଉଁ ଭାଷା ସାହାଯ୍ୟରେ ଆମେ ଆପଣା ଆୟମା ମଧ୍ୟରେ କଥାଭାଷା କରିବାକୁ, ସେ ଭାଷା ଆମର ମନକୁ ପ୍ରକାଶ କରିବାଲାଟି ସମ୍ଭବ ନିଷ୍ଠ୍ୟ” । ତଥାପି ଆପେ ତାହାଙ୍କର ବିନ୍ଦୁର ପୁସ୍ତକ ଶୁଣିଦିଆ (Utopia) ଇନାହୁ ଭାଷାରେ ଖଲଜିଲେ । ହାହାପ୍ରେଜ, ଜାଞ୍ଜାଯୁଡା ଓବାପରେ ଇଂଚରଜମାନେ ଉତ୍ସବୁଦ୍ଧ ହୋଇଥିଲେ । ଲାଟିନ୍ ସାହିତ୍ୟର ପ୍ରଧାନ ପୃଷ୍ଠାନ୍ତରକ ଚିରାଗର ମଧ୍ୟଲାଟିନ୍ ଦାଇଟିଲ୍, ପରିବର୍ତ୍ତିତର ତଥିଁର ଇଂଚରଜ ଅନ୍ତଦାନ ପ୍ରକଳିତ ଚଷିଲା (ପ୍ରା ୧୫୪୦)

ଗଦ୍ୟର ପ୍ରଦ୍ୟାମ ହେଲି ଅନ୍ତରୀର ସୁଝାଲାଗ ପଥକୁ ଦୁମ ନେଇଥିଲା । ଏଥୁବେ ଗେଂ ରତନୀ କରୁଥିଲେ ଭାଟମରନ, ଡେଶମାନଙ୍କ ହାତଟିର ଗଞ୍ଜଧାସିତ୍ୟ ନିତାନ୍ତ ଅପରମାନ୍ତର ବୁଝାଇଗଲା କିମ୍ବା ତରକାରି କାଣ୍ଠରବହାର କଥାମାଳାଟି ପ୍ରଥମେ ମଧ୍ୟମରେ ଗଞ୍ଜଗୁଡ଼ିକ ସାହିତ୍ୟର ରଙ୍ଗରେ ତୁଳିଲା ଶୁଣିବା ହେଲା । କାକ୍ସଟିନ୍ ତତ୍ପରେ ଧେତ୍ରେବିଲେ ମାଲେ କିମ୍ବା ରତନ ମହିତ ଆରଥର (Morted Arthur) ନାମକ ଦ୍ୱାରା ପୂରାଣ ପ୍ରକାଶ କରିଲୁ, ତାହା ଗଲ

ସାହିତ୍ୟକୁ ଆହୁର ଏକ ଦ୍ୱୋପାକ ଉପରକୁ ଉଠାଇନେଲା । ଅରୁତ ଓ ଅପାର୍ଥିବ ବିକ୍ରି କାମାଗ୍ରୀ ସମାବେଶରେ ରତନ ଏହି ପୁସ୍ତକ ମଧ୍ୟମର କାମାଗ୍ରୀ ବାହୁନ୍ୟ ପ୍ରକାଶ କରେ । ଏହା କିନ୍ତୁ ଗଦ୍ୟରେ ଲେଖା ଥିଲା । ଏହି ଗଲଟ ଶୁଣିକର ବିନ୍ଦିଷଷ୍ଟ ଥିଲା ମନୁଷ୍ୟର ପାର୍ଥ୍ୟ ଅନୁଭୂତିକୁ ପୁର୍ଣ୍ଣ କରିବାର, ମନୁଷ୍ୟର ପ୍ରେମ ଓ ଆକାଂକ୍ଷା, ଦୁଃଖ ଓ ବେଦନକୁ ଦେଖି କରିବାର । ଭ୍ରମଧ୍ୟମ ମାନବର ଦ୍ୱାରା ଅନୁଭୂତିକୁ ପୁଷ୍ପ କିମ୍ବା ପରବର୍ତ୍ତୀ ସୁଗରେ ଯେଉଁ ଉପନିଷାଦର ଏହାନ ସୁଧାରିତ ପ୍ରଧାନ ହୁଏ ମାତ୍ର ଦେଖିଲା, ଆହାର ଅଭାସ ମଧ୍ୟମର ଏହି ବ୍ୟୁତ ଉପାକାର କାହାଣୀରେ ମିଳେ ।

ଏହି ସମୟରେ ବିଦେଶ ପ୍ରଦୀପନ ବିନ୍ଦିଷଷ୍ଟ ଜତାନ୍ତ ଯାଶ କରିବା ଥିଲା ଏକ ସୌଭାଗ୍ୟ । ଜତାନ୍ତରେ ବୋକାଚୀ ସିର୍ଟ (Boccacia) ନାମକ କଣେ ଲେଖକ ୧୩୧୦- ଶ୍ରାବନରେ ନରେଲ ଶ୍ରୋତର୍ମାଣ (Novella storia) ନାମକ ଏକ ଗଦ୍ୟ ପୁସ୍ତକ ପ୍ରକାଶ କରିଲୁ । ଏହି ପୁସ୍ତକ ଦୁଃଖମିଳିକର ଅନୁଭୂତି ଉପରେ ଲିଖିତ କଣେ ଗୁଡ଼ିଏ ଗଲ୍ପର ସମାବେଶ । ଏହି ପୁସ୍ତକ ସାହିତ୍ୟର ଏକ ନୂତନ ରାଜ୍ୟର ସଧାନ ଦେଲା । ପ୍ରଥମେ ଯବର୍ତ୍ତନ ନରେଲ ବୋଇଲେ ନୃତ୍ୟକୁ ବୁଝାଇଥିଲା, କିମଣି ନରେଲ ଶବ୍ଦ ଅର୍ଥଦିଲ୍, ଗଦ୍ୟରେ ଲିଖିତ ଅଜ୍ଞାନ୍ତିକା, ଉପନିଷାଦର କଥାବୁଦ୍ଧ ମଧ୍ୟମର କାହାଣୀର କାହାଣୀର ବ୍ୟୁତାକୁ ପୁଥକ୍ ଦେଲା । ଉପନିଷାଦର ଦ୍ୱାରା ଜାଦିନ ଶିକ୍ଷାକଲ । ଜତାନ୍ତର ପ୍ରଭାବ ହେଲୁ ରଙ୍ଗଜୀରେ ଗଲ୍ପବସିତିର ପ୍ରଦୀପ ହେଲା । ରିନିକ ସୁଶୁର୍ମ (Euphues), ରୋମି ନାନ୍ଦ୍ର ରେବାଲିଙ୍କ (Rosalynde) ରୋମି ମାସି ହତ ରଗ ପଥକ, ପିଣ୍ଡକର ଅର୍ବତେତିଶା (Arcadia) ପ୍ରତିକୁ ଗଲା ସାହିତ୍ୟକୁ ପଦର୍ଥ ଉପନିଷାଦ ଅଚ୍ୟାବ ପାରିବନାହିଁ, ତଥାପି ଉପନିଷାଦର ସୁଦୃଢ଼ିଗରେ ସେ ସବୁ ସୁରକ୍ଷିତ ପାଇଁ ହୋଇ ରଖିଲା ।

ଗଦ୍ୟର ପୁସ୍ତାର ସହିତ ଇଂରେଜ ସାହିତ୍ୟରେ
ସମାଜେଚାନୀ ପ୍ରଥମେ ଆରଂହ ହେବ । ସେଗର
ଆହାର ତାଙ୍କର ସ୍ଥାନ ମାତ୍ରର ନାମକ ସମାଜେଚାନୀ
ଗ୍ରହଣରେ କଲୁଣିର ଅତିଶ୍ୟେକୁ ନିଭାଳାର ବାସ୍ତବ
ଜୀବନ ଚିତ୍ରଣ କରିବାର ସପରିତର ତାଙ୍କର ମତ
ବ୍ୟକ୍ତ କରିଛନ୍ତି । ଗାସ୍କାଇନ୍ (Gascoigne)
ଉତ୍ସତଦଶ ବାଣୀ (Notes of instruction) ନାମକ
ଗ୍ରହଣରେ କିମ୍ବା ବହୁ କବିତା ଛନ୍ଦ ଦୋଷରେ ଦୁଷ୍ଟ
ଫୋରାଇଥ୍ରୁ ତାହା କର୍ଣ୍ଣାରଥୁଲେ । କବିତା ଲାଗି ପତା
ପ୍ରୁର୍ଥନା (Apologie for poetic) ନାମକ
ଗ୍ରହଣର ସିଦ୍ଧନ୍ତ ସମାଜରେ କବିଙ୍କର ସ୍ଥାନ ନିର୍ଦ୍ଦଶ
କରିଛନ୍ତି ଏବଂ ସାହିତ୍ୟରେ କବିତାକୁ ସଂବାଦପ୍ରାନ୍ତ
ଦେଇଛନ୍ତି ।

ଏହି ନଦୀ ଜାଗାରେ ପ୍ରଥମ ଭାଗରେ ପଞ୍ଚଦଶ
ଶତାବ୍ଦୀରେ ବିଠଗପତି ଉଠଙ୍ଗଜ ଦାବାକଟଳ ମୁର୍କର
ସ୍ମୃତିପାତ୍ର (Utopia) । ଏହା ପ୍ରଥମେ ଇତା
ଲୟ ଭାଷାରେ ଲିଖିବ ହୋଇଥିଲେ ଯଥ ଅନ୍ତକାଳ
ମଧ୍ୟରେ ଏହାର ରଂଗଜ ଅନୁବାଦ ହୋଇଗଲା ।
ବହୁ ଦେଶାଠନ କର ସମ୍ବାଦରେ ତୁ ଅରଜିତା
ଅର୍ଜନିକେ, ସମାଜର ଦୁଃଖତିନ୍ୟ ଓ କୃଷ୍ଣା ରେ
ଦ୍ୟାତ୍ମକ କନ୍ଦାର ଟେମନ୍‌ସ୍କ୍ରିପ୍ଟ ଏକ ଆର୍ଦ୍ଦ ସମାଜର
ପରିକଳନା କରିଥିଲୁଣ୍ଡି । ଫିଥ୍‌ଲେଟେଡ୍ ନାମରେ ଜଣେ
ଗଢିଛି ନାବକ ସମ୍ବନ୍ଧ ଗନ୍ଧାଲାପ ଜାଗରେ ମୁର୍କ
ଏ ବିଶବେ ନିଜ ସମାଜର ଦୋଷ ଓ ଦୁନୀତିକୁ
ଦ୍ୟାତ୍ମକ କରିଥିଲୁଣ୍ଡି ଏହା ଅଧିଦିଵାରେ ଏକ ମନଗଢ଼ା
ସବ୍ରାକ ଝୁମର ସମାଜର ଚିହ୍ନ ଦେଖିଛି । ଇଂଲଣ୍ଡରେ
ଫିଥ୍‌ଲେଟେଡ୍ ଦେଖିଲୁଣ୍ଡି ତେ ଚର୍ଚାକଲେଟି ଲୋକଙ୍କୁ ପାପ-
ଧାର୍ତ୍ତ ଦ୍ୟାତ୍ମକ କରିଲୁଣ୍ଡି । “ଶାକ୍ତୀ, ହତ୍ୟା ଲୋକଙ୍କରି
ତାର ଜୀବନିଧାରକୀ ପାଇଁ ଦ୍ୟବଦୟା ଖଣ୍ଡିଦେଲେ,
ବୈଶର କରିବାକୁ କାହାର କାହାକି ଗରଜ ପଢନ୍ତା,
ବୈଶର କାହାର ଲାପି କିଏ ବା କାହାକି ମରନ୍ତା ।

ଭୁମେ ଲୋକଙ୍କୁ ଦୂର୍ବଳ ହେବାକୁ ଝାଡ଼ିଦେଲ, ଦାଳୁତ
କାଳୁଟି ତାଙ୍କ ଅଗ୍ରର ବ୍ୟକ୍ତିହାର କଳୁଷିତ ହେବାର
ସୁଯୋଗ ଦେଲ, ପୁଣି ସେହି ଶିଥା ଖେଳୁଛି ଯେଉଁ
ଅନ୍ତର୍ଧମାନ କଲେ ସେଥିଲାଗି ତାଙ୍କୁ ଶାପ୍ତ ଓଦିଲ ।
ଏଥରୁ କଣ ତୁମ୍ହା ଯାଉନାହିଁ ଯେ ଭୁମେ ପହିଲେ
ଲୋକଙ୍କୁ ଗେଟି କରେବା ଶିଖାଅ, ଆଉ ପଚର ଚାରି
ଦୋକି ତାଙ୍କ ଦଣ୍ଡଦିଅ ? ”

ଆଦର୍ଶ ଦେଶ ସୂଚଟିକୁ ଅଧିକାରୀମାନେ ସକାଳୁ
ସଞ୍ଜୀବାଏ ନଟି ଖଣ୍ଡି ଦେଖିଲୁ ହୋଇ ପାଥକ୍ତି ନାହିଁ ।
ଦିନର ଚକର ଦାଖାଇଁ ଛି ଦାଖା କାମଲାଗି, ତିନି-
ଦାଖା ଜାନାଇନାରେ, ତିନିଦାଖା ଅନ୍ୟ ଜାମରେ, ଆଠ
ଦାଖା ନିଦ୍ରା, ବାକି ସମୟ ନିଜସ୍ଵ । ସମସ୍ତେ
କୋଣସି ନା କୌଣସି ଉପକାରୀ କାର୍ଯ୍ୟରେ ସମୟ
ଅତିଦ୍ୱାରିତ କରନ୍ତି । ସେ ଦେଶର ରାଷ୍ଟ୍ର ପ୍ରଶର୍ଷ,
ସ୍ଵର୍ଗ ଭଲ ଓ ସବୁ ସହିରରେ ନିମ୍ନଲିଙ୍ଗ ଜଳ
ଦୋଗାଇବାର ବ୍ୟବହାର ଅଛି ।

ସୁତୋପିଆରେ ଆଇନର ପ୍ରତଳନ ନାହିଁ ।
 “ ଚାଲୁଏ ଆଇନର ଦୁଷ୍ଟୋଧ ଗଣ୍ଡ ରତ୍ନରେ
 ମନ୍ତ୍ରସଥକୁ ବାନ୍ଧରିବିବା ଅନୁଶିଳ ଆଏ । ଆଇନର
 କାଳେବିର ଏତନବଡ଼ ଓ ତାମାର ଅର୍ଥ ଏବେଳ ଅଗମ୍ୟ
 ଯେ ତାକୁ ପ୍ରତିଭ୍ୟକ ନାଗରିକ ପଢ଼ି ବୁଝିବା ଅସ-
 ମୁକ୍ତି ” ।

ସୁଶେଷାରେ ପୁରୁଷ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକ ସାମରିକ ବିଦ୍ୟା
ଶିଖି ଧୂଳିଭାର୍ଯ୍ୟାସ କଲେମଧ ଧୂଜ ଏକ ଦୃଢ଼ି ଓ
ଘରିବିକ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଉବୋଲି ସେମାନେ ଜାନ କରନ୍ତି ।
“ ଧୂଜ ଜୟରେ ଯେଉଁ ” ଗୋରବକେତନ ଉଡ଼େ
ତାଧାଠାରୁ ଅସ୍ଵକ ଗୁଣିମୟ ପର୍ଦାର୍ଥ ଏ ପୁରୁଷଙ୍କରେ
ନାହିଁ । ଡର୍ଥାଂ, ଆବଶ୍ୟକବେଳେ ଆଧିକାରୁ
ରଷା କରିବାଲାଗେ; ଅନ୍ୟାୟ ଆକିମଣର ପ୍ରତିବର୍ଷ

କହିବା ଲାଗ ଅତ୍ୟାଗୁରର କବଳକୁ କୋଣସି
ଜାତିକୁ ରଷା କରିବାଲାଗୁ, ସମେର ଆଶେଜତା
ସୁତୋପ୍ରାୟ ଅସ୍ଵାସୀମାନେ ସ୍ଥିକାର କରନ୍ତି ।

ଏହି ସୁତୋପ୍ରାୟ ଗ୍ରହକୁ ଅଭିନନ୍ଦ “ଆଧୁନିକ
ସାମନ୍ୟାଦର ଅଦ୍ଵ୍ୟତ୍ମର” ଆଖ୍ୟା ଚନ୍ଦ୍ରାନ୍ତି ପୁରୁଷ
ଦିଲ୍ଲୀ ଜନତାର ଶତାବ୍ଦୀର ରଜ୍ୟ । ଶତାବ୍ଦୀର ସଭ୍ୟତା
ବୈଦ୍ୱାରା ନିବାରିତ ହୁଅନ୍ତି । ଯଦିଓ ସୁତୋପ୍ରାୟ ଏକ
ଆଦର୍ଶବାଦୀର ମଧ୍ୟେ ସ୍ଵର୍ଗ, ତଥାପି ସମଜପ୍ରସାରକଙ୍କ
ଲାଗ ଏଥିରେ ଯଠିଥିବା ଉପାଦାନ ଓ ବିନ୍ଦୁର ସାମଗ୍ରୀ
ଅଛି । ‘‘ବି-ଆଲୋନ୍’’ ଦେଖି ଆଦର୍ଶବାଦର ଆଶରେ
ସୁରେପକୁ ଉଭାସର କରୁଥିଲ ତାଙ୍କୁ ଅଭାବ ଏହି
ଗ୍ରହକୁ ମିଳେ : କିନ୍ତୁ ଇଂଲଣ୍ଡର ଆଦର୍ଶବାଦୀ ଧୂମବିଳାପା
ଦୂରେଁ, ସେ ତାକାର ଆଦର୍ଶକୁ ଜାବନର ଉପରାଗୀ
କହିବାରେ ତତ୍ତ୍ଵର । ବିନାର ଭାବିଲିନ୍ଦର ସେ
ଜଗତକୁ ଚମକୁଡ଼ି କାହିଁ ବିନ୍ଦୁ ନାହିଁ । ତୌନ-
ଧନ ଘଠନ ପ୍ରବାସରେ ଦେଖି ଆଦର୍ଶକୁ ନିଯୋଜିତ
କରିବାହିଁ ତାର ଆକାଂକ୍ଷା ।

ନୂଆ ସୁଗର ଉନ୍ନମଦନା କବିତାର ତହିଁରେ
ସତେଜ ରାଗରାଗୀ ପ୍ରତାରଦା ଫ୍ରାନ୍କିକ । ଆନନ୍ଦକ
ଭକ୍ତି, ସତ ଭବିଲ ଭଣା ସମସ୍ତର ଛୁଟା ରହୁଇ କବି
ପ୍ରତମ ସମ୍ମୁଦ୍ର ଟମାଇ ପଢ଼ିଥିଲା । ଏ ନୂଆର ଅନ୍ତରୁ
ଛୁଟିଏ, ରୂପରେଣ ଦେବାକୁ ଦେଖି କରୁଥିବା; କେଉଁ
ଛୁଟି, କି ଭଣା; କି ଫଣୀ ଦେଇ ଜୀବନର ପ୍ରକାଶଲାଗି
କରିଯାଗା ଝୋବ ଦେଇ ବିଷୟ କବି ପ୍ରଥମେ ହୁଏ କରିପାର
ଦେ ଥିଲା । ତେଣୁ ପଞ୍ଚଦଶ ଶତାବ୍ଦୀର ଇଂରେଜ କବିଙ୍କର
ଅଞ୍ଚଳୀ ଶୃଷ୍ଟିର ବାଣୀର ଏ ତାର ଦେଖି ତାର ମନ୍ୟ ମନ୍ୟ
ହିଁ ଜାରି ଭାବିଥିଲା ମଧ୍ୟ କରୁଛି ଅନିଶ୍ଚିତତାର ସ୍ଵର
ଅଟି ଶୁଣୁ କବି ଡ୍ୟାଟ ଓ ଲବ ସଠଭାବର ଚମଳିତ
ନବିତା ମୁକ୍ତ (Tottels' Miscellaney) ୧୯୫୭ ଖ୍ରୀଷ୍ଟବାଦର
ମଧ୍ୟଲିଟର ଏ ନୂଆ ଅଧ୍ୟାତ୍ମ ଚୋଲିଲା—

ସ୍ତୁଲସୁନ ।

ରାଜାଲୀପୁ ନବିତା କି ଛିଲ କି ଆଚ ଦେବିରେ
ଅମ୍ବକ । କାନିର ପ୍ରସର ସମ୍ଭାବ ଚର୍ଚିଯରୀଙ୍କ ଦିଶେ
ପାଇଁ ପ୍ରାକୁ ଓ ଜାତିରେ ସାହିତ୍ୟ ରଂଘଜ ସାହିତ୍ୟ
ପାଠର ବିଶେଷ ଭାବ ଦିଶୁ ଏ କବି ଥିଲା । ଡ୍ୟାଟ
(Wyatt) ରାଜାଲୀପୁ ନେଇବି ପ୍ରତିବ୍ୟାର ଅନ୍ତରେ
କବିତର ନେବେଳ ଗୀତ, ତୁର୍ଦ୍ଵରଶ ରଧା (Sonnet)
କବିତା । ବିଳାପ ଭାବିତାଦି ରତନା କର ସୁରିଲ ।

ସର୍ବେ (Survey) ଏନେଭି. (Aeneid)
ନାମକ ନବିତାରେ ଅନ୍ତିମ ରିଦ୍ଦିକୁ ଧଇ
ରଂଘଜ ସାହିତ୍ୟରେ ମିଦାପର ଛୁଦର ପ୍ରତିବଳନ
କାଠିଲ । ଏଥୁ କିମ୍ବା କାହିତାଠିବ ମିଦାପର
କେବଳ ପ୍ରତିବାଗ ଥିଲା । କିମ୍ବା ପ୍ରାକୁ ଓ ଜାତିରେ
କବିତାମାନଙ୍କଠର ସ୍ଥିରତ ଅନ୍ତରେ ନ ସେଇ
ଥିବାରୁ କବିମାନର ମନ୍ୟର ଦେଖି ଅନ୍ତରେରି
କବିଦାକୁ ବିଭିନ୍ନ ଶ୍ରାବାଧାନ୍ ଓ ତଳନେ ହୁଏ । ଭାବ-
ଦିଗରୁ ଅଲୋଚନା କାହିଁ ଅନ୍ତରେ ତୁର୍ଦ୍ଵରଶ ପ୍ରତିବାଗ ବାବ
ଭିଂକୁ, ତ ସା ମଧ୍ୟବୁରର ଚକ୍ରିଶର କବିତାର ମେଲୋ-
ନାହିଁ । ମୁଗ୍ଧର ଦିଦି ସାହିତ୍ୟ ଦୃଷ୍ଟିଯୁ ଧରି ଥିଲୁ
ନେଇ ଲିଙ୍ଗର ଦେଖିଥିଲା । ଧାଠକ ଜାନିମିଳ ବ୍ୟକ୍ତିର
କାହାଜୀ ଶୁଣୁଥିଲା । ଧ୍ୟମେର ଧାର୍ ଡ୍ୟାଟ ଓ ମର୍ଟିଜଙ୍କ
କଣ୍ଠର ପୁଟିଲ କବିର ଅନ୍ତରୀତା, ଏକର ଗାନ୍ଧିର
ଅଧିକର ବାଣୀ ।

ପାର ପେନ୍ଦ୍ର ପିତ୍ତନଙ୍କର ନାମ ସାହିତ୍ୟର
ଦ୍ୱାରା ପେନ୍ତର ପ୍ରଧରୀଙ୍କର କହିନାହିଁ, କହିଲି
ତାଙ୍କର ଭଦାର ବ୍ୟକ୍ତ ଭୁଲିଗି । “ମୋର ପ୍ରତ୍ୟେ-
ଜନାୟତାରୁ ତୁମର ପର୍ଯ୍ୟାଜନାୟତା “ଧୂର” ବୋଲି
ଦେଇ ମୁହଁର ଅଧିକର ଅଧିକର ପ୍ରାଣାତ୍ମକ ଜାଗି
ଅନ୍ତରୀତା ପ୍ରାଣିକର କରିଥିଲେ, ଲାକ୍ଷର ଉଦର
ଭାବ ନିର୍ମୟର ଅମରଗାଥା ଲୁପ୍ତ ହୋଇଲା,

ଏସ୍‌ଟୋଫେଲ୍ ଓ ଶେଲା(Astophel and Stella)
ନାମର ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶ ମଦ୍ରା କଟେତା (Sonnet) ଗୁଡ଼ାରେ ।
ଏହି ପ୍ରେମ କରିତା ଗୃହିକଟେ ଅପେ ଏସ୍‌ଟୋଫେଲ୍
ଓ ନାହିଁକାଷେଲା ଏହିତିକୁ ତାଙ୍କର ପ୍ରେସା ପେକିଲୋଣା ।
ସିନ୍ଧିନି ରେଷେନ୍ ଲମିଦାର୍କ ସାମନ୍ତରକ ଲେମା
ପେନିଲୋକାଙ୍କ ଡଳ ଆହୁରି ଖୋଜିଥିଲେ ଏହି ବୃକ୍ଷ
ସାମନ୍ତ ଦେଖିଲେ କ୍ଷେତ୍ରର ତତ୍ତ୍ଵମାଙ୍କୁ ଅଶ କହି ପ୍ରାଣ-
ତ୍ୟାଗ ବର୍ଣ୍ଣନାରେ । ଏହିଏଠି ପେନିଲୋକାଙ୍କ ସିନ୍ଧିନି
ସିନ୍ଧିନିଙ୍କର ଚଣଣୟ ହୋଇ ନ ଥିଲା, ସିନ୍ଧିନିଙ୍କ
ହୃଦୟରେ ପେନିଲୋକାଙ୍କ ଲାଗ କରି ଝୁମନ
ଥିଲା ଅଛି ଗର୍ବର । ଏହି ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଅନ୍ତର୍ଭୁବି

ତାଙ୍କର କବିତାଗୁଡ଼ିକ ଅବଶ୍ୟ ଜାବନ୍ତି ଓ ସତେଜ
କରିପାରେଣ୍ଟି, ତାଙ୍କର ଉତ୍ସାହକୁ କରିପାରିବୁ
ବରମଧ୍ୟ ।

ସାଂଘ୍ୟ ଚିକା ଲାଗରଣୀ ଗଢିଯର ପ୍ରସାର କରିଥିଲେ
ମଧ୍ୟ, କବିତାରେ କୁତନ ଭ୍ରବଧାର ଅଣିଥିଲେ ମଧ୍ୟ-
ତାହା ଲୋଡ଼ିଥିଲା ଅୟନ ପ୍ରଶ୍ନ ପରେସର, ସୁଗର
ବିପୁଲ କିମ୍ବ ଭକ୍ତୀପାନା, ପାଶର ଗର୍ବର ଓ ବିସ୍ତୃତ
ଅନୁଭୂତିକୁ ପ୍ରକାଶ କରିବାଲାଗି । ତାହାର ଉପ-
ସତ୍ତା ପ୍ରସାର ରଖିଥିଲେ ବିନା ଅନ୍ୟଦି କାହିଁବା
ମେଣ୍ଟିବ ?

ନମଶ୍ରଦ୍ଧା

ପୁ ପ୍ରକ ପରିଚୟ

ରଣ୍ଧି:—

ରେଭେନ୍‌ସା କଲେଜ ଉତ୍ତର ସାହୁତ୍ୟ ସମାଜର
ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ପ୍ରକାଶ ପାଇଲୁ ।
ପ୍ରମାତକ ଶ୍ରୀ ଲାଲଙ୍କ ଦକ୍ଷିଣ ମହାନ୍ତି । ପଞ୍ଚାଦନି
ପ୍ରସରର ଅନ୍ତର୍ଭୁବି ଗୃହ କଣ ବିଶିଷ୍ଟ ସାହୁତ୍ୟରେ ଅଧ୍ୟାପକ
ଓ ତନୋଟି ଉତ୍ସାହିତ ଉତ୍ସାହ ଲେଖକ ।

ପ୍ରପାଦଙ୍କାୟ ‘ଦୂରନା ଓ ପକେତ’ ରୁ ଜଣାଯାଏ
ଯେ, ଏହା ନିର୍ମାଣ କରେ ପ୍ରକାଶ ପାଇଥିଲା । ଏହା
ମାର୍ଗିକ, ଟ୍ରେପିଟିକ ନା ପାହାସଙ୍କ ପରିଚିକା କଣା
ନାହିଁନାହିଁ । ଯାଁ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଏହିଜାର ଦାର୍ଶିକ ମୂରା ବି

ଏଥରେ ଉଲ୍ଲେଖ ନାହିଁ । ଧାରା ତଥା ପ୍ରାହିକ ମାନଙ୍କ
ଜାଣିବା ନିର୍ମାଣ ଏ ସବୁ ବିଦରଣୀ ଦେବା କିତାନ୍ତ
ଅବଶ୍ୟକ ।

ସେ ଧାରାତେହିତ, ରେଭେନ୍‌ସା କଲେଜ ପ୍ରକାଶକ
ମାନଙ୍କ ଏତାତୁଷ ଅଧ୍ୟୟମ ବାସ୍ତବିକ ପ୍ରକଳ୍ପାବ୍ଦ
ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କଲେଜର ପ୍ରକାଶ ଏହି ଅଧିର୍ଥ ଅନୁଭବର
ବରବା ଉପର ।

‘ଏତୁରଙ୍ଗ’ ‘ରଣ୍ଧି’ର ଅବିର୍ତ୍ତାବ୍ଲୁ ସାଦର ଅଭି-
ନନ୍ଦନ କରୁଣ୍ଟି ।

ଗୀତା :—

ଏହି ପୁଷ୍ଟକ ଗନ୍ଧବଞ୍ଚ ମୁଦ୍ରିତ ହୋଇଥିଲା । ଏହାର
ଲେଖକ ଓ ଉଳାଶକ ଶ୍ରୀମତୀ ଶ୍ରୀରାଧା ମିଶ୍ର,
ମୂଳ ଟ ୧୯ କା ।

ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ମହାଭାରତ ଧୂନ୍ଧର ପ୍ରାନ୍ତକାଳଟର ପେଣ୍ଡ
ଭଗଦେଶାବଳ ହାର ଅର୍ଜୁନଙ୍କୁ ସେହି ସମରରେ
ପ୍ରତ୍ଯେତ କମଳଥିଲେ ତାହାର ନାମ ଗୀତା ଦା ଭଗବତ୍-
ଗୀତା । ହି ଗୀତା ପଣ୍ଡିତମନେ ଗାନ୍ଧାରିଧ ଭାବରେ
ଶୀକା କବି ପାଇଅଛନ୍ତି । ରଦ୍ଦିରଣୀ କୁ ମଧ୍ୟ ଏହି
ଗୀତାର ଟାଙ୍କା କରିଅଛନ୍ତି ! ମାତ୍ର ଧଣ୍ଡିତମାନଙ୍କ ଶୀକାରୁ
ଦେଖିଗା ବାବୁଙ୍କ ଅର୍ଦ୍ଧକରଣ ଅନେକକ ଝୁାନରେ ସମ୍ମୁଖୀ
ଭିନ୍ନ, ଏହା ଆଜିର “ ଗୀତାର କୁଷିଧ କାହା ” ଧାଠ-
କଲେ ଜଣାଯାଏ । ଏହାଙ୍କ ମତରେ ଗୀତାରଙ୍କ ସ୍ଵର୍ଗର
ଓ ସ୍ଵର୍କର୍ମ ଦ୍ୱାରା ପାଇଦାଦିକ ସ୍ଵର୍ଗର ଦ୍ୱାରା
ନୁହେ । “ କୈ ଏବ ଅସର୍କିକୁ ସମାନ ମନେକର
କର୍ମ କରିବାର ନାମ ଫଟାର ” । ପୁଣି “ ପେଣ୍ଡ ବିଜ୍ଞାନ
ଦା ବୁଦ୍ଧି ବ୍ୟାଙ୍ଗ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମନ୍ତ୍ରିକୁ ସନ୍ନ-
ଭାବରେ ଉପଦେଶ ଦିଅନ୍ତି, ଧାରଥୀ ଭାବରେ ଆସାର
ସବୁ କର୍ମ କରନ୍ତି ଏବ କୁରୁଭାବରେ ଜାପାର ସବୁ
ସମୟ ଦୂର କରନ୍ତି ସେହି ବିଜ୍ଞାନ ହେଉଛନ୍ତି ମୁଢିଦେଖ
ବ୍ୟକ୍ତିକିର ହତ୍ୟା ଭଗବାନ୍ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ । ” ଏରା ଅର୍ପ
କରଣିବର ଗାନ୍ଧା ଧାଠମାନେ (ଧାଠମାନ ଶ୍ରୀମତୀ

ଶ୍ରୀମତୀ ପ୍ରତ୍ଯେତ ପୁରୁଷ ୩୩ ଡେସନ୍କ ଟାଙ୍କା ପଢିଅନ୍ତି)
ମନ୍ଦିର ଭାବର କଥା । ଏହି ସରଦହ ମୋତନ ଗାରୁ
ଦେଖିଗା ବାବୁଙ୍କ ସହିତ ଆଲୋଚନା କରିବାର ଦିବ-
କାର । କିନ୍ତୁ ଦୁଃଖର ବିଷୟ ଏହି କି ଏପରି ଆଲୋ-
ଚନ ସକାରଣ ଅନେକ ସମ୍ବୁଦ୍ଧ ଗୀତା ଧାଠକ ସମ୍ବନ୍ଧ
ନ ହେବା ଦେଖାଯାଏ ।

ଗୀତାର ଅର୍ଥକରଣ ଅନ୍ୟନ୍ତ କଠିନ, ଏହା ଅନେକ
ବ୍ୟକ୍ତ କଷିତ୍ର ଏବ ଟାଙ୍କାତକ ମତରେ ଗାନ୍ଧା ଧାଠ
ଓ ଗାନ୍ଧା ଧୂମାନ ପୁଣି କାର୍ମ । ଅର୍ଥ କାହିଁ ଏହାର
ପଠନ ବା କୁଠାରୁ ଯେ କି ଉପକାର ମିଳି ଭାବା
ଆୟର ଷୁଦ୍ଧ କୁର୍ବାର ଅଗେ ତର । ଦେଖିଗା ବାବୁ କମନ୍ତି
ଗୀତା ସବୁ କୁ ଏବ ସବୁ ମନ୍ତ୍ରିକୁ ଉପକାର ସାଧନ
ପାଇଁ ରଚିଛି । ତେଣୁ ଆହାର ରଚନା ଏପରି ସରଳ
ଯେ ସାମ ନ୍ୟ ସମ୍ବୁଦ୍ଧ ବିଜ୍ଞାନ୍ କେବଳ ସନ୍ଧିବ୍ୟବେ
କରି ପଢିଗଲେ ଅର୍ଥ ବୁଝି ପାଇବ ” ।

ଦେଖିଗା ବାବୁଙ୍କ ଏ ଭାବରେ ସମୀକ୍ଷାନତା ଜାଣିବା
ପାଇଁ ତାଙ୍କର ନୀଳା ଧାଠ ଏବ ସଦେହ ସ୍ଵକରେ ତାଙ୍କ
ସହିତ ଆଲୋଚନା ନିତ ମୁ ପୁଣ୍ୟକାନ ।

ଉପର୍ଯ୍ୟକୁ ଅର୍ଥକରଣ ହାର ଦେଖିଗା ବାବୁ ଫେର୍
ନେତିକଳ ସାହସ ଦେଖାଇଛନ୍ତି ତହିଁ ପରି ତାଙ୍କ
ଧନ୍ୟବାଦ ଦେଖିଅଛୁଁ ।

ସଜ୍ଜିରହ ଶ୍ରୀ ବିଲବଦ୍ଧ ବହୁଦାର

ପୁରୁଷାବ୍ଦ

ନିଅନ୍ତର :—

କଲିକଟାରେ ଏକ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ନରମେଧ ଜୀବର ନମକରୁ ଆମେ ରଣ୍ଡା ପାଇଛୁ ବି ନାହିଁ ଅଛିଲୁ ନୃତ୍ୟାଳୀର ଶବର ।

ନୃତ୍ୟାଳୀରେ ସନ୍ଧାଳିନ୍ଦ୍ର ସଂଦାୟ ଉଚିତର ଅନ୍ତମିତି, ବୃଦ୍ଧିର ଅଗ୍ରି ସଂପାଦ, ସନ୍ଧାଳିନ୍ଦ୍ର ସଂପ୍ରଦାୟର ବିଶିଷ୍ଟ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କ ସଂଜ୍ଞା, ଧଳଗତ ଭ୍ରମରେ ହିତ୍ୟାଳୀଙ୍କୁ ଶର୍ମିତ୍ତର ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କର ଚାଖ ଲାଗାଇବା, ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ କନ୍ଯା ଉଚିତରେ ପାଇଥିଲା ଅନ୍ତାଗୁର ଏବଂ ହିତ୍ୟାଳୀଙ୍କ ମାନଙ୍କ ଲେଖିବାକୁ ମୁସଲମାନ ଘରର ବିବାହ ଦାନ — ଏହି ହେଲା ନୃତ୍ୟାଳୀର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଉତ୍ସବ ।

ସମୟ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ସନ୍ଦେହେ ହୁଏ ଆମେ ବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀରେ ଦୋଷ କରୁଛୁ ବି ନାହିଁ । କାରଣ ନୃତ୍ୟାଳୀର ଯାମ୍ବା ପଟିଛି, ତାମ୍ବା ବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ଦୌଶ୍ୟ ଏବଂ କରୁବାର ପାଇବା ସ୍ଵର୍ଗର ନୁହେ ।

ଏ । ଅସ୍ତ୍ରୀୟ ବିଭାଗ ପାରେନାହିଁ ହେ, କରନ୍ତର ଅନ୍ତରମାନଙ୍କ ଅନ୍ତରର ଏକ ଅଂଶ ଅକ୍ଷ୍ୟାବ୍ୟ ଅନ୍ତାବ୍ୟ ସାହାରୀର ବିମା ଯାର ଆହୁର ପାଇରେ ଏହି ବିପରୀତା ।

ନୃତ୍ୟାଳୀର ଏହି ଆଶବକ ଜାଣ୍ଯ ପାଇଁ ଦାୟୀ କିଏ, ଏ ଏହାଠର ଧରୁର କାହିଁ ଲାଭନାହିଁ, ଅମର ପ୍ରକୃତି ମଧ୍ୟ ନାହିଁ । ନୃତ୍ୟାଳୀଙ୍କୁ ଧରୁର କରିବାର ଅତିରିକ୍ତ ଦୂର ରହିଛି, ଯାମାର ଅଭ୍ୟାସ ତ୍ୟଗୁ ।

କାଳିକାଙ୍କ ଓ ଦୟାବାନ ସାଂଦ୍ରଧାୟିନ୍ ଧାରା

ହାଜାମା, ଭାବତର ହାୟ ସବ ସି ଛୁବା ପ୍ରକଳିତ ଗୁରୁତି ସବାଦ, ଲିଖି ନେବାଯାନଙ୍କ ଭବେନେନାମୟ ଭକ୍ତି, ଭାବତରଧ୍ୟାପା ଧୀଂସ୍ୟାଦ୍ୱାରା ବୃଷ୍ଟିବୁନ୍ଦର ସ୍ଵର୍ଗନା ଦେଖ ଥିଲା । କାଳିକାର ହାଜାମା ଧରେ ଥତନିଟା ଧୂକୁ ବଜାରେ (ଯେଉଁ ଠାରେ ବି ମୁସଲମାନମାନେ ଫଳଧା ଗରୁଷ) ସାଂଦ୍ରଧାୟିକ ଅଭ୍ୟାସୁର ହୁଲାଶ ପାଇବାର ଅଷ୍ଟଙ୍କ ମଧ୍ୟ କରୁଥିଲା । ଇତି ମଧ୍ୟରେ ଦୂର ମୂଳକ ହ୍ୟାଶ ଦେଖିବା ଜଳୀ ଗଳାରେ ପ୍ରଗ୍ରହ ଲାଗିଲା ଯେ, ଧାରାକାର ମନ୍ତ୍ରାନ୍ତର୍ଗତିଲେ ସାଂଦ୍ରଧାୟିନ୍ ବିଶିଷ୍ଟ ଦୂରିତ, ଦିନାଳୀର ଶାସନବନ୍ଦ ନିର୍ବାଚି ନରନ ଶାର ଜୀବନ ଓ ସମାଜ କାରବାର ଅନ୍ତମ, ବିଜାଳାର ଶାସନ ତଥାର ଧୂପଳା - ରଣାନ୍ଦେଶ୍ୱାରେ ସନ୍ଧାଳିନ୍ ସଂଦ୍ରଧାୟର ଆହୁର ନାହିଁ ଏହି ବଜାଳାର ସନ୍ଧାଳିନ୍ ସଂଦ୍ରଧାୟ କରିପାର । ଯେଉଁ ମାନେ ଏହି କଥା ଜୋର ଗଳାରେ ପ୍ରଗ୍ରହ କରିଲେ ସେମାନେ ଧବି ନିଜ ପାତର ବିଭାଗ କରୁଥିଲେ, ଭାଷାଭ୍ୟଳେ କାଳିକା ଧାରା ଦିନିଧିବାକୁ ନୃତ୍ୟାଳୀଙ୍କ ବିଜାଳାଙ୍କାଳୀ ଦିବ୍ୟ ପଥେଣ୍ଟ ଏହି ଧୂମପାର କି କରୁଥିଲା ତଥାମାନେ ? ଧ୍ୱା, ଧୂ-, ଧର, ସପରି ରଣା କାରବାଧାର ଆହୁରପାମୁଳକା କି ବିରାଜ୍ଞା ଅବଲମ୍ବନ କରି ଯାଇଥିଲା, ତଥାକେ କ୍ରମୀକୃତ ମନ୍ତ୍ରାନ୍ତର୍ଗତିରେ ଅରକୁ ଥର ଦିନ୍ଧୂ-କିଷ୍ଟ କେବଳ ଅଳ୍ପ ପେଶ କାହିଁବା ଛଢା । ତେବେ ଦୂରି ବଳରେ ସେମାନେ ଧାରାର ଶାସନବନ୍ଦର ଶାନ୍ତି ଶାଙ୍କାଳୀ ଦ୍ୟେଷ୍ଟା ଉପରେ ନିର୍ମିତ ସନ୍ଧାଳିନ୍ ସଂଦ୍ରଧାୟକୁ ଛାଡ଼ି ଉପରଥିଲା ।

କାଳିକାର ଦାଇବା ଧରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ନିର୍ଜନାର୍ଥ, ନିରାର ଓ ଗ୍ରାମକୁ ଆମ୍ବୁରଷା ପାଇଁ ସଂଗଠିତ ଦେବା ନିମିତ୍ତ ଅଧ୍ୟୁତ୍ସି କାହିଁ ସାଧାଧାକୁ ମନ୍ତ୍ରବିଦ୍ୟ, ବିଜୁଳୀ, ସାଧାଦିକଙ୍କ ଭବିଷ୍ୟ ପରି ପ୍ରକଳିତର ଚକ୍ରବିଦ୍ୟ ଏକିମ୍ବା ।

ଏ ସବୁ ଦେଖି ମନେ ହେଉଥିଲ ଯେ, ବଙ୍ଗଲାର ହୃଦୟ-
ମାନକ ଜୀବନରଣୀ ଆସିଛି । ଅନ୍ୟର ଅତ୍ୟାଶ୍ଵର, ସ୍ତ୍ରୀ-
କନ୍ୟା ପର୍ଷଣ ଓ ହୃଦୟ ଆଜି ସେମାନଙ୍କ ନାର୍ଦ୍ଦରର
ସହି ମହିତବନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ନୂଆଖାଲି ସେହି ଧରଣୀର
ମୂଳରେ ଜ୍ଞାନ କୁଠାରାପାତ୍ର ଲାଗିଛି ।

ହୃଦୟମାନଙ୍କ ସମ୍ବନ୍ଧ ଶକ୍ତି ଏକିଷ୍ଟାନିକୁ ଏବଂ ପ୍ରମାଣ
କରୁଥିଲା, ସେମାନଙ୍କ ଅତ୍ୟାଶ୍ଵର ଯାଚାକୁ ପୁଣ୍ୟତତ୍ତ୍ଵ ପରି-
ଶତ କରିବା ଦୁଇର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସାଧ୍ୟ ହୋଗାଇଛି ।

ହୃଦୟ ପଥକି ନୃତ୍ୟ, ବଙ୍ଗଲାର ପୁରୁଷଙ୍କ
ହୃଦୟକୁ ଆଜି ଚନ୍ଦରକି ବିପତ୍ତି । ଜୀବନ ପଥରୁ ମାନଙ୍କ
ଅନ୍ୟ ଧର୍ମର ଜୋନ ବୁବଳ ଦାଷିତ କରାଯାଇଛି,
ସେମାନଙ୍କ ତକାଳ ଏହି ଧର୍ମ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରିବାକୁ
ପଡ଼ୁଛି ତାଙ୍କ ନିର୍ଭେଦ, ଏକମାନଙ୍କ ନରଶରୂଷା, ଶୁଳ୍କ-
ଜୀବନ ଜୀବନପେଣ୍ଟ, ଏହାକି କଣ୍ଠାଧାରୀ ଦୁଇଜ୍ଞ ସଖ୍ୟା-
ଶୁଣୁ ସଂଭାବ୍ୟ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଅନ୍ତପାତ୍ର ନିଯନ୍ତ୍ରିତ
ହେଉଛି ।

କନ୍ଦିକାନୀର ଧାରୀ ସୀଣାମ ପଠନ ଲମ୍ବା ଲମ୍ବା
ବୁନ୍ଦୁଗୀ, ଭାବନୀ ଓ ସା ଇଙ୍ଗଳି ଶୁଣିଥିଲା; କିନ୍ତୁ
କାହିଁରେ କିନ୍ତୁ ମୋହାନ୍ତିରୁ । ନେତ୍ୟନାଲି ଏବେ ବି ଅନ୍ତରୁ
ଜୁମ ଚାଲାଯାଇଲା ହେଲା । ଟଙ୍କଟଙ୍କଥିମ ଏବେ ସବୁ
ପୁଣ୍ୟ ତାଙ୍କରତଳ ଫୁଲରେ ଏହି କୋଣାଯା ବି ବେଳେ
ଚନ୍ଦରାଯିବ । ଏହି ଧର୍ମ ଆସି ଥିଲ ଏବେ ବାଜା ।
ତେଣୁ ଏହି ଏହି କୋଣାଯାଲି । ସେହିପରି ଏକମାନଙ୍କରେ
ଦିନ ଯିବ ? ବଙ୍ଗଲାର ସବୁ - ନେତ୍ୟକୁ କି ଏବେ
ଦୁଇଲ ଚାହେଇଥାଇଛି ?

ପଢି ନିଜକୁ ଓ ନିଜ-ଜୀବିକୁ ରଷ୍ଟା ହୃଦୟ ଶକ୍ତି
ଲାଗି ଶାମ୍ବାତ୍ମାପାତଳ ନେତ୍ୟନାଟିନେ ଗର୍ଭତ୍ତର ଓ ଗର୍ଭତ୍ତ-
ମେଣ ଉପରେ ଚାପାହାତସାଧ ଲାଇ ଦୁଇଜ୍ଞ ସମଗ୍ର ହୃଦୟ
ଜୀବିକ ଲାହା ଆଜି ଦୁଇଜ୍ଞ କାନ୍ଦୁ ନାହିଁ । ସାଂପଦିକି

ମନୋଭବବସନ୍ତର ମର୍ତ୍ତମାନଙ୍କ ପୁଣ୍ୟର ପ୍ରଟିନିଃକେ
କିନ୍ତୁ ଯଥା କିମ୍ବାରୁ ସ୍ଵର୍ଗ ନିଧିକୁ ଫେରଇ
ଆଣିବା ଧାଇଁ ପୁଣ୍ୟ ଧାର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରାପ୍ତିନା ଏବଂ ସବୁ
ଶେଷରେ ଏତେମ୍ବେଳ ଗୁଣରେ ଅନାହ୍ତା ପ୍ରଦ୍ବୁବ ଆଣି
ନାନାକାରିନୟ ଦା ଠାରୁ, ବରଂ ସ୍ଵିତ୍ସମନଙ୍କର
ସ୍ଵର୍ଗ ବିଳାପ୍ତି ଶୈଖ୍ୟର ।

ଦୁଇଲର ଅନ୍ତିଯୋଗ କରିବି ଶୁଭକାର ନାହିଁ । ଏହା
ଜୀବନର ନିୟମ । ଯେଉଁଠାର ବଙ୍ଗଲାର ସିନ୍ଦୁଳାତ
ଦେଖାଇ ତେବେ ମାତ୍ର ଏହି ତାର ଲୋ ଅଛି, ତାର
ବାପି ଅଛି, ଦେଖାଇ ଏହିଲେ ସେ ମର୍ତ୍ତମାନର ଓ ମାତ୍ର-
ଧାର୍ଯ୍ୟ, ସ୍ଵର୍ଗ ନିଧି ଧରିବାର ତାଙ୍କା ତେଜପାତ୍ର,
ତସହି ଦିନହିଁ ସେ ପୁଣ୍ୟର ଧାରଦାର ଧ୍ୟାନ ହେବ
ଏବଂ ସେହି ଦିନହିଁ ସାଂପ୍ରଦାଦିକ ଶାନ୍ତି ଅଜ ଥରେ
ଫେରୁଥିବ ।

ଆଜି ଗୋଟିଏ କଥାରେ ନ ହୁଏ ରହି ହୁଏନାହିଁ ।
ସମର୍ପତ୍ର ଜୀବନ୍ତି ଦେଖ ଶ୍ରୀ ମାତ୍ରନେହିଁ ବିଜାର ସମ୍ବନ୍ଧ
ଲାଗୁ ସଂଭାବ୍ୟ ଏବଂ ଉତ୍ସମାନେହିଁ ଅଛି ବିଜାର ।
ଜୀବନାବୁ ଯଦି ଅସୁରଷା ଧାଇଁ ପ୍ରାୟୁକ୍ତ ହେବା ପ୍ରତ୍ୟେ
ଜନ ତାହା ଏହିମାନଙ୍କର । ଏ କଥା କାହାକୁ
ଆଜିଶା ନୀହିଁ ଦେଖ ଅନ୍ତର୍ଲାପ ହୁଲରେ ମୁଘରମାନେହିଁ
ଆକମଣକାଳ ସନ୍ତୁଦାୟ । କିନ୍ତୁ ଏହି ସତ୍ୟକୁ
ସବାଦିତରେ ଏବଂ ସଂଧାରିତୀ ପନ୍ଥରେ ମାନିତନେବା
ପର ସତ୍ୟ ସାଧ୍ୟ ବଙ୍ଗଲାର ଅଜ ଖୁବ ବ୍ୟା
ସାଂବାଦକର ଥାଇଁ । ସେମାନେ ମୁଣିତପରି ଚକବିଳ
ଏହି ସତ୍ୟକୁ ତୋତାଇ ନବିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିବା
ଏବଂ ମିଳାଇ ମିଳାଇ ଏପରି ବିଜୁତ କଥ ପ୍ରକାଶ
କରିବେ, ଯାର ପଳକର ଏହି ଅଜ ସବଳ ସତ୍ୟ
ଅନ୍ୟନ୍ତର ଫେରୁ ଓ ବିଜ ହୋଇ ଅନ୍ୟରୁପ ପରିବର୍ତ୍ତନ
କରିବ ଏବଂ ଏହୁପରି ଅର୍ଥ ଦେଖ ଯେ— ଜାତ ଓ
ପ୍ରଦ୍ବୁବ ନିର୍ବିକାରିତା କି ପ୍ରମାଣ କି ମୁଖଲେମାନ

ବଜାଲାର ସ୍ତରେ କିମ୍ବା ନରନାସ୍ତ ଅଛି ବିଧନ ।
ପ୍ରତ୍ୟେକର ଅସ୍ତ୍ରରେ ପାଇଁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଏହାଜନ ।
ବଜାଲାର ମୁସଲମାନ ସଂଦ୍ରଦାତ୍ ଖୁବ ନିର୍ବିଶ, ସାଧୁ
ଓ ସରଳ । ଯାହା କିମ୍ବା କିମ୍ବା ସେଥିରେ ସେମା-
ନକର ହାତ ନାହିଁ । କେବଳ ଅନ୍ୟ ପ୍ରଦେଶରୁ
କେତେ ଗୁଡ଼ୀ ଚାଣ୍ଡୋ ଚାଲାଣୀ ହୋଇ ଆହି
ଏହି ସବୁ ଉପାତ ଫଟାଇଛନ୍ତି । ଅଥବା ପୃଷ୍ଠା
ବାଟରେ ଯାହା ଘଟିଗଲା, ପଣ୍ଡିତ ବଙ୍ଗରେ
(ଫେର୍ତ୍ତାରେ ମିନ୍ଦମାନେ ସଂଖ୍ୟା ଗଠିଷ୍ଠ) ସେପରି
ଦକ୍ଷିଣାର ସମ୍ବାଦନା କେବଳ କଳିନାରେ ସୁଭା ଅଣି
ଧାରିବାରେ ହୁଏ । ଏହର ନ କଲେ ହୁଏତ ସାଂପ୍ରଦୟ-
ଦାୟିକ ମନ୍ଦନାଭାବ - ସଂପନ୍ନ ବୋଲି ସେମାନଙ୍କୁ
ଦେଖାଇବାର କରସିବ, ହୁଏତ ଦେମାନଙ୍କର ଜାଗାଦିତା-
ବିଦ୍ୟ ହୁଏମ ଉଦ୍ଧାରତାରେ କଳାଙ୍କ ଲାବେ ଏହି
ରୂପ । ଏହି ମନ୍ଦନାର ଉଜନ ଗଲାରେ ଝାଲାଇ ବାଜାଲୀ
ହିନ୍ଦ, ଆହି ତୁମ୍ଭାକୁ ବସନ୍ତ । ଏହି ମିଥ୍ୟା ଉଦ୍ଦାରତାର
ବାବ୍ୟ ଗୁରୁତବକ୍ୟ ପ୍ରକଟ କରିବା ପାଇଁ ହିନ୍ଦ ନେତା-
ମାନେ ଦୁଇଅଂଧାରୀ ସାର୍ଥକଙ୍କ ନେତୃତ୍ୱର ଶାନ୍ତି ଶୋଭା
ଯାହାରେ ଦ୍ୱାରା କଲିବାର ଗଲି ଗଲି ବୁଲିବେ, ବର୍ତ୍ତି-
ମାନ ଧରି ଧରି ଏହାଠେଣୁ ହାସ୍ୟାମ୍ବଦୀ ଓ ସକଳୁଟି
ଆହି କିମ୍ବା ନାହିଁ ।

ଶାନ୍ତି - ଜୟନ୍ତୀ:—

କଳିତ ଦର୍ଶ ଅଭ୍ୟାବର ମାସ ୨ ଡାଁନାରେ
ପୃଥିବୀର ସର୍ବତର୍ଣ୍ଣୟ ଜୀବତ ମାନବ ମହାୟା ଗାନ୍ଧିକର
ଦ୍ୱାରା ଅନ୍ତର୍ମାତ୍ର ପରିବର୍ତ୍ତନ । ୧୫ ଦର୍ଶର ଜ୍ଞାନ ସେ
ଭବତର ଖ୍ୟାତନାମାନଙ୍କ ନାମ ହତରେ ଝଞ୍ଜାରେ
ସୁନ୍ଦର ନାବିକ ପରିବାହୀ ନେଇଛନ୍ତି । କେତେବେଳେ
ତତ୍ତ୍ଵରେ କୁଳବନ୍ଦି, ମୋହବେଶତଥ ତାର ଅଦର୍ଶର ପଥ
ସତ୍ୟ ଓ ଅନ୍ତର୍ମାତ୍ର ତଳେମାତ୍ର କିମ୍ବା ହେବାକୁ ଦେଇ
ନାହାନ୍ତି । ତାକର ହାତର ପର୍ବତୀ ବାରମ୍ବାର ଲିପି

ଯିବାକୁ ବର୍ଷିଷ୍ଠ । ବକୁ ଯିଏ ସ୍ଵିଦ ତଥା କରୁ ଯିବାର
ରୂପ ଶବ୍ଦରେ ଅଣି ଦେଖାଇଛି । ତଥାପି କେତେ
ଦେବେଳ ଏକାଙ୍ଗ କେତେବେଳେ ବା ଅନେକ ଯାତ୍ରୀ
ସହ ସେ ଆଶର ଅନ୍ତେକ ଧାତରେ ଧରି ଅନ୍ତର ପଥ
ଅତକମ କରି ଗୁଲିଛନ୍ତି । ଏହି ଏକନିଷ୍ଠା, କିନ୍ତୁ
ଅଦରେ ଅତଳ ବିଦ୍ୟା ଏହି ପୀଣ ଦୂରଳ ମଣିଷକୁ
ପୃଥିବୀର ସର୍ବତର୍ଣ୍ଣୟ ସୁଗ - ମାନବ କରିଛି ।

ଆଜି ଅନେକ ଅଗର କଥା ମନେ ପଡ଼େ । ସେତେ-
ବେଳ ଦଶିଂ ଅପ୍ରତ୍ୟେ କାରେ ଭାରତୀୟମାନଙ୍କୁ କୁଳିଠାରୁ
ବି ମୁନ ଭାବରେ ବିଦ୍ୟାର କରସାନ୍ତଥିଲା , ସୁବିନ-
ବାଚିଷ୍ଠାର ଗାନ୍ଧିକର ଅମ୍ବ ସମ୍ବାନ ବୋଧ ଏଥିରେ
ବିଦ୍ୟାରୁ ହୋଇ ଉଠିଲା । ସେ ଦୂରଳ, ନିରମ୍ଭ-
ଭାରତାନ୍ତର ଏସଥା ଅଧିକାସୀକୁ ଦେବେଳ ଏହିପରି ଏକ
ଅମ୍ବ, ଯାର ପଳାର ଦେମାନେ ଦଶିଂ - ଅପ୍ରତ୍ୟେକ-
ଶେତାଙ୍କ ଶକ୍ତିର ସମସ୍ତ ବିଦ୍ୟାକୁ ଭୁଲ ମଣି ବିଦେଶୀ
ମାଟ୍ଟରେ ନିଜର ଅମ୍ବ ସମ୍ବାନପ୍ରତିଷ୍ଠିତ କରିଥିଲେ । ତା-
ପରେ ତାଙ୍କ ଡିକ ପଞ୍ଜିଲ ନିଜର ସରେ । ବିଦେଶୀ
ମାଟ୍ଟରେ ଭାବାବିନ ଅସ୍ତ୍ର ସୁଦେଶ ମାଟ୍ଟରେ ବ୍ୟବସ୍ଥା
ହେଲା । ତାହାର ଫଳରେ ଭାବତ ଆହି ସ୍ଵାଧୀନତାର
ଦ୍ୱାରା ଦେଶରେ ଉପରୁତ ।

ଆନେକଙ୍କ ମତରେ ମହାୟା ପୃଥିବୀର ସର୍ବତର୍ଣ୍ଣୟ
ନେତା । କେବଳ ଅନ୍ତର୍ମାତ୍ର ସଂଗଣ ଦଗଲୁ ବିରୁଦ୍ଧ
କଲେ ବି ଏହି ସତ୍ୟ ପ୍ରତିପାଦନ ହୁଏ । ଅଳ୍ପ କେତେକ
ଦର୍ଶ ପାଇଁ ହେଲେ ସୁଭା ଗାନ୍ଧିଙ୍କ ନିଜର ନେତୃତ୍ୱ
ତଳରେ ଏକ ଅଦର୍ଶରେ ସମସ୍ତ ଭାବତକୁ ଦଳେ ଅନ୍ତର୍ମାତ୍ର
ପ୍ରାଣିତ କରି ପାରିଥିଲେ । କୌଣସି ସୁଗରେ କୌଣସି
ନେତାର ଏତେ ଅସ୍ତ୍ର ସମ୍ବାନ ଅନ୍ତର୍ମାତ୍ର ହୁବା ଦୂରଳ
ମିଳେନାହିଁ ।

ଭାବତର ଲୋକେ ପେବେ ଦୂରଳ, ଅଣିଷ୍ଠ,

କୁଷମ୍ବାରପ୍ରତ୍ୟେ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲେ, ଲୋକ ମନରେ ଆମ୍ବୁ
ସମ୍ବାନ ଓ ଦେଖାଯାଇବୋପ ଜଗାରିବାକୁ ଅଳ୍ୟ ନେବାକୁ
ଶତାବୀ ଶତାବୀ ଧର ଚେଷ୍ଟା କରିବାକୁ ପଡ଼ିଆନ୍ତା ।
ଗାନ୍ଧିଙ୍କ ଶତାବୀ ବ୍ୟାର୍ଥୀ କାହିଁ କେତୋଟି ବରଷରେ
ସମାଧା କରିଗାଏଠିଲୁ । ଏହାହିଁ ତାଙ୍କ ଜୀବନର
ସବୁଠାରୁ ବଢ଼ି ସଫଳତା

ଶିରଟିଙ୍କ ସଫଳତାର କଥା ବାଦ ଠିକରେ କି
କେବଳ ଗଠନମୂଳକ କାମ ତାଙ୍କୁ ଜୀବିର ହୃଦୟ କରେ
ରଖିବ । କାହିଁଙ୍କ ପୃଥିବୀର ଏକ ନୃଥ ଦର୍ଶନ
ଅଣିଛନ୍ତି, ଯାହା ଅଛିକାଲୁ ଗାନ୍ଧି ବାଦ ନାମରେ ପରି
ଚିତ । ତାଙ୍କର ଜୀବିଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କଟ ଅମ୍ବୁଶ୍ୟତା
ନିବାରଣ, ପ୍ରାମଣ ସ୍ଵାପ୍ନୋକତା, ସାଂପ୍ରଦାୟିକ ସଦ୍-
ଭାବ ଝାପନ ଚେଷ୍ଟା, ନୟତାଲିମ (ନୂତନ ଶକ୍ତା -
ବ୍ୟବସ୍ଥା) ଗ୍ରାମ୍ୟ ଚିତ୍ରା ପ୍ରଭୁତ ଅଭିଭ୍ୟନ୍ତ ଗଠନ-
ମୂଳକ କାହିଁ ଏହି ଦର୍ଶନ - ପ୍ରଭାବିତ ।

ଗାନ୍ଧିଙ୍କ ସରଜ୍ୟ ଧାରଣା ଓ ଥିନ୍ତାର ବି
ସମ୍ଭାବ ଅଭିନଦ । ମହାଯା ଦିକ୍ଷାନ୍ତ୍ରିକରଣରେ
(de-centralisation) ବିଶ୍ୱାସ କରନ୍ତି ।
ତାଙ୍କର ଅର୍ଥନାତ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପରିମଳକ ଗାଁ ସମ୍ଭାବ
ପରିଷ୍କାର ଅର୍ଥ, 'ଅନ୍ତର୍ବାଦାରୁ ଗାଁଟା ଯାବନାବୁ
ଅନ୍ତର୍ବାଦାରୁ ନମ୍ବରୀ ବସନ୍ତ କଟିବାକୁ ସମର
ହେବ । ତାଙ୍କର ଅର୍ଥ ନାଚିବର ଧର ଓ କାମ କାର-
ନାର ପ୍ରାକ ନାହିଁ । ଦୁଇତ୍ୟକ ମାନବ ନିଜର
ପ୍ରମହାଲର ବାହୀର ଓ ଜୀବନଧାରଣ ପାଇଁ ପ୍ରେତକ
ଦ୍ୱାରାକାର ତା ଠାରୁ ଅସ୍ତର କିଛି ଲୋକଙ୍କ ଧାରୀ ।
ରଗବାନର ଦିଶା ହାତ ଗୋପ ଏବଂ କୁଟୀର ଶିଳ୍ପରେ
ବିଦ୍ୟବୁନ ଥର ସରଳ ଯନ୍ତ୍ରାନ୍ତ ଛାନ୍ତା ବସ ଆଜ
ବୁନିର ସାହାଯ୍ୟ ଲୋକର ନାହିଁ । ଗାନ୍ଧିଙ୍କମତରେ
ଏହି ବିଦ୍ୟବୁନିର, ଦ୍ୱାତରମୀ ଯାନ ବାହନ, ଦାମ
ଅପରପର, ପ୍ରେକ୍ଷିତ, ମିଳ, ଟ୍ରେକାର- ଏ ସବୁର କିଛି-

ପ୍ରୟୋଜନ ନାହିଁ । ଏହି ଚିତ୍ତନାନ୍ତିକ ସଭାନାର
ଏହେ ବଢ଼ି ଶବ୍ଦ ଆଉ କେବିନ୍‌ପାଇଁ ଏହି ଧନ୍ୟବାଦରେ
ବି ପେ ମିଳ ଲୁଙ୍ଗା ବର୍ଜନ ଜାରି କେବଳ ଜାହରେ
ସମସ୍ତ ଭାବରୁ ଧରିବିତ କରିବାର ସ୍ଵର୍ଗ ଦେଖନ୍ତି ।

ଡେଶ ଅନେକଙ୍କ ଆପେକ୍ଷା ଜାନ କଥିନ୍ତି ଗାନ୍ଧିଙ୍କ
ଭାବରୁ ଅଭିଥର ଅନ୍ତର୍ବାଦାର ଶତାବୀକୁ ମରିବ
ନେଇଯିବେ । ତାର ଉତ୍ତରରେ ଜଣନ ଦେଖି
କହିବନ୍ତି, ' ଗାନ୍ଧି ଭାବରୁ ଅନ୍ତର୍ବାଦାର ଶତାବୀକୁ
ପାଇବ ବା ଆଗେଇ ମନ୍ତରପୈବେ କିଏ ଜାଣେ ? '

ଏହି ବିବନ୍ଦ ପରମାନ୍ତର ପ୍ରତିଯୋଗ ନାତର ଗାନ୍ଧି ଜାନି
ଅର୍ଥନାତ ଛାଡ଼ି ଦ୍ୱାରା ଧାରବ କି ନାହିଁ, ଏ ସବୁ
ଧାରଣା ଜଣେ ବାସ୍ତ୍ଵବତା - ବାଦର ଅଭ୍ୟାସ ବିଷୟ କିମ୍ବା
ଉପରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ, ନା ଜଣନ ଅର୍ଦ୍ଧବାଦୀର ଅଳୀକା
ସ୍ଵର୍ଗ, ଧସ କଥା ଏଠାରେ ବିଚ୍ଛୟା ନୁହେ । କେବଳ
ଏତକି ମାତ୍ର କୁହାଯାଇପାରେ ଯେ ଗାନ୍ଧିଙ୍କ ଜୀବନର
ଦର୍ଶନ ସଙ୍ଗେ ଏହି ଅର୍ଥ ନାଚିର ଅବିଜ୍ଞାନ୍ୟ, ନାରକ,
ଯୋଗାତ୍ୟାଗ ରହିଛି ।

ଏହି ସବୁ ଗଠନମୂଳକ କାମ ପାଇଁ ଶତାବୀ ବ୍ୟାପୀ
ଏକନିଷ୍ଠ ତୋଷ ଦେଖାଇବ । ଡେଶ ମହାଯାକୀ ୧୯୫୬ଚି
ଯାଏ ଜୀବିତ ରହିବାର ଜ୍ଞାନ ପାଇବାର କବିତା । ଧ୍ୟାନ-
ପ୍ରତ୍ୟେଷିତ ପୃଥିବୀକୁ ଶାନ୍ତିର ପ୍ରତିକାରୀ ଏହି
ପ୍ରେମପାତ୍ରଙ୍କାଳେ ପରିଦ୍ୟାଜନି ରହିଛି । ତାଙ୍କର
କାମନା ସଫଳ ହେଉ ।

ବିଲ୍ଲାଙ୍ଗିରେ ସରଜନ ଧରା ।

କଳିତ ଅନ୍ତୋବର ମାସ ୫ ଡାଇନ୍କରେ
କଲାଙ୍ଗରେ ହୁଇଜନ ମହାଧରାର 'ପ୍ରଥମ ଅନୁତବଶଳ
ଶୀଘ୍ର କୃତାଥ୍ ନଦକର ସାହୁପଦ୍ମତର ହୋଇ ପାଇ-
ଥିଲା । ଏଥରେ ଧ୍ୟାନ ତନି ହିତାର ହିତକଳ ଡ୍ୟାର ।

ଦେଉଥିଲେ । ତରହାରୁ ଅସ୍ଵଚ ସମ୍ମନ ବିଷ୍ଣୁ ଛାତାଳ ଜାତିର । ସମ୍ମଲପୁର ଉତ୍ତାଂ ଉକ୍ତତେଜ ଛାତାଳ ମଧ୍ୟ ନିମିତ୍ତ ହୋଇ ଏଠାରେ ଉପରୁତ୍ତ ଥିଲା । ବିଜ୍ଞାପରରେ ଉପରୁତ୍ତ ତାଳଟେର ଏବଂ କଟକ ଅଞ୍ଚଳର ଉକ୍ତତେଜ ଉତ୍ତାଂ ହୃଦୀ ଯଥ ଏ ସବରେ ଯୋଗ ଦେଉଥିଲେ । ଏ ସବାରେ ଯେ ଟକଟାଟି ଧ୍ୟାବ ସବ ସମ୍ମତ କିମ୍ବା ବୁଦ୍ଧାତ ହୋଇଥାବୁ ସେଥିରୁ ସବ ପ୍ରଥାନ ପ୍ରସ୍ତାବ ଅଶ୍ୱଶ୍ରୀତା ନିବାରଣ । ଏଥର ପ୍ରସ୍ତାବକ ଶ୍ରୀମତ୍ କର୍ମବାର ସୁଗଲକିଶୋର ପନ୍ଦିତାରୀ ଏବଂ ସର୍ଥକ ରଜ୍ୟ ରହୁ ଶ୍ରୀ ବିଲଭଦ୍ର ବହଦୁର । ଏମାନଙ୍କ ଛୁଟା ଶ୍ରୀମତ୍ ଶ୍ରୀମତ୍ ରତ୍ନଚନ୍ଦ୍ର ରତ୍ନ ଓ ଶ୍ରୀମତ୍ ଦିଦ୍ମାନଙ୍କ ଶତଭାଷୀ ମଧ୍ୟ ଦକ୍ଷତା ଦେଉଥିଲେ । ଜାଣେ ବିଜ୍ଞାପ ଭାଷଣରୁ ଜଣାଯାଏ ତେ ଦେଖିବି ସୁଗରୁ ହୋଇଥାବୁ ଯେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅଶ୍ୱଶ୍ରୀତାର ଲେଖଣାର ରିତ୍ତ ନ ଥିଲା ଏବଂ ଯୌବନିକ ପୁଗରୁ ଅଶ୍ୱଶ୍ରୀତାର ଉତ୍ତପ୍ତି । ଆଉ ଏବେ ଅଶ୍ୱଶ୍ରୀତା କଥାରେ ଥିଲେହେଁ ଅନେକ ଷେଷରେ କାର୍ଯ୍ୟରେ ତଥା ଯାତ୍ରାରେ କଥା କଥାର ନିଷ୍ଠାପର ଉଚ୍ଚ ଦର୍ଶନର ହଦୁମାନଙ୍କରତାରେ । ଅନ୍ୟ ଜଣେ ନାନାକିମ୍ବା ଶାସ୍ତ୍ରାୟ ପ୍ରମାଣ ଦ୍ଵାରା ଶ୍ରୀମତ୍ କର୍ମବାର ଯୁଲେ ଯେ ଧୂବାଳରେ ଅଶ୍ୱଶ୍ରୀ ବୋଲି କୌଣସି ଜାତ ନ ଥିଲା । ଯେ ନାଳରେ ଖୁବି ଓ କର୍ମ ଅନ୍ୟାରେ ଜାତ ଥିଲା ଅର୍ଥାତ୍ ଉଚ୍ଚ ଜାତ ଶୁଣି ଓ କର୍ମ ଦ୍ଵାରା ନାର ଏବଂ ନାରକାତ ଶୁଣି ଓ କର୍ମ ଦ୍ଵାରା ଉଚ୍ଚ ପାରୁଥିଲା । ଦର୍ଶନାନ ସ୍ଵାକ୍ଷରମାନେ ସବ୍ଦିଗୁଣ ଓ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତକର୍ମ ଦ୍ଵାରା ଉଚ୍ଚ ତଥାରପାରନ୍ତି । ଏହା ତାହାକ ଅନୁମତ । ତୃତୀୟ ବିଜ୍ଞାପ ମତ ଏହି ଯେ ଉଚ୍ଚକନ୍ଦମାନଙ୍କ ଅର୍ଥର ଉକ୍ତତେଜ ପ୍ରଥାରିତ ନିର୍ଭର କରେ । ସବାପରଙ୍କ ଅଭିଭାବକ ମ୍ୟ ନିର୍ଭରସକ ଏବଂ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଥିଲା । ଏ ସବ ଧର୍ମାନ୍ତର ସମୟରେ ହୃଦୟକନ୍ଦମାନେ ଦିନ ଘନ କରତାଳି ହୃଦୟଥିଲେ । ବିନ୍ଦୁ କେବଳ କରତାଳି ଦ୍ଵାରା ଉଚ୍ଚମାତ୍ରର ଉନ୍ନତି ହେବନାହିଁ । ହୃଦୟକନ୍ଦମାନେ ନିଜେ

ଏପଣ ଭୁବରେ ମଧ୍ୟର ଅଗ୍ରର ବିବହାର ପରିବଳ୍ଲାଙ୍କ କରିବାରେ ଦିବକାର ଯକ୍ଷମାର ଉଚ୍ଚମାତ୍ରର ସେମାନଙ୍କୁ ଅଚୁକ୍ତ ହେବେ । ସତ୍କର୍ମର ଫଳ ନିଷ୍ଠାଯ ମିଳିଥାଏ, ଏଥର ବୁଝ କୁର ପ୍ରମାଣ ଅଛି । ଏ ଦିଗରେ ଉସମାଟନ ଯକ୍ଷ କରିବା ଉଚ୍ଚମାତ୍ରର ନାନା ଜାତର ଯେ ଗୋଟିଏ ସୁଗାନ୍ଦ୍ର ଅସ୍ଵଚ ଏଥର ସୁଚନା ମଧ୍ୟ କଣା ପଡ଼ିଲାଣି । ଏତତବେଳେ ହରିଜନମାନେ ଏ ସୁଯୋଗ ହୁଅଥିବା ଉଚ୍ଚତ ନୁହେ । ଛନ୍ଦଗାଲ ଜାତର ପଣ୍ଡା ଶା କହେଲେ ମହାନବ ଏ ମହାସବ ତକାର ହୃଦୟକ ମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଉପରୁ ଜାଗରଣ ଅଣିଲାନ୍ତି ତହିଁ ପାଇଁ ଧୟ ଧନ୍ୟବାଦାହୁଁ ।

ବଳିକାନି :—

ଶ୍ରୀମତ୍, କଟକ ଉତ୍ତାଂ ଗୋଟିଏ ଶ୍ରୀମ । ତୁଲୁ କାରଣରୁ ଏହି ଶ୍ରୀମ ଉତ୍ତିଶାର ସବାନ୍ତଳରେ ବହୁପୁରୀ କାଳରୁ ପ୍ରସରି ଲାଭ କରିଥାନ୍ତି । ଗୋଟିଏ କାରଣ ଏହି ଯେ ଏହି ଶ୍ରୀମରେ ଉତ୍ତିଶା ରଖାରେ ଆବ କବ ଶୁଦ୍ଧ ମୁନି ଶାରଳା ଦାସ ମହାବରତ ପର ପ୍ରକାଣ୍ଟ ସମ୍ମାନ ରାଜ୍ୟର ଉତ୍ତିଶା ପଦ୍ୟାନୁବାଦ କରିଥିଲେ । ଅନ୍ୟକାରଣ ହେଉଥିଲେ ଏ ଶ୍ରୀମରେ ଶାରଳା ଦେବକର ଅନୁଷ୍ଠାନ । ଏହି ଦେବକାଳ ତାରେ ମହାଷ୍ଟମୀ ଏବଂ ଦଶବିଂଶ ଦିନ ମର୍ଦ୍ଦି ଆବ କଲ ଦାନ ପ୍ରଥା ବହୁକାଳରୁ ଉଚ୍ଚ ପ୍ରସ୍ଥିତିରେ । ଏବେ ଉତ୍ତାଂ ଯେ ଶ୍ରୀ ବାହାରୁ ଉତ୍ତାଂମଣି ଅଶ୍ୱଶ୍ରୀକ ସବପଦ୍ମି ଦେଇ ଏକ ଦିବିତ ସବରେ ଏ ପୁରୀର ସମ୍ମାନ ଉପରେ ॥ କଣ ପଣ୍ଡା ମଧ୍ୟରେ ନାନା ପ୍ରକାର ତର୍ଦି ଉଚ୍ଚକ ତଥାର ଏହା ସବ ସମ୍ମାନ କମେ ଲଭ ତଥ ପାରଥାନ୍ତି । ଏଥରେ ଅଶ୍ୱଶ୍ରୀ ଅଶ୍ୱଶ୍ରୀ ପ୍ରାତ ହୋଇ ସବାହାରୁରକୁ ଅନ୍ୟବାଦ ଦେଉଥାନ୍ତି ।

“ପତେଷୁ ଶୁଣିଅନ୍ତରୁ” ସେ କହୁବର୍ଷ ହୃଦୟ ନାମଶ୍ଵାଳ
ପରିଚୟ ସଜା ସର୍ବ ବାସୁଦେବ ସୁତଳ ଦେବ ଏହା ନୃତ୍ୟସ
କାର୍ଯ୍ୟ ବୋଲି ଉପରେ ସମ୍ମର୍ତ୍ତ୍ୟ ବଳିଦାନ ପ୍ରଥା ଓଜି
ସଜ୍ଜରୁ ଉଠାଇ ଫେର ତତ୍ତ୍ଵ ଧର୍ମବର୍ତ୍ତୀ ଦେବାଳୀତର
ମିଷ୍ଟାଳ ଭେଗର ବନ୍ଦୋବସ୍ତୁ କରିଦେଇ ଅଛନ୍ତି ।

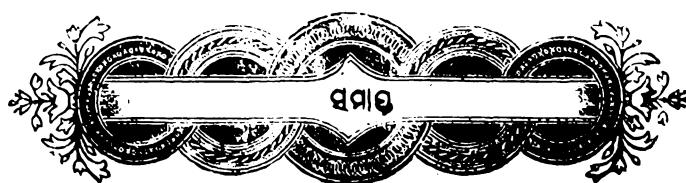
ଗଞ୍ଜାମ ଜିଲ୍ଲାର ତାଷତାରିଣୀ ଦେବା ପୀଠରେ ବହୁ-
ବର୍ଷରୁ ପଶୁବଳ ପ୍ରଥା ପ୍ରବଳତ ଥୁଲ ଏବ ହଜାର ହଜାର
ପଶୁ ଏହି ନିମର୍ଦ୍ଦେଶ ପ୍ରାଣ ହ ର ଅ ଥୁ ଲେ ।
କେତେକ ରତ୍ନବ୍ୟକ୍ତିକ ପଦ୍ମରେ ଟେଟତ ବର୍ଷ-
ହେଲ ଏହା ବନ ହୋଇଅନ୍ତରୁ ଏବ ଉପରେ ବର୍ଷରୁ
ଲୋକେ ଏହି ଦେବାଳୁ ପଶୁ ଛଡା ଅନ୍ୟନ୍ୟ ଦ୍ୱାରା
ଦେଉଅଛନ୍ତି । ଏପରି ବନୁ ଦିନ ପଶୁବଳ ପ୍ରଥାର
ବିଶେଷବାସୀ ଲୋକଙ୍କା ବଢ଼ୁଅନ୍ତରୁ । ଆତଥାପି
କେତେକଙ୍କ ମତରେ ପଶୁବଳି ଶାସ୍ତ୍ର ସମ୍ମତ ଏବ
ଅଳ୍ପ କେତେକଙ୍କ ମତରେ ଏହା ଶାସ୍ତ୍ରସମ୍ମତ ନାହିଁ ।
ଏ ବିଷୟର ମୀମାଂସା ଶାସ୍ତ୍ରମାନଙ୍କ ଉପରେ କିର୍ଭର
ଭରେ । ମାତ୍ର ଅନ୍ତରୁ ପରିଗ୍ରାହି ଏହି ଶାସ୍ତ୍ରକାର କିଏ ?
ନରପତ୍ନୀଙ୍କ ପାଶିଦେବା ଅଇନ ସମ୍ଭବ ଉପରେତହେଁ
ସମ୍ଭବ ଦେଖରେ ଏ କାର୍ଯ୍ୟ ମଧ୍ୟ ନୃଶଂଖାର ଶିଥୁ
ବୋଲି ଏବେ କିବେଳି ହେଉଅନ୍ତରୁ ।

ନିର୍ବକ ପଶୁର ବଳିଦାନ ଉପରେ ଶାସ୍ତ୍ର ସମ୍ମତ
ତହେବୁ, ଏସଗରେ ସେ ଏହା ଅର୍ପଣାନ ଏବ ମାନବଙ୍କାର
ବୋଲି

ତୃତୀୟ ଏହି ରତ୍ନର ଉପରି ମାନ୍ୟ ଏ କଥା
ଆନେତକ ଶ୍ରୀମାର କଟିତ୍ତିର । ତକର୍ତ୍ତା ହଜାର ହଜାର
ଦେଇପରି ତତଳୀ ଶାସ୍ତ୍ରକାରଗଣ ଶାସ୍ତ୍ର ପ୍ରଣାୟନ କରିଥିଲେ ।
ଏହି ପ୍ରଥା ପ୍ରତଳନ ପାଇଁ ତ ସ୍ମର ଥିଲ ଅମର
ଜଣାନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଲେବୁଭରୁ ଜଣାଏ । ଯେ ସେ
ଯୁଗର ମଧ୍ୟ ସାମ୍ରାଜ୍ୟକାନ ନିର୍ଭୀକ ମାନବ ଏ ଦୁଆର
ଦେଖିତା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଦ୍ରୁଷ୍ଟ କରିଛି । ଶାସ୍ତ୍ରରେ ଲିଖିବି
ହୋଇଛୁ ବୋଲି ଏହା ବନ୍ଦସ୍ତ ସତ୍ୟ ବୋଲ ସେ
କେବଳ ମାନି ନେଇ ଧାର୍ଯ୍ୟାହିଁ । ଏହି ଅଦ୍ଵ୍ୟା
ମହିରେ ହୃଦ ବୌଦ୍ଧ ଧର୍ମର ପରି ।

ଧର୍ମକୁ ମଧ୍ୟ ସୁଗର ଦ୍ୱାରାଜନାୟତା ପ୍ରତି ଲକ୍ଷ୍ୟ
ଦେବାକୁ ହେବ । ମଣିଷର ମନଚର ଉପରେ ସବୁ ପ୍ରମୁଖ
ଉତ୍ତର ଭାର ନ୍ୟୟ ସରତ ଭବିତ ଧର୍ମକୁ ମିଳିବା
ରୂପି । ତାହା ହେଲେହିଁ ଧର୍ମଚକ୍ରର ଚଳନ୍ତି, କାବନ
ପ୍ରାଣବନ୍ତ । କେବଳ ଧର୍ମଶେଷରେ ନୁହେ କାବନର
ଧ୍ୟାନେକ ଷେଷରେ ଏହି ନାତ ପ୍ରସ୍ତରି । ହୈନ୍ଦୁକାଳେ
ଆଦଶାସ୍ତ୍ର ବେଦ ଏବ ଯାହା ବେଦ ଅନୁଭୂତ ନୃତ୍ୟ
ତାହା ଅବେଦି “ପଶୁନ୍ ଯେ ସବାନ୍ ରଷତି” ମନୁଷ୍ୟ
ମାନେ ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ପଶୁକୁ ରଷା କରନ୍ତି ।

ଅନ୍ଧକ ବେଦ ୧୯ ୪୮, ୫ ରେ ଅଛି । ତାହା-
ହେଲେ ପଶୁବଳ ଦାନ ବେଦ ବହିତ ନା ବେଦ ତହେବୁ
କର୍ମ ।

ଶ୍ରୀମାଦକାଳୀঃ—

(୧) ଚତୁରଙ୍ଗ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଶ୍ରୀମା ମାହର ଦ୍ରୁଢମ ଦିନ ଦୁକାଣିତ ସେବ । ଲେଖକମାନଙ୍କ ଅନୁଷ୍ଠାନିକ ଧ୍ୟ ନିଜ ନିଜର ରତନା କାଗଜର ଗୋଟିଏ ପାଳରେ ଲେଖିବେ ।

(୨) କୌଣସି ଦୁବନ ବା ରତନା ସାଧାରଣତଃ ଚତୁରଙ୍ଗର ଶ୍ରୀମା ଅନୁଷ୍ଠାନିକ ଭାବରେ ବାଞ୍ଛିନ୍ତାଯ । ଉପରୁକ୍ତ ଭାବ ଟକଟି ଧ୍ୟାଗାବଳେ ଅମନୋନାନ୍ତ ରତନା ପଢ଼ିପ୍ରତ୍ୟ ଦିଆଯିବ । ଅମନୋନାନ୍ତ ରତନା ପାଇଁ ସହାଧକ କୋଣସି କାରଣ ଦର୍ଶାଇ ବାକୁ ବାଧ ନୟିଛି

(୩) କେବଳ ରତନା ସହାଧକଙ୍କ ଠାକୁ ପଠାଇ ଗୁଡା, ଗ୍ରାହକ, ବିଜ୍ଞାପନ ଇତ୍ୟାଦି ଯାବାଣୀ ଏହିରୂଳନା ସନ୍ଧାନ ବିଷୟରେ ଧରିରୂଳକ ‘ଚତୁରଙ୍ଗ’କୁ ଲେଖିବେ

(୪) ପଦାଦି ଆଦାନ ଦୁଦାନର ଘୁମ୍ଫା ପାଇଁ ସ୍ଵ ଦୁବନ ଆଦରେ ଆପଣା ଆପଣା ନାମ ସହିତ ଠିକଣା ଲେଖିବା ପାଇଁ ଲେଖକ ଚଲାଇବା ମାନଙ୍କ ଅନୁଷ୍ଠାନିକ ।

ସନ୍ଧାନକ
'ଚତୁରଙ୍ଗ'
ବିଜ୍ଞାପନ

ବିଜ୍ଞାପନ

୧—ଚତୁରଙ୍ଗ ବାର୍ଷିକ ଦୂଳ ସନ୍ଧାନକ ଦୂଳ ଟ ୩୯ ମାତ୍ର । ପ୍ରତ୍ୟେକ ସମୟର ମୁଲ୍ୟ ୧୦ ମାତ୍ର । ଗ୍ରାହକ ଗୁଡା ଅଗ୍ରମ ଦେବ୍ୟ ।

୨—ତ୍ୟ କୋଣସି ମାସକୁ ଗ୍ରାହକ ହୋଇ ପାରିବେ ।

୩—ଗ୍ରାହକ ଉତ୍ତା ଜଳେ ଭି ୧୦ ମଧ୍ୟ ପଠାଇ ଦିଆଯିବ ।

୪—ବିଜ୍ଞାପନ ସାର ସମ୍ମରତ ଧରିରୂଳକଙ୍କ ପତ୍ର ଲେଖିବେ ।

୫—ଧ୍ୟାଗ ମାନେ ବିଜ୍ଞାପନ ଧରିତବ ନାଜଳ ଦୂଳ ଦେବାକୁ ଶୁଷ୍କ ତଳ ଦୂଳ ମଧ୍ୟ ପଠାଇବେ । ଉପରୁକ୍ତ ଭାବ ନାଜଳ ପଠାଇ ବିଜ୍ଞାପନ ଧରିବିଦ୍ୱ ନେଇ ପାରିବ । ଦୂଳ ଭାଇଗଲେ ଧରିରୂଳକ ଦାୟୀ ନୁହନ୍ତି ।

୬—କୌଣସି କାରଣ ବିଶତଃ ଗ୍ରାହକ ପଥା ସମୟରେ ‘ଚତୁରଙ୍ଗ’ ନି ପାଇଲେ ଗ୍ରାହକ ନମ୍ବର ସହ ଏହିରୂଳକଙ୍କ ଜଣାଇବେ ।

୭—ଅଳ୍ପଧନ ପାଇଁ ଝାନାନ୍ତରକୁ ଗଲେ ଝାନୀୟ ପୋଷଣ ଅପେକ୍ଷା ଏବଂ ବିଦ୍ୟୁତର ପାଇଁ ଗଲେ ଆୟ ଅପେକ୍ଷା ଜଣାଇଲେ ଗ୍ରାହକ ଗ୍ରାହକା ମାନେ ‘ଚତୁରଙ୍ଗ’ ସହିର ପାଇଁ ପାରିବେ ।

ପରିରୂଳନ
'ଚତୁରଙ୍ଗ'

CHATURANGA

REGD. NO. P-593

**OVER 15 YEARS DEVOTED BANKING SERVICE TO THE
COUNTRY**

BHARAT INDUSTRIAL BANK, Limited

H. O. Calcutta. H. O. of Orissa-Cuttack

FOR THE INDUSTRIAL AND COMMERCIAL DEVELOPMENT OF ORISSA
20 Branches are going to be opened in the important business centres
of Orissa of which the arrangement of
opening 10 branches has been completed

CUTTACK OFFICE

CHOUDHURY BAZAR

Kalamandal Printing Press

P. O. BALANGIR

PATNA STATE

OUR SPECIAL FEATURES ARE

QUALITY

PROMPTNESS

SERVICE

WE UNDERTAKE ALL KINDS OF

Cash - memos, Bill, Vouchers, Letters, Invitation cards, Book Etc

Printed & Published by Subodh Chandra Das at the Kalamandal Printing Press, Balangir

ମୁଥମ ବର୍ଷ

ମାର୍ଗଶିର ମାସ

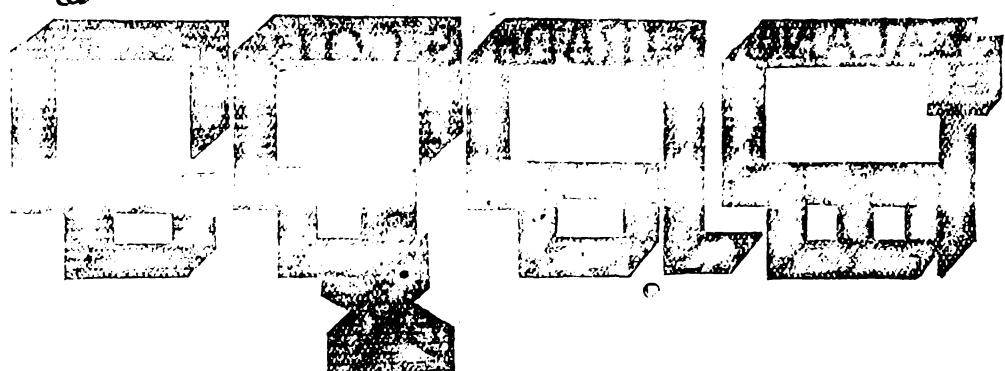
ସପ୍ତମ ସଂଖ୍ୟା

ସଂଖ୍ୟାଦକ - କୃମାର୍ଜୁ ନାନ୍ଦନ ଶ୍ରୀନ୍ଦୁ ଜେବ

କାର୍ତ୍ତିକମୁହୁର୍ତ୍ତ ଛ ଟଙ୍କା

ପ୍ରତି ସଂଖ୍ୟା ଆଠ ଅଣ୍ଠା

ପ୍ରଥମ ଦର୍ଶନ

ମାର୍ଗଶିର ମାସ

ସପ୍ତମୀୟଂଖ୍ୟା

କୋଣାର୍କ-ଲକ୍ଷ୍ମୀ-ମଣ୍ଡଳର

ମୁଖ୍ୟପଦ୍ମରୂପେ ପ୍ରକାଶତ

ସଂପାଦକ ସଂହାର

ଶ୍ରୀ କାଳିନୀ ଚରଣ ପାଣିଗ୍ରାମୀ
ରଜଞ୍ଚରଙ୍ଗ ଶ୍ରୀ ବଳରୂପ ବହୁଦାର
ଶ୍ରୀ ପ୍ରଭୁତ କୁମାର ମୁଖ୍ୟପାଦ୍ମାୟ
ଶ୍ରୀ ନିତ୍ୟାନନ୍ଦ ବହୁଦାର
ଶ୍ରୀ ଦିନ୍ଦୁଷଣ ରୂପ
ଶ୍ରୀ ସାମୁଯେଳ ନାୟକ

• ପରିଚୟକ—

ଶ୍ରୀ ଗଙ୍ଗା ଦ୍ରୁଷ୍ଟାଦ ଶଣ୍ଡା

BALANGIR TRADING CO.LTD.

Incorporated in Patna State

WE RUN SO MANY BUSINESSES.

H. O. TITILAGARH

RICE AND OIL MILL

Balangir Soap Works

BALANGIR DYEING WORKS

Branches at:

Kantabanji

Tusra

Harishankar Road

K. L. Jhunjhunwala

Director

Digitized by srujanika@gmail.com

ସୂଚୀ

ବିଷୟ	ଲେଖକମାନଙ୍କ ନାମ	ପୃଷ୍ଠା
। ନିମ ରଙ୍ଗରେ ପୁଲ ପୁଣିଷ୍ଠି	(ପଦ୍ୟ) ଶ୍ରୀ ସତ୍ଯଦାନନ୍ଦ ରାଜତରମ୍ଭ	୩୭୩
। ସୁଗ ସାହିତ୍ୟ	ଶ୍ରୀ ରଜକିଶୋର ରାୟ	୩୭୪
। ଭଲ ପାଇବାର ବ୍ୟଥା ଗେବେ ନ ଥାଏ	(ଗଳ୍ପ) ଶ୍ରୀ ନିତ୍ୟନନ୍ଦ ମହାପାତ୍ର	୩୭୫
। ଶେଷା ସାହିତ୍ୟରେ ଛନ୍ଦର ମୌଳିକତା	ଶ୍ରୀ ସିଦ୍ଧେଶ୍ଵର ହୋତା	୩୭୬
। ଆଲ୍ଲାହୋ ଅକ୍ବର	(ପନ୍ଥ) ଶ୍ରୀ ଶବ୍ଦପ୍ରତ୍ଯ ନାୟକ	୩୭୯
। ଦେଖିଲୁ କାମ	(ଗଳ) ଶ୍ରୀ ଅନନ୍ତ ପ୍ରସାଦ ପଣ୍ଡ୍ଯ	୩୮୦
। ଭବନା ପ୍ରବଣ ହିସ୍ତ	ଶ୍ରୀ ଜାଲମର୍ଣ୍ଣ ବେହେର	୩୮୧
। ସାହିତ୍ୟ ଓ ସଜନାତ	ଶ୍ରୀ ନବକିଶୋର ଦାସ	୩୮୨
। ଛବି	(ଗଳ୍ପ) ଶ୍ରୀ ସୁଗଳ ତରଣ ଦାସ	୩୮୩
। ବେଳଖ୍ରୁର ଗ୍ରାଣୀନ କାଣ୍ଡ	ଶ୍ରୀ କେଦାରନାଥ ମହାପାତ୍ର	୩୮୪
। ମୋତେ ଭଲ ଲାଗେ	(ପଦ୍ୟ) ଶ୍ରୀ ସଦୁନାଥ ଦାସ ମହାପାତ୍ର	୩୯୮
। ଏହିକି ହେବାର ଥିଲ	(ଗଳ୍ପ) ଶ୍ରୀ ବଣୀଧର ଭୁଯାଁ	୩୯୯
। କୋଶଳ କଳାମଣ୍ଡଳର ଅନୁଷ୍ଠାନ ଲିଟି	— . . . — — —	୪୦୨
। ସାହିତ୍ୟ ସମାଲୋଚନ!	ଶ୍ରୀ ଶୁକ୍ରଦେବ ଶର୍ମୀ	୪୦୩
। କୋଶଳ କାହିଁ ?	(ପଦ) ଶ୍ରୀ ବଳଭଦ୍ର ବହୁଧାର	୪୦୪
। ପୃଷ୍ଠକ ପରିଚୟ	— — —	
। ସୁଗ ଥା ରୁ	ସଂପାଦକାରୀ	

Tele:- 'AMAR'

AMARSINGH RICHPAL JAIN

Yarn-Cloth General Merchants

AND

COMMISSION AGENTS

P. O. Kantabanji B. N. Ry.

PATNA STATE, E.S.A.

Our Motto Honesty

OUR PRICES MODERATE

KEROSENE OIL

SUGAR

Available on controlled rates

PURE Gold & Silver Bars

ALWAYS IN STOCK

TRY & BE
CONVINCED

ଚର୍ଚୁରଙ୍ଗ

ନାଟ୍ୟ-ସଂଗୀତ-ତଡ଼ିଙ୍ଗ ଯେ ସାହିତ୍ୟ-ବିଶ୍ଵାରଦାଶ ।
କଳୟ କୁଣ୍ଠଲାଶ ମବେ ମହ୍ୟମହ୍ୟା ମହ୍ୟତଳେ ॥

ପ୍ରଥମ ବର୍ଷ

ମାର୍ଗଶିର ସଂପାଦିତ; ବିଲ୍ ୧୮ | ୧୧ | ୪୭

ସପ୍ତମ ସଂଖ୍ୟ

ନିମ ଗଛରେ ଫୁଲ ଫୁଟିଛି

ଶ୍ରୀ ସତ୍ତିଦାନନ୍ଦ ଶତତରୟ

ନିମ ଗଛରେ ଫୁଲ ଫୁଟିଛି ।
ଅଧିଖ୍ୟ ଭ୍ରମର ଓ ମହ୍ୟମାଛି
କୁଟି ରୂପିତନ୍ତି ମହୁ ଅବରଣ ନିଶାରେ ।

ଏଇ କେନାଳର ଧାରେ ଧାରେ
କାଞ୍ଚ ବଣର ଝର୍କା ବାଟେ
ସରଳ ପଞ୍ଜି-ଧାଟେ

ଦେଖିଲ ଯେ ବିହୁଦିନୁ ଯାହା ମୁଁ ଦେଖିଲି —
କେବେ ନିର୍ମେଳା ପଞ୍ଜି ଗାଁର ଏକେଲୁ ସ୍ଥାନାର୍ଥିନା ।

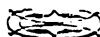
କୁଟିର ଅଳସ ମଦ
ଘାସର ବିପୁଲ ଦ୍ରୁଦ,
ଏଇ ପଞ୍ଜି - ନଦୀ,
ମୁନ ଆଉ କିପୁତ ସିଲଦୀ
ଖେତର ସପଳ,
ଫୁଲ, ଗୁଲ ଉତ୍ତିବା ଏଇ ଶ୍ରାମର ନିମଂତ୍ରଣ ।

ଏଇ ଭଲ
ଏଇ ବାଦାମୀ ରଙ୍ଗର କର୍ଚନ
ହାକ ଦିଲେ ।

ଏଇ ନିମ ଗଛ,
ନାଲ ଅତେ
ଅଗରିର ଆକାଶ
ପୁଣି ମହ୍ୟମାଛିର ରତ ।

ଆସ, ଆସ
ପୁଣି ପୁଣିଗା ନାହିଁ
ଏଇଠାରେ ରତଦା ପ୍ରବାସ ।

ଏଇ ଡାକଦଳକା ।—
 ତାର ଛୁଟ, ଲଙ୍ଘଳା
 ବାରଶାରେ ତୁମକୁ ମୁଁ ପ୍ରଥମ ଚିହ୍ନର ।
 ଏହା ଆଗେ ତୁମକୁ ମୁଁ ଯାହା ଜାଣିଥିଲ
 ସବୁ ଦୁଇ ।
 ଉଶନ୍ତର ନାଥପତି ଦିନର ବୁଲବୁଲ
 କଣ ନିଜକୁ ଚିହ୍ନିପାଠର
 ସାହାରରେ ?

ସୁତ୍ର ସାହିତ୍ୟ

ଆପକ ଶ୍ରୀ ବଜକିଶୋର ରାୟ ।

ସାହିତ୍ୟ ବିଶେଷରେ ସୁରଷାହିଲେ ଅନ୍ତେରନା କଲେ ଅନୁମାନକୁ କେତେବୁଝିଏ ସମସ୍ୟାର ଫୁଲଖାନି ହେବାରୁ ପଡ଼େ । ଏହି ସମସ୍ୟାରୁତିକ ଯେନର ଜଟିଲ ପେହିପର ତର୍କବହୁଳ । ସୁରଷାହିତ୍ୟର ହୃଦୟ ଗୌରବ କଥଣ ଓ ତାପୀ କିପର ଚିନ୍ତନ ସାହିତ୍ୟ ମହିତ ଧାରେ ଯିବର ଭାବରେ ସୁରବନ୍ଧ ବା କ୍ଷାତରେକ; ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତରେ କି ବିଷୟବସ୍ତୁ କି ପିକାଶ ଉଚ୍ଚୀ, ଚକ୍ରକଟ ଆନ୍ତରିକତା ଯେନି ପେପର ରସ - ସର୍ବତ୍ର ହେଉଛି, ତାହା ଯଥାର୍ଥରେ ରସ ପରିଦେଶ କରିପରୁଛି, ନା କେବଳ ଗୋଟିଏ ହାତ ଭାବରେ ଆଚାର ହେଉଛି — ଉତ୍ୟାଦ ସମସ୍ୟାରୁତିକ ସାହିତ୍ୟକ ପଷରେ ଥାର ଜଟିଲ ଦୋଳି ଅନୁଭୂତ ହେଉଛି । ଏହି ବିଷୟରେ କିଛି ଅନ୍ତରକପାତ କହିବା ଏ' ପ୍ରବନ୍ଧର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ।

ସାହିତ୍ୟ ସୁତ୍ରର୍ଥୀ; ଅର୍ଥାତ୍ ପ୍ରତିଷ୍ଠକ ଦୂର୍ଲଭ ସାହିତ୍ୟର ଦୂର୍ଗ; ଏହା ନିଃସମେଷର କୁଣ୍ଡଳାଯଥାର । ସାହିତ୍ୟ ଯେନି ପ୍ରତିଷ୍ଠକ ମୁର ଉତ୍ସମାଦିକା ଶନ୍ତି ରହି-

ଛି । ଯେଉଁ ଯୁଗର ସମସ୍ତମା ମନୁଷ୍ୟର ସୁଖ, ଦୁଃଖ, ଭବ, ଅଭବ; ମୁରାଗ, ଅମୁରାଗ; ଅଶା, ନେବାଶା ଆକାଶାକୁ ପ୍ରଭାବତ କରେ, ସେହି ଯୁଗର ସାହିତ୍ୟ ଏହି ଅଭବ ଅଭ୍ୟାସ ଦେନି ଗଠିତ ହୁଏ । ତେଣୁ ଅମ୍ବେମାନେ ଯୁଗ ଯୁଗାନ୍ତରଭର ସାହିତ୍ୟ ସୁନ୍ଦର ବିଜନ୍ମତା ଦେଖିଲୁ । ଏହା ଦ୍ୱୀପାଳୀ ଯେ ଯୁଗ ଉଭୟ ଦେଖି ସାହିତ୍ୟ ସମୃଦ୍ଧ ହୋଇଥାଏ । ମୋର ବ୍ୟାସ ଏ ସମ୍ବନ୍ଧର ମଧ୍ୟରେ ଅବଳାଶ ନାହିଁ ।

ଯଦି ସ୍ଵାକ୍ଷାର କି ଯାଏ ଯେ ଦୂର୍ବଳନ ଦୂର୍ଗ ଅନ୍ତରୀ ଦେଖିମାନର ଅଭାବ ଅଭ୍ୟାସ ଦେଖି ଏକ ଏହି ନିରନ୍ତର ପରିଦେଶରେ ଭାବଦିଲାଶର ଅଦସର ଦା ଚାରି ରହି-ପାଇଦନାହୁଁ, ତାହାହେଲେ ଏ' କଥାଟି ବଧାପକ ଭାବର ଟକ୍କ ହେଲେ ମଧ୍ୟ, ସମସ୍ତକ ପରିରେ ଏହା ସାହିତ୍ୟ ନୁହେ । କାରଣ ସାହିତ୍ୟ ସମସ୍ତକ ପାଇ ଅଭି-ପ୍ରେତ ନୁହେ । ଯେଉଁମାନେ ଏଣ ସାହିତ୍ୟର ପରିପାଳନ କରୁକୁ, ଦେଖାନକ ଥାଇଁ ଏ' ଉତ୍ସୁକି କଠୋର ।

ବୋଧ ହୋଇପାରେ । ଯେଉଁ ଦେଶର ଶତକରା ଛୟା-
ନବେ ଜଣ ଲୋକ ଶିକ୍ଷିତ, ସେଠାରେ କେତେଜଣ ବା
ସାହିତ୍ୟ ପଢ଼ନ୍ତି କଂବା ବୁଝନ୍ତି ? ଯେଉଁମାନେ ସାହିତ୍ୟ ସ୍ଥାନେ
କରନ୍ତି ଓ ଯେଉଁମାନଙ୍କ ପାଇଁ ସାହିତ୍ୟ ଦୃଷ୍ଟି ହୁଏ,
ସେମାନେ ଦେଶର ଲୋକପଣ୍ଡବା ଅନୁପାତରେ ଅଧିକିବ୍ୟ
ମୁଣ୍ଡିମେୟ ମାତ୍ର । ଏହି ସ୍କଲିଗଂଟାଙ୍କ ଲୋକମାନଙ୍କ
ପାଖରେ ସାହିତ୍ୟ କେବଳ ଭାବବିଳାସ ନୁହେଁ,
ସେମାନେ କେବଳ ଅନ୍ତି, ଜଳ ଓ ଗୁଣ୍ଠ ଶାର ପ୍ରାଣ-
ଧାରଣ କରନ୍ତି ନାହିଁ, ସାହିତ୍ୟ ସେମାନଙ୍କର ଜୀବନ-
ଧାରଣ ପଷ୍ଟରେ ଏକ ସଂକାଙ୍ଗୀନ ପୁଣିର ଅଗ୍ରିଷ୍ଟାମୀ
ଦିଭର ।

ମନୁଷ୍ୟ ପ୍ରକୃତର ଦାସ । ଶଶିର - ଧର୍ମ ଓ ପ୍ରବୃତ୍ତି
ଦ୍ୱାରା ପ୍ରକୃତ ତାହାକୁ ଦାସ ଭାବରେ ରଖିଛି । କେବଳ
ରଖିନାହିଁ, ପ୍ରବୃତ୍ତି ବିବ୍ରାତ କରୁଛି । ଏହି ପ୍ରବୃତ୍ତକୁ
ଅସ୍ମିକାର କରି ସ୍ଵାଧୀନତା ଲାଭ କରିବା ଅଛି ରୁଧିଷ୍ଠାଯ
ହେଉଳ ବି, ତାହା ଯେ କର୍ମଜାତି, ଏପରି ନୁହେଁ ।
କିନ୍ତୁ ଯେତେବେଳ ଯାଏ ଜୀବ-ଧର୍ମ ଓ ପ୍ରବୃତ୍ତରେ ଆମ୍ବା-
ମାନଙ୍କର ଜୀବନର ଏକ ପ୍ରଥାନ ପ୍ଲାନ ଅସ୍ମିକାର କରି
ରଖିଥିବେ, ସେତେବେଳ ଯାଏ ଆମ୍ବେମାନେ ପ୍ରକୃତର
ଦାସ ଓ ଆମ୍ବମାନଙ୍କର ସ୍ଵାଧୀନତା ବିତମ୍ବନା ମାତ୍ର । ଏହି
ଅଭିଶାପ ଯେ ମନୁଷ୍ୟ ଦୂଇ ଅଂସରେ ବହନ କରି ବନ୍ଧ
ଲୋକ ଓ ସତ ବିଷତ ମନ୍ତ୍ରପାଣ ଘରାନେ ଉତ୍ସବାନ୍ତ ଭଲି
ମରଣ ମୁହଁର୍ଥ ପର୍ବତୀ ନିରତିଶୟ ଧାରନ ହେଉଛି,
ତାହାର ଅନ୍ତରାଳରେ ପରମେଣରଙ୍କର ଅବ ନର ଓ
ନାରୀ ପରି ଅଭିଶାପ ବିଦ୍ୟମାନ ।

ନୀଙ୍କର ପ୍ରଯୋଜନ ପାଇ ଦ୍ୟୁତି ଥାଇ ଅକ୍ଲାନ୍ତ
ପରିମରେ ମନୁଷ୍ୟ ଏହି ସାଧାନତା ଟିକକ ଅବରଣ
କଟିଆଇବାକୁ । ପର, ସଂସାର, ଜୀବ୍ୟା, ପୁଣ୍ୟ ସେବନୀ
ସ୍ଵାର୍ଥପରଦଶ ମନୁଷ୍ୟ ପାଞ୍ଚ ଚିନ୍ତାକରେ ଓ ସେ
ଚିନ୍ତାକୁ କର୍ମନ୍ତରରେ ଦୂଘାନ୍ତର କରିବା ପାଇଁ ଯେତେତି

ଦୃଥା ଶ୍ରମ କରେ, ତାହା ନର । କିନ୍ତୁ ଯେଉଁ
ମୁହଁର୍ଥରେ ପ୍ରୟୋଜନର ବିନା-ପଥ ପରିମର୍ଦ୍ଦ କରି
ସାଧାରଣ ଅର୍ଥ ଓ ଅଗ୍ରପ୍ରୟୋଜନରେ ରହିମୁହଁରଙ୍କ
ଦୃଷ୍ଟି ଆକାଶରୁ ମନୁଷ୍ୟ ରୁହିଁରେଥି, ବେଳବଜ୍ଞା
ନିରାର ଶୁଦ୍ଧ ଦ୍ୱିଷ୍ଳୋଳ ପ୍ରତି ଧାନଦିଏ, ପ୍ରଶାନ୍ତ
ସାଗରର ମନ୍ତ୍ରପାଦାର ବିରାଟ ଦ୍ୱିତୀୟ ବନ୍ଦିଳ-
ପ୍ରାଣରେ ଅବାରଣାକରେ, ଚିରଜ୍ଞେଧାନ ନିଷ୍ଠାଗଣର
ଅଳ୍ପ ଅଲ୍ଲେକ ସପଦରେ ଅତ୍ୟାର ଅନୟାନ କରେ ଓ
ଶ୍ୟାମ ପ୍ରତ୍ୟନ୍ତକୁ ମନୋଜ ଭାବ ଦିଲାସରେ ବନ୍ଦନା
କରେ, ସେହି ମୁହଁର୍ଥରେ ସେ ଅବିନନ୍ଦର ଜୀବନର
ଅସ୍ତ୍ର ଅନୁଭୂବ କରେ । ସେତେବେଳେ ସେ ରହି-
ଯାଏ ଦ୍ୱିତୀୟ ଶାସନ ବାହାରେ । ସେତେବେଳେ
ତେବେ ବୋଧକରେ ଯେ ସେ ଉତ୍ସବକର ଶୈଶ୍ଵର ଜୀବ,
ତାଙ୍କର ବାସ୍ତବ ଉତ୍ସବସକାରୀ । ସେ ନିଜେ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ
ଓ ଆନନ୍ଦ ଲୋକର ଅସ୍ମାବାପୀ । ଏହି ନିର୍ମଳ ଜୀବନ
ଓ ଏହି ଆନନ୍ଦର ସ୍ଵତଃ ଉତ୍ସବିତ ଜୟମାନ ହିଁ
ସାହିତ୍ୟ । ବର୍ତ୍ତମାନ ମୁଁ ପରାମର୍ଶ— ଏ ଭଲ ସାହିତ୍ୟ
କେତେଜଣ ଲେଖନ୍ତି ଓ ପଢ଼ନ୍ତି ଏକ କେତେଜଣଙ୍କ
ଦ୍ୱାରା ଏହା ଅତ୍ୟତ ହୁଏ ?

ମୁହଁର୍ଥ ସାହିତ୍ୟର ହେଠିବା ଏହି ମହିତର
ଜୀବନ ଅଟେ । ଏହି ତ୍ୟେତି ଦ୍ୟୁମନ୍ତରେ ହୃଦୟର୍ମନ
ନ କଟିଲ, ସାହିତ୍ୟର ବନ୍ଧୁଅର୍ଥ-ଜାଲ ରତ୍ନରେ ପ୍ରାନ୍ତ
ଭାବରେ ଆମ୍ବମାନକୁ ତୁଳିବାକୁ ପଡ଼େ । ମହିତର
ଜୀବନର ମହିତର ଅଭିନ୍ୟାନକୁ ଯଦି ସାହିତ୍ୟ ବନ୍ଧୁରଙ୍ଗା
ନ ଦିଏ, ତେବେ ତାହା ପ୍ରାହିୟ ପଦକାର୍ଯ୍ୟ ନୁହେଁ ।
ସାହିତ୍ୟର ଏହି ସପଦିତି ନ ଓ ଏ ପଥ । ତାହାର
ଦୂର ଓ ପକାଗରଙ୍ଗା ଅନ୍ତର୍ଯ୍ୟ । କାରଣ ଏ ଦୂରଟି
ଦୂରାତରିତ ରତ୍ନଭାବ ପ୍ରଭାବିତ, ତେବେ ପରବର୍ତ୍ତମାନ ।
ଏକ ରହି ରେଣ୍ଟରେ ପଢ଼ିବିହିଁ ବନ୍ଧୁ ରନ କାର
ଭୟରେ ଅନ୍ତର୍ଯ୍ୟ ରଙ୍ଗ - ରଙ୍ଗ ଅନ୍ତର୍ଯ୍ୟ ଅନ୍ତର୍ଯ୍ୟ ଭଲି

ଏହାଁଟୁମ୍ବ ସୁନ୍ଦରରେଣୁ ଶତ ପାଶ୍ଚୟ କରି ବିଜନ
ଛୁଏ । ଦିନର ରୂପରେ ଓ ଲୋକର ବରଣ ଜାବନପାଦା
କବ ଚାହିଁ ଅନ ଥାରେ ସାହିତ୍ୟର ରୂପ ଓ ପ୍ରକାଶ-
ଭଙ୍ଗ ଦିଦଳିଯାଏ । କାହାର ଦେଖ କାଳ - ପାଷ
ଅନୁଯାୟୀ ଲେକର ଦୃଷ୍ଟିଭଙ୍ଗ ପ୍ରାଦେଲ୍‌ ହୁଏ ।
ଡେଣ୍ଟ ସାହିତ୍ୟର ରୂପ, କୌଳି ଓ ଦିଶମୟଦୟ ଦ୍ୱୀ-
ଶ୍ରୀ ଧାରାରୁ ସେମାନଙ୍କର ଫର ଦେଖିନ ଅବଶ୍ୟାବୀ
କାରଣ ଏମାନଙ୍କ ସାହିତ୍ୟର ବାହନ ମାତ୍ର । କିନ୍ତୁ
ପେଇଁ ଅପ୍ରତି ଶୁଣିରେ ସାହିତ୍ୟ ରହାଯିଁ ଜାବା
ଲୁଭିତର, ତାହାରେ ସାହିତ୍ୟ ଦିଗ୍ବୁରରେ ଓ
ସାହିତ୍ୟ ଉପରାଦତ୍ତର ପ୍ରାଚୀନ ଉପାଦାନ ।

ବର୍ତ୍ତମାନ ଦେଖି ଜଣାଇଲେ ତେ, ଯେ କୌଣସି
ପ୍ରକାଶକାରୀ ଓ ଯେ କୌଣସି ଦଶ୍ୟକବୁଲୁ ଆଶ୍ୟ
କରି ସାହିତ୍ୟ ଦୃଷ୍ଟି ହୋଇପାର । ଏ' ଦୁଇଟି
ଦିଶମୟରେ ସାହିତ୍ୟ-ପ୍ରଦାର ଭଙ୍ଗ ଦନ୍ତମୟାନ । ଜଟିଙ୍ଗ
ଅଧୁନକ ସାହିତ୍ୟକର କୃତର ଯଦ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ସ୍ଵର୍ଗ
ଅଧୁନକ ଯୁଦ୍ଧର ସମସ୍ୟା ଅଳେଇଠିନ ହୁଏ, ଦିର୍ଯ୍ୟ
ତୁଳ୍ଳ ଭାବସକରେ ଭାଙ୍ଗର ଲୋଙ୍ଗ । ଦୂରିତ ହୁଏ,
ଦେବେ ସେ ଦେଖୁଣ୍ଟ ସୁନ୍ଦର ସମସ୍ୟା ପ୍ରତି ଭାଙ୍ଗିବା
ଘସିଯାଇଛି, ସେଥିମାର "ଦେ ନିଦେ" ହୋଇପାରନ୍ତି,
କିନ୍ତୁ ରୟ ବୁଝିଲେ ଯଦ ତାଙ୍କର ଭାବସକି ପାଇଁ
ହୁଏ, ତେବେ ଦେଖ କିମ୍ବା ସାହିତ୍ୟକ ବୋଲି ତର-
ତୟ ମାନଦା ପାଇଁ ହୋଇୟେ । ବିଶ୍ୱକବୁଲୁ ସାହିତ୍ୟର
କୋଟିକୁ ନିର୍ମାତା କବିଦାକୁ ହେଲେ, ଲେଖକର
ବିଶ୍ୱାସ-ଶୁଣ ଥିବା ଦରକାର । ମନୁଷ୍ୟର ଯାହା
ଭିଲବ୍ସ୍ୟ କରେ, ତେ ଭିଲବ୍ସ୍ୟ ଏହି ଅର୍ଥିତ
ଥାଏ, ତେବେ କେବଳ ଘୋଟାଏ ଯୁଦ୍ଧାଳ୍ପିତ ପ୍ରସନ୍ନର
ଅଶ୍ୟ ଲେଖକ ନେଇପାରି ପାଦାନ୍ତର ବୋଲି ସେ ଯେ
କିମ୍ବା, ଏହି ନୁହେଁ । ଯୁଦ୍ଧାଳ୍ପିତ ସାହିତ୍ୟ
ରୁଚି ଓ ପ୍ରକରଣକୁ ନିଃ ଲେଖାରେ ପ୍ରକାଶ ନି-
କିଲେ କାଳେ ଲେଖକ ଉତ୍ସମ୍ଭବ ହେବେ, ଏହା
ଭାବ ଯଦ ସାହିତ୍ୟକିମ୍ବା ଶୁଣିବ କରି ଆଧୁନିକମ୍ବର

ଦୟକାନ୍ତି ତଥା ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ଅଶ୍ୱବର୍ଜନ ବୁପଳ
ଏକ ପାତ୍ର-ଶୁଣ ସାହିତ୍ୟ ଦୃଷ୍ଟିକରେ, ତାହାପେଲେ
ତାହା ଆଧୁନିକମ୍ବର ହୋଇପାରେ; କିନ୍ତୁ ସାହିତ୍ୟକୁଟ୍ଟେ
ଭିଲବ୍ସ୍ୟର ଦାହାର ଦିଶ୍ୟ ନେଇ ଅନାପକ ଭାବରେ
ସାହିତ୍ୟ ପୃଷ୍ଠା କଲେ ତାହା ତତ୍କାଳୀନ ବୁର୍ଗକରନ ନାହିଁ ।

କାଳର ଅଗ୍ରଗତ ସର୍ବତ୍ର ଲୋକର ଦୃଷ୍ଟିଭଙ୍ଗୀ ଓ
କାଶଭଳିତରେ ଯେଉଁ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଆସେ, ତାହା ଆଧୁ-
ନିକ ଲେଖକର ସାହିତ୍ୟ ଦୃଷ୍ଟିରେ ରେଖାଗତ କରି-
ଥାଏ । କାରଣ ଯେ ସୁନ୍ଦରିତଥିକ ଯେ ଜାବନ୍ତି । ସେ
ବର୍ତ୍ତମାନର ଅଭାବ - ଅଭିଯାତ୍ରା ଦେନିଲେଖା ଲେଖେ
କିନ୍ତୁ ବିଷୟବସ୍ତୁ ଓ ପ୍ରକାଶରଙ୍ଗୀ ଉପରେ ଅଭିମାନରେ
ଦୃଷ୍ଟି ରଖି ଉତ୍ସମ୍ଭବ କଥରତ୍ତ ଦେଖାଏ
ନାହିଁ । ମାନ୍ୟକୁ ସାହିତ୍ୟକଣେ ଅଧୁନାତଳ
ଯେତିଭାବରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ, ମଜଦୁରମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଅଶ୍ୱ
ଦର୍ଜନ କରିଛନ୍ତି, ତାହା ଦାସିବ ନା ଏକ ଆଚରିତ
ନାତ୍ର-ଏହା ପ୍ରମାଣ ସାପେକ୍ଷ । କାରଣ ଦେଶର ଅର୍ଥ ଶିକ୍ଷତ
ଲେଖକମାନଙ୍କ ହୃଦୟରେ ଏ ଭଳି ସାହିତ୍ୟ ଆସନ
ପଢ଼ିବାକୁ କମ ହୋଇଲାହିଁ । ଏହାର କାରଣ କଥାଟିବା

ପ୍ରାଚୀନ କାରଣ ହେଉଛି ଯେ ଏମାନଙ୍କର
କାହାର ସାହିତ୍ୟ ହମାରର ବ୍ୟାନକ ଓ ବୃଦ୍ଧି
ଏକ ଅଶ୍ୟକ କରୁନାହିଁ । କିପରି ଗୋଟିଏ
ପ୍ରେଜିବିକ, ସପଦାୟ ସ୍ଵର୍ଗତ ବ୍ୟବହାରକ ଭାଷା ଓ
ଭାବ ଅଧୁନକ ସାହିତ୍ୟ ନାମରେ ଦିପଣୀରେ ଦିକି
ଦେଉଛି । ମୁଁ କବାପି କହୁନାହିଁ "ଯେ ଆଧୁନିକ
ବାମପଦ୍ରୀ ଓ ଶ୍ରେଷ୍ଠପଦ୍ରୀ ସାହିତ୍ୟକାନଙ୍କର ଅନ୍ତର
କିମ୍ବା ଅଭାବ ରହିଅଛି । ହୁଏତ ଏହା ପ୍ରମାଣ-
ସାପେକ୍ଷ । କିନ୍ତୁ ଏମାନଙ୍କର ସାହିତ୍ୟ ଯେ ଦ୍ୟାପକ
ଓ ସମାଜକ ନୁହେଁ, ଏହା ଦ୍ୟାକ ତନ୍ମାକଲେ ଜଣା
ପଢ଼ିବ । ସାମ୍ବ - ସାହିତ୍ୟର ଅର୍ଥ ହେଉଛି" ଯେ
କୌଣସି ତୁର ଓ କୌଣସି ଦେଶର ପ୍ରଧାନ
ଅଧୁନକ ସମସ୍ୟାଗୁଡ଼ିକୁ ସାହିତ୍ୟକ ସାହିତ୍ୟକିମ୍ବର

ରୂପ ପ୍ରଦାନ କରିବ, ଯେହର ପାଠକମାନଙ୍କ ମନରେ ସେହି ସେହି ସମସ୍ଥାରୁଡ଼ିକର ସମାଧାନ ପାଇଁ ପ୍ରବଳ ଜାହା ଅନୁଭୂତ ହେବ ଓ ତାହା ପଚଦ ପଦେ ଅନୁଗତିର ସଧାନ ଦେବ । ହୃଦୟ ସବୁ ସମୟରେ ଓ ସବୁ ଶୈତାନରେ ଅନୁଗତ ସମ୍ବନ୍ଧ ନାହୋଇପାରେ; କିନ୍ତୁ କୋଟି ହୃଦୟ ଯେ ଅନୁଭୂତ ହେବ, ତାହା ନିଷ୍ଠାତ କଥା । ତାହାରେଲେ ସେସାହିତ୍ୟ ଉପରୋକ୍ତ ଏବେଥର ଆନନ୍ଦର ଦୂଷିତେବ । ତାହା ପୁଣି ଜାଗାୟ ସାହିତ୍ୟ ଭାବରେ ମହା ସପଦ ଭୁଲ୍ ଦୂଷିତ ହେବ ।

ପ୍ରତ୍ୟେକ ଯୁଗ ତାହାର ନିଜୟ ସାହିତ୍ୟକ ଗୁରେଁ । ଯୁଗରୁଷା କବି ଓ ଯୁଗାଧ୍ୟତ ସାହିତ୍ୟକ ଲେଖକ ତୁଳି ଉପଦାନ ଦେନି କାଳଶେଷ କରିନାହିଁ । ଯଦିଏ ଏମାନେ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଯୁଗର ଆଶା - ଆକାଶା ଓ ଅନନ୍ଦ - ଶୈତାନକୁ ରୂପ ଦେବାରେ ଏକପ୍ରକାର ଯୁଗ - ସାହିତ୍ୟ ସୃଜନ କରନ୍ତି, ତଥାପି ଏମାନଙ୍କର ଆମା ଯୁଗାନ୍ତର ସ୍ଵର୍ଗୀଁ । ଏ ଯୁଗର ତମ୍ଭା ଓ ଭାବାରକୁ ମୁନିୟସ ତ କରିବାକୁ ଯାଇ ଅଧିଯୁଗରୁ ପ୍ରଦେଶମାନ ସାହିତ୍ୟ, ସମ୍ବୁଦ୍ଧ ଓ କୃତ୍ତିର ପ୍ରେସର ସହିତ ଏମାନେ ଏକ ଅପ୍ରଭୁତ ମିଳନ - ପ୍ରୟାସ ଦୃଷ୍ଟିକରନ୍ତି । ଅଧିଯୁଗର ମଧ୍ୟକୁ ଏକଧାରିତର ପ୍ରଦେଶମାନ ଯୁଗାନ୍ତର ଝଣ୍ଝଣ ଓ ସାହିତ୍ୟ ଦ୍ରୋତ ସହିତ ମିଳିତ ହୋଇ ବର୍ତ୍ତମାନ ଯୁଗର ଭାବାରକୁ ପିଲା କରେ । ତେଣୁ Tradition ଓ Experiment ର ମୁହଁପତ୍ର ମିଳନ ମଧ୍ୟ ଦେଇ ଆମୁମାନକର ଯୁଗ ତୁପ୍ତ ହୁଏ, ଆମା ପ୍ରସାରିତ ହୁଏ, ଅନନ୍ତ ଉପରବ୍ଧ ହୁଏ ।

ଯୁଗଠାରୁ ଯୁଗ ବିଜ୍ଞିନ ନୁହେଁ, ତାହା ପରମ୍ପରା ସଂଶୋଧନ । ଗୋଟିଏ ସଂଶୋଧନ ବିଦ୍ୟାଯୁଗ ରେବକର ପବାହିତ ହେଉଛି । ଯେଉଁ ମୁହଁର୍ମୁହ୍ରେ ଏହି ଧାରାକୁ ବିନ୍ଦୁ ତ ହୋଇ ଗୋଟିଏ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଯୁଗ ଉପରେ ଆମ୍ବମାନେ ଦୃଷ୍ଟିନିତ କରୁ, ସେହିଠାରରୁଁ ଆମ୍ବମାନଙ୍କର ପ୍ରମାଦ ଆସେ । କାରଣ ସମ୍ବୁଦ୍ଧ ଯୁଗର ସ୍ମରଣର

କାହାଣୀ ସହାଦତ ହୋଇ ରହିଛି । ସୁହିର ପ୍ରାକ୍କାଳରୁ ଏହା ଏକପ୍ରକାର ତର ନିବନ୍ଧନ ଭାବରେ ମନ୍ୟର ଭାଗ୍ୟକୁ ବିପର୍ଯ୍ୟୁକ୍ତ କରି ରଖିଛି । କେବଳ ଦର୍ତ୍ତମାନ ଯୁଗର ଶ୍ରମିକ ବା ଅବହେଲିତର ଯେ ଦୁଃଖ ଉହୁଟ, ତା ନୁହେଁ । ବାଧା ଓ ଦୁଃଖ ସବୁଯୁଗର ରହିଅଛି । ତେଣୁ ବାମପତ୍ରୀ ସାହିତ୍ୟକମାନଙ୍କର କରଣୀରେ ଯେ ଜ୍ଞାନିତ, ଦଳିତ ଓ ଅଧିକାରୀଙ୍କ ଯୁଗ ଓ ସହାଶାର ଜୟାନଙ୍କ ଶୁତ ହେଉଛି, ତାହା ବାପ୍ରବ୍ରାତ ଏଥୁରେ ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ ଏବି ଏହାହିଁ ଯୁଗାଧ୍ୟୟପତି ସାହିତ୍ୟକର ସାହିତ୍ୟ ସେବାର ପ୍ରଧାନ ପ୍ଲଟନ । କିନ୍ତୁ ସେମାନଙ୍କ ଯଦି ପ୍ରକାର ସାହିତ୍ୟକର ହେବାର ସାହିତ୍ୟକର ଅଧିକାରୀଙ୍କ କରିବାକୁ ନାହିଁ । ନାରଣୀ ପରବର୍ତ୍ତନରୁଁ ଏମାନଙ୍କର ଧର୍ମ । କିନ୍ତୁ ଯେ ଭବତି ଆରଣ୍ୟକ ରତନରେ ଭତ୍ତାଙ୍କ, ତାହା ବେଦନା ହେଉ ବା ଆକାଶ, ହେଉ କିମ୍ବା ସହାନୁଭୂତ ହେଉ, ତାହା ଯେହର ସାବଜଳନ ଓ ଚିରନ୍ତର ଦ୍ୟାରାରେ ସେହୁୟୁତ ବର ଓ ସାହିତ୍ୟକର ଅନୁମାନ ମୁଁ ଆଶା-କରେ । ଶ୍ରମିକର ବିଲାପ ଏଁ ମଧ୍ୟବିତ ଲୋକର ବିଲାପ - ତାରୁ ବେଶୀ ମର୍ମନ୍ଦିଦ, ଅଥବା ସମାଜର କେବଳ ଶ୍ରମିକ ପ୍ରରର ଲୋକଙ୍କ ବ୍ୟକ୍ତିତ ଅନ୍ୟ କାହାରି ଆଶା, ଆକାଶା ଓ ବିଲାପ ଥାଥୁକିଳ ସାହିତ୍ୟରେବା ରୂପ ଦେବାପାର୍କ ଦୃଷ୍ଟି ଏହାହିଁ ଯଦି ତାଥାକୁଥିତ ଅଧ୍ୟ- ନିକ ସାହିତ୍ୟର ମାନଦଣ୍ଡ ହୁଏ, ତାହାରେଲେ ଏହା ଉପେକ୍ଷାର ବସ୍ତୁ । ବରଂ ଯେ ବେଦନା ସାହିତ୍ୟରେ ରୂପାଦ୍ୱିତ ହେଉଛି ତାହା ଚିରକାଳର ବେଦନା ଭାବରେ ହୁଏ ପାଇ । ଯେ ଆକାଶା ସାହିତ୍ୟରେ ହୁଏପିତ ହେଉଛି, ତାହା ଚିରଦିନର ଆକାଶା

ହୁଏ ହୁଏ ପାଇ !

ସହିତ ଏ ଦୂର କାବ୍ୟ ଜଗତର
ଅନୁଯାୟୀ (T. S. Eliot) କର ଦୂର ଲୁଚ୍‌
ମୁଁ ଦିଶାର କରୁଣ୍ଡି । ପ୍ରକାରେଇ । ଓ ଉପମା ଲକ୍ଷ୍ମୀ
କରନ୍ତୁ । ଏଥିର ଆଧୁନିକତାର ପ୍ରପଦ ଦେଶ୍‌ପ୍ରତି-
ଫଳତ । କିନ୍ତୁ ଏହି ସବେଦନକୁ ହୃଦ ଦେବାକୁ
ଧାର ଏ କେତୋତେ ଲାଜନ୍ତୁ କରି ଲେଖିଛନ୍ତି ସେଥିରେ
ଚିରକୁନ୍ତର ଆଭାସ ମିଳୁଣ୍ଡିକି ନାହିଁ ଦେଖନ୍ତୁ ।

Regard that woman
who hesitates towards you
in the light of the door
which opens on her like a grin.
You see the border of her dress
Is torn and stained with sand.
And you see the corner of her eyes
Twists like a crooked pin.
The memory throws up high and dry
A crowd of twisted things;
A twisted branch upon the beach
Eaten smooth and polished
As if the world gave up
The secret of its skeleton;
Stiff and white.
A broken spring in a factory yard,
Rust that clings to the form that
the strength has left
Hard and curled and ready to snap.

ହିନ୍ଦର ଗୀତର ଏହି ସକୋନମୟୀ ନାଶକୁ
ଅତି ଗ୍ରିନ୍ କରିବାକୁ ସାହିସ ହେଉନାହିଁ । ସେ
ଅଧ୍ୟାନକର ମୁଦ୍ରାର ଦୀର୍ଘତ ପ୍ରାନରେ ଅଧିକର୍ଷିତ ।
ତାର ଦେବନା ଦେଇ ମାନବ ଜାତର ଧଦଦନାକୁ କରି
ଶାଶ୍ଵତ ଓ ତର କହି ଦେଇଛନ୍ତି । ଏହାହିଁ ସାହିତ୍ୟର
ଚିରକୁନ୍ତର ବିନ୍ଦୁ । ଆଶା, ଆକାଂକ୍ଷା ଓ ଦେବନାକୁ ଏହି ପ୍ରାଣ

ଦେବାକୁ ପତେ, ତାଦାଟିହିଲେ ତାହା ମହାନ୍ ଓ ଶାଶ୍ଵତ
ଷେଷ ।

ବୋମପାଣୀ ଶ୍ରମିକ ସଂଘ ସାହିତ୍ୟକର ତଥା କଥାର
ଆଧୁନିକ ସାହିତ୍ୟର କି ଅଦର୍ଶ ଦୃଷ୍ଟି ହୁଏ ? ଦେଶର
କେତେକ ଶ୍ରମିକଙ୍କର ଦୂର୍ଗତିକୁ ପ୍ରେମେୟ କରି ଆମ୍ବ-
ମାନଙ୍କ ସମ୍ମାନର ପରିବେଶର କରିବା ଛାଡ଼ି ଆଉ
କଥା କିଣ୍ଠିନାହିଁ ? କି ଅଦର୍ଶରେ ପ୍ରଳୁବ୍ୟ ହୋଇ
ସାହିତ୍ୟକ ଆଦି ସାହିତ୍ୟ ମୃଦୁ କରୁଣ୍ଡି ଓ ପାଠକ ତାହା
ମନ୍ଦିର ? ଦ୍ୱୟାତର ବ୍ୟୋମର କାଣିକର ରହିଲୁ
ଲେଖନା ଅଧିକର ଅଶ୍ଵର ରାଜଥିଲେବି କି ତଳ ଲୋଟାର
ଅଦର୍ଶ ସେ ଜାତି ସମସ୍ତର ଉପର୍ଯ୍ୟାପନ କରି ଯାଇଛନ୍ତି
ଉପନିଷଦର ବାଣୀ ବ୍ୟଞ୍ଜନାରେ ବ୍ୟଥା ପେ ଖେଳେଇ
ଦେଖାଏ, ସେ ବି ବ୍ୟଥା ଉପଶମ କରିବାକୁ ଶାନ୍ତିର
ଆବହନ ପର୍ଯ୍ୟାପନ ପାଇବାର ପରିପାଦାନ
ଅଧିକର ସମସ୍ତର ସମସ୍ତା ରହ୍ୟାବହ
ହୋଇ ଉଠୁଣ୍ଡି । କିନ୍ତୁ ଏମାନଙ୍କର ବ୍ୟଥାର କାହାଣୀ
ସାହିତ୍ୟରେ କେତେ ହୃଦୟିତ ହେଉଣ୍ଡି ? ମନେ
ହେଉଣ୍ଡି ଆମ୍ବମାନେ ଫ୍ରେଶର ପୁଣ୍ୟଗ୍ରାନ୍ତର ବ୍ୟାପ୍ତ
ସେହି ସ୍ଥୁତିରକୁ ବିନ୍ଦୁ ତ ହୋଇପାରଥିଲୁ । କିନ୍ତୁ କିମ୍ବା
Ode to the gracian war ତ ର ନ୍ତି ନ
ନିର୍ମିତ ହରିକ୍ଷୟାକର୍ତ୍ତା ଓ ହରିରଥିକ । ଏହା ପରାମରିଦର
ହୋଇ ପାରିବନାହିଁ । ଏହା ଅମର । କାରଣ ଏହାର
ବିଚାରସ୍ଥଳୀ ହୃଦୟ, ସ୍ମୃତି ନୁହି; ଅନ୍ତରୁତି, ହରି
ନୁହେଁ । ସେହିଭଳି T. S. Eliot ଓ Ezra
Pounds କୁ ଭଳି ଆଧୁନିକ କାବ୍ୟକାରମାନଙ୍କରଙ୍କ
ରଚନା ଅଧ୍ୟନିକତା ସେହି ତ ବିଶେଷ ଭ୍ରମର ଜନ୍ମତା-
ଥିଲେ କି ତାହା କେବଳ ଦୂର - ସାହିତ୍ୟ ରବାଲି ପରା-
ହିତ ହେବନାହିଁ । ସେମାନଙ୍କର ପରାମରି ପୁଣ୍ୟ ଆନନ୍ଦ
ପ୍ରଦାନ କରିଦାର ପରମା ଦେଇ । ସେଭଳି ଆନନ୍ଦ
ପରମିତା । ଦାମ୍ପତ୍ତିକର ଦ୍ୱାରା ଶାଶ୍ଵତ ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କୁ ଉତ୍ସ-
ବୋଧନ ଦେବାଭଳି ପରପ୍ରଗ୍ରହର ବିଷ ସେ ସବୁ କାବ୍ୟ
ଗ୍ରାନ୍ଟରେ ପରତପାନାହିଁ ।

ସଜନାର ସାହିତ୍ୟର ବକାଶ ଓ ଉପରଗାମିତା ଅଛୁ ।
ଯେଉଁ ଦଳେ ଲୋକ ତାହା ସମ୍ମା କରୁଛନ୍ତି,
ସେମାନେ କରନ୍ତୁ । କିନ୍ତୁ ଏଥାର୍ ସାହିତ୍ୟ ଅନ୍ତାକୁ

ପ୍ରସାରିତ କରି, ଦୂର ଆଶା, ଆକାଂଖା ଓ ବେଦନାକୁ
ମହାନ୍ ଓ ଶାଶ୍ଵତ କରୁ ।

ଡଲ ପାଞ୍ଜିବାର ବ୍ୟଥା ଯେବେ ନ ଥାଏ

ଶ୍ରୀନିତ୍ୟାନନ୍ଦ ମହାପତ୍ର

ରତନ - ମୋର ବନ୍ଦ , ରନ୍ଧାଳର - ଡାକ ନା ରତନ
୧ - 'ନ' ରେ ହଳନ୍ତ୍ର । ସେ ଆଜି ବି ଅବିବାହିତ ।
ପ୍ରତ୍ଯେଷସ୍ତ ହବ ସେଠା । ନାହିଁନା ।

ଅନେକ ଦିନଯାଏ ସେ ବାହା ହେଇ ନ ଥିଲା ।
ବାହା ଦୁରନ୍ତାହୁଁ ଦୁରନ୍ତାହୁଁ ବୋଲି କହୁଥିଲା । ବାହା
ନ ସେବାକୁ କହିବାଣା ଆଜିକାଳିକା ଟୋକାଙ୍କର ଯେମିତି
ପ୍ରସ୍ତର - କାରଣ ସେମାନେ ମନେନକରନ୍ତି ବର ବଜାର
ଭାରି ଚଢା - ରେସନିଂରେ ବର ମିଳିବା ବି କଷ୍ଟ - ଗେର
ବଜାର କିମ୍ବା ବିଳାପୋଡ଼େଇ - ପ୍ରସ୍ତରନଟା ତେଣୁ ଯାବେ-
ବିନ୍ଦୁ ରତନର ପ୍ରସ୍ତର ନୁହେ - ମୁ ସତ ସତ ଜାଣେ
ସେ ବାହା ଦୁରନ୍ତାହୁ ବୋଲି ନିଶ୍ଚପ୍ତ କର ନେଇଥିଲା ।

ରତନ ହିଠାତ ଶଣ୍ଡେ ନିମନ୍ତମ ପାଇଲି, ରତନର
ବାହାସର । ଛପା ପ୍ରସନ୍ନଦାର ନାଥ କାର୍ଡରେ ଛପା,-
ବନ୍ଦ ,

ମୋର ବାହା, ତୁ ନ ଅପିଲେ ଭର ଦୁଃଖ ହବ ।
ନିଶ୍ଚପ୍ତ ଥିବିବୁ । ଏଇ ମାତ୍ର ଦଶ ତାରକରେ । ଅମ
ଧରୁ ବରପାଶୀ ହେଇ ଯିବୁ ସେଇଦନ । ସାରରେ ଲାଦ
କହିବରେ । ଓକିଲ କି ହୁଅ ସ୍ଵରେମ !

ତୋର ରତନ ।
ନ'ତାଇଣ ଦିନ ମୁଁ ବରପାଶୀ ବେଶ ସଜାହୁଁ-
ଛୋଟ ମୁହେଷ୍ଟ ଖଣ୍ଡକରେ - ହଠାତ ପ୍ରଥମ ଅସି କହିଲୁ
ବାରୁ ତାର !

ଶୋଲ ଦେଖିଲ — Marriage post poned
for ever — Ratanବିବାହ ରିଦିନ ପାଇ ଛୁଟିବା
ମୋ ସଫା ପିତା ଜାମା ଉପରେ ଅଳମ୍ବିଲଗଦାର
ଥିଲା, ହାତିଦେଲି ।

ତା ପରେ ଅନେକ ଦିନ ପରିର ରତନ ସାଙ୍ଗରେ
ଦେଖାଦେଲା । ମୁଁ ପରୁରି ଅନେକ ଥର ଏହୁରଣ୍ଣି —
ରହସ୍ୟ କ'ଣ ? ସେ ହିସେ, ଚଶାଲେଇ ବିଏ- କଠିନାହିଁ ବିଛି ।

ଦିନେ କହିଲା - ତା'ରିକଥା—

ପ୍ରଫେସର ମହାନ୍ତିକ ଧର୍ମ - ବିଳାକା 'ବାନିଜା
ନୁହେ, ସୁଭାବ - ବ. ଏ. ପଥଥାଏ-ସାଇରେ - ସମ-
ବିଷୟୀ । ମହାନ୍ତି ମୋତେ ବଡ଼ ଭଲ ପାଥକୁ - ଲାଲ
ପତଙ୍ଗୀ ଦୋଲ । ବହି ପାଇବିନାହିଁ, ଗାନ୍ଧି କ'ଣ

ଉଦେଶ୍ୟ ଥିଲା । କିନ୍ତୁ ରୂପସାକ ମୋତେ ବଢ଼ି ଅବର କରନ୍ତି । ପରକୁ ଅନେକ ଥର ଅପେ ପାଇଁ - ବେଶୀ ଥର ସେ ପ୍ରକାଶର ହାତରେ ଡକେଇ ପଠେଇଥିବେ । ମିଶିଦାକୁ ଦିଅନ୍ତି ଶାଳ ନୁହଁ - ସାଙ୍ଗଫେଇ ପଡ଼ିବାକୁ ଦିଅନ୍ତି - ଆମ୍ଲବେଳା କରିବାକୁ ଦିଅନ୍ତି - ଶେଳି, ବାଇ-ରନ ବି । କେହି ରହନ୍ତି ନାହିଁ ।

ଗପ କିମି ଲୁହି, ନୁହଁ ? ଗପ ନୁହଁ ଆଜି କଣି ? ଗପଟା ପାଇଦାଓବଳେ ସତ ସତ ଲାଗୁଆଏ । ତା ପରେ ? ଗପ ସର୍ବତଳେ ?

ନୀବି, ମୁଁ ବଢ଼ି ମାରିଥା - ମୋ ଦେଇ ସେତକ ଦେଇ ପାଇଲା ନାହିଁ । କିଜାଣି କେବିଛି ଗୁରୁତ୍ବ ଲୋକ । ମୁଁ ଚାହିଁ ପାଇଲା ନାହିଁ ।

ଦିନନ ଶାତର କ'ଣ ଏଣୁ ତେଣୁ ବାରଥିଥିଲା । ସେ ବହି ଦୂର୍ଥାଏ । ବହିରେ ମନନ ଥାଏ । ସତ୍ତକ ଦଢ଼ି ମୋ ଖାତାକୁ ଘହିଁଥାଏ - ମୁଁ କଣ ଲେଖୁଛି । ତୁ ଭାବୁଥିବୁ, କ'ଣ ଦିବୁଥିବୁ କହେଇଁ - ମୁଁ କଣ ଲେଖିଥିବ ? ‘ତମେ ମତେ ଭଲଧାର ବଲା ? ’ ଏଇହା, ନା ? ନା - ନା - ତା ନୁହଁ । ଛା । ମୋତେ ଲଜ ମାତ୍ରଥାନ୍ତା । ଅର୍ଥବି । ମୁଁ ଲେଖିଲା, “ ବଢ଼ିଲେଇ ଏହି ଗରିବ - ବିବାହ କ'ଣ ଅସମ୍ଭବ ? ”

ସେ କିନ୍ତୁ ଜିବାବ ଦେଇନାହିଁ । ତା ଅଖିରେ ନିମ୍ନି ନ ଥିଲା, ଥିଲ ପ୍ରଶ୍ନ । ନିଜକୁ ପ୍ରଶ୍ନ ପରୁବାର ଛିନ୍ଦିବା ।

ତା ଧର୍ମ, ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟକୁ ଭୁବାବ ଖାତାଏଇଲା । ମୁଁରେ ପାଇବାର ନାହିଁ । ଗାଲରେ ରୁକ୍ଷ ନାହିଁ । ହଳ ମଳ ଶାଢ଼ି ନାହିଁ ।

ମୋର ଗୋଟିଏ ମାତ୍ର ଅମଳ-ପାନ । ମୋତେ

ଦିନେ କହିଲା - ପାନ ଛାଡ଼ିଦିଥ । ‘ ତା ପରେ ? ’ ମୁଁ ପରୁବିଲା । ତାପରେ ସେ କହିଲା - ଦିନକୁ ଦବ ଗୁରି-ପଇସାର ପାନ ଖାଇଥାଏ ତେବେ ସେହି ଗୁରେଟି ପଇସା ଗୋଟିଏ ଅମୁଖା ବାକସର ଗଲେଇ ପକରିଥାଏ - ପ୍ରତି ଦିନ ।

ହଁ, ମୁଁ ପାନ ଛାଡ଼ିଦେଲା । ଯେଉଁଦିନ ଅମୁଖା ବାକସର ମୁସ୍ତିଠା ଭର ଭାବେ, ସେବନ ତାକୁ ଭାଙ୍ଗି ପକେଇ ଦେଖିଲା, ଗୋଟିଥ ଲେଇଲା ପାର୍କରର ଦାମ - ସେଇଦିନ କି ତା ଦିନନ ଦୁଇଦିନ ପରେ - କଲମ ଟାମୁଁ କଣିବି କିଣିବି ଦୋଳ କିଣି ନ ଥାଏ ।

ସ୍ଥା ଭତ୍ତରେ କେତେ ଦିନ ଦିବିପାଇଁ - ଶରତ ପ୍ରତ୍ଯେପରି - ଶରତ ସ୍ତରେ ଜନ୍ମିପୂର୍ବ ପର - ସୁଦର ଥଥର ସହଜରେ ଯାଏକୁ ଭୁଲିଯାଇ ହିନ ।

ତାଙ୍କ ଦର୍ଶିଗେ ସ୍ଵର ଦିଲାତ ପୂର୍ବ ଗୁଡ଼ାକ । ଗୋଟିଏ କୋଣରେ ଗେଣ୍ଟ୍ର କେତାଟି । ମୋତେ ଭାର ଭଲ ଲୁଗେ । ମଣ୍ଡ୍ର ପୁଷ୍ଟ ସଜରେ ମୁଁ ସେଇଟିକୁ ଚାଲିଯାଏ । ସେ ମୋ ପତ୍ର ପଛେ ଯାଏ । ସେ ବି ବୋଧନ୍ତି ଭାବୁଥିବ - ଏଇତିଥି ଗାସ୍ଟିଏ ଗେଣ୍ଟ୍ର ପୂର୍ବ ସଜତର - ଗୋଟୁଳି ଲଗନରେ - ତାଙ୍କ ସେ ବିଲାଦା ଦାନତର ମାତ୍ରଥିଲା ଅପରାଜିତାଟି ପରି - ଛାଡ଼ି ।

କବିତା ହୋଇଯାଇଛି ନା ? ସେବନ କୁଡ଼ା ସେମିତି ‘କବିତା’ * ‘କବିଲ’ ଲୁହୁଆଏ ମ ! ସତେ !

ଦିନେ ଦେଖିଲା, ସେଇ ଦୁଇ ତିନିଦିନ ଭତ୍ତରେ ସେ ଗୋଟିଏ ହୁନ୍ଦର ହାର ପିନ୍ଧିଛି । ଏହା କେବେ କିଣିଲା କି ? ଦେଖିଲାପଣି ସେ କାନ୍ଦ ପକାଇଲା ।

ପରେ ତାଙ୍କ ଧର୍ମ - ତାଙ୍କ ଗୁକର ଦାକରଙ୍କି

* (କବିଲ - କବି-ଭାବନୁହଁ - ଛାଲ ମିମାତ୍ର)

ଶୁଣିଲି - ନାଁ, ସେ ମୋତେ କିଛି କହିନାହିଁ—ରଠି ଡିଲେଖିନାହିଁ— ସେ ମୋତେ କେବେ ଡିଲେଖିନାହିଁ ରଠି ନ ଲିଖିଲେ ହେମ ହେନାହିଁ ପରି ଅଜକାଳି ଗପରେ । - ଏତ ଗପ ନୁହେଁ, ସତ - ସେ ମୋତେ କେଉଁ ଦିନ କିଛି କହିନାହିଁ ।

ସେ ମୋତେ ବାହାଘବ କି ନାହିଁ ବୋଲି ଜିବାବ ଦିଅନ୍ତା କିମିତି, ମୁଁ ତ ତାକୁ ପରୁରନାହିଁ କେବେ । କିନ୍ତୁ ଉତ୍ତର ମୁଁ ପାଇଥିଲି । ତାର ଅଖିର କଳାଟ ଯେତେବେଳେ ଗାଡ଼ ସେଇଭିତେ ସେତେବେଳେ - ତାର ଓଠେ ରତ୍ନାଟା ଯେତେବେଳେ ସରୁ ଅଥବା ପୁଅର ସଲଜ ସେଇଭିତେ ସେତେବେଳେ - ତା ଗାଲ ଯେତେବେଳେ ଗରମ ସେକ ଦେଲାପର - ଛାଡ଼ି ଏ ଗୁଡ଼ାକ କାମୁକତା ନୁହେଁ ।

ତାର ବାହାଘର ହେଇଗଲା - ଜଣେ ବଡ଼ ଜମିଦାର ଘରେ - ମେଦିନୀପୁର - ବଙ୍ଗାନ୍ଧିଆ ଘରେ - ମାଇଦି - ମହାନ୍ତି ନୁହୁନ୍ତି । ମହାନ୍ତିର ଅପଭ୍ରଂଶ, ଏକାବେଳକେ ଭ୍ରମ୍ଭି ।

ମୁଁ ନିନା କରୁନାହିଁ । ବରଟି ଘର ଭଲ । ପୁଅର । ଦଢ଼ ଲୋକିଆ ହୋଦିଯୀ ଓ ଚିକକଣ ଗୁକୁକଣ, ଦେଶ - ମନ ନୁହେଁ । ପାତଳ ଟିକିଏ । କିନ୍ତୁ ଅସୁନ୍ଦର ନୁହେଁ । ମାଇଚିଆ ମାଇଚିଆ ଚେଷ୍ଟେର । ଦେଶ ରତ୍ନ କିନ୍ତୁ । ବଲାକାର ଶଶୁର ବି ଟୁର୍ବ ଶିଷ୍ଟି, କୃଷ୍ଣ, ସଗାତରେ ଦଢ଼ ପାରଙ୍ଗମ । ନାମ ଥୁଲ ଖୁବ ଉପ୍ରଦାରେ । ସେହି ହାର ଦେଇ ପାଇଥିଲେ - ସେଇ ହାରଟା — ବନ୍ଦୁ କରିବା ଆଗରୁ ବନ୍ଦୁର ମୁହଁରସ୍ତା ।

ସେ ଯୁବକଟିକୁ ଦେଖି ମୋର କାହିଁକି ବଲାକା ପ୍ରତି ‘ଭଲ ବାସା’ ଅଧୂଳ ବଢ଼ି ଜଠିଲ । ଏଣେ ବଲାକାର ଭ୍ରମା । ବଲାକାର ଅଜିଜାଲି ସେଇ ବଙ୍ଗାନ୍ଧିଆଭରାରେ ଭଲ ବାସା ।

ମୋର ମନେହେଲା, ବଲାକା ତାକୁ ଶୁଭ ଭଲ ପାଇ ପାର ଥିବ । ମୋଠୁଁ ସରୁ ବୁଝାରେ ଭଲ । ବଲାକାକୁ ମୁଁ

ମୋର ଦାରଦ୍ର୍ୟ ରତ୍ନକୁ ଟାଣି ଅଣିନାହିଁ ଅପଣା ସ୍ଵାର୍ଦ୍ଦର, ଏଇ ଶାନ୍ତି, ଏଇ ଅଶାସନା, ମୋତେ ବଲାକା ପ୍ରତି ଅୟକ ଆକୁଷ୍ଟ କର ପକାଇଥିଲା । ବଲାକା ସୁଖୀଥିବ । ଏଇ ଭାବନାରେ ମୋତେ ତାକୁ ପୂଜା କରିବାକୁ ମନ ହେଉଥିଲା । ମନେ ମନେ ମୁଁ ତାକୁ ପୂଜା କରୁଥିଲା । ମଣିଷକୁ ମଣିଷ ଯେତେବେଳେ ଦେବତା କରିନ୍ଦର, ଆଦର୍ଶ କରିନ୍ଦର, ସେତେବେଳେ ସେ କ'ଣ ଆଉ କ୍ରତୁ ଭ୍ରମ୍ଭ ହେବାକୁ ଗୁହେଁ କି — ଗୁହୀପାରେ କ ?

ଆଦର୍ଶବାଦ ହୋଇଗଲା, ନା ? ସୁଗୋଚିତ ସେଇ- ନାହିଁ ବାସ୍ତ୍ରବିତାର ହତ୍ୟା ହୋଇଗଲା, ନୁହେ ?

ମୁଁ ବାସ୍ତ୍ରବି ଉପରକୁ ଆୟୁଷ୍ଟ ଶୁଣା । ଧୂ ର କେତେ ବର୍ଷ ବିତିଗଲଣି । ମୁଁ ବାସା ହେବିନାହିଁ ବେଳି ନିଶ୍ଚଯ କରିଥିଲା । ହୃଦୟରେ ବଲାକାର ଦୂଜାକର ଆଉ ଗୋଟିଏ ବାଲକାକୁ ପ୍ରତାରଣା କରିବାକୁ ହୁଏ ନ ଥିଲା ମୋର ।

ଦିନେ ଅକ୍ଷୟାତ୍ ଦେଖାଫେଲା ବଲାକା ସାଇଟର - ଟ୍ରେନରେ । ଆଉ କେହିଁ ନ ଥାନ୍ତି - ସେ ଏ - ଏକାନ୍ତର କମ୍ପାଣ୍ଟରମେଣ୍ଟ । ଏଣେ ମୋତେ ଭାବିଲା ।

ବଲାକା ମୁହଁରେ ଗୋଟେ ଅଗାନ୍ତିକ ଶୋଭା । ମଠନହେଲ ଦୟା ହେଇଯାଇଛି । ବୟସକୁ ଗୋପାଳ- ବାର ଚେଷ୍ଟା ଗୁଲିଷ୍ଟି ଉପରେ ନୁହେଁ - ମନ ଉତ୍ତରେ କା । ତା’ର ପ୍ରଭାବ ।

ବଲାକାର ଚପରସୀ ଥାଏ ସରରେଣୁଷ୍ଟରେ । ତାର ସ୍ଥାମୀ କଲ୍ପିତାରେ । ସେ ପାଉଥାଏ । ସ୍ଥାମୀ ଜଣେ ଦଢ଼ ଅପେସର - କମ୍ପାଣ୍ଟ ପିଷ୍ଟରେ ସାହେବ ।

ଆମେ ଦୁଷ୍ଟେଁ ବସିଲୁଁ । ଥନେକ କଥା । ଥନେକ ଦିନର କଥା । ବଲାକାର ବ୍ୟବହାରରେ ମୁଢ଼ି - ପୁରୁଷା

ହେଲାଇ ସେ । ସେଇଟାଇ ମୋତେ- ତାର ୦୯୯ ଖୁଲୁଟାଟା ମୋତେ ଭଲ ଲଗିଥିଲ ତାର ବାଡ଼ୁଆ ଅବସ୍ଥାରେ । ସେ ଦଢ଼ି ମୟୋର ଥିଲ । ଦୟୁଷ ତାକୁ ବେମିତ କଥଣ ଯେ କହି— ସେଇଟାଇ ମୋତେ ମୋର କେଳୁଁଠି ଯାଇ ଥିଲା—ମୋତେ ଖଟକା ଲାଗୁଥିଲ ।

ସେ ବଶେଣ ସୁଖୀ ଦେଖାଯାଉ ନ ଥିଲ । ଆର ମୋତେ ଦେଖି ଦ୍ରୁଷ୍ଟ ଅନନ୍ଦରେ ଚପଳ ଘେଇ ଯାଇଥିଲ । ମୁ ବରୁରିଲ ।

“ତମେ କଣ ମୁଖୀ ନନ୍ଦ ତଳାକା ଏ ବବାଦ୍ଵରେ” ?
“ଏତେବେଳ ପରେ ପଶୁରିଲ

ସତେ ମୁ ଲଜ୍ଜିତ ହେଲାଗଲ । ଯେଉଁଦିନ ବିବାହର ପ୍ରସ୍ତାବ ଲାଇଲ ମେଇଦିନ ଦ୍ରୁଷ୍ଟ ମୁ ପରୁଷ ପାରିଥାନ୍ତି ।

ଗୋଟିଏ ହେସନରେ ଗାଡ଼ି ରହିଲ । ହେସନ ମାନ୍ଦର ଦରୁ ‘ବିତଳକୁ ଅଳିଗାନ’ ରେଳକର୍ତ୍ତବାଜିଲ । ସେ ପରୁରିଲ, ‘ମନେ ପଡ଼ୁଛି ।’

ମୋର ମନେ ପଡ଼ିଗଲ । ଅମେ ଦିହେଁ ଅନେକ ସମୟରେ ସେ ଗୀତ ଶୁଣିଗୁଁ ଏକ ସାଙ୍ଗରେ-ପାଖ ପାଖରେ-ଅଛି ପାଶରେ ବର୍ଷି ।

ତା ପରେ ପରେ ବାଜିଲା ଗୋଟି ବଙ୍ଗଲା ଗୀତ ‘ପ୍ରେମରେ ଦୂଜାୟ, ସେଇ ପୁରୁଣା ସୁତ ଜଗାଇ ।

“ମନେ ଅଛି ” ମୁ ପରୁରିଲ ।

ସେ ମୋତେ ରୁହିଲୁ । ମନେ ନ ଥିଲ ପରି ।

‘ହି, ହି’ ଭଲ ମନେ ଅଛି, ସେ କହିଲୁ ।

ତାର ଅର୍ଥ ମୁ ବୁଝିଲି । ଦଢ଼ି ମିଛ କଥା । ମୁ ବିବିଲି, ବିଲାକା ମିଛ କହିପାରେ- ଏତେ ସମ୍ବିଜନର ?

ମୋ ଉତ୍ତରେ ଗୋଟାଏ ଆସାଇ ହେଲ । ବଲାକା ମୋ କାନ୍ଦି ଉପରୁ ଗୋଟାଏ କୋଇଲ ଧୁଲ ଧାଡ଼ିଦେଲ । ଗୋଟା କୋଇଲର ରୁଣ୍ଡି ।

‘ତମେ ମୁଖରେ ଅଛ’ ସେ ମୋତେ ପରୁରିଲ । ମୁ ହସିଲି ।

“ ବାହା ଯେଇ ନା । ”

ମୁ “ କହିଲା ମନାକଲି ମୁଣ୍ଡ - ହିଲେଇ ।

“ ବାହା ହେଇଥିତ ” - ସେ ଉପଦେଶ ଦେଲ ।

ସେଇଟାଇ ମୋତେ ଦୁଃଖ ଦେଲ ସବୁଠୁ ଦେଶି । ମୁ ବିବେହିସ୍ବାଙ୍କ ପର କହିଲି - “ ମୁକ୍ତଣ ଆଉ ବାହା ହେଇ ପାରବି ବିଲାକା ?

ନାଟକ ପର ଲାଗୁଥିବ, ନୁହେଁ ମଣିଷର ଅଭିନ୍ୟା କଲାଭଲି ସମୟ ଆସେ । ଯେତେବେଳେ ସେ ଅବଙ୍ଗା ସାଇରେ ନିଜକୁ ଜାଇ ଖୋଇ ନ ପାରି ଅଣନ୍ତିଶ୍ଵାସୀ ସେଇ ତେଣ୍ଟା କରୁଥାଏ ସେତେବେଳେ ।

“ ତମେ କ’ଣ ମୋତେ ଏବେ ବି ଭଲ ପାଥ ? ”
ଦିନେ ଅମେ ଯରୁ କଥା କେହି କାହାକୁ ପଣ୍ଡିତ ଥିଲ, ସେଇ ପ୍ରତିହିଁ ସେ ମୋତେ ଆଜି ପରିଚାଳିଲି ।

“ ତମେ ମୋତେ କ’ଣ ଆଉ ଭଲାପାଥ ନାହିଁ ? ”
ମୁ ପରୁରିଲ । ସେ ହର୍ଷିଲ । ସେ ହର୍ଷିରେ ତାର ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ଜଣାଇବା ପାଇ ସେ ପ୍ରବଳ ତେଣ୍ଟା କରିଥିଲା । କିନ୍ତୁ ମୁ ବୋଧିଥୁଏ ଆଶା କରିଥିଲ ସେ ଦିନର ସେ ଲୁହି ।

ସେ ମୋତେ ଜାଇବାକୁ ଆଣିଦେଲ । କେତେ ଜିନିଷ । ମୁଁ ସେ ସବୁ କଣି ଖାଇ ପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ସେ ମୋତେ ଖୁବି କରିବାକୁ ତେଣ୍ଟା କରିଥିଲା । ମୁ ଧନ୍ୟବାଦ ଦେଉଥିଲି ମନେ ମନେ ।

ମୁ ଅଠା କର ପରୁରିଲ - ତମ ସାହେବ - ଏ କଥାରେ କଥରେ ଆମ ସାହେବ ବୋଲି’ ଅନେକ ଥର କହି ସାରିଦଣ ସେତେବେଳକୁ - ତମ ସାହେବ ତମକୁ ମାରନ୍ତି ନାହିଁ ତ ।

ସେ ହର୍ଷିଲ । ମନାକଲି - ନା ।

ସେ ତେବେ ଦୁଃଖକୁ ଖୁବି ଭଲ ପାରନ୍ତି ?

ସେ ପୁଣି ହର୍ଷିଲ । ହର୍ଷିରେ ବିଲାପ ଥିଲ ।

“ ତମେ ବି ତାଙ୍କୁ ଖୁବି ଭଲାପାଥ ? ”

ସେ ମୋତେ ଆଖି ଉପରୁ ଗୁହ୍ନୀଲ । ମୁ ଉପରିଲ ।

ମୋର ହେସନ ଆସିଯାଉଥିଲ । ମୁ ଉଠି ଠିଅ-ଫେଲ । ମୋ ନ ଖୁବି ବାଲ ସଜାଇ ଦେଇ କହିଲା - ତେଲ ଲମେଇବାକୁ କଣ ସମୟ ଦୁଇନାହିଁ ।

ମୋର ମନ ଟିକିଏ ଉତ୍ତରିତ ହୋଇଥିଲ ପରି
ଲାଗିଲା । ମୁଁ ତା’ ସାଂତୋଷକୁ ଧରି ଛୁଟ କିଏନେ ରଖିଲା ।
ମୁଠା ଭିତରେ । ମୋର ଦୁଇ ହାତର ମୁଠା ଭିତରେ ।

ମୁଁ ତାକୁ ଆଉଥର ପରିଚାଳି - ତମେ ମତେ ଭଲ-
ପାଥ ବଳାକା ।

ସେ ମୋ ଛୁଟ ଭିତରେ ତାର ମଥାଟିକୁ ଉତ୍କେଳ ଦେଲା
ହେସନ ଅସି ଯାଇଥିଲା । ଗାଡ଼ି ଧାର ରୁଜୁଥିଲା ।
ଉରୁସ୍ତେ ପୁଣି ସରକ୍ ହେଇଗଲୁ - ଡିସ୍ଟରେନ୍ସ ଟଙ୍କେଲାଟା ଗାଡ଼ି
ରୁଜୁଗାୟ ଉଭାରୁ ଉଠି ପଡ଼ିଲା ପରି ।

ଆସିବାଂ ବେଳକୁ .ସେ ମୋତେ ପରୁଛିଲ - ଶେ
ସାଙ୍ଗେ ହାଉଡ଼ାଯାଏ ଶଳିଚଳିବ ନାହିଁ ?

ମୁଁ କ୍ଷମା ମାଗି ଗୁଲି ଆସିଲ । ଗାଡ଼ି ଛୁଟ ଦେଇ-
ଥିଲା । ସେ ହୃଦୟ ଅନେକ ଦୂରଯାଏ ମୋତେ ଗୁପ୍ତୀଥିବ ।

ମୁଁ ତାକୁ ଅନେଇ ପାରିଲି ନାହିଁ ।

ହେସନ ପ୍ଲାଟଫାର୍ମର ବେଢା ଉତ୍ତର କେଇମା ଗେଣ୍ଟ୍
ପୁଣିଥିଲା ।

ମୁଁ ଘରକୁ ଶୁଳିଆସିଲ । ମୋର ସିତାତ୍ର କାହିଁ କ
ନିଶା ଖାଇବାକୁ ଉପ୍ତାବେଳା । ସିରାଶାର ନୁହେଁ;
ନିଶିରୁବେ ।

ମୁଁ ଆଜ ପଥମ ଲାଗିଲି ଯେ ମୁଁ ବଳାକାକୁ ଭଲ
ପାଏନାହିଁ । ମୁଁ ଘରକୁ ଆସି ବାହା ହେବାଧାର ଶଳ-
ଦେଲ ଓକିଲଙ୍କ ହିଅ ସାଙ୍ଗରେ — ବାହାଧର
ଟେକ୍ ହେଇଗାନ ।

ହିଠାତ୍ ମୋତେ ଜଣେ କିଏ ଆହି କହିଦେଲ
ସେ ହିଅର ନାଁ ଟା ।

ତୁ ହୃଦୟ ଭାବିବୁ ମୁଁ ପାଗଳ । ବାସ୍ତବିକ ପାଗଳ
ମୁଁ । ନାଁ ଶା ଶ୍ରୀ ମୋର କମିତ ବିଦୃଷ୍ଟା ଆସିଲା, ମୁଁ କହ
ପାରୁନାହିଁ । ସେ ହିଅ ପ୍ରତି ନୁହେଁ । ଏଇ ବଳାକା
ଜାତିଟା ପ୍ରତି ।

ମୁଁ ଯୁଭଥିଲ ଆଉ ଗୋଟିଏ ବଳାକାକୁ ବାହା
ହେବାଧାର ! କେତେ ବୋକା ସତତ !

ମୁଁ ଆଉ ଦାନା ହେଇ ପାଇଲି ନାହିଁ । ମନା
କରିଦେଲି ।

ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟରେ ଛଦର ମୌଳିକତା

ଅଧ୍ୟାପକ ଶ୍ରୀ ସିଙ୍କେଶ୍ୱର ହୋତା ଏମ, ଏ, ଜ୍ୟୋତିଶାର୍ଯ୍ୟ

ଆଜିକାଲି ଛଦ କହିଲେ ଲେଖକ ଦଳିଆଙ୍କୁ କୁହୁଡ଼ି ଖମ୍ ଅଡ଼ୁଆ ପରି ଜଣାପଡ଼େ । ଉଦେଶ୍ୟ ଭାବ ଯେ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ପ୍ରକାଶ କରି ପାଠକ ସମାଜକୁ ଚମକୁଡ଼ି କଲେ ଗଲା । ସ୍ଵର୍ଗାନଙ୍କ ମତରେ କବିତା କେବଳ ଲେଖକଙ୍କର ମାନସିକ ଭାବ ପ୍ରକାଶ ମାତ୍ର । ତେଣୁ ସହଜ ସୁଦର ଜ୍ଞାନିଷ୍ଟଙ୍କୁ ନାନାପ୍ରକାର ଶୃଙ୍ଗଳାଭିରେ ଦେଇ ଗତି କରାଇଲେ ଫଳ ହେବ ବାସ୍ତବରେ କୁଦିମତା । ପ୍ରକୃତ ମଧ୍ୟଦେଇ ସ୍ଵାଭାବକ ଶକ୍ତି ଆହୁରଣ କରି ମନରେ ଭାବର ଉଦ୍‌ଦେଶ ଜନ୍ମାଇବା ଲକ୍ଷ୍ୟ ହେଲେ ସେଠାରେ ତାକୁ ନିୟମରେ ବାଜାରୁକ୍ଷ ବିକଳାଙ୍ଗ କରିବା ଏକମାତ୍ର ପଣ୍ଡ ପରିଶ୍ରମ । ତେଣୁ ଆଜିକାଲି ନିବ୍ରାତ, ସହକାର ପ୍ରକୃତ ମାର୍ମିଳ ପଦ୍ଧତିକାରେ ଗଦାକବିତା ବୋଲି ଗୋଟିଏ ବିଷୟ ଦେଖାଯାଏ ଯାହାକ ଥାମ ସାହିତ୍ୟର କବିତା ଅନ୍ତରେ ଗୋଟିଏ ନୂଆ ଛୁଅ ।

ଯାହାଦେଉ ପ୍ରବନ୍ଧର ମୁଖ୍ୟ ଉଦେଶ୍ୟ ଛଦଟା କାବ୍ୟ ଜ୍ଞାନରେ କେତେବୁର ମୌଳିକତା ନେଇ ପୁଣ୍ଡିଛି ଓ ତାହା ସାହିତ୍ୟକୁ ବଳଶାଳୀ କରିଛି ନା ମୂଳବଳ କରାଇଛି ? ଏହି ପ୍ରସଙ୍ଗରେ କାବ୍ୟର ଉତ୍ସୁକ୍ତ ଅନ୍ତେତ୍ୟ ଦସ୍ତୁ ବୋଲି ମୋର ମନେ ହୁଏ । ଆନନ୍ଦ ଦାଳୁକି ଦିଗନ୍ତିର ଦେଖିବାକୁ ପାଇଲେ ଓ ସେ ବଗଠି ଶରବନ ହୋଇ ଦୁଃଖ ଦ୍ରୋହ ଦ୍ରୋହ ଯାହା ଭାଷାରେ ଗାଇ ହେବନାହିଁ । କବିଙ୍କ ହୃଦୟ ଦୟାରେ ଭରିଗଲା ଓ ଭାବପ୍ରବଳ ହୋଇ “ମା ନିଷାଦ ! ତୁ ମଗମ ଶାଶ୍ଵତ ସମ” ଇତ୍ୟାଦି କରୁଣା ରଘୁନ୍ତି ଦୀର୍ଘାବ୍ଦ ଦୀର୍ଘାବ୍ଦ କରି ଜଗନ୍ତେ ରଚନା କଲେ କାବ୍ୟର ଅନ୍ତା ଭାବମୟୀ ରସ ଓ ଧର୍ମରଧାରା ଅନ୍ତରୁମ୍ଭାବୀ ଦୋଷାକ ଛନ୍ଦ । ସେହି ଛନ୍ଦ ନେଇ ଉଦ୍‌ଦିଶ୍ୟରେ କବି ଯେଉଁ ଅବସ୍ଥାରେ ପଡ଼ି ଗୀତର ସୁର ସୁନ୍ଦରିନ୍ଦ୍ରି ସେଥିପାଇ ତା ଅଗ୍ରମ ମାସ ମାସ ଧରି କେତୋଟି ଅଷ୍ଟରରେ ଓ

କେତୋଟି ମାଦାରେ ଭାବପ୍ରକାଶ କରିବେ ବୋଲି କଷ୍ଟ କର ନାହାନ୍ତି । ବିଂ ତାଙ୍କ ମନରେ ପ୍ରତିଦିନ ଘଟଣା ମଧ୍ୟରେ ତାହା ପୁଣ୍ଡି ଜଗତକୁ ନୁହନ ଦୌନ୍ତିରେ ରସ-ମୟ କରିପାରିଛି । ଏହା ଦୁଷ୍କରୁ ବୈଦିକ ସାହିତ୍ୟରେ ମଧ୍ୟ ଛଦ ସହଜଭାବରେ ବିନା ଶିକୁଳିରେ ସୁନ୍ଦରତର ହୋଇଛି । ତେଣୁ ଗାୟଦୀ, ସାରିଷୀ ଜଗଣ୍ମ ପ୍ରତ୍ତି ନାନାପ୍ରକାର ଛନ୍ଦ ମନ୍ତ୍ରର ଦେନନ କରିବାର କର୍ମ ମଧ୍ୟରେ ଜନ୍ମି ପ୍ରଯୋଜନୀୟତାର ଅଙ୍ଗ ହୋଇଛନ୍ତି । ତେଣୁ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ ପ୍ରଯୋଜନୀୟତା ଭାବରେ ସୌନ୍ଦରୀର ମହିମାୟ ସୃଜନ ଓ ସୌନ୍ଦରୀର ପ୍ରଯୋଜନୀୟତାର କମିକ ବିକାଶ ।

ମୋର ମନେହୁଏ ବାମନ ଓ ବିଶ୍ୱାନାଥ କବିରଜଙ୍କ କାବ୍ୟ ନେଇ ସଙ୍ଗ ଅଲ୍ଲେଚନା କଲେ ଅଗୋକ୍ତୁ ହେବନାହୁଁ । ବାମନ କହିଛନ୍ତି ‘ରାତରସା କାବ୍ୟସ୍ୟ’ କାବ୍ୟର ଅମ୍ବା ହେଉଛି ଶେଳୀ । ବିଶ୍ୱାନାଥ କହିଛନ୍ତି ‘ଦାକ୍ୟ ରସାତ୍ମକ କାବ୍ୟ’ ରସାତ୍ମକ ବାକ୍ୟରେ କାବ୍ୟର ଅନ୍ତରସାମା । ଏପରି ପୁଲରେ ବାମନ ସ୍ବଲ୍ପ ପୃଷ୍ଠାପୋଷକମାନେ ଶେଳୀକୁ ଶେଷ୍ଟୁନ୍ନାନ ଦେଇଛନ୍ତି । ଦଖଲାତ ପଦମାନଙ୍କର ଯଥା-ମଧ୍ୟ ବିନ୍ୟାସହୁଁ ଶେଳୀ । ତେଣୁ ବାମନଙ୍କ ମତରେ ଯାହା କାବ୍ୟର ଅମ୍ବା ବିଶ୍ୱାନାଥଙ୍କ ମତରେ ତାହା ବାହ୍ୟ-ବିଶ୍ୱାମୀ । ତେଣୁ କାଳ ଦିମତର କବିତା ରମଣୀ ଭାବମୟୀ ଅମ୍ବା ନେଇ ସରସ ଶରାର ଧାରଣରେ ସମର୍ଥା । କିନ୍ତୁ ଏହି ଭାବ ମଧ୍ୟ ମୁଣ୍ଡଭାବରେ ଅଦିକରି ବାଲୁକିଙ୍କ ପ୍ରମା କବିତାରେ ହୁଅଛି । ତେଣୁ ଅନେକ ଅଜିକାଲି ଯାହା ମନେ କରନ୍ତି ଯେ ଛନ୍ଦ କବିତାର ଅଙ୍ଗହାନି କରେ ତା ହାତାହା ମିଛ ।

ଅନେକ ମନେ କରନ୍ତି ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ଛନ୍ଦ

ଶୁଦ୍ଧିକି ସମ୍ବୁଦ୍ଧ ଓ ପ୍ରାକୃତ ଭାଷାରୁ ଗ୍ରହଣ କରାଯାଇଛି । ଏହି ପ୍ରସାରରେ ମହାଶୟ ଏମ୍ ରକ୍ତବର୍ତ୍ତୀ କହିଛନ୍ତି Sanskrit dominated the early Poetry of Orissa in the matter of its form and meter. ସମ୍ବୁଦ୍ଧର ପ୍ରଭାବ ପ୍ରାଚୀନ ଉତ୍ତର ପଦଖର ଛନ ଓ ଆର୍ଥିତ ଉପରେ ପଡ଼ିଛି କେନ୍ତ୍ର ଏହା ଯେ କେତେବୁଦ୍ଧ ସତ୍ୟ ତାହା ନିମ୍ନଲିଙ୍ଗିତ ପ୍ରମାଣାଲ୍ଲ ସହଜରେ ଜଣାପଡ଼େ ।

ସମ୍ବୁଦ୍ଧ ଓ ପ୍ରାକୃତ ସାହିତ୍ୟରେ ବର୍ଣ୍ଣ ଗୁରୁ ଲମ୍ବ ଭେଦରେ ଦୁଇପକାର । ଯେଉଁ ବ୍ୟଞ୍ଜିନ ବର୍ଣ୍ଣରେ ଅନୁସ୍ଵାର କିମ୍ବା ଦର୍ଶପୂର ସମ୍ବୁଦ୍ଧ ଥାଏ ଯେଉଁ ବର୍ଣ୍ଣ ସମ୍ବୁଦ୍ଧାର ବା ବ୍ୟାକୁଷର ପୂର୍ବ ଥାଏ ତାହା ଗୁରୁବର୍ଣ୍ଣ କେବଳ ସ୍ତ୍ରୀପୁର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ସହ ହ୍ରସ୍ଵ-ପୁର ଯୁକ୍ତ ବ୍ୟଞ୍ଜନବର୍ଣ୍ଣମାନ ଲୟ ବର୍ଣ୍ଣ । ଏହାହିଁ ପୁରୋକ୍ତ ଉତ୍ସବ ସାହିତ୍ୟରେ ସାଧାରଣତଃ ଗୁରୁ ଲମ୍ବ ବର୍ଣ୍ଣ । ବିଶେଷଭାବରେ ମଧ୍ୟ ଏହାର ଅନେକ ନିୟମ ଅଛି । ବୃତ୍ତ ରହାକର, ଶ୍ରୀତବୋଧ, ଛନୋମଞ୍ଜିଶ, ଦିଲ୍ଲାନ୍ତ କୁତ ଛନ ଶାସ୍ତ୍ରମାନଙ୍କ ଆଲୋଚନାରେ ତାହାର ସତ୍ୟତା ଦୂରୀପେ ଉପଲବ୍ଧ ହେବ ।

ଏହାବାଦ, ଅଧିକ ନେଇ ସମ୍ବୁଦ୍ଧରେ ଛନ୍ମାନ ରଚିତ । ଯଥା ଅଷ୍ଟାଷର, ବିଦୁରକଶାସନ ବୃଦ୍ଧି ବା ଛନ୍ମ-ଭାବରେ ଶ୍ରୋକ, ବସନ୍ତରକକ ପ୍ରକଳ୍ପ ନାନା ଛନ ଆଲୋଚିତ ହୋଇଛି କବି କାଳିଦାସଙ୍କ ଦ୍ୱାରା । ଏହି ଛନ୍ମାନଙ୍କରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ବର୍ଣ୍ଣ ତନି ପ୍ରକାର ଭେଦ ହୋଇପାରେ ଯଥା ହ୍ରସ୍ଵ, ଘର୍ଷ ଓ ମୁତ । ଏହା ବିଶେ ପତଃ ସ୍ଵର ସଂଯୋଗରେ ମଙ୍ଗୀତ ରଚନା ସମୟରେ ଆବଶ୍ୟକ ହୁଏ । ତେଣୁ ଛନ ବା ବୃତ୍ତଠାରୁ ଭାବରଣ ଭେଦ ନେଇ ସବ ସଂଯୋଗର ଭିନ୍ନ କାର୍ଯ୍ୟ ସ୍ମୃତି ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଛି । ଏହି ସ୍ଵର ସଂଯୋଗ ପ୍ରକଳ୍ପ ଶକ୍ତି ସମ୍ବୁଦ୍ଧ ଓ ଏହା ଦେବିକ ସାହିତ୍ୟରେ ବିଶେଷତଃ ସାମ-ବେଦରେ ଉଜ୍ଜ୍ଵଳ ଗାନ୍ଧୁପେ ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣିତ ।

ମୁନୀତ କବିତାର ଗୋଟିଏ ବିଭିନ୍ନ ଥାଣ୍ଟ । ସ୍ଵର-

ନିୟମରେ ପଦ ଅଧିକ ବିନ୍ଦୁଏ ନ ହୁଏ, କବିତା ବ୍ୟଞ୍ଜିତ ହୁଏ । ଉତ୍ତର ଛନ୍ମରେ ଗୁରୁ ଲୟ ପ୍ରକଳ୍ପ ମାଦାରେବ ଅନୁଦାତ ଭଦାର, ସ୍ଵରତ ପ୍ରକଳ୍ପ ସ୍ଵରରେବ ଆଦୋ ନାହିଁ । ତେଣୁ କେବଳ ଅଧିକ ବିନ୍ଦୁଏ ରେ ଉତ୍ତର ପ୍ରକଳ୍ପ । ପ୍ରାକୃତ ଓ ଉତ୍ତର ପ୍ରକଳ୍ପ ତୁଳନା ତ ଏକା ବେଳିତକ ପାଣି ନିଅି ତୁଳନା ପର ଅସମ୍ଭବ ସଥା :—

ଛେଲ୍ଲାତ ଦିନର ଅଶାର ଗଦେତୁସାରେ

ମୁରନ୍ତି ଦିନ ରହାନି ଗଢ଼ ତୁଷାରେ ।

“କର୍ତ୍ତର ମଞ୍ଜିର”

ଏହିଟି ବସନ୍ତରକ ବୃଦ୍ଧ । ରାଥଶାର୍କରେ ବିବହୁତ ‘ରୁ’ ବର୍ଣ୍ଣଟି ରହି ବିନ୍ଦୁ ଗୋଠଗ ଲୟ ହୋଇଥିଲା । ଏହି ଛନ୍ମରେ ତ, ର କ, ଜଗଣ ଓ ଗୁରୁ-ଦୟ । କିନ୍ତୁ ଠିକ୍ ତରୁର୍ବର୍ଷ ଅଧିକ ବିଶିଷ୍ଟ ଉତ୍ତର ଶବ୍ଦ ନେଇ ଅବ୍ୟାପ୍ତର କବି ବିଳଶମ ଦାସ ରମା-ଯକ୍ଷରେ ଲେଖିଥିଲା ।

ଜାନକାର ପୁରେ ଯାଇ ପ୍ରବେଶ ହୁଅନ୍ତି

ଦେଖି ଚରଣେ ପ୍ରଣାମ କଲେ ମହାସତ୍ତା ।

“ ରମ ବନବାସ ”

ଏଥରେ କେବଳ ଅଧିକ ସତ୍ୟାଗରେ କଳସା-ଛନ ହୋଇଥାରେ । ଏଥରେ ପ୍ରାକୃତ ବା ସମ୍ବୁଦ୍ଧ ପରି ମାଦାରେବ ନାହିଁ । ତେବେ ଏହି ପ୍ରସଂଗରେ କୁହା ଯାଇଥାରେ ଯେ ଅନେକ ଶବ୍ଦତ୍ତ ଗବେଷକ (Philologist) ସମ୍ବୁଦ୍ଧ ବା ପ୍ରାକୃତ ପରି ସଂଶୋଧ ସ୍ମୃତି କଟବା ପାଇଁ ନାନା ଚେଷ୍ଟା କରିଛନ୍ତି କିନ୍ତୁ ସେମାନଙ୍କର ଚେଷ୍ଟା ବିଶେଷ ହେବାର ପ୍ରାଣ କାରଣ ଉତ୍ତର ପ୍ରକଳ୍ପ ମାନନ୍ତା ଓ ମୌଳିକତା ।

ଛନ୍ମର ସ୍ଵରୂପ ଆଲୋଚନା କରିବା ଦୂଷକୁ ଉତ୍ତର ସାହିତ୍ୟର ଜନ୍ମ, କମିକ ବିକାଶ ଓ ଅରକୁଣ୍ଡର ଶୀଘ୍ର ସୁତନ୍ତ ପ୍ରପୋଜନ । ମନୁଷ୍ୟରେ ପୁରୁଷା ଉତ୍ସବ ବା ଜ୍ଞାନ ନାମର ଉତ୍ସବ ଅଛି । ଭାଷା କମଶଙ୍କ ପାଇଁ ଭାଷାରେ ନୁହନ୍ତର୍ବ୍ୟବ ଧାରଣା କରିଅଛୁ । ୧୦୦ ଶାଖା ଠାରୁ ୩୦୦ ଶାଖା ମଧ୍ୟରେ ରଚିତ ସମ୍ବୁଦ୍ଧ,

ନାଟକ ମାନଙ୍କରୁ ଜତ୍ତୁ ଗୋଟିଏ ଦିଦ୍ଧିଶା ବା dialect ଥିଲୁ ଦୋଳ ପ୍ରମାଣ ମିଳେ ଓ ତାହା କମଣ୍ଠା ମାଗୟେ ଭାଷାରେ ମିଶି ଯୁଧାନୁର ପ୍ରତିଶ କର ୭୦୦ ପ୍ରାଣୀଦର୍କୁ ଅଧ୍ୟନୀକ ଭାଷାର ଜନକରୁପେ ଜିନ୍ଦ ପାଇଥାନ୍ତି । ଅନ୍ତରେ ଏବଂ ବିଂଶଲା, ଦ୍ଵିନୀ ପର ଏହିଭାଷା ଦିନକରିଲୁ ଗଦନ ଓ ପଦ୍ଧି ସାହିତ୍ୟ ସୃଦ୍ଧି କରି ନିଜର ପ୍ରାଦେଶିକ ବିଶେଷତ୍ବ ଓ ସାମଜିକ ସ୍ଥାନରେ ରଖା କରିଥାନ୍ତି । ତେଣୁ ମୋଟାଟମାଟି କହିଲେ ତେଉଁ ସହିତ୍ୟର ପିଲୋଟ୍ ଯୁଗ ଅଛୁଟ । ଯଥା :— ପ୍ରାଚୀନ ଯୁଗ, ମଧ୍ୟ-ଯୁଗ ଓ ଅଧ୍ୟନୀକଯୁଗ । ଏହାବାଦ୍ ବର୍ତ୍ତିମାନ ସହିତ୍ୟରେ ସବୁକ ଯୁଗ ଦୋଳ ଗୋଟିଏ ଜାଣ୍ମୁ ନୃତ୍ୟ ଯୁଗ ଦେଖାଯାଏ । ପ୍ରାଚୀନ ଯୁଗରେ କୋଇଲୁ ଚିତ୍ରଶା, ଚିତ୍ରପତ୍ର ପ୍ରକଳ୍ପ କରିବା କବିତା lyrics ର ପୃଷ୍ଠି । ତେହିଥୁରେ ସେହିଯୁଗର ଜାଣ୍ମୁ ଭାବ, ସାମଜିକ ସାତିନାଟ ସହଜ ଭାଷାରେ ସୁନ୍ଦର ଭାବରେ ପ୍ରକ୍ରିୟାରୁଣ୍ଟି ଓ ଯାହା ତେଉଁ ଜାତିର ସରଳ ଓ ପ୍ରାକୃତିକ ମନୋଭାବ ତଥାକଥତ ପ୍ରାକୃତିକ କିମ୍ବା ବିଶେଷତ୍ବ ଦିଚାଯୁ ରଖିଛି ।— ମାର୍କଟ୍ରେଣ୍ଟ ଦାସ କେଶବ କୋଇଲିର
 “ କୋଇଲ କେଶବ ଯେ ମଥୁରକୁ ଗଲି କୋହାଦୋଳେ ଗଲେ ପୁନ୍ଥି ଦାଢ଼ୁଡ଼ି ନଇଲା
 ଲେ କୋଇଲି ।

ଯେଉଁ କିମ୍ବା ସଜିନ୍ତି ତାହା ଯେ କୌଣସି ହ୍ୟୁଈଭେଣ ଭୁଲନାରେ ନୃତନ । ପୁଣି ଦାରମାସ କୋଇଲିରେ ଶକ୍ତି ଦାର
 ଏହି ମନ୍ଦେଶ୍ଵର ମାସ, କାକର ପଡ଼େ ବିଶେଷ
 ଶିତଳ ଧବନ ଦସେ ସନ୍ଦରନ ମୋ ସୁନ୍ଦର କରବ କିମ୍ବା
 ଲେ ! କୋଇଲ ଶିକିଲୋ !

ମା’ ର ଦରଜ ସରଳ ଭାଷାରେ ପ୍ରକାଶ କରି
 ଯୁଧାଭକ୍ତ କନ୍ଦର ଦସେଇ ସୃଦ୍ଧି କରିଛନ୍ତି । ବିନ୍ଦୁ ଏହି
 ବିଶେଷତ୍ବ ସମ୍ବନ୍ଧି ଓ ପ୍ରାକୃତିରୁ ଏକାବେଳକେ
 ଉପାଦାନ । ଏଠାରେ ସ୍ଵର ସର୍ଜନା ଅନ୍ତର ତୁଡ଼ିକର
 ପଥାପଥ ବିନ୍ଦୁରୁ ବିକାଶିଲଭ କରିଛନ୍ତି ।

ବିଜିତଶା ଭିନ୍ନ ଧରଣର ଜାଣ୍ମୁ ସଂଗୀତ । ସେ
 କାଳରେ ଉତ୍ତର ଦକ୍ଷ ଧର୍ମଶାଖର ଥିଲା । ଜଗତ ତାହା
 ପାଶରେ ପାଣି ପ୍ରୋଟିକା ପଣି । ତେଣୁ ସେ ଗାଇ
 ଶିଖିଥିଲା ମହାମନଦିକର ପ୍ରତିଶ୍ରୁତ ବା ଗୁହସ୍ତରୀତି । ।
 ଏହି ଜାଣ୍ମୁ ସାହିତ୍ୟ ସାଥୀରଣ୍ଟିକ କି ତାର ସି
 ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜାତ ପଦା କବିତା । ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଷ୍ଟର ଗୁଡ଼ିକ
 ସହି ବ୍ୟଞ୍ଜନ ବା ସ୍ଵରର ରୂପ ଧରି ପଦ୍ୟରେ
 ପ୍ରକାଶ ଲଭିଛି । ଏହାର ଅନ୍ତରୁ ଓ ତେବେ ସେପରି
 କିନ୍ତୁ ସୀମାବନ୍ଧ ରାଗରେ ନାହିଁ ବରଂ କବିର ଅନ୍ତରୁ
 ରକ୍ତ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରିଛି । ବଳଶମ ଦାସ କମଳ
 ଲୋକନ ଚିତ୍ରଶାରେ ତ, ତ ଜାଗାରେ ନ, ଶି
 ଶ୍ଵାନରେ ଥ, ଇତ୍ୟାଦି ପ୍ରୟୋଗ କରିଛନ୍ତି । ଯଥା :—
 (୧) ନନ୍ଦନନନ ଗୋପୀନାଥ, ନିଷ୍ଠାଯିବା ନରେ ଚିନ୍ତା
 (୨) ନାଲିନ ଜଳେ ପଦ୍ମଆଶି, ନିଷ୍ଠାଯିବା ନରେ ଦେଖି
 (୩) ଅନ୍ତରୁ ନାମେ ଅନ୍ତରୁ ନାହିଁ, ଅଣ ଅଷ୍ଟରେ ପାରଦେଖି
 ଇତ୍ୟାଦି ।

କରି ଦନାଇ ଦାସ ଗୋପୀଭାଷା କବିତା Lyric
 ଲେଖି ସ୍ଵପ୍ନଭାବର ପରିବ୍ୟୁ ଦେଇଛନ୍ତି । ଏହି
 ଗୋପୀଭାଷା ଆଜାଜାଲିକାର କବିତା ‘‘ ଯୁଗାନ୍ତର ବା
 ମୁଁ ସରଗେ ଯିବାକୁ ରୁହେନା ॥ ” ଇତ୍ୟାଦି ପରି ମୁଣ୍ଡ
 ମେୟ ପାଠକ ସମସ୍ତରେ ଆବଶ ନୁହେ । ଏହା
 ଉତ୍ତରିକର ଘରେ ଘରେ ଜାତ ଧର୍ମ ନିର୍ଦ୍ଦେଶରେ ସୁନ୍ଦର
 ଯୁଗ ଧରି ପାଇବା ଯୋଗ ଅନୁଭବ । ଏହାର ଭାବଭାଷା
 ଓ ଭାଷା ଏତେବୁର ମର୍ମଶୂଣୀ ଯେ କେଶବ କୋଇଲି
 ପରି ଏହା ଲୋକ ମୁଖରେ ଅନ୍ତର ଘୋର ନିଜର
 ପ୍ରାଥମିକ ହେବୁ ବନ୍ଧୀରସିନ୍ଧି । ତେଣୁ ଏହାର ସମୟ
 ଜଣା ଯାଇନାହିଁ ଓ ଏହା ଏକାଦଶ ଅଷ୍ଟର ବିଶିଷ୍ଟ
 ଉତ୍ତରକେଳି ରାଗରେ ରତ୍ନିତ ।

କୃଷ୍ଣ କଥା ଭଲ ଗୋପୀ ସକଳ,
 ଦୁଃଖ ମୁମତି ହୁଅନ୍ତି ବିକଳ ।
 କାହିଁ ଦାରୁଣ ଅକ୍ରମ ଅଭଲା,
 କଂର ଅନ୍ତର ବୋଲି ଗୋପ କହିଲା । ଇତ୍ୟାଦି
 “ ଗୋପୀଭାଷା ” ।

କବି ଉଗନ୍ଧରଣା ଏହି ଛନ ମଧ୍ୟ ମଧୁଶୁମଙ୍ଗଳରେ
ବ୍ୟକ୍ଷାର କରିଛନ୍ତି । ସଥା :—

ନାନା ରୂପ, ଅରୂପ ତୃଷ୍ଣି ହେଉ,

ପ୍ରାଣୀମାନଙ୍କ ହିତେ ଦୟା ବନ୍ଧୁ ।

ଏହାବାଦ୍ ଏକାଦଶ ଅଷ୍ଟର ବିଶିଷ୍ଟ ରତ୍ନା

ମଧୁର ମଞ୍ଜଳରେ ଅନ୍ୟତି ଦେଖାଯାଏ :—

ସଗ — କାପି, ଅବକାଶ ବୃଦ୍ଧ ।

ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ବିଜ୍ଞାପ୍ତେ ଅବନୀ ଶୋଭା,

ଦେଖି ମନ ନେବ ହୁଅଇ ଲେଭା ।

ଦେଖିଲେ ଆସଇ ରଜା - ରଜକ,

କନେ ଦେଖିଅଛୁ ବସ୍ତୁ ଅନେକ ।

ଆଗରେ, ଶଙ୍ଖ ବାଜଇ ତାର,

ପରିଜନେ ଆହୁ କରନ୍ତି ନର ।

ତକିକେଳି ଓ କାପି ସଗ ଦୁଇଟି ଦୁଲନା କର
ଦେଖିଲେ ସେପରି ଆକାଶ ପାତାଳ ପ୍ରରେଦ ନାହିଁ
ବରଂ ଶେଷୋକ୍ତ ସଗରେ ଏକାଦଶ ଅଷ୍ଟରେ ଓ ପାଦ
ପ୍ରହଣ କରୁଥାଇଲୁ ଓ ଛମ ପାଦଟି ଦଶ ଅଷ୍ଟରେ
ରତ୍ନ । ତେବେ କବି ନିଜର ପ୍ରତିଭା ଓ ସ୍ଵାତନ୍ତ୍ର୍ୟ
ବଳରେ ସାମାନ୍ୟ ପାର୍ଥକ୍ୟ ଦେଖାଇ କାବ୍ୟ ଜଗତରେ
ନୂଆ ଛଦ୍ମାଶ ରହଣବନରେ ନୃତ୍ୟ ସର୍ଜନା କରି
ଥିବାର ଏହା ଏକ ଜ୍ଞାନନ୍ଦ ପ୍ରମାଣ ।

ଏ ମଧ୍ୟରେ ଅର୍ଦ୍ଧରୁ ତାଙ୍କି ଜଗତରେ ନୂଆ
ହୁମରେ ଫୁଟିଲ । ଶ୍ରୀବକ କବିମାଠନ ଧର୍ମଦୃଷ୍ଟା ମେଖା-
ଭବା ଅଶାରେ ଦେବଦେବାକୁ ନାନା ଭାବରେ ପୁରୁ
କଲେ । ତେଣୁ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟ ଜଗତରେ
ମୌଳିକତା ପୁଣ୍ୟ ବିଶିଷ୍ଟ ମୁାନ ମାତ୍ର ବସିବାର ପୂର୍ଣ୍ଣ
ସୁପୋଷ ପାଇଥିଲ । ତେଣୁ ଭାବ ଓ ଭାବା ନୂଆରୂପରେ
ନୂଆ ଝାଇଲରେ ଅମୃତକାଶ କର ନୂତନଦ୍ଵୀ ବଜାୟ
ରଖିଲ । ଏହି ସାହିତ୍ୟକୁ ପୁଣ୍ୟା ଓ ମହି ସୁଗର
କବିମାନେ ଅନୁଷ୍ଠାନ କରିଛନ୍ତି । ଏଠାରେ କବି
ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସଙ୍କର ମୁଗ୍ନିମୁହଁ ଉଣ୍ଠେଣେଗ୍ଯ ।

ଭୟ କାତିର ମନରେ ମୁଚୁଣୀ,

ମୟାକଳ୍ପ ଗୋବିନ୍ଦ ମୁଣ୍ଡ ଚୁଣୀ ।

ଅହେ ପ୍ରଭୁ ଜଗତ ଜନ - ବନ୍ଧୁ,

ଦାନ ଉଜ୍ଜ୍ଵାରଣ କରୁଣାସିନ୍ଧୁ ।

ତୁମେ ଦୁଃଖ ସିନ୍ଧୁ,

କରୁଣା କଲେ କରିପାର ବିନ୍ଦୁ ।

ଏହା ଆଶାତ୍ମେକୁ ଛନ୍ତରେ ରତ୍ନ । ଏହି ଛନ୍ତରେ
ଲିଖିତ ରତ୍ନା ଶ୍ରଧାନାଥ, ମଧ୍ୟ ସୁଦନକ ଲେଖାରେ
ମଧ୍ୟ ଦେଖାଯାଏ । ଏହି ମଧ୍ୟ ସୁଗର ଛପାଇ, ନଗାଳ
ପ୍ରଭୁ କବିତାରେ ଛନ୍ତର ବାହୀପୁର ଦେଖାଯାଏ । ଏହି
ସୁଗର କବି ସମ୍ପ୍ରାତ ଉପେନ୍ଦ୍ର ଭଣ୍ଡ ଚରପଦା, ଜାତହାସିକ
ଓ ଘୋଷଣିକ କାବ୍ୟ, ବନ୍ଦ କାବ୍ୟ ପ୍ରଭୁ ନାନା କାବ୍ୟ
ରତ୍ନା କରି ସାହିତ୍ୟରେ ନାନା ଅକାର ଗତିଷ୍ଠନ୍ତି ।
ଏସେ ନିଜେ ଛନ୍ତରୁଷଣ ଓ ଚିତ୍ରକାବ୍ୟ ଲେଖିଛନ୍ତି ।
ଯେହି ଚିତ୍ରକାବ୍ୟରେ ଗୋଟିଏ ଛନ୍ତ, ନାଗବନ୍ଧ, ସର୍ପ-
ବନ୍ଦ ପ୍ରଭୁ ସମ୍ବୁଦ୍ଧ ଅଳକ୍ଷ୍ୟର ଦର୍ଶିତ ଦ୍ୱୟ ଅନ୍ତରନା
କରିଛନ୍ତି । ଏଥିର ସମ୍ବୁଦ୍ଧ ସାହିତ୍ୟର କୃତିମତ୍ତା ଏହି
ଉଜ୍ଜ୍ଵଳରେ ପଢିବି ବୋଲି ଅନେକଙ୍କ ଅନୁମୂଳ କରନ୍ତି
କିନ୍ତୁ କବି ସମ୍ପ୍ରାତକର ଏହି ଅନୁକୂଳ ବର୍ତ୍ତି ମଧ୍ୟରେ
ନୂତନଦ୍ଵୀ ନିହତ ଅଛୁ ବୋଲି କୁହାଯାଇପାରେ ।

ଏହାର ଠିକ ପତେ ପରେ ନୂତନ ଯୁଗ ଆରମ୍ଭ
ହୋଇଛନ୍ତି । ଶ୍ରଧାନାଥ, ମଧ୍ୟ ସୁଦନ, ନନ୍ଦଶ୍ରୋର ଓ
ମେହେର ପ୍ରଭୁ କବିମାନେ ଏହି ସୁଗର ଉପାସକ,
ବିର୍ମାନ ଉତ୍ତରା-ସାହିତ୍ୟ-ଜଗତରେ ଏହାର ଉତ୍ତରଗ୍ରୋହ
ବବ ଜନିଛି ଯାହା ଫଳରେ ଶ୍ରଧାନାଥ, ମଧ୍ୟ ସୁଦନ
ପ୍ରଭୁଙ୍କୁ ବିର୍ମାନ ସୁଗର ଦୁରରେ ରଖି ଜାହିର କବି-
ମାନଙ୍କୁ ବିର୍ମାନ ସୁଗ ବା ସବୁଜ ଯୁଗରେ ଗଣବା
ସମସ୍ତକର ସାତ ହୋଇଛନ୍ତି । ତେଣୁ ସାହିତ୍ୟର ସ୍ଵାଭାବିକ
ଶବ୍ଦରିବର୍ତ୍ତିରେ କୃତିମତ୍ତର ମୁଣ୍ଡ ଅଭାସ ଓ ଅଗନତାର
ଶଳୁଚ ମିଳିଛି ।

ଅମେମାନେ ପ୍ରାଚୀନ ଛନ୍ତନେଇ ଗବ କରୁ ।
ତେବେ ଛୁଦ ଶବ ବହୁବୀର ଯାଥାର୍ଥ୍ୟ ଜମା ତାହାର
ବିର୍ମାନ ଅନେକନା ଉଚ୍ଚିତ ବୋଲି ମନେକରେ ।

ଜଗତରେ ଗ୍ରୀକ୍, ଲାଟିନ୍, ସମ୍ବୁଦ୍ଧ, ଇଂରେଜ
ପ୍ରଭୁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ସାହିତ୍ୟରେ ଦୁଇ ଜୀଜ୍ଞାୟ ରତ୍ନା

ଦେଖାଯାଏ । ସଥା ଗଢିୟ ଓ ପଦ୍ୟ । ଉକ୍ତା
ଅଧ୍ୟକ୍ଷରେ ପଦ୍ୟଠା ପ୍ରତ୍ୟେକ ସାହିତ୍ୟରେ ପ୍ରଥମେ
ବିକାସିତ ହୋଇଛି । ଶୈଥିଧାର୍ଯ୍ୟ ଇଲ୍‌ସ୍କ୍ରାଟ, ଅଡ଼ିସ୍ଟ,
ରାମ୍‌ସ୍କ୍ରାଟ ମହାଭାରତ ପରି ମହାକାବ୍ୟ, ରଘୁବିଶ,
ଦୈଦେମ୍‌ପ୍ରଶଳାସ, ଲଜ୍ଜେବିଜ୍ଞା, ଏନଜାର୍ତ୍ତନ ଚିଲକା
ପର କାବ୍ୟ ଓ ଶଣ୍କକାବ୍ୟ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ । ଏହା-
ବାଦ୍, କୋରକ୍ଷି, ଗୋର୍ବଶାସ, ଚତ୍ରଶା. ଉଜନ
ପ୍ରତ୍ୟେକ ସ୍ଵଦ୍ୱାରା କରିବା ସାହିତ୍ୟରେ ଆସନ ଜମାଇଛି ।
ଏଣୁ ସହଜରେ ସ୍ଵର୍ଗବ ହୋଇଗାରେ ଯେ ପଦ୍ୟରେ
ଗଢିୟ ଅର୍ଦେଶୀ ସ୍ଵାତତ୍ୟ ଓ ସାହିତ୍ୟର ବେଶୀ ଯାହା
ଅବକବ ଜଗତକୁ ଦେଇଛନ୍ତି । ବିଭିନ୍ନାନ ଆମସ୍ତାରେ
ଛୁନ୍ତା କାବ୍ୟ ଛୁନ୍ତା ଅବକବ କୁଦ୍ଧାଯାଇ ପାଇନାହିଁ ।
ଯେପରି ସମ୍ବନ୍ଧର କାବ୍ୟରେ ସର୍ଟ, ଅଧ୍ୟାୟ ପ୍ରତ୍ୟେକ ନାମ
ଶ୍ରୀଯାଏ ସେପରି ପ୍ରାଚୀନ କାବ୍ୟରେ ସର୍ଟ ବଦଳରେ
ହୁବ ବ୍ୟବସ୍ଥର ହୋଇଅଛି । ସେହି ଛୁନ୍ତାମନ ଗୋଟିଏ
ପ୍ରକାର କରିବା ଉଚ୍ଚାରେ ସର୍ଟ ଦା ଅଧ୍ୟାୟ ପରି ଅବକଳ
ରୂପ ନେଇଥିଛି । ଅନ୍ୟ ସାହିତ୍ୟରେ ସନେଠ ସୁନେଠ
ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟରେ ଛୁନ୍ତ ଯୁଗ ମସ୍ତବ୍ଧ ଜାଗା ଦିଖିଲୁ
କହିଅଛି ।

ପ୍ରତ୍ୟେକ ଛୁନ୍ତର ସ୍ଵର ଓ ସଙ୍ଗୀତ ରଚନା ପ୍ରକାଳୀ
ଅଛି, ସେ ମୁକ୍ତର କୁନ୍ତପ୍ରଥମରେ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ କରାଯାଇଛି ।
ଯଥା ଉପେକ୍ଷା ଉଚ୍ଚ ଦୈଦେମ୍‌ପ୍ରଶଳାସରେ
ଲେଖିଛନ୍ତି ।

ସର — ରାମକେଶ

ବିଦୁଷେହେ ଶୁଣ ରଞ୍ଜନ ରସ ମନକୁ ଦେଇ,
ବିଦୁଷନ ଶକ୍ତସମାନେ ଦର୍ଶ ସ୍ଵରୂପ ସେହି ।
ବିଦୁଷ ମିଥ୍ୟା ନୃତ୍ୟ ନାମ ଜନକ ଭାର,
ବିଦୁଷ ଦିଗରେ ହୋଇଛି ଶ୍ରୀନାଥ ଯଶ ଯାହାର ।
କବି ଉଗଢିଗଣ ମଧ୍ୟମରଳରେ ବିଶ ଛୁନରେ
ଲେଖିଛନ୍ତି

ସର — ବରତ ଅଷାଢିଶ୍ଵରବାଣୀ
ଏହୁ ଅନନ୍ତରେ ମୋଧନ ଶୟ,

ମଥୁରା ଦାଟଣ୍ଟ କରନ୍ତି ବିଜୟ
ପନ ପନ ଶିଳା ମୁରଲୀ ବାଜେ,
ଶମର ମୁକ୍ତ କି ମଦନ ସାଜେ
ସେହିମତି ଶୋଭା,
ଦେଖି ନରନାରୀ ହୃଦୟ ଲେଖି ।

କବିବର ସଧାନାଥ ଭାଷା କାବ୍ୟରେ ଲେଖିଛନ୍ତି,
ଯତର ନିମ୍ନମ — ଛ ଅଷର, ଛ ଅଷର, ପାଷ ଅଷର ।
ଶାନ୍ତିଲୀ ପରିଲ୍ ତନ ପ୍ରାନେ ତନି ତଟିନୀ ଧରେ,
ଲାପ୍ତ ନାନା ବନ ଜିନପଦ ମିଶି ବଜସାଗରେ ।

ତୁମୋତ୍ତ ଉଦାହରଣରୁ ବୃଦ୍ଧ, ସର, ବାଣୀ ଶବ୍ଦ
ବିଦେଶୀର ନେଇ କିଣି ସଫେନ୍ଦ୍ର ନାହିଁ ।

କେବଳ ପଦ୍ୟର ଅବୁଦ୍ଧିକୁ ବାଣୀ ବୋଲିଯାଏ ।
ଏଥରେ ସ୍ଵରେ ଅଶେଷ ଅବସେହର ଅବକାଶ ନାହିଁ
ଓ ତାଳ, ଲ୍ୟାର ମାତ୍ର ନାହିଁ । ବରଂ ସର ଗୀତର
ଗାନ୍ଧାରି ସବୁଏ । ଏଥରେ ସଙ୍ଗୀତର ଶୋଭ ଫିଲମଃ
ବୃଦ୍ଧି ପାଇଛି । କିନ୍ତୁ ବାଦି ଯନ୍ତର ସ୍ଵର ବିଜନ
ଏଥରେ ପୂର୍ଣ୍ଣଭାବରେ ପ୍ରବେଶ କରିନାହିଁ । କେବଳ
ଅଷର ନେଇ ପ୍ରାନେ ପ୍ରାନେ ବିଶାମ ବୃତ୍ତରେ
ଦେଖାଯାଏ । ଏଣୁ ଗୋଟିଏ ଛୁନ୍ତକୁ ଦୂର କିନ୍ତୁ
ଦୂରରେ ପ୍ରକାଶ କରାଯାଇଗାରେ । ବୃତ୍ତରେ ପ୍ରକାଶିତ
ଛନ୍ତି, ରଥ ଦା ଦାଣୀ ବିକାଶ ଛୁନ୍ତାରୁ ତପାତ୍ ।
କିନ୍ତୁ ପ୍ରାଚୀନ ଅବସ୍ଥାରେ ଦାଣୀ ଓ ବୃତ୍ତ ଏକ
ସେଷରେ ଓ ସମାନ ମାତ୍ରରେ ପ୍ରସର ହୋଇଥିଛି ।

ତପସ୍ଥାରତର ଏତକି ବକ୍ତ୍ବବ୍ୟ ଓ ଦର୍ତ୍ତିନାନ
ଛୁନ୍ତାପରା ଉତ୍ତିଶ୍ୟ ଛନ୍ତ ମୌଳିକତା ରକ୍ଷାକର
କିପରି କମ ବିଜାତି ଲାଭି ତାହାର ସାଥୀଯଥ ଆଲୋ-
ଚନା ସମ୍ବନ୍ଧ ରହିଲାନାହିଁ । ତେଣୁ ଉତ୍ତିଶ୍ୟ ସାହିତ୍ୟରେ
ଛନ୍ତ, ପ୍ରବନ୍ଧରେ ପରଦର୍ଶୀ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଆଲୋଚନା
କରିବାର ବାପନା ରହିଲା । ଏଥରେ ପ୍ରଧାନ
ଆଲୋଚ୍ୟ ବିଷ୍ଟ ଉତ୍ତିଶ୍ୟ ଛନ୍ତର କ୍ରମବିକାଶ ଓ ତିନ୍ତି
କାବ୍ୟକବିତା, ସାହିତ୍ୟର ସ୍ଵର୍ଗ କବିର ଛନ୍ତର
ସାହିତ୍ୟ ଓ ଆଧୁନିକ କବିତାରେ ଅପରାଧ ।

ଆଳାହୋ ଅକ୍ଷର

ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀବତ୍ତସ୍ଵ ନାୟକ

(ସ୍ଵତ୍ୟ ଘଟଣା ମଳିକ)

[8]

[۹]

ମସ୍ତକିଦି	ଗଲି	ଶ୍ରାଂତ	ସଂଘା
	ନିରଜନ	ପଥ-ଗାଠ	
ଭାବୁ	ଆକାଶ	ହୃଦୟ	ଅଗଣୀ
	ନବ	ବାଦଳର	ଥାଠ
ବିପୁଳ	ଗବେ	ଛଳ	ଛଳ କରି
ଝରିବ	ବର୍ଣ୍ଣା	ଏଇ	ଝରିଲାଭ !
	ମତ	ସମୀର	ଛଟେ ।

ଶୁନ୍ମାତି ଗତି ଦର୍ଶିଲା ଗଞ୍ଜରେ
 କଳିଲୁ ଗାଡ଼ିର ବଢ଼ା
 'କାଳିଗଲ' ଠାରୁ କଲେଜ ଯିବିମୁଁ
 ଭୟ ଲାଗଇ ଯୋ ଅଭି !
 ହାଲକା ବାଦିଲୁ ସମ ମନେ ଭାଷେ
 "ସତ୍ତା କେତେ ଦୁଷ୍ଟ"
 କଥା କଥାକରି ସ୍ଵପ୍ନର ଉଛଳ
 କଥା କଥାକରି ରୁଷ୍ଣା !
 ତାହାର ଅନଳ - ଅନନ କାନ୍ତି
 କଳକଳ ଭର - ସୀଏ
 ଅନ୍ତରେ କରେ ଲକ୍ଷ କିକଚ
 ଶତଦିଳ ପରକାଶ ।
 ପୁଣେ ଅନ୍ତରେ ବିଦୟାୟ ବେଳର
 ପ୍ରିୟତମ ଘୁରୁ ମୁଦ୍ରି
 ଜଗତ-ୟୁଦ୍ଧେ ସବଳ ମୋର
 ଫୁରି ଫୁରି ଚିର ଢୁଣ୍ଡି !!
 'ଚକିତେ ଶୁଭିଲ ସାଂଦ୍ର ଗଞ୍ଜର ସର
 ନାରବ ସମ୍ମା ତଙ୍ଦ୍ର ତୁଣ୍ଡାଇ
 'ଆଜାହୋ ଅକରି' !

‘ଆଶିହୋ ଅଳକର’
 ଗକିତେ ଶୁଣିବ ଘବର ସଂଜେ
 କରୁଣା କାତର ସ୍ଵର ।
 ଶୂନ୍ଗାତ୍ମ ଗତ ଧୟିଲ ଅତ
 ଦ୍ରୁଷ୍ଟିତେ ହେଲି ଟିଆ,
 ମଦର ଗଂଧେ ଥରୁଥିଲା କାର
 ଦାଉ ଡଳି ପୁଣୀ-କିଆ;

ଦୁଇ ଶୁଣ ଘର ପ୍ରାଣିଶ ପଥ୍ୟ
 ଧରୁଥିଲ ଭାବୁ ଦିଗ
 ଅଛି ଆମେଳକେ ଦିନିଗଲ କାର
 ସ୍ଵର୍ଗ-ମଦିଗ-ରୂପ ।
 ବତାସ ଜାଲି ବର୍ଷା ମାଗିଲା
 ସିଂହ ଏ ଧରଣୀର,
 ସିଙ୍କ ଦସନ ସିଙ୍କ-ଅଳ
 ଗନ୍ଧ ହେଲ ଅଛିର ।
 ବୋଡ଼ି ନିଯମ ସଂଧ୍ୟା ହାତିର
 ନ ଆସିଲା କିଛି ମଠନ
 ଗାନ୍ଧୀ ଗାନ୍ଧୀ ଭରଲା ବିଧୁର -
 କରୁଣ -କାତର -ସୁନ୍ଦନ
 ଅଦ୍ଵୀତ - ଗଗନ ତଳ
 ମସିଦି ଗଲି ଦାଙ୍କ ମୋଡ଼ର
 'ଆଜ୍ଞା ହୋ ଅକବର' !

[୭]
ଶବ୍ଦ ଉଚ୍ଚାରି ଧୀରେ ଧୀରେ
ହେଲି ତହୁଁ ଆଗୁସାର,
ବିପୂଳ - ବିକ୍ଷେପ ପଥର ପାଣୁଶେ
ନଳ୍କେ ଗବିତ ଶିର,

ବିଭ୍ୟାତାଲୋଡ଼କ	ବର୍ଷାର ଧାର
କୁଟିଇ ହରଣୀ ସମ	
ଅଶ୍ୱୀ ପାଇଁ	ଅକୁଳ - ଅସ୍ତ୍ରା
ହୁନ ଲୋଡ୍ଦୁଥିଲା ମମ ।	
ଦ୍ଵିତିଳ ସଜଧେ	ଲାଗିଥିଲା ତହିଁ
ଭୋଜନର ଅଭ୍ୟାସନ	
ମାତ୍ରଥିଲେ ଦୋଢ଼ି	ରସ କୌତୁକେ
ଉଦ୍‌ବେନର ଯେତେ ଜନ ।	
ତଳେ ଦରଶାରେ	ଦୋରଣ୍ଡା ଠାରେ
ଦଙ୍ଗୁସ ଥାଇ	ଥାଇ
ଉଷା କରଇ —	ମୁଠିସ ଅନ୍ଧ
ଦିଅ ସ୍ନେ ଶାମିଦ ଭାଇ !	
ଶତ ସମଦେ	ଧନବାନ୍ ତମେ
ଲକ୍ଷ୍ମୀର ବରପୁଣ୍ୟ	
ମାଗେନାର୍ ସବୁ	ମାଗିଛ ଉପାସେ
ମୁଠାସ ଅନ୍ଧ ମାତ୍ର !!	
ଦରଦେୟ ଦୟାକର	
ଶୁଭିଲା କରିଣ୍ଠା	କାତର କଣ୍ଠେ
ଅଞ୍ଚଳୀ ହୋ ଅକବର୍	
[୪]	
ହିନ୍ଦ୍ୟ ବାହାରେ	ପ୍ରାନ୍ତିଶ ଏକ
ହିନ୍ଦୁର ଅନ୍ତାର	
ପଦକ - ପଦ	ପୃଥ୍ବୀ, ପାଇଣି
ଦୋତ ଶୋଇ ଅତିଶାର	
ପୃଥ୍ବୀ ଉଦ୍‌ବର	ପକ୍ଷିତ - ଶେଣି
ଅଧର ଦିଂତ - ସ୍ନାନ	
ଅଧିମ ପୁରୀର	ବିଷ୍ଣୁ ଦ' ଘାତ
ବିଶଜଇ ବିମଳିନ !!	
ଛିକ କାଠିର	ସ୍ଵାମ ଟିଂକରି
ରୁତ୍ୟିତ ତାର ଶିଳା	
ବେଳେ ବେଳେ ତାରେ ସାଇଁଲୁ ଥିଲା ତା'	
ଅବଳି ଅନାମିକା ।	

ରତ୍ନ ସମାନ କିଶୋର କଂପେ
 ଗାନ୍ଧେୟ — ଉପବାତ-
 ସମ୍ମେହ ତାରେ ଅନାଇଲ ବାରେ
 ପୁରୁଷ ନିଶିଳ - ଚିତ ।
 [୫]
 ମାଗଇ ପଙ୍କୁ ଶୁଣୁ ତା'ରେ “ଦାତା-
 କରୁଣା କର ହେ ମୋତେ
 ଛତିଶ ପାଠିକ- ସମ୍ମାନ ! ଶୁଣି
 କାଂଦଇ ହୃଦୟ ସତେ !
 କ୍ଷୁଧା ପିପାସାରେ ଘୋଡ଼ିର ବର୍ଷ
 ଲୀଠ ଥଣ୍ଡି ମମ
 ତନିଦିନ ଧର କରଇ . ଗୁରୁର
 ନଧୁଣିଲେ ନିର୍ମମ
 କରତର ସମ କୁଷ ବାଜାଣୁ
 କାଠଇ ଥଣ୍ଡି ମମ
 ଧମନୀର ଡଳେ କିଷୁଳ ଇଞ୍ଜା
 ପୁକୁଟର ବ୍ୟାପୁ ସମ ।
 ଅରଷ ଦୂର ଶିଶୁର ପିତା ମୁଁ
 ମୁରୁଙ୍କ ମୁସଲମାନ
 ଆର ସାଲେ ମଲା ପ୍ରିୟତମା ମମ
 ଦେଇ ଅଂତମ ଦାନ;
 ଦୁଆରେ ଦୁଆରେ ରକ୍ଷା ମାଣି ମୁଁ
 ଆଧାର ଦିଅର ତା'ରେ
 ଦିଅ ମହାପତ୍ର ମୁଠିଏ ଅନ୍ତ
 କଣ୍ଠା କର ହେ ବାରେ ।”
 [୬]
 ନାରବେ ପଙ୍କୁ ପାତଳା ସିଦ୍ଧ
 ନୟନୁ ବନ୍ଦର ଜାର
 କ୍ଷୁଧାର୍ଥ- ଶାନ ସମ ଚିତ୍କାର
 ବ୍ରାହ୍ମଣ ହାଶେ ଚୀର !
 “ ଆରେ ହିତର୍ଯ୍ୟା ଅଲକ୍ଷଣା ରେ
 ନିର୍ମିଳ ଆରେ କୋଡ଼ି

ପୁଣ ପୁଣ ଧର ମଣିଷ ପୁଣିଲା
କାଠ ଓ ପଥର ଦିଆଁ !!!
କେତେବେଳେ କହ କେତେବେଳେ
ଖେଳିପିବ ଏଇ ଚେଳ

ପୁନାର - ସୀରିଶ - ସୃଷ୍ଟି- କରତା !
ସରିନିକି ତମ ବେଳ ?
ପ୍ରବ୍ରଥ - କିଳି ସୈଲ ପଥେ ଆଗୁ ସାର
ନୌଶ ତମିର ଭେଦିଗଲା ନଦେ
'ଆଜ୍ଞା ହୋ ଅକବର '

ଦେଖିଲା କାମ

ଶ୍ରୀ ଅନନ୍ତ ପ୍ରସାଦ ପଣ୍ଡା । ବି: ଏ:

ସାନ୍ତୁଷ୍ଟ ପଢ଼ାଇ । ବାହକୁ ବାହି ଲଗିଛି ।
ଗୁଲକୁ ଗୁଲ କୁହିଛି । ଫଳକ ତାଲିରେ ଜାର ପୁଣିଲେ
ଅର ଜଣକ ଦରକୁ ବାସନା ଯାଏ । ମଧ୍ୟର ଟାଙ୍କେ
ମନ୍ଦିରରେ କେତେକାଳୁ ଦୂରଦୂରରେ କେଳ ଅଧୁନା
ଯୋଡ଼ିଏ ପଦିବାର । ପର୍ଯ୍ୟର ମଧ୍ୟରେ ଅସ୍ତ୍ରିଯତା ଅଛିର
ନାବତ୍ର ହୋଇ ଉଠିଆଁ, ଦେଉଁ ଦିନୁଁ ମକରମ ଅଳ୍ପ ର
ପୁଅ କରିମ ରୁକ୍ଷା ଅର ସର ସାହୁଙ୍କ ପୁଅ ଭଜନା ଆମଣା
ଭତରେ ସଙ୍ଗାତ ବିର୍ଦ୍ଧିଥିଲେ ।

କଥମ୍ ଅର ଭଜନା ଯେତିଏ ପିଲା । ଏକା
ବଅପର । ସାର ଚିହ୍ନାଇ ଦୋଷଶାଳୀରେ ପାଠ ପୁଅନ୍ତରୀ
ଶୁଣିବାକୁର ପହଞ୍ଚିଲାଶି ଚିନ୍ତାମଣି ନାହାକ ଅବଧାନେ
ସ୍ଵର ଧର ଭଜନା ଦୋଳନ୍ତି —

କଳା କଳେବର କଠିନଙ୍କ ସରିବ ଗୋଟିକୀ ପୁନ,
କରନ୍ତି ବିଜୟ ମହୁର ଦାଣେ ଦେଖ ସଙ୍ଗାତ ।
ସବୁ ପଲାଗାକ ଅବଧାନଙ୍କ ପଛରେ ପଳି ଏବନ୍ତି ।
କଥମ୍ ଅର ଭଜନା ଅର ସବୁ ପିଲଙ୍କ ସାଥରେ ମଧ୍ୟ
'ଜଳା କଳେବର କଠିନଙ୍କ' ଗୀତ ବୋଲନ୍ତି । ଶ୍ରୀଅମ୍ବା
ବେଳକୁ ଅବଧାନଙ୍କର ଗୋଟିଏ ଅୟର ପନ୍ନା ଶେଳି-
ପାଏ । ଗୋଟିଏ ନନ୍ଦିଆ ଅଗରେ ଗୋପିଏ ନନ୍ଦିଆ

ଶିରରେ ଗେଣ୍ଟୁ ପୁଲ ଶୋଷି ଛାଟ 'କନାଟିଏ ଗୁଡ଼େଇ
ଦେଇ ଅବଧାନେ ସାଇ ମାଗଣ କରିଯାନ୍ତି । କରମ୍
ଅର ଭଜନା ତ ଏକା ବୟସର ପିଲା । ଦହୁଙ୍କ କଣ୍ଠପର
ବି ବେଶ ମିଳେ । ଭାର ମିଳା ଗଲା । ସେଥିପାଇଁ
ଅବଧାନେ ସେଇ ଯୋଡ଼ିକ ଗୁଡ଼ିକୁ ଆଗ ଗାଢ଼ିଆ କରି
ବାହିଆନ୍ତି । ସେହୁତେ ପ୍ରଥମେ ସରମାଙ୍ଗ ରଜନ
ଦୋଳନ୍ତି । ତାପରେ ଅର ପାଲମାନେ ପାଳ ଧରନ୍ତି ।
ସାଇ କୁଳିଯାଇ ଅବଧାନେ ପହିଲେ ପାରୁ ପହଞ୍ଚନ୍ତି
କରମ୍ଭ ଦାପ ମକରମ ଅଳ୍ପି ପରେ । କୁଳା ମକରମ
ଅଳ୍ପି ପାକଳ ଦାତି ସାଇଲୁ ସାଇଲୁ ଆସ ଅବଧାନଙ୍କ
'ଗୁଠ - ଦୋଳି' ଶର୍ତ୍ତି । ପୁଅର ଗୀତ ଶୁଣି ଘା'ର
ତାପି କରନ୍ତି । ଅବଧାନଙ୍କୁ ଟକଙ୍କ ଅଧେ କକ୍ଷିସ୍
ଦେଇ ବିଦାୟ ଦିଅନ୍ତି । ତା ପରେ ଅବଧାନେ ପାର
ଭଜନାର ବାପ ହର ସାହୁଙ୍କ ଦୁଆରେ ପହଞ୍ଚନ୍ତି । ସେଠୁଁ
ବି କିଛି ବିଦାକା ଯେନି ବାହିନ୍ତି । ଏମିତି ଭାବରେ
ପିଲଟି ଦିନୁଁ କରିମ୍ ଅର ଭଜନାଙ୍କ ଭତରେ ଘା'ରି
ଗୋଟିଏ ଭାବ ଦୋଟୁ 'ଜମ ଭାଟୁ' ଏ । ଶେଷରେ
ଦୂଷେ ସଙ୍ଗାତ ବପିଲେ । ପରଷରର ବାହା ସାହିରେ
ବେଭାର ଦୀଆ ନିଆ ବି ପୁଲିଲ ।

ଦିନ ଗୁଲିଗଲା । କରିମ୍ ଅର ଭଜନା ଶୁଣିବାକି

ଛାଡ଼ି ଜମି ବାଢ଼ିରେ ମନ ଦେଲେ । ବୁଢ଼ା ମକରମ ଅଣି ଅଶୀବର୍ଷ ବୟସରେ ଆଖିକ ଡକର ପାଇ ରୁଳିଗଲେ । ତାଙ୍କ ପଛେ ପଛର ସ୍ଵର ସାହୁକର ମଧ୍ୟ ବୃଦ୍ଧାବନ ପ୍ରାପ୍ତି ହେଲା । ଦେବ ଦୁର୍ଘୋଗକୁ ସେ ଦରସ ମହାନଦୀର ବତିଆ ଶୁଭ୍ୟ ଶାତା ହେଲା । ନିର ବନ୍ଧୁ ସମ୍ମାଳି ନ ପାରି ପାଇ ହୋଇଗଲା । ବୈଲ ଦୁଃଖରେ ବାଲି ଚାଲିଗଲା । ସର ଚଳିବାକୁ କହୁକର ସେଲା । ଶୋଷରେ ଦି ସ୍ଵାକ୍ଷାତ ବିଶୁର କଲେ କଲିକତା ଯିଠିବ ।

ଦି ସ୍ଵାକ୍ଷାତଙ୍କ ଉତ୍ତରେ ଯେମିତି ମନ ମିଳେ ସେମାନଙ୍କ ଘରଣୀଙ୍କ ଭିତରେ ଦି ସେମିତି ମେଳ । କରିମ୍‌ର ସ୍ତ୍ରୀ ଜୁବେଦା ରଜନୀର ସ୍ତ୍ରୀ ଲକ୍ଷ୍ମୀକୁ ‘ସଇ’ ବୋଲି ଡାକେ । ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଦି ଜୁବେଦାକୁ ଥାପଣାର ଉତ୍ତରୀ ପରି ସେଁହି କରେ । ଦି ସ୍ଵାକ୍ଷାତ କଲିକତା ଶୁଳ୍କିଯିବା ପରେ ଜୁବେଦା ଥାଉ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଅଧୂକାଶ ସମୟରେ ସାଇ ସୁଜା ହୋଇ ସମୟ କାଠି ଦିଅନ୍ତି । କଲେକତାରୁ ତିଟି ପଦ ଆଦିଲେ ତୋ ଅବ୍ୟାନଙ୍କୁ ଡକାଇ ପତାଇ ନିଅନ୍ତି । ଏମିତି ଦୁଃଖ ସୁରଗ ଦିନ କଟି ଯାଉଥାଏ ।

କଲେକତା ଯାଇ ଦି ସ୍ଵାକ୍ଷାତ ଚଟକଳ ପାଇଛିରେ ପଶିଗଲେ । କୁର୍ରି ଦସ୍ତିରେ ପାଖ ପାଖ ହୋଇ ଦି ଜଣଯାକ ଥାନ୍ତି । ଦିନ ସାଇ ସାହୁପଣ୍ଡ ପଢ଼ିଗମ । କାମ ପାଇଛିର ଲାଗି ଥିବାରୁକୁଳେ ନାକ ପୋଣ୍ଡିବାକୁ ଫୁଲୁସିତ ନ ଥାଏ । ସଞ୍ଚି ଶେଲେ ବସାକୁ ପେରି ଆସି ଦି ସ୍ଵାକ୍ଷାତ ଦୁଃଖ ମୁଖୀ କେତେ କଥାବାର୍ତ୍ତି ହୁଅନ୍ତି । କରିମ୍‌ର କଟକୁ ଆଗକୁ ଇନ୍ଦ୍ର ଆସୁଣ୍ଡି । ସେ ଭବିଷ୍ୟ ଘରକୁ ଯିବ । ଜୁବେଦା ବିଶୁଶ ଏକା କେତେ କଷ୍ଟ ପାଇ ନ ଥିବ । ତା ପାଇଁ ଚଣ୍ଡି ବନ୍ଧୁଶାନୀ ଶାତୀ ନେବାକୁ ସେବ, ଆଉ ବେକକୁ ପଟେ ଶୁଦ୍ଧର ସୁଲି ବି ନେବା ଦରକାର । ଭଜନ କହେ — ତେବେ ସ୍ଵାକ୍ଷାତ, ଯିବାଦେଖିଲେ ମୋ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ପାଇଁ ଦି ଖଣ୍ଡିଏ ଶାତୀ ଦେବ ନେଇଯିବ ଆଉ

କହିବ ଆସନ୍ତା ଦଶମିତ୍ତ ହେଉ ମୁଁ ହୁଣି ନେଇ ଯିବି । ତା ଥରେ ଦି ସ୍ଵାକ୍ଷାତ ଦିନ ଜଣି ବସନ୍ତ କରିମ୍‌ର କହେ — ଏ ରତ୍ନ ଉଦ୍‌ବିନ୍ଦୁ ବଡ଼ ସହିଳ ପଡ଼ୁଣ୍ଡି ହେଉ ଦିନ ଲେଇଟା ରହିଲା ଆଉ । ଭଜନ କହେ— ସି ଭାଇ ଏ ଦର୍ଶ ଦଶମିତ୍ତ ମି ହୁକୁ ସହିଳ ପଡ଼ୁଣ୍ଡି । ମହିରେ ଆଉ ମାସ ଦିନ୍ଦିବା ତ ।

ଅମ୍ବା ମାସ ପଥାଳ ତାରିଖ । କେଣାକିଛି ନିଧିଲ । ହଠାତ୍ କୁଆଡ଼ୁ ଦିଲେ ଶୁଣା ଆସି ହୁଣ୍ଡିଗଲେ । ଲଗିଗଲ୍ କଲିକତା ସହିରରେ ସଙ୍ଗା କାହା ମାର ପଟ୍ଟ ପୋଡ଼ା ଜଳା । ହେବରେ ପିନ୍ଧି ଦିଅ ସ୍ତ୍ରୀର ଗଣ୍ଯ ଗଣ୍ଯ ଶବ ଗନ୍ଧବାକୁ ଲାଗିଲୁ । ଦିଲେ ପାଠି କରୁଥାନ୍ତି ‘ଜୟାହିନ୍’ ତ ଆଉ ଦିଲେ କରୁଥାନ୍ତି ‘ପାକିଶ୍ଵାନ୍’ । ଦିଦିଲ ଉତ୍ତର କୁକୁର ମାଙ୍କଡ଼ ଭଲିଆ ଲୁଗିଦାଏ ମଧ୍ୟମର, ସିନାହରି, କାହାକଟି । ଶୁରୁଆତେ କେତେ ରୁଜିବ ରହିଲା । ସେ ଦିନ ଧଙ୍କି କାମରୁ ପରି କରିମ୍, ରଜନୀକୁ କହିଲ — ସାକ୍ଷାତ୍ ଏବେ କଣ ସତ ? ଆରେ ଭାଇ ପାକିଶ୍ଵାନ୍ ଗେଟାଏକଣ ? ଆମ ତ ଗାଁରେ ସାତ ପୁରୁଷରୁ ସାଙ୍ଗଦୁଲ୍ଲାଙ୍କାର ହୋଇଲା । ଯୋଇ ଭାଇ ସାଇ ପରି ପାଖିପତୋଗି ଭାବରେ କଲି ଥାଏନ୍ତି । ଏବେ ‘ପାକିଶ୍ଵାନ ବୋଲି ଯେ ଗୋଟାଏ ପାଠି ସେଇଣ୍ଡି ଏହୁରେ ଅନ୍ଦର ଯାଏ କେତେ ଅଠେ କେତେ ?

ଭଜନ କହିଲ — ଏ ସ୍ଵାକ୍ଷାତ ତା ନୁହେଁ ତ କଣ ? ଖାଲ ଦତ ଦହିଆ ନବାବ ବଡ଼ ଲୋକମାନେ ଏମିତି ଦୁଷ୍ଟା ଜୀତାନ୍ତରୁ ନା ଅନ୍ତରୀର ବାହାଦୁର କାର୍ବିପାଦ ଦେଖୋଇ ଦୋ ନନ୍ଦା ପାଇଁ — ନନ୍ଦିଲେ ଅମ ଦୁଖି ମଜୁରିଯାକର କଣ ଯାଏ ଅତ୍ୟ ସେହିର ? ପାକିଶ୍ଵାନ୍ ହୋଇଗଲେତ ଆଉ କେବୁ ଆସି ତମ ସର ଧୂନାରେ ତଥାଟି କରି ତୁମରୀକା ନାହିଁ ?

କଟିମ୍ ଆପଣାର କଳା ମନ୍ଦିମାନ୍ ଦାତୀଟିକୁ ଆହଁସୁ ଆହଁସୁ କହିଲା — ତେବେ ସ୍ଵାକ୍ଷାତ୍ ଏଠତ ସିନାହରି

କଟାକଟି କାହିଁ କି ? ଲୋକ ଚୁଡ଼ାକ କ’ଣ ପାଗଳ
ହୋଇଗଲେ ନା କଣ ?

ଟିକ୍ ଏବିକ ଦେଲେ ଦସ୍ତି ବାହାରେ ପାଠି ଶୁଭିଲା
‘ଆଶ୍ରୀ ର୍ଯ୍ୟା ଅକ୍ଷର’ ‘ପକ୍ଷକ ମ୍ୟାନ୍ କି ଜୟ’ !
ଦଳେ ଗୁଣ୍ଡା ଛୁଟି, ବର୍ଣ୍ଣା ଠେଣ୍ଟି, ତର୍ଫୁଅଳୁ
ପ୍ରକ୍ଷତ ଧରି ହାଜର ହୋଇଗଲେ । ଅନେକଙ୍କ ହାତରେ
ମସାଲ ଆଳିଥ, କେତେବେଳେ ଏକଟ୍ରୋଲ ଟିନ୍ ପଢ଼ିଛି ।
ଗୁଣ୍ଡା ଦଳ କୁଳ ଦସ୍ତି ଉପରେ ପାଣି ଆରମ୍ଭ କରି
ଦେଲେ ସିଖା କଣ୍ଠ କଣ୍ଠକର୍ତ୍ତବ୍ୟ କଣ୍ଠକର୍ତ୍ତବ୍ୟ । ହେଟ୍ରୋଲ
ତାଳି ନିଆଁ ଲଗଇଦେଲେ ସ୍ଥାନେ ସ୍ଥାନେ । ଦସ୍ତିକ
ଉତ୍ତରେ ସେଇ ଶାନ୍ତିହୃଦୀ ଦସ୍ତି ନରକରେ ପର୍ଦେଶି
ହୋଇ ଉଠିଲା । କାହାର ଦେବି ଅପେ କଣ୍ଠ ହୋଇ
ପଡ଼ିଛି ତ କାହାର ସାତ ଗୋଟିଏ ଶୁଣି ଯାଇଛି । ଗନ୍ଧିର
ସ୍ନେହ ବହୁରୁଷ । ଗୁଣ୍ଡା, ‘ମିଳିଲେ’ ‘ମିଳିଲେ’ ‘ରକ୍ଷା-
କର’ ‘ରକ୍ଷାକର’ ଶବ୍ଦରେ କାନ ଅନ୍ତରେ ପଢ଼ିଥାଇଛି ।
ଉଳନୀ ଆଉ କଟିମ୍ବ ଏ ଅନ୍ତର୍ଦୟାଶିତ ଦୃଶ୍ୟରେ
ଏକବାରେ ଜଡ଼ ପାଲିଛି ଯାଇଛନ୍ତି ।

ଉଳନୀକୁ ଦେଖି ଜଣେ ଗୁଣ୍ଡା କହି ଉଠିଲା —
ଆରେ ଇହାଁ । ଏକବୀଠ କାଟିପର୍ବତୀ ହେ । ଦେଖିଲା
କାମ୍ବ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଦେବି ।

ତା ପାଠିବୁ କଥା ନ ଧେରୁଣ୍ଣୁ ଥରୁ ଜିଣେ ଛାନ୍ତି
ଦାର୍ତ୍ତା ପାଣ୍ଡିତ୍ୟ ମରାଟା କୁଣ୍ଡି ଏ ଦେଖି
ଅନ୍ତରୁକ୍ତ କୁଣ୍ଡି ଆସିଲା । ଅନ୍ତରୀ ପଞ୍ଜିକୁ ଘଟି ଥାଏ ପାଠି
କରି ଉଠିଲା — ସଜ୍ଜାତ ସର୍ବା ।

କଟିମ୍ବ ନିଶ୍ଚିଲ ଶୁଣୁଥରେ ଯେହିର କିଏତଗାଣୀଏ
ଭକ୍ତିକୁ ତାର କୁଆଜ ଦେଲା । ସେ ଖେଳ କିନା
ଡେଇଁ ପଢ଼ି ପାଖରେ ପଡ଼ିଥିବା ପନଶିବା ଧରି ସେଇ
ଦାତିଥି ଗୁଣ୍ଡାଟାର ଦେବକଟାକୁ ଗୋଟିଏ ଶୁଣୁଥରେ

ଶୁଣ୍ଡାଇଦେଲା । ତା ପରେ ଉଳନୀକୁ ତାର ପଛରେ
ରଖି ଆତ୍ମଆଳ କରି ପାଶଳଙ୍କ ପରି ଧେଇ ଧରିଥୁ
ପନଶିବାକୁ ପୁରସକାକୁ ଲାଗିଲା । କିନ୍ତୁ କେତେ
ଷଷ୍ଠି, ଜଣେ ଲୋକର ଶକ୍ତି କେତେ ସେ ସେ ଉନ୍ଦରି
ଗୁଣ୍ଡା ଦଳ ଆଗରୁ ବିଦ୍ୟେବ । ଗୁଣ୍ଡା ସର୍ଦ୍ଦରର
ହୃଦୟରେ ଦୂଇ ଜଣଙ୍କ ମୁଣ୍ଡରେ ବସିଲା ଧମାଧମ୍
ଲାତିର ଧାରାର । କରିମ୍ବ ସାତରୁ ପନଶିବା ଛୁଟିକ
ପଛିଲା । ଆଉ ଦିନବାର ଉପାୟ ନ ଦେଖି କରିମ୍
ଉଳନୀ ପରମ୍ପରକୁ କୁଣ୍ଡି ଏକ ସ୍ଵରରେ କହି
ଉଠିଲେ — ସଜ୍ଜାତ ସର୍ବା ।

ଏ ଦୃଶ୍ୟ ଦେଖି ପାଷାଣ ଉଳକି ଯାଇଥାନ୍ତା
କିନ୍ତୁ ସେ ନିର୍ମମ ଗୁଣ୍ଡାକର ପାଷାଣ ପ୍ରାଣ ଟିକିଏ
ହେବେଳେ ଦୃବିଲା ନାହିଁ । ଦୂଇ ସଙ୍ଗାତି ଆଲି ଜାନ
ପାଶର ଆବଶ ଥିବା । ଦେଲେ ଦୂଇଜଣ ଆତତାଯ୍ୟ
ଗୁଣ୍ଡାର ନିର୍ମମ ଶାନ୍ତି କୁଣ୍ଡି ଦୂଇ ଜଣଙ୍କର
ପଠିରେ ଲେଖାଇ ଯେହିର ଚିର ଦିନ ପାଇଁ ଦୂଇଜା
ଆୟାକୁ ହିଇଁ ଏକାଠି ମିଳାଇ ଦେଲା ସେ
ଆଲିଙ୍ଗନ ପାଶ ଆଉ ପାଠିଲା ନାହିଁ । ଦିହେଁ ଗରୁ
କଟିଲା ପଠି ମେଇଠି ଗନ୍ଧ ପଢ଼ିଲେ । ଦୂହୁଙ୍କ
ପାଠିବୁ ଖାଲି ଗୁଣ୍ଡା ହୋଇ ଗୋଟିଏ ଅର୍ପଣ ଆବାନ୍
ଦାନାରୁଥାଏ — ସଙ୍ଗାତ ସର୍ବା ।

ପରି ପରି ହୋଇ ଦୂଇଜଣଙ୍କ ଦେହିରୁ ତଟକା
ନାଲିଅଥ ରକ୍ତ ବାହାର ‘ହିନ୍ଦୁ ମୁଖଲମାନ’ ‘ହିନ୍ଦୁ
ମୁଖାନ’ ସମସ୍ତ ମନଗଢା ପାର୍ଥକ୍ୟକୁ
ଯେହିର ଉପହାସ କରି ଏକାଠି ମିଶି ଗୋଟିଏ
ଧାରରେ ବୋହିଗଲା । ଦୂଇଟି ଅମର ଆୟା ଏକାଠି
ମିଶି ପଞ୍ଚ ମହାଭୂତରେ ମିଳାଇ ଗଲେ — — — ।

ଭାବନା ପ୍ରକଣ ହସ୍ତ

ଶ୍ରୀ ନାଲମଣି ବେହେର

ମନୁଷ୍ୟରପର ହସ୍ତ ଅଛି କୌଣସି ପ୍ରାଣୀର ନିଧିଦ୍ୱାରା କଥା କହାର ହେଲେ ଅବଦିତ ନୁହେଁ । କିନ୍ତୁ ସେହି ହସ୍ତର ଦେଖେ ବିଶିଷ୍ଟ ଗୁଣ ଅଛି ତାହା ଜୀବିବାକୁ କାହାର ତୋଷ୍ଟା ଥିବା ପର ଜଗା ଯାଉ ନାହିଁ । ଯାହା-ହେଉ ଏଠାରେ ଏହି ସମ୍ବନ୍ଧର କିନ୍ତୁ କହି କୌତୁଳ୍ୟ ଦ୍ୱୀର୍ପ ପାଠକ ଗଣଙ୍କୁ କେଡ଼େଦୂର ଏରିତୁପ୍ତ କର ପାଇଁ ବି ତାହା ଦେଖିବାକୁ ରହିଲା । ପ୍ରଦେଶର ସେହି ନାମ-କରଣରୁ ବିଶିଷ୍ଟ ଗୁଣ ଥିବାର ସ୍ଵର୍ଗ ହେବା କଥା ପାଠକ ଗଣ ଅବସ୍ଥା ହୃଦୟଙ୍କର କରିବି ବେଳେ ମୁଁ ଆଶାକରେ । ହାତରେ କୌଣସି ଶିଳ୍ପକର୍ମ କରିବାଦେଲେ ଭାବନା ସ୍ପ୍ରେଚ୍ଛା ବଢ଼ିବା ଦେଲେ ଗୁଲିଆସ । ମନ ମଧ୍ୟରେ କୌଣସି ଚିନ୍ତା ବା ଭାବନା ନ କରି ହାତରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରି ହୁଏ ନାହିଁ । ସୁନ୍ଦରିତି ଚିନ୍ତା ବା ଭାବନା କାର୍ଯ୍ୟ ରୂପରେ ହାତରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାଦେଲେ, ସୁଣି ଦେବନ୍ତରୁଙ୍କର ଚିନ୍ତା ବା ଭାବନା କାର୍ଯ୍ୟରୁଙ୍କର ମନର ସ୍ଵ ଅଭିଭୂତ ନିଭର କରି ରହିଥାଏ । ଅତେବ ମନର ଠିକ୍ ଏବ ପ୍ରକୃତ ଅଭିଭୂତ କରିବାକୁ ହେଲେ ହାତର ଠିକ୍ ଏବ ଯଥେମୟୁକ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟ ସମ୍ବନ୍ଧର କରିବାକୁ ହେବ ତେବେ ହାତକୁ କି ଉଲି କାର୍ଯ୍ୟ ଦେଲେ ମନରେ ଭାବନା ସ୍ପ୍ରେଚ୍ଛା ଘୂର୍ଣ୍ଣଦ, ଏବ ଫଳମର ମନର ଠିକ୍ ଏବ ଯଥାଥ ଚନ୍ଦର ହେବ, ତାହା ହେଉଛି ବର୍ତ୍ତିମାନ ବିଚାରୀ ବିଶ୍ୱ ।

ହସ୍ତଶିଳ୍ପ ହେଉଛି ହାତର ଉପଯୁକ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟ, ଯଦ୍ବାରା କି ମନର ଭାବନା ସ୍ପ୍ରେଚ୍ଛା ସଠିକ୍ ଭାବରେ ଦିଲେ ବହି ଗାଲେ । ଅତେବ ଶିକ୍ଷାରେ ଶିଳ୍ପକର୍ମର ଛାନ ଅପରିହାୟୀ ବୋଲି ଆଧୁନିକ ମନ୍ତ୍ରଭବଦିମାନଙ୍କର ଏବ ଶିକ୍ଷା ବିଜ୍ଞନବେଦିମାନଙ୍କର ଅଛି ଥାଧୁନିକ ମତ । ଏହି ମତର ସ୍ଵର୍ତ୍ତତା ହୁଅ-

ପାଦନ କରିବା ପୃଷ୍ଠରୁ ପ୍ରଥମେ ଦେଖାଯାଉ ବର୍ତ୍ତି-ମାନ ଯୁଗରେ ଶିକ୍ଷାର ଅର୍ଥ କହର ଭାବରେ ସ୍ଵର୍ଗିକାର ଦେଖାଯାଇଛି ।

ଆଜିକାଳ ଶିକ୍ଷାର ଅର୍ଥ ଦଢ଼ ହୁନ୍ଦର ଭାବରେ ବ୍ୟକ୍ତ କରାଯାଇଥାଏ । ଶର୍ମା ବୋଲିଲେ ‘ଅମୃତିକାଣ’ ଶିଶୁଠାରେ ‘ଯହା କିଛି’ ଅଛି, ଏବ ସେହି ‘ଯାହା-କିଛି’ ର ବିକାଶ ପାଇଁ ଯାହା ଦରକାର ସେ ସତ୍ତଵ ସୁନ୍ଦର କରିଦେବା ହେଉଛି ଶିକ୍ଷା । ୮’ହି ‘ଯାହା-କିଛି’ ରୁ ରଦତ୍ ପଞ୍ଚ ଅଳ୍ପ, ଏବ ଡାକୁହୁଁ ଶିଶୁର ବ୍ୟକ୍ତତ୍ ବୋଲି କଥନ୍ତି । ଶିଶୁର ସେହି ବ୍ୟକ୍ତତ୍ତ୍ବର ଠିକ୍ ବିକାଶ ପାଇଁ ଠିକ୍ ଶିକ୍ଷାପ୍ରଶାଳା ଆବଶ୍ୟକ ।

ଶିକ୍ଷାଦ୍ୱାରା ଶିଶୁ ରେଖେ “ବ୍ୟକ୍ତତ୍ ବିକାଶ କରି ବାକୁ ଚାହୁଁ, ଶ୍ରେଷ୍ଠର ନାନା କଥା ଅଛି । ଯେଥିଏ ବିଷୟ ମେଇ ଶେହି ବ୍ୟକ୍ତତ୍ ଗଠିତ ହେବନାହିଁ । ଶେଷ୍ଠର ବିଜ୍ଞାନ ଶକ୍ତି ରହିଛି । ଶେହି ଶକ୍ତି ପୁଣିକ ବାଜୁ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଦୁଃଖ ରହିଥାଏ । ବିଜ୍ଞାନ ରେଖାପତି ପାଇବାକୁ ଧରି କେବଳିକ ଶକ୍ତି ତେଣୁଯାନ୍ ହୋଇଥାଏ, ଏବ ଆଜି କେବଳିକ ନିଷ୍ଠାର ହୋଇ ରହିଥାଏ । ଅନୁକୂଳ କାର୍ଯ୍ୟାବାର ରେ ପୁଣିକୁ ବିକାଶ କରିବାକୁ ହେବ । ଶେହି ଅନୁକୂଳ କାର୍ଯ୍ୟ ହେଉଛି ହସ୍ତଶିଳ୍ପ ଶିକ୍ଷା ପଦ୍ମାଭାବ ଭାବନା—ପ୍ରବନ୍ଧ ହସ୍ତ ଭାବନାର ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ହୁଏ ।

ଶିକ୍ଷାରେ ହସ୍ତଶିଳ୍ପର ପ୍ରାଣ ଅଧିକାରୀ ଦେଲେ ଯେ କୁଷାଗଜା ତାହା ମନୋବିଜ୍ଞାନ ସମ୍ବନ୍ଧ କଥା । ମନୋବିଜ୍ଞାନାଲୁପ୍ତରେ ଦେଖିବାକୁ ଗଠିଲ ଶିଶୁଠାରେ

କାନା ସ୍ଥାବିକ ପ୍ରବୃତ୍ତ ଏବଂ ଉଦେଜନା ଅଛି । ସେହି ସ୍ଥାବିକ ଉଦେଜନା ଏବଂ ପ୍ରବୃତ୍ତାଙ୍କୁ ଡିଲ୍ଟୁ ଜାଣି ଶିଶୁକୁ ଶିକ୍ଷାଦେବା ସାଧାରଣ କଥା ନୁହେ । ତାହା ଏକ ଅସାଧାରଣ ସମୟ । ଶିଶୁର ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ବୟସରେ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ପ୍ରବୃତ୍ତ ଦେଖାଯାଏ । ମେତେ ପ୍ରବୃତ୍ତାଙ୍କୁ ଯେତେବେଳେ ପ୍ରଦେଶ ଆଏ ସେହି ପ୍ରବୃତ୍ତକି ସେତେବେଳେ ପରିଚ୍ଛପ କରି ଶିକ୍ଷା ଦେବା ଦ୍ୱାରା ଶିଶୁର ପେଉଁ ଅର୍ଦ୍ଧବ୍ରତ ହୁଏ, ତାହା ଠିକ୍ ଏବଂ ଅସ୍ଵକ କାଳ ହ୍ରାସୀ ଅଟେ । ପ୍ରବୃତ୍ତଗୁଡ଼ିକ ଅର୍ଦ୍ଧବ୍ରତ ପାଇବା ନିମନ୍ତେ ଛଟପଟ ସେଇଥାନ୍ତି ! ଅତି-ଏବ ସେ ଗୁଡ଼ିକର ଅନୁକ୍ଳାଲ ସମୟରେ ଯତ୍ନ ନାକରି ଅନ୍ୟ ସମୟରେ କରିବା ଦ୍ୱାରା, କିମ୍ବା ଅସମୟରେ ବଳାଞ୍ଜାରରେ କରିବା ଦ୍ୱାରା, ନଭୁବା ଅନୁକ୍ଳାଲ ସମୟ ପଢ଼ିବିବା ପରେ ସେ ଗୁଡ଼ିକର ଅର୍ଦ୍ଧବ୍ରତ ପାଇଁ ଚେଷ୍ଟା କରିବା ଦ୍ୱାରା ମହା ବିଧିକୁ ଦରି ଅଣିବା ଛାତ୍ର ଆଜି କିଛି ଲାଭ ହୁଏନାହିଁ ।

ଦାଙ୍କ ସମୟରେ ସ୍ଥାବିକ ପ୍ରବୃତ୍ତ ହେବୁ ଶିଶୁ ଯେଉଁ ପେଉଁ କାହିଁ କରେ, ସେ ସବୁ ଅଦରର ସହ କରେ । ଏଥର ତାର ଧ୍ୱାବିକ ଅଦର ଏବଂ ମନ୍ୟୋଗ ଥିବାର ଜଣାଯାଏ । ଏହି କଥା ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ପହିଲୁଁ ହୁଏଇ ରଖିବାକୁ ହେବ । ଶିଶୁ ଯେଉଁ ସ୍ଥାବିକ ଅଗ୍ରହୀରେ ତାର ଦବିଷ୍ୟତ ମଜାଳ ପାଇ ଯେଉଁ ଶର୍ତ୍ତ ନିହିତ ଅଛି, ତାହା ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ଭୁଲି-ଯିବାକୁ ହେବନାହିଁ ।

ଅନେକଙ୍କର ଭ୍ରମ ଧାରଣା ଯେ ପିଲାଟା ବିଭଦ୍ରାମ୍ଭ ଏବଂ ଅଳପୁଆ । ତାର ଶିକ୍ଷାଲୀର ସକାଶେ ତାକୁ ଦ୍ୱାରା ପୁରସ୍କାର ଦରକାର ଏବଂ ତାର ସ୍ଥାବିକ ପ୍ରବୃତ୍ତ-ସବୁ ବାଲୋଚନ ଏଣୁ ଅକିଷ୍ଟତକର । ଏହାର ଧାରଣାରେ ଏହି ଅନେକେ ଶିଶୁ ସ୍ଥାବିକ ପ୍ରବୃତ୍ତକୁ ତୁଳି କରି ଅବହେଲା କରିଥାନ୍ତି । ପଳରେ ଶିକ୍ଷାମ ପରିଶାରେ ପରିଚିତ ହୁଏ, ଏବଂ ଶିଳ୍ପିକର୍ମ ହାତକୁ ଦୟାରୀ କ୍ଲେଶକର ବୋଲ୍ଟିଏ, ସେପରି ପତାମ ମ୍ନା

ମନ୍ତ୍ରିଷ୍ଟକୁ ଅପ୍ରାଚିକର ଦୋଧୁଏ । ଆହୁରି ଶ୍ରୀମାନଙ୍କର ଦ୍ୱାରା ବିଶେଷର ଗୁଣ ପ୍ରତି ଅନେକେ ଭ୍ରମ କରୁଥାନ୍ତି ଏବଂ ସେମାନଙ୍କର ନିଜଭିତ୍ତକୁ ପ୍ରକାଶ କରିବାକୁ ନ ଦେଇ ମାର ଦେଇଛନ୍ତି । ସେମାନେବାନୀ କରିବାକୁ, ଗବେଷଣା କରିବାକୁ ଏବଂ ସେମାନଙ୍କର ବ୍ୟକ୍ତି ବିଶେଷର ପ୍ରତିର ଦେଖାଇବାକୁ ସୁବିଧା ନ ଦେଇ, ପୂର୍ବରୁ ଛିରୁଛିବା କେବଳ ତାନୁଗତିକ ଭାବରୁ ତୁଳିବା ସେମାନଙ୍କ ମନରେ ଫେଲିଗୁଡ଼ି ରଖିବାକୁ ତେଷ୍ମା କରିବା କୌଣସି ମତେ ଉଚିତ ନୁହେ । ଏଥିନାରେ ଶିଶୁ ମାନଙ୍କର ବୁଦ୍ଧିଶର୍ମ ସତେଜ ଦେବାର ତେଣେ ଥାଇ, ଅସ୍ଵକନ୍ତୁ ତରିତ ନଷ୍ଟ ହୁଏ ଏବଂ ପରିଶେଷରେ ପେମାନେ ଦୋକା, କପଟୀ, ଭଣ୍ଡ ଓ ବିଦୟାସାତକ ଘୋର ବାହାର ବା ସମ୍ବନ୍ଧ ହୁଏ ।

ଅମୂଳଙ୍କୁ ନିଶ୍ଚୟ ମନେ ରଖିବାକୁ ହେବ ଯେ ଶିକ୍ଷାଲୀର କରିବାକୁ ଏବଂ ଜୀବ ଅର୍ଜନ କରିବାକୁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପ୍ରବଳ ଜାହା ରହିଛି, କିନ୍ତୁ ତାହାକୁ ତୁପ୍ତ କରି ଦେବନାହିଁ । ସେଥି ସକାଶେ ପ୍ରଶନ୍ସା ଦା ଦଣ୍ଡ ଦରକାର ନାହିଁ । ତାର ଅନୁରାହିତ ଶର୍ମ ଉତ୍ସୁକ-କରିବା ଅମୂଳଙ୍କର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ । ଅହୁରେ ଅମର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଦେଇଛି ଶିଶୁ ନିଜେ ସମସ୍ତ କଥା କରି ଶିକ୍ଷାଲୀର କରିବାକର ପରି ଅବସ୍ଥା ଯୋଗାର ଦେବ । ଧାରାହୁକ କିମେ ସେ ନିଜେ ସବୁ କରିନେଇ ଶିକ୍ଷାଲୀର କଲେ ତାର ବୁଦ୍ଧିଶର୍ମ ଉତ୍ସୁକର ଦେଇରେତେଇ ଦୃଷ୍ଟି ହୁଏ । ଅମୂଳଙ୍କ ଉପଲବ୍ଧ କରିବାକୁ ହେବ ଯେ ମନୁଷ୍ୟକୁ ମନୁଷ୍ୟ ରୂପେ ବ୍ୟବସାର କରି ମନୁଷ୍ୟକୁ ମନୁଷ୍ୟରୂପେ ପାଦିବାହିଁ ସମସ୍ତ ଶିକ୍ଷାର ସାରମମ୍ ।

ଉପରୀକୁ କଥାରୁ କେହି ଯେପରି ଭାବରେ ନାହିଁ ଯେ ତ୍ରିକୁତିକୁ କେବଳ ଠିକ୍ ବୋଲି ଭାବିନେଇ, ଶିଶୁ ସବୁରେତେ ଯାହା କରିବାକୁ ଶୁଣେଁ କେବଳ ତାହା ତାକୁ ଶିକ୍ଷାଦେଇ ଏବଂ ପଳାପଳ ପ୍ରତି ଦୃଷ୍ଟି ନ ଦେଇ ପ୍ରକୃତକୁ ଏକା ଅନୁଷ୍ଠାନ କରିବାକ କୁହାପାଞ୍ଚିଲୁ । ଅଥ ପଛ ବିଶୁର ନ କରି ପ୍ରକୃତକ

ଅନୁସରଣ କରିଯିବା ଶିକ୍ଷାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ନୁହେ । ପରିନ୍ତେ ଶିକ୍ଷାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ସେଉଠି ପ୍ରକୃତକୁ ଅନୁସୂରେ କରିବା ପରିଦ୍ଵିତୀୟ ତାକୁ ପଢ଼ରେ ରଖି ପଥ ଦେଖାଇବା । ସ୍ଵାଭାବିକ ପ୍ରଦୃତିକୁ ଶିକ୍ଷାର ଏକମାତ୍ର ପଥ ପ୍ରଦର୍ଶକ ଉଗ୍ରାୟ ବୋଲି ଧରି ନେବା ଅର୍ଥ ଅସଭ୍ୟ ଅବସ୍ଥାକୁ ପ୍ରତ୍ୟୋତ୍ତିନ କରିବା । ଅତେବା ଶିଶୁର ପ୍ରଦୃତିପତ୍ର ଅନୁଶୀଳନ କରିବା, ସେଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରତି ନଜିର ରଖିବା ଏବଂ ସେ ଗୁଡ଼ିକର ଉତ୍ସାଦିନ କରିବା ଫେରୁଛି ପ୍ରକୃତ କଥା ଏବଂ ସେ ସବୁ ଠିକ୍ ବବରେ କରିନେବା ଶିକ୍ଷକଙ୍କ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ।

ଶିଶୁ କୌଣସି ବିଷୟରେ ଅଗ୍ରହ ନେବାର କାରଣ ତାର ପ୍ରକୃତ ତାହା ଦିବକାର କରେ ଏବଂ ତାହା ପାଇବା ନିମନ୍ତେ ଚେଷ୍ଟା କରେ । ଅନ୍ତରେ ବିଷୟ ଲଭରେ ତାର ପ୍ରକୃତ ପରିତ୍ୱର୍ତ୍ତ ହୁଏ । ପିଲାର ପ୍ରକୃତ ଏବଂ ବିଷୟ (ପାଠୀର ପଦାର୍ଥ) ଏହି ଦୂଇଟିର ପରମ୍ପରମଧରେ ହାତାବିନ୍ଦିର ଅକର୍ଷଣ ଶକ୍ତି ରହିଛି ଏବଂ ତାହା ରହିବା ଅନିବାର୍ଯ୍ୟ ।

ତାତ୍କାଳିକ ବାସ୍ତବ ଅବଶ୍ୟକତାର ପାଇରେ ପଡ଼ି ମନୁଷ୍ୟ ବିଚାରର କାର୍ଯ୍ୟ କରେନାହିଁ; ସବୁକେଳେ ବିଚାର କରିବା ତାର ସଭାବ ଏବଂ ବିଚାର କରିବାରେ ସେ ଅନନ୍ତ ଅନୁଭୂତି କରେ । ସେ ଯେଉଁ ଅନ୍ୟକ ଅନୁଭୂତି ଲଭକରେ ସେ ସେତେ ଅସ୍ଵକିତାର କରେ । ମନୁଷ୍ୟ ପାଇଁ ଆହାର ପେଣ୍ଠି ଦରକାଶ ଏବଂ ସ୍ଵାଭାବିକ, ତାର ମାନସିକ କାର୍ଯ୍ୟ ମଧ୍ୟ ସେପରି ଆବଶ୍ୟକ ଏବଂ ସ୍ଵାଭାବିକ । ବିଶୁର କରିବା ନିମନ୍ତେ ଏବଂ ଶିକ୍ଷାଲ୍ଲଭ କରିବା ନିମନ୍ତେ ଶିଶୁକୁ ବାଧ କରିବା ବା ବିଲାହାର କରିବା ଦରକାର ନାହିଁ । ତୁମ୍ହା ହେଲେ ଜୀବିତ୍ୟ ଯେପରି ତାର ଅବଶ୍ୟକ, ମାନସିକ ଶୁଧା ନିବାରଣୀ ନିମନ୍ତେ ବିଶୁର କାର୍ଯ୍ୟ ଏବଂ ଶିକ୍ଷାଲ୍ଲଭ କରିବା ତାର ଅବଶ୍ୟକ । ଏ ସବୁରେ ଯେ ଫୁଲୁଛି ତାର ପ୍ରଦୃତି ଅନୁଭୂତି ଏବଂ ଅଭିନବ, ଏ କଥା ଆମମାନଙ୍କୁ ରୁଦ୍ଧିଷ୍ଟିକାକୁ ହେବନାହିଁ । ମାଧ୍ୟାରଣ୍ୟରେ ତାର ପ୍ରଦୃତି, ନିର୍ମଳେ-କାର୍ଯ୍ୟ

କରିବା ଦିଗରେ ଅନ୍ୟକ ଢାଳୁ ଥାଏ ଏବଂ ନିର୍ମାଣ-କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାବେଳେ ସେ ଆନନ୍ଦ ଅନୁଭୂତ କରୁଥାଏ । ତାର ସେହି ମନସିକ ହକିଯ୍ୟାର ମୂଳ ପ୍ରକୃତେର ଗୁଣକୁ ରଖି କରିବାକୁ ହେବ ବିହିତ କାର୍ଯ୍ୟ ଦେଇ । ବିହିତ କାର୍ଯ୍ୟ ସେଉଠି ସମାଜରେ ପ୍ରତିକାଳ ବ୍ୟବସାୟ କାର୍ଯ୍ୟ, ଏବଂ ଉକ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା ଦ୍ୱାରା ତାର ମନରେ ତୁପ୍ରି ଜାତ ହୁଏ । ତାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ମ୍ବାନ ଏବଂ ବିଶୁଙ୍ଗଳ ବିଶୁର କାର୍ଯ୍ୟକୁ ସତ୍ୟଥରେ ଧକ୍କାର ଉପକାଶ, ସ୍ଵାକ୍ଷରିତ ଏବଂ ବିଶୁର ବୁଦ୍ଧି ବିଦ୍ୱାନ୍ତ କରିବାକୁ ହେଲେ ବ୍ୟବସାୟ ଅର୍ଥାତ୍ ସହସ୍ରଶିଲ୍ପ କର୍ମ-ଯୋଗାର ଦେବା ଅମ୍ବାନଙ୍କର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ।

କୌଣସି ବିଷୟ ସମ୍ବନ୍ଧେ ମନରେ ବିଶୁର କରୁଦେଲେ ବା କଥାରେ କହିଦେଲେ ଶିଶୁ ହୁଏନାହିଁ । ତାହା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ହାତରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା ଲେଡା । ଯେଉଁ “ଇନ୍ଦ୍ରୟାନୁଭୂତି ଉପରେ ମାନସିକ ଜ୍ଞାନର ଅଭିନ୍ଦିନ୍ଦି ନିର୍ଭର କରି ରହିଛି, ସେହି ଇନ୍ଦ୍ରୟାନୁଭୂତି ହାତରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାବେଳେ ଯେପରି ହୁଏ ଥିଲେ କୌଣସି ଉଗ୍ରାୟରେ ସେପରି ହୁଏନାହିଁ” । ଶିଶୁମାନଙ୍କୁ ଆମ୍ବପ୍ରକାଶ କରିବା ପାଇଁ ପୁରୁଷ ଦେବାକୁ ହେବ ବୋଲି ବସ୍ତ୍ରକାଳରୁ ଶିକ୍ଷା ବିଜ୍ଞାନବେଶମାନେ ଯେ କହ ଆସୁଛନ୍ତି, ସେହି ଆୟ - କାଶ ହାତରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା ଦ୍ୱାରା ବିନା ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଉଗ୍ରାୟରେ ହୁଏନାହିଁ । ଜୀବନାନ୍ତର ଉଗ୍ରାୟ ସ୍ଵରୂପ, ଅମ୍ବବିକାଶର ଉଗ୍ରାୟ ଦ୍ୱରାପର, ଏବଂ ଶିଶୁକୁ ଜୀବନଯାଏନ ପ୍ରଣାଳୀର ସ ସର୍ତ୍ତରେ ରଖିବାର ଉଗ୍ରାୟ ସ୍ଵରୂପ ସହସ୍ରଶିଲ୍ପ - ଶିକ୍ଷାର ମୂଳ ଅସୀମ ଅଟେ ।

ଆପୁନିନ ଯୁଗରେ ହାତକୁ ଥିଲା କରିବାର ହେ ବୋଲି କହିବା କଥାରେ ବାସ୍ତବିକ୍ ସତ୍ୟ ନିର୍ମିତ ଅଛି ପ୍ରକୃତରେ ଶିଶୁ ଶୁର୍ଣ୍ଣ କରି ପ୍ରତିକାଳ ଜ୍ଞାନ ଅର୍ଜନ କରେ । ହାତରେ ଶୁର୍ଣ୍ଣ ନ କରିଲେ କୌଣସି ପଦାର୍ଥର ପ୍ରତିକାଳ ଜ୍ଞାନ ଲାଭ ହୁଏନାହିଁ । ବିହିତ ପରମା ଦ୍ୱାରା ଅନୁଭୂତ ଲାଭ କରି ଶିକ୍ଷା ବିଜ୍ଞାନବେଶମାନେ ଏବଂ ମନସିକ-

ବିଦ୍ମାନେ ହେଲୁ କାଳିରୁ କହି ଆସିରୁନ୍ତି ଯେ ପିଲାର
୭ ରୁ ୧୪ ଦର୍ଶ ବୟସ ମଧ୍ୟରେ ସେ ଯେ କୌଣସି
ହିସ୍ତକର୍ମ ଅଭ୍ୟାସ କରିବା ବଡ଼ ଦରକାର । କାରଣ
ହିସ୍ତକର୍ମ କରିବାକୁ ଯେଉଁ ସ୍ଵାଭାବିକ ଫ୍ରାଙ୍ଗି ଆବଶ୍ୟକ
ତାହା ଏହି ସାତ ଦର୍ଶ ମୁଖ୍ୟର ଜୀବତ ଉତ୍ସାହ । ଉଚ୍ଚ
ସମୟ ଗଠିଗଲେ ସେହି ସ୍ଵାଭାବିକ ନିର୍ମାଣ - ପ୍ରବୃତ୍ତି
କ୍ରମରେ ନିଷ୍ଠୁର ହୋଇଯାଏ । ଅତିଥି ଉଚ୍ଚ ସମୟ
ମଧ୍ୟରେ ଯଦି ତାର ହିସ୍ତକର୍ମ କରିବାର ଅଭ୍ୟାସ ନ-
ଆସ, ପରେ ଯେତେ ଶ୍ରଗାତ ଯାଇ କଲେ ମଧ୍ୟ ହିସ୍ତ-
କର୍ମରେ ସେ ପାରଦଶୀତା ଲାଭ କରି ପାରିବ ନାହିଁ କି
ତହିଁ ରେ ପରାକାଶ୍ରା ଦେଖାଇ ପାରିବ ନାହିଁ ।

ମନସ୍ତୁରୁ ଜଣାଯାଏ ଯେ ମନୁଷ୍ୟର ମନ୍ତ୍ରବ୍ୟକ୍ତର
ଅନେକ କେନ୍ଦ୍ରମାନ ଥିଛି, ଏବଂ ସେ କୁଡ଼ିକ ସମସ୍ତ
ପ୍ରକର ଗତିର ତତ୍ତ୍ଵବିଦ୍ୟାର କରନ୍ତି । ଅତି ବାଜ୍ଞାର
(ଯେତେବେଳେ କି ଶ୍ରୀତିଆ ହେବାକୁ, ଗୁଲିବାକୁ
ଏବଂ କଥା କହିବାକୁ ଶିଖିଲା) ଉଚ୍ଚ କେନ୍ଦ୍ର କୁଡ଼ିକର
କର୍ତ୍ତବ୍ୟ କର୍ମ ଆରମ୍ଭ ହୁଏ । ଯେତେବେଳେ ଶିଶୁ ନୁଆ
ପାତ କୁ ହୁଏଇ ଆରମ୍ଭ କରେ ଦେଖିତାକୁ ତାଙ୍କ ନୁଆ-
ନୁଆ କେନ୍ଦ୍ର କୁଡ଼ିକର କାହିଁ ଆରମ୍ଭ ହୁଏ । ହିତାତ୍ମ
ଭିତରଜନାର ଶିଶୁ ଅନେକ କାହିଁ କରେ, ଏବଂ
ସେପରି ପୂର୍ବ ପୁନଃ କରିବା ହାତ ତାହା ଅଭ୍ୟାସ
ପଡ଼ିଯାଏ । ଏହିପରି ନୁଆ ନୁଆ ହୁଏ ପଥମାନ
ଖୋଲିଯାଏ ଏବଂ ତୁଳିଷ୍ଟା ଲାଭକର । ମସ୍ତିଷ୍ଠ କେନ୍ଦ୍ର
କୁଡ଼ିକର ଭାବ ରହ କାର୍ଯ୍ୟ ହୁଏ ଦେଖାଯାଏ, ଏବଂ
ସେ କୁଡ଼ିକର ପରମ୍ପରା ସମକ୍ଷ ହୁଏଇ ହୁଏ ।
କ୍ରମରେ ଶାଶ୍ଵତିକ ଶିଖିଲା ଯେତେ ଅନ୍ତକ ଏବଂ ଠିକ
ଭାବରେ ହୁଏ, ଉଚ୍ଚ ମସ୍ତିଷ୍ଠ କେନ୍ଦ୍ର କୁଡ଼ିକର ସେତେ
ଜଟିଲ ଏବଂ ଭିନ୍ନ ହେବାର ଦେଖାଯାଏ ।

ମନୁଷ୍ୟରୁ ଅନ୍ତରୁ ଜଣାଯାଏ ଯେ ମସ୍ତିଷ୍ଠ ମଧ୍ୟ
ସଞ୍ଚାଳନ ଶେଷରେ ମନ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ବିଷୟ ସଙ୍ଗେ
ନିକଟ ସମର୍ପ ଅଛି, ସଞ୍ଚାଳନ ଶେଷ ଯାହା ମନ
ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ବିଷୟ ତାହା, ଥଥାତ୍, ଦୁଇଟି ଯାକ ଏକ

ଦୋଳି କହିଲୁ ଅନ୍ତରୁ ହେବନାହିଁ । ପେଶିର
ପରିଗୁଳନାରେ ସଞ୍ଚାଳନ ଶେଷର ପରିଗୁଳନା
ମୁନିଷ୍ଠିତ, ଏବଂ ପାଳରେ ମସ୍ତିଷ୍ଠ କେନ୍ଦ୍ରର ଭିନ୍ନତ ନ
ହୋଇ ଯାଏନାହିଁ । ଅନ୍ୟବିଧରେ କହିବାକୁ ଗଲେ
ମାଂସପେଶାକୁ କାହିଁ ଦେଇ ତହିଁର ଭିନ୍ନତ କରିବା
ଉପ୍‌ୟତ୍ତର ମନ୍ତ୍ରବ୍ୟକ୍ତି ତଥା ମନର ଯେପରି ଦିକାଶ
କରିଯାଏ, ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଭିପାୟରେ ମନର ଦିକାଶ
ହେପରି କରିଯାଇ ପାରନାହିଁ । ଅଭ୍ୟାସ, ଅନୁକୂଳତା,
କର୍ତ୍ତବ୍ୟପରିଯୁକ୍ତତା, ତରିତ ଓ ଆରମ୍ଭ ବ୍ୟବହାର
ପ୍ରଭୁତ୍ବର ଯାନ ହେଉଛି ମାଂସପେଶି, ଅର୍ଥାତ୍ ମାଂସ-
ପେଶାର ସର୍ବଲାଭ କିମ୍ବା ଦ୍ୱାରା ! ଭିନ୍ନ ଗୁଣମାନ ଲବ୍ଧ
ହୁଏ । ପିଲାଙ୍କ ପରେ ସର୍ବଲାଭ କିମ୍ବା ଦ୍ୱାରା ଶିକ୍ଷା
ଅର୍ଥାତ୍ ହାତରେ କାହିଁ କରି ଶିକ୍ଷାଲଭ କରିବା ଅତିକ୍ରମ
ଗୁରୁତ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଟେ । ସର୍ବଲାଭ ଦିଗଠା ତଥାର କରି-
ଦେଲେ ଶିକ୍ଷା ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ହେବନାହିଁ । ବୁବି ଶକ୍ତିକୁ
ସତେଜ କରିବା ନିମନ୍ତେ ଧୃଣ ଉତ୍ସମ୍ଭୁତିକୁ ଏବଂ
ଇଚ୍ଛା ଶକ୍ତିକୁ ତାଳିମ୍ କରିବା ନିମନ୍ତେ ହାତ ହେଉଛି
ମହାନ୍ ସମଭାଗଳା ଅସ୍ତ୍ର ।

ମନୁଷ୍ୟ ଶରୀରର ବିଭିନ୍ନ ଅଙ୍ଗ କୁଡ଼ିକର ପୋଶିକ
ଗଠନାକ୍ରମ ଏବଂ କାହିଁ ଦେଖିବାକୁ ଗଲେ ଧତ୍ତ (ଗଣ୍ଠ)
ଦତ୍ତ ଶକ୍ତି, ଦେକ୍ଷ, ସ୍ଵର୍ଗଦେଶ, ଅଣ୍ଣା, କାନ୍ତି, ଅଣ୍ଣ
ଓ କହୁଣି ଏ ସବୁ ଅଙ୍ଗମାନଙ୍କର କାହିଁ ଅଳ୍ପ, ସମ-
କାଳୀନ, ପର୍ମାୟକମ ଏବଂ ସମ ଦେଖାଯାଏ । ବୁଦ୍ଧ
ଆକାର ଜୀବଙ୍କଠାରେ ମଧ୍ୟ ଏ ସବୁ ସାଧାରଣତଃ
ସେହିଏବଂ କୁଡ଼ିକର କାହିଁ ମଧ୍ୟ ତର୍କେ-
ବଚ । କିନ୍ତୁ ମନୁଷ୍ୟର ହାତ, ଜିଭ, ମୁଖ, କଣ୍ଠନାଲୀ
(ଉଚ୍ଚରଣ କରିବା ଯତ୍ତ)— ଏହି ଅଙ୍ଗମାନଙ୍କର ଗତି
ବା କାହିଁ ଯେହି ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ତଥା ଚିତ୍ତ ଅନ୍ତରେ
ଦେଖାଯାଏ, ବୁଦ୍ଧିଦାକାର ଜୀବଙ୍କ ସେହି ଅଙ୍ଗ
କୁଡ଼ିକର ସେହି କାହିଁ ଦେଖାଯାଏ ନାହିଁ । ମନୁଷ୍ୟର
ସେହି ଅଣ୍ଣା କୁଡ଼ିକ ଶାଖା ଏବଂ ବହୁଧର୍ଯ୍ୟକ ମାଂସ-
ପେଶାରେ ଗଠିତ, ଏବଂ ସେ କୁଡ଼ିକର ବିଶିଷ୍ଟ ଭିନ୍ନତ

ଦାଳ ଜୀବନ ପରେ, ପୁଣି ଉଚ୍ଚ ଧରଣର ହେବାର ସମ୍ଭାବନା । ଉକ୍ତ ଶୀଘ୍ର ଏବଂ ବହୁପଦ୍ଧତିକ ମାଂସପେଶୀ-ଗୁଡ଼ିକର ସୁଷ୍ଠୁ ପରିଗୁଲନା ମଧ୍ୟ ବାଲ୍ମୀକି ଜୀବନ ପରେ ହୃଦୟ ଏବଂ ମାନସିକ କାର୍ଯ୍ୟ ସଙ୍ଗେ ସପୁତ୍ର ଥାଏ । ସୁଷ୍ଠୁ ମାଂସପେଶୀ ଗୁଡ଼ିକର କାର୍ଯ୍ୟ ସଙ୍ଗେ ମାନଦିକ କାର୍ଯ୍ୟର ଯେଉଁ ସମାବେଶ ତାହା ଅଭୂତ ଧରଣର ଅଟେ । ପଦତ ସୁଷ୍ଠୁ ମାଂସପେଶୀ ଗୁଡ଼ିକର ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର ଗତ ଦେଖାଯାଏ ନାହିଁ, ସେମାନଙ୍କର ସଂପ୍ରସାରଣରେ ଯେଉଁ ଅବିରତ ପରବର୍ତ୍ତିନ ଗୁଲାମାଦିକ ତାହା ମାନସିକ ପ୍ରକଟ୍ୟା ଦ୍ୱାରା ସମ୍ମାଦିତ ହୋଇଥାଏ । ଏହିପରି ହାତ, ଡର, ମୁଖ କଣ୍ଠନାଳୀ ପ୍ରତ୍ଯକ୍ଷତ ଥିଲା ଗୁଡ଼ିକର ଯଥୋପୟୁକ୍ତ ପରିଗୁଲନା ଅତ୍ୟନ୍ତ ଆବଶ୍ୟକ । ଶିଶୁର ବିଦ୍ୱାନ୍ତ ବିକାଶ ନିମନ୍ତେ ଆବଶ୍ୟକ ସଜଳ ପ୍ରକାର କୌଣସିର ଅଭିଭୂତି ହାତ, ଜିଭ ଉତ୍ୟାଦିର ସୁପ୍ରିଜୁଲନା ଉପରେ ନିର୍ଭର କରେ ଏବଂ ସେ ସବୁର ଶୀଘ୍ର ମାଂସପେଶୀ ଗୁଡ଼ିକର ସଂପ୍ରସାରଣ ଏବଂ ଗତ ଚାଲିଥିବାଦେଲେ ମାନଦିକ

ପ୍ରକଟ୍ୟା ମଧ୍ୟ ଜୀବ ହେବା ସେବୁ ଉଚ୍ଚ ମାଂସପେଶୀ-ଗୁଡ଼ିକ ଭାବନା ପ୍ରବଣ ଯନ୍ତ୍ର ବୋଲି କୁହାଯାଏ । ଭାବନ ପ୍ରବଣ ମାଂସପେଶୀ ଗୁଡ଼ିକର ସୁପ୍ରିକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ କି ଯା ହେଉଛି ମାନସିକ କାର୍ଯ୍ୟର ପରିବର୍ତ୍ତନ ଆନ୍ୟନ କରିବା ଏବଂ ତାହା ପୁଣ୍ୟ ପ୍ରକାଶ କରିବା ।

ଏ ସବୁର ସ୍ଵର୍ଗ ପ୍ରଜ୍ଞାପୁନାନ ହୃଦୟ ଯେ ବୁଦ୍ଧି ଶକ୍ତିକୁ ସତେଜ କର ତାର ଉତ୍ତରେତର ଉନ୍ନତ କରିବାକୁ ହେଲେ ହାତରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା ଅନିବାର୍ଯ୍ୟ । ଏ ସବୁ କାରଣରୁ ସ୍ପ୍ରେ ଶିକ୍ଷକ ଶିକ୍ଷାରେ ସବପ୍ରଥାନ ସ୍ଵାନ ଦିଆଯାଏ । ଯେଉଁ ଶିକ୍ଷକଙ୍କର ସେମାନଙ୍କର ଶାସ୍ତ୍ରବିଧାନ ବାଟୁବ କାର୍ଯ୍ୟ ସଙ୍ଗେ ସପୁତ୍ର ରଖି ଠାଳ୍ମୀ ସେମାନେ ନିଜ ଅନୁଭବରୁ ଏ କଥା ସ୍ଵର୍ଗ ଉତ୍ତରିକ୍ଷଣ କରିବେ, ଏଥରେ ସଦେହ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଯେଉଁ ମାନେ କେବଳ ବହୁଗତ ଶିକ୍ଷାଦାନରେ ଦ୍ୟାପୁର ସେମାନେ ଏ କଥା ହୃଦୟରେ କରିବା ଦୁଇତମ ବ୍ୟାପକ ମାତ୍ର ।

ସାହିତ୍ୟ ଓ ରଜନୀତି

ଶ୍ରୀ ନବକିଶୋର ଦାସ

ପ୍ରଥମ ବର୍ଷ ବର୍ତ୍ତମାନ ପ୍ରକାଶିତ ‘ସାହିତ୍ୟ ଓ ରଜନୀତି’ ପ୍ରବନ୍ଧ ପ୍ରତି ମୋର ଦୃଷ୍ଟି ଅକର୍ଷିତ ହୋଇଥାଏ । “ସମଦର୍ଶୀ” ଅନେକ ଗୁଡ଼ିକ ଚିନ୍ତା କରିବା କଥା ବାଢିଛନ୍ତି, ସୁଖର କଥା । ମୂଲ ପ୍ରଶ୍ନା ହେଉଛି ରଜନୀତି ଓ ସାହିତ୍ୟର ବିପର୍ଯ୍ୟକ ରହିବା

ବାଣୀଗ୍ରାମ । ପୁଣି ଏହି ମୂଲ ପ୍ରଶ୍ନା ଉଠାଇ ସେ ନିରଜ କେତେବୁଦ୍ଧିଏ ମତ ଦୂର ପରିଷ୍ଠରୁ ବାଣୀଗ୍ରାମ । କିନ୍ତୁ ଏ ମୂଲ ଦିନସ୍ୟା ଉପରେ ଅନ୍ତେକଥାତ କରିବା ଦୁଇରୁ ଉଚ୍ଚ ଶବ୍ଦ ଉପରେ କିନ୍ତୁ ଫିପ୍‌ପଣୀ ଦରକାର ।

ରଜନୀତି ବରଂ ମୁଁ କହିବି ନେବାନୀତି

Politics କେବଳ ଏକ ଦେଶରେ ଆବଶ୍ୟକ ନୁହେଁ । ରାଜତ୍ୱ ଯେତେବେଳେ ମୁଣ୍ଡ୍ ରାଷ୍ଟ୍ରୀୟସ୍ଥା ଥିଲା, ଏସତେବେଳେ ‘ରାଜନୀତି’ ଶବ୍ଦଟିର ଖାରାୟ । ବର୍ତ୍ତମାନ କିନ୍ତୁ ପୃଥିବୀର ବଢ଼ୁ ଦେଶରେ ରାଜନୀତି ଲୋମ ପାଇଅଛି । ରାଜାଙ୍କ ପରିବର୍ତ୍ତରେ ଲୋକ ଶାସନ ନାନା ରୂପରେ ରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ ମାନ୍ୟମୁଖ୍ୟ ପରାମରଶ ପାଇଅଛି । ପୁଣି ବଢ଼ୁ ସାହୁକ ଏକ ବିଶ୍ୱବ୍ୟାଧୀ ରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ ବା World-State ନବିକଳ୍ପନା କରୁଅଛନ୍ତି । ତେଣୁ ସମଦର୍ଶୀଙ୍କ ଭାଷାରେ “‘ରାଜନୀତି’ ଯେ ବିଶ୍ୱବ୍ୟାଧୀ, ନ ହେବା ‘ବା ଅଞ୍ଚଳ ମାନବ ସମାଜକୁ ଅନ୍ତର୍ଭାବ ନ କରିବ; ଏହାର ଭାବିବା ଅନୁରୋଧ । ‘ରାଜନୀତି’ ଅର୍ଥ ରାଷ୍ଟ୍ରୀୟମୁଖ୍ୟମନ୍ୟ ସପ୍ରକୃତ ବିଜ୍ଞାବଳୀ । ଏହା ମଧ୍ୟ ଲୋକବଳୀରେ ପ୍ରକାଶ ପାଇଥାରେ । ଏହା ସଙ୍ଗରେ ସାହୁତ୍ୟ କଥା ଭାବିବା ଦରକାର । ପ୍ରଥମରୁ ସାହୁତ୍ୟ ଶବ୍ଦର ସଙ୍ଗ ନିର୍ବିରାଣ କରିବା ଉଚ୍ଚତ । ଲିଖିତ ଭାଷାରୁ ମାହୁତ୍ୟ । ଏହା ସାହୁତ୍ୟର ବ୍ୟାପକ ସଙ୍ଗା ଏ ନାତର ରାଜନୀତି, ଅର୍ଥନୀତି, ସମାଜନୀତି, ବା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସମସ୍ତ ବିଜ୍ଞାନ, ରାଜହାସ, ଦର୍ଶନ ଓ ଧର୍ମ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଲୋକବଳୀ ସାହୁତ୍ୟର ଅନୁରୋଧ । କିନ୍ତୁ ସାହୁତ୍ୟ କିମ୍ବାଲେ ଆଉ ଏକ ଅର୍ଥ ପ୍ରତିପାଦିତ ହୁଏ । ଯେଉଁ ଲୋକରେ ରେସ ସଚାରୀତି ହୋଇଥାଏ ତାହା ସାହୁତ୍ୟ । ଏଇ ହୀମାବଦୀ ସାହୁତ୍ୟ ବିଭାଗରେ ଅନୁମାନିନ ଗ୍ରେ, ଉତ୍ସନ୍ଧାୟ, କାବ୍ୟ, କବିତା, ନାଟକ ରଚନା ହୁଏ ତଳାବାଦିଲୀରୁ ପ୍ରସର କରିଥାଏ । ସାହୁତ୍ୟ ସମାଜରେତିନା ମଧ୍ୟ କ୍ରତ୍ମ ସାହୁତ୍ୟ ଅନୁଗର୍ତ୍ତ ହୋଇ ପାଇଥାଏ । ସାହୁତ୍ୟ ପାଇଁ ନୋବେଳଙ୍କର ଯେଉଁ “ପୁରୁଷୀର ଦିଆଯା ଏ ସେଥିରେ ଦୁଇଜଣ ଦାର୍ତ୍ତନିକ ଓ ଜଣେ ଝନ୍ଧାସିକ ସାହୁତ୍ୟ ପାଇଁ” ନୋବେଳ ପୁରସ୍କାର ପାଇଥିଲେ, ପ୍ରାନ୍ତର ‘ବର୍ତ୍ତେଁ’ ଓ ଜନ୍ମନିର ଜକନ୍ ଦର୍ଶନ ବିନ୍ଦୁ ଲେଖି ସାହୁତ୍ୟରେ ନୋବେଳ ପୁରସ୍କାର ପାଇଥିଲେ । ହେମନଙ୍କୁ ଟାଟାବଳୀ ପୁରସ୍କାର ଦେଲାବେଳେ ପୃଥିବୀର ପ୍ରତିମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସାହୁତ୍ୟର

ସଙ୍ଗ ଦେଖି ଏକ ହୃଦୟର ପଢ଼ିଥିଲା । ସେତେବେଳେ ଏକ ସିଙ୍ଗାନ୍ତ ଦେଖି - ଲେଖକ ଯେଉଁ ଲେଖାର ରସ ସୃଷ୍ଟି କରି ପାରିବେ ତାହା ସାହୁତ୍ୟ । ତେଣୁ ଦର୍ଶନ ଓ ରତ୍ନାସ ସାହୁତ୍ୟ ରୂପେ ବିବେଚିତ ହେବାକୁ ନାପସଦ ଦେଇନାହିଁ । ଏଥରୁ ସହଜରେ ବୁଝାପଣ୍ଡିବ ରାଜନୀତି ଅର୍ଥାତ୍ ରାଜନୀତିକ ଲୋକବଳୀ ମଧ୍ୟ ସାହୁତ୍ୟ ହୋଇଗାରେ - ଯଦି ଲେଖକ ରସ ନାମକ ପରଶ ପନ୍ଦର ତହିଁରେ ଶୁଣ୍ଟ କରି ପାରନ୍ତି । ରାମାୟଣ ଓ ମହାଭାଗିତା ବା ଗ୍ରୀବାର ଲାଲାଥାତ୍ମକ ସେହି ଭାବରେ ସାହୁତ୍ୟ ପଦବାର୍ଥ ହୋଇ ପାରିଅଛି । କାରଣ ସେହି ସବୁ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ପୂର୍ବା ମାନଙ୍କର କବିତା ରାଜବଂଶବଳୀ ବା ଘଟଣା କମର ତାରିଖ ତାଳିକା ନ ଦେଇ ଅମ୍ବାନଙ୍କ ପ୍ରାଣରେ ଏପରି କିଛି ବିଚିତ୍ର ଆନନ୍ଦ - ଅନ ଭୂତ ସୃଷ୍ଟି କରିଛନ୍ତି - ବା କରୁଛନ୍ତି । ଯେଉଁ କାରଣରୁ ଅମ୍ବେମାନେ ସେହି ସବୁ କବିଙ୍କ ସ୍ମୃତିକୁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ସାହୁତ୍ୟରୂପେ ଆଦର ଓ ସମ୍ମାନ କରି ଅସିଥିଲୁ ।

ଏଥରୁ ସହଜରେ ଅନ୍ତିମ ହେବ ପେ ସାହୁତ୍ୟ ଓ ରାଜନୀତି ମଧ୍ୟରେ ବ୍ୟବସାନ ନୀତିଦିଗରୁ । ଗୋଟିଏ ହେର୍ରେ ବା ଅନ୍ୟଟି ନିମ୍ନରେ, ଏପରି ବର୍ତ୍ତର ତୁମାସକ । ପୃଥିବୀର ଆବଳତା ବା ପରିଷାର - ପର ଛା କାଣ । ଗୋଟିକରେ ପ୍ରତିବିମ୍ବିତ ଦା ରାଜନୀତିର କେବଳ ଆବଳତା ସମ୍ବନ୍ଧିତ, ଏପରି ଧରଣା ମଧ୍ୟ କ୍ରମପୂର୍ଣ୍ଣ । କାରଣ ସାହୁତ୍ୟର ମଧ୍ୟ ଅତ ଆବଳ ଚରିତ୍ରର ନମୁନା ଅମ୍ବେମାନେ ଦେଖୁଁ । ସେକ୍ଷ ପିଯୁରଙ୍କ “ମାକବେଥ୍” ଏକ ସ୍ଵର୍ଗୀୟ ଚରିତ୍ରର ନମୁନା ଦିବନାହିଁ । ସମୟ ମାନବ ସମାଜର ସମସ୍ୟା ଓ ସମ୍ବୁଦ୍ଧ କଲ୍ପାଣୀ ସାହୁତ୍ୟ ଓ ରାଜନୀତି ଉତ୍ସବର ଲକ୍ଷ୍ୟ ଏବଂ ଅର୍ଦ୍ଦର ହେବାରେ କିଛି ପ୍ରତିବନ୍ଦକ ନାହିଁ । ତେଣୁ ଏହା ମଧ୍ୟ ଦୁଇଁଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଦୁଇଁଙ୍କ ପ୍ରତ୍ଯେବଦ ଦେଖାଏ ନାହିଁ । ସାହୁତ୍ୟ ପେରି ପାର୍ଥବ, ରାଜନୀତି ସେପରି ପାର୍ଥବ । ରାଜନୀତିରେ ଯେହି ଦେଶାୟ, ଜାଣାୟ, ଅନୁର୍ଜାଗ୍ୟ ଓ ଅଗର୍ଥବ ଭାବ ଦେଖିବା ସହି, ସାହୁତ୍ୟର ପାର୍ଥବରେ ମଧ୍ୟ ତାହା ଦେଖିବାକୁ ମିଳିପାରେ । ଆଉ ରାଜନୀତିର

ଏକମାତ୍ର ଉଦେଶ୍ୟ ଯେ ସମାଜକୁ ଖଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡ କର ବ୍ୟକ୍ତି କରିବା, ଏଥରେ ମୁଁ ସମଦର୍ଶକ ସ୍ଵର୍ଗର ଏକମତ ନୁହେଁ । ସାହିତ୍ୟ ମଧ୍ୟ ଖଣ୍ଡ ସୃଷ୍ଟି କରିପାରେ; ଅଖଣ୍ଡ ଅଦର ମଧ୍ୟ ଜାଲିପାରେ । ଏହା ରାଜନୀତି ଓ ସାହିତ୍ୟ ଲଭ୍ୟକୁ ଖାଟେ । ପୁଣି ସମଦର୍ଶକ ଆର୍ଦ୍ର ଗୋଟିଏ କଥା ଉଠାଇଛନ୍ତି “ସାହିତ୍ୟ ଭାବ ଜଗତରେ ବସ୍ତୁ” । ତେଣୁ “ ଏଥରେ ଦଳ, ଗୋପୀ, ଜାତି, ଧର୍ମ, ଭାଷା ବା ଜୌଗଳିକ କିମ୍ବା ଆର୍ଦ୍ରନିତିକ ବିରେଦର ପ୍ଲାନ ନାହିଁ । ” ଏହା ମଧ୍ୟ ଟେକ୍ ନୁହେଁ । ସାହିତ୍ୟ ଏହି ସବୁ ବିଭିନ୍ନ ରଖି ମଧ୍ୟ ଉଚି ସାହିତ୍ୟ ଯୋଇପାରେ, ନ ରଖି ବି ଯୋଇପାରେ । କାରଣ ସାହିତ୍ୟରେ ଏହି ସବୁ ବିରେଦର ରହିଲେ ଯେ ଏହା ଏକାବେଳକେ ପଣ୍ଡ ଯୋଇଯିବ, ଏପରି ନୁହେଁ । ପିନ୍କଲ୍‌ଶ୍ରୀ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଶୈଖନ୍ୟାସିକ ସ୍ଥିଳନପା ପିନ୍କଲ୍‌ଶ୍ରୀ ଦେଶୀୟ ଜାବନର ନିଃଶ୍ଵର ତିଥ ଦେଇ ଉଦ୍ଦିନ୍ୟାସ ସାହିତ୍ୟରେ ନୋଦେଲ ପୁରୁଷାର ପାରିଥିଲେ । ସାହିତ୍ୟ ଯେ ସବୁରେଳେ ସମଗ୍ର ମାନବ ସମାଜକୁ ଏକ କାଢି, ଦେଶ ଭାବ ସୃଷ୍ଟିତ୍ୱେ, ତାହାର ନୁହେଁ । ବରଂ ଏହାର ଆର୍ଦ୍ର ଏକପାଇଁ କଥା ଥାଏ । ତାହା ହେଉଛି ମାନବ ଚରଣ ବା ମାନବିକ ଗୁଣ ବା ଅନୁଭୂତି ଓ ରସ-ଦୋଧ କିମ୍-ସାର ସମାନ ହେଉଥିବାରୁ, ଯେ ଜୌଗପି ଦେଶୀୟ, ଜାତୀୟ ଦା ଭାବାଗତ ଅବେଳାନୀରେ ରହିଲେ ମଧ୍ୟ ମଣିଷ ପୃଥିବୀ ସାରା ଏକ ମଣିଷ । ତେଣୁ ଉଜ୍ଜଳର ଜାତିନାର୍ଥି ଧରମା’ର ତଥା ଲିଂଲାଟ୍ରେ ଗ୍ରେଣାୟ ଏବଂ ଉଙ୍ଗଲେଣ୍ଟର ସାହିତ୍ୟରେ କବି ଟେନିସନଙ୍କ Charge of the light brigade କବିତାରେ ସେନିକ-ମାନକ ସାହସ ଓ ଧ୍ୟାଗ ଏ ଦେଶରେ ଉପଭୋଗ୍ୟ ।

‘ସମଦର୍ଶକ’ ରାଜନୀତି ଆର୍ଦ୍ର ସାହିତ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ଏପରି କେତେବୁଦ୍ଧିଏ କାଳିଗଳିକ ପ୍ରଭେଦ ଦେଖାଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ପ୍ରକୃତରେ ପ୍ରଭେଦ ସେଠି ନାହିଁ । ସାହିତ୍ୟ ମଧ୍ୟ ପରିବର୍ତ୍ତନାଳ ଯୋଇପାଠ । ଅବଶ୍ୟ ମୁଁ ମାନୁଛି ସାହିତ୍ୟର ସମଗ୍ର ପରିବର୍ତ୍ତନ ମଧ୍ୟରେ ଏକ

ଅପରିବର୍ତ୍ତନାୟ ମାନବ ଚରିତ ଚିହ୍ନ ଥାଏ, ଯାହା ସବୁ ପ୍ଲାନରେ, ସବୁ ଦେଶରେ ଓ ସବୁ କାଳରେ ଅଦର ହୋଇପାରେ । କିନ୍ତୁ ଏହା! ବ୍ୟଙ୍ଗତ ମଧ୍ୟ ଅନେକ ଯୁଗୋପଯୋଗୀ ପରିବର୍ତ୍ତନାଳ ସାହିତ୍ୟ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇ ପାରେ । “ ଟେମକାଙ୍କ କୁଣ୍ଡର ” ପ୍ରେହପର ଖଣ୍ଡିବ ବହି । ରାଜନୀତିର ମଧ୍ୟ ସେହିପର ଅହାବର୍ତ୍ତନାୟ ଭାବ ବିଦ୍ୟମାନ ଅଛି । ରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ - ବିଜନ political Science)ର ଶ୍ଲୋଗ - ଶ୍ଲୋଗ ଭାବ ଜାଗିଥିଲେ ସାହିତ୍ୟ ଯେ ସମଗ୍ର ସମଗ୍ର, ବାସ୍ତ୍ଵବତା ଓ ପାର୍ଥବତାକୁ ଛାଇ ଧୃଷ୍ଟି ହେବ, ଏହା ମୋର ଅଦରର ନୁହେଁ । ସାହିତ୍ୟ ସମଗ୍ର ଦାସ୍ତ୍ଵବତା ମଧ୍ୟରେ ଅମକୁ ଅଦର ଦେଖାଇପାରେ, ମାତ୍ର ଦାସ୍ତ୍ଵବତା ଛାଡ଼ି ସାହିତ୍ୟ ସୃଷ୍ଟି ହେବ ବିପରି ? ବିଶେଷତଃ ଗପ, ଉପନ୍ୟାସ ।

କିନ୍ତୁ ଏହା ସହେ ଗୋଟିଏ କଥା ପ୍ରତି ମୁଁ ପାଠ୍କ-ପାଠିକା ମାନକ ତୃଷ୍ଣି ଅକର୍ଷଣ କରିବା ଉଚିତ ମନେ-କରୁଣ୍ଟି । ତାହା ସାହିତ୍ୟ ଓ ରାଜନୀତିର ଏହି ପ୍ରଚାର । ଦେଖିନିକ ‘ସମାଜ ’ର ଖଦର କିମ୍ବା ସମାଦକ ପ୍ଲାନ ତ ଆର ଆତ୍ମମାନେ ସାହିତ୍ୟ ରୁହେ ଗଣି ପାରବା ନାହିଁ । କିମ୍ବା କୌଣସି ରାଜନୀତିକ ଦୁଷ୍ଟା (Slogan) କୁ ତ ଅମ୍ବେମନେ ଉଚିଦରର କବତା ଶ୍ରେଣୀରୁକ୍ତ କରି ପାରିବା ନାହିଁ । ତେଣୁ ଏ ବିଷୟର ସାହିତ୍ୟ ଓ ରାଜନୀତିକ ତେଣିନ ପ୍ଲାନର ଏହି ବିପରି ସେହିବା ବାହ୍ୟନାୟ । ଅଧୁନିକ ବିପୁଳ ରାଜନୀତିକ ତେଣିନ ପ୍ଲାନର ଏହି ବିପରି ସେହିବା କଥ, ସେହିପର ସାଧୁ ସାବଧାନ । ଏହି ପ୍ରସଙ୍ଗରେ କହେଁ ଯେ ଅନେକବାର ଅହନ ନ-କ୍ରେଷ୍ଟାର ତାହାକୁ ତୁମିକେ “ ଅନ୍ଦିଲ ” oil “ ଜଙ୍ଗଲ ” jungle ଉପନ୍ୟାସ ଲାଗ ନୋଟିର୍ଦ୍ଦିଲ ପୁରୁଷାର ପାଇଲେ ନାହିଁ, କାରଣ ଭାବ୍ୟ ବହିର ଶେଷ ଅଭିରୁ ଯାମନ୍ୟାଦି’ର ପରିପ୍ରକାର ହୁଅ ପାରିଥାଏ । ସେହିପର ଉତ୍ତିଶାରେ ହତେକୁଣ୍ଠ ମହାବବ ହୁନ୍ଦିର ଉପନ୍ୟାସ “ ନୁହନ ଧମ୍ ” ଶେଷ ଅଭିରୁ

“ଗାନ୍ଧୀ ବାଦ” ର ସରତ୍ତର ଦୋଷରେ ଦୂଷିତ । ଏହି ନୀତି ବିଷୟରେ ପୃଥିବୀର ସମସ୍ତ ସାହିତ୍ୟ-ସମାଜେତଙ୍କ ଦୃଢ଼ ଜାଣିବା ଦୃଷ୍ଟି ଦେଇ ଅଛନ୍ତି । ଆମ ଉତ୍ତରପାଇଁ ଶ୍ରୀରାମଙ୍କ ସତ୍ତିଦାନନ୍ଦ ରାଜତରାଯୁଦ୍ଧର ମଧ୍ୟ ସେହି ପରି ଅନେକ କବିତା ରାଜନୀତିକ ଦୁଷ୍ଟାବଳୀରେ

ପୁଣ୍ଡି । ସେହିପରି ପଣ୍ଡିତ ଗୋପବନ୍ଧୁଙ୍କ “ବନୀର ଆସୁକଥା” ଭଇ କବିତା ବନ୍ଦ ନୁହେଁ । ଆଶାକରେ ମୋର ଉପରେ ଲିଖିତ ଆଠଙ୍ଗଜାଙ୍କ “ସମଦର୍ଶୀ” ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପାଠକ ପାଠକା ସାହିତ୍ୟ ଓ ରାଜନୀତିର ଫଳକ’ ବିଷୟରେ କିଣ୍ଠି ମତ ଘୋଷଣା କରି ପାରଥିବେ ।

ଛବି

ଶ୍ରୀ ମୁଗଳ ଚରଣ ଦାସ ।

ହଁ ଛବି — ଭାବି ସୁନ୍ଦର ଛବି — ଦେଖିଲେ ଅଖି ଲଖି ରହେ ଫେଟ ପୁରାଇ ଦେଖିବାକୁ ମନେହୁଏ — ଭଲ ଲଗେ-ପ୍ରାଣରେ ଗୋଟିଏ ନୁଆଭବ ଅଣିଦ୍ୱାରା । ନିରେଖି ରୁହଁ ରୁହଁ ତାକୁ ଚିତ୍ତ ମାଡ଼େନାହିଁ — ସଦାବେଳେ ତାକୁ ଦେଖିବାକୁ ମନେହୁଏ — ଏମିତି ତାର ନିତି କାହାହିଁ ।

ତାର ଛବି ଦେଖିବାରେ ଦକ୍ଷ ସତ୍ତର - ଦିଲାଦିତେ ହୃଦୟ ସେ ଛବିକ ଭଲ ପାଉଥିଲ କି ନାହିଁ କହିଛେବ ନାହିଁ । କେବେବେ କିଳିପାତର ଯେତେବେଳେ ତାର ମୋର ବନ୍ଧୁତା ଦମାପୋଠ ଜମି ଆସିଲ, ମୁଁ ଦେଖିଛୁ ତାର ଛୁଟ ପକେଟରେ ସଦାବେଳେ ଛବି ଖଣ୍ଡିକ ଥାଏ କାହାର ଛବି କହି ହେବନାହିଁ, ତେବେ ମୋଟଭପରେ ସୁନ୍ଦର ଛବିଟିଏ ।

ଶିଶ୍ରମ ସମୟ ଯେତେବେଳେ ପାଞ୍ଚ ମିନ୍ଟର ଛଞ୍ଚ ତାର ସବୁ ମଜା ମଜିଲିସ୍ ଛୁଟି ମୋ ପାଖକୁ ଧାଇ-ଅସେ, କହେ, ଦେଖ କମିତିଆ ଛବି — ତୋ ଅଖି ଉଠିଲିଦେଲୁ ଏମିତିଆ ଛବି କେବେ ଦେଖିବୁ? ମୁଁ ହିସ୍, ତାମ ଦିଲିପ ବୁଦ୍ଧିକୁ ପାଗଳମି ହାବେ ।

ସେ କହେ, ହଁ ମୁଁ ଯାକୁ ଭଲଗାଏ - ପ୍ରେମ କରେ ଏକ ସଙ୍ଗରେ ରହୁ - ଏକାଠି ଶୋଭି - ଏକ ସଙ୍ଗରେ ଥାଉ । ଏଇଟି ବଢ଼ ସୁନ୍ଦର - ସରଳ - ମୁଖର ଅଭି ଦେଖିଲେ ମୋ ପ୍ରାଣର ସବୁ ଦୁଃଖ ପାତନା ଦୂରହୁଏ-ଦେଖୁ ମୁଁ ସଦାବେଳେ ଏଇଟିକ ପାଖରେ ରଖିଥାଏ ।

ଏମିତି ସବୁଦିନେ କାମ ଉପରେ ଡଣ୍ଡ, ମୋତେ ରଖି ଥୋଇ ଦିଏନାହିଁ । ପ୍ରଥମେ ପ୍ରଥମେ ତା କଥାକୁ ମୁଁ ଶିଖିଥିଲ - କିନ୍ତୁ ଏବେ ଗତରେ ପଡ଼ିଗଲିନି - ତା କଥା ହେତେ ଶୁଣିବା - ମନରେ କାହାହିଁକି ଗୋଟେ କୁଣ୍ଡି-ହଳ ଜନ୍ମେ - ନାନା ରଜମ ଡଣ୍ଡକୁ ସନ୍ଦେହ କରେ । ହୃଦୟ କୌଣସି ବାଲିକା ପ୍ରେମରେ ପଡ଼ି ଏମିତି ହଜିଛି ଭାବେ - କିନ୍ତୁ ତାର ସରଳ ଦିଲକିଆ ସ୍ଵରବିରୁ କିଛି କାରି ହୃଦୟନାହିଁ ।

ଏମିତି କେତେ ପକ୍ଷ, ସବାଳ କଟିଛୁ — କେତେ ଶିଶ୍ରମ ବର୍ଷା କଟି ଯାଇଛି — କିନ୍ତୁ ଡଣ୍ଡର ସେ ଛବିଟି ସେମିତି ଅଛି । ତାର କଥା ସେମିତି ଅଛି — କେବଳ ବୟସ ଯାହା ତାର ଆସିଛି — ଅର୍ଥାତ ବିବାହ ବୟସ ହୋଇ ଯାଇଛି । ତାବେ ସେ ବିଷୟରେ ସେ ମୋତେ

ପଦେତୁଲେ କହେ ନାହିଁ । ତେବେ ତା ଛବି କଥା ସେ
ନିଜ କହୁଥିଲା, ଏବେ ତାଠାରୁ ବେଶ କିଣ୍ଟି କହୁଛି ।

ସେ ଏବେ ତାର ଛବିର କାମ ଦେଇଛି । ଅର୍ଥାତ୍
ଦୋ ଦେଇ ଦିନ ପ୍ରଥମେ ସେ ମୋତେ କହିଲା, ତୁ ମୋ
ଛବି ନାଁ ଦେ । ମନାକଳ, କହିଲା ଛବି ତୋର—ତମେ
ପୁଣି ଆଣ୍ଟେ । ଉଣ୍ଡିଆନ— ମୁଁ ପୁଣି ତୋର ପ୍ରେମିକାର
ନାଁ କେମିତି ଦେବି ? ତୋ ମନ ମାନବା ନାଁ ଦେଲେ
ଭଲ ହେବ । ସେ ମନାକଳ—କହିଲା ତୁ ବିବାହିତ—
ପ୍ରେମିକାର ସପର୍କରେ ଆସିଲାଣି — ନାଁ ଠା ତୁ ଦେ ।
ଏମିତି କେତେ ଆଲୋଚନା ପରେ ମୁଁ ନାଁ ଦେଲି
“ ମିଷ୍ଟେସ୍ ମାନସୀ ” — ସେ ନାଁ ତା ମନକୁ ବେଶ
ଅସିଲା । ଏବେ ସେ କହେ, Ho my beloved
ମା’ହ — କହି ତା କଥା ଆରମ୍ଭ କରେ ।

ଏବେ ତାର କଥା ଭିତରେ ଟିକିଏ କଣ ରହି-
ଯାଏ — ଅର୍ଥାତ୍ ଯେମିତି କିଛି ସେ ଲାଗୁଇବାକୁ
ଚେଷ୍ଟାକରେ ମୋତେ । କହୁ କହୁ ସବୁ କହିପକାଏ
ଦିନେ କହିଲା, ହଁ ଦାସ, ଅଜି ମାନସୀ ତେଣେ
ନିମନ୍ତଣ କରିଛି । ସଜବେଳକୁ ଯିରୁ ଏକବି ତୁଳି-
ଯିବା - ସିନେମା ଯିବା — ମଜା କରିବା । ମୁଁ କଥାଟାକୁ
ଧଞ୍ଜାରେ ଡଢ଼ାଇ ଦେଉଥିଲା । ସେ ରାଶାର କହିଲା
ସେ ତାର ବିଭୂଷର ସ୍ତ୍ରୀର ହୋଇଛି—ଅର୍ଥାତ୍ ବିବାହ
ପୂର୍ବରୁ ତାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ — ସ୍ଵାମୀ ୫, ୬ ମାସ ଏକବି
ରହିନ୍ତି, ତା ପରେ ଦୁହେଁ ଦୁହିଁକୁ ପସନ୍ଦ କଲେ
ବିଭୂଷର ହୃଦ । ତେଣୁ ତା କଥାତର ଅବାଘ ହେଲି
ନାହିଁ ।

ତଣ୍ଣୁ ମୋତେ ତାର ଭାବିପ୍ରିୟା ସାଥେ ପରିଚୟ
କରଇଦେଲା । ଦୁହେଁ କରମର୍ଦନ କଲୁ । ଦେଖିଲା
ଅନିଦ୍ୟ ସୁନୟ - ଦିପାଳିଆ ଆଖି - ଗୋଟିଏ ଘୃତିଳଚର
ଗତା— ଶିକ୍ଷିତା, ରୂପ— ସମ୍ମନା । ତଣ୍ଣୁର ଛବି
ଆଜି ଜୀବନ୍ତ ଭବି ବନ୍ଦ ଶୁଣିବେଳ, ବନ୍ଦ ରାତରେ
ଦସାକୁ ସେ ଦିନ ପେରିଅସିଲା, ମନେ ମନେ ବନ୍ଦ
ଶୁଣିବେଳ । କି ସୁନ୍ଦର ସମାଜ—ଅବାଘ ମିଳନ !

ଆଉଦିନେ କଳିପରେ ତଣ୍ଣୁ ହାତରେ, କାଷ-
ଭପରେ ଗୋଟାଏ କଳାପଠି ବାନ୍ଧ ଆସି କହିଲା,
“ ଆଜି ଛବିର ମୁଣ୍ଡ ହୋଇଛି ” । ଆଖିଟା ତାର
ଲୁହରେ ଭରି ଭାଟିଏ — ସେ କହିଲା ତା ଛବିର
ଆଜି ହେବ ସମାଧୀ, ନା ସମାଧୀ ଦେବି ନି, ସମାଧୀ
ଦେତେଲେ ଛବି ପର କେତେଦିନ କବର ଭିତରେ
ରହେଯିବ, ଆଜି ତାକୁ ଜୀଳିପୋଡ଼ି ଭଣ୍ଡ କରିଦେବି ।
ପାଗଳଙ୍କ ପରି ତଣ୍ଣୁ ମୋ ହାତକୁ ଜୀଳନ୍ତ ପନ୍ଥିଷ
ପାଶକୁ ଟାଣିନେଲ, ଛବିଟାକୁ ଟିକି ଟିକି କରି ଝୁଣ୍ଡା
କାଗଜ ଲୁହାକ ପନ୍ଥିଷ ଭତ୍ତରକୁ ପିଙ୍ଗିଦେଲ ।

ପାଗଳଙ୍କ ପର ବନ୍ଦ ଜୋରଦର ଧ୍ୟେ କହିଲା
ଆଜି ଶାନ୍ତି, ଜୀବନର ମୂଳର ଆଜି ସତରାଧନ —
ତୁମ ସମାଜ ଧାର ସମାଜଠାରୁ ଦେଶ ଭକ୍ତି, ସଂଖ୍ୟ,
ଚରିତସାନ୍ ।

କଥାଟା ପଚର ବୁଝିଲ ତଣ୍ଣୁର ଭାବିପ୍ରିୟା
ତାକୁ ପସନ୍ଦ ନ କରି ଅନ୍ୟକୁ ବିବାହ କରିବାକୁ
ସ୍ତ୍ରୀର କରିଛି ।

ବେଳଶଣ୍ଟ୍ ରାଜପଦର) ର ପ୍ରାଚୀନ କାନ୍ତି

(ସଂପ୍ରମାତୃକା ଆବଶ୍ୟକ)

ଶ୍ରୀ କେଦାର ନାଥ ମହାପାତ୍ର ବି, ଏ,

କଳାହିଣ୍ଡ ରାଜ୍ୟର ଏକ ପ୍ରାଚୀନତମ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଶୈଳ ଓ ତାହାକ ପାଠକ। ଓ କଳାହିଣ୍ଡ ରାଜ୍ୟର ସୀମା ଲେନଦା ଓ ଦୋଷାର ଉପନିଧା ଉତ୍ତରର ସଙ୍ଗମ-ଛୁଲରେ ବେଳଶଣ୍ଟ୍ ଗ୍ରାମରେ ଅବସ୍ଥିତ। ଏହାର ପ୍ରାଚୀନ ନାମ ରାଜପଦର। ମୟୁରରଞ୍ଜ ରାଜ୍ୟର ଶିଳା, ପାଠକା ସଜ୍ଜର ପାଠକାଗଢ଼, ଫୋନ୍‌ପୁର ରାଜ୍ୟର ଚର୍ଚିଦ୍ୟନାଥ, ଶମ୍ଭୁପୁର ଅନୁରତ ଶାପୁରର କାର୍ତ୍ତିମାନଙ୍କ ପରି ବେଳଶଣ୍ଟ୍ ର କାର୍ତ୍ତି ଗୁଡ଼ିକ ଉତ୍ତରାସ ପ୍ରସିଦ୍ଧ। ଏହାର ଅତିରିକ୍ତ ବିଭିନ୍ନ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ସବୁଥିବେଳ ପ୍ରକରତ୍ତ୍ୟ ବିଶାରଦ ପଣ୍ଡିତ ଜନିଶିଷ୍ଟାଙ୍କ ସହକାରୀ ବେଗଲର ସାହେବ ୧୮୭୫ - ୭୭ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣାନ୍ଦରେ ସ୍ଥିର ପୁନ୍ଦ୍ରକରେ ଗୋଟିଏ ସମ୍ପିତ ବିବରଣୀ ପ୍ରଦାନ କରିଥିଲେ । * ବେଗଲର ସାହେବଙ୍କ ସମ୍ବନ୍ଧେ ଏଠାର କାର୍ତ୍ତିଗୁଡ଼ିକ ଭାନ୍ଦା ଓ ଉତ୍ତରାତ୍ମି ବ୍ୟେପି ଅବନ୍ନାରେ ଥିଲା । କିନ୍ତୁ ସେ ଏଠା କାର୍ତ୍ତିଗୁଡ଼ିକର ହ୍ଲାପତି ଓ ଗୁରୁତ୍ବଶାଦିନ କାର୍ମରେ ମୁଖେ ହୋଇ ଏ ଗୁଡ଼ିକ ଶିଳଙ୍ଗ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ମନ୍ଦରର ହ୍ଲାପତି ଓ କାର୍ତ୍ତିଗୁଡ଼ିକର ସମ୍ବନ୍ଧ ଓ ସମକାଳୀନ ବେଳ ମତ ପ୍ରକାଶ କରିଥିଲେ । ସେଠେଦେଲେ ଏଗାରେ ଗୋଟିଏ ଲିଖିତ ନିର୍ମିତ ବିମାନ (ଚର୍ଚିଗୁଡ଼ି) ମୁନାଗାଳା ଏବଂ ପ୍ରତିର ନିର୍ମିତ ମହାମୟୁଗ ଓ ମୟୁଗ ଉତ୍ତରର ଧ୍ୟାବିଶେଷ ତୁମ୍ଭୁରେ ବିଦ୍ୟମାନଥିଲା । ଏହି ମନ୍ଦରର ଗଠନ ପରାଲୀ ଓ ପ୍ରାଚୀନ୍ୟ ପର୍ଯ୍ୟବେଶଙ୍କ କର ବେଗଲର ସାହେବ ଏହାର ଶାପୁରର ସମଚନ୍ଦ୍ର ମନ୍ଦର ସମ୍ବନ୍ଧ ବିଶିଷ୍ଟ ପାଦୁଣ୍ଡ ଥିବାର ମତ ପ୍ରକାଶ କରିଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଗର୍ଭର ଦୂରଃ ଓ ପରିଭାବର ବିଷୟ ଏହି 'ଠା ଦେଖିମାନ ପେହ ଧ୍ୟାବିଶେଷର ଚନ୍ଦ୍ର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ନାହିଁ' । ଅଜକୁ

ପ୍ରାୟ ୫୦ ବର୍ଷ ପୂର୍ବେ ସେ ରୁଡ଼ିକ ପରିଶାର କରିବ ଦିଆଯାଇ ଅଧିନ୍ଦ୍ରା ବିଦ୍ୟମାନ ଧବଲେଶର ମନ୍ଦର ନିର୍ମିତ ହେଉଥିଲା । ଏଥରେ ବିମାନ (ଚର୍ଚିଗୁଡ଼ି) ଓ ମୁନାଗାଳା ଅଛି । କିନ୍ତୁ ଏହି ନୂତନ ମନ୍ଦରର ଗଠନ ପରାଲୀ ଓ ପ୍ରାଚୀନ ଅତିକୃତ ନିର୍ମିତ ଧରଣର । ପ୍ରାଚୀନ ମନ୍ଦର ପରି ଏହି ନୂତନ ମନ୍ଦରଟି ମଧ୍ୟ ପୂର୍ବମୁଖୀ; ଏହାର ପୁଷ୍ପ ପ୍ରବେଶ ଦ୍ୱାରା ସମ୍ମନିତ ଗୋଟିଏ ପ୍ରାଚୀନ ମନ୍ଦରର ଉତ୍ତର ନିର୍ମିତ ମୁଲାକୁରୁ ରହିଅଛି । ଏଠାରେ ନାନା ପ୍ରାଚୀନ ସମ୍ବନ୍ଧ କେତୋଟି ଶିତିର କାରୁକାରୀ ଖଚିତ ସାମାନ୍ୟ ଭାବୁ ଓ କେତେକ 'ବିକଳାଙ୍ଗ ମୁଣ୍ଡ' ରଖାଯାଇଛି । ଏ ଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରେ ହର ପାଦଭାଙ୍ଗ ପୁଣିଲ ମୃତ୍ତି, ଲିଷ୍ଣନାଶ୍ୟଙ୍ଗ ମୁଣ୍ଡ, କୌତୁକ - ସ୍ଵର୍ଗରେ ଆବଦି, ଦଶ୍ୟମାନ ହର ପାଦଭାଙ୍ଗ ମୁଣ୍ଡର କାରୁକାରୀ ଅତି ସୁନ୍ଦର ଏବଂ ଏ ଗୁଡ଼ିକ ଅତି ସାମାନ୍ୟ ଭାବରେ ରହି ଦେଉଥିଲା । ଏହା ବ୍ୟାଗର ଦ୍ୱାରା, ଶ୍ରୀମତୀ ଓ ଦ୍ରବ୍ୟାକ୍ଷା ଏହି ଭିନ୍ନ ମୃତ୍ତିର ଉପର ଅର୍ଥଭାଗ (କଟିଠାରୁ ଉପରକୁ) ଅନ୍ୟହାନରୁ ଅଗ୍ରାଯାଇ ଏଠାରେ ରଖାଯାଇଛି । ଏହି ଭାବୁ ମାତ୍ର ମୁଣ୍ଡରେ ଦେଖି ଏଠାରେ ପ୍ରାଚୀନ କାଳରେ ସପ୍ରମାତୃକା ମୁଣ୍ଡରୁ ପୁରୁତ ଦେଉଥିବାର ସଦେହ ଜାତ ହେଉଥିଲା । ଏ ଗୁଡ଼ିକ ହ୍ଲାପଦେଲେ ଧବଲେଶର ମନ୍ଦର ଉତ୍ତରଦିଗରେ ଗଣଶ, ଦଶ୍ୟମାନ ଶିବ, ମଧ୍ୟମଦିନାଦୂର୍ଗ, ନନ୍ଦୀ, କୁକୁଟି, ଲୈରବ, କୁତ୍ରା, ପୁଗଳମୁଣ୍ଡ ଦ୍ୱାରା ଅମଳକ ପ୍ରତ୍ୟର ଅଞ୍ଚଳୀଶ୍ୱରୀ ପ୍ରମାତୃ, ନାନା ପ୍ରମାତୃ (ଭଣ୍ଣାଂଶ) ଦବ୍ବ ବଢ଼ ପାଠ ପଥର ପ୍ରକାଶ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଦେଖିପ୍ରତି ପୁନ୍ଦ୍ରରେ ପଢ଼ି ରହିଛି ।

ଧବଳେୟର ମନ୍ଦିରର ଠିକ୍ ପୂର୍ବକୁ କପେଲେଘର ମନ୍ଦିର ଓ ଅଣ୍ଟି କୋଣକୁ ଚଣ୍ଡି ମନ୍ଦିର ନାମକ ଦୁଇଟି ଅଳ୍ପ କେତେ ବର୍ଷ ପୂର୍ବେ ନିର୍ମିତ ନୁହନ ମନ୍ଦିର ଥାଏ । ବେଳଖଣ୍ଡି ପ୍ରାଚୀନ କୀର୍ତ୍ତିମାନଙ୍କର ଯେଉଁ ଧ୍ୟାବଶେଷ ଗୁଡ଼ିକ ଦେଖି ସ୍ଵର୍ଗୀୟ ବିଜୟପାତ୍ର ଦେଶର ସାହେବ ମୁଗ୍ଧ ଓ ବିସ୍ମେତ ହୋଇଥିଲେ ସେ ଗୁଡ଼ିକ ନୁହନ ମନ୍ଦିର ନିର୍ମାତାମାନଙ୍କର ଅଙ୍ଗତା, ଅଦୂର ଦିଶିତା, ଓ ଧ୍ୟାସକାରୀ କାର୍ଯ୍ୟ କଳାପ ଯୋଗୁଁ ଚିରକାଳ ପାଇଁ ନନ୍ଦ ଓ ଲୁପ୍ତ ହୋଇଗାଇଛି । ତଥାପି ”The ruins of greatness are great” “ଅଥବା” “ବଡ଼ ମାନ୍ଦିର କଣ୍ଠା ସାର” ନିଃୟରେ ଯେଉଁ କାର୍ତ୍ତି ଚିତ୍ତ ଗୁଡ଼ିକ କାଳର ସବ୍ଧାସୀ କରାଳ କବଳ ଓ ଧାନବର ଧ୍ୟାସ ଲାଲାରୁ ରକ୍ଷାପାଇ ଅଦ୍ୟାପି ପଡ଼ି ରହିଛି ସେ ଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟ କଳାନ୍ତର୍ଣ୍ଣ ପାଇଶା ଅଞ୍ଚଳ ବା ହ୍ରାନ୍ତିର ଦିଶିଶ କୋଶଳର ପୋମ ବା କେଶରୁ ବଂଶ ରାଜତ୍ର ପୁରା ଅଛି ଉନ୍ନତ ପ୍ରାଚୀୟ ଓ ଶିଳ୍ପକଳାର ପକ୍ଷେ ପରିଗ୍ରହୀଳ ।

ଧବଳେୟ ମନ୍ଦିର ନିକଟରେ ପଡ଼ିଥିବା ମାତୃମୂର୍ତ୍ତି ତିନୋଟି (ବାଟୁମ୍ବା, ଶୁଣୁଶ୍ଵା ଓ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡି) ଦେଖି ଏଠାରେ ସପ୍ତମାତୃକା ମୁଣ୍ଡ ସେହି ପ୍ରାଚୀନ ଶୁଣରେ ଦେଖିଛି ହୋଇଥିବାର ଘୋର ସଦେହ ଜାତ ହେଲା । ତୁମ୍ଭୁ ମସିରଙ୍ଗେ ପ୍ରବୃତ୍ତ କର୍ମଶୂଳ ପ୍ରତିକ୍ରିୟାପଦିକ ଶ୍ରୀ ପରମାନନ୍ଦ ଆଶ୍ରମକ ଉକ୍ତ ହ୍ରାନ୍ତ ପରିଦର୍ଶନ ସମୟରେ ସପ୍ତମାତୃକା ମୁଣ୍ଡର ସକାନ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ବେଳଖଣ୍ଡିରେ ଭୁଖୋଦନ କାର୍ଯ୍ୟ ଆରମ୍ଭ କରିବା ହୁଇ ହୋଇଥିଲା । ତଦନୁଥାୟୀ ଏ ଦର୍ଶମେ ମାସର ପ୍ରଥମ ସପ୍ତମାତୃକା ରୂପ ଖୋଲାକାରୀ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଛି । ଅତିନ୍ତର୍ମୁଦ୍ରି ସୌଭାଗ୍ୟର ଦିଶ୍ୟ ଦର୍ଶମାନ ଚଣ୍ଡି ମନ୍ଦିରର ପର୍ବିମୟ ପାଖ ଦ୍ଵାରା ମାଟି ଶୋଳିବା ପଳକରେ ହ୍ରାନ୍ତ ଏକ ସପ୍ତାବ୍ଦ ମଧ୍ୟରେ ମାଟି ଲିତରେ ପ୍ରାୟ ଅଧିକୁ ଓ ହ୍ରାନ୍ତ ନେବା ହ୍ରାନ୍ତରେ ଏକପଟ ଗର୍ଭରରେ ଥିବା ଗୋଟିଏ ପ୍ରାଚୀନ ମନ୍ଦିରର ପର୍ବିମୟ ପଟ କାନ୍ଦୁରେ ନୈର୍ବୀତ କୋଣାତ୍ମକ ନିମ୍ନାଂଶ (କଟିବାରୁ ତଳକୁ)

ଆବଶ୍ୟକ ହେଲା । ପର୍ବିମୟ କାନ୍ଦୁଟି ପ୍ରାୟ ,୦ ଟୁଟ ଲମ୍ବ ଓ ୧୨ ପୁଟ ମୋଟା, ଦର୍ଶିଣ ଓ ପୂର୍ବପଟ କାନ୍ଦୁର ତଳା-ଭାଗର ପଥର ଗୁଡ଼ିକ ଅନ୍ତତାବଶିଷ୍ଟ ତଳାଯାଇ ସେ ଗୁଡ଼ିକ ନୁହୁ ଚଣ୍ଡି ମନ୍ଦିର ନିର୍ମାଣବେଳେ ବ୍ସବହାର କଷୟାଇଛି । ଉଦ୍ଧର ତରଫେ କାନ୍ଦୁର ତଳାଗା ନୁହୁ ଚଣ୍ଡି ମନ୍ଦିର ମୂଳରୁ ମଧ୍ୟରେ ରହୁଥାଇଛି । ଏବର ଚଣ୍ଡି ମନ୍ଦିର ତଥାର ସମୟରେ ପ୍ରତିକର୍ତ୍ତା ମାଟିରତତ୍ତ୍ଵ ଗୋଟିଏ ଅତି ପ୍ରାଚୀନ ମନ୍ଦିର ତଳାଗା ପୋଛ ହୋଇଥିବା ଅବୋ ଠତରେ ଯାଇ ନ ଥିଲେ । ମନୀଷୀ ଦେଶର ମଧ୍ୟ ଏହି ନିରିର ଧ୍ୟାବଶେଷ ବିଷୟରେ ଅବୋ କିମ୍ବା ଲେଖିନାହାନ୍ତି । ତେଣୁ ପ୍ରାଚୀନ ମନ୍ଦିରର ପାଦ ପଠି ଓ ତଳାଗା ଦ୍ଵାରା ଶତାବ୍ଦୀ ହେଲା ଭୁଗ୍ରଭର୍ତ୍ତଙ୍କ ଲୁପ୍ତ ରହିଥିବାର ହୁନ୍ତିଛି । ଭୂର୍ବ” ପଥରେ ମନ୍ଦିର ଦେଶରୁ ପଡ଼ିଥିବା ପଥର ଗୁଡ଼ିକ ବେଶରେ ସାହେବଙ୍କ ପରିଦର୍ଶନ ସମୟକୁ କୌଣସି ଲୋକଦ୍ୱାରା ହ୍ରାନ୍ତାନ୍ତରିତ ହୋଇଥିଲା । ତେଣୁ ଦେଶର ସାହେବ ଏବଂ ଠିକାର ଖୁବ୍ ବ୍ୟବସ୍ଥା ବୁଝାମାନେ ମଧ୍ୟ ଏହି ମନ୍ଦିର ସମୂହରେ କିମ୍ବା ଜାଣିଲେ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଧବଳେୟର ପ୍ରାଚୀନ ମନ୍ଦିର ଓ ମଣ୍ଡପ ସମୟରେ ବେଶର ସାହେବଙ୍କ ରିପୋର୍ଟ ଅନୁପ ଅନେକ କଥା ଖୁବ୍ ପୁରୁଷାକାଳୀଙ୍କ ବୁଝାମାନଙ୍କ ମୁହଁରୁ ଶୁଣାଧାଏ ।

ସପ୍ତମାତ୍ର ବା ମୁଣ୍ଡ — ମନୀଷୀ ଦେଶର ନାନା-ଧିଦ ଦେବମୁଣ୍ଡ ସମୟରେ ବବରଣ ପ୍ରଦାନ କରିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ମାତୃକା ମୁଣ୍ଡ ସମୟରେ କୌଣସି ସୁତନା ପର୍ବିନ୍ଦ ଦେଇ ଲାହାନ୍ତି । ଶବ୍ଦ ଭଗବତପାତ୍ର ଭୁଖୋଦନ କଳରେ ବହୁକାଳ ଭୁଗର୍ଭରେ ଲୁପ୍ତଥିବା ଏହି ମାତୃକା ମୁଣ୍ଡ ଗୁଡ଼ିକ ବର୍ଷିମାନ ଲେକ ଲେଗନ ଗୋତରକୁ ଅସ୍ତିତ୍ବ ପାଇଛନ୍ତି । ଏହି ମୁଣ୍ଡ ଗୁଡ଼ିକ ଗୋଟିଏ ଦାର୍ଯ୍ୟ ପାଠୀ ଉପରେ ଅଧିକିତ । ଏହି ପାଠୀର ପାଦଦୋଢ଼ି ପାଣି ବହୁଶିବା ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ନାଲୀ ଦିଶିଶରୁ ଉଦ୍ଧର ଅତିର୍କର୍ତ୍ତା ଗୋଲା ହୋଇଥାଏ । ଦିଶିଶ ପଠ କାନ୍ଦୁର ନୈର୍ବୀତ କୋଣାତ୍ମକ ନିମ୍ନାଂଶ କଟିବାରୁ ବାସ୍ତୁ କୋଣ ପର୍ବିମୟ ପଟ କାନ୍ଦୁର ନୈର୍ବୀତ କୋଣାତ୍ମକ

ଏହା ଧାର୍ତ୍ତର ମୁଣ୍ଡଳକର ପାଦ ପାଠୀ ଓ ନିମ୍ନାଂଶ ଦେଖିମାର
ଅବଶ୍ୟକ ହୋଇଥିଲା । ମୁଣ୍ଡଳ ଗୁରୁକୁ ଏକପ୍ରକାର
ଚିକଳଣ ସରୁଦ୍ବାନା କଳା ପାର୍ଶ୍ଵ �Sand-stone
ରେ ନିର୍ମିତ ହୋଇଥିଲା । ଏ ମୁଣ୍ଡଳ କଳା ପଥର
ଭୁବନେଶ୍ୱର ପାଶ୍ଚାନ୍ତ ମନ୍ଦିରରେ ଦ୍ୟବହୃତ ତତ୍ତ୍ଵାଜତ୍ତ୍ଵ
ମୁଣ୍ଡଳ ଗୁରୁକିର ପାଦପାଠୀରେ ଶୋଦିତ କାରୁଜାଯୀ ଥିଲା
ଜୀବନ୍ତ ଓ ତମଳାର । ଦେଖିଲେ ମନେହୁଏ ସତେ
ଏ ଗୁରୁକ ପୁରୀ, ଯାଜପୁର ଓ ଭୁବନେଶ୍ୱର ମନ୍ଦିରରେ
ଲାଗ ଥିବା କାରିଗରମାକଙ୍କ ହାତର କାମ । ଦକ୍ଷିଣପଟ
କାନ୍ଦୁର ନେମେଇ କୋଣରେ ପ୍ରିଣ୍ଟିତ ମୁଣ୍ଡଳ ପାଦ-
ପାଠୀରେ ଗୋଟିଏ ପୁନର ଅସ୍ତ୍ରୀ ଜୀବନ୍ତ ବୃଷତର ତିବି
ଶୋଦିତ ହୋଇଛି । ମୁଣ୍ଡଳ ଚିତ୍ରର ବାହନରେ ଅରୁଦ୍ଧ
ଥିବାରୁ ମହିଦିର ବା ମାହେଶ୍ୱର ରୂପେ ପ୍ରିଣ୍ଟିତ ହୁଅଥିଲା ।
ମୁଣ୍ଡଳ ଉପରଭାଗ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମିଳିନାହିଁ । ପଣ୍ଡିତ ପଟ
କାନ୍ଦୁରେ ବିସା ହୋଇଥିବା ସାତ ମୁଣ୍ଡଳଙ୍କୁ ନୈରତ
କୋଣଅନ୍ତରୁ ଦେଖିଗଲେ ପ୍ରିଣ୍ଟମ ମୁଣ୍ଡଳ ବାହନ ହିଁ,
ବୃତ୍ତାଯୁ ମୁଣ୍ଡଳ ବାହନ ବୃତ୍ତାଯୁ, ବୃତ୍ତାଯୁ ମୁଣ୍ଡଳ ର
ବାହନ ମୟୁର, ଚର୍ବିରୁ ମୁଣ୍ଡଳ ବାହନ (ଅଞ୍ଚଳ) ପଞ୍ଚମ
ମୁଣ୍ଡଳ ବାହନ ମହିଷ, ଦେଖ ମୁଣ୍ଡଳ ବାହନ ଧୟା ଓ
ସ୍ଵପ୍ନ ମୁଣ୍ଡଳ ବାହନ ଶବ୍ଦ । ପ୍ରଥମ ମୁଣ୍ଡଳ ବାହନ
ହିଁ ସଥିବାରୁ ଧ୍ୟାନ ଅନୁଯାୟୀ ଏହା ହିଁ ସମୟରେ
ବ୍ରାହ୍ମି ବା ବ୍ରାହ୍ମାଣୀ ମୁଣ୍ଡଳ । ଏମୁଣ୍ଡ ଶୋଦିତ ଏହାର
ଉପର ଅର୍ଦ୍ଧଭାଗ ଏ ଫେନ୍କୁ ଅନ୍ୟତଃ ରହିଛି । ବୃତ୍ତାଯୁଟିର
ପାଦ ପାଠୀରେ ଦ୍ୱରର ମୁଣ୍ଡଳ ଶୋଦିତ ହୋଇଥିବାରୁ
ଏହା ବୃତ୍ତାଯୁଟା ମାହେଶ୍ୱର ମୁଣ୍ଡଳ । ଏ ମୁଣ୍ଡଳ ଉପର
ଅର୍ଦ୍ଧ ଭାଗ ଧରିଲେଶ୍ଵର ମନ୍ଦିରର ପ୍ରବେଶ ଦ୍ୱାର
ନିକଟରେ ଦେଖିଲା । ବୃତ୍ତାଯୁ ମୁଣ୍ଡଳ ବାହନ ମୟୁର ।
ତେଣୁ ଏହାକୁ ନିଃସମ୍ମନିତ କୌମାଣ୍ୟ ମୁଣ୍ଡଳ କିମ୍ବା-
ଯାଇପାରେ । ଚର୍ବିରୁ ମୁଣ୍ଡଳ ପାଦ ପାଠୀରେ ଶୋଦିତ
ବାହନ ଦିଲ ଅଞ୍ଚଳ । କେବଳ ତହରେ ଗୋଟିଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ
ଲିତାର ଶୋଦିତ ଚିତ୍ର ଦେଖାଯାଏ । ଏଣୁ ଏହି ମୁଣ୍ଡଳଟି
କମଳାସନ କମଳା ବା ଲର୍ଣ୍ଣକର ବୋଲି ମନେହୁଏ ।
ପଞ୍ଚମ ମୁଣ୍ଡଳ ବାହନ ମହିଷ, ତେଣୁ ଏହା ବାସମ୍ବନ୍ଧୁରୁ ।

ଏହି ମୁଣ୍ଡର ଉପରକ୍ଷ ଧବଳେଖର ମନ୍ଦର ନିକଟେରେ
ବିଦ୍ୟମାନ । ସଞ୍ଚ ମୁଣ୍ଡର ପାଦ ପୀଠରେ ଗୋଟିଏ
ଜାନ୍ମିତି ସୁତର ହୃଦୟ । ଶୋଦିତ ହୋଇଥାରୁ ଏହା
ହୃଦୟ ଆନ୍ତରା ବନ୍ଦୁ । (ବନ୍ଦୁଣୀ) କି ମୁଣ୍ଡି । ସପ୍ରମତ୍ତି
ଗବାହୁତା ହୃମୁଣ୍ଡା ମୁଣ୍ଡି । ଏହାର ଦେହରେ ଲମ୍ବମାନ
ମୁଣ୍ଡମାଳା ମଧ୍ୟ ଶୁଦ୍ଧଦରରେ ହେତ୍ତ । ପାଦ ପୀଠରେ
ଶବ୍ଦି ଛୁଟାଯି । ଶବ୍ଦର ଏକ ଦିଗରେ ଶୂନ୍ୟାଳ ଓ ଅପର
ଦିଗରେ ଫେରକ ହିତି । ରୂପୁଣ୍ଡା ମୁଣ୍ଡର ଉପରଭୟା
ଅନ୍ୟତା ଦେଖାଯାଏ । ପତ୍ରେକ ମୁଣ୍ଡର ବାମ ସପ୍ରମତ୍ତିରେ
ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଶିଶୁ ମୁଣ୍ଡି ଥିଲା । ସେ ଗୁଡ଼ିକ
ଭୁଲ୍ଲିଯାଇ ମାଟି ଭତତର ପୋତଦୋଇ ପଡ଼ିଥିଲା । ମାଞ୍ଚି
ଶିଶୁ ମୁଣ୍ଡି ବର୍ତ୍ତମାନ ମାଟି ଉତ୍ତର ବାହାରିଲାଣି । ପାକଷୁର
ଓ ପୁରୁଷରେ ଥିବା ସପ୍ତମାତୃକା ମୁଣ୍ଡି ମଧ୍ୟରୁ ହତେଖକ
ମାତୃକା ମୁଣ୍ଡି ନିମ୍ନ ବାମ ହତୁରେ ଶିଶୁ ମୁଣ୍ଡି ଧାରଣ
କରିଛନ୍ତି । ଦେଲଖଣ୍ଡିର ମାତୃକାମୁଣ୍ଡିମାନଙ୍କ ହପ୍ରରେ
ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଶିଶୁ ମୁଣ୍ଡି ଥିବାରୁ ସେ ଗୁଡ଼ିକର
ସାଜିପୁର ଓ ପୁରୁଷ ସପ୍ତମାତୃକା ମୁଣ୍ଡି ସହିତ ବିଶେଷ
ସାବୁଶ୍ୟ ଦେଖାଯାଏ । ମାତୃକା ହିସ୍ତରେ ଶିଶୁ ମୁଣ୍ଡି
ଧାରଣ ଚିନ୍ତା ଉଚିଲୀୟ ଶିକ୍ଷର ଗୋଟିଏ ବିଶେଷତି ।
ମାର୍କଟ୍ରେମ୍ ମୁଣ୍ଡା ଅନୁର୍ଦ୍ଧତ ଦେବା ମହାଶ୍ୱର ଓ ବାମନ
ପୁରୁଷ ପ୍ରତିତରେ ମାତୃଗଣ ମୁୟ ସ୍ଵର୍ପରେ ଶିଶୁଧାରଣ
କରିଥିବାର କୋଣପି ବଣ୍ଣନା ମିଳେନାହିଁ । ପରନ୍ତୁ
ସେମାନେ ରଖ ଉଚ୍ଚିନ୍ଦା, ଭାମୁଧା, ପ୍ରତଣା, ମହାଦୋର
ନୁହେ କହୁଛି ହୋଇଛନ୍ତି । କନ୍ତୁ ଯାଜପୁର ଓ ପୁରୁଷ
ମୁଣ୍ଡିମାନଙ୍କ ପରି ଦେଲଖଣ୍ଡିର ମାତୃମୁଣ୍ଡି ଗୁଡ଼ିକ
ମୁୟ ବାହାନ୍ତରୁ ଧାନ୍ ସ୍ଵର୍ଗା, ବରଭୟ ଦାୟିନୀ
ବାହ୍ରିଲୁ ରଖାନ୍ତା ଶିଶୁଧାରଣା ମାତୃମୁଣ୍ଡି ଶୋଦିତ
ହୋଇଛନ୍ତି । ଦେଲଖଣ୍ଡିର ଏହି ମୁଣ୍ଡି ଗୁଡ଼ିକର
ଅବିନ୍ଦାର ବରହାପ୍ରିକ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଥତ୍ୟନ୍ତ ଗୁରୁତ୍ୱ ପଣ୍ଡିତ
ଦଶି କୋଶଳ ଅଞ୍ଚଳର ଗୌରବର ପରିପୂରକ ।

ଏଠାରେ କୃଷ୍ଣଙ୍କିତା ଦୁଇଟି ମୁଣ୍ଡ ଥିବାରୁ ଦକ୍ଷିଣ-
ପଟ କାନ୍ଦର ନେବର୍ତ୍ତ କୋଣରେ ଥିବା ବୃଶାରୁତା
ମୁଣ୍ଡଟି ବାରେବରଙ୍ଗ ସେବାର ସମ୍ବନ୍ଧରେ । କାରଣ

ମନ୍ତ୍ର୍ୟ ପୁରାଣର ଦ୍ୱାରା ଅନୁସାରେ ବୃଶାହୁତ, ଜଟାକୁଟି ମଣ୍ଡିତ, ବାଣୀ ଓ ଶୂଳଧାରୀ ବାରେହିର ମୁଠ୍ଠି ମାତୃ-ଶାଶକ ନିକଟରେ ରହିବା ଅବସ୍ୟକ । ପୁରାଣ ମାର୍କଟ୍ରେ-ଶୂର ପୁଷ୍ପରଣୀ ସମୀପରୁ ମନ୍ଦରର ଥିବା ସପ୍ତମାତ୍ରିକା ମୁଠ୍ଠି ନିକଟରେ ବୃଶାହୁତ ଗୋଟିଏ ପୁରୁଷ ଦୂର୍ଭିଦେଶୀୟାଏ । ଏହିମୁଠ୍ଠି ଉଚ୍ଚର ଦିଶିଣ ସପ୍ତରେ ପଦ୍ମନାଭ ଦିଶିଣ ସପ୍ତରେ ଦୃଢ଼ ଉଚ୍ଚର ବାମ ହସ୍ତରେ ଶିଶୁଲ ଧାରଣ କରିଛନ୍ତି । ନିମ୍ନ ବାମ ହସ୍ତଟି ଭାଙ୍ଗିଯାଇଛନ୍ତି । ପୁରାଣ ମୁଠ୍ଠି ଅନୁରୂପ ଶିବ ମୁଠ୍ଠି ଏଠାରେ ଥିବା ସମ୍ବନ୍ଧର । ବିନ୍ଦୁ ଏହି ଦୂର୍ଭିର ଉପରକ୍ଷର ନ ପାଇବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏ ବିଷୟରେ କୌଣସି ଶେଷ ସିଙ୍ଗାନ୍ତ କରିଯାଇ ନ ପାରେ ।

ଭୂଗର୍ଭରୁ ଅବିଷ୍ଟନ ଏହି ମନ୍ଦିରର ଦିଶିଣ ଓ ଦୂର୍ବା ପଟ କାନ୍ଦୁର ତଳରଗା ତତ୍ତା ହୋଇଯାଇଛି । ଭିତର ତରପ କାନ୍ଦୁ ଏବର ତଣ୍ଡୀ ମନ୍ଦିର ମୁଲଦୂଆ ମଧ୍ୟରେ ରହିଛି । ପ୍ରାଚୀନ ମନ୍ଦିରର ତଣ୍ଡାଣଟି ଦର୍ତ୍ତିମାନ ଦିଲଭୁପେ ଦେଖା ଦେଖନ୍ତି । ପ୍ରାଚୀନ ମନ୍ଦିରର ଗୁରୁ ତରପ ଖୋଲିବା ପଳରେ ଆଉ କୌଣସି ମୁଠ୍ଠିର ଭଗ୍ନାଶ ମଧ୍ୟ ଦାସାରିନାହିଁ । ଉତ୍ତର ତରପର କାନ୍ଦୁର ପେଉଁତକ

ବାହାରିଛୁ ସେଥିରେ କୌଣସି ମୁଠ୍ଠି ବସା ଯାଇଥିବାର ସୁଜନା ମିଳୁନାହିଁ । ପରନ୍ତୁ କାନ୍ଦୁ ଦେବତରେ ବସା-ଯାଇଥିବା ଅଥା ଖର୍ବ ବାହାରିଛୁ । ତେଣୁ ଏ ପଟେ ଅନ୍ୟ ମୁଠ୍ଠି ଥିବାର ମନେ ହେଉନାହିଁ । ତେବେ ଏହି ପ୍ରାଚୀନ ଦେବା ପାଠୀର ମଧ୍ୟଶ୍ଵରୀ ଦେବା କିଥିଲେ ଓ ଏଥୁ ମୟରେ ଏହି ଅନ୍ତମ ମୁଠ୍ଠି ବ୍ୟଙ୍ଗତ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ମୁଠ୍ଠି ଥିଲୁ ବିନାହିଁ ତାହା ଦର୍ତ୍ତିମାନ ଅବସ୍ଥାରେ ବିରତାରଣ କରିବା ସମ୍ବନ୍ଧର ନୁହେଁ । ଏବର ଧବଳେ ଶର ମନ୍ଦିର ଓ ଲଞ୍ଚୀ ମନ୍ଦିରର କେବଳତାହୁଏ ମୁଠ୍ଠିର ଭୂପରାଶ ପୂରତ ହେଉଛନ୍ତି । ଏ ଗୁଡ଼ିକର ଆକାର ପ୍ରକାର ଓ ପରିମାପ ଦେଖିଲେ ଏ ଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରାଚୀନ ତଣ୍ଡୀ ମନ୍ଦିର ଧାଂସାବଶେଷର ସମ୍ମାତ ହେବାର ମନେହୁଏ । ନବାବକ୍ଷେତ୍ର ଏହି ଅନ୍ତମ ମୁଠ୍ଠିର ରଗ୍ନାଶ ମାନକୁ ଯୋଗି ସେ ଗୁଡ଼ିକର ପୁନର୍ବୁଦ୍ଧାର ସାଧନ ପାଇଁ ଉଦ୍‌ଦେଖ ଦେଇପାଇଛନ୍ତି । ତେବେ ଉପତ୍ୟକାହୁଁ ଦେଲଖଣ୍ଡିରେ ସପ୍ତ ମାତ୍ର କାର ପ୍ରତିଷ୍ଠା ପ୍ରମାଣିତ ହେଲେ ଏ ଅସ୍ରଳର (ପ୍ରାଚୀନ ଦିଶିଣ କୋଶଳ)ର ଅନ୍ତକାଶକୁନ୍ତ ପ୍ରାଚୀନ ଉତ୍ସାହରେ ଏକ ନୂତନ ଅଲୋକ ରେଖାର ସମ୍ମାନ ଦେବ ଏଥିରେ ସନ୍ଦର୍ଭ ନାହିଁ ।

ମୋତେ ଭଲ ଲୁଗେ

ଶ୍ରୀ ସଦୁନାଥ ଦାଶ ମହାପାତ୍ର ।

ମୋତେ ଭଲଲୁଗେ ଶୁଦ୍ଧନା ରୂପରେ

ଲୁଚୁକାଳି ନେଳିବାକୁ,

ମୋତେ ଖର୍ଷି ଲୁଗେ ସଜଫୁଟ୍ ପୂଲୁଁ

ସଜମଧୁ ପିଇବାକୁ;

ଅତ ସୁଖ ଲୁଗେ ମଳୟ ପବନ,

ଭର ଭଲ ଦିଗେ ନାଲିଆ ଗଗନ,

ଭଲ ଜାଗେ ଅତ ଶୋହଳ ବୟସୀ

ଗୋର ଦେହ ଛାଇବାକୁ ॥ ୧ ॥

ମୋତେ ଭଲଲୁଗେ ନର, ପୋଖରୀର

ପୀର କୁଳୁ କୁଳୁ ପାଣି,

କୁଞ୍ଚ ସ ପଢିତା ଭର ଭଲ ଲୁଗେ

ପାଖେ ଯଦ ଥାଏ ରଣୀ;

କହୁଆଏ ଧୀରେ ମିଳନର କଥା,

ଗତ ଅଞ୍ଜଳର ଅବୁଝ ବାରତା,

ଭର ଭଲ ଲୁଗେ ଶୁଣିବାକୁ ତାର

ଅରମାନ-ମିଶା-ବାଣୀ ॥ ୨ ॥

କରେ ମୁଁ ଆଦର ଶୁଦ୍ଧନା ରୂପରେ

ହିପି ହିପି ସରୁ ମେଘ,

ଭର ଭଲପାଏଁ ମଳୟ ସହିତେ

ପରଶିବାକୁ ମୋ ଦେଗା;

ମନ ଭରଦିଏ ପ୍ରଭାତ କିରଣୀ,

ଭାତ ଦିବସର ମଧୁର ମିଳନ

ଭଲ ଲୁଗେ ଭର, ନାଲ ଦିନହରେ

ଅସିଲେ କାଳିଆ ମେଘ ॥ ୨ ॥

ଅତ ଭଲ ଲୁଗେ କବିତା ଦାଳାର

ମଧୁର ସରସ ଛନ୍ଦ,

ତକାଇନା ରୂପରେ ପବନ ବହିଲେ

ଅସେ ପେବେ ମଧୁ ଗନ୍ଧ,

ଅତ ଭଲ ପୁଣି ସବୁଠୁ ସରସ

ମଶାଣି ପଦାର ପରମ ପରଶ

କଗତତା ନୁହେଁ ସପନ ରଇଜ

ମଣିଷ ଯେ ସବୁ ଅନ୍ତ ॥ ୪ ॥

ଏହିକି ହବାର ଥିଲା

ଶ୍ରୀ ବଣୀଧର ଭୁବନ୍ଦୀ ।

ଗୋଟିଏ ନୃତ୍ୟ ପର୍ବତୀର ସପାଦକଙ୍କ ପାଖରୁ
ଲେଖାର ତାଗିଦା ପାଇ ତରୁଣ କଥାଶିଳ୍ପୀ ହିଂଶକର
ଲେଖିବସିଲା ଗୋଟିଏ ଛୋଟ ଗର୍ଜ । ଅଜ କୁ ତାର
ଗନ୍ଧର ନାଦିକା ତାର ସେଇ ତରପରିତତା ମାନସୀ
ହୁଲତା ନୁହେଁ, ସେ ହେଉଛି ତା ପାଖ ପଡ଼ିଥା ଘରର
ନବାଗତା ପ୍ରତିବେଶିନୀ ମୀନାଶୀ — ଯାହା ସମ୍ଭୂତ ଗତ
ପନ୍ଦର ଦିନ ଧରି ତାର ଅନେକ କିଛି ଅପ୍ରତ୍ୟାଗିତ ଘଟଣା
ଘଟି ଯାଇଛି ।

ପଦବଦିନ ତଳର କଥା — ସେ ଦିନ ହିଂଶକର
ମୀନାଶୀକୁ ହଠାତ୍ ଦେଖିବାର ସୁଯୋଗ ପାଇଲା
ସଧାର ଏକ ସଲକ୍ଷ ଅବଗୁଣନ ତଳେ । ସେତେବେଳେ
ସ୍ମୀକର ଶେଷ ଆହ୍ଵା ପୁରୁଷା ପୃଷ୍ଠରୁ ବିଲାନ ହେବା
ଉପରେ । ସର ପଛପଟ କୁଥୁ ମୁଲରୁ ମୀନାଶୀ ପାଣି
ମାଠିଆଏ ନେଇ ଫେରୁଥିବାବେଳେ ହିଂଶକର ତାର
ଅଛି ନିମାଳିତ । ବାତାୟନ ଦେଇ ନିର୍ବିଷଣ କରୁଥିଲା
ମୀନାଶୀର ଲାଲାୟିତ ଗତ ଛନ୍ଦକୁ । ଶେଷ ରଣ୍ଟର କୃତିକ
ଅଲୋକରେ ମୀନାଶୀର ବିଷଷ ମୁଖମଣ୍ଡଳ ହିଂଶକରର
ଦୁର୍ବିକୁ ସଦେଶ୍ଵର କରି ତୋଳିଲା । ସେ ବୁଝିଧାରିନା
ପୂର୍ଣ୍ଣ ପୌଦନରେ ପଦାର୍ପଣ କରି ଯନ୍ମ ମୀନାଶୀର
ମୁଖଶାରେ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲତାର ସ୍ଵର୍ଗନ ବିକାଶ ନାହିଁ କାହିଁକି ।
କବି-କଳ୍ପନାରେ ସେ ମୀନାଶୀ ସମ୍ବନ୍ଧରେ କିଛି ଭାବ-
ବାକୁ ଯିବା ପୁରୁଷ ହଠାତ୍ ସେ ଲକ୍ଷ୍ୟକଳ କାହାର
ଅୟତ୍ତ ସକେତ ପାଇ ମୀନାଶୀର ଗତ ମନ୍ମହିତ ତହିଲ ।
ବାତାୟନ ଶାଖରୁ ଉଠିପାଇ ହିଂଶକର ସାବଧ ନିତାରେ
ନିର୍ବିଷଣ କରି ଦେଖିଲା ଅତୁରରୁ ଶାକୁଳ ବୃକ୍ଷ ପୁଷ୍ପ
ଛାପୁତଳେ ଗୋଟିଏ ଯୁବକ ମୀନାଶୀର ପ୍ରତା ॥ରେହୁଁ
ଅପେଷମାନ । ମୀନାଶୀ ଉପରି ଉପାଦିଏ ମଧ୍ୟରୁ ସଲକ୍ଷ

ରଙ୍ଗିର ନିକଟେର ଯିବା ମାତ୍ରେ ପୁଦର୍ଶନ ସୁକଳଟି
ମୀନାଶୀର କୁଞ୍ଚିତକାମଳ କର-ପଞ୍ଜିବାଟିକୁ ଗଣ୍ଠର ଅନ୍ତର
କିନତାରେ ନିଜ ହାତ ମୁଠ ଉପରେ ରୂପି ଧରିଲା । ତା-
ମାର ଦେଖାଗଲ ମିଳନ-ବ୍ୟାକୁଳ ଦୁଇଟି ତରୁଣଭରୁଣୀ
ମରମ୍ଭର ଉତ୍ସୁ-ସାନ୍ତିଧର ମଦର-ଶାଦକୁ ଯେପରି ପ୍ରାଣେ
ପ୍ରାଣେ ଅନ୍ତର କରି ଶେମାନ୍ତିତ ହୋଇ ଉଠିଲେ ।
କିନ୍ତୁ ତା ଖୁବ କଣ୍ଠିକ ପାଇ ॥ ହରିଶକର ଲକ୍ଷ୍ୟକଳ
କିଶୋର କିଶୋର ବୁଝିଟି ସେମାନଙ୍କ ହୃଦୟର ଭାବୋ-
ଛ୍ଲାସକୁ ନିବେଦନ କରୁଥିବାବେଳେ ବାହାରର ଦୁନ୍ତା
ଅତକୁ ଗୁହୁଁ ସେମାନେ ଯେପରି ମହିରେ ମହିରେ
ପାଇତର ଉତ୍ସୁକ୍ତି । ହରିଶକର ହୃଦୟର ଏହା
ତେମାନଙ୍କର ଗୋପନ ଅଭସାର । ଅଭି ସତକୁ ସତ
ମଳ କେତୋଟି ମୁହଁ ତ୍ରୀର ମିଳନ ପରେ ଦୁଇହୁଁ ଭାଜ-
ଶଙ୍କିତ-ସମ୍ପ୍ରଦୟ ପଦସେପରେ ପର୍ବୁରଟୁଁ ବିବାହ ନେଇ
ଅନୁଷ୍ଠାତ ହୋଇଗଲେ ।

ସେ ଦୁଇଟି ତରୁଣ ତରୁଣାକର ସ୍ବାବିଶ୍ଵର ଲକ୍ଷ୍ୟ
କରି ହରିଶକର ସେମାନଙ୍କର କୁଣ୍ଡ ଟଣ୍ଟୁ ସମ୍ବନ୍ଧରେ
ପେଉଁ କବି-କଳ୍ପନା କରୁଥିଲା, ତାହା ସେଇବିନ
ରହିରହିଁ ନିର୍ଭୁଲ ବୋଲି ପ୍ରମାଣିତ ହେଲା ସିତାର
ମୀନାଶୀର ସକରୁଣ ଅଞ୍ଜିନାଦର ଖୁବି ଶକ୍ତର ଦୁଇ
ତୋଟା ଓ କିଛି କବିତା ଲେଖୁଥିଲା, ଶୁଣିଗରିଲା ଯେପରି
ନିବାରୁଣ ବେଶାବାଦର ମାନଶାକୁ ଜଟା କରୁଥିଲା
ଶାପନ କରି ଉଷ୍ଣ କଣ୍ଠର ଉତ୍ସୁକ୍ତି ରେଖା । ପଟଙ୍ଗ-
କାଳୁ ହୁଏ ଶକ୍ତର ଧବିତ ମଠର ମଧ୍ୟ ଥିଲା ଦକ୍ଷତ
ନ୍ତରା କରି ତନର ପାରେ-ପାରେ - ତଥାଏ ତହିଁ ଅରବନ
ନାତ ପ୍ରତ୍ୟଶର ତାର ସତ୍ୟକାମାରଣ କରିବା ପାଇଁ
ସେ ଯେତେବେଳେ ଅନ୍ତରୁକ୍ତ କରିବାକୁ ଗାନ୍ଧି

ଶୁଣିଲ ଯେ, ମୀନାଷୀ କୌଣସି ଗୋଟିଏ ଅପରିଚିତ ସୁନ୍ଦର ସହିତ ମିଳାମିଶାକରେ ଆଉ ତା ସହିତ ଆସିଗୋପନ କରି କେଉଁଅଡ଼େ ପଲେଇ ଯିବାପାଇଁ ସେ ପେପରି ଏକ ସୁଯୋଗ ଖୋଜୁଛି ।

ଏହା ଉତ୍ତରେ ମୀନାଷୀ ସହିତ ତାର ଗର୍ବତ୍ୟ ଘନିଷ୍ଠ ହୋଇଥିଲେହେଁ ସେ ମୁଦ୍ରକଟି ବିଷୟରେ ସରି-ଶକ୍ତିର ସନ୍ଦେହସୁରୁ ଦେବାର ଅବକାଶ ମୋଟେ ପାଇନି । ଦିନେ ସଧା ବେଳେ କୁଞ୍ଚ ପାଖରେ ମୀନାଷୀକୁ ଏକୁଟିଆ ଦେଖି ସରିଶକ୍ତର ଫୁଲିଲ, “ ଗୋଟିଏ କଥାର ତୋତୁଁ ଉତ୍ତର ଗୁହେଁ ମୀନା ” । ମୀନାଷୀ ଦୃଷ୍ଟିର ତଳେ ମାତ୍ର ଶକ୍ତାବି ନ ଅଣି ସ୍ଥିର ଓ ମୌଳ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଅନେଇଲ ସରିଶକ୍ତର ମୁହଁକୁ । ପ୍ରକୃତ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ଦେବାକୁ ସେ ହସ୍ତ ।

“ ସେଇଯେ ବେଳେ ବେଳେ ଗୋଟିଏ ସୁନ୍ଦର ଅସ୍ତ୍ର ତୋ ସହିତ ମିଳାମିଶାକରେ ଗୋପନରେ — ” ମୀନାଷୀର ଦୃଷ୍ଟି ଅନନ୍ତ ହେଲା ।

“ ସଂକାର କରନା ମୀନା, ଟିକି ଉତ୍ତରଣ୍ଟି ପରି ତୋ ମୁହଁରୁ ମୁଁ ଉତ୍ତର ଗୁହେଁ । ତମ ଉତ୍ତରେ ପ୍ରକୃତ ସମ୍ବନ୍ଧ କ'ଣ ? ” ମୀନାଷୀର ଦୃଷ୍ଟି ମୁଖ୍ୟରି ଆନନ୍ଦ, ସେ ନାରଦ ରହିଲା ।

“ ଉୟ କରନା ମୀନା, ତୋ ମୁହଁରୁ ମୁଁ ସବୁ-କଥା ଜାଣିବାକୁ ଗୁହେଁ । ତୁ ଜାଣିନ୍ତି ଦାହାରେ ତା ବିରୁଦ୍ଧରେ କି ଫତ୍ତୟତ୍ତ ଗୁଲିଛି ” ଏହିକି କହି ସରିଶକ୍ତର ମୀନାଷୀର ଘୃଷ କେଶରୁଣିରେ ଥରେ ସଫେହରେ କରୁଣ୍ଣ କଲା ।

ମୀନାଷୀ ଠରେ ଅନେଇଲ ସରିଶକ୍ତର ମୁହଁକୁ କାତରତ କରି ଦୂର ଦୃଷ୍ଟିରେ । ତା ପରେ ସେ ଅଟ୍ଟେ ଅଟ୍ଟେ କହିବାକୁ ଅରମ୍ଭ କଲା, “ ଅମେ ଅତେ ଯୋଜି ପଡ଼ାରେ ହିଲୁ, ସେଇଟି ହୃଷ ସହିତ ମୋର ଜଣାଗୁଣା ହୁଏ । ସେ ଅମ ଘର ପ୍ରାମନାରେ ବିହୁରୁଳ । ଆମ

ଘରକୁ ବି ସେ ଆଗେ ବରବର ଯିବା ଆସିବା କରୁ-ଥିଲା, କିନ୍ତୁ ଖୁବି ଥରେ ଧମକ ଦେବାରୁ ସେ ଅଭି ଆସେନା । ସେ ମତେ ଭାବି ଜଳପାଏ । ” ଏହିକ କହି ସେ ରହିଯାଇ “ ଛେପ ତୋକିଲା । ‘ ତୁ ହୃଷକୁ ବିବାହ କରି ପାରିବୁ ମୀନା ? ’ କିଣ୍ଠି ସମୟ ଭାବି ହରିଶକ୍ତର ପୁଣି ହୃଷ କଲା । ମୀନାଷୀ ନାରଦ ରହିଲା । “ ପୁଣି ଫକୋର ? ଏଇଟାର ଯେ ତୋ ଜାବନର ଗୋଟାଏ ବଢ଼ି ପ୍ରଶ୍ନ । ମୁଁ ଯେତେବେଳ ପାରେ ତତେ ସାହାଯ୍ୟ କରିବି ।

— ସେ ରାଜ ହେଲେତ ?

— ତାକୁ ମୁଁ ରାଜ କରେଇବି । ଆଉ ସେ ଯେତେ ବେଳେ ତତେ ଅନ୍ତରେକ ଭଲପାଏ ସେ ରାଜ ହେବହୁଁ କିନ୍ତୁ ତୋ ଇଛାତା କ'ଣ ? ଦାବାଗୁଡ଼ିକ ପାରର ଅଳଗା ହୋଇ ତାକୁ ନେଇ କ'ଣ ତୁ ସୁଲା ହୋଇ ପାରିବୁ ? ”

— ପାରିବି ।

— ବେଶ୍ୟା —

ଏ ପ୍ରାୟ ହପ୍ତାକ କଥା ହେଲାଣି । ହରିଶକ୍ତ କୃଷର ମତ ନେଇ ସାରିଛି । ମୀନାଷୀକ ନେଇ ଘର ସଧାର କରିବାର ପରିକଳ୍ପନା ଅଜ ମୁର୍ମିମଣ୍ଡଳ ହୋଇ ଉଠିଥିବା ଦେଖି ଅସ୍ପଦ୍ୟ ଅନନ୍ତରେ ସେ ଅଧିର । ସେ ଉଦ୍‌ଗ୍ରୀବ ହୋଇ ପ୍ରଜାପାଦ କରୁଣ୍ଣ ମୀନାଷୀର ସଲକ୍ଷ ଅଗମନକୁ ।

ହରିଶକ୍ତର ଗନ୍ଧର କଥାବସ୍ତୁ ଏଇ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆସି ରହିଯାଇଛି । ବିପରୀ ଭବରେ ପରିସମାପ୍ତିଶ ହେବା ଉଚିତ ଏଇତାହୁଁ ତା ମନ୍ତ୍ରିଷ୍ଠ କେନ୍ଦ୍ରରେ ବାରମ୍ବାର ଅପାତ କରୁଛି । ବାସ୍ତବ ଚଳିଦିବେ ସେ ମୀନାଷୀ ସହିତ କୃଷର ମିଳନ କରାଇବହୁଁ । ସେ ମୀନାଷୀକି କଥା “ ଦଇଛୁ ଯେତେବେଳ ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ବିଧରୀଯୁଦ୍ଧ ସନ୍ତୁଷ୍ଟିନାମ୍ବାଦୁ ହେବାକୁ ହେବା ଉଚିତ ଏଷେଷରେ ସେ କିଛି ନାହିଁ ଦେଖେଇବାକୁ ଗୁହେଁ । କଥାବସ୍ତୁ

କୌଣସି ବରଟ ସମ୍ପର୍କ ସୃଷ୍ଟି ନ କଥ ମନ୍ୟାହିଁର
କ୍ଷେତ୍ର ଆଶ୍ରମରେ ସେ ଗଞ୍ଜିର ସମାପ୍ତି କହିବାକୁ
ରହେଁ । ତା ଆଖି ସାମନାରେ ଥରେ ନାଚ ଉଠିଲା
ନିର୍ମାତାତା ମୀନାଷୀର ବେଦନା-ପାଶୁର ମୁଖ୍ୟରେ । ଭଲ
ପାରବାର ଉଦ୍‌ବାସ ଆଶାକୁ ଦମନ କରି ମୀନାଷୀ କଣ
ଛଞ୍ଚିକୁ ହିତାଶ କହିପାରେ ? ଏଇଟା କ'ଣ ସମ୍ଭବ ?
ନା-ନା, ମୀନାଷୀ କେବେଁ ଏତେ ବଢ଼ ନିଷ୍ଠୁର କାର୍ଯ୍ୟ
କରି ପାରେନା । ହରିଶଙ୍କର ବ୍ୟକ୍ତିବ୍ୟୁତ ହୋଇ ପଡ଼ିଲା ।
ସମାପ୍ତିର କୌଣସି ଗୋଟାଏ ତଥ୍ୟେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେ ଠିକ୍
କରି ପାରିଲାନି ।

ବାହାରେ କାହାର ପଦଶବ୍ଦ ଶୁଣାଗଲା । ହରିଶଙ୍କର
ଭାବନାବିରତ ହୋଇ ପଚାରିଲା, “ କିଏ ? ”

“ମୀନାଷୀ — ”

“ ଓଁ, ମୀନା, ଆ—ଉତ୍ତରକୁ ଆ । ”

ଘର ଉତ୍ତରର ସଫେଦ ଦେବାଳିଗୁଡ଼ାକ କମା-
ନ୍ଦ୍ରୟୁ ହାପ୍-ସା ଅନ୍ଧାରେ ରେଣ୍ଡାଇ ହେବେଥାଏ ।
ମୀନାଷୀ ସବ୍ବକୋତ ବୋଧକଳା । ଆ—ମୀନା ! ଲେଖି-
ବାରେ ବ୍ୟପ୍ତରହୁ ବିଭାବ ଲଗା ହୋଇ ପାରିନି । କଣ
କହିବାକୁ ରହୁଛୁ ? ମୀନାଷୀ ସେତେବେଳକୁ ଲିତକିମୁ
ଅସି ହରିଶଙ୍କରର ଟେବୁଲ ପାଶରେ ଛାଡ଼ା ହୋଇ ସାର-
ଥିଲା । ଅଧାରରେ ମୀନାଷୀର ମୁହଁଟା ଅଶ୍ଵିନ୍ଦ୍ର ଦେଖା-
ଯାଉଥାଏ । ଅସହ୍ୟ ପରିଶାରର ଅଧୀର ହେଲାପରି
ଅଶ୍ଵିନ୍ଦ୍ର ରାଗିଣୀରେ ସେ କହି ଉଠିଲା, “ କୁଷ୍ଟକୁ ମୁଁ
ଦିଲ କରି ପାରିବନି ହୁବୁଇଲା । ”

ପ୍ରକାଶମାନ ନିର୍ଦ୍ଦିଶୀ ଅଶ୍ରୁତ୍ୟାଶିତ ଭାବରେ ଟେଲେ
ସପର୍ବତ ହୋଇ ଅଳସ୍ତ ପେନୋଛୁାସ ସୃଷ୍ଟି କଲ୍ପି-
ପରି ହରିଶଙ୍କରର ମର୍ମସ୍ତ କେନ୍ତା ହଂକୁତ ହୋଇ-
ଉଠିଲା ମୀନାଷୀର ଅବାନ୍ତର ବାକ୍ୟାପାତରେ ।

ପାରିବୁନ କ'ଣ ମୀନା ? ” ହରିଶଙ୍କରର ନିଶ୍ଚର୍କ
ହୋଇ ଅସ୍ତିତ୍ବ ପରି ହେଲା ।

“ ମୁଁ ପାରିବିନ ହୁବୁଇଲା । ଅଗରୁ ଏହା
ଜଣିଥିଲେ ମୋଟ ତା ସଙ୍ଗେ ମିଶି ନ ଥାନ୍ତି । ସେ
ଗୋଟିଏ ମରୁଆ । ମୁହଁଟାଏ ମଦ ଘିର ସେ କାଲି ଅସ୍ତି-

ଥିଲା ମୋ ପାଶକୁ ” ।

ପରୁମୁଗ୍ରେ ଅନ୍ତରର ଚରନ୍ତର ଆକାଂହା ପଶରବ
ସ୍ବିକାର କରିଛୁ ନିଷ୍ଠୁର ମନର କଠୋର ଶାସନରେ ।

ଏଠି ବା କାହିଁକି ତାର ବ୍ୟକ୍ତିମାତ୍ର ହେବ ? ମୂରକ
ପୁନର ଆବେଗରେ ଯଦି ବା ସେ ଟିକିଏ ମଦ ଚିକ-
ଦେଇଛୁ ଏହା ନୁହୁଁ ଯେ ସେ ଗୋଟାଏ ତରେ ଦୟାନା ।
ଦୂରିଶଙ୍କର କିନ୍ତୁ ଶୁଭ ପାରିଲାନି । ସେ ନିବାଳ ହୋଇ
ଅନେଇ ରହିଲା ମୀନାଷୀର ମଳିନ-ପାତ୍ର ର ମୁହଁକୁ ।

“ ମତେ କ୍ଷମାକର ହୁବୁଇଲା ” । ମୀନାଷୀ
କଣ୍ଠରେ କନ୍ଦନୋଡ୍ଦ୍ଵାସ ।

“ ହରିଶଙ୍କର ବାବୁ ” । ବାହାର, ଗୋଟିଏ ଶିର୍ଷ୍ଟ
ତେବୁଁ କଣ୍ଠର ଆବାଳ ଅସିଲା । ‘ହରିବାବୁ ଏ କଣ ?
ଅଂଧାର ଘରଟାରେ ଏକୁଟିଅ ଦସି କ'ଣ କରିଛନ୍ତି ?
ଟିକିଏ ହେଲେ ସୋର ଝିବଦ ବି ନାହିଁ ।’ ନବାଗଢାଟି
ଦରଜା ମୁହଁରେ ପ୍ରଦେଶ କରୁ କରୁ କହିଲା ।

ହରିଶଙ୍କରର ଭାବନା କେନ୍ଦ୍ରିତ ହେଲା ହୁଲତାର
ଆବାର୍ ଦରେ । “ ବସ ପୁଲତା ! ” ତା କଣ ଶବ୍ଦକାନ୍ତି
ହୁଲତା କିନ୍ତୁ ଦସିଲାନି । ତା ପୁଲରୁ ତା
ଦୃଷ୍ଟି ଅକୁଣ୍ଠ ହେଲା ଦଶ୍ମାୟିମାନା ନିରାକର ଶୁଦ୍ଧ-
ଦ୍ୱାଦ୍ସଟି ପ୍ରତି ଶୁଦ୍ଧାତିଦିଷ୍ଟି ଯେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଶୌକିନି
ତାକୌଣସି ନାହର ତିଥ ଏ ସନ୍ଦେହ ତାର ରହିଲାନି ।
ସେ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ କଷ୍ଟରୁ ନିଷ୍ଠାନ୍ତ ହେଲା କେବଳ
ଏତବି କହିଦେଇ, “ କ୍ଷମା କରିବେ ହରିଶଙ୍କର
ବାବୁ, ମୁଁ ଜଣି ନ ଥିଲି ଅପଣ ଏତେ ବ୍ୟକ୍ତ ଅଛନ୍ତି
ବୋଲି । ”

“ ପୁଲତା , ପୁଲତା ଶିଶୁ ଶୁଶ ପୁଲତା, ହରିଶଙ୍କର
ତିଜ୍ଞାର କରୁ ଦର ଉତ୍ତର ବାହାର ଅସିଲା ଧାକୁ,
ପୁଲତା କିନ୍ତୁ ସେତେବେଳକୁ ଅନୁଭବ ଦାନାହୃତ
ଅଂଧାର ଉତ୍ତରେ ଥିଦୁଶ୍ୟ ହୋଇ ପାରେ ଥିଲା ।

ହରିଶଙ୍କର ବିଶୋଭତ ମନ ନେଇ ଘରରକୁ
ପେରିଅସିଲା । ତା ମନ ଉତ୍ତରେ ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ପ୍ରେସ୍
ଇଲେ, ପୁଲତାର ଏପରି ନାଲାଯିନୀର କାରଣ କ'ଣ ?
ମୀନାଷୀର ଭାବୁରୁ ତାକୁ ଥିବ ସବନ୍ଦୟ କରି

ତୋଳିଥାଏ, ତେବେ ତାହାହିଁ ହେଉ । ପ୍ରେମଟାକୁ ଯେଉଁ ନାହିଁ ଏପରି ହାଲକା ମନେକରେ, ତା ସେ କରୁ ତା ସାଙ୍ଗରେ ମୋର କୌଣସି ସମ୍ବନ୍ଧ ନାହିଁ । ଯାହାଙ୍କ ଦିବାର ଥିଲା ତାହା ଯଥାର୍ଥ ମୁନ୍ଦୁଭିତର ହୋଇଛି । ସୁଲଜ୍ଜା ସହିତ ମୋର ବିଜ୍ଞେଦ ମୋଟେ ଅନୁଭ୍ୟାଗିତ ନାହିଁ ।

ସୁରି ଶକ୍ତର ଭାବନା ଦ୍ୱାରା ଶୈଳୀ ମୀନାଷୀର ପଦିଏ ଦରଦରର କଥାରେ, “ମୁଁ ଯାଉଛୁ ହତିରୁଇ”

“ଯା-ଯା ତୁ ମୀନାଷୀ । ତମମନଙ୍କ ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣରେ ଅଛି ମୁଁ ଏଇ ପ୍ରତିମ ଜାଣିଲି ତମେମାନେ ଏତେ ନିଷ୍ଠୁର ବୈରପାର ଦୋଳ ।”

କୋଣକ କଳାମଣ୍ଡଳର ଅନୁଷ୍ଠାନ ଲିପି

(ପୂର୍ବ ପ୍ରକାଶିତ ପରେ)

ଉଦେଶ୍ୟ ଓ ଲକ୍ଷ୍ୟର ବିପ୍ରତିକ - ବିବୃତି :—

୧ । ସଂଗଠନ :— ଏହି ପ୍ରତିଷ୍ଠାନର ଉଦେଶ୍ୟ ଓ ଲକ୍ଷ୍ୟରେ ଯେଉଁ ଉତ୍ତାଶା ରହିଛି ତାହା ସୁଦୂରପ୍ରସାରିତ । ତେଣୁ ଏକ କହାନୀ ଶକ୍ତିକାଳୀ ପଶିବାର ପାଦକ କର୍ମଦା ପ୍ରତ୍ୟେକନି । ଏହାର ସୁଦୂରପ୍ରସାରିତ କ୍ଷେତ୍ରରେ ନିମନ୍ତେ ହେଲାଜନ ଅନୁଷ୍ଠାନର ଶାଖା ସମିତି ସଗଠିତ ହେବ । ଅର୍ଥକ ଅବସ୍ଥାର ଉତ୍ତାଶା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଏହାର କ୍ଷେତ୍ରକାଳାପ ଓ କର୍ମପ୍ରସାଦ ପାତ୍ରର ପଢ଼ିଲେ ଅପ୍ରସ୍ତୁତ କେନ୍ତେ ଦୃଢ଼ିକରେ ଶାଖା ଖୋଲାଯିବ ଏବଂ ଶାଖା ସମିତି ହୋଇବା କରିବି ।

୨ । ଦ୍ୱେଷ ପ୍ରତ୍ୟେକରେ ସହଯୋଗିତା :— କେବିଳ ଦ୍ୱେଷ ପକ୍ଷର କୁଟୁମ୍ବର ସମୟ ସମ୍ବୂଦ୍ଧତା କାର୍ଯ୍ୟର ପରିବଳନା ଅବସ୍ଥା । ତେଣୁ ଏହି ପ୍ରତିଷ୍ଠାନଟି ଦେଖାଇବି ଦ୍ୱେଷକ ଘଲ ଗଠନ କରି ଦ୍ୱେଷ ପ୍ରତ୍ୟେକର ସମ୍ବନ୍ଧରେ କରିବ । ସମ୍ବୂଦ୍ଧ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠର ଅର୍ଥକ ସାମ୍ରାଧ୍ୟହିଁ ଯଠଥିଲୁଁ ନ ହେବୁ — ସେଥିମାର୍ଯ୍ୟ ଏହି ପ୍ରତି-

ନରବ ପଦମେପରେ ଆସ୍ତେ ଏହୁ ବାହାରିଆସିଲା ମୀନାଷୀ । ମୀନାଷୀର ପ୍ରମୁଖ ପରେ କାହାର ନିର୍ଜନତା ହରିଶକ୍ତରକୁ ଦ୍ୱିଗୁଣିତ ଭାବରେ ଭୁତେଜିତ କରି ତୋଳିଲା । ସେ ସୁଲଜ୍ଜା ଓ ମୀନାଷୀର ଚରିତକୁ ବିଶେଷଣ କରି ଦେଖିବାକୁ ତେଣୁକଲା ନାହିଁ ଅନୁଭବ ନିଗୁଢ଼ିତମ ରହସ୍ୟକୁ । କିନ୍ତୁ ବାରମ୍ବାର ତା ମନରେ ଏକହି ପ୍ରମୁଖ ଉଠିଲା, ଯାହା ହେଇଛି ତା କ'ଣା ଠେକ୍ ହୋଇଛି ? ପ୍ରକୃତରେ କଣ ଏହାହିଁ ହବାର ଥିଲା ?

ତା ପରଦିନ ସୁରି ଶକ୍ତର ଅତି ପ୍ରତିଷ୍ଠର ଉଠି କାଲିକାର ପରିକଳ୍ପିତ ଗର୍ଭଟିର ଶିରେନାମ ଲେଖିଲା । “ଏହିବି ହବାର ଥିଲା ?”

ଶ୍ଵାନ ଅର୍ଥ ସଗ୍ରହ କରିବ । ବିଶେଷ କୃତବ୍ୟାତା ଲଭିବା ପାଇଁ ଏ କଗରେ ସେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ପ୍ରତ୍ୟେକି ରହିଛି, ଏହି ପ୍ରତିଷ୍ଠାନଟି ସେ ସୁରିର ଶୃଙ୍ଖଳିତ ଓ ସୁନିୟନ୍ତିତ କରିବ ଏକ ଏକ ଧାରାବାହୁକ ସ୍ମୃତରେ ପ୍ରବାହିତ କରି ନେଇଯିବ, ଯେପରି କି ସମୟ, ଶକ୍ତି ଓ ଅର୍ଥର ଅପରିବିବାର ନ ହୁଏ ।

୩ । ଅର୍ଥ :— ସଭ୍ୟ ଗ୍ରହଣ ସମୟରେ ଏହି ପ୍ରତିଷ୍ଠାନଟି କିମ୍ବା ଅୟ କରି ପାରିବ । ଜନତାର ସହାନୁଭୂତି ଓ ସାହାଯ୍ୟ ପାଇ ପାରିଲେ ଏହିପ୍ରତିଷ୍ଠାନଟି ଉଦ୍ଦାର-ନେତ୍ରକ ହୋଇ ପାରିବ । ତେଣୁ ଏହାର ସହକାରୀ ସ୍ବଭ୍ୟ ହେବା ନିମିତ୍ତ ବାର୍ଷିକ ଏକଟଙ୍କା ଲେଖାଏଁ — ଅତ୍ୟନ୍ତ ମୁଲୁକର ଗୁମା ଧାର୍ମ କରିଗଲ । ଏହି ସମିତିର ସହକାରୀ ସଭ୍ୟମାନେ କେତେବୁଦ୍ଧିରେ ସୁନ୍ଦର ଓ ସୁଯୋଗ ପାଇବେ । ସାଧାରଣ ସଭ୍ୟ ହେବାଲାଗି ବାର୍ଷିକ ଟ ୨୯ ଲେଖାଏଁ ଗୁମା ଦେବାକୁ ଦେବ । ଗାନ୍ଧୀସିକ କିଷ୍ଟ ଦ୍ୱାରାବରେ ଏହି ଗୁମା ଦୁଇଥରରେ ଅଦ୍ୟାତ୍ମ ହେବ ।

ସାଧାରଣ ସଭ୍ୟମାନେ କୁବିର ସାଧାରଣ ସୁଚିଧା ଓ ସୁଯୋଗ ପାଇ ପାରିବେ । ବିଶିଷ୍ଟ ହୀନା କୌତୁକ ଲାଗି ଭନ୍ନ ଭନ୍ନ ହାରରେ ଗୁନା ଧ୍ୟାନ କରାଯିବ । ଏହି ପ୍ରତିଷ୍ଠାନଟି ଗୁନାର ଥାଏ ବିଧିରେକେ ସାଧାରଣ ଓ ବିଶିଷ୍ଟ ଫିୟାକଲାପ ଧାର୍ଯ୍ୟ ହେଲେଇ ପ୍ରଥମଥର ବହୁବିହମାନରେ ଏବଂ ତେଣିକି ପ୍ରତିବର୍ଷ ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ପରିମାଣରେ ଅର୍ଥିକ ସାହାଯ୍ୟ ପାଇବାର ଆଶାରଖେ । ଆହୁରି ମଧ୍ୟ ଏହି ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ ପୃଷ୍ଠାଯେଥକ ଓ ଶୁଣିବାରେ ଗୁଣଙ୍କ ଗୁଣଙ୍କ ଥାଏ ସର୍ବତ୍ର କରିବ । କୃଷ୍ଣଜୀତ ଓ ପ୍ରସଜାତ ଦ୍ୱାରା ମେଲାର ଯୋଗାତ କରି ଏବଂ ଅରନ୍ୟ, ନୃତ୍ୟ, ଗୀତ ପ୍ରଭୃତି ପ୍ରଦର୍ଶନ ଦେଖାଇ ଏହି ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ ଅର୍ଥ ସର୍ବତ୍ର କରିବ । ପୁସ୍ତକ ଓ ମାସିକ ପଦିକା ପ୍ରକାଶ ଯୋଗୁଁ ଏହାର ଆୟ ଦୋଇ ପାରିବ । ଉଦେଶ୍ୟ ବିଶେଷ ଲାଗି ଏହି ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ ପୃଥକ ଗୁନା ଯୋଗାଡ଼ି କରିବାର ଚେଷ୍ଟା କରିବ ।

୪ । ବାଣୀ ଲିଖିତ ଆଦର୍ଶ ଅନୁସରଣ :— ବ୍ୟାପକ ଭ୍ରମରେ କୁଣ୍ଡି, ବ୍ୟାୟାମ ଓ ସାମାଜିକ ଉନ୍ନତି ବିଷୟକ ଶିକ୍ଷା ଦେଇ, ତରକ ବିତରକ ସର୍ବ, ବନ୍ଦୁତା ଓ ପ୍ରଗରହାର ସମାଜର ବିବେକ ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ ଏବଂ ସତ୍ୟତା, ଅନନ୍ତ, ସୁରୁଚି ଓ ସୌଦର୍ଯ୍ୟାନ୍ତରୋଧ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ କରି କୋଶଳ କଳାମଞ୍ଚକ ଶାଶ୍ଵତ, ମାନସିକ, ନୈତିକ, ଅଧ୍ୟାତ୍ମିକ, ସାମାଜିକ ଓ କୃଷ୍ଣ-ଶେଷରୁ ଦାରଦ୍ୟ, ମଳିନତା, ଦୃଷ୍ଟି-ଭଙ୍ଗର ଫଳାନ୍ତା, କୁଣ୍ଡାର ଏବଂ ଅସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟର ଦୂରକରଣ ଚେଷ୍ଟା କରିବ ଦିନ୍ଦ୍ରାର କି ବାଣୀର ପ୍ରତି ଏହାର ଗତିସ୍ୟମ୍ୟ ଅଦ୍ୟାହୃତ ରହେ ।

୫ । କୁବି :— ବିଜ୍ଞାନ ପାଞ୍ଜାର ହାଉସର ପଛ ପଛ ପାଞ୍ଜାରରେ ଏକ ସୌଧ ନିର୍ମଣ କରିବା ପାଇଁ ଏହି ପ୍ରତିଷ୍ଠାନର ଏକ ପ୍ରସାଦ ଅଛି । ଯେଥରେ ସଭ୍ୟମାନେ କୁବିର ସୁବିଧା ପାଇ ପାରିବେ । ଖେଳ ଓ ହୀନା ସଫର୍ଣନର ମଞ୍ଚ ହୁଏ ଓ ମୁକ୍ତାକାଶ ତଳେ ଜନସବ୍ରର ଅୟବେଶନ ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ଏହି ଅଞ୍ଚଳିକାଟି ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇପାରେ । ଜନସବ୍ର ଓ ଶ୍ଵେତର କୌଣସି ଅନୁଷ୍ଠାନରେ ବ୍ୟବ-

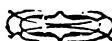
ହାର ନିମନ୍ତେ ଏହି ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ ସମୟ ବିଶେଷର ଦର୍ଶନ ମଞ୍ଚ, ଖେଳ ପଡ଼ିଆ, ରଙ୍ଗମଞ୍ଚ ଓ ପ୍ରେସକାଗାର ଷ୍ଟେଟ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷକୁ ଶୁଣିଦେବେ । ଆଉ ମଧ୍ୟ ଏହି ସମିତିଟି କୁବରେ ବିଶିଷ୍ଟ ରାଜ ଅତିଥିମାନଙ୍କୁ ସବର୍ଧନୀ କରିବ । କଳାମଞ୍ଚକ-ଅଞ୍ଚଳିକାର ପଣ୍ଡାଡ଼ିଭାଗରେ ଦୁଇଟି ପୁଟେବଳୁ ପଡ଼ିଆ, ଏହି ଦୁଇଟିର ମଝରେ ଗୋଟିଏ ଫିଲେଟ ପିରି ଏବଂ ସମ୍ମନରେ ଟେନିଶ୍ କୋର୍ଟ ଭଦ୍ରୀନ ରହିବ । କଳା-ମଞ୍ଚକ-ଅଞ୍ଚଳିକାର ଏକ ପାର୍ଟ୍ ରେ ରଙ୍ଗମଞ୍ଚ . ଓ ପ୍ରେସକାଗାର ଏବଂ ଅପର ପାର୍ଟ୍ ରେ ଛାଦି-ବିଶିଷ୍ଟ କ୍ଲାସ-ରେକେଷ୍ସ କରିବି ରହିବ । କଳାମଞ୍ଚକ ଠଣଳ-ପଡ଼ିଆର ଘୁରାଧାରେ ବ୍ୟାର୍ଟ୍ସିପ୍ ରାନ୍ ଟ୍ରେଳ୍ (ଡୌଙ୍ଗେର ମାସ) , କରିବାର ଆଶା ରହେ । ଏଠାରେ ଲଙ୍ଘି ଓ ନାଇ ଲଙ୍ଘ ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଏଥେଲେଟିକ୍ ଖେଳ ପାଇଁ ଗଣ୍ଡ ପ୍ରତିକ ନାନା ପ୍ରକାର ବିଦେଶୀ ରହିବ । ସଭ୍ୟମାନଙ୍କ ପାଇଁ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ଇନ୍ଦ୍ରିୟର ଗେମ୍, ପୁସ୍ତକ ପୁସ୍ତିକା ଏବଂ ମାସିକ ପର୍ଦିକାର ସୁଚିଧା ରହିବ ।

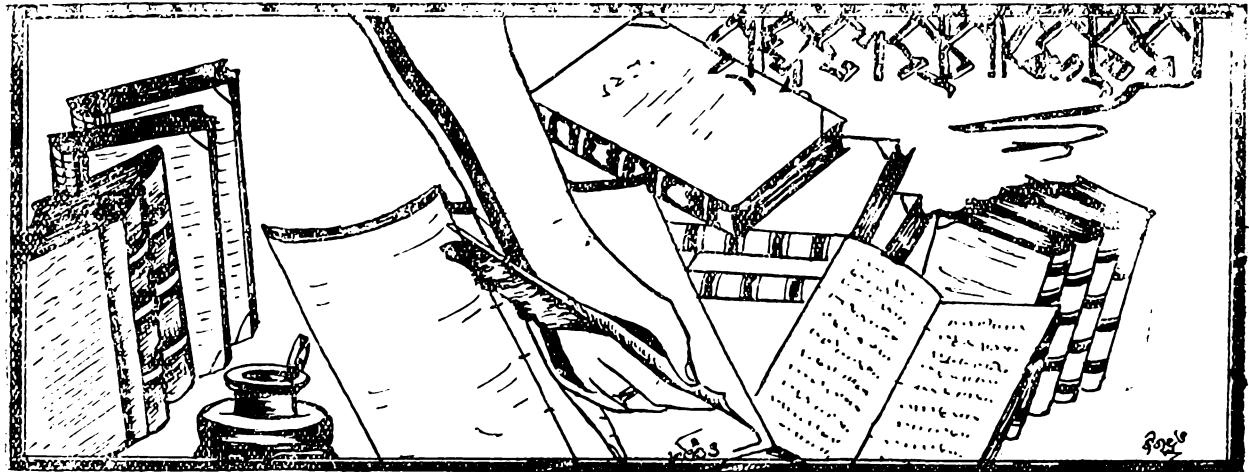
୬ । ଏଥେଲେଟ୍ ଓ ବ୍ୟାର୍ଟ୍ସିପ୍ :— ବ୍ୟପକ ଅର୍ଥରେ ଶାସ୍ତ୍ରକ ବ୍ୟାୟାମ ଶିକ୍ଷା କହିବାର ତରିକ ଓ ବ୍ୟକ୍ତିଗୁଣ ଗଠନର ଶିକ୍ଷାହୁଁ ବୁଝାଏ । ଏଥେଲେଟ୍ ଏବଂ ଷ୍ଟେଟ୍ସିପ୍ ହାର ଏଥେଲେଟ୍ରେ ଶାସ୍ତ୍ରକ ଗଠନ ଉନ୍ନତ ଓ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ହୁଏ, ଏହି ସୁବିଧା ରହିଛି । ପୃଥିବୀର ଯେତେ ସଭ୍ୟଦେଶଗୁଡ଼ିକ ଏହା ଭିନ୍ନରେ ସବିଭବନ ମନୋନବେଶ କରନ୍ତି । କେତେ ବର୍ଷ ତିଲେ ଆମ ଦେଖିବାର ମଧ୍ୟ ଗାଆଁରେ ଗାଆଁର ପ୍ରତିକାର ଯେ ଆମାର ସେ ସବୁ ଆମାତାରେ ଗାଆଁର ପୁବକଗଣ ମଲ୍ଲେସନ, ଭିଲିଙ୍ଗନ, ଲାଠିଓଗଳ ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଖେଳ କୌତୁକର ମାତି ଭିତ୍ତିରେ ! ସାରା ଦେଶରେ ବ୍ୟାୟାମ, ଏଥେଲେଟ୍ ଓ ଖେଳର କରିବାକୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନର ନିର୍ମାଣ ରହିବ । କେନ୍ଦ୍ରୀ ଆମ୍ବ କର ଏହି କିମ୍ବା କିମ୍ବା ତାର କିମ୍ବାକଲାପ ଗୁଡ଼ିକୁ ସାବ ରାଜ୍ୟର ବିଷ୍ଟୁଳ କରିବିବ । ଖେଳ ପ୍ରତିଯୋଗିତା ପ୍ରତିକାର ପରିଗୁଲନା କରି ଏହି ସମିତି ପୁବକମାନଙ୍କର ମନରେ ହୀନାନ୍ତର ଅଭିବାର

କେଣ୍ଟା କରିବ ଏହି ବୟସମାନଙ୍କୁ ନିୟମିତ ବ୍ୟାୟାମ
ଦ୍ୱାରା ଶାସ୍ତ୍ରରିକ ଓ ମାନସିକ ସ୍ଥୁର୍ତ୍ତ ଅବ୍ୟାସିତ ରଖିବା
ଦିଗରେ ଉତ୍ସାହିତ କରିବ । ଏହିରୁପେ ଜନଶରୀରଙ୍କୁ
ଲୁହ ଜୀବନ ନିର୍ବାହୀ କରିବାରେ ଶିକ୍ଷା ପାଇବେ

ଏବି ଜାତିର ଶାସ୍ତ୍ରରିକ ଓ ମାନସିକ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ
ଅସିବ । ଏହି ସମିତିଟି ସାଧାରଣ ଖେଳ ଓ କ୍ରିଡା
ଦଖଲରେ ସନ୍ତୁରଣ, ନୌକା ରୂପରେ ଏବଂ ଜୀମନିଷିଙ୍କ
ପ୍ରଭୃତିକୁ ଉତ୍ସାହିତ କରିବ ।

(କ୍ରମଶଃ)

ଇଂରେଜ ପ୍ରାହିତ୍ୟର ଗତିଧାରା (୪)

ଶୁକ୍ରଦେବ; ଶର୍ମ

ନବ ଜ୍ଞାନାଳ୍ଲକ । (ପୃଷ୍ଠାକାଣିତ ଉତ୍ତର)

ନାଟ୍ୟକଳା

ଜ୍ଞାନପ୍ରାଚାର ଫଳରେ ଓ ସମାଜରେ ମଧ୍ୟବିତ୍ତ ଶ୍ରେଣୀର ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଯୋଗେ ଇଂରେଜ ଜାତୀୟ ଜୀବନରେ ଯେଉଁ ବିଷୁଳ ଜାଗରଣ ଦେଖା ଦେଉଥିଲା ଓ ଜନ-ସାଧାରଣଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଯେଉଁ ଉନ୍ମାଦନା ପ୍ରକାଶ ଧାଇଥିଲା, ଜାହାର ପୂର୍ଣ୍ଣତମ ଅଭିଭ୍ୟନ୍ତ ରଙ୍ଗମଞ୍ଚ ବିନା ଅନ୍ୟତଃ ହୋଇ ନ ପାରେ । ଦେଶବିଦେଶର ସମାଗ୍ରେ ଜାଣିବାକୁ ଜାଣାଯୁତାର ଉଦ୍‌ବୋଧନରେ ଆପଣାର କର୍ମପ୍ରେରଣା ଲାଭ କରିବାକୁ ଓ ଜୀବନର ବହୁବିଧ କର୍ମ ସେବର ଅଭିଭାବକ ଲାଗି ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ରଙ୍ଗ ମଞ୍ଚ ଥିଲା ଏକମାତ୍ର ଅଣ୍ଣୁ । ରଙ୍ଗମଞ୍ଚ ଲୋକଙ୍କର ଆମୋଦ ପ୍ରମୋଦରେ ସହାୟକ ହେଲା; ଜ୍ଞାନାଲୋକ-ପ୍ରାଚ୍ଛ ଜନସାଧାରଣଙ୍କର ଛୁଟି କମେ ପରିମାଣିତ

ହୋଇ ଆୟୁଷୀଏ ଏବଂ ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସାହିତ୍ୟ ପ୍ରତି ଅନୁଶୀଳନ ପ୍ରକାଶ ପାଉଥାଏ । ପୁନଃ ନୁହେ ଅବଶ୍ୟକମାନ ଫଳରେ, ଜ୍ଞାନର ପରିସର ବୃଦ୍ଧ ହେବା-ଯୋଗୁ ଲୋକଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ କଳ୍ପନାବିଲାପିତା ସାତିଶୟ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରାଯାଉଥିଲା । ଜାତୀୟ ଜୀବନର ଏ ସମସ୍ତ ଶାବଶ୍ୟକ, ଲୋକମାନଙ୍କ ଏ ସକଳ ପିପାସା କେବଳ ରଙ୍ଗମଞ୍ଚ ମେଣ୍ଟାର ପାରୁଥିଲା । ତେଣୁ ଏ ସ୍ମୃତି ନାଟ୍ୟକଳାର ଅଭ୍ୟନ୍ତ ଉତ୍ସାହ-ଆମେ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି-ବାକୁ ପାଇଁ

ଏଥିପୁର୍ବରୁ ଇଂରେଜ ସାହିତ୍ୟରେ ନାଟକ ଓ ରଙ୍ଗମଞ୍ଚ ଅତି ଅନୁନ୍ତ ଅବଦ୍ୱାରେ ଦଢ଼ି ରହିଥିଲା । ସବୁ ଜାତି ପରେ ଇଂରେଜମାନଙ୍କର ନାଟ୍ୟକଳାର ଆଦିମ ପ୍ରେରଣା ଧନ୍ୟରୁ ଉପରୁ ଲାଭ କରିଥିଲା । ଅଛି ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ନିକଟରେ ଲାଟିନ ଭ୍ରାଷ୍ଟରେ

ଲିଖିତ ବାଇବେଳ ଗ୍ରନ୍ଥ ଦୁଃଖୋମ ଥିବାରୁ ଗର୍ଜାର ଧର୍ମଯାଜକମାନେ ବର୍ଷର ପ୍ରଧାନ ପ୍ରଧାନ ଦିନ-ମାନଙ୍କରେ ଅଭିନୟ କରି ଧର୍ମଗ୍ରହଣ ଏକ ଏକ ଉଗଣ୍ୟାନ ସମବେତ ଶ୍ରୋତାମାନଙ୍କ ସମସ୍ତରେ ଦର୍ଶାଇ ସୁରଣ୍ଟ ବିଷୟକୁ ସ୍ଵେମାନଙ୍କର ଅଧିକ ବୋଧନମ୍ବ କରାଇଥିଲେ । ଏଥରେ ପ୍ରଥମେ ପ୍ରଥମେ ଅଭିନନ୍ଦା ମାନେ ମୂଳ ଅଭିନୟ କରିଥିଲେ; ପରେ ଅଭିନୟ ସହିତ ବିକ୍ରିବ୍ୟ ଯାଗ କରାଗଲା । ଏହି ଧର୍ମମୂଳକ ନାଟକ ଓ ମିରାକ୍ଲୁ (mystery) ବା ରହସ୍ୟ ନାଟକ ଆତିଥୀ ବ୍ୟାକ୍ରମାନଙ୍କ ପ୍ରଥମ ଅଭିନ୍ଦନରେ ଛାପିଛି । ଏହି ନାଟକ ରୁତକ ସାଧାରଣତଃ ଗର୍ଜା-ମଧ୍ୟରେ ଅଭିନାତ ହେଉଥିଲା ଏବଂ ଏଥରେ ପ୍ରାୟୋଜନିକ ଧର୍ମଯାଜକମାନେ ଅଭିନୟ କରୁଥିଲେ । କ୍ରମେ ଏହି ଯାତ୍ରା ଗର୍ଜାର ଏକ ଅନୁସର୍ଜନକ ଅନୁଷ୍ଠାନରେ ପରି ଶବ୍ଦ ହେଲା । ଏହା ଅଭିନୟ ଲୋକଟ୍ରେ ସ୍ଵେଚ୍ଛାରେ ପରି ଶବ୍ଦ ହେଲା । ଏହା ଅଭିନୟ ଲୋକଟ୍ରେ ସ୍ଵେଚ୍ଛାରେ ଧର୍ମଯାଜକମାନେ ତଥା ଜନସାଧାରଣୀ ଏଥୁପୁଣି ଅଧିକ ପରିଦ୍ୱାନ୍ତ ହେଲେ ଓ ବିଭିନ୍ନ ଗର୍ଜାମଧ୍ୟରେ ଏଥିଲାଟି ପ୍ରତିବ୍ୟାପିତା ଅବର୍ଦ୍ଦିତ ହେଲା । ଗର୍ଜାର ପ୍ରତ୍ୟେକ ମଧ୍ୟରେ ସମସ୍ତ ଦର୍ଶକଙ୍କ ଲାଗି ଦିନେ ଦିନ ଆପ୍ଯେଜନ କରିବା ଯେଓଡ଼ିବେଳେ ଅବର୍ଦ୍ଦିତ ଦ୍ୱାରା, ଧର୍ମଯାଜକମାନେ ଗର୍ଜାର ଦହିଣ୍ୟ କୌଣସି ଦ୍ୱାରରେ ଏହାରୁ ଅନୁଷ୍ଠାତ କରିବାକୁ ସମ୍ମତ ହେଲେ । ଏତଦ୍ୱାରା ଏହି ଅନୁଷ୍ଠାନ ଉପରୁ କେବଳ ଧର୍ମ-ନାଟକମାନଙ୍କର କର୍ତ୍ତାତ୍ମକ ଉତ୍ସବ ଏହା ଜନସାଧାରଣଙ୍କର ଏକ ସାମାଜିକ ଅନୁଷ୍ଠାନରେ ପରିଣତ ହେଲା । ଆପଣା ଆପଣ ଅନୁଷ୍ଠାନର ଉତ୍ସବ ଦୃଢ଼ୀ ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ କ୍ରମେ ଅଭିନନ୍ଦା ସାହିତ୍ୟ କରାଗଲା; କାଳକ୍ରମେ ଏଥିଲାଗି କେତେକ ଭଡ଼ାଟିଆ ଯାତ୍ରାଦିର ସ୍ମୃତିହେଲା । ଏକ ଗର୍ଜା ତରଫରୁ ଦେମାନଙ୍କ ଉପରେ ଅଭିନୟ କରିବାର ଘର ଛାପିଲା ।

ଦିଆଯିଲା । କେବଳ ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ରାବାର ଦର୍ଶକମାନଙ୍କର ପଥକର୍ଷକ କରିବା ଦୁଷ୍ଟର ହେଉଥିବାରୁ ନଟାକର ବିରନ୍ତି ଦୃଶ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ହାସ୍ୟାବିପକ ଦାନା ବିଷୟର ଅଭିନୟ କରାଯେଲା । ଏହି ହାସ୍ୟରସମୂଳକ ଦୃଶ୍ୟ-ମାନଙ୍କର ମୂଳନାଟକର କଥାବସ୍ତୁ ସହିତ କୌଣସି ସବନ ନ ଥାଏ । ଏ ସବୁ ଉତ୍ସବର୍ତ୍ତମାନ ବା କୋଡ଼ାଙ୍କ ଆହୁମାନଙ୍କ ଯାତାରେ ସାଂଶ୍ରମ୍ୟରସନ ପରେପ୍ରାୟ । କ୍ରମେ ଏହି ସବୁ ପ୍ରହସନ ରୁଦ୍ଧକ ଦର୍ଶକମାନଙ୍କର ଏପରି ଆଦରଶୀୟ ହେଲା ଏବେ ଦର୍ଶକମାନେ ମୂଳ ନାଟକ ପ୍ରତି ଆତିଥୀଙ୍କ ହେଲାଟିମ୍ବୁଦ୍ଧି' । ପଳତ୍ର ନାଟକ ଦୂର ଭାଗରେ ବିଦେଶୀ ହେଉଥିଲା ମରାଲ୍‌ଟି (Morality) ଏବଂ ଉତ୍ସବର୍ତ୍ତମାନ (Intertwined) ମରାଲ୍‌ଟି ନାଟକ-ମାନ ଶିକ୍ଷାମୂଳକ ଏବଂ ଗାଁଶ୍ରାବୀଗୁଣ୍ଠି । ପୁରୁଷ ରହସ୍ୟ ବା ଅଭ୍ୟନ୍ତ ନାଟକମାନଙ୍କାର ଏ ମୁଦ୍ରା ପ୍ରାଚୀର ଅବର୍ଦ୍ଦିତ ପାଇସିଥିଲେ । ଏଥର ବିପ୍ରାଦିତ୍ୱ କବିତା ମନ ଗତା; ପାପ, ଅନୁଭାବ, ଧର୍ମ, ନ୍ୟାୟ ପ୍ରଭାବ କୁଣ୍ଡଳ ଗ୍ରହଣ କରି ନାଟକର ବିଭିନ୍ନ ବେଶରେ ଅଭିନୟ କରିଲୁ । ଅପରାହ୍ନରେ ପ୍ରହସନ ରୁଦ୍ଧକର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରୁ ଦର୍ଶକମାନଙ୍କ ବିଭିନ୍ନରେ ଏହାରୁ ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବିରାମ କରି ଉତ୍ସବ ନାଟକର ସ୍ମୃତିହୃଦୟ । ଗ୍ରୀକ୍ ଟ୍ରାକିତ୍ରର ପ୍ରତିଭାବ ଇରାଜ ନାଟ୍ୟକାରଙ୍କ ଉପରେ ବିଭିନ୍ନଭାବେ ପଥିଲା; ସେହି କଳା ଓ ଶ୍ରଦ୍ଧା ଅନୁଷ୍ଠାନର କରି ୧୯୭୧ ଶ୍ରାବ୍ଲାଫର୍ଡର ପ୍ରଥମ ରଂଭରେ ଟ୍ରାକିତ୍ର ଗ୍ରୋଡୁକ (Gorboduc) ଅଭିନାତିଲେ । ଏକ ଦିଗରେ ମରାଲ୍‌ଟି ନାଟକ ଯେହି ଗ୍ରୀକ୍ ଟ୍ରାକିତ୍ରର ଅଶ୍ୟ ନେଇ ଗାଁଶ୍ରାବୀଗୁଣ୍ଠି ଶୋଭାନ୍ତି ନାଟକର ସ୍ମୃତିବଳ,

ଏତପର ଦେବେଶିକ, ବିଭିନ୍ନ ଗ୍ରୀକ୍ସାହିତ୍ୟର ସଂଗ୍ରହରେ ଅସିଦା ପଳତ୍ର ଇରାଜ ସହିତ୍ୟରେ ପ୍ରଥମ କରି ଉତ୍ସବ ନାଟକର ସ୍ମୃତିହୃଦୟ । ଗ୍ରୀକ୍ ଟ୍ରାକିତ୍ରର ପ୍ରତିଭାବ ଇରାଜ ନାଟ୍ୟକାରଙ୍କ ଉପରେ ବିଭିନ୍ନଭାବେ ପଥିଲା; ସେହି କଳା ଓ ଶ୍ରଦ୍ଧା ଅନୁଷ୍ଠାନର କରି ୧୯୭୧ ଶ୍ରାବ୍ଲାଫର୍ଡର ପ୍ରଥମ ରଂଭରେ ଟ୍ରାକିତ୍ର ଗ୍ରୋଡୁକ (Gorboduc) ଅଭିନାତିଲେ । ଏକ ଦିଗରେ ମରାଲ୍‌ଟି ନାଟକ ଯେହି ଗ୍ରୀକ୍ ଟ୍ରାକିତ୍ରର ଅଶ୍ୟ ନେଇ ଗାଁଶ୍ରାବୀଗୁଣ୍ଠି ଶୋଭାନ୍ତି ନାଟକର ସ୍ମୃତିବଳ,

ଆରମ୍ଭର ସେହିପର ଶ୍ରୀଦିବିନ ଶୁଣିକ ଉପରେ ଚବିଦେଖିଲ, ବିଶେଷତାରେ ଲାଗ ନୁହୁବ ପଡ଼ ମିଳନାକୁ ନାଟକ (Comedy) ର ଜୀବିତରେ । ଶ୍ରୀମାତ୍ ୧୯୭୭ ରେ ପ୍ରକାଶିତ ଶଳ୍ଗ ରହ୍ୟୁର୍ ଡାର୍ଟର୍ (Ralf roister Doister) ନାଟକ ନାଟକ ଛାତ୍ର ତର ଜି ସ୍ଥାନିତିର ପ୍ରଥମ ମିଳନାକୁ ନାଟକ ଦୋଜ ଗଣ୍ଠ ହୁଏ ।

ରଙ୍ଗମଞ୍ଚ ଏ ପର୍ମନ୍ତ ବି ଅତିଶ୍ୟ ଅନୁଭବ ଅବହୁତର ଥିଲା । ଯେତିବେଳେ ରମ୍ପ୍ସ୍ୟ ନାଟକମାନ ଅଭିନାତ ହେଉଥିଲେ, ଗର୍ଜି ମଧ୍ୟରେ ଅତି ଧାରାରଣ ଉପକରଣମାନଙ୍କ ସାହାର୍ଥରେ ଧର୍ମଟାଜକମାନଙ୍କ ଅରନ୍ୟ କରୁଥିଲେ । ଏହି ଅଭିନ୍ୟା ପୁଣ୍ଡି ଜୀବନା ବିଷ୍ଟରୁ ଉଷ୍ଣରୁ ପୃଥିଵ୍ଲ ଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଫେରତେବେଳେ ଇତର ଲୋକ, ବିଶେଷତଃ ଯାଦାଦଳ ହାତକୁ ଅରନ୍ୟ ଗଲା, ସେତେ ଦେଇଲା ଓ ଉପକରଣମାନଙ୍କ ଉପରେ ଯାଦାଦଳ ସବୁ ମନୋନିଦିଶ କଲେ । ଏ ସମସ୍ତରେ ରହ୍ୟୁର ଛକ୍କି ଜାଗାମାନଙ୍କରେ ଏହି ଅଭିନ୍ୟ ସବୁ କଷାଯାଉଥିଲା ଏକପ୍ରକାର ଭ୍ରାମମାନ ରଙ୍ଗମଞ୍ଚ (pageant) ଉପରେ । ଏହି ରଙ୍ଗମଞ୍ଚ ଦୂରେ ଭାଗରେ ବିଭିନ୍ନ ଥିଲା, ଉପରତାଳା ଓ ତଳାଭୂଗ । ଉପରତାଳା କୌଣସି କୌଣସି ରଙ୍ଗମଞ୍ଚର ଶୋଲାଆଁ, କାହିଁ ବା ତା-ଉପର ଶୁଦ୍ଧିଆ ଟଣା ଯାଉଥାଁ; ତଳ ତାଳା ରଙ୍ଗିନ୍ କପଢାରେ ଘୋର ହୋଉଥାଁ । ତଳତାଳା ଅରନେତା ମାନଙ୍କର ସାଜଶାଳା (dressing room) ରୁପେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ । ରଙ୍ଗମଞ୍ଚର ନିମ୍ନଭାଗ ନରକର କିନ୍ଦର୍ଶ ଥିଲା, ରଙ୍ଗମଞ୍ଚ ଏ ପୃଥିବୀ ଓ ତହିଁର ଉପର ତାଳା ସର୍ଗର ବିଞ୍ଜିକ । ସଂକାର୍ତ୍ତ ରହ୍ୟାରେ ଏହି ଅଭିନ୍ୟ ଦେଖିବା ଲାଗି ରତ ଜମୁଥିଲା ଖୁଦ, ନରନାଶ, ସାମନ୍ତ, ପ୍ରେଣିକ, ମତାଧିକାରୀ, ବ୍ୟବସାୟ) ସମସ୍ତେ ଆସି ତୁଳ ହେଉଥିଲେ । ସ୍ଥାନ୍ତି ସ୍ଥାନେ ତଳକୁ ରଙ୍ଗମଞ୍ଚ ଉପରେ ଅରନ୍ୟ ପରେ ପୁଣି ଅନ୍ୟ କୁକୁର ରଙ୍ଗମଞ୍ଚକୁ ଟାଣି ନିଅହୁଏ । ଏହା ପରେ କେତେକ ସଂଭାବ ବ୍ୟକ୍ତିକର ଅନୁକୂଳର ସାହି

ରଙ୍ଗମଞ୍ଚ ସଂଭବ ହେଲ । ଏହି ସବୁ ନିର୍ମାଣରେ ବୃଶ୍ୟର କୌଣସି ବ୍ୟବହ୍ୟା ନ ଥିଲା । କେବଳ ଭାଙ୍ଗି ମଞ୍ଚ ଉପରେ ଅଭିନେତାମାନେ ସେମାନଙ୍କର ଅଭିନ୍ୟ ଦେଖାଇଥିଲେ । ଏହି ମଞ୍ଚ ଉପରେ ସଂଭାବ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କ ଆସନ ଦ୍ୱାରା ଏବଂ ଇତର ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କ ରଙ୍ଗ ମଞ୍ଚ ତଳ ଭୁବର୍ ଉପରେ ଦସି ଅଭିନ୍ୟ ଦେଖିଲୁ । ଦୃଶ୍ୟର ବ୍ୟକ୍ତିମାନ ଥିଲା କେବଳମାତ୍ର ନାଟ୍ରେ କାଠାମାନ, ତାହାର ଉପରେ ନାଟକାୟ ଦ୍ୱାରା ଉପରେନାକରି ଦିନ୍ଦିନେ ଯଥା, ଦିନ, ଉଦ୍‌ଯାନ, ରାତ୍ରିଧାରି, ଏଥି କୁ ଏକ । ଦୃଶ୍ୟର ଅଭିନେତାମାନଙ୍କ ନାଟକାୟ ଚରିତମାନଙ୍କର ବକ୍ତ୍ରବ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ନାଟକାୟ ଦ୍ୱାରା ବର୍ଣ୍ଣିତ କରିବାକୁ ପଡ଼ିଥିଲା ଏବଂ ଏଥିଲାଗି ନାଟକରେ ଛଦର୍ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ଓ କବିତାର ଗୁଡ଼ିବା ଅତି ଆଦିଶ୍ୟକ ହେଉଥିଲୁ । ପଠ ପରିବର୍ତ୍ତନ ପ୍ରକାଶ କର ଅପର ଏକ ଦୃଶ୍ୟର ବ୍ୟକ୍ତିମାନ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦୃଶ୍ୟର ଶେଷ ବକ୍ତ୍ରବ୍ୟର ଅନ୍ତର୍ମାନ ୧୦୦୦ ମାନଙ୍କରେ ମିହାପର ପ୍ରୟୋଗ କରିଥାଉଥିଲା । ମୁକ୍ତ ହୁଏନାମାନଙ୍କରେ ଅଭିନ୍ୟ ହେଉଥିବାରୁ ନାଟକ ରୁଣିକ ପ୍ରାୟତଃ ଅପରହୁରେ ଅଭିନନ୍ଦ ହୁଏ । ନାରୁତରିତର ଅଭିନ୍ୟ ଲାଗି ଅଭିନନ୍ଦର ପ୍ରତଳନ ନ ଥିବାରୁ ବାଳକମାନେ ନାଶରିରିବାର ଅଭିନ୍ୟ କରୁଥିଲେ

ରଙ୍ଗମଞ୍ଚର ଏହି ଅବହୁରେ ଧରିମତ ନାଟକର ସ୍ଥାନ୍ତି ହୁଏ । ତଥାପି ନାଟକର ଆଦର ଅଭିନ୍ୟ ବ୍ୟାହର ଥିଲା ।

ଗଣୋଡ଼କୁ ଜାଣ୍ଯ ଜୀବନର ଏକ ଅଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଲିଙ୍କ ବନ୍ଦ କରେ । ଶୋଲାପ ଯୁଦ୍ଧ (war of rose), ସମସ୍ତରେ ଇଂଲଣ୍ଟର ରଜନେତାଙ୍କ ଓ ସମ୍ରାଜ୍ୟକ ଜାବନକୁ ରତ୍ନକର ଏହି ନାଟକଟି ରତ୍ନଟି । ଇଂଲଣ୍ଟର ରାଜୀ, ଗଣୋଡ଼କୁ ଭାଙ୍ଗ ଦୂର ପୁଅଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଆପଣାର ରଜ୍ୟ ବାଣୀ ଦିଅନ୍ତି । ପୁଅମାନେ କଳ କରିବାରେ ଶାନ ଭାଇ ବଡ଼ ଭାଇକୁ ହତ୍ୟାକଲା । ଶାନୀବତ୍ ପୁଅଙ୍କ ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ଦେଖି ପାରୁଥିଲେ; ତହିଁ ସେ ସାନ ପୁଅଙ୍କ ମାରି ଜେଣେ ପୁଅଙ୍କ ବଢ଼ାଇର ପ୍ରତିଶୋଧ ନେଇଲେ ; ଏଥିରେ ଜଳ-ସାଧାରଣ ଉତ୍ୟକୁ ହୋଇ ବିଦେଖି କଲେ ଏହି ବିଷ

ଶଙ୍କା ଓ ସାରୀ ଉତ୍ସବକୁ ଦିନ୍ୟାକଲେ । ସାମନ୍ତମାନେ
ମିଳିଛ ହୋଇ ବିଦ୍ୟୁତ୍ସବାନଙ୍କୁ ଧ୍ୟେ କଲେ କିନ୍ତୁ ରଜ-
ସିଂହାସନ ଲାଗ କୌଣସି ଉତ୍ସବକାଳୀ ନ ଥିବାରୁ
ସେହି ସାମନ୍ତମାନେ ଆଖା ଆଖା ମଧ୍ୟରେ ବିବାଦ
କରି ସମଗ୍ର ସଙ୍କଳେ ବିଶ୍ଵାଳ କରି ପକାଇଲ । ଏହି
ନୀତିନ୍ତିକା ନାଟକଟି ପାଞ୍ଚାଟି ଅକ୍ଷତର ବିରକ୍ତ । ତ୍ରୀକୁ
ଟ୍ରୀକର ଅନ୍ତରଣର ପ୍ରତିଧିକ ଅକ୍ଷ ଗୋପନେ ଏକ
ନଟୀ ବାଣୀ ବା କୋରେବର ବ୍ୟଦିତ୍ତ୍ଵା ଥିଲା । ଏହି
ନାଟକଟି ଅନ୍ତରଣର ଛିନ୍ତର କବିତ ଆକାରରେ ଲେଖା ।
ଏଥୁତେ ପ୍ରଥମ ଥର ପାଇଁ ଛିନ୍ତର ନାଟକ ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ
ହୁଏ ଲୁଚା କଲା ।

ପ୍ରେହିର ଛାଳମୁକ୍ତ ମିଳନାକୁ ନାଟକର ଆଦର୍ଶର
ଇଂଚେକି ସାହିତ୍ୟରେ ମିଳନାକୁ ନାଟକର ସ୍ଵର୍ଗୀୟ ଫେଲା
ଏହିଷବୁ ନାଟକରେ ହାସ୍ୟର ପ୍ରେର୍ଣ୍ଣବୁ ଉଗାଦାନ
ପ୍ରଦାନ କଷାଘାତିଥିଲା, ତାଙ୍କ ଅବଶ୍ୟ ମାତ୍ରର ରୁଚିର
ପରିଗୁପ୍ତକ ନୁହେଁ, ତଥାପି ଏ ସବୁରେ ଚିରି ଚିହ୍ନା
ଲାଗି ନ ଠିକାରମାନିକର ପ୍ରୟୋଗ ସ୍ଵର୍ଗୀୟ । ଗାମାରଗନ୍ଧନର
କୁଞ୍ଚି ନାମକ ହାସ୍ୟରପାତ୍ରକ ନାଟକର ବିଷୟବିଷ୍ଟ ଏହି
ଯେ ଗର୍ଜନ ର ହୃଦୟ ସଜାଲା । ସେଥିଲୁଗା ଘରଦାହାର
ପାଲଗଦା ଅଦି ଖୋଜାଓବଳୀ, ଗ୍ରାମର ସ୍କୁଲମୁକ୍ତ ପଡ଼ି-
ଗଲା, ପୁଲିସାରୁ ଭାଇର ପର୍ମନ୍ ସମସ୍ତେ ଅଥିଲୁଗା
ଅନୁସ୍ଥାନ ଅର୍ଥର କରଦେଲେ । ଜୋରରେ
ଦେଉଇଲାବେଳକୁ ଗାମାରର ମୂଳିଥ ସିଲ୍ବର ମୋଜାତିର
ସେଇ କୁଞ୍ଚିତ ଲାଗିଯାଇଛି । ଏହି ନାଟକର ବିଷୟ-
ବିଷ୍ଟ ସାମାଜିକ ଜୀବନର ନିକଟତର ହୋଇଅପାଇଛି ।
କିନ୍ତୁ ନିଠକତର ସାହିତ୍ୟକ ମାଧ୍ୟମ ଏ ପର୍ମନ୍ ପୁଣ୍ଡି
ପାରିନାହିଁ ।

ଏହାପରେ ପ୍ରୀକ୍ - ସାହିତ୍ୟକଥାରଦ କେତେବେଳେ,
ସାହିତ୍ୟକ ସେତେବେଳେ ନାଟକରେ ଥାତି ଦେଲେ,
ଆମେ ପ୍ରଥମଥାରୁ ପାଇଁ ଉଚ୍ଚରଜ୍ୟାହିତରେ ଉଚ୍ଚ-
ଧରଣର ନାଟକର ସଂଖ୍ୟାନ ପାଇଁ । ଏହି ନାଟ୍ୟକାର-
ମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ମାର୍ତ୍ତିଳୀ, ଗ୍ରୀନ୍, ଲିଲି, ପ୍ରିଲ୍, ଲାଇ୍ ଓ
ନାଶକ୍ତର ନାମ ପ୍ରଧାନ । ଏମାନଙ୍କ ନାଟକରେ ପ୍ରାକ୍

ନିୟମମାନ ପ୍ରତି ଅତିଶ୍ୟ ପରିପାତିତା ପ୍ରଦର୍ଶନ କରା-
ଯାଇଛି । ଶ୍ରୀକୃନାଟକମାନଙ୍କରେ ତିନି ବିଳ୍ୟ (Three
unities) ସହ ପାଲନ କରାଯାଏ; ନାଟକୀୟ କଥା-
ବସ୍ତୁ ଏକଦନ ମଧ୍ୟରେ ଏକ ଏକ ପ୍ଲାନରେ ସପାଦିତ
ହୁଏ ଏବଂ ସମସ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟ (action) ର ଏକ କେନ୍ଦ୍ର
ଆଏ । ଏହାଦ୍ଵାରା ନାଟକୀୟ କଥାବିଷ୍ଵର ପରିସର ସହାର୍ଥ
ହୋଇଗାଏ । ଏଥପୁରେ ଉଚ୍ଚରେଜ ନାଟକଲାରେ ଏହା
ପ୍ରକାର କୌଣସି ବିଶ୍ଵାସ ହୁଏ ଅନୁସ୍ତାନ ଦେଉ ନ ଥିଲା ।
ବିଭିନ୍ନ ଦ୍ରୁଷ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ କାଳ ଓ ସମୟର ବ୍ୟବଧାନ ରହୁ
ଥିଲା । ଏହା ଆଶ୍ରୁ ଉଚ୍ଚରେଜ ସାହୁତ୍ୟରେ ହେଉଁ ସବୁ
ନାଟକ ଲେଖାଯାଇଥିଲା, ତାହା କେବଳ କେବେକ ବିଷିପ୍ର
ତ୍ରୁପ୍ୟାନିକ ଏକଦିନ ପାଇବଶ । ଏଣ୍ଠାରେ ନ ଜାଣୁଥିଲା
ରସପରିହାଣପଥ ଦର୍ଶକମାନଙ୍କୁ କଳ୍ପନାର ଆୟୁଷ ଯେମର
କରିବାକୁ ହେଉଥିଲା, ନାଟକ ଗୁଡ଼ିକର ସହିତେକ
ମର୍ମାଦା ବେହୁପରି ଅଛି ନିର୍ମାସ ପ୍ରରକ ଥିଲା । ମାର୍ତ୍ତଳା
ପ୍ରଥମେ ବିଷୟବସ୍ତୁ, ଚରିତ୍ରିତିକ, ଶତ ଓ ଶୈଳୀ
ଦିଗରୁ ନାଟକକୁ ହୋଇନାର ପଦାନ କରନ୍ତି । ମାର୍ତ୍ତଳା
ନାଟକର ବିଷୟବସ୍ତୁକୁ ଝଦାର ଓ ମହିତ୍ କଲେ ।
ବାଇବେଳେର ଅନୁକୂଳରଣରେ ପ୍ରଦୂର ଉପାଧ୍ୟାନ ଉପରେ
ମର୍ମାଦା ନାଟକର ବିଷୟବସ୍ତୁ ଗଠିତ ହେଉଥିଲା । ଅନେକ
ପରିଷର ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟରେ ନାଟକମାନଙ୍କରେ ବିଷୟବସ୍ତୁର
ମର୍ମାଦା ରକ୍ଷା କରାଯାଇ ନ ଥିଲା । ମାର୍ତ୍ତଳାଙ୍କର ବିଷୟ
ବସ୍ତୁର ଫେଲା ବିଶୁଦ୍ଧିତ୍ୟ ତେମୁକୁଳଙ୍କ, ଅନନ୍ତଜ୍ଞନ-
ପିଗ୍ୟ ପଂକ୍ଷେ, ଦିପୁଳ ଧନପତି ବାବରବ୍ରତ । ମୁଦୟର
ଗଲ୍ପର ଭବବର୍ଣ୍ଣିକୁ ମୁଘତ ବର ସେ ମନୁଷ୍ୟର ଉଚ୍ଛତମ
ଅରଳାଗ ଓ ପ୍ଲାନତମ ପତନର ଶିଥ କରିବାରେ ପ୍ରଫ୍ଲେସି । କଳ୍ପନାର ତୁଳିତର ତାଙ୍କର ଚରିତ୍ରମାନ ବିଶଳ ଆକାର
ଆଗଣ ଜର୍ଥତୁଳ ସୁନ୍ଦର, ସେମାନଙ୍କ ଅଭି ନିର୍ଜୀବ ପୁରୁଳି
ହୋଇ ରହିଲେ ନାହିଁ । ମନୁଷ୍ୟ ଭୁବରୀହୁରୀ
ସେମାନ ପରିଗୁଳିତ, ପୁଲକିତ, ଭୁତ୍ସିତ । ମାର୍ତ୍ତଳା
ତାଙ୍କର ଚାରେବେଳେ ପ୍ରବିନ୍ଦ ନାଟକ (୧) ତେମୁକୁଳଙ୍କ
(୨) ପଂକ୍ଷେ (୩) ମାଲାଠାର ଉତ୍ତରା (୪) ଦୁଃଖୀ
ଏହୁଁ ତରେ ଅମିଦାର ହନର ଅଶ୍ୟ ନେଇଛନ୍ତି ।

ଏହି ଟଙ୍କ ତାଙ୍କ ଲେଖନରେ ଏହି ସାବଲୀଳ ହେଲା ଯେ ଏ ସ୍ଵର ପ୍ରାୟ ସମସ୍ତ ନାଟକ ଏହି ଅଧିକାଷ୍ଟରରେହଁ ଲେଖାଯେଲା । ମାର୍ଲୋଙ୍କ ଲେଖନାମ କରୁନାର ଆଶୀର୍ବାଦ ଦୋଷରେ ଦୂଷିତହେଲେ ମଧ୍ୟ, ତାଙ୍କର ବୌଦ୍ଧିମେବୋଧ ଅତି ସ୍ମୃତି ଥିଲା ଓ ତାଙ୍କର ଲେଖନ ଅତି ଶକ୍ତିଶାଳୀ ଥିଲା । ମାର୍ଲୋଙ୍କ ନାଟକମାନଙ୍କର ଛୟା ତାଙ୍କର ସମସ୍ତାମୟେଇ ନାଟ୍ୟକାର-ମାନଙ୍କ ଉପରେ ବିଶେଷ ଭାବରେ ପଡ଼ିଥିଲା, ବିଶେଷତଃ ସ୍ଵେଚ୍ଛପିୟରଙ୍କ ଉପରେ । ମାର୍ଲୋଙ୍କଙ୍କ ଏକ ଛ୍ଯାଯୀ ରୂପ ଦେଇଗଲେ ଏବଂ ଅଭିନବ କାଳରେ ମାର୍ଲୋଙ୍କର ପ୍ରଫର୍ଣ୍ଣିତ ପଞ୍ଚରେ ଯାଇ ଦିଶକରି ସ୍ଵେଚ୍ଛପିୟର ଅମର ଜ୍ୟାତି ଅଛିନ କଠଳ । ଏହୁରାଗି ମାର୍ଲୋଙ୍କ ଉଂଚରଜ ନାଟକର ଅଧିକୁ (father of

English drama) ଅଣ୍ଣା ପ୍ରଦାନ କରାଯାଏ ।

ଏ କାଳର ଜୀବନରେ ତଥା ସାହିତ୍ୟରେ କଳ୍ପନାର ଏକାନ୍ତ ବିଲାସ ନାଇଲାପିତ ହୁଏ । ବାସ୍ତବତାର ଗଦ୍ୟମୟ ସକ୍ଷିପ୍ତ ପରିସର ଏ ସ୍ଵର ମୁକ୍ତିକାମୀ ଆଶାୟୀ ଅଭିନବ ମାନବକୁ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ କରିଯାଇ ନାହିଁ । ତେଣୁ ଆମେ ନାଟକରେ ତଥା ଅନ୍ୟତଃ ବହୁ ଅବତାରଣା ପାଇଁ ଏହି ଅଦ୍ୟତମ ଅଲୋକିକ ଓ କାଳୁନିକ ବିଷୟବ୍ୟୂହ ଜିଜ୍ଞାସାର ନାଟ୍ୟକାର ଓ ସାହିତ୍ୟକମାନେ ସ୍ଵେମାନଙ୍କର ପଠକ ଓ ଦର୍ଶକମାନଙ୍କୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସାହିନାର ଉଚ୍ଛିତ ଦେଉଥିଲା । ଉସହି ଯୁଗକୁ ରୋମାନ୍ଟିକ୍ ସ୍ମୃତି ଦୋଳି ତେଣୁ ବୋଲାଯାଏ ଏହା ଇଂରେଜସାହିତ୍ୟରେ ଏକ ସୁରକ୍ଷିତ ଅଧ୍ୟାୟ ।

(ହମଣି)

କୋଶଳ କାହିଁ ?

(ପଦ୍ମ)

ଅନ୍ଧାଦକ ମହାଶୟ,

କୋଶଳ ନାମଟି ସମ୍ମଲପୁର, ପାଟଣା ଓ ଘୋନପୁର ଅଞ୍ଚଳରେ ବଢ଼ିବାଳରୁ ଶୁଣାଯାଏ । କେହି କେହି କହନ୍ତି ଯେ ଅଯୋଧ୍ୟର ସଜା ଦଶରଥଙ୍କ ପାଟଣା କୌଣସି ଏହି କୋଶଳ ନୃପତିଙ୍କ ଦୁହିତା ଏବଂ ପାଟଣା ରାଜ୍ୟାନ୍ତର୍ଗତ ଟିକ୍ଟିଲ୍ଲାଗତ ସର୍ବତ୍ରଭିଜନର କର୍ତ୍ତିଲ୍, ଗ୍ରାମ ବୋଶଳର ନାମାନ୍ତର । ବରଙ୍ଗରେ କୋଶଳ ଟ୍ରାନ୍ସଫୋର୍ମେଞ୍ଚ୍‌ଏଞ୍ଜ୍ ହୈଥିଂ କୋଃ ନମର ଗୋଟିଏ ଲାଗି

କଷେତ୍ର ଝୋଲା ପାଇଥିଲା । କୋଶଳ ରଣ୍ଯୁକ୍ତିରୁ ତେରଳପମେଣ୍ଟ ପିଣ୍ଡିକେଟ୍ ଲାମେଟ୍ ନାମକ ଗୋଟିଏ ଯୌଧ ବିବରାୟ ଦର୍ଶକମାନ ଏଠାରେ କଲୁଥିଲା । ସାହିତ୍ୟ ସଙ୍ଗୀଭବ ତରୁବିନ୍ଦ କଲାର ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସାଧନ ସାହାରେ ଯେଉଁ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ କଳିତ ବର୍ଷ ଏଠାରେ ଉଦ୍‌ବାଚିତ ହୋଇଥିଲା ତାହାର ନାମ କୋଶଳ କଳା-ମଣ୍ଡଳ । ସମ୍ମଲପୁର ସହି ନନ୍ଦପାତାର କର୍ତ୍ତିଗୁରୁ ଦୃବାକ୍ଷ ନାମ କୋଶଳର ଅନ୍ଧାଶୀଦୀ କେବା କୋଶଳର

ନାମର ଏକ ସୋନପୁର ସଜ୍ଜନୁର୍ଗତ ଦିଦିନାଥ ଗ୍ରାମର ଶିବଲଙ୍ଘ ଆଖି ପଠିବା ରାଜୀର କୋଣାରକ ସମୟରୁ ମହାଦେବ କୁଣେଳ ନୁରକ ନାମ କୋଣାରକ ନାମର ରୂପାନୁର ପଇ ବୋଧନ୍ତିବେ । ଗୋଟିଏ ଫୁଲୁଡ଼ କାଦିଯର ନାମ କୋଣାରକ ଏକ ଏ ଅଞ୍ଚଳ ନିବାସୀ ଗୋଟିଏ ଜାତର ନାମ କୋଣାରକ ମାଳି । କୋଣାରକ ନାମଟି ଏହିପରି ଏ ଅଞ୍ଚଳରେ ନାନାରିଧି ଅନୁଷ୍ଠାନ ପ୍ରତିକିରି ସହିତ ଉତ୍ତରାତ୍ମକ ଶିଖିତ ପାଇଁ ଅଗ୍ରପ୍ରେତ । ସୁଖର ବିଷୟ ଏହିକି ଏ ପୁସ୍ତକ କିମ୍ବା ଏଥିରୁ ମନ୍ତ୍ରିତ (map) ଏବଂ କିମ୍ବା ନକ୍ଷା (plan) ଉପରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ନିଜର ସ୍ଥିତି ଉଚିତାୟାରେ ଏହାର ମେଶିଲର ଶିଖିତ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ପାଇଁ ଅଗ୍ରପ୍ରେତ । ତେଣୁ ଆପଣା ଅରବୁଚି ଅନୁସାରେ କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି ଏହାର ପୁନର୍ନୁଦୃତି, ଅନୁବାଦ କିମ୍ବା ଅନ୍ୟ କୌଣସି ପ୍ରକାରର ବ୍ୟବସ୍ଥାର ଜୀବନାତ୍ମକ ।

ପୁସ୍ତକାନୁର୍ଗତ ମାନଶିଥରୁ ଜଣାଯାଏ ଯେ ପୁରାକାଳୀନ କୋଣାରକ ରାଜୀର ଉତ୍ତରରେ ଆଧୁନିକ ଉଦୟପୂର ଲାକ୍ୟ, ସର୍ବପୁର ରାଜ୍ୟ ଏବଂ ସାହିତ୍ୟମୁକ୍ତିର କେନ୍ଦ୍ରକାଂଶ, ଦର୍ଶିତରେ କିମ୍ବା ଏବଂ ଗଣାମ ଜିଲ୍ଲା ପୁରୁଷର ସିଂହଭୂମ୍, ଜିଲ୍ଲାର ଅବଶିଷ୍ଟକାଂଶ ବେଳୁଣ୍ଠର, ପାଲିଲହଡା, ତାଲିଓର ରାଜ୍ୟ, ଅନୁରୂଳ, ସବତ୍ତବଜଳନ୍, ନରସିଂହପୁର ଏବଂ ଦଶାନ୍ତାରାଜ୍ୟ ଆଦି ପଣ୍ଡିତରେ ରୂପାନ୍ତିର ରୂପାନ୍ତି, ଏବଂ ବିଲାସପୁର ଜିଲ୍ଲା ଅବହୁତି ଥିଲା । ଅର୍ଥାତ ଏହି ବିଶାଳ ରାଜୀର ଅନୁର୍ଗତ ଥିଲା ଆଧୁନିକ ଦସ୍ତଖତ, କଳାହାଣ୍ଟି, ପାଠଶାଳା, ରାଜଗଢ଼, ଶକ୍ତି, ସାରଙ୍ଗଶତ, ଅଂମଳୀକ, କୌଦି, ବାମଣ୍ଟା, ରେଡାଜୋଳ, ସୋନପୁର, ବିଶାଳ ଏବଂ ଗାଙ୍ଗପୁର ରାଜ୍ୟ; ସମ୍ବଲପୁର ଜିଲ୍ଲା ଏବଂ ଫୁଲିହର ବିନ୍ଦାନୁଆଶତ ଓ ଦିନ୍ଦିଶ ଜିମିଦାର, ଏହି ଭୁଣ୍ଟର କ୍ଷେତ୍ରପଳକ ୪୦୦୦୦ (ଛାଲିଶ ହଜାର) ବରଗୀରାଜାଙ୍କ ଏବଂ ଲୋକଶଂଖା ପ୍ରାୟ ୫୦୦୦୦୦୦ (ପର୍ବତ ଲକ୍ଷ) । ପ୍ରତ୍ୟେକ ମତ ଏହି ଯେ ଏ ଭୁଣ୍ଟର ପୂର୍ବଗଢ଼ଜାତ ଏଜେନ୍ସିର ଉତ୍ତରା ରାଜ୍ୟ ବଜା ପ୍ରଦେଶରୁ ମୁହଁରଭାଙ୍ଗ ଓ ଭାଙ୍ଗିଥିବା ଶକ୍ତି ଶାସନାଧିନରେ ରହିଲେ ଏହି ପ୍ରଦେଶ ଦା ଉତ୍ତରକ୍ଷେତ୍ର ୩୦ ଗେଟି ରାଜ୍ୟ ଦ୍ୱାରା ଗଠିତ ହେବ ଏବଂ ଏହାର

ଦ୍ୱାରା ବୋଇଲେ ଦୋଧୁଏ ଅନ୍ତରୁ ହେବନାହିଁ ।

କଳିତ ଦର୍ଶ “whither koshal ? ”

(କୋଣାରକ କାନ୍ଦିଲ୍ ?) ନାମକ ଖଣ୍ଡିଏ ପୁସ୍ତକ ଇଂରେଜି ଭ୍ରାତାର ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଥିଲା । ଏହାର ପ୍ରତିକା “ koshali ” (କୋଣାରକ) । ପୁସ୍ତକର ଭୂମିକରୁ ଜାଗାଧାର ଯେ ଏହା ମେଶିଲର ଶିଖିତ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ପାଇଁ ଅଗ୍ରପ୍ରେତ । ସୁଖର ବିଷୟ ଏହିକି ଏ ପୁସ୍ତକ କିମ୍ବା ଏଥିରୁ ମନ୍ତ୍ରିତ (map) ଏବଂ କିମ୍ବା ନକ୍ଷା (plan) ଉପରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ନିଜର ସ୍ଥିତି ଉଚିତାୟାରେ ଏହାର ମେଶିଲର ଶିଖିତ । ତେଣୁ ଆପଣା ଅରବୁଚି ଅନୁସାରେ କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି ଏହାର ପୁନର୍ନୁଦୃତି, ଅନୁବାଦ କିମ୍ବା ଅନ୍ୟ କୌଣସି ପ୍ରକାରର ବ୍ୟବସ୍ଥାର ଜୀବନାତ୍ମକ ।

ପୁସ୍ତକାନୁର୍ଗତ ମାନଶିଥରୁ ଜଣାଯାଏ ଯେ ପୁରାକାଳୀନ କୋଣାରକ ରାଜୀର ଉତ୍ତରରେ ଆଧୁନିକ ଉଦୟପୂର ଲାକ୍ୟ, ସର୍ବପୁର ରାଜ୍ୟ ଏବଂ ସାହିତ୍ୟମୁକ୍ତିର କେନ୍ଦ୍ରକାଂଶ, ଦର୍ଶିତରେ କିମ୍ବା ଏବଂ ଗଣାମ ଜିଲ୍ଲା ପୁରୁଷର ସିଂହଭୂମ୍, ଜିଲ୍ଲାର ଅବଶିଷ୍ଟକାଂଶ ବେଳୁଣ୍ଠର, ପାଲିଲହଡା, ତାଲିଓର ରାଜ୍ୟ, ଅନୁରୂଳ, ସବତ୍ତବଜଳନ୍, ନରସିଂହପୁର ଏବଂ ଦଶାନ୍ତାରାଜ୍ୟ ଆଦି ପଣ୍ଡିତରେ ରୂପାନ୍ତିର ରୂପାନ୍ତି, ଏବଂ ବିଲାସପୁର ଜିଲ୍ଲା ଅବହୁତି ଥିଲା । ଅର୍ଥାତ ଏହି ବିଶାଳ ରାଜୀର ଅନୁର୍ଗତ ଥିଲା ଆଧୁନିକ ଦସ୍ତଖତ, କଳାହାଣ୍ଟି, ପାଠଶାଳା, ରାଜଗଢ଼, ଶକ୍ତି, ସାରଙ୍ଗଶତ, ଅଂମଳୀକ, କୌଦି, ବାମଣ୍ଟା, ରେଡାଜୋଳ, ସୋନପୁର, ବିଶାଳ ଏବଂ ଗାଙ୍ଗପୁର ରାଜ୍ୟ; ସମ୍ବଲପୁର ଜିଲ୍ଲା ଏବଂ ଫୁଲିହର ବିନ୍ଦାନୁଆଶତ ଓ ଦିନ୍ଦିଶ ଜିମିଦାର, ଏହି ଭୁଣ୍ଟର କ୍ଷେତ୍ରପଳକ ୪୦୦୦୦୦ (ଛାଲିଶ ହଜାର) ବରଗୀରାଜାଙ୍କ ଏବଂ ଲୋକଶଂଖା ପ୍ରାୟ ୫୦୦୦୦୦୦୦ (ପର୍ବତ ଲକ୍ଷ) । ପ୍ରତ୍ୟେକ ମତ ଏହି ଯେ ଏ ଭୁଣ୍ଟର ପୂର୍ବଗଢ଼ଜାତ ଏଜେନ୍ସିର ଉତ୍ତରା ରାଜ୍ୟ ବଜା ପ୍ରଦେଶରୁ ମୁହଁରଭାଙ୍ଗ ଓ ଭାଙ୍ଗିଥିବା ଶକ୍ତି ଶାସନାଧିନରେ ରହିଲେ ଏହି ପ୍ରଦେଶ ଦା ଉତ୍ତରକ୍ଷେତ୍ର ୩୦ ଗେଟି ରାଜ୍ୟ ଦ୍ୱାରା ଗଠିତ ହେବ ଏବଂ ଏହାର

ଅୟୁତନ ହେବ ୪୪୦୦ (ତତ୍ତ୍ଵାଳିକ ହଜାର) ବର୍ଷମାଇଲ, ଲୋକବ୍ରଂଶ୍ୟା ୩୩୦୦୦୦୦ (ଶେଷଠି ଲକ୍ଷ) ବୁଦ୍ଧି ବେଶୀ ଆଉ ଦାର୍ଶକ ଆୟୁଷ । ୫ ଲୋଟି ଟଙ୍କା । ଏହାର ରଜଧାନୀ ପାଇଁ ସମ୍ବଲପୁର ସହର ସୁଖଧାଳିକ ଛାନ ଦେଉଁଠାରେ ପ୍ରଥାନ ଶାସକମାନଙ୍କ ଅର୍ପିଯାଇଥାଏ, ଏବେମି ଗୁମ୍ଫ, ଦ୍ୱାରକୋର୍ଟ ମୁଦ୍ରାଅମ୍ବ ଉତ୍ତରଭାରତରେ ଗୁମ୍ଫ, ଟ୍ରେନିଂ କଲେଜ ଅବି ନିର୍ମିତ ମୋଇଗାରେ । ସେ ଏହା ଦିନ ଲେଣାନ୍ତି ଯେ ଏହି ଅଞ୍ଚିଲରେ ସମସ୍ତ ଶୋଳ ନନ୍ଦ ଦ୍ରବ୍ୟ ମିଳୁଥିବାରୁ ଶିଳ୍ପୋତ୍ତମ ଅୟ ଅନ୍ତରେ କେତେକ ଦେଶ ମୁହଁତର ୪ । * ଗୁଣ ବା ଉତ୍ତରାୟକ ବୁଦ୍ଧି ପାଇବା ନିଶ୍ଚଯ ।

କୋଣିଲ ଶାସ୍ତ୍ରର ସଂକ୍ଷିପ୍ତ ଇତିହାସ, ଭାଷା, ଆଚ୍ଚର ବିଭାଗ ଅଳ୍ପ ସହିତ ଏହାର ଅଂଶ ଦିଶେଶର ସଂବନ୍ଧର ଏବଂ ପୁଣ୍ୟଗଢ଼ିଗାତ ଏତନିର୍ମିତ ଯେଉଁ ସବୁ ବିଷୟ ଏ ପୁନ୍ରକରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ ହୋଇଥାଏ ତନ୍ମୁଖରେ ଶାସନ ସଂହାନ୍ତ ପ୍ରଶାଲି ପ୍ରଥାନ । କାରଣ ଏହାର ଉପରେ ପ୍ରଜାମାନଙ୍କ ପୁଣ୍ୟପୁଣ୍ୟ ବିଭିନ୍ନରେ କର୍ତ୍ତର କରେ । ଦ୍ରିମାନ ଭାରତନିର୍ମର ଯେଉଁ ଶାସନ ପଦତ ପ୍ରକଳିତ ତାହା ତିନି ଭାଗରେ ବିଭିନ୍ନ କର୍ଯ୍ୟାବଳୀରେ ଯଥା (୧) ସାୟତ୍ରାଶାସନ ଅର୍ଥାତ୍ ଡ୍ରିମିକ୍ଟ ରୋର୍ଡ ବା ଡ୍ରିମିକ୍ଟ କାନ୍ଟର୍ସିଲ ଏବଂ ମୁନିଷିପଲେଟିର ପାଇନ (୨) ପ୍ରାଦେଶିକ ସାୟତ୍ରାଶାସନ provincial autonomy ଏବଂ (୩) ଭାରତୀୟ ଶର୍ମ୍ମିନେଶ୍ୱର ଶାସନ imperiel government ତେଣୁ ଶାସନ ସମ୍ବନ୍ଧିତ ଶାସନ କୁଡ଼ିକ ଏହି ତିନି ବିଭାଗ ମଧ୍ୟରେ ବିଶ୍ଵାନ କରାଯାଇଥାଏ । ପୁଣ୍ୟକ ପ୍ରଣେତାଙ୍କ ମତ ଏହି ଯେ ସବି ପୁଣ୍ୟଗଢ଼ିଗାତ ଏତନିର୍ମିତ ରାଜ୍ୟ ସହିତ ଓଡ଼ିଆ ରାଜ୍ୟ ଏବଂ ବିଭାଗରେ ମଧ୍ୟ ରଭଞ୍ଜ ଓଡ଼ିଆ ରାଜ୍ୟ ଗୁଡ଼ିକ ଏକ ଶାସନାଧୀନରେ ରଖାଯାଏ ତେବେ କେତେକ ବିଷୟ ମୁଣ୍ଡିଟି ଦାୟିତ୍ୱ ରାଜ୍ୟବାସୀଙ୍କ ଉପରେ;

କେତେକ ବିଷୟ ଉପରେ ପ୍ରାଦେଶିକ ଶାସନ unit ଉପରେ ଆଉ କେତେକ ବିଷୟ ସରତର ନିୟମତାଙ୍କିକ ସମ୍ବନ୍ଧିଲନ fedarel union of india ଉପରେ ରହିବା ଉଚିତ । ଏହାରେଲେ ତଳୁ ଉପର ପ୍ରଦୀନ୍ତ କାନ୍ଦାର ଏକ ଅଧିକାର ଶାସନ ଲେନିବ ନାହିଁ, ଏକତା ରହେବ, ତୃତୀୟ ଗ୍ରାମୀୟ ସହିତ ସଂଯୋଗର ପଥକାର ମିଳିବ ଏବଂ ଆଗୁର ବ୍ୟାପିର ଆବଶ୍ୟକ କୌଣସି ବିଷୟରେ ଗୋଲମାଲ ଘଟଇଥାଏ । ପ୍ରତ୍ୟେକ କଷ୍ଟକୁ ଯେ ଏହୁ ପ୍ରଦେଶର ଅୟୁତନ କେବି ପ୍ରାୟ ୭୦୦୦୦ [ପଟେ ସିନାର] ବର୍ଗମାଇଲ ଏବଂ ଲୋକବ୍ରଂଶ୍ୟା ୮୦୦୦୦୦ [ଅଣୀ ଲକ୍ଷ] ରୁ ଦେଶି ।

ଇଂରାଜ ଗଭେରମଣ୍ଡଳ ଦ୍ୱାରା ଶାସିତ ପ୍ରଦେଶମାନଙ୍କ ସହିତ ମିଶନ ଏ ସମସ୍ତ ରାଜ୍ୟ ପଥରେ ବିଭଦ୍ଧିକାରୀ, ଏମା ତାଙ୍କର ଅନ୍ତିମତ । ସେ କଷ୍ଟକୁ, ଗଢ଼ିକାର ବାସିମାନେ ଇଂରାଜ ଶାସନାଧୀନ ଲୋକଙ୍କ ଅନ୍ତରେ ଅନୁନ୍ତ ଏବଂ ରାଜମାନ ବିଷୟର ଅନ୍ତରଗ । ତେଣୁ ଏମାନେ ଶାଲସାବାସୀଙ୍କ ଶେଷିନାମ ଦା ସ୍ଵାର୍ଥପରି ବିଭାଗାର (exploitation) ରୁ ବିଶ୍ଵାସ ପାରିବେ ନାହିଁ କିମ୍ବା ପ୍ରଦେଶର ଶାସନରେ ଏମାନଙ୍କ ମତ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହୋଇ ପାରିବ ନାହିଁ । ଏମାନଙ୍କ ଅର୍ଥକ ଅବସ୍ଥାର ଉନ୍ନତ ହେବନାହିଁ ଏବଂ ଦଳତେ ରଜନୀତିରେ ଏମାନଙ୍କ ସରବରଣ ହେବାକୁ ପଡ଼ିବ । ହୁଲତଃ ଏମାନଙ୍କ ଉପକାର ପରିଦର୍ଶି ଅନ୍ତରାକୁତ ଦେଶି ଅପକାର ହୋଇବେ ।

କି ଉପାୟ ଅବଲମ୍ବନ କଲେ ରଜ୍ୟମାନଙ୍କର ଅନ୍ତିତ୍ବ, ରହିବ ଏବଂ ବ୍ରିଟିଶ୍ ଶାଲସାର ଲୋକଙ୍କର ରଜ୍ୟମାନଙ୍କର ନାନାବିଧ ଉନ୍ନତ ଧ୍ୟାନ ପାରିବ ଏ ସବୁ ବିଷୟ ଏହି ପୁଣ୍ୟକରେ ଆନ୍ତରାକୁ ହୋଇଥାଏ । ଏହି ବିଷୟ ଗୁଡ଼ିକ ଇଂରେଜି ଶିକ୍ଷିତ ବ୍ୟକ୍ତମାନଙ୍କର ପ୍ରକଳିତ ଯୋଗ୍ୟ ଏବଂ ଇଂରେଜି ଭାରତ ଭାବରେ ଓଡ଼ିଆ ରାଜ୍ୟ ଏବଂ ମହାଶାଲାମାନେ ଅନ୍ତରାକୁ ରଜ୍ୟମାନଙ୍କ ପୁଣ୍ୟଦାତିତ୍ବ

ମୂଳକ ଶାସନ (full responsible government) ଦେବାଗାରୀ ହେତୁ ତ ଥିବାରୁ ପୁଣ୍ଡକ ବର୍ଣ୍ଣିତ ତନି ଗୋଷ୍ଠୀରୁ କୌଣସି ଗୋଷ୍ଠୀରେ ଓଡ଼ିଆ ୧୯୭୮ରେ କୃତିକ ଟାଟିଏ ଶାନ୍ତନାର୍ଥୀଙ୍କରେ ରହିଲେ ସଜ୍ଞ୍ୟଦାସୀମାନଙ୍କ ଉନ୍ନତ ହୋଇ ପାଇବ ଏବଂ ତନ୍ମୟରୁ ବୃଦ୍ଧିମ ଗୋଷ୍ଠୀରେ ରହିପାଇଲେ ବିଶେଷ ଉନ୍ନତ ହେବାର ସମ୍ଭାବନା ।

ମନ୍ୟଦ୍ୱାରା ନଷ୍ଟତାର ମହାଶୟ ଏହି ପୁଣ୍ଡକ ଟାଟା-କର ଚଳିତ ନଭେମ୍ବର ମାସ ୧୪ ଡାଇନ୍‌ରେ ‘ଦୈନିକ-ଅଖ୍ୟା’ ରେ କୋଶଳର ଅତିହାସିକତା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଆନ୍ଦୋଳନ କରିଛନ୍ତି ଦୈନିକ ସମାଜର ମଧ୍ୟ ସେ ଏ ବିଷୟରେ ଲେଖିଛନ୍ତି ତଥାଲି ଶ୍ରୀଲି ଏସେ ହେତୁ ପାରାନନ୍ଦମ ଯୁଗରୁ ଅଧ୍ୟନାତନ ଯୁଗଯାଏ ବିଦ୍ୱିତ୍ ଦୃଷ୍ଟିରୁ କୋଶଳ ଶିଦେଶର ଫେରେ କୌଣସି ଭାବୁ ନାହିଁ । × × ମହିନଦୀର ରୂପର ଓ ମଧ୍ୟ ଅଶ୍ଵଳ କଷ୍ଟନ୍ତ୍ରାଳେ କୋଶଳ ନାମରେ ରେତିତ ନ ଥିଲା । ଏହାର ଅତିହାସିକ କଳନା ଭାବିଲୁନା । ଅନ୍ତରୁକ୍ତ ଯେଉଁ-ସବୁ ଖୋଦିତ ଲାପିମାଳା ମିଳିଛି ତହିଁରୁ କୌଣସି ସଜ୍ଞ୍ୟର ହୌଗୋଳିକ ସୀମା ସଂଚ ହେଉନାହିଁ । × × କୋଶଳାଶ୍ଵଳ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଅଳ୍ଲାଗନା କରିବା-ପାଇଁ ବର୍ଣ୍ଣି ଅତିହାସିକମାନଙ୍କର ଗୋଟିୟ ସଭା-

ହେଲେ ମୁଁ ସେ ସଭାରେ ମୋର ସପ୍ରମାଣ ବକ୍ତ୍ବା ପ୍ରକାଶ କରିବି ” ।

ଉପର୍ମୁକ୍ତ ଉତ୍ସତାଂଶରୁ ଜଣାଯାଏ ଯେ ତାଙ୍କ ମତରେ କୋଶଳ ନାମକ କେବେ କୌଣସି ରାଜ୍ୟ ନ-ଥିଲା, କୌଣସି ଶିଲାଲାପିରୁ କୌଣସି ରାଜ୍ୟର ହୌଗୋଳିକ ସୀମା ଜଣା ପାଇନାହିଁ” ଏବଂ ବିଶ୍ଵାସ କରିବାରେ ସଭା ହେଲେ କୋଶଳ ରାଜ୍ୟ ନ-ଥିବା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ସେ ପ୍ରମାଣ କରିବାରୁ ଗୁହ୍ୟାନ୍ତି ।

ଅତିହାସିକ ପ୍ରମାଣ ପାଇଁ ଶିଲାଲାପି ଏକମାତ୍ର ଉପାଦାନ ନୁହେଁ । ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳିକ ଅନେକ ପ୍ରକାର ଉପାଦାନରୁ ଅତିହାସିକ ତଥ୍ୟ ସଂଗ୍ରହ କରାଯାଇଥାଏ, ଏହା ଦୋଧୂର ମାନ୍ୟଦର ମସିତାଦ ମହା-ଶୟ ଅର୍ଦ୍ଧକାର କରିବେ ନାହିଁ । ସେ ଅନ୍ତରେ ସଭାର ବିଷୟ ଉପ୍ରେକ୍ଷଣ କରିନ୍ତି ସେପରି ସଭା ଉକ୍ତବେ ହେବ କି ନା ଏଥର ଛାଇବା ନାହିଁ । ଅତେବକ ମୋ ବିଶ୍ଵରେ ଗବେଷଣାମୂଳକ କିମ୍ବା ସଂହିତ୍ୟକ ପଦ୍ଧତରେ ପ୍ରମାଣ-ଦୂଢ଼ିକ ପ୍ରକାଶିତ ହେଲେ ସେ ସବୁ କେତେବୁଦ୍ଧି ବିଶ୍ଵାସ୍ୟ ଏବଂ ତାଙ୍କର ମତ କେତେବୁଦ୍ଧି ଯୁକ୍ତୁସ୍ଵର୍ତ୍ତ, ଏହା ଜାଣିବା ପରି ଅନ୍ତରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେଲେ ତହିଁର ସମଥନ ବା ଗଣ୍ୟନ କରିବା ପାଇଁ ଅତିହାସିକମାନଙ୍କ ପୁଣ୍ୟାଗ ମିଳନ୍ତା ।

ଆପଣଙ୍କର
ରାଜ୍ୟରମ୍ଭ ଶା ବଳଭଦ୍ର ବନ୍ଦ୍ର ଦାର

ପୁଣ୍ଡକ ପରିଚୟ

ତ୍ରୁଟିମା

ଏହା ଏକ ପୁନ୍ଦ୍ର କାବ୍ୟ । ଲେଖକ ଶ୍ରୀ କୁଞ୍ଜକୁମାର ଦାସ ଏମ୍, ଏ । ପ୍ରକାଶକ ଉତ୍କଳ ସ୍କ୍ରିଳନ୍ତି କହିବ ।

ପୁଣ୍ଡା ୪ + ୩୭, ମୂଲ୍ୟ ଅଠଥଶାହିର । ଏହି ପୁଣ୍ଡକର ଶିରା ସୁନ୍ଦର । ଏଥରେ ଲେଖକଙ୍କ, ଶ୍ରୀ ସାଧାନାଥ ରଥକର୍ଣ୍ଣ ଉତ୍କଳାର ଛବି ସବୁଦିଷ୍ଟ ହୋଇଥିଲା । ଶ୍ରୀ ଧାନାଥର ରଥକର୍ଣ୍ଣ ମୁନଦିନରେ ଉତ୍କଳାର ପରିଚୟ ଓ ଉତ୍କଳ ରେଳାକୁଳ-

ମଣ୍ଡଳାଙ୍କ ବର୍ଣ୍ଣନା ହୃଦୟପ୍ରାୟ ଫୋଇଅଛି । ଉପସ୍ଥିତ ଅବେଳାନୀ ନାରୀ ହୃଦୟରେ ମଘ ରସ ଉଦ୍‌ଦେଶ କରିପାରେ ଲିଖିତ ମୁଖବନ୍ଦ ଡହିଁର ଏକ ପ୍ରମାଣ ।

ଲେଖକ ଡ୍ରୁଡ୍ରୁମା ନିକଟରେ ମଠାପରି ଆସିନ ଫୋଇ ପ୍ରାକୁତିକ ଢୁଗ୍ୟ ଦେଖୁଁ ଦେଖୁଁ ମୁଗ୍ଧ ହୋଇ କବି ଭାବାପଳ ହୋଇଅଛନ୍ତି । ତାହାର ଫଳରେ ତାଙ୍କ ଲେଖନାରୁ ମାରିକୁଣ୍ଡ ନିଧା, ନିକଟବିର୍ତ୍ତ ନାମପୂନ ପଦିତ ରାଜି ଓ ଡ୍ରୁଡ୍ରୁମାର ଭ୍ରମକାନ୍ତ ଢୁଗ୍ୟର ବର୍ଣ୍ଣନା ଥର ସରସ ହୋଇଅଛି । ଡ୍ରୁଡ୍ରୁମା ପ୍ରଯାତ ନିକଟପ୍ରିୟ ରବିନ ଓ ପ୍ରୁଣାତର ସାନ୍ଧି, ରାଷ୍ଟ୍ରିକାଲୀନ ଓ ପ୍ରତ୍ୱସର ଦୂରୀୟ, କଞ୍ଚଳାତର ଡ୍ରୁଡ୍ରୁମାର ମରୁ ଅନୁଷ୍ଠାୟୀ ଶେଷ; ଡ୍ରୁଡ୍ରୁମାର ଅନୁଷ୍ଠାୟୀ ଦେବିଙ୍କ ମୁଖରେ ଭର୍ମିତୁମାନଙ୍କ ମୁଣ୍ଡ ଉପଦେଶ, କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ନିର୍ମୟ ଓ ଉତ୍ତେଜନା ଶାତଶୟ ପ୍ରାସାରିକ ହୋଇଅଛି । ଲେଖାମୟରେ ଉପମାଳଙ୍କାର ଓ ଅନୁଶ୍ରାବିକ ସୁରିନ୍ୟସ୍ତ ଫୋଇଅଛି । ସ୍ନେହିଲ, ରହିଲ କଦମ୍ବିତ, ତନ୍ମାତ୍ରପିତ, ଇନ୍ଦ୍ରଧନ୍ୟିତ, ରସାୟିତ, ରୂପୁଆଇ, କମ୍ପିଲାଇ, ସୁନୋଇ, ପିତଳାଇ. ତମ୍ଭାର ପ୍ରତ୍ୱତ ଶବ୍ଦ ପ୍ରବୋଗ କରି ଲେଖକ ଓଡ଼ିଆ ଶବ୍ଦ ସମ୍ଭାବର ପରିସର ବୃକ୍ଷ କରିଥିବା ଯୋଗୁ ଧନ୍ୟବାଦର ପାଦ । ଲେଖକ ସହୃଦୀ ଶବ୍ଦ ସହିତ ଦେଶଜ ଶବ୍ଦ ସବୁ ଶର୍ମି କାବ୍ୟରଗନ୍ନା କରିଥିଲେ ମଘ କାହିଁ ରସହାନ ଘଟିନାହିଁ । ଆମ୍ବ କାବ୍ୟର ବହୁଳ ପ୍ରଗ୍ରହର କାମନା କରୁଁ ।

ମୁଖ୍ୟ :

ଓଡ଼ିଆ ଲେଖକ ସହିଗୋଗ ସମିତି ଲଙ୍କ ଶାର୍ଦ୍ଦୀୟ ଅବଦାନ ରୁପେ ‘ଉଦୟ’ ପ୍ରକାଶ ପାଇଛି । ଦାମ ୩ ୧ । ଏଥରେ ଉତ୍ତରପାଇତା ଲବ୍ଧ ପଢିଷ୍ଟ ଓ ଉତ୍ତରପାଇତା ଲେଖକମାନଙ୍କ ଅଠରଟି ଗଣ ହୀନ

ପାଇଛି । ଗଳମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ‘କଙ୍କଳ’ ‘ଫୋକିନ ଜଳିଯାଏ’ ‘ଗରିବ’ ‘ରପୁମ ଓ ପରିଷ’ ‘ପୁରୀ ଓ ପର’ ‘ପୁରି ପୁଲ’ ପ୍ରତ୍ୱତ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ମନେଇଛି । ‘ମାଟିଆ ବୁରୁଜ’ ଦେଶ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟରେ ହୋଇଛି ଗଳମାନଙ୍କ ଆୟୁନ୍ଧିକର ଆବଶ୍ୟାତ୍ମାଓର ପରିପ୍ରେସ୍ କିନ୍ତୁ ଶ୍ରୀମତୀ ପ୍ରମଦା ମହାତ୍ମାଙ୍କ ‘ପୁଣି ନା ଦେଇନି’ ସହୃଦୟ ରହ ରହ ପରିଚିବର କରିଛି । ଗଳମାନଙ୍କ ବିଷ୍ଵଦ୍ୱାରା ଅଦ୍ସ୍ଵର୍ବାଦ ବୈଶେଷିକୀୟ, ଦିନର ଏହୁବ୍ରତର କାହାକୀର ହୁବୁ ଅଧିକ ଥିଲା । ଆପୁନିକତାଙ୍କ ପ୍ରକ୍ରିୟା ସତ୍ତି ଏହର କାହାଙ୍କୀ ନହ ବରି ରହିଛି, ସେଥି ଧାଇଁ ଲେଖିବାଙ୍କୁ ଫରେନ ଶୁଭେତ୍ତା କିମ୍ବା କରୁଛି ।

ଏହୁରେ ଅନୁଷ୍ଠାନିକ ଧର୍ମ ର ଜୀବ ଓ ଲୋକମାନଙ୍କ ନାମ କେତେ ଜାଗରରେ ପୁଣ୍ୟ ମହିରେ ଓ ଲେଖିତେ ଜା ଗା ରେ ପୁ ଶ୍ଵାର ଲେଖିତର ଲେଖିତ ଦ୍ୱାରା ଯେ କି ଯୌନ୍ୟର କୃତି ଭେଲୁ ଓ ସେ ଶୁଭକ ସୁଷ୍ଠାର ଶାର୍ଷତର ଲେଖା ହୋଇଥିଲେ ଷତ କଣ ଥିଲା, ଆମେ ବୁଝିବାକୁ ଅଶ୍ଵମ ।

ଏହି ଅନୁଷ୍ଠାନର ‘ଅନୁଷ୍ଠାନ ଲିପି’ ଏ ସ୍ଵର୍ଗ ସଙ୍ଗେ ସଯୋଜିତ ହୋଇଥିଲେ ଭଲ ହୋଇଥାନ୍ତା ବୋଲି ଆମର ଧାରଣା ।

ସେ ଯାହାମେଉ, ଅନୁଷ୍ଠାନର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ମହିର । ଲେଖକମାନଙ୍କ ପରମ୍ପର ସହଯୋଗ ରହିଲେ ଏହି ଅନୁଷ୍ଠାନ କାଞ୍ଚିଯ ସାହିତ୍ୟର ବିଭିନ୍ନ କିନ୍ତୁ ଉନ୍ନତି କରି ପାରିବ, ଏହୁତର ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ । ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସାହିତ୍ୟକ ଅନୁଷ୍ଠାନ ପରି ଏହା ରତ୍ନର ଯେହର ଅବଳତା ଓ ମନୋମାଲିନ୍ୟ ହୀନ ନ ପାଏ, ସେଇପାଇଁ ସବଦା ସତକତା ଆବଶ୍ୟକ । ଅନୁଷ୍ଠାନଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟମାନଙ୍କ ଅମ୍ବ ପାଦର ଅଭିନନ୍ଦନ କରିବାକୁ ମଧ୍ୟ

ସୁଗ୍ରୀଧାରୀ

ପଣ୍ଡିତ ମଦନମୋହନ ମାଳବ୍ୟ :—

ପଣ୍ଡିତ ମାଲବ୍ୟଙ୍କର ମୃଦୁରେ ସାର ଭରତ ଏ ପୁରାର ଜଣେ ସଂଶେଷ ଦେଶପ୍ରେମୀ ଓ ଶିକ୍ଷାନାଳଙ୍କୁ ହସଇଲୁ । ୮୫ ବର୍ଷ ଦୟାରେ ଏହି ମନ୍ଦିରପୁରୁଷଙ୍କ ତଥେଖାନ ବହିଛି । ଦାର୍ଢିକ୍ୟ ଶେଷ କେତୋଟି ବୟସରେ ତାଙ୍କୁ ଜୀବନାଳ ଓ ଶିକ୍ଷା ଷେଷରୁ ଅବସର ଦେବାକୁ ବାଧ କରସିଥିଲା । ତଥାପି ପୁଦେଶର ଭାବନା ଜୀବନର ଶେଷପୁର୍ବ ଯାଏ ତାଙ୍କ ହୃଦୟକୁ ତ୍ୟାଗ କର ନ ଥିଲା । ଏହି କର୍ମିଙ୍କ ଶେଷ ଜୀବନର କର୍ମପ୍ରାପ୍ତିତା ସକରୁଣ ନିଶ୍ଚୟ ! କହିବାକୁ ହେବ କରୁଣାମୟ ମୃଦୁ-ଅସ୍ତିତ୍ବରେ ତାଙ୍କୁ ନିର୍ଭୟା ଜୀବନର ଭାବ ନେଇଲା । ତଥାପି ତାଙ୍କ ତଥେଖାନରେ କିମିତ ହୋଇନାହିଁ ଏହି ଦେବକ ନାହିଁ ।

ଗତ ଶତାବ୍ଦୀର ମଧ୍ୟାମଧ୍ୟ ଯେତେ ମହାନାନବ ଜନ୍ମ ନେଇଥିଲେ, ମାଲବ୍ୟଙ୍କ ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଅନ୍ୟତମ । ଏମାନେ ଅକ୍ଷାନ୍ତ ଭୂଦ୍ୟମ, ଅରତ୍ରି ବିଶ୍ୱାସ ଏବଂ କିଷ୍ଟାର୍ଥ ଅଧ୍ୟନିବେଦନ ନେଇ ଦିନେ ଭ୍ରମତର ଭବିଷ୍ୟତ ଗଠିଥିଲେ । ଭ୍ରମତ ଯେ ଆଜି ସ୍ଵାଧୀନତା ଏବଂ ପ୍ରଗତିର ପଥରେ ଏତିଦୂର ଅଗୋର ପାରିଷ୍ଠିତ, ତାର ପଛରେ ଏହିମାନଙ୍କର ନିଃସ୍ଵାର୍ଦ୍ଦର ସେବା ରହିଛି । ସ୍ଵାଧୀନତା - ସଂଗ୍ରହମର ଉତ୍ତମ ମୂଳଦୂଆ ସ୍ଥାପନ କରିଛନ୍ତି ଯେହିଁ ମାନେ ସେମାନେ ସମତ୍ରେ କାତର ନମସ୍କାର । ମାଲବ୍ୟଙ୍କ ମୃଦୁରେ କଂଗ୍ରେସ ତାର ସମ୍ବୂଧାରୁ ବ୍ୟୋଜେଣ୍ଟ୍ ସର୍ବ ହସଇଲା ।

ମାଲବ୍ୟଙ୍କ ଏହି ପୁରାର ହନ୍ତିର୍ଦ୍ଦର୍ମ ଓ ଦ୍ୱିତୀୟ ସର୍ବତାର ପାହା କିନ୍ତୁ ଉତ୍ତଳମୟ ଓ ଗର୍ବଯାନ ତାହାର ଶାକ ଥିଲେ । ଦ୍ୱିତୀୟ ପ୍ରତି ତାଙ୍କର ନିଷ୍ଠା ଓ ପ୍ରକାଶ

ଥିଲୁ ଅହିମେହୁ । ନିଜକୁ ହିନ୍ଦୁ ଦୋଳି ପରିଚୟ ଦେବାରେ ଏ ଗର୍ବ ଅନ୍ତରୁକ୍ତ କରୁଥିଲେ । ତଥାପି ମାଲବ୍ୟଙ୍କ ସ୍ଵର୍ଗପ୍ରାତି ତାଙ୍କ କେବେହେଲେ ପକାର୍ଷିତ ମନୀ କରନାହିଁ । ତାଙ୍କର ସ୍ଵର୍ଗପ୍ରାତି ତାଙ୍କ ଅନ୍ୟଧର୍ମ ପ୍ରତି ସହନଶୀଳ ହେବାକୁ ଶିଖାଇଥିଲା ଏବଂ ଏହାହିଁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଧାର୍ମିକ ବ୍ୟକ୍ତିର ପ୍ରକୃତ ପରିଚୟ ।

ଭରତ ବ୍ୟବକ୍ଷେତ୍ର ପ୍ରସ୍ତାବ ତାଙ୍କୁ ଦ୍ୟାଗୁ ଦେଇଥିଲା । ଭରତର ସମଗ୍ରତାରେ ସେ ବିଶ୍ୱାସ କରୁଥିଲେ । ୧୯୪୧ ସାଲରେ ପିନ୍ଧୁ ନେତାମାନୀ ତାଙ୍କ ସମ୍ପିତ ସାପାତ୍ର କରି ଭରତର ଭଦ୍ରକାଳୀନ ରଜନୀତିକ ପରିପ୍ରେତ ସମରରେ ତାଙ୍କର ମତ ପରିବର୍ତ୍ତନେ ମାଲବ୍ୟଙ୍କ କହିଥିଲେ, ‘ମୁସଲମାନ ରଜ ବିଶ୍ୱାସରେ ଲାଥାଓହାବା ନିରଥକ । ଭରତର ଭବିଷ୍ୟତରେ ଯେହିଁ ରଜନ୍ ରହିଛି, ତାହା ହେବ ହିନ୍ଦୁ, ଶିଖ, ମୁସଲମାନ, ଶ୍ରୀଖାନ ଓ ପାର୍ସିମାନଙ୍କ ସମ୍ପିଳିତ ରଜ ।’

ମାଲବ୍ୟଙ୍କ ଜୀବନର ସବଶେଷୁ ଦାନ ଦାରୁଣପ୍ରେସ ହିନ୍ଦୁ ବିଶବିଦ୍ୟାଳୟ । ଏହି ପ୍ରତିଶ୍ଵାନ ପାଇଁ ମାଲବ୍ୟଙ୍କ ରକ୍ଷାପାତ୍ର ଧରି ଭରତର ଦୂଆରେ ଦୂଆରେ ଭିକାମାତି ବୁଲିଥିଲେ ତଥା ତାଙ୍କ ରଘୁକୁ ସମ୍ମାନ ଅଶ୍ୟ ପ୍ରଦାନ କରିଲୁ । ଏହି ଦ୍ୱିତୀୟବାଲ୍ୟ ମାଲବ୍ୟଙ୍କ ଜୀବିତ କାଳଟେହିଁ ଶିକ୍ଷା ଓ ସମ୍ବୁଦ୍ଧତା ଅନୁଧାନ ହିସାବରେ ଖେଳି ଅର୍ଜନ କରି ନେଇଛି ଏହା ଯୁଗ ସ୍ଵର୍ଗ ଧରି ମାଲବ୍ୟଙ୍କ ସାଂତ୍ରୋଧିଭୂପେ ଦଶାୟମାନ ରହିବ ।

ମାଲବ୍ୟଙ୍କର ନାୟକ ଦେହ ଭାବରେ ପରିଣାମ ହୋଇଛି । କିନ୍ତୁ ସେ ତାଙ୍କ ଦେଶବାସୀଙ୍କର ସ୍ମୃତିରେ ଚିରଦିନ ବନ୍ଧୁ ରହିବେ ।

କୃଷିର ଚତୁରଙ୍ଗ

ସାହିତ୍ୟ, ନୃତ୍ୟ, ସଂଗୀତ ଓ ଶିଳ୍ପକଳା, କୃଷିର ଏହି ଗୁରୁଗୋଟି ପ୍ରଧାନ ଅଙ୍ଗର ଚର୍ଚା ଓ ଉଦ୍‌ଦିନ ସାଧନକୁ ଚତୁରଙ୍ଗର ଏକମାତ୍ର ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ ବୋଲି ଅମ୍ବେ ମାନେ ପ୍ରଥମ ସଂଖ୍ୟାରେ ଦୋଷକଣା କରିଥିଲୁଛି । ତେଣୁ ଚତୁରଙ୍ଗର ପରିସର ଯେ ଅଛି ବିଷ୍ଟୁତ ଓ ଏହାର ଆକାଶକ୍ଷା ଯେ ଅଛି ଉଚ୍ଚ ଓ ମହାନ୍ ପରିକାର ନାମକରଣ ବେଳେ ଏଥୁପ୍ରତି ଆମ୍ବେମାନେ ଅନୁଷ୍ଠିତ ଥିଲୁଛି । କୃଷିର ଏହି ଗୁରୁଗୋଟି ପ୍ରଧାନ ଅଙ୍ଗ ବ୍ୟଙ୍ଗତ ଶ୍ଵାସତ୍ୟ, ଭାସର୍ପି, କୃଷି, ଶିଳ୍ପ, ବିଜ୍ଞାନ, ଉତ୍ସାହ ଅଦି ବନ୍ଦ ବେଶର ଅଛି । ପୁଣି ଯୁଦ୍ଧ ବିଭାଗ ପାଇଁ ଉଲ୍ଲଙ୍ଘନ ଦିଦେଶୀ ସାହିତ୍ୟ ମାନଙ୍କରେ ପୃଥିକ୍ ପୃଥିକ୍ ପରିକାର ପ୍ରତଳନ ଅଛି । କିନ୍ତୁ ଆମ ଦେଶର ପରିଚ୍ଛିତ ତଥା ନୁହେ । କୃଷିର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଅଙ୍ଗ ପାଇଁ ପୃଥିକ୍ ପରିକାର ପୁରୁଷ କରିବାକୁ ଗଲେ ବିବିଧ ବିଭାଗରେ ଯେଉଁ ବିଷ୍ଟୁ ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟର (specialisation) ଆବଶ୍ୟକ ତାହାର ଏକାନ୍ତ ଅଭାବ ଏଠାରେ ଅନୁଭୂତ ହୁଏ । ତେଣୁ ଏ ଦେଶର କୃଷିମୂଳକ ପତ୍ର ପତ୍ରିକା, ଗୁଡ଼କ ପାହା ପରିବେଶକ କରେ ତାହାକୁ ଟେଚିତ ବିଶେଷ କହିବାକୁ ହେବ । କୌଣସି ସାହିତ୍ୟ ପତ୍ରିକାକୁ ପିଠାଇଲେ ତହିଁରେ ଚିତ୍ର, ନୃତ୍ୟ, ସଂଗୀତ ବ୍ୟଙ୍ଗତ ଧର୍ମନାଟି, ରାଜନୀତି, ଅର୍ଥନୀତି, ଉତ୍ସାହ, ବିଜ୍ଞାନ ଅଦି ବିଭଳ ଦିଷ୍ଟଯୁକ୍ତ ପ୍ରବନ୍ଧ ଦେଖିବାକୁ ମିଳିଥାଏ । ସେଂସକ୍ରମ ପତ୍ରିକାର ପ୍ରଥମରେ ବା ମଧ୍ୟପ୍ରକଳରେ ବିଶ୍ଵା ଚିତ୍ରଶିଳ୍ପିଙ୍କର ବନ୍ଦ ବନ୍ଧୁ ତ୍ରେ ମଧ୍ୟ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଥାଏ । ସେ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ବିର୍ଗର କଲେ ଆମ୍ବେମାନେ କେବଳ ଗୁରୀ-ଗୋଟି ଅଙ୍ଗର ଚର୍ଚା ପାଇଁ ଯେଉଁ ସୀମାରେଖା ଶାଖି ଦେଇଛି, ତାହା ବରଂ ସଂକାର୍ତ୍ତ ବୋଲି ପ୍ରତିଯୁମାନ ହେବ । ପୁଣି ଏଥୁପାଇଁ ଉଲ୍ଲଙ୍ଘନ କୌଣସି ପତ୍ର ପତ୍ରିକା ଅମ୍ବେନଙ୍କୁ ଯେ ସମାଜେତନା ବା ବିଦ୍ୟୁତ କରନ୍ତି ତଥାରେ ସେମାନଙ୍କର ନିଜର ଅନୁଭବତା ଓ କୂପ ମାତ୍ରକରି ପ୍ରମାଣିତ ହେବ ।

ଅମର ତୃତୀୟ

ଆବଶ୍ୟ ନିଜର ତୃତୀୟ ଓ ଅଭାବ ଦିଷ୍ଟଯୁକ୍ତ ଆମ୍ବେମାନେ ସନ୍ଦା ସରେତନ ରହିଥିଲୁଛି । ଗୁରୁଗୋଟି ଅଙ୍ଗ ମଧ୍ୟରୁ ସାହିତ୍ୟରୁ ଆମ୍ବେନଙ୍କର ପ୍ରଧାନ ଚର୍ଚାର ଦିଶ୍ୟ ହେଉ ରହିଛି । ଶିଳ୍ପକଳାର ଚର୍ଚାପାଇଁ କେତେକ ଉତ୍ସାହେୟ ଆମ୍ବେତନା ଓ ତାର ପ୍ରକାଶ କରିବାରେ ସମ୍ବନ୍ଧମ ହୋଇଥିଲେବେଳେ ସଂଗୀତ ଓ ନୃତ୍ୟକଳାର ଆମ୍ବେତନା ଦିଗନ୍ତର ଅବ୍ୟୋମାନେ ଆଶାନ୍ତରୁ ପୁରୁଷ ଅଗ୍ରପ୍ରତି ହୋଇ ପାଇନାହିଁ । ଏ ଦୁଇଟି କଳା ତତ୍ତ୍ଵାଳ୍ୟ କଳା ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଉଲ୍ଲଙ୍ଘନରେ ଯେ ଉତ୍ସାହର ଅଭାବ, ଏହିର ଭବିତବ୍ୟା ପରିଚୟ ଦିଏ । ଯାହାର ନୃତ୍ୟ କଳା ସୁରୋଧରେ ମଧ୍ୟ ଖୋଜ ଅଳ୍ପକାଳ କରିଛି, ଯାହାର ସଂଗୀତ ଭାବରେ ସାହିତ୍ୟ ସଂଗୀତ ଷେଷରେ ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ ରଷାକରିଛି । ତାହାର ବାପିମାନକେ ଯଦି ସେହି ଦିଗରେ ଆମ୍ବେତନା ଓ ଗବେଷଣା କରିବାକୁ ପ୍ରଥମୁଖ ହୁଅନ୍ତି ତାହାରେଲେ ଆମ୍ବେମାନେ ଆଉ କାହାକୁ ଦୋଷଦିବବା ? ଆମ୍ବେନଙ୍କର ମୁଖଶାଢା ଛର, ଦଣ୍ଡନାଟ, ଗୋଟିପୁଅ ବା ଦାସକାଟିଆ ପ୍ରତ୍ୟେ ବିଭଳ ନୃତ୍ୟ ଅନେ ଧ୍ୟାନ ବିଷ୍ଵାସର ଆମର କ ଶ କନ୍ତୁ କହିବାର ନାହିଁ ? ଭାବାରୁ ତଥା ବିଶାର ନୃତ୍ୟକଳାକୁ ଏହା କଣ କିଣ୍ଟୁହେଲେ ଦାନ କରି ନାହିଁ ? ମଣିପୁରୀ, ଗଜା, କଥକାଳୀ, ପାରମ୍ ରୁଷୀୟ ବ ଟେନ ନୃତ୍ୟ କୁଞ୍ଜିକ ସଙ୍ଗେ ଏ ରୁଷୀକର ଉଲ୍ଲଙ୍ଘନ ମୂଳ ଦ୍ୟାନ୍ୟା କରିପାଇ ନ ପାରେ କି ?

ସଂଗୀତ ବିଷ୍ୟରେ ମଧ୍ୟ ସେହିପରି ଆମର ଦିଶ୍ୟ ବା ଉତ୍ସାହ ସଂଗୀତର, କର୍ଣ୍ଣାଟକ କିମ୍ବା ଉତ୍ସାହ ସାହିତ୍ୟର ସହିତ ଯେଉଁ ଯୋଗସ୍ଫୁର୍ନିତିର ଅଛି ତାହାର ଆମ୍ବେତନା ଲାଗି ବିଷ୍ଟୁତ ଷେଷ ବିଦ୍ୟମାନ । ଉଲ୍ଲଙ୍ଘନୀୟ କୃଷିର ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଆମ୍ବେନଙ୍କୁ କେବଳ ସରଭତରେ ଅସ୍ଥାଳନ କରିବାକୁ ହେବାନାହିଁ ସେଥିଲାଗି ଘାର ଗବେଷଣାଓ ଅନ୍ୟ ସୁନ୍ନାନ ଆବଶ୍ୟକ ।

ନୃତ୍ୟ ଓ ସଂଗୀତ ବିଶଳକ୍ଷ ପ୍ରବନ୍ଧ ଓ ଆମ୍ବେତନା ଆମ୍ବେନଙ୍କର ଅଧିକ ସମ୍ବନ୍ଧର ହେବଗୋଲି ମୁଣି ଭାବାରୁ ତଥା ପୃଥିକର ବିରନ ଦେଶର ନୃତ୍ୟ ସଂଗୀତ

ମଧ୍ୟରେ ଯେଉଁ^୧ ଯୋଗସ୍ତୁ ନିହିତ ଅଛି ସେଥିପ୍ରତି ଅପ୍ରକାଶ ଦୃଷ୍ଟି ପଡ଼ିବ ବୋଲି ଆଶାକର ଆମ୍ବେମାନେ ବଜା ଓଡ଼ିଆ ଲେଖକ ମଣ୍ଡଳୀକୁ ନିବେଦନ କରୁଥିଲୁ^୨ ।

ଅମ୍ବେମ

ବିଶ୍ୱ ବସ୍ତୁକୁ ଗେନି ଉପରେକୁ ଅଭାବ କଥା ଚିନ୍ତା କଲିଦେଲେ ଅମ୍ବେମାନଙ୍କ ସମପରେ ଅସଂଖ୍ୟ ଢାଟି ଦେଖା ଦେଇଥାଏ । ରତ୍ନରଙ୍ଗକୁ ସତର, ସୁଦୃଢ଼, ସୁମୁହୁତ ଓ ସୁନ୍ଦରତ କରିବା ଅମ୍ବେମାନଙ୍କର ପ୍ରଥମ କର୍ତ୍ତିବ୍ୟ ସେଲେହେଁ ଯେଉଁ ସବୁ ଉତ୍ତାଦାନ ଓ ପରିଷିକୁ ଦେବ ଅମ୍ବେମାନଙ୍କ ଗତି କରିବାକୁ ହେଉଛି ତହିଁରେ ଅଶାନ ବୁଝ ପଳ ମିଳ ପାଇଁନାହିଁ । ଉଛୁଣ୍ଣ ସମ୍ଭାଦନା ସବେ ଭତ୍ତକୁ ପରିଗୁଲନା ମଧ୍ୟ ଅବଶ୍ୟକ । ଏଥୁ-ସହିତ ପରିକାର ବିସ୍ତୁତ ଚଳନ ଅଞ୍ଚାରୀ ଭାବରେ ଜାହାତ । ଯେ କୌଣସି ପରିକାର ସାର୍ଥକତା ପାଇଁ ତାହାର ସଂପାଦକ, ଲେଖକ, ପରିଗୁଲକ ବା ଗ୍ରାହକ ସମାନ ଭାବରେ ଦାୟୀ । ଯେ କୌଣସି ସୁପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ପରିକା ପ୍ରତି ଦୃଷ୍ଟି ଦେଲେ ଏହି କଥାହିଁ ମୁହଁତରୁହୁଏ । ଯେ କୌଣସି ଭକ୍ତ ଦରର ସାହୁତ୍ୟ ପରିକା ପ୍ରକାଶ କରିବାକୁ ଗଲେ ଏ ଦେଶରେ ସମ୍ଭାଦକଙ୍କ ପ୍ରଥମତଃ ଓ ସାଧାରଣତଃ ଅଦେତନିକ ଭାବରେ ଶମ୍ଭାକାର କରିବାକୁ ହୋଇଥାଏ । ସମ୍ଭାଦକଙ୍କର ସହଯୋଗୀ ରୂପେ ଲେଖକମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ କେବଳ ଏକ ଉତ୍ସାହ ଦା ପ୍ରେରଣା ଦେବ ଲେଖା ଦୋଗାରବାକୁ ହୋଇଥାଏ । ଉଭୟଙ୍କର ପରିଶର ଯଥାର୍ଥ ମୂଲ୍ୟ ନ ମିଳିବା ହେଉ ସବୁ ପରିଶର । ଓ ଉତ୍ସାହ ପ୍ରେଇଲା ସାମ୍ବିଳି ଓ ଅନ୍ତର୍ମୁଦ୍ର ହେବାର କଥ ଏ କୈଶରରେ ମଧ୍ୟ ତାହାହିଁ “ଦକ୍ଷିଣା” ତେଣୁ ଉତ୍ତରେ-ଭର ଉଚ୍ଚତ କରିବା ପରିବେ ଅମ୍ବେମାନଙ୍କ ଦେଶର ସାହୁତ୍ୟ ପରିକା ବୁଝିବ ବିପର୍ଯ୍ୟତ ଦିଗକୁହିଁ ଗତକରେ । ରେଣ୍ଟାରି ଟ୍ରେ ସୁଦୃତ ପରିଗୁଲନା ଅବଶ୍ୟକ । ପରିକା ଘୁଞ୍ଚିବା ଅୟର ପ୍ରାନ୍ତରେ ଦୁଇଟି ଦିଗ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରାଯାଏ । ଗୋଟିଏ ଗ୍ରାହକ ସଂଖ୍ୟା ବୃଦ୍ଧି, ଦ୍ଵିତୀୟ ପରିଷାର ବିଜ୍ଞାପନ ସଂଖ୍ୟା ବୃଦ୍ଧି । ଏ ଦୁଇଁ ଅବଶ୍ୟ ପରିପ୍ରକାଶ ସାପେକ୍ଷ । ବିଶ୍ୱରେ ଗ୍ରାହକ ସଂଖ୍ୟା ଅଧିକ ନ ହେଲେ

ଅନ୍ୟକ ସଂଖ୍ୟାକ ବିଜ୍ଞାପନ ପାଇବାର ଆଶା କରାଯାଇ ନ ପାରେ ! ସୁପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ପଦିକା ମାନଙ୍କର ଗ୍ରାହକ ଗୁଡ଼ା ଅପେକ୍ଷା ମଧ୍ୟ ବିକାଏନର ଅୟ ପଥେଷ୍ଟ ହୋଇଥାଏ । ବିଦେଶୀ ପରିକାମାନଙ୍କ ସହିତ ନିଜକୁ ତୁଳନା କେଲେ ବାସ୍ତବିଳ ଅମ୍ବେମାନେ ଯେ କେଉଁ ପାତାଳରେ ପତିକୁ ତାହା କଲନା କର ହୁଏନାହିଁ । ସେଠାରେ ପଦିକା-ବୁଢ଼ିକ ଯେଉଁ ଶେଣୀର, ବିକାପନ ମଧ୍ୟ ସେହି ଶେଣୀୟ ଦେଖାଯାଏ । ଅର୍ଥାତ୍, ସାହୁତ୍ୟ ପଦିକାରେ ବିଧାନ, ଉନ୍ନୟନ-ସ, ତେଲ କିମ୍ବା ଗୁରୁତ୍ୱ-କଲର ବିକାମଙ୍କ ପରାଶିତ ନ ହୋଇ କେବଳ ସାହୁତ୍ୟ ସମ୍ବନ୍ଧିତ ବିଜ୍ଞାପନରୁ ଦେଖାଯାଏ । କିଏ ବିଜ୍ଞାପନ ଦେଇଛନ୍ତି, ଲେଖକ-ମାନଙ୍କ ପଶୁଲିପି ଟାଇମ୍ କର, ସଂଶୋଧନ କର ଉପସ୍ଥିତ ପରିକାକୁ ପଠାଇ ଦେବାପାଇଁ ତ ଅଜ କିଏ ଶିଖାଉଛନ୍ତି ଗଲ୍ଲ, କବିତା ବା ନାଟକ ଲେଖିବାର ପ୍ରତାଳୀ । କିଏ ପୁଣି ଖୋଜିଛନ୍ତି ବିରଳ ବିଷୟରେ ପୁଷ୍ପକ ସବାଶ କରିବାରେ, ଉତ୍ସାହ ଉତ୍ସାହ । ସେହିଭଲ ସଂଗୀତ କିମ୍ବା

ତିରର ସତର୍କ ପରିକା ମାନଙ୍କରେ ମଧ୍ୟ ସେହି ସେହି ଦିଗ୍ବୟକ ବିଜ୍ଞାନ ! ଏହା ଅବ୍ୟା ବିଶ୍ୱଟ ଜାଗାଧୂ-ଯୋଜନା ଓ ସଂଗୀତର ପଳ । କେବଳ ଲେଖକ କିମ୍ବା ସଂପାଦକଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଏ ଭଲ ଏହିଷ୍ଟିତ ସମ୍ବନ୍ଧ ହୋଇ ନାହାଇ ।

ଲେଖକର ମୂଲ୍ୟ

ପୁଣି ସେ ସକଳ ଦେଶରେ ଲେଖକର ଆୟ କଣ ? କୌଣସି ବିଶ୍ୱଟ ପରିକାର ସମ୍ଭାଦକଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଗୋଟିଏ ଷ୍ଟୁଟ୍ର ଗଲ୍ଲ ମନୋକାତ ହେଲେ ଲେଖକର ପ୍ରାପ୍ୟ ହଜାରେ କି ପଦର ଶହ ? ଏହି ଅର୍ଥ ସମ୍ଭାଦକ ଅବଶ୍ୟ ନିଜ ଦ୍ୱାରା କିମ୍ବା ଦାନ ସୁଦୃତେ ଦିଅନ୍ତି ନାହିଁ । ସେହି-ଗଲ୍ଲଟି ପାଇଁ ଦେଖିବାକୁ ଗଲେ ପରିକାଟିର ପୁରୁଷ ହଜାର ଗ୍ରାହକ ପରିଶର କର ପର ହୁଏ ତ ହଜାରେ ବା ପଦର ଶହର ବିହୁରୁଣ ଗୁମା ଦିଅନ୍ତି । ଅଥବା ବିଜ୍ଞାପନ ଦାତାମାନେ ମଧ୍ୟ ବିଜ୍ଞାପନର ମୂଲ୍ୟ ଦିଅନ୍ତି ।

ପଦ ପଦ୍ମକାରେ ଲେଖିବା କିମ୍ବା ସୁପ୍ରକ ପ୍ରତ୍ୟୁଷନ ଦ୍ୱାରା ଲେଖକର ଯାହା ତ ଆୟୁର୍ବେଦ । ତାହାରେ ତା ଚଳିଛି ଶେଷିରେ ପାଇଁ ଲେଖିଲେ ମଧ୍ୟ ତାହାର ଅଭିବର କାରଣ ରହି ପାରେନାହିଁ । ଏହି ସବୁ ବିଭିନ୍ନ ବିଭିନ୍ନରେ ଗଲି, ଉପନ୍ୟାସ, ନାଟକ, କବିତା ଆବ ଲେଖିବା ଦ୍ୱାରା ସାହିତ୍ୟର ଅର୍ଥାଗମର ପଦ୍ମା ଆଶାତ ରୂପେ ବୃକ୍ଷିଲ୍ଲର କବିତା । ଶ୍ଵିତ୍ ଶ୍ଵିଶର (steve fisher) ନାମକ ଆମେରିକାର ଜଣେ ସୁବିଧାତ ଆଧୁନିକ କବି ଓ ପିନ୍‌ଧାରିକ । ତାଙ୍କର ଉତ୍ତରାତ୍ମକ କିଳୁ (winter kill) ନାମକ ଶଣିଏ ଉପନ୍ୟାସ ପାଇଁ ସିନୋମା କଷାଗାଠିରୁ ଏକକାଳୀନ ୧,୫୦,୦୦୦ ଟଙ୍କା ଅଳ୍ପଦିନ ତଳେ ପାଇଛନ୍ତି । ପୁଣି ତାଙ୍କର ମାଧ୍ୟମର ଆୟୁ ଧରିବାକୁ ଗଲେ ବୋଧନ୍ତୁ ଏବିଲ୍ କିମ୍ବା ତ୍ରାଲ୍ ମିଆଙ୍କ ଆୟୁ ସଙ୍ଗେ ତୁଳନା କରିଥାଇପାରେ ।

ଓଡ଼ିଆରେ ଆଜୁଦୂଢ଼ା ଚଳିବିଦ ହୋଇ ନ ଥିବାରୁ ସେ ଦିଗରେ ଓଡ଼ିଆ ଲେଖକମାନଙ୍କର ଭାଗ୍ୟ ପେରିନାହିଁ । ଅଥବା ଭାବର ଅନ୍ୟଭାଷା ପ୍ରଦେଶର ଲେଖକଙ୍କୁ କେତେକ ପରିମାଣରେ ସେ ସୁବିଧା ଦିଲିଛି । କିନ୍ତୁ ରେଡ଼ିଓ ସାହାଯ୍ୟରେ କରିବାର ରେଡ଼ିଓରୁ କେତେକ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ଭାଷା ଦେଲେଣି । ଓଡ଼ିଶା ପାଇଁ ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର ରେଡ଼ିଓ କେନ୍ଦ୍ର ବ୍ୟବସ୍ଥା ହେଉଥିବାରୁ ବିଜ୍ଞାନପରେ ଏହି ସୁଯୋଗ ସେମାନଙ୍କୁ ଅୟକ ପରିମାଣରେ ମିଳିବ । କିନ୍ତୁ ରେଡ଼ିଓ ସାହାଯ୍ୟରେ ଶ୍ରୋତାମାନଙ୍କୁ କିରଳି ଆବୁଦ୍ଧ କରାଯାଇପାରେ ସେ କୌଣସି ଶିଖିବାର ସୁବିଧା ଆମ ଦେଶରେ ନାହିଁ ।

ଉଦ୍‌ଧାରି ଓଡ଼ିଶାର ଭବିଷ୍ୟତ ସାହିତ୍ୟକମାନେ ଯେ ଆମ୍ବମାନଙ୍କ ଅପେକ୍ଷା ଏ ଦିଗରେ ଅୟକ ସୁଯୋଗ ଲାଭ କରିବେ, ଏ କଥା ନିଃସମ୍ମାନିତ ବୋଲିପାର ପାରେ । ଭବିଷ୍ୟତର ପଦ ପରିକା ଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟ ଭୁଲିତର ହେବ ଓ ଲେଖକ ତଥା ସମ୍ବାଦକଙ୍କର ଅର୍ଥାଗମର ପଥ ଭଲ୍ଲାକୁ ହେବ । ସେହି ଦିଗନ୍ତରେ ଦୁଷ୍ଟି ରଖି ଆମ୍ବମାନଙ୍କୁ ଅୟପର ହେବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଆପାତକର ସମ୍ବାଦକଙ୍କ ପ୍ରମ୍ବ ବହୁ ଦୂରରେ ରଖି

ଲେଖକମାନଙ୍କୁ ପତ୍ରକର୍ତ୍ତା ପାରିବୋଷିକ ଦେବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିଅଛୁ । କିନ୍ତୁ ତାହା ଏତେ ନଗଣ୍ୟ ଯେ ଆଦୋଈ ଉନ୍ନେଜଟଟାଗ୍ୟ ନ ହେ । ଦେଶବାସୀଙ୍କର ଅୟକ ସହଯୋଗ ଓ ପରିବ୍ରିତର ଆନ୍ଦୁଳି ଆମ୍ବମାନଙ୍କୁ ଏ ଦିଗରେ ଅସ୍ରସର କରାଇବ ବୋଲି ଭରପା ହୁଏ ।

ସୁଧା ଓ ନିଦ୍ରା

ଯେତେ ଦେଖି ଆଶାବାଦୀ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ଆମ୍ବମାନଙ୍କ ଜାଗିଯୁ ଚରିଦ୍ରବ ଲୈପଣ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଗୋଟିଏ ପ୍ରବଚନ ଥାଏ, “ ଭୋକେ ଓଡ଼ିଆ ନିଦ ପାଏ । ” ପ୍ରବଚନର ଅର୍ଥ ହେଉଛି ଭୋକେ ହେଲେ ଆମର ନିଦ ଆସେ ଅଥବା ନିଦଧ୍ୟାତ ଆମେ ବୋକେପାରସାର ଦେଇ । ଦୁଇଟିଯାକ ଲକ୍ଷଣରୁ ଆମ ଜାଗିଯୁ ଜାବନର ସବୁ ଷେଷରେ ସୁଷ୍ଠୁ । ବିଶେଷ କରି ସାହିତ୍ୟ ଷେଷରେହୁ ଆମର ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ଓ ନିଦ୍ରା ଜାତକୁ ଜାହାରୁତ କରି ରଖିଥାଏ । ଅର୍ଥକ ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ଅପେକ୍ଷା ତିନ୍ତାର ଦାରିଦ୍ର୍ୟ, ଭାଷାର ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ସାହିତ୍ୟର ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ଆମ୍ବମାନଙ୍କୁ ଅୟକ ନିଦ୍ରାଲୁ କରି ପକାଇଛି । ଯେ କୌଣସି ପ୍ରଶ୍ନରୁ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଭାବରେ ଗ୍ରହଣ କରିବାର ଶିକ୍ଷା ଆମର ଯଥେଷ୍ଟ ଅୟବ ଥାଏ । ଏହି ରାଜ ଦାରିଦ୍ର୍ୟକୁ ଦୂର କରିବାହାରୁ ଆମ୍ବମାନଙ୍କ ସାହିତ୍ୟର ପ୍ରଧାନ ପ୍ରତ୍ୟେକ ହେବା ଆବଶ୍ୟକ । ପୁଣି ଏହି ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ଜନିତ ଆମର ବିଶେଷରେ ନିଦ୍ରା । ବା ଅଞ୍ଜନଭାବୁ ଭାଙ୍ଗି ଜାତକୁ ଉବ୍ଦୋଧନ ଦେବାକୁ ହେବ, “ ଉତ୍ସନ୍ଧ ଜାଗାତ ପ୍ରାପ୍ୟ ବରନ୍ତିବୋଇତ । ”

ମହାୟୁଦ୍ଧ ପରେ

ସହିତରୁ ସାହିତ୍ୟ ଶକ୍ତିର ଉପରୁ । ସମାଜ ସହିତ ଜାବନ ସହିତ ଦେଶ କାଳ ଓ ପାଦ ସହିତ ଯାହାର ଗତ ଅବଲ୍ଲିନ୍ ତାହାର୍ ସାହିତ୍ୟ ପଦବାତ୍ୟ । ବିଶେଷ ମହାୟୁଦ୍ଧ ପତର ସବୁ ଦେଶର ସାହିତ୍ୟ ଆଜି ଦିଗନ୍ତ ନିଶ୍ଚିପ୍ତ କରିଛି । ନିଜର ଯଥାର୍ଥ ହ୍ରାନ ଅୟବାର କରି ସମାଜକୁ ରାଷ୍ଟ୍ରକୁ ତାହାର ପ୍ରକାଶ ଗତିପଥ ଦର୍ଶାଇବାଟି

ସାହିତ୍ୟର ବର୍ତ୍ତିମାନ ପ୍ରଧାନ ଦାୟିତ୍ବ ହୋଇ ପଡ଼ିଛି । ସବୁ ଯୁଗରେହିଁ ଭକ୍ତ, ଦାୟିତ୍ବ ତାଙ୍କା ବହିନ କରି ଆସିଛି, ବୈଦିକ ଯୁଗରୁ ଅଜିପର୍ମନ୍ତ ।

ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦେଶର ଭୂରତରେ ମଧ୍ୟ ତୁମୁଳ ପରି ବର୍ତ୍ତିନର ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର ମିଳିଥିଲୁ । ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦେଶ ପରେ ଏଠାରେ ମଧ୍ୟ ଆମ୍ବମାନଙ୍କର ଉରଖଗାଗତ ସାମାଜିକ ଷକ୍ତ୍ବା ଏକ ନୂତନ ପଥରେ ଯାଏ କରିବାକୁ ଆଶ୍ୱାର ହୋଇଛି । ଦେଶମୟ ବିଭେଦ, କଳିଷ, ଅଭିଶାବ ଓ ଭ୍ରାତୃ ବିବାଦର ମାତ୍ରା ଦିନକୁ ଦିନ ସକଳଙ୍କ ବିଧ୍ୟା-ପର୍ଯ୍ୟ ବିଦ୍ୟାପ୍ରତି ହେଉଛି । ଅକାରଣ ଅମାନ ପ୍ରତିକ ରକ୍ତପାତା, ଅତ୍ୟାଗ୍ରହ ଓ ନିର୍ମାତନର ମାତ୍ରା ବଢ଼ି ଗୁଲିଛି । ଯଥ କିମ୍ବା କୃତ କୌଣସି ହୁଏ ଆଜି ଯେହି ନିରାପଦେ ନୁହେ । ନାନା ଆବରଣ ମଧ୍ୟରେ ମିଥ୍ୟା, ଜାଲ, ଜୀଆ ଘୋର ଘେପରି ଏକ ସାଧାରଣ ନିୟମ ହୋଇ ପଡ଼ିଛି ।

ଏତେବେଳେ ସାହିତ୍ୟ ତାର ସତା ଓ ଭଦାର ଦୃଷ୍ଟି ଘେନି ଅନ୍ତର ସମାଜକୁ ପଥ ଦେଖାଇବ ନାହିଁ କିଁ ତାହାର ହୁଏ ଯେବୁ ମତବାଦ ଓ ଦଳାଦଳର ଉତ୍ସର୍ଗରେ ଏହା କଣ ପୁଣି ଥରେ ସେ ପ୍ରତିଗାଦନ

କରିବ ନାହିଁ ? ପୁଣି ଥରେ ମେଦୀ ମିଳନ ଓ ଏକତାର ଶଙ୍ଖଧୂନ ସେ କରିବ ନାହିଁ ? ଭାଇ ଭାଇ ମଧ୍ୟରେ ହିନ୍ଦୁ ମୁସଲମାନ ମଧ୍ୟରେ ଯେଉଁ ରକ୍ତାକ୍ତ ଘେପାବିକ ଲୁଲା ଆରମ୍ଭ ହୋଇଛି ତାହାର ସତ୍ୟ-ସତ୍ୟ ବିଗ୍ରହ କରିବ ନାହିଁ ? ବିରାଟ ଭରତବର୍ଷ ଯେ କଂଗ୍ରେସ କିମ୍ବା ନୁସଲିମ୍ ଲଗଠାରୁ ମଧ୍ୟ ଯଥେଷ୍ଟ ବଡ଼, ତାହାର ସଂସ୍କୃତ, କୃଷି ଓ ବୈଜ୍ଞାନିକ ଯେ ଏ ସକଳ ଦଳାଦଳର ବହୁ ଉତ୍ସର୍ଗରେ ସେ ସତ୍ୟକୁ ସାହିତ୍ୟ ଛାଡ଼ି ଆଉ କି ଧରଣର ପ୍ରଭୁ ବା ଭୂଦ୍ୟମ ଅଧିକ ପ୍ରତିପାଦନ କରିପାରେ ?

ଉପରୁକ୍ତ ସମୟ, ଦିନ ରାତ, ଦୟା, ମୁହଁର୍ଭୀ ପୂର୍ବାପେଷା ଯେ ହଜାର ଗୁଣ ବେଗରେ ଧାବମାନ ଓ ସେଥିପରେ ବିରକ୍ତ ମତବାଦ ରୁକ୍ଷିକ ତୃଣ ଭଲି ଉତ୍ସର୍ଗିତ୍ରି, ସାହିତ୍ୟରେ ତାଙ୍କା ମଧ୍ୟରେ ସତ୍ୟର ସଙ୍ଗାନ ଆଣିଦେବ । ଆଜି ଆମ୍ବମାନେ ଯେଉଁ ସବୁ ନୂତନ ସମସ୍ୟାର ସମ୍ମାନ ହେଉଛି, ଜୀବନର ଯେଉଁ ମୂଳ ମୁକ୍ତିମୁହଁ ବଦଳି ଯାଉଛି ତାହାର ଯଥାର୍ଥ ସମାଧାନ ଓ ନିର୍ଭରଣ କରିବ ସାହିତ୍ୟ ।

ସମାପ୍ତ

କ୍ଷେତ୍ରମାବଳୀ:—

(୧) ଚତୁରଙ୍ଗ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଉଡ଼ିଆ ମାଦର ପ୍ରଥମ ଦିନ ପ୍ରକାଶିତ ହେବ । ଲେଖକମାନଙ୍କୁ ଅନୁରୋଧ ଯେ ନିଜ ନିଜର ରଚନା କାଗଜର ଗୋଟିଏ ଫାଳରେ ଲେଖିବେ ।

(୨) କୌଣସି ଦ୍ରବ୍ୟ ବା ରଚନା ସାଧାରଣତଃ ଚତୁରଙ୍ଗର ଓ ପୃଷ୍ଠାରୁ ଅଧିକ ନ ହେବା ବାଞ୍ଛିନ୍ତୁ । ଉପରୁ ଡାକ ଟିକଟ ଯୋଗାଇଲେ ଅମନୋନୀତ ରଚନା ଫେରସ୍ତ ଦିଆଯିବ । ଅମନୋନୀତ ରଚନା ପାଇଁ ସଂପାଦକ କୌଣସି କାରଣ ଦର୍ଶାଇ ବାକୁ ବାଧ ନୁହନ୍ତି ।

(୩) କେବଳ ରଚନା ସଂପାଦକଙ୍କ ଠାକୁ ପଠାଇ ରୁଦ୍ଧା, ଗ୍ରାହକ, ବିଜ୍ଞାପନ ଇତ୍ୟାଦି ଯାଦିଗୁଡ଼ୁ ପରିଗୁଲନା ସଂକଳନ ବିଷୟରେ ପରିଗୁଲକ ‘ଚତୁରଙ୍ଗ’କୁ ଲେଖିବେ ।

(୪) ପଦାଦି ଆଦାନ ପ୍ରଦାନର ସୁରିଧି ପାଇଁ ସ୍ଵ ଦ୍ରବ୍ୟ ଆଦିରେ ଆପଣା ଆପଣା ନାମ ସହିତ ଠିକଣା ଲେଖିବା ପାଇଁ ଲେଖକ ଲେଖିବା ମାନଙ୍କୁ ଅନୁରୋଧ ।

ସଂକଳନ
‘ଚତୁରଙ୍ଗ’
ବିମାନ

ବିଜ୍ଞାପନ

୧—ଚତୁରଙ୍ଗର ବାର୍ଷିକ ମୂଲ୍ୟ ସତ୍ତାକ ୨୫୯ ଶାଶ୍ଵତିକ ମୂଲ୍ୟ ଟ ୩୯ ମାତ୍ର । ପ୍ରତ୍ୟେକ ପଣ୍ଡାର ମଲ୍ୟ ୧୦ ମାତ୍ର । ଗ୍ରାହକ ରୁଦ୍ଧା ଅନ୍ତିମ ଦେୟ ।

୨—ଯେ କୌଣସି ମାସ୍ରୁ ଗ୍ରାହକ ହୋଇ ପାରିବେ ।

୩—ଗ୍ରାହକ ରତ୍ନା କଲେ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ରେ ମଧ୍ୟ ପଠାଇ ଦିଆଯିବ ।

୪—ବିଜ୍ଞାପନ ହାର ସମ୍ବନ୍ଧରେ ପରିଗୁଲକଙ୍କ ଘନ ଲେଖିବେ ।

୫—ଯେଉଁମାତ୍ରନ ବିଜ୍ଞାପନ ଦେବତା ନିଜର ନିଜ ବେଦାକୁ ପୂର୍ବିମଳ କିମ୍ବା ମାତ୍ରକିମ୍ବା ଉପରୁ ଡାକ ଖାତର ମଧ୍ୟ ଦେବତାର ମାତ୍ରିତ । ମୁକ୍ତ ଭାବିତମଳ ପରିଗୁଲକ ଦାସ୍ତା ଦେଇବ ।

୬—କୌଣସି କାରଣ ବସନ୍ତ ଶ୍ରୀମତୀ ପ୍ରମତ୍ତାର ‘ଚତୁରଙ୍ଗ’ ର ଆମେରେ ପ୍ରାଚୀନ କଥାର ପରିଗୁଲକଙ୍କ ଜଣାଇବେ ।

୭—ଅନ୍ୟନେବେ ପାଇଁ ପ୍ରମତ୍ତାର କେବଳ ପ୍ରମତ୍ତାର ଜିମ୍ବୁ ଏବଂ ଦୁଇମାତ୍ର ପାଇଁ ଆମ ଅନ୍ୟନେବେ ଜଣାଇବିଲୁ ଶ୍ରୀମତୀ ପ୍ରମତ୍ତାର ‘ଚତୁରଙ୍ଗ’ ର କଥା ପାଇଁ ଆମରେ ।

ପରିଗୁଲକ
‘ଚତୁରଙ୍ଗ’

CHATURANGA

REGD NO. P-593

OVER 15 YEARS DEVOTED BANKING SERVICE TO THE COUNTRY

BHARAT INDUSTRIAL BANK, Limited

H. O. Calcutta. H. O. of Orissa - Cuttack

FOR THE INDUSTRIAL AND COMMERCIAL DEVELOPMENT OF ORISSA
20 Branches are going to be opened in the important business centres
of Orissa of which the arrangement of
opening 10 branches has been completed.

CUTTACK OFFICE
CHOUDHURY BAZAR

Kalamandal Printing Press

P. O. BALANGIR

PATNA STATE

OUR SPECIAL FEATURES ARE

QUALITY

PROMPTNESS

SERVICE

WE UNDERTAKE ALL KINDS OF

Cash - memos, Bill, Vouchers, Letters, Invitation cards, Book Etc

Printed & Published by Ganga Prasad Panda at the Kalamandal Printing Press, Balangir.

ପ୍ରଥମ ରଷ୍ଟ

ପୌଷ ମାସ

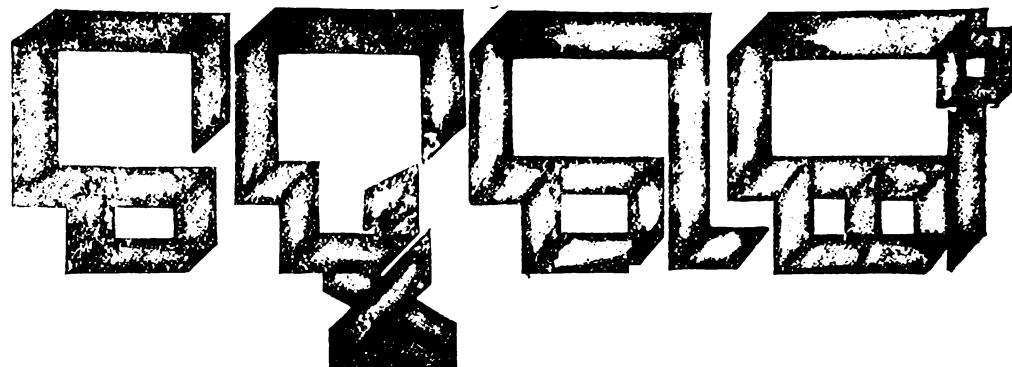
ଅଷ୍ଟମ ସଂଶ୍ଠା

ସଂଶ୍ଠାନକ - ହୃଦୟ କ୍ରିକେଟ୍ ମଧ୍ୟମିତ୍ର ସିଂହ ଦେବ

ବାଣିଜ ମୂଲ୍ୟ ୫ ଟଙ୍କା

ପ୍ରତି ସଂଶ୍ଠା ଆଠ ଟଙ୍କା

ପ୍ରଥମ ବର୍ଷ

ପୌଷ ମାସ

ଅଷ୍ଟମ ସଂଖ୍ୟା

କୋଣକ - କଳା - ମଣ୍ଡଳର

ମୁଖେସରୁପେ ପ୍ରକାଶିତ

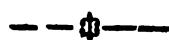

ସଂପାଦକ ସଂୟ. —

ଶ୍ରୀ କାଳିନୀ ରରଣ ପାଣିଗ୍ରାମ
 ରାଜ୍ୟରହୁ, ଶ୍ରୀ ବଳଭଦ୍ର ବହୁଦାର
 ଶ୍ରୀ ପ୍ରଭୁତ କୁମାର ମୁଖେସାଧ୍ୟ
 ଶ୍ରୀ ନିତ୍ୟାନନ୍ଦ ବହୁଦାର
 ଶ୍ରୀ ବିଜୁଷଣ୍ଠ ଗୁରୁ
 ଶ୍ରୀ ଧାମୁଯେଲ ନାୟକ

• ପରିଚଳକ —

ଶ୍ରୀ ଗଙ୍ଗା ପ୍ରସାଦ ପଣ୍ଡିତ

BALANGIR TRADING CO.LTD.

Incorporated in Patna State

WE RUN SO MANY BUSINESSES.

H. O. TITILAGARH

RICE AND OIL MILL

Balangir Soap Works

BALANGIR DYEING WORKS

Branches at:

Kantabanji

Tusra

Harishankar Road

K. L. Shunjhunwala

Director

ସ୍ବରୀ

ଶିର୍ଷଯୁ	ଲେଖକମାନଙ୍କ ନାମ	ପୃଷ୍ଠା
୧ ପରିଚୟ	(ପଦ୍ୟ) ଶ୍ରୀ ରାସବିହାରୀ ସିଂହ ଦେଖ	୪୧୯
୨ କବି ଗେଠଣ ଓ ତାଙ୍କ କବିତା	ଶ୍ରୀ ନବକିଶୋର ଦାସ	୪୨୦
୩ ପୁନଶ୍ଚ	(ଗଳ୍) ଶ୍ରୀ କାଳନୀରଣୀ ପାଣିଗ୍ରାୟୀ	୪୨୧
୪ ବିଶ ସାହିତ୍ୟରେ ନାଟକର କ୍ରମବିକାଶ	ଶ୍ରୀ କାନ୍ତ୍ରିକରଣ ମିଶ୍ର	୪୩୩
୫ ମୃଦୁଯ	(ପଦ୍ୟ) ଶ୍ରୀ ପ୍ରଭୁରାଜ ମହାପାତ୍ର	୪୩୭
୬ ସ୍ମୃତିର ସମାପ୍ତ	(ଗଳ୍) ଶ୍ରୀ ଗୋପାଳାଥ ପଟ୍ଟନାୟକ	୪୩୯
୭ ବହୁଧୀ ଲିଙ୍ଗଶ୍ରୀଙ୍କେ	ଶ୍ରୀ ପୁଣୀଚନ୍ଦ୍ର ମହାପାତ୍ର	୪୪୨
୮ ବିଶ କନ୍ୟା	ଶ୍ରୀ ପ୍ରଭୁରାଜ ପ୍ରଧାନ	୪୪୪
୯ କବି ଉତ୍ତରେ ଭାଙ୍ଗେ	ଶ୍ରୀ ବୃନ୍ଦାବନ ନାୟକ ଶର୍ମିରୀ	୪୪୬
୧୦ ଶିଶୁର ଜନ୍ମ	(ଗଳ୍) ଶ୍ରୀ ପ୍ରାଣବିଜ୍ଞାନ କର	୪୫୩
୧୧ କୋଶଳ କଳାମଣ୍ଡଳର ଅନୁଷ୍ଠାନ ଲିପି		୪୫୯
୧୨ ସାହିତ୍ୟ ପତ୍ରିକାରେ ଅସହିତୋଗ	ଶ୍ରୀ ଡର୍କବାଗୀଶ ଶର୍ମା	୪୬୪
୧୩ ସାହିତ୍ୟ ସମାବ୍ସୁର		୪୬୬
୧୪ ସାହିତ୍ୟ ସମାଲୋଚନା	ଶ୍ରୀ ଶୁକ୍ଲଦେବ ଶର୍ମୀ	୪୬୮
୧୫ ପୁସ୍ତକ ପରିଚୟ	—	୪୬୯
୧୬ ସୁଗ ଧା ର	ସଂପାଦକଙ୍କାଳ	୪୭୭

Tele:- 'AMAR'

AMARSINGH RICHPAL JAIN

Yarn-Cloth. General Merchants

AND

COMMISSION AGENTS

P. O. Kantabanji B. N. Ry.

PATNA STATE, E.S.A.

Our Motto Honesty

OUR PRICES MODERATE

KEROSENE OIL

SUGAR

Available on controlled rates

PURE Gold & Silver Bars

ALWAYS IN STOCK

**TRY & BE
CONVINCED**

ଠିକୁରଙ୍ଗ

ନାଟ୍ୟ-ସଂଚାର-ତତ୍ତ୍ଵାଧ ଯେ ସାହିତ୍ୟ-ବିଶାରଦାଧ ।

କଳାୟ କୁଣ୍ଡଳାଧ ସବେ ମହୀୟନ୍ତାଂ ମହୀତଳେ ॥

ପ୍ରଥମ ବର୍ଷ

ପୌଷ ସଂଦାତ୍ରି; ଧନୁ ୧୮ । ୧୨ । ୪୭

ଅଞ୍ଚଳ ସଂଲାପ ।

ପରିଚୟ

ଶ୍ରୀ ସାହିତ୍ୟବିଦୀ ଏହି ଦେଖ

କିଏ ତୁମେ !
ଜୀବନର ମରୁଭୂମେ,
ରତ୍ନ ପ୍ରଣୟ- ପୁଷ୍ପ-ବାଟିକା
ନନ୍ଦନ-ଅନୁମନ
ପାରିଜାତ ଦଳେ ସୁରତ କଳ
କିଂଶୁକ-ହୃଦୟ ମମ ॥
ଲୋକିଳ କଣ୍ଠେ ଗାଇଲ ଯେ ଗାନ
ମୃଦୁ ବୁଝନ ତାଳେ
ଦରଦା ସେ ସୁର ମୁକ୍ତନା ଦେଲ
ନିର୍ଜୀବ ଗାଣ ତାତର ॥
ଉଷାମୁନ ମୋର ନରବ ତଳୀ
କରିଲ ରାଗିଣୀ ମୟ
(ଶୈଶ୍ବର) ସପ୍ତ ସୁରର ସାଧନାରେ ଆଜି
ଗାଏ ମୁଁ ତୁମର ଜୟ ॥
ରହୁଦୟର ଅଛୁଟ ଅହର
ରଞ୍ଜନ କର ପୁଣେ
ମାନସ ଦେଉଳେ ହର୍ଷ ପ୍ରତିମା
ଆହିଲ ଜୀବନ ସର୍ପ
ଫହିଲ ପରଶ୍ରେଷ୍ଠ ଲୁହ ପ୍ରଦୀପ
ଜାଗୃତ ଶିଶ୍ବ ତୈବ

ନାଚିଛୁ ଗାଇଛୁ ଯା' ଅରତି ତାତଳେ
ଦାସ୍ତିତ ତୁମେ ସେବି ॥
ଦରଶର ଦେଲ ମର୍ମିଳା-ମୁଦ୍ରଣ
ଛନ୍ତି ହୃଦୟ ତାଳି
ରଙ୍ଗ ବୋଲିଲ ପୁଲକ ପରାଣ
ଅମୃତ-କର ଚଳି ॥
(ଅଜି) ଅଦରଶେ ତବ, କଷିତ୍ତ ନନ୍ଦ-
ମନ୍ଦର-ଚିତ୍ତା ଭାବେ
ଜୀବନର ଲକ୍ଷ୍ୟ- ସାଧନାର ପଠିଥ
ଅଜ୍ଞା ଅବଶ ଲାଗେ ॥
ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣତେ ତବ ଯାହା ଏକା ମୁଁ
ଦୂର୍ମର ଦୂର ଦୂର
ଦୂରର ସିନା ଭୁମେ, ନିର୍ବିଗ୍ରହ ତବ
ଜାଗ୍ରତ ହୃଦୟ ଲୋଗେ,
ଜାଗ୍ରତ ନା କି କିଏ ଭୁମ ?
ଦିବସର ଧ୍ୟାନ ନିର୍ବିର ସନାତ
କରୁଣା କରମ ଭୁମେ,
(ନିର୍ବିଶ୍ଵ) ଭୁମ ସେଇ ସେଇ ତୁମେ ॥

କବି ଗେଟେ ଓ ତାଙ୍କ କବିତା

(ଉଚ୍ଚଲ ସାହିତ୍ୟ ସମାଜରେ ପଠିତ ।)

ଶ୍ରୀ ନବିକିଶୋର ଦାସ

ଜୀବନ-ନିଃସ୍ଵାର୍ଗ୍ୟ-ଦୁଃଖ-ଜୀବନ ଦେଇ ତର ପ୍ରଦାନିତା
ଅଛି ଜୀବନ-ଜଳ ନାନା ଅନୁଭୂତିର ସନ-ଶ୍ଵରୀରେ
ଛବିଲ । କବି ସାଧାରଣ ମଣିଷ ରଳି ଏହି ପୁଣି, ଦୁଃଖ,
ପ୍ରେମ, ବିରହ, ଅବେଗ, ଆକାଶୀ ଅନୁଭୂତି କରନ୍ତି,
ମାତ୍ର ସେତିକରେ ସେ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହୋଇ ରହନ୍ତି ନାହିଁ ।
ନିଜ ଅନୁଭୂତିର ଗ୍ରହଣ ଆନନ୍ଦ ବା ବେଦନା କବି ତାହାଙ୍କ
ବିଭିନ୍ନର ହିକାଶ କରନ୍ତି ଏବଂ ତାଙ୍କ ଭାବ, ପ୍ରମୋଦ
ଯେଉଁଠି ଅନ୍ୟ ପ୍ରାଣରେ ଭାବୋକ୍ତୁସ ଭାବର ପାରେ,
ସେଠାରେ ସେ ପ୍ରମାଣୀୟ, ନମସ୍କାର ହୋଇ ରହନ୍ତି । କେବଳ
ସେବକ ନୁହେଁ ଅତୃଶ୍ୟ ପ୍ରକରେ ଅପରିଚିତ ତଥାରେ କବି
ଅବର ଏବଂ ସମ୍ମାନର ଅନ୍ୟନ ପ୍ରହତି କରନ୍ତି । କବି
ଦେଖ, କାଳ, ପଦି ହାରା ଅବଦକ୍ଷ ହୋଇ ମଧ୍ୟ, ଏହା
ଛିପରେ । ମନୁଷ୍ୟପ୍ରାଣ ଏକ ବିଶ୍ଵ-ବ୍ୟାଧି ଅଭିଭୂତ୍ୟ
ରହିଥିଲୁ । କବି ଗେଟେଙ୍କ କବିତା ପଢ଼ିବୁ ପଢ଼ିଲାବେଳେ
ଏହା ପ୍ରାଣରେ ଗ୍ରହଣ ଭବରେ ଦାକିଛଠିଠି । କବି
ଗେଟେଙ୍କ ପ୍ରେମ ରହସ୍ୟାକ୍ଷରି ତତ୍ତ୍ଵର ସ୍ମୁନ୍ଦର, ବିଶ୍ଵାସ
ପ୍ରକୃତି-ଚିହ୍ନଗ, ଭାଷାର ମାଧ୍ୟମ, ସରଳତା ଏବଂ ରମ୍ପମୟ
କବି ସମ୍ବନ୍ଧ ମୋତେ ମୁଖ୍ୟ କରିଥିଛି । ତମାର ଦୃଢ଼-
ବିଶ୍ଵାସ ଓଡ଼ିଆ ରମ୍ପମୟ ପାଶୁମାନେ ମଧ୍ୟ କବି ଗେଟେଙ୍କ
କବିତା ପଢ଼ି ବନ୍ଧୁ ଅନନ୍ତ ପାଇବେ । କବି ଗେଟେଙ୍କ
ଜୀବନାରୁ ଅମ୍ବେମାନେ କବିଙ୍କ କବିତାକୁ ଦେଖି ବୁଝି-
ବାକୁ ସୁନ୍ଦର ପାଇଁ । କବି ଗେଟେ (Johann Wolf
Gang von Goethe) ୧୭୪୯ ମସିହା ଅଗଷ୍ଟ ୨୮-
ତାରିଖରେ ପ୍ରାକରିପାର୍ଟରେ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ ।
ଗେଟେ ଜର୍ମନୀର ପ୍ରମିଳି କବି, ନାଟ୍ୟକାର ଏବଂ
ସାହିତ୍ୟକ । ଜର୍ମନ ସାହିତ୍ୟରେ ଗେଟେଙ୍କ ପ୍ରସିଦ୍ଧି

ଅଭୁଲନୀୟ । ଗେଟେଙ୍କ ବାଗାଙ୍କ ନାମ ଜିନ କାଷ୍ଟପର
ଗେଟେ । ସେ ଧନୀ ଥିଲେ । ଗେଟେଙ୍କ ମାତାଙ୍କ ନାମ
କାଥାରନା ଏଲିଆବେଥ ଟେକ୍ସ୍ଟର । ସେ ଜଣେ
ମାଲିଷ୍ଟ୍ରେଟଙ୍କ କନ୍ୟା । ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରେ (University)
ପଢ଼ିଲାବେଳେ ଗେଟେ ବ୍ରିଯුନ ନାମକ ଏକ ଯୁବତୀର
ପ୍ରେମରେ ପଡ଼ିଥିଲେ । ମାତ୍ର ବ୍ରିଯුନ ଅଭାଳରେ ମୁଖ୍ୟ-
ବିରଶ କରିଥିଲେ । ଗେଟେ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଛାତ୍ର ଆଇନ
ବିଦ୍ୟାସ୍ଥରେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ । ଆପରେ ପୁଣି
ତାଙ୍କର ଅନ୍ୟଏକ ପ୍ରେମମୟ ଜୀବନ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିଲା ।
ସେ ଯୁବତୀଙ୍କ ନାମ ଆନା ଏଲିଆବେଥ । ଏହା ମଧ୍ୟ
ଅପ୍ରମାଣୀୟ ହେଲା । କିନ୍ତୁ ପରେ ସେ ଅନ୍ୟଏକ ନାଶକ ପାଣି
ପ୍ରହତି କରିଥିଲେ । ୧୭୯୪ ମସିହା ପରେ ଥର୍ଟିଭ୍ ୨୫-
ବର୍ଷ ବିସ୍ତର୍ଯ୍ୟ ସେ ପୂର୍ଣ୍ଣରେ ସାହିତ୍ୟକ ଜୀବନ-
ପାଧନ କରିଥିଲେ । କବି ଗେଟେଙ୍କ ସାହିତ୍ୟ ସ୍ଵାର
ଜର୍ମନ ସାହିତ୍ୟ ସମୂଚିମନ୍ୟ ହୋଇଥିଲା । ଏହାଙ୍କ
ସାହିତ୍ୟକ ଜୀବନକୁ ଗ୍ରହେଷି ଭାଗରେ ବନ୍ଧୁକୁ କବି-
ଯାଇପାରେ । ପରମ୍ପରା ତାଙ୍କ କବିତମୟ ପୁଣି । ଏହି
ସମୟ ଗେଟେଙ୍କର ସାଧନା ସମୟ । ଦ୍ଵିତୀୟ ଅବସ୍ଥା
ଏହି କବିତମୟ ସୁନ୍ଦର ବିଶ୍ଵାସ ମାତ୍ର । ଏହି ସମୟ
ମଧ୍ୟରେ ସେ ନାଟକ ପ୍ରଶନ୍ତିନାରେ ମଧ୍ୟ ମନ ଦେଇଥିଲେ ।
ତାପରେ ତାଙ୍କର ସାହିତ୍ୟକ ପୁଣି ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିଲା । ଏହି
ଶେଷ ସାହିତ୍ୟ-ସୁନ୍ଦରେ “ ପଥଖଣ୍ଟି ” ନାମକ ପ୍ରମିଳି
ନାଟକ ପ୍ରଶନ୍ତିନ କରିଥିଲେ । ପଥଖଣ୍ଟି ପୋର୍ଟ ନବି
ଗେଟେ ବିଶ୍ୱ-ଜ୍ୟାତି ଅଜ୍ଞାନ କରିଥିଲୁଛନ୍ତି । ଏହା ବ୍ୟାତ
ସେ ତାଙ୍କ ଜୀବନା “ କବିତା ଏବଂ ସତ୍ୟ ” (From

my life Poetry and Truth)ପ୍ରଶନ୍ଦନ କରିଥିଲେ । ଗେଟେ ବହୁ ରୂ ମଣ କାହାଣୀ, ବୈଜ୍ଞାନିକ ରଚନା ମଧ୍ୟ ପ୍ରକାଶ କରିଥିଲେ । ମହିବାର ଅଛି ଅଳ୍ପ ସମୟ ପୂର୍ବ ସେ ‘ପଥ୍ର’ ର ଦ୍ଵିତୀୟାଂଶ ଶେଷ କରିଥିଲେ । ଏହି ଜର୍ମନ-ସାହିତ୍ୟ-ସାଧନ ୧୩୭ ମସିହା ମାର୍ଚ୍ଚ ୨୨- ତାରଙ୍ଗରେ ପ୍ରାଣତଥାଗ କରିଥିଲେ । ମରିଲୁବେଳକୁ ଗେଟେର ମର୍ମ ବର୍ଷ ବୟସ ହୋଇଥିଲା । ଗେଟେ ପଢିଶ ବର୍ଷ ବୟସରୁ ସାହିତ୍ୟ-ସାଧନା କରି ଜର୍ମନ-ଜାତୀୟ ସାହିତ୍ୟର ତାଙ୍କ ଭାବ, ଲେଖା ‘ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଭୁତତ କରି “ଅମୃତ ସନ୍ନାନ୍” ହୋଇଥିଲା । ଏହି ସାହିତ୍ୟ-ସାଧନକ କବିତା, ଲେଖା ପୃଥିବୀରେ ବହୁ ସାହିତ୍ୟରେ ଅନ ଦୂର ହୋଇଥିଲା । ଏହି ପ୍ରବନ୍ଧରେ ଉତ୍ତା ପାଠକ-ପାଠିକା ମାନଙ୍କୁ ତାଙ୍କ ସାହିତ୍ୟର କିଛି ସର୍ବିପ୍ର ପରିଚୟ-ମାତ୍ର ଦିଆଯାଉଥିଲା ।

କବି ଗେଟେଙ୍କ ପ୍ରଣୀତ “ପଥ୍ର” ଏକ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ନାଟ୍ୟ-କାବ୍ୟ । ଏହାର ପ୍ରସିଦ୍ଧି ଦୁଇଦଶରୁ । ଏହି କାବ୍ୟଟି ଗେଟେଙ୍କର ଜୀବନ-ଦ୍ୱ୍ୟାପୀ ସାଧନାର ଫଳ । ସେ ୨୫ ବର୍ଷ ବେଳେ ଏହାର ଲେଖା ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲେ ଏବଂ ଏହା ଗେଟେଙ୍କ ମରିବାର କେତେବୀଏ ପୂର୍ବରୁ ସମାପ୍ତ ହୋଇଥିଲା । ଏହି ନାଟ୍ୟ-କାବ୍ୟ ଦୁଇ- ଭାଗରେ ବିଭିନ୍ନ । ପଥମ ଭଗରେ କବିଙ୍କ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ଵ ଓ ତାଙ୍କ ନିଜ ଜୀବନର ପ୍ରତିକାର୍ଯ୍ୟ ବିଶେଷରୂପେ ପ୍ରତିପଳିତ । ‘ପଥ୍ର’ ଜଣେ ଯୈତାହାସିକ ପୁରୁଷ । ଏହି ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ନାଟକର ମୁଖ୍ୟ ବାର କରି ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କାବ୍ୟ, ନାଟକ ମଧ୍ୟ ଅଗ୍ରର ଉତ୍ସବୋଧୀ ସାହିତ୍ୟରେ ଥିଲା । ଜୀବ ବିଜ୍ଞାନ ରୀତରେ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ନ ହୋଇ “ପଥ୍ର” “ମ୍ୟାଜିକ” ର ଅଶ୍ରୁ ନେଇଥିଲେ । ତାଙ୍କର ବରମ ଭୁଦେଶ୍ୟ ଥିଲା ସ୍ମୃତି ତଡ଼ି ଜାଣି ବା । ଏହାକୁ ପ୍ରତିକା କରି କବି ତାଙ୍କ- ଶ୍ରୀହା, ଦର୍ଶନ, ପ୍ରେମ, ଜୀବନ-ସାହିତ୍ୟର ଚିତ୍ର ଅଳ୍ପିଛନ୍ତି । “ପଥ୍ର” ଯେ ଅନେକ ସ୍ଥଳରେ କବି ଗେଟେ ଏହା ବେଶ ଧରି ପଡ଼ି ଯାଇଥିଲୁ । ଏହାର ଭାବ, ଭାବ ଏବେ ପ୍ରାଣ୍ୟରୀ ଯେ ଥରେ ଆରମ୍ଭ କଲେ, ଏହା ଶେଷ ନ କରି ରହି ଛାଏନାହିଁ । ଏହା ଏକ ଅତି ବଢ଼ ନାଟ୍ୟ-କାବ୍ୟ ।

ଏହାର କଥାବସ୍ତୁ ପାଇଁ ନ ହେଁ, କବି ଗେଟେଙ୍କ ମତ- ବାଦ ଜାଣିବା ପାଇଁ ଏହା ଜୀବନରେ ଏବଂ ପ୍ରାଣ୍ୟରୀ । ଏଥିରେ ନାନା ପ୍ରକାର “ବେଷ” ହ୍ଲାନ ପାଇଛନ୍ତି । ପଥମେ ପଥିଷ୍ଟିରେ ଯେପରି ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଜୀବନର ଦର୍ଶନ ବଣ୍ଟିଛି, ଦ୍ୱାରା ଶଣ୍ଟରେ ଯେପରି ଶଳ୍ପ ଏବଂ ତାହାର ଦାୟିତ୍ୱ ଦିଷ୍ଟରେ ଗେଟେଙ୍କ ଦର୍ଶନ-ନାଚ ପ୍ରଦତ୍ତ । ଏହି ନାଟ୍ୟ-କାବ୍ୟ ର ମୁବିନ୍ଦୁତ ସମାଲୋଚନା ମାର୍ଚ୍ଚ ଏ ହ୍ଲାନ ନ ହେଁ । ସର୍ବିପ୍ର ପରିଚୟ ମାଦି ଦିଅଗଲ । ରସ- ଆମୋଦା ଏବଂ ଭାବୁକ ଉଚ୍ଚ ଏହି କାବ୍ୟରୁ ପ୍ରତ୍ୟେ ଅନନ୍ତ ପାଇବେ । “ପଥ୍ର” ର ପ୍ରଥମଙ୍କ ମୁବି- ଚିତ୍ରକୁ ବେଶୀ ଶ୍ରୀ କର୍ଣ୍ଣ କରିବ, ଚିତ୍ରମ-ରହର ପ୍ରାଚୁରୀ ପାଇଁ ।

କବି ଗେଟେ ସବୁଠି ଜୀବନର ଦ୍ୱାଷ୍ଟା । ସେ ଜୀବନର ମୁଖ-ଦୁଃଖ, ଭଲ-ମନ୍ଦ ଜୟ-ପରାମର୍ଶ ମଧ୍ୟରେ ନିଜର ଦର୍ଶନ ଗଠିଛନ୍ତି । ସେ ଜୀବନ ଦେବତାର ଜୟ ଅତି ଛଇ ଫରରେ ଗାଇଛନ୍ତି ।

“By the joy diffusing fountain
That still gushes pure and bright
While the stream of eternal
Through all worlds flows round in light”

ପବିତ୍ର, ଉଚ୍ଛ୍ଵୟ ଜୀବନ-ଦାୟି ହରଣା ଜଗତ ମଧ୍ୟରେ ନିତ୍ୟ ଅନ୍ତେକ ତଳେ ତିର ପ୍ରଭାବିତ । ଏହି ଅନନ୍ତ ହର ଜୀବନ ମଧ୍ୟ ଦେଇ ପ୍ରବାହିତ ଏବଂ ମନ୍ତ୍ର୍ୟ ଏହି ହରଣା ପାଇଁ କେତେବେଳେ ତୃଷ୍ଣାର୍ଥ ଘରବର କେତେ ବେଳେ ଜଳପାନର ମଧ୍ୟ ଅନୁଭୂତ ସେବି ମନ୍ତ୍ର । ଆଉ ଜୀବନର ସର୍ବତାରୁ ଅତି ପ୍ରସ୍ତୁତମ ଅନୁଭୂତି ହେଉଛି ଗ୍ରେମ ।

ସକଳ ପ୍ରବର୍ତ୍ତିନ (All we see before us passing) ମଧ୍ୟରେ ଏହି ଗ୍ରେମ ର ଗୀତ କବି ଗେଟେ ଗାଇଛନ୍ତି ଏବଂ ନାଶ ଏହି ଗ୍ରେମ ପତ୍ରମାତ୍ର ଓ ହେ ମନୀଷ ଏବଂ ଦେବତାର ଏକ ମଧ୍ୟ-ମିଳନ ମୂର୍ତ୍ତି ।

[Love whose perfect type is woman the divine and human blending]

କବି ଗେଟେ ‘ପଥ୍ର’ ଏହିଶରେ ମନୀଷ ଅନୁଭୂତମନବିନ୍ଦୁ

ମାଟିଏ ଚିହ୍ନ ଦେବାକୁ ଭୁଲନାହାନ୍ତି । ତାହା ପ୍ରତ୍ୟେକ ଭୁଦୟରେ ଉଲ୍-ମନ, ମାପ-ଧୂଣ୍ୟର ଅବିରମ ସମର୍ପର ଚିହ୍ନ । ଆଗାତଙ୍କ ଦୟାରକୁ ଏହା ଅଜଣା, ମାତ୍ର ଦତ୍ତେଥିକ ମନ୍ତ୍ରଣ୍ୟ ଏହା ଅନ୍ତରବ କରୁଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଫଳରେ “ରଳ” ମନକୁ ଜୟ କରୁଅଛି । ଜୀବନର ନାନା ଦିକ୍-ଭାଗ ଖରେ ଲବ ଗୋଟି ତାଙ୍କ ମତ ଦେଇଛନ୍ତି । “ମଧ୍ୟାହ୍ନ” ର କବି ‘ଗୋଟି କେବଳ କବି ନୁହନ୍ତି; ଦ୍ୱାର୍ତ୍ତନକ ଦୟ । ମଧ୍ୟ ବିଷୟରେ ନ୍ୟୟର ମୁକ୍ତିଧ୍ୟାତ୍ମି କବିଙ୍କ ଅଦର୍ଶ । [Justice is man's highest virtue]

କବି ଏହି କାବ୍ୟ ଲେଖିଦାରେ ୫୭ ଦର୍ଶ କଟାଇଥିଲେ । ଏହା ତାଙ୍କ ଜୀବନର ସମୟ ‘ଘର-ବହ ସେନ ଏକ ଅଚୂର୍ବ ଗ୍ରନ୍ଥ’ । କିନ୍ତୁ “ମଧ୍ୟାହ୍ନ” ର ପ୍ରଥମଙ୍କ ଯୋଗର ସରସ ଓ ଜୀବନ, ବିଜୟ ଭାଗ ସେପରି ନୁହିଛି । କବି ବିରଳ ସମୟରେ ଏହି ନାଈ-କାବ୍ୟ ଲେଖିଥିଲେ । ଏହି କାବ୍ୟ ବିଷୟରେ ଏକ ସମାଲୋଚକ ମତ ପ୍ରଦାନ କରି, ଲେଖିଛନ୍ତି,

Goethe solved no riddle of life but he expressed himself and through himself a world of newly wakened thought among men with the full sincerity that is of the essence of all high artistic power ଅର୍ଥାତ ଗୋଟି କୌଣସି ଜୀବନ-ଧରା ମୀମଂସା କରି ନାହାନ୍ତି କିନ୍ତୁ ସେ ନିଜେ ଯାହା ଅନ୍ତର କରୁଥିଲେ । ବେଦି ଅନ୍ତର ଭୁତର ବୁଝି ରିନଶ ଦ୍ୱାରା ନିଜକୁ ପ୍ରକାଶ କରିଅଛନ୍ତି; ଏବଂ ଏହାଦ୍ୱାରା ସେ ମଣିଷ ସମାଜରେ ଏକ ନୃତ୍ତନୀ ଭାବଧାରା ଜୋଲାଇ ଧାଇଛନ୍ତି ଏବଂ ଏହି ବିଦ୍ୟୁତାହୀଁ ସମୟ ଉଚକୋଟି କଲାର୍ ପାନ ଅବଲମ୍ବନ ।

କବି ଗୋଟିକେ ଗୀତ ଏବଂ କଥା କବିତା (Forms and ballads of Goethe) କବିକର ଅନ୍ୟ ଖଣ୍ଡିଏ ଗାଁତ-ଗ୍ରନ୍ଥ । ଏହି କବିତା ଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟର ପ୍ରେମ-ରସର କବିତା ଗୁଡ଼ିକ ଦେଉ ଉପାଦେୟ ଏବଂ ପ୍ରାଣି-ଶରୀଁ ।

କବି ତାଙ୍କ “ଆବାହନ” କବିତାରେ ଶୋଟିଏ ଦାଣୀ ପୁଣ୍ୟକୁ ବହିଛନ୍ତି,
 “ଆସ ବହୁ ! ଆସ ତେବେହେ
 ଦିଶୁ-ବୋଧକୁ ବହି
 ମୁରୁ ଦୁଃଖ ଅବା ପୀତର
 କହି କେସନେ କହୁ ?
 ଅବା ଭାଗ୍ୟବାନ ଭୁମେ ହେ
 ଫୁଲ ଫୁଟାଅ ପଥେ
 ଅମଳିନ ସଦା ରହିଛି
 ମନୋରଥ ଜଗତେ ।
 ମିଳନ ରତ୍ନବା ଆସିଥେ
 ପୁଣ୍ୟ-ଆଳିକେ ରଙ୍ଗି
 ସମ୍ବାନ-ହୃଦୟେ ରଘାଇ
 ସ୍ଵେଚ୍ଛ-ଆନନ୍ଦ-ତଣ୍ଟ୍ରୀ
 ଅମେ ଲୁଚିପିବା ସପାରୁ,
 ବଞ୍ଚ ଆନନ୍ଦ ଆମ,
 ଶୁଣାନ ଗହୁରେ ଲୁଚିଲେ
 ନାହିଁ ମରଇ ଧ୍ରାଣ ।”

କବି ଗୋଟି ସୁଖ ସହିତ ଦୁଃଖ କିମ୍ବା ଅନନ୍ତ ସହିତ ବେଦନାକୁ ଭୁଲି ନାହାନ୍ତି । ସେ ଏହି ସୁଖ-ଦୁଃଖ, ଅନନ୍ତ-ବେଦନା, ବିରହ-ମିଳନର ଏକ ମିଳନ-ମଧ୍ୟ-ମାଳ ରତନ କରିବାକୁ ପୂର୍ଣ୍ଣାନ୍ତି । କିନ୍ତୁ କବି ଦୃଷ୍ଟାଭଳ ସେହି କବିତାରେ ବ୍ୟାଙ୍ଗିଛନ୍ତି,

“ଆପଣା ପରର ପରଣେ

କିଏ ଭେଦ ଗୋ ଆଶେ ?

ବିଶ-ଶାନ୍ତି ସେହି ଭୋଗର

ଯେହୁ ନିଜକୁ ଜାଶେ ।”

ଏହି କବିଦ୍ୱାରା ଦର୍ଶନର ଦାଣୀ ପରିଷ୍ଠାପନ ହୋଇଛି ତାଙ୍କ ଗୀତ-କବିତା ଗୁଡ଼ିକରେ । ନିଜର ଅନ୍ତରୁତି, ସ୍ଵମ୍ଭବ ସେ ବିଧିକୁ ନିଷ୍ଠା ରୁହିବ । ଅଭିନ୍ୟାସ ଭାବରେ ନିଜର ଚିନ୍ତା ଦେଇ ପାରିବ, ସେ ନିଷ୍ଠା ବିଶର୍ଦ୍ଧ ବିଶ୍ଵାସ ପାଇ ପାରିବ । ସାଧାରଣ କବିତା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରମିଳ୍ୟମୁଖ୍ୟ, ମଧ୍ୟକୁଣ୍ଡଳ (The

happy pair) ‘ପ୍ରକିନ୍ତି ସମୀତ,’ ‘ବୁମଣକାଶ’ [Wanderer] ‘ଜଳ-ସଗୀତ,’ [Songs of spirits of the water] ମୋ ପ୍ରାଣକୁ ଖୁବ୍ ମୁଣ୍ଡ କରିଥିଲା ।

‘ପ୍ରମିତ୍ୟୁଷ’ ରେ କବି ମଣିଷ ଜୀବନର ଗୋଟିଏ
ଆଧାର୍ ପ୍ରଭୁର କରିଛନ୍ତି । ମଣିଷ ମଣିଷ ହେବାକୁ
ହେଲେ ତାହାକୁ ସକଳ ସଂଘର୍ ମଧ୍ୟରେ ନିଳ ଉପରେ
ଗଲୁର ଆସ୍ତା ପ୍ରଦାନ କରିବାକୁ ହେବ । ଦୋଧା, ବିଦ୍ୟା
ଆସିବ ମାତ୍ର ତହିଁରେ ବିଚଳିତ ହେବାର କାରଣ
ନାହିଁ । କବି କବିତାର ଶେଷ ଶୋକରେ ଗାଇଛନ୍ତି,

'Here do I sit and frame
Men after mine own image
A race that may be like
unto myself,
To suffer, weep, enjoy and have
delights
And take no heed of thee
As I do !'

ଅର୍ଧାତ ମୁଁ ଏହି ପର୍ଦ୍ଦରେ ମୋର ଆଦର୍ଶରେ ଏମିତି
ଏକ ମଣିଷ ସମାଜ ଗଢ଼ିବାକୁ ଚାହେଁ ଯେ ଦୂଃଖ,
କଷଣ ଭୋଗ କରିବେ, କାନ୍ଦିବେ, ସ୍ଵପ୍ନିବେ; ସୁଖ
ସମ୍ମୋଗ କରିବେ ମାତ୍ର ଭାଗ୍ୟକୁ ଅନାଇ ଉପରକୁ ଚାହେଁ
ବସିବେ ନାହିଁ; ଯେହାର ମୁଁ ଏହି ଆଦର୍ଶ ପାଳନ
କରୁଥିଲା । ”

କବି ଗେଟେ ପୌରୁଷର ଏହାଠାରୁ ଆଉ କି
ଉତ୍ତରର ଦାଣି ଶୁଣାଇ ପାଏ ନେବେ ? ‘ମଧୁଦଙ୍କତ’
‘ଫଲିନିଜ ସଙ୍ଗୀତ’ ଏବଂ ‘ରୁମଣକାରୀ’ ପ୍ରତ୍ଯେତ କବିତା
ଗୁଡ଼ିକରେ କବି ଗେଟେଙ୍କ ଗୁଡ଼ିପୁଣ୍ଡିତା ଦା ଗୁଡ଼ପୀତ
ପ୍ରତିପଳିତ । କବି ଗେଟେଙ୍କ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପ୍ରେମକବିତା
ପଢ଼ିଲେ ଆମେ ଯେପରି ତାଙ୍କ ପ୍ରେମଯୁ ଚିତ୍ରର ପରି-
ଚିତ୍ର ପାଇଁ, ସେହିପରି ଏହି କବିତା କେତେବୀଟି
ପଢ଼ିଲେ ଆମେ ସହଜରେ ଦୁଃ୍ଖ ଯେ କବି ଗେଟେଙ୍କ
ପ୍ରେମର ପରିଣାମ କେଉଁଠି ? “ମଧୁଦଙ୍କତ”ରେ ଦଖଲ
କେବଳ ତାଙ୍କର ମଧୁମୟ ପୌରି, ପ୍ରେମର ସ୍ଵପ୍ନଦେଖି
ପୁଣ ପାଇ ନାହାନ୍ତି ସେମାନେ ଗୁରୁ, ପୁନି ପୌରିଙ୍କ ଚିଦ

ପ୍ରକାଶନ

'The happy faces round us
Will then recall the tide'

ଗୁହର ଏହି ମଧୁର ଜୀବନର ଚିତ୍ରରେ ଦଖଳିକ ପ୍ରଥମ ପ୍ରେମର 'ପୂଣ୍ଡ' ପରିଶ୍ରଦ୍ଧା "ଫଳିନଙ୍କ ସଙ୍ଗୀତ" ରେ ମଧ୍ୟ ସେହି ଭାବ ଅନ୍ୟ ସକତରେ ଯୁଦ୍ଧିଷ୍ଠିର ; ମଣିଷ ଦିନ-ସାଧା କାମକରେ, କଣ୍ଠ ମହେ ମାତ୍ର ରାତିରେ ସେ ଗୁହେଁ ଆନନ୍ଦ, ଜିଜର ପକ୍ଷୀର ମଧୁର ଶୁଣିବରେ । କବି ଗେଟେ କେବେ ସୁନ୍ଦର ଭାବରେ ଏହି କଥାଟି କନ୍ଦିଲାନ୍ତି —

'Every body hath its own sorrows
Gladness cometh with night'!

‘ଭୁମିକାରୀ’ ଲିଖାଏ । ଶେଷରେ ସେ ପରମ ପ୍ରକୃତି
ବେଳ୍ଟିର ଏକ କୁଡ଼ିଆର ଗୋଟିଏ ନାଶକୁ ଭେଟଣ୍ଡି ।
ନାଶଟି ନିଜର ଲିଙ୍ଗ ପୁରୁଷିଙ୍କୁ ଭୁମିକାରୀ ତଳାଳରେ
ଦେଇ ଯାଇଛି ପାଣି ଆଣିବାକୁ । ଭୁମିକାରୀ ସେ
କୁଡ଼ିଆ ଛାଡ଼ି ଅସିଲବେଳେ ନିଜର ଦ୍ୟୁମଧ୍ୟ ଥନୁଭୁବନୀ
ମୟ ଭୁମିଜା ଜାବିନର ପରିସମାପ୍ତି ଖୋକିଛି ଗୋଟିଏ
ଆଦର୍ଶରେ —

' Many such wife there to welcome me
My boy upon her arm!'

ଭୁମିକାରୀ ପ୍ରାଣରେ ଗୁପ୍ତର କି ମମତା ଏଥୁରୁ ସହିଜରେ
ପରିଷ୍କୃତ ହେବ । ଆଉ “ ଜଳ ସଂଗୋତ୍ତ ” ରେ କବି
ଜୀବନର ଅଭି ପୋଟିଏ ଦିଶ ଦେଖାଇଛନ୍ତି ।

'Man's spirit Oh how like
Art thou to the water !
Man's destiny how like
Art thou to the wind !'

ଆଜୁ ରବା କହିବେ ଶାବନ ଶ୍ରୀମଦ୍ ଚିଲେ ରଳି କି ଆଗ୍ରହୀ
ପବନ ଭଳି ।

କଥା କେବିଳା (Ballads) ଦୁଇକ ମଧ୍ୟରେ
ଘରଜୟ ଜୀବନ ତଥା ଚରଣ ଦୁଇଟି ସ୍ମୃତିର କଂଠ
କେବିଳା ଅଛି (୧) ଭଗବାନ ଏବଂ ବାରାନା । (The
God and the Bayadere)(୨) ଅଶ୍ଵଶ୍ରୀ (Pariah)
ଘରଜୟ ବାରାନା ପ୍ରେମ କ'ଣ ଏହା ଦେଖାଉଛି ।

କଇର ଏକ ଅଭିଷାର ଶତର ପୁରୁଷର ମରଣରେ ସେ ଯାଇଛୁ—‘ସଜ୍ଜ’ ଦ୍ରୁତ ପାଳନ କରି ନିଆଁରେ ପଡ଼ିବାକୁ । ଲୋକେ ଯେତେବେଳେ ତାକୁ କହିଛନ୍ତି— ତୁ—ବେଶା’ ସେ ଉତ୍ତର ଦେଇଛି

*I will have my lord my lover
In the grave I seek him still
Mine it was—yea mine !*

though tested

Only one delicious night !

“ ସେହି ମୋର ପ୍ରଭୁ ପ୍ରେମିକ !

ଶୋଜେ ତାଙ୍କୁ ମୁଖ୍ୟ ଶାନ୍ତି

ମୁଁ ଯେ ମରଣ ଯାଏହି;

ସେହି ମୋର ପ୍ରଭୁ ଦେବତା

ଅଭିଷାର ରତ୍ନ ଥିଲେଯେ

ମଧ୍ୟ ଏକଇ ରହି । ”

ସୁନ୍ଦର ଅଦର୍ଶ । ଏହି, କଥାର ଅଛି ବାସ୍ତବରେ ଅଛି ? ‘ପାରହା’ ରେ ସୁଣି ଅନ୍ୟ ଏକ ଅଦର୍ଶ । ଆଉ ଉଗବନ୍ତ ସବୁ ଯେ ସବୁଠି ଅଛୁ ସେହି କଥା କହି ରେଣେ ଗଲ୍ଲର ଘବରେ ଉଚାରଣ କରିଛନ୍ତି ।

*For with Him there is no meanness
In His sight are all men equal'*

ଏଠାରେ କବି ଗେଟେ ଭାରତୀୟ ଲିପି ପାଲିତି ପାଇଛନ୍ତି ।

ଏହା ବ୍ୟାଜାତ ‘ଫୁଲର ଫୁଲ’(Fairest flower)

“ ସେଶ୍ଵରି ଏବଂ କୋଳି ’[St Peter and the Cherries]’ଅଧାର୍ଯ୍ୟର ପଣ୍ଡ’ [The Cavaliers Choice] ଦୁଇ ଏକ ହଜାରୀ [Page and the maid of honour]’ ଅସାନ ଅଟେ କୁଣ୍ଡର କରୁଣ ଗାନ ”

ଯେପରି ସୁନ୍ଦର; ଯେହିପରି ଉଚ ଅଦର୍ଶ ଦେନେ ପାଠକ ପ୍ରାଣକୁ ମୁହଁ କରେ ।

ସେଶ୍ଵରିଟର ଏହି ଶ୍ରାବ୍ୟ ସାହ ତଥାର ଶ୍ରାବ୍ୟରେ ଯାଇଥିଲେ । ଗାନ୍ଧି ଏବେଡ଼ାଲାଲ ଦୁଇ ରେ ପଡ଼ିଥିଲା । ଶ୍ରୀ ଏହାକୁ ଶୋଧିବାର ଦେଖିନାହୁ ସେଶ୍ଵରିଟରଙ୍କୁ

କହିଲେ । ମାତ୍ର ପିଟର ତାହା ଶୁଣିଲେନାହିଁ । ଶ୍ରାବ୍ୟ ନିଜେ ସେହି ନାଲକୁ ଶୋଧନେଲେ । ଶ୍ରାମରେ କମାରକୁ ଦେଇ ସେ ଏଥରୁ ତିନୋଟି ପରିଷା ପାଇଲେ । ସେହି ପ୍ରେସାରେ ସେ ସୁମ୍ବାରୁ କୋଳି କଣ ଦୂର ପଥର ଯାଏହି ହେଲେ । ବାଟରେ ପ୍ରବନ୍ଧ ଉତ୍ସବରେ ଯେତେବେଳେ ସେଶ୍ଵରିଟର ଖୁବି ତୃଣାଶ୍ଚି ହେଲେ, ସେ ବାଟରେ ଶୋଟିଏ ଲେଣ୍ଡା କୋଳି ନଳାଇ ପଳାଉଥିଲେ । ପିଟର ଅଛି ଅଗ୍ରପଥରେ ତାହା ସାନ୍ତ୍ବାନି ଖାଉଥିଲେ ଏବଂ ତହିଁ ରେ ତାଙ୍କର ତୃଣା ନିବାରଣ ହେଲା । ଶେଷରେ ଯାଶ୍ରାନ୍ତି କହିଲେ,

*'Who ever looks lightly on little
things
Much trouble for less on his
shoulders brings'*

ଆସନ୍ ଅଗାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ କିପରି ବିଶ୍ୱାସ ଘରଣୀ ତହାର ଶୋଟିଏ ନିଶ୍ଚାନ୍ତ ଚିତ୍ର ସେହି ସନ୍ଧାନିକୀୟ କଥା-କବିତାରେ ପ୍ରଦତ୍ତ । ଏହା ବ୍ୟାଜାତ କବି ଗେଟେଙ୍କ ଅନେକବୁଦ୍ଧିଏ ପ୍ରେମ-କବିତା ଦ୍ୱାରି ଶ୍ରୀକରେ ପ୍ରଦତ୍ତ, ଯାହା ନିଶ୍ଚପୁ ପ୍ରେମିକ-ପ୍ରେମିକା ମାନଙ୍କୁ ପ୍ରବୁଦ୍ଧ ରଧ୍ୟଦଳ ଦେବ ।

କବି ଗେଟେ ପ୍ରକୃତିର ପରମ ରମଣୀୟ ରିଶା-ବଳୀ ଅଙ୍କିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ପ୍ରେମିକ-ପ୍ରେମିକାଙ୍କ ତିରର ଗଲ୍ଲର ପ୍ରେମ-ରଧାନ୍ତରୁ ଦୂର ପ୍ରଟ୍ଟାଇ ତାଙ୍କ କବିତା ଗୁଡ଼ିକୁ ମଧ୍ୟରେ ଏବଂ ମନ୍ମରୁଧିକର କରି-ଅଛନ୍ତି । ପ୍ରେମ ଜୀବନର ମିଳନ, ବିରହ; ଆବେଗ ଆଶା, ଆକାଶା ସମସ୍ତ ବିଭବର ନିଶ୍ଚାନ୍ତ । ବିଶ୍ୱାସ ଅନୁଭ-ଅନୁଭବ ଶ୍ରୀମା ଗେଟେଙ୍କ ପ୍ରେମ-କବିତା-ଦଲୀଳେ ପ୍ରତିବିମ୍ବିତ ।

ଇବି ଗେଟେ ଅନା ଏଲିଯାବେଥ [Anna-Elizabeth] କୁ ଗଲ୍ଲର ଭାବରେ ମୁଖ ପାଉଥିଲେ ।

ଏହି ପ୍ରେମକୁ ପଣ୍ଠକ କର ତାଙ୍କର ଅନେକବୁଦ୍ଧିଏ ପ୍ରେମ-କବିତା ଏହି ଦହିତର ପ୍ରଦତ୍ତ । ପ୍ରେମିକାଙ୍କ “ଲିଲି” ବୋଲି ଧର୍ମ୍ୟଧିନ କର କେତେକ କବିତା ସେ ଲେଖିଥିଲେ । ଏହି ପ୍ରେମ-କବିତା ରୁଦ୍ଧକୁ ପୁର-

ଭୀଗରେ ବିଭକ୍ତ କଶପାଇପାରେ । ହଥମରେ ବିରହ-
କବିତା ଓ ସାଧାରଣ ପ୍ରେମ-କବିତା । କିନ୍ତୁ ଏହି ସମସ୍ତ
ପ୍ରେମ-କବିତା ଅନୁଷ୍ଠାଳରେ ବେଦନାହୁ ମୁଖ୍ୟ ଧାରା !
କବି କବିତା ଛନ୍ଦରେ ତାହାଙ୍କ ପ୍ରେମିକାଙ୍କୁ ପ୍ରତି ଅନୁର
ଆବେଶ ପ୍ରକାଶ କରିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ପ୍ରେମ-ସଂପର୍କୀୟ
ତାଙ୍କ ନିଳ ଦର୍ଶନ ମଧ୍ୟ ପ୍ରକାଶ କରି ଭାବୁକଙ୍କ ପ୍ରାଣକୁ
ସ୍ଵର୍ଗ କରିଥିଲୁଣ୍ଡି । ଏହି କବିତା ଗୁଡ଼ିକର ପ୍ରତ୍ୟନି
ବର୍ଣ୍ଣନା, ବିଶ୍ଵାସ ପ୍ରେମିକାର ନମ୍ବୁ-ଚିତ୍ରର ଆବେଶ ଓ
ପ୍ରେମ-ରସାହାନ୍ତି ଭାବରୁ ଏହାକୁ ପାଠିକ-ପାଠିକା-
ମାନଙ୍କର ଦ୍ୱୀପ-ଦୟା କରିଥିଲୁଣ୍ଡି । କବି ପ୍ରେମିକ ଜୀବନର
ଶୀଘ୍ର ଅନୁଭୂତି ତାଙ୍କ କବିତା ମାନଙ୍କରେ ଘୁଣ୍ଡି-
ଅଛନ୍ତି ।

'What still is mine seems far far
off to be
And what has vanished lives anew
for me'

“ ବିରହ-କଲ୍ପାଣି ” କବିତାରେ ବିରହର ଏକ
ଦର୍ଶନ କବି ଅନ୍ୟଭାଷାରେ ଦେଇଛନ୍ତି,
Love knoweth not a sharper joy than this
Yet greater purer nobler is the bliss
To be afar from her whome we adore !
କିନ୍ତୁ ଏହି ସମସ୍ତ ବିଜ୍ଞେତା ମଧ୍ୟରେ କବି ଶୈଶବରେ
କହୁଛନ୍ତି

'I love, Oh yes, I love, I love her ever'
ପ୍ରେମ ନର, ନାଶ ହୃଦୟରେ କି ଗାସାର ଏବ ଏହା-
ଦ୍ୱାରା ପ୍ରେମିକ, ପ୍ରେମିକା କି ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ ଜୀବନଯାଏନ
କରନ୍ତି; ତାହାର ଚିନ୍ତା କବି ଗେଟେକ ପ୍ରେମିକ-ଚିଭର
କବିତାବଳୀରେ ବେଶ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ପ୍ରେମରେ କେବଳ
ନର କିମ୍ବା ନାଶ ଦଶତା ଅଜଳ କରି ନାହାନ୍ତି; ଭଜୟ
କବି ଗେଟେକ କବିତା ପଢ଼ି ଲୋଭବଳେ ଅଭିନନ୍ଦଙ୍କ
ସେହି କବିତା ପଂକ୍ତି କେତୋଟି ମନେ ପଡ଼ୁଥାଏ :—

“ ବନ୍ଦ କଟିନ ସେ ପ୍ରୀତି ପାଳିବା,
ଜୀବନ ଅସିଧାରେ ପଥ ରୁକ୍ଷବା ।...
ଦେଶେ ଶୁଦ୍ଧିଲେ ତେଣେ ସେହି ଦିଶେ

ରଷ୍ଟୁ ବୁଜିଲେ ଦ୍ରୁଦରେ ପ୍ରକାଶେ । ”
କିମ୍ବା

“ ବନ୍ଦାଇବ ଯେ ପ୍ରାଣରେ ଛାପିବ
ମତ ବଳାଇବ ସେହି ପ୍ରୀତିକି । ”
ମୁଣ୍ଡା (Smitten) କବିତାରେ ପ୍ରେମିକା ପ୍ରାଣର
ଗୋଟିଏ ଦିଗ୍ନ୍ଦ୍ର ତମ କବି ଦେଇଛନ୍ତି । ମେମିକଙ୍କ
ସଙ୍ଗେ ପ୍ରେମିକାଙ୍କ ବଣରେ ବୁଲଲାବେଳେ ଦେଖା
ଫେଲ । ତାପରେ ସେହି ପ୍ରେମିକଙ୍କ ସ୍ମୃତି ସେବି
ପ୍ରେମିକାଙ୍କ ପ୍ରାଣ କ'ଣ ହେଲ ତାହା ତଳା ତବିତା
ପଂକ୍ତି ଗୁଡ଼ିକରେ ପ୍ରଦର୍ଶିତ :—

ଶାନ୍ତ ପଳାତକ ପରଶ୍ରୁ, ହସ୍ତ-ପୁନ୍ଦର-ଶୁଦ୍ଧାରୀ;
ଶୁଭାଦ ନିତ, ଧୂରେ ମୁଁ; ମଧୁ-ଗୀତ-କାହାରୀ
ପୁଣି ‘ବିଜ୍ଞେତଦେ’ କବିତାରେ (In absence)
ବିରଷ୍ଟ ପ୍ରେମକର ମନ୍ତ୍ରରୁ କବି ଦେଇଛନ୍ତି,
“ ନିରଜନ ବନେ ଶ୍ୟାମଳ କେଦାକେ
ତୁମକୁ ଗୋ ଗୋଜେ ମୁହିଁ,
ତୁମର ଶଶରେ ତୋ ଗୀତ ଭରଇ
ଫେରିଆସ, ଅଛୁ ରୁହିଁ । ”

“ ଯଥାର୍ଥ କାଳେ [Just in time] ତବିତାରେ
କବି ଗେଟେକ ପ୍ରେମ-ଜୀବନର ଅନ୍ୟ ଏକ ତଥ
ପ୍ରଦର୍ଶିତ । କବି ଗେଟେ କିପରି ପ୍ରଥମ ପ୍ରେମିକା-
ଦ୍ୱାରା ଉପେକ୍ଷିତ ତୋର ଅନ୍ୟ ଏକ ନାଶ ଦ୍ୱାରା
ଜୀବନ ପକଟିଲୁ ରଷା ପାଇଲେ, ତାହା ପଟୁଟି ପଢ଼ିବି
“ ଶିକ୍ଷାର ସନ୍ଧ୍ୟାରୀତ ” ରେ ଶ୍ରମିକର ବର୍ଣ୍ଣାକୁ
ଜୀବନ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରେମର ଚିତ୍ର ପରିଷ୍ଠାଟି :—

“ ସମ୍ମନେ ଉନ୍ନିକା ସମ
ତୁମର ଶବନା!
ଆଖି ମନେ କେତେହୁ ଶାନ୍ତି
ସନ୍ନ୍ୟାଷ-କାମନା ? ”

‘ମଧୁଯାମିନୀ’, ‘ପ୍ରଥମ ପ୍ରେମ’, ‘ବିରଷ୍ଟ’ ପ୍ରତିକିତ ବିତା
ଗୁଡ଼ିକ ଅତି ପ୍ରାୟର୍ଥାନୀ । ‘ପ୍ରଥମ ପ୍ରେମ’ ତବିତାରେ କବି
ପ୍ରେମ-ବିଦ୍ୱାଳ ହୋଇ ଶାଇଛନ୍ତି,
“ ନିରଜନେ ବସି ମୋ ପଶ୍ଚା ସତି

ସେବକ ଦୀର୍ଘ ଦିନ;

ସେ ଆନନ୍ଦ ହୁଏ ଉଦାସେ ବସି ମୁଁ
କାଳ ନିତ ହୃଦୟ ଯାଣା । ”

‘ଶିରଷ’ରେ କଣ ଶାଙ୍କନ୍ତି,
“ ମୁଁ ପାଶେ ସଜୀ !
ତୁମେ ଯେଉଁବେ ରହି ବ୍ୟାହିଲ ହୁଏ
ରଂଗରଥି ତୁମେ, ଭଇଁଦେ ତୋରକା ଆଶାନ୍ତ ପୂରେ ।”
‘ ପ୍ରୀତି-ଭେନ୍ଦୁ’ କବିତାର

“ ହାତର ଯାନ ରଖ ମନୀ ଗୋ

ବୁଝ, କୁହିଦେ ଫୁଲ-ସପନ,
ଶତିକ-ରଂଗି ଶି ନୁହଇ

ଆମ ଦୁଇ ପ୍ରେମ-ବନ୍ଧନ । ”

ସେହିପରି ‘ଦିଦାୟୀ’ [Parting] ‘ପ୍ରେଦୂସୀ ପ୍ରତି’,
‘ଅଞ୍ଚୁ-ଆନନ୍ଦ’, ପ୍ରତିତ କବିତା ଅତି ଧୂନର ଏବଂ ମନ-
ମୁଖେକର । ‘ଦିଦାୟୀ’ କବିତାର ପ୍ରେମିକ ଗାଇଛି,

“ କହିଦାକୁ କଥା ଲୁଠନ ବାହି ବଥା

ନେହି-ଏଥୁ ଦିଅ ମେଲାଣ,

ମୋ ସୁରଷ ପ୍ରାଣ ବଳ-ଲୁଠନ ସଖୀ
ଜେଜିଦି କେସନେ ଭାଲେଣି ? ”

“ ମେଷ ପାଳକର କନ୍ଦନ, ” ‘ସୁନ୍ଦା’, ‘ପ୍ରେମିକରବସ୍ତୁ’
‘ମୋ ଗୀତ’, ‘ରନ୍ଦୁମା ପ୍ରତି’, ‘ମଧୁ-କୁଦ୍ରିଯୁ’, ‘ଶୁଣି-
ମୋ ଅଞ୍ଚୁ’ ପ୍ରତିତ କବିତା ଭପାଦେବୁ ।

“ ଦେଖ ମୁଁ ଇନ୍ଦ୍ରନ୍ଦ୍ର ସେ

ନେଇ ଯାଇଛନ୍ତି ତା କୁ ମୋ

: ନାହିଁ ନାହିଁ ସେ ଥରେ । ”

ଏହାହିଁ ପ୍ରେମିକ-ମେଷ ପାଳକର କେନ୍ତା । ‘ ପ୍ରେମିକର
ସୁନ୍ଦର’ କବିଟିରେ କବି ଗେଟେ ଗାଇଛନ୍ତି,

ଦୁଇମଧ୍ୟ ତୁ ମୁକ ଭଳି ସୁଧା ରଦ୍ଦ ଲେ ଅଧିଷ୍ଠର ଯାଉଛନ୍ତି ।
ପୁଣି ତୁ ମୁନ ଭଳ ସମସ୍ତ ଦୁଇର ମୁଣ୍ଡ ଘଟୁଥିଲା । ‘ରନ୍ଦୁମା’
କବିତାରେ ଗେଟେ ଭାଲିଛନ୍ତି,

‘Happiest he of all created
Who the world can shun

Not in hate, and yet unhated,
Sharing thought with none.’

କବି ଗେଟେ ଯେ କପର ପ୍ରେମିକ ଥିଲେ ତାହାକ
କବିତା ପଂକ୍ତିରୁ ସଂକଳନର ଲଖାପଦେ । କବି ଗେଟେଙ୍କ
ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପ୍ରେମ-ଗୀତ ମଧ୍ୟରେ “ଆବାହନ ଓ ଦିଦାୟୀ”
“ ଆକାଂଶା ”, ‘ବିଜ୍ଞେଦ-କଲ୍ପାଣା’, “ଆସିଥିଲୁ ସେ”
‘ପୁବକ ଓ ପ୍ରୋତ୍ତି’ ପ୍ରତିତ ଅତି ଉତ୍ତରିଷ୍ଟ ଧରଣର ରସ-
କବିତା । ଏହି ସବୁ ପ୍ରେମ କରିତା ପଢ଼ିଲାବେଳେ
ପୃଥିବୀର ଦିନ ପ୍ରେମିକ-ବବେକ କବିତା ମନରେ ଝେଳି
ଯାଏ । ଗ୍ରୀସିନ ସାପୋ, ଆର୍ଦ୍ଦାଶ୍ରର ‘ଯିନ୍ଦ୍ରିୟ’,
ବଗଲାର ‘ରବାଦ୍ରନାଥ’ ମୁଦ୍ରିତକ କବିତା ସଙ୍ଗେ
ଏହା ସମ୍ବଲରେ ଭୁଲନ୍ତାଯୁ । ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟରେ ମଧ୍ୟ
କବି ଗେଟେଙ୍କ ପ୍ରେମ-ଭାବ ଅନୁଭୂତ ବହୁ କବିତା
ବିଦ୍ୟମାନ ଥାଣ୍ଟି !

ଏହି ସମସ୍ତ ମୁଦନ ପଛରେ କିନ୍ତୁ ଗୋଟିଏ ବାଣୀ
ସ୍ଵତନ୍ତ୍ରି ପୂର୍ଣ୍ଣ କରିବ । ତାହା ମନୁଷ୍ୟ ପ୍ରାଣରେ ବିଶ୍ଵ-
ବ୍ୟାପି ସମତା ମନୁଷ୍ୟରୁ ମନୁଷ୍ୟ । ସତ୍ୟରୁ ସତ୍ୟ ।
ପେଇ ସ୍ଵର୍ଗ, ମୁଦନ ଆମ ଓଡ଼ିଆ କବିଙ୍କ ପ୍ରାଣକୁ ଶୁଣି
କରିଅଛି; ତାହା ମଧ୍ୟ ପୃଥିବୀର ଅନ୍ୟ କବିମାନଙ୍କ
ପ୍ରାଣରେ ସଂଗୀତ ତୋଳିଅଛି । କବି ଗେଟେଙ୍କ ଏହି
ସମସ୍ତ ପ୍ରେମ ଗୀତ ମଧ୍ୟରେ ଦୁଇଟି କବିତା ଶ୍ରେଷ୍ଠତମୀ
ବୋଲି ପ୍ରାଣୀଯମାନ ହୁଏ । ତାହା ହେଉଛି “ଆବାହନ
ଓ ଦିଦାୟୀ” [Welcome and departure] ଏବଂ
“ ବିଜ୍ଞେଦ-କଲ୍ପାଣା ” [Bliss of absence] । ଏହି
ଦୁଇଟି କବିତାରେ କବି ଗେଟେଙ୍କ ପ୍ରେମିକ ମ୍ରାଣ ଏକ
ଗଞ୍ଜର ଏବଂ ଉନ୍ନତ ପ୍ରେମ ତିର ଥିଲା କରିଅଛି ।
ପ୍ରେମର ଗଞ୍ଜରତା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ କବିଙ୍କ ଗୌରୁତି
ମଧ୍ୟ ସ୍ଵର୍ଗର ହେଉଥାଣ୍ଟି ।

ସଂଭା ସୁନ୍ଦର ଶ୍ରୀଏ
ଧରଣୀ ଲେମା,
ଗୀ ଧମାଳ ପରେ ନିଶିର
ତାମସୀ କମା ।
ଅନୁଭୁ ଭଳ ଏ ବିଶାଳ

ଛଡ଼ିବ ବଢ଼ ।
 କୁହୁଡ଼ ପୋଷାକ ପିଣ୍ଡକି
 ପାଲଟେ ନାହିଁ !
 ଘନ ବନ ମଧ୍ୟ ଅଂଧାରେ
 ଶତ ନୟନେ,
 ଚଉଦିଗେ ଥବା ଅନାଏ
 କେଉଁ ସମ୍ମନେ !
 ମେଘମାଳ ତଳେ ଚନ୍ଦ୍ରମା
 ନମକେ ଆଜି
 ଶୀତ ବେଧାମ-ପଷ ଉନ୍ମୁକ୍ତ
 ଶିରେ ମୋ ବାଜି ।
 ରଜନୀ ରତ୍ନୀ ସହସ୍ର
 ଖୁଣ୍ଡଗ ଛବି
 ତେବେ ମୋର ପ୍ରାଣ ଯାଇବି
 ନମିଷେ ଦ୍ରବି ।

ପ୍ରତି ମମନୀର ଜଳଇ
 ଜୀବନ୍ତ ନିଆଁ
 ତୃଣ ପ୍ରାନ ସୁଖ ଆହା ମୋ
 କଳପେ ହିଆ । ”

ତାପରେ ପ୍ରେମିକ ପ୍ରେମିକାଙ୍କ ମିଳନ । ସେ ମଧ୍ୟ ର
 ଶିଥ ପାଠକ ପାଠିକା ସେହି ‘ଆଦ୍ୟାହନ ଓ ବିଦ୍ୟାମୂଁ’
 କବିତାରେ ପଢ଼ିବେ । ଶେଷର କବି ଗେଟେ ଦୁଇ-
 ଧାର୍ଥୀ ପ୍ରେମ କବିତା ଗାଇଛନ୍ତି— ଯାହା ଆଜି ବିଶ୍ଵର
 ସକଳ ପ୍ରେମିକ ପ୍ରେମିକାଙ୍କର ଏକ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଦାନୀ
 ପାଲାଟିଛି ।

‘Yet to be loved—

What ecstacy

What ecstacy ye God to love’ !

ଅର୍ଥାତ୍ :— ପ୍ରେମର ପାଦ ରେବା କି ଆନନ୍ଦ ! ପ୍ରେମ
 ପ୍ରେମ— ବାବିବା କି ସୁନ୍ଦର !

ପୁନଶ୍ଚ

ଶ୍ରୀ କାଳିନୀ ଚରଣ ପାଶିଗ୍ରାମୀ

“ ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ମା ଶାରଳାଙ୍କ ଚରଣେ ସ୍ଵରଣ । ବାପ
 ସିନ୍ଧୁଆକୁ ତା’ ରୁଦ୍ଧିମାର ଦୈକାଳ ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ସୁକଳାଣ ।
 ଲେଖଦାର ଚାରଣ ଏହିକ ଅମ୍ବର ଏଠାରେ ସବେବ
 କୁଣଳ । ଦୁର୍ମୁକ୍ତ ମା ଶାରଳା ଘଣ୍ଟା ଘୋଡ଼େଇ ରଖି-
 ଥାଉ । ବାପ ସିନ୍ଧୁ, ତୁ ପଠାଇଥିବା ଦଶଟି ଟଙ୍କା ପାଇ
 ଥିଲି । ଡାକବାଲ ପାଉଣାକୁ ଟ ୦.୯ ନେଇ । ତନି-
 ଟଙ୍କା ସାତଟଣା ନାରଣ ସାହୁ ଦୋକାନରେ ଦୁଇଥାର
 ଶୁଣିଲି, ତ ୪ ର ଧ୍ୟା କଣି ଶାଇଛି । ରଥଥା ମୁଦୁଲୁ
 ଗାଇ ବାହୁରୁ ପୋଡ଼ିକଜାକ କାଞ୍ଚିଦ୍ଵୀପାରେ ପକାଇ-
 ଦେଲୁ । ଟ ୧.୯ ଦେଇ ମୁକୁଲାଇ ଥାଣିଲି । ”

“ ନେ , ଏଥର ‘ସତିନୀ’ ତ ? ” ମାଧବ ତିହାତି
 କଲମଟାକୁ କାନରେ ଖୋପି ତରସା ପାକରେ ତେବେ-
 ଛେଇ ସିନ୍ଧୁଆ ମାକୁ ରହିଁଲେ । ରୁଦ୍ଧି ନିକୁଟି ସିକୁଟି
 ହେଇ ତଥାତଙ୍କ ମୁହଁରୁ ଚିଠି ଶ୍ରୀଥାଏ । ଦାଃ କେବେ
 ଭଲ କର ଲେଖିବ ସତେ । ନେଇବ ହୋଇ କହିଲୁ,
 “ ଶାସା ନେଇତି, ବାପ । ତମର ବଢ଼ିବିରୁ ବଜନ
 ହଜ । ଅର ଖାଲି ପଦୁଠାଏ — ମୋ ବାଗ ପରା । ”
 ତଥାତଙ୍କର ଅଙ୍ଗୁଳେ ବହଲ ରୁତ ଉଠିଥିବା ଚିରୁଳ-
 ଟିକୁ ରୁଦ୍ଧି ଭାବର ତମ ଅନ୍ତରୁଟିରେ ଧର
 ଟିକିଏ ଧୂମାଗ କଲୁ । ଦନା କମାର ପାଣି ଦେଇଥିବା ।

ବାଉଁଶ । ବେଶୁର ସ୍ଵଦେଶୀ ଖୁରଟାରେ ମଦନ ବାରକ ବାର ନଷ୍ଟ ହୋଗାଇଲେ ଦେତ ମାସରେ ଥରେ ତାଙ୍କୁ ଶିଥର କରେ । ସେତେବେଳେ ରୁଚ ରୁଡ଼ାକ ତା' ମୋଟ ଖୁରରେ ଏମତି କାଟେ ଯେ ତିଆତିକ ଅଣ୍ଟିରୁ ନାକରୁ ହର ହର ପାଣି ବାହାର ପଡ଼େ ।

ତିଆତିକୁ ସେଇ ଆଉ ଗୁରୁ କି ପାଞ୍ଚ ଜଣ ମରଦ ମାରପେ ଚିଠି ଲେଖେଇବାକୁ ରୁହିଲନ୍ତି । କାହା ହାତରେ କାର୍ଡ ଖଣ୍ଡେ, କାହା ହାତରେ ଖାମ, କିଏ ଧରଚି ପଇସା ଓ କାଶରେ ଗୋଟିଏ ରେଷିଟୀ ପିଲ । ତିଆତି ବସିବନ୍ତି ଗୋଟାଏ ଛାଣ୍ଡା ସପ ଉପର, ଫାଟରେ ଖଣ୍ଡେ କାଠ ବାକ୍ସେ । ତାହା ଭିତରେ କାର୍ଡ, ଲପାପା, ଟିକିଲ, କାଗଜ, କୁଞ୍ଚି, ସୁତା, ଛୁଟା ପେନ୍ ସିଲ କେତେ କଣ । କାଳି କାଳି ହୋଇ ସପନାର ଦେହପାକ ଖାଲ କଳା-ଦାଗ । ପୂଣି କଲମ ଛଟରେ ଢାକେଇ ବାହାର ମଟ ବୁନ କାନ୍ଦା ଖାଲି କଳାଚିତା ଲିପା ହୋଇଛି । କାଳି କଲମ ବି ହୁଦେଶୀ । ଶଙ୍ଖଚିଲ ଉଡ଼ିଗଲେ ଯେଉଁ ପକ୍ଷୀ ହାତି-ଦିଏ ସେଥିରେ ହୃଦ କଲମ, ଆଉ କେସରଦା ପଦି ରପରେ ତିଆର ହୃଦ କାଳି ।

“ କେତୁଟା ପଇସା ଦରୁ ଯେ ଏକାବେଳେ ଭାଗ-ଦତ ଅଧ୍ୟାୟେ ନେଶାହିବ । ସହିଲ କହ, ଦେଖୁନ୍ କେତେ ନୋକ ତକେଇଛନ୍ତି ? ”

ତିଆତି ଅପଣେ କାନ୍ଦା କଲମ କାଠିବା ଦେଖି ବୁଢ଼ୀ ପୁଣି କହିଲା “ ହର ମୋ ବାପ, ଠାକୁଆଣୀ ତୁମ୍ଭୁ କୋଟି ପରମାୟ ଦେଇଥାଉ । ”

“ ହର, ଆମ କହି କଣ । ”

“ ଏହିକି ଖାଲି ଲେଖିଦିଅ ବାପ, ଗାଉ କାଞ୍ଚି-ହସାରେ ଘରଲୁ ବୋଲି ମନରେ ବିଛି ଗୋସା ହବୁ-ନାହିଁ । ରହୁଅ ମୁଦୁଲୁ କୋରଥ କିଆଶାରେ ଗାରମୋର ମନାଜ ପକେଇଛି ତ ନାହିଁ ସେ ଅରପେଇଷ ଅତେଇ ନାହିଁ । ମୁଁ ବୁଢ଼ୀ ମଣିଷ, ମାରୁଣି ଓହାଠରୁଁ ଗାଧୁଆ ବୁଠରେ ଯେମିତି ଶୁଣି ପକେଇଲା, ଓଦା ସରମର ହୋଇ

ଧାଇ ଲି । ଦାଣ୍ଡଦୁଆରେ ହେଲେ ଘନି ବାନ୍ଧିଲନାହିଁ । ଏକାବେରେ ଉଡ଼ିନେଲ କାଞ୍ଜିହସାକୁ । ହଜି, କେଡ଼େ ବଡ଼ାଇ ତାର, ମତେ ସେ ତଣ୍ଡରେଇବି । ତା' କଥା ମା ଠାକୁଆଣୀ ବୁଝିବ । ପୋକ ମାଛ ହେଇ ଯେବେ ନ-ମରିଛି — ”

ବୁଢ଼ୀ କହିବାକୁ ତିଆତି ତେଣେ ବର୍ଣ୍ଣଣି ବ୍ୟାକରଣ ଦୋଷ କିଛି ନ ମାନ ଲେଖି ଲାଗିଥାନ୍ତି । ସବୁ ଶୁଣି କଣ ଲେଖିବାକୁ ହବ, “କଣ ହେବ ନାହିଁ”, ତାହା ସେ ବହୁତ ଦିନରୁ ଶିଖିଛନ୍ତି । ପଦେଥେ ଲେଖି ଦେଇ ମହିରେ ମହିରେ କହୁଥାନ୍ତି, “ ହଜି, ଆଉ କଣ ଅଛି କହୁଯା । ”

“ ନେଖିଦିଅ ବାପ, ଉଛୁପୁରରେ ଭଲ କନିଆ ପାତର ଟିଏ ରୁହିଲଣି । ” ବୁଢ଼ୀ ଆଉ ଟିକିଏ ଲାଗି-ଲାଗି ଆସି ଲାଗିଥିଲା ପାଖକୁ । ସରଟା ବି ଟିକିଏ ତା'ର ନାହିଁ ଅସିଲା । କେତେ ଭାଙ୍ଗିଥିଅ ଅଛନ୍ତି । ଶୁଣିଲେ ତାଙ୍କ ଦେହ ସହିବ ନାହିଁ । ତିଆତିକୁ ଅଛି ବିଶାସରେ ଶୁଣାଇଲପର ସେ ଗପି ଗୁଲିଥାଏ, “ ଠାକୁଆଣୀଙ୍କ ପାଖକୁ ବାପ ମା ଭାଇ ଉଭୟାଂ ସମତେ ଆଇଥେଲେ । ଉତ୍ତମ ସୁଦର କନିଆ । ଗୋଟିଏ ଗୁରୁଲରେ ଗତା । ମୁଁ କଥା ଭାଷା ହେଇ ସବୁ ଠିକଣା କରି ସାରିଛି । ରୁ ଶାଲ ଟଙ୍କା ପଠେଇଲେ ଅମର ସିଉକାର ଯିବ । ଆଉ ମୋ-ପେଇଁ କଣ ଦେଲେ କନା ନକଟେ କରିବ । ଛାଣ୍ଡାନୁଗା ପିନ୍ଧି ପଦାକୁ ବାହାରି ହଜି ନାହିଁ । ଅଭୁ ବୁ ବାତାନ ପାଇଲାଛୁଣି ବସିଲାଠେ ଉଠିଅସିବୁ । ଯାହା ଝଙ୍ଗିଶାର ପତର କଲୁ ସବୁତକ ଅଧ୍ୟାରେ ଧରଥିବୁ । ହୁଅବାଲୁ ଅଛିଛୁ ଶହେଟଙ୍କା । ଅଧିଲାଟାଏ ଉଣ୍ଟାହେଲେ କରିବ-ନାହିଁ । ହେଲେ ସେ ହୁଅ ଯେମିତି ବଢ଼ିଆଲ ପିଲ, ତାଙ୍କୁ ଯେ ପାରୁ ସେ ଟଙ୍କା ଦେଇ ଯେନାଯିବ ।

ରୁ ତ କହିଥେଲୁ, ମୋ ମନକୁ ପାଇଲେ ବାହା ହୁବୁ । ମୋ ମନକୁ ଏ କନିଆ ସବୁମତେ ପାଇଛୁ । ଟଙ୍କା ନ ହେଲେ ବି ରୁ ଖାଲହାତରେ ବାହାରି ଆସିବୁ । ଥରେ ଦେଖାଗୁହ୍ୟା କରିବାର ପଛକେ ଯିବୁ ପୁଣି ବାହାରି ।

“ହଉ ଏଥର ସରିଲୁ ତ ?” କଳମଟାକୁ କାନରେ ପୁଣି ଗୋସି ଛାଡ଼ି ପରୁଇଲେ ।

“ମୋର ମେଚିର ଗୋଟାଏ ଧାଡ଼ି ନେଣିଦିଅ, ମରୁଷା । ”

ଛାଡ଼ିଙ୍କ ସହିତ ଆଉ ଯେତେ ତିଠି ଲେଖେଇ-ବାକୁ ଛାଡ଼ି ହୋଇଥିଲେ, ସମସ୍ତେ ପଛକୁ ରହି ଦେଖିଲେ ରାମ ଶୀ ପଠାଣ । ତା’ କାନରେ ଗୋଟିଏ ଢେଙ୍ଗା । ଡେଙ୍ଗା ଅଗରେ ଦି’ଶା କୁକୁଡ଼ା ଗୋଡ଼ରେ ସ୍ଵତା ଦିନାହୋଇ ହୁଲୁଛି । ଦିନରେ ଖଣ୍ଡେ କେଉଁ କାଳର ମଞ୍ଚିଆ ଶୁଣ୍ଡା କାହିଁବା । ସେ କରିମ ଶୀର ବଢ଼ାଇ । ସିନ୍ଧୁଆ ଆର କରିମ ଶୀଙ୍କ ଭିତରେ ଟିକିଏ ଭଲ ପଡ଼େ । ଦିହେଁ ସାଥୁରେ କଲିକତା ଯା’ ଆସ କରନ୍ତି । ଜଣେ ସାହେବ କେଠିରେ ଶାକସମା, ଆଗଜଣକ ବିଜ୍ଞାଳୀ ବାଡ଼ିରେ ରୂପର । ଦିହଙ୍କ ଭିତରୁ କଲିକତାରୁ ଜଣେ କେହି ଚିଠିଦେଲେ ଆରଜଣକ କଥା ବି ପଦେଥିଥେ ଲେଖିଥାଏ । କରିମ ଶୀକ ସିନ୍ଧୁଆ ଚିଠିଦେଲେ ବି କେବେ କମିତି ଏକାଧାରରେ ଲେଖିଥାନ୍ତି । ରାମ ଆଜି ସେ ବାଟେ ଯାଉଁ ଯାଉଁ କେତେବେଳେ ଯଛିରେ ଶୁଣା-ଦେଇ ସିନ୍ଧୁଆ ମାର ଚିଠି ଶୁଣୁଥିଲା ।

ତା’ କଥାରେ ଛାଡ଼ି ଏମତି ବମକିପଣି ରୁହୁ-ଦେଲେ ଯେ ସମସ୍ତେ ହସି ଉଠିଲେ ।

“କଣ ସବୁ ସରିଲୁ ବେଳକୁ ତୋର ମନେ ପଡ଼ିଲୁ ? ଚିଠିକ ‘ଇତି’ କରିଦେଲେଣି । ଆଉ ତ ଥାନ ନାହିଁ । ” ଛାଡ଼ି ବଢ଼ି ଅନ୍ତୁଆରେ ପଡ଼ିଲେ ।

ରାମ ଲଗାଇଲା, “ଶାଲି ଗୋଟାଏ ପଦ ମଞ୍ଚିଷା କରିମର ଦିହିପା’ କମିତି ଥାଇ । ଏବେ ତ ସେ ଟଙ୍କା ପଠେଇଛି, ଆଉ କଣ, ଟିକିଏ ଶାଲି ମନେ ପକେଇଦେଲେ ସିନ୍ଧୁଆ ବଳେ ତା’କଥା ନେଣିଦିଯେ”

କଳମଟାକୁ କାନରୁ କାଠି ଛାଡ଼ିକାହିଁଲେ, ତଳେ ତେବେ ଗୋଟାଏ ପୁନର୍ଶ ଲେଖିବାକୁ ହେବ ସିନା । ” ତିଅନ୍ତି ଯାହା କହିଲେ ତାହା ରତ୍ନ

ଏଇ ‘ପୁନର୍ଶ’ କଥାଟାକୁ କେହି ବୁଝିପାଇଲେ ନାହିଁ ।

ଛାଡ଼ି ମଘ ଆଗେ ଏ କଥାଟା ଜାଣି ନ ଥିଲେ । ଏବେ ଶିଖିଲୁଣି ନିଜ ପୁଅପାରୁ । ଅନ୍ତଦିନ ହେଲା ବିଷ୍ଟପୁରରେ ଯେଉଁ ନୁଆ ହାରସ୍ତୁଲ ବସିଛି, ପୁଅପି ତାଙ୍କର ସେଠି ଉପର କ୍ଲାସରେ ପଠିଛି । ଘର ଢାଳି ଗୁଡ଼ିଲ ଦେଇ ବାକି ଗୁର ପାଞ୍ଚ ଟଙ୍କାରେ ତା’ ଟଙ୍କା-ଟଙ୍କା ଉଠିଯାଏ । ପାଶରେ ସିନା ଉଷ୍ଣଲୁ ହେଲା-ବୋଲି । ନଇଲେ କଠକ ପଠେଇ ତାଙ୍କ ପଢାନ୍ତେ କୁଆଡ଼ୁ ? ସେଇ ତାଙ୍କ ପାଶକୁ ଚିଠି ଲେଖିବାର ଶେଷରେ କେବେ କେବେ ପୁନର୍ଶ ଲେଖି ଥାଏ ।

ସିନ୍ଧୁଆ ମା ଛାଡ଼ିଙ୍କ ପାଇଶା ଦେଇ ଘରକୁ ଲେଇଛିଲା । ତେବେ ତା’ ମୁଣ୍ଡରେ ଏହି ‘ପୁନର୍ଶ’ କଥାଟା ପମାରୁ ପଣ୍ଡ ନ ଥାଏ । ପୁଅ ବି ତା’ର ସେ କଥାଟାକ ତା’ ବୁଝିପାଇବ ନି । ଛାଡ଼ି ଚିଠିକାଳ ଏତେ ଫଳକର ଲେଇଥିଲେ । ଶେଷରେ ଶାନ୍ତିଆ ରାମଙ୍କା କେଉଁଠି ଥିଲା, ବାହାରିପଡ଼ି ଗୋଟାଏ ପୁନର୍ଶ ଲେଖାଇ ଦେଲା ।

ଯାମୁଗୋଡ଼ା ଢାକଘର ଦୁଆରେ ଚିଠିଲେଖା ରୂପ-ଥିଲୁବେଳେ କଲିକତା ସହିରର ଏକ ଅନ୍ତରିଆ ଗର୍ଜରେ କଣ୍ଠ ପାତୀର ସନ୍ତୁଷ୍ଟିରେ ହୋଇଲେ ରତ୍ନରେ ବନ୍ଦି କରିମ ଶୀ ଓ ସିନ୍ଧୁ ସାହୁ ଏକମନତର ବିନ୍ଦୁ ଟାଣୁଥିଲେ; ଠିକ୍ ଷେତକିବେଳେ ଶାନ୍ତିଙ୍କ ଓ ପଣ୍ଡିତ ନେହେରୁଙ୍କ ରତ୍ନରେ ସେବା ଗ୍ରାମଠାରେ ରୁରିଯାଣା ଏବଂ ମସୁଧା ଗୁଲି ଥିଲା, ବତଳାଟଙ୍କ ନିମନ୍ତ୍ରଣ କରିବରେ ଅଛ୍ଳାଯୀ ସରଜାରରେ କିଏ କିଏ ନିଅଯିବ; ପୁଣି ସେତକିବେଳେ ଦମ୍ଭ-ନଗରୀର ମାଲାବାର ହିଲ ବାସଭବନତର ଜନାବ ଜନାଙ୍କ ଶାତରେ ଜବାହାରଲିଙ୍କର ଶାଲିର ରିଠ ଥାଣି ଜଣେ ଦୁଇ ବଢ଼ାଇ ଦେଇଥିଲେ । ଆଉ ଦୁଇଦିନପରେ ଅଗଷ୍ଟ ୧୭ ତାରିଖଟିକୁ ମୁସଲମାନ ଜାଗି କି ଭଲ ଶାନ୍ତି ଶିଷ୍ଟ ହୋଇ ପାରିବେ ଜନା ତାହାର ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଇ-ଥିଲେ ଏକ ବିଚିତ୍ରମର ।

କରିମ ଖାଁ ବଡ଼ ଟାଙ୍କୁ ଟାଙ୍କୁ ପରୁରଙ୍ଗ “ ସବୁ କଣ ଖରର ଅନୁର ପାଇଲୁଣି ? ଗୋର ତ ତନିଆସ ହେଲେ ତିଥି ପଥ କିଣ୍ଠି ନାହିଁ । ”

“ ଡାକସର ଧର୍ମପଥ ପର ? ମନେ ନାହିଁକି ? ସେ ନ ଭାଙ୍ଗିଲେ କଣ ତିଥି ପଥ ମିଳିବ କିରେ ? ”
ପିନ୍ଧୁଆ ଉତ୍ତର ଦେଲା ।

“ ତୁ ହେଲେ ଦୋରବସ୍ତୁ ଓଲୁ, ବୁଝିଲୁ ସିନ୍ଧୁଆ ”
କରିମ୍ ଟିକିଏ ମୂରଙ୍ଗ ପଣିଆ ଦେଖାଇ କହିଲ ।
“ ଡାକସର ଧର୍ମପଥ ନ ଭାଙ୍ଗିଲେ ଅମର ପାଏ ଅସେ
କଣ ? ଅମ ସାହେବ ପାଖକୁ ରେଜ ଟଙ୍କରେ ଚର୍ଟି
କାଗଜ ଅସେ ଜାଣୁ ? ସେମାନେ ହୃଦୟରେ ସିନା ହଙ୍ଗିଗଣ । ଆଜିର ବାରି ମାସେ ଦ'ମାସର ଶଣ୍ଡେ ଚିଠି
ଆସିବ । ସେଥିପାଇଁ ମନୁଷ୍ୱରେ ଅବମସାୟ ରହି-
ଯାଉଛି । ଏବେ ଦେଖିଲାଣି କଣ ଜାଣୁ ତ ? ଗୋପ
ପତ୍ରଙ୍କ ମିଳିବାର ଗାତରେ ଚିଠିପଥ ଗୁଲ୍ଫ ହେଉଛି ।

“ ଯାହା ହେଉଛି, ଖାସା ହେଉଛି । ସେଇମାନେ
ତ ଯୁଦ୍ଧ କର ଆମକୁ ଯେ ହେଇରାଣ କଲେ, ଏବେ
ପରସାବୁ ବିତ୍ତ ଦ'ଶ୍ଵର । ସେମାନେ ସବୁ କାମ ତଳାକୁ
ଚିଠିପଥ ଗାଡ଼ି ମଟର ଦୋକାନ ବଜାର ସବୁ ସେଇ
ଚଲେଇବେ ତି ନାହିଁ ଦେଖିବୁନ ପୂଣି । ” ସିନ୍ଧୁଆ
ପୂଣି ଶଣ୍ଡେ ବିଷ ପକେଟରୁ କାଢି କରିମ ହାତରେ
ଦେଇ । ନିଜେ ଶଣ୍ଡେ ଧରି କୋଇଲ ଚାଙ୍ଗୀରେ
ଲିପାବଦାକୁ ଉଠିପାଇ । “ ସେତ ଯାହାହେଲା । ତାଙ୍କ
ପିଲା ବଣ ଆଉ ମିଳିବ ନି ? ”

କଲିକତାରେ କେଳ ପାଇଖାନା ପାଣିଗାଇପୁ ମରମତ
କରୁଥିବା ନଦ ମହାରତୀ ଖାଇଦ୍ବାର ହୋଇଲେ କଳରେ
ହାତ ଖୋଇଥିଲ । କରିମ ପାଖରେ ଦେଖ ଉପରେ ଦସି
ପଡ଼ି କହିଲ, “ ମିଳିଟାଙ୍କ କଥା କହିଲୁ ଯେ କର ! ସେ
କଣ ଆଉ ତୁଆସିଲି ଆଣିଦେବେ ? ଏ ସବୁ ହେଲା
ଗୈବ ଦେପାଞ୍ଚ କାମ । ହେଲେ ମିଳିଟାଙ୍କ ସବୁ
ବିଜ୍ଞାବେ କବାଲି ସିନା କହୁଛି, ଆମ ଓଡ଼ିଆଙ୍କ

କାମ କେହି କରିବ ନାହିଁ । ମିଲିଟାଙ୍କ ଅବା ମିଲି
କାମ ବିପାଇର କାମ କରିଦେବେ । କଲିକତା ପାଣିକଳ
କି ବିଜୁଲିବଜା କମାଟା ଓଡ଼ିଆଙ୍କ ହାତର ଛତାର
ନେବେ । ମାଟିଆ ବୁରୁଜରେ ଓଡ଼ିଆଙ୍କ ଭଲ
ପାରିବେ ? ”

ହୋଇଲେ ମାଲିକ କଣ୍ଠ ପାଢ଼ୀ ମଧ୍ୟ ଜୁଟିଗଲେ ।
ସେ ଗୋଟାଏ ନାମ ଖବର ଦେଲେ “ ଏବେ ଶୁଣିବା-
ନା ? କଲିକତାରେ ପରଦିନ ଶୁଣବାର ଭାର
ଗୋଟାଏ ଦଙ୍ଗା ହେବ । ”

କରିମ ଦେଖାଇର ଭାବରେ କହିଲ, “ ହୁଁ ଭାର
ବହୁତ ଦଙ୍ଗା ଦେଖିଛି । ହିନ୍ଦୁ ମୁସଲମାନ ଉତ୍ତରେ
ମାରପିଟି ଏଇ ସହରରେ କେତେ ଦେଖା ହେଲାଣି ।
ହେଲେ ସେ ଥର ବଢ଼ିବଜାତ ଦଙ୍ଗାକୁ ବଳି ଦଙ୍ଗା
ଆଉ ହୋଇନାହିଁ । କିରେ ସିନ୍ଧୁଆ ? ”

“ ସେତେ କରିମ ଭାଇ, ଆମେ ଦିହେଁ ସେ ଥର
ପେ ବର୍ଷିଗଲେଁ, ଖାଲି ତୋର କରାମତିରୁ । ”
ସିନ୍ଧୁଆର ବିକ୍ରିଟା ନିରି ଯାଇଥିଲେ ବି ସେ ଶଣ୍ଡେ ସେ
ମୁହଁରେ ସୁରକ୍ଷା କହୁଥାଏ ।

ପିନ୍ଧୁଆ କଥାରେ କରିମର ଛୁଟି କୁଣ୍ଣେ ମୋଟ
ହୋଇଗଲା । ସେ କହି ଲାଗିଲ, “ ଅରେ ଦଙ୍ଗା-
ହତ, କି ସାହାକିଛ ହତ, ସବୁଠି ଦିଲ୍ ରୁହି । ଦିଲ୍
ପାତଳା କଲେ ତମେ ମଲ । ଗୋଟାଏ ପକେଇଗଲେ
ଆଉ ଗୋଟାଏ କୁକୁର ଯେମିତି ଗୋଡ଼ାଏ, ତରି-
ଗଲେ ବାଘ ପେମତ ମାଉବଷେ ଏ ସେମତ, ବୁଝିଲୁ
ନା ? ମୁଁ ବହୁତ କଲିକତି ମୁସଲମାନଙ୍କୁ ଦେଖିଛି,
ଭାଇ । ହେଲେ ଆମ ଓଡ଼ିଆ ମୁସଲମାନ ପେବେ
ବାହାରିବେ ତାଙ୍କ ଆଗରେ ସେ ପେମତ ବଦିଁ । ”

ସିନ୍ଧୁଆ କହିଲ “ ଆମ ମାଧବ ମିଆଁ ହାତରେ
ଶଣ୍ଡେ ପାଞ୍ଚଟା ଥେଲେତ ବାଘ ଭାର ପଲେଇବ । ”

ଶଣ୍ଡେ ପାଢ଼ୀ କହିଲେ, “ ସେତେବେଳ କଥା
ଏତେବେଳକୁ ବହୁତ ପରକ ପଢ଼ିଗଲାଣି । ଏଷଣି-

ପର ମୁସଲମାନ ମହୀ, ମୁସଲମାନ ସରବାର । ପୁଣି ଦେଖେ, ଗୁଡ଼ାଏ ଲେକ ଖାଲ ଗୁହଁ ବସିଛନ୍ତି, କେମିତି ରୁମେ ଟିକିଏ ଆଶି ବୁଲେଇଲେ ଖାଲ ଲୁଟ୍ଟିବର ଖାଇଯିବେ । ”

“ ହଉ ସେ କଥାତ ଦେଖାଅଛି ମଜଷା । ଆଶ ଟିକିଏ ଗୁହା ପିଆଇବ କି ନାହିଁ କହିଲ ? ”
ପିନ୍ଧିଆ ବରଦ କଲ ।

କଣ୍ଠ ପାଠୀ ଗୁହା ଦ’ କର୍ମ ଶଶି କରିମ ଆଉ ପିନ୍ଧିଆ ହାତରେ ଦେଲେ । ନିଜେ ବି ଅଜ ଗୋଟିଏ ଗୁହା ବାଟି ଏହି ତହିଁରେ ଓଠେ ତହିଁରେ ଓଠେ ତହିଁରେ ତହିଁରେ ମହିରେ ମହିରେ ବରଦର କଣ୍ଠ ପାଠୀଙ୍କ ଦୋକାନରେ ଦସି ଦୂରେ ଗୁହା ପିଅନ୍ତି । ଡିନିଙ୍କ ରତରେ ଟିକିଏ ଭାବ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା । ପୁଣି ବଙ୍ଗାଳୀ ଦାଉ ଓ ସାହେବ କୋଠିରୁ ଶୁଣିଲ ଗୁହା ଓ ଚିନି ହୋଟେଲକୁ ଆସେ । ପାଢିକର ହାତରୁ ପଢେନାହିଁ ।

ହୋଟେଲରୁ ଫେର ଥିଲୁ ଆସୁ ଆସୁ ପିନ୍ଧିଆର ଛିଣ୍ଡା ଚଟିଟା ଗୋଡ଼ରୁ ଜସିଯାଇ ପୁଟିପାଥତଳେ ପଡ଼ିଲା । ତାହା ପଢ଼କୁ ସେ ଆର ଗୋଡ଼ ଚଟିଟାକୁ ମଧ୍ୟ ପିଙ୍ଗିଦେଇ କହିଲା, “ ତତେ କହିଥିଲ ଚଟିହଲେ ଦବାକୁ, ଦେଲୁନାହିଁ । ” ଏ ଘୁଲକ ତ ମରମତି କର ଥିଲି । ଏହିକି ଚଟି ପିନ୍ଧା ବନ । ”

“ କଣ ବିବି ଭାଇ । ତୋ ପେଇ ଚଟିହଲେ ରଖିଛି । ଟିକିଏ ପୁରୁଣୀ ହୋଇଛି କି ନାହିଁ ସାହେବ କହିଲା, “ ଲେପାଞ୍ଚ ପୁରୁଣା ଚଟି । ” ଆଜି ଆଣିବି ବୋଲି ଆଗରୁ ଠିକ କରିଥିଲିଟି । ଆସିଲାବେଳେ ଆଉ ଶିଆଲ ନାହିଁ । ” କରିମ ମିଛ କହିଲା । ସାହେବର ପୁରୁଣୀ ଯୋତା ଓ ଚଟି ଆଣି ବଜାରରେ ସେ ବିନୀ କରେ । ସେଇଥାଳେ ଉଚ୍ଛାକରି ଦେଇ ନ ଥାଏ । ଆଜି ଦୂର ବନ୍ଦୁ କଲିକତା ଗହଳି ଭିତରେ ଟ୍ରୁମ୍ ମଠର ଗାଢି ରକ୍ଷା

ମହିରେ ହାତ ଧରିବି ହୋଇ ଗୁଲିଥିବାବେଳେ ସିନିଆ ପାଖରେ କଠିତ କରି ଥିବାରୁ କରିମ ମନ୍ତ୍ର ପାଣି ଦେଲା ।

ସିନିଆର ହାତକୁ ଟିକିଏ ହିଙ୍କିଦେଇ ସେ ତାକିଲ ସିନି ଭାଇ ! ” ସିଙ୍ଗ ସଙ୍ଗେ ସିନିଆ ଜବାବ ଦେଲା, ଭାଇ ? ” ତତେ ଗୋଟିଏ କଥା କହିବି । ତୁ ଯେବେ ମୋର କରିମ ଖାଇବ । କାହାକୁ ଆଉ କହିବୁନାହିଁ । ”

ସିନିଆ କହିଲା ତୋର କଣ ମୋ ଭଗରେ ବିଶ୍ୱାସ ନାହିଁ ? ”

ନାହିଁ ଭାଇ ବିଶ୍ୱାସ କଥା ନାହିଁ । ମୁଁ ଗୋଟିଏ ବଢ଼ ଭୁଲ କରି ପକାଇଛି । ”

“ କଣ ଭୁଲ ? ”

“ ଭୁଲ କଣ କି । ଚଟିହଲେ ତୋ ଫେରି ରଖିଥିଲା । ହାତରେ ପରମା ନ ଥିଲା । ସେ ହଳକ ବିକିଦେଲି, ଭାଇ । ”

“ ହେଲେ କଣହେଲା, ସେତେରେ ? ଆଉ ସିଲେ ପାଇଲେ ମତେ ଦବନ୍ତି ? ମୋର କଣ ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ଚଟି ନ ହେଲେ ଚଲୁନି କି ? ”

ସେ ଦନ କରିମ ବାହାରେଣ୍ଟ ସିନିଆ ପାଖକୁ ଅଗଣ୍ଧ ମାସ ୧୭ ତାରିଖ କଲିକତା ସହରର କେତୁଠା ଆନାରେ ଅଛୁ ଦବା ନବର ଶୁଣାଯାଇଥାଏ, ୧୭ ତାରିଖରେ ଦେଖି ଦେଖି ଶୁଣାଗଲା । ପାଠା ଗୋଟେଲରେ ବର୍ଷ ବାହାରୁ କରିବ ବୋଲି କରିମ ଆଜି ସାହେବର ଶିଆ ସରିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ନିଜେ ମୁଠାଏ ଖାଇବିଦେଇ ବାହାର ପିତିଲା । ଖାଇବିଲାଥା ସପ୍ତା ଗହଳ ଖୁବୁ କମି ଯାଇଥାଏ । ଦୂର ଗୁରୁଟା ସେନ୍ୟ ମଟର ତା କରପଟେ ଗୁଲିଗଲା । କରିମ ଆଗି ସିନିଆର ବିଷାରକୁ ଯାଇ ଶୁଣିଲା, ସେ ମାଲିକ ବାଜାରି ଆଜି ଏତବେଳେ ଯାଇବ ଲେଉଛି ନାହିଁ । ପାଦି ଫେରାଟିଲକ ଅବା

ଯାଉଥିବ ଘାର କରିମ 'ସେହି ଆଡ଼କୁ ଶୂଳିଲା । ଦ' ଦନେ ଗୁରି ଦିନେ ଥରେ ଦିହେଁ ଦିହିଙ୍କି ନ-
ଦେଖିଲେ ବଢ଼ି ଅଡ଼ିଆ ବୋଧ କରନ୍ତି । ପୁଣି
ଏକା ଗାଁରେ ଘର । କାହାପାଶକୁ କଣ ଚିଠି ପଦ
ଖବର ଥନ୍ତର ଆସିଥିଲେ ଶୁଣିବାକୁ ଟିକିଏ ଖଲ-
ଲାଗେ ।

ପାଠୀ ହୋଟେଲକୁ ଯାଇ କରିମ ଦେଖିଲା,
ହୋଟେଲ ଦୁଆର ବଦି । କବାଟରେ ସାତ ମାରିଲା,
ସୁର ଶଦଦ ନାହିଁ । ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ଗୁହୀ ଦେଖିଲା, ମିଥ୍ରୀ
ନନ୍ଦ ମହାରଣା ଧର୍ଷି ସର୍ଷି ଘୋଲ କୁଆଡ଼େ
ଦର୍ଜିତିରି । ତା' ପାଶକୁ ଅସି ପରିରଲା, "କିହୋ
କଣ ହେଲା କି ? " ନନ୍ଦ ଏକା ଲହସ୍ଵରେ ଦର୍ଜି
ଆଏ । ଦର୍ଜିତି ଦୃଢ଼ିତ, ନିଷିଲା " ସିନ୍ଧୁଆକୁ
. ମାରିଦେଲେ ରେ ! "

ନନ୍ଦ ପଳାଇ ଆସୁଥିବା ଗଲିରେ କରିମ, ମୁହଁ
ସାମ୍ରାଜ୍ୟରେ ଶୂଳିଲା । କାହିଁକି ମାରିଲେ କିଏ
ମାରିଲେ ପରୁରିବାକୁ ବେଳ ହେଲାନାହିଁ । ଗଲି
ମୁଣ୍ଡଳୁ ଯାଇ ଦେଖେତ ଗୋଟାଏ ଥାନରେ ପଂହାଏ
ଲୋକ ବୁଣୁଛିବାର ଦେଖୁଛନ୍ତି, ଜଣେ କିଏ ତଳେ
ପଡ଼ିଯାଇଛି । ପାଶକୁ ଯାଇ ତଳେ ପଡ଼ିଥିବା
ଲୋକଟିକୁ ସିନ୍ଧୁଆ ବୋଲି ଚିହ୍ନିପାରିଲା । ତାର
ଦେହଯାତ୍ର ରୈଠ । ପାଦଠାରୁ ଅଧେ ଛାତିଯାଇଛି ।
ପୁଣି ପିଠି ପଢୁ ଗୋଟାଏ ଛୁର ବସି ଛାତି ଉପରକୁ
ପୁଣି ଯାଇଛି । ଜଣେ ଓଡ଼ିଆ ତାକୁ ପାଶି ଟିକିଏ
ଧରି ପିଅଇ ଦେଇଛି; ଗୋଟାଏ ମୋଟ ରକ୍ତଧାର
ପୁଣିପାଥରୁ ଗଢ଼ି ଅସି ନାଲ ରତରେ ପଡ଼ୁଛି । ସିନ୍ଧୁଆ
ବିକଟ ଶବ କରି ଗୁରିଥିବାକୁ ଗୁହୀରେ ଚିଠି ହିତାତ
ଦେଖି କହି ପକାଇଲା, " କରିମ, ଶୁଣି ମା । "

ସିନ୍ଧୁଆର ସପାରରେ ମନେ ପକାଇବାକୁ ଆଉ କେବୁ ନ
ଥିଲେ ।

କରିମ, ତାହା ପାଶରେ ବସିବାକୁ ଯାଉଥିଲା ।
ପଛପଟୁ 'ମାର ପଠାଣକୁ' ଶବରେ ଗୁରି ପାଞ୍ଚଟା ୧୦ଙ୍ଗା
ତା' ଉପରେ ବାକିଲା । ବସିବା ବଦଳରେ ସେହିତାରେ
ସେ ଲୟ ହୋଇ ପଢ଼ିଗଲା । ପିଠି ମୁଣ୍ଡ କେତେଅନ୍ତେ
କେତେ ଯୋରରେ ଯେ ପାହାର ବସିଲା, ତାହାର
ସୁମାର ନାହିଁ । ଗୁହୁଁ ଗୁହୁଁ ସିନ୍ଧୁଆର ରକ୍ତଧାର
ସଙ୍ଗେ ଆଉ ଗୋଟାଏ ରକ୍ତଧାର ଛେ ଗଢ଼ ମିଶିଗଲା ।
ତାହା କରିମର । କଲିକତାର ନାଲ ପାଣିରେ ଏହି ରକ୍ତ
ଧାର ମିଳି ହୁରୁଳୀ ନଦୀ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଗଲାବେଳକୁ ତାହାର
କିଛି ମାତ୍ର ଚିହ୍ନ ବା ରଙ୍ଗ ନ ଥିଲା ।

ସିନ୍ଧୁଆକୁ କିଏ ମାଇଲା, ଅବା କରିମଙ୍କୁ କିଏ
ମାଇଲା ଓ କେଉଁ ଦୋଷରେ, ସେ କଥା ବିଶୁର କର
ବାକୁ କାହାରି ଆବଶ୍ୟକ ହେଲାନାହିଁ । କିନା କହିଲେ
ପାଦମ୍ବାନ ନ ହେବାରୁ ଏହି ପାଳ ଫଳିଲା । କଂଗ୍ରେସ
ନେତା କହିଲେ କିନା ଓ ତାଙ୍କ ଲିଗର ସିନ୍ଧାନ୍, ଏଥ-
ପାଇଁ ଦାୟୀ । ପଣ୍ଡିତ ନେହେରୁ କହିଲେ ବିତଳାଟଙ୍କ
ସଙ୍ଗେ ଦକ୍ଷତା କରି କେନ୍ଦ୍ର ପରିଷଦ ଗଢ଼ାଯାଇ ।
ଗାନ୍ଧୀ ଦେବେନିକ ସର୍ବରେ ଦ୍ୱାଦୁ ମୁସଲମାନଙ୍କ ପାଇଁ
ପ୍ରାର୍ଥନା କଲେ । ଓଡ଼ିଶା ସରକାର ବରା ସରକାରଙ୍କ
ପାଖେ ଦାଗାକଲେ କଲିକତାର ଓଡ଼ିଆଙ୍କ କଷତ ପୁରଣ-
ପାଇଁ ।

ସିନ୍ଧୁଆ ମା ମାସକ ପରେ ଖବର ପାଇ ମୁଣ୍ଡକରୁଡ଼ି
ଦାହୁନାଲା, ମୁତ୍ତ କାହାରି କିଛି ଦୋଷ ଅପରାଧ କରି
ନାହିଁ । ମୋ ପୁଅକୁ କାହିଁକି ମାଇଲା । ଅମରାକୁଣ୍ଡା
ଶମ ଖାଇ ଚିଠି ଶେଖରେ 'ପୁନିଚ' ନେଖେଇ ଦେଲା-
ବୋଲି ସିନା ପୁଅ ମୋର ହାଣି ଖାଇଲା ।

ବିଶ୍ୱାଦ୍ୱିତ୍ୟରେ ନାଟକର କ୍ରମବିକାଶ

ଶ୍ରୀ କାନ୍ତି ଚରଣ ମିଶ୍ର

ନାଟକ ସମ୍ବନ୍ଧରେ କିଛି କହିବାକୁ ଗଲେ Greek ଗ୍ରୀକ ନାଟକର ଆଲୋଚନା ଅପରହାରୀ ହୋଇଥାଏ । କାରଣ ନାଟକ ସଂପର୍କରେ Aristotle (ଅରିଷ୍ଟୋଟଲ)ଙ୍କ ମତବାଦକୁ ଅବଶେଳା କଲେ କୌଣସି ସମାଲୋଚନ ନାଟକ ସମ୍ବନ୍ଧରେ କୌଣସି ଏତ୍ୟର ଉପମାତ ହୋଇ ଥାରବେନାହିଁ । ତାଙ୍କ Three unities — time place and action — (ସମୟ, କାଳ ଓ ତୃଣ୍ୟ) ସମ୍ବନ୍ଧରେ କହା ସମାଲୋଚନା ଗୁଣିତର ମଧ୍ୟ ଏ କଥା ଦେବେବ ପ୍ରତିପାଦିତ ସତ୍ୟ ପରି ରହିଯାଏ । ଆରଣ୍ୟଟିଲଙ୍କ ସମୟର ଏବ ଏଲିଯାବେଥ୍ ସମୟର ରଙ୍ଗମଞ୍ଚରେ ଯାହା ସମ୍ବନ୍ଧେଲେ ଗୋଟିଏ ସମୟର ରଙ୍ଗମଞ୍ଚରେ ଅସମ୍ଭବ ହେଉଥିଲା ପୁଣି ଏଲିଜାବେଥାନ ରଙ୍ଗମଞ୍ଚରେ ଯାହା ସମୟବେଳେ ଗୋଟିଏ ସମୟର ରଙ୍ଗମଞ୍ଚରେ ଯାହା ଅସମ୍ଭବ ହେଉଥିଲା ତାହା ଆଧୁନିକତମ ରକ୍ତମଞ୍ଚରେ ସମ୍ବନ୍ଧ ହେଲା । ଫଳରେ ଆଧୁନିକ ନାଟକ ଧର୍ମଥେଷ୍ଟି ପରିମାଣରେ ଏଲିଜାବେଥାନ ନାଟକରୁ ପୃଥିକ୍ । ସୁତ୍ୱାଂ ଆଧୁନିକ ମାଧ୍ୟକାଠୀ ଦ୍ଵାରା ସେ ଦିନର ନାଟକାଯୁ ଶାତନାତ ପରାମା କରିବା କଷ୍ଟକର ବିଧାପାର । ବାପ୍ରବିକ, ସାହିତ୍ୟ ଷେଷରେ ଏ କଥା ତରକାଳ ଘଟି ଅସୁରୀ ଯେ କୌଣସି ଗୋଟିଏ ସାହିତ୍ୟକ ଦଳ ଗୋଟିଏ ଗଣ୍ଡ ବାନ୍ଧଦେଇ ଗଲାପରେ ଆଉ ଗୋଟିଏ ଅଧିକ ପ୍ରଗତିବାଦୀ ଦଳ ସେ ଗଣ୍ଡକୁ ଅତିକର କରନ୍ତି । ଏହି କାରଣରୁ ପଥମୋକ୍ତର ନିନା ପେପର ଅଞ୍ଚାସଙ୍ଗିଳ, ସ୍ଥିତିଷ୍ଠ ଦଳର ପୁତ୍ରଗାନ ମଧ୍ୟ ଏହିପରି ଅନ୍ତର୍ପ୍ରୋକଣାଯୁ ।

ଆରିଷ୍ଟୋଟଲ ଉତ୍ସାହରୁ ମହାକାବ୍ୟର (Epic) ପ୍ରତ୍ୟେଦ ଦେଖାଇବାକୁ ପାଇ କହିଛନ୍ତି ଯେ କବିତାର ସେ high seriousness (ଉତ୍ତର ଗାୟାରୀ) ଅଛି, କା' ଉତ୍ସାହରେ ଦୁଲ୍ଲଭ । ଏହି କାରଣରୁ ଉତ୍ସାହ

ଉତ୍ସାହ, ସାହିତ୍ୟ ସାହିତ୍ୟ । ନାଟକରେ ମଧ୍ୟ ଆରଣ୍ୟ ଟଳ ଏହି ଉତ୍ତରଗାୟାରୀ କଥା ଉଲ୍ଲେଖ କରିଛନ୍ତି । ସୁତ୍ୱାଂ ନାଟକରେ ପଦ ଏହି ଗାୟାରୀର ଅର୍ଥବ ହୁଏ ତେବେ ତାହା ନାଟକ ନ ହୋଇ କେବଳ ପାହ ପାଶୀର କଥୋପକଥନ ବା ଫଳାଗରେ ପରିଣାତ ହେବ । ପାହ-ପାଶୀର ସଲାପରେ ମଧ୍ୟ .ଏହି high seriousness ବା ଗାୟାରୀ connective link ବା ଯୋଗସ୍ତ୍ରର କାରୀ କରେ ।

ଆରିଷ୍ଟୋଟଲ AESchyles (ଶ୍ରୀକିଲାଏସ୍) Sophocles (ଶୋଫ୍ଲେକିଲସ) Euripedes (ଇରିପେଟିଷ୍ଟ୍ସ) ପ୍ରତ୍ୟେକଙ୍କ ନାଟକ ପାଠକର ତାଙ୍କ ନାଟକ ସନ୍ଧାନ ମତବାଦ ସ୍ଥିତି କଲେ । ତାଙ୍କ ସମୟରେ ଏହି ତାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ମଧ୍ୟ ସାଧାରଣରେ tragedy ବା ବ୍ୟୋଗାନ୍ତ ନାଟକର ପ୍ଲାନ୍ ଯଥେଷ୍ଟ ଉପରେ ଥିଲା ଏହି କଥାବସ୍ଥାକୁ ସେମାନେ ନାଟକର ପ୍ରଥାନବ୍ୟୁତ ଦୋଳି ମନେ କରୁଥିଲେ । ସେଥି ସକାଶେ ଆରିଷ୍ଟୋଟଲ କହିଛନ୍ତି “the life and soul of tragedy is plot ” (କଥାବସ୍ଥାକୁ ବ୍ୟୋଗାନ୍ତ ନାଟକର ପ୍ଲାନ୍) ଚରିତ ରବିଶକୁ ସେମାନେ ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ଦେଉ ନ ଥିଲେ । ଆଉ ନାଟକର ସମୟ, କାଳ, ଦୁଃଖ ଏବ ଘଟାବସ୍ଥାନ ଧୂଳ ବିଶେଷ ଦୂଷି ଦେଉଥିଲେ । ଆରିଷ୍ଟୋଟଲ କହିଛନ୍ତି “The theory of self purgation or catharsis” (ଆସ୍ତରୁ ରୁପ ମତବାଦ ବା ଆସ୍ତରୁଷୁଷିତର ସେତେବେଳେ ଗୋଟିଏ ତମକ ସ୍ଥିତି କରେଥିଲା । ତାଙ୍କ ମତରେ ଜନସାଧାରଣମାନଙ୍କ ହୃଦୟରେ ଅନେକ ଗୁରୁତ୍ୱ ଅନୁଷ୍ଠାନିକ ହୃଦୟ ବା ଅସ୍ତରୁଷୁଷିତ ଭାବ ଅଛି । ସେହି ପ୍ରବୃତ୍ତି ବା ଭବବୁଦ୍ଧି କର ଶୋଧନ ବା ଭୁତ୍ତେ ସକାଶେ ବ୍ୟୋଗାନ୍ତ ନାଟକ ରଙ୍ଗମଞ୍ଚରେ ଅଭିନାତ ଦେବା ବାଞ୍ଛନୀୟ । ମନୁଷ୍ୟ ଉତ୍ତର ସରି ହୋଇ

ଧେଉ “ରୟ କୋଣ, ସମବେଦନା ଏବଂ ଅନିଷ୍ଟକାର୍ଯ୍ୟ ଭାବାଳ୍ପୁସ ରହିଛି, ସେମାନଙ୍କର ଶୋଧନ ନ ହେଲେ ହୁଏତ ସେମାନେ ଦିନେ ଅଳଳାଣ ସାଧନ କରିପାରନ୍ତି । ହୃଦୟରେ ମନ ଏହି ଅନିଷ୍ଟକାର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରତିମାନଙ୍କରୁ ମୁକ୍ତିଲାଭ କଲେ ବାହୁଡ଼ିକ ପରିଷ ଅନନ୍ଦ ଆସେ । ଅନୁଭୂତି ନିଃସ୍ଵାର୍ଥ ହୋଇଇଥିବାରେ, ବିଦ୍ୟୋଗାନ୍ତ ନାଟକ ଏହି ପରିଷ ଅନନ୍ଦ ଦିବ ବୋଲି । ସେତେବେଳେ ଏହାର ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ଉତ୍ସବ ପରିମାଣରେ ବୁନ୍ଦି ପାରଥିଲା, ତେଣୁ ଅଭିଷ୍ଟତାରୁ କହିଛନ୍ତି “ It is the object of tragedy to produce pleasure (ବିଦ୍ୟୋଗାନ୍ତ ନାଟକର ଉତ୍ସବ ଉତ୍ସବ ମଠନାଶକ ମଠନାଶକରେ ଅନନ୍ଦ ଜ୍ଞାନଭବା) । ବାହୁଡ଼ିକ ଗଭୀରି ଦେଖିଲେ ଅନ୍ଦଚୁଚ୍ଛି ନିଃସ୍ଵାର୍ଥ କରିବା ଅର୍ଥରେ Catharsis ବାଦକୁ ପ୍ରଦିଶ କଲେ ଅନ୍ୟାୟ ହେବନାହିଁ । ଏହି ଅର୍ଥରେ Catharsis ପଦିତ ଆଧୁନିକ ମନୋବିଶେଷିକ ଚଣକ୍ରର sublimation ବା ଉତ୍ସବର ସମର୍ପଣ । କିନ୍ତୁ ଭବିତକ ମଧ୍ୟରେ ପାର୍ଥକ୍ୟ ଏହି ପେ sublimation ସମଦ୍ରବେ ତତ୍ତ୍ଵ ବାସନାକୁ ଅସଲ ବିଷ୍ଣୁରୁ ଛାଇନେଇ ଦ୍ୱୟାକୁରେ ପ୍ରାପିତ କରିବାକୁ ହୁଏ । ପ୍ରତିରାତ୍ର ଏହା ମହତ୍ତମେ ମଧ୍ୟ ନିଃସ୍ଵାର୍ଥ ନୁହେଁ । catharsis ସମ୍ବୂରେ ପାରିଥାବୁକୁ ଅବସାନକୁ ଅପରିବର୍ତ୍ତି ରଖିବା ହ୍ୟାତ ଅର ମନ ନିଃସ୍ଵାର୍ଥ ହୋଇଇଥିବାରେ । ଅନୁଭୂତର ଏହି ନିଃସ୍ଵାର୍ଥ ଏବଂ ଦ୍ୱାରୀନ ଭାବରୁ କାବ୍ୟ ବା ନାଟକ ବୋଧର ସାରଦ୍ଦୟ ।

ଯାହାହେଉ ତତ୍ତ୍ଵାଳୀନ ନାଟକରେ ସେହି ସମୟର ସାମାଜିକ ପରିବେଶ ସକାଶେ ସମ୍ମାନ ବ୍ୟକ୍ତି-ମାନଙ୍କର ହ୍ୟାନ ଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଖୁବିହେଲେ ଅଭିନାତ୍ରୀଙ୍କ ବ୍ୟକ୍ତି ବା ପୁରୁଷଙ୍କ ବିଦ୍ୟା ଉତ୍ସବର ଦ୍ୱାରା ମାନଙ୍କର ହ୍ୟାନ ଥିଲା । ନାଟକରେ ଗୋଟିଏ ରମର ପୁରୁଷ ସକାଶେ ନାଟ୍କରାତ୍ମାନଙ୍କର ଅଭିନାମ ଚେତ୍ତା ଥିଲା । ଦୃଶ୍ୟ ପରିବର୍ତ୍ତନର ଅବଶ୍ୟକତା ସେମାନଙ୍କର କିମ୍ବା ନ ଥିଲା । ତ୍ରୀକ୍ରି ନାଟକର ଫଳ ଗୋଟିଏ ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ

ଏହି ଯେ ସେଥୁରେ Chorus ବା ଗୋଷ୍ଠୀ ସଙ୍ଗୀତ ବା ପ୍ରାର୍ଥନା ସଙ୍ଗୀତ ରହୁଥିଲା । ଏଇଟା ନାଟକର ପ୍ରଥମ ସୁଗର ଅବଶ୍ୟା, ଯେତେବେଳେ ସେ କିମେ ପ୍ରାର୍ଥନା ମଙ୍ଗଳର ଧାପ ଅତିକ୍ରମ କରି ନାଟକ ଅବଶ୍ୟାରେ ଉପମାତ ହେବାକୁ ସମର୍ଥ ହେଲା । ପୁରୁଷ କୁହାସାଇଛି ଯେ ଏହି ସମୟରେ comedy ବା ମିଳନାନ୍ତ ନାଟକକୁ ଲୋକେ ନିମ୍ନ ଶୈଳୀର art ବୋଲି ଗଣ୍ୟ କରୁଥିଲେ । ଏହା ଫଳରେ euripedes କୁ aristophen ଅପେକ୍ଷା ମହତ୍ତମ ନାଟ୍କରାତ୍ମକ ବୋଲି ସମାନ ଦିଆ ଯାଉଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଏପୁରାତ ନାଟକରୁ ଉତ୍ସବାସକୁ ଖୋଲିଲେ ଦେଖା-ଯାଏ ଯେ realism (ବାପ୍ରବବାଦ) କହିଲେ ଆମେ ମାନେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଯାହା ହୁଏ, ସେତେବେଳେ ତଥା ହୃଦୟପାଇଁ ନ ଥିଲା । ଏକଠି ଆମେ ଗୋଟିଏ ମସ୍ତ ବହୁ ଭୁଲ କରୁଁ । କାରଣ ସାହିତ୍ୟର ଧ୍ୟାନବତା ରାଜନୀତି ବା ସାମାଜିକ ଅର୍ଥର ବାପ୍ରବବତା ନ ଥିଲେ । ସାହିତ୍ୟରେ ଯଦି ଅସମ୍ବନ୍ଧ ଘଣନାକୁ ଶିଳ୍ପନେପୁଣ୍ୟ ସାହାଯ୍ୟରେ ପାଠକର ବିଶ୍ୱାସ ସ୍ଵର୍ଗି କବ୍ୟାଏ, ତାହାରେବେଳେ ସେଇଟା ସାର୍ଦକ ବା ବାପ୍ରବ ବୋଲି ରୁହୁତ ହୁଏ । ଏହିଠାରେ ଆର୍ତ୍ତ ଗୋଟିଏ ବିଷ୍ଣୁ ସ୍ଵର୍ଗିବ୍ୟ । Greek ତ୍ରୀକ୍ରିମାନଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ଧୋଗୋକ୍ତ୍ୱ ବା ଆର୍ଟିଷ୍ଟଙ୍କ ବଣ୍ଟିତ ସଠନା ରୁହିକ ଅନୁଃସାରଣ୍ୟ ବୋଲି ବୋଧ ହେଉ ନ ଥିଲା । ସେମାନେ ହିନ୍ଦୁ-ମାନଙ୍କ ପରି ଦେବଦେବାର ଆରିଦ୍ଧବିକୁ ମାନବ ଜୀବନର ସ୍ବାଭାବକ ଓ ସହଜ ଘଟଣା ବୋଲି ଗ୍ରେଶ କରୁଥିଲେ । ସୁତରାଂ ନାଟକ ମଧ୍ୟରେ ହିତାର୍କୌଣସି ଦେବଦେବା ବା ଦେବଦୁତର ଆରିଦ୍ଧବିକୁ ସେମାନେ ଅସମ୍ବନ୍ଧ ଦୋଳି ରୁହେଇ ଦେଉ ନିର୍ମିଲ ଦର୍ଶ ସମ୍ବନ୍ଧ ଦୋଳି ସ୍ଵାକ୍ଷର କରୁଥିଲେ । ଅଧୁନିକ ଅର୍ଥରେ Realism(ବାପ୍ରବବତା) ଦୋଧୁରେ ରେମାଯୁ Comedy ବା ରେମର ମିଳନାନ୍ତ ନାଟକ ସଂଗ୍ରହମେ ବାପ୍ରବବତା ପୁଣ୍ୟ ନାଟକ । Seneca (ଦ୍ଵିନେକା) ଦ୍ୱାରୀତ ନାଟକ ରୁହୁତକ ଏହି ବାପ୍ରବବତା ହୁଏରେ ଅନୁଭବିତ । ତିକ ଏହି

ସମୟରେ ସାଧାରଣରେ ଏକ ମତବାଦ ଦୃଷ୍ଟିହେଲ୍ ଯେ ନାଟକ ସଂଭୋଗବରେ ସାମାଜିକ ମାନବର ପ୍ରତିକୁଳ ହେବ । ଏହି ମତବାଦ ନାଟ୍ୟ କଗଜରେ ଗୋଟାଏ ନୂତନ ଅନ୍ତେକପାତ କଲା । ତେବେ ଏହି ସମୟରେ ମଧ୍ୟ ଯଥାସାଧ ଆରଫ୍଱ଟିଲଙ୍କ Three unities କୁ ମାନ୍ୟମାନ୍ୟରେ ଥିଲେ ।

କିନ୍ତୁ କାଳକମେ, ଯେତେବେଳେ ମଞ୍ଚର ଅବଶ୍ୟକ ଭିନ୍ନତ ଲାଭ କଲା, ତେତେବେଳେ ଦର୍ଶକମାନେ ଗୋଟାଏ ଦୃଶ୍ୟରେ ଗୋଟାଏ ବୃଦ୍ଧି କାହାଣୀକୁ ବିଶମଣୀନ ଭାବରେ ଓ ବୈଚିତ୍ର ପୁଣ୍ଡି ପରିବଶ ଶୁଣ୍ୟ ଭୁବରେ ଦେଖିବାକୁ ଅଣ୍ଟି ବୋଧକଲେ । ତାର ଫଳରେ ସେକୁ ପିଅରଙ୍କ ଅଭ୍ୟଦୟ ହେଲା । ଏହି ସମୟରେ ନାଟକରେ ପ୍ରଥମ ଆରଫ୍଱ଟିଲଙ୍କ Three unities ର ଦେତା ଭାଙ୍ଗିଗଲା । ଫଳରେ ନାଟକ ବିଭିନ୍ନ ଅଙ୍କରେ ଓ ବିଭିନ୍ନ ତ୍ରୁଣ୍ୟରେ ପରିଣତ ହେଲା । କିନ୍ତୁ ଏ ସମୟରେ ମଧ୍ୟ ଫଳମୂର୍ତ୍ତି ଭାବରେ ଗ୍ରୀକ ନାଟକର ପ୍ରଭାବରୁ ଏହା ମୁଢ଼ ହୋଇ ପାଇନାହିଁ । ତେଣୁ ନାଟକରେ ପାଦିଗାସି-ମାନଙ୍କର ଉଚ୍ଚ ସାଧାରଣ କଥୋପକଥନ ଭଙ୍ଗିରେ ରଚିତ ହୋଇନାହିଁ । ତା' ଅପେକ୍ଷା ବଜ୍ର କଥା ଏହି ଯେ ସେହି ସମୟର ନାଟକର ପାଦିଗାସି ସାଧାରଣତଃ ସଜା, ଉଜୀର ବା ଉତ୍ତବଶ ସମ୍ମୂତ ଥିଲା । ଶୁଭଜୋର୍ Pageboy (ବାଲକ ଭୁବନ) ବା Clown (ବିଦୁଷକ) କିମ୍ବା କୌଣସି ହାସ୍ୟରସ ସ୍ମୃତିକାର୍ଯ୍ୟ ଚରଣ ସକାଶେ ନିମ୍ନ ଶ୍ରେଣୀର ପାଦ ନିର୍ବାଚନ କରି ଯାଇଥିଲା । ଅର୍ଥାତ୍ ସେତେବେଳେ ମଧ୍ୟ ନାଟକ ହଣ୍ଡିରୁପତର ସାମାଜିକ ମାନବର ଲାଲାଭୁମି ହୋଇନାହିଁ । ଯଦିଏ ବଜ୍ର ପରିବହିନ ହୋଇଛି । ତାହା କେବଳ ମୂଲ୍ୟ ତଥା Technique ବା ଆଣିକର ପରିବହିନ ।

କିନ୍ତୁ ତା'ପରେ ଭିନ୍ନବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀରେ ନର-ତ୍ୟେର ବିଜ୍ଞାତ ନାଟ୍ୟକାର Ibsen (ଇବ୍ସନ) କୁର ଅବିଭାବିତ ହେଲା । ତାଙ୍କ ନାଟକରେ ସବ୍ରିଦ୍ଧମ ଅମେ ଯାହା ପାଦୀ ନିବାଳନ ଓ ରନନୀ ତୌଣିଶଳରେ

ଗୋଟାଏ ନୂତନ ପରିବହିନ ଦେଖିଲା । ଡାଲ Doll's house , The lady of the Sea, The pillar of the society , The wild duck , ପ୍ରତ୍ଯେତ ନାଟକଗୁଡ଼ିକ ପାଦ ପାଦାର ସଂଲାପ ଏବଂ ସାଧାରଣ କଥୋପକଥନ ଭଙ୍ଗିରେ ରଚିତ । ଏଲଜା-ବେଥାନ୍ ନାଟକର ପାଦ ପାଦୀ ଭଲ ନ ହୋଇ ସେମାନେ ସାଧାରଣ ଶ୍ରେଣୀର ଅଗତ ହୋଇଛନ୍ତି । ନାଟକର ବାପ୍ରାବତ୍ରା , ବୋଧକୁଏ ଅଧୁନୀକ ଅର୍ଥରେ ଏଇଟା ପ୍ରଥମ ନିଦର୍ଶନ । ଇବ୍ସନଙ୍କ ନାଟକରେ ଦୃଶ୍ୟ ସଂଚୋଜନା , ତରିତ ଚିହ୍ନ ଟେଙ୍ଗର ପରଶୁର୍ମୁଖୀତା ଲଭ କରିଛି । ଇବ୍ସନଙ୍କ ଏବକରୀ ସ୍ଥାନେ ହେଲା ଉକ୍ତ ନାଟ୍ୟ ସାହୁତରେ ଦେଖାଯାଏ ତାହା ଇବ୍ସନ ସେଣ ସୁମାରୀ ମଧ୍ୟ ହେଲାଇଛି । Bernhard Shaw [ବର୍ନର୍ ଶେଅ] ଓ Galsworthy ଗଲସ୍ୱର୍ତ୍ତାନା ଆଧୁନିକ ନାଟ୍ୟ ସାହୁତରେ ଅରିନବ ପରିବହିନ ଅଣ୍ଟି ଥାଇଲା ! Shaw ରଙ୍ଗଜି ମଞ୍ଚରେ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିବା ମାତ୍ର ରିମଙ୍ଟର ନାନାବ୍ରା ନିୟମ , ନାଟକର ରୂପ ପରିପରା , ଚରଣ ଚିହ୍ନ ଏବଂ କଠୋପକଥନ ମଳଚର କୁଠାରାନ୍ତର କରି ସୁନ୍ଦର ଜଣଣ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ନାଟ୍ୟକାର ବୋଲି ସମ୍ମାନିତ କରିଛନ୍ତି । ତାଙ୍କ ପୂର୍ବେ ଏହୁଅରାଶା ଥିଲ ଯେ ନାଟକର ଗୋଟାଏ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ରକମର କଥି ଦସ୍ତ ବା ସଠନା ସଂଶ୍ଲାନ ନିର୍ମଳ ତାଙ୍କ କଦାର୍ ଉଚ୍ଚାର ନାଟ୍ୟ ସାହୁତା ଦରବାରର ଛାନ ଧାରବ ନାହିଁ ।

ମାତ୍ର Shaw ସେ ମତକୁ ଅନୁମାଦନ କରି ପାରିଲେ ନାହିଁ । ଏହା କି ସେ କଥିବୁ କଥି ଦେଇ ନାଟକ ଲେଖିବାକୁ ଅରମ୍ଭ କରିଲ ତାଙ୍କ ନାଟକ ଗୁଡ଼ିକ ସାଧାରଣତଃ drama of Ideas ବା ଭାବ ପ୍ରାଣନ ନାଟକ ଦୋଳି ପରଚିତ କିନ୍ତୁ drama of action ବା ଦୃଶ୍ୟ ପ୍ରାଣ ନାଟକ ବୋଲି ପରିଚିତ ନୁହେଁ । ତାଙ୍କ ନାଟକରୁ ଅମେ ନାନା ରକ୍ତ ଓ ଅନ୍ତର୍ଗତ ପରିବହିନ ପାଇଁ । ଇବ୍ସନଙ୍କ ନାଟକରି Shaw କି ନାଟକ ମଧ୍ୟ ନାନା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ମୁଣ୍ଡିଲା । ଅନେକ

ସମୟରେ Shaw [ଶ] ସମସ୍ୟାର ସମାଧାନ ପାଇଁ ଦର୍ଶକ ବା ଥାତ୍ ମାନଙ୍କୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଇଛନ୍ତି ।

ତାଙ୍କର ସମସ୍ୟାମୟୀକ ଭିନ୍ନାତ ଲେଖକ Gallsworthy ମଧ୍ୟ ଉରଜା ମଞ୍ଚରେ ପ୍ରବେଶ ଲାଭ କର ମଂର ଶ୍ରାବକୀରେ ଯଥେଷ୍ଟ ହହାୟୁତା କରିଛନ୍ତି । ତାଙ୍କ ନାଟକରେ ଅଧୁନାକତମ ସମାଜର ନାନା କଳୟ, ନିଷ୍ଠୁରତା, ଅବରୁଦ୍ଧର ଚିତ୍ର ମୁଁ ପୃଷ୍ଠା । ସାମାଜିକ ନାଟକଗୋଲି ତାଙ୍କର ନାଟକ ଗୁଡ଼ିକ ସବିଜନ ସମାଦୂତ । ତାଙ୍କର ନାଟକ ଗୁଡ଼ିକ କେବଳ ଯେ ସାମାଜିକ ସମସ୍ୟା ଆଲୋଚନା କରିଛି ତା ନୁହେ, ପରିତ୍ତ ସେ ଗୁଡ଼ିକ ସାଧାରଣ ଗାସ୍ତି ସ୍ଵୀୟ ଜୀବନର ନାନା ସମସ୍ୟା ମଧ୍ୟ ଆଲୋଚନା କରିଛି । Gallsworthy କୁ ଦୃଷ୍ଟିଭାଙ୍ଗି, ରଚନା କୌଣସି Shaw [ଶ] କୁ ଠାରୁ ପୃଥିକ୍ ।

ତାଙ୍କ ନାଟକରୁ ପାଠ କରିବା ଅପେକ୍ଷା ଅଭିନାତ ହେବାର ଦେଖିଲେ ଅଧିକ ଆନନ୍ଦ ମିଳେ । ତାଙ୍କ ନାଟକରେ ଧ୍ୱନି ପାତ୍ର ପାତ୍ରୀ ମାନଙ୍କର ପ୍ରଶ୍ନାଭର ଭାଙ୍ଗିରେ ପେଉଁ କଥୋପକଥନ ଆମେ ଦେଖିଲାକୁ ପାଇଁ ତାହା ଆମ ହୃଦୟକୁ ଅନନ୍ଦରସରେ ପ୍ରାପ୍ତି କରେ । ମାନବ ସମାଜକୁ ତାଙ୍କ ନାଟକ ସାହାଯ୍ୟରେ ସେ ଅନେକ କଥା କହୁଛନ୍ତି,

ଅନେକ ସମାଜୋଚକମାନଙ୍କ ମତରେ ତାଙ୍କ ନାଟକ Propaganda ବା ପ୍ରଗ୍ରାମ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଲାଗିଛି ।

ଦୃଶ୍ୟପ୍ରୟୋଜନା ଏବଂ Technique ବା ଆଇକ ଦିଗରୁ ଚଳତିଥ ଅଧୁନାକ ନାଟକରେ ଏପରି ଏକାବିଲ୍ଲବ ଅଣିଛି । ଯାହା ଫଳରେ ନାଟକର ଘଟନା ସମ୍ବାନ୍ଧ ଓ ଫଳପ ବହୁଲ ପରିମାଣରେ ସମ୍ପର୍କ ହେଉଥିଲା । ଅଧୁନାକତମ ନାଟକରେ ଚରିତ୍ରମାନଙ୍କ ମାନ ସିକହୁନ୍ତି ଅନ୍ତର୍ଭାବ, ସାଧାତ, ପୁଣି ପରପୂରର ବିରୁଦ୍ଧ କରିବର ସମାବେଶ, ହାସ୍ୟ କରୁଣ, ବାର ଓ ଭୟାନକ ରସର ସମାବେଶ ଛୁଟି ଆଉ ଦୁଇଟି ପ୍ରଧାନତମ ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ ନାଟକୀୟରେ ପରିଦୃଷ୍ଟି ହୁଏ । ଗୋଟିଏ ଦେଖିଛୁୟ ହେଉଛି ନାଟକ Problamtic ବା ସମସ୍ୟା ମୂଳକ ହେବ ଏ ବି ଅ ପ ର ଟି, ନା ଟ କ ରେ Expressionism ବା ଅବତୋତନ ମନର ଅ ଭି ବ୍ୟକ୍ତିର ଏକ ଚିତ୍ର ରହିବ —

ବର୍ତ୍ତମାନ ଆମ ଦେଶରେ ସାର୍ଥକ ନାଟକ ଏପର୍ଫାର୍ମ ରଚନ ହୋଇନାହିଁ । ଅଧୁକାଂଶ ନାଟକ ରଙ୍ଗମଞ୍ଚରେ ବହୁ ବାର ଅଭିନତ ହୋଇ ଦର୍ଶକ ମାନଙ୍କର ଉପଭୋଗର ସାମଗ୍ରୀ ହୋଇଥିଲେ ସୁନ୍ଦର ପାଣ୍ଡାତ୍ୟ ସାହିତ୍ୟରେ ଆମ୍ରମାନେ ଯେଉଁ ନାଟକ ଦେଖିବାକୁ ପାଇଁ ସେମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ସମତାଗୋଲରେ ପଦଶେଷ କରିବାକୁ ଏହା ସମର୍ଥ ହୋଇନାହିଁ ।

ମୃଞ୍ଜୁ

ଶ୍ରୀ ଦ୍ରୁଷ୍ଟିକାଦ ମହାନ୍ତି

ଜୀବନର ପରପାରୁ ଅଚନ୍ଦା ଆହାନ
 ଏହି ହୁଏ ନାହିଁ;
 ପ୍ରିୟା ମିନତିର ସମ ।

ଡାକେ ବାର ବାର
 ଅସ ବନ୍ଧୁ, ଦୁଃଖ ଦେଖିଲ୍ୟ ବେଷ୍ଟନା ଶ୍ରୀତାର ।

କବି,
 ମୃଞ୍ଜୁର ଶ୍ରୀଭାବେ ଦେଖ
 ଶାନ୍ତି-ରକ୍ଷଣ ଉଚ୍ଚ ଉଠେ
 ଜୀବନ-ଆକାଶେ

ତାଳିଦିଏ ସଜାବିଳା ହୁଥା
 ତୋଳିନେବା ଥାର
 ଅଶାନ୍ତି-ତିମିର ।

ମୃଞ୍ଜୁର ତଳିଯେ ଢୋଇ
 ଦେଖିବ ସଫନ,
 ହରିପୁ ଧର ରେଶମୀରୁମାଲ
 ରଜଜେମାଗଣ
 ପୋଛିଦେବେ; ଅଙ୍ଗୁତକ ଶିଷାଦର
 ମଧୀ ।

ଅକ୍ଷ-ଦର୍ଶା କାଷ୍ଟ ସମ
 ତନ୍ଦ୍ରାକିଷ୍ଣ ମନ୍ତ୍ର
 ଲିଭୁଇଲେବ ପ୍ରଜ୍ଞାଳିତ କିଷ୍ଟ ଶିଖା ।
 ଦୁଃଖର କଦର ପରେ ନିର୍ମାଣିବ
 ଦ୍ୱାପିରା ଡାଳ୍ ।

ଧରି ହୃଦୀ ଅର୍ଦ୍ଧଶାଳ,
 ପିନ୍ଧାଇଦେ ଗତଳ ମାଧୁରୀର ମାଳ,
 ଗାଇ ଏକକଣେ ସାଗର ଗାତଳା,
 ଭୌରବ-ଶୁରୀଣୀ ।

ଜୀବନ ହାଲିଏ ଡଳଳ ବାକିଉଠେ
 ମରଣର ବେଶୁ ;
 ପାଚାଳ କରିଛି ନୋଡ଼ର,

ବିରହଣୀ ରଧକା ସମାନ ।
 ଫୁଟି ଉଠେ କରୁଣ ରଗିଣୀ,
 କ୍ଲାନ୍ତି ଶାନ୍ତି,
 କପୋତର ସୁରେ,
 ଭରଅସେ ନୟନେ ଲେତକ
 ମେଘ ଯଥା
 ଆଶାତ ଗଣନେ ।

ବିଜୁ ଲି ପରଶେ ଯେହ୍ନେ
 କଞ୍ଚିତଠେ ବୁଦ୍ଧି,
 ନିଭଅସେ ଜୀବନ-ପ୍ରଦୀପ ।

X X X

ଲିଚିପାଏ ଦୂର ହେଯୁସୀତ
 ବ୍ୟଥାଭରଣ ଜାନ
 ସ୍ଵର୍ଗଦିର ଅଛୁତନ୍ତା ମୁଖୀ
 ଜୀବନର
 ଶତ ପ୍ରିୟ ସ୍ନେହ ।

କରଧର କାତିନିଏ ପଥ
 ମରଣ-ସାରୀନି

ତାଳେ ଛନ୍ଦ
 ଦୂରିଗ୍ରଧ ବାହୁ ଲତା,
 ପୂନ୍ୟ ବିଷେ ତାଳେ
 ଶାନ୍ତିରିଷ,
 ଶରତାରୁ ଆହୃରମେ ମିଠା,
 ନାଚଭଠେ ଦୃଷ୍ଟି ମିଶା ସ୍ମୃତ
 ଚକ୍ର ଦଳେ
 ରୂଣୀ ଯେହ୍ନେ ପୀତ ଶସ୍ଯ ସେବେ ।

X X X

ଜୀବନର ରଙ୍ଗମଞ୍ଚେ
 ସର୍ବଯାଏ ଶେଳ,
 ବିଜୁ ଲି ଅନ୍ତିମ ଲିରେ
 ଯଦେନିକା ସାଥେ,
 ଘୋଷି ଆସେ ଅମା ତୁମ୍ଭୁ ଦେଶୁ
 ହିମଦାସ ପର ।

ସ୍ମୃତିର ସମାଧି

ଶ୍ରୀ ଗୋପୀନାଥ ପଟ୍ଟନାୟକ ।

ସେହିର ଧୂର !

ତୋ ଚିଠିଆ ମତେ ନୁଆ ଲଗିଲୁନି, ଏମତି ଚିଠି ବିଧୁମାନଙ୍କ ନିକଟରୁ ଅନେକ ପାଇଁ ଆଜି କାଲି । ମୋର ପାରିଦାରିକ କଥା ନେଇ ତୁ କିଛି ଲେଖିବୁ, ଏକୁ ମୁଁ ଅନେକ ଦିନୁ ଅପେକ୍ଷା କରୁଥିଲି । ବରଂ ତୋର ନିଳିପ୍ରତାମତେ ଦେଖି ବ୍ୟାକୁଳ କରୁଥିଲା । ସମସ୍ତେ ଯେମତି ଲେଖନ୍ତି ତୁ କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କର ପ୍ରତଥିମା କଲି । ତୋ ଚିଠିରେ ନୁଆ କିଛି ମୁଁ ଆଶା କରୁଥିଲି ।

ମୋର ବିବାହିତ ଜୀବନ ନେଇ ତୁ ଘେଉ ଅଭିଯୋଗ ମୋ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଆଶିରୁ ତା ତୁ ପୁରୁଷରୁ ପର ମୁହଁରୁ ଶୁଣିରୁ ବୋଲି । ମୋ ନିଜ କଥା ମୋ ମୁହଁରୁ ଶୁଣିଲେ ତୁ ବୁଝି ପାଇବୁ ମୁଁ କେମତ ଅସମର୍ଥ ଅର ନିୟସହାୟ ଦେଇ ପଡ଼ିଛି ।

ମୋର ବିଗତ ଜୀବନର କବୁଣ୍ଡ କାହାଣୀକୁ ପୁଣି ଥରେ ତୋ ଆଗରେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରିବା ନିଷ୍ପତ୍ତାକାଳନ । ତୁ ତ ଜାଣୁ ଜୋଖା ସହିତ ମୋର ସମ୍ବନ୍ଧ କେତେଦ୍ଵର ଥିଲା ନିବିଢ଼, କେତେଦ୍ଵର ଥିଲା ସତ, କିନ୍ତୁ ତା ଯେ ଶେଷରେ ଭାଙ୍ଗିଗଲ ସେଥିପାଇଁ କଣ ମୁଁ ଦାୟୀ ? ମୋର ଜୀବନର ସୁଖର ମାପ କାଟି ପୋଉମାନଙ୍କ ହାତରେ ଥିଲା, ସେମାନେ ଯେଉଁ ଖେଳ ଖେଳିଲେ, ତାଙ୍କ ପ୍ରତି ମୋର ଦସ୍ତା ବିହୁଏ ଦୃଢ଼ା ବିହୁଏ, ମୁଁ ତ ରୁହିନ ଥିଲି ଦେଖି କିଛି ତାଙ୍କୁ । ତା ସହିତମୋର ବାହାଧରଟା ହେଉଥିଲେ ଦୁନିଆର କଣ ଏମତି ବିନିଭୁ ପାଇୟିଲା । ଏକକଥା ମୁଁ ସଦି ତାଙ୍କୁ ଆଜି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତେବେ ତାର ବର୍ଜପତ କଣ ସେମାନେ ଦେବେନା ଦେବେ ମୋର ବାପା, ମା । ମୋର ଜୀବନଟା ନଷ୍ଟ ହେଉ ଯାଉଛି ବୋଲି ଯୋଉମାନେ ଆହା, ଫେରା କରୁଛନ୍ତି, ତାଙ୍କ କଥା

ଶୁଣିଲେ ମତେ ହସ ମାଡ଼େ । ସେମାନେ କହନ୍ତି ପ୍ରେମ ପାଗଲ । ଦୁନିଆରେ ଶହୁ ପ୍ରତିଶବ୍ଦ, ନା ?

ମୋର ଜୀବନର ବଡ଼ ବଡ଼ ଦୁଇଟା ଘଣ୍ଟାକୁ ମୋର ତାଇରା ବହିରେ ବଡ଼ ବଡ଼ ଅଷ୍ଟରର ଲେଖି ରଖିଛି । ଗୋଟାଏ ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନାର ପରଶୁ ସହିତ ବିଦାହ ଦିନରେ । ଆଉ ଗୋଟାଏ ମୋର ଥାର ଥାର ବନଲତାର ଦାହାଘର ଦିନ । ଦିଟା ଧାର ଦୁନିଆ ଅଣିରେ ଉପସବିର ଦିନ, କିନ୍ତୁ ଏଇ ଦିଟା ଦିନ ମୋ ଜୀବନରେ ପରିବର୍ତ୍ତିନ ଅଣିର ଅନେକ । ସେ ଆଜି କାଲ ସୁଖରେ ଥାଣ୍ଟି ବୋଲି ଶୁଣିବାକୁ ପାଏ । । ମୁଁ ବିଶାଖ ନ କଲେ ବି ଭବେ, ସେ ସୁଖରେ ରହି କି ନ ଗଢ଼ ଦୁଃଖରେ ଦିନ କାହିଁଟି ଏ ଖରର ମୁଁ ଫେମତ ନ ପାଏ । ପାଇଲେ କେଜାଣି କଣ ଦୃଅନ୍ତା ମୋର ସେ କଥା ମୁଁ ଠିକ କରିବାକୁ ପାରିବିନ । ତେବେବେ ବି ମତେ ଟିକିଏ ଆରାମ ଲାଗେ ତାର ଭଲ ଖରର ଶୁଣିଲେ । କାହାଁକ ଜାଣେନି, ତାର ମୋର ଅଭି କ ସମ୍ବନ୍ଧ । ସେ ଆଜି ପର ସଂର ବୋହୁ, ତାର ନୁଆ ଘର, ବର, ଆପଣା ଟିଲ ସବୁ ପେନିତ ନୁଆ ଲାଗୁଛି ମତେ । ହଁ କହିଲ ତାର ଗୋଟିଏ ନୁଆ ସୁଅ ଏଇ ଅଳ୍ପ ଦିନ ଶହିଲ ହେବତି । ଯୋଜିଦିନ ଏ ଖରର ମୁଁ ଶୁଣିଲି, ସେ ଦିନମୋ ମନ କଥା ମୋ ତାରର ବହିରେ ଲେଖିଛି । ଦୁନିଆର ସବୁ ନାହିଁକ ଭଲ ତାର ଏଇ ଦୋଧସ୍ତେ ଶେଷ କାମନା ଥିବ । ମତେ ପାଇ ବି ନ ପାଇ ସେ କଣ ଦିନେ ଭଲ ନ ଥିବ ତା ଲୋକରେ ତେଗାରତକତକ 'ପୁଅଟିଏ ଶେଷ । ଅନୁଭ ସେଇତକ ସେପାଇଛି, ସେଇ ତାର ସାନ୍ତୁନା । ସେ ଆଜି ଗୋଟିଏ ସନ୍ଧାନର ମା' । ମୋର ମନେହୁଏ ସେ ପିଲାଟିକ ଟିକିଏ ଧାରର ପାନ୍ତି କି । ଦେଖନ୍ତି ହୁଅଟି କେନ୍ତି ହେଇଛି । ମତେ କଣ ଭୁଲିଦିବ ବି ଥାର ସେ ମନେ ପକାଏ ନା, ଏଇଶୁର ସିନା

ହେବେ । ସେ ଅଧିକାର କଣ ମୋର ଥର ଥାଇ ଥାଇ ?

ବନ୍ଦୁ ତ ଅସୁରୀ ନୁହେ । ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନାତୁ କ
ଶୁଭର । ତାର ଢଳଢଳ ଘୋବନ, ସୁନ୍ଦର ସୁନ୍ଦର ଦୂମକୁ
ଅଖି ଦୋଠି, ଟଣାଟଣା ରୁନ୍ଦତା ସେତ ମନେ ଟାଣି
ପାରନ । ମୁଁତ ଦିଲେ ତା ରୁହରେ ମୁଗ୍ଗ ହେଉନି ! ତା
ଆଗରେ ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନାର ଗେହେରା ଦା କଣ — ସେ ତ ମନେ
ଟାଣି ପାରିଲ, କାହିଁ କି ? ଏ ପ୍ରଶ୍ନ ବାରଂବାର ମୋ
ମନରେ ଉଠେ । ଦେଖାଏ ସେହି ବିଷ୍ଟ ବିଷ୍ଟ ସବୁ
ମୁଁ ଉଜାଡ଼ କରି ଦେଇଥିଲ ତା ପାରନେ । ଆଉ
ଅବସିନ୍ଧୁ ଦିଶେଇ ମାରିବ ଯାହା ମୁଁ ଅଜ ଅନ୍ୟକୁ
ଦେବି । ମୁଁ କଣ ଫୁଲ ର ହୋଇ ଯାଇଛି ? ମୋ ଝୁଦୟ
କଣ ଏଇନା ଶୁଷ୍କ ? ଏ ଉତ୍ତର ମନେ କିଏ ଦିବୀ ?
ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନା ଦା ଦେଇ ପାରନ୍ତା — ସେ କଥା କଣ ତାକୁ
ଚାରି ହୁଏ । ସେ ପରମ୍ପରୀ ।

ଦିନକର କଥା — ଆଜି ମନେ ପଡ଼ୁଛି, ମୁଁ
ଡକିଲ ! ଦିନୁ ! ଶୁଣିଲ ! ସେ ଅସି ମୋ ଗୋଡ଼ ଡିଲେ
ଦସିଲ । ତାର ଦ୍ୱାକୁଳ ଅଖି ଯୋଡ଼ିବ ମୋ ଅଖି
ଆଗରେ ତୋଳ ଧଇଲ । ଅଖିର ଗୃହସାଙ୍ଗୀ ଉତ୍ତରେ ତାର
ଦୁନିଆର ଅର୍ପେଗା । ମୁଁ ତାକୁ କହି ଆଉ କହି ପାରିଲନି ।
ଦେଖିଲ ଅଖି ଯୋଡ଼ିବ ତାର ଛଳ ଛଳ ହେଇ ଅସୁର ।
ମୁଁ ସେଠୁ ପଳାଇ ଯାଇ ଦେଇଲ । ବାହା ଘରଠୁ ଗାସ
ଉତ୍ତରେ ସେଇଦିନ ଦୋଧୁଏ ସେ ମୋତୁ ଆଦରର
ଜାକଟିଏ ଶୁଣିଲ । ଆଦେଶରେ ସେ କାନ୍ଦ ପକାଇ ଥିଲା ।
ମୁଁ କିନ୍ତୁ ତାର ଉତ୍ତର ଦେଇ ପାରିଲନି । ତା ଥାରିର
ଭାବା ସେ ଦିନ କୁହି ପାରିଲନ । ଆଜି ମୁଣି ଭାବୁର ମୋର
ବ ଅଧିକାର ଥିଲା ନିରୀହ ଦାଳିକାଟିର ଆଖିରେ ଲୁହ
ଆଣିଦେବା । ମୋର କି ଅଧିକାର ତାର ଘୋବନକୁ
ଅବହେଲା କରିବା । ମୋର ଏକ ବ ଅଧିକାର ତାକୁ
ତାର ନିଧାଯ ଦାଖା ନ ଦେଇ ନ କୁ ଉପରେ କରିବା ।
ସେତ ସତ୍ତର ମୋର କିନ୍ତୁ ଦୋଧ କରିନ । ସେ କେତେ
ଅନୁରନ୍ତ ଦାଖା ନେଇ ଅଟିଛି — କିନ୍ତୁ ମୋତୁ ସେ
ପାଇଛି କଣ । ହେବନ ଆଦରର ଜାକଟିଏ ଶୁଣିବା
କିମ୍ବା ତାର ସବୁ ଦିଲିର କାମ୍ୟ ନୁହେଁ ? ତେବେ - ତେବେ

ମୁଁ କାହିଁକି ତାକୁ ଥବେଲା କରିବ ନିଜେ ବୁଦ୍ଧି
ପାରିବ ।

ସବେ ଦିନେ ଶୁଣିଲ ଜୋଖାକୁ ତା ସ୍ଥାମୀ ଶୁରୁ
ଭଲ ପାଉଛି । ତାଙ୍କର ଶୁରୁ ଭଲ ପଡ଼ୁଛି — ସେ ଦିନ
ଭାବିଲ ଦାହାର ଲେକ ଯାହା ଶୁଣିଲେ ତା ଅସି କହିଲେ
ପିନା — ଅନ୍ତର କଥା ବୁଝିବ ବିଷ । କିନ୍ତୁ ସତରେ କଣ
ଜୋଖା ତା ସ୍ଥାମୀକୁ ଭଲ ପାଇବାକୁ ତେଣା କରି ନ
ଥିବ । ତା ସ୍ଥାମୀ ଆଗରେ ସେ କଣ ପ୍ରତିକା କଟି ନ ଥିବ
ସେ ତମଙ୍କରେ ମୋର ଆଉ ବୁନିଆର କିନ୍ତୁ ନାହିଁ, ତମ
କଥା ଆଉ କଥାର ଛବି ମୋ ଝୁଦୟପୁରେ ପ୍ରତିପଳିତ
ହେଉନ କି ହବନ । ସେ ଦିନ ସ୍ଥାମୀ ତାର ଉତ୍ତରରେ
ଶ୍ଵେତ ଚମୁନଟିଏ ଦେଇ ହୃଦୟ କହିଥିବଦି, ତମେ ଭ୍ରାତି
ଭଲ । ଦୁନିଆରେ ସବୁ କିନ୍ତୁ ହରେଇ ସେ ଦିନ ସୁମା-
ମୁଁ କାହିଁକି ଉଛୁଣ୍ଣିଲ ? ମୁଁ ପଦ ଆଜି ଯାଇ ତା ପାଶରେ
ଠିଆହୁଏ ସେ କୁଏତା ତା ସ୍ଥାମୀର ଲାଲ ଆଖି ଏହିବା
ପାଇଁ ମନେ ଅପରିଚିତ ପରି ଅଚିନ୍ୟ କରିବ । ସେଥି
ପାଇଁ ମୁଁ କଣ ତାକୁ ଦୋଷି କରିବି ? ଯାହା ଯାଇଛି,
ଯାହା ଆଉ କେବେ ଫେରିଦିନ ତା ପାଇଁ ଆଉ
ଅପରା କରି ଦିବିବା ନବୋଧତା । ବୋଧାହୁଏ ? ର
ସତ୍ୟ ସେ ଉପଲବ୍ଧି କରିଛି । ତେଣୁ ତା ଜୀବନରେ
ସେ ଆଜି ପୁଣୀ ।

ତାର ବିଦାୟ ଦିନରକଥା ମୋର ମନେ ହୁଏ ।
ଆଉ ବି ମନେହୁଏ ଆମ ଦିଜଣକର ସବୁଠୁ ସୁଖର
ଦିନ ଶୁଭାକ । ଦିନେ ମୁଁ ଗେଟାଏ ସୁନାର ମୁଦ ତା
ହ୍ରାତରେ ପିନ୍ଦେଇ ଦେଲାଦେଲେ ସେ ଆପର କରି
କହିଲା ଏ ଦାହାର ଆତ୍ମମର କାହିଁକି କୁହତ ? ମୁଁ
କହିଥୁଲା - ଏଇ ମୁଦଟିଇ ମୋର ଭାବା - ଆଉ ତେବେ
ଶ୍ଵେତ ଅଙ୍ଗୁଳିଟିର ଘେରି କରି ରହୁବ ତୋ ମୋ
ରତରେ ବିଷାପ । ସେ ଆଉ ଆପତ୍ତି କଲାନ । ବିଦାୟ
ଦିନ ମେଇ ମୁଦଟି ମନେ ଘେରେଇ ଦେଇ ସେ କିନ୍ତୁ ଥିଲା-
“ମନେ ଭୁଲିଯିବ । ଆମ ସୁମାଦିନ ଗୁଡ଼ାକର ସୁତିତ
ଆଉ ବିଷ ରହିବନି — ସେଇ ଦିନର ଚିନ୍ତା ଏଇ ମୁଦଟି

ମୋ, ପାଶରେ ରହି ଆଉ କଣ ହବ ” । ମୁଁ କିଛି କହି
ପାରି ନ ଥିଲ ସେ ଦିନ । ସେଇକଥା ପଦକରେ ମୋ
ସ୍ମୃତି ଗୁଡ଼ାକୁ ସାଳୁକା କାରି ଉଡ଼େଇ ଦେଇରି ଦୋଧ-
ହୁଏ । ନ ହିଲେ ମୋରିପରି ତାର ପାରିବାଟିକ ଜୀବନ
ଷେଇଥାନ୍ତା ଦିଷ୍ଟମୟ ।

ଶ୍ରୀ — ସେ ଗଲା କଥା ମନେ ପକାଇ ଲାଗୁ
କଣ । ଦୂନଆରେ ସୁଖର ଜିନିସ ଖୋଲଠିଲ ସୁଷ୍ଫଳରେ
ଆପେନା, ଆଉ ନ ମିଠଳ ବୋଲି ମନର ତୃପା ବଢ଼ି-
ପାଏ । ଯାହା ପାଉଛି ତାକୁ ଧରି ଯଦି ବି ଜୀବନଟାକୁ
ସୁତ୍ତନ୍ତରେ କାଟି ହେଲା ଧେଇ ହେଲା ଦୁଖ ।

ତୁ ମନେ ଲେଖିବୁ ମୁଁ କାହିଁ କି ବନ୍ଦୁକୁ ଭଲ
ପାଇ ପାରୁନ୍ତ, ଏ କଥର ଉତ୍ତରରେ ମୁଁ ଆଉ କଣ

ଲେଖିବି । ମୁଁ ଜାଣେ ମୁଁ ଯାହା ପାରୁନ୍ତ ତା ମୋର
ଦୁଃଖଲାଗ । ଯିଏ ଆଜି ମୋତ୍ତ ଦୂରତର ସେ ଶରଦନ
ଦୂରରେ । ତେବେ କଣ ମେର ଦୁଖ ଦିନର ମଶାଣୀ
ତାର ମୁଁ ତି ? ଏ ମୋ ଜୀବନର ଗୋଟାଏ ରହସ୍ୟ । ତାର
ସୁନ୍ଦର କୁହୁଡ଼ି ଯେମତି ମୋ ରୂପିପାଶେ ସେଇ ରହିଛ,
ଆଉ ମୁଁ ପସ୍ତେନୁଛ ତା ଉପରେ । ତାର ଶେଷ କୋତୀଠି ୯
ଅଛୁ ଯଦି ମୁଁ ଆଜି ଲୋହ୍ନାକୁ ଭୁଲିଯାଏ ତାହା-
ମେଲେ ଦିନୁ କଣ ମନ୍ତର କ୍ଷମା କରିବ ? ଏ ଦ୍ଵାରା
ଉତ୍ତର ଭୁ ଦେଇ ପାରିବୁ ? ଦୋଧନ୍ତୁଏ ଦିନୁ ଦେଇ
ପାରିବ । ଆଖି ଆଜି ତାକୁ ପରୁରେବି । ଇତି ।

ତୋର

ମନୁ —

କହୁଣ୍ଡୀ ଲିଙ୍ଗୀତୋ

(ଅନୁଷ୍ଠାନ)

ଏ ଦ୍ୱାରା ମହାପାତ୍ର

ଲିଙ୍ଗୀତୋ ଡାକ୍ତର ପଞ୍ଚଦଶ ଓ ପୋଡ଼ିଶ ପତ୍ରଭାଇର ଅପ୍ରତ୍ୟେକିନୀ ପ୍ରତିଭାଶାଳୀ ଧୀମାନ । 'ମୋନାଲିସା' ର ଲିଙ୍ଗୀ ଭାବରେ ସେ ବ୍ୟା ଦିଖ୍ୟାତ । ଡାକ୍ତର ପ୍ରତିଭା ଦେବୁମୁଖୀ । ସେ ଏକାମାରରେ ଲିଙ୍ଗୀ, ବିଷକର, ଭାସ୍କର, ଯାସ୍ତକ, ଦେଖାନିକ, ସଙ୍ଗାତିକ ଦାର୍ଶନିକ, କବି ଓ ବିଚରଣ ଗଦି ଲେଖାକ । ପୃଥ୍ଵୀବାରେ ଅଜି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଡାକ୍ତର ପର ବନ୍ଧୁ ପ୍ରତିଭାଶାଳୀ ମସା ମାନବ ଜନ୍ମ ପ୍ରତିଷଣ କରି ନାହାନ୍ତି କହିଲେ ଅଛେକୁ ଦେବ ନାହିଁ ।

ଲିଙ୍ଗୀତୋ ପ୍ରାଁ ୧୯୯୨ ରେ ଜନଶ୍ରଦ୍ଧଣ କରି ଥିଲେ । ଡାକ୍ତର ପିତା ପ୍ରିୟେତୀଙ୍କି ପୂରେସ୍ ନିର୍ମାଣର ଅଭିନ୍ନ ବ୍ୟବସାୟ କରି ଜୀବିକା ନିବାହ କରୁଥିଲେ । ସେ ଶିଶୁ ଲିଙ୍ଗୀତୋଙ୍କ ପ୍ରତିଭା ଦେଖି ବିନ୍ଦୁ ପେଣେଥିଲେ । ଦୋଳକ ଲିଙ୍ଗୀତୋଙ୍କ ଗଣିତ ଶାଖରେ ଅଧିକାରଣ ହୁଅଥିରୁ ଥିଲା । ଡାକ୍ତର ସଙ୍ଗୀତକଳା ପ୍ରତି ଚାହୁଁ ମୟ ଏହି ସମୟରେ ଜାଗ୍ରତ ହୋଇ ଥିଲା ଓ ସେହି ଶାଖରେ ଡାକ୍ତର ବିଦ୍ୟାତ୍ମକ ବିଚରଣତାର ସୁଚନା ମିଳିଥିଲା । ଏହି ସମୟରେ ସେ ସଙ୍ଗୀତ ଶାଖରେ ଗୋଟିଏ ନୂଆଁଛନ୍ତି ଆବଶ୍ୟକ କରିଥିଲେ ଓ ସେହି ଛନ୍ଦରେ ସଙ୍ଗୀତ ରଚନା କରି ଦୂଳିତ କ୍ଷେତ୍ର ଗାୟତ୍ରୀ କହୁଥିଲେ । ମସିମ ଓ ମାଟିରେ ନାନାକାର ଦୂର୍ତ୍ତି ଗଢ଼ିବାରେ ମୟ ସେ ବିନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ପ୍ରତିଷଣଠା ଦେଖାଇ ଥିଲା । ପରେ ଡାକ୍ତର ଏହି କୁଠୀ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପାଇଁ ପାହୁ ଦୀର୍ଘ ଅଛେନ୍ତି ଉପଦେଖା ଓ ଶିକ୍ଷକ ନିନ୍ଦାକୁ କରି ଥିଲା । ଧରିଦେଶରେ ଲିଙ୍ଗୀତୋଙ୍କ ପିତା ଡାଙ୍କୁ ଏଣ୍ଟିଆ ରେଭେରିଂଙ୍କ ନିକଟକୁ, ପଠାଇଥିଲେ । କେବେଳିଙ୍କ ଭାବୀର୍ଣ୍ଣ ଓ ଧାରକ ଲିଙ୍ଗୀରେ ଅନ୍ତର

ପାରଦଶିତା ଦ୍ରିଳା । ଲିଙ୍ଗୀତୋ ଏହି ସୁଗୋଗ୍ୟ ଗୁରୁତ୍ୱ ନିକଟରେ ଚିନ୍ତରେ ରଙ୍ଗ ଦେବା ବିଦ୍ୟାରେ ବିନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ଭନ୍ଦ ସାଧନ କରି ଅଛି ସମୟ ମଧ୍ୟରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଲଗଲେ । ଏଣ୍ଟିଆ ସେତେବେଳେ ଫ୍ଲରେନ୍ ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ବିଶ୍ୟାତ ତିର୍ଯ୍ୟ 'Baptism of our saviour' ଅଜନ ବିଦ୍ୟାରେ ବ୍ୟାପ୍ତି ଦେଲେ । ଥରେ ସେ ଏହି ଚିନ୍ତର ଗୋଟିଏ ପରର ପ୍ରତିକୃତ ଉପରେ ରଙ୍ଗ ଦେବାକୁ ଲିଙ୍ଗୀତୋକୁ କହିଥିଲେ । କଥୁତ ଅଛି ଯେ, ସେ ଡାକ୍ତର ଦ୍ୱାରା କ୍ଷେତ୍ରକ ଜୀବିତ କୃତତ୍ତ୍ଵ ଓ ନିଜଠାର ଡାରିକି ଶିଳ୍ପ-ମହିତ୍ତ ସର୍ବଦର୍ଶନେ ସୁଗ୍ରହ ବିଦ୍ୟାର ଉପରେ ନିର୍ମାନିତ ହୋଇ ତାକର ତୁଳିକା ପ୍ରତିକୁ ପିଙ୍ଗିଦେଇ ପ୍ରତିଜ୍ଞା କଲେ ଯେ ସେ ଜୀବନର କେବେ ଆଜି ତିର କରିବେ ନାହିଁ ।

ଲିଙ୍ଗୀତୋ ଜନ୍ମରୁ ପଦକର ଓ ତିର ବିଦ୍ୟାର ଉପାୟ ଶବ୍ଦ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସେ ବିଦ୍ୟକ୍ଷେତ୍ର ବିଦ୍ୟା ଓ ପ୍ରତିକର ଜିଜାବାର ଅଧ୍ୟୁନ କରିବାକୁ ବିଜ୍ଞାବ ଭଲ ପାଉ ଦେଲେ । ସେ ଜ୍ୟୋତିଷ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଗବେଷଣାରେ ନିଯୁକ୍ତ ଥାର ଏ ଦିଗରେ ଅନେକ ଥର କୃତକାରୀ ହୋଇଥିଲେ ମା । ସେ 'Arno' ନିଧାକୁ 'Pisa' ର୍ଯ୍ୟାନ୍ତ ନୌଦିନୋଗୀ କରିବା ପାଇଁ ପେର୍ବ ଯୋଜନା ଉପାୟିତି କରିଥିଲେ, ତାହା ଦୁଇ ପତ୍ରଭାଇ ପରେ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହୋଇଥିଲା, ଏଥୁରୁ ଜଣାଯାଏ ଯେ ସେ ସମସ୍ୟାମୟୀକ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦୈଜ୍ଞନିକମାନକଠାରୁ ଅନେକ ପ୍ରଶନ୍ରେ ଉତ୍ତିଷ୍ଠ ଥିଲେ ।

୩୦ ଦର୍ଶ ଦୟୁମ୍ବରେ ଡାକ୍ତର 'ମିଲନ' ଶକ ସମ୍ମାନ ନିମନ୍ତ୍ରିତ ଦ୍ୱାରା ଯାଇଥିଲେ । ସେ ନିଜର ପାରଦଶିତା

ବାଧ୍ୟରେ ଲେଖିଛନ୍ତି, “ମୁ ମାଳି, ବ୍ରୋଞ୍ଜୁଙ୍କ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ
ଶିଳ୍ପ ବିଦ୍ୟା ଭଲ ସ୍ଵାବରେ ଜାଣେ । ତିଥି ବିଦ୍ୟାରେ
ମଧ୍ୟ ମୁଁ ଯେକୌଣସି ଶିଳ୍ପୀର ସମକଷ” । ତାଙ୍କର
ପରବର୍ତ୍ତୀ କାଳର ଲେଖକ ମଧ୍ୟ ଏହି ପ୍ରତିଭାକୁ ସ୍ଵିକାର
କରି ଅଛନ୍ତି । ‘ମିଲନ’ ରଜ ସ୍ଵାରେ ସେ ବିଶ୍ୱାତ
‘ଶେଷ ଭୋଜନ’ ଅଙ୍କନ କରିଥିଲେ । ଏହା ମିଲନପ୍ର
କୌଣସି ମଠର ଗାନ୍ଧି ଦେଶରେ ଅଙ୍କିତ ହୋଇଥିଲା ।
ଏହି ଚିତ୍ର କାଳର ଷୟକାଣିଶି ଶକ୍ତିର ପ୍ରଭାବରୁ ନଷ୍ଟ
ହୋଇ ଯାଇଥିଲେ ସୁନ୍ଦର ଏହାର ମାତ୍ର କେତୋଟି ଅଂଶ
ଏହାକୁ ବିଶ୍ୱାବିଶ୍ୱାତ କରିଥିଲୁ । ମହାକବି ‘Words
Worth’ ତାଙ୍କର ଉଠାନ୍ତ ଭ୍ରମଣ ସମୟରେ ଏହି ଚିତ୍ର
ସମୟରେ ବହୁ ଭକ୍ତଭାବ ଯୋଗକି କରିଥିଲୁ ।
୧୯୦୦ ଖ୍ରୀ: ରେ ଫରସିମାନେ ‘ମିଲନ’ ଆନ୍ଦମଣି
କରିବାରୁ ଲିଖିଥିଲେ ତୋ ‘ପୁରେନ୍ଦ୍ର’ କୁ ଫେରି ଅସିଲେ ।
ଏହୁଠାରେ ସେ ବାର ବର୍ଷ କାଳ ଅବସ୍ଥାନ କରିଥିଲେ ।
ଏହି ଶିଳ୍ପ ଓ ଜ୍ଞାନର ପାଠରେହୁଁ ସେ ତାଙ୍କର ବିଶ୍ୱାତ
'Monalisa' (ମନାଲିସା) ଥାକି ଥିଲେ । ତାଙ୍କର
ମୃଣ୍ଣପରେ ପ୍ରାନ୍ସ୍ଵର ରଜା ପ୍ରଥମ ପ୍ରାନ୍ସ୍ଵିଷ ଏହି ଚିତ୍ରକୁ
୪୦୦୦ ଟଙ୍କା ଦିଆଇନ୍ (ଗ୍ରାମୀ ଟ ୨୭୦୦୦) ମୁଲ୍ୟରେ
କୟାହିଁ କଟିଥିଲେ । ଏହାହିଁ ଶୋଭଣ ଶତାବ୍ଦୀର ସବୁଠାରୁ
ମୁଲ୍ୟବାନ୍ ଚିତ୍ର ।

ଏହି ପ୍ଲାରେନ୍‌ମ୍ବୁ ନଗରୀରେ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଚିତ୍ରକାର
Michel Angelo ଙ୍କ ସହିତ ଲି ଓ ଟ୍ରୀ ଡ୍ରୋ କୁ
ପ୍ରତିଯୋଗିତା ଆରବ୍ଦ ହୋଇଥିଲା । ଉତ୍ତରପ୍ରେ ଉତ୍ତରପ୍ରେ
ଯୋଗଣତାକୁ ପ୍ରଶଂସା କରୁଥିଲେ । ମାତ୍ର ମାରକେଳ
ବନ୍ଦୁସ୍ଵରେ ଲିଓର୍ଟ୍ରୀଡ୍ରାଙ୍କଠାରୁ ୨୨ ବିଂ ଶାନ ଥିଲେ ।
ତାଙ୍କର ଦ୍ୱାରା ଟିକିଏ ଉକ୍ତତ ଓ କଢ଼ା ପରିଣାର ଦ୍ୱାରା ।
କଥୁତ ଅଛି ଯେ, ମାରକେଳଙ୍କ ଉକ୍ତତିରେ ବିପର୍କ ହେଉଛି
ଦିନେ ଲିଓର୍ଟ୍ରୀଡ୍ରୋ କହି ପକାଇଲେ, “ଜାଣ, ତୁମର ଜିନି
ଆଗରୁ ମଧ୍ୟ ମୋର ଖାତ ଅଛି” । ଉତ୍ତରପ୍ରେ ପ୍ରବାଣ,
ଶିଳ୍ପୀ । ଲିଓର୍ଟ୍ରୀଡ୍ରୋ ସୁଷ୍ଠୁ ଚିତ୍ରକର — ମାରକେଳ ଦୁଷ୍ଟ
ଭାଷ୍ଯର । ପୁରେନ୍‌ସୁ ବିଶୁରାଳସ୍ଵର ଗାସରେ ଖୋଦନ
ଚିତ୍ର କରିବା ପାଇଁ ଉତ୍ତରପ୍ରେ ପ୍ରତିଯୋଗିତା ଉଚ୍ଚବୃଦ୍ଧିଲା ।

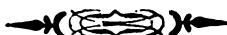
ଶ୍ରୀ : ୧୪୦ ରେ ଫୁରେନ୍ସ୍ ହେନ୍ୟ ମିଲେନ୍ ସେନ୍-
ମାନଙ୍କୁ ପରସ୍ତ କରିବାର ଦୂଶ୍ୟ ଉଭୟଙ୍କ ତଥର
ବିଷୟ ବୟସ୍ତ ଥିଲା । ଲିଞ୍ଚିଟ୍ ଡୋ ଅଗ୍ରାଗେସ୍ଟ୍ ଏବଂ ପଦାତିକ-
ମାନଙ୍କ ପ୍ରକରଣରେ ସ୍ଵର୍ଗ କରୁଥିବାର ଦୂଶ୍ୟ ଚିନ୍ତନା କରି
ଥିଲେ । ମାତ୍ର ମାଇକେଲ Aano ନଦୀରେ ଝୁନ୍ଦରତ
ହେନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ତୃପ୍ତିକାଦ ଦ୍ୱାରା ଅପ୍ରତ୍ୟାଶିତ ଆହାନର
ଦୂଶ୍ୟକୁ ରୂପ ଦେଇଥିଲେ । ଏହି ଚିନ୍ତର ମାଇକେଲ
ନମ୍ବର୍ଟ୍ (Nude) ର ଟ୍ରେପ୍ ବିକାଶ ଦେଖାଇ ଅଛି ।
ଏହି ଚିତ୍ରପ୍ରକ୍ଷେପ ବହୁବର୍ଷ ଧରି ପ୍ରଦିତ୍ତ ହେଉଥିଲା ଓ ଦୂର
ଓ ନିକଟ ଶତ ଶତ ଛୁନ୍ଦର ଶିଳ୍ପ ଓ ସମାଜରତକମାନେ
ଏହା ଦେଖିବା ପାଇଁ ଅସୁଥୁଲେ । ଲିଞ୍ଚିଟ୍ ଡୋଙ୍କ
ଚିତ୍ରଟ ପ୍ରାଚୀର ଗାସରେ ଖୋଦିତ ହେବା ପାଇଁ ନିବାରିତ
ହୋଇଥିଲା । ମାତ୍ର ପ୍ରାରମ୍ଭିକ ପରାଯାତର ବହୁକାଳ
ଅତିବାହିତ କରିଥିଲା । ପରିଶେଷତର ନାନା ଶକ୍ତିନୀତିକ
ଅଧିଳ ଦଦଳ ହେଉଥିଲୁ ଏହା ଜାରୀରେ ପରିଣାତ ହୋଇ
ପାରିନ ଥିଲା । କାଳକ୍ରମ ଏହି ଚିତ୍ରଟ ଦୁଇଟି ନିଧି ନଷ୍ଟି
ହୋଇ ଗଲା । ମାଇକେଲଙ୍କ ଚିତ୍ରର ଗୋଟିଏ ଶୁଦ୍ଧ
ପ୍ରତିକୃତିମାତ୍ର ମିଳିଥିଲା ଓ ଲିଞ୍ଚିଟ୍ ଡୋଙ୍କ ଚିତ୍ରର ଅଳ୍ପ
ଟିକିଏ ମାତ୍ର ଅଂଶ ଶିଳ୍ପୀ ବୁବେନ୍ସ୍ ଉଦ୍‌ଧରଣ କରି ଖୋଦିତ
କରି ଅଛି । ଏହି ଚିତ୍ରର ନାମ Battle of standard.
ଶ୍ରୀ : ୧୫୧ ରେ ଯୋଗ୍ୟ ଦଶମିକିଞ୍ଚ ତାଙ୍କୁ ରେମକ୍ ନିମନ୍ତଣ
କଲେ । ସେଠାରେ ସେ madona ଓ The Hoy-
Family ଚିତ୍ର ସ୍ବର୍ଗ ଥାଇ ଥିଲେ । ଏରେ michelangelo
Raphael ନାମକ ଦୁଇଜଣ ଶିଳ୍ପୀଙ୍କ ପରିଯତ୍ତରେ
ଯୋଦ୍ଧ ଦ୍ୱାରା ନିର୍ମାତ ହେବାର ଲିଞ୍ଚିଟ୍ ଡୋଙ୍କ ପ୍ରକାଶକ
ପ୍ରଥମ ପ୍ରାନ୍ତୀସଙ୍କ ସହିତ ପରାସ୍ତ ରଜ-
ଦରବାରକୁ ଫେରି ଆସିଲେ ।

କେତେକ ଦର୍ଶ ପରସ୍ପା ଘଜଦରବାରରେ ଅତି-
ଦାସିତ କରି ଏହି ବହୁଧୀ ମହା ପୁରୁଷ 'Clouds'
ନିଗରୀରେ ୧୯୧୫ ଖ୍ରୀ: ରେ ମାନବ ଲ୍ଲାଲା
ସମରଣ କଲେ ।

ଲିଙ୍ଗଶ୍ରୀଦୋକର ଅଛ ଅଳ୍ପ ତିଥି ଆଜି ପର୍ମିନ୍
ରହିଥିଲୁ । ଏହି ଶିଳ୍ପୀଙ୍କ ସକମାତ୍ର ପଥାଳ ଦୋଷ ଏହି

ଯେ, ତାଙ୍କର ପୃଣୀଙ୍କୁ ଅନେକିଟି ଶିଳ୍ପ-କର୍ମ ଅସଂଖ୍ୟୀ ଅବସ୍ଥାରେ ରହି ଯାଉଛି । ମାତ୍ର ସେ ଜଗତକୁ ଏପରି ସବୁ ବିଦି ଦେଇ ଯାଇ ଅଛନ୍ତି, ଧାରାର ସମକଷ ଚିନ୍ତା ଆଜି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ରେହି ଚିତ୍ରଣ କରି ପାଇଁ ନାହାନ୍ତି । ଗତ ଉପରେ ତାଙ୍କର ଦର୍ଶତା, ଶ୍ଵାସ ଓ ଆଲୋକର ଅତିଷ୍ଠିତ ପ୍ରୟୋଗ, ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ବିକାଶ ଓ ମନସ୍ତୁତ୍ୱର ଅର୍ପଣ ସମାବେଶ ତାଙ୍କର ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ବାହାଦୁରି ।

ଏହି ମହା-ପୁରୁଷଙ୍କର ଜୀବନାଲୋଚନା ବେଳେ ସର୍ବଦା ମନେ ରଖିବାକୁ ହେବ ଯେ ଚିତ୍ର କଳା ତାଙ୍କ ଜୀବନର ଏକମାତ୍ର ଲକ୍ଷ୍ୟ ନ ଥିଲା । ତାହା ତାଙ୍କ ବଜୁଖୀ ମ୍ରତ୍ତା ଓ ଲକ୍ଷ୍ୟର ଏକ ଅଂଶ ମାତ୍ର । ତଥାପି ଚିତ୍ର ଦିଦ୍ୟାରେ ତାଙ୍କ ସମାନ ଦର୍ଶତା ଓ କୌଣସି ଅଛି କମ୍ ଚିତ୍ରଜୀବା ଦେଖାଇଛନ୍ତି ।

ବିଷକନ୍ୟା

ଶ୍ରୀ ପ୍ରକ୍ଳାବ ପ୍ରଧାନ

(ସମଲଘୁରର ନବରୁଞ୍ଜିର ପାହୁତ୍ୟ-ସମିତିରେ ପଠିତ)

ସୁତ ସାହୁତ୍ୟରେ ଦୁଇ ପ୍ରକାର ବିଷ କନ୍ୟାର ଉତ୍ସନ୍ନମିଳିଲେ - ଏକ ଜ୍ୟୋତିଷର ବିଷକନ୍ୟା ଏବଂ ଅନ୍ୟଟି ସଜନୀର ବିଷକନ୍ୟା । କିନ୍ତୁ ଏହି ଦୁଇ ବିଷ-କନ୍ୟାର ପରିପୁର କୌଣସି ସମ୍ମନ ନାହିଁ । ସମଲଘୁରର ନାଗରଣ୍ୟ ଯେ ଅଧ୍ୟାୟର ଶରୀରକୁ ମାହାୟା ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ଜ୍ୟୋତିଷ ବିଷକନ୍ୟାର ଉପରେ ଶୈତାନ ପାଇଁ ଦେଇଥିଲା । ସେମବୁ ସବା ଦୁଇ ପଶୁମ ବିଷୁସରେ ଗୋଟିଏ କନ୍ୟା ହେଲା । ତା' ସମ୍ମରିରେ ତେୟାତିଷ୍ଠା ମାନଙ୍କ ପରୁରବାକୁ ସେମାନେ କହିଲେ ଏହି କନ୍ୟା ବିଷକନ୍ୟା ହେବ । କାରଣ—

ଯା କନ୍ୟା ପ୍ରାପ୍ତ୍ୟାହୁରୁ ଚିନ୍ତାପ୍ରେ ଦିବାତରେ
ଚନ୍ଦ୍ରବାପି ଚନ୍ଦ୍ରବାପି ସା ଉବେଦ୍ ବିଷକନ୍ୟକା ।
ଚିନ୍ତାରେ ସୁଫୁଲ ଥିଲେ ଅଥବା ଚନ୍ଦ୍ରଶରୀ ଚନ୍ଦ୍ରରେ
ଫେରି କନ୍ୟା ଜାତିଛୁଏ ସେ ବିଷକନ୍ୟା ହୁଏ । ଏହାର
ପଳ ପ୍ରସଙ୍ଗରେ କୁହା ହୋଇଥିଲା ଯେ— ଯେ ତାର

ପାଣିତ୍ରସିଣ କରେ, ତାର ଯ ମାସ ଉତ୍ତରେ ମୁଣ୍ଡ ପାଠି ଏବଂ ହର୍ମ୍ୟ ବିଭବ ପ୍ରାପ୍ତି ହେବ ।

କିନ୍ତୁ ଏହି କନ୍ୟା ଏଠାରେ ଆଲୋଚିତ ବିଷୟ ନୁହେ, ସଜନୀର ବିଷକନ୍ୟାରୁ ଏଠାରେ ଆଲୋଚିତ, ପ୍ରାଚୀନ-ସରତରେ ସଜାମାନେ ଅନ୍ୟ ଉପାୟରେ ନ ପାରିଲେ ବିଷକନ୍ୟା ପ୍ରୟୋଗ କରି ଶକ୍ତୁର ବିନାଶ ସାଧନ କରୁଥିଲେ । ରୂପକଥ ପଦ୍ମତକଳୁ ମାରବା ସକାଶେ ବିଷକନ୍ୟା ପ୍ରୟୋଗ କରୁଥିଲେ । ଏଥିରୁ କଣା ପଢ଼ୁଛି ଯେ ରାଜା-ମାନେ ନିଜ ଅନୁପୁରରେ ବିଷକନ୍ୟା ପାଳି ଥିଲେ ।

ଏହି ବିଷକନ୍ୟାର ପାଳନ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ‘କଣ୍ଠେଗ୍ରାହି’ ରେ ଅଲ୍-କାତ୍ବାନିକ ବଣ୍ଣିତ ଏକ ରାଜତାୟ ପ୍ରବାଦର ଉତ୍ସନ୍ନମିଳିଲେ । ସେ କହିଥିଲୁ— ଭାରତୀୟ ରାଜା-ମାନେ ଶରୀ କୁ ପରାସ୍ତ କରିବା ସକାଶେ ଗୋଟିଏ ନବ-କାତ କନ୍ୟାକୁ ନିଅନ୍ତି ଏବଂ ତାର ଦୋଲାର ତଳେ

ପ୍ରଥମେ ଏଲ୍-ବିଶ୍ (ସମ୍ବୁଦ୍ଧ ବିଷେର ଅଭିଭାବ ସୁପା) ବିଶେର ଦିଅନ୍ତି । କିଛିଦିନ ପରେ ଏହି ବିଷ ତାର ବିଷଣୀ ତଳେ ରଖନ୍ତି ଏବଂ ପରେ କପଢା ତଳେ । ଏହିପର ଧାରେ ଧୀରେ ତାର ଦୁଃଖ ସରଗେ ବିଷ ମିଶାଇ ଦିଅନ୍ତି ଏବଂ ପରେ ତାକୁ ବିଷ ଖାଇବାକୁ ଦିଅନ୍ତି । ଏହିପର କମେ କମେ ଅଧିକ ମାତ୍ରାରେ ଖାଇ ଖାଇ ତା'ର ସମ୍ମୁଖୀଁ ଶଶାର ବିଷମୟ ହୋଇପାଏ ଏବଂ ରାଜାମାନେ ଯାହାକୁ ମାରିବାକୁ ଶୁଣାନ୍ତି, ତା ପାଖକୁ ଏହି କଳିଆକୁ ଉପନ୍ଥାର ଦୁଃଖ ପଠାଇ ଦିଅନ୍ତି ଏବଂ ଏହାର ସହବାସରେ ତାର ମୃଦୁ ନିଷ୍ଠିତ ।

ବିଷକନ୍ୟା ପାଳନ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଆଉ . କେତୋଟି ପ୍ରବାଦର ଉକ୍ତିଶ୍ଚ ମିଳେ । ପ୍ରେସ ଲେଖକ ଏନ୍ଦେଷ୍ଟ-ଦେନ୍ତି । ବିହିଅରୁନ୍ତି ଯେ — ଜଣେ ଉଦ୍‌ବିଷ୍ୟଦ୍-ବିଦ୍ୟା ଗୋଟିଏ ରାଜାକୁ କହିଲେ ଯେ ସଦେୟାଜାତ ଅଲେକ୍ ଜାଣ୍ଟର ବଡ଼ ହୋଇ ତାକର ବିନାଶ ସାଧନ କରିବ । ଏହା ଶୁଣି ବିପଦ ପ୍ରତିକାର ସକାଶେ ସେ ଭଲ ପରିବାରର ଅନେକ ଶିଶୁ କନ୍ୟାଙ୍କୁ ମାରାମୂଳକ ବିଷ ଖୁଅର ପାଳିବାକୁ ରୁପ୍ତ ଅନ୍ତି ଦେଲେ । ସେମାନଙ୍କ ଉତ୍ତର କେବଳ ଗୋଟିଏ ବଞ୍ଚିଲ ଏବଂ ଅଜ ସମସ୍ତେ ମରିଗଲେ । ସେ ଦେଖିବାକୁ ପରମ ସୁନ୍ଦର ଏବଂ ଖାଣା ବଜାଇବାରେ ପ୍ରକାଶ ହେଲା । ଥରେ ଶହୁର ପ୍ରବଳ ସେନ୍ୟ ହାରା ଥବରୁବ ହୋଇ ରାତିରେ ସେହି କନ୍ୟାକୁ ଖାଣା ବଜାଇବା ମୁକାଶେ ରାଜା ପାଖକୁ ଶିଥୁର ଶିଥୁର ଶିଥୁର ପଠାଇଲେ । ତା ସଙ୍ଗରେ ଆଉ ଦୁଇଟି କନ୍ୟା ଥିଲେ ସୁନ୍ଦରା ରାଜା ତାର ସୌନ୍ଦରୀରେ ମୁର୍ଖ ହୋଇ ନିଜି ଶିଦ୍ଦରକୁ ଅସିବାକୁ କହିଲେ ଏବଂ ତାକୁ ତମୁନ କରିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ମଟିରେ ପଡ଼ି ମରିଗଲେ । ଏହି-ପର ଆଉ ଅନେକ ସେନ୍ୟ ମଲେ । ରାଜା ଏହି ପ୍ରୟୋଗରେ ଅନେତି ହୋଇ ଅତ୍ଥର ମାରାମୂଳକ ବିଷ ଦେଇ ସପରେ ପାଳିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ପରେ ଅଭି-ଯାନ ସମୟରେ ଅଲେକାଣ୍ଟର ମଧ୍ୟ ଅନୁଷ୍ଠାନିକ ସହବାସ କରିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଥିବା ସମୟରେ ଏରଖୋ-ଟିକଲ୍ ନିରେଖ କଲେ । ଏବଂ ଦୁଇଟି ଦାସରୁ ତମୁନ

କରିବାକୁ କହି ତାର ମାରାମୂଳକତା ଦେଶର ଦେଶର ।

କବି କଳିନାରେ ମଧ୍ୟ ଏହିପର ବିଷକନ୍ୟାର ଉକ୍ତିଶ୍ଚ ମିଳେ । ଅମେରିକାର କବି ନାଆନିଏଲ୍-ସଥର୍ନ୍ “ରେଧେସିନିସ୍-ଡିଟର (କନ୍ୟା) କବିଭାବେ କହିଅରୁନ୍ତି ଯେ ପାତ୍ର ଆର ଗୋଟିଏ ହାତ୍ତର ନାନା ପ୍ରକାର ପ୍ରୟୋଗ ପଶ୍ଚାତ ପରେ ନିଜର ହିଅକୁ ବିଷବୃଷ୍ଟ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଗୋଟିଏ ରୁଦ୍ୟନାରେ ବିନାଇବାକୁ ଲାଗିଲେ । ସବୁ-ବେଳେ ଏହି ବିଷମୟ ଶ୍ଵାସ ନେଇ ନେଇ ସେ ମଧ୍ୟ ବିଷମୟ ହୋଇଗଲା । ଶେଷରେ ଜଣେ ପ୍ରେମିକ ତାର ପ୍ରେମରେ ପଢ଼ିଲା । କିନ୍ତୁ ବିଷ ଉଦ୍‌ବ୍ୟାପ କଲାଏ ବିଷନାଶକ ଓଷଧ ସହ ତାର ସହବାସ କଲା । ପଳାରେ ସଠାତ୍ ଏହି ଔଷଧ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣରେ କନ୍ୟାଟି ମରିଗଲା ।

ବିଷକନ୍ୟା ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବାର ଅର୍ଥ ଗୋଟିଏ କାହାଣୀ ମିଳେ । ଗାଣ୍ଡି ସିଜିରର ଦେଶରେ ଏତେ ବଡ଼ ବଡ଼ ସାଧ ଥିଲେ ସେ ସେମାନଙ୍କର ତମ ବତ୍ତ ବତ୍ତ ତୋକେଇ ପର ସେଇଥିଲା । ସେହି ରାଜୀ ସେହିପର ଗୋଟିଏ ଅଣ୍ଟା ଭତରେ ଗୋଟିଏ ନବଜାତ କନ୍ୟାକୁ ଭର ଅନ୍ୟ ଅଣ୍ଟା ସଙ୍ଗତର ଲାଗିଦେଲେ । ସାପଟି ତମ ଉଚ୍ଚେଷ୍ଟ ପଣ୍ଡାରିଦେଲେ ସେହି କନ୍ୟାଟି ମଧ୍ୟ ଅନ୍ୟ ସାହୁଆମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ବାହାରିଲା ଏବଂ ସେମାନଙ୍କ ଶାଦ୍ୟ ଖାର ବତ୍ତିବାକୁ ଲାଗିଲା । ତା ପରେ ସେ ଧର ହୋଇ ଅସି ଗୋଟିଏ ପକ୍ଷାରେ ରଖାହେଲା । ସେ ପ୍ରଥମେ ସାହମାନଙ୍କ ପର ପାତ୍ର କରୁଥିଲା ଏବଂ ପାଖକୁ ଅଧିକରି ତାର ନିଃଶ୍ଵାସରେ ଅନେକ ମର ଯାଉଥିଲେ । ଧୀରେ ଧୀରେ କ୍ଷେ ଲୁଗା ପଞ୍ଜକା, କଥା କହିବା ଶିଖିଲା ଏବଂ ଅନୁପୁରରେ ରହିବାକୁ ଲାଗିଲା ।

କେବଳ କନ୍ୟା ନୁହେ ପୁରୁଷମାନେ ମଧ୍ୟ ବିଷମୟ ଦେଇଥିବାର ଉକ୍ତିଶ୍ଚ ମିଳେ । ବର୍ଥେମା ଉକ୍ତିଶ୍ଚ କର-ଅନ୍ତି— ମହିମୁଦ ଶାହ ନାମରେ କୁକରାଇର ଜଣେ ରାଜା ଥିଲେ । ବିଷ ପ୍ରୟୋଗ କର କେହି ତାକୁ ମାରିପାରିବେ ନାହିଁ । ବୋଲି ତାକ ପିତା ପିତାଦିନ ପିତାଦିନ ବିଷ ଖୁଅର ତାକ ବିତାଇଥିଲେ । ଅବଶ୍ୟ

ସେ ପେଟ ଭରି ଦେଖିଲୁ ନ ଥିଲେ । ଯେତେବେଳେ ଯାହାକୁ ମାରିବାକୁ ଛାଇ ନିଅଥିଲୁ, ତାକୁ ଡକାଇ ଅଣି ସାମନାର ଠିଆ କରି ଦେଉଥିଲେ ଏବଂ ମହିମୁଦ ଶାହ ନି ସୁଗାର ଦେଇ ପାନ ଚୋଦାଇ ଚୋଦାଇ ମୁଁହରେ ଛେପ ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଗଲେ ସେହି ଛେପ ତା' ଭାପରେ ମଜାଉଥିଲେ ଏବଂ ସେହି ଲୋକଟି ଅଧିକାରୀ ରତରେ ମର ତଳେ ପଡ଼ି ଯାଉଥିଲୁ । ତାଙ୍କର ୩ । ତ ଭଜାର ଦେଶମ ଥିଲେ ଏବଂ ପ୍ରତ୍ୟେକ ରାତରେ ସହବାସ ପରେ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ମହ ଥାଉଥିଲେ । ଆହୁର ସେ ଥରେ ଲୁଗା ଛାଡ଼ିଲେ ଆଉ ଲେହି ଶୁଣ୍ଟି କରୁନ ଥିଲେ ।

ହେମତ୍ରିଙ୍କ ‘ପୁରୁଷାଦଳୀ ରହନ୍ତ’ ବା ‘ପରିଶିଷ୍ଟ-ପଦ’ ରେ ମଧ୍ୟ କିନ୍ତୁ ସାର ଦା ବିମ୍ବପାରଙ୍କ ଜିନ୍ତୁ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଏହିପରି ଗୋଟିଏ ଜେନ ପ୍ରବାଦ ମିଳେ । ତନ୍ତ୍ରଗୁପ୍ତ ମୌର୍ଯ୍ୟଙ୍କର ମଧ୍ୟ ଶରୀର ଅଳ୍ପ ଅଳ୍ପ ବିଷ ଖାଇ ବିଷମୟ ହୋଇଯାଉଥିଲୁ, ପଚର ଦେଶି ବିଷ ମଧ୍ୟ କିଛି-କାହିଁ କରୁ ନ ଥିଲୁ । ଥରେ ଗର୍ଭ ବଜ୍ଞା ରାଣୀ ଦୁଃଖରା ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଦୋଜନ କରିବାରୁ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ମରିଗଲେ । କିନ୍ତୁ ମନୀ ଗୁଣକ୍ୟ ବଶନାଶ ଉପରେ ପେଟ ଚିର ଶିଶୁଟିକୁ ବାହାର କଲେ । ଶିଶୁଟି ମର ନ ଥିଲୁ । କେବଳ ମୁଣ୍ଡରେ ବିଷର ଗୋଟିଏ ବନ୍ଦ ପରିଷ୍ଠି ଯାଇଥିଲୁ । ଏଣୁ ତାଙ୍କର ନାମ ବଦୁ ସାର ହେଲା ।

ଫୁଲ ସାହିତ୍ୟରେ ମଧ୍ୟ ଏହି ବିଷକନ୍ୟାର ନାନା ପ୍ରକାର ପ୍ରଯୋଗର ଉଲ୍ଲେଖ ମିଳେ । ବିଶାଖଦତ୍ତଙ୍କ ମୁଦ୍ରା ରାଷ୍ଟ୍ରରେ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ ଯେ ଗୁଣକ୍ୟ ଟକ୍କିଟିଲୁଙ୍କ କୁଟୁମ୍ବ ବଳରେ ନନ୍ଦବଶ ସମ୍ମଳ ବିନାଶ କରିବାରୁ ନନ୍ଦମନ୍ତ୍ରୀ, ରାଷ୍ଟ୍ରର ପଳାଇଯାଇ ତନ୍ତ୍ରଗୁପ୍ତଙ୍କୁ ମାରିବାକୁ ନାନା ପ୍ରକାର କୃଷ୍ଣ ପ୍ରଯୋଗ କରିଥିଲେ । ଏହି କୃଷ୍ଣ ପ୍ରଯୋଗ ରୁଦ୍ଧିକ ଉତ୍ତରେ ବିଷକନ୍ୟା, ସ୍ଵର୍ଗାଧିକା, ଭିଷରଙ୍ଗ ଦ୍ୱାରା କନକ ଦୃଷ୍ଟି ଅସିପୁର୍ବିକା, ଭିଷରା ଅର୍ପୁ ଦଭର ବିଷ ମିଶିତ ଓଷଧ ଚର୍ଣ୍ଣ, ପଦ୍ମନାଥକୁତ ପ୍ରମୋଦକ, ଶୃନ୍ଦୁନାଥାନ୍ତଃ ପୁରଙ୍ଗାମ ବାନ୍ଧୁପ୍ରକାଦ । କିନ୍ତୁ ଗୁଣକ୍ୟ

ଜ୍ଞାନ କୁଟୁମ୍ବ ବଳରେ ସମସ୍ତଙ୍କ ବିନାଶ କରିଥିଲେ । ନନ୍ଦ ମନ୍ତ୍ରୀ ରାଷ୍ଟ୍ର ଚନ୍ଦ୍ରଗୁପ୍ତଙ୍କ ମାରିବା ସକାଶେ ବିଷ-କନ୍ୟା ପଠାଇଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଗୁଣକ୍ୟ ସେହି ବିଷକନ୍ୟାକୁ ମିହି ପରିଷତକ ପାଖକୁ ପଠାଇଦେଲେ । ପରିଷତକ ତାଙ୍କୁ ଆଲଙ୍ଘନ କରି ମରିଗଲେ । ଏହିପରି ଭ୍ରାବରେ ରଜ୍ୟାର୍ଥ ହାର ପବିତ୍ରକାଳୁ ତନ୍ତ୍ରଗୁପ୍ତର ପଥରୁ ଦୂର କରିଥିଲେ ।

କିନ୍ତୁ ଏଠାରେ ଗୁଣକ୍ୟ କିପରି ବିଷକନ୍ୟା ବୋଲି ବୁଝିଲେ ସେ ସମ୍ବନ୍ଧରେ କିନ୍ତୁ କୁହା ହୋଇନାହିଁ । ବିଦ୍ୟାପତିଙ୍କ “ପୁରୁଷ ପରିଷା” ରେ ଏହାର ଉଲ୍ଲେଖ ମିଳେ । ସେଠାରେ ମଧ୍ୟ ଏହି କଥାଟି ଉଲ୍ଲିଖିତ ହୋଇଥିଲୁ । ଅଧିକନ୍ତୁ ସେହି କନ୍ୟା ଦେହନର ମାଣ୍ଡ ବସି ମରିଯିବାରୁ ବିଷକନ୍ୟା ଦୋଳି ଗୁଣକ୍ୟ ବୁଝିଥିଲେ ।

ପୁରୁଷାକୁ ପୁରୁଷବଳୀ ଚରିତରେ ଏହି କଥାଟି ଟିକିଏ ଅନ୍ୟ ପ୍ରକାରେ ଦିଆ ହୋଇଥିଲୁ । ତନ୍ତ୍ରଗୁପ୍ତ ଏବଂ ପଦତକ ନନ୍ଦ ସଦନରେ ପରିଷ୍ଠି ନନ୍ଦକ ବିଷୁଳ ସପତ୍ର ଭାଗ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ସେଠାରେ ନନ୍ଦକ ଭାଗ ଅଜ୍ଞନ ବିଷେଳିତ ଗୋଟିଏ କନ୍ୟା ଥିଲୁ । ତାଙ୍କୁ ଦେଖି ପଦତକ ଅତ୍ୟନ୍ତ ମୁଗ୍ଧ ହୋଇଗଲେ ଏବଂ ତାଠାରେ ତାଙ୍କର ଅନୁଭାଗ ବଢ଼ିବାରୁ ତନ୍ତ୍ରଗୁପ୍ତ ପୁରୁଷ ଗୁଣକ୍ୟ ତାଙ୍କୁ ଦେଇଦେଲେ । ପରେ ମାଙ୍ଗଳିକ ପାଣିଗ୍ରହଣବେଳେ ହୋମାଗ୍ନି ଜାତ ହେବେ ସପକ୍ରମୀ ପରିଷତକଙ୍କ ଶଶରରେ ବିଷ ସଂଗ୍ରହିତ ହେଲୁ ଏବଂ ତାଙ୍କ ଅଙ୍ଗ ସବୁ ଥବାକୁ ଲାଗିଲା । ସେ ତନ୍ତ୍ରଗୁପ୍ତଙ୍କୁ ଚିକିତ୍ସା ପାଇଁ କହିବାରୁ ଗୁଣକ୍ୟ ଗୁପ୍ତରେ ନିଷେଧ କଲେ ଏବଂ କହିଲେ ଯେ ଅର୍କରାଣିକ୍ୟର ମିଶକୁ ଯେ ନ ମାରେ, ସେ ନିଜେ ମରେ । ସେ ଯଦି ନିଜେ ମରୁଛି ତାଙ୍କୁ ବିଶ୍ଵାଦବାଠାରୁ ମୁଖ୍ୟତା କଣ ହୋଇଥାରେ । ଶେଷରେ ପର୍ବତକ ପାଣିତ୍ୟାଗ କଲେ ।

କଥାସରିତ୍ସାଗରରେ ମଧ୍ୟ ଏହି ବିଷକନ୍ୟର ଉଲ୍ଲେଖ ମିଳେ, କିନ୍ତୁ ଅନ୍ୟ ରୂପ ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ।

ବାରଣୀରେ ବୃଦ୍ଧିଦତ୍ତ ନାମରେ ଜଣେ ସଜାଥୁଲେ । ସେହି ସମୟରେ ମନ୍ଦା ଯୋଗନ୍ଧରୂପୀ କୌଣସୀର ସଜା ଉଦୟନଙ୍କୁ କାଶୀରୂପୀ ଜୟ କରିବାକୁ ପରମଶ୍ରୀ ଦେଇଲୁ । ଅଭିଗନ କଥା ଶୁଣି ବୃଦ୍ଧିଦତ୍ତଙ୍କ ମନ୍ଦୀ ଯୋଗନ୍ଧରଶ୍ଵର କୁଟୁ ପୁନ୍ରତ ଆଶ୍ୟ ନେଇ ସମ୍ପ୍ରାରେ ସମଗ୍ର ବୃଷ୍ଟି, କୁମଳତା, ଜଳ, ତୁଣ, ବିଷାଦ ଦ୍ରୁବ୍ୟ ଦ୍ଵାରା ବିଷାକ୍ତ କରିଦେଇଲୁ ସେମିନ୍ୟ ଶିରଣୀକୁ ପଣ୍ଡବିଲାସିନୀ ହୁପରେ ଅନେକ ବିଷକଳ୍ୟା ପଠାଇଲେ ଏହି ସମ୍ପର୍କରେ ଅନେକ ଛଦ୍ମିଦାତା ପୁରୁଷ ପଠାଇଲେ । କିନ୍ତୁ ତା' ଆଶରୁ ସର୍ବିଷ୍ୟ ସର୍ବଜ୍ଞ କାପାଳିକ ଗୁରୁ ହୁପରେ ଶୁଷ୍ଟିର ପାଇ ସଜ୍ଜିଷ୍ଟକୁ ହିତ୍ତପର କରି ବାରଣୀରୁ ଏହି ସବୁ ସବାଦ ପରମା କଲେ ଏବଂ ଅସି ଯୋଗନ୍ଧରଶ୍ଵରଙ୍କୁ କହିଲେ । ଯୋଗନ୍ଧରୂପୀ ମଧ୍ୟ ଏହା ଶୁଣି ପ୍ରତିଯୋଗ ଦ୍ଵାରା ଦୂଷିତ ତୃଣତୋୟୁଦ୍ଧ ବିଶେଷ୍ୟର କରି ଛାଇଗିରେ ଅପର୍ବ ସ୍ତ୍ରୀ ସମାଯୋଗ ନିଷେଷ କରିଦେଇଲୁ ଏବଂ ଛଦ୍ମିଦାତମାନଙ୍କୁ ବିନାଶ କଲେ । ଶେଷରେ ବୃଦ୍ଧିଦତ୍ତ ମଧ୍ୟ ଦସ୍ତେଶ ଉଦୟନଙ୍କୁ ହୁର୍କ୍ୟ ମନେ କରି ଅଧିନିତା ସ୍ତ୍ରୀକାର କଲେ । ଯାହାହେଉ — ଏଠାରେ ମଧ୍ୟ ମନ୍ତ୍ରୀର ବୁଦ୍ଧିବଳରେ ରଜା ରକ୍ଷା ପାଇଲେ । କିନ୍ତୁ ବିଷକଳ୍ୟା ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣରେ ଆସି କେହି ମରି ନାହାନ୍ତି । (କଥା ୧୯ । ୮୨)

ମହାଭାରତରେ ମଧ୍ୟ (ଶାନ୍ତି ୧୦ । ୧୫) ମନ୍ଦାକୁ ମାୟର ବୃତ୍ତ ଅବିମନ୍ତ କରିବାକୁ ଉପଦେଶ ଦେଇ କୁନ୍ତ ଅଛବିଷ ମାନଙ୍କୁ ବିନାଶ କରିବାକୁ କହିଛନ୍ତି । ଏହାର ବ୍ୟାଖ୍ୟା ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ନାଲି କଣ୍ଠ ଦ୍ଵାରା ତୀକାରେ କହିଅଛନ୍ତି ଯେ — ସଜାମାନେ ବିଷକଳ୍ୟା ପ୍ରତୋଗ କରି କହିନ୍ତି ଯେ ଏହି କଳା ଦ୍ଵୀପାନ୍ତରେ ପ୍ରାପ୍ତ, ପଦ୍ମନା ଜାଗାୟା । ଏହାର ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣରେ ଅଣି ବର୍ଷର ବୃକ୍ଷ ମଧ୍ୟ ହେଲ ବର୍ଷର ସୁବଳ ହୋଇଥା । । ଏହି କଳା ଅଛିଶେଷ ରହି ହୋଇଥିବାରୁ ଶ୍ରମନଙ୍କର ସେବା ସକାଶେ ଉପହୃତ

ହୋଇଥାଛି । ଏହିପରି ଅବସ୍ଥାରେ ଶୂରୁ ମୁଖରୁ କପଟ ଶୁଣି ତା' ସଙ୍ଗରେ ପ୍ରଶ୍ନ କରିବା ଉଚିତ ନ ହେ । କୌଣସି ଲକ୍ଷଣରୁ ଏହି ସବୁ ଅତିବିଷ କଳାଦିକ ଚିହ୍ନ ମାରିଦେବା ଉଚିତ । ବିଷକଳନ୍ଧାର ଶୁର୍ଣ୍ଣମାତ୍ର ବା ଘାସମାଦରେ ମସିକା ମଶକ ମରିଯାନ୍ତି ଏବଂ ଏହି ସବୁ ଲକ୍ଷଣରୁ ସେମାନେ ଜଣା ପଡ଼ନ୍ତି । ଏଠାରେ ମଧ୍ୟ ବିଦ୍ୟାପତିଙ୍କ ‘ପୁରୁଷ ପରମା’ ପରି ବିଷକଳ୍ୟା ତହିଁବାର ଉତ୍ୟ ଦିଶ୍ୟ ହୋଇଥାଛି ।

କେବଳ ହାତିଖ୍ୟ ବା କଣ ନୁହେ, ଅନୁଭବଦିଶାପୁରେ ମଧ୍ୟ ଏହାର ଉତ୍ୟନ ମିଳେ । ସୁଶୁଳକାର କଳ୍ପନାରେ ସଜାକୁ ବିଷଦରୁ ଦ୍ରାବିଦାକୁ ବୈଦ୍ୟକ ଉପଦେଶ ଦେଇ କହିଅନ୍ତି ଯେ — ଦୁଇ ରେତାମାନେ ସୌଭାଗ୍ୟ ଇତ୍ତା ସକାଶ କରି ସ୍ତ୍ରୀ ବା ବିଦ୍ୟତୋଗ ପ୍ରତିଯାଗ କରି ସଜାକୁ କହାଇରେ ମାନ୍ତ୍ରି । କେବେ କେବେ ବିଷକଳ୍ୟାର ଉପର୍ଯ୍ୟାଗରୁ ମନ୍ୟ ପ୍ରାଣତ୍ୟାଗ କରିବ । କେଣ୍ଟ ବୈଦ୍ୟା ସବୁବେଳେ ସଜାକୁ ବିଷଦରୁ ଦଶା କରିବ । ୧୫୭ । ଏଠାରେ ସ୍ତ୍ରୀର ମୟବତଃ ଅର୍ଥାୟ, ତାକୁ ପ୍ରସ୍ତାପ କଲାବଳେ ତାର ଗଞ୍ଜ ବା କୌଣସି ପୁଲକରେ ବିଷ ଯୋଗକରି ପାଇଅଛିଲେ । ଏହାପରେ ଆଳାଚିନ୍ତା ହେବ । ଏହାର ବ୍ୟାଖ୍ୟା ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ଶ୍ରମନାର କହି ଅଛନ୍ତି—

ହିନ୍ତୁ ଶୁଣନ୍ତି ଯେଦେନ ଗମ୍ୟମାନା ୯ ମେଥୁନେ ପକ୍ଷ ବୃନ୍ଦାବନ ପଳା ପ୍ରତି ତୟୁତ ମେହେନମ୍ ଏହି କଳାୟ ଦେବ ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣରେ ଦା ମେନ୍ଦନ ଗମନରେ ବିନାଶ କରେ ଏକ ବୃନ୍ଦାବନ ପକ୍ଷପଳ ପରି ମେହେନକୁ ପାତନ କରେ ।

ଶୁଳ ସ୍ଵପ୍ନର ଚାରୁର୍ଣ୍ଣ କଥାରେ ମଧ୍ୟ ଗୋଟିଏ ବିଷକଳ୍ୟାର ଉତ୍ୟନ ମିଳେ । କିନ୍ତୁ ଏହି ବିଷକଳ୍ୟା ଦୋଧୃତ ଜ୍ୟୋତିଷ ବିଷକଳ୍ୟା । କାରଣ ତାର ସ୍ଵପ୍ନରେ ଅଣି ମଧ୍ୟ କେହି ମରି ନାହାନ୍ତି । କଥାଟି ଏହିପର । ଧୋନ ଶର୍ମୀର ଗୋଟିଏ ପୁରୁଷ କଳାୟ ଥିଲା । ତାକୁ ବିଷକଳ୍ୟା ଦୋଳି କେହି ବିଦ୍ୟ କରୁ ନ ଥିଲେ

କିନ୍ତୁ ଗୋବିନ୍ଦ ବୋଲି ଗୋଟିଏ ନିର୍ବନ୍ଧନ ମେଳ୍ଲ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଦୁଷ୍କଳେବଳ ମନା ନ ମାନି ତାକୁ ବିବାହ କଲା । ସେଠାରେ କିଛିବିନା ରହିବା ପରେ କନ୍ୟାଟି ବାପ-ଘରକୁ ଶ୍ରୀବାକୁ କହିଲା । ସେମାନେ ରଥ (ଶକଟ) ରେ ପାଉଥିବେଳେ ବିଷ୍ଟୁ ଶର୍ମୀ ବୋଲି ଗୋଟିଏ ସୁନ୍ଦର ଦୁଇଜନ୍କୁ ଦେଖିଲେ ଏବଂ ସେ ପାନ ଅବ ଶାଙ୍କାକୁ ଦେବାରୁ ବନ୍ଧୁ ହୋଇ ଗଲେ । ଏହି ସେହି ଦୁଇ ଜଣକୁ ରଥରେ ଚଢ଼ିବାକୁ ଦେଇ ଗୋବିନ୍ଦ ଦୂରାନ୍ତରିତ ହେବା ଦେଲେ ସେହି କନ୍ୟାଟି ତାର ପାପ ପ୍ରଗୟରେ ପଡ଼ିଲା । ତରେ ତାକୁ ରଥରେ ଚଢ଼ିବାକୁ ନ ଦେଇ ଦୁଇଜଣ ମୋଳ ଯାଇ-ଥିବାବେଳେ ଗୋବିନ୍ଦ ଚାହାର କଲ୍ପ ଏବଂ ଏହା ହୋଇ ସମସ୍ତେ ଶ୍ରୀମାଧ୍ୱର ପାଶ୍ଚ ଅଣ୍ଟା ହେଉଲା । ସେଠାରେ ସମସ୍ତେ ଅଳଗ ଅଳଗ ରଖି ପୂର୍ବଦିନ କଣ କଣ ଶାଙ୍କଥିଲ ଉତ୍ସାଦ ପ୍ରମାଣରବାରୁ ଫେର ଏହା ପଢ଼ିଗଲା । କିନ୍ତୁ ଏହି କିନାର ସ୍ଵର୍ଗରେ ଗୋବିନ୍ଦ ବା ବିଷ୍ଟୁ ଶର୍ମୀ କେହି ମର ନାହାନ୍ତି ।

ଏହି ସବୁ ଆହେତନା କଲେ ଜଣାପଡ଼େ ଯେ— ଏହି ଦେବକନ୍ୟାର ସ୍ଵେଦ, ସମ୍ବୋଗ, ତୁ ମୁନ, ଅଳିଗନ, ଦକ୍ଷକ୍ଷେତ୍ର, ନଃପାତ୍ର ହେତେ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କି ଦର୍ଶନରେ ମଧ୍ୟ ଲୋକ ମର ଯାଉଥିଲେ । ଦର୍ଶନଟି ଅପ୍ରମୁଦ ଏବଂ ଅତି ରକ୍ତିତ ବୋଲି ମନେହୁଏ । ଲୋକ ପ୍ରତକିତ ଡାହାଶୀ ଅଗି ଏବଂ ପୌରଣିକ ଧ୍ୟାନର ଦିପଣୀୟର ଅବଶ୍ୟକ ବୋଧନ କରୁଥିଲା । ଏହି ଦିନ-କଲ୍ପାର ସମ୍ମର୍ଣ୍ଣରୁ ପରାମରଶ ଦିନ ସବୁର ପରି ଅନ୍ତରୁକୁ ହୁଏ । “ଦେହତ୍ୱ କଥା ହୋଇ ପରାମରଶ” ରେ ଉଦୟନ ଧୂର ନରବାହନ ଦିନକର ଜଣେ ସାଧୁ ତରିକାରୁ ପଦି-ଦେଇବା ଗଣିକା— (ଅବ ଶ୍ରୀପାତ୍ରାନି ମୁରତର ଗଣିକ ମାନଙ୍କର ସମାଜରେ ଉଚ୍ଚାନ୍ତରେ ଥିଲା) ପାଦପରଣ ଚର୍ଚବେଳେ ଜିଜର ଅନୁଦୁଇ, କହିବାକୁ ଯାଇଁ କହି-ଅହନ୍ତି—

‘ନର୍ଦ୍ଦେଶେ ଯେବେ କେନେହୁାଁ ଶ୍ରୀପାତ୍ର ତୁ ତୁ କନ୍ୟକ । ମୁଁ ନଦୋଷ । ମୋ ଉପରେ କାହିଁକି କିଏଁ ଦିପକନ୍ୟା

ପ୍ରୟୋଗ କଲା । ପରିଶିଳ୍ପ ପର୍ବର୍ତ୍ତରେ ବିଷକନ୍ୟାର ବିଷ-ବେଗରେ ପୀଡ଼ିତ ହୋଇ ପର୍ବତକ ଚନ୍ଦ୍ରପୁଷ୍ଟକ, କଞ୍ଚି-ଥିଲେ— ମୋର ସର୍ବାଙ୍ଗ ଶିଥିଲ ହୋଇ ଯାଉଥିଲା । ବିଷ ପାନ କଲାପର ମୋର କହିବାକୁ ମଧ୍ୟ ଶକ୍ତି ନାହିଁ । ଏଣୁ ମୃଦୁ କଞ୍ଚିତ । “ଏହା ଶକ୍ତି ଚନ୍ଦ୍ରପୁଷ୍ଟ ମାନ୍ଦିକ ! ମାନ୍ଦିକ ! ଦେବିଦ୍ୟ ! ଦେବିଦ୍ୟ ! ” ବୋଲି ଚିହ୍ନାର କରିଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଶ୍ରୀକଥା ତୁ ପୁ କରି କାନରେ ମନା କଣିବାରୁ ଚନ୍ଦ୍ରପୁଷ୍ଟ କିଛି କଲେନାହିଁ ।

ଚନ୍ଦ୍ରପୁଷ୍ଟ ମନ୍ଦିକ ବା ଦେବିଦ୍ୟକୁ କାହିଁକି ତାକି-ଥିଲେ ? ବିଷକନ୍ୟାର କୌଣସି ପ୍ରତିକାର ଉପାୟ ସ୍ଥିଲ କି ? କିନ୍ତୁ କୌଣସିଠାରେ ଏହାର କୌଣସି ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟ ମିଳିନାହିଁ । ଯେଉଁଠାରେ ପ୍ରୟୋଗ କରି ହୋଇଥିଲୁ, ସମସ୍ତ ପରେ ସର୍ବଦି ମୃଦୁ ଘଟିଥିଲା । ସମ୍ବଦତଃ ସେ-ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଚନ୍ଦ୍ରପୁଷ୍ଟ ବିଷକନ୍ୟା ବୋଲି ଜାଣି ନ ଥିଲେ । କେବଳ ଦିଶବେଶ ବୋଲି ଶୁଣିଥିଲେ ।

ତେବେ ବର୍ତ୍ତମାନ ପ୍ରମାଣ ଉଠିପାରେ ଏହି ବିଷ-କନ୍ୟା ଗୋଟିଏ ସତ୍ୟ ଘଣାନା — ନା କପୋଳକଳ୍ପନା ମାତ୍ର । ଅନେକେ ଏହାର ସତ୍ୟଭାକୁ ଅବିଶ୍ୱାସ କରିଛି ଏବଂ ଏହା କେବଳ ପ୍ରବାଦ ମାତ୍ର ବୋଲି କହନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କର ଗୋଟିଏ ପ୍ରଧାନ ଯୁକ୍ତି ହେଉଥିଲା — ବିଷ-କନ୍ୟା ନର୍ମାଣ ବା ଏହି ସବୁ ପ୍ରବାଦମାନଙ୍କ ଭତ୍ତରେ ନାନା ଦେବାଦୁଶ୍ୟ ରହିଥିଲା । ଅହୁର ମଧ୍ୟ ଏହା ଅନ୍ତରୁକୁ ପରି ଲଣା ପଢ଼ୁଛି । କିନ୍ତୁ ସମେହର ଅଜ ଗୋଟିଏ କାରଣ ହୋଇଗାରେ — ସ୍ଵୀଂ ଶ୍ରୀକଥାର କୌଣସି ଅର୍ଥଶାସ୍ତ୍ରରେ ଏହାର କୌଣସି ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟ ନାହିଁ । ଅବଶ୍ୟ ସେଥିରେ ଯୋଗାତ ସନାନ, ଦିଶ୍ଵାତ ସନାନ, ଏବଂ ଏକ ଦିନୟ ପ୍ରକରଣରେ ମୁଦ୍ରା । ସମସ୍ତ ଦିଶ୍ଵିତ ସବୁ ହୁଏଥାଏ ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟରେ ଯୋଗାତ ସନାନ ମିଳେ । ଏହି ସବୁ ଛତା ଅନୁର ଅନେକାଙ୍ଗରେ ହେଲାଗ ଦିଶ୍ଵିତ ହୋଇଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଦିଶ-କନ୍ୟାର କୌଣସି ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟ ନାହିଁ । କାମଦଳୀୟ ଜାଗି-ସାବଧ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଜାତ ବା ମୁଁ ଶାତ୍ରରେ ମଧ୍ୟ ଏହାତ ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟ ନାହିଁ ।

ଏହେ ଦେଇ ପ୍ରଯୋଗ ସମୟରେ ସମସ୍ତଙ୍କ ନାରବ ରହିବା
ଦତ୍ତ ବିଦ୍ୟୁତର ।

ଯଦି ଏହା ପ୍ରବାଦମାତ୍ର ହୋଇଥାଏ, ତେବେ ଏପରି
ଏକ ପ୍ରବାଦର ମୂଳ କାରଣ କଣ ? ପ୍ରାଚୀନକାଳରେ
ଶିଖି କୁ ମାରିବା ସକାଶେ ସ୍ତ୍ରୀ ମାନଙ୍କ ପ୍ରଯୋଗ କର-
ଯାଉଥିଲା । ଅର୍ଥ ଶାସ୍ତ୍ରରେ ମଧ୍ୟ ଏହାର ଅନେକ ଉନ୍ନିଖ୍ରମ
ମିଳିଲ । କୌଟିଙ୍କ କହିଅଛନ୍ତି — “ ଗୁଡ଼ାଃସ୍ତ୍ରୀଃସ୍ଵାଃ
ସର୍ପରୀରାତ୍ରି ଧୂମାନ୍ତପର ମୁଞ୍ଚେସ୍ଵାଃ ” । ଚାତୁର ସ୍ତ୍ରୀମାନେ
ସର୍ପ, ରସର ଅଗ୍ନି ଧୂମ ରଜା ଉପରେ ତଥାଗ କରିବେ
ଏପରିକି ଶାଶ୍ଵତାନେ ମଧ୍ୟ ବିଷ ଦେଇ ରଜାକୁ ମାର-
‘ପକାଉଥିଲେ’ । ନିଶାନ୍ତ ପ୍ରତିଷ୍ଠରେ ସ୍ତ୍ରୀର ସ୍ତ୍ରୀ ପରମୟକା
ଦେବା (ଶାଶ୍ଵତ) କୁ ଦର୍ଶନ କରିବାକୁ ପରମଶ୍ର ଦେଇ
କେତେବୁନ୍ଦିଏ ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟରେ ଦେଇଅଛନ୍ତି । ଦେବା
ଗୁହରେ ଲୁଚ ଭାଇ ଭଦ୍ରପ୍ରେନକୁ ଦତ୍ତ୍ୟା କରିଥିଲା ।
ମା’ର ଶୟାରେ ଲୁଚ ପୁଅ କାରୁଶକୁ ମଧ୍ୟ ସହିତ
ଖର ବୋଲି କହି ବିଷଦେଇ ଦେବା କାଶୀରଜକୁ ;
ବିଷଦ୍ଵଧ ନୁହୁର ଦ୍ଵାରା ଦେଇରନ୍ୟକୁ ମେଗଲା
ମଣି ଦ୍ଵାରା ଘୋଷାରକୁ, ଦର୍ଶନ ଦ୍ଵାରା ଜାଲୁଧକୁ
ଦେଖିବାରେ ଶିଖ ଲୁଚର ଦେବା ଦିଦ୍ୟଥକୁ ମାର-
ଥିଲେ । ବରାହମିହିର ମଧ୍ୟ ଦୃଷ୍ଟି ସଂହିତାରେ
କହିଅଛନ୍ତି — “ ଶତସ୍ତର ବେଣିବୁନିଗୁହୀତେନ
ବିଦୂରଥ୍ୟ ସ୍ତ୍ରୀ ମହିଷୀ ନିଯାନ୍ ।

ବିଶ୍ୱାତ୍ମକାନ୍ତ ଚ ନୁହୁରେଣ ଦାବାଦିରକ୍ତା ତଳ
କାଶୀରାଜମ୍ ।

ଅନେକ ରମଣୀ ଶଶୀରର କପୋଲାଦ ଅଛରେ ମଧ୍ୟ
ବିଷ ଦେଇ ହଦ୍ୟା କରୁଥିଲେ । ‘ଅନବାର’ ସୁର୍ରାତ୍ମା
ରେ ଅଛି ଯେ— ବାଦଶାହର ଗଲା ଚାମୁନ କର-
ବାର ବିଶେଷ ଅଗ୍ରହ ଥିବାରୁ ଗୋଟିଏ ରତ୍ନାର
ଗଲାରେ ବିଷ ଦେଇ ଦେଖିମ୍ ବାଦଶାହକୁ ହଦ୍ୟା
କରିବାର ଚେଷ୍ଟା କରି ଥିଲା । ବିଶ୍ୱାସ ରେଜନ
ଜାତକ (୧୩) ରେ ଶାଶ୍ଵତର ନାଗ ଏବଂ ସର୍ପ ଏକାର୍ଦ୍ଦ
ହୋଇ ଥିବାର ନାଗକାରିକୁ ସର୍ପ ବୋଲି ଧରାହୋଇଥିଲା ।

କାଳୀସ୍ତ୍ରଦମନ ପରେ ଅନେକ କନ୍ୟା କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ପୁଣି କରି-
ଥିଲେ । ଏମାନଙ୍କର ଉପରେ ଭାଗ ସ୍ତ୍ରୀର ଏବଂ ଅଧୋ-
ଭାଗ ସର୍ପ । ଭାସ୍ତୁଧିରେ ମଧ୍ୟ ଏହିପରି ଅନେକ
ମୁକ୍ତି ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ ।

ଗୋଟିଏ ସିଂହର ଗୋଟିଏ ମୁଗ୍ନିଶୀଳ
ଗୃଷ୍ଟବାର ଅଭ୍ୟାସ ଥିବାରୁ ଗୋଟିଏ ଗର୍ଭତ ତାକୁ
ଧରି ତା ଦେହରେ ସିଲାହଳ ବିଷ ଲେପି ଦେଇ
ଥିଲା । ସେହି ବିଷ ଶୁଣିବାକୁ ଦୂର ତନ ଦିନ
ସମୟ ଦେଇ ପରେ ତାକୁ ବିଶରେ ଛାଡ଼ିଦେଲା !
ଏହି ମୁଗ୍ନିଶୀଳ ସିଂହ ଦେଖିବାମାତ୍ରେ ଗୃଷ୍ଟବାକୁ
ଲାଗିଲା ଏବଂ ପଳରେ ମଜା ।

ଏ ତ ଗଲା ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କର ବିଷ ପ୍ରଯୋଗ । ଏହା
ସର୍ପକୁ କଥା ସାହିତ୍ୟରେ ଏପରି ଅନେକ ଘଟନାର
ଉନ୍ନିଖ୍ରମ ମିଳେ ତହିଁରେ କୌଣସି କନ୍ୟାର ସହ-
ବାସରେ ପ୍ରତିଧିକ ରାତରେ କଣେ କରି ମରନ୍ତି ।
ଏହାର କାରଣ ସ୍ଵରୂପ କୌଣସିଠାରେ ରାଷ୍ଟ୍ରପତି
କୌଣସିଠାରେ ଗା ନାକରୁ ସାପ କାହାରି ସେମାନଙ୍କ
ମାରି ପକାଉଥିଲେ ବୋଲି କହୁ ହୋଇଅଛି । ଏହି
ନାକର ସାପ ସଙ୍ଗରେ ବିଷମୟ ଘାସର ସାଦୃଶ୍ୟ
ରହିଅଛି । ଏହା ବାହାର ଜ୍ଞାନାତ୍ମକ ବିଷକନ୍ୟା ତ
ରହିଅଛି । ଏହି ସବୁ ମିଳି ସମ୍ବନ୍ଧରେ ବିଷକନ୍ୟା
ପ୍ରବାଦର ଦୃଷ୍ଟି ହୋଇଅଛି, ଯିପଦ ଏହା ପ୍ରବାଦ
ହୋଇଥାଏ ।

କିନ୍ତୁ ଅର୍ଥଶାଖରେ ନ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଆଜି
ଅନେକ ଜାଗରେ ମିଳୁଣ୍ଡିବାରୁ ଏହାକୁ ବେଳକ
ପ୍ରବାଦ ବୋଲି ଜିତାଇ ଦେବା ଯୁଦ୍ଧପରିତ ନୁହେ ।
ଏହା ଅଧ୍ୟାତ୍ମିକ ମଧ୍ୟ ନୁହେ । ଯେଉଁ ମାନେ ଅଭ୍ୟାସ
କରି ମାଦାରେ ଅପିମଣ୍ଗାର, ସେମାନଙ୍କ ଦେହକୁ
ଶିଶୁମାତନ ଗୃଷ୍ଟବା ସାରା ନିଶାର ପ୍ରବାରେ ପଢି
ସେମାନଙ୍କ ନିଦ ହୋଇଯାଏ ବୋଲି ଅନେକବୀରୀରେ
ଶୁଣାଯାଏ । ଏହାର ମାଦା ଯଦି ଅନ୍ତର୍ଭିତ୍ତି ବିଭାବ
ଦ୍ୱାରା ଯାଏ ବା ଅନ୍ୟ ବିଷ ଖାରଲେ ମାଦାବୁଦ୍ଧ ହେବା

ଅସମ୍ବବ ନୁହେ । ମୋର ଜାଣିବାରେ ଗୋଟିଏ ସାପୁଆକେଲା ଥିଲା । ସେ ଗୋଖୁର ସାପର କଞ୍ଚା ବିଷ ପିଇ ଯାଉଥିଲା । ତାର ହାଲରେ ମାଛ .ଆଦି ବନ୍ଦିଲେ ମରି ଯାଉଥିଲେ । ସାପ ତାକୁ କାମୁଡ଼ିଲେ ତା'ର କିଛି ହେଉ ନ ଥିଲା, ସାପ ମରି ଯାଉଥିଲା । ଗୋକୁଳେ ଏହିପରି ଆହୁର ଅନେକ ଲୋକ ଆଜି ମଧ୍ୟ ମିଳିବ । ଏଣୁ ଏହାକୁ ଅସମ୍ବବ ବେଳେ ଉତ୍ତାଇଦେବା ଠିକ୍ ନୁହେ ।

ଦୀର୍ଘ ଜାଣିବାକୁ ଅନେକବୁଡ଼ିଏ ଉପାୟ ଦିଆ

ହୋଇଥାଏ । ସେ ସବୁର ଖଲୋଚନା ହଠାରେ ସମ୍ବବ ନୁହେ । ଏହି ଉଦୟଶଖରେ ରାଜ ଅନ୍ତଃ-ପୁରରେ କେତେବୁଡ଼ିଏ ପଣୀ ପାଳିତ ହେଉଥିଲେ । ତାର ଭଲେଜ ବୋଧହୃଦ ଅପ୍ରାସରିକ ହେବନାହିଁ । ଅର୍ଥଶାସ୍ତ୍ରରେ ଥାଇ— ଶୁଳ୍କ, ସାରିକା ବା ଭୂଙ୍ଗରାଜ ସର୍ବବିଷ ଶକାହେଲେ ଚିହ୍ନାର କରିବୁ, କ୍ଷୋଷ ବିଷ ନିକଟରେ ମତ୍ତ ହୁଏ, ଜାବଜାବକ ଢାନି, ମତ୍ତ କୋକିଳ ମୃତ ହୁଏ ଏବଂ ଚନ୍ଦକାରର ଆଶି ଲାଲ ହୋଇଯାଏ । ଏଣୁ ଏହି ସବୁ ପଣୀର ପାଳନ ଆବଶ୍ୟକ ।

—୪୫୩—

କବି ଉପେନ୍ଦ୍ର ଭଞ୍ଜ (ସ୍ମୃତି ତର୍ପଣ)

ଶ୍ରୀ ଶୁନାବନ ନାଥ ଶର୍ମ

ଉଛଳର ଅପୁର୍ବ ଶିଳ୍ପ ସପଦ ତୁଳ୍ଯ ତାହାର ସାହିତ୍ୟ ସପଦ ଅତି ଅପୁର୍ବ । ଆକାର ଏବଂ ଜନି ସଂଖ୍ୟାରେ ଉଛଳ ସୁଦ୍ଧ, ହେଲେ ମଧ୍ୟ ଏହାର କାବ୍ୟ-କବିତାର ସଂଖ୍ୟା, ବିଶାଳ ତଥା ଉନ୍ନତ । କୋଣାର୍କର ମହନୀୟ ଶିଳ୍ପର ଏହାର କାବ୍ୟ ସଂପଦ ରସ ମଣିତ, ଭ୍ରାବ ଗୁଣୀତ ଏବଂ ମଞ୍ଜୁଳ, ଭାଷା ଶୋରବରେ ଗର୍ବଯାନ୍ତ ଏବଂ ପ୍ରେସ । ଉଛଳର ଏହା ମହନୀୟ ସାହିତ୍ୟ ରଜ୍ୟର ଛରପତି ଉପେନ୍ଦ୍ର ଭଞ୍ଜ । ସେ ଉଛଳର କବି ସମ୍ପ୍ରତି ତଥା ସାହିତ୍ୟ ସମ୍ପ୍ରତି ଏବଂ ରଜକବି । ଉଛଳ ସାହିତ୍ୟର ଯେ ଭାବମୟ ଉଚିତିଗରକୁ ଉଠାଇ ଦେଇ ଅଛି ସେହି ବରେଣ୍ୟ କବିଙ୍କୁ ଦ୍ୱାରା କରି ଅଜି ଅମେ ଧନ୍ୟ ହେଉଁ ।

ଗଞ୍ଜାମ କିଣ୍ଣା ଉଛଳ ଦେଶର ଏକ ବିଶିଷ୍ଟ ଅଂଶ । ଏହି କିଣ୍ଣାରେ ସୁମେର ବୋଲି ଗୋଟିଏ ବିଶିଷ୍ଟ ଜନ-ପଦ ଅଛି । ଏହି ଶ୍ରାନ୍ତରେ ପୁର୍ବ ଗୋଟିଏ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ରଜକବଶ ବିଦ୍ୟମାନ ଥିଲେ । ସୁମେର ରଜକବଶ ରଞ୍ଜି-ଉପାୟଧାରୀ । ରଜଣ-ଶାସନ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସାହିତ୍ୟ ଚର୍ଚା କରି ସେମାନେ ଉଛଳ ଶ୍ରୀର ସୁପରିଚିତ ଓ ଧନ୍ୟ ହୋଇଥିଲେ । ଏହି ବଶର ରଜା ଏନଙ୍ଗ୍ୟ ଉପେନ୍ଦ୍ର ଜଣେ କବି ସିଲେ । ସେ “ରଘୁନାଥ ବିଲାସ” ନାମଧେୟ କାବ୍ୟ ରଚନା କରିଥିଲେ ତାହାର ପୁର୍ବ ଜାଳକଣ୍ଠ । ନାଲକଣ୍ଠର ଜ୍ୟୋତିଷ୍ପୁରୁଷ କବି ଉପେନ୍ଦ୍ର ଭଞ୍ଜ ।

ସେତେବେଳେ ମୋଗଲ ସାମ୍ରାଜ୍ୟର ତତ୍ତ୍ଵ, ମରହଟା ସାମ୍ରାଜ୍ୟର ଉତ୍ଥାନ ସେତେବେଳେ ଭାବ-ତାଙ୍କି ଉପେନ୍ଦ୍ର ଭଞ୍ଜ ଭାବାରୀ କାବ୍ୟ ସଂପଦର ଉଛଳ ଭାବାର ଏହି ନାଲକଣ୍ଠ ଦେଲେ ତାଙ୍କର

ମୌକ୍କିକ ବାଣୀ । ସେହି ବାଣୀ ଇଙ୍ଗାରରେ ଉଚ୍ଚତା, ସୃଷ୍ଟି କଲେ ଅର୍ଦ୍ଧଶତାବ୍ଦୀକ କାବ୍ୟ-କବିତା ଓ ସଙ୍ଗୀବିମୟ ଗୁଡ଼ ।

କବି ଉପେନ୍ଦ୍ର, ଶମାୟତ ମହାକାବ୍ୟକୁ “ବୈଭବ-ଶ୍ରୀ ବିଲାସ” ନାମରେ ଶ୍ରୀର ପ୍ରାରମ୍ଭରେ “ବ” ଅପର ରଖି ଏକ କିଶ୍ତ କାବ୍ୟ ଲେଖି ରାଖନ୍ତି । ତାଙ୍କର “ସୁଭଦ୍ରା-ପରିଶ୍ୟାଳୀ”, ଓ “ଲାକୋତ୍ରିକ” କାବ୍ୟ ଏହି ଶ୍ରେଣୀର । ଏହି ଲାକୋତ୍ରିକ ଭାବରେ ପ୍ରାଦେଶିକ ସାହିତ୍ୟର ଦୁର୍ଲଭ । କବିଙ୍କର ସମ୍ପ୍ରତି କାବ୍ୟ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମିଳି ପାରିନାହୁଁ । ସେତେବୁଦ୍ଧିଏ ମିଳିଥିଲୁ ତାହାର ସଂଖ୍ୟା ଅନେକ । ତାଙ୍କର ରଚନାରେ ଶବ୍ଦ ଓ ଅର୍ଥଳକ୍ଷର ବହୁଳ ଅଧ୍ୟାତ୍ମିକ ପୁରୁଷ ଅଭ୍ୟାସ ରତ୍ନା ରୂପରେ ଦେଖାଯି । ଉପେନ୍ଦ୍ର, ଭାବ-ସଂପଦ ତଥା ଉପେନ୍ଦ୍ର ସାହିତ୍ୟ ଏବଂ ଉପେନ୍ଦ୍ରଭେଲୀ ଉଛଳ ଶାହିତ୍ୟର ଅନୁପମ ସଂପଦ । ତାଙ୍କର ପରଦେଖୀ ଅନେକ କବି ଉପେନ୍ଦ୍ର ପରେ ନାହିଁ ଗାମୀ ହୋଇ ଉଛଳ ଭାବରେ ବାହୁଦାରକୁ ଏତେ ସରସ ଏତେ ସୁମ୍ପୁର କରି ପାରିଛନ୍ତି ଓ ନୃତ୍ୟଙ୍କରୁ ରସପିଲ୍ଲିଲ କରି ଦେଇଅଛନ୍ତି । ଜାତିର ପ୍ରାଚୀର-ରାଜୀ-ବିମୁଖତା ତିରଶ୍ରୀତ ହୋଇନାହିଁ । ବିଜ୍ଞାନ-ପରିଦର୍ଶକ ଦେଖିଲେ ଏହି ରସକେନ୍ଦ୍ରର ଏକମାତି ଅଧ୍ୟକାରୀ, ଉତ୍ସିହିକ । ସେଥୁଥାରେ ତାହାଙ୍କ କାବ୍ୟ ସଂପଦର ଉନ୍ନତ ଭାବଧାର ଏବଂ ରସର ବିଚିତ୍ର ପ୍ରସ୍ତୁତି ପାଇବା ପରିଷକ୍ଷିତ ମାନବାୟ ଚିତ୍ର ଯେତେ ଅନେକ ଅର୍ଦ୍ଧନା ଲାକ୍ଷ-କରେ ତାହାଙ୍କ ଅନବଦା, ଶ୍ରୀଯ । କବିଙ୍କର ଦର୍ଶାନ୍ତରେ ଦିଲ୍ଲି ଦଶନାଟର ଅନେମ ପାଇଁ ଅଭିନବ ସୁମ୍ବାଦ ଭଙ୍ଗକାର —

“ଦୁଇ ଅନମାନଙ୍କୁ ସତ କାମି ଜନଙ୍କୁ
ଅହୁରା ଅହୁତ ହୁ ।

ଏତ କୃଶାନୁ ସାନୁ ମାନରୁ ଭାନୁ ଭାନୁ
ତାପରୁ ନିସ୍ତରିଲୁ ନିସ୍ତରିଲୁ ।
ସମ୍ଭବରୁ ।

ବିରହାନଳ ହୃଦୟକୁଳେ । ଜଳେ ସେ ସିଂହ ନୋହେ ଜଳେ
କରୁଛି ଜାତ ଜାତ ଦେବକୁ ଶତ ଶତ
ହୃଦୟକରେ ଘନ କୋଳରେ ॥”

ତା ପରେ କବି କୁଞ୍ଜର ବସନ୍ତ ପାଗିବାକୁ ଯାଇ
ଫ୍ୟାର୍ ବର୍ଣ୍ଣନା କରିଅଛନ୍ତି ତହିଁରୁ ଆମେ ପାଇଁ ସତ୍ତା
କ ଉପଭୋଗ ।

“ମଳୟ ଶିଖରୀ ଶିଖ ରୈଶା କରି
ବସିଲଣି ମନ୍ଦ ସମୀର,
ସୁମନାକୁ ବାସ ଗେରାଇ ଦେବଟି
ବୋଲି କହିଲଣି ଭୁମର,
କେଶର,
କେଶରେ ହେଲେଣି ମଞ୍ଜୁଲି ।
ମଞ୍ଜୀ ମାଧ୍ୟା ମକରନ ସାଧ୍ୟା
ଦେଲେଣି ବାନ୍ଧା କାନନେ
ତୃଷ୍ଣାର ନାଶ ରୁହିଁ ହାସ ପ୍ରକାଶ
କଲେଣି ପଙ୍କଜ ଅନନ୍ତେ,
ହେଲଣି,
ଚର୍ଚା ପ୍ରକଟ କଟକେ ।

ଅନନ୍ତ ପୁଲର ବରିଣ କାର୍ମକ
ସେନ ଚଳିଲଣି କାମ୍ପକ ।”

“ ଶିତ ଥିଲେ ନରପତି ଶୋଭାପାଇ
ଶତ ଥିଲେ ଚନ୍ଦ୍ର ଉତ୍ସୁଳ ।
ସେନ ସେହିମତି ପୁରୁଷ କରିରେ
ଥିବା ସୁଦାର ମଙ୍ଗଳ ରେ । ସୁନ୍ଦର ।”
କୁମୁମ ବିଲାସ ରୁଟି ତୁଟିଯାଇ
ପଦ୍ମ ମୁଠି ପୁଟି ଆସେ,
ହରଷ ବିରସ ପାଲଟା ପାଲଟି
ମପୁଲୁଟ ବିଟ କିଷେ ।

ଏହିପର ସୁନ୍ଦର, ଏହିପର ରସର ସନ୍ଧାନ ପାଇଁ
ଆମକୁ ଭଣ୍ଡିଯୁ ସାହିତ୍ୟ କାନନରେ ପାଦ ଦେବାକୁ
ହୁଏ । କାନନରେ କୁମୁମ ଫୁଟେ, କଣ୍ଠା ମଧ୍ୟ ଥାଏ ।
ବିଶେଷତଃ ଉପେନ୍ଦ୍ରିକ କାର୍ଯ୍ୟ କାନନରେ ପରିଲେ
ଅନେକ କଣ୍ଠା ଫୁଟେ । ମାତ୍ର, ସେ ରୁତିକ ଭିନ୍ନ । ତାହା
ଆମର ଜ୍ଞାନ ଦରଦ୍ରିତାକୁ କେବଳ ବିନ୍ଦ କରେ । ପୁଣି
ସେହି ଜ୍ଞାନର ଜାଗରଣରେ ସେହି କଣ୍ଠାକୁ କାଢି
ଦେବାକୁ ହୁଏ । ବନ୍ଦୁ, ଏହି ଦ୍ରିକାର କଣ୍ଠକର ବିନ୍ଦ-
ବିନ୍ଦିଶ୍ଵରର କ୍ରିୟାରେ ଲଭ ହୋଇଥାଏ ଅପ୍ରମୁଖ
କାବ୍ୟାନନ୍ଦ ।

ଆଜି ସେହି ବରେଣ୍ୟ ରଜକରି ନାହାନ୍ତି । ମାତ୍ର
ଯେଉଁ ଦିନ ସେ ଏ ଦେଶର ଥିଲ, ସେ ଦିନ ଆଖି
ନାହିଁ । ତେଣୁ ସେ ସୁଖର, ଅନନ୍ତର ରୂପକୁ ଅଜି
ଭରିତ ସମ୍ମାନ ଦେବା ଆମ ପଣ୍ଡର ଅସମ୍ଭବ ।

ଆଜି ସେ କାବ୍ୟସଂପଦ ହୃଦୟ ପ୍ରହେଳିକାର ବସ୍ତୁ,
ହୃଦୟ ସ୍ଵପନର କାହାଣୀ । କାରଣ, ଉତ୍ସାହ ପରି
ପରି ମଧ୍ୟ ଥମେ ଅନ୍ୟ ସୁନ୍ଦର ବାସ୍ତବ ଅନୁଭୂତ
ପାଉନା । ଭୁଗୋଳରେ ରିକିପ୍ ଚିତ୍ର ମିଳେ, ମାତ୍ର
ଇତ୍ତାପରେ କାହିଁ ? ”

ଏହା ସତ୍ତା ଯେ, ଆଜି ସେହି ଭଣ୍ଡ ଥିଲେ ତାଙ୍କର
କାବ୍ୟ କାନନକୁ ସେ ନିଷ୍ଠଣ୍ଠାକୁ କରି ଉତ୍ତଳ ସାହିତ୍ୟକୁ
ସୌନ୍ଦର୍ୟ ବିମଣ୍ଟି, ତଥା ମୁଶୋରତ କରି ଜନ-
ପ୍ରାଣୀଙ୍କର ପ୍ରାଣରେ ସାହିତ୍ୟର ପରିବର୍ତ୍ତ ଉତ୍ସ୍ର ପ୍ରବାହିତ
କରି ସେମାନଙ୍କୁ ମୁଗ୍ଧ ଓ ଗମଭ୍ୟନ୍ତ କରି ପାରିଥାନ୍ତେ,
ତେଣୁ ଆଜିକାର ଜୀବନର କାବ୍ୟ ଗତିବାକୁ ସେହି
ବରେଣ୍ୟ କରିପାଇଁ ଆସନ୍ତୁ । ସେ ଆସନ୍ତୁ ଆମର
ପ୍ରାଣରେ, ଆମର ଜ୍ଞାନ ଗରିମାରେ, ଆମର ଆସାରେ ।

ଆଜି ସମଗ୍ରୀ ଭାରତରେ ଉଡ଼ିଆ ଭାଷୀଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା
ଏକ କୋଟି ପରୁଣ ଲକ୍ଷ । ସେହି ବ୍ୟାଙ୍ଗ ଏକ କୋଟି
ହାର୍ଣ୍ଣର ପ୍ରାଣରେ କରି ମନ୍ତ୍ର ଉପେନ୍ଦ୍ରିହଞ୍ଜଙ୍କ ଅସନ
ପୁପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହେଉ ଏହାହିଁ କାମନା । ହେ ଆମର ଆସା,
ହେ ତିରେହିତ କଷାନ୍ତ୍ର, ଭୁମେ ଭୁମ୍ବର ରକ୍ତମାଂସ ଶକ୍ତି

ସାଧନାକୁ ଶୁଣି ଦେଇଥାଇ ତୁମ୍ଭର କାବ୍ୟରେ ତେଣୁ
ତୁମେ ଆମ୍ବର ଭିତରେ ତର କାଗଜ ରଖି । ତୁମଙ୍କୁ
ପାଇ ଆସେମାନେ ଧନ୍ୟ ହୋଇଥାଏଁ । ତୁମଙ୍କୁ ସୁରକ୍ଷା-
କର ଆମ୍ବେମାନେ ପରିଷ ହେଉଁ । ବାର୍ଷିକ ସୁତ ତରଣୀ
ଆମ୍ବର ହୃଦୟରେ ଜାଗରିଛି ଥାଉ । ତୁମ୍ଭର ଅଦର୍ଶ

ପ୍ରେରଣା, ସାହିତ୍ୟାଚି, ଦେଶପ୍ରାଚି, ଜାଗିପ୍ରାଚି ଆମ୍ବ-
ମାନଙ୍କ ହୃଦୟରେ ସରଖୁନ୍ତା ଧରାବୁଲ୍ଲ ପ୍ରବାହିତ
ହେଉ । ଅଛି ତୁମଙ୍କୁ ସୁରଣ କର ଏହି ଗ୍ରନ୍ଥାଙ୍କି
ପ୍ରଦାନ କରିଥାଏଁ ।

ଶିଶୁର ଜନ୍ମ

ଶ୍ରୀ ପ୍ରାଣବନ୍ଦୁ ଖର

ଘର ଭିତରେ ପଣିବାକୁ ଯାଇ ସୁଲାନ୍ତ ଦେଖିଲୁ
ଅଳିଭ୍ରାନ୍ତ ଗୌକିରେ ବ୍ୟାନ ନିର୍ବିଷ୍ଟ ଭିତରେ ଦୂର୍ଭାଗ୍ୟ
ଗୋଟେ ପଣିମର ପୁଲାଞ୍ଜିଭର - ସେ ଚିପୁ ଚିପୁ ସର-
ଭିତରେ ପଣି ଟେବୁଲ ପାଖକୁ ଯାଇ ଆମ୍ବେଥାକୁ
ଲିରେଇଠିଲା ।

ତମକ ପଢ଼ି ଅଳିଭ୍ରାନ୍ତ କହିଲୁ “ କିଏ ? ”

ସୁକାନ୍ତ ଅବାର ଭିତରେ ଅଳିଭ୍ରାନ୍ତ ଅଡ଼ିକୁ ପାଇଁ
ଯାଉଁ କହିଲୁ— “ କେତେଥର ମନା କରିଛି ଏଠେ
ପରିଶ୍ରମ କରିବାକୁ ? ”

ଅଳିଭ୍ରାନ୍ତ କହିଲୁ— “ ଯାକୁ କଥା ଭୁଲେ ପରିଶ୍ରମ
କରୁ ? ଦସି ବସି ଗୋଟେ ଠାଙ୍କ ସ୍ଥାନର ଦୂରୀବାରେ
କେତେ ବା ଦୌଷିକ ପରିଶ୍ରମ ହୁଏ ଶୁଣି ? ”

ଟର୍କଟା ଜାଳତ, ମୁଁ ଦେଇଜୀ ନିଆପେଇଛା
କୋରୁଠି ରହିଲା ” ଟର୍କ ନ ଜଳେଇ ଅଳିଭ୍ରାନ୍ତ ପାଖ
ଗୌକଟାରେ ବର୍ଷିପଡ଼ି ସୁକାନ୍ତ କହିଲୁ— “ ସାହିତ୍ୟ
ଆଖି ଜୀବାପ କରିବାକୁ ପ୍ରଶନ୍ତ ଦେବି ତୁମ୍ଭି— ଏ

ଅବହୁରେ ସାମାନ୍ୟ ଟିକିଏ ପରିଶ୍ରମ ମଧ୍ୟ କରିବାକୁ
ବରିବି - ମୁଲିରୁ ମରଇ ନାହିଁ, ବୁଅନ୍ତି ଗୋପାଳିଆ,
ଏହିବେଳେ ଆମ୍ବ ସୋଇଗଲିଣି ମମତା-”

ତିତ୍ପାଇ ଅଳିଭ୍ରାନ୍ତ କହିଲୁ— ନିଶ୍ଚିହ୍ନ ମୁଁ ମୋର
ବୁଣିବି - ଖୁବ୍ ପରିଶ୍ରମ କରିବି - ଯାହା ମୁଁ ଶ୍ଵରୁଶ୍ରୀ
ଭରିବା ଦରକାର ତା ମୁଁ କରିବି ଦିନରେତ ମନେ
ଛଗି ବସିବିବିନ୍ଦି ?

“ କରୁନ - କର - ଶେଷକୁ ଯଦି କଷ୍ଟ ହେଲା-
ବସେ ମୁଁ ଦାଢ଼ି ହେବାନ୍ତି - ତୋର ପୁପାଙ୍କ ସାଥୀ
ଲେଖିଦେବି “ ତୋର ଗୁଣପର ବୋକୁ ମୋ କଥାକା-
ମାନବା ପଳ ସେ ପାଇବ ”

“ ଲେଜୁନ ” କହି ଅଳିଭ୍ରାନ୍ତ ତୁମ୍ଭ ହୋଇ ବସି
ରହିଲା । ଅଳିଭ୍ରାନ୍ତ ଦାଁ ହାତଟାକୁ ନିଜ ହାତରେ ଧରି
ସୁକାନ୍ତ ଅଦର କଲିବେଳ କଥାଲୀ ପଣମର ଅନ୍ଧାରୁଣୀ
ସ୍ଥାନର ଟି ତା ହାତରେ ବାଜିଲା - ସେଟାକୁ ମୁଠା-
ଭିତରେ ଧରି ଅନୁଭବ କରୁ କରୁ ଭବିଲା - ଅଳିଭ୍ରାନ୍ତ
ଦ୍ୱାରା ଗୋପାଳକ ତକ ନରମ ଦେଖିରୁ ଗୋଟିଏ

ହୁଆ କନ୍ଦୁଷେବ - ତାର ଭଲ ଗୋରାତକୁ ଡକୁ !
ତାର କଥୁଳ ଦେହରେ ଅଳ୍ପ ଏହି ଟ୍ସ୍କ୍ରିପ୍ଟି ପିନ୍ଧେର
ଦବ - କି ମେଣ୍ଟାର ! ଅଳିଭା ମତେ ଆହୁରି ବେଶୀ
ପିଲେ ପାଇବ ନିଷ୍ଟ ସେତେବେଳେ କାରଣ ”

ତାର ସବଜ୍ଞାର ବାଧା ଦେଇ ଅଳିଭା କହିଲା - ତପ
ଦେଇ ଦସି ରଦ୍ଦିଲ ଯେ, ଗାଗିଲ ? ଅଳିଭାକୁ ନିଜ
ଆଜିକୁ ଟିକିଏ ଥାଉଜେଇ ନେଇ ସୁକୋଳ କହିଲା -

“ ମୁଁ ଜାଣି ଅଳିଭା, ପରିଶ୍ରମ ନ କଲେ ପ୍ରସବ
ମନ୍ଦିରା ବେଶୀ ହୁଏ କିନ୍ତୁ ତଥାପି ମୋର କାହିଁକି ଭୟ
ହୁଏ - ନେଇତ ଅସିଲି ସାହସ କରି ଦୂରକୁ ଏ ମାଳ
ଯାଗାଳୁ - କିନ୍ତୁ ଏ ସବୁର ଅଭିନନ୍ଦତା ମୋର ବି ନାହିଁ
କି ଦୂର ଦି ନାହିଁ ... ବୋଲି ପାଖରେ ଥିଲେ
ମୋର ଏତେ ଚନ୍ଦ୍ରା କାହିଁକି ହୁଅନ୍ତା ?

ଅଳିଭା ସିରି ସିରି କହିଲା “ବଢ଼ ତରୁଥ ରୁମେ”

X X X X

କୋଠଟ ମଇଲେ ଛିଣ୍ଡା ଲ୍ଲଗା ଉତ୍ତରୁ ରାଧୁର ନ'ମାସିଥ
ପେଟୋ ପଦାକୁ ସଙ୍ଗ ଦେଖା ଯାଉଣ୍ଟି ଗାର୍ଜିଣୀ ଦ୍ୱ୍ୟାଚିର
ପେଟୋ ଭଲ - କିନ୍ତୁ ସେଇଥରେ ବି ରାଧୁ ସଙ୍ଗାଳ ପଷ୍ଟରୁ
ଲୁଗାଣ୍ଟି କାମରେ - କାଖତଳୁ ମଇଲା ମିଶା ହାଲ
ବୁଝାକ ବେହି ପଡ଼ୁଣ୍ଟ ପେଟ ଆତକୁ - ରକ୍ଷାଠୁ
ଦିତ୍ତରୁ ଦଶକୁଳିଠାଠା ଆଣିବାକୁ ଯିଦା ପର୍ମନ୍ତ ସବୁ
କାମ କରିବାକୁ ପଡ଼ୁଣ୍ଟ ତାକୁ - ତାର ସ୍ଥାମୀ, ସେ,
ଥାର ତାର ଗୋଟିଏ ବାପ ମା ଚାଲୁଣ୍ଡା ସାନ ଉତ୍ତରୀ
ଜେମ, - ଏକଇ ନେଇ ତାର ସଂମାର -

ନିଃଶ୍ଵର - ରାଧୁର ସ୍ଥାମୀ ରଖ ମାଗି ଯାହା
କନ୍ଦମକଲ ସେତକ ପଇସାରେ ଖାଇଲୁ ଅପିମ, ଗୁରୁ
ଅଭି ଶୁ - ଭାବ ଖାଇବା ହତ ଲକ୍ଷ୍ୟ ନ ଥାଏ ।

ତୋଟ ଦାଉର ସର ହାର ଛାଡ଼ି ଏମାନ ଅସି

ପହଞ୍ଚିଲେ ମାଳ ଅଞ୍ଚଳର ଗୋଟିଏ ସମ୍ମଦ୍ଦିଶାଳୀ ଗାଁରେ
ସୁନ୍ଦରେଲେ, ଯେତେବେଳେ ସବୁ ଖାଦ୍ୟ ଜିନିଷର
ଅଭିବ ଘଟିଲା - ମହଙ୍ଗା ହେଲା ।

ଗୋଟିଏ ରଙ୍ଗା ପରିତ୍ୟକ୍ତ ସରର ବାରଣ୍ଗା ହେଲା
ଏମାନକର ବାସରୁ, ପାଣିପବନ ହେଲେ ପଣ୍ଡାର,
ଗୋଟିଏ କଣକୁ ଆଉକି ଜାକିଜକୁ ହୋଇ ବସନ୍ତି -

ସେ ଦିନ ମଧ୍ୟ ପାଣିପବନରେ ତିନିପ୍ରାଣୀଯାକ ଜାବ
ଜୁକୁ ଟିପ୍ପାଇ ବସି ଥିଲବେଳେ ନିଃଶ୍ଵର ଅପିମ ନିଶାରେ
ତୁଳୋତ ତୁଲୋତ କହିଲା - “ କିଲୋ ଆଜି
କଥଣ ହାଣ୍ଡି ଚାଲ ଉପରକୁ ଉଠିବନିବ ?

ରାଧୁ ଚମ୍ପ ହୋଇ ଦସି ରହିଲା -

“ କିଲୋ ମୋ କଥା ଶୁଭଲ ନିକି ?

ରାଧୁ କହିଲା - “ ରୁକ୍ତିଲ ନାହିଁ ”

“ ନାହିଁତ କୁଆଡ଼ି ମାଗିକର ଆଣୁକୁ ? ”

ଦୁଆର “ ଦୁଆର ବୁଲି ତିଣ ମାଗିବାକୁ ମୋର
ଆଉ ବଳ ପାଉନି - ରାଧୁ କହିଲା

ବାର୍ଷିକ ପାଉନି ? ଖାଇପିଇବ ବେଶ୍ ହେଇବୁ
ଗୋଟିଏ ହାତୀ ଭଲି -

ରାଧୁ ଚିତ୍ତଯାଇ କହିଲା —

ମଲ ଆଖିଦିଟା କଥଣ ଗୁଲରେ ଖୋପିବ ନାହିଁ
କଥଣ ? ଆଜି କି କାଲି ତ ଅନୁଭି ଜଳିବ -

ଶ୍ରୀ ଏଇ ଗୋଟିଏ ଧମକ - ‘ଗୋଟିଏ ଶ୍ରୀ ନ-
ଶାଇଲେ ସେ ପେଟ ପିଲାବି —

“ ହଁ ହଁ ଯୋଇ ପେଟି ପଇଭର - ଯାହା ! ମାଗି
କର ଆଣିଲ ସବୁତ ଗଲ ନିଶାରେ - ”

ତଥାପି ରାଧୁର ମନ ସମ୍ମାଳିନ୍ଦ୍ର ନାହିଁ । ବର୍ଷା ପାଣି
ଛାଇଲାର ଦାହାରିଲା ରଖ ମାଗି - ଅନୁଷ୍ଠାତା ରାମର

ଚତୁରଇ

ଗତ ଅତି ଧୀର, ମନ୍ତ୍ରର ।

ଅଷ୍ଟମିଆ ନଟ ଦେଖିଲା ରାଘୁର ଦୂର ଚାହିଦିନ
ଭିତରେ ପିଲା ହେବ - ତାକୁଙ୍କ ରଣ ମାଗି ଅନ୍ତରେ
ମାତ୍ରେ ପଦର ଦିନ ଚଳେଇବାକୁ ହେବ — ରାଘୁର
ବଳ ପାଇଲାଯାଏଁ - ତାହାରେଲେ ତାର ପଞ୍ଜେଇ,
ଶୁଳି; ଅଷ୍ଟମ ପାଇଁ ଆଉ ପଇସା ବଞ୍ଚାଇବା ଆଶା
ବୃଥା -

ଦୁର୍ଭାବନାର ଶେଷ ମ'ମାଂସା ନଟିଆ କଲା ଅତି
ଚମକ୍ଷାର ଶୁବରେ - ଶୁଳି ପଞ୍ଜେଇ ମୋହ ଛାଡ଼ି ନପାରି
ଥେ ଛାଡ଼ିଲା ତାର ପରିବାରର ମୋହ - ଦୂର ତନିଦିନ
ନଟିଆ ପାଇଁ ଅପେକ୍ଷା କରି ଯେତେବେଳେ ରାଘୁ
ଦେଖିଲା ଯେ ସେ ଆଉ ଫେରିବ ନାହିଁ ସେତେବେଳେ
ରାଘୁ ତାର ଅଞ୍ଚତର ସୁଖ କଥା କଲୁଣା କରି ଗୋଟିଏ
ବିଷାଦ ବୋଲା ଦ୍ୟାର୍ଯ୍ୟାସ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଟିକିଏ ହିସ୍ତି-
ଥୁଲା ମାତ୍ର - ସେ ହସରେ ବିଷାଦ ଆଉ ବ୍ୟଥା ଯାହା
ଆଉନା କାହିଁକି ବେଶୀଥୁଲା ଭବିଷ୍ୟତକୁ ଖାତିର ନ-
କରି ସନ୍ଦଳ ଭାବରେ ଗ୍ରହିଣ କରିବାର ଭାବ -

X X X X

“ ଅଳିଭୁ ” -

ଅଳିଭୁ ମୁସିଁ ଟେକ ପୁକାନ୍ତ ଥିବେ ରହିଲା

“ ତୁ ମେ ପ୍ରସାର ଆଦୋ ଆଲିଭୁମେନ ନାହିଁ ” -

ସୁଖବର ନିଶ୍ଚୟ ?

ଅଳିଭୁ ହସିଲା - କହିଲା -

ଏକୁ ମିଳେଇ ଆଠଥର ମେଲା ଗୋଟିଏ ମାସ
ଭିତରେ, ଡାକ୍ତର ବାବୁ ତୁମର ଦକ୍ଷ ବୋଲି ସିନା
ଏତେଥର -

ପୁକାନ୍ତ ଅଳିଭୁକୁ ତାର କଥା ସାଇଦାକୁ ନ ଦେଇ
କହିଲା -

ହଁ ମନେ ପଡ଼ିଲା; ନର୍ତ୍ତକୁ ଶବର ଦେଖି, ସବୁତୁ
ଭଲ ନର୍ତ୍ତ ଯିଏ ନିସନ୍ ହିସ୍ତି ଟାଲିବ; ଡକ୍ଟର
ଟମାସଙ୍କ ମଧ୍ୟ -

ଅଳିଭୁ କହିଲା - ଡକ୍ଟର ଟମାସଙ୍କ ଅତି
ଅବଶ୍ୟକତା କଥା ? ଆମ ଡାକ୍ତର ବାବୁତ ଅଛନ୍ତି -
ଡକ୍ଟର ଟମାସ ତ କାଳ ଅସି ପିଲାର ଗୋଲିଧାନ
ଦେଖିଗଲେ - ସବୁ ଠିକ୍ -

ଅଧ୍ୟାଧୀଃ - ତୁମେ ବଢ଼ି ଉଠୁଣ୍ଡ ଦେଖୁଛୁ - ଏହିର
ହିତାତ୍ମକ କଷ୍ଟ ହେଲେ - ତାଙ୍କୁ ମାଗରୁ କହି ଏହିଦାଟା
କଥା ଶରାପ ? ରାମ ବାବୁତ ନିତି ମଠର କହିଲେ
ତାଙ୍କୁ ଶବର ଦେଇ ରକ୍ଷିତୁଥିବା ଭଲ - କାରଣ ସେ
Midwifery expert -

ଅଳିଭୁ ପରୁରିଲା - ସେଇ ବିବାଟ ପାକେଟ୍‌ଟାରେ
କଥା ଅଛି ?

ପୁକାନ୍ତ ପକେଟ୍‌ଟାକୁ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଶୋଳିବାକୁ
ଆରମ୍ଭ କରି - ଆତେ ଭୁଲ ମାରଥିଲି - ରୁହ ଶୋଳେ
ଦେଖିବ — — — ଦେଖ ଏଇଟା ଲାଇସ୍‌ଲ ଏକ-
ଶିଶି - ତାପରେ — — — — ଏଇଟା ଫ୍ରୋଇଲ୍
— — — — ଏଇଟା କରୁଚି ପିଲାର ଲାହି କାଟିବାକୁ
— — — — ବୋରିକ କଟିନ୍ ପାକେଟ୍ — — —
ବାଇଣ୍ଟର ଏଇଟା ଡଳିପେଟ ଦାନ୍ତିବା ପଇଁ, ପିସବ
ପୁରେ - ତା ନହେଲେ ମାରୁଅତ ଶୀମାନଙ୍କ ଭଳି
ପେଟଟ ଝୁଲିବ ବୁଝିଲ ? — — — — ଲାହି ଦାନ୍ତିବା
ସୁତା ପ୍ରେରିଲାଇଛି — — — — ଏଇଟା ଏରୁଗଟ
ମିକ୍ରସରୁର — — — — ବାଣ୍ଟିକି କନା ପୈଇ ଦେଖ
— — — — ବୋରିକ ପାଉତିର -

ଅଳିଭୁ ଓଠରେ କୌତୁଳମିଶା ହସ ଦେଖି ପୁକାନ୍ତ
କଷ୍ଟିଲା - ହସ ମାତ୍ର ନାହିଁ ? ଦେଖିବ ଏ ସବୁର
ଅବଶ୍ୟକତା - ନର୍ତ୍ତକୁ ପରୁରିବ - ମାଟ୍ଟିକରେ
ପରା ତୁମର ପାରିଦାରେକ ବିଜ୍ଞାନ ଥିଲା ?

ଅଲଭ ହସି ହସି କହିଲା “ ଥିଲାତ ”

ଡେବ .୬ ସବୁର ବ୍ୟବସ୍ଥାର ବିଷୟରେ କିଛି ଜାଣିନ କପର ? -

ଛାତ୍ରକି ବୋଲି କପର ଜାଣିଲା ? ସୁଧିଲା-
ଦୋଳି ?

ହୁକାନ୍ତ ଜନସ ଗୁଡ଼ାକ ସଜାଡ଼ ରଖୁ ରଖୁ କହିଲା,
ଦୁମ ମୁଁବୁ ସେହିପର ତ ମନେ ହେଉଛି -

ଓ ! କହ ଚୌକରୁ ଓ ଲାଭ ଉଭର ଘର-
ଆଡ଼କ ଯାଇ ଯାଇ କହିଲା - ଦେଖୁଣ୍ଡା କିମେ ସେ ସବୁ,
ଖାଲ ଅତିରକ୍ତା - ପଢ଼ିତ ଉପରେ ସବୁ କଥା ଶବ୍ଦ
ଦେବାକୁ ହେବ ।

ହୁକାନ୍ତ ଆଶ୍ରୟ ହୋଇଥାଇ କହିଲା ମୁଁଝେ ଟଙ୍କ
ପ୍ରକାତ ? ଡେବ .୬ ସବୁର କିଛି ଥିଲା ନାହିଁ ?

କିନ୍ତୁ ଅଳିଭାର ପାଠ ସେବେଦଳକୁ ଘର ଭାବୁ
ଶୁଣାଗଲା ନଟ, ୧୦ ବାବୁଙ୍କ ହେଲା , ଭାତ ବାତ
ବେଇଗି

X

+

X

ପଢ଼େଥିବୁ ଭଙ୍ଗା ଘରର ଚୋଟିଏ କିଣିର .ତୋଷ
ତାର ଅନୁଭିଶାଳର ପ୍ରାରମ୍ଭିକ ଅଯୋଜନ ଜାରିଥିଲା
ଚେତିଅ ଚୋଟି କର କେତେବୁଦ୍ଧିଏ କଞ୍ଚା, ଶୁଣିଲା
ଜାଲେନି କାଠ - ପିଲାଟିକୁ ଯୋଦେଇବା ପାଇଁ ଖଣ୍ଡିଆ
ଅଛ ମଇଳା ମୋଟ ଅଣା - ଲାହି କାଟିବା ପାଇଁ ସୁତା ଖୋଜି-
ଖୋଜ, ରାସ ପାଇଲା ରାତ୍ରିରୁ ଜାଟେ ମୋଟ ସୂତା
ତାକୁ ଖାଡ଼ିହୁଣ୍ଡି ନେଇ ସେ ସାଇତି ରାଶିଲା - ସବୁ
ଧେର ହାତ ବଚାଇଦେଲେ ପାଇଦ - ଛାଟିବାକୁ କି
ମିବାକୁ ପଡ଼ିବନ କୁଆଡ଼େ ଏ ସବୁ ସାହି ରୟ
ଭାବୁଛି ଅଛ କଥା କଥା ଦରକାର ହେବ ମୁଠେ
ତାର ମନେ ପଢ଼ିଗଲା ଜେମୀ ସଙ୍କଳ ପଢ଼ିଲୁ, କିଛି

ଶାଇନ - ଜେମୀ ଶୋଇପଢ଼ିଲୁ ଅନାହାରର କୁଣ୍ଡିରେ,
ପେଟଟି ତାର ଯାଇଁ ପିଠିର ଲାଗିଲୁ .ଏହି ଦୃଶ୍ୟ
ରାତ୍ରିର ଦୁକୁର କେଉଁ ଅନଳ ପ୍ରଦେଶରେ ଯାଇ
ଆପାତ କଲା -

ବାସି ତୋରାଣି ମଧ୍ୟ ରଖିଥିଲା ପ୍ରସବ ପରେ
ଗରମ କର ତହି ତହି ପିଇଦେବ ବ୍ୟବାଳ - ସେତେକ
ଲେଜମାଦୁ ଦେଇ କହିଲା ତୁ ହିଅ ବିଲାଥା - ମୁଁ
ଯାଏ ନଈ ଅରପାର ଗାରୁ କଥା ହେଲେ ମାଟି-
କରି ଆଶେ - ପୋଡ଼ିପାଢ଼ ମେଘଟା .ଏବିକବେଳକୁ
ଅଳାଣି ଘୋଟେଇ

+

ମୁକାନ୍ତ ଦୁଅରେ ଡକ୍ଟର ଟମାର୍କ୍‌କୁ ଲାଗି
ଦରଭିତରୁ ଥିଲାଭାବ ଅର୍ଥ ଚିହ୍ନାର ।

ହୁକାନ୍ତ ବିବୃତ ଓ ଭୟବିହୁଳ ଆଖିରେ ଡକ୍ଟର
ଟମାର୍କ୍‌କୁ ପରାଗିଲା

କିଅଣି କୁଦ୍ଧିତୁ ଡକ୍ଟର ଟମାର୍କ ଆଉ କେତେ
ସମୟ - ଯଥିଶା କିମେ ସେ ବଢ଼ି ଗୁଲିଛି

ଡକ୍ଟର ଟମାର୍କ ମୁରୁକ ହସି କହିଲେ କିମ୍ବି
ରଯୁ ନାହିଁ ଏଇ ଯନ୍ତ୍ରଣାଟା ପରେ ପରେ — —
ନାସି, କେତେବୁର ?

ପାଠକରି ଡକ୍ଟର ପରାଗିଲେ

ଉତ୍ତର ନାସିର ଉତ୍ତର ଆସିଲା କିଛି ରୟ
ନାହିଁ

ହୁକାନ୍ତ ଟିକିଏ ଥାଣ୍ଡା ମେଲା

+ X

ରୟ ଅତି କଷ୍ଟରେ ଭିନ୍ନ ମାର୍ଗ ପ୍ରକାଶିଲ ନିଃ-

କୃଳ ପରୀକ୍ଷା ଶ୍ରୀଷବ ବେଦନାରେ ସେ ଆଉ ଆଗେଇ
ମାରିଲ ନାହିଁ” - - - ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ପ୍ରବଳ ବର୍ଷା
ଗୋଟିଏ ଗଛମୁଳେ ବସି ପତଳ ରୟ - କ୍ଷମିବେଦନା
ସନ ସନ ଅସିବାକୁ ଲଗିଲ ତାର ଆଖି ଚିହ୍ନାର
ପ୍ରବଳ ବର୍ଷା ଓ ପବନର ଶବ ଭତ୍ତରେ କୁଆଡ଼ର
ମିଳେଇଗଲ - ଅନାହାର କୁଷ୍ଣା ରୟ - - - ପ୍ରକୃତିର
ସ୍ଵାଧୀନ ଗଛକୁ ରୋଶ କରିବାର ଶକ୍ତି ମଧ୍ୟ ନ ଥିଲୁ
ତାର

X X X

କ୍ଲାନ୍ତି ଅଳ୍ପ ନାସ୍ତିକୁ ପରୁଚିଲ - “ପୁଅ ନା
ହିଅ ?

ନାସ୍ତି ହସି ଉତ୍ତର କଲା - “ପୁଅ ” ପାସେଖା
ପଡ଼ିନି ଆଉ ଟିକିଏ ଚାମ ଦିଅନ୍ତି -

ଅଳ୍ପ ଭାବର ମୁଦେଖୀ ପଢ଼ିଲ -

ଡାକ୍ତର ବାହୁଂକୁ କୁଣ୍ଡେଇ ପକେଇ କହିଲା
ସୁଲାନ୍ତି “ ବହୁ ଧନ୍ୟବାଦ ଡକ୍ତର ଟମାସ୍ ବହୁ -

X X X

ପ୍ରଦଳ ତୋପାନ ଉତ୍ତରେ କାଦୁଆ ପତ ଯାଇ ଭୁଲ୍
ଉନିରେ ରୟ ପ୍ରସବ କଲା ଗୋଟିଏ ପୁଅ ପୁଲୁ
ମନ୍ତ୍ରିଲ - ମୁହଁର୍ତ୍ତିକ ପାଇଁ ରୟ ଅଭ୍ୟନ୍ତ ଅବଶ ହୋଇ
ପଡ଼ିଲା - କିନ୍ତୁ ଡାପତର ତାପରେ ସେ ଉଠି ବନ୍ଦିଲ
ଲାଗା ଧନ୍ତି ତିର ଦାକ୍ଷିଲ ପିଲାର ନାହିଁ ନାପରାତର
ଲାହୁ କାଟିଲା ।

ସାଲ୍ଲିକ ନିର୍ଜର ଗୋକିଅ ପାଣିରେ ରୟ ନିଜେ
ପରିଷ୍କାର ହୋଇ ଖୋଜାଇ ହେଲା ଓ ଶିଶୁକୁ ସଫା
କାଲା

ମୁହଁ ସନ୍ଧାରେ ସେ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲା ଏହି ଥରୁ
ଦେଇ ଭଙ୍ଗା ଘରର ଦାରଣ୍ତିରେ - ଭୋକରେ ଜେମା

କାକିକୁକି ହୋଇ ଶୋଇ ପଡ଼ିଥିଲା ପଣ ଶ୍ରୀଷବାରୁ
ନିଜକୁ ଯଥା ସମ୍ବନ୍ଧ ରକ୍ଷାଲାର କେମାକୁ ଉଠେଇ
ବାସ କହିଲା - “ ଆଲୋ ମା ପୁଅକୁ ଟିକିଏ ଗୋଡ଼ରେ
ଏ କି ମୁଁ ଟିକିଏ ନିଆଁ ଜାଇଲୁ ”

ଜେମା ଆଖି ମଳି ମଳି ଗୋଡ଼ ଲମ୍ବେ ଦେଲା -
ନିତାତ୍ର ଏ ଦୁଃଖ ପରିଦେଖିନରେ ସେ ଏତେ ଆସ୍ତମୀ
ହୋଇ ଯାଇଥିଲା ଯେ କିନ୍ତୁ ପରିବା ତା ଧରରେ
ସମ୍ବ ହେଲାନାହିଁ ।

ରାତ୍ରର ଅନ୍ତରେ ଜଳିଲା ବର୍ଷା ଛାଡ଼ି ଯାଇଥିଲା ।
ପ୍ରେଇ ବାଟ ଦେଇ ପାଉଁ ଧାରୁଁ ପଡ଼ିଏ ବାଳ ଗାଲରେ
ଯାତଦେଇ ଠିଣ୍ଟା ଠିଣ୍ଟା ହୋଇ ରହିଲାପରେ ସନନ୍ଦ ମା
କହିଲା -

ସନ୍ତତଲୋ, ଗରିବକୁ ଦଇଦ ସାହା ଯାହା କହିଲୁ -
ବଢ଼ ନୁକଙ୍କ କଥା ଶବ୍ଦ - ଆମ ବରେତ ପିଲାଟିଏ
ହେଲେ କେତେ ରଥର ହଜିର - ଅହା ହା ହା - ଆଲୋ
ଏ ରାତ୍ର ରୁ ଟିକି ତତଳା ତୋରଣି କାହାପରୁ ମାଗି
ନ ପାଇଲେ ପିଲା ବହିବ ନା ଆଗେ ? ଥନ ଶୁଣି
ଠା ଠା ବରବ ଯେ ! ଆମେ ପାଣ କରି, ନରଲେ
ତତେ କହିବାଯାଏ ଥାନ୍ତା କିଅ ?

X X

ଦୁଧ ଫେଣ ଭଳ ଶେଫରେ ଶୋଇଣ ଅଳ୍ପ ତାର
ନବକାତ ଶିଶୁକୁ ଧର -

ସାବୁଆ ଲେଖ ଥାଳୁଆରେ ଘରଟି ଆଲୋକିତ -
ଅଳ୍ପ ରୋଗା ଦେଖାଯିବା ଦ୍ୱାରା ଭାବା ସୁନ୍ଦର ଦେଖା
ଯାଉଛି ଏହିରେ ଧାରେ ସୁଲାନ୍ତି ସେ ସରେ ପ୍ରବେଶ
କରି ସିରି ମୁଖରେ ଠିଣ୍ଟା ହେଲା ଅଳ୍ପର ସୁଣ୍ଣପାନରେ -
ଲେଣ୍ଟା ମୁଁରୁ ଶୁଷ୍କତ ଟେକ୍ ରହିଲା - ସୁଲାନ୍ତି ହସି
କହିଲା - ଅଳ୍ପ ତୁମେ ଅଛି ଭାବା ସୁନ୍ଦର ଦେଖା-
ଯାଉଛି - ଭୁମର ସ୍ଵାଧ ଅଛି ରୁହୁ ଫୁଟି ଉଚୁଚି ମାତ୍ର ଭୁମର
ଗୋରବ - ବାହୁବିକା ନାହିଁ ମା ହେବା ଅଗରୁ ଅସମ୍ଭବ

୩୬ -

ଅଲୁଭ ହସ୍ତ ହସ୍ତ କହିଲା । ‘କଥା କବିତା ସରିଲା ।’

ଶୁକାନ୍ତ ପକେଇରୁ ଖଣ୍ଡ କାପଜ ବାହାର କରୁ କାହାର କହିଲା । “ନାହ ସରନ ବସି ବସି ଏଇ କବିତାଟା ମଧ୍ୟ ଲେଖି ପଚକରି - ଶୁଣିବ ?

ପଢ଼ -

ଶୁକାନ୍ତ ପତ ଦୋକୁ ଅର୍ମୁ କହିବା ସମୟରେ ଶିଶୁ କାହାର ଛୁଟିଲା ।

ବ୍ୟକ୍ତ ମହାର କହିଲା ଶୁକାନ୍ତ । “ଦେଖ ଅଲୁଭ ପିଲା କାହି କି କାହିଲା ।

“ କାନ୍ଦିବା କଥା କାନ୍ଦିଲା । - କାନ୍ଦିଲେ ଭଲ ।”

ଶୁକାନ୍ତ କହିଲା - ଅରେ ନୀ ନୀ, କିଛି ଥରୁବ ଘୋଇଛି ତାର - ହୋକ କର ନି ତ ?

ଶୁକାନ୍ତର ନଜର ପଡ଼ିଲା ମେଲା ଝରିକାଠା ଉପରେ - “ ଏଇ ଦେଖ, ଯେଉଁ ପାଣି ପବନ, ହାତ ଦିଲି ଯାଉଛି, ଅରେ ରୁକ୍ଷାଠା ଦଳ କରିଦେଇ ସୁକାନ୍ତ ଫେରି ଅସିଲା ଟଟ ପାଖକୁ

“ କବି ପାଲିଟି ତମେ ବାପୁବିତାର ମୁଣ୍ଡ ଖାଇବ - ପ୍ରକୃତ ଉପରେ ଅନେକ କଥା ଛାଡ଼ିଦେବାକୁ ହେବ । ”

ପଢ଼ିଯାଇ ଶୁକାନ୍ତ କହିଲା -

“ ଚାଲି କଥା କଥାକେ ପ୍ରକୃତ, ପ୍ରକୃତ - ଶିତଦିନେ ଭେବେ ଯୋଡ଼େଇ ସିରି ଶୋଇବା ଦରକାର ନାହିଁ - ଶିତ କରୁଛି କର, ମେଇଟା ପ୍ରକୃତର ଦ୍ୟବଛା । - ବର୍ଷା ମିଛର ଚାର ଭଲକର ତିନ୍ତୁ - ଖରାରେ ମୁଣ୍ଡ ପାହିଯାଉ ତିର ଅବଶ୍ୟକତା ନାହିଁ - ମଣିଷର ଯେତେ ଗୋଟିଏ ହିତର କାହିଁ ହିତ ମସି ସବୁକୁ ରଙ୍ଗକରି ଦିଇନି ? ଏତେ ଉଚ୍ଛବ ପଦବ ଦ୍ୟବଛା କାହିଁକି ?

ଅଲୁଭ କହିଲା । “ ମନୁଷ୍ୟ ପ୍ରକୃତିକୁ ପେତେ

ବେଶୀ ଡରେ ସେତେ ବେଶୀ ତାତୁ ଦୂରେଇ ହୋଇ - ଯାଏ ତୁମିମ ଉପାୟରେ ଏବ ସେତିକି ବେଶୀ ଗୋଗା କାନ୍ତ ହୁଏ - ପିଲାଦିନରୁ ଆମେ ଆମର ପିଲାମାନଙ୍କୁ ତୁମିମତାର ଆବରଣ ଭିତରେ ରଖି ବୋଲି ବଡ଼ ସେଲେ ଆମ ପିଲାମାନେ ପ୍ରକୃତର ସମ୍ମଳିନ୍ ହେବା ମାଦେଇ ତାଙ୍କର ନାନା ରକମର ଅସୁରିଧା ବା ଗୋଗ ହୁଏ କାରଣ ବାହାରର ପ୍ରକୃତ ସାଥୀରେ ମିଶି ଚଳିବାକୁ ଆମ ପିଲାମାନେ ମୁଳରୁ ଅର୍ଥପ୍ରତି ନୁହୁନ୍ତି - କିନ୍ତୁ ଗୋଟିଏ ଗପବ ଚଣ୍ଠା କି ବାହୁର ପିଲାକୁ ଦେଖନ୍ତ - ଶିତଦିନେ ପୁଣ୍ୟକୁ ଦେଖିରେ ସେ ବଞ୍ଚି ସକାଳୁ ବାହାରେ ବୁଲେ - ଚାର ଟରାରେ ମଧ୍ୟ ସେ ଛତା କୋତାର ସାହାଯ୍ୟ ଆବଶ୍ୟକ କରେନି - ବର୍ଷାରେ ସୁତ୍ତିଦୁତ୍ତ ହୋଇ ତିନ୍ତିଲେ ମଧ୍ୟ ତାର କାପ ଲୁଷମ ଧରେନା ।

ସେମାନଙ୍କର ଯାହାକିଛି ଗୋଗ ସେ ସବୁ କେବଳ ଉପଯୁକ୍ତ ଜାଦ୍ୟ ଅଭିବରୁ ପ୍ରକୃତର ସ୍ଵର୍ଗ ମାନବ - ପ୍ରକୃତ ଜାଣେ ତାକୁ କିପରି ପାଲିବାକୁ ହେବ - ମନୁଷ୍ୟ ପ୍ରକୃତରୁ ଜୟ କରିବାକୁ ଯାଇ ବରାବର ପରାସ୍ତ ହୋଇ ଫେରିଛି । ”

ଶୁକାନ୍ତ ଅଲୁଭ ଦେଖିରେ ନିଜର ଗରମ ସାଲିଷା ନୟାତେଇ ଦର୍ଜ ଦର୍ଜ କହିଲା । “ ଟିକ୍ କଥା, ମନୁଷ୍ୟ ପ୍ରକୃତକୁ ଜୟକରି ପାରିନି କିନ୍ତୁ ପ୍ରକୃତର ଅନେକ ରହିସ୍ୟ ମନୁଷ୍ୟ କିନ୍ତୁ ପାରିନି - ପ୍ରକୃତରେ ଦେଖିବାକୁ ଗଲେ ଭୁମେ ଯେ ସବୁକୁ ତୁମିମ ବୋଲି କହୁଛ, ମନୁଷ୍ୟର ହାତ ତିଆରି ଜିନିଷ ବା ଦ୍ୟବଛା ବୋଲି କହୁଛ ସେ ସବୁ ପ୍ରକୃତର ଭୂପନ୍ତର ମାତ୍ର - ପ୍ରକୃତରୁ ବିଭିନ୍ନ ଜିନିଷ ଅଣି ସେ ସବୁକୁ ବିଭିନ୍ନ ଧରଣରେ ଏକଷ କରି ମନୁଷ୍ୟ ଅଜ ଗୋଟିଏ କୁଞ୍ଚ ଜିନିଷ ତିଆର କରେ ସେତ ପ୍ରକୃତ ସାହାଯ୍ୟରେ - ମନୁଷ୍ୟ ନିଜେ ବଜେ ଏଇ ବିଭାଗ ପ୍ରକୃତ ଗୋଟାଏ ଅଂଶ ଅଲୁଭ - ତେଣୁ ତାର ବୁଦ୍ଧି, ଦୂର ଉତ୍ସାହ ସବୁ ମଧ୍ୟ ପ୍ରକୃତି -

ପ୍ରକୃତରେ ଯାହା କେଣ୍ଟି ଦୁଇନ୍ତର ଘୂଲ୍‌ଛି ସେ ସବୁ
ଅପେ ଆପେ ହେଉପାଇଛି ତାର ଭିତରେ ଭିତରେ-
ବିରାଟ ପ୍ରକୃତ ବାହୀରୁ କୌଣସି ଶକ୍ତି ବା ପଦାର୍ଥ
ଅସି ଏ ସବୁ କରି ଯାଉନ - ତେଣୁ ପ୍ରକୃତ ଓ
କୃତିମ ବୋଲି କିଣ୍ଠି ନାହିଁ - ”

ଅଳିଭା କହିଲା - ଅଛି - ପ୍ରକୃତର ସାହାଯ୍ୟରେ
ବା ପ୍ରକୃତରୁ ଯେଉଁ ସବୁ ଗୁଡ଼ିକୁ ନେଇ ମନୁଷ୍ୟ ଦୁଇ
ନୁହନ୍ତ ପ୍ରକୃତ ସ୍ଵର୍ଗି କରେ ସେ ସବୁକୁ କୁହାଯାଏ
କୃତିମ -

ସୁକାନ୍ତ କହିଲା - କିନ୍ତୁ ତୁମେ ଯାହା କୁହିନା
କାହିଁକି ଅଳିଭା ଏଇ କୃତିମ ସାବଧାନତାର
ଆବଶ୍ୟକତା ‘ପଥେଷ୍ଟ ଅଛି - ଅପରିଷ୍ଠାର ‘ଅପରିଜ୍ଞନତା
ଓ ଅସାବଧାନତା ହେଉଛି ଭରତବର୍ଷରେ ଏହୁଡ଼ି-
ଶାଳରେ ଅନେକ ଶିଶୁ ମରିପାନ୍ତି - ଶିଶୁ ମୃଦୁର ଫଟ୍ୟା
ଭରତରେ ସବୁଠୁଁ ବେଶୀ - ତାର ଏକମାତ୍ର କାରଣ
ହେଉଛି ଅପରିଷ୍ଠାର ଅପରିଜ୍ଞନ ପରିସ୍ଥିତି ଯେଉଁ
କାରଣରୁ ତ ନାନା ପ୍ରକାର ଦେଶର ବାଜାଣୁ ଶିଶୁ
ଦେହରେ ଧରେଣ କରି ତାର ଅସ୍ତ୍ର ପଥ୍ର କରନ୍ତି - ।

ଅଳିଭା ଉଦ୍‌ଭବ କଲା - “କିନ୍ତୁ ମୋର ତ ଦୃଢ଼
ଧାରଣା ପେ ଏଥପାଇଁ ଅପରିଷ୍ଠାର ଅପରିଜ୍ଞନ ମରିପୁଣି
ବା ବାପ ମାତ୍ରର ଅଜତା ଅପେଣା ମାର ଭ୍ରମ୍ପୁଣ୍ଠ
ଖାଦ୍ୟାଭାବ ଓ ଦାରିଦ୍ର୍ୟହିଁ ବେଶୀ ପରମାଣୁର ଦାୟୀ -
ଅଛ ପୁରୁଷାଳରେ ତ କାର୍ଯ୍ୟ ଭରତରେ ଏତେ ଶିଶୁ
ମୃଦୁ ହେଉ ନ ଥିଲା ? ଏବେ କାର୍ଯ୍ୟ ? ସେତେବେଳେ
କଥଣ ଦେଶର ବାଜାଣୁନ ଥିଲେ ପ୍ରକୃତରେ ?

ପିଲା ଟେର କାନ ଛାଟିଲା - ସୁକାନ୍ତ କହିଲା -
“ ଧର ସେ ସବୁ କଥା - ଦିଅ ତ ତାକୁ ଶାଇବାକୁ -
ଅଳିଭା କହିଲା - ହିତ୍ତ ତୁ ମେ ଧାର୍ଥ ।

ସୁକାନ୍ତ କହିଲା - ମୁଁ ଖଲେ ତୁ ମୁର କଥଣ ଅମୁ-
ଦ୍ୟା ହେଉଛି ଶୁଣେ ? - ଅଳିଭା ଦେଖିଲା .ସୁକାନ୍ତ,
ଦୁଷ୍ଟାମି ଆଶିରେ ତା ଆଚନ୍ତି ଗୁଡ଼ିଙ୍ଗି -

ଲଜରେ ରଙ୍ଗା ପଡ଼ିଗାର କହିଲା ଅଳିଭା
“ ତୁ ମେ ଧାର୍ଥ ଏଠୁ -

“ ନାର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ମୁଁ ଯିବନି ”

“ ତେବେ କାନ୍ତ ତମ ହୁଆ - ମୁଁ ଶାଇବାକୁ
ଦେବନି -

ସୁକାନ୍ତ କହିଲା - “ ତୁ ! ତେବେ ମୋ ହୁଆ, ତୁମୁ-
ହୁଆ ନୁ ହେଁ ?

ତତ୍ପାର କହିଲା ଅଳିଭା - ଏହି ପାଇଲମିର କିମ୍
ଦରକାର ? ତୁ ମେ ଯିବ କି ନାହିଁ କହିଲ ?

“ ନାର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ମୁଁ ଯାଉଛି - ନୁଆ ଧରଣର ଥିଲୁ କୁଣ୍ଡ
କିମ୍ବା - ” ସୁକାନ୍ତ ରହିଯାଇ କାନ ପାରି ଶୁଣିଲା -

ଅଳିଭା ତା ଆଚନ୍ତି ଗୁଡ଼ି ପରୁରିଲା - “ ଆଖ
କି ତୁ ? ”

ସୁକାନ୍ତ ଯାଉ ଯାଉ କହିଲା - “ ଦାଣ ଦୁଆରେ
କିଏ ପେପର ଡାକିଲା ଭଲି ମନେ ହେଲା - ଯାଏ
ଦେଖେ ? ”

X X X

“ ଶିର ବାହାରୁନ, ତୋକେ ପିଇଦେଲେ
..... ”

ସୁକାନ୍ତ ଘର ଭିତରକୁ ଯାଇ ଲଶୁନଟା ନେଇ .ଅସି
ବୟକ୍ତ ମୁସିକୁ କିଣ୍ଠି ସମୟପାଇଁ ଗୁଡ଼ିଙ୍ଗି, ପରେ କହିଲା
“ ଦେଖି ତୋ ପିଲାକୁ ।

ଲୁଗାତଳୁ ବୟକ୍ତ ତାର ପୁଷ୍ପ ସବଳ ଗୋପ ତକ୍ତେ
ପୁଅକୁ ବାହାର କର ଦେଖାଇଲା - ସୁକାନ୍ତ ଅମୁରୀ ଓ
କୌତୁକମିଶା ଅଜିତର ନବଜ୍ଞାତ ଶିଶୁକୁ ଦେଖୁ
କହିଲା

ବାଣ ତମକୁର ପିଲାଟିଏ ତ - ହଇଲେ ତା
ଲାହିଟା କଥଣ କନା ଧଉରେ ବାନ୍ଧିଲୁ - ଛାଣ୍ଟିଲୁ ତା ଲାହି
ପାତପିବ ଯେ !

ବୟ ମୁରୁକି ହସି କହିଲା - ନାର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ବାବୁ ପାଚିବ
ନାର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଅମ ଗାରେ ଏମିତି କେତେ ମାରପେ କନା
ଏହିରେ ପିଲାର ଲାହି ବାନ୍ଧିଲୁ -

ସୁକାନ୍ତ ପରୁରିଲା -

ତା ଲାହୁ କାଟିଲୁ କୋଡ଼ଥରେ ?
ବିଷ କହିଲା ଶଷ୍ଟାରୁ ଖଣ୍ଡେ ନେପର ଗୋଟିଲ
ସେଇଥରେ ସମ୍ବି ଦସି କାଟିଦେଲି ଦାବୁ”

ସୁକାନ୍ତ ଶିହର ଜଠିଲା

ଆମେ ଗରିବ ଲୋକ - କୋଡ଼ିଙ୍କ ପାଇରୁ ଛାନ୍ତି
କଢ଼ୁଣ୍ଟା - ନିବାତ ହତି ବର୍ଷାରେଳେ ପିଲା ପାଇଲି
ସେଇ ନର ଆପାର ଗୋଟେ ଗଛମୂଳରେ — ରଖ
ମାଗି ଫେର ଅମ୍ବ ଅମ୍ବ ତ ସେଇ ଗଛମୂଳ ବର୍ଷିପଇଲ
ସରପାଏ ସମ୍ବଳ ପଡ଼ିଲା ନାହିଁ । ”

ସୁକାନ୍ତ ହତିବାକ୍ ହୋଇ ମା ଓ ଶିଶୁ ଆଜେ ଗୁହୀ
ରହିଲା ଅନେକ ସମୟବାଦୀ ତା ପରେ କହିଲା
“ ରହିଥାଏ ମୁଁ ଅସୁତ । ”

X + X

“ ଅଲ୍ଲା, ତମକୁ ତାକୁର ଦୁଲାଚିଲା କରିବାକୁ
ମନାକଲେ ମଧ୍ୟ ଦି ଗୁର ମିନିଟ ପାଇଁ ମତେ ତାର
ବିଦ୍ରଫନ୍ଦମ କରିବାକୁ ପଡ଼ୁଛି ଅସ ଅସ୍ତେ ଅସ୍ତେ
.ତମକୁ ଗୋଟେ ଅନୁର୍ଧର କଥା ଦେଖେଇବି ”

ଅଲିଶ ସୁକାନ୍ତ ସହିତ ଦାଣ ଦୁଆରଯାଏ ଗଲା
ଅଲଅଟା ରାତ୍ରି ଓ ତାର ଶିଶୁ ମୁଁହରେ ପକେଇ ସୁକାନ୍ତ
କହିଲା “ ଦେଖ । ”

ସୁକାନ୍ତ ମଲୁକୁ ସମସ୍ତ ଘଟଣାଟା କହିପାରି କହିଲା

“ ରାତ୍ରି ରେହେରାନ୍ତ ତାର ବିପୁଳା ଅନୁମାନ
କରି ପାରୁଥିବ ନିଶ୍ଚିନ୍ତା, ଅଥର ତାର ପାର୍ଶ୍ଵ ସ୍ଥାମୀ
ଏ ଭଲ ସ୍ଥି ଅଛି ଏ ଭଲ ପୁଅର ମୋହ ଛାଡ଼ିଲା
ଅପିମ ଗାଞ୍ଜିଇ ଛାଡ଼ି ନ ପାରି । ”

ବ୍ୟଥିତ କଣ୍ଠରେ କହିଲା ଅଲିଶ -

“ ବିଚରା, ସେ କୁଅତ୍ର ଦୁହୁବ ସୃଷ୍ଟିର ମୁଁ
ତିଷ୍ଠ ସମୟ ରହି ସୁକାନ୍ତ କହିଲା । ”

ଚତୁରଙ୍ଗ

“ ଦେଖୁଛ ନା ଅଲିଶ ତାର ସ୍ଥାମୀ ରଳି-
ଗଲା କିନ୍ତୁ ରାୟ ତାର ଟିକ୍ ରଳିଛି - ହେଉ
ଖାଇନ ଦି ଦିନ ହେଲା — ଦୁଃଖ ନାହିଁ ତାର
ସେଇଥାଇଁ ତାର ଦେହରୁ ଯେ ଆଉ ଗୋଟିଏ
ମନୁଷ୍ୟ ସୃଷ୍ଟି ସେ କରିପାରିଛି ସେଇ ତାର
ଅସୀମ ତୃପ୍ତି — ମାତୃଭୂର ଗୌରବ ପାପ୍ତିତା
ମୁଁହରେ କି ସୁନ୍ଦର ଭବରେ ପୁଣି ତୃପ୍ତି ! ”

ଅଲିଶ ମାତ୍ର ମା ଓ ଧୂଅ ଆଜେ ଗୁହୀ ରହିଲା —
ତାର ମାତ୍ର ହୃଦୟର ସମବେଦନା ଯେନି — ଅଖିରେ
ନାହିଁ — ସୁକାନ୍ତ ଅଲିଶର ଅଖିରେ କହିଛି
ଲୁହ ଅସିଛୁ ବୁଝିପାରି ପରିପ୍ଳାଯ କରି କହିଲା —

“ ସୁ, ତାର ସ୍ଥାମୀ ରଳିଲାତ କଥଣ ସେଲା ?
ସୃଷ୍ଟିର ଅସିଲ ଭଗ ଓ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ତ ରାଧର —
ତାର ସ୍ଥାମୀର ଦା କେତେ ଟିକିଏ ! ଜଣେ ବିଷ୍ୟାତ
ଲେଖକ କହିଛନ୍ତି — ନାଶ ମା ନ ହୋଇଥିବା-
ଯାଏ ପୁରୁଷକୁ ଚାହେଁ — ତା ପରେ ପୁରୁଷଠାର
ତାର ଆଉ କୌଣସି ଅବଶ୍ୟକତା ନ ଥାଏ ”

ଅଲିଶ କହିଲା — “ ଯେତେ ବିଷ୍ୟାତ ହୁଅଥିଲା
କହିଛିକି ସେ ଭୁଲ କହେଛନ୍ତି — ଏ ସବୁ
କେବଳ ତମର ଭଲ ଲେଖକ ଦା କବିମାନଙ୍କର
ଭାଷା ଓ ଭାବର ଇନ୍ଦ୍ରଜାଲ — ଦାହାଦୁରୀ — ଜ୍ଞାନସି
ନାରୀ କେବଳମାତ୍ର ଥରେ ସୃଷ୍ଟିକରି ସନ୍ତୁଷ୍ଟ
ରହେଲା — ସେ ଅନେକଥର ସୃଷ୍ଟି କରିବାକୁ
ଚାହେଁ ସୁନ୍ଦରୀ ସେ ପୁରୁଷକୁ ସବୁଦେଲେ ଚାହେଁ
ଏବ ସବୁଦେଲେ ଚାହେଁ ବୋଲି ସେ ପୁରୁଷକୁ
ଭଲପାଏ ଏତେ ବେଶି — ,

ସୁକାନ୍ତ କହିଲା — ଆଉ ପୁରୁଷ ନାରୀକୁ
ନୁହୁ ବେଶି ଭଲ ପାଏନା ?

ଅଲିଶ କହିଲା ନା ।

ସୁକାନ୍ତର ରାୟଅତେ ବୁନ୍ଦି ପଡ଼ିବାରୁ ସେ କହିଲା -

ଏ ବିଷୟରେ ତକ' ପରେ ମୁ' କରିବ— ବର୍ତ୍ତିମାନ
ଭାଷ୍ୟ କଥା ବୁଝିବା ଦରକାର —

ଅଲିଭ ତାର ଶୋଇବା ସରକୁ ଗଲା —

ପୁନାନ୍ତ୍ର ରାୟକୁ ଖାଇବାକୁ ଦେଲା ଓ ଦୂରଟି
ଟଙ୍କା ଓ ଖଣ୍ଡରେ ପୁରୁଣୀ ଶାତ୍ ଦେଇ ନଠକୁ
କହିଲା —

“ ଯା ତାକୁ ବଜାରରେ ଛଢି ଦେଇ ଆସିବୁ
ଲିଖନଟା ସାଇଦର ନେ ”

ସୁନ୍ଦର ଅଳିଭାର ଶୋଇବା ସରକୁ ପାଇଁ ଆସିଲା,

ଆଗ ଯାଇଁ ହରକାଟା ସମ୍ମିଳିତ ଖୋଲି ଦେଲା —

ଅଣ୍ଟା ପବନରେ ଚମକିଛି ଅଲିଭା କହିଲା —

ଆରେ ଏ କଥା କଲମ୍ — ଅଣ୍ଟା ପବନ
ଆସୁଛି ଯେ —

ସୁନ୍ଦର କହିଲା — “ଆସୁଁ, ହତ ପବନ
ଉତ୍ତରେ ଜନ୍ମ ନେଇ ଯଦ ରାୟର ପିଲା ବଞ୍ଚିବ
ତେବେ ତୁମ୍ଭର ପିଲା ମଧ୍ୟ ବଞ୍ଚିବ — ତୁମେ
କିମ୍ବା ଅଲିଭା — ଏଇ ବିଗାଟ ଆଦିମ ପ୍ରକୃତି
ଉତ୍ତରେ ମନ୍ଦୁଷ୍ୟ ସବୁବେଳେ ନିଜକୁ ଛାଡ଼ିଦେବା
ଉଚିତ .”

କୋଣଳ କଳାମଣ୍ଟଳର ଅନୁଷ୍ଠାନ ଲିପି

(ପୁରୁଷ ପ୍ରକାଶିତ ପରେ)

୦୭ ଖେଳ :—

ଫୁଟ୍‌ବଲ, ଦକ୍ଷି, ଫିକେଟ, ଟେନିସ୍ ଏବଂ ଅନ୍ୟ-
ବିଧ ସ୍ଥାନାୟ ଖେଳ ସମ୍ମର ଭଲଭି ଓ ପ୍ରସାର ଏହି
ସମିତର ଲକ୍ଷ୍ୟ ଥିଲେ ତ୍ରୈତିନୀଗାଟିଭା ଓ ଟୁଣ୍ଡିମେଷ
ପରିଗୁଳନା କରି ଏହା କାନ୍ତାନ୍ତୁଷ୍ଟ ଜନ୍ମାଇବାକୁ
ଚେଷ୍ଟା କରିବ । ଏହି ସମିତି-କେନ୍ଦ୍ରରୁ ଆରମ୍ଭ କରି
ରୁକ୍ଷ୍ୟର ରୁହିଅତେ ପ୍ରାୟ ସମ୍ପତ୍ତ ଦେଖି ଏହି ଫୁଟ୍‌ବଲ
ଦକ୍ଷି ପ୍ରକ୍ରିତ ଅଳ୍ପ ବ୍ୟାପାର ବିଦେଶୀ ଖେଳ ସମ୍ମିଳିତ
ଯେଉଁଦେଖି କେନ୍ଦ୍ରରେ ସମ୍ବନ୍ଧର ହୋଇଥାରେ ସେ
ଗୁଡ଼ିକ କେନ୍ଦ୍ର ରେ ପ୍ରତିଳନ କରିବାର ଆଶା ରଖେ ।

୮ ସଗୀଠ :—

ସଗୀଠ ଶୁଣି ମାନବର ଅନ୍ୟକରଣରେ ଯେଉଁ
ବିରାଟ ସହ ଅନ୍ୟଭବ କରେ ସେହି ପ୍ରକାର ଏବଂ
ସଗୀଠ ସାବଧନାନ ଅବସଦନ ଏହାକୁ ଭାବନ୍ତିରୁ
କୁଣ୍ଡରେ ଚରଦନ ଏକ ପ୍ରକଳ୍ପ ହୁଅ ଦେଇ ଆସିଛି ।
ତେଣୁ ସଗୀଠଙ୍କୁ ଦାଦ ଦେଇ କୃଷ୍ଣାଗତ କୌଣସି କରି
ତାଳିବା ରିତ୍ତା କରିବା ଅପ୍ରମାଦ । ସନ୍ତ ସଗୀଠ, କଣ୍ଠ
ସଗୀଠ ପ୍ରକାର ସଗୀଠର ସବୁବିଧ ଅବ୍ୟକ୍ତିର ଭନ୍ଦର
ଏହି ସମିତର ଲକ୍ଷ୍ୟ ରହିବ । ଶାସ୍ତ୍ର ସମ୍ବନ୍ଧର ରାଗସିଂହୀ
ଏବଂ ଶାମ୍ୟ-ସଗୀଠ ଉତ୍ସର ଅନେକବୀନା ମଧ୍ୟ ଭରାଯିବ,

ଏହା ଥରବେଣ୍ଟା ଏବଂ କନ୍ସାର୍ଟ ସଗଠନ କରିବାର ଚେଷ୍ଟା ମଧ୍ୟ କରିବ । କିନ୍ତୁ ମାନଙ୍କ ପରେ କଲାମଣ୍ଡଳ ଗୋଟିଏ ସରୀତି ବିଦ୍ୟାଳୟ ପ୍ଲାପନ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିବ । ତ୍ରୀମ ସରୀତରେ ପୁରୁତ୍ଵ ପୁରୁତ୍ଵ ପୁନରୁତ୍କରାର କରି ଏବଂ ନେତର ହୃଦୟର ପ୍ରକର୍ତ୍ତନ କରି ଏହା ସରୀତରେ ଛୁଟି ଅନୟନର ଚେଷ୍ଟା କରିବ । ଏହି ସମିତି ଉନ୍ନତ ଧରଣର ବାଦ୍ୟପତ୍ର (ଡାର୍ଯ୍ୟନ, ବଶୀ, ପଖାଉଜ, ତୁରିତବାଲ, ନାଶର) ପ୍ରଚଳନ କରି ଏବଂ ଉତ୍ସମ ସ୍ଵର, ମାଶା ଓ ତାଳର ସନ୍ଧିବେଶ କରି ଗାଉଁଲି ବାଜାର ଉନ୍ନତ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିବ । ଲୋକମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସରୀତାନ୍ତ୍ରମାର ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣି କରିବା ପାଇଁ ଏହି ସମିତି ସରୀତି ପ୍ରଦତ୍ତ୍ୟାଗତା ମଧ୍ୟ ପରିଷ୍କଳନା କରିବ ।

୯ ଅଭିନ୍ୟାତ୍ମକ ନାଟକ:—

ନାଗରିକ ଓ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଶିକ୍ଷାର ଅନ୍ୟତମ ଉପାୟ ରୂପେ ତରଦିନ ନାଟକର ବ୍ୟବହାର ହୋଇ ଆସିଛି । ଲୋକରବିହି ଉପରେ ରଙ୍ଗମଞ୍ଚର ନୈତିକ ପ୍ରଭାବ ସଥେଷ୍ଟ । ଏହାର ଶିକ୍ଷା-ମୂଳ୍ୟ ଅତୁଳନ୍ୟ, କାରଣ ଏହାର ଆବେଦନ ବ୍ୟକ୍ତି ବିଶେଷ ଉପରେ ନ ହୋଇ ଜନତା ଉପରେହିଁ ଦେଶୀ । ସମବିଗ୍ରହ ମନ ଉପରେ ଏହାର ପ୍ରଭାବ ବିସ୍ତର ।

ନୈତିକ ଓ ଶିକ୍ଷା-ମୂଳ୍ୟ ମୂଳ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିରେକେ ରଙ୍ଗମଞ୍ଚର ଆଜି ଏକ ପ୍ରୟୋଜନିଯତା ରହିଛି—ଲୋକମାନଙ୍କ ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣାତ୍ମକ ଆମୋଦ ପ୍ରଦାନ କରିବା । ଏହି କାରଣରୁ ପୃଥ୍ବୀର ସର୍ବ୍ୟଦଶ ବୁଦ୍ଧିକ ଅଭିନ୍ୟାତ୍ମକ ବିଦ୍ୟାର ଦନ୍ତ ଓ ରଙ୍ଗମଞ୍ଚକୁ ସଗଠନ କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ପ୍ରତ୍ୱତ ଅର୍ଦ୍ଦବ୍ୟକ୍ତ କରନ୍ତି । କୋଣଳ କଲାମଣ୍ଡଳର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ - ଅବସର ସମୟରେ ସମ୍ମରତ ଭାର୍ଯ୍ୟକଳାପ ରହିବା ଉପାଦ୍ୟତ କରିବା । ତେଣୁ ଏହାର ଲକ୍ଷ୍ୟ ରହିବ ଅବେଦନ ଦେଶୀ (ଅବ୍ୟବସ୍ଥିକ ଅଭିନ୍ୟାତ୍ମକ ଦଳ) ହେଉଛି ଉପାଦ୍ୟତ କରି ଏହି ଏକ ରଙ୍ଗ-

ମଞ୍ଚ ସମ୍ମାପନ, ଯାହାକି କେବଳ ସ୍ଵତଃପ୍ରଭୁତ୍ୱ ନୁହେ, ଲୋକମାନଙ୍କ ପ୍ରସ୍ତୁତି-ସାମାଜିକ ହେବ ମଧ୍ୟ । ତେଣୁ ଏହି ସମିତିଟି ସଂପ୍ରକାର ଫେରଞ୍ଜାମ - ସ୍କୁଲର ଅଧ୍ୟନିକ ରଙ୍ଗମଞ୍ଚ ଉପରେ ବିଦ୍ୟା ମୁକ୍ତାକାଶ ତଳେ (open air) ଉନ୍ନତ ଧରଣର ନାଟକାଚନୟ ଉପରୁପାଇଁ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିବ : ଉତ୍ସମ ରୂପ ଓ ଉତ୍ସମ ଧରଣର ଅଭିନ୍ୟାତ୍ମକ, ଗୀତ, ସଙ୍ଗୀ ଓ ତତ୍ତ୍ଵରେ ପ୍ରକଳନ କରି ଗ୍ରାମୀୟ ଯାଦାଦଳର ଉନ୍ନତ ବିଧାନ କଲାମଣ୍ଡଳର କର୍ମତାଳିକା ଭିତ୍ତି ଅଛେ ।

ଶିଳ୍ୟର ପୁରୁର ସୀମାପାଇଁ ଜନତା ଯହିଁରେ ଶିକ୍ଷା ଓ ଆମୋଦ ଉପରୋଗ କରି ପାଇବେ, ତା ପାଇଁ ଏହି ସମିତି ଏକ ଉପକରଣ - ସ୍କୁଲର ଭ୍ରାମମାର୍ଶ ଅଭିନ୍ୟାତ୍ମକ ସଗଠନ କରିବ — ଏହା ସମିତିର ପାର୍ଦ୍ଦକାଳୀନ କର୍ମତାଳିକା ଅନୁଭୂତି । କିନ୍ତୁ ଏହି ବିଷୟଟି ବିଜ୍ଞାନ - ବ୍ୟବହାର ଉନ୍ନତ ଓ କଲାମଣ୍ଡଳ ହାତରେ କେତେ ପାଇଁ ରହିବ, ତା ଉପରେ ନିର୍ଭର କରୁଛି । କେତେରେ ଆଧ୍ୟନିକ ଧାରାରେ ରଙ୍ଗମଞ୍ଚର ଉନ୍ନତ ଏବଂ ଅଭିନ୍ୟାତ୍ମକ, ସରୀତ, ନୃତ୍ୟ, ସଙ୍ଗୀ, ରୂପିତିକ ରୂପାନ୍ତୁରିତ କରଣ (make up), ପ୍ରସାଧନ, ଢୁଣା, ମଞ୍ଚ - ସଙ୍ଗୀ, ଅଲୋକ ପ୍ରବଳ (lighting) ଏବଂ ରଙ୍ଗମଞ୍ଚ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପକ୍ଷରେ ଉନ୍ନତ ବିଧାନ, ଏହାର ନିକଟ ଉବ୍ଧେଶ୍ୟର କର୍ମତାଳିକା ଭିତ୍ତି । ପରେ ଥିଲେ ଧୀରେ ପାଶାପାଶ ଅନ୍ତରେ ସେ ସବୁର ପ୍ରତଳନ କରିଯିବ । ଦାର୍ଢକାଳୀନ ବ୍ୟବହାର ଅନ୍ତ୍ୟାନ୍ତୀ କଲାମଣ୍ଡଳ ଏକ ଆବଶ୍ୟକ - ବିଦ୍ୟାଳୟ ପ୍ଲାପନ କରିବାକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ ରଖେ । ସେଥିରେ ଶୁଭ ଉତ୍ସାହ ଉତ୍ସାହ ଗଲା ସଂସାର, ଶାସ ପ୍ରଶାସ ବ୍ୟାପ୍କାର, ଶିଳ୍ୟ ମନୋକଷ୍ଟନ ଶୈଳୀ (diction), ପଠନ ପ୍ରଶାସି ଅଭିନ୍ୟାତ୍ମକ ଶୈଳୀ (comportment), ଭାଙ୍ଗୀ, ଆବଶ୍ୟକ, ଶୁଭିତି ରୂପାନ୍ତୁରିତ କରଣ (make up), ସଙ୍ଗୀ ଓ ରଙ୍ଗମଞ୍ଚ, ଦୃଷ୍ଟି ସଙ୍ଗୀ ଓ ପ୍ରସାଦ - ଶୁଭର ଉତ୍ସାହ ଉତ୍ସାହ ଶିକ୍ଷା ଦିଅଯିବ । ଯାହା ଓ ଅଭିନ୍ୟାତ୍ମକ ଯୋଗ୍ୟ ନାଟକ ପ୍ରକାଶ କରି ଏହି ସମିତି ପ୍ରାନ୍ତୀ ଲୋକମାନଙ୍କ ଉପାଦ୍ୟତ କରିବ ।

୧୦ ନୃତ୍ୟ:—

ସୁର୍ବୀର ପ୍ରତ୍ୟେକ ପ୍ରରରେ ଏକ ସାଧାରଣ ଛନ୍ଦ ରହିଛି । ଯେଉଁ ଛନ୍ଦ ସାଗରର ଫେନର୍କ୍ ଉଚ୍ଚ ଉଚ୍ଚାରଣ ମାଲାର ଅନ୍ତରଭାବରେ ଦୋଳାଯୁମାନ, ଗଗନରୁମ୍ଭୀ ହିମାଲୟର ବିଶ୍ଵାସ ଦ୍ୱାରା ବିଶ୍ଵାସ ଦ୍ୱାରା ବିଦ୍ୟମାନ, ଏବଂ ଯାହା ପ୍ରତ୍ୟେକାନ୍ତ ଦୂରକାର କୋମଳ ଦଳରୁଡ଼ିକର ଆରମ୍ଭିତ ଲକ୍ଷାରେ, ରଖେନ୍ତିର ମରଷିଷାଗଣର କଥ୍ୟ-ଧ୍ୟନିରେ, — ଦୀ ଆଗତ ଅନାଗତ ସକଳ ପ୍ରକାର ଅଭିଧିକାରେ, ଆମ୍ବପ୍ରକାଶ କରି ଭିତ୍ତି, ତାହାର ଉତ୍ସ୍ର ସେହି ଆଦିମ ମାନବର ମନରେ ରହିଛି । ପରେ ଦେବତା ମାନଦାତାରେ ଅମୃତକାଶ କରିବା ପର୍ମନ୍ତ ଉନ୍ନତ ଓ ସଂସ୍କୃତ ହୋଇ ଯୁଗ ଯୁଗ ଧରି ବଶ ପରମ୍ପରା କମେ ନ୍ୟାୟ ହୋଇ ଆସିଛି । ପୁଣ୍ୟ ଶ୍ଳୋକ ଭରତ ମୁନିଙ୍କର ନାଟ୍ୟ - ସୁର୍ବୀ ପରିସ୍ଵୀଜନା ପ୍ରଥମ ପଥ ଥାଏ ଶିଶୁ ଅସଂବନ୍ଧ ଗୁଲାରେ । ସେହି ଶିଶୁର କ୍ଷୁଦ୍ର ଜୀବନରେ ମାନବ ଜୀବନ ସକଳ ରତିହାସ ଦୁଃ୍ଖ ରହିଛି । ନୃତ୍ୟ କବିବାର ଉଚ୍ଚ ମାନବର ଏକ ଜୀବନତ ଅଭିଲାଷ । ସର୍ବ ଓ ବିଶାଦ, ଆନନ୍ଦ ଓ ଭ୍ରଦେଶ, ଆଶା ଓ ଆକାଂଶା ପ୍ରକାଶ ଭବାନ ଦୁଇର ଯେତେ କ୍ଷେତ୍ର ରହିଛି, ସେ ସବୁ ନୃତ୍ୟ ଦେଇ ଆମ୍ବପ୍ରକାଶ କରେ । କାଳର ଶକ୍ତି ଏହା ଉପରେ ବ୍ୟାହତ ହୋଇ ଫେରିଆସେ—ପ୍ଲାନେର ପମ୍ପିତ ଏହାକୁ ସୀମାବନ କରି ରଖି ପାରେନାହିଁ । ଯେଉଁ ଦେବବାଣୀ ଶାକୁଣ୍ଠକର ସୁମଧୁର ମୁରଲୀରେ ଜୀବାୟୀ ସାଧାରୁ ଯୁଗ ଯୁଗ ଧରି ଢାକୁଛି, ତାକୁ ଉପଲକ୍ଷ୍ୟ କରିବାର ଉଚ୍ଚ ଓ ପ୍ରେରଣାରେ ଗୁଲିତ ମନର ବ୍ୟାହାରିକ ପ୍ରକଟିତାରେ ନୃତ୍ୟର ଉଭୟ । କୌଣସି ଏକ ବହି ପ୍ରେରଣାରେ ଦଶବରୀ ହୋଇ ପ୍ରଥମେ ଭାବ ଓ ଅଭିଲାଷର ଉଦ୍ଦେଶ ହୁଏ—ଯାହାକ ମନର ଅଭିନବ ମୁକ୍ତନାରେ ନିଜକୁ ବ୍ୟକ୍ତ କରିନାହିଁ । ତଥକରର ଭୁଲିକା ସୌଭାଗ୍ୟର ଆମ୍ବାକୁ ରଙ୍ଗ ଦେଇ ପଳାଏ । ନୃତ୍ୟ

ଶିଶୁର ଚରଣ କିନ୍ତୁ ତାହାକୁ ଆଖି ଆଗରେ ଚିହ୍ନିତ କରି ଯାଏ । କଳା - ସେବକ ପାଇଁ ସୌଭାଗ୍ୟର ଉଗାଶନ ଭକ୍ତିମୂଳକ । ସ୍ଵାର୍ଗ-ଧର୍ମଶବ୍ଦ ଭାବରେ ତାର ଏହି ଉପାସନା । ଏହି ଉଦ୍‌ଦ୍ୟମର ପଛରେ ତାର ସ୍ମରିତ ସାଧୀନ ରହି ରହିଛି । କୌଣସି ଏକ ଭାବାବଶ ସକିୟ ହୁଏ - ଧୀଗତ ଚଞ୍ଚଳତା ଗର୍ଭାଳ ହୋଇ ଭିତ୍ତି—ସବାଶେଷର ତାହା ବିଳିଷ୍ଠ ଦୃଜନରେ ଆପ୍ରକାଶ କରେ । ସୁର୍ବୀ, ମାନଦି ସୁର୍ବୀ କରେ । ଏହିପରି ଭାବରେହିଁ ନାରର ଦସ ଓ ବିଶାଦ ମର୍ମରେ ଜୀବନର ଧାରା ହେବ ଗୁରୁ । କେତେ ବେଳେ ବା ବିଷ୍ଣୁ ପାପର ମଧ୍ୟରୁଯାରେ, କେତେ ବେଳେ ବା ଉତ୍ସୁକିତ ଭଲାପର ଆବେଗରେ ନାରେତ୍ର ନାର ବହି ଗୁରୁ ନରୀକର ଅଭାନ୍ୟ ଭଲାପ୍ରୋତ୍ତରେ । ଯେଉଁ ସାଂଗୀତ ପଛରେ ଦତ୍ତନ ଭଙ୍ଗା ଗାଗାରୀ (ଗରିଆ) ଓ ଛନ୍ଦା ଓତଣା ନେଇ, ରତ୍ନ ଚରଣରେ ନୁପୁର ବକ୍ତା, ମୁମତ୍ତି ସାଧକା ବୁନାବନର ଅଙ୍କା କଚା କୁଞ୍ଜଗଲିରେ ଆମ୍ବହର ହୋଇ ଧାର୍ଯ୍ୟଲେ, ଆରଥରେ ତାର ପୁନରାହ୍ଵର ହୁଏ, ତରନ୍ତର ମାନବ ଓ ମନବାର ଧର୍ମପୂରୀ ଭୂମିକାରେ ଅବଶ୍ଯାନ୍ତ ଶିଳ୍ପ ମନର କାଳନିକ ଉତ୍ସୁକରେ । ନୃତ୍ୟକଳା ମଧ୍ୟ ଦେଇ ଜୀବନର ପରିସ୍ଵୀ ଅଭିଧିକୁ ସୌଭାଗ୍ୟ ଏବଂ ଅନ୍ତର୍ଭାବ ଗୁର୍ବାର୍ଥ ବୋଧରେ ଆମ୍ବମାନଙ୍କ ଆନନ୍ଦକୁ ସମ୍ବାଦର କରେ । ତେଣୁ ମୁମତ୍ତି ସାଧକାଙ୍କର ଆମ୍ବ ନିବେଦନ, ଯାହା ଦିନେ ଅଞ୍ଚତ ଗାନ ଜଗତକୁ ଉଚ୍ଚାରଣ କରିଛି, ଏପରି ପଦତ ଓ ପ୍ରଭାମୟୀ ହୋଇ ଆମତାରେ ଆଭିଥରେ ଦେଗାଦିବ, ଯାହାକ କୌଣସି ଭାଲରେ କେବେ ହୋଇ ନ ଥିଲ । ତାହା ଆମର ଆମ୍ବାକୁ ରଙ୍ଗିନ ଭାବରେ ଆମ୍ବାର ଆଜ୍ଞାବାହିକ ମାତ୍ର । ଯୋରାଣିକ ଏବଂ ଅନୁରାଗିତାର ସମାବ୍ୟତା ଚିନ୍ତାରୁ ଏବଂ ପ୍ରକୃତ ଓ ମନବ ଭରସର ପୁଅକ୍ ପୁଅକ୍ ରସ ଓ ରାବ ବିଭାଗର ସମତା ଯୋଗୁ ନୃତ୍ୟକଳା କି ଆଦିମ ବି ସମ୍ବନ୍ଧ ଭୁବନ୍ଧ ମନବର ଆମ୍ବାର-

ବ୍ୟକ୍ତିର ଉପଯୁକ୍ତ (‘direct’) ମାଧ୍ୟମରେ ବିବେ-
ଚିତ୍ତ ହୋଇ ଆସିଛି । ତେଣୁ କୋଶଳ କଳାମଣ୍ଡଳ
ଦେଶର ପ୍ରଥାଗତ (‘traditional’) ଅକ୍ଷ୍ଟମ
ନୃତ୍ୟ ଧାରା ରୂପିକର ପୁନଃ ପ୍ରର୍ତ୍ତନରେ ଏବଂ ଏହି
ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣ କଳାର ବ୍ୟାପ୍ତି ଓ ଉନ୍ନତି ବିଧାନରେ ଲକ୍ଷ୍ୟ
ରଖିବ । ନାଚର ମାଧ୍ୟମରେ ହୃଦୟର କୋମଳ
ପ୍ରଭୃତି ରୂପିକର ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣ ଅଭିଭ୍ୟନ୍ତ ଦ୍ୱାରା ଶୈଳୀକକ
ଜୀବନରେ ଆମାଦ ଓ ଆନନ୍ଦର ତରଙ୍ଗ ଚେଳିଯାଇ
ଜନଗଣର ଜୀବନ ପୂର୍ଣ୍ଣରେ ଏବଂ ଥିଥିଲ ସମୃଦ୍ଧିଶାଳୀ

ହେବ । ଅଛା ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷରୁ ଦିବସର ଶମଭାର ଏବଂ
ଆସାକୁ ଅଭାବ ଓ ପୁରବିଷ୍ଣାର ଦୁଷ୍ଟିନ୍ୟାର ମୁକ୍ତ
କରିଥୁବାରୁ ଗ୍ରାମ୍ୟ ନୃତ୍ୟରୁତ୍ତିକ ଶାପୁର୍ବରଷା ଓ
ମାନସିକ ଶାନ୍ତି, ଆନନ୍ଦ ଓ ଆହ୍ଲାଦ ଆନନ୍ଦନର
ସହଜ ଉପାୟ । ତେଣୁ କଳାମଣ୍ଡଳ ଗ୍ରାମ୍ୟନୃତ୍ୟର
ପୁନରୁତ୍ୟାନ, ସଂଗଠନ ଓ ଉନ୍ନତି ବିଧାନ କଟଳ୍ୟ
ବିଶେଷ ଭାବରେ ମନୋକିବେଶ କରିବ । କିଣ୍ଠିଦିନ
ପରେ ସଂଗୀତ ସହ ଏହି ଶିଳ୍ପର ଶିକ୍ଷା ଯୋଜନା
କରିବାକୁ କଳାମଣ୍ଡଳର ଆଶା ।

କମଶୀ

ସାହିତ୍ୟ ପତ୍ରିକାରେ ଅସହଯୋଗ

ଶ୍ରୀ ତକାବାଣିଶ ଶର୍ମୀ

ଉରତ୍ତୟ ରଜନାତ ଶେଷରେ ଅସହଯୋଗଶା ଲାଗି
ରହିଛି କଂଗ୍ରେସର ଅଭ୍ୟନ୍ତରୀୟ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ । ତେଣୁ
ଅସହଯୋଗର ଅର୍ଥଟା ସମୟକୁ ମାଳମା । ତାର ଦ୍ୟାନ୍ୟା
ନିଷ୍ଠପ୍ରୟୋଜନ । କିନ୍ତୁ ଉତ୍ସଳୀୟ ପରିବ ସାହିତ୍ୟ
ଷେଷରେ ଯେ ସେ ଅସହଯୋଗଟା ଯ୍ୟା’ ଭତରେ ଅକ୍ଷୁର୍ବ
ଉଠିଛି, ଏ କଥାଟା ନେଇ ମନରେ ଶିଥଳ ନ ଥିଲା-
ବେଳେ ସେ ଦିନ (ଡା ୧୫ । ୧୧ । ୪୭) ର ତେଜିକ
ଅଶା ହୃଦୟରେ ଗୋଟିଏ ଗୁଞ୍ଜି ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣ କରିଦେଲା ।

ଯ୍ୟା’ ଭତରେ ମୁଦ୍ରିତୁ “ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟ ପରି-
ଷଦର ଗୋଟିଏ ବିଶେଷ ଅୟବେଶନରେ ‘ଚଳନେକର
ଦାବା’ ସମ୍ବନ୍ଧରେ କେତେକ ଲବ୍ଧ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ସାହିତ୍ୟକ
ବନ୍ଦୁ ଅଲୋଚନା କରି ଅଧୁନା ପରିବଳିତ ସାହିତ୍ୟ
ପ୍ରଦିକମାନଙ୍କର ସଂପଦକମାନଙ୍କୁ ତଥା ସେମାନଙ୍କର

ବୃଣ ମୁଗ୍ଧ ପୃଷ୍ଠପାଷକମାନଙ୍କୁ ସାହିତ୍ୟକମାନଙ୍କର
ଆପତ୍ତି ଜଣାଇଛନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ଏହି ସାଧୁ ପ୍ରତ୍ୟେଷ୍ଟା
ବାସ୍ତବିକ ପ୍ରଶଂସାଜନକ । ଏହା ଓଡ଼ିଆ ଲେଖକ
ମାଦେହଁ ସମର୍ଥନ କରିବେ, ସଦେହ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ
ଆମ୍ଲଗନା କରି ସେମାନେ ଯେଉଁ ଅର୍ପେଣୀକ୍ରିକ
ହୃଷ୍ଟାଦରେ ଉପନୀତ ହୋଇଛନ୍ତି, ସେଥିପାଇଁ ସୀ ଏ
ହବନ୍ତର ଅବତାରଶୀ ।

ଅଲୋଚନାରେ ପ୍ରିୟକୁତ ହୋଇଛି ଯେ, “ ଯୁଦ୍ଧ
ଭିତରେ ଯେ ଗତ ପାଞ୍ଚ ବରଷ ଭତରେ ଯେତେ
ପୁସ୍ତକ ହକାର ପାଇଁ ସେଥିରେ ଲେଖକମାନେ
ପୁସ୍ତକ ମୋଟ ମୁଲ୍କର ଏକ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଶର୍କୁ ଏକ
କର୍ତ୍ତାଙ୍କ ସାଏଁ ନିଜର ପାରିଶ୍ରମିକ ଭୁବେ ମାଇଗାନ୍ତି ।
ପୁସ୍ତକ ପ୍ରକାଶକ ସଂଘ ନିର୍ଭାରିତ ରେଣେ ଷୋଳ

ପୁଣ୍ୟାର ଏକ ଫର୍ମିର ମୁଲ୍ୟ ଦଶପଈସା ହିସାବରେ
ଏକ ହଜାରର ଗୋଟିଏ ମୁଦୁଣରେ ଲେଖକ ପୂଣ୍ୟ-
ପ୍ରତି ଏକ ପଞ୍ଚମାଂଶ ଦୁଇଟଙ୍କା ବା ଏକ ଚତୁର୍ଥାଂଶ
ହେଲେ ଅଢ଼େଇଟଙ୍କା ହିସାବରେ ପାଇଥାଏ । ବହୁର
ଏକ ପୂଣ୍ୟ ସାହିତ୍ୟ ପଷ୍ଠକାରେ ଏକ ମୁମ୍ବ ହେଉ-
ଥିବାରୁ ଲେଖକ ପୂଣ୍ୟକର ରେଷେ ଅନୁପାତରେ
ପର୍ଯ୍ୟକାର ପୂଣ୍ୟପ୍ରତି ଚାରିଟଙ୍କାରୁ ପାଞ୍ଚଟଙ୍କା ଯାଏ
ପାଇବାର କଥା । ” ଅବଶ୍ୟ ସୁନ୍ଦର ଲେଖକର
ଧାର୍ଯ୍ୟ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ନିର୍ମୟ ସଙ୍ଗତ । କିନ୍ତୁ ଓଡ଼ିଆ
ସାହିତ୍ୟ ପିଣ୍ଡର ପଶୁ କୌଣସି ପଦ୍ଧିକା ପ୍ରକାଶ
ପାଉଥିଲେ ଉଚ୍ଚଦର କର୍ମଚାରୀମାନେ ଏହି
ସିଙ୍କାନ୍ତରେ ଉପନୀତ ହୋଇଥାନ୍ତେ କି ନା ସନ୍ଦେହ
ଜନକ । କାରଣ ପୂଣ୍ୟ ପ୍ରତି କାରେ ଦା ପାଞ୍ଚ ଟଙ୍କା
ହିସାବରେ ଗୋଟିଏ ପ୍ରବନ୍ଧକୁ ଅନୁତ୍ତଃ ୧୯ । ୧୦ଙ୍କା
ଲେଖାଏ ପାରିଶ୍ରମିକ ଦେବା ଓଡ଼ିଶାର କୌଣସି
ପର୍ଯ୍ୟକା ପରିଚାଳକ ପକ୍ଷରେ ସବୁ କି ? ଓଡ଼ିଶାରେ
ବର୍ତ୍ତିମାନ ସୁକ୍ରା ଏହି ଅନୁପାତରେ ଦେବାର
ସୁଦଧା ଓ ସମୟ ଆସିନାହିଁ । ତାର କାରଣ ପର୍ଯ୍ୟକା
ପାଠକର ଅଭାବ । ନା, ନା, ପର୍ଯ୍ୟକା ପାଠକ ତ
ନୁହୁନ୍ତି ପର୍ଯ୍ୟକା ଗ୍ରାହକର ଅଭାବ । ବର୍ତ୍ତିମାନ
ସେଇଁ କେତେଟା ମାସିକ ପର୍ଯ୍ୟକା ମୁଣ୍ଡ ଟେକୁଛନ୍ତି
ପ୍ରତ୍ୟେକଙ୍କ ପାଞ୍ଚଶରୁ ବେଶୀ ଗ୍ରାହକ ଥିଲେ କି ନା
ସନ୍ଦେହଜନକ । ଅବଶ୍ୟ ଗ୍ରାହକ ସଂଖ୍ୟା ଯେତେବେଳେ
ପାଠକ ସଂଖ୍ୟା । ତାର ଦଶରୂଣ ଦା ତହିଁରୁ ଅଧିକ ।
ପୁତ୍ରରୀ ଯେତେବେଳଯାଏ ଓଡ଼ିଆ ଲେଖକମାନେ
ଗ୍ରାହକ ହିସାବ ବୁଝିକରି ନ ପାରନ୍ତି, ସେତେବେଳ
ଯାଏ ସେମାନଙ୍କ ଏ ଆନ୍ଦୋଳନ ପଳକଦ ହେବନାହିଁ
ବୋଲି ଆମର ଧାରଣା । ଯେଉଁମାନେ ପାରିଶ୍ରମିକ
ପାଇଁ ଏତେ ଜୋର ଦେଇ କହୁଛନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କ
ପ୍ରଥମ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ହେଉଛି ମାସିକ ପର୍ଯ୍ୟକାମାନଙ୍କ
ଗ୍ରାହକ ହେବାପାଇଁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଶିକ୍ଷିତ ସାଧାରଣଙ୍କୁ
ଉଦ୍‌ବୁଦ୍ଧ କରିବା । ଲେଖକମାନଙ୍କ ସ୍ଵାର୍ଥ ସେହିମାନଙ୍କ
ଅନୁଗ୍ରହ ଦା ହୁଦେଶ ସାହିତ୍ୟ ପ୍ରେମିକତା ଉପରେହିଁ

ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ନିର୍ଭର କରେ । ସେ ଦିନ ଆମେ ‘ଶଂଖ’ର
୧୯ ବର୍ଷର ଦ୍ୱାଦଶ ସଂଖ୍ୟାର ସଂପାଦକଙ୍କରେ ପଢି-
ଥିଲୁ “ କେବଳ ଗ୍ରାହକ ଗାନ୍ଧା ନିର୍ଭର କରିଥିଲେ
ଶଂଖ ଓ ମାସତୁଁ ଦନ ହୋଇ ସାରନ୍ଦ୍ରାଣି । ‘ସ୍ବା’ର
ମାନେ କଣ ? ଏଥରୁ କଣ ମନେ ହେଉନାହିଁ ଯେ
ଶଂଖ ଗୋଟିଏ ବର୍ଷରେ ଛଅ ମାସର କ୍ଷେତ୍ର ସହିତୁ ।
‘ଏଥିମାର’ ଦାୟୀ କିଏ ? ତାର ପୂଣ୍ୟପୋଷକ ନା
ଓଡ଼ିଶାର ଶିକ୍ଷିତ ସାଧାରଣ ? ସାହିତ୍ୟକ ପର୍ଯ୍ୟକାର
ଏ ଦୂରଚନ୍ଦ୍ର ଉପଲବ୍ୟ କରି ସୁକ୍ରା ଲେଖକମାନେ
ଯଦି ପାରିଶ୍ରମିକ ବତାଇବା ପାଇଁ ଦାବୀ ଉପରୁପିତ
କରନ୍ତି, ଏଥରୁ କିମ୍ବା ପରିତାପର ବିଷୟ ଆଉ କଣ
ହୋଇପାରେ ? ସିଁ, ଆହୁରି ଗୋଟିଏ କଥା, ଯେଉଁ
ସାହିତ୍ୟକ ବନ୍ଧୁମାନେ ଆଜି ଏହି ପ୍ରପ୍ତ୍ୟାବ ବାତି ବସି
ଛନ୍ତି, ସେମାନେ ସବୁ ମାସିକ ପର୍ଯ୍ୟକାମାନଙ୍କ ଗ୍ରାହକତ ?

ଆପରି ହୁଏ, “ ଏହି କାରଣରୁ (ଅର୍ଥାତ୍
ଉତ୍ସୁକୁ ପାରିଶ୍ରମିକ ଅଭାବ ଗୋଟିଏ) ଲବ୍ଧ
ପୁଣ୍ୟ ସାହିତ୍ୟକ ଗଣ ଲକ୍ଷ୍ମୀକାନ୍ତି, ଗୋଦାବରାଶ,
କାନ୍ଦୁରାଶ, ଗୋପୀନାଥ ପ୍ରମୁଖ ସାହିତ୍ୟ ପର୍ଯ୍ୟକା
ମାନଙ୍କ, ସମ୍ବନ୍ଧିତ ଅସହଯୋଗ କରି ଆସୁଛନ୍ତି ।
ଏଥରେ ଓଡ଼ିଶାର ସାହିତ୍ୟ ପ୍ରେମିମାନେ ପର୍ଯ୍ୟକାର
ମଙ୍ଗୁ ଦେଇ ମଧ୍ୟ ନିଜର ଦ୍ରୁଷ୍ଟ ଲେଖକମାନଙ୍କୁ ପାର
ପାରୁ ନାହାନ୍ତି । ” ସ୍ବା’ପୁନ୍ରା ଆମର ମନେ
ହେଉଥିଲା ଏ. ଉପର୍ମିକୁ ସାହିତ୍ୟକ ବନ୍ଧୁମାନେ
ହୁଏତ ପୁଣ୍ୟକ ଲେଖା ଯୋଗାଇ ପାରୁ ନାହାନ୍ତି !
କିନ୍ତୁ ସେମାନେ ସେମାନଙ୍କ ମୁଁରେ ପ୍ରକାଶ କରିଛନ୍ତି,
ଏହା ତାନ୍ତ୍ରିକ ଧୂଷି କରିଛି ନିଶ୍ଚପ୍ତ । କିନ୍ତୁ ଅର୍ଥରେ
ଯୋଗର ମାନେ ? ପୁନ୍ର, ପୁନ୍ରରେ ଯେତେବେଳେ
‘ପରିକାର’ ‘ନବବାରତ’ ଓ ‘ଉତ୍କଳ ସାହିତ୍ୟ’ ଦ୍ୱାରା
ପାଉଥିଲା, ସେତେବେଳେ ସେହି ପର୍ଯ୍ୟକାମାନଙ୍କରେ
ତ ସେମାନଙ୍କୁ ବରାଦର ଦେଖିବାକୁ ମିଳୁଥିଲା ।
ସେତେବେଳେ ସେମାନେ ପର୍ଯ୍ୟକାମାନଙ୍କଠୁଁ ନିଜର

ମନ ମୁଢାଇବ ପାତ୍ରମିକ ପାଉଥିଲେ ? ଯଦି ଆମେ ମନେକରୁ ଯେ ସେମାନେ ଅସହଯୋଗ ଆର୍ଥି କରି ଛନ୍ତି, ତେବେ ବୁଝିବାକୁ ହେବ — ସେମାନେ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାର ଉବ୍ଧେତା ମୁଣରେ କୁଠାରସାତ କରୁଛନ୍ତି । ଡାରଣ ଲ୍ୟାଧ ପ୍ରତିଷ୍ଠ ସାହିତ୍ୟକ ଦାନହିଁ ଉଦୟମାନ ଓ ଭାବା ଲେଖକଙ୍କ ଜୋଗକ । ତେଣୁ ସେମାନେ ସେମାନଙ୍କ ଅସହଯୋଗ ନାତି ପଦ୍ଧତିରେ କରିବା ଉଚିତ ନୁହେ କି ?

ଆଜି ହୁଏ, “ସୁଖର କଥା ନିକଟରେ ଶଂଘ ଓ ଚତୁର୍ବୀଙ୍କ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଲେଖାଗାର୍ ପାଞ୍ଚଟଙ୍କା ଓ ଛଳ ବିଶେଷରେ ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ ଅସ୍ଵକ ଦେବା ନତି ପ୍ରସିଦ୍ଧ କରିଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଏହା ଲେଖକମାନଙ୍କ ସାହିତ୍ୟ ପଦ୍ଧିକା ପ୍ରତି ଅଗ୍ରହାନ୍ତ କରି ପାରୁଛି । ” ହୁଏତ ଏହି ନାତି ଲ୍ୟାଧ ପ୍ରତିଷ୍ଠ ଲେଖକଙ୍କୁ ଆଗ୍ରହା ନାତି କରି ପାରୁ ନ ଥିବ, କିନ୍ତୁ ନୂତନ ବା ଉଦୟମାନ [ଜେକେମାନେ ଯା] ହାର ଉତ୍ସାହିତ ସେଇଥିଲେ ବୋଲି ଆମର ବିଦ୍ୟା । ଦେଉମାନେ ଏଇ ଅସହଯୋଗ କରନ୍ତି ଦେମାନେ ନୂତନ ଲେଖକ ମାନଙ୍କରୁ ଏଇ ପଦ୍ଧିକାମାନଙ୍କ ସମକରେ ମତାମତ ନେଇଛନ୍ତି ତ ? ଲ୍ୟାଧ ମୁଣିଷ ଲେଖକମାନେ ଯଦି ଅସହଯୋଗ କଲେ, ସଂଘାଦକମାନଙ୍କ ସେଥିରେ କିଣ୍ଠି ଯାଏ ଆସେ ନାହିଁ ବୋଲି ଆମର ମନେହୁଏ କାରଣ ସେମାନେ ଉଦୟମାନ ଓ ଭାବା ସାହିତ୍ୟକ ପ୍ରଦର୍ଶନ ପାଉଛନ୍ତି । ଉଦୟହରଣ ସ୍ଵରୂପ କୁହାଯାଇ ପାରେ, ଶଂଘ ଓ ଲ୍ୟାଧ ପ୍ରତିଷ୍ଠ ସାହିତ୍ୟକଙ୍କ ଲେଖାରୁ ଏକାବେଳକେ ବନ୍ଦି ହେଲୁପରି ଜଣାଯାଏ ତା ବୋଲି ତ ପଦ୍ଧିକା ବନ ହୋଇ ଯାଉନାହିଁ । ନୂତନ ଲେଖକଙ୍କୁ ନେଇ ତା ଆମ୍ବାଗୁଲାଗ କରୁଛ । ଲ୍ୟାଧ ପ୍ରତିଷ୍ଠ ଲେଖକଙ୍କ ପ୍ରଦର୍ଶନ ପାଇଁ ସଂଗତି କଣ ରକାର ସାଜିବେ ? ଅବଶ୍ୟ ଚାରୁରରେ ଲ୍ୟାଧ ପ୍ରତିଷ୍ଠ ଲେଖକଙ୍କ ଲେଖା ଶଂଘର ଅନୁପାଦରେ ଦେଶୀ ଦେଶିନାଚାରୁ ମିଳେ । ତୁ ଏଇ ସଂପାଦକ ସେମାନଙ୍କ

ପ୍ରବନ୍ଧାଦ ପାଇଁ ଅନୁବେଧ କର ଥିବେ । କିନ୍ତୁ ସେହିରେ ନାତି ଆମର ମନକୁ ଆସୁନାହିଁ ।

ଲେଖକମାନଙ୍କ ଆପତ୍ତି ଯେ, “ ପ୍ରକଳିତ ପଦ୍ଧିକା ମାନ ଆଜାର ଅନୁପାରେ ଅତି ଅସ୍ଵକ ମୂଲ୍ୟ କରୁଥିବାରୁ ଲେଖକମାନଙ୍କର ପାରିଶ୍ରମର ମଧ୍ୟ ନ୍ୟାୟ ସଂଗତ ହେବା ଉଚିତ । ” ଶଂଘ ଓ ଚତୁର୍ବୀଙ୍କ ସାଧାରଣତଃ ୫୦ ପୃଷ୍ଠାରୁ ୭୦ ପୃଷ୍ଠା ମଧ୍ୟରେ ତ୍ରୁକ୍ଷାଣ ପାଏ । ବାର୍ଷିକ ଗୃହା ଟ ୫ ୮ ଲେଖାଏ । ଅଧିକ କଣ ହେଲା । ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟ ପରିଷଦ ତତ୍ତ୍ଵରୁ ସହକାର ଯେତେବେଳେ ୧୭ ପୃଷ୍ଠା ନେଇ ଟକାଶ ପାଉଥିଲା, ତାକୁ ତ ଆମେ ଫେରୁ ଟ ୪ ୯ ଦେଇ ପରୁଥିଲା । ସେ କଥା କଣ ଦୁଇ ବର୍ଷ ହୋଇଯାଇଛି ବୋଲି ଭୁଲିଯିଲୁ ? ତା ବାହାରେ ଯା’ ରତରେ ‘ନବଭାବ’ ଓ ‘ସହକାର’ ଯଥାକମେ ଗ୍ରୂପ ୫୨ ପୃଷ୍ଠାର କଲେବର ନେଇ ପୁନଃ ଟକାଶ ପାଇଛି । ସେ ଗୁଡ଼ିକର ବାର୍ଷିକ ଓ ଶାଶ୍ଵତ ଗୃହା ଯଥାକମେ ଟ ୨ ୨୫ ଓ ଟ ୩ ୧ । ଯା’ସବେତେ ଶଂଘ ଓ ଚତୁର୍ବୀଙ୍କ ଅସ୍ଵକ ଦାମ ନେଇଲେ ଓ ମୂଲ୍ୟ ଅନୁପାଦରେ ପାରିଶ୍ରମକ ନ୍ୟାୟପକ୍ଷର ନୂତନ ବୋଲି ଯାହା କିମ୍ବାନ୍ତି ତାହା ଏକାବେଳକେ ଅତ୍ୟାକ୍ରମିକ । କିମ୍ବା ବାହୁଦୀ ଯେ ‘ଶଂଘ’ର ପୃଷ୍ଠାଗୋପକ ଦାମଶ୍ଵର ବାଜା ସାହେବ । ତୁ ପ୍ରତି ‘ଚତୁର୍ବୀ’ର ପୃଷ୍ଠାଗୋପକ ପାଠଶାର ମହାବଜାଳୀ ସାହେବ ବୋଲି ଥମେ ଅନୁମାନ କରୁ । ବ୍ୟବସାୟିକ ଦୃଷ୍ଟିରେ ପଦ୍ଧିକା ପ୍ରକାଶ କରି ଲଭବାନ୍ ଦେବା, ମେମାନଙ୍କ ଉଦୟେଶ୍ୟ ନୁହେ । ଉଦେଶ୍ୟ କେବଳ କଳା ସାଧନା ଓ କଳାଚନ୍ଦ୍ରମୀକୁ ଉତ୍ସାହିତ କରିବା ।

ପାରିଶ୍ରମକର ହାର ଦୃଷ୍ଟି ପ୍ରତି ଦୃଷ୍ଟି ଦେଇ ବିବେ ଚନା ମନେ ଏହାର ପ୍ରତିକାର ଲେଖକଙ୍କ ସାହିତ୍ୟକ ଶାଶ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ କରୁଛନ୍ତି । ତେଣୁ ପୁଣି ଥରେ କିମ୍ବାରୁ ଯେ, ସେତେବନ ଯାଏ ଆମେ ପଇଦ୍ଧା ଦେଇ ପଦ୍ଧିକା ନ ପଢିବୁ, ସେତେବନ ଯାଏ ଲେଖକମାନଙ୍କ ଦୁର୍ଦର୍ଶା ବିବନାହିଁ । ପଦ୍ଧିକାର ଗ୍ରାହକ ସମ୍ବାଦ ବୁଝି ଦେଇଲେ,

ପରିଶୂଳକଗଣ ପାରଶ୍ରମିକ ବିତାଇବାରେ ବାଧ ସେବେ
ନିଷୟ । ତେଣୁ ସାହିତ୍ୟ ପର୍ଦ୍ଦିକାରେ ଅସହାୟୋଗ
କରିଥିବା ଲବ୍ଧ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ସାହିତ୍ୟକଙ୍କୁ ଉଚ୍ଛବିତ ମାୟାଧର
ମାନସଂକ୍ଷିପ୍ତ ନିମ୍ନଲିଖିତ ଭୃକୃତି ସ୍ମୃତି ରଖି କରିବାକୁ ଅନୁରୋଧ
କରୁଁ ସେମାନେ ସେମାନଙ୍କ ଏହି ଅନୁଭବର ଅସହାୟୋଗ ନାତି
ପରିବର୍ତ୍ତିନ କରନ୍ତୁ ।

“ ଦେଶର ପ୍ରକୃତ କବି ଓ ଲେଖକ ଜାତିର ଶୁଭ୍ୟ
ସେ ବର୍ଷ, ସେ ଗ୍ରାନ୍ତିକ, ସେ ରତ୍ନିକ । ନିଜକୁ ଲେଖକ
କଲାକାରୀ ପାଇଁ ‘ଯନ୍ତ୍ରରେ ପରିଣତ କବିବାହୁଁ’ ତାଙ୍କର
ସବୁଠଣ୍ଡି ଅନନ୍ତ । ସେହି ସୁତୋଗହୁଁ ତାଙ୍କର ପରମ
ଦାତା । ବାଣୀ ମନ୍ଦରକୁ ମାଲ-
ଗୋଦାମରେ ପରିଣତ କରିବାକୁ ଯିବା ଜାତିପରିଷରେ
ଦୋର ଅକଳ୍ପନକର । ”

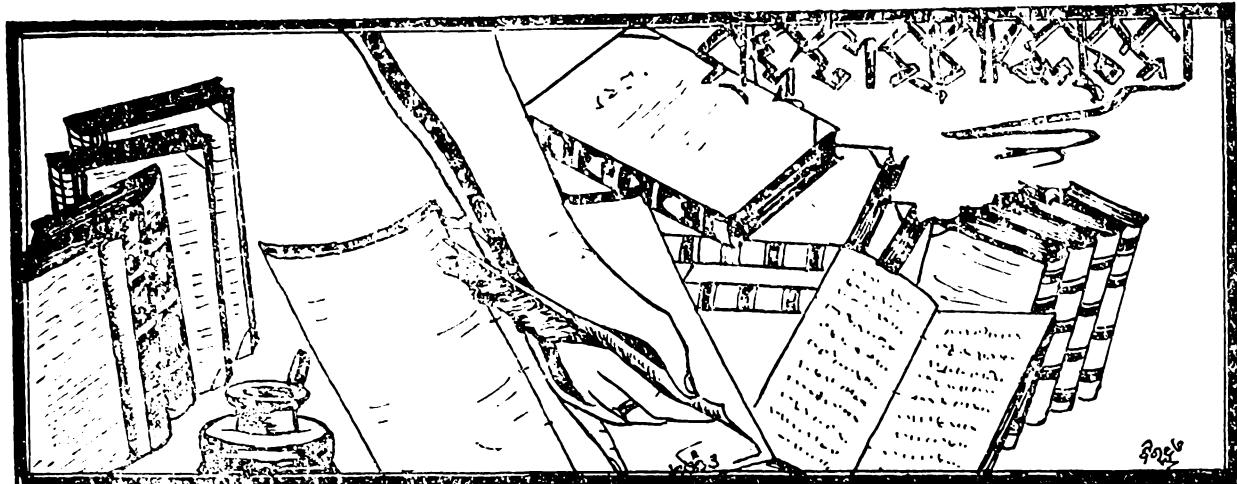
ସାହିତ୍ୟ ସମାଗ୍ରର

କଳାହାଣ୍ଟର ମହାରାଜା ସାହେବ ଶ୍ରାମାନ୍ ପ୍ରତାପ-
କେଶର ଦେବ ପ୍ରତିବର୍ଷ ଖଣ୍ଡିଏ ଶେଷିଆ ପୁସ୍ତକ ପାଇଁ
ଏକ ସହସ୍ର ଟଙ୍କା ପାଇତୋଷିକ ଅଙ୍ଗୀକାର କରିଥିବା
କଥା ବୋଧିବୁ ଏ “ ଚରୁରଙ୍ଗ ” ର ପାଠକ ପାଠକା-
ମାନେ ଜାଣନ୍ତି । ଚଲିତ ବର୍ଷ ସେହି ପୁରସ୍କାର ପଣ୍ଡିତ
ଶ୍ରୀ ନାଲକଣ୍ଠ ରଥଙ୍କ “ ସୀତା ପ୍ରେମ ତରଙ୍ଗିଣୀ ”
କାବ୍ୟ ସକାଶେ ଦିଅରିବା ବିଷୟ ଆସେ ଅବଗତ
ହୋଇଥାଏ । କଳାହାଣ୍ଟର ମହାରାଜା ସାହେବଙ୍କ ଏ
ପ୍ରକାର ବଦାନ୍ୟତା ନିମନ୍ତେ ଅମେ ସାଧୁଦାଦ ଥର୍ପଣ
କରୁଥାଏ । ଏହି ପୁରସ୍କାର ଅନେକ କୃତବ୍ୟରେ ଲେଖକଙ୍କୁ
ଉତ୍ସାହିତ କରିବ । ଏବଂ ଏହାର ଫଳରେ କେତେକ
କାବ୍ୟ ନାଟକାଦି ରଚିତ ହେବା ହୀର ଅଭି ଅନ୍ୟ

କେତେକ ଗ୍ରହୀ ଲେଖକଙ୍କର ଅନ୍ତର୍ଗତ କାଠଦିନ
ହେବାରୁ ରକ୍ଷାପାଇବା ହାର ଏହିଆ ସାହିତ୍ୟ ବ୍ରହ୍ମ-
ପରିମାଣରେ ସମ୍ମରିଶାଳୀ ସେବ, ଏଥରେ ସତନରେ
ନାହିଁ । “ ସୀତା ପ୍ରେମତରଙ୍ଗିଣୀ ” ଶ୍ରୀ ମୁଦ୍ରିତ
ହେଲେ ଅନନ୍ତ ହେବୁଁ । ଅଶୀକରୁଁ, ପଣ୍ଡିତ ମହାପଣ୍ଡିତ
ଏ ସମ୍ବନ୍ଧେ ଧର୍ମବାନ୍ ହେବେ ।

ଏ ମଧ୍ୟରେ “ ବିଶାଳ ଉତ୍ତିଲ ” ନାମକ ଜାଗନ୍ନାଥ
ନୂତନ ଧାର୍ଯ୍ୟକ ପତ୍ର ବାହାରଅଣ୍ଟି ଏବଂ ନାନା କାରଣରୁ
ବନଥିବା “ ନବଭାରତ ” ଓ “ ସହିକାର ” ମାୟାଧର
ପଞ୍ଚ ବ୍ରହ୍ମ ପୁନଃ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଥାଏ । ଏ ସମସ୍ତ
ସହଯୋଗୀଙ୍କ ଦୟା ଜୀବନ କମଳା କରୁଥାଏ ।

ନବଜ୍ଞାଲୋକ ।

ଇଂରେଜ ସାହିତ୍ୟର ଗତିଧୀର

ଶୁଦ୍ଧିଦେବ ଶର୍ମୀ

ଶ୍ରେଦଶ ଛତାବୀର ଆଦ୍ୟର ଇଂରେଜ ଜାତୀୟ ଜୀବନରେ ଯେଉଁ ନୁହନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସୁନ୍ଦର ହୋଇଥିଲା, ତାହାର ଗୋରବମୟ ଅଧ୍ୟାୟ ବିକାଶ ଲୁହ କଲୁ ଘୋଡ଼ିଶ ଶତାବୀର ମଧ୍ୟରୁରେ । ଏହି ସମୟରେ (ବିଶେଷତଃ ରଣୀ ଏଲିଷାଦେଙ୍କ ରଜତିବଳେ) ଇଂଲଣ୍ଡର ରଜନୀତିରେ ଓ ବାଣିଜ୍ୟ ବ୍ୟବସାୟରେ ଯେପଣେ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନୀୟ କରିଥିଲା, ସେହିପରି ସାହିତ୍ୟର ମଧ୍ୟ ଇଂଲଣ୍ଡର କଣ୍ଠରେ କରିଥିଲା, ନାଟ୍ୟକାର ଓ ମନୀଗ୍ରାମିକାର ଜଳ ଓ ବିକାଶ ଏହି କାଳରେ ।

ଏତ୍ତମଣି ଶୈନିକ ।

ଶୈନିକ ଏକ ଦର୍ଶକ ପରିଦାରରେ ଜନ୍ମଲାଭ କରିଥିଲେ ପ୍ରାମ୍ଲାଦ ୧୯୫୨ ରେ । ଅର୍ଥକାଂ ବହୁ ବାଧା-

ବିନ୍ଦୁ ସତ୍ତ୍ଵେ ସେ ଯେ ଏମ୍ବି ଏଂ ଟିଗ୍ରୀ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅଧ୍ୟୟନ କରିଥିଲେ, ତାହାର ମୂଳରେ ଥିଲା ତାଙ୍କର ଅସୀମ ଅଧିକାରୀତି ଓ ଉତ୍ସାହ । ଲିଚେଷ୍ଟରର ସାମନ୍ତରିକ ସହିତ ପରିଚିତ ହେବାରେ ତାଙ୍କର ପୃଷ୍ଠାପାଷକବା ହେବୁ ଶୈନିକ ସରକୁ ଦୁଃଖ କିମ୍ବା ପରିମାଣରେ ଅବସାନ ହେଲା ଏବଂ ସେ ଲିଚେଷ୍ଟର ରକ୍ତରେ ରହିଲେ । ଏହିଠାରେ ଶୈନିକ ସରକୁ ଇଂଲଣ୍ଡର ବିଶିଷ୍ଟ ବ୍ୟକ୍ତି-ମାନଙ୍କର ସମ୍ପର୍କରେ ଅଧିକାରୀ ସୁଯୋଗ ଜୁଟିଲା ଏବଂ ତାଙ୍କର ସାହିତ୍ୟକ ଜୀବନ ଲାଗି ଅନୁକୂଳ ପରିସ୍ଥିତି ମିଳିଲା । ଅତିପର ଶୈନିକ ଚାକିର ଅନୁଶେଷଧରେ ଦେଶ ଛାଡ଼ି ଅଯଳ୍ପଣ୍ଟରୁ ଗଲେ ଏବଂ ଏହିଠାରେ ବହୁ-କାଳ ରହିଲା ପରେ ସାହିତ୍ୟକ - ବନ୍ଦୁ ସାର୍ ଓ ଯୁକ୍ତିର ସଲେକ୍ଷଣ ଅନୁକୂଳରେ ମଣୀ ଏଲିଯାଓବଥେକ ସହିତ ତାଙ୍କ ପରିଚୟ ହୁଏ । ରଣୀ ତାଙ୍କ ବାର୍ଷିକ ବଣ୍ଟି ଅର୍ଥପାଦିତ

ଚତୁରଙ୍ଗ

ଦେଲେ ମଧ୍ୟ ଶୈନ୍‌ସର୍ ଆଜାବନ ଚାକ୍‌ଖ ଶୁଣିଦେଇ
କୋବଳ ସାହିତ୍ୟକ ଜୀବନ ଯାଏନ କରିବାକୁ ସମର୍ଥ
ନ ଥିଲେ । ଶୈନ୍‌ସର୍ ଆଜାବନ ଅର୍ଥକ ଦୂରଦ୍ଵୟାର
ସମ୍ମନୀନ ହୋଇ ସତରୁଳିଶ ବର୍ଷ ବୟସରେ ମୁଖ୍-
ମୁଖୀରେ ପ୍ରତିତ ହେଲେ । ଶେଷ ଜୀବନରେ ତାକୁ
ଯେଉଁ ଦାର୍ଶିଦ୍ୟର କୁର ଜୀବନାତିନା ସହ୍ୟ କରିବାକୁ
ହୋଇଥିଲା ତାର ଉତ୍ସାହ ଥିଲି କରୁଣା ।

ସାମାଜିକ ଜୀବନରେ ଶୈନ୍‌ସର୍ ଆପଣାର ଦ୍ରୁତିଶ୍ଵା
କରି ପାରି ନ ଥିଲେ ସତ୍ୟ, କିନ୍ତୁ କବିତା ବିଜ୍ଞାନେ
ସେ ସମ୍ଭାବିତ ଦିଶାଏନାର ଅଭୟଦ୍ରିଶ କରିଥିଲେ ।
ବନ୍ଧୁର ସୌଭାଗ୍ୟରେ ମୁଗ୍ଧ ହୋଇ କବି ଡାକ୍ତାରି ଜୟ-
ଗାଥା ଲେଖି ଅମର ହୋଇଛନ୍ତି । ଜୀବନରେ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟରେ
ଦତ୍ୟ, ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟର ଉପରିବ୍ୟବ୍ରତେ ପ୍ରାଣ ତୁପ୍ତି — ଏହାହି
ତାଙ୍କର କବିତାର ମୁଳମନ୍ତ୍ର । ପ୍ରମନ୍‌ସରଙ୍କର ଉପରେ
ଯେହାର ଏକ ଦିଗରେ ପୃଷ୍ଠାର ଧର୍ମ ଆନ୍ଦୋଳନ ଦ୍ରୁତିବ
ବିଦ୍ରୋହ କରିଥିଲୁ, ସେହିପରି ବି ଉତ୍ତାଳ୍ୟ ଦେଖି-
ବିଲାସିତା ତାଙ୍କ ପ୍ରାଣକୁ ଶୁଣି କରିଥିଲା । ଫଳତଃ କବିଙ୍କ
ପ୍ରତିଭା ପ୍ରକାଶ କଲି କଲା ଗାନ୍ଧୀପୁଣ୍ୟ ଧର୍ମରେତେବେଶ
ମୁଲକ ବାରଗାଆ ପ୍ରଶ୍ନାନ କରିବାରେ, କଞ୍ଚିତାର
ତୁଳିତର ତମତକାର ବୁଝିଥାର ସ୍ଥିତିରେ, ଅଳକାର-
ଦିନିଲ ମହାକାବ୍ୟ ରଚନାରେ ।

କବି ବାରତୀର ଜୀବାଣୀ ଦ୍ୱାରା, ପାଠକାଳୁ ସହଜେ
ମନ୍ତ୍ରଗ୍ରହ କରିପାରୁ ଥିଲେ, ତାଙ୍କ ଯାଦୁକହା କଦିତା
ପକୁ ପକୁ ପାଠକ ଭାଷି ଯାଇଥିଲା କେଉଁ ସ୍ମରଣକୁ ।
ତାଙ୍କର ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟର ଉପରିବ୍ୟବ୍ରତ ଉତ୍ସାହଙ୍କା ନ ଥିଲା ।
ଧୀର, ମୃଦୁର ସ୍ଵଦରେ ସେ ଏ ଧରଣୀର ଦୂରାଜ
ମାଧୁରୀର ମୁଦ୍ୟ ହୋଇଥିଲେ । ଶୈନ୍‌ସରଙ୍କୁ
ଅନୁକଟିଆ ଅମର ରାଖାନାଥଙ୍କ ସହିତ ଭୁଲନା କରିଥାଇ
ପାର । ତାଙ୍କର ପୁରୀନ ରଚନା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରେଥାର
କୁନେ ଦା ପରିମାଣ (Fair Queen), ମେଷ-

ପାଲକର ପଞ୍ଜି' କା (The Shepherd's Calendar)
ଏମାରେଟି (amoretti) ଓ ଏସ୍‌ଟ୍ରେପୋଲ୍
(astropoei) ଉଲ୍ଲଙ୍ଘନୋଗ୍ୟ ।

ବୁନ୍ଦକବି ଉଚ୍ଚଲୟମ ସେକ୍‌ସ୍ଟ୍ରୀପ୍ୟୁର ।

ଭାରତୀୟ ସାହିତ୍ୟର କାଳିଦାସ ଯେଉଁ ଶ୍ଵାନ
ଅଧ୍ୟକ୍ଷର କରନ୍ତି, ରଂଗେଜୀବାର୍ତ୍ତାର ନେତ୍ରପ୍ରେୟଦଙ୍କେ
ଶ୍ଵାନ ଠିକ୍, ସେଇଠି । କାଳିଦାସଙ୍କ ଜୀବନବୃତ୍ତି
ଯେହରେ ଅନିଷ୍ଟ ତତ୍ତ୍ଵାବ୍ୟ ଓ ଜୀବାଣୀ କୁହାଲୀମୟ,
ସେକ୍‌ସ୍ଟ୍ରୀପ୍ୟୁରଙ୍କ ବି ସେହି ଠର । ଅଧ୍ୟଦିଵ୍ୟ ବୀ-
ହାସିମାନେ ପ୍ରଦକ୍ଷିଣ୍ୟରେ ଉଚ୍ଚଲୟମ ଉଚ୍ଚଲୟର
ସବର୍ଥ । ଏହର କି, କେହି କେହି କଷ୍ଟନ୍ତି ଉଚ୍ଚଲ୍‌ସ
ପ୍ରେୟର ବୋଲି କେହି ବନ୍ଧୁ ନ ଥିଲେ । ଏହା ଛବ୍ଦୀ-
ନାମ । କିନ୍ତୁ ସାଧାରଣତଃ ନିମ୍ନ ଜୀବନକୁ ହାତୁ
ଉପରେ ଅଛା ଶ୍ଵାପନ କରିଥାଇଥାଏ ।

ଉଚ୍ଚଲୟମ ପେତା ଜନ୍, ପେତାମସି ରିଗ୍ନି,
ଶ୍ରାମ ଶ୍ରାମପାତ୍ର କିଣିତର । ଶ୍ରାନ୍ତକ ଏକଟଙ୍କ ଦା ଶେଷି
ସମୟରେ ଅଳ୍ପବିତ ଉଦ୍ବାରରେ ଜନ୍ମହତୀ କରି
ସେକ୍‌ସ୍ଟ୍ରୀପ୍ୟୁର ସାମାନ୍ୟ ବିଦ୍ୟାର୍ଜନ ପରେ ପେତାଙ୍କ
ତାଙ୍କର ବ୍ୟବସାୟର ସାହାଯ୍ୟ କଲେ । ଅଛି ସ୍ବେଚ୍ଛର
ସେକ୍‌ସ୍ଟ୍ରୀପ୍ୟୁର ଏକ ବ୍ୟୋଚକ୍ୟୁ କଳିଥା ସହିତ
ବିବାହ କରିବାକୁ ହୋଇଥିଲା, ଏହାପରେ ହେକ୍‌ଷିପ୍‌ପ୍ରେୟ
ଜୀବିକାନିଷାଦ ଲାଗି ବୋଧନ୍ତୁସ ଶିଷ୍ଟକଟା ଓ ନାନାଦ
କର୍ମ କରିଥିଲେ । ପ୍ରକାଶ, ସେ ଥିର ହିରଣ୍ୟ ଶେଷି
କରିଥିବା ଅପରାଧରେ ଦେତମାତା ଖାରାହିଲେ । ଯାହା
ହେଉ, ବିବାହ କରିବାକୁ ସହିତ ପରେ ଥେଲୁ ଲକ୍ଷ୍ମୀନାନ୍ଦ ସବାକୁ
ମନସ୍ତ୍ରୀ କଲେ । ଫେଠାକୁ ଯାଇ ପ୍ରଥମ ଦର୍ଶନ ତାହାକୁ
ଦକ୍ଷ ପର୍ବତ କରିବାକୁ ପଢ଼ିଥିଲା; କଥିତ ଥିଲା, ନାଟ୍ୟ
ମଧ୍ୟର ଦାହୀରେ ଦଶ କମାନଙ୍କର ଶୋତା ଜପିବା
ଥିଲା ତାଙ୍କ କାମ । ଅଳ୍ପକାଳ ମଧ୍ୟରେ ସେକ୍‌ସ୍ଟ୍ରୀପ୍ୟୁର
ପ୍ରତ୍ୟୁଷାନ୍ ଅଭିନନ୍ଦା ହୁଏବାରେ ପରିଚିତ ହେଲେ

ଏବ ରଙ୍ଗମଞ୍ଚ ଲାଗି ନାଟକ ଲେଖିଲେ । ସେତେ-
ବେଳେ ରଙ୍ଗମଞ୍ଚର ଅବଶ୍ଵା ହଜାର ନ ଥିଲେ
ମଧ୍ୟ, ଲକ୍ଷ୍ମନରେ ବ୍ୟକ୍ତିଶାସ୍ତ୍ର ସୁନ୍ଦର ନାଟ୍ୟମନ୍ଦରମାନ
ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହୋଇଥିଲା । ‘ଚାନ୍ଦ’ ନାଟ୍ୟମନ୍ଦର ସହିତ
ସମ୍ପଦ ଥାଇ ସେକ ସହିତର ନାଟକ ପର ନାଟକ
ଲେଖି ରଙ୍ଗମଞ୍ଚରୁ କହିଥିଲେ । ସେକ୍ ସହିଯୁଦ୍ଧ ଏହି
ଜୀବନବ୍ୟାପୀ ସାଧନା ସହେ ଜୀବନବିଶ୍ଵାରେ ତାଙ୍କର
ଉଚିତ ସମ୍ବନ୍ଧର ପେ ଶାଇ ନ ଥିଲେ— ଏକ ଅନାମ୍ପେଣ୍ଟୁ
(ହୃଦୟ ଅନ୍ତର ଦେଖୁଥିବ ପାଣି ଉଳି) ନାଟ୍ୟଭାରତୀରେ
ଇଂଲଞ୍ଚର ଚଳିରେ ଜୀବନ ନିବାଦ କରିଥିଲେ ।
ବାଜନ ବର୍ଷରେ ତାଙ୍କର ହୁଣ୍ଡ୍ ଭାଣ୍ଡିଗଲା ଏବଂ
୧୯୧୭ ପ୍ରାଦୁରଚରେ ସେ ତାଙ୍କର ଚାହ ନିବାସରେ
ଛହାମ ଦ୍ୟାଗ କଲେ ।

ସେକ୍ ସହିଯୁଦ୍ଧ ଇଂଲଞ୍ଚର ସାହିତ୍ୟ ସମ୍ବନ୍ଧ ।
ଜୀବନର ଅଭିନ୍ଦନକୁ ତାଙ୍କ ଯଶ୍ଶୀ ଲେଖନରେ ଅପର
ବୈଚିନ୍ୟମଧ୍ୟ, ହୁଣ୍ଡ୍ ଓ ସବାଙ୍ଗୟର ହୋଇପାରୁଣ୍ୟ ଯେ
ତାଙ୍କର ଲେଖା ବିଶ୍ଵାହିତ୍ୟର ରହୁ ହୋଇ ଚିବକାଳ
ବହିବ ।

ସେକ୍ ସହିଯୁଦ୍ଧ ଚବିଶ ବର୍ଷଦ୍ୟାଗୀ ତାଙ୍କର ସାହିତ୍ୟ
ସାଧନାକାଳ ମଧ୍ୟରେ ଜାଗ ଟି ନାଟକ, ଦୁଇଟି ମହାକାବ୍ୟ
ଓ ବ୍ୟାକାଳ ଚର୍ଚାରୁକୁ କହିତା ରତ୍ନା କରି ଯାଇଛନ୍ତି । ପ୍ରତିମେ ସେ ମାର୍କୋର୍ଜ ଡାକ୍ ଅନ୍ତରିଷ୍ଟର କରି
ଅତୁର ପଣ୍ଡାତରେ ଇଂଲଞ୍ଚର ସଜବଶରେ ଯେଉଁ କଟ୍-
କଟାନ୍ତ ଅଦି ଫିର୍ଦିଲା, ତଥାର ଅପର କେତେକ
ସିଦ୍ଧାଂତକ ନାଟକ ଲେଖିଥିଲା । ଅପର ସାମାଜିକ
ଜୀବନ ଉପରେ ସ୍ଥାପନମୂଳକ ଓ ମିଳନାନ୍ତକ
କେତେକ ଛୁପ ନାଟକ ପ୍ରକରନ କଲେ । ଫିନଶ
ମସକ୍ ସହିଯୁଦ୍ଧ ଅମୃତର୍ଥ କାତ ହେବା ସହିତ ତାଙ୍କ
ଲେଖନା ଅଧିକ କ୍ଷେତ୍ରଶାଳା ଓ ମୁଦ୍ରା ନାଟକ ପଣ୍ଡରୁରେ
ସମର୍ଥ ହେଲା । ଶେନାନ୍ତ ନାଟକ ଦ୍ୱାରା ଉପରିତଥିଲା
ମସକ୍ ସହିଯୁଦ୍ଧରେ ମହାଦ୍ୱାରା ପିଲାଇଲା । ଜୀବନର
ଶେଷ ପରିମାୟରେ ତେବେ ଯେଉଁ ନାଟକମାନ

ଲେଖିଥିଲେ ସେଥିରେ କୁର୍ବନାଟକମାନଙ୍କର ଭାବମୁଁ ତୀର୍ତ୍ତିବା
ଉତ୍ତରଣଙ୍କଳତା ନାହିଁ; ଅଛି ହୁମ ଶକ୍ତିର ଶିଥିଲ, ରଙ୍ଗ
ମଧ୍ୟର ପରିବେଷ୍ଟନା ।

ପ୍ରମୁଖ କହିବ ସେକ୍ ସହିଯୁଦ୍ଧ ସମୟରେ ରଙ୍ଗ
ମଞ୍ଚ ଉନ୍ନତ ନ ଥିଲା । ତେଣୁ ନାଟକର ବକ୍ତ୍ତାମାରେ
କବିତା ଦ୍ୱାରା ଦୃଶ୍ୟମାବେଶର ଅଭ୍ୟବ ପୂରଣ କହ-
ଯାଇଥିଲା । ପୁଣି ରୂପକାହାଶୀ ଲାଗି ମତ ଏଲିପାବେଥ୍
କାଳୀନ ଇଂରେଜ ଜନସାଧାରଣ ଆବେଗପୂର୍ଣ୍ଣ କବିତା
ଭକ୍ତ ଦେଖିର ସହୃଦୟ ନୁହନ୍ତି । ତେଣୁ ସେକ୍ ସହିଯୁଦ୍ଧ
ତଥା ସମୟମୟିକ ନାଟ୍ୟକାରମାନଙ୍କୁ କବିତାରେ
ନାଟକ ପ୍ରଶ୍ନାନ କରିବାକୁ ପଡ଼ୁଥିଲା । ନାଟକରେ
ପରିଷ୍ଠିତ ଓ ରହିବର ଷ୍ଟ୍ରେଦ୍ଵାରା ପରିଷ୍ଠିତ
କାରକ ସ୍ମୀକରନ ଗହିବାକୁ ହୁଏ । ଏହି ଷ୍ଟ୍ରେଦ୍ଵାରା
ପରିଷ୍ଠିତ ସେକ୍ ସହିଯୁଦ୍ଧ ସେଉଁ କବିତାର ପାରିବାର
ପୁଣ୍ୟ ପାରିବାର, ବିଜନ ଚରିତମାନଙ୍କ ମୁଖରେ
ଯେତେବେଳ ମାନବର ଭ୍ରମିତା ଅଭିନ୍ଦନ କରି ପାରିବନ୍ତି,
ତାହା ବିଶ୍ଵାହିତ୍ୟରେ ଅଭ୍ୟବାବ୍ୟ ଅଭିଭ୍ୟାସ । ରେବର
ମନକଥା, ତାହାର ହାବନଭବ ପେପର ନିଶ୍ଚାନ୍ତ ଘବରେ
ପୁଣ୍ୟ, ସାଧାର ହୃଦୟ ମଧ୍ୟ ସେହିପରି ପ୍ରାଞ୍ଚଳ-
ଭାବରେ ବେଳୁ ହୋଇଛି, ରାଜାର ଉଦ୍ଧବ ପ୍ରକାଶ
ଯେତେବେଳେ ସଠିକ୍ ହୋଇ ହେବାର ପାଇଛି, ସେହିପରି ବି
ଶ୍ରେଷ୍ଠମିକର ଭଲ୍ଲାସ ଓ ଅବେଗ ଅଷ୍ଟିତ୍ବ ପୁଣ ପାଇଛି ।
ବିଭିନ୍ନ ପରିଷ୍ଠିତରେ ବିଭିନ୍ନ ରହିବମାନଙ୍କ ମନର
ଦ୍ୱାରା ସେବିମାନଙ୍କ ଭାଷାରେ ପ୍ରକାଶ କରିବାରେ ନାଟ୍ୟ
କାରକ ସପଳତା ପର୍ଯ୍ୟବସିତ ଓ ସେକ୍ ସହିଯୁଦ୍ଧ
ସାହିତ୍ୟକ ମର୍ମାଦା ଏ ଦିଗରେ ନିଷ୍ଠିଲଙ୍କ ।

ସେକ୍ ସହିଯୁଦ୍ଧ ଅବଶ୍ୟ କୌଣସି ମୌଳିକ
କାହାଶୀ ସ୍ଵର୍ଗ କରିନାହାନ୍ତି; ପ୍ରାୟତ୍ତ ଗୋମୀର୍ଯ୍ୟ ଏବଂ
ଗ୍ରୀକ୍ ପଳକ ଓ ଦୋଦାଦଳୀର୍ଯ୍ୟ ତାଙ୍କର ନାଟକର
କଥାବସ୍ତୁ ପରିପ୍ରକାଶ କରିପାରିଛି, ତରିଶ-
ଶତଶାହୀ ଓ ଭାବଭିଦ୍ୟତା ଦ୍ୱାରା ଥାଏ ଦ୍ୱାରା ଆଶ୍ୟାବିକାରୁ
ସେ ରହିରେ ପରିଶର କରିପାରିଛି । ତାଙ୍କର ନାଟକ-

ମାନଙ୍କରେ ସୁଗୋଚିତ କରୁନାର ଅତିଶୟ ପରିଦୃଷ୍ଟ ହୁଏ; କିନ୍ତୁ କବିଙ୍କର କୁହୁକ - ଲେଖନ ସ୍ଵର୍ଗରେ ଅଭୂତ, ଅସମ୍ଭବ କାଳନକ ପରିପ୍ରିତ ଗୁଡ଼କ ଏପରି ଜୀବନ୍ତ ହୋଇଥିବେ ଯେ ପାଠକ ବା ଦ୍ରଷ୍ଟା ସେହି କଳନାପୁରୀର ରୂପକାଳ ମଧ୍ୟରେ ଛନ୍ଦ ହୋଇପାଏ, ଅଣ୍ଟରଙ୍ଗିତ ପରିପ୍ରିତ ଓ ଚରିତ ଗୁଡ଼କ ବାସ୍ତବ ପରି ଦୋଷହୃଦୟ ।

ସେକ୍ସପିୟୁର ନାଟକୀୟ ପଞ୍ଚଟରେ ବିଶେଷ କିଣ୍ଠ ଉନ୍ନତ ସାଧନ କରି ନ ଥିଲେ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ନାଟକ ପାଞ୍ଚଟି ଅଙ୍କରେ ବିଭକ୍ତ ଏବଂ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଅଙ୍କରେ ଏକା-ସ୍ଵକ ଦୃଶ୍ୟ ସମାବେଶ ହୋଇଥାଏ । କଥାବିଷ୍ଟର ପ୍ରକାଶ ଭଙ୍ଗରେ ମୁକୁତାର ପକ୍ଷପାତା ସେକ୍ସପିୟୁର୍ ତ୍ରୀକ୍ ନାଟକର ବୀକ୍ସନ୍ୟ ଅନୁସରଣ କରିବାକୁ ଅନିଛୁନ୍ତି । କୌଣସି ଆଖ୍ୟାୟିକାକୁ ଜବରଦସ୍ତ ପାଠକଙ୍କ ଉପରେ ଲଦି ନ ଦେଇ ସେକ୍ସପିୟୁର ତାଙ୍କ ତରିତମାନଙ୍କୁ ଏକ ଶଶିଷ୍ଵା ନାଟକୀୟ ପରିପ୍ରିତରେ ଉପଗ୍ରହିତ କରିଦିଅନ୍ତି ଏବଂ ତ୍ରୀକ୍ରମରେ ନାଟକୀୟ ତରିତମାନଙ୍କର ଭାବର ଘାତ ପ୍ରୁତ୍ପାତ ହେଉ ଏକ ପରିପ୍ରିତ ଅନିବାର୍ଯ୍ୟ ଭାବେ ଅପର ପରିପ୍ରିତର ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣ କରେ, ଫଳତଃ ନାଟକର କଥାବ୍ୟୁମ ସ୍ଵତଃ ପ୍ରକାଶ ଲାଭ କରେ । ସେକ୍ସପିୟୁର ତାଙ୍କର ଶୋକାନ୍ତ ନାଟକ-ମାନଙ୍କରେ ସାଧାରଣତଃ ନାୟକଙ୍କୁ ଉନ୍ନତର ଭତ୍ତଙ୍କ ଶିଖରକୁ ତୋଳିନାଥନ୍ତି ଏବଂ ତପୃରେ ତାର ପତନ ଆଣି ଦିଅନ୍ତି । ଏହାହାରା ଭାଗ୍ୟବିପର୍ଯ୍ୟ ଓ ପତନ ଅତି ଦାରୁଣ ଓ ମର୍ମନ୍ତଦ ହୋଇଥାଏ । ଭଦାହରଣ ସ୍ବରୂପ ଓଥୋଲୋ ନାଟକରେ ଅଭିଜାତ ନାୟକା ନିଶ୍ଚାର୍ଣ୍ଣାନ୍ତରେ ପ୍ରତିବନ୍ଧକାରୁ ଲଦି ନାୟକ ଉପରେ ଏକାନ୍ତ ବିଶ୍ଵାସ ସ୍ଥାପନ କରିଥାଏ । ଅତଃପର ନାୟକ ଶର୍ଷାବିଶତଃ ନାୟକାର ପାତିବ୍ରତ୍ୟରେ ସତର୍ହ କରି ତାହାକୁ ଦତ୍ୟା କରିଛି । ନାଟକର ପୂର୍ବାଂଶରେ ସେକ୍ସପିୟୁର ପଦ ନାୟକା ଡେଶ୍‌ଡିମୋନାର ପ୍ରେମ ଓ ବିଶ୍ଵାସକୁ ଅତି ଉତ୍ସାହ ଓ ଉତ୍ତରାଂଶରେ ଆନ୍ଦୋଳନ କରି ନାହିଁ ।

ଶର୍ଷାବୁଦ୍ଧନ୍ତ ଏବେ , ଶଶାନଗଭୀର ମୋର ପ୍ରମାଣି ନ ଥାଏ ।

କବି ଅଦର୍ଶବାଦୀ ନ ଥିଲେ ବା ଜୀବନର ଅଭିନ୍ନତିରେ କୌଣସି ଶଶିଷ୍ଵା ମନ୍ଦିରାଦ ସେ ବ୍ୟକ୍ତି କରିନାହାନ୍ତି । ବିଶ୍ଵ ଚରିତ୍ରଧାରା ବ୍ୟକ୍ତି ହୋଇଥିବା ଦର୍ଶନକୁ ସେକ୍ସପିୟୁରଙ୍କର ମନେବା ବୋଲି ମନେକରିବା (ଯାହା କେତେକ ସମୀଲନକ କରିଥାନ୍ତି) ଦ୍ରୁମ । ସତ୍ୟନାଟକାର ରୁହେ ସେ ବିରଳ ଚରିତ୍ରମାନଙ୍କର ଦୃଷ୍ଟିକୋଣରୁ ଜୀବନର ସୁମାନ୍ଦେଲନା କରିଛନ୍ତି ମାତ୍ର ; ନାଟକରେ ନାଟ୍ୟକାରଙ୍କ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ମତ ବା ଭାବ ପ୍ରକାଶ କରିବାର ଅବସର ନାହିଁ । ଭବିକର ପ୍ରକୃତ ବିଦ୍ୟରେ କୌଣସି ଆଧ୍ୟବାଦ ନାହିଁ । ବୃଷଳିତା, ଆକାଶ ଓ ଧରଣୀର ଦାସ୍ୟ ଶୌନ୍ଦରୀର ସେ ମୁଦ୍ରା, ସୀମାବନ୍ଧ । ସେକ୍ସପିୟୁର ଦୁଇର ଯାହା କାମ୍ୟ ଓ ଅଦର୍ଶ ତାକୁହିଁ କାମ୍ୟ ବା ଆଦର୍ଶ କର ଆପେଛିନ୍ତା । ସେ ଜୀବନର ମହାତ୍ମା ଭବିଷ୍ୟର ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିଛନ୍ତି ଓ ଯଥାଧି ଭାବରେ ପ୍ରକାଶ କରି ନାଟ୍ୟକାରର ମନୀଦାକୁ ଗୌରବାନ୍ତି କରିଛନ୍ତି । ଜୀବନର ସହସ୍ର ଲକାଶେଳା ମଧ୍ୟରେ, କୃପାରଜାପଣ । ଓ ଧନିକର ବିଦ୍ୟମାନ, କବି ସେହି ପ୍ରୌଦ୍ୟର ସୁଷ୍ଟୁ ପ୍ରତିକ୍ରିୟାଧାର ନାଟକ ଦର୍ଶନରେ ଧରି ପାରିଛନ୍ତି ।

ପ୍ରାନ୍ତୀସ ବେକନ ।

ଏ ମନୀଶ ସେକ୍ସପିୟୁରଙ୍କର ସମସ୍ତମୁକ୍ତ । ଅବାଳମ୍ବନ ଦେବକନ୍ତ ସାହିତ୍ୟ ପ୍ରତି ଆକୃତି ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଜୀବକା ନିର୍ବାହ କରିବା ଲାଗି ତାଙ୍କୁ ଆଜନ ବ୍ୟକ୍ତି ସାହୀ ହେବାକୁ ପଡ଼ିଲ । ଆଜନଙ୍କ ଦ୍ଵିତୀୟ ଦର୍ଶନ କରି ଇଂଲଣ୍ଡର ଶଳଦରବାର ଅଧୀନତେ ନାନା ଲର୍ମଚର ନିର୍ମଳ ହୋଇ ଆହାର ବୁଦ୍ଧି ଓ ପ୍ରତିଭା ବଳରେ ରାଜ୍ୟର ସବୁତାରୁ ସମ୍ମାନାୟଦ ଲର୍ତ୍ତ ବୁନ୍ଦେଲିର ପଦକୁ ଉତ୍ତରୀଷ ମେଲେ ।

ବ୍ୟୟୀ ଲୋକ ଥିବାରୁ ବେଳନ୍ତିକୁ ସଂଦା ଗଣଶ୍ୱୟ ଦେବାକୁ ପଡ଼ାଇଲ ଏବଂ ବିଶ୍ଵରମତ ଆଜ ସେ ନାନାଦି କୁ-ଆଚରଣ ଆଶ୍ୟ ଗ୍ରହଣ କାରୁଥିବା ଅଭିଯୋଗ ହେଉ ପାଲିଆମେଣ୍ଟ ତାଙ୍କପ୍ରତି କଠୋର ଦଶ୍ଵିଧାନ କରୁଥିଲା । ଜୀବନର ଶେଷଭାଗରେ ହୃଦସବସ୍ଥ ହୋଇ ବେଳନ୍ତି ଅଛି ଦୁଃଖାଶ୍ୟ କାଳ କରାଇବାକୁ ହୋଇଥିଲା ।

ବେଳନ୍ତି ତତ୍କାଳୀନ ଇଂଲଣ୍ଡର ସଂଦାଧା ବିଦ୍ୱାନ୍ ଓ ଜୀବା ଲୋକ ସତର ଓ ଟାଈନ୍, ଟ୍ରୋଳ୍, ଫରସି ଟ୍ରେନ୍‌ଟରିକ ସାହିତ୍ୟରେ ତାଙ୍କର ଅଗ୍ରାଧ ପାଣ୍ଡିତ୍ୟ ଥିଲା । ବେଳନ୍ତି ଲଟିନ୍ ଭ୍ରାଷ୍ଟରେ କେତେକ ଗ୍ରନ୍ଥ ପ୍ରତିବ୍ୟାନ କରିଯାଇଛନ୍ତି ଓ ତାଙ୍କର ସାହିତ୍ୟର ଗୁଡ଼ିକ ଇଂରେଜ ଆଜନ ବିଦ୍ୟାରେ ବିଶ୍ଵିଦ୍ୱୟାନ ଥ୍ୟାକାର କରିଛି । ରତ୍ନା (Essay) ଇଂରେଜ ସାହିତ୍ୟରୁ ତାଙ୍କର ସବୋତ୍ତମ ଦାନ । ବେଳନ୍ତି ପ୍ରତିବ୍ୟାନ ଇଂରେଜ ସାହିତ୍ୟରେ ରତ୍ନା ସ୍ମୃତି ହୋଇ ନ ଥିଲା । ବେଳନ୍ତି ପରାସି ସାହିତ୍ୟରେ ରତ୍ନା ଥିଲୁ କରଣାରେ ୧୯୧୭ ଖ୍ରୀଷ୍ଟବ୍ୟାଦରେ ପ୍ରଥମେ ଏକ ରତ୍ନାରୁକ୍ତ ପ୍ରକାଶ କରନ୍ତି । ପ୍ରବନ୍ଧନାରୁ ରତ୍ନାର ଏହି ପାର୍ଥିକ୍ୟ ଯେ ରତ୍ନାରେ ସାହିତ୍ୟକ ଅଧିକାର ସ୍ଵର୍ଗ ପ୍ରକାଶ କରିବା ଓ ସାହିତ୍ୟ ସ୍ମୃତି କରିବାର ଅବସର ପାଏ । ରତ୍ନା ରୁକ୍ତରେ ବେଳନ୍ତି ଯେଉଁ ପ୍ରାଞ୍ଚଳ, ବିଲଶଳୀ, ସର୍ବିଦ୍ୱ ଓ ଭାବଦେଖାତଳ ଗଦ୍ୟ ସ୍ମୃତି କରିଛନ୍ତି, ତାହା ଅଦ୍ୟାବ୍ୟ ଅଦିଗ୍ର୍ର ଗଦ୍ୟ ରୂପେ ପରିଣତି । ନିୟ ଅନ୍ତର୍ଲାଞ୍ଛିପ୍ (New atlantis) ଦେବକନ୍ତର ଅନ୍ୟତମ ବିଶ୍ଵିଦ୍ୱୟାନ । ଏହି ଗ୍ରନ୍ଥରେ ମୁକ୍ତ ସ୍କ୍ରିପ୍ଟେ ଏକ କାଳୁକନ ଜଗତ୍ର ପରିକଳ୍ପନା କରିଯାଇଛି । ଦେବକନ୍ତ ନିଜେ ଜଗତ୍ର ଦାର୍ଶନିକ ଓ ଦେଖିନିକ ହିଲେ । ପ୍ରକୃତକୁ ପର୍ଯ୍ୟବେଶନ କରି କେତେକ ଘଟଣାରୁ ଉପରେ ସାଧାରଣ ସତ୍ୟରେ ଉପାଦାନ ହେବାକୁ ପଡ଼ିବ— (Induction) ଏହି ନିରର ସେ ଉଦ୍ଦ୍ଦ୍ରିୟକ । ସେହି ଦେଖିନୁହୁ ଉଦ୍ଦୟାଦ ଦାର୍ଶନିକ ଓ ଦେଖିନିକମାନେ ଦେବକନ୍ତ ଜାନିବାରୁ ହୁଅ ସ୍ଵର୍ଗାର କରି ଅସିଛନ୍ତି । ନ୍ୟୁ ଅନ୍ତର୍ଲାଞ୍ଛିପ୍, ଗ୍ରନ୍ଥରେ ଦେବକନ୍ତର କେତେକ

ପରିକଳ୍ପନା (ଆକାଶରେ ଉଡ଼ିବା, ବୃତ୍ତାଜାହାଜ, ସେଗମ୍ବନ୍ତ ଯେବା ଲାଗି ମୁକ୍ତ ଦାୟୀର ପ୍ରକାଶ ଆଦି) ତାଙ୍କର ପରବର୍ତ୍ତୀ କାଳମାନଙ୍କରେ ସମ୍ବନ୍ଧ ଓ ବାସ୍ତବ ହୋଇଥିଲା । ସ୍କ୍ରିପ୍ଟେ ଆରେ ମୁର୍ବ ଅଦିଗ୍ର୍ର ସମାଜକ ଜୀବନର ଚିତ୍ର ଆକର୍ଷଣୀୟ, ସରଳ ଜୀବନପାପନ ପ୍ରଶାଲିକୁ ସେ ସମାଜର କାମା ବୋଲି ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଇଛନ୍ତି । ବେଳନ୍ତି ସମାଜର ମନକୁ ନିର୍ମଳ ଓ ଉନ୍ନତ କରିବାର ପଣ୍ଡାଳ, ସରଳ ଜୀବନ ତାଙ୍କର ଅଦିଗ୍ର୍ର ନୁହେଁ, ଦେବକନ୍ତ ଅତମରପ୍ତ୍ୟ ଅଥବା ଶୁଣିକା ବନ୍ଦ ଜୀବନର ପଣ୍ଡାଳ ।

ବେଳନ୍ତି ଇଂରେଜ ସାହିତ୍ୟର ବହୁଗ୍ରନ୍ଥ ପ୍ରତିବ୍ୟାନ କରି ନ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କର ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱ ଓ ଭାବଧାରା ଇଂରେଜ ଗଦ୍ୟ ସାହିତ୍ୟରୁ ବହୁପଦ୍ମମାଣରେ ରୂପଦାନ କରିଅଛି ଓ ଇଂରେଜ ଜାଣିବୁ ଫନ୍ଦା ଧାରାକୁ ବିଶେଷଭାବେ ପ୍ରଭବିତ କରିଥିପ୍ପିଛି ।

ଦେବନ୍ତି ଜନ୍ସନ୍ ।

ଆମେରିକା ଆବିଷ୍କାର ଓ ବାଣିଜ୍ୟର ପ୍ରସାର, ଲୋକାନ୍ତର ପ୍ରତିଷ୍ଠା, ଗୀକ୍ରିଷ୍ଣ ଓ ସର୍ବତାର ପ୍ରସାର ଓ ସଜନୋତିକ ଶାନ୍ତି, ଶୁଣିଲା ଓ ସମ୍ବନ୍ଧ ପଳଟରେ ଇଂରେଜ ସମାଜରେ ଯେଉଁ ଜୀବାଲୋକର ରଣ୍ଯୁ ବିଜ୍ଞାନର ଉପରେ ଜୀବନତା ବିଦ୍ୟା ଓ କଳା ବିପ୍ରୟରେ ଉତ୍ସାହ ହୋଇ ଉଠିଥିଲେ । ପରେ ଜନ୍ସାଧାରିତଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଜୀବନର ପ୍ରସାର ଦେଖିବୁ ଜୀବନତା ରାଜନ୍ୟରେ ଭଲମନ ବାହିନୀ, ଧର୍ମ ଓ ସମାଜରେ ଦୋଷ ଓ କୁଦ୍ରାଗ୍ରାହି ପ୍ରତି ନଜର ଦେଇ, ଲୋକଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସମାଜନୀୟରେ ପ୍ରବୃତ୍ତି ପ୍ରଦାନ କରିବାର ପାଇଲା । ଜାଣିଯୁଭାରରେ ଉଦ୍ଦ୍ଦୁଷ ଅବେଗଭାବରେ ଭଲମନ ବାହିନୀ ରୂପକଥା ମୂଳକ କରିବା ଓ ନାଟକ ସ୍ମୃତି କରିବାରେ ସମ୍ପାଦନ ଥିଲା । ସେବନ୍ତିମୁକ୍ତଙ୍କ

ପରବର୍ତ୍ତୀ ସମାଜରେ ଏହି ପରବର୍ତ୍ତନ ବଣତିଥିଲୁ ସାହିତ୍ୟରେ ରୂପକଥାର କୃତକ କାଷାଣୀ ଲଗ୍ନ ଅବସର ରହିଲା ନାହିଁ; ବ୍ୟଙ୍ଗ ଓ ସମାଜୋତ୍ତମା ଲଗ୍ନ ଷେଷ କିମେ ପ୍ରଶ୍ନ ହେଲେ । ସାମାଜିକ, ରାଜନୈତିକ ଓ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଷେଷରେ ବ୍ରତନ ମତବାଦର ସ୍ମୃତି ହେଲା ଏବଂ ବିଭିନ୍ନ ମତବାଦ ମଧ୍ୟରେ ଘାବୁଡ଼ା ଦେଖାଦେଲା । ସ୍ପ୍ରଦଶ ଶତାବ୍ଦୀର ପ୍ରାରମ୍ଭରେ ସାମାଜିକ ଭାବଧାରାରେ ଏହି ପରବର୍ତ୍ତନର ସ୍ମୃତି ସ୍ଵର୍ଗରେ ଆମେ ପାଉଁ ବେଳେ ଜନ୍ସନ୍ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବନ୍ଦୁ ଲେଖକଙ୍କର ନାଟକରୁ । ଅବଶ୍ୟ ଏତେବେଳକୁ ସମାଜ ଏକ ଅବଦ୍ଵାରୁ ଅନ୍ୟରେ ପରିଣତ ହୋଇନାହିଁ, ଉଠାପି ଜୀବିତକର ସୁଖ ମତଳି ଯାଇଛି । ନାଟକରେ ତେଣୁ ସେକ୍ସପିଯେରଙ୍କ କାଳର ଜୀବନର ଉତ୍ସବିତ ଅଭିଭ୍ୟାତି ପରିବର୍ତ୍ତନରେ ସାମାଜିକ ଗୁରୁତଳନଟି ସମାଜୋତ୍ତମା ଓ ଜୀବିଷା ଅଧିକ ଆଦର ପାଇଲା । ବିଚରଣ ବେଳେ ଜନ୍ସନ୍ ଭାବେକ ସାମାଜିକ ମନୋଦୃତିର ଏ ପରବର୍ତ୍ତନ ଲକ୍ଷ୍ୟ କର ପାରଥିଲେ ଏବଂ ତଥନ ସାରେ ତାଙ୍କର ଶକ୍ତିଶାଲୀ ଲେଖନୀକୁ ଗୁରୁତ କର ସେ ସୁଖର ସଂଶୋଷଣ ସାହିତ୍ୟକର ପ୍ଲାନ ଅୟକାର କରିଥିଲେ ।

ବେଳେ ଜନ୍ସନ୍ ସାହିତ୍ୟକ ଜୀବନ ସେକ୍ସପିଯେରଙ୍କ ଜୀବନକାରୀ ଆମ୍ବନ୍ ହୋଇଥିଲୁ, ସେକ୍ସପିଯେର ଜନ୍ସନ୍ କାର୍ଯ୍ୟର ନାଟକରେ ଅଭିନ୍ୟାତ କରିଛନ୍ତି ମଧ୍ୟ । ଦେବନ୍ ଜନ୍ସନ୍ କାର୍ଯ୍ୟର ନାଟକମାନଙ୍କରେ ମନୁଷ୍ୟର ଦୋଷଦୂଷଣକୁ ଉଠାପାର କର ବ୍ୟଙ୍ଗ ଚିତ୍ର ପ୍ରକଟନ ହୋଇଛି । ଏ ପ୍ରାଚୀର ପାର୍ଶ୍ଵ ଦ୍ୱାରା କରିବାରେ ଜନ୍ସନ୍ କାର୍ଯ୍ୟକ ଅଭୂଳନ୍ୟ ମୁଢ଼ିତିର ଥିଲା । ତଥାପି ସେକ୍ସପିଯେରଙ୍କ ସମସ୍ତାମୟେକ ନାଟକାରୀଙ୍କର ପ୍ରାଚୀର ଶିଖୁ ଲଂଘନ କର ମୁ ତଥା ନାଟକ ଲେଖିବାର ପରିପାତ୍ର ହେଲେ । ଦିନ୍ତୁ ତଥାନ୍ ଜନ୍ସନ୍ ତଥା ଯୁଗର ନାଟକରେ ଜୀବନର ସେବର ଅଭିଭ୍ୟାତ ଦ୍ୱାରାଲଭନା ହେଉଥିଲା ତାହା ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି ନାଟକିଯୁ କାର୍ଯ୍ୟକୁ ଅଧିକ ସଂଖ୍ୟା ପ୍ରଦାନ କରିବା ମାନସରେ ଧୀର୍ଘବିଦ୍ୟର ଅଶ୍ୟାଫ ନେଇଛନ୍ତି । ନାଟ୍ୟକାର ତାଙ୍କର ନାଟକମାନଙ୍କରେ ଦେଖିର ବହୁଳ ଦ୍ୱାରାର କରିଛନ୍ତି ଏବଂ ପାଠକେ କବିତା ଅଭିଷାଳା ଭାଙ୍ଗର ଗଦିଯରେ ଅୟକ ତମତ୍ତାରିତା ରପଲାବିମ କରିଥାଏନ୍ତି । ଭାଙ୍ଗର ରଚିତ ନାଟକ ମଧ୍ୟ ଭଲପୋନ୍ (Volpone), ଜୀବନ ନାଟକ [The Silent Woman] ଓ ଆଲ୍ କେମିସ୍ [alchemist] ରଚିତଙ୍ଗରେ ।

ପୃଷ୍ଠକ ପରିଚୟ

ବିଜ୍ଞାନୀ

ଏହା ୧୩ ପୃଷ୍ଠା ବିରିଷ୍ଟ ଖଣ୍ଡ ପୁସ୍ତିକ । ଲେଖକ
ଶ୍ରୀ ନାଳକୁମାର ମନ୍ଦିର ଏକ ପ୍ରକାଶକ କୁଇ ସମାଜ ସେବା
ସନ୍ତିତ । ମୁଁ ଗୁରୁତ୍ୱରେ ମାତ୍ର । ଏହା ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ଉତ୍ତରାଂଶୀକରଣ ଦ୍ୱାରା ମୁଁଠିତ ।

କନ୍ଧମାଳ [ଯାହାର ହେଉ କ୍ଵାଟର ଫୁଲବାଣି]
ନିଦ୍ୟାସୀ କନ୍ଧମାଳଙ୍କୁ କୁଇ ବୋଲିଯାଏ । ଏହି ଜାତରେ
ଦେଇଁ ସବୁ ଦୋଷଜନକ ରେତ ପ୍ରତିକିତ ତହୁଁର
ଦୂରକରଣ ଉତ୍ତରାଂଶରେ ପୁସ୍ତିକାଟି ଲିଖିତ । ଏହା ଏମେ
ହରୁର ପଥ । ପୁସ୍ତିକାରୁ ଜଣାଯାଏ ଯେ ଏ ଜାତରେ
କନ୍ୟା ମୂଲ୍ୟରେ ଏବଂ ବିବାହବେଳେ ଭେଜିରେ ଅଯଥା
ଦେଖାଇବା ହୁଏ । ଏହି ଦୋଷ ଦୁଇଁ ସଶୋଧନ
ଦାଇଁ ଲେଖକ କୁଇ ସମାଜର ଦ୍ୱିତୀୟମାନଙ୍କୁ
ଅନୁରୋଧ କରିଛନ୍ତି । ଏହା ଅବଶ୍ୟ ସାଧୁ ଉଦ୍‌ଦେଶ ।
ଏଥରେ ଲେଖକ ସହଳତା ଲାଭ କରନ୍ତୁ ଏହା ଅନୁର
କାମନା ।

କଣେ ପାଠକ

ଅବଶ୍ୟାସୀ

ଏହା ଚୋଟିଏ ସାମଜିକ ନାଟକ । ଶ୍ରୀ କିଶୋର
ପ୍ରଥିଂକୁର୍ମ୍ଭେଦ ପାରଳିତେମୁଣ୍ଡିରେ ମୁଁଠିତ ମୁଁଲ୍ୟ, ଟ ୧ ।
ଏହାର ରଚନାତା ଶ୍ରୀ ବେଣୀମାଧ୍ୟ ପାଢ଼ୀ ପ୍ରିନ୍ସିପଲ
ମସ୍ତରଙ୍ଗା ସାହୁ କଲେଜ, ପାରଳିତେମୁଣ୍ଡି । ଏ
ଦ୍ୱାରା ମୁନବିନ୍ଦିରେ ଶ୍ରୀ କୁଣ୍ଡଲିହାରୀ ଦାଖି ଏମଃ ଏ:
ଓଟିଶା ସମ୍ବୂଦ୍ଧ ବିଭାଗର ଦ୍ୱାରାଟେଣ୍ଟାଙ୍କ ଲେଖନ୍ତି
“ ପ୍ରଥମ ଉଦ୍ୟମ ମୁଲ୍ୟ ସାମାନ୍ୟ କୋଟେଟି ଦୁଇଁ
ଦୋଦୁଇ ଦେଲେ ଲେଖକଙ୍କ ନାଟକ ରଚନା ପ୍ରୟାସ
ସହଳ ହୋଇଛି ବୋଲି ମୋର ଦୁଇଁ ବିଶ୍ୱାସ ” ।

ଅନ୍ୟାୟ ବୈଧବ୍ୟ ଓ ବିଧବୀ ବିବାହ

ନାଶମଙ୍ଗାଳ ଧରିତର ପରିଶୂଳକ ଶ୍ରୀ ବୈଶାଖୀ-
କରଣ ମିଶ୍ର ଉତ୍ତରାଂଶ ଜାଗର ସୁପରିଚିତ ସମାଜ-ସଂସାରକ ।
ଏହାଙ୍କ ପ୍ରଣୀତ “ ଅନ୍ୟାୟ ବୈଧବ୍ୟ ଓ ବିଧବୀ
ବିବାହ ” ବହୁତ ନବଭାବରେ ପ୍ରେସରେ ମୁଁଠିତ, ମୁଁଲ୍ୟ
ଗୁରୁତ୍ୱରେ ମାତ୍ର ।

ଏ ବହୁରେ ବର ଓ ଧବ ଶନର ଯେହାର ବ୍ୟାଖ୍ୟା
କରି ଯାଇଥିଲୁ ତାହା ସଂସାର ବିରେଧୀମାନଙ୍କର ମନୋ
ମତ ହେବନାହିଁ, ସତ, ତେବେ ବ୍ୟାଖ୍ୟାଟି ଶାସ୍ତ୍ରସମ୍ବନ୍ଧର
ଏବଂ ଯୁକ୍ତିପ୍ରକାଶର କି ନା ବିଜ୍ଞାନ୍ୟକ୍ରମାନଙ୍କର ଭାବିବାର
ବିଷୟ ।

ପ୍ରଣେତାଙ୍କ ମତରେ ବର ଓ ଧବ ଶନ ମଧ୍ୟରେ
ଅର୍ଥ ଗତ ପାର୍ଥକ୍ୟ ଥାଇ । ସେ କହନ୍ତି, ଯାହାକୁ ବରଣ
କରୁଯାଏ ସେ କର ଏବଂ ଦୂରାଷ୍ଟ କର୍ମ ପରେ ସ୍ଵାମୀକୁ
ଧର ବୋଲିଯାଏ । କାରଣ ବାଟ ବରଣ କରିବାରୁ ଆରମ୍ଭ
କରି ଦୂରାଷ୍ଟ କର୍ମପାଇ ଯେତେ କର୍ମ ହୁଏ “ ଅବୟୋ-
ବଚ କନ୍ୟାପ୍ରୋବିଦାହାଙ୍କ ” ବୋଲି ମନ୍ଦେତାରଣକଷ-
ଯାଏ ଏବଂ ଦୂରାଷ୍ଟ କର୍ମରେ “ ମଦ୍ ଭ୍ରମା ” ବୋଲି
ବର ଭାକାରଣ କରେ । ତେଣୁ ବିଗତ ହୋଇଥିଲୁ ବର
ଯାହାର ସେ ବିବାହ ଏବଂ ଦ୍ୱାରା ହୋଇଥାଇ ଧବ ଯାହାର
ସେ ବିଧବୀ । ଏ ବିଷୟର ପ୍ରମାଣ ପାଇଁ ସେ ଦଶିଷ୍ଟ
ସଂହାର କେତୋଟି ଶ୍ରୀକ ଉଦ୍ଧାର କରିଛନ୍ତି ।

ଏହି ଶାସ୍ତ୍ରୀୟ ମାନ୍ୟ ଆଉଁ ଥାର୍ଥ ତଥାକଥ୍ୟର
ବାଳବିଧବୀ ମାନଙ୍କର ପୁନର୍ବିବାହ ଅଶାସୀୟ ବୋଲିବା
ନ୍ୟାୟସଂଗତ ହେବ କି ? ଯଦି ଏ ଦୁଇ ବିବାହରେ
କାହାର ଆପଣି ଥାଏ ତେବେ ସାରଦା ଆଜନ
ଅନୁଷ୍ଠାନେ ଯୁଦ୍ଧା ବିବାହି କଟିଲ ଭଲ ହୁଅନ୍ତା ନାହିଁ ।

କି ? ଏହି ଉତ୍ସବିଧ ପ୍ରଥାରୁ କୌଣସିଟା ଅବଲମ୍ବନ
ନ କରି ନରହା ବାଲିକାମାନଙ୍କ ସାଂଘାରିକ ଜୀବନ
ବୁର୍ଜୁ କରିବା ହାତା ମାତା ପିତା ବା ଅଭିଭବକମାନେ
କି ପୁଣିୟ ଅଜନ କରନ୍ତି ତାହା ମେମାନଙ୍କୁ ଜଣା :

ପିତାର ଏବବିଧ କାହାମେ ପ୍ରତି ଆଶେଷ କରି କବି
ଲେଖିଛନ୍ତି :—

“ ପୁନାରେ ପେତାଙ୍କ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅସ୍ତକାର
ଉଣେ ପେଉଁ ଶାସ୍ତ୍ର ତାକୁ ନମସ୍କାର । ”

ସତର୍ଚ୍ଛିକଳ ଶ୍ରୀକଳାଗୀଠିରୁ ଅଠିମାନେ ନିର୍ମିତ
ମତେ ଗୋଟିଏ ନିବେଦନ-ତେ ପାଇଥାନ୍ତିଁ ।
ଓଡ଼ିଶାର ଯେତେ ବିଶିଷ୍ଟ ସାହିତ୍ୟକ ଏହି ନିବେଦନରେ

ସମ୍ମର ଦେଇଥାନ୍ତି । ଓଡ଼ିଶାର ଏହା ଜୀବିବା ଦରକାର ।
ତେଣୁ ‘ଚତୁରଙ୍ଗ’ ରେ ଏହା ଉକ୍ତାର କାହିଁ

ନିବେଦନ

ମହାଶୟୁ,

ଏକଥା ଅପଣ ସ୍ମୀକାର କରିବେ ଯେ ସାହିତ୍ୟ ଓ
ଶିଳ୍ପକଳାର ଦିନର ସେତେରେ ଯେଉଁ ମନ୍ଦିରମନେ
ଆଜିକ ସାଧନା କରନ୍ତି, ଯେଉଁ ମାନଙ୍କ ପ୍ରତିଭା ବିଳରେ
ଦେଶର ସଂସ୍କୃତ ସମୃଦ୍ଧିଶାଳୀ ହୋଇ ‘ବ୍ୟାଜଗନ୍ଧର’
ଶ୍ରଦ୍ଧାଞ୍ଜଳି ଲାଭ କରିଥାଏ ସେହି ପ୍ରାତଃ ସ୍ଵରଣୀୟ
ଦ୍ୱ୍ୟାମାନଙ୍କଠାରେ ଦେଶ ଓ ଜୀବି ତରିକାକୁ ଏବଂ
ସେମାନଙ୍କ ପ୍ରତି କୁତ୍ରକତା ଜ୍ଞାପନ ପାଇଁ ଯେଉଁ ଦେବା
ପ୍ରତିଭା ପୂଜାରେ ଯେତେ ଅଗ୍ରଲଶ୍ଯ ସେହି ଦେଶ
ସେତକି ଉକ୍ତତ ଓ ସର୍ବ ଦୋଲି ପରିଗଣିତ
ହୋଇଥାଏ ।

ଇତ୍ସବା କଥେ ଜନଭୂମି ଆମ୍ବର ଶିଳ୍ପ ସ୍ମୃଜନର
ଲାଲଶେଷ, - ଓଡ଼ିଆ ଶିଳ୍ପୀର ଅବଦାନ, ବିଜୁରୀଙ୍କ
ସୌଧର ଅମ୍ବଲ ରହ । ବିନ୍ଦୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଆମ୍ବେ ଅନୁଭବ
କହୁଥାକୁ କି ପ୍ରକାଶ ଓ ପ୍ରଭାବର ଅଭାବରେ ଅମ୍ବର
ମରମ ଗୋରବର କଥା ଦୃଥିବାର କର୍ଣ୍ଣିତାର ହେବା
ଦୁଇଁ ଥେବ ଅମ୍ବ ପାନ ମୁଣ୍ଡରଦଶା, ଅମ୍ବ ଛାଇ ରତ୍ନି

ମାନଙ୍କଠାରେ ମଘ ଅଜନା ରହି ପାଇଛି । ଏହି
ଦେଶରେ ଯେଉଁବେଳେ ଶୋଧାଏ ନବ ଜୀବନକ
ଅସିଲୁ ଆମ୍ବର ଶିଳ୍ପିର କଥା—ଅମ୍ବ ଶିଳ୍ପିର ପ୍ରତିଭା
ବିଶେଷ ଭାବର ପର୍ଯ୍ୟାନ୍ତ ହେବାର ଏହାହିଁ
ଯଥାର୍ଥ ସମୟ । ଏହା ନ କଲେ ଆମ୍ବ ଭାବଜୟ କୁଣ୍ଡିର
ଆଦାଳନ ସ୍ଵରୂପ ଯୋଗସ୍ଫ୍ରେ ରଖିବାକୁ ଅସମ୍ଭବ
ହେବା ।

— ଛୁଟ ନାହିଁ ଓ ଶୁଭେନ୍ଦୁଙ୍କ କଥା କାହାର ଅଜନା
ନାହିଁ । ଉକ୍ତଳ ଜନମାର ମଙ୍ଗଳ ଆର୍ଦ୍ଦ ସେ
ବିଶବିଜ୍ଞାତ ଖୋଜଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କର ଅକାଳ
କଥୋଗ ଜଞ୍ଜଳିଯୁ କଳାର ଅଭ୍ୟାସ ପରିଷିଳ୍ପି ।
ଆମ୍ବ ଆଶକ୍ରୂତ କାଙ୍କ ସ୍ମୃତ ଦିଶାର ରଖିଲେ ଦେଶର
କଳା ସ୍ମୃତିରେ ଉତ୍ସାହ ଅଣିବ । ଏଣୁ ତାଙ୍କ
ଉଦେଶ୍ୟରେ ଆମ୍ବେ ‘ଶୁଭେନ୍ଦୁ ବନନା’ ନାମର ଗୋଟିଏ
ପୁଷ୍ପକ ଶାପନ୍ଦା ଫେରାର ୧୯୪୭ ତାଙ୍କ ଶଶ୍ଵତ୍ତତମ
ଜନଭୂମି ଉପରେ ଓଡ଼ିଶାକୁ ରତ୍ନର ଦେବାର
ଆଶା ଯୋଗଣ କରୁ । ଏଥରେ ତାଙ୍କ ସମ୍ମରେ ଲେଖା

ଅଲେବନା ସ୍ଥାନ ପାଇବ । ଆଶାକରୁଁ ଏଥିପାଇଁ କୁଣ୍ଡଳୀ ସାହିତ୍ୟକ ମାନକ ସହଯୋଗିତାରୁ ବର୍ତ୍ତିତ ହେବୁ ନାହିଁ । [ଅଷ୍ଟା ‘ଉତ୍ତର ଭାରତର ଜଣେ ଏକନଷ୍ଠ ସେବକ ଓ ଶୁଭେନ୍ଦୁକ ସମ୍ବନ୍ଧରେ’ ଅପଣଙ୍କ ଲେଖା ମୂଲ୍ୟବାନ୍ ହେବ । ଏଣୁ ଅପଣଙ୍କ ଅମୃତାନନ୍ଦର ସନ୍ଦର୍ଭ ଅନୁରୋଧ ଅପଣ ଶୁଭେନ୍ଦୁ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଗୋଟିଏ ଲେଖା ତାଃ ୧୯ । ୧ । । ୨୭ ମଧ୍ୟରେ ଶ୍ରୀ କଳାପୀଠର କର୍ମସତିବ କୁଅଁର ଶ୍ରୀ ବଜ୍ରପୁରୁଷ ତାହ ଦେବକ ବି: ଏ: ଏପ୍: ଆର୍: ଏ: ଏଷ୍: ଏମ୍: ଆର ଏସ୍: ଏ କି ନିକଟ ସତ୍ତେକଳା ଠିକଣାରେ ପଠାଇବେ । ଶୁଭେନ୍ଦୁକ କଳା ପ୍ରତିଷ୍ଠା ସମ୍ବନ୍ଧରେ କିଞ୍ଚି ଜଣିବାକୁ ଛାଇ କଲେ ଶ୍ରୀ କଳାପୀଠର କର୍ମସତିବ ନିକଟକୁ ଲେଖିଲେ ସେ ସେ ବିଷୟରେ ସବ୍ ଶେଷ ପଢ଼ିବୁ ଦେବେ । ଉତ୍ତରଭାରତ ପ୍ରଥାନ ମନ୍ତ୍ରୀ ମାନ୍ୟବର ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ହରେକୁଣ୍ଠ ମହାତାବ ଓ କେତେକ ଖ୍ୟାତନାମା ସାହିତ୍ୟକ ଏହି ପୁସ୍ତକ ପାଇଁ ଲେଖା ପଠାଇବା ପାଇଁ ଧୀର୍ଘ ଦେଇଥିଲୁଛି ।

ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ

- ୧ ଶ୍ରୀ କାଳିତୀରଣ ପାଣିଗ୍ରାମୀ, ବି, ଏ ।
 - ୨ ପଣ୍ଡିତ ଶ୍ରୀ କୃଷ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ଅର୍ପଣୀ ।
 - ୩ ଶ୍ରୀ କୃପାସ୍ତିଷ୍ଠା ନରେନ୍ଦ୍ର ଦେବ, ସମ୍ମାଦକ ‘ନରାନ୍’
 - ୪ ପଣ୍ଡିତ ଶ୍ରୀ ଗୋଦାବିରାଶ ମିଶ୍ର ମେଁ, ଏ ।
 - ୫ ଶ୍ରୀ ଜଳନ୍ଦର ଦେବ, ସମ୍ମାଦକ ‘ଶାଖ’ ।
 - ୬ ଶ୍ରୀ ନବକିଶୋର ଦାସ ବି, ଏ, ବି, ଏଲ୍ ।
 - ୭ କୁଅଁର ଶ୍ରୀ ବଜ୍ରପୁରୁଷ ସିଂହଦେବ ବି, ଏ, ଏପ୍ ଆର, ଏ, ଏପ୍; ଏମ୍, ଆର୍, ଏପ୍, ଏ, କର୍ମସତିବ ଶ୍ରୀ କଳାପୀଠ, ସତ୍ତେକଳା ।
 - ୮ କୁମାର ଶ୍ରୀ ବ୍ରଜକିତ୍ତ ନାରାୟଣ ସିଂହଦେବ ବି, ଏପ୍, ପି, ସଂପାଦକ ‘ଚତୁରଙ୍ଗ’ ।
 - ୯ ପଠାଏତ୍ ଶ୍ରୀ ବୁପେନ୍ଦ୍ର ନାରାୟଣ ସିଂହଦେବ ବି, ଏ, କୋଣାର୍କ, ଶୁଭେନ୍ଦୁ ପ୍ଲାଟକନ୍ୟ ସତ୍ତେକଳା ।
 - ୧୦ ଶ୍ରୀ ଲକ୍ଷ୍ମୀଧର ନାୟକ ।
- କୁମାର ଶ୍ରୀମାନ୍ ବ୍ରଜକିତ୍ତ ନାରାୟଣ ସିଂହଦେବ
ସଂପାଦକ ‘ଚତୁରଙ୍ଗ’
ବିଲୁଙ୍ଗିର

ପୁରୁଷାରା

ଓଡ଼ିଆର ଭାଷାରେ :—

ବ୍ରିଜିଶ୍ରୀ ସୁଧିପୂମ୍ବରେ କେତେବୁଦ୍ଧିଏ ଗ୍ରୀବୀୟ ମର୍ମର-ମୃତ୍ତିରେ ଭଗ୍ନବଶେଷ ଦେଖି ଲୁଇ, ଡି, ରନ୍ଧର କହୁଥିଲେ; “ସେହି ନୟନର ଆନନ୍ଦ ଚିରଦିନ ପାଇଁ ଉଠଇଲେ ଯାଇଛି—କେବଳ ଏକ ସ୍ମୃତି ତାର ଅଭି କିଛି, ଅବଶିଷ୍ଟ ନାହିଁ” । ମନେ ହେଉଛି ଯେପରି କି ଆମ ଆଖି ଅଗରେ ଏକ ପୁରୁଷଙ୍କ ବାଣୀର ଭଗ୍ନବଶୁଭ୍ରତାରେ ପଡ଼ି ରହିଛି । କଳନାରେ ସେ ସବୁକୁ ମୁଁ ପୋଡ଼ିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା ନାହିଁ—ଦେଇଁ ପ୍ରତିଭା ଏହାର ନାରବ ତନ୍ତ୍ରବୁଦ୍ଧିକ ଗୀତ ମୁଖ୍ୟତ କରି ଦେଉଥିଲା, ତାହାର ପୁନରୁତ୍ୱାନ କରିବାର ବୃଥା ପ୍ରୟାସ କରିଛିଁ” । କିନ୍ତୁ କବିର ଇତ୍ୟନ୍ତ ବିଷିଷ୍ଟ ଅଙ୍ଗ ପ୍ରତ୍ୟଙ୍କ ଆଜି ଯୋଡ଼ା ଦ୍ୱୋର ପାଇବ ନାହିଁ” । ଗୋଟାଏ ଅସବଦ୍ୟ ଦେଶର ଭ୍ରମକାଳରେ ବିଷିଷ୍ଟ ହୋଇ ଅପିଯ୍ୟାସର ମଥା କେବଳ ଏକ ଅନିଦିଷ୍ଟ, କରୁଣ ଗୀତ - ମୁର୍ଦ୍ଧନା ପ୍ରେରଣ କରିଛି ।

ଆପି ଏହି ଭଗ୍ନବଶେଷରେ କମଳାଯୁ ସୈଦହର୍ମୀର ତ ଶାସ ପ୍ରଭାସ ନ ଗେଲିଛି ! କଳା ଓ ପ୍ରତିଭାର ଶକ୍ତି ଏହି ଭଗ୍ନବଶେଷ ଅଗରେ ଶତବ୍ରଣ ଦଳମୁଁ ଦୋର ମୋର ମନଟେ ତାର ପ୍ରଭାବ ବିସ୍ତାର କରୁଛି — ସହିରୁ ଯେଉଁ ହାତର ନେମୁଖୀ ଏମନଙ୍କ ଉପରେ ଲାଗି ଏମାକକୁ ଥାବିତ ଓ ଜାବନ ଦେଉଥିଲା; ତାର ଶିଥି ଲୋପ କରି ଦେବାକୁ କେହି ଦି ସମର୍ପି ହୋଇନାହିଁ” । ସେହି ଅକୁଳ ଆଜି ଭ୍ରମି ଯାଇଛି କିନ୍ତୁ ଭାଷମୀର ଏହି ଭଗ୍ନବଶେଷରୁ ସେହି ଜାଦନ ପଞ୍ଜିଯମୁକ୍ତ ପଣୀ ପର ନିଳକୁ ଉଦ୍‌ଧୂକ କର ନେଇଛି । ବିଶୁଙ୍ଗଲା ମହିନ୍ଦ୍ର ପ୍ରତିଭାର ଅହାନ ପାଇ ଗଢ଼ି ଉଠିଥିଲା ଯେଉଁ ସମ୍ଭାବିତ ନାହିଁ ତସି

ବିଶୁଙ୍ଗଲା ମହିନ୍ଦ୍ରରେ ଅର୍କେକ ହଜି ପାଇଛି । ତଥାପି ଯେଉଁ ନିଃଶ୍ଵାସ ଏହାକୁ ଜୀବନ ଦେଉଥିଲା ତାହା ଏହି - ସୁନ୍ଦର ଶୁଭାନ୍ତରେ ଶୁଣି ବୁଲୁଷ୍ଟିଃ ସମୟ ସମୟରେ ମନେହୁଏ ଯେପରି କି ଏହା ତାର ଗୌରବବୋଜୁ ସମ୍ପର୍କତା ନେଇ ଅଖି ଅଗରେ ଅଛୁ ଥରେ ଜାଗି ଉଠିବି” ।

ଏହି ବାଣୀଠର ଲ୍ଲପ୍ରପାୟ ଭନ୍ନ ଶୁକଳା ପାଇଁ ଯେଉଁ ଉଚ୍ଛାସ ରହିଛି ତାହା କୋଣାର୍କ ପାଇଁ କଳଦେ ନା ହେୟାଇ ! ଦୁଇ ଦ୍ଵାରା ଦର୍ଶ ତଳର ଗ୍ରୀବୀୟ ଭଗ୍ନବଶେଷ ପାଇଁ ଜଣି ଫର୍ମାଯି ସବି ଏହି ମର୍ମର ଅଶ୍ରୁ ବିସର୍ଜନ କରି ପାରନ୍ତି, ଅଂଶ ଦର୍ଶ ତଳର ଓଡ଼ିଆ-ଶିଳ୍ପ ପାଇଁ ଶ୍ରୀଶାର୍ମକ କେତେ ନା ଅନୁଶେଷାନା କରିବ ।

ପ୍ରବୃତ୍ତି ଅବବିରାମିତି :—

ଆମର ପ୍ରବୃତ୍ତିର ଅଭାବ । କୋଣାର୍କରୁ ଶ୍ରୀବା ; ପାଇଁ ଶଠ୍ରୀ ଭଲ ଶ୍ରୀ ବି ନାହିଁ— ଏହାଠାରୁ ବଳ ଦୁଃଖର ଦିଶ୍ୟ ଆର କି ହୋଇଗାରେ ? ଅକ୍ଷ୍ୟ ମନେହୁଏ, ଏହି ଗୋଟିଏ ମାତ୍ର ଦେଉଳର ଶାଶ୍ରୀରେ ଓଡ଼ିଆର କାଞ୍ଚା ପ୍ରତିଭା ବିପରି ନିଜକୁ ଗଢ଼ି ନେଇ ; ଥିଲା । ତିନୁ ପୃଥିବୀର କେତେଜଣି—ପୃଥିବୀ ବା ବୋଲିବା କାହିଁକି ଭରତରେ କେତେଜଣି—ନିଜାନ୍ତର କଳା—ଅନୁସରଣୀ ନ ହିଲେ କୋଣାର୍କର ନାମ ଶୁଣିଥିବେ ? କୋଣାର୍କର କହିଲେ ଅନ୍ଧକୁ ଦେବନାହିଁ ଯେ ବଜର ଭାବୁଶ୍ଵର ଦିନକୁ ଯେତେ ଜଣ ଜାଗନ୍ତି । ତାହାର ଅନ୍ତର୍କଳ କି କୋଣାର୍କର ନାମ ଶୁଣି ନାହିଁ, ଅଥାବା ଭାବୁଶ୍ଵର ଦିନ ଏହି କିମ୍ବା ପ୍ରତିଭାବାନ୍ ନ ହେବାନ୍ । ପ୍ରବୃତ୍ତି ବିଶ୍ୱରେ ଶ୍ରୀଶାର୍ମକ ଦଙ୍ଗଠାରୁ ଅନେକ ବିଜ୍ଞାନ ଶିଳ୍ପିବାର ରହିଛି !

ସଂବନ୍ଧ ଦାଟିତ୍ୟ ପରିବ୍ୟାପ୍ତି :—

ଅଜ ଏହି ରତ୍ନ ମନ୍ଦର ଭରତର ମୃଷ୍ଟ ପ୍ରାଣରେ ଠିଆ ଘୋଲାଇ — ଏକାଙ୍ଗ, ପଥଦ୍ଵାନ୍ତ ନିରୂପାୟ ଲଳି ଯେପରି କି ମୁଣ୍ଡର ମହିରୁ ପ୍ରତିବା ଏହାକୁ ଆସାନ କଟି ମରବୁମିର ମହିରେ ଏକାଙ୍ଗ ଛାଡ଼ି ପାଇଛି । ଉତ୍ତରଶର ପୁର୍ବ ପ୍ରାନ୍ତରେ ନାଲ ଲହର ଉଚ୍ଚର ସୁର୍ମା ଥିଲେ ଯେପରି ଉତ୍ତରଥିଲ ଅଜ ବି ସେହିପରି ଉଠୁଛି— ପ୍ରଭାତର ଶରିମା ସେତେ-ବେଳେ ଯେପରି ଥିଲ ଅଜ ବି ସେପରି ରସିଛି ତାର ହିଏ ହେଲେ ପ୍ରାସବୁବି ଘୋଲାଇଛି । କିନ୍ତୁ ଯତେ ପ୍ରତ୍ଯାମି ଉତ୍ତରାକ୍ଷ୍ମୀ ଦିନ କୋଣାର୍କ ଦାନ କଟିଥିଲ ତାର ଅଭିବ୍ୟକ୍ତ କାହିଁ ? କେବଳ ଭସିର୍ପରେ ନୁହେ କଳାରେ, ସାହିତ୍ୟରେ, ବିଜ୍ଞାନରେ, ଦର୍ଶନରେ, ବଜାରିରେ, ଫ୍ରାନ୍କାରୋଟ୍ରିକ୍ରିକ୍ଟରେ ସର୍ବତ୍ର ଏହି ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ପରିବ୍ୟାପ୍ତି । ଏବେ ସମୟ ଅର୍ପିଛି— ଅମେ କୋଣକୁ ଚିନ୍ତିବା, ନିଜକୁ ଚିନ୍ତିବା ପାଇଁ ଏବ ପଥେ ପ୍ରତିଭା ହାରା କୋଣକ୍ରି ସୁଦ ଘୋଲଥିଲ ତାର ଭୋଧନ କରିବା ।

କୋଣାର୍କର ପୁର୍ବମୁଣ୍ଡି :—

କୋଣାର୍କର ସୁମୁଣ୍ଡି ପୂର୍ଥିଗରେ ଭସିର୍ପର କଳାର ଏକ ଶ୍ରେଷ୍ଠତମ କିରଣିନ । ମୁଣ୍ଡିଟିର ଅବ୍ୟକ୍ତବୁନ୍ଦିକର ଗଠନ ଓ ପରିମାପ ବିଷୟ ଶୁଣି ଦିଅଯାଉ । ତାର ଠିଆ ହେବାର ଉତ୍ସାହ ଯେଉଁ ଛନ ଓ ଗୁଣ ରେ ଯେଉଁ ବିମନାର୍ଥା ଓ ସାବଲ୍ୟଲାଭ ରହିଛି ତାହା ଏଠାରେ କିମ୍ଭିକାନ୍ତ ନ କଲେ ମଧ୍ୟ ରଚନ । ସବୁଠାରୁ ବେଶୀ ଅନ୍ତର୍ଭାବ କରେ ମୁଣ୍ଡିଟିର ମୁଖମଣ୍ଡଳର ଭାବ । ଏହାର ଅଧରରେ ଏକ ଅଷ୍ଟାଟ ହସ ଲଗି ରହିଛି । ବଦନରେ ପ୍ରଶାନ୍ତ ଗାୟିମି ପରିବ୍ୟାପ୍ତ—ତହିଁରୁ କୋଣାର୍କର ରଳି ଏକ ଅଭି ଯେପରି ପୁଣି ବାହାରୁଛି । ସତତ ଯେପରି ସୁମୁଣ୍ଡିଲର ଯେତେ ଜୀବନଦୀର୍ଥି ଅଲେଖ ଶକ୍ତିର ନିର୍ମାତ ରହିଥ୍ୟ ଏହି ମୁହିଁରେ କାମ କରୁଛି । ମୁଣ୍ଡିଟି ଶିଳ କଳାର

ବରମ ନିଦର୍ଶନ । ଯେ ଏହାକୁ ପ୍ରାଣ ଦେଇଥିଲ ମେ ଲିଙ୍ଗଶ୍ରୀତୋତାଭିନ୍ନ ସି ବା ତାନ୍ତୋତ୍ତବ ଆହୁରି ବିତ ।

ଭସିର୍ପର ଅଧୋଗଣି :—

ଓଡ଼ିଶା ଭସିର୍ପି ଭୁଲିଛି । ଯେଉଁ ମାଟି ଏହି କଳାକୁ ହଜାର ଦଶ ଧରି ପୁଣି କରେ ରଖିଥିଲ, ତାହାଟି ଅଜ ଏହି କଳାକୁ ପିଣ୍ଡ କରୁଛି । ଉତ୍ତରାକ୍ଷ୍ମୀର ଏ ପୁରେ ଅବିନାଶ ନାଥ ଦା ନନ୍ଦିଲ ଟିଏ ନ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ତିରକଳା ପାଇଁ କେତେଜଣ ଶିଳ୍ପୀ ସେଲେ ଅଛନ୍ତି—ଯଦିଏ ଏମାନଙ୍କର ସଂଖ୍ୟା ଅଧିକ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଭସିର୍ପର ? ଉତ୍ତରାକ୍ଷ୍ମୀର ଏକ ପ୍ରାନ୍ତର ଅନ୍ୟ ପ୍ରାନ୍ତ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଗୋଜିଗଲେ ବି ଜଣେ ଭସିର୍ପର କାହାରି ଅଖିରେ ପଡ଼ିବେ ନାହିଁ । ଏହା ସନ ଯେ, ଉତ୍ତରାକ୍ଷ୍ମୀର ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀଧର ମହାପାତ୍ର ଭଲ ଶିଳ୍ପୀ ଅଛନ୍ତି । ଉତ୍ତରାକ୍ଷ୍ମୀର ଗାଆଁରେ ଗାଆଁରେ ଖୋଜିଲେ ଏବେ ବି ଦ୍ରୁଷ୍ଟ ଏପରି ଲେକ ମିଳିବେ ଯେଉଁମାନେ ସୁନ୍ଦର ମୁଣ୍ଡି ନିର୍ମାଣ କରନ୍ତି । ଥରେ ଭୁବନେଶ୍ୱରର କେତେବୁଦ୍ଧିଏ ମୁଣ୍ଡିର ମୁଣ୍ଡିର ପ୍ରଦର୍ଶନ ଦେଖିବାକୁ ସୁଯୋଗ ମିଳିଥିଲା । ଏହି ମୁଣ୍ଡିରୁତ୍ତକର ଗଠନ ଏବ ଭବାଭିବ୍ୟକ୍ତିରେ କେହି ଏକ ଅନାମତ୍ୟେ ଶିଳ୍ପୀ ଦେଖିନନ୍ଦନ ଜୀବନର କେତେବୁଦ୍ଧିଏ ନିଶ୍ଚିନ୍ତା ତିରେ ପୁଣ୍ଡିରଥିଲେ । ଅଜ ଯାଏ କଳିକତାର କେତେଜଣ ଭସିର୍ପର ପୁଣ୍ଡି ଓ ଭୁବନେଶ୍ୱର ଉତ୍ତରାକ୍ଷ୍ମୀ କାରିଗରମାନଙ୍କୁ ନେଇ ନିଜର ପଂର କାରାକ କାମ କରନ୍ତି । ଏ ସୁନ୍ଦର ମନେହିଏ ମେ, ଅଜନାଏ ଭସିର୍ପର ଶିଳ୍ପର ଶେଷ ନିଃଘାସ ଦ୍ରୋଷ ଉତ୍ତରାକ୍ଷ୍ମୀର ଗାଆଁରେ ପୁରି ଦୂରୁଛି । କିନ୍ତୁ ତଥାର ଦୋଲଦାକୁ ଦେବ, ଯ ଉତ୍ତରାକ୍ଷ୍ମୀର ଭସିର୍ପର ଭୁଲିଛି । କାରଣ ଉତ୍ତରାକ୍ଷ୍ମୀର ଶିକ୍ଷିତ ଭଦ୍ରପମାଳ ଏହି କଳାପ୍ରତି ଉଦ୍‌ବୀନ ।

ଭସିର୍ପର ଚିତ୍ର କଳାର ପୁନ୍ରବୁଥାନ :—

ଭସିର୍ପରେ ଚିତ୍ରକଳାର ଅଭ୍ୟାନର ଉତ୍ତରାକ୍ଷ୍ମୀର ଦେଖିବାକୁ ଗଲେ ଅମେ ଦେଖିବାକୁ ପାଇଁ କପାଇଁ

ଅବିଜ୍ଞାନାଥ ପ୍ରାଚୀରଦିଶରେ ମୁଢ଼ଗ୍ରାୟ ଚିନ୍ତକଳାର ପ୍ରାଣରେ
ଆଉ ଥରେ ନୂଆ ଜୀବନ ଅଣିଦେଲେ । ସେ ଅଜନ୍ମାର
ବୁଝା ଚିନ୍ତା କେବେ ହେଲେ ପ୍ରେରଣା । ଏହି ପୁରୁତନ ପଢ଼ି
ଉପରେ ଭାବ ଦେଇ ସେ ଭାବଗ୍ରାୟ ଚିନ୍ତକଳାର ଏକ
ନୂଆ ଚିନ୍ତା - ଅନୁଷ୍ଠାନ ଅୟଷ୍ଟିତ କଲେ । ତାଙ୍କର ମୃଦ୍ଧି
କେବଳ ଅଜନ୍ମାର ବା ବ୍ୟକ୍ତିଗୁଡ଼ିକ ଓ ସୋଗଳ - ଠରଣ
ଚିନ୍ତକଳାର ଅନୁକରଣ ମାତ୍ର ହେଲୁଛାନ୍ତି । ତାଙ୍କର
ମୃଦ୍ଧି ଘେଲୁ ଲୀବ୍ରେ - ଚଳନ୍ତି । କଳାକୁ ବିଶ୍ଵାସ
ରଖିବାକୁ ହେଲେ ଯୁଗ ଯାହା ଅବ୍ୟକ୍ତ କରେ
କଳାକୁ ତାହା ପରିପୂରଣ କରିବାକୁ ଘେବ - କଳାକୁ
ଯୁଗର ହୁଏ ପ୍ରତି ଲକ୍ଷ୍ୟ ଦେବାକୁ ଘେବ । ଧନ ଯଦି
ଓଡ଼ିଶାରେ ଭାବୁର୍ବାଦ ପୁନର୍ଭୂଥାନ ହୁଏ, ଏହି ନୃତ୍ୟ
ପୃଷ୍ଠା କେବଳ କୋଣାର୍କ ବା ଭୁବନେଶ୍ୱର ଅନୁକୂଳରଣ
ହେଲେ ତଳବ ନାହିଁ । ଏହାକୁ ମଧ୍ୟ ଚଳନ୍ତି - ଜୀବନ୍ତ
ହେବାକୁ ଘେବ । କହିବା ଦାସ୍ତଂ ଚୟ, ପୁରୁତନ
ପଢ଼ି ଅନୁଷ୍ଠାନ କରିବାରେ କେବଳ ଚୟ କେତେକ
ଫୁଲା ରହିଛି, ତାହାରୁ ହେ, ଏହା ଦ୍ୟାନ୍ତାୟ ମଧ୍ୟ ।
ଏତେ ଯୁଗର ସଞ୍ଚିତ ଫ୍ରେଜିକ୍ରୁ କର୍ଜନ କରି କିଣ୍ଠି ଲଭ
ନାହିଁ ତାହାକୁ ନୁହେ ଭାବଧାରରେ ହାବାହିତ କରି-
ନେବାକୁ ଘେବ ଯାହା । କିନ୍ତୁ କଳାର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ
ବିଭାଗର ଅଭ୍ୟଥାନ ପରି ଭାବୁର୍ବାଦରେ ବି ଏକ ନୁହେନ
ଭାବ - ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ (New school of thought)
ଗତି ଉଠିବା ଉଚିତ - ଗେପରି ଏହି ମ.ଟିଟର ଏବି-
ଶ୍ଵାଙ୍କଳ୍ପ ପଥ ଦଳିଷ୍ଟ ଦୁଃଖାହସୀ ସଂଖ୍ୟା କନ୍ଦିବାର
ପଥ ଗୋଲିଏଧ ।

ଭାଷ୍ମପିର ଇତିହାସରେ ଉତ୍ତିଶ୍ଚ ଓ ଦକ୍ଷିଣାଧିତ
ନିଜିଖ ଉତ୍ତିଶ୍ଵାସକାର ପାଇଁ ଗବ ଥିଲୁ ଭାବ କରି ଥାରିଲୁ
ତେଣୁ ଭାଷ୍ମପିର ଅଭ୍ୟୁଧ୍ୟାନରେ ବି ଏହି ଦୁଇଟି ଛାଳି
ନେତ୍ରରୁ ଲେବା ଉଚିତ ।

ଦୁଃଖର ବିଷୟ, ଯାହାର ଭାବୁମ୍ଭାବ - ସ୍ଵଜନକ ବିଷୟ ବିଷୟ - ବିଷୟରିତ କେତେରେ ଗୁଡ଼ି ରହେ, ସେହି ଭାବତରେ ଆଜକାଳ ବ୍ୟକ୍ତିର କୌଣସି ଭଲତ ଧରନିର ସଂଖ୍ୟା ନାହିଁ । ଫେର୍ ବନ୍ଦରେ ପୁଅମ

ଭୁରଣୟ ଗୁରୁକଳାର ନବ ଜାଗରଣ ଆସିଥିଲା,
ସେଠାରେ ବି ଏହି ବିଭବତିତରେ ଦାଇଦ୍ଧ୍ୟ ଦେଖା-
ଯାଏ । କିନ୍ତୁ ଆହୁରି ଦୂରର ଦ୍ୱାସ୍ୟ ଏହି ଯେ
ଶ୍ରୀଶାରେ ଭସ୍ତର ଦୋଳ ପରିଚୟ ଦେବ, ଏତର
ଛେକଟିଏ ବି ମିଳିବ ନାହିଁ ।

ଓଡ଼ିଆର କଳା ବିଦ୍ୟାଲୟ :—

এক' জাত্যে অভ্যব দূর করিবাক' হ্রেলে
ঙ্গিশাৰ ভুবিৱেৰ পৰি জাপাৰে কলা
দিদ্বালময়ী হাপি হেবাৰ নিতান্ত দৰিকাৰ।
চিৰবিদিধা পাইঁ ভুবিৱেৰ পৰি হুান নিষ্ঠাৱেৰ
কাৰণ দোখুৰ কজাৰি কু, বুহাই দোলিচাৰ
শৰবণ'ক নিষ্ঠা'। আমৰ টিৰায় তেওঁশাৰে
এতৰি অবনক লেক মিলিতব দেৱ'পানকৰ
নিনৰে শিলা- প্ৰকৃত পুষ্টি রহিণ্ণ। উন্ময়ুক্ত
তুবিধা অভ্যবহু তামা ঘৰ্য্যাত্মকাৰ কৰি মাৰুনাহি'।
কাৰণ এওঁ যুগৱ পঞ্চন শিল - পঞ্চন দৰ নিখোষ
পুঁঁঘাস যে অজিয়াও এ মাটিৰে ঘূৰি কুল
ন থুব - এসা হয় একাবেলকে এ মাটিৰে
অপৃতি নিষ্ঠাৰিয়াছি' - এ কথা বি প্ৰ কৰিবা
কটৈশ। কেতেজি ঝঁঝিথ কলজোৱাৰে কলা
বিদ্যালয়ৰ কলাবিদ্যা বিৰুদ্ধ জাতিৰ কলানু
ষণ ও কলা পৰিষ্পা মেঝোৱ মৰে দে নাহি'।
যদি ঝঁঝিশা কলাৰ পীঠ হুান হেবাৰ গৃহে
(যেহেঁ আকাশুৰে আমুমানে কিছুমাত্ অঠবি
হো দেশুনাহু') জাহাৰেলে এক' মাটিৰেহু'
কলা বি দ্ব্যালয় প্ৰশঁসন দেবা আবশ্যিক।
এতক্ষণাৎ ঝঁঝিশাৰ গৃহুকলাৰ এক' ন তিব ভাব
অনুষ্ঠান (New School of thought) পুঁঁ
দেবাৰ পথ চোলিয়ি এই গৃহুকলা অপৰ
জীবনৰে দাহুলু কষ্ট ন হোৱ এই' মাটিৰে
অপৰাহ্নী হোৱ। আমৰ বি প্ৰ এতক্ষণাৎ অমৰ
জাত্যু কাৰণতে এই'পৰ' চোলিকে শক্ত
ভৰক দেব ধাহি আমৰ জীৱনক। থঁথঁ

· ସୁଖମୟ, ଶାନ୍ତିମୟ ଓ ସଂଗମମୟ କରିବାକୁ ମୁଣ୍ଡାସ କରିବ ଏହି ଅମର ପୁରାତନ ରୁଚି ଫେଗାଇ ଅଣିବାରେ ସାହାଧ୍ୟ କରିବ । କହିବା ଦାଢ଼ିଲୁ ତାହାରେଲେ ରାସ୍ତାରୀ ଆରୁ ଥରେ କଳା - ଶଳ୍ୟରେ ତାରପୁଷ୍ପତନ ସାହା ପେରି ପାଇବ । ଅମର ଆଶା, ଡେଣ୍ଟିଶା ସରକାର ଅମର ପ୍ରସ୍ତାବଟିକୁ ଉଲ୍ଲାସରେ ଦିବେବନା କରି ଦିଶିବେ ।

ଶ୍ରୀ କୃଷ୍ଣ ଘୋସାର୍ଥୀ · —

ନଭେମ୍ବର ସତର ତାରିଖର ‘ହରଜିନ’ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତିକାରୁ କେବର ମିଳେ ଯେ ଇଂଞ୍ଚିଟରେ ଗ୍ରାନ୍କ୍ଷ୍ୟ ସୋସାଇଟି ନାମରେ ଗୋଟିଏ ସମିତି ଗଠିତ ହୋଇଛି । ବେଳେ କୃଷ୍ଣ ପୋସାର୍ଟିର ନାମ ଶୁଣାପାଇଛି । କିନ୍ତୁ କୃଷ୍ଣ ପୋସାର୍ଟି ନାମଟି ସଙ୍କ୍ଷେପ ଅରନବ । ସମିତିର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦେଶରେ ଜୀଜ୍ଞାସା ଉଦ୍ୟାନ ପାଇଁ ସ୍ଥାନ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ କରି ଉପରେ ରେ ସମସ୍ତ ପ୍ରକାର ବନ୍ୟ ଜୀବନର ରକ୍ଷା ଓ ପାଳନ । ସମିତିଟି ଅନ୍ତର୍ଭାବରେ ଯେ • ସୁ: ଏନ: ଓ: ଦା ସମ୍ମିଳିତ ଜୀବିଷତା— ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଏହାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ସଙ୍ଗେ ଏକମତ ହେବ ଏବଂ ଦସିଣ ଅନେକିବା ଅଣ୍ଟିବା କିମ୍ବା ଏପିଅ ରୂପଗ୍ରହରେ ଏକ ବିରାଟ ଆନ୍ତର୍ଜାତିମୟ ଉଦ୍ୟାନ ସ୍ଥାପନ କରିବ । କ୍ରିଟେନ, ଚାନ୍ଦ, ଭାଗତବର୍ଷ, ବୁବ୍ର ଏବଂ ଯୁକ୍ତିବାନ୍ତୁ ଏହା ଅନୁର୍ଜିତିକ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟର ଉଦ୍ଦାରାନର ଭାବ ନାହିଁ । ଏହି ମର୍ମରେ ଏହି ସମ୍ପଦ ସମ୍ମିଳିତ ଜୀବିଷତ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ପ୍ରାପ୍ତ ଅନ୍ତର୍ବାଦ ଅନ୍ତର୍ବାଦ କରିବ ।

ସମିତି ମନେ କରେ ଯେ “ଫ୍ରେଲିତ ଜୀବିଷତ ଅଧିକାଦ ଓ ଦାତ୍ରକବାଦ ଓ ଦନ୍ୟ ଜୀବନ ଉତ୍ତରାୟକାର—ତାର ଗୌରାଙ୍ଗ, ମହିମା ଓ ଅଧିକାଦ ବନ୍ୟ ପଣୁପଣୀ, ତରୁଳତା କିମ୍ବା ଦନ୍ୟ ପ୍ରକାଟକ ଶୋଭା—ରକ୍ଷା କରିବା ପାଇଁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଜୀବିଷତ ଉତ୍ସବ କରିବ ।”

ସମିତି ଆହୁର ମନେ କରେ ଯେ, “ କସ୍ତୁତିକର ଅନ୍ତର୍ବାଦ ବିରୁଦ୍ଧରେ ମଥା ଟେକିବାର ସମୟ ଆସିଛି । ” ଏହାର ବିଶ୍ୱାସ, ପୁଦୂର ଲକ୍ଷ୍ୟ ପ୍ରତି ଧାରାମାନ ହେବା ପଥରେ ଦଳ ଦଳ ହୋଇ ସମଗ୍ରେ ବନ୍ଦୁ, ମନ୍ତ୍ର, ସାହାନ୍ତିକିତାକୁ ଶୁଭରତ୍ତ୍ଵରୁଗଣଙ୍କ ପାଇଁ ଏହିପରି ‘ଦୂର ଦିଗ୍ବିଳୟ’ ହିଁ ଦିଗ ନିର୍ମୟ କରାଇ ପାଇବ ଏବଂ ସେମାନଙ୍କ ରତରେ ସହିତ ଅଣି ପାଇବ ।

କେବଳ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟହୁ ଏପରି ପ୍ରସ୍ତାବ ଅଣିବାରେ । ଏହି ପ୍ରସ୍ତାବନାର ଯେଉଁ ଦୁଃସାହେସିକତା ଜାରୀ କରୁଛି, ତା ପାଇଁ ଏଠାରେ ଉପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରସାଦର ସରଂଶ ଦିଆଗଲ ।

ମୟ ଆସିଛି ପେଟେ ମନେ ଅଭିରେ ପ୍ରକାଶ ଅଭିଲୁ ମୁହଁ ପେରଇବା । ନ ହେଲେ ଏହା ବିଦ୍ୟୁତ୍ତାନକେ ସାରିଥାର ଧୂସ ଅନିବାରୀ । ବୁଦୂତନ୍ତ ଥାମର ଜୀବନରେ ଯେଉଁ-ଅସୌନ୍ଦରୀ ଓ କଦମ୍ବିତା ଆଣି ଦେଇଛି, ତହିଁରୁ ରଦ୍ଦ ପାଇବାକୁ ହେଲେ ଆମ୍ବମାନକୁ ଏହି ବନ୍ୟ ଧୂତିରୁ ଆଭିରେ ଦ୍ରେଶ୍ମା ଶୋକିବାକୁ ହେବ । ବନ୍ୟ ପ୍ରକାଶରେ ‘ପୋନ୍ଦିରୀ’, ମହିମା ଓ ଆଦିର’ର ଦୂର ଦୂରବ୍ୟ ବିନା ଏହି ସାରିଥାର ପଥରକୁ ନାଥାକୁ କିଏ ଆଭିରେ ଦଗନ୍ଧିତ୍ୟ କର ଦେଇ ପାଇବ ?

ଏହି ପ୍ରସ୍ତାବଟିର ଯେଉଁମାନେ ସ୍ଥାପନ କରିବାକୁ ଧେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ରହେଲୁ ଏକାତ୍ମେ ଅପ୍ରାପ୍ତିର ପ୍ରେସିତେଷ୍ଟ ସାର, ଆଲପ୍ରେତ୍ ଜେ. ମୁନିଶ୍ଵର ଓ ପୃଥିବୀ ବିଜ୍ଞାତ ବାହୀତ ଟିକ ନାମ ଉଚ୍ଛ୍ଵେଶ ଗୋଟିୟ ।

କଲ୍ପିତାରେ ବ୍ୟବସାୟିକ କଳାର ପ୍ରଦର୍ଶନ :—

ଏ ଦେଇରେ ବ୍ୟବସାୟିକ କଳାର ହେଉଁ ନମ୍ବର ମିଳୁଥିଲ ତାର ମାନଦଣ୍ଡ ଖୁବ୍ ମାତ୍ର ଅଭିନନ୍ଦ । ଏହାର ଉତ୍ସବ ସାଧନ କରିବା ପାଇଁ ଆଜି ତ । ୪ ଦର୍ଶ ହେବ କଲାକାରରେ ବ୍ୟବସାୟିକ କଳାର ପ୍ରଦର୍ଶନ ପ୍ରତିବିହାର ଅନ୍ତର୍ବାଦ ହେବାକୁ । ଏ ଦର୍ଶ ମୁଦ୍ରଣିତି

‘ନମୁନା ରୁଥିଲଗେ ଉଚିତକୋଟି କଳାର ପରତପୁ ପାଇ
ଆମେମାନେ ବିଷ୍ଣୁ ତ ହୋଇଛୁ’ । ଏଥିରୁ ଜଣାୟାଏ
ଦେଶର ବ୍ୟବସାୟିକ କଳା କେତେବୁର ଅଗ୍ରଗତି କରିଛି ।
ଯେଉଁ ସବୁ ଜନିଷ ଆମମାନଙ୍କୁ ପ୍ରତିନିଧିତ୍ବ ବ୍ୟବସାର
କରିବାକୁ ପଡ଼େ, ସେ ସବୁ ସୁଦେର ଓ ସୁଦୃଶ୍ୟ ହେବା
ନିତାନ୍ତ ଦିଲକାର । କାଣେ ଏ ସବୁ ରୁଚି - ଗଠନରେ
ସହାୟ କରନ୍ତି । ମୁଁ ଦିଲୀର ନମୁନା ରୁଥିଲକୁ ଦିଲୀର
ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଜନ୍ମାଣ ସେନଙ୍କର ଟକଳେଖିର - ନକ୍ଷା ଓ
ଦିଲୁ ପାଇଁ ବଢ଼ି ଚିତ୍ରଣ, ଦିଲୀର ଶ୍ରୀନ୍ଦୂପ ବିଃ ଏନ୍
ମୁଖ୍ୟାଙ୍କିଙ୍କ ଅମରନାଥ ମଙ୍କ ର ବିଦ୍ୟାଗର୍ଭ, ଦର୍ଶି - ତିରଣ,
ବିମ୍ବର କୁମାରୀ ଛେ ଏରା କାହୁଙ୍କ ଦୟନ-ଶିଳ୍ପ ରନକ୍ଷା,
ବିମ୍ବର Mr. R. Willis କର ବହିର ପ୍ରତିଦିନ ପଟ,
ବିମ୍ବର ମତନାନର ଜୋଖିକର ତରଣ ଶିଳ୍ପ ଓ ବିମ୍ବର
ଜଣେ ଛାର୍ବା କମାରୀ ଶ୍ରୀମତୀ ଟି. ଏଇର. ମେଧାଙ୍କର
ଗୋଟ୍ଟାର ତିଜାଇନ ଆମ୍ବମାନଙ୍କୁ ମୁଗ୍ଧ କରିଛି ।

ପୁରୁଷଙ୍କ ସାପଞ୍ଜ ପାଇଁ ଆମେମାନେ ସଗଠନ
ଓ ତତ୍ତ୍ଵାଦିଧ୍ୟାକମାନଙ୍କୁ ଅଭିନନ୍ଦନ ଜଣାଉଛୁ’ ।

ମିରଟ କଂଗ୍ରେସ ପେଣ୍ଟେଲରେ କବି ସମ୍ମିଳନ :—

ମିରଟ କଂଗ୍ରେସ ଅଧ୍ୟବେଶନରେ ଯାହା ଆମକ
ବିଷ୍ଣୁ ତ କଲ ତାବା ସର୍ବାର ପଟେଲଙ୍କ ବିକ୍ରିତା ନୁହେ—
କଂଗ୍ରେସ ସଭା ରାଜ୍ୟବା ପରେ କଂଗ୍ରେସ ପେଣ୍ଟେଲରେ
କବି ସମ୍ମିଳନ ବସିଥିଲା - ଏହି ବାହିତା । ଭରତ ସାଧାନ
ହେବ ଏହି ଦେଶର ଅନ୍ତର ଶିଳ୍ପୀ ଶାହୀତ୍ୟକ, କବି
ଦାର୍ଶନିକ ଓ ଚର୍ଚାନିକର ପ୍ରଫ୍ରୋଜନ ହେବ । ଏହି-

ମନେହିଁ ଉବସ୍ୟଳ ଭୁବନେର ଚିନ୍ମାଧାର ‘ନିସ୍ତରଣ
କରିବେ ।

ଯାହାନେହୁ ଶଜନୋଟିକ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନର ଦେବିନିବ
ଦ୍ୱାଦେଶନ ପରେ ସମ୍ମିତି ଏକ ସ୍ଥାନରେ କବି-ସମ୍ମିଳନ
ବସିବାର ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ଏହି ପ୍ରଥମ । ଏହା ଅର୍ଥପୂର୍ଣ୍ଣ ମଧ୍ୟ :
ଭାବତ ସାଧାନ ସେଇଲେ ଏହି ଶିଳ୍ପୀ, କବି ଓ ଦାର୍ଶନିକର
କାଳୀ, ମେଲ୍‌ମାଟେନେ ‘ଆଜିକାର’ ଏହି ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ
ମୁଦ୍ରିତରେ ଦିଶିର ଜୀବନରେ କିଛି ‘ଅସ୍ତରକୁ’ ପର
ରହିଛି ଏହି ମାନେହିଁ ଜାତିର ଅନ୍ତର ବୁଝେ ଠାଅ
ଦେବିବେ । ଏମାନଙ୍କର ପ୍ରତେଷ୍ଟା ସଠକ ସମ୍ମିଳନ
ଦେଇବିବି ରହିବ ନାହିଁ ଏବି ଉଭୟ କାନ୍ତକାର
ଆଲୋଟମାଟ୍ରିଲ୍ ଭ୍ରାତରଦେଶ ଗଠନର ପରମ୍ପରାର ସହାୟତା
କରିବେ । ମୁଖ୍ୟାନିତାର ଠାକୁ ପୂର୍ବ ମୁଦ୍ରିତରେ ‘ଏହି
ଦୃଷ୍ଟି ରୁ କି କଂଗ୍ରେସ ପେଣ୍ଟେଲରେ କବି ସମ୍ମିଳନ
ଆହାନ କବି ଯାଇଥିଲା ?

ଲେଖକମାନଙ୍କ ଆପତ୍ତି :—

ନଭେମ୍ବର ୧୯୩୭ ତାରିଖରେ ଦେବିନିକ ଅଶାରେ
ଲେଖକମାନଙ୍କର ଆପତ୍ତି ଶିର୍ଷକ ଏକ ବିବୁତ ପ୍ରକାଶ
ପାଇଥିଲା । ବିବୁତ ଦେଇପାଇଁ, ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟ ପରିଷଦ
ତେପରୁ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଶଜନୋଟାର ପଟେଲାୟକ । ଏ ଦିବସିଟି
ଆଲୋଚନା କରିବାକୁ ଇତ୍ତାଥିଲେହେଁ ଏ ସମ୍ବାଦ
ସ୍ଥାନାବାଦରୁ ତାହା ଦ୍ୱାରା ପାରିଲା ନାହିଁ । ପରବର୍ତ୍ତୀ
କେତେବେ ସଂଖ୍ୟାରେ ଆଲୋଚନା କରିବାର ବାସନା
ହେଲା ।

ନିୟମାବଳୀ:—

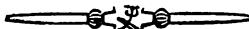
(୧) ଚତୁରଙ୍ଗ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଖୁଣ୍ଡା ମାହର ଦ୍ରୁଣ୍ମେ ଦିନ ଦ୍ରକାଶିତ ହେବ । ଲେଖକମାନଙ୍କୁ ଅନୁରୋଧ ଯେ ନିଜ ନିଜର ରତନା କାଗଜର ଗୋଟିଏ ପାଳରେ ଲେଖିବେ ।

(୨) କୌଣସି ଦ୍ରୁବନ ବା ରତନା ସାଥୀରଣ୍ଟାଙ୍କ ଚତୁରଙ୍ଗର ଠ ଢୃଷ୍ଟାରୁ ଅଧିକ ନ ହେବା ବାହ୍ୟରେ । ଉପସୂଳୀ ଡାକ ଟିକଟ ଯୋଗାଇଲେ ଅମନୋନାନୀତ ରତନା ଫେରପ୍ତ ଦିଆଯିବ । ଅମନୋନାନୀତ ରତନା ପାଇଁ ସପାଦକ କୌଣସି କାରଣ ଦର୍ଶାଇ ବାକୁ ବାପ ନୁହେନ୍ତି

(୩) କେବଳ ରତନା ସପାଦକଙ୍କ ଠାକୁ ପଠାଇ ଗୁଡା, ଗ୍ରାହକ, ବିଜ୍ଞାପନ ଇତ୍ୟାହୁ ଯାବଣ୍ୟ ପରିଚୁଲନା ସନ୍ଧାନ୍ତ୍ର ବିଷୟରେ ପରିଚୁଲକ ‘ଚତୁରଙ୍ଗ’କୁ ଲେଖିବେ

(୪) ପଦାଦି ଆଦାନ ଦ୍ରକାନର ଖୁଣ୍ଡା ପାଇଁ ସ୍ଵ ଦ୍ରୁବନ ଆଦିରେ ଆପଣା ଆପଣା ନାମ ସହିତ ଟିକଣ୍ଟି ଲେଖିବା ପାଇଁ ଲେଖକ ଲେଖିବା ମାନଙ୍କୁ ଅନୁରୋଧ ।

ସମ୍ମାଦକ
‘ଚତୁରଙ୍ଗ’
କଲିଂଗ

ବିଜ୍ଞାପନ

୧— ଚତୁରଙ୍ଗର ଦାଣ୍ଡକ ଦ୍ରିଷ୍ଟ ସତାଳ ଟ ୫୯ ଶାଶ୍ଵାସିକ ଦ୍ରିଷ୍ଟ ଟ ୩୯ ମାତ୍ର । ପ୍ରତ୍ୟେକ ପଶ୍ୟାର ମଳ୍ୟଟ ୦ ୫ମାତ୍ର । ଗ୍ରାହକ ଗୁରୁ ଅଗ୍ରମ ଦେଯୁ ।

୨— ଯେ କୌଣସି ମାସରୁ ଗ୍ରାହକ ହୋଇ ପାରିବେ ।

୩— ଗ୍ରାହକ ଛାଇ କଲେ ଭ ୦ ଟ ୦ ରେ ମଧ୍ୟ ପଠାଇ ଦିଆଯିବ ।

୪— ବିଜ୍ଞାପନ ହାର ସମ୍ବନ୍ଧରେ ପରିଚୁଲକଙ୍କ ପରିଚାଳନା କରିବ ।

୫— ଦିନାଂକ ମାତନ ବିଜ୍ଞାପନ ଦେଇବ ନିଜର ଦ୍ଵାରା ଦେବାକୁ ଶୁଣ୍ଟିଲେ ଦ୍ଵାରା ମଧ୍ୟ ପଠାଇବେ । ଉପସୂଳୀ ଡାକ ଟିକଟ ପଠାଇ ଦିବ ଫେରପ୍ତ ନେଇ ପାଇବେ । ଦ୍ଵାରା ଭାଷିତ ଗଲେ ପରିଚୁଲକ ଦାୟୀ ନୁହେନ୍ତି ।

୬— କୌଣସି କାରଣ ଦଶଙ୍କ ଗ୍ରାହକୀୟତା ସମୟରେ ‘ଚତୁରଙ୍ଗ’ ନ ପାଇଲେ ଗ୍ରାହକ ନିର୍ଦ୍ଦର ସହ ପରିଚୁଲକଙ୍କ, କଣ୍ଠରେତିବେ ।

୭— ଅନ୍ତର୍ଦେଶ ଥାର୍ଜୁ ଛାନ୍ତିକୁ ଗଲେ ଛାକୀୟ ଗୋଟିଏ ଅପିଧିକୁ ଏବଂ ବିଦ୍ୟୁତ ପାଇଁ ଗଲେ ଆସି ଅପିଧିକୁ ଜଣାଇଲେ ଗ୍ରାହକ ଗ୍ରାହକ ମାଟେ ‘ଚତୁରଙ୍ଗ’ ସତ୍ୱର ପାଇଁ ପାରିବେ ।

ପରିଚୁଲକ
‘ଚତୁରଙ୍ଗ’

CHATURANGA

REGD NO. P-593

OVER 15 YEARS DEVOTED BANKING SERVICE TO THE
COUNTRY

BHARAT INDUSTRIAL BANK, Limited

H. O. Calcutta. H. O. of Orissa - Cuttack

FOR THE INDUSTRIAL AND COMMERCIAL DEVELOPMENT OF ORISSA
20 Branches are going to be opened in the important business centres
of Orissa of which the arrangement of
opening 10 branches has been completed

CUTTACK OFFICE
CHOUDHURY BAZAR

Kalamandal Printing Press

P. O. BALANGIR

PATNA STATE

OUR SPECIAL FEATURES ARE

QUALITY

WE UNDERTAKE ALL KINDS OF

Cash - memos, Bill, Vouchers, Letters, Invitationcards, Book Etc

Printed & Published by Ganga Prasad Panda at the Kalamandal Printing Press, Balangir

ପ୍ରଥମ କଣ

ମାଘ ମାସ

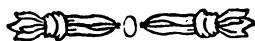
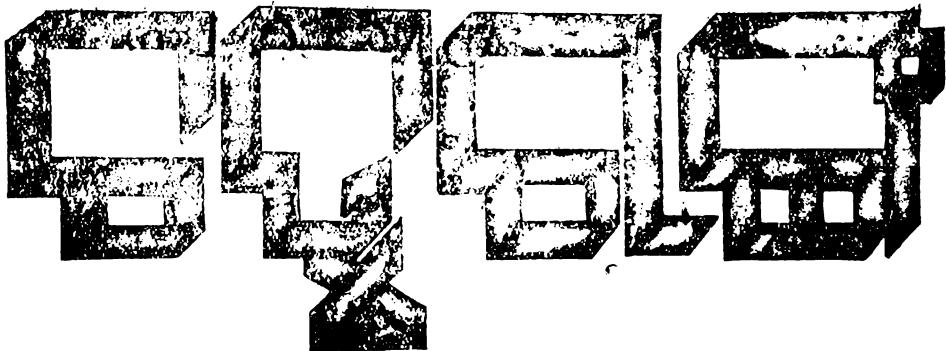
ନବମ ସଂଖ୍ୟା

ସୁଂଧାଦିକ - ଛୁମାର ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ନାନ୍ଦୁପାତ୍ର ସ୍ରୀନ୍ଦୁ ଦେବ

ବାର୍ଷିକ ମୂଲ୍ୟ - ₹ 45 ଟଙ୍କା।

ପ୍ରତି ସଂଖ୍ୟା ଆୟ ଅଣା।

ପ୍ରମବ

ମାଘ ମାସ

ନବମୀ-ଷ'ଷା

କୋଣଳ-କଳା-ମଣ୍ଡଳର

ମୁଖେଦୟରୂପେ ପ୍ରକାଶିତ

ସଂଗାଢିକ ସେଁ.

ଶ୍ରୀ କାଳିନୀ ଉଲଙ୍ଘନ ପାଣିଗ୍ରାସ
 ରଜଖରହୁ ଶ୍ରୀ ବଲଭତ୍ର ବହିଦାର
 ଶ୍ରୀ ପ୍ରଭତ କୁମାର ମୁଖେଦୟାଧୀୟ
 ଶ୍ରୀ ନିତ୍ୟାନନ୍ଦ ବହିଦାର
 ଶ୍ରୀ ରତ୍ନଭକ୍ତ ଗୁରୁ
 ଶ୍ରୀ ସାମୁଯେଳ ନାୟକ

•ପରିଗୁଲକ—

ଶ୍ରୀ ଗଙ୍ଗା ପ୍ରଧାନ-ପରିଚୟ

BALANGIR TRADING CO. LTD.

Incorporated in Patna State

WE RUN SO MANY BUSINESSES.

H. O. TITILAGARH

RICE AND OIL MILL

Balangir Soap Works

BALANGIR DYEING WORKS

Branches at:

Kantabanji

Tusra

Harishankar Road

K. L. Jhunjhunwala

Director

Digitized by srujanika@gmail.com

ଗୁରୁତ୍ବ ହେବଳୁଡ଼ ର ଅନୁଶ୍ଲୟା ବିଭାପିତ ହୋଇଛି । ବାଣ ଦୂରଣ ପୌରଣିକ ରତ୍ନରେ ଦଖାୟମାନ । ଏକ କଥାରେ ସ୍ଵଧାନାଥ ଏ ସମସ୍ତରେ ଅନବଦିନା ଦେଖାଇ ପାରିନାହାନ୍ତି— କଥାନ୍ତେ ଦିଗରୁ । ଏ ସମସ୍ତର ବିଶେଷ ଅନୁଶ୍ଲୟା ବାଶ୍ନ୍ତରେ କରୁଯିବାର ବାସନା ରହିଲା ।

ଏହାପରେ ରହିଲା ‘ମହାପାଦା’ । ଅନେକଙ୍କ ମତରେ ରାଧାନାଥଙ୍କ ଅନବଦ୍ୟ ଦାନ ଏହି ‘ମହାପାଦା’ ଉଚ୍ଚଳ ପାହିତ୍ୟର ମୁକୁଟମଣି । ଶୋଭର ସହିତ କିନ୍ତୁ କାନ୍ଦିବାକୁ ପଡ଼େ ରାଧାନାଥ ଅନୁକରଣ ମୋହରେ ପଡ଼ି ଏହାର ଆରମ୍ଭ କରସ୍ଥିଲେ । ପାରାତ୍ମାଇଜ ଲଞ୍ଛିରେ ମିଲିନ୍କର ମିକରଣ୍ତା ଦେଖି କାଠସ୍ପଦ ମଧ୍ୟ ମହାକାବ୍ୟ ରଚନା କରିବା ପାଇଁ ଅନୁକରଣ ମୋହରେ ମାତ୍ରିଥିଲେ । ଏହାର ଫଳରେ ସେ ଆରମ୍ଭ କରସ୍ଥିଲେ Hyperion; କିନ୍ତୁ କାଠସ୍ପଦ ପଲିବିଗ୍ରାୟା ହୃଦୟ ଅନୁକରଣ ମାତ୍ର ବିରକ୍ତରେ ଦିଲିବ କରସ୍ଥିଲା । କାଠସ୍ପଦ ତାଙ୍କ ବକ୍ତା Reynolds କୁ ପାଶକୁ ଲେଖିଛନ୍ତି, “ I have given up Hyperion there are too many Miltonic inversions in it... ” ଏହାପରେ ସେ Hyperion କୁ ଅସ୍ପର୍ଣ୍ଣ ଉଚିତଦେଲେ । କିନ୍ତୁ କାଠସ୍ପଦ ପର ରାଧାନାଥଙ୍କ ଦୂରଦୃଷ୍ଟି ନ ଥିଲା, ଯଦିଏ ବିଦ୍ୱାରର କାଠସ୍ପଦ Hyperion ଲେଖିଥିଲେ ଏହି ରାଧାନାଥ ଦୀର୍ଘ ବର୍ଷରେ ମହାପାଦାର ଭାବ ଶୁଭ ହ୍ଲାପନ କଲେ । କିନ୍ତୁ ଆଶ୍ରମର ବିଷୟ ଏହା ସେ ରାଧାନାଥ ମଧ୍ୟ ମିଲିନ୍କ ପାରାତ୍ମାଇଜ ଲଞ୍ଛିକୁ ଅନୁକରଣ କରିଥିଲେ । ଦୁର୍ବଳ ବନ୍ଦତଃ ରାଧାନାଥ ‘ ମହାପାଦା ’ କୁ ଅସ୍ପର୍ଣ୍ଣ ରଖି ପ୍ରାଣତ୍ୟାଗ କରିଛନ୍ତି ନଚେତ୍ ଭାବ ଉଛଳ ହାତରୁ ଟଙ୍କି ଆହୁରି କାମୀତନା ସହିବାକୁ ପଡ଼ିଥାନ୍ତା ।

ମର ବିଷୟବ୍ରତ୍ତ । ରାଧାନାଥ ପୁଣ୍ୟରକ୍ଷଣ ଦନମନକୁ ଲାକାଶ ସୁମଧୁର (prologue) ହୁଏ-

ଏହିଛନ୍ତି । ମୂଳପିଣ୍ଡ ରହିଲା ଅଗ୍ନିକର୍ତ୍ତକ ସମ୍ମଦ୍ୟ ଶିଖରରେ ଭରତର ରାଶି ଦୁଶ୍ମନ ଦେଖିବାରେ । କାବ୍ୟ ସୁନ୍ଦର ପୌରଣିକ, ସୁତରାଂ ସେଥିରେ ରାଧାନାଥ ବାହାଦୁର ଆଦୋ ନାହିଁ । ବିନ୍ଦୁ ଏହି ମୂଳପିଣ୍ଡ ରାଧାନାଥ ମିଲିନ୍କ ଦି ପାରାତ୍ମାଇଜ ଲଞ୍ଛ ଏକାଦଶ ଶଣ୍ଟରୁ ଗ୍ରହଣ କରିଛନ୍ତି । ଆହାମ ଜ୍ଞାନବୃକ୍ଷ ଫଳ ଉଷ୍ଣଶା କରିବାରୁ ଉବ୍ଦିଷ୍ଟ ବିଶେଷମାନର ଉପରେ ତାହାର ବିଷୟ ଫଳ କେଉଁ ଆହୁ ଧାରଣ କରିବ ତାହା ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିବା ପାଇଁ ଶିଖରକ କର୍ତ୍ତକ ମାଇକେଲ୍ ପ୍ରେରିତ ହେବା ଆତାମଙ୍କ ସିନାଇ ପାହାଡ଼ ଉପରକୁ ନେଲେ ।

“ After announcing to Ay his approaching banishment from E, Michael takes him to a high moun and unrolls before him a vision of Worlds history till the Flood.

[Argument Paradise Lost. book

ଅଗ୍ନି କହୁଛନ୍ତି —

ରଙ୍ଗା ଯେବେ ମୋର ସତଙ୍ଗ ଗୁଲ କୁ
ଏହି ଶୋଲ ଶୁଙ୍ଗ ବସି ଦେଖିବା କୌଣ୍ସି
ରବେ କଲି ଅବତାର । [ମହାପାଦା]

ମାଇକେଲ୍ ଉତ୍ସୁପ କହିଛନ୍ତି) — .

Know I am sent

To shew thee what shall come

in future d
To thee and to thy off spring good

Expect to hear. Supernal Grace

contend

With sinfulness of man

So both at

It was a hill of Para

(P. L. X, 360)

ଏହାପରେ ଅଗ୍ନି ଦିବ୍ୟ ଅଞ୍ଜନ ସୁଧୃଷ୍ଟିରଙ୍କ ଚଷ୍ଟରେ
ଲଗାଇ ଦେଲେ ଏବ କହିଲେ,

ଏ ଅଞ୍ଜନ ଯୋଗେ ରୂମ ଉନ୍ନୟ ନିକରେ
ପ୍ରସରିବ ଦିବ୍ୟତଳୀ, ଦେଖିବ ବିଦ୍ୟୁତ୍ୟେ

ଭରତର ଶ୍ରଗ୍ୟପଟ ପିଟାଇବ ଆଜି
ଦେଶ କାଳ ବ୍ୟବଧାନ ଉତ୍ସେଲନ ପଟ୍ଟ ।
[ମହାଯାଦୀ]

ଯପର ୦ମାଇକେଲ ମଧ୍ୟ ଆତାମଙ୍କ ଚଷ୍ଟରେ
ନେବଣ୍ଣ କାଳ ବ୍ୟବଧାନ ଉତ୍ସେଲନ ପଟ୍ଟ ॥
ଅଞ୍ଜନ ଲଗାଉଛନ୍ତି —

Michael from Adam's eyes
the filme removes
And from the well of life three drops
instill'd
So deep the power of these
Ingredients pierc'd
Even to the inmost seat of mental
sight ...
(Book XI. P. L.)

ଆତାମଙ୍କ ଆଖି ଦେଖୁଛି ଗୋଟିଏ ବିଦ୍ୟୁତ
ନ୍ତର

“ His eyes he opened and
beheld a field ”

ସୁତେବେଳେ ତାଙ୍କ ସବୁତ ରାଧାନାଥଙ୍କ ଯୁଧୁଷ୍ଟିର
ଶିରେ ଆଖି ମିଶାଇ ଦେଖିଲେ ଦିନୀର
ଶରଣରେ

“ ସହସା ସ୍ଵରିଳା ଅଗ୍ରେ ଶହରୂପ ରୂରୁ ॥ ”

ସେ ପାହାହେଉ ଡକବଳ ବିଶ୍ୱ ବିଦ୍ୟୁତ ସାମାଜିକ୍ୟେ
ସେବା ଅନବଦ୍ୟତା ହାନି ହୋଇଥିଲେ କିନ୍ତୁ
କହିବାକୁ ନ ଥିଲା । କିନ୍ତୁ ରାଧାନାଥ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ
ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ଧରଣକୁ ଅନ୍ତରଣ କରି ଏପରିକି ପଂକ୍ତି
ସମ୍ମହ ଅନ୍ତରୁଦ୍ଧିକରି ଥୋଇଦେବା ଦ୍ୱାରା ଉତ୍ସଳ
ସାହିତ୍ୟକୁ ଦୂଷିତ କରିଛନ୍ତି ।

ପ୍ରାର୍ଥ କବିଗଣ ପ୍ରଥମେ ଉତ୍ସେଦବତାଙ୍କ ନାମ
ଉତ୍କାରଣ କର ମଙ୍ଗଳାଚରଣର ସ୍ମୃତିଗତ କରୁଥିଲେ ।
ଅଳଙ୍କାର ଶାସ୍ତ୍ରମାନଙ୍କରେ ଉଚ୍ଚ କାବ୍ୟର ଲକ୍ଷଣ ବର୍ଣ୍ଣନା
କର ବ୍ୟାକରଣ ବିଧାତୃଗଣ ଏହି ମଙ୍ଗଳାଚରଣକୁ ଏକ
ଉଚ୍ଚ ଲକ୍ଷଣ ବୋଲି ଗଣନା କର ନେଇଇଛନ୍ତି । କେହି
କେହି ହଠାତ୍ ମଧ୍ୟ କାବ୍ୟ ଆରୟ କରିଥାନ୍ତି । ଶୋମର
ପ୍ରତିତ ପୁରାଣ କବିଗଣ କିନ୍ତୁ ବିଶ୍ୱାସ କରୁଥିଲେ ପେ
କବିତା ଦେବା (muse) ହେଉଛନ୍ତି କାବ୍ୟର ଅଧ୍ୟାତ୍ମି,
ତାଙ୍କର ପ୍ରେରଣା ନ ହେଲେ କାବ୍ୟ ସମାଧାନ
ଅସମ୍ଭବ । ଭିନ୍ନରେ ମଧ୍ୟ ହୋମରଙ୍କ ଅନ୍ତରଣ କରି
ପ୍ରାଣିନତା ରକ୍ଷା କରଇଛନ୍ତି । ମିଲଟନ୍ ଧର୍ମଚର ଶ୍ରାନ୍ତାନ୍,
ପିତ୍ରରଣାନ୍, ଶ୍ରାନ୍ତାନ୍ ଧର୍ମରେ ବିଶେଷତଃ ପିତ୍ରରଣାନ୍
କରିଛନ୍ତି । ତଥାପି ମିଲଟନ୍ ତାଙ୍କର ପାଶଢାଇକ
ଲକ୍ଷ୍ମୀରେ ପ୍ରଥମେ କବିତା ଦେବା (muse) କି ନାମ
ଗନ୍ଧ ନାହିଁ । ତଥାପି ମିଲଟନ୍ ତାଙ୍କର ପାଶଢାଇକ
ଲକ୍ଷ୍ମୀରେ ପ୍ରଥମେ କବିତା ଦେବାଙ୍କ ଉତ୍ସବାଧନ
କରିଛନ୍ତି,

Of man's first disobedience and the fruit
Of that forbidden tree, whose mortal
taste
Brought death in to the world
till one greater man
Restore us
Sing heavenly Muse, that on that secret top
of Oreb or Sinai didst inspire that
Shepherd
[P. L. Book I] e.r
Digitized by srujanika@gmail.com

ପକୀରମୋନଙ୍କ ଅମୂଳାବିନ୍ଦୁ ବୁଝାଯାଏ ସଧାନାଥଙ୍କ
କୌଣସି ଏକ ବିଶେଷ ଧର୍ମ ପ୍ରତିବିଶେଷ ଆୟୁ ନ ଥିଲ,
ତଥା ତାଙ୍କର କୌଣସି କାବ୍ୟରେ ଉତ୍ସୁତଦିବଙ୍କ
ମଙ୍ଗଳାଚରଣ ଦେଖାଯାଏ ନାହିଁ । କେବଳ ମିଲଟନ୍ ଜ୍ଞାନ
ଅନ୍ତକୁରଣ କରି ମହାଯାତ୍ରା ପ୍ରାଗମୃତର ସେ ଭାନୁତୀ
ବିନନ୍ଦା କରିଛନ୍ତି — ଯାହାକି କେବଳ ମହାଯାତ୍ରାରେ
ମାତ୍ର ଦେଖାଯାଏ;

ପଙ୍କଜବାସିନୀ ଦେଖି ଉତ୍ସଳ ଭରତ
ସାରଳେ କି କଟଳେ କଷି କୁରୁ ବୁଢ଼ାମଣି
ଶୁଣିଲେ ଯେକାଲେ ଯାର ବାର୍ତ୍ତା ହର ମୁଖେ
ପ୍ରଭସେ ଯାଦବଙ୍କର ଜୀବ ଶୟକାଗ
ମହାମୁଦ୍ବିବ । [ମହାଯାତ୍ରା ପ୍ରଥମପତ୍ର]

ଯହାପରେ କମିକ ବର୍ଣ୍ଣନା (narration) ପ୍ରତି
ସାମାନ୍ୟ ଦୃଷ୍ଟି ନିଶ୍ଚେଷ କଟଳେ ଦେଖାଯାଏ ଯେ ପାରା-
ତାଇଜ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଏବଂ ମହାଯାତ୍ରା ସମାନ୍ୟାଳ୍ୟବରେ ଗାତ୍ର
କରିଛନ୍ତି । ପୁଣ୍ୟନ୍ଦ୍ରିୟଙ୍କ ରୂପେ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ଉଦାହରଣ
.କରିବାକୁ ଗଲେ ମହାଯାତ୍ରା ଏବଂ ପାରାତାଇଜ ଲକ୍ଷ୍ମୀର
ସମସ୍ତ ଅଂଶ କମିକରୁଥେ ଉଦ୍ବାହିତ ହୋଇ ପ୍ରକାଶ
କଲେବର ଧରଣୀ କରିବ । ଏତିକି କହିଲେ ଯଥେଷ୍ଟ
ଷେବ ଯେ ଶୟକାନ ସହ ଦେବଗଣଙ୍କ ଯୁଦ୍ଧ ବର୍ଣ୍ଣନା
ଏବଂ ପୃଥିବୀଙ୍କ ସହ ଜୟତନ୍ତ୍ରିକ ଯୁଦ୍ଧ ବର୍ଣ୍ଣନା ବୁଝିଲେ
ଏକ । ଏହି ଯୁଦ୍ଧ ବର୍ଣ୍ଣନାରେ ମହାଯାତ୍ରାର ଶେଷ
କିତିଯୁ ସର୍ଗ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଯାଇଛି । ମଧ୍ୟର
କଣ୍ଠପୂର୍ବ ସର୍ଗ କଳି ଆଗମନ ଦୃଶ୍ୟ ଏବଂ ସହଚରଣଙ୍କ
ଗୁପ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣନାରେ ମୁଖର ।

ଏତାରେ ପୁନଃ ଏକ ନୃତନ ଅଧ୍ୟାତ୍ମର ମୁଦ୍ରପତ
କରିବାକୁ ହେଲା । ଏହି ମଧ୍ୟରେ କବିପ୍ରସର ସମ ଅର୍ଥାତ୍
କଳି ଆଗମନ ଦୃଶ୍ୟ, ମେନ୍ଦ୍ରାଵିକ ଦି' ପ୍ରେଆର
ବୁରନିରୁ (Spenser's Faerie Queene) ଗୁପ୍ତ ।
ଶୈଳ୍ସାରଙ୍ଗ କାବ୍ୟର ପ୍ରଥମ ନାୟକ ରେଡ଼କ୍ରୁସ୍
ଯୋଦ୍ଧା କୌଣସି ମାୟାବିନୀ ଗୁମ୍ଫରେ ଗୋପନରେ ଥାଇ
ଦେଖିଛନ୍ତି

And him besides rides
fierce revenging Wrath

His eyes did hurle forth
spareles fiery re

And stared sterne on all
that him behel

As ashes pale of hew
and seeming de

[F. Q. Book I. V. Canto

ଆକୋଶେ ପରଳ କୋପ ଅଚ୍ୟ କାମ୍ପାଶେ
ରକ୍ତ ରକ୍ତ ସତେ କି ସେ ଦସ୍ତିବ ଜଗତ

— — — — —
କରଳ କୁଟିଲ ଦୁଦ୍ଧି, ଧାର୍ତ୍ତର ବଦନା
କୁର ଗୁହାଗୀରେ ଯାର ପାଉଣ୍ଡି ମଇଳି
ଚତୁର୍ବେଂଗେ ତରୁଲତା । [ମହାଯାତ୍ରା]

And next to him malicious Envie

For death it was when any good he
And wept, that cause of weeping
he

But when he heard of harm
he waxed wondrou

[F. Q. B. I. V C L 30]

ମନ ପଛେ ଆସେ ଶର୍ଷା କୁଶ କଲେବର

— — — — —
ଶୁଷ୍କୁଦେସେ ଉପୁଜେ ହାସ୍ୟ ଯଦି କଦାଚିତେ
ସେ କେବଳ ପରଦୁଃଖେ, ଦୁଃଖେ କାହାରି
କାନ୍ଦବାର ନ ଦେଖିଲେ ପକାଏ ସେ କାନ୍ଦ

[ମହାଯାତ୍ରା]

And on his dagger still his hand he
Trembling through hasty rage

His ruffian raiment all was stained
with blood. [F. Q.]

‘ହୃଦୟ’ କରିବାଲ ସ୍ଥାତେ ରକ୍ତଲିପି ବାସେ !
[ମହାଯାନା]

ପିଲ୍‌ଟନ୍‌କ ପୁଣ୍ୟବର୍ତ୍ତୀ କବି । ରାଣୀ ଏଲି-
ବେଙ୍କ ସମସାମ୍ପଦ୍ଧିକ । Didactic ବା ମାତ୍ରମୟ
ଶ୍ରୀ ହାଷିତ୍ୟରେ ଭାଙ୍ଗର ହାତର ଯୋଗ ଥିଲ ।
କରୁ ତାଙ୍କ ଅନ୍ତକାହ୍ୟ ପେଅର୍ବ କୁଣ୍ଡିରେ ସେ
uttony Lechery Avarice Envie. wrath.
କୃତ ବିଦୂଳକ୍ଷଣ ଦୂର ଦେଇ ମନବ ଜିପରେ ଏ
ମୁହଁର ଅନଭାବମୟ ଅଭ୍ୟାଶର ଦେଖାଇଛନ୍ତି, ଠିକ୍
ଏହି ମହାଧାରେ ଜାନ ଦୋଧ ଲେଇ ମୋହି ଝର୍ଣ୍ଣି
ଛିତ । ରାଞ୍ଜନାଟ ଲେଇ ସମରଣ କରି ନ ପାଇ
ଅତ୍ୟକ ମନବ ରାପୁ ଦର୍ଶନୀ ସମସ୍ତ ଶ୍ଵରନ୍‌ପାରଙ୍କ
ରୁ ପ୍ରଦିଗି କରିଛନ୍ତି । ଉପରେକୁ ଉଦ୍‌ଦାହରଣ
ମୁହଁର ତାହା ଶୁଣ୍ଟି ଉଦ୍‌ପାଦିତ ହୁଏ ।

ଦାକ୍ତର ସିଠାତ୍ ଖେଳୁପାରଙ୍ଗୁ ଛାଡ଼ି ମିଳିଟିନିଙ୍କୁ
ଅନ୍ୟରଣ୍ୟ କରିଛନ୍ତି, ଯେହେଉଁ ମିଲିଟନ୍ ମୟ
ମାନ୍ଦ୍ରାଜର ଭାବରେ ମାନବ ମର୍ମାଦା ପ୍ରତି ଯତ୍ନୀ
ଖେଳାଟି ଦୃଢ଼ି ନିଷ୍ପତ୍ତ କରିଛନ୍ତି । ଏଇଠି ରିଧି-
ଙ୍କୁ କିନ୍ତୁ ନୁହେ ରେଣ ସମ୍ମକୁ ରୂପ 'ଦାନ କରା
ହାଇଛି ।

lazar-house it seemed where in
numbers of all diseas'd all maladies
of ghastly spasm X X
Convulsion, Epilepsies fierce Cataracts
pestilential stone belcher F, Q.

ମାତ୍ରି ମାତ୍ରି ଶୁଣୁଛନ୍ତି ଏକଷେ ତ ଯୁଦ୍ଧରେ
ପରିଶୂର ଦଳ ହେବା ଉପରେ ଥାଇ

[୨୩୧୮୬]

ଏହାପରେ ଅନ୍ତି ଭାବରେ ଉଚ୍ଚମ୍ୟତ ବଶିଧରଙ୍କର
ଦୁର୍ଦ୍ଵାରା ବର୍ଣ୍ଣନା କରି କହୁଛନ୍ତି । ପ୍ରଥମେ ବ୍ରାହ୍ମଣ
ଚଣ୍ଡର ଅଧ୍ୟପତନ । ୦'କୁ ସେପରି ମାଇକେଲ
ଆଜାମଙ୍କୁ ପ୍ରିୟୀଗଣଙ୍କ ଅଧ୍ୟପତନ ବିଷୟ ବର୍ଣ୍ଣନା
କର ଛନ୍ତି ।

Their doctrine and their story written left

Y X but in their room
Wolves shall succeed for teachers
grievous wolves
Who all the sacred mysteries of Heaven
To their own vile advantage shall turn
Of lucre and ambition and truth
With superstitions and traditions taint.

[XII-510 - 20 - P. L.]

ଦ୍ରୁଷ୍ଟିରୀ ତେଣୁ ବିପ୍ରୁ ହେବେ କଳିଯୁଗ
ଲୋଭ ମୋଷି ଜାଲେ ଘଡ଼ି ଅବିଦ୍ୟା ସେବକ

— — ରକ୍ତାର ଓରଦ୍ଦେ

ଜନ୍ମିତେ ଭାଷାକ ଅମାଦିଗିର ପୁଣ୍ୟୀ

\times + \times

ଧର୍ମକୁ କରିବେ ବିଷ୍ଣୁ ଜୀବନ ଜ୍ଞାନକା ।

[୧ମ ସଂଗ୍ରହ, ମହାନାନ୍ଦା]

ତାହାପରେ ଶନ୍ତିକୁ ପାଲି,

And fear of God from whom their
 pietie feign'd
In sharp contest of Battle found no aide
Against invaders, therefore cold in zeal.
Thenceforth shall practice how to
 live secure

On what their lords shall leave them to
enjoy.

[Milton, P. L.]

ଲଭିବ ଭାଗତ ପୁଣି ଦାରୁଣ ଦୁର୍ଗତ
ପାଶୋରି ପୁଚୁ ସ୍କାର ମହିମା ପୁରୁଷେ
— — — ଅର୍ପିଣ୍ୟସ ଲଗ୍ନ
ଧବଳକ ଅଧ୍ୟାତ୍ମିକବେ ସେହି ଅର୍ପି ପୁଣି

ବ୍ୟାକାଣ୍ଡ, ମହାପାତ୍ର ।

ଏହା ଦେଖି ଆଜାମଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଯେମିତ ଅଣ୍ଟୁ ପାତ ସେଇ
ସେମିତ ଯା ଧ୍ୱନିର ମଧ୍ୟ ଥଣ୍ଡା ମୁଖ୍ୟନ କଲେ ।

To whom thus Adam of shortgoy bereft
Ω pittie and shame that

they who to live well
Entered so faire, should turn
aside to tread
Paths indirect or in the mud way faint?
[P. L Milton]

କହିଲେ, “ କେବେ ଦେବ ! ବଡ଼ ଶିଷ୍ଟମ ଏ କଥା
ଅସୁଧି ଏତଶ୍ୟ ମୋର । — —

ସୁରକ୍ଷାତ ଅର୍ଥାତେଣ ଘଟିବ ଅନ୍ତର
ଏହି ସବୁ ? ମର୍ମର ନିର ଆସିବ ଯତେ ।

ପ୍ରକାଶକ ହାତରେ ।

ରାଧାନାଥ ଦୁଃଖବାପୀନବ୍ରତ ଗମ ଦର୍ଶକେ
ଶ୍ରୀ କୁଞ୍ଜିବିହାରୀ ଦାସ ବି ଏ ଙ୍କ ‘ରାଧାନାଥ ସାହିତ୍ୟରେ
ଦୁଃଖବାଦ’ ଦୃଷ୍ଟିବ୍ୟ] । ଆମେ ସମୟେ ବି ଗୋଟିଏ
ଗୋଟିଏ ଦୁଃଖବାଦୀ, ଚୋତ୍ତଂ ଆପଣା ଦୁଃଖକୁ ଆମେ
ଭାବୀ ଦେଇ ନ ପାରୁ ସେଠାରେ ଆମକୁ କବି ସର୍ବିଜ୍ଞ
ପାଇଁ ପାରବାକୁ ପଡ଼େ “ ଗଲାଣିତ ଗଲା କଣ ରେ
ସାଜାତ ! । ରାଧାନାଥ ମଧ୍ୟ ନିଳାର
ଦୁଃଖବାଦ ପାଇଁ ସେମିଳି ମିଳିଲାଙ୍କ ଆଶ୍ରମ ଅଭିଭାବ

କରିଛନ୍ତି । ତାଙ୍କର ଆସୁପୁରୁଷକାଶର ଚରମ ପଢ଼ି—

ମାଟ୍ଟିର ୧ ଘଟ ନିଶ୍ଚୟ ମିଶିବ ମାଟ୍ଟିରେ [ମହାପାତ୍ର]
କେବଳ

For dust thou art and
shalt to dust return
(P. P. 49 BX. L. 208. P. L.)

ରୂପାନ୍ତର ସଙ୍କ୍ଲପ ଅନେବାଦି ମାଟି ।

ଆଗରୁ କହିଛି ସେକ୍ଷପିୟରଙ୍କୁ ତାସୁ ବିଳ ବୁଝିଲୁ
ଗଲେ ନାନା ଅତ୍ୟା ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ଦେବାକୁ ଗୁଣୀ
ପଡ଼େ । କିନ୍ତୁ ସେକ୍ଷପିୟର ଫୁଟ୍ ଅନ୍ୟ କଥାରେ ଏ
ବସୁ ସମ୍ଭବ ଅନ୍ୟଠାରୁ ଆହାରଣୀ କଲେ ମଧ୍ୟ କୁଣ୍ଡଳ
ଦର୍ଶନ ତଥ୍ୟ, ବର୍ଣ୍ଣନାଧାରୀ ଏବଂ ଆମୃପକାଶ ଅନ୍ଧକାର
ଅନ୍ୟଠାରୁ ହନ୍ତ କରଣୀ କରିନାହାନ୍ତି । ସେଷପରେ
କଥାବସ୍ତୁ ଯୋଗୁଁ ସମା ଦେଉଁ କାରଣୀ କବି କଥା
ନ ଦେଖି । କିନ୍ତୁ ରାଧାନାଥ କାବ୍ୟର ଉତ୍ତରଙ୍କୁ ପଞ୍ଚମ
ଧାରୀ ସହୃଦୟରେ ମିଳିଲେ, ଏବଂ ମୈନ୍‌ସାରକାର
ଆମ୍ବାତ୍ କରଇଲ୍ଲା । ସେ କେତେବୁବି ସମାଜ
ଦାହାହାତ୍ ବିଗୁର କରିବା କଥା ।

ବଞ୍ଚସାହିତ୍ୟରେ ମାଇକେଲ ମଧ୍ୟ ସ୍ଥଳରେ
ଥିଥିଲେ ଅନ୍ତିମାପର ଛନ୍ଦ ପ୍ରଗର କଲେ । ମାଇତ୍ରୀ
ଜୀବନୀର ଜଣାଯାଏ ଯେ ସେ ପାରତୀଙ୍କ ଲିଖିତ
ଦର୍ଶକ ଦୟାପତ୍ର କରସ୍ଥିତ କର ସାହୁତିଲେ । ପାରତ
ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଅମ୍ବିଶାପର ଛନ୍ଦରେ ଲେଖା । ନାଥାନାଥ ମି
ପ୍ରେରଣାଟର ମାଇକେଲଙ୍କ ଛନ୍ଦ ମଧ୍ୟ ଅନ୍ତିମ
କରିଛନ୍ତି । ଏହା କିନ୍ତୁ ଏକ ଶୁଭ ଶକ୍ତିକାଳ
ରାଧାନାଥ ଅନ୍ତିମାପର ଛନ୍ଦରେ ନିରାକୃତ ଭୂମି
ସହଜାରରେ କୌଣସି ସାହୁତିକ ଏ ଶକ୍ତି
ଦିଲ୍ଲୀ ନୂପୁର ଆଲୋଚନା କେତେବଳ ଭଲେ କରିବା
ମହାଭାବା ଦ୍ୱାରା ଅମରେ ବେର୍ତ୍ତପ୍ରକାର ବିଶ୍ଵିନା
ସହଜାର ହୋଇଥିବା ରାଧାନାଥ ଉତ୍ସପରୀକ୍ଷା

୧୦ ରଖି ପାରନାହାନ୍ତି । ପରେ - ଶେଳୀ ଶିଥୁଳ ଓ କୁଣ୍ଡ
ଛାଇପଢ଼ିଛୁ । ମୈନ ସାର ଏବଂ ମିଲଟେକ୍ ପ୍ରତ୍ୱବ
ତବଳ ମହାଯାଦାରେ ଦେଖାଯାଇଛୁ ଯେହେତୁ ଏହାହିଁ
ଶ୍ରେଷ୍ଠ କାବ୍ୟ । ଅନ୍ୟ କାବ୍ୟ ମାନଙ୍କରେ ଶେଳ ନାର-
ୟ, ସୁଟ୍କର ପାତ୍ରବ ଯେଉଁ ସମ୍ମୁଦ୍ର ସାହିତ୍ୟର
କି ସେତେ । ସମ୍ମୁଦ୍ର ସାହିତ୍ୟର ଅଧ୍ୟକ୍ଷାର ନେଇ
ମାରାର ସମାଲୋଚନା ଏ ପ୍ରଦର୍ଶର ମୁଖ୍ୟ ଲିଙ୍ଘଣୀ
ହେଁ ।

ଅନେକଙ୍କ ମତରେ ରାଧାନାଥ ସମ୍ମୁଦ୍ର ଏବଂ
ଶାଜି ଭାଷାରେ ପଣ୍ଡିତ ଥିଲେ ତେଣୁ ଉତ୍ସବାଶା
ନ୍ଧିତ୍ୟର ପ୍ରଭାବ ତାଙ୍କ ଉପରେ ନେଇବା ରହିଛି ।
ନାଥ ସମ୍ମୁଦ୍ର ଭାଷାରେ ପଣ୍ଡିତ ଘୋର ପାରନ୍ତି
ଇଂରାଜି ଭାଷାରେ ସେ ପଣ୍ଡିତ ନ ଥିଲେ ଏହା
ତ୍ୟ । ଶେଳ, ବାଇବେଳେ, ସୁଟ୍କ, ମିଲଟନ୍ ଏବଂ
ସାରଙ୍କ ଛାତ୍ର ଅନ୍ୟ କୌଠିର୍ କବିଙ୍କର ଛୟା
କ୍ରବିତାରେ ଦେଖିବାକୁ ମିଳନାହିଁ ।

ରାଧାନାଥଙ୍କ ସମୟରେ ଉପରୋକ୍ତ କବି ଗଣଙ୍କର
ତଣ୍ଡର କାବ୍ୟ କଲିକତା ବିଦ୍ୟାଲୟ ସେଲି-
ପାଠ୍ୟକୁଟ୍ଟକ ଲୁଚିପ ଛାତ୍ରାଚିତ ଘୋରଥିଲୁ
କିନ୍ତୁ ଦଶବର୍ଷ ଦୟଃପତିର ତରୁଦୂତ ନଥ ବପ୍ରାଗ୍
ରେ, ରମେଶଚନ୍ଦ୍ର ଦତ୍ତ ଅଠ ବର୍ଷ ବହୁମରେ
ହାନ୍ତି କବିଣଙ୍କ ମୁଦ୍ରଣ କରି ପଢ଼ିବି କରୁଥିଲେ ।
ତାଙ୍କର ଅମ୍ବ ଜାଦନାରୁ ଜଣାଯାଏ । ରାଧାନାଥ
ତାରେ ପଢ଼ି ଥିଲେ ତେଣୁ ସେ ଦେହ କବି ଗଣ୍ଠ
ପ୍ରଭାବିତ ହୋଇଥିଲେ । ଅଥବା ଉପରୋକ୍ତ
ନିକଟରେ ଅନେକାଂଶରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପାତ୍ର, ଶେଳ
, ମହାପ୍ରାଚୀନ, ପ୍ରାଚୀନତାନ୍ତର, ମେଳିଷ୍ଠାନ,
କୁଣ୍ଡଳ, ଜିନିସନ୍, କର୍ଣ୍ଣିଷ୍ଠାନ, ପ୍ରାଚିନ୍ତ୍ୟ,
ମୁଦ୍ରଣିଷ୍ଠାନ, କାହାର ଗଣ ରାଧାନାଥଙ୍କ
ପାତ୍ରେ ଦେଖିବାକୁ ମିଳନାହିଁ । ରାଧାନାଥ
ଇଂରାଜି ସାହିତ୍ୟରେ ପଣ୍ଡିତ ନ ଥିଲେ, ଏବଂ
କବିଙ୍କ, ପରଦିପଦେ ଅନ୍ତରୁକ୍ତଙ୍କ କରିବିଥାନ୍ତର

ପାଠକ ସାଧାରଣଙ୍କଠାରୁ ସମା ପାଇବାର ଯୋଗ୍ୟ
ନ ହିଁନ୍ତି । ରାଧାନାଥ ଯୁଗକୁ ‘ମାଧୁକର୍ଣ୍ଣ’ ଯୁଗ
ନାମତର ଅନେକେ ଅଭିନ୍ନ କରନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଏହା
ପ୍ରଯୋଜନ ନୁହେଁ । ‘ନେଇ ଜାଣି ଥୋଇ ଜାଣିଲେ,
ସୁମୁଦ୍ର ବୋଲି ଅଭିନ୍ନ କରିଲ ବୋଧକୁଏ ମନ ଶୁଭି-
ନାହିଁ । ଉପରୋକ୍ତ କଥାର ସତ୍ୟତା ଅନ୍ୟଦି ଆଲୋଚନା
କରିବା ବାସନା ରହିଲା ।

ବର୍ତ୍ତମାନ ସଭ୍ୟତାରେ ଅନ୍ତର୍ଜାତିକ ସାହିତ୍ୟ
ଯେହରେ ନିଜିର ପ୍ରତିପତ୍ତି ଦ୍ୱାରା ନ କଲେ “ନ୍ୟାତି-
ପ୍ରତିକ୍ରିଯାର ” ପଞ୍ଚବାର ସୁମୋଗ ମିଳନାହିଁ । ପ୍ରତି-
ବେଶିନା ବଙ୍ଗ ସାହିତ୍ୟର କୃତ ସନ୍ତୁଦିଗଣ ସାହିତ୍ୟ
ଏବଂ ଶିଳ୍ପ ବିଷ ପ୍ରଦର୍ଶନକୁଠାର ଥୋଇ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ସର୍ବ
ଆସନ ମାରିନେଇବେଳେ ଅମେ ଦି’ ଗୋଡ଼ିଆ ଓଡ଼ିଆ
‘ଜଗନ୍ନାଥ ଦେବେ’ ବୋଲି ପାଣି ଆଁ କରିଛି;
କାରଣ ଦେଖାଇବାକୁ ଅମର ଅବା କଣ ଅଛି, ଅଛନ୍ତି
ଖାଲି ଦାରୁବୃକ୍ଷ । ଗୋପାଳଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କର କୋଷ ଅଙ୍ଗ
ପ୍ରକାଶ କଲେ ମଧ୍ୟ ସାହିତ୍ୟର ପ୍ରତିପତ୍ତି ଦେଇ
ପାଇନି, ଦେଇଛି ମାତ୍ର ଭାଗର, ସେ ଧୂତି ଅଞ୍ଚନ୍ତିର
ଗଣ୍ଠ ମଧ୍ୟରେ ପରିଦେବିତ । ମହାଯାଦାକୁ ଇଂରାଜିରେ
ଅନୁଷ୍ଠାନ କରି ଶୋଇଲେ ବିଷ ଦିରବାରେରେ ଶେରର
ମାତ୍ର ଖାଇବାର ଭୟ ଅଛି । ଆମର ତଥାନଥୁତ କବି
ସମ୍ମାନ (?) ରାଧାନାଥଙ୍କୁ ଏ ଅପରାନ୍ତରୁ ବଞ୍ଚାଇବାକୁ
ହେଲେ ଥେବା ଅଟୁଲାଠିର ଘର ଦେବତା କରି କର୍ମ
ଦେବିବାକୁ ପଢ଼ିବ । କିନ୍ତୁ “ ଅଭୂତ ସେ ଗେର,
ତାଳକ କିଳିତ ଦୁଇ ପଣ୍ଡ ଅକୁଣ୍ଡିତ । ” ତଥାପି
ସାଧାନାଥଙ୍କୁ ପଦାକୁ ଶାନ୍ତିବାକୁ ହେଲେ, ତାଙ୍କ ସାତରେ
ଦେବାକୁ ହେବ “ ବିଦବକା ” ତାହାହିଁ ତାଙ୍କର ଦାର୍ଯ୍ୟ
ସାହିତ୍ୟକ ଜାଦିନର ବିଚ ମହାଦାନ ।

ଉଛଳ ସାହିତ୍ୟର ଅଗାମୀ ଯୁଗ ସମାଲୋଚନାର
ସୁମୁଦ୍ର । ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଦୋଷକୁଏ ନିଜକଠାର କିମ୍ବା
ଗାନ୍ଧାର କବି ସମ୍ମାନ ଘୋର ବନ୍ଧିଦେ ପେମିତ
ଦ୍ଵାରା କୌଠିଷ୍ଠାନକ ଭୁବନେ, କର୍ଣ୍ଣିଷ୍ଠାନ
ଦ୍ଵାରା କରିବାର ପାଇବାର ପାଇବାର ପାଇବାର ।

ହୃପରେ ନିଳାର ଶୀଘ୍ରନ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କର ପାରିଛନ୍ତି । ଅମେ
ସେ ପୁଣ୍ୟକୁ ସାଗର ସମ୍ମାନ ଜଣାଉଛୁ ।
ରାଧାନାଥ ଶ୍ରେଷ୍ଠ କବି ନୁହନ୍ତି— ଶ୍ରେଷ୍ଠ ସାହଚରତଙ୍କ

ଏହି ଭାଷାର ଭୂପକାର, କେବେଳ ଉତ୍ତର ରସପ୍ରଧାନ
ଆଗରେ ଏହି ହୃଦୟବରେ ତାଙ୍କର ଆସନ ଉଚ୍ଛରେ

କାନ୍ତିକା

ଭାଗ୍ୟାଧୀନ ମଣିଷ

ଶ୍ରୀ ପ୍ରକଳ୍ପାଦ ମହାନ୍ତି

ଭାଲଚେର ଗାଡ଼ିରୁ ଓଡ଼ିଆର ରିକ୍ସା ଖଣ୍ଡ ଭାବାକର ।

ମେସୁଆ ଶାତ ଶାତ, ମୁଣ୍ଡ ପ୍ରତ୍ୟେ ପ୍ରତ୍ୟେ । ନିର୍ଦ୍ଦିନ ସତକ ।
ପଛରେ ଦଲେ ଛତିଶଗଠୀ ଯାଏଇ; ଜଣେ ଅପେ ଧୂଳିଆ
ଯାଏଇ ରୁମାସ୍ତା । ବହମାନ ପବନରେ ମୁଠୁ କଥାଭାଷାର
ଅସ୍ମକୁ ଥବାକି । ମହିରେ ମହିରେ ଦାଣ୍ଡରୁଲ କୁକୁର-
ଗୁଡ଼ାକିର ଶୁଭିକଟୁ ରଢି । ରକ୍ଷା ରୂପିତାଏ ।

ମନ ପଡ଼ୁଥାଏ ପୁଲୋଚନାର ପୁମନ୍ତ ଅଖି ଡଳେ
ତରଳ ଗୁପ୍ତାଶୀ ମୋ ଅସନ୍ତୁ ଦାଟିକୁ ରହିଁ କିପର
ଉଦ୍‌ବ୍ଲେଙ୍କ ହୋଇ ରଠିଥିବ । ରଙ୍ଗବାଣୀ ଫୁଲ ପର ନାଲି
ଅଧିର ପ୍ରତାଷାରେ ରହି କିପର ଥର ଉଠିଥିବ ।

ଚିନ୍ତା ରଜନ୍ତରେ ମୋର ବାଧା ସୁଖୀ କର ରିକ୍ସା
ବାଲ ପ୍ରଶ୍ନାକର, “ବାବୁ, ଅପଣ କୋଇଁ ତୁ ଆଇଲେ ?”

“ ଆରେ, ଏଇ କଟିକରୁ ବଦଳରେ ଅସିଲି । ”

“ ଅପଣ କି କାମ କରନ୍ତି ବାବୁ ? ”

“ କେପୁଣ୍ଡି । ” ରେକଟାକ ରୁତର, ଗୋଟିଏ
ମାତ୍ର ଶଦରେ ଏତେବେଳ ପ୍ରଶ୍ନର ରୂପରୁକୁ ପୁଣି ହୃଦୟ
ରୁତର । ସବ୍ରତେଷୁଟି କହୁ ନଳ ପରମତାର ସମ୍ମାନ ପରମିତି
ପ୍ରକାଶ କରିବାକୁ କିଞ୍ଚିତ୍ ଲଜ୍ଜା ଦୋଧିରୁଲ ବିଶେଷତଃ
ରକ୍ଷାଦାରିଟା ପାଇବେ ।

“ ଅପଣ ମାସକୁ କେତେ ମରନା ପାନ୍ତି ବାବୁ ? ”
କିନ୍ତୁ ସାରେ କେବେଳ ଦାନତା ନ ଥିଲ ତାତାର ଶେଷକୁ
ଥିଲ କେବ ଦେଖି ।

କିନ୍ତୁ ଥାଏ ଥାଏ ହୋଇ କହିଲ “ ପର
କୋଡ଼ିଏ । ”

“ ଏବେ ଟଙ୍କାରେ ଅପଣ ଚଲନ୍ତି ବିମିତ ?
ସାରଥୀ ଦରଦୀ ଭାବାରେ କହିଲ ସେ ।

ଯେତେବେଳକୁ ରିକ୍ସା ଦୋଳନବସାର କୋଟି
ଧର ସାରଥୀଙ୍କ ।

ହଠାତ୍ ଭାବନା-ପ୍ରବାହର ଗାନ୍ଧି ବଦଳିଗଲା
ଅଜ୍ଞାତରେ ବାହାର ପଡ଼ିଲ ଏକ ଦାର୍ଶନିକ ନାରବ ଅଭିଃକ
ପ୍ରଦୟମାନ ଭଗ୍ୟବାତାମାନଙ୍କ ଭାବନାରେ ଏ

“ ସେମାନେ ତ ବୁଝନ୍ତିନ ଯେ , ଟୋକା କୋକା ସା
ତ୍ରେପୁଣି ମାନଙ୍କର ମାସ ଶେଷରେ ମୁଠୁଁ କରିବା ପା
ମୁଖ ଟଙ୍କା ଅଣ୍ଟେନି । ଏ ବୁଝିରେ ବିଶେଷତଃ ‘ଶୁଣ
କର ଟଙ୍କାପାଇ’ ” ବାଗାଙ୍କ ପାଣ୍ଡିକୁ ଲେଖିବା କିମ୍ବା
ନିଷାନ୍ତି ଶୋଭଜନକ ଅମୁଦର ବିଷୟ । ବାଗା ମାତ୍ର
ପୋଷିବା ତ ଦୁରର କଥା; ସାର ଜୀବନ ଧରି ୧୯୯୫
କଲେ ବି ସୁଲା, କଲେଜରେ ବିଷୟିତ ଅଜ୍ଞାତ ଟଙ୍କା
ମୂଲଟା ଉଠିବ ନାହିଁ, ଜାତିଗାସ ବିନ୍ଦୁ ପେଟ ପୁରୁଷଙ୍କରେ
ତଥାପି ଆମ ପାଠେତୁଆ ଦଳର ବିବିଧାୟା ବଜାରଙ୍ଗେ
ଏ ଲୋକଦେଖାଣିଅ ଶୁକର ପାଇଁ କମ୍ ସର୍ବତ୍ର, କମରୁମି
ପ୍ରତିଯୋଗିତା ହୁଏନ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଜୀବନରେ କଲେଜାଧାର
ପତାର ତାତ୍ପର୍ୟ ରହିଲ କେଉଁଠ ? ଆଜ ପିଲା କଷି-ଛରା
ବାବୁ ମିଳା ସମୟରେ ତ History of English

literature. ଦିରକାର ହେନ; ଇନ୍‌କ୍ଲାର ରିପୋର୍ଟ ଖଲବେଳେ ଓ Prosody ର ଆବଶ୍ୟକ ପଡ଼େନି, ପାଇ ଉଚିଧିଶ୍ୟ ତାହାମେଲେ କଣ ? ”

ବସ୍ତ୍ରାକତ ବିଷଟ୍ ମୂରେ ପତଙ୍ଗ ବୁଡ଼ାକର କିବୋଧ ପରି ମନ ଭତରେ ଗୁଲିଥିଲ ଚିନ୍ତାର ଘାତ ଓ ଏତ ।

ରଙ୍ଗ ନ୍ କଳ୍ପନା, ହରତ୍ ଅଶାସ୍ତର ବାରବାଟୀ ଭଲ ଧୂଳିଷାତ୍ ହୋଇଛି ଶତ ଶ୍ରୀମୃତ ଚେଷ୍ଟା ରେ । ଗରବତୀ ସ୍ପେତିଷ୍ଠତା ନୟତର ଗତ ଉତ୍ତରେ ନିଜକୁ କାଠି, କୁଠା ପରି ଛୁଡ଼ିଦେବା ପାଇଁ ବାଧ ବିକ୍ଷିପଣ ପରାହତ ଜୀବନର ବାସ୍ତବ ଅନୁଭୂତି । ଅନାଗତ ଅଧିଷ୍ୱତ୍ର କୃଷ୍ଣ ଗହୁର ଉତ୍ତରେ ଉଦେଶ୍ୟମୂଳଭାବେ ଉଚିତ କରିବାକୁ ହେବ ର ହେବ । ଅଶାରୀ ଭାଗ୍ୟର ନିରାଟ ଉପହାସ । ଶ୍ରୀନ୍ୟ କପାଳର ଅକାଶୀ ଲେଖନ । କାଳିନିକ ବିଧାତାର ଶିଅଳବାକ ରାଜୀତ ତଳେ ମଣିଷ ର ସମସ୍ତ ମଣିଷପଣିଆ ସିରାଏ । ”

ମେର ଚିନ୍ତାର .ପରେ ପରେ , ମୁହଁମାଟ୍ଟ ଭଲ ରୁଣ ଗ୍ରାମ ହୋଇ ଗାଉଥିଲି । ନା, ନା, ଠିକ୍ ଗାଉ ନ ଥିଲି । ଶିଳାପରିକରୁଥିଲ ଅଞ୍ଚତର କେତେବୁଦ୍ଧିଏ ସୁତି } କ୍ରି-୩ବାସ୍ତବ କରି ।

“ ମୋର ସୁନ୍ଦାଳିଲେଖା ଜୀବନ ପଞ୍ଜିକା ତିଏ ଦେଲ ଚିରିଖିରେ । ” ରିକ୍ଷା ଦାଣ୍ଡ ଦୁଆରେ ପହଞ୍ଚିଲ ।

ବୋଜ କବାଟ ଗୋଲିଲେ ନୟନରେ ଶୁଭକାନ୍ତ୍ରୀ ହେଲି, ପଛରେ ସୁଲେଚନା—ମୁଗରେ ସହାସ ଆନନ୍ଦ; ଏହି ଦୁରରେ ପପି ଅଦ୍ୟବାଦିର ଶଳନାରେ ହାତିକ ପଢ଼ିଭାର ସକେତ ।

ପେରି ଦୟିଲି । ରିକ୍ଷାଦାଲ ଉଚିକଣ୍ଠିତ ନିବାର ଅନାଇଦ୍ୟ ଅମ ଗରମୁଢ଼ି ସତେ ଅଚି ସେ ଟାଟା, ପରେ ଉଚିତ ହେଲ ଗାଟାମ ନ ଫଳତର ଅନ୍ତରାଳ

କରୁଛି, ତା ଓଠିଲେ ଦୃଢ଼ତର ଏକ ଆସ୍ତାନିତ ଅଛି ଦେଖାଦେଲା ।

ପରିରଙ୍ଗ ଗୋବେଗରେ ଅଥର ସନ୍ଦେଖ ଗଲାରେ “ ଆଜ୍ଞା ମତେ ଚିହ୍ନ ପାରୁଛନ୍ତି ? ”

କହିଲି, “ନା ” ମନେ ମନେ ତାର ତେଲିଆ, ରାଜୁ

ଶ୍ରୀନ୍ୟ ମୁହଁମାଟ୍ଟ ନେବାର ପରାମା ବଳ—ତାକୁର ରେଗର ଲକ୍ଷ ଶରୁତାକୁ ପେପରି ତନ୍ ତନ ଭବରେ ପରାମା କରେ ।

“ ବାବୁ, ମୁଁ ପରି ରାମାନ୍ତିକ ଉଲିରେ ଆପଣଙ୍କ ସାଙ୍ଗେ ପଢ଼ୁଥିଲି । ”

“ ଓହ ! ତମେ ରାମ ! ” ଅଉ କିଣ୍ଟି କହିବାକୁ ଉଚ୍ଛା ହେଉଥିଲା; କିନ୍ତୁ କାରୁଣ୍ୟର ପ୍ରାବିଲ୍ୟରେ ସବ ବୁଦ୍ଧି ହୋଇ ଥିଲା । ଅସ୍ଵକ ବାକ୍ୟବ୍ୟମ୍ବ ନ କରି ବାରଅଣା ପଇସା ବଢାଇଦେଲି ।

ସେ ଶୁଣିଲା । ଘନ ତମିସ୍ତର ଅନ୍ତରଳରେ ଶଥାମଳ ତନୁଟି ତାର ଲିଚିଗଲ ଓତଣା ତଳେ ନୂଆ ବୋହୁର ମୁହଁ ପରି ।

ଶାନ୍ତ ସୁଷ୍ପ୍ରିର ଆକୁଳ ପ୍ରଥ୍ୟୋଗରେ ଉନ୍ନିଦ୍ରି ଗହିଲି । ବାମ କରରେ ସୁଲେଚନା, ଅର୍ଦ୍ଧଶାୟିତା ତନ୍ତ୍ରାଜତିତା । ଲାଗୁତ ନେତ୍ର ସମ୍ମନରେ ମୋର ଅଞ୍ଚତ ଓ ବର୍ତ୍ତମାନର ଅଗଣିତ ଛବି । ଯାହା ମଧ୍ୟରେ ହୁଏତ ଅନେକ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଘଟିଗଲାଣି । ପାନ ପରି ବର୍ତ୍ତରେ ସିଗାରେଟ୍ ପିରିଲା । ଧୋଇ ନ ପିଲା ପ୍ରାଣ୍ୟ ପିନ୍ଧୁଟ୍ଟି, ସାହେବ ପରି ଇଂରାଜ କହିବାକୁ ଅନୁଭବ ଚେଷ୍ଟା କରୁଛି ।

କଲେଜରୁ ଥରମୁ କରି ନି: ପ୍ରା: ସ୍କୁଲ ପର୍ମିନ୍ଟ କେତେ ବନ୍ଧୁ ଜୀବନର ଚଳିତ ପର୍ଷିପ୍ର ଇତିହାସ ମୁଁ ତଥାରୁତ ହେଲ । ଅଖିଳ, ଶଶି, ବକୁ, ସୁରଳ, ଅମ୍ବ, ଦେବକୀ, ଅଗ୍ନି, ରାମ, ... । ଶଶି ଶଦତ୍ତ ଶୁଦ୍ଧର ଛାଡ଼ି କାପାନା ଟାଇ (Tie) ଭାତିଲାଣି ।

ଅଖିଲ ଅଧ୍ୟାପକମାନଙ୍କୁ 'ଯେତିକି ବିଦ୍ୱତ କରିଥିଲେ ତାର ଦ୍ଵିଗୁଣ ପ୍ରତିଷଳ ପାଉଛି ପ୍ରାଚୀଭେଟ୍ ସୁଲୁ ଶିକ୍ଷକଙ୍କରେ । ଯେତୁଁ 'ସୁଗଳ ସଦାବେଳେ' ତତ୍ତ୍ଵ ବିବ ପରି ସଜାଇ ସେଇଥିଲେ ସେ ଆଜି ଭଲ କରି ଗଣ୍ଡେ ପିଣ୍ଡେନି । ଗୁରେବର୍ଷ ତଳର ସେଇ 'ପ୍ରୋଫ୍ଫେକ୍ଟ— ଛାଥ, ଅଠ ଅଛୁଲ ଛେଟ ହୋଇ ଗଲାଣି । ତାକୁ ପିନ୍ଧି ପ୍ରତିଦିନ ତା' କାଠ ଅଡ଼ାକୁ ଯାଏ । ବକୁ ଅଇ, ଏ, ପରୀକ୍ଷାରେ ତନିଥର ଗତା ଖାଇ ମଧ୍ୟ ମଧ୍ୟିକ ଶହ ଶହ ଟଙ୍କା ଉପାର୍ଜନ କରେ କଣ୍ଟ୍ରାକ୍ଟରି କରି । ଅମ୍ବ ମନରେ ସବୁଦେଲେ ଦୂଃଖ । ଏତେ ଖାଟି କାମକରି ସୁନ୍ଦର ସବ୍ରକନ୍ସପେକ୍ଷର 'ହୋଇ ପାରିଲ ନାହିଁ । ଦେବକୀ— ଜୀବନକୁ ସେ ମଳୟାଦୋଳିତ କୁମୁମ ପରି ମନେ କରିଥିଲେ ସେ ଆଜି 'ଟଙ୍କା ରଳିଶିଟା ପାଇଁ ବିଦେଶରେ ଦିନ ସାରେ ସକାଳ ସନ୍ଧାନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କଲମ ରାଖି । ମାଇନର କ୍ଲାସ ସାଙ୍ଗ ଅର୍ଥ ଦିନରାତି ଶୈସନ ଧାଏଁ ପାଶି ପାଇଁ । ବାହଁ ଅଖି ତାର ପରତ ମାଡ଼ିଗଲାଣି । ନିଃ ପ୍ରାଣୁଲ ସାଥୀ ରାମ, ସେ ମୋତେ 'ପ୍ରତିଦିନ ଅମ୍ବ ଅଶ୍ଵର, ଅମ୍ବସୋତ୍ର ଅଣି ଶୁଅରୁଥିଲେ ସେ ଆଜି ଗୁଣି ରିକ୍ଷା ଟାଣେ । ତା ଗୋରା ଡକ୍ ଡକ୍ ମୁହଁ କେନ୍ଦ୍ରକାଠ ପରି ଦିଶିଲାଣି । ପିଲୁଦିନର ସେ

ଅନାବିଲ ବନ୍ଦ ପ୍ରୀତ କାହିଁ ? ଦୁନିଆର ଦ୍ଵାରିଲତା, ଯାହା ଶିଥାର ଛଳନାୟକ ବାହ୍ୟାଡ଼ିମର ମନରେ ଆମର ଅୟାଭିମାନ ଶ୍ରୀପ ଦେଇଛି । ନିଃସ୍ଵାର୍ଥ ବନ୍ଦ ପଞ୍ଚ ପ୍ରତିବନ୍ଦକ ସଙ୍ଗନା କରିଛି ।

କର ଲେଉଠାଳି । ସୁଲେଚନାର କଥାଳ, ନିଦ ଘୁକ୍ଷିଗଲ ମୋ ଛାଟପଟ ଶବରେ ଟ୍ରେନ୍‌ପ୍ଲଟ୍‌ଫର୍ମ୍ ରାଜଜେମା ଭଲି ଚେଇଁ ପ୍ରିଣ୍ଟିଙ୍ଗ୍

" ତମେ କଣ ସେବକିବେଳୁ ଶୋଇନା । "

" ନା, ଭାବୁଥିଲି ବିଦ୍ୟାର କୁଟୁମ୍ବ କାର୍ଯ୍ୟ, ସୁଲେଚନା, ଅଜ ମତେ ହେ ରିକ୍ଷା ନନ୍ଦ ଅସିଥିଲା ସେ ମୋ ପିଲୁଦିନର ଘନିଷ୍ଠ ବନ୍ଦ ଏକ କୁମୁର ହାତିଆର୍ ସମାନ ହାଣ୍ଡୁ-କେଇଁ ଥିଲେ ସୀର ରହେ, କେଇଁ ଥିଲେ ବା ବିଶା । "

" ଭାଗ୍ୟଧୀନ ମଣିଷ । ତା ଉପରେ କାହିଁ ଅବା ହାତ ଅଛି । " ଦ୍ୱାର୍ଦ୍ଧ ଶାସସି ଲୁହର୍ମୁଖେରେ ସୁଲେଚନା ।

ଲଣ୍ଠନର ଦରତାର ମିଣ୍ଡ ମିଣ୍ଡ ଆନ୍ଦୁ ଦେଖିଲି ସୁଲେଚନାର ମୁଖମଣ୍ଡଳରେ ଅନେକ ପରିବିତ୍ତିନ ଦ୍ୱାରା ପାଇଛି ।

ବିଶ୍ୱ ପାହିତ୍ୟର ଉପନ୍ୟାସ

ଅଧ୍ୟାପକ କାନ୍ତୁଚିରଣ ମିଶ୍ର

ଅନୁଦିନ ତଳେ ବିଶ୍ୱାହିତରେ ଗୋଟାଏ ଅନ୍ଦୋଳନ ଉଠିଥିଲେ — “Chaos in aesthetic (ରସଶାସ୍ତ୍ରରେ ବିଭ୍ରାଟ) ଏତ୍ତୁଟିକ୍ଷରେ ବାପ୍ରତିକ ବିଭ୍ରାଟ ଅସିଲୁଛି କି ନା, ସେ ବିଷୟରେ ଅଜ ମଧ୍ୟ ଘୋର ସନ୍ଦେହ ରହିଛି । ବିନ୍ଦୁ ଉପନ୍ୟାସ ସେବରେ ଏ କଥା

ଅସତ୍ୟ ଦୋହାଲି ମନେ ଛୁଏନା ” E. M. Forster କୁ, ଭାଷାରେ ଏହାକୁ one of the moistest areas of Literature (ସାହିତ୍ୟର ଅର୍ଦ୍ଦରୂପି କହିବା ବାଧକୁଏ ସଂକଷେପୀ ସୁନ୍ଦର । ଉପନ୍ୟାସମ୍ବନ୍ଧରେ ବର୍ତ୍ତିମାନ କୌଣସି ନିୟମ ବା ପରିଭାବ

ଅବଶ୍ୟ ଉପଜୀବ୍ୟ ବା ଗୃହୀତବ୍ୟ ବୋଲି କହିବା ବାହୁଳ୍ୟତା ମାତ୍ର । ଆଧୁନିକ ଉପନ୍ୟାସର ଅନ୍ତର୍ମୂରରେ ପ୍ରବେଶ କରିଲେ ଦେଖାଯାଏ ଯେ ସେଠାରେ ଖ୍ୟାସର ଜନକମାନେ ସେମାନଙ୍କର ପରିଷାଗାରରେ ମନବ ଉପାୟ ଉଭାବନରେ ବିଦ୍ରୁତ, D. H. Lawrence ଥର E. M. Forster Virginia If ପୁଣି Aldous Huxley ଓ Marcel Arest କେତେ ବିକ୍ରିତ କେତେ ବିରନ୍ଦ ସେମାନଙ୍କର ଭାବ ।

ଏହି ପ୍ରକାର ବିଶ୍ଵଜଳାର୍ଥୀ ବାସୁମଣ୍ଡଳର ମଧ୍ୟରେ ହେଉ କଷ୍ଟକର ହୁଏ ଅମ ଭଲ ସାଧାରଣ କି ପରିଶରେ ଉପନ୍ୟସ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ କୌଣସି ରକ୍ଷଣାତମ ବା ପଢ଼ିଛି ଉଦ୍‌ବାକୁ ।

ଏହି ସକାଶେ ଅମର୍ଭାଣ୍ଡନେକ ସମୟରେ ଦିଗଭୁକ୍ତ କୁ ହେବ ଡଥାର୍ ଏହି କୁହେଲକା ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ରେ ଅଧିବସାୟ ଅଛି ତାଷ୍ଟବୁଦ୍ଧ ଫଳରେ ଅମେ କହେଟି ନିୟମ ଉଦ୍ବାର କରିବାକୁ ସମ୍ପର୍କ ଏପରି ନୁହେଁ ।

କଥା ଜ୍ଞାମିତିକ ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ପରି ସ୍ଵଭାବିକ ଯେ ଜୀବ ପ୍ରବୃତ୍ତ ମାନବର ଶାଦମ ଦୃଢ଼ । ଯେତେ-ମହାକାଳର ବାଧାହୀନ ରଥ ସ୍ମୃତିର ଏକ ବେଶର ମଧ୍ୟକଳରେ ଅସି ସ୍ତର ଭାବରେ ମାନ ହେଲା, ଠିକ ତେତେବେଳେ ହେଲା ଥର ସ୍ମୃତି । ସ୍ମୃତିର ସେହି ଶୁଭରମ୍ଭତାରୁ ଶ୍ରୀ କାହିଁକି ମନୁଷ୍ୟ ପରମ୍ପରା ନିକଟରେ ତାର । ହାର ଉଦ୍‌ଘାଟନ କରିଦୋକୁ ଉପସ୍ଥିତ ହେଲା ।

ଫଳରେ ଜନ୍ମହେଲ ଗନ୍ଧ । ଫିମେ ଫିମେ ଗନ୍ଧର ନା ବିକାଶ ଅମେ ଦେଖିବାକୁ ପାଇଲୁ । କିନ୍ତୁ ସ୍ମୃତିର ମଧ୍ୟରେ ଯେହି ଶିଶୁ ବାଚ ର ସାର ବନ୍ଦ କୌଣସାରରେ ନିଃକଳ । କୌଣସାର ପଥ ଅତିକମ କରି ବିନାର ଉପବନରେ ଅସି ଉପର୍ତ୍ତି ହେଲା । ମନ

ତାର ଚଞ୍ଚଳ । ସେ କଥାର କରିବାକୁ ପାଉଛି ସେ ତା ବି ଜାଗେନା - ଫଳରେ ଜନ୍ମହେଲ Romance (ରୋମାଞ୍ଚକର ଜାହାଣୀ ।)

ସାଧାରଣ ଗଲ୍ପର ନାୟକ ନାର୍ଦ୍ଦିକା ସେହି Ramance କୁ ନେଇ ପରିବର୍କେତ ହେଲେହେଁ ମନୁଷ ର ଚିନ୍ତାର ଶୋଭାବ ଯୋଗାଇବାକୁ ସେ ହେଲା ଅସମର୍ଥ । ଏହି ପ୍ରକାର ଅଞ୍ଚ ପ୍ରାଚୀତ ବ୍ୟାଗରରେ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ରହିବା ତା ପରିଶରେ ହେଲା ଅସମ୍ଭବ । ସାମାବ୍ୟତାର ଦେଖାରେ ଯାର ବୁନିୟାଦ ଗତା ହାଇ ନାହିଁ ତାକୁ ଶାଗତମ୍ କରିବାକୁ ତାର ସମ୍ବନ୍ଧରେ କିମିତି ଠେକଲ । ବିନ୍ଦୁ ମନ ତାର ସେତେବେଳେ ରୂପ ରଥ ଗନ୍ଧରେ ଅଛନ୍ତି । ଯୌବନର ରଙ୍ଗାନ ଆଶିଦେଇ ସେ ପୃଥିବୀ ପ୍ରତି ଦୃଷ୍ଟିନିଷେପ କଲା, ତେଣୁ କଷ୍ଟକର ହେଲା ତା ପରିଶରେ Ramance ର ଯାହାକିଛି କୁଣ୍ଡଳା ତାତାକୁ ସ୍ମୀକାର କରିବା ।

Ramance ରେ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ ଶୌଦିନ ପୁଲର ସ୍ମୃତିଭାବ । ସେ ଯେପରି ପାଲଗୁଣ ପୁଣ୍ଟିମାର ରହସ୍ୟକୁ ଶର୍ଷିପରି ନେସର୍ଗକ ସୁଷମାରେ ବିଭାଗୀତ । ସେ ମାଟିର ପୃଥିବୀର ହୋଇ ମଧ୍ୟ ସ୍ଵର୍ଗର । ଯେପରି ସେ ଗୋଟିଏ ହାତରେ ମାଟିର ପ୍ରଦୟାପ ଜାଳି ଅଛି ଗୋଟିଏ ହାତ ବଢ଼ାଇଛି ଅକାଶ ଅଭିନ୍ଦନ । କେତେକଥା ବିନିମୟ କରେ ସେ ମଧ୍ୟ-ପୁଣ୍ୟ baron (ଉଲଙ୍ଘନ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ବ୍ୟକ୍ତି) ମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ । କେତେ ମନଯୋଗ ଦେଇ ଦେଖେ ସେମାନଙ୍କର ଅଗ୍ରବ ବ୍ୟବହାର, ସେମାନଙ୍କର ସମ୍ବନ୍ଧ ସେମାନଙ୍କର ଅହେତୁକ ପ୍ରକାଶ ବିଗ୍ରହ । ଭାବି ଭଲ ଲାଗେ ତାର ମଧ୍ୟରୁ ଶକ୍ତିମାର୍ଗ-ମାନଙ୍କ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଚିନ୍ତା ଭରିବାକୁ — ମୋଶାର ଦିବବାରର ସେହି ଅର୍ଥର ଅପରମ୍ପରା—ସୌନ୍ଦରୀ ସାଧନର ସେହି ନିରବକ୍ରିନ ପରିଷା ।

କିନ୍ତୁ କାଳଚନ୍ଦ୍ର ଅନନ୍ତପର ଦର୍ଶିନ ଫଳରେ
ମନୁଷ୍ୟର ମଗଳ ବଦଳିଗଲ । ବଦଳିଗଲ ତାର
ରୂପ, ତାର ସାହୁତ୍ୟ ଉପଭୋଗର ମାପକାଠ ।

ପୁଣ୍ୟପରି ସେ ଅଜତକୁ ଶେମହିନ କରି ଦିନ
କଟାଇବାକୁ ଥର ଝଙ୍କାପକାଶ କଲନାହୁଁ । ବଡ଼
ବେଶୀ ବୁଦ୍ଧିଜୀବ ସେ ହୋଇ ଉଠିଲା— ବଡ଼ ବେଶୀ
ଜାଗନ୍ତକ । ସେ ଜାଣିଲ ଯେ ପୃଥ୍ଵୀର ପ୍ରକୃତ ସୁଖ
ପ୍ରକୃତ ଅନନ୍ତ, ପ୍ରକୃତ ରସ ଘେହିଠାରେ ଯେଉଁ
ଠାରେ ପୃଥ୍ଵୀକୁ ପ୍ରକୃତ ମୁଖ୍ୟ ଦିଅଯାଏ, ସେହି
ସକାଶେ ପୃଥ୍ଵୀକୁ ତାର ସବୁ କିଛି ଦେବାକୁ ସେ
ହେଲା ବେଶୀ ଅଗ୍ରହସୀଳ । ବଡ଼ ବେଶୀ ବାସ୍ତବ-
ବାଦ ପରି ଏ ଦାବୀ ଉପରୁପାଇଁ କରିଗଲା
ସାହୁତ୍ୟର ଦରବାରରେ । ବେଶୀ ପ୍ରୟାସ ହେଲା
ଏହି ପୃଥ୍ଵୀକୁ ଜାଣିବାକୁ ସୁରୁ ହେଲା ଉପନ୍ୟାସର
ଅବର୍ତ୍ତନ ।

ଶତସହସ୍ର ପରିବର୍କନ ଓ ପରିବର୍କନ ସର୍ବେ
କି ଗୋଟାଏ ଗଲୁ ଉପନ୍ୟାସର ପ୍ରୟୋଜନ ଏ କଥା
ଆମେ କହିବାକୁ ବାଘ । ଗଲୁ ବିହାନ ଉପନ୍ୟାସ
ଆଉ ବ୍ୟାଚିଲନିଧି ଶୁଣେଥାଦ୍ୟାନ ଏକ ହିକାର
ଚିନ୍ମାପସ୍ତ ଯେପରି ପଦବିହାନ ଦଶ୍ୟମାନ
ମନୁଷ୍ୟର କଳ୍ପନା ।

Forster କି ପରି ଥତ ଆଧୁନିକ ଲେଖକ
ମଧ୍ୟ ଏ କଥା କହିଛନ୍ତି “Yes oh dear yes the
novel tells a story.

Forester କି ପରି ଥନ୍ତି କହିରେ ସ୍ତରାର ନ-
କରି ଆମେ ସ୍ତରନରେ ଏହା କହିବାକୁ ଶୁଣି । ରଖୁ
ଯେ ଉପନ୍ୟାସରେ ଗୋଟାଏ କାହାଣୀ ରହିବ । କିନ୍ତୁ
ସେ କେବଳ story ଯେବାର ନୁହେଁ, plot
ବା ଘଟନା ସମ୍ଭାନ ହୁବାବରେ । ଉପନ୍ୟାସର
ବିଭିନ୍ନ ଓ ବ୍ୟାପକ ରସକୁ ଧାରଣ କରିବା ସକାଶେ
ତାର ସୃଷ୍ଟି ମାଲିକା ଗ୍ରହନରେ ସୃଷ୍ଟିର ଯେପରି

ପ୍ରୟୋଜନ ଠିକ ସେହିପରି— କାରଣ ଗଲୁ
ମାତ୍ର ଉପଭୋଗର ସାମଗ୍ରୀ ନୁହେଁ ।

ଉପନ୍ୟାସର ଗଲୁ ବା ଆଧ୍ୟାନଭାବ ତାର
ନରନାରୀଙ୍କୁ ସତଳ ରଖିବ— ସେମାନଙ୍କୁ ପରେ
ଶିଳ ବା ଗଢ଼ଶିଳ କରିବ ।

ଘଟନାର ଟିକିଏମାସ ପରିବର୍କନ ସଙ୍ଗେ
ଆମେ ଦେଖିବାକୁ ଗୁହ୍ନ୍ତି ସେମାନଙ୍କର ମନ୍ଦିର
କୋରକ କିପରି ଭାବରେ ଛାଡ଼ିବ ପଡ଼ିଛୁ
ତାର ଗନ୍ଧରେ ଆମେ ଶୁଣି ହେବୁ,
ହେବୁ ।

ଚରିତ୍ର ସ୍ମୃତିର ଅନବାର୍ଯ୍ୟତାରେ ଥକ
କେହି ସନ୍ଦେହ କରନ୍ତି ନାହିଁ । ବିନ୍ଦୁ ୬୯
ବୁଦ୍ଧିମାନ ପାଠକ ଏହା ବରଦାସ୍ତ୍ର କରିବେ ନୀ
ଯଦି ଉପନ୍ୟାସ — ଅନ୍ତିତ ଚରିତ୍ର ଗୁଡ଼ିକ ପୁଣ୍ୟ
ଲେକନ ଫୁଅନ୍ତି— ଉପନ୍ୟାସ Romance ନେ
ଡେଣ୍ଟ ତାର ନରନାରୀଙ୍କୁ ଏକମାତ୍ର ପୁଣ୍ୟ
ହେବାକୁ ହେବ । ତାଙ୍କୁ ବାଲ, ପରି
ହସକରେ ବିଶେଷଭାବରେ ସତେଜ ରୁହି
ହେବ । ଚଂଗାଳିର ଯାହାକୁ “a true
realism” (ବାସ୍ତବତାର ଅନୁରୂପ) ନୁ
ଏଇଟା ତାର ଖୁବି ଦରକାର । ନଚେତନ
କଳ୍ପନାର ପାଠକୁ ସେହି ଶୁଣ୍ୟରେ ଝଲୁବ

ଚରିତ୍ର ସ୍ମୃତି କରିବାକୁ ଯଇ ୬୯
ପଶ୍ଚିମର ପ୍ରୟୋଜନୀୟ ହୋଇପାଇଁ ସାମାଜିକ ଏବଂ
ବ୍ୟବହାର ଓ ବିଭିନ୍ନ ଶୈଖିର ନରନାରୀମାନ
କଥୋପକଥନ ସଙ୍ଗରେ ପରିଚିତ । ନଚେତନ ସାଥେ
ମନୁଷ୍ୟର ଦେନନ୍ଦନ ଜୀବନପାଦାର ତଞ୍ଚିଲ ପାଇଁ
ପୋହରେ ଯେ ଅଗ୍ରିତ ରହସ୍ୟମାଳା ନିୟମିତ ବିଷ୍ଣୁ
ଏ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଉପନ୍ୟାସ ସୃଷ୍ଟି ନରନାରୀର ଅନୁରୂପ
ସୁଷ୍ଠୁତ କରିବା ଉପନ୍ୟାସିକ ପରିଷରେ ଆମ୍ବା

ଏ ଶୁଣ୍ଡାପାଏ ଯେ ମାକ'ନ ମୁଳିକର
ଏକାଉଳାଗୀ ଧନର ସନ୍ତୁନ୍ମାଟନ ନାହା ।
ଏର ପରିବେଶ ଓ ସଂହିତର ମଧ୍ୟଲିଙ୍ଗରେ
ପିତ୍ତ କରି ନ୍ୟକ୍ତଗତ ଅଭିଜ୍ଞନା ଦ୍ୱାରା
କୌରୁହଲୋକାପକ କାହାରୀର ଛିନ୍ନ
କରୁଣ୍ଟନ୍ତି ।

ଏ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ବୃଦ୍ଧ ତାର ବୃଦ୍ଧି କରିବା
ଏ କାହା ଆମେ କେହିବାକୁ ଦାୟ ମୟ
ଇ ପଥର ସଂକ୍ଷିପ୍ତ ପ୍ରୟୋଜନ ଗୋଟିଏ
ଜୀବନ ଦର୍ଶନ । ଜୀବନ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଯଦି
ବିଶେଷ ଧାରଣା କା ଥାଏ ତାହାରେଲେ ଏହା
ର ପୃଥିବୀର ଅଜୟ, ନରନାରୀଙ୍କ ନେଇ ସେ
ମୟମ ଦ୍ୱାରା ଗୋଟିଏ ଦୁଃଖଦ୍ୱାରା ପ୍ରତ୍ଯେ
ର ? ତେଣୁ ପ୍ରଦୋଜନ ହୁଏ ମୋଟିଏ
କୁଣ୍ଠିତ କୋଣର । ଅଜକାଳ କୌଣସି
ମୟମରୁ ବିଶେଷ କରି ମାକ'ସଦାଦ
ଟକମାନଙ୍କ ଡିପର୍ବୁ ଏହା ବିରୁଦ୍ଧରେ ଅଭି-
କ୍ରମିତି । କାରଣ ତୃତୀୟକାଣ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଭାବି-
ତ ମହାକୁ ଅବିକୃତ କରି ପ୍ରକାଶ କରିବା
ଥାର ।

ଏତିଆକୁ ବିକୃତ କରି ପ୍ରକାଶ କରିବା
ବାହୁଦାଦର ପ୍ରକୃଷ୍ଟି ପରିଚୟ ନୁହେଁ ।
ପ୍ରାୟ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ ଯେ ଉପନ୍ୟାସ-
ବିଷାଦବାଦ ପଳରେ ତାଙ୍କସ୍ତୁ ଉପନ୍ୟାସ
ବ୍ୟାପକ ଧୂମାୟିତ ପୃଥିବୀର ମୁଢ଼େବି
ରିକିଛି । ବାସ୍ତଵକ ହୃଦୟ ସେତେବେଳେ
ଏତେ ହତେଷୀନର୍ଥ ହୋଇନାହିଁ ।

ମୁର ଜିବାବରେ କୁଦ୍ରାଯାଇଗାର ମୟ ଲୋକ
ତୁ ସାମଜିକ ଜୀବ ତେଣୁ ତାଙ୍କ ମନ ଉଭୂତ
ମୟ ନିର୍ବର୍ତ୍ତକ ଦା ଦୃତିକାଜାତ ନୁହେଁ ।
ଏ ପ୍ରେସରେ “ Me ness (ମୁଁ ତୁ) କଥାଟି
ଅର୍ଥାତ୍ ନୁହେଁ ତେବେ ଉପନ୍ୟାସକାରେଣ୍ଟ୍

ଏ କଷୟରେ ଯଥେଷ୍ଟ ସଜାଗହେବାକୁ ହେବ ପେପରିକ
ତାଙ୍କର ସାହିତ୍ୟ ପ୍ରଗ୍ରାମ — ସାହିତ୍ୟ ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ
ନ ପଡ଼େ । 'ଏଥୁ ସକାଶେ ପାହିତ୍ୟକର ଲେଖନରେ
ପରେଜନ ଫ୍ୟାମ୍ ।

ଫ୍ୟମ ନ ଥିଲେ ସଂହତ ଆସନାହିଁ । ଆଉ
ସଂହତ ଧେ ସମୟ ସାର୍ଥକ ସାହିତ୍ୟରେ ଆବଶ୍ୟକ ଏ
କଥା ଅବିଷ୍ଵାସବାଧିତ । ତେଣୁ ଉପନ୍ୟାସ ତାର ଶତସହେଷ
ଶାଖା ପ୍ରଶାଖା ଦ୍ୱାରା ସୁଶୋଭିତ ହେଲେହେଁ ଦେଖିବାକୁ
ହେବ ସେ ଦିଗଭ୍ରତ୍ତ, ହୋଇଛି କି ନା ? ଯଦି
ସୋଇଥାଏ ତେବେ ତାର ଅପରୁଣ୍ୟ ହୋଇଛି - ଯେତେ-
ଆଉ ତାର ବର୍ଣ୍ଣନା ଗୁରୁତା । ତାକୁ ସଂହତର ମଧ୍ୟ-
ଲିଙ୍ଗରେ ଧର ଦେବାକୁ ହେବ । Dramatic(ନାଟ୍କାୟ)
ହେଉ ବା Analytic ବିଶ୍ଲେଷଣୀ ହେଉ ତାକୁ ମୟ
କୌଣସି ଗୋଟିଏ ବିଶେଷ ଅଣିକ ଅଗ୍ରଯୁ କରି ଅସ୍ତ୍ର
କାଣ କରିବାକୁ ହେବ । ତୃତୀୟଙ୍କଳ ବିନ୍ଦୁ ପର
ଉପନ୍ୟାସର ଫପଳ ଫଳନାହିଁ । ଝଂରଜାରେ ଯାହାକୁ
କହନ୍ତି Compactness [ତୃତୀୟଙ୍କଳ] ଏବଟା
ଅବଶ୍ୟ ପ୍ରୟୋଜନ କାରଣ ଏହି ତୃତୀୟ ନତି ଭାବ
ତାକୁ ସୁରକ୍ଷା କରେ ଏବଂ ଉପନ୍ୟାସରେ ଗୋଟାଏ
Rhythm [ବା ଧୂନି] ଅଣିଦିଏ । ଯାହା ଫଳରେ ସେ
ପାଏ ଗୋଟାଏ Pattern [ନମ୍ବନା ବା ଆଦଶ୍]
ଏହାର ଅଭ୍ୟବରେ କୌଣସି ଉପନ୍ୟାସ ଟିଆ ହୋଇ
ପାଇବ ନାହିଁ ।

Bethoren କି Ninth Symphony ପରି
ଉପନ୍ୟାସ ଆପାତ ବିଶ୍ଲେଷଣା ହେଲେ ମଧ୍ୟ ତାର ମଧ୍ୟ-
ଲିଙ୍ଗରେ ଗୋଟାଏ ଅନ୍ତର୍ଲିନ ଯୋଗସ୍ଥର ପ୍ରୟୋଜନ-
ଯାମା ବଢ଼ୁଥା ବିଭିନ୍ନ କାହାଟୀକୁ ଗୋଟାଏ ସ୍ତ୍ରୀରେ
ଅଦେଖ କରି ରଖି । ଆଜାତ୍ୟ - ସଂପଳ ପ୍ରୁଣି
ମଂଗୀର ରୂ ରୂ ଦୃଢ଼ କଣ୍ଠରେ ଗୀତ ହେଲେହେଁ
ଗୋଟାଏ ରଥର ପ୍ରକାଶ କରିବ — ଗୋଟାଏ ଭାବର
ଦେୟାନାରେ ସେ ଉଦ୍‌ବେଳିତ ହେବ । ତେଣୁ ଥର-
ନବ ଜୀବନ ଦର୍ଶନ, ବିଚିତ୍ର ଚରିତ୍ର ତିରଣ ଓ ଗଲନ୍ତ

ଚତୁରଙ୍ଗ

ଘନରୁ ସବୁ ବି ଉପନ୍ୟାସ ଉପରେ ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟରେ
ଗୌରବାନ୍ତିତ ନ ହେଲେ ତାର ଅପମୃଣ୍ଡ ସଠିବ ।

ପ୍ରଗତିବାଦୀ ମାନବ ଆଜି ଦଢ଼ ଦୂରକୁ ଗଳି-
ଯାଇଛି । ଚିନ୍ମୟର ଉପରେ ସୁଭିତ୍ରରରେ ସେ ଆଗୋ-
ହଣ କରିଛି — ସେଠାରୁ ସେ ଉପନ୍ୟାସକୁ ବାରମ୍ବାର
ଆହୁନ କରୁଛି । ତହୁ ଉପନ୍ୟାସ ତାର ଅନବ୍ୟସ୍ତ
ଶରୀର ନେଇ ଅସମ୍ଭବ ହେଉଛି ତାର ସଙ୍ଗ ଲାଭ

କରିବାକୁ, ତେଣୁ ପରିଷା ପରି ପରିଷା
କେଜାଣେ କେବେଳିନ ଉପନ୍ୟାସ ରବନାର
ପ୍ରଶାଳା ଉଦ୍‌ଭାବିତ ହେବ — ସେ ଦିନ ଏହି
ଓ ବାଧୀବାନ ଯୁଦ୍ଧକ ପରି ତାର ମେରୁଦଣ୍ଡ
ରଖି ମୁହଁକ ଶିଖବାୟରୁକୁ ଅପ୍ରକାଶ ମାନବୀୟ
ପରି ଉଚ୍ଚରରେ ଆଗାହଣ କରିବ —
ସେହି ମାହେନ୍ତୁ କଣର ପ୍ରତ୍ୟାଷାରେ ରହିଛି

ରଜକୁମାର

ଶ୍ରୀ ବେଣୁଧର ରାଉଡ଼ ।

ରଜତ କମଳଟି ତୁରୁ ସୁଗଳେ କୁଆଇଁ .ଦେଲ ରଜକୁମାର;--
ଗୋଲେ ନି ଆଖିପତା ରଜକୁମାର, ଫେରେ ନ ତା' ସପନ-କୁଆର;
ପ୍ରଭାତେ ପାରବାରେ ପ୍ରବାଳ ଲତାଁ ସମ
ମାଣିକ ଦାଗାଟଳକେ ଶୋହେ ସେ ଅନୁପମ,
ମାନସେ ହରେ ମାୟା - ଅସାର
ଗୋଲେ ନି ଆଖିପତା ରଜକୁମାର, ହାଜେ ନ ତା' ସପନ - କୁଆର ॥ ୧ ॥

ମୁଗ୍ଧ ରଜାପୁଅ କୁଆଏଁ ପୁଣି ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣକରବୀଟି ତୁରୁରେ,
କମଳମୁଖେ ତା'ର ନଦୀନ ରେଣୁ ରୁହିଁଲ ରଖି ହାତ ବୁକୁରେ,
— ସପନମୟ ମୁଖ ଶକ୍ତିକେ ତା' ଉଜଳେ,
ପର୍ଷିଷଜ ଟାପୁ - ଶବଦ ତରୁତଳେ
ଶୁଭର ଅଙ୍ଗନେ ଅଦୂତରେ,
ଅଧୀରେ ରଜାପୁଅ କୁଆଏଁ ପୁଣି ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣକରବାଟି ତୁରୁରେ ॥ ୨ ॥

ପାଖୁଡ଼ା ମେଲେ ଯଥା କନକ କରି ସଧୀରେ ଉପାରଗ ପରିଶ,
ନଦୀନ ପତା ବେନି ପିଟାଏ ତଥା ତନୀ ରଜଜେମା ଅଳସେ,
...ତନ୍ଦ୍ରା ଗଲ ଭକ୍ତି ଶିହରେ ତନୁ ସାବ,
ଅଜଣା ପୀରତରେ ଉଛୁଲେ ହୃଦକାଶ
ପୁଲକେ - ବସୁଷେ ହରତେ,
ଉଜଳ ବେନି ତା'ର ନପୂନ ତାର କୁହୁକେ ଉଠେ ଭୁଷ ଅଳସେ ॥ ୩ ॥

କବୁରିଙ୍ଗ

...ପରୁରେ ଶଜନ୍ମା- “କିଏ ଗୋ ତମେ ?” କହେ ସେ, “କାହିଁଙ୍କ ଗୋ ପରୁର ?
 ତମର ଦାସ ମୁହଁ ହୃଦୟ - ଧାଣେ—କାଉଁରା ଦେଶ ରାଜକୁମାର
 ମଳୟ ସମ ମୁହଁ ଅସିର ଦୂର ବହି
 ସୁରଭି ତମେ ପ୍ରୟେ, ତମକୁ ନେବି ବହି
 ବାଧା କେ ଦବ ବଳ କାହାର ?
 କାମାଷା ପରସାଦେ ବିପଦ-ପ୍ଲାନ କାଉଁରୀ ଦେଶ ରାଜକୁମାର ॥ ୪ ॥

କଶୋରୀ ହେଲ ଉତ୍ତା ମଧୁରେ ହର୍ଷ ଅଧରୁ ହଞ୍ଚିପଡ଼େ ମରୁଭା,
 ଖଢ଼ିଲ ବିସୁୟେ .ରାଜକୁମାର ଉଠିଲ ଉଛିପେ ବୁକୁ ତା’।
 ଶୈଁ କାହି ଗୁରୁ ମଣି ରତନ ମାଳା
 “ଏରାତେ ଯିବା ପ୍ରିୟ କେସନେ ?” କହେ ବାଲା,—
 ଝରଇ ଅମୁତ ମୁଖୁ ତା’,
 ବରିଲ ଦେଇ ମାଳା ରାଜକୁମାରେ ଉଠିଲ ଉଛିପେ ବୁକୁ ତା’ ॥ ୫ ॥

କହିଲ ଶୁଣି କେମା, “ଅପୁରୀ ବୁଢ଼ା ପରିବ ଏଇ ଯାମେ ରାତର !”
 କାଉଁରୀ ପୁରାଜ ସାହସ ଦିବ...“ପୁଜନୀ ହୁଅନି ଗୋ ଅଧୀର,
 ପର୍ଷିରାଜ ମୋର କମିଷେ ଯିବ ନେଇ
 ସପତ ସମୁଦର ତେର ନରୁକ ତେଇ
 ଛିନ୍ଦ କରି ନଭେ ମୁଦର,
 ଶୁନ୍ୟଧରୀ ଦେଖୁ ବୁଢ଼ାଅପୁରୀ ଅଜ ଗୋ ଏଇ ଯାମେ ରାତର ।” ॥ ୬ ॥

...ବରେ ବାହୁପାଶେ ରାଜକୁମାର ଗଣ୍ଠରେ ଆଶ୍ରେଷ ବାଲାରେ
 ପକ୍ଷିରାଜ ଘୋଡ଼ା ବିଜୁଳୀ ସମ କୁଟାର ଦିବ ମେଘ ମାଳାରେ ।
 ...ଅଗନାଗନି ବନେ ଅପୁରୀପୁରୀ ଛବି
 ପରୁରେ ଯାଏ ପଣେ ଦୃଷ୍ଟିପାବେ ଦୂର,
 —ମରମ ଲେଖେ ପ୍ରୀତ - ଅସାରେ;
 ପକ୍ଷିରଙ୍କ ଘୋଡ଼ା ବିଜୁଳୀପମ ଶୁନ୍ୟ କୁଟେ ମେଘ ମାଳାରେ ॥ ୭ ॥

ମୃତ ନା ଜୀବିତ ?

ଶ୍ରୀ ଦ୍ରଣ୍ଗାଳି ମଣି

ମୋ ଆଖି ଆଗରେ ଲଳ - ନାଳ ଆକାଶଟା ଠଗରୀୟ ଦେଖା ଯାଉଅଛୁ । ଦିବ୍ୟ ସୁନ୍ଦର ସର ଦୁନିଆର ସବୁ ସୁଖ ସୁନ୍ଦର ସମାବେଶ । ଘରର ସାଜସକ୍ଷା ଅତି ଉନ୍ନତ ଧରଣୀର - ଶୁଣିଆଡ଼କୁ ରହିଲି, କେହି ନାହିଁ । ଶୁନ୍ଦର ମନ୍ଦର । ମାନଚିର ଦେଖିବାରେ କୁଷରେ ଥିଲି ମୁଁ ସବୁ ପ୍ରଥମ । ପୂରସ୍ଵାର ପାଇଛି । ମାତ୍ର ଏ ଘରଟି ଠିକ୍ କେଉଁଠି ହେବ ତା ଧରି ପାଇଲି ନାହିଁ ।

ମୋର ସଦାବେଳେ ସାହସ ବଢି । କାହାକୁ କେଉଁ ଘଣ୍ଟାଓର ଡୁଇସିବାର ପାଇଁ ମୁଁ ନୁହେଁ । ଘର ଭିତରକୁ ଗଲି । ଦେଖିଲି କାହୁଁଯାକି ଖାଲ ଚିନ୍ତିବିଚିନ୍ତି - ମାତ୍ର ଗୋଟିଏ ହେଲେ ଦୁଇଁ ମେଲନାହିଁ । ଅଖି ହଳଦିଶ ଗଲା । ମମତା ବାନ୍ଧି ରଖିଲା । ଚେଷ୍ଟାକଳି କେଉଁଠି ଗୁଲି ଅସିବାକୁ । ସବୁ ବିପଳ । ହେଠି ପବନ ଯିବା ଅସିବାର ବାଟ ନ ଥାଏ କିନ୍ତୁ ଶୁଭ୍ୟ ଆରାମ ଜଣା ହାତଥାଏ ତ ।

ବୁଲ୍ଲ ବୁଲ୍ଲ କୋଠରର ଏକ ଭାଗରେ ଥଟକି ଗଲି, ଏ କଣ ? ଶୁଣ୍ଟି ଆଉ ଖୁବ୍ ବଡ଼ ବଡ଼ ଅଷ୍ଟରରେ ଲେଖା, ସତନର ନାନା ଛୁଟ୍ୟାପାତ ହେଲା । କିମ୍ବାରୁହଳ ବଢ଼ିଲା । ଶୁଭ୍ୟ ନିକଟକୁ ଯାଇ ଦେଖିଲା । ଶୁଭ୍ୟ ବଳ ଭାଙ୍ଗି ପଡ଼ୁ ଥାଏ । ଅଖିର ଜ୍ୟୋତି ହିଠାତ୍, ବଢ଼ିଗଲା ।

ଅନ୍ତରେ ଅନ୍ତରେ ମଧ୍ୟଭାରା ଏକ ସଙ୍କୀତର ତାନ ଉଠିଲା । ସୁର୍ଯ୍ୟର ପଦ୍ମଲ କରଣରେ ଗଛ ଲତାମାନେ ଯେଉଁ ତାନର ଲହିଲା ଖେଳାଇ ଦିଅନ୍ତି ଠିକ୍ ସେହିପରି ଜଣାଗଲା ।

ଅଗରେ 'ଦୁଇଟି ବରାଟି' ତାଲିକା - ଗୋଟିଏର ଲେଖାଥିଲା...ଏମାନେ ମୃତ, ଅନ୍ୟଟିରେ ଠିକ୍ ଯାର ଝେଲାଟି କଥା—

ମର୍ମେକଳ ଏ ବଡ଼ ଅଜଣା ଅଶ୍ରୁା ବ୍ୟାପାର । କାହିଁକି ? ତୁମ୍ଭତ ନୁହେ—ଠିକ୍ ମୋର ରେତନା ଅଛି । ଭୁଲତ ନୁହେ—ସପାଆଖିରେ ଦେଖୁଣ୍ଡି । ସବୁ ତ ନୁହେ—ମୁଁ ଜାଗ୍ରତ ।

ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ ମାତ୍ରା ବଢ଼ିଲା । ଦିମ୍ବର ସହିତ ତାଲିକାକୁ ଧାଇଲା । ମୃତ ତାଲିକାକୁ ବା ମୁଁ କୁଅନ୍ତି କାହିଁକି ? ମୁଁ ଯେ ମୃତ ନୁହେ—ଜୀବିତ—ବିଜ୍ଞାନ ମୁଁ ଏହା ମୋ ଠାରୁ ଦଳ ଅଧିକ ସାଧ ଦେଇ ପାର କିଏ ବା କହି ପାରିବ ? ବିଶ୍ୱବା ମଣିଷ କଣ କରେ । ଜ୍ଞାନ, ପିଏ, ଚେଲେ, ବୁଲେ, କୁଟୁମ୍ବ ବିଜ୍ଞାନ, ଧାତଳ, ଧନ ଥଜେ, ଶର୍କରାକର ହେଲେ ବିଶ୍ୱାସ ଜେଲ ଯାଏ, ଜାତ ଲଗି ଲୁହ ତାଳେ । ଏ ସବୁ ଯାକିଛି କୁହ ସବୁତ ମୁଁ କରିଛି—ତେଣୁ ମୁଁ ମୃତ ନୁହେ ଏ ଜୀବିତ, ଏ ଦୃଢ଼ ଧାରଣା ମୋର କାହିଁକି ସମସ୍ତକର ଥିଲା ।

ଜୀବିତ ପୁଣ୍ୟ ? କି ସୁନ୍ଦର ! କି ତୃପ୍ତି ! ଧରୁ ଧରୁ ମନରେ ଏକ ଅନୁଭବ ଭବର ସମ୍ମର - ହୃଦୟରେ କୋଟି ହଳାର ସୁଖ — ମୁଖରେ ଶତ ଶରୀରର ପ୍ରଭା— ଜୀବନରେ ଶତ ଗୋଲାପର ମାଦକତା — ନୟନର ଦୃଷ୍ଟି ଦର୍ଶନର ସନ୍ତୋଷ । ସବୁ ମିଳି କେଉଁ ଅଜଣା ଫ୍ରାନ୍ସର ସେବାର ପ୍ରେତିରୀ ଢାଳ ଦେଇ ଗଲେ ଲେଜାଣି ।

ଗୋଟିକ ପରିର ଗୋଟିଏ ପୁଣ୍ୟ ଶେଷ ହିଲା । ହାତ ଘୋଲ ହୋଇଗଲା । ଅଖି ଲାଲ ଦେଖାଗଲା । ଶତ ରୁଦ୍ଧ ବୋଧିହେଲା । ଏ ସବୁ ଯେଉଁଠି ପାହା ହେଲେ ମଧ୍ୟ ସେ ଜୀବିତ ତାହାରେ ମୋର ନାମ ମିଳିଲା ନାହିଁ ।

ହଠାତ୍, ଶଣ୍ଡେ କଳା ମେଘର ଅବରତ ମୋ
ଖେବୁ ଅଭି କଲି କି ? ଆଶ୍ରତି କଥା । ଟନ୍ତ୍ର କଲି ।
ତେବେ କଣ ଏ ମଧ୍ୟରେ ମୋର ମୃଜ୍ଜ ହୋଇ ଯାଇଛି ।
ପଦେହ ଗୁହଁ ଗୁହଁ ଘନଭୂତ ହେଲା । ମନଟା ତଳି
ଆରଣ୍ଣ— କେଜାଣି ମଣର ଅଜଣାରେ ଏବେ ମଣଷର
ମୃଜ୍ଜ ଘଟୁଥୁବ— ସିଙ୍ଗାନ୍ତ ହୋଇଗଲା ।

ମୁଣ୍ଡ ଲିକା

ହଥମେ ଯ୍ବାକୁ ଛାଇବା ଅନ୍ତରୁ ମନରେ ନାନା
ଅଶକା ଭପୁଜିଲା । ତ୍ୟ ଜାଗିମେଲା । କିନ୍ତୁ ବାସୁଦେବୀ
କୌଣସି ପ୍ରକାରର ପ୍ରତି ବା ମୁଣ୍ଡ ହୋବାର କାହିଁଏଣ
ଦିଶାଗଲା ନାହିଁ । ଭାବିଲି ଅଶକା ଅନେକବେଳେ
ଥିଥା ।

ଜାବନ ତାଲକାଠାରୁ ଏମୁଣ୍ଡ ତାଲକାର କଲେବର
ଅଥେଷ୍ଟ ବେଶି । ସେ ଗୋଟେ ଶୋଇ ଦେଇଲେ ଏ
ହୁବ ମେରୁ । ସେ ଗୋଟିଏ ଦାଳ ହେଉଲେ ଏ ହେବ
ପ୍ରଳ । ଅଥାପି ସବୁ ଦେଖିବାକୁ ତ ପଡ଼ିବ । ଦେଖିଲି
ଶୋଷି ଗୋଟି ହେଇ ବହୁ ଶ୍ରମର ତାଲକା ହେଲା
ଶେଷ । କିନ୍ତୁ ଏ ତାଲକାରେ ବି ମୋ ନାହିଁ ମିଳିଲା-
ନାହିଁ ।

ଘଟଣା ବଢି ବିଚିତ୍ର

ସାରା ସୃଷ୍ଟିର ତାଲକାରେ ମୋର ନାମ ନାହିଁ ।
କାହାଙ୍କି ?

ନୂଜାଅଶା ଓ ଅଶକାର ଦୋଳରେ ବସି ଝୁଲିଲି
ନୀରରେ ରହି ଉବୁ କୁରୁ ହେଲା— କୌଣସି କୁଳ
କିନାଟା ଧରି ପାଇଲା ନାହିଁ । ।

ଅଶା — ସେଇ ମଣିଷକୁ ଦିଶି ରହିଦାକ
ଦ୍ରେବଣା ଦିଏ— ଛେଠ ଇଣ୍ଟିକୁ ଅକାଶକ ଟାଣି ।

ନେଇଥାଏ — ଆଶାର ମରୁ ମଣିଷକା ପଛେ ପଛେ
ବିମ୍ବାର ଯେଉଁ ଲୋଭନୀୟ ଦୋରଣୀ ଦେଖାଯାଏ,
ସେହି ଜାଲରେ ପଥ କେତେ ସବସ୍ଵାନ୍ତ ନ ସେଇଛନ୍ତି ।
ଉଥାପି ଆଶା ସମସ୍ତକୁ ଭାନ୍ଧିରଜନେ । ତାଳୁ ଶତି
କଳିବା ମହା ମୁସ୍କିଳୁ—ମୁଁ ବା ସେଥିରୁ ବାଦ ପଡ଼ନ୍ତି
କମିତି ।

ଆଶା ବାନ୍ଧିଲି— ବିଶ୍ୱାସ ହେଲା— ଦେଖିବାରେ
ନିଶ୍ଚଯ ଭୁଲ ରହିଯାଇଛି ।

ପୁଣି ଦୂରାଟିଆଳ ତାଲିକାକୁ ଏକଷ ଧରି କମା-
ନ୍ୟୁଗେ ସବୁ ଦେଖି ବହିଲି । ଅତି ସତର୍କତାରେ ସହ
ଦୃଷ୍ଟାଟି ଶେଷ କରେ ।

ଥରେ, ଦୁଇଥର, ଏହିପରି ବହୁବାର ସେ ତାତାଟି
ଦେଖି ଦେଖି ହିନ୍ଦାଶ ହେଲି । ଟିପ ବଥାଇଲା — ହାତ
ଦଗନ୍ତ ବୋଧନ୍ତିଲା । କାଗଜ ମଳି ଧଇଲା — କିନ୍ତୁ
ଶୁଣିଲା ଅନୁଭବ ହେଲା — ଆଶିରୁ ମଳା ପାଣି ।
ଡେବେଶୁକା ଏ ଦୂରାଟି ତାଲିକାରେ ମୋର ନାମ ଗନ୍ଧ
ଦେଖା ଗଲାନାହିଁ ।

ମୋର କେତେ କତ ଆଗା ଚାର୍ଷି ହୋଇଗଲା—
ପଥରର ଟାଣ ପାଣି ପାଲାଟିଲା । ହିମାଳୟର ଭାବନା—
ରମ୍ପାତଳଗାମୀ ହେଲା— ଭାବିଲି ଏ ଜାବନ ସତେ କଣ
ଚିକ୍ରମୟ — ଆଶା ସତେ କଣ ମଣିଷକା— ମମତା
ସତେ କଣ ମୋହି — ସୃଷ୍ଟି ସତେ କଣ ଶୂନ୍ୟ—

ସବୁ ଶୂନ୍ୟ— ମହାଶୂନ୍ୟ ପରି ଲାଗିଲା । ଖାଲ
ପ୍ରଶ୍ନ ଉଠିଲା— ତେବେ ମୁଁ କଣ ମୃତ ନା ଜୀବିତ ।

ଏବେ ବି ମୁଁ ଯେଉଁ ଅନ୍ତକୁ ଦୃଷ୍ଟିପାତ କରେ ସେ
ଦଗନ୍ତ ଖାଲ ପ୍ରଶ୍ନ ଉଠିଯୁ ହୁଏ ମୃତ ନା ଜୀବିତ ?

ମୋର ଶାନ୍ତି ନିକେତନ ଯାତ୍ରା

ଶ୍ରୀ ଦେବେନ୍ଦ୍ରନାଥ ପ୍ରଧାନ

ଶ୍ରୀଶ୍ଵରକାଳ ନୁହେଁ କି ବର୍ଷାକାଳ ନୁହେଁ । ପୋଷ
ମାସର ସମ୍ବଲପୁରାଣ ଶୀତ । ରାତରେ ପଦାକୁ ଗୋଡ଼
କାଢିବା ସହଜ ପାଠ ନୁହେଁ । ବଡ଼ ଭାଇ ଅସୁଧାଲେ
ଶାନ୍ତିନିକେତନକୁ । ହିତାତ୍ ମୋତେ କହିଲେ “ ତୁ
ହାର ସୁଗୁଡ଼ା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ରଖ । ମନ ମତନରେ ମୁଁ ହୁଁ
କହିଲ । କିମ୍ବା ଉଚବିହାରସୁରୁତ୍ୱ ପହଞ୍ଚିଲ ମୁଁ କହି
ପାରୁନାହୁଁ । କାରଣ ଉତ୍ତରର ରହୁଥିଲ ମୋର ଏକ
ଜଳନ୍ତି ଆଜାନ୍ତି । ତାହା ଭୟ ଦେଇ, ଲଜ୍ଜା ଦେଇ
ବା ଅନ୍ୟକାରଣ ଦେଇ, ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ଆଜିତର ହାତାର
କର ପାରୁ ନ ଥାଏ । ଅନେକ ଦର କହିଦାକୁ ତେଣ୍ଟା
କରେଁ, କିନ୍ତୁ କାହିଁକି ? ଅଗରେ ମୁଁକୁ ପାଇଁଛି
ପାରଦାହୁଁ । ଶତ ପ୍ରାୟ ୧୦ ଟା ଦେଇ । ତାତ ଅଳ୍ପ
ଦେବ କଣ, ଅନେକ ପରମାଣୁର ଦକ୍ଷିଣ । ଶୂନ୍ୟ-
ଆସିଲ ବାଟରେ ମାଟେ ଆଶିଥିଲ ରୂପର ଶଣ୍ଟ
ଦେସନରୁ । ସାଇତର ମୁଁ, ବଡ଼ିଥିଅ ଓ ଗୋଟିଏ
ରୂପରଣୀ । କ୍ଲୋଟିପର୍ମ ଉପରେ ରୂପରଣ ଦସି ରହିଛି ।
ଶୀତରେ ତ ଦେଖ ଥିବା କଣା, କିଳିକା ମଧ୍ୟ ଥିଲି ଥିଲି
ଉଠୁଥାଏ । ବଡ଼ର ଥିବ ସମସ୍ତେ ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ ଦେଇ କହେ,
ମଧ୍ୟ ଆଶି ରୁଳ ପକାଇଲେ; କିନ୍ତୁ ମୋ ଆଶି ପଡ଼ୁନାହୁଁ । କାରଣ
ଭାଇଙ୍କ ପାଖରେ ସତେବେଳଗାଏ କଥାଟି ପ୍ରକାଶ କରିପାର
ନାହୁଁ । କେବେ ଆଶାଅଛୁ କହିବ, ସେ ସୁମଧୁ କରିବେ ।

X X X X

ନାଗପୁର ପେଦେଶର ଅସି କ୍ଲୋଟିପର୍ମ ଉପରେ
ଠିଆ ଦେଲା । କୁଳ ଜିନିଷପଦ ନେଇ ଗାଡ଼ିରେ
ଥୋଇଲା । ବଞ୍ଚିମାନ ଭୁବନେଶ୍ୱର ବିଦ୍ୟାମୟ ନେବା କଥା ।
ଭାଇ “ ତୁ ଯା ” ବୋଲି କହିଦାକୁ ଦୁଇଲାନ୍ତି । ମୁଁ
ଲକ୍ଷାରେ ଏହି ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ ତାଙ୍କ କହିଲ ମୁଁ ଶାନ୍ତି-
ନିକେତନ ଯାଥାନ୍ତି । ସେ କଷ୍ଟରେ ହୁଁ କଲେ । କାରଣ

ମୋ ସାଥରେ ଲଣ୍ଠନ ଲୁଗା, ଗୋଟିଏ ରୂପର ଏକା
ଶଣ୍ଟ କମିଜ । ଅନ୍ୟକଥା ଦେଇଲୁ, ମୁଁ ହୋଇଲୁଛି
ପିଲାଙ୍କ କିମା କାହାକୁ ଯିବା କଥା କହିନାହୁଁ ।
ବିଭିନ୍ନ ଜାତିରେ କେବଳ ଶୁଭ । ଟ୍ରେନ୍ ଛୁଡ଼ିବାକୁ
ଆଉ ୧୦ ମିନିଟ ଅଛି । ମୋତେ ୨ ଟି ଟଙ୍କା ଦେଲେ ।
ଅନନ୍ତରେ ମୁଁ ବୌଢ଼ିଯାଇ ଟିକଟ ଲଣ୍ଟେ ହାବାର
ଦର୍ଶକ ଆଣିଲ ଓ ଶାନ୍ତିରେ ଦସି ପଡ଼ିଲି । ଏତେବେଳ
ଧାର୍ଯ୍ୟ ମୁଁ ଜାଣି ନ ଥିଲା ଶାନ୍ତିନିକେତନକୁ ଯାଦା
କହିଲା । କିନ୍ତୁ ମାତ୍ରମେରଙ୍କ ଦୟାରୁ ମୋ ଭାଇଙ୍କ
ଟଙ୍କାରୁ ଆସାର ଶାନ୍ତିରେ ଉପାସିତ । ଦେଖୁଁ ଦେଖୁଁ
ଗାଡ଼ି ଛାଡ଼ିଲା ଦେଖୁଁ ଧରେ ଦେଖୁଁ ଏବର କେତେ
ଦେଖୁଁ ଆସିଲା । ମନେ ନାହିଁ । ରାତ ହିଁଛି
କରୁଛି । ଗାଡ଼ିର ଏ ଏଥି ଥାଉ କିଣି ନାହିଁ
ବିଦ୍ୟୁତ ଦିଗର ଦେଖୁଁ ଧରି ଦିନ ଦିନ ଥାଏ ନାହିଁ ସେଥିରେ
ଛାତି ଥିଲୁ କହୁଁ । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଗୋଟିଏ ମହି ବେଶରେ
ବିପିଧବାହୁ ଶିତରୁ ଟିକିଏ ଅବ୍ୟାହିତ ପାଇଥାଏ । ଶାନ୍ତି
ନିକେତନକୁ ଯାଦା କରୁଛି ଏ କଣା ଭାବ ମନେ ମନେ
ଏତେ ଆନିମିତ ହେଉଥାଏ ଯେ ଆଖିରେ ନିଦ ନାହିଁ,
ମନରେ ଦୁଃଖ ନାହିଁ କି ଶୀତ ମଧ୍ୟ ବାଧେନାହୁଁ !
ମକବିଲ ଭାବା କଣା ଭାବି ତେବଳ ଥାନେଇ । ପୁଣି
ଆନନ୍ଦ ସୀମା ନାହିଁ । ତାର ଅନ୍ୟତମ କାରଣ
ଦାଟିରେ ହାବିତା ଥାଏ ଅନ୍ୟନିଧି କେତେକ ଜାଗା
ଦେଖିବ । ଦେଖୁଁ ଦେଖୁଁ ଗାତ ଗେଟିଏ ଘୋର
ଅନ୍ଧାର ଉପରେ ପାଇବିଲ ଗୋଟିଏ ପରାମର୍ଶ
ବୋଲା ହୋଇଲା । ମୁଁ ମନରେ ଭାବିଲି, ଏହି
ଦେଇଲା ଯେହି କାଗାଟି । ଗାତରେ ଅନେକ ଭାବ
ଦେଇଲା । ବସିବାକୁ କାଗା ନ ପାଇ ଅନେକ
ଲୋକ ଠିଆ ହୋଇଥାଏ । ଦ୍ଵିତୀୟ ଶୁଭିଲର
ଅଭିନ ଏବ ଯନ୍ତ୍ର ଛେତର ସରକାର ଶୁଭିଲ ନେବାକୁ

ବନ କରିଛନ୍ତି । ତେବେ ମୋର କମ୍ପ୍ଲାଟ୍‌ମେଣ୍ଟ୍‌ରେ କେତେଜଣ ଗରିବ ଲୋକ ପେଟ ଗୋଷ୍ଠୀବାକୁ ମନୋହରପୂରକୁ ଚାଉଳ ବିଜୀ କରିବାକୁ ନେଇଥାନ୍ତି । ସିତାତ୍ର ଟି, ଟି, ଆଇ ଆସି କହିଲେ “ ୧୯ ଟଙ୍କା ଆଣି । ” ସେ ବିଶ୍ଵାସ କଢ଼ି ମଞ୍ଚେ ୧୦ ଟଙ୍କା ଦେଲା । ଟି, ଟି, ଆଇ ମଧ୍ୟ ହଁ କଲେ ପୁଣି ୪, ୧୦ ମିନିଟ ଯାଇଛି ଆଜିକଣେ ଟି, ଟି, ଆଇ ଆସି କହିଲେ ୫ ଟଙ୍କା ଆଣି ନୋହିଲେ ଚାଉଳ ଓଡ଼ିଆ । ସେ ବିଶ୍ଵାସ ଏହା ପାଖରୁ ତାହା ପାଖରୁ ୭ ଟଙ୍କା ଗଣ୍ଠେ କର ଡାଙ୍କୁ ଦେଲା । ଟି, ଟି, ଆଇ ସି କର ଚାଉଳିପାଲେ । ପୁଣି କେତେ ଆଜି ଟି, ଟି, ଆଇ ଆସିଥିଲେ ତାହା ମନକରିବା ଅସ୍ପରି । ମୁଁ ମନେକରେ ଏହି ଯେ ଟି, ଟି, ଆଇ ଆସନ୍ତି, ଏମାନେ ବୋଧହୃଦ ନିଜ ନିଜ ରିତରେ କଥାବାର୍ତ୍ତି କରିଥାନ୍ତି ।

ଦେଖି ଦେଖୁ କେତେ ଷ୍ଟେସନ ଗାଡ଼ ଚାଲିଥିଲା । ବିର୍ତ୍ତିମାନ ମୋର ମନ ଠିକ୍ ପରାପରାଥିକ ଭଲିଆ । ପେତେ ନିକଟକୁ ଆସୁଛି ସେତେ ମନ ଉପରେ ଉପରେ ଉପରେ ଉପରେ ଉପରେ ଉପରେ । ଆଉ ଗୋଟିଏ କଥା ଶରୀର, ପଣ୍ଡିତ ଜିବାହାରଙ୍ଗର ନେହେବୁ ଶାନ୍ତିନିକେତନକୁ ପରଦିନ ଅସୁଛନ୍ତି । ଏଥରେ କିଏ ଅବା ଆନନ୍ଦ ନ ହେବ । ମୁଁ ତାକୁ ଦେଖିବି ଏହି ଅଶା ଅନେକ ଦିନରୁ ପରିପୋଷଣ କରିଥିଲ । ଭାବ ନ ଥିଲି ଏ ସୁଯୋଗ ପୁଣି ଘଟିବ ଶାନ୍ତି ନିବେଦନରେ ।

କିଛି ସମୟ ମଧ୍ୟରେ ଖତର ପୂର ତଥା ଅନେକ ଅନ୍ୟ ଷ୍ଟେସନ ଅତିକରି କର ଗାଡ଼ି ନାବିତାକୁ ଗାନ୍ଧି ରେ ପରିଷ୍କାଳ । ଗାନ୍ଧିରେ ଦୁଇଦିନ ଲାଲ ଦସି ବସି ବେଳେ କାନ୍ଦି ହୋଇ ପଡ଼ିଥାଏ । ହାବଦାରେ ଓଡ଼ିଆ ରୂପ ଅତିରୁ ଚାହିଁ ଦେଲାରୁ, କ୍ଲାନ୍ଟି ବା ମନର କଣ୍ଠ କିଛି ବୋଧହେଲା ନାହିଁ । ଗାନ୍ଧିଙ୍କ ଲେକିମାନେ କୃଷ୍ଣନ୍ତି କଲିବତାରେ ଦିନ ପେପର ବାତ ମିପର । ଏହା ସଧ୍ୟ

ପର ବୋଧହେଲା । ଆମ୍ବର Loop express ରେ ଯିବାର ଥାଏ ! କେଉଁ ବାଟରେ କିମ୍ବା ଆମ୍ବ ମୁଣ୍ଡପମ୍ବକୁ ଗଲୁଁ ମୁଁ ବହି ପାରିବ ନାହିଁ । ଯେଉଁ ଆଉକୁ ରହିଲେ ହଜାର ହଜାର ଲୋକ ଯିବା ଆସିବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି । ସମସ୍ତେ ନିଜ ନିଜ କାର୍ଯ୍ୟରେ ବନ୍ଧୁ । ହଜାର ହଜାର ଲୋକଙ୍କର ସବ ଏକାଠି ମିଳିଛୋ, ହୋ, ଶକ୍ତି ହେଉଥାଏ । ତା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଗାଉମାନଙ୍କର ଶକ୍ତି ମିଳି ଆଉ ବଜା ଶକ୍ତି ହେଉଥାଏ । ଭାଇଙ୍କର ସବର ଭିତରେ କାମ ଥିଲା କିନ୍ତୁ ସମୟ ଅଳ୍ପ ଥିବାରୁ ସେ ଫୋନ୍ କରିବାକୁ ଶୁଣିଗଲେ । ଗଲାବିଲେ କହି ଯାଇଥିଲେ ଚାନ୍ଦକର ବସି ଥିଲା । ସେହିହେରୁ ଭୟରେ ଆମ୍ବ ଚାନ୍ଦ ହୋଇ ବହିଆଇଁ । ଭାଇ ଫେରିଲାବେଳେ ଯୋ ପାଇଁ ବୋଲିପୁର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଖଣ୍ଡି ଏ ଟିକିଟ ମଧ୍ୟ ଆଣିଲେ । ପ୍ରଥମେ ସମସ୍ତେ ଗୋଟିଏ କମ୍ପ୍ଲାଟ୍‌ମେଣ୍ଟ୍‌ରେ ବସିବାକୁ ଗଲୁଁ । କିନ୍ତୁ ଅନେକ ଭିତ ହେଉ ଜାଗା ନ ପାଇଁ ଅନ୍ୟ କମ୍ପ୍ଲାଟ୍‌ମେଣ୍ଟ୍‌ରୁ ଆସିଲୁଁ । ତତ୍ତ୍ଵଶାତ୍ ଜିନିଶପଦ ସବୁ ରଖିଦେଇ ଅଳ୍ପ କାଗା ହେଉ ଭାଇ ଓ ହିଥ ବେଶେରେ ଦସିଲେ ଏବଂ ମୁଁ ଓ ରକରଣୀ ତଳେ ବସିଲୁଁ । ଏହି ସମୟରେ ଗୋଟିଏ ପୁନର୍ବାର ୧୫, ୧୭ ବର୍ଷର ଭିତ କୁଳର ହିଥ ଆମର କମ୍ପ୍ଲାଟ୍‌ମେଣ୍ଟ୍‌ରୁ ଆସିଲେ । ତାହା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଆଉ ଅନେକ ଟିଲା ମଧ୍ୟ ଆସିଲେ । ସେମାନେ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଧାଉଡ଼ା ଘରିଦ୍ଵାରା କରି ନିଜ ନିଜ ପାଇଁ ଜାଗା ଅଧିକାର କରିନେଇଲେ । ମୁଁ ଏ ସମୟରେ ଦେଇ ଆଶ୍ରମୀ ହୋଇ ଦସି ରହିଆଏ । କାରଣ— ୧୫, ୧୭ ବର୍ଷର ବାଲକା ପଣ୍ଡି ସଙ୍ଗଠର ୫, ୧୦ ଜଣ ପିଲା । ତାଙ୍କର କଥାବାର୍ତ୍ତିରୁ ଜଣା ଯାଉଥାଏ, ସେମାନେ ଭାବ ଉତ୍ତରଣୀ ନ ହୁଅନ୍ତି । ତଥାପି କି ଅନାବିଲ ଏବଂ ସରେ ଆନନ୍ଦର ଭାଙ୍ଗୁଥାଏ । ପରେ ଜାଣିଲା

ଭାଇଙ୍କର ପରିଚୟ ହେଉ ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଅନେକ କଥାବାର୍ତ୍ତିଆ କଲେ । ଏହା ଦେଖିଲୁମୋତେ ଅତ୍ୟ ଆ ଅତ୍ୟଥା ଲାଗୁଥାଏ । ଭାବିଲ କିମ୍ବା କିମ୍ବା ସୁନ୍ଦର ୧୫, ୧୭ ବର୍ଷର ଭିତ କୁଳର ହିଥ ଆମର କମ୍ପ୍ଲାଟ୍‌ମେଣ୍ଟ୍‌ରୁ ଆସିଲେ । ତାହା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଆଉ ଅନେକ ଟିଲା ମଧ୍ୟ ଆସିଲେ । ସେମାନେ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଧାଉଡ଼ା ଘରିଦ୍ଵାରା କରି ନିଜ ନିଜ ପାଇଁ ଜାଗା ଅଧିକାର କରିନେଇଲେ । ମୁଁ ଏ ସମୟରେ ଦେଇ ଆଶ୍ରମୀ ହୋଇ ଦସି ରହିଆଏ । କାରଣ— ୧୫, ୧୭ ବର୍ଷର ବାଲକା ପଣ୍ଡି ସଙ୍ଗଠର ୫, ୧୦ ଜଣ ପିଲା । ତାଙ୍କର କଥାବାର୍ତ୍ତିରୁ ଜଣା ଯାଉଥାଏ, ସେମାନେ ଭାବ ଉତ୍ତରଣୀ ନ ହୁଅନ୍ତି । ତଥାପି କି ଅନାବିଲ ଏବଂ ସରେ ଆନନ୍ଦର ଭାଙ୍ଗୁଥାଏ । ପରେ ଜାଣିଲା

ସେମାନେ ଶାନ୍ତିନିକେତନର ଛୁଟି ଥିଲେ । ହଠାତ୍ ଦୂଷିଷିଳ୍ ଦେଇ ଗାଡ଼ି ଛଟିଲା । ହୀଅଟି ମୋର ହୀଆର୍କୁ କୋଲକୁ ନେଇ ଉଡ଼ିଗୀ ପରି ଗେଲ କର୍ଣ୍ଣବକୁ ଲାଗି ଲ ଏବଂ ନିଜଗ ଗରମ କହାନ୍ତର ଘୋଡ଼ାର ଦେଲେ । ଏହି ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଆତ ଗୋଟିଏ ଅନୁଯୋଦ କଥା ଦେଖିଲି, ସମତ୍ରେ ଗୋଟିଏ ଦେଶ୍ନର ବସି ଚାନ୍ଦ ଗାଉଛନ୍ତି । କାହାର ମନରେ ବିଷାଦ ନାହିଁ, ସମତ୍ରେ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲି । ତାଙ୍କ କଥାବାର୍ତ୍ତରୁ ମୁଁ ଲାଖି ପାଇଲି ସେମାନର ମଧ୍ୟ ଶାନ୍ତିନିକେତନକୁ ଯାଦା କରୁଛନ୍ତି । ମୋତେ ଦୂର କିମ୍ବା ଦେଖାଲି ଅସେନାହିଁ । ଏହି ମେରୁରୁ ଦୁଃଖ-ମନରେ ମରୁନରେ ବସି ରହିଛି । ସମୟ ସମୟର ଅନେକ କଥା ଭାବୁଣ୍ଡି, ଆହୁର ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା କାହିଁକି କହିବି ନାହିଁ । ବହିଦାରୁ ଅନେକ ଗୋଟିଏ କରୁଛି । କିନ୍ତୁ ଅନେକ ଲଜ୍ଜା ଲାଗୁଛି । କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ଲଜ୍ଜା ଏଡ଼ି ପାଇଲି ନାହିଁ । ଏହି ଶିକ୍ଷାପାଇଁ ଦୁଃଖ ସେଇ । ତେବେ ଏହିକ ପ୍ରିର କଲି ଆମ୍ବର ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ଅନୁନ୍ତର । ତାର ଅନ୍ୟତମ କାରଣ ସ୍ଵିରକଳି—ବ୍ରିକ୍ଷି ଅର୍ଦ୍ଧତ୍ ଉଚ୍ଚବଳ ଭାଷା ପେଉଁ ଦିନକୁ ଅର୍ଥିଲୁ ସେ ଦିନକୁ ଆମ୍ବର ଅବସ୍ଥା ବଢ଼ି ଶୋଚନାୟ ହେଲା ।

ଦେଖୁଁ ଦେଖୁଁ ଗାଡ଼ି ବନ୍ଦ ମାନରେ ଛାଡ଼ିଦେଇ । ରାତ୍ ହେତୁ ମୁଁ ବର୍ଷମନର କିଛି ଦେଖି ପାଇଲି ନାହିଁ, ତେବେ ଇଲେକ୍ ଟ୍ରୀକ୍ ଆଲାଅରେ ଦେଖିଲି ଟ୍ରେଷନ୍-ଟି ବଡ଼ । ୨୫ ମିନିଟ ହରେ ଗାଡ଼ି ଛାଡ଼ିଲା । ବର୍ଷମାନଟୁ ବୋଲପୁର ୨୫ ମାଇଲ ଦାଟ । ଘାସୁଙ୍ଗ ଭିତରେ ଗାଡ଼ି ବୋଲପୁର ପହଞ୍ଚିଲା । ଗାଡ଼ି ଅଳ୍ପମୟ ରହୁଥିବାରୁ ଆମ୍ବ ଅତଶୀଘ୍ର ଓଡ଼ିଲୁର ପଞ୍ଜିଲୁ । ଭାବିର ପ୍ରାୟ ୧ ଟା, ବହୁତ ଶାତ । ଶାନ୍ତିନିକେତନ ଉଦ୍ବାଳପୁରରୁ ୧୫-ମାଇଲ ଦାଟ । ସେ ଦିନ ଉଦ୍ବାଳପୁରରେ ଅନେକ ରତ । ରିକ୍ଷା ଗାଡ଼ି ସବେ ସତଙ୍ଗ ଚାଲେ ଚାଲେ ଦାମାରିଲେ, କୁଳ୍ମ ମଧ୍ୟ ଶାନ୍ତିନିକେତନ ଆମ୍ବକୁ ନାହିଁଲେ ନାହିଁ । କୌଣସି ସୁରଖ୍ୟା ନ ଦେଖି, ଭାଇ ନିଠଳେ ଜନଶ ପକ୍ଷ ଲାଗିରେ ଅଣିବାର ବ୍ୟବହାର କଲେ ଏବଂ ଆୟମାନଙ୍କୁ

ଧ୍ୟା ଦେଖାଇଦେଇ ଅସଂଦାରୁ କହିଲେ “ । ଅମ୍ବ ତିନିଜଣ ଅନେକ ବାଟ ଗୁଲି ଅସିଲୁ । ବାଟରେ ଅନେକ ମୁଦ୍ରକ କରି ଏଇଟା ସେଇତା ବରାଲି ଅସୁକୁ । ମୁଁ ହୋଇଥାଏ ପଥ ପ୍ରଦର୍ଶକ । ଅନେକ ବାଟ ଅସିଲୁ, ଗଜ ପକ୍ଷ ଦେଖି ମୁଁ ମନେକାଳ କିମ୍ବା ମଧ୍ୟକୁ କଣ ଅସିଲୁ । ଏହି ସମୟରେ ଦେଖାଇଲ ଏଠି ଗୋଟିଏ ଘର, ତା ମୁଦ୍ରର ୩୦୦,୪୦୦ ଗଜ ଛୁଡ଼ି ଅକ୍ର ଗୋଟିଏ ଘର, ମନେତ୍ରୀଲ ଏହା ଶାନ୍ତିନିକେତନ ନୁହେଁ, ବାରଣ — ଶାନ୍ତିନିକେତନ ତ ସହର ହୋଇଥିବ । ଅନୁଭୂର ଅସଂ ଦେଖିଲ ଗୋଟିଏ ପାଠକ ଅଛି । ସେଥିରେ ଲେଖା ଅଛି No through fate ଏଣୁ କାଣିଲୁ ଏ ହେଉଛି ଶାନ୍ତିନିକେତନ । ରାତ୍ ଏବଂ ଗରୁ ପକ୍ଷ ହେତୁ ବରିରେ ମନେତ୍ରୀଲ ଶାନ୍ତିନିକେତନ ଗୋଟିଏ ଜିଲ୍ଲାରେ ଜାଗା । ଏଣୁ ଭାବ ଆପିବେ ଏହି ଆଶରେ ସେଠି ବସି ରହିଲୁ । ଅଳ୍ପମଧ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ଭାଇ ଆମ୍ବ, ଅମ୍ବକୁ ବସାରୁ ନେଇ ଗଲେ । ଅନେକ ରାତ୍ ହେତୁ ରେଟି ଖଣ୍ଡି ଫଣ୍ଡି ଖାଇ ଶୋଇ ମନ୍ତରିଲ । ମୋତେ ବଡ଼ କୁନ୍ତୁ ଲାଗୁଥାଏ । କାଳ ସବୁଦେଇଲ ରୁ ରୁ ପରି ଲାଗେ । ମୁଣ୍ଡ! ବୁଲକିଲ ପରି ଲାଗେ । ଏହାର କାରଣ ହେଇଲା । ଏହି ମୋର ପ୍ରଥମ ବଡ଼ ଯାଦା ।

X X X

ଆଜି “ଶାତୋଇ ଗୋପୀ । ” ଶାନ୍ତିନିକେତନରେ ଅର୍ଥ ଦିଲ । ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ଉପସବ । ତେବେ ବେଳେ ସକାଳ ହେଲ ମୁଁ ଜାଣି ପାଇଲି ନାହିଁ । ଭାଇ ଡମାରେ କହିଲେ ଦାନ୍ତ ଆଦି ଘଷି ମନ୍ଦରକ୍ଷଣ ଲାଗିଲ । ମୁଁ ସିଂହ କଲି, ମନ୍ଦରକ୍ଷଣ ଗଲି । ମନ୍ଦରକ୍ଷଣ ଦେଖିବାକୁ ବଡ଼ ପୁରର । କାରରେ ତିଆର କହିଲେ ଏଠଳ । ରାତ୍ରିଥାତେ ଗଛ, ଲତା ଥାଇ ମନ୍ଦରକ୍ଷଣ ଅନେକ ପରିମାଣରେ ଶୋଭାବର୍କନ କରୁଛି ଭତ୍ତରେ ଶୁରୁଆତ ଆଲୋଚନା । ଭାଷା କାଣି ନାହିଁ ଥିବାରୁ ଜକ ଲକ ଲାଗୁଥାଏ । କାହାକୁ ବିଶ୍ଵ ନ କହି ମନ୍ଦରକ୍ଷଣ ତମାଜଥାଏ । ମନ୍ଦରକ୍ଷଣ ପେଇଁ ଆଜିକୁ ଗୁହ୍ଯଭାବ ଶୁଭ୍ରରେ ପରପର୍ବତ୍ତ । ଲୋକଙ୍କର

ହର ମୋଟ ନାହିଁ । ସମସ୍ତେ ବୁଝିନା ବସି ରହିଛନ୍ତି । ଧୂପ ଗନ୍ଧରେ ଖୁଆଜ ମାତ୍ର ରହିଛି । ଉଚ୍ଚ କଣ ନାଚ କଣ, କଲେଜ ପ୍ରିନ୍ ସପାଲ ବିଲାତ୍ ପ୍ରେରନ୍ତି ମଧ୍ୟ ଏଠାରେ ସମସ୍ତେ ସମାନ । ମନିର ଉତ୍ତରକୁ ଆମ୍ବେ ପ୍ରବେଶ କଲୁଁ । ସେଠାରେ ଗୋଟିଏ ହିଅ ଓ ଗୋଟିଏ ପୁଅ ଚନ୍ଦନ ନେଇ ଥିଲା ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ଆମ୍ବକୁ ଗୋଟିଏ ଲେଖାଏଁ ଫୁଲରେ ଚନ୍ଦନ ଟାଙ୍କା ଦେଇ ନମସ୍କାର କରିଲ । ମୁଁ ମଧ୍ୟ ନମସ୍କାର କଲୁଁ । ମୋତେ ଲାଜ ମାତ୍ରଥାଏ । ତା ଆଡ଼କୁ ମୁଁ କୈକ୍ ଭାବରେ ଦେଖୁ ନି ଥାଏଁ । କୁମ୍ଭ କରି ଏ ଅଢ଼େ ସେ ଆବତ୍ତ ରହିଥାଏଁ । ଫେରେ ଆଡ଼କୁ ଗୁଡ଼ିଚଳ କେବଳ ଶିକ୍ଷିତ ବ୍ୟକ୍ତି । ସମସ୍ତେ ଗାନ୍ଧର ତର ସେଇ ପରିଚକ ଶୁଣୁ ବସୁ ଧରଣ କରିଥାଏଁ । ବନ୍ଦରୁ ଘଣ୍ଟିର ମଧ୍ୟର ହଙ୍କାର ଶୁଣିପାଲା । ତା ପରିବ ଶିଖିଲିଁ ଜଣେ ଅତ୍ର ଦ୍ୱାରା ଗମୀର ଭାବରେ ରନ୍ଧନାଥଙ୍କ ବିପଦ୍ରେ ଉତ୍ତରେ ଥାଇ ଦ୍ଵାରା ଦେଉଥାଏଁ । କିନ୍ତୁ ଦିନାଳୀ ଦେବୁ ଆଉ କିଛି ବୁଝି ପାରିଲି ନାହିଁ । ଗୋଟିଏ କିନ୍ତୁତା ସରିଲେ ଗାନ୍ଧ ଦୁଇ । ପ୍ରତିମେ ବାଲିକା-ମାନେ ଗାଥାନ୍ତି ତା ପରି ବାଲିକମନ୍ତନ, କେତେ ଦେଲେ ବା ଏକ ସମ୍ବନ୍ଧର । ସୁଣି ବକ୍ତ୍ତା ଦୁଇ । ପୁଣି ଗାନ୍ଧ । ଗାନ୍ଧଟି ବୁଝିଲୁଁ ନ ବୁଝିଲୁଁ ଶୁଣିବାକୁ ବଢ଼ି ମଧ୍ୟର । ମଦିରରେ ପ୍ରାଦେନାଦି ଶେଷ ହେବାରୁ ବସିକୁ ଫେରିଲୁଁ । ବାଟରେ ଦେଖିଲୁଁ ସ୍ତ୍ରୀ ମୁହଁଷ ବାଲକ ବାଲିକା ସମତ୍ର ହାତ ଛାଇନ ହୋଇ ଏ ଆତେ ସେ ଆତେ ଯନ୍ତ୍ରିତ । ଏଣୁ ମନେ ଦେଲା ଗାନ୍ଧରେ ଯେଉଁ ଘଟଣା ଦେଖିଥିଲିଁ ସେ ଦେଉଛି ସଠାକାର ଦ୍ଵାରା । ନେହୁରୁ ଆସିଥାଏଁ ଏ ଶବ୍ଦରେ ଲହରୀ ଗୁର୍ରିଥାତେ ଟେଳି ଯାଉଥାଏ । ଅନ୍ତକ ଆନନ୍ଦ ଉପରେଗ ସହିକାରେ ଦିନଟି ଫଳ ଭବରେ କଟିଗଲା । ଅଛିଦିନ ସକାଳ ହେଲା, ଜଣେ ସ୍ତ୍ରୀ-ଲୋକ ଆସି ଆଧୁକୁ କହିଲେ ପୂର୍ବ ଆଜି ଆସୁକୁରେ ସବୁ ହେବ । ମୁଁ ଭାବିଲି ଆମ୍ବ କୁଞ୍ଜ

କଣ ? ଉତ୍ତର ଦିନ ହେତୁ ସମସ୍ତେ କୃତ ଦ୍ଵାନ କାହାର ମୁଖରେ ବିଷ'ଦ ନାହିଁ । ସମସ୍ତେ ଉଚ୍ଚତରରେ ଏଆତେ ସେ ଆତେ ଯା ଆସ କରୁଥାଇନ୍ତି । ବିଜ୍ଞାନ ୧୩୦୮ ସାଲର ପୌଷ ସପ୍ତମୀ ଦିନ ମହିନୀ ଦେବେନ୍ଦ୍ରନାଥ ଦାସା ଗୁର୍ହଣ କରିଥିବାରୁ ତାର ସ୍ମୃତିରେ ଏଠାରେ ପୌଷ ସପ୍ତମୀରେ ଉତ୍ତର ପାଳିତ ଦୁଇ । ଅଳ୍ପ ସମୟ ଧରେ ଥାମ୍ବ ଅମ୍ବ କଞ୍ଜକ ଗଲୁଁ । ମୋର ମନରେ ସନ୍ତେଷ ଥିଲା, ଆମ୍ବ କଞ୍ଜ ଗୋଟିଏ କେମିତି ଜାଗା ହୋଇଥିବ । ଦେଖିଲି ଜାଗାଟି ଫୁଲ ଫଳରେ ହଜା ହୋଇ ନ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ପ୍ରାକୃତିକ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟରେ ପରିଚାର୍ଯ୍ୟ, ଧାର୍ତ୍ତ ଧାର୍ତ୍ତ ହୋଇ ଆମଗଛ ରୁହିକ ଲାଗିଥାଇଲା । ଆମରେ ମାଟିର ଗୋଟିଏ ଦେଖା । ଦେଦରେ କଳଣ ରହିଛି । ଗୁରୀଆତ୍ମ ପୁଣି ଧୂପ, ବନ୍ଦନରେ ମହିକ ଉଠିଲା । ସେଠାରେ ସବରତ ଅଥାତ୍ ପଣ୍ଡତ ନେହୁରୁ ବସିବେ । ନେହୁରୁ ଆସିଲେ ଦୋଳି ସବୁଆତ୍ମେ ପାଠି କରୁଥାନ୍ତି । ଅଳ୍ପଶତ ମଧ୍ୟରେ ପଣ୍ଡତ ନେହୁରୁ ଆସି ସମ୍ବନ୍ଧସି ଆନନ୍ଦରେ ଦେଖାଠରଦସିଲେ । ଅନେକ ମହିତ ଲୋକଙ୍କ ବକ୍ତ୍ତା ସର୍ବଲା ପରେ ପଣ୍ଡତ ନେହୁରୁ ଶାନ୍ତିନକେତନ ଦିନୟରେ ଶାନ୍ତିର ଭାବରେ ଦେଲେ । ଭଣନ ପରେ ଗୋଟିଏ ଲେଖାଏଁ ପଦ କେତଜଣ ପିଲାଙ୍କୁ ପଣ୍ଡତ ନେହୁରୁ ଦେଉଥାଏଁ । ମୁଁ ଆଶ୍ରମୀ ହେଲି କାହିଁକି ଗୋଟିଏ ଲେଖାଏଁ ପଦ ଦେଉଥାଏଁ । ସବୁ ଭାବୁ ହେଲା । ଶାନ୍ତିକୁ ପରିବରିଲା । ପଦ ଗୋଟିଏ ଲେଖାଏଁ କାହିଁକି ଦିଆଗଲା ? ” ଉତ୍ତରରେ ସେ କହିଲେ ପେଣ୍ଠି ରବାନ୍ତିନାଥକର ପିତା ରଣ ପରିଶୋଧ କରି ଫେରିଲା-ଦେଲେ ତାଙ୍କର ମନ ବଡ଼ ବ୍ୟକ୍ତ ଥିଲ । ସେ ଅଶାନ୍ତ ମନରେ ଏହି ଗର୍ଭତଳେ ଧାନରେ ବସିଥିଲେବେଳେ ଶାନ୍ତିର ଉତ୍ତନବଦର ଫୁଲ ପଢ଼ି ଉଡ଼ି ଆସିଲା । ତହିଁରେ ଲେଖାଥିଲା “ଶାନ୍ତାବାସ୍ୟ ଉତ୍ତନବଦର ପ୍ରାୟେ ଶେଷକଟି । ଏହି ଶେଷକଟି ତାଙ୍କ ମନରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଶାନ୍ତି ଅଣିଲା । ବୋଦ୍ଧମ ପରି ଏହି ଗର୍ଭତଳେ ମହିନୀ କିମ୍ବା

ଗତ୍ତରଙ୍ଗ

ପାଇଥିଲେ । ଏଣୁ ଏହି ଗଛର ମହାମୂର୍ତ୍ତି । ଏହି ଗଛର ନାମ ହେଉଛି “ ଶ୍ରୀମ । ” ଯେଉଁ ମାତନ ବିଶ୍ଵର ରଜୀ ବିଶ୍ଵବିଦ୍ୟାଳୟର ଉତ୍ତରୀଣ୍ଟ ହୃଅନ୍ତର ସେମାନଙ୍କ, ଚିହ୍ନ ଅର୍ଥାତ୍ ସାଟିପ୍‌କେଟ୍ ସ୍ବରୂପ ଗୋଟିଏ ଲେଖାଏ ପରି ଦିଆଯାଏ । କେବଳ ତନ୍ହୁରୁ ପ୍ରତିବେର୍ଷ ଦିଅନ୍ତି ଏ କଥା ନୁହେଁ, ଯେ ଉପରେଇ ଥାନ୍ତି ସେ ଦିଅନ୍ତି ।

ସଭ୍ରାବଙ୍ଗ ପରେ ପଣ୍ଡିତ ନେହୁରୁ କଳାଉଦିନକୁ ବୁଲିଗାକୁ ଗଲେ । କେବଳ କଳାଉଦିନକୁ ନୁହେଁ, ତୀନାଉଦିନ, ଶିଶୁଉଦିନ, ହୃଦୟଉଦିନ ଉତ୍ସାଦ ସବୁ ଜାଗାକୁ ଗଲେ । ଏଠାରେ ଉଦିନମାନେ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ବସ୍ତାଗ ।

ଏ ଦିନ ଠିକ୍ ହେଉଥାଏ ଗୋଟିଏ ଯାହା । ଏଠାକାର ଲୋକମାନେ ଏହି ଯାହାକୁ “ସାତେ ପୌଷ” କହିନ୍ତି । ପଣ୍ଡିତ ନେହେରୁ ଏହି ସମ୍ପଦ ଦେଖି ସାହିନ ପରେ ମେଲାକୁ ଗଲେ । ତା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେୟ, ୧୦ଜଣ ବାଲିକା ଏବଂ ମୁଁ ସାଥୀର ତାଙ୍କ ହାତ ଛାଇବା ମଧ୍ୟ । ଏହି ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଜାଗାକୁ ପଣ୍ଡିତ ନେହୁରୁ ପାରଥାନ୍ତେ ତାହାଠିଲେ ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ଲୋକ ସମାଜମ ହେବୁ ତାଙ୍କୁ ଦେଖି ପାରିବା କଷ୍ଟକର ହୋଇଥାନ୍ତା । ବିନୁ ଏଠାରେ ତାହା ନାହିଁ । ସମସ୍ତଙ୍କର ଭଦ୍ର ବିଦ୍ୟାହାର । ଯାହାକୁ ଗଲପରେ ଶ୍ରାନ୍ତିକତନ ଓ ଶାନ୍ତିନିକତନର ବାଲକ ବାଲିକା ମାନଙ୍କର ସୁନ୍ଦର ଜ୍ଞାନାଂଶ୍ଚ ହାତକାମ ସବୁ ଦେଖିଲେ । ତା ପରେ ପଣ୍ଡିତ ନେହୁରୁ ଅନନ୍ଦର ସହିତ ନାଗର ଦୋଳ (ରେଷେଟ) ପାଖକୁ ଗଲେ । ସେଠାରେ ନିଜେ ଛାଇବା ଏବଂ ରବାଦ୍ରନାଂଶ୍ଚ ଦୌହିତୀ ଗୋଟିଏ ନାଗର ଦୋଳଟର ବସ୍ତି ଝୁଲିବାକୁ ଲାଗିଲେ ବିନ୍ଦୁର କିଷ୍ଯୁ ଏହର କେବେ ଦେଖାଯାଇ ନ ଥିଲା । ପଣ୍ଡିତ ନେହେରୁ ନିଜେ ନାଗର ଦୋଳରେ ବସି ଝୁଲିଲେ । କେବଳ ଶାନ୍ତିନିକତନର ବାତାବରଣରେ ଏହା ସମ୍ବନ୍ଧିତ । ଅନନ୍ଦର ସହିତ ଅନେକ ବାଲିକା ଶାନ କଲେ । ଏଠି ଗତିତ ପ୍ରାୟ ଯାଧାରଣ । ପ୍ରାୟ ଯେତେ ବେଳେ ଦେଖିବ ବାଲକ ବାଲିକା ହାତ ଛାଇନି

ହୋଇ ଗାତ ଗାଉଥିଲୁନ୍ତି । ଏହେଉଁଛି ଗୋଟିଏ ମହିନ୍ଦି କଥା । କେତେ ଦିନର କେତେ ତେଷ୍ମାତର ବ୍ୟାପ୍ରମାଦ । ବାଲକ ବାଲିକାଙ୍କୁ ସମାଜ କରି ପାରିଥିଲେ କେବେ ଜାଣେ ? ଯେତେବେଳେ ମୁଁ ଯାବାକୁ ଯାଏ ଅନେକ ବାଲିକା ହାତ ଛାଇନି ହୋଇ ମୋ ଦେହରେ ଲଗ୍ବ ହୋଇଯାନ୍ତି । ମୋତେ ବଢ଼ି ଲଜ୍ଜା ଲାଗେ ! କିନ୍ତୁ କହିବି, କଣ ଏଠାକାର ପ୍ରକୃତି ତାହା । ପଣ୍ଡିତ ନେହୁର ନାଗର ଦୋଳାର ଝୁଲାଇ ବିଶ୍ରାମ କରିବାକୁ ଉତ୍ସବୟତ୍ତି ଅର୍ଦ୍ଧାତ୍ ରବାଦ୍ରନାଂଶ୍ଚ ବାସରଦିନ ଅଦ୍ୟମୁଖେ ଗଲେ । ସାଥୀରେ ଅଠନିକ ଲୋକ । ମୁଁ ମଧ୍ୟ । ତାଙ୍କୁ ଦେଖି ବାକୁ କି ଆନନ୍ଦ, ଭାଙ୍ଗ ଦେହରେ କି କୌଣସିକି ଶକ୍ତି ରହିଛି । ଏତେ ଲୋକଙ୍କୁ ସେ ଶାନ୍ତିନେଇ ଥାରୁ ଅଛନ୍ତି । ତାଙ୍କ ମନରେ ଦୁଃଖହୁଁ ନାହିଁ । ପ୍ରବୁ ବେଳେ ମୁଖ୍ୟରେ ମୃଦୁ ସାଧ୍ୟ, ଦିତି ଚର୍ଚିଲାଇ, ଯାହା କହିବେ ଚକ୍ରକର । ରବାଦ୍ରନାଂଶ୍ଚ ବାସରଦିନକୁ ପ୍ରହ୍ଲାଦ କଲେ । ମୁଁ ବପାକୁ ଫେରିଲ । ଏବେ ଗନ୍ଧିନ ଦେଲ କିନ୍ତୁ ଦେହର, କିନ୍ତୁ ଯାଇ ନ ଥାଏ । ଏଣୁ ଗଣ୍ଯ ଜାଇ ଶୋଇପାଇଲି । ଶୋଇଲୁ ଭାବ କହିଲେ ତାନାବୁଦିନରେ ସଭା ହେଉଛି ଗୁଲ । ମୁଁ ତର ଭର ହୋଇ ଉଠିଲ । ଦେଖିଲ ପଣ୍ଡିତ ନେହୁରୁ ସବୁପରି ହୋଇଥାନ୍ତି । ଅଠନିକ ଲୋକର ତାନା ପରିବାର ସମ୍ବନ୍ଧ ବିଷୟରେ ଗୋଟିଏ ବ୍ୟାପ୍କ ଦେଲେ । ସବୁ ଭରି ହେଲା ପଣ୍ଡିତ ନେହୁରୁ ବର୍ଜିମାନକୁ ଗୁଲିଗଲେ ।

ତିନିଦିନ ପରେ ଯାହା ଶେଷ ହେଲା । ସିନାର ହେଲାକ ଲୋକଙ୍କର ସମାଜର ସବୁବେଳା, ଶିର୍ଷିତ ଭିତ୍ତି ବୁଲ ବାଲିକାମାନେ ରୁ ଅଧି ବିକ୍ରି କରୁଥାନ୍ତି । ଅନେକ ରକମର ବଢ଼ିମୁଁ ଲୁଗାମାନ ମଧ୍ୟ ବିକ୍ରି କରୁଥାନ୍ତି, ଏପରି ଗା ଦିନଯାକ ମହିନରେ କଟଗଲାଇ । ପ୍ରକୃତରେ ଶାନ୍ତିନିକତନ ମାତନ ଶାନ୍ତିର ସର । ଯାଦାର ନାନାପ୍ରାଣ କଥିଗାନରେ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ । ଗୋଟିଏ

ଅଶୁରୀର କଥା, ସେଠାରେ ସାନ୍ତୁଳମାନେ ଦଳ ଦଳ ହୋଇ କେତେ ସେ ଦଳ ଥିଲେ କହି ସେଇନାହିଁ । ତଣ ଗୀତ ବୋଲୁଥାନ୍ତି ଚାହିଁ ହେଉ ନ ଥାଏ । ସ୍ତ୍ରୀ, ପୂରୁଷ, ଗୋଲ ହୋଇ ଗାନରେ ବ୍ୟସ ।

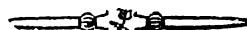
ଏଠାକାର ଶୁଷ୍ମମାନଙ୍କ ପାଇଁ ସ୍ମୁଲ ଘର ନାହିଁ । ସମସ୍ତେ ରୂପ ଛୁଯାରେ, ମୁକ୍ତ ବ୍ୟୁତର ଆନନ୍ଦରେ ଅଧ୍ୟୁତ୍ସନ କରିବେ । ମେମାନେ ମଧ୍ୟ ପ୍ରକୃତର ଏକ ଅଙ୍ଗ, ଯେଉଁ ଦିନ ବେଶୀ ବର୍ଷାତେବ ସେ ଦିନ ହୁଏଟି । ଦାଳକ ଦ୍ୱାଳିକା ସମସ୍ତେ ସମାନ, କାହାର ମନରେ ଉଚ୍ଛ, ନନ୍ଦ ନାହିଁ, ସମସ୍ତେ ନିଜର ଭାଇ ଭାତୀ ଥିଲା । କଟଳକ୍ରମ ପାଇଁ ନାଦା ଦୁଇଧା ରହିଛି । ଉତ୍ତରର ରକଳୁନାଥଙ୍କ ଘର ଏଣୁ ଏହାକୁ ଉତ୍ତରଯୁଗ କରୁନ୍ତି । ସମୀତ, ନାଟ୍ୟାଦ ଏଠାକାର ଦୈତ୍ୟନିଜ ଦଣ୍ଡନା । ନାଟ୍ୟାଦ ପାଇଁ ଦୁଦ୍ୟବସ୍ତିତ ରଙ୍ଗମଞ୍ଚ ରହିଛି । ଏହାକୁ ହିନ୍ଦୁଷ୍ଵପଦନ କରୁନ୍ତି । ଉତ୍ତରଯୁଗରେ ଗାନ୍ଧିମହାମଦ ମହତ୍ ଲୋକମାନେ ଅସିଲେ ରହୁନ୍ତି । ତାଙ୍କପାଇଁ ଦୁର୍ମୀତ ଶାଲ ମାଟିରେ ଗୋଟିଏ ଦର । ଏହାର ନମ ପାଖମଳୀ । ଏଠାରେ ଶୁଷ୍ମମାନେ ପ୍ରତିବନ କି ଶର, ଦିନା ସକାଳେ ବଦ୍ୟାରିଷ କରନ୍ତି । ଶିଶ୍ବ ନିମନ୍ତ୍ତ୍ବାଧିତାହିଁ ନାହିଁ । ସେ ଯେଉଁ ବାହ୍ୟରେ ଯୋଗ୍ୟ ମେ ତିକ୍ର କଷ୍ଟ୍ୟ ଶିଶ୍ବ କରିବ । ଏଠାରୁ ଶିଳ୍ପ ଶିଶ୍ବର କେନ୍ତ୍ର “ଶ୍ରନ୍ଦେତନ ” ଅଳ୍ପତ୍ତି, ମାରିଲେ ଟଣ୍ଡେ ବାଟ । ଏହା ମୟ ରଖନ୍ତି ନାଥଙ୍କର ଗୋଟିଏ ସ୍ତୁତି । ଏଠାରେ ପିଲମାନଙ୍କୁ ତମତ୍ତା, ମାଟି ତଥା କଟତ୍ତାଦର ଶିଶ୍ବ ଦିଅପାଏ । ଏଠାକାର ତମତ୍ତା କାମ ଖୁବ୍ ସୁନ୍ଦର ଓ ମଜବୁତ । ଲୋକ ଦେଖିଲେ ବିଶ୍ଵାସ କହିବ ନାହିଁ ସେ ଶ୍ରବତରେ ସାତରେ ଏମିତି ଜନପ ସେଇଛି ।

ଶାନ୍ତିକେତନରେ ମୋର ଅନେକ ଦିନ ଝେଲୁ । ଶିଳ୍ପମୋତେ ଷେଷନକୁ ଛୁଡିବାକୁ ଅର୍ଦ୍ଧତରେ । ସ୍ଵାତଂସୁ ଦୁଇଶି ଭଦ୍ର ବ୍ୟକ୍ତିକ ସାଥେ ଦେଖାଯେଲା । ସେଥି ମୟକୁ ଜଣେ ଭକ୍ତ ପରି ଦେଖା ଯାଉଥାନ୍ତି । ତାଙ୍କୁ ଦେଖିଲୁଷଣ ମୋ ଦୁଦ୍ୟ କଣ ହୋଇଗଲା । ଭାଇ ଭାକ

ସଙ୍ଗେ ପରିଚୟ କରିଦେଲେ । ମହାପୁରୁଷ ମୋତେ ଦେଖି କୁଣ୍ଡର ପରିକରିଲେ । ଆଶୁରୀର କଥା ତାଙ୍କୁ ଯିଏ ଦେଖିଲେ ଭକ୍ତ କରନ୍ତି । ଲୋକଟି ବଜା ସୁନ୍ଦର । ଛେଟେ, ବଢ଼ ସମସ୍ତଙ୍କ ସମାନ ବ୍ୟବସାର କରନ୍ତି । ଜଣେ ତାଙ୍କ ନମସ୍କାର କଲେ ସେ ଭକ୍ତର ସହିତ ନମସ୍ତକରେ ନମସ୍କାର କରନ୍ତି । ଏଥରୁ ଜଣାଯାଏ ତାଙ୍କର ମନା-ପୁରୁଷଙ୍କ ରହିଛି । ଶିଶ୍ବକୁ ଏହି ଦିନ ଶାନ୍ତି ଲେଟ୍ ଥାଏ, ଏଣୁ ଅନେକ ସମୟ କଥାବାଜୀ କରିବାକୁ ମିଳିଲା । ମହାପୁରୁଷଙ୍କର ପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରେମିତ ନାମଟି ମଧ୍ୟ ପ୍ରେମିତ “ମଙ୍ଗିକ୍ ଜୀ ” । ରାତ ଅଛି ଅଗାମୁ ମୋତର କହିଅନ୍ତି, ଏ ଥେଉଁ ମଙ୍ଗିକ୍ ଜୀ ଏହାଙ୍କ କର୍ତ୍ତିଦ୍ୟ ଅନ୍ୟତାରୁ ଭିନ୍ନ କହି ଦରିଦ୍ରଙ୍କ ସାହାଧ୍ୟ କରିବା । ଶୁଣିଲି ସେ ମଧ୍ୟ ମୋ ସାଇରେ ଯାହାଣି । ଦରମ୍ଭାନକୁ ଅର୍ଦ୍ଧିଲ । ସେ ନିଜେ ଜଳିତାଦି ଶିଳ୍ପି-ଅଣି ମୋତେ ଭେଜନ ସକାଠି ଦେଖିଲେ । କାହିଁକି ମୁଁ କହି ପରିନାମେ ତାଙ୍କୁ ଦେଖିଲେ ମନରେ ଭକ୍ତ ଭବ ଅଦ୍ସ୍ତ୍ର । ମହାପୁରୁଷ ଲମ୍ବ, ଦାଢ଼ି ସମ୍ମନ । କିଛି ସମୟ ଭାବରେ କିମିକତକୁ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ।

+ + + + +

ପରମେଶ୍ୱର କି ଅଶୁରୀ ସ୍ମୃତି । ଶାନ୍ତି-ନିକଟନିତର ଥିଲାବଳ କି ମୁକ୍ତ ଓ ଆନନ୍ଦର ଜୀବନ । କିନ୍ତୁ କଳିକତାରେ ଠିକ୍ ତାର ଓଲଟା, ଜୀବନ ରକ୍ଷା କରିବା, ସତ୍ତ୍ୱଠି କଣ ନ କରେଣି । ଯେଉଁ ଅତେବ୍ର ଶୁଣିଲେ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ସଭ୍ୟତାରେ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ, ଶାନ୍ତିନିତ ମୋତେ ନାହିଁ ଜହାନେ ରହିଲେ ଚାଲ । କିନ୍ତୁ ଶାନ୍ତିନିକଟନିତରେ ହକ୍କର ଶାନ୍ତି । ଶାନ୍ତି-ନିକଟନିତର ମରାଟି ସୁଲିଷ ମଧ୍ୟ ଦେଖିଦାରୁ ମିଳିବ ନାହିଁ । ଏଣୁ ଜିଶ୍ବାଏ ଶାନ୍ତିନିକଟନି ପାଞ୍ଚନାମ୍ବିଦ୍ୟା ଭାବରେ ଏଣୁ । ଶାନ୍ତିନିକଟନିତ ଭାବ ଓ ଦିତ୍ୟମାନ ଭାବରେ ଭାବିରଣି । ଅଣା କରିଯାଏ ଅମେ ହବିଷ୍ୟତ୍ ଭାବରେ ଏ ଦୁଇପେ ଗନ୍ଧାରେବ ।

ଆଜି ବିସନ୍ତ ପଞ୍ଚମୀ

ବିଷୟାର ବ୍ରଜେନ୍ଦ୍ର ନାଗପୁଣ୍ଡ ସିଂହଦେବ ।

ଜଣକ ସ୍ଵପ୍ନ ପଞ୍ଚମୀ । କେଉଁ ସଜୀର ସଜୀର ପଢିଥୁବିଲା କଥା । ସେ ଦିନ ସତ୍ୟ, ସେତା ବା ଯେ ସିଂହଦେବ କୌଣସି ସୁଖ ଦେବ । ସରଗରେ ମହା ମଧ୍ୟମ । ଅନେକଙ୍ଗର ସଭାପୁଣ୍ଡିଲା ଆଜି ସୁମୁକ୍ତିତ । ତନ୍ତ୍ରିନ୍ଦ୍ର ସତ ଧରି ବୋଧନ୍ତୁଏ ଶିଖକମୀର ଆଖିରେ ଦିନାହିଁ । ଏତେ କଠିଣ ବାଧାପାର ! ଅକାଶରେ ଶିଖ ଦିନକା ଶୁଦ୍ଧ । ତାର ଦରହସର ଛାଟାଓର ସକଳ ସ୍ଵର୍ଗପ୍ରତିଷ୍ଠା ଉଭୟାତିଥିତ ! (ଆଜି ଦିନକର ପାଇଁ ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣକୁ ପୁଣ୍ୟରାଜ୍ୟରେ ହୋଇଛି) । ନନ୍ଦନ କାନନରୁ ପାଇଜାତର ପୌରଭ ଭାଷି ଅନୁଷ୍ଠାନ — ମନାକାନୀର ଶିଶୁରନ୍ଧିକୁ ବିନ ଦ୍ଵିଜୋଳରେ । ଅନ୍ନନ ଉତ୍ସାହର ଅଜି ଅନ୍ତରୀନାହିଁ । ଶୋମ ରସର ମାହାତ୍ମା ଟିକିଏ ବେଶୀ ହୋଇ ପଡ଼ିଛି ଦେବତାମାନଙ୍କର । ଦେବକନ୍ୟର ମଦନଲ୍ଲପି ଯା ଦାତରେ ଅସ୍ତ୍ର ପଡ଼ିଛି ସେ ନିଜକୁ ଭାଗ୍ୟଦାନ ମନେ କରୁଛି । ରମ୍ୟ, ମେନକା, ଉତ୍ସାହର ମାନର ସୀମା ନାହିଁ । ଶନ, ଶଶୀଶ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଯେତେ କୁଣ୍ଡଳ ଦେବତାମାନ ଯେଉଁମାନେ କି ଦେବକନ୍ୟାର ପ୍ରେମରୁ ବର୍ଷିତ, ଅସ୍ତ୍ର ରତ୍ନ କରିଛନ୍ତି ରଙ୍ଗମଞ୍ଚର ପ୍ରେଥାପୁଣ୍ୟ, ଯେଠାରେ ଅପ୍ରସରମାନେ ଅସର ନୃତ୍ୟାନ୍ତରୁ ଲାଗି ପ୍ରସାଧନ ରତ । ସରଗର ସଭାପୁଣ୍ଡିଲା ଓ ପ୍ରଶନ୍ତ ରଜପଥ ନାନାବର୍ଷିର ପତ୍ରାକବଳୀର ସୁମୁକ୍ତିତ । ଦେବତାତ ଉଚ୍ଚ ଏକ ଟେକଦିକା ପର ଜରିଥିବି ମଲମଳର ଗାୟ । ତାର ଉପରେ ଇନ୍ଦ୍ରଜଳ ନିର୍ଦ୍ଦିତ ବସିବାର ଦୁଇଟି ଅସନ । ତାଙ୍କେ ମର୍ମାଦୀ ପିନ୍ଦୁପାୟୀ ନାନା ଧାରୁ ନିର୍ମିତ ଅସନ ସମ୍ବନ୍ଧିତ ।

କିନ୍ତୁ ମହାନୀ ଗାନ ଧରିଛନ୍ତି । କୁଦେର ଶିଙ୍ଗା ଧୂର ପୋଷଣା କଲେ, ଦେବରଜ ଇନ୍ଦ୍ର ଓ ସାମ୍ରାଜୀ ଶିଙ୍ଗା । ” ଦେବପୁଣ୍ଡିଲା ନିଷ୍ପବ୍ଧ । କଲରମାନେ ନୀରବ । ସମସ୍ତେ ଶେଷନ ଛାଡ଼ି ଦଶାୟମାନ । ମଣି ନିର୍ମିତ ଛିଥ ଦେଇନ ଏହି ଇନ୍ଦ୍ର ପ୍ରବେଶ କଲେ ଓ ଇନ୍ଦ୍ର ଗାଲ

ଅସନୋପର ଅସନ ଗ୍ରହଣ କଲେ । ବାମପାଶେ ଶିଙ୍ଗାରୁ ଅଜି ଇନ୍ଦ୍ରର ଦାତରେ ବଜି ନାହିଁ । ଅଶ୍ରାଶ ପଦନ ନାହିଁ । ସେମାନଙ୍କ ଅଜି ଛୁଟି — ସଂଗର ଅସ୍ତ୍ରାଗାରରେ ଧେମାନେ କୋଷ-ନବିକ୍ରି । ଏହି ତୁ ବିସନ୍ତ ପଞ୍ଚମୀ !

ରଙ୍ଗମଞ୍ଚର ପରଦା ଉଠିଲ । ରମ୍ୟ ଓ ଉତ୍ସାହର ନୀତ୍ୟାରମ୍ଭ କଲରଗାନ ସମ୍ବଲିତ । ହସର କଳା-ରବୁରେ ଆକାଶର ଛୁଟ ଘାଟିଯିବାକୁ ବର୍ଷିତ । ଶୋମ ରସର କେତେ ସେ ପାଖ ଉତ୍ସାହଙ୍କ କ୍ରୀତି ତାହାର ଦ୍ୱାରା ହୁଏବ ଧର୍ମିତରେ କି ନାହିଁ ଜଣା ।

ଏହି କଥା ଆମ ଶାସ୍ତ୍ରରେ ଶୁଣି ଆଏ ଅର୍ଥ କିନ୍ତୁ ଏହିଠାରେ ବିପଦ ଆସିଲା ।

ଶିଙ୍ଗ, ନିଶ୍ଚିନ୍ତୁ ସର୍ବ ଅନ୍ତରଗ କରିଛନ୍ତି । ଅନ୍ତର ମାନଙ୍କର କର୍କଣ୍ଠ ବାଦ୍ୟ, ରଣତେଜ୍ୟ ଓ ଭୂରଶ ଅସ୍ତ୍ର ଧନ୍ତ୍ୱାନାତର କିନ୍ତୁ ରଜାର ଗାନ ଓ ହାତର କଣା ମୁକ୍ତିତ ପ୍ରାୟ । ଦେବତାଗାନ ପ୍ରଥମ ବ୍ୟକ୍ତ, ପରର ସମସ୍ତ ଓ ପଳାୟମାନ । ଅନ୍ତର ହାତରେ ସର୍ବରୁ ସାଜସଜ୍ଜା ଲିଖିତ, ଅପ୍ରସରଣଗ ନିର୍ମାତତ ।

ଏ କଥା ମଧ୍ୟ ସେହି ଏକ ଶାଖରୁ ଶୁଣାଯାଏ ।

ସୁର ଯୁଗ ଧରି ମାନବ ଭାବର କିନ୍ତୁନାର ସର୍ବ ତିଆର କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଛି । ଜୀବନର ଦୈନ୍ୟ ଓ ଦୁଷ୍ଟିରୁ ଉଭାର ପାଇବା ପାଇଁ ପ୍ରତିବନ୍ଦିନ ସପନର ବହୁ ପଞ୍ଚମୀର କିନ୍ତୁନାର ସର୍ବରୁ ନିର୍ମଣ କରୁଛି — ଅପ୍ରସର ନୃତ୍ୟ, କନ୍ଦର ଗାତ ଓ ମଦନୋଦ୍ଧର ଦେବଦାଳାର ପ୍ରାତି ସମ୍ପଦଗତର । ମାନବର ମନ ସେତେତେବେଳେ କିନ୍ତୁନାଲ ଆସନଟରେ ସମସ୍ତୀନ । ସର୍ବରୁ ସେ ସେହି ଉତ୍ସାହର ଦେଇଛି ଯାହା କି ମର୍ମିତେ ବିରଳ । ଏହିଭାବ ସେ ଦୂର ବାଷ୍ପବତାକୁ ଭୁଲିବ ଉଭିବାକୁ ତେଣ୍ଟା କରିଛି ତରିକାରୀ କାଳ, ସାପୁଞ୍ଜକେଳା ଧ୍ୟାନ ସାପକୁ ଭୁଲିବ ଉଭିବାକୁ ତେଣ୍ଟା କରେ ।

କିନ୍ତୁ ହାୟ ! ପାଇଁ ଉଠିଲୁ କ ?

ଏହିଠାରେହେ ସିଂହାୟ ପବି ଅରମ୍ଭ କରୁଥିଲା

ଅନୁମାନଙ୍କର ଅନ୍ତରେ ହର୍ଷର ଶ୍ରୀ ଲଣ୍ଠନାଟ୍ରୀ ।

ମାନବର ଚିର ଶତ୍ୟ ଶ୍ରୀଧା, ଜଗ ଓ ମୃଦୁ ।
କଳିନାର ଦୁଇଶାରେ ଏମାନଙ୍କୁ ଦୂଲ୍ଲଙ୍ଘ ରଖାଯାଏ-
ନାହିଁ । ସୋମରସର ନିଶା ବିତ କୋର ଦୂରଦଶ
କୁଣ୍ଡୀ ସେବ କିନ୍ତୁ ତାରପରେ ଅମେ ଶାସ୍ତ୍ରରେ
ଶୁଣିବାକୁ ପାଇଁ ଥୁରାନିଙ୍କର କର୍କଣ୍ଠ ରଖାଯାଏ
ରଣଶିଖାର ତୁର୍ଣ୍ଣନିନାଦ ଓ ଭୂଷଣ ଅତ୍ୟନ୍ତନାରେ
ନେଇର ଗଳାର ଘାନ ଓ ସାତର କଣ୍ଠ ମୁଣ୍ଡିତ
ହାୟ ।

ଏହିଠାମେହେଁ କଳିନାର ରାଜ୍ୟ ଉପରେ
ଦ୍ୱୟାବର ଅନ୍ତରେ । ଶ୍ରୀଧାର ଡାକ୍ତନା ମାନବର
ମନକୁ ବିକଳାଙ୍ଗ କରିଛି । ‘ଅମକୁ ଦର୍ଶିଦାକୁ
ଦେବ, କେଣ୍ଟ ନିଜ ନିଜ ଅଭାର ମଧ୍ୟ ପୋଗାତ
ହାୟ ।

କରିବାକୁ ହେବ’ ଏହି ବ୍ୟବସ୍ଥା କିନ୍ତୁ ଆ
ବିଧାତା ଆମ କପାଳରେ ଲେଖିଦେଇଛି,
ହେଲ ଜୀବନ ଯୁଦ୍ଧ ।

ହାତରେ ! ଯଦି ଶ୍ରୀଧାର ଡାକ୍ତନା ‘ହେବ
ବ୍ୟସ୍ତ କରନ୍ତା ନାହିଁ’, ତାହାହେଲେ ହୃଦୟର
ବସନ୍ତ ପଞ୍ଚମୀରେ ଅମରବଜାର ଧଶ୍ୟ ବଜ୍ରପଳୀ
ବହି ଥପ୍ରସର ନୃତ୍ୟ ଓ ଦେବବାଲାର ଟ୍ରେନ
ଉପରୋଗ କର ପାରନ୍ତେ । ସୋମରସର ମାତ୍ର ଅତ୍ୟନ୍ତ
ହୋଇ ଯଦି ବାଅନ୍ତରସାରେ ଟିକିଏ ତୁଲ୍ଲଙ୍ଘ ପଡ଼ିବୁ
ତ କିଛି କ୍ଷତି ହୁଅନ୍ତା ନାହିଁ । ତାହାହେଲେ ଅନ୍ତରେ
ପ୍ରେମ ଓ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ଛଢା ଆର୍ଦ୍ରିକିଛି କାଣନ୍ତେ ନାହିଁ ।
ପ୍ରକାରକ ପରି ରଙ୍ଗିନ ପଣି ମେଲ୍ଲଙ୍ଘ ଫୁଲର ମଧ୍ୟରୁ
ଲୁଣନ କରି ବୁଲନ୍ତେ ଓ ଫୁଲ ଅଧରରେ ଏକ ଉତ୍ତରେ
ଶେଷ ଚମୁନ ନେଇ ମରିପାଇ ପାରନ୍ତେ ।

ପ୍ରାନ୍ତରେ

(ରୁଣୀୟ ଗନ୍ଧର୍ଷ)
ଲବଙ୍ଗଲତା ଦେବା ବିଦୁଷୀ

ଆମେ ପେତେବେଳେ “ ପେରକପ୍ ” ଛୁଟୁ,
ସେତେବେଳେ ଆମ ଅବଦ୍ଵା ଅତି ଶୋରମ୍ଭୁ ।
ପର୍ବତରେ ଆମ ଗେଟ ଗୋଟିଯାଇଛି, ସାଥ ଜଗତ୍
ଉପରେ ଗୋଟାଏ ଘୃଣା ଜନ୍ମି ଉଠିଛି, ସାଥ
ଦିପଦ୍ଵରାଯାକ ଏହି ତେବ୍ରା ଉଚ୍ଛବୀ, ଯହିଁରେ ହୃଦୟ
କିଛି ରେଖି ଅଥବା ଗୋଟାର କରି ମାରିବୁ,
କିନ୍ତୁ ବିଧାତା ଆମ ଉଠିବେ ଥିଲେ ବିମୁଖ । ତହୁଁ
ଅମେ ସମସ୍ତେ ତିକ୍ କଲୁ ହେ — ଆଗକୁ ଯବା ।
କେହିଁଠିକି ? ଜଣାନାହିଁ ତା’— ଗାଲି ଅପକୁହିଁ
ଯବା ।

ଆମେମାନେ ଧିଲୁ ଦିନିକଣ, କିଛିଦିନ ଅଗରୁ
ଗେଟିଏ ଚଟିଘରେ ଆମର ରେଟ ହୋଇଥିଲୁ —
ସେହିଦିନଠାରୁ ଏକ ଭୁବରେ ଚଳି ଅସୁରୁଁ, ଦକ୍ଷ-

ଦିନର ପୁରୁଣ୍ଠ ବନ୍ଧୁପରେ ! ଅମ ଭତ୍ରୁ ଜଣେ ଅଗରେ ସେବନ୍ୟ-ବିଭାଗର କାମ କରୁଥିଲୁ, ସେ ଜର୍ମନୀ ଭାଷା କହିପାରେ, ଅଉ ଜେଳଜାନା ବିଷୟରେ ତା'ର ବେଶ ଥଭିଜନା ଥିଲା । ଦ୍ଵିତୀୟ ଜଣକ କରି ସେ ମସ୍ତେ ବିଶବ୍ଦିଦ୍ୟାଳୟରେ ଦିନେ ପଢ଼ୁଥିଲା । ଅଭ୍ୟମଧ କେଉଁଠେ ଗୋଟିଏ ଝୁଲୁରେ ମାଧ୍ୟମ କରିଛି । ମନେ ମନେ ସେ କଥା ବିଶ୍ୱାସ ହେଉ ନ ଥିଲେ ସୁଭା ବାହାରେ ମୁଁ ତା' ବିଶ୍ୱାସ କରିଥିଲା । ବସୁତଃ ଅମ ତିନିଜଙ୍କର ଅବସ୍ଥା ସେତେବେଳେ ସମାନ — ତତ ଜାବନରେ କିଏ କଣ ଥିଲା, ସେ ବିଷୟରେ ମୁଣ୍ଡ ଦୁରୁର କୌଣସି ଲାଇ ନାହିଁ । ସ୍ମୃତି, ଘୃଣିତ ଅବସ୍ଥାରେ ଧୂଳିସଦ ପଥେଷ୍ଟ କଥାତୃଷ୍ଣି ଲାଭକର ଏବଂ ଗ୍ରାମବାସୀମାନଙ୍କର ସନ୍ଦେହରେ କଞ୍ଚରିତ ହୋଇ ମଧ୍ୟ ସେତେବେଳେ ଅମେ ନେଗଳୀ ବାଘପରି ହିଂସ୍ତ୍ରହୋଇ ଭାରି ଥିଲୁଁ । ଏପରି କି ନିଜ ନିଜ ମଧ୍ୟରେ ମଧ୍ୟ ପ୍ରକାଶ ବିଶ୍ୱାସ ଆପରି ନ ଥିଲା ।

• ତୃତୀୟ ଦେଖିଟି ମୁଁ ନିଜକଥା ଅଉ ବେଶ କିଛି କହିବିନାହିଁ । ତେବେ ମୋର ଦୋଷ କୁଣ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ସବୁଦିନେ ମୁଁ ନିଜକୁ ଅନ୍ୟ ଅପେକ୍ଷା ଭଲବୋଲି ବିବେଚନା କରି ଆସିଛି । ବର୍ତ୍ତିମାନ ମଧ୍ୟ କରେଁ ।

ସେ ଦିନ ଅମ୍ବମାନଙ୍କର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଥିଲା, କୋଣସି ମେଷ ଗାଲକକୁ ହତ୍ଯାକର୍ତ୍ତା, କିନ୍ତୁ ଶାଦିଧର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବା । ମୁଁ ତୃତୀୟଙ୍କ ଲଗାଇଗି ହୋଇ ଯାଉଥିଲା, ଅଉ ମାଛର ପଛେ ପଛେ ଅସୁଥିଲା । ତା' କାଳ ଉପରେ ହୁଲୁଆଏ ଗୋଟା ଯାମାର କିମ୍ବଦଂଶ, ଅଉ ପାଦ ସାଙ୍ଗରେ ଦିନତରର ଦିନା ହୋଇଥାଏ ଗୋଟାଏ ଜୋତାର ଫଶାଳ । ସେଇଟା ସେ ଶ୍ରୀରାମ ପାଇଥିଲା । ମୁଣ୍ଡରେ ତାହାର ସେହିପରି ଗୋଟାଏ ତିର ଶେପି, ଅସଂଖ୍ୟ ଛତ୍ର-ସୁକ୍ତ ଗୋଟିଏ ପାଇଜାମା ଥିଲା ତାର ପରିଧେୟ । ସେ ନାରବରେ ବାଟ ହୁଲୁଆଏ-ଟୁଳି ରକ୍ତ ଶରରେ ଅଗି ତାର ଗୋଟୁଆଏ । ସେବିକର

ଦେହରେ ଥିଲ ଗୋଟିଏ ଛୁଟ କମିଜ, ସେଇତା ଦିନେ ନିଜେ ଉପାର୍ଜନ କରିଥିଲା । କମିଜ ଉପରେ ଗୋଟାଏ ଛଣ୍ଡା ଓ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କୋଟି ପରି କାଳି - ମୁଣ୍ଡରେ ଗୋଟାଏ ସେନିକର ଶୋଷି । ପାଦ ତା'ର ଶାଳ - ମୋର ମଧ୍ୟ ଶାଳ । ଅମେମାନେ ଶୁଳ୍କ ! ଅମମାନଙ୍କର ଗ୍ରିପାଖର ବିଦ୍ୟୁଟ୍ ପ୍ରାକ୍ତର । ତା' ମହିରେ ଶୁଳ୍କଯାଇଛି ଗୋଟିଏ ଦାଳ ଶାପା । ତା'ର ଉପରେ ଅମେମାନେ ଶୁଳ୍କ । ଶରମ ଦାଳ - ଗୋଡ଼ ପୋଡ଼ିଯାଉଛି । ପଢ଼ିଥ ମହିରେ ଜୁଣ୍ଡ ଯାଏ ସବୁ ଯେପରି ବିଦ୍ୟୁଟ୍ କରି ୦୩ ହୋଇଛି, ୦୮ ଅମର ସେହି ଦେଖିବୁବୁଦ୍ଧିଲ ଶାମୁନ୍ତି ପର ।

ସେବିକିଟି ଗାତ ଗାଇ ଗାଇ ଯାଇଥିଲା । ସୁଧା ଦିନନ କରିବାର ବୋଧକ୍ଷେତ୍ର ଏବା ଚାଟାଏ ଭଗ୍ୟ ।

ଦୂର ଦିଗ ଦିଲ୍‌ଲୁରେ କାଳିଆ ଦ୍ଵାରା କଣ ଗୋଟାଏ ମୁଣ୍ଡ ଟେକ ଟୁଟା ହୋଇଛି, ମାନ୍ଦିର କହିଲୁ— “ ହେଇତ ଫିମିଯୁମ୍ ପବାତମଳା ଦେଖାଇଛନ୍ତି । ” ସେବିକ କହିଲା — “ ପରତ ! ଏତେ ଚଞ୍ଚଳ ! ଏଇତେ ଯେ ମେଘ, ଶାଳ ମେଘ, ଶାଖ କିମଜ୍ଜାର ! ଯେହି ଦୂର ସରରେ ତଥାରି । ”

ମୁଁ କହିଲ, “ ଇଏ ଦୂର ସର ଡେଲିଲେ ରଲି ଦୃଥକ୍ରା ” ମୋର ଏଇ କଥାରେ ସମ୍ବ୍ରଦ୍ଧିକର ଭୋକ ଯେହି ଦୂରରୁଣୀ ବଢ଼ିଗଲ ।

ସେବିକ ପାଗଲ ପାଇଲା ପାଇ କହିଲା “ ଏ ଗୋଟାଏ ଦେଲେ କେହି କୁଆତେ ନାହିଁ । ଏଇପଣ୍ଡ ନିଜ ମାଂ ନିତକ ନିତକ ଶାରବାକୁ ଆରମ୍ଭ କର । ”

ମାନ୍ଦିର କହିଲୁ “ ମୁଁ ତ କହୁଥିଲି ୦୫୦୫୦୫, ଲୋକ ଅଛନ୍ତି ଶୁଳ୍କ ସେଇ ଅଛନ୍ତି ଯିବା । ”

ସେବିକ କହିଲା — “ ତତମ ତ କହୁଥିଲା, କିନ୍ତୁ କାମାନ୍ତି ଯେ ସେ ଅତକୁ ଯିବା ?

ଧୂମୀ ପଷ୍ଟିମ ଦିଗରେ ଦୂର ଯାଇଛନ୍ତି । ; ସେ ଅତର ଆଜାଏ ଲାଲ ଦହାର ଭାରି ଭାରି । ଗ୍ରିଅରେ,

କିମ୍ବା ଗୋଟାଏ ଭାବେ — ଗୋଟାଏ ଅଭ୍ୟନ୍ତପକ୍ଷ
ଅନୁଚୂତ ଶରୀରକୁ ଦିନରେ ସହିସ୍ତ ସୁତି ଦ୍ୱାରା ବିଜ୍ଞ
କୁରୁଛି । ତତ୍ତଵ କିଏ ସେଠର ଗୋଟାଏ ଆରୁଆ କୁଣ୍ଡରେ
ଅନବରତ କାଟି ପରାଇଛି । ସାର ଶରୀର ରୁହେଁ ଟିକିଏ
ବିଶାମ ।

ତେବେହୁଙ୍କ ଆମ୍ରେମାନେ ଗୁଲିଆଇ । ନିଜନିଜର
ଥବିଛି କୁମ୍ଭାକୁହ ଚୋଇ । ଆଖି ୫.୬ ଅମର ରୂପ-
ପ୍ରତିକ କେଉଁଠ ଗୋଟାଏ ପଳିଟାଡ଼ି ଅଦ୍ଦିବା ତୈଁ
ଦେଖିବା ଅଶାରେ ।

କିନ୍ତୁ ବିଦ୍ୟୁତ୍ ପ୍ରାକ୍ତର ସେତେବେଳେ ମାରବ ଓ
ଶୁଣ୍ଟିଥାଏ କେବଳ ପାଶି ପିଇ ତରିଶ ମାରିଲ
ଟାଟ ରାଜିଷ୍ଟ୍ର ତା' ପର “ଫେରକପ” କାହାରେ
ଦେଶର ପଞ୍ଚଥିଲ୍ଲ । ସଧାର ଡାତନାରେ ନିଦ ଭୁଙ୍ଗିଗଲ ।

ମାନ୍ଦୁର କହିଲୁ “ ରତ୍ନରେ ନ ଶୋଇ ଖାଦ୍ୟ
ପ୍ରୟାଗାଳ୍ପ କରିବା କଥା । ” କିନ୍ତୁ ତା’ ଥିଲ ମୋ
ନୀତିର ବିଧାରେ — ବାରଣ ତମକି ମୁଁ ଅଗରୁ
କହିଛି ।

ଭୋକ ଦିବାର ରଖିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କର ଆଗକୁ
ଗୁଲିଳି । ମନ ମଧ୍ୟରେ ସିଠାତ୍ କିଛି ପାଇ ଯିବାର
ମୁକେ ଆଶାଆସ । ଦୂରରେ ସୁର୍ଯ୍ୟ ଅନ୍ତରେ ହୋଇ ଯାଇଛନ୍ତି,
ଶୁଣ୍ଡାପ୍ରତି ଗୋଟାଏ ଅବାର ଫେରି ଆମମାନଙ୍କୁ ଗ୍ରାସ
କରିବାକୁ ଥାଏ ଅସୁରି ।

ସେଇକି ଖଣ୍ଡ କାଠ ଗୋଟାଇ ଅଣି ଅମକୁ
କହିଲା— ‘ଟିଟିକ ଶିଆଁ ଜାଳିବାକୁ ଦେବ । କାଠ
କୁଣ୍ଡା ଯା’ ପାର ଥୋଗାଡ଼ କର । ଅଛି ରାତିଶା ଏହି
ପଦ୍ମପରହିଁ କାଠାଇ ଦେବାକୁ ଦେବ ।”

ଅମେମାନେ ଜାଳ ଯୋଗାଇ କିର୍ଦ୍ଦାକୁ ଲାଗେଲା ।
ତିଥିର ତଳିଟୀ ନିଷ୍ଠାପନ୍ତୁ, ମନ ମଧ୍ୟରେ ଗୋଟାଏ
ପଂଳ ଛାଡ଼ୁଥିବା, ଏଇଷଣି ମାଟିରେ ମୁହଁମାଡ଼ି ପଡ଼ି
ପ୍ରାଣପଣି ମାଟିକୁ ଲାଇ ପେଟ ପୁରାଇ ଦିଅନ୍ତି । ତା'

ପରେ ଏହି ମାଟ୍ଟ ଉପରେଦ୍ଵି^୧ ବିଶ୍ୱାମ କରନ୍ତୁ ।

ଏସେ କିମନ୍ଦିରରେ ନିଃଘାସ ଛୁଡ଼ି କହିଲା “ହାୟ ଏପର କୌଣସି ମୂଳ ମିଳିନ୍ତା କି — ହା’ କୁ ଖାଇ ପାରନ୍ତୁ । ”

କିନ୍ତୁ ସେହି କର୍ଣ୍ଣିତ ପ୍ରାନ୍ତରରେ ମୁଲର ଚିହ୍ନ
ଧୟନ୍ତିକୁ ନ ଥିଲା । ଗୁରୀଆଜେ ଅନ୍ଧକାର ମୋରଯାଇଛି ।
ଅକାଶରେ ଅସଂଖ୍ୟ ଭାଗ ଦ୍ୱାସୁ ଥାଆନ୍ତି, କଣ — ଆମର
ଅବସ୍ଥା ଦେଖି ? କୁଧାତା ଉପରେ ବଗହୁଏ ।

“ ଏହି ସମ୍ବନ୍ଧରେ ମାନ୍ଦିର ପୁସ୍ତକର କରି କହିଲୁ
“ ଭାଇ, ଏଠାରେ ଗୋଟିଏ ମଣିଷ ପଡ଼ିଛୁ । ଯେଇ ଏ
ବୀଂ ପାଖରେ । ”

ମଣିଷ ଏଠାରେ କାହିଁ ?

ଆମ୍ବାନେ ଆଶ୍ରମୀକୃତ ।

ସେଇକ ଚିନ୍ତାର କରି କହିଲୁ, “ ଦେଖ ଭାଇ !

ମାନ୍ଦିର କହିଲୁ, “ ଯା’ ତାକ ଯାଇ ପଚାର । ”

ସେଇକିମାନ୍ କହିଲୁ, “ କେଉଁ ? ଗୁଲି । ”

ମାନ୍ସର ତାର ଖଣ୍ଡଶ କଷ୍ଟରେ ବୋଧନ୍ତୁ ଏ
ଅକାଗରେ ବି ଆମ ପାଶରୁ ଶହେ ହାତ ଦୂରରୁ ସେହି
ମଣିଷରୁ ଦେଖି ପାଇଥିଲା । ଆଦ୍ୟମାନେ ସେହି ପାନ୍ତର
ରନ ରେ ସେ ଅଛକୁ ଯାଉଛୁ—

ବର୍ତ୍ତିମାନ ସୁକ୍ଳା ମନ ମଧ୍ୟରେ ସେହି ଶ୍ରୀଶ - ଆଶା,
କିନ୍ତୁ ଏ କଣ ମଣିପଟି ତ ଦଳକୁନ୍ତାହି ।

ଅମ୍ବାନଙ୍କ ସମସ୍ତଙ୍କର ଚିନ୍ତାର ପ୍ରଦେଶନି ପର
ଶୈଳୀକ ସନ୍ନେହ ସ୍ଵରଗେ ଭାବିଲା “ ଦୋଷହୁଏ ଏଠା
ମଣିଷ ନ ଦେଖେ । ”

କିନ୍ତୁ ଆମ୍ବମାନଙ୍କର ସନ୍ଦେହ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ମିଥ୍ୟା
ବୋଲି ଜଣାନାଲା । ହଠାତ ଜିନିପିଟା ମୀଳିବଳ ମେଲା,
ତା ପରେ ଧନେ ଦେଖିପାଇଲୁ, ଗୋଟାଏ ମଣିଷ ଅଣ୍ଟୁ
ମାତ୍ର ଦିଗ୍ଭୂତ, ତାର ହାତ ଅମଥାତେ ବଢାଇ ।

“ ଖବରଦାର ଥାଇ ଆଗକୁ ଆସନା କହୁଛି, ଗୁଲି କରିବ । ”

ଏପରି ସମାଦର ଅଭ୍ୟଧିନାରେ ଆମେ ଯୋଗର ମୁକ ପାଳିତ ଗଲୁ । ସେନିକ କହିଲା “ ଆମର ଠେଆ-ହୋଇ ରହିବା ଉଚିତ ନାହିଁ ”

ମାଷ୍ଟର ଚିନ୍ତିତ ଭାବରେ କହିଲା, “ ପୁଣି ବକୁଳ ଅଛି । ତେବେ ପାଖର ଅଠନକ ଟଙ୍କା ଅଛେ ବୋଧହୁଏ । ”

ଲୋକଟା ସେହି ଅବସ୍ଥାରେ ବସି ରହିଲା — ପଦେ କଥା ମଧ୍ୟ କହିଲା ନାହିଁ ।

ଉମ ପାଖରେ ନିଷ୍ଠିତ ରୁହି ଅଛି । ଆମକୁ କିଛି ଦିଅ, ଦେଖ ଆମେ ଦୂରଦିନ ହେଲା କିଛି ଖାଇନାହିଁ । ”

ଲୋକଟା ନାରବ ।

“ କଣ କହୁଛି ଶୁଣୁଛ ? ଆମେ ତମ ପାଖକୁ ଯିବୁନାହିଁ । ତମେ ଦୂରରୁ ରୁହି ପୋପାଡ଼ ଦିଅ ।

“ ଆସୁ ବେଶ୍ ” ଲୋକଟା ଖୁବ୍ କରିଶ ଭାବରେ କହିଲା । କିନ୍ତୁ ସେ କରିଶ କଥା ସେତେବେଳେ ଆମ କାନକୁ ମିଠା ଲିଖାଗଲା । ଏହାହାତା ଭଦ୍ର-ଭୁବରେ ଆଉ ସେ କଣ କହୁଆନ୍ତା ।

ସେନିକ କହିଲା, “ ଆମକୁ ଦେଖି ଭୟ କରନା । ଆମେମାନି ଭଲ୍ ମଣିଷ, ରୁଷିୟାରୁ କୁବାନ୍ ଯାଇଛୁ । ଦାଠର ଆମର ଟଙ୍କା ସିଜାନୀ, ଦୂରଦିନ ହେଲା କିଛି ଖାଇନାହିଁ । ଏଥରୁ ସବୁ ବୁଝୁଥିବ । ”

“ ହେଉ ନିଅ ” ସତଙ୍ଗେ ସତଙ୍ଗେ କଣ ଗୋଟାଏ ଆମ ଆଗରେ ଆସି ପଡ଼ିଲା ।

“ ଏତଙ୍କିମୋ ପାଖର ଥାଇ, ଆଜି ନାହିଁ ” କିନ୍ତୁ ସେତେବେଳେ ଆମର ଆଉ କୌଣସି କଥା ଶୁଣିବାକ ଫୁଲୁସତ ନାହିଁ କଳା କଳା କେତେ-

ଶ୍ରୀ ବୁଝି — ତା’ ସଙ୍ଗରେ ମିଶିଛି ମାଟି, କିନ୍ତୁ ସେତେବେଳେ ତା’ ଭାବ ମିଠା ଲାଗିଲା ।

ଧୀରେ ଧୀରେ ଚୃଦ୍ଧିତାକୁ ବେଳେବେଳେ ବୋଧହୁଏ ମଥର ହୋଇଥିଲେ ବି ଚୃଦ୍ଧିତାର ପାଇଥାନ୍ତି ।

ସା ହେଉ ସେ ଶ୍ରୀ ବୁଝି ଶୁଭ ଆନନ୍ଦବ୍ରତ ରେବାଇ ପକାଇଲା । ମନର ସେବେଦେବେଳର ଅଦ୍ୟା କହି ହେବନାହିଁ । ଆମେ ନାହିଁ, ତୁମେ ନାହିଁ, ଆକାଶ ନାହିଁ, ପବନ ନାହିଁ, ଜଳ ନାହିଁ, ମାଟି ନାହିଁ, ବିଛି ନାହିଁ, ଅଛି କେବେଳ ରୁହି ଓ ମୋତ ଉତ୍ତରର ତୀର୍ତ୍ତର ଲୀଳାକାଳା, ମନ ମଧ୍ୟର ଗୋଟିଏ ଅନ୍ତର୍ମାଧ୍ୟ ପୂର୍ବ ଆନନ୍ଦ । କିନ୍ତୁ ସ୍ଵାୟତ୍ତ ପଥର ତେ ଯ ଥା, ଏ ଶଣେ ଦୂରଶ୍ରେଷ୍ଠ ରୁହି କଣ କରିବ ? ଦେଇବେଳେ ଆମେ ଆମର ରୁହିର ଶେଷ ଶ୍ରୀକ ଯାଇକ ନେଲୁ ସେତେବେଳେ ମଠନେଇଲା, ସଥ୍ୟ ତ ଟିକିଏ ସୁନ୍ଦର କମିନାହିଁ, ବରଂ ଦୂରବୁଣ୍ଡ ଦର୍ଶିଗଲା ।

ବୁଝି ଲୁହରେ ବସି ପେଟରେ ସାତ ଦୁଇତା ଦୂରରୁ ସେନିକ କହିଲା, “ ସଇଶାନ୍ତ୍ୟ ପାଖରେ ନିଷ୍ଠିତ ଥାଇ ରୁହି ଅଛି । ଆଉ ମାତ୍ର ମଧ୍ୟ ଅଛି । ”

ମାଷ୍ଟର ଦାର୍ଶନିକ ଶୁଣି କହିଲା, “ କିନ୍ତୁ ପିଷ୍ଟିଲଟା —

ଆମେ ଲଗାଲଗେ ବସି ଆସୁମାନଙ୍କର ଭାବରେ କିନ୍ତୁ ଆତକୁ ରୁହି ରହିଲି । ସେ ଆତର କୌଣସି ସୋର ଶବ୍ଦ ନାହିଁ ।

ଅନ୍ତର ଶବ୍ଦ । ନିଦ୍ରବ୍ୟ ପ୍ରାକ୍ତର । ନିଜ ନିଜର ଶୁଭର ଶୁଭର ନିଜେ ଗଣି ପାରୁଛି । ଶୁଭାର୍ଥ ଆମେମାନେ । ଦୂରରେ ତାର ମୁହଁ ସମୁଦ୍ରରୁ, ଆମ ଅବସ୍ଥା ଦେଖି — ଅପଦ୍ଧି ।

ଏ କଥା ଠେକ୍ ହେ ଆମେ ଯେତେ ଉଲଟିପଥିତି ସୁନ୍ଦର ସେ ଦିନ ରାତରେ ଆମେ ତା’ର ପାଇଁ ଥିଲୁ । ହଠାତ୍ ମୋ ମୁଣ୍ଡରେ ଗୋଟାଏ ଡିମାଲ ଆପିଗଲା ।

ଆଜୁ·ଆମେତ ତା'ର ସବୁ ଚାଟିକ ପାଇ ପାରିବୁ ।
ଯଦି ସେ ଗୁଲି ମାରେ ଜଣକର ଦେଖରେ ବାଜିବ
ତା'ମୟ ମାରମ୍ବକ ନ ସୋଇପାରେ ।

ମୋର ମତଳବ କଥା ସମସ୍ତକୁ କହିଲ
‘ଆସ’ କହି ସେନିକ କୁଦି ପଡ଼ିଲା ।

ଅମେ ସବୁ ଦୋଢ଼ିଗଲୁ । ମାଣ୍ଡର ଆନର ଅନେକ
ପଛରେ ଅଧୂଥାଏ — ବୁଥା ସେ ଏତେବିନ ମାଷ୍ଟର
କଟିନାହିଁ ।

ପ୍ରଥମେ “କିକ” କରି ଗୋଟାଏ ଶବ୍ଦ ତା'ପରେ
ଭୁବନ ଶବ୍ଦ ହେଲା “ପସବ ଗଲ ବାପଧନ ?” ଏକା
କୁଦାରେ ତାକୁ ସେନିକ ମାଡ଼ି କହିଲା ।

ମାଷ୍ଟର ସେ ଲୋକଟାର ଧୂଲ ପାଖରେ ନଇଁ-
ପଡ଼ିଲା । ଲୋକଟା ତା'ର ହାତ ମାଟିରେ ଦାତେଇବାକୁ
ଲାଗିଲା । ସେନିକ ଲୋକଟାକୁ ଭୁବନ ମାରିବାକୁ ଯାଇ
ତାକୁ ପରିଦିଲ, “ହେଲା କଣ ଏହିର ? ନିଜ
ଦେଖରେ ରୁଲି ବାଜିଛି ? କଥା କହୁନା, ପେ' ମରଯା ?

ମାଷ୍ଟର କହିଲା “ଓହ ! ଅନେକ ଜିନିଶ ଅଛି ।
ରୁଟି, ଲହୁଶା, ମାଂସ — ବାଘ ଆସ ଭାଇମାନେ !”

ମୁଁ ଲୋକଟାର ହାତରୁ ପିଣ୍ଡିଲାଟେ କାହିଁଦେଲି ।
ଦେଖେବେଳେ ତା-ଭିତରେ ଗୋଟାଏ ଚାଲି ଥିଲା ।
କିମ୍ବରେରେ ଖାଇ ଚାଲିଗଲୁ । ଲୋକଟା ନିର୍ମନ ଭବିରେ
ପଡ଼ି ରହିଲା ।

ହଠାତ୍ ସେ ଭାତ ଦରରେ ପ୍ରଶ୍ନ କଲା — ଭାଇ-
ମାନେ, ତମେ କଣ କେବଳ ବୁଟି ପାଇଁ ଏକାଣ୍ଡିକଳ ?

ତମଟ ରିଠି ସେନିକ, କହିଲା, “ ତେବେ କଣ
ତୋ ମୁଣ୍ଡ ବୈବାରଦାକୁ ଅଧିଥିଲୁ ? ଲକ୍ଷ୍ମୀଜଡ଼ା,
ଯାକି, ପୁଣି ପିମ୍ବିଲ ମାରିବୁ ? ”

ମାନ୍ଦର, ରୟ ଦେଖାଇ କହିଲା “ ଟାଙ୍କବା ସାଇ-
ଦେଉ, ତା' ପରେ ତୋତେ ମଜା ଦେଖାଇଦେବୁଁ ।”

ଗୋଟାଏ ଅସହାୟ କରୁଣ ପିହାରେ ମୋର ପୁଣି
କଞ୍ଚି ଉଠିଲା । ତା' ପରେ ଭଙ୍ଗା ଭଙ୍ଗା ସରରେ ଧେ
କହିଗଲା କେଡ଼େରୁଡ଼ା ଅସଲାଗୁ କଥା —

“ ଭାଇମାନେ, କିପରି ଜାଣିବ ଯେ ତମେ ସବ
ଭଲ ମଣିଷ ବୋଲି ? ଗୁରୁତ୍ୱ ହ୍ଵାନରୁ ଘରକୁ
ପେବୁଥିଲି, ସନ୍ଧ୍ୟାହେଲେ ଜୁର ହୁଏ ... ଏହି
ପାଇଁ ସେ ହ୍ଵାନ ହୁଅଲି ସେଠାରେ ମିମ୍ବା
କାମ କରୁଥିଲି ଏରେ ମୋର ସ୍ତ୍ରୀ ପିଲ
ପିଲ ଅଛନ୍ତି ସେମାନଙ୍କୁ ବୁଝିବାରେ ହେବ
ଦେଖିନାହିଁ ... ଖାଅ, ଭାଇମାନେ, ସବୁ
ଶାଇଦିଅ । ”

ମାଷ୍ଟର ମୁହଁ ଛିଅାଡ଼ କହିଲା “ ସେ କଥା
ତୋତେ କହିବାକୁ ହେବନାହିଁ, ଅମେ ଶୁଭ ପାରୁ । ”

ସେ ପୁଣି କାନ୍ଦ କାନ୍ଦ କହିଲା “ ହାୟ ଭଗବାନ୍
ଯଦି ଜାଣିଥାନ୍ତି ତୁମେ ଭଲ ଲୋକ — ମନ ମୋର
ଭଲ ନ ଥିଲା ... ତସି ପାଇଁ ଗୁଲି ମାରିଥିଲି —
ଶମାକର ଭାଇ ! ... ”

ସେନିକ ହୁଦିଦେଇ କହିଲା “ ତମ କଲୁନାର
ବାହାଦୁର ଅଛି, ଭାଇ — ଏଣିକି ଶୁଆପାଇ । ”

“ ଭାଇମାନେ ” — ଅମର କେତେ ହାତ
.ଦୂରତରେ ସେ ଲୋକଟି ପଡ଼ିଛି — ଆମର ଠିକ୍ ସାମନରେ
ମହିରେ ମହିରେ ମନେ ହେଉଥିଲା, ଯେପରି ମୁଁ ତାର
ଧୀର, ଧୀର, କଥା ଶୁଣି ପାଇଛି ।

“ କ ? ” ସେନିକ ଉତ୍ତର ଦେଲା ।

“ ମୁଁ ଟିକେ ନିଆଁ ପାଖକୁ ଯିବ ? ” ସମ୍ପ୍ର
ଶବ୍ଦର ମୋର ଦରକାର ହୋଇଛି — ମୁଁ ମରିଯିବି । ”

ମାନ୍ଦର କହିଲା “ ଆସ ଏଠିବ । ”

ଭୟରେ ସେ ଲୋକଟି ଧୀରେ ଧୀରେ, ଅମପାଖକୁ
ଅଧିଲ । ଲୋକଟି ଲମ୍ବା — ତାର ଦେହର

ପୋଷାକ ସବୁ ଅତିରିକ୍ତ ରକମର ଢିଲା ହୋଇ ଯାଇଛି,
ହୃଦୟ ତେହେବା — ନିଆଁ ପାଶକୁ ଅସିବାରୁ ତା’ର
ମୁହଁ ଦେଖା ଯାଉଥିଲା ମଳା ମଣିଷ ମୁହଁ ପର — ସେ
ରୂପରେ ରେଗ ପନ୍ଥଣାରେ ଥରୁଥିଲା । ଦେଖି ମୋର
ଦୟା ହେଲା । ନିଆଁ ପାଖକୁ ଅସି ୬ସ ତା’ର ଲମ୍ବା
ଶାରୀ ହାତ ଦିଁଡ଼ି ବଢାଇ ଦେଲା ।

ସେବିନିକ ହଠାତ୍ ପ୍ରଶ୍ନକଲା “ଏହା ଅବସ୍ଥାରେ
ତୁମେ ଗୁଲି ଗୁଲି ଘରକୁ ଆସୁଛ କାହିଁକି ? ”

ପୁଣି ସେହି ଅସଲଗୁ କଥା — ବୋଧନ୍ତୁଏ ରେଗ
ପନ୍ଥଣାରୁ “ସେମାନେ ମୋତେ ନାହିଁ କରୁ ଥିଲେ ।
କିମିଯାର ମଧ୍ୟଦେଇ ଜଳ - ପଥରେ ଯିବାକୁ ...
ଏଠାକାର ପଦନ ଭାର ଖରାପ ତନ୍ମୁ ମୁ
ଆଜ ପାରୁ ନାହିଁ — ଏହି ନିର୍ଜନ ପ୍ରାନ୍ତରେ ମୁ
ମରିଯିବି କେହି ଚିହ୍ନିବେ ନାହିଁ
କେହି ଜାଣିବେ ନାହିଁ । ... ପରକୁ ତିରି
ଲେଖିଥିଲି ... ସେମାନେ ମୋ ପାଇଁ ଅପେକ୍ଷା
କରିଥିବେ ମୁ ଆଜ ସେମାନଙ୍କୁ ଦେଖି
ପାଇବି ନାହିଁ । ଖରାପ ମୋର ହାତ
ଶୁଣି — ଯିବ — ବର୍ଷା ପୁଣି ତାକୁ ଧୋଇ ନେଇଯିବ
+ + + + ଓହ ରଗବାନ୍ । ”

ଏହି କାତର ସରରେ କେତେ କଣ କହିଯିବାକୁ
ଲାଗିଲା । ହଠାତ୍ ସେବିନିକ କୁଦିପଡ଼ିଲା, “ହେ —
ପାକ — ଚାପୁ କର । ”

ମାନ୍ଦୁର ନିଷ୍ଠିତ୍ତ ଭାବରେ କହିଲା “ ଦିଅଶଳା
ମୁଣ୍ଡରେ ଏକ ପାହାର । ”

ମୁ କହିଲି, “ଆସ ଶୋଇ ପଡ଼ିବା — କିନ୍ତୁ
ତୁମେ ଆଉ ଗୋଲମାଳ କରନା । ”

ସେବିନିକ ପୁଣି କହିଲା, “ ଶୁଣୁଛ ? ଶବଦାର—
ମନେ କରନା ଯେ ତୁମେ ଆମକୁ କଳା କଳା ରୁଷ୍ଟି
ଶଣ୍ଟେ ଦେଇଛ ବୋଲି ତୁମକୁ ମୁଣ୍ଡରେ
ଦସାଇ ନାହିଁ ବୁ । ପୁଣି ପିପ୍ରଲ ମାରିବ ଆଉ କେବେ
ହେଲେହେ ? ”

.ଅମେ ଶୋଇ ପଡ଼ିଲୁ, — ଲୋକଟା ଚାପୁ ହୋଇ
ପଡ଼ିରହିଲା । ମୁଣ୍ଡ ଉପରେ ତାମ ସବୁ ହସ୍ତାନ୍ତି —
ଆପରି ସେବିନିକ ଆଉ ସେ ଲୋକମୋ ଅସୁଖ ଭାବରେ
କଥା କହୁଥାନ୍ତି-ମୋ ଆଜି ଦୂରତା ବୁଝ ହୋଇ ଆସି ।

X + + X

ତକା ସିକାରେ ନିଦ ଭୁଲୁଗଲା । ଗୁହଁ ଦେଖିଲ
ସେବିନିକ ମତେ ଟାଣୁଟୁ, ଭଠି ଠିଆହେଲି । ସୁମାଳ
ସୁର୍ମୀ କରଣ ଚାରିଅଳ୍ପ କାହୁ ହୋଇ ପଡ଼ିଲା ।
ସେବିନିକର ମୁହଁ ଗ୍ରୀବାର ।

ଗତ ସବରେ ସେହି ଲୋକଟାକୁ ଗୁହଁ
ଦେଖିଲା । ତା’ର ମୁହଁ ନଳ, ମୁହଁରେ ଗୋଟାଏ
ଆତକର ଭାବ — ଶୁଣ ପାନର ଯାମାର କେତେବେ
ଅଂଶ ଛଣ୍ଡା + + ଏକମିତ ଯେହା ଗୋଟାଏ
ଅସାଧ୍ୟକ ଅବଦା ।

ମୋର ହାତଧରି ଟାଣି ସେବିନିକ କହିଲା
“ ଦେଖିଲ ? ଏଥର ଆସ । ”

ମୁ କହିଲା “ ଲୋକଟା କଣ ମରିଛି ? ”

“ ସେ ରକମର ତ ମନେ ହେଉଛି । ତମର
ବେକ ତୁମି ଧରିଲେ ତମେ ମରିବ ନାହିଁ ।

ତହାର କର ଉଠିଲା “ କିଏ ଏ କାମ କଲ
ମାନ୍ଦୁର ? ” ତା’ ଛାଡ଼ା କିଏ ? ତୁମେ ନା ମୁଁ
ତା’ର କାମ ସାରି ସଙ୍ଗୀମାନଙ୍କୁ ଶୁଣ ଗୁଲିଯାଇଛି
ଓହ ! କାଲ ପଦ ଜାଣିଥାନ୍ତି ତା’ହେଲେ ମୁଁ ନିଜେ
ତମର ଏହି ମାନ୍ଦୁରକୁ ମାରି ପକାଇଥାନ୍ତି । କଣ
କିଛି ତୁମି ପାରିଛ ? ଲୋକଟାକୁ ମାରି କେହି
ଦେଖିବା ଆଗରୁ ଗୁଲିଯାଇଛି । ଦେଖିମାନ ଗୁଲି
ଶୀଘ୍ର — ନ ହେଲେ ଶୁଣି ଅପରାଧରେ ଧର
ପତିବାକୁ ହେବ । ଆଉ ଟିକେ ଦିନ ହେଲେ ତ
ସମସ୍ତେ ଏ ଶବକୁ ଦେଖି ପାରିବେ ।

ସେତେବେଳେ ତ ଖୋଜା ପଡ଼ିବ, ଦେଖିଲେ
ପରିବର୍ତ୍ତେ କେବିଠି ଶତର ଥିଲ ? ବିଷ୍ଟ ପରେ

କା ପାଇଦେ ଚନ୍ଦବ ସଇରଣ ସେବାକୁ ପଡ଼ିବ ।
ଆମ ପାଖରେ ସୁଣି ତାର ପ୍ରସ୍ତୁଲଟା ଅଛି । ”

ମୁଁ ସାବଧାନ୍ କରିଦେଲି, “ ପିଙ୍ଗିଦିଅ ଏଠାକୁ । ”
ଏହି (ପୈନିକ) କହିଲା “ ପିଙ୍ଗିଦେବ କାହିଁକି ?
ତମ ନ ପଡ଼ିଛାନ୍ । ତା’ ଛାଡ଼ା ଏଠା ଗୋଟାଏ ଦାମିକା
ଜିକରି - ଗୋଟା । କୁଳ ମଧ୍ୟ ଥାଏ । ଆହୁ ! ଲେକ୍ଷଣ
କେବେ ମାରିନେଇ କହିପାରିବେ ? ସୁରମାଜାଧା -
ହରତୋଳ ।

ଦୁଇରଣ ହବିଦାକୁ ଲୁଗିଲି - ଦେଖିମାନ କେଉଁ
ଯତନ୍ତ୍ର ଯିଦାକୁ ହେବ । ତା’ ପରେ ଠିକ୍ କଲି
ଛି ଆଜିକୁ ଯିବୁ - ହୁଏତ - ସେ ଆଜେ
ହୁଏତୁ ଉପରିଶିଥାରୁ ।

। ॥ ଠାରୁଲି X X ଦୂର ପଞ୍ଚାତ
ମୁଣ୍ଡରେ ପ୍ରାଣ ସ୍ଵର୍ଗ ସ୍ଵର୍ଗ ଆତିଲାକ ଧାର ଦ୍ଵାରା
ଦେଖିଲା । ପରେଇ ଧରେ ଧରେ କହିଲା “ ପେର
ପଢ଼ି ବଣ ଡକାନ୍ ? ଏ ଲୋକଟା ଅର ଭିତିବ-
ନାହିଁ । ମାତୃର ଦୁଷ୍ଟି ଅ , ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ ।
ଦେଇ ନାହିଁରେ କାମ ପାରି ଥକିବରେ ପୂରିଗଲା ।
ଜିମ୍ବାତ ଧରେ ଧରେ ଯେପରି କମିଶକା ହୋଇ
ଦେଇଲା । କହି ? ନୁହୋ ? ”

ଉଦ୍‌ଦେଖି ଦିଲିନାହିଁ । ମନଟା ଦୁଃଖରେ ପୂର୍ବ-
ଦୂଲ୍ହା । ଦିଲିଲ ଦ୍ୱୀ ଶୁଅ ଟିଥ ଯା ପାଇଁ ଅନେକା
କରିଥିଲା । ମୟାତିଳ ତ ଶବ୍ଦରେ ସୁଜା ଜାତନ୍ତ୍ର-
ନୁହୋ ? । ଠାରେ ଏହି ଭବରେ ପଡ଼ିରହିଛି
ହୃଦୟ ଲେଖିଲା ଦୋଷ ଦା କୁଣ୍ଡର ପଣିପଠାକୁ
ଚନ୍ଦ ଏ କରି ପାଇଯିବେ ।

ସୁର୍ଯ୍ୟାଶିଳାକିତ ପ୍ରାନ୍ତର ପେପରି ଆଜ ନୃତ୍ୟ
ରୂପ ଦେଖି ଆମ ଆଗରେ ଉପାୟର ହେଲା । ସୃଦ୍ଧିର
ଆଲୋକ ମଧ୍ୟ ପେପରି ଅନ୍ତକଷା - ମଣିତ । ସେ
କଣ ଏହି ମିଥ୍ରୀ ପାଇଁ ? କିଏ ଜାଣେ ?

ସେ ଥାଲୋକ ମଧ୍ୟରେ ଠିଆହୋଇ ମୋର
ମନେହେଲା ଯେ ପୃଥ୍ବୀର ଅନ୍ତଯାୟ, ପାପ ଅନ୍ତର
କିଛି ପେମିତ ନ ରହ ।

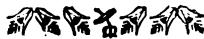
ଡାକ୍ତରଖାନାରେ ମୋ ଶପା ପାଖର ରେଣୀ
ଏହି ଗଲୁ କହି ତା’ ପର ଯୋଗ କଲା - “ ଏହି
ଶେଷ । ତା’ ପରେ ମୋର ଝେନିକର ଦକ୍ଷିତା
ଗାତତର ହେବାକୁ ଲାଗିଲା । ଦେଶ ଭଲ ଲୋକ
ଥିଲା ପେ । ମୁଁ ତାଳୁ ଭର୍ତ୍ତାକରେ । ଏକ-
ପାଇଁରେ ଏହିଯୁ ମାରନର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅସି ଅଲଗା
ହୋଇଗଲୁ । ଆଉ ତା ସଙ୍ଗେ ଦେଖା ଚହାଇନାହିଁ ।

ମୁଁ ପରୁରେଲି, “ ଆହୁ, ତମର କଣ ମହିରେ
ମହିରେ କେବେ ହେବି ମିଥ୍ରୀ କଥା ମନେ
ପଡ଼େଲା ?

ସେ ଉତ୍ତର ଦେଲା, “ ଏହି ତୁମେ ପେପରି
ଶୁଣିଲ ସେତିକ । “ ଆଉ ବେଣି ନୁହେଁ ?

ସେ ସ୍ଵପ୍ନିଲା —

ତେବେ ମଞ୍ଚତ କଣ ବରିବାକୁ କହୁଛ ?
ଆହୁ ଏହି ପେ ମୁଁ ଡାକ୍ତରଖାନାରେ ପଡ଼ିଲା, ଏ
ପାଇଁତ ଆଉ ତମେ ଦାୟୀ ନୁହେଁ ? ମେଘିପରି ମୁଁ
ତାର ମୃଦୁ ପାଇଁ ଦାୟୀ ନୁହେଁ । ଜଗତରେ
କାହାକୁ କୋତ୍ସଂ ନାହିଁ ଦାୟୀ କରି ହେବନାହିଁ ।
କାରଣ ଆମେମାନେ ସମର୍ପଣ ଏକ ପଣୁ ବିଶେଷ ।

କୃତିମ ଉପାୟରେ .ହୀରା

ଶ୍ରୀ ଗୋକୁଳନନ୍ଦ ମହାପାତ୍ର ବିଃ ଏତୁସେ (ଅନେଷ୍ଟ)

ପୃଥିବୀରେ କର୍ତ୍ତିମାନ ଯେତେ ମୁଖ୍ୟବାନ ଏଦାଏ
ମିଳେ, ସେଥିମଧ୍ୟରେ ହାଶ ଯେ ସବୁଠାରୁ ମୁଖ୍ୟବାନ୍
ଏଥିରେ କାହାରି ଅଶ୍ଵମାତ୍ର ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ । ଆଜିକୁ
ପ୍ରାୟ ୨ । ଗ ମାସ ଉଲେ ମାନ୍ୟବର ଆଶାଙ୍କାର
ପ୍ରାରକ ଜୁବଳ୍ଲି ବୋମେତୋରେ ମହାସମାଗେହରେ
ଅନୁଷ୍ଠାନିକ ଦବଳା । ସେଥିରେ ଆଶାଙ୍କାର ଓଜନ
ଯେତେ, ସେତକ ଓଜନର ପ୍ରାର ତାଙ୍କୁ ଭେଟି ଦଶ
ହୋଇଥିଲା । ତେଣୁ ପାଠକ ପାଠିକାମାନଙ୍କ ମନରେ
ପ୍ରଶ୍ନ ଉଠୁଥିବ ପ୍ରାରଥା କି ଜିନିଷ ଓ ଭାବୀ କପରି
ଭବରେ ମିଳେ । ପୁନାଳାଳରେ ଆମର ଝାଡ଼ା ମହି-
ରାଜମାନେ ଘରା ବିଶସାର କରୁଥିବା କିମ୍ବୁ
ଆମେମାନେ ପୁରାଣ ଉତ୍ସାହ ଇତ୍ୟାଦିଚର ଚଢ଼ି-
ଥାଇଁ । ପୃଥିବୀର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଜାତିମାନେ ଯେତେ-
ଦେତେଲେ ପୁରାର ନାମଗନ୍ଧ ଶୁଣି ନ ଥିଲେ ସେ ଦନ୍ତ
ପୃଥିବୀ ବିଜ୍ଞାନ ‘କୋଷିନ୍ଦ୍ର’ ଭାବେ ସମ୍ଭାବ
ସାହୁଜାମାନଙ୍କ ଫାଟା ଦିବତୁତ ହୋଇ ଆସୁଥିଲା ।
ତେଣୁ ହୀରା ଆବଶ୍ୟକ କରିବାରେ ଭରତଦେଶ
ସବୁ ପ୍ରଥମ ।

ହୀରା ସାଧାରଣତଃ ଜଣିଲୁ ବିଦ୍ୟାର ଏବଂ
କରନ୍ତର ହୀରଦ୍ଵାଦୟାନ୍ତି ଓ ଆମ୍ବିକାର କିମ୍ବଳେ
ହୀରାମଣି ପୃଥିବୀ ପ୍ରସିଦ୍ଧ । କୌଶଳୀଙ୍କ ହୀରା ପ୍ରତ୍ୟେ
ପରିମାଣତର ମିଳୁ ନ ଥିବାରୁ ଏହାର ମୂଳ୍ୟ ଏତେ-
ଦେଖି ଓ ତେଣୁ ଏହା ସାଧାରଣକୁ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କିମ୍ବୁ
କରିବା ଅସ୍ମୟଦି । କିନ୍ତୁ ଫେଲିକଳିମାନେ ବିଜାଳୀ-
ଗାରମାଳକର ବିଷ୍ଣୁ ନିର୍ମାତ ସାଧାରଣ ଜନଶରୁ-
ଦହୁମ୍ଭୁଲୁ ବିଶିଷ୍ଟ କୃତ୍ତିମ ହୀରା ପ୍ରସ୍ତୁତ କରେ
ପାରୁଛନ୍ତି । ଦର୍ଶିମାନ ହୀରା ଉପରେ ସାମାନ୍ୟ
ଜନଶରୁ ତଥାର ହୋଇପାରେ ତାର ଆଲୋଚନା
କରିଗାନ୍ତି ।

ଧୀରଙ୍କୁ ଘର୍ଷାଯନ୍ତ କୋଣଳ ସାହାର୍ଦ୍ଦରେ ପରାଧୀ
କରସାଇ ପୁରୁଷଙ୍କ କଳ୍ପନାକଥାରେ ହେ ଏଥିରେ କଷ୍ଟଦୂଷ୍ଟ

ଅଞ୍ଚାର (Carbon) ଛଡ଼ା ନିଷ କିଛି ନାହିଁ ।
ପଥିବାରେ ସବୁଠାରୁ ବିଶୁଦ୍ଧ ଅଞ୍ଚାର ଦୀର୍ଘମୁକ୍ତ ରୂପରେ
ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ । ଦୀର୍ଘମୁକ୍ତ ରୂପରେ କିମ୍ବା କିମ୍ବା ଅଞ୍ଚାରକାନ୍ତିର
ଏକପ୍ରକାର ବାଣ ତଥା ବୃକ୍ଷ । ରାଷ୍ଟ୍ରମଧ୍ୟ କୌଣସି
ଦ୍ୱାରା ପୁନଃ ପ୍ରମାଣିତ କଲାଯାଇଥିଲୁ ହୋଇଥିଲୁ ମୋରକା
ଅଞ୍ଚାରକାନ୍ତିର ମହିଳାର ପୁରୁଷ, କିମ୍ବା ଅଦ୍ୱିତୀୟ
ରେଖା ନାହିଁ । କିମ୍ବା ବିଲୀ ସନ୍ଦେହର ଅମକୁ ଏଇ-
ନିନ୍ଦାକୁ ଉପରେ ଦେବ ଦର ମନ୍ତ୍ର ଦୀର୍ଘକାରୀ ଅଞ୍ଚାର ବାଣର
ପାଦ୍ୟ କିଛି ନୁହେଁ । ଦେଖିମାନ ପ୍ରଶ୍ନ ଉପରେ
ଧୀରଜ ଯଦି ଅଞ୍ଚାର ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ କିଛି ନୁହେଁ, ତେବେ
ଏହା କୁଷ୍ଟବର୍ଣ୍ଣ ଦେନାଯାଏ ନାହିଁ କାହିଁକି ? ଅଞ୍ଚାର-
ଧୀରଜ (Graphite) ନାଟକୋର୍ଯ୍ୟ, ମଥରଳାଇଲ୍ୟ
ଇତ୍ୟାଦି ଅଞ୍ଚାର ଦ୍ୱାରା ପାଇଁ । ସେ ରୁକ୍ଷକ ଦେଖିବାକୁ
କୁଷ୍ଟବର୍ଣ୍ଣ । ଅଞ୍ଚାରଧୀରଜ ଓ ଦୀର୍ଘମୁକ୍ତ ରୂପରେ
ଏକ ପଦାର୍ଥର ମାତ୍ର । ଦୁଇଟିକୁ ଦର୍ଶ କରିଲୁ
ଅଞ୍ଚାରକାନ୍ତିର ବସି ଗଲାଲ । କିନ୍ତୁ ଦୁଇଟିର ଦାର୍ଢା କୁଣ୍ଡଳ
ମଧ୍ୟରେ ଅଜମାନାଙ୍ଗଳ ପ୍ରକରନ ଦେନାଯାଏ କାହିଁକି ?
ଅଞ୍ଚାରଧୀରଜ ଦେଖିବାକୁ କୁଷ୍ଟବର୍ଣ୍ଣ କିନ୍ତୁ ଦୀର୍ଘ
ଦେଖିବାକୁ ଲାଗପର ସ୍ଵର୍ଗ ଓ ଅଞ୍ଚାର ପଦାର୍ଥ ଉଚ୍ଚକ
ଦେଖାଯାଏ । ଅଞ୍ଚାରଧୀରଜ ସାଧାରଣତଃ ନରମ, କିନ୍ତୁ
ଯିବ୍ବା ପୁରୁଷର ରୂପ ପଦାର୍ଥର ଅସ୍ଵଳ୍କତିର ।
ଦୁଇଟିର ବାହ୍ୟ ଶ୍ରୁତି କାହିଁଲେ ବିଭିନ୍ନ, ଏହି ଶ୍ରୁତି,
ଏହିରେ କରିଦାଳୁ ଧୀରା ପ୍ରକାଶ ମୋତତେ ପରମାଣୁ
(atom ର ସାହାଯ୍ୟ ନିନ୍ଦାକୁ ଉପରି) ଯୁଗଭରେ
ଅଞ୍ଚାର ପଦାର୍ଥ କିମ୍ବା ନିର୍ମାଣ କାଠକୋରଳା ଦା ଅଞ୍ଚାର
ଦୀର୍ଘମୁକ୍ତ ମଧ୍ୟ ଦେଖିବାକୁ କିମ୍ବା ନିର୍ମାଣ । କାଠ-
କୋରଳା କା ଅନ୍ୟରସିଏଜନ୍ସର ପାରମାଣୁ ଶ୍ରୁତି ପରି
ଦେଖାଯାଏ । କିନ୍ତୁ ଯୀରୁତିରେ ଏହି ଅଞ୍ଚାର
ପରମାଣୁ ନୁହୁ କିମ୍ବା କିମ୍ବା କିମ୍ବା ରଦ୍ଦାମାନ୍ତରୀ
ରୂପ କାଠକୋରିଜାରୀ ଦା ନାର୍ଯ୍ୟପକ ଧୀରା

ମଧ୍ୟରେ ଅଜ ଏପତି ପାର୍ଥକ୍ୟ ଦେଖାଯାଏ । ଉଷାକୁ ସ୍ଵପ୍ନ
ଓ ମୁଖ୍ୟ ଅଛି ଲିକା ଦୁଇଟିଯାକ ଇଟାବେ ତିଆର ।
ରହିଲୁ ଦୂରେ ଆମ ଆଶିକ, ଦୁଇର ଦେଖାଯାଏ ନାହିଁ;
କିନ୍ତୁ ସ୍ଵରମ୍ୟ ଅଛାଳିକା ଆମ ଆଶିକୁ ଦୁଇର ଦେଖାଯାଏ ।
ଦୁଇଟିକୁ ଦେଖିଲେ କଦାପି ମନେ ପଢିବନାହିଁ ଯେ
ଦୁଇଟିଯାକ ଦ୍ୱାରେ ବିର୍ଭିତ । ତେବେ ଏହାର କାରଣ
କଣ ? ଏହାର କାରଣ ସେଉଁଛି ଯେ ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ
ଛାଇ ଚାନ୍ଦିକ ସଜା ସୋଇ ନ ଥାଏ, କିନ୍ତୁ
ଅଛାଳିଲାଟିଟି ଇଟା ଗୁଡ଼ିକ ତରୁ ଭଲଭାବରେ ସଜା
ଚାନ୍ଦିକାଏ । ତାଙ୍କୁ ଏହା ସୁନ୍ଦର ଦେଖାଯାଏ । ଶାଦ
କଣୀ ପୃଷ୍ଠା ଦେଖିଲିକୁ ଅଣି ଭଲଭାବରେ ସଜାଇ
ମାଟିକି ପଟି ଗୋଟିଏ ରଖାଯାଏ, ତେବେ ଏହା ନୁହୁ
ଦୁଇର ଦେଖାଏ ବ ଓ ସ୍ଵର୍ଗର ଅଛାଳିକା ମୟ ନିର୍ମାଣ
କରାଯାଉ ମାତ୍ର ଦ । ଯଦି ସେହିପରି କାଠକାଇଲା ଦା
ଅଛାର ମୁହଁରୁ ଅଛାର ପରମାଣୁ ନେଇ ଅଛାଳିକାରେ
ଇଟାକୁ ରଖିଲ ପରି ଭଲଭାବରେ ସଜାଇ ରଖାଯାଏ
ତେବେ ମୁଁକ ତିଆର ହୋଇ ପାରିବ । ଏହି
ଧାରାକୁ ଲେଇ ପ୍ରଥମେ ବୈଜ୍ଞାନିକମାନେ ସ୍ଥିରକ
କାହାର ବାକି ପାଇଥିଲେ ।

୧୯୭୨ ଶ୍ରୀମତୀ ରାଣୁଜରେ ଉପରେ ଦେଖିଲାକ ଡାକ୍ତର
ଜେ: ବି: ହାନେର (j. B. Haner) ସଂବଦ୍ଧ ପ୍ରଥମେ
ଉପରୋକ୍ତ ୧ ରଣାକୁ ନିରା ଦୀର୍ଘ ତଥାରି କରିଦେଇ
ପ୍ରୟୋଗ କରି ଥିଲେ । ସେ ସେଥିରେ କୃତକାରୀ ଦୋଷ-
ଥିଲେ ଦୋଳି ଶୁଣାଯାଏ, ବିନ୍ଦୁ ଡାଇ କୌଣସି ସାଧ୍ୟ
ଏ ମର୍ମକୁ ମିଳାନାହିଁ । ତାଙ୍କପରେ ଦୀର୍ଘ ତଥାରି
କରିଦାର ଚେଷ୍ଟାକଠଳ ପ୍ରାନ୍ ସପ ବିନ୍ଦୁର ଦେଖାଇଲା
ଡାକ୍ତର ମୋଇସନ (Dr. Moissan) । ସେ
୧୯୭୨ ଶ୍ରୀମତୀ ରାଣୁଜରେ ଜନ୍ମଗୁଡ଼ଣ କରି ଥିଲେ ଓ ୧୯୦୭
ଶ୍ରୀମତୀ ରାଣୁଜାଳା ସାଙ୍ଗ କଲେ । ସେ ଦିନ୍ତର ଦୈନିକ
ଓ ସାହସ ସହିତ ଚାବେଶଣା କରି ୧୯୭୨ ଶ୍ରୀମତୀର
କୁଦିମ ଘୋଟା ତଥରେ କରି ସାରା ପୃଥିବୀକ, ଗମକାର
ଦେଇଥିଲେ । ସେ ତାଙ୍କର ଚାବେଶଣାରେ ବିଶୁଦ୍ଧ
ଅଞ୍ଚାର ସଂଖ୍ୟା ବିଦିକଷାର କରି ଥିଲେ । ଆମ୍ବମାନଙ୍କର
ଯେ ଏହି ଦିନାନାରାରରେ ବିଶୁଦ୍ଧ ଅପାରର

ଦରକାର ପାଇଁ, ମେଟିଲ୍‌ବିଲ ଅମ୍ବାନେ କାଠ-
କୋଳିଛୁ ଅଣ୍ଟାର ହେଉ କରୁନାହିଁ । କାରଣ ତାଙ୍କ
ଅମ୍ବାନିଙ୍କ ରାସାୟନିକ ଫିୟା ଶ୍ରଦ୍ଧି ଯା ପାଇଁ ଆବଦୀ
ଉପଯୋଗୀ ନୁହେଁ । ଆମ୍ବାନେ ଚନିକୁ ପୋଡ଼ି
ବିଶୁଦ୍ଧ ଅଣ୍ଟାର ଦାବାର କରୁଁ ଓ ରାସାୟନିକ କାର୍ଯ୍ୟରେ
ବ୍ୟବସ୍ଥାର ହାତୁଁ । ଟମାଇରସନ୍ ମଧ୍ୟ ଚନିବୁ ବିଶୁଦ୍ଧ
ଅଣ୍ଟାର ବାଧ୍ୟାନ ଦ୍ୱଦ୍ୱାରା କରି ଥିଲେ । ଚନିବୁ
ଗାନ୍ଧିମ୍ବ (Sulphuric Acid) ସାହାଯ୍ୟରେ ବିଶୁଦ୍ଧ
ଅଣ୍ଟାର ବାଧ୍ୟାନ କରାଯାଏ । ଟମାଇରସନ୍ ଏହି ବିଶୁଦ୍ଧ
ଅଣ୍ଟାରକୁ ମନ୍ୟ ବଶେ ଲମ୍ବୀପ୍ରି ସହିତ ବିଦ୍ୟୁତ୍
ଚାଲୁତେର ଲାଗୁପ୍ରକାରରେ ଉପରୁଲେ । ଏହି କାର୍ଯ୍ୟାରେ ସେ
ଏକ ପ୍ରକାର ବିଦ୍ୟୁତ୍ ଦୂଷ୍ଟିର ଜାଗାଦିନ କରିଥିଲେ ।
ମେଟେଲ୍‌ବିଲ ଏକାରେ ବିଦ୍ୟୁତ୍ ଚାଲୁ (Electric furnace)
ଖୁବ୍ ଉଚ୍ଚତାରେ ଚାଲାଯାଏ । ତାଙ୍କପାଇର ନାନାପ୍ରକାର
ବିଦ୍ୟୁତ୍ ଦୂଷ୍ଟି ଉଚ୍ଚତାର ଘୋରଥିଲେ ଦୁଇ ତାଙ୍କ
ଦୂଷ୍ଟି ଏ ପରୀକ୍ରମ ନାନା କାର୍ଯ୍ୟାନା ଓ ବିଜ୍ଞାନାଗାର
ମାନଙ୍କରେ ନିଧିଦ୍ୱାରା ପାଇଲେ । ତାଙ୍କ ଦୂଷ୍ଟିରେ ପ୍ରାୟ
ଦ୍ୱାରାକାର ସେଣ୍ଟିଟ ଭ୍ରମିତ ତାମ ଭାବେ ପାରେ ।
ଏତେ ଜଣ ତାପ ପଳରେ ଅଣ୍ଟାର ତୁଳିକ ଉପର
ଲୁହାରେ ଦ୍ୱାରାକୁ (Soluble) ଘୋରଯାଏ । ସେଣ୍ଟି
ଦ୍ୱାରାକୁ ଅଣ୍ଟାରକୁ ଭରଳ ସୀଏକ ମଧ୍ୟରେ ଢାଳି
ଦ୍ୟାଯାଏ । ଭରଳ ସୀଏକ ତାପ ପାଇଁ ଗୁରୁତବ ଡିଗ୍ରି
ଦେଖିଗୋଡ଼ । କେବୁ ଭରଳ ଲୁହା ଦ୍ୱାରାକୁ ଅଣ୍ଟାର
ସନ୍ଧି ମହାନ୍ ଥଣ୍ଡାକୁ ଅରମ୍ଭ କରେ । ଥଣ୍ଡା
ହେବା ଦ୍ୱାରା ଲୁହାରେ ଏକପ୍ରକାର ସଂକୋଚନ ଘର୍ଷ
ପାଇଁ ହୁଏ । ଏହି ରୂପ ସ୍ଫୁର୍ତ୍ତ ପଳରେ ଦ୍ୱାରାକୁ
ଅନିପୃତ୍ତକାର (amorphous) ଅଣ୍ଟାର କେଳାଇଛି
(crystalline) ଅଣ୍ଟାରରେ ପରିଣାମ ହୁଏ ।
କେଳାଇଛି ଦା ଧାନୀଚିନ୍ତା ଅଣ୍ଟାରରେ ଅଜାର ପରମାଣୁ
ଦ୍ୱାରା ଉପରୁଲେଟରେ ଅଜାର ଦ୍ୱାରାକାରି । ଧାନତଃ ଏହି
କେଳାଇନେ ଅଣ୍ଟାର ନନ୍ଦା ଟାଙ୍କରେ ସୀରାବେ ପରିଣାମ
ହୁଅନ୍ତି । ତାପରେ ଖାଦ୍ୟକିଳ ଉପରୁଲେ ଏହି
ସୀରାକୁ ଲଳିଛି ଓ ସୀରକ ମଧ୍ୟରୁ ଅଳଗା କରାଯାଏ ।
ଏହି ଉପରୁଲେ ଟମାଇରସନ୍ ସବୁ ଶ୍ରଦ୍ଧାରେ ପ୍ରତ୍ୱତି

କରିଥିଲେ । ଦୁଃଖର ବିଶ୍ୱ ସେ ମାନ୍ ଦୀର୍ଘ କଥାର
କଲେ ସେ ନୁହିକ ଖୁବି ଶେଷ ଓ ସଂଖ୍ୟାଧିକ କାରୀଗାଇଁ
ଉପଯୋଗୀ ନୁହେଁ । ଡାକ୍ତର ମୋହନସେନ ଡାକ୍ତର
ଏହି କୁଦିମ ହୀରା ମାର "ଯେତେ ପ୍ରତିକ ନୁହନ୍ତି, ତାଙ୍କ
ବିରୁଦ୍ଧ ନୁହି ପାଇଁ ମେଁ ତନେକ ପ୍ରତିକ । ବସ୍ତିଥୁ-
ପାଇଁ ସେ ପୃଥିବୀର ଦ୍ୱିତୀୟ ମନୋଦେଲ ପୁଣ୍ସାନ୍ତି
ପାଇଥିଲେ ।

ଡାକ୍ତର ଆନନ୍ଦକାର ଅପ୍ପାଳ ଡାକ୍ତର
ଦାରପେ (Dr j. Willard Harscy) ହେଉଥିମେ
ହୀରା ଥୋର ଗର୍ଭେ ଜୀବନ ଚଳାଇଲେ । କୁଣମେ ହୀରା
ଛୁଲ ରହିଗାନର ତଥାର ତମୋର ହାତକାହିଁ
ବୋଲି ଅନେକ ଠବିଜୀନକ ଏହି ଗର୍ଭବତୀଁ କହିବ
ଦେଲେ । ୧୯୩୩ ସାଲରେ ଲିଖିତ ବର୍ଣ୍ଣା ଜୀବନର
ହୀରା ଦ୍ୱାଳ ପରିମାଣରେ ତଥାର ଦୋରମାରେବ
ନାହିଁ ଦୋର ଏକ ପ୍ରଦେଶ ଗୋଟିଏ ଘରକାରେ
ଦାନ୍ତର କରେଥିଲେ ଓ ମୋଇବେନକର ପଦାଳର ଦ୍ୱାଳ
ମାଲେରକା କରିଥିଲେ । ହୀରା ଏହି କରିବାର
ହୀରାରସେ ଲିଦ ଥିଲା କିମ୍ବା ଏହି ସେ ନିଶ୍ୱୟ କୁଣମ
ହୀରା ତଥାର କରିବେ । ସେ ଆନନ୍ଦକାର କାନ୍ସାସାର୍
(Kansas) ରାଜ୍ୟର ମେଜ୍‌ପ୍ରେସନ୍ କରିଲିର
ରଧାୟନ ଶାୟର ଉଧାନ ଥାମନକ ଥିଲେ । ସେ
ପେଣ୍ଡିଟ'ରେ ଡାକ୍ତର ଜନେଷନ ବିଳାଇଲେ ।

ସେ ଦେଖିଲେ ଯେ ଯେ ଯାହା କୁଣମ ହୀରା
ତଥାର କରିବାକୁ ପାଆନ୍ତି, ଦେବ ହାକୁ ଧରିବାରେ
ମୋଇବେନକର ପଦାଳ (process) କରିବ
ସାଧନ କରିବାକୁ ଦେବ । ମେହିମାନ ତାଙ୍କର ପ୍ରତିକରି
ଗୋଟିଏ ରୁକ୍ଷନ ଏକଟର କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କର ପୋତାଙ୍କ
କରିବା ଦରକାର ।

୫୦୦୦ ଡିଗ୍ରୀ ଡାର ବିଶ୍ୱାସ ଗୋଟିଏ ବିଦ୍ୟୁତ୍-
ପାଇଁରାଇଁ ସେ ଦ୍ୱାଳ ମୋହନସେନ କରିଲେ ଓ
ଜଳରୋପ ଥାମନକାର ବଢ଼ି ବଢ଼ି କୋଣାଗାମାନକୁ
ଧରାନ ଦେଇଲେ । କିନ୍ତୁ ଦକ୍ଷ ଦ୍ୱାଳ ବିଦ୍ୟୁତ୍ ଓ

କୌଣସି ଲୋକାନ୍ତ ତାଙ୍କୁ ସହର ଏକ କୁଣ୍ଡି ଦେବାରୁ
ପରି ହେଲେନାହିଁ । ତେଣୁ ସେ ଶେଷର ବାଧ୍ୟାନ୍ତର
ନିଳ ପୁନଃମାନକ ସାଧ୍ୟାଧ୍ୟରେ ଏହି ପ୍ରକାର ଏକ କୁଣ୍ଡ
ତଥାର କରିବାକୁ ପ୍ରୟାସ କଲେ । ସେ ତାଙ୍କ କୁଣ୍ଡରେ
ନୁହନ ଓ ଜଳିବୁ ଧରଣର କଣ୍ଠ ବିଦ୍ୟୁତ୍
କରିଥିଲେ । କୁଣ୍ଡରେ ଲୁହାକୁ ଅଣାର ପଞ୍ଚ
ତରଳାଇବା ପାଇଁ ବିଶ୍ଵାସ ଅଣାର ପ୍ରସକର ଶେ
ପାଏ ବା କୁଣ୍ଡରୁଲ [crucible] ତଥାର
କରିବୁଲେ, କରିବ କୁଣ୍ଡରୁଲ ଯଦି ଥିଲୁ ତାଙ୍କର
ଧାରୁର ତଥାର କରିଯାଏ, ତେଣେ କୁଣ୍ଡ ଭାବ
ଦାରରସାଧକ ନୁହି ରିକ ତାପରେ ଦୁଷ୍ଟା
ଯାଏନାହିଁ ଦୋଳି ଏହା ତାଙ୍କ କାହାରେ କରିବେ
ରୁହିଯୋଗୀ ହେଲା । ହାର୍ମେ ଏହି ରି ଧରୁଥି
ଠାକୁ କରୁଥି କରୁଥି ପାଞ୍ଚବର୍ଷ ବିତରଣ, ଓ ୧୯୫୦
ମର୍ମହାରେ ସେ ଜାକର ପ୍ରକୃତ କାର୍ଯ୍ୟ ଆବଶ୍ୟକ କରିଲୁ
ଦୁଇଦ୍ଵାରା କରିବାକୁ ଲୋପି ଏହି କରିବାକୁ ପରିଷିର
ଗୋଡ଼ା ଅଣାର ମିଶାଇ ଥାରସାଧକ କୁଣ୍ଡରୁଲର
ବିଦ୍ୟୁତ୍ ରିକ୍ଷି ପାଇଁ କରିବାକୁ କରିବାକୁ
ଦେଲେ । ଏହିପରି ହିତାଳ ଥିଲା ତେବେ ଶାର୍କ
ଲୋପି ଏକତ୍ରକାର ପଟକୋରନ କଣ ପୂର୍ଣ୍ଣ କରିବା
ଥା ପଳଟର ଅଣାର ଶୂନ୍ୟ ଶୋଇରାଇଁ ଦାରା କୁଣ୍ଡ
ଧରିବାକୁ କରିବ ।

ଦ୍ୟୁମାନ ଏହି ଶତ୍ରୀ ଶୋଇଦ୍ଵାରା ଏହି ଶତ୍ରୀ
ଅନ୍ତରାଳ [aquaregia] ରେ ନୁହାଇ କରାଯାଏ

ତଥାରା ସମ୍ଭବ ଲୋପି ଦୁଇକାହିଁ କୋରେଟାଏ
ଧର୍ମସ୍ତ ଲୋପି ଦୁଇକାହିଁ ହେବାକୁ ଧୟା ବାରିବା
ଲୁହା । ଅଣାର ନୁହିକ ଦୁଇକାହିଁ ହେବା

କୁଳପରି ଦଷ୍ଟେ । ବର୍ତ୍ତିମାନ ଅଣୁବାଷଣ ଯନ୍ତ୍ର
ସାହାରାଖରେ ସେହି ଅଜ୍ଞାନ କିଛିରେ ପରିଷା
କରାଯାଏ ସୀରାପାଇଁ । କୁଳଦିନ ଧରି ଶୋକନୋତ୍ତର
ମରେ ତାଙ୍କୁର ସାରଷେ ସେଥିରୁ ଦୁଇଟି ଲୋକ
ଛେହି ପଥର ପରି ଧିର୍ଯ୍ୟ ପାଇଲେ । ତତ୍ପରେ
ସେ ପଥର ଦଇଛିକୁ ଦାୟିଂଠନ ସବୁରର
[washinghon•] “ନ୍ୟାସନାଲ ବୁଟେ ଅଣ୍ଟୁ
ଶ୍ଵାଶାର୍ତ୍ତସ୍” କୁ ପଚା ପାଇଁ ପଠାଇଦେଲେ ।
ପରିଷା କଲାଗରେ ଦେଖାଗଲା ! ଯେ ଏହି ପ୍ରସ୍ତର
ଦୁଇଟି ଦାୟିଂକ ସୀରା । କିନ୍ତୁ ଦଶଙ୍କ ବିଷୟ ମାତ୍ର
ହୀରା ବୁଇଟି ଖଣ୍ଡି ବାହାର ଥିବା ସ୍ଥାନା ଉଲକନାରେ
ନିବ ଛୋଟ ।

ଡାକ୍ତର ପାରଚେ ଉତ୍ତପରେ ନାନା ପ୍ରକାର ଅଣ୍ଟର ଦେଇ ନାନା ପ୍ରକାର ପଞ୍ଜି ଦ୍ୱାରା ଗଠିତ ସାମାଜିକ କର୍ମଚାରୀଙ୍କୁ ଲାଗିଲେ । ନିହା ହୁନରେ ସେ ନାନାଶ୍ରିତାର ଆରୁର ଦ୍ୱାରା ପଥ କରୁଥିଲେ । ବିଶ୍ଵ ଲୌଳି ଦ୍ୱାରା ତମା, ତମ୍ଭା, ଛୁଗା, ସ୍ରୀସା, ନିକେଳ ମିଶା ଇଷାତ, ଟାଇପିନ୍ ଥିଲା ଅଲୁମିନ୍ସିପ୍ସ୍ ଓ ଦେଖଣ ଅପ୍ରକାରୁ ଅଣିଥିବା ଦୀର୍ଘ ଫଣିର ମାଟି ମନ୍ଦର ପାଦେଖଣ ଚଳାଇଲି । କିନ୍ତୁ ଦୌର୍ଘୟଧରେ ସେ ଅଶାନ ହୁନ ଫଳ ଯାଇ ନ ଥିଲେ । ସେ ଚିନ୍ତି ପୋଡା ଅଣାର ବିନ୍ଦତ ଅବଶ ଥାଏ [Gum-arabic] କୁ ପୋଡା ଅଣାର ଦ୍ୱାରା କଲେ । ଏହି ଅଣାର ଡାକ୍ତର କାର୍ବ୍ବୁର୍ଜ ନାମ ଉନିଚନ୍ଦ୍ରାଗୀ ମୋହିନୀଙ୍କୁ

ବିଦ୍ୟୁତ୍, ନ୍ୟୂଟ୍ରିଶ୍ଯୁ ପ୍ରକାଶିତ ଲୋକଙ୍କ ମିଶ୍ରତ ଅଳ୍ପାରକ୍ତ
ଅଣି ଶର୍ପ୍ପୁ ପ୍ରୋ କରୁଥା ପରେ ନାନାହକ୍କାର ଦସାପୁନିକ
ଦ୍ୱାର୍ବ୍ଲେ ସାହାଧ୍ୟର ନୁହନ ପଢ଼ିତିମାନ ଅବଧିତ
ହେଲା । ଏହି ନୁହନ ଘେତ ସାହାଧ୍ୟର ପିନ୍ଧ କାହିଁ

ଅର୍ଥ କରିଗଲା ଓ ପୃଥିବୀର ନାନା ଗବେଷଣାଶାର-
ମାନଙ୍କରେ ବର୍ତ୍ତିମାନ ସୁନ୍ଦର ଗବେଷଣା ଗୁଲିଛି । ଅନେକ
ଛୁନିମାନଙ୍କରେ ବୈଜ୍ଞାନିକମାନେ ଶୈଳେ ଶୈଳେ ହୀରା
ତିଆରିରେ ସଫଳତା ଲାଭ କରିଅଛନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ବନ୍ଦ
ଦାନାପୂର୍ଣ୍ଣ ହୀରା ଏ ଧର୍ମନ୍ତପୃଥିବୀରେ ତିଆର ହୋଇ-
ପାରିନାହିଁ । ଗଢ଼ ସୁକ୍ର ଉତ୍ତରରେ କେଉଁ ଦେଶରେ
କଥର ଭାବରେ ଗବେଷଣା ଗୁଲିଥିଲା, ତାହା ସୁରକ୍ଷିତେବୁ
ଆମ୍ବାନଙ୍କଠାରେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପାରିନାହିଁ । ତେଣୁ ଏ
ଦିନରେ କେଉଁ ଦେଶ କେତେବୁଦ୍ର ଆଚାରକୁ କହି
ହେବନାହିଁ ଓ କେତେ ବଡ଼ ହୀରା ତିଆର ହୋଇ-
ପାରିଛି କହି ହେବନାହିଁ । ସୁକ୍ର ପୁଣ୍ୟ ସବୁଠାରୁ
ବସିଥିଲେ ଯେଉଁ ହୀରା ତିଆର ହୋଇ ପାରିଥିଲା, ତାର
ଖେଳନ ହେଉଛି ୧୩୦ କାଥାରଟ । ଅମ୍ବେମାନ ଆଶା-
କାରୁଁ ନିକଟ ଭବିଷ୍ୟତରେ ଏହାଠାରୁ ଦୃଷ୍ଟି ହୀରା
ତିଆର ହୋଇ ପାରିବ ।

କୁଣ୍ଡିମ ହୀରା ଯୋଗି ଖର୍ତ୍ତ ଖଣ୍ଜି ହୀରାର ଦାମ
ଅପେକ୍ଷା ବେଶୀ । ନାନାବି ପ୍ରଯୋଗିକ ବାଧା
[Technical difficulties] ଓ ଅସୁକ୍ରିଆ ହେଉ
କୁଣ୍ଡିମ ହୀରା ବହୁଳ ପରିମାଣରେ ବିଆର ହୋଇ
ପାରୁନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ବୈଜ୍ଞାନିକ ଗବେଷଣାର ମୂଳ
ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ସେଉଁଛି ଏହି ଅସୁକ୍ରିଆ ଗୁଡ଼କୁ ଦୂର କରିବା ।
ତେଣୁ ଉଦ୍ଦିଷ୍ୟରେ ଯେତେବେଳେ ଏହି ଅସୁକ୍ରିଆ
ଗୁଡ଼କ ଦୂର ହୋଇପିବ, ସେତେବେଳେ କୁଣ୍ଡିମ ହୀରା
ଦୃଢ଼ିଲ ପରିମାଣରେ ଓ ଅଳ୍ପ ଦରରେ ବଜାରରେ ମିଳି
ପାରିବ । ତଦ୍ୱାରା ପ୍ରତ୍ୟେକ ଯୁବକ ଯୁଦ୍ଧା ହୀରାକୁ
ନିନର ମନ ମୁତ୍ତାବକ ବ୍ୟବହାର କରିପାରିବେ । ଏ
ଦିଗରୁ ଦେଖିବାକୁ ଗଣି ବିଜନ ଅମୁମାନଙ୍କର କି
ଛିତୁତ ଉପକାର କରୁଥିଲୁ ତାହା ପାଠକ ପାଠିକାମାନେ
ହୃଦୟରେ ମନ କରିବେ କି ?

ଚିତ୍ରମନ୍ଦିର

ବୁଦ୍ଧମନ୍ଦିର ମନ୍ଦିର ।

ନିରୂପ୍ତ କଥାଟ ହେଉ, ଏଣ୍ଠି ସାହାକାର
ନ ମନ୍ଦିର ତୁମର ହୃଦୟର ପଦମର
ଶରୀର ପାତା ନାହିଁ, ପ୍ରସ୍ତାବ ଅଗ୍ରର
ତଳେ ନିରୂପ ନିରୂପିତ ହନ୍ତର ସାରିର ।

ଏ ସଥାରେ କଥାର ପ୍ରାଦିର ରତ୍ନ
ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷନିଃମୁଖ୍ୟ - ମୁଖ୍ୟ ଏଇ ଗଢ଼ି
ଅନ୍ତର ପାଲିତରେ ଆଜି ମନ୍ଦିର କୋଣ୍ଡଗୀର
ଦିନ-ରତ୍ନ ରତ୍ନ ଏଇ ଗଢ଼ି ।

ପାଞ୍ଚାଶ ପାଇଁ ପାଇଁ, ଦରାଳ,
ହୃଦୟ ଦୃଷ୍ଟି ନ ଛାଇ, କି ଦାଳ ପାଇଁ
ଦିନ ଅନ୍ତରେ ପାତ୍ରୀ ଦର କିର୍ଣ୍ଣା
କରିବେ ଯେ-ଯବେ ମାନନ ବିଶିଷ୍ଟ ।

ଦୁମର କଲ୍ପାଣୀ ହେଉ, ଏହି ମମଜ
ଚକ୍ରି ପିଲାଛି କୁ ବିଦୁଷୀଙ୍କୁ ବିଷମତା ।

ସମ୍ମାନ ।

ଅଶ୍ଵ ।

ଶ୍ରୀ ସତ୍କିଦାନନ୍ଦ ପଞ୍ଜାନ୍ତକ ।

“ଆଶ୍ଵ, ଦୁମେ କଣ ଜାଗିଲା, ମୁଁ ତୁମକୁ
କେତେ ଭଲପାଏ । ତୁମକୁ ଭଲ ପାଇବା ଦିଲା ତୁ ମୁଁ
ପାଗଳ ହୋଇଛୁ ତୁମର ଲାଗି ଦୃକ୍ଷାର ମନ୍ଦିର ଦିନକ
ଆଉ ସମାଜର କଠୋର ନିୟମକୁ ପଦଦଳକ । ମୁଁ
ଆଜି ଧାର୍ଜି ଆସିଛୁ ଦୁମେ ମୋତେ ନିରାପଦ କରନା
ଅଶ୍ଵ, ଦୁମେ ମୋତେ—”

କଷେତ୍ର ମୁକ୍ତ ବାତାୟନ ଦେଇ କଥାଗୁଡ଼ାକ ଶୁଣା
ଯାଉଥିଲ ବାହୁରକୁ - ବାହାରେ କାରଣ୍ଯା କାନ୍ଦରୁ
ଅଭଳ ଛୁଟା ହୋଇଥିଲ ଗୋଟିଏ ଅବରୁଦ୍ଧନାଦିନ
ଯୁବତୀ - ମୁଖ ମଣ୍ଡଳରେ ତାର ପୁଣି ଉଠୁଥୁଲ ଉଛଟ
ବ୍ୟାଘାର ହାବ - ନୟନରେ ଧୂର ରହୁଥିଲ ବିଷ୍ଣୁମର
ଚିର୍ଦ୍ଦି - ବେଳେବେଳେ ପେହି ମୁଖମଣ୍ଡଳରେ ପର୍ଯ୍ୟୁକ୍ତ

ଥାଇଥିଲ ଅଶ୍ଵରୁ ବ୍ୟାକୁଳତାର ଚିତ୍ର । କାନତେର
କୁ ମାନ୍ଦିର ଶୁଣା ଯାଇଥିବା ଭାବ ସବୁ ଶୁଣି ଶବ୍ଦ
ଦିଲା ମାନାଶ ମୁକ୍ତ ପାଲଟି ପାଇଥିଲ । ଅଶ୍ଵରେ ତାର
ନ ଶୁଣି ପାଇଲାଜୀ ।

ପୁଣି ଶବ୍ଦାଳା, “ଦୁମେ ନୀରବ ରହିଲ ହେ ଅଶ୍ଵ,
ନା ନା, ତୁମେ ମୋତେ ଭଲର ଦିଥ, ଦୁମେ ମୋତେ
ଅଶ୍ଵା ଦିଥ । ଦୁମେ ମୋତେ ପେଶାର ଦିଅନାହିଁ ଅଶ୍ଵ;
ଦୁମେ ମୋତେ ପେଶାର ଦିଅନାହିଁ, ପେଶାରଦେଲେ
ମୋର ଅବହ୍ଵା କଥା ହେବ ଥରେ ବବି ଦେଖନ ?
ମୋର ଏଠାଟ ତ୍ରୈ, ଏଠାଟ ସାଧନା, କଣ ସବୁ ଦିଥ
ଅଶ୍ଵ ? ”

କଷେତ୍ର ଭତ୍ରରୀତା ହିଠାତ୍ ନାରବ ହୋଇଗଲ ।

ଦାନ୍ତରେ ଛୁଟା ହୋଇଥିବା ମୁଦ୍ରଣଟି ଆଉ
ସାଙ୍କ ପାଇଲ ନାହିଁ - ଦୁଃଖର ରୁହୁରର ସହି ନ ପାଇ
ଏ କଇଁ କଇ ହୋଇ କାହିଁ ଭୂଟିଲା - ହୃଦୟରେ
ଦୁଃଖ ଜମାଟ ଦାନ୍ତ ନଦ୍ଵନର ଅଶ୍ରୁରେହିଁ କଥିଥିଲା
ଶମ୍ଭୁତକାଶ । ତାର ଶୀଘ୍ର ତାର ପ୍ରେମକୁ ପଦାନତ
ହିଁ ତାର ସାମନାର ତାର ଆଖି ଅମରେ ସେ
ଅନେକ ଗୋଟିଏ ମୁଦ୍ରଣ ଗାନ୍ଧରେ କରିବ ପ୍ରେମ
କିମ୍ବା କିମ୍ବା କିମ୍ବା ସେ କିମ୍ବା କିମ୍ବା ଧରି
କାହୁଦ ? କାହୁଦ ? ଶୀଘ୍ର ରୁମରେ ଅଛି ତାର ପୋଳଥଣ
ଦାନ୍ତର ମେ ଦେବ ଦୂରଛିତା କ୍ରେସ, ସେ ଦେବ ନଜିର
ଶାକୁ ପର କହେ, ତା ପଢ଼ିଲେ ସେ ପେରି ଏହା ସମ୍ମି
କ ? ନ ବନ୍ଦିବାହୁତା ଜାନନରେ ଦୁଃଖର ଏ ହତ-
ହତୀକୁ ସେ କହି ପିଠି ପାଞ୍ଚବ ?

ଭବନୀର କୁରୁ ଆପାଡ଼ରେ ଯୁଦ୍ଧକ ଘୂର୍ଣ୍ଣାତ
ନନ୍ଦନ ଅନନ୍ତର - ସେ ଲଥ୍ କରି ବର୍ଷିପଛିଲ -
ତେବେଳେ - ଦେବିତର ତାର ନ ଥିଲ ଦଳ, ମନରେ
ନ ଥିଲ ସାହସ ସେହି କଷର ହାର ଗୋଲି
ଦୁଇର ପ୍ରଦେଶ କରି ଦୋକୁ ।

ଶୁଣି କାନରେ ବାକିକ, “ ଅଶ୍ରୁ, ସତେ ତୁମେ
କିମ୍ବା କିମ୍ବା ? ଏହା କିମ୍ବା ସ୍ମୃତି ? ତୁମେ ମୋତେ
ଦ୍ଵାଦଶ ନାମ୍ବିତ ? ଦ୍ଵାଦଶକ ଅଶ୍ରୁ, ଦ୍ଵାଦଶ ପାଇଲେ
କିମ୍ବା ନଜିକୁ ଗୋରବାନ୍ତିତ ମନେ ନ କରିବ ?
ଦୁମର ଯେଉଁ ଦ୍ଵାଦଶ, ଦୁମର ଯେଉଁ ଦ୍ଵାଦଶ ତାହା
କିମ୍ବା ମୁବକକୁ ମୁଚ୍ଚନ କରିବ ? ”

ପାମନାଚର ଗୋଟାଏ ବିତ୍ତ ଅଛନା ରଖି ରମେଶ
କିମ୍ବା ପ୍ରଦେଶ କିମ୍ବା ଅନନ୍ତର ଅର୍ଥାସ କରି ଗୁଲିଥିଲା
ଦୁଃଖର ଥିଲ ଅନନ୍ତର ଧାର୍ତ୍ତ ଲେଖା ଛୋଟ ଖାତା
ନେମୁକ - ସେ ମହିରେ ମହିରେ ଜାରବ ରହି ଅନନ୍ତର
ତଳାନାଥ ପଢ଼ି ମୁଖ୍ୟ କରୁଥାଏ - ମୁଖ୍ୟ ନ କଲେ
ମୁକ୍ତ ଉପରେ ଯଦି ମତର, ହୋଇଯାଏ ତାଙ୍କାଲେ
ତା ଦୁଇକୋ ପାର୍ଶ୍ଵର ମୁଲ୍ଲା ଆଉ କିଛି ରହିବାହିଁ ।
ତମର ଧୂଣି ଅଛନାକୁ ରୁହିଁ ଭାଦରଙ୍ଗ ଦହ କହି
ଦୁଇଲ, “ ଅଶ୍ରୁ, ମୁ ଭାବି, ଏ ଦୁଇଥରେ ଅରୁ

କେହିନାହିଁ । ଅନ କେବଳ ତୁମେ ଆଉ ମୁଁ - ଆମେ
ଆମ୍ବୁ କରି ଦେଇଥାର୍ ଅମର ଲକ୍ଷ୍ୟମ୍ବନ ପାଦା ।
ଏ ଦୁଇଥା ଦାଣ୍ଡରେ ବାଟ ରୁଲିବାବେଳେ ଆସିବ
ହତ ଅସିବ ତୋପାନ ଆମେ ସବୁ ସମ୍ମିବା
ପାରିବତ ଅଶ୍ରୁ ? ତୁମେ ଦିବ—”

ଅନନ୍ତର କରୁ କରୁ ରମେଶ ସିତାତ୍ର ଦଳ
ହୋଇଗଲା । ବାହାରୁ କାହାର ଗୋଟାଏ କାହାରା
ଶବ ଆସି ତାର ବାନରେ ବିଜନ୍ମା । ସେ ଆଶ୍ରୁମେ
ହୋଇ ଅନନ୍ତର କିମ୍ବା କରି ଦ୍ଵାର ଜୋଳ ଦାହାରକୁ
ଅସିଲ, ଆଉ ଯାମ୍ବା ଦେଖିଲେ ସେଥିରେ ତାର କିମ୍ବାର
ସୀମା ଘରୁଲା ନାହିଁ, ସେ ଦେଖିଲେ, ତଳେ ଦର୍ଶ ତାର
ଅଳ୍ପ ଦୟାପୁଣ୍ୟ ନଦିପରିଣାମ ସ୍ଥିବା କାହିଁ କାହିଁ
କାନ୍ଦୁଛି ।

ରମେଶ ବଣାକୁ ଡିଟାର ଅଣି ଅଣିର ଫୋଲ
କହିଲା ବଣା, ତୁମେ କାନ୍ଦୁର ଯେ । ”

ବଣା ଅନ୍ତର ଜୋରରେ କାନ୍ଦି ଭୁଲେଲା ।

ବାନାର କାହାରା ଡଦଶି ରତ୍ନମଣି ବ୍ୟାକୁଳ ନହିଁର
କହିଲିଲା । “ ଦେହ କିଛି ଜାରିପ ଲାଗୁଛି ? ଏବେ
ଭତରକୁ ନ ଯାଇ ଅନାରମ୍ଭରେ ଏଠାରେ ଏକାଟିଥା
ବରିଛି କାହିଁକି ? ”

ବଣା ନବୁଭର - ସମ ଆଜି ଅଭମାନରେ ନାର ପ୍ରତି
ରତରଟା ପୁଣି ଭୁଲୁଥିଲା ।

ରତ୍ନମଣି ବଣାକୁ ତାର ଶୟନ କଷକୁ ନେଇଗଲା ।
ବର୍ଷର ପ୍ରଦେଶ କଲାମାତ୍ରେ ବଣା ଯେଥିର କାହାକୁ
ଗୋଟିବାରେ ଲାଗିଲା ପଲକର ତଳ, ଆଜି ଥିଲା କିମ୍ବା
ଅନ୍ତରେ ପାଇ ଶୁଣା ତାର ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଦାଦି ଯାଏ ନେ
ଥିଲା । କଳନରତା ଜାଶାର ଏପର ଅଭୁତ ପରଦିନ
ଅର ଏପର ଭାବ ଦେଖି ରମେଶ ଆଶ୍ରୁରେ ତାଙ୍କାର
ପରିବିଲା । “ କିମ୍ବା ଜୋଜୁଛି ବଣା ? ”

ରମେଶର କଥା ବଣା ଶୁଣି ପାରି ନ ଥିଲା । ସେ
ସେତେତବେଳେ ଯନ୍ତ୍ର ସହିତ ନିର୍ମାଣ କରୁଥିଲା
ପ୍ରତିକାଣ୍ଡର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଛାନକୁ-ସନ୍ଦେହ ଛୁପା ତାର ମୁଖ୍ୟ

ମଣ୍ଡଳକୁ ଆବୁଦ କର ରଖିଥିଲା । ତାର ସତନମ ଆଉ
ଦୃଢ଼ ଧରଣା ଅଣ୍ଟି ନିଶ୍ଚୟ ଏଇ କଷତର କେଉଁଠାରେ
ଛପି ରହିଛି । ତାର ସେ ନିଶ୍ଚୟ ଶୋଇ ବାହାର -
କରିବ - ତାକୁ ସେ ଉଚିତ ଶାସ୍ତି ନ ଦେଇ ଶୁଣିବ-
ନାହିଁ ତାର ସାମୀ ଉଗରେ ଅଣ୍ଟିର କି ଅଧିକାର ?

ରମେଶ ବାଶାର ଏପରି ଭାବ ଦେଖି ଭାବିଲ,
ସଠାନ୍ତି ଦୀଗାର ମୁଣ୍ଡ ଖସପ ହୋଇଯାଇଛି । ତା ନ-
ମୋରଥିଲେ ସେ ବୁଝାଇରେ କାନ୍ଦା କାହିଁବ ।
କାନ୍ଦା ଦନ୍ଦକରି ଏପରି ହୁଅନ୍ତା କାହିଁବ ?

ରମେଶ ବାଗା ପାଞ୍ଜା ଯାଇ ନରମ ଗଲାରେ
ପରିବିଳି, “ବାଗା, କଣ ଶୋଇ ହେଉଛି କୁଷି,
ମୋ ରାଣ ।”

ଦୀଗା ଚଳକୁ ମୁହଁଡାପ ଗ୍ରୀର ହୋଇ କହିଲ,
“ ଅଣ୍ଟି କିଏ ? ସେ କାହିଁ ? କହୁ କହୁ ଦୀଗାର ମୁହଁଟା
ବଣରେ ଲାଲ ହୋଇଗଲା ।

ରମେଶ ଅଣ୍ଟିର ହୋଇ କହିଲ, “ ଅଣ୍ଟି ? କେଉଁ
ଅଣ୍ଟି କଥା କହୁଛ ? ”

ଦୀଗା ଉଦ୍‌ଭବ ନ ଦେଇ ଚାପୁ ହୋଇ ରହିଲ ।
ସେ ଭାବୁଥିଲ, ପୁରୁଷଜାତ ପୁଣି ଏହିକି ପ୍ରବନ୍ଧକ !
ପୁରୁଷ ନିଜେ ପାପ କରି, ଅମାତ କରି ପ୍ରତ ମୁହଁରେ
ମାତ୍ର କରଇବ ନିଜକୁ ସାଧୁ ବୋଲ । ଏହା କଣ
ପୁପ ଲାଭ ପରିବେ କମ୍ଲଙ୍କାର ବିପର୍ଯ୍ୟ ? ସବୁ, ସେ
ଜାତି ।

ଦୀଗା କ୍ରୋଧ ବିକଞ୍ଜିତ ସରରେ କହିବଠିଲ,
“ ଧେଲେଁ ଅଣ୍ଟି ସହିତ ଦସି ଏଇଶିଶା ପ୍ରେମାଳାପ
କରୁଥିଲ ଯେ ହିଅଟି କିଏ । କୁଷି କେଉଁଠି ଲୁଗୁରିଛନ୍ତି
ତାକୁ । ”

ଦୀଗାର ପୌଲିଅ କଥା ଶୁଣି ରମେଶ ଦ୍ୱୀପ
କୋର ହୁଏଇଠି ସେ କଷ କଷାଇଦେଲ । ତାର ସେ
ହସନ ଆଉ ଚିରମ ନାହିଁ । ମାଲ ହସ, ଅର ହସ ।

ଦୀଗା ଭାବିଲା, ରମେଶ କଣ ଆଉ ପାଗଳ ହୋଇ-

ଗଲା ? ହଁ, ଫେଦାର ତ କଥା । ଅଣ୍ଟି ଯେ ଆଜି ତାଙ୍କ
ପାଗଳ କର ଦେଇଛି । ଦୀଗାକୁ କିନ୍ତୁ କୁଛି ଦେଖିଲା
ଗଲନାହିଁ । ସେ କିନ୍ତୁ ବିଶାରିତ ନେତ୍ରର ରମେଶକୁ
ଗୁହଁ ଉପରେ ଗୋଟିଏ ମୁକ୍ତା ଅରଦାକୁ ଲାଗିଲା ।
ଦୀଗାକୁ ଏହି ଥର ଉଠିବାର ଦେଖି ରମେଶକୁ
ଆଣ୍ଟିର ଜୋଗରେ ହିଂସା ମାଡ଼ିଲା । ସିମ୍ବୁ ହୁଏ ମାତିବି
ତାର ଶର୍ଷ ପଡ଼ିଥିଲା ଅରନ୍ତେବୁର ଧାତ୍ ଚାଲିବା
ହୋଇଥିବା ଖାତାଟା ।

ଦୀଗା ସେ ଖାତାଟାକୁ ଜଠାଇବନ୍ତର ପାଇଦାକୁ
ଅରମ୍ଭ କଲ ।

ସେଥିରେ ଲେଖାସ୍ଥଳ—

ନାଟକ—‘ପରିବ୍ୟ’

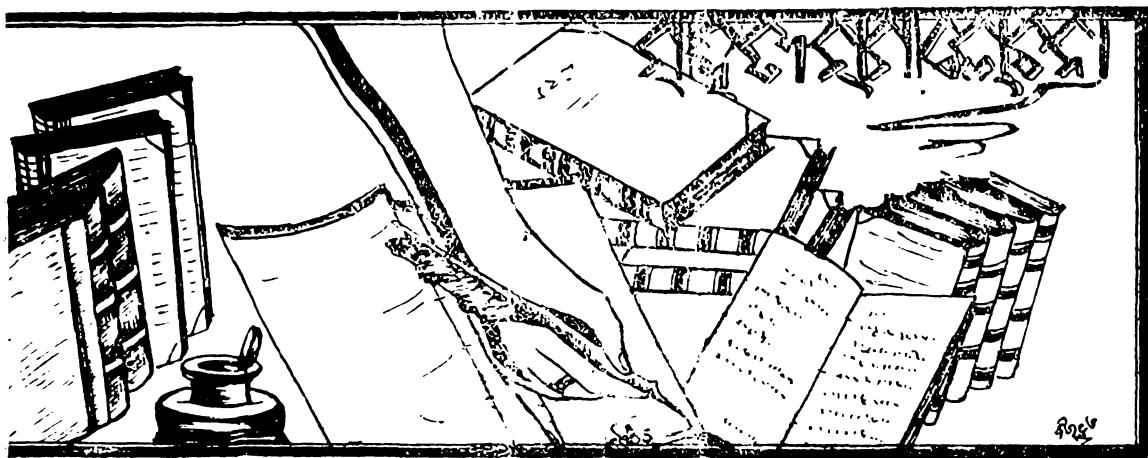
ଭୁର୍ଜିକାର :—

ରମେଶ	କଲେଜ ପ୍ଲଟ
ଶୋଇଲ	ନବୀନବାବୁ, ରମେଶର ପିତା ।
ନୂପୁର୍ବୀ	ଅଣ୍ଟି, ରମେଶର ପ୍ରେମିକା, ପାତର ନୂପୁର୍ବୀର ଉତ୍ସାହ ଉତ୍ସାହ

ପଢ଼ୁ ପଢ଼ୁ ଶାତାଟା ଦୀଗା ହାତରୁ ଜୟି
ପଡ଼ିଲ । ତାରପର ମୁହଁରୀରେ ମୁହଁରେ ତାର ପୌଣ୍ଡ-
ଉଠିଲା ଉଛୁଲା ହସ ସେ ଦକ୍ଷତିପାଇ ରମେଶର
ପୁଣରେ ମୁହଁ ରୁଷ୍ମି ତର କରି ହୋଇ ମୁଖ-
ଉଠିଲା । ଏଥର ଶାମୀ ସ୍ଵା ଉଚନ୍ତେ ଦୟା ଉଚନ୍ତେ
ଅଣ୍ଟିର ଅନଦରେ ବାଗାର ଆଖିରୁ ଦେଖିପାଇଲା
ଅଣ୍ଟି ଧରା

ରମେଶ ପ୍ରତାର ହସ ଦକ୍ଷତି ମୁହଁର ଦେଇ
ଅରନ୍ତେବୁର ରଙ୍ଗାରେ କହିପାଇଲା, “ କୁହା,
କେଉଁଠି ଲୁଗୁରିଲୁ ଏ ଅଣ୍ଟିକୁ - ନିଜେ ଏହା
କୋଣରେ ଲୁଗୁର ରଖି ମୋତେ ନେବା କୋରିଥାଲ,
ନା ? ”

ଏହା କହି ଯେ ପକଟରୁ ରୁମାଳ ନାହିଁ
ଦୀଗାର ଧାଖି ଦୁଇଟା ଯୋଛିଦେଇ ପୁଣି ହିସେଇଲିଲା ॥

କୃତ୍ତବ୍ୟ ଧାର୍ମିକତା ଶାଖା

ପ୍ରକାଶକ

ଶମ୍ଭୁ

ପଞ୍ଚଦଶ ଶତାବୀଠାରୁ ସୁମରାଧୀନ ସମାଜର କ୍ଷମିତା
ଅନ୍ୟାନ କଲେ ଅମେ ଶେତାଳିକ ସମାଜର କ୍ଷମିତା
ବିକଳେ ଲିଖ୍ୟ କରିପାରୁ । ଏଥୁଣ୍ଡିମ ସମ୍ବନ୍ଧ
ଅଗେଇ ନେବାର ଘର ଥିଲୁ ରଜିଯର ସାମନ୍ତର୍ଯ୍ୟ
ଉପରେ । ରଜା ଓ ତାଙ୍କର ସାମନ୍ତର୍ଯ୍ୟରେ ପ୍ରମାଣିତ
କାର୍ଯ୍ୟରେ ଅଗ୍ରତ୍ତି ଥିଲେ, ସମାଜର ସାଂସ୍କାରିକ ଜୀବିତ
ସେହିମାନଙ୍କୁ କେନ୍ଦ୍ରିକରି ଗଛ ଉଠିଲା । କିନ୍ତୁ ଏହି
ଫର୍ଦ୍ଦାୟ ଯେତେବେଳେ ବଶ ରାଜ୍ୟରୁତିମେ ଦୟା ଏ
ଏକ ସ୍ଥାଯୀ ଅଂଶୁଳୀପେ ପାରିଶେଇ ଦେଇଲା ତେବେଳେ କିମ୍ବା
ଦେଇଲା ସମାଜର ସେମାନଙ୍କୁ ଆପଣଙ୍କ କୁ ଏହି
'ଗଲ', ଏଥିତେବେଳେ ଯେମାନେ ସମାଜପାଇଛି ରାଜ୍ୟରାଜ
ଦ୍ୟାଯୀଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଭୋଗବଳିପରେ ମାତ୍ର ଦେଖିଥାଏ । କିନ୍ତୁ
ସେମାନେ ସମାଜର ମଳିଙ୍ଗ ଥାଏ ବୋଲି ଜୀବିତରେ
କିମ୍ବା । ଏଲାଗେ ସାମନ୍ତର୍ଯ୍ୟରୁ ପାଇଁ ସ୍ଵର୍ଗ ଧାର
ଓ ସମାଜର ଶାନ୍ତି କମଳି ଓ କିମ୍ବା 'ପାତା' ବିଭିନ୍ନ ଗାଁ
ଜିନିଧିରେ ପାଇଁ କିମ୍ବା ପାଇଁ କିମ୍ବା
ଦେଶକରରେ ଦ୍ୟାଯିତିର କଥିମିଥୀର କୁ ଏହି କଥା

ପଳିରେ ଲୋକଙ୍କ ମନରେ ଶଣତାନ୍ତିକ ଟେଲିନୀ
ଅର୍ଥକ ଧର୍ମବିଦ୍ୟା ହେଲା ଦେଖଇ ଶଜା ଅଧିକାର୍ଥ,
ଏହିରୁ କାଷ୍ଟିରତ, ବିନାନ୍ତରୁ ସାମନ୍ତମାନଙ୍କ
ଉଠରେ ଦେଖାଇ, ହେଲା କାର୍ଯ୍ୟକ୍ଷେତ୍ର ଜନତାର ଶକ୍ତି
ଲେଖରେ ଝୁଲୁ କରିବ କରିଲା । ଏହି ଅଦସ୍ତାରେ ଅଧିକାବିଧ
ଅବିଧୋତ ଜନତା ନବଜନ୍ମନାଲୋକ ଓ ଶନିଆନ ଗୁରୁ
ପାଇ, ତି କାହାବିନିର ଭବାଦନାରେ ଅଶ୍ଵୟ ଉତ୍ସପ୍ତି
ଓ ରୁଦ୍ର ଶ୍ରୀ ଦ୍ୱାରାଇଥିଲା । ଏହି ଜାବନର ଅବଦ୍ୟକ୍ତ
ପ୍ରେସ୍ ପ୍ରେକ୍ଷଣିତ ପଢ଼ିପୂର୍ବ ଉତ୍ସତିକ ଭୁବନେୟ,
ଭୁବନେୟ ଭାବୁ ଅନୁଭବର । ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଶଳାଗ୍ରୀରେ ରୀରେଳି
ଚରାଟିକ ପ୍ରକଟନ ଶାସକଗୋଣୀ କା ମାନ୍ଦାର ଭୁବନେୟର
ପୁଣ୍ୟହନ୍ତି ପୁଣ୍ୟ କରିବାକୁ, ସମ୍ମନନରେ
ଭୁବନେୟ ହୋଇ ନାହିଁ ଜାଗାପୁନର ଗବ କରିବାକୁ ।
ଏ ସମ୍ମନନ୍ତି ଲୋକଙ୍କ ମୁଖର ଶରୀରକୁ ଭୁବନେୟର
ନୃତ୍ୟ ପାତ୍ର ଦେଖି ଲାଭ କରିଥାଏ; ତେମାରେ ଶଜା-
ପାତ୍ର ପାତ୍ରପୁଣ୍ୟ ନର୍ତ୍ତକୀ କରି ସମ୍ମନନାନା କରିବା
ପ୍ରୁଣିତ ପରିଷ୍ଠି ନାହାନ୍ତି । ଶରୀରକୁ ପାତ୍ର କରିମ ପ୍ରମାଦ

ଲାଭ କରିବା ପଳିରେ ଲୋକେ ଭଲମଦ ଫିନ୍ରର ବର୍ଷିବାକୁ ଲାଗିଲେ, ସେମାନେ ସମାଜ ଓ ରଜନୀତିର ଦର୍ଶକ ମାତ୍ର ନ ହୋଇ ସମାଲୋଚକ ହେଲେ । ଏହି ସମୟରେ ସମାଜର ଭାବଧାରରେ ଚିନ୍ତାଶିଳତା (intellectualism) ଉପ୍ତତ ହେଲା । ବେଳେ ଜନସନ୍ଧି କାଳରେ ସାହିତ୍ୟ ଏହି ଜାଗନ୍ମତ୍ତୁ ଅରବିଧିକୁ କରେ । ସେ ସମୟକାର ସାହିତ୍ୟରେ ଭାବର ମାତ୍ର ହୃଦୟ ଲାଭକରି ସମାଲୋଚନାର ସର ସ୍ଵର୍ଗ ହୋଇ ଆପୁଣ୍ଠିଲା ।

ସାମନ୍ତର୍ଯ୍ୟା ଓ ଗଣତନ୍ତ୍ର ମଧ୍ୟରେ ଏ ଯେଉଁ ସର୍ବର୍ଷ ଚାଲିଲା, ସେଥିରେ ଅଦର୍ଶ ନେଇ ପଥରେ କଜ୍ଯା ଉପସ୍ଥିତିଲା । ସାମନ୍ତର୍ଯ୍ୟାର ପ୍ରଧାନ ପୂର୍ଣ୍ଣଯୋହିକ ଥିଲା ପ୍ରତକଳାତ ଧର୍ମ, ରଜା ଭିତରଙ୍କର ଦୂତ, ସମାଜପୁଣ୍ଡି ତାଙ୍କର ଦୀଯିତ୍ବ କିଛି । ନାହିଁ — ଶାସକଟପ୍ରଦାୟର ଅତ୍ୟାଚାରକୁ ତାଙ୍କ ରଖିବାଲାଗି ଜାନିତା ଆଗରେ ଗାର୍ଜିର ଧର୍ମପୀଠରୁ ପାଦ୍ମମାନେ ଏହି ସଫେର ବାତ ଥିଲେ । ଗଣତନ୍ତ୍ରର ଧ୍ୟାର ପଥରେ ପ୍ରତକଳା ଧର୍ମ ତେଣୁ ପ୍ରଧାନ ପ୍ରତକଳା ହୋଇ ଶୁଭ୍ରାହେଲା । ଦିନ ଅଦର୍ଶ ମେନି ଯୁଗେପରେ ତଥା ଉଂଳଣ୍ଡରେ ଧର୍ମଭାବ ସଂଘଟନ ହେଲା । ମାଟ୍ଟିନିଳୁଅର୍ଥ ପ୍ରତ୍ଯେ ଗାର୍ଜିର ସାଥୀନ୍ତିନାତି ଓ ଆଗର ବିରୁଦ୍ଧରେ ବିଦ୍ରୋହ ଘୋଷଣା କରିବା ପଳିରେ ପୁୟରାଟାନ୍ ସପ୍ରଦ୍ୟାମ୍ୟ ସମ୍ମାପିତ ହେଲା ଓ ସୀମନ୍ତ ଶକ୍ତିର ସମ୍ମାନାଧିକାରୀ ସେହି ତାହା ଲୋକଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଅନୁମୋଦିତ ହେଲା । ପୁୟରାଟାନ୍ମାନେ ଧର୍ମର ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ବ ଧ୍ୟାନିତା ପ୍ରତିଷ୍ଠା କଲେ ।

ସ୍ଵର୍ଗଧଶ ଶତାବ୍ଦୀରେ ଉଂଳଣ୍ଡର ରଜନୀତିକ ଓ ସାମାଜିକ ଜୀବନରେ ଯୋର ବିନ୍ଦୁବ ଉପସନ୍ନିଥାଏ । ଅଦର୍ଶ କ୍ଲେର • ସର୍ବଶ' କହିବାକାଳରେ ବାପ୍ରବ ଜୀବନକୁ ଆସି ମୁଣ୍ଡକଲ । ରଜନୀତର ନାଜା ଓ ପାର୍ଶ୍ଵମେଣ୍ଟ ମଧ୍ୟରେ ବଳ କରାକଷି ପୂର୍ବଥାଏ । ପ୍ରଥମ ଚାର୍ଲ୍ସ୍‌ମେନ୍ଡ୍ ମଧ୍ୟରେ ବଳ କରାକଷି ପୂର୍ବଥାଏ । ପରିବର୍ତ୍ତନର ରୂପଗାନ୍ଧୀ ବିଦ୍ୟୁତ ଓ ଶିରଜେବ

କମର୍ଣ୍ଣେଲିଙ୍କ ମହାଭୂତରେ ପ୍ରକାନ୍ତକ ପ୍ରାପନ ଆଦିଷତା ଲେକମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ କମର୍ଣ୍ଣକେଣ୍ଟିଷ୍ଟୁ ଗରତାନ୍ତିକ ଚେତନା ପ୍ରକାଶ କରେ । ସାମନ୍ତର୍ଯ୍ୟାକୁ ଦିନୁ ଦିନ ଶକ୍ତିଶାନ୍ତି କ୍ଲୀବ ଓ ପଞ୍ଜୁ ହୋଇ ପଡ଼ିଲ ଏହି ଲେକଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ମୁକ୍ତିଶାନ୍ତି ଏଗ୍ରମ ପ୍ରଗତି ହେଲା । ଜନସାଧାରଣା ଆରା ତଳିଆ ଜାବ ହୋଇ ସମାଜର ନିର୍ମ୍ଭେଦରେ ପଡ଼ିରହିଲେ ନାହିଁ, ସମାଜ ବର୍ତ୍ତମାନ ସେହିମାନଙ୍କର ନେତୃତ୍ବରୁ ଅନାର ରହିଲା । ଗଣତନ୍ତ୍ର କିମ୍ବା ସମୟକୁ ନିର୍ବିଜ୍ଞାପ ଗ୍ରେହଣ କରିନାହିଁ । ଜନଶକ୍ତି ନିଯନ୍ତ୍ରିତ ହୋଇ ନ ଥିବାରୁ ବ୍ୟକ୍ତିକରେ ଦୋଷ ଓ ତୁଟିଲେଖିତ ହେଉଥାଏ । ରଜି ଦିବବାରତର ସାମନ୍ତ୍ର ପ୍ରଦାୟ ଅତି ନିମ୍ନ ନୌହିକ ଅଦର୍ଶ ସମଜ ଅଗରର ବ୍ୟାଜିଥାଏ, ତେଣୁ ଗଣତନ୍ତ୍ରର ନାୟକମାତ୍ରନ ଦିଗବାର ପାରୁ ନାଥାନ୍ତି । ସାମାଜିକ ଜାକନରେ ଏହାର ପ୍ରତକଳା ଅତି କଦମ୍ବୀ ଫଳ ଫଳାର୍ଥାଏ । ଉଂଳଣ୍ଡର ଜାଗାଯୁ ଜୀବନ ଏ ସମୟରେ ଦେଖୁ ଥିଥେନ୍ଦ୍ର ଆବଳି, କର୍ଦମାକ୍ତ । ଏହି ସାମାଜିକ ପରିବର୍ତ୍ତନା ସାହୁତ୍ୟ ଉପାଧନର ଅନୁକୂଳ ନୁହେ, ଏ ସମୟରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସଂରକ୍ଷଣ ଲେଖକ ଉଂଗରଜୀବାହିତ୍ୟାକାଶରେ ଜ୍ୟୋତିମନ୍ତ୍ର ହେଲେ ଏବଂ ଏହାହିଁ ସାହୁତ୍ୟ ।

ଏ ଶାତାବ୍ଦୀର ଚନ୍ଦ୍ରାଳ ବ୍ୟକ୍ତିମାନର ଜୀବନ ଓ ସ୍ଵେଚ୍ଛାକାଳୀନ ଅଦର୍ଶ ସାର ପଣ୍ଡରଭାବରେ ପ୍ରଭୁତ୍ୱ ହୋଇଥିଲା । ନୂତନ ଅଦର୍ଶର ପ୍ରଭୁତ୍ୱ, ଦ୍ୟକ୍ତିଚାର୍ଯ୍ୟ ସାର୍ଥକିତାର ଜୟାଗାନ, ପୁରୁଷର ସାଥୀନ୍ତି ନାହିଁ, ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅବକୁ ଜୟନ୍ୟ, କର୍ତ୍ତବ୍ୟକୁ ଦୋଳି ଚିହ୍ନିବା ଏହି ଉତ୍ସାହମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଅଭିଷ୍ୟନ ପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନ ହେବା ସ୍ଵାଭାବିକ । ଏ ମୁହଁର ସାହୁତ୍ୟକ ପାର୍ଶ୍ଵକ ଜୀବନର ନୌହିକ ଅବସଥ ଲିଖିଯାଇ ବିଷାଦ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭର୍ତ୍ତାରେ ସାହୁତ୍ୟ ଓ ଅଭିଷ୍ୟନ ନାହିଁ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ଉପରୁ ହେବା ନରଜିର ବ୍ୟବହାର କରିବାକୁ, ସ୍ଵର୍ଗଧଶ ଜୟାଗାର ଉପରୁ ହେବା ନାମ ଭୂଷଣଙ୍କ ଉପର୍ଯ୍ୟାମ ।

କିନ୍ ମିଳଠନ୍ ଅଦ୍ୟାଜ୍ଞାରୁ ତାଙ୍କ ଜୀବନର
ହୃଦୀ ଉଦେଶ୍ୟ ଉପଲବ୍ଧ କରି ପାରିଥିଲେ ଏ
ହାର ସାଧନ ଲାଗି ଅପଣାକୁ ଉତ୍ସର୍ଗ କରିଥିଲୁ ।

ବନର ପୁଅମାବଦ୍ରାରେ ବିଦ୍ୟାର୍ଥୀଙ୍କର କରିବାରେ
ସେ ଏପରି ଉତ୍ସାହୀ ସ୍ଵରେ ଯେ ପଢ଼ି ପଢ଼ି ତାଙ୍କର
ପ୍ରତି ରାଷ୍ଟି ଉଜ୍ଜାଗରରେ ବିତି ଯାଇଛି । ଅନ୍ୟଧିକ
ତିବା ପଳରେ ତାଙ୍କର ଦୃଷ୍ଟିଶକ୍ତି ଅକାଲରେ
ବୁଲ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲା, ତଥାପି ସେ ଅପଣାର
ପୂର୍ଣ୍ଣ ପୂର୍ଣ୍ଣ କରିବାଲାଗେ ଏକନିଷ୍ଠ ହୋଇ ପାଣ୍ଡିତ୍ୟ
କର୍ଜନ କରୁଥିଲେ । ତତ୍ତଵ ବର୍ଷ ବୟସରେ
ମିଲିଟନ୍ ତାଙ୍କର ଦ୍ଵାରା ନସ୍ବାକାବ୍ୟ ମରାତାଇସ୍-
ଲ୍ୟୁ (Paradise lost) ଲେଖା ଥରମ୍ଭ କଲେ ।
ନରସର ଏହି ମହାକାବ୍ୟ ପୃଥିବୀର ସଂଖେଷ
ମହାକାବ୍ୟମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଛୁନ ପାଏ । ଏହାର
ଶାଖାବନ୍ତୁ ବାଇବେଳରୁ ଚାନ୍ଦିତ, କିପରି ସ୍ଵର୍ଗ-
ଯାଜିମରେ ସଇତାନ ଓ ଜୀବରେ ମଧ୍ୟରେ ସଂଘଷ
ତ୍ତିଲା, କିପରି ସଇତାନ ବୁର୍ଗର ବିତାନ୍ତି ହେଲା,
ଯ ପୃଥିବୀ କିପରି ଅବିଷ୍ଟ ହେଲା, କିପରି ଆଦିମ
ଜିର ଅଧାମ ଓ ନାନ୍ଦି ଶିତ୍ତ ସଇତାନର
ପ୍ରଭୋରନର ଦଶବର୍ଷୀ ହୋଇ ଜ୍ଞାନବୃଷନ ପଳ
ଖାଇ ଏ ପୃଥିବୀକୁ ସିଲାହିଲମୟ କରିଦେଲେ । ଏହି
ସବୁ ସୁରର ପ୍ରଭାବ ହେଉ ଏହି ପୁରାତନ ଧ୍ୟାନ
କାହାଣୀ ମୂଳକ ସ୍ମୃତିତ୍ତିର ମଧ୍ୟରେ ମିଲିଟନ୍କର
କଷ୍ଟିତ ନରକ ଓ ସ୍ଵର୍ଗ ଆପଣା ସମାଜର ପ୍ରତିକ୍ରି
ଧାରଣ କରିଅଛି । ପ୍ରଭୁତ୍ତିଲିପ୍ୟ ପରଦେଶ ବିଦ୍ୟୋଧୀ
ସମନ୍ତ ଥୁପରେ ସଇତାନ ଚିନ୍ତା ଲୋକହିତେଣି
ସେଇକ୍ଷାଗ୍ରହ (ଯଥଃ କମ୍ଭ୍ୟୁଲ) । କି ଆଦଶ
ପୁରୁଷ ବୋଲି କଳନା କରି କବି ଶିଶୁରକର
ପ୍ରତିକ୍ରି ସେହି ଛୁଅରେ ଗଢ଼ିଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଏହା-
ସାରା କବିତାର ମର୍ଯ୍ୟାଦା କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ଯୁଦ୍ଧ
ହୋଇନାହିଁ । ମିଲିଟନ୍ ଏହି ମହାକାବ୍ୟରେ
ଗାମୀଧି ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଥବା ଲଳିତ ଭାଷା ପ୍ରଯୋଗ କରି
ଅମିନାପର ଛୁଦର, ଏକ ନରନ ହଙ୍କିର ତୋଳିଛନ୍ତି

ମାହା ଅଦ୍ୟାବଧି ଇଂରେଜ ସାହିତ୍ୟରେ ଅଭୁଲନାୟ
ହୋଇ ରହିଛି । ଉଚ୍ଚପୂର୍ବ ସେକ୍ସପିନ୍‌ର୍ ଦ୍ରିଷ୍ଟିକ୍ଷ
କାଳରେ କରିଥାର ପ୍ରକାଶରଙ୍ଗୀ, ଛନ୍ଦ ଓ ଭାଷାରେ
ଯେଉଁ ଉତ୍ୟଶ୍ଵରାଳୀ ଦେଖା ଦେଇଥିଲା, ମିଲଟନଙ୍କ
ପୃଦ୍ୟରେ ସେ ଉତ୍ୟଶ୍ଵରାଳୀ ନାହିଁ । ମିଲଟନଙ୍କ ଭାଷା
ସହତି, ଛନ୍ଦ ବିସ୍ମୟକ୍ରି, ଭାବ ମହିତ୍ୱପୂଣ୍ଡ ଉଦାର ଓ
ଗମୀର । ମିଲଟନଙ୍କ କଳ୍ପନା ଯେପରି ପ୍ରକଳନ ଥିଲା,
ତୋକର ଘୋନ୍ଦର୍ମବୋଧ ସେହିପରି ଅତି ଉଚ୍ଚ କୋଠାର
ଥିଲା । ସାଧାରଣାତଥର ମହାଯାତ୍ରା କାବ୍ୟରେ ମିଲଟନଙ୍କର
ଏହି କାବ୍ୟର ଶ୍ରୀମାତୀ ବନ୍ଦୁପୁଣ୍ଯକରେ ଦେଖିବାକୁ
ମିଳେ ।

୨୭ ବର୍ଷର ଅଧିବାସୀଯରେ ଲିଖିତ ଏହି ମହାକାବ୍ୟ
ରଚିତ ହେବାର ୩ ବର୍ଷ ପରେ ଜଣେ ପ୍ରକାଶକର ଛିଥା
[ନିବୋଧତା ?] ରୁ ଏହା ପ୍ରକାଶ ଲୁଚିଲା । ମିଳିଟନ୍
ଏହି କାବ୍ୟ ପାଇଁ ନଗଦ ପାଞ୍ଚ ପାଉଣ୍ଡ ପାଇଥିଲେ ଓ
ପ୍ରଥମ ତିନି ସାସୁରଣ ବିକି ପରେ ପ୍ରତ୍ୟେକଥର ପାଞ୍ଚ
ପାଉଣ୍ଡ କରି ପାଇବେବୋଲି ଚାନ୍ଦି ହୋଇଥିଲା । କିନ୍ତୁ
ଏହି ମହାକାବ୍ୟର କାହିଁତି ଏହି ମାନା ଥିଲ ଯେ
ପ୍ରକାଶକଙ୍କ ସେଥିଲାଗି ଘୋର ଅନ୍ତର ତାପ କରିବାକୁ ପଡ଼ି
ଥିଲା । ମିଳିଟନ୍କ ମୃତ୍ୟୁ ପରେ ତାଙ୍କର ଶୀ ଏହି
ମହାକାବ୍ୟର ସମସ୍ତ ସ୍ଵର୍ଗ ମାତ୍ର ଆଠ ପାଉଣ୍ଡଗୁଁ ବିକି
କରି ଦେଇଥିଲେ ।

ମିଲଟନ୍ ପରେ ପାଶତାଇଷ୍-ଲକ୍ଷ୍ମୀକୁ ଲଗାଇ ଥନ୍ତି
ଏକ ମହାକାବ୍ୟ ରଚନା କଲେ ପାଶତାଇଷ୍- ରିଗେନ୍ଟ୍
। Paradise Regained] । ଏଥରେ କିପରି ପାପ-
ମାର୍ଗ ପରିତ୍ୟାଗ କରି ମନୁଷ୍ୟ ଧ୍ରୁଷ୍ଟାଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟିମାଗ୍ରୂହି ଅନୁ-
ସରଣ କରି ପୁନଃ ସ୍ଵର୍ଗ ରାଜ୍ୟକୁ ପ୍ରବେଶ କରିବାରେ
ସମର୍ଥ ହେଲା, ତାହା କର୍ତ୍ତୃତ ଫୋରିଆର୍ଥୀ । ଏହି ଗ୍ରନ୍ଥ
କିନ୍ତୁ ପୁନଃ ମହାକାବ୍ୟର ସମକଷ ହୋଇ ପାରିନାହିଁ ।
ମିଲଟନ୍, ଏତ୍ତବ୍ୟତାତ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କେତେ ଉକାଳେ
କବିତା ଲେଖି ଯାଇଛନ୍ତି । ମିଲଟନ୍କ ସନେଟ୍‌ମାନ
ଉଠିରେ ସାହିତ୍ୟରେ ଶରୀର ଆସନ ଅନ୍ଧାର କରେ ।

ମଧ୍ୟାକବ ସେକ୍ସପିଯୂର ନାଟକ ଲେଖି ଯେଉଁ “ଦୃତିଷ୍ଠା
ଛର କରିଛନ୍ତି ମିଳଟନ୍ ତାହା ପାଇଛନ୍ତି ତାଙ୍କର
ମହାକାବ୍ୟ ପାଇଁ ।

ଜନ୍ ବନିଯୁନ୍ ଛୁଟଣ୍ଡର ଅବାଳ ବୁଦ୍ଧ ବନତା
ସମସ୍ତକ ନିକଟରେ ପରିଚିତ ତାଙ୍କର ପିଲାଶୀମ୍ସ-
ପ୍ରୋଗ୍ରେସ୍ [Pilgrims Progress] ନାମକ ପୁସ୍ତକ
ଲାଗି । ବୁନିଦିନ ଉପରୟୀ ପୁୟରାତାନ୍ ଥିଲେ ଓ ତାଙ୍କର
ଧର୍ମନାତ ପ୍ରଗ୍ରହ କରିବାର ଲାଗି ତାଙ୍କୁ ଦୀଘ କାରାବାସ
ଦ୍ରୋଗ କରିବାରୁ ହୋଇଥିଲା । ଏହି ପୁସ୍ତକ ବାଣ-
ଗାରରେ ଜନ୍ମଲାଭ କରିଥିଲା । ଦ୍ୱାଇବେଳ ର ଗଦ୍ୟ
ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଭାବିତ ସରଳ ପ୍ରତ୍ଯକ୍ଷଳ ଦିଦିରେ ଲିଖିତ ଏହି
ଗୁରୁ ସମସ୍ତକର ମୁଖ୍ୟାୟ ହୋଇ ପାରିଛି ।

ସମସ୍ତାମୟିକ ଜାବନରେ ଅବନତ ନୈତିକିତାକୁ
ଲକ୍ଷ୍ୟକରି ବ୍ୟଥତ ଲେଖକ ଏହି ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷଳରେ ବିପଥ-
ଶାମୀକୁ ସରକାରୀ ବାଣୀ ଶୁଣାଇଛନ୍ତି । ବିଲାସବିୟନ
ଆଳସ୍ୟ ଓ ଆଡମରକୁ ଉଚ୍ଚପୂର୍ବ ଲେଖକମାନେ ଅର-
ଜାତ୍ୟର ଅନୁସରିକ ବୋଲି ସେମାନଙ୍କୁ କାବ୍ୟ ଓ
ନାଟକରେ ତିରୁଥୁଳେ ତାହାହିଁ ଥିଲା ଆଦିଗୁ ଜାବନର
ଚିତ । କିନ୍ତୁ ଏ ସୁଗ ସେହି ସବୁକୁ ଗୃଣା ବନ୍ଦରେ
ଅନାଇବାକୁ ଶିଖିଛି, ମୁକ୍ତିକାମୀ ମାନବ ଗଢ଼ାନ୍ତିକ
ଅଦର୍ଶରେ ଭାବୁଭାବାପନ୍ଥ ନିଷ୍ପତ୍ତ ନାଗରିକର ସରଳ

ଜାବନକୁ ଉତ୍ତରକୁ ଜାବନ ବୋଲି ଜାନ କରିବା
ଶିଷ୍ଟାଲାର କରିଛି, ଏହି ଗ୍ରନ୍ଥ ତାହାର ଅତ ଶୁଣି ପ୍ରମ
ଦିଏ ।

ମିଶ ଶ୍ରୀଯୁନ ଦିନେ ଏକ ଧର୍ମଗ୍ରନ୍ଥ ପଢ଼ି ତା
ମନରେ ଭାବାନ୍ତର ଜାତ ହେବାରୁ ସ୍ଵର୍ଗ-ନଗରୀ ମାର୍ଗେ
ଯାହାଏ ହେଲେ । ପିଠିରେ ତାଙ୍କର ପାପର ଗୁରୁତ୍ବର
ମାର୍ଗରେ ନେହୁ ବାଧାବିନ୍ଦୁ, ପାପର ପ୍ରଲୋଭନ
ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ଅତିହିମ କରି ଶେଷରେ ପେତେବେଳେ
ମିଶ ଶ୍ରୀଯୁନ ଧର୍ମର ସଂକେତ କ୍ରସ୍ ପାଖରେ ଅ
ପହଞ୍ଚିଲେ, ତାଙ୍କ ଭାବ ପିଠିରୁ ଶେଷପଢ଼ିଲା । ଏହି ଧ
ମୂଳକ ସରଳ ଉପଦେଶାବଳୀକୁ ବୁନିଯୁନ୍ ସହଜ ଏ
ଆଖ୍ୟାୟିକାର ଅବରୁଣ୍ଣନ ଦେଇ ପଦେ ପଦେ
ମାନବିକତାକୁ ଉପରିଭାବରେ ଶୁଦ୍ଧି କରିଛନ୍ତି ଓ
ପ୍ରକୁଟି ଉପନ୍ୟାସ ପରି ସରସ ଓ ଚିହ୍ନକର୍ଷକ ହୋଇ
ପାରିଛି । ତୁମଣ ବୁନ୍ଦେନ୍ତରେ ବୋଲି ବୁନିଯୁନ୍ ଯାଏ
ପାଠକଙ୍କ ସରଳ ବିଶାସରେ ଅଭିଭୂତ କରିଛନ୍ତି
ତିରୁରେ ବୁପକଥା-ସୁଲୁଭ କଳ୍ପନା ବିଲାସ ସହି
ବାସ୍ତବ ଜାବନର ଅନୁଭୂତ ଏପରି ନିର୍ମାଣ ଭାବରେ
ବୁନ୍ଦା ଯେ ଏହି ଗ୍ରନ୍ଥ ଉଠାନ୍ତି ସାହିତ୍ୟରେ ଉପନ୍ୟାସ
ସ୍ଥିତି ପଥରେ ପଥପ୍ରଦର୍ଶକ ହେଲା ।

[କନଶଃ]

କୋଣଳ କଳାମଣ୍ଡଳର ଅନୁଷ୍ଠାନ ଲିପି

(ମୂଳ ପ୍ରକାଶିତ ପରେ)

’୧ କଳା ଓ ଶିଳ୍ପ :—

କଳାମଣ୍ଡଳର ଉଦେଶ୍ୟ ଓ ଲକ୍ଷ୍ୟାନ୍ୟାବାସୀକଳାଭି
କ୍ଷେତ୍ରର ସମ୍ବନ୍ଧ ପ୍ରକାର ମାଧ୍ୟମ ଏହି ସମିତିର ଦୃଷ୍ଟି
ଆକର୍ଷଣ କରିବ । ଚିତ୍ରକଳା, ଶାସ୍ତ୍ରୀୟ, ସ୍ଥାପତ୍ୟ,
କାତନକ ନିର୍ମାଣ ଏବଂ ମୃଜନେତ୍ରାର ଧାର୍ମିକ ଅଭି-

ଦ୍ୟକ୍ତିର ମାଧ୍ୟମ ହୃଦୟରେ ବୁନିଯୁନକ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଶିଳ୍ପ
କଳା ମଧ୍ୟ ଏହି ସମିତିର ବିଭାଗ ଯାହା ପାଇବ
ନିକଟ ଉପର୍ଯ୍ୟତରେ ଏହି ସବୁ ବିଷୟରେ ହାତ ନା
ଦେଲେ ମଧ୍ୟ ଉପସ୍ଥିତ ଧାର୍ମିକ ପ୍ରଗତି କରିବା ଦ୍ୱାରା
ଏହାର କିମ୍ବାକଳାପ ବୁନ୍ଦରେ ପରସର ଦ୍ୱାରା ନଳ

ଚତୁରଙ୍ଗ

ମୁଣ୍ଡିଲ ଏ ସବୁରେ ସ୍ଥାନ ଦେବାକୁ ଆଶା ରଖେ ।

୧୨ ସାହିତ୍ୟ :—

ପାହିତା ଜୀଜ୍ଞାସୁ ଅମ୍ବାର ଦର୍ଶକ ସ୍ଵରୂପ । ଏହା
ଛାତ୍ରୟ କୃଷିର ପରିମାଳକ ଥିଲା । ଜୀବର ସକଳ ପ୍ରକାର
ତୁଳନା ଓ ରଷ୍ଟ, ସକଳ ପ୍ରକାର ଅନ୍ଧା ଓ ଆଳାଙ୍କା
ସାହିତ୍ୟରେ ଅସ୍ତ୍ରିକାଗ କରେ । ଅଭିମଧ ସାହିତ୍ୟଜୀଜ୍ଞାସୁ
ଟାନ୍ ତଳକ ଓ ଶିକ୍ଷାମୂଳକ କ୍ଷେତ୍ର ବିଶେଷ । ଜୀଜ୍ଞାସୁ
ଟାନ୍ରିର ଗଠନରେ ଏହାକୁ ବିଶେଷ ଅଣ୍ଟ ଗ୍ରହଣ
କରିବାକୁ ଫୁଲ । ସାହିତ୍ୟ ସମ୍ବଲନ, ଡର୍ବାର (debate)
ଓ ଅନ୍ତର୍ଭାବରେ ସାହିତ୍ୟର ଅଧ୍ୟାନ କରି ପ୍ରକାଶ କରିବା
ଏହିକୁ ଗଲଚ ପ୍ରତିବ୍ୟାଗ ତା ଯେତାହା କରି ସମିତି ହୋଇଯୁ
ପାଇଲାମାନଙ୍କୁ ଉତ୍ସାହ ଓ ପ୍ରତିବା ଦେବ । ଅନ୍ତର୍ଭାବ
ଏଥ୍ୟ ସମିତିର ଲକ୍ଷ୍ୟ ଏକ ସମ୍ବଲିତ ପଦିକା । ପ୍ରକାଶ
କରିବା ଏବଂ ହୋଇଯୁ ପ୍ରତିବାକୁ ଉତ୍ସାହିତ କରି ହୋଇଯୁ
ପାଇଲାମାନଙ୍କ ରଚିତ ମନୋକାର ପ୍ରକାଶ କରିବା ।
ଅନ୍ତର୍ଭାବ ପାଇଁ କେବଳ କଳାମାନୀଙ୍କ ରଜ୍ୟର ସାହିତ୍ୟ
ସମିତିମାନଙ୍କୁ କିମ୍ବା କିମ୍ବା ଅଧୀକ ସାହିତ୍ୟ ଦକ୍ଷବ ଏବଂ
କେବଳ କେବଳ ନିଜର ଶଶ ଖୋଲିବ । ଏକ
ପ୍ରାଚୀନ ଧର୍ମକାର ପ୍ରକାଶ, କେ ସାହିତ୍ୟ ଓ ପ୍ରତି-
ଯୋଗୀତା ଅଧ୍ୟାନରେ ସମିତିର ନାଟକ ଉବିଷ୍ଟକୁ କାର୍ଯ୍ୟ
କଲାପ ଅବଦିର ରହିବ । ସାହିତ୍ୟ - ବିଶ୍ୱାସ ଦ୍ୱାରା
ପ୍ରଭାବ ଅଧ୍ୟାନ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଏହି ସମିତି କୃଷିର ବିଭାଗ
ଶାନ୍ତି ଦ୍ୱାରର ମଧ୍ୟ ଦକ୍ଷତାର ଯେତାକୁ କରିବ ।

୧୩ ଉଦ୍‌ଘାତ ଓ ପ୍ରକଳ୍ପିତିଃ—

ପ୍ରଦର୍ଶନ ଓ ଲେଳାର ସଂଘ୍ୟର କମ୍ପ୍ୟୁଟର ମୂଲ୍ୟ ଉଚ୍ଚତା ।
କାରଣ ଏ ଯବୁ କାରୁଜିମୀ ପ୍ରଦର୍ଶନର ମୁହଁଧ୍ୟ
ମୋଟାଏ ଥାଏନ୍ତି ଏହି ପ୍ରଦର୍ଶନ ଓ ବିଦି ପାଇଁ
ବାହିକାରୀ ଦିଲିଃ ଦୁଃଖ କର୍ମକାରେ ଉତ୍ସାହିତ
କରିଛି । ଏ ସବୁର ବିଷ ମୂଳକ ମୂଳ ଅଛି । କାରଣ
ଏ ସବୁ ଭାବେ ଅଧିକ ବ୍ୟାଧାଳ ହେଉଥିଲା ଭାବେ
ନିଜିକିରଣ (assimilation) ର ଫୁଲେ ମୋଗାଇ
ଥାଏ । ଅଛିର ମଧ୍ୟ ଯମାନେ ଲେକମାନଙ୍କ ଶମ

ଦିଲୋଦନ ଓ ଆମୋଡ ପ୍ରମୋଦର ପୁରୁଥା ଯୋଗାନ୍ତି ।
ପ୍ରତିବର୍ଷ ଶା ପଞ୍ଚମୀଠାରୁ ଏକ ସପ୍ତାବ୍ଦ ବ୍ୟାପୀ କାଳ
ନିଧରେ କଳାମଣ୍ଡଳ ତାର ଜନ୍ମ - ବାର୍ଷିକୀ ଉତ୍ସବ
ପାଳନ କରେବାକୁ ସ୍ଥିର କରିଛି । ସେହି ସମୟରେ
ବାର୍ଷିକ ମେଲା ଏବଂ ପ୍ରଫର୍ମାନ ବସିବ । ଜନ୍ମ-
ବାର୍ଷିକୀ ସପ୍ତାହର କଳାମଣ୍ଡଳ ପ୍ରଦର୍ଶନ ଓ ମେଲା
ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ନାନାବିଧ ଆମୋଡ ପ୍ରମୋଦ,
ନାଟକାଭିନୟ; ସଂଗୀତ ପ୍ରତିଯାଗିତା ଏବଂ ଟେଲିଶନ-
ପ୍ରତିଯାଗିତା ଯୋଗାନ୍ତ କରିବ । ଧର୍ମ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ
ଓ ଲୌକିକ ପରିପରାଣିରେ ଯେଉଁ ପ୍ରଥା ରହିଛି,
କଳାମଣ୍ଡଳ ତାର ପୁନରୁଥାନ ପ୍ରତି ଲିଖି ରଖିବ ।
ଏହି ପ୍ରେଷାରେ କଳାମଣ୍ଡଳ ଅନୁଷ୍ଠାନରେ ଏହାର
ସମସ୍ତ କର୍ମୀ - ନୃତ୍ୟ, ଗୀତ, ବାଦ୍ୟ, ଖେଳ 'ଓ
କିନ୍ତୁ ପ୍ରତିବର୍ଷ ପ୍ରତଳନର ଲାଭ ରଖିବ ଯହିଁରେ
ଆଲସ୍ୟ, ଲଗ୍ନୁଆ ଓ ନାତି - ବିରୋଧୀ ଆଚରଣ
ପ୍ରତିଷ୍ଠା ପାଇବ ନାହିଁ । ଅନ୍ତର ମଧ୍ୟ କଳାମଣ୍ଡଳ
ଜାଗାୟ ଧର ଓ ମହାପୁରୁଷମାନଙ୍କର ଜନ୍ମବାର୍ଷିକୀ
ପାଳନର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବ । ଭ୍ରମଣ ଓ ଶବ୍ଦିର
(camp) ର ସାଂସ୍କୃତିକ ଓ ଶମ-ବିଲୋଦନ
ମୂଳ ଥିବାରୁ କଳାମଣ୍ଡଳ ସଭ୍ୟମାନଙ୍କ ଉପକାରୀତ୍ୟେ
ଏ ସବୁର ଯୋଗାନ୍ତ କରିବ ।

୧୪ ଗବେଷଣା ।—

କଳାମଣ୍ଡଳ ଛଞ୍ଚିର ବିଭାଗ ଶାଖାରେ ଗବେଷଣା
ଚଲାଇଦାର ତଥୀ କୁ ଦ୍ୟବିହୀନ କରିବ ଏବଂ ହାତେଲେଖା
ଓ ତଥି ସଂଗ୍ରହ କରିବ । ଏହା ଧାରା ଜନ୍ମାଇଥିବା
ଶ୍ଵାନମନଙ୍କରୁ ସ୍ଥାପନ୍ୟ - ସ୍ମୃତି, ଉତ୍ସବ, ସାଜସଙ୍କା,
ଗ୍ରାମ୍ୟନ୍ତରେ, ଶିଳ୍ପ ଓ କାର୍ତ୍ତ୍ତକାର୍ଯ୍ୟର ଅଭଳକରିତ ସଂଗ୍ରହ
କରିବ । କଳାମଣ୍ଡଳ ଗ୍ରାମ୍ୟଗଲ୍ଲ, ଗ୍ରାମ୍ୟ ଗାଁତ ଏବଂ
ଅନ୍ୟନ୍ୟ କଳା - ସରକାରୀ ଆବଳିଗ୍ରହ ସାମଗ୍ରୀ ମଧ୍ୟ
ସର୍ବଭାବୀ କରିବ । କେବଳ ଯେ ହାତେଲେଖା ଓ ଅଧ୍ୟନାତଳ
ଛଞ୍ଚିର ଯାହା ସର୍ବଶୈଳୀଶ୍ଵର, ତାହା ଜୋକି ବାହାର କରିବା
ପାଇଁ ଗବେଷଣା ଚଲାଇବ ଏହାର ନୁହେଁ,
ଅଧ୍ୟନିକ ଭାବିଧାରା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ରହନ୍ତିର ଯେଉଁ

ପେଞ୍ଜିଠାରେ ଉନ୍ନତିର ସମ୍ବନ୍ଧାବଳୀ ରହିଛି, ତାହା ମୟ ବାହାର କରିବ । ଭବିଷ୍ୟତରେ କଳାମଣ୍ଡଳ ଗବେଷଣା ମୂଲିକ ପର୍ଯ୍ୟକା ଏବଂ ଚନ୍ଦ୍ରର ବିଭିନ୍ନ ଶାଖା ସଂବନ୍ଧରେ ଆଲୋଚନା କରୁଥିବା ପଦ କର ପ୍ରକାଶ ଭାବେ ନୋଇପାରେ । ଅଛିର ମଧ୍ୟ ହି ସମିତି ପାଠ୍ୟସୁପ୍ରକଳ୍ପନା, ବିଦ୍ୟାଳୟ ଓ ଗ୍ରାମ୍ୟ ପୁସ୍ତକାଗାରର ଉପରେ ଯାଗୀ ସ୍ଵକ୍ଷର ଦେଖ ପ୍ରକାଶ କରିବାରେ ଲିପ୍ୟାରଙ୍ଗେ ।

୧୫ ପୁରୁଷୀଗତିକୁ :—

ଶଶର ଓ ମନର ପୁଣ୍ଡିଷାନ ନିମନ୍ତେ ଅବସର
ଧମଦୋହତପାଶି ଅମୋଦୁମୋଦି, ଗୋଳକୋରୁକ
ଏବଂ ଅନ୍ତାନ୍ତ କୃଷ୍ଣମୂଳକ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀର ଆବଶ୍ୟକତା
ରହିଛି । ଏ ସମ୍ମୁଦ୍ର କୃଷ୍ଣମୂଳକ ଅନୁଆବନରେ ନିଜକୁ
ନିର୍ମଳ କରିବାରୁ ଥିଲା ଏମନ୍ତର ହମ୍ମର ସବୁ ବ୍ୟବସାର
ଏବଂ ଆଲସ୍ୟ ଓ ନୀତିକର୍ତ୍ତା ଆଚାରରୁ ନିଜକୁ ରଖି
କରିବାର ଶେଷ ପଥା । ଦୁର୍ଗାଗ ଦୁର୍ଗାଧା, ଶିଶ୍ଵା ଓ
ଉତ୍ତାପି ଦାନର ବ୍ୟବସା ଦ୍ୱାରା ଏହି ସବୁ ଉତ୍କଳ ଉତ୍କଳ
କାର୍ଯ୍ୟରେ ପରିଣତ କରିଯାଇ ପାରିବ । କଳାମଣ୍ଡଳ
ପୁଣ୍ଡିଷେଗିତା ଶୁଣ୍ଣିମେଣ୍ଣା ଏବଂ ସର୍ବାସମ୍ମିତ ଅଭ୍ୟାନ କରି
ଉତ୍ତାପି ଦେବ । । ଶ୍ରୀ ନିତ୍ୟକଣ୍ଠ ପ୍ରତିଦେଶିତା-
କୃତ୍ୟକୁ ପ୍ରତିଦର୍ଶ ତଳାଇବାର ଜଙ୍ଗା ଯୋଷଗ କରେ ।

। ଏଥେଲେଟିକ୍ ପ୍ରୋଗ୍ରାମ

୨ । ରାଜ ରାଜ କୁନ୍ଥିଥର ପୁଟବିଲ ନିକ୍ଷେତ୍ରରେ
ଟୁଣ୍ଡିମେଣ୍ଟୁ, ରମ୍ଭାର ଧୂଟବଳ ଲିଗ୍ ରାଜକେନ୍ଦ୍ର
ପୁଟବିଲ ସିଲ ଓ ଟୁଣ୍ଡିମେଣ୍ଟୁ ।

୩ । ସମୀତ (କଣ୍ଠ ସମୀତ ଏବଂ ଯନ୍ତ୍ର ସମୀତ; ପରାତନ ଏବଂ ଗ୍ରାମ୍ୟ)

୪ : ନୃତ୍ୟ ପ୍ରକଳ୍ପଗତି [ପ୍ରଶାନ୍ତ ଏବଂ ଗୀମ୍ୟ]

* । ଶୁଦ୍ଧ ଉତ୍ତରାଷ୍ଟ୍ର, ଗଲା, ମୁକାଶ ସମତା, ୧୯୯
ଅରନ୍ୟ ଶେଳୀ, ଅଛା ଏବଂ ଅବୃତ୍ତ ପ୍ରକୃତିର
ନାତ୍ୟାଗତା ।

୭ । ସାହିତ୍ୟ ପ୍ରତିଯୋଗିତା [ପ୍ରବନ୍ଧ, କବିତା,
ଗଦ୍ୟ ଓ ଛୋଟଗଞ୍ଜ ଇତ୍ୟାଦି] ।

୨ । ଛେନିଶ୍ଚ । ଟଣ୍ଡୁଆମଣ୍ଡି ।

୯ । ଶୁଦ୍ଧାର୍ୟକୁଣ୍ଡଳ [Indoor] ଖଣ୍ଡ ପ୍ରତିଗାଟିଆ
[ପିଙ୍ଗମଙ୍ଗୁ, ଥାଏ, ସନ୍ତରଂଜୀ, କେରମୁ,
ଚାନ୍ଦା ପ୍ରତିଧାଦି] ।

୧୦। ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବାହିର ଓ ଉତ୍ତର ଘର ଶେଳର
ପ୍ରତିଯାଚିକୀ, [ଦେଖି ଓ ବିଦେଖି] ।

୧୭ ଶିକ୍ଷା ବ୍ୟବହାର :—

କଳାମସ୍ତ୍ରିଳ ଶାର୍କିକ ବାୟାମ, ଏଥେଲେଇ
ଓ ପ୍ରୋଟ୍ସ, ଫୁଟବଲ, ଫିଟନେଟ୍, ସକି, ଡୈନିଗ୍
ଏବଂ ଅନ୍ୟନ୍ୟ ଚେଲ ନିରିତ୍ତ ଶିକ୍ଷକ ନିଯୁକ୍ତ
କରିବାର ଆଶରଣମ ଦୟାର ରଜ୍ୟର ଏହି ସମ୍ପ୍ରଦୟ
ଖେଳର ଉନ୍ନତି ସାଧ୍ୟତ ହେବ ଏବଂ ଖେଳମାନେ
ଶୁଭ, ଦେଖିନିକା ନିଯୁସରେ ଶିକ୍ଷା ପାଇବେ । ଆଶୀର୍ବାଦ
ଅବଶ୍ୟା ଆହୁରି ସ୍ଵକ୍ଷଳ ହେଉଳ ମଣ୍ଡଳ ସଂଗୀତ,
ନୃତ୍ୟ, ଓତିଶ୍ୟାସିକ କଳା [ଅଭିନ୍ୟା] ଏବଂ
ଅନ୍ୟନ୍ୟ ଶିଳ୍ପକଳା ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ଶିକ୍ଷକ ନିଯୁକ୍ତ
କରିବାର ଆୟା ରନ୍ତେ । ଦୀରନ ଶିଳ୍ପକଳା ପାଇଁ
କଥାକିଦ୍ୱୟରା ଶାଖା ପୁଲ ଜୋକିତମ ଆହୁର
ଭଲ ଶିକ୍ଷା - ବ୍ୟବସ୍ଥାର ଅଭ୍ୟାକଳ କରିବାର ପଣ
ରନ୍ତେ ।

ପ୍ରସ୍ତକାଗାର :—

ସାମରତା ଏବ ଶିକ୍ଷା ଯେ କୌଣସି କୃଷ୍ଣମୁଲକ,
ପାଜନାର ଚମରୁଦୟଶ୍ଵର ହୁଏ । କିନ୍ତୁ ଉପସତ୍ତା ପାଠ୍ୟ
ପୁଣ୍ୟକ ଅଭିନନ୍ଦ ଥିଲେକ ମୁଣ୍ଡ ଘାଲଣ୍ଡି ଧାଆନ୍ତି ।
ସାମରତାର ପରିମାଣ ଧେଇବ ଦେଶୀ, ତେତିକି ଭଲ ।
ଉଚ୍ଚମୁକ୍ତ ପ, ସ୍କଳ ଅଞ୍ଚଦନ ଦ୍ଵାର ଯେ କେବଳ ଶିକ୍ଷା

ଲଭ ହୁଏ ତାହା ନୁହେଁ, ଏହା ଆନନ୍ଦ ଦିଏ ମଧ୍ୟ ।
ତେଣୁ କଳାମଣ୍ଡଳର ରକ୍ଷଣ୍ୟ — ମୁସ୍ତକାଗାର ଅନୋ-
ଲନ୍ଦର ବିସ୍ତାର କରି ମୁମବାୟିମାନଙ୍କୁ ଉପଯୁକ୍ତ
ପାଠ୍ୟ ମୁସ୍ତକର ଯୋଗାତ କରିଦେବା, ଯଦ୍ବାରା

ସେମାନଙ୍କ ନିଜ ହାତରୁ ଖର୍ଚ୍ଚ କର ମୁସ୍ତକ କଣିବାକୁ
ନ ପଡ଼ିଲେ ମଧ୍ୟ ସେମାନେ ବହୁ ପଢ଼ିବାର ଆନନ୍ଦ
ପାଇ ପାରିବେ ।

କ୍ରମିଶୀଳିତ

ପୁସ୍ତକ ପରିଚୟ

କର୍ତ୍ତାର ଶେଷ

ଛେଟିଆ ଗଲୁ ‘ବର୍ଷା’ର ଶେଷ’ ସରଳ ଓଡ଼ିଆରେ
ଲେଖିଛନ୍ତି ଲକ୍ଷ୍ମୀଧର ନାୟକ । ଦାମ ଏକଟଙ୍କା ଦୂରିଥଣା ।
ଅପାତରୁ ଅରମ୍ଭ କରି ହର ହର ବର୍ଷାରେ ଧାରା ଉତ୍ତର-
ଦେଇ ଶର୍ତ୍ତର କିର୍ମଳ ଅକାଶର ଅଳୋକ ଛଟାରେ
ଗଲୁଟିକୁ ସେ ଉପସ୍ଥିତ କରିଛନ୍ତି । ସଂସାରର ବିପୁଳ
ସାଗରର ତୋପାନ ହତରେ ମାତୃମୈତ୍ର ମାନବର
ଏକମାଦ ଶାନ୍ତିର ଅଶ୍ୱ । ଉତ୍ତର ମେଘ ଯେବେ
ଦସିଶେ ପଶେ, କୁଅର ଯେବେ ପ୍ରିଲୟ ଫିଝାଳରେ
ମାତ୍ର ଅସି ନୟରର କଠିଣ ଶୁଣିଲ ମୁକ୍ତ କରେ, ତଣ୍ଣ
ନିରାପଦ ବିଦର - କୋଣ ତ୍ୟାଗକରି ବିଶର ଅତଳ
ଲହରରେ ଘାତ ପ୍ରତିଘାତ ଖାଇ ନିଜ ଅନ୍ତିଭୂର
ଅନାବ୍ରତ୍ୟେକ ପଦାର୍ଥକୁ ଦୂରେ ପ୍ରଞ୍ଚ ଯାହା ଅକଣିଷ୍ଠ
ରହେ ତାହାରୁ ତାହାର ସତ୍ତକାରର ପରିଚୟ ।
ଉଗବାନ ଯେବେ କିନିଧୂକୁ ମେହୁ ଶୁଣିଲାଇଁ ମୁକ୍ତ
କଲେ ବିମାତାର ହତ ଅସି ତାକୁ ହଲେଇ ଦୋଲାଇ
ଦିଶର ଦୟାରେ ଘାସକ ଦେଲା । ପଳରେ ପିତା-
ମାତାର ଦୁଲଳ ହେବାର ଅବକାଶ ମିଳିଲା, ନାହିଁ
ତାର । ଦେଶବିଦେଶର ନାନାରୂପ ଯୋଗସମ ପରେ
ଯେତେବେଳେ ଦେଶର ଆହୁନ ପାଇ ସେ ପେରି
ଅସିନ୍ତ ଦେବତାଙ୍କେଳ ତା ଠାରେ ମାନବତାର ବିଜ୍ଞାନ

ଦେଶବାସୀ ମନରେ ତୁଲ ପୁଣ୍ୟ ତା ପ୍ରତି
ଦୁର୍ବ୍ୟବହାର ଅଣିଥିଲା । ପ୍ରାଭୁବିକ ପ୍ରକୃତିରେ ଅନ୍ଧାର
ଧୋଇ କାଟ ଗେବେ ଫଳିବର ଶାଖାରେ ବୀଳାଶୁ
ଛାଡ଼ିପାଏ ଅଛି ତାକୁ ବିଷବହ୍ନି ଲ୍ଲାଳାରେ ଫୁଲ୍‌ନ୍ତି
କୁଷ୍ମନ ଘୋର ହରାଏ । ତେଣୁ ଆଶାତର ବିଜ୍ଞାନ
ବିଜ୍ଞାନର ପ୍ରଥମ ବାର ଧାରାରେ ଉନ୍ନତ ଜୀବନରେ
ପବନ ପ୍ଲେହର ଗୋଲାପ ଯେବେ ପାଖୁଡ଼ା ମେଲି ଫୁଲ୍‌ନ୍ତି
ଉଠିଲ, ସମାଜର ପ୍ଲାନିଟମ ପ୍ରକୃତି ବିନାୟକ ରୂପିରେ
ଶ୍ରାବଣର ଝତରେ କେଉଁଠାରୁ ଉଚ୍ଚ ଆସି ସବୁଜ ଜୀବନର
କୋମଳ ପଢ଼ର ତଳେ ବିଷାକ୍ତ ବଜ ପକାଇ ଥିଲ ।
ଫେବ୍ରାଇନମା କିମ୍ବା ଅକାର ଧାରଣା କରି ଏକ ଅନ୍ଧିକ୍ରିଯ ଓ
ପବନ ଦାଖିତ୍ୟ ଜୀବନକୁ ପଳେ ପଳେ କର୍ତ୍ତିନ କରି
ଅଗଣ୍ୟାର ଧୂଳି କଣାରେ ମିଶାଇ ଦେଲ । ଥରକ ଧାଇଁ
ଆମ କମ୍ପୁନିଷ୍ଟ କବି ହଳଯୁଗ ବିଶ୍ଵାସେ କାକୁ ଏକଧାରରେ
ପିଙ୍ଗିଦେଇ ଜୀବନର କର୍ତ୍ତିତମ ଓ ଏକମାତ୍ର କର୍ତ୍ତିବ୍ୟ
ସ୍ଵଜନ — ତାର ବିକାଶରେ ଦର୍ଶିର ଝତ, ନଈର
ମୁଥ ଓ ଧରିବୀ ମାତାର କାତୁଥ, ପଙ୍କରେ ଜୀବନରେ
ରକ୍ତ ତାଳି ନୃତ୍ୟ କୁଷ୍ମନର ବଜ ରୋପଣ କରିଛନ୍ତି
ଫର୍ମାଇ ପଟ୍ଟର ଶ୍ରାବଣ, ତାର ପଟ୍ଟର ଦ୍ୱାଦୁ ଗୋଟିକୁ
ଗୋଟି ବହିଗଲ — ଦାରିଷ୍ଟିକୁ ଦ୍ୱାତାସର ପତାକା
ସାନ୍ଦ୍ର ଗଗନରେ ଦୋଳାଇ ଦୋଳାଇ । ଶରତ ଅସିଲ
ଶିଶିର ଝରିଲ, କାନନେ ବନ ମଳଙ୍ଗ ଦ୍ୱାରିଲ । ସେଇ

ସଂଜରେ କାଳନୀର ସୁନାକାଠି ସୁଶ୍ରୀରେ ଉନ୍ନ ଅଖି
ମେଳନ ଓ ଜାରସ ସତ୍ତାରୁ ଲଜ୍ଜାକୁ ହାଣି ବିନୟ
ଅବୁଦ୍ଧିମ ଜାବନର ଶେଷ ଦୁଆର ଉନ୍ନୁକୁ କଲା ।
ନିଷ୍ଠତ ବିଳାସରେ ପଳିବ - ଶାନ୍ତିର ଏକ ନିଷ୍ଠତ
କୋଣରେ ଅସଂଖ୍ୟ ତାରକା କବି ପ୍ରାଣରେ ବି.ହୋ.
ରହସ୍ୟ ବାଣୀ ଶୁଣାଇଲ, ଡାହା କେବଳ ସେହି କବି
ଜାଣେ । ‘ବର୍ଣ୍ଣର ଶେଷ’ ର ଲୁଲେଖକ ମାନଦିନର
ଗାସର ଭାବକୁ ବିଶେଷ ଭାବରେ ପ୍ରକାଶ ନ କଲେ
ମଧ୍ୟ ସେଇ ରହସ୍ୟ ଉପାଦେୟ ସରଳ ଭାଷାରେ .ସରଳ
ଜାବନ ସହଜ ଭବତର ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଛି ।

କୁମାର ପ୍ରାଚେନ୍

ପ୍ରଗତି — ଅଞ୍ଜିକୋଟ କଲେଜ ହୋଷ୍ଟେଲ
ଶିଖିମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ବୃଦ୍ଧିଧର ରମ୍ପଳ ପ୍ରେସରୁ ପ୍ରକାଶିତ;
ମୂଲ୍ୟ ସାତଅଣ୍ଟା । ଏଥିବେ ନିଅ ଗୋଟି ଓଡ଼ିଆ ପ୍ରବନ୍ଧ
ଓ କବିତା ଆଉ ଗୁରେଟି ଇଂରେଜୀ ପ୍ରବନ୍ଧ ସନ୍ଦର୍ଭରେ
ହୋଇଥାଏ । ପ୍ରଥମ ଢୁଣ୍ଡିରେ ଏହା ଖଣ୍ଡେ ସାମୟକୁ
ସାନ୍ତ୍ଵିକା ବୋଲି ମନେକୁଏ । ମାତ୍ର ସଂଗ୍ରହକ
ସମିତିର “ଆଶାବାଣୀ” ରୁ ଜଣାଯାଏ ଯେ ଏହା

“ ପ୍ରଗତି ” ର ପ୍ରଥମ ଭାଗ । ଏଥିରୁ ସୁରନା ମିଳେ
ଯେ ଶୁଣିମାନର ଭବିଷ୍ୟତରେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଭାଗ ପ୍ରକାଶ
କରିବା ଉଚ୍ଛା କରନ୍ତି । ସାହିତ୍ୟର ଅଭିଭୂତ ଦିଗରେ
ଶୁଣିମାନଙ୍କ ଏକବିଧ ଉଦ୍‌ଦୟମ ପଣ୍ଠମାନୀୟ । କିନ୍ତୁ
ଓଡ଼ିଆ ଓ ଇଂରେଜୀ ଉଦୟ ଭାଷାରେ ବହୁଟି କାହିଁକି
ବିଭିନ୍ନ କଷ୍ଟପାଇଅଛି ଜଣା ଯାଉନାହିଁ । ବହୁର ପ୍ରକ୍ରିଦ
ପଟ ଏବଂ ପ୍ରଥମ ପୃଷ୍ଠାରେ ସୁନ୍ଦର ଏହାର ନାମ ଓଡ଼ିଆ ଓ
ଇଂରେଜୀ ଉଦୟ ଭାଷାରେ ପ୍ରଦତ୍ତ ହୋଇଥାଏ ।

ବୀତୁତି — ଏହା ପଞ୍ଚାତି କବିତା ବିଶିଷ୍ଟ
ଖଣ୍ଡେ ପୁସ୍ତକ । ରମ୍ପଳ ପ୍ରେସ ଦ୍ରୁତ୍ତମୁକୁ [ଗଞ୍ଜାମ] ରେ
ମୁଦ୍ରିତ, ମୂଲ୍ୟ ଟ ୦ ୫୮ । ଏହାର ପ୍ରଶାନ୍ତି ଓ ପ୍ରକାଶକ
ଶ୍ରୀ ନରଚିଂହ ଦେବ । ଏ ମୁସ୍ତକରୁ ବିକ୍ରିଲବ୍ୟ ଧନ
“ମା” ନାମୀ ସାହିତ୍ୟ ପବିତ୍ରିକାର ମୁଦ୍ରଣ ପାଇଁ
ଉପ୍ରତିକାରୀ । ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ କବିଲେଖର ଦାସ ଏମ୍ : ଏ:
ବ. କିତିକ ଯେଉଁ ମନୁଷ୍ୟ ଏଥିରେ ସଂପୋକିତ ହୋଇ-
ଅଛି ତହିଁରୁ ଜଣାଯାଏ ଯେ ଏ ବହୁ କବିଙ୍କର ପ୍ରଥମ
ଉଦ୍‌ଦୟର ପଲ ଏବଂ ଏଥୁର କାବ୍ୟ କଲାର ଉଲ୍ଲଙ୍ଘନ
ଯ ଦେଖି ଅଛି ।

ସାହିତ୍ୟ ସମାଚାର

ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ସୁନ୍ଦର ଦାସ କବିତୁଷ୍ଟଙ୍କ ରଚିତ
“ବ୍ୟାକରଣ ପ୍ରକାଶ” ନାମକ ପୁସ୍ତକ ଶ୍ରାମନ୍ ରଜା
ସାହେବ ମଞ୍ଜୁଶ୍ଵାଳ ଥାନ୍ କୁଳରେ ମୁଦ୍ରିତ ହୋଇଥାଏ,
ଏହାର ମୂଲ୍ୟ ଟ ୧୯ ଏବଂ “ଓଡ଼ିଆ” ପବିତ୍ରିକାର
ଦ୍ରୁତ୍ତମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଟ ୧୯ । ପୁସ୍ତକର ନାମରୁ ଅନୁମିତ
ହୁଏ ଯେ ଓଡ଼ିଆ ବ୍ୟାକରଣର ବିଷୟ ଗୁଡ଼ିକ ଛାତ୍ରଙ୍କ
ବିଶିଷ୍ଟ ରଚନା ଦ୍ୱାରା ଏଥିରେ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଥାଏ ।

ସୁଗଢାର

ଓଡ଼ିଶାର ସଂଗୀତ :—

ଆଜତକୁ ଦେଖିବାକୁ ଗଲେ ଓଡ଼ିଶା ସଂଗୀତରେ ଦରିଦ୍ର ନୁହେ । ଭୁବନେଶ୍ୱର ଏପରି ଅନେକ ପ୍ରଦେଶ ଅଛନ୍ତି ଯେଉଁ ମାନଙ୍କର ସଂଗୀତରେ ଅନ୍ତର୍ଭୟ ନାହିଁ କହିଲେ ତଠଳ । ଏଠାରେ ବଙ୍ଗର ଉଦ୍‌ବାହିରଣ ଦିଆ-ଯାଇପାରେ । କାହିଁନାହିଁ ଭାଟିଆଲୁ ଛାଡ଼ା ଦୁଃଖଲାର କିନ୍ତୁ ସଂଗୀତ କିଛି ନାହିଁ । ଏହା ସତ ଯେ, ମୁକଶ୍ଶ ଗୟୁଳର ଗଲାଟର କାହିଁନ ତମାର ବଣାଏ । ସତ ଯେ, ଏହି ତୀର୍ତ୍ତିନ ଦିନ ଦେବେଷ୍ଟିବ କଗତକୁ ଅମୃତର କରିଥିଲ । କିନ୍ତୁ କାହିଁନରେ ବି ଦୁଇର ଅକର୍ଷଣୀୟ କଥା କବିତାର ଅକର୍ଷଣୀୟ ଅମେମାନେ ବେଶୀ ଆଶମ ପାଉ ।

ଓଡ଼ିଶା ବିଷୟରେ କିନ୍ତୁ ଏପରି କଥା କହି ସେବ-କାହିଁ । ଓଡ଼ିଆ ସଂଗୀତ ଭାବର ଓ ଦଶିଶ ଭାବରତ୍ୟ ସଂଗୀତ ଶୈଳୀ ମହିରେ ଷେରୁ ରତନା କରିଥିଲ । ଏହା ଭାବର ଭାବରତ୍ୟ ସଂଗୀତର ଯାହା କିଛି ଶେଯ ତାହା ପ୍ରକଟିକା କରିଛି । ପୁଣି ଦଶିଶରୁ ତାଳ, ମାନ ଓ ସଂଗୀତର ନୋଟ ନେଇ ଓଡ଼ିଶା ସଂଗୀତର ଏକ ରଳ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଗଢ଼ି ନେଇଛି । ଏହି ସଂଗୀତ ଭାପରେ ଦିକ୍ଷିତି ସଂଗୀତର ପ୍ରଭାବ କିଛି ଅଣୁଳ ମେଲିଯେଁ ଏହି ପୁଣି ଶୈଳୀର ସମନ୍ଦୟ ପଳକୁ ଓଡ଼ିଆ ସଂଗୀତ ଖୁବ୍ ଶୁଣୁଛି ମଧ୍ୟରୁ, ତା ପରେ ଏହି ସମନ୍ଦୟ ପଳକୁ ଓଡ଼ିଶା ଭାବର ନିଜକିମ୍ବ କେତେବୁଡ଼ିଏ ବିଶିଷ୍ଟ ଶକ୍ତି, ସରଗ ସରଗ ଶିଖି ପାଇଛି ।

ମୁଁ

ଶ୍ରେଷ୍ଠ ସଂଗୀତର ବିର୍କାଳ ଅବଦ୍ୟା :—

୧ କିନ୍ତୁ ଏହି ସଂଗୀତାନୁସ୍ତାନ ଓଡ଼ିଶାର ଏହି ନିକଷ୍ଟ ଧନକୁ ଉଲ୍ଲଙ୍ଘନ କରିବା - ଏହିରେ ଗତିଶୀଳ ଗଲାଇବା ଅନେକରେ କାଷାଯି ତେଣ୍ଟା ନାହିଁ । ଏ କଥାକୁ ଦାୟି-ଦେଲେ ବି ଦାରୀ ଭାବରତ୍ୟ ଲୁଣିକୋଳ ମୁଦ୍ରିକ୍ ଦେଲି ପ୍ରାଚିତି, ତଞ୍ଚିର ପଦବିଶିତ ଲହିଛି ଓଡ଼ିଶାର ଏପରି କାଷାଯିକୁ ଅଖିରେ ପଢ଼ିଲାହିଁ । ଭାବରତ୍ୟ ଲୁଣିକୋଳ ମୁଦ୍ରିକ୍ର ଭାବରତ୍ୟ, ଭାବରତ୍ୟ କେବଳ ବୁଝିବେ । ଅମ ମନ୍ତରେ ଏହି ଭାଟିଆଲୁ - ଭାବରତ୍ୟ ଓଡ଼ିଶାର ଏକ ସମସ୍ତା, ଏକ

ଶ୍ରେଷ୍ଠକାରନାମ, ପ୍ଲାଟବାର ବିଶେଷତାକାର, କେଶର ବାଇ, ପଣ୍ଡିତ କିଷ୍ଟ ଦିଗମ୍ବର ଏପରି କି ବଙ୍ଗର ଜ୍ଞାନ ଘୋଷ ପ୍ରଭୃତିଙ୍କର ନାମ ଶୁଣାଯାଏ । କିନ୍ତୁ ଓଡ଼ିଶାର ତଥା-ଜ୍ଞାନତ ବର୍ତ୍ତିମାନ ସଂଗୀତଙ୍କମାନଙ୍କ ସବ୍ରାତାଦ୍ୟ ସଂଗୀତ ସମ୍ମେଲନରେ କେବଳ ଯେ ହାସ୍ୟାସ୍ୟଦ ହେବେ ତାହା ନ ହେଁ, ସେଥିର ପ୍ଲାଟ ମଧ୍ୟ ପାଇବେ ନାହିଁ । ଏହାକୁ ହଦି ଜାତର ଗ୍ରାନି ବୋଲି ନ ଧରିବୁ, ତାହାହେଲେ ଅମେମାନେ ଭୁଲ କରିବୁ । ଓଡ଼ିଶାକ ବିଷୟର ପଇରେ ପଡ଼ି ରହିଥିବ ।

ଓଡ଼ିଆ ସଂଗୀତର ବର୍ତ୍ତିମାନ :—

ଏ ଦିଗରେ କେହି ସବ ଓଡ଼ିଶାର ଚେଷ୍ଟା କିନ୍ତୁଆଣ୍ଟି, ତାହାହେଲେ ବି ଅମେମାନେ ଅନୁତ୍ତ ହୁଅଥିବୁ । କିନ୍ତୁ ଏ ଦିଗରେ କାହାର ଚେଷ୍ଟା ନାହିଁ, ଅଦର ନାହିଁ, ଆଗ୍ରହ ନାହିଁ । ସଂଗୀତରେ ଓଡ଼ିଶାର ଅଜାତ ଅଛି କିନ୍ତୁ ବର୍ତ୍ତିମାନର ଥଳିରେ ଏକାରେଲଟକ ଶୁଣ୍ୟ ଭାଗ । ସେଥିପାଇଁ ଓଡ଼ିଶାର କିନ୍ତୁ ସଂଗୀତ ପ୍ରଯା ଶୁଣିଦେଇ ପେତେବେଳେ ଅମେ ଏହି ମାଟିରେ ବଙ୍ଗରୁ ଅନଦାନୀ କର ଶ୍ରୀ ଭାଟିଆଲୁ ଦୁଇର ପ୍ରଳଳ ଦେଖିଁ ଏବଂ କେବଳ ଯେତିକ ନିର୍ମିତ ପେତେବେଳେ ! ସେହି ଭାଟିଆଲୁର ମୋହରେ ଓଡ଼ିଶାର ଏକ ପ୍ରାକ୍ତରୁ ଅପର ପ୍ରାକ୍ତ ସକଳେ ଭାରିଷ୍ଟିବାର ଦେଖିଁ ସେତେବେଳେ ଅନେକ ଦୁଃଖର ସହିତ କହିବାକୁ ଇଚ୍ଛାହୁଏ, “ହାୟ ! ଓଡ଼ିଶା, ତୋର ଏହି ଅଖୋଗନ !! ”

ଦୁଃଖକ ଦୁଃଖର ସବଳ ଅନ୍ତମଣ କରେ, ଏହା ଦୁନଥର ନିଯମ । ବିନ୍ଦୁ ଓଡ଼ିଆ ସଂଗୀତର ଟିକ୍ ଏହାର ବିପର୍ଯ୍ୟତ ନିୟମ କାମ କରୁଛି, ସବଳ ଉପରେ ଦୁଃଖକ ଅନ୍ତମଣ ତଳାଇ ଏବଂ ସବଳ ତାହାର ଶକ୍ତି ଭୁଲି ଦୁଃଖକୁ ଅସ୍ତ୍ର ନିଦେବନ କରୁଛି । ଭାଟିଆଲୁର କି ପେ ମୋହ ଅଣ୍ଟି, ଯେଉଁ ମାନେ ଭାଟିଆଲୁ-ପାନ ହେଉଛନ୍ତି, ସେହିମାନେକିରୁ କେବଳ ବୁଝିବେ । ଅମ ମନ୍ତରେ ଏହି ଭାଟିଆଲୁ - ଭାବରତ୍ୟ ଓଡ଼ିଶାର ଏକ ସମସ୍ତା, ଏକ

ଅତ୍ୟାଶୂନ୍ୟ ହୋଇ ପଡ଼ିଛି । ଏହି ଉନ୍ନାଦନା ପେତେ
ଶୀଘ୍ର କଟିଯାଏ ଓଡ଼ିଶା ପଷ୍ଠେ ଲେଖିବି ମଙ୍ଗଳ ।

ସଂଗୀତ କେଉଁ ଧାର ଅନୁସରଣ କରିବା ଉଚିତ :—

କିନ୍ତୁ କେବଳ କମ୍ପୁ ଓ ଶ୍ଵାସ ନେଇ ଆମେମାନେ
ରେବଦିନ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ରହୁ ଧାରବା ନାହିଁ । ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣହୃଦୀଶ କଳାର
ପ୍ରେରଣା । ଏହି ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣହୃଦୀଶ କିମ୍ବା ଦନ ହୋଇଗଲେ
ଜାତର କଳା ବି ମୃତ ହୋଇଯାଏ ଏବଂ କଳାନୁପ୍ରେରଣା
ଅତି କିମ୍ବି ର ହନାହିଁ । ସଂଗୀତରେ ବି ଏହି ଜାତ
ପ୍ରୟୁକ୍ତି । ଓଡ଼ିଶା ସଂଗୀତକୁ ଦ୍ରାବିଦ ରାଶିବାକୁ ହେଲେ
ସ୍ଵକଳର ଉପରୁ ରହିବାର ଗତଶୀଳ ଅବହୁତରେ
ରଖିବାକୁ ହେବ । ଦୁଇଟି ଦାଟ ଅମ ଶକ୍ତିର ପାତା ।
ପଥମତ୍ତେ ଓଡ଼ିଶାର ନିଜୟ ସଂଗୀତକୁ ଉନ୍ନତ କରି ଏବଂ
ସେ ଦିଗର ଗନ୍ଦେଶଣା ଚଳାଇ ଓଡ଼ିଶା ସଂଗୀତାନୁଷ୍ଠାନକୁ
(Orissa School of Music) ବା ସଂଗୀତର
ଓଡ଼ିଶା ଧରଣକୁ ଭାରତର ଅଭିରେ ଗଣ୍ୟ କରିବା ।
ଓଡ଼ିଶାରେ ସଂଗୀତାନୁଷ୍ଠାନରେ ହକ୍କୁତ ଆବଶ୍ୟକ୍ୟ ଦୃଷ୍ଟି
କରିବା ଯଧ୍ୟାତ୍ମା କୌଣସି ଓଡ଼ିଆ ସଂଗୀତର ଅନ୍ତର୍ଭାବରେ
ଭାରତୀୟ ଐତିହାସିକ ଅର୍ଜନ କରିବାର ଧରି ଶୋଭିଯାଏ ।
ମୁଣ୍ଡି ଅଞ୍ଚତ - ସଂଗୀତର ଭାବ ଉପରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ କରି
ଅପ୍ରକାଶକୁ ପରି ନୁଆ ନୁଆ ସ୍ଵର ଉଭାବନ କରିବା
ଅର୍ଦ୍ଧତ ସେହି ପୁରୁଷା ଜନିଷକୁହିଁ ନୁଆ ଗୋଷାକ
ପିକାଇ ନୁଆ ନାମରେ ଚଳାଇବି ଏହାହିଁ ହେ କରୁଥା ।
ଦ୍ଵିତୀୟତଃ, ଅଞ୍ଚତର ଭାବ ଶ୍ଵାସିତିଦିନ ଆଧୁନିକ ହିତ
ଅନୁୟାୟୀ ସଂହୂଣ୍ଡ ଅଭିନବ ଦ୍ଵର ସବୁ ଉଭାବନ
କରିବା ।

ଦୁଇଟିପାଇଁ ଓଡ଼ିଶାର ଦରକାର । ଓଡ଼ିଶା ଇଚ୍ଛା-
କଲେ ଦୁଇଟିପାଇଁ ବାଟରେ ଗଲିଯାଏଇ । ଏ ଦୁଇଟିର
ଯେ କୌଣସି ବାଟରେ ପାଦ ଦଢାଇ ଓଡ଼ିଶାର ସଂଗୀତ
ଦ୍ୱାସୁରେ ଗନ୍ଧ କରିବାର, ଗୋଟିବ କରିବାର କିମ୍ବା
ରହିବା କିନ୍ତୁ ଏହି ଅନ୍ତର୍ଭାବରେ ସମସ୍ତକର ଭଲ
ପାଇଁ ଥରକ ପାଇଁ ବନ ହେଉ ।

ଗୋଟିପୁଅ ନାଚ :—

ସଂଗୀତରେ ହୁଏ ତ ଭାଟିଆଲ୍‌ର ଆମଦାନ
ବିଷୟରେ ଓଡ଼ିଶା କୋଣସି ବାହାନା ଦେଖାଇପାରେ
ସେ କହିପାର ଅଞ୍ଚତର ଅନୁସର ଯାହା ପଡ଼ି ଥାଇ ଏ
କାହିଁକି କର୍ମିମାନର ନାଗାର କେବଳ ଶୁଣ୍ୟ ଅଂଶ
ତେଣୁ ଏବଣ୍ୟେହି ଦୁଇଅୟତର ନାଚ ଅନୁସାର
ସମସ୍ତ ଓଡ଼ିଶା ଭାଟିଆଲ୍ ପଶଳ ହୋଇଯିବାର ଅଣ୍ଟା
ଦେବାର କିମ୍ବି ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ନାଚରେ ? ନାଚର
ଓଡ଼ିଶାର ଅଞ୍ଚତ ବି ରହିଛି ବର୍ତ୍ତମାନ ବି ରହିଛି
ଦେବତାକଳାଚାରୀ ନାଚର କଥ ଶବ୍ଦି ଦିଆଯାଇ, ତୋ
ଆନ୍ଦ୍ରାଜିତ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ପାଇ ସାରିଛି । ଓଡ଼ିଶାର ନିଜ
ଦେବ ଗନ୍ଧା ଗୋଟିପୁଅ ନାଚ ପାଇଁ ବି ଓଡ଼ିଶା ଚା
ଅନ୍ତର୍ଭାବ କରିପାର । ଏହିପରି ଗୋଟିପୁଅ ନାଚରେ
ଆପିଥିବା କେତେବୁନ୍ଦିଏ ଶତ୍ରୁ ଅଙ୍ଗରଙ୍ଗୀ ପ୍ରକ୍ରିୟା
କରିବା ଆମେମାନେ ପେଟତଦେବଲେ ଦେଖୁଁ କେବଳ
ଦୁଃଖ ହୁଏନାହିଁ, ଶୋଭ ବି ହୁଁ । ମତନହୁଁ, ଗୁଣ
ପାଳିତ ହାତ ପର ଓଡ଼ିଶା ନିଜର ଦଳ ବୁଝେ ନାହିଁ

ବିଶୁଦ୍ଧତା କଳାର ସବୁଠାରୁ ଦତ୍ତ କଥା । କେବେଳେ
ଗୁଡ଼ିଏ ଜିନିଷ ଅଛି, ଯା' ଉପରେ ଆଇ ହାତ ଦିଆଯା
ନାହିଁ — ଏକ କଥାରେ ଧାରା କ୍ଲାପିଲେନ୍ ତୋହା
ଯାଇଛି । ଗୋଟିପୁଅ ଏହିପରି ଏକ ଜିନିଷ । ଭରି
ନାଟ୍ୟମ୍ଭର ପ୍ରକାଶରଙ୍ଗୀ ବେଳେ ଉଭାବନ ହେବାକୁ
ପାଦନେଇ ଓଡ଼ିଶାର ଜଗାଟିପୁଅର ଏହି ଏବଂ ପରା
ଗତି ଉଠିଛି, ଯା' ଉପରେ ସାଡା ଉଦ୍ବଦ୍ଧାକୁ ଗମିତ
ମାରସକ ପଳ ପଳିନ । ଥଥେ ଗୋଟିପୁଅ ଦିନ ହୁଏ
ତାର ବିଶୁଦ୍ଧତା ସବର ଜେତନେହୀ ହୋଇଯାଇଛି ।
ଓଡ଼ିଆ ନିଜେହିଁ ଏହାର ବେଗ ବଢାଇବାରେ ସାହା
କରୁଛି । ଗୋଟିପୁଅ ନାଚର ଯେ ଅୟକରେ ଜିନିଷ
ସମ୍ବାଦନା ନାହିଁ, ଏପରି ନୁହେ । ତମ୍ଭୁ ସବାହିକ
ପାଇଁ ଦେଉଁ ମନ୍ଦିରର ବ୍ୟବସ୍ଥାର କରୁ ପାଇଛି, ଆମ୍ବା

। କୌଣସି ନେତନ ରଚନା ଗାଇଁ ସେହି ସେହି ପଢ଼ିର
ଦୟାଗ କରିଥାଇପାରେ । ପୁଣି ମୁଖ୍ୟନ ଦେଖିର
ଶ୍ରୀ ଅଷ୍ଟୁ ଷ ରଖି ଗୋଟିଏ ଅକୁ ନୃଆ ଛୁଟିର ତାଳି
ପ୍ରାଚୀକ ସୁଗୋପତୀଗୀ ଜୀବନ୍ତ, ପ୍ରାଣବନ୍ଦ,
ଜନମୂଳକ କଳାରେ ପରିଣତ କିମ୍ବା ଯାଇପାରେ ।
ଏ ହରଙ୍ଗ ଦ୍ଵାରା ଗାନ୍ଧାରିକାର ଗୋଟିଏ ପଢ଼ିର
ଦୟାଗ । ତାହା ଉଡ଼ିଶା ପାଇଁ ସମ୍ମର୍ତ୍ତମା ନୃଆ ଜନିଷ
ମୁବି । ଅଥବା ଗୋଟିଏ ତାର ଦଶବାକୁ ଯିବ ଦେଖି
ପଢ଼ିବ ବିଷୟରେ ତାର ସମୟକ ଜୀବନ, ଅନୁଭୂତିରେ
ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ମୁତ୍ତରୁ ହେବ । ଏହି ସମ୍ମର୍ତ୍ତମା ପାଇଁ ଏହି
ଦୟାଗ କରିବ । ଏହି ସମ୍ମର୍ତ୍ତମା ତାର ସମୟକ
କାର ଶ୍ରୀ ଆଧୁନିକ ଉତ୍ତରକ ଆଧୁନିକ ଭବିତାର
ଆନନ୍ଦରୁ ଗୋଟିଏ ଅଭିଭାବର କରୁଥିଲା ବଜାୟ
କାର ପାରିଦାହୀଁ କିଲାପିଲା । ଉଡ଼ିଶାର କଳାରୁଚି
ତାର ବିଭାଗ ହେବ ।

ଲେଖକମନିଙ୍କ ଆପଣି :—

ଗତ ନଭେମ୍ବର ୧୯ ତାରିଖର ଦେଇନିବା
ଶରେ ଲେଖକମନିଙ୍କ ଆପଣି ଶୀର୍ଷକ ଏକ ବିବୃତି
କାଶ ପାଇଥିଲ । ବିବୃତି ମୁକାପି କରିଥିଲେ ଉଡ଼ିଶା
ପ୍ରାଚୀଯ ମରିପଦ ଡିପର୍ଚୁ ଶ୍ରୀରୂପ ତାଜକିଶୋର-
ନାୟକ । ଦିବୁଟିରୁ ମନେଷ୍ୱର ଟେ, ଏହା କିମ୍ବା କିମ୍ବା
ଭୁଲ ଧରଣ ଉପରେ ମୁଣ୍ଡିଷ୍ଟିତ । ତେଣୁ
ଜଣକ ଭୁଲ ଉପରେ ଭୁଲିବାର ମୋଇଛନ୍ତି ।
୧୯୮୨ ଉଡ଼ିଶାର ପହଞ୍ଚିକା ପ୍ରାଚୀଯର ଆର୍ଥିକ ସ୍ଥଳିତାର
ଦ୍ୱାରା ପାଇଅଛି । ଆଠମ ଓଳିଏ ମୁହଁନ କାର କାର
ହୁନ୍ତାହୁନ୍ତା । କିମ୍ବା ଏହି ଦବୁଜ ସଙ୍ଗେ ‘ଚନ୍ଦ୍ରଚନ୍ଦ୍ର’ର
ପାଦିକ ସଂକାର ଏଠାଠିଏ ମେଲିକିଷି ଆଲୋଚନା
ରହିଛି ।

ମାସିକ ପଦିକ ପୁଟିକର ଅନ୍ଦର କେବଳ ଦୂରଟି
ରହିଛି । ଦୁରମତି, ଗ୍ରାହିକ-ଶୁଦ୍ଧି, ଦ୍ଵିତୀୟତି,

ଦେଇନିବୁ । ଏ ବିଷୟ ‘ଚନ୍ଦ୍ରଚନ୍ଦ୍ର’ର ୭ମ ସଂଖ୍ୟା
ସମ୍ମାଦକୀୟରେ ଅଲୋଚିତ ହୋଇଥିଲ । ଏହି ଦୂରଟି
ଉଥାୟରୁ ଯେତିକି ମିଳେ, ତାହା ‘ଚନ୍ଦ୍ରଚନ୍ଦ୍ର’ର କେବଳ
ଅପରିହାରୀ ବ୍ୟାପକ ତଳାରୁବା ପାଇଁ ଅକୁଳନ ହୁଏ । ତା’
ବାହାରେ ଏହି ବର୍ଣ୍ଣି - ତତ୍ତ୍ଵ, ଅନନ୍ତାନ୍ୟ କୁଳ ଓ ନକ୍ଷାର
କଥା ଛୁଟି ଦିଅଯାଉ । ଯତି ଦୀକାର କରିବୁ ଆମର
ଏହି ସାହିତ୍ୟ ସେବା । ତାର କାରଣ, ‘ଚନ୍ଦ୍ରଚନ୍ଦ୍ର’
ବିକ୍ରିଗତ କାମାର ନୁହେ । ଏହା ଏପରି ଏକ
ଦେଇପୁନର ମୁଖ୍ୟ ରୂପେ ପ୍ରକାଶ ପାଇଛି, ଯାହା
କେଳାର ସେବା ପାଇଁ ନିଜର ସମୟ, ଶକ୍ତି ଓ ଅର୍ଥ
ଭସ୍ରମ କରିଛି । ଲ୍ଲାବୁନିଲାଷ ପାଇଁ ନୁହେ । ଯଦି
'ଚନ୍ଦ୍ରଚନ୍ଦ୍ର' କିଛି ଲ୍ଲାବୁ କରୁଥାନ୍ତା ତାହା ଏହି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତିକାର
ଗଠନ ପୌଷ୍ଟିକ ଓ ଶାର୍ଵବତୀ ସାଧନ ପାଇଁଛି
ବ୍ୟବହାର ହୁଅନ୍ତା ଏବଂ ସେହି ଟଙ୍କାରୁ ଲେଖକମାନଙ୍କ
ଉପସ୍ଥିତି ପାରିଶିଳ୍ପିକ ବି ଦେଇ ମାରନ୍ତା । ଯତି ସ୍ଵିକାର
ସେହି ବି ‘ଚନ୍ଦ୍ରଚନ୍ଦ୍ର’ ଲେଖକମାନଙ୍କ ପାରିଶିଳ୍ପି
ଦେଇଛି । କାରଣ ଅନର ବିଶ୍ୱାସ, ଦେଶରେ ପେଉ
ସାହିତ୍ୟାନ୍ତରିଗର କ୍ଷେତ୍ର ସ୍ମୃତି ହେବା ଦରକାର,
ଏତ୍ତରା ତାର ଅଗମ ସମସ୍ତକୁ ଅଗେର ଦିଅଯିବ ।

ତଥାପି ‘ଚନ୍ଦ୍ରଚନ୍ଦ୍ର’ କୌଣସି କଳା
ପ୍ରତିଷ୍ଠାନର ମୁଖ୍ୟ ଦେଇଲେ ବି ଏହା କାହିଁକି ଯତି
ସ୍ଵିକାର କରିବାକୁ ଯିବ ? ଯତି କେହି ଖୋଜେନାହିଁ ।
'ଚନ୍ଦ୍ରଚନ୍ଦ୍ର' ବି ଲୋକର ଅଶା ରଖେ । ଦେଇ କୋଟି ଉତ୍ତିଆ
ଲେଖକମନିଙ୍କ ପାଇଁ ୫ ଟି ମାସିକ ପର୍ଦିକା ଏବଂ
ପ୍ରତ୍ୟେକଙ୍କ ୩୦୦, ୪୦୦ ବା ୫୦୦ ଗ୍ରାହିକ ସଂଖ୍ୟା
କିଛି ଯଥେଷ୍ଟ ନୁହେ । ଉତ୍ତିଆ ଭାଷୀ ସେହି ପାଠକ
ମାସିକର କାନ୍ଦି ? ତାର ସନ୍ତୁନୀମନିଙ୍କ ଭିତରେ ସେହି
ସାହିତ୍ୟାନ୍ତରିଗର ଦା ସାହିତ୍ୟ - ପୃଷ୍ଠାପତ୍ରକତା ଭାବ
କାହିଁ ? ନ ସେଇଲେ ଏବେ ଦୁରଦ୍ସା ଭିତରେ ପଦିକା
ଲେଖକାରୀ ଭାବୀ ଅନୁଭୂତି ଆମକୁ ଭ୍ରୂଗ କରିବାକୁ
ପଡ଼ନ୍ତା ନାହିଁ ।

ଲେଖକମାନେ ନିଜ ଲେଖା ପାଇଁ ପାରିଶିଳ୍ପି
ଶକ୍ତାନ୍ତି, ଲେଖାପ୍ରତି ଟ ୫, ଟ ୭ ବା ଛୁଲବିଶେଷରେ

୪ ପାରିଶ୍ରମିକରେ ସେମାନେ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ 'ନହୁନ୍ତି' । ସେମାନେ ଅଛୁରି ଅୟକ ପାରିଶ୍ରମିକ ଗୁହାନ୍ତି । କିନ୍ତୁ କେଉଁ ମଧ୍ୟିକ ପର୍ଷିକା ସେମାନଙ୍କୁ ଏହି ଅୟକ ହାରରେ ପାରିଶ୍ରମିକ ଦେଇ ପାରିବ ? ଲେଖି ନିଜ ହାତରୁ ଦେବେ ନାହିଁ । ମଧ୍ୟିକ ଯଦିକାମାନେ ବେଶୀ ଆୟ କରିବେ ତ ବେଶୀ ପାରିଶ୍ରମିକ ବି ଦେଇ ଥାରିବେ ।

ଅତେବ ଦେଖାଯାଇଛି ଯେ, ମଧ୍ୟିକ ପର୍ଷିକା ଗୁଡ଼ିକର ଆୟଦୂର୍ଧ୍ଵ ଉଚରେ ଲେଖକମାନଙ୍କର ପାରିଶ୍ରମିକର ହାର ବୃଦ୍ଧି ସବୋହରେ ନଈର କରୁଛି ।

ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟରେ ଲେଖକମାନଙ୍କର ପାରିଶ୍ରମିକ ଦେବାର ପ୍ରଥମ ଆଗରେ ନ ଥିଲା । ଏ ବିଶ୍ୱାସେ ଉତ୍ତିଶ୍ଵାସ ମୃଦୁ କରିଥିଲୁ 'ଶର୍ଷ ଓ 'ଚତୁରଙ୍ଗ' । ପ୍ରତ୍ୟେକ ବିଷୟର ଗେ ଟିଏ ଗୋଟିଏ ଯୁଗ ଆସେ । ଏହା ପାରିଶ୍ରମିକ ପ୍ରଥାର ପ୍ରଥମ ଯଗ । ଦ୍ୱିତୀୟ ଯୁଗ ଆସିବ ଯେବେ ମଧ୍ୟିକ ପର୍ଷିକାମାନଙ୍କ ଗ୍ରାହକ ସଂଖ୍ୟା ଏହି ବଢ଼ିବ ଏବ ସେମାନେ ବିଜ୍ଞାପନରୁ ଏତିବ ଆୟ କରି ପାରିବେ ଯେ, ଲେଖକମାନଙ୍କ ଉପଯୁକ୍ତ ପାରିଶ୍ରମିକ ଦେବାକୁ ସେମାନଙ୍କ ବାନ୍ଧବ ନାହିଁ । ଉତ୍ତିଶ୍ଵାରେ ସେହିଯୁଗ ଆସି ନାହିଁ । ତେଣୁ ଲେଖକମାନେ ଏହି ପ୍ରଥମ ଯୁଗର ବାନ୍ଧବତାକୁ ମାନି ନ ନେଇ ଯଦ ଅନାଗତ ଦ୍ୱିତୀୟ ଯୁଗର ବାନ୍ଧବତାକୁ ଉପରେ ସେମାନଙ୍କର ଆଶା ଭରଣା ଓ ଯୁଦ୍ଧ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ କରିବାକୁ ଯାଆନ୍ତି, ତାହାଦେଲେ ଗାଡ଼ି ଆଗରେ ଦୋଡ଼ା ହ୍ରାପନା ପରି ହେବ ।

କୌଣସି କର୍ତ୍ତିବ୍ୟ କର୍ମ ଏକତରଫା . ଦୁଃଖନାହିଁ । ଦେବଳ ସାହିତ୍ୟଧ୍ୟକ୍ଷା କାହାକ ଲେଖକ ଓ ଦେଶର ଜନ ସାଧାରଣ ସହାଯଗୀତା ଓ ସମ୍ବଲିତ ତେଷ୍ମାରେହିଁ ଜାତିର ସାହିତ୍ୟ - ସାଧନା ଗଢ଼ି ଉଠିପାରେ । ଲେଖକମାନେ ପର୍ଷିକାମାନଙ୍କଠାରୁ ନିଜ ଲେଖାର ଉପଯୁକ୍ତ ମୂଲ୍ୟ କିମନ୍ଦି ଗୁହାନ୍ତି - ଯଦ ଆମେ ଏହି ମତ ପୋଷଣ କରୁଁ, ଆର୍ଥିକ ମୁଦ୍ରା ବିନିମୟରେ ସାହିତ୍ୟର ମୂଲ୍ୟ ନିୟୁକ୍ତ ଦୁଃଖନାହିଁ ବା କେବେ

ଦୋହରାପାରିବ ନାହିଁ । ପର୍ଷିକା ପର୍ଷିକାମାନେ ବି ଆଶା କରନ୍ତି ଯେ, ଲେଖକମାନେ ପର୍ଷିକାମାନଙ୍କ ସୁରଥା, ଅସୁରଥା ଓ ଆର୍ଥିକ ଅବସ୍ଥା ବୁଝିବା ପାଇଁ ତେଷ୍ମା କରିବେ । ମଧ୍ୟିକ ପର୍ଷିକା ଓ ଜନସାଧାରଣର କର୍ତ୍ତିବ୍ୟ ଏବଂ ତେଷ୍ମାନେ ପର୍ଷିକା ଓ ଲେଖକ ଉପଯୁକ୍ତର ସୁରଥା ଅବସ୍ଥା ଅନୁଧାନ କରିବାର ତେଷ୍ମା କରି ପର୍ଷିକାମାନଙ୍କ ପୃଷ୍ଠାଗୋଷଣ କରିବେ । ତାହାଦେଲେ ହେବ ଓଡ଼ିଆ ଶାନ୍ତିର ଦ୍ୱାରା ପୂର୍ଣ୍ଣ ପାରିଶ୍ରମିକ ଦେବାର ବୁଝନ୍ତି ଏବଂ ଯୁଗ ଆସିବା ଆଗରୁ ଯେଉଁ ଲେଖକମାନେ ଥୀଏ ହରାଇ ଅୟକ ପାରିଶ୍ରମିକ ଦାବୀ କରି ବୁଝନ୍ତି ଏବଂ ତାହା ପୁରଣ ନ କରିଲ ପର୍ଷିକା ସଙ୍ଗେ ଅପରିଯୋଗ କରୁଛନ୍ତି ସେମାନେ ଉତ୍ତିଶ୍ଵାର ସାହିତ୍ୟ ପ୍ରତି ଘୋର ଅବଶ୍ୟକ କରୁଛନ୍ତି ବୋଲି ମନେହୁଏ । ଇତିମଧ୍ୟରେ ସମ୍ମ ମଙ୍ଗଳ ପାଇଁ ପର୍ଷିକା ପର୍ଷିକା ଓ ଲେଖକମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ କିଛି ଦିଆନିଆ ଓ କିଛି ଡ୍ୟାଗ ସୀଜାର ଦରକାର ।

ବିବୃତିର କଥାକୁ ପୁଣି ବିରୁଦ୍ଧ କରାଯାଉ । 'ଚତୁରଙ୍ଗ' ପ୍ରକଳ୍ପ ପର୍ଷିକା ପର୍ଷିକାମାନଙ୍କ କରୁଛନ୍ତି, ଏହା ଭାଲୁ ଧାରଣା ଉପରେ ଲେଖକମାନଙ୍କର ସମସ୍ତ ଯୁଦ୍ଧ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ । ଲୁହ କରିବା ତ ଦୂରର କଥା 'ଚତୁରଙ୍ଗ' ଅନେକ ଷତି ସ୍ଥିକାର କରୁଛି । ଆମର ଆଶା, ଆମର ଏହି ଭାଲୁ ବିଶ୍ୱାସ କରି ଲେଖକମାନେ 'ଚତୁରଙ୍ଗ' ପ୍ରତି ଉସ୍ମାନଙ୍କର ଧରଣା ତର ବର୍ଣ୍ଣନ କରିବେ ଏବଂ ଏହି ରେବିଟ୍ରିକ ଡାନ୍କିପାର ଆମ ହୁଏ ତ୍ୟାଗ କରିବାର ରବିଷ୍ଟିତ ସୋଷ୍ଟିର୍ଦ୍ଦୟ ନିୟମିତ କରିବେ ।

ଦ୍ୟାପ ନିରବଦନ ପଦି —

ଏହା ସବବାଦାରାମନ୍ତର ପେ ସେବା ଗ୍ରାମରେ ଏହି ବିରାଟ ମହାଜନତାରୁ ସଂସ୍କୃତି ରତ୍ନ ରତ୍ନ ରତ୍ନ । ଏହି ଚକ୍ରକୁଳୀରେ ଅନ୍ୟ ନେୟ ସଂସ୍କୃତ ସଂକ୍ଷିପ୍ତ ଓଡ଼ିଆ ସଂସ୍କୃତର ଦ୍ୱାରିବିମ୍ବ ଭାବିତ ନିରାକୃତ ଦରକାର । ଏହି ଉତ୍ୟନ୍ତରେ ସାଧନ ଦାରୁ ଯେଉଁମାନେ କାମ କରୁଛନ୍ତି, ସେମାନେ ଧନ୍ୟବାଦାହିଁ । ଆମର ଆଶା ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା

ଜନସାଧାରଣ କ୍ଲୁଳିଷିତ ନିବେଦନ ମୁଢି ସମ୍ବଲ ମନୋନିବେଶ କରିବେ ।

ନିବେଦନ

ସେବାଗ୍ରାମ ଥାକୁ ଭାବତ ରାଜନୀତିର କେନ୍ଦ୍ରିଯିଲୁ ରାଜନୀତି ସର୍ବନ ସଙ୍ଗେ ହେଉ, ଅଛୁଟୁ, ପୁଜିବାଟା ମରଦିକୁ, ବଙ୍ଗଲା, ତାମର ପ୍ରମୁଖ ଭାବତାୟ ଭାଷାଭାଷା ମାନଙ୍କର ସମେଳନ ହେଉଛୁ ଏଠାରେ ଏକ ନୂତନ ମହାଭାବତାୟ ସମାଜ ଏବଂ ସଂସ୍କୃତି ଗଠି ଉଠୁଛି ।

ଓଡ଼ିଶାର ଦାଧାରକୁ ଯାଇଥିବା 'ଜଳଳୀୟ ରଙ୍ଗ ଏବଂ ଭାବନାମିନିକର ଅନୁଭୂତି ଯେ ଓଡ଼ିଆଭାଷା ଓ ସଂସ୍କୃତ ବିଶ୍ୱାସ ଜୀବିବା ତ ଦୁଇର କଥା, ଓଡ଼ିଶାର ଅନ୍ତର୍ଭୂତ ଦିଗ୍ବୁନ୍ଦର ଅନେକର ଜଣନ୍ତ୍ର ନାହିଁ' । ଏଥରେ ସଂଦର୍ଭ ଅଗ୍ରତ୍ତମାନଙ୍କର ଯେ ସ୍ଵତି ରହିଛୁ ତାହା ନୁହେ; ଅମ୍ବାନିର ଆମ ଭାଷା, ସଂସ୍କୃତ ଥା ସାହିତ୍ୟ ଭରତର ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ସାମନାକୁ ଆଣି ପାରିନାହୁଁ, ଏଠାରେ ଆମ୍ବାନିର ଏହି ତାତ୍ତ୍ଵ ଏବଂ ପ୍ରତ୍ୟେଷ ଅନୁଭୂତି ହୋଇଛି ।

ସୁତରଂ ଏହି ମହାଭାବତାୟ ପାଠରେ ଆମ ଜାତିର ସାହିତ୍ୟ କଳା, ଓ ସଂସ୍କୃତ ଅଧିବେଶିଷ୍ୟ ଅଶିଳ ଭାବତାଟୁ କେନ୍ଦ୍ରରେ ସୁନ୍ଦରିଷ୍ଟିତ କରିବା ପାଇଁ ଅନୁଭ୍ରାନ୍ତି ପରିଷ ଓଡ଼ିଶାର ଭୁବନେଶ୍ୱର, ଉତ୍ତରପ୍ରଦୀପ, ସାହିତ୍ୟ, ସାଂସ୍କୃତିକ ଚାରି ସାମାଜିକ ବିକାଶ ସମଜୀୟ ପୁଷ୍ଟ ସମ୍ବଲିତ ଏକ ପ୍ରସ୍ତରାଳ୍ୟର ଅଭିନ ଅନୁଭବ କରି ସେବାଗ୍ରାମ ଓଡ଼ିଆ ପାଠାର ସ୍ଥାପନ କରିଅଛୁଁ ।

ପ୍ରାକ୍ତିକ ଉତ୍ସଳର ଜୀବିୟତ୍ରେମୀ ରଙ୍ଗ ଭାବନା ଲେଖକ-ଲେଖିକା, ତଥା ପ୍ରକାଶକମାନଙ୍କର ସମର୍ଥନ

ଓ ପୁଷ୍ଟ କଦମ୍ବରେ ଆମ୍ବାନିର ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଶତାବ୍ଦିକ ସ୍ମୃତି ସଂଗ୍ରହ କରି ପରିଅଛୁଁ । ଏହା ବ୍ୟାପିତ ପ୍ରାକ୍ତିକ ଉତ୍ସଳର ପ୍ରକାଶିତ ଦେବିନିକ, ସାପ୍ରାହିକ ଅର୍ଥମାଧ୍ୟକ, ମୁଦ୍ରକମାନକର ପରିଗୁଲିକମାନେ ସେମାନଙ୍କ ପଦସଂକାମାଳ ଯୋଗାର ଅମୂଳନକର ଧନ୍ୟବାଦାର୍ଥ ହୋଇଇଗନ୍ତି । ଦେଶର ବିଶିଷ୍ଟ ନେତୃତ୍ବର ତଥା ସଜ୍ଜନମନଙ୍କର ନୌହିକ ସମର୍ଥନ ମଧ୍ୟ ଲୁହକର ପାରିଅଛୁଁ ।

ତଥାପି ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅମୂଳନକର ଉତ୍ସଦ୍ୟ ସଂମାଧ୍ୟତ ହୋଇ ପାରିନାହିଁ । ପାଠାର ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଶବ୍ଦକୋଠ, ଉତ୍ତରପ୍ରଦୀପ, ସାଂସ୍କୃତିକ ତଥା ସାମାଜିକ ଆବଶ୍ୟକିତ୍ବ ଦୁନ୍ତକମାନକର ଅଭିନ ମୁକ୍ତ କରୁଛି । ଆମ୍ବାନିକର ଆଶା ଓ ବିଶ୍ୱାସ ଉତ୍ସଳର ଭାଇ ଓ ଭାବନାମିନିର ଜୀବିୟ ଭାବରେ ପ୍ରଶାନ୍ତିର ହୋଇ ନିଜ ସମାଜ, ସାହିତ୍ୟ ସଂସ୍କୃତିର ସନ୍ଦର୍ଭନୀୟ ଗ୍ରେନ୍‌ସ୍ଟି ଦେବା ଉତ୍ସଦ୍ୟରେ ମୁକ୍ତିପ୍ରସ୍ତରେ ମୁଣ୍ଡକ ଏବଂ ଅଞ୍ଚିତାନ କରିବେ । ଜୟଦୁନ୍ଦୁନ୍ଦୁ,

ଶ୍ରମୀ ଶିଳସୁତା ରୂପୁ ମୁହିଳାଶ୍ରମ, ଓଡ଼ିର୍ବାର୍ଷିକ ସଭାପତି ଶ୍ରାନ୍ତିଶେଷର ଦାସ ସମଗ୍ରୀ ଗ୍ରାମସେବା ବିଦ୍ୟାଲୟ,

ସେବାଗ୍ରାମ ସମାଦିକ

ସାହିତ୍ୟ ପାଠାରବାର ଠକଣା :—

ସମାଦିକ, ସେବାଗ୍ରାମ ଓଡ଼ିଆ ପାଠାର,
ଶବ୍ଦୀ ବିଦ୍ୟାଲୟ,
ଫୋଃ ସେବାଗ୍ରାମ, ଓଡ଼ିର୍ବାର୍ଷିକ

NOTICE

The first anniversary of Koshal Kala Mandal is scheduled to be held from 28th of February, to 3rd March 1947 at its Headquarters at Balangir. The main features of the function are to organise an art exhibition in its premises and a cultural conference presided over by a national personality whose name will be announced in due course. The art exhibition also will house very exclusive and selected exhibits of general interest as it will be limited within a definite scope. While the anniversary address will give a penetrating discourse on one aspect of culture the Symposium will afford a wide opportunity for the general public to participate therein. Besides a local music competition demonstrations by eminent artists from outside is being arranged for. Out of this varied programme two nights have been set apart for staging a famous mythological drama in the well-equipped Kalamandal Stage.

—

ବିଜ୍ଞାପନ

ଚରୁରଙ୍ଗର ଦଶମସଂଖ୍ୟା ‘ଶୁଭେତ୍ରମ୍ଭମ୍ବଂଖ୍ୟା’ ରୂପେ ପ୍ରକାଶ ପାଇଛି । ଏହାକୁ ନୃତ୍ୟ ପ୍ରକଳ୍ପରେ ଦେଇ ସଂଖ୍ୟା ସୁନ୍ଦର କରିବା ଆମର ଇଚ୍ଛା । ଯେତେବେଳେ ଅଟା କରିଥାଏ ସଂଖ୍ୟାଟି ଚିତ୍ରବର୍ଣ୍ଣକ ହେବ ଏବେ କଳାଭ୍ରାତ୍ରୀମାନେ ଏହିରୁ ଅନେକ କିଣ୍ଠି ଜାଣିବାର ସୁନ୍ଦର ପାଇବେ । ଏଥରେ ନୃତ୍ୟକଳା ବିଷୟକ ଅନେକ ଚିତ୍ର ରହିବ ।

ଏହି ସଂଖ୍ୟରେ ଭାରତୀ-ଗୋରଦ ସଜକୁମାର ପ୍ରଦତ୍ତ ଶ୍ରଦ୍ଧାନ୍ତରେ ନାରୀମୂର୍ତ୍ତି ସଂକ୍ଷିପ୍ତ ବିଷୟରେ ଲେଖା ଦ୍ୟାତ୍ମିକ ସହିତ୍ୟ, ପଳାତ, ଚିତ୍ରକଳା, ଭାଷ୍ଟାର୍, ପ୍ରାପତ୍ରିକଳା, ତନ୍ତ୍ରଶିଳ୍ପ, ଅଭିନ୍ୟାସ, କଳା ଓ କୃତି ସମକ୍ଷୀୟ ଗତିବିଷ୍ଣାମୂଳକ ପ୍ରଦତ୍ତ ହେବାନ ପାଇବ ।

ଗୋତ୍ରମାନେ ଚରୁରଙ୍ଗର ହାସିକ ନୁସିନ୍ତି ଅଥର ଏହି ସଂଖ୍ୟା ନେବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରନ୍ତି, ସେମାତଳ ଧ୍ୟାନ ଅପିବକୁ ୫୦ ୫୧ ଦଶ ଅଣ୍ଟା ମାତ୍ର ପଠାଇଲେ ଏହି ସଂଖ୍ୟା ପାଇ ପାଇବେ ।

ଆମର ଅଣା ଓଦିଶାର ପ୍ରତ୍ୟେକ କଳା-ଉତ୍ସାହୀ ଏହି ସଂଖ୍ୟା କଣିବେ ।

ସମ୍ମାଦିକ
‘ଚରୁରଙ୍ଗ’

ନୟମାଳୀ:-

(୧) ଚତୁରଙ୍ଗ ପ୍ରକଟିକ ରେଆ ମାହର ପ୍ରଥମ ଦିନ ଦୁଲାଶିତ' ହେବ । ଲେଖକମାନଙ୍କୁ ଅନୁରୋଧ ଯେ ନିଜ ନିଜର ରଚନା କାଗଜର ଘୋଟିଏ ପାଇରେ ଲେଖିବେ ।

(୨) କୌଣସି ଦୁଇର ଦା ରଚନା ସାଧାରଣତଃ ଚତୁରଙ୍ଗର ଶ୍ରୀରାମ' ଅଧିକ ନ ହେବା ବାହୁନୀୟ । ଉତ୍ସବକୁ ଡାକ ଟିକଟ ବୋଟାଇବଲେ ଅମନୋମାତ ରଚନା ପ୍ରକଟ ଦିଆଯିବ । ଅମନୋମାତ ରଚନା ପାଇଁ ସହାଯକ କୌଣସି କାରିଏ ବଢାଇ ଦାକୁ ଦାପ କୁଷକ୍ଷୁଟ୍ଟ

(୩) ଟାଙ୍କାଲ ରଚନା ସାଧାରଣକୁ ଦାକୁ ପଠାଇ ରୂପୀ, ଗ୍ରାସିକ, ବିଜ୍ଞା ଉତ୍ୟାଦି ଯାଦିଗୀୟ ପରିଚ୍ଛଳାଳା ଫର୍ମାଟ ବିତ୍ତରୁବେ, ପରିଚ୍ଛଳାଳା 'ଚତୁରଙ୍ଗ'କୁ ଲୋଗିଓବି

(୪) ଏହାଦ ଆଦି ଚତୁରଙ୍ଗର ସୁନ୍ଦର ପାଇଁ ମୁ ଚତୁରଙ୍ଗ ଆଦିର ପରିମା ଅନ୍ତର ନାମ ସହିତ ଠିକଣା ଲେଖିବା ପାଇଁ ଚଲେଜକ ଲେଖିବା ମାନଙ୍କୁ ଅନୁରୋଧ ।

ସମ୍ମାଦିକ
'ଚତୁରଙ୍ଗ'
ଦିନ୍ୟାଚର

ରୀତିନି

- ୧—ଚତୁରଙ୍ଗ ଦାର୍ତ୍ତିକ ଦୁଇ ସତ୍ତାକ ଟଙ୍କା ପାଇଁ ପାଇଁ ପାଇଁ ପାଇଁ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ସଜ୍ଯାରେ —ମଳ୍ଲୀଟିଠି ମାତ୍ର । ଗ୍ରାସିକ ଗୁଡ଼ା ଅଗ୍ରିମ ଦେଇ ।
- ୨—ଯେ କୌଣସି ମାସରୁ ଗ୍ରାସିକ ମୋଇ ପାଇବେ ।
- ୩—ଗ୍ରାସିକ ରଙ୍ଗୀ କଟିଲ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ରେ ମଧ୍ୟ ପଠାଇ ଦିଆଯିବ ।
- ୪—ବିଜ୍ଞାପନ ହାର ସମ୍ବନ୍ଧର ପରିଚ୍ଛଳକଙ୍କୁ ପଦି ମଳେଶିବ ।
- ୫—ହେଉମାନେ ବିଜ୍ଞାପନ ଦେବେ ନିଜର ଦ୍ୱାରା ଦେବାକୁ ରୁହୁଲେ ଦ୍ୱାରା ମଧ୍ୟ ପଠାଇବେ । ଉପରୁ ଡାକ ଖର ପଠାଇ ବିକ ପେରନ୍ତି ନେଇ ପାଇବେ । ଦ୍ୱାରା ଭାରିଗଲେ ମଧ୍ୟରାଳେ ଦାୟୀ ନୁହନ୍ତି
- ୬—କୌଣସି କାରଣ ବଶତଃ ଗ୍ରାସିକୁ ପରିମଳକଙ୍କୁ 'ଚତୁରଙ୍ଗ' ନ ପାଇଲେ ଗ୍ରାସିକ ନଦ୍ଵର ସହ ପରିଚ୍ଛଳକଙ୍କୁ ଜଣାଇବେ ।
- ୭—ଅଳ୍ପଦିନ ମାତ୍ର ମାନୁଷରକୁ ଗଲେ ଛାନୀୟ ଗୋଟିଏ ଅପିସକୁ ଏବଂ ଦୃଷ୍ଟିଯାଏ ପାଇଁ ଗଲେ ଆହୁ ଅପିମକ ଜଣାଇଲେ ଗ୍ରାସିକ ଗ୍ରାସିକ ମାନେ 'ଚତୁରଙ୍ଗ' ସଭ୍ରତ ପାଇ ପାଇବେ ।

ପରିଚ୍ଛଳକ
'ଚତୁରଙ୍ଗ'

— * —

CHATURANGA

REGD NO. P-593

OVER 15 YEARS DEVOTED BANKING SERVICE TO THE
COUNTRY

BHARAT INDUSTRIAL BANK, Limited

H. O. Calcutta. H. O. of Orissa = Cuttack

FOR THE INDUSTRIAL AND COMMERCIAL DEVELOPMENT OF ORISSA
20 Branches are going to be opened in the important business centres
of Orissa of which the arrangement of
opening 10 branches has been completed

CUTTACK OFFICE
CHOUDHURY BAZAR

Kalamandal Printing Press

P. O. BALANGIR

PATNA STATE

OUR SPECIAL FEATURES ARE

QUALITY

PROMPTNESS

SERVICE

WE UNDERTAKE

Cash - memos, Bill, Vouchers, L

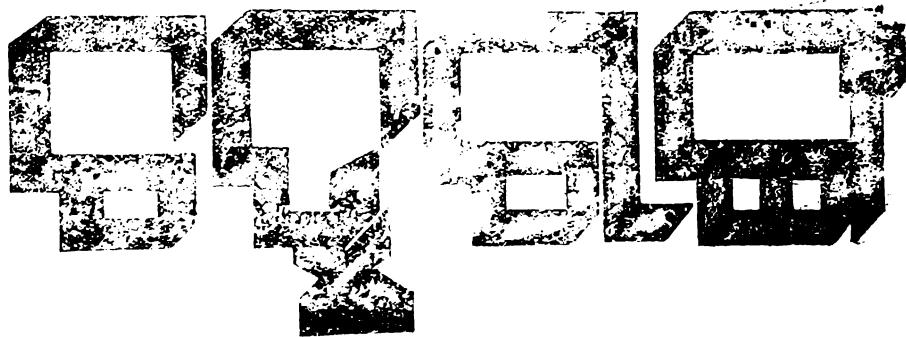

ଚନ୍ଦ୍ରଶେଖର

ଶୁଭେତ୍ର ସଂଗୀ

ସଂମାଦକ-କୁମାର ବ୍ରଦ୍ଧେନ୍ଦ୍ରମାରାଯ୍ୟଙ୍କ ସିଂଦୁଦେବ

ସ୍ମୃତି ବଣ

ପାଲୁନ ମାସ

ଦଶମ ପଂଚାଙ୍ଗ

କୋଣଳ-କଳା-ମଣ୍ଡଳର

ମୁଖେଜ ରୂପେ ପ୍ରକାଶିତ

ସଂଗାଢକ ସଂଘ:—

ଶ୍ରୀ କାଳିଦୀ ଚରଣ ପାଣିଗ୍ରାମୀ
ଶବ୍ଦିରହୁ, ଶ୍ରୀ ବଳଭଦ୍ର ବହୁଦାର
ଶ୍ରୀ ପ୍ରଭୁତ କୁମାର ମୁଖୋପାଧୀନ
ଶ୍ରୀ ନିତ୍ୟାନନ୍ଦ ବହୁଦାର
ଶ୍ରୀ ବିଜୁଷଣ ଗୁରୁ
ଶ୍ରୀ ସାମୁଦ୍ରେଲ ନାୟକ

• ଏବୁରୁଳଳ —

ଶ୍ରୀ ଗଙ୍ଗା ପ୍ରସାଦ ପଣ୍ଡା

ପ୍ରଥମ ଭାଗ

ବିଷୟ	(ପଦିଃ)	ଲେଖକମାନଙ୍କ ନାମ	ପୁସ୍ତି
୧ ଶୁଭେନ୍ଦୁ ସୁରଣ		ଶ୍ରୀ ଶୁନ୍ମନାଥ ମୋଦକ	୫୩୩
୨ ସ ଜୀବତ		ଶ୍ରୀ କାଳିନୀ ଚରଣ ପାଣିଗ୍ରାସ୍ତ୍ରୀ	୫୩୭
୩ ସନ୍ଧିଶିବ ପୁନରର ଉତ୍ସାହକ ଶୁଭେନ୍ଦୁ		ଶ୍ରୀ ଶକ୍ତିକୁମାର ନନ୍ଦ	୫୩୯
୪ ଶିଲୀ ଶୁଭେନ୍ଦୁ		ଶ୍ରୀ ପାଠି	୫୪୩
୫ ଶୁଭେନ୍ଦୁ ସ୍ମୃତି		ଶ୍ରୀ ନନ୍ଦକିଶୋର ଦାସ	୫୫୭
୬ ଶୁଭେନ୍ଦୁ		ଶ୍ରୀ ପାଠି ନାଥ ଦାସ	୫୫୯
୭ ପ୍ରେରଣା	(ପଦି୍ୟ)	ଶ୍ରୀ କୋକିଳ ଚନ୍ଦ୍ର ଅଗ୍ରହୀ	୫୬୨
୮ ଶୁଭେନ୍ଦୁ ଜବନୀ		ଶ୍ରୀ ପଦ୍ମନାଥ ମୋଦକ	୫୬୪
୯ ସଂଦେହକଳା ମସାରାଜାଙ୍କ ନିକଟକୁ ନୃତ୍ୟ ଶିଳ୍ପୀ ଉଦୟ ଶକ୍ତିରଙ୍କ ପଦି			୫୬୬
୧୦ ସମ୍ବାଦ ପଦର ଉତ୍ସୁକାଂଶ			୫୬୯
୧୧ ଶୋକ ବାହୀ			୫୭୭
୧୨ ଶୁଭେନ୍ଦୁ ର ନାବଳୀର କିଷ୍ଯୁଦଂଶ			୫୭୦

- ଦ୍ୱିତୀୟ ଭାଗ

୧୩ ଶିଳ୍ପ ଓ ଶିଲ୍ପୀ	କୁମାର ଶ୍ରୀ ଘିଳକୃ ପ୍ରତାପ ସିଂହ ଦେବ	୫୭୩
୧୪ ଆଖତା ଘରେ ବୈକେ	ଶ୍ରୀ କୁମୁଦ୍ରାଦ ବସୁ	୫୭୭
୧୫ ଭୁରଭୁଲୀ ଚିତ୍ରକଳା	ଶ୍ରୀଜୀ ଲବିଜଲତା ଦେବା	୫୮୦
୧୬ ହର୍ଷ	ଶ୍ରୀନୀ ଅଦ୍ୟପ୍ରତାପ ସିଂହ ଦେବ	୫୮୮
୧୭ ଶୁଭେନ୍ଦୁ ନାର୍ଯୁଣ ଓ ସନ୍ଦେହକଳାର ନାର	ଶ୍ରୀ ମେଷମୌନ୍ଦ୍ର କୁମାର ଶିଶୁ	୫୮୯
୧୮ ଶୁଭେନ୍ଦୁ ଜୟନ୍ତୀ ଉତ୍ତଳତ୍ୟ ଏନ୍ଦୁଷ୍ଟି ସମ୍ମାନର ଅଭ୍ୟାସନା ସମିତର ସମ୍ବାଦକ ଅଭ୍ୟାସନ	କୁମାର ଶ୍ରୀ କିଳେନ୍ଦ୍ର ତାପ ଦେବ	୫୯୨
୧୯ ଛତ ନୃତ୍ୟକ୍ରେ ରଦ୍ଦୋଧି	କୁମାର ଶ୍ରୀ ମୁଖୀ ଏତ୍ତାପ ସିଂହ ଦେବ	୫୯୪
୨୦ ଶୁଭେନ୍ଦୁ ଜୟନ୍ତୀ ଉତ୍ସୁକ ସମ୍ବାଦ		୬୦୦
୨୧ ଶୁଭେନ୍ଦୁ ସ୍ମୃତି ମନ୍ଦର		୬୦୧
୨୨ ସୁରଧାରା	ସମାଦିଳୀୟ	୬୦୨

ବୁଦ୍ଧି ରୂପ

କେପୋଯୁତ

ଚନ୍ଦ୍ରର ଦସମ ଶତାବ୍ଦୀ
 ବିଲମ୍ବରେ କଳିବନ୍ଧୁ ଏହି ହିଂସା
 ଏହି ର ଜ୍ଞାନବାଦୀ ଧୟାଷ ହୋଇଥିଲା
 ପାଇଲୁ ନାହିଁ । ଏହି କାରଣରୁ କାହାର
 ପ୍ରକାଶର ମଧ୍ୟ ବିଲମ୍ବ ଘଟିଲା । ଏହି
 ଏକ ସଙ୍ଗରେ ପଠାଗଲା ।

ଏହି ଅଲାଙ୍କାରୀ ଦୃଷ୍ଟି ପାଇଁ ଶ୍ରାଵି
 ମାତ୍ରନ ମାର୍ଗନା ବରିବେ ।

ଘରୀବାଟି

‘ଚନ୍ଦ୍ରର କାହାର କାହାର କାହାର

ବୁଦ୍ଧି ରୂପ

ପ୍ରଥମ ଭାଗ

ବିଷୟ	ଲେଖକମାନଙ୍କ ନାମ	ପୁସ୍ତି
୧ ଶୁଭେନ୍ଦୁ ସ୍ମୃତି	ଶ୍ରୀ ଶୁନାଥ ମୋଦକ	୫୩୩
୨ ସ ଜାବତ	ଶ୍ରୀ କାଳନୀ ଚରଣ ପାଣିଶାସ୍ତ୍ର	୫୩୭
୩ ସତ୍ୟଶିବ ପୁନରର ଉତ୍ସବ ଶୁଭେନ୍ଦୁ	ଶ୍ରୀ ପ୍ରସଂଗକୁମାର ନନ୍ଦ	୫୩୯
୪ ଶିଲୀ ଶୁଭେନ୍ଦୁ	ଶ୍ରୀ ପାଠ	୫୪୩
୫ ଶୁଭେନ୍ଦୁ ସ୍ମୃତି	ଶ୍ରୀ ନନ୍ଦକଣ୍ଠ ଦାସ	୫୪୭
୬ ଶୁଭେନ୍ଦୁ	ଶ୍ରୀ ହୃଦୟ ନାଥ ଦାସ	୫୪୯
୭ ପ୍ରେରଣା	ଶ୍ରୀ କୋକିଳ ଚନ୍ଦ୍ର ଅରୁଣୀ	୫୫୨
୮ ଶୁଭେନ୍ଦୁ ଜବନୀ	ଶ୍ରୀ ହୃଦୟ ନାଥ ମୋଦକ	୫୫୪
୯ ସଂକ୍ରିକଳା ମସାରାତ୍ର ନିକଟକୁ ନୃତ୍ୟ ଶିଳ୍ପୀ ଉଦୟ ଶକ୍ତିରଙ୍ଗ ପଦ		୫୬୧
୧୦ ସମ୍ବାଦ ପଦର ଉତ୍ସବାଂଶ		୫୬୧
୧୧ ଶୋକ ବାର୍ତ୍ତା		୫୬୨
୧୨ ଶୁଭେନ୍ଦୁ ରାଜାବଳୀର କିମ୍ବଦଂଶ		୫୬୦

-ଦ୍ୱିତୀୟ ଭାଗ

୧୩ ଶିଳ୍ପ ଓ ଶିଳ୍ପୀ	କୁମାର ଶ୍ରୀ ବିଜୟ ପ୍ରତାପ ସିଂହ ଦେବ	୫୬୩
୧୪ ଆଖତା ଘରେ କୈକେ	ଶ୍ରୀ କୁମୁଦପ୍ରସାଦ ବନ୍ଦୁ	୫୬୬
୧୫ ଭୁରତୀୟ ଚାରିକଳା	ଶ୍ରୀନାନ୍ଦ ଲକ୍ଷ୍ମିଜିଲନ୍ଦା ଦେବବା	୫୮୦
୧୬ ଛନ୍ଦୁ	ଶ୍ରୀନାନ୍ଦ ଆଦିତ୍ୟପ୍ରତାପ ସିଂହ ଦେବ	୫୮୮
୧୭ ଶୁଭେନ୍ଦୁ ନାରାୟଣ ଓ ସହେଲିଲାର ନାରା	ଶ୍ରୀ ପ୍ରସଂଗେନ୍ଦ୍ର କୁମାର ରାୟ	୫୮୯
୧୮ ଶୁଭେନ୍ଦୁ ଜୟନ୍ତୀ ଉତ୍ସବ ଏନ୍ଦ୍ରୀ ସମ୍ମାନର ଅଭ୍ୟାସିନୀ ସମିତିର ସମ୍ଭାବକ ଅଭ୍ୟାସନୀ	କୁମାର ଶ୍ରୀ ବିଜୟ ପ୍ରତାପ ସିଂହ ଦେବ	୫୯୧
୧୯ ଛନ୍ଦୁ ନୃତ୍ୟକୁ ରହେ...।।	କୁମାର ଶ୍ରୀ ପ୍ରସଂଗେନ୍ଦ୍ର ପ୍ରତାପ ସିଂହ ଦେବ	୫୯୪
୨୦ ଶୁଭେନ୍ଦୁ ଜୟନ୍ତୀ ଉତ୍ସବ ସମ୍ବାଦ		୫୦୦
୨୧ ଶୁଭେନ୍ଦୁ ସ୍ମୃତି ମନ୍ଦର		୫୦୧
୨୨ ସୁରଥାରା	ସମ୍ମାବଳୀୟ	୫୦୨

— ଶର୍ମିଷ୍ଠାନ —

ବୁଦ୍ଧ ପାତା

ଶୁନ୍ତମି ସଂଗୀର୍ବା

ମାତ୍ରା ରାଗ

BALANGIR TRADING CO. LTD.

Incorporated in Patna State

WE RUN SO MANY BUSINESSES.

H. O. TITILAGARH

RICE AND OIL MILL

Balangir Soap Works

BALANGIR DYEING WORKS

Branches at:

Kantabanji

Tusra

Harishankar Road

K. L. Jhunjhunwala

ମଧୁର ନୃତ୍ୟରେ ଶୁଭେନ୍ଦୁ

ଚତୁରଙ୍ଗ

ନାଟ୍ୟ-ସଙ୍ଗୀତ-ତଡ଼ି ଜ୍ଞାପ ଯେ ସାହିତ୍ୟ-ବିଶ୍ଵାରୂଧା ।

କଳାୟ କୁଶକା ସବେ ମହୀୟନ୍ତ୍ରା ୦ ମହୀତଳେ ॥

ପ୍ରଥମ ବର୍ଷ

ପାଲୁନ ସଂପାଦିତ; କୁଣ୍ଡ ୧୮ । ୨ । ୪୭

ଉଦ୍‌ଘାଟନ ସଂଖ୍ୟ

ଶୁଭେଦ୍ୱୀ ସରଣ

ନାଟ୍ୟାଳୟ

ପରମ ପଜିଲ ପାଦନୀ
ଫଳ ଫଳୁ ପାଦନୀ
ନିର୍ବିତ ଅନ୍ତର ଅନ୍ତର ନଳ
ନିଶ୍ଚିନ୍ମଳ ମୁଣ୍ଡ ଅନ୍ତର ନଳ

ନିର୍ବିତ ଉପଳ ନାଦ ନେବି
ସବଳ ଉଦ୍‌ଘାଟନ ନାନୀ କୁଣ୍ଡ
ଅନ୍ତରିତ ଶିତ ନାନୀ କୁଣ୍ଡ
କୁଣ୍ଡ ସମ୍ମାନ ଶିତ ପରମାନନ୍ଦ ।

ଶୁଭ ମୁଣ୍ଡରେ ମନ୍ଦର ଦୟା
ନର ଶାନ୍ତ ମୁଣ୍ଡର ରୂପ
କିମ ଶାନ୍ତାମ ମୁକ୍ତ ସରଣ
କ'ମ ତ ଆମ୍ବେ ତେ ତେ

କ'ର ମୁତ ଅସି ବନଧାର କେବଳ
କୁଣ୍ଡରୀ ତୋଠର ନିଏଇ ଟାଙ୍କା
କାର ମୁତ ମରି ଏଥାର ଶାଦତୀ
ଦୁନାମେ ତୋ ମୁଥ କୁରନେ ହାତି ।

ନର ଶିତ, ଶୁଭର ଶିତରମ ଅଳି
ନାନୀ ମାନ୍ଦର କିମ୍ବ ଶୁଭ
ଅନ୍ତରିତ ଅର୍ପଣ ନାନୀ
ତୁମର ଅସ୍ତ୍ର

କୁଣ୍ଡର କୁଣ୍ଡର କୁଣ୍ଡର କୁଣ୍ଡର
କୁଣ୍ଡର କୁଣ୍ଡର କୁଣ୍ଡର
କୁଣ୍ଡର କୁଣ୍ଡର କୁଣ୍ଡର
କୁଣ୍ଡର କୁଣ୍ଡର କୁଣ୍ଡର

ଗାନ୍ଧିର କାନ୍ଦର ମୁକ୍ତ ଧର
ମନ୍ଦର ନାନୀ ମୋହର ନାନୀ
କେ ଏହ ଏତୋଧା
କେ ଶୁଭ କୁଣ୍ଡର ନାନୀ ।

ନର ଶିତ ନାନୀ ନାନୀ ନାନୀ
ନାନୀ ନାନୀ
ନର ନାନୀ ନାନୀ
ଶୁଭ ନାନୀ ନାନୀ ।

ମହାଶିଳ୍ପୀର ଶୁଭ ମନ୍ଦରେ
ଶିଳ୍ପୀ ! ମୂଲୀର ଥରତ ଏହି
ଛୁନ୍ଦ ବଣା ତୋ ବାଜେ କେହିଁ ସୁରେ
ପକର୍ ଗତ ତାର ଦୂରଣ୍ଟ କରି ।

ତର ଅଭ୍ୟାସୀ ‘ଚନ୍ଦ୍ରଭାଗ’ର
ପରମ ଛୁନ୍ଦ ବେଦନା ବହି
ଦ୍ୟଥୁତ ଚରଣଶ୍ରଦ୍ଧାରୀ ଯେତେବେ
ତହିଁନ - ଦେବ ତା ହୃଦୟ ଦହି

ପୁଣି ପଡ଼େ ମନେ ଉନ୍ନାଦ ବେଶ
ଖଲୌହ ଶିଳ୍ପୀର ଶିଳ୍ପାର ହାତେ
ଦୂରିତର ଏବେ ଦଳନେ ଦିଷ୍ଟିନେ
“ବର୍ଣ୍ଣ” ସର୍ବାର ସତେ ହୋ ତାତେ ।

ଦେବି ଶ୍ରୀଶିଖାର - ନାହିଁ ମର୍ଜନି
ଅହ୍ନି ନ ଉଠେ ଅଗେ ତାର
ବନ୍ଧୁକୁ ଚେଶି କଳ ଦେବାପାଇଁ
ପଦଳ ତୁମେ ନିଜ ଶିଶୁର ଭାର ।

କପୂଳ ସ୍ରୋତ ସେ ଦ୍ଵୀପର ଦେ
ଶୁଦ୍ଧକତ ଦୀର୍ଘ ଗରନ୍ତି ଉଠେ
ମନ୍ତ୍ରକା ଦେ ଦିଶେ ମଧ୍ୟ ଟେକିଅଛି
ପ୍ରବଳ ବେଶରେ ସେ ଦିଶେ ଛୁଟେ ।

ଶୁଭ ସୁରତର ମନ୍ଦରେ ଆଜି
ଅହ୍ନ ଅଶିରେ ସ୍ଵଦେଶନାସୀ—
ମହୀୟାନ ଏକ ଜୀବନ ଜୀବିତ
ଏହିପରି ଏକ ଶାବଣ ଅମ୍ବି ।

ଶାବଣର ସ୍ଵାଥେ ସମ୍ମାନ କିମ୍ବା
କିବା ଶୁଣ ତାର ପରଶ୍ରେ ଦଶି
ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଶାବଣ କି କହିଲ ଡାକି
ଦେ ଶୁଭ , ଶାବଣ ରହିଲ ମିଶି ।

ଶେଷିକୁ ସେବି ଅହ୍ନୁଁ ହୃଦୟେ
ଅତ୍ର ଉତ୍ତିର ଅନାଥ ପାଳି
ଦେଶ ଜନମର ଲଭିଲ ଶରତୀ
ଶାଶର ପ୍ରତୁର ଦରତ ଡାଳି

ଦର ମନ୍ତ୍ରର ମଳୟରେ ଦିନେ
ଅଗେମନୀ ଧାର ଅଷ୍ଟିଲ ଭାଷି
ବିଶ୍ଵବକ୍ଷୁ ନେଲ ଦେ ବିଦ୍ୟାୟ
ଆଶ ଶାବଣର ସ୍ତ୍ରୋତରେ ଭାଷି—

ହାତା ଚନ୍ଦନ ନ ଜାତି ଜାବନ
ଦୁର୍ବାର ତତ ଅବାଧ ତାର
ଧୋତ କରେ ସେ ମଳିନ ମଣିଧ
ଦ୍ରିଷ୍ଟାର ଲପାକୁ ପୁଲର ହାର

ଉଠିଲୁ ଯା' ଦୂତ ପୁଲ ସୌରଭ୍ୟ
ଭାଷିଲୁ ଯା' ସୁତ ଅଶିର ଜଳେ
ତିର ଜୀବନର ପରମ ପୁନ୍ଧା
ସେ ମହା ସୁତ ମୋ ଦୁଆର ଉଲେ !

ସ ଜୀବତ

ଶ୍ରୀ କାଳିଦୀରଣ ପାଣ୍ଡିତ୍ ଯୁ

ଶରସ୍ତ୍ରୋତା ଶତକାରୀ କଙ୍କରପୂର୍ଣ୍ଣ ଶୟ୍ୟା ଉପରେ
ଅବିରତ ନୃତ୍ୟ କରି ଧାରମାନା । କୁଲଷ୍ଠିତ ଶୁଶାନ
ଜୟରେ ଏକ ଦାଳକର ଶବ୍ଦ ଶାଶ୍ଵିତ । ତିଥା ପ୍ରମୁଖ
କରୁଛନ୍ତି କେତେକ କୁଟୀମ୍ବ । କିଞ୍ଚିତ୍ପରି ମରେ ଆହୁ
ପଞ୍ଚପାଶରେ ବାଲକର ସୁକୁମାର ଭ୍ରମ୍ଭି ମନୁଷ୍ୟର
ନୀତିନାମ ହେବ ।

ହିତାରୁ କିଏ ଶବ୍ଦ ପାର୍ଶ୍ଵରେ ଉପସ୍ଥିତ ଦ୍ଵୀର
ଦାହକିୟା ପ୍ରତି ରଖିବାକୁ କହିଲେ । ସମ୍ମେ କିନି
ଦ୍ଵୀର ଦେଖିଲେ ସୁତ୍ର ଶୋକାତ୍ମକ ପିତା ! ତଥ୍ୟ
ଲେଖତକଶୂନ୍ୟ କିମ୍ବୁ ସନ୍ଧାନ ଭାବାବେଗରେ ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ ।
ଧରେ ମୁହଁ ପୁରୁଷ ମୁଖକୁ ଅଭିଭୂତ ଶତକାଳୀ ଭନ୍ଦର
ଭନ୍ଦୁ କ୍ରମ ନୃତ୍ୟକୁ ରୁହୁ ଦିକାନର ପାଦପୂରଳନା ଆବୁ
ହେଲୁ । ନିମ୍ନରେ ଭେଳ ହଞ୍ଚାର ମାଦଳ ସୁର୍ଜର,
ଉପରେ ଟିକିଭର ମହୁର । ପୁଣି ଦର୍ଶକ ହେଲେ ତତ୍ତ୍ଵ
ଅଭିରୁତ ଦାହକାଶ । ଏହାରି ମଧ୍ୟରେ ନିରାଶ ହେଲୁ
ଏକ ଅମ୍ବୁଦ୍ଧ ଅଭ୍ୟତ ଶିଦ ପାଣ୍ଡବ ।

ମୁକ୍ତ ପରେ ଶତକାରୀ ନୃତ୍ୟ କରି କରି ଗୁଲମ । ମୁହଁ
ଦାଳକର ରଷ୍ଟ୍ର ଉଚ୍ଚକାଳୀତ ଫେଲାନାହୁଁ । କିନ୍ତୁ ସେହି
ଦିନ ଶତକାରୀ କୁଳରେ ସଂପ୍ରଭୁମି ଛବିନୃତ୍ୟ ଝଞ୍ଜକୋଣୀ
ଏକ ନୃତ୍ୟ ଜୀବନିଧ୍ୟ । ପଢ଼େଇଲା ଛବିନୃତ୍ୟ ଜନର
ଶୈଶ୍ଵର ଗୁରୁକ ଜୀବନର ଏହା ଗୋଟିଏ ଦିନର ଦାସ୍ତବ୍ଧ
କାହାଣୀ ।

ଦ୍ରୁଦର୍ଶ ମନେ ଉସଦ୍ଧ ଶତକାଳୀ କୁଳରେ
ଦିନକର ଘଟନା । ନବତାରୁଣ୍ୟର ଉତ୍ତରିଜନାଓର
ଶତକାରୀର ଗତ ଆଳୀ ଦିନକରାନ ଭରଣ୍ୟାଳ, କିମ୍ବା ।
କେଉଁଠାରେ ତାର ଧାର ମହୁର ପଦିଶେନ, ତକର୍ତ୍ତା

ଗଢି ବେଗରେ ବିଦ୍ୟୁତ ସ୍ତୁରୁତ ହେଉଛୁ
କେଉଁଠାରେ ସୁତ୍ରର ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ଲଂଘନ କରି
ହାସ୍ତରେଲରେ ସେ ନିମ୍ନକୁ ଲମ୍ବ ପ୍ରଦାନ କରୁଛି, ଅତି
କାହାଁ ପ୍ରାଣା କଟି ଦକ୍ଷ କରି ଅପରୂମ ଠାଣୀରେ
ପାଶାଳ । ମୁଣ୍ଡ ଲୁଚିକାଲୀର ଅଭିନୟ ଭାଇ
ତକର୍ତ୍ତାଠାରେ ତମଶ୍ଵାଙ୍କଳ ପାର ପ୍ରତ୍ୟର ମଧ୍ୟରେ
ପାକ୍ଷାଯତୀ ହୋଇ ଅଳ୍ପ ପାରୁଛି ଭୂମ ଦେଖିରେ
ଶ୍ରାବିତା । ଅର କାହାଁ ଦା ବଳାନ୍ତର୍ଭୟ ଫାନ୍ଦିରେ
ଭର୍ବାଦିନା ।

ନୟାଞ୍ଜଳରେ ପଢ଼େଇକଲର ସଜନବତାରୁ
କୁଠାର ପଯ୍ୟନ୍ତ ଶୂନ୍ୟ କରି ପରାମ୍ରଦ, ସହସ୍ର ନରନାମ ଅଜି
ସମବେତ ହୋଇଛନ୍ତି । ନୃତ୍ୟ ଦର୍ଶନରେ ହର ଅଭିଭୂତ
ପ୍ରସମାଦନ । ନାଶ ଅକ୍ଷରି ବନପାଦର ନିମ୍ନକୁ ପୂର୍ବ
କୋଣ୍ଠାରୀ ପାଇଲେ ନୃତ୍ୟର ମାଦଳ ଦାଳିବରେ,
ପୁଣି ଦାଳିବରେ ଶଜନବତ ସମ୍ମେ ହେପରି ନୃତ୍ୟ
ଛନ୍ଦରେ ଛାନ୍ଦ ହୋଇଛନ୍ତି । ସରଳ ଉତ୍ତରିର ବିଚାରଣର
ବାଷତ୍ରା ପକରେ ପର୍ବତର ଧାମନାହୁଁ ପ୍ରମାଦ ତାଳିରେ
ନୃତ୍ୟ କରେ । ସରଳ ତଶୁ ନୃତ୍ୟ ଦର୍ଶନର ଅଭିଲାଷ
ହେବ । କିମ୍ବୁ ନାନାକର ନୃତ୍ୟରେ କାହାରେ
ପ୍ରତ୍ୟେ ନାହୁଁ । ଏହୁଁ ପାରାକୁଳ ଦୃଢ଼ି ଏହି ଜଳାନ୍ତି
ନୃତ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ଜତଣ ବିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ନର୍ତ୍ତକୀ ପ୍ରମାଦରେ,
ଦ୍ୱାତ୍ର । ଶତକାରୀ ତାରାକୁ ନିଜ ଫର୍କାର୍ତ୍ତୁ ଟାଗିତିନ୍ଦ୍ର
ସମୟକୁ ଉପର୍ବାସ କରେ ଉପର୍ବାସି କହିଛି, ନୃତ୍ୟ -
ଶିର୍ଷର ବିଶ୍ଵାସ ତାମାକର ଅର୍ପିତମ ନୃତ୍ୟ ପରାମର୍ଶ
ଏହିବୁ, ମୁହଁ ର ଅଭିନାମ ମୁଖିନୀ ଓର ନୃତ୍ୟ ।
ଦେଖି ଦିନ ଆରାରୁ ତଶୁଷ ନୁହେଁଯାଳୀ ଶିର୍ଷର
ସଂଭୂତିର ଦେ ଏକାନ୍ତ ପାତାର ଏ, ତାହାରେ

ନେତ୍ରକାଶ ଅତି ସ୍ଵାର୍ପର ଭୁବରେ ଶ୍ରମାଶ କରି ଦେଇଥିଲା । ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଶ୍ରମାଶ କରି ଦେଇଥିଲା ହୀଁ, ଉପରଳିବିତ ଦୂରଟି ପଟନାହିଁ ସିଂହଭୂମି ଛଜନ୍ତିଥିଲା ପ୍ରକଣ୍ଠ ଉପରକମଣିକା ।

କିନ୍ତୁ, ଦେଇଥିଲାର ନୁହେ । ହେଲେଁ ଅଭିନ ପ୍ରତିଭା ଯେବେ ଦୃଢ଼ୀ ଦିଶାରକ ଶ୍ରଦ୍ଧାଦ୍ୱାରା, ୨୫ ଦର୍ଶକ ମାତ୍ର ଦୟାପରେ କଳ କାହାକୁ ଚମକିଲ କରିବାର ପାଇଁଲେ, ତାହା ମୂଳରେ ଯୁଦ୍ଧ ଯୁଦ୍ଧ ବ୍ୟାପୀ ଏକ ବିଶାଟ ସାଧାନ । ହେଉ ନିହିତ ଅଛି । ‘ମୂର’ କିମ୍ବା ‘ଦୟାରୀ’ ଯେଉ ପ୍ରତିଭାର ଦ୍ୱାରା ଦାଖା ପଣିକ ଦୃଢ଼ୀ, ବିକିଳ ନୁହେ, ତାହା ସେହି ସମ୍ମତ ତୁମ୍ଭାଧନାର ଏବଂ ରମ ବିକାଶ । ତାହାର ସମ୍ମନ ଆନ୍ଦୋଳନା କରିବାକୁ ଲେଲ ଅନୁସାରି ଭାବରେ ତଥା ଉତ୍ତରାଧୀୟ କଳାର ବିଭିନ୍ନ ବିଭାବ, ତାହାର ଶ୍ରୀତର୍ହ୍ୟ ଓ କମଳିକାଶ ପ୍ରଭୁତ ଅନୁସାରନ କରିବାକୁ ଦେବ । ପ୍ରାକୃତିକ ଉତ୍ତରାଧୀୟ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାଶରେ ନୁହେ ଉତ୍ତରାଧୀୟ କୋଣ୍ଡା, ସାନ୍ତ୍ରାଳ, କୁଆଙ୍କା, ଛୁଟ୍ଟା-ମାନଙ୍କର ନୁହେ ସ୍ଵର୍ଗ କୋଣ୍ଡା, ସାନ୍ତ୍ରାଳ, କୁଆଙ୍କା, ଛୁଟ୍ଟା-ମାନଙ୍କର ନୁହେ ପୁଣି ଭାବରେ ଦୀ । ପ୍ରାକୃତିକ ନୁହେ ନୁହେ କୁନ୍ତର ତୁଳନାମୂଳକ ମେଧବିଷୟ ଆବଶ୍ୟକ । ମଣିପୁର, କଥକାଳୀ ପ୍ରଭୁତ ଭାବରେ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରାନ୍ତୀୟ ନୁହେ କିମ୍ବା ଚାହା କୁନ୍ତର ଲୋକ ନୁହେ ନୁହେ ନୁହେ ନୁହେ ନୁହେ ।

ପ୍ରାକୃତିକରରୁ ପ୍ରାକୃତିକ ଦିଶାକୁ ପିଣ୍ଡରେ ପାଇଁ ଅଛି କିନ୍ତୁ ତ ଦେଇ ଦେଇଯାନ । ଏ ରଜ୍ୟର ସିଂହ ରାଜୀକ ଓ ଶାହର ମୟ ନୁହେ କଳେତର ନେତ୍ରବିଦ୍ୟ ତାକର ପର୍ଯ୍ୟବ୍ସ୍ତା କିମ୍ବା ଦିଶାର ସାଧାନ ସମ୍ମାନକ ପର୍ଯ୍ୟବ୍ସ୍ତା । ମାତ୍ର ସିଂହ ମୁଖାଦରଶ ମିଳ ନୁହେ କରିଥାଏ, ତହିଁରେ ମଧ୍ୟ ଜାହାନ୍ତି ଭାବ ପରିପୁଷ୍ଟ ରାଜୀକରି ପରମର୍ଶ ଓ ତୁଳନାମୂଳକ ଦିଶାର ସମ୍ମାନ ସମ୍ମାନର ପ୍ରତିବାଦରେ କଳ-ସ୍ଵର୍ଗ ପ୍ରତିବାଦର

ଜନିଥିଲେ ଶୁଭଭାବ । ତେଣୁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ - ପ୍ରତିଭା ଏକାବେଳକେ ଆକଷ୍ମିକ ନୁହେ ।

ସିଂହଭୂମିର ‘ଶ୍ରୀମାନଙ୍କର ‘ପରାମଣ୍ଡଳ’ ଏକ ସାମରିକ ନୁହେ । ଏଥରେ ବଧାତ୍ମା କିମରି ଶୀଳାର ଭବରେ ଲମ୍ବ ଦିଶ, କାଳି ଛପି ଛପି ଜଳପାନ କରେ ଉତ୍ତରାଧି ବାରତୀବ୍ୟାଙ୍ଗିକ କଠିନ ‘ଶିଶ୍ରୀର ବିଭାବକୁ ଅଛି । ଏବେ ମଧ୍ୟ ଶତାବ୍ଦୀକଳ ଦରବାରରେ ଏ ନୁହୁତକର ନାଶା ବରସାଏ । ତର୍ତ୍ତିର୍ଣ୍ଣ ବ୍ୟାପୀ ଛଜନ୍ତି ପାଇଁ ଭାବୁକୁ ବିବେଚିତ ଦୁଆନ୍ତି ।

ନୁହୁତର ମୂଳଭିତ୍ତି ପରାମଣ୍ଡଳ ହେଲେହେ କାଳକ୍ଷମେ ବିଭିନ୍ନ ଶିଳ୍ପୀଙ୍କର ପ୍ରଭାବରେ ଏହା ଏକ ବିଶିଷ୍ଟ କଳାର ପରିଶ୍ରାନ୍ତ ହୋଇଛି । ଆଜିଏହୀନ୍ତି ଯେଉଁ କଳ ଶତାବ୍ଦୀକଳରେ ମୁଖ୍ୟତଃ ପାଦକର ଥିଲା, କିମ୍ବା ଜଗୋଗୀ ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କର କେତେକ ପରିମାଣରେ ବିନ୍ଦୁତ ଲାଭ କରିଥିଲା, ତାହା ଶ୍ରେଷ୍ଠ-କଳରେହୁଁ ଏକ ଅନ୍ତର୍ଜାତିକ କଳରେ ପରିଶ୍ରାନ୍ତ ହେଲା । ଯେଉଁ ରାଜ ଶିଳ୍ପୀ ନୁହେ କଳର ଏହି କଳ୍ପତରୁ ଶେଷତା କଲେ, ତାକି କନିଷ୍ଠାତ୍ମା କୁମାର ବିଜୟପ୍ରତାପ ତହିଁରେ ଆଶିଦେଲେ ନୁହେ ନେତନ ନେତନ, ନବଜନେତା । ପ୍ରାଚୀନ ତାଳ, ମାନ, ସାମାଜିକୀୟ ଆଧୁନିକ ରୂପ ଅନୁୟାୟୀ କରି ଦେଇ ଏକ ନୁହେ କଳଲେକର ହୁଣ୍ଡି-କଲେ । ତାହାକୁ ପୁଣି ଯଥାର୍ଥ ଦାସ୍ତାଦ ଦୂରେ ନବ ନବ ଦେଇ, ଅଞ୍ଜି ଓ ରଦୀପାନାରେ ଭକ୍ତ ଭନ୍ଦତ କଲେ ଦୂରସର ଶୁଭଭାବ । ବାଣୀଘାନ ଏହି ନୁହେ କଳର ସମ୍ମାନିଷୀଲ ନିବାରି ସେ ଲୋକ ସମକ୍ଷରେ ଦାଢ଼ିଦେଲେ । ନୁହୁତର ବିଷୟ ବିଶ୍ୱ ବୟସ ଆଳି କଳାଳ ପୁରୁଷପରିବହି ଯଥାର୍ଥ ଦିଶା ନୁହେ । ସାତ ଅତି ବର୍ଷର ଶିଶ୍ରୀ ମଧ୍ୟ ‘ରୂପକାଳ’ର କଳନାମୟ ଭାଷାକୁ ନୁହେ ଭାବ ପୁଷ୍ଟାଭ୍ୟ ଦୟା । ମାଟ୍ଟିର ରାଜାକୁ ରାଜା ପାଇଁ ଦୟା ଉତ୍ତରାଧୀୟ ମଧ୍ୟରେ ପରମ ତଥାର କରିବାକୁ ପରମର୍ଶ ଓ ତୁଳନାମୂଳକ ଦିଶାର ସମ୍ମାନର ପରମର୍ଶ କିମ୍ବା

ଶୀଳାରତ ଶିଶୁଙ୍କେ ତ ତାହା ସହଜର ଦୁଇପାଇଁ କିମ୍ବା ସଲ୍ଲ ଆୟୁଷରେ ବୃଖାକ ଦେଇଗାରେ । ଶୁଣେଦୁ-
ପ୍ରତିଭା ଏହି କଳ ଅନ୍ଦୋଳନର ଶୈଶ୍ଵର ନେତୃତ୍ବ ଗ୍ରହଣ
କରିଥିଲା ।

କଳଶୈଶ୍ଵର ଉଲ୍ଲଙ୍ଘନ ପ୍ରାକୃତିକ ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ ସଙ୍ଗେ
ଅଭିଭୂତ ସାମଞ୍ଜସ୍ୟ ରକ୍ଷା କରି ଉଲ୍ଲଙ୍ଘୀୟ ଶିଳ୍ପୀରୁଧାର
ଫ୍ଲୀଯୁ ସାଧାନାରେ ଅଭିନବିଷ୍ଣୁ ଥିବାର କଣାବାଏ । ଏହି
କଳଶୈଶ୍ଵର ଏକ ଶ୍ରାନ୍ତରେ ସୁଗ୍ରୂର ଜଳଧର ପ୍ରଶାନ୍ତ
ପ୍ରାକୃତିକ ଶୈଶ୍ଵର ସମସ୍ତରେ ଦେଇନ୍ଦ୍ର୍ୟ ରଚନା କରେ
ପୁରୁ କୋଣାର୍କ ଉତ୍ତର କାର୍ତ୍ତିକା ରାଜିନ୍ଦ୍ର୍ୟ । ପୁଣି ଅପର
ପ୍ରାନ୍ତରେ ପରାମର୍ଶୀ ପାବନ୍ଦ୍ର୍ୟ - ପ୍ରାଗୀର - ଦେଖିତ
ଇତିହାସୋଜ୍ଞଙ୍କ ସିଂହଭୂମିର ସାନୁଚିଦନ୍ତରେ ନୃତ୍ୟ-
କଳର ଅତଳ ଭାବୋକ୍ତ୍ତ୍ୟ ! ପ୍ରଦେଶରେ ମଧ୍ୟରେମ୍ବୁ
କଳସ୍ତର ଏକ ମହିମାୟ ନିବେଦନ !

ଦେଉଠାରେ ପ୍ରକୃତ ପରଳ ଓ ସାମର ଦ୍ଵିତୀୟ
ଅଭିରହି ନୃତ୍ୟରେ, ସେହିଠାରେହିଁ କଠିନ ଜତ୍ତ ପ୍ରତିର
ପାଦରେ ଅତଳ ଶିଳ୍ପକଳର ଦୂର୍ପଣ୍ଡିତ । ଅଥବା
ଦେଉଠାରେ ବିଶାଳ ଶୈଳ ଶଶୀର ସହାର ଦେଇନି
ପ୍ରକୃତ ଛାଶୁ ଓ ନିବେଦି ହୋଇପଡ଼ିଛି, ସେହିଠାରେ
ଶିଳ୍ପର ପ୍ରତି ଧମନାରେ ଦ୍ଵିନୃତ୍ୟ ପ୍ରାନ୍ତର ! ପ୍ରସ୍ତର
ଗାନ୍ଧିର ଚକିତ ରୂପର୍କାମା, ପୁଣି ଅଭିଧୀଷ୍ଟର
ଦୁକିମାର ସାଧାରଣ ଛଦ୍ମ ଜାଗନ୍ତ ଅବସ୍ଥର ସାଧାନାରେ
ସ୍ଥିତି ଦେଖିଲୁଣ୍ଡିଶ୍ଵର ସେହିଠାରେ ।

ପୁରୁ ତକାଣାକର ପ୍ରାଗୀର ସିଂହଭୂମିର ନୃତ୍ୟ-
ଶିଳ୍ପକୁ ଶୈଳରଣ ଦେଇଛି କିମ୍ବା ସିଂହଭୂମିର ନୃତ୍ୟ
ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ପୁରୁ କୋଣାର୍କ ଦୂର୍ପତି - ପ୍ରାଟକୁ ପ୍ଲମତ
କାରିଷ୍ଟି, ଭାଦ୍ରାର ଶିତିହାସିକ ପଠିବଧରା ଏଠାରେ
କରାନ୍ତିନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ପ୍ରାକୃତିକ ଉଲ୍ଲଙ୍ଘନ ଦିଶିତରୁ
ଭାବର ଶ୍ରାନ୍ତବାବ୍ୟ ଦୃଷ୍ଟି ନିର୍ମତ କଲେ ବିଭିନ୍ନ ଶିଳ୍ପ-
କଳର ପ୍ରାଚୀର ଦର୍ଶନ କରି ଅନ୍ତର ଅଭିଭୂତ ହୁଏ ।
ଶ୍ରାନ୍ତିନାଳିରୁ ଅଦ୍ୟବ୍ୟ ଲେତେ ଅବଶିଷ୍ଟ ଶିଳ୍ପବାଧନା

ଉଲ୍ଲଙ୍ଘୀୟ କାବ୍ୟ, ଛାନ୍ଦ୍ର୍ୟ, ନୃତ୍ୟ, ସର୍ବତ୍ର, ଶାସ୍ତ୍ରୀୟ
ପ୍ରତିଭା ସମ୍ବନ୍ଧ ବିଧାନ କରିଛି । ସେହି ସାଧାନାପେନ୍ଦ୍ର
ଏକ ଆଖୁନ୍ତିକ ଶୈଶ୍ଵର ବିକାଶରୂପେ ଶୁଭଭାବୁ ସ୍ଵଦେଶୀର
ବାଜୀକୁ ବିଭବିତରେ ପ୍ରଗ୍ରହ କରିବାରେ ପ୍ରଥମ ଅଗ୍ରଣୀ
ହୋଇଛନ୍ତି । ସୁମଧୁର କଳକାରୀଙ୍କ ଉଲ୍ଲଙ୍ଘୀୟ କଳାରୁ
ଏ ଏକ ବିଶିଷ୍ଟ ଛାନ୍ଦ୍ର୍ୟ ପ୍ରାଣ୍ୟ ଅଛି, ଏହି ସମ୍ପଦଟିକୁ
ଉଚଳବିଷ୍ଟ କରି କେବଳ ସୁନ୍ଦର କିମ୍ବା କଥାରେ
ନୁହେ, ସୁନ୍ଦରରେ ମଧ୍ୟ ସେ ଶ୍ରମାଙ୍କ କରି ଯାଇଛନ୍ତି ।
ତେଥେ ସମ୍ମର୍ମ ସ୍ଵର୍ଗ ଉଲ୍ଲଙ୍ଘୀୟ ସୁନ୍ଦର ପ୍ରାନ୍ତରେ ନୁହେନ-
ଆଶା ଓ ଅନ୍ତର ଅଣି ଦେଇଛନ୍ତି ଏହି ଅଗ୍ରାମୀ ଅନ୍ତରା-
ଧାର ରୁହେ ମଧ୍ୟବର୍ଦ୍ଧନ କରିଛନ୍ତି ।

ଏହି ଦେଉଠା ନୁହେନ ଭାବରେ ଅଗମନା ଭେଦ
ବାକି ଉପିଷ୍ଠ ଓ ଆଶ୍ରମ - ନିଯୁନ୍ଦରିତ ଶୁଭୁତ୍ତନା ମିଳିଛି,
ତହାରେ ଭାବଜୟ ଜାଗାୟ ଶିଳ୍ପକଳର ଅଭ୍ୟଧାନ
ଅବଶ୍ୟକା ବୋଲି ଆଶା କରିବା ବିଦ୍ୱମ୍ବନା ନୁହେ ।
ନୂହନ ଭାବରେ ଆବାହନ ଉତ୍ସବର ମାଙ୍ଗଲିକ
ନୃତ୍ୟରେ ଶୁଭେତ୍ରକର ଶୁଭ ଉଦ୍ବବୋଧନ ଉଲ୍ଲଙ୍ଘୀୟ
ମର୍ମାଦାକୁ ଉତ୍ସବ ରଖିଅଛି ବୋଲିବାକୁ ହେବ ।
ନବବର୍ତ୍ତି ଭାବରେ ପଟ୍ଟିକାର ପଟ୍ଟିକାର 'ପ୍ରାନ୍ତିକ' ପୁଣି
'ଭାବନ୍ତି' ନୁହେନ ରୂପ ମରିଛି କରି ଦେବବାଣୀର
ଅନ୍ତର ହୋଇମାରି । ଶୁଭେତ୍ରକ ପଟ୍ଟିକାରଙ୍କ ଶିଳ୍ପକଳାରୁ
ରୁହେ କେନ୍ଦ୍ର ଭାବଜୟ ଶିଳ୍ପକଳାରୁକୁ ପ୍ରକାଶିତକୁ
ରୁହେ କେନ୍ଦ୍ର ଭାବରେ ପ୍ରାଚୀର ଜାବନି
୨୪ ଦର୍ଶ ମାତ୍ର ଦୟାରେ ସମ୍ମାନ ହୋଇଗଲା, ତାହା
ହୁଏ ଦଶବ୍ଦ ଅର୍ଧ ଦୟାରେ ପ୍ରାଚୀରର । କିମ୍ବା ଏ ସମ୍ମାନ
ପରିକଳନା, ଅଶାରରସା ଓ ତୋଳନା ଏକବିବଳ
ଅବାୟବ ହୋଇଗରେ ।

କୌଣ୍ଟ ଶୁଭେତ୍ରକ ଦୃଷ୍ଟିରୁ, ତାହାକର
କଳ ସାଧାନା, ଅକାଶ ଦାନଶିଳତା, ସ୍ଵଦେଶୀୟ ଓ
ଦୟାଦାରୀୟ ଆଦି ରୂପ ବ୍ୟାପକ ଜଣା କେହି ଉଦ୍ବବୁକ
ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଜାତ ଓ ଦେଶର ମୁଖ ଉଚ୍ଛଳ
କରିବାରେ । ଜାବନିର ଦେଉଠା ଅଭ୍ୟଧି କାଳ ତାଙ୍କୁ

ମିଳିଥିଲୁ ତାହାରି ମଧ୍ୟରେହିଁ ବିଭିନ୍ନ ଦିଶରେ ସେ
କିପୁଳ ସୁଚନା ଓ ସଙ୍କେତ ରଖି ଯାଇଛନ୍ତି । ସେହି
ସଙ୍କେତ ଓ ମୁଚନା ଜଣାଇ ଦେଇଥିଲୁ ଯେ ଜୀବନକାଳ
ଦେବେ ହୁଏ ହେଲେହେଁ ଜାତିର୍ପିଷ୍ଠ ସଜ୍ଜାବଢି ।

ମୁଣ୍ଡ କାଳ ନୟରେ ଲେକ ଦେଶର, ଜାତର,
ହମାର ବା ଫୋର୍ମ୍‌ର ଶ୍ରୀୟ ହୋଇଗାଇର, ଅପରାଧି
ଏ ବୈକିମନ୍ତ କରିଗାଇର । ମୁଣ୍ଡ ଧାର୍ତ୍ତିର ବା ଅଭ୍ୟାଗ୍ରହି
ଏଇ ପ୍ରତିକାନ୍ତ ଉତ୍ସାହିତ ଥିଲା ବ୍ୟାକୁ କହୁଥିବାର ଦିନ
ଦୂରାତ୍ମକ ହେଲେ ମେଲିଅଏ, ପୁଣି ଭାବଜ୍ଞା ମନୋରୀ ଦାନ
ବିଜ୍ଞାନୀଙ୍କ ସ୍ଵଭବତ ଧୂରଦୀର୍ଘ ବିଜ୍ଞାନ ଦର୍ଶନ
କାଳିନୀଯଜା ଏମେତିଲେ ସ୍ଥାଯୀ ପରିଚ ମଧ୍ୟରେ ଅନ୍ତରି
କେବେ ଅଶ୍ଵାସ ଦ୍ୱାରା କମ୍ପିଛି କିମ୍ବା ସେ ସମ୍ବନ୍ଧରେ

ପ୍ରିୟ ହୋଇ ପାରିଥିଲେ, ତହୁଁ ରୁ ତାଙ୍କର ବଢ଼ୁ ମଧ୍ୟରେ
ନିଜକୁ ଓ ଚିକାଉଛିରେ ବହୁକୁ ଉପଲବ୍ଧ କରିବାର
ପ୍ରୟାସ ପ୍ରତ୍ୟାମନ ହୁଏ ।

ସବୁ ସୁଗରେ ଓ ସବୁଦେଶରେ ଏହି ଉପଲବ୍ଧତା
ବୋଲୁଏ ମନ୍ତ୍ରୀର ସବୁଶ୍ରେଷ୍ଠ ଅନନ୍ତ ଓ ଚରମ ଶାନ୍ତି ।
ଏହାହିଁ ତାହାର ସକଳ କର୍ମର ଅର୍ଦ୍ଧ ଓ ସବୁ ସାଖାର
ଲକ୍ଷ୍ୟ ବୋଲି ମନେଛୁଏ । ଏହି ଉପଲବ୍ଧତା ଯେ
ଦେହର ପରିମାଣର ଆୟୁତ୍ତ କରି ପାରିଛନ୍ତି ସେହି
ଅନ୍ତର୍ଭାବରେ ସମାଜ ତାଙ୍କୁ ପରି କିମ୍ବା ପଶ୍ଚାତ୍ କରି
ଉପରେଥିବା । କିମଳ କିମଳ ଦେହର ସାଂଗୀତ ରଚନା
କରି ଶ୍ରୀମତ୍ୟ ଉଜ୍ଜ୍ଵଳ ଦେବୀଙ୍କାର ପ୍ରୋକାପକଥାଲେହେଁ
ଏହି ଉପଲବ୍ଧ ଉତ୍ସାହ ତାଙ୍କୁ ସମ୍ମଦ୍ଦିନ କରିବାକୁ
ହୁଏ ଜାତିର୍ଦ୍ଦୟ ସା ଜାବଡ଼ି ।

ସତ୍ୟ ଶିବ ସୁନ୍ଦର ଉପାସକ ଶୁଭେଦ

୧୯୮୫

ଦୟାକଳ ପିତାମହ କାହାରେ ଜୀବିତ ରଖିଲୁ — ,
ମାତ୍ରରେ, ଗାଁରେ ନାହିଁରେ ଜୀବି ରଖିଲୁ — ,
କୁର୍ରାତ, ଧାରୀବା, ଶୁଣୁଥି ପଢ଼ାଯାଇ କଲା । ତୋରେ-
କଲା ଦୟା କେବଳ ଦୂରେଦୂରେ ଥିଲୁ ନାହିଁରେ, କିମ୍ବା ହୁଲେ
ପୋଡ଼ିଥିଲାଏବେ ପରିଚ୍ଛବ୍ଦି କିମ୍ବାକଳର ପୁରୁଷ । ତାଙ୍କ
ପାଇଁ ପାଇଁ ଶ୍ରୀରାଧା ପାଇସୁଳ ପଠଦ୍ଵାରାକରି
ବ୍ୟାପକରୁବୁର ଦୁଃଖର ଅର ହେଲା — ତୁ
ଅନେକାନ୍ତକୁ କ୍ଷୁଦ୍ର ଫେରିଲା ପାରି ଲାଗି ଦାଙ୍ଗି-
ଦାଙ୍ଗିରେ, ତାଙ୍କ ପୁଣ୍ୟରୁଚ ବିଶେଷ, ତାଙ୍କ
ପରାତରିବୁଗା ପରାତରିବୁ ତାଙ୍କ ପାମରିବୁ । ଏଥି
ଦ୍ୱାରା ଆମ ଘଟିଲା — ..

ନେବାକ । ଶିଖି ହାର ବିଦ୍ରୋହ । ଶିଳ୍ପୀ ମର୍ତ୍ତିକୁ ଖେଳ
ଦେଖନ୍ତି— ରୂପେଟିଲେ ଖାଲି କୁଣ୍ଡଳ ଓ ଅପୁନର ଲାଙ୍ଘା-
ପଦକର ଫୁଲର ଉପରେ, ଧରନ ଦରିଦ୍ର ଜନଙ୍କ ବିଚାର ପ୍ରକାଶ ଉପରେ । ସମ୍ବାଦୁ - ସମ୍ବନ୍ଧର ଅପ୍ରକାଶୁ
ଉପର ଅଧ୍ୟାତ୍ମିକ କାମାତଳୀ-- ମନ ଓ ଧ୍ୟାନ ଦାର
ଆର୍ଥିକ ବିକିତ ନିର୍ମିତର ପାଶକୁ । ତାକୁ
ଏସ ହୃଦୟରୁ ଟାଣିନ୍ତିଥିଲା ଦୂରନ୍ତ ଓ ଦେଖିଲାକୁ
ହୃଦୟର ଲକ୍ଷ୍ୟରେ ନବନିର୍ମାଣ କରିଛିଲେ,
କବିତାର, ସର୍ବତ୍ରର, ଅଞ୍ଚଳର, ପ୍ରକୃତି
ଓଦୟର ସୁତ୍ରର ମୁକ୍ତର ସହାନୁଭୂତି ଆନନ୍ଦର କରିବ ।
ଏହି କବିତା ଦେଖିଲାକୁ ଧାରିଲା ରଙ୍ଗାଶ୍ରମ
Digitized by srujanika@gmail.com

ଶ୍ରୀମା କରୁଇ ଦେଖାଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟାକରେ ହେ, ସାମନ୍ଦର
ଅସନ କି ସୁନ୍ଦର !

ଆଜିଲୁ ସେ ଥିଲେ ସୁନ୍ଦରର ଉପାସକ । ଉଚ୍ଚଶାଳ
କରି keats ଙ୍କ ପରି ସେ ବିଶ୍ୱାସ କରୁଥିଲେ, ‘ସତ୍ୟରୁ
ଦୂରର ଓ ସୁନ୍ଦରରୁ’ ପରି । ସେ କରୁଥିଲେ, “ ସତ୍ୟ
ବିଦ୍ରୋହ ଓ ସୁନ୍ଦର ବିଦ୍ରୋହ ସତ୍ୟର ଅବଦ୍ୱାରି
କଞ୍ଚିନାର ବାହାରେ । ” ଏହି ସତ୍ୟ ଓ ସୁନ୍ଦର
ଉପାସନା ତାଙ୍କୁ ପୃଥିବୀ ବିଶ୍ୱାସ ନୃତ୍ୟ - ଶିଳ୍ପ
କରିଥିଲୁ ଓ ନୃତ୍ୟରେହୁଁ ସେ ତାର ପରେଯୁଦ୍‌ଧା
ଅନୟନର ଶ୍ରୀମାତ୍ର କରିଥିଲେ । ପୁରୁଷନ ଭାରତୀୟ
ନୃତ୍ୟ କିମ୍ବା ଯାହାକି ଉତ୍ସାହର ଏହି ପାହାଡ଼ ଡେଗା -
ଶକ୍ତିରେ ପରେଯୁଦ୍ଧ ଓ ସମ୍ମଦ୍ଵା ହୋଇ ଲୋକଙ୍କେନର
ଅଗୋଚରରେ ଏହେ ଦିନ ପଡ଼ି ରହିଥିଲା, ଛିନ୍ତନ୍ତ୍ରି -
ଶିଳ୍ପମାନଙ୍କର ନେତୃତ୍ବ ନେଇ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟର ଅନ୍ତିମ
ଠିକରେ ଯିଏ ଏହାର ସ୍ଵରୂପ ଉତ୍ସାହର କଲେ, ସେ
ଏହି ଶୁଣେନ୍ତି । ସେ ସମ୍ମାନ ଓ ଭୁବନ୍ଧୀ ଶ୍ରଦ୍ଧାରୀ ବିଶ୍ୱାସ
ମନେ କଲେ ଉତ୍ସାହ କାହାକି ପ୍ରତିଦିନ ଭାରତବାସୀର
ଦୁଦୟ ଲବ୍ଦାନ୍ତ ହୁଏ । ଶ୍ରେଷ୍ଠଙ୍କର କଳାକୁଶଳଙ୍କା
ଭାରତୀୟ ନୃତ୍ୟ ଭଲଭଲ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଜଗତକୁ ଚମଳିବ
କରିଛି ଓ ଭାରତୀୟ ନୃତ୍ୟ-ଶିଳ୍ପ ବିଷୟରେ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ
କଳାବିଭୂମାନଙ୍କର ଯାରଣ୍ଣା ପରବର୍ତ୍ତି କରେଛି । ତାଙ୍କର
ମୟୁର, କରୁଭାଗା, ସାଙ୍ଗର ଓ ସାମଜିକ ପ୍ରତିକି ନାତ୍ୟ
ଶାସ୍ତ୍ରୀ, ସତ୍ୟକାଳୀ, ରବାନ୍ତ୍ରନାଥ, ନମ୍ବିଳ ଡବାନ୍ତ
ପ୍ରତ୍ୱତ ଭାରତୀୟ ଓ ସାର ସ୍ଵର୍ଗ ହାଜରବଣ୍ଣ, ଏପିଷାଇନ,
ଫିଲ୍ ଏକ୍ସପ୍ଲେନ୍ସି ଟୁପି ପ୍ରତ୍ୱତ ପ୍ରାଣୀତଥ ଓ କଳ
ସମାଜେକମଣ୍ଡଳୀକୁ ମୂର୍ଖ କରିଥିଲା । ରଙ୍ଗନ୍ତ୍ର, ପ୍ରାନ୍ତ୍ର
ଜତାଲ ଓ ଭାରତର ପଦ ପହିକାର ସମାଜେନା
ପାଠକଲେ ମୃଷ୍ଟ ଜଣାସାଏ - ଶୁଣେନ୍ତି ଶିଳ୍ପ ଗୁଡ଼ିରୁ
ଭାରତୀୟ କଳର କି ଅମୁଲ୍ ସଫଦ ଓ ବିନ୍ଦୁ ନୃତ୍ୟ -
କଳର କି ଅନୁଷ୍ଠାନ ଅବଦାନ !

ଶୁଣେନ୍ତି କେବଳ ନୃତ୍ୟ କଳର ତତ୍ତ୍ଵ ଥିଲେ,
ସେ ଥିଲେ କବି, ନାଟ୍ୟକାର, ସମୀତକ ଓ ଅଭିନେତା

ତାଙ୍କର କବି ଶ୍ରୀତନ୍ତ୍ର ଉନ୍ନେଷ୍ଟ-ମୁଖୀ ଥିଲେ । ତଥାପି
ତାଙ୍କର ଅନ୍ୟବାନିତ କବିତାରୁତିକ ପାଠକଲେ
ମନ୍ତ୍ରନ୍ତ୍ରେ - ସେ ବୃଦ୍ଧିକ ପିଣ୍ଡହୃଦୟ କରିବ ଲେଖା ।
ଭାବାର ମାଧ୍ୟମ, ଭାବର ଭଜନ ଦେଖିଲେ ମନ୍ତ୍ରନ୍ତ୍ରେ-
ମଧ୍ୟମ ଶ୍ରୀମାତ୍ର ପଳ ଏହାର ହେଲେ ପରତାରୀ କବିତା
କରିବି ନ ହେବ ? ଯଦି ତାଙ୍କର କବିତା ପୁଣ୍ଡିକାଳରେ
ଶ୍ରୀମାତ୍ର ତୁମ୍ହାର ତାହାରିରେ ଉତ୍ସାହ ମନ୍ତ୍ରମ୍ଭର
ହୁଏଇ - ସେ ନାମାଶ୍ରମ ଏହି କୁଟୀଗାୟ ସନ୍ତ୍ରାନ
ହୁଏଇଛି । ନାଟ୍ୟକାର ଭାବରେ ଶୁଣେନ୍ତି ପ୍ରତିଭା
ବିଶ୍ୱାସ କରିବା ଅସ୍ତ୍ରକ ତାମ କରନଳ ଅନୁଦିବ
ସାମୟ । କାରଣ ମୁଣ୍ଡର ମାତ୍ର ଏହାମାତ୍ର ପୁରୁଷ ଏହି
ରହିଥୁନାଥଙ୍କ ଶୁଣ୍ଡତ ପାଶାନ୍ତି ଲେଖିଲୁ ନାଟକରେ
ରହି ଦେଉଥିଲେ । ଭାବାର ମୁରେଣି ତୃଷ୍ଣ ପରମହୁଣ୍ଠ
ଦେଖାଇଛି, ଅବଶିଷ୍ଟ ତୃଷ୍ଣ ଅସ୍ତ୍ରମୁଣ୍ଡ ରହିଗଲ ।
ମନ୍ତ୍ରନ୍ତ୍ର, ‘ଶୁପ୍ତ - ଚାପାଣ୍ଟ’ ର ନାବନ୍ତ୍ର ଷ୍ପୁତ୍ରା ନିକର
ଉତ୍ସାହ କରିନାଗାଇଁ ଶତ ଶତ ଜୀବନ କ୍ୟାକୁଳ
କରି, ଘାଗଳ କରି ଏହି ବୌଦ୍ଧରୀ ସ୍ଵାଧକ ଓ ଅଜଳୁ
ବିଳୀର ଶିଳ୍ପ ଗୁଡ଼ିରୀକୁ ଗ୍ରାହକର । ଯେଉଁ ବୈନାରୀର
ଶତଦଳ ମୃଦୁ ଲଠଥିଲା, ଭାବା ହେ ଅଶ୍ରୀର ନ ଦେଖିଛି
ତାକୁ ଭାଗାର ବୁଝାଇ ଦେବାନାହୁଁ । ଏହି କି ହାତକ
ଶିଳ୍ପର ମରଣ !

ତାଙ୍କର ପ୍ରତ୍ୟ ଶୁଣେନ୍ତି ଅଧ୍ୟାତ୍ମି, ଶିଳ୍ପ ବି
ନାମକ ଓ କରିବାକୁ କରେନ୍ତି କରି ପରିଶୁଳିତି ହେଉଥିଲେ ।
ନୃତ୍ୟକଳ ଦ୍ଵାରା ସେ ଅନ୍ତରେ ସୁକର ଭାରତବାସୀ
ପୁକୁମାର ଅଗୋରେ ପୁଣ୍ଡର ସେ ସମସ୍ତକ ମନେରେ ହସର
ଲହର ଶେଳର ପାରୁଥିଲେ । ତାଙ୍କର ମୂଳ ଅଜଳ
ଭାବମୁନ୍ଦର ଭାବୀର ଲେକର ମନେରେ ଅନ୍ତର ହଣ୍ଡର
କରି ସେ ଶାଶ୍ଵତ ମରାଳର ଉନ୍ନେଷ୍ଟନ କରୁଥିଲେ

ସେ ଥିଲେ - ଅନ୍ତର ସେବକ । ତାଙ୍କର
ଅନ୍ତମମୟ ଜୀବନରେ କେବେ ନିର୍ମଳମର ଶ୍ରୀମାତ୍ର
ମୁଖା ହୋଇନାହୁଁ ଅଶେଷ ଅର୍ଥମାନ ଅଭିନନ୍ଦ

କୃତ୍ତବ୍ୟ

କିମ୍ବା ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କ ମନରେ ସ୍ଵର୍ଗୀୟତାକୁ ଭାବ ଦୂର କରି
ପାଇନାହାଁ । ନିତ୍ୟ ଦୂରଳ ଅନନ୍ଦ ଉଚ୍ଛବୀଶ ଥିଲା
ତାଙ୍କର ପ୍ରକୃତି । କେବଳ ଶୋଷିସୁ ଧରନୀର କଥୋପ-
କଥାର ଓ ରାଷ୍ଟ୍ରାଷ୍ଟ୍ରର ଧରନୀର ହାସ୍ୟରେ ଅସ୍ଥାଦଳ ବ୍ୟାଖ୍ୟା
ଅନନ୍ଦ ଲବ୍ଧତାର କିମ୍ବା ଥାଲ ତାଙ୍କର ପ୍ରକୃତି ବିବୁଦ୍ଧି

ଏହି ହୃଦୟ ଶିବ ଦ୍ୱାରର ଉପାସନା ତାଙ୍କର
ଦେଖିଲୁ ଯେବେ ପରିଲକ୍ଷିତ ହୁଏ । ଦ୍ୱାରାୟ,
ଅବ୍ରଦ୍ଧିତରେ, ଦାନ କରିଛି ଏହି ପ୍ରତିବାଳ
-ପାଇଁ ଏହିମେ ନିର୍ମାଣିତ କରିଗାକୁ ସମ୍ମନ
କରିବା କରୁଥିଲେ । ଦ୍ୱାରାୟ ଘରରେ ଦସ୍ତନ୍ଦାନିକ୍ଷାୟ

ପ୍ରମାଣ କରିଲୁଛା । ଏ ସମୟ ଶୁଦ୍ଧ ହେତୁ କର୍ମଚାରୀ
ଯା ତାଙ୍କର ଅନୁଷ୍ଠାନିକ ପରିସ୍ଥିତି ମିଳେ । ଦାରୁ ଦକ୍ଷ
ରୁ ଶିଖିବା ରମଣ୍ୟାଚନ ହେଉଁ ସବୁ ବିଜ୍ଞାନ
କ୍ଷେତ୍ର ପରିଷ୍କାର ପରିପାଳନ କରିବି, ସଂଘରୁମେ ଓ
କେବଳ ଏକ କୋଣରେ ନ - ଯାହା ଅନ୍ତରି ଅନ୍ତରି ଅନ୍ତରି
ଦିକ୍ଷାରୁ ଦୋଷକା ତେ ସବୁ ପରିଷ୍କାର ପରିପାଳନ କରିବା
ହେବାରୁ କୁଣ୍ଡା ଭାବି ଚାରିଦାରାହି । କିନ୍ତୁ ମନୀଷର ରୂପ
ଦେଖି ତେ ଯୋଗିବ ଜିନିମି ହେଉଁ, ଏହାର ଦୂର୍ଧ୍ୱମନ୍ତ୍ରରେ
ଦେଖି ଦୀର୍ଘ ଜିନି କି କ୍ଷେତ୍ରକୁ ପରିଷ୍କାର କରିବାକୁ
ଫଳିଷ୍ଟାଇଲା । କ୍ଷେତ୍ରକାଳୀନ, ପରିଲେ ଉତ୍ସାହିତ ଦୋଷକା ଜି
ତର ପରମାମୟୀଳ ସମ୍ଭାବର ଲିଖିନୀ ଦେଖି ପ୍ରତିବନ୍ଦି ।

ବେଳେ — ଶୁଣି କି ମୁଁ-କାହିଁବୁ
କିମ୍ପରିବୁ ଦେଖି ଏହି ଜୀବ ତାଙ୍କ ପାଇଦାପାଇଲା ।

କାଳିରେ କୁଟୁ ଅତେ କିମ୍ବନ କହି ନୁହେଁ ଦୋ ପ୍ରକାଶ
 ଆଜି ଏହି ତାକୁ ଦଢ଼ କିମ୍ବା ବସୁଚ
 ୬ । କିମ୍ବକ କୁଟୁ ଦାନ୍ତୀମୁ ପରକ୍ଷାତ୍ମା
 ଭବନରେ ଯେ ଶିଖାକୁ ତେଲ ଛୁଏଥି ତାର ଲାଗୁ କାମ
 ହେଲାମ୍ଭା କୁଟୁ ଏହି ଦବୁ ଦାନ୍ତୀମୁ ମାନୁକ କି
 ମେ ଏ ଲାଗ୍ତା ମାନ୍ କହୁଣ୍ଡି ଏହି ସମ୍ମାନ
 କିମ୍ବକ କିମ୍ବନ କିମ୍ବନ ଉତ୍ସମାନ
 କିମ୍ବନ ଏହି କିମ୍ବନ

ଦେଶ ସାହୁ ପେଡ଼େବେଳେ ‘ହା ଅନ୍ତ’ ‘ହା ଅନ୍ତ’
ବିଜୁରିର ପ୍ରକଳ୍ପରେ, ମଣିଷ ଯେଡ଼େବେଳେ ଅନ ପାଠ
ଓଶଗୁଡ଼ି ଅବଲମ୍ବନ କରିବାକୁ ବସିଥିଲୁ, ଶୁଭେତ୍ର
ସେତେବେଳେ ଷ୍ଟୋଟର ଧନିକମାନଙ୍କଠାରୁ ଜୋର କରି
ଚାଲି କିଣି ଆଖି ବଜାରର ବିଷାର ଦେଇଥିଲେ-
ଲୁହର ପାଇଁ ନୂହେଁ- ଶୁଧା ଉପୀତିତ ଦକିତ ଦିନ୍ତି
ଜିନଙ୍କ ଅନ ସବବିଶ୍ୱାସ କରି ସେମାନଙ୍କ ମୁହଁରେ ହସ
ଦଷ୍ଟକୁ ରଖିଦେ ବୋଲି । ଦ୍ୟକବାୟ ହିତାକରୁ
ଦେଖାଇୟା - ଶତ ୧୦୦ ଟଙ୍କା । ତାଙ୍କର ନିଃତାର
ପରିଶ୍ରମ ଓ ଦୀର୍ଘ ମରିଭୁମଣ ହେବୁ ତାଙ୍କ ଶରୀର
ଦୂରକ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲା । ଭାବୁ ଆଶ୍ଵିନ ମାସର ଖର
ଦର୍ଶାରେ, ଦୂରୀମ ଲର୍ଦମାକୁ ପଣୀ ଘରେ ହ୍ରାମରୁ
ତ୍ରାମାନ୍ତରକୁ ପଦବ୍ରଜରେ ଓ ସାଇଚକଳରେ ଆଗାୟାତ
କରିବା ମର୍ଦ୍ଦିକଶାୟୀ ହୁକୁମାର ରଜକୁମାରଙ୍କୁ ଦୂରକ
ନରିଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଶରୀର ପ୍ରତ କେତେବ ଭ୍ରମ୍ଭମାନ
ନାହାନ୍ତି ସେ । ନିଜ ଶରୀରର ଟିକକ ଦୂରକଣ
ବିନମ୍ୟରେ ସେ କେବଳ ଶରୀର ଆହୁକୁ ଦା
ରିଥିଥିଲେ । ତାଙ୍କର ଅନ୍ତିମ ସମୟକୁ ସେ ଧରିଥିଲେ
ହୌପାର ଦ୍ୟକବାୟ । ହୁଫର ଭାଷ୍ଟାଳ କୁରୀପାଇୟର
କୋର ଦ୍ୟକବାୟ ଦୂରକ ଦୂରକ ଅଳକାହରର ନିରନ୍ତରାନ୍ତର
ଶ୍ରୀ ସମାଦନ, ଅସମାୟ ଓ ସମ୍ବଲ - ଶୁନ୍ଦା କାରିପାଇୟା
ମାନଙ୍କର ଅଳ ସାହୁନାମ ଦ୍ୟକବାୟ, ଏହି ଦୂରିଟ ଧୂର
ତାଙ୍କର ଏହି ଦ୍ୟକବାୟର ଭିତକଣା । ଦ୍ୟକବାୟର
ଅଭ୍ୟନ୍ତ ତାଙ୍କର ଦୂରୀ ନ ଥିଲା ।

ବେ ଥିଲେ ଦାନକର । ଧର୍ମ ଧର୍ମଜୀବିନେ
ଆହୁକାଂଶ ସେ ଦାନକର ଶକ କରୁଥିଲେ ତାହା ଶାର୍କ
ନୁହେ । ଶାର୍କ ବେ - ଓ କର୍ଣ୍ଣଶିଖ୍ତ ଦେକାଳୀବାରେକୁ
ଅନ୍ତରେ ଦେଉଥିଲେ- ବୟନ୍ଦରର ଆୟୁଦରଙ୍ଗୁ ଅନ୍ତରେ
ଏକ ପୁରୁଷ କରିଦାରୁ ଉଦ୍‌ଦିକ । ଲଳଖୁଳୁ ଦେଖି
ଦେଉଥିଲେ- ଲଳଧର ବୁଝ କୁଣ୍ଡିତ, ବସୁ ହାତ ଢାକି
ନମୁନରମଣୀୟ ଲକ୍ଷିଦାଳୁ ଦେବ । ଶାର୍କାନୀ ଯାନ୍ତିର
ଦାନକୁରୁତା ଦ୍ୟାନଥିଲୁ- ସବୁ କରୁଥିଲେ ପରାମର୍ଶ ଏହାର

ନାଚିକ ନୃତ୍ୟର ସ୍ମରନ୍ତ ଓ ଜୀବାର

କରି ଦେଖିବା ପାର ।

ଶ୍ରୀଭେଦୁଙ୍କ ମନେକଲେ କେବଳ ତାଙ୍କର ଆନନ୍ଦ ଉତ୍ତପ୍ତି ସୁଖ ମନେପଡ଼େ । ତାଙ୍କର କାନ୍ଦି ଥିଲ ସମସ୍ତରେ ଆନନ୍ଦ ବିତରଣ । ସେ ତାଙ୍କର ନୃତ୍ୟର ଅଷ୍ଟଣ୍ୟ ନରନାସୁଙ୍କ ଆନନ୍ଦ ଦେଇ ଯାଉଛନ୍ତି । ନିଜେ ମଧ୍ୟ ନାଚିଲବେଳେ ତାଳର ଛଟେ ଛବେ ନାଚି ରୂପିତି ପ୍ଲାନ, କାଳ ସମସ୍ତ ଭୂଲି - ଆନନ୍ଦର ତରଙ୍ଗ ହିଙ୍ଗୋଲରେ । ସେ ସମୟରେ ମନେ ହେଉଥିଲ, ତାଙ୍କ ଅଙ୍ଗର ଶିର ପ୍ରଶିଶର କଢ଼ିରୁ ଶ୍ରକାଶ ପାଇଁ ମୁଣ୍ଡ ବାହାରୁଛି ସୁରଂ୍ଗେ ତାଳର ଛଦ । ସେ ଏହା ବିଲୁଳ ହୋଇ ପଡ଼ୁଥିଲେ ଯେ, ସେ ସମୟରେ ଧାର୍ଯ୍ୟକ ଆପାତ ମଧ୍ୟ ଅନୁଭବ କରିବାର ସମତା ତାଳର ରହୁ ନ ଥିଲ । ନାଚ ଆର୍ଯ୍ୟ ପୂର୍ବରୁ କି କି ନାଚ ଚମଦ ପରୁରିଲେ, ସେ କହୁଥିଲେ - “ଆଗ୍ରାହ କିମ୍ବା କହିବି ? ନାଚ ଆର୍ଯ୍ୟ ହେଉ - ଯାହା ମନକୁ ଡଳ ଲାଗିବ, ନାଚିବ । ” ଯେତେବେଳେ ନୃତ୍ୟର ସମୟ ହୁଏ, ସ୍ଵାଭାବିକ ତାଙ୍କର ଦେହରୁ କାହାରି ପଡ଼ିବ - ଧୂଳ ପୁଣ୍ଡିଲେ ଯେପରି ତାରକାର ଦୂଦିଯୁ ହୁଏ, - ବିଷ୍ଟ ଆସିଲେ କୋଇଲି ଯେପରି ଗାତ ଗାଏ, ଘରର - ବିଜ କାମ - ମୋହତ ହୌରୀ ମିଥୁନର କରୁଣା ହବନରେ ବାଲ୍ମୀକିର କବିତ୍ର ଯେପରି ପ୍ରକାଶ ପାଏ ।

ଜୀବନସାଧ ଆନନ୍ଦରେ ଭୁଷି ଅପରାହ୍ନ ଆନନ୍ଦରେ ଭସାଇ କଠାଇଛୁ ଯେଉଁ ‘ଶିଳୀ, ମୁଣ୍ଡ ତାର ଆମ୍ବାଣ୍ଡ । ସେ ଯେତେବେଳେ ଜଳିଲାଲର ଆନନ୍ଦରେ ଦିନ୍ଦିଲ । ମନରେ ଯେତେବେଳେ ତାର ଟିକିଏ ବିଜାଦ କିମ୍ବା ଶରୀରରେ ଟିକିଏ ମୁକ୍ତା ହେଲେ-ବିକାର ନ ଥିଲ, ଏ ଅକ୍ଷୟ ଓ ଅପ୍ରାଭାବିକ ମୁଖ୍ୟ ମନେନ୍ଦ୍ରିୟ, ଗୋପ୍ତା କିନର-ଶିଳୀ ଦୋଧନ୍ତିଏ ଅପିଥିଲ ଭଦ୍ରପରାମ୍ରତ ପାଇ ଭ୍ରମ ହୋଇ, ଭୁଷର୍ଣ୍ଣ ସଢ଼େକଳକୁ ସେ ଦାରୁ ଦେଇଥିଲ ତାର ବାସନ୍ତାନ କରି । ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣ-କିବାଧନ କାଳ ମୁଣ୍ଡ ମେଳ; ତେଣୁ ନନ୍ଦର ତରଙ୍ଗମାଲରେ ଆନନ୍ଦରେ ଚୋଣି

ଶେଳ ଯେବି ଗୁଲିଗଲ ସେ ସ୍ଵର୍ଗକୁ । ହୁଏଇ ଉତ୍ତିଶାରେ ଶ୍ରୀ କଳାପୀର ଚାଗାର୍ଦ ରଖିବ ବୋଲି ୧ ‘ବୁଝୁଗା’ର ପଛେ ପଛେ ଦୁଇତି ମିଶିଗଲ ଅନନ୍ତ ସଂକ୍ଷିରେ । ହୁଏଇ ତାର ଶିର ପ୍ରଶିଶରେ ଶେଳ ପାରୁଥିଲ ଯେଉଁ , ‘ଆଗର’ର ବୁଝୁ, ନଦୀର ତରଙ୍ଗ ତାରୁ ଚଞ୍ଚଳ କଲ; ତେଣୁ ସେ ଧାର୍ଯ୍ୟ ନମାର ତରଙ୍ଗ ଛାଡ଼ି ଅନନ୍ତ ସାଗରର ଜୀବ ତରଙ୍ଗ ଅଢ଼ନ୍ତି । ହୁଏଇ ‘ଶ୍ଵର ପାଶାଶ’ ର ଷୂଷା ଦୂର କରିବା ପାଇଁ ତାର ସୁକୁମାର ତନୁକୁ ସେ କଳ ଠଦନ - ତାର କଳକୁ ଗାପାଣାର ପାରାଣା କରି ତରଦନ କିଅଁର ରଖିବ ବୋଲି ।

ଏହି ବିଲୁଳ ଶତାବ୍ଦୀ ବିର୍ତ୍ତ ମଧ୍ୟରେ ଉତ୍ତିଶାର ଲୋପୀଯ ପ୍ରତିଭା ଉତ୍ତିଶା ତଥା ଭାବର ବାହାରେ ଭାଶାର୍ଥ ଜଳଦରେ ମୁକ୍ତାର୍ଥ ଥିଲ, ତାହାରେଲେ ପ୍ରଥମତଃ ପ୍ରାୟ ଅର୍ବଶତାବ୍ଦୀ ମୂରି ଶତାବ୍ଦୀ ଗଢ଼ିବାର ଶତାବ୍ଦୀ ପାଇଁ ସାମନ୍ତ ବଦ୍ରଶେଷରଙ୍କ ଜ୍ୟୋତି - ଦ୍ଵିଜାନ; ଦ୍ଵାଲ୍ୟପତି, ସଫେଜଳ ଗଢ଼ିବାର ମହିଅଁ ଲିଲ ଶତାବ୍ଦୀଙ୍କ କଳା-ବିଜାନ । ଶୁଭେଦୁଙ୍କ କଳା-ଚର୍ଚା ନିଜାରେହିଁ ଶେଷ ହୋଇ ନ ଥିଲ । ତାଙ୍କର ଭବେଶ୍ୟ ଥିଲ, ‘ଭକ୍ତିଲ’ ର ବିଭିନ୍ନ କଳର ଚକା ଉତ୍ତିଶା ତଥା ଅରା ଭାବଦବୀପାଇନ ଯୋରି କରିପାରନ୍ତି, ତାର ଭାବଯୋଗୀ ଅନୁଷ୍ଠାନ ପ୍ରତିଷ୍ଠା । ଏଣୁକା ତାଙ୍କର ଶ୍ରୀ କଳାପୀର ପରିକଳ୍ପନା ! ଉତ୍ତିଶା ପ୍ରତିଭାର ମୁକ୍ତା ଜାଗେନାହିଁ । ତାର ପ୍ରତିଭାର ବିନ୍ଦୁ ଦରକାରରେ ଛାନ ଦେବାର ଶ୍ରୀମାତ ତାର ନାହିଁ । ତେଣୁ ପାଶି ପାମନ୍ତଙ୍କ ମୁଣ୍ଡ ‘ବୁଝୁଗେନା ଦୂର’ରେ ନିଜକ ରହୁଳ - ପାହାକ ଜ୍ୟୋତି ଗଢ଼ିବାର ଚର୍ଚା ପାଇଁ ନେଇପାଇଁ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ ନୁହେ । ତା’ ହୋଇଥିଲେ ତାହାହିଁ ଦୂରପାଇ - ତାର ପ୍ରକୃତ ମୂଳା, ପ୍ରକୃତ ସ୍ଵତ ତି । ଶୁଭେଦୁଙ୍କ-ପ୍ରତିଭାର ପ୍ରକୃତ ମୂଳା ହେବ - ତାଙ୍କର ପରିକଳ୍ପନା କଳାଚର୍ଚା । ଅନୁଷ୍ଠାନ ‘ଶ୍ରୀ କଳାପୀର’ କୁ ଜୀବନ୍ତ ରଖିବା ପାଇ । ଉତ୍ତିଶା କି ଏହା ଦେଖି ବି ପ୍ରତିଭା-ମୂଳା ଶିଖିବ ନାହିଁ ।

୧. ଶ୍ରୀଭେଦୁଙ୍କ ଚନ୍ଦ୍ରଗା ନୃତ୍ୟ । ୨. ଶୁଭେଦୁଙ୍କ ପାହାକ ଶ୍ରୀ କଳାପୀର ।

ଶିଳ୍ପୀ ଶୁଭେତ୍ର

ଶ୍ରୀ ଅନାମତ

ବସନ୍ତ ଦିନେ ତାର ମଳୟ ନେଇ ଥସେ । ତାର ଅଞ୍ଚଳର ଛୁଁଆ ପାଇ ପୁଣିଜଠେ ଗଞ୍ଜଳ ଢିଣ୍ଡଲ । ତାର ଅଳକରେ ଛାଇ ଦେଖିଏ କଷାର ଦୂରର ପାହାଡ଼ର ଶିଖରେ କୁୟାଶାର ପରି । ଅଭିଧରେ ଦିନେ ସବୁ ମିଳଇଯାଏ । ଟାବଣର ଅମା ନିଶାରେ ବରଚାର ବର ହର ଅନୁଷ୍ଟ ଦୂର - ଶିଳ୍ପୀର ବଣାର ହଙ୍କାର ସମ, କେବୁଁ ଏକ ମୋହନୟ ହଣେ ସପନର ତନ୍ତ୍ରିକାରେ ହଜି । ସ୍ଵଳ୍ପାୟ-ଶିଳ୍ପୀର ଜୀବନ ମଧ୍ୟ କ୍ରେତେହୁରେ । ବିଶ୍ୱାସ-ମୁଣ୍ଡ ବିଦୃର ଥଣିରେ ବିଦୁଲି ହଳସ ଥଣି ଦିନେ ଏହା । ଶେଳଙ୍ଗଯାଏ ଅନଦିଦ୍ୱିଶ୍ଵୋଳ । ଅଭିଧନେ ଏହାର କୁସୁମ ପଡ଼େ ହରି - ହର ପାନ୍ତ୍ରା ଦଳରେ ପୁଣିଜଠେ ପଳାତକା ବସନ୍ତର ବିପଳ ସ୍ଵାନ୍ତ୍ରୀ ଧରଣୀର ଆତ୍ମନାଦ । କ୍ଷଣକାର ବକ୍ଷେ ବିଦ୍ୟାତା ଯେ ଶରନମାର ଲେଖା ଲେଖିଛି - ଛୋଟ ଏକ କଳିକାର ଶୁଦ୍ଧ ପଣ୍ଡକୁ କରିଛି ଯେ ଯୁଦ୍ଧେଗାନ୍ତର ଅଦରର ଧନ, ସେ କହିପାରିବ ଶୁଭେତ୍ରର ଚରଣଟି ବରପରେ କି ଯୀତ୍ରି ଲୁଚ ରହିଛି ମର ଯାହା, ପାର୍ଥିବ ଯାହା, ତାର ପଦଚିହ୍ନ ମହାକାଳଗା ଯାତାପଥେ ଦିନେ ସହସ୍ର ସହ୍ୱର୍ତ୍ତ ଯାରୀର ଧୂଳିକଣାରେ ମଳିନ ହୋଇଯାଏ । ତାହାର୍ହ ନହେ ଉଚ୍ଛ୍ଵଳ, ଯାହାର ଜଳ ଅମେତାର ଅବଦାନ ନେଇ । ଯେଉଁ ମନର ଆମେର ସୌଦର୍ଯ୍ୟର ଡେଢ଼ଣା ଯାଇଛି ଖୋଲି ସେହି ବୁଝିବୁବୁଦ୍ଧ ଚିରଜାଗ୍ରତ ଶିଳ୍ପୀ ଅନୁରର ଉଚ୍ଛ୍ଵଳରେ ବିଷ୍ଵରଣର ଶୋଧୁଳି ଡାରୁଁ ସ୍ବରକର ଆକାଶ ହେବ ରଞ୍ଜିତ - ନାନା ରଙ୍ଗ, ନାନା ଡିଶ୍ରେ । ତାହାର୍ହ ଉ ରଚିବ ଅଞ୍ଚଳ ଓ ବର୍ତ୍ତମାନର ଯୋଗୁଁ ସି ।

ସୁର୍ଦ୍ରକଳର ଭ୍ରାଣ୍ୟରେ ଏହିପରି ଏକ ଶିଳ୍ପୀର ଅବିର୍ବବ ହୋଇଥିଲ, ବିଶ୍ୱାସର ଶାନ୍ତ ସୁପମ . ତାର ମନରେ ଦେଲ୍ଲ କଳ୍ପନାର ଉପ୍ରେ । ତାର ଲୁଳୁପୁଣ୍ଡି

ତନୁର ଭଙ୍ଗୀରେ ଭଙ୍ଗୀରେ ପ୍ରକାଶ ପାଇଲା ଆପାଦିର ଦିନୁଥିର ବିଲମ୍ବେ ମୟୁରର ଅନାବିଳ ଆନନ୍ଦ । କି ସେ ଅନନ୍ଦ ! ସୁଷ୍ଠିର ପ୍ରାରମ୍ଭେ ବିଶୁଦ୍ଧରେ ପ୍ରଥମ ପରିକଳନାରେ ଏହାହିଁ କି ସୁଷ୍ଠାର ମନରେ ପ୍ରକାଶ ପାଇଥିଲ ? ଏହି ଆନନ୍ଦର ଉପ୍ରାପନରେ କି ଆପାଦିର ପ୍ରଥମ ଦିବସେ ମେଘ ଉଠେ, ବସନ୍ତର ପୁନଃପାରରେ ଜୀବନଟା ମନେଷ୍ୱର ଅସ୍ଵର୍ଗର କରନିଦୃତ ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣ ମଦଶର ଘେନ ସମ ।

ସାଗରର ଜଳେ ଜୁଆର ଉଠିଲ । ଦେଉର ପରେ ଦେଉ, ଲହରର ପରେ ଲହରି - ଭଙ୍ଗାଗଢା, ସୃଷ୍ଟି ଓ ପ୍ରକଳ୍ପର ଅବିଜ୍ଞାନ୍ୟ ସଫୋଜନାରେ । ନାଲ ସାଗରର ତରଙ୍ଗମାଳ କବିର ମନରେ ଦେଇଛି ଦୋଳ - ଭଙ୍ଗା ଗଢାର ନେଲାରେ ତାର ଚିତ୍ର ହୋଇଛି ଉଭାସିତ । ଏହି ନାଲ ଅଜଣାର ଅନ୍ତରଳେ ଯେଉଁ ରହସ୍ୟ ପୁଦ୍ରର ବାସ, ତାର ଦୂର୍ନବାର ଆରକ୍ଷଣ କବିର ତିତକୁ ଟାଣିଛି, ମୟାମରଣ ସେହି ପାଶରେ । କି ଲୋଭନୟ ସେ ଆହାନ ! କବି ତାର ଅନ୍ତିର୍ମି ପାଏ ଭୁଲ । ଛଂଦମୟୀ ତରଙ୍ଗମାଳର ତଳଦେଶେ କବି ପାଏ ତାର ମୁକ୍ତି - ସମାଧି । ଦିନେ ମଧ୍ୟ ନିଶାର ସକଳ ସମାଷେହର ମହିରେ ଶୁଭେତ୍ରର ନୃତ୍ୟରୁପ ମୟୁର ଓ ସାଗରର ତାଳେ ତାଳେ ନୃତ୍ୟମୋଦାକୁ ଅଣିଦେଉଥିଲ ସୀମାପ୍ରାନ ବିଷ୍ଣୁ ।

ସୁତ୍ରଗ ସୁଗେ ହୁଁ ଏକ ବ୍ୟକ୍ତିବିଶେଷର ଜଳ, ପାର ମନୋଦର୍ଶକରେ ପ୍ରତିପଳିତ ହୋଇଥାଏ ଜାତୀୟ ଜୀବନର ପ୍ରାଣପ୍ରବାହ । ମୂରର ଅତ୍ୱୟ ବାଯୁମଣ୍ଡଳୀରେ ଯେ ଭବ ପ୍ରକାଶ ଧାରଣା ପାଇଁ କାନ୍ଦ ମରୁଥ୍ୟା, ତଥାକୁ ରୂପ ଦେଇ ପ୍ରାଣ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିବାରେ ଯେ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଦ୍ଵିତୀ ଅବଶ୍ୟକ, ତାହାର ଅବଦାନ ନେଇ ଏହି ବନ୍ଧୁ-

ବିଶେଷର ଜନ୍ମ ହୋଇଥାଏ । ଭାବତର ନବ ଜାଗରଣ ସୁରଗେ, ନୃତ୍ୟକଳର ଧାର ସମ୍ମୁଖୀ ବଦଳଇବାର ବିଷ୍ଟ ପ୍ରଦତ୍ତ ପ୍ରତିଭା ନେଇ ହୋଇଥିଲା ଶୁଭେତ୍ରର ଜନ୍ମ । ଶିଶୁ ଶୁଭେତ୍ର ଯେଉଁ ଦିନ ପ୍ରଥମ ସ୍ଵର୍ଗେ କଳର ଅସ୍ଵରଗେ ପାଦ ଦେଲେ, ସେ ଦିନ ସମବେତ ଦର୍ଶକ ମଣିଲୀର ଆଖିରେ ପୁଣି ଉଠିଥିଲ ସଂପ୍ରଶ୍ନ ବିଷ୍ଟୁ - କିଏ ଏହି ବାଳକ ଯାର ମୁଠାମ ଠାଣିର ରୂପରେ ପ୍ରକାଶ ପାଇଲ ଉଚିଷ୍ଟର ଶିଳ୍ପୀର ଅଗ୍ରମୁକ୍ତିଙ୍କ ? ଦର୍ଶ ପରେ ବର୍ଷ କାଟିଲ । ସେହି କଳ - କଳକାର ହେଲ ମୁଣ୍ଡ ବିକାଶ । ଦିନେ ଏହି ଶିଳ୍ପୀର ଅଭିନବବ୍ରତରେ ଭାବତର ଏକ ପ୍ରାନ୍ତରୁ ଅପର ପ୍ରାନ୍ତ, ସେଇ ଅନେକତ । ନାରବନ୍ଧୁର ତାଳେ ତାଳେ କବି ଦେଖିଲ - ଅଭିନବ କବିତା, ଚିତ୍ରକର ଦେଖିଲ - କୋଣାର୍କର ହାତର ମୁଣ୍ଡ ପ୍ରାଣ ପାଇଛି, ଭାବୁକ ଦେଖିଲ - ତାର ଆଖି ଆଗରେ ରୂପ ରଙ୍ଗର ହାର ଲେଖିଛି । ଏହି ଯୈତ୍ରୀଜାଳକର ଯାଦୁ କାଠି ପରଶରେ ଦର୍ଶକ ତାର ଅଗ୍ରତ୍ତି ଯାଉଥିଲ ଭୁଲ । ସେ ତ ଶିଳ୍ପୀ, ଯେ ହୁଏ କାଳ ପାଦର ଜୀବ ଦିଏ ଭୁଲଇ - ଆଖି ଆଗରେ କରେ ନୂତନ ଅବେଳାର ସ୍ଵଜନ । ତାର ଛନ୍ଦ ଦେଇ ଶୁଣେ ଗୁରୁ ମେଘର ଗର୍ବର ନିର୍ଣ୍ଣୟ । କେତେ ପେ ନଦିନାସା, ସମ୍ଭର ଓ ଗ୍ରାମର ବୁଝ ମେଲିଯାଏ ! ତଥାପି ସୁଦୂର ଅନ୍ତକାବାସୀ ମାନସୀର ଦେଖା ମିଳେନା । ତାର ଲାଗି ଶିଳ୍ପୀ-ମନୀର କି ନା ଆପ୍ରାଣ ସଗ୍ରାମ, କେତେ ନା ଆକୁଳ କନ୍ଦନ - ମର୍ମପଟା ଆଖିନାଦ ॥ ଯୁଗେ ଯୁଗେ ଏହି ମାନସୀ ତାକ ଦେଇଛି ପ୍ରତ୍ୟେକ ଶିଳ୍ପୀକୁ । ତାର ପାଇଁ କବି ଲେଖିଛି କାବ୍ୟର ପରେ ଲାବ୍ୟ, ଭାବୁର ଗଢିଛି ମୁଣ୍ଡର ପରେ ମୁଣ୍ଡି, ନର୍ତ୍ତକ ସୃଜିତି ଛନ୍ଦରଙ୍ଗ ପରେ ଛନ୍ଦ - କେତେ ଯେ ତାନର ମାଳ ! ଶୁଭେଂଦୁର ମାନସୀ ତାକୁ ତାକ ଦେଇଥିଲ ତାର ଅଦମ୍ୟ ଆହ୍ଵାନ ନେଇ । ତେଣୁ ଶୁଭେଂଦୁର ରୂପରେ ପୁଣିଥିଲ ମୁଣ୍ଡ, ସାଗର, ବଂଦ୍ରଭାଗର ଅଧୂର ରୂପ ।

ଶୁଭେଂଦୁର ପଦମୁଖର୍ତ୍ତର ପ୍ରତ୍ୟାମ ନୃତ୍ୟକଳର ହେଲ ସୁନ୍ଦର୍ଯ୍ୟାନ । ନାରର ଧାର ଗଲ ବଦଳି । ନାର ଧାଇଲୁ

ନୂତନ ଛଂଦ, 'ନୂତନ ସ୍ପଷ୍ଟ, ' ନୂତନ ପ୍ରାଣ । ହଂରୁ ହର୍ଷିର ଗୌରବମୟ ପାହା, ପାହା ଆମର ନିଜର ଧନ, ଗଦର କନିପ, - ତାହାହିଁ ହେଲ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟର ଅଭି ଆଗରେ ଉଦ୍‌ଘାଟିତ - ତାର ସବାଶେଷ ଶୀଘ୍ରମ୍ଭାନ୍ତି ନେଇ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ମନରେ ମମକ ଲାଗିଲ । ସେ ଦେଖିଲ ଏହି ସେହି ସର୍ବତା, .ଯାହା କେଉଁ ସୁଦୂର ଶତାବ୍ଦୀର ତଳେ ଧାନୀର ମନରେ ଧରିଲ, ଏହି ସେହି ହଂ୍ଦୁକଳ ପାହା କହେ ଅଭିନନ୍ଦର ଆସାର କଥା - ଦେହର ସୀମା ଭେଦକରି ନେଇଯାଏ ବନ୍ଧୁଭ୍ରତେ, କେଉଁ ତାରକାଣତତ୍ତ୍ଵ ରଜନୀର ନିର୍ମାଣ ନିସ୍ତରଣତାର ମହିକୁ ଅନନ୍ତ ଆକାଶର ନିକିମାର ଅନ୍ତରମଳରେ । ଶୁଭେଂଦୁର ଦାନ ଭାବତ କେବେ ଭୁଲିବ ନାହିଁ । ଭାବତର ସଞ୍ଚଶ୍ରେଷ୍ଠ ଦାନ କଳର ଦାନ । ଏହି କୁଞ୍ଚିର ପତାକା ବିଷ୍ଟ ଆଗରେ ଉପଦ୍ୱୟତ କରିଛି ଭାବତ ଲଭିବ ତାର ପୁଣ୍ଡ ପରିଚାତ । ଆଉ ଶୁଭେଂଦୁର ପ୍ରାଣ-ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଭାବତର କେଉଁ ଏକ କୋଣେ ଯେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପଞ୍ଜୀ ହେଲ ବିଶ୍ଵବିଜ୍ଞାତ, ଶୁଭେଂଦୁର ନାମ ତା ଠାରେ କଳାମାଳୀ ହୋଇ ରହିବ ସୁଗ୍ରୟାନ୍ତର ଧରି ।

ତଇତର ଶେଷ ଶୁଭିଟେ ଦିନ 'ଶୁଭେଂଦୁର ଜାବନରେ ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣାଶ୍ରରେ ଲେଖା ହୋଇ ରହିଛି । ସେ ଦିନରୁତ୍ତିକରେ ଅସ୍ଵରର ଶୁଭିତାରେ ଜଳଇଁ ଅଫଟ୍ୟ ଧ୍ୟାପ । ଲେବେ ଆସିଛନ୍ତି ଶୁବ୍ର - ସୁଦୂର କେଂଧୁର, ମଧୁରଭଞ୍ଜ ଓ ପଡ଼ାହାରେ ପାଶାଶାଶ୍ଵି । ଗଲରେ ଗଲରେ ଦୋଳିଛି ଜୁଝ ଓ ମଙ୍ଗୀ ପୁଲୁର ମାଳ ! ନାରେର ଆଞ୍ଚଳିକରେ ସତ୍ରକର ପ୍ରତିକୁଳ ଧାଇଛି ପ୍ରତି ହୋଇ । ଶୁଭିତା ଲେଖାରଣ୍ୟ - ବିଷ୍ଟବାର ଆଶା ନାହିଁ । ଶୁଭେଂଦୁ କିମ୍ବୁ ଶୁଳିଯାଇଛି ଜନତ୍ରୀତର ବହୁଦୂର ଉକ୍ତର କଲାପର ମହିକୁ । ସେଠାର ଛଂଦ ତାର ମଥାରେ ପିଲାଇଛି ଗୌରବର ମୁକୁଟ - ତାର ପ୍ରାଣରେ ବାଜିଛି ଅଳଶାର ପୁର । ସାର ଆସର ପ୍ରମୁଖ ବିଷ୍ଟୁରୁ ଗୁହ୍ଯ ରହିଛି କେଉଁ ଅପରିଚିତପୂର୍ବ ଆଶ୍ରୟ ପାଇ । ନାବିକର ପରେ ବଂଦୁଭାଗ, ସାଗରର ପର ମଧୁର, ଶଥାକୁଷ ମନ୍ଦର

ମହୁମାୟା , କେତେ ନା ରୂପ ମେଳିଛି ନାହର ! ଅସୀମ ପଥର ଯାହା ନାବିକ ରୁକ୍ଷିତ ପ୍ରୟାର ହ୍ଵାତାରି । ହତ ଓ ଶକ୍ତାରେ ନାଆର ଗତ ପଦେ ପଦେ ଅବରୁକ । ନାଆ ତାର କରିଛି ଟଳମଳ । ଶତ୍ରୁ ହୃଦୟ ଆଉ କରାପଦ୍ମାଏ ଏହାର ରୂପ ସହ ପାରିବ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ପ୍ରାଣରେ ଜଳିଛି ସାହସର ବନ୍ଧୁ - ହୁଆରେ ବାଜିର ପଥଶେଷେ ପହଞ୍ଚିବାର ଉଦ୍ଧାମ ଆକୁଳତା । କେତେ-ବେଳେ ଶୁଭେଦ୍ବୁର ନୃତ୍ୟ ବୁଝରେ ଫୁଟିଛି ସତାଶ -

ପ୍ରେମିକ ସୁର୍ଦ୍ଦିର ଶୋକଛୁଦ୍ଵସ ମହୁମାୟାର ଆକଣ୍ଠ ପିଗସା । ସେହି କଣିକ ସହନ ନିର୍ବିକାର ଚଲାଶେ ପରିମୁଖୀଁ ପୁନାର୍ଦ୍ଦର ରୁହେଲ ହଲାସ ପରି ମଳଇ ଯାଇଛି । ପେର ସେହି ଆସନ-ମୁଗ୍ଧ ଜନାରଣ୍ୟର ଅନାଦର ଉଚ୍ଚେଳତା , ଅହୁର ଦେଖିବାର ପ୍ରବଳ ଶକାଂଶା । ସେ ଦନ ଶୁଭେଦ୍ବୁର ଲକ୍ଷିତ କଳ ଶକା , ପ୍ରେକ୍ଷା , ଧନୀ , ନିର୍ବନ୍ଧ ସମସ୍ତଙ୍କ ସାମନ୍ଦର ସ୍ଵର୍ଗ ସୁଧରେ ବୀଧି ଦେଇଛୁ ଏକହି ହୁଣ୍ଡା-ସ୍ପୂର ଚନ୍ଦ୍ରାତ୍ମପ ତଳେ ।

ଦୂର୍ମୁଖମିକାରେ ଶୁଭେଦ୍ବୁ

ପ୍ରେମ ଓ କରୁଣା , ଅନନ୍ତ ଓ ଉଦ୍ଦେଶ , ଦର୍ଶ ଓ ଦିଶାଦ ଓହିତ କରିବାରେ ଶୁଭେଦ୍ବୁର ଯୋଡ଼ି ଅଛ ମିଳିବେ-ନାହିଁ । ଉଗବାନ-ଦର ପୁଲକିତ ତଳା ଖଣ୍ଡକ , ଗାନ୍ଧେ ତାଳେ ଚାମା ଅନୁପାଣିତ ଶୁଭେଦ୍ବତା ଦୁଇଟି ,

ପ୍ରକାଶ କରିବାର ଅଭ୍ୟନ୍ତ ପନ୍ଥା , ଧାରୀର ଅନୁଦୂର୍ଦ୍ଵ୍ରୁତି ଓ ଚରମ ସୌଦୟର୍ଥବାଧ ଏହି ଶଳୀକୁ କରିଥିଲ ମହୁମା-ନିତ । ସବୁ ଉପରେ ଥିଲ - ଅମର ଶଳୀ ହୃଦୟ ଏହି ବିରାଟ ସୁଷ୍ଠିର ଖେଳରେ ଉଗବାନକ ଅସା ପରି

ସକାର ।

ସେ ପାହାଡ଼ ଦେଶର ଶିଳ୍ପୀ, ତାର ଜୀବନରେ ଏହିଥୁଲ୍
ଏହି ମୁକ୍ତ ପ୍ରକୃତିର ଛୁପ । ସତ୍ଯକିଳାର ଆଁ ଜାବାକୀ କା
ନଦୀର ତାରେ ଶ୍ୟାମ ବନାନୀ ତାହାକୁ ଡାକିଥିଲୁ ତାର
ଶ୍ଵରାଙ୍ଗଳ ରହସ୍ୟର ଅନ୍ତରୁଠଳ । ଏହାର ଭିତରେ
ଶ୍ଵେତର ଚବିଶ ବରଷର କେତେ ଯେ ସୁଖର ଦିନ
କାହିଁ ଯାଇଲୁ ସୁଖେ, ଦୂଃଖେ, ଅମୋଦେ ଓ ଅଛ୍ଳାନ୍ତଦ
ଏକ ନିମେଶ ପର ! ଶରତରେ ଯେ ମୁକ୍ତ ରୂପର
ଆଲୋକ ହରିପଦେଶ ଶୁଦ୍ଧ ଶୁଦ୍ଧ ମେଘର ହୁଳଡ଼ା ଦେଇ,
ତାହାହଁତ ଶୁଦ୍ଧରୁକ୍ତ ଜୀବନକୁ ଦେଉଥୁଲ୍ ସ୍ଵର୍ଗାଶ
ମଧ୍ୟରେ ଉରି' ତେଣୁ ଶୁଦ୍ଧରୁକ୍ତ ଶିଳ୍ପରେ ପୃଷ୍ଠି-
ଉଠିଥିଲ୍ ଏହି ଭକ୍ତ ନାହିଁ ପାହାଡ଼ରେଇ ମୁକ୍ତ ପ୍ରକୃତିର
ସ୍ଥାନ ସହ - ଅଁଜାବକୀ ହିର ହରଗାର ଅମୀଯ ଛଇ,
କୃଷ୍ଣାଙ୍ଗଳ ରୂପର ହୃଦୟ କମଳଯୁଦ୍ଧା ।
ପିଂହରୁମିର ପାହାଡ଼ ତତେ ଯେଉଁ ହେ ଭିତରେ
ଶତକାରର ଜଳେ ତାର ଛପାଇ ଯେଉଁ କନ୍ଧା ଆର୍ଯ୍ୟ,
ତାହା ଶୁଦ୍ଧରୁକ୍ତ ଜୀବନକୁ ଦେଉଥୁଲ୍ ମୁକ୍ତି କାମନାରେ
ଉରି ଯା'ର ଆଶ୍ରମ ମିଳେ 'ବନୀର ସ୍ଵର୍ଗ ରେ' କାରାହୁବି
ମନର ମୁକ୍ତ ଉନ୍ନାଦନାରେ ।

ହେ ମହାନ୍ ଶିଳ୍ପୀ, କେଉଁ ନଷ୍ଟହର ଶୁଭ ତୃଷ୍ଣି
ତୁମର ଜଳ ମୁହଁରୀକୁ କରିଛୁ ଗୋରବାନୀତ । କେଉଁ
ପୁରୁଷଙ୍କାର ଶବ୍ଦେଣୀ ତୁମର ପାଦରେ ପୁରୁଷର ସୁର
ଗୀତ ଦେଉଥିଲ୍ । କେଉଁ ମନସୀର ରହସ୍ୟଜାଲ
ଗୋଲାବ ଦେବାପାନ୍ ତୁମର ଜଳ । କେଉଁ ପ୍ରେରଗାନ୍
ଉପ୍ର ଧସରେ ବା ତୁମର ମୂଳକିର ତନୁ ଶାଁଖ ପଡ଼ୁଥିଲୁ
ରୁପ ଓ ରସର ଅହୁର ସମନ୍ୟରେ ।

ତୁମର ବଞ୍ଚଣିର ସୁରେ ନୃତ୍ୟକଳଙ୍ଗ ମନ୍ତ୍ରପ୍ରଥା ।
ତେଣୁ ବାଲ ପର୍ବତୀ ତୁମର ପରେ ପରେ । ତୁମର
ପାଦେ ମାଦେ ପୃଷ୍ଠି ତଢ଼ୁଥିଲୁ ସୌନ୍ଦରୀ ଶତଦିଳ, ଯାହା
ଦେଖି ସୁନୀତା ମୁଖ୍ୟ ହୋଇ କହୁଥିଲେ ' ଏହାହିଁ
ନାତର ରହମ । ' ତୁମେ ଥିଲ ପ୍ରସା - ତେଣୁ ତୁମଠାର
ଧର ଦେଉଥିଲୁ ଶାବ ଓ ଭାଙ୍ଗ ନାଚର ପଥ ଦେଇ ।
ତୁମେ ଥିଲ ଦୁଷ୍ଟ, ତେଣୁ ତୁମ ସମ୍ମାନ ଏହି
ଦେଇଥିଲୁ ଶାଜଳାଗୀଠର ପରବଳା - ହେବୁ ଠାରେ
ନିତ୍ୟ ନୃତ୍ୟାଶ୍ରାମୀ ବାଣୀ ମନ୍ଦରେ ଜାମଳ
ଉଜ୍ଜଳ ଆରତର ଶିଖା । ତୁମର ଶାଜଳାଗୀଠ ଭାରତର
ଶ୍ରାଷ୍ଟେ ହେଉ । ସୁରଗ ସୁରଗ ଏଠାକ ଆପନ୍ତି ପାଶର
ଦଳ, ସୁଦୂର ହିମକାଳ ବନ୍ଦବେଶର ପରଗରୁ ଜୀର୍ଘ ପଟ
ଉରି ଦେବା ପାଇଁ ! ତୁମର କଥା ମୁଖ୍ୟ ମୁଖ୍ୟ ଜାହାଣୀ
ହେଉ ରହୁ ! ତୁମର ଗଗନରୁଷୀ ଭାବନା ଜାମୁ
ଅନାଗତର ପ୍ରାଣରେ ପ୍ରେରଗାର ବହୁ ! ଜାଳ ତେ
ତୁମୁଠର ହାର ମାନିଛୁ, ତେଣୁ ପରଜ ତୁମ ନଳଠର
ଦେଇ ଜୟମାଳ ଦୋଳଇ - ତୁମର ଗୁଲାମିବାହୁ
ହେଲୁ ତୁମର ରହୁଥିବାର ପରମ ନିଦାନ

ତୁମେ ରୂପିବାର ବନ୍ଦପୁନ ପରେ ମଧ୍ୟ ତୁମର
ପଦ୍ମର ଆର୍ତ୍ତାଳ ଅନାଗତର ରକ୍ତଧାରିତର ତହିବ ରଣିତ
ଓମନ୍ତତ । ହଜାର ହଜାର ବରସ ମତର ତେଉଁ
ଉପ୍ରକୁ ମରିଯ ଦିନର ଇତ୍ତାପର ଅଳଶା ପୃଷ୍ଠା ମେଲର
ମେଲର ତରକୁ ଉଜ୍ଜଳମଣି ବାହାର କରି କହୁ ଉଠବି
ଏହି ସେହି ଶୁଦ୍ଧରୁକ୍ତ; ଯାର ପୁରିର ପୁଣି ଉଠିଥିଲୁ
ମୟର ପୁଣି ଦର୍ଶା - ରଜଭାଗାର ମର୍ମନ୍ତଦ ଦେବନା ।

-××●××

ଶୁଭେତ୍ର ସ୍ମୃତି

ଶା ନବ କିଶୋର ଦାସ

ସୁତ ମଣିଷର ଅତ ପ୍ରୀୟ । ଉତ୍ସାହ ଦୁଃଖ-ଲିପି ମାତ୍ର । ଉତ୍କଳର ଆଧିକ ଧର୍ମ-ତ୍ରିଜ୍ଞତାପର କରି, ତେଳକଳ, ନାଥ୍ୟକାର ଯେପରି ତାହାଙ୍କ କୁତ୍ର ଏକ ଅମର-ଶୂନ୍ୟ ରଖିଯିବେ, ଯେପରି ନର୍ତ୍ତକର ରଖିବାକୁ ସୁମୋଗ ଏବଂ ସୁରଧା ନାହିଁ । ନୃତ୍ୟକଳ ଏହି ଗତଶୀଳ ଏବଂ ଜୀବନ୍ତ ହେ, ଏହାକୁ କୌଣସି ଦୃଶ୍ୟ - ଶିଳ୍ପୀ ସ୍ଵର୍ଗ-ସ୍ଥାନରେ ଅମର କର ରଖିଯିବା ଅବସ୍ଥାବ ! ତଥାପି ଶୁଭେତ୍ର ନୃତ୍ୟ-କ୍ଲୋବ୍ ମଧ୍ୟ ତାହାଙ୍କ ସ୍ମୃତି କୋଣସି କୋଣସି ଦର୍ଶକଙ୍କ ପ୍ରାଣରେ ଶୋଇ ରଖି ପାରିଛନ୍ତି । ଏହାହିଁ ତାଙ୍କ କଳ-ପ୍ରତିକ୍ରିୟା କିମ୍ବା ଶୁଭେତ୍ର-କ୍ଲୋବ୍ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ତତ୍ତ୍ଵ-ନାଚ ଶିଳ୍ପୀ ବା ଆ କାନ୍ତି ଦେଖିବାକାରୀ ହେଉଥିବା, ମାତ୍ର ଶୁଭେତ୍ର ମୋ ତଥରେ ତାହାଙ୍କ ସ୍ମୃତିର ଅର୍ଥ ଏକ ବଚିଦି ରସ ସୃଷ୍ଟି କର ଯାଇଛନ୍ତି । ମୁଁ ରୋଷକ କନ୍ତୁ ତଳି ସେହି ସୁର୍ବେଣ୍ଟ ସୁର୍କୁ କେବେ କେବେ ଭବେ; ଯେପରି କବ ତ୍ୟତ୍ୟ ଶ୍ରୋଣ୍ଗ “ତଡ଼କି” ଫୁଲର ଦୌନରୀ ତାହାଙ୍କ ଜୀବନ - କୁଟୀରିର ଦିଷ୍ଟ ଦ୍ୱୀପଶ୍ଵର ନ୍ଯା କରୁଥିଲେ ।

ଶୁଭେତ୍ର ଏତେ ଶୀଘ୍ର ଅପ୍ରକଟିତ କଳ ଅନୁମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଛଲିପିଲେ ମୁଁ ଭବି ପରି ନ ଥିଲ । ଯେଉଁ ଦିନ ତାହାଙ୍କ ନୃତ୍ୟ ଦର୍ଶକ ମାତ୍ର ମିଳିଲା, ମୁଁ ଯେ ଜରିରୁ ବିଶେଷ କର ପାଇଲା ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ କମେ ଧରା ସତ୍ୟ, ତାହା ମେମ୍ପି ଦିନରେ ଅର୍ଥ ପରିବର୍ତ୍ତନ । ଶୁଭେତ୍ର ନାହାନ୍ତି ସତ, କିନ୍ତୁ ତାହାଙ୍କ ନୃତ୍ୟ-କ୍ଲୋବ୍ ମଧ୍ୟର-ଦୂର ସୂର୍ଯ୍ୟର ପରେ ରଖିଲା ରଖି ତଳି ସ୍ଵର୍ଗ-ପାଶବାରର ଶ୍ରଦ୍ଧି ଦେଇ ଦିନରେ ନୃତ୍ୟ ପରି ରହିଛନ୍ତି । ଯାହା ଗଲ, ତାହା କ’ଣ ଚିରଦିନ ମାର୍କ ପାଇଲା ; ଯାହା ହଜିଲା; ତାହା

କ’ଣ ମିଳିବ ନାହିଁ ? ବାପ୍ରବ-ଭୂପିର ଏହି ହଜିବା, ବା ହରାଇବା ହୁଅବିବକ । କିନ୍ତୁ ଆଦର୍ଶ ଦିଗରୁ ଶୁଭେତ୍ର ମଧ୍ୟରେ ନାହିଁ । ପୂର୍ବ ବେର୍ଷ-ଦିନ ବାପ୍ରେନାହିଁ । ଅଞ୍ଚଳୀବନ ମଧ୍ୟରେ ପୂର୍ବ-ଜୀବନର ହେଉଁ ସାର୍ଥକତା, ପରପୂର୍ଣ୍ଣତା, ତାହା ଦୁଃଖ ଦର୍ଦ-କାଳ ବିଶ୍ଵାସ ବା ଚୌକ୍ଷିପି କାଠ ଗଛ ଜୀବନରେ ସମ୍ବେଦନ ନାହିଁ । ପୂର୍ବ ଭଲ ଶୁଭେତ୍ର ପୃଥ୍ଵୀକରୁ ଅତ ଆକଷିକ ଭାବରେ ବିଦାୟ ଦେଇଛନ୍ତି । ତକର ଆବର୍ଗବ ମଧ୍ୟ ଦଢ଼ ଆକଷିକ । ଶୁଭେତ୍ର ଶଳପୁଷ୍ଟ; ଭାବରେ ବିଦୁ ଶଳପୁଷ୍ଟ ଅଛନ୍ତି । ମାତ୍ର ସେ ଦିନ ପଢ଼େଇବଳ ଶଳଦାଶ୍ରରେ ଗୋଟିଏ ବିଜୟ-ଉଜ୍ଜ୍ଵଳ ସର ହଜାର ଶୁଣିଥିଲି — ତାମ୍ଭା ପଢ଼େଇକଳିଆ ଓଡ଼ିଆଙ୍କ ନୃତ୍ୟ-ପ୍ରଦର୍ଶନୀ ସେଇ ଉତ୍ସରେ ଯାଏ । ଓଡ଼ିଶା ଗଢ଼ିତ ଭ୍ରମଣ ମଧ୍ୟରେ ମୁଁ ପଢ଼େଇକଳରେ ଅପି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତିଥାଏଁ । ସେତେବେଳେ ଶୁଭେତ୍ର କ୍ଲୋବ୍ ନାଟିକି ପାଦରିଶିଳ୍ପିଙ୍କ ଦେଖିବା ପ୍ରଶଂସନ ମୋତେ ମିଳିଲା ନାହିଁ । ଏହାର ବର୍ଣ୍ଣକ ପରେ, ଏମାନେ ଜୟଶେଷରୁ ଫେରି ଆସିଲେ, ହାତରେ ବିଜୟ-କିଳି - ନିଶାଶ ଭଡ଼ିର । ଉତ୍ସରେ ନାନା ସଂବାଦ ପଦର ସମାହିତନା ମୋ ଟେବୁ ଉଠରେ ଆସି ଜମାହେଲା । ମୁଁ ଅତ ଆପନରେ ଦେଖିଲି ଯେ ପଢ଼େଇକଳରୁ ନୃତ୍ୟ ସଙ୍ଗେ ଜଣେ ଶିଳ୍ପୀଙ୍କ ନୃତ୍ୟର ବସ୍ତୁ ପ୍ରଶଂସା ପ୍ରକାଶ ପାଇଲା, ତାହା ଶୁଭେତ୍ରଙ୍କର । ଶୁଭେତ୍ରଙ୍କ ନୃତ୍ୟ ଦେଖି ପାଶ୍ଚାତ୍ୟର ଦସ୍ତି କଳିବିତ୍ତ ମୁଗ୍ଧ ହସାଇଥିଲେ । ଏହି ସବୁ ବିବରଣ, ମୋତେ ମୁଁ ମଧ୍ୟେକଳର ଛଇ, ନାଚ ପ୍ରତି ଆକୁଣ୍ଡ କଥିଥିଲା ।

ମୁଁ ବୈମାପ ମହାବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟର ଉତ୍ସରେ ଦେଖିବାପାଇଁ ପଢ଼େଇକଳରେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତିଥିଲି । ସେତକି-

ବେଳେ ପ୍ରଥମ ଥରକ ପାଇଁ ମୁଁ ଛବିନାଚର ମାଧ୍ୟମ ମନେ ମନେ ଅନୁଭବ କରଥିଲି ଏବ ତେହିଁ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଶୁଭେତ୍ରଙ୍କ ନୃତ୍ୟକଳର ପରିପାଠୀ ସହିତ ପ୍ରଗଢ଼ ଯୌଣ୍ଡ୍ୟ ଖୁବନ କର ପାରିଥିଲି । ତା ପରେ ଯେତେବେଳେ ମୁଁ “ଜନ୍ମଭୂମି” ପାଷିକ-ପର୍ଦ୍ଦିକା ପ୍ରକାଶ କଲି, ତାଥାର ପ୍ରତ୍ତିଦିନରେ ତେବେଳି ନଈରଙ୍ଗ ଶୁଭେତ୍ରଙ୍କ ମୁଁର ନୃତ୍ୟର ଏକ ଛବି । କୋଣାର୍କ, ଭୁବନେଶ୍ୱର ଯେ କୌଣସି ଖୁବର ମୁଁ ସଙ୍ଗେ ମୁଁ ଏହା ନୃତ୍ୟ-ଉଚ୍ଚାଳୀଙ୍କୁ ସମାନ ଆସନ ଦେଇ ପାରିଥିଲୁ ତ ସାହିଁ ମନେରେ ଅନୁଭବ କରୁଥିଲି ଟୋଳି ‘ଜନ୍ମଭୂମି’ ର ପ୍ରତ୍ତିଦିନରେ ଶୁଭେତ୍ରଙ୍କ ନୃତ୍ୟ-ଉଚ୍ଚାଳୀ ଆଜି ଦେଇଥିଲି ।

ଆଜି ପଢ଼େଇକଲାର ଶ୍ରୀକଳାପାଠ ଶୁଭେତ୍ରଙ୍କ ମୁଁର ଲେଖାପାଇଁ ମେଳେ ଅନୁଭବ କରଇଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଶୁଭେତ୍ରଙ୍କ ଭାଲି ନୃତ୍ୟ-ଶିଳ୍ପୀଙ୍କ ମୁଁତ ମୋ ଭଲି ଅନୁଭବ କରି ଥିଲା ? କୌଣସି ଶିଶ୍ରିତିଙ୍କ କୁଏତି ଶୁଭେତ୍ରଙ୍କ ନୃତ୍ୟ-ଉଚ୍ଚାଳୀ ଦେଖିଥିଲା, ତାହାକୁ ଯେ ତରବନ ସକାଶେ ଦ୍ୱାରା ପାଇଥାନ୍ତେ, କିନ୍ତୁ ମୁଁ କିମ୍ବା ଦ୍ୱାରା କିମ୍ବା ? ତଥାପି ତାହାଙ୍କ ନୃତ୍ୟର କେତେକ ଦ୍ୱାରା ଦେଖାଇଁ ମୋ ପକ୍ଷରେ ସମ୍ଭବ । ଏହା ହାରହିଁ ତାହାଙ୍କ ମୁଁତ କିମ୍ବା ପରମାଣୁରେ ପାଠକାମାନଙ୍କ ପ୍ରାଣରେ ଉଦ୍‌ଦ୍ଵାବିଦ ହେବ ।

ସେ ଦିନ ପଢ଼େଇଲା ରଜନବର ପ୍ରାଣରେ ଛବିନାର ପାଇଁ ବିନୁଳ ଆନ୍ଦୋଳନ । ବନ୍ଧୁ ଦର୍ଶକ ରୁଣ୍ଡି ହୋଇଥିଲେ । କାବ୍ୟ-କବି ଶାଖାନାଥଙ୍କ ଚନ୍ଦ୍ରଭୂଗ୍ରା । ଅନ୍ୟ ଏକ ରୁପ ସେଇ ଏଠାତେ ବିଶଳ ହେଲା । “ଚନ୍ଦ୍ରଭୂଗ୍ରା” ଏକ ସୁଧର ପ୍ରଥମ ଶ୍ରୀଯୁସ୍ତ ନୃତ୍ୟ । ସୁଧା ଭୁମିକାରେ ପୃତ୍ତବା କଟ୍ଟାଇ ଓଡ଼ିଆ ନୃତ୍ୟ ଶିଳ୍ପୀ ଶାମର ଶୁଭେତ୍ରଙ୍କ ନାରାୟଣ ଅବଜ୍ଞାନ୍ତ ହୋଇଥିଲେ । ଅଶ୍ୟାନବ କଥାବସ୍ତୁରେ କିଛି ନୁହେବା ନ ଥିଲା; ମର ନୃତ୍ୟର ଥିଲା ନୃତ୍ୟ ଉଚ୍ଚାଳୀରେ । ଉଚ୍ଚାଳୀ-ନବ-ପର୍ଦ୍ଦିବନା ‘ଚନ୍ଦ୍ରଭୂଗ୍ରା’ ର ରୁପଲବଣ୍ୟର ବି ମୁଖ୍ୟ ହେଇ ତାହା ପଛରେ ପ୍ରଥମ ସହିତ ହୋଇଥିଲା ସହିତା

କିନ୍ତୁ ଚଂଦ୍ରଭୂଗ୍ରାକୁ ପାଇ ପାରିବେ ନାହିଁ । କୋଣାର୍କ ନିକଟସ୍ଥ ସମୁଦ୍ର ପାରରେ ଦୂରୀ ବି ସମୁଦ୍ର ପାରିଥିଲା; ଏହି ନୃତ୍ୟର ମଧ୍ୟରେ ଶୁଭେତ୍ରଙ୍କ ନୃତ୍ୟ ଦେଖିଲା ଦିଲାର । ପା ଗ ର-ବେଳ-ଭୂମିର ‘ସବିନା’ ଭୁବିନା ରେ ଶୁଭେତ୍ରଙ୍କର ମେମରଷାକ୍ଷାନ୍ତ ତତ୍ତ୍ଵ ମଧ୍ୟର ନୃତ୍ୟ କି ନମଜ୍ଞାନ ଓ ସୁଧର ହୋଇଥିଲା ! ଶୁଭେତ୍ରଙ୍କ ନାରାୟଣ ଶ୍ରୀଚନ୍ଦ୍ର ନାରାୟଣର, ମୁଣ୍ଡ ଅଙ୍ଗ-ପ୍ରେସ୍ଟବ ତାହାଙ୍କୁ ନୃତ୍ୟରେ ମଧ୍ୟରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠମାନ ଦେବାକୁ ପର ହୋଇଥିଲା । ତାହାଙ୍କ ଭବି-ଭରା ଅଂଶର ଛନ୍ଦ, ପଦର ଗତି, ଲକ୍ଷଣ-ପରିଚ ଦେଖିଲା ଦର୍ଶକ ତତ୍ତ୍ଵର ଅନିଦିନ ରହିଥିଲା ରହିଥିଲା । ଶୁଭେତ୍ର ତାହାଙ୍କ କଞ୍ଚିନାମୟୀ ଜଂଗତ ଭରା ଏହର ଗତ ପରି ଉତ୍ସବେହିର ବିଶର ଶ୍ରୀତ ଅର୍ଜନ କରିଥିଲା ।

ଶୁଭେତ୍ର ଚଂଦ୍ରଭୂଗ୍ରା ବ୍ୟକ୍ତିର ‘ରାଧାକୃଷ୍ଣ,’ ‘ତାଣ୍ଡବ’ ‘ମରୁମୟା,’ ‘ସାଗର,’ “ମନ୍ଦିର,” ଓ “ନାରି” ପ୍ରତିତ ଭୂମିକାର ଅନ୍ତର୍ଭାବୀ ମୁଁ ଦେଇଥିଲା । ସବୁ ନୃତ୍ୟର ଶୁଭେତ୍ରଙ୍କର ମଧ୍ୟର ନୃତ୍ୟ ଛଂଦ ଓ ଅଂଗରଙ୍ଗୀର ଲକିତ ଦ୍ୱାରା ମୁନ୍ଦା ମୋ କଞ୍ଚନା-ଲହଦରେ ଭାରି କୁଳିଥିଲା । ‘ତାଣ୍ଡବ’ ରେ ଶୁଭେତ୍ର ଭୋଲନାଥ ବା ଶିବ । ମନୁରଭଞ୍ଜ ଶିରିଙ୍ଗ ମନ୍ଦିରରେ ମୁଁ ଏକ ସୁଧର ଶିବ-ତାଣ୍ଡବ ମୁତ୍ତା ଦେଇଥିଲା । ପୁଣି ତାହା ଶୁଭେତ୍ରଙ୍କ ନୃତ୍ୟ-ଉଚ୍ଚାଳୀରେ ମୁଦ୍ରିମନ୍ତ୍ର ହୋଇ ଉଠିଥିଲା ।

‘ନାରି’ ନୃତ୍ୟରେ ଶୁଭେତ୍ର ନାରି ମନ୍ଦିର ଦିଧର ଉଥାଳ - କଞ୍ଚିଲର ନୃତ୍ୟ ଦେଖାଇଥିଲେ, ନିଳ ବାହୁରେ ନାରି ଉତ୍ସବୀ କାଣି । ସାଗର ଭଲ ଶୁଭେତ୍ରଙ୍କ ନାରିଙ୍କ ବେଶରେ କେତେବେଳେ ଦୁର୍ବିନ୍ଦିର କେତେବେଳ ତିର ଚଞ୍ଚଳ ହେବ ରୁଥୁନ୍ତରେ । ସେହିପରି ମନୁର ନୃତ୍ୟରେ ତମଦଗମ ଦେଖି ମନୁର ଅନିଦିନ-ନୃତ୍ୟର ପ୍ରାଣାଶ୍ରମୀ ଶୁଭେତ୍ର ଦେଖାଇଥିଲା,

ତାହାଙ୍କ ମଧୁର ନୃତ୍ୟରେ । ପ୍ରତିତିର ଏହା ପକୁ ପରମ ଶେଷର ପ୍ରଣାଳ ହେଉ ଉଠେଥିଲା ଶୁଭେଂଦୁଙ୍କ ନୃତ୍ୟ; ମାନବର କଳକୁ ଅନର କରି । ଆଜି ଶୁଭେଂଦୁଙ୍କ ଏହା ନୃତ୍ୟ - ସମ୍ମଦ ହିନ୍ଦ୍ରା କଲେବେଳେ ଶୁଭେଂଦୁଙ୍କ ବିଦ୍ୟୁତ ପ୍ରାଣର ଏହା ହୃଦୟର ଘୋର ଉଠୁଣ୍ଡ ପେତାହା ମୁଁ ପ୍ରକାଶ କରି ପାରୁନାହୁଁ ।

ଶୁଭେଂଦୁଙ୍କ ନୃତ୍ୟରେ “ସବିତା” କ ଶ୍ରେମ, ‘ଦାରେ’ ଚାରିତା, ମଧୁର ମୌଳିଦର୍ଶି - ଗର୍ବ ମୋର ଶ୍ରୀମତୀ ଅନଂଦମୟ ଓ ରଧେ-କ୍ରି କର ଦେଖୁଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଏକି ମୁଁ ବିଶେଷ ଭାବରେ ହୃଦୟ କରୁଥିଲା ଶୁଭେଂଦୁଙ୍କ “ମନ୍ଦମୟୀ” ନୃତ୍ୟ । ଶୁଭେଂଦୁ ଯେଉଁ “ମୌଳିଦର୍ଶି” - ରସରେ ପ୍ରାଣକୁ ସର୍କର କଥ ହୁଅଲେ, ଦେହପଥ “ମନ୍ଦମୟୀ” ନୃତ୍ୟର ସେ ଶ୍ରୀମତିର ମାୟା ଦୃଷ୍ଟି କରିଥିଲୁ ଏବଂ ମର୍ତ୍ତିର ମଧୁ-ମମ୍ମାର ପ୍ରକୃତ ଫିଲାବ ଦର୍ଶକ ସମ୍ମାନରେ ଭାଙ୍ଗାପିତ କରିଥିଲେ । ନାନା ହତାତି, ଦୀପା, ପରିଜନୀ ମଧ୍ୟରେ ଅଜି ବେରୀ ପଠନପଡ଼ୁଥି ଏହା ନୃତ୍ୟ, କିନ୍ତୁ ଶୁଭେଂଦୁ ଅଜି ମାୟା ଦୃଷ୍ଟି କରି ଅମ୍ବମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଲୁହୁଳାଦିତ । ଏହାହିଁ ସର୍ବମଦ୍ଭବ ମରିପ ଶୁଭେଂଦୁ ପରମାନନ୍ଦ କରିଥିଲା । “ନାହିଁ” ନୃତ୍ୟରେ ଶୁଭେଂଦୁ ଗ୍ରାମ୍ୟ ଜୀବନର ଅଭି ଏକ ସରଳ ଚିନ୍ତା ଦେଇଥିଲେ ।

ଶୁଭେଂଦୁଙ୍କ ବିଷଟ ନୃତ୍ୟ - ପ୍ରତିଭାର ଏହା ପଢ଼ି କିଞ୍ଚିତ ଶିଦର୍ଶନ । ତାହାଙ୍କ ସବ ନୃତ୍ୟ - କଳ ଦେଖିବା ସୌଭାଗ୍ୟ ମୋର ନ ଥିଲା, ପରଦ୍ଵା ପାହା ସେ ମୋର ପ୍ରଣା - ଛୁମିରେ ସମ୍ମାର ଯାଇଛନ୍ତି, ତାହା ତାହାଙ୍କ ପ୍ରତିଭା ବୁଝିବାକୁ ମୋ ପକ୍ଷରେ ପଥେଷୁ ।

କିନ୍ତୁ ଉଲ୍ଲଙ୍ଘନ ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟ । ଶୁଭେଂଦୁ ପୃଥିବୀର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦେଶ ସମୁହକୁ ଯାଇ ଉଲ୍ଲଙ୍ଘନ ଲାଗି ଖାତ ଅର୍ଜନ କରିବାକୁ ବର୍ଣ୍ଣ ରହିଗାଇଲେ ନାହିଁ । ଶୁଭେଂଦୁଙ୍କ ବିଦ୍ୟୁଗ ଦରେ ପଢ଼େ ଜଳିଆ ଛାଇ ନୃତ୍ୟର ଅନୁମତି କି ଦୃଷ୍ଟିଗତି ହେବିଛି, ତାହାମଧ ମୁଁ ଅଭି ଦେଖିବାକୁ ମୁଖୋଶ ପାଇନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଶୁଭେଂଦୁଙ୍କ ଅଦଶ ଉଲ୍ଲଙ୍ଘନ ନୃତ୍ୟ-କ୍ଲେବ୍ ଉପୋଧନ ଦେଇ ! ଏକବିଳ ନୃତ୍ୟ-କ୍ଲେବ୍ ନୃତ୍ୟିଟି, ଉଲ୍ଲଙ୍ଘନ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କଳବିଭୂମାନେ ମଧ୍ୟ ଏହି ଶିଳ୍ପୀଙ୍କ ଅଦର୍ଶରୁ ପ୍ରେରଣା ଏବଂ ଉପାଦ୍ଧି ଲାଭ କରନ୍ତୁ ! ଶୁଭେଂଦୁ ଯାହା ଅର୍ଦ୍ଦୀ - ଅଷ୍ଟପୂର୍ଣ୍ଣ ରଖି ଯାଇଛନ୍ତି, ତାହା ଅନ୍ୟମାନେ ପୂର୍ଣ୍ଣ - ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ କରନ୍ତୁ । ଏହି କଳ ପରମପରା ରକ୍ଷାରେ ଶୁଭେଂଦୁଙ୍କ ଦୂତ - ପାଳନ ପରମ ସାର୍ଥକତା ଲାଭ କରି ! ଏହାହିଁ ମୋର ଏକମାତ୍ର କାମନା । ଶୁଭେଂଦୁ ମର ମଧ୍ୟ - ଅମର ; ଶୁଭେଂଦୁ ପାର୍ଵତୀବା ସ୍ଥୁଅନ୍ତୁ !!

ଶୁଭେଣୀ

ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀମତ୍ ନାଥ ଦାସ ।

ପୁଷ୍ପପିଲ ସତୋକଳ ଛିତନାଗର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ନୃତ୍ୟଶିଳ୍ପୀ
ଶଜ୍ଜାୟ ରଜକୁମାର ଶୁଭେନ୍ଦୁ ନାଶ୍ଵର ମିହନ୍ତେବ—
ପାହାଙ୍କର ନୃତ୍ୟନେତ୍ରରେ ସନ୍ଦେଖୀ ମଧ୍ୟଦାରେ
ସତୋକଳ ନୃତ୍ୟଶିଳ୍ପୀ ସଦା ସେମ, ପଥାରସ୍, ଲକ୍ଷଣର
ପାଞ୍ଚାତ୍ୟ ରଜମନ୍ତ୍ର ମାନକରେ ନୃତ୍ୟ ପ୍ରଯୋଜନା
କରିଥିଲେ ଏବ ପାହାଙ୍କର ବିଶେଷତା, ଅଭିନବତ୍ତା,
ବିରିଷ ଓ ମଧ୍ୟର ରସାଗ୍ରିତ ନୃତ୍ୟଶିଳ୍ପୀ ପ୍ରସାନଙ୍କ
“ ସତୋକଳର ଉତ୍ସବ ” ପର୍ମିନ ପଥରେ ପକଳ
ଶ୍ରେଣୀର କଳ ବିଲସୀ ଓ ସମାନେତକଗଣଙ୍କର
ବିଶେଷ ଦୃଷ୍ଟି ଅକର୍ଣ୍ଣ କରିଥିଲ, ସେହି ଶୁଭେନ୍ଦୁଙ୍କର
ଆକ୍ଷେପ ତରେଥାନରେ ସକଳ ଶ୍ରେଣୀର ଜନ ମନରେ
ବିଶେଷତଃ କଳାଧିକୀ ଓ ସାହୁତ୍ୟ ସତ୍ୟାନୁସନ୍ଧର୍ମ
ମାଣରେ ଘୋର ଦେବନା ଅଣିଦେଇଲା ।

ଶୁଭ ଥିଲୁ ଦୟାସରେ ଦେଖ ଛିତନାଗର ପଥପର
ଭଲତ କର ପାରିଥିଲେ ତାହା ଦେଖି ଲୁହ ରହ ଉକ୍ତାର
ହେବ ବୋଲି ଅମ୍ବେମାନେ ଆଶା ଗୋପନ କରିଥିଲା ।
ନାତ, ସର୍ବାତ୍ମ, ସାହୁତ୍ୟ, କରୁକଳ, ଅଭୂତ ବା କୁହି
ମାନବ ପ୍ରାଣରେ ଯେଉଁ ଅଭୂତ ଭାବପକ ପ୍ରତକିଯା
ଦୃଷ୍ଟି କରେ, ତାହା କଳନାଗତ । ଏଣୁ ଅମର ପୂର୍ବାଗ୍ରୟୀ
ଗଣ “ ସରୀତ ସାହୁତ୍ୟ ରସାନଭିତ୍ତି ”
ରତ୍ନାଦ ନାନା ଜଥ କହି ପାଇଅଛନ୍ତି । ଅମୃତମୟ ଓ
ଉତ୍ତରଜନାମୂଳକ, ବିଦ୍ୟାକୁ ଶୁଭେନ୍ଦୁ ଦିଲ ବିଶେଷତା
ପହକରେ ଅୟୁଭ କର ସାବ ଭାରତ ତଥା ଉତ୍ସବସର
ବନ୍ଦୁ ବନ୍ଦୁ ମନକୁ ଅକର୍ଣ୍ଣ କର ଭାରତୀୟ ପୁରୁ
ଷଭବର ପ୍ରଥମ ସୁତନା ଦେଇଥିଲେ । ଶୁଭେନ୍ଦୁଙ୍କ
ସଦା ସ୍ବାଧୀନ ବଦନ ଓ ମଧ୍ୟ ବଦନ ଯେ ଥରେ
ଦେଖିଲୁ ଓ ଶୁଣିଲୁ, ତାଙ୍କ କେବେ ଭୁଲ ପାରବନାହିଁ ।
ସେହି ଦେବ ଦୂର୍ଧର ମୃତ୍ୟୁ ଥାଇ ଦେଖିବାକୁ ମିଳିବା

ନାହିଁ — ଭାବିବା ମାତ୍ରକ ଶେଷିବୁ କଥା ପଦକ “Music
when soft voices die vibrates in the
memory” ବେଳନାହୁତ ମନ ଶତରରେ ଏକ ବୁଝି
ଦୁଃଖକ୍ଲେଦିବର ଆଶା ଜଗାଏ ।

ଶୁଭନାରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠଙ୍କୁ ମୁଖ ନୃତ୍ୟ, ସାଗର-
ନୃତ୍ୟ, ସାହୁତ୍ୟ, ଚଂପୁରୁଷ ଓ ନାବିକ ସବାହ
ପୁଷ୍ପରିତ ପାହାଙ୍କର ପଥରେ ତାଙ୍କ ହିନ୍ଦୁ
ପଦର ଓ ସୁଲକ୍ଷଣ ତଳ୍ଲ ଭାବର ଭାବର ଯାହା ରହିଥାଏ,
ମାତ୍ରା ସହଜ ଓ ସବଳ ଭାବରେ ରୁହାର ମେ ସମନ୍ତଳ
ଅଭିଭୂତ କରିଥିଲେ ।

ଚିତ୍ର ମାସର ସତୋକଳ ସକ ଆସରର ‘ଶୁଭ-
ନୃତ୍ୟ’ ରେ ରଜକୁମାର ଶୁଭେନ୍ଦୁଙ୍କ ଅଶାତ - ଶ୍ୟାମ
ଆକାଶର ବାଦଳ ମେଘ ପରିଷତ୍ତ ମହିରେ ଦୂର ପାହାଙ୍କ
କୋଳରେ ନୃତ୍ୟକ୍ଷାନ୍ତିରତ ପୁଷ୍ପ ଚବିଶରେ
ନୃତ୍ୟଭୂତ ଥିଲା ଦେଖି ଦର୍ଶକମଞ୍ଚଳ । ଅବାକ୍
ଥୁଅନ୍ତି । ସେହି ମନୁର କବିତାପୂର୍ଣ୍ଣ ନୃତ୍ୟକଳ ପାନ
ଅନୁକ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟର କରିଦିଏ ।

ଶୁଭେନ୍ଦୁଙ୍କ ସାଗର ନୃତ୍ୟ” ଥାଇ ଏବ
ଅନ୍ୟତମ , ଅନ୍ତିର ଭାବାଭାବକୁ ଦର୍ଶକ ପ୍ରାଣରେ
ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟର କର ଅପରୀତ ଅନଂଦ ଦେଉଥିଲା ।

ରଜକୁମାର ଶୁଭେନ୍ଦୁ ଉତ୍ସବର ସହ “ରାଧାକୃଷ୍ଣ”
ପୁରାଳ ନୃତ୍ୟ ଦେଶାଜ ସମସ୍ତକୁ ମୁଦ୍ର କରିଥିଲେ ।

ଏହାକର ବିଦାର ସ୍ଵର୍ମ ” “ ସ୍ଵପନ
(dream Land), ” “ ମହିଷାସୁର ବିଧ ”
“ ହଂସ ”, “ ମରନାୟା ” ଭାବାକ ଅଜାନ କବିତ୍ବ

ମଣ୍ଡିତ । ତାଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟାନଳୀ ଏହି ରଜ୍ୟ ପାଇଁ ନଷ୍ଟି ଜଣନ୍ତରେ ଏକ ଚିରନ୍ତନ ସ୍ଥାନ ଅର୍ଜନ କରିଥିଲା ।

ଏହାଙ୍କ ପରକାଷ୍ଟା ମହାସ୍ଵା ଗାନ୍ଧୀ, ବିଶ୍ୱକବି ବବାଂଦ୍ର ଓ ନୃତ୍ୟ - ଶିଳ୍ପୀ ଉଦୟଶଙ୍କର ତଥା ବହୁ ବିଶ୍ୱାସ ଦୃଷ୍ଟି ଓ କଳାବିଭୂତ ଗୁଣଗ୍ରାହୀଙ୍କ ହୃଦୟରେ ଗଣ୍ଠର ଅନଂଦ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ କରିଥିଲା । ପୃଥିବୀର ବଜା ବଜ କଳ ବିଶାରଦ ଶୁଭେନ୍ଦୁଙ୍କୁ କଳ ଓ ସାହିତ୍ୟର ଏକ ଦେବବୂଢ଼ ବୋଲି ପ୍ରହରଣ କରିଥିଲେ । ନୂହ ଅଞ୍ଚ ବିଷ୍ୱଷରେ ସେ ଛିତନାଚରେ ପରକାଷ୍ଟା ଦେଖାଇବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଅନାଆଁ, ଆତ୍ମର ସେବା ଶ୍ରୀଭୂତ ଲୋକ-ହୃଦିତକର କାମରେ ହାତ ଦେବା ମଧ୍ୟ ଶୁଭ ନ ଥିଲେ । ସରଳ ସୁନ୍ଦର ବିଧିହାରରେ ସେ ପ୍ରକୃତ ବଜ ସମସ୍ତଙ୍କର ଶ୍ରୀଯୁଧାଶ ହୋଇଥିବା ତାଙ୍କ ପ୍ରାଚୀତର ଏକ ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ । ଶୁଭେନ୍ଦୁ ଜାତର ସମ୍ପଦ ! ତାଙ୍କର ଅରମ୍ଭକୁ ସ୍ମୃତି ପୂଜା ହେବ ଛିତନାଚର ଅଧ୍ୟକ ଆସ୍ତରିଷ୍ଟାରେ, ତାଙ୍କର ମହିତ ଭୁବନେଶ୍ୱରର ଅଧ୍ୟକ ଆସ୍ତରିଷ୍ଟାରେ, ତାଙ୍କର ସମ୍ମର୍ମାନର ଶିର ଶାଖାତ ପୁଣ୍ୟ ଦୂର ଓ ପଢ଼ିତର ସଜାବନରେ — ସନ୍ତୋଳନାପାଇର ବିଶ୍ୱରୂପ ଶିଷ୍ଟାଶାଶ୍ଵା ସାଧନର ଅନୁର୍ଗତ ସମାଜ ଓ ଧର୍ମ ଜାବନର ଅବିଚ୍ଛୁଦ୍ୟ ଅଂଶ ମଧ୍ୟରେ, ଯହିଁ ରେ ନାଚତର, ଗାନଚର, ପରମ ଅନନ୍ତ ଶୀଘ୍ରାଂଶୁର ମଧ୍ୟଦେଇ ତାଙ୍କର ପୁଷ୍ପ ବିଭବ ଦ୍ୱାରି ପାପୋର ସ୍ଵଦେଶ ବିଭଦ୍ଧର ସକଳ ସଙ୍ଗ୍ରହୀତ ପ୍ରାଣରେ ଶୁଭେନ୍ଦୁଙ୍କ ସ୍ମୃତି ନବ ପ୍ରାଣରେ ସକଳ ମନରେ, ଧ୍ୟାନ-ଧାରଣାରେ ଭିନ୍ନଭିନ୍ନ ଦେଇଥିବ । ଅନାଥ-ଆଶୀର୍ବଦୀ-ସେବା-ପରମ୍ପରା, ଧର୍ମନିଃସ୍ଵରୂପ ଶୁଭେନ୍ଦୁଙ୍କ ସ୍ମୃତି ରପାର୍ଥେ ତାଙ୍କର ଅ ନିଃ ତ ମ ଅଦର୍ଶ “ଶୁଭେନ୍ଦୁଙ୍କୁ ବା ଅନାଥାଙ୍ଗମ” ହୋଇପାରିଲେ, ତାଙ୍କର ଏହି ଶିର ଜାବନ୍ତ ସ୍ମୃତିରୁ ତାଙ୍କ ସୁଗ ସୁଗ ଧରି ତିର ଅମର କରି ରଖନ୍ତା ।

କଳିକତାର ପ୍ରେସିଡେନ୍ସି କଲେଜର ଭକ୍ଷଣ ଏହି କି ଡିଗ୍ରୀ ପଶ୍ଚାତ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତୁଳ୍ବ ମଣି ସେ ତାଙ୍କର ଜୀବନ ଗରିମାମୟ ଚିରନ୍ତନ ଅଦର୍ଶରେ ଏପରି ମାତ୍ର -

ଉଠିଥିଲେ ବେ, ଦେଖିବକୁ ସତ୍ୟାନୁସନ୍ଧିଷ୍ଠ ଭାବରେ ଦେଖମାତ୍ରକା ପୁଣ୍ୟ ଭୂମିରେ ଶା ଚରଣରେ ତାଙ୍କର ଯେତେ ଦେଖ ଦରମା ଶ୍ରକ୍ଷା ଓ ସେହି ତାଲିଦେଇ ନିଜକୁ ଦେଶର ଓ ଦଶର କାମରେ ଆସିବି ଦେଇ ଯାକ ଏ ଧରଣୀ ଧାମରୁ ତିର ବିଦ୍ୟ ନେଇ ପାଇଥିଲେ । ତାଙ୍କର ଅସରନ୍ତ ଉତ୍ସୁକ ଓ ଶ୍ରେଣୀର ସମସ୍ତଙ୍କ ମନ-ଗନ୍ଧନରେ ଏକ ନବ ଜାଗାରଣର ଆଲୋଚନ ଆଣିବ । ଉପଦେଶ ଛିଲରେ କଲେଜରୁ ଥରେ ଏକ ଶାଠିରେ ମୋ ନିକଟକୁ ଯାହା ଲେଖିଥିଲେ ତହିଁର କେତେକ ଧାତ ଆଜି ସୁଜା ଅହରଫ ମୋହର ମନରେ ଘାରିଦ୍ଧିଏ,

“ Have one definite idea — — — one definite dream of your life, Work till you realise your vision. Make your dr eam come true. Nothing is impossible, if you have power to will. Nothing great is ever done without suffering, and you may have to suffer to win, to achieve . Every man is potentially g reat. Geneius ? yes,yes,it is nothing but strong,hard,well-planned work — you may have geneius if you will. —

X X X X

ମ୍ୟାନିପିପାଲିଟିର ନିବାଚିତ ଭାଇସ୍ - ଚେପ୍ଯାରମେନ୍ ଓ ସନ୍ତୋଳନ ନୃପତିଜ ହାଇସ୍କୁଲ ମେନେଜେକିଂ କମିଟିର ସେ ଅନ୍ୟତମ ସଭ୍ୟ ଥିଲେ । ସନ ୧୯୪୭ ଓ ୪୮ ମରିହାର ଶାଦ୍ୟାଭାବ କାଳରେ ଷ୍ଟେଟ ତାଙ୍କ ପ୍ରତିକାର ସମଠନର ଭାବ ଦେଇଥିଲେ । ସେ ବର୍ତ୍ତିଦେଶରୁ ପ୍ରତିର ପରିମାଣରେ ଧାନ୍ୟ ରୁକ୍ତିର ଅଣ୍ଟାଇ ଦେଶର ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଶରେ ଆସନ ଦୁର୍ଭିଷ୍ଟ - ନିପାତିତ ଅଞ୍ଚଳରେ ଧାନ ରୁକ୍ତିର ଉଣ୍ଡାବମାନ ଜୋଲିର ବୁଝିପାଇ ସେହି ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଗରେ ଧାନ୍ୟ ରୁକ୍ତିର ସରକବସବ କରି ଏ ଶକ୍ତିର ପ୍ରତି ପୁରପଞ୍ଚିର ପ୍ରତି ପ୍ରକାର ପରେ ଘରେ ସୁର୍ଯ୍ୟ ସ୍ଥାନରେ ଅବ୍ଦିର, ଅବାଧ ସଂମିଶ୍ର ଓ ସ୍ଥାନିତାର ଭାବ

ଦର୍ଶାଇ ଦେଇଗଲେ ! ଏହି ଶଜକୁମାର ଉଦ୍‌ବାନୀନ୍ତିନ
ମହାରତାଙ୍କ ଚତୁର୍ଥ ପୁଣି ଥିଲେ ।

କଳକୁଶଳ ଉତ୍ତଳରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠତମ କଳକୌଶଳ
ବିକଣିତ ହୋଇ ଉଠିଥିଲା ସଂତୋଷକଳର ଛନ୍ଦନାଗରେ ।
ଛନ୍ଦନାର ଭାରତର ଗୋରବ ମୁକୁଟ — ଆଉ ମୁକୁଟ-
ମଣି ଥିଲେ ପରପାରର ଯାହାଁ, ଦେବଲୋକର ଗନ୍ଧବ
ଶଜକୁମାର ଶୁଭେଂଦୁ । ଜୀବନରୁ ଦୁଇ ପଦିଆ
ମାଘେଂଦ୍ରିଯ ନୃତ୍ୟ ଶିକ୍ଷିତ ପରମ ପୂଜାଯା ଭାବରେ
ବିଶ୍ଵାସରେ ମୃଧଳ ଶୁଭେଂଦୁ ଉତ୍ତିଥାର ପେଇଁ ଅମର
ଅବଦାନ ଦେଇଗଲେ, ତାହା ଶିରଦିନ ଲକିତ କଳାର
ଶଜସିଂହାସନରେ ଅଧ୍ୟିତ ରହିବ । ଭାରତର ଏ
ଗୋରବ ବିଶର ଅପି ଅଗରେ ଝଲଖି ଉ ।
ଭୁରଭୂତ ନୃତ୍ୟ - କଳ ବେଶିଷ୍ଟ୍ୟାଧ ଏହୁ ଶ୍ରୀତ୍ସମାତାଙ୍କ
ଲାଗ ଜାତ ଗର୍ବତ, ଦେଶ ଗୋରବାନ୍ତି । କିନ୍ତୁ

‘Those whom the gods love die young !’
ଆଜି ଥକାଳରେ, ଅବେଳରେ ବିଦ୍ୟାକାଶର ଗୋଟିଏ
ଉତ୍ତଳତମ ଜ୍ୟୋତିଷ ପ୍ରଭାତପ୍ରାନ ହୋଇଛି । ଅଶୁଭର
ବିଶ୍ଵିତର ଶୁଭେଂଦୁଙ୍କ ତିରେଧାନ ଘଟିଛି । ଅସୋଧ୍ୟ
ପରିଶିଥ ନୂହୁଣୁଣୁ ସୁଗୋମ୍ୟ ଶୁଭେଂଦୁ ଜୀବନର
କେବଳ ଚବିଶଟ ଦର୍ଶ ଉତ୍ତରେ ପୃଷ୍ଠିର ଜଣେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ-
ତମ ସାଧକ ଓ କଳ ଦ୍ରଷ୍ଟା ଭାବରେ ବିଦ୍ୟାୟ ନେଇ
ଗଲେ । ଆଜି ସେ ଭବାମରୁ ତିରେହୁତ — କିନ୍ତୁ
ପ୍ରତ୍ୟେକ ଛଂଦ ଭଦ୍ରାସାନ ନର୍ତ୍ତକ ନର୍ତ୍ତନର ଛଂଦରେ
ଛଂଦରେ, ତାଳରେ ତାଳରେ, ତାଙ୍କର ପ୍ରେରଣା,
ତାଙ୍କର ସାଧନା, ଆଉ ତାଙ୍କର ଅଶୀଷ ଭଜାଣି ହୋଇ
ଉଠିଲା !

ମରଣର ବାଲପଦ୍ମ ଭାବରେ ସେ ତିର ଜୀବିତ — ,
ତିର ଜାଜିଲ୍ଲମାନ !

— × * × —

ପ୍ରେରଣା

ଶ୍ରୀ କୋକଳ ଚନ୍ଦ୍ର ଆରୂଧୀ

କୁତୁ ସ୍ଵନ ସ୍ଵନା	ପ୍ଲକ ମୁଖେ ଉଠେ
ଗୋପର ବଞ୍ଚିଶୀ ବାଜେ,	
ଧଳମୁଢା କଇଁ	ନାଳ ସରେ ସ୍ଵନା
ନିଷ୍ଠା ବିକାଶ ରଜେ ।	

ଭର୍ତ୍ତଳ ଶାଲମୀ	ନ ଭୁଲି ସେ ନାତ
ଶିଳ୍ପ କଳାର ନତରେ,	
ଦୁଇଦିନ ଜାତି	ମୁଣ୍ଡ କୁଳାତେକୁ
ନହିଲ ନମୁନ ରୁଦେବ,	

“ ସାହରବ-ପଣୀତ- କଳ କରିଲା
 ଥୁଆ ରହେ ତୋର ପୁରେ,
 ସେ ଯେ ତୋତେ'ନିଜ ପଛେ ଆଖି ଠାରେ,
 ତୁହି କିଂଠ ରହୁ ଦୁରେ । ”

ଧରମା ଝୁପେ କି କୋଣାରକ ଶିରୁ
 ସାଗର କଷେ ହାସି,
 ଶୁଭ ଝୁପେ ତୁମେ ସାଗର (୧) ହ୍ରେତରୁ
 ଧରଦେଲେ ଶର୍ଷ ଅସି ।

ତୁଟେ ନାରବନୀତା ଶୋଲେ ଶ୍ରଦ୍ଧିପତା
 ତୁମର ପ୍ରେରଣା ବାଜେ,
 (ଦିନେ) ନବ ନାରଧର ତୁଧର ଶିଖରେ—
 ମୟୁଳ (୨) ନାଚିଲ ଲକେ ।

ମୁକ୍ତ ତରୁଣ ବଂଘା ବେଦନା
 ଘୁଷିଲ କାହାର ବିଲେ,
 ମହୁମାସା (୩) ତୁମେ ଆକଳ ଶିଳ୍ପୀ
 ସରସ ହୃଦୟ ତଳେ ।

ଶ୍ରୁଦ୍ଧା ହେ ଶର ବିଶ କଙ୍ଗରେ
 ଯେ ସକଳା ଗଲ ରଖି,
 ବୁନ୍ଦେ ଧର୍ମନ୍ଦ ଦକ୍ଷା (୪) ହରଣୀ
 ଦ୍ୱାସ (୫) ମେଲିଲ ପଡ଼ି ।

ଅଷ୍ଟମୀ ତୁମେ ତର ନଷ୍ଟବଜ୍ର
 ଶିଳ୍ପ ଗଗନ ତଳେ,
 ପ୍ରେରଣା ଦାପାଳି ଶର ଶିଖା ହେକ
 ପ୍ରାଣେ ପ୍ରାଣେ ଆଜି ଜଳେ ।

(୧) ଶୁଭେଂଦ୍ରିକ ସାଗର ନୃତ୍ୟ (୨) ଶୁଭେଂଦ୍ରିକ ମୟୁର ନୃତ୍ୟ (୩) ବଞ୍ଚାର ସ୍ଵପ୍ନ (୪) ମହୁମାସା
 (୫) ବାଣିଜିକା (୬) ହୃଦୟ

ଶୁଭେନ୍ଦୁ-ଜୀବନୀ

ଶ୍ରୀଶମୁଖୀଅ ମୋଦଳ

ଜାଗାୟ କଲଇ ଉତ୍ତର୍ଣ୍ଣ ସାଧନ ଯେଉଁ ଦେଶର
ରାଜାମାନଙ୍କର ରାଜକାରୀର ଅପରହାରୀ ଥିଲା—
ମେଉଁମାନଙ୍କ ପୃଷ୍ଠାପନାପକଳାରେ ଓଡ଼ିଶାରେ ଶିଳ୍ପ ଓ
ପ୍ରସ୍ତୁତ ଉନ୍ନତର ଶିର୍ଷ ସ୍ଥାନକୁ ଚହିଁ ବିଶ୍ୱ ଜଗତର
ବଂଦନା ଅର୍ଜନ କରିଥିଲା, ଓଡ଼ିଶାର ସେହିପରି ଏକ
ଶ୍ରୀଚାନ୍ଦ ବନ୍ଦଶରେ ରାଜକୁମାର ଶୁଭେଂଦୁ ନାଶ୍ୟଣ-
ବିଂହଦେବଙ୍କ ଆଶିର୍ବାଦ ।

ମହାମ୍ବା ଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ନେଉଢ଼ରେ ଯେଉଁବର୍ଷ ଅସମ୍-
ସୋଗ ଆଂଦୋଳନର ଜଳ — ଆସମ୍ବୁ ହୁମାଗଳ
ବଂଦେମାନତରଂ ମନ୍ତ୍ରରେ ମୁଖ୍ୟତ କରି ଭରତର ଲକ୍ଷ
ଲକ୍ଷ ବର ସମ୍ବାନ୍ଦ ଦେଶ ମାତ୍ରକାରୁ ମୁକ୍ତ କରିବାପାଇଁ
କାପ୍ରତି, ସେହିବର୍ଷ ୧୯୭୧ ସାଲରେ ଏହି ମହାଜାତର
ସାୟୁତିକ ବିନ୍ଦୁଲୟରେ ଅପରାଜେୟ ଛାଇ ନୃତ୍ୟଶିଳ୍ପ
ଶୁଭେଂଦୁଙ୍କ ଉଦୟ ।

ପୁଣ୍ୟ, କୋଣାର୍କ ଓ ଭୁବନେଶ୍ୱରର ଦେବ ମନ୍ଦିର-
ପ୍ରତିକ ଯେପରି ଓଡ଼ିଶାର କାର୍ତ୍ତ୍ତିଷ୍ଠିତ — ଅରମଣ୍ଡ,
ଅରେଂଦୁଭଞ୍ଜ, ତତ୍ତ୍ଵଶେଖର ପ୍ରଭୃତ ଯେପରି ଆସୁର
ପ୍ରାତଶ୍ଵରଣୀୟ, ସତୋକଳର ଛାଇ ନୃତ୍ୟ କାଳ
ସେହିପରି ଆସୁ ଏ ଦେଶର ଅତ୍ୱର ଗୋଟିଏ ଅମ୍ବଳ
ଶୀଘ୍ରାର୍ଥୀ । ଏହି ନୃତ୍ୟକଳ ସତୋକଳର ମାଟରେ ଜନ-
ପ୍ରକଳ୍ପ କରି — ତାହାରି ବାର୍ଷି ପାଶରେ ପରିପୁଷ୍ଟ ହୋଇ
ଅଛି ପ୍ରାତର ଗୋରବ ବଢାଇଛି । ଏହି ନୃତ୍ୟର ସ୍ବରୂପ
ତାର ଛଂଦଗତ ଓ କରୀ ଶୁଭେଂଦୁଙ୍କଠାରେ ରରମ
ବିବାହ ଲାଭକରି ନୃତ୍ୟ ଜଗତରେ ସ୍ଵରାଗ୍ରହ ଅଣିଅଛି ।
ବିଶ୍ୱାସୀ ମଣ୍ଡଳୀ ଶୁଭେଂଦୁଙ୍କ ନୃତ୍ୟ ପ୍ରତିବ ଓ ନିଷ୍ଠାତା
ଦେବ ଅର୍ଥପଦ୍ମ ଅନଂଦ ! ରୂପଶ୍ରୀର କରି ଅପରାଜି ।
ଏହି ସତ୍ୱବଂଦୁଙ୍କ ଭବନ ରତ୍ନାର୍ଥ ସତ୍ୱେକଳ ଛାଇ-

ନାରର ଭଳତର ଜନିବାର । ଶୁଭେଂଦୁଙ୍କ ଜାବନା
ଜଣନ ପ୍ରକାତ ଶିଳ୍ପୀର ଜାବନା । ତାଙ୍କର ଜନିବୁ ଥା
କରି ଜାବନର ଶେଷ ମୁହଁର୍ଥ ପରିନ୍ତର ପ୍ରତି ଦକ୍ଷା ଓଡ଼ିଶା
କାହାଣୀ ତାହାରୁ ସ୍ମରଣ କରଇ ଦିବ ।

ଶୁଭେଂଦୁଙ୍କ ଶୈଶବ ଜୀବନ ଶ୍ରୀଶମୁଖୀଅ
ପ୍ରଥମ ପ୍ରହର ଶୁଭିକ ମନେକଲେ, ଅଖି ଆଗରେ ଜାମ
ଉଠେ ଉତ୍ତଳ - ପ୍ରକାତ ଏକ ଅଣିଷ୍ଟ ପକାରିଶର ଶ୍ରୀଧୁ
ଦର୍ଶନ ମୁଣ୍ଡି । ଶକ୍ତ୍ୟାସାଦର ଶାରୀ ମଧ୍ୟରେ ଏବଂ
ରହିବାକୁ ସବଦା ଅନିଚ୍ଛୁକ ଶିଳ୍ପକ ସ୍ଥାନୁଠର ଏବଂ
ମମୟ ଧରି ଗାନ୍ଧା ପାହରି ଏକ ଦେବିକ ଶା ।
ମୁଣ୍ଡ ପାଇଲେ କାର ଏକାବେଳକେ ନିଜକୁ ପାଇ ବରି
ସ୍ଥାନିନଚେତା ହୋଇ ଏତନ୍ତି । ଶ୍ରୀଅ ଅବିକାଶିତ
ମର୍ଦବାପ୍ତା ମଧ୍ୟାହ୍ନରେ ସମ୍ପ୍ରେସ ପ୍ରେତବେଳେ ଶ୍ରୀପୂର୍ଣ୍ଣା
ଏହି ତପେଳ ବିଜଳୁମାରଙ୍କ ଅଖିରେ ଉପଶେଷିତବେଳକେ
ନିଦିନାହୁଁ, ଅନ୍ୟ ପିଲମାନଙ୍କ ଧରି ନେଇ ବାଟି
ପାଇବା କେଳରେ ମତ ଥେ । ଅନ୍ୟମାଠେ ଜାବିଶିକ
ରୂପରାତରେ ପ୍ରେତତବେଳ ଶର୍ଯ୍ୟାଶ୍ରୀ, ଶୁଭେନ୍ଦୁଙ୍କ
ସେତେବେଳେ ଶାର୍ଦ୍ଦ୍ରା ଶାର୍ଦ୍ଦ୍ରା କୁମର
ଚକ୍ରାଦୌତି ଜରୁନ୍ତି ରାଜାଶ୍ରୀବାଦର ଦେବିନୀ ନୂଳଙ୍ଗ
ପାର୍ବତୀ ଉପରେ । ଅଷାଢ଼ ପ୍ରେତବେ ମେଘ ଭାଙ୍ଗି ନାଦ
ଅଣଣ ଶତକାର ନଦୀର ତେଉ ଦେଖି ଗାଳ ମନରେ
ଉଠେ ଅନଂଦର ତରଙ୍ଗ ଏବଂ ତାକ ସ୍ଥାନକଳ ଶୁଭର
ଏହି ପାହାଡ଼ାପ ନଦୀର ଦୁର୍ଗୟ ଶ୍ରୋତରେ । ଶର୍ଯ୍ୟ
ପରେ ପ୍ରହର ବିଦ୍ୟାର । ମଧ୍ୟାହ୍ନ ତମରେ ମଧ୍ୟାହ୍ନ ଝୁର୍ମୀ
ଏ କେତେବେଳେ ପଣ୍ଡିମ ଅଜାଶକ୍ତି ଭାବୁ କରି ନେଇଛି, ଏହି
ଶବ୍ଦାଯ ପଣ୍ଡିର ହେ ଅତ୍ରକୁ ଶିଥିଲ ନାହିଁ । ନାହର
ଜଳ ଉଚ୍ଚ ପ୍ରତ୍ୱରୁ ତେଉଁ କୁଦ, ନୃତ୍ୟ ବାନ୍ଦିବା
ମଧ୍ୟରେ ଦୌକାଦୌତି କର ଶୁଭେଂଦୁ ଧେତେବେଳେ

ବୃଦ୍ଧକୁ ପେରନ୍ତି, ଅସାରର ଅନ୍ତରେ ସେତେବଳେ ଶୀତଳ ହୋଇ ପାରଥାଏ । ଶୀତଦିନରେ ଖଣ୍ଡକାର ଜୀବସ୍ତୁ ଉଦ୍‌ଦୟାନରେ କୋଳିଗଛିଲୁ କୋଳି, ତେବୁଳିଗଛିଲୁ ତେବୁଳ ଏବଂ ଅଁଲାଗଛିଲୁ ଅଁଲା ଶିତ୍ତର ତୋଳି ୪୦ । ୪୦ ଜାତୀ ହୁଆଙ୍କ ସହବେଷ୍ଟୁନାରେ ଶିଶୁନେତା ଶୁଭିଂଦ୍ରିୟ ନଦୀର କୌଣସି ଏକ ମଥର ଉପରେ ଦେଇଥାର ଦେଖାଯିବ । ସେମାନଙ୍କର ଥାନଂଦ କେଳାହଳର ଶାନ୍ତିମୟ ନିଦାନକେ, ନାଚବ ନଦୀ ଦୈକତ ଶର ମୁଖରେ । ଅନ୍ତାକୁ ମାମର ରାତ ଦଶମ ପ୍ରହରରେ ଦେଖାଯିବ, ଶୁଭେଂତ୍ର ଦଳେ ଶିଶୁଙ୍କୁ ନେଇ ଲାଗାଏନ୍ତାଙ୍କ ରଥ ଉପରେ ଫୀଡ଼ାରତ । ପରାମା ଅମ୍ବ ଦ୍ଵାର ଦେଖରେ ପ୍ରତିଭାବୀ, ପରାମାରୀ ଛୁଦିମାନଙ୍କ ଆଶିର ନିଦ, ମୁଖର ହସ ହଜିଯାଇଛି । ଏକ ବିଶାଠ ଦାନବ ତାର ରପୁଣ୍ଡି ମୃତ୍ୟୁ ଏବଂ ଯେପରି କି ସେମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ମୁହଁରୀର ମୟୁ ପାରିବୁ ନିଶ୍ଚରଣ କରି ଦେଉଛି । କିନ୍ତୁ ଶିଶୁରେତୁର ଦହ ମହିନ ଯେତେ ଟିକିଏ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ଓ ସବୁର ଥିଲୁ, ତାକୁ ଅହୁରେ ଟିକିଏ ଦରିଷ୍ଟ କହି ଦେବାକୁ ତାଳ କେହି କେବେ ଦେଖିନାହିଁ — ଶ୍ରୀନାରାଯଣର ହିନ୍ଦ ଜୋଳ - କରିଛି ଗଛ ଉପରେ ପାଳବାଦଶ ଜୋଳ ନାର୍ଯ୍ୟ ପାଠ୍ୟ ପୁଷ୍ଟକଠାରୁ ତାଙ୍କ ଅଧ୍ୟକ ଅନଂଧ ଦିକରେଇ । ଏହୁପରି ଅହୁରୁ ଅନେକ ଶିଶୁ ଦୁଇଅ ଦିଦ୍ୟମ ଦତ୍ତ ଶିଶୁ ଥିଲୁ ତାଙ୍କ ଜୀବନରେ । ଏହି ସ୍ଥାନୀୟ ଜୀବନ, ବଜାରୀପାଦର ଶାଶବନ୍ଧୀ ଅଞ୍ଜଳାର ନିଜକୁ ମୁକ୍ତ କରିନେଇ ନିଦିତ୍ତରେ ପାହାନ୍ତ ଫଳ ବନ୍ଦେ, ଗଛ ଆଳରେ, ପିଲ୍ଲଳ ପ୍ରାଚୀରରେ ଶତମାନର ଜୀବନ ଥାର ପଢିବୁ ନିଜର ଏକାନ୍ତବୋଧ ପରେ ଆନ୍ତୁ ଶାନ୍ତି କରି ପାରିଥିଲୁ । ଯେଶବ କାଳର ଏହି ଦ୍ୱାରା ମୁକ୍ତ ଜୀବନ ଉତ୍ତର କାଳର ନିର୍ମାତାରେ ଶ୍ରୀ କୃତ୍ତିବିତାର ଅଭିଧ୍ୟୁ ପାରିଥିଲା । ଶ୍ରୀମାସିର ଜାତ ଏ ବେଶମ୍ୟ ନେଇ ସମ୍ଭାବିତ ପାରିଥିଲା ଆରା ପରି ମୁକ୍ତିକ ପ୍ରତିବଳର ଦ୍ୱାରା ଅଭିଥାଏ ଏବଂ ଏହି ଅନୁମାନ ପୁଣ୍ୟକର ଏବଂ ଅନ୍ତରେ ଏହି ଅନ୍ତର କାହିଁବାକୁ ପରିଚ୍ୟ ସମ୍ଭାବନ ଅନ୍ତରେ ଏହି ଅନ୍ତର କାହିଁବାକୁ ପରିଚ୍ୟ ସମ୍ଭାବନ ଅନ୍ତରେ ଏହି ଅନ୍ତର କାହିଁବାକୁ ପରିଚ୍ୟ ସମ୍ଭାବନ ଅନ୍ତରେ ଏହି ଅନ୍ତର କାହିଁବାକୁ ପରିଚ୍ୟ ସମ୍ଭାବନ

ହୁଣ୍ଡ । ସେହି ସମୟରେ ଯେଉଁବୋତାହା ବେଶି ଦୁଷ୍ଟ ଅଧିକ ଦୁର୍ଦ୍ଵାନୀୟ, ତାକୁହିଁ ତଳାଭବା ପାଇଁ ଏକ ଲମ୍ବ ବାସଙ୍ଗ ଡାଳ ହାତରେ ସବାଗ୍ରେ ଛାତା - ଶୁଭେଂତ୍ର । ମାଘ ମାସରେ ମକର ଶ୍ଵାନ - ଅଧାରତରୁ ତାଙ୍କ ଥାରିରେ ନିଦ ନାହିଁ । ସ୍ଵାନ ସାରି ଗୋଟିଏ ଝିଙ୍ଗାପୁଳିଆ ହଳଦିଆ ଲୁଗା ପରିଗଠି ସହକାରେ ପିକା ଦୁଇ ବୁଲୁଛନ୍ତି ସେ ସଙ୍ଗୀ ଶାତ୍ୟମାନଙ୍କୁ ନେଇ । ତହିଁ ଅର ଦିନ ମିରିର ଛିଙ୍ଗଲରେ ଦୁଇ ଭସାର ପବନ । ନଦୀ ଗର୍ଭର ସମେତ ଶିଳା ଉପରେ ଶୁଭେଂତ୍ର ଉପବିଷ୍ଟ । ତାଙ୍କ ଗୁରୁ ପାଶରେ ଦନ୍ତୁବାବରର ଆମୁଖାତିଛନ୍ତି ପରମ ଆନଂଦରେ; ଦୂରଗତ ଶାମ ବାଲିକାମାନଙ୍କର ଶୀତ ଶିଶୁଙ୍କନ୍ତି ଟିପୁ ନିଷାରଣ । ଲଗନାଂଧିକର ବର୍ଷପାଦ ଆସିଛି । ରଜପଥ ଜନାକାର୍ତ୍ତ । ଶୁଭେଂତ୍ରଙ୍କ ସାତତର ବି ରଥର ରସି । ନଦୀଶ୍ରଦ୍ଧଙ୍କର ମିଠା ପ୍ରସାଦ ଶିଳିବା ପାଇଁ ପ୍ରବଳ ପ୍ରତ ହୃଦୟରେ ଏହି ଶିଶୁ ରଜକୁମାର । ଏହିପରି ନାନା ପ୍ରକାର ଉଦ୍ୟମର ମଧ୍ୟଦେଇ ତାଙ୍କ ଜୀବନ ପ୍ରତିକର ପ୍ରଥମ ପରିଚ୍ଛେଦ ଶେଷ ହୁଏ ।

ଏ ଜଣା ପ୍ରଥମରୁହିଁ କହି ରଖିବା ଦରକାର ଯେ, ବାଜ୍ଞା କାଳହୁହିଁ ଶୁଭେଂତ୍ରଙ୍କ ପ୍ରକାର ଧୀଶତ୍ର ଥିଲା । ଅଳ୍ପ ମମୟ ମଧ୍ୟରେହିଁ ସେ ତାଙ୍କର ପାଠ୍ୟ ଆୟୁର କରି ପାରୁଥିଲେ । ସ୍କୁଲରେ ଜଣଣ ମେଧାନ ଶିଶୁଙ୍କରେ ପରିଚାଳିତ ହୋଇ ପ୍ରତିବର୍ଷ ଉଚ୍ଚ ଶେଷିକୁ ଉଚ୍ଚ ଏଣ୍ଟା ସାଲରେ ସେ ମାନ୍ଦିକ ପାସ କରନ୍ତି ।

ଶୁଭେଂତ୍ର ତାଙ୍କ ଉତ୍ତର ଜୀବନରେ ଯେଉଁ ମୁକ୍ତିବଳି ପାଇଁ ପ୍ରାତଃ ସ୍ଵରଣୀୟ ହୋଇ ଅଛନ୍ତି, ସେ ସବୁରେ ଅଳଙ୍କୃତ ହେବା ପାଇଁ ତାଙ୍କ ଅନୁକୂଳ ଅବେଳିନାହିଁ ଦାସୀ । ୧୯୨୧ ସାଲ ୭ ଫେବୃଆରୀ ରବିବାର ଦିନ ଅପରାହ୍ନରେ ତାଙ୍କର ଜନନ, ସତ୍ତେବଳାର ବର୍ଜିନାର ମୟାରକ ଶ୍ରୀମତ୍ତ ଶିଶୁ ଆଦିତ୍ୟ ପ୍ରତାପ ସିଂ୍ହ ଦେବରେ ୩୦ ପୁଣ୍ୟ ହୁଏ । ସାହୁତ୍ୟ, ସଂଗୀତ ଓ କଳା ପ୍ରତ ଏହି ଶଳେଶ୍ଵର ପ୍ରାଚୀକର ଅନୁଶୀଳନ ମରିଦିଲେ ଜନିବାମରନ ହଟ୍ଟେ ହଟ୍ଟେ । ରାଜାନ୍ତରପଥରେ ଏ ଦେଖରୁ

ଶିଳ୍ପୀ, ଏ ଦେଶର ପ୍ରଣ୍ଟିତ ବାହାରରେ ମଧ୍ୟ ଅକ୍ଷୟ ସମ୍ବନ୍ଧ ଲାଭ କରିଥିଲେ ଏବଂ ସତୋକଳାକୁ ବିଶ୍ୱାସ କଳାର ପୀଠାନ୍ତର ଭାବି ବାହାରର ବିଜ୍ଞାନ ପ୍ରଣ୍ଟିତ ଓ ସାମାଜିକମାନେ ବାଜଦରବାରରେ ନିଜ ଗୁଣର ପରିଚୟ ଦେଇ ପାରିଲେ ଧନ୍ୟ ମନେ କରି ଶ୍ରୀଶାବର୍ତ୍ତନ କରୁଥିଲେ । ଏଣୁ ସତୋକଳାର ପ୍ରାଣର ସୁଖ ସୁଖ ଏହି ଯେତେ ଆମ୍ବିତ ହୁନ୍ଦାରଟି ବାଜି ଆୟୁଷ୍ମାନ୍ତିର୍ମାନ କାହାରୁ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରିଛି । ଏହି ଶ୍ରୀଶାବର୍ତ୍ତନ ମଧ୍ୟରେ ଦୁଇତମ୍ଭକର ଅଭିଭୂତି ଥିଲା । ଏଣୁ ଜୀବନ ଗୋଟିଏ ଉଚ୍ଚ ଅର୍ଦ୍ଧରେ ପଢିଦାକୁ ଏହି ପରିପରାର ଅନ୍ତର ଉତ୍ସବ ଯେତେବେଳେ ତାଙ୍କୁ ଅନୁଭାବିତ କରିଛି, ବର୍ତ୍ତମାନ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କୁ ସେହି ଅନୁଭାବରେ ସାହାପଥ କରିଛି ।

ଶୁଭେତ୍ର ଦାନେ ଯେ ସବୁ ଗ୍ରେସ୍ ଛିକ୍କୁଟ୍ଟିଥ ଶିଳ୍ପୀର ଅସନ ଅଧିକାର କରିବେ, ମୌଶବ୍ରହ୍ମ ତାର ସ୍ଵର୍ଗ ଘୁରନା ମିଳିଥିଲା । ସେତେବେଳେ ସେ * । ୨ ର୍ଦ୍ଧ ବିଷୟର । ସତୋକଳାର ସ୍ଵର୍ଗୀୟ ପଞ୍ଚାୟେନ କାର ବାଜିଶିଥିଲେ ଦେବୀ ସେତେବେଳେ କାହିଁତା । ରାଜ୍ୟାଧିକାରେ ତେଣୁ ପବର ତାଳ ବାଜୁଛି - ସଙ୍ଗେସଙ୍ଗେ ଶ୍ରୀଶାବର୍ତ୍ତ ଏକ ଧ୍ୟାଣରେ ନାଚୁଛନ୍ତି ଶ୍ରୀଶବ୍ରହ୍ମ ତାଙ୍କର ଶିଶୁଶାଦର ଛାନ୍ଦକଳନ ଏହି ଧ୍ୟାଣ ସ୍ଵରଣୀୟ ଦୂର ପୁରୁଷଙ୍କ ଅଖି ଏତାର ପାଇ ନ ଥିଲା । ସେ ତାଙ୍କର ନାଚ ଦେଖୁ ଦେଖୁ କହିଲେ, “ ଏହି ଛୁଆଟି କେତେ ତାଳୁଆ, ଦାନେ ଭଲ ନାହିଁଆ ହେବ । ” ଦୂର ଦ୍ରୁଷ୍ଟିଙ୍କ ଏହି ଉଚ୍ଚ ପ୍ରଭେଦିକ ଲାଭକରେ ସତ୍ୟ ଦ୍ରୋଘଥିଲା । ନାଚର ଆସରରେ ତାଙ୍କର ପ୍ରଥମ ଆବିଭାବ ଏକ ଶୁଅଳ୍ପ ଅଣିଥିଲା । ଶୁଅମରେ ସେ “ ପଞ୍ଚମ ସୁଅଳ୍ପ ” ନାମକ ଗୋଟିଏ କଠିନ ନାଚ ନାଚି ନିଜ ପ୍ରତିଭାର ପରିଚୟ ଦିଅନ୍ତି । ଏଥାପରେ କାହାରିବାରେ ଶିଷ୍ଟତ୍ତ୍ଵ ବରତି କରିବାକୁ ପଡ଼ି ନ ଥିଲା ତାଙ୍କୁ । ଦୂର ସାହାରର ଯେଉଁ ଦାପଣିଶା ହାତରେ ଧର ସେ ଜନ୍ମପରାଣ କରିଥିଲେ, ସେହି ଅଲୋକହିଁ ଛାନ୍ଦର ଏହି ଅଜାଗା ଶରକ ମଧ୍ୟରେ ତାଙ୍କୁ ନିର୍ଭର ପଥ ଦେଖାର ଦେଇଥିଲା । କିନ୍ତୁ ବର୍ଷ ପରେ

ସତୋକଳ ମହାଶଳାଙ୍କ ସତୋଦିର କୁମାର ସାହେବ ଶିମାର ଶ୍ରୀ ବିଜ୍ଞପୁ ଶ୍ରୀଶାବର୍ତ୍ତ ପିଂହ ଦେବଙ୍କୁ ଶୁଭ୍ରଙ୍କ ଅସନରେ ଥଧୁଷ୍ଟିତ କରେ ଶୁଭ୍ରେତ୍ର ନୃତ୍ୟ ଶିକ୍ଷା କରନ୍ତି ଓ ସମବେଶକ, କିମାର, ସର୍ହ, ଦେବଦାସୀ, ମହିମାମୁର ବଧ ଶୁଭ୍ରତ ନାଚ ଅଗ୍ରିପକ ବସ୍ତ୍ରରେ ଆଶକ୍ତି ଇତ୍ତନାର ଉତ୍ସବରେ ଏକ ସୁଗାନ୍ତର ।

ଶିଳ୍ପୀ ତାଙ୍କର ପାଦ ବାହିନେତାର — ନୂତିନ କୁତ୍ତ ପ୍ରକାଶକାରୀ ଅନ୍ଦର ସୀମା ଲାଗିଲୁ, — ମନର ତାଙ୍କର । ସେହି ସମୟର ତାଙ୍କ ପାଧିତୀ ଏକାଗ୍ରତା ଓ ଅନୁରୂପତା ବିଷୟ ବିଶିଳେ, ଧିନ୍ଦୁ ଲୁଣଗ । । ଶୁଭ୍ରତ ଶିଳ୍ପୀର ମନର ଯେତେବେଳେ ମାନସୀ ଆକେ, ସେ ତାଙ୍କୁ ଶୋକିବୁଲେ ଧୂର ଧୂଷ୍ଟ ଅଳ ଶଳିତର । ଧଳାଗାତ ପୁରୁଷିନ୍ଦ୍ର ପାଇଁ ଆଶାଭାବେ ତାଳ ବାଜୁଛି - ଶୁଭ୍ରେତ୍ରଙ୍କ ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ ହାଲ ବହୁ ପଡ଼ିଛି, ଜୀବ ଧାରତ ମୁନମଣ୍ଡଳ ଲାଗି । ତାଙ୍କ ତାଙ୍କ ସାମାଜିକ ବିଷୟ ନାହିଁ । ଏହି ଏବାକ୍ଷ ସାମାଜିକ ପରାମର୍ଶ ଶାର୍ଥୀ ଶିଳ୍ପୀ ମାନସୀ ହୁବି ଜାବନର ପ୍ରଥମ ଅର୍ଦ୍ଧଦାନ !

ସତୋକଳର ଶୁଭ୍ରେତ୍ରର ଅତସଦାକିର ଏକ ଚନ୍ଦ୍ରକାନ୍ତ ଚନ୍ଦ୍ର ଯେତେ ଥାରୁ ହୋଇଗଲ, ଶୁରେତ୍ର ଦେଖାଇଦତଳ ନୂତ୍ର ନାଚରେ — ‘ମୁନ୍ତର’, ‘ପାଗର’, ‘ଚନ୍ଦ୍ରଭାଗା’, ‘ନାକିବ’, ‘ଶାର୍କରାଷ୍ଟ୍ର’, ‘ମରୂମାୟା’, ‘ଗାନ୍ଧିକା’, ‘ଦମୀର ସ୍ଵର୍ଗ’ ମାତ୍ରମ୍ ଶୁଭ୍ରତ ନାଚର ଶୁନିଲାବେ । ଶୁଭ୍ରେତ୍ରଙ୍କ ନାଚର ତାଳ ବୁଝିବ କିମ୍ବା ଶୁଭ୍ର, ସେ ଶୁଭ୍ରକର ଶୁଭ୍ର ପଦ ଭବିଷ୍ୟମାନ ପାଇଁ ଯେ କେବେ ଯଥାଗତ, ଶୁଭ ନାଚର ମୁନ୍ତର ଓ ଶ୍ରୀଧାରର ପାଇଁ ତାହା ବୁଝିବାରେ ଏବଂ ତାଙ୍କ ବିଭିନ୍ନ ନାଚର ବିଭିନ୍ନ ଛାନ୍ଦରେ ଯେଉଁ ଯେଉଁ ଶୁଭ ଭାବ ଭାବୀ ଶ୍ରୀମାତା ପରାମର୍ଶ ଏକିତମାନର ତାହା ପଥ କେବେ ଶ୍ରୀମନ୍ତର, ଶ୍ରୀକୃତ ଶାବିତ୍ରାମୀ ଅଭିଭେଦିତ ତାହା ଧରି ଦେଇଥିଲା ।

ଏହା ପ୍ରତିବର୍ଷକେତେ ରାଜା, ମହାଶଙ୍କା, ଶୁଣି,
ଛାନୀ, ଶାଖାଶଙ୍କର କେତେ ଉତ୍ସୁକୁ ନରନାରୀ ଦେଖି

ମମୟର ସତ୍ତେକଳାକୁ ଅୟୁଥ୍ୟରେ, ଏହି ଅନ୍ତରୁ
ଶଳୀର ନାରୀ ପଦାଶି ନିଳ ନିଜ ରସଲମସା ପରବୃଷ୍ଟ
ଧରିବା ଯାଏ ।

୩୭ ଧାରୀ ଛଉନାର ଉତ୍ସାହର ଗୋଟିଏ
ଅଧ୍ୟାୟ । ସତ୍ତେକଳାର ପଢାଏତ ଶ୍ରାମାରୁ ଭୁବନ୍ଦୁ
ଶୃଙ୍ଗ ଦ୍ୱାରା ଦେବିଙ୍କି ନେବୁତ୍ତରେ ଶୁଅମ ଥରପାଇଁ
ଛାନୀର ପଦାକଳାର ବାହାରକୁ ଧାଏ । ବାରଷଣୀ,
ଦେଖି ପିଲାରେ ଏହି ଛାନୀର ପ୍ରଦର୍ଶିତ ହୁଏ—

ଦୁର୍ଗକନ୍ତୁଲୀର ସମ୍ମାନରେ । ନାରୀ ପାଇଁ
ଶ୍ରଦ୍ଧାନୀ ଧାପନୀ ମଣ୍ଡିତ ହୋଇଥିଲା । ଶୁଭର୍ଦ୍ରଂକ
ଜ୍ୟୋତିର୍ଲିଙ୍ଗ ଦେଖି ସମସ୍ତେ ମୁଦ୍ରା ଦେଖାଇ ସାଧୁବାଦି
କରିଥିଲେ । ଏହି ମହିକୀ ସବୁ ଶୁଭେଂଦୁର୍କଳ ପ୍ରଶାସାରେ
ମୁଜରି ହୋଇ ଉଠିଲା । ଏହି ଭୁମଣରେ ଶୁଭେଂଦୁର୍କଳ
ସହ ଅନ୍ୟ ଚାହିଁ ସବୁ ଶ୍ରୀଶାନ୍ତନାମା ନଞ୍ଜିକ ଯୋଗ ଦେଇ-
ଥିଲେ, ଚନ୍ଦ୍ରନାମକ ମଧ୍ୟରେ କୁମାର ଘ୍ରାଵେନଦ୍ର, ଶକ୍ତି-
କୁମାର, କେନ୍ତ୍ର, ସଜ୍ଜାମାର ଶୁଭେନଦ୍ର, ଶ୍ରୀ ବନ
ଶିହାରୀ ପଟନାସର, ଶ୍ରୀମାରୁ ପୁରେନଦ୍ର ପ୍ରତାଗ, ଶ୍ରୀ କେଦାର
ନାମ ପାହୁଣ୍ଡ ଅନ୍ୟନ୍ୟ ହୃଦୀ ଅନ୍ୟନାମ ।

ଦେଖି ସାଲ ନତେମରେ ନୃତ୍ୟଶିଳ୍ପିଙ୍ଗଣ
କଳିକାରୀ ଅର୍ଥାତ୍ । ଲାଗରିକଣ ବିବୁଧିମୁଦ୍ରା
ଦେଖି ଏହି ନାର ଉପରୁଶ କଲେ । ଏହି ମମୟରେ
ପଢିକଳାର ଅନ୍ତରୁ ନୃତ୍ୟ ଦେଖି ଯେଉଁ ମନୀଶମାନେ
ଅଭିଜ୍ଞତ ହୋଇଥିଲେ, ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଶ୍ରମଣ
ସରେଜନା ନାଇଛି, ଶ୍ରୀମାର ଅବନାନ୍ତନାଥ ଠାକୁର
ଓ ଶୁଭେନଦ୍ର ପାମିନା ଲାଲଙ୍କ ନାମ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟପୋଣ୍ୟ ।
ମହାଦ୍ଵାରା ଗାନ୍ଧି କଳିକାରୀରେ ଅବସ୍ଥାନ କରୁଥିଲେ ।
ଶ୍ରୀମଣୀ ଏହେଜନା ନାଇପୁଜୀତାରୁ ସତ୍ତେକଳା ଛାନୀ
ନାଚର ଶୁଭେଂଦୁର୍କଳରେ ଶ୍ରବନ୍ତୀୟ ସମ୍ବନ୍ଧର ପରିଚ
ଦିବାଶର କଥା ଶ୍ରୀ ମହାମ୍ବା ଦିନେ ନୃତ୍ୟ ପରିଦର୍ଶନ
କରିଲୁ । ଏହାରୁ ମହାନ୍ଦୁର ଜୀବନର ଶୁଅମ ନୃତ୍ୟ

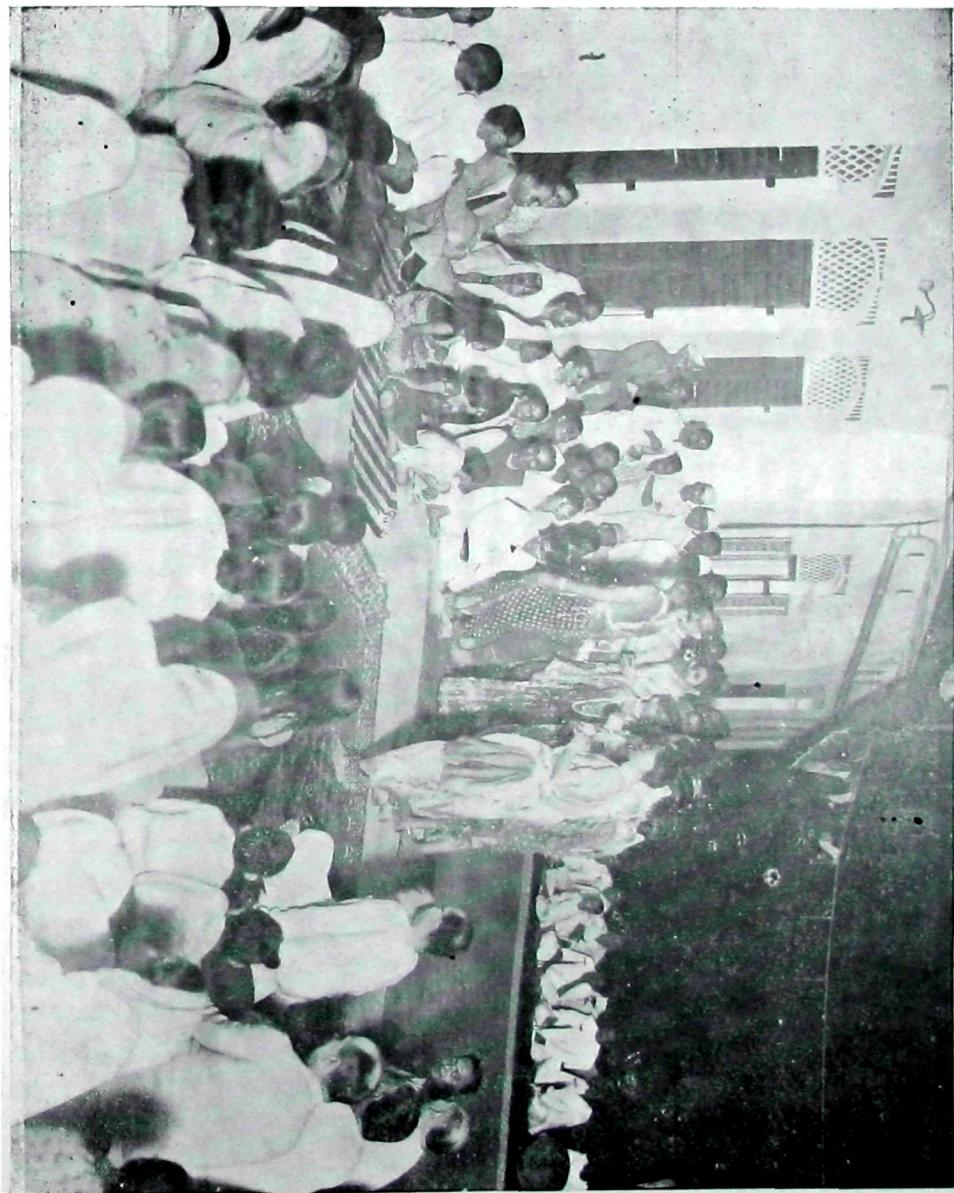
ପରିଦର୍ଶନ । ସଙ୍ଗେ ସବେ ଶୁଭେଂଦୁର୍କଳ ପ୍ରତିକାଳିନିଶିଳ
ଭାବରେ ପ୍ରକରିତ ହୁଏ । ସତ୍ତେକଳା ମହାଶଙ୍କାରୁ
ଓ ଛାନୀ ନୃତ୍ୟ ସଙ୍ଗ୍ରହୀତ ସମାଜର ସୌଜନ୍ୟରେ ଗୋଟିଏ ସବୁ
ଅହୁତ ହୁଏ । ସେଠାରେ ମହାଶଙ୍କା ଛାନୀର ସମ୍ବନ୍ଧରେ
ଶଗାଟିଏ ସାରଗର୍ତ୍ତ ଦକ୍ଷତା ଦିଅନ୍ତି କଲିକତାର ଲକିତ
କଳା ରପିକମାନେ ସେମାନଙ୍କ ଶଙ୍କା ଓ ଶ୍ରୀତର
ନିଦର୍ଶନ ସ୍ଵରୂପ ଛାନୀରେ ଦଳକୁ ଚମାନିଏ ମାନମନ
ପ୍ରଦାନ କରିଲା ।

୧୯୩୮ ସାଲରେ ଶୁଭେଂଦୁର୍କଳ ଜୀବନ ଅଭି
ବାସିର ନୃତ୍ୟର ଅଧ୍ୟାୟରେ ପ୍ରବେଶ କରେ । ଛାନୀର
ଭାବରେ ଓ ଶମେରକା ଯିବାର ଛୁଇର ହୁଏ ।
ତା ୨୨ । ୧ । ଲାରେ ନୃତ୍ୟଦଳକୁ ବିଦ୍ୟାୟ ଓ ଶୁଭେନଦ୍ରା
ଜ୍ୟୋତିର୍ଲିଙ୍ଗ କରିବା ପାଇଁ ଶ୍ରୀଶାନ୍ତନାମା ନିର୍ମିତ
ନୃତ୍ୟ ନାରୀ ପ୍ରଶାସାରେ ପ୍ରଦାନ କରିଛି ଯେ, ସେମାନେ
ତକବଳ ସର୍ବତ୍ର କଳା ବା ତେଜଶାର ପ୍ରତିନିଧି ନୁହନ୍ତି—
ନିଶିଳ ଭାବରେ ପ୍ରତିନିଧି ହୋଇ ଉପୁରୋଧ ଯାଉଅନ୍ତର୍ଭାବି ।
ସେମାନେ ଭାଗତୀୟ ନୃତ୍ୟ କଳାର ସୁଖଦାତି ଅଷ୍ଟିତ୍ବ
ରଖିବାକୁ ପଥାସାଧ ତେଜ୍ବା କରିବେ ଏବଂ ତାଙ୍କ
ଦ୍ୱାରା ବିଜୟ ପତାକା ଉଡ଼ାଇ ଜନଭୂମିକୁ
ପରେଇବେ । ତା ୨ । ୩ । ଆମ୍ବାରେ S. Victoria ଜାହାଜି
ଯେତାମ ବିମାର ପରିଦର୍ଶନ କରିବା ସୁରକ୍ଷା ସାମାଦିକ-
ମାନେ ସାମାଜିକ କରିବାକୁ ଛାନୀ ସଙ୍ଗ୍ରହୀତ ସମ୍ବନ୍ଧର
ଶ୍ରୀମାରୁ କୁମାର ସାହେବ ଯେଉଁ ବିରୁଦ୍ଧତା ଦେଇଥିଲୁ,
ସେଥରେ ଯେ କେତେ ସ୍ଵର୍ଗତା ନିର୍ମିତ ଥିଲା, ସେ କଥା
ଆଜି ବି ମନେକଲେ ଗୋରବ ଅନୁଭୂତ ହୁଏ । ସେ
କହିଥିଲେ, “ଅଧ୍ୟ ଦେଶର ସାମ୍ରାଜ୍ୟର ଅନୁଭୂତି ପରିବର୍ତ୍ତନ
ଦିବାଶର କଥା ଶ୍ରୀ ମହାମ୍ବା ଦିନେ ନୃତ୍ୟ ପରିଦର୍ଶନ
କରିବୁ । ଏହାରୁ ମହାନ୍ଦୁର ଜୀବନର ଶୁଅମ ନୃତ୍ୟ

Digitized by srujanika@gmail.com

ଚର୍ଚା

କୁଳାଳ ପାଞ୍ଜ ଛନ୍ଦେଶ୍ୱର ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ

ଶୁଦ୍ଧର ପ୍ରାଚ୍ୟ-ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ (Italian institute of mid and art east) ର ସୌଜନ୍ୟରେ ତା ୨୪ । ୩ । ୩୮ ଦିନ ପ୍ରେତାରେ ଶ୍ରୀଅମେ ଉତ୍ତରାଞ୍ଚଳ୍ୟ ପ୍ରଦର୍ଶିତ ହୁଏ । ରୋମର ଯୁଦ୍ଧଶଳ, ପୁରାକୀ ମନ୍ଦିରରେ ପ୍ରତିକର ପୂର୍ବ ଦ ସ୍ଥ ବୃଦ୍ଧଦ, ସରପତ ଓ ବହୁ ବିଶିଷ୍ଟ ଦର୍ଶକ ପ୍ରାଚ୍ୟର ଏହି ନୂତନ ନାଚ ଦେଖିବାପାଇଁ ରଙ୍ଗାଲୟରେ ଉପସ୍ଥିତ ହୋଇଥିଲେ । ରୋମର ବିଶ୍ୱାସ ସମ୍ବାଦ ପଦ ଶୁଦ୍ଧିକର ସନ୍ଧାନକୀୟ ମନ୍ତ୍ରବ୍ୟରୁ ଉପସ୍ଥିତ, ଆରଦିନ ପ୍ରଗ୍ରହିତ ହେଲା ଯେ, ପୂର୍ବ କୌଣସି ଭରତାୟ ଦଳ ଏଠାରେ ଏପରି ସୁନାମ ଅର୍ଜନ କରି ପାରି ନ ଥିଲେ । ଏହାପରେ ମୁଢ଼୍ୟ-ସଂତ୍ରଦାୟ ଉତ୍ତରାଳି ଓ ପ୍ରାଚ୍ୟର କେତେକ ହୁନିରେ ନାଚ ଦେଖାଇ ରଙ୍ଗାଲ୍ଘରେ ଉପସ୍ଥିତ ହୁଅନ୍ତି । ତା ୨ । ୨ । ୩୮ ରୁ ଶ୍ରୀଅମେ କେଡ଼େତାଳ୍ ରଙ୍ଗାମଥରେ ଏକପକ୍ଷ ସମୟ ଲାଗି ନାଚ ଆରମ୍ଭ ହୁଏ । ଛର ନାଚର ନାମ ଦିନକୁ ଦିନ ମହାନଗରର ଏକ ପ୍ରକୃତ୍ୟୁ ଅପରାଧୀ ପାନ୍ତି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବିଦ୍ୟାରିତ । ହୁଏ, ଖର ଆସେ ଯେ, ରଙ୍ଗାଲ୍ଘର ସମାଦି ପକ୍ଷ ସମୟ ଛର ନୃତ୍ୟକୁ ଅପ୍ରତିଷ୍ଠାନୀୟ ନିର୍ମଳକଳା ବୋଲି ଘୋଷଣା କରୁଥିଲାନ୍ତି ଏବଂ ରଙ୍ଗାକୁର ଶୁଭେଂକ୍ରୁ ନାରୀପୁଣୀ ସିଂହ ଦେବକୁ ସବୋହନ୍ତି ଶ୍ରେଣୀର ନିର୍ମଳକଳାବିତ୍ତ ବୋଲି ଅଭିନନ୍ଦତ କରୁଥିଲାନ୍ତି । ଅତ୍ରରେ ଶର ମିଳେ ଯେ, ସତ୍ରେକଳା ଉଦ୍ଧନ୍ତ୍ୟ ଭରତର ସବୋହନ୍ତ ମୌଳିକ ନିର୍ମଳ ରୂପରେ ଖୋଲିଲାର କରିଅଛି, ସେମାନେ କହନ୍ତି - ଏକାରା ଓ ଅଜନ୍ମାର ଶ୍ରେଷ୍ଠତମ ଭାଷ୍ୟର ମୂର୍ତ୍ତି ଓ ଶିଥକଳାପରମ୍ପରା ଏହି ନିର୍ମଳରେ ଜୀବନ୍ତ ହୋଇ ପୁଣି ଉଠିଛି ।

ରଙ୍ଗାଲ୍ଘର ଆଖିରେ ଏହି ନାଚ ତମକୁ ଅଣିଦେଲା । କେତେ ଶ୍ରୀଅମେ ନୃତ୍ୟ - ପରିବଶଳ ଏ ହି ଦିନକୁ ବେଳିକିଆୟ, ମଧ୍ୟ-ଉତ୍ତରାଞ୍ଚଳ୍ୟ ଅଭିନନ୍ଦର ନେଇଯିବା ପାଇଁ ସେମାନକର ହାରମ୍ଭ ହେଲେ । କିନ୍ତୁ ମୁକ୍ତ ବିରହ ପାଇଁ ଉତ୍ତରାଞ୍ଚଳ୍ୟର ତହିକାଳୀନ ଅବସ୍ଥା ଅନୁକୂଳ ନ ଦେଖି ନୃତ୍ୟ ସଂତ୍ରଦାୟ ଜନଭୂମିକୁ ପ୍ରେରି ଆପଣିଲେ ।

ବିମ୍ବାଇରେ ଥବିରଣୀ ସମୟରେ ଭାରତର ବିଜ୍ୟାତ ନିର୍ତ୍ତିକ ଉଦୟଶକ୍ତିର ପଥ ଛଲ ଦଳର ଆଳାପ ପରିଚୟ ହୁଏ । ପଥରେ ରାୟୁପୁର ରାଜକୁମାର କଲେଜରେ ଓ ବଲାଙ୍ଗର ନଗରରେ ନୃତ୍ୟ ଦେଖାଇ ଅପରୀ ମାସରେ ଏମାଜନ ଜନମା କୋଳକୁ ପେରି ଆସନ୍ତି । ସେ ଦିନ, ଯେତ୍ରଦିନ ଏମାଜନ ବିଜ୍ୟ ମୁକୁଟ ଦିନ ସତ୍ରେକଳା ପ୍ରେରନ୍ତି, ଆବାଳ ବୃଦ୍ଧ ବନିତାଙ୍କ ଆକଂଧର ସୀମା ନାହିଁ । ଦିନ ବିଜ୍ୟ ନୃତ୍ୟରମାନଙ୍କ ପାଇସ୍ତି ଆଖିବାପାଇଁ ଗୋଟିଏ ଦାର୍ଘ୍ୟ ଶୋଭାନାବା ଦେଖା ଯାଇଥିଲେ । ପଥେ ପଥେ ପୁଷ୍ପ ବର୍ଷଣ, ମାଲ ଅର୍ଥଣ ଶଙ୍ଖଧୂନି । ଆନଂଦ କୋଳାଷଳରେ ସତ୍ରେକଳାର ଦିଗଦିନକୁ ମୁଖରିତ ହୋଇ ଉଠିଥିଲା । ଟ୍ରାକରେ ବସିଛନ୍ତି ନିର୍ତ୍ତିକ ବୃଦ୍ଧ, ସବା ଆଗରେ ଶୁଭେଂଦୁ ଜ.ଜ୍ଞାନ ପତାକା ହାତରେ ଧରି । ସମସ୍ତଙ୍କ କଣ୍ଠରେ ସତ୍ରେକଳର ଜାଞ୍ଚୁ ସଂଗୀତ - “ଅଜରେ ଡାକିଛି ମା ...” କଳାବିଦ୍ୟମାନଙ୍କୁ ସମ୍ମର୍ତ୍ତନା କରିବାପାଇଁ ଗୋଟିଏ ସତ୍ର ଆହୁତ ହେଲା । ନଗରର ବିଭିନ୍ନ ଅନୁଷ୍ଠାନ ବୁଝିବ ସେମାନଙ୍କୁ ନିଜ ନିଜ ଅଭିନଂଦନ ଶରୀର ପରମ ଆନଂଦ ଉପରେଗ କଲେ ସେ ଦିନ । ଉତ୍ତରିପାର ଫେରି ଆସି ଶୁଭେଂକ୍ରୁ ପୁଣି ଅମୟନ ଅରମ୍ଭ କରନ୍ତି । କଲନତାର ପ୍ରେସିପ୍ରେସି କଲେଜରେ ଉତ୍ତର ଥୋଇ କଳା (arts) ଅଧ୍ୟୟନ କରନ୍ତି । ଏହି କଲେଜ ଜୀବନର ଶୁରୁଗୋଟି ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ତାଙ୍କୁ ହରାୟୁ ଅଧ୍ୟୁରେ କେତେ ସରସ ସୁନ୍ଦର ଅନୁବ୍ରତ ଆପେ ଆପେ ବିଭିନ୍ନ ହୋଇ ଉଠେ । ସାହିତ୍ୟ, ଶିଳ୍ପ ଓ ବିଭିନ୍ନ ଲକ୍ଷିତ କଳାର ତାଙ୍କର ଚର୍ଚା, ତାଙ୍କର ଗଭୀର ଧାରଣାର କଥା ଭାବିଲେ ଶୁଭେଂକ୍ରୁ କୁଣ୍ଡିର କଥା ମନେପରିବର୍ତ୍ତନ । କିନ୍ତୁ ଦିନ ମଧ୍ୟରେ ସେ କଳେଜରେ ଦତ କଲାଶିୟ ହୋଇ ଉଠିଲେ । ଅଧ୍ୟାପକ ସମାଜ ତାଙ୍କୁ ମେମରି ଶକ୍ତିର ଅଭିନ୍ଦନ ଦେଖିଲେ ସତ୍ରାଣ ବିଜ୍ୟ ଦାନବନମାନ ତାଙ୍କୁ ସେହିପରି ସ୍ଥାନ କଲେ । ଏକାନ୍ତିର କେବଳ “ବିଜ୍ୟ ବିଜ୍ୟାନ ଶିଳ୍ପୀ ମୁଦ୍ରଣ” ବା କଲେଜର “ବୁଡା ଶାନ୍ତି ମୁଦ୍ରଣ” ଦାନ୍ତି ନୁହନ୍ତି । ଲାଙ୍କ ହୁଦିପରେ ହୋଇ ନାହିଁ, ମୁଦ୍ରଣାର୍ଥୀ

ପ୍ରଭୃତି କୋମଳ ପ୍ରବୃତ୍ତି ଗୁଡ଼ିକ ହୁଲ୍ଲ, ସେ କୁଠାକ ବହୁ ମଧ୍ୟରେ ଡାଙ୍କୁ ଶିଥିଛି କରିବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିଥିଲୁ । ବିଶ୍ୱର ଦରବାରରେ ଡାଙ୍କର ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର ପ୍ରାନ ଧୂଲ ବୋଲି ସେ ସାଧାରଣ ସମାଜର ଦୂରରେ ରଖିନ ଥିଲେ । ପୁଅଞ୍ଚାର ଅନେକ ମନୀଷୀଙ୍କର ଜୀବନ ଉତ୍ସାହ ଆଲୋଚନା କଲେ ଦେଖାଯାଏ ଯେ, ସେମାନେ ନିଜର ପ୍ରତିଭା, ନିଜର ଦେଖିଷ୍ଟ୍ୟ, ନିଜର ଅସାଧାରଣତ୍ତ୍ଵ ବିଭୟରେ ରିର ଉଦ୍‌ଘାସୀନ । ରୂପିରେ ଆସନ ପାତି ଭୁତ - ନାଚ, ଧନୀ - ଦରିଦ୍ର, ଓ ସାଧାରଣ ସଙ୍ଗେ ସାଧାରଣ ଜଣେ ହୋଇ ରହିବାକୁ ସେମାନେ ଉଲ୍ଲଙ୍ଘନ । ମୁଖର କଥା ସେମାନଙ୍କର ଦୁର୍ଲଭ ନୁହେ ଓ ସମବେଦନା ପାଇଁ ପ୍ରସମାନଙ୍କର, ହୃଦୟରେ କାର୍ତ୍ତିଣ୍ୟ ଥାଏନାହିଁ । ଅଜ୍ଞତ, ଅଜ୍ଞାତ, ଅବହେଳିତ ପାଇଁହିଁ ସେମାନଙ୍କ ବେଶ ଦରଦ, ଅସ୍ତ୍ରକ ଟାଣ୍ଟା । ପେତେବେଳେ କୌଣସି ସମସ୍ୟା ଆସି ଦେଖିବୁ ଆକମଣ କରେ, ଜନସାଧାରଣ ଯେତେବେଳେ ବିଜଳିତ ହୋଇ ପଡ଼ନ୍ତି, ସେମାନେହିଁ ସବାଗ୍ରେ ଛାଡ଼ାହୋଇ କରନ୍ତି ତାର ସମାଧାନ । ଦିବକାର ପଡ଼ିଲେ ସମସ୍ୟା ଦାନ କଟିବାକୁ କୃଷ୍ଣାବୋଧ କରନ୍ତି ନାହିଁ ସେମାନେ । ଦାଙ୍କକୁମାର ଶୁଭେଦ୍ର ଥିଲେ ଏହି ମନୀଷୀମାନଙ୍କ ଦ୍ଵାଳଭୁକ୍ତ ।

ଏହିହିଁ କୁବରେ ରାଜ ନାବିକର ଜୀବନ ନୌକା ଗୁରୁତ୍ୱ - ତାରେ ତାର ଶ୍ରୀଦିଵାର ଅର୍ପ୍ୟ, ପାଟେ ପାଟେ ଅଭିନନ୍ଦର ଶୁଭ ଶଙ୍କନାଦ । ଯେଉଁମାନେ ଡାଙ୍କର ପରିବୟରେ ଅସିଲେ, ଶିଳ୍ପୀ ଶୁଭେନ୍ଦୁଙ୍କ ଶିଳ୍ପ ସ୍ଥଳଜନା ଯେ ଅଲୋକିଳ, କଳ୍ପନା ଯେ ଡାଙ୍କର ଗମନତ୍ୟୀ ଏହାହିଁ ଉପରେ କଥା ସେମାନେ । ଉଦୟୁଶକର ସ୍ଵତନ୍ତ୍ରକଳାକୁ ଅସି ଦିନେ ଅନ୍ତିମେଷ ଆଶିରେ ସାରାଭାବ ତାଙ୍କ ନୃତ୍ୟ ଦେଖି ଶିଥୁର୍ଯ୍ୟଭୁତୁତ ହୋଇ ଉଠିଥିଲେ । ବିଶ୍ୱକବି ଶାନ୍ତିନିକେତନକୁ ଆହୁନ କଟି ଅସୁଷ୍ଟ ଶରୀରରେ ଶୁଭେନ୍ଦୁଙ୍କ “ମନ୍ତ୍ରର” “ଚନ୍ଦ୍ରଭାଣା”ର ରୁପ ଦେଖି ଭବତର ନୃତ୍ୟ ଯୀଶୁର୍ମର କଥା ଭାବ ଗରା ଅନୁଭବ କରିଥିଲେ ।

କିନ୍ତୁ ବିଶ୍ୱର ସବଣ୍ଣେ ମନୀଷୀମାନଙ୍କ ମନରେ ଯାହାଙ୍କ ଗୌରବର ଆସନ, ତାଙ୍କ ଜୀବନ ଧୂଲ ନିରାକ୍ତମର, ନିରହଂକାର । ଧରଣୀର ଏହି ଅଞ୍ଚଳରେ ବସି ସେ ଗୋକିଳେ ତାଙ୍କ ଜନ୍ମଭୂମିକୁ, ତାଙ୍କର ଦେଶ ଭାରମାନଙ୍କୁ ଜୀବନର ସରସ୍ଵ ଦେଇ ସେବା କରିବାକୁ । ଉଦ୍‌ବିଷ୍ୟତର କେତେ ଆଶା ମନରେ ଧରି ତାଙ୍କ କଳ୍ପନାକୁ ରୁପ ଦେବାପାଇଁ ସେ ବଢ଼ିପରିବର ହେଲେ, ୧୯୪୪ ଏଣ୍ଟିଲ ୧୯ ତାରିଖ ତାଙ୍କ ପରିକଳ୍ପିତ ନୃତ୍ୟ ବୃଦ୍ଧିକେନ୍ଦ୍ର ଶାକଳାପୀଠର ମୂଳଦୂଆ କାର୍ଯ୍ୟ ଆରମ୍ଭ କରି ।

୧୯୪୪ ମାର୍ଚ୍ଚର ନାତିକ ଚେତି ପରି ନାର ଆସରରୁ ବିଦୟୁ ନେଇ ଆଗାମୀ ବର୍ଷ ଧାଇଁ ଗୋଟିଏ ନୁହନ ଦଳ (Group) ନାଚର ପରିକଳ୍ପନା କରିଥିଲେ ଶୁଭେଦ୍ର । ସତ୍ରେକାଗ ଅଗ୍ରତ ଉତ୍ସାପହିଁ ତାର ବିଶ୍ୱଯ ବସୁ । କିମ୍ବା ନାଚ ହେବ, କିଏ କିଏ କେଉଁ ରୁଦ୍ଧିକରେ ଅକଣ୍ଠ୍ରୀ ହେବେ, ତାର ଆଲୋଚନା ଗୁଲିଲ ତାକର ସହଧରୀ ଓ ପୁଷ୍ଟିକୁ କୁମାର ମ୍ବାରେଦ୍ର ପ୍ରତାପ ଓ ଶିଳ୍ପୀ ଶା ଦନବିହାର ପାନୀଏକଙ୍କ ସହ, ! ନାଚର ନାମ ରଖିଲେ “ଶତକାର ଶୁଲେ ଧାଇଁ ରୁଲସି” ଆଉ ହିଏହିଁ ଶତକାର ନଦୀର ରୂପିକା ପ୍ରହଣ କରିବେ, ଏହାହିଁ ପୁର ହେଲ । ବସନ୍ତ ପାଇ ନିଦାପ ଆସିଲ । ଉତ୍ତର ରବିର ଉତ୍ସାପ ଅଛିର କରି ପକାଇଲ ସମସ୍ତକୁ । କିନ୍ତୁ ନିଦାପର ଏହି ନିର୍ଧାରନା ଭୁଲକରିଦେଲ କଳ ମେଘରେ ପ୍ରାଚୁଟ ଆସି - ତାର ଶିତଳ ହାତର ସମବେଦନାର ପରଶ ଦେଇ ।

ଶୁଭେଦ୍ରଙ୍କ ଜୀବନ ପାଦା ରୁକ୍ଷିତ୍ତ ନାନା ପ୍ରକାର ମଙ୍ଗଳମୟ ଉଦ୍‌ବ୍ୟମର ମଧ୍ୟ ଦେଇ । ୧୯୪୪ ସାଲର ୨୪ ଜୁଲାଇ ସେ ଦିନ । ସବୁ ସକାଳ ପରି ସେ ଦିନ ବି ସକାଳ ହେଲ । ଶାତଃକାଳରୁ ଶୁଭେଦ୍ର ପ୍ରିଣ୍ଟିଙ୍ଗ୍ - ଦଳେ ଦଳେ କରିଗୁଣ୍ୟ ଆସି ତାଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟ ବୁଝାଇ ପୁଲି ଯାଉଛନ୍ତି । ସଠାତ ଉଚ୍ଚାହେଲ ତାଙ୍କର ଶତକାର ପ୍ରାଚୀନ କରିବାକୁ । କୁଳରେ ଆସି ଉପର୍ଯ୍ୟତ ହେଲେ ସେ,

କିନ୍ତୁ କିଏ କାଣିଥିଲା, କିଏ ବୁଦ୍ଧିଥିଲା ଯେ, ଏହି ସ୍ଵାନ ଯାଦାର ପଛରେ ପଛରେ ସଢ଼ିକଳାର ମହି ଆ ଲଳ ଓଡ଼ିଶାର ରଜକୁମାର - ଭାରତର ଅଗ୍ରତତ୍ତ୍ଵଦୀ ଛତନ୍ତ୍ରୟ ଶିଳ୍ପୀ ଶୁଭେତ୍ରଙ୍କ ଶେଷ ଯାହା ତାର ଅତୃଶ୍ୟ ପଦବିକ୍ଷେ

ଆଳ ଗୁଲିଛି — “ନାବିକ” ର ଶିଳ୍ପୀ, “ସାଗର” ର ପୁଷ୍ପକାର - “ ଶତକାର ରତ୍ନ ଧାତୁ ଭଲବି” ର ଭାବ କାରିଗରଙ୍କ ଭାବ ଓ ଭାଷାର ଆଦି ଉତ୍ସ୍ଵ ନଥକାଇର ଲଳ କଣ୍ଠାଳରେ ।

ସତ୍ରେକଳା ମହାରାଜାଙ୍କ ନିକଟକୁ ନୃତ୍ୟ ଶିଳ୍ପୀ ଉଦୟଶକ୍ତିରଙ୍କ ପତ୍ର

ସଢ଼ିକଳ ଉତ୍ସବ ଥାକୁ ସୁନ୍ଦର ଅନ୍ତରୁମ ଏକ ସୁନ୍ଦର ମୋର ସ୍ବତରେ ଅହରନ୍ତ ଘାର ହେଉଥିବା ଏବଂ ସମ୍ବନ୍ଧର ସେ ସାରଷତର ନୃତ୍ୟବିନୟକ ଭାଷାରେ ବାନନେବା ଅସୁନ୍ଦର । ସେ ରତ୍ନର ପରିମିତ ମୋତେ ଛାନ୍ଦା, ଭଣୀ ଓ ସାତ ରଙ୍ଗର ଅନୁବ୍ରା ଏଳ ରାଜକୁଳ ନେଇ ଯାଇଥିଲା ତାକୁ କେବେ ଭୁଲି ପାରିବି ନାହିଁ । ସେ ରତ୍ନରେ ଯାହା ଦେଖିଛୁ, ଯାହା ଅନୁଭବ କରିଛୁ ଏବଂ ଯାହା ଉପଭୋଗ କରିଛୁ, ପ୍ରକୃତରେ ତାହାପାଇଁ ଆମଣଙ୍କଠାରେ ମୁଁ କୁଠକ୍କି ।

ସେ ତୃଶ୍ୟ ସତ୍ର ଯୀବୁର୍ବିରେ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ଉତ୍ସବଚକ୍ଷଳ ଆବାଳ ବୃକ୍ଷବନିତାର ବ୍ୟାପ ବୁଝାଣା ଏବଂ ଯେ ପ୍ରେରଣା ଦେଇ ଥାଏଣ ଓ ଥାଏଣଙ୍କ ପରିବାର ବର୍ଗ ନର୍ତ୍ତିକ ଓ ଦର୍ଶକମାନଙ୍କ ଅନୁଧାଣିତ କରୁଥିଲେଟ ତହୁଁରେ ଏହାର ମହିମା ସହସ୍ର ଶୁଣରେ ଦକ୍ଷିଣ ହୋଇଥିଲା । ଶିଳ୍ପୀ ଓ ଶିଳ୍ପର ଏତାତ୍ମା ମିଳନ ଓ ସ୍ଵର୍ଗନ ସମିଶ୍ରଣ ନର୍ତ୍ତିକ ଓ ଦର୍ଶକ ମହିରେ ଭାବ ଅଭାନ ପ୍ରଦାନର ଯେତେ କ୍ଷେତ୍ରକୁଟେବ ଚିରବିନ ରହୁଥିଛି, ତାର ଦିପର ଅଛୁଟି ଭୁବ ଓ ଅଧିନନ୍ତ୍ର କିଛିଯାଏ ମିଳନ - ସେତୁ ହୃଦୟ କରିଥିଲା । ଏ ଦୂର ଅନୁବ୍ରା ଯୁଗୋଗ ଭାଗ୍ୟରେ ଲାଗିଛି ଘଟିଥାଏ । ଆଜି ଦୂରା ଯେ ଆୟୁ ଭାରତରେ ଏପରି ମହାବ୍ରାହ୍ମା ଅଛିବି; ଯେ କଳର ଦେବାରେ ନିଜର ଅନୁବ୍ରା ଯମୟ ଓ ବୁଦ୍ଧା ଭର୍ତ୍ତର କରି ପାଇନ୍ତି ଓ ଯେତରେ କାଣ୍ଠାଯୁ ଶିଳ୍ପ ଜୟନ୍ୟ ଓ ଅପୋଗୀମୀ ନ ହେବ ସେଥିମାକି ଆଗ୍ରାଶ ଚେନ୍ତା କରିବି,

ଏ କଥା ସୁରଖରେ ଆଚିରୁ ଯାବି ଅନୁଭବ କରୁଥିବୁଁ । କାଣ୍ଠାଯୁ ଜୀବନରେ କଳର ପ୍ରବାହ ଯେ କି ଅପରିମେୟ ସମ୍ପଦ ଦାନ କରେ ଏବଂ ଏହାର ବର୍ଜନରେ ଜୀବନ - ଶ୍ରୀତ ପରମାବଣାଯୁ ପ୍ରାଣଧାର ଅଭିବରେ କି ରୂପ ଯେ ଶାଶ୍ଵତ ହୋଇଥାଏ, ଏ କଥା କେତେଜଣ ଅନୁଭବ କରନ୍ତି ?

ପ୍ରେରିଲାବେଳେ ମୁଁ ସମସ୍ତ ସମୟ ଅଭିନ୍ଦନ ହୋଇ ରହିଥିଲା । ଯେତେ କୁଡ଼ିଏ ନାଚ ମନରେ ପଡ଼ିଲା ଗୋଟିଏ ପରେ ଗୋଟିଏ ଭାବ ଭାବ ଏଠାକୁ ପରସ୍ତିଲା । ଶିଳ୍ପର ବା ଧାନରେ ସଂଦା ଏ ସବୁ ମୋର ଚନ୍ଦ୍ରରେ ଭାବି ଯାଉଥିଲା । ଅଭିନ୍ଦନ ଆଭବକ୍ଷନ୍ତର ଓ ପରିଜନ୍ମନାର ବିବେଗନାରେ ସଙ୍ଗାତ ଅଭାବ ଉପସ୍ଥିତ ହୋଇଥିଲା ଏବଂ ଯାହା ରହିଛି, ତାହାରୁ ମୋତେ କିନ୍ତୁ ଭଲ ହୋଇଯାଇରିବା ଏ କଥା ମୁଁ ମନେକତରେ ନାହିଁ । ଛୁନ୍ଦିକାର - ଅନୁବ୍ରା ଛନ୍ଦିର ଦିନତ ଏବଂ ଶୌଭାଗ୍ୟକ ଓ ଦୈନିକନ ଜୀବନର ଚରିତ୍ର ଚିତ୍ର ଦ୍ୱାରା ଛାଇନାର ଅଗ୍ରହୀ ଅନୁପରିଚ୍ଛିନ୍ଦା ଓ ଶିଳ୍ପ କଳର ଚିତ୍ର ବିକାଶ ଅର୍ଜନ କରିଥିଲା । ଧୀତହାୟୀକ ପରିତରେ ଅନୁର୍ଦ୍ଧର ଆଭବକ୍ଷନ୍ତର ସର୍ବ ବିଭିନ୍ନରେ ଅଭିନବ ଶିଳ୍ପାଳୀ ନର୍ତ୍ତିନାର ରହିଥିଲା । ଏହାର ଅନ୍ତାଧିଳାକୁ ନାନା ପରିତ ଦ୍ୱାରା କିମ୍ବା କିମ୍ବା ଏହି ଏହାର ପ୍ରାଣ ଓ ପ୍ରାଣବନ୍ଦତା ସହୁରେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ହେବ, ଏହୁପି ଶ୍ରୀମତୀ ବିରୁଦ୍ଧରେ ମୁଁ ସଂଦା ମତିବାଦ କରିବି — X X X

ସମ୍ବାଦ ପ୍ରତିର ଉକ୍ତିତାଂଶ

ଛଦ୍ମା

୧୪ ଜେଣ୍ଟ୍ଲ୍, ୧୯୪୪

ଦିନିଃ ଭାରତର ପ୍ରାଚୀ ନ ଶାସ୍ତ୍ର ବହିଭ୍ରାନ୍ତି, ଶ୍ରାନ୍ତୀ ବହୁ ମୁଦ୍ରା ଦେଖାଇଥିଲୁ ଏବ ସବଦାହୁ ପ୍ରାନ୍ତର ମୁଦ୍ରାର ସାହାଯ୍ୟରେ ଭାବ ବ୍ୟକ୍ତ କରିବାକୁ ରୁହିଁଥାଲ ଦୋଳି ତତ୍କ ଶ୍ରେଣୀର ନୃତ୍ୟ ଘୋଷମ୍ୟ “କଥ ବାଳି” କଲିକତାର ଜନ୍ମାଧାରଣଙ୍କର ଅଶାନ୍ତୁପ ମନୋରଞ୍ଜନ କରି ପରିନାହୁଁ । ଅଜିକାଳିକା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଏହି ପେ ନିଶ୍ଚିତ ଅଚେନନ୍ତା ସତ୍ରେ କଲର ନୃତ୍ୟ ଏ.ଦୋଷରୁ ମୁକ୍ତ । ଅତି ସମ୍ପିତ ପରିକଳ୍ପନାର ପରମାୟ ପ୍ରାୟ । * । ୨ ମିନିଟ୍ରୁ ବେଶା ନୁହେଁ । ଅଥବା ମଧ୍ୟରେ ଗତିର ବିଦ୍ୱତ ରେଣ୍ଟରେ ସେମାନେ ଅସାମାନ୍ୟ ଗର୍ଭର ରେ ଶାର ଦୁଇ ଅକ୍ଷି ପାରନ୍ତି । ଏହଠାରେହୁଁ ତାର ଅଧ୍ୱନିକତା । ଗୋଟିଏ ଦୁଷ୍ଟାନ୍ତ ଦିନ୍ ।—

ମନ୍ଦିରକଲର ସାଗର ନୃତ୍ୟ ପରିକଳ୍ପନା ବିଜ୍ଞାନ ମଧ୍ୟ ଭୁଲିନାହୁଁ । ଅନ୍ତରୁ ମହାସାଗରର ଦିଗନ୍ତ ବ୍ୟାପୀ ନାଲ ତରଙ୍ଗର ନୃତ୍ୟ କୋଳହଳର ସମ୍ଭାବ୍ୟକୁ ଯାଇ ମୁଁ ଛାଡ଼ା ହୋଇଥାଏ, ନାଲକାଶ ଯାଇ ବିଚିନ୍ତି ବୁଝାଇପ୍ରାୟରେ ଆଚନ୍ତୁ ହୋଇ ହୁକି ପଡ଼ିଛୁ, ଯାର ପରମ ସୌଭାଗ୍ୟମୟ ଅସୀମତା ମୋତେ ବି କ୍ଷୁଦ୍ର ପୃଥିବୀରେ ଟର୍ମାଲ ଭୁମି ଭୁଲଇ ଦେଇ, ଭାବୋନାଦ ଚେକିନ୍ୟ ଦେବଙ୍କର ସବହାରା ଭାବୁକତା ତେଣେ ମୋତେ ବି ଅମୃତରା କରି ପକାଇଲ, ମୁଁ ବି ସେହି ପୁନର ମୁଢ଼ିହାରା ବୁନ୍ଦୁ-ସାଗରର ତରଙ୍ଗ ଶୈଳରେ ଡିହୁଲ ଅଭିନ୍ନ ହୋଇଥାଏ ଦେଲି । ମନର ଏପରି ଅବହ୍ଵା ହୁଏ, ଧାରଣାତା ଶୈଳିରେ ମରିବାକୁ ହେବାର ମଧ୍ୟରେ କରି ଭାବ ଗର୍ଭରତାର ଅବେଳର ଦୁଇଜନ୍ମ ଲିଳ ଶାରଥିଲେ,

“ ଏମନି ଗୁଁଦେର ଅଲ୍ଲେ,

ମନ୍ତି ଯଦି ସେତେ ଭାଲୁ ”

ଏହି ଅନ୍ତରୁ ଭାବିଷ୍ୟ ସାଗର ନୃତ୍ୟ ଶିଳୀ ସବାଜ

ଲିଳମୟ ଭାଙ୍ଗୀ ମଧୁରିମାରେ ବୁପ ପୁନର କେତେବୁନ୍ଦିଏ ମୁହଁତିରେ ସମଗ୍ର ଭାବରେ ଅବଧିକ୍ରି କରିଗଲେ । ଦୁଖୋଧ ମୁଦ୍ରା ଅବିର୍ଭତ ଫୋଲ ବିଭ ବିଷିଷ୍ଟ କରେନାହୁଁ, ପାଲିବିତ ଭାବ ଭାଙ୍ଗୀ ଓ ଅଭିଭିତ ଅଳକାର ଦୁଷ୍ଟିକୁ ଭାବାନ୍ତ କରେନାହୁଁ । ଅଶିର ଅଗରେ ଯେପରି କେବଳ ଗୋଟିଏ ସୌଭାଗ୍ୟ ତରଙ୍ଗ ଦିନ୍ କିରଣର ପ୍ରାରମ୍ଭ ବୁନ୍ଦୁ ବିହିଁ ସେହିପଣି ଅକୁଳ ସାଗରରେ ମିଳଇପାଏ — ପ୍ରାଣରେ ପୁଣି ଅଭିଥରେ ଦେଖିବାର ବ୍ୟାକୁଳତା ସ୍ମୃତି କରେ । ଏହଠାରେହୁଁ ସତ୍ରେକଲର ନୃତ୍ୟର ବିଶେଷତା ! X X X X

ଛଦ୍ମା

୬ ମାସ, ୧୯୪୪

(୧) X X X କିନ୍ତୁ ନାଚର ଆସରରେ ସତ୍ରେକଲର ନାମ ଥାରେ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ଜ୍ଞାନ୍ୟ ନ ଥିଲି, ଅଥବା ଏହି ଦେଶଟି ହେଉଛି ଆମ୍ବାନନ୍ଦରହୁଁ ନିକଟ ପ୍ରତିବେଶୀ । କିନ୍ତୁ ସେଠାକୁ ଯାଇ ଯେଉଁ ଭାବରେ ବିଷିତ ଓ ଚମରିତ ହୋଇଥାଏ, ଜୀବନରେ ଆଉ କେବେହେଁ ସେପରି ହୋଇଛି ବୋଲି ମନେହୁଏ ନାହୁଁ । ଏବ ଏହି ବିଷ୍ୟ ଏକାବେଳକେ ଅପ୍ରତ୍ୟାମିତ । ଏହା ପେପର ଅମାବାସ୍ୟରେ ଚନ୍ଦ୍ରଲେଖା ଦେଖିବା ଭଲ । X X

ଏହା ବୁଝାଇବା ବାହୁଳ୍ୟ ଯେ, ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟର ଅଭିବରେ କୋଣସି ଭଲ ଆର୍ଟ ମଧ୍ୟ ଶୈଷ୍ଟ ଅର୍ଟ ହୋଇ ପାରେନାହୁଁ । ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟରେ ମୁକ୍ତା ଛରିନାଗକୁ ଅଭିଷ୍ୟା କହିପାରେଂ । ରୁତ ସାଥେ ଆଠାରୁ ପ୍ରାୟ ସବାକି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ନାଚର ଆସରରେ ଉପରୁତେ ଥିଲି । ଆଖି ଆଗରେ କମାତେ ନବ ନବ ପରିକଳ୍ପନା ଅପିବାକୁ ଓ ଯିଦାକୁ ଲାଗିଲା । ଏକ ରଧେର ମରେ ଆଉ ଏକ ରଧେ ନୁତନ ନିର୍ମିର — ଆଦି, ହାସ୍ୟ, କରୁଣ, ଗୌତ୍ମ, ବାର, ଭୟାନକ, ବାହ୍ୟର ଓ ଶାନ୍ତ, ଏକ ଛିମର ପରେ ଆଉ ଏକ ଛନ୍ଦର ଧାର, ଭାବୀର ପରେ ଭାବୀର, ଭାବର ପରେ ଭାବର ଆଶ୍ରୟ ପରିବର୍ତ୍ତନ । କ୍ଷେ

ସମ୍ବୁଦ୍ଧରେ ପେପର ଅବଶ୍ୟମ ତରଙ୍ଗର ପରେ ତରଙ୍ଗ
ଧାରୁଣ୍ଣ । ଅଉ ସେହି ସଙ୍ଗେ ଦୋଳି ଦୋଳି ଭ୍ରମ-
ସାନ୍ତ୍ଵନା ମନ୍ଦମୂର୍ଖ ମନର କେଳ — କେବୁଁ ଅନିବାଚନୀୟ
ଆନନ୍ଦ ଦ୍ଵୀପର ସନ୍ଧାନରେ, ଯେଉଁଠାରେ ଲାଲମୟେ
ତନୁର ସରଳ ଓ ଦକ୍ଷିଣୀ ରେଖାରେ ରେଖାରେ,
ଶୂନ୍ୟରେ ଫୁଟି ଉତ୍ତିଷ୍ଠି ଛବି ଆଉ ଛବି — ଯେଉଁଠାରେ
ମୁଦ୍ରର ଦେହ ବାଣୀ ପନ୍ଥି ବଜାଏ କେବଳ ଦୃଶ୍ୟମାନ
ସରୀତର ଘାଟ ଓ ରଣିଣୀ — ଯେଉଁ ଠାରେ ପୁଲଳିତ
ଗତିର ଗୁଞ୍ଜରେ ଉତ୍ତିଷ୍ଠି ପଡ଼େ କନ୍ଦର ଧନର ପୁଷ୍ପମୂର୍ତ୍ତମ

ରଙ୍ଗନ ଶ୍ରୀମତୀ । ଏତେଷକା ଧରି ମୂଳ ଅଭିନିୟୁ ଦେଖି
ମଘ ଆଶା ମେଘ ଲାନାହୁଁ, ମନର ଭିତରେ ଟିକେ ବି
ଶାନ୍ତି ଅନୁଭୂବ କଲାନାହୁଁ । ଶୈପରେ ପ୍ରେତେବେଳେ
ସକାଳର ଟ୍ରେନ ଧରିବାକୁ ସେବ ଦୋଳି ଇଚ୍ଛା
ବିରୁଦ୍ଧରେ ଗାରୋଥାନ କଲି, ସେତେବେଳେ ବ
ଦାଳୁଣ୍ଡ ନବ ନଦୀ ଛାତରେ ନୃତ୍ୟରେ ନୂରୁ
ସେତେବେଳେ ମଘ ବିଦାୟ ନେବାକୁ ପର୍ବିବ ତରାଳ
ହିତ କରିଛି ବିଦୋଧ ଧୂକାଗା ।

ବିଶ୍ୱ ବାଚନ

ଶାନ୍ତି ପରିଚୟ

१९९१

ସପ୍ତକଳର ନୃତ୍ୟ ଦେଖି ମୁଁ ପରିତ୍ରୁପ୍ତି ଲାଭ
କରିଥିଲୁଣ୍ଡିଲୁଣ୍ଡି । ଆମୁନଙ୍କର ଭାରତୀୟ ପ୍ରାଚୀନ ନୃତ୍ୟକଳା
କ୍ରମଶା ବିଲୁପ୍ତ ହେବା ପଥରେ ଭୁଲିଅଛି । ଜାହାର
ଗୋଟିଏ ବିଶିଷ୍ଟ ରୂପକୁ ଏହି ବଜବଣ ଦାର୍ଢକାଳ
ଯୁରୁଷିତ କରି ଆସିଥାଏନ୍ତି, ଏହା ସେମାନଙ୍କର ଗୌରବର
ବିଷୟ ଏବଂ ଏଥୁପାଇଁ ସେମାନଙ୍କ ନୃତ୍ୟତା ଜଣାଇଛି ।
ମୋର ଏହି କାମନା, ଆଧୁନିକ କାଳର କୌଣସି
ଅନୁକୂଳଣ ପେପରି ଏହାକୁ ଆବଳ କରି ନ ଦିଏ,
ବର୍ତ୍ତମାନର ରୂପ ବିକାରର ଆକ୍ଷମଣରୁ ଏହା ପେପରି
ଆମାଶାର ବିଶେଷତା ରଖା କରେ ।

ରବୀନ୍ଦ୍ରନାଥ ଠାକୁର

କଳ ପଂକୋଲେ

ପା ୧୫ - ୩ - ୧୯୩୮

ଉଠାଳୀପ ମଧ୍ୟ ଓ ଦୁର୍ଦୁର ପ୍ରାଚ୍ୟ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନର
ଆମନ୍ତର ଗ୍ରହଣ କରି ସଫେଲ ଶକ୍ତିବାଚକର
ନୃତ୍ୟ ସମ୍ପଦ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ରଙ୍ଗମଙ୍ଗରେ ଅବଶ୍ଯାଁ ହୋଇ

ଅଛନ୍ତି । ଅତି ପ୍ରାଚୀନ ପ୍ରକଟଣାରେ ବିଶ୍ୱାସ କୃତ୍ୟକାଳୀ
·ବିଶାରଦ ଓ ସମୟ ହୁକାର ବିଲସୀ ମନୋହର ଓ
ଆମ୍ବକ ଲକ୍ଷ୍ୟ ବଜ୍ରିତି ଏହି ଶିଳ୍ପୀଙ୍କ ପ୍ରଥରଣରେ
ଦୁଇ ପୂର୍ବଗର ଅତ ପରିଚିତ ସଙ୍କଳନାତ୍ମର ଧରଣା
ନୁହିବାକର ନତ୍ୟାବତାରଣା କରିଅରିଛି, ତାହା ପ୍ରଶଂସନାଯୁ
ଅଛନ୍ତି ।

ଅମ୍ବେମାନେ ହୁଲେ ରଙ୍ଗମଞ୍ଚର ଆଜୀତର ଅଣ୍ଟି
ଖୋଦିଯିବୁ, କିଣ୍ଠା ଛଦ ଓ ଆଡ଼ିଯର ପୁଣ୍ଡ ସଫାର
ମହିମାଯୁ ଦୃଶ୍ୟ ଦବଦ୍ଵିଅଛି । × × ×

ଇଲ୍ ପୋପୋଲ୍ ଡି ରୋମ

ଡା ୧୫ | ୩ | ୧୯୩୮

ଜାହାଙ୍ଗ୍ୟ ମହା ଦୁରୁର ପ୍ରାଚ୍ୟ ପ୍ରତିଶ୍ଵାନର
ଅନୁକୂଳତର ପତ୍ରକାଳ ନୃତ୍ୟର ଅନ୍ତରାତ୍ମର ଭାରତୀୟ
ନୃତ୍ୟ ପ୍ରଦର୍ଶନ ଅସାମାନ୍ୟ ସାପଲ୍ ଲଭ କରିଥିଲୁ ।
ଅନୁଷ୍ଠାନଟି ଉତ୍ସବର କଳ ଓ ସାମାଜିକ ଭାବ ପ୍ରଣା-
ଦିତ ହୋଇଥିଲା, କାରଣ ଏହି ଅନୁକୂଳ ନୃତ୍ୟକାଳ ଉପଭୋଗ
କରିବାକୁ ଯେହିଁମାନେ ସ୍ମରତର ହୋଇଥିଲେ
ପ୍ରେୟାନକୁ, ରଜଧାନୀର ଅଭିଜାତ ଧର୍ମଦାୟିତାକୁ
କୁହାଗାଇପାତର । ଯେଉଁ ଜନସାଧାରଣ ଆଶ୍ରମ
ପ୍ରକାଶରେ ସବଦୀ ପରମମୁଖ, ଏହି ଅ ନ ନ୍ୟା
ସାଧାରଣ ଅଭିନୟର ଅସାମାନ୍ୟ ପ୍ରେରଣା ଦ୍ୱାରା
ସେମାନେ ଏହି କିମ୍ବୁ ମୁହଁୟମାନ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲେ ।

ଏହି ନୃତ୍ୟକୀଳିତର ପୋରେକି କୌଣସି
ଯଜନୁଷ୍ଠାନରେ ବ୍ୟାପ୍ତ ରହି ତାର ରେମାନ୍ୟରେ
ଅନୁହୃଦୟ !

ଏମାନଙ୍କ ଅନ୍ତରାତ୍ମର ମଧ୍ୟର ଯେଉଁ କମନ୍ୟ
କଳା ଓ ଚିତ୍ରବାସ ହୁଲୁର ତତେ ସାମଞ୍ଜସ୍ୟ ପୁଣ୍ଡ
ହୁଲୁଲ, ତୋ ଧର୍ମଦିନକୁ ଉତ୍ସେଧ କରି
ହେବନାହିଁ । ଦ୍ୱାରାନଙ୍କର ପ୍ରତିଧ୍ୟକ ଗତ ଉଚ୍ଚାରି ଓ
ଅଭିବାନ୍ତର ପୁଣ୍ଡ ପରିପୁଣ୍ଡନ ନିମନ୍ତେ ସାହାଯ୍ୟ
କିନ୍ତୁବା ଅସାଧାରଣ ଓ ପ୍ରାଚୀନ ଆବହ ଯନ୍ତ୍ର ହେବାର
ଏହାର ଅନ୍ୟତର କାରଣ । ରୂପ ସଫାର ଅନ୍ତର୍ମୁଳ
ବିଦ୍ୟନ, ନିମନ୍ତ୍ର ଭାଷା ହୁନ୍ତିରେ ।

ବୁଝିବା ମହିମା ମହିମାର ତୌରେମା ଓ
ଦେଖିବାର ମାତ୍ରରେ, "ଏହି ସୁଦୂର ଏହି ଏହି

ହୁଏ । ଅଭିନାତ ନୃତ୍ୟ ମଧ୍ୟର ଭାବର ପ୍ରପିନ୍ଦ
ପୁରାଣ ଅଂଶ ବିଶେଷ ଓ ବସନ୍ତ ଉତ୍ସବାନୁଷ୍ଠାନର
ଅବତାରଣା କରାଯାଇଥିଲା ।

ଆନ୍ତରିକ ଅଭିନନ୍ଦନ ଗ୍ରହଣ କରିବା ନିମନ୍ତ୍ର
ଚିଙ୍ଗମଞ୍ଚର ପୁରେଭାଗକୁ ବାରମ୍ବାର ଆହୁତ ହୋଇଥିବା
ଅଭିନେତାମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟ ସବେଳେ ସଜକୁମାର
ଅନ୍ୟତମ ଅଟକ୍ତି । ଦୁଃଖର ବିଷୟ ଯେ, ଏହି ଅସାମାନ୍ୟ
ଅନୁଷ୍ଠାନର ପୁନାରୁଚାର ହେବା ନାହିଁ ।

ଇଲ୍ ଗିଓନେର୍ଜ ଡି ଇଂଟାଲିଆ

ଡା ୨୭ | ୩ | ୧୯୩୮

ଗତକାଳ ସନ୍ଧାରେ ଦକ୍ଷତାଶାଳ ସବସାଧାରଣ
ଓ ଅଭିଜାତ ସମ୍ବ୍ରଦ୍ୟରୁ ଆପତ କେତେଜଣଙ୍କ
ଉପସ୍ଥିତରେ ଭାଲେତାରେ ଗୋଟିଏ ସାମାଜିକ ଅନୁଷ୍ଠାନ
ଅନୁଷ୍ଠାନ ହୋଇଥିଲା । ଶତାବ୍ଦୀ-ପୁରୁତନ-ପ୍ରତିଶ୍ଵାନର
ପୁଯୋଗ୍ୟ ଉତ୍ସବକାର, ସବେଳେ ସଜଦରବାର
ନୃତ୍ୟର ସବସ୍ଥାଧିକମେ ପୁରେପର ରଙ୍ଗମଞ୍ଚରେ ଅବତାର୍ତ୍ତ
ହେଲେ । ଉପସ୍ଥିତ ଯନ୍ତ୍ର ସଙ୍ଗୀତର ସମନ୍ଧୟରେ,
ବିଭିନ୍ନ ନୃତ୍ୟର ଅଭିନୟ ମୁଣ୍ଡତାର ସ୍ତରକୁ ମହିମା-
ଧ୍ୟାନ । ନତ୍ୟଗୁଡ଼ିକ ମୂଳ ଭାବ ନ ଯା ଶ୍ରେଣୀ
ଅନୁଭୂତି ଅଣ୍ଟାନ୍ତ ବିଭିନ୍ନ ଘଟଣା ଓ ମନୋ-
ଧ୍ୟାନ ଅଭିନାତ ନିମନ୍ତ୍ର ଶାରୀରିକ ବିଭିନ୍ନ ଅନ୍ତରାତ୍ମରୀ
ଓ ମୁଦ୍ରା ସଙ୍କେତର ସାହାଯ୍ୟ ନିଆଯାଏ । ଅଭି ସାଧାରଣ
ଯନ୍ତ୍ର ସଙ୍ଗୀତ ସାହାଯ୍ୟର ବାକାଯ୍ୟର ଏହି ମୂଳ
ଅଭିନୟ କରାଯାଇଥିଲା ପୁଣି ନୃତ୍ୟର ବିଭିନ୍ନ ଅବଶ୍ୟା
ଲକ୍ଷ୍ୟରେ ସଙ୍ଗୀତ ମୁଣ୍ଡନାର ତାରତମ୍ୟ ନିମନ୍ତ୍ରର
ହୋଇଥିଲା । ଏହି ନୃତ୍ୟ ମଧ୍ୟର ମାନସିକ ଦେନ୍ୟ ବା
ବିଳୟୀ ମନୋଭାବ ପରିବର୍ତ୍ତନ ମିଳିଲାହିଁ । ଦର୍ଶକ-
ଦୂଦ ଅଭିନୟର ମୁଖ୍ୟକାଳ ଉତ୍ସେଧ କରିଥିଲେ ଓ
ପ୍ରତ୍ୟେକ ଅଭିନୟ ପରେ ପଥେଷ୍ଟ ଉଚ୍ଚାର ପରି-
ଶେଷରେ ସମୟ ଅବ୍ୟାନ ନିମନ୍ତ୍ର ଦ୍ୱାରାକାର ପ୍ରକାଶ
ଦେଇଥିଲେ ।

ଲି ଟିବୁଣା

ତା ୨୭ - ୩ - ୧୯୩୮

ଗତ ସପ୍ତାବେ ଭାରତୀୟ ମଧ୍ୟ ଓ ସୁଦୂର ପ୍ରାଚ୍ୟ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ (.Italian Mid and Far East Institute) ର ଅନୁକୂଳରେ ବନ୍ଦ ପୁରୁଷଙ୍କର ପ୍ରତିଷ୍ଠାନର ଉତ୍ତରଧିକାରୀ ସନ୍ତୋଷକଲ - ନୃତ୍ୟଶିଳ୍ପୀ ଫନ୍ଦର ଏକ ଅସାଧାରଣ ନୃତ୍ୟ ପ୍ରଦର୍ଶନୀ ଅନୁଷ୍ଠାନ ହୋଇଥିଲା । ସନ୍ତୋଷକଲର ଆପ୍ରୁଣିକ ମତକାବା ବୁଝିମାନ ମହାରାଜାଙ୍କ ବଦାନ୍ୟତା ପାଇଁ ଏହି ସମ୍ବୁଦ୍ଧପର ହୋଇଥିଲା ।

ଦୁଷ୍ୟଗଠର ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ କର୍ଜନ କରି , ପଛପଟରେ
କେବଳ ଶୋଟିଏ ମାମୁଳି କଲା ପରଦା ବ୍ୟଙ୍ଗତ ଅନ୍ୟ
କିଛିର ସାହାପ୍ୟ ନ ନେଇ , ସାଧାରଣ କିନ୍ତୁ ମୌଳିକ
ଫଳୀତର ସମନ୍ୟରେ (ଭାରତୀୟ ନୃତ୍ୟ - ସାହାପ୍ୟ ,
ଡୋଳ , ବଶୀ ଓ ବାଣୀ) , ଆତମକପୂର୍ଣ୍ଣ ସଙ୍କାର
ସାହାଯ୍ୟରେ ଏହି ନୃତ୍ୟଶିଳ୍ପୀଶାଖା ତାଙ୍କ ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ
ଆଧୁନିକ ସର୍ବେତା ହାରା ଅଳକ୍ୟେଇ , ଧୂର୍ଣ୍ଣ ପରିଣାମ ଛବି
ଆମେ ଆଗରେ ଉପଗ୍ରହିତ କରନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କର
ଶୋଷକର ସାମଗ୍ରୀ ଓ କେଷ-ପ୍ରସାଧନ ଉତ୍ସେଧୀୟ
ସଳଖାନାମାନଙ୍କର ପୁରୁଣ୍ୟାତ ଦୋଳାନମାନଙ୍କର ପୁରୁଣ୍ୟା
ରୂପୀ ଉପଜୀବନ ।

ଏହି ସଫେର୍କଳ ନୃତ୍ୟ-ଶିଳ୍ପୀଗଣ ମୁଖୀଁ ପ୍ରିଯାନ
କଲେ ଯଧ ଏମାନଙ୍କ ନୃତ୍ୟ ଗତରେ ସମୁଦ୍ର ସାନ୍ତୋଦତା
ପରିଲକ୍ଷେତ୍ର ଦ୍ୱୟେ । ଉଥାପି ସେହି ଆକୃତ ଅଳକ ମୁଖରେ
ଏପରି ପ୍ରକାଶରଗୀ ଥାଏ ହେ, ‘ନାଚିଳ’ରୁ ‘ମରୁମାୟୀ’
କିମ୍ବା ‘ମଧୁର’ରୁ ‘ଧୂର୍ମ’ ମର୍ମିନ୍ଦ୍ର ପ୍ରତିତ୍ୟକ ନାଚରେ
ଏହାର ଭାବ ପରିବର୍ତ୍ତିନ ଦେଖି ଭଲ ଜଣାଯାଏ ।
ଅନ୍ୟଦ୍ୱାରା, ଦାନବାୟ ପକ୍ଷୀ ଉପରେ ଦୁର୍ଗାଙ୍କର ବିଜୟ-
ଲଭ ପ୍ରଭୃତି ଉତେଜନାମୂଳକ ନାଚଗୁଡ଼ିକ ମନେ
ଉପରେ ଆଶ୍ରମକଳ ପ୍ରଭାବ ରଖି ଯାଇଥାଲ ।

ଏମାନଙ୍କ ଛଦମୟୀ ଗତରେ ସ୍ଵଭାବିତ ଭାଙ୍ଗାର
ସ୍ଵାଚିଳନ୍ତା ପ୍ରକାଶ ପାଉଥିଲା ଏବଂ ସରଳ କିନ୍ତୁ ଚମଳ

ପ୍ରାଦୁ ପଦ୍ମ-ଗୁଲନାର ବିକାଶରେ ତାଳ ଓ ଛନ୍ଦର
ବିଭିନ୍ନତା ସାହାପ୍ୟ କରଥିଲା ।

ଏମାନଙ୍କର ସଜ୍ଜାର ନମ୍ବୁନା ଦ୍ୱିମାଂଶୁଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପରିକଳ୍ପିତ
ତାହାଙ୍କୁ ବାକ୍ଷ୍ଟ୍ (Bakast) କର ପ୍ରକୃତ ପ୍ରତିଦିନୀ
କୁଣ୍ଡାଳିପାତ୍ର । ଏମାନଙ୍କର କେବଳ ସଜ୍ଜା
ଦେଖିଲେ ବି ନାଚ ଦେଖିଦାର ପରିଷିମ ସପଳ ହୁଏ ।

৬৪৭

ବୀରା | ୨ | ୧୯୩୮

‘ସନ୍ଦେଖିକଳ’ ନାମଟି ଆୟୁଗାନଙ୍କ କାଳରେ
ଗୋଟିଏ ରହସ୍ୟ-ଜଡ଼ିତ ମଧ୍ୟ ଝଙ୍କାର ଦୃଷ୍ଟି କରେ ।
ଏହା ପୂର୍ବ ଭାରତର ଏକ ଧଳ୍ୟ । ନାରୀମାନ
Vaudeville ରଙ୍ଗାଳଦ୍ୱାରର ନୋଟି ନାରୀକ ଦଳ
ଦେଖା ଦେଇଛନ୍ତି ସେମାନେର ଅର୍ପିଛନ୍ତି ପେହି ସଜ୍ଜଣ୍ଠ ।
ପ୍ରୟମାନଙ୍କ ନୃତ୍ୟକଳ ପାଞ୍ଚତ ସମ୍ମର୍ତ୍ତ୍ଵ ଭାବରେ, ସଦର୍ଥ
ଉତ୍ସେପର ରାଘ୍ୟ ଏଥରର କିନ୍ତୁ ପରିମାଣରେ ପଢ଼ିଛି ।
ପାଣ୍ଡାନ୍ୟ ଦିନମାକୁ ଏହା ନାରୀକ ଦଳର ଅଗମନ ଏହି
ଶ୍ରୁତିମା ଏବଂ ଦେଖିମାନେ କେତେକିଛି ଏମାନ ପୁନରସ୍ଵରୂପ
ଦେବ । ଯେମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗତି ଓ ଅକର୍ମକ ଏବଂ ଦେବତାଶାଶ୍ଵା,
ମୁଣ୍ଡି ଓ ଲେନ୍ଦିତ ଦୁର୍ଗର କି ଅନୁରୂପ ସମାଦର ଯା । ଶତବୀତ୍ରେ
ଏହା ଦଳର ଶୈଶ୍ଵର ନାରୀକ । ମୁଁ ତାଙ୍କ ଅନ୍ୟଶକ୍ତରକି
ସହିତ ତୁଳନା କରିବାକୁ ରୁକ୍ଷୁନାହିଁ, କାରଣ ଯେମାନଙ୍କ
ଦୁଇଜନଙ୍କିର୍ବିତିନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଓ ବିଭିନ୍ନ ଭୟରେ ସମାନ
ଭାବରେ ଚମତକାର କଳିକୋଣିଲ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିଛନ୍ତି ।
ଶତବୀତ୍ରେ, ଓ ତାଙ୍କର ସହକର୍ମୀଙ୍କୁ ସ୍ଵର୍ଗତ୍ତେ ମୁଜା
ପରିଧାନ କରିଛନ୍ତି । ଏହିପରି ମୁଖୀର ବ୍ୟବସାର ବହୁ-
ପତାକା ଧରି ଗୁଲି ଅର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ । ଏହା ଦଳର ମାତ୍ର
ଗୋଟିଏ ବାଲିକା ନାରୀକ ଥିଲୁଛି ।

ନାତିକ ଭୁଲର ବିଶେଷତଃ ଶ୍ଵରୁଦ୍ଧିଜର ନିଜୀ
ପ୍ରଗାଳୀ ସୁଦୂର ଏବ ସ୍ଵରମାନଙ୍କର ଲୋହିତ ଶତରଞ୍ଜିଙ୍କ
ପଦି-ତଳର ଷ୍ଟର୍କ ବିରତ ଦେଖିବାକୁ ପୁଣ୍ଡରୀ ଦୂର
ଏହା ସହିତ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ମାନଙ୍କର କେବଳ ହାତ ଅଗ୍ରଳି
ଘୁଲନା ତଳନା ହୋଇପାରେ କିନ୍ତୁ ପାଦର ନହେଁ ।

ଦି ଶାଇମ୍‌ସ୍

ଟା ୮ | ୬। ୩-

ସତ୍ତେକେଳ ରଜ୍ୟର ଦଲେ ନୃତ୍ୟଶିଳ୍ପୀ କଣ୍ଠଦିନ ପାଇଁ Vaudeville ରଙ୍ଗାଳୟରେ ନୃତ୍ୟ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରୁଥିଲେ । ସେମାନେ ସଂଖ୍ୟାରେ ଛାଅ ଜଣ ହେବେ । ସେମାନଙ୍କ ସହିତ ଦାଦକ ଦଲ ମଧ୍ୟ ଆସିଥିଲେ । ଏମାନେ ବିଶିଥ ତାର ଏବଂ ବାଦ୍ୟ ଯନ୍ତ୍ର ଏହି ନୂହନ ଧରଣର କଳ ଅନୁଷ୍ଠାନର ଅବସ୍ଥା-ସମୟରେ ବଜାନ୍ତି, ତ ଉଦ୍ଦିନୋଡ଼ାର ହୃଦୟରେ ଏହିପରି ସଲପର ମୂଳ୍ୟ କିମ୍ବା ନୁହେଁ । ନିର୍ଭିକମାନେ ମୁଖୀ ଫିନବାରୁ ମୁଖୀ-କଣ୍ଠୀ ଜଣା ପଡ଼େନା କିନ୍ତୁ ପୌଦିମ୍ବ ଦଗରୁ ଏହି ମୁଖୀ ରୁଦ୍ଧକର ବିଶେଷ ମୂଳ୍ୟ ଅଛି । ଏହି ଲୟୁଗତ ନିର୍ଭିକମାନଙ୍କର ଦେହ-ଭଙ୍ଗୀ ବିଶେଷତଃ ହାତ ପାଦର ସଗ୍ରଳନରୁ ଭାବର ଅଭିଭ୍ୟନ୍ତି ସମ୍ମର୍ତ୍ତ ପ୍ରକାଶ ପାଏ । ନୃତ୍ୟର ଚତ୍ରିଧ ସୀମାଦର୍ଶକ ଏବଂ ମୁଶ୍ରେପୀୟମାନଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ଏହୀର ସମ୍ମର୍ତ୍ତ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ହୁଏବା ସମୟ ସମୟରେ ଦୁରୁଷ ହୋଇପଡ଼େ । ତଥାପି ଶ୍ରେଷ୍ଠ କେତୋଟି ନୃତ୍ୟର ସାଧାରଣ ଭାବ-ଆଗ୍ରହ ବୁଝାଯାଏ । ଦେଶଭୂଷା ଓ ଦେହଭଙ୍ଗର ଘୋଷନକ ସହିତେ ଦୃଷ୍ଟି ଆକର୍ଷଣ କରେ ।

ଶ୍ରେଷ୍ଠ ନିର୍ଭିକ ଧର୍ମକୁନ୍ତୁ ଜଣେ ଉଚ୍ଚଶର୍ମର କିଞ୍ଚାବନ୍ତି । ତାଙ୍କର ନୃତ୍ୟପାତି ଛିଦମ୍ବୀ ଓ ଶତ୍ରୁ । ତାଙ୍କର 'ମହୁର ନୃତ୍ୟ' ଏହି ଦଲର ନୃତ୍ୟ ଶୈଳୀର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ନିର୍ଦ୍ଦର୍ଶନ । ଦ୍ଵିତୀୟ, ପ୍ରଥମ, ମୁକ୍ତା, ପ୍ରମଦ୍ୟରେ ମୟୁର-ଚନ୍ଦ୍ରକା-ନାଳର ଅନୁମରଣ୍ୟ ସଜ୍ଜା ପିଲ ସ୍ଵେ ଏହୁ ନାଚ ନାଚନ୍ତି । 'ଚନ୍ଦ୍ରଭାଗ'ରେ କେଦାର ସହିତ ତାଙ୍କର ହେବେ ତ ନତ୍ୟର ତୁଳନା ଦିଆ ଯାଇପାରେନା,-- ଏହା ଏତେ କାନନୀ-ବିଜନିତି ଓ ବିନିମ୍ୟ,

ଦ ପେନ୍ଦି ଚେଳିପ୍ରାପ୍ତ ଓ ମଣିଙ୍ଗ ପୋଷ୍ଟ

ଟା ୮ | ୭

ଦିବ୍ଦିକ ଧୂମ୍, ନାନ୍ଦିନୀର ପ୍ରଦୀପୀକଳ ରମ୍ଭନ୍ଦୁ ହନ୍ତି

ଦୁଇ ସପ୍ତାହ ଧରି Vaudeville ଥାଏଟରରେ ନୃତ୍ୟକଳ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରୁଥିଲା । ଏମାନେ ସମସ୍ତେ ମୁଖୀ ପରିଧିନ କରନ୍ତି ଏବଂ ସେମାନଙ୍କର ଅଭିନ୍ୟାରେ ନୃତ୍ୟର ଗୋଟିଏ ସହଜ ଲୁପ୍ତ ଧରପଡ଼େ, ପାହାକି ଏ ମୁଗର କୃତିମ ବାହ୍ୟାତ୍ମମର ଢାଂକି ଦେଇଛନ୍ତି । ଗତିଧିତ ଓ ସଭାତ ଗୋଟିନାରେ ମଧ୍ୟ ଇତିମୂର୍ବ ଆଉ ଗୋଟିଏ ଭାରତୀୟ ଦଳ ବିଶେଷ ନେଇପୁଣ୍ୟ ଦେଶାଇଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ମୁଖୀ ରହିଥିବା ଏହିପରି ଅଭିନ୍ୟାର ବିଶେଷ ଗୋଟିଏ ଅର୍କର୍ଷଣ ଶକ୍ତି ଥାଏ । ଏହା ଜଡ଼ ଆବରଣ, ତଥାପି ଏହା ମନକୁ ତୃପ୍ତି ଦିଏ । ଶ୍ରୋଦୟୀ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଏହି ବଣ-ଚରଂପ୍ରା-ଦମେ-ନୟ ମୁଖୀନୁତ୍ତକର ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ ଅଛି ଏବଂ ଦେବ ଦେବା ଓ ସ୍ତ୍ରୀ ଭୂମିକା ଅଭିନ୍ୟାରେ ଏ ଗୁଡ଼ିକ ବିଶେଷ ଉପଯୋଗୀ । ଏହିପରି ମୁଖୀ ବ୍ୟବହାରରେ ଅଭିନ୍ୟାର କୌଣସି ଅଙ୍ଗହାନି ଘଟି ନ ଥିଲା । ଗତ-ବହୁଳ ନୃତ୍ୟଗୁଡ଼ିକର ମଧ୍ୟରେ ବିଶେଷତଃ ଦ୍ଵାରା ନୃତ୍ୟ ନନ୍ଦରେ ଢାଳ ଶଣ୍ଟାର ନୃତ୍ୟ ଓ ମହାୟୁଦ୍ଧ ବିଶେଷ ଉଲ୍ଲେଖ ପାଇଯ । ଗତ ସାତ ପଳକର ନୃତ୍ୟ ଦୁଇଟିର ତାପ୍ତୀୟ ପ୍ରକ୍ଷ୍ଟା ପରିଷ୍କୃତ ହୋଇଥିଲା ।

ବିଷୟ-ବନ୍ଧୁ ସହିତ ପରିଚୟ ନ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ପ୍ରଧାନ ଅଭିନେତା ଶୁଭେନ୍ଦୁକର ନୃତ୍ୟଗୁଡ଼ିକର ରସବୋଧରେ ଅସୁନ୍ଦରୀ ଘୋର ନ ଥିଲା । ତାଙ୍କର "ଶିବ ତାଣ୍ଡବ" "ମୁୟର ନୃତ୍ୟ" ଓ ନରନାରାକ୍ଷର ଶ୍ରେମ ନୃତ୍ୟ ଅତି ଉଚ୍ଚ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ହୋଇଥିଲା ।

ତାଙ୍କର ଲୟୁ ପଦ ବିନ୍ୟାସର ପୋକୁମାରୀ, ଦୁଷ୍ଟତା ଓ ମୁକ୍ତା ଏବଂ ଦେହ ସମ୍ବାଲନ ଭଙ୍ଗର ଅର୍ଦ୍ଦମ୍ଭ ରଙ୍ଗର ପ୍ରଣାମାର ବାହାରେ ।

ସନ୍ତୋଷ ପିକ୍ରାରେଲ

ଟା ୮ | ୭ | ୩-

ଅଜି ସନ୍ଧାରେ ଅମେମାନେ ଭଡ଼େରିଲ ଲଙ୍ଘାଳୟରେ ସତ୍ତେକେଳର ଦ୍ଵାରା ନୃତ୍ୟଶିଳ୍ପୀ ପରିଷ୍କୃତ

ଦେଖିବାକୁ ପାଇଥିଲୁଁ । କେହିସିଂଠନ ମୁୟକିଯୁମର
ଭାରତୀୟ ବିଦ୍ୟାଗର ପ୍ରୟୋଗ ମୁଣ୍ଡି ସକଳ ହେଠାର
ହଠାତ୍ ଜୀବନ୍ତ ହୋଇ ଏହି ମୁଣ୍ଡା - ପରିହାତ ବ୍ୟକ୍ତି-
ମାନଙ୍କର ବୁଧ ପରିଗ୍ରହ କରିଛନ୍ତି ।

ଦିନେଲି ମେଲ

ତା ୮ | ୭ | ୧୯୩୮

ଜଣେ ସ୍ଵାମୀ ଶିଳୀ ସହିତ ଛାଅ ଜଣ ପୁରୁଷ ଓ ସାତ
ଜଣ ଯନ୍ତ୍ର ସାରୀତିଜ୍ଞଙ୍କ, ନେଇ ଏହି ଦଳଟି ସଗଠିତ ।
ଜଣ ଯନ୍ତ୍ର ସାରୀତିଜ୍ଞଙ୍କ ନେଇ ଏହି ଦଳଟି ସଗଠିତ ।
ଲଣ୍ଠନରେ ପ୍ରଦର୍ଶିତ ଅଧିକାରୀ ଭାରତୀୟ ନିତ୍ୟ
ତୁଳନାର ବୋଧନ୍ତୁଏ ଏହି ନୂତ୍ରାନ୍ତିକ ଅଧିକ ଶୁଣେ-
କାଣେୟ । କିନ୍ତୁ କେବଳ ଜନଶ୍ରୀ ପରିଷକ୍ଷା ଏ ବର୍ଷରୁରେ
ନିତ୍ୟମତ ଦେଇପାରେ ।

ଏହି ଦଳର ପ୍ରଧାନ ନୃତ୍ୟଶିଳ୍ପୀ ଶୁଭେନ୍ଦୁଙ୍କର
ଉଦ୍‌ଘାଟର ଅନେକ ସମୟରେ ଜନ୍ମମା ଲଜ୍ଜିତ ହେଲେ
ମଧ୍ୟ ସେହି ନିଳୟ ଭାଙ୍ଗା ଓ ଅନଶ୍ରେଷ୍ଟ ଦ୍ରୁଢ଼ଗତ
କେବଳ ବିଶିଷ୍ଟ ଶିଳ୍ପୀ ଦ୍ୱାରା ସମ୍ବନ୍ଧ ।

ଦିନେଲି

ତା ୮ | ୭ | ୧୯୩୮

ମୁବ୍ବ ଭାରତର ସନ୍ତୋଷକଳ ଚନ୍ଦ୍ରକୁ ଦଳେ ହିନ୍ଦୁ
ନୃତ୍ୟଶିଳ୍ପୀ ଆମେଅଛନ୍ତି ଯେଉଁ ମାତ୍ରାକୁ କୀ ମୁଠିବ ପାଖ୍ୟାତ୍ୟ
ଜଣ୍ଠରେ ସେମାନଙ୍କର ଏହି ଭାଙ୍ଗତ କଳା ପ୍ରାର୍ଥନ
କରିବାକୁ ମୁହୋତ ପାଇଁନ ଥିଲେ ।

ଅଳ୍ପଦାନ ନିମନ୍ତେ ଉତ୍ୟେଜିଲୁ କଣମନ୍ତରେ
ଅବତାର୍ତ୍ତ ହୋଇଥିବା ଏହି ନୃତ୍ୟଶିଳ୍ପୀଙ୍କର ରଗାଟିଏ
ନୃତ୍ୟ ଅନନ୍ତରେ ଜାଗ୍ରତ କର ପାରିବାର୍ତ୍ତ । ସେମାନଙ୍କର
ଅଳ୍ପ ଭାଙ୍ଗରେ ସବେଳୁର ବାଦ ଧର୍ମମନ୍ତର ଆନ୍ତମନ-ମୁଣ୍ଡ
ଜିମ୍ବନ, ପ୍ରାଣୀଙ୍କ ହିନ୍ଦୁ ଦେବତାମାନଙ୍କର କରି
ଅଗମ୍ୟାନ୍ତ ଶାରଦୀତର ପ୍ରକାଶ ମୁଣ୍ଡ ଖୋଜାଇଲୁ ।

ଜଣକୁ ଛାଡ଼ି ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତ ପୁରୁଷ ନୃତ୍ୟଶିଳ୍ପୀ, ମୁଣ୍ଡ
ଦ୍ୱାରା ଅଛାଦିତ ଥିବାରୁ ଏମାନଙ୍କର ମୂର୍ଖ ନିଲ୍ଲିପ୍ତ ଓ
ଭାବ-ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କା ବଜ୍ରିତ ତେଣୁ ଦର୍ଶକମାନଙ୍କର ଦୃଷ୍ଟି
ସେମାନଙ୍କର ସାଦଳଙ୍କ ଅଙ୍ଗରଙ୍ଗୀ, ସେମାନଙ୍କ ଶରୀରର
ଛନ୍ଦମୂର୍ତ୍ତ ଗତ ଓ ଜଟିଲ ପଦମୂଳନା ପ୍ରତି ସ୍ଵତଃ ଆକୃଷଣ
ହୋଇଥିଲ । X X X X

ବର୍ଷିଂ ହାମ୍ ପୋଷ୍ଟ

ତା ୯ | ୭ | ୧୯୩୮

X X ପ୍ରଧାନ ନୃତ୍ୟଶିଳ୍ପୀ ଶୁଭେନ୍ଦୁ କାରୁକାରୀ-
ମୁଣ୍ଡ ମୁକୁଟ, ମାଳ, ସୁନେଲ ଓ ମୁକ୍ତାର ପୋଷାକ
ମାତ୍ର କଟି ଉଦ୍ଘାରେ ମୁହୂରମୁହୂ ଧାରଣ କରି ମୟୁର
ନୂତ୍ରାନ୍ତିର ତାଙ୍କର ସବୋକାରୁ ଅଭିନୟ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରି
ଅଛନ୍ତି । X X X X

ଦି ପ୍ଲେଟ୍

ତା ୯ | ୭ | ୧୯୩୮

ଭଦ୍ରେଭଲ୍ ରଙ୍ଗାଳୟର ହିନ୍ଦୁ ନୃତ୍ୟଶିଳ୍ପୀ ସଂଘ X X
ଦଳର ପ୍ରଧାନ ଶିଳ୍ପୀ ଶୁଭେନ୍ଦୁଙ୍କ ପୁଣ୍ୟମୁଖୀ ଓ
କଳନାମୟ ଭାଙ୍ଗା ନିମିତ୍ତ ସେ ଅନନ୍ୟ ସାଧାରଣ ମନୋ-
ଭ୍ରମେ । ସେ ହେପାର ଏମୁହୁକ ଦାନରେ ଅଧିକାରୀ ।
ମନୂର ନୃତ୍ୟ, ଶିଳ୍ପ ତାଙ୍ଗକ, ଓ ପ୍ରକାଶ-ନୃତ୍ୟ-ଶିଳ୍ପୀ
ତାଙ୍କର ପ୍ରଧାନ ନୃତ୍ୟ, ଏଥରେ ସଫେହି ନାହିଁ । ପୁଣ୍ୟ
ପ୍ରତ୍ୟେକ ପ୍ରକାଶ ଭାଙ୍ଗା ବିଲୁଳ ହେଲେ ମୟ ପ୍ରତ୍ୟେକର
ପ୍ରଭାବ ଦ୍ୱାରା । ସେ କେବାର ନାମଳ ଅନ୍ୟ ଜଣେ ସମ୍ପର୍କ
ଅଭିନେତା ସଙ୍ଗ ଗୋଟିଏ ଚାହୁଁର ନୃତ୍ୟରେ
ଦାର୍ଶଣିକ ଚାରିଥାର୍ତ୍ତ । ସେମାନଙ୍କ ନୃତ୍ୟର ବିଷୟ-
'ଦୁଃ୍ଖ ତନ୍ତ୍ରଭାଙ୍ଗ' ବିଶାକ ଭାବଦ୍ୱାର୍ତ୍ତ ଅବତା । X X

ଶାରମ୍ ଏଣ୍ଟ ଶାରତ୍

ତା ୧୦ | ୭ | ୧୯୩୮

X X X

ପ୍ରଧାନ ନୃତ୍ୟଶିଳ୍ପୀ ଶୁଭେନ୍ଦୁଙ୍କର ଅଭିନୟ
ନୃତ୍ୟଶିଳ୍ପୀଙ୍କର ଏହି ନୃତ୍ୟଶିଳ୍ପୀଙ୍କ ଭାଙ୍ଗର
କରିବାକୁ ପାଇବାରେ ଏହି ନୃତ୍ୟଶିଳ୍ପୀଙ୍କ ଭାଙ୍ଗରକୁ

କଳିନା ପ୍ରସୁତ ବା ଅତି ପୁରୁତନ । ଯେ କେହି ସେହି ନୃତ୍ୟଗୁଡ଼ିକୁ ରୂପ ଦିଅନ୍ତୁ ନା କାହିଁକି, ସେ ନିଷୟ ଜଣେ କଳିନାବିଲୀମୀ କୋରିଉଗ୍ରାପାର ଓ ଉଚିତରଣର ସମ୍ଭାବି ।

ମେରିଲବୋନ କୁନିକଲ

ତାର୍ତ୍ତିକ | ୨୧୯୩୮

> X X X X X

ମୁଖାଗୁଡ଼ିକର ନିର୍ମାଣ ଅତି ପୁରୁତନ ସ୍ଵର୍ଗ ଶିଳ୍ପର ପରିଚୟକୁ ଏବଂ ପ୍ରଥାନ ନୃତ୍ୟଗୁଡ଼ିକୀ ଶୁଭେନ୍ଦୁ ଜଣେ ଅସାଧାରଣ ପୁରୁଷ ଶିଳ୍ପୀ ଅଛନ୍ତି । ଅନେକମନ୍ଦିର ପରି ସଞ୍ଚାର ସମନ୍ତ୍ୟରେ ନୃତ୍ୟଗୁଡ଼ିମାନଙ୍କର କମଳାୟ ଭଣୀ ଓ ଛନ୍ଦମୟୀ ଗଢି ରୁହୁକଳର ଉଚିତମ ଶିଖରକୁ ଆଶେଷଣ କରିଅଛି ।

ଗ୍ରେ କ୍ରିଟେନ୍ ଏଣ୍ଟ ଦି ଇଣ୍ଟ

ତା ୧୩ | ୭ | ୧୯୩୮

× × ଏହି ପୁରୁଷ ନୃତ୍ୟଗୁଡ଼ିମାନଙ୍କର ଅଗ୍ରଣୀ ଶୁଭେନ୍ଦୁ ଅଗରଙ୍ଗୀ, ସ୍ଵର୍ଗପର ବିନାୟାସ ପେପର ଆୟୁର କରିଅଛନ୍ତି, ତାହାଦାରୀ ସେ ଦର୍ଶକମଣ୍ଡଲୀର ଆଗ୍ରହ ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ କରି ପାରିଅଛନ୍ତି ।

ଦ୍ଵେତ ନୃତ୍ୟଗୁଡ଼ିକ ସବୁଠାରୁ ନୟନଗ୍ରାୟ ଡେବେଲ ମଧ୍ୟ ରାଥାକୁଷ୍ଟ ଅରନ୍ୟରେ କେବାର ସ୍ଵର୍ଗ ଶୁଭେନ୍ଦୁଙ୍କ ପ୍ରତ୍ୟେ ନୃତ୍ୟ ରୁବୋଇୟାସ ଓ ଆଦିମ ମାନସିକ ଜ୍ଞାନ୍ୟାସର ସ୍ଵର୍ଗ ପ୍ରକାଶ ପ୍ରଥାନଙ୍କ ସମସ୍ତଙ୍କ କଳିନାକୁ ଅଭିଭୂତ କରି ପାରୁଛି । × ×

ଶୋକ କାତ୍ରା

ଶ୍ରୀ ସ୍ରୀ ପାତ୍ରାଳି :— ମୁଁ ଏହି ଶୋକଦାଙ୍ଗୀ, ଶୁଣ ମମୀଧିତ ହେଲି । ଏହି ଦିଯୋଗରେ ମୁଁ ମୋର ଅନୁଭବ ଅନୁଭୂତି ସମ୍ବନ୍ଧରେ ପ୍ରକାଶ କରିବାକୁ ଅପରାଧ । ଏହି ବିଶଟ ପତ ଆପଣଙ୍କ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ବା ଆପଣଙ୍କ ସ୍ଵନାମ ଧନ୍ୟ ବଶ ମଧ୍ୟରେ ସୀମାବନ ନୁହେଁ । ଏହା ସମଗ୍ର ଭାବର ପତ - ଦିଶ୍ୱକଳର ପତ ଯହିଁରେ ଯେ ଥିଲେ ଜଣନ୍ତି ଦିଶ୍ୱକଳ ଜ୍ୟୋତିଷ୍ଟ୍ର । ଏହି ବିଶଟ ପତରେ ଠପଣିକୁ ସାନ୍ତୁଦିନା ଦେବାର ଭାବ ପାଇନାହିଁ ।

ସାର ପୁଲତାନ୍ ଅନ୍ଧାମଦି :— ଶୁଭେନ୍ଦୁଙ୍କ ପ୍ରୟାଣ ଅପଣ ବା ଅପଣଙ୍କ ବଶର ପତ ନୁହେଁ । ଏତଦ୍ୱାରା ଅପଣଙ୍କ ହେଠ ତଥା ଭାବରେ ସମ୍ବନ୍ଧ ହୋଇଅଛି ।

ପଣ୍ଡିତ ଶୋଦାବନଶ ମିଶ୍ର :— ଜାଣ୍ଯ ଜାବନ ଗଠନରେ ସେ ଧୂଲେ ଜଣେ ବାର । ତାହାକର ଦିଯୋଗଜନ୍ମତ ପତ ଟର ଅଧୂରଣୀଧି ।

ଅଧାପକ ସୋମନାଥ ମେଦି :— ପ୍ରେସିଡେନ୍ସି କଲେଜରେ କିନ୍ତୁ ଦିନ ପାଇଁ ଶୁଭେନ୍ଦୁ ମୋର ଶିଶ୍ୟ-ଧୂଲେ । ଛାତ୍ରନାର୍ଥିଙ୍କ ରୂପେ ସେ ଯେ କେବଳ ନିପୁଣ ଶିଳ୍ପୀ ଧୂଲେ ତାହାକୁଟିବେ, ତାହାକର ସ୍ଵର୍ଗ ଅଗ୍ରହ ଦିଶ୍ୱରାଗରେ ସେ ସମସ୍ତଙ୍କ ପ୍ରାତିଭାଜନ ଥିଲେ ।

ଚ. ଦାସ. ଏସ. ଏଲ. ଏ. :— ରାଜକୁମାର ଶୁଭେନ୍ଦୁ ନାରାୟଣ ସିଂହଦବକ ଆକର୍ଷିତ ମୁଣ୍ଡରେ ମୁଁ ସାତଶୟ ଶୋକାର୍ଥୀ । କଲର ମମଦେଇ ସେ ଉଦ୍ଧଳ

ପାଇଁ ଚିରନ୍ତନ ଖାତି ଅର୍ଜନ କରିଥିଲେ ! ତାଙ୍କର ପାଞ୍ଚାଶ୍ୟ ତ୍ରୁମଣର କଥା ଅଦ୍ୟାବିନ୍ଦୁ ଦୋର ମନରେ ଜାଜୁଲୁଗାନ ରହିଥିଲୁ । ନିର୍ମନ ଅନ୍ତର୍ମୁଖ ଆମ୍ବାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଜଣେ ଉଦୟମାନ ସୁଧୀକୁ ଓଡ଼ାର୍କି ନେଇଛି । ସେ ଥାଇ ଆମ ଭାବରେ ନାହିଁ । ତାହାଙ୍କର ସ୍ଵତ୍ତ କମ ବର୍କମାନ ଉକ୍ଳଳରେ ଚିରାୟୀ ହୋଇ ରହିଦ ।

ପଟ୍ଟାଏତ ସାହିବ, ମଧ୍ୟପୁର :— ତାହାଙ୍କର ମୁଖରେ ଉକ୍ଳଳ ଆକାଶରୁ ଚୋଟିଏ ଉକ୍ଳଳ ତାରକା ଅସ୍ତ୍ରମିତ ହେଲା । ଏହି ଷତ ଓଡ଼ିଆର ମନକୁ ମେଘାଳୁଙ୍କ କରିବ । ତାହାଙ୍କର ତରେବୁବ ସଂଗୀତ କଳା ଉଥାନର ପ୍ରଶାନ ଅନୁଭବ ଦେବ ।

ମହାରଜା, ମୟୂରଭଣ୍ଡ :— ତାଙ୍କର ହୃଦୟ ଓ ମନ୍ତ୍ରିଷ୍ଠ ସଦମୁଖାବଳି ତାହାଙ୍କୁ ସମସ୍ତଙ୍କ ଶ୍ରୀତରାଜନ କରିଥିଲା ।

ଶୟବାହାଦୁର ବି. ଉ. ଶୟୁ :— ବିଶୁଦ୍ଧ ସମ୍ବୁଦ୍ଧ ଜୀବନରେ ଶୁଭଦର୍ଶନଙ୍କ ଆକାଶୁକ ମୁଖରେ ଘୁରୁତର ଷତ ହେଲା । ପଢ଼ିବିଳ ରାଜବଶ ଓ ଶ୍ରୀଜାନୁମନ୍ତକ ସହ ନିଖିଳ ଉକ୍ଳଳ ତାଙ୍କ ତରେବୁବରେ ଶୋକାଶ୍ରୁ ବିଷର୍ଜନ କରୁଥିଲୁ ।

ଡକ୍ଟର ମାୟାଧର ମାନସିଂହ :— ଉକ୍ଳଳର ଜଣେ ପ୍ରତିଭାଶାଲୀ ଭାବା ପ୍ରତ୍ୟାମନ ଅଳାଳ ତରେବୁବରେ ଷତଗ୍ରହ ଉକ୍ଳଳ ଯାଇଁ ମୁଁ ଅଗ୍ର ବିପର୍ଲକ କରୁଥିଲୁ । ଉକ୍ଳଳ ସଭା ଅଧ୍ୟାନରେ ମେ ଜ୍ୟୋତିଶ ପରିଚ୍ୟାତ କରି ସ୍ଵର୍ଗକୁ ରୁକ୍ଷିଗଲେ ।

ଗୋପନୀୟ ପଙ୍କନାଏକ :— ଆନ୍ତର୍ଳିତକ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଜନ କରିଥିବା ଆପଣଙ୍କ ସୁନ୍ଦର ମୁଖରେ ମୁଁ ଗେହର ଦୃଶ୍ୟ ଅନୁଭବ କରୁଥିଲୁ ।

ଲାମ୍ବାହାଦୁର ଚିନ୍ତାମଣି ଧାର୍ମି :— ଉକ୍ଳଳ ଦୁଃଖନ୍ତି ହୃଦୟରେ ମୁଁ ଆମତିଙ୍କା ୪୩ ମୁହଁଳ

ଅଳାଳ ମୁଖର ବାଣୀ ଶବର କାଗଜରେ ପଡ଼ିଲା । ତାଙ୍କ ବଢ଼ୁମୁଖୀ ପ୍ରତିଭାର କଥା ଦୂରଣ କଲେ, ମୋର ମନେହୁଏ, ତାଙ୍କର ତରୋଧାନ କେବଳ ଆପଣଙ୍କ ଷତ ନୁହେ । ଏଥରେ ସମଗ୍ର ଓଡ଼ିଶା ଷତଗ୍ରସ୍ତ ହେଲା ।

ଏପ୍. ଟି. ଗେୟ୍ :— ଏହା ପ୍ରତିଭାର ଅନ୍ତର୍ମୁଖ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ କଥା ଯେ ଯେଉଁ ଶଜକୁମାର ରଜାର ଏତେ ବିଭିନ୍ନ ଲେକହିତକର କାହିଁରେ ଜାତି ଥିଲେ, ସେ ଏତେ ଅନ୍ତ ବୟସରେ ଅଳାଳ ମୁଖ କବଳରେ ପଡ଼ିଲା ହେଲେ ।

କାଉହସିଲ୍ ଅମ୍ବ ଷ୍ଟେନ୍ଡର ସଭ୍ୟ ମାନ୍ୟବର ଶ୍ରୀ ନିକୁଞ୍ଜନଗୋର ଦ୍ୱାପକ ସଭାପତତ୍ତ୍ଵରେ ୫ ଅଗଷ୍ଟ, ୧୯୦୪ ରେ ଅନୁଷ୍ଠାତ କଟକର ଏକ ସଭାର ଘୁମ୍ବତ ପ୍ରସାବ :

ଶଜକୁମାର ଶୁଭେନ୍ଦୁ ନାରାୟଣ ସିଂହ-ଦେବ ତାଙ୍କ ନୃତ୍ୟକଳ ଦ୍ୱାରା ବିଶୁଦ୍ଧ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଲଭ କରିଥିଲେ । ଭାରତର ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରଦେଶ ଓ ଭାରତରେ ବିଭିନ୍ନ ଦେଶରେ ଉକ୍ଳଳର ଛତ ନେତ୍ରକଳ ପ୍ରଦର୍ଶନ ସେ ଦେଶର ଗୋରବ ଦର୍ଶନ କରିଥିଲେ । କଟକର ନାରିକମାନଙ୍କ ଏ ସଭା ତାଙ୍କ ଅଳାଳ ମୁଖରେ ଘୁରୁତ ଶୋକ ଶ୍ରୀଜାନୁମନ୍ତକ କରିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଶୋକ ପନ୍ତପ୍ର ସନ୍ଦର୍ଭବାରଙ୍କୁ ସମବେଦନା ଜ୍ଞାନ କରୁଥିଲୁ ।

ଶ୍ରୀ ଶ୍ୟାମପୁରର ମିଶନ ସଭାପତତ୍ତ୍ଵରେ ତା ୨ ଅଗଷ୍ଟ, ୧୯୦୪ ରେ ଅନୁଷ୍ଠାତ ପ୍ରତିଭାରାହିର୍ଯ୍ୟ-ପରିଷଦର ବିଶେଷ ଅଧ୍ୟବେଶନରେ ଘୁମ୍ବତ ପ୍ରସାବ :

ଓଡ଼ିଆ ସାନ୍ଦର୍ଭ ପରିଷଦର ଏସଭା ସତେଷିକଳ ରଜାନଙ୍କରେ ପୁନ୍ର ବିଶ୍ୱାସ ନୃତ୍ୟକଳର ମୌଳିକତା ଭାବରେ ଉଥା ଉଥା ଭାବରେ ବାହାରେ ସୁନ୍ଦର ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରି ମରିଛି । ପୁନରାର ଏ ସଭା ସାମାଜିକ ଧାର୍ଯ୍ୟ ରଜାନଙ୍କରେ ଓଡ଼ିଶା ପରିଷଦର ପ୍ରତିଷ୍ଠାନକୁ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ କରୁଥିଲୁ ।

ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟକାରୀ ସମାଜ :— ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟକାରୀ ସମାଜର କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ସଭା କୁମାର ଶ୍ରୀଭୂତ୍ତୁ ନାରାୟଣ ସିଂହ ଦେବଦଂକ ଅକାଳ ଓ ଆକମ୍ପିଳ ମୃଷ୍ଟରେ ଗର୍ଭର ଶୋକ ପ୍ରକାଶ କରୁଥିଲୁ । ଏଥି ତାଙ୍କ ନୃତ୍ୟ କଳାଭାସ ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ଖ୍ୟାତ ଲୋକ କରିଥିଲେ ଏବଂ ତତ୍ତ୍ଵର ଉତ୍ତରା ସର୍ବାତିର ଖ୍ୟାତ ଦିଗଦିଗନ୍ତ ପ୍ରସାରିତ ହୋଇଥିଲା । ଏ ସଭା ଖୋକ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ପରିବାରଙ୍କୁ ଗର୍ଭର ସମଦେଶନ ଜ୍ଞାନ କରୁଥିଲୁ ।

ଶ୍ରୀ ଦିଲଭତ୍ତୁ ନଦ୍ୟକ ସଭାପତିତଥିରେ ଅନୁଷ୍ଠାନିକ ତା ୧୯ ଅକ୍ଟୋବର, ୧୯୪୦ ରେ କଲିକତାର ଶ୍ରୀଦ୍ୱାପା ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟକାରୀ ସମାଜର ଏକ ସାମାଜିକ ସଭାରେ ଶୁଭ୍ରତାବିଧାନ :

କଲିକତାର ଶ୍ରୀଦ୍ୱାପାନାନାନକ ଏ ସଭା ସତ୍ରେକଳ ମହାରାଜାଙ୍କ ରହ୍ୟ ପୁନଃ ଛାତ୍ରଜ୍ୟ ଶିଳ୍ପୀ ଶୁଭ୍ରତାଙ୍କ ଅକାଳ ପ୍ରସାରରେ ଗର୍ଭର ଦୁଃଖ ପ୍ରକାଶ କରୁଥିଲୁ । ତାଙ୍କ ମୃଷ୍ଟ ଜାତ ପରିଶରେ ଏକ ଅପୂର୍ଣ୍ଣୀୟ ପତି । ଏ ସଭା ମହାରାଜାଙ୍କୁ ଆନ୍ତରିକ ସହାଯୁତ ଜ୍ଞାନ କରୁଥିଲୁ ।

ଶ୍ରୀମତୀ ସର୍ବେଜିନୀ ନାଇଟ୍ରି :— ରାଜକୁମାର ଶୁଭ୍ରତାଙ୍କ ନାରାୟଣ ସିଂହ ଦେବଦଂକ, ମହିଳା ଲୋକପାଦ୍ରବକ ଶିଥୋଗରେ ତେବେର ଆନ୍ତରିକ ସାଧାରଣୀୟ ସତ୍ରେକଳର ପ୍ରାଚୀନ ଇତିହାସର ଦର୍ଶକ ଅନୁଷ୍ଠାନିକ ମୃଷ୍ଟକ ଜ୍ଞାନକରିବେ । ଶୁଭ୍ରତାଙ୍କ ଶିଥୋଗରେ ସତ୍ରେକଳ ରାଜା ନିଜର ପ୍ରିୟପୁଣ୍ୟ ଓ ସତ୍ରେକଳ ରଜ୍ୟ ଶିଶୁ ଦେଶଭକ୍ତ, ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ଅଭିଭାବ ଅନୁଷ୍ଠାନିକ କରୁଥିଲୁ । ଶିଳ୍ପୀ ତାଙ୍କ ଅନୁଷ୍ଠାନିକ ମଧ୍ୟ ଦଢ଼ଇ ଭାବରୀତ୍ୟ ହୁବୁର ଲୋକଜ୍ୟ ଓ ମହିମା ପ୍ରତିବିମ୍ବତ କରୁଥିଲେ, କଳାଜଗତ ଅନ୍ତିମ ସମ୍ପଦରେ ଏକ ପ୍ରତିଭାବୁ ବନ୍ଧୁତା ହେଲା ।

ତାଙ୍କର ପ୍ରତି ଛିଠି - ଶ୍ରୀ ଗନ୍ଧିରେ ସୌଭାଗ୍ୟ, ଏକବେଶ ଶ୍ରୀ ନାନ୍ଦୁଜାଳ ରଜିତ ହେଉଥିଲୁ ଓ ଭାବରୀତ୍ୟ ପ୍ରତିଭା ବିମୁଗ୍ଧ ପାଶୁତ୍ୟ ଜଗତକୁ ବୁଝାଇ

ଦେଉଥିଲୁ, ଏହି ବିଶାଳ ଭୁଣ୍ଣର ଶଦ ଏକ ପ୍ରାନ୍ତ ନିକ ସନ୍ନାନମାନଙ୍କୁ କି ବିପୁଳ ବିଭବ ଦାନ କରିଅଛି ।

ତମାର କାମନା, ସତ୍ରେକଳା ତାର ଜାଗିୟ ନୃତ୍ୟ ଶାସ୍ତ୍ର ମାଧ୍ୟମେ ଏବଂ ଲକିତ କବି-କୁବିକୁ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ମହିମାରେ ପକାବିତ ରଖି ସ୍ଵର୍ଗତଃ ସଜଶିଳ୍ପୀର ମୁକ୍ତିକୁ ଚିର ଜାଗ୍ରତ ରଖିବ ।

ସତ୍ରେକଳା ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଗେଜେଟ୍

ନ ୨୫ | ୭ | ୪୪

ତା ୨୪ | ୭ | ୪୪ ତାରଣରେ ଶତ୍ରକାର ନଦୀରେ ସନ୍ତୁଷ୍ଟତା କରୁଥିବା କାଳେ ଆକମ୍ପିଳ ଦୁର୍ଘାଟଣା ବିଶତଃ ଶାଶ୍ଵତ ସତ୍ରେକଳ ରୁଲାରେ ତୈର୍ଥ୍ୟପୂର୍ଣ୍ଣ ରଜକୁମାର ଶୁଭ୍ରତାଙ୍କ ନାରାୟଣ ସିଂହ ଦେବ ମହିଅଁ ଲାଲ-ସାହେବଙ୍କ ତିରେଧାନ ପଢ଼ିଥିଲୁ ।

ତାଙ୍କ ନୃତ୍ୟରେ ସେ ଲଜ୍ଜା ବିଧ୍ୟାତ ଶିଳ୍ପୀତଥିଲେ ଏବଂ ଛାତ୍ର ନୃତ୍ୟର ଶୁଭ୍ରତାଙ୍କ ନାମରେ ସେ ସାଧାରଣତଃ ମୁଦ୍ରିତ ଥିଲେ । ୧୯୩୮ ମସିହାରେ ତାଙ୍କର ନେତୃତ୍ୱରେ ସତ୍ରେକଳର ନୃତ୍ୟ-ଶିଳ୍ପୀ ଦଳ ଉତ୍ସବରେ ଯାଦି କରିଥିଲେ ଏବଂ ସେତାରେ ପ୍ରଭୁତ୍ୱ ସପଳତା ଜ୍ଞାନ କରିଥିଲେ । ତାଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟକାଳ ଏହି ରଜକୁ ପାଇଁ କୃତ୍ୟାନ୍ତରେ ଏକ ତିରନ୍ତିନ ପ୍ରାନ୍ତ ଅର୍ଜନ କରିଥିଲୁ । ୧୯୪୨ ଜୁଲାଇ ଶାଦ୍ୟଭାବ କାଳରେ ଶେଷ ଗୋଟିଏ ପ୍ରତିକାର-ଧରାନ୍ତର ଭାବ ଦେଇଥିଲେ ଏବଂ ଏ କାର୍ଯ୍ୟ ସେ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନୀୟ ଭାବରେ ସମ୍ମାନ କରିଥିଲେ । କିନ୍ତୁ କାଳ ନିମିତ୍ତ ସେ ସତ୍ରେକଳ ମୁୟକଷେତ୍ରରେ ନିବାତ ଶୁଭ୍ସବ୍ୟ ତେବ୍ୟାରମ୍ଭନ ଓ ସତ୍ରେକଳ ନୃତ୍ୟକ ଦାନକୁ ମେନେଜିଂ କମିଟିର ଅନେକମ ସାଧ୍ୟଥିଲେ । ସାଧାରଣକେ ପ୍ରତି ବିଶେଷତଃ ଶୁଭ୍ରତାଙ୍କ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନୀୟ ଭାବରେ ନିବାତ ସାଧାରଣ କିମ୍ବା ପାଇଁ ତାଙ୍କ ନାନା ପ୍ରତିବାର ଦାନ ଥିଲା ।

କାଳର ଅକାଲ - ବିଦ୍ୟୋଗ - ଜନିତ ଅପୂର୍ଣ୍ଣଶୀଘ୍ର ସତରେ ସଜ ଦିନବାର ଗର୍ଭର ବେଦନା ଓ ଦୃଃଖ ପ୍ରକାଶ କରୁଥିଲାନ୍ତି ।

ବନ୍ଦ ରହିବ । ଗୁରୁ ସପ୍ତାହ ପାଇଁ ସକଳରେ କୋର୍ଟ୍ ମୋନିଂ ପାଲିତ ହେବ ଏବଂ ପଞ୍ଚରଙ୍ଗ ଅବେଳା ପ୍ରକାଶରେ ରହିବ ।

ସ୍ଵର୍ଗତ ଆୟାର ମୁଢ଼କୁ ସମ୍ମାନ ଦର୍ଶାଇବା ହେଉ
ଥିବ ଦେଖିବ ସମସ୍ତ ଅଦ୍ୟାତ୍ମି, ଅପେକ୍ଷା ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ
ଅନୁଷ୍ଠାନମାନ ୧୯-୭ - ୪୪ ରେ ଓ ୨୨-୭ - ୨୪ ରେ

ଏନ. ଏନ. ସିଂହ ମଦଙ୍ଗ

ଶାକସ୍ବର୍ତ୍ତ ପ୍ରେସିପେ ।

ଦେଖିବ, କାନ୍ତିଲ୍, ସଂକଳିତ

-××*××

ଶୁଭେତ୍ର ରଚନାକଳିର କିମ୍ବଦ୍ଧଂଶ୍ଚ

(କ) ଆଜି ବସନ୍ତ

ଘୋର ବରଶାଣୀ ହଞ୍ଚାର ବେଶେ ଶିଷ୍ଟ ଅବେଗ-ପରିଚେ
ଯେ ପୂର୍ବ ଛୁଟିଲି ଯେ ପୂର୍ବ ନର୍ତ୍ତନ
ଲତିକା କଞ୍ଚିତ୍ତ ଦରଶେ ।

ତ୍ରୈ ଧରଣୀ ଶାନ୍ତ କରିଲ ଅଣିକି ଶାତଳ ବୁରପା
ଧରଣୀ ଶୋକିଛି ମୋର ମେଘ ସନ୍ଧି
ମୋତେ କର ନାହିଁ ଭରଷା ।

ଶରତ ନିଶ୍ଚିଥେ ଶ୍ରୀଯୁ ନାହିଁ ସାଥେ, ଇରିଛୁ ଅଣିରୁ ପାଣି ଗୋ
କୁମୁମ ଖୋଜିଲ ମୁକୁତାର ସାଜ
ଗାନ୍ଧ-ଦୋଳନ ଦାଣୀ ଗୋ ।

ଧାନ ଦୁନିଆର ଶୀଘ୍ର ବରଳ ନ ପାଇଲ ମୋତେ ବାନ୍ଧ ଗୋ
ଡେଣୁ ଫେରଥିଲି * ଉଦ୍‌ଭବ ଦେଖୁ
ମାନସୀର ଲୁଣ କାନ୍ଦ ଗୋ ।

କାହିଁ ସେ ମାନସୀ, କାହିଁ ସେ ଶ୍ରୀଯୁଷୀ, ଯେ ଦେଇ ପାରବ ବନ୍ଦ
ଗା'ର ଲୁଣ ମୋର ଏ ସୁର ଯାଶ
ପାର ଛାଗ ତୃଥା ଦିନନ ।

* ଭୁବନ୍ଦୁର ଅର୍ଥରେ ବନ୍ଦକାନ କଷମାଇଛି । ପ୍ରଥମ ଅର୍ଥ — ଭୁବନ ଦିନ
ଦ୍ଵିତୀୟ ଅର୍ଥ — ପ୍ରଶ୍ନର ଭୁବନ । ‘The land of answers’

ଆଜି ପେଉଥିଲୁ ମଳୟର ଦେଶୁ ଭର ପୁରଭତ ଗନ୍ଧି,
କେତେ କୋକିଳର ମଧ୍ୟମୟ ଗାନେ
ତ୍ରୁମର - ମୁଖର - ଛଦେ ।

କର କର ଆଜି ଯେତେ ପାର କର ମୋର ଧନାଗାର ଲୁଣିନ
ଶାଲି ଦିଅ ଶୋଲି ତ୍ରୁମର ରଙ୍ଗେଲି
ମିଥ୍ୟାର ଅବରୁଣିନ

ପାକା ଆକାଶର ଛଂକା ଆଉରଣୀ ସମ୍ମନ୍ଦୀ କର ଅପସାର
ଦେଖିବାକୁ ଦିଅ ମୁକ୍ତ ଆକାଶ
ଯହଁ ମୋର ମୁଗ ଅପସାର ।

(ଶ) ଆଜି ମଳୟର ଚଳନ୍ତି ବାତେ

ଆଜି ମଳୟର ଚଳନ୍ତି ବାତେ ଗୁଲ ଲେ ସହି ଗୁଲ
ଏକି ହୃଦୟର ଅଛୁଣୀ ଉଦୟ ରଙ୍ଗାର ଦେଉ ଘାଲ,
ଗୁଲ ଲେ ସହି ଗୁଲ !

କୁହୁ କାକଲିର କୁଞ୍ଜିବନେ
କେଇଁ ତ୍ରୁମରର ନୁଞ୍ଜିରଣୀ
ଦୁନିଆ ଭଟେ ମାତି,
କଗୋଡ଼ ଡାବେ କପେଣ୍ଠିରେ
ନବାନ ତରୁର ଗୋପନ ନାହିଁ
— ‘ଗୁଲାଙ୍ଘ’ ମୋର ସାଥୀ
କୁଞ୍ଜିମ ପାଦେ ଅରୂପ ଛୁଟିଦେ
ମନ୍ଦାଗ୍ନାର ଜାଲ
ଗୁଲ ଲେ ସହି ଗୁଲ !

ମୋର ଦରନ୍ଦା କଣ୍ଠେ ଆଜି ବନ ବିଜଶୀର ପୁର
ଡୋର କବର ଦାଁଏ ଲେ ସହି ପଥ ଯେ ଅନେକ ଦୂର
ପଥ କରି ଧନ୍ୟ ମଧ୍ୟ ଝାଡ଼ିଦେ ଆଜି ହାଲ
ମୂଳ ମେ ସହି ମୂଳ !

ସମାଜ ଯଦି ରହିବ ପଛେ ରହୁ,
 ଦୂର୍ବଳତାର ଦାରୁଣ ନାତି ଛାଡ଼ିବୁ ନାହିଁ ଦହୁ,
 ପେଇଁ ପୁଲକର ମଧ୍ୟ ସାଗେ
 ବୃଷଳତା ଆପଣେ ଜାଗର,
 ମୋତେ ଶୋ ଆଜି ତାହାର ନିଶ୍ଚ
 କରିଛି ମତ୍ତୁଆଲ
 ଗୁଲ ଲେ ସହି ଗୁଲ !

(ଗ) ପାଠ

30, Ritchie road
 Calcutta
 30 - 8 - 39

ପରମ ଶ୍ରଦ୍ଧେୟ ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀମୋଦକଙ୍କୁ
 ମୋର ଶତ ଶୁଭ କାମନା ।

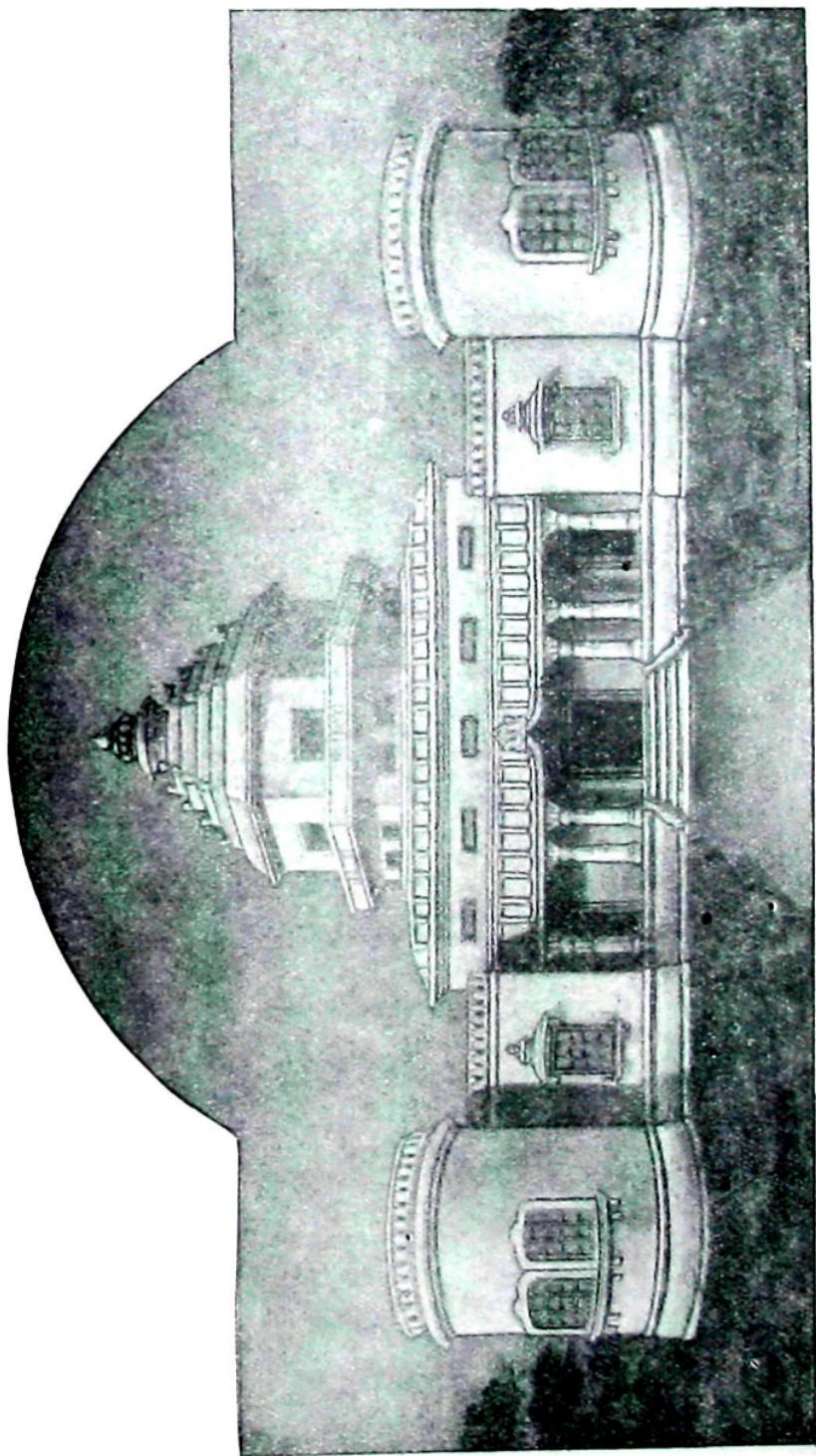
ଶ୍ରୀ,

ତୋର କବିତା ଦୁର୍ଦ୍ଦିଶ୍ଵର ମହାମଣ୍ଡିତ ବିଶେଷତାରେ ମୋର ସ୍ମୃତିର ଭୁବନଶି ପ୍ରତିକର ହୋଇ
 ଉଠିଲା । ମୁଁ ଜାଣେ ନାହିଁ, ଏହା ମୋର ଧ୍ୟାଧ୍ୟ କି ନୁହେଁ । ମୁଁ ଏହି ପ୍ରଶଂସାବାଶୀର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଅଧିକାରୀ
 ଅର୍ଥ ଗ୍ରହଣ କରିବି ନାହିଁ । ମୁଁ ନେବି ତାର ମଞ୍ଚାଗତ ଭାବଟି ନାଲି । ଆଉ ଏହାହିଁ ମୋର ଜୀବନର ଏକମାତ୍ର
 କାମ୍ୟ । ପ୍ରେମମୟ ବୈଶ୍ଵବ କବିଭାବକ ଧାରକର ମୋର ହୃଦୟ ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ରହିଛୁ । ତେଣୁ ବାହୁଲି-
 ପରି ଅବାନ୍ତର ବକି ତାହାକୁ ହସିବାର ବିଧ୍ୟା ପ୍ରଧ୍ୟାସ ମୁଁ କରେଥିଲା ନାହିଁ । ମୁଁ ତୋତେ advise କରେ ଯେ, ତୁ
 ମଧ୍ୟ ଏହା ପଢି । କାରଣ କୌଣସି ଭ୍ରାଷାର ବିଶିଷ୍ଟତା ଲଭ କରିବାକୁ ହେଲେ, ତାର ଧାରାବାହିକ ଗତି
 ପୁଣ୍ୟାନୁପୁଣ୍ୟ ଆଲୋଚନା କରିବାକୁ ହୁଏ । ଆମୋଦାନେ ଦୋଧନ୍ତୁଏ ରୂପ ପାଖ ଦିନ ଉତ୍ତରେ ସଫେକଳା ଯିବୁ ।
 ତେଣୁଆଉ ବେଶୀ ଲେଖିବାର ପ୍ରୟେଜନ ମଠନକଳି ନାହିଁ । ମୁଁ ଏଠାରେ ଆଉ ତନିଟି କବିତା ଲେଖିଛୁ
 ('ଅନାଗତ,' 'ପ୍ରତାପା' ଓ 'ଗନ୍ଧାର ରହିଥି ମୁଁ ଜାବନ ସାର') । ତୋତେ ଅନାଗତଟି ପଠାଇଲି, ଅନ୍ୟାନ୍ୟକ
 ପରେ ଦେଖାଇବି ।

ଅମେ ଭଲ ଅଛୁଁ । ଆଶାକରେ କବି କୁଣ୍ଠରେ ଥୁବ । ଠେଲମାନଙ୍କୁ ଶୁଭଦର୍ଶା ଦେଇଦେବ । ଭଲ

.ତୋର ପରମ ଶୁଭକାଂଶୀ,
 'ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀରତ୍ନ ନାର୍ଯ୍ୟାନ୍ତ ପିଂହ'

ବନ୍ଦୁରାଜ

ଶ୍ରୀ ପାତ୍ରମଣି

ବ୍ରଦ୍ଧି କଣ

ଶୁଭେତ୍ର, ସଂଖ୍ୟା

—ପୃଷ୍ଠା—

ଦ୍ୱିତୀୟ ଭାଗ

Tele:- 'AMAR'

AMARSINGH RICHPAL JAIN

Yarn-Cloth. General Merchants

AND

COMMISSION AGENTS

P. O. Kantabanji B. N. Ry.

PATNA STATE, E.S.A.

Our Motto Honesty

OUR PRICES MODERATE

KEROSENE OIL

SUGAR

Available on controlled rates

PURE Gold & Silver Bars

ALWAYS IN STOCK

TRY & BE

CONVINCED

ଶଳପ ଓ ଶିଳ୍ପୀ

କୁମାର ଶ୍ରୀ ବିଜୟ ପ୍ରତାପ ସିଂହ ଦେବ

କେତେ ଯେ ଭରି ରହିଛି ରୂପ ଏ ବିଶ୍ୱରେ ତାର
କୟାଷ ନାହିଁ । ଅଶ୍ଵପ୍ରମାଣୁରୁ ଆରମ୍ଭ କର ପୃଥିବୀ
ଛାଡ଼ି ପ୍ରହ୍ଲାନଷ୍ଟତାର, ଅନନ୍ତ ଆକାଶ, ସବ୍ଦବ ରହିଛି
ରୂପ-ରୂପ ଅନ୍ତରୁ ରୂପ -- ଅପ୍ରଚାନ୍ତ ରୂପ- ପ୍ରାଣବନ୍ତ ରୂପ ।
ଅଥବା ଜୀବନର ଏ ବଢ଼ି କରଣ ରହସ୍ୟ ଯେ, ବୁଦ୍ଧର
ଏହି ବିଶ୍ଟ ଦରବାରରେ କବି ରିଦନ ରୂପ-
କାଗାଳୀ ହୋଇ ଛାଡ଼ା ହୋଇ ରହିଛି ।

କେଉଁ ଅନାଦି କାଳରେ ଅଜ୍ଞତ କେଉଁ ଶିଳ୍ପୀ
ତା'ର କି ଏକ ପ୍ରେରଣାରେ ରୂପ ଦୃଷ୍ଟି ଆରମ୍ଭ କଲା ।
କେତେ କବି କେତେ ଶିଳ୍ପୀ ଆସିଥିଲୁ ତା ପରେ
ଅଗଣ୍ୟ - ରୂପ ସ୍ଫୁର୍ତ୍ତି ହୋଇ ଚାଲିଛି ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ -
କୋଟି କୋଟି । ତଥାହି ରୂପର ପାଇଁ ପାଗଳ
ହୋଇ ଧାର୍ଜିଲୁ କବି, ମାନସକୁ ତାର କଥାରେ,
ରିଚରେ, ଭଙ୍ଗୀରେ ପ୍ରକାଶ କରିବା ପାଇଁ । ତାର
ଅଭିଯାନ ମାନବ ମନର କେବୁଁ ଏକ ଅଦିମ ଅବତ୍ମାରୁ
ଆରମ୍ଭ ହୋଇଛି - ସମାଶେଷ ତାର ଚାଲିଛି ରିଦନ -
ଯେତେଦିନ ମାନବର ମନ ବୋଲି କିମ୍ବା ଥିବ, ଚାଲିଥିବ
ଏହା । ଏହାର ପରିସମାପ୍ତି ହେବନାହିଁ କେବେ ।

ରୂପ ନେଇ କବି, ଶିଳ୍ପୀ ଓ ରିଦକରର କାରବାର ।
କିନ୍ତୁ ରୂପ ଯେ କି ତାକୁ ଠିକ ଭାବରେ ଦୂରି
ଧର୍ଯ୍ୟାକର୍ତ୍ତା କି ! ଆଜି. ଲକ୍ଷିତ ଘରାରେ - ବିଚିତ୍ର
ଛୁଲିକାରେ--ଅପରୂପ ଭାର୍ତ୍ତିମାରେ ଯେ ଚିତ୍ର ପ୍ରତି ଉଠି,
ଶିଳ୍ପୀର ଅଖିକୁ ମାତ୍ର ରିଦନ ତା ହା ଆ ଭ
ପରିଚୃତି ଦେଇ ପାରିନାହିଁ । ସେ ଚାଲିଛି - ତାକୁ
ଛାଇ ଆଉ ଏକ ଦୂର ଅନ୍ଦେଶଶରେ - ଧାର୍ଜିଲୁ ସେ ।
ସେ ଅପରୂପ ମଧ୍ୟ ତାର ପ୍ରାଣର ବେଦନକୁ ତ ମୁଣ୍ଡ କରି
ପାରନାହିଁ । ତେଣୁ ତାହାକୁ ମଧ୍ୟ ଛାଡ଼ି ପୁଣି ନୂତନ

ଅତୁରେନୁତନ ରୂପ, ଅରୂପ ଓ ପରମ ରୂପର ଅନୁସଂଧାନର
ପଥପୂର୍ବ ଅନନ୍ତ ମଧ୍ୟରେ ତାର ପାଦା ଗୁଣ୍ଡିଲୁ । ତଥାପି
ତାର ପାଇଁ ତାର ଏ ଅଗ୍ରତ୍ୟେ ଯାବା, ନା ଘାଜିଲୁ ତାର
ଓରଶ, ନା ମେଟିଲୁ ତାର ତୃପ୍ତା । ବ୍ୟର୍ଧ ଜୀବନର ବ୍ୟଥା
ଦେବନାର ନିର୍ବାଳିତାରେ ସେ ତାର ପରମାର୍ଥ ଖୋଜି
ମାଣିଛି । ଯେ ଶୁଣ୍ଡର ଅନ୍ତରେ ଅନୁକଳତା ଅନ୍ତିକାରୀ-
ଯାଇ ଜୀବା ଦେହମନ୍ତରୁଣ୍ଡର ପାଗଳ କରିଦିଏ, କାହାଁ
ଦେଖା ତ ତାର ମିଳିନାହିଁ । କବି ଜୀବନର ଦ୍ୟା
ଭିତ୍ତିରେ ଥରେ ମନେ କରିଦିଏ - ଯୁଧ ବୋଲି
ବୋଧକ୍ରୂଏ କିଛିନାହିଁ । ମନ ଭାବରେ ଦୃଷ୍ଟିର ବାଟ ସାଏ
କାହାଁତ ଦୃଷ୍ଟି ବା ଏକ ଆରମ୍ଭ ଦୃଷ୍ଟି ବା
କେଉଁ ଏକ ଅବୁଝ ପ୍ରେରଣାର ଅନୁକଳିତ ଅନୁଭବନା !

ଶୁଦ୍ଧର ଦୃଷ୍ଟିରେ; କାହିଁ, ଅଜ୍ଞାତ, ପ୍ରସିଦ୍ଧ, ଅନ୍ତରୁକ୍ତ
କେତେ ନା କବିର କେବେଳେ ନା ଛବି ସୁମେ ସୁମେ
ରସିଯାସୀ ନିର୍ମିଲ ମାନବକୁ କେତେ ଆଶାର ବାଣୀ,
କେତେ ଉତ୍ସାହର କାହାଣୀ, ଜୀବନର ସାର୍ଵାଳିକାର
ମଧ୍ୟରେ କେବେଳେ ନା ସାନ୍ତ୍ଵନା ଦେଇ ଆସି, ଧୀର ଧାର୍ଜ
ଆଜି ବି ବିନ୍ଦୁକାଗତ ତା' ଠାରେ ମୁଣ୍ଡ କୁତ୍ତି →
ପରତୃପ୍ତ । କିନ୍ତୁ କବି ପ୍ରାଣର ପରତୃପ୍ତ କେବଳ
ମହାମରୁର ତତ୍ତ୍ଵ ମରଜକା ହୋଇ ରହିଲ । ଏହାହିଁ
ବୋଧକ୍ରୂ ସ୍ଥିର ଦେବନା - ଏହାହିଁ ବୋଧକ୍ରୂ
ନିବ ନିବ ପରିକଳ୍ପନାର ପ୍ରାଣଶକ୍ତି -- ଏହି ହିଁ ଦୋଷ-
ଦୃଷ୍ଟି ନିର୍ମିଲ ବିଦ୍ରହ ଗତକୁ ଅନ୍ତାମାଣୀ କରିବା ପ୍ରେରଣା ।
ନ ମେଲେ ଦୃଷ୍ଟିର ବା କଥାର ପରିସମାପ୍ତି ବନ୍ଧିଥାନ୍ତା
କେଉଁ କାଳରୁ -- ରହିର ବେଦନା କେଉଁ ଆଗ୍ରହ
ପଞ୍ଚ ଶାର୍ଯ୍ୟାନ୍ତା - ବିଚିତ୍ରତାର ତେ ମହିମା ଆମକୁ
ନିହଳ କରି ରଖିଛି, ସେ ମାଦଳତା ଆଜି ରହିନ୍ତା ନାହିଁ ।

‘ଭୂ’ଭାବଭକ୍ତି ମାରୁ ଏକ ବାଟାମ ଅନ୍ତରୁକ୍ତ

କେଉ ଅଜଣାର ଛାଇ - ଅଛିଦ୍ଵାର ଡାକ୍ ଫେରି
ଚିତର ଅନ୍ଧାନ ? ହୃଦୟ କା ଏହାହିଁ ଠିକ କଥା ।
ସେହି ରଙ୍ଗିତକୁ, ସେହି ଅନ୍ଧାନକୁ କବି ବାରମ୍ବାର
ପ୍ରକାଶ କରିବାକୁ ପାଇ ପାରିନାହିଁ; ପୁଣି ତୋଷା କରିଛୁ,
ପୁଣି ନ ପାରି ଅଭିଥରେ ଲଗିଛି - ବିରଦନ । ମାନସୀ
ମନ ଉତ୍ତରେ ଥାଏ ଦେଖାଦିଏ;- ସର୍ବଧାର ମାୟାରେ
ସେଥା ଅବସ୍ଥା ନାଳକାଶରେ ଯେହିର ପ୍ରଥମ ତାର
ପୁଣି ୭୮୦ — ପୁନେକୁ ହତରେ ହୃଦୟ ବା ଘୁମିନୀ
ଯେହିର କଥା କହେ -- ପାହାନ୍ତିର ବିହାରୀ ତାଳରେ
ଦସନ୍ତା ବିହାରୀ ପାଇଁ ତ୍ରୟୀ ଯେହି ଶିଥରି ୭୮୦ —
ଏହି କିମ୍ବି ହଦରେ ତେ ମୋଦନରେ —
କୁଷ୍ମଳିତ୍ତର ମନର ଅନ୍ତରତମ ପ୍ରତ୍ୱଦଶରେ ଯୁଧ ଆନ୍ତର୍ଭାବରୁ
କେବଳ ମନର ଅନ୍ତରତମ ପ୍ରତ୍ୱଦଶରେ । କେବଳ ବାଜାର ମାନ୍ଦ ତାକୁ
ଡାକେ, “ମନ ମୋତ, ମନ୍ତ୍ର ମତାର ମୁଖର
ହସ ମୋର ପ୍ରାଣ ମରିଯି ଆଏ ।” ତଥାମ ହୋଇ କବି
ହୁଟେ ତାକୁ ଧରିବା ପାଇଁ ।

ଦସନ୍ତ ଅର୍ପିଛି କେଉ ଅନ୍ତାଦ କାଳରୁ -- ତାର
ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ପୌଦିର୍ବାର-କର୍ତ୍ତାଳ ପରି, ନାଳିମ ଶୋଭା,
ପୁଲକ୍ଷିବ, କୋଟି ବିପରୀତ ଦୂର ଧଙ୍କାର ନେଇ ।
ଦୁଇତର ସେ ଅମକୁ ପାଳନ କରିଛି ପ୍ରତିତର ତାର
ଦୟକା ଦୀତ ହୋଇଛି । କିମ୍ବୁ କିଏ ବାନ୍ଧ ପାଇଛି ତାକୁ
ମାନ୍ଦ-କେନ୍ଦ୍ରିଯକାରେ । ପ୍ରାଣର ଉତ୍ତରେ ତାର
ସୁର ପୁଣି ଅବେଦି - ଯାହା — ଅକୁଳତା ଦାଇଛି, ମାତ୍ର
ମନର ଅଦ୍ଵାନ୍ତା ନ ଓହିବି ନାହିଁ -- କେବଳ ବନ୍ଦ
ଗୁଲିଛି । ତାର ଶୂନ୍ୟ ମନରେ କେବଳ ଅଧିକ ଅଗୁପ
ହୋଇ ରହିଛି । କେତେବେଳେ ରହି ପିଲାଲ ହୋଇଛି --
କେତେ ମୀତ ହୁଏ ରହିଛି -- କେତେ ଲକିତ
ଅର୍ପିବା କାହିଁ ମରିଛି । ନବ ପଣ୍ଡିତ, କୁଦୁମ ସମ୍ବାଦ,
ପାନମୁଳ ପିଲା ପାଠକ ପରେ ଦମନୀ ପଥାନ
ପଢାଇଛି । ମୁଁ ମା-ଦାର ପାଠିବ ଅର୍ପିବ ମାତ୍ର ମିଳିଛି--
କୁହା ହୀନ ଅବୁଦୁନ ଦୁଇଁ ବିନ୍ଦୁକୁ ଦୟାପ ତାର
ଦୟାନ ମିଳିଛି କି ? ଦୟାର ଚିଦନନ୍ଦ ପାଦନର କଜଳ
କେତେମେତ୍ୟ, ଅର୍ପଣାରେ କୋଇ ପାରିବ, ନାଲା ଅକାଙ୍କା

ଦ୍ୱାରା ବଳକାରେ ଯେଣ ହୋଇଛି । ଶରତର ଉତ୍ତରାସ
ଉଦ୍‌ବ୍ରା ମେଘର ହରିତ ହରଣର ଛକ୍କିଲତାରେ --
କୋଜାଗରେ ରଜତଚୁବ୍ରା ପୁଣେଇ ଶତର
ବିଦ୍ଵଳତାରେହିଁ ଅଟକି ପଡ଼ିଛି !

ସୁଲଗନର ମାନସୀ ଡାକିଛି ଯେବେ, କବି ତାର
ବଦନା ନେଇ ହାଜର ହୋଇଛି । କେତେ ଟିକେ
ଯାଇଛି ତାର ଦର୍ଶନ କେ ଜାଣେ ! ପ୍ରକାଶ କରିବାକୁ
ବା କେତେ ସମ୍ରତ ହୋଇଛି ଯେ ? ମନର ଶୋଭନରେ
ହିନ୍ଦା ସେ ରୂପ ଜାଗି ରହିଛି ! କାହିଁ ତାର ଏତେ
ଭାଶା । ରଙ୍ଗ ବା ଏତତ କାହିଁ ? ଭାଙ୍ଗୀ ତ ମାତ୍ର
କେତେଟି ! ପ୍ରକାଶ ହେବ କିପରି !

ଯେତେବେଳେ ଯେଉଁଭାବରେ ତାହାକୁ ଶିଳ୍ପୀ
ଦେଖିଛି, ଠିକ ସେହି ଭାବରେ ତାକୁ ଧରିବାପାଇଁ
ବ୍ୟାକୁଳ ସୋଇଛି -- ଦୂର ବାହୁ ମେଲି ବାନ୍ଧିବାକୁ
ଯାଇଛି । ଜାବନର ପ୍ରତି ପଦଷେପରି, ପ୍ରତି ପ୍ରତ୍ୱରେ
ପ୍ରତି, ପ୍ରତି ମଧ୍ୟରେ ତେଣୁ କବି ନବ ନବ ଭାବେ
ଅବୁପକୁ ନବ ନବ ବାନ୍ଧାରେ, ଛଦରେ, ଗାଥାରେ,
ସ୍ଵର ଅନ୍ତରୁତର ପୁଲ ଚନ୍ଦନର ଆରତ ଲଗାଇ
ଅବାହନୀ ଗରିଛି । ନବ ନବ ଭୂପର ଷୃଣ୍ଣି ହୋଇଛି ।

ରୂପସ୍ତ୍ରର ଚୋମନ କଥା ଏହି । କେବଳ
କେତେଟା କାହା - କେତେଟା ଛବି - କେତେଟା ଭାଙ୍ଗୀ
ବିଭିନ୍ନ କେତେହା ପୁରର ସମ୍ବୋଜନରେ ତାର ସ୍ଵର
ହୋଇନାହିଁ । ମନର ଅନୁଭଳରେ ଯେ ତ୍ରେବଣୀ
ଜାଗ୍ରତ ହୋଇଛି, ପ୍ରାଣବନ୍ତ ରଖି ଲାକୁ, ତାହାର
ସ୍ଵରୂପ ବିକାଶ ଚେଷ୍ଟାରେହିଁ ବାଣୀର ଜନ୍ମ - ଶିଦର
ଜନ୍ମ-ସର୍ବତ୍ର ଦୃଢ଼୍ୟ ଏବଂ ଅଭ୍ୟ ସ୍ଵରୂପ ଲକିତ ଶିଳ୍ପର
ଜନ୍ମ । ସେହି ଉତ୍ସରଣାର କାହାକୁ, ସେହି ଜନ୍ମ
ରହେସାକୁ ବାଧା ଦେଲେ, ନା ଗତମ୍ଭ କଲାର କିମ୍ବି ମୂଳ
ନା ରହେ ଶିଳ୍ପର କିମ୍ବି ପରିଚୟ । ଯୁଧ ଷୃଣ୍ଣିରେ
ମୁକୁକଥା ତତ୍ତ୍ଵ ଭାବ ଧୂଳାଶ; ଯେଉଁ ଅନ୍ତରୁତି, ଯେଉଁ
କେତେବେଳେ ପରିବର୍ତ୍ତନ କେଉଁ ଶୁଭଜଣରେ
ଦୁଦ୍ରୁଷ୍ଟର ଅନ୍ତରୁତ ଅଧ୍ୟାତ୍ମ ତାହାର କଥା ଶ୍ରୀକାଶ

କଣ୍ଠର ତେଷା । ଲୁପ୍ତ କିନ୍ତୁ ସ୍ଥିତିରେ ଶ୍ରଗତିଶାଳ
ଏକ ଅନୁଭୂତି, ଆକାର ବିମ୍ବାଳ ଏକ ଅଭ୍ୟସ, ଅଶାନ୍ତ
ଧ୍ୟାନର ବିଶ୍ଵାସାଳ ଏକ ଚନ୍ଦିଶା ।

ଏହି କାରଣରୁ ନାନାବିଧ ଲକ୍ଷତ କଲଇ ବିଭିନ୍ନ
ସ୍ଥଳରେ ଅମେପୂର୍ବକ୍ ପୃଥିବୀର - ନୂତନ ନୂତନ
ଆଦର୍ଶର ହୃଦୟର ମାଛଧାରୀ । ଭାବରୂପୀ ଧୂକାଶ ଗୋକୁଳ
ବିଭିନ୍ନ ବିଷଳ ଚନ୍ଦ୍ରଜଳର । ମୁଁ ତାର କଥା କହୁନାହା ।
ମୁଁ କହୁଣ୍ଟି କେବଳ ବସନ୍ତ ଶିଳ୍ପର କଥା, ପରିମାତ୍ର କର
ନବ ନବ ଉପର୍ଯ୍ୟ ଦୃଷ୍ଟିର ନବ ନବ ଭାବର ହୃଦୟର
ମିଳିଛି ଏହାକି ମମାନୁମୀ ଲଗଇ ଦେଇଲୁ ବିଶୁଦ୍ଧ
ଅଭିରେ ।

କେତେ ଶିଳ୍ପୀର କେତେ ମୁଣ୍ଡା, କେତେ କାଳିର କେତେ ସମୟରେ ଥିଲା ଏହି ଯେତି ଏହି ମୁଣ୍ଡାର୍ଥୀ ଯେତି କେତେ କଣ୍ଠ- କଣ୍ଠ- କଣ୍ଠରେ ଦୁଇ, ନନ୍ଦ, ଶ୍ରୀପାତା ବିଶ୍ୱାସ ଗତି, କେତେ ନିଚ୍ଛିତ ଦେବନା, ମର୍ମକୁଦ ତସଦିର, ବିଷଳତାର କେତେ କାହାଣୀ - ସମୀଳି ସଂସାର, ସର ବାସାର, ଶକ୍ତିଶାଳୀ ଶକ୍ତିଶାଳ, ଜମ୍ବୁ ପରଜୟ, ଶାନ୍ତି ନିର୍ମାଣର -- ଅବିଷ୍ଵତ୍ତର ଅଶା ଆଶାକୀର୍ଣ୍ଣା - କେତେ ସବୁ କାହାର । କବି କାହେ -- କେବଳ କାହେ । କାହିଁକି କାହେ କେବଳ ? କାର ଦେବନା କେବଳ ? କାର ନେବାହି ? କାର ଶିଖାନ୍ତେଜୀବି ତାର ଶାନ୍ତିକୁ ଭୁଲିଛି କାର ନିଧିତ୍ତର ତାକୁ ଦଳିଛି ମେଘି କରିଛି ? ତାର କରୁଣ ବାଣୀରେ ଏତେ କେବଳ ବରି ପଡ଼ିଛା - କାର ପାର୍ଶ୍ଵ ତାଙ୍କ ଠିକ୍ ହବି ଦୃଶ୍ୟରୁହିଁ । କେବଳ ତକିଏ ବିଶୁଳ ଧ୍ୟାକ ପତିକାକୁ ହୁଏ - ଏହି ପ୍ରେସରୀ ଟିକେ ବେଳେ କରିଦିଏ ।

ନାମ ଭାବର ଜସଟି ଧ୍ୟାନରେ ଶିଳ୍ପକଳର ବିଗ୍ରହ ଦ୍ୱାରା । କିନ୍ତୁ ଯୁଗ ଦ୍ୱାରା ଆଉ ଚାର୍ଟ୍‌ଏ ମୟ ଦିଗ ଅଟି, ଦେଖା ଦ୍ୟାବିତାର ଦିଗ । ବାନ୍ଧୁଦାର ଅନ୍ତରୁତ ଲୁହ ପରି ପରି ପ୍ରସାଦ ! ଫରନଟେଲେ ଅନ୍ତରେ ଜୀବୀ

ଜୀବନାର ସ୍ଵର୍ଗ କାହିଁ ! ମିଛ ଦୋଳି ତ ସ୍ବୋକୁ ମନେ
ହୁଏ ବା । କୁଣ୍ଡ ବାହୁନତାର ସବୁ ସୌନ୍ଧରୀ, ସବୁ
ଶିଶୁ, ସବୁ ଭାବ, ସବୁ ଚେଦନ, ବାହୁନର ସବୁ
କିଛି ଡହୁଁରେ ପ୍ରକାଶ ମାରିଥାଏ । ସ୍ଵର୍ଗ ଶେଷେ ଭାର-
ପାଇଁ ମନ କାହେ । କିନ୍ତୁ ଦାହୁନ କିମ୍ବାରୁ ସେ ବିକ୍ରିଲ ।
ତେଣୁ ବାବା ମିଛ ଦୋଳି ମନେକୁଏ । କୁଣ୍ଡ ଚେତ୍ତ
ଅଛି ଏହି ନିରାକାର ଦିନରେ ହିସାବର ଜୀବନ
ବାହୁନତାର ଅନ୍ତରୁକ୍ତ ପ୍ରକାଶ ଦୋଳି ମନେ ହିସବ
କଷେ ଦିନର କାହିଁ କିଏ ଜାଣି ? ତେଣେ ତ ବିହୁର ଏହି
ଅବେଳୁଗାର ଦିନ । ଏହାଏ ମଧ୍ୟାହ୍ନରେ ଆମର
ଘର ଯାଏ । କିନ୍ତୁ ଶିଳ୍ପର ମୃଦୁତର ବା ଅଛି ସ୍ଵର୍ଗ
ସବୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ - ତା ଅଛି ଜୀବନର ସବୁ ସମ୍ବନ୍ଧ । ଏହା
ମେଘର ଲିଙ୍ଗିଯା କିମ୍ବା କିମାରି, କୁଣ୍ଡ,
ଆଶ୍ରମ, ପୂର୍ଣ୍ଣ ଜୀବ ତଥା । ତେଣୁ କି ଏହାର
ମାଦିକା - ଏହା ମଧ୍ୟା ତାର - ଶାରୀରିକ୍ଷେଷ୍ୟା
ନିତ୍ତ ଅଭେଦନର କାହାର୍ତ୍ତା ଠାରେ । ଏ ଦେଖି
ଅଞ୍ଚଲ - ଅଞ୍ଚଲ - ଅଞ୍ଚଲ - ଏ ଉଦୟର ଅଞ୍ଚଲ
ଭାଷା; କିମ୍ବା ଅଭେଦକ କିମ୍ବା ଅଞ୍ଚଲ - କିମ୍ବା ଶ୍ରାବି, ତେଣେ
ମଧ୍ୟା - କିମ୍ବା ଦା ଠାରେ ଜବା-ଫୁଲର ଅଭେଦ ଦା
କିମ୍ବା । ପଥାରର ଦିନ୍ଦିକୁ ଶାରୀରିକ୍ଷେଷ୍ୟ ଜୀବନ
ଗୁଲାବାହି; ଏହାରେ ଶୁଳିକ ମାଟିର ମନ୍ଦିର
ତାର ଆବଶ୍ୟକତରେ ଦେ ଅନୁଭୂତି ପାଇ ପାରିବାହିଁ ।
ଶିଳ୍ପର ଯେଉଁ ତେଣୁ ଯାଇବେ ଏହିର ଖୁବି ରତ୍ନା,
ଚାନ୍ଦିଲ ଜାହାନ୍ତି ସମ୍ବଲ ଦ୍ୱୀପ । ଦ୍ୱାରା ମୁନ୍ଦରେ
ପ୍ରତିବ୍ୟର ଦାହିଁ ଦୁର୍ଯ୍ୟନ୍ତୀ ପାଇବାକୁ ଧାଇବି - ତେବେ
ହୁଏ ହୁଏ କିମ୍ବା ସାଇରୁ ଧାଇବିରୁ ଶାଳକ
ପୁରକୁ ବିରହ ଦେଖନ୍ତା ହାଲି କଲି । ଧାଇବିର
କିମ୍ବାହିରେ, ଝର୍ଣ୍ଣ ମର୍ମ୍ୟ ନାଟାଳ ଦୂର ଠାରିବି ।
କେତେ ଶିହନର ମାତି କେତେଜେ ରେଖାଗାନର କେତେ କିମ୍ବା
ପ୍ରକାଶ କରି ଦିଅନ୍ତି । ଜଦେ କଥା କେତେ ଭାବ
ଏକାତବଳିତକ ଲାଞ୍ଛନକିଏ - ତାର ଅନ୍ତର୍ଭାବ ବାପକ

ଜଗତ ସହିତ ଧ୍ୟାନ ନାହିଁ , ମାତ୍ର ବାସ୍ତବତା ସବେ
ସାମଞ୍ଜିଷ୍ଣ ରଖେ ବୋଲି ତାର ମୂଳ ସେତିକି ଅଧିକ ।
ସଭ୍ୟ ଜନତାର କଳର ଏକ ପ୍ରଥାନ ଲକ୍ଷଣ ଏହି ଯେ,
ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି ସାମାନ୍ୟ ହେଉ - ମଧୁର ହେଉ, କିନ୍ତୁ ପ୍ରକାଶ
କରୁ ଅନେକ କିଛି । କଳର ସହିତାର ପରିଚୟ ଆମେ
ସେହି ଭବିତେ ମଧ୍ୟ ପାରିଥାଏଁ । କାରଣ ଏହା ହୁଏ
ଅଧେ ଶ୍ରକାଶ, ଅତେ ଅପ୍ରକାଶ ବା ରଙ୍ଗିତ । ପ୍ରକାଶର
ଏହି ନବାନ ରଙ୍ଗରେ ଶିଳ୍ପୀର କଳ ଜାବନ୍ତୁ ହୋଇ
ଦେଖାଇଏ । ଶିଳ୍ପ ଓ କଳର ମର୍ଯ୍ୟାଦା ଏହି ପ୍ରରଗରେହି
ମୂଳତଃ ସୀମାବନ୍ଧ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ଜୀବନଟାକୁ ଟିକ
ରଙ୍ଗିନ, ଟିକେ ସ୍ଵର୍ଗମୟ କରିଦେବାହି ଶିକ୍ଷା ଓ
ସହିତାର ବ୍ୟାପ ଓ ପ୍ରଥାନ ରେଖା । ଏହାହିଁ
ପରିଚୟ ଦିଏ ଦେଖଇ ଚଢ଼ି ଓ ସହିତା - ଦଦଶର
ଗୌରବର ବିଷୟ । ଶିଳ୍ପୀର ଅଗ୍ରାଣ ଦେଖା ଏହି ବିଦ୍ୟ-
ଦୂଜନ କରିବା ପାଇଁ । ରଙ୍ଗିନ ଏ ଧରଣରେ ରଙ୍ଗର
ପ୍ରୟୋଜନ । ଦେଦନାର ବଳ-କମଳରୁ ଶିଳ୍ପୀ ଏହା
ଅପ୍ରକାଶ କରେ ଏକ ତାର ଉଦ୍‌ଘାସି, ଅନ୍ତର ନିଃସ୍ଵ-
ନିଃଶେଷ ହୋଇ ପୁଅବରେ ଏହା ଢାଳିଦିଏ । ଛେଣୁ
ଦିଲିନି ଏହି ଧରଣୀ - ମାନଦର ମନ ତେଣୁ ସରସ ।

ଅଜ୍ଞ ପୃଥିବୀରେ ଜଳ ଉଠିଛି ନିଆଁ ଶୁରୁଆତେ -
ଚକ୍ରର ଦିନ୍ୟା ଦୟାପାଉଛି - ସ୍ଥିଂସା ଦ୍ଵେଷ କଳହ ମଥ
ଟେକି ରହିଛି - ଝର୍ଣ୍ଣ ଆଜି ଭଗବାନଙ୍କ ହୁନ ଅଧିକାର
କରି ବର୍ଷିଛି ! ଆଜି ଶିଳ୍ପୀର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ କି ହେବ ? ଯେତେ
ଦାନବ ବିଦୂର ସବୁ ସୌଦର୍ଯ୍ୟ ନିତାନ୍ତ ଅବହେଳାରେ

ଭାବୀ ରୂପ ଶେଷ କର ଦେଉଛି, କି ମନ୍ତ୍ରରେ ତାକୁ
ପ୍ରକୃତିଶ୍ରୀ କରିବା ? ଏହି ଯେ ବେଦନା-ବିଷ୍ଣୁବନ୍ଧ
ପ୍ରସାର ବ୍ୟାଗ ପୀତନରେ ଅଶିର ଧାର ପ୍ରୋତରେ
ବହୁକାଳୀନ ବହୁକାଳୀନ ପତ୍ରି କେତେ ପ୍ରାତି—ଏତେ ତେଣୁ,
ଏତେ ପ୍ରୟୁଷ ଜଳନାନ୍ତରର ଏତେ କାର୍ଯ୍ୟ ଫଳ, ଅଜି
ମୁହଁତ୍ତରେ ଥାଏ ତୁଟି ଶାରିଛି— ତାର ଉପରେ କାହିଁକି
ଆହୁର ଏହି ଧାରିଲାଲ ! କିମ୍ବା ଏ ମହାଦାନବକୁ ଏ କଥା
ବୁଝଇ କହିବ ଯେ, ତା'ର ପରମ ସ୍ଵାର୍ଥ ନୂଆ କର କେବି
ମୁଣ୍ଡରେ ନୂଣେ, ଯେ ସବୁ ଲଙ୍ଘାଳ ମୁଣ୍ଡରୀତ ହୋଇ ରହିଛି
ତାହାର ଦୂରିକରଣରେ । ପ୍ରେସରେ, ସମବେଦନାରେ
ସୁଚନ୍ତାରେ, ଦରଦ ଦେଇ ଏହାକୁ ଦୂର କରିବାକୁ
ପଢ଼ିବ । ଏହିଠାରେ ଶିଳ୍ପୀର ପ୍ରୟୋଜନ - ତାର
ନିମନ୍ତ୍ରଣ ଓ ଆବାହନ ଏହିଠାରେ । ଶିଳ୍ପ ପୀତର
ହେଲେ ବା ତାର କଳ ନଷ୍ଟ ହେଲେ ତଳିବ ନାହିଁ ।
କାରଣ ପ୍ରଗତି ତାର ପାତ୍ର ହେବା କାରଣରୁହିଁ ଅମର
ଦେନ୍ତର ସ୍ଵର୍ଗ । ଏହାର ଗତ ଅପ୍ରତିହତ କରି ଆମ
କଳାଶକୁ ଅପ୍ରସ୍ତୁ ରଖିବାକୁ ପଡ଼ିବ ।

ଦେଶେ ଦେଶେ ଏବ ଆହୁ ଗୁହ ମଧ୍ୟରେ ପୁରୀ
ଯେବେ ନିର୍ମାତନ, ଦୂର୍ଭାଗ୍ୟ, ଅବସାଦ ଆସି ଆମ
ଧରଣୀକୁ ବିଷ୍ଣୁବନ୍ଧ କରିଛେ, ତାହାର ନିଷକରଣ
କରିବା ପାଇଁ ଏହି ଅଭାଗା ଜାତ — ଶିଳ୍ପୀ, କବି,
ଗୀୟକ, ଚନ୍ଦ୍ରକ, ନର୍ତ୍ତକ ଓ ଆଉ ସମସ୍ତେ —
ଏମାନଙ୍କ ଗୋଷ୍ଠୀକୁ ମାନଦର ଆସି ଆକୁଳ ଆପ୍ତାନ୍ତ
ଜୀବନ କରିଛି । ସେ ଆହୁନ ଏତେ ମୁଣ୍ଡ ଯେ
ସନ୍ନେହରେ ମଧ୍ୟ ସନ୍ନେହ ରହିନାହିଁ ।

ଆଖଡ଼ା ଘରେ ବୈଠକ

ଶିଳ୍ପିଷ୍ଟିଷ୍ଠାଧି କ୍ଷେ

‘ଗୁରୁ ମିଲେ-ଜଣେ, ତେଲୁ ନ ମିଲେ ଏକ’ । ନିଷ୍ପାପର ଅଧିକଷାସ୍ଥୀ ବିଦ୍ୟାର୍ଥୀଙ୍କର କେତେ ଅଭିଭାବ ଏ ପରୀତ ରଖ୍ୟରେ, ତାହା ତ ପ୍ରାୟ ପ୍ରତ୍ୟେକେ ହୃଦୟପୂରଣ କରୁଛନ୍ତି । ତଥାମି ଆମର ସାହାର ରଚନା କରିବାକୁ ହେବ — ଏହି ଅଭିଭାବ ମଧ୍ୟରେ । ଅବଶ୍ୟକ ମହାସ୍ଥା ଭାତଣ୍ଡେଜୀଙ୍କ ଆଲୋକ ଆଭାରେ ଏକା ଆମେ କାହିଁକି, ସାର ଭାରତବର୍ଷ ଆଲୋକିତ ଏବଂ ତାହାଙ୍କର ପଦାଙ୍କ ଅନୁସରଣ କରି ପ୍ରାମ୍ଲକ, ରହାଞ୍ଜିତ, ବିଶଳାଧ ଉତ୍କଳର ହୃଦୟପୂରଣ ପରୀତ ଶିକ୍ଷାର ନାନା ଭୂପାଦେୟ ଗ୍ରନ୍ଥମାଳା ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇ ଅନ୍ତକୁ ଉତ୍ସଦାନ କରିଛୁ । ବିଭାଗୀରେ ମଧ୍ୟ କୃଷ୍ଣନ ବଦୋଧାୟୀ, ଗୋପେଶ୍ୱର ବଦୋଧାୟୀଯୁଦ୍ଧର ବ୍ୟକ୍ତମ୍ବନ୍ଦ ନାନା ଗ୍ରନ୍ଥ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଛି । ଏହି ଦୁଇ ଭାଷାରେ ଏ ବେଳକୁ ସ୍ଵାମୀଙ୍କର ‘ବିଦ୍ୟା ଦର୍ପଣ’ ପ୍ରଥମ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀଙ୍କ ପରେ ସବରେଣ୍ଟ କହିଲେ ଅନ୍ତରୁ ହେବନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଦୁର୍ଗାର୍ଥ, ଅମର ‘ପ୍ରକେଶ-ନିଷେଧ’ । ନା ଚନ୍ଦ୍ରପାରୁଁ ସେ ଅଷ୍ଟର, ନା ବୁଦ୍ଧପାରୁଁ ସେ ଭାଷା । ଅବଶ୍ୟ ସେହି ଗ୍ରନ୍ଥର ଅବଲମ୍ବନରେ ଓ ଅନୁକରଣରେ ଏ ବାସୁଦେବ-ବାହୁକୁ ‘କଳାକର’ ବା କରୁଣାକର ବାହୁକର ‘ବଧା-କୃଷ୍ଣ ଲାଲମୃତ’ ଦୁଇଣି କିପିଗ୍ରହନ୍ତି ବାହାରିଛୁ । ବହୁ-ଧୂନ ଚନ୍ଦ୍ରିଟୀ ଓ ମଞ୍ଜୁଷା ସକାଟିରୁ ମଧ୍ୟ ଦୁଇଣି ଗ୍ରନ୍ଥ ବାହାରିଥିଲା, କିନ୍ତୁ ତାହା ଏଷତି ଦୂଷ୍ଟାପାଦ ।

ପରାମା ସ୍ଵରୂପ ତେଲଙ୍ଗା ଭାଷାର ସା, ରି, ଶ, ମ, ପ, ଧ, ନି ଏହି ମାଦି ସାତୋଟି ଅଷ୍ଟରକୁ ଚନ୍ଦ୍ର, ଏବଂ ମାତା ଧର୍ମକୁ ଚନ୍ଦ୍ର ଅନ୍ୟମାନେ କେତୋଟି କୃତ ଓ ତାନବର୍ଣ୍ଣ ଉତ୍କାର କରି ପାରିଛୁ, ଶୁଦ୍ଧମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟ ଶିକ୍ଷା ଦେଇଛୁ । ଦେଖିଲୁଁ ସେ କୁର କିମ୍ବାସ ଓ ତାନା ପରିତ ଅଛି ଚମକିଲାଇ, ଜାଗିଗାହିଲୁଁ ସେ

କୃତି ଦେଖି, କି ଅସାଧାରଣ ପାଣ୍ଡିତ୍ୟ ସେ କଳ-ଗୁରୁଙ୍କର । ସେପରେ ଉତ୍କାଶର କୃତିପୂର୍ଣ୍ଣ ସ୍ଵର ପଣ୍ଡାଗ, ସାଧାରଣରେ ପ୍ରକାଶିତ କି ହିନ୍ଦ ଭାଷାର କି ବାଙ୍ଗଭାଷାର ଶ୍ରଦ୍ଧମାଳ କାହିଁରେ ଶ୍ରଦ୍ଧାରିତ ହୋଇଥିବାର ଆଖିରେ ପଡ଼ିନାହିଁ । ଶିକ୍ଷା ଦେବାର ପରିତ ମଧ୍ୟ ବଡ଼ ବିତି । ସେ ପ୍ରକାଶିଲୀରେ ଶିଖିଥିବାର ଶୁଦ୍ଧକର ସ୍ଵରଙ୍ଗଳ, ହିପ୍ପତା, ତାଳ ଜୀବରେ ଭ୍ରାନ୍ତଶୂନ୍ୟତା ବାତ୍ରଦରେ ଭାଗ ପୁଣ୍ୟ ଲାଗୁ ଅମ୍ବଳ ରହୁ ସାଇତ ରତଣ, ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀଙ୍କ ଉତ୍କାଶର ଜାଟିଲ କଣ୍ଠକମୟ ସାନ୍ଧିତରେ ପ୍ରବେଶ ଲାଗୁ ଲାଗୁ ପଥେଷ୍ଟ ଗୋଟିଏତା ଆଖି ଦେଇଥାଏ ।

ଏହା ବୋଲି କେହି ଭାବରୁ ନାହିଁ ଯେ, ମୁଁ ବିର୍ତ୍ତମାନ ପ୍ରତିକଳି ଦେଇ ପରିତକୁ ଉତ୍କାଶର ଦେଇଛି । ଏଥରେ ମଧ୍ୟ ନାନା ରହିବ ସମାନ ପାଇଁ । କିନ୍ତୁ ମୋର ମଠରେ ଦୁଇଟି ବୁଦ୍ଧାତ୍ମକାଙ୍କୁ ପୁରୁଷ ଭାବରେ – ଜଣକୁ ହୃଦ ପରିତରେ ଓ ଜଣକୁ ଦେଖିବାର କରେଇ ଶିକ୍ଷା ଦେଇଲେ, ବର୍ଷକ ପରେ ଦିଷ୍ଟିଟି ପରିତର କଣ୍ଠ ସାଥନ କରିଥିବା ଶୁଦ୍ଧ ନିଷ୍ପତ୍ତି ବିଳବୀ ଦେଇବ, ଏପରି ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ପରାମା କରି ଦେଇଛି । କଷ୍ଟର ପରିତରେ ଶିକ୍ଷା ହାର କଣ୍ଠପୂରର ସୁରୁତି ବା ନମନାୟା ଶାନ୍ତି ଅପିଛି ।

ନାନାବିଧ ତାନବର୍ଣ୍ଣ ପାଇଛୁ, ନାନା ଗାନ୍ଧିର ସ୍ଵର-ଲିପି ମଧ୍ୟ ପାଇଛୁ । ଆଜିକାଲ ଟକାଏ ମଧ୍ୟାଏ ଜର୍କକଳେ କହିତ ଦସ୍ତଖତ ଦାମିକା — ଆମର ବୁଦ୍ଧର ଅଗୋତର ଲିପି ମଧ୍ୟ ମିଳୁଛି; କିନ୍ତୁ ବାସୁଦେବରେ ସେ ସବୁକୁ ସାଧନ କରି, ଆସୁଦ୍ଧ ଆଖି, ପଥାମୁଲେ ତ୍ରିତ୍ୟୋଗ କରିବା ଲାଗି ଯେ ଉଦ୍‌ଦେଶ, ଉତ୍ସର୍ହି ଓ ଅଧିବିଷ୍ଟ ପ୍ରିୟୋଜନ, ତାହା କେତେ ଜଣକର ଥାଏ । ଏବଂ ମେଧାବୀ ଶୁଦ୍ଧ ମଧ୍ୟ ଶଣ୍ଟ ଶଣ୍ଟ ଅସ୍ତର କରିବାକୁ କାହିଁଏ ବାରହି-

ଦିନର ସାଥୀ ଅନ୍ଧେକ । କିନ୍ତୁ ଶକଳାଳି ଟକି-
ବାହ୍ୟୋତ୍ତର Commercial light musics ବା
ଉଦ୍‌ସ୍ଥିତ୍ୟ ଭଟ୍ଟିଆଲ ଇମ୍ରର ସୂଚରେ ଯେ ଜଣିତାରେ
ପକିବାକୁ ଶତର୍ଭା ଅନେକ ତାଙ୍କ ନାଶକ ।

ବନ୍ଦି ହୁଅଥିବା ଦା ନାରକ ହୁଅଥି, କଣ୍ଠ ନାମଳ
ଦିନଟି ଘେଜରେ ମୋଲ ମାନେନାହାଁ । କଣ୍ଠର ଭାବରେ
ଦାଖିବା, ହୃଦୟର ଯୁଦ୍ଧରେ ପାଇବା, ମୀଡ଼ ଗମରେ
କୁତୁରୁ ମୁଖରେ, ଅନ୍ଦରିମେ ଡାଳିବିଭାଗରେ
ଛନ୍ତି ଏତେ ବର୍ଷି ଦେଖିବା, ସବୁ ଦିନ-
ଅନ୍ଧର ଦା ମହି ଦିନର ଥାଠ ହୁଏଥି । ନମନୀୟତା,
କମନୀୟତା କୌ, ଦେଖାବୁ ଅତୁ ଆଁ । ଛୁଟଗୋଟୀଙ୍କର
ଦେଇତ ଅରୁଚିକର, ଅର୍ପିତିକର ହେଲେ ପଢ଼ିବେ ଏହାହିଁ
ବରଣୀୟ ପଣୀର ପଢ଼ିବ ଉପାଦାନ । ଏହା ଗୋଡ଼ି
ମାଟି Concrete କୁ ବାଟେଇ ପିଟି ସମତଳ ନା-
କଲାର ମାତ୍ର ନାହିଁ । କନ୍ଦଳ ଦେଖିମାନଙ୍କର
ଅର୍ପାଟ ନିଶା ଏବେ, ଦେବିକାର ଦ୍ଵରାତାଳ ଜୀବ
ପ୍ରତ୍ୟେ ଅଧିକାୟ ଏବେ, ଦେହମାନେରୁ ବିଶିଷ୍ଟ
କଳବନ୍ଧ ହୋଇଥାଏନ୍ତି । ନେହିଟିଲେ ହୁଟାବିୟ ପରିଲ
ବିନାୟ ହୃଦୟ ଭାବେ ଓହି ଅନ୍ଦରିନ୍ଦର କରି ନାମ
ମାରି ନେବାର ପ୍ରତକୁ ଦ୍ୱାରା ସାହିତର ଅଭ୍ୟଦୟ
ସେ ପରିନାହିଁ । ଅହିରେ ହାତୀର ହ୍ରାନଠାରୁ
ଝାଅରି ପ୍ଲାନ୍ ମୁଦ୍ରଣ । ଶିଥାର ଏହା ମୂଳଦୁର୍ବ୍ଲକ୍ଷ ତାଙ୍କ ନ
କର ଅର୍ପାଟ ଭାବୁଁ ଦେଖିଲ ପଢ଼ିବାକୁ; ମେଘ ମାଟି
ଟରହ କିମ୍ବା ଦାଢ଼ି କାହିଁ ତେଣୁକାର ହୃଦୟର
ଚଢ଼ିଦାକୁ, ଏହି ଭାବେ ନି ଦେଖିବିର ଅପରିଜ୍ଞାନ
ଦେଖିବା ହୋଇ ଅଭିଭାବ ରେ ପଢ଼ିପାରି । ପ୍ରୁଣିକ,
କିଅଳି, ସାନ୍ତ୍ର ଶିଖ ଦେଖିଲି ନୁହ ଭବେଶ୍ୟ
କାହିଁ ହେବି । ଏହି କରିବାର ଏକବିଷଳାର
ଏବେ ଏକାନ୍ତିର୍ଦ୍ଦିଶ ।

Commercial ପଣୀରେ ଅର୍ପିତିକର ଏବେ
ଏମାନ୍ଦିର ଦାଳି ଶିଖାର କିମ୍ବା, ହେବି
ଏହି ହୃଦୟ ଶିଖିପାରି ପାରି ଏବେ, ନେହିଟା-

ଯାହାକିର କଥା ଏରନ୍ତି, କିଏ ବା ଏହି ଜଣିଲ ସାଧନା
ମଧ୍ୟରେ କଣ୍ଠ ଶାୟତ୍ର ନ କରି ବ୍ୟବହାର ଶେଷରେ
ବାହାରେଇବୁ ? ପ୍ରେତରେ ଦ୍ଵାରା ମାଲ ମସଲ ରଖିଛନ୍ତି,
ବଜାରରେ ବିକାରବା କଟେ ଉଦ୍‌ସ୍ଥିତ ଦ୍ଵାରା ଦ୍ଵାରା
ଦେଖାଉଛନ୍ତି । ଦେବଳ ‘ଥା’ କିଏ ଭାବାରଙ୍କ କଳ-
ଶଣ ତତ୍ତ୍ଵଶାସ୍ତ୍ର ହୁଏଯ ରଜିକ୍ୟ ବିଜି ପାରୁଛନ୍ତି । ଆମେ
ସାଧନା କରିବାକୁ କୁଣ୍ଡିତ ଅଥବା ଅମର ଆଶା ଅସୀମା
ମନକବି ପଣୀରୀ ଶାୟ ଲାଖିନା ମଧ୍ୟ ପ୍ରତିଥିଦେ— ।

କଳରେ ଶୁଣିଲୁ ଗାତ ପୁଣମ ସରଳ ବୋଲି
କାନ୍ଦୁଛା ଧଇଲୁ, କିନ୍ତୁ ସେ କଣ୍ଠ କାହିଁ ? ରଜି ରଜି
ଶୁଭ୍ରତ୍ର, ମୁଳ ଗାୟକଙ୍କୁ ଦାନ୍ତ ନିକୁଟିଲ ପରି
ଜଣାଯାଉଛି ।

କେହି କହିବକ ସିରିତ୍ସାଧତ ଅର୍ଥକର ନୁହେଁ ।
ବାୟୁବ କଳବନ୍ଧ କି ଅର୍ଦ୍ଦର କାଙ୍ଗାଳ ସେ ତ ହୁଅ
ଦେବି ଅଭ୍ୟନ୍ୟ ରଜିଧର ମସାଧନରେ, ଶିକ୍ଷାର-ଭାବରେ
ନିଜେ ବିଭାଗର । ତଥାି କଳଦିନ୍ତ ମାନେନହିଁ ପ୍ରକାଶ ।
ଦେଖାନଙ୍କର ସେହି ବାୟୁ ମନର ଧାନ, ଧାରଣା ଓ
କିଳିନିକୁ ଅବଳମ୍ବନ କରି ଦେବାଇମାନେ ବଢ଼ିଲେବ
ଦୋହାରାନ୍ତି; କିମ୍ବା କଳବନ୍ଧ ଧାନ୍ତି ମଧ୍ୟରେ ରଜିବକୁ
ଦେହେ ଗରବ । ଦାନ୍ତ କରିବାରେ ସେମାନଙ୍କର ଅନନ୍ତ,
ଅର୍ପାଟର ଦେଖିବାରେ ସେମାନଙ୍କର ର୍କର୍ଷା ଧାନେନହିଁ,
ନିଜର ଗୌରବ ସୌଭାଗ୍ୟ ପ୍ରତି ସେମାନେ
କିବାଧିକ । ଜଗତରେ ସତ ବିକାଏ ନାହିଁ, ମିଛ ବି
ବିକାଏ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ସତ ପରି ସମୁଦ୍ରର ପୋନାକ
ଦେଖିଥାବା ମିଥ୍ୟାର ଅଦର ଚିରଦିନ ଅସ୍ତର । କିନ୍ତୁ ଲାଖୀ
ସରସ୍ଵତୀଙ୍କର ଦେଖିବେ ବିଦାର ଧାନ୍ତି ପଢ଼ିବେ, ଲକ୍ଷ୍ମୀଙ୍କର
ମୁଦ୍ରମାନେ ଶାରଦାଙ୍କର ପୁରମାନଙ୍କୁ ପ୍ରତିବନ୍ଦିତ ଶାର୍ଦ୍ଦୀ
କରନ୍ତି । ପ୍ରମ୍ଭ ମୁହୂର ଭାବରେ ସମ୍ମାନଙ୍କର ଶିଳ୍ପିଙ୍କର
ଜୀବିନ ଧ୍ୟାନ୍ତି ।

ଦେବଳ ଯେ ଜୀବି ଦା ଶିଖାରୀଙ୍କର ଅଧିକାରୀଙ୍କର
ପ୍ରକାଶର ଅନ୍ତର ବୁଝି, କୁଠା ନୁହେଁ — ଦେବାର୍ଥ,

ନିଷ୍ପତ୍ତ ବୁଝିଲାର ଅଳାଦ ମଧ୍ୟ ଯଥେଷ୍ଟ । ଗୁରୁମାନେ
ଦେଖନ୍ତି, ବ୍ୟାବହାରକ ଜଗନ୍ନର ପ୍ରତି ଷ୍ଟେଚେର
ସେମାନଙ୍କର ହନ୍ଦାଶା, ଅନୋଡ଼ର, ତାଙ୍କିଲ୍; ଖଣ୍ଡି ଲାଙ୍ଘି
ମନ୍ଦିର ନାହିଁ — ଶୁଣିଲ ପ୍ରଶଂସାର ବୁଝିଲରେ ପେତେ
ଶାନ୍ତ ରହିବନାହିଁ; ତେଣୁ ଟିକେ ପଢ଼ିବା-ମୁହଁ ହୋଇ ।

କିନ୍ତୁ ଏହି ବୋଧାଦିତ୍ୱ ମଧ୍ୟରେ ଆମର ଏ ଯଦିତ୍ରୁ
ଦେଶର ଶାରଦା ମଣ୍ଡଳର ଜୀବିତକ୍ଷାର କଟବାକୁ
ହେବ, ପ୍ରାଗୀନରୁ ବଢ଼ୁ ଦେବେ ମଣ୍ଡଳ କଟବାକୁ
ହେବ । କଳା ବିଦ୍ୟାର ପଥକ - ସେ କୁଞ୍ଚି ହୃଥକୁ ଦା
ଇବ କୁଥୁମୁ, ଡାଙ୍କୁ ଦିଲ୍ଲୀ ଓ ପରାନ୍ତୁଭିର ବୁଝିବେ
ଦେଖିବାକୁ ଦେବ ।

ଶୁଣ୍ଟମାନଙ୍କର ମୟ ମନେଗତିବା ଭବିତ, ଏହା
ଅଞ୍ଚମା' ଅମଳ ଲାଗଣି । କମାରପ୍ରସାଦିଲ୍ ପଣୀତେଇ
ଦିକ୍ଷରେ ଯେ ପ୍ରୁଣକ ଶିଥାଳ କେତେ ଭାଷିତିବାକୁ
ଦସିଛି । ତେଣୁ ସେହି କମାରପ୍ରସାଦିଲ୍ ପଣୀତ ମୟରେ,
ଶିକ୍ଷା ଛଳନାଟର ଶୁଣ୍ଟମାନଙ୍କୁ ଧ୍ରୁଗୀନ ଶାସ୍ତ୍ରୀୟ
ଅଗାଧାନ ଶିଖି ଉଦ୍‌ବାକୁ ତେବେ । ତୁମ୍ଭକରେ ପାଠିଲେ-
ଅଧେ ଚେନାଏ ଶିନ୍ନାର ଶ୍ଵରୁତ୍ତମଦଳେ, ଚଳଦିନାହିଁ ।
୫ତ୍ତମାନ ଅବହ୍ଵାରେ Direct-Method ହୁଁ କାଠଲାଗ-
ଚାଗୀ ଉଦ୍ଦିତ । ଧ୍ରୁଗୀନ ଗ୍ରହମାନଙ୍କରେ ପରମ ଜାରି
ଦତ୍ତ ବଢ଼ି ଉତ୍ତାଦେସ୍ୟ ସ୍ଵର୍ଗୀୟ ତାନଦର୍ଶ୍ଣ କୃତ
ମାନେକ ହ୍ରାଷ୍ଟ ଲୂରନ ଆବରେ ମଣ୍ଡତ କରିବାକୁ ତେବେ ।
ଏହାଦ୍ଵାରା ବିଦ୍ୟାର୍ଥୀର ଧର୍ଷତା ଦଢ଼ିବେ, ଧ୍ୟାନକରୁଥିବେ,
ନୂତନରୁ ଆସିବ ଏବଂ ଆମର ପଣୀତ ଉତ୍ସାହକୁ ମୟ
ପନ୍ଥାଭ୍ୟ କରିଗାଧରୁ ।

ପ୍ରସ୍ତୁତ ମଧ୍ୟ ଥାଏ । ସେହି କାରଣର ବିଲଙ୍ଗ ଜଗାଭରୁ
କିନ୍ତୁ କିଛି ଅୟତ୍ତ ନ କଲେ, ଯୁଗେ ତିବି ଦେବନାହଁ ।
ଶାସ୍ତ୍ରୀୟ ଫଳର ଓ ସ୍ଵରଗାତିର ଫଳର ଉଚ୍ଚ ଅମର
ପ୍ରତ୍ୟାଜନ । କିନ୍ତୁ ଉତ୍ସପକ୍ଷର ମିଳନ ଅସୁରବ ବୋଲି
ଅନେକେ କହୁଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ମୂଳଦୂର ଜାଗ ଥିଲେ, ଏ
ମିଳନ ମଧ୍ୟ ଅସୁରବ ନୁହଁ, ଏହି ରଷଣଶିଳ ଖୋଲ
ବିଦେଶୀକୁ ପାନ ନ ପୁରାଇଲେ, ଜାବନେଇ ବିଜାଶ
ହେବି କି ? ତେ ବିଲଙ୍ଗ ଫଳର ଫଶିଦା ଲାଗି ବିଲଙ୍ଗ
ସ୍ଵରକିରି ଜାଣିଦା ଅବଶ୍ୟକ । ଉଂଶଳୀ ପଣୀରେ ଲିଟ-
ମଞ୍ଚତ ମଧ୍ୟରେ ଟନିକୁ ସଲମ୍‌ପା ପ୍ରତିନିଧିତ୍ୱ କରିବା
କିଛି ଅଟଟାନ ନହିଁ, କାରଣ ସେ ଲାମେନ୍ତରି ବେଦଳ
କେବେଳ ପ୍ରକାଶ ଦିନିଷ୍ଠ ଦ୍ଵାରା ରହିଛି । ସେହି
ଟନିକ ସଲମ୍‌ପା ଲିଟିମ୍‌ବରର ଅୟତ୍ତ କରି ଏର ଭାଲ
Band ର ଟୁକ୍ରମାନ ଝାଙ୍କିଦାକୁ ହେବ । ଟକିରେ
ଲକ୍ଷ୍ମୀ କରନ୍ତୁ । ତେ ସ୍ଵର କିମ୍ବାସ ଶ୍ରିଭିଲ, ମନରେ
କେବେଳ ପାନିଦେଉଣିନ, ମେହିର ପ୍ରଫର ଡୋଧଗମ୍ୟ ହୁଏ ।
ଏହି ଟନିକୁ ସଲମ୍‌ପା ମାତ୍ରର ଶିକ୍ଷା ଦେବା ଏ ଦାର
ଉଜ୍ଜଳିରେ ଅଛାବ ଅଛି । ନାରୀଦା ବ୍ରଜକାଟୀର
Band ଦଳର ଛୁଟିମାନେହିଁ ସମ୍ଭବର ଦଶତା ଲାଗେ
କରିଛନ୍ତି । ଏଥିର ମୂଳଜାନ ହୁଏ ମନ୍ତ୍ରିକର ବିଷ କିଛି
ଥିଲା ଥବଶ୍ୟକ । ନୋଟିଲେ ପୃଷ୍ଠାବର ତିବି ହୀର
ବିନ୍ଦୁବରୁ ଲେଖି ଦୋହା ରହୁଥିଲୁଁ । ବିନ୍ଦୁବିନାଲୟର
ପ୍ରସାଦରେ ଘାଗାର ଧର୍ମଧୟ ବେଳରୁଁ । ଫଳାର
ବିଷୟରେ ସକାମ୍ପରାର ଦତ୍ତ କିନ୍ତୁ ପ୍ରରତେ ଥିବାରୁ
ଫଳୁଚିପ୍ଯାଳିଲୟ ମୂଳ ଶିଶ୍ରୀ ଏବଂ ଦୁଇବେଗନାର
କାରୀ କରିଛନ୍ତି । ଦେଖିଲେ, ଏହି ଟନିକୁ ସଲମ୍‌ପା ପ୍ରକାଶି
କିଛି କିନ୍ତୁ ଶିକ୍ଷା ମଧ୍ୟକ୍ଷେତ୍ରେ ଭଲ ହେବ ଜୟାନ୍ତା । ପରେ
ଆଗେ ଏହିର ଡେଜନା କରିଥାଏ ପାଇର । କିନ୍ତୁ
କାହିଁମାତ୍ର ମଧ୍ୟ ମନୀଷର ପ୍ରତିଳି ଅନୁକିମି ଜାଣିଲୁ ଦେବେ
ଅଛିଅ ଭାବୁକ୍

ପ୍ରକଳ୍ପରେ ୮୦୮୦ଟଙ୍କା ଧରେଣ୍ଡ ସାହିତ୍ୟ ଧର୍ମ-
ଚନ୍ଦ୍ରଜିତ - ଆଜିନାଟାରେଇବୀ, ଲାକ୍ଷ୍ମୀ ଏକେଥା ଜନେଥି ।
କାନ୍ତି ପ୍ରଦୀପ ଦିଲାଜୀପାତ୍ର - ଅଟେନେ ହୁଏ କିମ୍ବା କାହିଁକି ?

କେବଳ ବାଦା ସବାଦା ବା ଆଶେସ୍ଥ ଅବଶେଷ୍ଠ ବା ହେଲକର୍ତ୍ତା ଜାହିଲେ କଳିବ ତ ? ମେଲକର୍ତ୍ତାର ଅର୍ଥ କଣ ? ବାଦା ସବାଦକି କିମର ପ୍ଲାନରେ କି ବିଧାନରେ ନୁହୋଁ କରିବାକୁ ହେବ ? ଏ ସମ୍ରକ୍ତରେ ରଚନା ଶିଖା ଦା ସାଗ ଗଠନ କରିବାକୁ ଅମେ ପାରିବୁ ? ତ ? ‘କାହିଁକି’ ଓ ‘କିମର’ ଏ ଦୋଷି ପ୍ରଶ୍ନର ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ ବୁଝାଇ ହୁଏବାକୁ କରି ଗ୍ରହ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇ ନାହିଁ । କେବେ ଟେବ, ତା’ବି ଜଣାନାହିଁ । ବିଦ୍ୟାଧ୍ୟାଳୟ ଛିନ୍ଦିଆରୁ କେବଳ ‘ରାଷ୍ଟ୍ରର ଜୀବରେ ଆସ କୁଣ୍ଡଳୁ’ ଦା ନାଦ ନାମକ୍ରମୀୟରେ ‘ରୂପରେ କିମ୍ବୁନ କେଳିକୁଣ୍ଡଳକୁ—’ ଶୁଣି ତାହାର ତତ୍ତ୍ଵରେତ୍ତବୁ ରାତ ନୁହି ନୁହି ମାତା ଦେଇପାରିବୁ । ବିଶବିଦ୍ୟାଳୟକୁ ପ୍ରାଚୀନା, ଦାଷ୍ଟାତ୍ତ୍ଵର କୌଣସି ବିଜ୍ଞାନ ଅଧ୍ୟାପକଙ୍କଠାର ପ୍ରଦ୍ରଷ୍ଟି ସମ୍ପ୍ରଦୟ ଦଶ ଶୀଘ୍ରମାନଙ୍କର ପୂର୍ଣ୍ଣାଙ୍କ ରହସ୍ୟ, ତଥ୍ୟମାନ ସଂପ୍ରଦୟ କରି, ବିପ୍ରାର, ତାନିବର୍ଣ୍ଣ କୃତ ସମ୍ବଲିତ ଶଣ୍ଡେ ଗ୍ରହ ଶୀଘ୍ର ପ୍ରକାଶ କରିବୁ । ଅମେ

ଠିକ ଜାଣୁ, ଆମର ପରିଚିତ ଉତ୍ତରଭେଦଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଏଥର ସତ୍ରୁଷଳକଳକ ବ୍ୟାକରଣ ବୁଝାଇ ଦେବାର ଲେକ ନାହାନ୍ତି । ବାଦା ସବାଦା ପ୍ରଭୃତି ବହୁତ କଥା ଶୁଣିଛୁ’, କିନ୍ତୁ ଯୋଗ୍ୟ ଗୁରୁଙ୍କ ଅଭବରେ ଆମେ ତିବ୍ରିଗ ବିଧମତ ବିଜ୍ଞାନ ଜାଣୁନାହିଁ । କେବଳ ଏଣୁ ତେଣୁଗୁପ୍ତକଥା କହି ‘ର’ ‘ଠ’ ଗାର ଭଣ୍ଡିଦେବା ଛତା ଦିଶେଇ ଜ୍ଞାନ ଦେଇପାରିବୁ’, ସେ ପୋରାଯା ଆମର ନାହିଁ । ଯଦ୍ୱାରା ‘କାହିଁକି’ ଏବଂ ‘କିମର’ ବୋଧସ୍ତେବ, ଏହିପର ଶଣ୍ଡେ ଗ୍ରହ ସେହି ମାତ୍ରାଙ୍କ ଅଧ୍ୟାପକମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଉତ୍ତିଥା ଅପ୍ରକରରେ ପ୍ରକାଶିତ ହେଉ । ଅନୁଭବ ପେ କେତୋଟି ଦଶିଣୀ ସରିଣୀ ଅଛି, ତହିଁର ଶଣ୍ଡେ ପାମ୍ପଲେଟ ବାହାରବା ଭାବିତ । ଏ ସମ୍ରକ୍ତରେ ଉତ୍ତିଥ ଶିଥିପା ବହିମାନଙ୍କରୁ ଯାହା ପାରିବୁ, ତତ୍ତ୍ଵର ବାସ୍ତବ ପ୍ରେସରେ କିଛି ଉପକାର ହେଉନାହିଁ ।

(ମଣିୟ)

ଭାରତୀୟ ଚିତ୍ରକଳା

ପ୍ରାଚୀ ଐତିହାସିକ କାଳ - ମହେଞ୍ଜୋଡ଼ାଙ୍କୋ ପ୍ରଭୃତି

ଶୀମତା ଲବଙ୍ଗଲତା ଦେବା, ବିଦୂଷୀ

ବିଷଣୁ ପ୍ରତ୍ୟେ ମନୁଷ୍ୟ-ମନର ଗୋଟିଏ ପୁଣ୍ୟକାଳ ବିଭବ । ଏହା ତାହାର ପୃଷ୍ଠ କିମ୍ବିଣିଠାରୁ ମଧ୍ୟ ପ୍ରାଚିନୀ । ଏହି ନିକକୁ ପ୍ରତ୍ୟେ ପୁରୁଷରେ ଦେଖିଲ ତାହାର ଅନ୍ତନରେ । ଏହି ମୋଟଦେଲେ ନିକର ପ୍ରଯୋଜନ ଓ ଶିଶ୍ରମ ଦେଖିବାରୀ ହୋଇ ନିକକୁ ପ୍ରତ୍ୟେ ପୁରୁଷରେ ବିକାଶ କଲା । ନିକର ପ୍ରାଚୀନତକ ବିକାଶ ଧାରାରେ ସେ ପେର୍ବିମଧୁର ଦ୍ୱାରା ବିକାଶ କଲା ପ୍ରଯୋଜନ ଅନ୍ୟତମ । ସମ୍ରାଟ ପୁରୁଷଙ୍କ ମନୁଷ୍ୟର ଅଧିମ ମନୁଷ୍ୟର ଓ ବନନାୟି-

ପୁରୁଷ ମନୁଷ୍ୟର ଅଙ୍ଗିତ ଚିତ୍ର ଦେଖିବାକୁ ମିଳୁଛି । ଏହି ସମୟଠାରୁ ସେ ଧାରୁ ଜିନିପର ବ୍ୟବହାର ନିକାଶିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କଟିନ ପ୍ରତ୍ୟର ଓ ଅଗଠତ ଶତ୍ରୁ ଉତ୍ତାଦ ଦ୍ୱାରା କାହିଁ କରୁଥିଲା । ଏ ସମୟର ପ୍ରାରମ୍ଭକାଳ ଅନ୍ତକୁ ଧର ଦାର ହଜାର ଦର୍ଶକରୁ ଦେଖି, ବା କେତେକ ବିଦ୍ୟାନଙ୍କ ମତରେ ପ୍ରାଯୁ ଗ୍ଲିଫ ହଜାର ଦର୍ଶ ହେବ ।

ଶୋଳା ତଥା ବିଷଣୁ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଏହି ଚାହୁଁଥାର ମାନବ ଜୀବନର ପ୍ରତିକଳ ଅଟେ । ଅର୍ଥାତ୍ ଏହା ପୁଣ୍ୟକଳ

ଜନ୍ମ, ମନୁଷ୍ୟ, ଯୋଜା ଏବଂ ତୁଳନାୟ ମନୁଷ୍ୟ ଆକୃତି ବିଶିଷ୍ଟ । ଏହାର ଶୈଳୀ ଅଦିନ । ଏହାର ରଙ୍ଗ ସାମଗ୍ରୀ ଥାବନ । ଏହାର ପ୍ଲାନ ମଧ୍ୟ ଆଦିନ ରହୁା-ଗୁଡ଼ ଏବଂ ତାହାର ମୁକ୍ତ ଚଣ୍ଡାଣ ।

ଏହି ତିବ୍ର ସମ୍ବେଦ୍ର ପ୍ରାଣନିଧି ଦୂରପ୍ରକାର ମନୋ-
ବୃତ୍ତ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ ୧ - ନିଜର ଦୈନିକନ
ପାରିପାଞ୍ଚିନିତାର ମୁଣ୍ଡ ଏବଂ ଆସ୍ତାର ବିଜୟ
ଇତିହାସର ସ୍ମୃତି ପ୍ରଫୁଲ୍ଲିତ । ୨ - ଆପଣାର ଶୂନ୍ୟମୁଣ୍ଡର
ଭବନାକୁ ମୁଣ୍ଡିପ ପ୍ରଦାନ କରିବା । ଏହି ଦୁଇ ମନୋ-
ବୃତ୍ତ ସମ୍ବନ୍ଧ ମାନବ ଜୀବନର ଉତ୍କଳର ଦୁଇଟି ପୁରୁଷ
ପୁଣି । ଏହା ସ୍ଵର୍ଗ ମାନବର ସୁଖଳ ଲୁଳି-ପଡ଼ୁ ।

ଶ୍ରୀଜ୍ଞାନୀ ଶ୍ରୀ ଓ ଶର୍ମିଳୀରେ ଗୌତ୍ମ ଚନ୍ଦ୍ରର
ପାଇ ନନ୍ଦାରୁ ଏସିଆ ମାରନର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏବଂ ଅନ୍ୟ
ପ୍ରାନ୍ତରେ ଭାରତ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ, ଏହି ପ୍ରାଣର ମନବ ସଭ୍ୟତା
ବ୍ୟାପ୍ତ ଥିଲା । ଯଜିକାଳିର ପୁରୁଷତ୍ତବିଭ୍ରମାନେ ତୀର୍ତ୍ତ
ମୁଣ୍ଡିଯୁ ପାଦକୁ ସଭ୍ୟତାର ଉତ୍ତରକ୍ଷଣ ନିର୍ଦ୍ଦର୍ଶନ ଦୋଳି
କରୁଛନ୍ତି; ଉକ୍ତ ଷେଷରେ ଯେଉଁ ମାନବ-ସମଜ ଥିଲା,
ତାର ସଭ୍ୟତାର ବିକାଶ ନିର୍ଭରସ୍ତା ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଉକ୍ତ
ଚନ୍ଦ୍ରି ମୁଣ୍ଡିଯୁ ପାଦିକ ସଭ୍ୟତା ଠେଣ୍ ଅଣ ପ୍ରଗଳ୍ପିତ ଓ
ଉତ୍ତରକ୍ଷଣ ଥିଲା ଏହା ଅନେକକ ଆଜିକାଳିର କଳାର ସମକଷ,
କେତେକ ଆଜିକାଳିର କଳାରୁ ଶିର୍ଷକୁ ମଧ୍ୟ ଉଠ
ପାଇଛି ।

ଭାରତୀର ଏହି କଳାର ଶ୍ରୀଜ୍ଞାନୀ ଚନ୍ଦ୍ରକିଟ୍ଟାନ
ତଥା ସିନ୍ଧୁ, ଦିନିର ମତକ୍ଷେତ୍ରଜ୍ଞାଦାତା, ହରତା ଏବଂ
ମୁନ୍ଦୁ ଦାତାଙ୍କ ରା ଲିଖିବା ମୁଣ୍ଡିଯୁ ମାତ୍ର ସମ୍ମନ୍ଦ୍ରିୟ । ଏହାର
ଅନ୍ତମାନ ହୁଏ । ଏହି ସମ୍ବୁଦ୍ଧ ଗଣା-ପରମା ଏବଂ ନର୍ତ୍ତକା
ନିଧାର ଉତ୍କଳିତ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବ୍ୟାପ୍ତ ଦୋଷରୁଲା । ଏହି
ମୁଣ୍ଡିଯୁ ପାଦ ବୁଝାଲିର ଅଦର୍ଶକାଳୀ ପୁଣ୍ୟ କରୁଥିଲା
ଏବଂ ଶାଶ୍ଵତ କାର୍ଯ୍ୟ ମଧ୍ୟ କରୁଥିଲା । ଏ ସମ୍ବୁଦ୍ଧ
ଦେଖିଲେ ଜଗାଏ, ସେ ସମ୍ବୁଦ୍ଧରେ କଳାନ୍ତରି ସତ୍ୟ

ଦ୍ୱିତୀୟ ଥିଲା ଯେ ସାଧାରଣ ଦ୍ୱାରାରେ ଲାଗୁଥିବା
ପାଇକୁ ମଧ୍ୟ ସେମାନେ ଅନଳକ୍ଷିତ ରଖି ନ ଥିଲା ।
ଜୀବନକୁ ଚିନ୍ତିତ କରି ମରଣକୁ ମଧ୍ୟ ରଙ୍ଗାର୍ଥକୁଥୁଥିଲେ
ସେମାନେ । ଶାଶ୍ଵତରେ ଦେଇ ଯାଇଥିଲେ ସେମାନେ
ନିଜର କଳା-ସ୍ମୃତି । କଳା ସେମାନଙ୍କର ମରଣ-ସଙ୍ଗିନୀ
ମଧ୍ୟ ଥିଲା । ଏକ କଥାରେ, କଳା ଥିଲ ସେମାନଙ୍କର
ଜୀବନ-ମରଣର ସଙ୍ଗିନୀ ।

ଏହି ସବୁ ମୁଣ୍ଡିଯୁ ପାଦ ଉପରେ ଜ୍ଞାନିତିକ
ପ୍ରକୃତି ଅର୍ଥାର୍ଥ ସରଳ ରେଖା, କୋଣ, ବୃତ୍ତ ଏବଂ
ବିଶ୍ଵାସ ଚିନ୍ତିର ଅଧିକ୍ୟ ଦେଖାଯାଏ । ଏହାଛିତା ଲଭି,
ପଣ୍ଡ, ପୁଲ, ପଳ, ଏବଂ ପଣ୍ଡ-ପଣ୍ଡିର ଚିନ୍ତି ମଧ୍ୟ
ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ ।

ରଙ୍ଗତ ମୁଣ୍ଡିଯୁ ପାଦ ଦ୍ୱାରା ରଙ୍ଗତ ମୁଣ୍ଡିଯୁ ଯଥେ
ମନ୍ଦିରଙ୍କା ଦାଢ଼ୋରୁ ମିଳିଲା । ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମନ୍ଦିରଙ୍କୋ-
ଦାଢ଼ୋର ଉତ୍ତରାସର ମୁଣ୍ଡିଯୁ ବିଦୟା ମିଳିଲାହିଁ । କିନ୍ତୁ
ଏ ଲ୍ୟାପ୍ଟି ସଭ୍ୟତା ଯେ ଭାଗିନୀ ଅର୍ପି ସଭ୍ୟତାରୁ
ଅବିଜ୍ଞାନ, ଏଥରେ ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ । ମନ୍ଦିରଙ୍କୋ-
ଦାଢ଼ୋର ଫୁଲ୍ଲ, ଅଜିର ଫୁଲ୍ଲ ସଙ୍ଗରେ ଅନେକ
ଭାଦରର ଚଳି ଅନୁଷ୍ଠାନିକୀତି । ଏମର କବଳିତ ହୋଇ
ଫୁଲ୍ଲର ଚରଣର ପାହାକିଟ୍ଟ ଶୁଣ୍ଡ ହୋଇଲା ମାତ୍ର ।

ଚିତ୍ରର ପ୍ରାଚୀନ ଭାଙ୍ଗିନୀ—

ରଘୁ ବେଦରେ ତମଙ୍କ ଭାଙ୍ଗିର ଶିଖର
ଅଭେଦନା ଅଛି । ଧାରୀନୀ ସାଥେ ସର୍ବ ପାହାକିଟ୍ଟ ଶଳ୍ପ
ର ଅଳ୍ପ ଏକ ଲକ୍ଷଣର ତଳା । କର୍ମିକ୍ଷଣ । ଏହାର
ଭରଣ୍ୟ, ସଳିଦର ଶରୀର, ପାଣୀ, ପୁଣ୍ଡି, କୁଣ୍ଡ ଏବଂ ନିର୍ମାଣ
ପକାନକୁ ବିଦ୍ୱାର କାହାରେ । ତାହାରଟିର ଠେଣ୍ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ
ଚିନ୍ତିତ କରିବାକୁ ଯାଇ ଲକ୍ଷଣର ଅଭେଦନା କରିଛନ୍ତି ।
• ଏହି ଲକ୍ଷଣ ନିର୍ଦ୍ଦର୍ଶନ ଦେଖିଲାର ଏକ ପ୍ରାଚୀନ ଅଳ୍ପ
ଏଥରୁ ଶ୍ରୀଜ୍ଞାନୀ ଦୁଇତମ, ଧାରୀନୀଙ୍କ ସମୟରେ ଶ୍ରୀ: ପୁରୁଷ
ମ୍ରାଣ ଶତାବ୍ଦୀର ଶିଖ ବିଦ୍ୟାର ବିଷୟର ପ୍ରଗତି ରହି
ଥିଲା । କୁବିକ ପ୍ରସ୍ତରରେ ଶିଖକଳାର, ଏତେ ପ୍ରଶାନ୍ତ

ଥିଲୁ ଯେ, ସେ ତାଙ୍କର ଶିଖ୍ୟ-ସାଧକମାଳକୁ ଏ ଦିଗରେ ପ୍ରବୃତ୍ତ ନ ସେବାକୁ ଅଦେଶ ଦେଇଥିଲେ । ବୌଦ୍ଧଗ୍ରହୀଣ ବିନୟ ପିଟକ ଏବଂ ଥଥର ଥେଣୁ ଗ୍ରହରେ ତିନର ଉଜ୍ଜ୍ଵଳ ମଧ୍ୟ ଅଛି । ଏହାଠରେ ଚିନ୍ତର ଉଜ୍ଜ୍ଵଳ ଓ ନମୁନାର ସଂଖ୍ୟା ବଢ଼ିବାକୁ ଲାଗିଲା । ବର୍ତ୍ତିମାନ ଏହି ଚିନ୍ତକଳର ଅଳୋଚନାରେ ପ୍ରବୃତ୍ତ ସେବା ପୂର୍ବରୁ ତିନ ବିଷୟକ ସିଙ୍କାଳ୍ୟ, ଚିନ୍ତର ଭେଦ ପ୍ରକୃତ ବିଷୟରେ କିଛି କହିବା ଅବଶ୍ୟକ ।

ଚିନ୍ତର ଛୁ' ଅଙ୍ଗः—

ବାସ୍ତବୀନଙ୍କ କ୍ଲାନ୍‌ହୁଟ ଭୂତର ଘଣ୍ଟାର ନାମକ ଜଣେ ପ୍ରାଚୀନ ବିଦ୍ୟାର ଟୀକା କରିଛନ୍ତି । ସେ ଚିନ୍ତକଳର ବ୍ୟାଖ୍ୟା କରିବାକୁ ପାଇ ତା'ର ଛୁ' ଟି ଅଙ୍ଗର ଉଜ୍ଜ୍ଵଳ କରିଛନ୍ତି । ଯଥଃ— ୧ - ବ୍ୟାକ୍ରୋଡ ୨ - ପ୍ରମାଣ; ୩ - ଭାବ, ୪ - ଲବଣ୍ୟ ଯୋଜନା, ୫ - ସାତ୍ତ୍ଵଶ୍ୟ, ୬ - ବର୍ଣ୍ଣିକା ଭଙ୍ଗ । ଏହି ଛୁ' ଅଙ୍ଗର ସରଳ ବ୍ୟାଖ୍ୟା ନିମ୍ନ ପ୍ରକାରେ ଜୟପାଇପାରେ ।

୧ - ବ୍ୟାକ୍ରୋଡ — ପ୍ରତ୍ୟେକ ଟୀକାର ଥକୁଥି ଏବଂ ଏହାର ବିଶିଷ୍ଟତାର ବିଭେଦ । ଏଥରେ ସାଧାରଣ ମାନବ ଓ ଅଭିଜୀତ ଶ୍ରେଣୀର ଲକ୍ଷଣ ମଧ୍ୟ ସନ୍ତିବିଷ୍ଟ ଥିଲା । ହିଁ ସାମ୍ବନ୍ଧିକ ଅନୁସାରେ ଲକ୍ଷଣର ତାତ୍ପର୍ୟ ହେଉଛି - ଯେଉଁ ବିଶିଷ୍ଟତା ଥିଲେ ମନ୍ତ୍ର୍ୟ ରଙ୍ଗ, ମଧ୍ୟ-ପୁରୁଷ ଏବଂ ଯୋନୀ ଓ ଜାନା ହୁଅଛି ।

୨ - ପ୍ରମାଣ — ଏହାକୁ ମୋଟାଲ ଶୈଳୀର ଭାବନୟ ଚିନ୍ତକର “ଅଙ୍ଗକର” କହିଛି । ଯାହାକୁ ଅଣେ �Anatomy କହିଛି । ଏଥରେ ଶରୀର-ଗଠନର ମାନ ଦ୍ୱାରା ଉନ୍ନଦ୍ୱା ଦରକାର ।

- ଭାବ କୁଣ୍ଡ ଏହା ଭାବନୟ ଟାପକରମାନଙ୍କର ସବୁ ପ୍ରଥମ ଦେଖିଷ୍ଟୁ । କାରଣ, ଭାବନୟ ଚିନ୍ତମନ୍ୟତା ଭାବା ପ୍ରଥମ ମେଘଦୂତର ବିରମ୍ଭ ଯଥ ମେଘକୁ କହୁଛି, ସବୁଦ୍ୱାରା ତମେ ମୋର ପର୍ମାନ୍ତ ମୋର

ଭାବନମ୍ୟ ଚିନ୍ତ ପ୍ରକୃତ କରୁଥିବାର ଦେଖିବ । ଭାବ-ଚିନ୍ତରେ ଚିନ୍ତକର (ଭାବୁକ) ଚିନ୍ତ ବିଷୟ (ଭାବ୍ୟ) ର କଳ୍ପନା ଦ୍ୱାରା ତନୟ ହୋଇପାଏ । ଏହି ଚିନ୍ତଯୁତା ଭିତରେ ଚିନ୍ତରେ ପେଇଁ କଥା ପୁଟୀରଟେ ତାହାହାଙ୍କ ହେଉଛି ଭାବ । ଚିନ୍ତକରର ଏହି ଭାବାଭବ୍ୟକ୍ରିୟରେ ସହଦୟ ଦର୍ଶକର ଯେଉଁ ଅନୁଭୂତ ହୁଏ ଅର୍ଥାତ୍ ଚିନ୍ତକର ନିଜର ଝନ୍ଦୁଗ କୁତ ଦ୍ୱାରା ଦର୍ଶକ ମନରେ ଦେଉଁ ଭାବାଦୟ କଥାର ତାହାହାଙ୍କ ସାହିତ୍ୟର ରସର ଆଖ୍ୟା ପାଇଅଛି । ଏଣୁ ସାହିତ୍ୟର ରସ ଯେଉଁ ଅପରିହାର୍ଯ୍ୟ ଚିନ୍ତରେ ଭାବ ମଧ୍ୟ ସେହିପରି ।

୩ - ଲବଣ୍ୟ ପୋଜନା — ଭାବ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଲବଣ୍ୟର ପୋଜନା ବି ରହିବା ଉଚିତ । ଭାବର ଦିକାଶ ପନ୍ଦ୍ରିକ ସମ୍ବନ୍ଧରୁ ହୋଇଥାଏ; ଲବଣ୍ୟ ବାହ୍ୟ ବୌଦ୍ଧର୍ମୀର ବ୍ୟକ୍ତକ । ଲବଣ୍ୟ ପୋଜନା ପାଇଁ ଚିନ୍ତର ପ୍ରୋଜନନ ମଧ୍ୟ ଠିକ୍ ହେବା ଉଚିତ । ଅର୍ଥାତ୍ ଚିନ୍ତର ଅଙ୍ଗନ ଏହି ହେବା ଉଚିତ ଯେଉଁ ଥରୁ ରମଣୀୟତା ଉପରି ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହେବ । ତାହାବୋଲି, ନରକର ଚିନ୍ତକୁ କେହି ପୋରି ସ୍ଵର୍ଗର ରମଣୀୟତା ଦେବା ନ ଭୁଲନ୍ତି । ପାହା ନରକ ବୋଲି ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ଆଣିବ ତାହା ନରକର ଚମଣୀୟତା, ନରକକୁ ନରକ ରୂପରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ କଷାଇବାହାଙ୍କ ନରକର ଲବଣ୍ୟ ପୋଜନା ।

* ସାତ୍ତ୍ଵଶ୍ୟ — ଏହି କାଳ୍ପନିକ ସେଇ ଦା ବାସ୍ତବ ହେଉ, ତାହା ଏହାର ହେବ, ଯଦ୍ୱାରା ଦର୍ଶକ ଚିନ୍ତର ବିଷୟ ଦା ଧ୍ୟାକ୍ରମ ସଙ୍ଗେର ପରୈଚିତ ହେବାରେ କୋଣ୍ଠାରୀ ଅନୁବନ୍ଧ ରହିବ ନାହିଁ । ମାନ ଏଥ୍ୟାର ମଧ୍ୟ ଦର୍ଶକର ଦାତ୍ତିତ ଥିଲା, ସେ ଯେହାରେ ଶିଷ୍ଟକୁ ଅନୁଶୀଳନ କରିବା ପାଇଁ ନିଜକୁ ସବାରେ ଉପରୁକ୍ତ କରିଥାଏ ।

୪ - ବର୍ଣ୍ଣିକାଭଙ୍ଗ — ଅର୍ଥାତ୍ ବର୍ଣ୍ଣ ପୋଜନା ଲବଣ୍ୟ ଥିଲୁ ବର୍ଣ୍ଣିକାଭଙ୍ଗ ଉଚିତରେ ଅନେକ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ । କୋଣ୍ଠାରୀ ଯୁଦ୍ଧଜୀବୀ ହୋଇପାରେ, ମାନ ସେ ଲବଣ୍ୟମୟୀ ବୋଲି କହିବା ଅସମୀଗୀନ । ସେହିପରି ଚିତ୍ରର ଲବଣ୍ୟ ପ୍ରଟାଇବା ପାଇଁ ଯେଉଁ ବର୍ଣ୍ଣ

ସହୋଜନା ପ୍ରୟୋଜନ ତାହାର ପଲବାଷା ବଣ୍ଟିକାଭଙ୍ଗ ।
ଏହି ବଣ୍ଟିକାଭଙ୍ଗ ଗୋଟିଏ ବ୍ୟାପକ ବିଷୟ । ଏହା
ଅଭିଜ୍ଞତାରେ ମୁକ୍ତ ହୁଏ । କାରଣ, ଆମେ ଅନେକ
ଉଚ୍ଚ ଶ୍ରେଣୀର ଛାତ୍ର ଦେଖିବାରେ, ସାହାର ବଣ୍ଟିଗୋଳନା
ସାଧାରଣ କଳା ବିଦ୍ୟାଲୟରେ ଶିକ୍ଷା ଦିଆଯାଇ ନ ଥାଏ ।

ଚତୁର ପ୍ରକାର

ସ୍ରାଚୀନ କାଳରେ ତନି ପ୍ରକାର । ଏହି ପ୍ରଯୁକ୍ତି
ହେଉଥିଲା - ଭାବିତ୍ରୁ, ଚିତ୍ରମଠ ଏବଂ ଚିତ୍ରପଳକ ।

୧ - ଭାବିତ୍ରୁ - ଯାହା କାହା ଦେଖିବାରେ ପ୍ରଯୁକ୍ତି
ହୁଏ ।

୨ - ଚିତ୍ରମଠ - ଏହା କରନ୍ତା, ତମତା ଓ କୃତିତ୍ଵ
କାଗଜରେ ପ୍ରଯୁକ୍ତି ହେଉଥିଲା ! ଏହା ଚାହା ସ୍ନେହ
ଦେଉଥିଲା ଓ କାହାରେ ମଧ୍ୟ ଟଣା ହେଉଥିଲା ।

୩ - ଚିତ୍ରପଳକ - ଏହା କାଠ, ପଥର ଓ ସାଡା
ଦାନ୍ତ ଉପରର ପ୍ରଯୁକ୍ତି ହେଉଥିଲା ।

ଏହାପରେ ମଧ୍ୟ ଆମ ଦେଶରେ ତାଳପଣ୍ଡି ଉପରେ
ଲିଖନ ଓ ରଖି ସାହାସରେ ପ୍ରଯୁକ୍ତି ହୋଇଥିବାର
ଟ୍ରେନ ମିଳୁଛି । ଏହାକୁ ଚିତ୍ରପଳକର ଅନ୍ତର୍ଗତ କରି ଦେଇବା
କାରଣ, ଏହା ଏକଷକାର ଗୋଲିର ଭିନ୍ନ - ଧେପରି
ହ୍ରାଣଦାନ୍ତ ଉପର ହୋଇଥାଏ ।

ଚତୁର ପ୍ରୟୋଜନ -

ଏତେ ଜାଦରେ ଏହାହିଁ ଚିତ୍ର ପ୍ରଯୁକ୍ତି ହୁଏ, ତାହାର
ପ୍ରୟୋଜନ କଣ ବି କଣ ଥିଲା ତାହା ବଣିମାନ ଆମେ
ବୁଝିବା ଉଚିତ । ସେଥିପାଇଁ ଆମେ ଦେଖିବା, ଧର୍ମିକ
ଅଭିବଧକ୍ରି ଛାତ୍ରା ପ୍ରାଚୀନ କାଳରେ ଚିତ୍ରର ମୁଖ୍ୟ
ଉପଯୋଗ କିମ୍ବା କାର୍ଯ୍ୟରେ ମିଳିଥିଲା । ୧ - ଆତିହାସିକ
ବୃଣ୍ଣର ସରକଣ । ୨ - ଜୀବନର ଟଟନାର ପରକଣ ।
୩ - ରସର ଉଦ୍‌ଦୀପନ । ୪ - ଶ୍ରେମର ଅଭିବଧକ୍ରି ।
୫ - ପାତି-ପାତୀ ନିବାରନ ତଥା ବୀବା-ଫ୍ରାନ୍ସାର ।
୬ - ଶୁଦ୍ଧିର ସାଂକେତିକୀ ।

ଏବିବଧିତ ପରିକଳ କିମ୍ବା ମଧ୍ୟ ପ୍ରଯୁକ୍ତି
ହେଉଥିଲା, ଯାହା ମୂଳୀ ଉତ୍ସାହ ଏରିବାର୍ଦ୍ଦିରେ
ଦ୍ୱେଷ୍ଟର ହେଉଥିଲା - ଏହା ଧର୍ମିକ ଚିତ୍ରର ଅନ୍ତର୍ଗତ ।
ଏ ଚିତ୍ରର ମୁଣ୍ଡିପ୍ରଯୁକ୍ତି ନ କରି ଦେବତାର ଶ୍ରଦ୍ଧାକ
ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି ଅଳିବା କରି ଦିଶାଯାଏ ଏଥୁମଧ୍ୟ
ବୃହତ୍ତଳୀରେ ଉଚ୍ଚଟ ବା ଆଶ୍ରମ ରସର ଚିତ୍ର ପ୍ରଯୁକ୍ତି
କରିବା ବା ରଶିବା ଅମଙ୍ଗଳ ଦୋଳି ନିଷିଦ୍ଧ ଥିଲା ।
ପେରି ଚିତ୍ର କେବଳ ସଜ୍ଜିବୁଥିର ଏବଂ ଦେବ-
ମନ୍ଦିରରେ ରଶିତ ଏବଂ ପ୍ରଯୁକ୍ତି ହେଉଥିଲା । ଦେବ-
ମନ୍ଦିର ଓ ରଜନୀତା ମୁଦ୍ରାକରେ ସାବଜନାନ
ଦ୍ୱାଳୟ ଥିଲା ।

୨୨୬୪

କଷ୍ଟ

ଶ୍ରୀମଦ୍ ଶ୍ରୀ ଅଧିତ୍ୟ ପ୍ରତାପ ସିଂହ ଦେବ ମନ୍ଦିରଜୀ, ସତୋକଳ

ସବୁ ଟଙ୍ଗର ଏକମତ୍ତ ଯେ ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣ ନୂନମ ଭବେନଙ୍କ ରି ତୁ ଶକ୍ତି ତାଙ୍କ ଭିତରେହଁ ନିର୍ମିତ ଥିଲା , ଅର୍ଥରେ ଭଗବାନ ଯୋଗୀଯାରେ ସନ୍ତିବେଶିତ ଥିଲା । ତାଙ୍କ ରଙ୍ଗନୁଷ୍ଠାରେ ଏହି ପ୍ରତ୍ୟୁଷ ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣ ଅମ୍ବ ସେଇ - ଶିତ ଅନ୍ତିମ, ଜେତ, ମରିଛି, ବେଦମ, ସୂର୍ଯ୍ୟ, ଚନ୍ଦ୍ର, ଶରୀର, ଉପରସ୍ତ, ପୃଥିବୀ, ତାରଜୀ, ସମୁଦ୍ର, ମବତ, ନୀତା, ନାଳକ, ଦୃଷ୍ଟି, ଲତା, କାଟି, ପତଙ୍ଗ, ପଶୁ, ପଣୀ ଓ ମନୁଷ୍ୟ । ନାନା ପ୍ରକାର ଓ ନାନା ଭବରେ ସେହିଦିନ ଠାରୁ ଜଗତ ଶୁଳ୍କିଛି । ଜଗତ ଅର୍ଦ୍ଧ-ଶତାବ୍ଦୀର ଯାହା ଶୁଳ୍କିଛି । ସେହି ଗମନର ଶେଷ ନାହିଁ, ତାର ବିଶ୍ୱମ ନାହିଁ । ତେବେଂ ଦିନ ସେହି ମତର ବିଶ୍ୱମ ସେବକ ସେହିଦିନ ଜଗତ ଧ୍ୟାନ ହେବ, ପ୍ରଳୟ ଦେବ । ସେହିପରି ଶିଶୁ ନିଜର ମାତୃ ମର୍ତ୍ତରେ ଯୋଗ ଅବସ୍ଥାରେ ବିଶଳ କରେ । ଜଗତ ସୁତ୍ରଙ୍କ ସରଙ୍ଗ ସେ ଦେଖନ ଆଶେକ, ଅନୁଭବ କରେ ଯାଏଁ, - ଗୋଟିଏ ଜୀବି-ପାନୀୟ । ସେ ନାନା ଦୂର ଧୂର ସ୍ଵର ଲମ୍ବାଶ୍ଵର ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ ଅଛୁଟ ହୋଇଥାଏ ଅର୍ଦ୍ଧାହ୍ର ଦୟା ଦୂର ସ୍ଵର ରହିଥିଲା ନିର୍ମିତ ଅବମାନ ହୁଏ । ଏହି ମତର ବିଶ୍ୱମ ନାହିଁ । କି ଜାଗ୍ରତ କି ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣବସ୍ତାରେ ସେ ସମ୍ବଦା ଏହି ରୂପ-ରହିର ଅନୁଷ୍ଠାନର ଶୁଳ୍କିଛି । ତେବେଂ ଦିନ ଏହାର ଗତ ବନ୍ଦ ହେବ ସେହି ଦିନହଁ ତାର ମୁଢ଼ ।

ମନୁଷ୍ୟ ଦ୍ୱାର୍ଯ୍ୟ ଶ୍ରୀଶି ନ କଲିଲ ବିଶ୍ୱମ ପରେନାହିଁ କିନ୍ତୁ ସେ ନାସିନାର ଭୁଷି ପାଇଁ ସେହି ବାସୁକୁ ଦୁଃଖମୟ କରି କିମ୍ବା ଗ୍ରାନ୍ତଦ୍ୟୁମ୍ବ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ୍ବ ପାଇଲା କରେ । ସେ ଦେଇ ଧାରୀ ଜୀବନ ରୟାନ୍ତିରେ, କିନ୍ତୁ ସେ ଧାରି ରିଦ୍ୟାତି ଦେଇ ଅନ୍ତରେ ରହିଲେ ରହିଲେ ଯୁଦ୍ଧ ସାଥର କରେ । ସେ ଦେଇ ଧାରୀ ଜୀବନ ରୟାନ୍ତିରେ ଟିକିଏ ରଙ୍ଗ ମିଶାଇ ତାର ଦୃଷ୍ଟିକୁ ଆପନାଟିତ କରୁଛି । ନାନାଶ୍ରକାର

ଶାନ ଓ ଦାଦିମ ସନ୍ତ ରାଜା କରି ତାହାର କଣ୍ଠ-କହିଲକୁ ପରିଷ୍ଠିତ କରୁଛା । ଯେ ଶୀତଳ ଜଳରେ ସ୍ଵାନ କରି, ନାନା ଯୋଗକ ପରିଷ୍ଠିତ ବିଦିଷାର କରି, ବିଜନ ଦ୍ୱାରା ଦ୍ୱାରା ସଞ୍ଚାଳିତ କରି ନିଜ ଭୁବନ ପରିଷ୍ଠିତ୍ବ ସାଧନ ରୁଅଣ୍ଡି । ନାନା କାବ୍ୟ ନାଟକ ପ୍ରତ୍ୟେତର ରଚନା ଓ ଅଭିନ୍ୟ ଦ୍ୱାରା ନିଜର ମନ ଓ ରଷ୍ଟକୁ ମୁଗ୍ଧ କରୁଛି ।

ଉଦ୍‌ବୋନ ଦିତ ଜିନିଷ କୁଣ୍ଡଳ ମନୁଷ୍ୟ ନିଜର ଚଷ, କଣ୍ଠ, ନାଶ, କିମ୍ବା ଓ ଭୁବ ଏହି ପଞ୍ଚେନ୍ଦ୍ରୟର ପ୍ରସାରେ ଲଗାଇଛି ନାନା ରୂପ, ରେଷ, ଗାନ୍ଧ, ସର, ମୁଖର ଦେବିଦ୍ୟ ସାପନ କରି । ଏହି ଯେ ପଞ୍ଚତ ଦା ମତ ଏ-ନୂତନ ଆହେମାତନ କଷ୍ଟୁ କଷ୍ଟୀ । ଭଗବାନ ଯାହା କରିଲ ତାକୁ ଅର୍ଦ୍ଧସାନେ କଷ୍ଟୁ ମୁକ୍ତି । ମାନବଜାତକୁ ଭଗବାନ ତାଙ୍କ ସୃଷ୍ଟି ଜିନିଷ କୁଣ୍ଡଳ ନିଜ ପ୍ରସାରେ ଲଗାଇବା-ପାଇଁ ଏହି ସମତା ଦେଇଅଛନ୍ତି । ଏହି ପଥର ଯେତେ ମନୁଷ୍ୟ ବା ଜାତ ଯତେତେହୁର ଅଗ୍ରପର ହୋଇଛି ସେ ପଥେତେହୁର ସର୍ବ । କିନ୍ତୁ ଏହି ସଭ୍ୟତା ଦେଖିବାକାଳ ଓ ପାଦ ଦେଖିବାରେ ଭିନ୍ନ ହୋଇଯାଇର । କାରଣ ପାଦକୁ ଅଳକ୍ଷକ ରଖିରେ ରଞ୍ଜିତ କରିବା ବା ନୂପୁର ଦ୍ୱାରା ଶଶଭିତ୍ର କରିବା ଗ୍ରାଣ୍ଟ ପ୍ରାନ୍ତ ଦେଖିବାରେ ସମ୍ବଦ୍ଧ ଓ ପୁଣକର ହୋଇପାରେ, କିନ୍ତୁ ଶାତ ପ୍ରୟାନ ଦେଶରେ ତାହା କଷ୍ଟଦାୟକ ହୁଏ । ସେହିପରି ଗ୍ରୀବ୍ୟ ପ୍ରଥାନ ଦେଶରେ ଚନ୍ଦନ ରଞ୍ଜିତ କରି ନିଜର ଭାବୁକୁ ସ୍ଵର୍ଗ କରିବା ସମ୍ବଦ୍ଧ ପରିପର ଯେତେ ମଧ୍ୟ ଶାତ ପ୍ରୟାନ ଦେଶରେ ତାହା ବିଶ୍ୱାସ ପାଇ ଦିବ । ଏହିପରି ଦେଖିବାରେ ଆଦ୍ସାର୍ଥ୍ୟା ବା ଗ୍ରୀବ୍ୟା ଥିଲା ନେଇ କଷ୍ଟୀ ବିଭିନ୍ନ ଜୀବାର ଅରଣ୍ୟ କରିଛି । ଅତେବକ ଭାବ ଭିନ୍ନ ଦେଶର ଭିନ୍ନ କଷ୍ଟୀକୁ ନିଜର କଷ୍ଟୀରୁ ଭିନ୍ନ

ବୋଲି ଦୃଶ୍ୟ ବା ଅବମାନନ୍ଦ କଷାୟାର ନ-
ପାରେ । କିନ୍ତୁ ଯେଉଁ ଜାତ ଯେତେ ଗୁଡ଼ ଡବେ,
ଯେତେ ସୂର୍ଯ୍ୟ ଭବେ ପ୍ରତି ସେବନର ଅଗ୍ରପଥ ହୋଇଛି
ଓ ନିଜର ସୁଖ ସ୍ଵାକ୍ଷ୍ରଦ୍ୟ ସାଧନ କରି ପରିଚ୍ଛା
ତଫଳମୂରେ ତାର ଉନ୍ନତର ସରିଆଣ କିନ୍ତୁ କଷ-
ପାରଥାଏ । ତୁମ୍ଭ ଲାତ ଅଗ୍ରପଥ ସେ ଜାତ ପ୍ରକାଶ-
ଦର ଜିନିଷରେହିଁ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ଦ୍ୱିତୀୟ । ନିଜର ତୁମ୍ଭ
ସାଧନରେ ତାହାର ଜୀବର ଦେଖିବ୍ୟ ଧ୍ୟାନ କରିଗାରେ
ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ କୁଣ୍ଡର ମହିମା ଏହି ଯେ ତାହା
ସାଧାରଣତଃ ନିଜର ଦିଲ୍ଲୀ ମନ ଅକର୍ଷଣ କରିଥାଏ ।
ଅତେବକ ଅଟେ ଦେଖିଁ ଯେ ନିଜର ଘର ଲୋକ, ନିଜ
ପ୍ରାମର ଲୋକ, ନିଜ ଦେଶର ଲୋକ ବା ସାମାଜିକ ସଂଚଙ୍ଗ
ନିଜ ହଞ୍ଚିର ସାମଞ୍ଜସ୍ୟ ଅନ୍ୱକ ତାଙ୍କର ପ୍ରତି ଆନ୍ଦ୍ର
ମନ ଦେଖି ଆକାଶ ସୁଏ ।

ଭାବତକର୍ଷ ଏହି କୁଣ୍ଡ ରଚନାରେ ଏବ ଅତ୍ୱାପର
ଫୋରଥିଲ । ସେ ତାର ଜୀବିଧ ହେୟ ଯୋଗାଳ ପାଇଁ ଦିଲ
ଓ ପ୍ରସାଦନ, ନୃତ୍ୟ, ଗୀତ, ଛାତିଥ୍, ଶ୍ରୀମଦ୍, ବାଦିଧା-
ଯଳ ଓ ସ୍ଵର ଦୃଷ୍ଟି, ସାହେତ୍ୟ, ବିଜ୍ଞାନ, ବିଜ୍ଞାନ, ଚିତ୍ର-
ବିଦ୍ୟା, ସୁନ୍ଦରୀଙ୍କ କାର୍ତ୍ତି, କାତ୍ରା, ଆନନ୍ଦ ଉତ୍ସବ, ପ୍ରତି-
ଦିଗରେ ଏହେ ଦୂରତ ହୋଇଥିଲ ଯେ ବହୁ ଶିଳ୍ପାଚାରୀ
ଏହି ପରାମିତା ଓ ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ହେଉ ଏହି ସ୍ଵରୁ ଉକତ
କଳ କୁଣ୍ଡ ମଳନ ହେବେ ମଧ୍ୟ ଏତାକୁ ପୃଥିବୀରେ
ଶୈଖ ଓ ଅଧିକାରୀୟ ହୋଇ ରହିଛି । କିନ୍ତୁ ଭରତ
ଦେଶଥିଲ ଯେ ଏହି କହିଥିଲା ଉତ୍ସ ଯୁ ତୃତୀୟ ଅନ୍ତିକଳ
ସୁନ ଦେବାକୁ ଅଶ୍ଵମ । ସେ ଦେଖିଲ ହେବେବେଳେ
ଶଶର ଦା ମନ ଅପ୍ରକୃତ ଏବ ହେବେବେଳେ ମିଳ ଓ
ଭାଗଦେଶ୍ୟ ଜୀବିଧ ରସନାକୁ ତୃତୀୟ ହେବେଲାହିଁ ପୁଣ୍ୟ
ଦ୍ରୁଦ୍ୟ ତାର ନାଶାକୁ ତୃତୀୟ କରିପାରିବି । କିନ୍ତୁ
ବେରଙ୍ଗର ଯୋଗାଳ ପରିଷ୍କାର, କୃତ୍ୟ ଅଭିନୟ
ତାର ଦୟାକୁ ଆନନ୍ଦ ଦିଲାହିଁ । ପୁଣ୍ୟର କରାର
ଫଳାର ତାଙ୍କ କର୍ତ୍ତୁକୁଷିରରେ ପ୍ରାଣ୍ୟକ ସ୍ଵେଚ୍ଛାହିଁ ରମାଳି
ଦ୍ରୋଘ୍ରେ, ନିଜ ଶିଖା ପ୍ରାଣ ତାଙ୍କ କୃଷ୍ଣକାର୍ତ୍ତି ରମାଲି

ମନେଷ୍ଠେ ପୁଣ୍ୟ ସୁଗତ ଜଳ ତାକୁ ଭଦ୍ରପ୍ତ ମନେ-
ଷ୍ଠ । ଏଣୁ ସେ ବୁଝିଲ ଉନ୍ନୟ ତୃପ୍ତି ରହମ ବା
ଫଳାଶ୍ରାୟୀ କରୁଥିଲୁ । ଏସେ ଦେଖିଲ ମନ ବା ଧ୍ୟାନ ତୃପ୍ତ
ନ ହେଲେ ବାହ୍ୟକ ସୁଖ ସଂଗ୍ରହୀୟ ହୋଇଥାଏ ।
ଅନେବି ଭାବର ବୁଝିଲ ଯେ ସେହି ଜିନିପରିବି ତୃପ୍ତି-
ପାଇନ ଅନ୍ତର୍ଗାତିକ ଯାହା ତୁମୁ ଦେଖେ ସବୁ ଉନ୍ନୟ
ତୃପ୍ତି ହେବେ, ଯଦ୍ବା ତୁମୁ ଦେଖେ ଅବିଭିନ୍ନ ଆନନ୍ଦ
ମିଳି ପାଇବେ । ଏସେ ଦେଖିଲ ଯେ ଏହି ଉନ୍ନୟମାନଙ୍କର
ରଜୀ, ଓହକି ଉନ୍ନୟମାନଙ୍କ ପରିଚୟକାଳର କରୁଛି, ଏହି
ଦେଉଛି, ଯେ ପୁଲନ ନ କଲେ ଉନ୍ନୟମାନ ନିଶ୍ଚଳ
ଓ ଅକର୍ମଣ ହୋଇ ପଡ଼ିଛି - ଏହି ମନ ଦା ଆସାର
ଚାରିପ୍ରତି ସାଧନରେ ମଧ୍ୟ ଆନନ୍ଦ ଓ ସରଗ୍ରେଷ୍ଟ କହି ।

କେହି ଅଗ୍ରାକୁ ଚିତ୍ରିବା ପାଇଁ - ଲାଗିଦା ଧାଇଁ
ସୁଗର ପରେ ସୁଗ ସାନା କରି ଦେ ଏହି ଏହି ଦର୍ଶନର
ଅନୁମତି ପାଇଲା । ସେ ଉଦ୍‌ଦିନ ଗେଲା ଏଥା ଆଗରା
ନ କଲେ ଏହି ଶାର ରହୁଥିଲା ନାହିଁ, ନାଥା ଦାୟୁ
ଛେଷ କରି ପାରେନାହିଁ । କଥା, କଥା ପାଇଗଲାହିଁ,
କଣ୍ଠ ଶର ପାରେନାହିଁ, କିମ୍ବା ଆଖାଦଳ କରି ପାରେନାହିଁ
ଏହି ଶ୍ରାଵ ବା ଆଗ୍ରାକୁ ଚିତ୍ରିବାକୁ ମନ୍ୟ ଜାଦନର
ପରମ କଣ୍ଠୀ ଓ କଣ୍ଠୀ । ଯେ ଏହୁରୀଙ୍କୁ ଏହି ସୁଗ-
ସୁଗର ସାନା ଦୂର ଏହି ଏହି ଦର୍ଶନର ମଧ୍ୟରେ ଲକ୍ଷ
ସାଧନ କରିଥିଲା ତାବା ଆଜିଗର୍ଭିନ୍ନ ପୃଥିବୀରେ ଅନ୍ତିମୀୟ ।
କିମ୍ବା ଦୂରନର କିମ୍ବା ଆମ୍ବାକ ସମ୍ମାନ ଏହି ପରମ
ମୂର୍ଯ୍ୟ ଛାଇ ରହିଥିଲା ନିଜ ଯୋଧାଙ୍କ କୁଦ ଗୌଣ
ଛୁନ ଦେଇ ରଖି ଗା । ଅଭିନନ୍ଦି ଓ ଲାହୁଡ଼
କରିଛି । -ମାର ବିଶ୍ୱାସ ଭାବର ଏହି ତେଣୁ ସମ୍ମାନର
ଆବଶ୍ୟକ କରିଥିଲା, ଏହି ସତ୍ୟ କେବେ ଲୋପ ହାବିବ-
ନାହିଁ । ଦିନର ଦିନ ସମସ୍ତ ମାନବ ଜାତି ଭାବର
ଏହି କଣ୍ଠୀ ଦାର ତେଣୁତ୍ତ ଉତ୍ସଳିତ କରିବି ।

ପ୍ରତ୍ୟେକେବ ଜିଦ୍ଧିତ ନାନୀତା ସମେତର ଦଶା
ବିଜ୍ଞାନ ଦେବପାଳନ
ଦେବାକ୍ଷର୍ଯ୍ୟରୁଣ୍ୟଦୟେ ଶ୍ରୀପ୍ରଜାନ ସମ ତତ୍ତ୍ଵ
ସୁଭଦ୍ରା ପରମା ନିଦାନ ।

ଶୁଭେନ୍ଦୁ ନାରାୟଣ ଓ ସଂତୋଷକଳାର ନାଚ

ଶ୍ରୀ ହେମେନ୍ଦ୍ର କୁମାର ରାୟ

ଶୁଭେନ୍ଦୁ ନାରାୟଣ ମୋର ଆଖି ଆଗରେ ଜାଗି
ରହିଛନ୍ତି ଛୁପିଲେଇର ରଜପୁଣ୍ଡିକ ପର । କାରଣ, ନୃତ୍ୟ
ଜନତ ହେଉଥି ଦୃୟୁମ୍ୟାନ ଫୁଲ କଥାରହିଁ ରଜିଖ ଏବଂ
ଜୀବିତ ନାଚ ରସ, ରୂପ ଓ ରେଖା ଜୀବନ୍ତୁ ଶ୍ରୀ
ରେଖା ପ୍ରେସରେ ହୃଦୟ ପରିମାଣ ମୁଦ୍ରିତାର । ଶିଳ୍ପ
ହୁଏଇ ସ୍ଵର୍ଗ-ମନ୍ଦିର ଓ ନାମା-ମାର ରୂପକଥା-ଲେକର
ମଧ୍ୟରେହୁଁ ଶୁଭେନ୍ଦୁ ନାରାୟଣ ସଙ୍ଗେ ମୋର ହୋଇ-
ଥିଲ ମନୋହର ପ୍ରଥମ ପରିୟେ ।

ନୃତ୍ୟ ଚିତ୍ରର ବାହାରରେ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କୁ ଦେଖି-
ଦୋର ପୁଅପା ପାଇଛୁଁ କେତେକ ଥର, — ସୁଦର୍ଶନ
ବୌମ-ଦୂର୍ଦ୍ଵାରୀ, ମିଷ୍ଟା-ଭାରାଭାରୀ, ବିନାତ ଓ ବନ୍ଦୁ
ଫୋଟ୍ସ ତତ୍ତ୍ଵର ପ୍ରକାଶ । ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ରଜବଶର ସେ
ଜନହୃଦୟ କିମ୍ବିଲେ ବୋଲିଛି ତାଙ୍କର ଏହି
ବିଶେଷତତ୍ତ୍ଵକ ମୋତେ କରିଥିଲ ବିଶେଷ ଭାବରେ
ଅକର୍ଷଣ । ତେବେ ଏପରି ବିଶେଷତ ତାଙ୍କପରି ସମ୍ମାନ୍ତ
ବଶଜାତ ଅସ୍ତିତ୍ବ ଏକାଧିକ ବ୍ୟକ୍ତି ମଧ୍ୟରେ ଲକ୍ଷ୍ୟ
କରିଅଛୁଁ । ତତ୍ତ୍ଵମୁଁ ତାଙ୍କୁ ଏହି ଦିଗରେ ଅବ୍ରିତ୍ୟ
୨୯ ଲିଙ୍ଗେଣ୍ଟି ହୁଏ । କିନ୍ତୁ ମୋତାରେ ଯେ
ଅବ୍ରିତ୍ୟ ହେ, ଅନ୍ତର୍ଭିତ୍ୟ ଅନ୍ତର୍ଭିତ୍ୟ କିମ୍ବିଲେ
ତାଙ୍କ ପ୍ରହିତ ଦନ୍ତ ପରିତ୍ୟୁକ୍ତ ଦ୍ୱାପଳ କରି ପରିଛି
ବୋଲି । ଶୁଭେନ୍ଦୁରେ ପ୍ରାଚୀନାମାନକର କୋଳରେ
ଦସି ପ୍ରଦର୍ଶି କରିଅଛୁଁ ରୂପକଥାର ରଜକୁମାରଙ୍କ
କାନ୍ଦାରୀ । ଅଜି ପ୍ରାଚୀନ ବସ୍ତରେ ନୃତ୍ୟ ସହାରେ
ଦସି ଶୁଭେନ୍ଦୁଙ୍କ ମୁଁ ଜନନ୍ତ ରୂପରେ ଦେଖିଛୁଁ ସେହି
କେଉଁକାଳର ସଜି ପାଞ୍ଜିଦ । ମୋର ଜୀବନରେ ସେ ସପଳ
ଦରି ନେଇଛନ୍ତି ଶୈଖର ରୂପକଥା-ରଜକୁମାରଙ୍କ
ଅଧୋପ୍ରତିକ୍ରିୟାଙ୍କୁ ହୁଏଇଛି ।

ପୃଥିବୀର ମାଟି ଉପରେ ଏହାର ଅଭିଭାବ ଭାବରେ ସତ୍ୟ
କରିପାରନ୍ତି ଯିବ ସ୍ଵର୍ଗକୁ ଏବଂ କାବ୍ୟକୁ, ଧନ୍ୟ ସିଦ୍ଧା-
ଧନ୍ୟ ସିଦ୍ଧା । ଅନ୍ତର୍ଭିତ୍ ତାଙ୍କର ସ୍ଵର୍ଗ ମୋର ମାନସ
ପାତରେ ଲେଖାଅନ୍ତି ଜୀବ ଜୀବ ତୁନାର ଅଧିକରରେ ଏବଂ
ପେତେବେଳେ ଏହି ସର୍ବତ୍ର ମୁଁ ତର କଥା ଭାବେ,
ସେତେବେଳେ ତାଙ୍କ ଭାବେଶ୍ୟରେ ବାରମ୍ବାର ପ୍ରଦାନ
କରେ ଶ୍ରଦ୍ଧାର ଅଞ୍ଜଳି ।

ଶୁଭେନ୍ଦୁ ନାରାୟଣଙ୍କ Art ସମ୍ବନ୍ଧରେ କିଛି
କହୁବାକୁ ରୁଣ୍ଧେଁ । କିନ୍ତୁ ତା ଆଗରେ ସଂତୋଷକଳା ନୃତ୍ୟ
କଳା ସମ୍ବନ୍ଧର ମଧ୍ୟ ଦ୍ୱାରା ରୁଣ୍ଧେଁ କଥା କହିବା
ଦରକାର ମନେକରେଁ । କାରଣ ସଂତୋଷକଳା ନାଚର
ସାର୍ଥି ବିଶେଷଭାବୀ ମୁଦ୍ରିତାର ହୋଇ ଉଠିଥିଲ
ଶୁଭେନ୍ଦୁଙ୍କ ନାଚର ମଧ୍ୟରେହୁଁ । ସଂତୋଷକଳାର ନାଚ
ବୋଲିଲେହିଁ ମୋର ଦୃଷ୍ଟି ସମ୍ମାନରେ ସବାଟାର ଅମ୍ବ-
ପ୍ରକାଶ କରନ୍ତି ଶରଙ୍ଗିଦ ଶୁଭେନ୍ଦୁ ନାରାୟଣ ।

ଶୁଭେନ୍ଦୁଙ୍କ ନୃତ୍ୟ ନେଇ ଏହା ଆଗରେ ମୁଁ
ଏକାଧିକ ଏଇ ପ୍ରକାଶ୍ୟ ଅଲୋଚନା କରିଅଛି ।
ଏଠାରେ ସେ ସବୁ କଥାର ପୁନରସ୍ଥାପନ ନ କଲେ ମଧ୍ୟ
ଲେବା । ଏତିକିମାନ ମୋର ମନେଅଛି, ପ୍ରାୟ ୧୦ ଦର୍ଶନ
ଆଗରେ ଶ୍ରବନ୍ତ୍ୟ ଅନ୍ତର୍ଭିତ୍ ମହାମାନ୍ୟ ରଜା-ବାହେଦୁନଙ୍କ
ସାଦର ଓ ସାନ୍ତୁଷ୍ଟ ଅନ୍ତର୍ଭିତ୍ ଆମନ୍ତରା ପାଇ ପେତେବେଳେଳେ
ସବପ୍ରଥମେ ସଂତୋଷକଳାର ଶରୀର ନୃତ୍ୟ ଦର୍ଶନର
ମୁଖ୍ୟମାନ ଲଭ କରେ, ସେତେବେଳେ ବି ମୁଁ ଅତ୍ୟନ୍ତ
ଶିଥୁର ଓ ଅନ୍ତର୍ଭିତ୍ ହୋଇ ଦେଖିଲା । ମନେ କରିଥିଲା
କଞ୍ଚନାଟକ କିଛି ମୁଖ୍ୟରେ ଦର୍ଶନ କରୁଅଛୁଁ ।
ମୋ ପଥରେ ଏହାର ଭାବରେ ଅଭିଭୂତ ହୋଇ ପଡ଼ିବାର
ଗୋଟାଏ ବିଶେଷ ମୂଳ ଅଛି ବୋଲି ବୋଧକରେଁ । ଏହି

ଆସରରେ ବହୁ ମୂଣ୍ଡା ଓ ଶିଳୀ ଲଗ୍ନୁତ ଅଛନ୍ତି ।
ଆପଣମାନେ ଅନୁଗ୍ରହ କରି ମନେ କାରିବ ନାହିଁ ହେ,
ମୁଁ ନିଜର ଦାମ ବଢାଇବା ନାହିଁ ମିଥ୍ୟା ଗପ ପ୍ରକାଶ
କରୁଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଏତକି ମାତ୍ର କାନ୍ଦିବାକ ରୁହୁଁ, ପ୍ରଥମ
ଧୌବନରୁହୁଁ ନୃତ୍ୟ କଟାଇବା ନ କରିପାଇଲା ଶିଖାରୀ
ପରି ମୁଁ ଜନ ସଞ୍ଚୟର ତତ୍ତ୍ଵା କରିଅଛି । ଆଜି ପ୍ରୁଦୟମ
୧୦ । ୪୫ ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ କେବଳ ଯେ ରଙ୍ଗଶ୍ରୀ, ପ୍ରାହୁଦୀ
ରୁପିଅ, ଆମେରିକା, ଲାଭ, ଦୁଷ୍ଟଦେଶ, ଚାନ ଓ
କାପାନର ପ୍ରଥମ ଶ୍ରେଣୀର ନାହିଁକ ଓ ନାହିଁକାମାନଙ୍କ
ଦେଖିବାର ହୁଗୋଗ ପାଇଛୁ ତାହା ନୁହେଁ, ସେଥିପରେ
ଦେଖିଛୁ ଭାରତବର୍ଷର ମଧ୍ୟ ପ୍ରାୟ ସବ୍ ଶ୍ରେଣୀର ଶ୍ରେଣୀ
ନୃତ୍ୟଶିଳ୍ପିମାନଙ୍କ । — ତା' ଭାବରେ ବଙ୍ଗ ଦେଶର
ବାହାରକୁ ପାଇ ଭାରତର ନାନା ପ୍ରଦେଶର ବିଶିଷ୍ଟ
ନୃତ୍ୟକଳ ସଙ୍ଗରେ ବି ରୁହୁ ପରିଚୟ ଲାଭ କରୁଥିଲୁଁ ।
ନିଜେ ମଧ୍ୟ ନୁହୁ ନିକଟରୁ ଶିକ୍ଷା ନେଇ ଏକ ସମୟରେ
କିଛି କିଛି ନୃତ୍ୟ ଅଭ୍ୟାସ କରିଥିଲି ଏବଂ ଅଫଳ୍ୟ ନୃତ୍ୟ
ପରିକଳ୍ପନା କରି ବଜା ଦେଶର ନାଟ୍ୟ ଜଗତରେ ମଧ୍ୟ
ବହୁ ବହୁ ନାହିଁକ ଓ ନାହିଁକାଙ୍କ୍ଷା ଲାଭ କରିଅଛୁଁ ମୋର
ନିଜର ଶିଶ୍ୟରୁପେ । ଏକରେ ଅବସ୍ଥାରେ ମୋ ପରି ଲୋକ
ପକ୍ଷରେ କୌଣସି ନାହିଁ ଦେଖିବା ମାତ୍ରକେ ସମ୍ବଲପରେ
ଅଭିଭୂତ ହେବାର କଥା ନୁହୁଁ, ଅଥବା ସେହି ମୁଁ
ପ୍ରାଚୀନ ବୟସରେ ସତ୍ତେକଳର ନୃତ୍ୟକଳ ଦେଖି
ବିଷ୍ଣୁତ, ଅଭିଭୂତ ଓ ତମତ୍ତତ ହୋଇ ଯାଇଥିଲି ।
ନିଶ୍ଚିନ୍ତା ଏହାର ପ୍ରାଚୀନ କାରଣ ହେଲାଣ୍ଡି, ସତ୍ତେକଳର
ନୃତ୍ୟକଳ ମଧ୍ୟରେ ଏହି ଦୂର୍ଲଭ ଓ ଅନୁବ୍ରମ ବହୁ ଅଛି,
ମୋର ପ୍ରୁଦୟମ ଜାନନର ଅଭିଜନତା ମଧ୍ୟ ମୁକ୍ତରେ ଯାଇବା
ଅରଣ୍ୟ ମଧ୍ୟର ଆଶି ନାହିଁ ନ ଥିଲା ।

ତେଣୁ ପ୍ରାୟ ୧୦ ଦର୍ଶ ଅଗରେ ମନକୀୟ ସାଙ୍ଗ-
ବାହାଦୁରଙ୍କ ମୁଁ ଅନୁଷ୍ଠେପ କରିଥିଲି, ଏମରି ମଧ୍ୟାର୍ଥ
ରହୁ ସେ ଯେପରି ନିଜ ସାଙ୍ଗର ସଞ୍ଚିତ୍ତ ସୀମା ମହିରେ
ଆବଳ ନ ରଖନ୍ତି । ଏହାର ରହିଲି ଲକ୍ଷ୍ୟର ରଖିବା
ଅନୁରୂପ, ବିନ୍ଦୁ ବିସିନ୍ଦୁ ଦୁନ୍ତି ସମ୍ମାନରେ ଏହାକୁ
ଛେକି ପ୍ରତିବାହି ଭରିତ । ଏକ ସେହି ସମୟରେ ନୃତ୍ୟ

ସମ୍ବନ୍ଧରେ ବିଶେଷକ ଓ ପ୍ରାଚୀତର ଅତ୍ୟନ୍ତ ଶୀଘ୍ର ଶୀଘ୍ର ହେଲେ
ଅତୁଳନୀୟ ନୃତ୍ୟ-ପରିବେଶକ ଶକ୍ତିମାନ ଶୀଘ୍ର ହେଲେ
ମରେହ ଯୋଗ୍ୟ ମଧ୍ୟ ତଥା କଥା ମର୍ମର ଜୀବିତରେ ଦେଖାଇ ମନେ ଦେଖିଛି । ତା' କରେ ସଫେଳକର ନୃତ୍ୟ
ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣକାମ୍ୟ କଲେବଳୀ କଲିକଟି ସହିତେବେ ନୁହେଁ,
ଭାବରେ ଶ୍ରଦ୍ଧେତର ଶ୍ରଦ୍ଧେତର ଏବଂ ଭାବରେ
ବାହୀରରେ , ଲକିତ କଳ ଓ ସାଧୁତ ଆଚ୍ଚ କରିବ
ଉତ୍ସେପର ମଧ୍ୟ ନାନା ଶୁଣିକୁ ଥାବି ତୁଳନାପ୍ରାପ୍ତ
କଳ କୌଣସିର ପ୍ରକିଳ୍ୟ ଦେଇ ମୁଖର ବିନ୍ଦୁ ପ୍ରଶନ୍ତ
ନେଇ ସ୍ଵର୍ଗଶକ୍ତି ପେଇ ଆସିଛନ୍ତି, ମଧ୍ୟ ଭାବେ
ବହୁତ କରି ଜୟ ପଡ଼ା । ସଂତୋଷକାଳ ଦଙ୍ଗଦେଶର
ପ୍ରତିବେଶୀ । କିନ୍ତୁ ସତରଥା କହୁଛି, ଏକ ଯୁଦ୍ଧ
ଆଗରେ ବଙ୍ଗ ଦେଶରେ ବର୍ଷ ଅଟେ ସଫେଲକର
ଏହି ଆଶ୍ରମୀ ନୃତ୍ୟ-ଶ୍ରଦ୍ଧାର କଥା କିମ୍ବାଦ ଜୀବି
ଥିଲୁଁ ; ଅଟେ ଅଜ ପ୍ରାଚୀ ଓ ପ୍ରାଚୀତର ଦେଖର
ଦେଶରେ ଉଠିଛି ସଫେଲକର କନ୍ଦିମାନଙ୍କ
ନାମରେ ଲକ୍ଷ୍ମୀପତି ଜୟପନ୍ତି ।

ଏହାର କାରଣ କି ? କାରଣ ହେଉଥାଳୁ ଗଢ଼ି,
ସ୍ଵତନ୍ତ୍ରକଳା ନାନର ବିଶିଷ୍ଟତା ଉପରେ କାହିଁକୁ ଅଲୋଚନା
କରିବାକି ଧ୍ୟାନ ।

ପ୍ରଥମଙ୍କ ସତେଜୀକଳର ଚୌପାଶ୍ରୟ ନୃତ୍ୟ ନାଟ୍ୟ
ଚିତ୍ରକରର ହାତରେ ଅଳକା କଳି ମ ଦୁଃଖାର ସାଧାର୍ୟ
ପ୍ରସଥ କରେଣାହୁଁ । ଏଠାରେ ଶୈଳୀମାନିକେ ଆସନ୍ତି
ଆସୁଧାକୁରେ ନିର୍ଭର କରି ଶୂନ୍ୟଜୀବ ଲାଗିବାପାଇଁ ।
ଗୁରୁଟିଥେ ବିପୁଲ ଜନତା, ଯୁଦ୍ଧ ନୃତ୍ୟାଳୀମାନଙ୍କ
ଅମ୍ବଳ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ମୁଖ ଅଛୁଳ ଉଦ୍‌ଧର ରେଖାଭକ୍ତି କାହାର
ଦୃଷ୍ଟି ଦୂରେନା ଦେଖନ୍ତି । ସୁତଳା କଷ୍ଟଦାକୁ ଗଲେ,
ଶିଳୀମାନଙ୍କ ରୂପ ଦିଗରୁ ଜନତା ଯୋଜନାଏ ଅଢୁର୍ଯ୍ୟ ।
ପୁରୁଷ ଶିଳୀମାନଙ୍କ ଦେଖଦେଖିଲେ ବେଳେ ଅବହୁ ସୁଷ୍ଟି
କରିବାକୁ ଲୁହାଗ୍ରୁ, ଲାବାହୁଁ ଦେଖିବାକୁ ମାରୁଁ ଆମେ
ଅଲଭୁତ ଦୁଃଖର ସମ୍ବନ୍ଧେ— କେତେବେଳେ ମେ ଆସୁଧା-
ନମ୍ବର ପୁନାନୁଠର ଲାଘୁକାହୀଁ ହୁଏ ମାତ୍ରାଙ୍କି

ଉଦ୍‌ବୃତ୍ତ ତାଣ୍ଡବରେ; କେତେବେଳେ ମହାଶ୍ଵରର ଫେନିଲ ମାଳ ଭରଙ୍ଗ ଦଳ ଘୋର ଉଠିଛି ଏହୁବୁଜି; କେତେବେଳେ ଶାମାଚିତ ମଧୁବନ ମଧୁର ଘୋରଙ୍ଗ ସାହୁଶିଳ ସୁମୟୁର ଟେମାଉନୟ । କେତେବେଳେ ମୁଖ ଦୂଷି ରୂପାଏ ତେହ ହୁଦୂର ଅଗ୍ରର ପୌରଶିଳ ପୁରା ମଧ୍ୟକୁ, ପୁଣି କହିବେଳେ ଦା ଦେଇଁ ଅଦେଶ କୁଠ ପଦ୍ମିକ ଜାଳର ନାମ ଦୂରୀର ସମ୍ମରଣ ଯାଏ ଓ କରୁଣ, ରୁଦ୍ର ଓ ହୃଦୟକ ରହରେ ଏଥି ଦୂରୀର ପଥର ଦୂରୀ ଦେଖି ଅବାଳ୍ ଦୋଷ ମତ୍ତ, ଏକ ଦୂରୀ ପଥର କୌଣସି ଅଭିନ ମନ ଭାବରେ ଜାଗନ୍ତିର୍ହି । ୬୪୩୮ାନେ ଟ୍ରେଟ ନଟ ସେମାନଙ୍କ କର୍ତ୍ତିମ ଦୂରୀର ସମ୍ମାଧ୍ୟ ନେବେ କାହିଁକି ? ପତେଥିକ ଦର୍ଶକର ମନ ଭାବରେ ଯାହା ଅଛି, ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଶିଳ୍ପମାନ ତେହି କାହିଁନା ପଞ୍ଚକୁ ଜାହା ନ ବରିଦେ କାହିଁକି ? ମଣିତ ତେତେବେଳେ ଶ୍ରୀ ଅଚୋପ ଶିଶୁଧୀଏ, ହେତେବେଳେ କି ତେହି ଅଧି କାଳର ଦୂରକାଳ ଶଶ୍ଵତ୍ତାର ନୟନ ପଥରେ ଜାଗି ଉଠେ ନାହିଁ— ଜାଗନ କାନନ ଅଛ ମରାତିକାମୟ ତୁତ ପ୍ରାକ୍ତବର ଛବି ପଥର ଛବି ? ଦୃଢ଼କାର ସବ୍ରେଷ୍ଠ ଦୂରଶିଳୀ ଦୋଳ ଯାଇବା ନାମ ବିଜ୍ଞାତ, ସେହି ଅନା ପଦ୍ମରୂପ ଓ ତାଙ୍କର ସମ୍ମଦ୍ୟାବୁର ନାମ ମଧ୍ୟ ମୁଁ କେତେଥର ଦେଖିଅଛୁଁ । କିନ୍ତୁ ପାଦଲେର

ନିରାକାର ନାମର ଭବର ଅଭିଧିକ୍ରି ଦେଖାଇବା ପାଇଁ କୁହିମ ଦୂରୀରଟ ଏହ ଅଲେକଟାଟ କୌଣ୍ଠର ସମ୍ମାଧ୍ୟ ନେବେକୁ ଛୁଟି କରିପାଇଛି । ସଫ୍ରେନ୍଱ର ଶିଳ୍ପମାନ ଦୂରୀରଟ ପ୍ରାକ୍ତବର ପାଦର ଯେ ନିଜ ନିଜ କଳକ ସମ୍ମଦ୍ୟାବୁର କରି ରେଣ୍ଟାଇଛି, ଏହା ହେଉଛି ଟୋଟ ଏ ଉଚ୍ଚିତହୋଇ ନୁହେବି । ୧୦୦୮ ଟ୍ରେଟ୍-ମୁଦରେ ଅଛ ଟୋଟିଏ କାହିଁ ମଧ୍ୟ କହିବା ଉତ୍ତର ମନ୍ଦିରକର୍ତ୍ତରେ । ପ୍ରାୟ ୧୫ ବର୍ଷ ଅମେର ମହାକବି ରବାନ୍ଦୁନାର୍କ ଜନେନରେ ହେହ ଦୁରୀର ଜାଗନର ଏକ ସମ୍ମଦ୍ୟ ନିର୍ମିକାଳ, ଦେଖିଥିଲି—ତାଙ୍କ ନାମ ଯେଇ ମନେ ପଡ଼ିନାହିଁ । ସ୍ଵର୍ଗ ମଧ୍ୟ ଦୂରୀର ଶିଳ୍ପ ଆମାନଙ୍କ ମନ ମଧ୍ୟର ଏହି ବୁଝାଇ ଏହେ

ଦୂରୀର ଛବି ପାଠାଇବାକୁ ସ୍ମରଣ ହୋଇଦିଲେ, ଯାହା ଅଜପର୍ବତ ମୁଁ ଭୁଲ ପାରିନାହିଁ । ଅସଲ ଶକ୍ତର ପରିଚୟ ତ ଏହଠାରେ ।

ତାରପରେ ମୋର ଯୁ ବକ୍ତବ୍ୟ ହେଉଛି ଏହି— କେବଳ ମୋର ଦକ୍ଷବ୍ୟ ବା କାହିଁକି, ରୁହରେର ଜଣେ ସ୍ଥିଥମ ଶ୍ରେଣୀର ନୃତ୍ୟ ବିଶେଷକ ସେହି କଥାହିଁ କହିଛି— “ନାଟକ ନିଜକୁ ଭାଗାନ୍ତରିତ କରେ ନୃତ୍ୟ କଳିର ମଧ୍ୟରେ ଏହ ନୃତ୍ୟ ଏହ ନିଜକୁ ଭାଗାନ୍ତରିତ କରେ ରେଖା ଏ ଦ୍ଵୀପ ଦ୍ଵୀପ ଏ ହେ ହାତାରେ ।” ସଫ୍ରେନ୍଱ର ନୃତ୍ୟନାଟଖ ମଧ୍ୟରେ ମୁଁ ସବୁ ପାଇଛି ତାମାରହିଁ ଅନୁବନ ପରିଚୟ । ସବାଗ୍ରେ ଧରିବେ ପଡ଼େ ଶିଳ୍ପମାନଙ୍କ ସାଇ ଗୋପାଳ । ନୃତ୍ୟନାଟଖ ଏହ ବିଶ୍ଵାଗର ପୃଥିବୀର ଅମର ହୋଇ ଅଛନ୍ତି ରୁଷିଯାର ଲିଙ୍ଗ କାଳହୁଁ । ତାଙ୍କପରେ ମଧ୍ୟ କେତେଜଣ ଚିନ୍ତାଟିଲୀ ଏହ ଏକ ପଥ ଅବଲମ୍ବନ କର ବିବ୍ରାୟୀ ଯଶ ଅର୍ଜନ କରିଛନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କର ପ୍ରଥେକର ନାମ ଏଠାରେ ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟ ନ କଲେ ମଧ୍ୟ କଲିବ ।

ଏହ ନୟନ-ମନ-ଦିମୋହନ ଓ ବିଶ୍ଵାପନ ବିଦ୍ରୁଲିରେ ବିଶିଷ୍ଟ ସାଇ ପାପାକ ସଂତ୍ରେଳିକର ନୃତ୍ୟନାଟଖକୁ ଯେ କେତେ ଅନୁବନ କରିପାଏ, ସାମାର ଭାବ ସଠିକ୍ ବିଶ୍ଵନା କରି ହେବନାହିଁ କାରଣ ତାହା ହେଉଛି ଅଭିରେ ଦେଖିବା ଓ ମନରେ ଅନୁଭୂତି କରିବାର ଜନିଷ । ବିଳାଳ ଦେଶର ରଙ୍ଗାଳୟ ସାରତ ମଧ୍ୟରେ ଯେ ସବରେଷ୍ଠ, ସେ ଧରିଯାଇବେ କୌଣ୍ଠର ସମ୍ମଦ୍ୟ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଉପଠାର ମଧ୍ୟ ମୁଁ କେବେ ଦେଖିନାହିଁ — ଏକାପରେ ଏହି ଅନୁବନ ସାଇ ପୋତାକର ଉତ୍ତରାଧିକ୍ରି ପ୍ରୋତ୍ସହି । ସଫ୍ରେନ୍଱କଳାର ନୃତ୍ୟ ନୃତ୍ୟରେ ନାଗର ଭାବ ହେବାର ସମ୍ଭାବ ଏହ ବିଭିନ୍ନ ସାଇ ପୋତାକର ପରେ କଳିନା ଯିଏ କରିଛନ୍ତି, ତାଙ୍କ ନିକଟରେ ଶିଳ୍ପକର ଏହି ମଧ୍ୟ ନାତ ଜୀବିବା ଛବି ଭୟାପ୍ତ ନାହିଁ ।

ଶବ୍ଦ ନୃତ୍ୟ

ତା ପରର କଥା ହେଉଛି ସଢ଼େବଳ ନିଜରେ ବ୍ୟବହୃତ ଦ୍ଵୟ ମୁଖ । ଆଦିକାଳରୁ ସଭ୍ୟ ଓ ଅସଭ୍ୟ ଦେଶର ନାଟ୍ୟ କଗତରେ ଏହିପରି ମୁଖାର ପ୍ରକଳନ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ । ପ୍ରାୟ ୧୦ ବର୍ଷ ଆଗରେ ସଢ଼େବଳର ନାଚ ନେଇ ଯେତେବେଳେ ପ୍ରଥମ ଅଲ୍ଲେଚନ କରିଥିଲି, ସେତେବେଳେ ସ୍ତରେ ପୁଣି ଦେଖେ ଦେଶର ବ୍ୟବହୃତ ଏହିପରି ସବୁ ମୁଖାର ଗୋଟିଏ ପଞ୍ଚିପ୍ର ଉତ୍ତରାସ ଦେବାକୁ ରେଖା କରିଥିଲି । ବୋଲି ସ୍ବୂରଙ୍ଗ ସେଇଛି । ଏଠାରେ ମୁଖାର ପୁଣି ବୌଣସି ନୁହେନ ଉତ୍ତରାସ ଦେଇ କ୍ଲ୍ରବ୍ୟ ଦ୍ୱାରା କରିବାକୁ ନାହିଁ ।

ସଢ଼େବଳର ଏହି ସବୁ ବିଶିଷ୍ଟ ମୁଖ ମଧ୍ୟରେ ଯେ ନଈଁ, ରେଖା, ଛନ୍ଦ, ମୁଷମା ଓ ଭାବର ଅଭିନ୍ୟାସ ଦେଖିଅଛି, ତାହା ମେଘ ଏକାବେଳକେ ଭୁଲିବାର କଥା ନୁହେଁ । ଏହି ସବୁ ମୁଖ ମଧ୍ୟରେ ଯେଉଁ ଅତୁଳନୀୟ ଶିଳ୍ପୀର ମନର ପ୍ରାପ୍ତ ମିଳେ, ତାଙ୍କର ଦା ସେମାନଙ୍କର ନାମ ମୋଡେ ଜଣାନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଏହି ବ୍ୟାବରର ସମ୍ଭାବନା ପ୍ରକାଶକ କୌଣସି ସୁଯୋଗ ନାହିଁ, ସେ ମଧ୍ୟରେ ବିଜ୍ଞାନ ଏହି ଭାବର ଚନ୍ଦ୍ରାଚ ଦେବାର ପଞ୍ଚ ଯାହାକ ଅଛି, ସେ ଯେ କପରି ଅତୁଳନୀୟ ଶିଳ୍ପୀ, ମୁଁ ତାହା ଓଜନ କରି କହିବାକୁ ପୁଷ୍ଟି ନାହିଁ; ଆପଣମାନର ନିଜ ନିଜର ମନ ଭିତରେମ୍ବା ଅନୁଭବ କରି ଦେଖନ୍ତି । ପାଦର ପ୍ରତ୍ୟେକଟି ନୁପୁର ହୁଏକାର, ତନ୍ତ୍ର ପ୍ରତ୍ୟେକଟି ଭାଙ୍ଗିମା ଏବଂ ପ୍ରତ୍ୟେକଟି ଅଙ୍ଗାଳିର ଭାଷା ପ୍ରକାଶ କରି ଦେଖିଥିଲା ମୁଖର ଅନୁଭାଳରେ ଲ୍କକାପ୍ତି ଶୁଭେଦ୍ରଙ୍କ ପୁଦର ମୁଖକୁ ।

ମଣିଷକୁ ଅମେ ଚନ୍ଦ୍ରପାତ୍ର, ତାର ମନର ଅନେକ କଥା ଆମେ ବୁଝିପାରୁଁ, କେବଳ ତାର ମୁଖର ଭାବ ଦେଖି । ଅଧୁନିକ ରଙ୍ଗାଳୟର ସବଶେଷ ଅଭିନେତ୍ରା ଏବଂ ସବଶେଷ ନର୍ତ୍ତକ ବା ନର୍ତ୍ତକୀ ମଧ୍ୟ ମୁଖ୍ୟମାନ ମୁଖର ସାହାଯ୍ୟ ନ ପାଇଲେ ନିଜ ନିଜ ଅଭିନ୍ୟାସ ବା ନୃତ୍ୟକୁ ଏକାବେଳକେ ପୁଣ୍ଯାର ପରାତ୍ମା ନାହିଁ । ଏବଂ ଏହା ମଧ୍ୟ ହେଉଛି ମଧ୍ୟବଢ଼ି ଏକ ସତ୍ୟକଥା ଯେ ଆମ୍ବମାନଙ୍କ ମୁଖ ମୁଖ ହି ନ ନ ହେଲେ ନିଜ ନିଜର ବ୍ୟକ୍ତିର ପ୍ରକାଶ କରିବାର ଅଧୁକାଂଶ ମୁପୋଗରୁ ଅମ୍ବେ ବନ୍ଧୁତ ହେଉଁ ।

ତା' ଉପରେ ସଢ଼େବଳର ଏହି ସବୁ ନୃତ୍ୟନାଟ୍ୟ ଏହି ଭାବରେ ରଚିତ ହୋଇଛି ଯେ, ଏହା ବୌଣସି ଦ୍ୟନ୍ତିତ୍ର ସାହାଯ୍ୟ ଯାଇ ଅଭିନ୍ୟାସ କରେନାହିଁ । ନିଜର

ପରେ ନିଃ ଅସୁନ୍ଦରି, ଅର ପାରଛନ୍ତି ମୁଖର ମୁଖ ତାଙ୍କ ଏବଂ ସାକ ପୋଷାକରେ ଆବୃତ କରି ସମ୍ଭାବ ଦେବି । ମୁଖଭଙ୍ଗ ଦେଖିବାକୁ ନ ପାଇଲେ ଆହେମାନେ ବୌଣସି ଭାବର ମଧ୍ୟ ସ୍ଵରୂପ ବୁଝ ପାହୁନାହିଁ, ସାଧାରଣତଃ ଏହାହି ସେଇଛି ଆଧୁନିକ ଅନୁମାନ ଅଭ୍ୟାସ । କିନ୍ତୁ ଦେଖନ୍ତି ଭଙ୍ଗୀ, ଭରଣ ସାଧାରଣର ଛନ୍ଦ ଏବଂ ବାହୁ ଓ ଅଙ୍ଗାଳିର ଲାଲ ମଧ୍ୟରେ ଯେ କେବଳ ଅକ୍ଷତ ଭାଷା ଓ ଫଳତେଷା ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ଵ ଅଭିନ୍ନ ପରିଚ୍ୟ ମିଳେ, ସଜକୁମାର ଶୁଭେଦ୍ରନାଶ୍ୟକ ବେହି ଅଜାଣିତ ସତ୍ୟ ଅନୁମାନଙ୍କ ଅଭିନ୍ନ ମୁଖ୍ୟ କରି ଦେଖିଲେ । ନାଚର ଆହରର ଦେଖିଲି ନିଜର ପରେ ନିଃବ ଯୁକ୍ତ ଅସିବା, କିନ୍ତୁ ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଜନ୍ମକର ଅର୍ଦ୍ଧଭାବ ହେଲେହିଁ ତିଷ୍ଠଣାହିଁ ବିଜ୍ଞାନାକୁ ବିଳମ୍ବ ହୁଏନାହିଁ ଯେ, ସେ ସେଇଛନ୍ତି ଶୁଭେଦ୍ର—ଛନ୍ଦ-ପୁଦର, ମୋହନୀୟ, ଅନନ୍ଦ-ଆକର ଶୁଭେଦ୍ର—ନାଶ୍ୟକ ! ଯେଉଁ ନାଚର ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ଵ ପ୍ରକାଶର କୌଣସି ସୁଯୋଗ ନାହିଁ, ସେ ମଧ୍ୟରେ ବି ନିଜକୁ ଏହି ଭାବର ଚନ୍ଦ୍ରାଚ ଦେବାର ପଞ୍ଚ ଯାହାକ ଅଛି, ସେ ଯେ କପରି ଅତୁଳନୀୟ ଶିଳ୍ପୀ, ମୁଁ ତାହା ଓଜନ କରି କହିବାକୁ ପୁଷ୍ଟି ନାହିଁ; ଆପଣମାନର ନିଜ ନିଜର ମନ ଭିତରେମ୍ବା ଅନୁଭବ କରି ଦେଖନ୍ତି । ପାଦର ପ୍ରତ୍ୟେକଟି ନୁପୁର ହୁଏକାର, ତନ୍ତ୍ର ପ୍ରତ୍ୟେକଟି ଭାଙ୍ଗିମା ଏବଂ ପ୍ରତ୍ୟେକଟି ଅଙ୍ଗାଳିର ଭାଷା ପ୍ରକାଶ କରି ଦେଖିଥିଲା ମୁଖର ଅନୁଭାଳରେ ଲ୍କକାପ୍ତି ଶୁଭେଦ୍ରଙ୍କ ପୁଦର ମୁଖକୁ ।

ମୋର କି ମନେଷ୍ଟେ ଜାଣନ୍ତି ? ଶୁଭେଦ୍ରନାଶ୍ୟକ ଯଦି ମୁଖରେ ନିଜର ମୁଖ ନ ଥାଇ, ରଙ୍ଗମଟ ଉପରେ ଆମ୍ବ ପ୍ରକାଶ କଥିଥାନ୍ତି, ତାହାହେଲେ ତାଙ୍କ ଦେଖି ଦର୍ଶକମାନେ ଯେ ଆତ୍ମର କେତେ ବେଶ ଅଭିନ୍ନ ହୁଅନ୍ତେ, ମୁଁ ତାହା ସହଜରେ ଅନୁମାନ କରି ଗାରୁନାହିଁ ।

ଶୁଭେଦ୍ର ନାଶ୍ୟକ ନୃତ୍ୟ ଦେଖିଲୁଁ ଅନେକ ଦିନ ଅଗରେ । ତାର ସମଗ୍ରିଗାର ବସିଦିଲେ ଓ ଶିଖିଲେ ଅଜ ମଧ୍ୟ ମନ ର ଅନ୍ତରେ ଜିଲ୍ଲ ଜିଲ୍ଲ କିମ୍ବିଲ ସତ୍ୟ,

କିମ୍ବା ତାଙ୍କର ସ୍ଵ-ସ୍ତ୍ରୀ ହ୍ୟାନ ନାମ ଆଜି ମୋର ସୁରଖା
ନାହିଁ । ତେବେ କେତେବେଳେ କଥା ଆଜି ମଧ୍ୟ ମେ ର
ମନେ ଅଛି । ଶ୍ରୀମତୀ ଧର୍ମାଦ୍ଧାରା, ତୋମର ମୟୂର ନୃତ୍ୟ ।
ବୃକ୍ଷ ମୁଖର ରଖ୍ଷଣ, ଚଲନେର ମେଘ ମନ୍ତ୍ରର ଛନ୍ଦେ
ଛନ୍ଦ ରହ୍ମାନ-ଶିବର ମୟୂର ନୃତ୍ୟ କରୁଛି ନିଜର ପ୍ରାଣର
ଆନନ୍ଦରେ ଶ୍ରୀରୂପ ମୟୂରର ପେହି ଭାବରେ ନିଜି
ନାଚରେ କି ତମ ଉକାର ରୂପରେ ଯେ ପୃଷ୍ଠାଭ୍ୟାସରେ,
ତା' ମୁଁ କୋଣପି ଦିନ ଭୁଲିଯି ନାହିଁ । ତା' ପରେ
“ ବର୍ଦ୍ଧାର ସ୍ଵର୍ଗ ”, ‘ ଶିବତାଣ୍ଡିର ’, “ ଶ୍ରୀ ଦୁର୍ଗା ”,
“ ରାମକୃଷ୍ଣ ”, “ ନାରିକ ”, “ ଚନ୍ଦ୍ରଭାଗା ”
ପ୍ରଭୃତି ନୃତ୍ୟରୁତିକ ମୁଁ ଯେତେଦିନ ମରିବି ନାହିଁ,
ପେତେଦିନ ମୋ ନିଜକରେ ହୋଇ ବହିବ ଅମର ।
ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ବିଶେଷ କରି ମୋ ଅଖି ଆଗରେ
ସମୁଜ୍ଜ୍ବଳ ହୋଇ ରହିଛି — “ ଚନ୍ଦ୍ରଭାଗା ”,
“ ଶ୍ରୀ ଦୁର୍ଗା ”, “ ମୟୂର ” ଓ “ ନାରିକ ” ନୃତ୍ୟ ।
ତାଙ୍କର ଅସ୍ତ୍ରକାଂଶ ନୃତ୍ୟରେ ସେ କମନ୍ୟାୟ ଓ ଦୁଃଖ ଭାବ
ପଞ୍ଚବିବାର ଅତୁଳନ୍ୟ ଶକ୍ତି ଦେଖାଇ ଯାଇଅଛନ୍ତି ।
କିନ୍ତୁ ରୁଦ୍ର ରସ ପୂର୍ବବାର ଶକ୍ତି ମଧ୍ୟ ଯେ ତାଙ୍କର
ଧୂଳ, ତାର ଜ୍ଵଳନ୍ତ ତ୍ରମାଶ ପାଇଥିଲି
“ ଶିବତାଣ୍ଡିର ” ରେ । ବୟସ ଥିଲ ତାଙ୍କର ଅଧ୍ୟନ୍ତର
ଭରୁଣି । ଦ୍ୱାରା ବିଶ୍ଵାସ ମଧ୍ୟ ନିଜର କେତେ
ଟିକିଏ ଦା ହେ ଅମ୍ବାନଙ୍କ ଅଗେରେ ଦେଖାଇ ଯିବାର
ଅବକାଶ ପାଇଛନ୍ତି । ଫରେ କିନ୍ତୁକାଳ ଏହି ପୃଥିବୀରେ
ବର୍ଣ୍ଣମାନ ହୁଲେ, ତାଙ୍କର ପରିଦ୍ରିଷ୍ଟ ଜଳ ମଧ୍ୟରେ
ଅମ୍ବାନଙ୍କ ଅନ୍ତରୁ ପ୍ରୋଦୟର ସମ୍ମାନ
ପାଇଥାନ୍ତି, ତାଙ୍କୁ ଆଜି କଲିନା କରି ଲାଭ ନାହିଁ ।

ଶୁଭେନ୍ଦୁ ନାସପୂଣ ବିନ୍ଦୁ ଜୟ କରିଛନ୍ତି କହିଲେ
ମଧ୍ୟ ଅଷ୍ଟକୁ ହୃଦୟାନ୍ତିରୁ । କେବଳ ସ୍ଵାରତବର୍ଷ ନୁହେଁ,
ଭଲଗୋପ, ଉଚଳନ ଓ ଉଳଶ୍ରୀର ଶିଳ ସମାଳେଭକ-
ମାନେ ମଧ୍ୟ ଶୁଭେନ୍ଦୁଙ୍କ ନାଚ ଦେଖି ତୋଳ ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟରେ
ଫେରି ପରୁ ବିନନ୍ଦ ପ୍ରଶନ୍ତି ରହନା କରିଅଛନ୍ତି, ଏଠାରେ
ତାର ନମ୍ବନ ଦେବାର ଅବକାଶ ନାହିଁ । କେବଳ
ଶୋଟିଏ କଥା ଉଚ୍ଛ୍ଵେଶ କରିଯାରେ । ସ୍ଵରଗୟ ନୃତ୍ୟ

ଅସଲ ଅର୍ଥଟି ଆଖୁମାନେ ପେଚରି ବୁଝିପାରୁ, ଅଭାବତାମାନେ ଅର୍ଥଟି ଉଭୟର ବାପିଦାମାନେ ନିଶ୍ଚଯ ତା' ଗାରନ୍ତି ନାହିଁ । ତଥାପି ଉଭୟର ଅର୍ଥଟି ବିଶେଷକୁ ଶୁଭେଦ୍ର ନାଭୟଣଙ୍କ ଦେଇଛନ୍ତି ଅଭିନନ୍ଦନ ପତ୍ରେ ଅଭିନନ୍ଦନ । ସେମାନେ, ଏହି ଶୁଭେଦ୍ର ନାଭୟଣଙ୍କ ନୃତ୍ୟର ପ୍ରକଳ୍ପ ଓରୋଫର୍ମଟି ବୁଝି ପାରିଛନ୍ତି, ଏ ବୁଝି ମୋର ନାହିଁ । ତଥାପି ସେମାନେ ପ୍ରଶଂସାରେ ଉଚ୍ଛ୍ଵସିତ ଟହାଇ ଉଠିଥିଲେ କାହିଁକି ? ଏହାର ଉତ୍ତରର ଗୋଟିଏ କଥା ମୋର ମୁନେ ଦେଇଛି । କେଳ ବଶୀ ବଜାଏ, ବିଷ୍ଵର ସର୍ଜ ତାହା ଶୁଣିବା-ମାରକେ ନାଚ ଉଠେ । କାହିଁକି ନାଚ ଉଠେ ? ମଣିଷର ବଶୀର ଭାଷା କି ସେ ବୁଝିପାରେ ? ନିଶ୍ଚଯ ପାରନାହିଁ । ତଥାହି ସେ ଯେ ଖୁବି ହୋଇ ନାଶିଛଠେ ଏହା ହେଉଛି କେଳର ନଶୀ ପୁରର ନିଃତ୍ବ । କାରଣ ପୁର ଦେଇଛି ଆର୍ଟ । ଥାର ଯଥାର୍ଥ ଆର୍ଟ ଅବୁଝକୁ ମଧ୍ୟ ବଶ କରିପାରେ । ଉଭୟର ସତ୍ରେ କଳା ନୃତ୍ୟର ଅସଲ ମର୍ମଟି ନିଶ୍ଚଯ ଚାହିଁ ପାରିନାହିଁ । ଶୁଭେଦ୍ରଙ୍କ ମୁଖୀରେ ଥିଲୁ ମୁଗା, ଶୁଭେଦ୍ରଙ୍କ ପୁରର ମୁଖ ମଧ୍ୟ କେବି ସେଠାରେ ଦେଖିନାହିଁ । ତଥାହି ସେଠାକାର ପ୍ରତ୍ୟେକ ପଦ ପଦିକା ନୃତ୍ୟର ଭାବର ଦେଇ ଆବଶ୍ୟକ କରିଥିଲେ ଅସାଧାରଣ ଏହି ଶୁଭେଦ୍ରଙ୍କଙ୍କ ହିଁ । ସତ୍ରେ-କଳର ନୃତ୍ୟ ସମ୍ପଦ ଦ୍ୱାର୍ଯ୍ୟ ଉଭୟର ସିଦ୍ଧା ଅଗୁରୁଦ୍ଧ ସେଠିକାର କଳ ରସିକମାନେ ଏକାଥିକ ଥର ଉଦୟ-ଶକରଙ୍କ ନୃତ୍ୟ ଦେଖିବାର ପୁଯୋଗ ମାରିଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ତା' ଏବେ ମଧ୍ୟ ମୁଖୀରେ-କଣ୍ଠୀ-ମୁଖ ଶୁଭେଦ୍ରଙ୍କ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ଵ ଆବିଷ୍କାର କରି ପୃଥ୍ବୀବା ବିଶ୍ୱାସ "Sketch" ପଦିକାର ଶିଳ୍ପ ସମାଲୋଚକ ଲେଖିଥିଲେ, "ମୁଁ ଉଦୟଶକରଙ୍କ ସତ୍ରେ ଶୁଭେଦ୍ରଙ୍କ ତୁଳନା କରିବ କୁ ଘୁର୍ବେନ୍ତି ନାହିଁ, କାରଣ ସେମନେ ଦୁଇଜଣହିଁ ବିଭିନ୍ନ ପେଶରେ ଓ ବିଭିନ୍ନ ରୂପରେ ସମାନ ଭାବରେ ଚମକିକାର କଳ କୌଣ୍ସିଲ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିଛନ୍ତି ।"

ଶ୍ରୀରାମ ନାଶପୁଣକ କଳା ମରିଦୂଷ୍ଟତା ଲଭିବାର
ଅବକାଶ ପାରନାହିଁ । ଅତି ରୂପ ବୟସରେ ଅକାଳଭର

କରିଅଛନ୍ତି ସେ ଦେହ ତ୍ୟାଗ । ଉଥାପି ସେ ବିଶ୍ୱ-
ବିଜ୍ୟାତ ହୋଇଥିଲେ । ଅଥବା ତାଙ୍କ ଆଗରେ ଏହର-
ଭାବରେ ଅଞ୍ଜ କୌଣସି ପ୍ରୋଣାନୀ ଶିଳ୍ପୀ ଯେ ବିଶ୍ୱ-
ବିଜ୍ୟାତ ହୋଇ ଅଛନ୍ତି, ତ ର ଦ୍ୱାରା ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ମୋର
ଜଣାନାହିଁ । ଏହା ଅଗରେ ମଧ୍ୟ ପୃଥିବୀର ଦେଖେ
ଦେଖେ ବହୁ ଶିଳ୍ପୀ ନିଜ ନିଜ ବିଭାଗରେ ନିପୁଣୀତା
ଦେଖାଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିଛନ୍ତି । ସେମାନେ କଳବିଦ୍ୟ
ହେଲେ ମଧ୍ୟ ନିଜ ନିଜର ସ୍ଵାର୍ଥ ଭୁଲି ନାହାନ୍ତି । କାରଣ
ନିଜ ନିଜ କଲାର ବିନିମୟରେ ସେମାନେ ରୂପିତନ୍ତି ଅର୍ଥ
କିନ୍ତୁ ଶୁଭେନ୍ଦୁ ନାଶ୍ୟତା ଏହି ଶ୍ରେଣୀର ଶିଳ୍ପୀ ନ ଥିଲେ ।
ଅର୍ଥ ବିନିମୟରେ ନିଜର କଳାକୁ ଦାନ କରି ବା ଅବଶ୍ୟ-
କତା ତାଙ୍କର କୌଣସି ଦିନ ହୋଇନାହିଁ । ବଜାବଶରେ
ଉକ୍ତର ଜନ୍ମ, ଅର୍ଥର ଅଗ୍ରବ ଥିଲନାହିଁ ତାଙ୍କର । କିନ୍ତୁ
ଉଥାପି ସେ କାହିଁକି ପୃଥିବୀର ଦେଖେ ଦେଖେ ନିଜର
ନୃତ୍ୟକଳ ଦେଖାଇବା ପାଇଁ ଏହି ବିପୁଲ ପରିପ୍ରେ
ସ୍ମୀକାର କରିଥିଲେ ? କଷ୍ଟସା-ମୃଗ ନିଜର ଅଞ୍ଜରେହିଁ
ଦିଗେ ଦିଗେ ଛୁଟାଇ ଦିବ ସୁଗରା । ତାର ବିନିମୟରେ ସେ
ନିଜକ କୌଣସି ଲଭର ପ୍ରତ୍ୟାଶା ରଖନାହିଁ । ବଜା-
କୁମାର ଶୁଭେନ୍ଦୁ ନାଶ୍ୟତା ଥିଲେ ଠିକ୍ ଏହି ଜାଗାୟ !
ସେ ଥିଲେ ଯଥାଥ ଅଟିଷ୍ଠ । ସେ ଜାଗାଥିଲେ ଅଟିର-
ପାଇଁ ଅଟ୍ – art for art's sake । ପୂର୍ବ ଯେ
ନିଜର ଗନ୍ଧ ଛୁଟାଏ, ପୂର୍ବ କି ସେ କଥା କୌଣସି ଦିନ
ଜାଣିପାରେ ? ଅଥବା ସେହି ଗନ୍ଧ ପାଇଁ ତ ପୂର୍ବ
ଏତେ ଅଦର ।

କିନ୍ତୁ ହାୟ, ସେଇ ପୂର୍ବ ଆଜି ହତପଡ଼ିଛି
ଅକାଳରେ । ଆଜି ମନେ ପଡ଼ିଛି ଶୁଭେନ୍ଦୁ କି ଘସନ୍ତି

ମିଥ୍ୱ ମୂଳ, ମିଥ୍ୱ ଦେହ, ମିଥ୍ୱ ବାଣୀ ! ଯେଉଁଦିନ
ଅକସ୍ମାତ୍ ତାଙ୍କ ସେଇ ଶୋଚନୀୟ ମୁଖ ସମ୍ମାଦ
ଶିଥିଲି, ସେ ଦିନ ପ୍ରାଣ ଭିତରେ ଅନୁଭବ କରିଥିଲି,
ଆସୀୟ ବିଦ୍ୟୁତର ନିଦାରୁଣ ବ୍ୟଥି । ଏହି ପୂର୍ବ
ସର ତନ୍ତ୍ରୀ, ମହାକାଳର ନିଦାରୁଣ କୌତୁଳ୍ୟରେ
ମିଳଇଗଲ ଅତ୍ୟନ୍ତ ବତାସର ମହିରେ ? ତା' ପରେ
ମନେହେଲେ, ପୃଥିବୀର ଜଲପରିହାଳି କରିଛନ୍ତି
ସେଇ ମାନେ – ପୁରୁଷମଳ ପୁରୁଷ ପରି ଏହ ପେଇଁ
ପୁଷ୍ପ ନେଇ ଅଟେ କରୁଁ ଦେବତାର ଅରପନା, ବିଦାୟ
ନେବାକୁ ହେବ ସେମାନଙ୍କୁ ଏହି ପଳିର ପରିହିଁ ।
କେହି ସେମାନଙ୍କୁ ଏଇ ରଜି ପାରିବେ ନାହିଁ ।
ପୁରୁଷ ପୁରୁଷ ଜାଦନ ତ ପୁରୁଷ ନୁହେଁ, ତହା ୧୦
ଅଛାୟୀ ପୁରୁଷ ଭଲ ! ପୁଣି ଚପତେବେଠଳ କାଳ
ବୈଶାଖୀ ଜାତିଶ, ପ୍ରେତିତେବେଠଳ ସବା ଅଗରେ ହୁରି-
ପଡ଼େ ଏହି ରଜାନୀ, କୋମଳ, ପୁରୁଷ ପୁରୁଷକି !

ଶୁଭେନ୍ଦୁ ଥିଲେ ଏହି ନରମ ପୂର୍ବ ପରି ଏବଂ
ସେ ଏହି କଠିଶ ପୃଥିବୀର ବିଦାୟ ନେଇ ଯାଇଛନ୍ତି
ହେଠିକାର ଆପାତରେ ପୁରୁଷାର କୁମୁଦ ଏଇ । କିନ୍ତୁ
ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ କେତେବୁ ବଢ଼ି ଜଣେ କଳବିଦ୍ୟକ
ପେ ଅକାଳ ମୃଖ ହେଲେ, ତାଙ୍କ ଶୁଭ କରିଦିନଟେ ?
ଏହି ଅଶୁଭ କଥା ଭାବି ମୋର ଅନ୍ତରେ ସଂରକ୍ଷି ଭିତରେ
ଜିଲ ।

ଉପାୟ କି ? ନିୟମର ବିରୁଦ୍ଧରେ ପ୍ରତିବାଦ
କରି କୌଣସି ପଳ ନାହିଁ । ପୁରୁଷ ଶୁଭେନ୍ଦୁଙ୍କ ପବିତ୍ର
ଆୟା ଲଭକରୁ ମୁର୍ଗର ଚିରଜ୍ଞନ ଶାନ୍ତି । *

—××*××—

* ଶୁଭନ୍ଦୁ, ନିୟମୀ ଅନ୍ତରେବେଶନରେ ଜାଗ । ୧ । ୪୨ ୬୨ ନଳିନୀକଳ ହାର ନାମୀ

ଶୁଭେତ୍ର ଜାହନ୍ତି ଉପଲବ୍ଧ ଅନୁଷ୍ଠାତ ସାମ୍ବୁଦ୍ଧିକ
ସମ୍ମିଳନରେ ଅଭୟନ୍ତରୀଣମିତର ସଭାପତ୍ରକ
ଅଭିଭାଷଣ

ଭଦ୍ର ମହିଳା ଓ ମହୋତ୍ସମ୍ମାନ.

ଅଜି ଶୁଣେବୁ ସ୍ଵର୍ଗ କ୍ଳାରେ ଦେଖ ଦେଶକୁଳେ
ଧୂଠି ସଜ୍ଜନ ଅତିଥିମାନେ ଯୋଗଦାନ କରି ଆମକୁ
ଏଣ୍ଟ କରିଛନ୍ତି ଆମ ଆୟୋଜନର ଅସ୍ତ୍ରର ଡେଙ୍କ
ଅଧ୍ୟୁଷିତା ଜାଣି ସୁଜ୍ଞ ଯେ ଏହେ କଷ୍ଟ ସ୍ଵିକାର କର
ସେମାନେ ପଦାର୍ପଣ କରିଛନ୍ତି, ତହଁରେ କେବଳ
ସେମାନଙ୍କର ଗୁଣଗ୍ରାହକରେ ପରିଚୟ ମିଳେ ।
ତସମାନଙ୍କଠାରେ ଆମେ ଯେ କିପରି ହତକ, କେବଳ
ସେହି କଥାହଁ ମୁଁ ଏଠାରେ ନିବେଦନ କରୁଥାଏଁ ।
ଆମର ଏହି ଅନ୍ତରିଙ୍ଗ ପରମାଣୁଦରେ ଏମାନଙ୍କର
ସହ୍ୟୋଗୀତା ଆମର ପ୍ରାଣକୁ ପୁର୍ବ କରିଥାଏ ।
ଶୀଳପାଠ ଧର୍ମରୂ, ଆମର ସହ୍ୟୋଗକଲ ପରଶରୁ
ସେମାନଙ୍କ ଆମର ପ୍ରାଣର ସନ୍ଦର୍ଭର ଜୀବନ କରୁଥାଏଁ ।
ଆମର ଅନେକ ତୃତୀ ପାଇଁ ଆମର ଅତିଥିମାନଙ୍କର
ଅନେକ ଅସୁରିଧି ଘଟିବ, ତାହା ଆମେ ତାଣୁ — ଏ
ସବୁ ଆମର ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଅଷ୍ଟମତା ହେଉ । ଆମର
ଶୁଣୁରେବ ହେ, ଆମର ତତ୍ତ୍ଵଙ୍କର ଅନାବିଳ
ଅସମ୍ଭବନାର କଥା ପୁରଣ କରି ଆମକୁ ସେମାନେ କ୍ଷମା
ଦେବେ, ଯାହାର କ୍ଳାରେ ଆମର ଅତିଥିରୁ ଜୀବନର
ସବସବୁ ଦେଇଛନ୍ତି, ତାହାର ମନ୍ଦିର ପ୍ରାବନ୍ଧିତ ଅଜି
କ୍ଷୁଦ୍ର ମଧ୍ୟ ସମେତେ — ଏହା ଜଣି ଆମର ପୁର୍ବ
ଦୋଷାଦୋଷ ମାର୍ଦି ସଥାନୁଭୂତି ଜଣାଇବେ । ଆମେ
ଏହା ନିଷୟ କହିପାରୁ ହେ, ତୃତୀ ଓ ଅକ୍ଷର ଆମର
ଯନ୍ତ୍ରଷ୍ଟ ସ୍ଵରେ ମଧ୍ୟ ଅତିଥିମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଅନୁରିକାନ୍ତାର
ଅସ୍ତ୍ରର ବିଦ୍ୟମନ୍ତି ନାହଁ ।

ଏଠରେ ପୁଣେଇଁର କହି ପରି ଶୁଭେତ୍ର ଥାଏ
ଦେଖା ଦେଇଥିଲା — ଅସମାନର ଷ୍ଟନ ଏ ମାଟିର

ମାୟା ପାଶରେ ବନ୍ଧୁ ଧରୁଥିଲା । ତାହାର ଛିରେଖାନରେ
ଅଜି ଥାମେ କୁହି ପାଇଁନାୟୁଁ , ସେ ଆସିଲ ବା
ଚଳକେବେ, ଗଲ ବା କେବେ । ତାହାର ଷ୍ଟର୍କୁ କାବନର
ବିଚିତ୍ର କାହାଣୀ ଯେ ବାଣୀ ଦିଏ, ତହିଁରୁ ମନେହୁଏ,
ସେ ଆସିଥିଲା – ଯେପରି ଏକ ସଙ୍ଗୀତ – ସେ ଯୋର
ଥିଲ ଶିଳ୍ପର ଏକ ଆନ୍ଦୋଳନ ମାତ୍ର, ଯାହାର ଆରା ଓଡ଼ି
ସମାପ୍ତ ବର୍ଷ ଗଣନାର ମଧ୍ୟରେ ବିଶୁର କରିବା
ଚଲେନାହିଁ । ଛିରେଖା ପ୍ରାଣ ତାହାର ଶିଳ୍ପର ମଧ୍ୟରେ
କେବଳ ବିଶୁର ଲଭ କରି ଚାଲିଛି, ଏହା କି ଲଭ
୨୫ ତହିଁରେ ପ୍ରାଣବନ୍ତ ହୋଇ ଉଠିଛି । ଏହି ପ୍ରାଣମୟ
ଆନ୍ଦୋଳନର ପ୍ରଣାଳେ ଶୁଭଦ୍ର, ତେଣୁ ଭସ୍ତୁଭୂତ
ମନୀନ ପରି ବିଶୁରେ ସେ ପ୍ରାଣ ବିଭବନ କରୁଛି – ଜାତକୁ
ପ୍ରାଣ ଦେବଅଛି ଓ ପ୍ରାଣକୁ ଅଛି ପ୍ରାଣବନ୍ତ କରୁଅଛି ।
ଆଜି ଆମେ ତାହାର ନିରିକ୍ଷା ମୁଢି ଅନୁଭବ କରି ପାଇଛୁ,
ଆମର ପ୍ରାଣରେ ଯାହାକି ପ୍ରେରଣା ଓ ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ
କରୁଛି । ତାହାର ଛିରେଖାନରେ ଶୋକାଶ୍ରି ପ୍ରତିଶା
ଠିକ ହେବନାହିଁ । ତାହାର ଆଦର୍ଶକୁ ପୂଜା, ତାହାରି
ଯଥରେ ଚଳିବା, ଏହାହିଁ ହେବ ତାହାର ପ୍ରକାତ ଚାଲା ।
ଏହି କାବଣ୍ୟରୁ ତାହାର କଲ୍ପିତାହୁଟିକୁହିଁ ଆମେ ଆମର
ପରମୋପାଦର ଶୁଣ ଲଗୁ ବୋଲି ଛାଇ କରି ନେଇଛୁ ।
ଶୁଭଦ୍ରକୁ ଆମେ ଏତେ ଜଳପାଉଛି କାହିଁ କି ? ହୁଏ ତ
ଏ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ପଦେ ଅଧେ କହିବା ଦରକାର । ନବ
ଆଶାଦିର ଦନ କଳମେଗ ଆଖି ଶୀତଳ କରିଦିଏ, କିନ୍ତୁ
ତାହାର ଛୁଟ ତିରି ଝଳପି ଘେଟେ ଯେତେ ବିଦ୍ୟୁତ
ତାହାହିଁ ବୋଧୁଏ ତା' ର ପ୍ରାଣର କଥା । ବେଳଭୂମି
ଲହଡି ଉପରେ ଲହଡି ଶାର ବ୍ୟସ୍ତ ବ୍ୟାକୁଳ ସୋଇ-
ଭାତେ, କିନ୍ତୁ ସାଗରର ଯେ ବାର୍ଷିଗ୍ରାସ, ତା' ହିଁ
ବୋଧୁଏ ସାଗରର ପ୍ରାଣର ବାଣୀ । ମକ୍କାର ଅନୁଭବେ

ପଥ ଶୂଳ୍ୟତା, ତାହାର ବୋଧଶ୍ଵର ସୁତ୍ରି ଗୋପନୀ ବାଣୀ । ଆମର 'ଶୁତ୍ରବ୍ୟର ନୃତ୍ୟ, ତାହାର ସାଧନା ଅଜ୍ଞାନିକିତ୍ତର ମୁକ୍ତାର ସାମଗ୍ରୀ ହୋଇଛି । କିନ୍ତୁ ତାହାର ପ୍ରାଣର ଗୋପନ କଥା, ଯାହା ଅମକୁ ପାଗଳ କରି - ଦ୍ୱୟାତ୍ମକ ତାହା ସମସ୍ତକୁ ଜଣାନ ଥିବ । ଶୁତ୍ରବ୍ୟର ମହିମା ସଜ୍ଜପୁରୁଷ ଶୈଖ୍ୟତା ବା ପ୍ରାଚୀର୍ଯ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ଆମେ ଜୋକି ପାରନାହିଁ - ତାହାର ପରିଚୟ ମିଳିଲେ ଠିକ ବିପରୀତ ଦିଗରେ । ଧ୍ୱନିତ୍ୟକ ଅନୁଷ୍ଠାନର motto ଯେବେଳେ କିଛି ନା କିଛି ଥାଏ, ତାହାର 'ଶ୍ରାକଳପୀଠର motto ସେପରି କିଛି ନାହିଁ । ସେ କେବଳ ତେଣୁ କରିବାକୁ ରୁହିଁଥିଲୁ ତାହାର ପ୍ରାଣର କଳର ନାମ-କରଣ ଆମର ସଢ଼େ କଳ ନାମର ସହିତ ଯଥୀସମ୍ବନ୍ଧ ଅନୁରୂପ ରଖିବାପାଇଁ - ତେଣୁ ଜନ୍ମ ଲେନେ ତାହାର ଶ୍ରାକଳପୀଠ । ଆମର ମାଟିର କଥା, ଆମର 'ଦଶ ଜଙ୍ଗଳ, ଜାବକନ୍ତୁର କଥା, ଆମର ଦେଖିଲ୍ୟ, ଆମର ଅଭିଭବ, ଆମର ଅଭିଯୋଗ, ଆମର ଫୁଦୁତା, ଆମର ମନ୍ଦିର, ଆମର ଆଶା ଆକାଶର ବିଷୟ, ଆମ ମୂରି ସୁର - ହେଠାର ଏହାର ବାଣୀ । କେବଳ ଆମର କଥା ପାଇବା, ତାହାର ପ୍ରକାଶ ଓ କବାଶ ହେଲା ତାହାର ଶିଳ୍ପର ବିଷୟବିଷୟ । ଶୁତ୍ରବ୍ୟର ଶିଳ୍ପ ଯେପରି ସର୍ବ - ମଧ୍ୟର - ସାଗରର କଥା କହେ, ସେହିପରି ଜାବନର ମୁକୁଟେ ମରୀଚକା ପଛରେ ଧାର୍ଯ୍ୟାବ । ସେ ମୁହଁ ମଧ୍ୟ ଦେଖେ, ସ୍ଵର୍ଗ ଜହାନ୍କୁ ହାତରେ ଥଣ୍ଡି ଧରିଦିଏ, ତାହାର ଉତ୍ସମ୍ଭବ ଅରୁଣ ମାନବ ହେତୁ ତୋରଣର ଅରୁଣ ମାନବର ହେତୁ ମାନେ; ତାହାପାଇଁ କାନେ । ସେ କହେ ତାହାର ନିଜର ଭାଷାରେ କଠୋର କଠିନ ବାସ୍ତବର କଥା - ଦିନ୍ତିତ ଜାବନର ବେଦନା-ବିଧିର କାହାଣୀ । ସେ କହେ, ଆମର ଶାକ୍ତଶିଖ ଶାସ୍ତ୍ରର ଅଭିଷାର ବିତର ମିଳନର କଥା; ସେ କହେ, ନିଷ୍ଠାପିତ ବଦିର ଛିଣ୍ଡା କନ୍ଜାର ଉତ୍ତରାସ । ପୁରୁ ସେ ପଞ୍ଚାବ, ଶିଶିର ସେ ହୃଦୟ, ନବଦନ ଦେଖି ନାହେ, ଆକାଶର ତାବକୁ ସାଥ କଲି ଖେଳେ, ନାବକ ହୋଇ ଆମର ନନ୍ଦରେ ତାହାର ନାଆ ଉପାର ଦିଏ । ଆମର ଅରୁଣ୍ୟ ପରିତରେ ଯେ ଏତେ ମାୟା ମମତା ଲାଗି ରହିଛି, କିମ୍ବ

ତାହା ଦେଖିଥୁଲୁ, ଅମର ସର୍ବ, ଅମର ମଧୁର ଯେ ଏତେ ହୁପମୟ ତାହାର ଶିଥରଣ କିଏ ଆଗେ ଏତେ ଅନୁଭବ କରି ଥିଲା ! ଆମର ସମାଜରେ ଯେ ଏତେ ବେଦନା ପୁଣ୍ଡିତ, ଅମର ଅଭିଯୋଗ ଯେ ଏତେ ଜାଗ୍ରତ ତାହାପାଇଁ ଏତେ ଦରଦ ତାଳି କିଏ କାନ୍ଦଥିବ ? ଆମର ଯାହା ସୁଦର - ତାହାର କଥା ଛାଡା, ଅମର ନିଷ୍ଠେସିତ ଲାତର ସୁପ୍ର ଆସାକୁ ଜାଗରଣ ବାଣୀ ଶଣାଏ ବୋଲ, ଅମର ଷ୍ଟରୁତା ଓ ସ୍ଵାନତା ବିରୁଦ୍ଧରେ ତାହାର ଅଭ୍ୟାନ ବୋଲି, ଶୁତ୍ରବ୍ୟ-ଶିଳ୍ପ ଅମର ଅନ୍ତରର ଦୟା ହୋଇଛି । ଶୁତ୍ରବ୍ୟ-ଶିଳ୍ପ ଅମ ସରୁଆ କଥା କରିବି, ଅମ ପ୍ରାଣର କଥା କରି ସହାନୁଭୂତ ତାଳିଦିଏ, ସେଥିପାଇଁ ଶୁତ୍ରବ୍ୟ ଅମ ଏତେ ଥାପଣାର, ସେ ଆମର ଏତେ ଶ୍ରିୟ ହୋଇଛି । ତାହାର ଶିଳ୍ପ ତେଣୀ-ବିଶେଷ ପାଇଁ ନୁହେ, ତାହା ତେଣୁ ସାବଜନାନ । କାରଣ ସମସ୍ତକୁ ତାହା ଅକର୍ତ୍ତବ୍ୟ କରେ । ଶୁତ୍ରବ୍ୟ-ଶିଳ୍ପ କଥା-ଅମର ମାଟିର କଥା; - ତାହାର ଅଧ୍ୟାତ୍ମିକତା - ଶୁତ୍ରବ୍ୟର ଆପଣା ଶ୍ଵେତର ପରଶ । କଠୋର ଜନ୍ମର ମୁହଁରେ ସେ ଦିଏ ଭାଷା, ବାହୁଦ୍ଵାର ଗ୍ରାହରେ ସେ ଦିଏ ଭାବର ଭକ୍ତିପନ । ନିଷ୍ଠୁର ଜଗ ତକୁ ମୁହଁ ତୁଳିବ ସେ ଦିଏ ପା କ୍ଷେତ୍ର ନା .. ଜନନୀର ପାଇଁ ଏ କାନ୍ଦ ତୁଳିଛି ତିରକାଳ, କାନ୍ଦାଳ ହୋଇ ସବୁ ଲୁଙ୍କିଛି - ଏ ଦେଶର ଭାଇ ପାଇଁ । ଶୁତ୍ରବ୍ୟ-ଶିଳ୍ପ ଅଶ୍ଵଧୀନ ମଧ୍ୟର ଏହାଠାର । ଅମର ସଂଭବକଳର ପ୍ରବତ୍ତନ ଛାନ୍ତାର ଏତେ ଭ୍ରବ୍ୟଦିବଶ ନ ଥିଲା । ଶୁତ୍ରବ୍ୟ ତାହାକୁ ଭାବନ୍ତିମାନ କରିଛି । ଶୁତ୍ରବ୍ୟ ନୃତ୍ୟରେ ଭାବର ଧାରୀ ବହୁଯାଏ -- ନବ ନବ ଭାବମାରେ ନବ ନବ ରଷ-ସହି ଦ୍ୱୟ । କୌଣସି • ବିଷୟ ନିଷ୍ଠାପିତ ଭାବକୁ ଅଣ୍ଟୁ କରି ତାହାର ବିଷୟ ଗଢି ଉଠେ, ତେଣୁ ବିଷୟଦ୍ୱୟ ନିବାରନ୍ତିରେ ଶୁତ୍ରବ୍ୟର ଭାବରେ ତାହା ଶିଳ୍ପି - ଏହାହି ଶୁତ୍ରବ୍ୟ-ଶିଳ୍ପ କୌଣସି । ଏହା ସଂପଦ, ତେଣୁ ଗାତ୍ର ରଷ-ସହିତ୍ତ ।

ଶୁଭଦୂତ ଶିଳ୍ପର ଧାର ପଢ଼ନ ବା ଶିଳ୍ପ ଗୃହରେ ଦିଷ୍ଟଯୁକ୍ତ ସାମାନ୍ୟ କିଛି କହିବା ଅବାନ୍ତର ସେବନାହିଁ । ଅମର ଛଜନାର ସାଧାରଣ ଓ ସାବଜକାଳ ପ୍ରକାଶରଙ୍ଗୀ ଛଜା ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଭଙ୍ଗା ବା ପ୍ରକାଶ-କୌଣସି ଅବଲମ୍ବନ କରେନାହିଁ । ସାଧାରଣ ଜୀବଜଳ୍ଲି, ନରନାଶ, ଉନ୍ନତ ଓ ଅନୁନ୍ନ ସମ୍ମଦ୍ୟାୟର ପ୍ରକାଶରଙ୍ଗୀହିଁ ଏହାର ଅଗ୍ରଯୁ ଓ ବ୍ୟବସ୍ଥା । କୌଣସି ମୁଦ୍ରା ବା କୌଣସି ଚିତ୍ର, ଯାହା ଯାଧାରଙ୍କର ବୋଧନମ୍ୟ ନୁହେଁ, ଏହାର ତାହାର ନାହିଁ । ଏହାର ପଢ଼ନ ଓ ପ୍ରକାଶ ପ୍ରଦାଳୀ - ତୁମଙ୍କୁ ପ୍ରତିଗଳିତ କରିବାପାଇଁ ଦର୍ଶକ ମାନ । ଏହାହିଁ ତାହାର କୌଣସି ଓ ଗୃହରେ । ଏଣୁ ଏହି ଶିଳ୍ପକୁ ସବୁ ସାଧାରଣ ଚାହିଁବାରେ ଅସୁରିଆ ଘଟନାହିଁ । ଅବାଳ ବୃଦ୍ଧବୈନତା ପାଇଁ ଏହାର ଭାବୀ ମୁଣ୍ଡି - ତାହା ଯେତେ ସହଜ ହେବ, ଏହାର ସାର୍ଥକତା ତେତକି । ଅମର ଏଠାରେ ତେଣୁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ସମବିଦାର ଅମର

ଶିଶୁମାନେ, ପାହା ଅନ୍ୟତି ନାହିଁ । ଏଠାର ଶିଶୁମାନେ ଛଜନାର ରାତର ପରେ ରାତ ଦେଖି ମଧ୍ୟ ଜୀବାନ୍ତ ହୃଥକ୍ତି ନାହିଁ - ନାଗର ମଜଳ ପେଉଠାରେ ଦ୍ୱାତତାଳ ସେମାନଙ୍କଠାରୁ ପ୍ରଥମେ ଆସେ । ଅମର ଧାର- ପଢ଼ନ, ଅମର ଉପଲୟ, ଭାବମାଳ, ପଦାବଳୀରେ ବୁନ୍ଦା ପ୍ରଥାରଥା । ବିକଷଣ ଓ ଶକ୍ତିଶଳୀ ଶିଳ୍ପର ଅବଦାନରେ ଏହା କମଦର୍ଢିତ ନଶୀଳ । ମାଜିତ ରୁଚି, ସଙ୍ଗତ ଭାବୀ ଯାହାର ଯେତକି ଅୟକ, ତାହାର ଅସନ ଏହୁ ଶିଳ୍ପର ତେତକି ଭୁଲ । ଶୁଭେନ୍ଦୁର ଅବଦାନ ଏ ଦିଗରେ ନବତମ, ବିଚିତ୍ର ଓ ଅନବେଦ୍ୟ ।

ଭଦ୍ର ପର୍ଯ୍ୟାଦୟମଣି, ଦ୍ଵର୍ଷ ଅନ୍ତେନାରେ ଅହଣା- ମାନଙ୍କର ଅନେକ ସମୟ ବ୍ୟୟ ରେଖିଛି । ତେଣୁ ତମାର ବ୍ୟକ୍ତୁବ୍ୟ ଏଠାରେ ଶେଷ ବଲ । ମୁଁ ଆଉଥରେ ଆମର ଶୁଭେନ୍ଦୁ ଅଭ୍ୟମାନଙ୍କୁ ସାଦର ସମ୍ମାନଣ ଓ ଧନ୍ୟବାଦ ଜ୍ଞାପନ କରୁଅଛୁଁ ।

କୁମାର ଶ୍ରୀ ଶିଳ୍ପୀ ପ୍ରତାପ ସିଂହ ଦେବ

ଛତ୍ର-ନୃତ୍ୟରେ ରସବୋଧ

କୁମାର ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀରେତ୍ର ପ୍ରତାପ ସିଂହ ଦେବ

ଅହଣାର ଛଦରେ ବିହି ଫୁଲାର ଦୃଢ଼ରେ ମାଟି- ହଟେ । ଫେହିଏବ ମାନବ ସୁନ୍ଦର ନୃତ୍ୟର ଅନେକ ଶକ୍ତିରେ ଜେହି ଅନ୍ତରେ ସଂଗୀତ ମୁର୍ଦ୍ଦୁନାମର ଅନ୍ତି ପ୍ରାଣିତ ହୋଇ ନୃତ୍ୟ କରେ ଓ ସେହିଷ୍ଵରେ ଜୀବ ନିତ୍ୟ ନୃତ୍ୟ ପ୍ରକାଶରଙ୍ଗେରେ ଅତି ପୂର୍ଣ୍ଣତନ ପୂର୍ଣ୍ଣତର ମଧ୍ୟ ଅତି ନୃତ୍ୟ ଭର୍ତ୍ତାରେ ଅବତାରଣୀ ହୁଏ । ଶର୍ଵର ଅଛି ବିନ୍ଦୁମାତ୍ର ଦ୍ୱାରା ଯେହି ଭାବୀର ପୁଷ୍ପ ତୁଳିତ ରହିଣି କରେ, ତାହା ଅନ୍ୟଦି ଅନ୍ତରୁର ଅସ୍ତ୍ରମାନ୍ତ୍ର ଅନିକାର ଯେହି ଏହିମାତ୍ର ପ୍ରକାଶର ଅନ୍ୟମାନ୍ୟ ସ୍ଵର୍ଗିତା ମାତ୍ର, କିନ୍ତୁ

ଏହି ନିତ୍ୟ ନିତ୍ୟବିଧତା ମଧ୍ୟରେହି ବିହି ସ୍ଵକାୟ ଦେବର ଆପଣକୁ ପ୍ରକାଶ କରେ । ଏପରକ ଆହଣା ସହ ବିହି ସମ୍ବାଦକୁ ଝଣାଇ ଦେବାରେ ନିର୍ଜୀବ, ମୂଳ ପାଶାନର ମଧ୍ୟ ଚେଷ୍ଟାର ଛୁଟି ନାହିଁ ।

ପ୍ରସ୍ତୁତିତ କୁମାର ଏକମାତ୍ର ସାର୍ଥକତା ମାନବଙ୍କୁ ଅନଦି ପରିବେଶରେ କରିବା । ଏହି ଆନନ୍ଦ ମାନବ ତାହାର ଭଦ୍ରୀୟ ଅନୁଭୂତ ସାହାଯ୍ୟରେ ଗ୍ରହଣ କରେ । ଏହି ବିଶ୍ଵବ୍ରତୀଙ୍କ ଅନ୍ୟମାନ୍ୟ ସ୍ଵର୍ଗିତା ପ୍ରକାଶ ବ୍ୟାପ୍ତ ବ୍ୟାପ୍ତ ସମେତ ଏହାର

ଅସ୍ତିତ୍ବ ସ୍ଥାକାର କଣ ଏହାର ଭାଷା ଗୁହଣ କରେ ।
 ସୌନ୍ଦର୍ୟ ଉପାସନାର ପରିବେଶ ଓ ପ୍ରତେଷ୍ଠା ମଧ୍ୟରେ
 ଏହି ଉପରୋକ୍ତଶକ୍ତିର ଭୂଦୂତବ ଓ ପ୍ରସାର । ମନ ବିଜ
 ଚେତନା ମଧ୍ୟରେ କଲଇ ଏହି ଯେଉଁ ଅଳ୍ପଶେଦିଗମ
 ତାହା ପ୍ରାୟକୁ ପ୍ରକୃତିଗତ ସ୍ଵବରେହିଁ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତିର
 ମଧ୍ୟରେ ତାହାର ପରିଣତ ଖୋଲୋ ।

ଅପାର୍ଥିବ ବାଣୀକୁ ହୃଦୟମ ନଗନାରେ ହେଉଁ
ତୁପ୍ତ ଲଭ ହୃଦୟ ସେହି ତୁପ୍ତକୁ ଉପଳକ୍ଷ କରି କୌଣସି
ପ୍ରେରଣା ଦ୍ୱାରା ଅନୁଶ୍ରାଣିତ-ମନ୍ଦ ବର ଦେହିକ-ହୃଦୟ-
ବ୍ୟକ୍ତି-କିମ୍ବା ନୃତ୍ୟରେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ହୃଦୟ । ଅଭିଭାବ
ଅପରିଚିତ କୌଣସି ପ୍ରକାର ପ୍ରଭାବର ସଂସର୍ଗରେ ଅଧିମ
ପ୍ରବୃତ୍ତ ବା ମାନସିକ ଉତ୍ସୁକ ଜୀବନରେ ହୃଦୟ ଓ ତାହାର
ପ୍ରତିକିମ୍ବା ସ୍ଵର୍ଗ ଛକ୍କାଶକ୍ତି ତାହାକୁ କାହିଁରେ ପରାପରା
କରିବା ନିମନ୍ତେ ହ୍ରିର କରେ । ଲଳନୁଶରୀ ନିମନ୍ତେ
ସେହି ଶୌଣିଧରୀ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତ ଉତ୍ସୁକପୂର୍ଣ୍ଣ, ହେଉଁ
ଅଭିବ୍ୟକ୍ତକୁ ନେଇ ସେ ନିଜକୁ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ନାତିଆରୁ
ମୁକ୍ତ ମନେକର । ଚିତ୍ରଶିଳ୍ପୀ ଦର୍ଶି-ବିନାୟସ ଦ୍ୱାରା
ଚାହ ଅଂକନ କରେ । ନୃତ୍ୟଶିଳ୍ପୀ ରୂପାଙ୍ଗତ ଶୌଣିଧରୀଙ୍କୁ
ଛଂଦ-ବ୍ୟକ୍ତନାରେ ରୂପାଙ୍ଗତ କରେ । ପୁତ୍ରରଂ ବିକାଶ
ହୃଦୟ ଏକ ବନ୍ଧନପ୍ରାନ୍ତ, ପୁଷ୍ପମନ୍ତ୍ର ଓ ହୃଦୟ ନୃତ୍ୟକଲର
ପୃଥିବୀର ରସର ଭଣ୍ଡାର ଆଳୁଲାଦିତ ଫୋର ଉଠେ ।
ତାହାର ଲିଙ୍ଗଶ ଜୀନର ତଥାକୁ ଫେବେ ଦୋଳଇ ଦିଏ
ଭାବର ଧାର ନୃତ୍ୟ ଆକାରରେ ରୂପାଙ୍ଗତ ଫୋର ଉଠେ ।
ଛବି ନୃତ୍ୟର ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣ ଓ ବିକାଶ ଏହିରୂପ ।

ପରିଷ୍କାର-ଘୋଦରୀର ସ୍ଵର୍ଗ ଏହି କଳାର ଲକ୍ଷ୍ୟ
ଏବଂ ସେଥିପାଇଁ ଏହାର ରସ ବୋଧର ସୀମା ବିନ୍ଦୁ-
ବଣ୍ଣାପକ । ଘୋଦରୀ ଏହି କୁର୍ତ୍ତିତଳାର ବାହୁଦିଳ
ପ୍ରକାଶ ପ୍ରତ୍ୟେକ ବସ୍ତୁର ସ୍ଵରକ । କିନ୍ତୁ ଉତ୍ସବରେ
ପ୍ରତିକିଯ୍ୟାର ଶକ୍ତି ସମାନ ହେଉଳାହେଁ ପ୍ରଥମଟି ଉତ୍ସବରେ
ମନକୁ ମୁଖ ଓ ଉଦ୍‌ଦୀପ୍ତ କରେ ଶେଷୋକୃଷ୍ଣ ସେହିପରି
ମନରେ ବିଦୃଷ୍ଟ ଜାତ କରେ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ବସ୍ତୁର
ଘୋଦରୀ-ଶୁଣ ଅୟକାଂଶକ ଆନନ୍ଦ କରେ ଓ ଜ୍ଞାନପାଇଁ

ଶିଳ୍ପୀର ଭାବ ଓ ଭାଷାରେ ତାଙ୍କ ଅଭିଭ୍ୟନ୍ତ ହୁଏ ।
ପାଥ୍ରବ ଦୟା ପରେ ମଣିଷ-ଶକ୍ତିଗଠନ ମଧ୍ୟ ପଞ୍ଚଭୂତର
ଉପାଦାନର ସମ୍ବଲନରେ । ବିଶୁଳମ୍ବା ଆପଣାର
ଅଧାର୍ଥବ' ବିଧିତ୍ଵ ପ୍ରତ୍ୟେକ ବୟସ୍ତ ମଧ୍ୟରେ ସର୍ବରିତ
କରି ପୁରୁଷବାର ବିଭିନ୍ନ ବିଦ୍ୟାକୁ ଦୁଃଦର ଓ ସମନ୍ବ୍ୟ କରି
ଅଛନ୍ତି । ବ୍ୟୁତଃ ଏକାହିଁ ଏକ ପଦାର୍ଥର ଅନ୍ୟ ପଦାର୍ଥ
ସଙ୍ଗରେ ଯୋଗ-ବୋଗ ଛାପନ କରେ ଏବଂ ଶର୍ଣ୍ଣୀୟ ଏହି
ସମନ୍ଦୟ ପ୍ରକୃତିର ମର୍ମହିତଙ୍ଗ ଓ ଅନଂଦ ମଧ୍ୟର
ବିଧି ହୁଏ ।

ବସନ୍ତର ଅବିର୍ଭାବ ସଙ୍ଗେ ସଂକଳି-
ଶାମଳିମାର ଅତୁର୍ଯ୍ୟ ମୁଣ୍ଡ ଅମମାନକର ହୃଦୟକୁ
ଅନ୍ଧରୁତ କରେ । ଏହି ଜଙ୍ଗାସର ସଙ୍ଗେତରେ
ବନେ ବନେ ଶାମଳିମାର ଦେଇ ଖେଳ କଠେ,
କୋଇଲି କୁହୁର ଉଠିବେ ସେହି ପ୍ରେରଣାର ମାଦକତାବେ
ନୃତ୍ୟକୀୟାର ତାହାର ଭାବକୁ ଦେବ ଉଚ୍ଛିମାର ନିଶ୍ଚିନ୍ତା
ପୌରିଷରେ ପୁଣୀର ଦିଏ । ଦୃଷ୍ଟି କଟୁକର ନିର୍ଜୀବ
ଦୟା ମଧ୍ୟ ଆମାର ମୁଖ ପ୍ରକାଶ କରିଆଏ ସତ୍ୟ, କିନ୍ତୁ
ପ୍ରାକୃତିକ ନିୟମ ଏହି ରୂପରେ ଦିଲୁଭରେ ଯେଉଁବିକି
ପ୍ରତିନିୟତ ଥର୍ଯ୍ୟାନ ବଳରୁହୁ । ସାମୟିକ ଅପରିଚ୍ଛିତର
ଧନ ଅନ୍ତର ମହିତର ବି ଆଶା ଧୀର-ଆଲୋକ ପରି ଜଳି
ରହୁଥାଏ, କେବଳ ଏହି ଭରପାରେ ଯେ ପ୍ରକର ତପନ-
ରଶୀକୁ ମେଘାବୃତ କରେ ବୃଷ୍ଟି ଯେଉଁ ଦିନ ହରି ଡକେ,
ପ୍ରସର ନିର୍ଜୀବ ରୂପତାଶ୍ରୀ-ଶାମଳିମାରେ ଝୁଣ୍ଡିତରେବ ।
ଏହାହିଁ ପ୍ରକୃତର ନିୟମ । ଏହି କଳାନ୍ତିମାନାମାଦକେ
ମନରେ ସହାନ୍ତରୁତର ଭବେତ୍କ ହୁଏ । ଫଳରେ
ପ୍ରକୃତର ପ୍ରତି ନଗଣ୍ୟ ଅଶ୍ୱ ସଂକଳିତ ମନୁଷ୍ୟର ଅନୁରର
ବନନ ପ୍ରାପେତ ହୁଏ । ସୃଷ୍ଟିର ରୂପ-ରସ-ବର୍ଣ୍ଣର
ବିକାଶରେ ଯେଉଁ ସ୍ଵରୂପ ପ୍ରତିଶଳିତ ହୋଇଛି,
ତହିଁରେ ସତ୍ୟର ନିଶ୍ଚିନ୍ତା ରସ୍ବାନ୍ୟ ଅବଭବନ କରି
ପଢ଼େଥିବ ଇନ୍ଦ୍ରପତର ଆନଂଦର ତରଙ୍ଗ ଖେଳିଯାଏ ।

ଦେହିକ-ଭବତେ ବିଜ୍ଞାନ, ବିଜ୍ଞାନ ବିଶ୍ୱ-ନିର୍ବିଶ୍ୱାସ
. ମୁଖରେ ଏହି ପଥରୁ ନିରବିଜ୍ଞାନ ସଂଯୋଗରେ ରହିଅଛି,

ଅହା ବିଭିନ୍ନ ବସ୍ତୁ ମଧ୍ୟରେ ନିଷ୍ଠିତ ଅତୃଶ୍ୟ ସୌଂଦର୍ଯ୍ୟ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିବାକୁ ପ୍ରତ୍ୟେକକୁ ସାହାଯ୍ୟ କରେ । ଶିଳ୍ପୀର ଯାହା ବିଶେଷତ୍ତ୍ଵ, ତାହା ବୁଝିବ ସୌଂଦର୍ଯ୍ୟ ମୁଣକୁ ଉପଲବ୍ଧ କରିବା ନିମନ୍ତେ ତାହାକୁ ସାହାଯ୍ୟ କରେ ଓ ସେ ନିଜର ଶିଳ୍ପ ନୈପୁଣ୍ୟ ସହାୟତାରେ ତାହାକୁ ଅଭିଧିକ୍ରମ କରିବାକ ସରେଷ୍ଟ ହୁଏ ।

ଶିଳ୍ପୀ ପଦରେ ଏକି ଯାହା ସାଧାରଣ ସାପେକ୍ଷ,
କାଳି ତାହା ଜାତ୍ୟ-ଜାଗନ୍ମନ୍ତୁ ଅନୁଶ୍ରାନ୍ତିତ କରି ଦେଶର
ଦ୍ୱାରେ କ୍ଷେତ୍ର-ପ୍ରାଚୀନ୍ତୁମୁଖୀର ତାହାର ପ୍ରତିକିମ୍ବା ଦେଖାଏ ।
ଛଇ ନୃତ୍ୟର ଶିଳ୍ପୀଙ୍କର ସୁତେଗ ସୁତେଗ ଯେଉଁ ନୃତ୍ୟକଳର
ନବ ନବ ପ୍ରକାଶରେ ବୁଝି କରି ଅଛନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କର
ପ୍ରୋତ୍ସହ ସେହି ଅସାମନ୍ୟ ଶାବର୍ଧିକାଶ ଗ୍ରାମେ
ହାମେ ନୃତ୍ୟ ବାଜି ରେପଣ କରିଅଛୁ । ଜାତ୍ୟ-
ଜାଗନ୍ମନରେ ଏହି ଦେଶିଷ୍ୱର କମିଶକାଶ କିମେ ସ୍ଵଭାବ-
ସଂଭ ହୋଇ ଜାତିର ଅନ୍ତର-ଅଭିଭ୍ୟନ୍ତି ଶକ୍ତି ସମୟର
ଅଗ୍ରଭାଗ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଆପେ ଆପେ ରୂପଲଭ କରିଅଛୁ
ଓ ବୌଂଦୟି ପ୍ରତି ପ୍ରଦୂଷିତ ଅନୁରୂପ ଅଭିଭ୍ୟନ୍ତିର
ନିର୍ଭୟା ନିଯୁମ ଦେଇ ଏହି ଦେଶର ନୃତ୍ୟର ବିକାଶ-
ନିର୍ମାଣ କରିଥାଏ ।

ଦକ୍ଷର୍ଷଶର ଦୁଃଖ ଶିଳ୍ପର ଦୃଷ୍ଟି ଅକ୍ଷରଣ କରିବା
ନିମନ୍ତେ ବିଶ୍ଵ - ହାୟ ହେବାର କୌଣସି ପ୍ରୟୋଜନ
ନାହିଁ । କରିବା ପ୍ରତ୍ୟେକନଗଣାମ ଅଶ୍ଵରେ ଏହି
ପ୍ରୋଂଦୟ-ଅଧେଦନର ଶକ୍ତି ବିଦ୍ୟମାନ ରହିଅଛି ।
ସେମାନେ ଜଡ଼ ଫଦା ନୁହୁଣ୍ଡି । କଲବିଦୂର ନୟନ
ସମ୍ରତ୍ତରେ ଦେମାନଙ୍କର ଅନ୍ତରେ ପ୍ରାଣ ସେମାନଙ୍କ
ଜୀବନ୍ତ କଟିଦିଏ । ସେହି ଅମୃତବିଜାତର ଅତି ଭୁକ୍ତଳ
ଆଲୋକରଣ ଛାନ୍ଦୁତ୍ୟର ସୁସଜ୍ଜିତ ପାପାଳୀ-ପଥକୁ
ଜୀବନ ଦେଇଅଛି ।

କିନ୍ତୁ ପ୍ରକୃତ ନିତ୍ୟ ପରିବର୍ତ୍ତନଶୀଳ । ପରିବର୍ତ୍ତନ
କାରି ପଢ଼ିବା ପାଇଁ ସ୍ଵର୍ଗ ପ୍ରମୁଖ ଛିଦ୍ର । ଅଧ୍ୟ-ସମାହିତ
ଶିଳ୍ପିର ଦର୍ଶନ ଆଚାରେ ଏହାର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଅବସ୍ଥାର
ଦୋଷକର୍ତ୍ତାଙ୍କରଣରେ ମୁଁ ଏକ ଅନିଲି ଘାସ-

ବିନିମୟରେ ଏବଂ ତାହାର କୌଣସି ଏକ ପ୍ରାଣମୟ
ରୂପାଭବ୍ୟକ୍ତିର ପ୍ରତିକିରି - ଶାସ୍ତରକରଙ୍ଗୀ - ନିଜ
ବ୍ୟକ୍ତିର ମଧ୍ୟରେ ଅବିଶ୍ଵାର କରିବାକୁ ଶିଳ୍ପୀ ଦ୍ୱାରା
ଅନ୍ତକାରରେ ପଢ଼ିଲ ଘୋର ରହେନାହିଁ । କିନ୍ତୁ
କେବଳ ଏତିକିରେ ଏହାର ସାର୍ଥକତାର ପରିଚ୍ଛନ୍ନତା
ନାହିଁ । ଏହାର ଦ୍ୱାରା ଛାଂଦରେ ବିଶ୍ୱ-ଚେତନା
ଜହାନ । ଏହାର ଭିତର ପାକୃତିକ ଛାଂଦ ଓ ରହସ୍ୟର
କେତେକ ଅଂଶ ମାତ୍ର ନୃତ୍ୟ ଶିଳ୍ପୀର ପରୈଷ୍ଠ ମଧ୍ୟରେ
ସମାପ୍ତ ।

ମାୟାମର୍ଯ୍ୟା ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନ-ରଜନୀର ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ବିଭିନ୍ନ-
ଦେଶରେ ଶିଳ୍ପୀର କଳ୍ପନାକୁ ବିଭିନ୍ନ ଛିନ୍ଦରେ ପ୍ରଶ୍ରଦ୍ଧି-
କରେ । ବିଶ୍ୱ-ପ୍ରକୃତର ଏହି ଏକାହିଁ ସ୍ଵାଂଦର ଦୃଷ୍ଟି
ବିଭିନ୍ନ ମନରେ ବିଭିନ୍ନ ଭାବରେ ଅନୁଭୂତିକୁ ଜାଗରୁତ
କରେ । ଏହା କେବଳ ଆତମାଦର ଉତ୍ସାହାନ କିମ୍ବା
କଲ୍ପନା ବିଳାସର ଉପକରଣ ନୁହେଁ । ସଙ୍ଗେପରି ଏହା
ପ୍ରାଚ୍ୟତକ ସତ୍ୟର ଏକ ବିଶିଷ୍ଟ-ଅବସ୍ଥା । ଏହାର ଅନୁ-
ଭୂତରେ ଗୋଟିଏ ପରିସଂଘେଦଧୀର ଭାବ ଖେଳିବା ଏ,
କଲର ଅବଦାନରେ ନିକଳିଅସ୍ତ୍ରୀତିକ ମିଳାଇ ଦେବାକ ।

ପୁରୁତନ ମନ୍ଦିରର ଥିବା ମନ୍ତ୍ର ମୁକ୍ତିର ରୂପ
ଭଙ୍ଗିମା ଏହିପର ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ପ୍ରାଣଶିକ୍ଷର ନିଷ୍ଠନ୍ଦ
ଅଭିବନ୍ଧୁ । କିନ୍ତୁ ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର ଭାବରେ ନୃତ୍ୟକଳା-
ଜଗତରେ ତାହା ମୂଳମୂଳିନ; ପେ ପରୀନ୍ତ ନୃତ୍ୟର ବିଶ୍ୱାସୀ
ବିମୁଖ ଛଂଦ ମଧ୍ୟରେ ଗରଣୀଳ ହୋଇ ତାହା ଜୀବନ୍କୁ
ନ ହୋଇଛା । ଏହି ଜୀବନ୍କୁ କଳା ଦ୍ରବ୍ୟର କୌଣସି
ଦିଶିଷ୍ଟ ଅବହ୍ଲାର କମ ବିକାଶକୁ ପ୍ରକାଶ କରେ । ଯାହାର
ଉତ୍ତର ଦ୍ରବ୍ୟର ଗୋପନ ରୟସ୍ତାନ୍ତିକ ଧ୍ୟାନ ଦେଇଅଛା ।
ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର ଅଭ୍ୟାରେ ଉଭ୍ୟାତି ସେହି ଆଲୋକ ରସ୍ତୀ
ଶିଖିର ହୃଦୟରେ ଛଂଦ-ଧନୁ-ବର୍ଣ୍ଣଦିନ୍ୟମ ଧୃତି
କରେ ଉତ୍ଥାଦ । ଏହି ସ୍ତରୀୟ ତୃଣ୍ୟ କଳ୍ପନାପ୍ରତି
ନୂତନ-ଛଂଦର ସ୍ଵର୍ଚିରେ ରୂପାଦିତ ହୁଏ ।

ପ୍ରାଚୀନ ଭାରତ କେଉଁଳକ ପରିମାଣରେ ମନ୍ଦିର ଓ
ପବିତ୍ରତା - ଗୁହାରେ ଡାଙ୍ଗାର ଛିଲେ ଓ ଭାବୁଣୀ

ଭର୍ତ୍ତାରେ ବନବିହାରୀ.

ଦୁର୍ଗା ଓ ଯୁଧୀ ରେ (ଶୁଭେନ୍ଦୁ ଓ କେଦାର

ଲୁଗୁର ରଖିଥାଇଁ, ଶୁଣ ତାଳପଦରେ ତାହାର ନାଟ୍ୟକାଳ
କିର୍ଦ୍ଦିବେଳ କରିଥାଇଁ । କିନ୍ତୁ ତାହାର ନାଟ୍ୟକାଳ ଭିଜସିଥିବାର
ପୂର୍ବରେତ୍ଥିଁ ଅଗ୍ରମାମା ହୋଇ ପରିଥିଲୁ । କେବଳ ସୁତ୍ରକ-
ସପ୍ତମ ମଧ୍ୟରେ ବାଞ୍ଚ ରଖିଥିଲେ ଏହି ଜୀବନ୍ତକଳା କେତେ
ଦିନରୁ ନଷ୍ଟ ହୋଇ ସାରି ଥାଏନ୍ତିରୁ । ଏହାର ପ୍ଲାନ ଜୀବନ୍ତ
ଜୀବନ ମଧ୍ୟରେ ଏବ ଏହି ପରିପ୍ରେତ ମଧ୍ୟରେତ୍ଥିଁ ବୁଦ୍ଧି ଲଭି-
କରି ସାମାଜିକ ଓ ଶିଳ୍ପ ପ୍ରେରଣାର ପ୍ରାଣଶବ୍ଦ ରୁହେ ଏହା
ପ୍ରକାଶିତ ହେବ । ଏହି ନୃତ୍ୟକଳ୍ପ ଦେବବନ୍ଦିବା ମଧ୍ୟରେ
ଧର୍ମ ଉତ୍ସବରେକୁ ଉପଲବ୍ଧ କରିଥାଇଁ ଜୀବିତ ହେବିଲା ।
ସେଥିମୋତ୍ତମୁଁ ଦୂଳତଃ ଧର୍ମ ସମ୍ବନ୍ଧିଯ କାବ୍ୟ ପୁରାଣୀକୃ
କେନ୍ଦ୍ର କରି ଏହା ପ୍ରକାଶ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରିଥାଇଁ । ଯେଉଁ ଅନୁନ୍ତତ
ପଣ୍ଡିତ ଜୀବନର ନାନା ପ୍ରକାର ପ୍ରତ୍ୟେକ ମଧ୍ୟରେ ଆଦିମ
ମାନବର କିମ୍ବା କଳ୍ପ ଆଜ୍ୟାଏ ଦୃଷ୍ଟିତୋତ୍ତର ରୁଦ୍ଧ,
ତାହାରି ଅଦ୍ଵାର୍ତ୍ତମା ମଧ୍ୟରେହିଁ ପ୍ରକୃତ କଳର ଉତ୍ସବ
ଲୁଚି ରହିଛି । ଛର୍ବନାଚ ଯେପରି ସବେଳେ କଳର ଗାଆଁ-
ନୃତ୍ୟକରେ ପ୍ରାଣବନ୍ତ ହୋଇ ରହିଥାଇଁ, କଥାବଳି, ଜୀବନ
ମଣିପୁରୀ ପ୍ରଭୃତି ଉଚ୍ଚାର ନୃତ୍ୟକାଳ-ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଠିକ୍
ସେହିପରି ଉତ୍ସବ ଓ ଦର୍ଶିତ ଭାବରେ ବିଶିଷ୍ଟ କେତେ-
କୁତ୍ରିଏ ପଣ୍ଡିତ ଆବେଦନ ମଧ୍ୟରେହିଁ ଆଜ୍ୟାଏ ଦିନା
ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି ।

ଏହା କୌଣସି ଦିନ ଧନିକ ସଂପ୍ରଦାୟର ବିଲାସି
ବନ୍ଧୁ ହୋଇ ପାରିବ ନାହିଁ । ଶିଳ୍ପୀର ଜୀବନ ସଂଗେ
ଏହାର ସଂଯୋଗ ଅବିଚ୍ଛୁଳି ନି । ତେଣୁ ଶିଳ୍ପୀ ପରି ଏହା
ପ୍ରତି ଏତତ ଆସନ୍ତି ଓ ଆନ୍ତରିକତା ଅନ୍ୟ କାହାର ରହି
ପାରିବ ନାହିଁ । ସଙ୍ଗୀତ, ନାୟ ରତ୍ନାର ଧାର,
ପରିଷ୍କଳ ଓ ନୃତ୍ୟଭାଗିନୀ, ଏ ବୃତ୍ତକର ସମନ୍ଦର୍ଶ
ଦ୍ୱାରା ନୃତ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ଘୋଦିନୀ ପରେଷ୍ଟ ହୁନର ତେଣୁ
କରିପାଏ । ଏହି କୁତ୍ରକର ଉପସ୍ଥିତ ସମନ୍ଦର୍ଶ ଉପରେ
ନୃତ୍ୟକର ଭର୍ତ୍ତକର୍ଷ ନିର୍ଭର କର । କିନ୍ତୁ ପରିଷ୍କଳା
ସଂଗେ ଛାଇର କୌଣସି ସଂରକ୍ଷ ନାହିଁ । ତେଣୁ କଲୀ
ଜଟତରେ ଏହାର ସ୍ଥାନ ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର, କାଳଶ ଦ୍ରାକ୍ଷବ୍ରତ
ଛାଇ ପରି ନୃତ୍ୟ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଆଜ ଏତିର ଗଞ୍ଜାର
ଭାବାରଙ୍ଗି ହୃଦୟପୂର୍ଣ୍ଣ ନୃତ୍ୟ । ନୃତ୍ୟର ବିଭିନ୍ନ

ଅଙ୍ଗର ପରମ୍ପରା ସମାବେଶର ନୂତନୀଏର ବିଭିନ୍ନ
ଶିଳ୍ପୀର ଆଦର୍ଶ ବିଭିନ୍ନ ସ୍ଥାନେଷ୍ଟେ, ପ୍ରତ୍ୟେକର ଅହରି-
ହାର୍ଯ୍ୟ ଲକ୍ଷ୍ୟ ହେଉଛି ନୃତ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ଏକ ସରଳ ଛନ୍ଦ
ଦ୍ୱାରା କରିବା ।

ଛିଇନ୍ତାଣ୍ କେବଳ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ କେତେଜଣ ଶିଳ୍ପିକର
ଦ୍ୱାରା ନୁହେଁ । ଜାତିର ଜୀବନ ମଧ୍ୟରେ ଯେଉଁ ପ୍ରଥମ
ରହୁଅଛି ତାହାର ଉତ୍ତର କଳ ରୂପରେ ହେଠାଟା ପରି
ଦିନ ଯାଇଅଛି । ସିଂହଭୂମର ନିମ୍ନ ପଢନ୍ତି ବୈଷ୍ଣବ
ଧର୍ମକୁ ପ୍ରୋତ୍ସହ କନ୍ଦିଲାକ ସ୍ଵେଚ୍ଛାରେ କୌଣସି ଚୋଟିଏ
ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ସମୟ ମଧ୍ୟରେ ଏଥାର ଦୃଢ଼ ଆକର୍ଷ୍ୟକ ଭାବରେ
ହେଉଗାହିଁ । ଲାଲର ବାଜା ଏହି ଭିବର ମୁଖ୍ୟକାର
ଦର୍ଶକର ପଡ଼ି ଜୀବର ରକ୍ତର ଅକ୍ଷୁରତ ହେଉ
କମନ୍ତାର ଏକ ମଞ୍ଜଳିବିମନ୍ତ କ୍ଷାଣୀର ପରି ଶାନ୍ତ ହୋଇଅଛି ।

ନୃତ୍ୟ ସହି ରେ ବା ତାହାର ଅଭିବ୍ୟକ୍ତିର ଛାପର
ଦିନଧାର ପରି କଲ୍ପନା ଅତି ପୁରୁଠନ ଓ ମୌଳିକ ।
ପ୍ରତ୍ୟେକ ନୃତ୍ୟକଳ-ସ୍ଥଳ ଓ ବିଶେଷତଃ ଛାପ-
ନୃତ୍ୟର ଉଚ୍ଚବ-ଚତୁଷ୍ପା ପଛରେ ସୁଖ ପୁନର ଯାପନା
ଏହାହୁ ଜାଗାନ, ମଧ୍ୟ-କର୍ତ୍ତବ୍ୟା ଓ ଭାବତଃ ୧ ମୁଖ୍ୟ-
ନୃତ୍ୟହାରର ଉଚ୍ଚକାର୍ତ୍ତି ସ୍ଥାପାରୁ ସହିତର ଉପରୁ
ଉଚ୍ଚବ ଯେ ସମୟ ଦ୍ଵାରା ସମ୍ମାନମ୍ଭୂତ କଲାଧରୀ ରୁହ-
ନୃତ୍ୟ ହେଲାନିଲା । ଯେହି ଅଶ୍ଵାଶରେ କଳ୍ପନା-
ମାନଙ୍କର ସ୍ଥଳ ବର୍ଣ୍ଣାନ ଆତ୍ମେ ଲଜ୍ଜା କରିଅଛୁ
ଶ୍ରୀମାନଙ୍କ ମୁଖ ନିର୍ବରଣ କରିବା ମନୁଷ୍ୟ
ପ୍ରତିର ଶ୍ରୀମାନଙ୍କ ଅନ୍ତର ।

ମାଲି ନୃତ୍ୟ-ପରିବର୍ତ୍ତର ରଜନୀ ମୁଣ୍ଡାଳୀର
 ଦିତ୍ତିତ୍ତ କୁ ଠେମୁଛି, ଏକ ହାତେ ଛୈଫର ଭବିକୁ
 ଲେଖିବ ଦେବୁ ସନ୍ତୁତିର ଅଛେ ଗୁଲିମା ମଧ୍ୟ ଦେଇ
 ଉଚ୍ଚତ ଭୂତରେ ନୃତ୍ୟକରିବା— ଶିଳାଲି ମୁଣ୍ଡାର
 ୬ ଅଧ୍ୟାର ପ୍ଲଟିକେଷନ୍଱ି କିମ୍ବା ମୁଣ୍ଡା ଦେବୁ,
 ମାନ୍ଦିର ପାଇଁ ପାତା ନାନୀ ଭବିତର ଏହି
 ରେ ଯେ ହୃଦୀରେ ଦେଖାଇ ପାଇଁ

ବ୍ୟବହୃତ ବିଶ୍ଵକୁ ସାଜ ସକାରେ ଆଜିମାଏ ଲକ୍ଷିତ ୧୯ । ଦ୍ରୁତ ପ୍ରତିଭା ସ୍ଥାବନିକ ଭାବେ ଏହି ଜଗନ୍ନାଥ ଦେଖା ଦିଅନ୍ତି ମେମନଙ୍କର ଅସାଧ୍ୟତା ଶକ୍ତି ନିଶାଶ କାତକୁ ଦାନ କରିବାକୁ । ପ୍ରତିଭାର ସେହି ବିଶ୍ଵ ରଶୀ ସ୍ବରୂପନ ପାଇଁ ଏକ ତେଜରେ ଦ୍ରୁକଳିତ ହୋଇଥାଏ କିନ୍ତୁ ସୁଗ୍ରେ ସୁପାନ ନବ ନବ ଦ୍ରୁତଭାର ଅଗମନରେ ସେମନଙ୍କ ଶିଳ୍ପ ଦିଦ୍ୟାର ଅନୁଷ୍ଠାନିକ ଯାତ୍ରାଗୀ ସେହି ରଶୀ ଭାବରେ ଯେଉଁ କଂଦୁ ଧନୁର ରତ୍ନ ରହିଅଛୁ ତାହାର ମଧ୍ୟରୁ ଗୋଟିକୁ ରେମାନେ ଦ୍ରୁକଳିତର କରିଯାନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ମନ୍ଦିରର ରକ୍ତ ଓ ପ୍ରାଣ-ଶକ୍ତିର ଯେପରି ପରିବର୍ତ୍ତନ ନାହିଁ ସେହିପରି ଏହି ବାହ୍ୟକ ପରିବର୍ତ୍ତନ ମଧ୍ୟରେ ଛରୁନ୍ତିରେ ଦେଖିଷ୍ଠ୍ୟ ଅପରିବର୍ତ୍ତନଶୀଳତା ତାହାର ଦ୍ରୁତଯକ୍ତି ଝଲ୍କିର କା-୫ । ଅନ୍ୟ ନୃତ୍ୟକଳ ମରି ଏହାର ଦ୍ରୋଗ ଭଙ୍ଗାକୁ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟକ ନ କରି, ଜୀବନର ଅଛଗତକୁ ରୂପରେ ଛାପ କରଦା ନିମନ୍ତେ ଏହାର ସ୍ଥକନା ଓ କେତନା ଶକ୍ତିର ପ୍ରସରହି ଏହି କଳା ଦେଖିଦ୍ୱ୍ୟ । ତାନ ଧେଲେ ଯେଉଁ ପ୍ରତିଭା ଗଣ ଛାତ୍ର ନୃତ୍ୟକୁ ଏକ ସୁଷ୍ଠୁ କଳରେ ପରିଶଳିତ କରି-ଅଛନ୍ତି ଏହି ତାହାର ଉପରକଣରେ ଗୋଟିଏ ଦାନର ଶିଖତାର ଦେଉଳ ନିରଣ୍ଯ କରିଦ୍ଦିନ୍ତି, ସେମାନେ ନିମ୍ନ-ନୃତ୍ୟରେ ପଢା, ଅଧ୍ୟନକ ଭାବଭଙ୍ଗ ଅମଦାନ ଦ୍ୱାରା ବଳର କୌଣସି ପ୍ରକାର ଅପରିବର୍ତ୍ତନ ସମାବନାରେ ଦିଦ୍ୟାଗ୍ରହ ଘୋର ଭଠ୍ଟବେ ।

ଏହି ନୃତ୍ୟ ଧାରା ପ୍ରେତଶା-ଦାନୀ ପଦ୍ମବୀକଳର ଜନନୀମାନେ, ଛାତ୍ର ନୃତ୍ୟଶିଳ୍ପୀମାନଙ୍କ ଉଠରେ ପେନେ କୁଦ୍ରିଷ୍ଟ ପ୍ରଭାବ କାମ କରିପାରି, ସେ ମଧ୍ୟରୁ ଜନନୀର ଏହି ଅତୁଶ୍ୟ ପ୍ରଭାବକୁ ଉଠିପଥା କରିବିବାକୁ ହୁଏ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ମୂଳ ଗର୍ଭକ ପୁଣ୍ୟର ଦେଶର ଜୀବନଗାସ୍ତୁ ଅତୁଶ୍ୟ କାବିତର ପ୍ରଭାଦିତ ପରିଦାର ଏହି ଶକ୍ତି ଅଛି । ଜନନୀର ବାହୁ ପାପ ଉତ୍ତରେ ଶିଶୁ ପ୍ରମେ ଛୁଦିଲାନ ଅର୍ଜନ ଶିଶୁର ସମସ୍ତ ଉତ୍ତରିତ ଶିଳ୍ପ ଜୀବନକୁ ନିର୍ମଳିତ କରେ ।

ଅର୍ଜନରେ ପରିବର୍ତ୍ତନାରୁ ବାହ୍ୟକ ପରିବର୍ତ୍ତନ

ଅଧିକ ଲକ୍ଷ୍ୟକୀୟ—ପ୍ରତ୍ୟେକ ବାସ୍ତବ କଳ ନିମନ୍ତେ ଏହି ସତ୍ୟ ପ୍ରସ୍ତର୍ଯ୍ୟ । ଶାନ୍ତି ଏବଂ ପୁଣ୍ୟ ପ୍ରବଳର ରୂପ-ଦର୍ଶନରେ ପାର୍ଥକ୍ୟ ଦେଖାଯାଏ କିନ୍ତୁ ଯେଉଁ ଭରି ଉଠରେ ଏମାନଙ୍କ ଅଧିକ୍ଷିତ, ତାହାର କୌଣସି ଦିନ ପରିବର୍ତ୍ତନକୁ ହୃଦୟରେ ହୁଏନାହିଁ । ଛାତ୍ର ନୃତ୍ୟର ବାହ୍ୟକ ପରିବର୍ତ୍ତନ ହୃଦୟ ଅଧିକ୍ଷିତ କିନ୍ତୁ ଯେଉଁ ସବୁ ଏବତର ଭିତ୍ତି ଭୂମି କରିବେ ଏହା ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ତାହା ସ୍ବରୂପନ ଏକ ରହିଅଛି ।

ଏହି ଅତି ପୁରୁଷର ଛାତ୍ର-ନୃତ୍ୟକଳା ବାହ୍ୟକ ଅନନ୍ତ ଦିବ ସତ କିନ୍ତୁ ଆନନ୍ଦ ପରିବର୍ତ୍ତନର କଥା ଛାଡ଼ିଦେଲେ ମଧ୍ୟ ଏହାକୁ କଳ ଜଗନ୍ନାଥରେ ପ୍ରସିଦ୍ଧ କରିଅଛୁ—ଏହର ସେହି ଶୁଣ୍ଡ, ପାହାହାର ଛାତ୍ର-ନୃତ୍ୟର ଅଭିବଧକ୍ତ ଜାତର କରୁଣ ବାହାଣୀ, ଜୀବନର ଆନନ୍ଦ ଉତ୍ସମ୍ପଦ ଓ ମନସିକ ଜୀବନର ପରିବର୍ତ୍ତନା, ସୌମ୍ୟ-ପ୍ରେରଣୀ ମନର ଅନୁପ୍ରେରଣାକୁ ଜାଗରିତ କରେ । ସେଥିପାଇଁ ଏହା ଛେତ୍ର-ବିରିଦ୍ଧିକୁ ନୃତ୍ୟନିମ୍ନ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନିତ କରିଅଛୁ । ଦେଶ ଓ ଜୀତର ଉତ୍ତର ଏହାର ପ୍ରେରଣାର ଉପର ଉପ୍ରାପନ । ଯେତ୍ୟାର୍ଥ ଥରକୁ ଥର ନୃତ୍ୟରେ ଉତ୍ସାହର ମଧ୍ୟ ଜୀବାଣୀ ସମ୍ମିଳିତ ପାଇଅଛୁ ଏହି ଏପରି ଦିନିଷ୍ଠ ଭାବରେ ଏହା ଦେଶବାସୀର ଜୀବନାପାଇସ ସଂଗରେ ଜଗତ ଯେ ଏହି ନୃତ୍ୟ-ଅଧିକ ସେମାନଙ୍କର ଦେଖିନନ ଜୀବନକୁ ଧୂଗୟିତ କରିଅଛୁ । ଲୋକ ଚରିତ୍ର-ଶିଶ୍ୟର ମୂଳ ଯେତେ ଦେଉ ନା କାହିଁକି, ତା' ଠାରୁ ବି ବଢ଼ କଥା, ଏହି ପ୍ରାଣୀର ନୃତ୍ୟକଳା ମଧ୍ୟରେ ଜାତର ଯେଉଁ ପୁଣ୍ୟ ରହିବାର ପରିବର୍ତ୍ତନ ମିଳନ । ଲୋକମାନଙ୍କ ଜୀବନ ସଂଗେ ନୃତ୍ୟ ଏପରି ଭାବରେ ଜଗତ ଯେ ମୂଳ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଅନୁକରଣ କଲେ ମଧ୍ୟ ପ୍ରତ୍ୟେକ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଅଭିବଧକ୍ତ ସ୍ଵକାମ୍ୟ ଅଟେ । ପୁରୁଷର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଧେଉଁ ସ୍ଥାବନିକ ଉତ୍ସାହରେ ସେମାନେ ସ୍ଵ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଶକ୍ତିର ସହିତ ରକ୍ଷାକରିବା ନିମନ୍ତେ ସ୍ବରୂପେକ୍ଷା ସଂଗାସ । ସେଥିପାଇଁ ବାହ୍ୟକ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଗର୍ଭ ମଧ୍ୟ ଅନୁଭବ କରିଅନ୍ତି । ଏହିପରି ଭୁବନେର ଅତି ପ୍ରତିବନ୍ଦିତା-ପ୍ରତିବନ୍ଦିତ ରହିଅଛି ।

ଚତୁରଷ୍ଟୀ ।

ବରିବା ଦ୍ୱାରା ସେମାନେ ଛଡ଼ନ୍ତିଥ୍ୟପକ୍ଷଦିକୁ ଶଙ୍ଖ ଓ ନିଷଳକ ରଖି ପାରିଛନ୍ତି । ଯେଉଁ ସବୁ ନିୟମକୁ କେନ୍ତେ କରି ନୃତ୍ୟକଳର ଅନୁଶୀଳନ କରିପାଏ ସେଷଟୁ ପୂର୍ବଶାନ୍ତିମେ ଏକ ମୁହଁରୁ ଅନ୍ୟ ମୁହଁକୁ ସଞ୍ଚାଳେ ହୋଇ ଅଗ୍ରମତି କରି ଥାଏନ୍ତି ।

ଅଛି କଠୋର ନିୟମ ଓ ସାଧନ ସାହେବ ଥିବାରୁ ଛର ନୃତ୍ୟର ସୀମା ଅତି ପକଣ୍ଠି । ତାଣୁବ ଲକ୍ଷଣର ଏହାହିଁ ନିୟମ ଯେ ଯେଉଁ ଦର୍ଶକମାନଙ୍କ ସମ୍ମାନ ନୃତ୍ୟକଳ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିପାଏ ସେହି ଦର୍ଶକ ମଣ୍ଡଳୀ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଶିରିତ ସଂପ୍ରଦାୟରୁ ସର୍ବପ୍ରତି ଓ ନୃତ୍ୟକଳ-ବିଶାରଦ ହେବା ଉଚିତ । ଅଭିନ୍ୟାଜ୍ଞାନ-ବକ୍ଷିତ ମୁହଁ ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ହ୍ଲାନ ପାଇ ପାରେନାହିଁ । ନାଟ୍ୟ-ଜଗତରେ ଏହି ଲୋକର ଅନ୍ତର୍ଭୁବି ନିର୍ବର୍ଣ୍ଣକ । ଧାରକା ଉପର୍ଯ୍ୟକ୍ତ ନୃତ୍ୟ-ଫ୍ରାନ୍ତିପାର ମନକୁ ଏକାକି-ଘରେ ଅଧିକାର କରି ବର୍ଣ୍ଣିଥିଲ ଯେ ଆତି ନିକଟ ଅତ୍ୟନ୍ତରେ ପୁଣ୍ଡର ଉପର୍ଯ୍ୟକ୍ତ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଓ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ସମୟ ବାହାରେ ନୃତ୍ୟାଭିନ୍ୟ ଉପର୍ଯ୍ୟାପନର କଳ୍ପନା କେବଳ ଭ୍ରମରେ ପୁଣ୍ଡର ମନରେ ଅଣି ଥାରୁ ନି ଥିଲେ ।

ଆଶ୍ରମର ଦିଶମ୍ଭୁ ଏହି ଯେ ଏହାର ଏକ ଭକ୍ତାଙ୍କ କଳ ଧର୍ମରତ ନିୟମ ଅନୁଯାରେ କେବଳ ଶୁଣି ଶହ ଅଭିନାଶ ହେବାର ପ୍ରୟେ ରହୁଛେ । ଦିଶମ୍ଭୁରେ ଏହାର ବାସନ୍ତୀ ଉତ୍ସବ । ପେତେଦେଲେ ସବୁକୁ ପଦ ଜୁଦି ମାରେ ଓ ତାହାର ପାଖରେ ଝୋଟ ଛୋଟ ଦୁନ୍ତରେ ନାନା ରଙ୍ଗର ଫୁଲ ପ୍ରତିରତେ, ଛିଭ-ନୃତ୍ୟକଳ-ପାତାଯୀ ଦେଶର ନରନାୟ ତେବେ ବୈର ବଜା । ନାରତର ପାଗଳ ହୋଇ ଯାଅନ୍ତି ଅଳାର ପୁଅରୀ ଏହାର ମାଦକତାରେ ଦୂରୀ ଉଚ୍ଚ ଏକ ଜୀବନ ପ୍ରତିକୁ ସଙ୍ଗରେ ନିର୍ମୁଢ଼ ଭାବରେ ମିଶାଇ ଇନ୍ଦ୍ରଧୂର ମୁକ୍ତ ବ୍ୟୋମଶାରେ ପଥମ ଉପଲବ୍ଧ କରେ ଚନ୍ଦ୍ର- ପକର ନୁପୁର ଧୂରୀ । ଠିକ୍ ଏହି ସମୟରେ ପୁରାତା ଦଶ ଦେଖ ହୁଏ ନୃତ୍ୟର ପ୍ରାରଥ୍ୟ ଉପରେ ତେବେ ଅମେ ଦାଖି ଜଣାଏ, ନୃତ୍ୟର ଆନନ୍ଦ ଉପରେ ପ୍ରାରଥ୍ୟ ଉପରେ ତେବେ ସାରା ମାତ୍ରରେ ।

ସ୍ତ୍ରୀ, ପୁରୁଷ, ବାଲକ, ବାଲକା— ସବୁ ଜାତର, ସବୁ ସମ୍ପ୍ରଦାୟର ଲେକେ ସହସ୍ର ସହସ୍ର ସଂଖ୍ୟାରେ ରୁଣ୍ଡ ହୋଇ, ତଜନୀର ଭେଦାଭେଦ ଭୁଲି, ପରମ୍ପର ସହ ଅବାଧ ପୁରୀରେ ମିଳମିଶା କରି, ନୃତ୍ୟକଳରେ ଏକ ହୋଇ ଉଚିତ ।

ତୌତିଥ୍ୟବ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଘରକୁ ବିଶ୍ଵଜନନତାର ନେତ୍ର ଭୂମି ଭାବରେ ପରିଷ୍କାରିତ କରି, ତାହାକୁ ଏକ ନୁହନ ଆୟ-ଟୋରବରେ ଅଭିମଣ୍ଟିତ କରେ । ସେଥୁପାଇଁ ଜୀବନ ଜଳର ସୁନ୍ଦରେ ପ୍ରଥମ ହୋଇ ଉଠେ । ଏକ ଯନ୍ତ୍ରକାଳିକ ମାୟା ବାସବତାର ବହିଶବରଣ ଦୁନ୍ଦୋଳନ କରି, ପକାଶ-ପ୍ରୟାୟୀ ହୃଦ ଏବଂ ନାଟକମୟ ପ୍ରକାଶ ମଧ୍ୟରେ ସେହି ସବ୍ୟର ଉକ୍ତେଷ ହୋଇ ଭାବାର କୁନ୍ଦମିତା ଅପ୍ରାରିତ ହୋଇଥାଏ ପୁତ୍ରବଂ ଏହି ଏବଂ ତେବେ ଲୋକମାନଙ୍କର ଜୀବନ ନିଜ ପ୍ରକାରର ସହଜ ଓ ସରଳ କୁର ଅରଣ୍ୟ କରେ । ସେଥୁପାଇଁ ନୃତ୍ୟକଳ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରକାଶ ଲଭ ଯେଉଁ ଚରିତ-ତ୍ରୈଶବ୍ଦା ଦର୍ଶକ ମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସତ୍ରାର୍ଥିତ ହୋଇଛି, ନୃତ୍ୟରିଜୀମାନେ ତାମ୍ଭା ପୁନର୍ତ୍ତିତପଳିତ ଉତ୍ସବରେ ନିରଜ ଏତି ଅନୁଶୀଳିତ ହୋଇ ପଡ଼ନ୍ତି । ଦର୍ଶକ ମଣ୍ଡଳୀ ମଧ୍ୟରେ ଜଣେ ଏତରେ ଜୀବନ ବିଭିନ୍ନ ଅଭିନ୍ୟାର ଅନୁଭୂଷଣ କରନ୍ତି କିମ୍ବା ନୃତ୍ୟାନିଷ୍ଟ ନିର୍ବାଚିତ ଭାବରେ ପ୍ରାପ୍ତିକାଳ ଉପରେ । ବୃକ୍ଷ ବିଶ୍ଵାତ ଶାଳକାରୀର ଭାବୁ ଦୂରିଶା ଆତେଲା ସମ୍ମନିତ ଜୀବନତା ମଧ୍ୟରେ ନୂତ୍ର ଶୁଣାଗ ପାଏ । ଏହି ଉତ୍ସବରେ ହୈରିର୍ବୀର ଅନ୍ତିମ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ବିଭିନ୍ନ ନୁପର ଅବତାରଣୀ ହୃଦ । ପରାମର ମୁଖୁ କଷଣ ଦ୍ୱାରା ରହସ୍ୟମୟ ଆୟାର ଉତ୍ୟନୀ ଦ୍ୱାରା ଦୂରୀ ଏହି ଏକ ମରନ୍ତିର୍ବୀ, ହେପାର କି ସେହି ଆୟା ଜିଜର ଠିକ୍ ନିର୍ଜନ ଭାବୁ । ଶା ଦୂର୍ଗାକଳ ମୁହଁ ପାରିବୁ କର୍ତ୍ତାଙ୍କ ହୃଦୟକୁ ସେହି ମୁରାଜାତ ପୁଗିବୁ ହେକାରୀଏ—ରେଣ୍ଟ ସମୟରେ ଶୀଘ୍ରରେ ଶକ୍ତି ଜଗତରୁ ଦ୍ୱାରା ନୀର୍ମାଣ ହୋଇରୁ ଜୀବାର କରୁଥିଲା ।

ମଧ୍ୟରେ ଯେଉଁ ଦର୍ଶକବିଦଂକର ସୌଂଦରୀ

ଉପରୋଗ- ଏକ ଅନୁସମାହିତ । ଏହି ନୃତ୍ୟାଳୀନୟ ମଧ୍ୟରେ କାଗଳିକର ଭ୍ରମକାନ୍ତିତା, ତଳେଭୂମାର ପ୍ରାଣୀଙ୍କା ଦ୍ୱାରା ଉତ୍ତେଷ୍ଣିତ ଓ ଶ୍ରୀ ବ୍ୟକ୍ତିର ଲଳିତ ଶୌଦର୍ଶନ ମନୋମୁଖୀକର ରୂପାୟନ ମଧ୍ୟରେ ବାସ୍ତବ ସତ୍ୟର ରଦ୍ଦାଟନ ହୁଏ । ପୁଣ୍ଡ ସ୍ଵାର୍ଗୀନ ଅଭିଭ୍ୟନ୍ତ ମଧ୍ୟରେ ଯେଉଁ ଯମନ୍ୟ ଥାଏ, ତା' ଦ୍ୱାରା ନୃତ୍ୟକଳର ମୂଳ ନିର୍ମିତ ହୁଏ । ଏହି ସମସ୍ତ ଅତି ପରିଚିତ ସଙ୍ଗାବଳୀ ଯେଉଁ ନିତ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ କଳନ୍ତାଗାତି

ପ୍ରଶାଳୀର ଅଭିନାତ ସ୍ଥିଏ ସେହି ନୃତ୍ୟରେ ଅମର
ହୋଇ ରହେ । ଛଜ ନୃତ୍ୟକଳ ଗୋଟିଏ ଯୁଗର
ଶୈମାଞ୍ଜଳିର ଘଟନାବଳୀ ଓ ନୃତ୍ୟକଳ ସଂଗେ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ
ଦଳକେ ଯେ ଅବିଷ୍ଟ ତିନାମ ପରବର୍ତ୍ତୀ ଯୁଗର ଶାତରେ
ସମ୍ମର୍ଗ କରି ଯାଇଛି ତା'ର ଇମ୍ବେଣ୍ଟ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ
ସେମାନଙ୍କ ମୃଦୁ ଛଜ କଳର ଗତି ଧ ଶକ୍ତି ଜାବନ୍ତି
ଶକ୍ତିରେ ଝୁଧାଯାଇତି କରି ଏହାକୁ ଭବିଷ୍ୟତ ଉନାତି
ନିମନ୍ତେ ଉଚ୍ଚନ୍ତ କରି ରଖିଛି ।

ଶୁଭେଷ, ଜୟନ୍ତୀ ଉତ୍ସବ ସମ୍ବାଦ

ଶୁଭବନ୍ଦୁ କିମ୍ବା ଗାନ୍ଧାରି ପରେ ଆଙ୍କ ଜନ୍ମ-ତଥିରେ
ଶୁଭେତ୍ର-କବୁନ୍ତୀ ରହସ୍ୟ ବ୍ରତବର୍ଷ ସନ୍ଦର୍ଭକଳର ଅନନ୍ତରେ
ହୋଇ ଆୟୁଷ୍ମାନ । ସପାହ କାଳ ବ୍ୟାପୀ ସମୟ
ଶୁଭବନ୍ଦୁ କାବନରେ ଯେତେ ଅଦର୍ଶନୁହଳ ସବୁଠାରୁ
ଶ୍ରୀଯୁ ଥିଲ ଏଥା :— କଲାର ଉଚ୍ଛର୍ଷ ସାଧନ, ଜାଣ୍ଯୁ-
ଜାବନରେ ଧୂର୍ବଳିର ପ୍ରଦୀପିନ, ଜାଣ୍ଯୁ ଶିଳ୍ପ ଓ
ଚୌକିଅର ଉନ୍ନତି, ରୁଦ୍ରିଣୀ ଓ ଧାର୍ଯ୍ୟନାଶକାଳର
ସେବା, ଜାଣ୍ଯୁ ସ୍ଵ ମନ୍ଦିନୀତି—ସେ ସବୁର ଠାର
ଜାଣ୍ଯୁ ଜାବନରେ ଘେରାଇ ବିର-ଅଦ୍ୟାହୃତ ଭବେଷ,
ଅହ୍ୱାର କେନ୍ତାରେ ନିର୍ମାଣକିମ୍ବା ହୁଏ । କୃଷ୍ଣ-ସତ୍ୟକାଳ,
କଳ ଓ ଦ୍ୱିବସନ୍ତି ଶୁଦ୍ଧିନା, ନାହ ସତ୍ୟକାଳ,
ଶୁଦ୍ଧିନା ଶାରୀର ଓ ହରନାଶ କୃଷ୍ଣ-ପ୍ରଦର୍ଶନ,
କୃତ୍ତନନ୍ଦ୍ୟ ଓ ଅଭିନୟାର ଅସର ପ୍ରଭୁତ୍ଵର ଯେଗାଢ଼
କରି ଶୁଭବନ୍ଦୁ କିମ୍ବା ଅନକୁଳ ପ୍ରଦେଶ ସନାନା
କରିବାର ତେବେ କରିବାର

ଏ ବର୍ଷ ଗୁଡ଼ ଫିଲେବୁ ଅଛି ଏ ଅଭ୍ୟାଗନ୍ଧକ
ଭୟକ୍ଷେତ୍ରରେ ଶତବିଦୀଙ୍କ ସ୍ଵପ୍ନ-ବ୍ରତ ଶତମାନ ଜନ-ଦୀର୍ଘକା

ମୁଦୁ-ଗାୟୀରୀ ଓ ଲଦ୍ଧ-ଆନନ୍ଦ-ଉତ୍ସାହ-ପଣ୍ଡିତ ପରେବେଶ
ମଧ୍ୟରେ ପରିଧାଳିତ ହେଲା । କୃଷ୍ଣ-ସମ୍ମଳନର
ଉଦ୍ସ୍ଥ ଠଳ କରିଥିଲେ ସତ୍ତେକଳ ମହାବଜ୍ଞା ଓ
ସର୍ବାଚ୍ଛର ଆସନ ଛୁହଣ କରିଥିଲେ ପଣ୍ଡିତ ଶା ମାଳକଣ୍ଠ
ଦାଖ । ଏକ ଫକ୍ତେ ମନୋବିମାନ ଅଭିଭୂଷଣରେ ସବୁପଢ଼ି
ଜୀବନ ସଠଙ୍ଗ କୃଷ୍ଣର ସମ୍ରକ୍ତ ଦେଖାଇଥିଲେ ଏବଂ
ଜାଗାଯୁ ଜୀବନରେ କୃଷ୍ଣର ମୂଳ-ନିରୂପଣ କରିଥିଲେ ।
ତା ୭ - ୨ - ୪୭ ତା' ପରଦିନ ଶୁଭେତ୍ରଙ୍କ ଲନ୍ଧ-ତଥି
ତପଳଷେ ଯେଉଁ ସବୁ ଅନ୍ତରୁ ହୋଇଥିଲା, ତହାରେ
ସର୍ବାଚ୍ଛର ଆସନ ତ୍ରହଣ କରିଥିଲେ ଟଟାନଗରର
ଟାଉନ — ଏତମିନିତକ୍ଷେତ୍ର ଶ୍ରୀମୁକ କାଗଲ । ସର୍ବାଚ୍ଛ
ଏକ ମୁଣ୍ଡ ଏବଂ ବଳିଷ୍ଠ-ଭ୍ରାଷ-ସମନ୍ତର ଫକ୍ତେ
ଦିବୁତର ନାତ ପ୍ରତି ଅମର ଶିଳ୍ପୀ ଶୁଭେତ୍ରଙ୍କ ଦାନ
ସମ୍ବନ୍ଧରେ ସମସ୍ତଙ୍କ ସର୍ବତନ କରିଥିଲେ ଏବଂ
ଶୁଭେତ୍ରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ଏବଂ ତାଙ୍କ ଅକାଳ
ତରେଖାନରେ ହଠାତ୍-ନ୍ୟାୟ ଶିଶୁ-ଅନୁଷ୍ଠାନ
ଶା କଳାରୀର ପାପରୀ ଦୃଢ଼-ପ୍ରତିଷ୍ଠା ହୋଇ ଜାଗାଯୁ
କୃଷ୍ଣର ଭାଗ୍ୟ-ଧାର ନିମ୍ନଲିଙ୍ଗ କରେ ଏବଂ ପେପରି ସହା

ସମସ୍ତବିର ସାହାପ୍ୟ ଓ ସହାନୁଭୂତ ପାଏ-- ସେହି ଆଶା ପରିପୋଷଣ କରିଥିଲେ ।

ବିଶେଷ ଭାବରେ ଅମନ୍ତିତ ହୋଇ ଯେଉଁମାନେ ଏହି ଉତ୍ସବରେ ଯୋଗଦାନ କରିଥିଲେ ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ପଣ୍ଡିତ ଶ୍ରୀ ନାଳକଣ୍ଠ ଦାସ, ସୁଲେଖକ ଶ୍ରୀ-କାଳଦୀତରଣ ପାଣିଗ୍ରାହୀ, ଅଞ୍ଜାରଭାର ପଦିକାର ସମ୍ମାଦକ ଶ୍ରୀ ମନୁଷ୍ୟଦନ ଦ୍ଵାନ୍ତ, କରିବନ୍ତୁ ଶ୍ରୀ କାଳୀତରଣ ପାଣିଗ୍ରାହୀ, କବି ଶ୍ରୀ ହେମେନ୍ଦ୍ର କୁମାର ଶ୍ରୀ, କଳ-ପରିବେଶକ ଶ୍ରୀ ହରଜେନ୍ଦ୍ର ଘୋଷ, ଶ୍ରୀମାନ୍ ଓ ଶ୍ରୀମତୀ କାମିନୀ ଶଙ୍କର ଏବଂ କଥକାଳୀ ନୃତ୍ୟ ବିଶ୍ୱାତ ନୃତ୍ୟରୁ ଓ ଶକ୍ତରମ୍ ଲମ୍ବାଦଶକ ଦୁଇପୁରସ୍କାର ନାମ ଉଲ୍ଲେଖ ପୋଶ୍ୟ ।

ଶୁଭେତ୍ରକ ଜନତିଥୁ ଦିନ ଛଜନ୍ତିଥର ଆସର ବିସ୍ତରିତ ଓ ଜୟନ୍ତୀ ସପ୍ତାହିର ଦୁଇଦିନ ସଫେରିକଲା ମହାରାଜାଙ୍କ ରଚିତ ପ୍ରେସ୍ ନାଟକର ଅଭିନ୍ୟା ହୋଇଥିଲା । ୩ ୨ - ୨ - ୪୭ ଦିନ ଶ୍ରୀମୁକୁ ଲିତ୍ତସ୍ଥାନୀ ବିଶ୍ୱାତ କଥକାଳୀ ନୃତ୍ୟର ନିର୍ବିନ୍ଦର ସ୍ଵର୍ଗ କେତେ ଟି ନୃତ୍ୟରନ୍ତର ପ୍ରଦର୍ଶନ ଦଇଲେ । ଏହି ଭାବର ଏକ ପୁରସ୍କାର ନୃତ୍ୟ-ଅନୁରାଗର ଜାପିକେଳୁ ଅଟ୍ଟର ଚମଳୀତାର ସମସ୍ତକୁ ମୁଗ୍ଧ କରିଥିଲେ ।

୩ ୨ - ୨ - ୪୭ ଦିନ ହେଲାନାଲ ମହାରାଜୀ ପାତେବା ପୁରସ୍କାର-ବିଭାଗୀ ସହଚର ସର୍ବନେଶ୍ୱର ଅସନ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ ।

ସମସ୍ତ ଉତ୍ସବଟି କଳ-ଭାବ-ପ୍ରକୋଦିତ ହୋଇଥିଲା ।

ଶୁଭେତ୍ର ସ୍ମୃତି ମନ୍ତ୍ର

କୋଣାର୍କର ବିଶ୍ୱାତ ପ୍ଲାନେଟ୍-ଶୈଳୀରବିବେଚନା-ମୟ ବିକାଶ ଦିଗରେ ଭାସ୍ମାନୀ, ଶିଳ୍ପ ଓ ଚିତ୍ରକଳର ପରମ୍ପରା ସମ୍ମନୀ ଅଳଂକାରକ ଅଭିଦ୍ୟନୀ ଦ୍ୱାରା ଅଭି-ପଣ୍ଡିତ ହୋଇ ପ୍ରପ୍ରାବିଦ୍ୟାପ ଲଭିବ ଶୁଭେତ୍ର-ତିରତା ।

ଏହି ମନ୍ତ୍ରର ଯେହି ଭାରତୀୟ କଷଣ-ଚେତ୍ର ଭାବେ ଗଢ଼ି ଉଠିବ ଶୁଭେତ୍ର-ପ୍ରାଦୁରିକ ଜୀବନ-ସ୍ଵର୍ଗ ସତେଜିକଳ ଶ୍ରୀ କଳୀରୀଠ । ଏହି ମନ୍ତ୍ର ଭାବରେ ପ୍ରାଦୁରି 'ଆଦିତ୍ୟ ପ୍ରାତାପ ଭରଣୀ ପ୍ରାପତ୍ୟ ଓ କଳ ପ୍ରତିଷ୍ଠନ' ହାନ ପାଇବ ।

ସୁଗାଧାରୀ

ପ୍ରଶ୍ନଃ—

ଶୁଭକ୍ରୂଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ମୁଁ ଦିନିଷ୍ଠ ପାଇବାରେ
ସମ୍ମର୍କରେ ଜାତିତ । ତେଣୁ ଶୁଭକ୍ରୂଙ୍କ ମୁଢିଦୋଦ
କେତେକ ପରିମାଣରେ ମୋ ନିଜର ବା ମୋର ବଶର
ମୁଢିଦୋଦ ପରେ ଶୁଶ୍ରାଦ୍ଧବ । କିନ୍ତୁ ତା' ପରେ ଭବିଲ—
ଏ ପୃଥିବୀରେ ପ୍ରକୃତରେ ମହାତ୍ମ ଯେଉଁ ମାତ୍ରର ସେମାନେ
ତିର ଦିନହିଁ ଗୋଟିଏ ଦ୍ୱାରା । ଶୁଭକ୍ରୂଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ମୋର
ସମ୍ମର୍କ ଦେଇକି, ସାର ଉତ୍ତରାଶ ବା ସାର ଭାବରେ
ବାରୀର ବି ଠିକ୍ ପସତିକି । ଅପରିଚିତମନିଷ ସହ
ନିଜ ଅଞ୍ଜଳରେ ଅଶ୍ଵଧ୍ୟାସ-ଲବ୍ଧ ଦିନିଷ୍ଠ ଅର୍ପ୍ୟତା
ଦିନରେ ଜାତି ହୋଇଯିଦା— ଏହାହିଁ ତ ମସିଦ୍ଧି !
ଶୁଭକ୍ରୂଙ୍କ ଚବିଶ ଦର୍ଶର ହୃଦ୍ୟ ଜାନନ ଭଜନେ ତାଙ୍କ
ସଙ୍ଗେ ଦ୍ୟନ୍ତର ପରିଚିତ ଶୁଦ୍ଧ କମ୍ ଲେଖକର ଭାଗ୍ୟର
ପଢିଥିବ । କିନ୍ତୁ ଶୁଭକ୍ରୂଙ୍କ ନିଜର ଦେଲି ଦାବୀ
କରୁନ ଥିବ, ଏହାର ଶୁଦ୍ଧ କମ୍ ଭାବରେବାସୀ ମିଳିବେ ।
ତେଣୁ ମୋର ଏହି ମୁଢିଦୋଦ ସ୍ଵର୍ଗଭାବ ଅମରିଳ୍ଲା
ଭବେଦିଷ୍ଟର ଭାବରେ ଜଣେ ସାଧାରଣ ନାଗରେକର
ଶକ୍ତିଶିଳ୍ପୀ ଦାନ୍ତି ।

କୌଣସି ପୁସ୍ତିକାରେ ଶୁଭକ୍ରୂଙ୍କ ନାହିଁ ଛବି-
ଉଜ୍ଜ୍ଵଳା (pose) ଦେଖି କିଏ ଜଣେ କହିଥିଲା—
“ଏହି ପୂର୍ଣ୍ଣ-ପ୍ରାପ୍ତ ଉଜ୍ଜ୍ଵଳା ! ନିଷ୍ଠୟ ଏହା କୌଣସି
ମନ୍ଦିର ତନ-ପ୍ରତିମା ନୁହେ !”କିଏ ଏ କଥା କହିଥିଲା,
ଅଜ ମୋର ଠେକ୍ ମନେ ନାହିଁ । ଯିଏ କହିଥିଲା ସାଏ
ବି ଜଣେ ବିଶିଷ୍ଟ କଳ-ସମାଲୋଚକ ହୁଏ ବା,
ଖାତନାମା ଶିଳ୍ପୀ ନୁହେ । କିନ୍ତୁ ଅଠ୍ୟାତର ପୂର୍ଣ୍ଣରେ
ଏହି ଯେ ସମୟ, ଏହାହିଁ ଶୁଭକ୍ରୂଙ୍କ କଳକୁ, ତାଙ୍କର
ରୂପରେଇ ମରୁ ତରଫନ ଜୟୟ ହୁଏ ରିଥାନ୍ତି । ପ୍ରାତି-
ଶିଶୁତ୍ୟର ବିଶ୍ୱାସ କଳ-ସମାଲୋଚନାମାତ୍ର

କିନ୍ତୁ ପିଲ ପ୍ରଣାମ, ସୁତିବାଳ୍ୟ ପରି ଅଭିନନ୍ଦ
ନିର୍ମଳରତନା ଶୁଭକ୍ରୂଙ୍କ ଜାବନରେ ଅନେକ ମିଳିଛି,
କିନ୍ତୁ ଏହି ଅନାମପେଯର ସଶୟାକ୍ଷିତ କଣ୍ଠରେ ଧ୍ୟାନିତ
ଏତେ ତେ ସତ୍ୟ କଥା ଆଉ କେହି କହି ନାହାନ୍ତି ଏବଂ
ଏହାଠ ରୁ ଦଢ଼ ପ୍ରଶ୍ନ-ବାଳ୍ୟ ଶୁଭକ୍ରୂଙ୍କ ଭବେଦଶରେ
କେହି ରତନା କହି ନାହାନ୍ତି—“ହସ୍ତର ସାତରେ
କୋଦା, ସୁତେପୁଣ୍ୟରେ ସାଧନାର ପଳ ଅଜନ୍ମାର
ମୁହଁ ପରେ ଧାରିଲୁ ଯେଉଁ ରୂପ-ଉଜ୍ଜ୍ଵଳା, ତାହା କି
କୌଣସି ମନ୍ଦିର୍ୟର ହୋଇଗାରେ ?”

ପୃଥିବୀର ବିଶ୍ୱାସ ଭାଷକ ଲ' ଗାର୍ଡ୍ ପେରିପ
ସହରେ ତାଙ୍କର ଶ୍ରୀମ ପ୍ରମୁଖ ମୁହଁ ପେଇଁ ଦିନ
ପ୍ରଦର୍ଶିତ କଲେ, ସେ ଦିନ ବି ଅନାମପେଯର କଣ୍ଠରେ
ଏହାପରି ସଶୟାକ୍ଷିତ ଜିଜାମା ବାଜି ଉଠିଥିଲ— ଏତେ
ନିର୍ମଳ ଯାହାର ଗଠନ-ପରିମାପ, ଜାବନ ମନବର ଅଛି
ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷା ସଙ୍ଗେ ଯାର ଅବସ୍ଥା ରୁଦ୍ଧିକର ସାହୁଶ୍ୟ
ଏତେ ପ୍ରକଟ, ତାହା କି କେବେ କୌଣସି ଶିଳ୍ପୀର
କଳିନା-ପ୍ରତ୍ୟେ ହୁଏ ହୋଇଗାରେ ? ଶିଳ୍ପୀ କାମ
କଲିଦିଲେ ନିଷ୍ଠୟ କୌଣସି ଜାବନ ମନବକୁ
ସମ୍ମନନ୍ଦର ରଜି ତାର ଦେହରେ ପୁଷ୍ଟାଇଛନ୍ତି ।

ପୃଥିବୀର ଏହାପରି କେତେକ କଳ-ପ୍ରତ୍ୟେ ଅଛି—
ଧରନୁ, ଯେହାର କବିତାରୁ ରଥକୁନ୍ତାଥକ କବିତା—
ଯାହାର ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ପୌନ୍ଦରୀକ କେବଳ ପକତେବ
ରଥବାନହିଁ ଉଚ୍ଚଦ୍ୟ କରିପାରନ୍ତି । ମୂର୍ଖ ଜାଗରା
ଜନସାଧାରଣ ତାହାର ମହାତ୍ମ ଯେ କେଉଁଠାର
ବ୍ରହ୍ମତି ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଶୁଭକ୍ରୂଙ୍କ କଳ-ଉଜ୍ଜ୍ଵଳା କିମ୍ବା
ପାଶ୍ଚାତ୍ୟର ମଧ୍ୟ ପ୍ରସାଦରେ ହୋଇଛନ୍ତି ବିଷ୍ଣୁ, ହୃଦୟ ଜାନ-
ପାଶ୍ଚାତ୍ୟର ମଧ୍ୟ ପ୍ରସାଦରେ ହୋଇଛନ୍ତି ମୁହଁ, ଅନ୍ତରୁ

ସେ ତାର ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ଘୋକୁମାର୍ପିତକ ଅନ୍ତରବ କରି
ପାଇଛି ବୋଲି ନୁହେ, ଅସ୍ତ୍ରୀ ଦିଦ୍ୟାଦାହରେ,
ବଳିଷ୍ଠ ଚତିର ବିଦୁଥି - ତାଳେଖରେ ସେ କୁଳିଛିତ
ତୃତୀ ପରି ଓଶାଇ ହୋଇ ଉପି ଯାଇଛି ବୋଲି ଏବେ
ଏହି ସାଧ୍ୟିଦାର ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସେ ଶୁଭେଦୁଙ୍କ ଗତି
ପ୍ରବାହ ସଙ୍ଗେ ଏକାହିକତା ହୋଇନ କରି ପାଇଛି ଦୋଲି ।
ଏହି ଯେ କଳର ସାବଜନାନତା ଏହା ଶୁଭେଦୁ-ଶିଳ୍ପର
ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ ।

ଆକାଶ ଯେଉଁତଥେଲେ ଛୁଇଛି ମେଘ ମେଘ,
ସବୁଜ ବିନଶାର ଅଶ୍ରୁଲ ଡବାଇଛି ମୁଣ୍ଡା ପଦନର
ପ୍ରକୁଳ ପରିଶେରେ -- ପାଞ୍ଚାତର ଛୁଇଦେ ଲିଟେଛୁ ଘନ
କଳମେଘ, ବନର ସ୍ୟାମଳ ସୀମାର ମୟୂର ନାଇଛି
ମନର ଉତ୍ସାହର । ପ୍ରକୁତିର ଏହି ନୃତ୍ୟର ମୟୂରର
ଛବି ଶୁଭେଦୁ ତାଙ୍କ ନାଚ ମଧ୍ୟରେ ଲେନେ ଜାଣ୍ଠ
କରି ନା ପ୍ରକାରଥିଲେ । ଶିଳ୍ପିଙ୍କ ବିଦୁଥି ଝଳପରେ
ମୟୂରର ଭୟ ତଥାଲ ବିଦୁଲିତା, ନିଜର ରୂପବିଶେର
ସ୍ତୋତ୍ରସ ମୟୂରର ଲୁଲି, ମୟୂରର ତେଣା ହାତ୍ରାଦାର
ସେହି ଅପୂର୍ବ ଉଚ୍ଛିତା, ନବ ଅପାଦର ମେଘ ଦଢ଼ୁଗୁଡ଼ି
ପେନେବେଳେ ଅନ୍ତରର ଅନ୍ତରତମ ସର୍ବତ୍ର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ
ହଲକ ଦେଇଥାଏ, ମୟୂରର ଯେହି ସମୟୁକ୍ତ ତନ୍ତ୍ରୟ
ଦିବ, ଶୁଭେଦୁ ନିଜ ଶିଳ୍ପର କେତେ ସୁଦେଖାରେ
ନା ଦେଖାଇ ପାରୁଥିଲେ ! କିନ୍ତୁ ଶୁଭେଦୁଙ୍କ ମୟୂର
ପ୍ରକୁତିର ଅନୁକୃତ ନିର୍ମାଣ । ଆପାଦର କଳା-କଳମେଘ-
ର ତଳେ ବନ୍ଧୁକୁତର ହେବେ ଯେଉଁ ତେତନା କାମ
କଲୁଛି ମୟୂରର ମହିତର ଶିଳ୍ପୀ ଦେହ ତେତନାର
ସନ୍ଧାନ ଯାଇଛୁ ଓ ଦେହ ନବାବିଷାରର ନିର୍ଦ୍ଦେ ନିର୍ଦ୍ଦେ
କଥା ଅମ ଆଗି ପାରାଇ ଉପାର୍ଥାପାଇ କରୁଛି । ଶିଳ୍ପୀ
ଅନ୍ତରର ରଙ୍ଗେନ୍ତି ରଣ୍ଜି ପ୍ରକୁତିର ମୟୂର ରୂପର ପତ୍ର
ତାଷାକୁ ଏକ ବିଶିଷ୍ଟ ଶୋଭା-ମେଧ ଦାନ କରିଛନ୍ତି ।
ଶୁଭେଦୁଙ୍କ ମୟୂର କେତେବେଳେ ବୀ.ବି. ଏବଂ ଏବଂ ଏବଂ
କଲୁନା । ୧୯୯୫ ମେରେ କଲୁନାର ପାରାମରିତରେ
ଯେପରି ଲେଖତକ ବୁଦ୍ଧି ସାହାଯ୍ୟରେ, ଶୁଭ-ମନ୍ତ୍ର
ଗୀତ ମୁଦ୍ରଣାରେ, ଆର୍ଦ୍ରାପନ, ଉଚ୍ଚ ଉଚ୍ଚର ପ୍ରକାଶବାକୁ

ହେ, ଶୁଭେଦୁ ମେହପର ଅଞ୍ଚଳୀୟ ଅନୁଭୂତିକୁ
ଅନ୍ତରୁପ ଗତିରଙ୍ଗେମାତର, ନୁପୁର ଧନିର ଅର୍କ୍ସୁନ୍ତି
ଶୁଭେଦୁଙ୍କରେ, ଏଇ ତମୟ ଭବିଦ୍ୟକ୍ଷିଳାରେ ପ୍ରକାଶ
ପାରୁଥିଲେ । ଶୁଭେଦୁଙ୍କ ‘ନୃତ୍ୟ-କବିତା’ ଶିଳ୍ପ
କଗତରେ ଏକ ଶାୟିନ ପଂଦି । ସରେର ଭାଙ୍ଗୁପିତ
ତରଙ୍ଗ-ତରଙ୍ଗମା ‘ସାଗରର’ ଶିଳ୍ପୀ ଶୁଭେଦୁଙ୍କର ପ୍ରତି
ମାଂଶଶେଷର ମୁଦ୍ରା ସମ୍ବଲନାରେ ଅଜ୍ଞାନ ଧାରରେ ପାଠି
ପଡ଼ୁଥିଲ ଏବଂ ଜଳିଯାଗରର ହେନିଲ ଜଳ କଞ୍ଚାଳର
ତଳେ ତେବେ ଦୁର୍ବେଶ୍ୟ ପକ୍ଷି କାମ କରୁଛି, ତାର
ରହିବାଟିକା ଶୁଭେଦୁ ଦେହରେ ଧର ଦେଖିଥିଲ ।
ସାଗରର ଦୂରେଶ୍ୟ କାନ୍ଦିଲ ଧନ୍ତି ଶୁଭେଦୁଙ୍କ ନୁପୁର
କିବିଦରେ ମୁଦ୍ରଣ କି ଶ୍ରାଗାଭୂଧିଲ !

ମନବାର ପ୍ରେସର ଦ୍ୟର୍ଥ କାମ ସବିତ୍ର ଦେବର
ମର୍ମନ୍ତୁଦ ସତାଗ୍ରା ପ୍ରେସର ରିରନ୍ନାନ ବ୍ୟଥତାର କଥାକୁ
ଅମକୁ ଜୟିତାରୁଥିଲ ଏବଂ ଦେଖି ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସମୟ
ଆସିଥିଲ ଏବଂ ପାରାମାନୀୟ ବିନଶାର ରସର ଅସମ୍ଭାଵିତ
ବାବୁଣାରେ ପାରାମାନୀୟ ବୋଲି ଯାଇଥିଲ । ଶୁଭେଦୁଙ୍କ ରୂପବିଶେଷ
ମନ ସତାର ଭିତ୍ରୁତିଲ ଏହି ପ୍ରାଣରସ-ଧାରା ଅକଣ୍ଠ
ପାନ କରିଥିଲ ଓ ଆମକୁ ସେହି ପ୍ରାଚୀର୍ଯ୍ୟର ସନ୍ଧାନ ଅଣି
ଦେଇଥିଲ । କେବଳ ମୁଲକିତ ନନ୍ଦର ଲତ୍ତୁ-ପୁରୁଷ-ଶାହୀ
ରହିଥେ ଅଞ୍ଚଳୀୟ ଅନୁଭୂତିକୁ ତାଙ୍କେବୁର ପଟ୍ଟର ଦିଆ
ଯାଇଗରେ—ମଣିତର ଲଜ୍ଜା ଠଦକ ନିଜକୁ କେତେବୁର
ଭାଷାକୁନ୍ତିତ କଥା-ର, ଶୁଭେଦୁ-ଶିଳ୍ପ ତଥାରୁ
ଅମର ନିର୍ଦ୍ଦିନ । ‘ମୟୂର’, ‘ସର ୨’, ଓ ‘ରୂପବାର’
ଶିଳ୍ପୀ ଶୁଭେଦୁ ନୁବ୍ୟ ଜଗତରେ ତିରବନ ଅମର
ଧୋଇ ରହିବେ ।

ଅନ୍ତରୁପ ଲତ୍ତୁ-ପୁରୁଷ-ଶାହୀ ପଟ୍ଟର ଅବିଭାବର

ନୃତ୍ୟର ସେନାଭଗଣ ଯେତେବେଳ କର୍ଦ୍ମାଙ୍କ ଦେହର ପଙ୍କ ଶାଳନ କରି ନୃତ୍ୟକୁ ପୁନରୂପ ଦେବତାର ସିଂହାସନରେ ଅଧ୍ୟାତ୍ମିକ କର୍ତ୍ତବ୍ୟର ଚୋରିବ ନୃତ୍ୟଶିଳ୍ପୀ ଉଦୟପକ୍ଷର ପ୍ରାପ୍ୟ । କିନ୍ତୁ ନାତକୁ କରିବାର ପ୍ରବଳ୍ଲ ଭଠାର ନେବାର, କାର୍ଯ୍ୟଲକ୍ଷ୍ୟର ପ୍ରତିବ୍ରଦ୍ଧି ହୃଦୟରେ ଠାଆ କରିବାର ଚୌଭାଗ୍ୟ ଶୁଭଭାବରୁ ହୁଏହୁଁ । ଆଖି, ନୃତ୍ୟରୁ ହୃଦୟରେ ଏହି ପ୍ରଦ୍ୟୁମନ ଯିଏ ତାହାଙ୍କୁ ସାଧାର୍ୟ କରୁଛନ୍ତି, ଅନୁ-ବିଜ୍ଞାପ୍ତିର ନିଷ୍ପାଦନ ପଥରେ ଯିଏ ଶୋକ ଦେଇଛନ୍ତି ନିଜ ଶିଳ୍ପର ଚରମ ସର୍ଥତା ଏହି ‘ନୃତ୍ୟକବିତା’ ଭାବରେ ତାଙ୍କର ପ୍ରତ୍ରିକ ଦାନ ଯେ କି ଓ କେତ୍ତଠାରେ, ସେହି ଉତ୍ସାହ ଯେଉଁମାନେ ଜାରି କେବଳ ସେହିମାନେହୁଁ ଜାରି ।

ଦୁର୍ଵାସବଶତଃ ମୁଁ ସଫୋକଳ ନାଚ ସଙ୍ଗେ କରିବାର । ତେଣୁ ମୋର ଦୃଷ୍ଟି ଫ୍ଲେମ୍-ମାଟ୍ରା-ଅଞ୍ଜିନ-ମଣ୍ଡଳ ଦୋଳି ଅନେକ ମନେ କରି ପାରନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ସଫାଦନର ଦିନିରୁ ଯେତେବେଳେ ମୋ ଉପରେ ପଢିଛୁ, ମୁଁ ଯାହାକୁ ସତ୍ୟ ଦୋଳି ଜାଣିଛୁଁ, ଅନୁଭବ କରିଛୁଁ, ତାର ତଥା ଡର୍ଢିଶ୍ଚର ପାଠକ ସାଧାରଣଙ୍କ ଅଗରେ ଥୋଇବାର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ମନେକଳି । ମୁଁ କେବଳ ଶୁଭେଂଦୁ-ଶିଳ୍ପ ବିଜ୍ଞାପନରୁଁ ଆଳିବନା କରିଛୁଁ । ପ୍ରସର ହେଲମ ହତେଇଲା ନାଚର କଥା ଯେତେଦୂର ଅସି ଦିନିରୁ, ଅସି ପଢିଛୁଁ । ଅନୁଭବ ମଧ୍ୟ, ଉଚ୍ଚପ୍ରତିକ୍ରିୟା କଥା ସବୁ ମୋର ନିଜର କଥା ନୀତି । ଦିନଶିର ଭରତୀୟ ଜାତି ନୃତ୍ୟକୁରୁକୁ ଶୁଭେଂଦୁ-ଶିଳ୍ପ ବିଜ୍ଞାପନର ଏହି ମନ୍ତ୍ର୍ୟ ମୋ କଥାର ସତ୍ୟତା ସ୍ମୃତିକା କରିବ — “ You have raised dance to a spiritual level ” “ (ଅମେରିକା ନୃତ୍ୟକୁ ଅଧ୍ୟାତ୍ମିକ ପ୍ରବଳ୍ଲ ଭଠାର ନେଇଛନ୍ତି) । ” ଶୁଭେଂଦୁଙ୍କ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସତ୍ୱକୁରାଜି, ଶୁଭେଂଦୁଙ୍କ ଦେଶଭକ୍ତି, ମାତୃଭକ୍ତି, ସବୁରାଜର ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀରାମାନୁଭୂତି ଶୁଭେଂଦୁଙ୍କ ଶିଳ୍ପ-ପ୍ରକ୍ରିତରସି ଏକ ଶର୍ମାଣୀ ଦୋଳି ମୁଁ ମନେକରେ । ଏହୀପରି ଏକ ଶ୍ରୀରାମ ଅନ୍ତରେ ତେବେଗାନଟିର ଶିଳ୍ପ-

କଲା ପେଉଁ କଥା ହେଲା, ତାହା କି କେବେ ପୁଣ୍ଯ ହେବ ।

ଶା କଲପୀଠ :—

ଜାତକୁ ଶୁଭେଂଦୁଙ୍କର ଅନ୍ତିମ ଦାନ ଏହି ଶା କଲପୀଠ । ଜାତାୟ ଜାବନରେ ନୃତ୍ୟକଲାର ଧାରା ଯେହିର ଚିତ୍ରପରହିମାନ ରଥିବି ଏବଂ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ଲାନ୍‌ଟ୍, ବିରଳ ଦେଶର ଶିଶୁଭାଲ୍ଯାମାନ ଶୁଭେଂଦୁ-ଶିଳ୍ପ ପ୍ରକରଣର ଭାବରେ ଶିଶୁ କରିବାର ପୁଣ୍ୟ ପୁରୋଗ ଓ ପୁରୀଧି ପାଥାନ୍ତି, ସେହି ଉତ୍ସଦେଶରେ ଭାବତ୍ୟା କୃଷ୍ଣ-କୋଂଦୁ ରୂପେ ସେ ଏହି ଅନୁଷ୍ଠାନିଟିର ପରିକଳନା କରି ଯାଇଥିଲେ । ତାଙ୍କର ଅନ୍ତିମ ସମୟରେ ଏହାର ମୂଳଦୁଆ କାର୍ଯ୍ୟ ଆମ୍ବୁ ହେଲା, କିନ୍ତୁ ଏହାର ଅଭିରୁଦ୍ଧ ଦେଖିବାଗାରୁ ଓ ସେହି ଧାରାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିବାପାଇଁ ଶୁଭେଂଦୁ ଅସୁନ ଦିନ ରହିଲେ ନାହିଁ । ଶୁଭେଂଦୁଙ୍କର ଅକାଳ ତରେଖାକରେ ଏହି ଶିଶୁ ଅନୁଷ୍ଠାନିଟି ଅକ୍ଷୟାତ ପତତପ୍ତ ହୋଇଛି । କିନ୍ତୁ ଆଜି ଜଣକର ଦାୟିତ୍ବ ସମଗ୍ର ଜାତର ଦାୟିତ୍ବରେ ବୁପାନ୍ତରିତ ହୋଇଛି । ଶୁଭେଂଦୁ ହେଉଁ ବାଜ ବୟାନ କର ଯାଇଛନ୍ତି ତାହା ଅଙ୍କୁରବିହାରେହୁଁ ଶୁଭେଂଦୁଙ୍କ ଉତ୍ସାହର ସବୁଠାର ବଢ଼ି ନିଦାର ବିଷୟ ହେବ ।

ଶୁଭେଂଦୁ ଶିଳ୍ପ ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ-ଉତ୍ସାହର ଏବଂ ଏହାର ଧାରା ଯେହି ଜାତାୟ ଜାବନରେ ଅପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ରଥେ, ତାହା ଉତ୍ସାହର ଭାବିଦା କଥା । ତା’ ପରେ ଶୁଭେଂଦୁଙ୍କ ଜାବନ ସବୁ ଶା କଲପୀଠର ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଓ ଅଭିରୁଦ୍ଧରୁଁ ହେବ ସେହି ଅମର ଶିଳ୍ପୀଙ୍କ ପ୍ରକୃତ ସ୍ଥାରକ-ଲିପି । ପ୍ରତିଭା-ଦ୍ଵାଳୀ ଦ୍ୱାପାରର ବି ଏହି ପ୍ରତିଷ୍ଠାନର ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଯେହି ସ୍ଵଦୂତ ରେହେ, ଉତ୍ସାହର ତାହା ଦେଖିବା କଥା ।

ଶୁଭେଂଦୁ ଧର୍ମା ପ୍ରକାଶ କରିବାରେ ଅମର ଉତ୍ସାହ୍—

ସମ୍ଭାବନା ଦର୍ଶ ଅଗରେ ଏହୁପରି ଏକ ଶୁଭ ଦସ୍ତଖତ ତଥାରେ ଜନପ୍ରଭାତର କରିଥିଲେ ଯେଉଁ ଶିଳ୍ପୀ, ଯାହାକର

ହାତରେ ଧରି ଚାଷି ବର୍ଣ୍ଣିକାର ରଙ୍ଗିନ ଆଶାର
ଲକ୍ଷ୍ମୀର ମୁଖ ମଣ୍ଡଳ ହେଲା ଉତ୍ତରିତ, ସାନ୍ତୋଦିର କାଳ
ନୂପୁର କେବଳ ବରତର ନୁହେ, ବସନ୍ତର
ହିଙ୍ଗେଳରେ କେଉଁ ଦୂର ଦୂଷନ୍ତରକୁ ଭାବି ଫୁଲୁବା
ମୁଗଲୁଧନୀ ପରି ପାଞ୍ଚିତ୍ୟର ପ୍ରାଣରେ ମଧ୍ୟ ଏକ
ଅରନବ ଗୀରମୁକ୍ତନା ରଖି ଦେଇଲା, ଜୀବି ଜୀବିନେ
ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଉଡ଼ିଶା ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ମୁଖ ପ୍ରାଣରେ ।
ଏହି ଅଭିବ ଦୂର କରିବା ଅଶାତର ଅନ୍ତର ଏହି
ଶୁଭେଂଦୁପଣ୍ଠ ପ୍ରକାଶ । ଏହିରେ କେବଳ କର
ଶୁଭେଂଦୁକ ଶିଳ୍ପରେଶିଥ୍ୟ ସମ୍ମିତର ଯେତ୍ରାଣୁ ନା
କର ଯାଇଛି, ତାହା ନୂତନ, ଶୁଭେଂଦୁକ ଜୀ କାହିଁ

ଶିଳ୍ପ-ପ୍ରକାଶ ସମ୍ମିତ ଭାବରେ ଦୃଢ଼-ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ
ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପଦ୍ମାଦିଲୀର ମଧ୍ୟ ଯଥାସ୍ଥବ ଅଭସ,
ପରେବୁ ଦିଅପାଇଛି ।

ଶୁଭେଂଦୁ ସମ୍ମାପନୀ ପାଇଁ ଅମେ ଅନେକ ଲେଖା
ପାଇଥିଲୁଣ୍ଡି । ଯେଉଁମାନେ ଆମର ସବୁ ମବିବ ଗୋଟାରେ
ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଉଡ଼ିଶା କରିବି, ସେମାନଙ୍କ ଅନ୍ତରେ
ସମ୍ବନ୍ଧରେ କିମ୍ବା ୨ ଦୂର୍ମାର ସହି ଜଣାଇଲୁ
ଯେ, ସୁନାସୁନାର ସମ୍ମିତ ପ୍ରକାଶ ଏଥିର ପ୍ରକାଶ କାହିଁ
ନାହିଁ ଏବ ଆମର ଏହି ଅପରାଧ ପାଇଁ ଜାତ
ଆମେର ପମ୍ପରା କରିଛୁ ।

ବିଜ୍ଞାପନ

୧। ଗତ ତା ୨୯ - ୧ - ୪୭ ଇଃ ଦିନ ଆମର
କେହି ଜେଣୋ C. Das ନା L. Das ନାମକ ସହଦେଶ
ଗ୍ରାହକ 'ଚତୁରଙ୍ଗ' ଘୁମା ବାଃ କୁ ୩୧ ମନିଅର୍ତ୍ତର
କରି ପଠାଇଲେ, ଏହି ସେ ମନିଅର୍ତ୍ତର କୁତ୍ତନ୍ ପଛ-
ପଟର ନିଜର ଟିକେ ଅଦି ଲେଖି ନ ଦ୍ଵାରୁ ଆମେ
ଟଙ୍କା ପାଇଁଲେ ବିତର କାର୍ଯ୍ୟକୁଣ୍ଡଳ କରିଲାମୁଁ ।
ତାକୁ ଅନୁରୋଧ, ସେ ନିଜ ଠକଣା ତୁରଣ୍ଟ ପଠାଇବେ ।

୨। ଉତ୍ତରାର ପ୍ରକାଶର ସମ୍ମାନର 'ଚତୁରଙ୍ଗ'
ବିନ୍ଦୁ ପାଇଁ ଆମେ ଏତେକଣ ଫେରିଗାନ କରୁ । ଏତେକଣ
ମାନଙ୍କ ଆମେ ଶତକାତ୍ତବ ୧୯୫୯ ହାଇକେନ ମିଶନ ଦେଇ
ଥାଏ । ଏତକରୁଣ୍ଟି ନୋଦାକୁ ଜାଲୁକୁ ଦିଲ୍ଲିମ୍ବାନ ବିଶ୍ୱା
ବିବରଣୀ ପାଇବା ପାଇଁ ଆମେବିଦନ କରିବୁ ।

ପାଇଁବୁଲିନ

ଚତୁରଙ୍ଗ

ଶ୍ରୀମାଳୀ

(୧) ଚତୁରଙ୍ଗ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଖେଳା ମାଦର ଦ୍ରୁଥିମ ଦିନ ଦ୍ରୁକାଣିତ ହେବ । ଲେଖକମାନଙ୍କୁ ଅନୁଶେଷ ଯେ ନିଜ ନିଜର ରତନା କାଗଜର ଗୋଟିଏ ଫାଳରେ ଲେଖିବେ ।

(୨) କୌଣସି ଦ୍ରୁକ୍ତ ବା ରତନା ସାଧାରଣତଃ ଚତୁରଙ୍ଗର ଏ ପୃଷ୍ଠାରୁ ଅଧିକ ନ ହେବା ବାଞ୍ଛନ୍ତୁ । ଉପରୁକୁ ଢାକ ଟିକଟ ପୋଗାଇଲେ ଅମନୋନାତ ରତନା ପେରତ୍ତ ଦିଆଯିବ । ଅମନୋନାର ରତନା ପାଇଁ ସମାଦର କୌଣସି କାରଣ ଦର୍ଶାଇ ବାକୁ ବାପ ନୁହନ୍ତି ।

(୩) କେବଳ ‘ରତନା ସମାଦରଙ୍କ ଠାକୁ ପଠାଇ ରୂପା, ଗ୍ରାହିକ, ବିଜ୍ଞାନ ଉତ୍ୟାଦି ଯାବଜ୍ଞାଯୁ ପରିଗୁଳନା ସନ୍ତାନ ବିଷୟରେ ପରିଗୁଳକ ‘ଚତୁରଙ୍ଗ’କୁ ଲେଖିବେ

(୪) ପରାଦ ଆଦାନ ଦ୍ରୀନର ମୂରିଧ ପାଇଁ ସ୍ଵ ଦ୍ରୋଙ ଆଦିରେ ‘ଆପଣା ଆପଣା ନାମ ସତ୍ତନ ଠିକଣ ଲେଖିବା ପାଇଁ ଲେଖକ ଲେଖିକା ମାନଙ୍କୁ ଅନୁଶେଷ ।

ସମ୍ମାଦକ
‘ଚତୁରଙ୍ଗ’
ବଲ୍ୟାରି

କଥାପନ

୧—ଚତୁରଙ୍ଗର ବାଟେକ ମୂଳ ସତ୍ତାକ ଟ୍ୟୁକ୍ ୪ ଶାଶ୍ଵାପିକ ମୂଳ ଟ୍ୟୁକ୍ ୩୯ ମାତ୍ର । ପ୍ରତ୍ୟେକ ପଣ୍ଡାର
—ମୂଳ୍ୟ ୫ ମାତ୍ର । ଗ୍ରାହକ ରୂପା ଅଗ୍ରିମ ଦେୟ ।

୨—ଯେ କୌଣସି ମାସରୁ ଗ୍ରାହକ ହୋଇ ପାରିବେ ।

୩—ଗ୍ରାହକ ରଥୀ କଟେ ଉଠିବେ ରେ ମଧ୍ୟ ପଠାଇ ଦିଆଯିବେ

୪—ବିକାପନ ହାର ସମ୍ବନ୍ଧରେ ପରିଗୁଳକଙ୍କ ପଦ୍ଧତିରେ ଲେଖିବେ ।

୫—ତେବେ ମାନେ ବିଜ୍ଞାନ ଦେବ ନିଜର ବ୍ୟକ୍ତ ଦେବାକୁ ରୂପୁଙ୍କୁ ଲେ କିକ ମଧ୍ୟ ପଠାଇବେ । ଉପରୁ କାର ଖର ପଠାଇ ଦିକ ଫେରତ୍ତ ନେଇ ପାଇବେ । ଟିକ୍ ଭାବିଗଲେ ପରିଗୁଳକ ଦାସୀ ନୁହନ୍ତି

୬—କୌଣସି କାରତା ବିଶ୍ଵତଃ ଗ୍ରାହକ ଯଥା ସମୟରେ ‘ଚତୁରଙ୍ଗ’ ନ ପାଇଲେ ଗ୍ରାହକ ନଦ୍ରର ସହ ପରିଗୁଳକଙ୍କ ଜଣାଇବେ ।

୭—ଅଳ୍ପଦିନ ପାଇଁ ପ୍ରାନ୍ତରେକୁ ଗଲେ ପ୍ରାକ୍ତିଯୁ ଯୋଗୀ, ଅପିଷକୁ ଏବ ବିଦ୍ୟୁତେକ ପାଇଁ ଗଲେ ଆମ ଅପେକ୍ଷକ ଜଣାଇଲେ ଗ୍ରାହକ ଗ୍ରାହକା ମାନେ ‘ଚତୁରଙ୍ଗ’ ସତ୍ତର ପାଇଁ ପାରିବେ ।

ପରିଗୁଳକ
‘ଚତୁରଙ୍ଗ’

OVER 15 YEARS DEVOTED BANKING SERVICE TO THE
COUNTRY

BANK OF INDUSTRIAL BANK

H. C. S. Ltd. K. C. of Orissa

FOR THE TRIAL AND COMMERCIAL DEVELOPMENT OF ORISSA
20 branches are going to be opened in the important business centres
of Orissa of which the arrangement of
opening 10 branches has been completed

CUTTACK OFFICE

CHOUDHURY BAZAR

Kalamandal Printing Press

P. O. BALANGIR

PATNA STAT

OUR SPECIAL FEATURES ARE

QUALITY

PROMPTNESS

SERVICE

WE UNDERTAKE ALL KINDS OF

Cash - memos, Bill, Vouchers, Letters, Invitationcards, Book Etc

ଏହି ସଂଶ୍ଲାପ ୧ଙ୍କ ଦର ଅଣା ମାତ୍ର

ପଥମ ରାତ୍

ଚେତ୍ର ମାସ

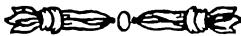
ଏକାଟଶ ସଂଖ୍ୟା

ସଂପାଦକ - କୁମାର ଶ୍ରୀଦେବ ନାନ୍ଦୁଷ ସିଂହ ଦେବ

ନାପିକ ମୂଲ୍ୟ ୫ ଟଙ୍କା

ପ୍ରକାଶକ ସଂଖ୍ୟା ୩୦ ଅଞ୍ଚଳୀ

ସ୍ମୃତି ବ୍ୟା

ଶେଷ ମାସ

ଏକାଦଶ ସଂଖ୍ୟା

କୋଣଳ - କଳା - ମଣ୍ଡଳର

ମୁଖ୍ୟ ରୂପେ ପ୍ରକାଶିତ

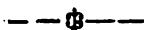

ସଂପାଦକ ସଂଘ:—

ଶ୍ରୀ କାଳିନୀ ଚରଣ ପାଣିଗ୍ରାମୀ
 ରଜନୀରାଜ, ଶ୍ରୀ ବଲଭଦ୍ର ବହୁଦାର
 ଶ୍ରୀ ପ୍ରଭାତ କୁମାର ମୁଖ୍ୟାଧାର୍ମ
 ଶ୍ରୀ ନିତ୍ୟାନନ୍ଦ ବହୁଦାର
 ଶ୍ରୀ ବିଜୁଷ୍ଠା ଗୁରୁ
 ଶ୍ରୀ ରାମୁପ୍ଲଲ ନାୟକ

ଏରିକ୍ଲିକ୍—

ଶ୍ରୀ ଗଙ୍ଗା ପ୍ରସାଦ ପଣ୍ଡା

ଦୃଢ଼ୀ

	ବିଷୟ		ଲେଖକମାନଙ୍କନାମ	ପୃଷ୍ଠା
୧	ହତ	(ପଦ୍ୟ)	ଶ୍ରୀ ବ୍ରଜକୁ ନାଶ୍ୟଣ ସିଂହ ଦେବ	୭୦୭
	ସାହିତ୍ୟର ବ୍ୟାକୀ		ଶ୍ରୀ ଗୋପା କୁମାର ବ୍ରଜି	୭୦୭
୩	ପ୍ରକଳ୍ପନାମ	(ଗଳ୍ପ)	ଶ୍ରୀ ନବ କିଶୋର ଦାସ	୭୧୭
	ତୁମର ତତ୍ତ୍ଵାତ ଓ ବର୍ଣ୍ଣମାନ		ଶ୍ରୀ ଗୋଲକ ବିହାରୀ ଧଳ	୭୧୦
୫	ଅମର ପୂଜ୍ଯ	(ପଦ୍ୟ)	ଶ୍ରୀ ପ୍ରଥମ ପ୍ରସାଦ ମହାନ୍ତି	୭୧୬
		(ଗଳ୍ପ)	ଶ୍ରୀ ରମେଶ ଚନ୍ଦ୍ର ଦାସ	୭୧୩
୭	ଭୁବନ୍ଦୀ, ରୂପି, ବୋମା		ଶ୍ରୀ ପୁରୁଷ ମହାମୋହନ	୭୧୭
୮	ସାହିତ୍ୟ ରଚନାତି		ଶ୍ରୀ ପୁରେକ୍ଷି ମହାନ୍ତି	୭୧୯
୯		(ପଦ୍ୟ)	ଶ୍ରୀ ପ୍ରଶଂକି କୁମାର ଶିତପଞ୍ଜୀ	୭୧୯
୧୦		(ଗଳ୍ପ)	ଶ୍ରୀ ରତ୍ନନାଥ ଦାସ	୭୧୮
୧୧	ହେ	ଶ୍ରୀପତି ମହାପତ୍ର	ଶ୍ରୀ ଜିତନାଥ ଦାସ	୭୧୯
		(ଗଳ୍ପ)	ଶ୍ରୀ ଦିବାକିର ସାମଳ	୭୧୯
୧୨	କୋଣିକ କିଳ୍ପ ମଣିଲର ଅନୁଷ୍ଠାନ ଲିପି			୭୨୮
୧୩	ପାଦ୍ମତ୍ୟ ସ୍ରମଲୋଚନା		ଶ୍ରୀ ବାଉଶ ବନ୍ଦୁ ନନ୍ଦ	୭୨୯
୧୪	ଦୂର୍ଧ୍ୱାର		ସଂପାଦିକାୟ	୭୨୯

ଠଢୁ ରଙ୍ଗ

ନାଟ୍ୟ-ସଙ୍ଗୀତ-ତଡ଼ି ଜ୍ଞାପ ଯେ ସାହିତ୍ୟ-ବିଶ୍ଵାରଦାପ ।

କଳାୟ କୁଣ୍ଡଳାପ ସବେ ମହୀୟନ୍ତାଂ ମହିତଳେ ॥

ପ୍ରଥମ ବର୍ଷ

ଚେତ୍ତ ସଂପାଦିତ; ମୀନ ୧୮ । ୩ । ୪୭

ସକାଦର ସଂଖ୍ୟ

ରାତି

ଶ୍ରୀ ବ୍ରଜକିତ୍ତ ନାରାୟଣ ସିଂହଦେବ

ଦିନରୁ କନକ କଳି
ଶସ୍ତିପଢ଼େ ପଛିମ ଗଗନେ
କିଏ ଗୋ ରୂପସ୍ତି !
ଭଲେ ତୁମ ଲେଖିଦେଲ
କେଉଁ ଏକ ମୋହନ୍ୟ ଷଣେ
ସୀଣ ବୁନ୍ଦା ଶଶି ! !

ଦେଖିବ ପ୍ରଥମ ତାର
ଦୁରୁବର ଦାତାୟନେ ଦସ୍ତି
ମେଲକଳ ଅଞ୍ଜି
କାହାର ଅଛିବା ଅଟେ
ଦୀପ ହାତେ ଜାଲେ ରୂପସ୍ତି
ନାଟିକ ଏକଃକା

ଏକାକୀ ଜାଣିଲ ତୁମେ
ତମାଲର ବାହୁ ଛୁଇ ଡଳେ
ଛୁଡ଼ କେଶ - ଜାଲ
ପୁରୁତ ବନପତ୍ର ରଣି
ମୁଖୀତ ହିନ୍ଦୀ କଳେଖେଲେ
ନୟୁରର ତାଳ ।
X X X
ଜନମ୍ଭାନ ଜନପଦ;
ଅଣେତ କୁଟୀରର ଜାରେ
ପୁଣ୍ଡ ପାଶବାର;
ଅକାଶେ ଶୁଭ୍ରି ଶଙ୍କ
ପ୍ରଧାନ ତମସା ରାତିରେ
ଅର୍ଦ୍ଧନ ପାନିର ।

ଦୂପର ବକାଇ ପୁରେ
ପଥ ରୂଲ ବଞ୍ଚଳ ଚରଣେ
ହେ ଅରସାରକା ।

ତୁମ ଫେର ରୂପିରେ
ଅକାଶର କେଉଁ ଏକ କୋଣା
ଦୂର ନିଷ୍ଠାଟିକା ।

X X

ଗଲର ମୋତର ମାଳ
ଖପି ଯଦି ପଡ଼ିବସେ ଝୁଲେ
କି ଦା ଉପ୍ତି, ସହ ?
ସୁଣ କେହି ଚିହ୍ନିବେ ନା
ପାରବେନା ବକୁଳର ମୃଦୁଳେ
ପରିଚୟ କହି !

ତୁମର ଅରାରେ ମିଶି
ଫ୍ରେମରେ ଥର ଥର ତନ୍ଦୁ
ସଗା ଓ ସଜନା
ପିଲଲେ ଜାବନ ପୁଅ
ସେ କଥା କି ଯିବ ମୋର ମନ୍ଦ ?
ହେ ମାଧ୍ୟ ରଜନି

(ଫେରେ) ଦନ୍ତ ଶାଖା ବାହୁଗାଣେ
ବଧୁର ଅଙ୍ଗରେ ପଡ଼େ ଝରି
ଦୁନ୍ଦନର ଫଳ

ବକୁଳ ଆକୁଳ ହୃଦୀ
ନାଥ ବନ ଉଠଇ ଶିହର
ସେ କି ମୋର ଭୁଲ ?

ଯେ ପଥେ ରୂପିତେ ତୁମେ
ବର୍ଷାରୟ ଆଗୋ ବିଭୁବରି ।
ଜାହନ୍ମୁ ମୁହଁ ଜାଠଣ
ନିଶିଳ ଭୁବନ ଶାର୍ଦ୍ଦ
ଷଣ୍ଠ ଷଣ୍ଠ ଶିହର
(ହେହ) ଅଳ୍ପର ଟାଣେ !

X X X

ଆଗୋ ମୋର ଭ୍ରାନ୍ତ ସାଥ !
ଆସିଛ ଏ ଚାନ୍ଦମାନ ରାତ
ନାହିଁ ନାହିଁ ଉପ୍ତି;
ତାହାର ତମସାତରେ
ପାଇଁଛ ମୁଁ ମହା ମରଣୀର
ଶୁଭ ପରିଚୟ ! !

ଏକାକୀ କୁଟୀରେ ବସି
ଦେଖିଲି ଏ ଅନନ୍ତ ଅମ୍ବର
ତାରକା ଶାନ୍ତି
ମନେହେଲୁ ଦେଖିଲି ଯା—
ଜନମେ ଜନମେ ସେ ଯେ ମୋର
ତିର - ପରିଚାତ ॥ ।

—○—

ସାହିତ୍ୟର ସାଧନ

ଶ୍ରୀ ଗୌରକୁମାର ପ୍ରତ୍ନା ଏମ୍. ଏ, ଡି. ଇତି.

ସାହିତ୍ୟର ସାଧନ ନିରୂପଣ କରିବା ଏକ ସହଜ-
ପାଦ ବିଧାର ନୁହେ । ତଥାପି ବିଶ୍ଵେଷଣ ପ୍ରକଟ୍ୟାର

ସହଯୁକ୍ତରେ ତଥ ସମାଜରେ ସଦବ୍ୟଦହାରରେ
ତଥ ନିରୂପଣ ପାରି ଭବ୍ୟତ ହେଲେ ଦୁଃସାଧାର

ମାନା ବଢ଼ୁ ପରିମାଣରେ କମିଷିପିଦିବି । ସାହିତ୍ୟର ମାଦ୍ୟମେ
ସାହିତ୍ୟର ସାଧନ ସଙ୍ଗେ ପରିଚିତ ନ ହେଲେ ଏବଂ
ପରି ସାହିତ୍ୟର ସରଗୀର ଅନୁଷ୍ଠାନିକ କାଳିତଳ
ସାହିତ୍ୟର ପରିଚାଳନ ଅଭିନ୍ନାୟ ସମ୍ବଲ ହୋଇ ପାରିବ
ନାହିଁ । କୁଞ୍ଚିକାର ପଥରେ ମୁହଁକା ଯାହା, ସାହିତ୍ୟର
ପରିଶୈଳୀ ଶାନ୍ତି ତ୍ୟ ତାହା ଖାଲି ଅନେକଙ୍କର ମତ ।
ଏହା କେତେବୁଝ ଦେଖିମୁକ୍ତ ବା ମୁକ୍ତ ଆହାର
ପୁଣ୍ୟନୀପୁଣ୍ୟ, ଆନ୍ତେରନୀ କରିବାକୁ ହେଉଳ
ଆହୁଙ୍କୁ ଦ୍ଵାରିନ ଆଳକାରକ ମାନିଙ୍କର ପରା
ଅବଲମ୍ବନ କରିବାକୁ ହେବ । ଅଳକାର ଶାସ୍ତ୍ର
ସାହିତ୍ୟର ସମାଲୋଚନାର ମୂଳମନ୍ତ୍ର । କାବ୍ୟ ଦା
କୌଣସି ସାହିତ୍ୟକ ଅଂଶ ଲୋଭିତାକୁର ନିର୍ଦ୍ଦାରି,
ନିଷ୍ପଳିଙ୍କ ଓ ପୁଣ୍ୟ ତାଧାର, ପରିଯା କରିବାକୁ ଗଲେ
ଅଳକାର ନୟମାଦଳର ସାହାଯ୍ୟ ଏକାନ୍ତ ଆନ୍ଦଶ୍ଵର ।
ଏଠାରେ ପଥେପରେ ଏତକି ମାତ୍ର କୁଞ୍ଚିକାରିପରିତର
ଯେ ପାଣ୍ଡିତ୍ୟ, ପ୍ରତିଭା ଓ ଅଭ୍ୟାସ ସେଉଁଛି ସାହିତ୍ୟର
ସାଧନ ।

ପ୍ରଥମେ ପାଣ୍ଡିତ୍ୟର ଆତଲାକାଳୀ କରୁଗାଉ । ଏପଣ୍ଡା
ଶବ୍ଦର ଅଧିକ ଅର୍ଥ ହେବନ୍ତି ଶାତଖୀଜ୍ଞାଲ ବୁଦ୍ଧି ।
ପୂର୍ବର ସାତଲ ଶାସ୍ତ୍ରରେ-ଶାସ୍ତ୍ରର ବୁଦ୍ଧି ଦର୍ଶିବାନ,
ଶାସ୍ତ୍ର ପର୍ଯ୍ୟାତଲାକ୍ଷଣୀ ଦ୍ୱାରା ଯାହାର ଜୀବିର ପରିସର
ପୁଦୁର ପ୍ରାଚୀରିତ, ଶାସ୍ତ୍ର ଜଳାର ବିବରଣୀ ଓ ଜିବିତ
ବିବାର ପଳକର ସମ୍ପଦ ଶାସ୍ତ୍ରର ଜାହିନ୍ଦୁ ଜାତୀ ଉପରେ
ସହିତ ଯାହାର ଜୀବିତର ପ୍ରକାଶ ଏକାକ୍ରମ ବିଦ୍ୟମାନ, ସେ
ହେବନ୍ତି ବାପ୍ରଦିତ ଧର୍ମର ଶକ ଦାୟୀ । ଅଜକାଳି
କିନ୍ତୁ ଏ ଶକର ଦ୍ୟାନଧାର ଦଢ଼ ବ୍ୟାପକ ଭାବରେ
ହେବାରି ଦେଶାଭାବନ୍ତି । ଧୂମି ସକଳ ଶାସ୍ତ୍ର ଚାଲି
ଭାବରେ ଯାହା କୁର୍ଯ୍ୟାଗୋଲେ ଭାବୀ ମଧ୍ୟ “ସବ ଶକା
ସରବରତା” ନିଆୟିରେ ବା ତ୍ୟକ୍ତି ଦର୍ଶନରେ
“ଭୂମ୍ୟାଭିକାଦସ୍ତ ବାଦଂ” ଅନୁଧାରେ ଅବସ୍ଥାରଣ
କରିବାକୁ ଚାହୁଁ । ସମ୍ପଦର ଗେତ ସତଙ୍ଗ ସତଙ୍ଗ ଚିନ୍ତା-
ଜଳା, ଭାବ-ସଘାର ଓ ଜ୍ଞାନ ଜଗତର ଜାଲିଦର
ଅଚିନ୍ତ୍ୟନୀୟ ତକାଗରେ ବୁଦ୍ଧି ଧାରିଛି । ଏପରି ଅବସ୍ଥାରେ

ଜଣେ ଲେକ ପରିମାତ୍ର ସମୟ ବିଷୟ ଜାଣିବା ଏକାନ୍ତ
ଅପରଦିତ । ତଥାପି “ ସକଳ ଶତର ଲୟାମିଳା
ଦ୍ୱିଦ୍ୱୀପର ଏ ଶାକିକ ଫୁଲରୁ ସମସ୍ତାର ସମାଧାନ
ଦ୍ୱୋରାଏ । ଯେଉଁ ଲେକର ବାପକ ରତ୍ନ ଅଛୁ,
ଦେହ ଗୁରୁର ମନୀ ଜାନା, ଆଧୁନିକ ତଥା ପ୍ରାଚୀନ
ଅଷ୍ଟଦିଗ ବିଦ୍ୟା ଗର୍ଭେ ବିଷୟର ଜାନ ଅଛୁ,
ଏ ଲେକ ବାପଦରେ “ ପଞ୍ଚତ ” ନାମର ଗୋଟିଏ ।

ପାଶ୍ଚିମୀର କାଦ୍ୟ ବା ସାହୁତ୍ୟକ ଅନ୍ୟ ବିଶ୍ଵଗା-
ଗୁଡ଼ିକ ସହିତ ଲେଖିବୁର ଯେ ଗାଢି ସମ୍ରକ୍ଷ ଅଛି
ତାହା ଯେ କୌଣସି ବଢ଼ି କବି, ଲେଖକ ବା
ସାହୁତ୍ୟକ ପାଶ୍ଚିମି ପଠାଇଲେ ପ୍ରତିବଳ ହୁଏ ।
ଏ କଥାର ଜୁମ୍ବି ଅନ୍ୟ ଏକ ଦିଗରୁ ମଧ୍ୟ ପ୍ରତିନେହ
କିମ୍ବା କିମ୍ବା ରେ । ଶ୍ଵାସାବ୍ୟ ଥରେ ଜଣେ କର୍ମନ
ଲେଖିବାକୁ ସ୍ଵାତଂ ବିପ୍ରୟୁକ୍ତ ଏକ ପ୍ରବନ୍ଧ ଲେଖିବାକୁ
କୁଣ୍ଡା ଯାଇଥିଲା । ଲୋଗଙ୍କର ବହୁଦଶିତ୍ତା ଓ ବିଶାଳ
ଧାର୍ଯ୍ୟ ଥିଲା । ନହିଁ ସେ ହାତ ବିପ୍ରୟୁକ୍ତ ପ୍ରବନ୍ଧ
ଲେଖିବା ଅଗ୍ରରୁ ପ୍ରବନ୍ଧର ଉପରିମ ଲେଖିବାକୁ ଯାଇ
ଅଠର ଗୋଟି ପ୍ରତି ଲେଖିଥିଲେ । ଏ କଥାର ସତ୍ୟତା
ଯାହାରେ ନା କାହାରୁ ଠିକ ଯେଉଁ ବିପ୍ରୟୁକ୍ତରେ
ଲେଖିବା ପାଇଁ ଜଣକୁ କୁଣ୍ଡାଯାଏ, କେବଳ ପେହି
ବିପ୍ରୟୁକ୍ତର ରେବେଳେ ତେବେ ଲେଖିବା, ବୋଧ୍ୟୁଏ କେବଳ
ପେହି ବିପ୍ରୟୁକ୍ତ ଧାର୍ଯ୍ୟ, ଦୁଇଧାରୁ ବେଶୀ ଲେଖି
ଯୁନ୍ତକା ନାହିଁ । ଗୋଟିଏ ବିପ୍ରୟୁକ୍ତରେ ଲୋଗନୀ ଘୂଲନା-
କରିବ ଦେଲେ ମୁଖ୍ୟତଃ ପେହି ବିପ୍ରୟୁକ୍ତ ଲୋଗନୀ
ଘୂଲନିବ ବିପ୍ରୟୁକ୍ତ ଦ୍ୱାରା କାହାରେବାର । କିନ୍ତୁ ଗୋଟିଏବି
ଅବାସ୍ତର ଅନ୍ତରେ ବିପ୍ରୟୁ ଡହୁଁରେ ଛାନ ପାଏ ।
ଯୋଗର ଦୁଷ୍ଟିଟୁ ଦେବାକୁ ଝେଳିଲେ ଜଣନ ବିଷ୍ଵଦଶି
ପଞ୍ଚାତ୍ମକ ଓ ଅନ୍ୟଜଗେ ଅଳ୍ପକ୍ଷ ଝେଳର ଗୋଟିଏ
ବିପ୍ରୟୁକ୍ତରେ ଲିଖିତ ଦୁଇଟି ପ୍ରବନ୍ଧ ବା ପ୍ରଦତ୍ତ ଦୁଇଟି
ଭାସ୍ତରେ ବିଚାରିତ ଉପାଧନ କରିଯାଇପାରେ । ଏହା
ପ୍ରତ୍ୟେକର ନିଜ ନିଜ ଅଭିଭାବକ ସଙ୍ଗେ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କର
ତୁଳନା କରିଲେ ଉତ୍ତର ବା ଆନନ୍ଦର ପ୍ରମାଣ ପାଇ
ପାଇବେ ।

ପାଣ୍ଡିତ୍ୟର ମୁହଁରୁ ବୁଝାଇବାର ଅନ୍ୟ ଏକ ପତ୍ର
ହେଉଛି, କୋଣସି ଦେଖିବାକୁ କାମ୍ୟର ସମ୍ଭାଲିବାକୁ ।
ଆଜି ଉଚ୍ଚେତ୍ତାରେ ଅଧିକ ବୈଦ୍ୟତିକିଳେ ଏହି ଜୀବ
ଦରିଦ୍ର ଅଧିକିକ ମାଠୀଙ୍କର ଅତି ଅଦରର ସାମାଜିକ
ନୂହେ । ଉଚ୍ଚେତ୍ତାରେ ଯଦ୍ୟପି ପାଣ୍ଡିତ୍ୟ ଶିଥା ମନୁଷେର
ଦୃଷ୍ଟିକ ନ ଥିଲେ, ମୁଁ ଏତ ବେଳେ ଯେତେବେଳେ
ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯଦ୍ୟପି ସେ ଶତି ନ ଥିଲେ, ତଥାପି ଭାବରେ
ସାରବସ୍ତି ରଜ୍ୟର ଭାଙ୍ଗର ଅନ୍ଦରେ ଫରୁଇ
ଥିଲା । ଶମାଯକୀ, ମୁହଁରୁ ଭାବରେ, ଅଣ୍ଟାକୁ ପୁରୁଷ, ଦେଖି
ଏ କିମ୍ବୁ ଭବେଷ, ବ୍ୟାକରଣ, ମୁଁ ତିଥି, ଅଣ୍ଟାକବଦ
ଏ ପ୍ରାଣୀଙ୍କ ବହୁ କାବ୍ୟ ନାଟକିଳଙ୍କର ପ୍ରକ୍ରିୟର ଭାଙ୍ଗର
ପ୍ରବେଶ ଥିଲା । ଫିଲୁ ପାଣ୍ଡିତ୍ୟର ପ୍ରତିବିମ୍ବ ଦେଖିଲୁଗ
ବିଲସ ରୂପକ ମୁହଁରରେ ପ୍ରତି ପଂକ୍ତିରେ ପ୍ରତିଶଳିତ
ହୋଇଲୁ । ଯେଉଁ ବୈଦ୍ୟ ଅନ୍ୟଧି ଚିହ୍ନି ପାରିବ,
ପେଇ ଶୌରଣୀକ ବିଭଳ ଶାର୍ଦ୍ଦର ମାହାତ୍ମ୍ୟ ଜାଗର୍ତ୍ତା,
ନାକ ପକ୍ଷରେ ସୁଭୂତି ଏ ବେଳିର ମୁହଁ ଚାମର ଅଧିକ,
ପ୍ରୟାଗ ଏ କେଳିପ୍ରର ମାହାତ୍ମ୍ୟ ସେହିର ଦେଖାଇ । ଅନ୍ୟ-
ଏକ ପଥର ପକ୍ଷ ଦୁଇଟି କ୍ରତ୍ୟୁ ମେଘରେ ଥିଲାର
କୁଣ୍ଡ ବାୟକ ଘୁରୁଟି ଉଦ୍‌ଦିଦ, ଅନ୍ୟ ଦୂର୍ବିତି ସେହିରେ
ରୁ ପୁଷ୍ଟରେ ଦୂରୁଟି ଛାନ । ଏହି ଭାବରୁରୁ
ପେଇମନେ ଅଧିକ ମାଣ୍ୟାନ୍ୟ ଶିଶ ରେ ଶିକ୍ଷିତ,
ଯେଉଁ ମାନେ ପ୍ରାଣୀଙ୍କ ଭାବନ୍ତୁ ସାରବସ୍ତ ବିଭବ ସଂଗ୍ରହ
ପରିଚିତ ନୁହନ୍ତି, ଫଳରେ କହିବାକୁ ତେବେ ମହାର-
ମାନଙ୍କର ଅଳ୍ପ ଦେଖି ପରିମାଣରେ, ପ୍ରାଣୀଙ୍କ ଅନ୍ୟାଦବା
ବିଦ୍ୟା ଐଶ୍ୱରୀକିତ ହୋଇଲା ହିଁ, ଯେହାନେ ଶାନ୍ତିଯୁ
କାବ୍ୟ ଉଦ୍‌ଦୟନରେ କୁହୁ ପ୍ରୋତ୍ସବ କେବୁ ହେବା
ବିଭୂତିମଧ୍ୟ ମଧ୍ୟ । କାବ୍ୟାଦ ଶାନ୍ତି ଅଭ୍ୟନ୍ତ କାରି ଭୁକ୍ତ-
କବି ଯେଉଁ ବିପୁଳ ପାଣ୍ଡିତ୍ୟ ଅର୍ଜନ ପାଇବାକୁ, ତାହା
ତାଙ୍କ କାବ୍ୟର ଅଧିକାଶ ଲାଭ କରିବାକୁ ସେହି
ସମସ୍ତର ଅନ୍ଦରକି ଅଧିକିମାତାନ ଭାଙ୍ଗ ସମ୍ବନ୍ଧ
ଦେଖାଇବା ଦୁଇସାର ଥାର ନିଜ କିମର ଦୁବିଳତା
ହିତସ୍ଵର୍ଗମ କରି, ନ ପରି ଡାଙ୍କ, ନାଲା ଭାଦରେ
ଅନ୍ତରେ କାହିଁବାକୁ କଣ୍ଠ ପ୍ରକାଶ କରିଲାମାନ୍ତି ।

ପ୍ରକାଶକ ହିନ୍ଦୁ ଗଲେ ଲେଖକଙ୍କର ପାଣ୍ଡିତ୍ୟ

ଯେବେଳ ଅଧିକ, ରଞ୍ଜର ପରିମାଣ ଯେତେ ବେଶୀ,
କାବ୍ୟର ବିର୍ଭଳ ବିଷୟର ଦୃଢ଼ିନ ବା ଚିନ୍ତନବେଳେ
ନାର ଘୋରିଯିବୁ ଓ ପୁଣି ଡେବେହୁର ଅଧିକ ।
ଅବଶ୍ୟ ମାତ୍ରି ତ୍ୟ ଦ୍ୱାରା କାବ୍ୟର ଦୁରୋଧତା କୁହାଯାଉ
ନ୍ତର ନ୍ତର ବହୁ ବିଷୟର ଏକତ୍ର ସମାବେଶ କରୁ
ଦସ ତ୍ରୈଶାର ପାଠକଙ୍କର ମନୋରଜ୍ଞନ କରିବାଲାଟି
ବିରଦ୍ଧୀନ 'ଦୟମୁଖୀ ଦେବା' କୁହିତ । ରଥନାଥଙ୍କର
ଚିଲ୍ଲକାରେ ଉନ୍ନତିର ଅନ୍ତର ଉତ୍ତିଷ୍ଠାପି, ଭୌଗଳିକ
ସ୍ଥାନ, ଭାବତିର ଲୋଗିକକ ପରେହୁତ, ଦେଖିତା-
ଦେଖିତର ପର୍ମାଣ୍ୟ, ନିରନ୍ତର ପବିଷ୍ଟତା, .ନାନା-
ଭୌଗଳିକ ଉପର୍ଯ୍ୟାନ, ଫେଣ୍ଟାର ପୁର ପଣ୍ଡିତରେ
ଉଦ୍ଦ୍ଦୀତ ନାନା କିମ୍ବଦନ୍ତୀ, ବହୁ ପ୍ରାଚ୍ୟ ତଥା ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ
କବିଙ୍କ ଦୃଶ୍ୟା ସରଣୀ, ଭାବତରେ ଉଲ୍ଲିପ୍ତମାନଙ୍କର
ସାରପ୍ତ ଦାନତା, ଲୋକିକୁ ଆଗୁର, ବ୍ୟବସାତ ଓ
ଶ୍ରୁଦ୍ଧ ଏ ଦେଖିଷ୍ଟ ପ୍ରଭୃତି ତାଙ୍କ ବିଶାଳ ପାଣ୍ଡିତ୍ୟର
ପରେ ଏହୁ ଦିଦିତଙ୍କୁ ବିଦ୍ୟାମଣୀ, ରସକଟେଜୋଲ,
ପ୍ରକଳ୍ପ ପୂର୍ଣ୍ଣତ୍ଵ, କଲାବଜ୍ଞା, ରାଧୁନାଥ ବିଳଙ୍ଗ ପ୍ରଭୃତି
ପ୍ରାଚୀନ କାବ୍ୟମାନଙ୍କର ପାଣ୍ଡିତ୍ୟ କେତେହୁର ପ୍ରତି-
ଦୟିତ, ସାହିତ୍ୟକ ମାନ୍ୟ କାଣନ୍ତି ।

ଅଜିକାଳି ମୁଦ୍ରାଯନ୍ ହେଉ ଅଧ୍ୟୟନ ଓ ଜୀବନ-
ପ୍ରସାର ଲିଟ୍ ଗ୍ରହୀ ପାଇବାର ମୂଳରେ ସବେଳୁ ତରୁଣ
ଲୋକମାନଙ୍କର ଲୋକଟିଟିଏ ପରିଚିତ ହେବା
ବିଳଦ୍ଧ ତା ଉଚ୍ଛ୍ଵାସେମାନ୍ତ୍ ଦ୍ୱାରା ବିଷୟ ପର୍ଯ୍ୟାନୋଭାବନା
ଦିଶରେ ପ୍ରେରଣା ଦିଅନାହୁଁ । ହେଉମାନେ ଆଗାତତଃ
ପ୍ରେମାନଙ୍କର ଲୋକମେଲିରୁ ହୁବୁଜାନ ସମ୍ବନ୍ଧ ପରି
ଦେଖାଯାନ୍ତି, ସେମନଙ୍କ ମୁହଁରୁ ଅଧିକାଂଶକଠାରେ
“ ଦୂରକି ହବୁଛ ପୁରୁଷ ” ନତ ପ୍ରୟୁକ୍ଷ । ଦୃଷ୍ଟିନ୍ତି
ସୁର୍ଯ୍ୟ ଦୀର୍ଘ ଲିଟଟିଲ ଏହା ହୁନ୍ତ ଏହା ଭାବାଟିର
ଲୋକାନ୍ତଶି ଯେ କଟଣ ସମ୍ଭବ ସାହିତ୍ୟର ‘ ସି’
ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ନ ପଢ଼ି ମୟ ତା ଉପରେ ଏବଂ ଭାଷ୍ୟ ଲେଖି
ଦେଇପାରେ । ମାସିକ ପଦ ପଦିକା ତରୁଣ ଲୋକଙ୍କ-
ମାନଙ୍କର ଅନ୍ୟ ଏକ ସହାୟକ ବନ୍ଦୁ । କଟ୍ଟେ ପୁଣିନ୍ତରୁ
ଲୋକର ପ୍ରବନ୍ଧକୁ ଭାବାନ୍ତରେ ତ କରି ସେ ବିଷୟରେ

ମୌଳିକ · ଜ୍ଞାନ · ଗଭୀରତୀର · ପରିଚୟ · ଦେବାଳ୍ପି
ଅନେକେ · ବ୍ୟାଙ୍ଗ ।

ତେଣୁ ଶେଷରେ ଦକ୍ଷିଣ୍ୟ ମୁଁ ଯେ ସାହିତ୍ୟର-
ମାନେ ଥେବେ ବେଶୀ ଛାଡ଼ିବୁ । ରେଖା ଦେଖି ଜୀବ
ଅର୍ଜନ୍‌କ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିଲି, ବିନ୍ଦୁ କିନ୍ତୁ, କିମ୍ବା
ଉଥରୁ ଉପରୁ ଅନୁଭବ କରିବାକୁ ରେବେ ଅଧିକ
ପଦଶାଳୀଙ୍କ ଅନ୍ତିମ, କାଣ୍ଡୟ ହାତିରେ ଦିକାଣ
ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରେସିକି ଦାଢ଼ି କରିବା ଜୀବର ଠାରୀ, ସୁମଧୁର
ସମ୍ମିଳନ୍‌କ ଜଗତରେ ସବୁ ପ୍ରମାଣ ଦ୍ୱାରା ଅନ୍ତବାର କରେ
ଏବଂ ଜୀବର କୃପାତନ ସାହିତ୍ୟର ରୂପ ପରିଚିତ
ହେବା ଦେବ ପରିଶରେ ମାରୁଥିବା ।

ଦ୍ଵିତୀୟ ସାଧନ ଫେରିଛି ପ୍ରତିକ୍ରିଯା । ପ୍ରତିକିରିଣ ଏହି
ହେଉଥିଲା “ନବ ନବୋରୁକୁ ଶାଳିକା ଉଚ୍ଚା ” । କୁ
ଆଲକବିଜଳ ଲଥ ପ୍ରାଚନ ସାମାଜିକ ପ୍ରତିକ୍ରିୟ
ପ୍ରଥମ ଶବ୍ଦରେ ସ୍ଥାନ ଦେଇ ଦୂଷା କାହିଁ କ
କବିତାର ମେରୁଦଶ ସ୍ଥିତି ବରାନ୍ତି ଦିଲେ କୁ କ
ଅଛନ୍ତି । ବାସ୍ତବିକ କେବଳ ବିଶାଳ ପ୍ରାଣୀ ତା,
ଅନୁଶୀଳନ, ବୀର୍ଯ୍ୟକ ପରୀକ୍ଷାରେ ମନ୍ତ୍ରିତକୁ ଜୀବ-
ବଜାରରେ ବଢ଼ି ଅଜ୍ଞାନ ଟକି ଦେଇଗେ, କିନ୍ତୁ
ସଂଥିତର ପ୍ରତିକ୍ରିୟା କି ଦିଲେ ସମସ୍ତ ଜୀବ କାବ୍ୟ
ଆକାରରେ ଡିଙ୍ଗି ଆସିବ ସମସ୍ତ ନିଯମ ଅବଲମ୍ବନ କରି
ପ୍ରକାଶ ପାଇଲେ ମଧ୍ୟ ତା’ର ମୂଳୀ ଦେବାନାହିଁ, ଯେବେ
ପ୍ରତିକାର ସ୍ଵର୍ଗ ବିଶ୍ଵାସ ତା’ର ମଧ୍ୟ ସର୍ବାର୍ଥ ନା-
ଥାଏ । ନିବରତ୍ନ ମଧ୍ୟରେ କାଳିଦାମ ୬ ସର୍ବତାରୁ
ଦଢ଼ ପଣ୍ଡିତ ଥିବାରୁ ପାଇବା ଦ୍ୱାରା ଏତେବୁନ୍ଦର ସମ୍ପାଦନ
ଦେଖିଥିଲେ, ତାହାରୁଷେ, ପାଇବାରୁ ଅନୁଭୂତି
ଓ ଲୋକିକ ପୌଳିକାରୀ, ତାର ଜମାଦଶ ପ୍ରତିକ୍ରିୟା
ତଙ୍କ, ଯେତେବେଳେ ଦେଖିବ ସବୁଦ୍ରୁଦ୍ଧ ସନ
ଦେଖିଥିଲୁଣ୍ଡ, ଏବେ ସୁଦ୍ଧା, ୮ ଦଳ ଦ୍ଵାରା ରେ ନିର୍ଭୟା
ସମସ୍ତ ଜଗତରେ ତାଙ୍କ, ଶର ଅମର, ଶର ପାଳିବ
କରି ରଖିଥାଏଇ ।

ସାଧାରଣ ଲେକର ତୁମ୍ହି ଓ ପ୍ରତିଭାବାନ୍ତ ଲେକର

“ ଅନ୍ତରେ ଦେଶକ ଗଲୁ ଦର୍ଶଣ କିମ୍ବା,

କୁଳି ସିଦ୍ଧରେ ତେଲି ଗୋଦାନ ଟେକି ~

ଜଡ଼ା ମୁହଁଚ୍ଛର କଳି ଶତା ରମ୍ଭନ

କାନୁଡ଼ା ଓ ଦୋଡ଼ା ମୁଠିଲ ଦେଲି ଚୂମ୍ବନ

ତେବେ ସାହା କି କଲେ, କିମ୍ବା ପରାମାର୍ଦ୍ଦ ତଳେ ଥୋଇଲୁ”।

ପୁଣି ଦଶ ଶତ ବରା ଡାଙ୍କ ଧର ପ୍ରତିବାଳ୍ମୀ କରିଛ,
ଅନ୍ତରେ କି ଦୟାରୁ ସେଠାରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ଟ ଉଚ୍ଚବା
ଜଗନ୍ନା” ମୂର୍ଖୀଙ୍କ ଲକ୍ଷ୍ୟ ଏହି ପଦ୍ମନାଭ ସତ୍ୱରେ
କିମ୍ବା ପାଦଥିବେ :—

କୁଞ୍ଜବୁ-ନ ଜଗଳୁ ନ ହେବ ଗୋପିଙ୍କ
ରୁ ତୋଳି ଉତ୍ସୁତେବେ ଶଶତେ ବସାଇ
ଛେଇ ଦେଖିଲି ମାତ୍ରତେବେବେ ଜାତିକାରୀ ମୁଖ୍ୟ
ଧ୍ୟ ଦେଖିଲି ମାଉଦେବେ ନଥ ଜଣ୍ଠା ଧ୍ୟ ।

ଓଡ଼ିଆ କାଳ ଯେତେବେଳ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜୀବିତ ଥିବ, ଯେତେବେଳ ଯାଏ ଓଡ଼ିଆ ଭଣିର ଅନ୍ତର୍ଭୂତ ଥିବ, ତେତେବେଳଯାଏ ଓଡ଼ିଆମାନେ ହାତୁମଣିକର ଏ ମଧ୍ୟର କ୍ରିତା ଭୁଲି ପାରବେ ନାହିଁ କି ପ୍ରତିଭାବ ଏ ଭଲଷ୍ଟ ବିକାଶ ବିପୁଲ ଦେବନାହିଁ । ପେହିଏଇ କରିବୁଥିଲୁ ପ୍ରତିଭା ଅସାଧ ରଣ ଥିଲା । ତେଠିଏ ସାଧାରଣ କଥାରେ ସ୍ଵମତ ବେଳୁ କରିବାକୁ ପାଇଁ ସେ ଏହି ଚମଳୀର ଭାବରେ ତାହା କବୁଥୁଲେ ଯେ ଶ୍ରୀମାନେ ଅଶ୍ଵରୀନ୍ଦ୍ର ହୋଇ ଧାଉଥୁଲି । ଅଠଶତର ରଜକର୍ମରୂପ୍ୟାନି କୌଣସି ଦ୍ୟକୁଣ୍ଡର ମନୋମଳୀରେ ଛେତ୍ରର କବିହରୁଙ୍କ ନାମ ଆଦିନାରେ ପକ୍ଷିଚାଳୁ ଚେଷ୍ଟା କଥିଥୁଲେ । ଏହି ଶେଷତର ନିର୍ଜ ନିଜ ଶମତରେ ଅପଦ୍ୟବହାର କରି, ନାମ ଅମୁଳିଳ ବାରଣୀ ଦର୍ଶାଇ ସଜାଙ୍ଗରୁ କବିପୁରୀଙ୍କ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲି ଛ ମାତ୍ର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବନ ବର୍ଷାରେଲେ । ପ୍ରତିଭାଶାଳୀ କବିପୁରୀ ନିଜର, ଅସାଧାରଣ କରିବାର ପଶାଙ୍କ୍ଷା ହିର୍ଦୟର ବିରମିତାନିର ଦୃଢ଼ାଦନର ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟରେ ଏ ଜଳନ୍ଦିତ କବିତାଟି ପାଠ କରିଛୁଲେ ।

ସରଷେ, କୁଞ୍ଚିତାରୁଥାଏ ସିନା ।

ତୁହାର ତୁହାର ପୁଟ ଦେଲେ ସେଲେ
ଲୁହା କି ହୋଇବ ପୁନା । (ଦୋଷା)

ନାସି କୁହୁମକୁ ପ୍ରଶଂସିଲେ ସେଲେ
ପାରବକି ମନୋହର

ପାରିଷାକୁ ସମ୍ମାନ କି ତୁଦେବ
ଅର୍ଣ୍ଣବାଦି ପତ୍ନୀର

ପାମର ପାଣକି ଶିରୁଳୀ କି ସେବ
ତାମରସ ପୁରୁ ଦଶୀ

ଶ୍ରାମ ଶୁକ୍ରିକି ଦକ୍ଷାର ଯେ କ୍ଲି
କାମପ୍ରେତୁ ଦୃଷ୍ଟ ଦେବାକୁ ।

କୁଅ ହେବରେ ପଢ଼ଲେ କି ଏହେ
ଶୁଆ ପରି ହେବ ନାମ,

କୁଅଟା ବୁଝରେ ପଢ଼ଲେ କି କରେ
କୁଆ ହିଂସ ପରାତମ

ଅଭ୍ୟଥରେ ଥାଠଶତର ରାଜା ସ୍ଵାୟମ୍ ଦେବାନାଙ୍କ
ପୁନଃକୁ କବିତା, କୁହୁମର କିମ୍ବାତିତ କନ୍ଦିବାରୁ
କବିପୁରୀ । ମନନେ ଜୟାର କୋପ ଜୀବ ହେଲୁ ।
ତେବେ ଜୀବାଙ୍କ ତ ଏହି ଦାନର ଅସାଧ ଜଣାଇବା
ପାଇଁ କବିପୁରୀ କିମ୍ବାତିତ :

କବି ମୋଇଗଲେ ସମୟ ଲୋକ
ରବିଷେଳିଲେ ମନ୍ଦ ତିରିଣୀ ଗୋକେ
ସବି ଯୋଇଲେ ପୁଲିନ ପେଲ
ପବି ପୋଇଲଣି ମୃଣାଳନ୍ତ୍ରିଜ ।

ଅଭିଭେଦ ଦେବିରେ, ନିବାନ ଦୁଃଖି କନ୍ଦେକ ଏଠିବ ।

ଉଠିର ତତୋହରଙ୍ଗ ନୁହିକରୁ କବିପୁରୀଙ୍କର ପ୍ରତ୍ୟୁତ୍ତି-
ମନ୍ତ୍ରର, ପ୍ରତିଭା, ନିଜର ନିଜର ତୁ ଭାବ ଗାହୀରୀର
କିମ୍ବାନ୍ତ ପ୍ରମାଣ ମିଳେ । ମଧ୍ୟର ଖ, ଗ, ତ, ମ
ପ୍ରତ୍ୟେତରେ ପ୍ରେଦୁ ପ୍ରତିଭାର ଦୁଃଖ ନିବନ୍ଧନ ରୁହିଛି ।
ଅନ୍ତର ମଧ୍ୟ କୁହୁମକୁ ନିବନ୍ଧନ “ଜଗତ କେବଳ” ର
ଅନୁମ ଭାବ ସମାଧର ତାଙ୍କ କବିତାର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପ୍ରମାଣ ।

କାବ୍ୟରେ ପ୍ରତିଭାର ବିଶ୍ଵେଷଣ କଲେ ସ୍ମଲତିଃ
ତନିଗୋଟି ଆଶ ଦେଲାଯାଏ— ଶିରଗତ, ଅଣ୍ଟ ବା
ଭ୍ରାଦଗତ ତୁ ଭାବସମାଧବଶଗତ । ପାଣ୍ଟିତ୍ୟର ପ୍ରକର୍ଷ
ପ୍ରତିଭାର ପୁଣ୍ଯ କିବାପରେ କେତେବୁର ସହାୟକ,
ତାହା ମଧ୍ୟ ଅମର ଅଳ୍ପତ୍ୟ । ଶିରାଶାସ୍ତ୍ର ଭାବରେ ଦୁଃଖ
ପାଣ୍ଟିତ୍ୟ ନ ଦେବିଲ ଅନେକ ଦୁଃଖରେ ପ୍ରିଯିରେ ମାହା
ପ୍ରାସ ଦୋଷପରାର ଅପରା ରହୁଛି । ପ୍ରତ୍ୟେକ ବିଶ୍ଵର
ଦେଖିଲ ଦୀ ଅଳଂକାର, ଦେଖିଲ । ଏହୁରି ଅଳଂକାର
ଦେଖିଲେ ଶାଳାକାର ଅଳଂକାର ଭେଦଭେଦ
ଦୂର ବିଭାଗ କହିବାକୁ । କବିପୁରୀଙ୍କର ଉତ୍କଳ
ଦୁଃଖ ମଧ୍ୟ ଦେଖିଲ ଜୟା, ଜୁକି, ଧରି ପରିଦେଖି ଦୁଃଖୀ,
ଦୂତ ତୁ ଦୂତ ଦେଖିଲାର କରିଯାଇଲେ ଅଣ୍ଟର
ସମାନତା ସବୁ । ଦୁଃଖ ଦେଖି ଶାସ୍ତ୍ରର ଶାନ୍ତିତ୍ୟ
ନିର୍ଦ୍ଦିକ ପ୍ରଳାପିର । ଦେଖ, ଦେଖିବ ଭାବର
ମେଲାଇଗା, ଅନ୍ତରୁଷ୍ମୟ ଦିନାମା ତୁ ଅନ୍ତରୁଷ୍ମୟ
ନାହିଁକିକାରା ନାହା । ପ୍ରତିଭାଶାଳୀ କବି ଜୁତେ

፳፭፭ ፭፻፪

ଅସୁର ସ୍ତରୀ । ଦଶନ ଶାସ୍ଵର ‘ମାୟା’ ପରି ଡାଂକର
ଶକ୍ତି ଅଗଟିଲି ଘଣ୍ଠନା ପଢ଼ୀସୁରୀ । ଦେଖୁ ଭାବ
ଦେବିଦୟତ ପ୍ରାଥମିକ ସାହୁମୁଖୀ ମୁଖୀର କରିଦାକୁ
ହିବ । ସମଜେର ଚଢ଼ିଗାତର ଧର ଶାସ୍ଵର ଅଗାଧ
ପାଞ୍ଚିତ୍ୟ-ସତ୍ୟ କେବଳ ତାଙ୍କ ଆଠ କରି ଚୋଣ୍ଡି
ଲେକି ଉପେକ୍ଷ ଭଞ୍ଜିବୁ ଦିଲ୍ଲି କବି ବୋଲି ଲୁହିନ-
ନାହିଁ, ଏବ ଉତ୍ତରା କାତର ପ୍ରମାନ ଦେଖୀ, ଉତ୍ତର
ସାହୁତ୍ୟର ଅନ୍ତର ତାପ ନିର୍ଦ୍ଦୁର, ଉତ୍ତର-ମହିଦୁର ଅନ୍ତର
ସ୍ଵମାନେଶ୍ଵରକ ବିଜ୍ଞାଯୁ ଲେନ୍ଦରକ ଦ୍ୱାରା ବିଜ୍ଞାନେ ମଜ୍ଜମ-
ଦ୍ଵାରାଙ୍କ ଭାଷାରେ ବାଦୁବିଦର କେବଳ ଉପେକ୍ଷ ଜଣେ
mighty literary aerobat ଦ୍ୱାରା ବୋଲି ସେ
କହିବ । ସେହିପରି ଶାତମ୍ବର ଅଳମ୍ବାର ୫୦ କାର,
ପାଞ୍ଚିତ୍ୟ ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ ଶବ୍ଦ ହୃଦୟମନ୍ଦର ଅଭାବ ସତ୍ରେ ଆଜି
ଘରେ ଘରେ କେଶଦ କୋଇଲ ଉ ମନେତରାପ-
ଚିତ୍ତଶାର ଆଦର, ଅନୁଶୀଳନ ଦେଖାଯାଏନ୍ ଏହୀର
କାରଣ ଓକବଳ ଭାବ, ଚାହୀଁ, ରଚନା । ତାଙ୍କୁ
ଅଭିନ୍ୟକର ଶେଳୀ, ଉ ଅନୁଶୀଳନର ପରକାଷ୍ଟା ।

ପ୍ରତିଭାର କ୍ରିକାଶ ଦେଲେ ଅଛି ମାନୁଷିକ,
ଅତିଲୋକିକ ଅଥବା ଅଲୋକିର ବାତ୍ରବତର ହୃଦୟ
ଯେ ପ୍ରଚ୍ଛତର ହୃଦ ହୃଦୟ ନୁହେଁ । କିନ୍ତୁ ମନୋ-
ଧଜ୍ୟର କବି ପ୍ରତିଭା ସମଗଳ ମର୍ମିନ୍ତ ଏକ
ବାସ୍ତଵତାର ପ୍ରତିବନ୍ଧ କରିଦିଏ । ହିମାଗଳେ ଉଦୟ
ଉତ୍ସବ-ବର୍ଷିନା ଶୁଭ୍ରାତାକ ମନୀର ଏକ ଅସୁର
ହିତାଯୁ ହିମାଲୟ ହୃଦୟ ଲାଗେ । ମୁର୍ମଣି ଶୁଖ ପ୍ରତିଭାରେ
ଶକ୍ତି ଅଦ୍ଭୁତ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀତି । ଯେଉଁ ବହୁରେ କବି
ପ୍ରତିଭାର ସଂଭାଗ ହୃଦ, ଅନ୍ତର୍ଭିତ ଭାବରେ ନାନା
ବସ୍ତୁ ଏକର୍ତ୍ତି ହୋଇ ଜୋକି ସିଧୁ ନୁହର ନୁହିନ ବସ୍ତୁର
ଉପର ହୃଦ । ଉକ୍ତଲିଙ୍ଗୀରେ ମେଘର ତାଙ୍କ କବିତ୍ତ
ସଙ୍ଗେ ପ୍ରତିଭାର ଚେର୍ବ ପରିଦୟ ଦେଇଅଛନ୍ତି ତାହା
ଅନୁଲକ୍ଷ୍ୟ । ଉକ୍ତଲିଙ୍ଗୀକୁ ନାନା ପ୍ରାତିକର ଦ୍ୱାରା
କିମ୍ବା ସେବା କରାଯାଇଛି, ତା ଦେଖିନ୍ତି, କହିଦାକୁ
ମାତ୍ର ନିଃପ୍ରତି ଲୋକି ହୁଏ :—

ଘରିନୀ କାମିନୀ ପ୍ରିୟ ସଜୀଜାବେ

କରୁଥାଏ କେତେ ସଜ
 କୋମଳ ଶ୍ରୀ ଅଙ୍ଗେ ଠୋଳି ଦେଉଠାଏ
 ମନ୍ଦାର କର୍ମ୍ମର ରକ
 କେବେ ଦେଖିଦିଏ ତେଣୁବିଶେ ଚନ୍ଦ୍ର
 ବନ୍ଦିକା ପୂରୁ ଚଂଦନ
 ତମିରି ଛିଲରେ ମୃଗମଦ ଘୟାରି
 ତେବେ କହେ ପ୍ରଲୋହନ ।

ଅଥବା ଲେଖାଣିରୁ ତଳିଲିଙ୍ଗିତ ପଦ୍ୟଟି
ଆମେରା କରାନ୍ତିଃ—

କିଣ୍ଟିକୁ ଶୁଣ ହେ ବୃକ୍ଷେ ଥାଇ
ଭ୍ରମର ସେହିକୁ ଭ୍ରମ କରଇ
ତୁ ପଦଗେ ସେ ଅଛ ସୋଇ
ହେଉ ପତନ ହେ,

ଜମ୍ବୁ ବିରୁରେ ଉଡ଼ିଣ ସେ ଯେ
କିମ୍ବ ପାଶକୁ .ବାହୁଡ଼ ଲଜେ
ଲେଖିର ବୋଲି ଜମ୍ବୁଙ୍କ ଗୁର୍ଜେ
କରି ଲେକନ ଯେ

ରୁହଁ କାହୁଁ ପଂକ ପଂକିଳ ମୟୁ
ସତ୍ତା ଗଢ଼ି ଏମନ୍ତ କୋକିଲ ଧାର୍ଯ୍ୟ
ଆହିରଢ଼ି କରେ ଏ ରସ ପାନ
କରଇ ମୁଁ ଯେ ପଞ୍ଚମ ଗାନ
ଏହା ଯେ ଜାଣୁନାଥଙ୍କୁ ଆନ
ମୋ ଭାଗ୍ୟ ଏହି ଯେ ।

୧୦.୮ ପରିଷ୍ଠାନୀ ସାହିତ୍ୟକ ବେଶ ବୁଝିଗାରେ
କିମ୍ବା ଏକ ବୟସୀୟ ବ୍ୟକ୍ତିର ଦ୍ୱାରା ମହାର ସମ୍ମର୍ଦ୍ଦ
ଛାପିତ ହୋଇଛି । ଏ ଯୁଦ୍ଧର ବର୍ଣ୍ଣନା କମ୍ପ୍ ପ୍ରତିଭାର
ଚିତ୍ର ନୁହେଁ । ଗୋଟିଏ ଦିଗରେ ଚିନ୍ତା କରୁ ବର୍ଣ୍ଣ
ସମ୍ପଦା ବିଦ୍ୟୁତ ଦେଶର ପ୍ରତିଭା ଶିଳ୍ପୀ ସଜ୍ଜିତର
ଦ୍ୟାତ୍ମିକ ଦ୍ୟାତ୍ମିକ ଚିତ୍ରର ଅଧିକ ପରିପାଦନ ଏକ
ଅଭିନବ ଦାତୁ ସ୍ଥାପନା ହୁଏ । ଉତ୍ସବିନାମର ସେହିଏକ
ସାଂଗର କଲାଙ୍କ ଫଂଦନ ପ୍ରକଳନ ମୁନିକଳନ୍‌ମାନେ

ତାଙ୍କ ଜକଟକୁ ଯାଇ ଚିନ୍ତା କରୁଛନ୍ତି :—

ଗଜିତ ଚିତ୍ରେ କେ ଶ୍ରବିଲୁ ଏହି ଦିନିବ କଥା
ଏ ବନେ ଏ ଭଲି ମାନବୀ ଅସ୍ତ୍ରବ ସବାଠା ।

ଶ୍ଵର୍ଗପୁରୁ କେହିଁ ଦେବା କି ସଦ୍ୟ ଶାପର ଫଳେ
ସ୍ଵଦେହରେ ଖପି ପଡ଼ିଛି ଅସି ଅଦ୍ଦା ଡଳେ ।

ତୁମୁ ଆମ୍ବା କିବା ଅଭ୍ୟରେ ଅନ୍ତ୍ର ମାତ୍ରଙ୍କ ଚଢି
ପୁରୁଂଦର ପୂର ତୋରିଲା ପଡ଼ି ଅଛିନ୍ତି ଗଡ଼ି ।

କିମ୍ବେ ଭାଦିଲ ଜାହାଙ୍ଗ ଅବା ମୁହଁମତ୍ତକ
ଓଛିତକ କଣ୍ଠୋଳି ଭାବାଭାନ୍ତରୁ ଦୟାମତାକି ।

କରକା ପରାଯେ କରୁଣା କିବା ସ୍ଵର୍ଗରୁ ଗଲି,
ପରଦୂଷଣ ତାପ କ୍ରମଃ ଭବେ ଯାଇଛି ଗଲି ।

ନ ହେଲେ ଏ ଦନ କୁଳିଲ ଦନ ସହିତ ତାର,
ଖପି ପଡ଼ିବାରୁ ଧରିରେ ବହି ଯାଉଛି ଧର ।

ହୋଇଥାନ୍ତା ଯଦି ହେଦନ ତୁମି ତମକ ଶ୍ରୀଦା,
ଦୋଳନ୍ତୁ ଅସିଛି ଜଳଦ ସଙ୍ଗେ ଏ ଶତପଥା ।

ଶଶିର ବର୍ଷିଣୀ ଚନ୍ଦ୍ରକା କିମ୍ବର ମୁଖୀ,
ବାହିଁ କାହିଁ ହିଣ୍ଣି ବଦିଶା ଶର ନିଦାପ ଶର ।

ଏପରି ଶତ ଶତ ଉଦାହରଣ ପ୍ରତ୍ୟେକ ପ୍ରତିଆଗାଳୀ
କହିଂକର କାବ୍ୟାବଳୀରୁ ଉଭାଇ କରି ଯାଇଯାରେ,
ମହାଯାତ୍ରା, ତୁଳବୀ ପ୍ରବକ, ତିଲିକାରେ ରୀତିଥ ଓ ଓ
ଭାରତ ଭବନା, ଉତ୍ତିଶ୍ଵରି ଚତ୍ରବାଦତରଶିଖ ଆକାଶ
ଚିନ୍ତାନର ମଧ୍ୟପୁନର କମ୍ପ୍ରିଜଭା ଦେନାକ ନାହିଁଛି ।
ଲକ୍ଷଣ୍ୟବିଜ୍ଞାନ, ବୈଦିଦୟାଶ ଦୟରେ ବନଦର୍ଶନ ଭାର
ଚରିତ ଚିତ୍ତ, ଦିଦିଶ୍ଵଚିନ୍ତାମଣିର ଶ୍ରେଷ୍ଠତ୍ତର ଓ
ବିଜ୍ୟାତ କଳମାଣିକ ଛୁଟିର ରଜନୀ, ରଘୁଦେଖାଳିର
ଉଦ୍‌ବିଜ୍ଞାନ ନିକଟରେ ଗୋପିଯାନଂକ ଦୁଃଖପ୍ରକାଶ
ପ୍ରତିକରେ କଦିତ୍ର ଶ୍ରେଷ୍ଠମ ଦିକଶ ହୋଇଛି ।

ପାଣ୍ଠିତ୍ୟର ଉପଯୋଗିତା ହୃଦୟର ଦିକାଶର
ଦୂର ଦିଗରୁ ସମାପ୍ତ ହୁଏ -- ପ୍ରଥମତି ପ୍ରକାଶ, ଦୃଷ୍ଟିଦ୍ଵାରି

ପରେସ୍ । ପ୍ରତ୍ୟେକଭାବରେ ନାନା କଥା ବସ୍ତୁ ଅଜ୍ଞାତ-
ଭାବରେ ପ୍ରତିଭାର ଦୀକାଶ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ କାବ୍ୟରେ
ଆୟୁଷ୍ମକ ଶ କରେ । ଯେ କୌଣସି ରୁଦ୍ରମ କାବ୍ୟ-
ଗନ୍ଧ ରହିଛି, ପଦ୍ୟରସ୍ତର ବା ନାଟ୍ୟ ହେଉ, — ବିଶ୍ଵେଷଣ
କଲେ ବହୁ ଶାସ୍ତ୍ରଦଶିଗର ପ୍ରମାଣ ସହଜରେ ମିଳିବ ।
ପରେସ୍ ଭାବରେ ଚାଣ୍ଟ ତ୍ୟ ମୌଳିକ ଚିନ୍ତାର ଜନନୀ-
ଦୂରେ କଟର ଉତ୍ସର୍ଗ ବଢାଏ । ବିଭିନ୍ନ ଶାସ୍ତ୍ର ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ
ଦିଗରେ କବିର ଚିନ୍ତାର ପ୍ରମାଣ ପ୍ରମାଣ କରେ । ସ୍ଵତଥାଂ
ପାଣ୍ଠିତ୍ୟ ଓ ପ୍ରତିଆର ଯୋଗତାନିକ ବିକାଶ ହେଲେ
ସବରେ ଯୁଦ୍ଧ ପୂର୍ବମୁଖୀ ପୁରୁଷ ତ । ପାଣ୍ଠିତ୍ୟ ବଳରେ
ଜୀବିତିନ୍ତାକରେ କେରୁଣ୍ଟାନରେ କିପରି ଭାଷା ଅବଶ୍ୟକ,
କିମ୍ବରି ଅଳଂକାରର ସଫେଦ ଦରକାର, ଉତ୍ୟାଦି ।
ଏହାର ଆମ୍ବା ଗୁରୁଙ୍କା ଅଭିଭୂତ ନୂହେଁ ଯେ ଦୁରୋଧାପା
ସଙ୍ଗେ ପାଣ୍ଠିତ୍ୟର ନିତ୍ୟ ସମ୍ବନ୍ଧ ପୁରୁଷିଷ୍ଠିତ । ଅବଶ୍ୟ
ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୋଟେ ଯୁଗର ପ୍ରଭାବରେ ଓ ସମ ସ୍ମାମ୍ପଟିକ
ଅର୍ଦ୍ଧରେ ଗୁଲିତ ହେଲେ ତାଙ୍କର ଦୋଷ ଗୁଣ
ନିରୂପ ହେବି ଦେଶ କାଳ ବିବେଚନରେ କରିବାକୁ
ହେବ । ଏହା ଏକ ଅଭ୍ୟନ୍ତ ସତ୍ୟ ଯେ କବିର ପ୍ରସିଦ୍ଧ,
ଖ୍ୟାତି, ଓ ଲୋକପ୍ରେସ୍ଯାଙ୍କ ହେଉଛି, ତାଙ୍କର ସମସ୍ତମଧ୍ୟକ
ଆର୍ଦ୍ଧରେ ଅଗ୍ରଗତି କରିବାର ପ୍ରଥମ ଚିନ୍ତା । ତା ନ-
ହେଲେ ସେ କଦାପି ଲୋକପ୍ରେସ୍ଯ ନିହାର ପାରି ନ ଥାନ୍ତେ ।
କାଳଦାସ ଆଜି ଦୁରୋଧ ପାଣ୍ଠିତ୍ୟ ଲୁହି ନୂହେଁ,
ସୁଦୋଧ-ପାଣ୍ଠିତ୍ୟ ଓ ସୁବ୍ୟକ୍ତ ପ୍ରତିଆର ଲାଗି ଅମର
ମେଲେ ଉଚିତ । ତେଣୁ ମୋଟ ଉପରେ କହିବାକୁ ଗଲେ
ପ୍ରତିଆର କାବ୍ୟର ହେଉଛି ସମ୍ପଦ ପ୍ରାଣିନ ସାଧନ ଓ
ପାଣ୍ଠିତ୍ୟ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପରେଷରେ ତାହାର ପୁଣ୍ୟକାରକ
ଓ ସହାୟକ ।

ପ୍ରତିଆର ତୁଳାଯ ଦିଗ୍ବୟ ବିଷୟ ହେଉଛି,
ଅଭ୍ୟାସ । ଅଭ୍ୟ ବଳରେ ଅସାଧ ସାଧନ ମଧ୍ୟ ସମ୍ବନ୍ଧ
ହୋଇପରେ ଏମ୍ବେଳିପରେ ପ୍ରତିକିଳ ରାଣ୍ଣ ତ୍ରାଣିକାର
ପରି ଟେକିବା ଗଲି ଅଭ୍ୟାସର ଏକ ହୃଦର
ଜଦାହରଣ । ଯେଉଁ ତେଣୁ ପ୍ରଥମାଦୟାରେ ପଦେ କୁର୍ଯ୍ୟଦ
ଭୁଲିବା କେବେ ଅତିମ, ଅଭ୍ୟାସ ବଳରେ ଦେଇ

ଅଣିଶୀଘ୍ର ଧାବମାନ ହେଲାକୁ ସମର୍ଥ ହୁଏ । ଜୀବନର
ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ ମୁଦ୍ରାର୍ଥିଙ୍କ ଅଳ୍ପାସର କାଳୀଙ୍କ ଭେଟା ରେହିଛି ।
ମନୋବିଜ୍ଞାନ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ତେଣିତର ମଧ୍ୟ ଅଭ୍ୟାସ ହାବ
ମନୋର୍ଥର ମନୋର୍ଥରୁ ବନ୍ଦୁଶାଖର ଫଳଦତ ହୁଏ ।
କାବ୍ୟ ସଙ୍ଗାତର ଏହାଗ୍ରୀ ଉକ୍ତିରୁ ଚାରିଶାହୀ ବିଦେଶ
ଅସ୍ମିକାରେ କରିଯାଇବ ନାହିଁ । ଧେଇଁମାନଙ୍କ କୁହିଥ
ନେୟଗେତ ନୁହେଁ, ଧେଇଁ ମାନଙ୍କର ଶ୍ରୀଅମା ଶ୍ରୀକୃତିଦିଦି
ନୁହେଁ, ପ୍ରେମାତର ମଧ୍ୟ କେବଳ ସାଧନା ଓ ନିରବକୁଳ
ଅଭ୍ୟାସ ହାବ ଅସ୍ମାଧରଣ କବିତାରେ ଅଧିକାଂ
ବ୍ଲୋଗଟାନି ।

ନେବେର୍ଗଙ୍କା ପ୍ରତିଶ୍ରୁତର ଯେଉଁ ମାତଳ ପୁରୁଷୁଣ୍ଡର ଓ
ହେଉଁ ମୁମ୍ବନେ ସେ ଶକ୍ତିର ଅଭିନା— ଏ ରୁ ମୁଣ୍ଡକେର
ଲେଖକ ଅଭ୍ୟାସ ଦ୍ୱାରା ଉତ୍ତରର ଅଭିନାକୁ ଲଭି-
କରନ୍ତି । ପ୍ରତିଶ୍ରୁତ ବିଜ୍ଞାନ କୋଣ୍ଠରେ ଏକ ସମୟରେ ଦା
ଅବିଷ୍ଵାର ସମ୍ବନ୍ଧ ନ ଥାଏ । ପ୍ରତିଶ୍ରୁତାଳୀ ରେଖକ ମଧ୍ୟ
କ୍ରମେ କ୍ରମ ତାଙ୍କ ଶକ୍ତିର ବିଜ୍ଞାନ ଯେ ନ କରନ୍ତି, ତାମା
ନୁହୁଁ । ବେଳେ ସେଇରଙ୍କ ନାଟକାଦଳୀର ସମାଜଗତ-
କରି ପଣ୍ଡିତମାତନ ମଧ୍ୟ ଦିଅନ୍ତି, ନାଟକ ଲେଖାର
ଯୌନମୀ, ମହିଳା ଓ ଗାୟାମୀ ପ୍ରଥମାବିହ୍ଵାରୁ ଘେପୁପରୀନ୍ତି,
ଧାରେ ଧାରେ ବୃକ୍ଷ ପାଇଁ, ଏହା ହେବେ ନିରାପତ୍ତି
ସତ୍ୟ ହୁଏ, ପ୍ରତିଶ୍ରୁତାଳୀ ଲେଖକ ପରିବରେ ଅଭ୍ୟାସର
ଉପାଦେସ୍ୱତା ନାହିଁ ବୋଲି ମତ ବ୍ୟକ୍ତ କରିବା
ଅଭ୍ୟାସିକ ହେବ । ଉଥାଏ ଏ ମନ୍ଦର ବିହୁର ଦାଢ଼ୀ ଯେ
ନାହାନ୍ତି, ତାମା ନୁହୁଁ, ଅନ୍ୟ କେତେକ ପ୍ରତିକ ଏହି
ଦୃଢ଼ ମତ ଯୋଗାନ କରନ୍ତି ଯେ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତାଳୀ କହିର
ରଚନାର ଆପାଇଛି, ଭଲମନ୍ଦ ବିଶ୍ଵରେ ଅଦ୍ଵାନୀ
ନାହିଁ । ସେମାନେ ସୁନ୍ଦର ଉତ୍ସାହର କରନ୍ତି;
ଜାଲିଦି ସଙ୍କ ଜଗନ୍ତ ବିଜ୍ଞାନ ତନିମ୍ବି ଉଦ୍‌ଦେଶ - କାବ୍ୟ
ମଧ୍ୟରୁ କେବୁଁ ଟି ପ୍ରସମ, କେବୁଁ ଟି କୁରି ତାମା ଦୂର
କରିବାର କୋଟିପି ରୁଦ୍ଧ ନାହିଁ ।, ତାଙ୍କ ପାଠିଲୀକିଳ
ପ୍ରତିଶ୍ରୁତ ବିଜ୍ଞାନ ଏହି ବିଧାପତି ମୁହଁ ଅନୁକ୍ଳ କାବ୍ୟ-
ପତ୍ରର ଫିଲ୍ମକ କାବ୍ୟ ଲେଖା ପାଇଁ, ଏହା ଅନୁକ୍ଳ
ଭାବେ ପରିଦ୍ୟାର ସମଗ୍ରୀ ଦା ଆହୁତି କାହାର ନାହିଁ ।

ଅନ୍ତରେ ଅଭ୍ୟାସ ଥିଲେ ପ୍ରତିଭାର ଗୁଡ଼ାଫଳ ଓ ଉଚ୍ଛ୍ଵାସ-
ମୟ ଦୁଇଏକର ବନ୍ଧୁ ହେ ନିଶ୍ଚଯ ସମ୍ମିକାଶ ହେବ,
ଏଥୁବେ ଯତେଷ୍ଟ ହୋଇବାକୁ କୁଦାପଞ୍ଜ ଜଣାଯାଏ ।
ଜାନଦାସ ହୃଦୟ ବନ୍ଧୁ ଧନ ଜାବିଯ ଏହା କରି ମୂର୍ଖ
ପ୍ରତିଭାର ବିକଶ ହେଉ କାହିଁ ଲେଖା ଆର୍ଦ୍ଦ କରିଥିବେ
ଏବଂ ହେବୁ ଜାଗରୁ ହୃଦୟ ତାଙ୍କ ଜାବିଯୁଣିଜ
ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ଅ ଶାନ୍ତିୟ, ଅତି ଜଗତ୍ୟ ପ୍ରତିଭା ଓ
ଜିବିଦୂର ସ୍ଥାନିମୁକ ଧାର୍ତ୍ତକ୍ୟ ସହଜରେ ନିର୍ଣ୍ଣୟ
ହୋଇ ଯାଇନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ପ୍ରତିଭା ଜଳ୍ୟତର ଅଭ୍ୟାସର
ପ୍ଲାନ ଆବୋ ନାହିଁ ବୋଲି କହିବା ବୋଧକ୍ଷେ
ସମୀରୀକ ହେବନାହିଁ ।

ପେଇଁ ମାନେ ଅଜନକୁ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଶକ୍ତି ପାଇ ନାହାନ୍ତି,
ତେବେଳନ ମଧ୍ୟ ଅନ୍ୟ ଉଗ୍ରଯୁଦ୍ଧର ସ୍ଵକିଳିତ୍ବ ଛଇ କରି-
ପାରନ୍ତି ! କିଏ କହିବ, ସର୍ବପ୍ରଭାକର ପ୍ରସାଦ ନ ଥିଲେ
କାଳିଦାସ, ଚିନ୍ତାମଣି ମନ୍ତ୍ର ଚିନ୍ତନ କର ନ ଥିଲେ
ଶ୍ରୀରାଧା ଓ ଉତ୍ତର କବି ସାମ ତାରକ ମନ୍ତ୍ର ଉଗ୍ରଯୁଦ୍ଧନା
କରି ନ ଥିଲେ ଶକୁନ୍ତଳ ପର ନାଟକ, ଚନ୍ଦ୍ରପତି ଓ
ଦେବଦେବୀଙ୍କ ବିଳସ ପରି ମହାକାବ୍ୟ ଲେଖିବାକୁ ସମ୍ମର୍ତ୍ତ
ପରାମର୍ଶାନ୍ତେ । ଏମାନେକ କଥା ସ୍ମରଣୀୟ । ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟର
ଜୀବନରେ ଆତମ ଦୁଇ ଶ୍ରୀମାର ଲେଖନକ ଦବାଗୁ ।
ପେବେ କୌଣସି ଏକ କାର୍ଯ୍ୟର ଦୂରଜ୍ଞା ନିଷ୍ପତ୍ତି
କୁଆନ୍ତି, ଦେଖାଯାଏ, ଜଣେ ପ୍ରତିଭା ବିଳଚର ଅଭିଭ୍ୟାସ
ପର କାର୍ଯ୍ୟର ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟ ସୁଦ୍ଦୟାଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ଦିବ ।
କିନ୍ତୁ ଅନ୍ୟରେ ମଧ୍ୟ ଦ୍ଵୁଦ୍ଧନ ତହୁଁରେ ନିଯୋଜିତ
ରହୁ, ଏତ ବିଶଳନ ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ସମ୍ବନ୍ଧରେ କର୍ମ-
ବିଷୟର ନ ଘୋଷ ଦ୍ଵାରା ଉଲକ ସାଧନ କରୁଥିଏ ।

କେହି କେହି ଧର୍ମାତ୍ମକ ଅଜ୍ୟାସର ଉପାଦିଷ୍ଟଙ୍କା
ପ୍ରତିଭାଗୀନ ମତୀଆ ଆଦିବୀ କିଛି ନାହିଁ ବାଲ କହନ୍ତି ।
କିନ୍ତୁ ଏକା ବିଦ୍ୟୁତୀର ସଂଖ୍ୟ ଦେଇଲେ ମଧ୍ୟ ମୂର୍ଖୀ
ସଂଖ୍ୟ ନୁହୁଁ । କେବଳ ଏତକା ଲୋକ ପାଇସରେ,
ଧର୍ଯ୍ୟର ବଳତର ନୁହୁଁ କେମ୍ବ ଲୋକ ଉଲକି କାହିଁ
ପ୍ରତିଭାଗୀନମାଙ୍କର ସମ୍ବନ୍ଧ ହୋଇ ପାଇନ୍ତି । କିନ୍ତୁ

ଏହା ବ୍ୟକ୍ତିର ଏ ପୁଣିର ସୀମ ଫଳ ବେଶିଦୂର ପ୍ରସାଦର କରାଯାଇ ନ ପାରେ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଟେକ ଅନୁ-ଧର୍ମାସ ରଖି ନିଷ୍ଠାପନ ଭୁବନେ ରେଣ୍ଡ କଲେ ସମୟ ଅସିବ ଫେରେବେଳେ ତାରାଜ ତୁଳନା ଅନ୍ୟ ଫେରୋଣସି କେକ ସେଇ କରାଯାଇ ପାଇଥି ।

ସାହିତ୍ୟର ପ୍ରାଚୀନ ଧ୍ୟାନରେ ଫେରେ ବାହୁଦ୍ଧିତଥିର ଅଛେଗନା ମୃଦୁବ୍ରତୀ ପ୍ରସତନ (prayerph) ମାନଙ୍କରେ କରାଯାଇଛି ଏ କୁଣ୍ଡଳର ପୁଞ୍ଜାନ୍ମୁଖନ ବିରୁର ସମ୍ମତ ଅଳଂକାର ଶାସ୍ତ୍ରରେ ମୟ ଯୋଜନ୍ତା । କେହି କେହି ଅଳଂକାରକ କାବ୍ୟ ସାଧନ ପ୍ରତିବର୍ତ୍ତି କାବ୍ୟ ପ୍ରେତ୍ତ ବୋଲି ଉପ୍ରକରିତାରେ । ମନରତରେ ପାର୍ଥକ୍ୟ ଥିଲେ ସୁଜ୍ଞା ଜୀବିଷ୍ଟ ପ୍ରିଲ ସମ୍ମରକ ସେଇ ଗୋଟିଏ—ପରକାବ୍ୟର ମୂଳରେ ବିଦ୍ୟମାନ ବହୁନୀ ନିରୂପଣ । କେଉଁ କେଉଁ ଅଳଂକାରକ କିପରି-ଭାବରେ ଉଛି ଜିତ ତନାଟି ଦ୍ୱୀର ପ୍ରାଚୀନ ସ୍ମୀକାର କରିଛନ୍ତି ତାର ଦିଗ ଦର୍ଶନ କରୁଣା ଲକ୍ଷ୍ୟରେ କେତେକ ମତବାଦର ଅବତାରତା କରୁଥିଛନ୍ତି । ଦ୍ଵାରା ବିଜ୍ୟାତ ଅଳଂକର ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ କୁଣ୍ଡଳ ଯାଇଛି ନେଇଶିକା ପ୍ରତିଭା, ନିର୍ମଳ ଦ୍ୟାମକ ଜ୍ଞାନ ଓ ଅନ୍ଦ ଅଭିଯୋଗ ଦା ଅଶିରତ କେନ୍ତ୍ରୀ ହେଉଛି, କାବ୍ୟର ସାଧନ । ଭାସନ ପ୍ରିୟ ‘କାବ୍ୟାନ୍ତକାର’ ରେ ଜୀବିଗତ ପ୍ରତିଭା ଓ ଶର ଜୀବନର ପ୍ରାଚୀନ ସ୍ମୀକାର କରିଛନ୍ତି । ଛଦ୍ମେଷ ନିଜର ‘କାଦ୍ୟାଳଙ୍ଗାର’ ରେ ଲେଖିଛନ୍ତି— ‘ଶର୍ମ୍ଭୁର୍ବୃତ୍ତର୍ଭୁତ୍ତର’ ଅର୍ଥରେ କରି ପ୍ରକରିତିଦତ୍ତ ଶକ୍ତି, ପାର୍ଶ୍ଵତ୍ୟ ଓ ଅଭିମନ୍ଦାବ୍ୟର ସାଧନ ।

ବିଜ୍ୟାତ ‘କାବ୍ୟମୀମାଂସା ନ’ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଶଳଶେଷନର କେବଳ ‘ପ୍ରତିଭା’ ରେ ପ୍ରାଚୀନ ସ୍ମୀକାର, କରିଛନ୍ତି । ବାଗ୍ବାନ୍ଦିକ ମନ୍ଦିର ମୟ ପ୍ରତିଭା ସେଇହି ପ୍ରାଚୀନ ସାଧନ । ଲୋହା ବୃତ୍ତରେ ଅଭିଧାସ ପ୍ରଭୁତ୍ତର ପ୍ରତିଭା କେତେକ ପରିମାଣର ସ୍ମୀକୃତ ସ୍ଵେଚ୍ଛାରେ ମୟ ସେବାକର ମୁଖ୍ୟତ୍ୟ ସଂସାରର ଓ ସମ୍ବନ୍ଧକ । ରସଗଙ୍ଗାଧରକାର ପାଇଁ ଶଳ ଜଗମେଂକ ନ ଛର କବିତା କେବଳ ପ୍ରତିଭା ମେଜହା କାଦ୍ୟର ଏକମତ ସାଧନ । ଉତ୍କଳୋତ୍ତର ସ୍ମୀକୃତ ‘କାଦ୍ୟ ଲୌତୁକ’ ରେ ଲେଖିଛନ୍ତି— ନବନଦୋନ୍ତର୍ମାଳନା ହିନ୍ଦୀ ଦେଉଛି ପ୍ରତିଭା ଏବଂ ଏହା କାଦ୍ୟର ସ୍ମୀକୃତ ଲଗି ଅଗ୍ରହୀରୀ ବୋଲି ଡାଙ୍କର ମୟ ଅଭିମତ । ‘ନୂନ୍ୟା ଲେଜ’ ଓ ‘ଗାରିରାଲକାର’-ରେ ମୟ ପ୍ରତିଭା ଅନ୍ଦର ସାଧାରଣ ପରିମତ ଶାମରିତ ତଥା ଅପରା ନୂନ୍ତର ବହୁର ସର୍ଜନ ମୂଳକ ସାମର୍ଥ୍ୟର ବ୍ୟାଖ୍ୟାନିନ୍ଦନରେ ଉଛି ।

ଅମସନ୍ନରେ ଏତିକିମାତ୍ର ବନ୍ଧୁବ୍ୟ ଯେ ଜଗତର ସମସ୍ତ ଦେଖରେ ପ୍ରତିଭାର ସରଶକ୍ତିମତ୍ତା ସ୍ମୀକୃତ ଦ୍ୱାରାଇଛି । ପ୍ରତିଭାର ବିନ୍ଦୁ ସ୍ମୂଳତରେ କାଦ୍ୟର ସରବତୀ ଓ ମାଧ୍ୟମ କେବେ ସମ୍ମାଦିତ ହେବ ନାହିଁ । ଜୀବିମେ “ପର୍ବତ କଟିଲ ରହୁ ମୁଣ୍ଡଳ” ଦୟା ଛୁକରେ ମିଥ୍ୟା କାହାକିନ୍ତି ଏ ଦୋର ସ୍ମୀକୃତ ଅନ୍ତିମ ଜ୍ୟୋତିରେ ଭଦ୍ରଭୂତ ହୋଇ ଉଠେଇ ଏହି କାରଣୀୟ ସକଳ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ସାରଦ୍ୟତ ଭକ୍ତମାନେ ଅମଦ-ଅଭିଭବତ ଶଳରେ କାବ୍ୟ ଉବନର ମୁଷମା ପରିଦେଖିବା କରି-ପାଇବେ-- ଏ ବିଶ୍ୱାସ ଆମ ଦ୍ୱାଦୟର ଜାଗତ ରସ୍ତୀ ।

ପ୍ରତ୍ୟାଗ୍ରହଣ

ନବକିଶୋର ଦାସ ଅଭ୍ୟାସକଟ

ହାଉଡ଼ା ଘେଷନାରେ ‘ତୋଣନ୍ତିଷ୍ଠିତପ୍ରେସ’ ଶ୍ରୀ ଦ୍ୱାରା ଉତ୍ସମ୍ଭବ ମଧ୍ୟ ଚେଲାତିଥା ମାନଙ୍କରେ ଆଳୁଅଳୁ ନ ଥିଲା । ଅନ୍ତରେ ତୃତୀୟ ଛେଣି କଥା କୁହାଯାଇଛି । ଗୋଟିଏ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପଦବାରେ ଚେଲାଟେଳି, ପେଲା-ପେଲି, ପାର୍ଟିଗୋଲ, କନିଂ ପୋର୍ଟି ପୋର୍ଟି ଅନ୍ଦବରେ ଲାଟିଂ ରହିଥିଲା, ଆହ ଥ ଲାଗିବ ଶାଏ । ଆଳୁଅଳୁ ଜଳି ଉଠିବା ପରେ ଦେଖ ଗଲା ଯେ ଯେହା ହୋନରେ ଯେ ବସିଛନ୍ତି; କନିଷ୍ଠ ଏବଂ ରହିଥାଇଛନ୍ତି । ତଥାବେ କେତେଜଣ ଯାହା ଛିଡା ଦ୍ୱାରା ଉଠିଛନ୍ତି । ଆଳୁଅଳୁ ଜଳି ଉଠିବା ପରେ ସମ୍ବ୍ରଦର ଠାରୁ ଦୁଇ ଅକର୍ତ୍ତା ହେଲା ଗୋଟିଏ ଦେଖ ଥାନ୍ତେ । ଦେଖ ଥାରେ ଗୋଟିଏ ଅଭିଜ୍ଞାନ ଜଣେ ଉଠିବାର କଣେବାର ସୁଦର୍ଶନ ବନ୍ଦିଥିଲେ । ରଙ୍ଗଟା ଚାପୁଲ ତାଙ୍କ ପାଲଦିଆ, ତିକୁ ହଜିଦିଆ ନହେ ହାତାବାଟ ଭଲି ଉଠିବା ସିଲଦିଆ ମିଶ୍ର ଧଳ । ମୁଣ୍ଡରେ ବୁଝି କେବାରୁଛି । ଦେବରେ ଗୋଟିଏ ନାହିଁ ପୋହିଲ ମାଳ । ଦେହିରେ ଶାହି ଉପର ଲେଖିବ ହୁଲା ଏକ ଲମ୍ବା କଳା କୋଟ । ଏହି ପୁରୁତିର ପାଖକୁ ଲାଗେ ଥିଲା ଉଠି ତନିକଣ ଦସିଥିଲେ । ଜଣନ୍ତି ଯୁଦ୍ଧକ, ତାଙ୍କ ପାଖକୁ କିଣି ଦେବ ଏବଂ ତାଙ୍କ ପାଖକୁ ଥାଇ କଟାଇଲା । ପୁଣି କେହି ହିଅର ସମ୍ମୁଖରେ ଥାଇ କଣେ ସୁନ୍ଦର ଦସିଥିଲେ ଥିଲା ପ୍ରେମାନଙ୍କ ଥାର୍ଦ୍ଦାରୀରେ ରୋଗ ଦେଇଥିଲା । ଏହି ମୁଦକଟିର ହୌରେଶ୍ଵର । ନରେଶ୍ଵର ଶ୍ରେଷ୍ଠ କରୁଥିଲା ରେଣ୍ଡରେ ପଡ଼େ; ପୁରୁତା - ରେଣ୍ଟା ମଧ୍ୟ । କରୁଥୁ ହେପାଠା । ମାତ୍ର ରେଣ୍ଟାର ଦିନର ଶରୀର । ଏତେଣୁ ସେ କିଳିତା ଶୁଣି-ଗାଉଛି ପୁରୁତର ଧ୍ୟାନ୍ୟ ନିବାରି ।

ଅଜି ବିଜୟ ଦଶୀ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ବଜାଳୀ ପଢ଼େ-ଦାରନ ଥିଲା ଏକ ପରିଦିନ । ଏହା ଅନ୍ତର ଏବଂ ଶିଥିର ଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଏହି ବିଜୟ ଧରିରେ ରେଣ୍ଟା

ତିଥା ଶ୍ୟାମପୁରର ଦାରୁକ, କଲିକତା ଶୁଣିପିବାକୁ ପଢ଼ିଲା । କାରଣ ଡାକ୍ତରମାନଙ୍କ ପ୍ରସର୍ଷ ଅନୁଷ୍ଠାରେ ରେଣ୍ଟାକୁ ଥାତ ଦେଖିବାର କଲିକତାରେ ଜାର୍ମନୀ ଅନୁଚନ । (ପୁଣିପଦ୍ମା) “ରେଣ୍ଟାକୁ ହେଲା-ଏନଳିତ ହାତ । ପୁଣି ରେଣ୍ଟାର ପରମେଶ୍ୱର ଅମାର ଅମାର ଗଣାଧାରଗଭାରୀ । ତେଣୁ ଶ୍ୟାମପୁରର ବାବୁ ହେଲା ନ କରେ ବିଜୟ ଦଶମି ଦିନ ଘରୁ ଅନୁକଳ କରେ ବାହାରେ ପଢ଼ିଲା - ଏମାର ଚନ୍ଦାର ଯିବେ । ଏମାନଙ୍କ ବିଦୟା ଦେବାପାଇଁ ଅପିଛନ୍ତି ଅଭିର ତନି ଶୁଭରଶ ସେମାନେ କୌଣସିଲାର ଅଗରୁ ଏହି ତୃତୀୟ ଶେଣି ରେଣ୍ଟାରେ ବର୍ଷ ଛାନ ମାତ୍ର ବସିଛନ୍ତି । ମେରୁ ଯାଦୀମାନେ ଛିଡାହୋଇ ସେମାନଙ୍କ ପ୍ରେସି ରହିଥାଏ କିମ୍ବା ସାନ୍ତୁମ ଦେଇ ନିରେଶ୍ଵର କରୁଥିଲା - ‘ବ୍ୟପୁ ସ୍ତୁଧାନାହୁ ଅମେମାନନ ତନି ପୁରୁତିର ଏହୁକୁଅପିରୁ ।’ ଛିଡା ହୋଇଥିବା ଯାଦୀମାନଙ୍କ ମୁନ୍ଦର ଅଣା କେଳିଗଲା, କେବଳ ତିଳିଶ ନୁହନ୍ତି; ଚାଲ ଛିଲେବେଳେ ଏହି ଶ୍ରେଷ୍ଠ ତବାରୁ ସନ୍ଦର୍ଭ ହାତକୁ ଅନୁଭବ କୁଅନ୍ତର ପାଇଗଲେ । ଅନ୍ୟମାନେ ଦେଖି ଅମ୍ବାରେ ଦସିବାକୁ ଅନୁଭବ କୁଅନ୍ତର ପାଇଗଲେ । ତଥାପି ଗୋଲାଦାରୀ ମଧ୍ୟ ଛାନ ରେଣ୍ଟାକୁ ଅଭିର ନ ଥିଲା । କିନ୍ତୁ ରେଣ୍ଟାର ଅଭିଜ୍ଞାନ ନିଦ ଥିଲା ।

ନରେଶ୍ଵର ବିଜୟ ନେଲା - ଧତ ମାମୁନି ଘବରେ । ଶ୍ୟାମପୁରର ଚାରୁ ଥକାଏପରିବୁରେ ସେ କା କ'ଣ ରେଣ୍ଟାକୁ କୁହନା ? କେବଳ କଥାରେ ହୁବସର ଘବ ପ୍ରକାଶ ପାଏ ନାହିଁ । କି କା କାରେ କୁଅନ୍ତର ଅଛି - ପ୍ରେମିକ - ପ୍ରେମିର କୁଦ୍ଵି ତାଷ୍ଟର ର । ଏହି ନାରକ ବିଜୟର ରେଣ୍ଟାର ପେତକ ଥିଲା - ଘର ସେତକି ଥିଲା । ରେଣ୍ଟା ଓ ନରେଶ୍ଵର ଅଣି ଶ୍ରୀଜନ ହୋଇଗଲା । ଗାନ୍ଧିର ମର୍ମ ବାଜିଲା । ମର୍ମାନ ଅଳୁଅଳୁ ହିଲିଲା -

କଲିକଳା ମୁଖପର୍ଯ୍ୟ ଛାଡ଼ି ତୋପାହି ଏକସନ୍ତୁଷ୍ଟ
ମହାପାନ ରେଣେରେ ଥାଇଲା ।

୨

ଚୁନାର ଶୈସରୁ ଘରଟା ନିଷ୍ଠାତି ଦଢ଼ି ହେଲେ
୨୫ ଚୁନାର ପେନି ଲେକ ଗଲିଲି ଶୈସରୁ ନୁହେ ।
ଚୁନାରରେ ରେଣ୍ଟ ଟାର ଟିଟା ଶାଖାଦୂର ବାବୁ
ପ୍ରକଳ୍ପିତ ଦେଲକୁ ପ୍ରାୟ ଧନ କରିବା ହୋଇ
ଯାଇଥିଲା । ପ୍ରେମନଙ୍କ ସାଜନର ଅର୍ଥର ଦୁଇଜଣଙ୍କ
ଲେକ ଥିଲେ । ଜଣେ ହୀନଙ୍କ ବିଷ୍ଣୁ ଦୁଇଥିରିଆ
ଅନ୍ୟ ଜଣକ ରେଣ୍ଟର ସାନ୍ତାନ ଦୁଇରିଥି । ଶୈସରୁର
ଟିକଟ୍ ଦେଇ ପଦାକୁ ପାର୍ଟିଲିମେଟାଳ ପ୍ରେମାନେ
କେଉଁଠି ରହିବ ତାହା କାମାକୁ କାମାକୁ ପରୁରିବାର
ଶୃଙ୍ଗାଳେ । ଭାରତରସରେ ଯେଉଁଠି ଏତୀଥିରେ ଧର୍ମଠର
ପରିଶର ହୋଇ ଯାଇବି ଯେଠାରେ ଚୁନାର ଭଲି ପ୍ରାୟ
ନିବାପରେ ଶ୍ୟାମଦେଵ ବାବୁକୁ ରସବା ଟିକଣା ବତାଇ
ଦେବାକୁ ଲେକ ଅଭାବ ନ ଥିଲା । ଶୈସରୁରୀରୁ
ଏମାନେ ଯେଉଁ ପଟର ହିବାକୁ ମଳେ ତାହା ପ୍ରାୟ
ମାଲିକିବ ବାଟ । କିମ୍ବୁ ଯାନ ବାହନ କିଛି ନ ଥିଲା ।
ପ୍ରେମାନଙ୍କୁ ପାଦରେ ରାଲି ରାଲି ଯିବାକୁ ହେଲା । ଯେଉଁ
ପଣ୍ଡିତ କୁଳ ତାଙ୍କ ରାଜ୍ୟ ଯେବି ଯାଉଥିଲା - ପ୍ରେ
ଭାଇ ହୁମୀରେ ହୁଲି - “ ରେଣ୍ଟ ଲୋଟୋଟୋକୋ-
ଲିପ୍ଯ ଟେଲିପ୍ଲା ଜାନ । ଅଛୁଟେ । ” କିମ୍ବର ପ୍ରାତିଧିକ
କଞ୍ଚାର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଶିଖ ଏମାଙ୍କ ପ୍ରେମାନୀ ଭଲି ଜଣା
ପଢ଼ିଥିଲା । କାରଣ ଚୁନାର ପ୍ରାୟ ଏମାନଙ୍କ ମନରେ
ଅଛୁଟ ବିଶ୍ୱାସ ଥିଲା ଏବେ ପେହି ବିଶ୍ୱାସରେ ଏମାନେକି
ବିଜ୍ଞାପନରେ ବିଜ୍ଞାପନ ଉପରକୁ କଲାପାତା ଭଲି ବଡ଼
ସମ୍ବିରତର ବିଦ୍ୟା ଦେଇ ଚୁନାର ଅଭିନ୍ଦିନୀ
ହୋଇଥିଲେ ।

ଚୁନାର ପ୍ରେମର କିଛି ବଡ଼ ସମ୍ବିର ନୁହେ ।
ପଣ୍ଡିତର ନାଲ ଗାନ୍ଧାରିଟ, ଜଳତେଣୀ ଭଲି ଦୂର
ଦିଗ୍ବିନ୍ଦୁରେ କାହିଁ ନିହି ଯାଇଛି । ପ୍ରାନ୍ତ ଭଜ,
ରଗନ୍ଧିଆ ମାଲଭୁମି । ମୁକୁଦିତରେ ଅନେକ ଲୋଟ ଲୋଟ

ପାହାଡ଼, ଦୁଇକୁ ଆଖି ପାଇବାଯାଏ ବିଶ୍ୱାସ ହୋଇ
ଦିଲ୍ଲି । ଶୈସରୁରୁ ଶବ୍ଦାକୁ ଅସି ପଶ୍ଚିମଭାବିନ୍ଦୁରୀ ହୋଇ
ଅନାଇଲେ କେତେକ ଖାଲ ଦ୍ୱାରା ଗର୍ଭମ, ମକ୍କା,
ଆର ପସଲ ଦେଖାଯାଏ । ନୋହିଲେ ପ୍ରାନ୍ତ ବଡ଼
ନ୍ଦ୍ରିୟ । ଆଉ ଆଶିକୁ ପୁରୁଷ ଦେଖାଯିବାର ଅନ୍ୟ କିଛି
ଦୃଶ୍ୟାନ ହିଁ । ରେଣ୍ଟ ଉତ୍ତାପି ଯେଉଁ ଉତ୍ତାପିର
ଅଶ୍ୟ ନେଲେ ତା'ର ତାମାଟ କୋଠାନ୍ । ମହି
କୋଠାନ୍ରେ ରେଣ୍ଟ ଗାଇଁ ଶେଷ ପର ମୋଇଥିଲା । ଆଉ
ଗୋଟିଏ ମାନ କୋଠାନ୍ ରେଣ୍ଟ ପାଇଁ ଛୁଟିଦେଇୟ । ଅଉ
ଅନ୍ୟ ଏକ କୋଠାନ୍ରେ ତା'ର ଭାଇ ଓ ବାପ ଅଶ୍ୟ
ନେଲେ । ଏହି ଯ କୁ ଲାଗି ଏହି ଦୂରତର ସେତେବେଳ
ପର ଓ କୁଥୁ ଥିଲା । ରେଣ୍ଟର ଘରକୁ ଲାଗିଥିବା ପରେ
ମୁହିୟା ତା'ର ଧ୍ୟାନ ଜମେଇଲା ।

ଛୁନ୍ଦିରର ଜଳବାଧରେ ଗୋଟିଏ ବିଶେଷତ
ଥିଲା । ଧ୍ୟାନ ପାନ୍ଥିମା । ଉତ୍ତାପି ସେତେ ବେଶୀ
ନୁହେ । ଯାଣିରେ ଚାନ ଅଂଶ ଦେହତି ଅଛି । ଆଉ କୁଳ-
ନାୟିକା ଶ୍ରୀ । ଶ୍ୟାମର ଚାନ୍ଦିପିଲ୍ଲ ଦା ଆଇପିଷ୍ଟ ରେଣ୍ଟିକ
ପାଇଁ ଏବା ପ୍ରେମର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ । ଏହା ଗନ୍ଧାର୍ଦନ
କୁଳର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବିଶ୍ୱାସତ୍ତ୍ଵ ଆବଶ୍ୟକ ଏବା ଏହାବାଦ୍ୟ
କଲିତାରୁ ଏଠାକୁ ଅଭିନ୍ଦିନ । ପୁଣି କେତେମାତ୍ର ପରେ
ପ୍ରେମନଙ୍କ ସ୍ଵାର୍ଥ-ପରିଦିଶ ଯେବି ପ୍ରେମରାନ୍ତି । ଚୁନାରର
ରେଣ୍ଟାନେକ ରେଣ୍ଟାକ ପାଇଁ ନିଶ୍ଚିନ୍ତା ହେଉଥିଲେ
ଦୁଇ ଶେଷାର । ପ୍ରେମନଙ୍କ ହେବା ବନ୍ଦ ବାହିବ । ପ୍ରତିଧି ସକାଳ
ରେଣ୍ଟାନେକ ସେମାନଙ୍କ ଶାଶ୍ଵତ ବଳ ଅନୁଯାୟୀ କୁଳ
ଥାନ୍ତି । ଏହି ଦୁଇ ଟାଙ୍କା ବୃକ୍ଷ ଲତ ପ୍ରାଣ ମାଳ-
ଭୁଲିରେ ଆଖି ରଙ୍ଗିକୁ ଗୋଟିଏ ଛତା ଦୁଇଟି ପ୍ରାଣ
ନାହିଁ । ଦୁସ୍ତ ଲୋକଙ୍କି - ନାରର ଏକ ପ୍ରତିକ
ମୁଖଲମାନ ପୌଜାକ ସମାଧି । ରେଣ୍ଟର ଦାର୍ଶନିକମାତ୍ର
କଟେ ବହି ପଢ଼ାରେ କିମ୍ବା ଏହି ଧଳ ମେଳି ମର

ମସିକିର ନିରାଶରେ । ଟଂଶୁଣୀଗାନଙ୍କ ପିତା ପାଇଁ
ଏକ ପ୍ରଳୟ କୁଆର ପ୍ରଭୟ ମାଧ୍ୟମେ । ଶୈଖି ବିଅ
ପକାର ଖୋଲାଇଛିଲେ । ପକାର ନାହାନ୍ତି କିନ୍ତୁ ତଙ୍କ
ଦୟାର ନିର୍ଭର ଏଇ କୁଣ୍ଡଳାଙ୍କର ମାଲକୁଣ୍ଡରେ
କେତେକ ଅର୍ପିତ କରନାନ୍ତି ଜୀବନ ଦେବ
ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଅନ୍ତର ଦେବନ୍ତି । ଆଉ ଦାସ୍ୟର କରନ୍ତି
ଫଟୋଗ ଏମାନଙ୍କର ଫୌଟିଏ - ଲାଲା ଗଠେର
ଖବର କାଗଜ । ଏହିତ ଦିନ ପରେ ଦିନ ମାତ୍ର ଉଠେ
ମାସ କଟି ଯାଉଥିଲା ।

၅၈

ରେଖାର ସ୍ଥାନ୍ୟ କଠମ ଜଳିତ ଫେରି ସୁଧାର
ଦିଶାଗଲ । ସକ କଷାଘୁଲ ହଳ ରେଖାମୂର୍ତ୍ତ କାଟ
ପଣିଥିଲ । ପେରି ଦୁଇ ଘପରୁ ଦୁଇଟଙ୍କର ବେତାର
ରଖିଥିଲେ କେତେଦିନ ପରର ଏବା ରଖିବ ଚାହିଁଥାଏ ।
ରେଖାର ରେଖାର କୁଳର ଆସିବା ମୁହଁରୁ ଦୁଇରେ
ଦ୍ଵୋର ଯାଇଥିଲ । ଶାମୁଦର ବାଜୁକ ମନ୍ଦିର ଧଳ
ଦୌଳତ ଓ ଉତ୍ତର ଦେବ ରେଖାର ଏହି ଲୋକ ଦିଃଶବ୍ଦରୁ
ରଖା କଟି ଦାରୁ ନ ଥିଲ । କିମ୍ବା ରର ଜଳଦାୟର
ପ୍ରଭାବ ବିଶବ । ଏବା ମୁହଁର ଆଶର ଅଛିର ଦେବ
କରେ । ଯେଉଁଠି ମଣିପର ସମ୍ବନ୍ଧ କରାଯାଇଥିଲ
ଦୟାରେ ହୁଲାଟ କିମ୍ବା କେତେ ଡଢାର
ବର୍ଷିଲ । କିମ୍ବା ରେଖାର ଏ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ର ଚନ୍ଦ୍ରକି
ରକ୍ତର ଆୟକ୍ୟ ଦେଲା - ଲା'ର ମୁହଁରୁ ମହାତକି ରଜ୍ଞୀ
ପଡ଼ିବା କମି ଆହୁତି - ପ୍ରେତକି ତା'ର ସ୍ଵନ୍ତ ଓ ମୟା-
ମମତା ଏଇ ସେଇ ଶୋକ ଗ୍ରହ୍ୟ ଧରଣୀ ଦୂର
ଶୁଦ୍ଧତର ହୋଇ ଉଠିଥିଲ । ସେବାତେବେଳ ନରେଶ
ଆଉ ଏକ ଶିରି ରହିବ ରଖିବ ରଖିବ ରେଖାର
ଅନ୍ତର ଆଗରେ ଝିନ୍ଦା ହୋଇଥିଲ । ନରେଶ ଯେ
ପ୍ରଥମେ ପ୍ରଥମେ ରେଖା ପାଖକୁ ଚିଠି ଦେଇଥିଲ ଏଥିରେ
ସଂଦର୍ଭ ନାହିଁ । କିମ୍ବା ନାହିଁକି ନାହିଁର ଖୁଲ୍ଲୁଣ ଓ
ବଳ ଫେରି ଅପୁରୁଲ - ପ୍ରେତକି ନରେଶ ଚିଠି କମ୍ପି-
ଆମୁଥିଲ । କାରଣ ନରେଶ ରେଖାର ଆଶା ହୁଗଇଥିଲ ।

ବିଦ୍ୟା ଦଶର୍ଥ ହେଉ ମଧ୍ୟ ପ୍ରକରଣେ ସେ ପ୍ରାୟ
ରେଖାକ ଚାହିଁନ ଏହାର କୁଣ୍ଡଳ ବିଦ୍ୟା ବିଦ୍ୟା
ଥିଲା । ନାରାଜ ତମଟ ବିଠ ବେଶିଥିଲା
ତାଙ୍କ କୋଟ ଛ କରି ଚାହୁଁ ଦେଖିଲା ତାଙ୍କ ।
ପ୍ରତ୍ୟେକ କୁଣ୍ଡଳ ଶାରୀ ମଧ୍ୟ ବା କାଳି ଦେଖିଲା
ପ୍ରେ କୁଣ୍ଡଳି କାଳୀ ଦୋଷିକାରୀ ଲାହିଁ ତଥାରେ
ହିନ୍ଦୁଦିବ । କୁଣ୍ଡଳର ନାମ ଗାନ୍ଧାରୀ ବିଠ
ଦେଖିଥିଲା । କିନ୍ତୁ କେବେ ଏକ କାହାର କଥା । କିନ୍ତୁ
ନାରାଜ ପ୍ରେ ବିଠ ଥିଲା ଯେହାତ୍ମକ ତାଙ୍କା
ଥିଲା - ପଞ୍ଚାର ମମ ପିତାପଦ । ରେଖା
ଦେଖିକି କୁଣ୍ଡଳ ସବୁ କି ଯାଇଥିଲା - ଦେଖିକି ସେ
ଗଣ୍ଡାର ପାତରେ ଭାସୁନ୍ଦର ନରଶ୍ଵର । ଅପାତର
ନାନା ମଧ୍ୟ ସୁତ ପାନ୍ତର ଘୋଟି ଫୋଟି ହୋଇ
ଦିଁକ୍କି ହେଲା - ଯେହାପରି ମଳିକର୍ତ୍ତା ହେଲା ତୁର ଦଶ-
କୁଳଶୂନ୍ୟ ମହିଳା ହେଲା ଯାଏ କିମ୍ବା ଆଜାନ୍ତି । କିନ୍ତୁ
ଶରୀର ପରିବର୍ତ୍ତନ ମନର ଏହା ସୁତ ହେଲାଥିଲା
ଯେ ତଥା ମଳିକର୍ତ୍ତା ଏହି ଶରୀର ଅବଶ୍ୟ
ନାହାନ କିମ୍ବା ହେଲା । ଦଶର୍ଥ ମୁଦ୍ରା
ପରିବର୍ତ୍ତନ ସୁତ ଯ କେହିଲାଗୁଣ ଥିଲା । ଯଥା
ଦିଲ୍ଲି ତାଙ୍କ କାମ ହେଲା ଏହି ଏହି କିନ୍ତିନ ହୃଦୟ
କିମ୍ବା ଏହି କିମ୍ବା

ବ୍ୟକ୍ତିରେ ପେ ଉନନ୍ତକର ପରିନିର୍ଦ୍ଦିନ ସେଉଥିଲେ -
ତାହାର ଖବର ଶାମ ବାବୁ ରଖିଥିଲେ - ମ.ଦି ତା'ର
ମନୋଶାଳିରେ ଯେଉଁ ହଢ଼ ଉଠିଥିଲେ - ନାର ସନ୍ଧାନ
କେହି ପାଞ୍ଜ ନ ଥିଲେ । ନାରର ମନ ଏହି କୌଣସି
ଚାହୁର ସାଗରଠାରୁ ଆହୁରି ଗୋନମୟ - କିନ୍ତୁ ସମ୍ମେ
ଦାଶର ମନକୁ ଅଛି ତଞ୍ଚିଲ ଆନ୍ଦ୍ର ଦେଖିଥିଲେ ମଧ୍ୟ
ରେଣ୍ଟାକୁ ନରେଶ ଟପି ଯାଇଥିଲେ - ଏହି ଘୃତିଥିଲେ ।
ରେଣ୍ଟା ଏଣିକି ପ୍ରତି ସପ୍ରୀତିରେ ଟିଟି ଫର, ତା'ର
ସ୍ଵାମ୍ୟର ହତୋନ୍ତ ବିବରଣୀ ଜଣାଏନା

ପ୍ରଥମେ ପ୍ରଥମେ ତୁଳାରର ହେଠେ ଦୃଶ୍ୟନା ଦେଖିଥିଲୁ,
ବର୍ତ୍ତିମାନ ତାହା ଡିଜା ପଢ଼ି ଯାଇଛି । ତାହା ପରିଦର୍ଶିତର
ନିଜ ଦେହ ଓ ସ୍ବାମ୍ୟର ନିରକର ବେଶୀ ଦିଏ, ନିଜର
ପ୍ରାଣର ଅବେଗ ବେଶୀ ପ୍ରକାଶ କରେ । ରେଣ୍ଟାର ସମୟ
ଚିଠିର ଉତ୍ତର କିଛି ଅସେ ନାହିଁ । ନରେଶ ନାରବ
ରହେ । ଏମିତି ଦିନ ପରେ ଦିନ କିମ୍ବା ଧାଉଠାଏନା ।

ଆସୁନ ମାସରୁ ପରୁଣ ମୃଷ୍ଟ ହେଲା । ଦର୍ଶ ଛାଅ-
ମାସ ଚାନ୍ଦାରରେ କଟାଇ ରେଣ୍ଟା କଲିକତା ପଢ଼ିବି-
ଅସିବାବୁ ପ୍ରତ୍ୱବି ହେଲା । ଶାମମୂଳର ବାବୁ ମଧ୍ୟ ଏଠାତ
ଦୂର୍ଦାଳ କଲିକତାରେ ଅନ୍ତପୂର୍ବିତ ହେଲା ବଢ଼ି କଷ୍ଟ
ଅନ୍ତରକ କରୁଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ତାହାଙ୍କୁ ରେଣ୍ଟାର ଚନ୍ଦଳ
ପିତା ନୁହେ, ମାତ୍ରା ବଦଳରେ ଯାଇବା ହେବାକୁ
‘ପଢ଼ିଥିଲା’ । ଶେଷରେ ପୁଣି ଯେହି ତୋପାର ଏକ୍ସ-
ପ୍ରେସରେ ଟିକଟ କାଟି ରେଣ୍ଟା ଦିନେ ସତରେ କଲିକତା
ପାଦୀ ହେଲା ।

୪

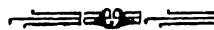
ପରୁଣ ମାସରେ ବିଷନ୍ତର ମନୋରମ ଦୁଇଥିର
ଦୁନିଆ ହରି ଉଠିଛି । ବିଷନ୍ତ କି ମଧ୍ୟର । ଏହି ଖାତରେ
ସୁରକ୍ଷା ଯୁଦ୍ଧରାଜଙ୍କ ଶ୍ରାନ୍ତରେ କେବଳ ଦୂର୍ନ୍ତ ଅଟେ, ଦେବତା
କ୍ଷମି ଛବିଲ ଏବଂ ମଧ୍ୟ ଦୂର୍ବଳ । ନରେଶ ଚିଠି ଧାଇଥିଲୁ-
ରେଣ୍ଟା ତା'ର ପିତାଙ୍କ ସହି ତୁଳାରୁ କଲିକତା
ପ୍ରେରି ଥିଲୁଛି । ଦିନ ଦୁଇଟା ଚନ୍ଦଳେ କଲିକତା ମ୍ହାଟ-

ପର୍ମରେ ଗାଡ଼ି ଆସି ଲାଗିଲା । ଶାମମୂଳର ବାବୁଙ୍କ
ବସାରୁ ଲେକ ଅସିଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ରେଣ୍ଟାର ଅଭି
ନ୍ଦାଜଥିଲୁ - ପାଠ୍ୟର୍ତ୍ତରେ ଜଣକୁ - ତା'ର ଦେଖା କିନ୍ତୁ
ରେଣ୍ଟା ପାଇସ ନାହିଁ । ରେଣ୍ଟାର ମନରେ ସନ୍ଦେହ
ହେଲାଣ ତୁଳା - ରେଣ୍ଟାର ସ୍ଵର୍ଗରେ ପୁଣି କଲାନା
କରୁଥିଲୁ; କିନ୍ତୁ ହାଣିରେ ଝାଁଝା ମାନକୁ ପୋଇ
ଦ୍ୱାରା ଧାର୍ଯ୍ୟ ଯିବା ଭଲି ରେଣ୍ଟାର ସବୁ କଲାନା, ସବୁ
ସ୍ଵର୍ଗ ଭଲେଇଥିଲୁ । ରେଣ୍ଟାର ସମ୍ମତ ମନ୍ଦିର ବିପର୍ଯ୍ୟ
ଅବତା ବେଦେ, ସାବଦା ଷ୍ଟେପର ବା କଲିକତାସପରର
ପଢ଼ି; ଶାମରୁ ଦା ମଧ୍ୟ କହୁ ମନ୍ତ୍ରର କିମ୍ବା ପରିବାହିନୀ
ହେଲାନାହିଁ । କେହି ରେଣ୍ଟାର ବ୍ୟଥା ପ୍ରତି ସମ୍ମାନିତୁରୁ
ପ୍ରକାଶ କଲେନାହିଁ । କ୍ଷମେ ମନକୁ ମନ ରେଣ୍ଟା
ଭାବଦାରୁ ଲାଗିଲା । ମନକୁ ଧାନ୍ତ୍ରନା ଦେଲା ହୁଏତ
ନରେଶର କୌଣସି ଅଧୂରିତ ହୋଇଥିବ ! ନିଶ୍ଚୟ
ତାହାରୁ ହୋଇଥିଲା ।

ଶାମମୂଳର ବାବୁ ତାଙ୍କ ଦସାରର ଯଥାରୁ
ଦସିନ୍ଧିଲେ । ଶାନ ବୈଜନ ପରେ ରୂପର ତାଙ୍କ ରାଜନୀତି
ଅଣି ରଙ୍ଗିଲା କେତେନ୍ତରୁ ରିଟି । ଓସ ଚିଠି ମଧ୍ୟ
୯୯ ଚିଠି ଉପରେ ତାଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟି ନ ପଢ଼ିଲୁ ରେଣ୍ଟାର
ଦୃଷ୍ଟି ଦେଖିଲୁ । ଚିଠି ଉପରେ ଲେଖାଣ୍ଡି - “ଶୁଭ-
ବିଦାୟ । “କାହା ନିନ୍ଦିତ ପଦି” । କଷି ରେଣ୍ଟା
ଜେଲା ଚିଠି ଉପରେ ତାଙ୍କ ପଦି ପଢ଼ିବାରେ । ସେ
ପଢ଼ିଲୁ ଦୂର୍ତ୍ତ - କିନ୍ତୁ ତା'ର ମନରେ ବିଜ୍ଞାପ ଦେଲା-
ନାହିଁ । ତା'ର ବିଜ୍ଞାପ ଦେଲାନାହିଁ” ସେ ଗୋଟାଏ ଚିଠି
ପଢ଼ିଲୁ ନା ନାହିଁ ! ଅପର କଣଠର ତା ମନରେ
କେତେବେଳେ ଶାମରେ ଅସାଧ୍ୟ ଲାଗିଲା । ନରେଶର
ଧରିତ ମାନ୍ଦର ଅଧିକ ଯୋଜନା - ଶାମମୂଳର-
ବାବୁ ଦେବତା ଦେବତାଙ୍କ ରେଣ୍ଟା ପଢ଼ି ଦାର୍ଶ କଣ୍ଠରେ
ପକାଇଲା । ରେଣ୍ଟା ମନରେ ଯାହା ସଦେଶ ଦ୍ଵାରା ତା
ପରିତର ଦୂର୍ବଳ ବୋଲିଗା । ରେଣ୍ଟା ସେବାରୁ କିମ୍ବା
ଗଲି ଅଟିଲା ।

ନରେଶ୍ଵର ବିଷା ଶ୍ୟାମପୁର ଦାକୁଙ୍କ ଦଷ୍ଟାରୁ
ତୁଳରେ ଲାଈନ୍ଡା । ଯେବେଳେ ହୃଦୟନେତ୍ର - ୨୦୧୦
ଦିନରେ ଦରଖାସ୍ତ କରିଛନ୍ତି । ଏହିରେ କରିବାକୁ
ଦେବତାଦେବତାଙ୍କ ଚାହୁଁ ନର୍ଥିବା ଏବେଳେ କରିବାକୁ
ନରେଶ୍ଵର କରିବାକୁ ଦେବତାଙ୍କ ପାଇଲା । କରିବାକୁ
ନରେଶ୍ଵର କରିବାକୁ ଦେବତାଙ୍କ ପାଇଲା । ନରେଶ୍ଵର କରିବାକୁ
ନରେଶ୍ଵର କରିବାକୁ ନରେଶ୍ଵର କରିବାକୁ । ନରେଶ୍ଵର କରିବାକୁ
ନରେଶ୍ଵର କରିବାକୁ ନରେଶ୍ଵର କରିବାକୁ ।

ଅବିବାହିତ ନହେ । ରେଖା ଅବିବାହିତା । ରେଖା
ପ୍ରେତ ଜନ୍ମିତ ପରେ ଶେଷାହି ତା'ର ବିଶାଳର
ଗୋଟିଏ ପରିବହି । ତା'ର ମନର ସ୍ତ୍ରୀ ଜାଣିବା ପୂର୍ବକୁ
ଦେବତାଙ୍କ କରିବାକୁ ପରିବହି । କରିବାକୁ
ପରିବହି ଶରୀର ପରିବହି । ଏହାପରେ ପୂର୍ବ ପୂର୍ବ ଶେଷର
ପରିବହି ଲୟାଗ ପରିବହି । ତାକୁରମାତ୍ରର ଉପଦେଶ
ଚାନ୍ଦେ ଶେଷର କଲିଜଣାତର ରଖିବା ଉଚିତ ନିଷ୍ଠା ।
ନାରୀ ପାଠ୍ୟର ଭଲ ପୂର୍ବନିକାପରୁ ମଧ୍ୟରେ
ପ୍ରକାଶ ରହିବା ଛାନ ।

ଉପମାର ଅଞ୍ଚଳ ଓ ବର୍ତ୍ତମାନ

ଶ୍ରୀ ଗୋଲକ ବିହାର ଧଳ

କବି ଯେବେଳେ କାବ୍ୟ ଲେଖି ବରସ୍ତ
ପ୍ରେତବେଳେ ସେ ମନର ଭୁବକୁ ଭାବାର ପ୍ରାଣର
କରିବାର ସାରଳ ଭବଧିମ କରେ । ମାତ୍ର ଦେବତା
ମନ୍ଦିର ଜୀବିକୁ ଭାବା ସମ୍ମଦ ଦାନ କରିବାକୁ ଯାଏ
ଯେହିଁ କାର୍ଯ୍ୟ ଦେଖାଇନ୍ତି ତୁମ୍ହାର ଦୋଷରୁ ଅନ୍ୟ
କେତେଁ ଠାର୍ଜନ୍ତିରାର ନାହିଁ । ଦାୟିତରେ ମନ୍ଦିର
ଜାଗର ଭାବଧିମ ପୂର୍ବତାର ଧ୍ୟାନ ଭାବାର । ମନର
କଥା ଓ ଭୁବକୁ ଚିନ୍ତନାକୁ ଭାବା ଦେବାରୁ ଧ୍ୟାନ
ପେଇ ତେଣୁ କରଇ ପାରେ ନା । ସାମାଜିକ ଶରୀର
ସିଂହ ସଜ ମଧ୍ୟରେ ଘନ ଜାଲ ଆବୁଦିଗା ଭବରେ
ପ୍ରାଥମିକ ସୁର୍ଯ୍ୟର କରିଶ ନେଇ ଭୁଷିତରେ । ସେହିପରିବହିକୁ
ହଜାର କବି ହଜାର ଭୁବରେ ପ୍ରାକାଶ କରିବାର ହେଲା
କରିଥିଲା । ମାତ୍ର ମନ୍ଦିରର ସେ ସୌଦୀର୍ଧି ବିପର୍ଯ୍ୟରେ
ଯେତିମିତ କିଛି କୁହାଯାଇ ନାହିଁ ବା କୁହାଯାଇ ପାରିବା
ନାହିଁ । ସେ ଯେତିମିତ ରିତ ଅନ୍ତରିବ୍ୟକ୍ତି । ଶିଶୁ ମୁଖରେ
ଚମ୍ପନ ଦେଇ ନାହିଁ ସୁଦୟମୁରେ ମାତ୍ର ଫିରି ଯେଉଁ
ଶିଶୁରଣ ଶେଳିଯାଏ ତାକୁ ସହସ୍ର କିଶୋରଶର ଘନପଥା

ଭବରେ ପ୍ରକାଶ କରିନାକୁ ରେଖା ସବଦା ବ୍ୟର୍ଥ ହୁଏ
ଯାଇ । ମାତ୍ର ମନ୍ଦିରର ଏହି ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ଓ ଶକ୍ତିହାନିଭା-
ବେଶେ ଯେ ଅନ୍ତରର ଭୁବକୁ ଭାବା ଦେବା ଦେଖା
ପଳିଚର ସାହୁର ସମ୍ମଦ ମନ୍ଦିରିଲୁ ଶରକାଳ ଅନନ୍ତ
ଦେଇ ଅନ୍ତରୁ । କବି ବତ କଟିଲ ଭାବକୁ ଯାତକଙ୍କ
ବୁଝିବା ଯାଇଁ ଲେଖିଲା, ଦେଖିଲା, ଯାତହାପିକ
ସ୍ଵର୍ଗ ମୁହିରିତ ବୁଝିର ସାହୁର ଉପମାନର ଉପମାନ
ଦାରିଦ୍ର୍ୟ କୁହାଯାଇ ରକ୍ତକୁ ଯିବାକୁ ପଡ଼େନାହିଁ ।
ମନ୍ଦିର ଯେବେଳେ ଯେଉଁ ଦ୍ରକାର ସର୍ବତା ଓ
ପରିବେଶମା ଭବରେ ବାସକରେ ତହିଁଲୁ ସେ ବାହୁ-
ବାହୁ ଭବମା ସୁନ୍ଦିରି କରେ ।

ଅଜକୁ ଛ' ହଜାର ବର୍ଷ ଭଲେ ଯେଉଁ ଦେଖିଦିକ
ସମୁଦ୍ର କାବ୍ୟ ପ୍ରଥମ ଥର ପାଇଁ ସାହୁରର ମୂଳଭାବ
ବୁଝେ ଗଢି ଦୂରୀଲା ତହିଁରେ ଆମେମାନେ ବେଶା
ପ୍ରକାଶର ଭବମା ଦେଖିବାକୁ ପାରନାହିଁ । ତାର କାବ୍ୟା

ହେଉଥି ସମଜ ପ୍ରେତଦର୍ଶକେ ଠତ ସବୁକ ଉପା-
ଦାନରେ ଗଠିଲା କା । ଯୁଦ୍ଧରେ ସଖ୍ୟତାର
ପ୍ରୟେତର ପ୍ରତିଦିନ ଯୁଦ୍ଧ ଅଛି ସଙ୍ଗେ
ନୂତନ ଭାବରେ ଯୁଦ୍ଧ ଘଟିଲା । ମାତ୍ର ବୈଦଳ
ସଖ୍ୟତାର ପ୍ରାନ୍ତରେ ଏହିତରମେ ଧୀରଙ୍ଗରେ
ପଞ୍ଚାବର ବାସୁକିରୁଙ୍କର କ୍ଷେତ୍ରରେ ତ୍ୱରିତର
ଭୂମ ଅରକ୍ଷାନୀ ଦୀ । ଏହି ଅନ୍ତର୍ମୟ ସମରର
ସମ୍ମନିନ ହୋଇଲା ତୁଳ । ଏହି କି ହୃଦୟର
ସାହିତ୍ୟର ଦ୍ୱାରା ଏହି ଏହି କେବେ ଠରେ
ନାହିଁ । ଅର୍ଥକର ଧରିଲ ଜୀବ ତାକି ସମ୍ବନ୍ଧର ଧରି
ଗୋଲା । ଯେହି ତୋ ସଖ୍ୟତାର ପ୍ରାଣିର ଲାଗି
ଦୋଷକୁ ଅନେମାନର ମାତ୍ର ହେଲା କିମ୍ବା ରତ୍ନା
ଦେଖିବାକୁ ପାଇଁ । ଏ ତୋ ଯୁଦ୍ଧ, ଯୁଦ୍ଧାପଲାବ,
ବିନ୍ଦୁତ, ମେଘ ଏହିମାନର ଆ ଜୀବରେ ସହିତର ଥିବାରୁ
ଦେଖିବାକୁ ପାଇଁ । ଏହି ଯୁଦ୍ଧ ଯୁଦ୍ଧାପଲାବ,
ଗୋଟାଏ ଫର୍କି କଥା କହି ଦେଖିଲ ଉତ୍ସା କଥା
ଶେଷ କରିବ । ଦେବତାମାନର ଯୁଦ୍ଧ ଏହିମିଶ୍ର
ଅନ୍ତର୍ବା ପରି ଅଭିନ କରିଛି; ଜୀମା ହାତ
ଦେବତାମାନର ତ୍ରୈକୁଣ୍ଡ ଦେଖିଲାଏଇ । ତେଣୁ କରି
ଗାଇଛନ୍ତି, “ଅନ୍ତର୍ବା ହେ ହୁବରଣ” ଗର୍ବମାନର
ଗୋଟିକୁ ଅନ୍ତର୍ବା ପରେ କିମ୍ବା ଯୁଦ୍ଧ କିମ୍ବା କିମ୍ବା
ନିକଟକୁ ଅନ୍ତର୍ବା ପରେ ଦେବତାମାନର ଅନ୍ତର୍ବା ।
ନେଇକୁ ତ୍ରୈକୁ କରିବାକୁ ଯାଇ “ଦୂରୀ ଯୁଦ୍ଧର
ଦେବତା” ଦୁଇକୁ ଏହା ତୋହାକୁ ଅନ୍ତର୍ବା
କିମ୍ବା ଦେଇଛନ୍ତି । ଏ
ସ୍ଵର୍ଗରୁ ଦେଖିବାକୁ ର ହୋଇଥାଏ ଦେବତାମାନର
ପରିଦର୍ଶନ ନିରାକାରା । ପରିଦର୍ଶନ ପ୍ରତିକରିଷ୍ଟାଏ ।

ଅନ୍ତର୍ବା ଦେଖ ମନ୍ଦିରରେ ଏହି
ମୁହଁତ ଦେ ନୁହ ଏହିଲ ଦେଖିବାକ
ମନ୍ଦିରା ଅନ୍ତର୍ବା ମହିମା ଏ ଅନ୍ତର୍ବା । ଦିଜି-
ନେଇକ ଅନ୍ତର୍ବା ମହିମା, ହୋଇ, ଦିଜିନେଇକ ନାନୀ-
ଦିପ ସାମାଜିକ ଅନ୍ତର୍ବାନ ମହିମା ଏହି ଏହି । ମାତ୍ର
ଏ ଧୀରନ୍ତି ଯୁଦ୍ଧ ମୁହଁତ କାହିଁ ଏହିତ ଭ୍ରମିତର

କିମ୍ବା ଧିଲ୍ । ତମୋଦିନର ଶନ୍ତ ଶିତଳତା ଲୋକ-
ମନ୍ଦିର ଭାବରେ ଦେଶ ପ୍ରଭାବ କିମ୍ବା କରିଥିଲ
ମୁହଁତର ଭାବର ଦୁଇଷ୍ଟ ଶିଳ୍ପୀ କାଳଦାସ ପ୍ରକାର
ସରଳ ଭାବରେ ନେଇ ଭ୍ରମା ଗଢ଼ିଥିଲେ । ହୁମାଳୟ
କିମ୍ବା ପାଦଶବ୍ଦ ଏହି ‘କଳାବିଲ ଅନ୍ତର୍ବାନ ଲଭେବ’
ବାଲି ଦ୍ୱାରା କରି ଏକାଶରର ତାଙ୍କୁ ଭାବୁକୁ
ଦୌରାନା, କୋମଳାପୀ ଓ ଗ୍ରହିଲ ବୋଲି ବିହିବାର
ଦ୍ୱାରା କରିଛନ୍ତି । ପ୍ରକାର ଗାତ୍ରିଏ କୁଳମଳ ଅଂଶକୁ
ନେଇ ତାଙ୍କ ପମାଟ ଦେବ । ନାରର ଅନ୍ତର୍ବାକୁ ପ୍ରାକାଳ
କିମ୍ବା ବିନ୍ଦୁର ସ୍ତନକୁ ପୁରୁଷବକ, ଜୟନକୁ କଦଲୀବୁଷ,
ପଦୟମଳକୁ ବିକଟି ଦେବ, ଅଙ୍ଗାଳକୁ ଚନ୍ଦ୍ରକ କଢ଼ି
ଓ ତୃଷ୍ଣ ଚନ୍ଦ୍ରକୁ ନଦୀର ଶୀଶ ଥାଏ ସତର ସମ୍ବୂତ
ସହିତ୍ୟରେ ଉତ୍ସମିତ କରାଯାଇ ଅନ୍ତର୍ବା ଏମାନିକି ନାମ୍ବୁକ
ନାମିକାଳ ବନର ଚାଷ ଓ ଉତ୍ସନ୍ନିହିତ ଲଭା ସହିତ
କଳାନିର୍ମାଣରାଜାଙ୍କର । ଏହି ଭାବମାରୁଛି ଆମମାନଙ୍କର
ପାଶିନ ସାହିତ୍ୟର ଶର୍ମନ ପ୍ରଦ୍ୱିଷ ଲଭ କରିଛନ୍ତି ।

ମାତ୍ର ଅଜିକାଲିକା ସ୍ଵର୍ଗରେ ପ୍ରାଦେଶିକ ସାହିତ୍ୟର
ଭାବମାର ଦୁଇତରଙ୍ଗ ଦେଖିଲୁ ବଦଳ କାହାକୁ । ଅଧିକିକା
ଦୀଥ ପାଦବୀକୁ ପୁରୁଷର ପ୍ରବାନ୍ତ କୁଂକୁମ, ହରିଦ୍ଵା,
ଚାନ୍ଦି, କୁଣ୍ଡଳ ଚନ୍ଦ୍ରମାଟ ଦ୍ଵୀପ ସଜାଇବା ପେମିର
ଅନ୍ତର୍ବା ପ୍ରସମାନଙ୍କ କଙ୍କା ବିରକ୍ତରେ ସେମାନଙ୍କୁ
ବୁଝିମିକାର ମଧ୍ୟରେ ଦୂପଗ୍ରେଷ କରି ଦୂପ ରଖିବା
ହେବିଗେ ଅନ୍ତର୍ବା । ପ୍ରତେକିଲୀ ଉତ୍ସତରେ, ଉତ୍ସନ୍ନିକ
ପରିତେବଣୀ ମଧ୍ୟରେ ଆମମାନଙ୍କ ରୁଚି ଓ ଭାବଅନ୍ତରେ
ପ୍ରତେକି ଦେଖିଲା ଦେଖି କେହି ଅଣ୍ଟାନ୍ତା ଉତ୍ସରେ
ଦୁଇମାତ୍ର କରି ନ ହୋଇ ପୁଲି ରଣାର
ଭର୍ଯ୍ୟ ହେବିକୁ କାଳ ଦୋଷକୁ ଉତ୍ସର କବିକର
ପ୍ରତିରେ ଲାଗେ । ତାନରଗ ରଞ୍ଜିତ କଥାକୁ ଅଧିକରୁ
କିମ୍ବା ପ୍ରଦାଳ ଅନ୍ତର୍ବାନ ପାନଚବାଳ ପାନପଢ଼ି ଗୋଲାପ

ରଙ୍ଗର ଶିପର୍କ ଲାଲ ପ୍ରସାଦନ ବ୍ୟବସାର କରିଯାଇ-
ଥିବାରୁ ବୋଧିବୁଏ ‘ଗୋଲାପା’ ଅଧିକ ର ଏତେ
ପ୍ରତଳନ । ଅନେକ ସମୟରେ ନୂତନ ଉତ୍ସମା ବିଶ୍ଵ
ହାରରେ ଅସମୀଯାନତା ଯେ ଦେଖା ନ ଥାଏ ତା କି
ନୁହେ । ପ୍ରତ୍ୟେ ଓ ପ୍ରତ୍ୟେ ନା ଦୁହିଁଙ୍କ ଭତରେ ଗଞ୍ଜ
ରୁଲେ, ମଧ୍ୟ ଓ କିନ୍ତୁ ରାଜପାତ୍ର ରାଜପାତ୍ର । ତାକୁ ଲିଖିଯାଇ
ଲେଖକ କହିଛନ୍ତି ସେ ଗପଗୁଡ଼ିକ ସବୁଦିନ ଅବସା
ପର ହୁନ୍ଦର, କୋକିପେସେ ପଦ ପ୍ରାୟ ସବୁଜ । ଏଠାରେ
ମହାଶଣିକା ଉବଶୀର ସୌଦର୍ଯ୍ୟ କିଳନା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ
ବୋକିପରସର ଷ୍ୟାମନତା କିଳନା ଅବାନ୍ତର ମନେ-
ଦ୍ୱୟ । ମାତ୍ର ପରିବେଷକା ଭାବୁ ତୁଳନା ଗୁଡ଼ିଶ
କରିଯାଏ ବୋଲି ଆମ ବର୍ଷିଦାନ କ୍ଲାନ୍ ଲେକିବୁ
‘ହୋଲମସ ରିକ୍ସାବାଲ ପର’ ଏହି ରହିବ । ସଙ୍ଗେ
ତୁଳନା କରୁ । ସୁନ୍ଦର ଏଠେ ବୈଜ୍ଞାନିକ ବିଜ୍ଞାନ
ଭାବନ ତଥୁଣ ନେଇକମାନଙ୍କ ମନରେ ଗଲାର
ରେଖାପାତ କରିଛି । ତା ପଳରେ ନାହର କୁଣ୍ଡାର
ଶର୍ଣ୍ଣତା କହିବାକୁ ଯାଇ ତଥୁଣ ଶିଳ୍ପୀ ତାମାକୁ

ଜର୍ମିନା ଶେଳେଟିନଠାରୁ ଅଛୁବ ଶାଖିକ ଓ ଅଣବିକ
ବୋମାଠାରୁ ଅଛୁବ ପାଶୁକ ବୋଲି ବର୍ଣ୍ଣନା କରିଛନ୍ତି ।
ସମୟର ଉତ୍ତଳଭାକୁ ଉତ୍ତଳା କ୍ଲେନର ପ୍ରଫେଲରଠାରୁ
ଅଛୁବ ଉତ୍ତଳ ଦୋଲ ବର୍ଣ୍ଣନା କରିଛନ୍ତି । ଏହି ସବୁ
ଉପମା କେତେବୁର ସମୀକ୍ଷାନ ସେ ବିଷୟରେ ଏଠାରେ
କହିବା ପୋର ଉତେଦୟ ନୁହେ । ପରିବେଷକାର ଏବା
ଦ୍ୱିତୀୟ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ତେ ଉପମାର ଉପାଦାନ ପରି-
ବିଭିନ୍ନ ହେଉଛି ସାଧାରଣ ରୁଚିରେ ବିପ୍ରବ ଦେଖା
ଦେବିଷ୍ଟ ଏହାହିଁ ବକ୍ରବ୍ୟ । ଅନେକେ ପ୍ରାଚୀନପଣ୍ଡା
ଏହି ନୃତନର ସ୍ତର କଣାରବାକୁ ଅନିଛୁକ । ମାତ୍ର
ସାହୁତ୍ୟ ସଙ୍ଗରେ ଆଜି ଯେଉଁ ନୃତନ ଭାବଦଙ୍ଗୀ ଅନ୍ତର-
ପ୍ରକାଶ କରୁଛି ହୁଏତା ତାକୁ ପିତା ଡାପି ବାଟିକା
ଗେଲିଲ ପରେ ପୁଣି ସ୍ମୀକାର କରିବାକୁ ପଡ଼ିପାରେ ।
ବୋଧିବୁଏ ସମୟ ଆପିନ ପରେବେଳେ ଏହି ଅଧୂନକ
ଉପମା ଲହରୀ ଭତରେ ଅମର ପୁଷ୍ପନ କିଳନାରୁତିକ
ନଦୀର ଶୀଖଧାର ଭଳି ଲୁପ୍ତ ରହିଯିବ ।

ଅମ୍ର ପୁଣ୍ୟ

ଶ୍ରୀ ପ୍ରତ୍ୟାମନ ପ୍ରସାଦ ମହାନ୍ତି

ତୁମକୁ ତ ଶହିଁନାହିଁ ଅଣୁ ସିନ୍ତ ଜାନନ କାନନ
ଦେବନାର ଦୃଢ଼ତରେ ପୁଣ୍ୟାନୁମ ଅନନ୍ଦର ପୁଲୁ,—
ପ୍ରସିରରେ ଯାହାର ଆଜି ଚିତ୍ର ମୋ’ର ବିମୁଦ୍ର ବ୍ୟାକୁଳ
ଦେବ-ଆଶିକାଦ ସମ ଦୋଷଥିଲ ନ ଜାତେ କେପନେ ।

ପଥଗାଣ୍ୟ ମିଳିଥୁଲ ଅବନ୍ତାରୁ ଆମ ଦୁଇଜଣ
ତା’ପରେ ଲଭିଲ ଯୁ ଦିତେବର ବ୍ୟାଳ ବିପାଦ
ମୋ’ ଉଦେଶ୍ୟ ଖିଲ ଅମ୍ରର ଅମ୍ବତ ଫରଦ
ଶ୍ରୀନିକ ମିଳନ, କିନ୍ତୁ ଯୁତ ତା’ର ନ ହୁଏ ମଳନ ।

ମନେପରେ, ‘ଅନ୍ତର ସେ ମନ୍ଦରିତ ବସନ୍ତ ଆଗଣେ,
ଶୁଣିଲି କଥାପ୍ରାନ, ବାକ୍ୟପ୍ରାନ ଅମେ ଦୂରଜଣେ,
ତୁମ୍ଭର ତରୁଣ ତନୁ, ପୁଣ୍ୟ ତୁମ୍ଭ ତରୁଣ ନୟ ।
ଶୁଣିଶ ମୋର ଢାଳିଦେଇ ଯେ’ ଅମିଯୁ ବିମୋହିନୀବାଣ ।
ସେହିଦନୁ ତିତ୍ର ମୋର ତିତ୍ରର ନେଲ ତୁମେ ଟାମୀ
ସେ’ ଦିନ ଅମର ପୁଣ୍ୟ ପୁଣ୍ୟ ମୋ’ ଅନୁର କାନନେ

ମନର ସ୍ଥିତି

(ଶରୀକ ଗୋଟିଏ ଜଳର ଛୁବରେ)

ଶ୍ରୀ ରତ୍ନମଣି ଚନ୍ଦ୍ର ଦାଶ

ସ୍ଵାରତି ପାଇଁ ଦର୍ଶ ଉଲକ କଥା —

ମୁଁ ଏହି ସମ୍ବଲପୁରରେ, ଓଡ଼ିଶା ପ୍ରାଦେଶିକ
ଜନଶକ୍ତିନା ଅପିସତ୍ତବ ସୁପରଭାବର ।

ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ ପଢାଇ ଗୋଟିଏ ଅଣ୍ଟିଶାରିଆ ଗଲି
ମହାନଦୀ ଆତକୁ ଯାଇଛି । କଷର ଗଲିର ମୁଣ୍ଡର,
ଠିକ ମହାନଦୀ କୁଳରେ ଗୋଟିଏ ଦୋଷହଳ ତୋଠା ।
ମୋର ବସା ପ୍ରେର କୋଠାର ଉପର ମହିଳରେ,
ଗୋଟିଏ ମାତ୍ର ବନ୍ଦା । ମହାନଦୀ ଆତକୁ ବାରଦା ।

ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ କଣ୍ଠେ ମାଇକିନା ଥାଏ । ଜାତରେ ପଠାଣ
ବସ୍ତୁ ଗୁଲିଖ ପାଖାଧାରି । ଚେଷ୍ଟେର ଏମିତି ପେ ତାକୁ
ଭଲ ପାଇବା କଥା ମୋଟ ଉଠିବନି । ମୁଁ ମୋଟା,
ବଳିଷ୍ଠ ଗଠନ, ମୁଁ ଶଗଡ଼ କକ ପରି, ନାକ ଚେଷ୍ଟେ
ଅସ୍ତାନ୍ତରିକ ଭାବରେ । ଭୁଲତା ଫଞ୍ଚି ପୋଡ଼ିଏ ମୋଟା
ସରଳ ରେଖା, ଆଖିରେ ପଶୁକୁଳ ଜେମାର । ସୁର ମୁଁ
କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ମୋଟାମୋହି ଦାର ପଣ ଅଣ୍ଟିର । ସେ ଥାଏ
ଏକୁଥିଅ—ସାଥୀ ଗୋଟିଏ ସିଂହର ମେଷିନ, ସାଇ-
ମଞ୍ଚପାର ଚିର ଲୁଚା ମରମତରେ ସେ କୌପାଏ ।

ଗୋଟିଏ ଘରେ ଆମେ ରହିଥିଲେବ ତା ସତ୍ୟ
ମୋର ପରିତ୍ୟାନ ନ ଥିଲା । ମୁଁ ଅପିସତ୍ତବ ଯିବା ଅସିବା-
ବେଳେ କେବେ ସେ କେବେ ମତେ ଦେଖେ ତାର
ମୁଁକୁ ହସରେ ବିଦୃତତର କରି ପରୁରେ “ଦାକୁ
କିପରି ?” ମୁଁ ଅବଶ୍ୟ କାରଣ ଠିକ କରି ପରିନି,
ତଥାପି ତାର ଏହି କଥା ପଦକ ମତେ ଏତେ ବିରକ୍ତ
କରେ ଯେ ଦିନେ ଦିନେ ବସା ବିଦିଲଭବା ପାଇଁ
ଭକ୍ତାକରେ । କିନ୍ତୁ ତେଣୁ କରେନା । ଯେତେବେଳେ

ବାଇନ୍ଦାରେ ବସି ମୋର ପ୍ରିୟ ମହାନଦୀକୁ ଅନାଏଁ
ସବୁ ଭୁଲପାଇଁ— ପୁଣି ସମ୍ବଲପୁରର ଏଇ ଅଂଶଟି
ବେଶ ନିଷ୍ଠବ୍ଧ । ବେଶ ଭନ ଲାଗେ ।

ଦିନେ ସନ୍ଧାରେ ବସି ଗୋଟିଏ କିଛି ଲେଖିବା
କଲିବା କରୁଛି । କୋଠସ୍ତ ବାହାରେ ଶୁଣାଗଲା—“
“ଏ ବାବୁ, କ’ଣ ଲାଗିଛି ?” ମୁଁ ଉଭୟ ଦେବା-
ଚୂମ୍ବୁ ସେ ହାକର ।

ମୁଁ ପ୍ରଶ୍ନିଲି— “କ’ଣ ଦରକାର ”

ଦେଖିଲି ତା ମୁଁ ଥିଲା କିମ୍ବା କିମ୍ବା କିମ୍ବା
ଶେଷରେ ଦ୍ଵିଧାର ଚିନ୍ତା । ସେ କ’ଣ କହିବାକୁ ରୁହୁଣ୍ଟି
କହିପାରୁନି ।

ସେ କହିଲା “ମୋର ଗୋଟିଏ ଅନୁରୋଧ
ରଖିବ ?”

ମୁଁ ଶରରେ ମହାନଦୀ ଆତେ ଅନାଇ ରହିଥାଏ ।
ସେ ପୁଣି କହିଲା “କ’ଣ କି, ମୋର ଖରଣ୍ଟ ଚିଠି
ଲେଖିଦେଇ ପାରିବ ?” ଖୁବ କଥାରେ କରି ସେ
ତରିତରି କହିଲା ।

ମତେ ଝାରି ଚିତା ମାତ୍ରଲା,— ମୋର କଳିନାରେ
ଦାଖ ଦେବାରୁ । ଯା ହେଉ ଉଠିଲା, କାଗଜ କଲମ
ନେଇ କହିଲା ।

“ବସି, କ’ଣ ଲେଖିବି ଶୀଘ୍ର କହ । ”

ସେ ବସିଲାନି, ସେଇ କରିପୁରା ଆଉକି ହୋଇ

ମୋ ଅତକୁ ରହୁଁ ରହିଲା ସତେ ଯେମେତ ଯେ କିନ୍ତୁ
ଦୋଷ କରିଛି—

“ କହ କା ପାଖକୁ ଲେଖିବ । ”

“ ରହିମ୍ ପାଖକୁ, ଅଜିମ୍ ଟୁ ବଜାର, କଟଳ,
“ ଆଜ୍ଞା, କ'ଣ ଲେଖିବ । ”

“ ଲେଖ, ଶ୍ରୀୟ ରହିମ୍, ଶ୍ରୀୟତମ ମୋର, ଶୋଦା
ତୁମର ମଙ୍ଗଳ କରନ୍ତୁ । ଅନେକ ଦିନ ହେଲା ତିଥି
ଦେଉନ କାହିଁକି ? ତୁମେ କ'ଣ ତୁମର ଆଦରର
ଅମିନାକୁ ଭୁଲିଗଲ । ”

ମତେ ଭାରି ହସ୍ତ ମାଡ଼ିଲା । ସମ୍ବାଲ ନେଇ
ପଚୁରିଲି “ ଏ ରହିମ କିଏ ? ”

“ ମୋର ପ୍ରେମିକ

“ ପ୍ରେମିକ — ତୁମର !

“ ହଁ, ସେଥିରେ ଆସୁଥି ହେବାର କ'ଣ ଅଛି ?
ମୋ ପରି ସୁବଜାର କ'ଣ ପ୍ରେମିକ ଥାଇ ନ ପାରେ ? ”

ନେତ୍ର ସମ୍ବାଲ କହିଲି “ ନ ଥିବେ କାହିଁକି ।
ଜାଗତରେ ସବୁ ସମ୍ବନ୍ଧ । ସୁଂ କେବ ବର୍ଷ ହେଲା ସେ
ଦୂମର ପ୍ରେମିକ ! ”

“ ଗ୍ରାୟ ରୁରିବର୍ଷ ହେବ ”

ଠ ବର୍ଷ ! ଆଜ୍ଞା ଅଭି କ'ଣ କହ, ଶୀଘ୍ର
ଲେଖିଦିଏ ତିଠିଆ ସରିଲା । ଭାରି ରସାଳା ଭାବାରେ
ତିଠି ଲେଖାଇଲା, ସେ ତିଠିଆ ତାକୁ ଦେଲୁ । ସେ
ଶନଇ କହିଲା “ ଧନ୍ୟବାଦ, ! ମୁଁ ଆଜି ତମର କ'ଣ
କରିପାରିବି ? ଛଣ୍ଡା ଲୁଗା ଅଛି ? ସିଲାଇ କରି ଦିଅନ୍ତି
ହେଲେ ... ”

ତାର ଏ ଘନିଷ୍ଠତାରେ ବିଚକ୍ରିତାର ମୁଁ କହିଲି
“ ନା, ତୁମେ ଯାଅ ”

ଗ୍ରାୟ ୧୦ | ୧୭ ଦିନ ଧରେ । ସମ୍ବା ସମ୍ବ

ପାଶା ମେଦୁଶ୍ୟ ଥାଏ । ସମ୍ବ କିପରି କଟିବ ଭାବୁର
ଦୁଆର ଆତେ ଶିଖ ଦେଲ - ଭବିଲ ଯା ଧେଇ କିଏ
ଜୁଟିଛୁ, ସମ୍ବ କଟିବ, କିନ୍ତୁ ପ୍ରବେଶ କଲ ଅମିନା ।

ସେ କହିଲ — ‘ତୁମର ନବାଧ୍ୟ କିଛି କାମ ନାହିଁ ?

“ ନା, ତମର ପରିବାର ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ ?

“ ଦୟାକରି ଆର ନାଟ୍ରେ ଲେଖିଦେଇ ପାର...ବ ?

“ ଆଜ୍ଞା, ତୁ ରହିମ ପାଖକୁ ତ ?

ନା, ରହିମ ପାଖକୁ ...

“ କ'ଣ ? ” ମୁଁ ତମକି ଉଠିଲି ନ ରୁହଁ ।

ସେ ଟିକିଏ ଦବ କୀନ୍ତିଲି - “ ନା, ନା, ସେମିତି
ନୁହେ ଯେ, ଧର ମୋର ଜଣେ ପୁରୁଷ ବକ୍ଷୁ ତାର ସ୍ତ୍ରୀ
ପାଖକୁ ତିଠି ଦେଉଛି । ଆଉ ତାର ନାଁ ଅମିନା । ଏହି
ଖଣ୍ଡେ ତିଠି ଲେଖି ଦେଇ ପାରିବ ?

ମୁଁ ପଚାରିଲି - “ ଏ ସବୁ କଣ କହୁଛ ? ତୁମ ଛାତି
ଏଠି ଅମିନାକିଏ ?

କଥାଟା ଶ୍ରୀ ତାର ମୁହଁକଳ ପଢିଗଲ । ସେ କଣ
କହିବାକୁ ଗୁହୁଁଥିଲ, ପାରିଲ ନାହିଁ । ସେ ଟିକିଏ ଦବି
ଧରି ପରି ଗୁଲିଗଲ ଥରି ଥରି

ମୁଁ ଲୟଣ୍ୟ କଲି ସେ କହୁଛ ଶାରେ, ମନରେ ଦୁଃଖ
ହେଲ । ଭାବିଲ ଯାଏ ତିଠିଆ ଲେଖିଦେବି । ତା ଛାତା
ବିଷୟକି କଣ ରୁହିଦାଗାର କି କରି ଜାଗାଥାଏ ।

ତା ଧରେ ପରିଲ । ଧୟ ଶତର ମୁହଁମାତ୍ର
ଶେଇଛି । ମୁଁ କହିଲ ଅ “ ଶ୍ରୀଲ

ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ ନାହିଁ । ପୁଣି ମୁଁ କହିଲ — “ ଅମିନା
ଟିକିଏ ... ”

ମୁଁ ଏହିକି କହିଛି । ହଠାତ୍ ଧ୍ୟ ଶ୍ରୀକିଲ ବାବ
ପରି ମୋ ଆଜକୁ ଧାଇଁ ଅସିଲ । ତାର ଅଖି ଦୁଇଟା
ରତ୍ନିଆଂପରିକଳିଥାଏ । ସେ ମୁଁ ଖାଦ୍ଯ ମୋ ମୁଁ

ପାଇରେ କହିଲା— “ଆଜ୍ଞା ଶଖ ଏକଥର ସତ କଥା । ରହିମ ବୋଲି କେହି ନାହିଁ କି ଅମନା ବି ନାହିଁ । ପ୍ରେସରେ ତୁମର କଣ ଯାଏ ? ତମେ ଗଢିଲ ବୋଲି ବି ଧାର୍ତ୍ତ ଲେଖି ଦେଇ ପାହୁଳ ? ରହିବ ଏବେ ବେହି ନାହିଁ । ମୁଁ ତ ଅଛି !

“ ଏ ମଧ୍ୟରେ ତାର ଶୁଣୁଚ ଥିବ ଦର୍ଶା ହୋଇଯାଇବା
ଅଶ୍ରୁରେ ଲୁହ କଣ ଘରକାଟି

“ ଏ କଣାରେ ମୁଁ ତମକି ଉଠିଲି । “କଣ କେମି-
ନାହିଁ ?

“ ନା, ନାହିଁ ।

“ ଅଜ ଅମନା ?

“ ଧେ ଧି ନାହିଁ । ବବନିଅ ମୁଁ ଅମନା ।

ମୁଁ କିଛି ବୁଝି ପାରିଲି ନାହିଁ, ସବିଲି ଏବୋଧ୍ୱାୟ
ପାଲେମିର ପୂର୍ବ ରୂପ ! ଏଇ ମଧ୍ୟରେ ସେ ସବୁ ଖଣ୍ଡେ
ବାରକ ପାହାର କରି ମନେ ଦେଇ କହିଲା—

“ ଯଦି ନଶ୍ଵିଦ ତିଥି ଲେଖିବାରେ ତୁମର ଏତେ
ବିରକ୍ତ ମୋର ଦରକର ନାହିଁ । କିମ୍ବ ତୁମର ତିଥି
ନ ହେଲା, ଅଟ କା ଦେଇ ମୁଁ ଲେଖାଇବି ।

ତାର ହୃଦରେ ଶୋଭର ତିଥି,

“ ଦେଖିଲ ସେବନ ମୁଁ ଯେଉଁ ତିଥି ଲେଖିଥିଲ
• ଯେଇ ତିଥି । ମୋର ଅଞ୍ଚଳୀର ବୀମା ରହିବ ନାହିଁ ।
ଏବୁରି -

“ ଏ ସବୁ କଣ ଅମନା, ତୁମେ ତିଥି ପଠେଇବା ?

“ କାହା ଧାରା ପଠେଇବ ?

“ କାହିଁକି । ରହିମ ପାଖରୁ ।

“ ନଷ୍ଟିକୁ ତ ରହିମ ତରିକେ ନାହିଁ ।

“ ଦେଖିବ ଏ ବୁଝିବା ପାହାର କହିବ ଅଭାବ ।

“ ମହିମିବାକୁ ଦିଖାଇଛୁ ସେ ଶାଶ୍ଵତ କହିଲା - “ଶ୍ରୀ
ରହିମ ଦୋଲି କେହି ନାହିଁ । ମନେ କେହି ଭଲ-
ମାଧ୍ୟା ସତ କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଶୁଣୁ ମତକ କଣ୍ଠ ଭଲ ଗାର ।
ଏ ସେ ରହିମ । ମୁଁ ତକୁ ତିଥି ଦିଏଁ ।

“ କାହାକୁ ?

“ ରହିମକୁ ।

“ ସେ ଯେ ନାହିଁ ତୁମେ କହିଲ ?

“ ନାହିଁ ସତ, ଥର ପାହନ୍ତା ତ, ମୁଁ ତାକୁ ତିଥି
ଦେଉଥିଲା । ସେ ଭାବ ଦେଖାନ୍ତ ଖାଲି ହେଲା-
ନାହିଁ ମୋର ରୂପ ନାହିଁ ବୋଲି ମୁଁ କୁଷ୍ଟିଗ
ବୋଲି ସିନା ?

“ ଏତେବେଳେ ମୁଁ ବୁଝିଲା ମୋର ଭୁଲ କେଉଁଠି,
ଦତ ଦୁଃଖ ହେଲ ଏଇ କୁଷ୍ଟିଟା ନାହିଁକୁ କେହି ଭଲ
ମାଇନି ।” ନେଥୁପାଇଁ ତାର ହୃଦୟ ହୃଦୟ ଗୋଟିଏ
କଳୁତ ନାୟକ ସଙ୍ଗରେ ପ୍ରେମ କରେ ।

ସେ ବାଧାଦେବ କହିଲା “ ଦେଖ ତୁମର ତିଥି
ଜଣକୁ ମାତାଙ୍କିଲି, ମନେହେଲ ଯେହି ରହିମ - ଜଟା
ପୁରୁଷ - ଏ ମନେ ଭଲଗ୍ରାୟ ତିଥି ଦେଇନି ଅଭି-
ମାନରେ । ତାର ତ ଫେର ଭାବର ଦେବ ? ଏଥରେ
ଯେ ମନଟା ଭାବୀର ଲାଗେ ତୀର ତଣୁରେ ଲାଗେ ଭାବୀ
ଆସିଛି ସେତେବେଳକୁ

“ ମୋର ବୁଦ୍ଧିକୁ ଧରୁକାର କଲି । ମୁଁ କେତେମୁଁ,
ମୁଁ ଏଠିକ ବୁଝିପାରି ନ ଥିଲି - ଏହିସ ଯେ ସମସ୍ତକ
ଦରକାର । ତା ସମ୍ମ ହେଉ, ମିଥ୍ୟା ହେଉ, କଲନା
ହେଉ, ଏହିକୁ ମନୁଷ୍ୟ ଦ୍ୱାରା ଭାବର ନା ।

“ ମୁଁ ସେଇଠି ଯେତେବେଳ ଥିଲି ତାର ତିଥି
ଲେଖି ଦେଉଠିଲା । ମନେ ଭାବେ ଜୁମ୍ବ ଲୁଣ୍ଠାନ୍ତିର
ସେ ଏବେ ଛାଇଛି ନା ନାହିଁ ଜାଣିନି ।

ଭାତ , ରୂପେ , ବୋମା

ଶ୍ରୀ ବୁଲ୍ଲେଷ୍ଠ ମହାପାତ୍ର , ଏମ୍ . ଏ ,

ଦୁନିଆ କୁଆଡ଼େ ଚଢ଼ି କରୁଛି ? ବୋମା କମାଣ୍ଡ , ବସ ବାପୁ ଓ ପରମାଣୁ ବୋମାର ସାବଜିଙ୍ଗନ ଧ୍ୟାନ ଆତକୁ ନା ସାବଜିଙ୍ଗନ ମେରୀସି , ଏକଣା ଓ ସୁଖାଶାନ୍ତି ଆତକୁ ! ନେବଶ୍ୟ ଓ ବ୍ୟର୍ଥନାର ଆଶଙ୍କା କରିବା ପାଇଁ ପଥେଷ୍ଟ କାରଣ ଅଛୁ । ଜମୀନା , ଜାଗାନ ଘାରିଲେ ସିନା , ନତ ବଢ଼ି ବିଜେତା ଜାତିମାନଙ୍କ ଭତରେ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବିଶ୍ୱାସ ଓ ସୌହାର୍ଦ୍ଦ୍ୟ ପ୍ରୟୋଗ ହୋଇ ପାଇଲା-ନାହିଁ । ଅନ୍ତର୍ଜାଗ୍ରୟ ଦିଦ୍ଦେ ଏ ଓ ହୃଦୟକର ଅଣ୍ଟ ଆହୁରି ଧୂ ଧୂ ଫୋଇ ଜଳୁଣ୍ଣ - ବେଳକାଳ ଉଣ୍ଟି ଗୋଟାଏ ଜାତିର କର୍ତ୍ତାମାନେ ଶତ୍ରୁ , ଜାତିର ତେନିଧି-ମାନଙ୍କ ଉପରେ ପାଶବିକ ପ୍ରତିଶୋଧ ନେବାକୁ ଛୁଟୁ-ନାହାନ୍ତି । ଆନ୍ତର୍ଜାଗ୍ରୟର ରୁଣ୍ଡାମି ଦ୍ୟୋମୁହଁ । ଟକବଳ ଉତ୍ସେପରେ ଗତ ସୁକ୍ରରେ ଅତ୍ୟାଗ୍ରହିତ ହୋଇଥିବା ପ୍ରାୟ ଧଶହଜାର ସୁବଜ ସୁକଣ୍ଠା ଆଜି ଦଳବାନ୍ତ ଗ୍ରେଟି , ତଳାଇତି , ନରହତ୍ୟା କରି ସହବରୁ ସହବ ବୁଲିଛନ୍ତି । ପରମାଣୁ ଶିରିରୁଆ ବିଶ୍ୱାରକମାନେ ଯେହି ଅମୂଳ ଜ୍ଞାନକୁ ବିଦୁ ମଙ୍ଗଳରେ ବିନିଯୋଗ ନ କରି ପୁଅସରେ ନିଜର ପ୍ରାଥମିକ ବଜାୟ ରଖିବାକୁ ତାକୁ ହାତ ନାହିଁ କରି ରହିଥିଲୁ । ତେଣେ ଅନ୍ୟ ଜାତିମାନଙ୍କର ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟନିକ-ମାନେ ସେହି ଅନୋଘାସ୍ତର ରହ୍ୟ ଭଦ୍ରାପାତନ କରିବା ପାଇଁ ପ୍ରାଣପଣେ ଲାଗି ପଛିଛନ୍ତି । କେ ଜାଣି ଦଶ କୋଡ଼ିଏ ବର୍ଷ ପରେ ପୁଣି ସୁକ୍ର ଲାଗିବ । ପୁଣି ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ଲୋକ ମାତ୍ର ପଡ଼ିବେ । ହଲାର ସଜାର ପୁର ପଞ୍ଚୀ ଧ୍ୟାନ ହେବ ଏବଂ ତ୍ରୀ ଅତି ଗୋଟାଏ କିମ୍ବା ନୂଆ ମାରଣାସ୍ତ ଉଭାବିତ ହେବ , ପଦ୍ମାଶ ଗୋଟାଏ ଜାତି କିମ୍ବା ଗୋଟାଏ ଜାତିପଦ ଅଭିଧର ପୁଅସର ଧର୍ମା ଧର୍ମି , ବିଧାତା ସୁରୁପେ ଅସ୍ତ୍ର ପ୍ରାଣକାଶ କରିବେ । ଫୋକ-ପାତର ନୂଆ ନୂଆ ମାରଣାସ୍ତ ମାନଙ୍କର । ବ୍ୟାପକରେ ଦାଶ ମନୁଷ୍ୟ ସୁମ୍ଭର ସମ୍ଭାବ୍ୟ ବୈଶିଷ୍ଟ ବୈଶିଷ୍ଟ ହେବ ।

କାମର ବାହାରି ମନରେ ଉପରକୁ ଅଣକା-

ଉପରେ ମନୁଷ୍ୟର ମୁକ୍ତ ନିର୍ଭର କରୁଛି । ପ୍ରଥମ-ଉତ୍ସେପୀୟ ମହାସ୍ଵରରେ ବିଷ ବାପ୍ରାର ଆବଶ୍ୟକ ହେଉଥିଲା । କିନ୍ତୁ କାହିଁ , ତତ ସୁରରେତ ବିଷ ବାପ୍ରାର ପ୍ରୟୋଗ ହେଲା ନାହିଁ । ଅବସନ୍ନ୍ତ ସୁରରେ ଉତ୍ସେପ ବିଷ ବାପ୍ରା ଛୁଟିଥିଥିବା ଘାଗାଶ । କିନ୍ତୁ ପରମ୍ପରା ଭାବରେ ଲାତିଲ ବେଳେ କାହିଁ ଉତ୍ସେପ କରାନ୍ତି , ଜମୀନା , ବିଲାର , ରୁସ୍ , ଅମେରିକା ବିଷ ବାପ୍ରା ପ୍ରୟୋଗ କରିବାର ଶ୍ରୀଗଲା-ନାହିଁ !

କଥା ହେଉଛି ବିଶ୍ୱାସ ଅନୁନତ ଅବସନ୍ନ୍ତ ପ୍ରସତ । ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଶାନ୍ତିନାନ୍ଦନରେ ବିଷ ବାପ୍ରା ଉପରେ ହେଉ ପାରୁ ନ ଥିଲା । କିନ୍ତୁ ତାହା କୌଣସି ଗୋଟାଏ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ଦେଶର ଏକ ରୁହିଆ ସମ୍ଭବ ହୋଇ ରହି ପରିଲା ନାହିଁ । ଉତ୍ସେପ , ଅମେରିକା ସବୁ ସଭ୍ୟ ଜାତ ଓ ଯାପାନ ବିଷ ଦାସ ତଥାର କର୍ଷିବାର ପ୍ରଣାଲୀ ଶାସ୍ତ୍ର ଶିଖିଗଲେ ଓ ପ୍ରିଯୁକ୍ତ ପରିମାଣରେ ଉପରେ ଉତ୍ସେପ ମଧ୍ୟ ଏମାନେ ଏକରେକ ଉପରେ ବିଷ ବାପ୍ରା ଛୁଟିବା କିଛି କଷକର ନ ଥିଲା । କିନ୍ତୁ ତାହାର ପରିଶାମକୁ ସମସ୍ତେ ଡାରିଲେ । ଜମୀନା ପଦ ବିଲାରେ ଗୋଟାଏ ବିଷ ବାପ୍ରା ବୋମା ପକ୍ଷାନ୍ତା , ବିଲାର ପାଥିକା ନେଇ ବିଲିନ୍ଦୁ ଉପରେ ଛୁଟିଦେଇ ଅସନ୍ତା । ପଳଟର ମୁହୂର୍ତ୍ତିକ ଉତ୍ସେପ - ଉତ୍ସେପ ପରେ କୋଟି ଜଳି ଯାଇଥାନ୍ତା । ସମ୍ଭୁ ବିନାଶର ସହିତ ଉପାୟ ସମ୍ଭୁତ ବିନାଶର ପ୍ରତିଶେଷ କର ।

ପରମାଣୁବୋମା ସାବଜିଙ୍ଗନ ସମ୍ଭବ ହୋଇପରିଲା ତାହାର ମାରାସ୍ତର ପ୍ରୟୋଗ ସୀମାବିନ୍ଦୁ ହୋଇ-ପରିପାରେ । କିମ୍ବା ତାହାର ଉତ୍ସେପ ଶ୍ରୀପ୍ରତିମନେ ପରପୁର ଉତ୍ସେପ ହିଂସା ବିହେପର କାରଣ ସବୁ କହିଥିଲା କରିବାର ଅନ୍ଧକାର ଅନ୍ଧକାର ।

କେଜାଣି ଏ.ସୁରର ଏ ଶୁଷଣ ସମ୍ବଦ୍ଧ ମହୁଳର ଅମୃତ ବାହାରିବ, ପାହାକୁ ଖାର ମନୁଷ୍ୟ ଜାତିଟା ଚିରଦନ ଶାନ୍ତି ଶିଖିଲରେ ରହିବାର ସୁବିଧା ସୁଫୋଗ ପାଇବ ।

କିନ୍ତୁ ସେ ଅମୃତ ବିଷ ବାଷି ଲୁହେ କି ପରମାଣୁ ବେଂମା ନୁହେଁ । ହିଂସା ହିଂସାକୁ ଜବଦ୍ କରିପାରେ କିନ୍ତୁ ଲେପ କରି ପାରିବ ନାହିଁ । ଏବଂ ଜବଦ୍ ହୋଇଥିବା ହିଂସା ପୁଣି ବେତେବେଳେ ମୁଣ୍ଡ ଟେକି ନିଜର ପ୍ରାପନ୍ୟ ପେରାଇବ ପାଇଁ ଅଭି ତୋଟାଏ ତାଣ୍ଡବ ଲାଲର ଦୃଷ୍ଟି କରିବାକୁ ପଣ୍ଡାତ୍ତଦ ହେବନାହିଁ । କେବଳ ଧ୍ୟାନର ଭୟ ତରଫଳ ପାଇଁ ସୁନ୍ଦର ବିଜ୍ଞାପିକାର ଅବସ୍ଥାନ ଦାଢାର ପାରିବ ନାହିଁ ।

ଅନ୍ତର୍ଜାଗ୍ରୟ ଶବ୍ଦାବର ଅବସାନ ଘଟାଇବ ଭାବ ଅଜ ରୁଟି - ପରମାଣୁବୋଗ ନୁହେଁ । ୧୯୩୦ ସାଲରେ ଦେତେ ବେଳେ ଜୀନର ଗୋଟିଏ ପ୍ରଦେଶରେ ହୁଇଗା ମାଉଯାଇ କୁଟୁମ୍ବକୁ କୁଟୁମ୍ବ ଦୁଲ ପୋଛ କରିବାକୁ ଲୁଗଲି, ଲଣ୍ଠନେ . ଉତ୍ତରଶେଷିଯୁ ଡାକ୍ତର ସେ ପ୍ରଦେଶର ଜୀନ ଶାସକଙ୍କ ପରିଲିଲେ, “ ସରକାର ହିଙ୍ଗା ପ୍ରତିକାରକ କିଛି ବ୍ୟବହାର କରୁନାହାନ୍ତି କହାନ୍ତି ? ” ଶାସକ ଉତ୍ତର ଦେଲେ, “ କରି ଲୁଗ କଣା ? ଏମାନେ ହୁଇଜାଇସ ନ ମଲେ ଦୁର୍ଭିଷ୍ଟରେ ମରିବେ ଯେ ! ” ଦେଶମାନଙ୍କରେ ଖାରବାକୁ ପିନ୍ଧିବାକୁ ନ ପାଇ ଲେବେ ମରୁଥିବେ ସେ ଦେଶମାନଙ୍କରେ ପରମାଣୁ ବୋମାର ଭୟ ଲେବିଙ୍କ ରଣ ଲିପ୍ତାରୁ ନିର୍ବୁଦ୍ଧ କରି ପାରିବ ନାହିଁ ।

ଦୂରେ ରଜପୁରୁଷମାନଙ୍କର ଗଦ, ଦାୟି କଠା ଓ ରଜ୍ୟ ଲିପ୍ତା ଯୁଦ୍ଧର ସୁଦିପାତ କରୁଥିଲା । ଥୁନ୍ଦିକ ପୁନ୍ଦରମାନଙ୍କ ମୂଳରେ ରହିଛି ଅଭାବ, ଅସୁବିଧା, ଅତୁପ୍ରାପ୍ତ । ହିନ୍ଦୁର ମୁଷେଳିନୀ ପରି ଜଣେ ଜଣେ ଅସହିତୀ ଦୁଷ୍ପାହସୀ ଜନ ନେତାଙ୍କ ପୋର୍ଜୁ ଏ ସୁନ୍ଦର ଗୁଡ଼କ କେଜାଣି ଅଭି ଟିକିଏ ଆଗରୁ, ଅଭି ଟିକିଏ ମାରସୁକ ଅକାରରେ ଅଭିନାତ ହୋଇଲା । କିନ୍ତୁ ପିଟର ପିଟର

ଦାର ଜମୀନମାନଙ୍କ ହିଟଲରଙ୍କର ଅନ୍ତର୍ଗାମୀ କରାଇଲା, ଉଟାଲୁୟମାନଙ୍କ ମୁଷେଳିନୀ ଉଚ୍ଚତରେ ଅବିର୍ବିନିଆର ଶୁଷ୍ଣ ଶ୍ୟାମଳ ମାଟି ଆତକୁ ଓଟାରି ନେଇ । ତେବେ ମାଲର ଅଭାବ ଜୀନ ଆତକୁ ପାପାନୀମାନଙ୍କର ଲେଳୁପୁ ଦୃଷ୍ଟି ଆକର୍ଷଣ କଲା । ସେଥାରୁ ପରା ବିଖ୍ୟାତ ଅର୍ଥମାତ୍ର ପଣ୍ଡିତ ନାଥ ପାତା, ମାଲ୍‌ଥାସ୍, ଲେଖି ପାଇଛନ୍ତି; ଲୋକ-ପଣ୍ଡା ବୁଦ୍ଧି ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ହେଁ ଅନୁଯାତରେ ଅଧିକ ଖାଦ୍ୟ ଆମଦାନୀ ନ ହେଲେ ଏବଂ ଦୁର୍ଭିଷ୍ଟ, ମହାମାତ୍ର ଦ୍ୱାରା ଲେକଷ୍ୟ ନ ହେଲେ ଅଲ୍ଲବ୍ଦି ଯୁଦ୍ଧ ହେବ ।

ଜନବୃତ୍ତି ଓ ଶାଦ୍ୟାଭାବ ମନୁଷ୍ୟ ଜାବନର ମୁଲୁକୁ କମାଇ ଦିବ । ଭ୍ରାତୁଭାବ ଓ ପରମାଣୁ ଭାବକୁ ତରେହିତ କର ନିବ । ପ୍ରାତି ମାୟା ମମତା ଆଜି ମନୁଷ୍ୟ ସୁଲଭ ଗୁଣ ମୁତାକୁ ବିନଷ୍ଟ କରି ମନୁଷ୍ୟକୁ ବିନାବ ପଣ୍ଡିତ ପାତା ହିଂସାକୁ । ବ୍ୟକ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତ ଉତ୍ତର, ଜାତ ଜାତ ଉତ୍ତରେ ଜଳନ ହିଂସା ଆଜି ଅମୂଳକ ପ୍ରତିଶୋଧର ବନ୍ଧୁ । ମହିରେ ଲାଭ ଦୁଇ ମାନତକାର ଝାଇଟର ଶ୍ରେଣୀର । ଶାଁ ମହାଜନ ରୂପୀ କୁଲର ରକ୍ତ ଶୋଷି ଶୋଷି ଶାଁରେ ନିଳାର ଏକରୂପିତା ମାଲିକ ସ୍ଵଦ୍ଵ ହାସଳ କରେ । ମିଳିମାଲିକ, କାନତର୍ଷି, ପୁଣ୍ଡି ପତିମାନେ କୁଣ୍ଠି ମଜାରିଆମାନଙ୍କ ଧାଇରୁଥା ଧନରେ ନିକର କ୍ଷମତା ବନ୍ଧାନ୍ତି । ଅନୁଶନ ଅର୍କାଣିନ ପୀଠିତ ଦେଶର ସର୍ବପାଧାରଣ ମେଣ୍ଟୁ ପଲ, ପରି କେତୋଟି ବିରକ୍ଷଣ ବାକ୍ପଣ୍ଡିତନେତାଙ୍କର ଅନୁଧାବନ କରନ୍ତି । ସେହି ଜନନେତାମାନେ ଦେଶର ଏକଛତ ଅଧିପତି ରୁପେ ଅଧିଷ୍ଠିତ ହୁଅନ୍ତି । ଗଣନେତାଙ୍କ ଦୂର ଧରି ଶାନ୍ତିରେ ବେଳ ମୋଟି ଜନତାକୁ ନିଜର ମରକ ଅନୁସାରେ ଚଳନ୍ତି ।

ଷେଷଥିରୁ ଉପୁଜେ ଯୁଦ୍ଧ । ଭୋକିଲା ଜନୀତା କେତେଜଣ ଅଧୁରଦର୍ଶୀ ନେତ୍ର ପୁରୁଷର ଉଚ୍ଚତରେ ବାର ବେଶରେ ଦାହାରି ପଡ଼ନ୍ତି ନରହତ୍ୟା କରିବାପାଇଁ । ଶାନ୍ତିରେ ତ ରୁଟି ମିଳେନାହିଁ । ସୁନ୍ଦର ଅଶାନ୍ତି ଉତ୍ତରେ ଅର୍ପାତଃ ରୁଷି ଅଭି ପେଣାକ ମିଳିବ । ମରିବାଟା ଏବେ ଆର୍ଦ୍ର କୋର ଦତ କଥା । ମରିବା ଅଗ୍ରକୁ

ଅଉ କେତେ ଜଣକୁ ମାରି ପାରିଲେ କେଡ଼େ ମଜା ।

କର୍ମିନା ଓ ପାପାନର ପରିଷ୍ଠାଯୁ ଏହି ପରିମାଣୁ ବୋମାର ଅବିଶ୍ଵର ଶାନ୍ତ ଶାନ୍ତ ପୃତିଷ୍ଠା କରି ପାରିବ-
ନାହିଁ, ପଦ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଭାତ ଓ ରୁଟିର ବ୍ୟବହ୍ୟା
ହୋଇ ନ ଥାଏ । ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟକୁ କୁନିଆରେ ଭୋକିଲା
ଲୋକଙ୍କର ଫଣ୍ଟା ଘାଇଲା ଲୋକଙ୍କଠାରୁ ଧନ୍ତି
ବେଶି । ଶ୍ରୀମାତ୍ର ୧୯୦୦ ରେ ପୃଥିବୀର ଲୋକଫଣ୍ଟା
ଥିଲା ୧୭୦ କୋଟି । ୧୯୩୮ ରେ ୧୦୦ କୋଟିରୁ
ଉପରକୁ ଉଠିଲା । ୩୮ ବର୍ଷ ଉତ୍ତରେ ଜନଫଣ୍ଟା
ଶତକତା ୩୨ ବଢ଼ିଲା । କିନ୍ତୁ ପୃଥିବୀର ମୋଟ ଉପାଦନ
ବିଶେଷ କିଟି ବଢ଼ିଲାହିଁ । ୧୯୩୮ ମସିହାରେ
ପୃଥିବୀର ଶତକତା ୮୦ ଜଣ ଲୋକ ଅନାହାର
ପ୍ରକାରତ ଦରିଦ୍ର ଦେଶମାନଙ୍କରେ ଅବସ୍ଥାକରୁଥିଲେ ।

ପେଉ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମନୁଷ୍ୟ ଜାତି ଏମିତି ଧନ୍ୟ, ଦରିଦ୍ର,
ଥିଲା, ନୃ ଥିଲା, ଶାଇଲା ଭୋକିଲା ଗୋଷ୍ଠୀମାନଙ୍କରେ
ବିଭିନ୍ନ ହୋଇଥିବ, ଗୋଟାଏ ଗୋଟାଏ ଦେଶର
ଭାଗ୍ୟବାନ ଲୋକେ ଖେଚନ୍ତି, ପଲାଞ୍ଚ, ରୁଟି ଦୁଧ ମାତ୍ର
ଗାଇ ହୁଷି ପୁଷ୍ଟି ରହିଲବେଳେ ଅନ୍ୟଦେଶ ମାନଙ୍କର
ହତ୍ସାଗାମାନେ ଦାନା ନ ପାଇ ହାତକି କାରୁଳ
ହେଉଥିବେ, ସେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୁଖ ଓ ଧ୍ୟାନ ଉପ୍ର
ମଣିଷକୁ ଶାନ୍ତ ହୂପାର ରଖି ପାରିବ ନାହିଁ ।

ସୁଖର ବିଷୟ ପୃଥିବୀର ଜନନେତାମାନେ ଏ
କଥା ଆଜି ଚାହୁଁଲେଣି । ସେମାନଙ୍କର ଛଦ୍ୟମ ବିପଳ
ହୋଇ ଯାଇପାରେ । ଅର୍ଥରେ ଯୁଦ୍ଧ ହୋଇ ପରିମାଣୁ
ବୋମାଠାରୁ ଅଥବା ରୟାବହୀ ମାରଣାସ୍ତର ପ୍ରଯୋଗ
ମଣିଷ ଜାତିର ମୂଳପ୍ରୋତ୍ସାହ କରି ଦେଇପାରେ । “କିନ୍ତୁ
ଭାତ ଓ ରୁଟିର ବିଶିଷ୍ଟତାକୁ ମିଳିତ ରୁଷ୍ଟିଷ୍ଟର କର୍ମ-
କର୍ମିମାନେ ଯେ ଏବଂ ଉପରିଧି କଲେଣି, ଏହା କମ୍
ଆଶାପ୍ରଦ କଥା ନାହିଁ ।

୧୯୩୯ ମସିହା ଅକ୍ଟୋବର ମାସ ୩୯ ତାରିଖରେ
କାନାନ୍ଦା ଦେଶର ବାଜାରମାରେ ଗୋଟିଏ ନୁଆ ଅନୁଷ୍ଠାନ

ଗଢ଼ାହେଲ— “ଆକୁର୍ଜିତ୍ତାୟ ଶାଦ୍ୟ ଓ କୃଷି
ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ ।” ସୁନ୍ଦରେଲେ ପୃଥିବୀର ଶାଦ୍ୟ ଉପାଦନ
ପୋଗାଣ ଓ ସରବରହ ପ୍ରକାଳୀ ଉପରେ ଘୋର ବାଧା
ପଡ଼ିଥିଲ । ପ୍ରାହ୍ସ, ଗୋଲାଶ୍ରୀ, କର୍ମିନା, ରୁଷିଆ, ବର୍ମା,
ବିନ ପାଗନ ପ୍ରତିଷ୍ଠରେ କଳକାରଣା ବାଥ ହୁବେ-
ଥାଇ, ବୃଷ ଜମିଗୁଡ଼ାକ ମଧ୍ୟ ଭାରି ରୁକ୍ଷ ପାଇଥିଲୁଁ ।
ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅନେକ ଦେଶରେ ଶାଦ୍ୟର ଅନ୍ତରଭେଦ
ଲୋକେ ମୁହଁତନ୍ତ୍ର କିମ୍ବା ଅର୍କ ମୁତ୍ତ ଅବସ୍ଥାରେ ଅଛନ୍ତି ।
ଏ ଦେଶମାନଙ୍କ ରକ୍ଷା କରିବା ଅନ୍ତର୍ଜାଗ୍ରାହୀ ଶାଦ୍ୟ
ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ ପ୍ରଥମ କର୍ତ୍ତା ହେବ । ଭାରତ ପର ଦୁଇପଦ
ପ୍ରାଚୀନ ଦେଶମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟ ବାହାରୁ ଅଣି ଶାଦ୍ୟ
ଯୋଗାଇବା କର ତାକୁ ଦିଅ୍ୟାରାଇଛୁ । ଏ ଦୁଇ ଜହାନ
ଓ ଅମ୍ବାୟୀ ସମସ୍ୟାରେ କିନ୍ତୁ ତାହାର ବାର୍ଷି
ସୀମାବନ ରହିବ ନାହିଁ । ଭାଲ ଭାଲ ଦେଶର ପସଲ
ବୁଝନ୍ତି, ଶାଦ୍ୟ ଉପାଦକ ଶକ୍ତି, ଶାଦ୍ୟ ବୃଦ୍ଧିଦା
ଇତ୍ୟାଦିର ହୃଦୟବନ୍ଦି ପରିପାତ ଓ ବିଶେଷଣ କର
ପୃଥିବୀର ଅନୁକଳ ରୁଷିଜମିମାନଙ୍କରେ କିମ୍ବା ଅଧିକ
ପସଲ ଉଦ୍‌ଦୟ ଯାଇ ପାଇବ ଓ କିମ୍ବା ଗୋଟାଏ
ଦେଶର ବଳକା ଶାଦ୍ୟ ନିଅଣ୍ଟିଅଂ ଦେଶମାନଙ୍କ
ରହାନ୍ତି ହୋଇ ପାଇବ, ଏ ସବୁ ବିଷୟ ଆସିବାହିବ
ଭାବର ଓ ପୁରୁଷାନୁପୁରୁଷେ ଅଛେବନା କରି ବିଭିନ୍ନ
ଅନ୍ତର୍ଜାଗ୍ରାହୀ ଅନୁଷ୍ଠାନମାନଙ୍କ ଜାରିଥାରେ ଗୋଟାଏ
ସାବଜମାନ ଶାଦ୍ୟ ଓ କୃଷି ବନ୍ଦମା ସବଳନ ଓ
ପ୍ରବଳନ କରିବାକୁ ଏ ଅନୁଷ୍ଠାନ ସତର ଚେଷ୍ଟା କରିବ ।

ଏ ଅନୁଷ୍ଠାନର ପୁରୁଷା ହୋଇଥାରୁ କୁଣ୍ଡାତ
ଶାଦ୍ୟ ଦେବିତାନିକ । ସାରଜନ୍ ବରତ୍ତୁ ଭ୍ରମିତ୍ତ୍ଵେ । ବିଭିନ୍ନ
ଯୁଦ୍ଧର ବନ୍ଦ ବର୍ଷ ଆଗରୁ ଶାଦ୍ୟ ଯୋଗାଣ ସମ୍ବନ୍ଧରେ
ସେ ବିଷୟବାସକ ମତ ପ୍ରକାଶ କରିଥିଲେ । ୧୯୩୯ ରେ
ସେ କରିଥିଲେ “ରକ୍ଷଣଶିଳ ଅର୍ଥାତ୍ତକ ମାନବ
ହାତରେ ଶାଦ୍ୟ ସମସ୍ୟାକୁ, ସର୍ବପୂର୍ବ ଶୁଭିଦେବା
ଅନୁଭୂତ । ଶାଦ୍ୟ ପଦାର୍ଥ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପଣ୍ଡ ଦ୍ୱାରା
ନୁହେ । ଜାତିର ଜାବନ ରକ୍ଷାକୁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଭାବର
ତାହାର ଦୌନିକ ଅବଶ୍ୟକ ଶାଦ୍ୟ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ସବଳନ ।

ଓ ନୟମିତଭାବରେ ପାଇବା ଅବଶ୍ୟକ । ” ୧୯୩୫ ରେ ପ୍ରକାଶିତ “ ଖାଦ୍ୟ ଓ ସବସାଧାରଣ ” ନାମକ ଖଣ୍ଡର ଚତୁର୍ଦ୍ଦ ବଦିରେ ସେ ଲେଖିଥିଲେ “ ବିଶ୍ୱ ପ୍ରକୃତିଦୟରେ ଏହି ଗୋଟିଏ ନାତ ପ୍ରକଳିତ ଦେବା ଦରଜ, ଯାହାଦ୍ୱାରା ଖାଦ୍ୟ ତୋଷ ପ୍ରଭୃତି ମନ୍ତରର ଅଶେଖାୟ ପ୍ରାଥମିକ କିନିଷାନିକ ଉଠିଲୁ ଅର୍ଥର ହିତର ଦୂରାହୁତ ହୋଇଥାଏ । ତାହାଦେଇ ପୃଥିବୀର ଜନତା ଶ୍ଵାର ତାତ୍ତ୍ଵରୁ ମୁକୁତର କରି ନିରାକାର ଓ ଗ୍ରାହିର ମଙ୍ଗଳ ସାଧନ କରିବାରେ ଅଧିକ ବ୍ରତ ଖୋଲି ପାରିବେ ।

ଆନ୍ତର୍ଜାଗ୍ର୍ଯ୍ୟ ଖାଦ୍ୟ ଓ କୃଷି ପ୍ରତିଷ୍ଠାନର ପ୍ରଧାନ କର୍ମକାରୀଙ୍କୁ କିମ୍ବା ତିତି ହେବା ଦିନ ସାରଜର ଯେଉଁ ସାରଗର୍ଭକ ସମେଶ ଦେଇଛନ୍ତି ତାହାର ନୂହିଦ୍ଵାରା

ପୃଥିବୀର ବ୍ୟକ୍ତି ଓ ଜୀବ ସର୍ବହୁ ବୁଝିବେ କି ? ଯେ କହିଛନ୍ତି “ ଏହି ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ ଯମାନ୍ତ୍ରି ବେମାର ଜିବାର । ପୃଥିବୀର ଜୀବନାନେ ଯଦି ଜୀବନର ଏହି ସବସଧାନ ସମସ୍ୟାର ସମାଧାନ ଲାଗି ଏକମୁକ୍ତ ନିର୍ଭେବେ, ସୁନିଶ୍ଚିତ ଓ ସବଗ୍ରାସୀ ଧ୍ୟୁମର ଅଗେଷା ଭରି ବର୍ଷି ରହିଲା ଏହି ଦେବ । ” ମନୁଷ୍ୟ ଜାତିଟା କଥାର ଏହେ ବୋକା ଓ ହିତାହୀନ ଜୀନରହୁତ । ପାଗଳ ପରି ବସିରହି ମବନାଶକୁ ବରଣ କରିବ ? ଆନ୍ତର୍ଜାଗ୍ର୍ଯ୍ୟ ଖାଦ୍ୟ ଓ କୃଷି ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ ଏ ସନ୍ଦେହର କୀଣିପ୍ରତିବାଦ କରୁଣ୍ଟି । କିନ୍ତୁ ଧୀର ହେଉ, ତାବୁ ହେଉଁ ଏହି ପ୍ରତିବାଦ ପୃଥିବୀର ଉତ୍ସାହରେ ଦୂଷେ ଦୂଷେ ଏହିବେ ଘଟିନ ଥିଲା । ଏ ସୁଗର ମନୁଷ୍ୟ ଜାତି ପାଇଁ ଆଶାନ୍ତିର ହେବାକୁ ଏଥରେ ଯଥେଷ୍ଟ କାରଣ ନାହିଁ କି ?

— — —

ସାହିତ୍ୟ ଓ ରାଜନୀତି

ସ୍ଵରେତ୍ର ମହାନ୍ତି

ଅନୁନା ସାହିତ୍ୟକ ମହିଳରେ, ‘ସାହିତ୍ୟ ଓ ସାଜନାତି ମଧ୍ୟରେ କି ସମ୍ବନ୍ଧ ଏକ ସାହିତ୍ୟ-ସ୍ତ୍ରୀର ମାଧ୍ୟମକୁଣ୍ଡରେ, ମୁଖ୍ୟ, ବାପ୍ରବବାଦୀ ଓ ତର୍କବାଗିଷ ସଜନେତିକ ପ୍ରକୃତିର ହ୍ରାନ ଅଛି କି ନା ବି ରଜନେତିକ-ଦଳର ଧୂଳ ଲକନ ଓ ଦୋଦ-ଚଢ଼ଳ ଅବେଳାର ଭତରେ ଶାନ୍ତ, ମୁଖ୍ୟବାଦୀ ସାହିତ୍ୟ-ସ୍ତ୍ରୀର ପଦପତ, ଅନ୍ୟକାର ପ୍ରବେଶ କି ନା, ଏ ସମସ୍ୟାଟିକୁ ନେଇ, ଯଥେଷ୍ଟ ‘ଅଲୋଚନା ଗୁଣିଷ୍ଠି । ଭାରତର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପ୍ରାତିଦିନର ସାହିତ୍ୟ-କ୍ଷେତ୍ରର ଏ ଅଲୋଚନା କେବେଳେ ସରକ୍ତି, କିନ୍ତୁ କୌଣସି ମର୍ମାଂଶାରେ କେହି ପରିଷ୍ଠ ନାହାନ୍ତି । ଫଳରେ ବିଭିନ୍ନ ସାହିତ୍ୟକମାନେ, ନିଜ ନିଜର ମତବାଦ ଧରି ବିଭିନ୍ନ ସାହିତ୍ୟ-ଗୋଷ୍ଠୀ-ମାନ ଢିଲ୍ଲିନ୍ତି । ଏହାଙ୍କ ସାହିତ୍ୟରେ ଏହିରି

ଗୋଷ୍ଠୀର ଫଳ୍ୟା ପଥେଷ୍ଟରୁ ଦେଶୀ । ଫଳରେ ସାହିତ୍ୟର ଭଣ୍ଡାର ସମୁଦ୍ର ହୋଇଛି, ଏହା ଏହା ଅଭିବୃଦ୍ଧିର ଶୁଭ ରଙ୍ଗିତ ।

ଏହି ସ୍ଵରବନ୍ଧର ମୂଳ ଆନ୍ଦୋଳ୍ୟ ବିଷୟ ହେଉଛି ସାହିତ୍ୟ ଓ ଶାନ୍ତିକାର । ଏ ସମ୍ବନ୍ଧରେ କୌଣସି ଆନ୍ଦୋଳନର ପ୍ରକୃତ ସେଇପଣି ମନ୍ଦହୃଦୟ, ସାହିତ୍ୟ ଓ ରାଜନୀତି, ଏ ଦୁଇଟି ପରମ୍ପରା-ବିଶେଷୀ । ପେଉଁମାନେ ଏହି ଧାରାକୁ ନେଇ, ଏହାର ଅଲୋଚନା କରିଥାନ୍ତି, ଦେମାନ୍ଦର ଅଲୋଚନା ସମଦର୍ଶୀ ନ ହୋଇ ଏଇଦେଶର୍ଦ୍ଦୀ ହୋଇପାଏ । ପୁଣି ଯେଉଁମାନେ ଧରେ-ନିଅନ୍ତି ଜୀବନ କେବଳ “ ସେହି ନା ସବାଳ ” ସେମାନଙ୍କ ମତରେ ସାହିତ୍ୟ କେବଳ “ ବେଶି ” ର

ଜୟଗାନରେ ମରେଇ ହେବା ଉଚିତ ଏବଂ ସାହିତ୍ୟ ହେବା ଉଚିତ ଦଳର ପ୍ରଭାବ ପାଇଁ ବା ବୁଲେଟୀନ୍ ।

ଆପଦ ପ୍ରଥମେ ଏ ସମ୍ବନ୍ଧରେ କୌଣସି ସ୍ଵର୍ଗନ୍ତୁତ ଓ ଉପର ଆଲୋଚନା ପୂର୍ବରୁ, ସାହିତ୍ୟ ଓ ରଜନୀତି ଏ ଉତ୍ସବ ସଂକ୍ଷିପ୍ତ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ବାର୍ଷିକୀୟ । ସାହିତ୍ୟ, ମୁଖ୍ୟତଃ ଯୁଗ ଓ ସମାଜର ଏକ ଦର୍ଶକ, ସାହା ଦ୍ୱାରରେ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ସୁଖ, ଦୁଃଖ, ଅନନ୍ତ, ଅଶ୍ଵ, ଅଶ୍ଵାଦାନ ଓ ଅଭିଶାପ ପ୍ରତିପଳିତ ହୋଇଥାଏ । ସାହିତ୍ୟର କାର୍ଯ୍ୟ ସେତିକରେ ସବେଳାହିଁ । ସାହିତ୍ୟକ ଓ ବଳ-ସ୍ତୁଷ୍ଟି-ମାନେ, ସମାଜର ଚିନ୍ତାଶିଳ ସମ୍ବନ୍ଧଦାୟକ । ସମାଜର ମରଳ ବା ଅମରଳ, ସେମାନଙ୍କର ଏକ ଦାୟିତ୍ୱ । ଏଣୁ ସେମାନେ, ସେମାନଙ୍କର ସାହିତ୍ୟ ଏବଂ କଳ-ସ୍ତୁଷ୍ଟିରେ, ନିଜର ବିଚବକାନୁମୋଦିତ ପନ୍ଥରେ ସମାଜର ଗତିପଥ ଓ ସାମାଜିକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଓ ବ୍ୟବହାର ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ କରିଥାନ୍ତି ।

ସାହିତ୍ୟ ଅଧିକାରୀଙ୍କ ନୁହେଁ ବା ରଜନୀତି ପାଇଁବ ନୁହେଁ । ରଜନୀତିକୁ ଦଳନୀତି ବୋଲି ଧରିନେଲେ ଅନେକ ଭୁଲ ହୁଏ, ଆଲୋଚନା ବିଭ୍ରାନ୍ତ ହୁଏ । ରଜନୀତି ମୁଖ୍ୟତଃ ଦର୍ଶନର ଏକ ବିଭାଗ । ପ୍ଲାଟୋକର ମତରେ ରଜନୀତି ପୂର୍ବପୂରୀ ଦର୍ଶନ । ସେଇଥିପାଇଁ ତାଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ରଜା ଓ ରାଜନୀତିକୁ ଦାର୍ଶନିକ (Philosopher-King) ହେବା ଉଚିତ । ଦାର୍ଶନିକମାନେ ରଜନୀତି ଛାଡ଼ି, ପିପଟରେ ଓଦାକନା ପକାଇ ଅଧାପକ ହେଉଥିବାରୁ ରଜନୀତି, ଦଳନୀତି ହୋଇଛି ଏବଂ ରଜନୀତିର ମୂଳ ଲକ୍ଷ୍ୟ ଭ୍ରମ ହୋଇଛି ।

ଏ ଅଲୋଚନା ପୂର୍ବରୁ ଅନ୍ୟ ଏକ ବଢ଼ା ମଧ୍ୟ ମୁଣ୍ଡ ଝାଇବା ଉଚିତ । ସାହିତ୍ୟ, ଉତ୍ସବ, ଅର୍ଥନୀତି ବା ରଜନୀତି, ମାନବକ ଜ୍ଞାନର ଯେ କୌଣସି ସମ୍ବନ୍ଧରେ ବୌଣସି ମର, ସବୁ ସୁଗ ଓ ସବୁ ଚିଲ ଗାର୍ବ ପ୍ରକାଶ ପଥ୍ୟ ନହେଁ । ପ୍ରତିତ୍ୟକ ଅଲୋଚନା ଧରି ସିଙ୍ଗାରୁରୁ ପଞ୍ଚମୀରେ ସମସ୍ତାମୟକ ସମାଜର ପ୍ରକାଶ ମଧ୍ୟ ରହେଛି ।

ଏଣୁ ଏ ସୁଗରେ ଦେବୀ କାଳ ବିଦେଶନାଠର, ସାହିତ୍ୟ ଓ ରଜନୀତି ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଆମେହାଙ୍କ ଦେବୀ ଉଚିତ ।

ଆମର ସମ୍ବନ୍ଧରୂପକୁ ସମାଜ କଣ୍ଠ ? ଏହାର ଲୋକେ, ଅନୁଭବାଶେ ଭାବେ ଭାବି ରହିଛି ଲକ୍ଷ ଅନ୍ୟାୟ ଅନାଗୁର, ଆପ, ଅଭ୍ୟାଗୁର ଅଭ୍ୟାଗେଗ । ଥିଲ ସଷ୍ଟେଘରେ କଷିଲେ, ତୁଳିର ସମାଜରେ ମଣିଷର ଆବାଶୀ ଓ ରଜାନାୟା, କରୁ ଓ ଲେଇବ ଏହୁକାଠରେ ଥିଲ ପରିଷ୍କାର କରିବାର ଏବଂ ନିର୍ମିମ ଭାବରେ ବଳିପଢ଼ିଲ । ବରକତା ଓ ଶିଥାର ହତ୍ୟାକାଣ୍ଡାରୁ, ଟାଙ୍କା ଓ ବିରଳଙ୍କର କଳକାରଣାର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ, ସବୁଠି ଦ୍ରୁଷ୍ଟାର ଅର୍ଥିରେ ଏଇ ବାରସ୍ତୁ ସତ୍ୟକିରଣ ନଗ୍ନ ବିକାଶ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ । ମତବାଦୀ ଯେ କୌଣସି ସଜନେତିକ ମତବାଦୀ ଓ ଯେ କୌଣସି ବାତ୍ରୀବ ସାହିତ୍ୟକ ଏ ଦୁହିଙ୍କର, ଏ ବରର ଅନ୍ୟା ଅବସାନର ଲକ୍ଷ୍ୟ ଭିତରେ କୌଣସି ଉପାଦାନ ନାହିଁ । ସେ ଦୁହିଙ୍କର ଲକ୍ଷ୍ୟ ଏବଂ । ଏଇ ଲକ୍ଷ୍ୟକୁଳକୁ ଦୂର ବିଭିନ୍ନ ପଥର ଦୂରଟି ପଥକ, ପଦ ଏବଂ ସଙ୍ଗରେ କରିଯୋଗ କରି, ଦାର୍ଘ୍ୟ ପାଶପଥ ଅତିକ୍ରମ କରିବା ପାଇଁ ରଙ୍ଗା କରନ୍ତି, ତା' ହେଲେ ଅପରି ବୋଲିବି, ଅଭିଯୋଗ କାହିଁକି ?

ଶ୍ରୀମତୀ, ତୁଳିଅ ଅକା ବକ୍ତା ଶ୍ରୀମତୀ ଶ୍ରୀମତୀ । ଦୂର ପାଶରେ ତାର ସୋରିଷ ଷେତ୍ର, ପୁର ପୁଟିଗି ସାବଜା ପଥର ରାଲିଗୁ ଉପରେ ହଲଦିଅ ପଲର କୋଟକମ । ଅକାଶ, ଶାନ୍ତ, ମୁଦର ଓ ସୁନାଳ ! ଅଜାର ଦନର କରୁଣ ଦୃଢ଼ି ପର, ସୁଦର ଲାଗୁଣ ଅକାଶରେ କାଲୀ ରଜନୀତି ମନ୍ଦ, କରୁଣ ।

ବଳ-ସ୍ତୁଷ୍ଟା (ଏହି ସାହିତ୍ୟର ଅଧିକାରୀଙ୍କ) ଓ ରଜନୀତିକୁ ହାତୁଣ୍ଠାପନର ହୋଇ । ବଳସ୍ତୁଷ୍ଟା ପୁଦର ।

ଧୀରଜିତ କାନ୍ଦାର ପାଦରେ ଏବଂ ସୁନେଲୀ ପାଶର ଦେଖି କହୁଛି ସୁଦର । ତମେ ଦେଖଇ ତଳ,

କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଦେଖୁଛି, ତା' ଡଳେ ପୋଇ ବୁଦା ବୁଦା
ରକ୍ତ ଓ ସାଲ ପୁଣ ର ପାଇଚି ଏଇ ପୁନର ପୁନେଲୁ
ପୁଲୁ । ଅଉର ଦେଖୁଛି, ସେଇ ହତଭାଗ୍ୟମାନଙ୍କଙ୍କ
ଜାର୍ହି କଙ୍କାଳ ଉପରେ କେମିତି ଗଢ଼ି ଉଠିର, ଅଜ
ଜଣକର ମଧ୍ୟର ବିଶମିଡ଼ । କି ବାବସା ।

କଳସ୍ତ୍ରୀ— ତା' ହେଲେ କଣ କହୁତ ତମେ ?

ସଃ କଃ—ମୁଁ କହୁଛି ? ମୁଁ କହୁନାହିଁ, ଲକ୍ଷ
ଲକ୍ଷ କଙ୍କାଳ କହୁଛି, ଅଷ୍ଟିରୁ ପେଣ୍ଟିଦିଆ ଏ ପୁନେଲୁ
କାରର ଚପମା । ଆମ ସାର୍ଥୀ ଆମ ଦଳରେ ଯୋଗଦିଆ
ତା' ରେ ସାର୍ଥୀ ହୋଇ ପୁନାର ମଟିର ଫଳରବା
ପୁନେଲୁ ପରିପାଳନ । ଫଳ, ଶୁଣିଲ ଝାଂଚର ପୁଣାରବା
ରୁପେଲୁ ହସ ।

କଳସ୍ତ୍ରୀ— ତମେ ବଡ଼ ଭାଷଣ, ମାସୁମକ
ଲେବତ । ଏ ସୁନ୍ଦର ଅପରାହ୍ନଟା ମାଟି କଲ ତମେ ।
ଆଜ୍ଞା ନମସ୍କାର, ମୁଁ ଭିନ୍ନ ବାଟ ଦେଖୁଛି । ସେ ଦଳ
ଫଳରେ ମିଶି, ମା ବାଟରୁ ମୁଁ ଅଉ କୁଆଡ଼େ ଯିବିନି ।
ତା' ହେଲେ ବାଟବଣା ହେବି ମୁଁ । ଲକ୍ଷ୍ୟ ମୋର ଯିବ
ଦ୍ୱାକ୍ଷି ।

ସଃ କଃ— କୁଆଡ଼ର ଯାଉତ ତମେ ?

କଃ ସଃ— ଶ୍ରୀରାଜ 'ଦେଖାରେ ମୋର ଯିବା
କଥା, କିନ୍ତୁ ଚୋଟାଏ ଯେ ତାର ଜନମ ହୋଇଯାଇଛି ।
ସେଇଥିବାରୁ ପାଉର, ଅଉ ସେଇ
ଦୁର୍ଘାଗରେ ତମ ହଙ୍ଗରେ ଦେଖା । ମୁଁ ଯାଉଛି,
କଙ୍କାବଜ୍ଞାର ଦେଶକୁ । ସେଠି ସେନ୍ଦର ଉପରେ ଆର
କେତେଦିନ ପରେ । ଜାଣ ପଥକ, କଙ୍କାବଜ୍ଞା, ସାରୀ
କଙ୍କାବଜ୍ଞା, ନିଜର ସାନ୍ତିରେ ସମସ୍ତକ, ଧୂଟିକର ପାନ-
ପରିରେ ମଧ୍ୟରେ ଦେଖାଇବା କରିବେ, ସମସ୍ତକ କପାଳରେ
ଦିନାମବେ ଘରରେ ହିପ ଅଉ ଗଲରେ ପିଙ୍ଗାରେ
ଅଶୋକ ଓ ପଲମର ମାଳ । ମୁଁ ସେଇ କଙ୍କାବଜ୍ଞାର
। କି ଯାଉଛା । ଜୀବନ ସେଠି ଦୁନ୍ଦର, ମଣିଷ ସେଠି

ମାନ୍ଦିମଣିଷ । ଆଉ ତମେ କୁଆଡ଼େ ?

ସଃ କଃ— ମୁଁ ପାଉଛି ଏଲାତ୍ତରଙ୍ଗେ । ସେଠି
ମଳିକ ମୂଳିଆ ନାହିଁ । ମଳଦୂର କି ହୁନ୍ତ, ଉର୍ବା
ମାଲିଙ୍କ କି ଗଲାପର, ମୋତ କି ମାଲା ନେହିଁ ପହନାଇ ।

ସେ ଦୁଷେଁ ତା' ପରେ ଧରିଲେ ଭନ ବାଟ ।
କିନ୍ତୁ କଳ-ମୁଖାର ବିଷ୍ଣୁମୁହ ସୀମ ରହିଲ ନାହିଁ,
ଯେତେବେଳେ ପାଶରେ ତାର ସେଇ ପଲାଶ ମାଳ
ପକ୍ଷୀ ଶଜନେତିକ କର୍ମୀ, ବଣୀର ବାହାରୁ ଆଲପ
କଲ । ସେ ତା'ଠ, ଆଉର ଆଗରୁ ପଥିଥି ସାଇଥାଏ
ଲକ୍ଷ୍ମିତ ହେଲ ମନେ ମନେ, ଏକାବାଣାର ଅସିଥୁଲେ
ମନ ହୋଇ ନ ଥାନ୍ତା, ଅନୁଭବ ଏତେ ନିଃସର ଆଉ
ପରିତ୍ୟକ୍ତ ଲାଗି ନ ଥାନ୍ତା କେବେ ।

ଆଉ ସବୁଠ ବେଶୀ ବସି ତ ହେଲ ସେ,
ଯେତେବେଳେ ଦେଖିଲ ପୁଣିନ୍ତା ଆଉ ଲେନିନ୍ତ ପାଟା-
ପାଣି ବର୍ଷ ହୋଇବା ପିତ୍ତରୁନ୍ତି । କଙ୍କାବଜ୍ଞାର ମୁହିଁକ
ପାନରୁ ଦସନ୍ତମୟ କେବୁଠ ଶୋଷି ପେଇ ସାଇଛନ୍ତି
ସେମାନେ ।

କିନ୍ତୁ ଏହା କେତେକ ବିଶେଷ ଘେନ୍ଦରେ ପ୍ରସ୍ତର୍ଣ୍ଣ
ସବୁ ଘେନ୍ଦରେ ଦୁଷେଁ । କାରଣ ବଜନାତର ପେପରି
ଥଥପତନ ହୋଇଛି ଦଳମାତି ଭତବକୁ, ସାହିତ୍ୟର
ମଧ୍ୟ ଚରଣ ଧରି ଅଧିକତନ ହୋଇଛି ଅପାହୁତିରେ
ଭତବକୁ ଥଣ୍ଡ ଲକ୍ଷ୍ୟଭୂତ ସାହିତ୍ୟ ଓ ରଜନାତି
କେବେ କରିଯାଇ କରି ଗତତରି ପାରିନାହିଁ ।

- ۹ -

ମମଜର ଦୁରବସ୍ଥା ପାଇଁ, ବ୍ୟକ୍ତିତାରୁ ନାହିଁ ଅସ୍ଵକ
ଦାୟୀ, କାରଣ ବ୍ୟକ୍ତି ହେଉଛି ନାହିଁ ମୁଣ୍ଡି, ଚକ୍ରଶିଖ
ବିକାଶ । ସମସ୍ତମଧ୍ୟର ସମାଜର ଏ ସମସ୍ତ ଦୂରବସ୍ଥା
ମୂଳରେ ରହିର । କେତେକ ପ୍ରତଳିତ କୃଷ୍ଣାସାର ।
ସମାଜକୁ ସମୁଦ୍ର ଓ ଶୁଦ୍ଧର କରିବାକୁ ଉପରେ,
ସମାଜକୁ ଏ ସମସ୍ତ କୃଷ୍ଣାସାର ଦୁର କରିବା ସବୁଠିଦୀ
ପ୍ରୟୋଜନ । କିନ୍ତୁ କୃଷ୍ଣାସାର କଣ ? ଏକ ପରିଷରେ
ଧାରା ଫ୍ୟୁଚ୍ରୁତି, ଅପର ପରିଷରେ ତାଙ୍ଗା ଦରିତୋ ।
କୃଷ୍ଣାସାରଙ୍କୁ ଦୂର କରିବାକୁ ଯାଇ ଶୈଶବକୁ ସମ୍ମଦ୍ଦି-
ବିଚ୍ଛର୍ଷ ସାର ସୁଏ ଯାହା । ଅତେବ ଯେଉଁବାଦ ଏ
ବିଜନର ମାନ ଦଣ୍ଡରେ, ପ୍ରତିଧ୍ୟକ ସାମଜିକ
ବ୍ୟକ୍ତିଗାରର ନୁହନ ଅର୍ଥ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ କିର୍ତ୍ତରଣ କରି
ପାରେଇଲେ, ଏ ମତସ୍ତ ସମସ୍ୟାର ସମାଧାନ ହୋଇ
ପାରେବ । ଉତ୍ସାହରେ ଏହାର ଭୂରେ ଭୂରି ଭୂଫାନୁଶରୀଳ
ରହିଛି । ସ୍ଵପ୍ନଦର ଶତାବ୍ଦୀର ଧର୍ମ ଦ୍ଵାରା ୧କ କୃଷ୍ଣାସାର ।
ଶ୍ରୋତୁଷ୍ଟାନ୍ତ୍ରି ଶ୍ରାନ୍ତ ଧର୍ମର ଦେଇ କାଞ୍ଚିଲକୁ ନି-
କଣ୍ଠରେ ଚୋତୁଥିଲା, କାଥଳିକ ଦୁଶ୍ଶବ୍ଦିକ ପାଶୁଙ୍କ
ଦ୍ୱାରୀରେ, ଚାରିଟେଷ୍ଟାଣ୍ଟ୍ରି ଶୁଲୀରେ ଚଢାଉଥିଲା । କିନ୍ତୁ
ଧର୍ମର ନୁହନ ଅର୍ଥ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ପରେ, ଯେତେବେଳେ
ଉଦୟ ସମ୍ମଦ୍ଦାୟ ଦେଖିଲେ ଧର୍ମ ସହାୟ ନୁହେ, ପ୍ରେସ଼-
ଦିନଠାରୁ ଭାବ୍ୟ ଉଭୟର ବିଶ୍ୱାସ ପ୍ରତି ଦେଖ
ଦେଖାଇଦାକୁ ଲାଗିଲେ ଏବଂ ମହାଦେଶରୁ ରନ୍କୁଳ-
କିପକ (Inquisition) ପରି ଏକ କାଳିଟ କୃଷ୍ଣାସାର
ଦୂର ହୋଇ ପାରିଲା ।

ଆଜିର ପୁଥିବାର ଏହି ସ୍ମୃତି ମଳିନ ପଢ଼ିଛୁମିରେ,
ସେଇଥିରୀକୁ ସମୟେ ଫୁଲୁଡ଼ିବୁ ଧରି ନେବିଲୁଛି । ମୁକୁର
ଏହିମାନ ଉଠାଯୁ ଦିଲି । ଅନ୍ତର୍ଜାଳକ ଫୁଲୁଙ୍କାର
ଫୁଲ ଲଈୟ ଘୋଲର ପେଣ୍ଠା । ତେଣୁଥିବାର୍ତ୍ତ ମିଳିବ
କାତର ଶିଥା, ବିଜ୍ଞାନ ଓ ସାହୁତ ସମ୍ବଲନାରେ
(UNESCO) ଗତ ପାଇସ ଅସ୍କାର୍ଡ ଶାନ୍ତର ଭାବରେ
ଜନେଇ ଶ୍ରୀ ନିଷ୍ଠା • ପ୍ରଧାନର ମଧ୍ୟମଧ୍ୟ ହୁବିବ

“ ଅନୁର୍ଜାତିକ ସହଯୋଗ ପ୍ରତିଷ୍ଠାରେ ସମ୍ବୁଦ୍ଧିର ଛୁଟାନ ”
 ଏମ୍ବନ୍ଦରେ ଭାବନା ଦେବ କମ୍ପ୍ଲିଟିଲେ ଏ — ‘‘ ପୂର୍ବାବ୍ଦୀ
 ‘ଦ୍ୱାଳିର ବୃଦ୍ଧାଶ୍ଵର ଦିନ ଆଜି ନାହିଁ । ଅଜି ଫେରଣି
 ନାହିଁ ତିକେ ର ଶୋକନାର ଦିନ । ଶକ୍ତିଜୀବି ଦ୍ୱାରା
 ଏହା ଘୋଟ ମାରିବ ନାହିଁ । ଫୁଲୁ ତହିଁ ଏହା ଏ କମାନ
 ଉପାୟ । ”

ଏ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ପିଲାପଣୀ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କୁ ସେହି ସମ୍ବନ୍ଧରେ ପଶି ଆଜିର ଜୋକ ଦେଇ କଳ୍ପିଥିଲେଗେ

“ ଅଟେମ୍ବାନେ ଚଳମାନ ଏକ ଶୀଘ୍ରହସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ପ୍ରଦାନର ଏକ ଅଂଶ ବିଶେଷ । ବୁଝା ଯୁଗର ଆଦିମ ସମଜଠାରୁ ଆଜିର ସର୍ଥୀ ଶିଖିଛି ସମାଜରେ ମହିଳାବାଧୀନୀଙ୍କ, ଅଟେମ୍ବାନେ ଫଟିଲ ବିଧାନରୁ ବିଧାନରେ ଗୋଟୀ ଗଠନ କରି ଆପଣିରୁ । ପରବାର (Family) କ୍ଷମେ ମିଶିଗଲେ ଦଳ (community) ସହିତ, ଦଳ କ୍ଷମେ ମିଶିଗଲେ ସମ୍ପୁଦାୟ (Community) ସହିତ ଓ ସମ୍ପୁଦାୟର ସହ ହଜିଗଲେ ଜାତି ଭାଇରେ ! ଆଜି ଆପେ ବୁଝିଛୁ, ଦଳ ଆପେବ ଜାତି, କିଣ ମଧ୍ୟରେ ମିଶିଯିବା ଭାବିତ । କିନ୍ତୁ ଧ୍ୟାନୀନ ଚିନ୍ତାଖାର, ଏ ପଥରେ ସବୁଠ ବଢ଼ି ଅନୁଭବୀ । ”

ତା' ହେଲେ ଏ ପୁରୁତନ ଚିନ୍ତାଧାରକୁ କିଏ
ଦେଲାଇବ ? ସାହିତ୍ୟର ଏଥୁଣ୍ଡ ଏକ ଗୁରୁ ଦୟିତ୍ବ
ନାହିଁକି ? ଏଇଠି ସାହିତ୍ୟକୁ ବିଭିନ୍ନ ଶଳମେତିକ
ମନ୍ଦବାଦ ସହିତ ସମ୍ମିଳିତ କର ବିଭିନ୍ନ ମନ୍ଦବାଦର
ଗୋଲକାଷ୍ଟର ଭବତେ ପଥ ନିର୍ଦ୍ଦିଗ ଦେବାକୁ ପଡ଼ିବ ।
ଏଠେ ସାହିତ୍ୟର ଶଳମାତ୍ର ଉତ୍ସମ୍ଭୂତ, ଉତ୍ସମ୍ଭୂତ ପରିପ୍ରକାଶ ।

ଏହା ସାହିତ୍ୟ ଚରନ୍ତନ ସାହିତ୍ୟ ହେଉ ବା
ନ ହେଉ ସେ ଅଲଗା କଥା । କିନ୍ତୁ ଏ ସାହିତ୍ୟ ପୁଗର
ପ୍ରଯୋଜନ । ଏହା ନୁହନ ଏହା ନିର୍ଦ୍ଦିକ ସାହିତ୍ୟକ
ଏ ପୁଗର ପାଠକ ଦାକା କଠର । ସଦ ଭରନ୍ତନ
ସେବାକୁ ଧାର୍ଯ୍ୟ, ସାହିତ୍ୟ ପୁଣ୍ୟ ପ୍ରତି ତାର କଞ୍ଚିକ୍ୟ
ସୂର୍ଯ୍ୟାକନ କର ନ ପାରେ, ତା' ହେଲେ ସେ ସାହିତ୍ୟ
ହେବ କେବଳ ଅଳସ ଏତୁତିଲାର କଞ୍ଚନା ବିଲସ ମାତ୍ର ।

ଶ୍ରୀ ପ୍ରସନ୍ନ କୁମାର ଶତପଥୀ

ଶ୍ରୀ ପ୍ରସନ୍ନ କୁମାର ଶତପଥୀ

ଅନ୍ତରୁ ଆକାଶ ଉଚ୍ଚତା,
ବିଷାକ୍ତ ନିରେଣ୍ଟିଲୁ ପୃଥ୍ବୀ ଅଭିଭାବିତ ।
କେତେ ଶାନ୍ତି ଶ୍ରମ ସାଥେ ଫହାରର ଜୀବିଳ
ପ୍ରେମିକା ପ୍ରାଣ ଦୋଷନର ଜୋଲା

ସଜନୀ ରହିଲେ କେବେ ପର ନାପରିବା
କାଳ କୃଷ୍ଣ କବରର କୁମୁଦ ଲକିକା
ଶଞ୍ଜି , ଲକିଥିବେ ପ୍ରେତୀ ମାତ୍ର ପ୍ରେଷାଗାରେ
ଯହିଁ ନାଶୁରଙ୍କ ନରୀ ଶିଥେ ମାନସୀରେ ।

ଅଥବା କୋତ୍ତନାଶତେ ମୁଦୂଳ ହିତୋଳେ
ଶୋଭଣୀ ବଦନ ପୋଛୁ ରେଖମି ହୁମାଲେ
ଲକିଥିବ ବିରତନେ ରୂପ ଅଭିଷାର
ନିଗାଢ଼ିବ ବୋଲି ଶ୍ରେମ ପଦେ ପ୍ରେମିକର

ଅର୍ଥ କେବେ କାମାତ୍ରି ଉତ୍ତରର ଦଳ
ଗଲେ ଲମ୍ବାଇଣ ଧୂବାସିତ ପୁଷ୍ପମାଳ
ରହିବ ଲକିଥିବେ ତୋଳି ଗୀତର ଲହରା
ଶତ ଶତ ବିରପ୍ତର ହୃଦୟ ବିଦାରି ।

ସମର ବିଜୟୀ, ତୁମ୍ହି ବଜାର ସମନେ
ପେରିଥିବ ଉଣାଙ୍ଗନ ସୈନିକ ଗହଣେ
କେବେ ଥରେ ଚର୍ମଦୀର୍ଘ ହୟା ପ୍ରେମକର
ବିରହ ଅନଳେ ତାଳି ପ୍ରେମର ଅସ୍ତାର ।

କେବେ ବା ବିବାହ ବନ୍ଦେ କନ୍ୟାମଙ୍ଗଳନେ
ହିଲଦିଆ ପ୍ରଲେଣି କନ୍ୟାକନକ-ବଦଳନ
ଲକିଥିବେ ସୀମନ୍ତଜୀ ଶଙ୍କ ଦୁର୍ବାକରେ
ଗ୍ରାମ ଦେବତା ଅଣିଷ ଲଭିବା ଆଶାରେ

ମତ୍ରବାଣିନୀର ମେଲେ କେବେ ରହିବନ୍ୟା
ଚରଣ ପର୍ବତ ଲୁକିଥିବ ରୁଷବନ୍ୟା
ଲାଟିଥିବ ଷଣେ ପଥ ଉକତେ ପୃତଳ
ଅଳପି ତେ ହୃଦେ ବହି ତୁଳ ଗତ ଚିତ୍ତ

X X X

ତୁଳୁ-ଧୂଳ ଉଷ ପଥ କେବେ ଭାଗ୍ୟବାନ
ମୁହିଁ ନର ସତ୍ୟ, ମାତ୍ର ମସୀରେ ମଳିକ
ଆଲେକ ନ ଲଭେ ଷଣେ, ପାଏନି ଅଜତ
ଏ ଜାବନ ଶୁଷ ପେନ୍ଦ୍ର ମରୁକଟି ବନ୍ଧ ।

ଏତେ ସୁଗସାଥେ ପୁଣି ତୁଃସ୍ଵର ବେଶ୍ୱର
ସହି ସହି ମରେ ନନ୍ଦ, ନାନ୍ଦ ଦୁନିଆର
ସନ ଗନ ଗୁଲି ଶାନ ପ୍ରାଣରେ ଅଦ୍ୟତ
ଜୀବନ ମାନବ ସାଧେ ସମ୍ମାରର ହିତ ।

X X X

ଧନ୍ୟ ଶତପଥ ! ଦେଖି ସହି ପୃଥ୍ବୀ ଜନ
ମୁଖ ସ୍ଵପନରେ ମାତ୍ର ଧ୍ୟ ବନ୍ଧ ପାତ ।

ସଂଗୀମ

ଶ୍ରୀ ରତ୍ନନାଥ ଦାସ

“ ଏଇଟି ସମାପ୍ତି ? ବା ? ”

“ ବଢ଼ିଯା !

“ ମୁଁ ଏତେ ସୁନ୍ଦର ଶ୍ରେଷ୍ଠଗଲ୍ଲ ଆଜିଯାଏଁ ଶୁଣି-
ନ ଥିଲି । ”

“ କଥାବସ୍ତୁରେ ତୁ ରଖିବୁ ଯୋହି ମାଦକତା,
ଭାଷାକୁ ବି କରିଗାଧରୁ ସେହିପର ରସରସିଆ । ”

“ ମୁଁ ଏଇ ଗଲ୍ଲକୁ ଶତାବୀର ଶ୍ରେଷ୍ଠଗଲ୍ଲ ଭୁପେ
ଛ୍ଵାନ ଦେବି । କି ଚମତ୍କାର ଭାବନା - ନର୍ତ୍ତାଦାର
ଉତ୍ତରଣ୍ଣଳ ପ୍ରଭାତ, କୋଛନାର ଉତ୍ସବ, ବଣାର
ବିଶେର ଶରୀର, ଯୌବନର ଉତ୍ସବନା, ଶ୍ରେମର
ଦିନ୍ୟା, ସବୁ ନାଚିଛି ଏକ ଛନ୍ଦରେ, ଜୀବନକୁ କରି
ରଖିନ୍ତି, ମଧୁର, ସରସ, ସବୁର ମୁଖର । ମୁଁ ତ ଶଶୀ-
ଶଶୀ ଆପଣାର ଅସ୍ତ୍ରର ହଜାର ଦେଇଥିଲି । ପାଠକ
ମୁହୂର୍ତ୍ତିକ ପାଇଁ ଭୁଲିଯିବ ନିଜର ପରିଷ୍ଠିତ - ନିଜର
ଅଭାବ ” (ହାତ ପକେଟ ଉତ୍ତର ବାହାର
କଲା ସିଗାରେଟ୍ର ଏକ ପାଞ୍ଜା ଖୋଲ)

“ ହେଉ ସିଗାରେଟ୍ର ଅଭାବ । ଦେ ତ ଭାଇ
ଗୋଟାଏଁ । ଏଇ ଦେଖ ତ, ମୁଁ ପାଶୋର ଯାଇଥିଲି
ମୋର ଏ ନିହାତ ଜରୁରୀ ଅଭାବଟ୍ଟା । ଆର ସାହିତ୍ୟ
ଅମେ ରୁହୁଁ କ'ଣ ? ଆମକୁ ଯୋଜ ସାହିତ୍ୟ ଯେତେ
କଲ୍ପନାରେ ଭସାଇ ପାଇଲା, ମଜେଇ ପାଇଲା, ତାର
ଛ୍ଵାନ ସେତେ ଉପରେ । କଲ୍ପନା ତ ସାହିତ୍ୟର ପ୍ରାଣ ।
ଦୁନିଆର ନଈ ନାଲ, ପଥର, ପାହାଡ଼, ଉତ୍ତରାଶ,
ସବୁ ଉପରେ କଲ୍ପନାର ଛୁଲି ଦେଇ ଯହି ନନ୍ଦନରେ
ମରିଶିତ କର ଦିଆପାଇ ପାଇଲା, ଯଦି ମଣିଷ ତାର
ସବୁ ଦୁଃଖଦେଖି ଥାଇଲା ମୁହୂର୍ତ୍ତିକ ପାଇଁ ବିରବଶିର
ନୃତ୍ୟବିଳସର ସକାନ ପାଇ ପାଇଲା ଆପଣାର ପ୍ରତିଷ୍ଠା-

ତଳେ, ସେଇଟି ହୃଦ ସାହିତ୍ୟ ଧନ୍ୟ; ସେଇଟି
ସାହିତ୍ୟକ ଲୁହକରେ ମହିନା । ସାହିତ୍ୟର କ୍ଷମ
ହେଲେ ସ୍ମୃତି ମଦିଶା ଓପର ସମସ୍ତଙ୍କ ଅମର ବନ୍ଦାଇବା
ଦୁନିଆକୁ ରଖିବି କରିବା, ଶିଶୁକୁ ସମାଜର ବନ୍ଧନ,
ବଜାର ଉତ୍ସବରେ, ଧନର ଦ୍ୱାସ୍ତ୍ର, ଅଭାବର
ନିର୍ମାତନାରୁ ମୁଖ୍ୟ କରି କଲ୍ପନାପ୍ରସାର ସେନିଯିବା,
ଧରଣୀର ସବୁ ବାଧାବର ଉତ୍ତରକୁ ତୋଳିବା । । ଏଇ
ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଗତିରେ ସେ ସବୁ ଏତେ ଚମଜ୍ଜାର ଭାବରେ
ପଞ୍ଚ ପାରଛି ଯେ ତାଳମହଲ - ଦେଖିଲେ ମୁଁ ଯେତେ
ଅଭିଭୂତ ହୋଇଥାଏନ୍ତି, ଆଜି ଦୁଇଟି ତରୁଣ ହେଣାଟି
ପ୍ରଣୟ ଗଲ୍ଲ ମୋତେ ତାତାରୁ ଦେଖି ଆଦିଷ କହି-
ପାରିଛି । ସାବାୟ, ବିଲୋଦ, ସାବାୟ । ମୁଁ ତତେ,
ଭାଇ, ଶର୍ଷା କରୁଛି । ”

ବିନାଦିନ ଗଲ୍ପର ଚମଜ୍ଜାରତା ବିଶ୍ୱାରେ ଆମେ
ସମସ୍ତେ ଏକମତ, ପ୍ରଗତିର । ଶକ ଓ କାନ୍ତି ଏତେ
ଅମୃତଶ ହୋଇମାରଥିଲେ ତ୍ୟ ସେମାନେ ଅଭିଭୂତି
ଧରି ବସି ପାର ନ ଥିଲେ, କୋଠିର ଏ ପାଶ ସେ ପାଶ
ଟହଲ ମାର ମହିରେ ମହିରେ ଗଲ୍ଲ ବିଶ୍ୱାରେ ପଦେ-
ପଦେ ପ୍ରଶଂସା ମୁଖରେ ମନ୍ତ୍ରବିଦ୍ୟ ସିଗାରେଟ୍ ଧୂଅସିତ
ଛୁଡ଼ି ଦେଉଥାଏନ୍ତି । ଏଇ ସମୟରେ ମୋର ନିଜର
ପଢ଼ିଲା ସତି ଉପରେ, ଅମେ ତାର ପ୍ରସ୍ତୁତି ଦୂର
ଯାଇଥିଲୁ । ଏକଣଣିକା ତରକାରେ ବିଶ୍ୱାରେ
ମେ ଏ ସମସ୍ତ ବାର ଅଧ୍ୟାତ୍ମର ତରକାର ଉପର
ଭିତରେ । ଅର୍ଦ୍ଦରୁହୁଁ ସେ ନାରବ ରହି ଥିପାଇଁ, କୁଏତି
ଅମେ ତାତାରୁ ଅଧ୍ୟାତ୍ମକା କିନ୍ତୁ ଆଶା କରି ନ ଥାଏ ।
ଆମର ଏ ସାହିତ୍ୟର ମଜଳିଷରେ ତାର ସବୁବେଳେ
ପଦେମାନ ସମାଜରନା ଥାଏ— ‘ବାଇଳ’ । ପାହା
କିମ୍ବା ପଢ଼ାନ୍ତିର, ଯେତେ ଭଲ ହେଲେ ବି ସବୁକୁ ସେ
କହେ ‘ବାଇଳ’ । ଆମେ ହରିତବୁଁ, ସେ ବି ପ୍ରତିବାଦ
କରେନାହିଁ, କି ଅଭି କିନ୍ତୁ କହେନାହିଁ ।

ଅମ ସମସ୍ତ କର ଧାରଣା ସକ୍ଷିପ୍ତ ଶାନ୍ତିପାଶଳ, ଆଜିପାଶଳ ଟିକ ନ ହେଲେ ବି ତାର ଚିନ୍ତାଧାରା ବିକୃତ । ତାର ବୁଲିଗଳଙ୍କ, ଡଙ୍ଗଢାଙ୍ଗ, ଜଥାବାଦୀ ସବୁ ଅଭିନ ରକମ - ଟୋରାକଟନେ ବି । ଶ୍ଵେତରେ ଉକ୍ତାଶ୍ରମେଲରେ, ବିଦ୍ସାବାଲଙ୍କ ରୂପଟିର, ମାଳିଙ୍କ ସଜତଚଲିଙ୍ଗ ପଟ୍ଟରେ ଏହିକି ଦୀବାଜିଙ୍କ ଗମିତରେ ତାକୁ ଅମେ ଅନେ - ଅର ଦଶିତୁ । ସେ ଲେକ-ଗୁଡ଼ାଙ୍କ ପାଇରେ ନ ସେ ଦେଖେ ଜିମ୍ବିରାଏ, ପୁଣ୍ଡିଦୁନ୍ଦି, କୁର୍ବାତୁଳ । ଅମେ ତାର ଏ ସବୁ ଫସା ବିଚମ୍ବର ପ୍ରସ୍ତର କଲେ ସେ କାହିର ଦେ, “ମୁଁ ତାଙ୍କ ଭିତରେ ଜାମ କରେ ।” ଅମେ ଉଚ୍ଚାର କରୁ । ସେ ଘରୁ ମେ କଥା କହେ, ଥାହା ବି କହେ ହାହା ସବୁ ରହସ୍ୟମୟ ଅମର ଅବ୍ୟୋଧ୍ୟ । ଅମର ଏ ହାହିତ୍ୟର ମଳିଖାତ୍ର ତାକୁ ଉଠି କରିବା କ ରଣ ଦୁଷ୍ଟ, ତାର ସାହିତ୍ୟ ଚର୍ଚାରେ ପାରନେତା ବା ଅଗ୍ରହ ଅମେ ତାରୁ କେବଳ ବୋଲି କେତବ କୌଣସି ରଚନା ପାଇନାହୁଁ - ଅମେ ବି ଅଳକନନ୍ଦ ଜାଣୁଁ ତା ଦେଇ ସାହିତ୍ୟ ହବ ନାହିଁ । ତେବେ ବି ସେ କହେ ଯେ ସେ ରୁହମତ ଲିଙ୍ଗଲିଙ୍ଗ କର କିନ୍ତୁ ଲେଖି ସାରି ସବୁ ଚିକିପକ୍ଷାଏ, କାରଣ “ ରଙ୍ଗଟା ଚାକ ହୋଇ ଧରିଲି-ନାହିଁ ,” କାରଣ “ ହାପର୍ଯ୍ୟ ଧରିଲାଗଲି ,” କାରଣ “ ଜାବନ୍ତି କ୍ଷେତ୍ର ପଡ଼ିଲା । ” କିନ୍ତୁ ସାହିତ୍ୟ ବିଷୟରେ ତାର ଉପସାହ କମ୍ ହୁଏଁ ଏହିଥେର ଉଗଦେଯୁତା ବିଷୟରେ ସେ ଅନେକ ହୁମ୍ମୁରେ ଅମ ଅଗରି ଛୋଟ ବଜୁତା ଦେ କିନ୍ତୁ ପ୍ରେସ୍‌ଟାକ ଏବୁ ଅମ ପକ୍ଷରେ ରହସ୍ୟମୟ, ଦୁରୋଘ୍ୟ ।

ମୋର ନିଜର ପ୍ରେଟେରେ ତଳେ ହୁଏ ଉଠିଲୁଁ ଏହେ ଶିଖଦେବେଳେ ସେ ହରିଜା ଦେଇ ଦାରୀର ଦିନ୍ତା ଛପର ଅଣ ରଖିଛି, ତାର ସ୍ଵଭାବକ ଏକାଗ୍ର ଅନ୍ୟ-ମନସ୍ତ ଭାବେରେ । ସାହାର ନିର୍ମାଣୀ କେହି ନାହିଁ - ତାର କୁତୁହଳ ପାଇଁ ଗୋଟାଏ ବୋଲି ବି ଭାଗାଗାର ଦର୍ଶନ ନ ଥିଲା । ମୁଁ ଟିକିଏ ଅଣୁଝି ହେଲି କାହାକୁ ହେ ଏହି ନିରିଜେଇ ଅନୁନାହିଁ । ଶାବିଲ ଅଜି ମନ୍ତକ

ବୋଧିବୁଏ କଥାଟିରେ ମଜ୍ଜି ପାରଚି । ସମସ୍ତକର ଦୃଷ୍ଟି ଅର୍କଶିର କଞ୍ଚକରି ସ୍ଵର୍ଗରେ କହିଲି “ ବିନୋଦ ! ତୋର ଗଲ୍ପର ସବୁଠାରୁ ଦତ ପ୍ରଶାସା ତୁ ଅନ୍ତି ପାଇଲୁ ଏଇଠୁ । ଦେଖୁ ତ, ସତ କୁ ତୁ ମଜ୍ଜକ ଦେଇଛୁ, ଆଉ ନ ପାରିଛୁ କଣ ? ” ସମ୍ବୁଦ୍ଧ ଆଣି ସ୍ଵତ ପ୍ରତ ଆଚକ୍ଷି ହେଲା । ସବୁଥାର କୁନ୍ତୁହଳପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରଶ୍ନ ଆସିଲା ଦର-ଅପହାସମୟ ଭାଷାରେ— ‘ସଜିର ମନ୍ଦିର୍ୟ କଣ ?

ସତ ଧୀରେ ଶ୍ଵେତାମତ ଧାରି ପେଶର ଆଣି ଅମକୁ ଛୁଟିବାବର ଅନାଇ ରହିଲ । ତାର ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଆମେ ବୁଝିପାରିଲୁ, ସେ କୌଣସି ବିଷୟରେ କିମ୍ବା ପ୍ରତିଜ୍ଞାବର୍ତ୍ତନ, ହୁଏତ ସେ କିମ୍ବା ଗୋଟାଏ କଥା କହିବାକୁ ଯାଉଛି ଯାହାକୁ ଆମେ ହସି ଉତେଇ ଦେଇ ପାରିବୁ-ନାହିଁ । ସତକୁ ସତ, ତାର ଶୁଭାଣୀର କଣ ଗୋଟାଏ ଶକ୍ତ ତଳା, ଆମେ ଟିକିଏ ଶକ୍ତିଗଲି, ପରିଷାପର ମାତ୍ରା ଥିଗଲା । ସେ କହିଲା, ହୀର ଓ ଦୃଢ଼ ସ୍ଵରରେ “ ମୁଁ ଅଭୁ ଏକ କାହାଣୀ ଶୁଣାବି - ଆଉ ଏକ ଶ୍ରେମି ! ” ଆମର ନିରକଣ୍ଣା ଦ୍ଵାରାଗା

ଗଜିକା ଶତଶ୍ରୀ ନେଣା ଟାଣି ତାର ଶୂରିପାଖ ମାଡ଼ ଦସିଗଲୁ ।

“ ମୋର କାହାଣୀର ଥର୍ମୁ, ବିନୋଦର ଯୋଗି । ଶେଷ ହୋଇଛୁ, ଘେରି । ”

“ ବାହ ! .. ଆଜ୍ଞା ! -
“ ବୁଲି - , ମଜ୍ଜାଦାର୍ । ”

“ ଛୋଟ, ନର୍ମଦାର ତଟ, ଭିତ୍ତିଙ୍ଗଳ ପ୍ରେତ ଓ ଶରତର ପ୍ରେତ ଜେଦାନ୍ତଭିତ୍ତିଲ ରାତ । ଦାର ଦର୍ଶନ ପ୍ରାରମ୍ଭ ଗଜକୁମାଶର କପାଳରେ ଟାଣିଲ ସରମର ରେଣା ।

ସେହି ପ୍ରାସାଦର ନେଳି ଛଲି ଆନନ୍ଦକୁ ପଛ କରି ପେହିଛ ମାରୁଣ୍ଣ, ହାତରେ ତାର ଛୋଟାଏ ଶ୍ରେଣୀ-ଭାତର ଅଛିତା । ନିକର ଧୌପରାଣରେ ସେ ଏହେ ହେଲା

ଯେ ଆଗରେ ପଛରେ ତାର ସ୍ଵାମୀଷାଥୁ ଘେଡ଼ିମାନେ
ରୂପିଛନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କ କଥାରେଣ୍ଟ । ଆଉ ଯୋଗ ଦେଇ
ପାରୁନାହେଁ । ଏଇ ଭିନ୍ନାବ୍ୟ ମିଳ, ମାର୍ଗ, ମରକମାନେଂ
ପେରିଲେ ବାଟରେ ଆନନ୍ଦରେ ଏହେ ଅଶ୍ରୁଲ କୋଳହୁଳ
କରୁଆଥାନ୍ତି ଯେ ବାଟକରରେ ବା ଡେବୁଳ୍ ମାନ୍ଦିଲୁ
କାହାରୁପ୍ରାକ ରାବି ରାବି ପଲକୁ ତେବେ ଉପି ଯାହୁଆଥାନ୍ତି
ନର୍ମଦାର ମହେଗାଏ, ଫେର ରହିବ ଦେଇ ଯୋଗ
ଅଗୁଆଥାନ୍ତି ନିଜର ଆଶ୍ରିତ ଶାନ୍ତି ।

“ମାର୍ଗୁଣି ଭାଇ ମାର୍ଗୁଣି ଭାଇ
ପଢ଼ିଲୁ ତାକ ଆସିଲ, “ଏ ମାର୍ଗୁଣି ଭାଇ, ଶୁଣୁ
କାହିଁକି ମ ! ମାର୍ଗୁଣି ଭାଇ ।”
“ତୁ”

“ରଥଥା, ଯିବା ତ - କଣ, ସେଇ କିଛି ? ହେଁ,
ମନବୁଧ, କହୁ ନ ଥିଲି - ପ୍ରେ କଣ ଇନିତ ପ୍ରମିତ
ବାହାର ହେଇଛି । ସ୍ଵାମୀରର ମେଣିଜଲ - ନୀଁ ।
ସେ କାହିଁ, ନୋଇଲେ ବାଜକୁମାର କାହିଁ । ତୁ ଭଲ
ବଢ଼େଇଲୁ ହାତ ଏ ଚନ୍ଦ୍ରକୁ, ପାଇବ ? ଆମେ ଧେତେ
ବଢ଼େଇଲେ, ଯେତେ ଟେକି ସେବେଳେ, ପାଇବ ? ଆମରି
ଆଗରେ ତ ଏଇ ଚିଅ ଦୋକାନ ଖଣ୍ଡ କରି
ବସିଥେଲେ । ଏଇ ଆମରି ଭଲିଆ ଥବସ୍ତୁ । ଥେଲା ନୀଁ
ତାଆଗ; କିନ୍ତୁ ଶ’ ହଜାର ଠେଲା । ଏଇ ସୁଜ ତାକୁ
ଟେକି ଦେଲା, କାହିଁ କପାଳ କେବେବେଳେ ଖୋଲାଯି
ଭାଇ, ଅସଲ ନୟବ କଥା । ତୁ ଧେତେ କଟଲ ହବ -
କଣ କହୁରୁ, ଭାଇ ।

“ତା ନୁହେଁ, ଆଉ କଣ ? ” ମାର୍ଗୁଣିଆ ସମ୍ମତ
ନିହିଲା ।

“ ରାଜକୁମାର କାହାରର ହିଅ । ସ୍ଵିଏ ଦାହା
ଦେବାକୁ ମନ୍ତ୍ରକ୍ରେ ? ! ପ୍ରେ ସ୍ଵାମୀରାଲୁ ରବେଦ୍ୟାୟ
କାରଦ୍ୱାରରେ ରବେଦ୍ୟାୟରେ ତାଙ୍କେ ସୁରକ୍ଷା ଯାଏ ।
ସେ ହୀଥ କିମିତକା ସ୍ଥାନୁ ଟିକିଏ ନଜରକୁ ଅଣିବେଳେ
ଜାଞ୍ଜିଲୁ, ହରୁ ସିରୁ ଭାବଲାବ ଟିକିଏ ରକ୍ତିଲା, ରୁହିଲୁ

ନୀଁ । ପ୍ରେ କଥା ଦାପ କାନକୁ ପେମିତ ପାଇଶି, ବୁଢ଼ା
ବାଜ ଧରି ପଥାଇବିଲା । ଆଉ ସ୍ଵାମୀରାଲ ଦୁଆର
ନାହିଁର ! ଏଇଲାଟାର ତ ବୁଢ଼ା ଭଲିଆ ବୁଝିଟାଙ୍କ
ସ୍ଵାମୀରାଲ କିମିନତ - ଏତକି ତା ସମ୍ଭବ । ଏଇ ଯୋଗ
ଶୁଣି ବଜାର ଜୋକିଲା ନାହିଁ, ଭାଇ, ପେଇଥିର ମ ।
ଦିନକି ତାଙ୍କାର ଦଳାର । ଜାଣି ନୀଁ, ବୁଢ଼ା ତ ଦୁଆର
ମନ୍ତ୍ରର ଦର୍ଶନ ନ ଥିଲା, ସମ୍ଭବକ ପେଇପୁଣି ବିଭ୍ରାମ
କଥା ତାରୀଖାଟୁ ନୂହି ବଜାରି । ”

ତାରି ଥାଏ ? ”

“ ଆଉ, ଯାହାରି ନୀଁ, ସ୍ଵାମୀରାଲ କଣ ପଦେ
କହେଶି କି ! ”

ବିନୋଦ ଆଉ ସତର କେବଳକେ ? ପ୍ରତିବାଦ
କରି କହିଲା, “ ସତି, ଗୋର ମତଲବ ମୋର ନାୟକ
ସ୍ଵପ୍ନତାନ ”

“ ଠିକୁ ଦେବକ୍ଷୟା ” ହୁବୁ ଜୋର ଦେଇ ଅଥବା
ନିହାତ ଅବିଗଳିତ ଭାବେ ସତି କୁହିର ଦେଲା ।

“ ଆଉ ଶ୍ରେମାନଙ୍କର ବିବାହ ଶ୍ରେମ ଓ ଧର୍ମପୁ-
ଲାଙ୍ଗେ ନୁହେଁ ? ”

“ ରତ୍ନ ଓ ଶ୍ରୀଶ୍ରୀ ଶ୍ରେମ ମିଳନ ପଛରେ ନ ଥିଲା-
ଥିଲା ଧନର ଜୁଅଗେଲ - ତମ ଦୁନିଆର ସବୁ ବିବାହରେ
ସେଇକଣ ଥିଏ । ”

“ ତୋତେ ଦେଖୁନ୍ତି ଅସୁଧାର ମାତା ବିଜାପୁଲ ”
ବିନୋଦ ମୁକୁ ଅସ୍ତ୍ରନୀ କଲା । ରାଜୁ ତା ସବରେ
ଯୋଗ ଦେଲା, “ ରାଜାପାତ୍ର ତାଙ୍କ ଶେଷକ ହୁତ, ମନ୍ତ୍ରମାନୁ
ମୁଖ୍ୟ ପରିବର୍ତ୍ତା ତେବେଳା, ହୁଣ୍ଠ ହେଲା ଅନ୍ଧିଶ୍ଵର । ”

“ ରାଜାପାତ୍ର ତେବେଳା ନୁହେଁ, ଭାଇ ” ଜୀବି ହୋଇ
ମିଶାଇ ଏତା କହିଲା; ତା ପତର ମୁହଁରୁ ତାର ଦ୍ୱିତୀୟ
ଜିଜିଗଲା, ପରକ ହିତ ଦେଖିଲା ହୁତ, ମନ୍ତ୍ରମାନୁ
ମୁଖ୍ୟ ପରିବର୍ତ୍ତା ତେବେଳା, ହୁଣ୍ଠ ହେଲା ଅନ୍ଧିଶ୍ଵର,

କେଜୋମୟ, “ ଯଦି ଦେହମୁଣ୍ଡ ଘା ” ଆଉ ପୂଜରେ
ଭର ଭର ସେଉଥାଏ, ତେବେ ତନ୍ମର ଲାବଣ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣନା
କରିବା ଉଣ୍ଡାମି ଛତା ଆଉ କଣ ! ମାଛି ବସିଲେ ସେ-
ଦୋଷ ମାଛିର ନୁହେ, ଆପଣର ଦୁଃଖ ରକ୍ତର ।
ମାଛିକୁ ଦୂରରେ ରଖିବାର ଉପାୟ ତାକୁ ବ୍ୟଙ୍ଗ
ଉପହାସ ବା ଦାରଣା ନୁହେ, ନିଜର ଦେହକୁ ସୁଖ
କରିବାରେ ।—”

ମୁଁ ଦେଖିଲି ଏ ଯୁକ୍ତ ଛିଣ୍ଡିବ ନାହିଁ, ଶାଳି
କଥାରୁ କଥା ବଢ଼ିବ - ଶେଷକୁ ଦ୍ୱୀପ ଅଗ୍ରିସ୍
ମ୍ଲୋକିପାର । ଅବସ୍ଥାକୁ ଧୂମାର ନେବାଗରି ମୁଁ
ମୁକ୍ତିକୁ ଦାଖି ଦେଲି, “ ରହୁଥିଲା - ଗଣଠା
ଅଗ ସବୁ ତାପରେ — ”

“ ତେବେ ତୁ ଏହଠି ରହିବୁ - ସେଇ ଗଛ-
ମୂଳରେ, ନାଈ - ସତ, ଅମେ ଖଣ୍ଡ ପାହାହାଉ ଭଲ
ଆନ ପାଇଯାଇରୁ, କାପେଇ ଦୋକାନ ପଛପଟ
ଚୁକିଟା । ”

“ ଆମ ଫେରୁ ସେଠି ଟିକିଏ ଥାନ ହବ ନି ? ”
ମାତ୍ରାଣିଅ ପରୁରିଲି ।

“ ଅମେ ସେଠି ଛୁଅ ଦତ୍ତ ମଣି ତେର । ଆଉ
ଛୁକୁର ପିଲାଟାକୁ ବି ଜାଗା ନାହିଁ । ଦୁଇ ଥା ଭାଇ, ମୁଁ
ପାଇଚି । ହିଅ, ତା ମା ତ ଫେରି ନାହାନ୍ତି । ଛାଡ଼ିକରି
ଟିକିଏ ଅସ୍ତିବେ ଦୋଳି କହୁଲେ । ପଛକୁ କଣ ଥବ,
ସାଇର୍ବନ୍ଧ ଗୋଟିଲା କରି ଥଣ୍ଡିବେ । - ”

ଅନନ୍ତରେ ନର୍ମଦାର ବିଦ୍ୱାଳ ପ୍ରାତ ହସି-
ଛିତ୍ରୁଥାଏ ଅଗରୁ ଥର । କାର୍ବିକ ଜନ୍ମର ନମ୍ବୁ ଜ୍ୟୋତିଷ
ଦିଗନ୍ତ ପ୍ରସାରିତ ନିବିଡ଼ ଆଶେଷରେ ମାଟିର ଅନ୍ଧେ
ଅଙ୍ଗେ ଅଣ୍ଟିଥିଲା ଅବଶ୍ୟକତା । ପବନର ଅଳସ୍ଥାସରେ
ଅର୍କିନିମୀଳିତ କିଆର ମହିକ ଆଉ ଧାନପଲର ପିକ୍ତୁ
. ଶିଥୁଳ ଗନ୍ଧ । ନନ୍ଦ ଆରପାରି ପ୍ରସିଥାସିଲା ତାମ୍ରକର
ତୁମ୍ଭ ତୁମ୍ଭ ନିଶ୍ଚାଯ କାଳକି ।

ମାତ୍ରାଣିଅ ମନେହେଲ ଜାବନଟାକୁ ସେ ଗେଡ଼େ
ନିର୍ମିମ ଭାବୁଥିଲ, ପ୍ରକ୍ରିତରେ ତାହା ସେଠିତା ନୁହେଁ ।

“ ମୁଲି, ସୁଲି ମ, - ଏ, ତୁ ଏବେ କେତେବେଳୁ
ଆଇଲୁଣି ? ”

ତେଲୁଆଟା ଓସ୍ତ ଗଛର ଶ୍ରିଅରେ ଡେରେଇ ଦେଇ
ମାତ୍ରାଣିଅ ପୁଲିର ମୁଣ୍ଡ ପାଖରେ ବସିଲ । “ ପ୍ରଭୁ ହେ
ଜଗନ୍ମାଧ । ”

ପୁଲ ତାର ଆଳିଶ ବାଲକୁ ସାଇର୍ବନ୍ଧ ଗୋଟାଏ
ଗ୍ରୁ ପକେଇଲ । “ କଣ ଆଣିବ ? ତୁ କଣ ଏହି
ଯାଇସିଲି କି ? ”

“ କାର୍ବିକ ଲେ - ଯେ ପରା ଦିନ ତୁ ହରେଇଲୁ ।
କଣ କେହି ବେଷ୍ଟ ହେଲ କି ଲେ ? ”

“ ନାହିଁମ - ”

“ ଆଉ ତେବେ ? ଯେ ପାଞ୍ଚ କୋଶରୁ ଯିଏ
ଗୋଟିଏ ଥେଲେ ଆସିଥେଲେ - ”

“ ମୁଁ ଯାଇ ନ ଥେଲି କି, ଯାଇଥେଲି ସେ, ମୁଁ
ପର ମାରପି ନୋକ - ”

“ କଣ ହେଲ ସେଇଠି, ନ ଅଣ୍ଟିଲାଠୁ ତ ଦାଣ୍ଡକୁ
ଦାହାରିଲେ । ଆଉ ପେର ଦିନତି, ଲଜମସତି କଗ୍ର
ପରିରହିଲେ ଦୂଶ ଜିବ ? ପେଟ ଦେଖେଇ ହାତ
ପରେଇଲେ ତ ମୁଠେ ମିଳିବ, ନୋଇଲେ ନାଈ
ଯାହା କଥା, ଯାହାକୁ ଧରଧର । ”

“ ତମେ କାଣିବାକୁ ଅନ୍ଧା ? ଶାଳ ସେଇଠିର
ହରିବ ! ” ଭରୁତ୍ରା ହାଣ୍ଡି ଭତ୍ରରୁ ଗୋଟାଏ ନୁଆଳିଗା
ଥଣି ସୁଲି ମୁଣ୍ଡିନ୍ଦିଆ ହାତକୁ ବଢ଼େଇ ଦେଲ ।
“ କାର୍ବିଲ, ନୁଆଳିଗା ନାହାନ୍ତା, ସାବନି ମୁଣ୍ଡାଏ,
କମ୍ପି ଥେଲ ମାରକିନିଆ ଦେଖି । କଣ୍ଠ, ଶିଖିଅନ୍ତିଆ
ସରେଲିବଳକୁ ଅଧିବ । ନାସନା ତେଲ ନଗେଇବ,

ଖାଇବ ପିଇବ ଅଶାଏ ନେମା ପରସା । ତନି ତନିଥର ଦାଗିଦା, ମାଲେ । ନରୀଙ୍କର ମାତ୍ରପିର ଦିଅର ତା-ପରେ ରହିଛିମୁଁ, ମତେ କଣ ଚିହ୍ନିଲୁ କି ? ମତେ କହୁଛି ଫେରୁ ନାଁ, ନେସେଡ଼ି ଗଲନି ”

ନରୀଙ୍କରେ ବିଳୁଆ ବାତମୂର୍ତ୍ତିର ମାସ ଖାଇ ଖାଇ ମହିରେ ମହିରେ ଖେଣ୍ଟି କରୁଥାନ୍ତି ।

“ ତୁହା ବିକଳି, ବାତ ବିକଳି, ଶେଷକୁ ପୁଅନୁଷ୍ଠାନିକି ଶାରଳି, ହିଅକୁ ପାରୁ ବାରଣା ଭଳିଥା ସାତପୁତ୍ରକାକୁ ବିକଳି । ଫେର ଦହ ବିକଳି ”

ତନ୍ଦୁ ଜୟଥାସ୍ତରି ତୁମରି ଗଛର ଆରପାନଳ୍କୁ, ମାତ୍ର ଉପରେ ଲୈଖିପଢ଼ି ଦାର୍ଢ ଅସମାପ୍ତ ଶୁଣୁ - ଅତୀତ କ୍ଷତର ଦାଶ ଭଳି । ପାଇଁଶାଶା ଶେଷ ଏଥାଥୁ ତୁମ୍ଭୁ-ଗଛର ଅଣି ପଢ଼ଇକୁ ବେଳେ କରୁଣି ଫିରା ହୁକଦିଅ ବେଳେ ଅନାରିଆ ।

“ ଦାହାଘର ଦନ କଣ୍ଠୀ ତୋର ସୁଲୁ ମନେଥାନ୍ତି ? ”

“ ଆମର ଫେରୁ ଗୋଟାଏ ଦାହାଘର, ସୁଲୁ ହୃଦୀ ପାରିଲ ନାହିଁ । ”

ଓସୁଗଛକୁ ଅତିକି ୧୮୦୩ଥା ବେଣ୍ଟି, ତାର କରରେ ସୁଲୁ - ଖାଇବ ଆଜିଥ ନ ଅଛିଆ ମରମର କୁରୁର ଭୁଲି ପଡ଼ି ରହିଛି ସେମାନଙ୍କ ତୋତିଠୁ ଟିକିଏ ଛାଡ଼ି ।

ସୁଲୁ ...”

ଏ କଞ୍ଚଳ ଅକରେ ସୁଲୁର ଭିତରଟା ଧରିଛିଲେ । ଶକ୍ତିଧନ ଦପଦ୍ମରେ ସୁଲୁ ମାନୁଣିର ଗୋତ୍ର ମୋଷ ଦଇଥିବାବେଳେ ଅସକତିଆ ନିବ ପଢ଼େ ମାନୁଣିଆ ଟିକେ ଏଇଭଳି ସୁଲୁରେ ତାକୁ ସବେଧନ କରେ ।

“ ଟିକିଏ ଘଟିଥିଏ । ସୁଲୁ ମାନୁଣିର ଗୋତ୍ରରେ ହାତ ଦେଲେ ।

“ ନାଁ, ଥାର । ” ମାନୁଣିଆ ସୁଲୁର ହାତ ଡିବାଇ ଲେବା - କିନ୍ତୁ ଆର୍ଦ୍ର ନାହିଁ ରହିବା ରହିବା ନାହିଁ - ”
“ ସେ ସୁଲୁ ଧାନ ପାଇବ । ” ମାନୁଣିଆ ଭାବୁ ନ ଥିଲ ବର୍ତ୍ତିମାନର କଥ ଦା ଅଜ୍ଞ ନ ଥିଲ ଉଚିତପଥର ଛାବି - ଅତୀତର ଛାବିଟା ମନର ଡିଲେ ବିପ୍ରାର୍ଥିତା ତାର ଜୟା । ମାନୁଣିଆ ଅନ୍ୟମନସ୍ତ ଭାବରେ ସୁଲୁର ହାତ ପାପୁରା ପୁଣି ଶୁନୁଭବ କରୁଥିଲୁ । ଟାଣ ଦ୍ୱାରା ପାପୁରା ପାପୁରା କରିବାର ପାପୁରା ପାପୁରା କରିବାର ପାପୁରା ପାପୁରା ।

ସ୍ଵାତନ୍ତ୍ରେ ହାତ ବାଜିଲା । ମାନୁଣିର ଦେହ ଶିତରେ ଉଠିଲା । ମନର ଓ ଦେହର ସେଇ ଅସୁରତାରେ ମାନୁଣିଆ ସୁଲୁର ମୁଣ୍ଡକୁ ଶୋଇଦଇଥିଲା ନିଜର ଜନ୍ମ ଉଠିରେ । ସୁଲୁର ପୁରୁଷଟିଆ ରକ୍ତ ଶିଖିଆ “ଅତୁଆ-ତିରୁଆ ବାଲଗୁଡ଼ିକ ଉଗରେ ତା । ଅଗ୍ରତେ ଶୂଳ ଶୂଳ ନାହିଁଆ ଗୋଟିଏ ଦାର୍ଢିଣୀ ଶୂଳ ପଢ଼କର କହୁଲା, “ମୁଁ ତ ଦୁନିକପାଲିଆ, ମୌ ହାତ ଧାରି ରୁ ବି ନାରାର ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟର ମନ୍ଦ । ”

“ ଧର୍ଥ ତ ଦେଖନିହାନ୍ତି - ମୌକୁ, ଶୂଳ, ମଣିତ ହାତରଥା ସେ ? ତେଣେ କଥା କରିଥାଏ ? ”

ମାନୁଣିଆ ତାର ଅଳ୍ପାଳିଟେ ତୁମ୍ଭୁର ପୁଲି ବଦଳିଆ କପାଳ ... ।

“ ଆଜି ମେହା ନାଆ ଚଲୁଇଲା, ଚଲୁଇର, ଚଲୁଇର, କୋଇ କହେ ଯଦ୍ଦିନୀ ଚାହିଁ, କୋଇ କଠିନୀ ଯଦ୍ଦିନୀ ଚାହିଁ ମେ କିନ୍ତୁ ଶିଥିକା ବିରାଗେ । ”

ନିର୍ବାଦାର ମହିନ୍ଦୁ ଭାବୁ ସନ୍ଧାର, କୋଳପୁଲ, କରତାଳ ଓ ଝୁଲୁଠରଙ୍ଗିଲାର୍, ଝୁଲୁଠରଙ୍ଗିଲାର୍, ଶିଖି, ଦୁରତେର ପ୍ରାଣଧାର । ଝୁଲୁଠର କିମ୍ବା ଦୁରିକୁ ପୁଣି ।

ଅଛି କଣୀ ପୁଣ୍ୟ ମୁଖ୍ୟ ଚହିଅଛି । ”

“ ଏହି କଣୀ ମାନୁଷୀ ମାନୁଷୀ ହେଉଅଛି । ”

ମୁଦ୍ରଣ ୧

“ ଯେ ଦୂରୀଲେ, ସେ ସ୍ଵର୍ଗ ମାନୁଷିଥର ନୁହେଁ,
ତାଙ୍କୁ ସ୍ଵର୍ଗ ନୁହେଁ । ୬୩ବେ ?

ଶ୍ରୀମତୀ ନାନ୍ଦିତୀ ପ୍ରେସ

“ ହୁଏ ଯେ କିମେତିକା ମଣିଷ ଜେମେ, ମୋର
ଭ୍ରାତୀର ଅଛି । ” ଯୁଦ୍ଧ ଉଠି ପଡ଼ି
ଜନଶରୀରର ଦ୍ୱାରା ଘାତକୁ ଲାଭ ଭୁଗିଲା ।

ନୀ ବ୍ରାହ୍ମର ପ୍ରେସ

“ ଯୁଦ୍ଧ, କେଉଁ ଅନେ ଜୀବନରେ କି ଯୁଦ୍ଧ ଅଛି, କିମ୍ବା କିମ୍ବା ? ”

ଯୁଦ୍ଧ କାହିଁ ଭାବେ ହାତ ରଖି ମାନୁଷିଥର
ମୁଦ୍ରିତ ।

ଯୁଦ୍ଧ ଯୁଦ୍ଧ ସ୍ଵର୍ଗରେ ଯେଣି ଅକାଶର ପାଣ୍ଡର
ଜ୍ଞାନକୁ ।

“ ଶ୍ରୀଯୁଦ୍ଧ ! କହ ତ ଜୀବନଟା କି ମଜାଦାର୍ଥ, କି

ରଖିନା । ”

“ ସେ ରଖ ତାଳିର କିଏ କହନ୍ତ ! ”

“ କିଏ ? ”

ତୁମର ରୁହେଲୁ ପାଶୀବନ ଥାର ପୁନେଲୁ
ଶ୍ରେମ । ”

“ ଦୁଃଖ ” ଶଜକୁମାର ସର୍ବିଲ, ପ୍ରାପନିଲ ହସିଲ ।
ଜଭ୍ୟ ରୁହୁଁ ଥିଲେ ପଣ୍ଠିନ ଆକାଶର ପାଣ୍ଡର ଲଜ୍ଜିକୁ ।

ପାଣ୍ଡର କୁଳା ବୃତ୍ତାବ୍ଦ ଧାମ ଧରକା କର ଦେଇ
ଜାଗରଣଟି ତୁଳକର ତୁଳକର ଯନ୍ତ୍ରିତ ହାତକର
ତାର ଲିଂବ ଦାନ୍ତକାଠି ଦି ବିଭା ।

“ ତଙ୍କା ” ସତ ଧରକା ଦେଇ ତାକମାରି ଚକରିର
ଦୁଦ୍ଧ ନିର୍ଦ୍ଦିତକରି । ବୃତ୍ତା ଏପଣ ସେହି ଦୂରି ଅନେଇଲା ।

“ ଅଜାନ୍ତିରେ କହି ସତି ତାର ଜୀବନରେ ଥାପିତତରିଲ
ବୃତ୍ତା ତାର ଅଖିଲୁ ସତିର ମୁହଁ ପାଶକୁ ଲବନବେଦିର
ଜୀବନର ଗ୍ରେଟ ପାକୁଆ ହସଟିଏ ହସିଲ । ଧରେଁ ହସି-
ହସିମା ଅତି ପୁରୁଣା ବନ୍ଧୁ ପରେ ପୁଣ୍ୟଦୂଶ ହେଇ ଗୁଲିଲେ
ଜୀବନ୍ତି - ଆପଣ ଧରକା ଦେଇ ଅନେଇ କହିଅଛି ।

ଶିଳ୍ପାର୍ଥୀ ଶ୍ରୀ ଶ୍ରାଦ୍ଧର ମହାପାତ୍ର

ଶାକଶିଳ୍ପି ଦାସ

ଶିଳ୍ପାର୍ଥୀ ଓ ଭୁବନେଶ୍ୱର ପୁଣ୍ୟର କଳଟିକାର୍ଥକୁ
ଏ ପୁଣ୍ୟ କଳଟିକାର୍ଥ ସଂକଳନ ତୁଳନା କରି ନିର୍ଣ୍ଣୟ
ହେବାକୁ ଦୂର ଦେବଶି ସବୁକୁ ପ୍ରଭବରେ ଭାବନାପ୍ରାୟ
ଶିଳ୍ପୀ କିମ୍ବା ମୌଳିକତାକୁ ସ୍ଵପନ ପାଖାତ୍ୟ କଲାକୁ
ଅନୁଭ୍ରାନ୍ତ ଅନୁଭ୍ରାନ୍ତ ହେବା । ଯେହିଁ ଜୀବନ
କଳଟିକାର୍ଥ ବଶାନ୍ତିମେ ଗଢି ଅମୁଖକ, ତାକୁ ଭଲ

ସରକାର ଅପାରଦରେ ଚରମର୍ମ ହେବ । ତଥାପି ଭଲକର
ଅକାଶରେ, ଭଲକର ଭୁଲିରେ, ଭଲକର ପ୍ରାଣିତର
ନାନା ପ୍ରତିବନ୍ଦିକ ସ୍ଵର୍ଗ ଯେଉଁ କଳଟିକାର୍ଥ ଜୀବନି
ଅଛି, ତା’ ଶିଳ୍ପାର୍ଥୀ ଶ୍ରୀ ଶାକଶିଳ୍ପି ମହାପାତ୍ର
ଚିତ୍ରଣ ପୃଷ୍ଠା ଶ୍ରୀ ଶ୍ରାଦ୍ଧର ମହାପାତ୍ରର ଭଲ କ୍ଷତିର
ଦେଖି ଜଣାପାଏ ।

ଥିଲେକ ଦିନ ଦିଲର କଥା । ଭାରତୀୟ ପ୍ରତିକଳା ବ୍ରାହ୍ମଗୀର ଅଧ୍ୟତ୍ମ ସାର ଜନ ଶାର୍ଣ୍ଣଲ ଭାଗୀବଣେଷ ରୁପରେ ପଡ଼ିଥିବା ପ୍ରାଚୀନ ମନ୍ଦିର ଓ ଅଟାଳିକାକୁ ପୁନରୁଦ୍ଧାର ବହିବା ପାଇଁ ଯୋଗ୍ୟ ଶିଳ୍ପୀ ଡଖାଇଥାଏନ୍ତି । ତାଙ୍କର ଧାରଣା ଥିଲ, ବଶାନ୍ତରେ ତେ ଛୁ ଜାତର ଶିଳ୍ପ କଳରେ ଦିନାଳ ଅଛି, ସେଇ ବଶର ଶିଳ୍ପୀଙ୍କରଙ୍କ ଏ ଭାଗୀବଣେଷ କୁଠିବୁ ଉକ୍ତର କରି ପାଇବ । ଭାରତର ସମ୍ବୂଧ୍ନ ଦେଖ ଓ ଶବଦ ବାଜାକେ ଲାଇଅଟର ଦେଖାଇଲେ । ନିଜେ ଭାଙ୍ଗିଲକୁ ଅଛି ଧନ୍ୟ-ପ୍ରକାଳୀନକାଳେ ଏହି ସମୟରେ ଭାଙ୍ଗାଳର ଜାତେ ଶିଳ୍ପୀ ତାଙ୍କର ଢୁଢ଼ୁଗୋଟର ଦେଖି । ଏଇଲ ନୀରତିପୁର ବେଶରେ ଶିଳ୍ପୀମୀ ଗିରିଆର ମହାପାତ୍ରକୁ ଡାଙ୍ଗି ମାରି ସାଥେବ ମନକ ପଢ଼ିଲେ । କି ମୋରୀ ନାହିଁ ସେ ଅନ୍ତର ଥିଲ କେଳାଣି ଦେଖିଲେ ମତ.. ସେଇଥିଲ, ସତେ ଧେପର କେଉଁ ଦୂର ଦୂରରେ ଅଜଣା ରାଜକିର ଛାଇ ଦେଖି ଦେଖି କୁନ୍ଦ ଦ୍ୱାରି ଆଣିଛି ।

କଲ୍ପିତତାରେ ସେତେବାଟଳ ଶିଳ୍ପୀଙ୍କାରୀ ଥବିଲାମୁଁ ନାଥ ଠାକୁର, ଶିଶୁକୁ ଇଃ ବିଃ ଦେଖେଲ ଶା ଅନ୍ତରକୁ କୁମାର ଦୀର୍ଘାଲ ଆଦ ଭାରତୀୟ କଳର ସମୁନ୍ଦିତ ପାଇଁ ଅନ୍ତରାଳନ କରୁଥାଏନ୍ତି । ପ୍ରତିକ୍ରିୟ ବ୍ରାହ୍ମଗୀର ଅଧ୍ୟତ୍ମ ଶା ମାର୍ଣ୍ଣିଲ ସାର୍ଥକଙ୍କ ମୂରାର ଗିରିଏ ମହାପାଦକ ପ୍ରଶଂସା ଶୁଣି ସେମାନେ ଶିଳ୍ପ ସ୍ଥାନିକ ପ୍ରତ ଅନ୍ତରି ଦେଖିଲୁ ଓ ଶିଳ୍ପୀମୀଙ୍କ ଅନ୍ତରାଳନରେ ଧାରାଏ କରିବା ପାଇଁ କଲିକାର ନେଇ ଆସିଲେ । କଲ ପାଗଲର ଅତ୍ର ଦୃଷ୍ଟିରେ ଅନୋଳନ ଦେଖି ଅଠିଲ । ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ଦେଖିବାର ଦୋଷ କଳ ଦୂରଶିଳତାର ପ୍ରଶଂସା କରିବାକୁ ଲଗିଲ । ପ୍ରତିକ୍ରିୟ ବ୍ରାହ୍ମଗୀର କାମ ଶେଷକର ସେ ସରକାରୀ କଳ ଶାଲର ଅଧ୍ୟାତ୍ମ ରହାଇ ରହିଲେ ।

ଏଇଅନ୍ତର୍ମାତ୍ର କଳ ସମେତ (Oriental Art Society) ପ୍ରାପିତ କରି ତା'ର ପରିଗ୍ରାନ୍ତାର ଭାବ

ଏକ ଶ୍ଵେଟ ସମ୍ବନ୍ଧ ହାତରେ ଦିଶାଲୋ । ଏହି ସମ୍ବନ୍ଧରେ ତନିକଷ ମୁଖ୍ୟ ସ୍ତର୍ୟ ରହିଲେ । ଏହି କଳ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ସରବାରଙ୍କର ସାହାଯ୍ୟ ମଧ୍ୟ ମିଳିଲ ଏ ସମ୍ବନ୍ଧ ଉଦେଶ୍ୟ ଥିଲା, ଶୁଦ୍ଧ ପ୍ରାଚ୍ୟ କଳର ଉକ୍ତାର ଉତ୍ତମମୂଳ ରେବା । ଶିଳ୍ପୀ ଶିଳ୍ପର ସେତେବେଳେ ମୁହଁ ପୌଜନରୁ ନାବକତ୍ର ତ୍ୟାଗ ତରୁଣା ପ୍ରତିମୁହୂର୍ତ୍ତରେ କେଳନେ ଦେଖିଥାଏ । ପିଲାଟି ଦିଲାରୁ ଦ୍ୱାରା ନିର୍ମିତରେ ଶିକ୍ଷା କରିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସରବାର କଳ ଶାଲରେ ମଧ୍ୟ ଶିକ୍ଷା କରିଥିଲା । ଶିଳ୍ପାମୀ ଗେରିଧାର ମହାପାଦକର ପ୍ରତ ଉପରେ ଏତେ ଦାରୀ ଥିଲା ଯେ, କାଠ, ମାଟି, ପଥର, ଧାତୁ ପ୍ରତିକଳର ପ୍ରମିତ ଭାବ ପ୍ରକାଶ କରି ପାରୁଥିଲେ । ତାଙ୍କର ଧାରଣା ଥିଲା ବନ୍ଧା-ପରମ୍ପରା ଶିକ୍ଷା ଓ ସମ୍ବାଦଗତ ଶିକ୍ଷା ଦ୍ୱାରା କଳ ହୃଦୟରେ ପଢ଼ଇ ସୁଧା ଦୂରଧାରାରେ ପାରିଥାଏ । ୪ ବେଳେ ନିର୍ବିଜ୍ଞାନ ଅନ୍ୟକମ ଓ ଅଭ୍ୟାସ ଦ୍ୱାରା ସିନ ହୁଏନାହା । ତତକୁ ରସ ଏଇ ନୀରାନ ଚିନ୍ମାଧାସ୍ୟ ପ୍ରତିବିନିଧିର ତାଙ୍କର ପୁରୁଷ ଉତ୍ସର୍ଗ ପଢ଼ିବ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ସମ୍ବନ୍ଧବିଦଳ ଦେଖାଇ କରୁଥିଲେ । ଶ୍ରୀଧର ସକାଳୁ ଉଠି କାମରେ ଥାଏ ପାଠ ସମ୍ପର୍କର ଲାଗି ଯିବାକ କେବଳରେ ପଢ଼ିବାର ପାଇଁ ଥିଲ । ଅକ୍ଷ୍ୟ କେତେ ଶିଳ୍ପା ସ୍ଥାନ ଭୋଗନ ଥାଇଁ ଛାତ୍ର-ଦେଶରେ ଶ୍ରୀଧର ପାଠବିଦଳ ଶିଳ୍ପାମୀ । କାମରେ ଦିଶ୍ୟ । କି ଅବ୍ୟକ୍ତ ସେ ଟଙ୍କୀ କି ବିଷଟ ସେ ହାନା କିମ୍ବା ନାହାଇ କେଳିଲାକୁ ରୁକ୍ଷିତ କରି ଶିଳ୍ପୀ ତା'ର ନିହାଙ୍କ ମୁନରେ ଅପାତ ମରି ରୁକ୍ଷିତ । ଏହି ମୁନ ତେବେଳାର କି ଅଭ୍ୟକ୍ତ ମିଳିଲ ।

ତତ୍କାଳେ ଶିଳ୍ପୀ ଶା ଶ୍ରୀଧରଙ୍କର ନିଶ୍ଚା ମଧ୍ୟ ଅନ୍ତରମ୍ଭ ଦେଖି । ଯେବେ କୋଣେଷ୍ଟ କଳାକୁତ ତାଙ୍କ ଆଜି କାମରେ ପଢ଼ିଥିଲୁ ଏହି ଉତ୍ସର୍ଗ ଦୋଷ ଘଣ୍ଟା ଥାଏ । ରୁହି-ରହିଥିଲେ । ତାଙ୍କର ଶିଳ୍ପ ପ୍ରତିବିନିଧି ଏହି ଧାରା ଆକାଶକୁ ଆଲୋକି କରିପାରି, ତା'ର କବନ୍ଦ ନିହାଙ୍କ ମୁନରେ ଅପାତ ମରି ରୁକ୍ଷିତ ।

ଯାଉଣିଲା । ଏହି ସ୍ମୃତିର ଏକ ଘଟଣା ଦିଲ୍ଲିଲା । କଳିକତାର ସରକାରୀ କଲାଶାଳର ସମ୍ମାନରେ ଏକ ଉଦ୍‌ଘାଟନ ଦ୍ୟୁମ୍ବାଦୀ ଶକ୍ତିମର ପଥରେ ତିଆରି ହୋଇଥିବା ଚଳନ୍ତେବୁଡ଼ିଏ ଛାଲିଅନ କଲାନ୍ତର ଏକ ଦୋକାନ ଖୋଲିଥାଏଇ । ଶିଳ୍ପୀ ଶ୍ରୀର ପ୍ରତିଭନ ସେଇ-ହସ୍ତା ଦେଇ ଯା ଆସ କରିଛି ଓ ସେ ଶିଳ୍ପାକୁ ନୁହିବାର ଲକ୍ଷ୍ୟ କାହାରେ । କବିମ ମୁଖ୍ୟ ମ୍ହାର ତାରି ଅନ୍ତର୍ଭାବ କୌଣସି ଏକ ନାଚର ଖୋଲିବାକୁ ଠିକ୍ କଲେ । ଫଳ ଓ ଉତ୍ସାହ ମୁଦ୍ରାକ ସକଳି କରି ଏକ ମୁଖ ମୁଦ୍ରା ନିମ୍ନୀପର କଲେ । ନେବେ ଏହାର ସେଇ ଦୋକାନ ଖୋଲିବାର ପାଇଁ ନିମ୍ନାନ୍ତି ହେଲା ।

ପ୍ରଥମାୟୀମାନେ ପ୍ରଶଂସା ବିଭାବାକୁ ଲଗ ଲେ ନିମ୍ନେ ଶ୍ରୀପର ନିଜ କାମ ଶୁଣି ଏଇ ଝାଲିଅନ ମୁଦ୍ରିତର ଅନ୍ତର ସମୟ ଦେଇ ଲାଦିବା କଟିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଠିଲ ।

ପଥ— ଅଦ୍ଵାତ୍ମନାଥ ଠାକୁର ଶ୍ରୀପାନନ୍ଦର କାର୍ଯ୍ୟ ନିଜାପଣା କଟିବାକୁ ଅନୁଭବିତ ମୁଦ୍ରିତକୁ ତରୁଣ ଶିଳ୍ପୀ ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀପରଙ୍କର ସେ ପାଣ୍ଡାତ୍ୟ କଳା ଭାଙ୍ଗିରେ ତିଆରି ହୋଇଥିବା କଟିଲିଅନ ପଥର ମୁଦ୍ରିତକୁ ଦେଖିବାକୁ ପାଇଲ । ଦେଖୁ ଦତ୍ତ ନାଥ ମୁଦ୍ରା ଶାଖର କଳା ଭାଙ୍ଗିଲା । ନିଜକୁ ସାମାଜିକ ନାଟାଟ ଗେରିଥାରି ମହାପାଦକୁ ତତ୍ତ୍ଵଶାସ୍ତ୍ର ଥାର ସମୟ ଘଟଣା କଣାଇଲେ “ ଅପଣ ଶୀଘ୍ର ପି ଆପାକୁ ପରିଚ୍ୟ ପଠାଇ ଦିଅନ୍ତୁ ! ”

ଦୂର ଦେଖାଇ କିଣ୍ଣିପଣା ବୁଝି ପାରିଲେ ନାହିଁ । ସେ ଅବନାନ୍ତନାଥ ଠାକୁରଙ୍କୁ ଆଦର କରୁଥିଲା - କଣ ଉତ୍ତର ଦେବ କିନ୍ତୁ ଠାକୁର ନ ପାରି ସମ୍ମତ ଜଣାଇ ନିଜ କାମକୁ ପେରିପାରିଲା ।

ଶିଳ୍ପାୟୀଙ୍କର ବୁଝୁ ଭିତରଟା କମ୍ପିବାକୁ ଲାଗିଲା - ସତେ ଯେହାର କଣ୍ଠର ପ୍ରକୋପରେ ସମୟ ଦୁଇଥା ନଦୀ ଲିପିତଳେ ପାରିବ କିମ୍ବା କୁଣ୍ଡେଖଟି ପରି ଠାର ବୋଲି ଥାଏ । ସ୍ଵାମୀମାନଙ୍କର ଉତ୍ସାହର ତାଙ୍କ ମନ ଅଭ୍ୟରେ ଭାବି ପଢ଼ିଲା କିନ୍ତୁ ମନର ଗୁଣି

ବଢ଼ିବାକୁ ଲାଗିଲା । ସେ ଗୁରିଆଡ଼କୁ ବ୍ୟାକୁଳ-ହୋଇ ବୁଝିଲେ କୋଇଠି ଶାନ୍ତି ମିଳିଲା ନାହିଁ । ଶେଷକ ସିଂହର ସାହସ ବୁକୁରେ ଭରି ଅବନାନ୍ତ-ନାଥ ଠାକୁରଙ୍କ ପାଖରେ ପରସ୍ପର ପରସ୍ପର ଲେ -

“ ବିନା କାରଣରେ ମତେ ଏଠାରୁ ପୁଅଳ କାହିଁକି କରି ଦେଇଛନ୍ତି ? ‘ମୋର କାରଣ ଜାଣିବାର ଅନୁଭାବ ଅଛି । ଯେଉଁ ଥୁପାରୁ ମୁଁ ଆପଣଙ୍କ ପାଖରେ ଦୋଷୀ ଜାଣିଲେ ଏଠାରୁ ପୁଅଳ ହୋଇପିବି । ’ ”

ଶିଳ୍ପାୟୀ ଅବନାନ୍ତନାଥ ଠାକୁର ସେତେବେଳକୁ ବାଗରେଷ୍ଟ ଭୁଲି ଯାଇ ନୁଆ କଲ୍ପନାରେ ମଧ୍ୟ । ଶ୍ରୀପରଙ୍କର ପ୍ରଶଂସା ଭାକର ବୁକୁରେ ଆସାଇ କଲା । ସେ କଠୋର ଭୁବରେ ଉତ୍ତର ଦିଲେ - “ କାରଣ !! - ତୁମେ ନିଜେ ନିଜକୁ, ନିଜ ପିତାକୁ ତଥା ନିଜ ଦେଶକୁ କଳଙ୍କିତ କରିଛ । କୋଣାର୍କ ଭୁବନେଶ୍ୱର ଶିଳ୍ପୀ ଯଦି ଉଠାଇଅନ କଳା ଅନୁକୂଳର କରେ ତେବେ ଭୁରଜାଯୁ କଳାର ମୃଣଙ୍ଗ ଘର୍ଟବା ଛତା ଆଉ କଣ ତଥାର ପାରେ ? ଭୁବ ନିରୁପଣରେ କଣ ଆଖି କଳା ଅନୁପ୍ରସ୍ତୁତ ଦୋଷି ଭୁବନେ ପାଣ୍ଡାତ୍ୟ କଳାକୁ ଅନୁକୂଳର ବିରୁଦ୍ଧ ! ତୁମେ ଏଠାରେ ପ୍ରତଞ୍ଚା କର କି ଉତ୍ସାହର ଏହାର କରିବ ନାହିଁ - ସେ ଉଠାଇଅନ ମୁଦ୍ରିତକୁ ଶୀଘ୍ର ନିଷ୍ଠ କରି ଦିଅ ।

ଏହି ପୁଣ୍ୟ ପ୍ରକୋପ ରେଣୁ ଶିଳ୍ପୀର ବୁକୁରେ ଦାଗ ଦେବିଗଲା । ଆଶରୁ ଲୋତକ ଧାର ଦୋହାରି ଅସିଲା । ନିଜର ଭୁଲ କରିବାକୁ ବେଶୀ ସମୟ ଲାଗେଲା ନାହିଁ । ସବିନୟୀ ଯେମା ଭାଷା କରି ଶ୍ରୀପର ନିଜ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ପରିବର୍ତ୍ତନେ । ସେହି ଦିନଠାରୁ ସେ ପାଣ୍ଡାତ୍ୟ କିମ୍ବା ଶୁଭ ପ୍ରାର୍ଥ କିମ୍ବା ପ୍ରତ ଆକୃଷ୍ଣ ହେଲେ ।

କଳ୍ପନାର, ଲକ୍ଷ୍ମୀ, ପାଠନା ପ୍ରଭୁର ଜାଗାରେ ଅଳ୍ପ ସମୟ ଜାଇ ରହିଲେ ବି ସେ ଯେଉଁ ଅଭ୍ୟରେ ଏକ ଅବସମ କଳାନ୍ତର କରି ଯାଇଛନ୍ତି ତାକୁ ଦେଖିଲେ ପ୍ରମୀଳୀର ହେବାକୁ ହୁଏ । ପଥର, ତାଠ,

ଧାତ୍ରୀ, ମାଟିକୁ ମାଘମ କର ସେ ଏକୁଛାକଳ ଶୈଖଳ ଦେଶାବୁନ୍ଦି ।

ଶିଳକର ଶିଳ୍ପକାରୀ ପାଠ ଶ୍ରୀରଙ୍କୁ ଟୋଣ୍ଡୀ
Studio ଦୀ ଚିକାଲୟ ଦରକାର ହେଉ ନାହିଁ । ୨ ପୁଷ୍ଟ ପେଶପଳ ବନ୍ଦିଷ୍ଟ ଏବଂ ସଙ୍ଗର୍ତ୍ତ ୯୦୦୩
ରନ୍ଧରେ ସେ ରାତ ଦିନ କାମ କରୁଥାନ୍ତି । ତାକର ବେଶ ଭୂଷା, ଅଳକାର, ଭାବ ପ୍ରକାଶ ଏକ ନିଜନ
ତିକର ଥିଲା । ସେ ପ୍ରାୟ ଅନେକ ସମୟରେ ବଢ଼ିଥିଲେ
“ ଶିଳୀର ଦୃଷ୍ଟି ଏ ଚଳନ୍ତି ଦୂରୀ ଭତରେ ରହିଲେ
କ୍ଷେତ୍ର କିମ୍ବା, ତାର ଦୃଷ୍ଟି ଉଦ୍‌ଦେଲୋକ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯିବା
ଦରକାର । ମୋ ଶିଳ୍ପାଚାରୀ ଆଶ୍ରମ ଅନୁଭବ ସମାଜ
ସବେ ଏଇଥୁାର୍ ଜାପ ଖାରିନାହିଁ । ତୁମର ଦୃଷ୍ଟି
ଭଜୀକୁ ସେଇ ଦେବାତଳକ ଏକାକୁ ପାଞ୍ଚାଥ ଦେଖିବ
ସବୁ ସୁନ୍ଦର ସବୁ ଚମତକାର ଓ ନୟସମୟ କଳକାର
ଏଇ ଦିବ୍ୟ ଜଗତର ଅଳେମନ୍ଦନେ ନିହାଁଣ ମୁନ୍ଦରେ
କହୁ, ତୁମୀର ପୁର୍ବରେ ଶୁଷ୍ଟ କାହିଁ, ପାପାଶ ଭତରେ
ସବୀତ ଭରିଦିଏ । ଶିଳ୍ପୀ ଶ୍ରୀରଙ୍କ ହାତ ପୁର୍ବରେ
ସାମାନ୍ୟ କାଠ ଶଣ୍ଡେ ରହୁ - ରହୁ ହୋଇପିବ । ମୁଢ଼-
ପ୍ରଣାଳେ ରଖିନି, ହାସ୍ୟ, ଶାନ୍ତି, ପ୍ରସକତା ପ୍ରକାଶ
କରିବାରେ ସେ ସିବ ହସ୍ତ ଥିଲେ । ଧର୍ଥର ତାକର
ବଶ ପରମଗର ଭ୍ୟାସ୍ୟ ସାମଗ୍ରୀ ଥଟି । ଅମ ଚଣ୍ଡରେ
ପଥର ପଥର ହେଲେବି, ଶିଳ୍ପୀର ହାତରେ ମହମ ଠାର
ଅଧିକ ନରମ ହୋଇପାଏ ।

ସପରି ଦୃଷ୍ଟି -- କଣ୍ଠରେ କଳ -- ବିଶାରଦର୍ଭ
ପରିଚୟ ଉଲ୍ଲଙ୍ଘନରେ ନୁହେଁ କମ ଲୋଚକ ଜାଣନ୍ତି - ଯ୍ୟା-
ତାରୁ ଦୁଃଖର କଥା ଏଣି ହୋଇପାରେ । ଏଇ ଅରଜାତ
ଶିଳ୍ପାର ଅଜୀବନ ସାଧନାର ମହତ୍ଵ କଣ ଉଲ୍ଲଙ୍ଘନ
ଦୁଃଖିଲା !!

ପେର୍ହ ଦିନଯା ଆମେ ଆମର ମୌଳିକ ଚିନ୍ତା

ଧାରାକୁ ତୁମୀରେ ନିହାଁଣ ମୁନ୍ଦରେ ନ ପୁଷ୍ଟାଇ ପାଥବା
ହେତେବନ୍ଦିନୀଏ ଉଲ୍ଲଙ୍ଘନ ଉଲ୍ଲଙ୍ଘନ ଅନ୍ତର ରମ୍ଭ
ଦେଇଥିବ । କଳ ଶିଥା ହର୍ବେ ଆୟମକୁ ଅନ୍ୟ ଦେଖ,
ଜାତର ଦ୍ୱାର ଦେଖରେ ଭଷାମୁଣ୍ଡ ଧର ଠାଅ ହେବାକୁ
ଦେଇଥିବ । ଅତି ଦୁଃଖର କଥା ଏ ଦେଖର ଶିଳୀ
ତେଲ ଚିତ୍ରକରି ନିନ୍ଦକ ହେତେ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ବହୁତ ହେତେ
ନିଲର ଦେଖନ ମୌଳିକ ଚିନ୍ତା ଧାରାକୁ ଦେବବୁ, ପିତ୍ର
ଦେଖବୁ । ତମ୍ଭୀରୁ କଳକୁ ଉଦ୍‌ବିବ ଦେବ ୧୧ !

ମେଳି ଅୟନୀକର ମୋହ ଉଲ୍ଲଙ୍ଘନ ଗା ଗହନରେ
ପରି ସମାଜ ଉନ୍ନତର ହେତୁଠି କଳର ଚିତ୍ର ଅନ୍ତି ଶାକୁ
ଲିଭାଇ ରେ କହୁଛି । ଅଜି ଅମେ ବୋଗାର୍
ଦ୍ୱାରେ ନେଇବଳୁ ନ ଏ ସାତ ନଦୀ ରେ ପାର ଦବିଅ
ପାରର ଚାଷାତିର ଶକ୍ତି ପାଇଁ କଳ ଶିଥା ଉବାଚ
ଚାନ୍ଦାନୁ ଭଦ୍ର କହିନାହିଁ । ଧ୍ୟାନ୍ତେ ଅଥବା ଷ୍ଟର
ବିଷକ୍ତ କଣ ହେଇନାହିଁ । ସ୍ଵଧୀନର ଅଲୋକତର
ଯେତ୍ତବେଳେ ଭରନ୍ତ ଆକାଶ ଅଲୋକର ହେବାକ
ଯାଉଛି । ହତୁ ଜାତ ନିଜ ନିଜ ସର୍ବଧାରା ଓ ସମ୍ମଦିନକୁ
ପେର ପାଉଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଉଲ୍ଲଙ୍ଘନ ଏ ଦିଗରେ ଅମେ
କେବେ ଅଚରିତୁ ତା' ଚିନ୍ତା କରିବା କଥା —
ଉଲ୍ଲଙ୍ଘନ ଆଖ୍ୟାନ୍ତର ଶିଖି ଅଧିକ ପରିମା ନାହିଁ
ଅଛି ପଦ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଭତରେ ଆନ୍ତା ଦେବବ ତା
ଅଦ୍ଦ୍ଵା କଣ ହେଲୁଥିଲୁନ୍ତା ଅନ୍ତମା କରିବା ମୁହିଲ ।

ଶିଳ୍ପାର୍ଥୀ ଏ ଗ୍ରାଧର ମହାଧାନର ଶ୍ରେଷ୍ଠା
ଉଲ୍ଲଙ୍ଘନ ତଥା ଭୁରତୀର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଉମ୍ଭୟମାନ
ଶିଳ୍ପର ସାଧନ ସାଧନ ପରିଷାର କରି ଦେବ । ଅଥବା
ଦୁଇ ପଥ ଦୃଷ୍ଟି ନ ଉଲ୍ଲଙ୍ଘନ କିନ୍ତୁ ଜାତର ମୌଳିକତା
ପ୍ରତି ଦୃଷ୍ଟି ଦେଇଲେ ଉଲ୍ଲଙ୍ଘନ କଳ ପୁନର୍ଜୀବନ ଉଲ୍ଲଙ୍ଘନ
କରିବ, ଉଲ୍ଲଙ୍ଘନ କଳ ଲକ୍ଷ୍ମୀର ମଳରେ ତୁପ୍ତ ଅପିବ ।

କଳାପାଣି

ଶ୍ରୀ ଦବ୍ବାକର ସାମଲ

ଏକ

ଶରଦୟ ସକାଳର ୩୦ ଟି ଶିଖିବ ଅବରତିକୁ ଉଚ୍ଛବି କାହା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଅନ୍ତିମ କଳଣ ଅପି ଡାକିବି-
ପ୍ରମିଳ କମାଣ ଅଚୁଟି ଦୁଇ ଟଙ୍କା ଦେଇ ଗରବାପାଇଁ ।' ଓ ରୁଦ୍ଧିର ହେଲ ଉଠାଇ ଉଠାଇ ବାଲୁରେ ରୁଦ୍ଧିର ଉଠାଇ ବାକୁ ଉଠାଇ ଅନେକ-
ମଳେ ଦାକି ଥାଏ । ବନାନର ଲତା କୁଳ ସକାଳର
ପାତ୍ରିତ୍ୟ - କାଳରେ ମୁଣ୍ଡ କଟକି ଛାଣୁ ପରି ଛାଡ଼ା
ଦେଇଲା ନି । ରେଣ୍ଟ - ଆକାଶର ଖଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡ ତଳ ଶୁଭ୍ର
ଦେଇଲାରୁ ହରି ପଡ଼ି ଆଏ ରୁଣ୍ଡା ରୁଣ୍ଡା ବରମର ଧୂଳି ।

ଲୁହିର ପାଣେ ପାଣେ ସିଲଦିଆ ଅଳସୀ ପୁଲର
ଅଳସ ମାନ ଭାଙ୍ଗିବାକୁ ପ୍ରଭୃତ ସମୀରଣ ଟିକିଏ
ଚାଲି । ତେଣୁ କୁଣ୍ଡର ପାଣେ ପାଣେ ନୂତରିଲୁ
ବୁଝିବର ଜୁଲୁପୁତ୍ର ଭାଙ୍ଗି ।

କେବେପୁଟୁର ଅଦିଶାପାନ୍ଦିକର ଏ ସବୁ କିଛି
ଥାଏ ଅବେ ନା । ବରଂ ମେମାନଙ୍କର କର୍ମପୂର୍ବ ଜାବନ
କରିବେ ପ୍ରକାନ ଏବଂ । ପାହାଡ଼ ଡଳରରେ ପରଜା ପୁଅ
ବିନ ପଥ ଦୁଇମାରେ ପରି ହାତିମୁଠା ଢାଣି କରି ଗୀତ
ଚାଲି ଗଲି ଚାଲି କାଟି - ପରି କିମେ । ଅଜ
ଶ୍ରେଷ୍ଠ ସରେ ମସ୍ତକ ମୁକୁତ ପଥ ପରି ବିଲିନ୍ଦୁ ବାହୁକୁ
ତୋଳି ଆଜିଭୀମାନନ ଗାତ ଗାତ ଗାତା କାନ୍ଦିନ୍ତି
କନ୍ଦା ଓ ଦୃଷ୍ଟି ପରି ସମ୍ଭାର - ତୁଲ ଚେଜିବା ଲାଗି ।

ଏହା ନିତି ଦୂରନି ।

ଏତକିବେଳେ ସମୀର ଉମ୍ବ ତାକିଲ - 'ସିଯୁ ଅବିଠ
ରେ ନତେହୁ ଥମିନ ବାବୁ ବେମାନଙ୍କ ଜମିକିମା ଛାତା
ତେନକେ । ପୁଣି ବେମାନଙ୍କ ଧରିନକେବେ ରଜାଘର ବର୍ଷି
ତାମକୁ ।'

ବୁଦ୍ଧିର ଅଦିବାସ ବୁଝେ ନା ଏ ସବୁ । ସେ
ଜାଣି ତୁ ତୁ ମା ଜଳପ୍ରପାତ ପରି ତା ଜାବନ ମୁକୁ

ତାର ଜାବନ ଉପରେ ଦୁଇଟି ଶକ୍ତିର ଦାବା -
ସରକାରର ଲୋକୁମ୍ ଦୁଇଟି - ବିଦେଶର ତାତନା । ଏକ
ସମସ୍ଥର ଦୁଇଟି କିନାରା, ଏକ ନଈର ଦୁଇ କୁଳ ଘଟି,
ପେ ବୁଝେନା କେଉଁଟା ଅମୁଲକ ଦେଉଁଟା ମୂଳକ ।
ପେ ବୁଝେ କେବଳ ମନରଙ୍ଗୁ - ରକ୍ତର ଦାବା ।' ତାର
ସରଳ ପ୍ରାଣରେ ଏ ଭାବଧର ଦୁଇକୁ ଦୁନିଆର ବିବିହିନ
କଣି ପାରିନି । ଦୁନିଆର ନମ୍ବା ସଭ୍ୟତାଠାରୁ ବହୁତ
ଦୂରରେ ଏ ଜାତ । ତାର ରକ୍ତରେ ଅନ୍ୟର ନବାଦି-
ଗରେ ହେ ଦୁଇଟି ଦୁଇହନା । ଯେତେବେଳେ ଦୁଇଟି ତାର
ରକ୍ତ ବିଦ୍ରୋହ କରି ଉଠିଥିଲା । ଏଥିପରି ଲୋଗୁପୁଟୁର
ଜିଜ୍ଞାସରେ ଦେଖିଥ ଲୋକର ଟେଟ କେତେଥର ହୁଏପର୍ମ
ହୋଇପାଇଛି ଜଙ୍ଗଲ କାଟି କାଟି ଗେଣ୍ଟି ବାବୁ
ସାଙ୍ଗରେ, ସିଲପ ପାଇର ମଦ ମାର୍ହି ସଲକୁ ଉନ୍ଦରେକୁର
ସାଙ୍ଗରେ ଓ ଚାର କଲିରେ କାହା ସହିତ କଥା ହାତ
ହାତ, ଯୋଳିବ ଜମାନର ନୂଲ ଅଣି ସାଙ୍ଗରେ ।
ତଥାପି ପରଜା ପୁଅ ହାର ମାନେନି । ତାଙ୍କୁ ଅନ୍ୟଭାବ
ସିନା ଅନେକ ଥର ଅଭ୍ୟକାରୀ ଲୋକ ତାକୁ ଦାବାରେ
ହରାଇ ଲୋକ ଦେଇଛି, କିନ୍ତୁ ତାର ସ୍ଵାଧୀନ ମନ ଉଠିବେ
ନାହିଁ ।

ଯେତେବେଳେ ସନିଧି ଉପ୍ର ବିଦ୍ୟାରୁତ୍ୟା ।
ପରଜା ସାମ୍ବା ଉପରେ କୁଳମ୍ କରି କହି ଉଠିଲେ ଦ୍ଵିତୀୟ
ପଇଠ କରିବା ଲାଗି । ଦେତେବେଳେ ଜଣେ ଅଜାଣି
ଦୁଇ ବାଲକର ଅନ୍ତର ବିଦ୍ୟାରୁ କରି ଉଠିଲା । ସେ
ଅଜ ଦୂର ପାରିଲା ନାହିଁ । ସତର ସଲପ ପାଇର ମଦ
ଦୂରରେ ହେଲା 'କେବଳ ସାଙ୍ଗରେ ହଙ୍ଗାମ୍ ।

ଧଳା ବୁଦ୍ଧିପଥରେ ଦେଲିକୁ ରଜାଘର ଅମି.. ତାକୁ
ବାଜିନାଟିଲ ଜୟପୁରରେ ସମ୍ବନ୍ଧ ଅନ୍ତିରୁତ୍ୟା ଲାଗିଲା

ସିଂହ ପଇଠ ଜାଗରାର ବାଖ ଦେଇବାରୁ ବିରୁଗରେ
ହେଲା ପାଞ୍ଚଟଙ୍କା କୋରିମାନା ।

ଦେଶିଆ ଲୋକ ଯେ ଚଗାଟାଏ ତାବୁ (ପବନା)
ମାର୍କ୍ ପାହାର ଡଜର ତେରେ ଦେଇ ପରହାର ଛାଡ଼ି
ପରୁଷ ପାଠିଏ ମରଳ ହାତକୁ ଟାଳାଏ, ତା ଏଷର
ପାଞ୍ଚଟଙ୍କା ଯେ ଗୋଟାଏ ସ୍ଵାତଂ ତାଙ୍କ ପରକା ପିଲା
'କଳିଙ୍ଗ' ହାର ମାନି ଗୋଟି ଟାଳିବାକୁ ଶରଣ ଦିଲେ
ପାଞ୍ଚ ବରଷ ମାର୍କ୍ କି ପରୁଷ ବରଷ ପାଇଁ ତାର ଅନୁଭବ
ସରଳ ମହିଷ୍ମ ବୁଝେନା ।

ଜୀବନ ଏକାଙ୍କ ନାଟିକାର ଇଗାଟିଏ ତୃଶ୍ୟର
ସମାପ୍ତି ଦ୍ଵାରା କୁମୁଠ ମାହାଜନର ତାତି ପାଇଁ ପାଇଁ
ନରେଇ ପୁରୁଷ ନାଶର ପାହାରକୁ, ଲୋହପାଇସ୍ତୁ
ରୟୁଗଡ଼ାକୁ, ଜନ୍ମପୁରୁଷ ଏକଦିନେରେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣାକୁ
ଅନ୍ୟ ଦିପରେ ମାଲ୍କାନ୍ତିର ଥାଏ । ଉଥାର ତାର
ଦିନ ସୁରନା ।

ଶୟନେ ସପନେ ତାର ମନ କହେ ସେ ପୋତ ।
ସେ ତାର ରକ୍ତର ବନ୍ଧନ, ମଟିର ତମାହା - ସବୁ
ପାଶୋଧିବ । ତାର ରକ୍ତର ନୈମୟରେ କୁମୁଠ
ମାହାଜନର ପଥ, ଜମାର ଓ ବ୍ୟକ୍ତିପାୟର - ପର-
ବେଷ୍ଟମା ବଢ଼ିଯାଏନ୍ତିର ଏବଂ ପ୍ରକ୍ଳବେ ।

ଦିନ-ଦିନ ଯାଇ ବରଷ ହୁଏ । ବରଷ ବରଷ
ଯାଇ ପାଞ୍ଚ ବରଷ କି-ଦିନ ବରଷ ଯାଏ, ତାର ଟଳାର
କଳକୁର ସାବରେ ତାର ଗୋଟି ଜୀବନର ପ୍ରତ୍ୟେକିତ
ପତେ । ପୁଣି ପରକା ପୁଅ ତାର ବାଉଶ ଦେଇଶି,
ତଙ୍କ ତୁଣ୍ଣା ଧରି ବହାର ପତେ ରକ୍ତଲଗ୍ନ ଜନ୍ମିତ
କୁଣ୍ଠମ୍ଭ ଧାଇକୁ ଏବଂ ଅଳିତସାରରେ ଖେଳିବୁଠିଲ
ବାନ୍ଧୁ ଜୀବନର ମନର ମଣିଷକୁ । ଧାର୍ତ୍ତିନାର ଏ-
ମନ ଭୁପରେ କୁଣ୍ଠମ୍ଭ ଲଗାଏ ।

କଳିଙ୍ଗ- ପଞ୍ଚଦଶୀ'ର ପୋତମରେ ଯେହାଣିଲୁ
ତାର ଭଣା ବୁଝାକୁ ଜଣା ବୁଝୁରେ ନହେଁ ପଣିକ

ଭାବାଦନାରେ ମୁକ୍ତ ମଣିମର ପୁଣ୍ଠ ନୃତ୍ୟ ଭବନା,
ନୂତନ ଆୟୋଜନା ଠିକ୍ ଆନ୍ ଓଡ଼ିଶା ସରକାରଙ୍କ
ବୃଦ୍ଧତର କଟକ ଯେଜନା ଘେନି । ନୂଆ ପନ୍ଥାର ଗଠିତ,
ନୂଆ କର ପୁଣି ତାର ଜଗନ୍ନାଥୀ କୁଟିରଟିକୁ ରଙ୍ଗାଟିରେ
ରଙ୍ଗେହ କରିବ; ଅଛୁ ଅସୁଦ୍ଧ ସଲମର ନିଶବ୍ଦନରେ
ତୁଳାର ଧରିବ । ତାର ମନର ମୁଣିଷ କେବଂ
ପୁନାର ମସାବଳ ଦୋଷର ଫୁଲମ୍ବ ତଟା ଦେଖିବା
ଅଣ୍ଟରେ ଭର୍ତ୍ତା ମୁଖ୍ୟର ଅଳ୍ପି ତେବେର ତର୍କର
କୁଣ୍ଠା ଦେଖି, କେନେବୁ ରଙ୍ଗର ରଙ୍ଗିନ୍ ପର ଲୋପି
ଛପିଛପିକା ଅନ୍ଧାରେ ଶୀଘର ମାଗଣ ମାର୍ଦକ ।

ଏଇ ସ୍ଵପ୍ନ ଭଲପ ଭିନ୍ତରେ ପରକା ଜୀବନର
ଇତିହାସ ସହିଅବି ଟିକ୍ ମେଟିଏ ମନମୁଖର
ସ୍ଵର୍ଗରେ ଦୁଃ୍ଖ ଭଳି । କଳ କିମ୍ କିମ୍ ଯ ନି ।
ପନ୍ଦିତ ପାୟଦ ଦିନେ ଦିନଦିନ କାଳି ଉତ୍ସର ସବୁ
ରଙ୍ଗେହ ବିନକୁ ମରିଯେଥିବାର ।

ଦେଶିଆ ଟଳ ଟଳ କଥା ଭାବ ନା, ଭବଷ୍ୟତର
କଳିଙ୍ଗ କିମ୍ବା, ସେ କିମ୍ବା କେବଳ ଦେଖିଲା ।
ତ ଶୁର୍ମାର ଜୀବାନର ହୁକୁ ମ ସବୁ ସବୁ ର
ବର୍ତ୍ତମାନର ଗୋରବମୟ ମୁଖ୍ୟତି ଧାରାରେ ନେଲିଦିଏ
ସୁର ଏବଂ ସାକ୍ଷର ସମ୍ବନ୍ଧରେ ପାହର୍ଯ୍ୟରେ ।

ମାତ୍ରବର୍ତ୍ତ ଏବେ—

କଳିଙ୍ଗ ପରକା ତାର କି ଭ୍ରାତିକୁ ପେଇଆସି
ତାକୁ ନୂଆ ଛାନ୍ତି ଦେଇ ଗଢ଼ିଛି । ପିଲଦିନି ସେ ମା-
ଦିପ ମିତରଙ୍କର । ଦୁନିଆର ଆହା ବେଳି ତର
କେହି କହିବାର ନାହିଁ । ତାର ଗାଁ ଲୋକ କେବେ-
ଏର ବସନ୍ତ ବୁନ୍ଦିପ୍ରାର ମଟର ନାହିଁ ଦେଖେଣି ଅତିରି
ବର୍ଜିକଳୁ । ପ୍ରତିଦିନ ତାକୁ ବି ତକା ଆସିବ, କିନ୍ତୁ
ସେ ଏବଂ ବିଶେଷ ଦୁଶ୍ମର କଣ୍ଠରେ ତାର ପୁନାର
ଜୀବନକୁ ଭାଗି ଦାଖନି । ମାତ୍ର କାମୁକ ପଢ଼ିବୁଥିବି
ତାର ସବୁକ ପଞ୍ଚର ଅବରା ଭବରେ । ପଲାଦିନ

ମା ଏଇ ବରେଇଲେ ଯି କାର ମନର ଦିମ୍ବ ହଗଇନି ।
ପରିଜୀ ପୁଅ ହୃଦୟ ଠରବଳ ଗଣ୍ଠର ନମ୍ବର - ଦେଖିବ
ବଳ । ତେଣୁ କାହାର ଗାଲାହୁଷି ଘରରେ ଜାବଳ
ଶୋଭାରକ ମରଜା ପୁଅ ଶିଖିନାହୁଁ ଦେଖି ଦିନୁ ତାର
ଡେଣା ଲାଗିଛି ।

କଳିଙ୍ଗ ଅଂରବର୍ଷ ବ୍ୟୁଧରେ ଯେଉଁଥିଲେ
ଗୋଟିଏ ର ରଙ୍ଗ କୁ ଚପମତର ପ୍ରମେ ଦୁନିଆକ
ଦେଖି ନବାଲି ନଦୀରେ ନୁହୁଣ୍ଡିଲା ଦେଖିବେଳେ
ଗୋଟ ଏ ଜୀମ ଜିଅଳି ଦ୍ଵାରା ପାଇଁ ପାଞ୍ଚଟକା ଦିଲକର
ପାଞ୍ଚବର୍ଷ ଗୋଟ ରହି ଆର ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ ହେଥିଲା ।

ଗୋଟ ଜୀବନ ପରେ ପୁଣି ଆର ଜୀବନ ନାଟକର
ଚରକା ଝିଲ୍ଲା । ଅର୍ଥାତେ ଆର ଛାଇ ଦୁନିଆ ବଢି
ହୋଇ ଉଦ୍ଦଶ୍ୟାଗଲା । ମ.ଟି ପଞ୍ଚଟର ପରିଚାଳନା ଦେଖିଲୁ
ରେଖାର କଲା ଦେଖିଲୁ ଦ୍ୱାରା ରଖିଲା ଆଉ
ଜଣ୍ମ-ର ଅଭିବାଦନ ପାଇଁ । ଯେଠ କଥା ପଢ଼େ ବୁଝିବ
ସେଇ ପିଲା ନୁହେଁ, ନାନା ପ୍ରକାର ପଦ ପିଲାର ଚରି
ଯା କିନ୍ତୁ ଉପାର୍ଜନ କଲା ସେଇବର ମାହାଜନ ପାଇଁ
ଟଣ୍ଡେ ସାଦା କାଗଜରେ ଟପ ଦେଇ ଆଉ କିନ୍ତୁ ଆଣି
ହେଲା ଟକା ବାନ୍ଧିଲା । ଟକାର ପରିବର୍ତ୍ତିରେ ପାଇଲା
ମୁଣ୍ଡି ପଥର ଢିଲେଇ ଜୀବନ ମୁହଁର୍ଷିଏ, ପାଇ
ଦୁଇରେ ତାର -ଛାଇ କୁଣ୍ଡାଟିରେ ସ୍ରଳପଦ୍ମ ପୁଣି
ଉଠିଲା - କେହିଁ ଛୁଟିଲା ବାର୍ଷା ପୂର୍ଣ୍ଣରେ ।

କାର ଦିନ ସବୁବେଳେ ହୁମାନ ଯାଏନା । ପଞ୍ଚବିନ
ପେର୍ ଅକାଶରେ ଜନ୍ମମାୟୁଁ ସମ୍ପି ହସି ଭାଷିଥାଏ
ପୌଦନରେ ସେ ଅକାଧିତର ଫଳ କଲ ସବୁକ ମେଘର
ଅବେଶ ତଳେ ହଳ ମରି ରୁଚି ଜନ୍ମମାୟୁଁ ଅଛିରୁଷା
ଦେଇ । ଜୀବନ ସମ୍ବନ୍ଧର ପୁଣି ସେଇ ଅକାଶରେ
ଜନ୍ମମାୟୁଁ ଉଠିଲା ହୁଏ ନୁହେଁ ପାତ୍ରୁର - ସାଧାନ
କୋଟରଗତ । ଧରିବାରେ ଦିନା । ମାୟାଦୁର ପଛରେ
ଗୋଡ଼ାଲା ପରେ ମଣିଷ ମନ୍ଦିର ଅଶା ପଛରେ ଦିନରେ ।
ଅର ମ୍ୟା ନିସର୍ଗରେ ଦେଲେ ଦିନରେ କିମ୍ବା -

ଅଣ୍ଣାକ ପାଣିକ ଗଲି ଲେ ମ,
ତଥି ଦୂରୀ ଦୂରୀ ପାରିଛି

ଉଥାପ ମଣିଷ କୁକୁଡ଼ି ପର୍ଦ୍ଦରେ ,
ଅର କଳୀତ ପଦ୍ମ ଗୁର୍ହ ଗୁର୍ହ ପାଏ ଅଣ୍ଣାକରୁ
ବେବନ୍ଦୁ । ଶେଷକୁ ଯେଉଁଠ ଥଳ କୁଳ ନ ପାଏ ସେଠି
ଅଶା ଅଳାଙ୍କା ସବୁଜ କଳେନାର ଜୀବନ ସମାଧ ହେବ ।

କଳିଙ୍ଗ ଶୌବନର ପ୍ରଥମ ପ୍ରଭାତର ଜଣକୁ ସାଥୀ
ରୁପର ଧାଇବାକୁ ସ୍ଵାନ୍ତ ଦେଖିଥିଲ, ତା' ତ ପାଇଲା ।
କିନ୍ତୁ ଗୋଟିଏ ସ୍ଵାନ୍ତ ପରିପରା ଅନ୍ୟ ଗୋଟିଏ ସ୍ଵାନ୍ତ ଭକ୍ତି
ମର ଗୁହେ ଲ । ତେଣୁ ପାରେବାରିକ ଜୀବନର କେବଳ-
ବର୍ଷ ପରେ ଗୋଟାଏ କିଛି ମନ୍ତ୍ରବତ ଅଭିନ ଅନ୍ତର୍ଭବ
କଲ ।

ଯେ କୋଣା ମାତ୍ରେ, ଯେ ଜାତୋ କଞ୍ଚା କେବଳୀଁ
ପଟେ । ଦାଖତିନ ଜୀବନର ଶେଷଖଳ ଦାୟାଦ ଦେଖିଅ
ଦେଇ ଗୁହେଲ ପିଣ୍ଡଟକିବା ଭବେଶ୍ୟରେ ନୁହେଁ,
ପୁଣ୍ଡିତ ପ୍ରେସ ହେବେ ମମତାର ଉଚ୍ଚପତ୍ର ଅହଜାର
ଥୁପେ ।

କେତେ ଡୁମା ଉପାସନା କରିଛି । ନିର୍ଜିବ
ଦେବତା ଆଗରେ ସଜାବର ବଳ ଦେଇ ଗୁହେତି
ଗୋଟିଏ ପୁନି କି କନ୍ଦା । କିନ୍ତୁ ପାଇନି ।

ଦୁନିଆର ନିୟମ, ଯେ ଶୋଇ ସେ ପାଏ ନା ।
ସ୍ଵାମୀର ଏ ବିଦୃଷ୍ଣୁ ଭତରେ ମଧ୍ୟ ସ୍ଵୀକଳବଜା ନିରାଶ
ଦୈନିକ ହସିବ ନା । ମହୁମାର ଶାଶ୍ଵତ ପ୍ରେସ ତା
ମନ ଭତରେ ମଧ୍ୟ ଅଶାଥାଏ ଦିନେ ମା ଥାବ ସ୍ଵାତନ୍ତ୍ର
କାରଣ ସ୍ଵୀ ଜାତ ଅଶାଦାଦା ।

ସ୍ଵୀର ଏହି କେତେ ପଦ କଥାରେ କଳିଙ୍ଗର ପ୍ରାଣ
ଭିତର ଶେଳେ ଚଲନର ନିମକ । ଦୁର୍ଦେଖ ପୁଣି ତୁମ୍ଭ
ତୁମ୍ଭାର ସ୍ଵାନ୍ତ ହେବେ ଯଜମାନ ଠିକ୍ ଗଣ୍ଠାଶୋଲର
ଦେଖା ପରେ, ଦୁନିଆର ଦ୍ୱାରାକିନ୍ତୁ ନ ମାନି । ସ୍ଵାମୀ ସ୍ଵୀ
କାମ କରନ୍ତି - କରମ୍ପୁ ଦୁନିଆରେ ଦୁଃଖ, ଦୈନିଧି,
ବୈଶି, ଦୈବିଶାଶୁ ଧରିଦ୍ରା ନ କରି । ବ୍ୟଥମଧ୍ୟର

ହେଉ ଟଙ୍କା ଶୁଣି ଦେବନ୍ତରି । ଶୁଣି ମାହାକନଠାରୁ
କାଳେ ପେଶଇ ଅଣିବାକୁ ଦୂଲି ଗାଇଛନ୍ତି ବିଶ୍ୱାସର
ଜୋରରେ ।

ତତ୍ତ୍ଵ

ସନ୍ଧ୍ୱାନ ଜନ୍ମବାର ଦୁଇମାସ ପରେ ।

ଶୁଣି ଏକ ଶାରଦୀୟ ସକାଳ । ଶରତର ଉଦ୍‌ବୋଧନ ଲଗି ଗଛ ଲଭା ସବୁ ପରି ଫଳ ଧରି ଶୁଣି
ହୋଇଥାନ୍ତି । ଏକ ଅପୂର୍ବ ଭାବର ଇଶ୍ଵର ତରେ । ପ୍ରକଟ
ଇବନ୍ତୁ କିନ୍ତୁ ମୁକ - କଣ କହିବାକୁ ଯାଇ ଯେହିରି
କହି ପାରୁ ନ ଥାଣି ବିବେକ - ଦୃଷ୍ଟିକର ଦଂଶନତର ।
ଦୂର ଦୃଷ୍ଟିବଳରେ ଅନୁଭବ କରୁଆଏ ଚରିଶାନୀର ରୁଦ୍ର
ଖାଞ୍ଚି । ତେଣୁ ବେଳେ ବେଳେ ଶିଥିରି ଉଠୁଥାଏ ମୁଦୁ
ମନ ବାୟୁ ସଥାଳନରେ ।

କୁରୁତିଆ ଡାକ ପୂର୍ବରୁ କଳିଙ୍ଗ ବାହାରି ପଡ଼ିଲୁ
ହୁଲ ଯୋଗି ଦୂର ବିଲର ଗୁଣ୍ଣଗାର୍ଜ । ଏକ କାନ୍ତରେ
ପାର୍ଶ୍ଵା, କାଳେ ବାଟରେ କନ୍ତୁ ଭୋଟିବ, ଅନ୍ୟ କାନ୍ତରେ
ତୁମ୍ଭରେ ଭାବେଜେ । ତାର ପିଲାହବା ଦିନରୁ କଳବଜୀ
ଆର ସ୍ଵାମୀ ପାଇଁ ବିଲକୁ ଚେଜ ନେଇ ଯାଏ ନା

ଦିନ ଦି ଦକ୍ଷ ସରିକି, ସୁର୍ଯ୍ୟଙ୍କ ପ୍ରଶର କିରଣ
ସାଇରେ ତାଳ ଦେଇ ରୂପିତ ତାର ହୁଲକାମ ।
ମନରେ ଭାବୁରି କେତେ ସୁଗର ଅନ୍ତର୍ଧା ପରେ
ପିଲାହିର ପାଇରି । ତେଣୁ ଭଲ ଗୁପ୍ତ କରିବ । ଦୂର
ହାଟରେ କାନ୍ଦୁଲ କି କନ୍ଦା ବିକି ଫେରୁ ଫେରୁ ପିଲାହା-
ପାଇଁ ଶକାଟାଏ କି ପେଟାଟାଏ କିଣି ଅଣିବ । ଏତିକି
ବେଳେ ପାଖରେ ସଲକୁ ଜମାରୁ ଆଦି ତାକିଲା ।

“ ହୁଲ ବନ କର । ଅୟକାଶ ଲେବର ସାମାନ୍
କିମ୍ବୁର ଯିବ । ତୋ ଗୀର ନାଇକ ତୁଦିରଥିବା
କାନ୍ଦୁତ୍ତାଟା କାଳେ ପଢ଼ିବି । ”

କଳିଙ୍ଗ ହୁଲ ବନ ନ କଣ୍ଠ ଉଦ୍ଧର ଦିଲୁ ରୁଷ-

ସ୍ଵରେ “ ମୁର୍କ ନ ଯାଏ । ଗେର ପାଇଷି ବାକା
ପଢ଼ିବି । ”

ଜମାରୁ ତାର ପାଖକୁ ଲାଗିଥିଲା ତାକୁ ଅକଥ୍ୟ-
ଭାଷାରେ ଗାଳି ଦେଇଁ ଦେଇଁ ତଣି ଧରି ଘୋଷାରି
ନେଇଲା ।

ଏ କଥା ଅଜି ନୁଆ ନୁହିଁ । ଗୋଟିଁ ଦିନଠାରୁ
ଆପନିକା ଉଦ୍ଧବିଲାକ କଟକିଆ ବାବୁଁ ଏବଂ ଡେଲଙ୍ଗା-
ଗାରୁ ଏ କାଗାକୁ ଅସିବନ୍ତି ବେଳର ଚେକ, ମନର
ଶୋଷ ମେଖୋଇଦା ପାଇଁ, ସେ ଦିନ, ଏହାର ପରଜାକ
ଭାବରେ ଜୀମୁ ଝୋଇ ଆସିଲ । କେହି ବା ସହିତ,
କହିବା ପ୍ରତିବନ୍ଦି କରିଲୁ । କିନ୍ତୁ ପ୍ରତିବନ୍ଦି ହେବା
ଦେଇ ନୁହୁ କିମ୍ବ ।

ଯେତେବେଳେ ଜମାରୁ ଧମକ ଦେଇ ଅକଥ୍ୟ
ଭାଷାରେ ଗାଳିଦେଲ କଳିଙ୍ଗ ସହି ପାଇଲକି । ପରଜା-
ପୁଅ ସବୁ ସହିଷ୍ଣୁତରେ । କାନ୍ଦୁ ମାତ୍ରନିଦା ହୁଣ୍ଡିଯାରେ ନା ।
ଅଜିଶତରେ କାଗିର ପାର୍ଶ୍ଵା ସାତ୍ରୁଗୀରୀ ମୁଣ୍ଡିଲ ।
ତା ପରେ ଶାଲ ଭାରତ ଆଇନାବ ।

ସଲକୁ ବାବୁ ଦୌଡ଼ିଥିଲେ ଦେଖନ୍ତି ତ ତାଙ୍କର
ଅକଳ ହୁକ୍ତିମୁଁ । କମାଣ୍ଡରୁ ଯେତି ଅଶିଖାରା ପିଅ,
କୁକୁଡ଼ା, କାନ୍ଦୁଲ, ସର୍ବାହିନୀ - ସବୁ ଛାଡ଼ି ଶ୍ରାଣ
ବିକଳରେ ଏକ ନୀଃସ୍ତର ଜୟଧୂର ଗୋଲିପତ୍ରିବନ୍ଦର ।

କଳବଜୀ ସ୍ଵାମୀର ଏ ଜାଦରରେ ପର ପାଇଛ ଛାଡ଼ି
ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପଦେ ପାଇଁ ଧାଇଁର କିନ୍ତୁ ତାର ସକଳ
କାକୁଣ ମନତ ବିଶଳ ହୋଇବି । ଦୁଃଖ ତାର ଖୋଲ-
ହୋଇ ଧାଇବି ଅଜିନ୍ତା ଗର ଅଶ୍ରୁରେ ।

କଳବଜୀ ସ୍ଵାମୀର ଏ ଜାଦରରେ ପର ପାଇଛ ଛାଡ଼ି
ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପଦେ ପାଇଁ ଧାଇଁର କିନ୍ତୁ ତାର ସକଳ
କାକୁଣ ମନତ ବିଶଳ ହୋଇବି । ଦୁଃଖ ତାର ଖୋଲ-
ହୋଇ ଧାଇବି ଅଜିନ୍ତା ଗର ଅଶ୍ରୁରେ ।

ଗୁରୁ

ପ୍ରଥମ ବିଶ୍ୱାସ ଦିନ ।

ଶୁଣ କେବୁର ଏକମାସ ପରେ । ଯେତେବେଳେ
କଲାଙ୍ଗା ତାର ସ୍ବାମୀଙ୍କ ଦେଖିଛି ତର ବେହି ଜଠିଛି ।
କିନ୍ତୁ ସ୍ବାମୀ କଲାଙ୍ଗା କିନ୍ତୁ ପାଇବାରେ ହୋଇଛି । ସେ
ନିର୍ଭୀକ ଭାବରେ ତାର ମନଦମାର ଜାବାବ ସୁଆଳ
କରିଛି । ଶେଷରେ ଯେତେବେଳେ ସ୍ମୃତି ସହିତ ଦେଖା
ହୋଇଛି ପିଲାଟିକୁ ପରୁରେ ମଣିଷ କରିବାକୁ ଅବେଶ
ଦେଇ ପୁଣି ଅଢୁଶ୍ୟ ହୋଇଯାଇଛି କୋଶପୁଟର ଜେଲ
ଭିତରେ ।

କଲାଙ୍ଗା ବିଶ୍ୱାସ ଦରେ ବିଶ୍ୱାସ ଧହାଇଛି ।
ଶେଷକୁ ତାର ମଣିଷମର ଅପରାଧରେ ହୋଇଛି
କଲାଙ୍ଗା । ଏଥରେ କେହି ଦ୍ୱାରା ସମାଜ ଲିପି ନା-
ଗଡ଼ାଇଲେ ବି ତା ଏହି ଅଣ୍ଟୁ ଡୁଃଖପତ୍ର ତାର ଆସ୍ତିଷ୍ଟ
ସ୍ଵଭାବ - ଶିଖିରର ଶୋଧା ଟୋପା କାହାର ।

ପାଂଚ

ସମୟ କହାକୁ ଅଗ୍ରେଷା କରେ ନା ।

ଏ ଉତ୍ତରେ ତାର ପୁଅଷ୍ଟ ବଢ଼ି ଗୁଲିଛି । କଲାଙ୍ଗା
ପୁଅଷ୍ଟର ମୁହଁ ଗୁହଁ ପ୍ରବୁ ଭୁଲ ଯଇଛି ସନ କିନ୍ତୁ
ବିପଦ ତାକୁ ଭୁଲି ପାରିନି । ହୋଲ ଟକା ବାଦଦରେ
ମାହାଜନ ନାଲିଏ କରି ଜମି ଦି ଖଣ୍ଡ ନିନ୍ଦା ଯାଇଛି ।
କେବଳ ଦିନା ରହିଥାଇଛି ତାର ନାମଟି କୁଣ୍ଡାଆ ଖଣ୍ଡ
ଅଜ୍ଞ ନା ପୁଅଷ୍ଟ ହୋଇ ଦୁଇଟା । ଏହି ଏହିଏହିନ ମଧ୍ୟ
ଦେଇ ତାର ପରଳ ଘୁଲର ନାମ ପ୍ରକାଶକୁ ଭୁଲି
ପାରିନି । ଦୁଇଥା ତା ପ୍ରତି ତକ୍ତ ହେଲ ବି ସେ ଦୁନିଆ

ପ୍ରତି ତକ୍ତ ହୋଇନି । ମାହାଜନ ତାର ସବୁଷ୍ଟ ଅପଥ
ନେଇ ଯାଇଥାଲେ ଏହି ସେ ଜାଣି ଶୁଣି ପ୍ରତିବାଦ
କରେନାର୍ତ୍ତ କେବଳ ପୁଅଷ୍ଟ ମୁହଁ ଗୁହଁ ଗୁହଁ । ତାର
ଧାରଣା ତାର ପୁଅ ଅଛି ତ ସବୁ ଅଛି ।

କିନ୍ତୁ ଦୁନିଆ ଏ ଆଶାତାରୁ ବହୁଦୂରରେ ।

ଏକବର୍ତ୍ତ ପରେ ହଠାତ୍ ଦିନେ ଅନ୍ଧନିଆ ମେଘ-
ପରି ତାର ସନ୍ନାନଟିକୁ କାଇଲା ହେଇଛି । ପରଜା
ଲେବେ ସରକାର ଓଷଧିବିଦ୍ୟାର କରି ଶିଖି ନା ଥାଇ ।
ଦେତେବେଳକୁ ତାର ପ୍ରତଳନ ଆରମ୍ଭ ହେଉଥାଇ ।
ଘରୁ ଭାବ ଦେଇ ସତ୍ୟାକର୍ମାଳ । ଯା କିନ୍ତୁ ଥାଇ, ଲିଲା
ପଥ୍ୟ କଣିକାର ସର୍ବଯାଜିତ୍ତୁ । ଏହି ଦୁନିଆରେ
ପିଲାଟିକୁ ପରିଯା ଅଭ୍ୟବରେ ମା' ଟିକିଏ ଦୁଧ ବି ଦେଇ
ପାରିନି । ପିଲାଟି ବଣ ପୁଲ ଏବଂ ମଇଳ ଯାଇଛି । କିନ୍ତୁ
ସମାଜ କୁମୁଦି ମହାଜନ ବାପୁତ୍ରର କଲାଙ୍ଗା ଦେଇ-
ନାହିଁ । ଅଟେ ପାଇଁ ଅବେଳରେ ତାତ୍ତ୍ଵଗଣ୍ଠାରେ
ମୁଁ ବାହେଇଲେ ବି ଅପଥ ମଳନାହିଁ । ଶିଷ୍ଟ ତ
ସମାଜ ପାତ୍ରରକୁ କଲାଙ୍ଗା ଦେଇନାହିଁ ।

ପିଲାଟିର ମୁଣ୍ଡର ପରେ ତା'ର ମା ପାଗଲିନା
ହୋଇଛି । ତା'ର ଚର୍ଣ୍ଣ କୁନ୍ତଳ, ଅଧିକ ଛୁଲ ବାସ
ଦେଖି ଗାଁର ପିଲାଏ ତାକୁ ଦେଇ ପିଙ୍ଗିଛନ୍ତି । ଗାଁ-
ଗୋହିଶରେ ଧଳ ଗୁଣ୍ଠ କୁକୁର ଭୁକି ହଠାତ୍ ନଶିର
ଜୀବ ଭାବ । ସେ କାହାକୁ କିନ୍ତୁ ନ କହି - ପ୍ରତିବାଦ
ନ କରି ଦୁନିଆର ବିଦ୍ରୋହ ପଥରେ ପଥକ ହୋଇଛି ।
ଆଜ ଦେଇଲେ ଉଦ୍‌ବଳ ତାର ନାର୍ତ୍ତାଣ ଅଖୁନିକ
ବିଲ୍ଲାଆ ବିଶ୍ୱାସ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଆପରି କରି ମନେ ମନେ
କହି ଉଠିଛି

ଶୁଭତରେ କଲାଙ୍ଗା କା'ର - କେବେ - କାହିଁକି ?

କୋଣାର୍କ କଳା ମଣ୍ଡଳର ଅନୁଷ୍ଠାନ ଲିପି

(ପୂର୍ବ ପ୍ରକାଶିତ ପତ୍ର)

୧୭ । ପୁରୁଷକାଗାର :—

(ପୂର୍ବ ପ୍ରକାଶିତ ପତ୍ର) ପୂର୍ବକାଗାର ମୁଣ୍ଡକ ଗଠନ ସମୟରେ କଳମଣ୍ଡଳ ବିଭିନ୍ନ ଧରଣର ଲେଖକ-ମାନଙ୍କର କୃତିମୂଳକ ଅବସ୍ଥା ପର୍ଯ୍ୟାୟ ଏବଂ ରୂପ ଅନୁଯାୟୀ ବିଭିନ୍ନ ଧରଣର ବହୁଧର ପୋତାଙ୍କ କରିବ । କଳମଣ୍ଡଳ ଆହୁନି ଗୋଟିଏ ଗତଥମ ସରଞ୍ଜାମ-ଶୁଳ୍କ ଭ୍ରାମ୍ୟମାଣ ପୁରୁଷକାଗାର ଟ୍ରେପଳ କରିବାକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ-ରଖେ । ଏହା ଟା ଟା କୁଳ ପୁରୁଷକ ବିରତରୀ କରିବା ପୁଣି ପନ୍ଦର ଦିନରେ ଥରେ ସେ ସବୁ ସବୁ କରି ସଜଖର ବିଭିନ୍ନ ତ୍ରାମରେ ସେ ରୂପକ ଶତର୍ଥର ବିଭିନ୍ନ କରିବ । (ବିହାର - ସମ୍ବର - ସାଧରତା - ସମିତି ୩ ୨୬୩ ୯ ବ୍ୟୟରେ ୪୦୦୦ ପୁରୁଷକାଗାର ପରିମାଳା କରୁଥିଲା ।) ତ୍ରାମ୍ୟ ପୁରୁଷକାଗାରରେ ପରିମାଳା କରୁଥିଲା ତେବେରେ ଏକାତ୍ମିତ ଫେରଳ, ଅଟେଶାର୍ଥ ଅଛୁମୂଳକେ ପୁରୁଷକାଗାର ଅଭେଳନ ବ୍ୟୁଦ୍ଧମାନଙ୍କର ଶିକ୍ଷାରେ କିମ୍ବା ସାଧାରଣ କରିପାରେ ଏଥିରୁ ସହଜରେ ଅବଧିରଣୀ କରିପାର ପାରିବ । ବିଷ୍ଣୁ-ମାନଙ୍କର ଶିକ୍ଷା-ବିଷ୍ଣୁର କଳମଣ୍ଡଳର ଉଚ୍ଚବେଶ ଅଟେ । ତେଣୁ ବ୍ୟୁଦ୍ଧମାନଙ୍କ ନିର୍ମଳିତ ଶାଶ୍ଵତମାନଙ୍କ ଏହାର କର୍ମତାଳିକା ଅନୁର୍ଦ୍ଧର୍ବ କରିପିବ :—

(କ) ସାଧରତା (ଖ) ସାଧରତାର ଶିକ୍ଷା
 (ଗ) ନାଗରିକ ଶିକ୍ଷା (ଘ) ପ୍ରାଚୀମାତ୍ରାଙ୍କ ଶିକ୍ଷା
 (ଙ) ସାହ୍ୟ - ଶିକ୍ଷା (ଚ) ଜୀବିକା - ନିନାହ ପାଇଁ ଉଚ୍ଚବେଶ ଦାନ ଓ ନିଯୁକ୍ତିକରଣ (ଛ) କୃତିମୂଳକ-ଶିକ୍ଷା (କୁ) ମଜଦୁରମାନଙ୍କ ଶିକ୍ଷା (ଝ) ତ୍ରାମ୍ୟ ଶିକ୍ଷା (ଞ) ସ୍ତ୍ରୀ ଶିକ୍ଷା ।

ଏହି ଉଚ୍ଚବେଶ ଦିନରେ କଳମଣ୍ଡଳ ବ୍ୟୁଦ୍ଧ-ଶିକ୍ଷାର ନିର୍ମଳିତ ଶାତ ଅନୁର୍ଦ୍ଧର୍ବ କରିବ । ଯଥେ —

(କ) ନିମ୍ନଲିଖିତ ଶବ୍ଦ ସାହାଯ୍ୟରେ ଶିଖ ।

(୧) ପୁରୁଷ (୨) ମାନିକ ପଦ୍ମିକା (୩)-ପୁରୁଷିକା (୪) ସବାଦ ପଦ୍ମିକା (୦୧) ଶିତ୍ପରା-ମଧ୍ୟବର୍ତ୍ତତାର ଶିକ୍ଷା (୭) ପୁରୁଷକାଗାର ଓ ପଠନ-ଗାର (୮) ପ୍ରାଚୀର ସବାଦ ପଦ୍ମିକା ।

(ଖ) କଥିତ ଶବ୍ଦ ସାହାଯ୍ୟରେ ଶିକ୍ଷା

(୧) ପଢ଼ା ଲୋଟାଳ (୨) କର୍ମବଳମୟ (୩)-ଦକ୍ଷତା (୪) ସଭା (୫) ସମ୍ମିଳିତ ଆଲୋଚନା (୬) ଶିକ୍ଷା ପରେଥି (୭) କର୍କା - ସଭା (୮) ପରେଦର୍ଶନ - ଶିକ୍ଷକ ।

(ଗ) ତୃଷ୍ଣ୍ୟ ବା ଶୁଣ୍ଣବିଷ୍ୟ ସାହାଯ୍ୟରେ ଶିକ୍ଷା

(୧) ଚଳିଛି (୨) ପ୍ରଦର୍ଶନ (୩) ଯାତ୍ରୁଷର (୪) ଉପରୁଧନ (୫) ଶ୍ରୀମତୀ ଲୀହାଟଣ୍ଡ୍ରୀ (୬)-ରିତ ସାହାଯ୍ୟରେ ଶିକ୍ଷା ।

[ଘ] କୃଷ୍ଣ ମୂଳକ ଶିକ୍ଷା

[୧] ସରୀର [୨] ନୃତ୍ୟ [୩] ତ୍ରାମ୍ୟ-ସରୀର [୪] ଅଭିନୟ [୫] ପୁରୁଷକଳ

୧୮ ସମାଜ ସେବା :—

ଏହାର କୃଷ୍ଣ ମୂଳକ ଓ ସମାଜ-ନୟବା ସମ୍ବନ୍ଧକୀୟ କାର୍ଯ୍ୟକଲାପ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟକାରୀଙ୍କ ଭାବରେ ଚଲଇବା ପାଇ କୋଣାର୍କ କଳମଣ୍ଡଳର ପ୍ରସ୍ତରାତ୍ମକମାନଙ୍କ ସାହାଯ୍ୟ ଅବଶ୍ୟକ । ଏହାର ଉଚ୍ଚବେଶ କୃତ୍ତିକର ସପଳତା ସେବକମାନଙ୍କ ଅନୁଭବରେ ଓ ଉତ୍ସାହ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରୁଥିଲା । ତେଣୁ କୋଣାର୍କ କଳମଣ୍ଡଳର ଉତ୍ସାହ - ଏକ ପୂର୍ବିକତା, ଶୁଦ୍ଧିତା ସେବକଙ୍କ ଦାତ୍ତନା ଗଠନ କରିବାକୁ - ପାହା, ' କୋଣାର୍କ - ସେବକ ' ନାମରେ

ତୃତୀୟ

ପରିଚିତ ସ୍ଵେଚ୍ଛା । ଯେତେ ଅନାଦି ଶିଶୁ ପାଇଁ ରାଷ୍ଟ୍ର ଓ ସମାଜର ଦିନ୍ଦ୍ରିୟ ରହିଛି । ଉତ୍ସୁକ ପରେବେଳୀ ନିକଣ୍ଠଲ ଏମାନେ ଉବିଷ୍ଟ୍ୟତର ଉପରିକ ଓ ଅଚରଣୀ ପର୍ଦ୍ଦାୟବୁକ୍ତ ହେବାର ସମ୍ଭାବନା ରହିଛି । ଏହରେହୁଲରେ ଏମାଜନ ଦେଖର ନିମ୍ନ୍ୟଗୁଣାୟ ସମାଜିକ ଓ ଅଧିକ ଷତ । ଏମାନଙ୍କୁ ହୁତେଷୀ ନାମକୁ ଘର୍ଜନ କରିବା ସମାଜ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ । ଅନାଦିମ ଫରେଇଲନ କରି କଳାଶ୍ରଳ ଅନା ର୍ତ୍ତିକ ଦୋକିକାମାନଙ୍କର ଭାବ ପ୍ରସ୍ତର କରିବ । ହୁଲ ଅବିଲମ୍ବ କଳାଙ୍କରର ଶ୍ରୀ ଅନନ୍ତରାମ୍ଭୁବନ ଅନାଦିମର ତ୍ରଣାଦିବ୍ୟ । ତୁମ୍ଭଣ କରିବ । ସମାଜ ଦାନ ସମ୍ବାଦରେ ଏହି ଅନାଦିମକୁ ଉସାରିତ କରି ମଣଳ ଅନାଦି କେନ୍ଦ୍ରରେ ମଧ୍ୟ ଶାଖା-ଅନାଦିମ ହ୍ରାଏନ କାଂଦ । ଜୀବିଜୀ - ନିର୍ବାହି ଦିଗର ଏବଂ ଅନାଦି ଶିଳ୍ପିରେର ଉତ୍ସୁକ ଶିଥା ଦେଇ ମଣଳ ଅନାଦି ଶିଶୁମାନଙ୍କୁ ହୁତେଷା ନାଗରିକଠର ପରିଚିତ କରିବାକୁ ଲିପ୍ୟ ରଖେ । ଏହି ଶିଥା ଦିଅଧିର୍ଯ୍ୟ ଯଦ୍ବ୍ୟାର ସେମାନେ ଅନୁମିତିରୀଳ ଏବଂ ନିଜର ଜୀବିଜୀ ଉତ୍ସାହରେ ସର୍ବ ଧ୍ୱନି ପାରିବେ । ‘କୋଣିଲ ସେଇକ ହୁଅବରେ ମଣଳ ଅନାଦି ଶିଶୁମାନଙ୍କଠାରୁ ହୁତେଷା ସେବା ଧାର ପାରିବ ବୋଲି ଆଶାରଖେ ।

ଉତ୍ସୁକମାନଙ୍କର ଦାରୀ ନିବାର ସମ୍ଭାବନା ପୋଷିଲା ଅଣା ରହିଛି । ଜାର୍ଯ୍ୟମ ଉତ୍ସୁକମାନଙ୍କ ଅର୍ଦ୍ଧନେତକ ଶତ ଦେଇଲାକୁ ସେବ । କାରଣ ଏମାନେ କିଛି ଦେଇଲୁ କାମ ନ କରି ଏବଂ ନିଜ ନିଜର ଜୀବିଜୀ ଉତ୍ସାହର ନ କରି କର୍ମ - ବିପୂର୍ଣ୍ଣତା ଓ ଉତ୍ସାହ ଦେଇ ଦୟା ଅନୁମିତା କରନ୍ତି । ତେଣୁ ଏମ ନିଜର ପରାମର୍ଶିତା ସମାଜ ଉପରେ ଏକ ଅଭ୍ୟାଗୁର ହୋଇଥିବେ । ପୂର୍ବବାର ଦୟତ ଦର୍ଶନ ବ୍ୟକ୍ତି ବିଶେଷର ଦାନ ମେଳୁ ସମ୍ରତ କରନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ବିଶ୍ଵର, ସାଂତ୍ବନ ନୁହେ ବୋଲି ଏହା ଦୟା ହ୍ରସ୍ଵ ହକୁ ଉତ୍ସାହିତ କରେ । ଦୃଢ଼, ଅନ୍ତିମ, ପର୍ଯ୍ୟା ଏବଂ ବିକାର - ମୁଖ୍ୟ ଉତ୍ସକମାନଙ୍କ, ସମାଜର ଦେଖିବା ଓ ଯଦୁ ନେବା

ଉଚିତ; କିନ୍ତୁ ଶିଶୁ ଏବଂ କାର୍ଯ୍ୟମ ଉତ୍ସୁକମାନଙ୍କ ହୁତେଷୀ ନାଗରିକ ହୁଅବରେ ପୁର୍ବଗୁପ୍ତ ହେବା ଉଚିତ । ବ୍ୟବସ୍ଥା ପର ପଦରେ ଉତ୍ସୁକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅନୟନ, ଶିଥାଦ୍ଵାରା ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଓ ବିଶ୍ଵର ନିରପେକ୍ଷ ଦାନ ବିଦୁତ୍ତର ସବସାଧାରଣ ମତପ୍ରତିଷ୍ଠା ।

ଉତ୍ସକ - ନିବାର ଜର୍ଆବର କାର୍ଯ୍ୟମ ଉତ୍ସକ-ମାନଙ୍କ ପଠନ କରିବା ଏବଂ ପଶାଠନ ଦାନଦ୍ଵାରା ପଇୟ ଉତ୍ସକନୀମକୁ ଓ ଅନାଦି ଶିଶୁମାନଙ୍କୁ ଦେଖାଶ୍ରୀକା କରିବା ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବା, ଉତ୍ସକ - ସମସ୍ୟା ସାର୍ଥକ ସମାଧାରନ ଏକମାତ୍ର ଉପାୟ ।

ଉତ୍ସକମାନେ ପରମ୍ପରାପଣୀ ଦୁଷ୍ଟରେଣ୍ୟ ଶ୍ରେଣ୍ଟିଲ୍, ଏକ ଅଭ୍ୟାଗୁର ଅର୍ଦ୍ଧନେତକ ଓ ମାମାଜିକ ଷତ ଏବଂ ଦାରୀ ନିବାର ସମାଜିକାର ପ୍ରଭାବ ଏହି ପରାମ୍ବନ୍ତ, ଶାଳ ସେତକ ନୁହେ, ଉତ୍ସକ-ପ୍ରବୃତ୍ତ ବୌଦ୍ଧମୈତ୍ରୋଧର ମଧ୍ୟ ଦିନାର୍ଥିକାରୀ, ଉତ୍ସକ ଉପରେ ଏହା ଏକ ନେନ୍ଦିକ ଅବେନିତର ପ୍ରଭ୍ରବ୍ଧ ରଖିଯାଏ । ଉତ୍ସକ-ପ୍ରବୃତ୍ତ କଳମଣ୍ଡଳର ନାତି-ବାଣୀ ବିଦୁତ ହୋଇଥିବାରୁ ଏହି ସମ୍ବିତିଷ୍ଠ ସକଳ ପ୍ରକାର ଦେଖି ଉପାୟରେ ଏହି କୁଷଧାରର ଅପନୟନ ରେଖା କରିବ ।

ଅର୍କର୍ମଣ୍ୟ କିମ୍ବା କର୍ମଶମ-ଉତ୍ସମାଦବୁଦ୍ଧି ଉତ୍ସକ-ଗଣର କଥା ଛୁଡ଼ିଦେଲେ ମଧ୍ୟ ସମ୍ବଲମ୍ବନ ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ପାରପାର୍କ ଅବହ୍ଵା ଦ୍ଵାରା ଏକ ଉତ୍ସକନ୍ତି, ଅବଲମ୍ବନ କରିବାକୁ, ନ ହେଲେ ଦ୍ୱୟାକାରୀ ଅପରକର୍ମ କରିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହୁଅନ୍ତି । ପରିଭ୍ୟାକ ରମଣୀଗଣୀ ଏବଂ ବିଧବା-ମାନେ ମଧ୍ୟ ଏହି ଶେଣୀର ଅନୁର୍ଗତ । ଏ ସମସ୍ତଙ୍କ ପୁନର୍ଗ୍ରହଣ କରେ ଏମାନଙ୍କ ଯଦୁ ନେବା ସମାଜର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ । ଯେଉଁ ସମ୍ପ୍ରତି ଶେଣୀର ନରନାଶମାନଙ୍କ ପାଇଁ ନୁହନ କରି ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିଦେବା ପ୍ରୟୋଜନ କଳମଣ୍ଡଳ ସେମାନଙ୍କ, ଅନାଦିମ ଉତ୍ସକ ନିବାର, ସମ୍ବଲମ୍ବନ, ବିଧବା ଓ ନାତି-ବାଣୀ ଅଶ୍ରୁ ପ୍ରକାର ଉତ୍ସକନ୍ତର ଉତ୍ସକର ଦେଖି ଅଶ୍ରୁ ଓ ସାହାର୍ୟ ଦେଖିବାର ଆଶା ରଖେ । ମଣ୍ଡଳ ମୂଳ ଭବେଦଶ୍ୟ ଏହିପରି ନରନାଶମାନଙ୍କ ପୁନର୍ଗ୍ରହଣ କରି

ସେମାନଙ୍କ ପାଇଁ ସକଳ ପ୍ରକାଶ ଦୂତନ ବ୍ୟବସ୍ଥା
କରିଦେବ । ତେଣୁ ଏହା ଏହି ସକଳ ନିବାସ-ଅଗ୍ରମ
ପ୍ରଭୃତିରେ ସେମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଜୀବମୁକ୍ତି ଶିଖା ଓ କାମର
ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିଦେବ, ସଦାର ଅଗ୍ରମବାସୀଙ୍କରେ
ଦରକାର ଶିଳ୍ପ ପ୍ରଭୃତି ଶିଖିବା ଛାଡ଼ା, ନିଜ ଜୀବିକାର
କମ୍ପୁଟଙ୍ଗ ଉତ୍ତରାଜ୍ୟନ କରିବାକୁ ମଧ୍ୟ ସମର୍ଥ ଷେଷକ ।
ଏତଦ୍ୟାର ସେମାନଙ୍କର ଆସ-ବସାନବୋଧ ଓ ଆସ-
ବିଦ୍ୟୁତ ଫେର ଆସିବ - ତେଣୁ କେମନକର ଜୀବ ଓ
ସମାଜ-ବିରେଣ୍ଟି ମନୋଚୂର୍ଜର ଉତ୍ତରାଜ୍ୟ ପାଇନ ହୋଇ
ତଦ୍ୟ ପରିବର୍ତ୍ତି ଦେଇକର ଏହାମାନଙ୍କ ଜୀବାର ମୁକ୍ତିରଣ
ମୁହଁବ୍ରତ ହେବ ଏବ ସେମାନଙ୍କ ଆସ-ପ୍ରତିଯୁଗିଲ,
ମୁଣ୍ଡା, ହିତେଷ୍ଟି, ନାଗରିକରେ ଉଚିତ କରାଯାଇ
ପାରିବ । ଅନ୍ତର, ବଧୁର, ମୁକୁ ଏବ ପଣ୍ଡି,
ଯେଉଁ ମାନେ କି ନିଜର ଅସହାୟତା ଯୋଗୁଁ ଜୀବନ-
ପାଇଁ ସକଳ କୌତୁକିଲ ହୃଦୟରେଣ୍ଟି, ସେମାନଙ୍କ
କେବଳ ଯେ ଲେଖା, ପଢା ଏବ ଜୀବନକୁ ପଣ୍ଡି
ଉତ୍ସବେଶ କରିବାର ବିଦ୍ୟା ଶିଖା ଦିଶାଯାଇ ପାରିବ
ତାହା ନୁହେ, ଆହୁରି ମଧ୍ୟ ସେମାନଙ୍କ କଲାଶକର କରି
କରିବାର କୌଣସି ଶିଖାଇ ମେମାନଙ୍କର ଆସ-ଏତ୍ୟୁ,
ଜୀବନ ଉପରେ ଟୋତୁହଳ ଏବ ପୁଣ୍ୟମେଶ୍ଵା ପେଶାର
ଅଣ୍ଟାଯାଇ ପାରିବ । ଏହା ପ୍ରମାଣିତ ସତ୍ୟ । ତେଣୁ
ମୁହଁ ଅନ୍ତର, ବଧୁର, ମୁକୁ-ଏବ ବିକଳଙ୍କ ଗଣଙ୍କ ପାଇଁ
କାଳକର୍ମେ ଶିକ୍ଷା-ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ ହ୍ରାଙ୍ଗ କରିବାକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ
ରଖେ । ଅହୁରି ମଧ୍ୟ ମନୁକ ବିଶ୍ୱାସ ନିରପେକ୍ଷ,
ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଦାନକୁ ନିରୁତ୍ତ୍ରାହିନ କାଳର ଏବ ଜୀବନକର
ଦାନଧରୀ ମନୋକୁତ କେମରି ଘରେତୁପ୍ତ ଲଭିବାର ମଧ୍ୟ
ପାଏ ସେଥିପାଇଁ ପଗଠିତ ଦାନରେ ସାହାଯ୍ୟ ପଠାଇ-
ପାରିବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରି ମଞ୍ଜଳ ଏହାର କଲାଶକର
ପରିବର୍ତ୍ତି ଉପରୁତ୍ତ କରିବ । ଏ ସର୍ବ କାମ ସଙ୍ଗେ
ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସମାଜ ସେବା ସଂପର୍କ ଯୁକ୍ତର୍ମାଧ୍ୟମ ଯଥାପଥ
ଭବତର ପରେବିଲନା କରିବା ନିମନ୍ତେ ମାନୁକ ଅଳଗା
କରି ସମାଜ-ସେବା ବିଭାଗିତ ଖୋଲିବ । ଏବ କାଳ-
କରେ ଫୁଲାଟତ ଦାନ-ଧାଇଁ ନାଟାଟିଏ ଟ୍ରୁଷ୍ଟ-ଫନ୍ଡ
(Trust-fund) ର ସହି କରିବ ।

ଏ ସ୍ବରୁ କାମ ବିଜ୍ଞାନ-ସମ୍ବନ୍ଧ ଓ ଧ୍ୟାନବାହିକ
ଭାବରେ ପରେଗୁଳନା କରିବା ନିମନ୍ତେ ମଣିକ ବିଷେର
ଟାଟା-ସ୍ଵାମୀ-ନିବାର୍ତ୍ତିଶ୍ଵାନିନ୍ଦର ଲିଟ ଉଥେବୁକ
ଗ୍ରେଡ ଏଟ୍‌କୁ ଶିଖିଛି କହିଲାଗାର ଜଙ୍ଗ ରତ୍ନ ।

୧୯ ଅକସର ସ୍ମରଣ ପଥାଏଥ ଦ୍ୟକଶାର

ଅନ୍ତରୀଳର ଆମେ ଜୀବିତକୁ ଉପରେଥାଏ
କରିବର କୌଣସିକ ଭୂଲି ପାଇଥାରୁ ବେଳି ହନେ
ଦୂଷ । ଜୀବନ ଦୂଷର ଯତ୍ନଗ୍ରାମ-ଅବିବେଳା ଅତ୍ତବା
ଶ୍ରୀର ଅବା ଧୂର୍ମଲେଖାଗ୍ରାମ ଅତି ମହିର ପାତରେ
ଦେହପାଦ । ଆମେ ଦୂଷର ଭୂଲିଗ୍ରାମରୁ ଏବଂ ଶରୀର ପରି
ମନ ବା ଆଶର ମଧ୍ୟ ପ୍ରାଣୀ କିମ୍ବାନ୍ତ ଆହୀରୀ
ଦରକାର । ଆମେ ଦୂଷର ମଧ୍ୟ ବୁଝିନ୍ତି ତଥା ସୃଜନମହିଳା
ଫିୟାଳଗ୍ରାମ ମହିରେ ଉତ୍ସବ ଏବଂ ପାରିତ୍ତିରୁ
ଦ୍ୱାରାହିଁ ଜୀବନରେ ହୁଏ ଦୂଷା ମେଟିଲ । ଆମେ ଭୂଲି-
ପାଇଛି ଯେ ଧ୍ୟାନ ସାଙ୍ଗ, ପଥାର୍ଥ ଏ କୁପ୍ରି ଓ ଅବସର
ସମୟର ଯାର୍ଥ ଭାବରେ କିମ୍ବା ଗୋଟିଏ ଏହା ବିଦ୍ୟା
ଦେଖିଲୁଗୁରୁଶଳଗ୍ରାମ ଜୀବନରୁ ଆ ବୁଝିଲେ ପଚାର ।
ତତ୍କାଳିନେ ଧ୍ୟାନ ଓ କିମ୍ବା କିମ୍ବା ଅସ୍ତ୍ରର କିଛି
ପ୍ରକାରେ ବଜାୟ ରଖିବା ଦ୍ୱାରା ମନର କଳତବ ସୁଖୀ-
ହୋଇ ନ ପାରେ । ସାଂକୁତକ କର୍ମବ୍ୟାନ ଦ୍ୱାରା ତାର
ଶାପହିକ ଧାରା ବି ହୁଏ କୁପ୍ରି ଦେବା ଦରକାର ।
ଆମେ ଯଦି ପ୍ରକାର ମଣିର ଯେବାକୁ ଦୂଷ, ଯଦି ଆମେ
ଦୂଷ ସବଳ ଜାତର ଦୂଷ ରକାଳୁ ଦୂଷ, ତାହା-
ହେଉଲେ ଅମାଲୁ ତାଳମନ ନକର ମନେତଳ ଓ ମାନସକ
ପ୍ରୟୋଜନ ଦୂଷର କେବଳ କେବଳ ଦୂଷର ସୁବିଧା-
ଧୂରୋଗର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବାକୁ ଠଳିବ ନାହିଁ,
ଆହୁର ମଧ୍ୟ ଅମାଲୁ ମୁଖସମ୍ବୂଧନ କିମ୍ବା ଦେବାକୁ ହେବ ।
ତତ୍କାଳମଣ୍ଡଳ ତାଳମନକୁଣ୍ଡିଏ ପ୍ରାଣକଳ ଧୂବିଧା-
ଧୂରୋଗର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବେଇ ଏ ଜଳର ନାଲା
ପ୍ରଗେଷ୍ଠାର ପରିଧର ବନ୍ଧାପାଇ ଓ ପ୍ରାଣର ଦିଗର
ଜ୍ଞାନାବ୍ଦିତ କରିବୁ ସନ୍ଦର୍ଭ ରହିବ ନାହିଁ ।

ଅଳସ୍ୟାଙ୍ଗ ଦୁଷ୍ଟ ବୁଦ୍ଧି ବିବୁଦ୍ଧିରେ ଜନମତ ଜାଗରିଛି। କରିବ ଏବ ଅବସର ଓ ଅମୋଦ ଉପଭୂଗମନୀୟ ବେଳେ କୌଣସି ପ୍ରିୟ ବିଷୟର ଅନ୍ୟାନ୍ୟାବନା-ପ୍ରବୃତ୍ତି (Hobbies) ପ୍ରଭତର ସ୍ଵାକ୍ଷ୍ରେ ଓ କଲାଶପଦ ଚାହିଁରୁଥିବ ସଂକଳନ ପ୍ରକାର ବୈଧ ଉପାୟରେ ଜନମତକୁ ଶିଯିବା କାହିଁବା ।

୨୦ । କଳାମୁଖର ଏହି ଉଚ୍ଚ-ଅଭିନିଷ୍ଠା କର୍ମ ତାଳିକାର ପରିବର୍ତ୍ତନ ହେଉ ଦ୍ୱାରା । ୨୦ ତଣୁ ଏହାର ନିକଟ ଭବିଷ୍ୟତ-କର୍ମତାଳିକା କେତ୍ରରେ ଏହାର ସଂଠନ-ବ୍ୟବବୃତ୍ତରେହୁ ନିର୍ଭବ ରହିବ । କିମ୍ବୁ କାଳ-କଟନ ଏହାର ଅର୍ଥ ଓ ଫୁଲ୍ଲାକଳାମୁଖର ପରିସର ଦ୍ୱାରା ସଂଗ୍ରହ ରଖିବର ବିଶ୍ଵାସ କରିବାର ଶାଖା ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏହାର ଶାଖା ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିବା ।

• ଏହାର ଉଚାଭଳପରେ କୌଣସି ସୀମାରେଖା ନିର୍ଦ୍ଦେଶ କରି ପାଉନାହୁ । • ସୁହାର ବୃକ୍ଷ ଓ ବନ୍ଧାପ୍ରିୟ ହେବ ସକଳ ପ୍ରକାର ଜେବେ ପଦାର୍ଥ ପରି ।

୧ । କୃଷ୍ଣର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଶାଖା ।

କୃଷ୍ଣ ଏକ ବ୍ୟାପକ ଓ ସୀମାପ୍ରାନ୍ତ ପରିଷର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଶାଖା ତଳାଂତଳ ଭାବରେ ଉଚ୍ଚେଷ୍ଣ କରିବା ଅସ୍ଥିବ । ଏହାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଓ ଲକ୍ଷ୍ୟ ବିବରଣ୍ୟରେ ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟ ନ ହୋଇଥିଲେହେଁ କଳମଣ୍ଡଳ କୃଷ୍ଣମୂଳକ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟ ଧାରାକୁ ଉପ୍ରାହି କରିବ । ଏହାର ସଙ୍କଳ ପ୍ରକାର କର୍ମେଦ୍ୟମରେ କୋଶଳ କଳମୁଲ କୋଶଳ କୃଷ୍ଣର ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ ଓ ସ୍ଵତନ୍ତ୍ୟ ରଷା କରିନାକୁ ପ୍ରୟାସ କରିବ ।

କ୍ରମଶାସ୍ତ୍ର

ପୁଷ୍ଟକ ପରିଚୟ

ଶାରଦ ଶ୍ରୀ :—

ଶାରଦୀ ସାହିତ୍ୟ - ମଘରର ପୁକା ନିବେଦନ ରୁପରେ ‘ଶାରଦ- ଶ୍ରୀ’ ପ୍ରକାଶ ପାଇଛି । ଦାମ ୨୦ ଟଙ୍କା ବାସାରୁ ଦେବିଲେ, ଏହା ଗୋଟିଏ ପଦକା ‘ବୋଲି ମନେହୁଏ; କିନ୍ତୁ ଏହା ଖଣ୍ଡ ପୁତ୍ରକ । ଐଥୁରେ ଛାଅଟି ଗଲ୍ପ, ନାଥଟି କୁବିଟା ଓ ଗୋଟିଏ ଏକାକି’ଙ୍କ ଛୁନ୍ଦାନ ପାଇଛି । ଗଲ୍ପବୁଦ୍ଧିକ ମଧ୍ୟରେ ଶ୍ରୀ ପରଶ୍ରୀମତ ପଞ୍ଚାଯାକଙ୍କ ‘ଶଙ୍କ’ ସୁଦୂର ଓ ଦୁଇପାଞ୍ଚ ହୋଇଛି; ଶିଶୁ ମନ୍ତ୍ରର ଲେଖକ ନିପୁଣତା ସହ ପୃତୀର ପାରିଛନ୍ତି । ଏତଦ- ବିଭିନ୍ନ ନିତ୍ୟନିଧି ମହାଶାବକ ‘ଶରଦେଶୀ’ ଓ ବସନ୍ତର ‘ପୃତିବଳ’ ପ୍ରଭତ ଭଲ ଲାଗିଲ । ଶ୍ରୀ ସୁତେନ୍ଦୁ ମହାନ୍ତିକ ‘ଧୂମ୍ବାଦଶେଷ’ ର କେତୋଟି ପଂକ୍ତି କିଣ୍ଠି ମନେହେଲ ।

କର୍ମତାଳିକା ମଧ୍ୟ ‘ଦେଇକନ’ ଓ ‘ତୃତୀ ରହସ୍ୟ ‘ପ୍ରଭତ କ୍ୟାଥ’ ପ୍ରଭତ ସରସ । ସବୋପରି ଶ୍ରୀ- ମାୟାଧର ମାନସିଂହ ‘ହୁନ୍ଦାନ୍ତର’ ହୁଦୟ ଶ୍ରୀ ହୋଇଛି, ‘ନାଶ’ ଗୋଟିଏ ଆଦାର୍ଥ ମୁଲକ ଏକାକିଙ୍କ ।

ଅଧିନା : ଲେଖକଶାଖା ଯେ ପବ୍ଲିକ ସହିତ୍ୟ ସୁନ୍ଦର ଆବଶ୍ୟକ ରହି ଏତାତୁମ ପୁଷ୍ଟକ ଟ୍ରେଡିଂ ଓ ହୁନ୍ଦାନ୍ତରେ ବ୍ରଜ ହୋଇଛନ୍ତି, ଏହାଟି ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟ ପରିଶରେ ଅଧିନ ସୁନ୍ଦର ବିଷୟ ।

କୋଶଳାନନ୍ଦ ଓ ତତୀୟକରି

ଶ୍ରୀ ବାଉଶ ଦଶ୍ମ ଲକ୍ଷ

ନେହି ନବୋଦୟେଷ-- ଶାକନା ସ୍ଵତତ୍ତ୍ଵ ଦ୍ୱାରା ଦ୍ୱାରା ବିଜୁ-
ବୈରିଷ୍ଠ୍ୟ ପେଇ ସୁକୁମାର ସାବରୋମ ବିକାଶ
ତାହାହିଁ ଅବିନନ୍ଦର ‘କବି-ତୃପ୍ତି’ । ଜନ ବିନ୍ଦୁର ବିନ୍ଦୁ
ସୃଷ୍ଟି ସବଦା ଏହା ନିକଟର ପରିଜୟ ସ୍ଥିକାର
କରିଥାଏ । କାରଣ, ଏଥେର ବିନ୍ଦୁଗ୍ରାସ ନିୟନ୍ତର
ଅଳ୍ପମାୟ ନିୟମ କେବେହେଁ ପ୍ରଭାଗ୍ରତ ହୁଏନାହିଁ ।
ଆଶ୍ରୟ ଅନନ୍ଦର ନିରବିଲ୍ଲକ୍ଷ ରାଜତ୍ର ଏଥରେହୁଁ ତେର
ବିରାଜିତ । ସାରପ୍ରତ ଅଳିଶ୍ରୀ ଆନନ୍ଦକଟେ ? ଏହି ସୃଷ୍ଟି
ତେର ବିଜସ୍ତର ଫୋଲଥାଏ । ନବ-ରଷ-ରଙ୍ଜନିର
ଯାଦୁକର୍ମ ମୂର୍ଖର ଜନ ଜାବନ୍ତ ଓ ମୁକ୍ତ ମୁଖର ହୋଇ
ଉଠିବାର ବିଚିତ୍ର ବିଧାନ ଏହି ସୃଷ୍ଟିରେହୁଁ ଦେଖିଥୁଁ ।
ସବତାମୁଣ୍ଡି ଉତ୍ତର ଫଳନ କବି ଏହିର ସ୍ମୃତି ।
କାଢି ଭାବାର ତେର କମନ୍ୟ ଅମର ଅବଦାନ ।
ମରାବି ଗଞ୍ଜାଧରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ବିରତ କୋଶଳାନନ୍ଦ
ମହାକାବ୍ୟ ଓସହି ବିଶ୍ଵ ଅବଦାନ ସ୍ମରଣର ଏକ
ଅନବଦ୍ୟ ଅଂଶ ବିଶେଷ ।

ଏଥରେ ଦଶ୍ମି-ଶା-କୋଶଳ (ପାଠଣ, ସ୍ଵାନପୁର,
ସମ୍ବଲପୁର ପ୍ରଭୃତି) ର ଗୌତ୍ମାଣ ନରପତିମାନଙ୍କ

ଧାରାହୁକ ରତ୍ନାସ୍ତ୍ର ସମ୍ବନ୍ଧ ପରିତ ଓ ବିଶୁଦ୍ଧ
ଭବଧାରର ବର୍ଣ୍ଣନ ସତ୍ତା ପ୍ରାଚୀତକ ଭାଲୁଲର ବିବିଧ
ପ୍ରସଙ୍ଗ ସମୋକତ କରିବା ଦ୍ୱାରା କବି ନିଜ, ଜନ୍ମିତ
ଉତ୍ସ ଓ ବିନ୍ଦୁର ତୃପ୍ତି କୋଶର ପରିବ୍ୟ ଦେଇ-
ଅଛନ୍ତି ।

କୋଶଳନନ୍ଦ ଫ୍ଲ୍ୟୁ ଭ୍ରାତା ଭଣ୍ଟାର ଏକ
ସମୁଦ୍ରିଲ ମଣି । କାନ୍ତ ଲକିତ ପଦ ବିନ୍ଦୁ-ସିମନ୍ଦେ
କାର୍ଯ୍ୟ କଗତରେ ରୋଷେର ପ୍ଲାନ ଯଦି ଶ୍ରେଣେ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ
ହୁଏ, ତେବେ କୋଶଳନନ୍ଦ ଅବଶ୍ୟ ଭାବର ନିକଟର
ହୁଏ ଅନ୍ଧକାର କରି ପାରିଦ । ପାରୀ ଭାବର ପ୍ରକାଶ-
ଭଙ୍ଗା, କମନ୍ୟ ଭାବର ଜଳଦ୍ୟତ ନିର୍ମିନ ଓ ଛନ୍ଦୋ-
ବନ୍ଧର ନିବାରନ - ଶେଳୀ ଅନୁଶୀଳନ କଲେ
ଗଲାଧର ଶ୍ରୀରଞ୍ଜିକ ରତ୍ନା ରୂପର ପ୍ରତି ବିଶେଷ-
ଆକୃଷଣ ଥିବାର ମୁଣ୍ଡ ଅନୁମିତ ହୁଏ ।

ଅସୀମ ସାରଳ ମଣ୍ଡିତ ଦୁର୍ଲଭ ଜନ ଦ୍ୱାରା
ମହାକରି ଗଞ୍ଜାଧର କେଉଁ ପବିତ ପାଇଲୁ ପବିତର ।

ଓ ଅଳଙ୍କୃତ କରିଥିଲେ, ତାହା ନଦୀନାମ୍ବନ ଉତ୍ତପ୍ତାସ
କିମ୍ବା କବିଙ୍କ ପ୍ରଗ୍ରହ ବିନ୍ଦୁନ ଲେଖନା ଲିଖିବବି କରିବା
ବିଷୟରେ ଉଦ୍‌ସୀନ ହେଲାଣ୍ଡିତି । ଅଜିବାଲି ଯେପରି
କହିଯାଇଛି - ହ୍ରାଷ୍ଟା ଲେଖକମାନେ—

ଅମ୍ବ ଗଛେ ଲେନ୍ତି କିପରି ଶୋଭନି ?
ଅମ୍ବକାରେ ହୁଏ ବି - ଦରିଶୋଭନି ।

X X X

ଅଶ୍ରେ କେହି କିଳ ଘଡ଼ା ଘୂର୍ଣ୍ଣ କରି
ଅଶ୍ରେ କେହି କିଳ ଘଡ଼ାଘୂର୍ଣ୍ଣ କରି

X X X

ପ୍ରଭୃତି ରସ ପୁଠଗାନ କବିତା (?) ମାତ୍ରକ ପରିକାରେ
ପ୍ରକାଶ କରି ନାହାଏ ପରେପରାଗୁର ନିମନ୍ତେ ଉଜ୍ଜ୍ଵଳିତ
ହୁଅଛି । ସେପରି ରାତର ଅନୁସ୍ତତକୁ ସମ୍ମତ-ସମ୍ପର୍କ
ସୁଗ୍ରେ କବିମାନଙ୍କ ଅନୁରାଗିକ ସ୍ଥର୍ମ । କରିଥିଲେ । ତେଣୁ
ସେହି ଉଦ୍ଧାର ଧାର ଅନୁସରଣ ମୂରକ ଜୀବ ଗାନ୍ଧାର
ନିଜ ଜ୍ଞାନକୁ ହ୍ରାଷ୍ଟାଯାଇକ - ଭାବରେ ପରିଶର୍ମା
ଉଭୟରେ ଅନ୍ତର୍ଭାବ ନ କରେ ଦରଂ ଯଶୋଳିରୂପା
ବିଷୟଟି ହ୍ରାଷ୍ଟାଯାନିବ ପ୍ରଦାନ କରି ଯାଇଥାନ୍ତି ।
ମାତ୍ର ଅନେକ କବି ଦୁର୍ବାର ମନତା ଓ ଆକଷରଣ
ବୁଲିରେ ‘ସ୍କର୍ଣ୍ଣକରି ଗର୍ବ୍ୟର୍ବା’ ଜନନୀ ଜନ୍ମଭୂମିର
ପ୍ରାଚୀକେ - ପରିବ୍ୟୁ ନିର୍ମତ ଭ୍ରମିବବି କରି-
ଯାଇଥାନ୍ତି । ତୁ କୌଣ୍ଡ ପରି ଲାଗୁ ହ୍ରିଅନ ଯୋଗ୍ୟ ।
ସେହି ବିଷୟ କମଶଙ୍କ ପ୍ରକାଶିତାନ ଏହି ପ୍ରଦର୍ଶନ ଯଥ
ଛାନରେ ଅଭିନନ୍ଦିତ ସେବା । ମାତ୍ର କୋଶଳ - ଶ୍ରୀହରଚ
ଚନ୍ଦ୍ରାଧିକ ଜୀବନର ଏହି ସାତହ୍ୟ ଆକଷାର ନିମନ୍ତେ
କୋଶଳର ପ୍ରଭୃତିର ଦ୍ୱାରା ସମୟକ ତେଷ୍ଠା କରିବେ
ବୋଲି ଅଶା ଜୀବନାବ ।

ଅଭିନ୍ଦିର ସହିତ୍ୟକ ଭାବ ଦୂମି ଉପରେ
ଅମରବୁଦ୍ଧ ପ୍ରତିଷ୍ଠା । ନିମନ୍ତେ ପ୍ରବୁଦ୍ଧ ରଜଶକ୍ତି ଯେତେ
ଦେଲେ ଅଶ୍ରୁ କାର୍ତ୍ତି ଘୋଷ ନିର୍ମିତା କରିବାରେ ଚରମ
ଆସୁ ପ୍ରମାଦ - ପ୍ରମଦ କହୁଥିଲୁ ଯେଉଁ ସୁଗ୍ରେ

କବିତା ଓ ‘ରଜନାତ ଅବିଭାଜ୍ୟ ପାରମପାରିକ ପ୍ରାଣ-
ଶକ୍ତିର ପରମ ସାରିକତା ସାଦନ ପାଇ ମେଘ-
ମନ୍ଦରେ ସୁଦେଶିତ ଥିଲା : ତାହାରୁ ଥିଲ ଭରତର
ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣପୁର । ସେହି ସୁଗ୍ରେ ଅବସାନ ତରେ ଅମର
ଭାବରେ ଜଣାର ଅମୃତ ହେବାକ ଅନ୍ତିଥିଲା । ସପ୍ତଦଶ
ଶତାବ୍ଦୀର ପ୍ରାଚୀର ଲେଖକ ପୁଣି ବାଣାବାର୍ଣ୍ଣକ ସେହି
ସୁପ୍ତ ବାଣାର ମୁକୁ ତନୀରେ ବାଜି ଉଠିଲ ଗାନ୍ଧାରକ
ଅମୃତ ନିଷ୍ଠଦିନ ଗୀତ ‘କୋଶଲନଦ’ । ଦେତ-
ଦେଲେ ଦର୍ଶଣ କୋଶଲର ତଦାନନ୍ଦନ ରଜ୍ଞୀ
ବଳିଯାର ସିଂହ ଅଠର ଗଢ଼ର ମନ୍ତ୍ରମେଣି ରୁପେ ଶୀଘ୍ର
ଅର୍ଜନ କରି ଉଚ୍ଚଳ ମନାକିନୀ ମହାନଦୀ ଜରବର୍ଦ୍ଦୀ
ସ୍ଵମଲପୁର ନଗଭାବର ରଜଧାନୀ ଯ୍ୟାଏନ ପୁରୁଷ
ସବାଙ୍ଗୀନ ଉନ୍ନତ ସାଧନ କଲେ ମନୋନିତବେଶ
କରିଥିଲେ ।

ପୁତ୍ରର ଏଥରୁ ସୁଷ୍ଠୁ ପ୍ରତିରଳ ତେବେ ଯେ - କବି
ଗାନ୍ଧାର ବଳିଯାର ସିଂହକ ସମସ୍ତାନ୍ତିକ ଏବଂ
ତାହାକ ପୁଣ୍ୟତାକତା ଲେବକରି କୋଶଲନନ୍ଦ ରତନା
କରିଥିଲେ । ଉଚ୍ଚ ନରପତି କଲିପୁଣ୍ୟର୍ବଦ୍ଧ ୧୯୧୭
(ଶ୍ରୀରାମ ୧୯୧୭) ରେ ନିଷ୍ଠାକ ରଜଦ୍ଵର ପ୍ରତିଷ୍ଠା
କରିଥିଲେ । କବି ନିଜେ କୋଶଲନନ୍ଦର ଏକବିଂଶ ସର୍ଗ
ଶେଷରେ ଲେଖି ଯାଇଛନ୍ତି ।

ପଂତେଜଙ୍ଗ-ଦୟା-ପୁଣ୍ୟତାକାଳୀ ନରପତି କଲିପୁଣ୍ୟର୍ବଦ୍ଧ
ଦୂରୁତ୍ୱରେ ରିତ୍ତ ବିଭୁତିମତନୋଦ୍ଧିବ୍ୟାମଳଭ୍ୟାନ୍ତିର୍ବଦ୍ଧ
କାଳେ ଯାତ୍ରି କଲିପୁଣ୍ୟର୍ବଦ୍ଧ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ୍ତିର୍ବଦ୍ଧ-ଦିନାବଳ-
ଦୂରୁତ୍ୱରେ ଶ୍ରୀବଳିପ୍ରାର୍ଥ-ପ୍ରିସ୍ଟ ଇତି ଯୋଲକାର୍ଯ୍ୟରାପ୍ରଦିଷ୍ଟ
ଶ୍ରେ- ୨୦, ୨୧ଶ ସର୍ଗୀ ।

‘କାଳେ ଶାତ କଲୋ କଲିପୁଣ୍ୟର୍ବଦ୍ଧ’ ଏହି
ଏଦ୍ୟାଂଶେ ବଳିଯାର ସିଂହକ ରଜଦ୍ଵର କାଳ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ
‘ହୋଇଛି । ‘ଅଜାନ୍ମ’ ବାମତୋ ଗତିର୍ବଦ୍ଧ ଏହି ନିର୍ମି
ଅବଲମ୍ବନ କରିବା ପାଇଁ ସମ୍ମତ ଶାସ୍ତ୍ରରେ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ
Digitized by srujanika@gmail.com

ଧୂବାରୁ କଳ- ୨୭, ଅଳ୍ଲ- ୮ ଓ ସମ କ- ଏହି ଅଳ୍ଲ ମାନଙ୍କ ବା'ମଗର ଅନୁସାରେ ଶ୍ରୀମଦ୍ଭ୍ରାତା କଠଳ ଚନ୍ଦ୍ର ଶାହୀ । ଏହି ଲଭ୍ୟାଂକେ କଳିଯୁଗୀବ୍ଦ ଦୁଃଖେ ଶୁଭ୍ରେ ଶୁଭ୍ରେ ହେବ ବୋଲି ସେହି ବାକ୍ୟାଂଶରେ ଧୂବା 'କଠଳ' 'କାଳେ' ଶବ୍ଦ ବ୍ୟାପା ବ୍ୟକ୍ତ କଥାରୁକୁ, ବ୍ୟାପା କଳିଯୁଗୀବ୍ଦ ୧୦୪୭ । ପଳତାଣ ଶ୍ରୀ: ୧୨୨୭ ରେ ହେଲ ବଳିଯୁଗର ସିଂହକୁ ଶଳକ୍ଷେତ୍ର ଓ କଥିକ ଜୀବିତ-କାଳ ଏବ କୋଣଲନନ୍ଦର ଜଳ ସମୟ ମୟ ।

ଅନ୍ୟ କାଂବିମାନଙ୍କ ପରି କୋଣଲନନ୍ଦର ନାନା-କରଣ କୌଣସି ଏକ ବ୍ୟକ୍ତି ବା ବଗର ଡୋର-କିନ୍ଦର୍ଣ୍ଣନ-ବହୁନକାରି ବେଳେନା ଦିନର ସମ୍ମିଳନ ପୁଣ୍ୟ-

କୌଣସି, ସାହୁତ୍ୟର ଓ ଆତ୍ମହାସିକ ବଳିଷ୍ଠ ଉପାଦାନ ଏବ ରସମୟ ରହନା ହ୍ରାସ ଏହା ଚିରଦିନ କୋଣଲର ଅନ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣନ ଦେବି - ଏହି ବ୍ୟାପକ ଅର୍ଥ ନେଇ ବୋଣଲନନ ଶଦର ଜୁମ୍ବି । ତେବେ ବର୍ତ୍ତିମାନ ଦେଖାଯାଇ - କବି ନିଜ କାବ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ କେଉଁ ପରିଷ୍ଠ ବିଶ୍ଵାସ କୋଣଲର ଅନ୍ୟ ସକାଳ ଦେଇଲନ୍ତି ।

ମାଘ ଶତାବ୍ଦିର ଦୁଃଖ୍ୟ ସର୍ବ ପରେ ଏହାର ନେତ୍ରଦଶ ସର୍ବରେ ମଧ୍ୟ ରାଜମାତ୍ର ଅନ୍ତରେନା କରାଯାଇଥିଲା । ମହା ରାମ (ଶ୍ରୀକୃତ ନାମ ରାମ) ଦେବଙ୍କ ହ୍ରାସ ଅନୁସୂଚି ଦେଇ ରାଜନ୍ତର ରୁଦ୍ଧ ଦାର ରାଜମାତ୍ର ତର୍ତ୍ତୀ ପ୍ରାଣଭାବ ହିନ୍ଦୁ—

ଅଞ୍ଚାନାନି ଅଧିତି ଶୁଣୁ ବିନ୍ଦୁରବୋ ମମ
ଜୀବୀ ତଣିଦିଧାତ୍ମନୀ ପ୍ରାନ୍ତିକୀ ପ୍ରଭବଦୂରୀ
ଦୁର୍ଭ୍ରାତା ପୁଷ୍ପ ନାରୀ ପୁଷ୍ପା ପ୍ରେତାହ ଶୈତାନୀ
ଅଗାନ୍ତି ପତ୍ରିତୋ ରାଜନୀ ରାଜ୍ୟପାତ୍ର ମତେ ମମ । ୧୧
ଅଗୋ ପୁଷ୍ପନିଦୀ ମୃଦୁଳୀ ପୁଷ୍ପିନୀ ଦେବ ରାଜତେ
ଦୁର୍ଭ୍ରାତା ପୁରୁଷୀ ପୁରୁଷାଧୀ ମନୁଷୀତେ । ୧୨
ପୁତ୍ର ହାନ୍ତର କଷ୍ଟଦ୍ଵାରା ଯେତେବେଂ ଦୁର୍ଦ୍ଵାରା କହିଲା
ଦୁର୍ଭ୍ରାତା ଦେବତାଦେଶ ଦେଇର ଭ୍ରୋଦାର୍ଥ ଭର୍ତ୍ତଳାଃ । ୧୩
ଦାନ୍ତା ପୁତ୍ର ଶାଶ୍ଵତ ଭର୍ତ୍ତତ୍ତ୍ଵରେ ଶେଳକୀ
ଆନ୍ୟପୁରୀ ଶ୍ରୀତା ପଞ୍ଜିପୁରାନା ପ୍ରମୁଦିଂ ଶୁଣୁ । ୧୪
ଯେମନ୍ୟ ପୁରୀ ମୁର୍କା ମୁର୍କା ଦୁର୍ଦୁରକୁଣ ଦୁର୍ଦୁରେ ।
ବିଭୂଷିତୋ ପଞ୍ଜା ପୁରେ ପୁରେମୁମ୍ବୁଦ୍ଧାନ ବିଭଜିତେ । ୧୫
ବଧୁ - ପୁତ୍ରା - କାନ୍ତି - ପତ୍ନୀକୁର୍ତ୍ତାତ ପୁତ୍ରର
ପାତ୍ରରେ ଦୁର୍ଦୁରା ପାତ୍ର ପାତ୍ର ବିଦୁଷିରେ । ୧୬
ପଦ୍ମର ପଦ୍ମର ପଦ୍ମର ପଦ୍ମର ପଦ୍ମର ପଦ୍ମର
ପଦ୍ମର ପଦ୍ମର ପଦ୍ମର ପଦ୍ମର ପଦ୍ମର ପଦ୍ମର । ୧୭
ପା ତତ୍ତରକାନ ପୁରୀ ପୁରୀ ପୁରୀ ପୁରୀ ପୁରୀ
ଦୁର୍ଭ୍ରାତାର ଶୁଭ୍ୟ କୋତିକଣ୍ଠ ପାପର । ୧୮
ପାର ଦନ୍ତରେଷୁ ଶୁଭୀ ବିନ୍ଦୁ ଲକ୍ଷଣ । ୧୯
କରୁଦ୍ରବ୍ୟାନୀ ଶୁଭୀ ମନ୍ଦିରଶ୍ରମରେ । ୨୦

ତତ୍ତ୍ଵଦ୍ୱୟପୂରଂ ନାମ ‘ହୃଦୀ ରଜ୍ୟସ୍ୱ ପରଂତମ
ଚନ୍ଦ୍ରଶାର୍ଯ୍ୟତା ମେଘା ସହ ଓଡ଼ିଶା ପୁଣି । ୫୦
ଅତଶ୍ଚକ୍ରପୂର୍ବ ଗମ୍ୟା ହୃଦୁକ୍ତା ଯା ମାୟା ନୂର
ସା ଧୂର୍ଣ୍ଣ ମର ପ୍ରଗତିରୁହୁଳଭି ହିତା ଯୁଦ୍ଧ । ୫୧
ଉଦରଂ ଉତ୍ତର ପୂର୍ବ ଯହ ଭାତିଥା ସୋମଲେଖୁର
ପଞ୍ଚପ୍ରକ୍ରିୟାକ୍ରମ କାମଦୁରା କିଂଦିଶ୍ଵିତ୍ରିତା । ୫୨

X X X X

ସୋମଲେଶାପୂରଂ ଯତଦୁରଂ ପରିକାର୍ତ୍ତଂ
ଅନାୟାସେନ ସୁନ୍ଦର ନିର୍ମିତ ଧନିକର୍ତ୍ତଂ । ୫୩
ଅପ୍ରେୟତରେ ପୂର୍ବ ପଞ୍ଚ ରେତେତ୍ୟଦେଖାଏବରଜିତଃ
ସାର୍ଥୀ ପୁର ପୁରଂ କୁତା ହା ଯା ଦେଶୋପରକ୍ଷିତଃ । ୫୪
ତତେ ମୁଣ୍ଡପୂରଂ ପାତେକା ତୁର୍ଣ୍ଣକମିମଚନାରଥେଃ
ସାମବ ଦାରଶାମୀ ପୁରଂ ପରିତଃ ସମଦେହ ଶିଥଦେହ । ୫୫
ତରଂ ତ ରତ୍ନପତ୍ରଂ ଶୃଦ୍ଧରେଣୁଭିରବୁଦ୍ଧଃ
ଦେଦାୟାନଗତୋ ଶୃଦ୍ଧଃ ସମ୍ମଳଂ ଜୟଦାୟକଂ । ୫୬
ଦଷ୍ଟିତ୍ରସ୍ତୁତେ ବଧ୍ୟା କୋପିଲୟା ଅଥୋତରେ
ହୁରିଦୁତ ନଦୀ - ପାଦହୃଦୟ ରଜ୍ୟସ୍ୱ ଦନ୍ତନଃ । ୫୭
ପରିନଂ ପୃଷ୍ଠମେତତ୍ର, ଦେବ ରଜ୍ୟସ୍ୱ ଦତ୍ତନଃ
ଅତୋହତ ନଚରେ ରଜାଖାନ ନାନ ବିଦାଂ ମତେ । ୫୮
ସାଂସ୍କୁଳିନାସନ ସମ୍ମଃ ସମସ୍ତ - ଜନଭୂଷିତଃ
ପୃଷ୍ଠଂ ହି ବାରତେନ୍ଦ୍ରସାରି ଦୁଃଖ ଉତ୍ସ ନାଶନ । ୫୯
ସନ୍ଦାଶାପ ରୂପକରା ଶଂକରା ପଞ୍ଜନେଶ୍ଵର
କୁରୁତେ ଭୁନିଜନ୍ମାରେ ସାଦୋପୁରୁଷକାଙ୍କତା । ୬୦
ଦଷ୍ଟିତ୍ରସ୍ତୁତେ ପରିନଂ ପୋଦ୍ୟମୁସ ସୁନ୍ଦର
ଜାଳିଦ୍ୟା ଉଦ୍‌ଦୟ ଯା ସ୍ଵଦୁର୍ଦୟଂ ସିଦ୍ଧିଶର । ୬୧

X X X X X

ପୁରାଣ ଧର୍ମିତା ଭୁବିଦୟଃ ଦଧିଶ୍ଵ ତକାଶଳ
ମୁଣ୍ଡମୁଣ୍ଡରେଷ, ରୂପାନାମେଷ ଦୁର୍ଗଃ ସନାତନଃ । ୬୨
ଶିଶୁନା ପାଦତେ ପସ୍ତୁତ ମରେଇଛୋଧମି କୌରେଭାନ
ଶିଶୁନାଳଃ ସମର୍ଥେଷ୍ୟଃ ତସ୍ମାଦୁର୍ଗାଏତ କଥ୍ୟତେ । ୬୩

X X X X X

ଷଷ୍ଠିପ୍ର ଭାଦ୍ର— “କେବୁ କି ଅପଣିଙ୍କ ଏହ ସାପ୍ରାଜିତର ପ୍ରକୃତିକ ଆକାର
ଦଶିଏ ଦିଶାଲକ୍ଷ୍ୟ ନିଷ୍ଠର ଆକାର ସଙ୍ଗେ ତୁଳନା କରି ମୁଁ ପ୍ରଥାନତଃ ତାକୁ
ପାଞ୍ଚ ଭାଗରେ ବିଭକ୍ତ କରିବାକୁ ଚାହେଁ ।”

ତାମାଷେଳେ ସ୍ଵର୍ଗନାୟ ଦେବ କ୍ଷେତ୍ର ଶଳ୍ୟ ମୁୟେର
ଶିର୍ଷ ପ୍ଲାନେପୁ ଦୂର୍ଗ । ହୈନ୍ଦୁପୁରାଙ୍କ ଭାବେ କାଳୀ
ଦିଶେଶରା ଦେବା ସେହି ପ୍ଲାନେର ଅଷ୍ଟୁଥାବୀ ଉଦ୍‌ବିଜା ।
ପୁରାଣ ସେହିଠାରେ ପ୍ରାକାଞ୍ଚି ପଥ ଦେଖୁଣ୍ଟେ ତ ପଶ୍ଚିମ
ବାଗବୃଦ୍ଧ - ସୁରଷ୍ଟିର ଏକ ଦୂର୍ଗ ନିର୍ମିତ ପ୍ରେତୀ ନିର୍ମିତ
ଅବଶ୍ୟକ । ସ୍ଵପ୍ନ ନାମକ ଏକ ମୟୋ କୌତୁକାନ୍ତିକ
ଏହି ନଦୀର ନାମକରଣ ହୋଇଅଛି କିମ୍ବଦର୍ଶି ଅଞ୍ଚଳୀ -
ଅଞ୍ଚଳୀ ମନ୍ଦ୍ରମନ୍ଦିର ଦ୍ୱାରା ଉତ୍କଳ ପ୍ରକଟିତ ପୁରୁଷ
ଭୋଗ ନିମନ୍ତେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇଥିଲା ।

ତା' ପରେ ଚନ୍ଦ୍ର ପୁନ୍ୟ ଅଧିଷ୍ଟିତ ପାନ୍ତିପୁର
ଏହାର ହୃଦୟ ଓ ସମ୍ବଲପୁର ଅଦେର ହୃଦୟ ତଣ୍ଡ
ହେବ । ସମ୍ବଲପୁର ଉତ୍ତରରେ ଥିବା ଆଶ୍ରମ,
ପୁର, କୋଶଲର ଦର୍ଶନର ଥିବା କାମ୍ଯା (ଦୋଯାଦ)
ଏବଂ ଉତ୍ତରରେ ଥିବା ହରିଦ୍ଵାର ନାମକ ନାମୀ ଏହି
ରାଜ୍ୟ - ରାଜର ଗୁରେଷି ପାଦ ଅଭି ପରନ (‘ଧାରା
ଗଡ଼’) ଛିଁ ପୃଷ୍ଠ ରୁଚେ - ଗୁପ୍ତାତ ଦେବ । ପୁନ୍ୟ
ନିଯମଣେ ଏହି ପୃଷ୍ଠାପମ ପାଇଣା ଆପଣକଳ ବଜାନୀ
ରୁପେ ବ୍ୟବହର ଦେବା ଉଚିତ । ପଳକଟି ଧୂମରତ୍ନାଦିକ
ଏହି ବିଶାଳ ରୂପଶ୍ରଦ୍ଧି ‘ଦର୍ଶନ କୋଶଲ’ ନାମରେ
ପରିଚିତ । ”

‘ହୃଦ - ବିଶ୍ୱରତା’ ର ସଂଧାରକ କୃଷ୍ଣବଳି-
ଦ୍ଵିଦେବୀ ‘ମଧ୍ୟକାଳୀନ ଭରତୀୟ ସମ୍ବାଦ’ ଶିର୍କଳ
ପ୍ରକଳିତ ଏକ ପ୍ଲାନେର ଲେଖିରନ୍ତି—

“ ସମ୍ବଦ୍ଧ ମୁଣ୍ଡଳା ସର୍ବସେ ମନ୍ଦିରନ୍ତି ଲାମି ଏ
ଦର୍ଶନ ଭାରତକୋ ଭ ଉତ୍ତରତକ ଯାଏ ଏକମ୍ଭୁ
ବିଶ୍ୱାସୀୟ ଝଣ୍ଟେକେ ନାଠର ଲଭନକା ପ୍ରସ୍ତାବ । କହି
କୋଶଲ ଏବଂ ମହେନ୍ଦ୍ର (ରତ୍ନଶା) କୋ କିମ୍ବଦର୍ଶ
ମହାକାନ୍ତାରକୋ ପର କରନେ ହୃଦ ଓଁ ନାମିତନ
ପଲିବ ଶଳ୍ୟବଳକୁ ଜା ମହୁଁ ରେ ଦେ । ”

ଦ୍ଵିଦେବ ମହାଶୟକ ଏହି ଶୀତମ୍ବ୍ୟ ନାମ

ଜ୍ଞାନାରକ୍ଷଣ ପ୍ରକତ କଷ ଶ କୋଶଲ - ମାନଚିତକୁ
ଫୁଲ୍ମୁଖ ସମ୍ବାଦ କରୁଣ୍ଟି ।

ଏହି ଦର୍ଶନ କୋଶଲୀୟ ଗୌହାଣ ବଶର ଅଦ
ମହିଷ ପ୍ରକାର ରାମ (ରମାଇ) ଦେବ କୋଶଲନନ୍ଦ
‘ମହାକାନ୍ତିକ ଧୂମାନ ନାୟକ । ସେ ଭାବର ରତ୍ନକ
ଦ୍ୱାରା ସମ୍ବାଦ ଗୋହାଣ ନାମ ପୃଥ୍ବୀରଜିକ ବଶପର
ବିଷଳ ଦିଶାଳ) ଦେବଙ୍କ ଔରସର ଉପଲକୁନାହିଁ
ଗର୍ଭରୁ ଜନଶ୍ରୀଷତା କରୁଥିଲେ । ବଶ ଶର୍ଣ୍ଣନ ଶୁଷ୍ଟାରେ
ଜେବି ଲେଖିରନ୍ତି —

ତଥେ ବିଷଳ ଦେବସ୍ଥ ନାମେନ୍ତଳ କୁମାରାଚ
ନାମୀ ନାତିକୁନ୍ତା, ରାତମା ଜାତ୍ସ୍ରସ୍ତ୍ୟା ପଦଶାନନ୍ଦ । ଗ-
କୋଶଲନନ୍ଦ - ୨ୟ ସର୍ ।

ଆଜି ‘ପୃଷ୍ଠାରକ’ ନାମକ ମହାକାନ୍ତିକ ଦ୍ୱାଦଶ
ସର୍ତ୍ତର ଏହି ବିଷଳଦେବଙ୍କ ଦର୍ଶନ ପ୍ରସର ରେ
ଚଳନାଥିଲା ।

‘ଧାରାର୍ଥି ରଥାର୍ଥି’ ପୁନରପି ହୃଦବାହୀନେନ୍ଦ୍ରବିଜ୍ଞାନାର
ଦେର୍ଦବିଶ ଶାକରୁହାନ୍ତେ ଜଗତ ବିଜପୁତ୍ରେ ବିଷଳଶୌଭିଗ୍ୟାକୁ

ଏହି ଶ୍ରୋକାର୍କ The Indian Antiquary
VL XIX P. 219 ରେ ମୟ ପ୍ରକାଶ ପାଇଲା । ଏଥରୁ
ପ୍ରତିପଳ ଦେବ - କାବ୍ୟର ନାୟକ ମହାକୁଳ - ସମ୍ବୁଦ୍ଧ ।

ସେ ପୁଣି —

ଶମୋ ନାମ ବୁଣ୍ଡଗ୍ରାମକ ଲୋଶଳ ଦେଶମାନେ
ପରୀଷରୀ ପୁରୁଷାନ୍ତ ନାମେ ଦିଦର୍ଶ ବିନ୍ଦୁମୁହୁର୍ମ ରାତ୍ରି । ୧୯
ମାର୍ଚ୍ଚନ ମୁ ତଥା ତେବେ ସ୍ଵରୂପେ ପିରେନନ୍ଦନି
ମାନସ ରଥର୍ଥ ବିଦ୍ୟା-ବିନାର-ପୁତ୍ର-ବୋନ୍ଦର୍ମ । ୩୩

କୋଶଲନନ୍ଦ ୨ୟ ସର୍ ।

ନାମାର ପ୍ଲାନେର ଶାକାଂଶା ଏ ନିଷ୍ଠାର
ନାତିକ ନାତିକ ଦେବ ଶର୍ମୀନ ବିନ୍ଦୁର ବିନ୍ଦୁର ବିନ୍ଦୁର

ଷେଳବିଳେ କଲମୟ୍ୟଙ୍କ ଅମେରିକା ଦେବିତ୍ଵର ପାଇଁ
ଅଗ୍ରଜକ କୋଶଳ ପ୍ରଦେଶର ସମାଜ ର ପାଠଶାଳର
ନିଜ ବାର୍ତ୍ତଣକ ବିଜତ୍ତର ପ୍ରକଳ୍ପ କରିଥିଲେ ।
ରୁମକ ଏହି ନାୟକୋଚିତ ଅଦଦାଳ ସାମ୍ରାଜ୍ୟରେ
କଥାବୁଦ୍ଧର ପ୍ରାରମ୍ଭରେ ଯେଉଁ ମୋକ୍ଷତା ପାଇଁ
କରାଯାଇଛି, ତାହା ସମେତ କିମ୍ବଦରୀର କିମ୍ବଦରୀ
ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଟଣେଶ୍ଵର ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଆହା ଦୋଷାନ୍ତର ମୁକ୍ତି
ନାହିଁ ; କିନ୍ତୁ ରୁମକ ଉତ୍ତାତ ଜୀବନରେ ଏକାନ୍ତରେ
ତଥୟ ବିଧରମାନଙ୍କ ଯୀତିବ୍ୟର ପଢ଼୍ୟାଏ ତିଲା
ତୁମ୍ଭୁକି ହାତରେ ଲାଗିବୁଝୁ ସମ୍ମି ହେଲୁ ନାଥର
ହୋଇ ଯାଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଅନ୍ତରଦ୍ୟର ଯା କେଳକୁ
ତାହା ଶିଖିଯା ବେଦନାହୁଁ । ପାଇଁ, ଏହରେ ଥା-

(କ୍ରମଶତ)

ମୁଖ୍ୟାବ୍ଦୀ

କୋଣର ସାହିତ୍ୟ ସମାଜ :—

କବି ଗୋପର ମେଷେର ନିକର କାଳୁ ମ୍ୟାନ
ପଦ୍ୟାବଳୀରେ ଶ୍ରୀଆ ସାହିତ୍ୟର ଏକ ଅମର ପାତ୍ର
ଅଧ୍ୟାବଳୀର କବି ପାଇଛନ୍ତି । ୯ଲାଟିଚାର୍ଟ ପାତ୍ର ଦେଖେ
ମାଜଲ ଦୂରପ୍ରତି କରାଗଲି ଗ୍ରାମର କବିଙ୍କ ଜନ
ହୋଇଥିଲ । ତେଣୁ ଏ ଅଞ୍ଚଳର ଲେଖକ ଅର୍ପିଛି
ପ୍ରମଳପୁର, ପାଟଣା, ଶୋନପୁର ଇତ୍ୱି ଅଞ୍ଚଳର
ଦେବେ ବିଜୁ, ଏକାନ୍ତ ନିକର ଗୋଲିହୁ ମନେକବନ୍ଧୁ
ଓ ସେହି ଜନରେ କବିଙ୍କ ନିକାନ୍ତ ହେବା ଉଦ୍‌ଦ୍ଵାରା
ଅଭିରେ ଦେଖନ୍ତି । ପାଠୀର ମେଷେର ପଦ୍ୟର କବି ।
ପଣ୍ଡିତର ଯୁଝ ଦୃଶ୍ୟରେ ମନ୍ଦାନ୍ତିଶାଲ, ଆର ଏବଂ
ଧୀଅ ରୂପରେ ପ୍ରକୃତର ପଦିକଳ୍ପନା ଚଣ୍ଡା ରେଖା ଏବଂ
ପଥପରି ଭାବେ ଦେଖିପାଇଁ, ସମୟରେ ବେଳେ
ଶ୍ରୀଆ କବିଙ୍କ ଜୀବନର ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟ ଦେଖି କାହାରେ ବାହାରେ ।

କିମ୍ବା କେଣିନ୍-ସାହିତ୍ୟ ସମ୍ପଦରେ ପାଠୀଙ୍କ ସମୟରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠାତା
ଶ୍ରାଵକୀ କହି ଗଲାପରି ମେହେରକ ପ୍ରତିଷ୍ଠାତାର
ଚନ୍ଦ୍ରପାତାନ ଏହିଥିଲେ । ଯେହି ଦୁଇତାରୁ ପ୍ଲାନେଟ୍
ପାହିତ୍ୟକମାଟଙ୍କ ଗଞ୍ଜାନରେ ପରିଦି ନାମରେ ଏକ
ସାହିତ୍ୟ ମୂଳରେ ଠେଣ କରିବାର ପ୍ରସ୍ତାବ ଆଣିଥିଲେ;
କିନ୍ତୁ ଉଦୟକୁ ଫେରେ ଦ୍ଵରରେ ଭାବରେ ପ୍ରସ୍ତାବଟି
ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ବିବରରେ ଅର୍ପିକାଯା ହୋଇ ପାରି ନ ଥିଲା ।
ମୁଖ୍ୟ ଦେଶେ ଯେବୁ ଯୁଦ୍ଧ ଓ ଭାରିଜରେ ଗଞ୍ଜାଧର
ମୁହଁତ୍ୟ ସମ୍ପଦ, ପାଠକ କୌଣସି । ଆମର ଆଶା,
ଗଞ୍ଜାଧର ବିଭିନ୍ନରୁ ନୁହନ ଶବ୍ଦ ଆହୁରଣ କରି
ଦି ହେଲେ ହିତ୍ୟ ସମ୍ପଦ ଏହି ଅଞ୍ଚଳର
କେ ଏ ଏ ମିଳି ଯାହିତ୍ୟ ସମାଜର ଦୁଃଖରେ
ଲାଗିଥିଲା । ସୁର୍ପତଃ କହି କାହିଁ କୁଦିତର
ହା ଏ ଏ ଏ ଏ ଏ ଏ ଏ ଏ ଏ ଏ ଏ ଏ ଏ ଏ

ପରିଷ୍ଠ୍ର ନାତନ ଦୃଷ୍ଟିକଣ୍ଠା ତଥା ଏବଂ ନୁହନ
ପ୍ରତିଭାର ଅଦିଶ୍ଵାର କିମ୍ବା ଏହା ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର
ଗତିଧାରକୁ ମୁରି ପୁଷ୍ଟ କରିବ ।

ଓଡ଼ିଶା ଥୁର୍ବର୍ଷ ଓ କବି ପ୍ରମୁଖ ଭାବେ ଭଣିବା :—

କଟକ ସହିରରେ ଗତ ପ୍ରେରଣା ମାଧ୍ୟ
ତାର ଖେଳର କବି-ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ଉଚ୍ଚେଷ୍ଟ ଭଣି ଓ ମନ୍ଦିର
ନାଟକର ଭଦ୍ରାଟନୋପ୍ରବ ରୀତିଶା ଥୁର୍ବର୍ଷ
ଗୁରୁରେ ତାକୁ ମାୟାର ମାନ୍ୟମୁକ୍ତ ଦ୍ୱାରା ହେଉଥି
ଯାଇଥିଲା । ଭାବୀ ଉଚ୍ଚରେ ଅପ୍ରାମାନ୍ୟ ଅଧ୍ୟାତ୍ମାର, ଭାବର
ଚାରିରନା, କଥାର ସରସତା, ଜୀବିନର ସ୍ଵର୍ଗ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତରେ
ଏବଂ ଓଡ଼ିଆ ଜୀବନ ବିଷୟରେ ଅପ୍ରାମାନ୍ୟ ପଢ଼ିବା
ପ୍ରତିଭା କେତେବୁଦ୍ଧିଏ ପ୍ରତି ଗୋଟିଏ କବି ଉଚ୍ଚେଷ୍ଟ ଭଣି
ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟରେ ଯେଉଁ ଅସନ ଅଧ୍ୟାତ୍ମାର କିମ୍ବା
ଆଜିପାଦ କୌଣସି ଓଡ଼ିଆ କବି ଜୀବାର ସମକଥ
ହେଉଥି ନିହାନ୍ତି ବୋଇଲେ ଅଛୁଟୁ ଯେବନାହିଁ ।
ବରତ ଏହି ଓଡ଼ିଶା ଦେଶୀ ପରି କବିଙ୍କ କାବ୍ୟ ମଧ୍ୟ
ବିଚିତ୍ର । ମେଗାନ୍ତରେ ଯେତୋତେଲେ କଳା ଚୋପନାଳ
ଲାଗିଛି, ପ୍ରାଚ୍ୟୁତ, ଅସ୍ତ୍ରାନ୍ତି ହାତରେ ବକାବଳୀର
ଦନ୍ତ ଝଲମାର, କବିଙ୍କ ହୃଦୟରେ ତାହାର ଦୂର ଅମର
ଅପରରେ ତୁଥିବ ହୋଇଥାଇଛି ତରଫର ମର୍ଦ୍ଦ । ଥ୍ରେ-
ସ୍ଵର୍ଗ ଶ୍ରେଷ୍ଠତା ରାଜକୁମାର ର ଜୀବନର କାହିଁ
ତାହାର ମଧ୍ୟ ତ୍ରୈମାତ୍ର, ହର୍ଷ ଦିତ୍ୟବାତ୍
ଦୋଲମୂରାନ ଭାବୁ ହିଅର ଶ୍ରୀପଦ୍ମା
ସୌଦମ୍ଭ ବନ୍ଦୀନ-ଭାବ କବିଙ୍କ ଘୟାରେତେବେ ଯେଉଁ
ବୁଦ୍ଧରେ ପ୍ରକାଶ ପାଇଛି, ତାହା ଆମକୁ ଅବୁଦ୍ଧି କଲାପ୍ରକାଶ ।
ବରତ ଓ ଶର୍ଵତର ଆରାୟବ କବିଙ୍କ ଜୀବାର ଅନୁଭ
ବୀତ ଝକାରରେ ଦାଳ ଉଠିଛି ଝକାରରେ ଉତ୍ସବ-
ଭଣି କବି-ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ଆଜନ୍ତା ଅଜନ୍ତା କରିଥିଲୁଛି । ଏହି
ତାକୁ ଏହି ଭଦ୍ରାଟନୋପ୍ରବ ପଞ୍ଚମୀ ପ୍ରତିଭାର
ପୁରୁଷ କବିଙ୍କ ଭାବେଶ୍ୟରେ ଶାନ୍ତିଭାବି ଅନ୍ତର କରିଥିଲୁଛି
ଏବଂ ରଙ୍ଗମଞ୍ଚରେ ଜାଗନ୍ମ କବିଙ୍କ । । ୧୯୩୫ମାରୁ
ନାଟକର କର୍ମୀମାନଙ୍କ ଧର୍ମବାଦ କେତେଥିଲା ।

ହେ ଭାବୁରେ ଯୋଗଦାନ ଦିବାକୁ ଧାରେ
ନିମନ୍ତକ ଗନ୍ଧିକା ପାଇଥିଲେହେଁ ନାନା ପ୍ରତିବନ୍ଧକ
ଯୋ ଯୋଗଦାନ ନ ପାର ଅନୁରତିକ ଦୁଃଖିତ ।

ମୁୟାର ଅର୍ଜିତକ ସମ୍ମେଲନ :—

ଦିନୀ୧୨ ମାର୍ଚ୍ଚ ୨୩ ତାରିଖ ଦିନ ଅର୍ଦ୍ଦୟାର
ପ୍ରମୁଖ ସମ୍ମେଲନର ଅନୁବଦଶିର ବସୁଅଛି । ଚାଲ,
ପ୍ରକାଶକ, ପ୍ରକାଶନେତ୍ରାଧିକାରୀ, ଆରବ, ଉଷାକୁ, ଉଷାବ,
ପ୍ରମୁଖ, ଅର୍ଦ୍ଦୟାରେ ରୂପ ଦେଶର ଏହି
ସମ୍ମେଲନ । ଗୋଟିଏ ଦେଶୀଗାର୍ଜ ପ୍ରତିନିଧିତ୍ୱ ଅଭୁତ
ହୋଇ ଅଛନ୍ତି । ଶ୍ରୀମୁ ୨୦୦ ପ୍ରତିନିଧି ଏହିରେ ଯୋଗା
ଦେବତା । ଏ ନିଧାରୁ ଅନେକ ଦେଶର ପ୍ରତିନିଧି
ଭାବରେ ଅନ୍ତରେଣୁ ।

ସମ୍ମେଲନ ଉଚ୍ଚିତ୍ୟ ରାଜନେତିକ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ
ଆହୁତ ହୋଇରାହିଁ । ଅର୍ଦ୍ଦୟାର ନାନା ଦେଶ ମଧ୍ୟରେ
ତେବେ ନୃତ୍ୟର ଏକ ପାରମ୍ପରା ପାରମ୍ପରା ପାରମ୍ପରା
ଭାବରେ ତାହା ଦୃଢ଼ତର କରନେବାହିଁ । ଏହି
ସମ୍ମେଲନର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ।

ପ୍ରତିନିଧିକର୍ତ୍ତା ମହାରାଣ୍ମନ ସକାଶେ ଭରପର
ଦେବାକୁତ୍ତି, କଳା ଉତ୍ସବପରି କରିପାରିବ । ୧. ଶାକ-
ନିତ୍ୟକଠିନ ଧଳ, ଦ୍ୱାବ ବିଶ୍ୱାଳକ କଥକଳି ନିତ୍ୟ,
ପତନ୍ତଳକର ଇନାଚ ପ୍ରକାଶ ଏଥାର ଶିମନ୍ତି
ବୋଇପାଇବାକୁ ।

ଏହା ଭାବର ତୌରେବ ବିଶ୍ୱ ସେ, ମାନ୍ୟବର
ମୁଦ୍ରା କରିବିଲେ ମନେଷେଷ୍ଟକ ଦ୍ୱାରା ନିମନ୍ତକ ସମସ୍ତ
ମୁଦ୍ରା ପ୍ରକାଶରେ ପଣ୍ଡିତଙ୍କ ବାସରବନରେ
ପାଇବାକୁ । ଭାବୁରେ ମର୍ଦ୍ଦ ତାରିଖ ଦିନ ଅଭୁତ
ଦେବତା ଏବାର ମନ୍ଦିର କରିବାକୁ କଲେ ପ୍ରତି ତେବେ ଅଧିକ
ମୁଦ୍ରା କରିବାକୁ ଏବାର ପରମାପଦ ପଣ୍ଡିତଙ୍କ
ମୁଦ୍ରା କରିବାକୁ ।

କଠକରେ କଳା-ପ୍ରଦଶ୍ରମା :—

ଜାଗାପୁ ଜୀବନରେ କଳାର ପ୍ରେରଣା ହୋଇଥିଲା
ପାଇଁ ଅଟ୍ ପ୍ରଦଶ୍ରମା ପେପର ସାହାର୍ଥ କରେ; ଏବଂ
ବୋଧକୁ ଅନେ କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟରେ ନାହିଁ ।
ଶୁଣି ଶୁଣି ହେଲୁ, ଉତ୍ତି ମଧ୍ୟରେ
କଠକରେ କଳା ପ୍ରଦଶ୍ରମା ଉଦ୍‌ସାରିତ ହେବ । ତହୁଁର
ଉଦେଶ୍ୟାକ୍ରମାନଙ୍କୁ “ ଚତୁରଙ୍ଗ ” ଅନ୍ତର୍ମାନ ଏକାନ୍ତର୍ମାନ
ଜଣାଉଥିଲା ।

ଷୁକ୍ଳଶୃଷ୍ଟ ହୋଇ

ଶିକ୍ଷାର ପ୍ରସାର ଉପରେ ଦେଖିବ ଉନ୍ନତ ନିର୍ମଳ
କରେ, ଏହା କାହାରିକୁ ଅବିଦତ ନାହିଁ ଏବଂ ଏହା
ମଧ୍ୟ ଦେଖାଯାଏ ଯେ ସୁଲେଖର ବା ସୁଲକ୍ଷଣ ଘେରିଲାକୁ

ଆଁଧାର ବଶକି ଛିପାଇ ଦାର୍କର ଲେଖା ବା କବିତା
ପୁଷ୍ଟିକ ଶ୍ରବନରେ କଥା ପ୍ରାପ୍ତ ହୁଏ, ତତ୍ତ୍ଵପାଦନେକ
ଦ୍ୱାରା କଥାର ଉନ୍ନତ ପ୍ରଦଶ ହୁଏ । ତେଣୁ
ଶିକ୍ଷାକତ ନାହିଁ ଯେତେ ଦ୍ୱାରା ବା ଯେତେ ଅନୁଷ୍ଠାନ
ଦ୍ୱାରା ୧୯୩୦ ରାଜାପୁ ଅବଲମ୍ବନ ହୁଏ, ସେହି ବ୍ୟକ୍ତି
ବା ଅନୁଷ୍ଠାନ ଉତ୍ସବ ନରିସାରଣୀ ପ୍ରଶଂସନ । ଆମ୍ବେମାନେ
ପ୍ରକୃତ୍ୟେ ତୁମ୍ଭେ ଷ୍ଟୋରର ଛାଦବୁଦ୍ଧି ଏବଂ ଦାନର
ଚାଟିଏ ଡାଲିବା ପାଇଅଛୁ । ତହୁଁରୁ ଜଣାଯାଏ ଯେ,
୩୧୧୩ - ୪୭ ବର୍ଷରେ ଏହି ଅନୁଷ୍ଠାନ ଦ୍ୱାରା
୧୯୧୭ - ୧୯୧୮ ଏ ବିଷୟରେ ଖର୍ଚ୍ଚ ହୋଇଅଛି । ଏହା
ଅଭ୍ୟନ୍ତ ଅନଦର କଥା । ଷୁକ୍ଳଶୃଷ୍ଟୋର ପ୍ରଧାନତଃ
ଗୋଟିଏ ପୁଷ୍ଟିକ ଦୋଜାକୁ । ଆଶାକରୁଁ ଓଡ଼ିଶାରେ
ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପୁଷ୍ଟିକ ବ୍ୟକ୍ଷାଯୁମାନେ ଅପଣା ଅମରାତ୍ମା
ବାର୍ଷିକ ଅୟୁକ କିମ୍ବଦଂଶ ଗର୍ବିବ ଛାଦମ୍ଭାବୀକ
ସକାରେ ଦ୍ୱ୍ୟାପୁ କରିବେ ।

ସମାପ୍ତ

Tele:- 'AMAR'

AMARSINGH RICHPAL JAIN

Yarn-Cloth. General Merchants

AND

COMMISSION AGENTS

P. O. Kantabanji B. N. Ry.

PATNA STATE, E.S.A.

Our Motto Honesty

OUR PRICES MODERATE

KEROSENE OIL

SUGAR

Available on controlled rates

PURE Gold & Silver Bars

ALWAYS IN STOCK

**TRY & BE
CONVINCED**

BALANGIR TRADING CO. LTD

Incorporated in Patna State

WE RUN SO MANY BUSINESSES.

H. O. TITILAGARH

MARCE AND OIL MILL

Balangir Soap Works

BALANGIR DYEING WORKS

Branches at:

Kantabanji

Tusra

Harishankar Road

K. L. Jhunjhunwala

Director

ଶ୍ରୀମାଦିଲ୍ଲଃ—

(୧) ଚତୁରଙ୍ଗ . ପ୍ରତ୍ୟେକ ଖଣ୍ଡଆ ମାତ୍ରର ଦ୍ରୁଥିମ ଦିନ ଦ୍ରକାଣିତ ହେବ । ଲେଖକମାନଙ୍କୁ ଅନୁରୋଧ ଯେ ନିଜ ନିଜର ରତ୍ନନା କାଗଜର ଗୋଟିଏ · ପାଳରେ ଲେଖିବେ ।

(୨) କୌଣସି ଦ୍ରୁଷ୍ଟିକ ବା ରତ୍ନନା ସାଧାରଣତଃ ଚତୁରଙ୍ଗର ଏ ପୃଷ୍ଠାରୁ ଅଧିକ ନ ସେବା ବାଞ୍ଛିନ୍ତାଯୁ । ଉପସ୍ଥିତ ତାଙ୍କୁ - ଟିକଟ ପୋଗାଇଲେ ଅମନୋନୀତ ରତ୍ନନା ପରେତ୍ରେ ଦିଆଯିବ ଅମନୋନୀତ ରତ୍ନନା ପାଇଁ ସଂଦର୍ଭକ କୌଣସି କାରଣ ଦର୍ଶାଇ ବାକୁ ବାଘ ନେହାନ୍ତି ।

(୩) କେବଳ ରତ୍ନନା ସଫାଦକଙ୍କ ତାକୁ ପଠାଇ ଗୁଡା, ଗ୍ରାହକ, ବିଜ୍ଞାପନ ଉତ୍ସବ ସାଦଗ୍ଯ ଘରଗୁଲନା ପୁନାନ୍ତ ବିଷୟରେ ପରିଗୁଲକ ‘ଚତୁରଙ୍ଗ’କୁ ଲେଖିବେ

(୪) ପଦାଦ ଆଦାନ ଦ୍ଵାନର ସୁଦେଖ ପାଇଁ ସ୍ଵ ଦ୍ଵନ୍ଦ୍ଵ ଆଦିରେ ଆପଣା ଆପଣା ନମ ସନ୍ଦର୍ଭ ଟିକଣା ଲେଖିବା ପାଇଁ ଲେଖକ ଲେଖିବା ମାନଙ୍କୁ ଅନୁରୋଧ ।

ସମ୍ମାଦକ
‘ଚତୁରଙ୍ଗ’
ପରିଗୁଲକ

କିଛାପଣ

୧—ଚତୁରଙ୍ଗର ବାଟୀଙ୍କ ଦୂଲ୍ ସତ୍ତାକ ଟ ୫୯ ପାଣ୍ଡାପିକ ଦୂଲ୍ ଟ ୩୯ ମାତ୍ର ପ୍ରତ୍ୟେକ ସଜ୍ଯାର —ମୁଲ୍ୟ ୪୦ ମାତ୍ର । ଗ୍ରାହକ ଗୁଡା ଅଗ୍ରମ ଦେଇୟ ।

୨—ଯେ କୌଣସି ମାସରୁ ଗ୍ରାହକ ହୋଇ ପାଇବେ ।

୩—ଗ୍ରାହକ ଇଚ୍ଛା କଲେ ଭିଂ ପି ରେ ମଧ୍ୟ ପଠାଇଁ ଦିଆଯିବ ।

୪—ବିଜ୍ଞାପନ ହାର ସଂକ୍ଷିତେ ପରିଗୁଲକଙ୍କ ପଦି · ଲେଖିବେ ।

୫—ଯେଉଁ ମାନେ ବିଜ୍ଞାପନ ଦେବ ନିଜର ଦ୍ୱାକ ଦେବାକୁ ଗୁହ୍ୟରେ ବକ୍ଳ ମଧ୍ୟ ଦ୍ୱାରବେ । ଉପସ୍ଥିତ ତାଙ୍କ ଶତ ପଠାଇ ବକ୍ଳ ପେରସ୍ତ ନେଇ ପାଇବେ । ଦ୍ୱାକ ଭାରିଗଲେ ପରିଗୁଲକ ଦାୟୀ ନେହାନ୍ତି

୬—କୌଣସି କାରଣ କଣ୍ଠତଃ ଗ୍ରାହକଙ୍କ ସମୟରେ ‘ଚତୁରଙ୍ଗ’ ନ ପାଇଲେ ଗ୍ରାହକ ନେହାର ସହି ପରିଗୁଲକଙ୍କ ଜଣାଇବେ ।

୭—ଅଳ୍ପଦେନ ପାଇଁ ପ୍ଲାନାନ୍ତରକୁ ଗଲେ ପ୍ଲାନୀଯ ଗୋଟ୍ଟି ଅପିଷ୍ଟକୁ ଏବଂ ବହୁଦେନ ପାଇଁ ଗଲେ ଆହୁ ଅପେଷ୍ଟକ ଜଣାଇଲେ ଗ୍ରାହକ ଗ୍ରାହକ ମାନେ ‘ଚତୁରଙ୍ଗ’ ସଦୃତ ପାଇ ପାରିବେ ।

ପରିଗୁଲକ
‘ଚତୁରଙ୍ଗ’

CHATURANGA

REGD NO. P-593

OVER 15 YEARS DEVOTED BANKING SERVICE TO THE
COUNTRY

BHARAT INDUSTRIAL BANK Limited

H. O. Calcutta. H. O. of Orissa - Cuttack

FOR THE INDUSTRIAL AND COMMERCIAL DEVELOPMENT OF ORISSA
20 Branches are going to be opened in the important business centres
of Orissa of which the arrangement of
opening 10 branches has been completed.

CUTTACK OFFICE
CHOUDHURY BAZAR

Kalamandal Printing Pr 25/-

P. O. BALANGIR

PATNA STATE

OUR SPECIAL FEATURES ARE

QUALITY

RUMPTNESS

SERVICE

WE UNDERTAKE ALL KINDS OF

Cash - memos, Bill, Vouchers, Letters, Invitation cards, Book Etc

ପ୍ରଥମ ବିଜୟ

ବୈଶାଖ ମାସ

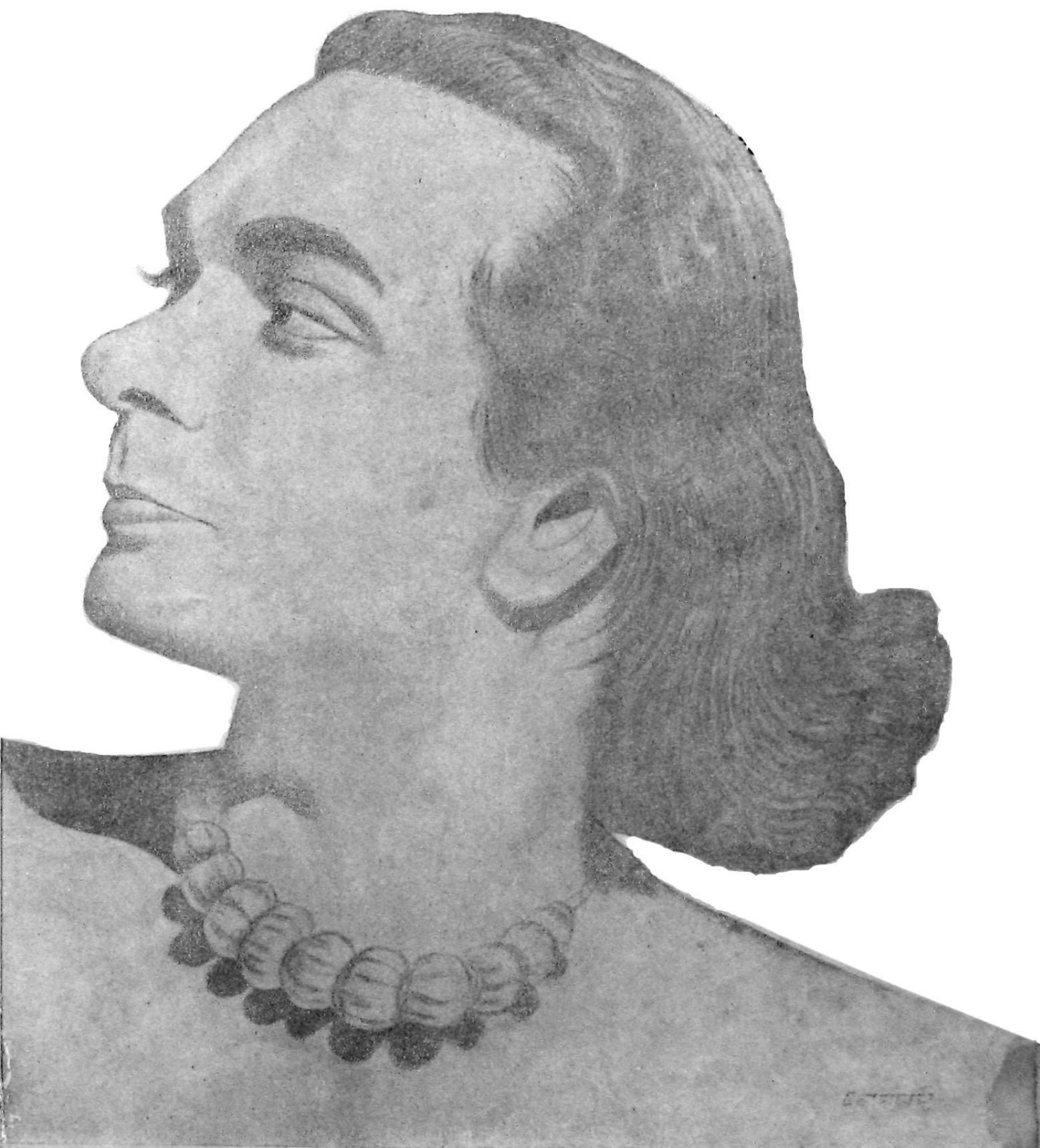
ଦାଦିଶ ସଂଗ୍ରହ

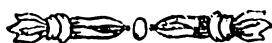
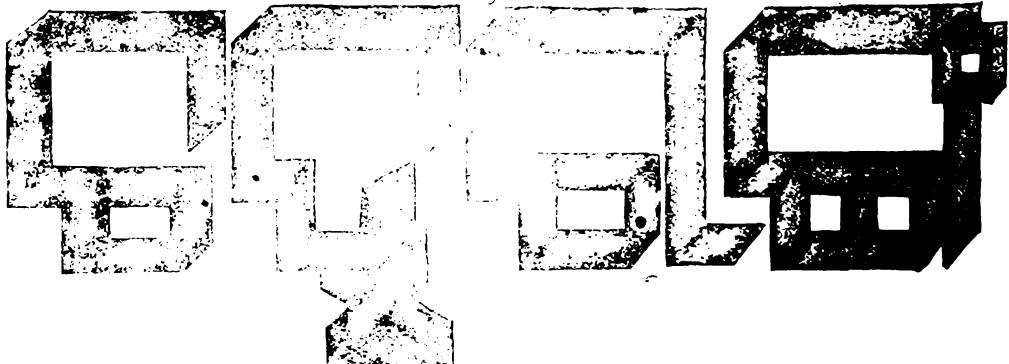
ମୁଣ୍ଡାନ୍ତିକି = କୃପାଚାର ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ମନ୍ଦିର ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଦେବ

ବାପୀଙ୍କ ମୁଲ୍ଲି ଓ ଛଞ୍ଚି

ପ୍ରତି ସଂଜ୍ଞା ଆଠ ଟଙ୍କା

ଆଜିମୋତୀରେ ଅପମ୍ଲ ଶକ୍ତି ଦୃଷ୍ଟିଆ ଦୀଳରେ ଶ୍ଵାସ
ଶ୍ଵାସକୁ ଆହୁଚେନ୍ଦ୍ରର ଦୂର ଦୂର ପଦଧି ।

ପ୍ରଥମ ବଂସ

ବୈଶାଖ ମାସ

କାଦିଷ୍ଵରଙ୍ଗ ॥

କୋଣଳ - କଳା - ମଣ୍ଡଳର

ମୁଖେଷ ରୁପେ ପ୍ରକାଶିତ

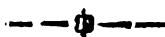

ସଂପାଦକ ସଂଖ୍ୟା—

ଶ୍ରୀ କାଳିକୀ ଚରଣ ପାଣିଗ୍ରାମ
ଶକ୍ତିରତ୍ନ ଶ୍ରୀ ବିଲଭତ୍ର ବହୁଦାର
ଶ୍ରୀ ପ୍ରଭୁତ କୁମାର ମୁଖୋପାଧ୍ୟାମ
ଶ୍ରୀ ନିତ୍ୟନନ୍ଦ ବହୁଦାର
ଶ୍ରୀ ବିଠୁରୁଷଣ ଗୁରୁ
ଶ୍ରୀ ସମ୍ମୁଖେଲ ନାୟକ

ଏତରୁଳକ—

ଶ୍ରୀ ଗଜା ପ୍ରସାଦ ଗଣ୍ଡା

ଓଡ଼ିଆ ସରକାରଙ୍କ ପତ୍ର ନଂ: ୫୯୭- ଅର ତା ୦-୨-୧୯୪୭ ମହିନେ

‘ ଚତୁରଷୀ ’

ଶିକ୍ଷା ବିଭାଗୀୟ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଅନୁଷ୍ଠାନ ପାଇଁ

ବୃଦ୍ଧିତ ହୋଇଛି ।

ସୂଚୀ

ବିଷୟ

ଲେଖକଙ୍କ ନାମ

ପୃଷ୍ଠା

୧ ନାଳିତନ୍ତ୍ରର ଉପତ୍ୟକା (ପଦ୍ୟ)	ଶ୍ରୀ ବିନୋଦଚନ୍ଦ୍ର ନାୟକ	୭୭୦
୨ ସାହିତ୍ୟ ଓ ସାହିତ୍ୟ ତଥା	ଶ୍ରୀ ରଜକିଶୋର ରାୟ	୭୭୧
୩ ଛବି ପତ୍ରନ (ଗଲ୍ପ)	ଶ୍ରୀ ସମୁଦ୍ର ନାୟକ	୭୭୨
୪ କାବ୍ୟ ସାହିତ୍ୟ, ଦାର୍ଶନିକ ସଂତ୍ରନ୍ତ	ଶ୍ରୀ କାନ୍ତୁଚରଣ ମିଶ୍ର	୭୭୩
* ଉତ୍ସବଧକାର (ପଦ୍ୟ)	ଶ୍ରୀ କାଳନୀଚରଣ ପାଣ୍ଡିତ୍ୟା	୭୭୪
୫ ବଜ୍ରନ (ଗଲ୍ପ)	ଶ୍ରୀ ନଟବର ପ୍ରଧାନ	୭୮୨
୬ ପୁରୁଷ ପ୍ରାଚୀନ ଚିତ୍ର ସମ୍ପଦ	ଶ୍ରୀ ସଦାଶିବ ରଥ ଶମୀ	୭୮୩
୭ ସମ୍ବୁଦ୍ଧ ସାହିତ୍ୟକୁ ଓଡ଼ିଶାର ଦାନ	ଶ୍ରୀ କୁଳମଣି ମିଶ୍ର	୭୮୪
୮ ବଦେକ୍ ପରେଶ (ପଦ୍ୟ)	ଶ୍ରୀ ଜଗଦୀଶ	୭୮୫
୯ ପେରବ କେବେ (ଗଲ୍ପ)	ପ୍ରବାପୀ	୭୯୭
୧୦ ଭରତୀ ନୃତ୍ୟକଳା ଓ ଉଦୟମଣିକର	ଶ୍ରୀ କମଳାକାନ୍ତ ମହାନ୍ତି	୭୯୯
୧୧ କୋଶିଲାନନ୍ଦ ଓ ନଦୀୟ କବି	ଶ୍ରୀ ବାଉରିବନ୍ଦୀ, ନନ୍ଦ	୮୦୪
୧୨ କୋଶିଲ କଲାମଣ୍ଡଳର ଅନୁଷ୍ଠାନିକି		୮୧୭
୧୩ ପୁସ୍ତକ ପରିଚୟ	ପ୍ରମାଦଚନ୍ଦ୍ର	୮୧୯
ସୁରଧାର		୮୧୭

Tele:- 'AMAR'

AMARSINGH RICHPAL JAIN

Yarn-Cloth. General Merchants

AND

COMMISSION AGENTS

P. O. Kantabanji B. N. Ry.

PATNA STATE, E. S. A.

Our Motto Honesty

OUR PRICES MODERATE

KEROSENE OIL

SUGAR

Available on controlled rates

PURE Gold & Silver Bars

ALWAYS IN STOCK

TRY & BE

CONVINCED

BALANGIR TRADING CO. LTD.

Incorporated in Patna State

WE RUN SO MANY BUSINESSES.

H. O. TITILAGARH

RICE AND OIL MILL

Balangir Soap Works

BALANGIR DYEING WORKS

Branches at:

Kantabanji

Tusra

Harishankar Road

K. L. Jhunjhunwala

Director

ତୁରଣ୍ଟ

ନାଚ୍ୟ-ସଙ୍କୀର୍ତ୍ତ-ତତ୍ତ୍ଵାଶ ଯେ ସାହିତ୍ୟ-ବିଶାରଦାଶ ।
କଳାୟ କୁଶଳାଶ ସବେ ମହୀୟନ୍ତାଂ ମହୀତଳେ ॥

ପ୍ରଥମ ଦର୍ଶନ

* ଦୈଶ୍ୟାନ ସଂଶାନ୍ତି; ମେଘ ୧୮ । ୪ । ୪୭

* ଦ୍ଵାଦଶ ସଂଖ୍ୟା

ନାଳଚନ୍ଦ୍ର ଉପତ୍ୟକା

ଶ୍ରୀ ବିନାଦତ୍ତ ନାୟକ ଏମ୍ ଏ.

- ୧ -

ଅବଲମ୍ବନ ଶତାବ୍ଦୀର ଏକ ହେମକ୍ତର ଗଲ୍ଲାର ନିଶାରେ
କଷ୍ଟଭ୍ରମ ତାରକାର ଅବଲୋହିତ ଅଲୋକ କଣ୍ଠା

ହେରିପଡ଼ି

ନାରୀଙ୍କ ପଦତର ଶୀର୍ଷଶିଖ

ପାତ ଦେଉଥିଲ ତୁପାରର ଶୁଭ୍ର ଆସିରଣ

ତଳେ

ଆରୁତଳେ

ଇତିକେଳିଷ୍ଟସ୍ଵର ଦନ୍ତଭୂତ ଛୟା...

ତାରତଳେ ଜନ୍ମାନ ଡିପ୍ତେକା

ଜନ୍ମାନ ... ବିହ୍ରୀଣ୍ଟ ତୁପାର

ତାରତଳେ ରାଜେ

ଚନ୍ଦ୍ର ସମାଧ ଧ୍ୱନି

କରୁଣିଗ ନିଃବନ୍ଧ ଓ ବିରାଟ ଗମ୍ଭୀର...

- ୨ -

ଏଇ ଉପତ୍ୟକା ବନ୍ଦତଳ...

ଦୂରେ ଶୀର୍ଷ ନାଦରେ ପୁଲିନ
ଏକାକିନୀ ହଲ୍ଲ ରହି
ଆଦିମ କାଳରୁ ପ୍ରେତିନା - ପିଶାଚୀ ।
ତିଦଣ୍ୟ ଏକ ଧ୍ୟାନୀର କାଳେଣ୍ଟା କାଠର ଇଂଗେତରେ
ସ୍ଵଜୁଥିଲ ମାୟାବିନୀ ଭାନୁତା ମାୟା : -
ଭାଦ୍ର ଶବ୍ଦ ଆକାଶ ନେଉଥିଲ ଟାଣି
ବଷଟଣ ଭଲୁଣ ନେଉ...
ଦୟା ପରେପୁଣ୍ୟ ବଷ - ଲଂତ - ଶୟନରୁ
ଅସମ୍ପତ୍ତ ରଖି ନାହିଁ - ଦେହ - କ୍ଷୁଣ୍ଣ
ହରି ନେଉଥିଲ ପୁରକରେ ।
ତାରପରେ ବୁଲି କେତେ ଦେଶାନ୍ତର ଦେଶ
ଲେଠି ଜାଣୁଷେତୁ କେତେ ତ୍ୟକ୍ତ ଥରୁବାପ
ଅସନ୍ତକ୍ଷା ରଚିଥିଲ ଦସ୍ତି ତା'ର
ନାରୀ ପଦତର ପରିତ୍ୟକ୍ତ
ଉପତ୍ୟକା ଡିଟଳ ।

— ୩ —

କେତେ ଅବୁ ଦ ଶତାବୀର ତଳେ
ଏକଦା
ପୂଣ୍ଡିମାର ନିଶା ଆଦ୍ୟାମେ
ଏଇ ଉପତ୍ୟକା ତାର
ଛୟା ପଥ୍ର କରି ଅବରେହଣ
ତନ୍ତ୍ର ନେଉଥରେ ଅବସର ।
ସେଇଦିନ ପିଶାକୁଣ୍ଡୀ ପାତ ତା'ର ପାଦୁକଣ ପାଖ
ସାଜିଥିଲା ଅପୁରସର ଦେଶ ।
ପଥ୍ରକୁଣ୍ଡ କିନବର ସମ ଗାଉଥିଲା ନିର୍ଜନର ଗୀତ ।
ରତ ଭଲମୁଁ ବାଲ ସମ ଯାଉଥିଲା ପେଟି
କଟିତଟି ପ୍ରନତକୁ ନାଳମେଟି ପାଠ ।
କାମକୁଣ୍ଡ ତନ୍ତ୍ର ତା'ରେ ମାଗିଥିଲେ ଆମ୍ବି
ରତ ।
ନେଟ୍ କରି ନିଜ ଅଇ
ଦେଲ୍ ପିଶାକୁଣ୍ଡୀ ।

— ୪ —

ରତ - ଲୁଗୁ ମାୟାବିମା
ତନ୍ତ୍ର ଅଇ ଶୋଷିନେଇ ସମସ୍ତ ଶୋଣିତ ।

ଅବଶ ପ୍ରତ୍ୟଙ୍ଗ-କନ୍ତ୍ର-ପ୍ରାଣପ୍ରାନ ଭୂମିପରେ ପଡ଼ିଥିଲା ଢିଳି ।
ତାର ରେ
ହରଣାର ପରାମରଶ
ଆଉ
ଦନର କିନର
କାନ୍ଦିଥିଲେ କନ୍ତ୍ର ସମସ୍ତ ଦିଗ ସେଇ,
ଆଶ୍ରମକଣା ରଜି ଫିମେ ସନ୍ନାଭୁତ ହୋଇ
କନ୍ତ୍ର ଶବ ପରେ ହେଲି ଦିନ ଆବରଣ
ସମାଧିର ପ୍ରିୟ...
— ୫ —

ଭୁଲକ୍ରମେ ଏଇପଥ କେବେ କାଠୁଣୀଆ ପାଦିଗଲେ
ବାଟଦଣୀ ହୋଇ

ଛୁଟପରେ ପକାଏ ତା ଛେପ,
ଶୁଣି ଦୂରେ ଉଚ୍ଚତ୍ୟକା ତଳେ
ବିଶବା ଲଳନାର ପରି କରୁଣା ଫନ୍ଦନ ।
ତାରମରେ
ବାଟ ଭୁଲିଯାଏ
ନାଳକନ୍ତ୍ର ଉପତ୍ୟକା ତଳେ ।

ସାହିତ୍ୟ ଓ ସାହିତ୍ୟତତ୍ତ୍ଵ

ଅଧ୍ୟାପକ ଶ୍ରୀ ରାଜକିଶୋର ରାୟ

ସମ୍ପ୍ରେ ଜାଣନ୍ତି ରାଜନୀତିରେ ମତବାଦ ଅଛି ।
ବେଳେ ମତବାଦ ଭିତରେ ରାଜନୀତିର ତରିକା ହୁଏ ।
ସେହିପରି ସାହିତ୍ୟ ଓ ସାମାଜିକ ଆର୍ଟ ପ୍ରେସରେ ଦୟା-
ମତର ପରିଚୟ । ଦଦିଶିବାକୁ ମିଳେ । ଦୟା ବିପରୀତେ
ଆମେ ସୁକୃତିକରୁ । ଏକ କଥାରେ ବିଶେଷତଃ
ମନୋବ୍ରତ ପ୍ରୟୋଗ ହାର ଆମେ ଡର୍ଶନ୍ୟକଷ୍ଟ, ମୌର୍ଯ୍ୟ,
ଭଲ କଥା ।

କିନ୍ତୁ ଗୋଟିଏ କଥା ବିଶୁର କରିଯାଉ । ଯେତ୍ତି
ସୁନ୍ଦର ଭିତ୍ତିମି ଭୂରରେ ଅମେ ସୁକୃତିକର
ଅବବାରଣୀ କରୁ, ଏହି ସଳଳ ପୁକୃତର୍କ ଯଥାର୍ଥରେ
ଦୟାର ଅନ୍ତର୍ଭୁତ ନାହିଁରୁ ମୂଳୀଭୂତ କାରଣ କି ନୁହେଁ ।
ନା ଏହା ନୁହେଁ । ବିନ୍ଦୁର ଦିଶେପ ସୁଗର ଘୋଦିର୍ଭେ-
ଦୋଃ ସମ୍ବନ୍ଧର ଆମେ ଗେଲୁଁ ସମସ୍ତ ଶୁରୁଗୁରୁର
ତତ୍ତ୍ଵର ଦଖଣାନ କରୁ, ନାହିଁ ଭିତରେ ସତ୍ୟ ଓ

ତଥ୍ୟ ଉପରୁ ଥାଇପାରେ, କିନ୍ତୁ ତାହା ଯେ କୌଣସି ସମ୍ମିଳନ ରୁଚି ବା ପ୍ରୀତିଲଙ୍ଘନ ମୂଳ୍ୟରଶି, ଏମରେ ସ୍ମୀକାରେକି ପଥ୍ୟର୍ଥ ନୁହେଁ ।

ପୁଗର ରୁଚି ପରିବର୍ତ୍ତନ ଓ ତାହା ସଙ୍ଗେ ସୌଦର୍ତ୍ତ ସ୍ଵର୍ଗ ଏବଂ ରସ ସୃଷ୍ଟିରେ ଯେଉଁ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଘଟେ, ତାହାର ଜୀବନ ଅନେ ସମ୍ବନ୍ଧନ କରିବାକୁ ଯାଇ ଅମେ ଦକ୍ଷ ସମ୍ବ୍ୟତ୍ୟକରି ତତ୍ତ୍ଵମାନ ଯାଣି ଥାଏ । କିନ୍ତୁ ଏହି କ୍ଷେତ୍ର ପରିବର୍ତ୍ତନକୁ କୁ ପରୋଗ କରି ଯେଉଁ ସ୍ଵର୍ଗ ପ୍ରସାର କରିବାକୁ ଯାଇ ଅମେ ଦକ୍ଷ ସମ୍ବ୍ୟତ୍ୟକରି ତତ୍ତ୍ଵମାନ ଯାଣି ଥାଏ । କିନ୍ତୁ ଏହି କ୍ଷେତ୍ର ପରିବର୍ତ୍ତନକୁ କୁ ପରୋଗ କରି ଯେଉଁ ସ୍ଵର୍ଗ ପ୍ରସାର କରିବାକୁ ଯାଇ ଅମେ ଦକ୍ଷ ସମ୍ବ୍ୟତ୍ୟକରି ତତ୍ତ୍ଵମାନ ଯାଣି ଥାଏ । କିନ୍ତୁ ଏହି କ୍ଷେତ୍ର ପରିବର୍ତ୍ତନକୁ କୁ ପରୋଗ କରି ଯେଉଁ ସ୍ଵର୍ଗ ପ୍ରସାର କରିବାକୁ ଯାଇ ଅମେ ଦକ୍ଷ ସମ୍ବ୍ୟତ୍ୟକରି ତତ୍ତ୍ଵମାନ ଯାଣି ଥାଏ । ଏହି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଯେଉଁ କମାଳ ପରିବର୍ତ୍ତନ ପାଇବାକୁ ଆବଶ୍ୟକ ହେଉଛି, ସେ କୁହାକ ପାଞ୍ଜାବର ଲୋକଙ୍କ କେବେ ଅସ୍ତିତ୍ୱ କରି ବର୍ଣ୍ଣନା କି ନାହିଁ, ସ ବିଶ୍ୱମୁଖେ ଅନୁଶୀଳନ ଦରକାର ।

‘ଦାଦ’ ପ୍ରତିଷ୍ଠାତ ଜ୍ଞାନ ପାରଥୀଙ୍କ, ସ୍ଵର୍ଗ ବୃଦ୍ଧଦେବ ତାହା ଜୀବିଥରେ କି ନାହିଁ, ଲାହୁ ପ୍ରାଣଧ୍ୟାପେଶ । ଫର୍ତ୍ତ ପ୍ରାଣଧ୍ୟାପରେ ଯେଉଁ ଗମ୍ଭୀର ତତ୍ତ୍ଵମୁଖ ଅବିଷ୍ଟ ହେଉଛି, ସେ କୁହାକ ପାଞ୍ଜାବର ଲୋକଙ୍କ କେବେ ଅସ୍ତିତ୍ୱ କରି ବର୍ଣ୍ଣନା କି ନାହିଁ, ସ ବିଶ୍ୱମୁଖେ ଅନୁଶୀଳନ ଦରକାର ।

ପର୍ମାୟୁଦ୍ଧମ ବରଂ ଏହିପରି ଭାବରେ କହିଲେ ଅଧିକ ହେବନାହିଁ । ଯଥା ଉପନିଷଦର ଧର୍ମ, ଖ୍ରୀଧର୍ମ ବା ବୌଦ୍ଧଧର୍ମ ପ୍ରତ୍ୟକର ଅନୁଶୀଳରେ ବ୍ୟବସାର କରିଗା, ପାଞ୍ଜାବ ଏବଂ ବୃଦ୍ଧ — ଏବଂ ଧିମାନଙ୍କ ସହିତ ସୁରକ୍ଷିତ ରହିଛି; ମହାବାଲର ଅବର୍ତ୍ତନ - ତାହାକୁ ଅମେ ସାଧାରଣ ଭାବରେ କହନ୍ତିରେ ବ୍ୟବସାର କରିବାକୁ ।

ମୋର ଏହି ପ୍ରକିଳନ ନୂତନକ୍ୟ ସାହୁତ୍ୟ କିମ୍ବା ସାହୁତ୍ୟର ପ୍ରାଣଧ୍ୟାପାକୁ ତତ୍ତ୍ଵକୁ ବିକ୍ରିଲ କରି ଧାର୍ଯ୍ୟକୁ ସପ୍ରତ୍ୟେ ଭାବରେ ଉପଦେଶ୍ୟର ସୁରକ୍ଷାରେ ତାର ଉପ୍ରେସ୍ତ ଆସନ ସମ୍ପଦା କରିବା । ତତ୍ତ୍ଵ ଧର୍ମ ବା ବିଜନାତର ତତ୍ତ୍ଵ ଏଠାରେ ପ୍ରତିଧାନର ବିଷୟ ନୁହେଁ ।

ବିଭିନ୍ନ ପୁଗରେ ସାହୁତ୍ୟ ଓ କଳ୍ପନା ସ୍ଵର୍ଗ ରେ ଯେଉଁ ବିଶେଷ ବିଶେଷ ବ୍ୟବ ଅଟେ ଦେଖୁଁ, ସେ ବୁଦ୍ଧିକ ମୁଳତାଙ୍କ କେତେକ ବିଶେଷ ତତ୍ତ୍ଵ ବା ମତବାଦକୁ ଅବଲମ୍ବନ, ତିର୍ଯ୍ୟକ କରି ହୋଇଯାଏ । ଏବଂ ସେହି ତତ୍ତ୍ଵ ବା ମତବାଦ ଦ୍ୱାରା ସେମାନଙ୍କର ଆଚିତ ଓ ପ୍ରକାଶ ସବଦା ନିଯନ୍ତ୍ରିତ । ଏଇଟା ସାଧାରଣ ଧାରଣା । ଏହା ଏକପ୍ରକାର ବିଶ୍ୱମୂଳ ହୋଇଯାଇଛି । କିନ୍ତୁ ମୋର ବିଶ୍ୱମୂଳ ଏହି ତତ୍ତ୍ଵକାଳୀ ବା ମତକାଳ ଗୁଡ଼ିକ ସାହୁତ୍ୟ କିମ୍ବା ଅର୍ଥର ପେନରେ ବଢ଼ି କଥା ନ ହେଁ । ବିଜନାତ କା ଧର୍ମ ଅନ୍ତରେ ଏବା ସଥ୍ୟ କି ଅପଥ୍ୟ, ମୁଣ୍ଡ ଏଠାରେ ତାହା ବିବୁର କହୁନାହିଁ । ମୁଣ୍ଡ ହୁବୁଛ ବହିଲୁ ତତ୍ତ୍ଵ ବା ମତବାଦ ପ୍ରଥମ ନୁହେଁ; ସ ଗୁଡ଼ିକର

ପୌକୁକଟା ବୁଝିପାରେ ଯେ ମନୁଷ୍ୟ ସାହିତ୍ୟ ଦା ଅଟ୍ଟର ଦିଶେଷ ବିଶେଷ ବୁଝ ଦେଇଥିଲୁ, ଏ କଥା ବି ସ୍ଵତ୍ଥ ନୁହେଁ ।

ତାହାହେଲେ ଏତେବୁଡ଼ିଏ ସାହିତ୍ୟକ ମତବାଦ ଯେ ଅନୁଷ୍ଠାନ ରସପିତାୟ ସାହିତ୍ୟକର ପ୍ରଜାକୁ ଭାଗଫାନ୍ତ କରୁଛି, ସେ କୁଡ଼ିକର ଛୁନ ଟକରିବି ?

ପ୍ରଥମରେ ସାହିତ୍ୟର ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣ, ପରେ ସାହିତ୍ୟର ଜିଜ୍ଞାସା; ଶେଷରେ ମତବାଦ । ଅଧ୍ୟନିକ ମାନବ ଜୀବନ ସରଳ ନୁହେଁ । ଜଟିଳ ଜୀବନ ଓ କର୍ମ ପ୍ରଫିସାକୁ କ୍ଷଣକ ପାଇଁ ବିସ୍ମୃତ ହୋଇ ଆଦିୟ ଯୁଗ ନୁହେଁର ସରଳ ଜୀବନକୁ ଆଦିଲ୍‌ନା କରାଯାଉ । ଆଦିମୟୁଗରେ ମନୁଷ୍ୟର ମାହିତ୍ୟ ଥିଲା, କିନ୍ତୁ ନ ଥିଲା ମତବାଦ । ବତ୍ର ଦୁଃଖର କଥା ସେ ଯୁଗର ଦିଶି ରୂପ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଥାମେ ଏବେ ନାନା ପ୍ରକାର ଆମ ମନ ଅନୁଗ୍ରହ ମତବାଦ ଗଢି ରୁଳିଛୁ । ଆଦି କବି ବାଲିକୀ ଦୌଷିଞ୍ଚ ମିଶ୍ରନର ଶୋକରେ ଚିରଳିତ - ହୃଦୟ ଦ୍ୱୀପ ଯେତେବେଳେ ଆଦ୍ୟ ଦ୍ୱୀପ ରଚନା କଲେ, ସେତେବେଳେ ସେ କଥା ରଚନା କରଗଲେ, ତାହା ନିତକେ ଜାଣି ନ ଥୁଲେ । ତରେ ଅବଶ୍ୟ ବିସ୍ମୃତ ହୋଇ ପରୁଇଲେ, “କିମିଦିନୁ ବ୍ୟାହୁତମମୟା ? ” ସେହି ମୁଦ୍ରିତିରୁ ଆରମ୍ଭ ହେଲା ଯେତେକ ପୂର୍ଣ୍ଣତର ଗଲଦ୍ୱର୍ମ ମୀମାଂସା ଓ ଅମୀମାଂସା, ଆରମ୍ଭ ହେଲା କାବ୍ୟର ଦେହ - ମନର ବିଶେଷଣ ଓ ଆବଶ୍ୟ ହେଲା କାବ୍ୟତତ୍ତ୍ଵ ।

ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣ ବିସ୍ମୟାବନ୍ତ, ମନେହି ନାହିଁ । ମାନ କବି ଯେତେବେଳେ ପରୁଇଲା, “ ମୁଁ କିପରି ରଚନା କଲି ? ସେତେବେଳେ ଗବେଷଣା, ସାହିତ୍ୟ ତତ୍ତ୍ଵ ଓ ମତବାଦର ଆରମ୍ଭ ସମ୍ବନ୍ଧ ହେଲା ।

କେହି ପ୍ରଶ୍ନ କରିପାରନ୍ତି ପେଇଁ କାରିପର ବିଶିଷ୍ଟ, ବେୟାମଯାନ ନିଜେ ତିଆର କରିଛି ଓ ସେ କୁଡ଼ିକର ନିର୍ମଣ କୌଣସି ଜାଣିଛି, ତତ୍ତ୍ଵ ଗବେଷଣା କରିଛି,

ସେ ନିଶ୍ଚଯ ଏକାଦଶ ବେୟାମଯାନଟିକୁ ଆହୁରି ନେପୁଣ୍ୟ ସହିକାର ନିର୍ମିତ କରିପାରିବ । ସେ ସେହି ଦିଷ୍ଟପୁରେ ଆହୁରି ବୈଶଶ ସ୍ଵର୍ଗା ହୋଇ ପାରିବ । କିନ୍ତୁ ପେଇଁ କବି ଦଶଟି କବିତା ଲେଖିଛି, ଲେଖି ସମାଦର ପାଇଛି; କବିତାର ତତ୍ତ୍ଵ ଓ ତତ୍ତ୍ଵ ଗବେଷଣା କରିଛି, ସେ ଏକାଦଶ କବିତାଟିକୁ ପୁରୁଷ - ଓ “ କବିତା ” କରି ପାରିଦେକି ନାହିଁ ?

ଏହିଠାରେ କଳପୁଣ୍ୟ ଓ ଅନ୍ୟ ସବୁ ପ୍ରକାରର ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣର ସୁଗର୍ହ ପାର୍ଥକ୍ୟ ରହୁଅଛି । ଏକାଦଶ କବିତାଟି, ହୃଦୟ ମନୋରମ ହୋଇ ନ ପାରିବ । କାହିଁରର ଏକାଦଶ ବେୟାମଯାନଟି, ଉତ୍ତରାହୁଷ ହୋଇ ପାରେ । ପ୍ରଥମଟିରେ ନିଶ୍ଚିତତା ନାହିଁ । ଦ୍ୱିତୀୟ ପୁଣ୍ୟର ରହୁଛି । ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣ ଲ ଏକା । ତେବେ ଏପରି ପାର୍ଥକ୍ୟ ହେଲା କାହିଁକି ?

ଏହୀ ଜଣାଶ୍ଵରୀ କଥା ଯେ ପ୍ରଥମ ଶେଷାର ରୂପଦଶ ସବୁ ସମୟରେ ଦତ୍ତ ସମାଲୋଚକ ବା ତାଉ୍ତିକ ହୋଇ ନ ପାରେ । ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣ ଫିୟାରେ ମେ ଦଧି; ମାତ୍ର ବିଶେଷଣ ଫିୟାରେ ସେ ଦଧି ନୁହେଁ । ସେହିପରି ଶେଷ ତତ୍ତ୍ଵଜ୍ଞନ ରୂପଦଶ ନ ହେଲାଇପାରେ ।

ଏଥର ମୃଦୁ ପ୍ରମାଣିତ ହେଉଛି ଯେ ଶେଷ ରୂପଦଶ ରୂପର ତତ୍ତ୍ଵଜ୍ଞନ ଉପରେ ଅଦୌ ନିର୍ଭର କରନେଛି । ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣ, ରହିଥିଥିବା ତତ୍ତ୍ଵ ନିରଦେଶ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କେତେକଳ କାରଣ ଉପରେ ନିର୍ଭର ଥାଏ । ସେଥିମୁହଁରୁ ପ୍ରଧାନ ଦୂରଟି କାରଣ ହେଉଛି - କବି - ପ୍ରତିଭା ଓ ଉତ୍ତରାହୁଷ ପ୍ରବାହ୍ୟ ।

ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣର ସୀମା ଓ ତତ୍ତ୍ଵର ସୀମା ଭଲା ହେଲେଥିବା ଶାତ ସକାଳର କୁହୁଡ଼ି ମୁଣ୍ଡରେ ଦୁଇ ଲିଙ୍କ ପଥିବାର ଯେତି ଏକ ଭଲ ଦୂଷି ଦୂଷି, ସେହିତେ ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣର ସୀମା ଓ ତତ୍ତ୍ଵର ସୀମା ଅନେକ ସମୟରେ ଏକ ହୋଇଥାଏ । ବୁଦ୍ଧିର ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣଯ ପାର୍ଥକ୍ୟ ଅଦରଣରେ

ସାହିତ୍ୟ ପତ୍ର - ସୁଧୀଆୟାତ ହୋଇଯାଏ । ମନୀଷୀ କଥାପି ହୃଦୟ ବୃତ୍ତର ଗଜ୍ୟରୁ ବୁଝି କୁଣ୍ଡଳ ଏକା-ବେଳକେ ନିଷାପିତ କରି ପାରେନାହଁ । କିନ୍ତୁ ବୃକ୍ଷ-ବୃକ୍ଷର ଫଢ଼ିଗମ୍ୟ ହୃଦୟପୂରତ୍ତ୍ଵ ଉପରେ ଅଭିବନ୍ନୀୟ ଅଭିବକଳ୍ପ ସ୍ମୃତି କଳିଲା, ତାହା ସମ୍ମନ୍ୟ ହେବନାହଁ । ସମାଜେନା ବା ସମୀକ୍ଷା ନାମରେ ଫ୍ରେମ୍ୟନ ଏହି ତତ୍ତ୍ଵ ପାଇରେ ଉପର୍ତ୍ତିତ ହେଲୁ, ଯେଉଁଠାରେ ଛିଆ-ନେଇ ପାଇଲୁ ଦେଖିଲେ ଆମେ ଜୀବିତାରେଇ ଯେ, ସାହିତ୍ୟ - ବ୍ୟକ୍ତିର ସ୍ମୃତି କିମ୍ବାବଳୁ ଅତିକାରୀ-ଭବତର ଅମ୍ବକୁ ପରିହାର କରି ଅତିକାର୍ଯ୍ୟ ହୋଇଥାଇଲୁ । ହୃକ୍ଷର କାହିଁ ବିଦ୍ୟୁତଶଙ୍କା ହେଲୁ ବୃକ୍ଷରୁ ପେତତ ଆମ୍ବରେ ମୃଷ୍ଟ କରି ହୃଦୟଗମ କରିବାରେ ଆମକୁ ସାହାଯ୍ୟ କରେ, ନୁଦ୍ରନ ସ୍ମୃତି, ହୃଦୟରେ ତାହା ପ୍ରସତିକି ସାହାଯ୍ୟ ଦେଇପାରିବ ନାହଁ । ହୃଦୟ ବୈକ୍ରି ଭଳି ଆମେ ବିଶେଷ ବିଶେଷ ସାହିତ୍ୟ ପ୍ରେସରେ ବାଳ ଦିନ କରୁ ଓ ପାଣି ପାଗକୁ ହୃଦିମି ଉପାୟରେ ଅସ୍ତର କରି ଅମ୍ବରୁ ପୁଷ୍ଟ ପଳକର ସାଥୀ ଦେଇବାକୁ ଉଚ୍ଛାବିଲୁ, କିନ୍ତୁ ଏହି ଉଚ୍ଛାବନ୍ତି ଦେବା ମୁଖରୁ କେବେ ସାଗରର ବିଚକ୍ରାନ୍ତୀ ମୁଖାଦିନ ଅନୁବାପିତାମାଟି ଅନ୍ତର ପଞ୍ଜୀରୁ ଧରନ କୁଣ୍ଡଳ ଥିଣି ଭୁମିର ଉତ୍ତପାଦକା ଶକ୍ତିକୁ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରଦେଇଛୁ । ଆମର ସମସ୍ତ ମୁକାର ସପରି କର୍ଷଣ ଓ ଉପାୟକୁ ଅସ୍ତିକାର କର ତିର ଉତ୍ସାହକ ପରମର ହରତୁକାନ୍ତି ଉତ୍ସାହିତ ହୋଇଥାଇଛି ।

ସାହିତ୍ୟ ପ୍ରାଣର ପେଦ, ହୃଦୟର ପେଦ; ମାତ୍ର ବୃକ୍ଷର ପେଦ ନୁହଁ । ସାହିତ୍ୟକୁ ବୃକ୍ଷର ପେଦକୁ ଟାଣି ଅଣିବାକୁ ଆମେ କମ୍ବ ଚେଷ୍ଟା କରନାହଁ । ସାହିତ୍ୟ ପ୍ରେସରେ ବୃକ୍ଷର ରେଣ୍ଡର ସାହାଯ୍ୟରେ ଆମେ ବହୁପ୍ରକାର ନିତନ୍ତ୍ରମ ମନ୍ତ୍ରାଦି ସୃଷ୍ଟି କରିଲୁ । ମତବାଦର ବିରୁଦ୍ଧ ବର୍ତ୍ତିମାନ କିଛି କହିଲେ ମତବାଦକର କଷ୍ଟ ହୁଏ, ସତ୍ତ୍ଵଦର୍ଶକ ନାହଁ । କିନ୍ତୁ ଗୋଟିଏ କଥା ବିଶେଷ ରୂପରେ ଦ୍ରୁତିବା ଅଧିଷ୍ଟତା ପିମ୍ପି ପୁରୁଷ ହୃଦୟ ପ୍ରେସରେ, ତା ପଢ଼େ ମତବାଦୀ । କିନ୍ତୁ ବହୁବିକ୍ଷ ଲେକ ମଧ୍ୟ ନିଜରମୁଦ୍ରାଭୂତ ମୁଦ୍ରା ପାଇଲା ଅର୍ପିତ ଜଳର

ମତ ପ୍ରତିକୁଳ ରଙ୍ଗ ସୃଷ୍ଟି କରନ୍ତି । ପଳକରେ ନିଜର ସୃଷ୍ଟିର ଯୀଥାର୍ଥିତା ପ୍ରାଣିଶ ପାଇଁ ଆମ୍ବର ସମର୍ଥନ କରିବାକୁ ଆମେ ଶତକିହି ହୋଇଥାଇଁ । ସ୍ମୃତିରକର୍ତ୍ତା ବଳରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଏହି ଅମର ସୃଷ୍ଟିର ଗ୍ରାହଣ୍ୟ ଓ ତୁଳନା ସମସ୍ତରେ ଅନ୍ୟ ସକଳ ସୃଷ୍ଟି ଅନ୍ତର୍ଭବକର । କିନ୍ତୁ ମନେ ରଜିଷ୍ଟରା ଭାବରେ ଯେ ଏମେ ନିଜର ପ୍ରକର୍ଷଣ ମତବାଦର ପରିପ୍ରେକ୍ଷଣକଥା ମାର୍କ ହେବେ ଚିର୍ଭ୍ରାତା ଓ ଦୌବଳ ଦିନାଭାବନା କାହିଁକି, ରଜିଷ୍ଟରା ସହାର ଶାସନ ମାନି ଲେଲନାହଁ । ତାହା କେବଳ ତାହାର ସତେଜ ପ୍ରାଣଧର୍ମରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଦ୍ୱୟା । ପେରୁଠାରେ ଆମେ ସାହିତ୍ୟର ପ୍ରାଣଧର୍ମକୁ ଦନ୍ତ ମତବାଦର ଜଞ୍ଚାଳଭିତରେ ଦାନ ରହିବାକି ତେବେକା କରୁ, ପ୍ରେସରେ ସାହିତ୍ୟର ଧାର ସମ୍ବନ୍ଧ ହେଲନାହଁ । ପରିଶ୍ରମରେ ସ୍ମୃତିର ସମ୍ବନ୍ଧରେ ପାଇସି ପାଇସି ଆବାର୍ଜନ ପୁଷ୍ପ ।

ତେବେ ସାହିତ୍ୟ ପ୍ରେସରେ ମତବାଦ ରହିଛି, ରହିଥିବ । ପୁନରୁ ମୁଣ୍ଡ କହିଛି ବୃକ୍ଷର ଉତ୍ସାହର ଅମକୁ ସାମଦିକ ସମ୍ବନ୍ଧ କରିବାକୁ ପତ୍ର । ତରକାର ସୁମୁଖ ନେଇ ଦିବର ପୁଣ୍ୟ । ସାହିତ୍ୟରେ ହେଉଁ ବାଦ କୁଣ୍ଡଳ ପରିବର୍ତ୍ତନ ତାହା ହେଉଁ - ‘ଅଦର୍ଶବାଦ’, ‘ଶୋଭାଶ୍ରଦ୍ଧାକୁ ବାଦ’, ‘ବୀଷ୍ଟବବାଦ’ ପ୍ରଭୁତି । ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ କାଦର ଆଲେଗନା ପାଇଁ ସ୍ମୃତି ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ପ୍ରବନ୍ଧ ଲେଖା ପାରିପାରେ । ଏହି ଏକମାତ୍ର ପ୍ରକରନର ତାହା ସମ୍ବନ୍ଧ ନୁହଁ । ତେବେ ଏତକି ଏଠାରେ କହିବାକୁ ହେଲୁ, ଅଧିକ ବାଦ ସହିତ୍ତେ ବାଟୁବାଦର ହେଲେ ଯନ ସଙ୍ଗୀମ ହେଉନା କାହିଁକି ଓ ପ୍ରତିପଦ ବିଷୟ ଯୋଜନାକୁ ପେତେ ସ୍ମୃତ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିବା ପାଇଁ ଜିଦ୍ଦ ଏବନୁ ନା କାହିଁକି, ବାପ୍ରବରେ ଅନ୍ତର୍ଭବ ବିଭାଗ ମତରୁଡ଼ିକ ଭାବରେ କୌଣସି ଦିଶେଖାଇଛନ୍ତି । କାରଣ ଯେ ପାହା ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଓ ଯେହାର ପ୍ରେସରେ ନିଜ ମୁଦ୍ରାଭୂତ ଉତ୍ସାହର ଉତ୍ସାହ ହେଉ, ତଥାପି ତଦାପ ସ୍ରୋନକର ଗତି ନେଇନ୍ଦ୍ରିୟ ମୁଦ୍ରାରୁ କି କୁଳ

ହେଲାହି ।

ଏଠାରେ ସାମାଜିକ ଅଭିଭାବର କଥା ବହେ । ଅଧ୍ୟାତ୍ମିକ ସମୟରେ ଶେଷୀରେ ଶୁଦ୍ଧମାନେ ସମୟେ ସମୟେ, ମନ୍ତ୍ରରେ ଦିଅଗ୍ରି - ““ ଉପଦ୍ରଭାତ୍ରି ଆଦୋ କବି ନୁହନ୍ତି, କି ନବିତା କଥା ରୁହନ୍ତି ନାହିଁ, ମାନଦେର ସମୁଦ୍ରରୁ ଜୀବନ ପ୍ରଦାତାକୁ ଯେ ସୂର୍ଯ୍ୟ ଢୁକ୍କରେ ଦେଖିନାହାନ୍ତି, ସେ ଏକଦେଖି କବି, ତେଣୁ ସମ୍ରାଟ ଭବରେ ସ ଦମନୀୟ ନୁହନ୍ତି ” କିମ୍ବା “ ହୋମର ପୁରାରେ ହୋମର ଏହେକ୍ ଲେଖି ଭଲ କବିଛନ୍ତି କି ହେଲେବୁକୁ ଅବ୍ୟାକ୍ଷମ କରି ବୈମାଣିକ ଗ୍ରେମଗୀତକା ଲେଖିଥିଲୁଣ୍ଠି ସେ ଅଛୁର ଭଲ କବିଥାନ୍ତେ ” କିମ୍ବା ବେଦବଧ୍ୟାସ ମହାଭାରତ ଲେଖି ଠିକ୍ କାମ୍ କରିଛନ୍ତି କି ରବାତ୍ରିନାଥ କିରିକ୍ ଲେଖି ଭଲ କରିଛନ୍ତି । କିମ୍ବା “ କାଳିନୀଚରଣ କାହିଁକି କାବ୍ୟ ଲେଖିନାହାନ୍ତି ଓ ଅପଣ ବି କାହିଁକି କାବ୍ୟ ଲେଖିନାହାନ୍ତି ? ” ଭତ୍ୟାଦି

ଏ ଗୁଡ଼ିକ ନିଃୟ ପ୍ରଶ୍ନ । ଶୁଦ୍ଧମାନେ ଏଥର ଭତ୍ତର ରୁହାନ୍ତି । ଏ ପ୍ରଶ୍ନଗୁଡ଼ିକ ଯେପରି ହାସ୍ୟକର୍ତ୍ତା ସାହିତ୍ୟରେ କାହିଁକବାଦ ଭଲ ନା ବୈମାଣିକ କାଦ ଭଲ - ଏ ପ୍ରଶ୍ନ ସେହିପରି ହାସ୍ୟକର୍ତ୍ତା । ସାହିତ୍ୟକୁ ଅତି-

ମାଦାରେ ସମାଲୋଚନା କରିବାକୁ ପାଇ ଫ୍ରାମେ ଅନେକ ସମୟ ଏହି ଜାଗ୍ରତ୍ତା ପ୍ରଶ୍ନ ଉଥାପନ କରୁ । ଲିଙ୍ଗ-ପ୍ରଧାନଙ୍କ ଲିଙ୍ଗକ କବିତା ଯେତେ ରୁମଣୀୟ ହେଉନା କାହିଁକି ଦେବଧ୍ୟାସର ସୁଗରେ ସ୍ଵଭାବ ସାହିତ୍ୟର ସତ୍ୟତା ନ ଥିଲ - ଏହାର ପ୍ରମାଣ ଉତ୍ତରାସ; ପୁଣି ଏହି କାବ୍ୟ ଯେତେ ମହନୀୟ ଓ ସୁରକ୍ଷିତ ହେଉନା କାହିଁକି, ବିଷ-ଶତାବ୍ଦୀରେ ତାହା ଯେ ସମ୍ଭାବ ଅଳକ ଓ ପୁନଃଜୀବୀ କରେ - ତାହାର ପ୍ରମାଣ ଉତ୍ତରାସ, ସେହିପରି ମୁଁ ବା ‘କାଳିନୀ ବାବୁ ଖେ କାବ୍ୟ .ଲେଖନାହିଁ’ ତାହାରେ ଏକମାତ୍ର ଉତ୍ତରର ‘ଉତ୍ତରାସ’ ଓ ପ୍ରମାଣ ଉତ୍ତରାସ । ପୁଣି ଏ ପତାବୀରେ ଗୀତ କବିତା ଯେତକି ସତ୍ୟ ବା କାଳିନୀ ଓ ହୋମର ପୁରାରେ ଏହେକ୍ ସେତକି ସତ୍ୟ । ମନେଶିବା ରୁଚିତ ପ୍ରଶ୍ନ ପରୁରିବାକୁ ରହୁକଲେ ଭଲ ମନର ପ୍ରଶ୍ନଘର୍ତ୍ତର ନାହିଁ, ପର୍ବତ ସତ୍ୟସତର ପ୍ରଶ୍ନ ଶିଳ୍ପ ମେଲରେ ମିଶର ଦେଶର ଧୈରାମାତ୍ର ବ୍ରତ ନା ଅଗ୍ରାର ତାଜମହଲ ଦତ୍ତ - ଏ କଥା ଯେତକି ଅବାନ୍ତି ପ୍ରେଟିକ୍ ଅରସିକୋଚିତ ।

ପରବର୍ତ୍ତୀ ପ୍ରବନ୍ଧରେ ସାହିତ୍ୟ ଯେତରେ ପରମ୍ପରା ବିଦ୍ୟମାନ ବିଭିନ୍ନ ମତବାନଙ୍କ ଅନେକଜାନା କରିବାକୁ ବାପନା ରହିଲ ।

ଛନ୍ଦ ପତନ

ଶ୍ରୀ ସାମୁଦ୍ରେଲ ନାନ୍ଦନ

ଆକାଶର ଦିଗ୍ନ୍ଦରେ ହଠାତ୍ ପେଇ ଶୈଳ ଝାଣ୍ଝା
ମେଘ ଅବିର୍ଭବ ଦୁଇ ତା' ଭତ୍ତରେ ତେ ନେତ୍ର
ପକେତ ଥିଏ ସେ କଥା ଦୁଇ ବା ବିଶ୍ୱାସ କରିବ ।
ମେଘରୁ ତୁର୍ଣ୍ଣାନ୍ତ ପୁନଃଭାବ ଅବାଶର ଅର୍ଦ୍ଧାତର ଅର୍ଦ୍ଧାତ କର ଭାବେ ।
ମଣିଷ ପେଇ ଶାନ୍ତ ମଞ୍ଚ ସମ୍ମାର ଗଲାନା କରିଥିଲୁ

ଅନେକ ସମୟରେ ତା'ର ସେ କଳ୍ପନା କେବଳ ଜଲନାରଦିନ ପରିବର୍ତ୍ତନ ହେବ । ହଠାତ୍ ଅନନ୍ତରେ ତାରେ ଶାର୍ଵେଣ୍ୟାଶ ମେଘାତନ୍ତର ଦୁଇ - ହତ୍ତ ରତ୍ନେ - ଶାନ୍ତ ଦନ୍ତଲୀ ହତ୍ତର ଥୁପାତର ଅର୍ଦ୍ଧାତ କର ଭାବେ ।
ମଣିଷ ପେଇ ଶାନ୍ତ ମଞ୍ଚ ସମ୍ମାର ଗଲାନା କରିଥିଲୁ

ମୁଣ୍ଡର ଉତ୍ସାହ ପୃଷ୍ଠାଟର ତା'ର ଆଉ ସନ୍ଧାନ ମିଳେନାହିଁ ।

ଏହିଏଇ ଅଗ୍ରତନ ହତାତ୍ତ୍ଵ ଦିନେ ଜଗୁର ଜୀବନରେ ଅଭିଭୂତବେ ଦେଖାଯଦିଲେ । ସେବନ ସେ ମନ୍ଦେ-ମର୍ଦ୍ଦେ ଉପରିବ୍ୟୁ କଲା ଦୁରୋଧ ଭାଗ୍ୟର ନିର୍ମାଣ ବିତ୍ତମ୍ବନା ଓ ଭାଗ୍ୟ ନିଷ୍ଠାଟର ମନୁଷ୍ୟର ଅଧ୍ୟାତ୍ମିକ ପ୍ରମାଣିତା ।

ପରିବାରର ଗୋଟିଏ ମାନ ପୁଅ - ଭବିଷ୍ୟକୁ କୁଳ ରଷ୍ମାର ଦୁର୍ବଲ ଦାୟିତ୍ବ ନେଇ ସେ ଜଗନ୍କୁ ଅସିଛି । ସେଥିରୁଙ୍କାଳେ ତା' ଉପରେ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଦାୟିତ୍ବ ଦେବାର ଦୁଃଖାଦୟ କାହାର ନ ଥିଲା । କୌଣସି କାମର ଯୋଗନ ହେ ତା' ଠାରେ ଥିଲା ଏ କଥା ତିର୍ଯ୍ୟାନ କରିବାର ପ୍ରୟୋଜନ ମଧ୍ୟ କାହାର ନ ଥିଲା । ବାପାକର ଦେଖି, ଦୋଷର ଅଭିର ଓ ବୃଦ୍ଧିମାର ଅଶ୍ଵତିରୁ ପ୍ରେସ୍‌ର ସୁଯୋଗ ନେଇ ଜଗୁର ଜୀବନ ଅବାଳ ବେଶ ସ୍ମଳନ ଗତରେ ରୁଳି ଯାଉଥିଲା ।

ଦୁନିୟାର ଅଧିକାରୀ ମନୁଷ୍ୟ ମତରେ ଯାହା ନାକଲେ ମନୁଷ୍ୟ ଜୀବନରେ ପରିଦ୍ରଶ୍ୟତା ଆସେନାହିଁ । ସେଇକି ମଧ୍ୟ ଜଗୁର ଜୀବନରେ ଅପରିହାନ୍ତ୍ର ନ ଥିଲା । ବାପା ବୋଲିର ଜୀବନର ଚରମ ଆକାଂଶାକୁ ଭୁଣ୍ଡ କରିବାକୁ ଘରକୁ ଅସିଥିଲା ଲକ୍ଷ୍ମୀ - ଯୁଦ୍ଧ, ଶାନ୍ତି, କର୍ମଠ ବୋଲୁ । ଏତେ ପାଇବା ପରେ ମନୁଷ୍ୟ ବା ଉଗବାନ ପାଶରେ ଜଗୁର ଅଭିଭୋଗ ନ ଥିଲା ।

ତା'ପରେ ଭାଗ୍ୟ ଦେବତା ଜଗୁର ଭାଗ୍ୟ ବକ୍ର ଦୂରଦେଲେ । ଅପରିହାନ୍ତ୍ର - ଆଶାଶୁଦ୍ଧ ଆଳୁଆ ସିକିଗଲା ଦିକ୍ବିଦିଗ ନିଷ୍ଠାଦ୍ଵୀପ ଜର ଅନିକାର ଯେଉଁ ଅସିଲା । ଉଦ୍ଭବ୍ୟାନ୍ତ ଜଗୁ ଦୌଢ଼ୀଯ ପରିଚାଳନା ପଥ ଛାଡ଼ି ବିପରେ, ପାଦ ତା'ର ଧାର ଧିକ୍ଷତ ଫର୍ମାଇ କିନ୍ତୁ ଉପରେ ପରିଚିତ ପଞ୍ଚରୁ ସେ ବିତ୍ତ୍ୟତ ହେଲା ଏହି ବଳରେ ସମ୍ମାନ ଏ ଜୀବନରେ ସେ ଅଭିଭୋଗ ନାହିଁ । ହତାତ୍ତ୍ଵ ଦୂରଦୀନ କୁରରେ ବାପା ରୁଳିଗଠନ, ତା'ମନ୍ତ୍ର

ମନେ ରୁଲିଗଲ ବୋଲି, - ବୋଧହୃଦୟ ସଙ୍ଗତିର ସମ୍ମାନ ଅଷ୍ଟି ରଖିବାକୁ । ଏତେବେଳେ ବିଦୟେୟ ଜଗୁ ପ୍ରତ୍ୟାଶା କରିନ ଥିଲା । ବଜ୍ରାହତ ପରି ତା'ର ସମସ୍ତ ଚେତନା ଯେପରି ଲାପୁ ମୋହରିଲ । ଆଶିରୁ ତାର ଲକ୍ଷ ଟେପିଏ ହେଲା ନାହିଁ । ଶୁଭ ଉତ୍ସାହ ସମସ୍ତ କୋହ ଯେପରି ଜତୀଭୂତ ହୋଇଲା । ଜଗୁର ନିରକ୍ଷ୍ମ ଜୀବନ ପଥର ଦୁଃଖ ସମ୍ଭାବ ଏହି ହେଲା ପ୍ରଥମ ପରିଚୟ ।

ଅନନ୍ତର ଜଗୁ ପରିବାରର ସମସ୍ତ ଦାୟିତ୍ବ ନିଜ କାନ୍ତି ଉପରକୁ ନେବାକୁ ଯାଇ ହତାତ୍ତ୍ଵ ଆବିଷ୍ମାର କଲା ସେ ଦୁନିୟାରେ ଅନ୍ୟ ପାଞ୍ଚଜଣ ତା'ର ଦାୟିତ୍ବ ବହନ କରିବାର ଦୁର୍ବାଗ୍ୟ ମଧ୍ୟ ତା'ର ନାହିଁ । ବର୍ଷ ବର୍ଷ ଧରି ଦଢ଼ିର ଅବ୍ୟାହତ ଅଳ୍ପମଣ୍ଡଳ ପଳରେ ପୁରୁଷୁରାଙ୍କ ଉପାଙ୍ଗିତ ଭୂପତିର ଅଧିକ ଅଂଶ ନଦୀ ଗର୍ଭରେ ନିଷ୍ଠିତ୍ବ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା । ଅବଶିଷ୍ଟ ଯାହାଥିଲା ଜଗୁର ବିବାହ ପରିପୂର ଅନୁସଙ୍ଗୀକ ଉତ୍ସାହର ଉତ୍ସାହ ଯେତାରବା ନିମଚ୍ଛନ୍ଦି, ତାହା ଗ୍ରାନ୍ୟ ମମ୍ମାଜନକ କରିଯାଉ ହୋଇଛି, ଏ କଥା ଜଗୁ ଯେଉଁ ଦିନ ଆବିଷ୍ମାର କଲା, ସେବନ ସେ ନିଷ୍ପତ୍ତିମୂଳେ ବୁଝି ଯାଇଲା ଯେ ପୌତ୍ରକ ସେ ଜମିଗଣ୍ଯ ଶିର ବିଦ୍ୟା ନେଇଯାଇଛି, ତାହା ଆଜି ପେରିବ ନାହିଁ, ତା'ର ଅଶ୍ଵାଥ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ରହିବା ବୁଝା । ଜଗୁ ଦଶଦିନ ଅନ୍ତର ଦେଖିଲା । ତାହା ସବୁ ଦୁଃଖକୁ ଉତ୍ସାହ ବରି ମଣିଷକୁ ବେଶ ରହିବାକୁ ହେବ, ସେଇନା ପରେ ଜୀବନ ଦୁର୍ବଲ - ଏହି ଚିରନ୍ତନ ପଥକୁ ଅଶ୍ଵର ପାଳନ କରି ବର୍ଷିରହିଲା ହୁତଭାଗ୍ୟ ଜଗୁ, ଆଜି ତା'ପରେ ବର୍ଷିରହିଲେ ଦୁର୍ବଲମ୍ବନ ମୁଦ୍ରିମଣ୍ଡଳ ପ୍ରତିକାଳ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଓ ପୂର୍ବଜନର କେଉଁ ଦୁଷ୍ଟ ତର ପ୍ରାୟମ୍ଭିତ କରିବାକୁ ଦୁଢ଼ା ବୁଢ଼ିମା ।

ସମସ୍ତମାନୁ ଜଟିଲତର କରି ଟିକ ସେହି ସମୟରେ ମୁଠସପର ରଣ ଦେବତା ଜାଗି ଉଠିଲେ । ସେ ଜଗର ଜଗୁର ଜାଗିବା ପ୍ରତ୍ୟୋଜନ ନ ଥିଲା କିନ୍ତୁ ସେହି ସୁଜ୍ଞର ବନ୍ଧୁମାତ୍ର ପ୍ରତିକିଧୀୟ ନିଷ୍ପତ୍ତିମାତ୍ର କରୁଥିଲା । ତାମାନ ମଣିଷ ମଧ୍ୟ ନିଷ୍ଠୁତ ପାଇଲା ନାହିଁ । ଶାନ୍ତ ପଣ୍ଡିତ

ଜୀବନ ସୁକ୍ଷର ଆସାଦରେ ଥରି ଉଠିଲା । ଘରେ ଯାହା-
କିଛି ସାମାନ୍ୟ ଖର୍ଚୁ ସଲ ତାହା ଫଃମ କର୍ମେ ଉଦର
ଦେବତାର ଶାନ୍ତି ବିଧାନ ନିମନ୍ତେ ଅତୁର୍ଣ୍ଣ ହେବାକୁ
ଲାଗିଲୁ ଏବର ଥାଳୀ ବାସନ ମହାକଳ ହାତକୁ ଗଲ,
ବିଶ୍ଵଶତକ ଲକ୍ଷ୍ମୀର ଅଙ୍ଗ ନିର୍ଭରଣ ହେଲା, ତଥାପି
ଜଗୁ ନିଯାର ପାଇଲ ନାହିଁ । ଏତେ ଶ୍ଲୋଚ ଫସ୍ତରରେ
ଅଭିବର ରୁପ ହେ ଏତେ ବିଶ୍ଵତ ହୋଇଗାବେ ବାପ୍ତିବର
ନିର୍ମମ ବୃଦ୍ଧ ନ ଦେଖିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜଗୁ ତାହା ନିନେ
କଳନ୍ତା ମଧ୍ୟ କରି ନ ଥିଲ । କିନ୍ତୁ ଅସମ ଅନୁଭବ
ହୋଇପାଇର କିନ୍ତୁ ସେ କାପୁରୁଷ ନୁହେଁ । ଜୀବନ
ସଗ୍ରାମରେ ସେ ପରାଜୟ ସ୍ଥାକାର କରିପାରେ କିନ୍ତୁ
ସଗ୍ରାମରେ ପରାହିଦ ହେବା ତା ପରିରେ ଲଜ୍ଜାର
ଦିଷ୍ଟମ୍ଭ । କିନ୍ତୁ ଜୀବନ ସଗ୍ରାମରେ ପରାଜୟ ହେଉଠାରେ
ପୁନିଷ୍ଟିତ, ଭାର୍ଯ୍ୟତବତ୍ତା ପେଉଠାଠର ମନ୍ଦର୍ଥ୍ୟର ଫୁଲ
ଦୁଃଖ ପ୍ରତି ନିର୍ମିତ, ସେଠାରେ ଜୁପୁରି ସାମାନ୍ୟ ମାଟିର
ମଣିଷ କଣ ବା କରିପାରେ ?

କିନ୍ତୁ, ଲକ୍ଷ୍ମୀ, ବୃଦ୍ଧିମ ଦୁଷ୍ଟ ଗନ୍ଧ ଯେଉଁ
ଜଗତରେ ପଦ୍ମହିଂଦେ ହେଉଠାରେ ଠିଆହୋଇ ଜୀବନକ୍ରିୟ
ବଢ଼ି ଆଶା ଅକାଂଧା ମନୁଷ୍ୟ ପରିରେ ହାତପାପୁଦ । ଏହି
ଜଗତର ପଢ଼ ତୁମିକାରେ ଆଶାର ଆଶେକ ନାହିଁ,
ତା'ର ଚର୍ଚିମାନ, ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ କୁମ୍ଭାଙ୍ଗଜଳ । ଏହି
ପରିବେଶ ମଧ୍ୟରେ ଜନ୍ମୁ ଅକାଶ କୁମୁମ ସ୍ଵପ୍ନ ରତନା
କରେନାହିଁ । ତା'ର ଏକମାତ୍ର ଚିନ୍ତା ବିଶ୍ଵରହିବା,
ଲକ୍ଷ୍ୟ - ବର୍ତ୍ତରହିବାର ଉପର୍ଯ୍ୟ ଉଭାଦନ କରିବା ।
ଯାଇ ଅଞ୍ଚଳ ରସାତଳକୁ, ଚର୍ଚିମାନ ଯଦି ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟର
ସକଳନ ନ ପାଏ ପରି ନାହିଁ, କେବଳ ଚର୍ଚିମାନର
ସଥ୍ୟ । ସେହି ଚର୍ଚିମାନର ସମାଧାନ ପାଇଁ ଜୀବୁର ରକ୍ତ
ସ୍ନେହରେ ତରଙ୍ଗ ଉଠେ, ମନ୍ତ୍ରଶୂନ୍ୟ ହେତୁ ଓପାର୍ଯ୍ୟ
ଜନ୍ମାଦି ଦ୍ୱାରା ଉପର୍ଯ୍ୟ ଉପର୍ଯ୍ୟ ସମାଧାନ ହୁଏହୁଏ ।

ଦୁଃଖର ଅଗାତ ପାଇଁ ମଣିଷ ଦୀର୍ଘର ହୁଏ,
ବେଦନାର ନିଷର୍ତ୍ତା ମୁଣ୍ଡରେ ମଣିଷର ଅଶି ଦିପନ୍ତ୍ର
ଜୟ କରିବାକୁ ଶାର୍ଦ୍ଦି - ଶାର୍ଦ୍ଦି ଶ୍ରୀମା ଧର୍ତ୍ତର କରି

ଅସ୍ପିମକୁ । ଜୀବୁ ଶିଶ୍ବ ନାହିଁ, ଦଶା ନାହିଁ କିନ୍ତୁ
ଶିଶ୍ବର ସହାୟିତାରେ ସେ କୌଣସି ଶୋଗ୍ୟତା ଲଭକରି
ନ ଥିଲ । ଦୁଃଖର ଅଶି ପରାଶାରେ ଡ୍ରୁଣ୍ଟ ହୋଇ ସେ
ସେହି ଗୋଟିଏତାର ନ୍ଳୟମାନ ଲଭକଲ । ମାଟିର ମଣିଷଙ୍କ
ଜାଗୁ ପୁଷ୍ପବାର ମଠି ଭାଗ୍ରମ୍ ଆଶି ଟେକି ଶୂନ୍ଦିଲ ଦୂର
ଆକାଶକୁ; ପୁଦୂର ଅସାମ ପଙ୍କେ ଏହି ହେଲ ତାର
ପ୍ରଥମ ପରିବେଶ । ଦିନାତ୍ମର ଶେଷ ରତ୍ନମ ଆଶି କେତେ-
ବେଳେ ଅସ୍ତ୍ରପୁର ଅନ୍ଧକାର ତଳେ ପରିଗଲ-
କେତେବେଳେ ଆକାଶରେ ଗୋଟିକ ପରେ ଗୋଟି-
ବାର ଅବିରାହିତାର ସମ୍ପର୍କ ଆକାଶକୁ ଆକୁଳ
କଲ, କୃଷ୍ଣପଥ ଦଶମୀ ଗୁନ୍ଦର ଆଲୁଆ କେତେବେଳେ
ପୃଥିବୀରେ ସ୍ଵାମ୍ୟକଳ ସେ ନବରରେ ଜୀବୁରି
କି ପ୍ରତ୍ୟାଜନି ? ଜୀବନର ବାପ୍ତିବ ସମସ୍ୟା ସମ୍ମାନ
କରିବାକୁ କ୍ଷମି ଅଶ୍ରମ, ଶୈଥପାଇଁ ସେ ରୁଦ୍ଧ ବାସ୍ତବ
ଜଗତକୁ ଦ୍ରଶ୍ୟା କରିବାକୁ ନୁହେଁ । ପୃଥିବୀର ରୁଷି
ନିମ୍ନମ୍ଭୀ ମଠି ଉପରୁ ଲା'ର ଅଶି ବ୍ଲାପାକଣ୍ଠ ଦୁରଳ୍ଲ
ଦୁରଳ୍ଲ, ମନ ଗୁଲିଗାଇଛନ୍ତି କେଉଁ ଦେହାଶ୍ରଦ୍ଧ ଶଳ୍ୟକୁ ।
ସେ ସଜ୍ଜିବ ଅଭାବ ନାହିଁ, ଅନଟନର ପ୍ରଶ୍ନ ସେଠାରେ
ଅବାନ୍ତର । ଜୀବନର ସମ୍ପ୍ରଦୟ ଜୀବିତ ପ୍ରଶ୍ନ ଯେପରି
ସେଠାରେ ଆପେ ଆପେ ସମାହିତ ହୋଇପାଉଛି । ଯୁଗ
ଯୁଗ ଧରି ଏହିପରି ଦେବନାର୍ଥୀ ପାର୍ଥ ମନୁଷ୍ୟର ପଞ୍ଚଭୂତ
ମଧ୍ୟରେ କେତେ ଗୋଟିମ, କେତେ ଶକ୍ତିରୁପୀଙ୍କ ପ୍ରେତ
ଜାଗି ଉଠିଛି । ଜାଗୁ ଉତ୍ତର ପ୍ରେତ କଥା କଷ୍ଟକୁ, —
ଦୁଃଖ ବେଦିନା ଅନିଦାନୀ, ଜୟ ବାର୍ତ୍ତକ୍ୟ ମୁଣ୍ଡ ଜୀବ-
ନର ଚିର ପର୍ଯ୍ୟ । ଅଜି ଗୋଟିଏ ପ୍ରେତ ଚିକାର କରି
ଜାଗୁଛି ମିଛ ମିଛ କିଏ ତୋ'ର ମୁଁ କିଏ ବା ପୁନ୍ତି
ଧରୁ ମିଛ ସବୁ ମାତ୍ରୀ । ଏହିପରି ସ୍ଵପ୍ନ ବିଲ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ
କିମିର ପ୍ରସର ପରେ ହୁଏଇ ବିଲ୍ୟାଏ କିନ୍ତୁ ସ୍ଵପ୍ନମୂଳ
ଦେଖୁ ଅନନ୍ତ ସ୍ଵପ୍ନର ମିଧ ଯେବେ ହୁଁଏ । ଠାକୁର ପୁଣି
ଦାସ୍ତବ ଜଗତକୁ ଫେରୁ ଧରି ଅଶି ମେଜ୍ଜର । ସେହି
ଅତ ପରିଚିତ ମାନ୍ୟଦୟର ଜୋଣିଷ ପରିବହିନ ଜାଗୁ
ଅଶିନ୍ତେ ପିତ୍ତେନାହିଁ । ଥାଣି ବୁଜି, କାନ୍ଦକୁ ଅଉଜି
ବୃଦ୍ଧିମ ଶୋଭପାତ୍ର । ଅନେକ ସମୟ ଧରି ଜାଗୁ
ବୃଦ୍ଧିମାର ନିର୍ମାଣକୁ ରୁହୁଁବନ୍ଦ୍ରୁ । ୮ୟ ମୁହଁ

ଏପରି ଅଜ୍ଞାନ ଇତିହାସର ଗୋଟିଏ ଲାଖ୍ଯ ପୃଷ୍ଠା ।
ଅନେକ ଦୂଃଖର ଅଣିତ ଅଳିଗ୍ର ଦଗ ସେ ମୁଖ୍ୟ
ଉପରେ ରଖିଛି କିନ୍ତୁ ଜିନ୍ଦୁ ଘଷରେ ତା'ର ପାଠୀଙ୍କର
ଅସ୍ଵରୂପ ।

ଜିନ୍ଦୁରଠୀଠୀଅସ୍ଵର । କୌଣସି ପୂଳିର ଗୋଟିଏ
କରରେ ଦୟା ଲୟୀ ମହାଜୀବିତ୍ତି, ରୁଷ, ଶାର୍ଦ୍ଦି
ଉତ୍ତବାସୀ ମୁହଁ ଉପରେ ଅଧୀମ କୁଣ୍ଡର ରିହ୍ନ । ଜିନ୍ଦୁ
ଡାକେ, ‘ଲାଖ୍ଯ !’ କିନ୍ତୁ ମୁହଁର ତା'ର ଦ୍ୱାରା ଦୟାରେ
ନାହିଁ । କିଏ ତା'ର କାଳେ କାଳେ କାହିଁ,
“ ସାବଧାନ ! ନାହିଁ ନିରକର ଦ୍ୱାରା । ” ଲାଖ୍ଯର ରୁଷ
ମୁଣ୍ଡରେ ହାତ ଦୁଲକ ଜିନ୍ଦୁ ଦେଇ ମାନର କରିବାକୁ
ଗୁଡ଼େ କିନ୍ତୁ କାହାର କୁଣ୍ଡର ଦେଇବା ଥିଲା ଏବେ ଏପରି
ରୋଧ କରେ । ଶ୍ରେଷ୍ଠ କରିବା “ ଅର୍ଥ କଣ ! ତୋର ଦେ
ତ ପୁଦ୍ରା ସ୍ତ୍ରୀ ଥିଲା, ତେବେ ଲାଖ୍ଯରୁ ତେବେ ଦୁରାଶ,
କିନ୍ତୁ ସେ କଣ ମୋର ପଥ ଦେଇ କରି ଦାରିଦ୍ରିଲ ?
ତୁ କଣ ଏଡ଼େ କାପୁରୁଷ, ପ୍ରାମାଣ୍ୟ ନାହିଁର ”-- ଜିନ୍ଦୁ
କାପୁରୁଷଙ୍କର ଦ୍ୱାରି ସହୁ ଧାରେନାହିଁ, ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପୁଣି
ନିକଟରେ ପରାଳୟ ବରଂ ଶେଯେ ।

ଜିନ୍ଦୁ କେବେବେଳେ ବା ଘର ଦିବଶ୍ୟାମୀ ଗା
ବାଟକୁ ଓହ୍ଲାଦିଲ, ସେ କଥା ସେ, ଲାତିଶାନାହିଁ । ସେ
ସେ ତା'ର ଆବାଜୀ ପରିଚିତ ଶାନ୍ତ ପାଇଁରୁ ଦୂରକୁ
ଚାଲିଯାଉଛି, ଜାବନର ସମ୍ପତ୍ତି ସ୍ଥେଷ୍ଟ, ମାୟା, ମମତାର
ବନ୍ଧନ ଶୁଣ୍ଡାଳ, ସେ କଥା ସେ କୁହି ପାଇଲ ନାହିଁ ।
ତା'ର ଦୂର ହାତ ଧରି ଦୁଇତି ପରିଚିତ ତମ୍ଭକ ତାକୁ
ଟଣି ନେଇଛନ୍ତି କେବେ ଅଜ୍ଞାତ ସଜ୍ଜିବୁ । ତା'ର
ସିବାକୁ ହେବ ।

ଜିନ୍ଦୁ କିନ୍ତୁ ଉପରେ ଧର୍ମିତ୍ର ଦୟାକୁ ଉଠିଯାଏ କିମ୍ବା
ନିରୁଦ୍ଧେଶ ହୋଇ ପାଇଁଲ ନାହିଁ । ଧର୍ମିତ୍ର ମୟଦର
ସାହାର ସତ୍ୟ କିଛି କାହାଁ ଏବେ ନିର୍ମାନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସନ୍ଧାନ
ପାଇନା କିପରି ? ସେଥିରୁ ଏବେ ତେଣୁଙ୍କି ପ୍ରତିକାଧୁର
ଆଶାତ୍ୟାଗ କରି କର୍ମ ମାର୍ଗର ସମ୍ବନ୍ଧକୁ କାହାଁ, ସେହୁଙ୍କର

ସମ୍ବଲ - କାମ ମଧ୍ୟ ହେଲ । ଶୈଶବମିନ୍ତ ଜିନ୍ଦୁ କାମ
ପାଇଲ ।

ଦିନେ ଜିନ୍ଦୁ ଅପରିତା ତା'ର ଶିର୍ମ, ଶିର୍ଷି,
ନିର୍ଦ୍ଦୟିତ୍ବ କରି ପାରୁଥିଲ । ସେ ଦିନ ଜିନ୍ଦୁ ଜଗତ ଓ
ଜାବନ ଏହି ନିର୍ବାସନ୍ତ ହୋଇ ଜାବନର ସମସ୍ତ ମାୟା
ମମତାର ବନ୍ଧନ ଅକାଳରେ ଛାନ କରିବାକୁ କୁଣ୍ଡର
ହୋଇ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଶ୍ରେଦ୍ଧନ ସେ ସ୍ଵପ୍ନରେ ସୁନ୍ଦର
ଭାବ ନାହିଁ ଏହି ଜାବନର ମାୟାମମତା ବନ୍ଧନ
ନିକଟରେ ମନୁଷ୍ୟର ହୃଦୟମାନ ନିର୍ଲିପିତା ସୁର ସୁର
ଭରିଯୁ ସ୍ଥାକାର କରି ଅସାନ । ତେଣୁ ପେଇଁ ଦିନ
ସେ ହୃଦୟରେ ଧେ ସେ ଶନ୍ତିମାନ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ସେ ସମର୍ଥ,
ଦୁର୍ଜ୍ୟାର ଅ... ଏ ଧରିଜଣଙ୍କ ପାର ଦାୟିତ୍ବ ବନ୍ଧନର
ଅସ୍ଵରୂପ ତା'ର ଅଛି, ଶ୍ରେଦ୍ଧନ ତା'ର ପ୍ରଥମେ ମନେ
ତଥେ ଲାଖ୍ଯର କ୍ଲାନ୍ତ କାହିଁ ମୁହଁ, ବୁଢ଼ାମାର ଦାୟିକ୍ଷା
ଜିନ୍ଦୁ ଭାବାଦରଗତ ଓ ଜନମୁଖୀର ଦ୍ୱାରା ଶୀତଳ
ପରିପାଳନ । ସେ ଦ୍ୱାରା ତମ୍ଭକ ଦେଇବା ପେଇଁ ଯିବାକୁ
ତା'ର ଅଦ୍ୱାତ ପରିଚିତ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଗ୍ରାମୀଯ ପରିବଶମଧ୍ୟକୁ ଓ
ଚିନ୍ତାର କରି ଜଣାଇବାକୁ ଧେ ସେ ପଙ୍କ୍ତ ନୁହେଁ, ସେ
ସମର୍ଥ, ସମ୍ବନ୍ଧ । ଅନ୍ୟ ଦଶଜଣଙ୍କ ପରି ସେ ମଧ୍ୟ ମନସ୍ୟ
ପରିଦ୍ୟାପୁରୁଷ ।

କିନ୍ତୁ ଜିନ୍ଦୁ ପାର ନିଜର ମାଲିକ ନୁହେଁ । ଅର୍ଥର
ବିନିମୟରେ ଧେ ତା'ର ସ୍ଥାପନିତା ବିକି ଦେଇଛେ ।
ବିନାନୁମତରେ ତ୍ରାମକୁ ପେଇଁ ଯିବା ଆ ପରିଚାର
ଅସ୍ଵରୂପ ।

ତତ୍ତ୍ଵର ପରେ ଜିନ୍ଦୁ ଶେରି ଦିନେ ଗୋପନରେ
ଗ୍ରାମ ପ୍ରତିଥିଲା ଠିକ୍ ପରିପାଳନ ଅନନ୍ତରେତ୍ତବେ ଗ୍ରାମକୁ
ଦେଇ ଅପରି । କିନ୍ତୁ ଧେଇଁ ଜିନ୍ଦୁ ପେଇଁ ଆପି ଅଜ୍ଞାତର
ଜିନ୍ଦୁର ଏହାର ଧ୍ୟାନେ କୌଣସି ସନ୍ଧାନ ନାହିଁ ।
ଦେଇପରେ ଧେଇଁ ପାଞ୍ଚ ଓ କାମିଳ ତା'ର ବର୍ଣ୍ଣ କଳ
ଓ ଲାଲର କର୍ତ୍ତ୍ତମାଙ୍କର ଧଳରେ ଧେଇଁ ବିକୁଳକୁଣ୍ଡର
ମୁହଁ ତାଙ୍କ ସ୍ଥାନ ସମାନ । ମୁଣ୍ଡରେ ଶୋଭିତ

କଥାମୁ, କବ୍ଜିରେ ଲୁହା କଣ୍ଠି ସଙ୍ଗେ ବନ୍ଦ ଲୁହା ପଳକରେ କେବଳ କଣ ଲେଖା - ଅର୍ଥାତ୍ - ଭରତୀୟ ଅଗ୍ରହ୍ୟମାର ରଜକାଯୁ ଚରିତ୍ରଦ । ଜରୁର ଏ ନୂତନ ସମ୍ବୂଧ ସମ୍ବୁଦ୍ଧକୁ ଜରୁର ଆବଶ୍ୟକ ସମୀମାନେ ପ୍ରଥମେ ହୃଥମେ ଦୁରକୁ ସଦେହର ଦୃଷ୍ଟିରେ ଓଦିଶାରେ କିନ୍ତୁ ଶେଷରେ କୁଣ୍ଡିତ ବବରେ ତା'ରୁ ନିଜ ଦଳକୁ ଟାଣିନେଇଲ । ଜରୁ କିନ୍ତୁ ମନେ ମନେ ବେଶ ବୁଝି-ପାରିଲ ଯେ ସେ ଯୋହ ଏଗନକ ମଧ୍ୟରେ ଅବାଞ୍ଚିତ, ପ୍ରାମ୍ୟ ଜୀବନରୁ ଜାତିର୍ଥତ । ଜୀବନରେ ଛେଦତନ କ୍ଷଟ୍ଟି, ପ୍ରାମ୍ୟ ଜୀବନରୁ ନିମ୍ନତ ସପର୍କ ଛିନ୍ତିମାନିଛି, ଚୋତ୍ତର ସାଥେ ଜୀବନରେ ତାହା ଅଜ ଯୋଡ଼ି ଛେଦନାହିଁ ।

ବୁଢ଼ୀମା ନିବାବ ନିଷ୍ଠବ୍ଦ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଜରୁକୁ ଅନାର ରହେ । ଜରୁ ଯେ ଦିନେ ପେରିଅସିବ ଏ ଅଶା ତ ନଥିଲ, ତା ପରେ ପୁଣି ଏ ବେଶରେ ପେରିଅସିବ ଏ କଥା ସେ ସ୍ଵର୍ଗରେ ମଧ୍ୟ ଭାବି ନ ଥିଲ । ଜରୁ ତା'ର ସାଇବ ହୋଇ ଯୁଗ୍ମି, - ଗାଁର ହୁକିମ ପରି, ଆହା ତା'ର ବାବା ବୋଇ ଯଦି ଆଜି ବିଶ୍ଵାସେ ! ବୁଢ଼ୀର ଆଖି ଲୁହ ବାଖ ମାନୋହିଁ ।

ଯେତେ ଦିନ ଲକ୍ଷୀୟ ବୁଝି ଯାଇଥିଲ ଯେ ଜରୁ ତା'ର ଛାଡ଼ି ଗୁଲିଯାଇଛି, ସେ ଅଜ ପରିବ ନାହିଁ, ସେ ଦିନ ସେ ନିଷ୍ଠଳ ହୁଏ ପରି ବସି ରହିଥିଲ, ଅଣିବୁ ତା'ର ଟେଚ୍‌ଏ ଲହା ବି ପଢ଼ି ନ ଥିଲ କିନ୍ତୁ ଜରୁ ଯେଉଁଦିନ ପେଇ ଅଣିଲ ଲକ୍ଷୀ ଶତ ଚେଷ୍ଟାକରି ଦୁଦିବାକୁ ଯାଇ ମଧ୍ୟ ଲୁହ ଅଟକାଇ ପାରେ ନାହିଁ । ବିଚିହ୍ନ ମଣିଷର ମନ ।

ଅନେକ ଦିନପରେ ଦୁଲଖୀ ମୂଳରେ ସନ୍ଧାନ ପ୍ରଦାପ ପୁଣି ସନ୍ଧାନ ପଦନରେ ଥରି ଉଠିଲ । ସେହି ପ୍ରଦାପ ଶିଖା ଅଗରେ ଲକ୍ଷୀର ପ୍ରଣତ ହୃଦୟ ସେଦିନ ବିଶେଦେବ ପାଶରେ କଣ ଯେ କାମନା କରିଥିଲ ତାହା କେବଳ ଲକ୍ଷୀ ଓ ଲକ୍ଷୀର ଅନୁର୍ଧ୍ଵାମୀମିଳୁହିଁ ଜଣା ।

ସୁମର ଦିନ କିନ୍ତୁ ଦାର୍ଶନ୍ମାୟୀ ନଟେ । ଜରୁକୁ ପୁଣି ଦିନେ ପେରିଯିବାକୁ ପଡ଼ିଲ । ତା' ପାଇଁ ଦୂରରୁ ଡାଳ ଅସିଛି, ସେ ଡାଳକୁ ପ୍ରଭ୍ୟାଣ୍ୟନ କରିବା ଶକ୍ତ ଜରୁର ନାହିଁ । ବୁଢ଼ୀମାର ଅଶ୍ରୁ ସେଠାରେ ମୁଲ୍ଲାମ୍ବାନ - ଲକ୍ଷୀର ବାହୁ ବନ୍ଧନ ସେ ଡାଳ ପାଶରେ ଶିଥୁଳ ହେଇଛି ।

ଜନ୍ମ ଗୁଲିଯାଇଛି । ଆକାଶର ମନ୍ଦୟମାନ ଅନ୍ଧାର ତଳେ ପୁଣି ସେହି ଶୁନ୍ଦି ନାରବ ନିଷାନ୍ଦ୍ୟ କୁଣ୍ଡିର । ତୁଳସୀମୁଳରେ ସନ୍ଧାନ ସ୍ଥାପନ ଜଳି ଜଳି ଯାଇଛି । ଆକାଶରେ ଅଗଣିତ ଭାବର ଶୋଭାଯାଦା - ସେହି ଅକାଶକୁ ବୁଝି ବୁଢ଼ୀମା ବୋଧନ୍ତି ଜୀବନର କଷିଷ୍ୟସମ୍ମାନ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଛି । ଆଜ ଲକ୍ଷୀ-ଶୁନ୍ଦି ସେ କଥା ।

ବୁଢ଼ୀକୁ ବୋର୍ଡର ରହିଲା । କୁଣ୍ଡ ପ କ୍ଷାଦଶୀ ରୁଦ୍ଧ ଧୀରେ ଧୀରେ ଦୂର ଦିଗନ୍ତରୁ ଉଠିଆଏସେ ସେହି ଅନ୍ଧେକ ଅନ୍ଧକାରର ରହସ୍ୟମୟ ପରିଦେଶ ମଧ୍ୟରେ ଜରୁ କାନ୍ତ ପାଦରେ ଆଗକୁ ଗୁଲିଛି । ପଛରେ ସେହି ମମନାର ବିପୁଳ ଅକର୍ଷଣରେ ତା'ର ଗତ ଧେକୁ ଥର ପ୍ରକଳ୍ପ ହୋଇଯାଉଛି, ଉଥାପି ତାକୁ ଆଗକୁ ଯିବାକୁ ହେବ । ଜୀବନର ନିଷର୍ତ୍ତା ଦାବୀ ନିକଟରେ ପ୍ରେସ୍ତୁତ ମନ୍ଦତାର ମୂଳ ନାହିଁ । ଉଥାପି ଅବାଳ ପରିଚିତ ଜକଙ୍କିମି, ବୁଢ଼ୀମାର ବର୍କ୍‌କ୍ୟ ଜୀଣ୍ଟ୍ ମୁଖ ଓ ଲକ୍ଷୀର ବ୍ୟାପ ଭାବକାନ୍ତି ଅଶି ଦର୍ଶିତ ତାର ଗତିପଥରେ ଭାଷିର୍ଦ୍ଦିତ । ଜରୁ ଠାର୍ଥୋହାର ପଛକୁ ଅନାଏ । ଜେବ୍ବାପିର ଶୀଶ ଆଲୋକରେ ଦୂର ଦିଗନ୍ତ ହଜି ଯାଇଛି । ସେ ମୁଣ୍ଡ ଟେକି ଆକାଶକୁ ବୁଝି ରହେ ଅନେକ ସମୟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ । ଅନୁମାନ ଏହି ସୁମାଳ ଶୁନ୍ଦି ଲୋକ ସେ ପାନ୍ତି ଦୁନିୟାର ଭାଗ୍ୟ ବିଧାତାଙ୍କ ଅବାସ - ମନୁଷ୍ୟର ଏ ଲକ୍ଷ ଜନାନ୍ତର ବିମ୍ବାସ । ଆକାଶର ସେହି ଅଦୃଶ୍ୟ, ଅନ୍ଧାର ନାମମ୍ବାନ ଦେବତାକୁ ଅହ୍ୱାନ କରି ସେ ଲକ୍ଷୀ ଓ ବୁଢ଼ୀମାର ଭାବ ହାତରେ ଅପରାଧ କରେ ।

ଜଗ ପୁଣି ଆଗକୁ ଗୁରୁରେ । ବାଟ ଅପ୍ରାପ୍ତ ଅନେକ । ବର୍ମ ଆସାମ୍‌ର ସୀମାକୁ ।

ଅଶାନ୍ତ କଂଶ ଶତକର ଶାନ୍ତ ବିଧାନ ନିମନ୍ତେ ଆସାମ ପ୍ରାନ୍ତରେ ନରତେମ୍ପର ବିରାଟ ଆତ୍ମଜନ ଗୁଲିଛି । ସମସ୍ତ ବର୍ମା ଅଧିକାର କରି ଜାଗାର ଧୀର ଧୀରେ ଆସାମ ଅଭିକୁ ଆଗେର ଆସୁଛି ଓ ବ୍ରିଟିଶ୍ ଦାହିନୀ ଆମ୍ବୁଷମାନ ଅଶ୍ଵଷ ରଖି ସତର୍କତାର ସହିତ ହାତପୁଞ୍ଚା ଦେବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେଉଛନ୍ତି । ଜାପାନ ବାହିନୀର ଉପଯୁକ୍ତ ଅଭିନନ୍ଦନ ନିମନ୍ତେ ବ୍ରିଟିଶ୍ ଧର୍ଷର ଯେହିର କୌଣସି ଢୁଟି ନ ଦଟେ, ସେଥିଗାର୍ ଆସାମ ସୀମାନ୍ତରେ ଉଦ୍‌ଘାଗୀ ଆତ୍ମଜନର ସୀମା ନାହିଁ ।

ଜାନୁପଢୁଙ୍ଗେ ଆସାମ ସୀମାନ୍ତରେ । ମନୁଷ୍ୟର ବାସ ଅଯୋଗ୍ୟ ସୀମାମ୍ବାନ ଅରଣ୍ୟ ପ୍ରଦେଶ - ସେହି ଜାନୁର କର୍ମପୁଲ । ସେହି ଅରଣ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ଭରତର ଭୁଗଣ-ପରାଷାରେ ସହାୟତା କରିବା ନିମନ୍ତେ ଜାନୁ ମନୁଷ୍ୟର ଅଛନ୍ତି ଅହୁର ହୁଜାର ହୁଜାର । ସେମାନଙ୍କର ନାମ ନାହିଁ - ସେମାନଙ୍କର ପରିଚୟର ପ୍ରଯୋଜନ ମଧ୍ୟ ନାହିଁ କେବଳ କେତୋଟି ଫଣ୍ଡାର ସମ୍ପଦ ରେ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଦଳ ଅଛି ସେହି ଦଳର ପରିଚୟ ତଳେ ହୁଜାର ହୁଜାର ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର ମନୁଷ୍ୟର ଅପ୍ରିଦି, ବ୍ୟକ୍ତି, ପୁଣି, ଦୁଃଖ, ଆଶା ଆକାଂକ୍ଷା ଯେହିର ଜୀବନ୍ ସମାଧି ନିର କରିଛି ।

ଉଦୟାପ୍ତ ପ୍ରାଣାନ୍ତ ପରିଶ୍ରମରେ ଜାନୁର ଜୀବନ ଉତ୍ୱକୁ ହୋଇ ଉଠେ ତଥାପି ବିଶାମ କାହିଁ ? ମହିତର ମହିରେ ଜାଗାର ଦୋମାର ମରଣ୍ୟକେତରେ ଓ ବ୍ରିଟିଶ୍ ମାରଣାସ୍ଵର ତାବୁ ପ୍ରତିବାଦର ଶାନ୍ତ ବନପୁଲୀର ହୃଦୟମ ହୁଏ । ତା' ପରେ ପୁଣି ତ୍ୟାଗ ଶାନ୍ତ ନାବଦ ବନପୁଲୀ ଓ ନା' ଉତ୍ତରେ କିମ୍ବିତିର ଅଧିବସ୍ତୁ ସଙ୍ଗେ ମଣିଚର ପ୍ରାଣାନ୍ତ ପ୍ରତିଯୋଗିତା, କାମ କାମ, ଖାଲ କାମ ।

ବର୍ମା ଯୁଦ୍ଧର ଗୋଟିଏ ନିର୍ମନ ହୁଯାବିର ଅଧ୍ୟାୟ ମଧ୍ୟ ଜାନୁର ଅଗାଠ ରତ୍ନନାହିଁ । ଆସାମ ଧାରତ ପଥ ଧର ବର୍ମା ଯୁଦ୍ଧରେ ସବସ୍ତାନ୍ତ ସବହର କଙ୍କାଳର

ଦଳ ଭାରତ ଆତ୍ମର ଗୁଲିଛି, ଆତ୍ମ ତା' ପରେ ପରେ ଗୁଲିଛି ମୁଣ୍ଡ ଆଉ ମତଳ । ଏମାନେ ଯେ ଦିନେ ମନୁଷ୍ୟ ଥିଲେ ଏ କଥା ଆଜି ବିଶ୍ୱାସ କରିବାକୁ ସତର୍କ ସ୍ଥିର । ଏମାନଙ୍କର ଧର୍ମ ନାହିଁ, ରୁଚି ନାହିଁ, ସଂଖ୍ୟାର ନାହିଁ ଆଉ ବୋଧ୍ୟର ମନୁଷ୍ୟର ମଧ୍ୟ ନାହିଁ । ମୁଠେ ଭାତ, ଟିକିଏ ପାଣି - ଏତକର ବିନିମୟରେ ଏମାନଙ୍କର ଅଦେୟ କିଛି ନାହିଁ । ହୃଦୟର ସମସ୍ତ କୋମଳ ପ୍ରତ୍ୱରୁ ସମସ୍ତ ସ୍ନେହ ରସ ଯେହିର ଏମାନଙ୍କ ହୃଦୟର ନିଃଶ୍ଵର ହୋଇଯାଇଛି । ସ୍ଵାମୀ ଅନ୍ତର୍ଗତ ମୁଖ୍ୟ ସ୍ଵାକ୍ଷ୍ରମ ପରିମାଣରେ ପରିଦ୍ୱାଗ କରି ଅଗକୁ ଗୁଲିଯାଉଛି, ମାତ୍ରାନାଳକୁ ବର୍ତ୍ତିତ କରି ନିରାକାର ଭାବରେ କରିବାକୁ କୁଣ୍ଡିତ ହେଉନାହିଁ ।

ଏ ମଣିଶକ୍ତ ଏହାରେ ଅମଣିଶ କଲେ କିଏ ? ଏମାନେ କି ଅହରା କରି ଜଗତକୁ ଅସିଥିଲେ ଯେ ଏମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଏ ଦୁର୍ବେଗ ସମ୍ମତ ଥିଲ ?

ଜଗତର ଉତ୍ସାହରେ ଏମାନେ ନାଳକଣ୍ଠର ଦଳ, ଜଗତର ସବୁ ହୁଲହଳ ଅନ୍ତରୁ ପାଇ କରିବାର ଦୁଃଖାହସ ଏମାନଙ୍କର ଧର୍ମ ତଥାପି ଜଗତର ହୁଲହଳର ପରମାଣ ଭମିଲ କାହିଁ ?

ଜାନୁନିବାକୁ ବିଦ୍ୟୁତର ଏମାନକୁ ଗୁହେରେ, ଅଶି ଅଛିରେ ମୁଣ୍ଡ ଦେଖି ଜୀବନର ମୂଳଗୁନର ହୃଦୟମାନର କରିବାକୁ ଚତ୍ର କରେ କିନ୍ତୁ ତା' ଯେହିର ସାନ୍ତୁମା ମିଳେନାହିଁ । ଜାଣେ ଏମାନଙ୍କର ଦୁଃଖ ଦୂର କରିବା ପାଇଁ ତା' ଠାରେ ପୁଣି ନାହିଁ, ତଥାପି ଏମାନଙ୍କର ଦୁଃଖକୁ ଉପେକ୍ଷା କଲାଭଳି ଦୁଃଖାହସ ସେ ସତ୍ତ୍ୱରେ କରିବାରେ ନାହିଁ ।

ସବହର ଦଳ ସେହିପରି ଆଗକୁ ଗୁଲିଛନ୍ତି - ଦଳ, ସପ୍ରାତ୍ମକ, ମାତ୍ର ଧରି । ସେମାନଙ୍କର ଏ ଗତର ଶେଷ ଜାହିଁ, ଦିଶାମ ଜାହିଁ । ପୁରୁଷ ପ୍ରାଣଜନ ମଧ୍ୟ ଗୁଲିଛି - ଦଳ, ସପ୍ରାତ୍ମକ ମାତ୍ର ଧରି । ଯୁଦ୍ଧର ଏ

ଆପ୍ରୋକ୍ଷନର ମଧ୍ୟ ଯେହାରି ଦିଶାମ ନାହିଁ ।

ଇତିହାସର ପୃଷ୍ଠା ଲେଖକେ -

ଅଣିତ ଜୀବନର ବିନିମୟରେ ମଧ୍ୟ କାମାକୁର
ଗରେସ ବ୍ୟଥ ହୁଏ । ଜାମାକୁ ଯାମକୁ ନୃତ୍ୟାବୁଦ୍ଧ,
ଆସାମର ଶାନ୍ତ ବିନିମୟଳୀ ପ୍ରଳୟ ଝଞ୍ଚାରେ ଥରିଛିବିଠି ।
ଗ୍ରାମ ପରେ ଗ୍ରାମର ଅନ୍ତିଷ୍ଠି ଜୀବାନର ଲକ୍ଷ୍ୟରେ ମଧ୍ୟରେଳେ
ନିଶ୍ଚିହ୍ନ ମୌର୍ଯ୍ୟ ଏ ଜିନିନ୍ଦା ଘରୁକେ ଲୋକର ରିତୁର
ସ୍ଵେଚ୍ଛା ବହିପାଏ । ଜୀବାନର ଏ ଅଗ୍ରତରୁ ହରିତିରଳ
କରିବା ପାଇଁ କ୍ରିଟୀଶ ଦୟିନାର କେନ୍ତର ଯେ ଆମାର
ପ୍ରାଣ ଅକାଶରେ ଉତ୍ସର୍ଗ ହୁଲେ ଦୂରି କେବେ ଯେ
ଦିନ୍ଦିଷ୍ଟ ଓ ଶବ୍ଦ ହାତର ଦ୍ୱାରା ଦେଖି ଦେଇଲ କ'ର
ଫଳାଦ୍ୟ ମିଳେନାହିଁ । ଡିହି ପୁନର ଦୈରାମ ହୁଏନାହିଁ
ଦିପରୀଷ୍ଟ କ୍ରିଟୀଶ ଦୟିନା ପୂଣି ପରିମାଣ ହୋଇ
ଜାପାନର ଅଗ୍ରତକୁ ଗେପ କରିବା ନିର୍ଭର କରା-
କରେ କିନ୍ତୁ ସେହି ଦୟିନା ଉଭରେ ହେଉଥାଣା କାହାକୁ
ଅଞ୍ଚଳର ଅଟେଥାତ ଜନ୍ମନାମତେୟ ଲକ୍ଷ୍ୟ ଅତି ସ୍ଵାଧୀନ
ସନାନର ଅଜ ସକାନ ମିଳେନାହିଁ ।

፭፻፲፻

ବୁଢ଼ିମା ଉଦ୍‌ଦେଶ ଯେଉଁ କେତେବେ ଦାରୁଗଳ
ଦୌତି ଆହୁତି ତାହା ଯେହି ବାର୍ତ୍ତକଙ୍କର ଅନୁମତି
ଦେବୁକୁଙ୍କର ସପ୍ରାଣ ପ୍ରତିଦାଦି । ଲାଖୀ ଅମୃତଜୀବନ କରେ
କବାଟ ଅନୁଷ୍ଠାନିକୁ ଦୂର୍ଗା ଫୁଲ୍ମିନା ପାହିରୁଥେ ଅନ୍ତର୍-
ଭବିଲ । ଛୋଟ ହାତ, ସେହିକି ଦାରୁଗଳ ଜରତ
ସଙ୍ଗେ ସମ୍ମଳ ସମ୍ମନ୍ୟ । ହାତରୁ ହାତରୁ ହାତରୁ
ଅଧେ ଛୁଟି ଗ୍ରାମକୁ ଆଚନ୍ଦ । ହାତରୁ ହାତରୁ କରେ
ନିଜ ନିଜର ଅଧିନ୍ୟ ଚକ୍ରକୁଳିତୁ ଲାଗେ । ଲାଗେ-
ନିମନ୍ତେ ଦାନ ପଞ୍ଚି ଘରୁ ଫୁଲ୍ମିନା ଦାରୁଗଳ
ଆସିଲ ।

ଏ ବୁଢ଼ୀ ଡାକଫ୍ଲାଇଟରେ ପ୍ରୋଟରେ ପ୍ରେସ୍‌ରେ
ପାଏ ଯେଉଠି ତାଙ୍କ ହାତକଣ୍ଠ ଦିନରେ ଯାଥାରୁ ଦର୍ଶନ
ମାର ଅସିଗ୍ନ୍ତ । କିମ୍ବା ତାଙ୍କ ଧ୍ୟାନକଣ୍ଠ ଦ୍ୱାରାପ୍ରତିଷ୍ଠାନି

ଦ୍ଵାରା କହେ, “ମାତ୍ରମି ! ମୁଁ କିଛି ଜାଣେନାହିଁ,
ତାଙ୍କରେ ସବୁ ଅଛି ।”

“ରୁଦ୍ଧ ନାହିଁ କୋଣ ଟିକେ କହିଥା - ଜଗନ୍ନାଥ
ଦେଖିଥା ଏକ ଅଛି ? କଣ କସିଥିଲା, କେବେ
ଅପ୍ରକାଶ ? ”

ଦାତ ପ୍ରକାଶ ମାନ୍ଦିଲ ମେସରେ ଉଚ୍ଛବୀ ହୋଇ
ଦୁଇ ମେଟ୍‌ର୍‌ରେ ଅଛାନ ବହିଭୂତ ବିଶେଷଣ
ପ୍ରାୟାଏ କରି କି ଆଜିତୁ କାହାରେ ।

ଦାନ ଶିଖର ଗୀତେ ପାଠ୍ୟର ସୁନାମ । ସେ
ହିଂ ନେଇ ପଟ୍ଟାଇବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଯେଉଁ ଭାବା
ଲାକର ଅଛିଲେ ଏଣିଲ୍, କିନିର ଦା ତାକ ଦୂରତନ
କୌଣସି ପୁଣ୍ୟ ମୃତ୍ୟୁ ଅନାମୀ ଭାବା ସଠାକୋଣସି
ଦିଲ ଯାଏ ଧୀ ନାହିଁ । ତେଣର ସମସ୍ୟାକୁ ସମାଧାନ
କରିଲେ । ନିଜିକୁ ଗ୍ରାମର ମାଣୁର ଅସ୍ତ୍ର ପର୍ମିଟ୍‌ଟାଙ୍କି ।
ଯେଥି ଚୌଡ଼ିଭୁକ୍ତ ଅତକ୍ରମ କରିଯାଇବୁ, କେବ ବିଷଳ
ମୃତ୍ୟୁକର କାର୍ଯ୍ୟକାର ସହିତ - ଆଶିରେ ପ୍ରସନ୍ନ-
ଲେଖିଥିଲା । ପ୍ରେସ୍‌ର ପୁଣି କିନିବିଂଶ ଶତକର ଶେଷ
ଦଶକର ଗ୍ରୀମାନ୍‌କୁ ଶିଥା ସଙ୍ଗେ ସମ୍ମ୍ରିତ ସଙ୍ଗକୁ
ଛେଲ୍ଲ ହୋଇଯାଇଛି । କିନିର ଫୁଲ୍ଫୁ ଶିରାକୁ
ସଫୋରନ କରିବା ନିଯନ୍ତ୍ରେ ଘାନ ସଙ୍ଗ୍ରାମ । ତିଥି
ଯେତେବୁନ୍ଦେ ମର୍ମିତ୍ତ ପ୍ରକାର ଭାବାକାରର ପ୍ରସାରତ
କାଳ ଓ ରବକାଳ ଅଧିକାର ଭାବର ପଦକୁ କଙ୍କାଇ ଦ୍ୱାରା
ଅନ୍ତରସର୍ବ ଏକାହିତା ପ୍ରକାର ମାଣୁର ଶିର୍ତ୍ତରେ ପାହା
ଜଞ୍ଜାର କାଳେ ତୈଥିବେ ତାକର ହୃଦୟରେ ଫିଯା
ଦେଖି କାହାର ମୁହଁ ହୋଇଗଲା । ମୁଖ ଉପରେ ତାର
ମେଲ୍ ପ୍ରକଟିଥିଲା କୁଣ୍ଡ ତାହା ଅନେକକର, ପୁଣି
ଦେଖାଇ ଅନୁମାଲକୁ ଲଜ୍ଜାରେ ଫୁଲ୍ଫୁ ପ୍ରତାରଣା କରି-
ଦାରିଲା ଜାଇଁ ।

ହୁବିର ପ୍ରକ୍ରିୟା କିମ୍ବା କିନ୍ତୁ ମାଛର ଉତ୍ତର
ଦେବାକ୍ଷୀ ଶୈଳୀ ଭୂତା ପାଇନାଥାଙ୍କ । ହୃତାକୁ

ବୁଢ଼ୀର ଦୃଷ୍ଟି ମନ୍ତଳ ମାନ୍ଦରଙ୍କ ବେଦନାର୍ଥ ମୁଖ ପ୍ରତି ।
ବୁଢ଼ୀ ମୁଁରୁ ନୂନ ହୃଦୟ ବାପାରି ଗାୟ ଅଧୁ ଯେପରି
ଅର୍କପଥରେ ଲୁଣ୍ଡି ବିରୁଣ୍ଡି ସୋଇଗଲ ।

ମାନ୍ଦର ଚିତ୍ତଦିନ, ଏତ୍ୟର ସାଧନା କରି ଆସିଛନ୍ତି ।
ମୁଣ୍ଡ ହ୍ରାଦୟରେ ଠିଆହାଇ ଜୀବନ ଶୀମାନ୍ତରେ ଠିଆ-
ହୋଇଥିବା ଅଉ ଜଣକ ସଙ୍ଗେ ଯେ ଛଳନାର
ଅଭିନୟ କହି ପାଇଲେ ନାହିଁ । ଶତଚେଷ୍ଟା ସତ୍ତ୍ଵ
ତାଙ୍କ ମୁଁରୁ ଜାରୁ ସମ୍ମାନ୍ୟ ଅନ୍ତର୍ଭୟ ସତ୍ୟ ଆପଣା
ଅଞ୍ଜଳିପାରରେ ବାହୁରି ପଡ଼ିଲ, - “ ବୁଢ଼ୀମା ଜାରୁ
ଅଉ ଏ ଜଗତରେ ନାହିଁ । ”

ସବୁ କଳରକ ଗୋଟିଏ ମୁଦ୍ରିତର ନୀରବ
ସୋଇଗଲ । ଆଶିରୁ କେବୁହି ଆଶୁଭ୍ରା ଅବାଧ ଅଶୁକୁ
ଗୋପନୀ କରିଦା ନିମନ୍ତକୁ ମାନ୍ଦର ଯେଇଁ ଅତୁ ଅଶୁଭ୍ରଲେ
ପୁଣି ସେହିଅତେ ଯେଇଗଲେ । ମନ ତତତର ଶ୍ରୀମା
ପରେ ଦୁନ୍ତି ଭତ କାହିଁ ଅଶୁଭ୍ର, ସେ ଶ୍ରୀମାର ଉତ୍ତର ସେ-
ନିଜେ ଥବା ଆଉ କିଏ ଦେଇ ନାରତବ ନାହିଁ । -
“ ତେବେ ଟଙ୍କାର ଷତନ୍ତ୍ରର । ମଣିଷ ଜୀବନର ମୂଳ
କଣ ଏବେ ଅଳ୍ପ ? ଜଣେ ସରାଳ ତା’ର ଦୁଇ
ବୟସର ସନ୍ତଳ ଓ ଆଜିଗଟେ ହିରାଇଲ ତା’ର
ଅସମ୍ପତ୍ତି ଦୟା ଜୀବନ ସଫର ଏକମାତ୍ର ଅବଲମ୍ବନ -
ଏ ଷତନ୍ତ୍ରକଣ ପାଇଁ ଟଙ୍କା କଣ ଯଥେଷ୍ଟ ? ”

ଦୁଇପାଇଁ -

ବୁଢ଼ୀମା ଦାଣ୍ଡ ଦରଖାତିର ବର୍ଷ ଅଜାତ ଜୀବନ
କତିହାନୀ ପୁଣ୍ୟ ଲେଉଛାଇଛି । ଅଜାତ ଜୀବନର
ବିରଦ୍ଧ ଅନ୍ତରୁ ଦୁଇ, ଅନ୍ତର୍ଭୟ ଯଟାର ସମନ୍ଦୟରେ ସେ
କତିହାନୀ ହୃଦୟ । କେତେ ଯରିବି ମୁଣ୍ଡବି, ଅବୁଢ଼ୀ
କେତେ ଯଟା ତା’ ଆଶି ଆଗରେ ଭାବେ ଭିନ୍ନି ଭିନ୍ନି ।

ଅନ୍ତକାର ମଧ୍ୟ ଧୀର ଧୀରେ ମୁଖ ହୋଇ ଉଠେ
ଗୋଟିଏ ସ୍ବା ମୁଁରୁ ଅବରୁଣ୍ଣନ ମଧ୍ୟ ମୁଖର ଆଶି
ମିଳେନାହିଁ, - କୋଳର ଫୁଲ ପରି ଖୁକୁମାର ଶିଶୁ

ସନ୍ଧାନ । ତା’ର ପରିବୟ ଆବିଷ୍କାର କରିବା ନିମନ୍ତ୍ରେ
ବୁଢ଼ୀ ବିଷ୍ଟ ଶଳ୍ୟର ଅଣ୍ୟାଳ ବୁଲେ । ହଠାତ୍
ଦିନକା ପବନରେ ଲାଗ୍ନାନ୍ତର ଅବରୁଣ୍ଣନ ଶସିପଢ଼ି ।
ଶାଠେ ବର୍ଷ ମୂରର ଆପଣା ପ୍ରତକୁତକୁ ବୁଢ଼ୀ ନିର୍ବାକ
ବିଷ୍ଟପୁର ବୁନ୍ଧିରତେମ୍ - ସେ ପ୍ରତକୁତ ଜୋଳରେ ଜୀବ
ବାପର ପ୍ରଥମ ଆବିର୍ଭାବ - ଜର ପାଶୁର ବୁଢ଼ୀର ମୁଁରୁ
ଯେପରି ପ୍ରଥମ ମାତୃଭୂର ପୁର୍ବର ସଲଜ୍ଜ ହୋଇଥିଲେ ।

ଯଦିନିବା ପଢ଼େ ପୁଣି ଉଠେ ନୂନକ ଦୃଶ୍ୟରେ
ରଙ୍ଗମଙ୍ଗରେ କାନୁର ଦାଙ୍ଗ ଆସି ଠିଆତୁଏ-ଦର ଦେଶରେ
ଆଉ ତା ପଛର ଅବରୁଣ୍ଣିତା, ଲଜ୍ଜାବଜା ବୋଢ଼ିଶା
ସେକିଏ ? ଜାରୁ ମା ନା ?

କିଏ ଯେହାରେ ବୁଢ଼ୀକୁ ଅତି ଦୂରରୁ ଅତି ପରିଚିତ-
ପୁରୁତ୍ତର ଡାକେ - ତେବେ ତାକରେ ବୁଢ଼ୀର ଜରାଙ୍ଗାର୍ତ୍ତ
ବିଷ୍ଟ କିନ୍ତୁ କିନ୍ତୁରେ ଯୌବନର ଝତ ଉଠେ । ସ୍ଵର
ଆହୁରେ ପାଖକୁ ଆଶୁଷି - ଆଶୁରେ ଆଶୁରି ପାଖକୁ ।
କୋଣାର ପରିଚିତ ଦିନ୍ଦର ଗନ୍ଧିତର - ତତର ନିମ୍ନାସର
ଭଗ୍ର ପୁର୍ବରେ ତା’ର ଶ୍ରୁତ ଲେମଜୁନ୍ ଭନୁଗ ହୋଇ
ଭିନ୍ନି - କିଏ ତାକୁ ଟଣୁଟି ବିପୁଳ ଆକର୍ଷଣରେ - ସେ
ଅକର୍ତ୍ତର ନିର୍ବିତ ଦକ୍ଷନ ମଧ୍ୟରେ ବୁଢ଼ୀର ସମସ୍ତ
ଚୈତନ୍ୟ ଯେହାରି ଲୋଗ ଗାଉଣ୍ଡି ।

ବୁଢ଼ୀର ଆଶିର ଠକ୍କାତ ମୁନ ହୋଇ ଆଏସ -
ଦୂରରୁ ଧୀରେ ଧୀରେ କୁଟେଳ ମାତ୍ର ଆଶୁରି । ଦୂର
ଆଜାଗର ମାଳମା ଧୟ କୁଟେଳ ତଳେ ହଜିଗାଏ -
ହଜିଗାଏ ଧୂର ଧୂର, ତା’ ରତ୍ନ ନିମା, ବିଲବାଟ,
ଗ୍ରାମ ସୀମାନ୍ । ନିମନ୍ତକୁ ନିଶ୍ଚିହ୍ନ କରେ ଦୁରେଦିଦ୍ୟ
ଅନ୍ତକାର ମାତ୍ର ଆଶୁର ତା’ ଭତରେ ବୁଢ଼ୀ ଆଉ
ଅଲୋକର ସନ୍ଧାନ ଆଇବ ନାହିଁ ।

ଦୁନ୍ତି ଅନ୍ତରୁଷ ଅତିନ୍ଦମ କରି ଅସ୍ତ୍ରାଚଳ-ଆତକୁ
ମାତ୍ର ବିତାଏ - କୁଢ଼ୀ ସେହିପରେ କଣିକରେ । ଲକ୍ଷ୍ମୀ
ତାକେ, “ ବୁଢ଼ୀମା ଜାନ୍ମୁ ଆ ” କିନ୍ତୁ ବୁଢ଼ୀ ଦେହରେ

ଅଜ ଗୁଷ୍ଠର ଚିହ୍ନ ଦେଖାଯାଏ ନାହିଁ । ବୁଢ଼ୀର ଭର୍ତ୍ତର ଦେବାର ଥର ପ୍ରଯୋଜନ କାହାଙ୍କି । ଜୀବନର ସମସ୍ତ ପ୍ରଯୋଦକୁ ଉପସା କରିବୁଛିର ଅସ୍ତ୍ର ସୀମା ମଧ୍ୟରୁ ଅସ୍ତ୍ରୀମକୁ ପ୍ରୟାଣ ପରେବୁ କରି ନେଇଛି ଅକ୍ଷରାର ମଧ୍ୟରୁ ଅଲୋକ ର ସନ୍ଧାନଟେ । ଲକ୍ଷ୍ମୀ ତା' ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ପାଇନାହିଁ ।

ପୃଥିବୀର ପ୍ରଦେଶିଣ ପଥର ପୁଣି ଦିନ ପରେ ଦିନ ଆଗକୁ ଶୁଣେ ଓ ଦିନର ଅଗ୍ରଗତି ସୁରକ୍ଷା ସବେ ପୃଥିବୀ ଉତ୍ସାହର ପୃଷ୍ଠା ଏକେ ଏକେ ଲେଉଛିଯାଏ । ଏଥର କିନ୍ତୁ ଯେହିଁ ପୃଷ୍ଠା ଲେଉଛେ ସେଠାରେ ଅନ୍ୟେତିବେ ଗୋଟିଏ ନୂତନ ଅସ୍ତ୍ରୀଯର ଦୂରନା ଦେଖାଯାଏ ।

ଅସ୍ତ୍ରୀମର ମଧ୍ୟଭାଗରେ ହଠାତ୍ ଜୀବନର ଗତ ପ୍ରବୃତ୍ତି ହୋଇଗଲ ପୁଣି ପତରେଷ୍ଟା କର' ମଧ୍ୟ ଜୀବନ ଅଭ୍ୟାସ ପାଇଲୁ ନାହିଁ । ଉତ୍ସାହକୁ ବାହିନୀର ସମ୍ମଳିତ ଅକମଣରେ ବ୍ୟତିବ୍ୟସ ହୋଇ ଜୀବନର ପ୍ରତ୍ୟାବର୍ତ୍ତିନ ଆରମ୍ଭ ହେଲା । ଗ୍ରାମ ପରେ ହାମ୍, ଭୁଗଣ୍ଡ ପରେ ଭୁଗଣ୍ଡ ଅଧିକାର କର' ଉତ୍ସାହକୁ ବାହିନୀ ସୁଦୂର ପ୍ରାଚ୍ୟ ଅଭ୍ୟାସ କରିବାକୁ ଲାଗିଲା । ଭରତର ଭାଗୀ ଆକାଶରେ ପୁଣି ଅପାର ଅଲୋକ ଦେଖାଇଲା ।

ସାରଗରୁ ଭରତକୁ ପାଞ୍ଜାବ୍ - ଉତ୍ତର ଉତ୍ତର ଅକ୍ଷେମ କର' ସେ ଡାକ ଭରତର ଜାର ହୁମିରେ ପଢ଼ିଥେ । ଦିନ ପରେ ଦିନ, ସପ୍ତାହ ପରେ ସପ୍ତାହ, ମାସ ପରେ ମାସ କେତେ ନିର୍ବ୍ରଦ୍ଧି ନାମର ସନ୍ଧାନ ମିଳୁଛି । ଭାରତୀୟ କେତେ ଦାର, ମା, ସ୍ତ୍ରୀ, କେତେ ଅହୀୟ ସ୍ଵଜନଙ୍କ ଦାର ଦ୍ୟାକୁଳ ପ୍ରତ୍ୟାମା ନିର୍ବ୍ରଦ୍ଧି ପ୍ରିୟଜନ ବା ଅହୀୟର ସନ୍ଧାନ ପାଇ ସାର୍ଥକ ହୋଇଯାଉଛି । ସ୍ଵାତନ୍ତ୍ର ଗୋଟିଏ ପରିଚିତ ନାମ ଓ ରେତିତ ହିପାରେ କଥା [କେବଳଦିନ ଉଠିର ଫାଫର ଅତିକିମ କର' ଭାରତର ତାର ହୁମିକୁ ମୁର୍ଖ କରେ । ଥର,

ଦୁଇଥର, ତୁଳୟଥର କିନ୍ତୁ ବିନ୍ଦୁର ଅଗଣ୍ୟ ଜନତା ଭିତରୁ କେବଳ ଯେଉଁ କଣେ ସେ ମୟାଦର ପ୍ରାପ୍ତି-ସୀଳାର କରିଥାନ୍ତା, ସୁଦୂର ସାରଗର ଅନ୍ତର୍ଭୁବନ ପଞ୍ଚକ୍ଷରେ ତା'ର ପେହର ଧାରଣା ନ ଥିଲା, ସେମି ସମ୍ବାଦକୁ ଅପେକ୍ଷା କରିବା ନିମନ୍ତେ ତା'ର ସେହିପରି ପ୍ରଯୋଜନ ମଧ୍ୟ ନ ଥିଲା ।

ଗଳ୍ପର ଶେଷ ଅଧ୍ୟାୟ ପେହିଁଠାରେ ଶେଷ ହେବା ପ୍ରାୟ ତନିବର୍ଷ ପରେ —

ରୂପକଥାର ସଜ୍ଜପୁଷ୍ଟ ପେରିଆସେ ତା' ପାଇଁ ଅଭ୍ୟାସ କରି ରହିଛି ରୂପକଥାର ସଜ୍ଜକୁମାରୀ, ପୁଣ ଯୁଗ ଜାଗର ପ୍ରଦାପ ଜାଳ, ଅଶ୍ଵରେ ଅନନ୍ତ ପ୍ରତାପା, ପୂଜା ଥାଳୀରେ ବରଣର ମାଳ । ଏ ମିଳନାନ୍ତକ ନେୟମର ବ୍ୟତିନମ ରୂପକଥାରେ ଦେଖାଯାଏ ନାହିଁ । ଜୀବନ କିନ୍ତୁ ରୂପକଥା ନୁହେଁ । ଗଳ୍ପଠାରୁ ଜୀବନ ଆହୁର ବତ - ସେଥିପାଇଁ ଅହୁର ବତିଦ - ଅହୁର ଅବବନ୍ଧୀ ।

ତନିବର୍ଷ ପରର ଗୋଟିଏ ସନ୍ଧାନ —

ସେହି ସନ୍ଧାନ ଅନ୍ଧକାର ଓ ଅଲୋକ ହେସ୍ବ୍ୟମଯୁ ପରିବେଶ ମଧ୍ୟରେ ପେହିଁ ରୂପ ସତ୍ୟର ଭଦ୍ରଘାଟନ ହେଲା ତାର ସାରୀ ରହିଲେ ଅକାଶର କେତୋଟି ନିର୍ବାକ୍ ଭାଗ, ପଳିତ ରତ୍ନ ମୃତ୍ୟୁପଥ ଯାତ୍ରୀ ଜଣେ ବୁଝି ଓ ବୋଧିବା କରୁଥିଲୁ ନିର୍ମିମ ଭାଗ୍ୟ ବିଧାଳା । ବୃଦ୍ଧ ଅର୍ଥ କେହିଁ ନାହିଁ - ମାନ୍ୟର କିନ୍ତୁ । ତାଙ୍କ ମୁଖ୍ୟ ଜରୁ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଜୀବନର ଶୋଷିଏ ବିଶିଷ୍ଟ ଅହୀୟ ଶୁଣିଛି । ଲକ୍ଷ୍ମୀର ସମ୍ବଲ ହଳ କିନ୍ତୁ ସର୍ବୀୟ କେହିଁ ନ ଥିଲା । ସେ ରୂପି ଥିଲ ଅହୀୟ କିନ୍ତୁ ସେ ଅହୀୟର ବ୍ୟବସ୍ଥା ହିନ୍ଦ, ସମାଜରେ ନାହିଁ । ହୁଏତ ସେ ଅହୀୟ ପାଇଥାନ୍ତା କିନ୍ତୁ ଯାହା ବିନିମ୍ୟରେ ସେ ଅହୀୟ ନିଲାନ୍ତା ତା'ର କଳନା ମଧ୍ୟ ନାଶ କାତି ପଣରେ ପାପ ।

ସେଥିପାଇଁ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ସମାଜର ରକ୍ଷଣଶୀଳ ଜାତି ବିବୁଦ୍ଧରେ ବିଦ୍ରୋହ ଘୋଷଣା କରିଛି, ଅର୍ଥ ସେ

ବିତ୍ତ୍ରୋହର ଉପର ୮୦ ଗାଇଛନ୍ତି ମାତ୍ରର କିମ୍ବା । ସମଜର କଳୁଷିତ ଦୃଷ୍ଟି ମେଟରର ଲକ୍ଷ୍ୟର ଯୌବନକୁ ପ୍ରାସ କରିବାକୁ ଅଧିକ ହୋଇଛି ତେଣେତରଙ୍କ ଯେ ନିର୍ମାଣ ହୋଇ ମାନ୍ୟରେ ପଣକୁ ଆଶ୍ୟ ପାଇବାକୁ ବ୍ୟକ୍ତିର ନିର୍ମାଣ ଦେଖିଛି । ସମାଜର ଭ୍ରମକୁ ଉପରେ କର ମାତ୍ରର ତାକୁ ଆଶ୍ୟ ମଧ୍ୟ ଦେଇଥିଲେ କିନ୍ତୁ ତା' ପଳରେ ଯେଉଁ କୁଷାର ସୃଷ୍ଟି ହେଲା ତାହା ମାନ୍ୟରେ ବୟସକୁ ମଧ୍ୟ ବିବେଚନା କରିବାକୁ ସ୍ମୀକାର କରିନାହିଁ ।

ଶେଷରେ ମାତ୍ରର ଏ ସମସ୍ୟାର ସମାଧାନ କରିବା ନିମନ୍ତେ ସମଜର ଭ୍ରମକୁ ଉପରେ କରିବା କରି, ଜନ-ଜନ୍ମନିରତ ରୁଦ୍ଧ ଓ ସଂଘାରର ମସ୍ତକ ଚବଣ କରି ପୁଣ୍ୟତତ ମନ୍ତ୍ର ଉତ୍ତାରଣ କରି ଅଗ୍ନି ଓ ନିରମ ନିୟମକୁ ସାଧୀ ରଖି ବିଧବୀ ଲକ୍ଷ୍ୟରେ ସମସ୍ୟାରେ ପରିପାତ କରିଲେ । ନିର୍ମାଣ ଲକ୍ଷ୍ୟର ଆଶ୍ୟ ପାଇବାର ଏହି କରୁଣା ରଖିପାର ।

ସେ ଦିନ ଏ ଦୂରୁଷ ସମସ୍ୟାର ଏହିପରି ଭାବେ ସମାଧାନ ହୋଇଗଲା କିନ୍ତୁ ସମସ୍ୟା ଯେ ଦିନେ ଜଟିଳତର ଭାବରେ ଆମ୍ବାକାଶ କରି ପାରେ ଏ କଥା ମାନ୍ୟର ନିମନ୍ତେରେ ମଧ୍ୟ ଆଣି ନ ଥିଲା ।

ଜନ୍ମ ଜାରିବରେ ସବୁ ଶ୍ରୀଶ, କିଛି କରିବ ଦିଏନାହିଁ । ଉତ୍ତର ଦେବାର ଆଉ ଅଛି ବା କଣ ? ଏ ଯେଉଁ ସମସ୍ୟା ଏହାର ସମାଧାନ କିଏ କରିବ, କାହାର ଦେଶ ଶକ୍ତି ଅଛି ? ଜନ୍ମ ଜାଠଣ ଏ ବିଦ୍ୟର କୌଣସି ମୂଳ ନାହିଁ । ଆଶ୍ୟ ଛତା ଲକ୍ଷ୍ୟ ଏ ବିବାହରେ ଅଛି କିଛି ପଇନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଜାବନ୍ତ ଜନ୍ମ ଆଜି ଯଦି ପୁଣି ଲକ୍ଷ୍ୟର ଜୀବନିତର ଦେଖା ଦେବାକୁ ରେଣ୍ଟା କରିବ ସମାଜରେ ଲକ୍ଷ୍ୟର ଛୋନ କେହିଁଠାରେ ନିର୍ଭାବ ହେବ ?

ଜନ୍ମ ଭବେ, ତା'ର ଭାବନାର ଥଳକୁ ନାହିଁ ।

ସେ ଯେହି ଭାବନାର ଅକୁଳ ସ୍ଵୀତର ଭଦ୍ରିଯାଉଁ କୁଳର ସନ୍ଧାନ ଏ ଜୀବନରେ ସେ ଅଛି ପାଇବନାହିଁ ।

ତଥାପି ଏ ସମସ୍ୟାର ସମାଧାନ ହୁଏ । ନିଜପାଇଁ ଆଜି ଜନ୍ମର ଭାବନା ନାହିଁ, ଭାବନା କେବଳ ଲକ୍ଷ୍ୟକୁ ନେଇ । ତେ ସମସ୍ୟାର ସମାଧାନ ଜନ୍ମ ଛତା ଆଉ କାହାର କରିବାର ସାଧ ନାହିଁ । ଜନ୍ମ ଯେ ଜୀବନରେ ଚାହୀଁ ରହିଛି - ତେ ଯେ ଗ୍ରାମକୁ ଅସିଥିଲ ଏ କଥା କେବେ ନାହିଁ - ଏ କଥା ଜଣାଇବାର ଅସକାର ଜନ୍ମର ନାହିଁ । ଜନ୍ମ ମୁଠ, ଜନ୍ମର ଅନ୍ତର୍ଭେଦ ପ୍ରେତରେ ପରିବର୍ଷତ ହୋଇଯାଏଇଛି । ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଛତା ଏ ଜଗତର ଜନ୍ମର ଅନ୍ୟ ଜୋଧୁଯି ଅସ୍ତିତ୍ବକୁ କେହି ସ୍ମୀକାର କରିବାକୁ ନାହିଁ । ଆଜି ଏହି ଜନ୍ମ ହିଂଦୀତ ତା'ର ଅନ୍ତର୍ଭେଦକୁ ଏଠାରେ ପ୍ରକାଶ କରିବ ଅଛା ଗୋଟିଏ ବିରାଟ ପ୍ରଭ୍ୟତର ବୁଦ୍ଧିଅରଣ କରିବ । କେବଳ, ତା' ନିମନ୍ତେ ନାହିଁ, - ଲକ୍ଷ୍ୟ ନିମନ୍ତ୍ର ସମାଜ ନିମନ୍ତ୍ର ଆଉ ଏହି ପଳିତ ଚର୍ମ ମୁଖ୍ୟ-ପଞ୍ଚ-ଯାତ୍ରୀ ଦ୍ୱାରା ନିମନ୍ତ୍ର ।

ଲକ୍ଷ୍ୟ ଆଶ୍ୟ ପାଇଛି ରୁଡ଼ି ଆପାତ ଦେଇ ସେ ତା'ର ଆଶ୍ୟ ନାଡିକୁ ଭାବେବି ନାହିଁ । ଲକ୍ଷ୍ୟ ଜାଣେ ଜନ୍ମ ମନ୍ତ୍ରି ଏହି ମନ୍ତ୍ର ଆଜି ସତ୍ୟ ହେଉଛି । ବିଧବୀ ଲକ୍ଷ୍ୟ ବିବାହ କରିଛି - ସମାଜ ନିକଟରେ ଏହା ଅପରାଧ ହୋଇପାରେ କାହାକୁ ସ୍ମାରୀ ଥାଇ ଥାଇ ସେ ବିବାହ କରିଛି ସେଇନା ପଢଇ କେବଳ ଆଶ୍ୟ ମାର୍ଗ, ମୁଖ୍ୟ ପଥ ଯାହା ଜନ୍ମର ବୁଦ୍ଧିକୁ - ଭାବୀର ଜନ୍ମର ଦାବାକୁ ପରିପୂରଣ କରିବାକୁ ଯେ ପ୍ରଭ୍ୟତ ଅଧିକ - ଜନ୍ମ ଆଉ ବିବାହରେ ନାହିଁ, ତା'ର ସନ୍ଧାନ କେତେବେଳେ ମଧ୍ୟ ହୁଏ ।

ଜନ୍ମ ନିଜ ନିମନ୍ତ୍ର ନିରାକାର ଦଶ ବିଧାନ କରେ । ସେ ଯେହିରେ ଗୋଟିନର ଗ୍ରାମକୁ ଅସିଲେ ସେହିପରି ଗୋଟିନର, ସ୍ଵର୍ଗ ଅନ୍ତର୍ଭେଦ ମଧ୍ୟରେ ଚିରଦିନ ପାଇ ପ୍ରାମ ଛାଡ଼ି ଗୁଲିପିବ - ଦୁରେନ୍ଦ୍ରିୟ ଦୁରେକୁ । ଜୀବନର ଶୈଶବ ମୁହଁରୀ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତା'ର ଅଭିଷେକ ଛାଇ ଥାଇ ଗ୍ରାମର ଦିବୀମାରେ ପଡ଼ିବ ନାହିଁ ।

ମାଧୁର ସବୁ ଶୁଣନ୍ତି - ବୁଝନ୍ତି ଏହା ଛାତା ସମସ୍ତା
ସମାଧାନର ଅନ୍ୟ କୌଣସି ପାଇଁ ନାହିଁ । ତଥାପି
ତାଙ୍କ ପ୍ରୟମର କଷ ହଠାତ୍ ତୁ ଯାଏ ଦେଖିଯାଏ । ସେ
ଜୁର ପାଦ ଧରି ପ୍ରିଲାଟରେ ମାଟିଚଳ ଲେଟି ପଡ଼ନ୍ତି ।
ମୁଁରୁ ତାଙ୍କର କୋବଳ ତରାଟିଏ ମାତ୍ର ଶବ୍ଦ ବାହାରେ -
ଶମା - ଆଉ ଯାହା କହିବାର ହୃଦୟର ଅନ୍ୟମ୍ୟ କୋନ୍ଦର
ଭିତରେ ତାହା ଜୀବାଳୁ ରସି ଯାଏ । କିଏ ବା ଶମା
ଦେବ ?

ଗର୍ଭର ରାତି - ପ୍ରହର ମରେ ପ୍ରହର ଧରି ଦୂରରୁ
ଦିଲ୍ଲିଆର ତାକ ଭାଷିଆଯୁଦ୍ଧ, ହିନ୍ଦୁର ନିରବକୁଳ ହିଁ -
ହିଁ ଗ୍ରାମ୍ୟ ଆକାଶକୁ ମୁଖରିତ କରୁଛି । ସେହି ଅନିକାର
ମଧ୍ୟରେ ଜଗୁରୁଗୋଟିଏ ହିସ୍ତ ଉପରେ ଦ୍ରେତ ରେ ଦସି-
ରସିଛି । ଏ ତା'ର ଜନ୍ମ କୁଟୀର - ଜୀବନର ପରମ
ଣାର୍ଥ । ଯେଉଁଠାରେ ପ୍ରଥମେ ଦିନର ଆଳୁଅ ସଙ୍ଗେ
ତା'ର ପରିଚୟ ଦୋଇଥିଲା - ଯେଉଁଠାରେ ପ୍ରଥମେ
ତା'ର ଅର୍ଦ୍ଧାଳ କନ୍ଦନ ଶୁଣା ଯାଇଥିଲା । ଘରର ଆଜ
ଚନ୍ଦ୍ର ନାହିଁ - ଡିନୋଟି ଚର୍ଷର ନିର୍ମନ ଆକମଣରେ
କାହା ମାଟିକୁ ଆଶ୍ରମ କରିଛି - ଡିହ ଉପରେ ନାମପ୍ରାନ୍ତ

ଶୈଳ ଦିତ ଗଛର ଲଙ୍ଘନ ।

ତଥାପି ଦିଦାୟର ଶେଷ ମୁଦ୍ରନରେ ଜନ୍ମ ସେହି
ଜନ୍ମଭୂମି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଦଶାମ ଲଶାଏ, ସେହି ଅନାତ୍ମି
ଦିହ ଉପରେ ନିଜ ଅନ୍ତିରୁ ଦେଖି ଚନ୍ଦ୍ର ରଶିଯାଏ -
କୋଣିଏ ଲିଙ୍ଗ । ତା' ପରେ ଜନ୍ମର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପେମର୍
ଗୋପନରେ ଅର୍ପିଥିଲା ଦେଖିପରେ ଗୋପନରେ ଅଞ୍ଜଳ
ପଥ ଉଦେଶ୍ୟରେ ପାଦ ବଢାଏ - ତା' ଆଗରେ ବାଟ
ଦେଶାଇ ଗୁଲେ ସାଦିର ଶେଷ ତାପି ।

ଦୁନିଯାର ଅଣେକ ଜନଷ୍ଟ୍ରୋତ - ତା' ଭିତରେ
ଲକ୍ଷେ ପୁଲିଛି ଅବିଶାନ୍ତ ଗଣରେ । ସେ ମନ୍ଦିର ନୁହେଁ-
ସେ ପ୍ରେତ, ତା'ର ନାମ ନାହିଁ, ପରିଚୟ ନାହିଁ - ଅଛି
କେବଳ ଅନ୍ତିରୁ, ତା'ର ଲକ୍ଷ୍ୟ ନାହିଁ - କିନ୍ତୁ ତା'-
ଅଗରେ ଏହିଛି ଅନ୍ତରୁ ପଥ; ସେ ଜାଣନାହିଁ ତା'ର
ପଥର ଶେଷ କେଉଁଠାରେ - ତଥାପି ତାକୁ ଗୁଲିବାକୁ
ହେବ - ଦୂରରୁ ଦୂରକୁ ଦର୍ଶିମାନ ମଧ୍ୟ ଭବିଷ୍ୟତକୁ
ଭବିଷ୍ୟତରୁ ଦୁଦୂର ଭବିଷ୍ୟତକୁ ।

— — × • × — —

କାବ୍ୟ ସତ୍ୟ ଓ ଦାର୍ଶନିକ ସତ୍ୟ

ଶ୍ରୀ କାହୁ ଚରଣ ମିଶ୍ର

କାବ୍ୟ ସତ୍ୟ ଓ ଦାର୍ଶନିକ ସତ୍ୟ ସମ୍ବନ୍ଧରେ କିଛି କହିବାକୁ ଗଲେ କାବ୍ୟ ଓ ଦର୍ଶନର ସ୍ଵରୂପ ଲକ୍ଷ୍ୟ ଓ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ କଣ, ତାର ଆଲୋଚନା ଅପରହାର୍ଥୀ ହୋଇପଡ଼େ । କାବ୍ୟ କବି ଅନୁରତ ପ୍ରତିକ୍ଳିଷ୍ଟ । ତାର ମନୋଭବର ବହିଃ ପ୍ରକାଶ । ମନୁଷ୍ୟର ମନ, ଆଉ ଦାସାରର ଏହି ବିଶ୍ୱ ଜୀବନ ମଧ୍ୟରେ ଗୋଟିଏ ସୁନିବିତ ସମ୍ବନ୍ଧ ସ୍ଵର୍ଗ କରିବା କବିର କାର୍ଯ୍ୟ । ମାନବ ଜୀବନ ଭିତରେ ସଂତ୍ରିତ ହେଉଥାଇ ଯେଉଁ ନେହି ପ୍ରେମ ସୁଖ ଦୁଃଖ ଆଶା ନିରାଶାର ଗଣ୍ଠର ଅନୁଭୂତି - ଏ ସମସ୍ତ କବି ଚିତ୍କୁ ଅଲୋଚନା କରେ । ଏହି ଭାବରେ ଭାବକାନ୍ତ ହୋଇଥାଏ କବିର ସହ ତେଣୁ ସେ ଗୁପ୍ତ ପ୍ରକାଶ । ଏହି ପ୍ରକାଶର ପଦ୍ୟମୟ ରୂପରେ କାବ୍ୟ । କାବ୍ୟର ସ୍ଵର୍ଗ ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରିବାକୁ ଯାଇ ଫଳକ ଆଳଂକାରକମାନେ ନାନା ପ୍ରକାର ଯୁକ୍ତ ଦେଶର କାବ୍ୟ ଆସାର ପରିଚୟ ଦେଇଛନ୍ତି । କେହି କହି- ଅଛନ୍ତି - ‘କାବ୍ୟ ଗ୍ରାହିମଳଂକାରତ୍ତ’ । ଅର୍ଥାତ ଅଳିଙ୍କାର ସକାଶେ କାବ୍ୟ ସୁଧୀ ସମାଜରେ ଗୁପ୍ତତ ହୁଏ । ଆଉ କାହୁର ମତରେ ‘ରାତରିଶ୍ଵା କାବ୍ୟସମ୍ବନ୍ଧ’ - ରାତରି କାବ୍ୟର ଆସା । ଦକ୍ଷୋତ୍ତରିକାରଙ୍କ ମତରେ “ଦକ୍ଷୋତ୍ତ କାନ୍ଦ୍ୟ ଜୀବିତମ୍ - ଅର୍ଥାତ ବକ୍ଷେତ୍ରର୍ଥି କାବ୍ୟର ପ୍ରାଣ । କାହାର ମତରେ କାବ୍ୟସମ୍ବନ୍ଧ ଆସାନ୍ତିମାନୀୟ ଅର୍ଥାତ ଧ୍ୱନିନ୍ଦ୍ରିୟ କାବ୍ୟର ଆସା, ପୁଣି କେହି କହିଛନ୍ତି ଅନିଲ କୁତ୍ତ ହେଲେଗେଁ ଅଦୋଷ ସର୍ବତ୍ର ଶନାର୍ଥି କାବ୍ୟର ପ୍ରାଣ । ବିଜୁନାଥ କବିଶଙ୍କ କହିଛନ୍ତି ରସାୟକ ବାକ୍ୟ କାବ୍ୟର ପ୍ରାଣ । ଆର୍ଥାତ ରଘୁମହିଳା କାବ୍ୟର ଆସା । ପୁଣି ଜୀବନାଥ ପଣ୍ଡିତଙ୍କ ମତରେ ଚମଳକାର ପ୍ରତିକାଳି ଶନାର୍ଥି କାବ୍ୟର ପ୍ରାଣ ।

ଏମାନେ କାହୁକି ବିଭିନ୍ନ ମତ ପୋଷଣ କରେଇନ୍ତି ତାର ସାମ୍ୟ ପୁରୁଷମର୍ତ୍ତ । କାରଣ ପ୍ରତିଭା ସହିତ ସୁମାରୀ

ଗୋଟାଏ ଯୋଗ ଦସବର ଅଛି । ତେଣୁ ଯୁଗଧର୍ମ ଦ୍ଵାରା ଅନେକ ସମୟରେ ଲେଖକମାନେ ପ୍ରଭାଦାନ୍ତିତ ହୋଇଥାଏନ୍ତି ।

ମନୁଷ୍ୟର ଧେପରେ ଦୋଷ, ନୃତ୍ୟ, ଆସା ଅଛି କାବ୍ୟର ମଧ୍ୟ ସେହିରେ ଦୋଷ, ନୃତ୍ୟ, ଆସା ଅଛି । ସେଥିଥେରୁ କର୍ମରମଂଜଳରେ କବିଶଙ୍କ ମଶିର କହିଛନ୍ତି ଯେ ସରସପ୍ତର ପୁନଃ କାବ୍ୟ ପୁରୁଷ । ଏହି ମୁରୁଷର ଆସା ହେଉଛି ରସ । ରସର ପରିବ୍ୟ ନେବାକୁ ଯାଇ କବିଶଙ୍କ ବିଜୁନାଥ କହିଛନ୍ତି ଯେ ରସ ହେଉଛି ଲେକାତର ଚମଳାର ପ୍ରାଣ । ନୂଟି କବି କର୍ମପୁର କହିଛନ୍ତି “ଚମଳାର ମୁଖ ରସ ।” ଏହି ମିଳାରିତରେ ବିପୁଲ ଅଛି । ରୂପର ବିପୁଲ ଦା ରପର ବିପୁଲ ହେଉଛି ସାହିତ୍ୟ ଦା କାବ୍ୟର ରସକାର । ତେଣୁ ଅନେକଙ୍କ ମତରେ କାବ୍ୟର ମହିତ୍ରିକାର ରସ ଅଛି ତା ମୁଲରେ ଅଛି ଗୋଟାଏ ଅନ୍ତରୁ ରସ । ସାହିତ୍ୟ ସ୍ଵର୍ଗର ଅଦିମ ପ୍ରେରଣାର ଅଦିମରେ ଅଛି ଏହି ତିତି ପ୍ରସାର ରୂପ ଚମଳାର ଦା ବିପୁଲ

କାବ୍ୟ ଦା ସାହିତ୍ୟର ଆମ ଯେଉଁ ରସର ପରିବ୍ୟ ପାଉଁ ତାହା ଏକ ବିଶ୍ୱାସ ରସ, ତାହା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ରସ ଅର୍ଦ୍ଦଶା ପୁଅଳ । ତେଣୁ ବିଜୁନାଥ ରକାତ୍ରନାଥ କହିଛନ୍ତି “ପାଖର ଦିନ ଅର୍ଦ୍ଦମାନଙ୍କ ଶବ୍ଦକ ସାମର୍ଦ୍ଦିନରେ ଯେଉଁ ରସ ପାଉଁ ତାହା ଆମାନଙ୍କ ତୃପ୍ତିରେ ନିଶ୍ଚର୍ଷ ହୋଇଗାଏ । ଯେ ଆର ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ରହେନା, ଯେଉଁ ରସ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ହେବାନାହିଁ ତାହା ନିଜକୁ ପ୍ରକାଶ କରିବାକୁ କାହାକୁଳ ଛୁନାନ୍ତି । କେତେବେଳେ ରସ ଅଛି ଯାହା ମନୁଷ୍ୟର ପ୍ରୟୋଜନକୁ ଅନ୍ତର୍ମାନ କରି ବହୁଦୂର ଯିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରେ । ତାହାର ମୁଖ୍ୟାଶା ଅନୁମାନଙ୍କ ପ୍ରୟୋଜନରେ ନିଶ୍ଚର୍ଷ

ହୋଇଗଲେ ମଧ୍ୟ ତାର ଶୌଭାଗ୍ୟ ଆସୁମାନଙ୍କ ମନରେ ନାନା ପ୍ରକାର ଉଦ୍‌ଘାତ ସୃଷ୍ଟି କରିବାକୁ ଛାଇବା କରେ । ସୁତରଂ ହେଉଁ ସେ ମନୁଷ୍ୟର ସବ୍ବ-ପ୍ରକାର ପ୍ରୟୋଜନ ମାତ୍ରାକୁ ଅନ୍ତର୍ମନ୍ଦିର କରି ବାହ୍ୟର ଅଭିକୃତ ପ୍ରାଚିତ ହୁଏ ତାହାରୁ ସାହିତ୍ୟ ବା କାବ୍ୟରସ୍ବ । ଏହିପରି ପ୍ରୟୋଜନର ଅତରେ ଫଳଦକୁ ଝୁଗୁର୍ଣ୍ଣ କୁହାଯାଏ, ଏହି ଝୁଗୁର୍ଣ୍ଣରେ ସମସ୍ତ ମନବ ମିଳିତ ହୁଅନ୍ତି ।”

ଦର୍ଶନ ବିଷ୍ଣୁ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଦ୍ୟାପକ ତ୍ରୈମାନ ନିରୂପଣ କରି ବିଦ୍ୟର ବିଭିନ୍ନ ବିଭିନ୍ନମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ନିର୍ମିତ ଫଳକ୍ରିତ କରି ମନୁଷ୍ୟଙ୍କୁ ନାନା ବିଷୟରେ ଜ୍ଞାନ ଦାନ କରେ । ତିନ୍ତାର ସୁରକ୍ଷିତରେ ମନୁଷ୍ୟଙ୍କୁ ସମ୍ବନ୍ଧର କରେ ମାତ୍ର କାବ୍ୟ ପରି ଦର୍ଶନ ବିଶ୍ୱର ଯାହା କିନ୍ତୁ ସମ୍ବନ୍ଧକୁ ବାସ୍ତବ ବୋଲି ବୁଝା କରେନାହିଁ । ବିଶ୍ୱାନ ଦାର୍ଶନିକ joad କହିଛନ୍ତି : —

“Philosophers never accepted the scientific world as real one or at any rate the only real one. Philosophers aim at ultimate reality. They say only the values are real the spirit is real.” “ଦାର୍ଶନିକମାନେ ଏହି ଦେଖିନିକ ଜଗତକୁ କେବଳ ମାତ୍ର ବାସ୍ତବ ଜଗତ ବୋଲି ପ୍ରଦିଶ କରି ନାହାନ୍ତି । ଦାର୍ଶନିକମାନେ ଗୋଟାଏ ଚରମ ବାସ୍ତବତା ପ୍ରତି ସେମାନଙ୍କର ଲକ୍ଷ୍ୟ ନିବନ୍ଧନ କରିଥାନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ମତରେ ଜଗତର ଯାହା କିନ୍ତୁ ଦ୍ୟାପକ ନୁହେଁ କେବଳ ଆୟା ଓ ପ୍ରାଚୀତ୍ୟକ ପଦାର୍ଥର ମୁଖ୍ୟମ୍ଭାବ ବାସ୍ତବ ” ମାତ୍ର ଅନେକ ସମ୍ବୂଧ କବି ନିକଟରେ ସମ୍ବୂଧି ବାସ୍ତବ ଦେବାଲି ଗୁପ୍ତତ ହୁଏ । କବି ତାର ଉପାଦାନ ନାନା ବିଷୟରେ ସହିତ କରିଥାଏ । କାବ୍ୟର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ପାଠକଙ୍କୁ କେବଳ ଆନନ୍ଦ ଦାନ କରିବା ନୁହେଁ ପରିନ୍ଦ୍ରିଯାକାରି ପାଠକର ଜ୍ଞାନର ପରିଷ୍ପରା ଦିଶୀତ ଦିରିବା ଓ ପାଠକ-ମାନଙ୍କୁ ଗୋଟାଏ ଆଦର୍ଶ ସତ୍ୟରେ ଉପନ୍ନତ କରିବା ।

ସେଥିଯୋଗୁ କାବ୍ୟର ଦୃଢ଼ିଭଙ୍ଗୀ ହେବ ଦାର୍ଶନିକ ଦୃଷ୍ଟିଭଙ୍ଗୀ । ସାର ଶାକ୍ତସ୍ଵ ଯଥାର୍ଥରେ କହିଛନ୍ତି — “ Though it is not the aim of poetry as a pieces of art to tell us of a philosophy still it can not fulfil its purpose unless it embodies a philosophic vision. ସେ ଅଛିର ବର୍ଣ୍ଣନା — The chief office of poetry is not merely to give amusement not merely to be the expression of feelings of good or bad of mankind or to increase our knowledge of human nature and of human life, but that if it this includes mission it also include a mission far higher the revelation- namely of ideal truth.

ଦର୍ଶନ ଏବଂ କାବ୍ୟ ଏହି ଆଦର୍ଶ ସତ୍ୟ ଅତକୁ ପ୍ରାଚିତ । ଉଭୟଙ୍କର ସମ୍ବନ୍ଧ ଘନିଷ୍ଠ କହିଲେ ଅଛନ୍ତି ହେବନାହିଁ । ଉଭୟ ପରମାଣୁ ବିଶେଷ ନୁହେଁ ବର୍ଣ୍ଣନା ସମ୍ବନ୍ଧରେ, ସେମାନଙ୍କର ଲକ୍ଷ୍ୟ ସମାନ । ସାର ଶାକ୍ତସ୍ଵ ଭାଷାରେ କହିବାକୁ ଗଲେ ଏହା ନିଃସଦେହୁରେ କୁହାଯାଇପାରେ ଯେ Philosophy is the temple of truth, while poetry is the shrine of beauty. The two are not opposed as truth is beauty and beauty is truth. While philosophy and poetry aim at the same end their starting points are different. They approach reality from different angles. ଅର୍ଥାତ୍ ଦର୍ଶନ ସତ୍ୟର ମନ୍ଦର କାବ୍ୟ ପ୍ରୋତ୍ସହର ଦେବାଲୟ । ସତ୍ୟ ସେଇର୍ଥୀ ଭଲି ଦର୍ଶନ ଓ କାବ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ସମ୍ବନ୍ଧ - ଯଦିଏ ଉଭୟ ଏକ ଲକ୍ଷ୍ୟ ଆତକୁ ପ୍ରାଚିତ ଉଥାପି ସେମାନଙ୍କର ପନ୍ଥା ନୀତିକଳ । ସେମାନେ ବ ଭଲି କୋଣରୁ ବାସ୍ତବ ଗାର ସାନ୍ତ୍ଵନା ଲଭ କରିବାକୁ ଅଗ୍ରହଣୀଳ । ଦେଖିଲୁ ଓ ଯୁକ୍ତିପୂନତା ଦର୍ଶନ କଦାଏ ସହ୍ୟ କରି ପାରେନାହିଁ । କାବ୍ୟ ମଧ୍ୟ ସେହି ବିଶ୍ୱାଳତା

ସୁନ୍ଦରାଜା ବରଦାସ୍ତ କରେ ପାରେନାହିଁ - ଅଧିକରୁ କାବ୍ୟ ପ୍ରକଟିଗତ ଗୋଟାଏ କିନ୍ତୁ ଭାବ ମଧ୍ୟ ସମର୍ଥନ କରେନାହିଁ ।

ସତ୍ୟ ଶାଶ୍ଵତ, ଶିରନ୍ତନ, ତାକୁ ନ ମାନିବାର ଉତ୍ସମ୍ଭୁତ ନାହିଁ । ଆମେ ଯାହାକୁ ମାନୁ ବା ଗ୍ରହଣ କରୁଁ ତାକୁ ସତ୍ୟ ବୋଲି ଅତି ସହଜରେ ଆମେ ଗ୍ରହଣ କରୁଁ । ସତ୍ୟ ସଂଦର୍ଭ ବିଦ୍ୟମାନ । ସତ୍ୟ ଦର୍ଶନରେ ଅଛୁଟ କାବ୍ୟରେ ବି ଅଛୁଟ । ଉତ୍ସମ୍ଭୁତ ସତ୍ୟର ସାରା ପ୍ରାର୍ଥକ୍ୟ ଦର୍ଶାଇବା ଏହି ପ୍ରବନ୍ଧର ଭାବରେ

ଦର୍ଶନ ଯୁକ୍ତ ଦ୍ୱାରା ବିଶ୍ୱର ଓ ଆଲୋଚନା ଦ୍ୱାରା ସତ୍ୟକୁ ଆମ ନିକଟରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ କରେ । ଆମୁମାନଙ୍କର ବୁଦ୍ଧିବୃତ୍ତ ହଠାତ୍ କୌଣସି ସତ୍ୟକୁ ଅତି ସହଜରେ ମାନିବାକୁ ରୁହିଲା । ସେ ନାନା ପ୍ରଳାର ପ୍ରଶ୍ନ ତାହା ନିକଟରେ ଉପାସ୍ତାପିତ କରେ । ଦର୍ଶନ ସେହି ସମସ୍ତ ପ୍ରଶ୍ନର ଯଥାଯଥ ଉତ୍ସର ଦାନକରି ଆମୁମାନଙ୍କ ବୁଦ୍ଧିବୃତ୍ତକୁ ପରିତ୍ରପ୍ତ କରି ସତ୍ୟକୁ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ କରେ ।
 “ଜଗତ ଅନିତ୍ୟ” ଏହି କଥା କହିଲେବି ଆମୁମାନଙ୍କ ବୁଦ୍ଧିବୃତ୍ତ ତାହା ଗ୍ରହଣ କରେନାହିଁ । ଯେ ପ୍ରଶ୍ନ କରେ କାହିଁକି ଜଗତ ଅନିତ୍ୟ । ଦର୍ଶନ ଯେତେ-ବେଳେ ତାହାର ଯଥାଯଥ ଉତ୍ସର ଦେଇପାରେ ସେତେବେଳେ ଜଗତର ଅନିତ୍ୟତା ଆମ ନିକଟରେ ସତ୍ୟ ହୋଇ ଉଠେ । ସୁତ୍ସଂ ଦେଖାଯାଏ ଯେ ଦର୍ଶନର ସତ୍ୟକୁ ଆମେ ବିଶୁର ବୁଦ୍ଧି ଦ୍ୱାରା ଗ୍ରହଣ କରୁଁ ।

କିନ୍ତୁ କାବ୍ୟର ଯୁକ୍ତିର ବିଷୟ ନୁହେଁ । ତେବେ ତାହା କିପରି ସତ୍ୟ ହୋଇ ଉଠେ ? ଅପରା କୁହା-ଯାଇଛି ଯେ ବାହାର ଜଗତ କହିର ମନ ଦ୍ୱାରରେ ଆଘାତ କରି ସେଠାରେ ନାନା ଭାବର ତରଙ୍ଗ ସୁନ୍ଦରିକରେ । କବି ତାହା ତାର କାବ୍ୟରେ ଭାବ, ଭାଷା ଓ ଛନ୍ଦ ସାହାଯ୍ୟରେ କହେ ସେତେବେଳେ ଆମେ ତାକୁ ଅତି ଆନନ୍ଦରେ ଗ୍ରହଣ କରୁ, ତାର ସ୍ମୃତାଶ ରଙ୍ଗିର ସୌଦର୍ଯ୍ୟ . ଥାଏ ବୋଲି । ସେତେବେଳେ କାବ୍ୟରେ ଆମେ କୌଣସି ଯୁକ୍ତ ପାଇନା ବା ଅମ ମନରେ କୌଣସି ଯୁକ୍ତ ଆସେନା - କାରଣ . କାବ୍ୟ ତାର ଅବଦିନ ଦେଇ ଏକଦମ ରଜାଧରଙ୍କ ପରି ହୃଦୟ ଦରବାରରେ ଯାଇ ହାଜିର ହୁଏ । ତେଣୁ ତାର ଆବେଦନ ମଂଜୁର ହେବାକୁ ମୋଟେ ବିଲମ୍ବ ହୁଏନା ।

ଭାବ ସନ୍ଧାମିତି ସେଲେ ତାର ହୃଦୟ ଆନନ୍ଦରେ କରିପୁଣ୍ଡ ହୋଇଥାଏ । କବି ଯେତେବେଳେ ଏହି କାର୍ଯ୍ୟରେ ସପଳତା ଅର୍ଜନ କରିବି ସେତେବେଳେ ତାଙ୍କ କାବ୍ୟ ସତ୍ୟ ହୋଇ ଉଠେ ଏବଂ ଆମେ ତାକୁ ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ଦ୍ଵାରା ବୋଧ କରୁ ନା - କାବ୍ୟ ଓ ସୌଦର୍ଯ୍ୟ ଆମ ହୃଦୟର ଅନ୍ତରୁତିକୁ ଜାଗରି କରେ ଏବଂ ଆମେ ତାକୁ ସତ୍ୟ ବୋଲି ସ୍ମୀକାର କରୁଁ । ସତ୍ୟ ନ ଥିଲେ କାବ୍ୟ ପାଠକର ହୃଦୟକୁ ଜୟକରି ପାରେନାହିଁ ।

ଦାର୍ଶନିକ ସତ୍ୟ ଆମୁମାନଙ୍କ ଆନନ୍ଦଦାନ ନକଲେ ମଧ୍ୟ ତାହା ଆମକୁ ଭଲ ନ ଲାଗେଲେ ମଧ୍ୟ ଆମେ ତାକୁ ଗ୍ରହଣ କରୁଁ । ଆଉ କାବ୍ୟ ସତ୍ୟକୁ ଭଲଲୁଗମ ବୋଲି ଏବଂ ତାହା ଆନନ୍ଦ ଦାନ କରେ ବୋଲି ଆମେ ତାକୁ ଗ୍ରହଣ କରୁଁ । ଦର୍ଶନ ଯେତେବେଳେ କହେ ଯେ ରୂପିଆତ୍ମେ ଦେଖିଯାଉଛି ପ୍ରତିଦିନ ପ୍ରତିନିୟତ ମନୁଷ୍ୟ ମୃତ୍ୟୁ ନିକଟରେ ଆମ୍ବା ସମ୍ମଣ୍ଣା କରିଛି, ପୁରୁଷେ ମନୁଷ୍ୟ ତ୍ରୁଟିକୁ ଦିନେ ଏହି ମର ସମ୍ବାର ତ୍ୟାଗ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ ସେତେବେଳେ ଏ କଥା ଭଲ ନ ଲାଗିଲେ ମଧ୍ୟ ବୁଦ୍ଧିର ଇଞ୍ଜିନରେ ତାକୁ ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେଉ । କିନ୍ତୁ ଠିକ୍ ଏହି କଥା ଯେତେବେଳେ କାବ୍ୟ, ଭାବ, ଭାଷା ଓ ଛନ୍ଦ ସାହାଯ୍ୟରେ କହେ ସେତେବେଳେ ଆମେ ତାକୁ ଅତି ଆନନ୍ଦରେ ଗ୍ରହଣ କରୁ, ତାର ସ୍ମୃତାଶ ରଙ୍ଗିର ସୌଦର୍ଯ୍ୟ . ଥାଏ ବୋଲି । ସେତେବେଳେ କାବ୍ୟରେ ଆମେ କୌଣସି ଯୁକ୍ତ ପାଇନା ବା ଅମ ମନରେ କୌଣସି ଯୁକ୍ତ ଆସେନା - କାରଣ . କାବ୍ୟ ତାର ଅବଦିନ ଦେଇ ଏକଦମ ରଜାଧରଙ୍କ ପରି ହୃଦୟ ଦରବାରରେ ଯାଇ ହାଜିର ହୁଏ । ତେଣୁ ତାର ଆବେଦନ ମଂଜୁର ହେବାକୁ ମୋଟେ ବିଲମ୍ବ ହୁଏନା ।

ଦାର୍ଶନିକ ସତ୍ୟ ଠିକ୍ ଯୋଙ୍କା ଫରି । ତାର ମୁକ୍ତିର ଅସୁନ୍ଦର ନେଇ ଅକୁଣ୍ଡିତ ପଦରେ ଆମ ନିକଟକ ଅସି ରୁଦ୍ଧ କଣ୍ଠରେ କହେ “ମୋତେ ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ହେବ ” ହୃତାକୁ ଆମ ବୁଦ୍ଧିବୃତ୍ତ ଅପେକ୍ଷା ଆସି କହେ

ହଁ କାହିଁ । କିନ୍ତୁ କାହାର ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର ଅସ୍ତିତ୍ବ ଓ ଅନ୍ତର୍ଭବ
ନେଇ ଆମ ନିଷ୍ଠକୁ ଅପେକ୍ଷାରୀମୟ ଅନନ୍ତମଦ୍ୟ
ଅବ୍ଦି ଶୁଣିବାର ନାଟ୍କୁଙ୍କରେ । ନୃବ ନିକଟକି ଅପ୍ରକା
କ୍ଷେତ୍ରକଳ୍ପରୀର ସମେତ କଣ୍ଠରେ ଲେଖୁ, “ମେମେ
ପ୍ରତିବନ୍ଦିକା ! ହୃଦୟ ଅଗ୍ରଯନ୍ କଥାର ଜୀବନ୍ଧୁ ଘୁମ୍ଭିରୁ
ଲିଖୁଥୁ କାହିଁ, ଥାଏ ଦାର୍ଶନିକ ସତ୍ୟକ ପ୍ରାସାଦ କରୁ,
ଥୋକୁ ପ୍ରଥମିକ କାହିଁ ଉଚିତ ଏହି ସକାଶେନ୍ଦ୍ରିୟର ନାବଧ୍ୟ

ସମାକ ପ୍ରହିଣ କରୁ । ତାଳ ପ୍ରହିଣ କରିବାକୁ ଛାଇ
ଦୂର ଦୋଳ କେଉଁଠାରେ କଥା ସେହିଠାରେ ବୁଝିଲି
କଥା ଦେଖିଠାରେ ଲଜ୍ଜାର କଥା ସେହିଠାରେ ହୃଦୟର
ନଥ ପ୍ରତିବାଂ ପଦମାର୍ଗ ଯେ ଦାର୍ଶନିକ ସତ୍ୟ ପ୍ରମତ୍ତିର
ସତ୍ୟ ଆଜି, ଦିନ ଧ୍ୟାନିତ ଉପଲବ୍ଧ ସତ୍ୟ । ପ୍ରଥମଟିକୁ
ବୁଝିବାର ଏ ହିତାଯୁଦ୍ଧକୁ ହୃଦୟ ହାର ପ୍ରହିଣ କରୁ ।

* ଉତ୍ତରାଧିକାର

କାଳିମୀରଣୀ ପାଣିପ୍ରାୟ

ପ୍ରଭାତିଲ ବିଭାବନୀ
କଲେଲଦାୟରୁ ସଜିପଥେ
ଦାଳରୁଣ ନବ ଦୂରକ ରକ୍ତରାଗ ପରଶ ହରପି
ତୁହିନ ଧବଳ ସ୍ଫଳ, ଦୁମାଦ୍ଵାରା ଶିଶର
ଦିଗ୍ ବିଦିଗେ ସ୍ମୃତିଜାଲ ବୁଣି
ଭିତଳ ଇଲକି,
ଲକ୍ଷତଳାଟ ଇନ୍ଦ୍ରପନ୍ଥ ରହି ।
ହିମାଳୟ ସାନ୍ତୁଦେଶେ
କପିଳଦାୟ ସଜିପଥେ
ନିର୍ମଳ ମଧ୍ୟେ ପ୍ରମୁଖ ସୁଶୀତଳ ଜଳ ହିଞ୍ଚନାରେ ।
ପୁପ୍ରହିନ୍ଦ ପ୍ରତିରୂପାକିଦୁନ ସ୍ରବନେ,
ଦୃଢ଼ ହାରେ ମୁଣ୍ଡକୁଣ୍ଡ, ଦୂରତର୍ହି ଶର ଆମନା ।
ପନରୁରେ ଚାନ୍ଦ ସନ୍ଧାଏ ଗୋଟଶୁ
ଶୋଭେ ପଥ ବାନ୍ଧୁନ୍ତି ଶ କଥାରୀ ମୁକ୍ତବ ସନ୍ଧାରେ
ଉଭୟ ପାରୁଶେ ଅକ୍ଷ ଲିଙ୍ଗ ଟଟକିଅନ୍ତି ଶିର
ଜହିର ଦନ୍ତ ଉଚ୍ଛେ ।
ଜନଶୂନ୍ୟ କପିଳଦାୟର ସଜିପଥ
ଧରି ତୁରୁ ଦେଖି ଦୋଳକ, କାଳାଳୀ ଘଣ୍ଟା ଆଦ
ଦିଲେ ଦିଲୋ ଦୋଳକ ଗାୟକ

ବିଶାକ୍ତ ସମଦ୍ଵର ।
ହୃଦେ ହୃଦେ ତୋରଣ ପାରୁଶେ
ତୁଭ୍ରଦନନାରୁ କୁଳ,
ସ୍ତ୍ରୀଭେଦ୍ୟ ମାରବତା ନିବନ୍ଧ ମାରନ୍ତି
ନିତେ ଶବ୍ଦ ରୂପସା ଲଳନା ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣାଶ୍ରାଳ
ଭଲୁଟଇ ବାଳଭାନ ବିଭା !
ନାରବ ଅନ୍ତରେ
ପୁତ୍ରିନେ ମନ୍ଦ ର ଶଦୟନ ରକ୍ତଶୁଗ ଭାଷା
କରେ ଧରି ଶୁଭ ଶଙ୍କ ଅଦ୍ଵା ପୁଷ୍ପ ତାଳ
ରୂପୀନ୍ଦ୍ରି ନାମ ପ୍ରତିଷ୍ଠାରେ ।
ଦଶ ମୁଣ୍ଡ କେଉ ବୁନ୍ଦ
ଦୁନ୍ତ ଧରି ତୁରୁ ପାଦାଚି
ହୃଦୟରୀତକରେ ଭୁଲ ଜକ୍ର ରେଣ୍ଟର ପାତଳା
ନାମୋ ଟେକି
ରୂପୀନ୍ଦ୍ରି ବାତାଯୁନ ପୁଣି
କାମିଦ୍ରୁଦୁନ ପାଦ ଆସି ଆମେ
ଚେତେଅସେ ଶାର୍ଦ୍ଦ୍ରୀପୁଣ୍ୟ
ହରିଦାକୁ ଧରି ଶାର୍ଦ୍ଦ୍ର ଜର ଓ ମେରଣ

ପୁରୁଷ ଗନ୍ଧ ବରଷ ରଚିଲେ ତପସ୍ୟ
ଉରୁ ହିଲ୍ ବିଟମୁଳେ ଯେହି
ହରିବାକୁ ରୋଗ ଶୋକ ଜରି ଓ ମରଣ
ହରିବାକୁ ଅନା ନାର ଷ୍ଟ୍ରୀ
ମାନବ ସମାଜୁ ।
କେବଳ ଶାସକ ନୋହି ହେବାକୁ ପାଳକ
ପଞ୍ଚବର୍ଷ ଧାଇଲେ ଯେ ମାନବର କଳ୍ପାଣର ପ୍ରୋତ୍ତ୍ଵ
ଅସାଧ ସାଧନା ବଳେ
ବୁଦ୍ଧି ଲଭ ହୋଇଛନ୍ତି ବୁଦ୍ଧ
କର୍ମିଲବାସୁର ପ୍ରାଣ
ଆସୁରନ୍ତି ଫେରେ
ସଙ୍ଗେ ଘେନି ବିଂଶେକ ସହସ୍ର ଉଷ୍ଣ
ସହସ୍ର ଉଠିଲ ଦାନି
ଶର୍ଣ୍ଣ ଘଣ୍ଟା ତୁମା ଭେବୁ କାହାଳୀ ମାଦଳ
ନୀରବ କର୍ମିଲବାସୁ ଉଠିଲ ମୁଖରି
ପାତକଣ୍ଠ ଘୁରଣ ସଙ୍ଗୀତ
ଧୂନିଲ ଗଣନ
ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ କର
ଯୋଡ଼ି ହୋଇ ଜଣାଇଲ ନତି
ପୁଣ୍ୟିକି
ଦରଷେ ଲଳନା କୁଳ
ଅବିଶ୍ରାମ ବାରିଧାର ସମ
ଦ୍ୱାରେ ଦ୍ୱାରେ ଜଳିତିଥେ ଧୂପ ଦାପ ଅର୍ଦ୍ଦ
ସାଗର ରଜନ ଜଣି
ଉଠେ ମହା ସ୍ଵର୍ଗଧୂଳି ଧୂନି
ବିଂଶେକ ସହସ୍ର ଉଷ୍ଣ
ମୁଣ୍ଡିତ ମୁଣ୍ଡିତ
ଗୋରିକ ଦସନେ ଅଙ୍ଗ
ଅଦର ସରବେ
ରଞ୍ଜିତ କରିଲେ ଶଜିପଥ
ଧରାର ରୁଧିର ଶିର୍ଷ ଧରି ଥବା ଚଲେ ସେନା ଶେଣୀ
ସବ ଅଗ୍ର
ଭିଷ୍ମ ଶିରମଣି ବୁଦ୍ଧ
ଦେବନିତି ନେବୁଦ୍ଧ

ତୋଳି ମନୀ ଅଭିଯାନ
ରୋଗ ଶୋକ ଅନାହାର ଯୁଧାର ବିଜୁକ୍ଷେ
ଜଣିଦୀକୁ ଲରି ଓ ମରଣ ।
ମୁଣ୍ଡିତ ମୁଣ୍ଡିତ ପରିବର
ଅବିଗମ ହରେ ପୁନ୍ର ବୃଦ୍ଧି
ପୁନ୍ରମାଟଳ୍ୟ ନ ଦିଶଇ ବୁଝ
ଏ ଶୁଭ ମୁଣ୍ଡିତେ
କର୍ମିଲବାସୁର ରଜ ଅନ୍ତଃପୁର ଆଜି
ଉତ୍ସବେ ଉତ୍ତପ୍ତି
ଚକିତ ବିଷ୍ଣୁଲ
ଛାଥ ବରଷର ଶିଶୁ ସୁଦରଜ କୁମାର ରାଜୁଲ
ଜନ୍ମାବୟ ଜାତଶାନହିଁ ମରୁ ଦେବୁ ଯେହି
ମାତୃକୋଳେ ଶୟାମ କାଳର
ତିଆରି ଯେ ଗଲେ ପୌତା ତମ ଫରଶେ
ଜନିମା ପାରୁଣେ ଯାଏ ପୁନ୍ରଭର ରାଜୁଲ
କହ ମାଗୋ ! କେବନ ମୋ ପୌତା
କି କରବି ସମ୍ମୋଧନ
କି ପଦାର୍ଥ ମାର୍ଗ ଭାବାଙ୍କ
ଏ କାଣ ଏ କଣ ମାତା ତବ
ନୟନୁଁ କିର୍ତ୍ତି ହରେ ଜଳ
ମହାନଦେ ମତ ଫଳ ସବ ପୁରବାସୀ
ତେର କିମ୍ବା ଦୃଶ୍ୟ କହ ।
କିନ୍ତୁ ନ ମନୀଙ୍କ
ନ ମାନିଲ ଶୋଭାର ଲେତକ ଧାର
ଯେତେ ଯେ ଲେତୁଳ୍ୟ
କରୁଷବା ଆଶ ତାହା ଶିଶୁ ପୁନ୍ର ତାର
ଛାଥବର୍ତ୍ତ ଧର
ଶୁଭିଥିଲ ନୟନର କୋଡ଼ଣ
ନିର୍ଜଳ ଦେବତାଙ୍କ ପେତେ
ସନ୍ତାନ ସମୟେ ନ ମାନିଲ ବାଧା ଆଜି ଭାବା
କେ ଚଲ ଲାକି ରହିଲିବୁ
ସନ ଗନ କରଇ ଚମ୍ପନ ଶୋଭା
ଅଦ୍ରୁ ଦୁଃଖ ମାତା ଓଷ୍ଠ
ଅଦ୍ରୁ ଦୁଃଖ ନନ୍ଦନର ଗଣ

କପିଳବାସୁ ରଣୀର ନିର୍ଜଳ ଲୋତକେ
ଧର ଅର୍ଥାଳୀ
ଚଳିଲେଣି ପୁରନାଶ୍ଚ ଅଣିବାକୁ ବର
ସର୍ବକ୍ଷେତ୍ର ଉଥାଗତ
ଗୋପାର ନୟତନ କିନ୍ତୁ
ରେଖ ଦେବେ ନିର୍ଜଳ ଲୋତକ
ନିର୍ବେଦ୍ଧ ବାଲକ
ଆଲାଙ୍କି ଜନନୀ କଣ୍ଠ ପୁଣି ଧରେ ଜିଦ
କହୁ କହ ମାତା
କି ଅଳି କରବ ମୋର ଜନକ ଛିମୁରେ
ପୁରୁଷ ଚିତ୍ରକ ଟାଣି
ସାଗ୍ରୁ ନେବେ ଭାଷଇ ଜକନୀ
ମହା କଞ୍ଚ୍ଚ
ଦାରୁ ! ପିତା ତୋର !
ପିତା ତୋର ମହାଙ୍କନୀ ରାଜରାଜେଶ୍ଵର
ଅଦେୟ ଉକର
କିବା ଅଛୁ ନିଜର ସନ୍ତ୍ରାନେ ?
ମାଗି ବୁ ତାହାଙ୍କ
ପେତୁକ ସମ୍ମର ତୋତେ ଦେବେରେ ବୁଝାଇ
ମନେରଣ
ଉତ୍ତରାଧିକାର ତୋର ମାଗି ବୁ ପିତାଙ୍କ
ଉଠିଲେ ଗୁରଣ ଗାଇ
ଧର ଅର୍ଥାଳୀ
ପୁରନାଶ୍ଚ କଲେ ବଦାପନା
କପିଳବାସୁର ରଜା
ପଦ ଦେଲେ ନବର ମଧ୍ୟରେ
ଛିଅ ବରପର ଶିଶୁ

ଛୁଟଇ ରହୁଳ
ପାତ୍ର ପଦେ କରେ ନମସ୍କାର
ଅସ୍ତ୍ର ବଚନେ ଭାଷେ
ପେତୁକ ସମ୍ମର ପିତା ଦିଅହେ ବୁଝାଇ
ଅବାଳୁ ଜନତା !
କୋଡ଼ିଏ ହଜାର ଭକ୍ଷ
ଶଶନ୍ତି ଶିଶୁର ଭକ୍ଷା ଚକିତ କୌତୁକେ
ଉତ୍ତରାଧିକାର ପିତା କର ମୋତେ ଦାନ
ପିତୃ ଓଷ୍ଠ ପ୍ରାନ୍ତେ
କମ୍ପିଭଟେ ମୃଦୁ ହାସ୍ୟ ରେଣ୍ଟା
ପୁରୁ ମୁଖେ ଗୁହଁ ବୁଦ୍ଧ ଉତ୍ତରଲେ ଧୀରେ
“ ଉତ୍ତରାଧିକାର ?
ତୁମେ ପରା ସୁବର୍ଜ କାଳିଲବାସୁର
ଉତ୍ତରାଧିକାର ସୁଦେ
ହେଉଁ ଅଛୁ ପେତୁକ ସମ୍ମର ?
ନିଅ ତେବେ
ଏହା କହ ନିଜ ଅଗ୍ର
ପିଟାର ଗେରକ ଉତ୍ତରାୟ
ଉତ୍ତରାଧିକାର ଅଗେ ବଢାଇଲେ ସ୍ନେହେ
କହିଲେ ବୁଝାଇ
ଏହି ତୋର ପେତୁକ ସମ୍ମର
ଯେନ ପୁଣ
ପିତାର ସବସ୍ତୁ
ବିଶ୍ୱର ବିଭୂତ
ନୀଃସ୍ତ ତୋର ଜନକର ଏକମାତ୍ର ଗବ
ଗରୁରକ ଉତ୍ତରାୟ ଉତ୍ତରାଧିକାର ।

* ଏହି ରଚନାଟି “ ପେତୁକ ସମ୍ମର ” ନାମରେ କଲିକତା ଦେଶର କେନ୍ଦ୍ରର ଗତ ନିରଭୟର ୧୧-
ତାରିଖରେ ଶ୍ରମାହ ଯତାହ ଦାସ ଅତୁତ କରିଥିଲେ —

ରଚନା ।

ବନ୍ଦିନ

ଶ୍ରୀ ନଟବର ପ୍ରଧାନ

ଆକାଶର ଜହାନ, ସମୁଦ୍ରର ଢେଉ ଭଲିଆ କବିତା
ମୋତେ ଭଲପାଏ, ମୁଁ ଭଲପାଏ କବିତାକୁ - ସୁନ୍ଦର
କବିତାକୁ

ସୁନ୍ଦର କବିତା - ବାସ୍ତବିକ କବିତା ସୁନ୍ଦର,
ଅନୁଭବ ମୋ ଅଖିରେ ।

କବି ମୁଁ । କବିତାର ନିର୍ମଣ ଚିତ୍ତ ଅନ୍ତର କଠର
କଲିନା ତଳିରେ । ତା'ରେ ଅବିକଳ ପ୍ରତିଷ୍ଠାବି ଅନ୍ତର
କରିବାରେ, ମୁଁ ତା'ର ଉପାଶିଆ ଆଖି ଦୁଇଟି ନିମିତ୍ତ
ନାଲେପନର ରଙ୍ଗ ଆହୁରଣ କରେ । ଅଧରର ରଙ୍ଗ
ପୃଷ୍ଠାଇବା ପାଇଁ ଜବା କୁସୁମର ସହାୟତା ନିଏ । ତା'ର
ନିଟୋଳ ମସ୍ତକ ଗଣ୍ଡଦେଶରେ ରକ୍ତ ଗେଲାଯର
ସ୍ଥିରାଧିତା ତାଳିଦେଖିବା । କବିତାର ନୟନର ଧାରେ ଧାରେ
ଭ୍ରମିତାରେ ଗୋଟୁଳି ଗଗନର ସଂଘା ଛୁଟୁ ଦେଇ ମୁଁ
ଆନନ୍ଦ ଅନୁଭବ କରେ । ଅମାବାସ୍ୟାର ସନ ତମିପା
ତା'ର କୁଞ୍ଚିତ କେଶରେ ବୋଲି ଦେଇ ମୁଁ ଚିତ୍ତ
ପୁଣ୍ଡିକରେ ଆଜି ଡାକେ — ‘କବିତା !’

କବିତା ଚପଳ ଭରଣକୁ ଠଙ୍ଗଲଇ ଠେଲାଇ ଅସ୍ତିତ୍ବରେ
ପାଇଥାଏ ପାଖା ପାଖି । ଖାଦ୍ୟ ପମ୍ବନାର ଧାର ଭଲିଆ ଦୁଇ
ପାଶକୁ ବ୍ୟାପ୍ତଭାବରେ ହୁଇ ପଞ୍ଚଥାଏ ତା'ର ସୁନ୍ଦରେଣୀ
ଅହୁବୁ ମୁଖ ଶ୍ରୀ । ଦରସ୍ତ ସମ୍ମିଳିତ ସ୍ଵର୍ଗିତ ମୁଖ
ଆଜକୁ ରୁହି ରହେ - ରୁହି ରହେ । ମୋର ଆଖିରେ
ଶତ ଭବଶୀର ଚଳନ୍ତିଥି ଭାଷିପାଏ ଧୀରେ ଧୀରେ
ଗୋଟି ଗୋଟି ହୋଇ । କବି ମୁଁ ରୁହି ରହେ ଭାବ
ତନ୍ଦୟରେ ସୁନ୍ଦର ତନ୍ମୀ କବିତାକୁ । କବିତା ମୋ
ଗାଲରେ ହାତ ମାରି ମୋର ଭବାବେଶ ହୃଦୟର
ଅବତେତନ ଅନ୍ତର୍ମାତ୍ର ଅହୁରି ସତେତନ କରିଦୟା ।
ମୁଁ ପୁଣି ତାକେ ହୃଦୟର ସମସ୍ତ ଦରଜ ଦେଇ

‘ କବିତା ! ’ । ଆଖିରେ ମୁଁ ଉରୈଦେଖି ତକୁ ଜଣାଇ
ରଙ୍ଗ ।

ମୋର ଅନ୍ୟ କଥାକୁ ଅପେକ୍ଷା ନ କରି କବିତା
ଦରଜା ଅବୁଅଳରେ ଲୁଚି ଯାଉଁ ଯାଉଁ ପଣତ କାନି
ଧରେ ଟାଣି ରଙ୍ଗେ । କବିତା କହି ଉତ୍ସର୍ଣ୍ଣନା କରି କହେ
‘ ଦୁଷ୍ଟ ! ’ ମୁଁ ମୋର କବି ସୁଲଭ ବାରୁଳତାକୁ
ପ୍ରକାଶ କରି ପ୍ରତିଧ୍ୱନି କରି “ ଦେହି ପଦ ପଞ୍ଜିବ-
ପୁଦାର ”

କହିତା ଟିକିଏ ନରମି ଯାଇ କହେ “ ପାଗଳ ”

“ ତୁମକୁ ଭଲ ପାଇବା ଯଦି ପାଗଳମି,
ତାହାହେଲେ ଏହି ପାଗଳମିରେ ମୋର ଆନନ୍ଦ । ”

କବିତା ଦବିଯାଏ । ମଦର ଲେଲ ଆଖି ଦୁଇଟା
ଷଣକ ସକାଶେ ଅମିଯାଏ; ସେ ମୋ ଅଭିନ୍ନ ଅର୍ଥଶୂନ୍ୟ
ଦୃଷ୍ଟିପାତ କରେ - ଦୃଷ୍ଟି ଅନିବାର ବିଦ୍ୟାର ଦୁଇ
ଚନ୍ଦବାଳକୁ ରୁହି ଗୋଟିଏ ଦୀର୍ଘ ନିଃଶ୍ଵର ପକାଏ ।
ଶୁଣି ତା'ର ମୁଲିରଠଠ । ମୁହଁର ରଙ୍ଗ ଦେଲିପାଏ ।
କବିତା ବାସ୍ତବତାକୁ ଜଗି ପାଦ ଶିପି ଶିପି ରୁକ୍ଷିବାର
ଗୋପନରେ ଶିକ୍ଷା କରୁଛି ପେମିତ । ବାସ୍ତବକା ଯେ
ମୋତେ ଆପାତ ନ କରେ ଏହି ନ ହେ । ରୁଷ
ବାସ୍ତବତା ବାର ବାର ମୋତେ ଆକମଣ କରେ; ମୋର
କାନରେ ମାଲଗାଡ଼ର ଦୁଇମିଳ ପୁକ୍କି ଦେଇଯାଏ ।
ମୁଁ ଦେଖି ନ ଦେଖିଲ ପରେ ରହେ; ଶୁଣି ନ ଶୁଣିଲ
ପରି କାନରେ ଅଙ୍ଗୁଳୀ ଦେଇ ନିଙ୍କକୁ ନିଃକଳ ଠକେ ।
ଏହି ଅମ୍ବ ପ୍ରତାରଣାରେ ସୁନ ନ ପାଇଲେ ମଧ୍ୟ ମୁଁ
ମନକୁ ମନ ରୁହାଏ - ‘କବିତା, ସୁନ୍ଦର କବିତା ମୋର,
ତାର ମନଟା ଉପରେ ମୋର ଯେତରି ଅନ୍ଧକାର ଦେହଟା
ଉପରେ ବି’ ବିନ୍ଦୁବାମନ ହୁକାରି ଗର୍ଜନ କରି ଉଠେ

‘ ସୁଗ୍ରୀ ସୁଗ୍ରୀ ଧର ସମାଜ କୃଷ୍ଣ, କାତି କିଷ୍ଟ, ଯାହା କୁଷ୍ଟ
ଦେହ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ମନ ଉପରେ ଯେତୁଁ ଅଭିଗ୍ରହ
କରି ଅଧିକାର, ତାର କଣ ପ୍ରତିଶୋଧ ନାହିଁ ? ’ ଅଦୂରେ
ମୁଁ ତର ମୁକ୍ତିର ଶଙ୍ଖତଥିଲା ଶୁଣିଣ, ମୁଁ ଓକଳ ବୁଝୁଁ ।
ମୁଁ ମୋର ମନ ମଧ୍ୟରେ ବହୁତୁମ୍ବା କୁଞ୍ଚିତବାର ବିନାଶୀ
କେଉଁ ମହାପୁରୁଷଙ୍କୁ ଆବିଷ୍ଵାର କରେଁ । ପଞ୍ଜିର ଧାତ
ତଳେ ଏକ ଷୁଷ୍ଠୀ ସମାଜ-ଧସ୍ତାରକ ଶୁମୁରେ ଉଠୁଥିବାର
ସନ୍ଧାନ ପାଏଁ । କବିତାକୁ ସମରବଶ ତାରିଣୀ ଗଙ୍ଗା-
ଦେବତାର ଅଭିଭାବ ବୋଲି ଧରିନାହୁଁ …… ।

ତା’ର ଅପରାଧ ଅଳକକୁ ମୁଁ ଦିନ ହାତରେ ସଜାଡ଼ୁ
ସଜାଡ଼ୁ କବିତା ନିଜକୁ ମୋର ଆଳିଙ୍ଗନ ପାଶରୁ ମୁକ୍ତି-
କରେ । ଆଶିରେ ପାଣି ଭରି ଦ୍ୟନ୍ତ ଚରଣରେ ରୂପି
ପାତ ଯାଉ କହେ - “ ତୁମେତ ପାଗଳ, ଅନ୍ୟକୁ
ପାଗଳ ନ କରି ଛାଡ଼ିବ ନାହିଁ ” ସେ ମୋର ଏ ରୂପ
ପାଗଳମିକୁ ଭିନ୍ନ ଚଷ୍ଟରେ ଦେଖେ । ମୁଁ ତା’ର ଉତ୍ତର
ଦେଇ ପାରେନାହିଁ, ଏସ ଗୁଲିଯାଏ । ମୁଁ ମୋର
ଅଷ୍ଟଲକ୍ଷ ଭୁବ ନେଇ ହେବେ ।

ରକା ରଜନୀର ଜନ୍ମ ଦେଇ ମାରେ । ମୁଁ ମୋର
ନିସ୍ତରଣ ଜୀବନର ବ୍ୟର୍ଣ୍ଣତା ନେଇ କବିତା ରତ୍ନା କରୁ
କରୁ ଭାବିବସେ ମୋର ହିମ ଦର୍ଶିଷ୍ଟ ପ୍ରେମର ଶେଷ
କେବେଳେ, ପୁଣି କେଉଁ ଆକାରରେ । ଯେତେବୁଦୁ
ପାରେ ମୋର କଳ୍ପନା-ଚଷ୍ଟ, ଉଚିତ୍ୟତ ଅନ୍ତରକୁ ଭେଦ
କରେ । କିନ୍ତୁ କିଛି ନ ପାଇ ଦ୍ୟନ୍ତ ମନୋରଥ ହୋଇ
ନପରେ । ବାଟୁବତୀ ଅଖି ଦୁଇଟିରେ ଆଙ୍ଗଠି ଦେଖି-
ଦିଏ । ମୁଁ ପାଗଳ ହରି ଭାବେ - ଖାଲି ଭାବେବୁଁ … ।

କବିତା ପ୍ରେମର ମୁଁ ସନ୍ଦେହ କରେଁ । ତା’ର
ଅନ୍ତଥା ନୌନାବିଲମ୍ବନରେ ମୋର ରତ୍ନା ହୃଦୟ ଭାବ-
ଭାବେ ... ମୁଁ ସନ୍ଦେହ କରେଁ । ମୋତେ ଜାପତେ
ହେ ମୋ ଠାରୁ ବୁଝି ରଜିବାକୁ ରୁଦ୍ଧେ ଅନେକ ।
ଅମର ପ୍ରେମ-ଦର୍ଶକରେ ମୁଁ ଆମକୁ ଦର୍ଶିବ ପାର ଛି
ବୋଲି କଥିବା । ଏତେରେ ଯେତକି ଗର୍ବ କରେଁ, ସେ

ଜାଣି ଜାଣି ମୋ ପଛରେ ପଡ଼ିଛି ବୋଲି ସେତକି ଜଳି
ପୋଡ଼ି ମରେ । ସେ ମୋ ସାଥରେ ତାଳ ମିଳଇ ଗୁଲି
ପାରିନାହିଁ ବୋଲି ମୋର ଶୁଣ ଦୁଃଖ । ବେଷ୍ଟନାରୁ
ବୁଝିବାକୁ ମୋର ଅବସର ନ ଥାଏ । ସେହି
ସଦେହଟାକୁ ପରାଷା କରିନେବାକୁ ସେଦିନ କହିଲି —
“ କବିତା, ଅସ୍ତ୍ର ପାନରେ ଏ ସବୁ ତୁମର ଦାନ ”
“ ସବୁ ପାଦ, ଅସତ୍ରପାଦ, ବିଗୁର କରିବାର ମୋର
ଯଥେଷ୍ଟ ଜନ ଅଛି । ଆମ୍ବନିଦା ତୁମ ଭଳିଆ କବି-
ପରିରେ ସାଜେନା ” — କବିତାର ମୁହଁରେ ଅଭିମାନ,
କଣ୍ଠରେ ମେଟା ସୁର ।

ମୁଁ କଥାର ଉଚ୍ଚକୁ ବଦଳଇ ପୁନିବାର କହି
ବସିଲି - “ ମୋର କାହିଁ ମନେବୁଝୁଁ, ଆମେ ବେଷ୍ଟନାର
ବାହାରେ ବଢ଼ିବ ଆଗେଇ ଯାଇଛେଁ । ଆମେ ଯେ ପଥ
ଧରିଲେ ଯୁଁର ଶେଷ ବୋାଧୁଁ ଏ ନାହିଁ — ଅସରନ୍ତି ।
ଆମେ ଯାହା ପାଇବାକୁ ରୁଦ୍ଧ ହେବେ, ତାକୁ କେବୁ କରି
କୌଣସି ବୃତ୍ତର ପରିଷ ଭୁଗରେ ରୁଦ୍ଧନାହୁଁ ତ ? ”
କବିତା କିଛି କହିଲାନାହିଁ । ସେମିତି ଖାଲି ମୋ ଅଡ଼କୁ
ରୁହିଁ ରହିଥାଏ । ଟେବୁଲ ଉପରେ ଥିବା ପୁଲଦାନାରୁ
ହେବେ ଯେ ପୁଲ ଶୁଣ୍ଟାର ନଷ୍ଟ କଲାଣି, ତା’ର ଶିଆଳ
ନାହିଁ । ପୁଣି ମୁଁ କହିଲି “ ଆମେ ଯେ ଚମଜାର ଭୁଲ
କରି ବସିଲେଁ, ତାକୁ କଣ ସଂଶୋଧନ କରିଷେବ
ନାହିଁ ? ମୁଁ ରୁଦ୍ଧେଁ ସଂଶୋଧନ ! ”

ଏତେବେଳେ କବିତା ଚିନ୍ତାର କରି କହିଲା —
“ ତୁମର ଏହି ଭୁଲକୁ ସଂଶୋଧନ କଲେ ଆସୁରି
ଶୋଟାଏ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଭୁଲ ହେବ ! ” । ସେ ଏତକ
କହିଲ ସେ ନିଜେ ଯେପରି କିଛି ଭୁଲ କରିନାହିଁ ।
ଯଦି କିଛି ଭୁଲ ହୋଇଥାଏ ମୋର, ଅଛ ପୁନିବାର
ଭୁଲ କରିବାକୁ ବସିଲା । କବିତାର ଆଶିରେ ପାଣି ।

... ସନ୍ଦେହର ତକ୍ତ ନିରାଶାରେ ଏ ମୋହ ଓ ମାୟାର
ସମସ୍ତ ବନ୍ଧନ ତୁଟାଇ ଦେବି ବୋଲି ଠିକ୍ କରିଥିଲା ।
କବିତାର ଆଖିର ପାଣିରେ ସେ ସବୁ ଭୁମିଗଲା କୁଆଡ଼େ ।

କବିତାକୁ ଛୁଟ ଅଢ଼କୁ ଆଉକାର ଆଖି କହିଲି —
“ କବିତା, ସମାକର ”

ନବିତା ମୋ ଛୁଟରେ ଢଳି ପଡ଼ିଥିଲା ... ଦୁଇ
ଅଞ୍ଚତର ପୃଥିବୀ-ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣାର ଘୋଟକର ନୁରାଗିତରେ
ମୋର ବଷର ପଞ୍ଜିର ଦୁଲକି ଉଠିଲା । ଦାସ୍ତବତାକୁ
ଡଢ଼ରେ ଚାଲିପିବାର ଶକ୍ତି ମୋର ନ ଥିଲା । ଏମିତି
ଭାବରେ ସେଦିନ ମୁଁ ବୈନ ଟୁଟାଇ ଫେରିଲା ।

ସୁଦିକ ପ୍ରାଣର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଧାରାକାର, ସର୍ପିତ ଦହୁ
ଅକୁଳା ଦେଦିନାକୁ ମୁଁ ହୁଅଦିଏ କବିତାକୁ ନେଇ ।
ବାସ୍ତବିକ ମୁଁ ତା’ର ଲଗି ତଳି ଧରେ ... ସେଦିନ
ହୃଦୟ ନେଇ ଯୁକ୍ତି କରୁ କହିଲି —

‘ ସେତେରେ ଫସାରରେ ହୃଦୟ କଣ ନାହିଁ ? ’
‘ କିଏ କହିଲୁ ନାହିଁ ? ’

‘ ତେବେ ବିଦ୍ୟା ବଜାରରେ ଯା’ର ଫେଟର
ଟଙ୍କା । ତା’ର ଦେଶୀ କାଟୁତ କାହିଁକି ? ’

‘ ମିଛଟାକୁ ସତ ବୋଲି ତରି ନେଦାରେ କାହାକୁ
କଣ ମନା ଅଛି ? ଅନ୍ତରୁଦ୍ଧରେ ଦଶକଣ ଧାରାକଲେ
ତାହା କଣ ପ୍ରକୃତ ସ୍ଵତ୍ୟ । ’

କବିତାର ପ୍ରକୃତ ହୃଦୟ କଥା ମୁଣ୍ଡଭାବରେ ପାଇ-
ପାଇଲି ନାହିଁ, ଅଥବା ଆଲୋଚନାକୁ ଏଠାରେ ବାଧ
ହୋଇ ବଢ଼ କାହିଁ । କାରଣ କବିତାର ଅଖି ଛଳ ଛଳ
ହୋଇ ଅର୍ଥିଥିଲା । ସେ ଭଲହୁତେ ଜାଣିଥିଲା ନାହାନ୍ତି
ଏହା ମୋର ପରାମର୍ଶ ସମାଲୋଚନା । ତା’ର ହୃଦୟର
ବାଧା ଦେବାକୁ ମୋର ଭଲ୍ଲା ନାହିଁ ।

କବିତାର ବନ୍ଦନକୁ ମୋ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆଗ ତୁଟ ର
ଦେବାକୁ ମୁଁ କେବେ ଚେଷ୍ଟା ସୁଜା କରିନାହିଁ ।

X

X

X

କବିତା ଆଜି ବଢ଼ ଦୂରରେ ଧରବନ୍ତି
ନିୟମକୁ ସେ ଲକ୍ଷ୍ମି ପାରିନାହିଁ ।

ମୋର କୋଠା ନାରବ ... ଧାରାକାରରେ ପୁଣ୍ଡି
... ଯେହାର ସେ କବିତର ଅନୁପୁଣ୍ଡି ମର୍ମ ମର୍ମେ
ଅନୁଭବ କରୁଛି !!

ଆଜି ମୋର ପରିଷ୍ଠାର ମନେ ପଡ଼ୁଛି କବିତାର
ମୁକୁଳ କେଣେ ମୋତେ ଉଲଲଗେ ବୋଲି, ସେ ଦିନ ଦିନ
ଧରେ ବେଣୀ ପକାଇନାହିଁ । ନାଲ ରଙ୍ଗର ଶାନ୍ତିଟା
ମୋର ଆଖିକୁ ଭଲ ଦେଖାଯାଏ ବୋଲି ସେ ଧୋବା-
ଘରକୁ ତାହା ନ ଦେଇ ସପ୍ରାହ୍ର ସପ୍ରାହ୍ର ପିଣ୍ଡିଛି - ଏହା
ମୋର ନିଭୁଲ ଅନୁମାନ ।

କବିତାଠାରୁ ଆଜି ମୁଁ .ସେହି ଶ୍ଵେତ ଘୋଷାଗ
ପାଏ କି ନା ଜାଣେ ନା । ଏ ଗରିବ କବିତ ଲେଖନା
ଚାଲିବାରେ ଯେଉଁ କୋମଳ ହୃଦୟପାତିକ ତା’ର ଥର-
ଥର ହୃଦୟର ଆଜି ସେହିରି କୋମଳ ଅଛୁଟ କି ପଞ୍ଚର
ପାଲଟିଛି ମୁଁ ଜାଣେନା ।

ମୁଁ ଆଜି ନିଜକୁ ନିଜେ ପ୍ରକୃତ କରୁଛି ହୃଦୟପାତା
ତେବେ ତୁଳ୍ଳ - ମିଥ୍ୟ । ହୃଦୟ ଅଗରେ ଅଜି ଆଜି
ପାହା ଅତି ବଡ଼ ।

ପ୍ରେମର ପର ଶ୍ଵାନ ବା ଦୂରତା ଜୀନ ନ ଧାଏ ?
ଯେଉଁ ପ୍ରେମ ସତ୍ୟ ସେ ରଖେନ୍ତି । କୁଣ୍ଡା ବିପଦରେ
ଦିବି । କିନ୍ତୁ ଯ ଧା ମିଥ୍ୟ ତାହା ମଜଳିଯାଏ । ସତ୍ୟ
ପ୍ରେମର ମନୀଠା ଉପରେ ଜୋର ଦିବେ ଅପରା ମିଥ୍ୟ
ପ୍ରେମ ଦେଖିବାକୁ ଦତ୍ତ ବୋଲି ଟଟକି ଥିଲା । ପ୍ରେମ
ପ୍ରତିଧା । ରେ ବଢ଼ି, ସତ୍ୟ, ମାତ୍ର ତା’ର ଅଭିବତର
ଶୁଣି ବା ଛାଣୁ ହୁଏନାହିଁ ।

ତାଜମଷିଲ ଚଢ଼ିବାର ବଳ ନ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଶିଖି
ସମାଜ ଉପରେ ବର୍ଷ ଅଶ୍ଵ ଗତି ରତା କଣ ମନା ?
ପୁରୁଷଙ୍କ ଧୀଠ ଉପରେ ଥରେ ଥରେ ପାଦ ଧୋଇ ଦର୍ଶି

ନିଶ୍ଚୟ ପକାଇବା କଣ ଅହରଥ ! ! ଅଛି ଖୋଟକଥା ! !
ସମାଧିକା ସରାର ବୋଲିବାର କଣ ଏଇ ସମୟ ?
ଏକ ଅଭିନୟ ନାଟିକାର ଶେଷ ଦୂଷ୍ୟ ? ଏଠି କଣ ଯର୍ଦ୍ଦା
ପଡ଼ୁପିବ ଶେଷଙ୍କର ପାଇଁ ? ... ଭାବନାର ଘରିସର
ବଢ଼ିଯାଏ ... ଦୃଢ଼ିଯାଏ ...

ସେବନ ସକାଳେ ଭାବୁଥିଲି କବିତାକୁ ମାଣ୍ଡି-
ପାଖି ପାଇଲେ ହୃଦୟ ଖୋଲି କହିଲି - “ କବିତା,

ପୂରୀର ପ୍ରାଚୀନ ଚିତ୍ର ସମ୍ବନ୍ଧ *

ଶ୍ରୀ ସଦାଶିଵ ରଥଶର୍ମୀ

ପ୍ରାଚୀନ ଭଜନର ପେତେବୁଡ଼ିଏ ସମ୍ବନ୍ଧ ଥିଲା,
ତାଧ୍ୟମଧ୍ୟରେ କଳ ସବଶେଷ୍ୟ । ବିଭିନ୍ନ ସେହି କଳର
ଉଜ୍ଜ୍ଵଳ ପ୍ରତିପଦନ କବିବା ନିମିତ୍ତ ଏପରି ନାମକରଣ
ହୋଇଛି । ସେହି କଳ ମଧ୍ୟରୁ ପ୍ରସ୍ତର ଶିଳ୍ପର ଗୁରୁ-
କଳର ପ୍ରାଚାନ୍ୟ କେବଳ ଭାରତ କାହିଁକି ପୃଥିବୀ ମଧ୍ୟ
ମୁକ୍ତ କଣୁରେ ସ୍ଥିକାର କରିଛି । ପ୍ରାଚୀନ ଭଜନର
ପ୍ରସ୍ତର-କଳରୁ ବାଦ ଦେଇଲେ ଶିଳ୍ପ ଜଗତରେ ଆର-
ଗୋଟିଏ ସମ୍ବନ୍ଧ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ ଯାହା ଚିତ୍ରକଳ ।

ଉଜ୍ଜ୍ଵଳର ଅନ୍ୟ ପ୍ରତ୍ୟେକର ଚିତ୍ରକଳ ଠାରୁ ପୁରୀର
ଚିତ୍ରକଳ ଉଚ୍ଛବି ଓ ପ୍ରାଚୀନ ମୟ । ଉଜ୍ଜ୍ଵଳରେ ଅନେକ
ପ୍ରାଚୀନ ମଧ୍ୟର ଭିତରେ ନାନାବିଧ ଚିତ୍ର ହୋଇଥାଏ
ସତ୍ୟ, କିନ୍ତୁ ଅନେକ ପୁଲରେ ସେ ଚିତ୍ରହୁଁ ପୁରୀ
ଚିତ୍ରକରକର ସିମ୍ବୁଚିତ୍ର ଏବଂ ମନ୍ଦିରରେ । ସେ ସମସ୍ତ
ଚିତ୍ର କାଳ ଦିନରେ ଲୋହ ହେବାକୁ ବର୍ଣ୍ଣନା, ଅଧିକିଳ
ସାତ୍ରାଧିକାର ହୃଦୟର ଚିତ୍ରର ଦେଖାଗଲଣ ଓ ତାହା
ପେ ପୁରୋତ୍ତମାରୀ ଏଥରେ ସମ୍ବନ୍ଧ ନାହିଁ । ତଥାପି

ତୁମପାଇଁ ଅଞ୍ଚଳର ଯାହାଥିଲା, ଏବେ ବି ଅଛି,
ଭବ ପଥରେ ବି ରହିବ; ତହିଁରୁ କ୍ରିୟ ସୁଜ୍ଞା ମୁଁ
କମ୍ବ କରିବାକୁ ଗୁରୁତ୍ୱରେ କାରଣରେ ହଳସି ଭାବୁଥାଏ ।
ମୋର କୁଣ୍ଡାର ଶିମ୍ବଲଗୋରୁ କାଳର ଟାହା ପଢ଼ୁଥାଏ
ଟ୍ୟୁ ଟଙ୍ଗ ହୋଇ ଦୋହରେ ମୋର ନାରତେ ଅଷ୍ଟ ପାତର
ଜୀବନ୍ତ ସହାନୁଭୂତି ! !!

ପ୍ରାଚୀନ ଚିତ୍ରକଳର ସାତ୍ରାଧିକାର ନଥିଲେ ମଧ୍ୟ,
ତାହାର ଆବଶ୍ୟକତା ଅଟେକ ଦିଗରୁ ସମାଜରେଥାଏ,
ସେଥିରୁ ପ୍ରାଚୀନ ଉଜ୍ଜ୍ଵଳର ଉତ୍ସାହ ବାହାରିପାରେ ।
ଆକୁ ଅବସ୍ଥାକାଳ କରିଯାଇ କା ପାରେ ।

ସେହି ଦୃଷ୍ଟିରୁ ପୁରୀର ପ୍ରାଚୀନ ଚିତ୍ର ଯେଉଁ ପ୍ରାନରେ
ଅଛୁ ସେ ସବୁ ମୁଁ ଦେଖିବାକୁ ଅରମ୍ଭ କରିଥିଲି,
କାରଣ ତାହାର ଅବସ୍ଥା ଯାହା, ବିଚର୍ଷ ଦୁଇବର୍ଷ
ଭତତର ତାହା ଲେପ ପାଇଯିବ । ଆଉମଧ୍ୟ ତାହାର
ପୁନରୁଦ୍ଧାର କରିଯାଇ ପାରିବନାହିଁ, ତାହାର କାରଣ
ବେଳିମାନ ଚିତ୍ରକରମାନେ ସେ ଭଳି ଚିତ୍ରର ତୁଳି
ଦେଇ ପାରିବେ ନାହିଁ । ଓଡ଼ିଶାର ଅନ୍ୟ ପ୍ରତ୍ୟେକ
ମାନ୍ୟରେ ଯେ ଚିତ୍ରକର ନ ଥିଲେ, ଏହର ନୁହେଁ,
କିନ୍ତୁ ପୁରୀର ଚିତ୍ରକରମାନେ ଶାୟ ସିଯୋଦ୍ଧା ଶତାବ୍ଦୀରୁ
ରଜ ସମ୍ବନ୍ଧିତ ହୋଇ ପ୍ରାଚୀନ ପୁରୀର ଚିତ୍ରକର ସାହି-
ନାମକ ପ୍ଲାନଟର ବାସ କରି ଆୟୁଷ୍ଟି ।

* ପୁରୀର ଜଗନ୍ନାଥ ମନ୍ଦିର, କୁଣ୍ଡିରୁ ମନ୍ଦିର, ଶେରିପୁର ମନ୍ଦିର, ମାଧ୍ୟମ ମହାପାତ୍ରକ ଦର, ସମାଧି,
ଓଡ଼ିଆ ସଧାକାନ୍ତ, ଗଜାମାତା ମଠରେ ଥିବା ପ୍ରାଚୀନ ଚିତ୍ରର ଅବୈମ୍ବନତରେ, ଯାହା ନଷ୍ଟପାଇୟ ହୋଇଗଲାଗଲି ।

(୧) ଯେଉଁ ମାନଙ୍କ ଚିତ୍ରକଳା ଉଜ୍ଜ୍ଵଳରେ ପ୍ରସିଦ୍ଧି ଲଭି କରିଥିଲା । ବର୍ତ୍ତିମାନ ସେହି ମାନଙ୍କ ଚିତ୍ର ସମ୍ମନେ ଆଲୋଚନା କରିବାକୁ ଦେବ ।

ସେମନେ ସେହି ମାନଙ୍କର ଚିତ୍ରକଳକୁ ତନିରୁ ଗରେ ବିଜନ୍ତୁ କରିଥିବା ଅନ୍ତିମାନ କରୁଥାଏ । ଯଥା ଦେବତା ବା ପୂର୍ବଶ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ, ସମାଳ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଓ କୌତୁମିଳ ଉଦୀପନ ଚିତ୍ର ।

ପୂର୍ବଶ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଚିତ୍ରମାନଙ୍କରେ ଚିତ୍ରକର ଜଗନ୍ମାଥଙ୍କ ଗଜୋଞ୍ଚାରଣ, ରଘୁନାଥ, କାର୍ତ୍ତିପାଦା ପ୍ରଭୃତି ବେଶର ଚାଲ କିରାଟି, ତତ୍ତ୍ଵ ପ୍ରଭୃତି ନାନା-ପ୍ରକାର ପ୍ରାଚୀନ ଅଳକାରଟର ଭୂଷିତ କରି । ଯେଉଁ ସ୍ମୃତିଚିତ୍ର ମନୋଦୁଇର ପରିଚୟ ଦେଇଛନ୍ତି ତାହାକୁ ଚିତ୍ର ଜଗତର ଶ୍ରେଷ୍ଠତମ ଅଂଶରେ ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ କୌଣସି କଳାବିତ୍ତ ଅସ୍ତ୍ରିକାର କରିବେନାହିଁ । ତାହାକୁ ବାଦ ଦେଲେ ଅନନ୍ତଶୟନ ରୁଦ୍ର, ବୃଷ୍ଟା, ଉତ୍ତର ପ୍ରଭୃତି ଦେବତାମାନର ଅଙ୍କ ଯାଇଛନ୍ତି । ଚିତ୍ରକଳର ଉତ୍ତରକର୍ମ ବାଦ ଦେଲେ ମଧ୍ୟ ସେ ଶୁଦ୍ଧିକର ଅଦ୍ଵିତୀୟ ଗୋଟିଏ ବିଶିଷ୍ଟତା ଅଛି, ତାହା ସ୍ଵେଚ୍ଛା ସେ ଶୁଦ୍ଧିକ ସମ୍ମନ୍ଦ୍ରିୟ ଦେବିକା ଧ୍ୟାନର ଅନୁରୂପ ଅଛେ । ତାହାର ଉତ୍ତାଧାରଣ ସ୍ଵରୂପ ଭ୍ରେଗରଥରେ ଥିବା ଅତି ପ୍ରାଚୀନ ଅନୁଶୟନ ଶିଥର ଚିତ୍ର ଜଗତରେ କିମ୍ବା ଖ୍ୟାତ ଅଛି ଦେଖାଯାଉ । ଶ୍ରୀ ଆଶ୍ଵତ୍ରାପ ମୁଖୋଧ୍ୟାୟ ମହାଶୟଦୁ ତାଙ୍କର “ ସେତୁବନ୍ଧ ଧ୍ୟାନ ” ପୂର୍ବକରେ ଏ ମୁତ୍ତୁଟୀର ଚିତ୍ର ଭାଷ୍ପର୍ମିକୁ ପ୍ରଶଂସା କରିଥାଏନ୍ତି । ରୁଦ୍ରଦାସ ସରକାର ଏହାକୁ ଉନ୍ନତ ପରିଚ୍ଛା ଚିତ୍ର ଦେଲି ପ୍ରାଚୀର କାର୍ଯ୍ୟ ଏହାର ସାଦୃଶ୍ୟକାର ଦା (Naturality) ନାହିଁ ବେଳି ଦଶାଙ୍କଅଛନ୍ତି । ଶ୍ରୀଶ୍ଵର, ରାଜି, ବି, ସେଇତିଭେଲ୍

(୨) ପାଟେର ଶ୍ରୀ ମନୁଶୀଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ମିଳିଥିଦା ନାନ୍ତି ଶିତାଭୁର ନମ୍ବନା । (ତାଳିଟି ଲୟାଭିତରେ)
ଭର୍ତ୍ତାର ରିଷ୍ଣ ଜିଗ ଶ୍ରୀ ନରପାତନଦେବ ମହାରାଜାଙ୍କ ବିଜୟ ଶୁଦ୍ଧିବାତ୍ୟେ ମେନ- . ୧-
ଧିନ ଶକ୍ତଦାରେ ନାଥୁଙ୍କ କିଳା । ଦୁଆରାଣି ୯-ହିତିଥିଲୁ ତନିରେ କିଳେ ୪ କଳ୍ପମୁଖୀଙ୍ଗ
ପାରିକଲେ ଶିଥକର ନିତ୍ୟାଗ ଜୀବିତ କାଳେ ଦିରି ଦୁଇବା ରେଷ ପାଇକ ଷେଇ କାଳେ ୪୦୪ ।

(୩) | desis of Indian Art P. 68

୪ - ମନ୍ଦିର କଥା ବା Three Temple ର p. 35

ମହାଶୟ ଏ ଚିତ୍ରଟିକୁ ସୌରବାଦର (Solartheory) ପ୍ରତିକାର ବୋଲି ନାନା ସ୍ଵର୍ଗ ଦେଖାଇଛନ୍ତି । (୧)

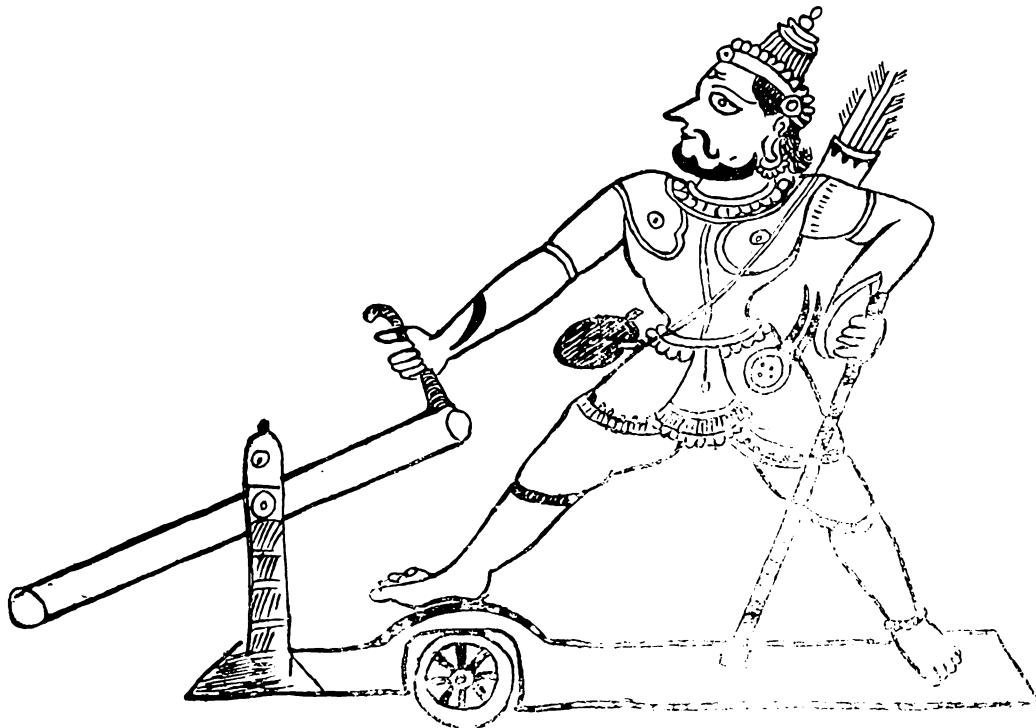
ଏହି ଶେଷ ନାଗୋପର ଶାୟିତ ଅନନ୍ତକର ଚିତ୍ରର ପ୍ରାଚୀନତା ସମ୍ମନେ ଟିକେ ଆଲୋଚନା ଅବଶ୍ୟକ । “ ମନ୍ଦିର କଥା ” ପୁସ୍ତକରେ ଗ୍ରନ୍ଥକାର ଏ ଚିତ୍ର ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଆଲୋଚନା କରିବାକୁ ପାଇଁ କହିଛନ୍ତି ଏଭଳି କଳ୍ପନା ଚିତ୍ର ଜଗତରେ ନିତାନ୍ତ ଅଧିକ ନୁହେଁ । ବିଜାପୁର ଶୁଦ୍ଧିକ୍ୟ ବଶର ରାଜଧାନୀ ବାତାମିର ମେନ୍ଦ୍ରର ରୁକ୍ଷାରୁ ଯେଉଁ ଶେଷନାତଗାପର ଉତ୍ତରିଷ୍ଟ ନାର୍ଯ୍ୟାଣକର ବିଗ୍ରହ ଅଛି ଔତ୍ତାମିକମାନେ ତାହାକୁ ପ୍ରାଣୀୟ ଶଷ୍ଟ ଶତକର ଦେଲି ପ୍ରିର କରିଥାଏନ୍ତି । ୩ । ଠିକ ସେହିପର ଶେଷନାଗୋପର ଉପବିଷ୍ଟ ଶୁଦ୍ଧିବର୍ତ୍ତ ନାର୍ଯ୍ୟାଣକର ଅତି ପ୍ରାଚୀନ ଚିତ୍ର ସମ୍ବନ୍ଧ ମଠରେ ଚିତ୍ରିତ ହୋଇଥାଏନ୍ତି । ତାହାର ସ୍ଵପ୍ନ, ମୁଦ୍ରା, ନାସିକାରୁ ତାହା ଅତି ପ୍ରାଚୀନ ଚିତ୍ର ଭଳି ଜଣାପାଇଛନ୍ତି । ନାର୍ଯ୍ୟାଣକଙ୍କ ଶୁଦ୍ଧିବର୍ତ୍ତ ବୋଲି ବିମ୍ବ କରାଯାଉଥିଲା । କେବଳ ଦେବିକ ପୁରାଣେ ଅଛି । କାଳେ ଉତ୍ତିତାରେ ଜନାର୍ଦନ ମୁତ୍ତୁକୁ “ ଶୁଦ୍ଧିବର୍ତ୍ତ ତତ୍ତ୍ଵଜମ୍ ” ବୋଲି କହିଛନ୍ତି ହୋଇଛି । ପୁରା ପ୍ରାଚୀନ ଚିତ୍ରକଳରେ ଦେବିକା ଧ୍ୟାନ ପାଇଁ ସମସ୍ତ ଦେବତାର ଚିତ୍ର ଦେଖିବାକୁ ମିଳିବ । ଏହା ସମ୍ପ୍ରଦାୟ କଲବିହାରମାନ ଜାଣନ୍ତି । ସାଲ ୧୯୭୪ ରେ ଆନନ୍ଦଭାର୍ତ୍ତ ତାହାଙ୍କ ଶିର୍ଯ୍ୟକୁ ପୂରାର ଚିତ୍ର ଶିଳ୍ପରୁ ସମଚନ୍ଦ୍ର ଉଗବାନଙ୍କର ବାନ୍ଧବ ବିଗ୍ରହ ଦେଖିବାକୁ ପଚାଇଥିଲେ । ୪ । ଏଥୁରେ ବେଦିକ ଭାବନା ଅଛି ଏହା ଏହି କହି ଦେଖିଲ ମାତ୍ରେ ଜାଣିଯାଏବେ ।

ପୂର୍ବଶ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଚିତ୍ରମାନଙ୍କ ମ୍ୟାତର ଅନେକ ଛୁଟରେ ରାମଜୁଲ, କୃଷ୍ଣଜୁଲ ଓ ମହାଭାରତର କେଠତଳ

୩ - Three Temple. p. 35

ରିଦି ପରିଦୃଷ୍ଟ ହୁଏ । ଏ ରିଦିମାନଙ୍କରେ ଶଣ୍ଠି, ଲେଣି, ଶକ୍ତିର ଅଳ୍ପକାର ଠକ ମନ୍ତ୍ରଶ୍ୟ ପରି, କେବଳ ମୁଁରୁ ସେମାନଙ୍କୁ ଚିହ୍ନିବାକୁ ହେବ । କଂସ ପ୍ରଭାତ ରାଷ୍ଟ୍ରମାନଙ୍କୁ ଉତ୍ସକର କହିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସମୟକ କଥାଳରେ ଭୟ ଓ ସିଦ୍ଧୁର ରିଦି କରି ଶୈଦିବାଦୀ ବୋଲି ପରିଚୟ ଦେଇଅଛନ୍ତି । ରିଦିରେ ରାମଙ୍କ ବର୍ଣ୍ଣ ଶଖାମଳ ଓ ଚକ୍ରକୁ ଗାଡ଼ କଳାଇ କରିଥିବା ଦେଖାଯାଏ । କି ରାଷ୍ଟ୍ର, ଦେବନା ସମ୍ବନ୍ଧମୁଣ୍ଡରେ କିରଟି, କଟିରେ କିଙ୍କି ଶି, ପ୍ରାଚୀନ ରିଦିରେ ସବୁଠାରେ ଦେଖାଯାଏ । ରଜନରିଛିଦି ଭାବରେ ଦେଖିବାକୁ ଗଲେ ସେନାଥା (ସାଙ୍କୁ) ବାହୁଦି ବା ହତୀ, କଟିଧାଳ, ଯୋତା ପରିଚୟ ସଙ୍ଗେ ବେକରେ ଦ୍ୱାର, ମକରକ ଶାଳ, ପୁନାପରତା, ମେଶଳ ପରିହିତ ରଜନୀତ ସବୁଠାରେ ସମାନ । ପରିଷଦ ବର୍ଣ୍ଣ, ଚିଦକର ଦେବତା ଭଲି

କୁଳ କିରଟି ପ୍ରଭାତ ଦେଇଛି କିନ୍ତୁ ମନ୍ତ୍ରକ ପାଇଁଛି ଆଉରଣ ମୁହଁରେ ହୋଦା, କଣ୍ଠରେ କୁଣ୍ଡଳ, ମୟୁକରେ ଶିରେପା, ସୁନ୍ଦର ଓ ଦଣ୍ଡ ଥିବାରୁ ତଥାଙ୍କ ପାର୍ଶ୍ଵର ଜଣାପଡ଼ି । ସ୍ଵଭାବଟିକ ଦେଖାଇବାକୁ ଯାଇ ଶିଳ୍ପୀ ବ୍ରାହ୍ମଣ ବେଶ ଶାଖର ଛାଲ ବିଶିଷ୍ଟ ମଣିତଙ୍କ ମୟୁକରେ ଶିରେପାକୁ ଅଧିଳା କରି ଦେଇଛି । ରଥର ଆକାର ସାଙ୍କୁଠାରେ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ରଥଭଳି । ଦ୍ଵରାହରେ ଘୋଡ଼ା ଗୋଟିଏ ପକ୍ଷର କଳା ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷର ଧାଳ ଓ ସେ ବୁଝିକର ରିଦି ଶୈଳୀ ଅତି ପ୍ରଣାମନ୍ୟ । ଯୁଦ୍ଧାଧରେ ବ୍ୟବହୃତ ଅସ୍ତ୍ରଶବ୍ଦ ମଧ୍ୟର ଧନ୍ଯନ, କିନ୍ତୁ ଦିଶୁଳ, ପାର୍ତ୍ତି, ନତର, ମୁଦ୍ରର ଓ ଅଞ୍ଚଳିକାର ଏକ ବର୍ଣ୍ଣର ବ୍ୟବହାର ଦେଖାଯାଏ । କେବଳ ମାତ୍ର ମହାମାତଙ୍କ ଶୁଦ୍ଧରେ ମହାଭାରତ ପୂଜର ରିଦିରେ ନିମ୍ନଲ୍ଲିଖିତ ରିଦିର ଅନ୍ତରୁ ରୂପ ଗୋଟିଏ

ଅସ୍ତ୍ର କୌରାର ପକ୍ଷ ବ୍ୟବହାର କରିଯାଉଥିବା ପରିଦୃଷ୍ଟ ହୁଏ କିନ୍ତୁ ଏହି ରିଦି ଅତି ପ୍ରାଚୀନ ନ ହେ । ଏହି ରିଦି ସମସ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣମାନ ବୁଝିଲୁର ଚତୁର୍ପଦ ପୁରୁଷ ଆକଥିବା

ପ୍ରକାଶ । ଏ ରିଦିରୁ ଜଣାଯାଉଛି ଅସ୍ତ୍ରଟି ତୋପ ।
• କିନ୍ତୁ ମହାଭାରତର ତୋପ ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇ ନ ଥିଲା ।
• ଶିଳ୍ପୀ ପୁଣଗାଘ୍ୟୋଗୀ କରି ତତ୍ତବାଳୀନ ତୋପର

ଚିତ୍ରହଁ ଆଜିଛି । ପୁଣି ଏହା ବାରୁଦ କୃତ୍ତିଆ ନଳି ବୋଲି କେତେକଙ୍କର ଅଭିମତ । ସୁଭାଗର ସୈନ୍ୟ ସଜ୍ଜା ଦେଖାଇବାକୁ ପ୍ରଥମେ ରଥ, ତାହିର ପଦାତି ଓ ଧରେ ଭାଗ ଭାଗ କଠି ଦୁଃଖ ଭବରେ ଫୁଲୀ ଓ ଯୋଡ଼ାନାନିକୁ ରଖିଛି କିନ୍ତୁ ଆଗେମ୍ଭା ଆଜିବାର ପାରଦର୍ଶିତା ନାଥବାରୁ କୋଣମ୍ଭା ପୁଲରେ ପୁନରେ ଅଶ୍ଵବେଶ୍ମ ହେତିକ ଚିନ୍ତିତ ହୋଇନାହୁନ୍ତି କେବଳ ‘କାଞ୍ଚି ବିଜୟ’ ଛାଡ଼ିଦେଲେ । ବାଦ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ, ଚନ୍ଦ୍ରକା, ଢେଲ, ରୂପୁ କାଠମାଡ଼ି (ଦୁଇଜଣ କାଠିକୁ କାଠ ବାତାଉଛନ୍ତି) ଜାଜା ଜାଲି ହୋଇ ଚତୁମୟାକାର ଏକ ବାଦ୍ୟ ପାଞ୍ଚାର ଉଚ୍ଚର ଦେଶରେ ଘାସୁଡ଼ି ଲାଗିଛି । ଏହି ବାଦ୍ୟ ପୁନର ତଥା ବିବାହ ଉତ୍ସବରେ ମହୁର, ଶଂଖ, ଥୁଦା ଦେଖାଯାଏ । ଏ ଗନ୍ଧ ପୁରାଣ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଚାହିଁ କଥା ।

ତତ୍ତ୍ଵକାଳୀନ ଚିତ୍ରଶିଳ୍ପୀ ସମାଜର ଲୌକିକତା ଦେଖାଇବାକୁ ପାଇ ଯେଉଁ ସମ୍ଭବ ଚିତ୍ର ଆଜିଛନ୍ତି ତାହାକୁ ପ୍ରଶଂସା ନ କରି ରହି ଦ୍ରୁଣାହଁ । ପ୍ରାଚୀନ ଭଲ୍ଲକର ବିବାହ ଉତ୍ସବ ଦେଖାଇବାକୁ ପାଇ ସମବିତ ଦୃଶ୍ୟରେ ଦଶରଥ କୋଳରେ ଶମରନ୍ତି, ଜନକ କୋଳରେ ଅବଗୁଣନବତ୍ତା ଜାନକାକୁ ଦେଖାଇଛନ୍ତି, ସେଥିରେ ଭାବ ଯଥେଷ୍ଟ ଅଛି । ବେଦାରେ ପୁରୋହିତର ଲୋଭପରବର୍ତ୍ତ ରୁଅଳ ଦେଖାଇବାକୁ ପାଇ କର୍ମିଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଗଣ୍ଠିଲିବନ୍ଧାକୁ ଯେପରି ଦର୍ଶତାର ସହିତ ଦେଖାଇଛନ୍ତି, ତାହା ଲୌକିକତାର ବାଧାରେ ନୁହେ । ବାରିକିଆଣିର କୁଳ ସାତଦାପ ହସ୍ତରେ ପୁଅଶେଳ ନିକଟରେ ପାରଦର୍ଶିତା, ଓ ଉଭୟ ପକ୍ଷର ଲୋକ-ମାନଙ୍କର ସ୍ଵଜାତି ଗବରେ ନିଶ୍ଚରେ ହାତ ପକାଇବା ଚିତ୍ରରେ ଚିତ୍ରଶିଳ୍ପୀର ମନୀର କଥା ହଜାର କରେ ।

“ମଳ୍ଲବଲଦ” ନାମକ ଚିତ୍ରରେ ବୃକ୍ଷ ଗୁହସ୍ତର ପୀତାଗସ୍ତ ଛାର୍ଟ୍ ହସ୍ତକୁ ବରୁଦ ଦେଖୁଥିଲବେଳେ ରେଣୀର ପୃଷ୍ଠାଦେଶରେ ରେଣୀର ଭାଇ ରେଣୀର ସୁବନ୍ଦି

ଝ ମୁଣ୍ଡିଗୁ ଘର କାନ୍ଦୁର ନିତି

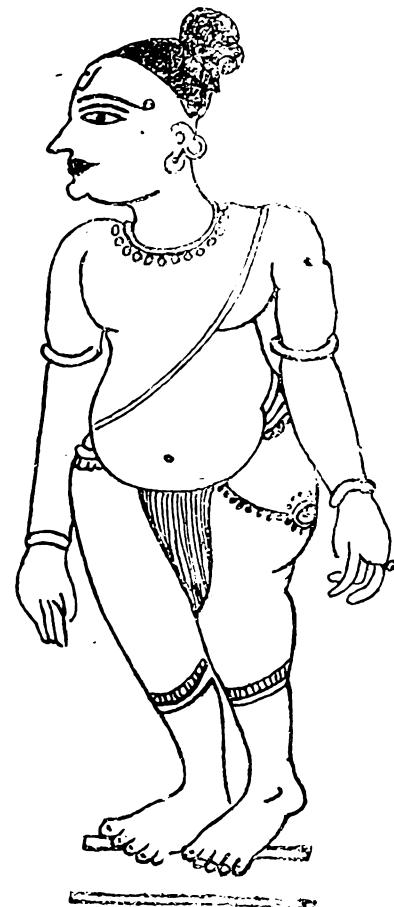
ଭାର୍ତ୍ତାସଙ୍ଗେ ପ୍ରେୟାଲାମ କରୁଥିବାର ଯେଉଁ ତଥ ଦେଖାଇଛନ୍ତି ତାହା ସମାଜ ଶିଖରେ ଉତ୍ତମାନ ଅଷ୍ଟକାର କରିବାର କାରଣ ସଥେଷ୍ଟ ଅଛି । ଝା ଏହା ବ୍ୟାତିତ ରମିଆର ପାପଶେଳ, ସାହି ପାଦାରେ ଜେଲବାତ, ନାତୀ କୁହାରୁଛାର ଓ କେଳ କେଳିଶୀ ନାତର କଥା କିମ୍ବା ଦେଖାଇଛନ୍ତି ସେ ଗୁଡ଼ିକର ବାନ୍ଧିବ ତନ୍ତ୍ର ସଙ୍ଗେ ପରମାଣୁ ସାମଞ୍ଜସ୍ୟ ଥିବାର ଦେଖାଯାଏ । ହୃଦୟ ହୃଦୟ ମାଳ ନଥେଇର କୁଣ୍ଡରେ ଯେତେ ବା ଦାଉର ଚୋଇ ଚିତ୍ର ଦେଇଛନ୍ତି ସେଥିରୁ ଉଚ୍ଚ କୋଣାଳ ଶିଖ କରାଇଯାରେ ଏହି, ଧରଣୀ ନେଇ ଶିଳ୍ପୀ ଚିତ୍ରକୁ ହ୍ରାଂଜଳ ଓ ରଙ୍ଗ-ପୃଥିକ୍ କରିଛନ୍ତି ।

ଚିତ୍ରର ଚିତ୍ରକର ଚେତ୍ତ ସବୁ ନାହା ଚିତ୍ର ଆଜିଛନ୍ତି ସେ ଗୁଡ଼ିକର ଅବନ୍ତି ମଧ୍ୟରେ ଉଚ୍ଚତା କୁତୁପରିଷ୍ଠାରେ

ଅନେକ ପୁଲରେ ଦେଖାଯାଏ । ନାଶର ବର୍ଣ୍ଣ ସବୁ-
ପୁନରେ ସତିତ କୌଣସି କୋଣସି ହୁନରେ ମାଟିଆ
କରିଥିବା ଦେଖାଯାଏ । ନାଶ ଚିନ୍ତରେ, ବସ୍ତୁମନିଧାନର
ଧରଣ ସମସ୍ତ ଗ୍ରାମ ଚିନ୍ତରେ ଏକାହର - କାନ୍ତିଆ-
କାନ୍ତିଆ ଲୁଗାପିଙ୍ଗା ସଙ୍ଗେ କାନିରେ ଗଣ୍ଠ ପ୍ରତ୍ୟେକ
ନାଶର ଚିନ୍ତ । ତା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍କାର୍ତ୍ତ ଧରଣର
ଖଣ୍ଡ କାଞ୍ଚଳ, ଓ ହୃଦ ଦେଶର ଲୁଗା ଅପେକ୍ଷା-କୃତ
ଦୃଢ଼ । କାନ୍ତିଆର, ଅଣ୍ଣା ଉପରର ପରାରର କେତେକ
ଅଂଶ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଚିନ୍ତରେ ବାସାରକୁ ଦେଖାଯାଉଛି ।
(ଏହର ଲୁଗା ପିଙ୍ଗା ଧରଣ ପ୍ରତ୍ୟେକରେ ବର୍ତ୍ତିମାନ
ଦେଖିବାକୁ ମିଳିବ ନାହିଁ) ନାଶର ଅଳଂକାର
ମଧ୍ୟରେ କଳିଆଶ, ଅତୁଳ, କୁଞ୍ଜର, ସୁନାକଣ୍ଠ, ହାତରେ
ଦାକୁଦୁଃ୍ଖ, ଭାତ, କାଠ ଦେଖିରେଥା, ବାହୁ ଦେଶରେ
ପାଦରେ ଚୋତଙ୍ଗତ୍ତୁ ଦଳ, ପାଞ୍ଜକ, ବାଙ୍ଗ ଓ
ପାହୁତ୍, ମୁଣ୍ଡରେ କେତକାରେଣୀ ପାନପତ୍ର, କାନରେ
କାନପୁଲ, ବାଞ୍ଜଳି, ମଞ୍ଜଳକଢ଼, ପାସିଆ ପ୍ରତ୍ୟତି
ଅଳଂକାର ଦେଖିଛନ୍ତି ଯାହା ଆଜିକାଲି ଅଳଂକାର
କିଗତରେ ଦେଖିବାକୁ ମିଳିଲାହିଁ । ନାଶର ବସ୍ତୁର
ବର୍ଣ୍ଣ ସଚରାର ଛାଟ ଓ ପୁଲ ବିଶେଷତର ଲାଲ ବା
ବିଭିନ୍ନ ରଙ୍ଗ ବିଶିଷ୍ଟ ହୋଇଛି । ଧେତା ସବୁ ପୁରୁଷର
ବିଭିନ୍ନ ସମାବେଶର ଚିନ୍ତା ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ , ସେ
ସବୁଥିରେ ସାଧାରଣ ପୁରୁଷକୁ ସାମାନ୍ୟ ଛୁଲ ଓ
ମୁଣ୍ଡରେ ଜୁଡ଼ା ବାନ୍ଧିଥିବାର ଦେଖାଯାଏ । କେତେକ
ମଧ୍ୟ ଶୋର୍ପ ପିନ୍ଧିଛନ୍ତି ଓ ପ୍ରତ୍ୟେକ ତନିଦୋଷତା
କୁଣ୍ଠଳ ବିଶିଷ୍ଟ ଯାହାକୁ ଡକଖିଲେ ବର୍ତ୍ତିମାନ ହିସ୍ବ
ମାଧ୍ୟବ । ସମାଜର ବିଭିନ୍ନ କାର୍ଯ୍ୟବଳୀର ତ୍ରୈ
ଫେର୍ଗାଇଦାନ୍ ଯାଇ ମେଲିଲ ପଥ୍ରାର ଉତ୍ସବ ହେଉଥିଲା
ଦେଖାଇଅଛନ୍ତି, * ନେହିରୁ କେଳମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟର
କିମ୍ବଳ ଦେଖାଇଲା ନାଚର କାନ୍ତିଆ ଚିନ୍ତା ଦେଖିବାକୁ
ମିଳେ । କୁଣ୍ଠଳ ଉତ୍ସବର ଚିନ୍ତା ଉତ୍ସବର ପୁରୁଷ
ଜିମିଦାଳ, ତାଧୀ ନେହିରୁ ଦେଖାଇଅଛନ୍ତି । କୁଣ୍ଠଳ
ମାନଙ୍କର ଚିନ୍ତା ଦୁଇଟି ଉତ୍ସବର କିମ୍ବଳ ଛଳିଲା

ପ୍ରକାଶ ପାଇଛି । ଭେଟିଆର ଦେଇନ୍ଥନା ଓ ଭେଟି
ଦେଇପାରି ସାନ୍ଧାର ହେବା ଦେଖାଇ ବାସ୍ତବରେ
ଭେଟି ପ୍ରାଣର ସମାଲୋଚନା କରେଇଛନ୍ତି । ଦେବଦେବାକ
ଚିନ୍ତା ମଧ୍ୟରେ ଦୂର୍ଗା ବିତ୍ରହ ଅଧିକ । ଦୂର୍ଗା ସବୁ
ପୁଲରେ ଜୟ ଦୂର୍ଗା ଘୋକଥିବା ଉଜ୍ଜଳରେ ଶାକ୍ତ
ପ୍ରଭୁଙ୍କ ମଧ୍ୟ ସୁଚିତ ହେଉଛି । ଏ ସମସ୍ତ ସମାଜ ଚିନ୍ତା
ବାଦ ଆହୁର ଏକ ଧରଣର ଚିନ୍ତା ଦେଖାଯାଏ, ପାହା
କୌତୁକିଲ ଚିନ୍ତା ବୋଲିପାଇମାରେ ।

ସେହି କୌତୁକିଲ ଚିନ୍ତା ଦେଖାଇଅଛନ୍ତି । ସାତ୍ରେୟାଧାରିକ
ଚିନ୍ତା ଅଧିକ ନେହିରୁ ମନମଜ୍ଜିତ କରି କାର୍ତ୍ତନ୍ତ
ନାମ ଦେଖାଇଅଛନ୍ତି । ମେହିଏର ପୁରୁଷ ଗ୍ରାମ ଚିନ୍ତା

* ମାନଙ୍କରଙ୍କ ପୁରୁଷ ତୁଳାକିଙ୍କ ଦେଖିଲଗ ହେଁ ।

ସବୁରେ ଗଣ୍ଡରୀରବ, ଅତାପିନାଳ ପ୍ରଭୃତି ନାଆଁ
ଦେଇ ଏକ ଶିଆଲରେ କେତେ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଚିତ୍ର ହୋଇଛି,
ଯାହା ଦେଖିଲେ ହସି ମାଡ଼େ । କିମ୍ବା ଶର ଯୋଗେ ପକ୍ଷ
ଦେବ ଗୋରୁପରି, ମୁହଁ ହାତାରି, - ତଥେଇ ପରି
ଦେବ, ବାଘପରି ମୁଣ୍ଡ - ଏହିଭାବର ମୁଣ୍ଡର ଜୀବ ଚିତ୍ର
ନାନା ପ୍ଲାନରେ ତଥା ଜଗନ୍ମାତା ମନ୍ଦିରରେ ଝୁଲଣି
ମୁଣ୍ଡର ଅଳିତ ହୋଇବି ।

ଏହର ଶିର କେବଳ ଆୟମର ଦେଖିଲେ କାହିଁକି
ଅନ୍ୟ ଦେଖିରେ ମଧ୍ୟ ଅଛି । ଧୟ. ବିଶିଷ୍ଟ ପରି ପଣ୍ଡିମ
ଏସିଯାନେ ବାସ କରନ୍ତି । ଏହି ମତ ଶ୍ରୀପୁଣ୍ୟ
ସାରଜନ୍ମ ମାର୍ପାଳ ବ୍ୟକ୍ତ କରିଥିଲୁଣ୍ଡି * ଅନ୍ୟମଧ୍ୟ
ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ମରିଣର ତଥା ଉଦୟଗିରିର ରୂପୀ
ଦେହରେ ପ୍ଲାନେ ପ୍ଲାନେ ଅଛି । ତେଣୁ ଏ ସବୁରେ
କାଷ୍ଟବତା ଥାଉ ନ ଥାଉ ଏହାର ଶିଆଲ ପ୍ରାଚୀନ ତଥା

ଶିଳ୍ପୀଙ୍କ ଥିଲା ।

ଏ ସମସ୍ତ ଚିତ୍ର ଦ୍ର୍ଵିନା କରିଗଲିବେଳେ ତାହାର
କାର୍ଯ୍ୟ କାଳ ସମ୍ବନ୍ଧର ମାଦିଲା ପାଞ୍ଚିକୁ ଅଲୋଚନା କରି
ଜଣାଯାଇଛି ଯେ ମହାରାଜା ନରସିଂହଦେବଙ୍କ
ଅମଳରେ ଚିତ୍ରକାର - ନିରୋଗର ସ୍ମୃତି ହୋଇଛି,
ଓ ଶୈତାନ ଶବ୍ଦରେ ମହାଲିଆ ମୁକୁଦଦେବଙ୍କ
ସମୟରେ ଏହାର ବିଶେଷ ପରିପ୍ରକଳ୍ପ ହୋଇବି । କି
ମଠ ପ୍ରଭୃତିର ଚିତ୍ର ମଧ୍ୟ ସେହି ସମସାମୟିକ ଦୋଲି
ଜଣାଯାଇଛି । ଏହି ଚିତ୍ରମୁଣ୍ଡକର ରଙ୍ଗ ସମ୍ବନ୍ଧର
ଏତକି କୁହାଯାଇଥାରେ ଯେ ସେଥିରେ ବ୍ୟବହୃତ
ହୋଇଥିବା ଏକା ଶଖା, ନାଲି ହେଇଁଲ, କଳ-
ଛଢିବ ଯେଉଁ, ଓ ହୁଲଦିଆ ହରିତାଳ ଏହି
ରାଷ୍ଟ୍ରାୟନିକ ବନ୍ଦୁରେ ତାହା ଚିତ୍ରିତ ହେଲୁ ଏତଦିନ
ରହିବା ସଂବ ହୋଇବି । ଆନ୍ଦ୍ର ରଙ୍ଗର ମିଶ୍ରଣ
ମୋଟେ କୌଣସିଠାରେ ହୋଇନି ।

* I bid p 44

କି ଏ ଅନ୍ତେ ମହାଲିଆ ମୁକୁଦଦେବେ ରାଜା ତାହାରେ ଏହାଙ୍କ ୧୫ ଅଳିରେ ନସକର ଜୀବ ପିଲି-
ପାଏ ଅଭିନାଶକ ରାଜାଙ୍କ ପ୍ରତିକା ଶୁଣି X X X X X ଏହାଙ୍କ ବୟାକିଶ ଅଳେ ଶୁଣ୍ୟବାଣୀ ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ ଏହାଙ୍କ
ପାତ୍ର ପାତ୍ରମ୍ବର ପଟନାୟକ ଲକ୍ଷ୍ମୀଙ୍କ ଜଗତମାହନ କଲେ । ଏ ରାଜା କା ୧୦୦ ବ୍ୟାଜ ଭାଇଶ କରି
ଜଗମୋହନ ହିଲଣ ମୁଣ୍ଡର ମୁଣ୍ଡର ଦର ଚିତ୍ରକଲେ ମୁଦ୍ରିକଲେ ରତ୍ନାଦି X

ସଂସ୍କରିତ ସାହିତ୍ୟକୁ ଶ୍ରୀନାରା ଦିନ

ଶ୍ରୀ କୁଳମଣ୍ଡି ମିଶ୍ନ ଅଧ୍ୟାପକ ସମ୍ମୁଦ୍ର କଲେଜ ପୁର୍ବ

ଓଡ଼ିଆମାନେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ, ଧାର୍ମିକ୍ୟକୁ କି କି ରହି
ଦାନ କରି ପାଇଅଛିନ୍ତି ଏହି ବିଶ୍ୱାସି ଆଜିକାଳି ଦିନ-
ହୀନରେ ଅଲୋଚିତ ହେବାର ଦେଖାଯାଉଛି । କିନ୍ତୁ
ଆଲୋଚନା ପଳବତ୍ତା ଦିନାର ଗୋଟିଏ ଉତ୍ତରାଧି
ଆକାର ଧାରଣ କରିବା ଦେଖାଯାଉନାହିଁ । ଏଥା
ରୁହିଲ ପ୍ରଶ୍ନରେ ବିଭିନ୍ନ ଲକ୍ଷ ପ୍ରେସ୍ ଓଡ଼ିଆ କୃତ
ପ୍ରମୁଖବୁନ୍ଦିକ ହୀନକ୍ରିୟରେ ସମାଲୋଚିତ ଓ ମୁଦ୍ରିତ
ହେବା ହୁଲେ ଓଡ଼ିଶାରେ ତାର ଜୀବଗାନ୍ଧିକ୍ଷା ପଡ଼-
ନାହିଁ । ହୁଏତ ଅନେକ ହୁଲିର କବିମାନଙ୍କ ଅନ୍ୟ-
ଦେଶର ଘୋର ଯାତ୍ରିଙ୍କା । ଯଥା ଜୟଦେବ ବଙ୍ଗଲର ।

ଓଡ଼ିଶାର କବିମାନେ ସମ୍ବୁଦ୍ଧରେ ଯେତେ ଗ୍ରହି
ଲେଖି ଯାଇଅଛନ୍ତି ବଞ୍ଚିମାନ ତାର ସଂଖ୍ୟା କରିବା ବଢ଼ି
କଠିନ । ଏଲୋଚନା କରେ ଦେଖିଲେ ଜାଣିବାକୁ ହୁଏ
ଓଡ଼ିଶା କିପରି ଉନ୍ନତ ଥିଲା । ବିଜେଷପତନ ଯେଉଁ
ସମୟରେ ପଠାଇମାନେ ପଣ୍ଡିମ, ଉତ୍ତର ଭାରତରେ
ବିଜିତ ପ୍ରାପନ କରେ ହୁନ୍ତି ସଂଖ୍ୟାତାରେ ବାଧା ଦେଖିଲୁ
ପ୍ରେତେବେଳେ ସରସ୍ତା ସମଗ୍ର ଭାରତରୁ ଗୁଲିଆସି
ଓଡ଼ିଶା ଗଜପତିଙ୍କ ବାସ୍ତଵ୍ୟାରେ ନିଜର ପୀଠ ହୁଏପନ
କରିଲୁ ଭାରତର ପ୍ରାଚୀୟ ରାଜୀ କିମ୍ବଂକୁ ପର୍ବତ-
ପଣ୍ଡିତ ଶାହସୁଖ କଥି ଲୋପି ହେବୁ ତାହାର
କର୍ତ୍ତୃତିଲେ । ୧୯ ଏବୁ ୨୦ ଅଞ୍ଚଳରେ ସମ୍ବୁଦ୍ଧ
ଦୂର୍ବୁର କ୍ରମିକରୁ ଘନତ୍ବ ଧ୍ୟାନ କାର୍ଯ୍ୟ ଦେଇ ଚନ୍ଦ୍ରପାତ୍ର
ପାଇଲାହି । କିମ୍ବୁ ଅମ୍ବାତର ଜାଗି ବଶ ଓ ହୁଏଯି-
ଦ୍ଵାରା ବିଜମାନେ ରଜେତୁ କରିଲୁ ଦିଲେ ଲୋକ-
ମାନେ ପୁଣ୍ୟମାତର ଫନ୍ଦି ଅନ୍ତର୍ଭାବ କହୁଥିଲେ ।
ଏହା ପଳିତର ସେମାନେ ଶତ ଶତ ଗ୍ରହୀ ରଚନା କର
ଯାଇଅଛନ୍ତି ।

କେ ବିଷୟ ଆଲୋଚନା କରିଲ କେତେବୁଡ଼ିଏ

କବିଙ୍କର ନାମ ପିଲେ କୁନ୍ତୁ ଡାଙ୍କ ରଚିତ ଶ୍ରୀମଦ୍ ନାମ
ମିଳେନାହିଁ । କେତେ ଯାନରେ କାବ୍ୟ ନାମ
ଦେଖିବାକୁ ମିଠିଲ ଦୁଷ୍ଟଏତ କବି ନାମ ଦୁଷ୍ଟାୟ । ବହୁ-
ଯାନରେ କବି ଓଳିବିଭାରିମୁଢ଼ି ମିଳୁଥିଲେ ମଘ ଗ୍ରନ୍ଥ
ଦେଖା ପାଇନାହିଁ । ଏଣୁ ସାତହାପିଳମାଳଙ୍କର
ସାହାଯ୍ୟ ପାଇଁ ମୁଁ ଏହି ପ୍ରବନ୍ଧଟି ଫିମାନତ ପ୍ରକାଶ
କରୁଛି । ପାଠକମାନେ ପେଉଁ କବି ଓ କାବ୍ୟ
ବିପର୍ଯ୍ୟରେ ସଂଠିତ ବିଦରଣ ପାଇଥିବେ ତାହା
ଜଣାଇବେ ବୋଲି ଅନ ଗେୟ ।

୧୦ | ଜୟତଦିବ

ଜୟଦେବ ଉତ୍ତିଶାରେ ସବେ ଘରେ ପୁରିତ ।
ଏ ମହାଶୀଘ୍ର ପୁନଃ ନିକଟରେ ପ୍ରାଚୀ ନଦୀ ତଠରେ
ବୁନ୍ଦିଲୁ ଗ୍ରାମରେ ଜନଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । କବି ତାଙ୍କ
ଗୀତଗୋବିନ୍ଦର ଲୟ ସର୍ଗରେ ତାହା ଭୂତଳାକରି-
ଅଛନ୍ତି । “କେନ୍ତୁ ବିଲୁ ସମୁଦ୍ରଭୂତ - ରେହିଗୀ-
ରମଣେନ ” । ଆହସନ୍ଧ ତାଙ୍କର ପୀଯୁଷଲକ୍ଷ୍ମୀ
(ନାମାନ୍ତର ଚର୍ବିଶ୍ଵବୀମୃତ ଗୋଷ୍ଠୀପକ) ର
ପ୍ରସ୍ତାବନାରେ “ ନାଲଚଳ ମୌଳିମଣେଖ ” ଉତ୍ୟାଦି
ଧର୍ମାଚାରୀରେ ଗୋଷ୍ଠୀ ପୁରୁଷକଟି ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ଜଗନ୍ନାଥ ମହାଶ୍ରୀଙ୍କ
ଧୂଂଧ୍ରବ୍ରାଂତରେ ଅନ୍ତରୀଳ ହେବ । ଲେଖାଅଛି । ବଜ୍ରାଳୀ-
ମାନେ “ ପଞ୍ଚ ଲିଷଣ ପଞ୍ଚପ୍ରସାଦ ” : ଏହି ଚୋକ
ମଧ୍ୟରେ ଜୟଦେବଙ୍କର ନ୍ଦମି ପାଠର କିବିକୁ
ବଜ୍ରାଳ କାର୍ତ୍ତନବୀକୁ ଚାହିଁ କରିଛନ୍ତି । ତାହା
ପ୍ରେମଦକ୍ଷିଣ ନିଶ୍ଚାର ଭାବୁ ଧାରଣ । କାରଣ କବି
ତାଙ୍କ ରଚିତ ପୀଦିତ ଲିଖିତ ଶେଷରେ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ
“ କୁପଟ ଦାରୁ ଦ୍ଵିତୀୟ ” ପ୍ରଭୃତି ବିଦଶଶତରେ ବର୍ଣ୍ଣନା
କରିଥିଲୁଛନ୍ତି । ଏହି ତାଙ୍କ ଜଗନ୍ନାରେ ସର୍ଗ ଶେଷ-
ଛୁନରେ “ ସାମନ୍ତ ମୁକୁଣ୍ଡା ନୀମ ” ଶିମୁଧେ

ମାଧ୍ୟମେ ନାମ ଅମୁକ ସର୍ଗ ୧ ଏହିପରି ଲେଖିଛନ୍ତି । ଉତ୍ତରା କବିମାନେ ପ୍ରାୟେ ସବୁ କବିତା ଶେଷରେ ଏହିପରି ଲେଖିଥିବା ଦେଖାଯାଏ । ତାହାଙ୍କ ଭିନ୍ନ ଉତ୍ତରମାନରେ ପରିଷ୍ଠାର ଦୂରେ ଜୟଦେବ ଉତ୍ତରା ବୋଲି ଶ୍ରମଣିତ । ଏହା ଭାଷାକୋଣରୁ ଦେଖିଗାରିବେ । ଜୟଦେବଙ୍କ ପଞ୍ଚକରେ ଏତହାସକମାନେ ଦବ୍ବୀ ଆଲେଚନୀ କରିବାକୁ ଏଠାରେ ତାହା ଅନାବଶ୍ୟକ ।

ଏହି କବିଙ୍କରବର୍ଣ୍ଣାୟ ଉଜ୍ଜ୍ଵଳ ପ୍ରାରମ୍ଭ କାଳିକ ।

(କ) ଗୀତଗୋବିନ୍ଦ । କବିବରଙ୍କରୀଏହା ସବେଇକୁ ରଚନା । ଏଥରେ ୧୨ ଟି ସର୍ଗ ଅଛି । ପ୍ରଥମ ସର୍ଗରେ ପୁଣ୍ଡ ଓ ଅପର ସର୍ଗମାନଙ୍କର ସାଧନମୁକ୍ତର ଲୁଳି ଦର୍ଶିତ ଅଛି । ଏଥରେ ପେଇଁ ୧୦ ଟି ପଦ୍ୟ ଅଣି ଅକ୍ଷମ୍ୟରେ କୌଣସି ରଚନା ଆହାର କ୍ଷେତ୍ର ହୋଇ ପାଇନାହିଁ । ଏହି ଜୟଦେବ ଗୀତ ମାନବର ଦୈନିକର କର୍ମମୟ ଜୀବନରେ ବିପୁଲ ଅନନ୍ଦ ବିନବଣ କରୁଥାଇଛି ।

(ଜ) ପାଦ୍ୟଶ ଲହରୀ । ଏହା ଗୋଟିଏ ଗୋପୀରୂପକ । ଯେଉଁ ତୃଶ୍ୟ କାଦ୍ୟବୁଢ଼ିକ ପାଦ୍ୟଶ ଅନରେ ସମାପ୍ତ ହୋଇଥାଏ । ସମ୍ମୁଦ୍ରରେ ତାକୁ ଗୋପୀରୂପକ ହୋଇଥାଏ । ଏହି ତୃଶ୍ୟ କାଦ୍ୟଟି ଜଳାଥ ମନର ସମ୍ପର୍କର ଅଭିନାଶ ହେବା ଏଥରେ ଲେଖା ଅଛି । ଗୀତଗୋବିନ୍ଦରେ ଯେପରି “ପଦର୍ଥ ଶୁଣି ॥ ଗିରଂ ପାମତେ ଜୟଦେବ ଏବ ॥” (ଅର୍ଥ) ଜୟଦେବ କେବଳ ସଦର୍ଥ ଶୁଣି କାହନ୍ତି । ଏହିପରି ଅମ୍ବାୟା ଦେଖାଇଛନ୍ତି, ମହିଷୁଲହରରେ ମଧ୍ୟ ସେହିପରି

“ଅଶ୍ଵାସକୁଣ୍ଠି ମିଥ୍ରୀ ସମଗ୍ରୋ
ତନୁଦର୍ଶାନ ଲୁହ ଧର୍ମାନାମ୍
ଆହା କରିଗୁବ ଜୟ ଦେବନାମ୍
କରିବାନିମ୍ ପାତ୍ରମା ॥”

ଆ ଗୁରୁତ୍ବରେ କୁଣ୍ଠ ମଧ୍ୟରେ ଦୂରଜଣି ପଥର
ତରଳି ପାରିବୁ ସେଥିରୁ ଜିଣୋ ଜୟଦେବ କବି

ଥପର ତମ୍ଭୁ । ମୁଁ ଜୟଦେବ କବି କଥାରେ
(ରଚନାପାଇଁ) ପଥରକୁ ପରଳେ, ତାହା ତାଙ୍କ କିବଣ ହାବା ତନୁକାନ୍ତ ପାଇବକୁ ତରଳିଛି । ପାଠକମାନଙ୍କ ଗୀତ ଗୋପିନ୍ଦ ଗୀତ ଶୁଣିବେ ଲେଜେ ଜୟଦେବଙ୍କ ଏହି ଜୟକର ପଣ୍ଡିତ ଅନୁଭୁବନକରିପାଇବେ । ଏହି ବହୁ-
ଶାସ୍ତ୍ରିକ ରେଭେନସାକଲେକରୁ, ଅଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତର ରକ୍ଷଣାକାରୀ କବିଙ୍କର ସଂପାଦନା ଅଛି । ଏତଦ୍ବିତୀ ଅନ୍ତରେ ରଚନା କବିଙ୍କର ଆଜିପାଦର କିନ୍ତୁ ଆଜିଯାଏ ଦେଖାଗାଇନାହିଁ ।

୨ ଶୋଯୀ କବି ।

ଜୟଦେବଙ୍କ ଗୀତଗୋବିନ୍ଦ ମୂଳର କବିଙ୍କର ପ୍ରଶଂସା କରିଛନ୍ତି । ଉତ୍ତରା ଶୋଯୀ ଦେଖିବାରୁ ଲୋକମାନଙ୍କ ବିଷ୍ଣୁରେ ସମୟରେ ଅପ୍ରତ୍ୟୁଷନାମା, (ଅମରତ୍ରଣି) ପାତ୍ରମାନଙ୍କର ନାମ ପାଇବାର ବୋଲି ଦିଅନ୍ତି । ଆଜିକାଳ ମଧ୍ୟ ଉତ୍ତରାଙ୍କର ଏହି ବ୍ୟକ୍ତିହାର ଅଛି । ଉତ୍ତର ଶୋଯୀ କବିଙ୍କର ରଚନା କୌଣସି କାବ୍ୟ ଦେଖା ପାଇନାହିଁ ।

୩ ଶକ୍ତପତି ମହାବିଜ ପୁରୁଷୋତ୍ତମ ଦେବ ।

ଉତ୍ତର ଶକ୍ତପତି ନାମର ଅନେକରୁଦ୍ଧିଷ୍ଟ ପ୍ରକାଶ ଦେଖା ପାଇଅଛି । ଉତ୍ତରା ଶକ୍ତପତିରେ ତନିଜର ପୁରୁଷୋତ୍ତମ ଦେବ ନାମରୁ, ସଜ୍ଜା ଧର୍ମ ସ୍ରଳେ କେଉଁ ପୁରୁଷୋତ୍ତମ ପ୍ରକାଶକ ରଚନା କରିଛନ୍ତି ତାହା ନିରୂପଣ କରିବା ଦିଇଲା । କିନ୍ତୁ କିମ୍ବିତ ପୁଷ୍ଟକାତ୍ମକ ପ୍ରକାଶ ଏବଂ କିନ୍ମଦ୍ଧନ୍ତି (ଅଭିନବ-ଗୀତଗୋବିନ୍ଦ ରଚନାରେ) ଅନୁଷ୍ଠାନ କରିବି ପ୍ରୟୋଗ ପୁରୁଷୋତ୍ତମ ଅର୍ଥରେ ଜୟବରଣୀ ଏକ ଜଣା କାମଦେବ ଦେବାଳି ଏବେଳେବାକୁ ଦେବ । ଏହି ମହାବିଜ ଶ୍ରୀ ଶକ୍ତପତି ମହାବୁଦ୍ଧ ମନର ଶୁଣ ଦେଇଥିଲେ ବୋଲି ଅଭିନବ ଗୀତପାଦିକ ଓ ଶିଳ୍ପୀ ଶର୍ଷଣ ତାଙ୍କ ରଚନାରେ ସ୍ଥାନ ।

(କ) ଅଭିନବ ଶକ୍ତପତିର କବିତା । ଏହି କାବ୍ୟଟି ୧୧

ହଣରେ ନିବନ୍ଧ । ରଚନାଟ୍କ ଦେଖିଲେ ମନେହୁଏ
ଦେଇଲେ ଗୀତରାଟିର ରୋଟିଏ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ।
ପୃଦେବ ଗୀତଗୋବିଦରେ ଦେବେଶୁଦ୍ଧିଏ ତାଳ ବୃଦ୍ଧ
ରଖି ପାରିଛନ୍ତି, ପୂରୁଣେ ଭାବ ତାତାରୁ ଅଧିକ ରଖିବାକୁ
ଚେଷ୍ଟା କରିଛନ୍ତି । ଏହାର ଗୀତରୁଷ୍ଣିକୁ ଜୟନ୍ଦବଙ୍କ
ଗୀତ ଦୃଷ୍ଟିର ଫୋଟୋଏ ଅଧିକ ସମ୍ମାନ । ଗୀତ-
ଗୋବିଦର ଦୃଶ୍ୟମନ୍ଦର ଦଶବନ୍ଧ ଦୃଷ୍ଟିନ୍ତି କରିଥାଇଥିଲୁ
ମାତ୍ର ଅନବ ଗୀତଗୋବିଦର ଶେଷରେ । ଜିଦ୍ଧଦେବ
ବିଳବମ ଓ ବ୍ରିଜକୁ ମିଳାଇ ଅବତର ହେଲା କର-
ଅଛନ୍ତି କିନ୍ତୁ ଜଳନ୍ତି ପୂରୁଣପାତମ ଦୃଷ୍ଟି ଦେବାମଙ୍କ
ଦେବ ଅବତାରର ଦଶଗୋଟି ସମ୍ମା ନିର୍ଦ୍ଦର୍ଶି
କରିଛନ୍ତି । ଏହାହିଁ ତାଙ୍କ କାବ୍ୟର ବେଶେଷରୁ । କିନ୍ତୁ
ସମସ୍ତ ସର୍ଗ ଓ ପଦ୍ୟ ଶେଷରେ ଜ୍ୟନ୍ଦବଙ୍କ ପର
“ ଗଜପତି ପୂରୁଷୋତ୍ତମଦବ୍ଦବ୍ଦ ” ବୋଲି ନିଲ ନାମ
ରଖାଇ ଅଛନ୍ତି ।

(ଜ) ବିକାଶ୍ଟ ଶେଷ । ଏହା ବମେଇ ମୁଦ୍ରଣାଳୟରେ
ପ୍ରକାଶିତ । ପ୍ରକାଶକ ଭୂମିକାର “ ପୂରୁଷୋତ୍ତମ ଦେବ
କେବେ ପ୍ରାନ୍ତରେ ନିର୍ମିତ କରିଥାଇ ପାରିଲାହୁଁ ।
ଅନୁମାନ କରିଥାଏ ଶେଷର କୌଣସି ରାଜୀ ହେବେ । ”
ଦ୍ୱାରା ଉଲ୍ଲଙ୍ଘ କରିଅଛନ୍ତି । ଗ୍ରହିଣୀ ବଜ ଉପାଦୟ
ଅମରକୋଷରେ ଦେଇ ସ୍ଵରୁ ଶର ଅଭିବ ଅଛି, ସେ
କୁଣ୍ଡଳ ଏହି ଗ୍ରହର ସଂକଳିତ ପ୍ରୋକ୍ତିଅଛି ।

(କ) ବ୍ୟାକରଣ ଗ୍ରହ । ଏ ମହାଶୟ ବ୍ୟାକରଣ
ବିଷୟରେ କିନ୍ତୁ ଲେଖିଥିବା ଜନଶ୍ରୁତ ଅଛି ।

୮ । ବିଦ୍ୟାଧର ।

ଏ କବି ଏକାଚଳୀ ନାମକ ଅଳଙ୍କାର ଗ୍ରହର
ରତ୍ନିତି । ସେ ଲ୍ଲକ୍ଷଣକ ଲାଙ୍ଘନ ନରପିଂହ ଦେବଙ୍କ
ସମସ୍ତମୟିକ ଫୋଲି ଜଣାଯାଏ । କାରଣ ସେ ତାଙ୍କ
ହିନ୍ଦୁ ଦ୍ୱାରା ରଖାରେ ନରପିଂହ ଦେବଙ୍କ ପ୍ରଶନ୍ତି
ଗଣ୍ଠନ । କିନ୍ତୁ ଅଛନ୍ତି ଓ ନରପିଂହ ନରପିଂହ ଦେବ
କବ ପ୍ରତିବନ୍ଦରେ ପରମାନଙ୍କ ପରାପର କାହାର
ଉପରିଶ୍ରବ କରିଅଛନ୍ତି ।

(କ) ଏକାଚଳୀ । ଏହା ପ୍ରକାଶିତ । ଖ୍ୟାତନାମ
ମଞ୍ଜିନାଥ ତରଳ ନାମରେ ଏହାର ଗୋଟିଏ ଟୋଳା
କରିଅଛନ୍ତି ।

୯ । ଚାନ୍ଦାସ ।

ଚଣ୍ଦ୍ରାସ ଜଣେ ଆଳଙ୍କାରକ ପଣ୍ଡିତ । ସେ
ସାହୁର୍ବନ୍ଧ ଦାତାକାର ବିଜୁନାଥକର ପିତାମହ ଶ୍ରେଷ୍ଠୀୟ ।
ଉଠି ପଣ୍ଡିତ ମନ୍ଦିରର କାର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରକାଶ ଉପରେ
ଗୋଟିଏ ଟୋଳା କରିଅଛନ୍ତି । ପରବର୍ତ୍ତୀ ବିଜୁନାଥ ଏବଂ
ଅନ୍ୟଦେଶୀୟ ଟୀଳାକାଟମାଠନ ତାଙ୍କର ନାମ ଏବଂ
ଅଭିଧ୍ୟାୟ ଦେଖାଇଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ରହି ଶର୍ତ୍ତ ଅଜି ପୁର୍ବ
ମିଳିନାହୁଁ ।

୧ । ନାରୟୁଣ ଦାସ ।

ବିଜୁନାଥକର ଏ ପିତାମହ । ଏହାଙ୍କର କବିତ
ପ୍ରମାଣିତ ହେଉଥିଲେ ମଧ୍ୟ କୌଣସି ରଚିତ ଗ୍ରହ ନାମ
ଦେଖା ଯାଇନାହୁଁ ।

୨ । ଚନ୍ଦ୍ରଶେଖର କବି ।

ବିଜୁନାଥ ପାତା ଚନ୍ଦ୍ରଶେଖର ମଧ୍ୟ ଉତ୍ତରପାତ୍ର କବି
ଥିଲ । ତାଙ୍କର ୧୯ ଭାଷାରେ ଅଭିଭିତ୍ତା ଥିଲ । ସେ
ଭରଣ୍ଟିନ ନାମକ ଗୋଟିଏ ଭଷା ପ୍ରତିପାଦକ ଗ୍ରହ ଏବଂ
ପୁରୁଷାଳ ନାମରେ ଗୋଟିଏ ଦୃଶ୍ୟ କାବ୍ୟ ନିର୍ମାଣ
କରିଅଛନ୍ତି । ଏହାଙ୍କର ଅନେକ ପଦ୍ୟ ସମ୍ମତ ଦର୍ଶଣ
ଉଦ୍‌ବନ୍ଧରଣରୁ ମିଳେ ।

୩ । ବିଜୁନାଥ କବିଶରଜ ।

ବିଜୁନାଥ ଶେଷର ଖ୍ୟାତନାମ; କବି । ସେ କାବ୍ୟ
ନାଟକ, ଅଳଙ୍କାର ପ୍ରତିକର ଶାସ୍ତ୍ରରେ ଯେତାର ନିଷ୍ଠଣ
ଥିଲେ, ଅନ୍ୟଧିକରେ ଗଜପତିକର ପ୍ରାଚୀନ ମନ୍ତ୍ରୀ ହୋଇ
ରଜ୍ୟରେ କରିବାରେ ପରମାନଙ୍କ ମନ୍ତ୍ରୀ ଥିଲ । ସେ
ପ୍ରାଚୀନ ମନ୍ତ୍ରୀ ଥିବା କଥା ସମ୍ବନ୍ଧିତ କରିବାକାରୀ
(ଯେ ହୋଇବାରେ
ଅନ୍ୟ ରଜ୍ୟମନଙ୍କ ସମ୍ବନ୍ଧ ଓ ପୁରୁଷ ନିର୍ଭର କରେ)
ଦେଖେଣଣ ଦ୍ୱାରା ସ୍ଵରୂପ ଅଛନ୍ତି ଅଜ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କ ପୁଅ
ଅନନ୍ତ ଦାସ

“ ଶିକଳିଙ୍ଗାଧୂପରାଖାମାଧୀ ସତିଃୟ କୃତ । ”
ଲେଖି କବିବର ଶିକଳିଙ୍ଗାଧୂପତିକର ବୁଦ୍ଧି ସରିବ
ଥିବା ପ୍ରମାଣିତ କରିଛନ୍ତି । କବି ଗଙ୍ଗାଶୀଯ ରଜା
୨ୟ ନରପତି ହେବ ଏବଂ ତାଙ୍କ ପୁନି ଅୟ ଭାନୁ-
ଦେବଙ୍କ ସମୟରେ ଥିବା ସମ୍ମାବନା କରାଯାଏ । କାରଣ
କବି ଉଠିଯୁ ସଙ୍ଗାଙ୍କର ମଜତୁରେ ଉତ୍ତରପୁଞ୍ଜ ଦ୍ଵାରା
ସମ୍ମାନିତ ହେଉଥିବାରୁ ପୁରୁତନ ରଜାଙ୍କ ବନ୍ଦପୁରେ
“ ବିଜୟ ନରପତି ” ନାମକ ଶଙ୍ଖକାଟ୍ୟ ରତ୍ନା-
କରିଥିଲୁଣ୍ଡି ଏବଂ ପରଦାତୀ ରଜା ନିଶଙ୍କ ଭାନୁ-
ଦେବଙ୍କର ମଧ୍ୟ ପ୍ରଶ୍ନ ଲେଖିଛନ୍ତି । ଆଜ ପୁଣି ନିଜ-
ରତ୍ନା ଚନ୍ଦ୍ରକଳା-ନାଟିକାଟି ଉତ୍ତର ସମ୍ମାନ ଭାନୁ-
ଦେବଙ୍କ ରଜେସବରେ ଅଭିନାତ ହେବା ସେହି କବିର
ମୂଳରେ ଲେଖିଛନ୍ତି ।

କବିଙ୍କର କେବଳ ସମ୍ମାନ ଭାଷାରେ ନୁହେ ଥଠର
ଗୋଟିଏ ଭାଷାରେ ନାଶ୍ୟତ୍ୟ ଥିଲା । ଏହୁ କଥା ନିଜଙ୍କ
କବି ଏବଂ ତାଙ୍କର ପୁନି ବାରମ୍ବାର ଲେଖିଅଛନ୍ତି ।
ସାହିତ୍ୟ ଦର୍ଶନର ଗୁରୁ ଭାଷାର ସମାନ ତାଙ୍କ କୃତ
ଗୋଟିଏ ଶ୍ରୀକ ଦେଖିବାରୁ ମିଳିଲ । ବ୍ୟାନାଥ
ଅନେକ ଲୁଡ଼ିଏ କାବ୍ୟ, ନାଟକ ଲେଖିଅଛନ୍ତି ।
ସେଥିରୁ ଅନେକଙ୍କର ନାମ ମିଳୁଛି କିନ୍ତୁ ଅପରିଷ୍ଠ
ଚନ୍ଦ୍ରକଳା ଏବଂ କାବ୍ୟ ପ୍ରକାଶ ଦର୍ଶନ ରଳ ଅନ୍ୟ କିନ୍ତୁ
ମିଳନାହିଁ ।

(କ) ସାହିତ୍ୟ ଦର୍ଶନ । ଅଳଂକାର ଭାଷାରେ
ଗ୍ରହିତ ଅତୁଳନୀୟ । କାରଣ ଏହା ପୁଣ୍ଡିଙ୍ଗ ଗ୍ରହ ।
ଅଳଂକାର ଦେଖାଯୁକ୍ତ ଭୈରବ ଶ୍ରଦ୍ଧମନଙ୍କରୁ ପାହା
ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ, ତାହା ଏହି ଦର୍ଶନରୁ ସହିଜିପାର
ଦେଖାଯାଏ । କାବ୍ୟ ଶ୍ରକାଶ ଏହି ଅନେକା ପ୍ରକାର
ଏବଂ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ହେଠଳ ମଧ୍ୟ ଲାହୁଟର ନାଟକାରୁ ବିଭାଗ
ନାୟକ ନାୟକୀ ତେବେ, ଏବଂ ରସ ବନ୍ଦପୁଠର ବିପୃତ
ଆଲୋଚନା ନାହିଁ । ଧୂନ୍ୟା ଚିକିତ୍ସା, ରସ ଗଲାଧର
ପ୍ରତ୍ୱତ ଗ୍ରହ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ହେଠଳ ମୟ ପାଠକ ତହିଁରୁ ସର୍ବ
ପ୍ରକାର ଅଳଂକାରକ ବନ୍ଦପୁଠ ଦେଖି ପାଇବେ ନାହିଁ ।
ଏହା ଭିନ୍ନ ସାହିତ୍ୟ ରପର୍ଶର ଲେଖା ଅନ୍ୟ ଗ୍ରହ

ତୁଳନାରେ ବଡ଼ ସରଳ ଓ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ । ଏହୁ ଅଳଂକାର
ଗ୍ରହ ମଧ୍ୟରେ ତାଙ୍କୁ ; ସବରେଷ୍ଟ ବୋଲି କହିବା
ଦୋଷାବହୁ ନୁହେ ।

ସାହିତ୍ୟକ ହିସାରେ ଅଭି ଗୋଟିଏ କଥା
ଦେଖିବାକୁ ଗଲେ ତହିଁରେ “ରସ ଦେଉଛି କାବ୍ୟର
ଜୀବିନ । ତୋରୁ ଥିଲେ ରସ ଲାହୁ ସେ ନାରସ ଗ୍ରହ
ଶବ୍ଦ ପରି ଘୃଣା । ଏହା କବି ଓ ସବୁଦ୍ୟମାନଙ୍କ ବୁଝି-
ପାରେବ । ଏହି କଥା ଉତ୍ତର ମୁନି ଭାକ ଲାହୁ ଶାସ୍ତ୍ରରେ
ଲେଖିଛନ୍ତି । ତାଙ୍କପରେ ଦଶ୍ତୀ ଶ୍ରୁତି ଏହା
ଏକାଠେଳଟା ଭୁଲିଆଇ କେବଳ ଅଳଂକାର ରଚନାରେ
ଲାଗିଲେ । ଦ୍ରୁଢିନ ପରେ ପ୍ରାୟ ଶ୍ରାବୀୟ ମେ
ଶତାର୍ଥୀର ଅନଦିନଙ୍କର ତହାର ପୁନିରୁବୁନ୍ଦି କଠଳ ।
କିମ୍ବିଦିନ ପରେ ଅନନ୍ଦବର୍ଜିନଙ୍କ ଧୂନ୍ୟାଭାବକର
ଦୀକାକାର ଅଭିନବ ଶୁଣ୍ଡ ତାହାର ବିଦ୍ୟୁତ ଅଲୋଚନା
କରିଥିଲେ । ବିଦ୍ୟୁନାଥ ଏହି ରସକୁ କାବ୍ୟର ଅଭ୍ୟାସ
ଦୋଲି ପ୍ରତିରେଦାନ କରି ତାହା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଦତ୍ତ ଦୂରର
ଆଲୋଚନା କରିଅଛନ୍ତି । ପୁନି କବିମନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ କିଏ,
କହିନ୍ତି ଶବ୍ଦ ଓ ଅଥ କାବ୍ୟ, କିଏ କମ୍ଭିନ୍ତି ଅଳଂକାର
ହେଉଛି କାବ୍ୟ; କାହା ମନ୍ତ୍ରରେ ରାତ ହେଉଛି କାବ୍ୟ
କିନ୍ତୁ ବିଜ୍ଞାନ ଏହି ସବୁ ମରାତ୍ମକ ମନ୍ତ୍ରର କରି
“ ରସମ୍ବ ବାକ୍ୟ ସେଇଷ୍ଟ କାବ୍ୟ ଓ ରସ ତାହାର
ଜୀବିନ ବୋଲି ନିଜମତ ପ୍ରତିଗଦନ କରିଛନ୍ତି ”

(ଙ) ବିଜୟ ନରପତି । ଏହା ଗୋଟିଏ ଶଙ୍ଖକାବ୍ୟ ।
(ଗ) କୁଦଳ୍ୟାଶରରିତ । ଏହା ପ୍ରାକ୍ତୁତ କାବ୍ୟ ।
(ଘ) ପ୍ରଶ୍ନ ରତ୍ନବଳା । ଏ ଶ୍ରୋତରାଭ୍ୟାସ କିବଳ
କରିମୁକ ।
(ଘ) ରାତନ ପଳକ । (ମହାକାବ୍ୟ)
(ଙ) କଂସବଦ । (କାବ୍ୟ)
(ଘ) କାବ୍ୟ ଶ୍ରକାଶକ ଦର୍ଶନ । କାବ୍ୟ ଶ୍ରକାଶର
ଗୋଟିଏ ଟୌକା ।
(ଜ) ଚକ କଳ । ଏହୁ ନାଟିକାଟିର ମଳର କବିଙ୍କର
ଓ ତତ୍ତ୍ଵାଳାନ ଭାବରେ ସମାଜକୁ ବିବରଣୀଲେଖାଅଛି
କିମ୍ବା

ଶର୍କ ପଂଚସି * *

କଗଦାଶ

ଏବିବତୀର ଅଭିମ ପେ
ପ୍ରାଣବଳ ହୃଦ ଟେବେ ଜାତ
ଶିତର ତା'ର ଭାଷ୍ଟବେଠେ
କିନ୍ତୁ ପ୍ରାଣ ଭାଷ୍ଟବାନ ରାତ

ପ୍ରେତାୟୁଷିତ ଧୟ ନିର୍ବିଧ
କଥା କଥା ବନର ଭଲକ
ସେହି ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଜନ୍ମ ନିଏ
“ବିର୍ଦ୍ଦ୍ଧପରେଶ୍” ଜାତର କଳଙ୍କ

‘ଅଭିମାନେ’ ସମ୍ମାଦ୍ଵାର
ଜଳେନାହଁ ପଞ୍ଜୀର ଅଛନେ
ଲକ୍ଷ୍ମୀ ତରୁଣ ତନେ
ତରେନାହଁ କୁଞ୍ଜୁ ତନେ

ରକ୍ତ ଅନ୍ତର ଯଦ୍ବୁଦ୍ଧ
ଦେଖେ ପୁରୁଷଙ୍କ ରାତ
ପ୍ରାଣବଳ ଦୁରି ହାତେ
ଅବେଳ ଧ୍ୟ ନ ପାରେ ବିନ୍ଦୁଧି

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ସ୍ଵର୍ଗ ଦୋଷ ଦୟତେ,
ପାଣି ମାରେ କେଠବ ଯାଏ ରୂପ
ଚନ୍ଦ୍ରଶୂନ୍ୟ ପୁଷ୍ପ ସେତ
ନିମ୍ନମୁଖୀ ପଢ଼ିବହେ ଖାଲି

ଉଳକା ଖେପ ବକ୍ତୁ ସିଦ୍ଧେ
ଦୂମ ଅତ୍ର ଛୁଟେ ଶୁନ୍ତ ତାର
ହଞ୍ଜା ବଞ୍ଚି, ମୁର୍ଦ୍ଧ କଟିପ୍ରାପ
‘ବିର୍ଦ୍ଦ୍ଧପରେଶ୍’ ଜନ୍ମନେଲ ପର୍ବି ।

ପଶ୍ଚିମ ଦୃଷ୍ଟିକାଠେ
ରାଶିକୁଠ ଅନ୍ତିମୁହେ ଉଚ୍ଚ
ପରତୀର ସଂତ୍ତ୍ୱଦାରେ
‘ବିର୍ଦ୍ଦ୍ଧପରେଶ୍’ ତାକି ଯାଏ କହି

ଅୟ ଶାରି, ଗବ ପଙ୍କ
ଅବାଚୀନ ଏପନ୍ନୀ ଅନ୍ଧ
ଅଛି ଶିକ୍ଷ ? ମାତର ସୁଜ
ହୃଦୟ ମୋହି ଭଲଗ୍ନ କବନ

ଅବସନ୍ନ, ନିଦିଆତ୍ମ
ପ୍ରାଣବଳ ସମାଜ ଭର୍ଷକ
ମୃଦୁଲ ନିଶ୍ଚିଥେ ଗାଏ
ବାଧା ତାର ମୁକ୍ତ ମେଘ ଶ୍ରୀନ

* ନାଥ ବିଧିପାତ୍ରୀ ।

ପୋବନର ଭଣ୍ଡ ଶକ୍ତି
ଲୁଚିରହେ ମୁଖୀଦା ନିଗନ୍ତେ
ଧୂମାୟୁତ ଅଂଧକାରେ
ଆଲୋକ ଯେ ପଣି ତ ନ ପାରେ

ରହେ ତୁରେ ଜିକ୍ର କବି
ଏକ ଦଳୀ ନଳେ ଦେଖାନୁହିଲେ
ଅନ୍ୟତ ଚାନ୍ଦିତ ଶାଳି
ଢାଳେ ଅଣ୍ଟ ମୌନ ହାହାକାରେ ।

ପେଣିବ କେବେ ?

ପ୍ରଦୋଷୀ

ସଧା ଆନର ହୋଇଥାଏ । ବିଜ ରଞ୍ଜିଲ ଗାଉ
ବିଧୁତ ହୋଇ ଉଠେ ସେ । ପରୁରେ “ ପେଣିଯିବ,
ରନି ? ”

“ ସୁଁ, ସମ୍ମାନୀ ଦେବି ହେ ”
କିଣ୍ଠିଷଣ ନିରବତା ଛାଇଥାଏ । ପୁଣି ସେ
ପରୁରେ “ ଯିବି ”

ପରୁଶର ଧୂପଲୁହ ସଞ୍ଜର ଅଧେ ଦେଖା ଅଧେ ନ
ଦେଖା ଆଲୋକର ମାୟାପୁରା ଭିତରେ ରନିର ନାଳି
ଟୁକୁଟ କୁ ଡେଣ୍ଟିରେ ଅଙ୍ଗୁଳି ଛୁଇ କହେ “ କିନ୍ତୁ
ରନି, ସେ ସଞ୍ଜ ପାହଟା ଜଳେଇଦେବ କାର ମଙ୍ଗଳ
ମନାପି ? କିଏ ସେ ଭାର୍ଯ୍ୟବାନ ? ”

ନାରବ, ନିରୁତର ରହ ସେ ମୁଣ୍ଡା ପେଣରେ
ନେଇ ମୋର ଆତ୍ମ । ଅଭିମାନିନୀ ରନିର ସୁଷୋଷ୍ଟବ
ଅଙ୍ଗଳିକା ଚିକିତ୍ତ ଭାବରେ କୋଳ ଆତକୁ ଟାଣିଆଣି
ପୁଣି ନୟୁତେଁ “ ରନି, କହ କିଏ ସେ ଯା'ର ଲଗି
ନଚେ ଦାରମ୍ବ ପ୍ରଦୀପଣ ତୋଳିଦିଅ । ମୁଣ୍ଡରେ ପଣତ
ଦେଇ କୋତେ ଡକିଲୁଛି କର ଜଗାର ସୁଷ୍ଣାଦର
ପାଶରେ ”

ଝଲକାଏ ଶୀତଳ ନବନ ଝରକାର ପରଦା
ଥରେଇ ଓଦର ବହୁଯାଏ । ତାର ପୁନ୍ଦର ଅଗ୍ରଭୂଷିତ

ଶାଢ଼ିଟି ଆଜି ମୋର ମୁହଁ ମାଟେର ଜୁଡ଼ିଗୁଣେ ।
ମଳୟର ମଧ୍ୟର ଅଲ୍ପାରରେ ତାର କୁନ୍ତଳବାସ୍ତଵ
ମଦର ହୋଇ ଉଠେ । ବାହାରେ କୁନ୍ତଳ ଧରଣୀର
ବୁକୁ ଉପରେ ସମ୍ମାର ଅଣ୍ଟି ନୃତ୍ୟର ଶିଂଜନ
ପ୍ରକାଶ ରଂଧ୍ରେ ରଂଧ୍ରେ ଅଂଧକାରର କୁଣ୍ଡଳ କଷଣ ।

ସେ ପେଣିଯିବାକୁ ଉଠିବସେ । କୁଣ୍ଡଳ ଦରଦି-
ଭରା କଶୁରେ ତାକୁ କହେ “ ରନି, ଏତେ ଅସାଧୁ
ମୁଁ । ମୋର ମର ଅଛଦ୍ୱାର କିଏ ବା ମଙ୍ଗଳ
ମନାପିବ ? ” ତସି ହିଂ ହିଂ ପେନ ଯାଏ । ଗର୍ଜାର
ସ୍ଵାର ଘନାଭୁତ ଅଂଧକାରର ଟଳାଳିର ରନିର
ପଣନକାନୀ ଦୁଆରବେଳେ ଆରନାଶରେ ଲିଭିମାଏ ।

X ॥ ରନି ଆଜି ମୁଁ । ଶ୍ରୀଯୁ ଶତିମନ ଶାମର
ଦେଖାନ୍ତିଏ । ନିରୁଦ୍ଧନ ସାଇତ ରଜିଥାଏ ତାକୁ
କହି ବାକୁ କେତେ କଥା । ମୋର କଟଳକର ପ୍ରଦାସୀ
ନାବନର ତାର ଲମ୍ବ କେତେ ରିବ୍ୟୁଭରାକାନ୍ଦାଶୀ ।
ଭବିନ୍ଦୁନର କେତେ ପୁନ୍ଦର ସ୍ତର କେବଳ ତାକୁ
ନେଇ ।

କୁଣ୍ଡଳ ପରେ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ପଣର ଅସିଆଏ । ନିତାନ୍ତ
ନାରସ ଆଜି ମରୁମୟ ଲକ୍ଷ୍ମୀଏ ସୁଦର ଲକ୍ଷ୍ମୀ ।

ହଷ୍ଟେଲର ସାଙ୍ଗସାଥୀ କେହି ପେରି ନ ଥାନ୍ତି,
ଦୁଃଖିଲର ରୁଟିକ ବଂଧୁ ଜୀବନ ପେରୁ

ହରକାର ପର୍ଦା ଶୋଳିଦେଇ ଦେଖେ ଶୋଳେ
ମୋର ରହୁଟିକୁ ଯାକୁ ବହୁଦୂରେ ମୁଁ ଫଳେଇ ଦେଇ
ଆସିଛି । ଅପଳକ ନୟନରେ କେବଳ ଗୁହୁରୁଷେ
ସେଇଅତେ । ବହୁଦୂରେ ମର ଆସୁଥାଏ ସଞ୍ଜ ତାରି
ଦିମ୍ବରେ

ଜଡ଼ା ପମ୍ବର କେତେ ପୁରୁଷ ସ୍ତୁତି ଝଲକି ଥାଏ
ମନ ଭିତରେ । ସମ୍ମନରେ ମୋର ଛୁଡା ସୋଇଥାଏ
ବହୁ ସୁନ୍ଦର ତାରି ଗୋଟାଏ ନଦୀର ସମାଧି ।
ନବାବ ଶୋଇଛି ଏକା କିନ୍ତୁ ବହୁତ ଦୂରେ କବର
ତଳେ ଶୋଇଛି ତାର ଦ୍ୱୟମୟୀ ଦେଶମ୍ । ମୋର
ମନେହୁଏ ହେମିତି ଦେଇ ଜୀବି ଅଭି ଜଣନ୍ତି ସମୟ
ଆଜି ବି ଡାକ ଉଠିଛି ଦେଇ ନବାବର ସୁର ନେଇ
“ ଦେଶମ୍ ଦେ ମୁଁ ମ । ” ମୋର ମନ ଭିତରଟା
ଶିହୁର ଉଠେ । ଶିଶୁ, ପ୍ରଗତି ଗଞ୍ଜିଲ ଉଠେ । ମୁଁ ଅଭି
ଦେଖି ପାରେନା ସେଅତେ । ଅନ୍ତର ଅଜି ସେ
ସରିଙ୍ଗି ଲିଖେଇ ଦିଏ ।

କେତେଦିନ ବିତାଇଛି । କେତେ କଥା ଭାବିଲ
ଯା ଭିତରେ । ସନି ତାର ସାଥୀରେ ମୋର ପ୍ରଥମ
ଚିହ୍ନା ପରିଚୟ । ତାରପରେ ଦୁନ୍ତାର ସମସ୍ତ ନିନା,
ଅବୋଦ ସହେ ଦଢ଼ି ଉଠିଛି ଅମର ତଳ ପାଇବା ।
ସତେ କଣ ମୁଁ ତାକୁ ନେଇ ଧାରୀକର ଯାଇ ପାଇବି ନି
ଜୀବନର ସମୂହ ସତ୍ରା ? ଏଇ ପ୍ରତ୍ଯେ ଉତ୍ତର ଶୋଜେ
ମୁଁ ।

ଦିନକର କଥା ।

ପହିଲ ଜୁଲାଇର ଶାମଳ ଭୁବନେର ସେ ଦିନ
ଶରତ୍ତ ରହିର ପହିଲ ନିମନ୍ତଣ । ଅକାଶରେ ଜଞ୍ଜି
ଉଠିଥାଏ । ଦ୍ଵିତୀୟ ପ୍ରାନ୍ତରର କିମ୍ବୁ ହୃଦି ଉପରେ
ହର ପ୍ରଥମ ନମ୍ରାଜୁର ଉତ୍ତର ଅଭିଧାର... ଲୋକ
ବାନ୍ଧିର କିମ୍ବୁ ଦ୍ଵିତୀୟ ଦାତ ତଳେ ମରି

ଆସୁଥାଏ... ସନି ମୋର କୋଡ଼ରେ ମଥା ରଖି ନାବରରେ
ଶୋଇ ରହିଲା ... ସେ କୁଞ୍ଜିତ ଆଳ୍ମଳ୍ପିତ କବରରେ
ଆନ୍ତିକ ଚଳାଇ ଚଳାଇ ତାକିଲି “ ସନି ”

ଉତ୍ତର ଦେଲ ନି କିଛି ସେ

ଉପର ଅପରନ୍ତ ଜୋହନୋର ସାବଳଳ
ମଦକତା । ଆଉ ଦେଇ ଘର ଶେଯ ଉପରେ ସନି
ଅଭି ମୁଁ ରହିର ସ୍ଥିର ଉତ୍ସାହ ଉଦ୍‌ବାଚି ତାର ଉପରେ
ଆଣି ଦେଇଥିଲ ସମ୍ବିଜ ଦୁଷ୍ଟର ଭାବ । ସନିର କୋମଳ
ଗୁଣଦେଶ ଉପର ମୋର ଲକ୍ଷ ଅଧିକ ଦୂର୍ବିକ୍ଷା ଅସ୍ତ୍ରେ
ରୁହି ରଖି ତାକିଲି ପେର “ ସନି ”

ହସି ହସି ଉତ୍ତର ଦେଲ ସେ ଦିନ “ ହେଲ୍ଲ ବାବୁ ”

× × କୁଞ୍ଜି ସାର ପେର ଆସୁଥାଏ । ସକାଳ
ତାକରେ ଅସିଥିବା ରିଟି ଖଣ୍ଡ ଦେଲ ହଷ୍ଟେଲର
ଜମଦାର ହୁବା । ଅତ ହରିତ ସ୍ଥିରାଶିର ଥାଏ ତାର
ଉପରଗ—ରାନିର । ମୁଁ ତାକୁ କିଛି ଲେଖିଗାଇ ନି-
ଆଏ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଆସିବା ଦିନରୁ । ରିଟ ଶୋଳି ପଢ଼ିଲି
ମୋର ।

ଭୁଲିବାକୁ ଅବସର ଦେଇଛି ଯଦିଓ ଭୁଲି ପାଇନି ।
କାହାକୁ ଭୁଲିବି ? ତମକୁ... ଜୀବନର ପ୍ରଥମ ଘୋବନ
ବସନ୍ତର ସାଥୀଙ୍କି ? ତମେ ସେ ଦିନ ସଧାରେ ତାକିଲ
କାହାଙ୍କି “ ସନି ” ବୋଲି ?

ନୁଆ କଥା କିଛି ନୁଆଁ । ପୁରୁଷ ଜାତିର ଏଇ
ପୁରୁଷରୁ... କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଆଉ ଜୀବନର ସମ୍ବାଦେ
ବାର ହିଟହିଟା ହୈଇ ପେରି କୁଆତେ ? ”

ସନିର ଏଉଳି ଧରନର ନୁଆ ଟେଲାର କାରଣ
କିଛି ବୁଝି ପାଇଲି ନାହିଁ । ବୁଝି ପାଇଲି ନି ସେ
ବିଷାଦ ଆଉ ଦରଦ ହେଲ ବିଠିର କାଗଜଟା । ପେର
ଢିଲି ବାକିତବ

“ ତୁମେ ଦୁନିଆର ଧିଶାଟ ନାବାର୍ତ୍ତିନ ଉପରଗ
ବି ଦେଲି ଭୁଲିଯିବ ବୋଲି ମୋର ପାଇବା ନ ଦୁଇ ।

ତମେ ମୋର ପ୍ରତି ଆଜୁଷ୍ଠ ଦେବାର କଣ ମୁହଁଟିକର
ମୂଳ ଥିଲା ? ଶୁଣିଲି ପୁଣ୍ୟର ସାଙ୍ଗରେ ତମର ବିବାହ
ସଂପାଦିତ ।

ନୂଆ କିଛିନ୍ତେ ବିଶପୀତା ତମର ମରଳ କରନ୍ତୁ
ଇତି ।

ପୁଣ୍ୟ - ସେ ମୋର ଜୀବନରେ ମୋର ଅଜାଣିତରେ
ଅସି ପଦ୍ଧତିରେ । ବୁଝି ପାଇଲି ତାରେ ଲେଖାର ଦରଦର
କାରଣଟା ... କିନ୍ତୁ ମୁଁ ତ ସମ୍ମତ ଦେଇନି ସେ
ବିଦ୍ୟାଷ୍ଟ ପ୍ରସ୍ତାବକୁ ।

ମୁଁପେରର ରେଲଯାଦା ସରିଲେ । ଲାଢ଼ୀରୁ
ଦାର୍ଢ ରୁଚିଦିନ ରେଲଯାନ୍ତା କ୍ରତରେ ଭାବୁଆସ ରାନିକ
କଣ କହିବେବି ତାର ଚିଠିର ଉତ୍ତର । ହୃଦୟ ସେ
ବିଦ୍ୟା କରିବ ନି ଯଦି ମୁଁ କହେ ଯେ ସେ ବିଦ୍ୟାଷ୍ଟ
ପ୍ରସ୍ତାବରେ ମୁଁ ସମ୍ମତ ଦେଇ ନି ।

ସେ ଜାଣିଲା ମୁଁ ଫେରିଏଥିଲା--କିନ୍ତୁ ଆମର
ଦେଖା ହେଉ ପାଇଁଲା ନାହିଁ ।

ସେ ଦିନ ଥା ୧ ରବିବାର—

ତାଙ୍କ ଘରକୁ ଲେଇ । ଅତି ପାଇବିଗ ବାହାରର
କୋରସିଟର ଛିଡା ଫେର ରହିଲି କିଛି ସମୟ । ତାର
ଚିଠି ଲେଖା ମତେ ଥିଲେ ଉପାଧିକାର ଦେଇଲା । ମୁଁ
ଟିକିଏ ରଥଳ ବେଇ ଉଠିଲା । ତାର ପଢ଼ା ଘରକୁ ଲେଇ ।

ପବନରେ ପର୍ଦା । ଟିକିଏ ଘର ଭଡ଼ରୁ ବାହାରକୁ
ଦୋଷିଲାଥାଏ , ସେଇଯାର ଭଡ଼ର ଉଦ୍‌ଦେଶ ଦେଖିଲି
କୋଠରୁ ଭିନ୍ତରେ ସନିର ମଳନ ମୁଁ ଭଡ଼ର ତାର
ସୁନ୍ଦର ଟଷ୍ଟୁ କି'ଟା ଗୁହଁରହିଲା ଟେବୁଲ ଭିନ୍ତରେ
କା'ର ଛବିକି ଅଗ୍ରନ୍ତି ଅଗ୍ରନ୍ତି ବହୁ ଯାଉଥାଏ
ତାର ଗଣ୍ଡବିଦଶ ଉଠିଲା ।

କୋଠରୁ ଭିନ୍ତରୁ ଲେଇ ଧିରେ ଧିରିର
କିମ୍ବା ବାକ୍ରିକ କଣ୍ଠରେ କହୁଆସ ଉପରେ ଯେତେବେଳେ
ଛବିକି ଅନେଇ “ ଏଇତ ମଣିଷ ଜାତର ବାରତୀ ”

ସମ୍ମାନ ପାଇଲି ନି — ତାର କରୁଣତା ସ୍ମୃତି କରେଦେଲ
ମତେ ଅସଂବ କିଛି ।

ଅତି ଧୀରେ ଡାକିଲି “ ରାନି ”

ବାକ୍ରିକ ଆଉ କୋହରେ କିଛି ସେ କିନ୍ତୁ ପାରନ ନି ।
ଟେବୁଲ ଉଠିରେ ଥୋଇଦେଲା ତାର ଅଫ୍ପତ
କେଶଶାରି ।

ଫେର ଡାକିଲି “ ରାନି ”

ମତେ ଅନାଜଳା ସେ । କିନ୍ତୁ କହିଲା ସେ । ଆଖିର
ଶତ ଶୁଭ୍ୟାବା ସେ କୁଟେଇଦାର ପ୍ରୟାସ କରୁଥିଲା
ମତେ ଦେଖି । ତାର ପାଖକୁ ଗଲି । ତାର ଅଫ୍ପତ
ଅଳକ କୁଣ୍ଡକ ସନାତି ଦେଉଁ ଦେଉଁ କହିଲି “ ରାନି
ତମେ ଭୁଲ କୁହିଲା । ତମେ ବି ବିଦ୍ୟା କର । ମୁଁ ସେ
ପ୍ରସ୍ତାବରେ ସମ୍ମତ ଦେଇନି । ”

ମୁଁ ଟେକି ମତେ ଗୁହଁଲ ସେ

ମଳନ ସୁର୍ଯ୍ୟର କରୁଣ ଥଣ୍ଡା ନିଃଶ୍ଵର ବନ୍ଧୁ ଦୂରର
ଅସି ବାକ୍ରିଆସ ଇରନାର ଦିହିରେ । ପଢ଼ାରେ କୁଞ୍ଜ ମ
ରଙ୍ଗ ଏକାଟେଳିଟେ ବିଠିଇ ସେଇ ପଡ଼ିଥାଏ ।
ପରିବହା ପଞ୍ଚାର ବିଭନ୍ନ ଆସି ବାକ୍ରିଆସ ଆମ କାନରେ ।
ଘର ଭିନ୍ତରେ ଅନ୍ତରୁ ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣାଭରଣିର ରାନର ମୁଖୀ
ପଶ୍ଚାତ୍ତ ତମଙ୍କୁର ଦଶୁଆସ । ତାର ଶୁଭ୍ର ଗୋଲାଙ୍ଗ
ଗାଲ ଉଠିରେ ଶୁଭ୍ର ଅଗ୍ରାର କରି ଦେଉଥାଏ ମତେ
ଅନ୍ତରେ ପାଗଳ ।

ଫେର କହିଲି “ ରାନି, ବିଦ୍ୟା କର ମନେ । ମୁଁ
ସେଥିରେ ସମ୍ମତ ଦେଇନାହିଁ । ଅତି କର୍ମଳ ହାତଟା
ତାର ମୋର ସ୍ବାତନ୍ତ୍ର ଭିନ୍ତରେ ରଙ୍ଗ କହିଲି

“ ରାନି, ଏଇ ପବିତ୍ର ସମ୍ପଦ ଆମ ଦି’ ଜୀବନର
ସାଥୀ । ” ଆମ ଦି’ ଜୀବନର ହାତର ଦିନର ଭିନ୍ତରେ
ନନ୍ଦାଇଥିଲା ସେ ଦିନ ଆମ ଅଣିରୁ ଦି’ ଧାର ଲେଖା
ଲୁହ ।

ବାହାରେ ସେତେବେଳେ ଖୁଲୁ ଯାମିନୀର ଚଞ୍ଚଳ ନୂପୁରୁ ବାଜିଜୁଆଁଏ । ଘାସେବ ଓସ ଚନ୍ଦ୍ରକାର ଚମ୍ପନ,

X X X ଅନ୍ଧିର ଲିଙ୍ଗ କେତେବେଳୁ ମର ଯାଇଥାଏ ତର । ପ୍ରାନ୍ତମଧ୍ୟ କୋଡ଼ ଉପରୁ ଟେକି ହରି ପରୁଇଲ

‘ ପ୍ରରିବ କେବେ ? ’

ଲାହୁଙ୍କର ତଳେତାର ଗାଲପି ଅଧର ଉପରେ ସାତ ଛୁଇ କହିଲି “ ହୃଦୟରେ, - ସ୍ଵ କିନ୍ତୁ ତା ଯଗରୁ ମେ ଅମ ଦରକୁ ପ୍ରସା ସାଥୀଥିବ । ”

— X * X —

ଭାରତୀୟ ନୃତ୍ୟକଳା ଓ ଉଦୟଶକ୍ତି

ଶ୍ରୀ କିମଣ୍ଗାନ୍ତମହାନ୍ତି

‘ ନୃତ୍ୟ 》 ହି ର ଧାରା । ନ୍ରଦ୍ଵାରା ବୁଝି ମନୁଷ୍ୟ ପଣୀର ସ୍ଵହତ କଥା କହେ - ପଶୁ-ଜୀବି ତାହାର ନିରାକାର ଦିଅନ୍ତି ଏହି ଭ୍ରାତାର ମଧ୍ୟମରେ ପ୍ରାନ୍ତରର ଗାସଟି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ, ଅଳାପର ପଣୀଟି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏହାର ସ୍ଵେମ୍ଭୁଗ୍ରାହ ଉଠିବୁଥେ କରୁଥାରେ ଅନୟାୟେ । କି ଅନାବିଲ, କୃତିମ ହୃଦୟଭାଷ୍ଟ ଏହାର ଆମ ପ୍ରକଳଣ ! ଚରମାଚିଲେ ହୃଦୟମେଘର ଅଭିର୍ଭବ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି ମୁକୁର ଯେତେବେଳେ ନିଜର ସୁରକ୍ଷିତ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ଧରି ନୃତ୍ୟ କରି ବନ୍ଧେ, କି ଆକାଶୀୟ ଦୁଃଖପତଃ ସେହି ମଧୁରାଟିକୁ ପ୍ରସାରିତ ହୃଦୟ ପୁରୋମଳ ଦଳନ ମଧ୍ୟରେ ଧର ରଖିବାର ଦୃଢ଼ ଅଭିଲାପ ଜାଗେ ମଠନ । ପଞ୍ଚା ବିଷ୍ଣୁର କରି ବିଶାଙ୍କ ସର୍ପ ହେତେବେଳେ ନାଗଙ୍କର ସ୍ଵରେ ଦୁଇର ସମତାଲେ ନୃତ୍ୟ କରେ, ତାହାର ପ୍ରକୃତ ଭାବେରଙ୍ଗ ପରିପ୍ରକାଶ କରିପାରିଲେ, ହୃଦୟ ତାହାରେ ପ୍ରକାଶ ପାଇଲେ ଅଛି ପ୍ରକାଶରେ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ହୁଏ । ପରନ୍ତୁ ଯେଉଁ ପକାର୍ଥିତ ଅମ ଭବରେ ନାହିଁ । ତାହାକୁ ପ୍ରତିଭାତ କରିବା ଅଛି ।

ଅତି ଶୈଦୋବନାହୁଦୀ ମନୁଷ୍ୟର ଭାବ ପାଇଁଏ ଏବଂ ଭୁବନ୍ଦିକାଶନର ଫଳିଥାଏ । ଏହି ପ୍ରକୃତି ସହିତ ଆଉ ଗୋଟିଏ ପ୍ରକୃତି କି ପଲାଗୁ ଥାଏ - ତାହା ଅନୁକରଣାପଦ୍ଧତି ଏହି ଅନୁକରଣ କିମି ହୁଏ ସେ

ଅନ୍ୟର ଆଚିତ୍ତି, ବେଶ-ବିନ୍ୟାସ, ଭାଷଣ କଲ, ଚାତି ଆଦି ହ୍ରାସ ପ୍ରଭାବତ ହୋଇ ନିଜର ଆଚରଣରେ ତାହାର ଅନୁକରଣ କରେ । ନ୍ରାଟକ ତଥା ନୃତ୍ୟ ଜୀବନର ଅନୁକରଣ ମାତ୍ର - ଅନୁକରଣ କଲର ଗୋଟିଏ ପୂର୍ଣ୍ଣତା । ଯାହାକଠାରେ ଏହି ଅନୁକରଣ ହୁବୁଥ ଅଭ୍ୟନ୍ତର ଦୁରଳ, ସେମାନେ ଟେକନ୍କଲ୍ ତଥା ନ୍ୟାଯାସ ହ୍ରାସ ନାହିଁକ ହୋଇ ଉଠି ପାରନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ଗୋଟିଏ ଦୁରବାଧ ପୁନର ନାହିଁକ ‘ହେବା ହୈବା’ ଅନୁକରଣ ଶକ୍ତି ଉପରେ ବିଶେଷ ଭାବରେ ‘ନାହିଁବା’ କରେ । ଉଦୟଶକ୍ତିକ ମତରେ ନୃତ୍ୟକଳ ଆମାନଙ୍କ ଭବରେ ଅନୁନ୍ତରିତ ଅଛି । ଯଥାର୍ଥ ପ୍ରାନ୍ତରେ ପାଇଲେ କୁପ୍ରାପାନ୍ତରେ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ହୁଏ । ପରନ୍ତୁ ଯେଉଁ ପକାର୍ଥିତ ଅମ ଭବରେ ନାହିଁ । ତାହାକୁ ପ୍ରତିଭାତ କରିବା ଅଛି ।

ଏହାର ଗୋଟିଏ କ୍ଷେତ୍ରକ ଅନ୍ତିନିର୍ଦ୍ଦେଶ କରିବା ସହି ସାଧ ନୁହେଁ । ହୃଦୟର ଆବେଗ, ଭାବ ବା ଲିଙ୍ଗସବୁ ହେଲେଇର ସମବାଲ ଅଛି ପ୍ରତିଭାର ଚନ୍ଦ୍ରମା ସାଥେ ପାଇଁ ରକ୍ତହିତ ଅକାରରେ ଭାବାନ୍ତରିତ କରିବାର କରିବିଲ ଗଭିରିହିଁ । ନୃତ୍ୟ 》 କୁଦାଗାନ୍ତପାରେ । ଯଥରେ ଆଶିକ ଅଭିନ୍ୟାତ

ଶ୍ରୀନାନା ଥାଏ । ଅଭିନୟ ରହିତ ନୃତ୍ୟ ନାମ ଦୂର
ଅଟେ । ଦେଶୀ ନାଚ, ଶବ୍ଦର ନାଚ ଉତ୍ସାହ ଏହି
ଶ୍ରେଣୀର ଅନୁର୍ଗତ । ନୃତ୍ୟ ଦୂର ପ୍ରକାର -ତାଣ୍ଟ୍ରବ ଏବଂ
ଲୟସ୍ । ତାଣ୍ଟ୍ରବ-ନୃତ୍ୟରେ ଖୁଲୁ ଏବଂ ରୌଡ଼୍ର-ରସର
ଅଭିନ୍ୟନ କରାଯାଏ ଏବଂ ଲୟସ୍ରେ ଚାଲାର-ରସର
ଅଭିବ୍ୟନ୍ତି କରାଯାଏ । ପ୍ରଥମ ପ୍ରକାର ନୃତ୍ୟ ପୁରୁଷଙ୍କ
ଦ୍ୱାରା ଏବଂ ଦ୍ୱାରା ଯୁଧ ପ୍ରକାର ନୃତ୍ୟ ସ୍କ୍ରିମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା
ସାଧାରଣତଃ ପ୍ରଦତ୍ତ ହୁଏ । ମହାତ୍ମଦେବଙ୍କ ପର୍ବୀ
ଦାଶ୍ୟାୟୀଣୀ ପଢାଇ ଦ୍ୱାରା ଅପମାନିତ ହୋଇ
ଦେଇବେଳେ ହୋମାଗୁରେ ଦେହ ଦ୍ୱିସର୍ଜନ କରି
ଦର୍ଶିଲେ, ସେତେବେଳେ ସ୍ଵପ୍ନ ମହାଦେବ ତାଙ୍କର
ମୃତ ଶରୀରକୁ ସ୍ମରଣରେ ଧାରଣ କରି ନିଜର
ପ୍ରିସୋର ପ୍ରକାଶ କରିଥିଲେ ଭୟକର ଅନୁର୍ବନୀ ବା
ନାତ୍ୟ ଛୁଟାରେ । ଏହା ତାଣ୍ଟ୍ରବ ଜ୍ଞାନର ଅନୁର୍ଗତ ।
“ରସଲ୍ଲାଙ୍କ” ଗୋଟିଏ ଭାବାହକ ଏବଂ ଶ୍ରେମାସକ
ନୃତ୍ୟ । ଏହି ସବକ୍ରିଯା ଦ୍ୱାରା ଉଗବାନ ଶାକ୍ତ୍ସ୍ତ୍ରବ ଏବଂ
ଗୋପିମାନେ ସ୍ଵ ସ୍ଵ ଭାବ ଏବଂ ଶ୍ରେମର ଅଦାନ ପ୍ରତାନ
କରୁଥିଲେ । ଏହା ଲୟସ୍ ଶ୍ରେଣୀୟ ଅଟେ ।

ଘରୁତରେ ଦେବଙ୍କ ଯୁଦ୍ଧରୁଦ୍ଧ ନୃତ୍ୟକଳା
ପ୍ରଚଳିତ ଅଛି । ୧. ମହାବ୍ରତ ଭ୍ରମିତ ପାଳନ କରିବା
ସ୍ମୃତିରେ ଲଳନାମାନେ କଷତେଜିଲଭର ମୁଣ୍ଡବଳସ୍ତ୍ର
ଆରଣ୍ୟକର ଅନ୍ତିକୃତ ଚନ୍ଦ୍ରପାଶ୍ଚରେ ନାଶିନ କରନ୍ତି ।
ସେ ସ୍ମୃତିରେ ପ୍ରୋତ୍ସହ ପାଠକ୍ଷେତ୍ର ଏବଂ ସ୍ଵେମାନେ
ଅର୍ଥ କରିବା ହେଲା । ପ୍ରଥମ ଦେବରେ ଜିଜ୍ଞାସ ଅଛି ।
ଶ୍ରୀ ମୟ ଶେଷତର କାଳିକାମାନେ ଜଳକଳାରୀ
ଶିରେଭ୍ରାତଗ ଆରଣ୍ୟ କରି “ ମହିଳା ଅନ୍ତି ” କି
ଚନ୍ଦ୍ରପାଶ୍ଚରେ ନୃତ୍ୟ କରନ୍ତି ତଥା ଛୁମିଲୁ ପଦହାର
ଥୁବାତ କରିଗୁଣ୍ଠି । ଆରଣ୍ୟ ଘୁର୍ମି କିମ୍ବା ଆଠଜଣ ସ୍ତ୍ରୀ
କ୍ଲୋଇର୍ ବିବାହୋତ୍ସବରେ କନ୍ଯାରେ କାସଭବନରେ
ନୃତ୍ୟ କରିବା ପ୍ରୟାତ ମବଦତେ ଭଲ୍ଲିକିତ । ପୁରୁଷ ଓ
ବୋଭୁଗୁରୁରେ ସଜସାର୍ଥ ଏବଂ ସଜ୍ଜୁପୁରୁଷ ଅନୁଷ୍ଠାନିକିର
ପ୍ରାତିକାଳିନ ନିମିତ୍ତ ନୃତ୍ୟର ବ୍ୟାହାର ପ୍ରତିକିରଣ ହୁଲା ।
କ୍ଲୋଇର୍ ସଜ୍ଜା କିମ୍ବା ‘ବିଶ୍ଵାସ ଅର୍ଥ ମାନଙ୍କିତିକି

ଅଭିବାଦନ୍ତ ଲଶ୍ଚବବା ପାଇଁ ନୃତ୍ୟକର ବିଶ୍ଵା
ହୁଏ । ଅମ୍ବଦିନୀର ପେଟିଚିଦିଲେ ଭ୍ରମିତାଧିର
ମର୍ଦଳି ବାତକ, ଅନ୍ୟ ଦେଶୀମାନଙ୍କ : ହେଠାକୁ
ନିମନ୍ତେତ ଭ୍ରାତା ଅସତି ଏବଂ ଶୁଣୁଳାଭୁକ୍ତ ଭାବରେ
ହୁଏ ଆସନ ଗ୍ରହଣ କରନ୍ତି । ଗନ୍ଧବ ଏବଂ ଅସତି
ମାନେ ଭୂତ କର ସ୍ଵେମାନଙ୍କୁ ଅଭ୍ୟନ୍ତରୀ ଜଣାନ୍ତି ।
ଏହି ସୁଦୟାଂପ୍ରସରମାନର ବତ ନୃତ୍ୟ ପରିଷ୍ଠିମାନର
ନୈପ୍ରେରିଲ ଲଗ୍ନ ଦେବତାମାନକ ଦ୍ୱାରା ଅସତି
ହୁଅନ୍ତି । ଯେପରି ବିଶ୍ଵାମିନ୍ଦକ ଭିତ୍ତିରେ କରିବା ଲଗ୍ନ
ବିନ୍ଦୁ ମେନକକୁ ପଠାଇଥିଲେ ସେହିମରି ଗୋତ୍ରମ
ପ୍ରିସ୍କ ତପସ୍ୟାଭିନ୍ଦ ଲଗ୍ନ ‘ମାର’ କି ତନୋଟି
କଣ୍ୟା ତାଙ୍କ ସମ୍ମାନରେ କରିବା ନିମିତ୍ତ ପ୍ରେରିତ
ହୋଇଥିବାର ପ୍ରେରିତ ଜାତିରୁ ଦ୍ୱିପିଲବ୍ରଧି ।

ବର୍ତ୍ତମାନ ନୃତ୍ୟକଳ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଯେଉଁ ସାହିତ୍ୟ
ଚକ୍ରାଯାଏ ସେଥିମଧ୍ୟରେ ଭରତ ମୁନିକ “ ନାତ୍ୟ-
ଶାସ୍ତ୍ର ” ହିଁ ସବୁଠାରୁ ପ୍ରାଚୀନ । ଏଥିର ନୃତ୍ୟମାଲା
ଭ୍ରମି, ଏହାର ଭବଦେଶ ଏବଂ ଶିତର ଭାବରେ
ନାଟକକଳ ସହିତ ଏହାର ଭାବିଷ୍ୟ ସମ୍ବନ୍ଧରେ
ବିଶିଦ୍ଧ ସମ୍ବନ୍ଧରେନା କିମ୍ବା ଭାବରେ
କାଳିକାକଳି ଏ ଯୁଦ୍ଧକି ଅବିଜ୍ଞାନ୍ୟ ଭବିତାରେ
ଭରିଲେ । ‘ଯାଦି’ ‘ରଜାପ୍ରଭା’ ‘ଧୂରତର’ ପ୍ରତିକରେ
“ ଶିବ-ତାଣ୍ଟ୍ରବ ନୃତ୍ୟ ” “ ଶିବର-ଶବ୍ଦ ନାଚ ”
ଦିଲ୍ଲି ନାଚ ଏବଂ ଦେଶୀ ନାଚ ଉତ୍ସାହି ବିଭିନ୍ନ-
ପ୍ରକାର ‘ନୃତ୍ୟ-ତିରି’ ଦିଲ୍ଲିବାକୁ ମିଳିଲେ । ଏହିପରି
କିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ନୃତ୍ୟାନ୍ତରେ ତାତେ କୌଣସି ନାଟକ
ଭ୍ରମାୟି ଦିଲ୍ଲିର ପ୍ରାଚୀନ ପ୍ରାଚୀନ ପାରେନାହିଁ ।
କିନ୍ତୁ ଅସ୍ତ୍ରକାଶ ଧାର୍ମିକ୍ୟ ନାଟକ ସିଂହାତ
ପ୍ରକାର ‘ନୃତ୍ୟ ତର’ ଆଶ୍ରିତ ଶବ୍ଦ ଦେଶୀଯାଏ
ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଭାବାତ୍ମା ପ୍ରାଚୀନ ଭାବରେ ପ୍ରାଚୀନ
ପ୍ରାଚୀନ ଏ ସମ୍ବନ୍ଧ ଅନୁଷ୍ଠାନିକ ଭାବରେ ପ୍ରାଚୀନ
କାଷ୍ଟେଦାରେ ହୁଏ ଭାବାତ୍ମା ଭାବରେନା କିମ୍ବା
ପ୍ରାଚୀନ ଭାବର କିମ୍ବା କି ଥିଏ । ଅର୍ପାରୁ ଏହା ନାଟକ

କିମ୍ବା ନରୀଙ୍କର ଚନ୍ଦ୍ର-ଦେଖିଷ୍ଠାର ଅନୁପ୍ରକାଶ କର
ପାରେନାହୁ ।

ଶୁଦ୍ଧଶିଳ୍ପ ମଧ୍ୟରେ ‘ନୃତ୍ୟ’ରୁ ଏବଂ ବୌଦ୍ଧମଧ୍ୟ-
ଶିଳ୍ପରେ ଶାତ୍ୟ ମଣ୍ଡଳୀର ଶୈଖ ଏବଂ ଦିଅରଣୀୟ-
କଲ ହେଉ ଉଠିଥିଲ, ନୃତ୍ୟ-କଳ୍ପିତ ସଜ୍ଜା
ଅବିରମନ କିପରେବୁବର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଅଭିନେତାମାନଙ୍କ
ସୁତ୍ତନ ନୃତ୍ୟ-ଶିଳ୍ପେଗିତାରେ ଗୋଟି ଦେଉଥିଲେ
ଏ ତଥା କାଳିଦାସଙ୍କ ହାତ ବଣ୍ଟିତ । ଦେବେନ୍ଦ୍ରଙ୍କ
‘ଭରଣ୍ୟାମୂଳ ଟିକା’ ରେ ଶଜ୍ଜା ଉଦୟନେବ ହୁଏ ନୃତ୍ୟ
ନରି ଏବଂ ସେ ନିଜେ ବାଣୀ ବଜାରୀ । ‘ମହାବିଷ’ରେ
ପ୍ରାଚୀନ ପ୍ରାଥମ ପରିଷନ ବାହୁ ନିଜ ପ୍ରାସାଦ
ସନ୍ଦ ଧାନରେ ଗୋଟିଏ ‘ପ୍ରେଷାଗୁହ’ ତମୀଙ୍କ କରିଥିବା
ବିଷୟ ଉପିଣ୍ଡି ବିତ । ତାଙ୍କର ରଣୀ-ରୂପରେଣ ବାସିବକ
ରୂପକଟା ଏବଂ ନୃତ୍ୟର ଅନ୍ଧବ୍ୟାପ୍ତିକାରୀ ଥିଲେ ।

ପରେ ମନ୍ଦର ଏବଂ ଦେବାଲୟ ମାନଂକରେ
ନୃତ୍ୟାଳ୍ୟର ଛାୟା ବ୍ୟଦ୍ୟା କରାଯାଇଥିଲ । ସେଥି
ନିର୍ମିତ ‘ଦେବିଦାସ’ମାନେ ନିଯୁକ୍ତ ହେଉଥିଲେ
ବୌଦ୍ଧଶିଳ୍ପ ପରିବାରୀ ଦିବସରେ ସେମାନେ ଦେବ-
ଦେବାଳ୍ୟ ପୂର୍ଣ୍ଣ ସମ୍ମରଣ ନୃତ୍ୟ କରିବା ପ୍ରଥା ପ୍ରକଳନ
ଥିଲ । ଅଭିପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଦଶଶ ଭାରତରେ ସେହି
ପୁରୁତ୍ୱର ଧାର ବାହୀର ଥିବାର ଦେଖାଯାଏ, ଅଭିପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ
ପୁରୁତ୍ୱର ଶୋଦାର ଗୁମ୍ଫା, ଏବଂ ମନ୍ଦର ମାନଂକରର
ଆଂକତ ଦେବେନ୍ଦ୍ରବାମାନଂକର ପ୍ରତକୁବାର ନୃତ୍ୟ-
ତମ୍ଭିରୁ, ସେ କାଳର ଶିଳ୍ପମାନଂକର ନୃତ୍ୟକଳାପ୍ରତି,
ନିରତ ଅନ୍ତରାଗ ଏବଂ, ସେଥିରେ ତାଙ୍କର ପରିଣତ-
ପକ୍ଷୀତା ସହଜରେ ଅନୁମୟ ଥିଲା ।

ବାପ୍ରଦିଲ୍ ଭାରତୀୟ ନୃତ୍ୟକଳର ଉତ୍ତିଷ୍ଠାପ ବଜ
ଗୋରବମୟ । ବୈଧିକ ସୁତ୍ତରୁ ଅରହ କରି ଅଜ୍ଞାନୀୟ
ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ଦେଖିମାନଂକର ଜନ୍ମଶ୍ରୀ ନୃତ୍ୟ-କୁକର
ବିଭିନ୍ନ ଅବ୍ୟକନ କଲେ ଜଣାଯିବ ଓୟ, ଜିନବଂଶ
ପତନାର ଅଭ୍ୟନ୍ତ ମୁହଁଣ୍ଡୀୟ ନୃତ୍ୟ ‘ଭାନ୍ତକ’,

(Waltz) ପ୍ରାଚୀନ ପରିଷ୍ଠାନ ନୃତ୍ୟ ‘ଲିଗ୍‌ଗଲଟା’
(Lavolta) ପ୍ରାଚୀନ ନୃତ୍ୟ ‘ଗାଲାପ’ (Galop)
ଅମେରିକାର ଲେଲପ୍ରିସ୍ ପୁରୁତ୍ୱର ନୃତ୍ୟ ‘ବାର୍ଟ୍-ଡାନ୍ସ’
(Barn-Dance) ଏବଂ ବର୍ତ୍ତମାନର ପ୍ରସିଦ୍ଧ
'ବଲ୍‌ରୁମ୍-ଡାନ୍ସ' (Ball-room-Dance) ଉଭେତି
କୋଣେପିରୁଗେ ଭାରତୀୟ ଭାବର ଅପେକ୍ଷା ଥିବା
ଉତ୍ସବରେ, କଷ୍ଟରେଖିକ କିମ୍ବା ଅର୍ଦ୍ଦବଞ୍ଚିକ ନୁହେଁ ।
'ଯେଉଁ ମନେ ଉଦୟଶିଳ୍ପର, ନିର୍ମଳ ଉପିଣ୍ଡି;
ମେନବା,
ଶୁଣଗୋପାଳ, ଶୁଭେନ୍ଦୁ, ହରିଶ୍ଚାର ଦେବା ପ୍ରଭତିକ
ନୃତ୍ୟଭାବରେ ଉଦୟଶିଳ୍ପର ସେମାନେ ଯେ ନିଷ୍ଠାପ୍ତ
ବିଷୟ ସମ୍ବନ୍ଧର କରିବେ ଏଥିରେ ସମ୍ବନ୍ଧର ଅବକାଶ
ନାହିଁ । ମେନବା ଏବଂ ଉଦୟଶିଳ୍ପରର ନାମ-ଗୁଣ
ଅଛି ପୃଥିବୀର ପାଇଁ ଘରେ ଉତ୍ତାରିତ । କିନ୍ତୁ
ଯେଉଁ ମନେ Mr. Beverly କି ପରି କହନ୍ତି ଯେ
ଉଦୟଶିଳ୍ପର ଏବଂ ମେନକୁ ପ୍ରକୃତ ଶିଳ୍ପୀ ନିର୍ମଳ
ପ୍ରସିଦ୍ଧିକର କଥିଲ ଭିତ୍ତାନ । Mr. Beverly
Nichols କି ନୃତ୍ୟ ବହି ‘verdict on India’
ରେ ଭାରତୀୟ ନୃତ୍ୟକଳା ବିଷୟରେ ଅଭ୍ୟନ୍ତ ଆନୁସାରି
ଅଲ୍ଲୋନା କରାଯାଇଛି — Indian dancing is
judged by the nautch Girl exhibition
of decadent courts !

ପୃଥିବୀର କଥା ଉପିଣ୍ଡରେ ଉଦୟଶିଳ୍ପରଙ୍କ ଅବଦାନ
ଅଶ୍ୱମିତ ତଥା ଅଭିନନ୍ଦନ । ନୃତ୍ୟଶିଳ୍ପର ଉଦୟଶିଳ୍ପର
ଅଳ୍ପକିମ୍ବା ନୃତ୍ୟର କୁଳିଶ । ଅତିରିକ୍ତ ଉଦୟଶିଳ୍ପର
ଅଳ୍ପକିମ୍ବା ନୃତ୍ୟର ପରିବହ୍ୟମିତେ । ସାଧାରଣ
ଶିଳ୍ପୀ ମେନବାରେ ନିର୍ମଳ ଶିଳ୍ପା ଆରହିଁ କରେ ସେ
କେବେହେବେବୁଦ୍ଧି ଶିଳ୍ପାକର ନଥିଲେ । ଏ ଦିଲ୍ଲୀର
ଭାବର ନୃତ୍ୟଶିଳ୍ପର ପରିବହ୍ୟ ପ୍ରଥା ଅଭ୍ୟନ୍ତ କହୁଲେ
ତଳେଣ୍ଟିକି ନିର୍ମଳ ଶିଳ୍ପା ସେ ପ୍ରଥମରୁହିଁ
ବୈଜ୍ଞାନିକ ଦୃଷ୍ଟିଭାବର ଭାବର ତାଙ୍କ ନୃତ୍ୟ ସାଧନକୁ
ଅନ୍ତର୍ଧାରି କରିଥିଲା । ଆମ ଦେଖିବା ଶିକ୍ଷାର୍ଥିଙ୍କ
ମଧ୍ୟରେ ଏହି ପରିବହ୍ୟକି ସହକରେ ଦୃଷ୍ଟି ଗୋଟିର

ହେବାହୁଁ । ସେମାନଙ୍କର ଶଳି ଅବେଗ ଅର ଅବେଗ, ପ୍ରେରଣା ଅର ପ୍ରେରଣା । ଅବେଶ ଆବେଗ ଓ ପ୍ରେରଣା ଅବସନ୍ଧ, ବିଶେଷତଃ କଳାଙ୍କ ପ୍ରେରଣା ଏ ସବୁର ପ୍ରତ୍ୟାଜନୀୟ ଅନ୍ତର୍ବାହିନୀଙ୍କ ଦୁ' ବୋଲି ବୈଜ୍ଞାନିକ ଦିଗନ୍ତକୁ ଏକବୀରେ ବାଦଦେଖିଲ ନିତ୍ୟ ସାଧନାର ମଳତତ ଦୁଇଲ ହୋଇପଡ଼େ । ହୁଦୁଷୁକର ଏହି ବୈଜ୍ଞାନିକ କାମେଦୀରେ ନୂତନ ନିର୍ଭିକ, ନିର୍ଭିର ତଥା ସମ୍ପାଦିତକୁମାନଙ୍କ ଶିକ୍ଷାଦେବା ନିରିତ ତୁଗୋଟିଏ କେନ୍ଦ୍ର ଯୁଧନର ଅବସନ୍ଧକତା ବନ୍ଦଫଳର ଅନୁଭବ କରୁଥିଲେ ଉବାଘୁଦେଶ ଏହି ଅବସନ୍ଧକତାର ପ୍ରତ୍ୟେକି ଭାରତୀୟ କ୍ଷତ୍ରିବେନ୍ଦ୍ର ।

ସମ୍ବୁଦ୍ଧ ପ୍ରଦେଶ ସରକାରଙ୍କ ଅନ୍ତର୍ବାହିନୀ ସମତୋଳ ଜନନୀର ନିର୍ମିତ ପୃଷ୍ଠାଗରରେ ଶ୍ରୀ ପାଠୀ ଏକର ଶଣ୍ଟିଏ ଅସ୍ତ୍ରତ ଭୁଣ୍ଣି ଉପରେ ଭାରତୀୟ କୁଷ୍ଟି କେନ୍ଦ୍ରର ସମ୍ବାଧନ କଲେ ଉଦୟସଙ୍କର । ହୁମାଲୟର ଚରଣଦଶରେ ମନୋମୁଖେକର ଦୁଃଖର ରାଜିର ସମାଗତ ମଧ୍ୟରେ ଭୁରୁତର ପ୍ଲାଯାଠ ପରି ଏହାର ଅହୁଁତି । ଶେଷପୁଳକ ଉଦୟସଙ୍କର ଭଗବାନଙ୍କ ଅରାଧନାରେ ମଧ୍ୟ ହେଲୁଗରେ କଳର ସମ୍ବୁଦ୍ଧତା ଉପରେ ରତନା କବନ୍ତି ଏବଂ ତାଙ୍କର ଶିଥ୍ୟଗର ପ୍ରେରଣା ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇ ସେହି କଳର ପ୍ରକାଶନ କବନ୍ତି ଭିରନ୍ତ ରୂପଦେଖ । ଏହା ଭାରତର ତଥା ପୃଥିବୀର କଳା-ଚରଣ ମାନୁଷର ଦୃଷ୍ଟି ଅକର୍ତ୍ତା କରେଗରିଛି । ପଞ୍ଚଶିଥ ଦେଖିଯାନଂକରୁ ବିଦ୍ୟାଧୀନୀର ଅଧିକ ଜ୍ଞାନରୁ ଅଭିନାଶରୁ ଏଠାରେ ରହି ଅଧ୍ୟନ କରନ୍ତି ।

ଏହି କେନ୍ଦ୍ରର କଞ୍ଚକାଳୀ ପାଞ୍ଚବର୍ଷ ନିରିତ ପାଠୀ ତୁଳିଙ୍କାର ବୁଦ୍ଧିବାଟ୍ଟୀ ଅଛି । ପ୍ରଥମ ବର୍ଷରେ ଶିକ୍ଷାଧୀ-ମାନୁଷୀ ପ୍ରାଥମିକ ଶାରୀରିକ ବ୍ୟାଧୀନ, ଶିକ୍ଷାନର ଗତ ଏବଂ କଳାର ଉକ୍ତର୍ଷ ସାଧନା ବିଷୟରେ ଶିକ୍ଷା ଦିଆଯାଏ । ପଞ୍ଚମ ବର୍ଷରେ ରତନା ଏବଂ ପଞ୍ଚକଳା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ବ୍ୟାଧୀନ ବ୍ୟାଧୀନ ଏବଂ ଶିକ୍ଷା ଦିଆଯାଏ । ଏହା ଅନ୍ତର୍ବାହିନୀ କୋମ ଓ ଘରର କରନ୍ତି ।

ପ୍ରକାଳୀ ଏବଂ ବିଶ୍ୱାସ ଅବ୍ୟାୟିକା ମଧ୍ୟ ନାହିଁତା ମୂଳର ପରିବଳନର ସ୍ଵର୍ଗ, ରଜମହାର ଅବେଳାର ପ୍ରବନ୍ଧ, ଦୃଗ୍ବ୍ୟାହା, ରୂପସଜ୍ଜା, ସହାଯନ ପ୍ରଭତ କିମ୍ବ ପଥ ପାଠୀଗାନ୍ଧିକାର ଅନୁର୍ଭବ । ନାଟ୍ୟ ଏବଂ ନାଟକ ମଧ୍ୟରେ ବୈକଷ୍ଣେଶ୍ଵର ସମ୍ବନ୍ଧ, ରୀଗ ଏବଂ ତଳିର ବୁନିଯାତ ଦ୍ୱାରା, ନୂତନ ନୂତନ ଖୁବର ପ୍ରକାଶନ ଦଶ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରେରଣା ହୃଦୟ ନିରିତ ସମ୍ବନ୍ଧିତକୁ ସମାଜକ୍ଷେତ୍ରରେ ଅନ୍ତର୍ବାହିନୀର ବୈପଦ୍ଧରେ ମଧ୍ୟ ଶିଖି ଦିଆଯାଏ । ଏହି ବ୍ୟାଧିକ ଶିକ୍ଷାଧୀନ ଜୀବର ନୂତନ ପ୍ରକାର ନାଟ୍ୟ ଏବଂ ରତନାକର ବିପଦ୍ଧିରେ ପ୍ରେତନିମିତ ସେମାନଙ୍କ ସାହାଯ୍ୟ ଏବଂ ଛାପାତ୍ମକ ଦିଅଥାଏ । ସେମାନଙ୍କ ସ୍ଵର୍ଗରେ ଏହି କଳ ସମ୍ବନ୍ଧରୁ ପ୍ରଭୁତ ଜୀବର ପ୍ରସାରଣ ଏବଂ ଭାରତବର୍ଷୀୟ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଶିକ୍ଷା ଦେବାଲ୍ପରେ କଥାକାଳୀ, ଉଭତା-ନାଟ୍ୟମ୍, ଏବଂ ମଣିପୁରର କୁତ ଶିକ୍ଷବଳ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରକରିତ ଉପାୟରେ ଶିକ୍ଷା ଦିଆଯିକାର ଅନ୍ତର୍ବାହିନୀ ବ୍ୟବସାୟ ଅଛି । ନୂତନ ଶିକ୍ଷାଧୀନ ମଧ୍ୟରେ ନୂତ୍ୟକଳ ପ୍ରତି ଅନୁଶୀଳ କଲାରବା ନିରିତ ପ୍ରାଣୀକାଳରେ ମାତ୍ର ଅଠୀ-ସପ୍ତାହ ସକାଠର ଗୋଟିଏ ପାଠୀ ତାରକାର ମଧ୍ୟ ୮%ବିଷ୍ଟା ଅଛି । ଉଦୟସଙ୍କର ଦୃଢ଼ବିଶ୍ୱାସ ଗେ, ଗୋଟିଏ ନିର୍ଭିକ ହୁଏ ସୁନ୍ଦର ନିର୍ଭିକ ହୋଇ ଉଠିପାଇଲ ପାଠୀର ସମ୍ବନ୍ଧରେ ପଦ୍ମନାଭାବର ପୁରୁଷମିର ସଙ୍ଗୀର, ଅଭିନ୍ୟା-କାରୀ, ତଥା କିଛି ହୃଦିକଳ, କଳ-ଭିଜ୍ଞାପ ଅର ଭାରତବର୍ଷ ଅଧ୍ୟକ୍ଷିତ ଶିକ୍ଷାର ପେଟ୍ରିକ ସମ୍ବନ୍ଧର କିଛି କିଛି ଥାଏ । ତାଙ୍କର ଏହି କେନ୍ଦ୍ର ପ୍ରାପନର ଉଦେଶ୍ୟ ଏହି ଅବସନ୍ଧକତା ପୁରୁଷ ରୂପିରୁଣ୍ଡ ଠକ ଭାବରୀ ଏବଂ ଗୋଟିଏ ମୁମଶିକାରୀ ଦଳ ପାଶାକ୍ଷେତ୍ରରେ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ ଅଭିନନ୍ଦ ଦେଖା ବିଦେଶୀ ନାନା ପ୍ରକାର; ଅଭିନବ ଦ୍ୱାରା ପାଠୀର ଏଠାରେ ସମତକର ବିଷ୍ଣାଭକୁ;

ଉଦୟଶକ୍ତି ଲକ୍ଷ୍ୟ ଦୁହେଁ ଏହା କେବଳ ଗୋଟିଏ ନାଟ୍ୟମଧ୍ୟ ରହୁ । ଏହାକୁ ନାଟକ-କଳା ବିଭାଗ ଏବଂ ସମୀତକଳା ବିଭାଗ ଦ୍ୱାରା ଅଳାଙ୍କୃତ କଟେବାହୁଁ ତାଙ୍କର ଦୁଇଅଭିନନ୍ଦ ।

ଶଜକୁମାର ଶୁଭେଦୁ ନାଶ୍ୟଣ ସିଂହଦେବଙ୍କ ନାମ ଏଠାରେ ଉପ୍ରେସ ଯୋଗ୍ୟ । ସେ ଅଜ ମୁଢ଼ । ମାତ୍ର ତାଙ୍କର ନୃତ୍ୟକଳ (ଛନ୍ଦନାଟ) ତାଙ୍କୁ ଉଡ଼ିଆ ଜାତର ଦୂରଶୀଘ୍ର ଲାଗି ଚଣିଛୁ । ତାଙ୍କ ପ୍ରବର୍ଦ୍ଦିତ ଛନ୍ଦନାଟ ଗାନ୍ଧିକଠାରୁ ଅର୍ଥରୁ କରେ କବାନ ରବାନ୍ଦଙ୍କ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅର୍ଥ ଭାବରୁଙ୍କୁ ଅର୍ଥରୁ କରେ ଉଳ୍ଳଙ୍ଘ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସବ୍ରମନରେ ସମାତୁଳ ହୋଇଥିଲା । ଆଜିକ ସୁଭେଦକଳରେ ‘ଶାକଳପାଠ’ ତାଙ୍କରି ଅନୁଷ୍ଠାତ ! ସେ ଯେଉଁ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଗଢ଼ି ଯାଇଛନ୍ତି ତା’ରେ ଭତରେ ଝଡ଼ିଶା ତଥା ଭାବର ସାରାର ଯେତେ ଗୁଣୀ, ଯେତେ ମୁଖୀ, ଯେତେ କଳବିହିକଙ୍କ ଦ୍ୱାଦୟ ଅବେଗ ଅଜ ପ୍ରତିଦ୍ଵିତୀ

ହେଉଛି । ତାଙ୍କ ଜୀବନ-ସମାପ୍ତିରେ ବିଶ୍ୱ-କଳ-ଜଗତର ଏକ ଉତ୍ସୁଳ ଜ୍ୟୋତିଷ ଲିଖିଗଲା ।

କିନ୍ତୁ ଶୁଭେଦୁଙ୍କ ବିଶ୍ୱାଗରେ ଯେଉଁ ଯଷ୍ଠ ଅନିକାର କଳା ଜଗତର ଗବାସରେ କୁଞ୍କି ମାରୁଥିଲ ତାହା ଆଉ ଗୋଟିଏ ପ୍ରକାଣ୍ଟ ଉତ୍ସୁଳତର ଜ୍ୟୋତିଷର ଅନ୍ତେକ ଅଭାବେ ସଙ୍ଗେ ଅପସରି ପାଇଛନ୍ତି । * ପୃଥିବୀର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଜାତର ମନ-ପ୍ରାଣ ଉଦୟୁଶଙ୍କରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଛନ୍ଦ, ଶ୍ରୀ ଗତିଲେ ଯେଉଁ ଉତ୍ସୁଳ କୁଣ୍ଡି ହୋଇଯାଏ ତାହାରେ ଭତରେ ଛନ୍ଦ ହୋଇଯାଇଛନ୍ତି । ସେମାନେ ଗୁର୍ବାନ୍ତ ଯେ ଠକ୍ ଏହିପରି ସାରାକଣ୍ଠ ସେମାନେ ଛନ୍ଦ ହୋଇ ପଡ଼ିଆଥାଏନ୍ତି । “ଭାବନା ଯୁଦ୍ଧକୁ କେନ୍ଦ୍ର” ରୁ ତାଙ୍କର ଚତକ-ଛଦର ଦୂରୁର ଥକି ଜଗତର କାର୍ଯ୍ୟକାନେ ଭାବନା ବ୍ୟାପକ କରୁଥିଲା ଜୟାଗାନ ଗାଏ । ଜାତ ତାଙ୍କର ଦ୍ୱାରା ଜୀବନ କାମନା କରେ ।

* ଲେଖକର ମତ ମନେଁ ଆମ୍ବୁମାନ ଏକମତ ନୋହୁଁ । ଉଦୟୁଶଙ୍କର ତେବେ ଚୁବ୍ଦ ଦତ ଶିଳ୍ପୀ ଏ କଥା ଅନୁଷ୍ଟାକାରୀ । କିନ୍ତୁ ଦୂର୍ଧ୍ୱ ଶିଳ୍ପୀ ପ୍ରାଣବିନିର ଉଦୟୁଶଙ୍କର ତେବେ ଶୁଭେଦୁଙ୍କଠାରୁ ଦତ । ଶୁଭେଦୁଙ୍କ ନୃତ୍ୟ-ପ୍ରତିଭାବ ଶିଳ୍ପୀଙ୍କ ଉତ୍ସୁଳକାରୀ ନାଟକ ନାଟକ ପ୍ରକାଶକ ମିଲିଥିଲା, ପ୍ରେମନି ଏ କଥା କେବଳଶେଷ ମାନି ନେଇ ପାରିବେ ନାହୁଁ । କେବଳ ଏତକମାତ୍ର କୁହାଯାଇଗାରେ

ଯେ ଏହି ଦୁଇଜଣା ଶିଳ୍ପୀ ମଧ୍ୟରୁ ଉଦୟୁଶଙ୍କର ବେଶୀ ଭାବ୍ୟବାହ ଏବଂ ଲେଖାରେ ଦୁଇଜଣଙ୍କ ପ୍ରତିଭାବୁ ତୁଳନା କରି ଶୁଭେଦୁଙ୍କକ ନାମ ପ୍ରାପ୍ତ ଦେବନା କାରଣି-ଶ୍ରୀଙ୍କା ନିଜ ଦରତ କିନିପକୁ ଚାଲିଲା ଶୈଳ ଆଶିତରେ ଦେଖିବାକୁ ଅଭ୍ୟନ୍ତ ।

ସମ୍ମାଦକ, ଚତୁରଷ୍ଟୀ

କୋଶଳାନନ୍ଦ ଓ ଉଦୀୟ କବି ।

ଫୁଲ ପ୍ରକାଶିତ ପରେ

କବି ପ୍ରାପ୍ରକୃତିକ ନିଷାପ୍ରବନ୍ଧ ହୁଦିଯାଇରେ
ସାହିତ୍ୟକ ଧୂକର୍ମ - ପ୍ରତିଯୁଗ . ଅଭିଭୂତ ନିମନ୍ତେ
ଆକାଶ ସ୍ଵର୍ଗ ହୁବ ବେଶୀ । କୋଶଳନନ୍ଦର ଏକବିଂଶ
ସର୍ଗ ଶେଷରେ କବି ଲେଖିଛନ୍ତି—

ଖୁଣ୍ଡ ସବ ସୁମରନାୟକ ଗୁରୁମୂର୍ତ୍ତି ପୈନ୍ଦୁକୀ ରସା-
ପୁଷ୍ପରୁଷାଶିଳ - ଶାସ୍ତ୍ରଭକ୍ତି - ନିରାମଳାନ୍ତିକ ବାରାଂନିଥୀ
ଜାତିଶ ଶୁଦ୍ଧକରବିଶ କବିତାରେ ବିଦ୍ୟାକର୍ମସ୍ତୁଷ୍ଟ । ୧
ସମ୍ମୁଦ୍ରାଶ କବିତାଲବୋନାନତକଷ ବର୍ଣ୍ଣା ପ୍ରାଣର୍ଦ୍ଦନିତାଶ
୬୪ - ୩୯ ସର୍ଗ

ତଦ୍ବନ୍ଦସ୍ୟ କୁଳେ ସୁଧାଂଶୁ ବିମଳେ ରହାଇରେ ଶୀମ ।
ଗୋପୀନାଥକ ଏଷ ପ୍ରତିଭବତ୍ତର ମ୍ରାମକରେ ଦର୍ଶିତେ
ଜାତିଶ କ୍ରମ ମମେତ ତତ୍ତ୍ଵ ସହିଷ୍ଣା ନେଇ ବିଚାର ମୁହଁ
ବିଦ୍ୟା ହୃଦ୍ୟାତରନ୍ୟସର୍ପଦି ପର ଗୋପାଯନଃ ପୂଜ୍ୟତେ
୭୫ - ୨୬ ସର୍ଗ

‘ ଏହି କବିବଶରେ ‘ଶୟାମର’ ନାମକ ବାଚମୂଳ-
ପ୍ରତିମ ଜଣେ ଲବଧ-ପ୍ରତିଷ୍ଠ କବି ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ
କରିଥିଲେ । ତାଙ୍କଠୋରୁ ଜନ୍ମଥୁବା ଏକ ଅନ୍ତାନ
କବିତାକଲ୍ୟ ପରିବର୍ତ୍ତି ଉଦ୍‌ଘାସ ଯୋଗ୍ୟ ଦ୍ଵାରା ଦମାନଙ୍କ
ଦ୍ଵାରା ପାଲାଇବି ଓ ପଳମୁକ୍ତ-ଚିମଣିତ ହୋଇ ରହିଥିବୁ ।
ରହାନନ୍ଦ ପ୍ରତିମ ଚେତ୍ତ କଟି କରିପାର କରି ଶିରୋ-ନୀ
ଟେ ଶୀର୍ଷକୁ ନାହିଁ ଏହି ପରିବର୍ତ୍ତନ ପାଇଁ ମୁଁ
ମୁଁ ମୁଁ ପାଇଁଛି । ଦ୍ଵାରା ଏହି ଏହି ଏହି
ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଆ ଏ ହୋଇଥାଏନ୍ତି ନାହିଁ ଏହି
କିମ୍ବା ଏହିଦେବୀ ଏହି ଦେବାକ କବି କହାଇ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ
କରି ଅମୃତ୍ସାକ ଉପରିଦ୍ୱୟ ଲାଗେବାର ଅଧିକାର ହେଲା
ନାହିଁ ।

ଅହା, ସରସ କବି, ପ୍ରାଣର କି ଗମାର ଅବଦାନ !

ଏହିବାରେହି କବିଙ୍କର ଅସୀମ ସମ୍ବନ୍ଧର ସାହୁତ୍ୟାନ୍ତି
ରାଗ, ‘ଏହି ପୁନ୍ରସର ପ୍ରତ୍ୟାମ ବିଶାଳ : ହେତୁ ଭାବି
ଜାବା ବିଷୟରେ ବିଜ୍ଞାପ୍ୟ ଦୃଶ୍ୟ ଏବ ଦେଖାସ୍ଵବୋଧ
ନିମନ୍ତେ ଦିଶ୍ୟାବୁକ ପ୍ରେରଣା ସ୍ଵତଃ ପରିବର୍ତ୍ତି ।
ଶର୍ମୀପାଇଁ ଏହି ପୁଣି ନିଜ ପୃଷ୍ଠାପାଇନ ନରପତିକୁ
ଭୁଭରଳ ଦ୍ୱାରା କରିବାକିରିତ୍ତି—

ସମ୍ମାନି ଗ୍ରାମଦାନେଶ ପୁନରମେ ନୃପତି
ପାଲମ୍ଭିତ ତକାପିତାଧାରୀ
ଭବନ୍ଧି ନବ୍ୟ ପୁକାବ୍ୟ କୁରୁଦିନୁମଳ କୁଳ-
ଶ୍ରୀମୁଖ ମେ ମୁହେତା ଗ
ନୋତେଦ୍ଵିନାନ୍ତି - ବାଣୀ ବିଟନ ପଚା ସ୍ଵା
ପଣ୍ଡତ ମଣ୍ଡଳ ଯେ
ତୁ ଭାବାନ ଭକ୍ତବଗେ “ଦୃତ ପ୍ରତକୁତ
ନସ୍ୟ କାବ୍ୟସ୍ୟ କୁର୍ମାଃ
୨୫ - ୨୯

“ ନରପତି, ଏହିପରି ସମ୍ମାନ ପ୍ରଦର୍ଶନ ଓ ଗ୍ରାମ
ଦାନାଦି ଦ୍ୱାରା ପୃଷ୍ଠାପାଇବା କରି ତୁମେ ଅଭିଭୂତ
ନୃତନ ଧରଣୀ ଅନବଦ୍ୟ କାବ୍ୟ ରଚନା । ବେଷମରେ
ଥିଲାନ୍ୟ କବି ଓ ପ୍ରତିଭାନାନ୍ତି, ବିଶ୍ୱାସିତ
କୁରୁ ରାଜ୍ୟର ପରିବର୍ତ୍ତନ କରିବା ପରିମଳ ଶ୍ରୀତ-
ମାନ୍ଦ୍ରାମାନ୍ତି ମାତ୍ରର ଜାଗାରେ କାରା, କାରାରଦା-
ନୀ ଏହି ପରିବର୍ତ୍ତନ
ପାଇଁ ତୋର ଏହି ଶବ୍ଦାବ୍ୟ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଜାଗାରେ
ବର୍ତ୍ତୁଲାଭ ପ୍ରାଣର ଭୂପତି ଉତ୍ତରବ ପ୍ରେମାନ୍ତି, ଶିଶୁ
ଭୂତ୍ୟ ଶ୍ରୋତରକୁ ଜଣନା କରିବା ନିମନ୍ତେ ମୁଁ
ଉପରିଦ୍ୱୟ ଦେବି ।”

ସାହୁତ୍ୟ ସାଧନାମୁନ ଦୁର୍ବଲ ଜବନ ଶ୍ରୀ

ବିଜନ ଏହା ଏକ ଶୃଦ୍ଧ ପ୍ରତିଦାଦ । କେତେଗୁଡ଼ିଏ ବାଜମନୋରଙ୍ଗିର ଶ୍ରୀର ଗଲାଧକରଣ ବା ସାହୁତିଥିବ ବଣିଗୁଡ଼ିର ଦ୍ୱାରା ‘ଗୀଦାଖ-ଦାଶୀ-ରଜନ-ପ୍ରତ୍ଯୁତ’ ହିରଷନକାଣ ପଣ୍ଡିତମାନଙ୍କ ରାଜଗଲଗ୍ରହ ଟେହବା ପ୍ରଥାକୁ ଶାରୁ ଘବରେ ଅପେପ କରି କବି କବିତାକ୍ୟକଲର ଅଭିବୃଦ୍ଧ ସାଧନ ନିମନ୍ତେ ନରପତିଙ୍କ ଅଭିମୂଳ୍ୟ ସପାଦନ କରିଅଛନ୍ତି । ତାକ ସାହୁତି ରସ-ପ୍ରକଣ ପ୍ରାଣର ଉଚ୍ଛ୍ଵାସ ମୁଖର ହୋଇ ଉଠିଲୁ ସାହୁତି-ପ୍ରତିମିକ ରଜା ଓ ରାଜାନୁଗୁଡ଼ି ପଣ୍ଡିତମାନଙ୍କ ସାହୁତି ନିମନ୍ତେ । ସେ କହି-ଏବିରୁଟି— ସାହୁତି-ସାଧନାୟାନ ପାଣ୍ଡିତ୍ୟ ପାଣ୍ଡିତ୍ୟ ନୁହେ । ତାହା ବିର୍ଯ୍ୟ ଜୀବନର ଦୁର୍ଦ୍ଵାରା ବର ଝର୍ମ; ତାହାର ପୃଷ୍ଠାପୋଷକତା ବରେବା ବର ମହାପାତ୍ର ।

କବିଙ୍କ ଏ ପ୍ରେରଣା ମୂଳରେ ପଣ୍ଡିତ ସଭାର ସଦିଷ୍ୟମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଗୋଟାଏ ପ୍ରତିକଳ ଅନୁଦିନବିଦର ପଳିଗୁଧ୍ୟାକା ପ୍ରବାହିତ ହେଉଥିବାର ସମାଜର ମିଳୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଉଚ୍ଛବି ତା ପରିଲବ୍ରିତ ହେବନାହା । ବରଂ ତ୍ରୋତ୍ତୁହିତ ନରକା ଅଭିଶ୍ଵାସରେ ସେମାନଙ୍କ କିମ୍ବାନଙ୍କ ପଞ୍ଚ ଶତିକ କର ଦିଆପାରିଥିଲା ।

ପୂର୍ବ ଶିଳ୍ପକଳର ସ୍ମୃତି-ପ୍ରତ୍ୟୁଷଣିଲୁ ମନୀପନଶ ନିଜ ଅବଦାନ ବା ବୃଦ୍ଧିର ଅନ୍ତବଦ୍ୟତା ଉପରେ ସନ୍ଧାନ ହୋଇ ସମାଲୋଚକ ହାତକୁ ତାହା ଅକାତର-ସ୍ଵାମେ ବନ୍ଦାର ଦିଅନ୍ତି ସମାଲୋଚନାର ନିଷ୍ପାତନ ପଳିତର ତହିଁରୁ ଯେଉଁ କଟୁନ୍ତି ରସର ନିର୍ମାଣ ଆସ୍ତିନ ବରିବାକୁ ମିଳେ ସେଥିପାଇଁ ମଧ୍ୟ ସେମାନେ ଅଗ୍ରହ ହୁଏଇ ଥାଏ । ଏହି ଅନ୍ତିପଶ୍ଚାତ ପାର ମାଳବିକାରୀ ମିଳ ନାଟକ ଅପିତ ହେଉବେଳେ ଅସ୍ତରିଯୁ ଅଭିବରୁ ମହାକବୀ କାଳିଦାସ କହିଥିଲେ— “ଅପରିତୋମାଦୁ ବିଦ୍ୱୁତା ନ ସାଧୁ ମନେୟ ପ୍ରଯୋଗ-ନିଜନଂ ଏ” କବି ଗଙ୍ଗାଧର କିନ୍ତୁ ବତ ନିର୍ମାଣ ତିଦରେ ବୋଷଳନନ୍ଦଗୁ ପରମ ନିମନ୍ତେ ତରକୁ ଉପରକୁ ନଠର ନଠର ଦେଇ କଟ ସମାଲୋଚନା ପ୍ରତି ଜିଜର

ଅମାଧାରଣ୍ଣ ଛବା ଓ ଖାଗଡ଼ ଜଣାଇ କହିଛନ୍ତି—

‘ଯେ କୁଳକୁ କୁଳଦ ତଦେ ସଦସି ମେ
ପଦେଖ ରୁଣାହ ସଦିଗୁଣାଃ
ସନ୍ତୁଃ ସତ୍ୟର୍ଥେସୌ ଗୁଣୋକବସେଷେ
ସ୍ମୃତା ଭାଗରଃ ।
ତେ ଦୋଷାହ ପିତ୍ରପୁତ୍ରେ ମମମୁଢ଼ି
ନୈର୍ମଳ ମାତନ୍ତ୍ରେ
ଯେ ଜ୍ଞାପୁ ତ ତାନପୀଷ ରେପକ
ଶୁଣ୍ଟିଂ ହୀତାଃ ପ୍ରାଣବଃ ।
୩୩—୧୯ ପ୍ରମ୍ର୍ଦ

“ ଯେ ମୋ କାହିଁର ଗୁଣ ଗ୍ରହଣ ଓ ପ୍ରଭୁର
କରିବେଳକୁ ମୁଁ ଭ୍ରାତୁ ପ୍ରେମରେ ଅଳିଗନ କରି
ଲାଗେ ସଦ୍ବ୍ୟାପୂର୍ଣ୍ଣ ସତ୍ୟାନୁପ୍ରକାନ ପାଇଁ ଧନ୍ୟବାଦ
ଜଣାଇଗରି । ଯେ କିନ୍ତୁ ଦୋଷ ପ୍ରଦର୍ଶନ ଦ୍ୱାରା ମେର
ପରିମାଳିତ ଅହୋକତ ପଥରେ ଅଲ୍ଲେକ ବିଜାରଣ
କୁରିଟିବ ତାକ ଅସନ ଅତ ରୁକ୍ଷରେ । ପେ ମୋର
ପତ୍ର, ଗୁରୁ - ଅଧିକ ଦେବତା; ଅର ଯେ ଗୁଣ ଦୋଷ
ଜାଣି ସୁକୀର୍ଣ୍ଣ ନାରବ, ଶ୍ଵାଶୁ ପର ମୁକୁ, ସୌଜନ୍ୟ
ଅଭିବରୁ ତାକୁ ମୁଁ ପଥ ଭଲ ହୁଏ କି ରୁହୁ ଦୁଃଖ
କରିବ ? ” ଅହା, ଏହି ଅନ୍ତିମ ଅପେକ୍ଷା ଯାହା
ଦୋଷର ଅନ ଦିନାନ୍ତରୁର ଓ ତାମ୍ବୁରରେ ମମଧୁର
ମଧ୍ୟର ଉପରିଦ୍ୱୟ କେତେ ଜଣମୁହଁ ଥାଏ ? ଯହି
ଶ୍ଵେତରେ ଏକାଠାରରେ ଲକିତ୍ୟ, ଶଦ ସୌଷ୍ଠଵ,
ଅର୍ଥ ଗୋରକ୍ଷ ଏବ ଅଭିନବ ପବର ସମାବେଶ
ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ ।

ସମ୍ବନ୍ଧ କବିଙ୍କ ୫୦-କର ଆଭାସ ସୁତଙ୍କ
ସଂପର୍କାରୀକରିତା ମଧ୍ୟ ମନ୍ଦରାଜରଣ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଥମନ୍ତ୍ର
ପୁଣିଭାବେ । ଗ୍ରାମପଦ୍ମଦେବିକାର ଉପାସକ ହେଲେ
ମଧ୍ୟ ଦେଖିବାର ଏର ପ୍ରତି ରଣେଷ ଅଲ୍ଲାବାହୁ ଧରେ
କୋଲି ପ୍ରତିପାଦନ କରାଯାଇଗରେ । ସେ ଲେକଳ
ଅର୍କାରିକ ବିଶ୍ଵାସା ମାତ୍ର ମନ୍ଦରାଜରଣ କରାଯାଇଥାଏ
ତହିଁରେ ତାକ ପଢ଼ିର ଉଚ୍ଛ୍ଵାସରେ ଏକ କିମ୍ବ

ପ୍ରାଣର ଗଭୀର ଅଭିବ୍ୟକ୍ତିରୁ ପୂର୍ବାପ୍ତି ହୋଇ ଉଠିଲୁ
ପ୍ରାଚୀନତଃକ୍ଷେତ୍ର ପ୍ରକଳିତ ଶାନ୍ତିବାରେ ଦଶ ନବାନ୍ତି ‘ଅମ୍ବଦ’
ମଧ୍ୟଦେଇ ଉତ୍ତାପ ଦ୍ୱାରା କବି ପୂର୍ବାପ୍ତି ବିଶ୍ଵମୁଖ
ବଗାର ଅମୃତ ସକାର ଶୁଣିଛୁ ପ୍ରେସର ମଦୁ ଧୂନିରେ,
ଧାନ ପ୍ରିମିତ ନେମିତିର ଶିତରାତ୍ରିଷଣ କେବିପିତ୍ତର
ତଦାରୀପ ଦେଖିଛୁ ଜୀବାମିନର ପୂର୍ବନନ୍ଦର ଏହି ବିଜୁ-
ବିକାଶ କ୍ଷେତ୍ର ଶାମର ସଂକାନ୍ତ ପାଇଁ କିନ୍ତୁ କିନ୍ତୁ କିନ୍ତୁ
କାଦମ୍ବନୀର ଅନୁରାଗିବର୍ତ୍ତ ପୁଣାଧୁ ବିମ୍ବରେ ।
ସେତେବଳେ କିମିକ ଗୋକୁଳ (ଭଦ୍ରପୁ ସମ୍ବଦ୍ଧ)
ଶାନ୍ତିର ଅମୃତ ଅଭିଷେକ ଶ୍ରୀରେ ଉତ୍ସନ୍ନିତ ହୋଇ
ଉଠିବାରୁ ସେ ମହାରାଜଗୀର ଆବାହନୀ ସମେ
ଆସନ୍ତିବେଦନ ଜଣାଇ ଗାଇଛନ୍ତି—

ପ୍ରଥାଧୁ ବିଷ - ପ୍ରତି ବିମ୍ବିତାନନ୍ଦ
ମରୁକ୍ଷଳ କୈକି କଳପଶେଶର
ବିଷାଖ-ବଣୀ-କଳ-ତୁଷ୍ଟ ଗୋକୁଳ
ଭଜନ ପ୍ରାତମୁର ମୟ କୋପମ୍ବଂ ।

୧୯ ଶ୍ଲୋକ ପ୍ରଥିତ ସର୍ଗ ।

ଅହେ ॥ କବାବେଶରେ କବି ପ୍ରାଣ ଉତ୍ସନ୍ନିତ ଉଠିଲୁ
ପ୍ରଥମରୁ ୧ ପ୍ରଜାର ପୂଜାର ‘ଭକ୍ତି’ - ପାଠରେ ‘ଭାନ’
ଦେଖାଇ କବି ଗଙ୍ଗାଧର ପୀତାମ୍ବର ଶାକୁଷିକ ଗଗନ
ପବନ ବିନ୍ଦୁ- ଦିଗାଟ ଦେଖିବର ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରି ଶୁ-
ପ୍ରତିଷ୍ଠର କଳ ପୀତିତ୍ୟ - ଶାଖନା - କର୍ମ - ପୋଗର
“ ଅୟମାରମ୍ୟ ଶୁଭୀୟ ଭବତ୍ତ ” ମନ ଭାବରଣ
କରିଛନ୍ତି ।

ତା’ ପରେ ଶକ୍ତିପୂର ପ୍ରଦର୍ଶନ ପାଇଁ ବିଶ୍ଵମାହିତ୍ୟ-
୬ ଟା ଧୀଠର ଫ୍ଲେଗାରମୁନିକ ନିକଟରେ କବି ତୃପ୍ତ
ଓ ସମ୍ବନ୍ଧିତ - ଭାଷୀ ମୃଗଛନ୍ତି —

ମହାଜନାମୁର - ବାଧାରୁପ୍ରତ୍ଯେତ୍ର
ପ୍ରାଚୀନାଃ ସେମଧ୍ୟଃ କୃତାବଦଃ ।
ସତା ମନୋ ବର୍ତ୍ତନୀ ପଞ୍ଚତୋ ଜନାହୁ
ପ୍ରବର୍ତ୍ତିପୁନ୍ଦେତତରା ଦ୍ରୁ ସତନାଃ ।
ଶ୍ଲୋକ ୨ - ପ୍ରଥମପୁର୍ବ

ପ୍ରଥମ ପକ୍ଷର ମୂଳନ ଅତି ସାହୁବିକ । ସେଥିରୁ
କ୍ଷମାଧନାଃ, ସେମଧ୍ୟଃ - ସହ ଦୁଇଟି ଭାବଗର୍ଭକ
ବିଶେଷଣ ସାହାଧ୍ୟରେ ସଦିତ୍ତା ପରାୟୁକ୍ଷଃ ସାହୁନାନ୍ତି-
ଠାରୁ ସ୍ଵତଃପ୍ରତ୍ୟମା ପାଇବା ନିମ୍ନଲୋକ ଅବେଦନ
ଜଣାଇଲୁ ପରେ ନିଳିମ ଗର୍ବ ମରିହାର ଅଭିଶ୍ଵାସୀରେ
କହିଛନ୍ତି—

ନ ମାସ କାବ୍ୟ ଦଷ୍ଟ ତୁମ୍ଭ ତେବେଳ୍
ଲୁଚିଦୃଷ୍ଟା ଭବିତାନ୍ତ ଧୀମତାଃ
ଅଦ୍ଵାତମରଂଲିଷ୍ଟଂ ସୌଧମଣ୍ଡଳଂ
ମୁପଣ୍ଡତାମେର ମନାତ ନବ ଶୁଦ୍ଧ ॥ ୩- ୧୯ସର୍ବ

‘ ସାହିତ୍ୟ ଭଣ୍ଟାରର ମହାର୍ପଣି ମାତ୍ର ପ୍ରତି
ଭିତ୍ତିରେ କାବଖ ପର୍ଯ୍ୟାନେଗନା କରି ଯେଉଁ ମାନେ
ଅପୂର୍ବ ଅନନ୍ତ ଉତ୍ସେଷ କରିପାରିଛନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କର
ଭାତର ସାଧାରଣ କାବ୍ୟ ପ୍ରତି ଦିଦୃଷ୍ଟ ବା ଆବଶ୍ୟକ
ଅସ୍ତିବା ଅସ୍ତରବ । ତଥା ସବଦା ଅଭୁଂଲିଖ ସୌଧ-
ଶ୍ରେଷ୍ଠୀର ଶ୍ରୋତ୍ର ଉତ୍ସର୍ଗ କରି ଅସୁଧବା ସହଦୟ
ନାରଇକମାନଙ୍କ ହୃଦୟରେ ସୁନ୍ଦର (ପଣ୍ଡିତ) । ନବ-
ନିର୍ମିତ କୁଟୀର-ତୃଣ କିନ୍ତୁ ଆନନ୍ଦ ଅନେକ ଜହାନୀ-
ଏହୁ ଉତ୍ସେଷର କବି ନିଜ କାବ୍ୟ ପ୍ରତି ପାଠକମନଙ୍କ
ଅଭିନ୍ୟାନ ସହାଦନ ଧରିକ ତତ୍ତ୍ଵ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ସାମାନ୍ୟ
କୃତକୃତା ଜୀବନ କରି ଜଳକୁଦକ୍ଷ ମଧ୍ୟ ନିଜ
ଅତୁଗତର ବେଗ ଚାନ୍ଦି ନିମ୍ନଲୋକ ନିମ୍ନଲୋକରଣ ରୂପରେ
ଶୁଦ୍ଧିଷ୍ଠ କରି ସମ୍ବନ୍ଧନା ଜଣାଇ ଲୋକିଛନ୍ତି—

ନବା ନ ବା ତୁମ୍ଭ ତୁରପ ପୁରବ
ନ ବା ତୁରା ନ କୁରପ ଶାବଦାଃ ।
ଅନାହାତ ସିନ୍ତୁ ଭବନ୍ତୁ ବେଗନୋ
ନ ସନ୍ତନା ଦୁର୍ଜନ-ତୁ ସପନ୍ତୁ ।

* ପ୍ରଥମପୁର୍ବ

ଆ, ପରିଶାମଦଶୀ କହିଦୂଷି କି ଭାବର ଓ
ମତ୍ୟପାଦ ! ଜବନ ସମ୍ବାଦରେ ସର୍ବତ ଓ ଅବାଦ
ପ୍ରତିବାଦର ଫଗଠନଶୀଳ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ପ୍ରତି ଅନୁଭବ

ପୋଷଣ କହିବାର ମହିନାଯୁ ଆଦିଧ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ତୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ ଦିଶେ । ଅରୁପୁର ହେବାର ପ୍ରେରଣା ବଜ ଜାବନ୍ତି ଭବରେ ଏଥାଗାରାରୁ ।

ତା' ପଞ୍ଜିଆ ଅରବିଧ ମୁଖବନ୍ଧର ଉପରେହାରରେ ଜନତା ଜନାର୍ଦନଠାରୁ ସମର୍ଥନ ପାଇବା ନିମନ୍ତେ ବଚିଷ୍ଟ ଯୁଦ୍ଧର ଅଭିଭାବଣା କହିଛନ୍ତି—

କୁତାର୍ଥ ତା ଯେ ଗନ୍ଧାରି - ଯାଦିଷା^୦
ପଢିଯୁ ରହାକର ମୋପାଗତଃ ।
ଉଦାହ୍ରତାପ୍ରେ ବୁଝିବୁଦ ବନ୍ଦତା
ସମଧ୍ୟେ ଯେନ୍ତି ତ ମେ ପରେଣିମା ।

୨—ଶିଖ ସର୍ଗ

“ ଭୂଷଣ ଜଳକନ୍ତୁ ପକୁଳ ସମ୍ବଦ୍ର ରୁ ଉର୍ଜ୍ସଳ
ନାମ - ରହାକର । ଯାତାଗରୀତ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ଭଦ୍ରାୟ
ନାମର ସାର୍ଥକତା ଜନ୍ମଗତିର କରେ ସ୍ଵର୍ଗଗତ ଅନ୍ତରେ
ରହ ବଶିବର ଗର୍ଭରୁ । ସୁତରା^୧ ଶୁଭ ମନୋଭାବ
ପ୍ରପନ୍ତଃ ପ୍ରାନ୍ତମାନଙ୍କ ଜନ୍ମ ହାର ମାନବ ସ୍ଵର୍ଗ
ଗରି ତାଟ ପାଇଥାଏ ସେହିମାନଙ୍କଠାରୁ ମୋ’ ପରେଣିମ
ଯେ ସମର୍ଥନ ଲଭ କରିବ - ସଥିରେ ସମେହର ଅବକାଶ
କାହିଁ ? .”

ଏହିଠାରେ ଅମ୍ବେ କବିକୁ ପରାରୁ^୨ । ସେ କିମ୍ବା
ଜନ୍ମଭାବ କେହିଁ ହାନିକୁ କୁତାର୍ଥକର ପାଇଛନ୍ତି ?

କୁତାର୍ଥ ବିଷୟ କଷ୍ଟ ୨୧୮, ସର୍ଗରେ ଦୃଷ୍ଟିତା
ଲଭ କରିଥିଲେମ ମଧ୍ୟ ପରେ ଆଉ ଚୋଟିଏ ଦ୍ୱାରା
ସର୍ବ ଏଥିରେ ସଫୋକିତ ହୋଇଥିଲା । ତାହା କିନ୍ତୁ
କରି ଗଜାଧର ମିଶ୍ରକର ଲୁଚୁହ । ପୁରୁଷ ପକ୍ଷପତି
ଦିବସିଂହ ଦେବକ ରଜସଭାରେ ଗଜାଧର ହରିଜନ୍ମରୁ
ନାମକ ଜଣନ ପଣ୍ଡିତ କାବ୍ୟ କିନୋଦିନ ନିମନ୍ତେ
ନିଷ୍ପତ୍ତି ହେଲା । ସଦସ୍ଯମାନଙ୍କ ଅନ୍ତରୁଷାଧ କିମେ ସେ
ଗଜାଧରଙ୍କ ବିଜ୍ଞାତ କୋଶିଲନାତ କାବ୍ୟର ସଂସିଦ୍ଧ
ବିଜ୍ଞାତ ନିଗାଟିଏ ସର୍ବରେ ପ୍ରେମାନଙ୍କ ଶୁଣାଇ

ଅଛନ୍ତି । ମୁଁ ମୁହାରଙ୍କ ପର୍ବତର ପର୍ବତେବା
କର ଚାଲିଥିଲୁ ଏକବିଂଶ ସର୍ବର ହେତେ ଆଶଗୋଟି
ତ୍ରୀଳ ଦୁଃସର୍ବ, ଜୀବିତାକର ସମଦ୍ଵରେ ଅନ୍ତର୍ଭକ୍ଷ
ଲେଖକମାନଙ୍କ ପ୍ରମାଣେନ୍ଦ୍ରାଧିଶ ସର୍ବର ପ୍ରଥମେ ଅସି
ଲେଖା ହୋଇଯାଇଛି । ମାତ୍ର ସେହି ସର୍ବ ସଙ୍ଗେ ତାର
ଅର୍ଥ ସମତ ଅବେଳୀ ମେଳ ଖାଇନାହିଁ । ବୁରଂ ତାହା
ପୁରୁଷ ସର୍ବର ବିଜ୍ଞାନ ଅଂଶ କୋଲି ମୁକ୍ତ ଜଣାଏନ୍ତିଲୁ ।
କବିଙ୍କ ଜନ୍ମଭାବର ପ୍ରାମଣିକ ରୁପେ ତରୁମୁହୂର୍ତ୍ତ ଗୋଟିଏ
ଶୋକ ଉଚ୍ଛବି ହେଲା

କଥା ରୁତମୁଖୀରୁ ଚିରେତିତକବାର ଗ୍ରାମନ୍ତମାନଙ୍କ
ଦକ୍ଷା କୁଣ୍ଡଳିନେ ସଦନ୍ୟ ଯଶେ, ଗଜାଧରଯାଧୀରେ
ଦତ୍ତ ରୈଣ୍ଡଲିନେ ନୃତ୍ୟ ବଳିନା ସିଂହେନ ସଲ୍ଲାଭିନା
ଶ୍ରୀ ଦାମେରକଙ୍କ ତ୍ୟାତାର୍ଦ୍ଵାରା ଶିଳି ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀପାଲୀ ପୁରୀ ।

‘ ପ୍ରତିଭା ଦୁଇକ ରଜା ବଳିଯାର ସିଂହ କୁଣ୍ଡଳଦି
ହାର ସମାନ ଦର୍ଶନ ଦ୍ୱାରକ୍ ‘ଉଜ୍ଜଳୀୟ’ କବି
ଗରାଧରଙ୍କ ଅନେକ ଗ୍ରାମୀ ନିଷ୍ଠର ଭାବେ ଦାନ
କରିଥିଲେ । ମାତ୍ର ଶଣ୍ଗାଲା (୧) ଜନପଦ ପ୍ରତି
କୁଣ୍ଡଳର ବିଶେଷ ଅନ୍ତିମ ଥିବା କଥା ତାକୁ ବରନ
ଭଙ୍ଗୀରୁ କାଣିଗରି ରଜା ତାନା ମଧ୍ୟ ଅକାତର୍ବ ଭାଷକ
ଦାନ କରିବା ହାର ଅଷ୍ଟର ଦ୍ୱାରା କରେଥିଲେ । ’

ଏହି ଶୋକର ତୁଣ୍ଡଳ ପାଦରେ ଥିବା ‘ଉଜ୍ଜଳିନେ’
ପଦ ହାରା କବି ରାଜନେତିକ ଉଜ୍ଜଳର ଅଭ୍ୟବିଧି
ଥିବୁଥିଲା - ଏ କଥା ପୁନଃ, କିନ୍ତୁ ଆଦର୍ଶ ଲିପିର ଅଛି -
‘ ଦର୍ଶ ତେଜୁଲିନା ନୃପତି ବଳିନା ଦ୍ୱାରେ
ସର୍ବାଭିନା । ’ । ଏହାରେ ହେଲେ କିମ୍ବା ଏହି ଦିବ
ରାଜାର ବିଶେଷ ରୂପ ପୁଣ୍ୟତ ହୋଇ ସର୍ବରୁଜାହୁ
ଏବି ‘ତେଜି’ର ଅନେକବିକ ‘ତେଦା’ ପଦଟି ମଧ୍ୟ
ଦାକଖରେ ବନ୍ଦୁପୁରୁଷ ହୋଇନାହିଁ । ଅଧ୍ୟାତ୍ମିକରିତା
ପୁଣ୍ୟ ସଦା ଅର୍ଥ ସାମାଜିକ ଧାର୍ଯ୍ୟ ଆଶ୍ରମାହିଁ ।
ପ୍ରେଥମାତ୍ର ମୁଁ ପଣେଥୁବ ପ୍ରତିକାଳୀନ ଏ ରେ
ଦ୍ୱୟ ଏକ ନା ପ୍ରାନ୍ତରେ ଥିଲା - ଏହି ଦ୍ୱୟାନିନେ

କରେଅଛି ବିଶେଷତଃ ପଦେ ପଦେ ଲିପିକର ପ୍ରମାଦ ଥିବାରୁ ସହସ୍ରାଧିକ ମୁଣ୍ଡରେ ମୁଁ ଏହିପରି ପରିବର୍ତ୍ତନ କରିବାକୁ ବାଧ ହୋଇଥାଏ ।

କବିଙ୍କ ଉଜ୍ଜଳୀୟତାର ସମର୍ଥନ ପାଇଁ ତୁଙ୍କଭଦ୍ରା-
ତ୍ରଟବର୍ତ୍ତି ମଣିଭଦ୍ରା ପଦକର ବର୍ଣ୍ଣନ ମଧ୍ୟ ଏକ ପ୍ରଧାନ
ସାମଗ୍ରୀ ରୂପେ ଚାପୁତ ହୋଇପାରେ । ଭାଜା ମୁତ୍ତାଙ୍କ
ପରିଣାୟ ପରେ ନବ ରାଜଦଂପତ୍ତଙ୍କୁ ନିଷ୍ଠଗୁ ସୁନ୍ଦର
ଏହି ପଦକର ପାଦ ଦେଶରେ ରଖି ସମଗ୍ର ବର୍ଷା-
ଭାତୁରେ ସୌନ୍ଦରୀ ଦ୍ଵାରା କରାଇବା ଦ୍ୱାରା ସେହି
ମୁଣ୍ଡର ମମତା ଓ ପ୍ରାକୃତ ସୁଷମା ପ୍ରତି କବିଙ୍କର
ସମଝକ ଆକର୍ଷଣ ଥିବା ସହଜେ ଅନୁମିତ ହେଉଥାଏ ।
ସୁତରାଂ ମଣିଭଦ୍ରାର ରମଣୀୟ ପ୍ରକୃତ କୋଳରେ
ଆଜର ଯେ ଜନ୍ମ ନ ହୋଇଥିବ ଏହା କିଏ କହିବ ?

ବଳିୟାର ସିଂହ ପ୍ରତ୍ୟାବର୍ତ୍ତନ ବେଳେ ପୁଣ୍ୟ
କେତେକଣ ଉଜ୍ଜଳୀୟ କ୍ରତ୍ତିଣ ସଙ୍ଗରେ ଅଣିଥିବା କଥା
କୋଣଳ ଉତ୍ସାହର ଜନ୍ମଦାତା ସୁରୀୟ ଶ୍ରୀ ରାମଚନ୍ଦ୍ର
ମଣ୍ଡାକ ମହାଶୟକ ସଞ୍ଚେତ କୋଣଳ ଉତ୍ସାହରେ ମଧ୍ୟ
ଉଜ୍ଜ୍ଵଳ କରା ଯାଇଥାଏ ।

ସ୍ଵର୍ଗବତଃ ଉଜ୍ଜଳୀୟ ଗଙ୍ଗାଧର ବଳିୟାରଙ୍କ
ପ୍ରଗାଢ଼ ଅନୁକୂଳ ପଳରେ ଶଣ୍ଗପାଳୀ ପ୍ରଭୃତି ଗ୍ରାମର
ଦାନ ତ୍ରହଣ କରେ କୋଣଳରେ ଉପନିବେଶ ମୁଖନ
କରି ରହିଥିବେ । ଏହି ଶଣ୍ଗପାଳ ସମ୍ମଲପୁର , ପ୍ରଦେଶ
ମଧ୍ୟବର୍ତ୍ତ ଏକ ଜନପଦ ହୋଇଥିବ ବୋଲି ମୋର
ଗୋଟାଏ ଶୃଷ୍ଟି ଧାରଣା ଅଛି ।

ଏକ ସୁ-ବର୍ଣ୍ଣ-ମୁଦ୍ରୀ-ରତ୍ନାରେ ବିଭାବାଦର
ସାବଲୁଳ ବିକାଶ ରଙ୍ଗୀ ସହିତ ପ୍ରାଣ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିବାକୁ
ହେଲେ ତତ୍ତ୍ଵପୋଣୀ କୋଳ ବା ଛାନ୍ତର ସଂଗଠନ
ପ୍ରତିଯାର କଳ୍ପନା ଶିଳ୍ପୀ ପକ୍ଷରେ ଯେପରି ନିତାନ୍ତ
ଅବଶ୍ୟକ ସେହିପରି ରଖିବାନ୍ତୁଳ କଥାବୁଝ

(Plot) ର ବୈଚିଦ୍ୟ ସ୍ଵର୍ଗ କରିବା ନିମନ୍ତେ
ମନୋହର ଘଟଣା ପରମଶର ଉଦ୍ଘାବନ ଓ ସନ୍ତିବେଶ
ଦିଗରେ କଳ୍ପନା କରିବା କବି ପକ୍ଷରେ ମଧ୍ୟ ଏକ
ଅପରିହାର୍ଯ୍ୟ ବିଷୟ । ମାତ୍ର ସେ ଦିଗରେ ‘ ବାଣଭକ୍ତ ।
ପ୍ରଭୃତି ମୁଦ୍ରାମୟ ଉପନ୍ୟାସକାର ଓ ମୁଦ୍ରା ବାଷପ
ରହୁଥିଲାକୁ ଛାନ୍ତଦେଲେ ପ୍ରାୟ ସମ୍ମତ କବିମାନଙ୍କର
ବିଦ୍ରୁତଗତ ନେଇପୁଣ୍ୟ ଦେଖାଯାଏ ନାହିଁ । ତାହାର
ପ୍ରଧାନ କାରଣ, ସେମାନେ ବିଚିଦ୍ୟ ପୌରାଣିକ
ଆଖ୍ୟାୟିକାର ଭାବୀ ଉପରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ କଥାବସ୍ତୁର
ପରିବର୍ତ୍ତନ ଓ ପରବର୍ତ୍ତନାବରି ସ୍ଵାତନ୍ତ୍ୟ ହୁବାଇଥାନ୍ତି ।
ତେବେଳାନନ୍ଦର କବି ମଧ୍ୟ ଉପଜୀବ୍ୟ ବିଷୟବସ୍ତୁର
ଦେବପୁତ୍ର ସ୍ଵର୍ଗ କରିବାରେ ନିଜର ଅଧ୍ୟାତ୍ମରାତା
ଦେଖାଇଛନ୍ତି । ମୌଳିନନ୍ଦା ରଷ୍ମୀ କର କଥାବସ୍ତୁର
ବର୍ଣ୍ଣାଜ୍ଞନ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣରାତା କରି ନ ପାରିବା ପଳରେ
ବର୍ଣ୍ଣାଜ୍ଞନ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଦ୍ୱାରା ହେବାରୁ ଗୁରୁତ୍ବରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରିବାରେ
ଦେବପୁତ୍ର ଓ ରଜପୁତ୍ର ଦ୍ୱାରା ଅଧ୍ୟାତ୍ମରାତା ହୋଇ
ଦେଇଥାଏ । ତା’ ଭତରେ କିନ୍ତୁ ପାଣ୍ଡିତ୍ୟ ଓ ପଦ-
ଲକ୍ଷିତ୍ୟର ପରିତ୍ୟ ପଠନ୍ୟ ପରିମାଣରେ ଦେଖାଯାଏ ।
ତାର ଦୁଷ୍ଟାନ୍ତ ସ୍ଵର୍ଗ ନିମ୍ନରେ କେତୋଟି ଶ୍ଲୋକ
ଲିପିବକ୍ଷ କରିବା ବୋଧକୁ ଅଗ୍ରାସିକ୍ରିକ୍ ହେବନାହିଁ ।

ଘାଟକାରେ ତୌହାଣ ଶକ୍ତି-ଶାସନର ନବ ପ୍ରତିଷ୍ଠା
ପରେ ରମାର ଦେବକ ଦ୍ୱାରା ନିର୍ମିତ ପ୍ରସର
ନେଇ କବି ଶମକ ମୁଖରେ କଷ୍ଟକୁର ସୁତ ଗାନ
କରିବାକୁ ।

ଆନନ୍ଦ-କନ୍ଦମର ବନ୍ଦିତ . ମିଦ୍ରୂପିତେ
ରିତୁ ନ୍ ବିତୁ ରିବ ଯନନରଜ୍ଜବଳା ।
ମନାରବୁଦ୍ଧ ରୂପ ବନ୍ଦିତ୍ର କାନ୍ତିପୁର ।
ବନ୍ଦ ମୁକୁନ ବିଲସ ତରଣରବେନ୍ । ୩

ଭର୍ତ୍ତୁ ମରଳ ମୁଦଙ୍ଗ ନିନାଦରମ୍ୟ-
ରହ୍ୟନ୍ତ ଯାମିଳ କିମ୍ବାଟୀପାତାନ୍ତାରୁକୁ

ଲକ୍ଷ୍ମୀଃ କର୍ଗେତ ମୁଦାତମୁଣାଳ୍ମଶାରଂ
ବନ୍ଦେମୁକୁଦ ବିଲସ'ତରଣାରବିନଂ । ୪

ଶ୍ରୋଗାକୁ ବାମନମୟନା ନଦୀଯୌବନୋତ୍-
ବରଣ୍ୟ ନାରସିଙ୍ଗୀ-ସୁର୍ବିକାଶ ଶୋଭା
ବୃଦ୍ଧାବନର୍ଥଶର୍ଣ୍ଣଶୁଭ୍ୟ ପଶଗମ୍ଭୁକ୍ତଂ
ବନେ ମୁକୁଦ ବିଲସ ତରଣାର ବିନଂ । ୫

ଭୁଦେବ ବେଶମନ୍ତମୋହିତ ଦାନବେଶ-
ସ୍ବର୍ଭୁ ତଳ ଦୃସ୍ତ ପଦାକମଣଂ ଦିଖାୟ
ବୈଧାମାଳିଶକ୍ତି-ନ ଭସଃ କମଣାୟ ଘର୍ଦ୍ଭୁ
ବନେ ମୁକୁନ ବିଲସ ତରଣାର ବିନଂ । ୬

ଶେଗାନ୍ତ ଶେଗ ଦଳ ପୁଣ୍ଡ ମଣି ପ୍ରଭୁ
ବିଞ୍ଜିଲକ ପୁଣ୍ଡ-ରୁଚ ମଞ୍ଜୁଲ ମାଣ୍ଡିତାନା ।
ପଢୁଦୁନେତ ବଳିଷ୍ଠ ପୁଣ୍ସ୍ୟ ସଦୁ
ବନେ ମୁକୁଦ ବିଲସ ତରଣାରବେନଂ । ୭

ବାଲୀକ-ନାରଦ-ମୁନ୍ତର୍ଣ୍ଣ ଜୀବାତ୍ୟବତ୍ୟ-
ଦାଣୀ-ଶୁଧା-ରସ-ସର୍ପତ୍ର ଭୂମିରେଣ୍ଟି
ଶ୍ରଦ୍ଧନେତ ତାନ ଜନ୍ମମାନସ ହଂସ ତରଣରଂ
ବନେ ମୁକୁଦ-ବିଲସ ତରଣାରବେନଂ । ୮
ପଞ୍ଚମସଂଗୀ

ଅଛିଲୀୟ କବି ଭାଷାରେ କହିବାକୁ ଚଲେ
'ଅଗାରି ଅଦ୍ଦିକ-ଅଦ୍ଦିକ କରେ କହ ଦର୍ଶିବାର ଦୁର୍ବି
ରୁତୁର' ବେଶା ପରିମାଣରେ ପ୍ରଦଶୀତ ହୋଇଗାନ୍ତି;
ଏହି ଅନପାସ ମୁଖର ଲକ୍ଷିତ ପଦ କଳ ମଧ୍ୟରେ । ଏହି
ଗୋଟିଏ ହୀନରେ କାହିଁକି, ନେଇସରିକ ପ୍ରତିଭାର
ପଞ୍ଚିକଣ ଶକ୍ତ ଅବଧିହୁତ ଥିବାରୁ ଅନପାସର
ଲୁଳାୟୁତ ଗତି ଓ ପ୍ରସାଦ ଗୁଣ କାବ୍ୟର କୌଣସି
ପଂଚିରେ ସୁନ୍ଦର ମନୀରୁତ କିମ୍ବା ବିଛିଲ ହୋଇନାହା' ।

ବିଶେଷତଃ 'ତର୍କାବଦ୍ୟାଧ' ଶୀଘ୍ରକ ଏକବିଂଶ-

ସର୍ବତ୍ତ କବିକ ଜ୍ଞାନ ଗ୍ରୂପ ପକ୍ଷମ ପ୍ରତିଭାର ନିର୍ମାସ.
ବୋଲି କହିଲେ ବୋଟାହୁଏ ଅଧିକ ସଙ୍ଗତ ହେବ ।
ଏଥରେ ସେ ବଳିପ୍ରତ୍ୟୁଷ ସିଂହଙ୍କ ମଧ୍ୟ କରି ନିଜ
ଅନୁତ୍ପତ୍ତ ଜାବନର ବିଶାଦ ବିଧିନା ବନ୍ଦ ପ୍ରାଞ୍ଜିଲ ଓ
ପ୍ରାଣମୂର୍ତ୍ତି ଭାଷାରେ କର ପାଇଛନ୍ତି । -ତୁମ୍ଭରେ ତାଙ୍କ
ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଓ ଦର୍ଶନିକ୍ଷା ପ୍ରତିଷ୍ଠାର ମଧ୍ୟ ପ୍ରକଳ୍ପତ ହୋଇ
ପରିଚି । ତନମୟରୁ ଗୋଟିଏ ମାତ୍ର ଶ୍ଲୋକ ଏଠାରେ
ଆଲୋଚିତ ହେଲା ।

ବାର ସିଂହ (ବଳିପ୍ରାର) ଅନ୍ତର୍ଯ୍ୟାମୀ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କୁ
ଠାରେ ଅଳି ଜଣାଇଁ କହିଲାନ୍ତି—

..ତୁମ୍ଭା-ପଙ୍କଜ-ରଜୋ-ହୃଦ ଧସ୍ୟ କଲୋ
ଶେଷତାବାଧୁତ ର୍ତ୍ତ ପ୍ରଦ୍ବ ଦେବ ଉଚ୍ଛ୍ଵାସ ।
ମନେୟତ କଳିଲତକା ଷୟେ ତାଖିଲାର୍ଦ୍ଦି
ମୂର୍ତ୍ତିଃ ସୁକଳା ତତ୍ତ୍ଵରେ ସ୍ଵର୍ଗ ବେବି-ବୃକ୍ଷସେ । ୧୧
୨୧ ସଂଗୀ

ଏଥରେ 'ଉଚ୍ଛ୍ଵାସ' - କଳିଲତାର ଜନ୍ମତର୍କ ଏକ
ନୂତନ ଶୈଳୀରେ ବିଭି ଶିଶୁକର୍ଷକ ଭାବେ ବିଶ୍ଵିତ
ହୋଇଥିଲା । ଏହି ପ୍ରତିପାଦନ ମଧ୍ୟରେ ଆମେ କର୍ତ୍ତାଙ୍କ
ଅସାଧାରଣ ଉଦ୍ଦତ୍ତ ଦ୍ଵାରା ନିର୍ମିତ ମୁଦ୍ରା ଗବେଷଣା ମଧ୍ୟ
ଦେଖିବାକୁ ପାଇଁ । ଉଦ୍ଦତ୍ତଦ ବିଜ୍ଞାନ ମତରେ
ମଧ୍ୟକର ପ୍ରତିକଳ ଦ୍ଵାରା ଆମାତ ପୁରୁଷ 'ଜାଗ୍ରୂପ'
ପଢ଼ିବେଶୁ ଏସର୍ଗରେ କୁଦୁମର ଗର୍ବ ପ୍ରତିଷ୍ଠା
ଦ୍ୱାରା ଆମାର ପରିପାତ ଅନିସାର ଉତ୍ତର
ନିବେଦନ କରୁଛି - "ଉଗନ୍ଧାନ, ତବ ପଦାଶ୍ରିତ
ମାନବର କୁଦୁମିନ ଦ୍ଵାର୍ପୁ-ପଦ୍ମ' ମଧ୍ୟରେ 'ତଦୟାସ ମନ
ମଧ୍ୟକର ଦ୍ଵାରା ସମାନତା ଦ୍ଵାର୍ପୁ ଚରଣୀ ପଦାଶ୍ରିତ
ଅନ୍ତାମା ପରାଗରଶ୍ରୁ-ନିଷେଷ ହେଲେ ତହିଁ କୁ ଗୋଟିଏ
ଭକ୍ତିକଳକା ଅକ୍ଷୁରିତ ହୋଇ ଉତ୍ତର । ପାଞ୍ଚମିକ
ପ୍ରକଟିତ 'ତର୍କାବଦ୍ୟାଧ' ହେଲୁ ପ୍ରସାଦ କରିବା ପଳରେ
ସକଳ କେବମ୍ୟ ବା ପ୍ରତିକୁଳ ପରେମୁକ୍ତ ଅଚିରେ

ଉଦେଶ୍ୟରେ ଏବଂ ତାମା କିବେକ ବୋଷ୍ଟନ୍ତର
ଅବଲମ୍ବନରେ ସ୍ଵାସ୍ଥ୍ୟ ଗତି ନିୟମିତ ପୁରୁଷ କଳକାଳିତିକା
ରୂପ ଚରମ ପରିଣତ ଲାଭ କରି ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଓ ଶ୍ରେସ୍ତ ପ୍ରଭତ
ଫଳ ପୁଷ୍ପ ହାତୀ ଚିର ବିମଣ୍ଡିତ ହିଂସାଇଥାଏ । ସୁତରଂ
ତୁମ୍ଭରେ ସେହି ବିଶ୍ଵ ମଙ୍ଗଳଧାର ବିଜୟାଧିକାର ଆଶ୍ୱର
ଦାନ ହାତୀ ମୋତେ ଅମୃତରୁ ଲାଭର ଅୟକାମ କର । ”

ବାସ୍ତବିକ୍, ଏ ଉଲିଆ ଉତ୍ସତିଷ୍ଠା ଓ ଆୟ-
ନିବେଦନ ଉପର ହୃଦୟରେ ସୁନ୍ଦର ଆସାର ପୃଷ୍ଠି
କରିଦିଏ ସିନା !

ଅଚନକ ଗୁଣ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ କରି କିନ୍ତୁ ପରମାପଦିରଣ
ପ୍ରବୃତ୍ତର ନମ୍ବି ଚିନ୍ତା କେତୋଟି ଜାଗାରେ ରଖିଯାଇଥିବା
ଦ୍ୱୋପର ସମାଲୋଚକ ହାତରୁ ତାଙ୍କୁ ନିର୍ମାତନା ଭୋଗ
ଅପରିହାସ ହୋଇଥିଲୁ । ହୀଁ, ଅନ୍ୟାୟ ଉତ୍ତରବ ବା
ପ୍ରସ୍ତୁତ ତ୍ରହଣ କରି କରି ନିଜର କରେ ନେଇ ପାରନ୍ତି ।
ମାତ୍ର ‘ମକରଧୂଳ ପାଳ’ ପରି ସାଯାୟନିକ ପ୍ରକିଞ୍ଚାରେ
ଅଛି ଶକ୍ତିଶଳୀର ସହିତ । ମଳରଧୂଳର ମୌଳିକ
‘ଉପାଧାନ ହେଉଛି’ - ସୁନା, ପାର ଓ ଗନ୍ଧି - ଏ କଥା
ସମସ୍ତେ କାଣନ୍ତି । କିନ୍ତୁ କେହି ସୁନ୍ଦର ମକରଧୂଳ ଟିକିଏ
ହୁଏରେ ଧରି ଦେଇଁ ରେ ତନି ମୌଳିକ ଉପାଧାନର
ସର୍ବ ଥିବା କିମ୍ବା ରୁଦ୍ଧିଷ୍ଟ ପ୍ରମାଣ ଡିବା ପରିଦ-
ନାହିଁ । ଅଥବା ରସାୟନିକ ଗଲ୍ଲର ପରାଶାର ପୃଥିକା-
ବିଜଣ ପ୍ରକିମ୍ବି ହୁଏ ତଥା ପୌଳିକ ସର୍ବିର ଅଭିଷ
ମାନ ମିଳ ପାରିବ ।

ବିଶବ ଭାବ ଜ୍ୟରେ ଏକମାତ୍ର ସାବଧାନମ
ଶକ୍ତିଶଳୀ ମହାକବି ଶ୍ରୀହରତ ଅଧିଭୂତ ବଚନ ଉତ୍ତରୀରେ
ନଳିଙ୍କ ହତ୍ତି ଉଦ୍‌ଦିତ ବର୍ଣ୍ଣନା ଲ୍ଲାପ ଦବ ବର୍ଣ୍ଣନାକୁ ଯାଇ
ପଢ଼ିଛନ୍ତି—

ଅଧାର ପଦ୍ମେଷ୍ଟ ତଦଂଗୁଣା ଦ୍ଵାରା
କୁ ତଳ୍ଳୁଷ୍ଟ-କ୍ଲାସ୍ଟ-ଲବୋର୍ପି ପଣ୍ଡିତେ ।
କଦାପଥ ଦାକ୍ଷ୍ୟାଦିର ଗତୋଧ୍ୱନାରେତା
ନ ଶାରଦଃ ପାଦିକ ଶବ୍ଦଶାଖର ।

କାବ୍ୟର ପ୍ରଧାନ ନାଯିକା ଗୁଣ୍ଠାନ ଗଜପତିଙ୍କ
ପ୍ରତିଷ୍ଠାତୀ ଭାନୁମତିଙ୍କ ବରଣ ବର୍ଣ୍ଣନା ପ୍ରସରର
ଗଣ୍ଠାନ ଲେଖିଛନ୍ତି—

ବିଧାରେ ପଦ୍ମପୁଷ୍ପ ପଦ୍ମପୁଷ୍ପ ଶିଖାଲକ୍ଷ୍ମୀ
ଶିଖପୁଷ୍ପ ରନ୍ଦୁଦମବରଣ୍ଣ - ପ୍ରକଳ୍ପି ।
ତତ୍ତ୍ଵ ସମାଜାୟ ତତ୍ତ୍ଵାତ୍ ସୁଭ୍ରତା
ହମାରମାପ୍ରେତ ସ୍ଵ ନାମ ପାଇବଣ । ୧୩

୧୩ ସର୍ଗ

ଏହି ବଚନର ଅବସ୍ଥାକୁ ସମୟକ ବୈଦିକ୍
ନ୍ତରୁ ଅଥବା ଅଷ୍ଟରେ ଅହରଣ ! ଏହା ଦୂରପରିନମ୍ୟ
ଦୁର୍ଲଭତା ଦୀନା !

କବି-ପ୍ରକାଶନା ଭାଷାର ପ୍ରକାର ଯେ ଶ୍ରୀବ ପ୍ରକାଶ
ଏହା ଠିକ୍ କି କିନ୍ତୁ ଦେବନାହୁଁ ମାତ୍ର ପଦ୍ମପ
ସାହିତ୍ୟର ହୃଦୟ ଦ୍ୱାରା ନେଇବାକୁ ମିଳେ । ସେହି
ନେଇବିକେ ଶେଳେ ପ୍ରଭାବର ଅମ ଆଲୋଧ ଗ୍ରନ୍ଥ ମଧ୍ୟ
ପ୍ରଶର୍ପିବାଦର ‘ବୃଦ୍ଧିରେଣ୍ଟ’ ହାତରୁ ରଷା ପାଇ
ପରିନାହିଁ । ଦେଲେଖେ କୋଶଲନନ୍ଦର ରାକୁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ
ଭାବରେ କବିଙ୍କ ସାଳଙ୍କାର ରଚନା ଗୁରୁତ୍ୱର କଷରତ
ଏବଂ ନିରାଜ ନାନା ତିପତି ଅଷ୍ଟରେ ହିତୀ ସାତ ପ୍ରଦର୍ଶନ
ଦେଖାଇଛି ତହୁଁ ର ପ୍ରକାଶ ପରିଚୟ ଦେବା ନିମନ୍ତେ
କେତୋଟି ଚାଲୁକ ନିମ୍ନରେ ଦିଅଖାଲ ।

କିଂ ରାମନ କୁଣ୍ଠଲବଦ୍ୟୋ ରୁଚି ଦିଖାନ ।
କାମୋଧ୍ୟ କିମ୍ବ ଦଧଦାୟାତା ରତି ନିଃ ।
କୁଣ୍ଠଲାଧ୍ୟ କିମ୍ବ ନ ପଶେଦଯାଇରାମ ।
କେଲେଲୀସ୍ତ କିମ୍ବ ନ ମନ୍ଦିରାଧ୍ୟ କୁଣ୍ଠି । ୧୭
୧୦ ସର୍ଗ

ଏହା ଶୋକରେ କୁଣ୍ଠଲବଦ୍ୟୋ ହୁତି, କୁଣ୍ଠଲ-
ବଦ୍ୟୋ-ରୁଚି, ପଶେଦଯା (ପଶେଦା-ଯା) ଅଭିରାମ ।
ପତରା - ଦଯା - ଅଭିରାମ । ପ୍ରଭତ ଶିଖାନ ପ୍ରଦେଶ

ସାହାପଥରେ ରାମ (ରମାର) କୁରାଗ, କାମ, ନନ୍ଦ ଓ
କୋଲସର ସାରୁପ୍ୟ - ସମ୍ମୂତ ସଦେହ କୋଟୀରେ
ଥୋଇ କବି ଆଳିଙ୍କାରିକ ବାହାଦୁରି ଦେଖାଇ
ପାରଇଛନ୍ତି ।

ବାରେ ରଜନୀ ରାଜନୀତ ନିପୁଣେ
ମାଣିକ୍ୟ-ଚୌହାଣୀଏବୁ
ସଦ୍ବିଶ୍ଵାଦୀପନକାରିଣୀତ ଜୟତ
ଶ୍ରୀନନ୍ଦତାଂ କୋଣଳୀ
ପାତା ଯପି ତୃତ୍ତତ୍ୟ ଏବ ସବୁଶୋ-
ପ୍ରତୋଷ କୁରଙ୍ଗୀତୁଣାଂ
ମୁନିର୍ମାର୍ଚ ଲୁଷାଂ ନିଶାୟ ସହସା
ଚନ୍ଦ୍ରେଷୁ ଭେଦଃ ଧରେ
ପନାମାଞ୍ଚୟ ବାଲ ଅହୁବସି ରଠନେ
ଧୂଲିଲୁଳ ବଦନେ
ବେଶୁନ୍ତ୍ରବାଜିଦନ୍ତବୁ ରଦରଦବୁତେ
ଦେଖାତପଲଙ୍କଶୋଭା ।
ଦୃଷ୍ଟି ଯାମୟ ରାମାଶମିହ ତୁରଣା
ନାନୟମୋହର୍ଥ୍ୟଦା
ଆୟାତା ଭୁରେଭୁତା ଇବ ମମ ତୁ ପିତା
ଯାତ୍ୟବାଦ୍ୟାସ୍ୟତାତ
ଦେଖାନ୍ତ୍ୟାଶୁକ୍ଳ-ପଟ୍ଟିକା ତ୍ରିମପରୋ
ସେୟକୋ ଗୁଣାପ୍ରେସରେ
ତୃତ୍ତିଙ୍ଗାତମତାଃ କିମାଦକଶୁଣା
ସ୍ତ୍ରୀଗ୍ରୂପ ତତ୍ତ୍ଵିଦବ୍ସଃ
ଲବ୍ୟା ଦିଷ୍ଟିପଦଃ ସମୁଦ୍ରମତୁଳଂ
ତତ୍ରେ ଯରୁଷ୍ପୁରାଂ
ସମ୍ମାଂ କର୍ତ୍ତି ମିତା ବିଦ୍ୟିଧୂମଧ୍ୟ
ଦ୍ୱୀଳଂ ମହିଳାଠନଂ ।

ଏକେ ତ ଏ ସବୁରେ ଅପଥା କିଷ୍ଟ କଳ୍ପନା
ଥିବାରୁ ସ୍ତଳ ବିଶେଷରେ ଭାବଧାରା ଟିକିଏ
ଦୁରବେଶୀ ମୋର ପଡ଼ିଛେ । ଦ୍ଵିତୀୟତଃ, ପ୍ରାୟ
୩୩୯ ବର୍ଷ ପୂର୍ବର ତାଳିପଦ ଲୁଣିତ ଏହି ତୁମ୍ଭ କାଳି-
କବଳିତ ହୋଇ କାଟଦୟ ଅବସ୍ଥାରେ ନିଜେ ଅଷ୍ଟିଷ୍ଠ
ଅବସ୍ଥାବ ଧରଣ କରି ପାରି ନ ଥିବାରୁ ଅନେକଦିନ ପଦ,
ପାଦ, ଶ୍ଲୋକାର୍ଥ, ମାଦା ଓ ବନ୍ଦୀଦିର ଅଭାବ ଓ
ବିପରୀତ ସଂଘଟିତ ହେବା ଫଳରେ ଅର୍ଥଗ୍ରହଣ ଦିଗରେ
ବାଧା ମଧ୍ୟ ଆୟୁଷେ । ଏହାର ବିଶୁଦ୍ଧ ବା ଅବିକଳ
ପ୍ରକଳିପେ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମିଳିନାହିଁ । ପାଇଣା ଗଭର୍ଣ୍ଣମେଣ୍ଟର
ନିର୍ଦ୍ଦେଶ କରିମ ମୁଁ ଅନେକ ଦିନ ପୂର୍ବେ ରାଜ-
କୋଶର ଥିବା ଏହି ବିକଳଙ୍ଗ ଗ୍ରହିର ଖଣ୍ଡତାଂଶ
ଯଥା-ଶକ୍ତି ପୂରଣ କରି ପୁରାତନ ପତତ କଣ୍ଠକିତ
ପଥକୁ ପୁରାମ କରିବା ପ୍ରୟୋଗର ଅଣ୍ଟିଭୁତ ଅଗ୍ରମ
ସଂସାର ସ୍ବରୂପ ଗୋଟାଏ ଉତ୍ତାପିତା ଅନୁବାଦ କରିଥିଲି ।
ତାହା ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରକାଶ ପାଇ ନାହିଁ । ପ୍ରକାଶିତ
ହେଲା ପରେ ସ୍କର୍ଣ୍ଣପୂରତ ସ୍କର୍ଣ୍ଣୟ ମହାରାଜଙ୍କ ଦ୍ୱାରା
ପ୍ରକାଶିତ କୋଶଲନନ୍ଦ କାବ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ପରିଲକ୍ଷିତ
ହେଉଥିବା ଅସ୍ତ୍ରାଭାବିକ ବୈଷମ୍ୟ ନେଇ ଏକ
ତୁଳନାମୂଳକ ସମାଲୋଚନା ପ୍ରକାଶ କରିବାର ଆବଶ୍ୟକ
ହେବ ବୋଲି ମନେହୁଏ ।

ମହାକବି ଗଙ୍ଗାଧର ନିଜ କାବ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ତଦା-
ନାନ୍ଦନ ସାମାଜିକ, ନେତ୍ରକ ଏବ ସାଂସ୍କୃତିକ
ପରିପ୍ରେକ୍ଷିତର ଆଭ୍ୟନ୍ତରସନ ଓ ପାରିପାର୍ଦ୍ଦିକ ଚିତ୍ର ସଂଗେ
ମାନବ ଜୀବନର କୃଷ୍ଣାଗତ ବିକାଶୀଲା କିପରି
ଲିପିବକ୍ଷ କରି ଯାଇଛନ୍ତି ତାହାର ଏକ ଅନୁତପ୍ତି
ଆଚଳନା ଅନ୍ୟ ପ୍ରଦର୍ଶନରେ କରିବାର ବାସନା ମଧ୍ୟ
ରହିଲା ।

ଶ୍ରୀ ବାଉଚିବନ୍ଦୁ ନନ୍ଦ

— X • X —

କୋଶଳକଳାମଣ୍ଡଲର ଅନୁଷ୍ଠାନ ଲିପି

ପୂର୍ବ ପ୍ରକାଶିତ ପରେ

ସଂଗଠନ :

କଳମଣ୍ଡଲର ସଂଗଠନ ଏକ ସୁଦୃଢ଼, ଶକ୍ତିଶାଳୀ ଦୈତ୍ୟତକ ଶକ୍ତି କେନ୍ଦ୍ର ପରେ ସେବା ଭାବରେ ଯେଉଁ ତଥା ଭାବ ଓ ତଥ୍ୟ ଜନ୍ମ ଲଭି ସୁବିନ୍ଦ୍ରିୟ ସଞ୍ଚାରଣା-ପ୍ରଣାଳୀ ଭିତର ଦେଇ ରଜ୍ୟର ସବ୍ବ ସଂଖ୍ୟାରେ ପରିବହିତ ହେବ । କୋଶଳ କଳମଣ୍ଡଲର ଜାର୍ମିନବାହକ ସମିତି ଜଣେ ସଭାପତି, ଜଣେ ସହଜାର୍ଥ ସଭାପତି, ଜଣେ କୋଷାମୟ, ଯୁଗୀ ସମ୍ମାଦକ ଏବଂ ସଦସ୍ୟ-ମାନଙ୍କ ନେଇ ଗଠିତ ହେବ । କୃଷ୍ଣର ଶତକ ଶାଖାର ପରେଇଲକଗଣ, ଯୁଗୀ ସମ୍ମାଦକ ଏବଂ ସଦସ୍ୟ-ମାନଙ୍କ ନେଇ ଗଠିତ ହେବ । କୃଷ୍ଣର ଶତକ ଶାଖାର ଅଧୀନରେ କର୍ମକର୍ତ୍ତା, ଶାଖା ସମ୍ମାଦକଗଣ ଏବଂ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଶାଖାର ପ୍ରଫୋକନାନୁଗ୍ୟୀ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କର୍ମଗୁରୁ ଦୃଢ଼ ମଧ୍ୟ ରହିବେ । ପ୍ରାଥମିକ ଅବଧିରେ କଳମଣ୍ଡଲ ନ୍ୟୂନତମ ସଂଖ୍ୟକ କର୍ମଗୁରୁ ଏବଂ ଭୁତ୍ୟନେଇ ଜାର୍ମିନଙ୍କ କରିବ । କଳମଣ୍ଡଲର ପ୍ରଫୋକନର ପରେ ପେନ୍ଦ୍ର ପେନ୍ଦ୍ର ବଢ଼ି ଗୁଲିବ ଏହି ପ୍ରାରମ୍ଭିକ ଅବଧାକୁ କେନ୍ଦ୍ର କରି ପୂର୍ଣ୍ଣ ପରିଣତ ଏକ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ସଂଗଠନ ଗଢ଼ାଯିବ ।

କଳମଣ୍ଡଲର କେତେଜଣ ଯେ ପରେଇଲକ ଓ କର୍ମଗୁରୁ ଦରକାର ପଡ଼ିବେ ଏବଂ ଭବିଷ୍ୟତରେ ସଂଗଠନ କି ରୁହ ଆକାର ଧାରଣ କରିବ ଏ ସବୁ ନିର୍ଭର କରୁଣ୍ଣ କଳମଣ୍ଡଲର କର୍ମଧାର କେଉଁ ଆକାରରେ ଏବଂ କେତେ ବେଗରେ ଭନ୍ତି ଆତକୁ ଅଗ୍ରଗତ କରି ଗୁଲିବ । ଏହାର ଭବିଷ୍ୟତ ସଂଗଠନ କିମ୍ବା ଆକାର ଲଭିବାର ଅବଧାରଣା ଛରାପାଇଛି, ପ୍ରଦତ୍ତ ନକ୍ସାରୁ ଭାବାର ଏକ ମୋଟାମୋଟି ଧାରଣା ମିଳିବ ।

ଆବେଦନ -

ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ପ୍ରମ୍ରାଦ ଗୁଡ଼ିକରେ ଯାହା କୁହାପାଇଛି ଯେଥିରୁ ଜଣାଯାଇଛୁ ଯେ କୋଶଳ କଳମଣ୍ଡଲର

ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ କୃଷ୍ଣମୂଳକ ଏବଂ ଜନହତେଷୀ ହୋଇଥିବାରୁ ପ୍ରଶଂସାର୍ଥ ଅଟେ । ଏହାର ଲିପିରେ ଭାକାଂଶ୍ବା ରହିଛି । କିନ୍ତୁ ଏହାର ସମଳତା ନିର୍ଭର କରୁଣ୍ଣ ସବ୍ବ-ସାଧାରଣର ସହାନୁଭୂତି ଓ ସାହାଯ୍ୟ ଏବଂ ଷ୍ଟେଟର ପୃଷ୍ଠାପୋଷକତା ଓ ସହାୟତା ଉପରେ । ସମିତିଟି ହେଠର ପୃଷ୍ଠାଟିରେ ଏହା ପାଇଁ ବର୍ଣ୍ଣିତ ପାଇସାରେଷ୍ଟି, ବର୍ଣ୍ଣିମାନ ଏହା ସବ୍ବ-ସାଧାରଣଙ୍କ ସହାନୁଭୂତି ଓ ସାହାଯ୍ୟ ପାଇଁ ପାଇଁ ପାଇଁ ଆବେଦନ ଜଣାଉଛି । ଆମେମାନେ ଏହି ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ବୈଜ୍ଞାନିକ ପୁନରେ ବାସ କରୁଥିଲୁଁ, ବିଜ୍ଞାନ-ସମ୍ବନ୍ଧ ଜନହତେଷୀଟା ଏବଂ ସଂଗଠିତ ଦାନର ଏହା ସମୟ । ବିଶ୍ୱର - ନିରପେକ୍ଷ ଦ୍ୟକ୍ଷିଗତ ଦାନରୁ କେବଳ ଅନର୍ଥକ ଷତ ଛତା ଆଉ କିନ୍ତୁ ଉପକାରୀତା ମିଳନାହୁଁ । ଏହା ମାତ୍ରବିରାଗୀୟ । କାରଣ ଏହା ଭିଷା ପ୍ରବୃତ୍ତି ଉପସାହିତ କରେ, ପୁଣି ଏତକ୍ଷେତ୍ର ପ୍ରକୃତତର ପ୍ରଫୋକନାନୁଗ୍ୟୀ ବ୍ୟକ୍ତ ଏବଂ ଅନୁଷ୍ଠାନ ବୁଦ୍ଧିକ ସେମାନଙ୍କ ପ୍ରାପ୍ୟ ଭାଗରୁ ବର୍ଣ୍ଣିତ ହୁଅନ୍ତି । ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଦାନର ସକଳ ପ୍ରକାର ଦୁଷ୍ଟଜୀବୀଯତା ପ୍ରତିବିଧାନ କରିବା ପାଇଁ କୋଶଳ କଳମଣ୍ଡଲ ସମୟାନୁକ୍ରମେ ସଂଗଠିତ ଦାନର ଏକ ନ୍ୟାସ - ଉତ୍ସବିଲ (ଟ୍ରାଷ୍ଟଗ୍ରାନ୍ଟ) ମୋଳିବ । ଯାହାକି ସୁନିୟନ୍ତ୍ରିତ ଓ ବିଜ୍ଞାନମୂଳେ ଦିନମେ ନିଯମ ପ୍ରକାଳରେ ଅନାଥଗ୍ରାନ୍ଟ, ଦିନ୍ଦୁ ନିଯମ, ଗୃହସମାନଙ୍କ ପାଇଁ ନିବାସ ପ୍ରଭତ ପ୍ରକୃତରେ ପ୍ରଫୋକନାନୁଗ୍ୟୀ ଜନହତେଷୀ କରିବାରେ ବ୍ୟବହୃତ ହେବ । ଧର୍ମନିମୂଳେ ସମସ୍ତଙ୍କ ଦାନଶାଳା ହେବାପାଇଁ ପୁରୁଷବାର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଧର୍ମର ଅନୁଶୀଳନ ରହିଛି, ପୁଣି ଦାନ ଯୋଗୁଁ ମଣିଷର ଅନୁଷ୍ଠାନର ଏକ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଉଦ୍ଦାର ଭାବ ଅନୁଭବ କରେ । ଏଣୁ ସଂଗଠିତ ଦାନକୁ ସାହାଯ୍ୟ ପଠାଇବା ନିଜର ମନୀଛକ ଓ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଜନର ପରେଇବୁ, ପୁଣି ଯେଉଁମାନଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିବ ।

ପ୍ରଦୋକନ ଏହିପରି ନିଜର ସହସ୍ର ସହସ୍ର ଭାଇ-
ଭଉଣୀମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ଅନୁଭବ ସହୃଦୟଙ୍କ ଓ ସେବା
କରିବାର ସ୍ଥାଭାବିକ ସ୍ଥାବାର ଚରିତାର୍ଥତା କରିବା
ଛନ୍ତି ଏହି ଆଜି କି ଅଛି ଯହିଁରେ ଦାନ୍ ପଠାଇ
ଆଜିମ୍ବଳେ ଏହାଠାରୁ ମହାଭର ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ ସାଧନ
କରି ପାରିବା ? ଆମର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଧର୍ମ ଧରଂ ହତେଥିବା
ଶ୍ରେଣୀର ଘେମାନଙ୍କ ଅନୁରୋଧ ସେମାନଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧ
ନିରପେକ୍ଷ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଦାନରୁ ବିରତ ହୁଅଥିବା
ସେମାନେ ଯାହା କିଛି ଦାନାରେ ବ୍ୟବ୍ୟବରେ ତାହା
ପରେ ଟ୍ରାଷ୍ଟପଣ୍ଡରେ ଗଲ୍ଲିତ ହେବା ନିମନ୍ତେ କୋଶଳ-
କଳମଣ୍ଡଳକୁ ଅର୍ପଣ କରନ୍ତୁ । ନିଜ ନିଜର ଶକ୍ତି ଓ
ମୂର୍ଖତା ଅନୁଷ୍ଠାରେ କି ଧନୀ କି ରହିବ ସମ୍ପ୍ରେସ୍
ସାଧାର୍ୟ କରି ପାରେ । ଯାହା କିଛି ଦିଅଯିବ ତାହା
ସାନନ୍ଦେ ପରିଶ୍ଵରାତ ହେବ । ଅମର ସମୟ ମହାଜନ-
ମାନଙ୍କ ଅନୁରୋଧ ଫେରେମାନଙ୍କ ଧର୍ମଦୟ ପଣ୍ଡରେ
ଯେଉଁ ଅର୍ଥ ଗଲ୍ଲିତ ଅଛି ତାହା ସମ୍ପର୍କର ଟ୍ରାଷ୍ଟପଣ୍ଡକୁ
ହସ୍ତାନ୍ତରିନ କରି ଦିଅନ୍ତୁ ଏବଂ ଶକ୍ତିର ପ୍ରତ୍ୟେକ
କଷାୟକୁ ଅନୁରୋଧ ସେମାନଙ୍କର ଦାନ-ତହବିଲରେ
ଯାହା ସମ୍ପର୍କ ଅଛି ତାହା ଏହି ସମ୍ପର୍କ, ସଂଗ୍ରହ ଦାନ
ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟରେ ଖୋଲ ହୋଇଥିବା, ଟ୍ରାଷ୍ଟ ପଣ୍ଡକୁ ଦାନ
କରନ୍ତୁ । ଧନାତମା ନକ୍ଷା ନିଜ ଅଧ୍ୟାତ୍ମି ଶତକତା
ଗୋଟିଏ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଅନ୍ତରିଶେଷ ନିଯମିତ ଭାବରେ
ଅମର ଦାନ ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟର ଖୋଲ ହୋଇଥିବା ଟ୍ରାଷ୍ଟ-
ପଣ୍ଡକୁ ଦାନ କରିବା ପାଇଁ ଆମେ ଅନୁରୋଧ କରୁଅଛୁ ।
କୋଶଳ ଚଲମଣ୍ଡଳର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କୁଟୁମ୍ବକ କର୍ମଧର-
ଗୁଡ଼ିକ ବ ସମାନ ସାହାର୍ୟ ଓ ସବାନ୍ ବୁଝିବାରେ

ଯୋଗ୍ୟ । ସମୟକ ଆମର ଏ ନିବେଦନ ଓ ସେମାନେ ନିଜର ଶକ୍ତି ଅନୁଯାୟୀ ପୃଷ୍ଠାପାତ୍ରକ, ସହକାଳୀ ପୃଷ୍ଠାପାତ୍ରକ, ଜୀବନ-ସଦସ୍ୟ, ସହଯୋଗୀ ଓ ସାଧାରଣ ଉଦସ୍ୟ ମଧ୍ୟକୁ କୃଷିକୁଳକ କାର୍ଯ୍ୟ ଧାରର ପରିଵଳନା ନିମନ୍ତେ କଲାନ୍ତ୍ରମଳକୁ ଆର୍ଥିକ ବାହ୍ୟରେ କରିବୁ । ଆମ୍ଭର ମଧ୍ୟ ସମସ୍ତେ ନିକଳିବାରେ କୋଶଳ କଲାମଣ୍ଡଳକୁ ନିଯମିତ ଅଥବା ଏକମୁଦ୍ରା ଅର୍ଥ ଦାନ କରି ପାରନ୍ତି । ଆମର ଯେତେ ସହାନ୍ତିକାଳ, ଶୁଭେତ୍ତୁ ଗଣକୁ ଏବଂ ଜନିଷାଧାରଣଙ୍କ ଏ ଦିଶିଦ୍ଵରେ ଥିଲେ ନିଶ୍ଚିନ୍ତା ହେବାକୁ କହିବୁ ଯେ ସେମାନଙ୍କ ଦାନାର୍ଥ ଭଲ କାମରେହୁଁ ବ୍ୟବସ୍ଥାତ ହେବି ଯାହା ଆମର ଏ ମାଟିକୁ କୃଷି କେନ୍ଦ୍ରରେ ପରିଣିତ କରିବି — ଯେଉଁ ଠାରେ ମୁଖ, ଶାନ୍ତି, ସମୃଦ୍ଧି, ସତ୍ୟ ଓ ସୌନ୍ଧର୍ଯ୍ୟ ଅଭିନିର୍ଦ୍ଦେଶ ସିଂହାସନାରୁଢ଼ି ଦ୍ୱାରା କୋଶଳର ପୁରୁତନ ଏଇହାକୁ ମଧ୍ୟ ଦ୍ୱାନ୍ତରୁଚି କରିଦେବ ।

ଚାନ୍ଦା:-

ବିଜ୍ଞାନୀର
ଦେଖନ୍ତପଞ୍ଚମୀ ୧୯୪୭

ମୁଣ୍ଡ ସମ୍ବାଦକ କୋଣଲକଳାମଣ୍ଡଳ

୪୮

ପୁସ୍ତକ ପରିଚୟ

ଉଙ୍ଗଭୂମି :—

ଲେଖକ ଶ୍ରୀ ପ୍ରମନକୁମାର ଶତପଥୀ ମୂଳ ୯° । ଅମେ ଏଇ ନବାନ ପ୍ରବାଣ କବିଙ୍କୁ ସ୍ଵାଗତ କରୁଛୁ । ଉଙ୍ଗଭୂମି ଡାକ୍ତର ଲେଖକ ନିଃସ୍ଵତ ଏକ ଅଭିନବ କାବ୍ୟଗ୍ରହ୍ନ । ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟରେ କାବ୍ୟ କବିତାର ଧାରା ଅଭିଜ୍ଞିନ ଭାବରେ ବହି ଗୁଲିଛି - ଏହାହିଁ ଆନନ୍ଦ ଓ ଆୟୁଷନାର କଥା । ପ୍ରକୃତ ବିଦ୍ୟର ଅଭିନନ୍ଦ ଉଙ୍ଗୀ ଆତ୍ମମାନେ ବହୁ ପ୍ରାଚୀନ ଓ ଅନ୍ତିମ କାବ୍ୟଗ୍ରହ୍ନ-ମାନଙ୍କରେ ଦେଖିଥିଲେହେଁ ଉଙ୍ଗଭୂମିର ସରଳ ପୁରୋଘ ଭାଷା, ପ୍ରକାଶ ଶୈଳୀ ନୁହ ଭଲ ଲୁଚିଲା ।

କବିବର ରାଧାନାଥଙ୍କର ଅନୁଷ୍ଠାନ କରି କବି ସ୍ଥାନେ ସ୍ଥାନେ କାବ୍ୟଟିକୁ ଯେପରି ଜୀବନ୍ତ କରିଅଛନ୍ତି ଆମେ ସେହି କଥା ଉଲ୍ଲେଖ ନ କରି ରହି ପାରୁନାହୁଁ ।

ଶୈଳୀ—

କୁଟୀର ସାହିତ୍ୟମାଳର ସାଧାରଣ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ହୁଏ ପ୍ରକାଶ ପାଇଛି । ଲେଖକ ଶ୍ରୀ ବିନୋଦଚନ୍ଦ୍ର-

ଦାସ । କୁଟୀର ସାହିତ୍ୟମାଳ ମଧ୍ୟ ଏବର୍ଷ ଗୃରଣ୍ଡ କାବ୍ୟ କବିତା ପୁସ୍ତକ ପ୍ରକାଶ କରିବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ରହିଛି । ଏହି ପୁସ୍ତକର ମନ୍ତ୍ରବ୍ୟ ଶୀଘ୍ର ବାଲକଷ୍ମିକର ଦେଇଅଛନ୍ତି ।

‘କୁଟୀର’ ନାମରୁ ଜଣାପଡ଼େ ଯେ ପ୍ରକାଶିତ କବିତାବଳୀ ବାଲ୍ଯଜାବନର ମଧ୍ୟର ସ୍ଥାନ ତଥା ବାଲସ୍ଵଲଭ ଉତ୍ସାହରେ ପ୍ରଣୀତ । ତେଣୁ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟରେ ଅଧୁନା ଆମର ରୂପ ପେତେ ଆଗେଇବି ଏହି କବିତାବଳୀ ଯେ ସବୁ ଦିରର ପାଠକମାନଙ୍କୁ ସମ ଭାବରେ ରସ ପର୍ବବେଶଣ କରିପାରିବ, ଏ ଆଶା ନାହିଁ । ତଥାପି ପ୍ରକାଶିତ କବିତା ମଧ୍ୟରେ ଉପଭୋଗର ଜନିଷ ହୁଏ ଅଛି । ଭାଷା, ଭାବର ଅନୁଶୀଳନ ହେବାଟି । ଆମର ମତ ଶେଷାଳୀ ଯଦି ସ୍ଥାନ ଛାନ୍ତମାନଙ୍କର ପଢ଼ିବା ପାଇଁ ଲାଭକ୍ରେଣ୍ଟ ବା ପ୍ରାଇଲ୍ ବହି ରୁପେ ଗୁମ୍ଭାତ ହୁଅନ୍ତା ଛାନ୍ତମାନଙ୍କର ପାଠକର ଯଥେଷ୍ଟ ତୃପ୍ତିଲ୍ଲଭ କରନ୍ତେ ।

ସୁଗାଧାରୀ

ବର୍ଣ୍ଣଶେଷ :-

ଦ୍ୱାଦୁଷ ସଞ୍ଚାର ପ୍ରକାଶରେ ଚତୁରଙ୍ଗର ପ୍ରଥମ ବର୍ଷ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେଉଥିଲା । ଏହି କାଗଜର ଦୁର୍ଲଭତା ଯୁଗରେ, ନାନା ଅଭ୍ୟାସ ଅସୁରିଣା ମହିରେ, ନୁତନ ପ୍ରେସ ଛୋପନର ସକଳ ଶ୍ରୀରାଜ ଅକ୍ଷୁଣ୍ଣୁତା ମଧ୍ୟ ଦେଇ ‘ଚତୁରଙ୍ଗ’ ଯେ ତାର ପ୍ରଥମ ବର୍ଷ ଶେଷକରି ପାରିଛି ସହିତ ଅମର ସବୁଠାରୁ ବଢ଼ି ଆୟୋଜନାର କଥା । ଥରେ ଥରେ ଏହାର ସମୟ ଆସିଛି ମନେ ହୋଇଛି ବୋଧକୁ ସବୁ ଶେଷ ସେଇ । ’ପେହିଉଠି ଫଳଟା ଘୋରେ ସବୁ ଯେ ଶେଷ ଖାଇ ଯାଇନାହିଁ, ଏହାହିଁ ଆଜି ପ୍ରଥମ ବର୍ଷର ପରେଷମାତ୍ରେ ସବୁଠାରୁ ଅଣ୍ଟି ଲାଗେ ବେଶୀ ।

‘ଆଜି ଅମର ଝାଙ୍ଗତକୁ ଗୁଡ଼ି ବିଶ୍ଵର କରିବା ଦରକାର, ଚତୁରଙ୍ଗ’ ଯେଉଁ ଡ୍ରିଫ୍ଟେଶ୍ୟ ନେଇ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଦ୍ୱାଦୁଷ୍ୱେ ସେ ଭ୍ରଦେଶ୍ୟ କୁଣ୍ଡକୁ ଅଗେଇ ଦେଇ ପାରିଛି କି ନାହିଁ – ଚତୁରଙ୍ଗ ହୁଣ୍ଡିଆ ସାହିତ୍ୟରେ କିଛି ବିଶିଷ୍ଟତା, କିଛି ନୁତନତି, ଓଡ଼ିଶାର ସାହିତ୍ୟର ଦୃଷ୍ଟି-ଭଣ୍ଟାକୁ କିଛି ପ୍ରଦେହିନ ହାଣି ଦେଇ ପାରିଛି କି ନାହିଁ – ଯେଉଁ କଳର ହେବାଧାର୍ଜ ଚତୁରଙ୍ଗ କଷ୍ଟକୁ ତାର ସାଧନା ଓ ଚତାତର ଚତୁରଙ୍ଗ କକତେଦୂର କୁତକାରୀ ଦ୍ୱୋରା ପାରିଛି । ଏ ସବୁ କଥାର ବିଶ୍ଵରର ଭାବ ଅମେ ଓଡ଼ିଶାର ମାତକ ସାଧାରଣଙ୍କ ଉପରେ ଛାଡ଼ି ଦେଇଛୁ । ଗଲୁବର ‘ଚତୁରଙ୍ଗ’ ଓଡ଼ିଶାର ଯାନ୍ତରିକ ପାଇଁ, ତାର କଳା ପାଇଁ ସବୁ ସାଧାନ୍ୟ କିଛି ବି ସେବା ଦେଇ ଯାଇଥାଏ ତାହାରେଇଁ ଅମେମାନେ ନିଜକୁ ଭାଙ୍ଗ୍ୟବାହୁ ମନେ କରିବୁ ।

ପ୍ରଥମ ଧେନ୍ତବେଳେ ‘ଚତୁରଙ୍ଗ’ ର ସ୍ଵର୍ଗ ହେଲା ସ୍ଵାତନ୍ତ୍ରିତ, ନୃତ୍ୟ ପ୍ରଭୃତ ଲକ୍ଷଣ ବିଶ୍ୱରେ ଲେଗା

ମିଳୁଥିଲା ଶୁଭ କମ୍ । ଆଜି ବହି ଶେଷକରି ଏହି ସବୁ, ବିଷୟରେ ଯେତେବୁନ୍ଦିଏ ଏବଂ ଯେତେ ଧରଣରେ ଲେଗା । ଅସୁନ୍ଦିର ଏହି ସବୁ ଲକ୍ଷଣ କଲା ଗାନ୍ଧି କିଛି ଅଗ୍ରହ, ଏ ସବୁ ବିଷୟର ଚିନ୍ତା କରିବାର, ଏତା କରିବାର, ଦୃବିଦ୍ୟା କରିବାର କିଛି ବାପନା ହୁଣ୍ଡି କରି ପାରିଛି । ଅନ୍ୟ ସବୁ ଦେଶରେ ଏବଂ ଭାବର ଅନ୍ୟ ସବୁ ପ୍ରତିଦିନରେ ବିଶ୍ଵ କେବଳ ଲକ୍ଷଣ କଲା ଦା କୁଣ୍ଡି ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଏତା କରୁଥିବା ବିଶିଷ୍ଟ ଏହି ପରିବା ରହିଛି । ଏହା ପଳରେ ସେ ସବୁ ପ୍ରତିଦିନରେ କରୁଥିବା ରହିଛନ୍ତି, ଯେଉଁ ମାନଙ୍କର କିଂକାମ ହେଲା କରି ପୌର୍ଣ୍ଣମାର୍ଯ୍ୟ ଏବଂ ମହାନ୍ତିକ ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ଆଗରେ ମେଲର ଧରିବା - ଏମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟ ଅନେକର କେବଳ ଏହି ବିଭାଗରେ ପାରଦଶୀଳୀ ପାଇଁଛି ଆନ୍ତରିକତିକ ପ୍ରାଣୀଙ୍କ ଲାଭ କରି ପରିଛନ୍ତି । ଓଡ଼ିଶାରେ କିନ୍ତୁ ଏହି ଅଭ୍ୟାସ ରହୁଥାଇଛି । ଏହି ପ୍ରତିଦିନରେ ଧେନ୍ତବେଳେ ଯହି ପରିବହିତ ଅଛି ସେ କୁଣ୍ଡକ ମୂଳରେ ସାହିତ୍ୟମାର୍ଯ୍ୟ । ସାହିତ୍ୟ ସାଧନା ଛତା ରଜନୀର ତର୍ଜନ୍ ଏମାନଙ୍କର ଆଜ ଏକ ଗୋଟିଏ ଲଭେଶ୍ୟ । ଚତୁରଙ୍ଗର ପ୍ରକାଶ ଅଟେ କୁଣ୍ଡକଲକଳ କଳର ଚର୍ଚା ପାଇଁ ଦା ଅର୍ଥର ବିଭିନ୍ନ ବିଭିନ୍ନ ବିଭିନ୍ନ ପଦିକା ପ୍ରକାଶ କରିବାରେ କେବଳ ସଦି ପ୍ରତିଭାବିଲ ସମାଦର ସବେଷ ହୁଅନ୍ତି, ଏହିରେ ଅମେମାନେ ଅଣ୍ଟିମାନ୍ଦ୍ର ହେବୁ ନାହିଁ ।

ଆଟର ଅନ୍ୟ ବିଶ୍ଵର ପାଇଁ ଚିନ୍ତା, ଚତା ଓ ଗତିକାରୀ କରୁଥିଦ୍ୱାରା ଏକଦଳ ଲେଖକ ଓ ସମାଲୋଚକ ସ୍ଵର୍ଗ ନ ହେବାଧାର ଓଡ଼ିଶାରେ ଏହା ସହିବତର ହେବା ନାହିଁ । ଚତୁରଙ୍ଗ ଏ ବିଗରେ ପ୍ରଥମ ସ୍ଵାତନ୍ତ୍ରା ଓ ନିରାକାର ମାନଥିଲା ।

ଚତୁରଙ୍ଗର ଯେତେ ପ୍ରବନ୍ଧ ପ୍ରକାଶିତ ଘୋଟୁ
ଏ ଶୁଣିକ ମଧ୍ୟ ଅଧିକ ସଂଖ୍ୟକ ସାହିତ୍ୟକ ପ୍ରକାଶିତ
ଦେଶୁ ଚତୁରଙ୍ଗ ଆଜିଯାଏ ମୁଖ୍ୟତଃ ସାହିତ୍ୟକ ପଢ଼ିକା
ହୋଇଛି ରହିଥିଲା । କିନ୍ତୁ ପ୍ରଥମ ବର୍ଷରେହି ଏବଂ ଏହି
ବିଶ୍ୱାସ ଲେଖକ ଓ ସମାଲୋଚକ ଗୋପ୍ତାର ଅଭ୍ୟଥାନ
ନ ସେବାଯାଏ, ଏହାଠାରୁ ଅନ୍ୟ କିମ୍ବା ଥାଣା କରାଯାଏ-
ନାହିଁ ।

ଆମର ତୃତୀୟ ବିଚ୍ୟତି—

ଆମର ତୃତୀୟ ବିଚ୍ୟତି ଯେ ଘଟିନାହିଁ ଏହାର ନିର୍ଦ୍ଦେଖେ ।
କୁଣ୍ଡଳ ବିଷୟରେ ଚତୁରଙ୍ଗରେ ଅନେକ କିମ୍ବା ଉନ୍ନତ
କରିବାର ଅଛି । ଏ ବିଷୟରେ ଚତୁରଙ୍ଗ ଷାଣ୍ଟାର୍ଟକୁ
ପହଞ୍ଚି ପାରିନାହିଁ । ମନେହୁଏ କିମ୍ବା ଉନ୍ନତ ଉତ୍ତରେ
ଚତୁରନ୍ତିର ଏ ବିଷୟରେ ବିଶେଷ କିମ୍ବା ଉନ୍ନତ ଉଦ୍ଦର୍ଶକ
ପାରିବି

ବିଲଙ୍ଗୀରାର କଲିକତାର ଦୂରତ୍ବ, ଓଡ଼ିଶାରେ
ଚିତ୍ରଶିଳ୍ପୀର ସଂଖ୍ୟା-ଲୁଦ୍ଦୀନା, କଲିକତାର ସାଙ୍ଗ୍ଦାରୀଙ୍କ
ଦାତାହାତ୍ମାମା ଯୋଗୁଁ କୁଳ ଅସିବାରେ ଅସ୍ତ୍ରାଭିକାର
ଭାବରେ ବିଲମ୍ବ, ଏ ସବୁ .କାରଣରୁ ଚତୁରଙ୍ଗରେ
ଯେତେବୁନ୍ତି ଏ କୁଳ ପ୍ରକାଶ ପାଇବା ଉଚିତ, ସେବୁନ୍ତିକ
ପ୍ରକାଶ ପାଇନାହିଁ । ଅନେକ ଅର୍ଥ ବିଷୟକ ଲେଖାରେ
ଏହି କୁଳ ଦେବା ଅଧିକାରୀ ହୋଇଯାଏ । ପ୍ରଥମ
ବର୍ଷର ଶେଷାର୍ଥ ରେ ଆହୁ ବିଷୟକ ଅନେକ ଲେଖା-
ପାଇ ମଧ୍ୟ କୁଳ ପାଇବାରେ ବିଲମ୍ବ ଦର୍ଶିବାରୁ ଅନେକ
ଚିକିତ୍ସା ଆଜିଯାଏ କୁଳଶିଳ୍ପ ହୋଇ ପାରିନାହିଁ । ଏହି
ଅସୁରିଧା ଯୋଗୁଁ ଅମର ସମୟାନ୍ତର୍ଭାବରେ ତା ମଧ୍ୟ ମଝରେ
ବ୍ୟାହତ ହୋଇଛି । ‘ଶୁଭେନ୍ଦୁ ସଂଖ୍ୟା’ର ମୁଦ୍ରଣକାରୀ
ଶେଷ ହୋଇ ଯାଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ କଲିକତାରୁ ଚାଲିଦେଇପଟ
ଅଦି ଅସିବାରେ ଅସ୍ତ୍ରାଭିକାର ଭାବରେ ବିଲମ୍ବ ଦର୍ଶିବାରୁ
ତାହା ପ୍ରକାଶ କରିବା ପାଇଁ ଅମବୁଁ ପ୍ରାୟ ଏକମଧ୍ୟ
ସମୟ ଅଧିକ ଅତେଷା କରିବାକୁ ପଡ଼ିଛି - ଫଳରେ
ଚତୁରଙ୍ଗର ଏହି ସଂଖ୍ୟା ଏକ ସମୟରେ କୁଳଶିଳ୍ପ

ହୋଇଛି । ଆମେ ଆଶାକରୁଁ ଯେ କଲିକତା ସାଙ୍ଗ୍ଦାରୀଙ୍କ
ପରିପ୍ରେକ୍ଷଣର ଉନ୍ନତ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଚତୁରଙ୍ଗର ଏହି
ଅସୁରିଧା ଅନେକଟା ଦୁରହେବ ।

ଆର୍ଟ ପ୍ରବନ୍ଧ :—

ଆମେ ଆଶାକରୁଁ ଚତୁରଙ୍ଗର ଦ୍ୱାରା ବର୍ଷରେ
ଆମେ ଓଡ଼ିଶାର ଲେଖକ ଲେଖିକା ଏବଂ କଲନ୍ଦିମାଦା-
ମାନନ୍ଦିମାନ୍ଦାରୁ ଅଧିକ ପରିମାଣରେ ଲକ୍ଷିତ କଲ ବିଷୟକ
ଦ୍ୱାରା ପାଇବାରୁଁ ଏବଂ ଚତୁରଙ୍ଗର ଏହି ବର୍ଷର
ପ୍ରତ୍ୟେକ ସଂଖ୍ୟାରେ ଏହି ସବୁ ପ୍ରବନ୍ଧ ସ୍ଥାନ ଦେଇ
ଚତୁରଙ୍ଗଙ୍କୁ ମୁଖ୍ୟତଃ କଲ-ପଦ୍ଧତାରେ ପରିଣାମ କରି
ପାରିବାରୁଁ ।

ଆମର ସମାନ୍ତରୁତିଶିଳ୍ପ ଗ୍ରାହକ ଗ୍ରାହିକାମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା

ଚତୁରଙ୍ଗରେ ଯେତେ ଲେଖା ପ୍ରକାଶ ପାଇଲୁ
ତାହାର ଷାଣ୍ଟାର୍ଟ ବିଷୟରେ ନିଦା ବା ଆଶେପ ଆମେ
ନୁହ କମ୍ବ ଶଣିଛୁଁ । ବରଷ ଓଡ଼ିଶାର ବିଶ୍ୱାସ ସାହିତ୍ୟକ
ଓ ସମାଲୋଚକଙ୍କଠାରୁ ଅମେମାନେ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଆଶା ଓ
ଉତ୍ସାହର ପଦହୁଁ ପାଇଥିପାଇଲୁଁ । ଏହି ଏକବର୍ଷ ଭାବରେ
'ଚତୁରଙ୍ଗ' ଯଦି କିମ୍ବା ଅଗ୍ରଗତ କରି ପାରିଛି
ତାହାରେଲେ ଏହା ଯେଉଁ ନାନେ ପ୍ରକାଶ୍ୟ ବା ନାରବ
ପରିଷଳ ଦେଇ ଚତୁରଙ୍ଗଙ୍କୁ ତାର ଗତିଯାରେ ଉତ୍ସାହିତ
କରିଅଇଛନ୍ତି 'ଚତୁରଙ୍ଗ' ମୁକ୍ତ ସେହି ଅସଂଖ୍ୟ
ସମାନ୍ତରୁତିଶିଳ୍ପ ନରନାଶକ ପାଇଛୁଁ ସବୁ ହେଲାଛି
ଏବଂ ବର୍ଷ ଶେଷରେ ଏହି ପଦ୍ଧତା ସେମାନଙ୍କୁ ସମସ୍ତଙ୍କ
ଧନ୍ୟବାଦ ଜଣାଉଥିଲା ।

ଗ୍ରାହକ :—

ଗ୍ରାହକ ସମସ୍ତ ଓଡ଼ିଶାର ପଦ୍ଧତିକାମାନଙ୍କର
ଏକ ବକ୍ତା ସମସ୍ତା । ଦୁଃଖର ବିଷୟ ବିଜ୍ଞାନର ପ୍ରତ୍ୟେକ
ପଦ ପଦ୍ଧତିକାର ଓ ହଜାର ଗ୍ରାହକ ହେବା

ପ୍ଲଲରେ ଥମ ଉଡ଼ିଶାର ପଦପଦିକାରୁତିକର ଗ୍ରାହକ ସଂଖ୍ୟା ହୁଏଇ ୫୦୦ ରୁ ବି ଅଧିକ ନୁହେ । ଉଡ଼ିଶା ସାହିତ୍ୟରେ ଏହା ଏକ ଚାର ଶୁଭ ଲକ୍ଷଣ ଯେ ଉଚ୍ଛବିଧରଣ ଲେଖାର ପ୍ରକାଶ ପାଇଁ ଉଡ଼ିଆ ପାଠ ସାଧାରଣିତାରୁ ଘନ ଘନ ଦାବୀ ଅସୁଛି । କିନ୍ତୁ ଉପସ୍ଥିତ ଦୂର୍ଦ୍ଵାରା ନ ଦେଲେ ପାଠକ ପାଠକାମାନେ ଭଲ ଲେଖା ବା ପାଇବେ କିପରି ? ଆର୍ଥିକ ସ୍ଵରୂପିତା ଉପରେ ପଦପଦିକା ରୁତିକର ପ୍ଲାୟିଟ୍ ଓ ସାହିତ୍ୟକ ଶ୍ରାଣ୍ଟାର୍ଡ ନିର୍ବର୍ତ୍ତନ କରୁଛି । ଶାହିକ ମୂଳରୁହୀ ପଦପଦିକାରୁତିକର ପାହା କିଛି ଆୟୁ ହୁଏ । ବର୍ଷ ଶେଷରେ ଏହି ଏକ ଦ୍ଵରା ବଢ଼ି ହୃଦୟର କଥା ଯେ ଚତୁରଙ୍ଗର ଗ୍ରହକ ସଂଖ୍ୟା ଆଗାନ୍ଦରୂପ ହୋଇ ପାରିଲା ନାହିଁ । ଏ ପ୍ରସରରେ ପଣ୍ଡର ସମ୍ମାଦକ ଥୁଲବେଳେ ଶ୍ରୀୟାକୃ ମାୟାଧରମାନସିଂହଙ୍କ ସମ୍ମାଦକାୟ ମନ୍ତ୍ରବ୍ୟ ମନେପଡ଼େ । ଶ୍ରୀୟାକୃ ମନସ୍ତିଂହଙ୍କ ସମ୍ମାଦକାୟ ମନ୍ତ୍ରବ୍ୟ ମନେପଡ଼େ ଯେ ଆମ ଦ୍ରୁଦେଶରେ ଗୋଟିଏ ପତ୍ରିକା ଶହେଜଣ ପାଠକ ପାଠକର ପଠନେଛା ନିବୃତ୍ତ କରୁଛି । ଅଣ୍ଟିମଳ୍ୟନ ଦେଇ ଅନ୍ୟର ପତ୍ର ପତ୍ରିକାରେ ନିଜର ପଠନେଛା ନିବୃତ୍ତ କରିବା ଉଡ଼ିଶାର ପାଠକପାଠକାମାନଙ୍କର ଏକ କୁ ଅଭ୍ୟାସରେ ପରିଣତ ହେଉଛି ଅନ୍ୟତଃ ଯେଉଁ ମାନଙ୍କର ଶକ୍ତି ଅଛି, ସାମର୍ଥ୍ୟ ଅଛି, ଯେଉଁ ମାନଙ୍କର ଅର୍ଥିକ ସ୍ଵରୂପିତା ଅଛି, କଣ୍ଠିବ୍ୟ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ସେ ସମସ୍ତଙ୍କର ଉଡ଼ିଆ ପଦପଦିକାରୁତିକର ପୃଷ୍ଠାଗୋପକତା ନିରଦା ଉଚିତ ।

ଆଜି ବର୍ଷ ଶେଷରେ ଏହି ଆଶା କରିପାଇ ଯେ ଆଗାମୀ ବର୍ଷ ଚତୁରଙ୍ଗ ପାଇଁ ଏକ ଅଶାର ବର୍ଷ, ଆକାଶାର ବର୍ଷ, କଟଣ ସାଧନା, ଅକ୍ଷାତ୍ ରୂପିତ ଓ ପରମ ସାଧନ ବର୍ଷ ହେବ ।

କୋଶଳ କଳମଣ୍ଡଳର ବାଣୀକା ଅନୁଷ୍ଠାନ :

ଦୂଃଖର ବିଷୟ ଏ ବର୍ଷ କେତେବୁଝିଏ ଅପରହାରୀ କାରଣ ବିଶେଷ କଟଣ କଳମଣ୍ଡଳର ବାଣୀକା

ଅନୁଷ୍ଠାନ ଅନୁଷ୍ଠାତ ହୋଇ ପାରିଲା ନାହିଁ । ପ୍ରଥମେ ଏହା ପ୍ରେସ୍‌ପ୍ରାଣ ଦିନ ଏହି ଅନୁଷ୍ଠାନର ଦିନ ନିର୍ବାଚିତ ହୋଇଥିଲ କିନ୍ତୁ କେତେକ କାରଣରୁ ଥରେ ଦୂରୀଥିର ନିର୍ବାଚିତ ଦିନର ପରିବର୍ତ୍ତନ ହୋଇ ଶର୍ମରେ କଳାଶଳ କଳମଣ୍ଡଳର ପରିଶ୍ରଳକଗଣ ଏ ବର୍ଷ ପାଇଁ ଏହାକୁ ହୁଏଇ ରଖିବା ପାଇଁ ବାଧ ହେଲେ । ଏଥୁ ଏହା କଳ ପ୍ରଦର୍ଶନ ଓ ସଇତ୍ତ ସମ୍ମେଲନ ଉତ୍ସବରେ ଅଭ୍ୟାସକଳ ହୋଇ ସାରିଥିଲ । ଏ ଗୁଡ଼କ ମଧ୍ୟ ଏ ଦ୍ଵର୍ତ୍ତ ପାଇଁ ଛୁଟିତ ରଖାଲେ ।

ଅନୁଷ୍ଠାତୀୟ ସମ୍ମେଲନ :

ଏମୁନାର ଉପକଣ୍ଠ ଦିନୀର ପୁରୁଣା କିମ୍ବା ମୟୁଦାନ ମୟୁଦାନବ ସମୟରୁ ଅରମ୍ଭ କରି ମୋଗଲ ସମୟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କେତେ ସାମ୍ବାଜିତ ଭଙ୍ଗା ଗଢା, ଉଥାନ ପତନ, ବାରତ୍ରୀ, ବିଜୟ ଓ ଆୟୁର୍ମିର ଲ୍ଲାଙ୍ଗେଲା ଦେଖି ଆସିଥିଲ । ଆଜି ପମ୍ବନା ସେହି ମାଟିରୁ ଅହୟର ଯାଇଛି - ତଥାପି ଠିଆ ହୋଇ ରହିଛି ଏହି ଅତ ପୁରୁଣା ଦେଶର ଅତ ପୁରୁଣା ମୟୁଦାନ ଅଭିନାଶ ଯୀବ୍ୟାମଧ୍ୟ ସନାତନ ସାଧୀ ରୁହେ । ଆଜି ଅଚନକ ବର୍ଷ ପରେ ଏହିପରି ଏକ ଯୀବ୍ୟାମଧ୍ୟ ଯୀତହାସିକ ଅଭିନଧ ସେହି ମାଟିରୁ ଅଭିନାଶ ହେଲା । ପୁରୁଣା କିମ୍ବା ପୁରୁଣା ମାଟି ଉପରେ ଅନୁଷ୍ଠାତୀୟ ସମ୍ମେଲନର ଅଧିବେଶନ ଏକ ଯୀତହାସିକ ଘଟଣା ବୋଲିବାକୁ ହେବ । ଭାରତ ଠିକ ଯତେବେଳେ ସ୍ଥାପନ ହେବାକୁ ଯାଇଛି ସେହି ବହୁ-ଆକାଂକ୍ଷିତ ମୁହଁଭୂତିର ପରମ ସନ୍ଧାନରେ ଏହି ସମ୍ମେଲନର ଆସ୍ତାନ ଏହାକୁ ଏକ ନୂତନ ଅର୍ଥଗୋରବେଶରେ ମୁହଁଭୂତି କରିଥିଲୁ - ଏକାମ୍ବିମୁକ୍ତିର ତୋରଣ ଦ୍ୱାରା ଶ୍ରାନ୍ତରେ ପ୍ରଭ୍ରତର ଅଚନକ ତରଣ ଦେଖିଲୁ ଭଲ ।

ବାହୁଦାରୀ ଏହି ଚାଟାଟିଏ ସର୍ବ୍ୟତାର ଛବି ତଳେ କାସ କରି ବି ଉତ୍ସବପରୁ ଦିନେ ହେଲେ ତାର ଦେଶମୁକ୍ତର ଭବିତେ ମୁହଁଗତ ଯୀକଥିର କଥା, ଯେବାକି

କଥା ଶ୍ରୀ ଗଲାହାର୍ଦୀ । ବରଷା ୨୫ ବର୍ଷ ଖର୍ବର
ପୁଥିବାବ୍ୟାପୀ ଦୂରଟି ମହାସୁନ୍ଦର ଉତ୍ତରପୁଳ ହିପାବର
ଭଜରେପ ପଥେଷୁ କୁଣ୍ଡାତ ଅର୍ଜନ କରିଛି ।

ପ୍ରାୟ ଦୁଇହଜାର ବରଷ ତଳେ କେଉଁ ଏକ ଦିନ
ତୀର ଦେଶରୁ ପଢିବାଜକ ହିପାବରେ ଏହି ମାଟିକୁ
ଅସ୍ଥିତ୍ୱରେ ଛୁଟନସାଂ, ପାହିଆନ । ଏଠାରୁ ସେମାନେ
ବହନ କରି ନେଇ ପାଇଥିଲେ .ବୌଙ୍କ ଧର୍ମର ବୋଣୀ
ତୀର ଦେଶକୁ । ସେମାନଙ୍କ ପଦଚିନ୍ତା ବିନ୍ଦୁ ତିର ଜାରେ
ପ୍ରାୟ ଲେଖ ପାଇବାକୁ ବର୍ଣ୍ଣିଲାଣି । ତଥାପି ଏହେ
ଶତାବୀର ଶ୍ରୀଯାତ୍ମକଙ୍କାଳ ତେବେ ତୀର ଓ ଭରତର
ମହାରେ ସେହି ସମୟରୁ ଏକ କୃଷ୍ଣଗତ ଏକବ୍ୟାପ ଦୁଇ
ଦାଜି ଅସୁଣ୍ଡି । ଦିନେ ଉତ୍ସନ୍ଧାରୁ ଦଳେ ସମୁଦ୍ର ପାରିମୋଇ
କାହା ସୁମାଧୁରେ ଭାବିତାପ ଉପନିବେଶ ଯ୍ୟାପନ କରି
ଅସ୍ଥିତ୍ୱେ । ସେହି ଦିନଠାରୁ କେତେ ଘଟଣା, କେତେ
ପରିବର୍ତ୍ତନ ଏହି ଦୂରଟି ଦେଶ ଉପର ଦେଇ ବହି-
ଯାଇଛନ୍ତି । ତଥାପି ଅକ୍ଷୟାଏ ଆମେ ସେ ଦେଶର
ଅଧିବାସୀମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ଏକ ନିର୍ମୁକ୍ତ ଭ୍ରାତୃବନ୍ଧନ
ଅନ୍ତର୍ଭବ କରୁଁ ।

ଭଜରେପର ପ୍ରେତାନ୍ତିକ ସ୍ଵଭବତା କେବଳ
ବିଶ୍ଵାପ ଓ ସମ୍ପଦରୁ ସହି କରୁଛି - ଏହି ପ୍ରାଚୀ
ଭୁଗଣ୍ଟର କୁନ୍ତି ଓ ସଭବତା ପେଉଁ ଶାନ୍ତି, ମେଷୀ ଓ
ସାମଞ୍ଜସ୍ୟର ଉତ୍ତରମି ଉପରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ଭଜରେପରେ
ତହାର ଅଭାବ ଫ୍ୟାର୍ ସେଠାରେ ଏତେବେଳେ ଧରି
ଯାହା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ହେଲନାହିଁ, ଏଠାରେ ଅନାୟାସରେ
.ତାହା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଦେବାକୁ ବର୍ଣ୍ଣିଲା । ବୋଧନ୍ତିଏ ଏହି
କାରଣରୁତ୍ତ ଦିନୀରେ ଅନ୍ତର୍ବିଦ୍ୟା ସମ୍ବଲନର
ଅଧ୍ୟବେଶନ ଏବେ ଅପ୍ରତ୍ୟାଶିତ ଭବତରେ ସାପଳମଣ୍ଟିତ
ହୋଇଛି ଓ ପେଉଁମାନେ ଏହା ଆହୁତି କରିଥିଲେ
ସେମାନେ ଏପିଯୁର ଅନ୍ୟ ଦେଶରୁଭିକରୁ ଏତେ ମୁଦର
ବାବରେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସଦୁଦୂର ଗାରିଛନ୍ତି ।

ଅନ୍ତର୍ବିଦ୍ୟା ସମ୍ବଲନର ଭଜନେତକ

ନୁହେ । ତଥାପି ତରେ କୌଣ୍ଡିଟି ଦିନ ୧୬ ଏପିଯୁର
ଦେଶରୁକ ଭତରେ ରାତ୍ରିପର ହାତଟି କୁଣ୍ଡର ଏହି
ସମ୍ବଲନ ସେ ହି ଏ ତିଥା ସି କା ଗ ଟ ଶା ର
ଅଗ୍ରଦୂତ ହିସାବରେ ଉତ୍ସାହରର ଚରିତନ ଦଣ୍ଡାୟମାନ
ହୋଇ ରହିବ । ଭାବତ ଅଶା ଓ ବିଦ୍ୟାପର ସହିତ
ସେହି ପରମ ଶୁଭ ମୁହଁର୍ଭିର ପ୍ରତାପାରେ ଜଗ୍ମ ରହୁଛି ।

ଏହି ହେଲ ଆନ୍ତର୍ବିଦ୍ୟା ସମ୍ବଲନର ଅଶାର
ଦିଗ - କିନ୍ତୁ ଏଠାରେ ସଦେହର ଦିଗ ମଧ୍ୟ ଗୋଟାଏ
ରହୁଛି । ଅଜି ଏପିଯୁର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦେଶ ଉତ୍ତରେ
କୌଣ୍ଡିଟି ନା କୌଣ୍ଡିଟି ପ୍ରକାରରେ ପ୍ରତାପରେ ଆଧ୍ୟତ୍ମିକ
ଗୁଣିତ୍ବ ଏବଂ ଅଜି ଏପିଯୁର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦେଶ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ
ବାଦର ଏହି ଆଧ୍ୟତ୍ମରୁ ନିଜକୁ ଶ୍ରୀଚନ୍ଦ୍ରକୁଣ୍ଡର କରେ
ନେବାକୁ ପ୍ରସାଦ କରୁଛି । ସାଧାନଣ ଶତ୍ରୁ ବିରୁଦ୍ଧରେ
ଦଳବଦ୍ଧତା ଏପିଯୁର ଦେଶରୁଭିକ ଭତରେ ଏକତା
ଆଣିଦେବା ସ୍ଵାଭାବିକ । ପୁଣି ସାଧାରଣ ଅର୍ଥନେତକ
ସମସ୍ୟା ଏହି ଏକତା ବନ୍ଦନକୁ ଆହୁରି ଦୃଢ଼ତର
କରିବାକୁ ପ୍ରସାଦ କରୁଛି । ଯେତେବେଳେ ସାଧାରଣ
ଶତ୍ରୁର ଅପସାରଣ ଘଟିବ - ଯାହା ଏକ ଦୂର ବର୍ଷ
ଭତରେ ସଂଗଠିତ ହେବ ନୋଲି ମନେହୁଏ -
ସେତେବେଳେ ଏପିଯୁର ଦେଶରୁଭିକ ଭତରେ ସ୍ଵାର୍ଥର
ସର୍ବ ଜାଗିବାର ଚାର ସମ୍ବାଦନା ରହୁଛି - ସେତେ
ବେଳେ ନାନା ସମସ୍ୟା ସହ ଗୋଟିଏ ଦେଶର ଅଧିକାସୀ
ଅନ୍ୟ ଦେଶକୁ ଯାଇ ବିମବାସ କରିବାର ସମସ୍ୟା
କଟିଲ ହୋଇ ଦେଖାଦେବ । ସେତେବେଳର ସେହି
ସକଟମୟ ମୁହଁର୍ଭିରେ ଏପିଯୁର ଏକତା କେଉଁ ଅକାର
ପ୍ରତିବନ୍ଦି ଦେଖିବାର କଥା ।

ଆନ୍ତର୍ବିଦ୍ୟା ସମ୍ବଲନର ଗୋଟିଏ ଭଲ ପଳ
ଆନ୍ତର୍ବିଦ୍ୟା ସଂଗଠନର ଉତ୍ତର । ବୁଜାର ବିଷୟ
ପଣ୍ଡିତ ଜହରଲାଲ ନେହେରୁ ଏହି ନୃତ୍ୟ ସଂଗଠନର
ପ୍ରଥମ ସମ୍ବଲନ ନିବାଚିତ ହୋଇଅଛନ୍ତି । ଦୂରବର୍ଷ
ପରେ ଆନ୍ତର୍ବିଦ୍ୟା ସମ୍ବଲନର ହିତାୟ ଅଧିକେଶନ
ବିଷୟ ତୀରରେ ।

ଆମର ମଣେ ହେଉ ଯେ ଦିନୀରେ ଆନ୍ତରିକୀୟ ସମ୍ବଲନର ଏହି ଅଧିକାର ପ୍ରାପ୍ତିକାଳ । ଏ ବିଷୟରେ କେହି ସମେହ କରେ ଆମ କହିରୁ ଯେ ଯେଉଁ ଦିନ ମହାଶ୍ଵା ଗାନ୍ଧୀ ସମ୍ବଲରେ ପ୍ରସ୍ତୁ ଏକଲକ୍ଷ ଲୋକ ଆଗରେ ସମ୍ବଲନର ସଫର୍ୟମାନଙ୍କ ସମ୍ବଲନ କଲେ , ତାଙ୍କର ବୃଦ୍ଧି ଦିନର ଢୁଣ୍ଡ୍ୟ ନିଜ ଆଖିର ଦେଖିବା ହେବିଥିଲା ।

ଚତୁରଙ୍ଗର ବାର୍ଷିକ ମୂଲ୍ୟ :—

ଦୁଇଟି ବର୍ଷ ମାର୍ଚ୍ଚ 'ଚତୁରଙ୍ଗ'ର ଦ୍ୱାରୀକ ମୂଲ୍ୟ ୨ ଟଙ୍କା ଓ ପ୍ରତିସଂଖ୍ୟାର ମୂଲ୍ୟ ଦଶ ଥଣ୍ଡା ଧାରୀ କରି ଯାଇଛି । ଗ୍ରାହକମାନଙ୍କ ଆମର ଅନ୍ତରେ ଏହି ଏକ ବର୍ଷ ଧରି ଆମମାନଙ୍କ ମହେରେ ଯେଉଁ

ଶ୍ରୀମାର୍ଦ୍ଦ୍ୟର ବର୍ଷନ ପ୍ଲାଟିଟ ହୋଇଛି, ତାହା ଦ୍ୱାରୀ ବର୍ଷରେ ସେମାନେ ଛୁଟାଇ ଦେବେ ନାହିଁ । 'ଚତୁରଙ୍ଗ'ର ଶ୍ରୀମାର୍ଦ୍ଦ୍ୟ ଦର୍ଶପରେମାତ୍ରେକିମାନଙ୍କର ଗ୍ରାହକତ୍ତର ମ୍ୟାଦ ମଧ୍ୟ ଶେଷ ହେଉଥିଲା ପ୍ରତିବୀରେ ଅନୁଗ୍ରହ କିମି ଏହାର ଦାର୍ଶକ ତୁଳଃ କେବଳ ଆମକୁ ମନିଅଭିରୁ ଗୋଟିଏ ପଠାଇଦିବିଲେ ଏବଂ ଚୁଣୁ ମାନେ ନିଜ ଗ୍ରାହକତ୍ତର ଅବସାନ ଘଟାଇବାକୁ ପୂର୍ଣ୍ଣାବ୍ଧ ସେମାନେ ଅନୁଗ୍ରହ କର ଅନ୍ତରୁ ଠାର ବା ଗୋଟିଏବାର୍ତ୍ତ ଗୋଟିଏ ଜଣାଇବେ । ଏରୁପ କୌଣସି ନିବର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ନିଜିଲେ ଆମେ ଆମର ପୁରୁଷା ଗ୍ରାହକମାନଙ୍କ ଭିଃ ତିଃ ଗୋଟିଏ 'ଚତୁରଙ୍ଗ' ମଠାଇଦେବାକୁ ବାଧ ସେବିରୁ ।

ସମ୍ବାଦକ
‘ଚତୁରଙ୍ଗ’

ପ୍ରଥମ ବର୍ଷର ବାଣିକ ସୂଚୀ

ଲେଖକ ନାମ	ପ୍ରବନ୍ଧାଦର ନାମ	ପୃଷ୍ଠା
ଶ୍ରୀ ଅନନ୍ତ ପ୍ରସାଦ ପଣ୍ଡା	ଧର୍ମଶାଳ (ଗଳ୍ପ)	୧୯୧
ଶ୍ରୀ ଆଦିତ୍ୟ ପ୍ରସାଦ ସିଂହ ଦେବ କମଳକାନ୍ତ ମସ୍ତାନ୍ତି କାଳିନୀ ରେଣ ପାଣିଗ୍ରାମୀ	ଦେଖିଲ କାମ (ଗଳ୍ପ) ଛାଷ୍ଟ	୩୮୭
ଶ୍ରୀ କାଳିଆ ପାଣିଗ୍ରାମୀ ଶ୍ରୀ କାନ୍ତୁଚରଣ ମିଶ୍ର	ଭରତାୟ ନୃତ୍ୟକଳା ଓ ଉଦୟଶକ୍ତି ଜୟହିନ୍ (ଗଳ୍ପ) ସାପୁଆ (ଗଳ୍ପ) ପୁନଶ୍ଚ (ଗଳ୍ପ) ଖେଷଗୀତ (ପଦ୍ୟ) ସଙ୍ଗାବତ ଉତ୍ତରାଧିକାର (ପଦ୍ୟ): ଚନ୍ଦ୍ରକଳ	୪୮୯
ଶ୍ରୀ କାଞ୍ଚିନବିହାରୀ ପଞ୍ଜନାୟକ ଶ୍ରୀ କୁଳମଣି ମିଶ୍ର	ସାହିତ୍ୟରେ ଶ୍ରୀଦୁର୍ଗାଲ୍ପ ବିଶ୍ୱାସାହିତ୍ୟରେ ନାଟକର କମିକାଶ ବିଶ୍ୱାସାହିତ୍ୟରେ ଉପନ୍ୟାସ କାବ୍ୟପ୍ରତ୍ୟେ ଓ ଦାର୍ଶନିକ ସତ୍ୟ ହରଣ ବୁମାଲ (ଗଳ୍ପ)	୧୯୧, ୧୦୧, ୧୫୭
ଶ୍ରୀ କୃତାର୍ଥ ଚନ୍ଦ ଶ୍ରୀ କୃଷ୍ଣପ୍ରସାଦ ବସୁ ଶ୍ରୀ କେଦାରନାଥ ମହାପାଦ	ପ୍ରଦୀପ ପାହାରୁ ଉତ୍ତରାଧିକାର ଦାନ ପାଦର୍ଣ୍ଣ ମାନବ ସମାଜ ଆଖତାସରେ ବୈଠକ ଭୌମ ମହାରଜାମାନଙ୍କର ସମୟ ନିରୂପଣ ବୋଲଣଣ୍ଟିର ପ୍ରାଚୀନ କାର୍ତ୍ତି ପ୍ରେରଣା (ପଦ୍ୟ) ୩ କଳରେ ରୂପ ଓ ନଶ ପୌନ୍ଦରୀ ଆରେହଣ (ଗଳ୍ପ)	୨୫୭
ଶ୍ରୀ କୋକିଳଚନ୍ଦ୍ର ଅର୍ଦ୍ଧାର୍ଥ ଶ୍ରୀ ଗୋପାଳଚରଣ କାନ୍ତଗୋ ଶ୍ରୀ ଗୋପୀନାଥ ମହାନ୍ତି ଶ୍ରୀ ଗୋପୀନାଥ ପଞ୍ଜନାୟକ ଶ୍ରୀ ଗୋକୁଳନନ୍ଦ ମହାପାଦ ଶ୍ରୀ ଗୋକଳବିହାରୀ ଧଳ ଶ୍ରୀ ଗୋଟିଲାକୁମାର ବ୍ରଦ୍ରା	ପ୍ରତିରୋଧ ସମୟ (ଗଳ୍ପ) କୁତ୍ତି ମ ଉପାୟରେ ମ୍ଲାର ଉପମାର ଅଣ୍ଟାତ ଓ ବର୍ତ୍ତିମାନ କୌଟିଲ୍ ଅର୍ଦ୍ଧ ଧାୟର ଲେଖକ କିଏ ୧ ସାହିତ୍ୟର ସାଧନା	୪୧୪
		୨୭, ୧୪୪ ୨୦୭

ଶ୍ରୀ ମହାମୋହନ	ଭାତ, ଛୁଟି, ବୋମା	୭୦୭
ଚନ୍ଦ୍ର ଗ୍ରାହକ	ସାହୁତ୍ୟ ସ୍ଵମାଲେଚନା	୫୭, ୧୯୮
ଶ୍ରୀ ଜୟବିଷ୍ଠାନ ମିଶ୍ର	ମଙ୍ଗଳ ମହୁରୀ (ଗଳ୍ପ)	୨୩୫
ଶ୍ରୀ ଜଗଦୀଶ ପ୍ରସାଦ ମହାନ୍ତି	ଉତ୍ତେଷା (ଗଳ୍ପ)	୨୪୩
ଜଗଦୀଶ	'ମାଧ୍ୟିକ ପଦ୍ଧିକା (ଗଳ୍ପ)	୨୩୭
ଶ୍ରୀ ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ	ବଚଦ୍ର' ପରେଶ (ପଦ୍ଧ୍ୟ)	୨୫୯
ଶ୍ରୀ ଜାନକୀବନ୍ଧୁଭ ମହାନ୍ତି	ଶିଳ୍ପାର୍ଥୀ ଶ୍ରୀ ଶ୍ରାପର ମହାନାନ୍ଦ	୨୩୫
ଶ୍ରୀ ଉକ୍ତବାଗୀଶ ଶର୍ମା	ବମ୍ବି ପେରନ୍ତ୍ରୀ (ଗଳ୍ପ)	୧୫୩
ଶ୍ରୀ ଦଣ୍ଡଥାଣୀ ମିଶ୍ର	ସାହୁତ୍ୟ ପଦ୍ଧିକାରେ ଅସହିତପାଦ	୪୭୪
ଶ୍ରୀ ଦିବାକର ଶାମଲ	ମୁଢ ନା ଜୀବିତ	୨୯୩
ଶ୍ରୀ ଦୂର୍ଗାମାଧବ ମିଶ୍ର	କଳାପାଣି (ଗଳ୍ପ)	୨୫୩
ଶ୍ରୀ ଦେବେନ୍ଦ୍ରନାଥ ପ୍ରଥାନ	ବୈଷମ୍ୟ (ପଦ୍ଧ୍ୟ)	୫୮୮
ଶ୍ରୀ ନବକିଶୋର ଦାସ	ତିମାର ଶାନ୍ତିନିକତନ ଯାଦା	୫୦୦
ଶ୍ରୀ ନବାଗନ୍ଧି	ହରିଶକ୍ତର ଓ ନରସିଂହନାଥ	୧୮
ଶ୍ରୀ ନନ୍ଦବର ପ୍ରଥାନ	କୁଳମା (ପଦ୍ଧ୍ୟ)	୧୮୫
ଶ୍ରୀ ନନ୍ଦମାନନ୍ଦ	ମାନ୍ଦୁମ୍ ମାଲଭୁମି	୨୧୦
ଶ୍ରୀ ନନ୍ଦମାନନ୍ଦ ମହାପାତ୍ର	ସାହୁତ୍ୟ ଓ ରଜନୀତି	୩୮୪
ଶ୍ରୀ ନନ୍ଦମଣି ବେହେରୀ	କରି ଗେଟେ ଓ ତାଙ୍କ କବିତା	୪୦୦
ଶ୍ରୀ ନନ୍ଦମଣି ବେହେରୀ	ଶୁଭେନ୍ଦୁ ସ୍ମୃତି	୫୪୭
ଶ୍ରୀ ନନ୍ଦମଣି ବେହେରୀ	ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ (ଗଳ୍ପ)	୨୧୭
ଶ୍ରୀ ନନ୍ଦମଣି ବେହେରୀ	ମରୁ-ପ୍ରାନ୍ତର (ଗଳ୍ପ)	୮୮
ଶ୍ରୀ ନନ୍ଦମଣି ବେହେରୀ	ଶିଳ୍ପୀ ଶୁଭେନ୍ଦୁ	୪୪୩
ଶ୍ରୀ ନନ୍ଦମଣି ବେହେରୀ	ମାଟିର ମୋହ (ପଦ୍ଧ୍ୟ)	୩୧୭
ଶ୍ରୀ ନନ୍ଦମଣି ବେହେରୀ	ବନ୍ଧନ (ଗଳ୍ପ)	୨୮୭
ଶ୍ରୀ ନନ୍ଦମଣି ବେହେରୀ	ଚେଲିଗ୍ରାମ (ଗଳ୍ପ)	୨୨୭
ଶ୍ରୀ ନନ୍ଦମଣି ବେହେରୀ	ଜୀନ ବିଜ୍ଞାନ	୪୩
ଶ୍ରୀ ନନ୍ଦମଣି ବେହେରୀ	ଉଲ୍ଲ ଘାୟବାର ବ୍ୟଥା ଯେବେ ନ ଆଏ (ଗଳ୍ପ)	୩୮୯
ଶ୍ରୀ ନନ୍ଦମଣି ବେହେରୀ	ଭାବନାପ୍ରବଳ ହସ୍ତ	୩୮୫
ଶ୍ରୀ ନନ୍ଦମଣି ବେହେରୀ	କୁଞ୍ଚିଆ କୋଣେ (ପଦ୍ଧ୍ୟ) ୪	୨୮୩
ଶ୍ରୀ ନନ୍ଦମଣି ବେହେରୀ	ବହୁଶୀ ଲିଙ୍ଗଟ୍ରୀତୋ	୪୫୨
ଶ୍ରୀ ନନ୍ଦମଣି ବେହେରୀ	ଅବାର୍ତ୍ତି (ନାଟକ) ୩୨, ୧୧୦, ୧୭୭, ୨୧୯, ୨୭୯	୨୭୯
ଶ୍ରୀ ନନ୍ଦମଣି ବେହେରୀ	'ଚତୁରଙ୍ଗ' ୧୮ ଓ ୨ୟ ପଣ୍ଡାର ସମାଲୋଚନା (ପର୍ଦା) ୧୭୦	୧୭୦
ଶ୍ରୀ ନନ୍ଦମଣି ବେହେରୀ	ସ୍ଵର୍ଗୁସ୍ଥୀ ଦୃଷ୍ଟି	୨୧୮
ଶ୍ରୀ ନନ୍ଦମଣି ବେହେରୀ	ପ୍ରତ୍ୟ ଶିବ ସ୍ଵଦରଭ ଉତ୍ସାହକ ଶୁଭେନ୍ଦୁ	୫୩୯

ଶ୍ରୀ ପ୍ରତ୍କାଦ ପ୍ରଧାନ	ପ୍ରାଚୀନ ଭାରତରେ ଭାଙ୍ଗୁଳ ସେବନ୍	୨୭୯ , ୩୩୬
ଜଣେ ପଦିକା ପାଠକ	ବିଷକନ୍ୟ	୪୪୮
ଶ୍ରୀ ପ୍ରତ୍କାଦ ମହାନ୍ତି	ସପାଦିକକୁ ପଦ	୦୪୮
ଶ୍ରୀ ପ୍ରତ୍କାଦ ପ୍ରସାଦ	ମୃତ୍ୟୁ (ପଦ୍ୟ)	୪୩୭
ଶ୍ରୀ ପ୍ରତ୍କାଦ ମହାନ୍ତି	ଭାଗ୍ୟଧୀନ ମଣିଷ (ଗାଁ)	୪୫୦
ଶ୍ରୀ ପ୍ରତ୍କାଦ ପ୍ରସାଦ ମହାନ୍ତି	ଅମର ପୂର୍ଣ୍ଣ (ପଦ୍ୟ)	୨୨୭
ଶ୍ରୀ ପ୍ରତ୍କାଦ ପ୍ରସାଦ ମହାନ୍ତି	ଶୁଭେନ୍ଦୁ	୫୫୩
ଶ୍ରୀ ପ୍ରତ୍କାଦ ପ୍ରସାଦ ମହାନ୍ତି	ରଜପଥ (ପଦ୍ୟ)	୨୩୩
ଶ୍ରୀ ପ୍ରତ୍କାଦ ପ୍ରସାଦ ମହାନ୍ତି	ଫେରିବ କେବେ ? (ଗାଁ)	୨୯୭
ଶ୍ରୀ ପ୍ରତ୍କାଦ ପ୍ରସାଦ ମହାନ୍ତି	ଶିଶୁର ଜଳ (ଗାଁ)	୪୫୩
ଶ୍ରୀ ପ୍ରତ୍କାଦ ପ୍ରସାଦ ମହାନ୍ତି	ଛୁଦ ଓ ସର୍ଗାତ	୩୯
ଶ୍ରୀ ପ୍ରତ୍କାଦ ପ୍ରସାଦ ମହାନ୍ତି	ପାରଲଜେମଣ୍ଡିରେ ଭଦ୍ରିଦିନ	୨୨୯
ଶ୍ରୀ ପ୍ରତ୍କାଦ ପ୍ରସାଦ ମହାନ୍ତି	କୋଣଳ କାହିଁ ? (ପଦ୍ୟ)	୨୦୯
ଶ୍ରୀ ପ୍ରତ୍କାଦ ପ୍ରସାଦ ମହାନ୍ତି	ଭ୍ରତର ପ୍ରାଚୀନ ଚିଦଶିଳ୍ପ	୩୧୩
ଶ୍ରୀ ପ୍ରତ୍କାଦ ପ୍ରସାଦ ମହାନ୍ତି	ଏହୁକି ହେବାର ଥୁଲ (ଗାଁ)	୨୯୮
ଶ୍ରୀ ପ୍ରତ୍କାଦ ପ୍ରସାଦ ମହାନ୍ତି	ଅନାଗତ (ପଦ୍ୟ)	୧
ଶ୍ରୀ ପ୍ରତ୍କାଦ ପ୍ରସାଦ ମହାନ୍ତି	ନିବାସନେ (ଗାଁ)	୨୭୧
ଶ୍ରୀ ପ୍ରତ୍କାଦ ପ୍ରସାଦ ମହାନ୍ତି	ଆଜି ବସନ୍ତ ପଞ୍ଚମୀ	୫୦୭
ଶ୍ରୀ ପ୍ରତ୍କାଦ ପ୍ରସାଦ ମହାନ୍ତି	ରାତ (ପଦ୍ୟ)	୬୦୭
ଶ୍ରୀ ପ୍ରତ୍କାଦ ପ୍ରସାଦ ମହାନ୍ତି	ଭ୍ରବ ଜଗତ	୧୫
ଶ୍ରୀ ପ୍ରତ୍କାଦ ପ୍ରସାଦ ମହାନ୍ତି	ସାହିତ୍ୟ ସମାଲୋଚନା	୬୪୭ , ୨୦୮
ଶ୍ରୀ ପ୍ରତ୍କାଦ ପ୍ରସାଦ ମହାନ୍ତି	ଦୋଷ କାହାର ? (ଗାଁ)	୨୭
ଶ୍ରୀ ପ୍ରତ୍କାଦ ପ୍ରସାଦ ମହାନ୍ତି	ଶିଳ୍ପୀ, ଶିଳ୍ପ ଓ କଳ	୧୩୯
ଶ୍ରୀ ପ୍ରତ୍କାଦ ପ୍ରସାଦ ମହାନ୍ତି	ମୋହୁଁ (ପଦ୍ୟ)	୩୦୪
ଶ୍ରୀ ପ୍ରତ୍କାଦ ପ୍ରସାଦ ମହାନ୍ତି	ରଧାନାଥଙ୍କ ମହାପାଦାରେ ପ୍ରେକ୍ଷଣର ଓ ମିଳିଟନ	୪୮୯
ଶ୍ରୀ ପ୍ରତ୍କାଦ ପ୍ରସାଦ ମହାନ୍ତି	ନାଲଚନ୍ଦ୍ର ଉପତ୍ୟକା (ପଦ୍ୟ)	୨୬୦
ଶ୍ରୀ ପ୍ରତ୍କାଦ ପ୍ରସାଦ ମହାନ୍ତି	ସାହିତ୍ୟର ଅଳଙ୍କାର	୧୪୧
ଶ୍ରୀ ପ୍ରତ୍କାଦ ପ୍ରସାଦ ମହାନ୍ତି	ଶିଳ୍ପ ଓ ଶିଳ୍ପୀ	୫୭୩
ଶ୍ରୀ ପ୍ରତ୍କାଦ ପ୍ରସାଦ ମହାନ୍ତି	ଶୁଭେନ୍ଦୁ ଜୟନ୍ତୀ ଉପଲକ୍ଷେ ଅନୁଷ୍ଠାତା	୨୯୯
ଶ୍ରୀ ପ୍ରତ୍କାଦ ପ୍ରସାଦ ମହାନ୍ତି	ସମ୍ମନିତିରେ ଅଭ୍ୟର୍ତ୍ତନା ସମିତିର ସମ୍ଭାପନକ	୨୯୯
ଶ୍ରୀ ପ୍ରତ୍କାଦ ପ୍ରସାଦ ମହାନ୍ତି	ଅଭିଭୂଷଣ	୨୯୯
ଶ୍ରୀ ପ୍ରତ୍କାଦ ପ୍ରସାଦ ମହାନ୍ତି	କୋଣେଦର୍ଶ ପତର	୩୧୦
ଶ୍ରୀ ପ୍ରତ୍କାଦ ପ୍ରସାଦ ମହାନ୍ତି	କବି ଉପେନ୍ଦ୍ର ଉତ୍ସ୍ର	୪୬୧
ଶ୍ରୀ ପ୍ରତ୍କାଦ ପ୍ରସାଦ ମହାନ୍ତି	ଫୋଟୋ (ପଦ୍ୟ)	୨୦୨

ଶ୍ରୀ କେତୁଶନାଥ ପଞ୍ଜନୀୟକ	ରାଜକୁମାର (ପଦ୍ୟ)	୪୫୭
ଶ୍ରୀ ମାୟାଧର ମନସ୍ତଂହ	ବିଧିକୁଳ କଟ୍ଟାତ (ପଦ୍ୟ)	୧୦୯
ଶ୍ରୀ ଯଦୁନାଥ ମହାରାଜ	ମୋହମ୍ମଦ ମହିନ (ପଦ୍ୟ)	୧୪୯
ଶ୍ରୀ ପୁରାଳଚଣ୍ଡନ ଦାସ	ଶ୍ରୀରାମ ଭାବ (ପଦ୍ୟ)	୨୧
ଶ୍ରୀ ରତ୍ନନାଥ ଦାସ	କ୍ଷେତ୍ରର ଲାଲକାରୀ (ପଦ୍ୟ) ୨!	୩୮୮
ଶ୍ରୀ ରମେଶଚନ୍ଦ୍ର ଦାସ	କର୍ଣ୍ଣ (ପଦ୍ୟ)	୩୯୨
ଶ୍ରୀ ରଜକିଶୋର ରାୟ	ଶ୍ରୀରାମ ଏତ୍ତି କିଃ ଶ୍ରେଷ୍ଠସ	୩୦୭
ଶ୍ରୀମତୀ ରଜନ୍ଦୀ ଦାସ	ପ୍ରମାଣ [ପଦ୍ୟ]	୩୭୮
ଶ୍ରୀ ରାଧାରମଣ ରାୟ	ପରି ପ୍ରମାଣ [ପଦ୍ୟ]	୨୨୩
ଶ୍ରୀ ରାସବିହାରୀ ସିଂହ ଦେଖ	କେଳା ତୁ ମାତ୍ରଦାତା	୫
ଶ୍ରୀ ଲକ୍ଷ୍ମୀଧର ନାୟକ	ଓଡ଼ିଆ ସ୍ବାହିତ୍ୟର ଆଧୁନିକ ସ୍ଥାନ	୨୧
ଶ୍ରୀମତୀ ରଜନ୍ଦୀ ଦାସ	ମନୁନାନୀ [ପଦ୍ୟ]	୨୦୪
ଶ୍ରୀ ରାଧାରମଣ ରାୟ	ପୁରାଣୀକୃତ୍ୟ	୩୭୮
ଶ୍ରୀ ରାସବିହାରୀ ସିଂହ ଦେଖ	ପ୍ରାଚୀନ ତୁ ପ୍ରାହ୍ଲିଦ୍ୟ କିନ୍ତୁ	୨୭୯
ଶ୍ରୀ ଲକ୍ଷ୍ମୀନାରାୟଣ ଗୁରୁ	ଦେଖାଇ କାହିଁ [ପଦ୍ୟ]	୩୩୯
ଶ୍ରୀମତୀ ଲବଙ୍ଗଲତା ଦେବୀ	ଭାରତୀୟ ସାହିତ୍ୟ	୩୪୧
କୁମାର ଶ୍ରୀ ପ୍ରଭାତେନ୍ଦ୍ର ପ୍ରତାପ ସିଂହ ଦେବ	ପାତାରେ [ପଦ୍ୟ]	୪୧୯
ଶ୍ରୀ ପ୍ରେମେନ୍ଦ୍ର କୁମାର ରାୟ	ଭାଜା ମୁଣ୍ଡଠ ପ୍ରିଲ୍ଲ [ପଦ୍ୟ]	୨୫୯
ଶ୍ରୀ ପଣ୍ଡିତ କୁମାର ରାୟ	ଜୀବାନୀ ଉଦୋମୀ [ପଦ୍ୟ]	୩୦
ଶ୍ରୀ କୁମାର ଶ୍ରୀମତୀ ପରତା ଭାକ	ଅର୍ପିବି ଦେବେ ମରଣ ଭାକ	୧୨୯
ଶ୍ରୀ କୁମାର ଶ୍ରୀମତୀ କିମ୍ବାର ଶ୍ରୀମତୀ	କିମ୍ବାର ଶ୍ରୀମତୀ [ପଦ୍ୟ]	୩୧୯
ଶ୍ରୀ କୁମାର ଶ୍ରୀମତୀ ପରତା ଭାକ	ପ୍ରାନ୍ତରେ [ପଦ୍ୟ]	୨୦୭
ଶ୍ରୀ କୁମାର ଶ୍ରୀମତୀ ପରତା ଭାକ	ଭାରତୀୟ ଚିତ୍ରକଳ	୪୮୦
ଶ୍ରୀ କୁମାର ଶ୍ରୀମତୀ ପରତା ଭାକ	ଦ୍ଵିତୀୟ ମୁଦ୍ରାକାର ରାଜିତ୍ୟକାର ଅଂଶବୋଧ	୧୨୦
ଶ୍ରୀ କୁମାର ଶ୍ରୀମତୀ ପରତା ଭାକ	ଛଜ ନୃତ୍ୟର ରସଚୋପାନ	୪୫୪
ଶ୍ରୀ କୁମାର ଶ୍ରୀମତୀ ପରତା ଭାକ	ଶୁଭେନ୍ଦୁ ନାର୍ଯ୍ୟାଶ ଓ ସତ୍ରେନ୍ଦ୍ରକଳର ନାର	୪୮୨
ଶ୍ରୀ କୁମାର ଶ୍ରୀମତୀ ପରତା ଭାକ	ସାହିତ୍ୟର କର୍ମଚାରୀ	୨
ଶ୍ରୀ କୁମାର ଶ୍ରୀମତୀ ପରତା ଭାକ	ସାହିତ୍ୟର କର୍ମଚାରୀ	୦୮୭
ଶ୍ରୀ କୁମାର ଶ୍ରୀମତୀ ପରତା ଭାକ	କୋଣାର୍କ (ପଦ୍ୟ)	୮୮
ଶ୍ରୀ କୁମାର ଶ୍ରୀମତୀ ପରତା ଭାକ	ଶୁଭେନ୍ଦୁ ସ୍ବରତୀ (ପଦ୍ୟ)	୪୩୩
ଶ୍ରୀ କୁମାର ଶ୍ରୀମତୀ ପରତା ଭାକ	ଶୁଭେନ୍ଦୁ ଜୀବନୀ	୫୫୪
ଶ୍ରୀ କୁମାର ଶ୍ରୀମତୀ ପରତା ଭାକ	ଯାତୀନୀ ପାପ କିତ (ପଦ୍ୟ)	୨୩

ଶୁଭେତ୍ର ରତନାବଳୀର କିମ୍ପଦଂଶ୍ଚ ୫୭୦
ସାହିତ୍ୟ ମମାଲେବନା ୧୯୪, ୨୭୯, ୨୩୯, ୩୨୦,
୪୦୫, ୪୭୮, ୫୨୧

୧. ଶକାର ସୁପକାର	ମୁଖୀ (କ୍ଳେ)	୧୩୫
ଶକ୍ତିବୟ ନାୟକ	ଆଜ୍ଞାବୋ ଓଳଦର [ପଦ୍ୟ]	୧୩୬
ଶ୍ରୀମତୀ ସରଳ ଦେବୀ	କାଶ୍ଚାରୁ ହିଦେୟା	୧୩୭
ଶ୍ରୀ ସରେଜ ମାର କବି	ଆଜ୍ଞାନ୍ତ ସଙ୍ଗୀତ [ପଦ୍ୟ]	୧୩୮
ଶ୍ରୀ ସତ୍ତିଦାନନ୍ଦ ରାଜତ ରାୟ	ନିଃ ଚତ୍ରରେ ପ୍ରକ ପ୍ରିଣ୍ଟିଲ୍ [ପଦ୍ୟ]	୧୩୯
ଶ୍ରୀ ସତ୍ତିଦାନନ୍ଦ ପଞ୍ଜନାୟକ	ଅନ୍ତ୍ରୀ [ଗଳ୍ପ]	୧୪୦
ସପାଦକ	ଚୂର୍ଘାର ୧୯, ୨୦୦, ୧୮୭, ୨୪୩, ୨୫୮, ୨୬୮, ୨୧୪, ୨୭୭, ୨୭୯, ୨୮୭	୧୪୧
ସମଦର୍ଶୀ	ସାହିତ୍ୟ ଓ ରାଜନୀତି	୨୪୨
ସାମୁଷ୍ଲେନାୟକ	ଶାବଣୀ [ପଦ୍ୟ]	୨୪୩
ଶ୍ରୀ ସିଙ୍କେନ୍ଦ୍ର ହୋତା	ଛଦପତନ [ଗଳ୍ପ]	୨୪୪
ଶ୍ରୀ ସୁରେନ୍ଦ୍ର ମହାନ୍ତି	ଖଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟରେ ଛନ୍ଦର ମୌଳିକତା	୨୪୫
ଶ୍ରୀ ସୁମିକାନ୍ତ ଦାସ	ସାହିତ୍ୟ ଓ ରାଜନୀତି	୨୪୬
ଶ୍ରୀ ସୁମିନାରାୟଣ ପାତ୍ରୀ	ସାହିତ୍ୟ ଓ ରାଜନୀତି	୨୪୭
୧. ପୋମନାଥ ହୋତୁଶ୍ରୀ	ଅଭିଯାନ [ପଦ୍ୟ]	୨୪୮
	କୁଠିଙ୍ଗ ମଧ୍ୟାହ୍ନ ଉଚ୍ଚନ୍ୟପରେ ଭକ୍ତର ଫୁଲଗୋ	୨୪୯
	ପୁନିକ ମରିଯୁ ୨୪୪, ୨୧୨, ୨୭୪, ୨୭୭, ୨୪୧	୨୫୦
	ଚଳାଶଳ କଳାମଣ୍ଡଳର ଅନୁଷ୍ଠାନ ଲିପି କଟିଛି, ୨୦୨	୨୫୧
	୨୭୧, ୨୭୪, ୨୪୮	୨୫୨
	ମାହିତ୍ୟ ସମାଗ୍ରୀ	୨୫୨, ୨୭
	ସତର୍କିକଳ ମହାରାଜାଙ୍କ ନିକଟକୁ	୨୫୩
	ଦୃତିଧରୀ ଉଦୟକରଙ୍ଗ ପଦ	୨୫୪
	ସମ୍ବାଦ ପଦର ଉତ୍ତାଶ	୨୫୫
	ଶୁଣେନ୍ଦ୍ର ଜୟନ୍ତୀ ଉତ୍ସବ ସବାଦ	୨୫୬
	ଶୁଣେନ୍ଦ୍ର ମୁଦ୍ରି ମନ୍ଦିର	୨୫୭
	ଗୋକବାରୀ	୨୫୮

ମୁମାକଳୀ:-

(୨) କୌଣସି ଦୁଇକ ବା ରତନା ସାଧାରଣତଃ ଚତୁରଙ୍ଗର ୨ ପୃଷ୍ଠାରୁ ଅଧିକ ନ ହେବାରୁ ଶୁଣ୍ୟ । ଉପରୁ ଡାକ ଟିକଟ ଯୋଗାଇଲେ ଅମନୋନ୍ମାତ୍ର ରତନା ଫେରସ୍ତ ଦିଆଯିବି ଏ ଅର୍ମନୋନ୍ମାତ୍ର ରତନା ଧାର୍ଯ୍ୟ ସପାଦକ କୌଣସି କାରଣ ଦର୍ଶାଇ ବାକୁ ଦାର୍ଘ୍ୟ ନେଇଛନ୍ତି ।

(କ) କେବଳ ରଚନା ସମାଦିକଳ ଠାକୁ ମଠେ ରୁପୀ, ହାତିଲ, ବିଜ୍ଞାନ, ଉତ୍ୟାଦି „ଯଦ୍ବିତ୍ତୀୟ ଅଭିନନ୍ଦା ସନ୍ଧାନ ବିଷୟରେ ପରିଚୂଳକ ‘ଚତୁର୍ବେଳେ’ରେ ଲୋକିତବେ :

(୪) ପରାମି ଆଧାନ ଦ୍ୱାରା ହୁଏ କାହାର ଦ୍ୱାରା ଆଧିକର ଆଶୀର୍ବାଦ ଲମ୍ବା ସ୍ଵର୍ଗତ ଠିକଣା ଲେଖିବା ପାଇଁ ଲେଖାକ ଟଙ୍କାଜୀନ ମାନଙ୍କ ଅନୁରୋଧ ।

ସୁଖାଦର
ଚତୁର୍ବିଂଶ
ବିଲ୍ପିରେ

କୁଳପତ୍ର

- ૧— તુરણાર દ્વિજાયુ ગર્વાની કાણીક દૂલ સથાક ટેણે શાણુષિક દૂલ ટેળાં માદિ ।

૨— દિનેથી એગારમાં લાઠો ૫૦ માદિ । ગ્રાહિક રૂદ્ધ અગ્રિમ દેયું ।

૩— ચતુરણાર પુઅમ હેસ્પ્રુમ વંશાન્ધ દૃઢન ગ્રાહિક ગ્રાધેડા કરાપાએ ।

૪— ગ્રાહિક જીઝ્લા કાલે ભૂ. ટો. રે મધ્ય પઠાઓ દિથાયેબા ,

૫— દિજાપન હાર સંદૂરા પરિગૂલનકણું પણ ડાનાં ખેડેબ ।

૬— ચેયાંમાંને દિજાપન ડફેન્ડબ નિજેન દૂલ ડયાનોનું રૂહુંલે બિક મધ્ય પઠાઇબે । ઉધ્ઘાટક નોંધ પઠાઓ બિક પેરેષ્ટ નેને યારીદ્યે । દૂલ ભાજીનેલું પરિગૂલન દાયી નુસ્કીનું

૭— કૌણ્ણી કારણ બશની ગ્રાહિક યથા સનધૂરા ‘તુરણાર’ નાં પારાલે ગ્રાહિક નંદ્ર પરિગૂલનકણું જગાઇબે ।

૮— અલ્લાદેન પાછું પ્રાણાનુરાજુ ગલે છ્ણાનીયું તોણું અપેસ્કુ એવું બફુદેન પાછું ગલે અરું અપેસ્કુ જગાઇલે ગ્રાહિક ગ્રાહિક માટેને ‘તુરણાર’ સત્ત્વર પાછ પારિબે ।

ପରିଗ୍ରାମକ
‘ଚତୁରବୀ’

ବିଜ୍ଞାପନା

୧। ନୃତ୍ୟ, ଚିତ୍ର, ସାର୍ଗ୍ଗାତ ପ୍ରକଳ୍ପିତ କଲା । କୁଣ୍ଡି ୫'ରେ ନାନା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଗବେଷଣାମୂଳକ ପ୍ରବନ୍ଧ ଉଥା ପୁଷ୍ଟିବା ବିଜ୍ଞାପନ ଛଇ ନୃତ୍ୟ ଶିଳ୍ପୀ ସୁଭେଦ୍ର-ଜୀବନ ଜୀବିତାନ୍ତର ଉତ୍ସାହରେ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକଳ୍ପରେ ପ୍ରକଳ୍ପିତ ଏଗାର ଅଙ୍ଗାରା ମାତ୍ର, ପଠାଇଲେ ସାର୍ଗ୍ଗାତିରେ ପଠାଇଲେ ପଠାଇଲେ ।

୨। ଫେର୍ ସହଦୟ ଗ୍ରାହିକମ୍ପାନେ ଚତୁରଇର ରେ ୧ମ ବର୍ଷ ୧ମ ସନ୍ଧ୍ୟାରୁ ଗ୍ରାହକ ହୋଇଥିଲେ ସେମାନେ ଦୟାପୂର୍ବକ ଯୁଧ୍ୟ ବର୍ଷର ଗ୍ରାହକ ଖାଦ୍ୟାଦି ଓ ଟକା [ଛଥଟକା] ମାତ୍ର ୧୨୩ ଟଙ୍କା ମାତ୍ର ସାତେ ପଠାଇବେ । ଫେର୍ ମନେ ଅମ୍ବ ବର୍ଷରେ ଗ୍ରାହକ ବୈବାକୁ ଅସମ୍ପର୍ଯ୍ୟ କେଉଁବେଳେ କୃତନ୍ତ୍ଵ ଜଣାଇଲାଏକ ନିତିବା ଯୁଧ୍ୟ ବର୍ଷର ୧ମ ସନ୍ଧ୍ୟା କିମ୍ବା ପଠାଇବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେବୁ । ସବୁ କିମ୍ବା

୩। ୧ମ ବର୍ଷରେ ଯେଉଁଠି ପ୍ରଦର୍ଶନ ଅଧିକାରୀ ଅଧିକାରୀଙ୍କାର କାର୍ଯ୍ୟରେ ସବୁ ଅମତାରେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଗଢ଼ିତ ଅଛି । ସେ ଗୁଡ଼ିକ ଅମେ ଜୁନ ମାସର ପଦ୍ଧତି ତାରିଖରେ ନଷ୍ଟ କରି ଦେବାକୁ ଯାଇଛି । ଯେଉଁ ମାନଙ୍କର ଉ୍ତ୍ୟାପନ ନେବାକୁ ଅଛି ସେମାନେ ଯୁଦ୍ଧରୁ ଉପସୁକ୍ତ ଡକ- ଟିକଟ ପଠାଇଲେ ପ୍ରସରିବ ଦିଆଯିବ । ଏଣିକି ଏହି ତତ୍ତ୍ଵ ମାସରେ ଆମେ ଅମନ୍ଦାନାତ ଉଲକା ନଷ୍ଟ କରି ଦେବାକୁ ଛାଇ କରିଛି । ସବୁ କିମ୍ବା

CHATURANGA

REGD NO. P-593.

OVER 15 YEARS DEVOTED BANKING SERVICE TO THE
COUNTRY

BHARAT INDUSTRIAL BANK, Limited

H. O. Calcutta. H. O. of Orissa - Cuttack

FOR THE INDUSTRIAL AND COMMERCIAL DEVELOPMENT OF ORISSA
20 Branches are going to be opened in the important business centres
of Orissa of which the arrangement of
opening 10 branches has been completed

CUTTACK OFFICE
CHOWDHURY BAZAR

Kalamandal Printing Press

P. O. BALANGIR

PATNA STATE

OUR SPECIAL FEATURES ARE

QUALITY

PROMPTNESS

SERVICE

WE UNDERTAKE ALL KINDS OF

Cash - memos, Bill Vouchers, Letters, Invitationcards, Book Etc

Printed & Published by Ganga Prasad Panda at the Kalamandal Printing